2 400 40 Safta MADE IN SPAIN

R-1098

DISPVTATIONES DE DEO HOMINE, SIVE DE INCARNATIONE FILII DEI.

AVCTORE
Reu. Patre PETRO HVRTADO DE MENDOZA
Valmasedano, è Societate IESV,
In Regio Generalis Inquisitionis Concilio Censore, & in Salmanticensi Academia, pro Regio eiusdem Societatis Collegio, Primario Sanctæ Theologiæ Professore.

ANTVERPIÆ
APVD MARTINVM NVTIVM.
ANNO M. DC. XXXIV.
Cum Gratia & Priuilegio.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS PROVINCIÆ CASTELLANÆ.

EGo Gaspar de Vegas Præpositus Prouincialis Societatis IESV in Castellana prouincia, potestate ad id mihi factâ à Reu. Admodum P. Nostro Mutio Vitellesco, Societatis eiusdem Præposito Generali, facultatem facio vt Disputationes de Deo homine à P. Petro Hurtado de Mendoça nostræ Societatis sacerdote, sacræque Theologiæ Professore, & pro Regio Societatis nostrę Collegio, in Salmanticensi Academia primario Theologicę Cathedræ moderatore compositæ, & eiusdem Societatis grauium doctorumq; hominum iudicio approbatæ, typis mandentur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Vallisoleti 2. die Augusti anno Domini 1630.

Gaspar de Vegas Prouincialis.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS PROVINCIÆ FLANDROBELGICÆ.

EGo infrascriptus Societatis IESV *per Flandrobelgicam Præpositus Prouincialis, auctoritate ad hoc mihi factâ ab Admodum R. Patre Nostro Mutio Vitellesco eiusdem Societatis Præposito Generali, do facultatem Martino Nutio Typographo Antuerpiensi excudendi opus R. P. Petri Hurtado de Mendoza de Incarnatione. In quorum fidem hisce sigillo officij mei munitis subscripsi Antuerpiæ 21. Iunij anno 1634.*

Guilielmus de Wael.

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPVS Dei gratia Hispaniarum Indiarumque, &c. Rex Catholicus, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Serenissimus Belgarum Princeps, diplomate suo Regio sanxit, ne quis librum cui titulus, *Disputationes de Deo homine, siue de Incarnatione Filij Dei, auctore R. P. Petro Hurtado de Mendoza Societatis* IESV *Theologo, & in Salmanticensi Academia primario Sanctæ Theologiæ Professore*, præter Martini Nutij Typographi Antuerpiensis voluntatem vllo modo intra nouennium in Belgio, & prouincijs Regiæ suæ Maiestati subiectis imprimat, aut alibi locorum impressum in Belgium inferat, venalemúe exponat. Qui secùs faxit, præter librorum illatorum confiscationem, aliâ graui pœnâ pecuniariâ multabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ anno Domini 1634. die 22. Iunij.

Signat

Steenhuyse.

INDEX
DISPVTATIONVM, SECTIONVM
ET SVBSECTIONVM,

quæ in hoc volumine de Deo homine continentur.

PROOEMIVM.

SECTIO I. *De obiecto formali ac materiali disputationum de Deo homine.* pag. 1.
SECTIO II. *Obiectiones.* 3
SECTIO III. *Vtrùm ad hanc scientiam spectent possibilitas & existentia Incarnationis?* 4
SECTIO IV. *Vtrùm hæc facultas sit scientia? an item speculatiua?* 6
SECTIO V. *Vtrùm hæc facultas sit pars Theologiæ? an verò illi subalternetur?* 7
SECTIO VI. *De voce* Incarnatio. 8
SECTIO VII. *Vtilitas huius operis.* 9

DISPVTATIO I.

Vtrùm ex parte Dei repugnet ipsum fieri hominem?

SECTIO I. *Difficultas ex mutabilitate.* 10
SVBSECTIO I. *Responsa grauissimorum Doctorum.* ibid.
SVBSECTIO II. *Responsiones aliorum.* 11
SVBSECTIO III. *Quadam de motu, subiecto, & termino.* 13
SVBSECTIO IV. *Respondetur argumento.* ibid.
SECTIO II. *Difficultas de perfectione adueniente Verbo per vnionem intrinsecam.* ibid.

DISPVTATIO II.

Vtrùm Deus aliqua necessitate antecedenti sit ad naturæ creatæ assumptionem adstrictus? *S. Thom. q. 1. a. 2.*

SECTIO I. *Quid sit necessitas physica?* 14.
SECTIO II. *Quid sit necessitas moralis?* 15
SECTIO III. *Vtrùm necessitas moralis sit physica connexio?* 16
SECTIO IV. *De quo sit hæc controuersia?* 17
SECTIO V. *Quinque sententiæ.* ibid.
SECTIO VI. *Vtrùm Theologi sentiant necessitatem moralem Dei?* 18
SVBSECTIO I. *S. Thomas & Bonauentura quid sentiant?* ibid.
SVBSECTIO II. *Quid sentiant ceteri Scholastici?* 19
SVBSECTIO III. *Obiectiones.* 20
SECTIO VII. *Vtrùm Patres sentiant necessitatem eamdem?* ibid.
SVBSECTIO I. *Mens Augustiniana.* ibid.
SVBSECTIO II. *Quid ceteri Patres?* 21
SVBSECTIO III. *Patres sunt ab opposita sententia.* 22
SECTIO VIII. *Argumentum à priori pro necessitate morali Dei in eligendo maiori bono.* 23
SVBSECTIO I. *Proponitur.* ibid.
SVBSECTIO II. *Eius argumenti periculum.* ibid.
SVBSECTIO III. *Obiectioni respondetur.* 24
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta ex subsectione prima.* ibid.
SECTIO IX. *Pro necessitate morali secundum argumentum ab effectu.* 25
SECTIO X. *Tertium argumentum.* 26
SECTIO XI. *Vltimum pro eâdem necessitate argumentum.* 28
SECTIO XII. *Primum argumentum contra necessitatem moralem Dei.* 29
SECTIO XIII. *Secundum argumentum contra necessitatem eamdem.* 30
SECTIO XIV. *In Deo nulla est necessitas ad Incarnationem, aut creaturam aliquam.* ibid.
SVBSECTIO I. *Cuiusdam viri docti probatio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Ratio à priori.* 31

DISPVTATIO III.

Vtrùm ex mundi suppositione Deus necessariò assumpserit naturam creatam? 32

DISPVTATIO IV.

Vtrùm supposito peccato sit noua libertas circa Incarnationem? 33

DISPVTATIO V.

Vtrùm sine Incarnatione potuerit homo repararì? 34

DISPVTATIO VI.

Vtrùm expedierit Deum hominum fieri?

SECTIO I. *Quid sit conueniens?* 35
SECTIO II. *Incarnatio conueniens fuit humanitati assumptæ.* 36

S E-

SECTIO III. *Conueniens etiam fuit toti generi humano.* ibid.
SECTIO IV. *Incarnatio fuit conueniens ipsi Deo.* 37
SECTIO V. *Nonnulla argumenta infidelium.* ibid.
SECTIO VI. *Aliud argumentum difficilius.* 38.
SECTIO VII. *Vltimum argumentum.* 39

DISPVTATIO VII.

Vtrùm Deus sit iam factus homo?

SECTIO I. *Quid hic ponendum?* 39
SECTIO II. *Vaticinium Danielis.* 40
SECTIO III. *Christum venisse & occisum esse, probatur ex vrbis excidio.* ibid.
SECTIO IV. *Quis fuerit Christus à Daniele prædictus?* ibid.
SECTIO V. *Hebdomades qua ratione sint accipiendæ?* 42
SECTIO VI. *A quo anno incipiendæ sint hebdomades?* 43

DISPVTATIO VIII.

Vtrùm actu naturali possit cognosci Incarnatio?

SECTIO I. *Nonnulla monentur.* 45
SECTIO II. *Sententia Scoti.* ibid.
SECTIO III. *Alia argumenta.* 47
SECTIO IV. *Quæstio dirempta.* 49
SVBSECTIO I. *Tres primæ conclusiones.* ibid.
SVBSECTIO II. *Quarta conclusio.* 50
SVBSECTIO III. *Quinta conclusio.* ibid.

DISPVTATIO IX.

Vtrùm peccatum mortale sit in aliqua ratione infinitum?

SECTIO I. *Explicata quæstio.* 51
SECTIO II. *Quid sit offensa, & malitia peccati?* 52
SECTIO III. *Peccatum mortale habet rationem iniuriæ moraliter infinitam.* 53
SVBSECTIO I. *Argumentum.* ibid.
SVBSECTIO II. *Probata propositio maior.* ibid.
SVBSECTIO III. *Prima probatio minoris propositionis.* 55
SVBSECTIO IV. *Difficultas ex bonis operibus.* ibid.
SVBSECTIO V. *Secunda probatio propositionis minoris.* 57
SVBSECTIO VI. *Aliunde probatur infinitudo pœnarum.* 58
SVBSECTIO VII. *Probatur à priori infinitudo malitiæ.* 60
SECTIO IV. *Opposita sententia.* ibid.
SVBSECTIO I. *Primum argumentum.* ibid.
SVBSECTIO II. *Secundum argumentum.* 62
SVBSECTIO III. *Argumenta cetera.* ibid.

DISPVTATIO X.

Vtrùm pura creatura satisfacere possit pro peccato mortali ad æqualitatem?

SECTIO I. *Pars negans conclusa.* 63
SECTIO II. *Sententia P. Vasquez.* ibid.
SVBSECTIO I. *Duæ difficultates in eam sententiam.* ibid.
SVBSECTIO II. *Impugnatur ea sententia.* 64
SVBSECTIO III. *Ad argumenta.* 65
SECTIO III. *Sententia P. Suarez & aliorum.* 66
SECTIO IV. *Firma ratio pro sententia communi.* 68
SVBSECTIO I. *Proponitur.* ibid.
SVBSECTIO II. *Obiectiones.* ibid.

DISPVTATIO XI.

Vtrùm Christus satisfecerit ad æqualitatem pro hominum peccatis?

SECTIO I. *Vtrùm opera Christi habeant in se condignitatem?* 70
SVBSECTIO I. *Quæstionis explicatio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Opinio Scoti, & Nominalium.* ibid.
SVBSECTIO III. *Probatur dignitas operum Christi.* 71
SECTIO II. *Vtrùm in operibus Christi sit necessaria infinitudo valoris?* 72
SECTIO III. *Vtrùm merita Christi sint valore infinita?* 75
SVBSECTIO I. *Explicata quæstio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Conclusio affirmans.* ibid.
SVBSECTIO III. *Trium argumentorum examen.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Prima probatio.* 75
SVBSECTIO V. *Quæstio accurata.* 76
SVBSECTIO VI. *Secunda probatio ex sanctitate.* 77
SVBSECTIO VII. *Aliquæ difficultates.* 79
SECTIO IV. *Vtrùm Christus satisfecerit ad æqualitatem?* 80

DISPVTATIO XII.

Vtrùm Christus satisfecerit ex iustitia?

SECTIO I. *Quid sit iustitia?* 82
SECTIO II. *Quid sit ius?* 83
SECTIO III. *Explicatum ius, & dominium.* ibid.
SECTIO IV. *Vtrùm ius sit potestas absoluta, an verò conditionata?* 84
SVBSECTIO I. *Quotuplex est potestas?* ibid.
SVBSECTIO II. *Prima opinio.* 85
SVBSECTIO III. *Impugnantur argumenta.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Dominium est potestas absoluta.* 86
SECTIO V. *Vtrùm duo possint simul habere dominium eiusdem rei?* 87
SVBSECTIO I. *Partis affirmantis prima conclusio inter creaturas.* ibid.
SVBSECTIO II. *Argumenta diluta.* 89
SVBSECTIO III. *Quadam difficultas.* 91
SVBSECTIO IV. *Secunda conclusio in Deo.* ibid.
SVBSECTIO V. *Aliud argumentum.* 93
SECTIO VI. *Ad quæ porrigatur ius?* 94

SECTIO VII. *De iniustitia in Deum.ibid.*
SVBSECTIO I. *Sententia & ratio P.Vasquez.ibid.*
SVBSECTIO II. *Qua ratione sit Deus inuitus?* 95
SVBSECTIO III. *Vtrùm teneamur Deo satisfacere pro iniuria?* 98
SVBSECTIO IV. *Conclusio.* 99
SECTIO VIII. *Vtrùm omne peccatum sit iniustitia in Deum? ibid.*
SVBSECTIO I. *Per accidens potest peccatum non esse iniustitia in Deum. ibid.*
SVBSECTIO II. *Aliqua peccata non sunt per se iniustitia in Deum.* 100
SECTIO IX. *Vtrùm Deus acquirat in nos nouum ius ratione peccati?* 101
SECTIO X. *Vtrùm ex iustitia teneamur satisfacere Deo?* 102
SECTIO XI *Vtrùm hæc iustitia sit distincta à religione, & pœnitentia?* 103
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmitto. ibid.*
SVBSECTIO II. *Quid de quæstione? ibid.*
SVBSECTIO III *Obiecta nonnulla.* 104
SVBSECTIO IV. *Hæc virtus est pœnitentia.* 106
SECTIO XII *Vtrùm Christus satisfecerit ex iustitia pro peccatis?* 107
SVBSECTIO I. *In Christo est virtus ad satisfaciendum ad æqualitatem ex iustitia. ibid.*
SVBSECTIO II. *Difficultas de eodem supposito cui, & à quo est satisfactio.* 108
SVBSECTIO III. *Ratio de operibus ex alio capite debitis. ibid.*
SVBSECTIO IV. *De operibus quæ sunt in dominio creditoris.* 110
SVBSECTIO V. *Explicatur ea doctrina.* 113
SVBSECTIO VI. *Obiecta diluuntur.* 114
SVBSECTIO VII. *Examinantur aliæ duæ conditiones. ibid.*
SECTIO XIII. *Vtrùm Deo repugnet iustitia ratione abdicationis dominij?* 115
SECTIO XIV. *Vtrùm qui ex iustitia remittit, teneatur absque pacto accipere satisfactionem? ibid.*
SVBSECTIO I. *Deus potuit non acceptare satisfactionem Christi. ibid.*
SVBSECTIO II, *Quæstio dirempta.* 116
SVBSECTIO III. *Ad argumentum.* 117
SECTIO XV. *De iustitia distributiua.* 118
SVBSECTIO I. *Quid sit iustitia distributiua? ibid.*
SVBSECTIO II. *Iustitia distributiua est ad vnum, item & ad plures.* 119
SVBSECTIO III. *Documenta moralia ex ea doctrina.* 120
SVBSECTIO IV. *Discrimen iustitiæ distributiuæ à commutatiua.* 112
SECTIO XVI. *Vtrùm in Deo sit iustitia distributiua? ibid.*
SVBSECTIO I. *Argumenta P.Vasquez. ibid.*
SVBSECTIO II. *Argumentum de abdicatione dominij.* 124
SVBSECTIO III. *In Deo est iustitia distributiua.* 125
SECTIO XVII. *Vtrùm in Deo sit iustitia commutatiua? ibid.*
SVBSECTIO I. *Prima probatio iustitiæ commutatiuæ Dei. ibid.*
SVBSECTIO II. *Probatio secunda iustitiæ commutatiuæ Dei.* 127
SVBSECTIO III. *De abdicatione dominij. ibid.*
SECTIO XVIII. *Quam iustitiam Deus seruauerit cum Filio?* 128

DISPVTATIO XIII.

Vtrùm Verbum humanitatem acceperit independenter à peccato, eam acceptum, si non peccasset Adamus? *S.Thom.art.3.*

SECTIO I. *Nonnulla præmitto.* 129
SECTIO II. *Christus primo decreto adipsum terminato, non fuit amatus passibilis, neque impassibilis.* 130
SVBSECTIO I. *Expositio sententiæ. ibid.*
SVBSECTIO II. *Argumenta contra eam sententiam.* 131
SECTIO III. *Deus illo primo decreto voluit existentiam Christi propter nos, & in emendationem peccati.* 132
SVBSECTIO I. *Sententia proposita. ibid.*
SVBSECTIO II. *Rationes aliquorum.* 134
SVBSECTIO III. *Impugnantur. ibid.*
SVBSECTIO IV. *Ratio à priori.* 136
SVBSECTIO V. *Ad argumenta. ibid.*
SECTIO IV. *Vtrùm substantia Incarnationis fuerit decreta à Deo antequam peccatum præuideretur existere in statu absoluto?* 137
SVBSECTIO I. *Opinio S.Thomæ. ibid.*
SVBSECTIO II. *Respondetur ad argumenta contra S.Thomam.* 138
SVBSECTIO III. *Ex hac sententia quem locum teneat Christus in decretis Dei?* 139
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta.* 142
SVBSECTIO V. *Appendix de loco Mariæ, & immunitate à peccato originali.* 143
SVBSECTIO VI. *Quo pacto in hac sententia Christus sit caput angelorum?* 146
SVBSECTIO VII *Conclusio.* 147
SECTIO V. *Opinio P. Molinæ. ibid.*
SVBSECTIO I. *Proponitur. ibid.*
SVBSECTIO II. *Examinatur argumentum primum à primo absurdo.* 149
SVBSECTIO III. *Examinatur secundum argumentum.* 150
SVBSECTIO IV. *Impugnatur à priori sententia proposita.* 151
SECTIO VI. *Sententia aliquorum Thomistarum.* 152
SVBSECTIO I. *Sententia Bartholomæi Medinæ, & Petri Cabreræ. ibid.*
SVBSECTIO II. *Opinio Petri Lorcæ.* 153
SECTIO VII. *Sententia de ordine intentionis & executionis.* 155
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmitto de ordine intentionis & executionis. ibid.*
SVBSECTIO II. *Sententia affirmans.* 156
SVBSECTIO III. *Prima probatio ex S. Augustino.* 157
SVBSECTIO IV. *Secunda probatio à ratione. ibid.*
SVBSECTIO V. *Impugnatur hic ordo intentionis & executionis. ibid.*
SVBSECTIO VI. *Alia eiusdem opinionis impugnatio.* 159

SE-

SECTIO VIII. *De ordine intentionis & executionis per actus confusos diuinæ voluntatis.* 160
SVBSECTIO I. *Proponitur quædam opinio. ibid.*
SVBSECTIO II. *In intellectu Dei non est actus præcisiuus. ibid.*
SVBSECTIO III. *Dei voluntas nihil amat confusè.* 161
SVBSECTIO IV. *Vtrùm Deus amet aliquid indeterminatè?* 162
SVBSECTIO V. *Nec hæc sententia assequitur propositum. ibid.*
SECTIO IX. *Noua sententia.* 163
SVBSECTIO I. *Proponitur. ibid.*
SVBSECTIO II. *Explicatur ea sententia. ibid.*
SVBSECTIO III. *Prima impugnatio eius sententiæ ab identitate intentionis finis, & electionis mediorum. ibid.*
SVBSECTIO IV. *Secunda impugnatio, quòd non assequatur scopum ea opinio.* 165
SECTIO X. *Vltima sententia de intentione & executione.* 166
SECTIO XI. *Opinio de duobus actibus adæquatis. ibid.*
SVBSECTIO I. *Proponitur. ibid.*
SVBSECTIO II. *Examinatur impugnatio P.Vasquez.* 167
SVBSECTIO III. *Impugnatur opinio.* 169
SECTIO XII. *Propria sententia.* 170
SECTIO XIII. *Vtrùm, si Adam non peccasset, Verbum fieret homo?* 171
SVBSECTIO I. *Probatio sententiæ.* 172
SVBSECTIO II. *Ex responso ad argumenta explicata doctrina. ibid.*
SVBSECTIO III. *Respondetur argumentũ ex sacra Scriptura.* 173
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad sanctos Patres. ibid.*
SECTIO XIV. *Vtrùm decretum illud transeat in absolutum?* 174
SECTIO XV. *Finis, ordo decretorum Dei: locus Christi atque Mariæ.* 176

DISPVTATIO XIV.

Qua ratione Christus nos redemerit à peccatis? *S.Thom.a.4.*

SECTIO I. *Prima conclusio.* 177
SECTIO II. *Secunda conclusio.* 179
SECTIO III. *Conclusiones aliæ. ibid.*
SECTIO IV. *Graues nonnullæ difficultates.* 180
SECTIO V. *Difficultas ex ipsa morte Christi.* 181

DISPVTATIO XV.

Vtrùm vnio humanitatis facta sit in natura Dei? *S.Thom.q.2.a.1.*

SECTIO I. *Error Eutychetis.* 183
SECTIO II. *Impugnatur hic error.* 185
SECTIO III. *Impugnantur aliæ vniones ad naturam.* 187
SECTIO IV. *Examinatur vnio physica ad naturam. ibid.*
SECTIO V. *De hac propositione:* Natura diuina est incarnata. 188

DISPVTATIO XVI.

Vtrùm diuinitus potuerit humana natura immediatè vniri diuinæ?

SECTIO I. *Ex opinione Capreoli infertur immediata vnio naturæ diuinæ cum humanitate.* 189
SECTIO II. *Humanitas vniri non potest subsistentiæ absolutæ.* 190
SECTIO III. *Non possunt immediatè vniri illæ naturæ.* 191

DISPVTATIO XVII.

Vtrùm vnio hypostatica sit in persona Verbi? *S.Thom.q.2.art.2. ibid.*

DISPVTATIO XVIII.

Vtrùm vnio facta sit in hypostasi? *S.Tho. q.2.a.3. ibid.*

DISPVTATIO XIX.

Vtrùm persona Christi post vnionem sit composita? *S.Thom.art.4* 192

DISPVTATIO XX.

Vtrùm corpus & anima in Christo sint vnita? *S.Thom.art.5.* 193

DISPVTATIO XXI.

De essentia vnionis hypostaticæ. *S.Thom. art.6.& 7.*

SECTIO I. *Vtrùm vnio hypostatica sit ab vtroque extremo realiter distincta?* 194
SVBSECTIO I. *Opinio negans. ibid.*
SVBSECTIO II. *Præfertur sententia affirmans. ibid.*
SVBSECTIO III. *Confutata responsa.* 195
SVBSECTIO IV. *Doctrina de connotatis expensa.* 196
SVBSECTIO V. *Opinio cuiusdam.* 198
SECTIO II. *Vtrùm vnio hypostatica sit composita?* 199
SVBSECTIO I. *Sententiæ affirmantis argumenta. ibid.*
SVBSECTIO II. *Pars negans.* 200
SECTIO III. *Vtrùm vnio hypostatica sit substantia, an accidens?* 201
SVBSECTIO I. *Opinio Durandi. ibid.*
SVBSECTIO II. *Okami atque Gabrielis opinio. ibid.*
SVBSECTIO III. *Vnio est substantia species.* 202
SECTIO IV. *Vtrùm vnio hypostatica sit relatio extrinsecus adueniens?* 204
SECTIO V. *Vnio hypostatica est modus substantialis. ibid.*

SECTIO VI. *Vtrùm vnio hypostatica sit terminus formalis Incarnationis?* 205
SECTIO VII. *De perfectione physica & morali vnionis hypostaticæ.* ibid.
SVBSECTIO I. *Prima & secunda conclusio.* 206
SVBSECTIO II. *Auctoritas recentium.* ibid.
SVBSECTIO III. *Explicatio P. Iosephi Ragusæ.* 207
SVBSECTIO IV. *Auctoritas antiquorum.* 208
SVBSECTIO V. *Ratione probata doctrina.* 210
SVBSECTIO VI. *De sententia opposita.* ibid.

DISPVTATIO XXII.

De subiecto & termino Incarnationis & vnionis hypostaticæ.

SECTIO I. *Quid sit subiectum?* 212
SVBSECTIO I. *Subiecta improprie.* ibid.
SVBSECTIO II. *Subiectum proprie.* 213
SECTIO II. *Verbum non est subiectum vnionis hypostaticæ.* 214
SECTIO III. *Humanitas est subiectum vnionis hypostaticæ.* ibid.
SECTIO IV. *Verbum diuinum vnitur intrinsecè humanitati, & non extrinsecè.* ibid.
SVBSECTIO I. *Conclusio.* 215
SVBSECTIO II. *Difficilia argumenta.* ibid.
SECTIO V. *De termino Incarnationis & vnionis.* 217
SVBSECTIO I. *Varia termini vsurpatio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Termini à quo, & ad quem vnionis.* ibid.
SVBSECTIO III. *Verbum est terminus intrinsecus vnionis hypostaticæ.* 218
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta.* ibid.
SECTIO VI. *Epilogus disputationis.* 219

DISPVTATIO XXIII.

De causa efficienti vnionis hypostaticæ. *ibid.*

DISPVTATIO XXIV.

Tres difficultates. *S. Thom. a. 8. 9. & 10. ibi.*

DISPVTATIO XXV.

Vtrùm Christus meritus fuerit Incarnationem? *S. Thom. a. 11.*

SECTIO I. *Conclusio.* 220
SECTIO II. *Examinata Augustini testimonia.* ibid.
SECTIO III. *Clarum Augustini testimonium.* 221
SECTIO IV. *Probata conclusio: Epiphanius explicatus.* ibid.
SECTIO V. *Respondetur ad argumenta.* ibi.

DISPVTATIO XXVI.

Vtrùm humanitas Christi potuerit ex natura rei mereri Incarnationem?

SECTIO I. *Conclusio.* 223
SECTIO II. *Hæc conclusio quì probetur ab aliquibus.* ibid.
SECTIO III. *Aliorum probatio.* 224
SECTIO IV. *Ratio sententiæ communis.* 225

DISPVTATIO XXVII.

Vtrùm per potentiam absolutam Christus potuerit suam vnionem mereri?

SECTIO I. *Docti cuiusdam opinio.* 227
SECTIO II. *Opinio P. Suarez.* 229
SECTIO III. *Ratio conclusionis.* 232

DISPVTATIO XXVIII.

De meritis dominæ Mariæ ad Incarnationem.

SECTIO I. *Non potuit mereri substantiam Incarnationis.* 233
SECTIO II. *Vtrùm domina Maria meruerit circumstantiam Incarnationis?* 234
SVBSECTIO I. *Pars affirmans concluditur.* ibid.
SVBSECTIO II. *Respondetur primæ obiectioni.* 235
SVBSECTIO III. *Secunda difficultas.* 236
SVBSECTIO IV. *Duo alia responsa.* ibid.
SVBSECTIO V. *Aliud responsum similius veri.* 237
SVBSECTIO VI. *Respondetur ad difficultatem.* 239
SECTIO III. *Vtrùm domina Maria meruerit condignè maternitatem Christi?* 240
SECTIO IV. *Vtrùm de potentia communi potuerit Virgo mereri maternitatem?* ibid.
SECTIO V. *Vtrùm de potentia absoluta potuerit Virgo maternitatem condignè mereri?* 241
SVBSECTIO I. *Pars negans quorum sit?* ibid.
SVBSECTIO II. *Prima conclusio.* 242
SVBSECTIO III. *Secunda conclusio.* ibid.

DISPVTATIO XXIX.

De meritis patrum.

SECTIO I. *De circumstantia generis.* 243
SECTIO II. *De circumstantia temporis.* 244
SECTIO III. *Leuia nonnulla.* ibid.

DISPVTATIO XXX.

Vtrùm gratia vnionis sit Christo naturalis? *S. Thom. art. 12.* 245

DISPVTATIO XXXI.

Vtrùm persona diuina potuerit vniri alienæ personæ? *S. Thom. q. 3. a. 1.* ibid.

DISPVTATIO XXXII.

Vtrùm suppositum creatum possit alienam terminare naturam de potentia absoluta? 246

DISPVTATIO XXXIII.

Vtrùm vnio facta sit in sola hypostasi? an etiam in natura?

SECTIO I. *Opinio Durandi.* 247
SECTIO II. *Vnio non est formaliter & immediatè facta in natura.* 248
SVBSECTIO I. *Nonnulla explicata.* ibid.

SVB-

SVBSECTIO II. *Auctoritas Concilij Toletani.* ibid.
SVBSECTIO III. *Probatio ex Anselmo, & ratione.* 249
SECTIO III. *Opinio Domin. Soto, & Francisci Victoriæ.* 250
SECTIO IV. *Opinio Nominalium.* ibid.

DISPVTATIO XXXIV.

Vtrùm vnio facta sit in existentia communi?

SECTIO I. *Opinio Thomistarum.* 251
SECTIO II. *Distinctio creationis animæ ab assumptione.* ibid.
SVBSECTIO I. *Opinio prima.* ibid.
SVBSECTIO II. *Argumenta pro opinione.* ibid.
SVBSECTIO III. *Sententia vera.* 253
SECTIO III. *Vtra productio sit naturâ prior?* 254
SVBSECTIO I. *Productio animi, & communicatio existentiæ minimè distinguuntur.* ibid.
SVBSECTIO II. *Communicatio existentiæ est naturâ prior communicatione substantiæ.* 255
SVBSECTIO III. *Argumenta sententiæ.* 256
SVBSECTIO IV. *Conclusio.* 257
SECTIO IV. *Vtrùm vnio sit facta ad existentiam Verbi?* 258
SVBSECTIO I. *Opinionis Thomisticæ prima pars.* ibid.
SVBSECTIO II. *Opinionis Thomisticæ secunda pars.* 259
SVBSECTIO III. *Vnio non est facta ad existentiam.* 260
SVBSECTIO IV. *Probatio philosophica.* ibid.
SVBSECTIO V. *Probatio Theologica ex Concilio sexto generali.* 261
SVBSECTIO VI. *Secunda probatio ex Concilio Toletano.* 262
SVBSECTIO VII. *Vltima probatio ab absurdo.* 263

DISPVTATIO XXXV.

Vtrùm natura diuina, si non haberet Trinitatem personarum, posset assumere naturam creatam? 266

DISPVTATIO XXXVI.

Vtrùm vna persona sine alia possit assumere naturam creatam? ibid.

DISPVTATIO XXXVII.

Duo dubiola. 267

DISPVTATIO XXXVIII.

Vtrùm plures personæ possint simul eamdem naturam assumere? ibid.

DISPVTATIO XXXIX.

Vtrùm illæ tres personæ essent vnus homo, an tres?

SECTIO I. *De significatione rerum in recto & in obliquo.* 268
SECTIO II. *Veritas propositionum pendet ab identitate rerum significatarum in recto, in subiecto, & prædicato.* 269
SECTIO III. *Quæ ponantur in recto? quæ ue in obliquo?* ibid.
SECTIO IV. *Cur sit vnus Deus, & tres personæ?* 270
SECTIO V. *Tres personæ diuinæ cum vna humanitate essent tres homines; vna verò cum tribus esset vnus homo.* ibid.
SECTIO VI. *Prima difficultas contra eamdem doctrinam.* 272
SECTIO VII. *Secunda difficultas.* 273
SECTIO VIII. *Aliquorum doctrina.* 274
SECTIO IX. *Impugnatur.* ibid.

DISPVTATIO XL.

Vtrùm persona diuina possit simul assumere duas humanitates? *S. Thom. art. 7.* 276

DISPVTATIO XLI.

Vtrùm conuenientior fuerit Incarnatio Filij, quàm alius personæ diuinæ? *S. Thomas art. 8.* ibid.

DISPVTATIO XLII.

Vtrùm Deus potuerit fieri angelus? *S. Thom. q. 4. art. 1.* 277

DISPVTATIO XLIII.

Vtrùm Deus potuerit vniri naturæ irrationali?

SECTIO I. *Qui affirment?* ibid.
SVBSECTIO I. *Probatio ex Patribus.* ibid.
SVBSECTIO II. *Probatio ab absurdo.* 278
SECTIO II. *Opposita sententia præfertur.* 279
SVBSECTIO I. *Probatur ex Patribus.* ibid.
SVBSECTIO II. *Probatio ex ratione.* 280
SVBSECTIO III. *Probatio moralis.* 281

DISPVTATIO XLIV.

Aliquæ difficultates. 283

DISPVTATIO XLV.

De tota humanitatis vnione, & ordine in ea seruato. *S. Thom. q. 5. 6. & 7.*

SECTIO I. *Error Apollinaris & Dimæritarum.* 284
SECTIO II. *Quid sit corpus assumi mediante animâ, & animam mediante mente?* 285

DISPVTATIO XLVI.

Quo ordine fuerit humanitas assumpta? *S. Thom. q. 6.*

SECTIO I. *Variæ sententiæ.* 286
SECTIO II. *Opinio P. Vasquez.* 287
SECTIO III. *Quæstio diremptæ.* 288
SECTIO IV. *Vtrùm sit alia vnio ad totam humanitatem?* ibid.
SECTIO V. *Vtrùm in Christo sint duæ substantiæ, vel tres?* 289

DISPVTATIO XLVII.

De gratia substantiali Christi. *S. Thom. q.7. art.1.*

SECTIO I. *Præmonitiones.* 290
SECTIO II. *Vtrùm Christi humanitas habeat gratiam sanctificantem substantialem?* 291
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.* ibid.
SVBSECTIO II. *Respondetur ad argumenta.* 292
SVBSECTIO III. *Quid senserint Patres?* 294
SVBSECTIO IV. *Quid Scholastici?* 295
SECTIO III. *Vtrùm humanitas Christi reddatur sancta à natura diuina formaliter, vt virtute distinguitur ab hypostasi?* 296
SVBSECTIO I. *De sanctitate physicè.* 297
SVBSECTIO II. *De sanctificatione morali, & per vnionem remotam.* 298
SVBSECTIO III. *Animaduersiones in eam sententiam.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Impugnatur ad hominem eadem opinio.* 301
SVBSECTIO V. *Impugnatur absolutè ea sententia.* 302
SVBSECTIO VI. *Impugnatio ab absurdo.* 303
SVBSECTIO VII. *Argumenta dissoluo.* 304
SECTIO IV. *Vtrùm humanitas sanctificetur formaliter ab hypostasi, vt virtute distinguitur ab essentia?* 305
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.* ibid.
SVBSECTIO II. *Ad obiecta.* 306
SECTIO V. *Difficultas ab aliorum attributorum exemplo.* 307
SVBSECTIO I. *Proponitur.* ibid.
SVBSECTIO II. *Discrimen immensitatis, & æternitatis relatiuæ.* 308
SVBSECTIO III. *Discrimen omnipotentiæ & aliorum attributorum, quæ sunt absoluta.* 310
SECTIO VI. *Vtrùm Verbum infinitè sanctificet humanitatem?* 311
SVBSECTIO I. *Præmonitiones.* ibid.
SVBSECTIO II. *Prima conclusio & secunda.* 312
SVBSECTIO III. *Tertia conclusio & quarta.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Vltima conclusio.* 313
SVBSECTIO V. *Probata conclusio.* 314
SVBSECTIO VI. *Ad argumenta.* 316
SECTIO VII. *Vtrùm sanctitas increata præstet humanitati eosdem effectus, quos creata?* 317
SECTIO VIII. *Vtrùm vnio hypostatica sit forma sanctificans?* ibid.

DISPVTATIO XLVIII.

De gratia habituali Christi. *S. Thom. q.7.*

SECTIO I. *Vtrùm in Christo sit gratia habitualis?* art.1. 320
SECTIO II. *Vtrùm gratia habitualis Christi sit infinita?* a.11. 321
SVBSECTIO I. *Aliquæ sententiæ.* ibid.
SVBSECTIO II. *Gratia habitualis Christi est infinitè intensa, item & ceteri habitus supernaturales, & eorum actus.* 322
SVBSECTIO III. *Ad argumenta physica.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Ad argumenta Theologica.* 325
SECTIO III. *Vtrùm gratia Christi potuerit augeri?* a.12. 326
SECTIO IV. *De plenitudine gratiæ Christi.* a.9.& 10. 327
SECTIO V. *Duæ difficultates.* 328

DISPVTATIO XLIX.

De virtutibus Christi. *S. Thom. q.7 a.2.*

SECTIO I. *De fide & spe.* S. Thom. q.7. a.3.& 4. 329
SECTIO II. *De virtutibus moralibus Christi in communi.* a.2. ibid.
SECTIO III. *Vtrùm in Christo fuerit pœnitentia?* 330
SVBSECTIO I. *Pars negans.* ibid.
SVBSECTIO II. *Præfertur pars affirmans.* 331

DISPVTATIO L.

Vtrùm Christus habuerit dona? *S. Thom. art.5.*

SECTIO I. *De donis in communi.* 332
SECTIO II. *De dono timoris.* S. Thom a.6. ibid.

DISPVTATIO LI.

Vtrùm in Christo fuerint gratiæ gratis datæ, & prophetia? *S. Thom. a.7. & 8.* 333

DISPVTATIO LII.

De gratia qua Christus est caput Ecclesiæ. *S. Thom. q.8.*

SECTIO I. *Vtrùm Christus sit caput Ecclesiæ?* art.1. 334
SECTIO II. *Vtrùm Christus sit ratione corporis caput nostrum?* art.2. ibid.
SECTIO III. *Vtrùm Christus sit caput omnium hominum?* art.3. 335
SECTIO IV. *Vtrùm Christus sit caput angelorum?* ibid.
SECTIO V. *Vtrùm gratia capitis & personalis sit eadem in Christo?* art 5 336
SECTIO VI. *Vtrùm sit propria Christi gratia capitis?* art.6. ibid.
SVBSECTIO I. *Quæ sint certa.* ibid.
SVBSECTIO II. *Qui negent posse creaturam puram alijs gratiam condignè mereri?* 337
SVBSECTIO III. *Pars affirmatiua concluditur.* 338
SVBSECTIO IV. *Quædam difficultas.* 339
SECTIO VII. *Vtrùm dæmon sit caput malorum, item & Antichristus?* 340

DISPVTATIO LIII.

Vtrùm anima Christi cognoscat & amet per actus increatos formaliter? *S. Thom. q.9.*

SECTIO I. *Hugonis opinio.* ibid.
SECTIO II. *Non posse ex natura rei esse eam vnionem.* 341

SE-

SECTIO III. *Nec de potentia absoluta.* ibid.
SVBSECTIO I. *Aliquorum rationes.* ibid.
SVBSECTIO II. *Duæ aliorum rationes.* 342
SVBSECTIO III. *Discrimen similius veri.* 343
SVBSECTIO IV. *Ratio à priori.* 344
SECTIO IV. *Ad argumenta.* 345

DISPVTATIO LIV.

De scientia beatâ animæ Christi. *S. Thom. q.9. art.2. & q.10.*

SECTIO I. *Quando, & quo gradu Christus fuerit beatus?* 346
SECTIO II. *Duæ opiniones de cognitione creaturarum in Verbo.* 347
SVBSECTIO I. *Prima sententia.* ibid.
SVBSECTIO II. *Opinio Durandi.* 348
SVBSECTIO III. *Aliorum responsio ad argumenta Durandi.* 349
SVBSECTIO IV. *Durando respondetur.* 350
SECTIO III. *Quid de cognitione possibilium in Deo vno eodemq; actu?* 351
SVBSECTIO I. *Non possunt cognosci in Deo omnia possibilia vno actu.* ibid.
SVBSECTIO II. *Probatio S. Thomæ.* ibid.
SVBSECTIO III. *Aliorum rationes.* 353
SVBSECTIO IV. *Quid tandem alij censeant?* 354
SVBSECTIO V. *Cur non possint omnia videri vno actu?* 356
SVBSECTIO VI. *Quid sentiendum de opposita sententiæ* 357
SECTIO IV. *Vtrùm possint distinctis actibus videri in Deo omnia possibilia?* ibid.
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.* ibid.
SECTIO V. *Quid de futurorum cognitione in Deo?* 358
SECTIO VI. *Vtrùm in Deo possint vno actu videri omnia creata vt existentia aliquando?* ibid.
SVBSECTIO I. *Quid absolutè de quæstione.* ibid.
SVBSECTIO II. *Quibus sentiatur pars affirmans?* ibid.
SVBSECTIO III. *Quibus probetur visionem non posse esse de seipsa?* 359
SECTIO VII. *Quid videat in Verbo anima Christi?* 360
SVBSECTIO I. *Videt omnia futura.* ibid.
SVBSECTIO II. *Hæc futura sunt simpliciter infinitæ multitudinis.* 361
SVBSECTIO III. *Quot cognitionibus Christus in futura feratur?* 362
SVBSECTIO IV. *De perfectione scientiæ creatæ, de futuris in Verbo: Vtrùm perfectior sit quæ plura futura cognoscit?* 363
SVBSECTIO V. *Christus aliquo actu cognoscit Deum sine vlla omnino creatura.* 366
SVBSECTIO VI. *Christus vno actu cognoscit infinitas species substantiales.* ibid.
SVBSECTIO VII. *Cetera de cognitione Christi.* 367
SECTIO VIII. *Vnde oriatur illa inæqualitas cognitionum?* ibid.
SVBSECTIO I. *Non oritur ab intensione actus.* ibid.
SVBSECTIO II. *Nec oritur ab extensione.* 368
SVBSECTIO III. *Nec à luminum diuersitate.* 369
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta.* 370
SVBSECTIO V. *Nec oritur ex discrimine specierum impressarum de creaturis.* ibid.
SVBSECTIO VI. *Discrimen oritur ex voluntate & concursu obiectiuo Dei.* 371
SECTIO IX. *Vtrùm anima Christi Deum comprehendat?* ibid.
SVBSECTIO I. *Nonnulla de comprehensione.* ibid.
SVBSECTIO II. *Examinatur doctrina P. Vasquez.* 372
SVBSECTIO III. *Examinata doctrina Durandi.* 373
SVBSECTIO IV. *Examinatur opinio de æqualitate comprehensionis cum obiecto comprehenso.* 374
SVBSECTIO V. *Impugnatur ea sententia.* 375
SVBSECTIO VI. *Ad argumenta S. Thomæ.* ibid.
SVBSECTIO VII. *Ad aliorum argumenta.* 377
SVBSECTIO VIII. *Appendix de opinione constituente comprehensionem in actu perfectissimo, quem obiectum potest, aut petit.* 378
SVBSECTIO IX. *Alia eiusdem opinionis explicatio.* 379
SVBSECTIO X. *Explicatio similior veri.* 380
SVBSECTIO XI. *Clara ratio incomprehensibilitatis Dei.* 382
SVBSECTIO XII. *Corollaria.* 383
SECTIO X. *De claritate scientiæ beatæ.* S. Thom. q.10. a.4. 384
SECTIO XI. *De certitudine scientiæ beatæ.* 385
SECTIO XII. *Vtrùm sit possibilis scientia beata maior, quàm scientia Christi?* 386
SVBSECTIO I. *Opinio Caietani & aliorum, de inæquali visione ex potentiis inæqualibus, eleuatis lumine æquali.* ibid.
SVBSECTIO II. *Possibilis est alia visio melior quàm communis, de potentia absoluta.* 387

DISPVTATIO LV.

De scientia infusa animæ Christi. *S. Thom. qu.11.*

SECTIO I. *Præmonitiones.* 388
SECTIO II. *Possibilis est hic habitus.* 389
SECTIO III. *In Christo est hic habitus.* 390
SECTIO IV. *Scientia per se infusa est possibilis circa effectus liberos.* 392
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmitto.* ibid.
SVBSECTIO II. *Tres primæ conclusiones.* ibid.
SVBSECTIO III. *Obiecta.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Conclusio quarta.* 393
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.* 394
SECTIO V. *Hæc scientia est in Christo.* 395
SVBSECTIO I. *Christus cognouit omnia futura absoluta per plures scientias supernaturales.* 395
SVBSECTIO II. *Vtrùm Christus cognouerit futura conditionata?* 397
SECTIO VI. *Vtrùm circa obiecta naturalia sit possibilis scientia infusa?* 398
SVBSECTIO I. *Argumenta negantium.* ibid.
SVBSECTIO II. *Probationes conclusionis.* 400
SECTIO VII. *Christo non deest hæc scientia.* 402
SECTIO VIII. *Vtrùm sit possibilis scientia per se infusa circa obiecta imperfectè cognita cum dependentia à sensibus?* ibid.

SE-

SECTIO IX. *Christus non caret hac scientia.* 403
SECTIO X. *Qua ratione Christus hac scientia cognoscat?* ibid.
SECTIO XI. *Vtrùm mysterium Trinitatis possit euidenter cognosci per hanc scientiam?* 405
SVBSECTIO I. *Opinio P. Vasquez.* ibid.
SVBSECTIO II. *Opinio Magistri Dominici Bañes.* 406
SVBSECTIO III. *Responsa recentium.* 407
SVBSECTIO IV. *Sententiæ vero similior.* 410
SECTIO XII. *Vtrùm hæc scientia sit vnus simplex habitus?* ibid.
SECTIO XIII. *De speciebus impressis, quibus vtitur hæc scientia.* ibid.
SVBSECTIO I. *De supernaturalitate harum specierum.* ibid.
SVBSECTIO II. *De earumdem vniuersitate.* 412

DISPVTATIO LVI.

De scientia acquisita animæ Christi. *S. Thom. q. 12.* 413

DISPVTATIO LVII.

De potentia Christi vt hominis. *S. Thom. qu 13.*
SECTIO I. *Vtrùm humanitas Christi per omnipotentiam aliquid formaliter potuerit?* 415
SECTIO II. *Qua virtute Christus effecerit miracula?* 416
SECTIO III. *Vtrùm humanitas Christi moraliter tantùm; an etiam physicè, effecerit ea opera?* 417
SECTIO IV. *Vtrùm humanitas Christi potuerit quod per alios fieri voluit?* 418

DISPVTATIO LVIII.

De defectibus Christiani corporis. *S. Thomas q. 14.* 419

DISPVTATIO LIX.

Vtrùm in Christo potuerit esse peccatum? *S. Thom. q. 15. art. 1.*
SECTIO I. *Christus nullum peccatum admisit.* 420
SECTIO II. *Vtrùm peccatum mortale habituale possit cum hypostatica vnione componi?* 421
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmoneo.* ibid.
SVBSECTIO II. *Antiquorum opinio.* 422
SVBSECTIO III. *Conclusio.* 423
SVBSECTIO IV. *Aliorum argumenta.* ibid.
SVBSECTIO V. *Ratio à priori.* 424
SVBSECTIO VI. *Quid de potentia absoluta?* 425
SECTIO III. *De peccato originali.* 426
SECTIO IV. *Vtrùm vnio possit componi cum peccato veniali habituali?* 427
SVBSECTIO I. *Examinantur aliquorum argumenta.* ibid.
SVBSECTIO II. *Primum argumentum.* 428
SVBSECTIO III. *Secundum doctrinæ fundamentum.* 429
SECTIO V. *Vtrùm peccatum actuale possit cum vnione componi?* 430
SVBSECTIO I. *Conclusio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Ratio à supposito operante.* ibid.
SVBSECTIO III. *Ratio ab obligatione Verbi.* 432
SVBSECTIO IV. *Conclusio probatur à priori.* 434
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.* ibid.
SECTIO VI. *Vtrùm hæc oppositio sit physica, vel moralis?* 436

DISPVTATIO LX.

Vtrùm humanitas Christi possit propter peccatum vnionem amittere?
SECTIO I. *Nonnulla præmoneo.* 439
SECTIO II. *Vtrùm ex natura rei?* 440
SECTIO III. *Quædam difficultas.* 441
SECTIO IV. *Vtrùm de potentia absoluta?* 442 442
SVBSECTIO I. *Prima conclusio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Secunda conclusio.* ibid.
SVBSECTIO III. *Tertia conclusio.* 444
SVBSECTIO IV. *Vltima conclusio.* 445
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.* ibid.

DISPVTATIO LXI.

Vtrùm Christus vt homo potuerit esse imperfectus?
SECTIO I. *De perfectione nonnulla.* 446
SECTIO II. *Quæ sit perfectio Christiana?* 447
SECTIO III. *Hæc auctoritate probantur.* 448
SECTIO IV. *Actuum moralium perfectio, & imperfectio.* 449
SECTIO V. *Christus non potest esse imperfectus moraliter.* 451
SECTIO VI. *Opposita sententia.* 453
SVBSECTIO I. *Primum argumentum.* ibid.
SVBSECTIO II. *Secundum argumentum.* ibid.

DISPVTATIO LXII.

De libertate Christi.
SECTIO I. *Vtrùm exemplo physicæ prædeterminationis propugnetur libertas Christi?* 454
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.* ibid.
SVBSECTIO II. *Explicatur physica prædeterminatio.* ibid.
SVBSECTIO III. *Prima impugnatio huius sententiæ.* 455.
SVBSECTIO IV. *Secunda impugnatio eiusdem sententiæ.* 456
SECTIO II. *Examinatur præfinitio.* 458
SVBSECTIO I. *Explicatur præfinitio.* ibid.
SVBSECTIO II. *Applicatur ea doctrina libertati Christianæ.* ibid.
SVBSECTIO III. *Prima impugnatio eius sententiæ.* 459

SVB-

SVBSECTIO IV. *Impugnantur cetera eius opinionis.* 461
SECTIO III. *Vtrùm per puram omissionem rectè componatur impeccabilitas cum libertate Christi?* 462
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.* ibid.
SVBSECTIO II. *Explicatio potentiæ liberæ & omissionis puræ.* ibid.
SVBSECTIO III. *Probatio eius sententiæ.* ibid.
SVBSECTIO IV. *Argumenta pro opposita sententia.* 464
SVBSECTIO V. *Quid de hac sententia?* 467
SECTIO IV. *Vtrùm libertas Christi? componi possit cum impeccabilitate, & perfectione, per libertatem inter indiuidua?* 467
SVBSECTIO I. *Prima sententia.* ibid.
SVBSECTIO II. *Impugnatur.* ibid.
SVBSECTIO III. *Argumenta oppositæ sententiæ.* 469
SVBSECTIO IV. *Alia eiusdem sententiæ explicantur.* 470.
SECTIO V. *Sententia P. Vasquez & aliorum.* ibid.
SECTIO VI. *Prima ratio conciliandæ libertatis in Christo cum necessitate ad perfectiora.* 472
SVBSECTIO I. *Libertas immediata & mediata actionum humanitatis Christi.* ibid.
SVBSECTIO II. *Compositio libertatis Christi cum perfectione.* 473
SVBSECTIO III. *Prima difficultas de necessaria perfectione Christi.* 475
SVBSECTIO IV. *Bona difficultas de æqualitate operum Christi.* 476
SVBSECTIO V. *Respondetur secundo argumento ex §. 131.* 477
SECTIO VII. *Secunda ratio conciliandi libertatem Christi cum perfectione necessaria.* 478
SVBSECTIO I. *Christus potuit exercere puras omissiones plurium actuum.* ibid.
SVBSECTIO II. *Ad argumenta.* 479
SECTIO VIII. *Quos actus Christus exercuerit liberè?* 480

DISPVTATIO LXIII.

De merito Christi. *S. Thom. q. 19. art. 3. & 4.*
SECTIO I. *Vtrùm Christus sit meritus actibus charitatis ortis ex visione beata?* 481
SVBSECTIO I. *De sententia negante.* ibid.
SVBSECTIO II. *De sententia opposita.* 483
SVBSECTIO III. *Quid de quæstione?* 484
SECTIO II. *Vtrùm Christus meritus sit aliis actibus charitatis deriuatis à scientia infusa?* 485
SECTIO III. *Vtrùm Christus sit meritus actibus virtutum moralium infusarum, & naturalium?* 487
SECTIO IV. *De valore meritorum Christi.* 488
SVBSECTIO I. *Opera Christi sunt valoris infiniti.* ibid.
SVBSECTIO II. *Ad argumenta.* 489
SECTIO V. *Vtrùm Christus potuerit mereri Incarnationis primam productionem, aut conseruationem?* ibid.
SVBSECTIO I. *Sententia propria.* ibid.
SVBSECTIO II. *Sententia opposita.* 490
SECTIO VI. *Vtrùm vno merito possit fieri satis merito Christi?* 491
SECTIO VII. *Quid sibi Christus meruerit?* 493
SVBSECTIO I. *De resurrectione, & aliis.* ibid.
SVBSECTIO II. *De merito gratiæ habitualis.* ibid.
SVBSECTIO III. *De merito visionis beatis.* 494
SECTIO VIII. *De merito Christi comparatione aliorum.* 495
SECTIO IX. *Vtrùm Christus meritus fuerit primo instanti conceptionis?* ibid.
SECTIO X. *De meritis Christi post mortem.* ibid.

DISPVTATIO LXIV.

Vtrùm in Christo fuerit fomes peccati, vel habitus vitiosi? *S. Thom. q. 15. a. 2.*
SECTIO I. *Quid sit fomes peccati?* 497
SECTIO II. *Christus caruit fomite peccati.* ibid.

DISPVTATIO LXV.

Vtrùm anima Christi fuerit passibilis? *S. Thom. a. 3. & 4.* 498

DISPVTATIO LXVI.

Vtrùm in Christo fuerit dolor sensibilis? *S. Thom. art. 5.* 499

DISPVTATIO LXVII.

Vtrùm in Christo fuerint tristitia, & timor? *S. Thom. a. 6. & 7.* 500

DISPVTATIO LXVIII.

De admiratione, ira & via Christi. *S. Thom. a. 8. 9. & 10.* ibid.

DISPVTATIO LXIX.

De idiomatum communicatione. *S. Thom. q. 16.*
SECTIO I. *De hac propositione,* Deus est homo. 503
SECTIO II. *Eadem propositio probatur ab alijs.* ibid.
SECTIO III. *Probata conclusio.* 505
SECTIO IV. *In qua materia sit hæc propositio:* Deus est homo? 506
SECTIO V. *Quomodo idiomata inter se prædicentur?* 507
SECTIO VI. *Quid sentiendum sit de his pro-*

propositionibus: Deus est humanatus: Homo est diuinus: Homo est Dominicus? 509.
SECTIO VII. *De hac propositione:* Homo est Deus. ar 2. 510
SECTIO VIII. *Vtrùm ea, quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de diuina natura & de humana ea, quæ conueniunt Filio Dei?* art.5. *ibid.*
SECTIO IX. *Vtrùm hæc sit vera:* Deus factus est homo? *art.6.* 511
SECTIO X. *Vtrùm hæc sit vera:* Homo factus est Deus? *art.7.* *ibid.*

DISPVTATIO LXX.

Vtrùm hæc sit vera *Christus est creatura?* S. Thom. q.16.art.8.
SECTIO I. *De sententia affirmante.* 511
SECTIO II. *De sententia negante.* 512
SECTIO III. *Quid de quæstione?* 513

DISPVTATIO LXXI.

Vtrùm inceptio prædicari possit de Christo? *S. Thom q.16. art.9.* 514

DISPVTATIO LXXII.

De vnitate Christi. *S. Thom. qu.17. art.1.* 515

DISPVTATIO LXXIII.

Vtrùm in Christo sint duæ existentiæ? *S.Thom.q.17.art.2.*
SECTIO I. *S. Thomas non distinxit existentiam ab essentia in rebus creatis.* 516
SECTIO II. *Quod esse creatum neget S. Thomas humanitati Christi?* 517

DISPVTATIO LXXIV.

Vtrùm in Christo sint duæ voluntates? *S. Thom. q.18.art.1.* 518

DISPVTATIO LXXV.

De actibus & contrarietate voluntatis Christi. *S.Thom.q.18.art.6.*
SECTIO I. *Vtrùm Christus habuerit aliquos actus, per quos adhiberet media ad consequendum obiectum, quod sciebat non esse futurum?* 519
SECTIO II. *De voluntate latendi, & salutis reproborum.* *ibid.*
SECTIO III. *De voluntate fugiendi mortem.* 522
SVBSECTIO I. *Vtrùm Christus fugerit affectu substantiam mortis?* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Vtrùm illa fuga mortis fuerit efficax, an simplex?* 523
SVBSECTIO III. *Quid alij respondeant ad opposita argumenta?* 524
SVBSECTIO IV. *Præmonitiones ad responsa.* *ibid.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.* 525
SVBSECTIO VI. *Difficultates.* 526
SECTIO IV. *Duo corollaria.* 527
SECTIO V. *Vtrùm voluntas humana Christi fuerit semper impleta?* *ibid.*

DISPVTATIO LXXVI.

De operatione theandrica Christi. *S.Tho. q.19.a 1.* 528

DISPVTATIO LXXVII.

Vtrùm Christus mortem obierit adstrictus præcepto, an solutus? *S.Thom.q.20. & 47. a.3.*
SECTIO I. *Aliqui significatus præcepti atque mandati.* 529
SECTIO II. *Quid differant consilium, atque præceptum?* 530
SECTIO III. *Vtrùm Christus, vt homo, sit præcepti capax atque consilij?* 532
SVBSECTIO I. *Ratio quæstionis.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Prima conclusio.* *ibid.*
SVBSECTIO III. *Ad argumenta.* *ibid.*
SVBSECTIO IV. *Secunda conclusio.* 533
SECTIO IV. *Vtrùm Christo sit præceptum naturale moriendi pro hominibus?* 534
SECTIO V. *Vtrùm Deus præceperit Christo mortem subire?* 535
SVBSECTIO I. *Conclusio, & auctores.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Primum argumentum ex præcepto & mandato, quibus vtitur Scriptura.* 536
SVBSECTIO III. *Responsum de præcepto & mandato non stricto, sed lato.* 538
SVBSECTIO IV. *Secundum argumentum ex obedientia Christi.* 539
SVBSECTIO V. *Christus potuit recusare de obeunda morte præceptum.* 540
SVBSECTIO VI. *Qui negent præceptum de morte Christi?* 541
SVBSECTIO VII. *De auctoritate Patrum.* *ibid.*
SVBSECTIO VIII. *Argumenta rationis.* 543
SECTIO VI. *Vtrùm omnia sint Christo præcepta?* 544
SECTIO VII. *Aliquot corollaria.* 545

DISPVTATIO LXXVIII.

De seruitute Christi. *S.Thom.q.20.*
SECTIO I. *Nonnulla de seruitute.* 546
SECTIO II. *Christus non est propriè seruus Dei, etiam vt homo.* *ibid.*
SVBSECTIO I. *Probatur à definitione serui.* 547
SVBSECTIO II. *Auctoritas Adriani primi.* 548
SVBSECTIO III. *Nonnulla responsa refalsa.* 549
SVBSECTIO IV. *Responsio minùs mala.* 552
SVBSECTIO V. *Impugnatio prima.* 553
SVBSECTIO VI. *Impugnatio secunda.* *ibid.*

SE-

SECTIO VIII. *De sententia opposita.* 554
SVBSECTIO I. *Auctores.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Primum argumentum ex Scriptura veteri.* *ibid.*
SVBSECTIO III. *Secundum argumentum ex nouo Testamento.* 556
SVBSECTIO IV. *Duo alia argumenta.* 557

DISPVTATIO LXXIX.

De oratione Christi. *S.Thom.q.21.*
SECTIO I. *Christus vt homo orauit.* 558
SECTIO II. *Quo pacto oratio Christi fuerit audita?* 559
SECTIO III. *Vtrùm Christus nunc oret?* *ibid.*
SVBSECTIO I. *De opinione negante.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *De opinione affirmante.* 560
SVBSECTIO III. *Duæ conclusiones.* 561
SVBSECTIO IV. *Aliæ duæ conclusiones.* *ibid.*
SVBSECTIO V. *Ad obiecta.* 562

DISPVTATIO LXXX.

De sacerdotio Christi. *S.Thom.q.22.a.5.*
SECTIO I. *Quid sit sacerdos?* 563
SECTIO II. *Christus fuit verè sacerdos.* 564
SVBSECTIO I. *Doctrina Catholica.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Difficultas vtrùm Christus se ipsum immolauerit?* *ibid.*
SVBSECTIO III. *Difficultas de Martyribus.* *ibid.*
SVBSECTIO IV. *Prima ratio respondendi.* 566
SVBSECTIO V. *Quid respondendum?* *ibid.*
SECTIO III. *Vtrùm Christus sit sacerdos in æternum?* 567
SECTIO IV. *Christus est sacerdos secundùm ordinem Melchisedech.* 569

DISPVTATIO LXXXI.

Vtrùm Christus vt homo sit rex totius mundi, & dominus rerum omnium?
SECTIO I. *De regno totius mundi.* 570
SVBSECTIO I. *Conclusio.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Opposita sententia.* 571
SECTIO II. *Vtrùm Christus iure hereditario à parentibus sit rex Iudæorum?* 572
SVBSECTIO I. *De sententia affirmante.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Examen testimonij Christi de suo regno.* 573
SVBSECTIO III. *Ea explicatio auctoritate probatur.* 574
SVBSECTIO IV. *Christus non fuit à matre rex Iudæorum.* 575
SECTIO III. *Vtrùm Christus habuerit dominium omnium creaturarum?* 576

DISPVTATIO LXXXII.

De adoptione filiorum Dei. *S.Thomas qu. 23.*
SECTIO I. *Quid sit filium esse naturalem, & adoptiuum?* 577
SECTIO II. *Vtrùm Deus habeat filios adoptiuos?* 578

DISPVTATIO LXXXIII.

De filiatione Christi.
SECTIO I. *Ostenditur auctoritas Concilij Francfordiensis.* 579
SECTIO II. *De errore Felicis & Elipandi.* 580
SVBSECTIO I. *Quid illi censuerint?* 581
SVBSECTIO II. *De sententia opposita.* 582
SECTIO III. *Vtrùm Christus, vt homo, sit filius adoptiuus?* 583
SVBSECTIO I. *Doctrina Durandi & aliorum.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Impugnatur ea sententia.* *ibid.*
SVBSECTIO III. *Quædam explano.* 584
SVBSECTIO IV. *Cetera de adoptione Christi.* 586
SECTIO IV. *Vtrùm humanitas Christi sit adoptiua?* *ibid.*
SVBSECTIO I. *Conclusio: trium argumentorum examen.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Probata conclusio.* 587
SVBSECTIO III. *Ad argumenta.* 588
SECTIO V. *Vtrùm Christus vt homo sit filius naturalis Dei?* 589
SVBSECTIO I. *Explicata quæstio.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *Prima opinio.* *ibid.*
SVBSECTIO III. *Opposita sententia.* 590
SVBSECTIO IV. *Auctoritas Concilij Francfordiensis.* 591
SVBSECTIO V. *Examinatur prima ratio.* *ibid.*
SVBSECTIO VI. *Animaduerso in sententiam propositam §.66.* 592
SVBSECTIO VII. *Impugnatur opinio è §.77.* *ibid.*
SVBSECTIO VIII. *Propouitur secunda ratio.* 593
SVBSECTIO IX. *Vindicatur à calumnia.* *ibid.*
SVBSECTIO X. *Quid sentiendum de sententia proposita §.86.* 595
SVBSECTIO XI. *Ratio sententiæ Catholicæ.* *ibid.*
SVBSECTIO XII. *Ad argumenta.* 596
SECTIO VI. *Vtrùm Christus vt homo, sit filius naturalis Trinitatis?* 598
SVBSECTIO I. *Communis Theologorum opinio.* *ibid.*
SVBSECTIO II. *De sententia opposita.* *ibid.*
SVBSECTIO III. *Probatio eiusdem sententiæ.* 600
SVBSECTIO IV. *Aliæ probationes.* *ibid.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.* 601

DISPVTATIO LXXXIV.

De prædestinatione Christi? *S. Thom. qu est.24.* 602

DISPV-

INDEX DISPVTATIONVM SECT. ET SVBSECT.

DISPVTATIO LXXXV.

De adoratione Christi & rerum eiusdem. *S.Thom.qu.25.*

SECTIO I. *Prima conclusio.* 604

SECTIO II. *Secunda conclusio, & tertia.* 605

DISPVTATIO LXXXVI.

Vtrùm Christus sit mediator inter Deum & hominem? *S.Thom.q.26.* 607

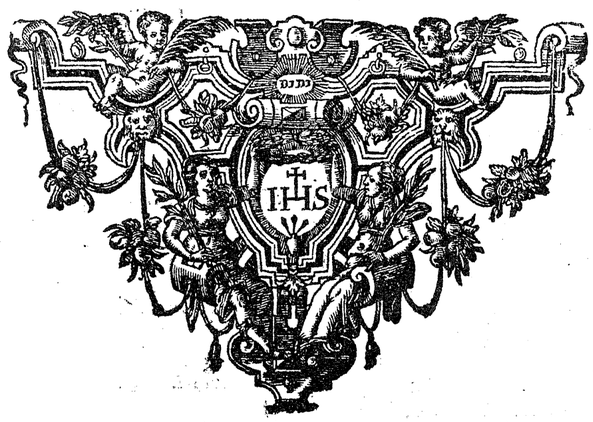

DISPVTATIONES DE DEO HOMINE,

AVCTORE

PETRO HVRTADO DE MENDOZA

VALMASEDANO E SOCIETATE IESV,

In Regio Generalis Inquisitionis Concilio Censore: & in Salmanticensi Academia Primario Sanctæ Theologiæ Professore.

PROOEMIVM.

SECTIO I. *De obiecto formali, ac materiali disputationum de Deo Homine.*
SECTIO II. *Obiectiones.*
SECTIO III. *Vtrùm ad hanc scientiam spectent possibilitas & existentia Incarnationis.*
SECTIO IV. *Vtrùm hæc facultas sit scientia? an item speculatiua?*
SECTIO V. *Vtrùm hæc facultas sit pars Theologiæ? an verò illi subalternetur?*
SECTIO VI. *De voce* Incarnatio.
SECTIO VII. *Vtilitas huius operis.*

SECTIO I.

De obiecto formali, ac materiali disputationum de Deo Homine.

§. 1. DE obiecto formali, & materiali satis multa disserui volumine 1. in proœmio Logicæ & Metaph. & volum. 2. disp. 2. sect. 1. disp. 4. & alibi: quæ nunc perstringenda. Obiectũ formale est quod primò cognitum, vel amatũ ducit in cognitionem, vel amorem alîus obiecti. Id est, est ratio ob quam ipsum & alia cognoscuntur, & amantur. Obiectum autem materiale est, quod non ratione sui, sed alîus cognoscitur, vel amatur. In syllogismo Præmissæ sunt obiectum formale, conclusio verò materiale, quia Præmissas cognoscimus per se ipsas, conclusionem autem per illas. Item finis, quia ratione sui amatur, est obiectum formale voluntatis: media verò, quia non propter se, sed propter finẽ amantur, sunt obiectum materiale. Hoc obiectũ formale vocatur ab aliquibus *Formale quo*: materiale verò dicitur *Formale quod*. Ego primum appello formale absolutè, & primarium: hoc verò materiale, aut secundarium. Nunc non disputo de obiecto materiali remoto, qualis est paries visui cõparatus, quia non est propriè obiectum: sed impropriè & denominatiuè.

§. 2. Vtrumque obiectum partimur in inadæquatum, & adæquatum. Hoc spectatur per omnes actus alicuius facultatis: illud autem per aliquem, sed non per omnes. Color & lux sunt obiectum adæquatum facultatis visus, cuius nullus est actus nisi de luce, aut de luce & colore: nigror

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

nigror autem, aut albedo sunt eius inadæquatum obiectum. Obiectum adæquatum proprium sunt omnia obiecta omniũ actuum eius facultatis: obiectum autem attributionis adæquatum est quod per se cognoscitur per illam facultatem, & cuius gratia cætera cognoscuntur. Nec sunt idem obiectum adæquatum proprium, & obiectum adæquatum attributionis: Deus enim & corpus mobile sunt obiectum adæquatum Theologiæ & Physicæ; non tamen adæquatum proprium: quia multis actibus Theologicis & physicis nec Deus attingitur, nec mobile corpus.

§.3. Pono facultatem de Deo Homine esse partẽ Theologiæ: Theologia verò est facultas orta ex fide Catholica, & facultate naturali: habet enim pro obiecto formali tum auctoritatem, & reuelationem Dei; tum propositionem aliquam naturalem. Propositio enim deducta ex solis principijs naturalibus pertinet ad aliquam partem Philosophiæ: propositio autem deducta ex sola authoritate, & reuelatione Dei pertinet ad fidem Catholicam: vt ostendi volum 2. primis disput. propositio autẽ deducta ex duabus propositionibus reuelatis spectat ad fidem immediatè, vt dixi volum.2.disp.10. Restat igitur propositio deducta ex principijs fidei, & naturalibus, ad quam nec sufficit sola fides; nec sola natura; sed vtriusque principium est per se necessarium; quæ nec spectant ad fidem Catholicam, nec ad scientiam naturalem; sed ad tertiam quamdam facultatem, quam *Theologiam* vocamus: cuius conclusiones non sunt per se primò de fide; sunt autem tam certæ, vt sine censura Theologica negari non possint, quando inferuntur euidenter ex principiis fidei, & naturalibus. de qua facultate agendum est in proœmio disputationum de Deo: aliqua autem egi volum. 2. disp.12.

§.4. Vnde deduco obiectum formale disputationum de Deo Homine esse partim auctoritatem Dei & reuelationes de Deo Homine; partim principia physica, è quibus inferuntur conclusiones de Deo Homine. Quia cùm hæ disputationes sint de quadam parte obiecti Theologiæ, & obiectũ Theologiæ sit reuelatio & principia naturalia; obiectum huius partis erit reuelatio, ac principia priuata ex quibus deducantur conclusiones de Deo Homine. Si enim quærimus, vtrùm Christus sit risiuus? vtimur hac propositione naturali: *Omnis homo est risiuus*; & hac de fide: *Christus est homo*. è quibus infertur: *Ergo Christus est risiuus*. Essentia igitur hominis vt sic, & reuelationes de Christo, cum auctoritate Dei, sunt obiectum formale adæquatum ac proprium harum disputationum.

§ 5. Obiectum autem formale attributionis est conceptus constituens hominem Deum; vt spectat ad cognitionem de tota substantia Hominis Dei: non quidem, vt cognoscatur Deus secundùm se, nec homo secundùm se; sed vt cognoscatur humanitas & diuinitas, vt constituunt hominem Deum. Obiectum autem attributionis remotum harum disputationum est Deus secundùm se; qui est obiectum adæquatum attributionis tam fidei, quàm Theologiæ. Principia autem naturalia referuntur ad Deum secundùm se, vt disputantur in Theologia. Obiectum autem materiale sunt omnes conclusiones obiectiuæ, quæ deducuntur ex conceptu Dei Hominis reuelato à Deo, & ex principijs naturalibus. Obiectum autem adæquatum proprium, vt amplectitur materiale & formale, sunt auctoritas Dei, omnes reuelationes de Christo, de eius effectibus, & attributis, principia naturalia: è quibus cum illis deducuntur omnia quæ attinent ad Christum perfectè noscendum.

§.6. Tandem concludo, ad cognoscendum hoc mysterium in *via* non esse necessarium aliud lumen distinctum à fide, facultate naturali, & habitu Theologiæ. Oppositum censuit Alensis; sed non probauit. Ratio à priori est, quia ad cognoscenda de Christo omnia, quæ Deus reuelat, sufficit fides, cuius obiectum est omne quod potest à Deo reuelari: ad cognoscenda verò humana Christi, sufficit Philosophia naturalis, ea docens ex conceptu hominis vt sic; ad inferendas autem conclusiones satis est habitus Theologiæ: ergo nullum est necessarium aliud lumen.

SECTIO

SECTIO II.

Obiectiones.

§.7. OBijcitur non posse Christum esse obiectum huius facultatis, quia Christus est singularis & contingens; de eiusmodi autem obiectis censuit Philosophus nullam esse scientiam, ergo nec de Christo. Bartholomæus Medina in Introductione q.1. ad 1. respondet de Deo Homine formari propositiones necessarias. Contrà. Similes formari possunt de Petro, cui per principia communia esse probantur prædicata sempiternæ vt aiunt, veritatis: de quo Medina nullam scientiam agnoscit. ergo nec de Christo.

§.8. S.Thomas 1.p.q.1.a 2.ad 2. indicare videtur, in Theologia non agi per se de singularibus, sed de Deo: de alijs autem non per se, sed in exemplum; vt cognoscamus per quos sit reuelatio facta. Contrà: In facultate naturali agitur de obiectis communibus per se primò, de alijs verò per attributionem ad illam: nec tamen hęc attributio admittitur in singularibus, ergo nec in Christo. Deinde in Theologia eâdem ratione formali agitur de Deo & de cæteris singularibus: quia illa ratio formalis est reuelatio Dei & principium naturale: ergo, quod attinet ad singularitatem, potest Theologus agere per se de quouis singulari; quia quando ratio formalis est communis omnibus obiectis, ita vt per illam possint omnia æquè dignosci, non est discrimen inter illa in ea facultate, quæ à ratione formali consideranda est. Attributio autem vnius obiecti ad aliud non oritur ex singularitate, quia obiecta communia etiam referuntur ad alia communia, vt quantitas vt sic ad corpus vt sic: item communia ad singularia, vt corpus mobile ad hos cælos: item singularia ad alia singularia, vt attributa, & effectus Dei ad Deum. Attribuuntur autem propter alias rationes, quas in proœmijs cuiusque facultatis ostendi: ad Deum autem referuntur per attributionem, quia est vltimus finis, quem per se Theologus contemplatur. Tertiò, Theologia plena est obiectorum singularium, quæ per se contemplantur ex reuelatione Dei: talia sunt mundi natalitia & interitus, historia Patriarcharum, & omnia quæ de Christo dicuntur: quæ quamuis Deo attribuuntur, per se tamen considerantur, id est, per sua certa principia.

§.9. P. Suarez in Præfatione, vers. *Interrogabis*, non multum dissentit à S.Thoma. Admittit quædam documenta doctrinalia, quædam autem gesta historica. Hæc non videntur pertinere ad præcepta doctrinalia: sed tantùm ad extorquendũ assensum fidei quin opus sit præceptis doctrinalibus; quæ autem ad doctrinam spectant, confirmantur ex communibus præceptis. Contrà: Historia extorquet assensum certum ac infallibilem: quia reuelatio est illius ratio formalis singula tangens acu, & digito monstrans: sed eadem reuelatio sæpè tangit doctrinam in singulari, vt cùm reuelat Deus aliquod indiuiduum esse corruptibile, aut immortale: ergo eâdem certitudine potest Theologus scire doctrinam & historiam in singulari. Deinde doctrinalia spectantia ad Christum qua ratione homo est, sunt etiam singularia, vt eum esse impeccabilem, Filium naturalem Dei, risiuum, & alia id genus, quæ fide, Theologiaque docentur: ergo non est discrimen.

§.10. P. Iosephus Ragusa disput.1. à vers. *Primum verò*, docet esse scientiam de Christo vt est Deus: Metaphysicus enim per se contemplatur Deum vt auctorem naturæ: cùm autem Christus sit idemmet Deus, de Christo, vt Deo, *est scientia*. Censet item de *Christo* vt homine, non esse *scientiam*, quia proprietates humanitatis pertinent ad Physicam: Christus autem non est obiectum vnum scibile per vnam facultatem, quia includit duas naturas spectantes ad facultates duas.

§.11. Contrà: Christus vt homo includit aliqua prædicata, quæ nec per se cognoscuntur adæquatè à Metaphysico, nec à Physico: imò nec per solam fidem: sed indigetur principijs fidei metaphysicis & physicis: è quibus infertur Conclusio quæ per se primò nec est de fide, nec Physica, nec Metaphysica: sed Theologiæ, quæ est alia facultas. Hæc sunt, impeccabilitas Christi cum libero arbitrio, Filiatio naturalis Dei vt est homo, risibilitas. Quæ monstrari non possunt nisi vel per reuelationem Dei, vel per congressum principiorum ex diuersis facultatibus: Risus enim hominis Dei non potest

ostendi ex solo principio *omnis homo est risiuus*; quia Physica non potest monstrare Deum esse hominem; nec item Metaphysica. reuelatio autem Dei non dicit expressè Christum esse risiuum: ergo ad ostendendam Christi risibilitatem concurrunt principia diuersarum facultatum. Cùm verò Christus sit vnum per se, & non per accidens, est obiectum vnius facultatis pendentis in Præmissis ab alijs. quod non est nouum: Architectura enim est facultas distincta à Physica, à qua mutuatur alteram ex Præmissis; cùm tamen obiectum Architecturæ non sit vnum nisi per accidens: ergo nihil deest Christo quo minùs possit spectare ad vnam facultatem, sed singularia ad nullam spectant: ergo.

§.12. Respondent frequenter non esse scientiam naturalem de singularibus, quæ propter contingentiam sunt incerta; scientiarum enim obiecta certa sunt: at obiectum formale Theologiæ est certum, tametsi singulare sit, ac de singularibus: est enim diuina reuelatio, quæ de quolibet obiecto est æquè certa. Contrà: Diuina reuelatio in existētia tam contingens est, quàm entia naturalia: ergo non potest esse scientia de singularibus propter illam. De consequentia constat ad hominem. Antecedens probatur; quia Deus tam liberè ac contingenter loquitur quàm creat mundum. Deinde reuelatio est obscura, ac propterea caret euidentia, & eius certitudo est difficilior cognitu certò: singularia autem naturalia sunt euidentia, & per se nota: ergo repugnat de his scientia, ita & de reuelatione Dei. Præterea quæ immediatè cognoscuntur per reuelationem, poterit esse scientia de illis: at verò Theologia vtitur alio principio naturali ad inferendam conclusionem singularem. quod non aliter repugnat, ac in naturali scientia.

§.13. Respondeo, de singularibus, ac contingentibus esse aliquas scientias naturales tamquam de obiectis tam formalibus, quàm materialibus, quia existentiam Dei cognoscimus per demonstrationem *quia* ex creaturis: *inuisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Creaturæ autem existentia singularis est, ac contingens. Item demonstratione *propter quid* cognoscuntur singularia contingentia per alia similia: Astrologus enim ex singulari cælorum motu prædicit futuram eclipsin; pluuias autem, tempestates, idque genus alia independentia ab arbitrio creato prædicit ex diuersa astrorum coniugatione. Item Astronomia tota, & Geographia est de singularibus. Ratio à priori: quia licet existentia rerum singularium sit contingens comparata Deo; at attingitur actu certo ac euidenti per speciem, quam iaculantur obiecta. Quis enim neget me certò & euidenter cognosci à me ipso? Præstò est ratio; quia euidentiæ est necessitas assentiendi obiecto: certitudo autem est impotentia errandi, vt latè probaui volum. 2. disp. 25. sect. 1. 2. & 3. At multa singularia non possumus negare, nec errare circa illa: ergo de his potest esse certitudo ac euidentia. sic Theologus agit de singularibus per obiecta formalia singularia ac contingentia, quia contingentiam ac singularitatem attingit certò. Vnde autem oriatur hæc certitudo fidei, satis ostendi disputans de fide volum. 2. Nescio autem cur Aristot. tantum negotij facessat nonnullis auctoribus; cùm ipse docuerit syllogismum expositorium: quando autem negat scientiam de singularibus, & contingētibus, agit de demonstratione propriæ passionis per essentiam constante prædicato communi, & *secundùm quod ipsum*, vt dixi volum. 1. disput. 11. Logicæ §. 78. & 93.

SECTIO III.

Vtrùm ad hanc scientiam spectent possibilitas & existentia Incarnationis?

§.14. HÆc quæstio instituitur propter varias in re clara opiniones auctorum. Thomistici reuocant in controuersiam, cur à S. Thoma hæc quæstio præterita sit in 3. parte; arrepta autem in tertium dist. 1. q. 1. art. 1? Caietanus respondet S. Thomam in 3. interpretem egisse Lombardi; in 3. verò parte auctorem. An egit malum interpretem, aut auctorem non bonum? Magister enim dist. 1. Incarnationem posuit, non probauit. Cur S. Thomas disputauit possibilitatem Incarnationis, si nec Magister, cuius est interpres, eam disputat, nec facultas

cultas Theologica eam sibi vendicat? Aut cur eam inuexit in 3. partem cùm eadem sit facultas? Et quidem S. Thom. in 3. part. quæstionem non præterijt, sed multis in locis eam disputauit per partes, soluens argumenta quibus difficilis redditur. Tenuit ergo S. Thomas rationem diuersam quæstionem tractandi, & quidem vtramque bonam. Cur autem diuersam? Quia S. Thomas non fuit agens naturale, sed liberum, quod non est alligatum vni methodo, sed diuersis.

§.15. Respondet Secundò Caietanus, subiectum scientiarum in illis non probari, sed poni, ex communi adagio, *Nulla scientia probat suum subiectum*. Contrà: Deus est subiectum Theologiæ & fidei: vtraque autem illud probat. Fides, *quia oportet accedentem ad Deum credere quod est*: Theologia autem, quia illum probat & reuelatione & ratione naturali. S. Thomas 1. p. q. 2. a. 3. quærit *Vtrùm Deus sit?* quæst. 27. art. 1. *Vtrùm sint Processiones? Vtrùm sit Trinitas*. In Physica monstrantur materia, forma, vnio, & compositum, quod est ens mobile; quod subiectum esse Physicæ fatentur omnes: in Metaphys. monstrantur substantiæ separatæ, quæ sunt illius subiectū.

§.16. P. Ragusa qu. 1. art. 1. versu *Mihi videntur*, censet tria. Primum, nihil obstare, quo minùs hæc quæstio saltem in parte potuerit præmitti. Secundum, id non fuisse necessarium. Tertium, eam consultiùs prætermitti. Primum probat ex vsu Theologorum. Secundum autem probat, quia nostra Theologia est subordinata sciētiæ Dei & Beatorum: ob quod non probat sua principia, sed ponit vt euidentia in illa scientia Beatorum. Sed hæc ratio & falso nititur antecedenti, & malæ consequentiæ; quia nostra Theologia non est subalternata scientiæ Beatorum, vt ostendi in proœm. Metaphys. §. 206. Quia scientia subalternans, & subalternata sunt in eodem intellectu: alioquin inutilis est scientia subalternans subalternatæ: fides autem probat existentiam Dei, etsi subalternetur scientiæ Beatorum.

§.17. At verò si non admittatur hæc subalternatio, arguit P. Ragusa. quia Theologia accipit ex fide sua principia, è quibus inter præcipua est Incarnatio: Theologus autem ex his principijs conclusiones deducit non reuelatas immediatè. Nec vrget hæc ratio. Primùm: quia Theologia non solùm accipitur pro habitu conclusionum; sed etiam pro habitu principiorum includente fidem probantem Deum esse, & incarnatum. Deinde Theologia vt includit habitum conclusionum, efficit plures syllogismos, quorum Præmissæ sunt diuersæ. In quibus ponitur existentia Dei, aut Incarnationis, non probatur ea existentia, sed supponitur: in alijs autem non poniturillud obiectum; sed aliud, ex quo deducitur existentia Dei, aut Incarnationis. v. g. reuelat fides cælum non esse factum à se ipso, nec esse infectum ab alio: vnde arguit Theologus: *Cælum factum est ab alio: sed omne quod factum est ab alio factum est à Deo: ergo cælum factum est à Deo: ergo est Deus, qui fecit cælum*. Hic syllogismus est Theologicus, cuius altera Præmissa est fidei; altera Metaphysicæ: conclusio autem etsi materialiter sit immediatè reuelata, non tamen vt in illo syllogismo deducitur. Eam autem esse reuelatam immediatè non efficit vt in hoc syllogismo sit immediatè reuelata; sicut non obest quo minùs eadem existentia Dei cognoscatur euidenter per aliud medium, & per aliud probabiliter, ob quod eadem existentia Dei est immediatè de fide, quando cognoscitur ex reuelatione immediata: eademq; est Theologica, quando cognoscitur ex reuelatione mediata, & principio naturali: eademque est scientifica, quando cognoscitur per principia metaphysica euidentia: eademque est opinabilis, quando deducitur ex medio tantùm probabili.

§.18. Aduerte propositionem reuelatam immediatè esse absolutè de fide: quando verò deducitur ex principijs non reuelatis, nō dicitur absolutè non esse de fide; sed secundùm quid, id est, in illo syllogismo. & quando aliquod obiectum est demonstrabile, dicitur absolutè euidens; probabile autem secundùm quid, quia probabile absolutè dicit carentiam euidentiæ, aut certitudinis fidei. quæ carentia non reperitur quando obiectum aut est immediatè reuelatum, aut demonstrabile: ob quod hæc propositio *Deus est homo*, est absolutè de fide: hæc autem *Deus est*, est absolutè de fide, & euidens, quia vtraq; est immediatè reuelata, posterior autem est etiam demonstrabilis.

§.19. Vnde concludo, ad Theologum attinere possibilitatem ac existentiam Incarnationis, idq; duplici ratione. Prima, qua parte Theologia includit fidem vt habitum principiorum: Deus enim immediatè reuelauit Incarnationis existentiam; supponit autem possibilitatem. quæ etsi

etsi non esset immediatè reuelata, posset tamen à Theologo ita probari: *Omne quod existit est possibile; sed Incarnatio existit; ergo est possibilis.* Quæ conclusio est Theologica: quia Maior propositio est demonstrabilis à Metaphysico; Minor verò est probanda ex reuelatione Dei. Item: Existentia Incarnationis est absolutè de fide, quia est immediatè reuelata, & proposita sufficienter ab Ecclesia: at potest à Theologo probari hoc syllogismo: *Illa persona est Deus homo quæ per dolores satisfacere potest ad æqualitatem pro peccato; sed Christus satisfacere potuit per dolores ad æqualitatem pro peccato; ergo Christus est Deus homo.* Maior propositio probari potest & auctoritate Dei, & ratione; Minor autem auctoritate Dei. Vnde patet conclusionẽ esse Theologicã.

§.20. Incumbit igitur Theologo probare possibilitatem Incarnationis, tum auctoritate Dei, tum argumẽtis Theologicis adiutis lumine rationis; tum etiam diluendo argumenta infidelium contra hoc mysterium. Quod quidem in integra facultate est facile: quia includit plurimos syllogismos, alios à priori, alios à posteriori, per hos possunt monstrari illorum principia: physicus enim corpus mobile probat à posteriori ex motu; motum autem probat à priori ex corpore mobili.

SECTIO IV.

Vtrùm hæc facultas sit scientia? an item speculatiua?

§.21. QVi dicunt Theologiam esse propriè scientiam, idem dicent de hac illius parte, cuius syllogismi sunt certi; absolutè autem non est scientia, quia hæc vendicat syllogismos non solùm certos, sed etiam euidentes: vt ostendi volum. 1. disp 11. Logicæ §.33. Animaduerto tamen quæstionem esse de nomine: constat enim syllogismos huius facultatis non solùm esse veros, sed etiam certos; at non sunt euidentes, vt sunt Theologici; includunt enim præmissam alteram de fide, quæ, vt de fide est, non est clara. Vtrùm autem syllogismus certus ac ineuidens sit, aut non sit scientia, non est quæstio de re, sed de nomine: ego cum Philosopho & maiori parte Theologorum scientiam absolutè intelligo syllogismum euidentem, ob quod Theologia non est scientia.

§.22. Hanc facultatem in habitibus præcipuis esse speculatiuam constat apertè. Primùm, quia præcipui habitus principiorum in illa sunt speculatiui; vt patet in hoc syllogismo: *Omnis homo est risiuus; Deus est homo; ergo Deus est risiuus.* Maior propositio est speculatiua in Physica: Physicus enim non potest ea dirigi ad efficiendum vt homo sit risiuus. Eâdem ratione Minor est speculatiua in fide, quia non potest fidelis efficere vt Deus sit homo. Conclusio autem est omnino speculatiua; quia Theologus non potest efficere vt Deus sit risiuus. Quæ est secunda ratio, & à priori huius sententiæ.

§.23. Nec item negari potest eamdem facultatem esse etiam practicam: quia per cognitionem Theologicam dirigimur ad efficiendum eius obiectum. quod esse munus scientiæ practicę ostendi volum. 1. disp. 2. Logic. sect. 2. & disp. 11. de Anima à §.18. Nos per cognitionẽ Theologicam ita moueri, probatur hoc syllogismo: *Deus est adorandus; Christus est Deus; ergo Christus est adorandus.* Maior propositio est practica tam in fide quàm in Philosophia morali: quia illo actu dirigimur ad adorandum Deum; sicut cognitione de faciendis gradibus ad numeros mouemur ad choreas. Conclusio autem nos docet adorationẽ Christi: ergo Theologia est practica: est igitur simul practica & speculatiua.

§.24. Obijciunt non posse eumdem habitum esse simul practicum & speculatiuum: quorum argumenta proposui & dilui disput. 2. Logic. sect. 2. & disp. 11. de Anima sect. 4. Nec opus est eorum repetitione. Animaduerte multorum inconsequentiam negantium scientias naturales simul esse practicas & speculatiuas, admittentium tamẽ id in fide & Theologia: cùm tamen argumenta sint omnino eadem. Si enim practicum, & speculatiuum sunt differentiæ oppositæ, sicut animal & irrationale; ergo nulla scientia potest esse simul practica & speculatiua; sicut nullum animal rationale & irrationale. Sunt igitur tres species actuum alius practicus tantùm; alius speculatiuus tantùm; alius practicus simul & speculatiuus: sicut tres species viuentium: aliud intellectiuum tantùm, aliud sensitiuum tantùm, aliud intellectiuum simul & sensitiuum. Ratio à priori, quia vnus actus potest respicere plura obiecta, alia factibilia à cognoscente, alia verò infactibilia. Nec negari potest in integra facultate esse plures actus circa obiecta hæc, qui omnes pertinent ad eamdem facultatem. Circa idem obiectum non potest idem actus nec habitus esse simul practicus & speculatiuus, quia non potest simul esse factibile & infactibile: at circa diuersa quid ni?

SECTIO V.

Vtrùm hæc facultas sit pars Theologiæ? an verò illi subalternetur?

§.25. DIxi §.4. facultatem agentem de Deo Homine esse verè partem Theologiæ. quod nunc examinandum. Difficultas est quòd hęc facultas videtur subalternari Theologiæ: ergo non est eius pars, quia scientia subalternata non est pars subalternæ, vt Architectura non est pars Physicæ, nec Arithmetica Metaphysicæ, nec Logica Animasticæ, quàm illis subalternatæ. Ratio à priori, quia partis vnius scientiæ habent idem obiectum formale identitate vera aut per similitudinem: scientia autem subalternata habet dissimile obiectum à subalterna. Primum antecedẽs probo, quia scientia subalternata addit obiecto subalternæ differentiam aliquam accidentariam: hanc enim esse propriam subalternationẽ scientiarum, ostendi in proœmio Metaphys. §.201. v g. Architectura subalternatur Physicæ, quia Physicæ subiectum est corpus prædicamenti substantiæ secundùm se: subiectum autem architecturæ est domus, quæ corpori secundùm se addit coniunctionẽ per accidens multorum corporum. Sed hæc facultas de Deo Homine cõtemplatur obiectum addens differentiam accidentariam subiecto Theologiæ: ergo hæc facultas non est pars Theologię, sed illi subalternata. Probo Minorem, quia subiectum Theologiæ est Deus secundùm se: subiectum autem huius facultatis est Deus Homo; qui aliquid addit Deo secundùm se.

§.26. Dices Primùm, Deum Hominem non esse prædicatum accidẽtale; sed substantiale: scientia autem subalternata contemplatur in suo obiecto prędicatum verè accidentale. Contrà: Quamuis humanitas non sit accidens physicum diuinitatis; est tamen accidens logicum distinctum ab illa realiter, additumque illi tam realiter, quàm si esset accidens physicum: ergo propter eam additionẽ Theologia subalternat hãc facultatem de Deo Homine. Confirmatur. Logica subalternatur Animasticæ, nec tamẽ addit aliquid substantialiter aut accidentaliter distinctum à parte rei ab obiecto Animasticæ, quia logicum artificium sunt ipsi actus sese mutuo connotantes. ergo ad subalternationem satis est quælibet additio obiecti, siue sit accidens physicum, siue logicum, siue extrinseca denominatio. Ratio à priori: quia subalternatio oritur ex duplici capite. Primò, ex imperfectione scientiæ subalternantis, quæ ex suo obiecto formali solo non potuit attingere prædicatum, quod scientia subalternata contemplatur. Oritur Secundò, ex imperfectione scientiæ subalternatę, quæ ad cognoscendum suum obiectum mendicat à subalterna principium. At hæc contingere possunt in additione obiecti accidentalis aut substantialis: ergo subalternationi non obest additio prædicati substantialis.

§.27. Dices Secundò, hanc additionem esse in obiecto materiali; non verò in formali: hoc enim est reuelatio Dei, cui non accidit humanitas. Contrà Primùm: Sola reuelatio non est obiectum formale Theologiæ, sed Deus *reuelans*: Deo autem reuelanti additur Incarnatio: ergo hæc additio est in obiecto formali. Maior constat ex vol. 2. disp. 6. §.40. vbi probaui naturam diuinam, vt est principium loquendi: item & suppositum, vt constituit loquens *vt quod*, esse obiectum formale fidei: ergo obiectum formale non solùm est reuelatio, sed etiã Deus reuelans: ergo additio est in obiecto formali Theologię.

§.28. Contrà Secundò: Subalternationi satis est additio in obiecto materiali, quia Animasticæ subalternatur Logica, vt ostendi in proœm. Metaphys. §.209. & tamen additio quam Logica contemplatur in obiecto, versatur immediatè circa materiale obiectum Animasticæ: non autem circa formale; ergo. Probatur Minor, quia hæc additio versatur immediatè circa actus intellectus; mediatè verò circa animam: Animastica verò contemplatur pro obiecto formali substantiam animæ; actus

actus autem pro materiali. Item Perspectiua subalternatur Mathematicis, quia contemplatur lineam vt est visualis: Mathematicæ autem in parte subalternantur Physicæ, quia contemplantur quantitatem vt per lineas ac superficies potest efficere diuersas figuras. At obiectum formale Physicæ non est quantitas: hæc enim est obiectum materiale: formale autem obiectum est corpus prædicamenti substantiæ, quod frequenter appellatur *corpus mobile*: ergo facultas de Deo Homine subalternatur Theologiæ, quamuis contempletur additionem in obiecto materiali. Ratio à priori, quia hæc subalternatio oritur ex duplici illo capite quod proposui §.26. illa autem imperfectio vtriusque facultatis reperitur tam circa obiecta materialia quàm formalia.

§.29. Censeo hanc facultatem non subalternari Theologiæ, sed esse veram illius partem. quia hæc pars sub eâdem ratione formali Theologiæ contemplatur suum obiectum, & non per aliam: nec ad illud eget aliquo principio formali distincto ab obiecto adæquato Theologiæ; ex quo deducit omnes conclusiones pro obiecto materiali: sed facultas non dependens ab alio obiecto formali non est subalternata; sed pars illius sciẽtiæ: ergo. Minor est per se nota, quia scientias naturales discriminamus per obiecta; imò & supernaturales habitus. Maior patet, quia ex reuelatione Dei & principio naturali deducit hæc facultas omnes suas conclusiones, non secùs ac cæteræ partes Theologiæ.

§.30. Ad argumentum ex §.25. Nego hanc facultatem contemplari aliquod prædicatum additũ obiecto Theologiæ; sed contemplari accidentia logica obiecti Theologiæ sub eâdem ratione formali adæquata Theologiæ. quia Deus Homo tam pertinet ad obiectũ Theologiæ, quã Deus creans & Deus puniens. Quamuis creans & puniens addit accidens physicum extrinsecum Deo. Nec verò quæcumque additio prædicati accidentalis satis est ad subalternationem scientiarum: sed requiritur, vt illa additio non possit adæquatè cognosci per obiectum formale scientiæ subalternæ: nam omnes facultates contemplantur in suis obiectis multas additiones accidentarias. quia Metaphysicus contemplatur intelligentias vt obiectum formale, Physicus corpus prædicamenti substantiæ, fidelis & Theologus Deum: & tamen Metaphysicus contemplatur in intelligentijs motum actiuum cælorum, & in angelis multa accidentia; multa item Physicus in corpore: fidelis autem ac Theologus non pauca extrinseca Deo. Imò hæc facultas de Deo Homine contemplatur illum cruci suffixum, verba facientem, & alia id genus accidentia: nec tamen facultas de passionibus Christi est subalternata huic facultati de Christo: sed est illius pars. Ratio à priori est, quia omnia illa accidentia cognoscuntur adæquatè per idem obiectum formale: nec differunt nisi per additionem obiecti materialis cogniti per idem formale. quod non attinet ad diuersas scientias. Vt igitur scientia sit subalternata, opus est vt prædicatum accidentale, quod addit, non possit cognosci per solum obiectum formale scientiæ subalternæ; sed ex additione alterius obiecti formalis partialis. ex qua additione oritur diuersitas scientiarum.

§.31. Hîc poterat inquiri vtrùm hæc facultas de Deo Homine subalternetur scientijs naturalibus à quibus mutuatur aliquod principium? item quia Metaphysicus agit de Deo secundùm se: hæc autem facultas de Deo vt reuelante? Hæc autem quæstio non est propria huius instituti, sed proœmij in totam Theologiam. Nonnulla dixi in proœm. Metaph. §.206. 207. & 208. & de toto argumento ibidem egi tota sectione 8.

SECTIO VI.

De voce Incarnatio.

§.32. DElicatis hæreticorum auribus absonat vox *Incarnatio*, quia noua, quia barbara. veriùs existimo, quia Catholica. est enim elegans, deriuata à carne, vt animatio ab anima, & à corpore corporatio, quibus vsus est M. Tullius de Vniuersitate non semel. *Animationis diuinæ*, inquit, *maximè speciem faciebat*: item, *Et est vndique corporatus*. Ob quod S. Hilarius prol. in Psal. eam appellat corporationem; Damascen. autem lib. 3. cap. 6. inhumanationem.

§.33. Incarnatio dupliciter potest accipi: primùm pro actione qua Verbum factum est caro: vt calefactio pro actione faciente calidum: sic communis est toti Trinitati: actiones enim ad extra in genere causæ efficientis & finalis sunt indiuisæ. Neque significat actionem, qua Verbum vnitur alteri humanitatis parti quæ dicitur caro siue corpus, & distinguitur ab animo: sed significat actionem vnientem Verbum toti humanitati: caro enim in Scripturis accipitur sæpè pro toto homine. *Et videbit omnis caro salutare Dei. Omnis caro fœnum. Non fieret salua omnis caro.* & quod Ioann. dixit, *Verbum caro factum est*; dixit Athanas. in Symbolo, *Et homo factus est*. Vt igitur Philosophi totum corpus prædicamenti substantiæ siue compositum, *corpus* appellant; ita Scriptura ac Patres carnem nuncupãt totum hominem: est igitur idem Incarnatio ac humanatio.

§.34. Secundò, significat formalem vnionem Verbi cum humanitate; quæ vnio est terminus productus *quo* per Incarnationem vt est actio. quæ vnio etsi in genere causæ efficientis & finalis, ad totam Trinitatem spectet; tamen speciali ratione attinet ad solum Verbum; quia solum illud factum est caro: illa autem ratio est in genere termini intrinseci & immediati. In quo genere non pertinet ad totam Trinitatem; productio autem huius vnionis attinet ad Verbum vt ad terminum remotum. In hoc sensu Sancti disputant de Incarnatione, non quia disputent de sola vnione, sed de toto composito, nempe de Deo homine: ob quod Athan. in Symbolo dixit fideliter esse credendam Incarnationem, nempe Christum esse Deum & hominem.

SECTIO VII.

Vtilitas huius operis.

§.35. COgnitio huius mysterij munit viam ad vitam æternam, ipso Christo attestante, hanc esse vitam æternam, vt cognoscatur Deus, & quem ille misit, Iesus Christus. Quo autem pacto sit necessaria ad salutem Incarnatio, dixi volum. 2. disp. 44. sect. 1.

§.36. Quàm autem apprime sit vtilis meditatio vitæ Christi, explicuit S. Bonauentura tomo 2. opusc. cap. 1. his verbis: *Si ergo anima carnem diligis, nullam carnem nisi carnem Christi ames: hæc enim pro tua & totius humani generis salute est super aram crucis oblata: cuius passionem in corde rumines quotidie. huius enim passionis Christi meditatio continua mentem eleuabit; quid agendum, quid meditandum, quidq; sciendum & sentiendum sit indicabit, te demum ad ardua inflammabit, te viuificabit, & contemni & affligi faciet; affectus tuos, tam in cogitatione, quàm in locutione, ac etiam operatione regulabit. O passio desiderabilis! ô mors admirabilis! Quid mirabilius, quàm quòd mors viuificet, vulnera sanent, sanguis album faciat, & mundet intima, nimius dolor nimium dulcorem inducat, apertio lateris cor cordi coniungat? Sed adhuc mirari non cesses, quia sol obscuratus plus solito illuminat, ignis extinctus magis inflammat, passio ignominiosa glorificat, &c.*

§.37. S. August. in Manuali c. 31. *In omnibus non inueni tam efficax remedium, quàm vulnera Christi.* S. Bern. serm. 62. in Cantic. *Quid enim tam efficax ad curanda conscientiæ vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem, quàm Christi vulnerum sedula meditatio?* Hac de re plenæ sunt sacræ paginæ, pleni Sanctorum libri, inter quos S. Bonauent. mira animi pietate rem tractat pluribus in locis, maximè opusculo citato de Stimulo amoris, & opusculo inscripto *Meditationes vitæ Christi*. Cumque tantum inter cæteros Doctores excellat, fatetur oportere ea tractari à Doctore magis docto & magis experto.

§.38. Mihi vsurpo Anselmi verba lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 1. ita ordientis doctrinam de Incarnatione: *Licet in inquirendo valdè videatur difficilis; in soluendo tamen omnibus est intelligibilis, & propter vtilitatem, rationisq; pulchritudinem amabilis.* Et cap. 2. *Materia non solùm pretiosa; sed sicut est de speciosa forma præ filijs hominũ, sic etiam est de speciosa ratione super intellectus hominũ. vnde timeo, ne, quemadmodum ego soleo indignari prauis pictoribus cùm ipsum Dominum nostrum informi figura pingi video; ita mihi contingat, si tam decoram materiam incompto & contemptibili calamo exarare præsumo.*

DISPVTATIO I.

S.Thomas quæst.1. art.1.

Vtrùm ex parte Dei repugnet ipsum fieri hominem?

SECTIO I. *Difficultas ex mutabilitate.*
SVBSECTIO I. *Responsa grauissimorum Doctorum.*
SVBSECTIO II. *Responsiones aliorum.*
SVBSECTIO III. *Quædã de motu, subiecto & termino.*
SVBSECTIO IV. *Respondetur argumento.*
SECTIO II. *Difficultas de perfectione adueniente Verbo per vnionem intrinsecam.*

§.1. REpugnantia Incarnationis potest considerari & ex parte Dei, & ex parte humanitatis. Hæc disputatio non est de humanitate; quia inferiùs latè disputabo, quæ natura creata possit, aut non possit assumi: nunc considero difficultates quibus ex parte Dei hoc mysterium sit captu difficillimum.

SECTIO I.

Difficultas ex mutabilitate.

§.2. DEum non posse vniri hypostaticè humanitati probari videtur ex immutabilitate. Quod argumentum tam malè torquet robustiora ingenia, vt penè frangantur. Ego quæstionem dirimendam curabo ex physicis principiis; standum est enim diffinitioni Aristotelicæ *Motus*. Nec enim ea definitio est deserenda; sed monstrandum apertè cum illa componi Dei immutabilitatem, quantumuis ei humanitas vniatur intrinsecè: ne Philosophi conturbatis suis definitionibus abhorreant ab hoc mysterio.

§.3. Est igitur argumentum: Deus, si vniretur humanitati, mutaretur: ergo non potest vniri. Probatur antecedens. Primùm, quia Deus se haberet intrinsecè aliter ac antea: ergo mutaretur. De consequentia constat, quia aliter se habere intrinsecè, & mutari, idem sunt. Antecedens probo, quia antea non esset intrinsecè vnitus; postea esset vnitus intrinsecè, ergo aliter se haberet intrinsecè. Secũdò, prob. idem mer antecedens: quia tunc mutatur aliquid quando intrinsecè fit aliquid, quod antea non erat intrinsecè: vt paries intrinsecè mutatur quando fit albus, quia cùm non fuisset albus intrinsecè; postea factus est intrinsecè albus: sed Deus non est intrinsecè homo; vnione autem esset factus homo intrinsecè: ergo intrinsecè esset factus, quod intrinsecè non erat. hinc effluxit adagium: *Omne vnibile est mutabile.*

SVBSECTIO I.

Responsa grauissimorum Doctorum.

§.4. MVlti graueſque Doctores conantur fugere hanc difficultatem, constituentes vnionem in sola humanitate intrinsecè; in Deo autem extrinsecè: quia Deum esse vnitum humanitati est relatio, quæ aduenit sine mutatione termini. Petrus enim existens albus non est similis Antonio nigro: Antonio autem albescente Petrus est illi similis. quæ mutatio facta est in solo Antonio, in Petro autem nullo modo. Confirmant Primùm exemplo obiecti sciti, quod de non cognito dicitur cognitum per solam mutationem potentiæ cognoscentis. Secundò, exemplo creatoris, qui de non creante fit creans sine mutatione in ipso. Tertiò, exemplo dextri, atque sinistri. Ab hac sententia sunt apertè S.Thom. in 3. dist.1.q.1.art.1. ad 1. & 3.p.q.16.art.1. ad 4. & art.6. ad 2. S.Bonauent. in 3. dist.1.a.1.q.1.ad 3. & è Thomisticis complures. Consentiunt Faber in 3.disp.1. n.24. constituens Deum esse terminum vnionis, vt scibile est cognitionis terminus. P.Vazquez disp.64. n.18. & 19. consentit in parte, in parte dissentit: non enim admittit vnionem esse relationem; fatetur tamen Verbum esse illius terminum extrinsecum. P. Albertinus tom.2. in 1. corollar. prædicamenti substantiæ n. 5. & P. Iosephus Ragusa in art. 1. hanc vnionem appellant Relationem rationis.

§.5. Operæ pretium duxi hîc apertè monstrare quãto iure dixerim disp.15.Metaphys.sect.3. Thomistas cum S.Thoma aperto marte sæpè pugnare, quamuis totis lateribus inclamẽt se nec latum vnguẽ discedere ab Angelico Doctore S.Thoma. Illi distinguunt relationẽ à fundamento & termino, vt modum à re cuius est modus, quo dicunt mutari extremum vtrumque: at S.Thom. hîc probat non mutari Deum vnione, quia hæc illi aduenit vt relatio termino, qui relatione nullo pacto mutatur. quod exemplum esset omnino ineptum si relatione distincta ab vtroque extremo mutaretur vtrumque. Video responderi posse, S. Thomam egisse in priori loco de relatiuis non mutuis, in quibus non mutatur terminus, vt patet exemplo scibilis quod non mutatur relatione scientiæ. quod confirmari potest ex hac 3.p.q.35.a.5. vbi non admittit in Verbo realem relationem ad matrem. Verumtamen in secundo loco 3.p.q.16.a.1. ad 4. absolutè dicit Verbum vnitum dicere relationem vnionis. Meliùs autem rem explicuit locis à me expensis disput.15.Metaph. à §.8. ad 22. Vide inferiùs disp.100.sect.2.

§.6. Sententia autem proposita §.4. vt voces præ se ferunt, mihi non placet: constituit enim vnionem esse denominationẽ extrinsecam Verbo. quod esse falsum, & inde sequi Christum fore ens per accidens, ostẽdam disp.22.sect.4. Hinc omnia exempla adducta sunt absimilia: cognosci enim & creare sunt extrinsecæ denominationes cognito atque creanti, cum illis non facientes vnum per se, sed per accidens: paries enim & visus non habent vnionem; sed potiùs carentiam vnionis: nec faciunt vnum, nisi per aggregationem. Creatio item nec est vnita Deo, nec cum illo constituit vnum per se: vnio autẽ hypostatica attingit intrinsecè Deum, cum illo & humanitate constituens vnum per se, & non per accidẽs. Quid igitur mirum Deum non mutari per extrinsecas denominationes; ab his autem ad intrinsecas? Quod attinet ad immutationẽ extremorum est maxima disparatio, quia omnis motus est mobili intrinsecus: ob quod vnio hypostatica magis accedit ad mouenda extrema, quia illis est intrinseca: ergo à denominationibus extrinsecis ad vnionem nulla est consequentia. Idẽ dixerim de tertio exemplo dextri atque sinistri, quæ sunt extrinsecæ denominationes. Me solicitat auctoritas S. Bonau. & Thomæ his vtentium exemplis. Censeo illos nomine *termini extrinseci*, significare Verbum non esse subiectum vnionis, sed purum terminum: hanc autem rationem puri termini ab illis significatam illis vocibus & exemplis, vt opponuntur intrinsecæ denominationi motus.

§.7. Secundò impugnatur ea sententia, quia vnio hypostatica non est de prædicamẽto relationis; sed de prædicamento substantiæ, non secùs ac vnio materiæ & formæ: quia relatio prædicamentalis in ea sententia est denominatio extrinseca à duobus extremis cõuenientibus in aliquam rationem, aut dissidentibus vt similitudo & dissimilitudo, relatio causæ, & effectus: quæ denominatio resultat ex vtroque: in aliorum autem opinione prædicamentalis relatio est accidens modale distinctum à fundamento & termino, & ex vtroque resultans, vt similitudo ex vtroque albo, relatio causæ ex actione. At vnio hypostatica non est denominatio extrinseca, quia non constitueret vnum per se; nec est accidens; nec item reperiuntur fundamentũ & terminus ex quibus resultet, quia existentibus humanitate & Verbo potest non esse illa relatio: relatio autem vniri oritur ab vnione tamquam à ratione fundandi, sicut relatio effectus ab actione. Est autem vnio relatio transcendentalis quæ mutat extrema, quæ afficit intrinsecè; sicut corpus & anima mutantur reciproca vnione.

§.8. Dicent, Verbum non esse subiectum vnionis: sed purum terminum, qui non mutatur terminando: nihil enim mutatur, nisi recipiendo. Respondeo, hæc esse vera: at opus est probare eam doctrinam. Cur enim non mutatur terminus intrinsecus, aut quo differt à subiecto?

SVBIECTIO II.

Responsiones aliorum.

§.9. CAietanus 3.p.q.16. art.6. ad 2. fatetur vnionem hypostaticam non esse relationem, siue Deum fieri hominem non esse relatiuum. asserit item Verbum non mutari vnione, vt materia mutatur, quia Verbum tantùm habet vt incipiat personare humanitatem: sed incipere esse de nouo in esse substantiali humanitatis.

§.10. Hæc sunt verba sine nucleo: fatemur enim Deum non posse mutari. inde autem oritur controuersia, vtrùm cum ea immutabilitate componi possit personatio, & incipere de nouo esse in alia natura. id enim fit per vnionem intrinsecam, quæ difficilè apprehenditur nisi vt mutans extremum vtrumque: incipere ergo esse in humanitate per vnionem intrinsecam quin mutetur Verbum, continet eamdem difficultatem quam vnio intrinseca non mutans extremum vtrumque. Est igitur reddenda vtriusque ratio, nec fugienda solis verbis.

§.11. P. Valentia tom.4. disput.1. q.1. punct.2. versu *Igitur ad argumentum*, & versu *Quod si quis*, asserit duo. Primum, Verbum non mutari, quia accipit humanitatem non omnino de nouo, quia eam habebat priùs eminenter: mutari autem est rem accipere omnino de nouo eam antea non habendo eminenter. Secundò, asserit posse hîc esse quæstionem de nomine: si enim velis per mutationem significare habere formaliter de nouo rem, quam antea formaliter non habebas, posset dici Deum mutari, quia cùm antea non esset formaliter homo postea est: at verò, per mutationem significãt alij habere formaliter de nouo rem quam antea nec formaliter nec eminenter habebas. Quia verò hæc significatio magis arridet P. Valentiæ, ideo dicit Deum non posse mutari. Contrà: Displicet mihi inprimis asseri hîc posse quæstionem esse de nomine, quia apud omnes Philosophos ac Theologos nihil mutatur nisi vt subiectum: subiectum autem est potentia passiua: hæc autem nec nomine tenus adscripta est Deo ab aliquo Philosopho. Decidamus ergo quæstionem de re. Fatentur omnes voluntatem mutari per actuum realem successionem: qui enim deposito odio amat, mutatus est physicè: quia omnis amor creatus de nouo succedit, ob quod mutat voluntatem. Lux in omnium sententia potest mutare solem: qui si obeunte Christo est tenebras passus, mutationem subijt, illuminatione redeunte: frigiditas mutat aquam, & ignem calor: cùm tamen hæc omnia eminenter contineantur in suis causis, quia causa continet eminenter effectum, quando continet in se perfectionem effectus seclusis eiusdem effectus imperfectionibus specificis. Sic Deus continet eminenter õmnes creaturas, quia continet illarum perfectiones sine imperfectionibus: ita lux continet eminenter calorem, quia quamuis conuenit cum illo in genere qualitatis, non tamen in specie qualitatis corruptiuæ. hoc enim genus est causæ æquiuocæ, quæ frequenter dicitur continere eminenter effectum. qua de re aliqua dixi in explicatione vocum §.4. quæ est ante primam disp. Logicæ. Vnde concludo, rem contineri eminenter in causa, non obesse mutationi ipsius causæ, quando effectum recipit formaliter, quem antea formaliter non habebat.

§.12. Ratio à priori, quia tunc mutatur aliquid quando absolutè accipit de nouo, quod antea absolutè non habebat: sed Deus absolutè nec erat homo, nec habebat humanitatem; quam postea absolutè habet, & absolutè fit homo: ergo Deus mutaretur. De Maiore constare videtur ex terminis ipsis, quia absolutè incipit esse quod absolutè non erat, iam habet absolutè aliud prædicatum. Mutari dicuntur ea, quæ aliter se habent ac antea: aliter autem quomodo potest se habere nisi accipiendo de nouo absolutè, quod absolutè non habebat? alioquin diceremus res per creationem aut generationem non transmutari de non esse ad esse, quia quamuis formaliter non erant; erant tamen eminenter in Deo: & sicut Deus non mutatur, quia illas habebat eminenter, ita nec illæ transmutantur, quia

quia habebantur à Deo eminenter: transmutarentur autem si omnino non præcessissent, nec formaliter, nec eminenter: cùm autem præcessissent eminenter, non est cur transmutentur. Nec item materia mutaretur, quia motum non habet omnino de nouo; quia illum habuerat in potentia: & quamuis hæc potentia sit passiua, quid interest? contineri enim rem in potentia iam efficit ne omnino noua contingat. Est ergo per se notum rem tunc absolutè mutari quando absolutè incipit intrinsecè esse de nouo, quod antea absolutè non erat. Nunc considerandum restat an id sit verum in his solis rebus quæ concurrunt in ratione subiecti, aut termini producti ad hanc vicissitudinem intrinsecam; an etiam id verum sit in his quæ concurrunt vt purè terminus intrinsecus.

§.13. Nunc autem prob. Minor. propositionem positam §. superiori Deum non fuisse absolutè hominem, nec humanitatem in illo fuisse absolutè. Primùm, quia Deus ostendit charitatem suam in nobis liberè volens se esse hominem: at eminenter fuit homo non liberè, sed necessariò: ergo Deus non fuerat absolutè homo. Secundò, quia lux non est absolutè calor, nec voluntas est absolutè amor, nec intellectus est absolutè error, nec Deus est absolutè lapis; etsi lux, voluntas, intellectus & Deus contineant eminenter calorem, amorem, errorem & lapidem. Ratio à priori; quia in his rebus non est nisi potentia actiua, & in aliquibus etiam passiua ad suos effectus: potentia autem actiua & passiua non sunt absolutè sui effectus; sed absolutè sunt aliquid ab illis distinctum. quod enim non est formaliter calor, non est calor absolutè, nec homo quod non est formaliter homo, nec peccatum quod non est formaliter peccatum.

§.14. P. Suarez disp. 8. sect. 3. vers. *Respondeo hanc esse*: asserit Deum vnione hypostatica nec perfici, nec mutari, quia Verbum non ordinatur ad humanitatem vt subiectum ad formam, nec humanitas est forma Verbi: mutationem autem asserit in humanitate, quæ est subiectum vnionis. Consentit P. Albertinus tom. 2. in 1. corollario prædicamenti substantiæ num. 5. qui addit, angelum non mutatum iri, etsi vniretur humanitati, quia est sine appetitu & carentia vnionis: mutaretur autem si subsistentia esset separata, quia careret vnione. Item docet vnionem non recipi in Verbum.

§.15. Contrà: Verbum non est magis forma humanitatis, quàm humanitas forma Verbi; & tamen humanitas mutatur vnione ad Verbum, quia est subiectum vnionis: ergo Verbum poterit mutari vnione ad humanitatem, quamuis hæc non sit forma illius: vnio enim erit forma Verbi. Idem contingit in continuo: duæ enim partes mutantur vnione reciproca; neutra tamen est forma alterius. Item, intellectus non ordinatur ex natura sua ad visionē beatam, nec anima ad gratiam, nec humanitas ad vnionem hypostaticam, nec aqua ad calorem: his tamen rebus & mutantur, & perficiuntur, quia illis conuenit definitio motus, nempe aliter se habere absolutè, & intrinsecè, ac aliter se habebant.

§.16. Suffecisset P. Albertino ponere vnionem extrinsecam Verbo: ea enim ratione esset mutatio Dei satis exclusa: nihil enim mutatur formaliter per extrinsecam. At illi superesset respondendum, quo pacto in eius sententia mutentur vnione corpus & anima, quam non censet intrinsecam vtrique. Quod autem dicit de angelo, non video fundamentum. Primùm, quia angelus caret vnione ad humanitatem: nunc enim eam non habet, & tamen potest habere per potentiam absolutam: ergo si eam inciperet habere, mutaretur: ea enim actio esset in angelo tamquam in subiecto habens terminos *à quo & ad quem*: esset item actus in potentia prout in potentia. quæ sunt per se conspicua satis.

§.17. Confirmatur, quamuis angelus caret appetitu naturali ad humanitatem; tamen mutaretur vnione, etsi sine humanitate sit satiatus eius appetitus naturalis, quia intellectus habens perfectissimam quam potest cognitionem naturalem, esset satiatus: & tamen si ei adderetur visio beata, illa mutaretur, quamuis ad eam non dicat appetitum naturalem, sed potentiā obedientialem passiuam. Item beatus videns in Deo Petrum esset satiatus, quia eum videt cognitione beatifica qua satiatur creatura; & tamen si Deus det beato cognitionem Petri, in proprio genere illum mutabit. Item mutaretur amore nouo: ergo quòd angelus sit satiatus, & sine appetitu naturali ad humanitatem, non obest quo minùs mutetur. Ratio à priori est definitio motus, quia ea actio tunc esset actus entis in potentia prout in potentia cum terminis *à quo, & ad quem*, efficiens vt subiectum se haberet intrinsecè aliter ac antea. Discrimen de subsistentia separata est nullum: mutaretur enim quia haberet de nouo actum entis in potentia, quem etiam haberet si coniuncta suæ naturæ vniretur de nouo humanitati.

§.18. Alij sibi satisfacere videntur difficultati propositę de mutatione Dei: quia Verbum non accipit perfectionem ab humanitate, sed illam dat: vt autem mutetur, opus est vt perfectionem accipiat. Contrà: Hæc sunt verba rem non explicantia: quia si Deo repugnat accipere perfectionem ab aliquo, repugnabit etiam vniri intrinsecè alicui, quia vnio intrinseca & perfectio videntur esse idē. Item, nunc accipit hoc prædicatum *homo*, sicut humanitas accipit prædicatum subsistens, & quidem per vnionem intrinsecam vtrique. dicant cur altera mutetur, altero immoto.

§.19. Fugiunt alij negata distinctione reali inter vnionem & extremum vtrumque, quo censent non mutari Deum. Contrà: Ostendi disp. 5. Physic. vnionem ab vtroque extremo distingui, quod de vnione hypostatica ostendam disp. 21. sect. 1. Deinde consequentia est mala. Primùm, quia negantes distinctionem vnionis ab extremis, fatentur extrema mutari. quod est clarum: habent enim motum in termino *à quo & ad quem*: siue motus sit distinctus à subiecto & termino, siue identificatus. Nominales enim quamuis negent distinctionem motus à subiecto ac termino, non propterea negant motum. Item, omnes fatentur mutationem contingere humanitati, cur ergo non contingit Verbo?

§.20. Tandem alij constituunt duas vniones in hoc mysterio: alteram se tenentem ex parte Verbi quasi subiectiuè, quæ nō distinguitur ab ipso Verbo: quæ more aliorum liberorum est perfectio Verbi, quoad entitatem; non autem quoad denominationem. Altera vnio se tenet subiectiuè ex parte humanitatis, illam perficiens vt subiectum. Hinc litem componunt: Verbum non mutatur sua vnione, sicut nec actu libero: vnione autem se tenente ex parte humanitatis non potest mutari Verbum, quod non est subiectū eius vnionis. Respondeo non esse necessariam illam vnionem æternam, quam P. Suar. disp. 8. sect. 3. vers. *Addunt aliqui*, censet improbabilem: restat enim difficultas in altera vnione qua ratione attingat intrinsecè Verbum quin illud immutet; eam enim esse Verbo intrinsecam probabo disp. 22.

SVBSECTIO III.

Quædam de motu, subiecto & termino.

§.21. His de rebus egi disput. 5. Physicorum à sect. 3. acturus infrà disp. 22. Nunc breuiter pono, motu nihil mutari nisi subiectum: est enim actus entis in potentia prout in potentia: id est potentiæ actiuæ & passiuæ: actiua quidem illo mouet; passiua autem mouetur; igitur omnis actus creatus est comparatione potentiæ. Sunt autem tres actus: logicus, qui est existentia; actiuus, quæ est actio; passiuus, qui est passio. quibus respondent tres potentiæ: logica scilicet, quæ est non repugnantia ad existendum; actiua, quæ non perficitur agendo formaliter; passiua, quæ absolutè mouetur & perficitur passione.

§.22. Terminus est duplex, alter intrinsecus, extrinsecus alter. neuter est causa actionis: non extrinsecus, quia terminus extrinsecus purè terminat, solumque potest esse causa finalis: intrinsecus autem non concurrit in genere causæ passiuæ. quia si terminus productus motu esset causa passiua ipsius motus, esset causa passiua sui ipsius. quia qua ratione aliquid est causa actionis, eà est causa termini producti per illam: vt ostendi disput. 11. Physicorum.

SVBSECTIO IV.

Respondetur argumento.

§.23. Quibus respondetur argumento ex §.3. negato antecedenti: Deus enim mutari non potest. Ad 1. probationem, nego antecedens absolutè: quia aliter se habere absolutè ac antea, est aliquid accipere de nouo vt subiectum rei acceptæ. Verbum autem non accipit humanitatem vt subiectum, vt probabo disp. 22. sect. 2. Terminare autem purè aliquid de nouo, non est mutari; quia mutari est recipere motum; terminare autem non est recipere, ob quod Verbum non se habet aliter absolutè, sed secundùm quid: quod nec secundùm quid est moueri: hoc enim non conuenit nisi subiecto. Ad 2. probationem, distinguo Maiorem. res mutatur quando fit intrinsecè quod antea non erat; si concurrat vt subiectum ad nouum prædicatum, concedo Maiorem; si concurrat solùm vt purè terminus, nego Maiorem, quia nisi subiectū nihil mutatur. distinguo item Minorem: Deus factus est de nouo quod non erat intrinsecè concurrens vt subiectum, nego Minorem; concurrens vt purè terminus, concedo Minorem, & nego consequentiam.

SECTIO II.

S. Thom. q. 1. art. 1.

Difficultas de perfectione adueniente Verbo per vnionem intrinsecam.

§.24. Secunda difficultas oritur, quia Verbum perficeretur vnione: vnio enim est maxima perfectio quam communicat omni extremo cui vnitur intrinsecè. quia perficere aliquid, & se illi communicare intrinsecè, idem sunt. Ea ratione paries perficitur albedine, intellectus cognitione, & amore voluntas. Ab hac difficultate se facilè expedient auctores adducti §.4. constituentes vnionem extrinsecam Deo; nihil autem perficitur per extrinsecum. Premuntur autem ea difficultate, qui constituunt vnionem intrinsecam Deo.

§.25. Omnis perfectio est actus; qui triplex est, vt indicaui §.21. logicus, actiuus, & passiuus. actus logicus est existentia, & quo magis sunt res existentes, sunt perfectiores, ob quod Deus est maximè perfectus, quia eius conceptus quidditatiuus est existere. Potentia logica non dicitur propriè perfici: sed res dicitur accipere perfectionē, quando de potentia logica transit in actum: nec disputo nunc de hac perfectione. Secūdus actus est actiuus, id est, actus per quem potentia constituitur finaliter agens. hic actus oritur quidem à potentia perfecta: quia omne actiuum, vt actiuum, est perfectū, quia est in actu primo: at nec actio, nec illius terminus perficiunt potentiam actiuam, formaliter vt est actiua, quia agere formaliter non est intrinsecum agenti: quòd si agens aliquando perficitur actione, non est quia agit, sed quia patitur. Tertius actus est passiuus, id est, quo potentia constituitur patiens. Potentia passiua, vt passiua, est imperfecta, vt dixit S. Thom. 1. p. q. 4. art. 1. & 2. & est clarum, quia habet priuationem ac carentiam actus, cum qua carentia subiectum est minùs bonum, quàm cum actu: si enim comparas actum & carentiam, comperies actum esse bonum, quia *est ens*; carentiam autem esse malam, *quia est non ens*. Hæc dico de *perfectione physica & transcendentali*: non autem de *morali*, ac conuenienti: homo enim melior est moraliter cum carentia peccati, quàm cum illo, & demum melior est carentia cruciatuum, quàm cruciatus.

§.26. Vnde concludo, nihil esse perfectibile nisi vt est subiectum passiuum perfectionis. perfectio igitur debet mutare subiectum quod perficit, quia omnis perfectio est actus potentiæ passiuæ: sed Deus non est subiectum passiuum, quia est incapax motus: capacitas enim ad motum esset imperfecta, quia dicit carentiam formæ melioris in subiecto, quàm esset ipsa carentia. quod pono vt primum principium ex quo arguens probare conatus sum repugnantiam incarnationis: dato igitur hoc primo principio, probo inde nihil probare contra Incarnationem.

§.27. Ad argumentum ex §.24. nego Deum iri perfectum per vnionem: quia eam non attingit vt subiectum, sed vt purè terminus. Reliqua nihil probant, quia, etsi vnio sit perfectio, at non perficit nisi subiectum: accidentia *ibi* adducta non perficiunt nisi subiecta: qua de re fusiùs agendū disp. 22. sect. 4. nec pauca dixi disp. 5. Physic. sect. 6. & 7.

§.28. Rogas vtrùm Deus factus sit melior extensiuè vnione? Medina qu. 2. Introductionis ad secundum dicit posse fortasse dici Deum perfectiorem esse extensiuè. videtur autē indicare Deū ita factum meliorem. Respōdeo, Deum & creaturam esse complexum extensiuè perfectius, quàm solus Deus, vt est in confesso apud omnes, quia hoc nihil significat nisi esse plura perfecta: at verò non potest dici Deum perfici extensiuè: nihil enim perficitur nisi sit subiectum perfectionis; quod patet in extensione qualitatum & cuiusuis rei quantæ. Illa phrasis Medinæ fundamentum præbet ad concipiendum non solùm esse perfectius aggregatum ex Deo & creatura: sed etiam Deum ipsum perfectiorem euasisse. ob quod sententiam illam & phrasin censet reprehensione dignam. S. Thom. 1. p. q. 103. a. 3. ad 3. & 1. 2. q. 34. ad 2. & alibi, & cum eo Theologi omnes asserunt, Deo nullam perfectionem accrescere, quia nec mouetur, nec indiget vllâ: extensiua autem perfectio rem perficit, vt patet in calore, qui magis est perfectus extensione, quàm sine illa. S. Thom. in 3. dist. 6. q. 2. art. 3. ad primum rectè dixit in Christo esse plura perfecta, quàm in solo Deo: Deo autem nullum bonum addi, qua sit melior.

§.29. Hæc doctrina, nempe nullam esse perfectionem nisi coniunctam ex natura sua cum motu, indicatur à S. Thoma 2. 2. q. 2. art. 3. accipiente perfectionem naturæ per motum. Vnde deduces humanitatem perfici vnione & personalitate Verbi, quia personalitas illi vnitur per motum receptum in humanitatem: actus autem communicatus per motum perficit subiectum ipsius motus, quamuis non sit subiectum receptiuum per dependentiam, vt anima est corporis perfectio, quamuis ab eo non dependeat.

§.30. Alias difficultates tractandas reijcio proprios in locos.

DISPVTATIO II.

Vtrùm Deus aliqua necessitate antecedenti sit ad naturæ creatæ assumptionem adstrictus?

S. Thomas quæst. 1. art. 2.

SECTIO I. *Quid sit necessitas physica?*
SECTIO II. *Quid sit necessitas moralis?*
SECTIO III. *Vtrùm necessitas moralis sit physica connexio?*
SECTIO IV. *De quo sit hæc controuersia?*
SECTIO V. *Quinque sententiæ.*
SECTIO VI. *Vtrùm Theologi sentiant necessitatem moralem Dei?*
SVBSECTIO I. *S. Thomas & Bonauent. quid sentiāt?*
SVBSECTIO II. *Quid sentiant cæteri Scholastici?*
SVBSECTIO III. *Obiectiones.*
SECTIO VII. *Vtrùm Patres sentiant necessitatem eamdem?*
SVBSECTIO I. *Mens Augustiniana.*
SVBSECTIO II. *Quid cæteri Patres?*
SVBSECTIO III. *Patres sunt ab opposita sententia.*
SECTIO VIII. *Argumentum à priori pro necessitate morali Dei in eligendo maiori bono.*
SVBSECTIO I. *Proponitur.*
SVBSECTIO II. *Eius argumenti periculum.*
SVBSECTIO III. *Obiectioni respondetur.*
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta ex subsectione I.*
SECTIO IX. *Pro necessitate morali secundum argumentum ab effectu.*
SECTIO X. *Tertium argumentum.*
SECTIO XI. *Vltimum pro eadem necessitate argumentum.*
SECTIO XII. *Primum argumentum contra necessitatem moralem Dei.*
SECTIO XIII. *Secundum argumentum contra necessitatem eamdem.*
SECTIO XIV. *In Deo nulla est necessitas ad Incarnationem aut creaturam aliquam.*
SVBSECTIO I. *Ciuisdam viri docti probatio.*
SVBSECTIO II. *Ratio à priori.*

§.1. NEcessitas antecedens actum nostrum est duplex: alia physica, alia moralis: vtramque perstringo breuitatis & claritatis ergò.

SECTIO I.

Quid sit necessitas physica?

§.2. NEcessitas latiùs patet, quàm potentia necessaria: quia multa non facimus quia non habemus ad illa potentiam: vt homo non volat, nec lapis videt. potentia autem necessaria est ad faciendum vel recipiendum aliquid sine libertate in eo faciendo, aut recipiendo. Non agimus de prima necessitate: Deus enim non habet impotentiam ad rem vllam: quia ex se vim habet ad facienda omnia, quæ ex se non repugnant. Disputo de necessitate in operando, Vtrùm Deus ita operetur physicè, vt non possit physicè non operari? Necessitas alia est antecedens, alia consequens. hæc non est necessitas absoluta, sed secundùm quid, id est ex suppositione libera: quæ necessitas componitur cum nostra libertate, quia est exercitium ipsius potentiæ liberæ. necessitas autem antecedens est necessitas absolutè: quia non est in nostra potestate cohibere operationem. Necessitas consequens dicitur necessitas consequentiæ, non verò consequentis: necessitas autem antecedens dicitur necessitas consequentis, vt rectè explicuit S. Thomas q. 24. de Veritate art. 1. ad 13.

§.3. Est ergo necessitas physica idem quod potentia necessaria in operando. quia includit duo, alterum virtutem actiuam, siue actum primum ad agendum: alterum est actionem ita ab illa oriri vt non possit non oriri. Hæc autem est definitio potentiæ necessariæ, nempe, *quæ positis omnibus requisitis ad operandum non potest non operari,* id est, cum antecedentibus requisitis ad operandum ita coniungitur operatio, vt non possit non coniungi. quo differt à potentia libera, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari: quia illa principia non habent connexionem magis cum operatione, quàm cum eius carentia. Quas definitiones ita ex Aristot. 9. Metaph. c. 9. & B. Thoma in eumdem lib. lect. 2. explicui, disputans de auxilijs.

§.4. Rectè igitur explicatur necessitas physica per connexionē inseparabilem effectus cum causa efficiente: causa enim non libera vndequaque completa habet connexionem cum suo effectu talem, vt nec per potentiam absolutam possit ab illo disiungi: quia si constituas visum expeditum, lucem cum proportione distantem, medium non impeditum, speciem impressam in oculis, & voluntatem Dei concurrendi ad visum, terminos implicat non videri lucem. si autem Deus velit ne videatur, opus est vel vt neget voluntatem generalem concurrendi cum visu, vel aliquod ex antecedenter requisitis. ob quod hæc est bona consequentia per locum intrinsecum: *Hæc potentia vitalis positis omnibus requisitis ad videndum non videt: ergo hæc potentia non est visus.* Ratio à priori: quia si esset visus, ita videret in illo euentu, vt non posset esse nisi videndo. Idem dico de quouis agente naturali, quod secundùm se potest esse absque operatione, quia potest carere aliquo ex antecedenter requisitis, vt equus potest esse sine appetitione, quia potest carere apprehensione apta ad appetendum. at si sit adæquatè completus implicat quin appetat. De consequentia inter causam & effectum dicam §.13.

§.5. Hæc necessitas vocatur physica, id est naturalis, orta ex ipso conceptu essentiali agentis naturalis. Probatur, quia hæc necessitas est connexio physica effectus cum causa, id est, fatalis inseparabilitas, qua nec effectus potest esse sine sua causa, nec causa sine suo effectu; estque mutua consequentia ab altero ad alterum. Connexio autem physica est quando res vna non potest physicè ac realiter existere, nisi altera physicè quoq; ac realiter existat. Quod non potest non oriri ex ipso conceptu naturali agentis & actionis. Ob quod S. Thomas 2. cōtra Gent. c. 29. versu, *Tertiò, vt in vnaquaq;* dixit necessitatem absolutam oriri ex causis prioribus in esse, sicut ex principijs essentialibus. Addit S. Thomas oriri eam quandoque à causis efficientibus siue mouentibus. & quidem benè: nunc enim ego liberè sto: at possum ego ab alio vim pati & cogi ad stationem: nihilominus radix huius necessitatis sunt mea principia essentialia, quæ positis omnibus requisitis ad sic standum non possunt non stare.

§.6. Hanc physicam necessitatem explicuit S. August. tom. 5. lib. 5. de Ciuitate c. 10. his verbis: *Si necessitas nostra illa dicenda est, quæ non est in nostra potestate, sed etiamsi nolumus, efficit quod potest, sicut est necessitas mortis; manifestum est voluntates nostras, quibus rectè, vel perperam viuitur, sub tali necessitate non esse.* Quibus explicuit physicam connexionem: homo enim non esset homo si mortalis non esset radicaliter: hanc autem connexionem effectus cum causa necessaria dixit non esse in nostra potestate, quia si esset, posset homo esse sine illa. S. Bernard. serm. 81. in Cantic. ad medium hanc necessitatem appellat vim naturæ, qua agentia naturalia aguntur, feruntur, rapiuntur. de homine autem dicit: *Hanc vim à natura solus homo non patitur, & ideo solus inter animantia liber.*

SECTIO II.

Quid sit necessitas moralis?

§.7. MOralem necessitatem physicā esse minorem constat apud omnes, quia cum physica libertate componunt necessitatem moralem: at verò necessitas physica non potest componi cum potentia libera ad eamdem actionem: quia necessitas physica adimit facultatem cessandi ab operatione: potentia autem libera habet eam facultatem: ergo necessitas moralis minor est physicā. Non est autem facile eam explicare. Duas frequentiores sententias subijciam, neutram disputans: quia ea disputatio meo scopo non est necessaria.

§.8. S. Thom. q. 22. de Veritate art. 5. ad 7. qu. 1. refert duas opiniones, quas relinquit vt probabiles, id est, vtramque censet esse probabilem. Est enim quæstio inter Theologos, Vtrùm homo in natura lapsa non reparata posset non peccare mortaliter? Respondet, idem esse iudicium de peccato mortali, quod de venialibus in natura reparata. De venialibus autem est duplex sententia. Prima, hominem sine specialissima gratia (quali gauisa est Beata Virgo) non posse vitare omnia venialia collectiuè, posse tamen hoc aut illud. ita homo non posset vitare omnia peccata mortalia: posset tamen hoc vel illud. Hanc rationem necessitatis moralis secutus est S. Thom. 1. 2. qu. 119. art. 8. & P. Molin. q. 14. art. 13. disp. 20. si adiungas disp. 19. Itaque in hac *opinione* necessitas moralis habet physicam connexionem cum aliquo effectu vagè ac indeterminatè: at non habet eam connexionem cum hoc in particulari, nec cum illo. Conflatur ergo hæc necessitas moralis ex necessitate physica potentiæ ad effectum in communi, & ex libertate physica ad quemliber in particulari. Obserua contra vtentes hoc exemplo necessitatis moralis ad probandam infallibilitatem prædeterminationis, & componendam cum libertate: etenim summùm probaret, prædeterminationem singularem, & in communi, non posse semper & vbique effectu carere: quia necessitas moralis, ex hac S. Thomæ sententia est necessitas physica ad effectum in communi; cum qua non potest componi carentia omnis effectus: at prædeterminatio non habet necessitatē moralem hîc & nūc cum hac operatione; & non solùm physicè, sed etiam moraliter potest contingere, & fortè cōtingit separatio huius prædeterminationis ab hoc effectu. Vt hæc natura hîc & nunc sine specialissima gratia potest physicè & moraliter abstinere ab hoc peccato veniali, & fortè abstinet. Vnde necessitas moralis constituta à S. Thoma eos nil iuuat. Multo autē minùs eos iuuant duæ sententiæ iam proponendæ de necessita-

re morali; in qua nulla ponitur physica necessitas cum effectu etiam in communi; qui potuit absolutè omitti: infallibilitas autem metaphysica non sumitur ex principijs, sed ex scientia conditionata. In singulis autem sententijs harum trium nulla est necessitas neque moralis ad hoc peccatum in indiuiduo, sed omnimoda libertas cum gratia communi: ita neque esset in prædeterminatione ad hoc opus: quod propterea non potest cognosci certò in prædeterminatione.

§.9. Secunda sententia est in parte opposita primæ: constituit enim physicam libertatem ad vitanda omnia peccata tam diuisiuè, quàm collectiuè: at tanta est difficultas in illis vitandis ob diuisionem carnis & spiritus, vt, quamuis oppositum possit esse, numquam sit; nec à Deo videatur esse etiam per scientiam mediam. Itaque in quocumque statu Deus contempletur naturam lapsam sine gratia, videt eam in nullo esse sine peccato aliquo mortali: nec naturam reparatam communi gratiæ relictam videt sine peccato veniali: at eas videt sine hoc, & sine illo. Hæc sententia percrebuit apud multos. Bellarm. eam tuetur tom.3. lib.5.de Gratia c.8. ad 3. Vega q.12. de Instificatione, versu *Secundò dico*, & P. Suarez tom.1.de Gratia lib.1.c.24. n.18.

§.10. P. Vasquez 1.2. disp.99. cap.16. non vult oriri necessitatem moralem ex sola difficultate: sed etiam ex præscientia conditionata, ob quod eam dicit necessitatem consequentem & infallibilem ex suppositione scientiæ mediæ. Admittit ergo videri à Deo per scientiam conditionatam aliquem statum naturæ lapsæ sine peccato mortali; & naturam reparatam cum communi gratia sine peccato veniali. Infallibilitas ergo, qua nos peccamus, ponitur ab hoc Doctore in præscientia media. Cui sententiæ fauet P. Molina ea disp.20. & Vega: docet enim non repugnare cum necessitate morali vt aliquando oppositum euenjat: existimant enim illam frequenter coniungi cum effectu, & contra illam esse vt non coniungatur frequenter: at vt aliquando & rarò oppositum contingat, non est contra eam necessitatem. Deus autem elegit hunc ordinem, in quo non contingit vmquam: ob quod omnes egemus speciali gratia per Christum ad vitanda omnia venialia suppositа præscientia media & electione huius ordinis: in quo Patres loquũtur.

§.11. Hinc concludo, hanc necessitatem moralem non oriri ex principijs essentialibus hominis secundùm se: sed ex aliquo euentu accidentali. quia ex statu peccati, & diuisione carnis ab spiritu, quæ sunt accidentalia: quo differt hæc necessitas à necessitate appetendi, & videndi: quæ oriuntur ex intrinseco conceptu appetitus sensitiui, & visus. Oritur interdum ex vehementiori apprehensione, aut eius carentia. Verum est principia essentialia non habere maiorem vim in illo euentu accidentario. Recognosce §.5. vbi explicui ex S.Thoma vnde oriatur physica necessitas: inter quam & moralem est hoc discrimen; quòd physica sæpè sequitur ex conceptu essentiali agentis, sæpè ex violentia extrinsecè agentis, cui non potest physicè resistere: moralis verò numquam oritur ab agente secundùm se, sed ex aliquo accidenti. Probatur apertè, quia si oriretur ex agenti secundùm se, esset necessitas naturalis. quia quod per se naturam sequitur, est naturale: quod autem naturale est, physicum est.

SECTIO III.

Vtrùm necessitas moralis sit physica connexio?

§.12. HÆc quæstio non est solutu difficilis ex sectione prima & secunda: quia omnis necessitas causæ in operando est necessaria connexio effectus cum causa: ergo qualis fuerit necessitas, erit connexio. In prima sententia S.Thomæ proposita §.8. asserendum est necessitatem moralem esse connexionem physicam causæ cum effectu in communi, & separabilitatem eiusdem causæ ab effectu in particulari. quia in ea sententia est necessitas physica causæ cum effectu in communi: vocatur autem necessitas moralis, quia non oritur ab homine secundùm se; sed ab accidentario statu orto ex libero hominis arbitrio, nempe ex peccato; item propter difficultatem abstinendi à multis peccatis in singulari.

§.12. In secunda autem & tertia sententia proposita §. 9. & 10. necessitas moralis non habet connexionem physicam causæ cum effectu, nec in communi, nec in singulari: sed est connexio consequens cum dependentia à scientia media, sine qua non est metaphysica infallibilitas, nec physica: quia licet effectus aut numquam, aut rarò separetur à causa; at potuit physicè separari. Vnde principia inferentia necessitatem moralem non possunt certitudine absoluta ducere in effectum in communi; multo minùs in particulari. Vide quid hæc prosint prædeterminatoribus. Vel est frequens coniunctio effectus cum causa, & rara separatio propter difficultatem ingentem: vnde si homo nullum peccatum committeret in euentu in quo habet necessitatem moralem peccandi; non sequeretur eum non esse hominem, quia homo habet facultatem absolutè liberam ad abstinendum ab omni peccato. quæ facultas potest componi tam cum peccato, quàm cum eius carentia: quia facultas physicè libera est physicè completa, & indifferens ad vtramque partem contradictionis: ergo cum vtrauis componatur, nullum sequetur absurdum, quia possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens. Item ex suppositione carentiæ peccati sequitur apertè hominem existere & liberè operari. quia effectus non potest existere sine causa: at illa omissio peccati esset effectus liberæ potentiæ: ergo non potest esse sine illa; ergo per locum intrinsecum ex illa carentia peccati non infertur hominis negatio; sed potiùs existentia. Quo differt à necessitate physica. Nam si positis omnibus ad videndum, potentia non videt, sequitur apertè illam potentiam non esse visum: quia carentia videndi non est effectus visus; sed potiùs in his occasionibus est argumentum euidens non esse visum: at libera carentia peccati esset effectus potentiæ liberæ, & euidens argumentum illius existentiæ: nec potest argui altera pars contradictionis.

§.13. At verò si necessitas moralis habeat physicam connexionem causæ cum effectu in communi, rectè sequitur non esse hominem eum qui positis omnibus his circumstantijs necessitatem moralem inferentibus, non committit aliquod peccatum: quia in connexione physica est reciproca con-

consequentia à causa ad effectum, & ab effectu ad causam: vbi igitur non est effectus, quando erat necessariò extiturus, sequitur apertè non esse causam. quamuis enim ab effectu ad causam non est consequentia negatiua, vt hæc, *Non est lux: ergo non est sol*: at valet benè consequentia à carentia effectus ad carentiam omnium necessariorum, quibus completur potentia necessariò operans. quamuis non valeat consequentia affirmatiua à causa ad effectum: at valet à causa agente necessariò & completa ad effectum: vt ab igne applicato cum cæteris necessarijs valet consequentia ad calefactionem. In liberis autem est diuersa ratio: quia nec ex potentia vndique completa valet consequentia ad effectum; nec ex carentia effectus, ad carentiam potentiæ.

§.14. Hîc animaduerte, ex carentia effectus in communi inferri negationem causæ non quidem consideratæ secundùm se, sed cum illo euentu accidentali. v.g. Si homo non videtur cum aliquo peccato, non potest inferri illum non esse hominem: quia homo secundùm se non habet connexionem cum peccato in singulari, vel in communi, quia secundùm se est indifferens, vt constituatur in diuersis statibus: in quorum vno habeat necessitatem moralem ad peccandum, in altero impotentiam ad peccandum, in alio nec necessitatem, nec impotentiam, sed libertatem sine vlla necessitate. Si quod autem agens habet secundùm se & sine vllo euentu accidentario illam necessitatem moralem; ex carentia effectus in communi rectè inferretur carentia illius agentis secundùm se, quæ necessitas esset illi omnino physica & naturalis: non minùs, quàm homo secundùm se habet necessariam connexionem cum accidenti in communi, quia nec per potentiam absolutam potest existere sine aliquo accidenti, quia saltem cum creatione debet existere: at non habet necessariam connexionem cum hoc accidenti in particulari, nec cum illo: ergo rectè componuntur necessitas physica ac naturalis cum effectu in communi, & separabilitas physica ab effectu in particulari. Ergo necessitas moralis non oritur ab agente secundùm se, sed cum aliquo euentu accidentario. Nec carentia effectus infert carentiam agentis secundùm se, sed agentis in illo euentu accidentali, si in eo non operetur: quia idem agens in alio statu potest rectè esse sine tali effectu. Hæc tibi ante oculos obuersentur in tota hac disputatione.

SECTIO IV.

De quo sit hæc controuersia?

§.15. DE necessitate & libertate Dei in operando possunt variæ quæstiones institui. Prima, Vtrùm Deus tam necessariò operetur hunc mundum, vt non possit eum hîc & nunc non producere; nec aliquid præterire, aut addere his quæ nunc fiunt? Hæc quæstio non instituitur nunc; spectat enim ad primam partem. quam ibi latè disserui.

§.16. Secunda, Vtrùm Deo liberum sit è duobus æqualibus eligere quod libuerit, quamuis necessariò sit aliquod electurus? Quam quæstionem irridet S. August. tom.5.lib.12.de Ciuit.c.12. Quia posset etiam inquiri cur priùs aut posteriùs Deus non creauerit mundum?

§.17. Tertia, An Deus sit necessariò operaturus indiuidua sine fine? Quam quæstionẽ irridere possumus ex eodem S. August. adducto: ex S. Thoma 1.p.q.47. art.3. ad 2. & S. Bonauent. in 1. dist.44. art.1.q.1.in fine.

§.18. Quarta, An Deus ex duobus obiectis inæqualibus possit eligere minùs bonum: an verò sit determinatus ad operandum ad extra? item & id quod melius est, scilicet, mundum, & non eius carentiam? vnionem hypostaticam, & non illius carentiam? permissionem peccati, & non eis carẽtiam? Hæc quæstio instituitur hîc, nempe: Vtrùm Deus potuerit non assumere naturam creatam? Nec disputo vtrùm ex suppositione qua Deus creat angelum, ei det intellectum. licet enim Deus non habeat necessitatem moralem; tamen supposita vna eius actione, nullus hominum dubitat de alia. Vt nullus dubitat angelum intellectu gaudere. non quòd nõ posset eo priuari, nec quòd id sit Deo difficile; sed quia operatur iuxta exigentiam naturæ, dum aliud ipse non ostendit. Est ergo hæc quæstio, Vtrùm in Deo sit aliquid, ex quo colligatur voluntas de angelo creando? diuersa ab hac; Vtrùm in Deo angelum creante sit aliquid, ex quo inferatur voluntas de dando angelis intellectu?

SECTIO V.

Quinque sententiæ.

§.19. PRima, Deum operari ex necessitate naturæ quantum potest. quæ est apertè hæretica.

§.20. Secunda, Deum è duobus obiectis æqualibus eligere liberè quod vult, nec teneri ad vnum potiùs quàm ad alterum. Quæ si nihil aliud contineat, est vera: at verò latet in ea error sententiæ sequentis.

§.21. Tertia, Deum carere libertate physica in eligendis obiectis melioribus inter obiecta commemorata §.18. eius autem libertatem esse in eligendis indiuiduis: quia non habuit libertatem ad omittendos omnes mundos eiusdem rationis cum hoc; potuit tamen præterire hunc, electo alio. item potest sistere in quolibet indiuiduorum numero: item & in perfectionibus accidẽtalibus. Quæ sententia damnatur ab omnibus Theologis, estque contra fidem: Deus enim liber est ad producẽdam creaturam in communi & in particulari: quę libertas non potest esse minor, quàm physica. quia verò cum nullo auctore Catholico de hac libertate est controuersia, eam reijcio in disputationes de Deo.

§.22. Quarta, Deum habere libertatem physicam ad omnem creaturam tam collectiuè, quàm diuisiuè; eum tamen carere libertate morali ad creaturas collectiuè: quia non potest moraliter omnes omittere, nec præterire meliores ex commemoratis §.18. solumque esse libertatem moralem in eligẽdis æquè bonis. Quæ sententia non differt à tertia: nisi in libertate physica, aut morali circa creaturas collectiuè. Vtrùm autem tertia quartaque sententia differant solo nomine, an etiam re, infrà disquiram.

§.23. Quinta negat Deo omnem necessitatem antecedentem, physicam & moralem ad crea-

turas diuisiuè & collectiuè: solamque necessitatem admittit consequentem. Quam sententiam ego existimo esse Catholicam.

SECTIO VI.

Vtrùm Theologi sentiant necessitatem moralem Dei?

§.24. FOrtè se quis inclinabit in sententiam quartam propositam § 22. cuius argumenta expendenda, & auctores explicandos suscipio. Ac primùm contra eam sunt quotquot asserunt Deum non fecisse meliora.

SVBSECTIO I.

S. Thomas, & Bonauentura quid sentiant?

§.25. S. Thomas videbitur alicui fauere illi necessitati morali, 1.p.q.47.art.3.ad 2. cùm enim secundo argumento esset obiectum, naturam & Deum semper facere quod melius est, & meliores esse plures mundos, quàm vnum, ac propterea multos fuisse productos; Respondet, à natura & Deo non intendi pluralitatem materialem indiuiduorum, nec maiorem perfectionem extensiuè. Quid inde? An huius quæstionis meminit S. Thomas? qui eo art. probat vnum tantùm esse mundum, non plures (quod intellige eiusdem rationis: eo enim in argumento versatur.) Respondet autem argumento, perfectionem plurium mundorum non esse tantam, vt Deum ad illam cogat: quod euidens est adstructa aut negata necessitate morali ad melius. A qua quæstione abstinuit ibi S. Thomas, quia eius scopi nihil intererat.

§.26. Secundò, adduci potest ex eadem q.47. art.2.ad 1. Vbi ait esse optimi agentis producere totum effectum suum optimum, non verò singulas eius partes: sic Deus produxit hunc mundum optimum, non verò singulas eius partes. Respondeo, S. Thomam ibi nec de hac sententia cogitasse. Quando dixit mundum esse optimum, illum non comparauit omnibus mundis possibilibus: quia in 1.dist.44. quæst.1. art. 2. admittit expresè potuisse vniuersum esse melius, vel per additionem plurium partium specie distinctarum, vel per complementum multorum graduum qui possunt esse. Secundò, potuisse fieri alium mundum meliùs intensiuè, melioratis omnibus eius partibus. Recognosce illum articulum, & inuenies apertè sententiam de possibilitate alius mundi melioris in substantia & accidentibus, eiusque rationes efficaces. Igitur loco adducto est illi controuersia cum Origene somniante inæqualitatem mundi ortam per se primò à nostro libero arbitrio, non autem à Deo. Quia multorum animę propter peccata conuersæ sunt in solem, lapides, & bruta; aliæ autem propter bona opera conuersæ in angelos. hoc autem probabat Origenes, quia ad optimum artificem spectat producere optima: inter inæqualia autem non sunt omnia optima. Respondet S. Thomas, mundum fore bonum si productus esset cum æqualitate omnium partium; at non fore optimum, quia vniuerso congruentior est inæqualitas propter subordinationem & ordinem vnius partis cum alijs. Comparat igitur mundum constantem omnibus partibus æqualibus cum mundo constante partibus inæqualibus: illum dicit bonum, sed non optimum; hunc & bonum & optimum: ob quod illum censet dignum artifice Deo, à quo per se primò, & non à nostro arbitrio traxit originem inæqualiter. Nullam rem secundùm se S. Thom. in 1.dist.44.quæst.1.art.1.ad 1. voluit esse optimam, nisi vel vt habet totam perfectionem debitam suo generi, vel vt habet ordinem ad alias. Vnde totus hic mundus est optimus propter illum ordinem: at comparatus possibilibus non est optimus.

§.27. Tertiò, potest argui ex 1. contra Gentes cap.75. vbi ex secunda ratione docet Deum amare necessariò meliora, his verbis: *Vnusquisque eius quod est propter seipsum ab ipso volitum & amatum perfectionem desiderat: quæ enim propter se amamus, volumus esse optima, & semper meliora, & multiplicari quantum possibile est: ipse autem Deus suam essentiam propter seipsam vult, & amat, non autem secundùm se augmentabilis ac multiplicabilis est; sed solùm secundùm suam similitudinem. Vult igitur Deus rerum multitudinem ex hoc quòd suam essentiam & perfectionem vult & amat.*

§.28. Respondeo, hoc argumento probari potiùs necessitatem physicam Dei in amandis creaturis à S. Thoma sentiri, quia, si quo pacto amatur finis, amantur ea quæ sunt ad finem; Deus se amat physica necessitate, eâdem amabit creaturas. Quæ clariùs patent ex ratione 3. vbi neruos contendit ad probandum amorem Dei in creaturas. Recognosce item numerum quintum: n. autem 6. comparat voluntatem eius intellectui; & sicut hic ex Deo cognito omnia cognoscit, ita illa ex Deo amato omnia amat: sed intellectus Dei physica necessitate omnia intelligit, ita ergo & voluntas amat. Aduerte aliquos Parisienses opinatos censeri à S. Thoma aliquam creaturam esse de necessitate: quod intellexerunt de necessitate absoluta: (quæ necessitas defenditur hac sententia, quam ego impugno.) quam doctrinam dicunt apertè esse erroneam: vt constat ex quodam tractatu contra Ioannẽ de Montesono cap.3.v. *Quarta conclusio*, & seqq. Hic tractatus est post librum 4. Sententiarum Petri Lombardi excusi Parisijs apud Poncetum anno 1542. Verùm illi Parisienses grauiter fuere decepti imponentes S. Thomæ eam opinionem. Ferrara in fine eius capitis dicit: *Non sequitur Deum velle alia, quia vult se.* Colligitur ex num.4. & 6. S. Thomæ, creaturas in esse possibili amari necessariò à Deo: at in esse actuali sine vlla necessitate, sed ex libera dispositione suæ sapientiæ. quod iam ostendo.

§.29. Mirum esset, si quis tantum velaret oculos, vt arbitraretur S. Thomam vel leuissimè ab ea esse sententia, cuius numquã meminit nisi ad impugnãdũ: cùm enim 1. contra Gẽtes latissimè probet amorem Dei in creaturas propter se ipsum amatũ, c. 81. ait: *Nulla inest ei necessitas vt alia velit ex hoc quòd velit suam bonitatẽ.* Quòd si Deus necessitate morali esset adstrictus ad amorem creaturarum, cur diceret illum *nulla necessitate* adstringi? Vnde arguo: necessitas moralis verè & ex S. Thoma est aliqua necessitas: quam §. 8. probaui ex eodem S. Thoma esse necessitatem physicam ad effectus in communi. item in natura lapsa est aliqua necessitas gratiæ ad vitanda peccata mortalia: & in natura reparata est aliqua necessitas gratiæ specialis ad vitanda omnia peccata

peccata venialia, quæ necessitas est moralis ad tollendam necessitatem moralem peccandi: est ergo necessitas moralis aliqua necessitas: sed ex S. Thoma in Deo nulla est necessitas ad amorem creaturarum: ergo in Deo non est necessitas moralis ad illum amorem.

§.30. Et quidem illud caput 81. orditur ab obiectione, quæ captari posse videbatur ex cap.75. *Si autem diuina voluntas*, inquit, *est diuinæ bonitatis ex necessitate, posset alicui videri quòd etiam aliorum ex necessitate esset, cùm omnia alia vellet, volendo suam bonitatem, vt suprà dictum est.* Id autem dixerat cap.75. Itaque præuidit paralogismum oppositæ sententiæ. Respondet autem: *Sed tamen rectè considerantibus apparet quòd non est aliorum ex necessitate.* Ne autem quis arbitretur eum locutum de sola necessitate physica, concludit, in Deo nullam esse necessitatem ad amandas creaturas: idque probat apertissimis argumentis. Primùm, quia ex fine amato non amantur ex necessitate, nisi ea sine quibus finis esse non potest: vt medicus non eligit ex necessitate medicinam sine qua sanari potest ægrotus: Secundò, id probat num.3. ab absurdo, quia vellet infinita. reddit item discrimen inter intellectum & voluntatem. Ferrara in id caput versu ad *Euidentiam*, fine ait: *Quia ergo nihil creatum est necessarium ad diuinam bonitatem, nec (inquam) quantum ad esse simpliciter, nec quantum ad bene esse, ideo dixit S. Thom. quòd & diuina bonitas sine aliis potest esse, & per alia nihil ei accrescit.* E quibus apertè concluditur nulla necessitas, quia quæ nihil interfunt, cur amabuntur necessariò à bene cognoscente?

§.31. Adde ex 1. Sent. dist.44. q.1.art.1. vbi asserit potuisse Deum facere alias creaturas his meliores accidentaliter: item alias substantialiter meliores. Ad primum negat rem aliquam esse optimam, quia sunt aliæ infinitæ meliores: ad secundum explicat Augustinum adducendum pro necessitate amoris Dei. Art. autem 2. probat potuisse à Deo produci alium mundum multò meliorem hoc, & specie diuersum: ad secundum autem respondet testimonio Augustini: ac denique 1. p.q. 19. art.3. recensens necessitates in amando, docet aliam esse antecedentem, aliam verò consequentem siue ex suppositione. hanc admittit in Deo, illam omnino ablegat.

§.32. S. Bonauentura in 1. dist.44.art.1.q.1. fatetur hunc mundum non potuisse fieri meliorem in substantia: quia non esset hic; at potuisse pro illo fieri alium meliorem. *Quia*, inquit, *cùm posse eius non sit arctatum, nec limitatum, non video quare non potuisset mundum meliorem facere, hoc genere melioritatis. Si autem intelligas quantum ad secundum modum, sic dico quòd non solùm alium, verùm etiam hunc potuit facere meliorem.* Ad vltimum autem ait: *Et ideo si alium mundum & meliorem hoc fecisset, adhuc erit vltrà quærere, Quare non fecit meliorẽ cùm posset? & sic procedendo vlteriùs, & ita talis quæstio esset irrationalis, & solutio non potest dari, nisi hæc: Quia voluit, & rationẽ ipse nouit. Attamen si non fecisset, nemo potest arguere, quia hoc totum quod fecit fuit gratia, nec erat aliqua exigentia, ratione cuius posset poni in eo fuisse inuidia.* Ex quibus apertè patet, solam Dei voluntatem esse reddendam cur factus sit hic mundus: non verò quia ille in specie optimus est inter omnes. Quòd si S. Bonauent. agnouisset necessitatem moralem ad hunc mundum in specie, ad illam recurrisset meliùs quàm ad solam voluntatem Dei. Vt si quis rogetur, Cur cum communi gratia non vitat omnia peccata venialia collectiuè? respondebit, quia non potest moraliter.

SVBSECTIO II.

Quid sentiant cæteri Scholastici?

§.33. MAgister in 1. dist. 44. quærens, vtrùm Deus potuerit facere res meliores aut minùs bonas, nulla mentione facta de necessitate morali, hæc ait: *Si verò referatur modus ad rem ipsam, quam fecit Deus, dicimus, quia & alius, & melior potest esse modus: & secundum hoc concedi potest, quia ea quæ facit potest facere meliùs, & aliter quàm facit; quia potest quibusdam meliorem modum existendi præbere, quibusdam alium. Potest ergo Deus eorum quæ facit quædam alio modo meliori, quædam alio modo æquè bono, quædam etiam minùs bono facere, quàm facit, vt tamen modus referatur ad æqualitatem operis, id est creaturæ, non ad sapientiam creatoris.*

§.34. Alexand. 1.p.q.21. memb.3. art.1. fatetur potuisse fieri à Deo res meliores, & respondet argumentis pro sententia quarta quam proposui §.22. Art. autem 2. concedit has creaturas potuisse fieri à Deo meliores, sed non factas; quia Deus non debet aliquid. Itaque ad carentiam debiti, non ad necessitatem moralem recurrit Alexander. In quo sensu explicandus est S. August. tom.6. libr. 1. Contra aduersar. legis & Proph. cap.14. Item Alexand. art.3. ait Deum alio modo sibi conuenientissimo potuisse nostro peccato mederi: art. verò 7. docet potuisse fieri mundum meliorem in se, & in partibus: & 3.p.q.1 membro 3. excludit à Deo omnem necessitatem ineuitabilitatis, qua excluditur necessitas moralis quæ cum aliqua ineuitabilitate est coniuncta.

§.35. Scotus in 1. dist. 46. qu. vnica censet potuisse à Deo institui alias leges particulares & vniuersales, quibus ageret contra quod nunc facit. de necessitate verò morali nullus Theologus ita loquitur: nullus enim asserit hominem lapsum posse sine gratia seruare totam legem. Durand. ibid. q.1. censet potuisse has creaturas meliores esse: ad 2. eas esse optimas comparatione ad vniuersum: qu. autem 3. posse vniuersum meliorari accidentaliter intensiuè. Vtrùm autem possit melior reddi additione aliarum specierum, dubitat: non quòd constituat in Deo necessitatem moralem, sed quia terminum præfixit speciebus, dubitat autem vtrùm physicè sint possibiles aliæ meliores. Itaque vel physicè potest, vel moraliter non potest, ex sententia Durandi. Consentit Aureolus in eamdem dist. 44.art. 5.§. *An Deus possit facere minùs bene?* Gabriel q.vnica art.2. clarè docet, posse fieri mundum meliorem distinctum in specie; item & hunc meliorem. Okamus ibidem. Adde recentiorum agmen propugnantium summam Dei libertatem in creaturis amandis quoad existentiam, & impugnantium omnem necessitatem antecedentem; P. Suares, Molinam, Valent. Arrubal, & Ragusam, qui disp.28. pluribus in locis ait neminem ausum oppositum asserere: Bañes, Zumel, Lorca disp. 10. num.31. Ego fateor ante hæc tempora me in nullo Catholico Scholastico aut legisse, aut audiuisse, hanc moralem necessitatem.

§.36. Solus Ricardus de Media villa posset ab aliquo in suspicionem adduci in 1. dist. 46. q.1. ad 3. ait enim: *Summè liberalis vult omnibus bona sua communicari, quantum possibile est*, &c. *Dicendum, quòd verum est si possibile est & decens simul.* Vbi affirmat expresè esse propriam summæ liberalitatis communicationem omnium bonorum possibilium. Respondeo, vellicari testimonia: non enim dixit Ricardus non posse separari communicationem omnium possibiliũ à summa liberalitate; sed summam liberalitatem velle omnia sua bona communicare. Quamuis autem Deus ita vellet: at propterea censeret Ricardus non potuisse Deum aliter velle. Et quidem Ricardus dist. 44. art. 1. qu. 1. fatetur apertè, hunc mundum potuisse à Deo fieri simpliciter meliorem: item potuisse fieri alias species simpliciter meliores existentibus. Respondet autem argumentis petitis ex Damasceno & August. Item qu. 4. fatetur posse à Deo fieri alium mundum. Cùm autem argumento 2. obiectum esset testimonium Platonis asserentis facta à Deo optima, respondet non esse multum curandum de Platone, quia censuit mundum à Deo factum necessariò. Cùm autem q. 6. disputet vtrùm mundus productus fuerit de necessitate naturæ; respondet negatiuè, quia mundus productus est per cognitionem, quòd Deus minimè pendet à creaturis. Fine autem eius quæstionis fatetur ingenuè, hominem absolutè meliorem futurum, si peccare non posset. Clarè igitur constat Ricardum minimè censuisse in Deo necessitatem aliquam antecedentem.

SVBSECTIO III.

Obiectiones.

§.37. Dices Primò, à Doctoribus Scholasticis negatam esse Deo physicam necessitatẽ, non autem moralem. Respondeo, id non posse dici de S. Thoma adducto §. 29. vbi asserit nullam esse in Deo necessitatem: iam autem ostendi §.8. ab eo censeri necessitate morali includi necessitatem physicam ad effectus in communi. Nec item potest dici de S. Bonauent. adducto §.32. asserente in Deo nullam esse exigentiam: nec de Alexandro adducto §.34. excludente à Deo omnem ineuitabilitatem. Et quidem cùm omnes tam accuratè disquirant modos necessitatis, nullus meminit huius, cùm tamen necessitas moralis passim versetur in omnium ore. Cur non dixerunt Deum tam necessariò operari meliora, quàm hominem sine gratia peccatum? Cur Incarnationem esse Deo tam necessariam, quàm gratiam specialem nobis ad vitanda omnia peccata venialia? Est ergo hæc necessitas Dei inaudita Scholasticis.

§.38. Dices Secundò, auctores locutos de alijs creaturis melioribus in indiuiduo, aut de speciebus cõtentis intra hæc genera. Contrà: S. Thomas, S. Bonauent. Alexand. Ricard. expresè admittunt alium mundum possibilem meliorem in essentia quàm hunc, & distinctum in specie. quod clarissimè docuit Bonauent. in 3 dist. 20. art. 1. q. 6. ad 2.

§.39. Dices Tertiò, à Scholasticis sentiri facta à Deo meliora. Respondeo illos egisse de melioribus comparatione ad vniuersum: seruant enim eius partes optimã omnium connexionem & ordinem: nec enim hæ partes meliùs potuerunt disponi: elementa enim comparatione cæli seruant optimum omnium situm: at res secundùm se potuerunt esse meliores. ita loquuntur S. Thom. Ricardus, & alij. P. Suarez ea ratione vtens docet absolutè potuisse à Deo fieri meliora. Ostendam disp. 5. ex August. & Bernardo, summam facilitatem Dei, qua posset prætermissa Incarnatione nutu, & ad manum nobis alia ratione mederi.

SECTIO VII.

Vtrùm Patres sentiant necessitatem eamdem?

§.40. PRæmittamus Aristotelem 8. Physicorum cap. 7. tex. 56. *Id quod præstat*, inquit, *in natura esse, modò possit, arbitramur.* id est, censemus semper esse quod melius est, si possibile est. Patres Conimbricenses dicunt naturam agere optimũ quod potest. Respondeo, Conimbric. locutos de natura naturata, & sine libertate operante: non autem de natura naturante, quæ non facit semper optima. modus autem optimus est, quia & ab optimo fine, & à prouidentia optima. Nec ibi loquuntur, nisi vt explicent argumentum Aristotelis. Cui respondeo, quod §. 36. Ricardus Platoni, non esse multum hac in parte curandum de eius auctoritate: negauit enim Deo libertatem etiam physicam; vt censuerunt Cardin. Aliacus in 1. q. 9. art. 3. P. Albertinus tom. 1. quæst. 2. Theologica ex sexto principio philosophico num. 4. cum alijs multis; quos ego secutus disp. 12. Metaphys. sect. 1. Item eo capite ait motum cõtinuum esse necessariò, & ab æterno. Denique Aristot. stultissimè sensit de mundo, quem fecit æternum & improductum; item de Intelligentijs, quas censuit esse à se; aliosque eius errores ego explicui disp. 12. Metaphys. sect. 1. Et quamuis esset Aristoteli aliquid hac in re deferendum, posset exponi à natura esse optimum in ordine ad hunc vniuersum, cuius partes sunt optimè connexæ; non tamen ad optima inter possibilia. Præterito igitur Aristotele ad Patres veniamus.

SVBSECTIO I.

Mens Augustiniana.

§. 41. AVgustinus nobis est exponendus to. 1. de Quantitate animæ cap. 33. post medium inquiens: *Tanta est tamen anima, vt etiam hoc possit adiuuante sanè iustitiâ summi & veri Dei, qua hæc vniuersitas sustentatur & regitur: qua etiam factum est, vt non modò sint omnia, sed etiam sic sint vt omnino meliùs esse non possint.* Respondeo probari potiùs physicam necessitatem: nam si omnino meliùs esse non possint, ergo nulla ratione possunt esse melius. Augustinum non locutum de rebus secundùm se, constat primùm: quia ipse super Genes. ad litteram cap. 7. lib. 11. tom. 3. fatetur ingenuè meliorem fuisse hominem, & quamcumque naturam intellectualem quæ peccare non posset, quàm quæ peccat: ergo homines, qui nunc existunt, potuerunt existere meliùs. Tum etiam, quia ipse Augustinus afferendus §. 43. asserit nos gratias acturos Deo, etiamsi in inferiori gradu essemus constituti: sentit ergo potuisse à Deo produci res, laudabiliter in gradu inferiori. Tertiò, Respondeo ex Ricardo, locutum Augustinum de rebus in ordine ad vniuersum, non verò secundùm se: hunc enim ordinem vniuersi optimum esse docent ferè omnes. Tandem aduerto, non dixisse Augustinum, non potuisse fieri meliora: sed has res non potuisse meliùs existere. De quo non est controuersia.

§. 42. Vt autem constet, Augustinum & alios Patres adduci sinistrè ad probandam necessitatem moralem, cõsidera opinionem Durandi terminos præfigentem speciebus possibilibus, quas existimat certo concludi numero: ob quod ipse dubitat vtrùm sint factibiles species perfectiores iam factis: finge non posse, quia inter factas existit aliqua perfectissima omnium possibilium. Cum hac sententia componi potest, Deum has fecisse sine vlla necessitate morali, quia potuit pro his facere alias imperfectiores, vt §. 35. dixi ex ipso Durando, & §. 33. ex Magistro. sic posset exponi à Durando testimonium Augustini; mundum hunc esse perfectissimum inter possibiles, factum autem sine vlla necessitate.

§. 43. Idem Augustinus eodem tomo 1. lib. 3. de Libero arbitr. c. 5. ait: *Quidquid tibi vera ratione melius occurrerit, scias fecisse Deum tamquam bonorum omnium conditorem.* Quod probat. *Poteſt ergo esse aliquid in rerum natura, quod tu ratione non cogites; non esse autem quod vera ratione cogitas, non potest.* Pro qua sententia possunt adduci non pauca ex illo capite. Respondeo Primùm, Augustinum exponi posse vt §. superiori; quia ex eo quòd non possit esse aliquid meliùs, non sequitur hæc necessariò facta necessitate antecedenti, sed consequenti. Secundò, Respondeo, magis probari necessitatem physicam, quàm moralem. Tertiò, accipiendum Augustinum de rebus quæ fieri debuerunt. sic enim locutus est adducendus §. 44. Quod colligitur ex hoc eodem capite adducto ab aduersarijs, his verbis: *Cùm aliquid melius faciendum fuisse cogitaueris.* Tandem hoc testimonium adductum est ab antiquis Scholasticis, & explicatum à Bonauent. in 1. dist. 44. art. 1. q. 1. & Ricardo q. 1. à quibus exponitur de rebus in ordine ad totum vniuersum, quem compegit optima connexione partium. In quo seruata vnitate specifica mundi, non potuit facere res meliores in substantia.

§. 44. Tomo 6. lib. 1. Contra aduers. legis & Proph. c. 14. ait: *Aut verè vsque adeò desipiendum est, vt homo videat melius aliquid fieri debuisse, & hoc Deum vidisse non putet: aut putet vidisse, & credat facere noluisse; aut voluisse quidem, sed minimè potuisse? Auertat Deus hoc à cordibus piorum.* Respondeo Primùm, hoc testimonium adductum à Bonauent. & Ricardo, & expositum de hoc mundo, cui adscripsit Deus optimam connexionem & ordinem. Faciliùs autem explicatur, eum locutum de optimo, quod Deus deberet facere: id enim apertè dicunt illa verba: *Melius aliquid fieri debuisse.* Vt enim ex Alexand. dixi §. 4. Deus non fecit meliora non quia non potuit, sed quia non debuit. Hæc est germana huius loci explicatio: sonat enim Augustini locus physicam necessitatem, quia comparat Augustinus Dei voluntatem cum intellectu & potentia, aitque Deum intellectu præuidisse quidquid meliùs debuit facere: & voluntate voluisse, & executum potentia. aliquod autem ex his Deo deesse non possumus sentire sine impietate: propterea dixit, *Auertat hoc Deus à cordibus piorum.* At si physicè Deus potuisset non facere melius, cur id esset auertendum à cordibus piorum? Cùm igitur Deus nihil debeat absolutè, sed tantùm ex suppositione; Deus ex suppositione tantùm vult necessariò quod melius est ad scopum sibi propositum. Vide quę dixi §. 18. de voluntate operandi simpliciter, & non operandi; & de voluntate operandi aliquid ex suppositione alterius operationis. Deus ergo operatur melius iuxta exigentiam substantiarum quas operatur: vt operatur angelum intellectu gaudentem, non verò truncum. De hoc genere loquitur Augustinus: nec possumus sine reuelatione cogitare naturam angelicam meliorem ex natura sua, quàm est à Deo: quia ex rei natura Deus debuit eam ita operari, si eam erat productuus: at potuit eam non producere, nec ex aliqua lege id debuit. Atque ita Augustinus, alij Patres, & Concilium Francofordiense vno verbo explicantur apertè. Alia testimonia afferunt & exponunt S. Thom. S. Bonauent. Ricardus, & alij. Sed de mente Augustiniana, Thomistica, & Bonauenturana recidet sermo sectione vltima.

SVBSECTIO II.

Quid cæteri Patres.

§.45. POsset afferri Concil. Francofordiense epist. ad Episcopos Hispaniæ prope finem tomo 3. Concil. in noua editione pag. 655. colum. 2. in medio: cuius hæc sunt verba: *Credamus eum omnia velle, quæ meliora sunt.* Respondeo, non dixisse Concilium, nos scire Deum facere necessariò moraliter quæ meliora sunt: sed vt credamus facta. de quo non est controuersia: possumus enim credere & ea facta, & potuisse non fieri. Secundò Respondeo, Concilium non egisse de omni re absolutè meliori, sed in ordine ad perfectam redemptionem; quæ & nobis esset honestior, & Deo cederet in gloriam. Disputat enim contra Felicem & Helipandum asserentes Christum esse filium adoptiuum, & non naturalem: probat Concilium per adoptiuum non potuisse redemptionem esse perfectam, debuisseque Deum eam peragere per naturalem: est igitur debitum ex suppositione finis. Sunt autem hæc verba Concilij: *Qui negat proprietatem meliorem esse in filio quàm adoptionem: & dum omnipotens Dei filius nostræ fragilitatis naturam in vnitatem personæ suæ adsumere voluit, vt esset mediator Dei & hominum, cur non debuit ex meliore filiorum dignitate, & multo excellentiori nostram sibi in vnitatem personæ adsociare humanitatem, quatenus ex sua gloriosa & propria nobilitate nostræ seruitutis redimeret ignobilitatem?* Non ergo de absoluta necessitate Incarnationis egit; sed ex suppositione quòd nos voluit perfectè redimere, debuit id facere per filium naturalem: quia per adoptiuum non posset.

§. 46. Clemens Alexandr. videtur fauere huic necessitati morali in 6. Stromatum quinque paginis ante finem in excusione Laurentij Torrentini fol. 225. fine, his verbis: *Nam cùm sit bonus Deus, propter principalem vniuersæ creaturæ partem, cùm eam vellet esse saluam, ad reliqua quoque faciendа est conuersus, hoc eis primùm præbens beneficium ab initio vt fierent: esse enim melius, esse, quàm non esse, quiuis cõfitebitur. Deinde prout erat capax vniuscuiusque naturà factum est, & fit vnumquodque*

quodque ad ipsum quod melius est proficiens. Meliùs fauere videtur inferiùs his verbis: *Per diuinam administrationem & ineffabilem bonitatem, quæ semper, quantum fieri potest, ad id quod est melius adducit eorum quæ sunt naturam.* Quid inde? Clemens asserit factum: necessitatem vbi asserit? Respondeo igitur Primùm ex §.43. hoc testimonium plus fauere Durando & Aureolo præfigentibus terminum speciebus possibilibus. & vt hi Doctores dubitant, vtrùm iam existentes sint optimæ inter possibiles, possunt inclinari in partem affirmanté hoc testimonio Clementis. Verùm nec illis fauet: constat enim ex verbis adductis fieri semper melius, & vniuscuiusque naturam duci ad id quod perfectius est, vt præcipua vniuersi pars salua fiat: propterea enim ea omnia dicit esse facta, his verbis: *Cùm eam vellet esse salutem:* id est, propter salutem præcipuæ creaturæ; ipsamque philosophiam ait instituram esse ad hunc finem.

§.47. Cyrillus Alexandr. 2. Thesauri cap. 1. ait, *Quia omnia Pater potest, & meliora semper vult, consubstantialis sibi ex Deo nascitur Filius.* Respōdeo, hoc testimonio sic truncato probari potiùs Deum facere meliora necessitate physica, sicut generat Verbum. ducit enim argumentum ab Dei amore in meliores creaturas ad generationem Verbi consubstantialis. Itaque vox *meliora* non refertur ad creaturas; sed ad obiecta diuina, quæ Deus semper vult. Ex quo amore, & quia Pater potest omnia producere, quæ ad intra produci possunt, probat Cyrillus, Verbum esse necessariò productum. Quia capitis initio retulit errantes cœpisse Patrem producere Filium, & intermisisse liberè; hos arguit, quia Deus fuisset piger, his verbis: *Si Pater generare Filium cœpit, & à generando postea cessauit, vt hæretici prædicare audent.* Subijcit inferiùs: *Si verò ex Patre nascitur, quare substantialis non est? Vtrùm, quia talem generare non potuit? an quia noluit? Nam si non potuisse, dixerint, impudenter impotentiam Patri attribuent; si noluisse, turpissimam illi pigritiam imponent, propter quam peiorem genuerit cùm potuerit meliorem: melius enim est consubstantialem sibi, quàm contrà gignere: quia igitur & Pater omnia potest, & meliora semper vult, consubstantialis sibi ex eo nascitur Filius.* Quòd si Deus liberè cessasset à producendis melioribus, cur illi adscriberetur turpissima pigritia, quæ physicè repugnat Deo, cùm illa cessatio non repugnet physicè? Si autem Deus posset producere Verbum, & non produceret, esset propter pigritiam: cùm enim obiectum sit infinitè amabile, sequitur per locum intrinsecum Patri vitio vertendum si non amaret. quod August. dixit adscribendum inuidiæ. Idem Cyrillus lib. 5. Thesauri cap. 7. ait: *Quoniam igitur imperfectum semper esse opus Dei non decuit, nec potuit aliter reparari quàm Incarnatione Verbi, necessariò Dei filius homo factus est.* Ecce necessitas conditionata, & non absoluta: non quia non potuisset manere imperfectum opus Dei; sed quia ita expediit.

§.48. Grauius testimonium est pro eâdem necessitate morali, ex eodem Cyrillo lib. 8. contra Iulianum, non longè à fine, versu, *Sed fortasis dicēt aduersarij.* Cuius hæc sunt verba: *Itaque si quis est qui dicere audet, summam sapientiam, meliora potuisse præstare, increpet Deum: verùm tamen delirabit: insania enim hæc fuerit viri attoniti, mentéque moti.* Respondeo, eo testimonio plus faueri physicæ necessitati, quàm morali: repugnat enim physicè vt Deus increpetur iustè: si ergo physicè potest meliora non facere, & propterea increpari iustè, concluditur aut Deum physicè non posse facere meliora, aut iustè posse increpari. Secundò Respondeo, eo testimonio etiam faueri opinioni Durandi & Aureoli propositæ §. 42. vt etiam de S. Clemente obseruaui §. 46. Respondeo igitur Cyrillum opinatum nos à Deo redemptos modo nobis optimo inter omnes possibiles, vt patet ex versu, *Persuadet autem.*

§.49. S. Basilius hom. 9. *Quòd Deus non est auctor malorum*, posset afferri pro necessitate morali Dei: non longè ab initio ait: *Vnum quidem hoc habere in mentibus nostris præsumptum oportet, quòd, cùm simus boni Dei opificium, & ab illo constemus omnia circa nos tam modica, quàm magna dispensante; nihil nobis accidat illo non volente, & quòd nihil eorum quæ nobis accidunt, malum sit, aut tale vt melius illo aliquid excogitare queamus.* Respondeo, hoc testimonio potiùs probari necessitatem physicam, quàm moralem: quia si nihil aliud melius est excogitabile, ergo est physicè impossibile: & quamuis hæc, quæ nobis accidunt, sint optima inter possibilia, adhuc non probatur hæc facta fuisse necessitate vlla physica aut morali, vt constat ex §. 42. vbi dixi ex opinione Durandi & Aureoli ad hæc omnia posse responderi. Secundò Respondeo, locutum Basilium de optimo modo nobis connaturaliter debito: infrà enim ostendit mala culpæ esse à nobis immediatè; pœnas autem esse radicaliter à nobis, necesse malum à Deo eas infligi. Tuetur igitur Basilius honestatē prouidentiæ diuinæ: de hac autem quæstione nec cogitauit.

§.50. S. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 29. hæc ait: *Atqui si Dei voluntas prouida est, omnino necesse est omnia quæ prouidentia fiunt, secundùm rectam rationem optima & Deo decentissima fieri, & vt non sit ea melius fieri?* Ricardus in 1. dist. 44. q. 1. explicat testimonium de connexione partium mundi inter se, & in ordine ad Deum. Ego respondeo, locutum Damascenum de necessitate physica, non de morali, nec eum egisse de necessitate faciendi optima ex parte rerum factarum; sed ex parte modi eas facientis: probat enim munera faciendi, & prouidendi, non esse partita inter duos; sed vtrumque esse vni qui simul faciat, & prouideat: quia potentia sine prouidentia esset manca, sicut prouidentia sine potentia: vtraque autem tam perfecta est, vt nulla creatura possit fieri meliùs, quàm ab vno eodemque principio potente & prouidente. subijcit enim hæc verba: *Necesse enim est eumdem esse eorum quæ sunt, & factorem & prouisorem. Nam nec decet, nec consequens est, alium factorem esse eorum quæ sunt, & alium prouisorem: sic enim imbecillitati debilitatiq; vterque subiaceret; hic non faciendi, ille non prouidendi.*

SVBSECTIO III.

Patres sunt ab opposita sententia.

§.51. PAtres tam alieni sunt ab hac necessitate morali Dei, vt potiùs asserant summam Dei libertatem in producendis omnibus creaturis. Magister in 1. dist. 44. probat ex S. August. potuisse hominem fieri à Deo qui non peccasset: asserit autem August. certissimum esse eum fuisse meliorem. S. Thomas 3. p. q. 46. art. 3. nullam agnoscit in Deo necessitatem, nisi consequentem, in liberandis hominibus per Incarnationem. Hæc autem sententia

tentia Deum adstringit Incarnationi necessitate morali. August. tom. 3. lib. 13. de Trinit. ait omnia æqualiter subiacere potestati Dei; hæc autem sententia, non ita: meliora enim subijcit necessitati morali. Et eodem 3. tom. lib. de Agone Christiani cap. 11. stultos appellat quærentes vtrùm Deus potuerit alio modo nos reparare. Concludit autem Deum potuisse omnino. S. Bernard. epist. 190. ait Deo fuisse ad manum alios modos nos liberandi; quæ autem nobis sunt moraliter impossibilia, non sunt ad manum. S. Bonauent. in 1. dist. 20. quæst. 6. ait potuisse Deum solo nutu. Recognosce Ricardum, Leonem, & alios quos adducam disp. 5.

§.52. Vnde argumentor: Hic modus reparationis aut fuit optimus absolutè inter omnes, aut non fuit; si non fuit, ergo Deus non tenetur necessitate morali facere melius: quia elegit hunc modum, quo melior est alius. si autem est optimus: ergo Deus non tenetur necessitate morali, ad eligendum optimum. siquidem hoc præterito potuit sine necessitate morali eligere alium minùs bonum: quia ex August. omnes modi æqualiter subiacent potestati diuinæ, & omnino potuit eligere, quem voluit. item ex Bernard. ad manum habuit alios; ex Bonau. autem solo nutu: at, quæ nobis sunt necessaria moraliter, nec sunt nobis omnino libera, quia sunt in necessitate morali; nec nobis sunt ad manum, nec pendent ex solo nostro nutu: hæc enim verba significant maximam omnium libertatem, facilitatem, & quæ sine vllo negotio fieri possunt & præteriri. Nec verò Nyssenus vel verbis fauet oppositæ sententiæ: Anselmus autem neruos contendit pro necessitate Incarnationis, non quidem simpliciter, sed ex suppositione, vt ostendam disp. 5.

SECTIO VIII.

Argumentum à priori pro necessitate morali Dei in eligendo maiori bono.

§.53. PRobatâ flacciditate argumenti petiti à Scholasticorum ac Sanctorum auctoritate, libranda sunt pondera argumentorum à ratione, vt nullus ausit in eam inclinare sententiam.

SVBSECTIO I.

Proponitur.

§.54. S. Thomas 1. contra Gentes cap. 75. fundamenta iecisse videtur moralis necessitatis Dei in amandis creaturis. Sit igitur primum. Quisquis aliquem amat efficaciter & perfectè propter eius bonitatem; propter eamdem amat etiam necessariò & efficaciter omnia quæ spectant ad perfectum eius statum: sed Deus efficaciter & perfectè amat se ipsum: item melius obiectum pertinet ad perfectiorem statum extrinsecum Dei: ergo Deus amat ex amore sui meliora necessitate morali. Maior probatur, quia hic est primus effectus amoris perfecti & maximi.

§.55. Confirmatur Primò. Qui se amaret summè, amaret sibi quidquid sibi optimum est: sed Deus se amat summè, & creaturæ meliores sunt meliores Deo, quàm minùs bonæ: ergo Deus amat necessariò creaturas meliores. Confirmatur Secundò. Deus est summè liberalis: ergo necessariò communicat summa.

§.56. Confirmatur Tertiò. Creatura amās Deo minora bona extrinseca, indicat Deum ab ipsa amari minùs, quàm ab alia illi amante maiora: ergo si Deus minora bona sibi amaret, indicaret se à se ipso amari minùs bene, & consequenter nec quantum amabilis est. Nec obest creaturam perfici actu meliore: licèt enim de eo non cogitent, amant Beati Deo optima bona propter ipsum.

§.57. Confirmatur Quartò. Diuina voluntas est omnino conformis diuino intellectui: sed hic iudicat melius esse Deum à se ipso ita amari, vt nihil prætermittat eorum quæ sunt in maiorem suam gloriam: ergo id vult necessariò. Minor prob. quia iudicium illud est proprium ardenter amantis. Tandem: spectat ad artificem non solùm arte pollere, sed etiam illam exercere in actu secundo.

SVBSECTIO II.

Eius argumenti periculum.

§.58. FAteor hæc argumenta proposita à Caiet. 1. q. 19. art. 3. quæ priùs effecerat S. Thom. 1. contra Gent. cap. 75. quibus probat à Deo amari creaturas propter se ipsum amatum: timuit autem S. Doctor ne quis deluderetur ad adstruendum in Deo amorem necessarium in creaturas. ob quod dixit cap. 81. *Si autem diuina voluntas est diuinæ bonitatis, & diuini esse ex necessitate, posset alicui videri, quòd etiam aliorum ex necessitate esset: cùm omnia alia velit voleudo suam bonitatem (vt suprà probatum est cap. 75.) sed tamen rectè considerantibus apparet, quòd non est aliorum ex necessitate.* Hæc S. Thomas: apud quem, quæ sunt necessaria necessitate morali sunt necessaria, & ex necessitate eueniunt, vt constat ex §. 8. apud quem gratia est necessaria, quia sine illa necesse est aliquod peccatum committi: ergo non rectè considerat argumenta S. Thomæ, qui illis mouetur ad opinandum amorem necessarium Dei in creaturas.

§.59. Probo igitur ea argumenta eâdem vi probare necessitatem physicam Dei in amandis creaturis. Primum quod propositum est §.54. Omne enim agens quod amat aliquem propter ipsum, quantum illum potest amare, illi amat, supposito illo primo amore, omnia quæ spectant ad perfectum eius statum tam necessariò, vt posito primo amore non possit physicè à secundo cessare. quia summus amor in amicum non est nisi qui eum amat quantum potest; quia si alius maior est possibilis, prior iam non est summus. comparati autem duo amores, alter separabilis à maiori bono pertinente ad statum amici; alius autem inseparabilis physicè: hic secundus est maior amor, quia vehementia maiore defigit amantem ad maiora amici bona: quia cùm amare sit benefacere, magis amat qui eo amore non potest non benefacere, quàm qui potest. & quemadmodum amor amicitiæ infert necessariò amorem alicuius boni pertinentis ad statum amici: ita summus amor infert eâdem necessitate amorem summi boni. Ratio à priori, quia beneficentia est physica proprietas. propter quod S. Thom. & Caietan. hæc argumenta effecere

S.Thom. q.1.art.2.

re contra libertatem physicam Dei, vt eam responsione tuerentur.

§.60. Idem dico de Prima confirmatione ex §.55. quia qui se amat summè, amat sibi optima tam necessariò, vt repugnet physicè coniungi amorem illum cum carentia amoris rerum optimarum. Pone amorem illum physicè separari à rerum optimarum amore, iam nõ esset summus amor, quia amato non procurat bona summa. Secunda confirmatio ex eodem §.55. ostendit eamdem physicam necessitatem: quia à summa liberalitate est physicè inseparabile tale genus largitionis.

§.61. Confirmatio Tertia ex §.56. hæc explicat apertè: est enim ab exemplo creaturæ, à qua indicaretur Deum amari minùs, si ei non amaret optima bona extrinseca, quàm ab alia ea illi amante, ob quod prima amaret Deum minùs, quàm amabilis est: sed physicè repugnat Deum amari à seipso minùs quàm amabilis est. repugnat item physicè vt Deus indicet ipsum à se non amari quantum amabilis est, & ad hunc amorem pertinent per te obiecta meliora: ergo implicat physicè ea non amari à Deo. Quod affertur de beato, est exemplum apertum necessitatis physicæ. quia si amor beatificus est summus, infert necessitate physica amorem omnium bonorum quæ Deus vult ab ipso amari; ergo Deus eâdem necessitate sibi amaret optima.

§.62. Quarta confirmatio ex §.57. id declarat apertiùs. quia voluntas diuina ita est physicè adstricta dictamini morali intellectus diuini, vt non possit physicè ab illo absonare: si enim Deus iudicat melius esse ex parte sui aliquid facere, quàm non facere, repugnat physicè vt illud non faciat: quia quod non exequitur quod iudicat esse melius ex parte operantis, deflectit à meliori ratione, quia ratio esset dictamen illud: à quo deflectere est deficere à ratione, quæ deflexio est mala moraliter, si est in materia præcepti: est autem imperfecta, si est in solius materia consilij: sed Deo physicè repugnat tam imperfectio moralis, quàm moralis malitia: ergo Deo physicè repugnat vt non amet meliora. Item illi physicè repugnat vt amet se minùs, quàm est amabilis; aut minùs benè, quàm iudicat se debere amari. ergo Deo est physica necessitas ad amanda obiecta meliora.

SVBSECTIO III.

Obiectioni respondetur.

§.63. FOrtasse dicet aliquis, his argumentis probari moralem necessitatem amoris Dei in creaturas, non verò physicam: inseparabilitatem autem physicam oriri non ex physica necessitate; sed ex morali. Respondeo ex sect.3. physicam inseparabilitatem effectus & causæ esse physicam necessitatem; quia necessitas causæ cum effectu est inseparabilis illorum connexio: ergo qualis fuerit connexio & inseparabilitas, erit necessitas: sed per te connexio ac inseparabilitas est physica: ergo & necessitas est physica.

§.64. Reijciamus autem verborum inuolucra: Deo non est liberum vllo genere libertatis, amare seipsum minùs quàm est amabilis, vt in confesso est apud omnes. item non est liberum Deo vllo genere libertatis, agere contra dictamen melius diuinæ sapientiæ: quia nulla ratione illi liberum est operari malè, deserto dictamine rectæ rationis, aut operari minùs benè ac perfectè deserto meliori dictamine rationis, in quo consistit moralis imperfectio: sed hæc omnia annexa sunt per te amori separabili ab obiectis melioribus: ergo talis amor ita separabilis physicè repugnat Deo. Fortasse censebit aliquis hoc verbo *necessitas moralis*, item *libertas physica*, palliari errorem propositum §.21. de necessitate physica Dei ad amandam creaturam meliorem in specie: quia & argumenta proposita id contenduut, & proprietas illa annectitur physicè maximo amori.

SVBSECTIO IV.

Respondetur ad argumenta ex subsectione I.

§.65. ANtequàm respondeam argumentis, pono sententiam Catholicam, quam ad horum responsionem præmiserunt S.Thom. & Caiet. ille 1. contra Gent. cap.81. & 1.p.q.19.art.3. hic eodem art.3. versu *Ad hoc est*: Deum tam parum pendere omnes creaturas in ordine ad ipsum, ad suam vtilitatem, commodum, delectationem, voluptatem aut felicitatem, ac si nihil omninò essent: quia ex illis nihil omninò ei accrescit, quo sit voluptuosior aut melior intensiuè aut extensiuè: hæc autem bona pertinent ad maiorem creaturarum bonitatem, commodum, felicitatem aut vtilitatem. Quæ Deo dictat recta eius sapientia.

§.66. Ad argumentum ex §.54. Respondeo cum S. Thoma adducto, distinguo Maiorem: qui amat summè creaturam propter ipsam, amat necessariò quæ pertinent ad meliorem eius statum, concedo Maiorem: qui amat Deum, summè amat necessariò omnia quæ secundùm se pertinent ad meliorem statum extrinsecum Dei, nego Maiorem: amor enim summus in Deum non habet necessariam connexionem, nisi cum bonis, quæ Deus magis vult vt existant; non verò cum illis, quæ secundùm se meliora sunt, vt ostendam §.69. Distinguo item Minorem: creaturæ meliores attinent ad meliorem statum extrinsecum Dei, à quo ipse Deus aliquid acquirat magis pertinens ad eius felicitatem aut commodum, quàm ab alio statu minùs bono, nego Minorem: à quo nihil accipiat magis quàm ab alio, concedo Minorem, & nego consequentiam. Ad probationem Maioris, respondeo, proprietatem amoris summi esse connexionem cum maiori bono amici, quando ex tali bono ei accrescit aliquid, quod illius magis interfit, quàm minus bonum: non verò quando nihil interest magis vnum, quàm aliud. Cùm igitur Deus apertè videat sua nihil interesse omnes creaturas, nec statum vllum creatum, cur ex amore sui illas diliget necessariò?

§.67. Ad primam confirmat. ex §.55. respondetur eodem modo. Creatura se summè amans, amat etiam necessariò quidquid sibi optimum est, quia illius plurimum interest. Dei autem nihil interest tota vniuersitas creaturarum, ob quod non est opus illàm amare; sicut homo nulla necessitate amat ex amore sui obiectum quod iudicat nihil sua referre: quod quia non animaduertunt oppositæ sententiæ assertores, illuduntur. Caietanus in 1.p. q.19. art.3. censet Deum à se ipso amari intensiuè, quantum amabilis est, quamuis nullam amet creaturam: extensiuè autem magis amari à se ipso quo plures

plures amat creaturas. Quæ sententia vera est, si amor in creaturas includit etiam amorem liberum Dei, ratione distinctum à necessario. Ostendi enim volum.2. disp.121. creaturas non amari à Deo propter seipsas, nisi cum dependentia ab ipso Deo amato propter ipsum, id est, non potest Deus illas propter seipsas amare, nisi etiam propter seipsum eas amet eodem actu: tunc habet Deus circa se plures amores, quibus magis se amat extensiuè. Hoc autem non oritur quòd creaturæ sint meliores, aut minùs bonæ; sed quòd Deus plures actus exercet circa seipsum: in quo consistit amor extensiuè. Si autem amore creaturarum non geminatur ratione nostra amor Dei circa seipsum, Deus amore creaturarum non se amat magis extensiuè: quia illa extensio non est ad Deum ipsum, sed ad creaturas. Est quidem amor ille ratione nostra maior extensiuè, quàm si esset circa solum Deum: quia amare realiter creaturas, est quædam extensio amoris Dei ratione nostra.

§.68. Ad secundam confirmationem ex eodem §.55. respondeo, summam liberalitatem creatam communicare summa, quando rectè iudicatur illam communicationem aliquid interesse communicanti saltem quod attinet ad honestatem ipsius virtutis: at verò quando iure censetur nihil interesse, non est cur summa communicet. Deus autem meritò iudicat, communicationem externam, & gloriam inde deriuatam nihil sua referre: maximè cùm non possit liberalitatem exercere quin simul exerceat amorem sui: at sibi æquè inutilia sunt maiora bona, ac minora.

§.69. Ad tertiam confirmat. ex §.56. respondeo, maiorem aut minorem amorem creaturarum in Deum non esse accipiendum solùm ex meliori aut minùs bono obiecto creato, sed præcipuè ex maiori aut minori conformitate cum voluntate Dei. Deus enim interdum magis vult existentiam obiecti secundùm se minùs boni, quàm melioris: quemadmodum concurrente occasione exercendi religionem cum occasione exercendi misericordiam, Deus magis vult misericordiam exerceri, quàm religionem; cùm tamen opera religionis sint secundùm se excellentiora operibus misericordiæ: qui eo in euentu exerceret misericordiam, diligeret magis Deum quàm religionem exercens. Item in B. Virgine elegit Deus gratiam adoptionis, cùm tamen perfectior esset vnio hypostatica. Ita Beati habent necessitatẽ physicam aut moralem (vtram habeant, non disputo nunc) eligendi omnia, quæ vident magis placere Deo in ordine ad existentiam; ea autem circa quæ Deus non significat suam voluntatem, aut circa quæ significat voluntatem æqualem, amant omnino liberè, sine necessitate physica aut morali. Vnde nego antecedens ex §.56. quia creatura non amans quæ Deo magis placent, indicaret Deum ab ipsa minùs bene amari; non verò quæ non amaret creaturam secundùm se meliorem. De perfectione morali vide disp.62.

§.70. Rogas: Cur creatura videns Deum, amat necessariò quæ illi magis placent, Deus autem se videns illa non amat necessariò? Respondeo, quia visio beata est optimum dictamen rectæ rationis: ratio autem recta dictat voluntatem Dei esse præferendam omnibus obiectis creatis, quia Deus est vltimus finis beati: coniunctio autem nostra cum vltimo fine maior est per maiorem conformitatem cum eius voluntate. Est igitur voluntas Dei regula nostrarum voluntatum, quas necessariò post se rapit Deus clarè visus: at verò creaturæ non sunt regulæ voluntatis diuinæ; cuius regula ratione nostra est ipsa bonitas Dei: cuius nihil interest magis harum quàm illarum creaturarum amor: ex hac autem independentia Dei à creaturis consideratur libertas Dei in illis amandis, & ex nostra dependentia ab vltimo fine oritur in nostro amore summa necessitas amandi ea quæ Deo magis placent. S.Thom. q.1.art.2.

§.71. Ad 4. confirm. ex §.57. respondeo cum S.Thoma, intellectum & voluntatem Dei circa creaturas differre in necessitate & libertate: quas enim necessariò ille cognoscit, has amat sine necessitate; sunt tamen conformes: quia intellectus iudicat eas posse amari, & non amari secundùm infinitam sapientiam Dei, quia nihil intersunt vt Deus sit, nec vt benè sit. Quæ autẽ ita cognoscuntur, efferatus esset qui ea necessariò amaret. Cur enim nisi homo insanus rapiatur ab obiecto, quod meritò iudicat nihil interesse sua, aut nihil interesse amici, aut ab ipso amico non amari? igitur amor nostri, aut amicorum, non potest nos cogere in eorum amorem à quibus tam sumus independentes.

§.72. Ad vltimum respondeo, eo probari à S.Thoma, creaturas à Deo liberè amari: artifex enim non sibi tantum complacet in opere quantum in arte, ob quod gaudens de sua arte, potest velle eam non exercere. ita Deus gaudens necessariò de sua arte potuit velle eam non exercere, & non velle gloriam extrinsecam quam posset ex eo artificio accipere.

SECTIO IX.

Pro necessitate morali secundum argumentum ab effectu.

§.73. SEcundum argumentum est ab effectus: Deus enim elegit inter possibiles seriem rerum optimam: ergo hoc est ingenium Dei. Quod argumentum à posteriori non est malum. Antecedens probatur Primùm, quia melior est mundus, quàm non mundus: eo enim explicantur Dei perfectiones. Secundò, quia in naturalibus mundus habet partes alias omnino materiales; alias spirituales omnino, tandem mixtas. Tertiò, quia ordo gratiæ est optimus tùm propter vnionem hypostaticam, tùm per gratiam sanctificantem. Quartò, quia monstratur prouidentia Dei in bonis procurandis, & permittendis malis. Quintò, quia S. Augustinus tom.3. in Enchirid. cap.27. dixit: *Melius esse iudicauit de malis bene facere, quàm mala nulla esse permittere.*

§.74. Respondeo Primùm, consequentiam esse malam. Pone opinionem Durandi & Aureoli de repugnantia infinitarum specierum, & hunc ordinem esse optimum inter possibiles, & esse physicè impossibilem alium meliorem; non potest dici sine risu Deum necessitate aliqua antecedenti hunc elegisse, vt obseruaui §.42. Quòd enim aliquis iudicat optimam vitæ rationem, an propterea videbitur id effici necessariò? Hic modus redemptionis censetur à Patribus optimus inter possibiles; & tamen dixit Augustinus; alijs modis conuenientissimis

S.Thom. q.1.art.2.

mis eam potuisse peragi; S.Bernard. alios fuisse Deo ad manum; S.Bonauent. solo nutu nos potuisse esse redemptos. Ratio à priori, quia in agentibus liberis non arguitur ex optimo opere illud effecisse necessariò antecedenter; maximè, si semel tantùm operentur. Hæc est consequentia huius argumenti. Expendamus antecedens.

§.75. Quod apertè est falsum. Probaui ex S.August. lib. 11. de Genesi ad litteram cap.7. homines meliores futuros fuisse, impeccabiles, quàm cum potestate peccandi. Quis neget potuisse omnes homines & angelos vniri hypostaticè Deo? Item, eos omnes potuisse creari cum visione beata in ipso creationis instanti? vel saltem potuisse omnes in gratia confirmari? Nónne mundus ille esset multò excellentior, quàm hic? Quòd si vna humanitas vnita hypostasi Dei mundum tantum illustrat; quid esset si vniuersæ naturæ intellectuales eodem essent honore donatæ? Prouidentia Dei explicaretur tunc multò meliùs: quia virtutem prouidentem omnes intueremur. Nónne Christus cognoscit multò perfectiùs quàm cæteri Dei prouidentiam, & omnia attributa? ergo, si omnes ea cognosceremus vt Christus, meliùs fuisset explicata prouidentia Dei: per effectus enim non cognoscuntur diuina æquè bene, ac intuitiuè. Videtur ergo ex terminis notum, Deum potuisse eligere alios ordines longè excellentiores: Deus enim angelus in alio ordine est, ac Deus homo. Item hic ordo potuit fieri excellentior.

§.76. Ad primam probationem antecedentis ex §. 73. respondeo, meliùs fore explicatas perfectiones Dei, mundo aliter facto, vt dixi §.75. Deinde probaretur illo argumento, mundum non posse corrumpi: quamuis enim à parte antè non potuit esse æternus cùm successione; at potest esse à parte pòst. & quamuis probaui ex August. & Bonauent. esse quæstionem stultam, cur Deus mundum non creauerit antea? at non est stulta quæstio, cur eum cum hac successione rerum non relinquat æternùm? quia quocumque tempore antè mundus esset creatus, posset eadem quæstio fieri, quia ab æterno esse non potuit: potest autem esse in æternum: æternitas autem mundi melior est, quàm non æternitas. Nec hæc quæstio est de sola replicatione indiuiduorum: sed de æternitate, & non æternitate. Quod clariùs patet in creaturis permanentibus, quas Deus potuit facere ab æterno, & habere æternam gloriam extrinsecam, & extrinsecum statum perfectiorem; cur ergo Deus eo caruit æternùm? Nec hæc comparatio est inter res rationis eiusdem, sed diuersarum, nempe inter æternitatem & tempus: ergo Deus non fecit optima quæ potuit etiam in specie: quia æterna duratio specie differt à temporali, & est multò nobilior.

§.77. Ad secundam probationem ex eodem §.73. multi censent, possibilem esse substantiam supernaturalem, quæ insitis suis viribus Deum possit intueri cum impotentia peccandi: quæ multò nobilior esset cæteris substantijs creatis: ergo substantia mundi potuit esse multò nobilior. Deus item potuit fieri angelus. Multi præterea opinantur posse à Deo naturam irrationalem assumi. En potuit Deus constituere vnionem hypostaticam in triplici ordine: nempe in purè materiali ratione naturæ assumptæ, in purè spirituali, & in mixto. quos tres ordines potuit perficere Deus: alterum cum dependentia à peccato præuiso in Adamo, alterum ad vitandum peccatum in natura angelica, tertium denique ob alios fines.

§.78. Dices, in humanitate assumpta perfici omnes gradus. Contrà: Ergo potuit Deus creare mundum sine angelis, quia illorum perfectio reperitur in homine; item sine brutis, propter rationem eamdem. Quòd si necessaria fuit eorum ordinum perfectio formalis, vt mundus esset absolutè melior: ergo eamdem ob causam necessaria fuit vnio hypostatica ad omnes illos, vt sint absolutè perfectiores, & mundus nobilior.

§.79. Ad tertiam probationem ex eodem §.73. respondeo, ordinem patriæ potuisse esse meliorem, tum propter substantiam supernaturalem possibilem in multorum sententia: tum propter infinitam intensionem, quam ego existimo esse possibilem: tandem, quia omnes potuerunt creari confirmati in gratia, & cum visione beata, & cum vnione hypostatica, quæ & singulis hominibus & vniuerso toti essent multò meliora, & meliùs essent explicata omnia attributa diuina, vt dixi §.75. Ad quartam probationem respondeo, modum prouidendi creaturis esse optimum inter omnes ex parte Dei, quia prouidentia est Deus ipse, quæ in omnibus semper est æqualis. At verò ex parte creaturæ potuit modus prouidentiæ esse multò melior, id est, prouidentia diuina potuit producere effectus multò meliores & suauiores: quid enim suauius excogitari potest, prædestinatione omnium hominum & angelorum? Nónne sine permissione peccati contigissent nobis omnia illa bona absque malo tam portendenti?

§.80. Ad vltimam probationem ex S.August. iam probaui, homines futuros fuisse meliores si non possent peccare, quàm cum potentia peccandi, ex lib.11. de Genes. ad litt. cap.7. Censuit ergo melius esse absolutè homines esse sine peccato, quàm cum peccato: imò sine potentia proxima peccandi, quàm cum illa. Quando ergo in Enchir. cap. 27. dixit melius iudicatum à Deo de malis bene facere, quàm nulla mala permittere, accipiendus est non de meliori absolutè; quod iam negauerat: sed de meliori secundùm quid ex suppositione quòd creaturam permisit suis motibus, & gratiam dare non auferentem arbitrium ad peccandum; gratiam autem dare quæ auferret istam fragilitatem, & redderet homines immunes peccati, vt factum est cum Christo, eius Matre, atque Beatis, censuit August.11. de Genes. ad litt. cap.7. esse multò melius; & quidem per se notum est, quia dona illa sunt excellentissima, quæ nobis afferrent omnia bona, quæ nunc habemus ex gratia Dei, & abegissent omnia mala, quæ fragile nostrum arbitrium, & peruicax dæmoniacum inuexerunt in mundum.

§.81. Meritò igitur Magist. in 1. Thom. Bonau. Ricard. & alij Scholastici docuerunt, potuisse effici à Deo hunc mundum cum multò maiori perfectione accidentaria: item & alium distinctum specie multò nobiliorem.

SECTIO X.

Tertium argumentum.

§.82. AD probandam non solùm moralem, sed etiam physicam necessitatem Dei ad amandas

mandas creaturas meliores, vsus fui hoc argumento similiori veri: Deus non potest physicè amare obiectũ malum, ita vt posset dici à Deo amari peccatum: ergo nec potest amare obiectum minùs bonum, meliori prætermisso. Probo consequentiam: quia sicut amor de obiecto malo esset moraliter malus: ita amor de obiecto imperfecto, est moraliter imperfectus: Sed Deo repugnat amor moraliter imperfectus: ergo & amare obiecta minùs bona melioribus prætermissis. Probo maiorem primùm à priori, quia à bonitate aut malitia obiecti sumitur moralitas actuum: tum ab exemplo, quia creatura amans obiectum minùs bonum, meliori prætermisso, exercet amorem imperfectum.

§.82. Respondebis Primò, Dei actus non pendere physicè à creaturis: ob quod eius actus non accipiunt ab ipsis perfectionem. Respondeo, hanc independentiam physicam non esse satis: quia quamuis Deus ita est independens, non tamen potest operari malè, quia concluditur per locum intrinsecum, non fore Deum qui posset peccare: ita sequetur per locum intrinsecum, non fore Deum qui posset esse imperfectus. Vt igitur ea physica independentia est coniuncta cum physica impotentia peccandi: ita etiam est coniuncta cum impotentia physica ad imperfectionem. Item, vt actus Dei per locum intrinsecum esset malus, ita actus de obiecto imperfecto esset imperfectus.

§.83. Secundò respondebis, Deum numquam amare creaturas, nisi simul eas propter seipsum amando: vt latè probaui volum.2.disp.121.à sect.6. Inde deducitur, actum Dei de obiecto creato minùs bono esse tam perfectum, ac de meliori: quia semper est in suprema specie perfectionis moralis, quæ est charitas in Deum. Quæ responsio non est contemnenda: impugnatur tamen, quia duo actus charitatis creatæ sunt inæqualiter boni, quando præter Deum altero amatur obiectum creatum melius quàm altero: actus enim amans Deum & simul propter ipsum amat vesci perdice, non est tam bonus, quàm alius amor Dei æquè intensus, & simul amans crudele subire martyrium. Ratio à priori, quia obiectum materiale proximum confert bonitatem aut malitiam actui. Auctores autem, qui negant ab obiecto materiali accipi perfectionem, accipiendi sunt de obiecto materiali remoto, non de proximo, quod ab ipsis appellatur formale *quod*.

§.84. Vt argumento respondeam; præmitto independentiam physicam actuum Dei ab obiectis creatis, ob quam tam bonus est actus quo Deus cognoscit muscam, ac quo angelum. Præmitto Secundò, perfectionem moralem considerandam esse ex dictamine rectæ rationis: quando ratio dictat obiectum aliquod habere malitiam obiectiuam: tunc amor circa illud esset malus, quia esset contra dictamen rectæ rationis: ob quod Deus non potest exercere actum malum, quia numquam potest diuellià dictamine suæ sapientiæ. Quapropter potest creaturas amare, quia sapientia Dei in illis reperit bonitatem dignam amatu: & quia ille amor non potest absonare à sapientia Dei, non potest esse malus.

§.85. Eadem sapientia dictat Deo, se æqualiter fore perfectum amore creaturæ minùs bonæ, ac melioris: iterum, omnium odio quoad existentiam & amore. Ratio à priori huius dictaminis est duplex. Prima ab independentia physica actuum Dei ab obiectis creatis; quia Deus nihil perfectionis accipit physicè à creaturis, quo nostri actus discriminantur à diuinis: nostri enim sunt physicè meliores circa obiecta meliora. Secunda est ab independentia physica ipsius Dei à creatis obiectis. Tota perfectio moralis actuum est in ordine ad vltimum finem: illi sunt perfectiores quibus vltimo fini magis vnimur per affectum: hæc autem vnio respectu actuum Dei semper est æqualis, siue creaturas odio habeat, siue amore: quia Deus æquè amat seipsum, siue illas amet, siue oderit. Huius etiam ratio est, quia, qui amat finem actu infinito, non est opus ad perfectionem moralem, vt illud amet à quo finis omnino est independens non solùm in esse, sed etiam in benè esse. Vnde qui amat sanitatem, & omnia cum quibus tam perfectè potest obtineri quàm cum alijs, eam tam benè amat, quàm qui eam amat per alia perfectiora per quæ non obtinetur melius. Cùm igitur Deus videat se esse vltimum finem rerum omnium, & ab illis independenter tam in esse, quàm in benè esse, rectè iudicat se tam perfectum esse odio ac amore creaturarum. quia se ipsum æquè amat vtrâque ratione. Cùm autem aliunde eius actus sit infinitus, non pendet physicè ab obiectis. S.Thom. q.1.art.2.

§. 86. Econtra verò actus creaturarum pendent physicè ab obiectis per physicum influxum mediatum aut immediatum, ob quod actus de obiecto meliori cæteris paribus est physicè melior: perfectio autem moralis frequenter pendet ab obiecto perfectiori, non quòd sit perfectius præcisè; sed quia frequenter Deo magis placent perfectiora. Regula igitur nostræ perfectionis est voluntas Dei: quando Deus præfert existentiam obiecti secundùm se minùs boni, existentiæ obiecti secundùm se melioris: amare obiectum illud minùs bonum perfectius est quàm amare obiectum aliud secundùm se melius: quia circumstantia maioris beneplaciti Dei rependit maiorem bonitatem naturalem. Non disputo nunc, vtrùm obiecta secundùm se inæqualiter bona amentur æquè perfectè, quando Deus sibi complacet æqualiter in vtroque: sed assero perfectiorem esse amorem obiecti magis amati à Deo. sic melius est opitulari egenti, quàm sacris interesse, quando non potest vtrumque componi, nec æger deseri absque incommodo graui. *Misericordiam enim volo, & non sacrificium.* Cur autem diuina voluntas sit regula nostræ, esset stulta quæstio.

§.87. Hinc facilè patet ad argumentum ex §.81. concesso antecedenti & negatâ consequentiâ. Ad probationem, nego Maiorem: quia obiectum malum non potest amari secundùm rectam rationem; minus autem bonum potest, quando amore illius amans coniungitur Deo æquè bene, ac amore boni maioris. Ad primam probationem Respondeo, malitiam sumi per auersionem ab vltimo fine: Deus autem à seipso auerti non potest. Maior autem perfectio moralis sumitur per maiorem conuenientiam cum vltimo fine, & coniunctionem affectiuam cum illo. Creatura autem est æqualiter inutilis Deo, & Deus æqualiter independens ab omnibus. Ob quod quamuis in se sint inæquales, in vtilitate autem ad Deum sunt æquales, quia sine illis est tam bene quàm cum illis: Deus

S.Thom. q.1.art.2. autem suo affectu semper est sibi æquè coniunctus. Ad secundam probationem, nostræ voluntatis regulam esse beneplacitum Dei; cui magis coniungimur, quo magis illud sequimur.

§.88. Objicis Primò: Maior bonitas moralis obiecti colligitur ex ipsius natura antecedenter ad voluntatem Dei: ergo perfectio colligitur non ex Dei voluntate. Probo antecedens: quia ideo hoc obiectum magis placet Deo, quia est secundùm se melius: ergo etiam est melius respectu voluntatis Dei.

§.89. Distinguo antecedens: obiectum habet maiorem bonitatem moralem obiectiuam in esse possibili. concedo antecedens: habet maiorem bonitatem in esse existentiæ, & absolutè antecedenter ad voluntatem Dei. nego antecedens, quia existentiam habent obiecta creata cum dependentia à voluntate antecedenti Dei: Deus autem sæpiùs vult magis existentiam obiecti minùs boni. Ad probationem antecedentis distinguo antecedens: ideò Deus magis amat obiectum melius in esse possibili quàm minus bonum. permitto antecedens: ideò illud magis amat in esse actuali. nego antecedens: non enim amat obiecta existere, quia meliora sunt, sed quia vult. nec enim voluit tractus obiecto, sed se inclinans ad volendum: ipse autem sibi æquè est coniunctus: nos autem illi non satis perfectè coniungimur nisi sequentes maius eius beneplacitum, à quo sumitur præcipua ratio nostræ perfectionis moralis. Huc spectat nostratium adagium: *Fac quod tibi præcipit Deus, & cum illo in mensa recumbes.*

§.90. Objicis Secundò: Obiectum est bonum comparatione Dei, & actus Dei est bonus circa illud: quamuis Deus illo actu non se coniungat meliùs sibi ipsi, quàm sine illo: ergo actus Dei de obiecto meliori erit melior, quamuis illo se non coniungat sibi meliùs. Nego consequentiam: quia vt obiectum sit bonum, satis est si sit naturæ rationali conueniens. item, vt actus de illo sit bonus, satis est si fiat ex dictamine rectæ rationis: quæ omnia contingunt obiectis, & actibus diuinæ voluntatis. vt autem sit melius respectu vltimi finis, opus esset vt hic finis haberet ab illo maiorem dependentiam, aut in esse simpliciter, aut in bene esse: at vltimus finis æquè est ab omnibus independens, ob quod omnia creata sunt æqualiter inutilia vt Deus sit simpliciter, & vt bene sit. Vnde Deus nulla ratione tenetur illa eligere ex sui ipsius amore; nos autem tenemur eligere meliora lege perfectionis, quia illis magis coniungimur Deo, ea magis volenti.

SECTIO XI.

Vltimum pro eâdem necessitate argumentum.

§.91. ARgues tandem: Deus habet infinitam inclinationē ad obiectum melius, quia illa inclinatio est ipsamet bonitas Dei, quæ est infinita: ergo Deus caret libertate in eis eligendis, quia quo maior est inclinatio, libertas est minor: ergo infinita inclinatio nullam relinquet libertatē.

§.92. Fortè respondebis negata consequentia, quia Deus ad Incarnationem v.g. habet infinitam inclinationem ob suam gloriam, & nostrum commodum; item ad non incarnandum habet etiam inclinationem infinitam propter suam gloriam & incommoda nostra, quia homines eo beneficio abusi maioribus redduntur digni supplicijs. Quæ duæ inclinationes cùm infinitæ sint, mutuo rependuntur, & relinquunt voluntatem Dei in trutinæ æqualitate: ob quod Deus est æquè liber in eligendo meliori ac minùs bono obiecto.

§.93. Respondeo, hæc acutiùs cogitata, quàm veriùs. Primùm, quòd Deus numquam posset eligere nisi inter bona æqualia omnibus consideratis, quia si rationes ita rependuntur, vt tot bona & æqualia sint in vtraque parte contradictionis: ergo semper eligit Deus æquè bonum. Quòd si aliqua ratio deficiat, & non sit trutina æqualis, iam Deus non poterit eligere quod videt habere pauciores boni rationes. Deinde non potest esse trutina æqualis: quia si Deus habet infinitam inclinationem ad benefaciendum homini per Incarnationem, & ad vitanda omnia eius mala; cùm hoc vltimum possit, non habebit libertatem ad prætereundam Incarnationem, quia vtrique inclinationi poterit satisfacere.

§.94. Dices: Deus habet infinitam inclinationem ad bona, quæ oriuntur ex permissione peccati. Contrà: Maiora bona orirentur ex omnibus naturis intellectualibus vnitis hypostaticè Deo, quàm ex permissione peccati, quia cum permissione peccati coniuncta est iniuria Dei, ad quam vitandam ipse habet infinitam inclinationem: item omnia attributa diuina excellentiùs essent omnibus nota: ergo Deus non haberet libertatem ad permittendum peccatum. Confirmatur: bona quæ oriuntur ex permissione, sunt intermixta multis malis quæ auertunt voluntatem Dei ab obiecto: bona autem ex vnione hypostatica omnium creaturarum sunt pura, à quibus non est cur Deus auertatur: ergo Deus magis inclinabitur ad hæc quàm ad illa.

§.95. Vt respondeam argumento, non disputo Vtrùm inclinatio Dei sit infinita subiectiuè tantùm ac materialiter, an etiam obiectiuè & formaliter: vt enim amor Dei in nos est infinitus ex parte Dei, ex parte autem obiecti finitus: ita & inclinatio ad creaturas amandas. Hoc igitur prætermisso, inclinatio est duplex: altera minuens cognitionem intellectus: altera non minuens. Prima est in appetitu sentiente, cuius passione obcæcatur intellectus vehementiori apprehensione obiecti sensibilis. hæc minuit libertatem, si est vehemens, & interdum rapit, vt vehemens ira. Secunda in habitu acquisito qui nec tollit, nec minuit libertatem ad agendum: quia non minuit cognitionem, nec commouet passiones: si quis haberet habitum acquisitum infinitè intensum, non esset minùs liber quàm cum remisso. Ad argumenti formam. Deus habet infinitam inclinationem minuentem cognitionem de sua æquali independentia ab omnibus creaturis: nego antecedens. habet infinitam inclinationem sine imminutione cognitionis: prætereat antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem: inclinatio minuens cognitionē, minuit etiam libertatem; secùs quæ non minuit cognitionem. Siue ergo Deus habeat maiorem complacentiam in maius bonum, siue inclinationem specialem; adhuc nulla necessitas infertur: quia non

non minuit rectū dictamē sapientię diuinæ, Deum tam esse independentem ab hac creatura, quàm ab alijs: & omnes esse æquales quod attinet ad intrinsecum eius esse, ac bene esse. Hoc dictamen reddit æquales moraliter omnes actus liberos Dei circa creaturas. quia perfectio moralis est qua magis coniungimur Deo: Deus autem æquè sibi coniungitur odio ac amore creaturarum. Parum ergo interest maior inclinatio Dei, quia est ad bonum inutile ad intrinsecam Dei felicitatem: pertinet autem ad alienam; à qua videt se minimè pendere in bene esse.

SECTIO XII.

Primum argumentum contra necessitatem moralem Dei.

§.96. EXplicui imbecillitatem oppositæ sententiæ, nunc directè oppugnandę: Primùm, quia, vt explicatur, non est necessitas moralis, sed physica. Dicunt sequi per locum intrinsecum, non fore Deum qui amaret minus bonum. Vnde coniuncta sunt hæc duo, *Deus amans melius bonum*: destructo autem amante melius bonum, destrueretur etiam Deus: vnde Deus est physicè inseparabilis à meliori bono. Vnde arguo: Deus & melius bonum habent æqualem necessitatem in existendo: sed Deus habet necessitatem physicam: ergo & melius bonum. Maior ponitur ab oppositæ sententiæ auctoribus, & quidem deducitur necessariò ex sententia S.Thomæ adducti §.8. constituentis necessitatem moralem in physica necessitate ad effectum in commune cum libertate in particulari: ergo qui admittunt necessitatem moralem in Deo, admittent æqualem necessitatem in existendo inter Deum, & maius bonum. Minor est per se nota: consequentia autem est legitima.

§.97. Objicies, non sequi ex necessitate morali necessitatem in existendo æqualem inter Deum, ac maius bonum: quia homo habet necessitatem moralem ad peccatum in cōmune, nisi gratia adiuuetur; & per locum intrinsecum sequetur non esse hominem qui sine gratia vitaret peccata omnia. Respondeo, eamdem esse rationem in Deo & in homine: admissa enim illa hypothesi non futurum hominem qui sine gratia non peccaret, peccatum in commune est homini physicè necessarium: quia habet eamdem necessitatem in existendo, quam habet homo. Vnde concluditur alterum è duobus; aut non sequi Deum non futurum, qui non operaretur melius, & Deum esse separabilem physicè à meliori bono; aut Deum habere physicam necessitatem ad obiecta meliora. qui est error propositus §.21.

§.98. Confirmatur, hanc esse physicam necessitatem: quia aut Deus potest physicè abstinere à meliori bono, sicuti physicè potest abstinere ab hoc indiuiduo: aut non potest physicè abstinere ab amando meliori bono in communi magis quàm potest abstinere ab amando seipsum. si detur hoc secundū, iam constituitur physica necessitas: si autem detur primum, concluditur apertè non sequi non esse Deum qui non operaretur melius. quia voluntas Dei consideratur physicè indifferens ad amandum, & non amandum meliorem creatu-

ram: ita vt tam amor quàm non amor sint quasi liberi effectus voluntatis Dei orti ratione nostra à voluntate Dei, quasi in actu primo consideraretur indifferens ad vtrumque cum imitatione nostræ voluntatis, quæ in actu primo consideratur indifferens ad amorem liberum & non amorem. Sed ex compositione voluntatis liberæ cum vtrauis parte contradictionis non sequitur per locum intrinsecum, non fore agens illud quod talem compositionem faceret. v.g. Si homo habet physicè liberum arbitrium ad vitanda omnia peccata sine gratia, non sequitur non fore hominem qui ea vitaret, quia tam cōmissio peccatorum quàm vitatio esset hominis liber effectus: effectus autem liber non destruit suam causam per locum intrinsecum, sed potiùs cum illa componitur: ergo eâdem ratione non sequitur per locum intrinsecum, non fore Deum, qui non amaret meliora, quia tam amor, quàm non amor meliorum esset liberè à voluntate Dei, quasi in causa ratione nostra. S.Thom. q.1.art.1.

§.99. Tandem, vt defenditur necessitas moralis, potest physica quoque defendi: quia omnia argumenta pro necessitate morali, premunt physicam eâdem ratione. Secundò, quia libertas Dei in eligendis his creaturis potiùs quàm alijs, constitui potest cum necessitate physica ad eligendas meliores. Item omnia testimonia Scripturæ & Patrum, quibus exponitur omnia à Deo facta liberè & consilio, potuisseque Deum ab illis cessare, Deumque nobis fuisse beneuolentissimum, possunt facilè componi cum physica necessitate, ad effectus in communi, maximè si necessitas moralis explicetur per physicam connexionem Dei cum optimis creaturis.

§.100. Rogas, cur sit absurda necessitas physica ad creaturam in communi? Respondeo, quia tollit liberum arbitrium Dei circa vniuersitatem creaturarum, nec illum constituit perfectè liberum. Secundò, quia adimit Deo liberalitatem, omnemque virtutem benefactricem in excellenti gradu. quia si Deus non potest non fieri homo, nec potest non mori, nec potest non redimere genus hominum: ergo Deus non commendat multùm charitatem suam in genere humano. quamuis enim potuerit non assumere hanc indiuiduam humanitatem, & non creare hos homines indiuiduos, & illis non applicare auxilia efficacia, & hos numero non prædestinare: & quamuis his indiuiduis fuerit beneficus: at non propterea est liberalis. quia Incarnationem dedit necessariò, nec potuit non prædestinare multos. quæ minuunt liberalitatem.

§.101. Quod patet exemplo œconomi, cui herus præcipiat distribui bona inter egenos, ipse autem œconomus eligat hos potiùs quàm illos; erit quidem beneficus illis egenis quos elegit, quia potuit illis prætermissis, eligere alios: at minimè est liberalis, quia tenetur bona illa partiri: quod non est in eius potestate, quia non posset sine peccato illa non partiri. Demus, œconomum carere libertate ad violandum heri præceptum; an erit liberalis in partitione bonorum, quæ nullo pacto retinere potest? Est ergo liberalitas virtus distribuens ingentia bona, quæ possent non distribui: electio autem horum indiuiduorum præ alijs non est liberalitas, sed beneuolentia in hos potiùs, quàm in illos. Si quis esset fatali necessitate adstrictus ad

S.Thom. q.1.art.2.

erogandum argenti talentum egentibus; esset tamen illi liberum eligere alterum è duobus talentis, & alterum è duobus egenis; is si se iactaret liberalem, quòd elegerit hoc numero talentum huic numero egeno, nónne irrideretur? Quasi verò in electione huius præ alio colluceret honestas aliqua pertinens ad liberalitatem.

SECTIO XIII.

Secundum argumentum contra necessitatem eamdem.

§.102. SEcundum argumentum est, quia in Deo est inaudita necessitas moralis. cuius adhuc nullus meminit Patrum, aut Theologorum. Necessitas enim Dei in amando est bipartita apud omnes Theologos: in antecedentem, & subsequentem, siue ex suppositione: neutram diuisêre Theologi in physicam & moralem; sed vtramque admittunt esse physicam: è quibus antecedens non relinquit liberum arbitrium ad ea ad quæ est necessitas: altera non solùm relinquit, sed supponit liberum arbitrium iam exercitum; propterea vocatur necessitas consequens, estque necessitas secundùm quid, & absolutè libertas.

§.103. Necessitas moralis est cum imperfectione, nec sequitur intrinseca principia naturæ, nec hominem aut angelum secundùm se: sed cum aliquo euentu accidentario, vt dixi §.11. Quia in homine necessitas moralis ad peccandum oritur ex imperfectione, quia liberum arbitrium non potest physicè sine gratia vitare omnia peccata, vt constat ex §.8. in quadam sententia. vel est infallibilis connexio & frequentissima peccati cum arbitrio sine gratia propter difficultátem attendendi, & resistendi appetitui, & eius illecebris propter diuisionem spiritus & carnis: quæ arguunt imperfectionem in intellectu parum considerato & tracto apprehensione vehementi sensilis obiecti. quæ non possunt sine absurdo in Deo considerari.

§.104. Item est moraliter impossibile, vt sanus se præcipitem agat sine vrgenti occasione: quia nullus nisi ad vitanda damna saltem in apprehensione grauia, eliget mortem, acerbosque dolores. Item homo potest à Deo instrui talibus auxilijs, & cognitione æuiternorum cruciatuum, felicitatis æternæ, separationis à Deo, & id genus alia, vt eligat millies mortem obire potiùs, quàm vel leuissimè Deum offendere, aut ab eius voluntate in minutissimo consilio separari: ob quod Beatus tam est adstrictus maiori beneplacito Dei, vt illi physicè aut moraliter repugnet ab eo diuelli. An Deus tantum pendet à creaturis, quantum homo à Deo? aut eius voluntas tantum pendet in honestate à meliori obiecto creato, quantum homo à maiori beneplacito Dei? aut creatura melior tam erit regula diuinæ voluntatis, quàm humanæ diuina?

§.105. Dices, Deum tam esse sui amantem, vt ægerrimè possit diuelli à maiori sua gloria. Contrà primũ: Si diuelleretur, sequeretur aliquid absurdi: an non sequeretur? Si sequeretur: ergo Deus physicè non potest illud facere. Huc enim facit Anselmus l.1. cur Deus homo cap.10. *Sicut enim* (inquit) *in Deo quantumlibet paruum inconueniens sequitur impossibilitas; ita quantumlibet paruam rationem, nisi maiori vincatur, sequitur necessitas.* Censuit igitur Anselmus, Deum tam necessariò sequi rationem, nisi vincatur alia maiori, quàm necessariò vitat absurda: hæc autem vitat necessitate physica, quia in eius amore non est locus absurdo: ergo Deus necessitate physica sequitur quod melius est. Si autem nullum sequitur absurdum, ergo Deus nulla necessitate id facit: quia potentia expedita est: nec ex parte obiecti est absurditas, sed conuenientia. Vnde igitur orietur tanta difficultas, vt afferat necessitatem moralem?

§.106. Tandem modus constituendi eam necessitatem, est omnino proprius necessitatis physicæ: tum quia oritur ex Deo secundùm se, quod §.5. ostendi ex S. Thoma, conuenire physicæ necessitati; tum etiam, quia constituitur hæc voluntas Dei de obiecto meliori tam necessaria in eo amando, quàm Deus in existendo.

SECTIO XIV.

In Deo nulla est necessitas ad Incarnationem aut creaturam aliquam.

§.107. ASserendum ergo, Deum tam liberum esse in Incarnatione, & quauis creatura producenda, vt potuerit eam non producere, idque tam facilè, vt sine vlla specie difficultatis potuerit abstinere à creatione omnium creaturarum, quàm ego possum abstinere ab obiecto, quod apprehendo mihi esse omnino inutile. Et quemadmodum opposita sententia negat Deo omnem necessitatem physicam & moralem in eligendo alterum è duobus indiuiduis æqualibus, ita ego eamdem constituo in creatione omnium creaturarum. Authores adduxi sect.6.& 7.

SVBSECTIO I.

Cuiusdam viri docti probatio.

§.108. VIr quidam doctus, & ingenio acris, vt probet Deum esse liberum in creatione omnium creaturarum, ponit Primùm, Deum semper operari melius priuatiuè: id est, non potest non operari nisi illud, quo nihil ipsi melius est. Est autem melius Deo id ex quo capit voluptatem maiorem: priuatiuè autem melius est Deo id ex quo tantam capit voluptatem, vt ex alio non possit capere maiorem. Ponit Secundò, Deum nihil creatum amare, nisi propter se ipsum amatum, ob quod omnis amor circa creaturas est in specie maximæ perfectionis: quia omnes sunt in specie amoris Dei. Tertiò ponit, omnia obiecta creata, & eorum carentiam esse Deo æqualiter bona, quia tam ex creaturis, quàm ex earum carentia Deus capit voluptatem æqualem. Ex creaturis, quia illarum bonitas ipsi placet: ex carentia verò, quia videt ex illa nihil sibi mali contingere. si enim totum hunc mundum, & omnes possibiles præterijsset, videret se tam beatum esse atque felicem sine mundo, ac cum illo. Vnde probat Dei libertatem in producendis omnibus creaturis, quia omnis actus Dei est physicè æqualiter perfectus circa creaturas, & earum carentiam. ita omnis actus Dei est in specie morali perfectissima: in indiuiduo autem omnes

omnes sunt æquè boni, quia obiecta materialia, quæ amant, afferunt Deo voluptatem æqualem, ob quod sunt Deo æqualiter bona, licet inter se inæqualiter. Hinc concludit, Deum æquè esse liberum ad obiecta inter se æqualiter bona ac ad inæqualiter.

§.109. Contrà: Admitto huic argumento omnes creaturas esse comparatione Dei æqualiter bonas priuatiuè, id est, nullam esse alijs meliorem in ordine ad vtilitatem, voluptatem & felicitatem Dei, in quibus æqualiter est independens ab omni creatura. Contendo autem probare, hanc independentiam non esse satis ab hoc auctore probatam, quia ex peccati existentia, & ex carentia redemptionis, non caperet Deus voluptatem ratione nostra distinctam ab ea, quam caperet sine illis obiectis: aliunde autem ex Incarnatione ac redemptione capit nouam, ratione nostra, voluptatem, quam non capit per scientiam simplicis intelligentiæ, & sine carentia horum obiectorum: ergo Deus non librat æquali lance voluptatum, Incarnationem, & eius carentiam: ergo necessariò eligit Incarnationem. Probo antecedens: quia voluptas capta ex Incarnatione vt existére pendet ratione nostra ab ea existentia; est enim complacentia in bono, quia existit. quæ complacentia est gaudium, & dirigitur per scientiam liberam: quia per intelligentiam simplicem non cognoscitur creatura vt existens: ergo illa complacentia est noua ratione nostra. Similem voluptatem non capi ex carentia mundi, probo: quia carentia, vt exercita, non est bona transcendentaliter: imò verò est malum transcendentale, quod consistit in carentia entis: ergo secundùm se non potest placere Deo: sed, si placet, est ad alium finem. At non potest placere in ordine ad voluptatem de impassibilitate Dei, & ipsius independentia ab omnibus creaturis: quia carentia creaturarum est inutilis ad cognoscendam impassibilitatem Dei, quia comprehensione sui cognoscit se omnino esse impassibilem, nec posse aliquid felicitatis amittere propter existentiam, aut carentiam creaturarum.

§.110. Dices Primò, carentiam creaturarum seruire ad cognoscendam actualem impassionem Dei. Contrà: Hæc actualis impassio non cognoscitur ex carentia creaturarum; sed ex comprehensione simplicis intelligentiæ: quia quando cognoscitur repugnantia ad aliquem effectum, cognoscitur actualis carentia ipsius effectus, quia à potentia ad actum negatiuè valet consequétia. Deus enim cognito lapide cognoscit illum non posse videre, nec videre: quod enim aliud medium est necessarium ad cognoscendam carentiam actualem visionis in lapide, quàm ipsius lapidis impotentia ad videndum? Ergo ex carentia mundi non capit Deus nouam voluptatem de sua impassione: quòd si illam capit, eamdem etiam capiet ex mundi existentia, quia videt se ex creatione mundi nec esse lassatum, nec minutum viribus, nec ex creaturarum miserijs ipsum aliquâ tangi. Cùm igitur ex creatione mundi Deus capiat duas voluptates, alteram de existentia mundi secundùm se, quam amat propter seipsum amatum; alteram de impassione sui cognita per actualem cognitionem mundi: cùm item ex carentia mundi non capiat nisi voluptatem vnam, quæ est de sua impassione; ex ipsa autem carentia secundùm se nullam capit voluptatem, quia secundùm se non est bona, sed mala: ergo Deus non est tam voluptuosus cum carentia mundi quàm cum mundo. Quod argumentum satis est efficax ad hominem. S.Thom. q.1.art.2.

§.111. Dices Secundò, Deum ex comprehensione sui cognoscere actualem impassionem speculatiuè, per cognitionem autem mundi eam percipit per experiétiam. Contrà: Etiam creato mundo Deus posset dici cognoscere impassionem suam per experientiam: quia experitur se non tangi vlla creaturarum miseria: ergo plures voluptates capit Deus ex mundo, quàm ex eius carentia. Item cognitio experimentalis sumitur ab aliquo effectu causato ex causa existente: vel sumitur à carentia mali, quod inferri potuit, non tamen est illatum. Prima ratione Christus dicitur didicisse obedientiam ex his quæ passus est, id est per dolores atque cruciatus expertus est Christus, quanti facienda sit obedientia voluntaris Dei, à qua ipse nulla ratione voluit discedere, etiam vitandæ mortis gratia. Sic dicit Virgiliana Dido:

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Hac ratione Deus non potest experiri suam impassionem. quid enim experitur à creaturis? Secundo autem modo experimur bona. Cùm enim ego timeam capitis dolorem ex assuetudine studiorum, videns me ex illis nullum dolorem percipere, lætor experientia ipsa impassionis: at quid efficit carentia mundi in Deo huic simile? An Deus videns me scabie exedi, accipit voluptatem, quia videt se non esse scabiosum? quid opus erat Deo hac collatione, cùm per scientiam simplicis intelligentiæ eâ vtatur? aut fortè angelus voluptatem capiet ex mea pleuritide, quia ipse videt se illâ immunem? Constet ergo Deum, siue creaturas amet propter se ipsas, siue propter ipsum, non esse magis voluptuosum illarum amore quàm odio.

SVBSECTIO II.

Ratio à priori.

§.112. VNicum fundamentum à priori est, & fide sanctum, & per se notum: etenim capite 22. Iob & 35. statuitur Deum nihil omnino boni, aut mali accipere aut pati ex creaturarum bonitate, aut malitia: eumque tam voluptuosum, tam beatum atque felicem esse, nobis malè aut benè operantibus, omnesque creaturas Dei nihil omnino interesse; quia ipse nullius est indigus: nec ipsius magis referre quàm si nihil omnino essent. Hæc cùm apud Iob iactaret Eliu, acutè irridetur à S. Gregorio, cũ essent omnibus nota. Hinc S. Thomas 1.p.q.19. art.3.& 1.contra Gent.cap.81. Mag. in 1.dist.44.& in 3.dist.20. S.Bonauent. in eas dist. & cæteri Scholastici probant libertatem Dei in producendis creaturis.

§.113. Dices, creaturas meliores ratione sui non esse amabiles necessariò; esse tamen ratione Dei. Contrà: S.Thom. asserit, ex imperfectione creaturarum, & Dei ab illis independentia oriri, ne amor Dei de se ipso deriuetur necessario ad creaturas. Quis enim homo prudens rectè considerans sua nihil interesse scribere potiùs quàm legere, rapiétur necessitate morali ad eligendam lectionem potiùs, quàm scriptionem. Hic mos est insanorum hominum, non peccatorum; cùm igitur

S.Thom. q.1.art.2. Deus cognoscat vniuersam creaturarum collectionem sua nihil magis interesse, quàm si essent omnino nihil, cur ex amore sui illis adstringetur necessariò? ob quod existimo minùs bene cognosci Deum ab opinantibus eius moralem perfectioné pendere ex electione creaturarum; illarumque omissionem esse argumentum Dei à se minùs amati. An ergo me minùs amo, si ea non amo, quæ rectè video mea nihil interesse?

DISPVTATIO III.

Vtrùm ex mundi suppositione Deus necessariò assumpserit naturam creatam?

§.1. SVppositio de existentia mundi potest bifariàm considerari. Primùm, consideratâ voluntate efficaci Dei de producendo hoc mundo cum omnibus suis partibus, ex quibus nunc constat; sic ex suppositione mundi necessaria est Incarnatio, quia illa mundi suppositio est etiam suppositio voluntatis efficacis Dei de Incarnatione. omne autem quod efficaciter est amatum à Deo, necessarium est ex tali suppositione, liberum autem absolutè, quia illa suppositio ponitur à Deo liberè, quam potuit non ponere, ob quod nec effectus, nec ea voluntas sunt ineuitabiles: potuerunt enim vitari. at non possunt coniungi carentia effectus & voluntas efficax Dei de illo, quia nec decretum illud potest mutari, nec non sortiri effectum ex suppositione, quod efficax est: ob quod effectus ille est immutabilis: rectè S.Bonauent. dixit Incarnationem esse necessariam necessitate immutabilitatis, non autem ineuitabilitatis. Secundò, potest considerari voluntas Dei de existentia mundi, quatuor elementorum, animalium rationalium & irrationalium, cæli, & angelorũ, præscindendo à voluntate de assumptione naturæ creatæ. Est igitur quæstio, Vtrùm ex voluntate creandi angelos, cælum, quatuor eleméta & animalia, rectè deducatur voluntas de Incarnatione; ita vt repugnet voluntas de alijs obiectis, nisi coniuncta cum hac? an verò separabiles sint voluntates istæ? Deusve potuerit mundum creare, quin assumeret naturam vllam?

§.2. Raymundus Lullus apud Patrem Vasquez disput.1. num. 10. annectit necessariò Incarnationé huic mundo, quem censet non potuisse oriri ex Dei manibus, nisi cum Incarnatione; ad quam non admittit libertatem nouam distinctam à libertate de creando mundo. Fundamentum eius est: quia Deus est optimus artifex, qui non potest non operari optima ratione: sed optima ratio petit, vt hic mundus cum Incarnatione fiat: ergo mundus non potuit fieri sine Incarnatione. Minor patet: quia Incarnatio est præcipua mundi pars: at optima ratio petit, vt nihil producatur absque parte præcipua: ergo optima ratio petit hunc mundum cum Incarnatione. Confirmatur: Deus non potest admittere peccatum artificum: sed horum peccatum est vel quia ignorant exemplar, vel quia non assequuntur opus ex exemplari.

§.3. Meritò P. Vasquez ea disp.1.cap.3. mordet sententiam Lulli: est enim contra vniuersos Theologos & Patres, & sine fundamento: quamuis existimo illam esse mitiorem illâ aliâ de necessitate morali Dei, quam proposui disp.2.§.22. Quia hæc Lulliana nullam constituit in Deo antecedentem necessitatem ad eligenda meliora, sed consequentem: illa verò constituit antecedentem. Impugnandus autem est Lullus suis argumentis.

§.4. Primùm: Admitto (disputandi gratia) Deum necessariò sequi optimam rationem in operando: nego tamen eam esse optimam in coniungendo Incarnationé cum hoc mundo: quia Incarnatio non est pars huius mundi, nisi valdè per accidens. quamuis enim mundus est vnum per accidens, quia eius partes non sunt vnitæ; tamen illarum consensione administratur mundus, quia elementa mutuò iuuantur: tenent enim optimum situm: grauia enim & magis opaca longiùs distant à cælo, ne alijs sint impediméto ad influxus cælestes; leuia autem, & magis pellucida, sunt cælo viciniora, illorumque iurgia conciliant vniuersi pacem: cæli autem continent mundum inferiorem, & fouent; angeli verò cælos mouent, & inferiora administrant. quæ omnia sunt naturalia, & pertinent ad perfectam prouidentiam vniuersi. Incarnatio verò est in ordine alio, nempe gratiæ, quæ per accidens est naturæ: tota enim hæc comprehendi potest, quin concipiatur aliqua eius à gratia dependentia. Ergo vnio hypostatica non exigitur à perfecta ratione debita huic vniuerso: addita autem est à Deo volente gratis nobis donare plura quàm quæ nostra natura non solùm non petit, verùm nec cogitauit quidem. Vnde patet Minorem syllogismi Lulliani esse falsam. eius autem probatio non est verior: quia quamuis optima ratio rei compositæ exigat partes principes sine quibus esset mutila; at non exigit partes sibi supernaturales: nam quia supernaturales sunt, non possunt ab illa postulari.

§.5. Deinde confirmatio Lulli est etiam contra ipsum: quia artifex peccat, quia ignorauit exemplar, aut quia non potuit exequi quod voluit: igitur aut mens, aut manus aberrãt ab scopo: si verò artifex concepit aliquod exemplar, & voluit ad illud efficere opus, & obtinuit, non errauit. Audi Aristotelem 3.Phys.cap.8. *Fit autem*, inquit, *& in hisce peccatum quæ per artem conficiuntur: scripsit enim grammaticus non rectè, & potionem medicus non rectè porrexit, quare patet, & in hisce fieri posse quæ natura conficiuntur. Quòd si aliqua sunt in arte, in quibus id quod rectè fit, alicuius efficitur gratia; in his autem quæ peccantur gratia quidem alicuius aggreditur facere, sed non assequitur illud.* Exemplaria autem sunt rerum & in se perfectarum, item & monstrosarum: pictor enim habet exemplar hominis perfecti, item & monoculi:

medicus item habet exemplar minuendi morbos & augendi. Quando ergo pictor volens effigiem hominis perfecti pinxit monoculũ, peccauit in artem, vel quia existimauit monoculum esse hominem perfectum, vel quia existimans duos oculos attinere ad perfectionem, nesciuerit picturam componere ad duos oculos. eâdem ratione medicus volens potione hominem sanare, si eum occidit, peccauit in artem. Si autem pictor voluit pingere monstrum, nempe hominem monoculum, idque est assecutus, non peccauit in artem: sed potiùs ex arte monstrum effecit, quia & monstrum rectè apprehendit, & pinxit. Ita medicus si potionem porrexit ad occidendum, & occidit, non peccauit in artem: nec peccauit in legem Dei, si recto principis imperio id effecit. Deus igitur potuit producere mundum hunc non omnino perfectum, sed aliqua parte mutilum. quid enim Deum coëgit mundum creare optimum? at tunc non peccaret in artem, quia nec ex ignorantia, nec ex impotentia, sed ex voluntate id efficeret. S.Thom. q.1 art.2.

§.6. Impugnatur præterea Lullus; quia vnionem hypostaticam non constituit in ordine supernaturali, sed in naturali: quia constituit vnionem vt partem debitam huic vniuerso, cui nihil debetur supernaturale: eo enim ipso quòd supernaturale est, non debetur naturæ, vt constat ex ipsis terminis: si autem vnio non est naturalis vniuerso: ergo hoc illam non petit, vt partem. Quòd si illam petit vt partem, petit etiam eius effectus, quorum vnus est redemptio à peccato.

§.7. Pertinet ergo ad optimum artificem operari optima ratione ex parte sui, id est, optima cognitione, voluntate & potentia: non verò optima ex parte operis. quia ab eodem artifice possunt esse opera inter se inæqualiter bona.

DISPVTATIO IV.

Vtrùm supposito peccato sit noua libertas circa Incarnationem?

§.1. HÆc quæstio in eam ferè recidit: An Deus potuerit hominem in peccato relinquere? Quia verò aliqui graues auctores insinuasse videntur, non potuisse Deum non fieri hominem supposito peccato originali; hîc nunc disputo: disput. sequ. quæsiturus Vtrùm alia ratione nobis potuerit contingere redemptio? Nunc suppono disputandi gratia partem negantem, vt ostendam redemptionem Deo fuisse liberam simul & Incarnationem.

§.2. Hæc disputatio non habet aliam difficultatem, quàm in explicandis Patribus nonnullis. Quod quidé præstiterunt Patres Valentia disp.1.q.1.punct.5. Suarez disp.4.sect.1. & Vasqu. disp.1.c.2. Inter Patres difficilis est Ricardus Victorinus c.8. de Incarnat. Verbi. Respondeo, non dixisse Ricardum reparationem esse necessariam, nec Incarnationem. Viso igitur peccato admittit Ricardus nouam libertatem Dei circa reparationem & Incarnationem: dicit autem Incarnationem esse necessariam ad reparationem. itaque insinuasse videtur positâ voluntate hominem reparandi, non esse nouam libertatem ad Incarnationem: quia est medium vnicum ad reparationem. quod mihi nunc satis est. Ricardum auté plenè explicabo disp.5.§.1.

§.3. Difficilior est explicatu S.Anselmus, qui nonnullis viris doctis visus est negasse nouam libertatem circa Incarnationem, sed illam omnino fuisse necessariam Deo positâ ruinâ originali. Lib.1. *Cur Deus homo*, cap.25. ad initium ait: *An non intelligis ex his quæ suprà diximus, quia necesse est aliquos homines ad beatitudinem peruenire? Impossibile est nullum hominem ad hoc prouehi, ad quod factus est.* & lib.2.cap.4. *Necesse est ergo vt de humana natura perficiat, quod incepit.* & cap.5. id apertissimè docet: quia tam necessarium id existimat in Deo ex suppositione creationis & peccati, quàm solutioné ex suppositione promissionis. Item in Prologo lib.1. *Cur Deus homo*, expressè ait concludi ratione euidenti, Deum non potuisse non incarnari suppositâ originali ruinâ. his verbis: *Ac tandem remoto Christo (quasi numquam aliquid fuerit de illo) probat* (liber primus) *rationibus necessarijs esse impossibile vllum hominem saluari sine illo.* In secundo autem libro: *Similiter quasi nihil sciatur de Christo monstratur non minùs aperta ratione & veritate, naturam humanam ad hoc institutam esse, vt aliquando immortalitate beata totus homo, id est, in corpore & anima frueretur, ac necesse esse vt hoc fiat de homine, propter quod factus est: sed nonnisi per hominem Deum, atque ex necessitate omnia quæ de Christo credimus fieri oportere.* Ex quibus Anselmi verbis patet, eius scopum fuisse, omnia, quæ sunt de Christo, facta fuisse à Deo necessariò suppositâ ruinâ originali: quia reparatio generis humani fuit Deo necessaria ex suppositione primi decreti: ad reparationem verò Incarnatio est medium vnicum. ergo censet Anselmus Incarnationem esse necessariam ex suppositione peccati. Capite auté 10. ait: *Sicut in Deo quantumlibet paruum inconueniens sequitur impossibilitas; ita quantumlibet paruam rationem, si maiori non vincatur, comitatur necessitas.* Ex his pergit Anselmus ad probandam necessariam connexionem Incarnationis cum peccato.

§.4. S.Bonauent. in 3.dist.20.quæst.6.ad 1. explicat Anselmum, qui si attentè legatur, deprehendetur non opinari implicare absolutè hominem à Deo in peccato relinqui, nec vtroque libro meminisse, nec eam vel leuiter insinuasse: sed tantùm opinatus repugnare aliquos homines non consequi beatitudinem ex suppositione, quòd sint à Deo recensi in cælestium ciuium nomenclatura. Quod probo, Primùm ex præfatione librorum *Cur Deus homo*, his verbis: *Monstratur non minùs aperta ratione & veritate, naturam humanam ad hoc institutam esse, vt aliquando immortalitate beata totus homo, id est, in corpore & anima frueretur, ac necesse esse vt hoc fiat de homine propter quod factus est.* Quibus satis clarè ostendit, hanc necessitatem, vt aliqui beatitudinem assequantur,

S.Thom. q.1.art.2. quantur, oriri ex creatione hominis ad beatitudinem: quia verò hoc non poterat esse condignè nisi per Christum, dixit: *Ac necesse esse, vt hoc fiat de homine propter quod factus est: sed non nisi per hominem Deum, atque ex necessitate omnia quæ de Christo credimus, fieri oportere.* Quæ autem est hæc necessitas nisi quam præmiserat de consecutione salutis æternæ ex suppositione voluntatis Dei de aliquibus saluandis?

§.5. Secundò, probo ex lib.1. *Cur Deus homo* cap.25. *Nam si Deo est inconueniens, hominem cum aliqua macula perducere ad hoc ad quod illum sine omni macula fecit; ne vt boni incepti pœnitere aut propositũ implere non posse videatur: multò magis propter eamdem inconuenientiam impossibile est nullum hominem ad hoc prouehi, ad quod factus est.* Non ergo conclusit Anselm. terminos implicare hominem in peccato relinqui, sed implicare, vt Deum possit incepti pœnitere, aut non posse propositum assequi: cùm ergo Deus incepisset hominem dirigere ad beatitudinem, non potuit Deum illius propositi pœnitere: quia verò decreuit Deus peccata non dimittere, nisi per satisfactionem condignam; deduxit Anselmus, hæc non posse fieri nisi per Deum hominem. At quo pacto non potuerunt fieri? non quidem absolutè, sed per satisfactionem condignam. Ob quod intulit Anselm. eo cap. 25. *Quapropter aut extra fidem Christianam inuenienda est peccati satisfactio, qualem suprà, esse debere, ostendimus (quod nulla ratio potest ostendere) aut indubitanter in illa esse credenda est.* Ex quibus patet, Anselmum constituisse necessitatem Incarnationis ex suppositione, quòd Deus non scierit remittere peccata nisi per satisfactionem condignam. Item, ab eodem constitutam necessitatem remissionis peccati ex suppositione quòd Deus decreuerit aliquos beare. Confirmatur, quia idem Sanctus ait id esse necessarium ex his quæ dixerat suprà. Dixerat autem c.18. hominem conscriptum in cælis vel per se, & directè, vel loco angeli desertoris. Vnde concludit: *Et sequitur, quia Deus non poterit conficere bonum quod incepit, aut pœnitebit eum tantum bonum incepisse. Quæ duo absurda sunt.* Item libr.1. cap.5. ait non decuisse hominem per creaturam liberari, quia erat futurus eius seruus; nec restitueretur pristinæ dignitati. Vt hæc vitentur necessaria est Incarnatio ex Anselmo, non absolutè. Nec opus est ad callendum Anselmum, nisi legere caput 5. lib. 2. *Cur Deus homo.* Etenim c.4. dixerat, necesse fuisse Deum fieri hominem ad satisfaciẽdum: c. autem 5. obijcit Bosso, inde sequi nullas nos gratias debere Deo: quę non debentur pro ijs quæ necessariò fiunt. Respondet autem Anselmus, hanc non esse propriè necessitatem: quia est ex suppositione primæ voluntatis, in qua nulla fuit necessitas. Verba prætereo, quia, etsi elegantia, sunt multa.

§.6. Ratione posset probari repugnantia, vt Deus homines in peccato relinqueret sine satisfactione condigna, quia Deus omitteret opus valdè perfectum. Respondeo, actus internos Dei quibus exercet iustitiam, tam perfectos esse, quàm quibus misericordiam.

§.7. Ratio igitur à priori propter quam Deus potuit supposito peccato præterire Incarnationẽ, est, quia Deo nullo modo est necessaria remissio peccati, vt Deus existat, nec vt benè existat: illique suppetunt multæ rationes quibus honestissimè nos relinqueret damnatos æternùm. Ob quod Paulus non satis commendat charitatem Dei in nobis, quia cùm posset nobiscum agere ex sola iustitia, egit ex misericordia. Quòd si fatale esset Deo hominem à peccato liberare, non commendaret multùm suum amorem in genus humanum, cùm illud non potuisset non amare. Commendasset quidem illum in hos homines indiuiduos, aut in illos, quia illis præteritis potuerunt alij saluari: at Deus commendauit amorem in vniuersum hominum genus, quia pro omnibus nobis tradidit Filium, qui pro omnibus mortuus est.

DISPVTATIO V.

Vtrùm sine Incarnatione potuerit homo reparari?

§.1. MVlti opinantur, S. Anselmum, Ricardum Victorin. adductos disp.4. opinatos non potuisse hominem reparari, nisi per Deum hominem: quibus in parte cõsensisse videtur Alexander 3. p. q.1. memb.4. quia Deus vix laudabilis videretur, si peccatum dimitteret impunitum. Anselmus explicatus est disp.4. non censuit defuisse Deo modum alium libertatis humanæ: sed defuisse modum perfectæ satisfactionis & restitutionis hominum in pristinam dignitatem. quia homo esset seruus angeli. quod derogat humanæ dignitati. Si verò Deus gratis condonaret iniuriam, non satisfieret diuinæ iustitiæ. Ad hos effectus exegit Anselmus Incarnationem; non tamen simpliciter ad remissionem peccati. Nec per naturam angelicam assumptam à Deo, quia homo intulerat iniuriam, quæ nisi per vnionem non poterat tam ex rigore iustitiæ aboleri. Ricardus autem dixit hominem debiturum angelo plus quàm Deo, si per angelum esset redemptus. Ratio quidem est mala: indicat tamen non fuisse Incarnationem absolutè necessariam. Item censet Ricardus, nos semper iri agitatum stimulis, quòd numquam essent peccata ex iustitia deleta.

§.2. Certum est, potuisse Deum nos alia ratione liberare. Hugo Victorinus lib.1. de Sacrament. part.8. cap.10. ait: *Veraciter profitemur quòd redemptionem generis humani alio modo Deus perficere potuisset, si voluisset.* P. Vasquez disp.1. cap.3. affert testimonia Athanasij, Eusebij Emissen. & Patrum Latinorum. Non prætereo Augustiniana tom.3. lib.13. de Trinit. his verbis: *Eos itaque, qui dicunt, Itáne defuit Deo modus alius quo liberaret homines à miseria mortalitatis huius, vt vnigenitum Filium Deum sibi coæternum hominem fieri vellet, induendo humanam animam & carnem: mortalemq́; factum, mortemq́; perpeti? Parum est sic refellere, vt istum modum, quo nos per mediatorem Dei & hominum hominem Christum Iesum Deus liberare dignatur, asseramus bonum, & diuinæ congruum dignitati: verùm etiam, vt ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta æqualiter subiacent.* Idem dicit apertè cap.13. & 14. Item eodem tomo 3. lib. de Agone Christiano cap. 11. hæc ait: *Sunt autem stulti, qui dicunt, Non poterat aliter sapientia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem, & nasceretur ex femina, & à peccatoribus omnia illa pateretur. Quibus dicimus, Poterat omnino: sed si aliter faceret, similiter vobis displiceret illud, Potuit omnino.* Quibus abigit August. à Deo omnem necessitatem physicam & moralem: homo enim sine gratia non potest omnino vitare peccatum propter necessitatẽ moralem.

§.3. S. Bernard. epist.190. ad Innocent. contra Petrum Abailardum, contra mysterium Incarnationis hæc obijcit ex hæretico: *Quæ itaque necessitas, aut quæ ratio, aut quod opus fuit, cùm sola iussione, diuina miseratio liberare hominem à peccato posset, propter redemptionem nostram Filium Dei, carne susceptâ, tot ac tantas inedias, opprobria, flagella, sputa, denique ipsam crucis ignominiosam & asperrimam mortem sustinere, vt cum iniquis patibulum sustineret?* hæc hæreticus. Ad quæ Bernardus: *Respondemus: Necessitas nostra fuit, & necessitas dura sedentium in tenebris, & vmbra mortis, opus æquè nostrum, & Dei ipsius, & sanctorum angelorum: nostrum, vt auferret iugum captiuitatis nostræ; suum, vt impleret propositum voluntatis eius; angelorum, vt numerus impleretur eorum. Porrò ratio huius facti fuit dignatio facientis. Quis negat Omnipotẽti ad manum fuisse alios & alios modos nostræ redemptionis, iustificationis, liberationis? Verùm hoc non præiudicat huius quem elegit efficaciæ.* hæc Bernard. In quibus considera ea verba *dignatio patientis*: quæ enim fiunt necessitate morali, ab illa oriuntur, non à dignatione. Item *ad manum*, id est, facillimè, & sine vllo negotio: vt cognoscatur negata Deo à Bernardo omnis necessitas tam physica, quàm moralis.

§.4. S. Leo serm.2. de Natiuit. ait: *Verax namq; misericordia Dei, cùm ad reparandum hominũ genus ineffabiliter ei multa suppeterent, hanc potissimùm consulendi viam elegit, qua ad destruendum opus diaboli non virtute vteretur potentiæ, sed ratione iustitiæ.* Recognosce S.Thom. q.1 art.2. serm.5. de Passione, vbi elegit Deus hanc rationem hostis prosternendi, vt astutia potiùs quàm potentia illum debellaret. Obijcies ex serm.8. de Natiuit. hæc verba: *In totius igitur humani generis strage communi vnum solum fuit remedium sub diuinæ rationis occulto, quod posit subuenire prostratis, si aliquis filiorum Adam originalis præuaricationis alienus atque innocens nasceretur, qui cæteris exemplo prodesset & merito.* Item serm.1. de Passione ait: *Talibus enim vinculis tenebamur constricti, vt nisi per hanc opem non possemus absolui.* Respondeo Primùm, hæc accipi posse de absolutione ad æqualitatem & ex iustitia, vt sæpè Patres affirmant. Secundò respondeo, Leonem locutum non de absoluta necessitate; sed ex suppositione decreti Dei: proptereaque dixit: *Sub diuinæ rationis occulto*, id est, sub occulta prouidentia Dei.

§.5. S. Cyprianus de Operibus cardinal. serm. de Passione Christi ait: *Et sine hoc holocausto poterat Deus tantum condonasse peccatum.* Auctor eius operis à Bellarm. & alijs non censetur esse Cyprianus, sed aliquis eius synchronus vir quidem pius & doctus.

§.6. Magister in 3. dist.20. id docet apertè: S. Thomas ea dist. q.1. art.4. ait: *Quantum ex parte Dei est, fuit alius modus nostræ liberationis possibilis, quia eius potentia limitata non est. Quem si elegisset, conuenientissimus fuisset: ex parte autem hominis non fuit alius modus possibilis, nisi quem Deus ei dedit.* S. Bonauent. dist. eadem 20. art.1. q.3. ad 3. & q.6. ait: *Si ex parte Dei reparantis, sic absque dubio aliter potuit genus hominum liberari & reparari, sicut Sancti dicunt.* Docet deinde, ex parte nostri non potuisse nos aliter reparari, vt dixerat S. Thom. Scotus q. vnica versu, *In istis dictis*; & versu, *Tunc ad quæstionem*; nullam agnoscit in Deo necessitatem ad creaturas, nisi consequentem. Durand. q.1. potuisse hominem non reparari. Considera, amabo te, quàm alieni sint Sancti atque Doctores à necessitate vlla Dei ad creaturas.

§.7. Ratio à priori est, quia Deus potuit nobis donare gratiam remissiuam peccati, sicut donauit Christum redemptorem.

DISPVTATIO VI.

Vtrùm expedierit Deum hominem fieri?

SECTIO I. *Quid sit conueniens?*
SECTIO II. *Incarnatio conueniens fuit humanitati adsumptæ.*
SECTIO III. *Conueniens etiam fuit toti generi humano.*
SECTIO IV. *Incarnatio fuit conueniens ipsi Deo.*
SECTIO V. *Nonnulla argumenta infidelium.*
SECTIO VI. *Aliud argumentum difficilius.*
SECTIO VII. *Vltimum argumentum.*

SECTIO I.

Quid sit conueniens?

§.1. COnueniens accipi solet pro, consentaneo, seu competente & connaturali: quando enim aliquid continetur in potestate naturali alicuius rei, dicitur illi conuenire siue competere; & esse illius naturę consentaneum. Hac ratione igni competit, conuenit, & est consentaneus calor. In hac significatione *conueniens* accipitur à S. Thom. art.1. in qua asserit Incarnationem esse conuenientem Deo: non tamen humanitati secundùm suam naturam. Ratio est, quia humanitati vnio est supernaturalis: natura autem non habet secundùm se conuenientiam aut competentiam cum supernaturalibus: comparatione autem omnipotentiæ omnes creaturæ sunt connaturales; id est, quòd quid à Deo fit, fit virtute ex se ad illud apta: nec enim Deus eget alijs

S.Thom. q.1.art.1. alijs viribus quàm suis. ob quod vnio hypostatica, & omne ens supernaturale competit Deo, & in hoc sensu est illi conueniens: competit enim virtuti factiuæ effectus. Quapropter S.Dionysius cap.4. de Diuinis nominib. dixit: *Et eo ipso quòd bonum est, vt substantiale bonum, in omnia quæ sunt, pertendit bonitatem.*

§.2. Secundò, *conueniens* accipitur pro decenti & congruenti, id est, quod alicui honestum est, vt, honor est conueniens naturæ intellectuali; item & virtus. Sic accipitur à S.Bonauent. in 3. dist.20. Conueniens enim idem est, quod veniens cum alio, id est, quod illi benè est. Item accipitur pro vtili & delectabili: delectabile enim conuenit naturæ quam delectat, id est, illi est benè, & per se est bonum: vt, gaudium conuenit voluntati, ob quod & eius obiectum. vtile autem etiam conuenit ad assequendum finem: medium enim bonum est ad finem. Itaque *conueniens* in hac secunda significatione recidit in bonũ. huius oppositum est *inconueniens*, seu *disconueniens*: quando duo non veniunt simul, sed abhorrent. vt, calor est inconueniens aquæ ab illo abhorrenti: dolor item est inconueniens naturæ intellectuali.

SECTIO II.

Incarnatio conueniens fuit humanitati adsumptæ.

§.3. QVamuis Incarnatio in prima significatione non est humanitati conueniens; est tamẽ in secũda, quia nihil est honestius sanctificatione: hanc autem accipit humanitas Christi gradu excellentissimo inter omnes quos possumus excogitare. Item nihil est honestius, quàm Deo coniungi: Incarnatio autem est formalis & realis coniunctio humanitatis cum Deo, constituens vnam personam ex Deo, & natura humana, vt verè homo dicatur Deus, & Deus homo: quâ vnione humanitas Christi prætergressa est dignitatem omnium creaturarum. Præterea Incarnatio est vtilis humanitati ad gratiam habitualem, virtutes infusas, & visionem beatam, quas propter Incarnationem habet intensione infinita.

§.4. Obijcis, humanitatem fore violentam cum Incarnatione: ergo Incarnatio non est illi conueniens. Consequentia patet: quia violentum est inconueniens rei cui est violentum, quę res illi resistit propter inconuenientiam. Antecedens probo à definitione violenti; quod est à principio extrinseco passo non conferente vim, id est, reluctante passo. hoc ita contingere humanitati, patet, quia Incarnatio est à principio extrinseco reluctante humanitate per inclinationem ad subsistentiam naturalem, quæ incompossibilis est cum supernaturali Verbi. Vt enim aqua calori resistit per inclinationem ad frigiditatem: ita humanitas Incarnationi per inclinationẽ ad subsistentiam propriam. Quo argumento probat Scotus, subsistentiam naturalem nihil esse positiuum.

§.5. Qui negant creaturam pati posse violentiam à Deo, se facilè expedient, quia Incarnationis causa efficiens est solus Deus. Respondetur, negata violentia humanitatis. Ad probationem, negatur renitentia humanitatis. & quidem si dicamus vnionem hypostaticam non pugnare ex natura sua cum subsistentia naturali, ruit totum argumentum, eritque Incarnatio vndique conueniens humanitati: quia cùm eam tam mirè perficiat, non priuat ex natura sua aliqua perfectione naturali. Quòd si ea à Deo priuatur, non est propter conceptum Incarnationis, sed alias ob causas. Esto tamen opponantur ex natura sua illæ subsistentiæ; adhuc humanitas non reniteretur, quia appetitus naturalis est metaphoricus explicandus per elicitum. Quando aliquis cognoscit se donari perfectione aliqua eximia, ipsi minimè debita, ad quam fruendam opus est carere perfectione sibi debita, inferiori tamen perfectione indebita; non dubium quin teneatur per appetitum elicitum maiorem perfectionem præferre minori. vt, si quis extrahendus sit è patria ad accipiendum regnum extra illam, præferet regnum existentiæ in patria: quia multò melius est illi regnum, quàm ea existentia. Quia igitur subsistentia Verbi est multò nobilior, quàm naturalis, multò meliùs perficiens humanitatem; hæc non patitur vim carentiâ subsistentiæ propriæ, quando pro illa subrogatur melior, non solùm secundùm se, sed etiam illi melior. quod patet in Beatis, quorum intellectus habet naturalem inclinationem ad exercendam fidem humanam, & ad alias cognitiones imperfectas quas in patria habere non potest propter visionem beatam: nec tamen est violentus, alioquin non esset beatus. item beatus habet appetitum naturalem ad comedendum: nec tamen est violentus in patria. Exemplum aquæ est frigidum: quamuis enim calor secundùm se melior sit frigore, aquæ tamen est malus, quia illam corrumpit: vnio autem hypostatica quid mali infert humanitati?

SECTIO III.

Conueniens etiam fuit toti generi humano.

§.6. NOn est dubium Incarnationem conuenientem fuisse vniuerso generi humano. Primùm, ratione honesti: est enim hominum prærogatiua singularis Deum habere consortem speciei humanæ. S.Thomas rem tractat eruditissimè q.1.art.2.& q.46.art.1. allegans SS. Patrum testimonia: præcipuè tamen S. Augustini qui tom.3. lib.13. de Trinitate cap.10. acutissimè perpendit, quanta emolumenta perceperit genus hominum ex Incarnatione. Recognosce totum illud caput. Item de Agone Christiano cap.11. eodem tomo 3. *Itaque* (ait ibi) *Filius Dei hominem assumpsit, & in illo humana perpessus est, hæc medicina hominum tanta est, quanta non potest cogitari. Nam quæ superbia sanari potest, si humilitate Filij Dei non sanatur: quæ auaritia sanari potest, si paupertate Filij Dei non sanatur?* &c. Item: *Erigat spem suam genus humanum, & recognoscat naturam suam, & videat quantum locum habet in operibus Dei.* Item: *O medicinam omnibus consulentem, omnia tumentia comprimentem, omnia tabescentia reficientem, omnia superflua resecantem, omnia necessaria custodientem, omnia perdita reparantem, omnia deprauata corrigentem!* Legatur totum caput, & initium sequentis: item S.Leo sermonibus de Natiuit. Epiphan. & Passione.

SECTIO

SECTIO IV.

Incarnatio fuit conueniens ipsi Deo.

§.7. INcarnationem Deo fuisse conuenientem est fide sanctum, quia omnia opera vt fiunt à Deo, sunt illi conuenientia: illa maximè, quæ sunt supernaturalia, inter quæ primùm locum tenet Incarnatio. quod grauissimè docuit August. tomo 3. lib.13. de Trinit. cap.10. *Eos itaque* (inquit) *qui dicunt, Itáne defuit Deo modus alius quo liberaret homines à miseria mortalitatis huius, vt vnigenitum filium Deum sibi coæternum, hominem fieri vellet, induendo humanam animam & carnem, mortalemq; factum mortem perpeti? parum est sic refellere, vt istum modum quo nos per mediatorem Dei & hominum hominem Christum Iesum Deus liberare dignatur, asseramus bonum, & diuinæ congruum dignitati.*

§.8. S.Bonauent. rectè accipit rationem ex attributis diuinis, quæ Incarnatione mirè collucent. Sic argumentor: omne quod commendat aliquod attributum Dei, est Deo conueniens, quia illi est honestum honestate extrinseca: quia est in eius laudem vel gloriam: sed Incarnatio ostendit attributa Dei: ergo illi est conueniens, & in eius gloriam. Minor probatur, quia Incarnatio commendat sapientiam Dei: est enim profundissimi consilij inuenire rationem, qua è duobus extremis adeò abiunctis vna persona ita fiat, vt Deus sit verè homo, & homo Deus. quod inde maximè patet, quòd Ethnici, Iudæi, & hæretici multi ideò hoc mysterium detestantur, quia non capiunt, qua ratione hæc extrema queant copulari. Deus ergo vincit scientiam nostram, & cogimur fateri nos non posse eius sapientiæ thesauros perscrutari. Quod elegantissimè dixit Christianus Tullius serm. 9. de Natiuit. *Excedit quidem, dilectissimi, multumq; superemineat humani eloquij facultatem, diuini operis magnitudo, & inde oritur difficultas fandi, vnde adest ratio non tacendi: vtramq; enim substantiam in vnam conuenisse personam, nisi fides credat, sermo non explicat. & ideò numquam materia deficit laudis, quia numquam sufficit copia laudatoris. gaudeamus igitur quòd ad eloquendum tantæ misericordiæ sacramentum impares sumus: &, cùm salutis nostræ altitudinem promere non valeamus, sentiamus nobis bonum esse quòd vincimur.* hæc Leo, quibus confirmat Deum esse victorem scientiæ nostræ.

§.8. Commendatur item omnipotentia: Deus enim factus est homo, cùm homo non posset fieri Deus. qui manibus dicitur fecisse cælos, mysterium hoc effecit extento brachio, porrectisque lacertis. Lucæ 1.51. *Fecit potentiam in brachio suo*: dixit mater agens de hoc mysterio. Quod S.Thomas, & multi accipiunt de Christo, in quo vt in brachio fecit Deus potentiam: id est, potenter vires exercuit in efficienda Incarnatione brachio ostentabundo potentiæ Dei. communiùs autem brachium accipitur non vulgata, sed elucens virtus Dei. Isaiæ 53.1. *Quis credidit auditui nostro, aut brachium Domini cui reuelatum est?* Chaldæus, *Quis credidit huic nuntio nostro & fortitudo brachij potentiæ Domini huius cui reuelata est?* Brachium esse Christum Dominum exemplum omnipotentiæ Dei, ipse Christus penè testatur, Ioan.12.38. exponens de se hoc testimonium. Recognosce P. Maldonatum ibi, & Toletum annotat.19. Ratio autem, ob quam commendatur omnipotentia, est, quia Deus infringit leges naturæ priuans humanitatem propria subsistentia, pro ea subrogans subsistentiam Verbi: tum quia humanitati confert beneficium non solùm supra vires angelicas, sed quod illi nec potuerunt odorari. S.Thom. q.1.art.1.

§.9. Misericordia autem Dei, & amor in homines non potuit apertiùs monstrari: dixit benè August. hominem superbum magnam esse miseriam, sed maiorem esse misericordiam humilem Deum. S.Gregorius Magnus grauiter dixit Deum pro nobis tam magna perpessum, vt inde nos arripuerimus ansam illi exprobrandi vnde accipere tenebamur occasionem animi malè grati: eumque à nobis magis esse diligendum, quo indigniora ille pro nobis suscepit. Vno verbo id dixit ipse Christus: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum traderet.* Apostolus item numquam satis extollit magnitudinem portendentis amoris Dei: *Quia cùm adhuc inimici essemus, pro nobis omnibus mortuus est.* Plenæ sunt sacræ Litteræ, plena sanctorum Patrum volumina, plena omnia christianissimi monumenta, quàm sit hoc mysterium aptum gloriæ Dei.

SECTIO V.

Nonnulla argumenta infidelium.

§.10. IN hoc mysterium brachium & tela torquet Orcus: eo enim è medio sublato, tartareum stabit regnum; cadit autem, stante Christo, qui ideo missus est à Patre, vt soluat opera diaboli. Primùm igitur Marcion & alij hæretici asseruere dedecere Deum carnis assumptionem. quod de se Manichæo fatetur Augustinus iam Catholicus tomo 1.lib.5.Confess.cap.10. Dedecet enim Deum humana figura terminari: quia quod figura terminatur, molem habet corpoream: qua Deum carere necesse est.

§.11. Hoc argumentum oritur ex rudi apprehensione Dei, quam in se August. accusat. Deus factus homo non terminatur in seipso humana figura, sed accipit corpus ita terminatum, vt animus rationalis, quamuis est vnitus corpori figurato, ipse tamen in se nec sit extensus, nec corporeus: Deus autem dicitur habere figuram per communicationem idiomatum, vt dicitur mortuus & crucifixus. quæ prædicata illi conueniunt per denominationem ab humanitate illi vnita.

§.12. Secundum argumentum. Quamuis Deus in se nec sit corporeus, nec figuratus, est tamen indecens eum vniri corpori humano, quia graue est, terreum, & abiectum, mille spurcitijs commaculatum. Aduerte, à nonnullis infidelibus censeri impossibilem omnem vnionem Dei ad creaturas; quia omnem eam vnionem censent Deo indecoram: ab alijs autem negari assumptionem corporis humani, non verò cælestis. Hi sunt Marcionistæ, minùs quidem consequentes prioribus: si enim Deus sibi potest vnire corpus cæleste, multò meliùs vniet humanum, quod multò pulchrius est cælesti: quia Deus non assumpsit solùm corpus, sed etiam animam: humanitas autem tantum excellit dignitate cælum, quantum natura intellectualis insensilem. Rectè dixit S.Ioann. Chrysost. nihil esse pulchrius humano corpore. Marcion oculos defixit in cæli lucem ad quam cæcutiuit, quasi verò vitales actiones, quibus homo etiam in corpore fungitur,

S. Thom. q. 1. art. 1.

gitur, non sint nobiliores luce, & vnio hypostatica ad animam multò nobilior, quàm ad cælum? constituens Christum vt hominem filium naturalem Dei: si autem specie differunt materiæ primæ cæli, & hominis, nobilior est humana quàm cælestis: multò ergo nobilior est vnio ad humanitatem, quàm ad alia corpora.

§. 13. Quòd si tibi videntur parum decora ventris coagula, sanguis vterinus, infantiles lacrymæ atque singultus, Deumque madere humano sanguine atque sudore; quid, obsecro te, Deum decet cælestis durities, siccitas, idque genus accidentia? ánne erit Deus nobilior, Deus siccus & durus, quàm humidus & flexilis? aut quid diuinum habent illa ob quod vniri possint potiùs, quàm nostra? vel ergo nullum corpus potuit vniri, vel maximè nostrum.

§. 14. Ad argumentum ex §. 12. respondeo, illis qualitatibus corpus non inquinari: quia sanguis, sudor, & alia non sunt maculæ: macula enim est à qualitate aut corpore disconuenienti: manus enim inquinatur luto, quia illam dedecorat, quia verò aqua non est disconueniens manui, eam non fœdat. Deo autem nil horum est disconueniens, ob quod illum non fœdat: nec enim animam fœdat sanguis, & humores cæteri.

§. 15. Confirmatur. Deus & angeli nulla molestia afficiuntur ex præsentia rerum quæ nos torquent. quid enim eos grauat fœtor, calor & strepitus, quæ nos ferre non possumus? Ratio est, quia fœtor exhalatur à corpore putrido, cuius qualitates sunt nostris inimicæ; calor soluit animalis temperaturam; strepitus quatit aurium tympana. Cùm igitur Deus & angeli corpore careant, nequeunt molestiam pati: hanc oriri à qualitate nostris contraria, patet; quia quæ enecant hominem, alunt alias animantes. Quàm voluptuosè volutatur porcus in luto, quod hominem torquet grauiter! oriuntur ergo illæ molestiæ ex disconuenientibus qualitatibus, à quibus cùm Deus non pendeat, non potest aliquid pati.

§. 16. Accedit, nullum effectum esse perniciosum caussæ, à qua per se producitur: caussa enim propendet in suos effectus per se: nihil autem propendet in sibi inconuenientia: sed omnis creatura est essentialiter, à Deo inquam illa propendet, vt est ab ipso: ergo nulla creatura est Deo disconueniens, vt est ab ipso. ergo nulla creatura potest inquinare Deum, maculare aut dedecere.

§. 17. Dices, physicè id ita esse: moraliter autem Deo esse turpe eum esse hominem, non secùs ac esse asinum. ô quàm stulta est apud Deum sapientia huius mundi! Aristot. lib. de Mundo ad Alexandrum negauit Deo immediatam actionem in inferiora: item & immensitatem, quia multò minùs decet Deum quàm regem Persarum culinis adesse, equum sternere, & alia munera obire, quæ vel vilissima mancipia dedignantur. Apprehendis Deum quasi indutum serica chlamyde, auro intexta, quam macularet inter pigmentarios, coquos & stabularios: non aliter isti stulti sapientes Deum fingunt tam abiectum, vt illum dedeceat suis creaturis adesse & vniri: homines ea dedecent, quia nostra corpora & vestes possunt sordibus opplei, & deponere splendorem; purum autem Dei spiritum nihil maculat: sed ab eius omnipotentia manant, quæcumq; geruntur in orbe vtroque. Quòd si exemplum esset è re, probaret, quòd Aristotel. voluit Deum minutula non curare: dedecet enim regem Persarum disquirere quantum piperis mittatur in ollam, taxare crocum, & allia numerare. Quia igitur homines non possunt omnibus per se prouidere, minuta reijciunt in seruos, ne à grauioribus auellantur: quòd si omnibus possent animum intendere, essent multò prouidentiores. Deum autem nihil occupant creata: sic dedecet aliquas creaturas aliarum vnio, quia illis commaculantur, Deum autem nihil commaculat.

SECTIO VI.

Aliud argumentum difficilius.

§. 18. Tertium argumentum est multò difficilius, quia crudelem immanitatem præ se ferre videtur, vt Deus pro hominum salute voluerit Christum morti tradere. Cùm enim Christus vt homo fuerit innocentissimus, infinitè sanctus, & alienissimus ad deserendam vel leuissimè voluntatem Dei; cur esset obiturus mortem tam acerbam, plenissimam doloris & ignominiæ, idque pro hominibus flagitiosis? Confirmatur, si rex filium charissimum exponeret morti crudelissimę, ne flagitiosum mancipium in patibulum ageretur; esset dignus æterna ignominia, quia vnigenitum heredem pro seruo commutauit, insontem pro flagitioso. Quod argumentum tam malè vexauit S. Anselmum, vt censuerit Christo non potuisse imponi præceptum mortis.

§. 19. Respondetur Primùm, vitari suspicionem crudelitatis, quia Deus non coëgit Christum inuitum ad mortem: sed eam Christum sponte elegisse, in hominum salutem. quod non est alienum etiam ab hominibus: si enim quis se alicuius vadem constituat, spoliatur bonis, quando is cuius est vas, non est soluendo. Item, nullus potest triremibus agendis pro alio inuitus subrogari: at sponte potest. Ita Christus sponte, vltrò, proprio marte se obtulit pro nobis: vnde quòd ipse solueret pro his quorum vadimonium suscepit, non fuit crudele; quia nec Deus voluit carere satisfactione iusta, & Christus eam voluit offerre. Quod affertur de rege, in parte est simile: Christus enim non est mortuus ne vllus homo moreretur, sed ne periret æternùm vniuersum genus hominum. Potuit rex heredem exponere morti, ne integrum regnum periret; quia priuatum bonum temporale est posterendum communi; multò meliùs potuit Deus acceptare mortem Christi pro hominum æterna salute.

§. 20. Vt autem de his constet apertiùs, considera Primùm, ex parte Dei quid intersit: Deus erat in contemptu apud homines, ab omnibus multis iniurijs lacesseretur quotidie, nisi ob Christi merita placatus homines ad se reuocaret. Ex Christi morte deriuata est in nos cognitio Dei, cultus, amor & regnum perillustre. Ex parte nostra interest æterna salus, libertas ex dæmonum tyrannide, emancipatio è cruciatibus æternis, doctrina vitæ Christianæ. ex parte Christi interest ostensio sui in Deum amoris: quia elegit acerbissimam mortem subire, ne videret eius iniurias. interest significatio beneuolentiæ in nos: maluit enim tot cruciatibus exponi, quàm nos miserrimè cruciari videre, interest ab omnibus recognosci principem pacis, & patrem futuri sæculi. ob quæ Deus non solùm potuit acceptare, sed etiam imperare triduanam mortem: eius enim labores fuere breuissimi: vita erat cum multa gloria recuperanda, effectus erant æternùm perennaturi, cur ea non admitterentur à Deo?

SECTIO VII.

Vltimum argumentum.

§. 21. Vltimum argumentum est, quia stultitiæ vertendum est exponere morti vitam pluris faciendam, quàm omnes homines, vt illi salutem obtineant, quia media ad obtinendum finem non sunt facienda pluris ipso fine. Hîc considera finem Incarnationis non esse solam hominũ salutem, sed gloriam Dei, ad quam gloriam prudentissimè refertur Incarnatio: simul autem cum illo fine coniungere alium minùs nobilem, non est absurdum: tum quia finis adæquatus intenditur prudentissimè per illud medium: nec opus est, vt quælibet pars finis sit præstantior quàm medium. si enim rex vrbem det pro redimendo filio simul & seruo, non est imprudentiæ vertendum, quia filij libertas prudenter emitur vrbe, & quasi obuiter emitur seruus; ita obuiter cum gloria Dei emit Deus Incarnatione infinita hominum millia.

§. 22. Secundò, omnia quæ Deus referre potuit in hominum salutem, sunt minoris æstimanda mortalium immortalitate. Ponamus substantiam Incarnationis factam absolutè ob solam Dei gloriam, & in honorem Christi homines prædestinatos: quæ quidem rectè potuerunt contingere: tunc autem creaturæ essent propter Christum, Christus autem non propter creaturas. Deinde mors Christi sit propter nostram salutem, in quo nullum est absurdum; quia morte non perit, nisi vnio inter corpus & animam: quæ vnio non est tam bona, quàm hominum salus: nec perit aliqua vnio hypostatica, nec item Christus erat perpetuò cariturus vita, sed ad illam reuocandus triduo. In his quæ potuit esse ratio aliena à maiestate Dei? S. Thom. q. 1. art. 2.

§. 23. Tandem Deus pro suo arbitratu potest creaturas nobiliores facere, & destruere propter ignobiliores: quia cùm in eius potestate sit omnes facere, & destruere, potest etiam ad aliquas faciendas & destruendas moueri propter alias. Hoc enim pertinet ad supremum dominium Dei, & independentiam à creaturis. dominium est facultas eas faciendi & destruendi solo suo arbitratu: independentia autem est ratio ob quam Deus & est, & tam bene est, referendo inuicem creaturas, ac non referendo. Non disputo nunc vtrùm sola humanitas sit dicenda referri ad creaturas. an etiam Christus? Est enim quæstio, vtrùm Christus ratione humanitatis possit referri? Negant aliqui, quia Christus dicit suppositum in recto, qui est Deus: Deus autem non habet pro fine creaturas. Affirmant aliqui, quia Deus non per se, sed per denominationem ab humanitate dicitur referri: sicut mori, & esse obediens: quacumque autem ratione loquendum sit, vera est hæc doctrina.

DISPVTATIO VII.

Vtrùm Deus sit iam factus homo?

SECTIO I. *Quid hîc ponendum?*
SECTIO II. *Vaticinium Danielis.*
SECTIO III. *Christum venisse, & occisum esse, probatur ex vrbis excidio.*
SECTIO IV. *Quis fuerit Christus à Daniele prædictus?*
SECTIO V. *Hebdomades qua ratione sint accipiendæ?*
SECTIO VI. *A quo anno incipiendæ sint hebdomadæ?*

§. 1. PROBATA possibilitate & congruentiâ Incarnationis, superest controuersia de facto: quæ dirimi non potest, nisi auctoritate Scripturarum. Cùm enim Deus factus homo non possit experimento cognosci, standum est soli auctoritati ipsiusmet Dei.

SECTIO I.

Quid hîc ponendum?

§. 2. Volum. 2. disp. 21. fusè probaui, veritatem mysteriorum fidei tam euidenter esse credibilem, vt nullus possit nisi imprudentissimè, & cum grauissimo peccato, dissentire: cùm autem christianismus vniuersus nitatur mysterio Incarnationis iam peractæ, concluditur euidentia morali Deum factum esse hominem.

§. 3. Ibidem ostendi, Deum hominem appellatum esse Iesum Christum, qui verus est Deus, & homo verus: Deus quidem, quia est persona diuina, constituta ratione nostra ex filiatione & natura diuina: homo autem, quia illa persona vnita est humanitati, ab eaque dicitur homo, & est. Hanc veritatem ostendi auctoritate noui testamenti; quam confirmaui latè ea disp. 21. sect. 1. Id Secundò, probaui auctoritate ipsius Christi, quam fusè confirmo eâdem disp. 21. sect. 2.

§. 4. Iesum Christum fuisse regem Iudæorum, eiusque mortem prædictam à Daniele, & illud vaticinium in nullum alium regem Iudæorum quadrare, ostendi illa disput. 21. sect. 3. à §. 69. ad 75. & sect. 7. à §. 154. ad 170. Item ostendi §. 68. Hierosolymam euersam à Deo irato Iudæis propter Christicidium: perlege eam disputationem, quæ tota est referta his argumentis.

§. 5. Tandem expletum esse tempus, quo Christus erat venturus, ostendi illa disp. 21. tum §. 71. tum à §. 154. ex testimonio Danielis quod vtroque loco explicui: tum testimonio Patriarchæ Iacob de venturo Christo declinante regno Iudaico ad alienos. quæ recognosces ibi à §. 157. Quæ opinio altè insedit menti Iudæorum, & perrebuerat Orien-

§ Thom. q.1.art.1.

Oriente toto. quod confirmaui testimonio Corn. Taciti, Suet. Tranquilli, & Fl.Iosephi, ea disp.21.à §.165.ad 167.

§.6. Nihil nobis superfuit explanandum de testimonio Iacob, quia ipse prædixit non auferendum sceptrum de Iuda, donec veniret qui mittendus erat, qui erat exspectatio gentium. Siue igitur accipias regnum Iudæ pro tribu Iuda, quæ potitura erat sceptro ad Christi aduentum, quæ partim virili propagine in regibus eo fuit potita, partim per femineam propaginem in ducibus Machabæis vsque ad Hyrcanum, Antigonum, & Aristobolum: siue sceptrum Iudæ accipias gentem Iudaicam, quæ virili propagine regnauit vsque ad vltimum Machabæum: siue Iudam intelligas ipsam regionem ac terram Iuda, quæ eligebat principes, & ea ratione regnabat; certum est his tribus modis defecisse regnum à Iuda tempore Herodis primi: qui nec fuit ex tribu Dauid, nec ex genere Iudaico; sed ex patre Antipatro Idumæo, & matre Gentili, vt ex Iosepho ostendi ea disp.21. §.161. nec fuit electus suffragijs populi Iudaici: sed auctoritate senatus populiq; Romani, id procurante M.Antonio.

§.7. De vaticinio Danielis superfuit probanda chronologia, ad ostendendum elapsum esse tempus mortis Christi prædictum à Daniele. Nunc igitur vestigemus chronologiã, nequid prætereamus, quo firmiora iaciantur nostrę salutis fundamenta.

SECTIO II.

Vaticinium Danielis.

§.8. Daniel cap.9.v.21. ait à Gabriele facta sibi verba, quæ ipse refert à v.24. ad finem capitis. Sunt autem hæc: *Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuum, & super vrbem sanctam tuam, vt consummetur præuaricatio, & finẽ accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum. Scito ergo, & animaduerte: Ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Ierusalem, vsque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt: & rursum ædificabitur platea, & muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus: & non erit eius populus qui eum negaturus est. Et ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium, & erit in templo abominatio desolationis: & vsque ad consummationem & finem perseuerabit desolatio.*

SECTIO III.

Christum venisse & occisum esse, probatur ex vrbis excidio.

§.9. Oculis cernimus excidium vrbis, templi desolationem, & rerum omnium apud Iudæos illustrium vastitatem. De hac prophetia Danielis possumus dicere, quod S. August. de multis, eas esse luce clariores. Daniel prædixit, *Ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.* Tria contigere Iudæis bello Romano, quæ non discrepant à verbis Danielis. Primùm, populus Romanus misit exercitum: qui vocatur *populus* à Daniele, vel propter multitudinem ingentem, vel quia erat pars populi Romani, & ab eo missa per Imperatorem: huius exercitus dux fuit Vespasianus, quo è Iudæa abscedente ad capessendum Romanum Imperium, Titus eius filius præfuit exercitui Romano & bello Iudaico. Titus ergo cum suo populo dissipauit templum & ciuitatem: & eius finis fuit vastitas. Hæc latè probaui ex Iosepho vol.2.disp.21.à §.57.

§.10. Secundò, prædixit Daniel, post finem belli futuram desolationem stataram, id est, fixam & perpetuam: ipse enim Daniel dixit perseueraturam desolationem vsque in finem. quod oculis cernitur, quia templum nulla opera potuit ædificari, quamuis id conati sint aliqui principes infideles; & pro regia illa vrbe ædificata est alia noua exigua, sed extra totum ambitum pristinæ Hierosolymæ: & quamuis illa vrbs fuit ædificata, tamen nec regnum est restitutum, nec leges pristinæ, nec Iudæi illam vrbem tenent. Tertiò, deficit iam sacrificium & hostia. Constat ergo contigisse Hierosolymis ea omnia quæ Daniel prædixit euentura post abnegatum & occisum Christũ. Hæc autem omnia pœnas fuisse Christicidij, probaui vol.2.disp.21.§.70.

§.11. Vnde concludo, Christum à Daniele prædictum venisse, esseque abnegatum à Iudæis, & occisum. Primùm, quia hæc tria Iudæorum damna erant futura post Christum abnegatum & occisum: tum etiam, quia fuerunt supplicia illata à Deo propter occisum Christum. Cùm ergo videamus supplicia sceleris commissi, non dubium quin scelus iam sit perpetratum: cùm autem scelus fuerit Christicidium, rectè colligitur iam esse Christum occisum: cùm verò Christus occidendus esset post hebdomades septuaginta, non dubium quin iam hæ fuerint expletæ.

SECTIO IV.

Quis fuerit Christus à Daniele prædictus?

§.12. Iudæi vt cæcis oculis legunt Scripturas, ita illis tenebras offundunt ad obscuranda mysteria Christi. Aliqui existimarunt hunc Christum à Daniele prædictum fuisse Agrippam iuniorem filium eius Herodis Agrippæ, quem fulmen percussit Cæsareæ ob elatum per superbiam animum. Hunc dicunt turpiter à Iudæis eiectum Hierosolymis quòd Iudæis persuaderet ne rebellarent in Romanos. Quantum errent Iudæi in hoc Agrippa, probari potest Primùm, ex chronologia: si enim supputes hebdomades septuaginta ab anno 20. Artaxerxis Longimani, quæ est vltima apud omnes supputatio; apertè deprehenditur dilapsas hebdomades plus quàm septuaginta sex: quia hic Agrippa obijt anno Christi 78. Christus autem anno 33. aut 34. interijciuntur autem anni circiter 44. qui non capiuntur in 70. hebdomadibus Danielis. Hoc tamen argumentũ declinare possunt Iudæi, quia aliqui Christiani ita supputant hebdomadas, vt aliqua ratione porrigi possint ad annum Christi septuagesimum octauum. Alia igitur argumẽta adducẽda sunt, quę fugere non possint Iudæi.

§.13. Omnium optimum est, Agrippam iuniorem nec à Iudæis fuisse occisum, nec vi vlla peremptum. Etenim post excidium Hierosolymitanum Romam ille petijt, vbi exceptus fuit amicè, quia ab illis semper fuit adiutus consilio, pecunia & milite.

Hæc

Hæc comperies apud Iosephum lib.2.c.17. & lib.5. de Bello c.6. Hunc autem Agrippam regno auctum fuisse à Romanis, eruditè probat P.Benedictus Pererius in eum locum, & P.Gordonus in Chronologia anno 46. Igitur cùm Agrippa nec fuerit occisus à Iudæis, & fuerit mortuus multò post vrbem euersam, non potuit excidium contingere ad vlciscendam eius necem.

§.14. Præterea nec à Iudæis fuit hic Agrippa negatus. Quamuis enim tumultuante iam populo, & ad arma irruente, Agrippa se immiscuit multitudini concionabundus ne discederent à Romanis, fuit indecorè abiectus, quia ad eius voces Iudæi obturauerant aures gossipio; tamen eum non negauerunt: aliud enim est, non acquiescere alicuius regis consilio; aliud, eum negare: negatur enim aut nece, aut rebellione. quin potiùs Agrippa cùm auctus regno Roma redisset, Alexandriæ fuit ab Alexandrinis illusus. quam iniuriam acerbissimè tulêre Iudæi, vt constat ex Philone in Flaccum.

§.15. Alij Iudæi censent hunc Christum fuisse Hyrcanum summum sacerdotem, & vltimum regem Dauidicum: impugnantur tamen, quia chronologia non quadrat in Hyrcanum occisum multò ante septuagesimam hebdomadam. Multò autem actius argumentum est, quòd hunc Christum non occiderunt Iudęi; sed Herodes Magnus; qui fuit infanticida. Hyrcanum verò potiùs amauerunt Iudæi, quem in Iudæos regnare ipsi ardenter optauerunt: ob quod occisus fuit ab Herode. quæ constant ex Iosepho lib.15. Antiq.cap.2. & 9. Cumque Iudæi nec negauerint, nec occiderint Hyrcanum, non potuerunt plecti propter illius necem aut abnegationem, nec Hyrcanus erat iam rex: quia regno cesserat Aristobolo fratri, vt constat ex Iosepho lib.1.de Bello cap.4.

§.15. Nec hic Christus fuit Aristobolus frater Mariamnes coniugis ipsius Herodis: quem Aristobolum Herodes occidit, ne ad eum Iudæi deficerent: vnde non potuerunt Iudæi puniri propter necem huius Aristoboli, qui occisus fuit non ab ipsis, sed propter ipsos. Quia cùm esset ex stirpe Dauidica, timebantur ne illi deferrent regnum. Supersunt Antigonus filius Aristoboli, & Aristobolus rex: at verò Antigonus fuit capite plexus à M.Antonio amicissimo Herodis, ne in illum conspiraret: Aristobolus autem occisus fuit à Cn. Pompeio, quia Aristobolus iure regni sæpè solicitarat Iudæos: propter quem illi sæpiùs rebellarunt, non solùm contra Romanos, sed etiam contra Hyrcanum. De nece Aristoboli regis vide Iosephum li.14. Antiqu. cap.15. & lib.1. de Bello c.7. De nece autẽ Aristoboli adolescentis lege eumdem Iosephum l.15. Antiqu. c.2. De nece autem Antigoni res est certa apud Iosephum, & alios historicos.

§.16. Tandem, quæ Daniel prædixit de Christo occidendo, non quadrant in hos principes. nullus enim illorum fuit Sanctus Sanctorum: fuerunt enim homines multis vitijs contaminati: Sanctus autem Sanctorum est non solùm in se sanctus, sed sanctissimus inter omnes, Sanctorumque dux. Item ait Daniel Christum occidendum talem esse, vt post necem iam non sit futurus populus eius qui eum occidit. Quod apertè significat, Christum illum regnaturũ post necem, & Iudæos non esse futuros in eius populo. Hoc patet. quia post mortem nisi iterum mortuus resurgat, nullus regnat in hunc mundum, quia omnia commercia humana cessant cum mortuis. Cùm ergo Aristobolus, Hyrcanus, Antigonus, & alij, sint inter mortuos; non possunt regnare, & ab illorum regno excludi Iudæi. Ergo Christus Danielis quęrendus est, qui regnet in hunc mundum post necem illatam à Iudæis, & ad cuius regnum Iudæi non pertineant. His de rebus egi volum. 2.disp.21.à §.68. S.Thom. q.1.art.2.

§.17. Nos verò proferimus Christum à Daniele prædictum, qui sit Sanctus Sanctorum, qui post necem illatam à Iudæis regnet, ex cuius populo exclusi sint Iudæi, à quo finem acceperit peccatum, qui fuerit rex Iudæorum ab illis negatus & occisus; in cuius necem incidunt septuaginta hebdomades à prædictione prophetica. Hũc dicimus esse Iesum Christum Nazarenum, filium Marię, ex tribu Iuda, de domo Dauid, à quo dicimur *Christiani.* Hunc fuisse regem Iudæorum ipse sæpiùs dixit ipsi iudici Pilato: qui tam altè sibi persuasit Christum esse regem Iudæorum, vt eum ita sæpiùs compellauerit. *Ecce rex vester. Regem vestrum crucifigam? Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? quid enim mali fecit?* Id contestatus est latro: *Memento mei Domine cùm veneris in regnum tuum.* Idem confessi sunt Magi quærentes Hierosolymis vbi esset natus Rex Iudæorum? idque quia totus Oriens erat plenus hoc vaticinio, vt ex Iosepho, Tacito & Tranquillo ostendi vol.2.disp.21.§.41.& 42. Tandem ipse Pilatus moriturum iam Christum scripsit *regem Iudæorum.* Cùm autem Iudæi contenderent ne scriberetur, *Rex Iudæorum*: sed eum se finxisse regem, noluit Pilatus acquiescere; sed ostendere Christum verè fuisse regem Iudæorum. Timuit Pilatus suggillationem populi, *Omnis qui se regem facit, Cæsari contradicit*: vt autem Cæsarem soluere metu competitoris in regno, eum occidit, quem censuit verum regem, ne à Cæsare puniretur propter vitam illi condonatam: mortuo autem iam æmulo regni, non erat cur Pilatus Cæsaris iram timeret. & metu ipse solutus publica syngrapha voluit esse testatum, Christum fuisse regem Iudæorum. Quam historiam minimè negant Iudæi, nec possunt, quia contigit Hierosolymis, & immediatè post euulgata fuit per totum orbem plenum Iudæis. dicunt tamen Pilatum fuisse deceptum: nobis satis est Pilatum in ea fuisse opinione.

§.17. Hunc regem negauerunt Iudæi non solùm illata nece, sed etiam verbis: cùm enim Pilatus perseueraret in asserendo Christum regem Iudæorum; illi responderũt, *Nolumus hunc regnare super nos.* Item: *Non habemus alium regem nisi Cæsarem. Omnis qui se regem facit, Cæsari contradicit.* Fuit igitur contentio inter Pilatum & Iudæos de regno Christi: illud affirmauit Pilatus, & negauere Iudæi: statuimus ergo Iesum Christum à Iudæis negatum atque necatum. quod de nullo alio rege Iudæorum possunt Iudæi ostendere.

§.18. De vnctione Christi potest esse controuersia inter nos & Iudæos: item & inter nos. Non videtur describi tempus quo Christus esset vngendus, sicut, nec quo nasciturus: tantùm enim significatur tempus quo Christus in dimidio hebdomadis esset confirmaturus pactum, id est testamentum. Præcipua vnctio Christi fuit ipsa Incarnatio. Nomen Dei dicitur oleum effusum, quo quasi oleo vnguntur Sancti: nomen autem Dei accipitur pro persona Dei, siue pro ipso Deo qui vnione hypostatica

S.Thom. q.2.art.1.

tica totam perfudit humanitatem. *Propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Cùm autem Iudæi expectent regem qui sit filius Dei; quam aptiorem vnctionem illi accommodabunt meliùs quàm ipsam filiationem Dei per quam est rex, cùm sit hæres vniuersorum? Inter nostros non dubium quin illa fuerit vnctio, quam explicuit S. August. tom.3.lib.15.de Trinit.c.26. qui negauit, baptisma fuisse vnctionem Christi, & asseruit esse absurdissimum existimare Christũ iam trigenarium esse adhuc sine Spiritu sancto. Quod verum est: Photinus enim existimauit Christum multo tempore fuisse purum hominem; deinde assumptum à Verbo. Fuit igitur humanitas assumpta, & vncta diuinitate, cùm primùm *extitit*. Et quamuis Augustinus baptismo Christi aliud voluit significare, non propterea improbat hanc significationem. Quia verò illa vnctio fuit inuisibilis, est exigenda alia externa qua hæc significetur. Aliqui senserunt esse illam Magdalenæ, qua effudit alabastrum super caput Christi recumbentis. Verumtamen Christus eam vnctionem non adscripsit regno, sed sepulturæ. *Ad sepeliendum me fecit.* Alij vnctionem dicunt esse sanguinem, quo eius corpus fuit purpuratum. Imò & chlamydem illam coccineam, quam per ludibrium milites imposuere Christo, censent fuisse insignia & paludamentum regium S. Athanasius, & alij Doctores. Non dubito Christum abripuisse ea insignia regni ab inimicis; dubito tamen vtrùm illa sit vnctio à Daniele prædicta: fuit enim hæc vnctio ex institutione vngentis directa ad significandum Christi regnum. Hanc existimo fuisse rum adorationem Magorum, per quam Christus fuit propositus orbi rex Iudæorum: *Vbi est qui natus est rex Iudæorum? venimus cum muneribus adorare eum.* Quem existimo myrrha inunctum à regibus tribus, sicut Pontifices inunguntur à tribus alijs Pontificibus. Partim existimo eam vnctionem fuisse baptismum Ioannis, quando Spiritus sanctus specie columbæ visus est super aquas. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.* Hæc vnctio significauit diuinitatem Christi, & virtutem remittendi peccata. vox autem id significauit expressiùs: *Hic est filius meus dilectus: ipsum audite.* quæ declarat filiationem naturalem Christi, & eum constitui regem atque doctorem, cuius præcepta & documenta sunt à nobis audienda. ob quod Ioannes dixit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Video lotionem illam non fuisse vnctionem consuetam Iudæis per oleum aut vnguenta. Respondeo, illam non fuisse Christo necessariam, quia Christus ipso Deo vt vnguento erat perfusus; quam vnctionem volumus significari hac externa lotione. Hanc expositionem scriptam legi cum voluptate in Optato Mileuitano lib.5. contra Parmenianum sub initium, his verbis: *Sed quia Filius à Patre, Deus à Deo erat vngendus, secũdùm quod Filius petijt, & Spiritus promissa nuntiauit, cõpleuit Pater in Iordane. Quò cùm venisset Filius Dei Saluator noster, à Ioanne ostensus est his verbis: Ecce Agnus Dei, hic est qui tollit peccata mundi. Descendit in aquam, non quia erat quod in eo mundaretur; sed venturum oleum aqua debuit antecedere, ad ministeria initianda, & ordinanda, & implenda baptismatis: totus cùm in Ioannis manibus haberetur, secutus est ordo ministerij, & compleuit Pater quod rogauerat Filius, & quod nuntiauerat Spiritus sanctus. Apertum est cælum, Deo Patre vngente, spiritale oleum statim in imagine columbæ descendit, & insedit capiti eius, & perfudit eum, & digesta est vnctio: vnde cœpit dici Christus, quãdo vnctus est à Deo Patre. cui ne manus imposita defuisse videretur, vox audita est Dei, de nube dicentis: Hic est filius meus de quo bene sensi; ipsum audite. Hoc est igitur quod lectum est, Oleum peccatoris non inungat caput meum.* Cætera quæ dicuntur de Christo, quia in eo impleta est omnis prophetia; item eius virtute finem accepit peccatum: hostia autem, sacrificia, & tota lex vetus Christi sanguine fuere sepulta.

SECTIO V.

Hebdomades qua ratione sint accipiendæ?

§.19. HEbdomas apud Græcos sonat, quod apud Latinos *septimana*, apud nostrates *semana*: significat autem numerum septenarium. quamuis nos septimanam, seu *semanam*, iam accipimus pro septem diebus quos continent septem Solis conuersiones viginti quatuor horarum, quas supputamus à die Dominica, siue Solis, ad sabbatum, siue Saturni diem: quos dies Ethnici supputabant per astra, Christiani verò appellant *ferias*: diem Lunæ vocamus Feriam secundam, &c.

§.20. Hebræi hebdomadas accipiebant pro septimanis iam dierum, iam annorum: erat igitur hebdomada septem dies, aut septem anni. In nullo alio sensu accipiuntur hebdomadæ in tota Scriptura. Dierum hebdomades significantur Leuit.23.15. *Numerabitis ergo ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, vsq; ad alteram diem expletionis hebdomadæ septimæ, id est quinquaginta dies.* Daniel.10.2. *In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarũ diebus.* Festum item hebdomadarum dicitur 2. Machab.12.31. *Septimanarum solemnitas*: apud nostrates *solemnidad de las semanas*. Annorũ verò hebdomades significantur Leuit.25.8. *Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorũ, id est septies septem.* quæ simul faciunt annos 49.

§.21. Præter hæc vbicumq; incurrit de hebdomadibus sermo, numquam est nisi dierum aut annorum. Gen.cap.29.v.27.& 28. Exodi.c.34.v.22. Leuit.c.12.v.5.& c.23. vers.15.& 16.& cap.25.v.8. Num.c.28.v.26. Deut.cap.16.v.9.10.& 16.lib.2. Paralip.c.8.v.13.& c.23.v.8. lib.4.Esdræ c.6.v.35. Tobiæ cap.8.v.23. Nec ab antiquioribus Hebræis est alia hebdomadarum significatio.

§.22. Testimoniũ Danielis de septuaginta hebdomadibus accipiendum est in alteruta ex his significationibus; alioquin obscurissima esset prophetia & inanis, quia describeretur Hebræis tempus ignotum Hebræis. Voluit autem Deus digito monstrare Christum, vt non solùm à Daniele, sed à toto populo expectaretur. Quod patet ex rei magnitudine reuelatæ Danieli, ex circumstantia Prophetæ solliciti de populi libertate, ex diligentia Gabrielis in explicandis & euoluendis adiunctis aut circumstantiis, quibus quasi palparetur Christus, quæ omnia essent ab hoc scopo per quam errantia, si temporis circumstantia esset ignota. Igitur 70. hebdomades supputandæ sunt per annos quadringentos & nonaginta, vel per dies totidem: septuaginta enim hebdomades complent eos annos aut dies, nec plures, nec pauciores. Itaque post expletos 490. dies aut annos ab exitu sermonis, Christus erat negandus & occidendus à Iudæis. At non potuerunt accipi hebdomades dierum,

erum, quia tam breui interuallo vix potuit populus ædificare vrbem, munire, florere, & regno vti. Accipiendæ igitur sunt septuaginta hebdomades pro annis quadringentis & nonaginta.

§.23. Hinc facilè exsibilantur Iudæorum somnia quibus cæcè aberrant. Nonnulli hebdomades accipiunt nec pro diebus, nec pro annis; sed pro iubilæis: vt vna hebdomada contineat 7.iubilæos, id est, septies quinquaginta annos: iubilæus enim continebat annos 50. septem autem iubilæi sunt anni 350. quia continent septem quinquagenas annorum: septuaginta autem hebdomades amplectuntur annos 24500. Errant autem Rabbini, quia nec illa significatio audita est in Scripturis, nec apud Hebræos. Item quia vrbs iam est euersa, templum complanatum, defecit regnum, cessauit hostia & sacrificium: ergo non potuerunt expectari tot annorum milliaria. Confirmatur, quia prophetia Danielis est ferè eadem quæ Iacob: qui prædixit venturum Christum deficiente regno à Iuda: defecit autem, nascente Christo Domino: tunc enim erat apud Herodem Idumæum. Deinde omnino extinctum est obeunte Agrippa iuniore. Ergo non sunt expectandi anni tam multi: & quidem digna est commiseratione Iudæorum cæcitas, oculos non aperientium dum ipsis cernunt effectus prædictos à Daniele post expletas hebdomadas. Quòd si spectant restitutionem regni, vrbis reædificationem, & templi instaurationem; cur postea visis effectibus horum similibus, non somniabunt alij Rabbini ad corrigendas hebdomadas ad centenaria annorum? nec enim defuerunt, qui ita somniarent: constituunt enim in singulis hebdomadis septingentos annos, centenos pro diebus: septuaginta autem hebdomades 49000. Qui eodem iure sunt irridendi. Alij autem venient, qui accipient hebdomades millenarias, vt singulis diebus respondeant anni milleni.

§.24. Origenes censuit hebdomades esse decadum annorum: ita vt singulis diebus respondeant anni decem; singulis autem hebdomadis anni septuagenteni: septuaginta autem hebdomades conficiunt annos 4900. Hæc sententia minùs errat; quia supputat annos ab exordio mundi ad excidium Ierusalem, quod incidit in annum 4900. ex Origene: in dimidio autẽ hebdomadæ vltimæ vnctus est Sanctus Sanctorum in baptismo, & mortuus anno 33. cum dimidio. Itaque Origenes iam constituit hebdomadas completas, & impletam prophetiam Danielis. Impugnatur autem Primùm eadem ratione, qua Rabbini; quia insuetum est apud Hebræos accipere hebdomades pro decadibus annorum: nec enim extrahenda sunt verba à sensu litterali & consueto. Secundò, quia Gabriel voluit hebdomades supputari à die quo exiit sermo de instauranda Ierusalem: hic autem sermo exijt post verba Gabrielis, & non à mundi natalitio: tunc enim quis promulgauit edictum de Ierusalem instauranda? Tertiò, quia chronologia Origenis diffidet ab omnibus alijs, tam Hebraica, quàm Ethnica atque Christiana, vt eruditione solita probat P. Pererius in Danielem in 2. parte disput. de septem hebdomadis, versu *Quarta opinio*. Quem sequuntur plerique diligentissimi chronologiæ supputatores. vide item Bellarm. constituentem annos mundi 3984.

§.25. Eusebius bipartitus est supputationem hebdomadarũ: in prima parte constituit 69. hebdomadas, quas censet esse annorum; in secũda constituit septuagesimam hebdomadam, quam supputat per decades annorũ: ita vt in eius medietate mortuus sit Christus, in fine autem vrbs euersa. Fundamentum est, quia non potest aliter chronologia componi. Impugnatur Primùm, quia hebdomades decadum sunt Hebræis inauditæ. Secundò, quia esset sermo valdè ambiguus accipere hebdomades ferè omnes per annos, vltimam autẽ per decades annorũ: sic enim Rabbini somniabunt, accipiendam esse vltimã per iubilęos, vel per centenos annos, vel per millenos. Standum est ergo phrasi consuetæ, & texenda chronologia studio diligẽti.

S.Thom. q.1.art.1.

SECTIO VI.

A quo anno incipiendæ sint hebdomadæ?

§.26. CErtum videtur, hebdomadas incipiendas esse post euersam Ierusalem à Babylonio, & Iudæos captos, & Babylone detentos. Quia Daniel orationibus vrgebat populi libertatem, vrbis & templi instaurationem; credibile autem est ab eodem etiam apud Deum vrgeri aduentum Christi Domini, qui libertatem populi à peccatis assereret: Gabriel autem illi omnia prædixit, libertatem populi, vrbis & templi reædificationem, aduentum Christi, & mortem peccati. Videamus ergo post captiuitatem, quo anno exierint edicta regia de instauranda Ierusalem, quia ab aliquo ex illis hebdomadæ sunt ordiendæ.

§.27. Primùm, Cyrus Persa anno 1. quo simul cum Dario regnare cœpit, Babylone promulgauit edictum de soluenda captiuitate Iudaica, de reædificanda vrbe & templo. constant hæc Esdræ 1.1. his verbis: *In anno primo Cyri regis Persarum, vt compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ, suscitauit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno suo etiam per scripturam, dicens,* &c. Difficultas, vtrùm hoc edictum sit prædictum à Daniele? quia edictum non fuit de reædificanda vrbe, sed templo, vt constat ex eodem cap.1.v.2. *Et ipse præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa.* Item: *Ascendat in Ierusalẽ, quæ est in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei.* De ædificanda igitur vrbe non fuit edictum: constatque ex c.3. operam nauatam ædificando templo, non vrbi.

§.28. Hæc autem obiectio non videtur magni momenti. Primùm, quia rex non voluit extrui templum solum, sed cum vrbe commoda sacerdotibus templique ministris qui erant permulti. quod prædixit Isaias cap.44. *Qui dico Cyro, Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ierusalem, Aedificaberis: & templo meo, Plantaberis.* & c.45. *Ego suscitaui eum ad iustitiam, & omnes vias eius dirigam: ipse ædificabit ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet.* Hæc ergo, quæ prædicta fuerunt ab Isaia, completa sunt primo Cyri anno: quæ non sunt accipienda de incompto vrbis ædificio, cum aliquibus parietibus ad propulsandas temporis, bestiarum & latronum iniurias; sed de ædificio perfecto. Vt igitur Isaias dixit templo, *plantaberis*; dixit Hierosolymis, *ædificaberis*. quo verbo vsus est Daniel c.9.25. *Vt iterum ædificetur Ierusalem.* Hæc autem iterata ædificatio supponit primam à primo Hierosolymarum fundatore. Et quidẽ constat 1. Esdræ 4.12. hostes Iudæorum scripsisse regis

S.Thom. q.1.art.1. *Venerunt in Ierusalem ciuitatem rebellem & peßimam, quam ædificant extruentes muros eius, & parietes componentes.* Item v.22. prohibetur prouectio ædificiorum, quæ postea est permissa à Dario.

§.29. Multi graues auctores censent ab hoc anno supputandas hebdomades: S. Clemens Alex.1. Strom. Tertull. contra Iudæos c.8. Eusebius lib.8. Demonstrat.cap.2. Genebrard.2. Chronol. initio, P. Maldonatus in c.2. Ioan. n.20. P. Ioan. Mariana in Danielem, & alij graues auctores. Hoc edictũ impetrauerat Daniel à Dario, qui re ipsa & potestate erat rex, admisitque in regni societatem Cyrum auunculum, qui multis annis regnauerat in Persia. At ille erat annus primus, quo simul cum Dario Babylone regnauit.

§.30. *Si* chronologia consentiret, cætera facilè componerentur, at verò plures alij interijciuntur inter illum primum Cyri & mortem Christi: quia annus ille Cyri fuit primus olympiadis LV. teste Eusebio in Chronico, & lib.1. de Præparat. cap. vlt. quod eruditè probat ex chronographia & historijs Ethnicorum: qua de re disputat latè P. Pererius lib.11. in Daniel. q.2. à quo anno ad annum mortis Christi Domini interijciuntur anni fermè 600. hebdomades autem septuaginta non conficiunt nisi annos 490. Ob quod eam sententiam deserunt P. Pererius iam adductus, P. Gordonus periodo 7. P. Salianus tom.4. anno vlt. & Cardin. Bellarm. in Chronologia: qui cùm tam grauiter & eruditè, & cum incredibili diligentia rem tractauerint, non est cur huic sententiæ inhæreamus. Quamuis enim P. Mariana promittat se emendaturum Græcos errores de temporum supputatione, nescio tamen an id facilè assequatur.

§.31. Ergo edictum illud Cyri non est prædictum à Daniele: sed aliud expectatur egressurum post primum illum annum. Probo, tum quia de ædificanda vrbe Cyrus non fecit verbum, nec toto libro Esdræ dicitur ædificari nisi templum: hostes autem Iudæorum mentiti sunt arrepta occasione ex structura murorum templi, & fortè ex aliqua parte murorum vrbis inceptorum à Iudæis. Vrbs autem ædificata est accepta vrbe pro hominum congregatione, & domorum ædificio aliquo ad degendum: non verò de ædificio murorum, & munita structura vrbis.

§.32. Secundùm edictum est Darij Hystaspis, siue Darij secundi, cuius meminit Esdras lib.1. c. . Verùm illud edictum non fuit nisi de instaurand templo: de munienda autem muris vrbe non est verbum. Item ab illo 2. anno Darij ad obitum Christi interijciuntur plures quàm septuaginta hebdomades: interijciũtur enim septuaginta nouẽ.

§.33. Tertium edictum est ab Artaxerxe Longimano anno 7. sui regni, cuius mentio est in lib.1. Esdræ cap.7. à quo anno supputant hebdomadas multi Doctores celeberrimi. Quibus illud maximè fauet, quòd ab eo anno 7. Artaxerxis ad obitum Christi Domini interijciuntur septuaginta hebdomadæ amplexæ annos cõmunes mundo, id est solares, 490. Ita vt sine vi, sine intercalatione, aut emboliſmo numerentur anni à Daniele prædicti. Quod ingenuè fatentur etiam auctores, qui ab ea sententia discedunt: cuius meminit cum honore P. Salianus tom.5. anno 3596. à num.37. P. Pererius, & alij: quam adscribunt grauissimis Ecclesiæ Patribus, quamque secutus est P. Gaspar Sanchez in c.9. Danielis n.104. à quibus eam arripuere alij recentiores, tacito quidem furto, & falsò sibi arrogatâ sententiâ: quorum fundamentum est teres & minimè coacta annorum supputatio. Cùm enim hæc firma esse debeat & fixa, cætera sunt ad illam componenda. Ab ea tamen sententia discedo tum propter fundamenta P. Pererij sæpiùs adducti, & P. Saliani tom.5. anno 3609. n.5. & 6. tum etiam quia hoc tertium edictum nõ fuit de locandis mœnibus vrbis, & ea munienda: sed tantùm de templo. Prophetia Danielis non fuit de templo reædificando: sed de vrbe, vt iterum ædificetur Ierusalem. Itaque hæc tria edicta per se primò fuere de templo: de vrbe autem consequenter, vt erat necessarium ad commodam ministrorum habitationem: quod reges fecere timore Dei; muros autem non permisere timore Iudæorum. Et quidem cùm priora duo edicta fuerint omnino similia huic tertio, aut à primo exordiendæ sunt hebdomadæ, aut à nullo ex tribus. Quòd si annorum supputatio congruit tertio, cùm ea dissideat à primo & secundo, omnia tria redduntur suspecta.

§.34. Quartum edictum est eiusdem Artaxerxis Longimani lib.2. Esdræ c.2. vbi Nehemias describitur petens à rege atque regina facultatem ad ædificandam vrbem v.8. his verbis: *Vt tegere possim portas turris domus, & muros ciuitatis.* totoque hoc capite describitur edictum regium, & Iudæorum diligentia in extruendis muris. Ab hoc edicto supputant annos P. Pererius lib.12. in Danielem ad finem, P. Salianus tom.5. anno 3609. à n.1. P. Gordonus c.15. ad periodum septimam n.17. P. Alphonsus Salmeron, P. Suarez, & alij tam antiquiquàm recentes apud ipsos. Ratio est clara; quia hoc quartum edictum fuit per se primò de vrbe reædificanda: fuit enim de muris, turribus & portis, item de portis templi: denique de tota vrbe non solùm reædificanda, sed etiam munienda. cùm igitur hoc edictum sit signum notissimum, quod non quadrat in alia edicta; hinc supputandæ sunt hebdomadæ.

§.35. Superest autem difficultas, quia annus ille vigesimus Artaxerxis non potest esse initium, quia ab illo ad mortem Christi non capiuntur nisi anni 478. ad summum, desiderantur autem anni duodecim. Respõdeo annos illos 478. valere pro 490. lunaribus qui familiares erant Hebræis, qui per intercalationes eos æquabant solaribus. P. Pererius existimat solares fuisse 475. Christum autem esse mortuum tribus annis post hebdomades expletas. Magis tamen acquiesco P. Saliano supputanti 478. solares æquiualentes 490. lunaribus. Hos annos lunares non esse absurdos, indicat ipse tom.5. anno 3609. n.9. latiùs autem to.3. anno 2544. Herodes Agrippa obijt multis annis pòst, Aristobulus autẽ multis antè: ergo in neutrum quadrat hæc prophetia. In hunc scopum plura dixi vol.2. disp.21. à §.69. ad 75. & §.154. & 155. De prophetia autẽ Patriarchæ Iacob egi eodẽ vol. 2. disp 21. à §. 157. ad 170.

§.36. Igitur Christus est mortuus anno mundi 4086. Hebdomades autẽ cœptæ sunt anno mundi 3609. inter quos interijciuntur anni 478. Quod comperies apud P. Salianum tom.5. anno mundi 3609. & tom.6. anno mundi 4086. Hi autem anni sunt solares, mundoque communes, & valent pro 490. lunaribus communibus apud Hebræos. lege PP. Pererium & Gordonum sæpiùs adductos: in singulis reperies supputationes varias.

DISPV-

DISPVTATIO VIII.

Vtrùm actu naturali possit cognosci Incarnatio?

S. Thom. q.1.a.1.

SECTIO I. *Nonnulla monentur.*
SECTIO II. *Sententia Scoti.*
SECTIO III. *Alia argumenta.*
SECTIO IV. *Quæstio dirempta.*

SVBSECTIO I. *Tres primæ conclusiones.*
SVBSECTIO II. *Quarta conclusio.*
SVBSECTIO III. *Quinta conclusio.*

SECTIO I.

Nonnulla monentur.

§.1. POsse Incarnationem, & alia obiecta supernaturalia cognosci per scientiam supernaturalem, ostendi volumine 2. disp.25. sect.6. de quo sermo recidet in q.11. Actus naturalis triplex potest considerari. Primus, postquam ex reuelatione cognita sunt mysteria: de quibus iam reuelatis aliquid audimus. Sæpiùs ostendi, maximè disputans de Fide, posse actu naturali eiusmodi obiecta cognosci: tum quia hæreticus dissentiens hæreticè alicui articulo, non potest exercere actum supernaturalem circa alium, quem tamen credit fide humana, & actu naturali. item hæreticus negans mysteria supernaturalia, ea attingit actu naturali: vt ergo attingi possunt negatione, quid ni & affirmatione? Tandem quia per alienas species naturales potest intellectus moueri ad obiectum supernaturale: vt mouetur ad Deum in quo omnia sunt supernaturalia, saltem identicè.

§.2. Secunda cognitio potest considerari independenter à reuelatione quã mutuatur intellectus, vel immediatè ab ipso obiecto existente, vel ex causa ipsius obiecti. Tertia cognitio per discursum ex comparatione aliarum rerum.

§.3. Cognitio absolutè euidens est, quæ tam clarè repræsentat obiectum, vt intellectus nõ possit dissentiri: quia principia cognitionis determinant intellectum ad assensum saltem quoad speciem: euidentiã enim esse necessitatem intellectus ad assensum, ostendi volumine 2. à §. 2. ad 15. disp.25. Alia cognitio potest vocari euidens impropriè, quia licet principia non determinent intellectum ad affirmandam aut negandam connexionẽ prædicati cum subiecto, quia illam non repræsentat clarè: tamen probat apertè non probari oppositum euidenter. Exempli gratia, nec homo, nec angelus viribus naturæ cognoscunt hoc mysterium tam clarè, quin illud possint negare: at nullus cum illis ita argumentabitur, vt illis probet oppositum euidenter, quia omnibus argumentis possumus tam probabiliter respondere, vt intellectus necessariò iudicet non probari euidenter repugnantiam. P. Valentia disput.1. q.1. puncto 2. §. *Videtur autem,* eam cognitionem vocat euidentem secundùm quid.

SECTIO II.

Sententia Scoti.

§.4. SCotus in 4. dist.10. q.8. concl.2. ait Christi præsentiam in Eucharistia posse naturaliter cognosci ab angelo. Vocat ille naturaliter, non quòd angelus ita possit sola natura sine concursu aliarum causarum: sed quia omnes illæ causæ possunt congredi ex natura sua, & angelus illis naturaliter adiutus potest cognoscere illud obiectum. Idem affirmat de Incarnatione quã ex Scoto potest naturaliter cognoscere: ita censuit illa q.8. Posse ita cognosci fidem, spem & charitatem, dixit eadem qu. versu *Hoc etiam.* Quòd si angelo negatur ea cognitio, est ex speciali Dei prouidentia impedientis angelo eam cognitionem: nam ex natura sua posset angelus intueri Incarnationem iam existentem. Eam sententiam tuetur Faber in 4. disp 63.

§.5. Primum argumentum sumo ex §. *Contra hoc.* angelus naturaliter cognoscit absentiam panis, & suppositi naturalis: ergo naturaliter cognoscit præsentiam Christi & vnionẽ hypostaticam. Antecedens probat: quia præsentiam panis & suppositum naturale potest angelus naturaliter cognoscere, ergo & absentiam: quia oculis non solùm lucem sed & tenebras videmus. Prima consequentia probatur Primò, quia suppositum diuinum supplet vices creati, & propane subrogatur Christi corpus.

§.6. Hoc argumentum constat falso antecedenti, & mala consequentia. Ad probationem antecedentis concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad probationem Respondeo, oculis non videri tenebras, sed solam lucem & colorem: dicimus autem vulgò obscuritatem & tenebras videri, non quia videantur; vt enim silentium non auditur, ita nec videntur tenebræ: sed quæcumque euidenter cognoscimus, dicimur videre. ob quod dixit August. frequenter dici, *vide quid sonet, vide quid sapiat.* cùm nec sonus, nec sapor videri possint. Quia verò possunt apertè cognosci, dicuntur posse videri: tenebras igitur non videmus. At euidenti discursu illas colligimus existere suo more: quia quando oculis valemus, illisque apertis & medio expedito non videmus lucem, colligimus eam non existere, quia si existeret, videretur. Quia igitur tam cõtingentes sunt tenebræ quàm lux, tam naturale est cognoscere euidenter tenebras, quàm lucem: quia existentia vtriusque est naturalis, & tam naturaliter percipitur, vt sine miraculo non possint ignorari à potentia expedita, si cæteraadsint. At verò absentia panis ab accidentibus, & suppositi creati ab humanitate non est naturalis: non quòd in sua substantia sit supernaturalis: quia cùm sint priuatio entis naturalis, non potest in substantia esse supernaturalis, sed quia solis naturæ viribus humanitas non potest supposito priuari, nec accidentia pane. vnde ex eo quòd angelus non videat panem nec suppositum naturale, non propterea videt eorũ carentiam: id est, nõ potest clarè colli-

S. Thom. q. 1. a. 1.

colligere eam absentiam: quia illud potest contingere dupliciter, aut quia verè nec panis, nec suppositum existunt, aut quia, licet existant, Deus tamen impedit eorum cognitionem. Vtrumque enim exigit vires maiores, quàm naturales. Cùm igitur angelus existente pane & supposito possit per miraculum illorum cognitione priuari, non habet principium vnde posset euidenter colligere se ea priuari. Quia res non existunt potiùs, quàm quia Deus non vult vt ea videantur. Quo disparantur hæc obiecta à tenebris: quia quando non videtur lux à potentia expedita, est euidens lucem non existere. quod consequentia naturali inferimus. quando autem obiecta ita præsentia non videmus, rectè iudicamus illa non esse, nec opus est ad miraculum recurrere, nisi quando de illo constat aliunde. Propterea dixi esse consequentiam naturalem à negatione visionis ad negationem lucis: non tamen est consequentia metaphysica, quia existentem lucem possumus diuinitus non videre. Ex quibus concludo, angelum non videntem substantiam panis, aut suppositum creatum, colligere euidenter esse alterum è duobus miraculis, aut ea obiecta non existere, aut ea existentia non videri: quod autem contingat non potest euidenter cognoscere. hæc de falsitate antecedentis propositi §.5.

§.7. Nunc probo malam esse consequentiam: quia angelus videns clarè absentiam panis, nõ potest viribus naturæ colligere præsentiam Christi in Eucharistia. quia quod infertur præcisè est, ea accidentia conseruari per creationem strictam, non verò per eductionem ex subiecto: ad quam creationem per accidens est corpus Christi, quod in genere causæ physicæ non concurrit ad conseruationem accidentium. Nec item ex absentia humani suppositi potest angelus colligere vnionem hypostaticam cum Deo. Primùm, quia humanitas potest diuinitus conseruari absque supposito, vel saltem angelus de illo dubitabit. Secundò, quia poterit sibi persuadere humanitatem posse terminari supposito angelico. Tertiò, quia potest esse dubius vtrùm Verbum possit intrinsecè vniri humanitati. Tandem, quia sibi persuadebit Deum multa posse, quæ ipse angelus non potest assequi, quæque ipsi Deus occulit: ergo visâ negatione suppositi nõ colligitur euidenter vnio hypostatica.

§.8. Secundum argumentũ Scoti. Corpus Christi est per se cognoscibile priùs, quàm præsentia Eucharistiæ, & humanitas priùs quàm vnio hypostatica: ergo nec præsentia nec vnio impedient quo minùs cognoscantur humanitas & corpus. Probat antecedens. Quia illa aut sunt accidentia, aut modus substantiæ, quæ cognosci debent per substantiam. Consequentiam probat, quia quod posterius est in cognitione, non impedit cognitionem prioris. Respondeo, substantiam esse priùs cognoscibilem, quàm accidentia connaturalia: quia hæc per substantiam cognoscuntur à priori: at substantia non est priùs cognoscibilis, quàm accidentia supernaturalia, quia hæc non possunt cognosci per substantiam naturalem etiam comprehensam. Idem dico de vnione hypostatica. Vnde non potest deduci prioritas in cognoscendo substantiam: quia prioritas est dependentia in cognitione & causalitas in eâdem. Quando autem obiectum vnum non potest ducere in cognitionem alius, non est prius illo in cognosci. Fateor, cognita vnione hypostatica posse cognosci humanitatem, quia vnio dicit ad illam ordinem transscẽdentalem: at vnio non potest cognosci ex humanitate: quia humanitas ad illam nec dicit ordinem, nec vllam habet cum illa connexionem. Possunt quidem cognosci Christi corpus & humanitas, quin hæc cognitio impediatur vnione aut præsentia: at verò non propterea cognoscentur vnio & præsentia, quia hæc obiecta sunt in genere altiori: cognoscentur ergo Christi corpus, quod est in Eucharistia, materialiter; item & humanitas, quæ est vnita: non tamen formaliter Christi corpus vt est in Eucharistia, aut humanitas, vt vnita. Sicut tangitur materialiter corpus album; non tamen vt album: quia albedo non est obiectum tactus.

§.9. Hinc arguit Tertiò Scotus. Nec vnio hypostatica, nec Eucharistica præsentia excedunt naturalem cognoscibilitatem intellectus separati: ergo possunt ab illo cognosci naturaliter. Probat antecedens: quia intellectus separatus habet pro obiecto ens vt sic; ergo & omnes eius differentias. Hoc argumentum infringitur. Primùm ad hominem, quia Scotus cum sententia communiori constituit obiectum Metaphysicæ ens vt sic, non tamen omnes eius differentias in specie, quia Metaphysicus non contemplatur substantiam corpoream, nec obiecta aliarum facultatum. Infringitur Secundò, quia etiam angelus posset naturaliter videre Trinitatem, quæ est etiam differentia entis vt sic: hoc autem non caret absurdo, quia lumen gloriæ non esset necessarium. item, quia angelus esset impeccabilis natura sua, & Deus videretur illi quasi laqueum paraße in neganda visione beata, per quam non posset peccare. de quo alibi dissero.

§.10. Ad argumentum. Distinguo antecedens. Vnio hypostatica non excedit cognoscibilitatem confusam intellectus separati, concedo antecedens. non excedit cognoscibilitatem claram, nego antecedens. Ad probationẽ Respondeo, eus vt sic secundùm conceptum communem & differentias naturales esse obiectum adæquatum intellectus separati: sicut in communi sententia ens vt sic cum differentijs separatis à materia est obiectum Metaphysicæ: in illo conceptu entis vt sic includuntur confusè differentiæ supernaturales, quia omnis cognitio clara obiecti vniuersalis est cognitio confusa omnium inferiorũ, quando illa cognitio non terminatur nisi ad rationem communem. Item obiecta supernaturalia possunt terminare apprehensionem aliquam, item & iudicium aliquod confusum: non propterea possunt terminare cognitionem intuitiuam, vt ipse Scotus fatetur de intellectu in via, qui ex Scoto non potest intueri hæc mysteria, quæ aliqua ratione etiam in via potest attingere.

§.11. Contrà. Nullum ens supernaturale discriminatur natura sua à naturali: ergo omne ens est obiectum proportionatum intellectui separato. Consequentia est clara: in qua quidem Scotus minimè est reprehendendus, quia si supernaturalitas nullum constituit discrimẽ inter entia naturalia & supernaturalia; nullum etiam discrimen cõstituet in ratione obiecti: hoc enim nos accipimus ex intrinseco discrimine entis supernaturalis à naturali. Antecedens probat, quia supernaturalitas est denominatio extrinseca ab agente operante rem in substantia naturali infringendo naturæ vires: vt visus cæco restitutus, & mortuorum ab inferis euocatio.

§.12. Hæc difficultas non potest hîc ad viuum resecari: pono ex communi sententia Theologorum esse aliqua obiecta supernaturalia quoad substantiam; alia quoad modum tantùm: hæc cognosci possunt viribus naturæ, vt visus per miraculum restitutus, & vnio animæ cum cadauere: quia substantia horum obiectorum non est diuersa ab alijs obiectis naturalibus: quæ verò sunt supernaturalia quoad substantiam, non possunt solis naturæ viribus cognosci. Nec Scotus hac in parte à nobis esset alienus, si agnosceret eus supernaturale quoad substantiam. Itaque diffidium cum Scoto est in antecedente de supernaturalitate; non verò in consequentia de cognoscibilitate. Et quidem difficile est visionem beatam non esse supernaturalem quoad substantiam, & angelum cum concursu generali posse intueri Deum: & in vnione hypostatica nihil esse diuersum ab alijs vnionibus. Ad argumentum igitur, nego antecedens: quia sunt entia supernaturalia, quorum species impressæ sunt etiam supernaturales, quæ recipi non possunt nisi in potentiam obedientialem passiuam.

§.13. Dices cum Scoto, accidentia supernaturalia esse minùs bona quàm substantiam naturalem: sed hæc cognosci potest naturaliter: ergo & illa. Respondeo, argumentum esse malum: Primùm, quia oculi possunt videre lucem, quæ melior est calore: & tamen non vident calorem: ergo ex obiecto minùs bono non probatur illud posse videri à potentia vidente magis bonum. Secundò, quia dubium est vtrùm accidentia ordinis gratiæ sint perfectiora quàm substantia naturalis: quod de vnione hypostatica dubitatur iure potiori. Tertiò, quia cognoscibilitas pendet interdum non à perfectione obiecti, sed à conuenientia cum potentia. Obiectum autem supernaturale caret ea conuenientia cum potentia naturali, quia cognoscitur per speciem supernaturalem cui non est apta ex natura sua potentia naturalis.

SECTIO III.

Alia argumenta.

§.14. ALia difficiliora argumenta sunt diluenda. Ac primum, angelus comprehendit potentiam obedientialem passiuam humanitatis: ergo cognoscit naturaliter vnionem hypostaticam esse possibilem. Consequentia patet, quia comprehensa causa non potest ignorari effectus. Antecedens patet, quia potentia obedientialis non distinguitur ab entitate humanitatis.

§.15. Respondeo non posse comprehendi naturaliter potentiam obedientialẽ, neque actiuam, neque passiuam. quia non dicit transscendentalem ordinem ad effectum supernaturalem cum quo nullam habet connexionem naturalem in ratione potentiæ actiuæ aut passiuæ. Si enim repugnaret effectus supernaturalis, per locum intrinsecum ex ea solùm repugnantia non sequitur repugnare entitatem naturalem, quæ est potentia obedientialis, quæ ex conceptu suo non est causa etiam partialis effectuum supernaturalium: de quo differui volumine 1. disput. 8. Physic. à §. 182. ad 186. item de potentia obedientiali differui latiùs disp. 9. Physic. à §. 162. ad 211. de connexione rerũ naturalium cũ supernaturalibus egi disp. 19. de Deo primis sectionibus: de potentia item obedientiali intellectus ad visionem disp. 23. de Deo. Igitur vt ex perfecta cognitione causæ cognoscatur effectus, opus est vt causa virtute sua naturali possit in illum influere. Ad formam argumenti, nego antecedens. Ad probationem. Potentia obedientialis & entitas sunt idem, sed vt potentia obedientialis connotat supernaturales concursus, quos ex natura sua non petit, sed habet solam non repugnantiam per extrinsecam denominationem. S. Thom. q. 1. a. 1.

§.16. Argues Secundò, angelus & anima dum cognoscunt mysteria gratiæ actu supernaturali, exercent actus naturales circa ea obiecta: ita vt simul exerceantur cognitio naturalis & supernaturalis circa reuelationem Dei & mysterium Trinitatis: ergo angelus & animus possunt euidenter cognoscere omnia mysteria gratiæ. Probo consequentiam. quia illi actus naturales possunt comprehendi tum in angelo & animo, tum in ipsis: sed illis comprehensis non possunt ignorari obiecta: ergo hæc obiecta naturaliter possunt ab angelo cognosci. Minor probatur: quia comprehenso actu cognoscitur eius euidentia, certitudo & veritas: ex quibus cognoscitur necessariò obiectum.

§.17. Hoc argumentum est difficile. Præmitto illa duo genera cognitionum reperiri quando mysteria supernaturalia cognoscimus abstractiuè & obscurè: tunc enim de illis habemus duas species impressas, alteram naturalem, supernaturalem alteram: quia per auditum, & signa naturalia apprehendimus supernaturalia obiecta: vt autem illis vt oportet ad salutem assentiamur, indigemus gratia Dei parante nobis species supernaturales, habitum infusum, aut auxilium extrinsecum supernaturale. intellectus tunc est completus in actu primo proximo ad actum naturalem & supernaturalem circa obiecta supernaturalia. Quando verò obiecta supernaturalia cognoscuntur per species supernaturales claras, acceptas independenter à naturalibus signis, tunc circa ea non exercentur actus naturales: quia intellectus caret speciebus impressis naturalibus. Vnde deduces nullas esse cognitiones euidentes naturales circa ea obiecta.

§.18. Ad argumentum ex §.16. Dicet aliquis, posse naturaliter cognosci & euidenter naturales actus possibiles de obiectis supernaturalibus, quin ea obiecta cognoscantur euidenter esse possibilia: quia veritas est separabilis ab actu vero: ob quod, si hæc essent impossibilia, esset possibilis ille numero actus: qui propterea non potest euidenter ducere in cognitionem obiecti. Contrà, Deus locutione naturali quoad substantiam, potest alicui creaturæ loqui obiectum supernaturale; vt dæmoni Petrum esse in gratia. Quæ locutio, est transscendentalis ordo ad Deum vt loquentem: estque euidens, illam non posse esse falsam; quia Deus non potest mentiri, neque falsum loqui: ergo ex actu naturali quoad substantiam, potest cognosci euidenter obiectum supernaturale. Ad argumentum ergo Respondeo, nullam creaturam rationalem posse ab alia comprehendi natura-

S. Thom. q. 1. a. 1.

turaliter, & in actu, vt ostendi disputationibus de visione Dei: quia nullus actus naturalis potest clarè cognoscere seipsum in particulari, ob quod non potest clarè cognoscere alias cognitiones angelicas aut humanas versantes circa illum clarè. Vnde corruit totum argumentum. Neque actus illos naturales potest cognoscere clarè esse veros: quia cùm illorum veritas pendeat ab obiectis, perit vt Deus neget concursum ad illam penetrandam. Quod dixi etiam disputans de angelis, quando cognoscunt actus veros de obiectis liberè futuris. Quia illa proprietas actuum intellectus sequitur in cognoscibilitate naturam obiecti, quod ex natura sua petit latere potentiam relictam concursui naturali: ob quod petit etiam negationem concursus naturalis, ex quo euidenter cognoscantur.

§. 19. Obijcies: Deus potest loqui cum angelis & anima separata omnia mysteria gratiæ; quæ locutio potest esse in substantia naturalis: ergo angelus naturæ viribus potest cognoscere mysteria gratiæ. Probo consequentiam, quia potest cognosci potentia auditiua, & in illa omnia quæ possunt auditi. item possunt cognosci auditiones possibiles, quarum veritas est per se nota. Respondeo, posse ab angelo naturaliter cognosci potentiam auditiuam & auditiones multas naturales de naturalibus obiectis: at non possunt naturaliter cognoscere auditiones possibiles de obiectis supernaturalibus: quia vt actus verus de futuris contingentibus non potest cognosci sine speciali voluntate Dei, ita nec actus verus de obiecto supernaturali. Quòd si reuelatio naturalis fiat de obiecto supernaturali; tunc potest cognosci naturaliter, id est, sine alia speciali voluntate: quia hæc specialis voluntas includitur in ipsa voluntate loquendi & reuelandi mysteria gratiæ. Quam reuelationem potest angelus ipse reflexè cognoscere, quamuis alij non possint sine noua & speciali voluntate Dei: vt de reciproca angelorum locutione dixi.

§. 20. Dices: Hæc omnia volui stridente cardine negante angelis comprehensionem aliorum: quæ frequenter à Theologis non negatur, quia solus Deus est incomprehensibilis. Respondeo, sententiam illam à me satis esse probatam, & ex illa confirmatam incomprehensibilitatem Dei, qui solus est incomprehensibilis actu creato etiam per potentiam absolutam: omnis autem creatura naturalis est ab alia comprehensibilis actu supernaturali. Deinde demus angelum posse ab alio comprehendi actu naturali quoad substantiam, at non sine speciali voluntate Dei: sicut non potest comprehendi actus verus naturalis de futuris liberis, ob quod dixi §. 1. posse mysteria gratiæ cognosci actu naturali supposita reuelatione Dei: ita possunt comprehendi supposita speciali voluntate Dei actus naturales agentes de mysterijs supernaturalibus.

§. 21. Secundum argumentum: Angeli potuerunt videre integritatem Mariæ, accidentia separata, & alia id genus: ergo & hoc mysterium. Nego consequentiam: quia hoc mysterium est supernaturale quoad substantiam, integritas autem est naturalis quoad substantiam: quamuis enim conseruata est miraculosè, at semel conseruata potest naturaliter videri: quemadmodum si brachium erat vulnerandum, & Deus miraculosè vulnus impediret, posset naturaliter videri integritas brachij: vt naturaliter videtur homo per miraculum reuocatus ab inferis. S. Ignatius Martyr apud S. Hieronymum, docet dæmones aliquamdiu ignorasse virginitatem Mariæ: id autem fuit speciali voluntate Dei occulente ea mysteria: at sine hac speciali voluntate, posset integritas naturaliter videri. De cognitione accidentium separatorum in Eucharistia egi §. 6. & 7.

§. 22. Tertium argumentum: Mysterium Incarnationis est euidenter credibile: ergo est euidenter possibile. Probo consequentiam, quia omne quod est euidenter credibile, est euidenter possibile. quia omne quod est euidenter impossibile, est euidenter incredibile: ergo è cõtrà omne quod est euidenter credibile, est euidenter possibile: quia *ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis est bona consequentia.* Vt patet in illis: *Currit, ergo mouetur: non mouetur, ergo non currit.* Item, *est effectus, ergo est causa: non est causa, ergo non est effectus.*

§. 23. Hoc argumentum latè proposui & dilui volum. 2. disp. 22. sect. 2. & ostendi illos terminos non esse antecedentem & consequentem. Credibile enim & possibile non habent connexionem physicam, quia multa impossibilia sunt credibilia: quia credibilitas accipitur à principijs extrinsecis; quæ sæpè non habent connexionem cum obiecto: multi enim homines graues possunt conspirare ad testandam rem falsam, quibus ego teneor habere fidem. Vnde sequitur, hanc propositionem: *Est euidenter impossibile, ergo est euidenter incredibile*, non esse ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis: quia *incredibile* opponitur *credibili*: credibile autem non est antecedens ad *possibile* cui opponitur *impossibile*: quia terminus antecedens est, à quo ad consequentem est legitima consequentia: hæc autem consequentia non est à credibili ad possibile.

§. 24. Hæc est expositio germana illius canonis Simulistici. Dominicus Bañez 2. 2. q. 1. art. 4. ad 5. respondit sophisma esse argumentum illud, quia vtraque propositio est modalis & affirmatiua: at consequentia illa est inter vnam propositionem affirmatiuam, & aliam negatiuam. Respondeo, inter eas propositiones modales esse eam oppositionem quando altera est affirmatiua de dicto, altera negatiua, vt in his patet: *Euidens est Petrum currere, ergo euidens est Petrum moueri: euidens est Petrum non moueri, ergo euidens est Petrum non currere.* Ratio à priori, quia illi termini sunt antecedens & consequens, item oppositus antecedenti, & oppositus consequenti: modus autem ille significat perfectam cognitionem terminorum, quæ non tollit oppositionem. Idem dico de credibili & possibili, si essent antecedens & consequens. Fateor mysteria fidei esse euidenter credibilia moraliter, & eâdem ratione esse euidenter possibilia moraliter, id est, tenemur iuxta bonos mores illa credere esse possibilia, ac si verè essent euidentia. Nunc autem ego disputo de euidentia physica: quia euidentiam physicam habemus de credibilitate mysteriorum, non tamen de mysterijs ipsis.

SECTIO

SECTIO IV.

Quæstio dirempta.

SVBSECTIO I.

Tres primæ conclusiones.

§. 25. Dico Primò, Formari potest viribus naturæ simplex apprehensio de hoc mysterio. Hæc conclusio à nullo negabitur, præsertim à Medina asserente posse ab angelo cognosci humanitatem esse vnitam Deo, quamuis ignoretur vtrùm sit homo. Probatur Primùm: quia intellectus potest apprehẽdere etiam impossibilia, vt experientia patet: ergo etiam poterit apprehendere mysteria possibilia. Quæ apprehensio est actus valdè imperfectus, & improportionatus obiecto: ex quo non potest iudicium ferri de existentia aut possibilitate obiecti.

§. 26. Secundò probatur. Angelus comprehendens naturam humanam posset dubitare an illi repugnet vniri alieno supposito, creato aut increato? item cognoscens personalitatem diuinam, potest in vtramque partem disputare, vtrùm illi repugnet terminare naturam humanam? Quid enim interdicit angelo hanc disputationem? quid & homini? Quærimus enim an natura diuina possit aliam immediatè terminare? vtrùm accidens terminari Verbo? quid ni & alias huiusmodi quæstiones possemus volutare mente, quin aliquid reuelatum fuerit? Eam apprehensionem esse naturalem patet, quia quamuis obiectum sit supernaturale, modus est improportionatus: vt autem sit actus supernaturalis, exiguntur principia actiua supernaturalia, à quibus accipitur supernaturalitas effectuum.

§. 27. Dico Secundò, Angelus comprehensâ humanitate non potuit euidenter iudicare hoc mysterium esse possibile. Hæc doctrina est tam communis, vt nõ egeat auctorum censu, neque videtur ab Scoto negata oppositum asserente de existentia Incarnationis, non de possibilitate. Probatur, quia comprehensâ humanitate illi tantùm effectus in ea cognoscuntur qui continentur in eius naturali virtute: sed vnio hypostatica non continetur in humanitatis naturali virtute: ergo comprehensâ humanitate nõ potest cognosci vnio hypostatica. Minor ponitur aliunde: quia nisi vnio hypostatica sit supernaturalis quoad substantiam, non superest quæstio de eius cognoscibilitate, vt dixi §. 12. Maior probatur: quia comprehensâ causâ illi tantùm effectus cognoscuntur cum quibus ipsa causa habet naturalem connexionem: quia ratio cognoscendi effectum est connexio causæ cum illo: illa enim connexio manuducit intellectum ad effectum, sicut ab effectu ad causam. ob quod cùm inter Theologos disputatur de cognoscibilitate creaturarum in Deo, qui negant eas in Deo posse cognòsci; mouentur, quia Deus non est transscendentalis ordo ad creaturas, & sine eo ordine non potest aliquid in alio cognosci. qui autem affirmant posse in Deo cognosci creaturas; mouentur, quia Deus vel est transscendentalis ordo ad creaturas, vel habet connexionem naturalem cum illis: quæ connexio nihil est nisi ad illas connaturalis potentia: sed humanitas, neque est transscendentalis ordo ad vnionem hypostaticam, nec potentia naturalis ad illam: ergo non est connexa cum illis. S. Thom. q. 1. a. 1.

§. 28. Dices, esse connexionem obedientialem cum illis. Respondeo, istam connexionem nihil esse in potentia obedientali, sed esse extrinsecam denominationem à voluntate & potentia Dei. Vbi considera, effectus & causas creatas naturales esse reciprocè relatiuas: quia causa connaturalis, est transscendentalis ordo ad effectum; item effectus ad causam: ob quem ordinem non solum effectus habet connexionem cum causa, sed etiam causa habet eamdem cum effectu. In quo ordine & connexione potest effectus in causa cognosci à priori, & causa in effectu à posteriori. At verò potentia obedientialis disparatur à naturali, quòd secundùm se non habet respectum, neque connexionem cum effectu supernaturali magis quàm si non esset possibilis: neque est potens nisi per extrinsecam denominationem à potentia Dei. Quia quamuis influit partialiter per entitatem naturalem in genere causæ efficientis, & totaliter in genere causæ materialis: at illa entitas non est causa simpliciter, nisi illi adiungatur extrinseca denominatio à voluntate Dei: quæ denominatio illi entitati minimè debetur. E contrà verò effectus supernaturalis, est transscendentalis ordo ad entitatem naturalem ex cuius obedientiali potentia fit. ob quod in effectu supernaturali potest cognosci entitas naturalis: at verò in causa naturali non potest cognosci supernaturalis effectus.

§. 29. Dico Tertiò, Viribus naturæ non potest cognosci immediatè vnio hypostatica in esse possibili aut actuali. Hæc conclusio est communior omnibus ferè Theologis. Probatur primùm: quia viribus naturæ non potest esse species impressa repræsentans vnionem possibilem aut existentem: ergo non potest cognosci immediatè viribus naturæ. Probo antecedens, quia illa species esset supernaturalis: ergo non potest esse solis naturæ viribus. Probo antecedens, quia illa species esset effectus adæquatus in genere causæ secundæ, vnionis hypostaticæ: ergo esset supernaturalis. Antecedens liquet, quia obiectum existens est causa secunda adæquata speciei impressæ sui. Quando autem non existit, & est possibilis, Deus præstat concursum supernaturalem suppleus importentiam obiecti. Consequentiam autem probo, quia effectus immediatè productus à causa efficienti supernaturali, est supernaturalis; vt sæpè probaui. Item species illa impressa est in ordine gratiæ gratum facientis & vnionis supernaturalis; quia est effectus proportionatus vnionis, item est principium actus supernaturalis meritorij, quia ex illa specie oritur per se cognitio supernaturalis, ex qua oritur per se affectus supernaturalis, qui per se vtilis est ad augendam gratiam & gloriam: ergo illa species est supernaturalis.

§. 30. Dices, illam speciem esse quidem supernaturalem: at semel producta potest intellectus ea naturaliter vti. Respondeo, illam non posse produci viribus naturæ, quia oritur à principio supernaturali more supernaturali. Item, nisi Deus eleuet potentiam naturalem passiuam, non potest vnio hypostatica producere speciem impressam supernaturalem: quia hæc cùm accidens sit absolutum, imprimenda est subiecto naturali, quod sine eleuatione non potest illa consignari: hæc autem

S.Thom. q.1.a.1.

tem eleuatio est voluntas actualis Dei minimè debita illi potentiæ qua velit cum illa concurrere ad receptionem effectus supernaturalis. Ergo illa specie non possumus vti solis naturæ viribus: quia illis solis non potest existere.

§.31. Demus ab vnione hypostatica imprimi angelo speciem supernaturalem, adhuc illa est inutilis sine nouo concursu supernaturali. Probatur, quia simul cum specie impressa opus est vt concurrat habitus per se infusus, aut loco illius auxilium extrinsecum, aut qualitas fluens (pro varietate opinionum:) vel certè si contendas cum P. Vasquez speciem impressam supernaturalem, & intellectum esse causam secundam adæquatam intellectionis supernaturalis, sine alio habitu, aut auxilio subrogato pro habitu: adhuc exigitur concursus generalis Dei, qui sit supernaturalis.

§.32. Dices, illam speciem cum intellectu angelico productum ire cognitionem naturalem, quia res generis superioris potest attingere effectus ordinis inferioris. Contrà. Non quælibet res nobilior potest producere ignobiliorem: nec enim angelus potest producere hominem, neque homo canem, neque canis murem: videmus item species spirituales non seruire imaginationi, neque apprehensionem spiritualem appetitui sentienti. Sunt enim instituta ad diuersos effectus: diriguntur enim ad amicitiam & visionem Dei, sicut cognitio intellectualis ad dirigendam voluntatem. quod confirmari potest tum ex conceptu imaginis, quæ non potest esse imperfecta à virtute perfecta operante quantum potest; tum quia de ratione causæ supernaturalis est producere effectus supernaturales, vt patet in actu fidei; tum tertiò, quia ea cognitio nullo modo est debita naturæ angelicæ.

SVBIECTIO II.

Quarta conclusio.

§.33. Dico Quartò, absolutè vnio hypostatica non potest euidenter cognosci viribus naturæ, & independenter à reuelatione Dei. Quæ doctrina est etiam communis contra Scotum. Probatur, quia ex triplici capite posset cognosci: vel immediatè in se ipsa: de quo egi à §.29. vel in humanitate, de qua egi à §.27. vel etiam in aliquo actu naturali: de quo disserui contra Scotum à §.16. tandem potest cognosci ex personalitate diuina. ex hac autem non potest euidenter cognosci: ergo nullo ex capite. Probo Minorem. Quia quamuis persona diuina sit terminus naturæ diuinæ, est tandem per identitatem realem: humanitatem autem non potest terminare per identitatem, sed per modum realiter distinctum, vt constabit disp.21. sed ex terminatione per identitatem non potest euidenter colligi terminatio per modum realiter distinctum: quia hic repugnare videtur, estque valdè absimilis terminationi per identitatem.

§.34. Confirmatur: terminatio per identitatem est immunis omni mutatione: omnis autem terminatio creata inter extrema creata est cum mutatione vtriusque extremi: ergo ex terminatione per identitatem non potest euidenter colligi mutatio per modum distinctum. Nam ex conceptu terminationis creaturarum id non potuit colligi, quia omnes conueniunt in mutandis extremis.

§.35. Dices: In vnione hominis materia terminat informationem quin per illam mutetur: ergo potuit idem argui in Deo. Nego consequentiam: quia licet informatio non mutet materiam, at coniuncta est materializationi eam mutanti: informatio igitur arguit radicaliter mutationem formæ: ergo ex hac terminatione non potuit euidenter colligi alia quæ nec formaliter, nec materialiter, arguat mutationem.

§.36. Confirmatur Secundò. Personalitas est formalis perfectio naturæ: natura autem creata perficitur subsistentia, tamquam subiectum forma: quod genus perfectionis est inter vtrumque extremum incompletum & imperfectum. Item vnio subsistentiæ & naturæ est ad constituendum hominem: at Deum posse hominem constitui non potest euidenter cognosci independenter à reuelatione Dei: & quemadmodũ humanitas non potest esse intelligens formaliter per intellectionem Dei, ita posset angelus intelligere illam non posse esse subsistentem formaliter subsistentia Dei: vix enim reddimus discrimen vllum.

SVBSECTIO III.

Quinta conclusio.

§.37. Dico Quintò, omnia mysteria fidei possunt supposita reuelatione cognosci actu naturali euidenti secundùm quid, eo genere euidentiæ quod ex P. Valentia explicui §.3. nempe ita possunt defendi ab impugnatore, vt ostendatur nullum argumentum esse euidens. Probatur, quia reipsa nullum prædicatum oppositum mysterijs fidei posset euidenter ostendi: nam cùm falsum, sit non potest reipsa monstrari; sed quod falsum est, quantumuis appareat verum, potest euidenter ostendi esse falsum: quia recursu ad omnipotentiam Dei potentis plura quàm nos possumus cognoscere, possunt dilui argumenta. Nec tamen propterea ità respondetur euidenter, vt arguens euidenter cognoscat falsitatem sui argumenti. Quamuis enim alicuius argumenti falsitas monstretur apertè, non tamen omnium: quòd si omnium rationum falsitas esset aperta, probaretur apertè mysteria esse possibilia: quia ad eam demonstrationem satis est ostendere apertè omnes rationes esse falsas.

DISPV-

S.Thom. q.1.a.2.

DISPVTATIO IX.

Vtrùm peccatum mortale sit in aliqua ratione infinitum?

S.Thom.q.1.a.2.

SECTIO I. *Explicata quæstio.*
SECTIO II. *Quid sit offensa & malitia peccati?*
SECTIO III. *Peccatum mortale habet rationem iniuriæ moraliter infinitam.*
SVBSECTIO I. *Argumentum.*
SVBSECTIO II. *Probata propositio maior.*
SVBSECTIO III. *Prima probatio minoris propositionis.*
SVBSECTIO IV. *Difficultas ex bonis operibus.*
SVBSECTIO V. *Secunda probatio propositionis minoris.*
SVBSECTIO VI. *Aliunde probatur infinitudo pœnarum.*
SVBSECTIO VII. *Probatur à priori infinitudo malitiæ.*
SECTIO IV. *Opposita sententia.*
SVBSECTIO I. *Primum argumentum.*
SVBSECTIO II. *Secundum argumentum.*
SVBSECTIO III. *Argumenta cætera.*

§.1. Accedimus ad necessitatem Incarnationis, vt per actiones honestas Christi compensaretur Deo iniuria accepta ex peccato mortali. Hanc necessitatem non possumus probare, nisi ad trutinam reuocemus magnitudinem iniuriæ in Deum: si enim nulla ratione est infinita, compensari poterit per opera quæ non sunt Dei; si autem infinita est, colligetur necessitas Incarnationis.

SECTIO I.

Explicata quæstio.

§.2. Semper cupio vitandas quæstiones de nomine contentiosas quidem & inutiles. Hîc non inuenio facilem explicatum huius quæstionis: quia infinitũ potest esse aut in essentia, aut magnitudine, aut multitudine, aut intensione. in quibus facilè tuebimur definitionem infiniti: quod est *id quod caret principio & fine.* Quia essentia Dei ideo est infinita, quia neque habet principium neque finem. & quamuis duæ personæ diuinæ non carent principio, carent tamen fine, neque habent principium quale ponitur in definitione infiniti, nempe quod per physicum influxum & causalitatem producit aliquid. quia verò omnis creatura habet principium & finem, ideo omnis essentia creata est finita simpliciter.

§.3. Quæri autem solet, vtrùm possit esse infinita aliqua magnitudo creata, multitudo, & intensio? Quæstio quidem facilis perceptu: quia in multitudine possumus quærere, vtrùm inueniri possint duæ vnitates quæ cæterarum sint prima & vltima: possumus igitur quærere, vtrùm in supputatione vnitatum sit principium & finis? quia quamuis illæ vnitates habent principium effectiuum, & finem propter quem factæ sunt, ac propterea sunt finitæ in essentia; tamen inter illas potest dubitari sitne prima & vltima, ac propterea vtrùm multitudo sit infinita simpliciter? id est, vtrùm simpliciter habeat primam & vltimam? Quod genus infiniti est simpliciter finitum: quia est à principio ad finem; tamen in suo genere est infinitum simpliciter, quia in eo genere neque habet principium, neque finem, id est, absolutè caret prima & vltima vnitate. quod vocatur infinitum categorematicum, & opponitur infinito syncategorematico & secundùm quid, quod simpliciter & in actu semper habet primum & vltimum. Idem dico de intensione & magnitudine.

§.4. Dubitari non potest, peccatum mortale esse simpliciter finitum. In essentia quidem, quia habet principium actiuum & finem: quia cùm liberè fiat, efficitur alicuius gratia, estque de genere qualitatis & actionis. Eius intensio est etiam finita. In magnitudine aut multitudine non est locus huic quæstioni: agimus enim de quolibet peccato: quod quia vnum est & non multa, non potest esse multitudine infinitum. Item, quia spiritale est & non corporeum, non potest esse magnitudine infinitum. Hinc oritur difficultas, in quo genere possit infinitum appellari? quia in alio genere neque videmus principium, neque finem, quos aut habere, aut non habere possit. Quo differt à merito Christi habente entitatem infinitam Verbi, à qua possit eius valor infinitus vestigari, vt dicam disp. 11.§.19.& disp.63.§.49.

§.5. Possumus tamen hanc infinitudinem vestigare. Primùm, si peccatum cõtinet omnem grauitatem offensionis possibilem in ratione malitiæ & offensæ. de quo agendũ à §.55. Secundò, per comparationem ad effectus. Peccati effectus est pœna, cuius est causa adequata in genere moris: quia Deus ad infligendam pœnam non mouetur nisi à malitia peccati. Quando probetur peccato deberi pœnam in aliquo genere simpliciter infinitã, videtur rectè concludi peccatum etiam esse infinitum: de quo agendum sectione 3. Hîc autem solùm vestigo, in quo sensu possit peccatum infinitum appellari? Appellabitur autem infinitum in causalitate morali, quia eius virtus talis est, vt non possit ei præscribi terminus in causando moraliter: quia non habet primum & vltimum effectum possibilem. Et tota effectuũ infinitudo reperitur collecta in solo peccato: quia in causa æquiuoca continetur eminenter perfectio omnium effectuum. Video non esse tam facilem rationem infiniti in causis indiuisibilibus: quia infinitudo effectuum facilis est propter illorum multitudinem, quæ non habet primam & vltimam vnitatem, & eapropter caret principio & fine in eo genere: causa autem, quia indiuisibilis est, non tam facilè percipitur quo pacto sit infinita: dicitur autem, quia continet virtutem vnam indiuisibilem maiorem infinitis, siue perfectiorem.

S.Thom. q.1.art.2.

§.6. Hinc deducitur alia ratio infinitudinis, nempe in æſtimatione morali: quia plus æſtimatur à Deo quàm alia obiecta infinita. Vnde moraliter eſt infinita & ſine principio & fine: quia in prudenti æſtimatione Dei tanti fit, quanti fieret ſi haberet infinitas partes ſpecie diſtinctas carentes prima & vltima; ita vt per ſingulas partes eſſet cauſa meritoria alicuius pœnæ: itaque infinitudo colligitur à poſteriori ex infinitis effectibus. Priùs autem ratione concipimus diſplicentiam Dei, & æſtimationem, quæ ſunt principium efficiens pœnarum: hæc autem diſplicentia & æſtimatio ſupponunt tamquam obiectum malitiam & offenſam peccati. hanc diſquirimus quid ſit? & vtrùm finita an infinita?

SECTIO II.

Quid ſit offenſa & malitia peccati?

§.7. NEque facilius eſt quo differant in peccato ratio offenſæ & ratio malitiæ. In bonis operibus facilè diſtinguo bonitatem moralem à valore: quia bonitas eſt intrinſeca perfectio exiſtens in ſolo actu bono: valor autem præter hanc bonitatem intrinſecam addit extrinſecam denominationem à gratia ſanctificante perſonæ bene operantis. Oſtendi diſputans de merito, Deum ſibi complacere in bono opere, & in perſona benè operante: quæ complacentia Deum mouet ad conferendum præmium. Quando perſona bene operatur carens gratia ſanctificante, nihil ſupernaturale meretur condignè apud Deum, quia deeſt complacentia in perſonam: ob quod ſanctitas perſonæ dicitur forma moralis boni operis: quia ratione illius ita Deum mouet ad præmium, ac ſi gratia phyſicè dignificaret opus. Hęc non ſunt tam clara in malitia & offenſa peccati, quia non video formam aliquam extrinſecam à qua peccatum accipiat rationem offenſæ.

§.8. Obijcies, Deum eiuſque offenſionem, ſiue diſplicentiam in peccatum, eſſe formam extrinſecam à qua accipitur ratio offenſæ ſiue iniurię Dei: malitia verò accipitur ab obiecto & alijs adiunctis: ex quibus accipitur intrinſeca malitia peccati, quæ ab ipſo actu non diſtinguitur. Contrà: Deus & eius offenſio non ſunt aliquid malum, ſed potiùs bonum: eſt enim offenſio Dei actus voluntatis ex recta ratione: ergo non poſſunt eſſe forma conſtituens actum iniurium, & offendentem Deum. Probo conſequentiam: quia forma bona vnita moraliter alicui actui, non poteſt illum reddere odibilem Deo: quia ille effectus formalis eſt proprius formæ moraliter malæ. Quod patet ab oppoſito: quia gratia ſanctificans quò ſanctificans eſt, reddit etiam actum ſanctum, & Deo gratiorem (in ſenſu à me explicato diſputationibus de merito:) ergo eâdem ratione Deus & eius offenſio non poſſunt formaliter reddere actum dignum odio. Aliunde ergo quærenda eſt diſtinctio malitiæ ab offenſa.

§.9. Malitia peccati eſt eius abſonantia à lege Dei: quæ abſonantia conſideratur à Philoſophis vulgato verſiculo: *Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando?* Quibus ſignificatur finis, media, inſtrumenta, & alia adiuncta; ex quibus malitia creſcit aut decreſcit. Hoc verſu non meminere Philoſophi iniuriæ Dei ſiue offenſionis diuinæ. Theologi verò præcipuam rationem in peccato conſtituunt auerſionem à Deo: quia peccatum mortale deſtruit amicitiam Dei, & init inimicitiam. hanc appellant rationem offenſæ & iniuriæ. Vtrùm autem appellanda ſit malitia, quæſtio eſt de nomine.

§.10. Eſt diſcrimen inter has duas rationes, quòd malitia quam Philoſophi cognouere, aut non attingit Deum, vt patet in furto & in intemperantia: quæ nullo pacto attingunt Deum, vt obiectum aut aliquid amatum: aut, ſi Deum attingunt, eſt vt obiectum extrinſecum non ſolùm phyſicè, ſed etiam moraliter: vt patet in odio Dei, & irreligione, quorum actuum obiectum nullo pacto eſt morale actibus ipſis; ſed, quemadmodum Deus eſt obiectum extrinſecum amoris ſui, ita & odij. At verò ratio iniurię Deum attingit vt ſubiectum morale: qui enim afficitur iniuria, dicitur illam pati. Dignitas perſonæ operantis dicitur operis forma moralis, quia tota dignitas ſubijcitur Deo, quam ſubiectionem dicimus informationem moralem: quia quemadmodum forma phyſica per vnionem communicat ſe, & facit ſubiectum tale quale ipſa eſt: ita qui iniuriam accipit, dicitur morale illius ſubiectum. quia quemadmodum ſubiecta phyſica grauantur oneribus quæ illis imponuntur, & malè torquentur obiectis, illorum commodo abſonantibus; ita iniuriæ abſonant illis qui eis afficiuntur, ac perinde cenſentur in æſtimatione morali, ac ſi eos grauarent. Hinc oritur diuerſa ratio loquendi: non enim dicimur pati alicuius amicitiam, neque honorem, aut alia commoda: dicimur autem pati incommoda & iniurias. non quòd phyſicè illas ſuſtineamus; ſed quia ita nos grauant, & afficiunt moleſtia, vt illas videamur humeris ferre. Qua phraſi ſignificatur apprimè quàm ſit contra Deum iniuria quam illi irrogamus.

§.11. Quòd explicari poteſt exemplo. Ponamus, Antonium aliquid agere ignorantem id Petro diſplicere: ille actus non eſt iniuria in Petrum: demus, Franciſcum admittere idem furtum cum Antonio, ſciente illud diſplicere Petro: Franciſcus irrogat iniuriam Petro. Hæc duo furta ſunt quidem eiuſdem ſpeciei, eiuſdemque malitiæ: at furtum Antonij caret ratione iniuriæ in Petrum, ea autem non caret furtum Franciſci. Video diſcrimen: ſi Franciſcus tenebatur aliqua lege ad abſtinendum ab actionibus diſplicentibus Petro, eius furtum habet nouam malitiam: ſi verò nullam legem violat exercens talem actionem, non eſt exemplum è re: quia tenemur ad non diſplicendum Deo, & abſtinendum ab omni actu contra eius voluntatem. ob quod circumſtantia diſplicentiæ Dei habet nouam rationem malitiæ. Pone, committi furtum graue ab Antonio inculpatè ignorante illud diſplicere Deo: idem autem furtum committi à Franciſco minimè ignorante diſplicentiam Dei; Franciſcus admittit nouam rationem malitiæ, quam non admittit Antonius. Quam ego exiſtimo in confeſſione aperiendam, quia habet circumſtantiam generalem contra legem pietatis. Quòd ſi nunc non tenemur eam circumſtantiam exponere, eſt quia confeſſarius illam intelligit, quia non peccatur cum ignorantia Dei. Quòd ſi quis poſt baptiſmum, per poſſibile vel impoſſibile furaretur cum ignorantia inuincibili Dei, deinde

inde ſciens Deum iterum furaretur, teneretur exponere diſcrimen furtorum: ergo hæc ratio offenſæ eſt etiam ratio malitiæ.

§.12. Ego exiſtimo hanc rationem offenſæ eſſe etiam malitiam moralem: quia eſt contra rectam rationem. Quam vocare poſſumus malitiam moralem Theologicam. vitium Theologicum preſsè accipitur pro oppoſito virtuti Theologicæ, quales ſunt hæreſis, deſperatio, & odium Dei. Malitiam autem Theologicam ego in præſenti nuncupo auerſionem à Deo diſplicente ſibi in peccato: quia eam Theologi rectè cognouere, quam Philoſophi aut nullo modo, aut vix aſſecuti: quã verò illi cognouere ex obiecto & alijs circumſtantijs contentis verſiculo adducto §.9. ego appello malitiam philoſophicam. Quòd ſi valorem extrinſecum ortum in bonis operibus ex gratia ſanctificante multi Theologi dicunt pertinere ad ipſorum bonitatem operum, multo meliùs hæc oppoſitio cum beneplacito Dei pertinet ad malitiam moralem operis.

§.13. Vt tamen morem geram Theologis diſtinguentibus malitiam moralem operis à grauitate offenſæ & iniuriæ, eam ego quoque diſtinguo: & malitiam philoſophicam ego appello malitiam ſimpliciter: quam autem §. ſuperiori vocaui Theologicam malitiam, appello rationem offenſæ & iniuriæ. Iniuriam quidem non ſtrictam vt opponitur iuſtitiæ, quamque vocant iniuſtitiam: hanc enim multi Theologi negant poſſe inferri Deo, & multis actibus nulla infertur: quia aliquando Deus petit noſtra opera non titulo dominij, ſed alijs. Accipio igitur iniuriam latè pro omni offenſa Dei, ſiue pro omni peccato facto contra voluntatem Dei. Hîc item aduerte, peccatum poſſe committi vel cum cognitione quòd Deo diſpliceat, vel cum ignorantia culpata. Vtrumque accipio pro eodem: quia in æſtimatione prudenti perinde eſt facere contra voluntatem Dei cognitam ac ignoratam culpatè. Quamuis enim maiorem aliquam grauitatem peccatum accipiat ab expreſſa cognitione voluntatis Dei; tamen ad eamdem ſpeciem malitiæ reuocatur peccatum ex ignorantia culpabili. Qui enim culpatè ignorat hominem, & eum occidit, tam in ſpecie homicida eſt, quàm ſi cognoſceret.

§.14. Igitur peccatum ita commiſſum eſt per ſuam eſſentiam malum & oppoſitum beneplacito Dei. Dixi per ſuam eſſentiam, in opinione quã exiſtimo probabiliorem de moralitate cum actibus identificata: at poterit vnuſquiſque ratiocinari conſequenter ad ſuam opinionem de actuum moralitate. Si autem aliquod peccatum committi poteſt cum ignorantia inculpata offenſionis diuinæ, de illo non eſt quæſtio: erit enim malum, non tamen iniuria in Deum. Quamuis enim Deo diſpliceat, id tamen ſine culpa ignoratur. Nequeverò opus eſt ignorare Deum, aut eius legem, quia poſſet aliquis ea cognoſcere. quibus cognitis, aut culpatè ignoratis, adhuc eſt locus nouæ quæſtioni vtrùm peccata ita illi diſpliceant, vt ſit inimicus peccatoris. Igitur ſi ſit huic ignorantiæ locus abſque culpa, peccatum non erit iniuria Dei.

SECTIO III.

S.Thom. q.1.art.2.

Peccatum mortale habet rationem iniuriæ moraliter infinitam.

§.15. CEnſeo peccatum mortale admiſſum cum ſcientia aut ignorantia culpata offenſionis diuinę, habere malitiam illam Theologicam, ſiue rationem offenſæ Dei moraliter infinitam abſolutè in eo genere, & nõ ſecundùm quid. Pro qua ſententia aliqui afferunt S.Thom. qui pro neutra eſt clarus: ſunt tamen ab eadem Capreolus in 4. diſt.15.q.1.ad 2.contra 1.concluſ. Caiet. hor. art.2. verſ. *Ad alterum*: P. Valentia to.4.diſp.1.q.3.punct.5. Barth.Medin.in 3.p.q.1.art.2. Conrad.in 1.2.q.113. art.2. verſ. *Infert vltimò*. Richard. in 3.diſt.20.q.4. Richard. Victorin. de Incarnat. c.8. Ioan. Gerſon 3.p. lib. de Vita ſpirituali animæ ſect.1. ante primum corollarium. ex recentibus autem ſubſcripſit Aluarez in præſenti diſp.3. Recognoſce alios apud P. Vaſquez diſp.2. nu.6. & apud P. Suarez tom.1. diſp.4. ſect.7. verſu *Ad hanc obiectionem*. Omnium antiquiſſimè Alexand.3.p.q.1.memb.5.a.2. vbi conſtituit peccatum, & pœnam ei debitam infinitam, & memb.6.a.2.

§.16. Eam docuit B. Anſelm.1.lib.cur Deus homo, c.21.& 24. vbi ait probatam eſſe peccati magnitudinem rationibus allatis, nempe c.21.lib. autem 2.c.14.ait: *Nunc rogo te vt doceas me quòmodo mors eius praualeat numero & magnitudini peccatorum omnium? cùm vnum (quod putamus leuiſſimum) tam infinitum monſtres, vt ſi numerus oſtendatur infinitorum mundorum*, &c. Fateor Anſelmum ita contendiſſe neruos, vt videatur idem aſſerere de peccato veniali: quem ſuo loco explicandum curabo: nunc autem tantùm volo eum ab hac eſſe opinione, quod etiam cenſuit Victorinus adductus §.15.

SVBSECTIO I.

Argumentum.

§.17. PRobatur concluſio argumento non leui: omnis dignitas ad pœnam ſimpliciter infinitam eſt coniuncta cum grauitate morali ſimpliciter infinita in genere demeriti: ſed in peccato mortali admiſſo cum cognitione offenſionis diuinæ eſt dignitas ad pœnam ſimpliciter infinitam: ergo in peccato mortali ita commiſſo eſt grauitas infinita in eo genere.

SVBSECTIO II.

Probata propoſitio maior.

§.18. MAior propoſitio non videtur poſſe negari: quam in genere fatetur P. Vaſqu. 1.2.q.87. art.4.n.22. Quam probo. Omnis cauſa actiua adæquata in genere cauſæ actiuæ continet totam rationem ſui effectus: ita vt hic nihil habeat grauius aut maius quàm habet cauſa adæquata: ſed peccatum in genere moris eſt cauſa actiua pœnæ: ergo peccatum in genere moris continet quidquid in pœna reperitur. Maior in cauſis phyſicis eſt per ſe nota: quia nullus effectus eſt quin ab illa accepe-

S.Thom. q.1.art.2.

rit esse: quod autem ipsa non habet, non potest dare vt causa principalis. Ob quod effectus non potest esse nobilior quàm causa efficiens adæquata: neque enim homo producit angelum, neque hominem equus, neque calor lucem. In moralibus autem eadem est ratio: quia causa moralis influit in effectum excitando odium aut amorem sui, per quos actus Deus aut creatura intellectualis mouentur ad supplicium aut præmium: ita tamen, vt hæc non æstimentur pluris quàm merita bona aut mala. Quamvis enim Deus præmiet vltra condignum, & puniat citra: id tamen formaliter non habet rationem præmij, sed spectat ad munificentiam præmia donantis: punire autem vltra condignum vergit in crudelitatem. Debent ergo ad trutinam reuocari peccatum atque supplicium: neque plus ponderis habet in æstimatione prudenti supplicium quàm peccatum. Vnde constat causam demeritoriam æstimari tanti, quanti supplicium: neque hoc posse esse maius illa. Hoc autè est causam moraliter actiuam continere moraliter grauitatem effectus. Peccatum autem esse moraliter causam actiuam supplicij, constat: quia pœna vt pœna non oritur radicaliter nisi à culpa, quæ per odium Dei in ipsam influit in pœnam, vt meritum in præmium. Causas enim morales alibi explicui, quæ influunt in effectum mouendo voluntatem alienam.

§. 19. Vnde concludo causam moralem effectus simpliciter infiniti esse infinitam in eo genere. Probationi præmitto, infinitudinem posse considerari in sola extensione indiuiduorum: vt centum calores in centum subiectis faciunt calorem maiorem extensiuè; ita infiniti calores illum extendunt infinitè. Hæc infinitudo non habet infinitudinem in causa: vnus enim gradus potest producere multos in subiectis diuersis. Alia infinitudo est intensiua, vel quasi intensiua. Ex. grat. subiectum calidum vt centum habet centenam perfectionem, quæ simpliciter est maior, quàm extensiua: vt omnes admittunt: neque verò oriri potest à calido vt vnum, sed vt centum. Item, potentia productiua diuersarum specierum est etiam nobilior: quia illę species non constituunt extensionem solam, sed intensionem: non quòd sint in eodem subiecto, sed quia habent perfectiones diuersas, neque in vna reperitur tota perfectio quæ in alia. In pœnis idem censeo: dolor enim per mensem est simpliciter, & quasi intensiuè, maior pœna quàm per diem: affligit enim diutiùs, & ipsa diuturnitate est molestior: & tam diuturnus esse potest, vt rapiat in desperationem, neque simus illi æquè ferendo. De hac secunda infinitudine loquor: quæ non potest oriri nisi à causa simpliciter infinita, quia tota illa perfectio debet contineri in causa adæquata.

§. 20. Confirmatur Primò, quia causa actiua adæquata aut est vniuoca, aut æquiuoca. Si vniuoca, est eiusdem rationis cum effectu, qui nisi à causa tam perfecta quàm ipse esse non potest, vt calor vt centum à calore vt centum, & calor infinitus ab alio infinito. Si autem est æquiuoca, est perfectior effectu. Vt igitur peccatum sit causa æquiuoca adæquata pœnarum, debet esse tam grauis, quàm sunt ipsæ: cùm igitur illæ sint infinitè graues, causa est grauis infinitè. Confirmatur Secundò, ab effectu bonorum operum: neque enim merito respondet infinitum præmium, & merita Christi ideo censentur esse infiniti valoris, quia valent ad infinita præmia.

§. 21. Obijcis Primò, hinc probari, peccatum esse in ordine altiori pœnis, vt homo est in altiori ordine brutis infinitis, quibus æstimatur plutis, nec tamen propterea homo est infinitus: ergo neque peccatum. Contrà, aliud est, esse rem perfectiorem infinitis, aliud eam esse causam infinitarũ. Primum esse potest res finita, vt patet in exemplo subiecto. Ratio à priori, quia nulla species creata superior continet omnes perfectiones inferiorum: homo enim non habet fortitudinem leonis, neque velocitatem canis, neque aquilæ acumen oculorum. imò neque angelus habet perfectiones omnes; nempe facilitatem ad mutanda praua consilia, & alia id genus. Item, continet plurimas imperfectiones specierum inferiorum: ex quibus capitibus oritur, vt species creata sit finita, quamuis sit nobilior infinitis. At verò causa adæquata vniuoca continet omnes perfectiones suorum effectuum, ob quod est tam perfecta, quàm illi; æquiuoca autem continet omnes effectuum perfectiones, seclusis imperfectionibus specificis, ob quod continet in se infinitam perfectionem meliorem, quàm est in effectibus. Ita peccatum dico infinitum, non quòd sit peius infinitis alijs rebus, sed, quia est illarum causa adæquata, & pluris æstimatur pluribus illis: ex qua æstimatione oritur causalitas moralis. est ergo peccatum tam infinitum quàm omnes pœnæ illi debitæ, sicut omnis causa adæquata est tam perfecta, quàm omnes eius effectus.

§. 22. Obijcis Secundò, inde probari, peccatum esse infinitum in causando, non verò in entitate. quod probatur exemplo intellectus, qui finitus est, & tamen potest producere cognitiones infinitas in specie. Contrà, causa adæquata intellectionum infinitarum est infinita simpliciter: est enim intellectus cum speciebus impressis, quæ infinitæ sunt: ergo exemplum non est de re. Deinde Aristot. 12. Metaphys. colligit motricem potentiam intelligentiarum esse infinitam, quia infinito tempore mouet, nihil verò finitum infinitam potentiam habet. Item S. Thom. q. 1. art. 2. de potentia in fine corp. & ad 9. ait: *Non est possibile vt sit aliqua creatura, quæ possit in effectus infinitos, secundùm species, & secundùm genera; sed hoc solius Dei est, & ideo sola eius potentia est simpliciter infinita.* Ergo ex infinitudine in causando species infinitas, colligitur infinitudo causæ in sua entitate; quia infiniti effectus non possunt oriri à virtute finita. Iam dixi §. 5. & 6. difficiliùs vestigari infinitudinem in causa, quàm in effectibus: ij enim sunt multi, in quorum multitudine non reperitur prima & vltima vnitas; causa autem est indiuisibilis, in cuius entitate, est principium actiuũ, & finis; in reliquis autem non potest quærì primum & vltimum. Causa physica actiua nulla est infinita in causando, nisi Deus: si autem infinitus effectus potest oriri à causa creata, non est ab vna sola, sed à pluribus; quòd si esset vna indiuisibilis, non esset infinita formaliter, sed æquiualenter, quia valeret pro infinitis causis specie diuersis. in moralibus autem, causa infinitorum effectuum est moraliter infinita, quia in æstimatione prudentum, valet pro infinitis. Ob quę initio disputationis dixi, vitandam esse quæstionem de nomine.

§. 23. Quod aliqui dicunt peccatum esse in ordine superiori, non tollit infinitatem: quia ordo superior

superior infinitus ea continens eminenter cum virtute causatiua est infinitus: maximè cùm peccatum non sit in ordine superiori, quàm est carentia vnionis hypostaticæ, quæ in genere mali est in ordine supremo, quia est carentia vnionis immediatæ & physicæ cum Deo, sicut ipsa vnio est in ordine supremo bonorum; & tamen ea carentia potest esse pœna peccati mortalis: ergo ille ordo est infinitus. neque enim ego aliud volo, nisi peccatum æstimari à Deo tanti, quanti infinita mala, quæ pro illo possunt infligi, siue id vocetur absolutè infinitum, siue altior ordo, infinitus secundùm quid. Quæstio de re est, vtrùm peccato mortali debeatur secundùm se pœna simpliciter infinita in aliqua specie? vtrùm autem illa dignitas sit infinita? quæstio est de vocibus.

SVBSECTIO III.

Prima probatio minoris propositionis.

§. 24. IAm verò probo minorem propositionem ex §. 27. Primùm, quia peccatum mortale est dignum pœna æterna: ergo est dignum pœna simpliciter infinita. Quod ita probo. Pœna æterna est tantum malum, quantum est pœna infinitè intensa pro vno instanti: sed hæc est simpliciter infinita, ergo & illa. Probo Maiorem: dolor vt octo per duo instantia, tam magnus est in ratione pœnæ, quàm dolor vt sedecim per vnum instans, quia vnus dolor duobus instantibus tantum torquet, quantum torquerent duo dolores realiter distincti. quid enim interest infelicitatis, qualitates doloris esse distinctas realiter, aut eamdem, dum eâdem intensione in alterutra perseueretur? ergo dolor pro centum instantibus æquiualet centum doloribus realiter distinctis, qui responderent instantibus ijsdem. Ergo eâdem ratione, dolor pro tota æternitate æquiualebit doloribus infinitis realiter distinctis, qui responderent toti æternitati: ergo pœna æterna æquiualet infinitis doloribus existentibus pro vno instanti. Probo consequentiam, quia infiniti dolores respondentes æternitati, sunt tanta infelicitas, quanta si essent pro vno instanti.

§. 25. Hinc arguo, si cui infligerentur in vno instanti infiniti dolores, haberent pœnam simpliciter infinitam: sed damnato infliguntur dolores pro tota æternitate, æquiualentes infinitis inflictis pro vno instanti: ergo damnato infligitur pœna simpliciter infinita. ergo quamuis in quouis instanti determinato, dolores damnatorum sint finiti, pro tota tamen æternitate sunt infiniti.

§. 26. Confirmatur. demus, omnes eos dolores simul infligi in vno instanti; in illo haberet quis dolores simpliciter infinitos, ergo pœnam infinitam simpliciter, quia pœna & dolor ibi sunt idem. imò minor infelicitas esset, pati pro vno instanti pœnam infinitè intensam, quàm acerbissimam pro tota æternitate. Quoties contingit eligi dolores acerbissimos breui duraturos, vt fugiantur alij remissiores diuturni? Hinc oriuntur corporis acerbæ sectiones, potiones amaræ, & id genus alia infinita tormenta, ad vitandos dolores multò remissiores longiùs duraturos. Hinc crudeliores sunt tyranni, qui lento igne homines amburunt, quàm qui vehementissimo. Quod in S. Laurentio expendit S. August. to. 9. tract. 27. in Ioannẽ, ad finem. *Quomodo mansit in illo S. Laurentius, cuius hodie festum diem celebramus? mansit vsque ad tentationem; mansit vsque ad tyrannicam interrogationem; mansit vsque ad acerrimam comminationem; mansit vsque ad peremptionem: parum est, vsque ad immanem excruciationem mansit. Non enim occisus est citò, sed cruciatus est in igne: diu viuere permissus est, imò non diu viuere permissus est, sed tardè mori compulsus est.* quibus significat, mori esse parum, comparatum diuturnitati cruciatuum. Hisque diebus contigit apud Iapones, quorum princeps, maioris odij ostentandi gratia, plurimos è nostris pro fide Catholica igne lento torruit: quidam autem regulus, vt minùs ferus videretur, cuidam nostro sacerdoti ignem applicuit ardentissimum, quo momento flagraret. Quod de S. Cassiano die 13. Augusti eleganter expendit Ecclesia. *Puerorum*, inquit, *quos erudiebat, ferreis stylis configendus excarnificandusq; traditur, quorum quanto erat infirmior vis, tanto eius pœna martyrij grauior ac diuturnior, palmaq; illustrior.* Item breui tempore, non patimur infelicitatem simpliciter, sicut nec completam beatitatem: quia non amittitur spes voluptatum, quam adimit æternitas: ipsaque desperatio numquam carendi miseria, est vehementissimus & acerbissimus dolor.

S.Thom. q.1.art.2.

§. 27. Obijcies, dolorem durantem longo tempore esse maiorem extensiuè, non verò intensiuè; dolor autem infinitè intensus est multò maior. quod patet in alijs qualitatibus. Respondeo, extensionem illam maiorem, esse causam infelicitatis simpliciter maioris: quia ad euitandos dolores illos minùs acerbos, eliguntur alij acerbiores ad tempus breuius. parumque interest illam esse extensionem, quia ipsa dolorum productio, est obiectum doloris absolutè maioris, & est absolutè infelicitas. Admittunt aliqui in peccato dignitatem ad intensionem doloris simpliciter infinitam; negant autem eam esse pœnam infinitam simpliciter; quia non continet omnem pœnam possibilem, quod est de ratione infiniti. Respondeo tamen, dolorem esse infinitum *in aliqua specie qualitatis*, non tamen *in omni qualitatis genere*: continet enim omnem intensionem specie possibilem, non tamen in omnibus eiusdem generis speciebus: calor intensus infinitè continet omnes gradus intensionis possibiles in specie caloris, in quibus nec est primus, nec vltimus, at non continet omnes gradus frigoris; & tamen calor ille absolutè est infinitè intensus: ita & est pœna infinita simpliciter in vna specie pœnæ, licet non in genere. quod illi non adimit infinitatem simpliciter pœnæ: quia pœna illa conuertitur cum dolore inflicto per peccatum; dolor est absolutè infinitus, ergo & pœna. hoc dixerim admissâ disputandi gratia illâ definitione infiniti, de qua redibit sermo §. 55.

SVBSECTIO IV.

Difficultas ex bonis operibus.

§. 28. DIces, Ergo nostra opera sunt infinitæ dignitatis ad præmium. Probo consequentiam, quia nostra opera exercita ex gratia & in gratia per Christum, merentur condignè æternam vitam, vt definitum est Tridenti sess. 6. Sed vita æterna est præmium simpliciter infinitum: ergo habent condignitatem ad præmium simpliciter

S.Thom. q.1.art.2.

infinitum:ergo habent condignitatem simpliciter infinitam. Probo Minorem. cruciatus æterni sunt pœna simpliciter infinita:ergo voluptas æterna,est præmium simpliciter infinitum.

§.29. Hæc difficultas est grauis. Primùm negari potest consequentia: nostra enim opera merentur condignè substantiam æternæ vitæ, æternitatem autem non meremur condignè:quia non meremur gloriam, nisi qua ratione meremur gratiam habitualem: hanc autem non meremur condignè nisi quoad substantiam: eius autem æternitatem non meremur,quia æternitas gratiæ pendet ex perseuerantia finali. illi enim soli vitam & gratiam assequuntur æternam, qui habent gratiam finalem, id est in fine viæ: sed gratia finalis non cadit sub meritum nostrum condignum, ergo nec æternitas gratiæ:at neque æternitas visionis debetur, nisi vt debetur æternitas gratiæ,quia visio est effectus gratiæ:ergo non meremur condignè æternitatem visionis. Concilium autē facilè explicatur. meremur vitam æternam, non dixit aliud, quod absolutè etiam iuxta hanc doctrinam est verum: quia substantia visionis est æterna, at illam meremur formaliter, vt vitam; æternam autem materialiter, id est, vitam quæ est æterna; non verò formaliter, id est non meremur æternitatem. Hæc doctrina habet contra se B.Thomam & cæteros Theologos,quod quidem incommodum est graue. quæ contrà obijci possunt de æternitate, connaturali & debita visioni ex se, & naturaliter, indicabo §.32. Nec verò ab hac sum opinione. Quærenda igitur alia solutio.

§.30. Secundò Respondeo, distincto consequenti primo in §.28.nostra opera sunt infinitæ dignitatis secundùm entitatem operum, & gratiæ vt existentis in via;nego consequentiam.sunt infinitæ dignitatis,secundùm condignitatem gratiæ,vt existentis in æternitate; concedo consequentiam:hoc autem non est absurdum, quia gratia æterna est æquiualenter infinita, vt de pœna æterna probaui. Considera, decretum Dei absolutum & efficax de æternitate visionis, esse ratione posterius decreto de conseruanda gratia, quia visio supponit natura sua gratiam,& datur filio vt filio,datur item vt corona,iusto laboranti: cùm autem Deus decreto efficaci statuit donare visionem, mouetur ad illud ex præuisione gratiæ existentis æternùm. Quæ doctrina duas habet difficultates, alteram, moueri Deum ex præuisione gratiæ futuræ, ad donandum de præsenti æternitatem; alteram, gratiam vt in patria esse principium merendi. Prima est minùs difficilis: æternitas enim non datur ante realem existentiam gratiæ,decretum habetur ante existentiam; executio verò decreti, semper natura posterius quàm gratia. quo differt à meritis Christi,quæ mouere Deum ad conferenda præmia, priùs tempore quàm existerent. Ad secundam difficultatem responderi posse videtur, opera in patria non esse meritoria ex sola Dei lege;ex natura autem sua esse posse,gratiam autem vt in patria acceptauit Deus vt mereremur æternitatem visionis. Meremur autem absolutè, prout in via, quia meritum accipitur pro bono opere, quod in sola via est meritorium. quod est certum; minùs autem certum, gratiam prout solùm in via esse dignitatem antecedentem ad conseruationem visionis. Habet hæc doctrina incommodum nouitatis, & quia videtur esse contra communem Doctorum assensum, ideò alia eundum via.

§.31. Tertiò, negatur consequentia prima in §.28. Ad probationem,distinguo Maiorem:nostra opera secundùm intrinsecam virtutem solam, sine extrinseca acceptatione,merentur æternitatem visionis, nego Maiorem:secundùm eam intrinsecam condignitatem, simul cum extrinseca Dei acceptatione, & applicatione meritorum Christi, concedo Maiorem, & distinguo consequens: habent ad præmium infinitum condignitatem intrinsecam & extrinsecam, concedo consequentiam: intrinsecam tantùm, nego consequentiam. quo differunt à peccato mortali, quod secundùm intrinsecam dignitatem solam, est dignum supplicio æterno. meretur ergo iustus intrinseca condignitate substantiam vitæ æternæ;æternitatem autem meretur, applicatione extrinseca, simul cum intrinseca dignitate.

§.32. Objicis; Iustus intrinseca dignitate meretur substantiam visionis, ergo & æternitatem. Pater consequentia. æternitas est passio visionis: sed qui meretur essentiam,meretur eius proprietatem: ergo qui meretur visionem,meretur eius æternitatem. Probatur Minor, quia passio est inseparabilis naturaliter ab essentia.

§.33. Respondeo,negata consequentia.ad probationem, distinguo Minorem. meretur passionē, qui meretur essentiam,quando passio addit multò maius beneficium, quàm sola essentia, & sunt à Deo separabilia, nego Minorem: quando non addit, & essentia est parui momenti sine passione; concedo Minorem,& nego consequentiam, quia æternitas infinitè auget rationem beneficij. Explico,qui meretur condignè adeptionem filij, meretur etiam vt eius natura subsistat, quia est complementum parui momenti respectu impetrantis: item meretur filium cum potentijs vitalibus, sine quibus non tam ei daretur filius, quàm truncus: at sine æternitate visio, est magni momenti;cum æternitate autem multò maioris, vt patet in Paulo & Mose, quibus visio fuit maximo beneficio, at maiori fuisset si non fuisset adempta, vel si non viderunt Deum ante mortem. hæc doctrina est vera secundùm se.

§.34. Hæc confirmatur. gratia habitualis est proprietas vnionis hypostaticę, item visio,& gloria corporis, item & æternitas; & tamen aliqui asserunt, gratiam datam Christo ob merita, visionem & æternitatem visionis potuisse dari:gloriam corporis ita datam est fido sanctum; ergo post datam essentiam,siue gratis, siue ex meritis, est locus meritis ad proprietatem impetrandam.Ratio à priori, quia merito est locus, vbi est locus nouo beneficio & liberalitati: data autem essentia potest Deus absolutè negare proprietatem, impetrare ergo ne Deus ea potentia vtatur, est nouum beneficium mereri. Si proprietas non esset separabilis de potentia absoluta, esset bonum argumentum. Vnde qui dicunt gratiam & peccatum non posse simul esse, dicunt idem esse infusionem gratiæ,& remissionem peccati; qui verò censent ea posse componi,dicent ex natura rei idem censeri, quod Deus decreuit vtrumque eodem actu; at diuinitus potuerunt esse actus Dei distincti, vnde & beneficia esse & censeri duo.

§.35. Secundò, respondeo ad argumentum ex §.32.

§. 32. negata identidem consequentia. Ad probationem, nego Maiorem: visio enim nōest ex natura sua æterna, sed per accidens ex decreto Dei, vt dixit Scotus in 4. dist. 49. q.6. versu *Dico ergo*. Si enim donata fuit alicui ante mortem & adempta, eius corruptio non fuit tantum miraculum, quantum est destructio materiæ primæ in Eucharistia, & quantum esset angeli annihilatio. Secundò probatur, visio non est ex natura sua magis æterna, quàm gratia habitualis: quia est eius effectus, & in patria est proprietas: effectus autem non est diuturnior sua causa, nec proprietas suo principio: sed gratia est ex natura sua corruptibilis, & non æterna ex natura sua, ergo & visio. Probo Minorem, quia gratia connaturaliter corrumpitur ob contrarium,quod connaturaliter patitur. Est igitur gratia ordo transscendētalis ad intellectualem creaturam, & habitus, in quorum sensu composito creatura manet peccabilis, & potens amittere gratiam: ergo ex natura sua est corruptibilis. ad lumen gloriæ, & visionem est etiam transscendentalis ordo, sed ordo corruptibilis ex natura sua: quia enim est ordo ad subiectum,& habitus in quo possit naturaliter destrui, est absolutè corruptibilis: ergo non potest esse ad lumen & visionem ordo absolutè incorruptibilis, quia absolutè corruptibile, & incorruptibile absolutè terminos implicant. Hæc doctrina de acceptatione extrinseca meriti est Scoti, vt ostendam disp. 63. sect.4. Videatur Faber in 5. disp.18.disp.42. maximè num.8.Quæ confirmari potest ex Concilio Senonensi (tomo 5.Concil.) in decreto 16.*Facit misericordia locum vnicuique iuxta meritum operum suorum, non absoluta condignitate quidem,sed gratuita magis & liberali repromissione, qua conuentione facta de denario diurno conduxit operarios in vineam.* Cùm verò Concilium Tridentinum non exigit nisi opus bonum in gratia & ex gratia, loquitur de his quæ ex parte nostri exiguntur, & sufficiunt; at non excludi misericordiam in remuneratione,colligitur ex Senonensi.

§. 36. Objicis, gratiam esse corruptibilem à contrario,vbi autem non habet contrarium, non est corruptibilis. Fateor gratiam esse corruptibilem naturaliter à contrario, ob quod est absolutè corruptibilis: quia quod naturaliter corrumpitur, est naturaliter corruptibile: ergo nullibi est per se incorruptibilis. Patet consequētia, quia per se corruptibile, & incorruptibile terminos implicat. quod ergo corrumpi potest naturaliter à contrario, potest sine contrario corrumpi per absolutam potentiam & voluntatem agentis: si enim amoueatur ignis, corrumpitur calor,etiam sine frigore, vt corrumpitur lux. Et ego destruo multos actus intellectus & voluntatis absque contrario sola mea libertate: hæc est enim natura rei semel corruptibilis, vt possit ab agente corrumpi: ita corrupta fuit visio Pauli, si eam habuit ante mortem.Idem contingere potest ex natura sua cuilibet visioni. Quid verò si aliorum obiectorum Deus tam multas infunderet species,vt cessaret visio?Hęc doctrina Scoti de æternitate visionis data ob merita vt acceptata, potest nunc securiùs defendi. rem totam reijcio in disputationes de merito.

S.Thom. q.1 art.2.

SVBSECTIO V.

Secunda probatio propositionis minoris.

§.37. Secundò probo minorem propositionem è §.17. nempe peccatum mortale esse secundùm se dignum pœna simpliciter infinita,quia secundùm se est dignum pœna intensa infinitè simpliciter. Quod probo. Deus poterit commutare pœnam æternam pro temporali. Sic argumentor, nulla pœna intensa finitè est æqualis commutatio pro acerbissimis cruciatibus æternis: ergo peccatum mortale est secundùm se dignum pœna infinitè intensa,quia est dignum pœna æterna acerbissima,quæ non potest condignè commutari nisi pro infinita. Probo antecedens, quia acerbior est intensissima pœna cum æternitate, quàm quælibet intensio finita temporaria: finis enim malorum nobis est magno solatio. *O passi graviora! dabit Deus his quoq; finem.* Christus autem ipse dixit, *Quæ scripta sunt de me,finem habent.* Quando aliqua res non potest æquari vllo numero finito, quantumuis syncategorematicè crescat, res illa est infinita in eo genere,quia si finita esset, posset replicatis vnitatibus æquari.sic dicitur Deus posse infinita, quia licet in multorum opinione non possit esse infinitum in actu; at ad potentiam ad infinita, satis est vt nullus possit præscribi certus effectorum numerus;sed vt possint syncategorematicè crescere.

§.38. Confirmatur. Ratio quæ mouet ad pœnam æternam, potuit mouere Deum ad infinitam intensionem.Aliqui dicunt frequenter non acceptari pœnam quam patitur inimicus Dei, vnde quocumque tempore lapso manet inimicus cum eâdem dignitate ad nouum tempus; ergo eâdem ratione non acceptatur intensio. Probo consequentiam, quia ratio inimicitiæ reddit inacceptabilem durationem, sed comparatione intensionis intuetur Deus inimicitiam eamdem: ergo est idem impedimentum ad acceptandam intensionem; ob quod sicut Deus post quodlibet instans protrahit iustè durationem pœnæ, ita posset post quamlibet intensionem augere pœnam. quod autem aiunt satispassione includi aliquid satisfactionis, defectu cuius nulla duratio est satis,ita respectu intensionis deest satisfactio, quia in statu mortali nullus satisfacit: ergo sicut defectu satisfactionis merentur damnati æternam durationem, ita & intensionem infinitam. Quæ argumentatio euidens est contra P.Vasquez 1.2.disp.141.num.4.& alios Theologos ea ratione honestantes æternitatem pœnarum. Qua etiam ratione honestant æternitatem pœnarum pro peccato veniali; item & pro mortali remisso quoad culpam.

§.39. Confirmatur, in aliorum opinionibus. Scotus censuit finiri tandē in inferno pœnam pro peccato veniali non remisso; item pœnam temporariam debitam, pro peccato mortali iam remisso quoad culpam. Opinatur Durandus non remitti pœnam peccati venialis non remissi quoad culpam; finiri tamen pœnam debitam pro peccato mortali aut veniali remisso quoad culpam. Communior opinio est, in inferno nullam omnino pœnam finiri, sed omnes esse æternas; nonnullas per se, alias per accidens: in sententia autem Scoti nulla pœna est per accidens æterna. Vnde arguo, ergo

S.Thom. q.1.a.2. ergo peccatum mortale est per se dignum pœna simpliciter infinita. Probo consequentiam, quia potuit Deus create ab æterno naturam intellectualem quæ in æternitate admitteret peccatũ mortale, propter quod ab æterno puniretur æternùm: quæ pœna esset sine principio & fine: cur igitur non posset eam punire pœna infinitè intensa?

§.40. Dices, culpa perseuerante perseuerare dignitatem ad pœnam. Contrà. Illa perseuerantia non est physica, sed moralis: ob quod in nullo instanti perseuerantia moralis habet nouam libertatem, sine qua non potest esse nouum meritum: ergo tantùm perseuerat dignitas ad certam pœnam atque finitam. Ex. grat. latro perseuerat moraliter in furto per annum, ob quod dignus est ducentis flagris, seu vna hora supplicij: dum latro physicè non repetit furta, non est dignus flagris quadringentis, aut duabus horis supplicij. quòd si fuit propter furtum affectus supplicio, manet dignus illo quod passus est, non verò alio longiori. quod fundamentum est Scoti ad probandum finem supplicij in inferno pro aliquibus peccatis. Et quidem si propter perseuerantiam moralem culpæ meremur tam diuturnum supplicium quàm ipsa culpa est in perseuerantia morali, quo differt peccatum veniale à mortali? nam venialia possunt etiam durare æternùm. Tandem hæc ratio reddi non potest in pœnis pro peccato mortali iam remisso, cuius culpa non manet moraliter in ratione culpæ; & tamen in sententia communiori in inferno non finitur illa pœna: ergo alio ex capite accipitur æterna pœnarum duratio, quam ego accipio ex peccato mortali, quod per se est dignum pœna simpliciter infinita, & constituit hominem in statu incapaci satisfactionis.

§.41. Dices, Ergo in eo euentu pro peccato veniali non remisso, & pro mortali remisso quoad culpam, pœnæ poterunt intendi absque fine. Respondeo, nullam esse consequentiam in opinione Scotica finiente pœnas in inferno debitas pro peccatis venialibus, & pro mortalibus remissis quoad culpam. In Thomistica verò bona est consequentia, & consequens sine absurdo: ea enim omnia mala secum affert peccatum mortale. A quo per se oritur illa potestas ingeminandi pœnas pro peccato veniali: cui per accidens est totus ille status: vnde propter illud solum non sumus digni nisi pœna finita: infinitæ autem sumus obnoxij propter illud vt coniungitur mortali. De facto non geminantur pœnæ miserente Deo.

§.42. Argumento tota hac sectione proposito respondebis pœnam infinitè intensam non esse infinitam in ratione pœnæ, neque pœnam æternam à parte pòst esse infinitam simpliciter in durationc: quia si pœna infinitè intensa esset æterna, maior pœna esset quàm si temporaria. item, si pœna æterna à parte pòst esset etiam æterna, à parte antè maior pœna esset quàm nunc: hoc autem est contra rationem infiniti: nullum enim est maius alio. Respondeo Primùm ex §.27. Respondeo Secundò, posse esse pœnam infinitè intensam, item & æternam à parte antè & à parte pòst: qua dignum est peccatum mortale. Posse enim produci infinitum in actu, & produci simul omnes creaturas permanentes non includentes oppositionem quasi contradictoriam, ostendi disp.13. Physic. à §.23. Item, posse creaturam permanentem ab æterno produci, ostendi disp.13. Physic. §.1. Tertiò Respondeo, vnum infinitum posse materialiter esse maius alio, licet non formaliter, ostendi disput.13. Physicorum §.29. & 30. S.Thom.1. 2.q.87.a.4. negat infinitam intensionem pœnarũ deberi: quem expono de lege cõmuni Dei & quoad efficaciam; non verò ex natura ipsius peccati, & quoad sufficientiam.

SVBSECTIO VI.

Aliunde probatur infinitudo pœnarum.

§.43. TErtiò probatur eadem minor propositio proposita §.17. de peccati dignitate ad pœnam infinitam: quia per peccatum mortale meremur infinita mala, omnem priuationem gratiæ & gloriæ, aliorumq; bonorum: ergo meremur pœnam infinitam. Probo antecedens, quia peccator ob peccatum mortale est dignus vt priuetur à Deo omni bono: ergo meretur infinita mala. Probo consequentiam, quia carentia infinitorum bonorum est infinitum malum. Quia carentia vnius boni, est vnum malum, vt est per se notum: carentia autem duorum bonorum, sunt duo mala: ergo carentia infinitorum bonorum, sunt infinita mala: ergo qui meretur carentiam omnium bonorum, meretur infinitum malum. Quo autem pacto nunc non habeamus infinitum malum carendo infinitis bonis, ostendam argum. sequenti.

§.44. Confirmatur. Si Deus alicui promisisset vnionem hypostaticam sub conditione bonorum operum, vt promittit vitam æternam, & gratiam sanctificantem; ille peccato mortali demereretur vnionem, vt demeretur gratiam & gloriam: sed carentia vnionis hypostaticæ est malum moraliter infinitum: ergo peccatum mortale meretur malum simpliciter infinitum. Maior probatur. Primùm, quia peccatum mortale affert indignitatem ad felicitatem æternam, & consequenter ad omne illud cui illa felicitas debeatur: vnioni autem ea debetur. Secundò, quia Deus iusto odio priuat inimicum omni dono supernaturali. Quis enim dubitet, meum inimicum se reddere indignũ mea familiaritate & amicitia? Quòd si Deus iustè priuat inimicum visione, multò meliùs priuare posset vnione: quia quo excellentiora sunt dona, eo reddunt indigniores illis per peccatum. Minor probatur: quia ens & eius carentia habent æqualem bonitatem ac malitiam. cæcitas enim tantum malum est, quantum bonum visus: cæcitas autem aut surditas eo sunt peiores, quo visus & auditus sunt meliores. Ratio est, quia ens & eius carentia opponuntur contradictoriè: ens autem est bonum transscendentale, carentia autem est transscendentale malum: cuius malitia consideratur ex bonitate qua priuat.

§.45. Dices Primò, nos nunc habere carentiam vnionis hypostaticæ, & tamen non habemus malum infinitum: ergo carentia vnionis non est infinitum malum. Respondeo, hoc argumento probari carentiam vnionis nullum esse malum, quia nunc nullum malum patimur in ea carentia; quemadmodum non censemur pati malum aliquod, quia caremus alijs bonis ad quæ sumus inepti. Vt igitur carentia nobis sit mala, opus est vt illa

illa **bona** sint nobis aliquo pacto debita: alioquin **quamuis** eorum carentia sit malum trãsscendentaliter, non tamen relatiuè malitia disconueniẽtiæ. **Exemplum** sit carentia visus, quæ lapidi non est mala, homini autem pessima. In pura natura carentia gratiæ & visionis beatæ non esset nobis mala, quia sine eleuatione sumus inepti ad ea **bona**: eleuatio autem nobis non debetur, at in natura eleuata, carentia eorum bonorum est nobis maxima miseria: quia ad ea bona potuimus nos comparare, suntque plurima exempla humana. Si quis causa cadat in lite, carentia bonorum quæ per litem contendebat, censetur ærumna nõ leuis: alij autem nihil se arbitrantur pati, quamuis habẽt similem eorum bonorum carentiam. Discrimen est, quia alius censebat ea bona sibi deberi, alij minimè. Ob quod nunc non patimur infinitum malum in carentia infinitorum bonorum, quia nobis non debentur: illud autem pateremur, si ad ea bona nobis esset ius aliquod aut naturale, aut promissum. Sic accipe argumentum propositum §.43.

§.46. Dices Secundò. Carentia entis non est tam mala, quàm ipsum ens est bonum: ergo carentia vnionis hypostaticæ non est malum infinitum, quamuis vnio hypostatica sit bonum infinitum moraliter. Probo antecedens, quia carentia voluptatis non est tã mala, quàm voluptas est bona. quia dolor non est magis malus, quàm voluptas est bona; & tamẽ dolor peior est quàm carentia voluptatis: ergo carentia entis non est tam mala, quàm bonũ est ens. Respondeo, duo esse genera entium: alterum habet contrarium, alterum eo caret. In his vltimis tãta malitia est in priuatione, quãta bonitas in ente: quia hoc malũ est transscendentale oppositum bono contradictoriè: estque æquè disconueniens subiecto, cui debetur, ac est conueniens bonum ipsum: vt cæcitas est tam mala quàm bonus est visus, & carentia duorum aureorum est tam mala quàm boni aurei duo. In contrarijs est eadem ratio si presè fiat comparatio inter ens & eius carentiam: quia verò contraria æquiualent duobus entibus, ideo comparatio est difficilior. Voluptas opponitur contradictoriè carentiæ sui ipsius: quæ carentia est tam mala, quàm voluptas bona: ob quod qui me priuat voluptate tantum malum mihi infert, quantum bonum affert qui me voluptate perfundit. Voluptas item opponitur quasi contrariè dolori: ob quod qui voluptatur fruitur duobus bonis, altero positiuo quæ est ipsa voluptas, altero priuatiuo quæ est carentia doloris: quæ carentia relatione conuenientiæ tam bona est mihi, quàm malus est dolor. Vnde concludes voluptatem esse dupliciter bonam, & æquiualere bonis duobus: ratione cuius æquiualentiæ voluptas est maius bonum quàm carentia voluptatis est mala: quia carentia voluptatis neque est carentia doloris, neque illam infert: sed potiùs possunt maximè componi voluptas cum dolore, & eius carentia: qui enim non voluptatur, potest dolere & non dolere. quapropter dolor & voluptas sunt æquales in bonitate & malitia disconuenientiæ & conuenientiæ: quia sicut voluptas affert duo bona, nempe seipsam, & carẽtiam doloris: ita dolor affert duo mala, nempe se ipsum, & carẽtiam voluptatis. Quando igitur fit comparatio inter vnum bonum & eius contradictorium, reperitur in altero tanta malitia, quanta bonitas in altero: quando autem fit comparatio inter duo bona & S.Thom. vnum malum, non mirum si malum non sit tantum, quanta bonitas bonorum. q.1.a.2.

§.47. Obiicis Tertiò. Carentia vnionis non est malum simpliciter infinitum: quia pro peccato veniali potest differri breui tempore: ergo non est malum infinitum. Probo consequentiam: quia malum infinitum non potest infligi pro peccato veniali. Confirmatur. Dilatio vnionis pro breui instãti esset maius malum, quàm pœna æterna sensus. quod est incredibile. Huic argumento respondendum alia quæstione, vtrùm vnio hypostatica pro vno instanti sit bonum simpliciter infinitum? Si sit: etiam eius carentia pro eo instanti est simpliciter infinitum malum: in genere quidem deteriori quàm pœna sensus. poterit tamen eius malitia compensari per aliquas circumstantias æternitatis & similes siquæ sunt. Ob quas poterit quis eligere prudenter carere vnione hypostatica pro breui tempore potiùs, quàm visione beata tota æternitate, aut quàm cruciari tota illa. Si verò vnio hypostatica pro tempore breui non est bonum infinitum, nec eius carentia erit infinitum malum. Quòd si vnio eo instanti est infinitè bona; respondendum est eam non posse esse propriè pœnam peccati venialis, quia est vltra condignitatem venialem: Deus tamẽ potuit pacisci eius dilationem, non quidem vt pœnam peccati venialis, sed quia Deus voluit ad conferendam vnionem eo instanti conditionem peccati venialis: sicut potuit velle pro conditione actum charitatis: cuius carentia licet non esset peccatum, esset tamen impedimentum, quia homo caret conditione à Deo exacta. Ita Deus potuit pacisci carentiam peccati venialis, & vt postea homo ad vnionem disponeretur acta de illo pœnitentia. Quòd si Deus solùm consideraret rationem pœnæ pro peccato veniali, non posset vnionem differre: sed eam statim conferre quo instanti promiserat, & eius donatione remitteretur peccatum veniale. Nec potuit pacisci eam pro instanti *B*, & simul pro eodem instanti permittere peccatum veniale: quia simul componeretur peccatum & vnio. quod est impossibile.

§.48. Obijcis Quartò, priuationem vnionis esse in se infinitum malum transscendentaliter, non tamen pœnam infinitam: quia pœna est maior aut minor, quo maior aut minor est eius necessitas, & debetur magis aut minùs, vnio autem hypostatica est minùs debita & minùs necessaria. Contrà: In nostro casu vnio non esset minùs debita quàm gratia habitualis: quia gratia debetur supposita eleuatione Dei, & promissione de illa conferenda per bona opera: quæ concurrunt in promissione vnionis, & vtrobique est eadem ratio debiti: & quemadmodum carentia gratiæ infinitæ esset infinita pœna, ita & carentia vnionis. Etiam est falsum rationem debiti pertinere ad maiorem pœnam: grauius enim est carere centum aureis promissis quàm octo debitis.

§.49. Necessitas eadem est ad vnionem, & maior quàm ad gratiam. hæc enim non est necessaria vt simpliciter simus, sed vt simus boni atque perfecti: ad quod magis necessaria est vnio hypostatica, quia est perfectior sanctitas, cui repugnat cõponi cum peccato veniali, cuique annexa sunt ex natura sua auxilia efficacia ad operationes heroicas,

S. Thom. q.1.a.2. cas, quæque est ex natura sua inamissibilis. Ergo ad perfectionem magis necessaria est vnio hypostatica, quàm gratia accidentalis. Item, visus est nobis magis necessarius quàm gratia, quia cum illo habemus necessariam connexionem: ita vt anima esset impossibilis nisi possibilis esset visus, & ad vitam naturalem est maximè necessarius: gratia autem non est nobis naturaliter necessaria, quia cum illa non habemus naturalem cõnexionem: & tamen carentia gratiæ est maior pœna quàm visus carentia. Neque dici potest, peccatum mortale esse meritum congruum, & non condignum: hæc enim demerita repugnant: quia meritum cõgruum est quædam congruentia vt Deus pro nostris bonis operibus det nobis plus boni quàm meremur: hoc autem in pœnis non potest contingere: quia infligere plus pœnæ quàm quis meretur, vergit in crudelitatem.

SVBSECTIO VII.

Probatur à priori infinitudo malitiæ.

§.50. RAtio à priori conclusionis est, quia grauitas offensionis crescit ex vilitate offendentis, & offensi maiestate. Quæ propositio non eget probatione, est enim per se nota. Sed vilitas creaturæ si Deo comparetur, est maxima, est autem infinita maiestas Dei offensi: sed ex his capitibus crescit infinitè malitia: ergo. Probatur Minor: Primùm, ex ipsorum comparatione extremorum: vix enim potest cadere in mentem, vt creatura sit tam procax quæ audeat Deum lacessere iniurijs: quam ob rem obstupescẽdum esse cælis dixit Propheta. Secundò probatur, quia dignitas personæ Christi confert operibus bonis valorem infinitum ad meritum: ergo & persona Dei offensi confert grauitatem infinitam offensæ.

§.51. Dices Primò, hoc argumentum esse sophisticum à calculatione, quæ semper deludit arguentem: cuius formam facilè infringes: quia visio beata, & amor Dei non sunt infiniti, quamuis sint de obiecto formali infinito. Contrà: In causis physicis & effectibus non concludit calculatio, quia illæ causæ concurrunt vt terminus extrinsecus: at verò in moralibus sæpè concludit rectè, quia moraliter concurrunt intrinsecè: quia dignitas personæ Christi consideratur intrinseca actibus humanitatis, ob quod illis præstat valorem simpliciter infinitum: sed dignitas Dei offensi concurrit vt causa intrinseca moralis ad grauitatem offensæ: ergo etiam hîc concludit calculatio.

§.52. Dices Secundò, dignitatem personæ Christi esse quasi formam moralem operum bonorum. Cùm autem ea dignitas sit infinita, infinitè dignificat opera: at maiestas Dei offensi non est forma moralis offensæ. Contrà: Illa phrasis *Forma moralis*, est valdè metaphorica & minimè propria; quà vtimur ad significandam æstimationem infinitam bonorum operum Dei hominis: at etiam possumus significare simili phrasi æstimationem infinitam iniuriæ in Deum, qui eâdem ratione erit forma moralis iniuriæ.

§.53. Dices Tertiò, bonitatem Dei posse considerari vt formam moralem: quia cùm bona sit, potest opus reddere gratum: grauitas autem Dei cùm non sit mala, non potest iniuriam reddere ingratam: effectus enim ille formalis non potest tribui nisi à forma mala. Contrà: Istæ etiam sunt phrases metaphoricæ. Opera Christi secundùm se non reddentur gratiora dignitate Christi in genere causæ formalis: sed persona operans est gratior, & quia complacentia remuneratiua non solùm terminatur ad opus bonum, sed etiam ad dignitatem personæ, ideo opera dicuntur esse gratiora. Ita iniuria est maior pro dignitate personæ offensæ; quia tota ea dignitas contenta videtur, & concurrit ad offensionem vt forma illam grauans: tantumque censetur iniuria ponderare, quantum pondus est maiestas offensa: & quo hæc melior est, grauior est eius iniuria, & magis displicet. Ad hanc igitur considerationem vsurpantur illæ phrases, quibus apud prudentes significatur ingens æstimatio meritorum. Dixi §.10. Deum esse subiectum morale iniuriæ: vnde consideratur eius infinitudo: quia quemadmodum formæ physicæ impositæ subiectis grauibus deuehuntur in profundum: ita iniuria imposita subiecto morali infinitè graui, rapiuntur pondere infinito in profunditatem infinitam. Ita potest dici Deus forma moralis: quia quemadmodum forma terræ facit materiam grauem, & eam constituit longissimè distantem à cælo: ita Deus quasi impositus iniuriæ illam reddit grauem, & ab eo infinitè distantem. Huic tamen comparationi Verbi vniti humanitati non fido multum: est enim apertum discrimen infinitatum: quia complacentia Dei habet obiectum simpliciter infinitum in Christo, nempe bonum opus, & Verbum vnitum humanitati: estque amor ideo infinitus, & mouere potest ad infinita præmia: at in peccato nullum obiectum displicentiæ est simpliciter finitum. ob quod recurrendum est ad dignitatem pœnarum, quas Deus iustè potest infligere inimico.

SECTIO IV.

Opposita sententia.

§.54. PEccatum esse malitiæ & grauitatis finitæ simpliciter tam physicè quàm moraliter est etiam sententia valdè communis: Scoti in 3. dist.20.q.vnica §. *Contra ea quæ dicuntur.* & in 4. dist. 15.q.vnica §. *Quantum ad istum*; vbi ait actum charitatis esse tam bonũ, quàm malum peccatum mortale, & illi æquiualere. Paludani in 3. dist.20. qu.2. art.2. initio: ait enim charitate compensari peccatum. Alios referunt & sequuntur P. Suarez disp.4. sect.7. Vasquez disp.2.n.8. Ragusa disp.3. & Albertinus t.1.q.18. Theologica ex 1. principio philosophico num.3.

SVBSECTIO I.

Primum argumentum.

§.55. PRimum argumentum: Nullum peccatum mortale continet omnem grauitatem possibilem, ergo neque simpliciter infinitam. Antecedens patet, quia furtum non continet malitiam hæresis, aut odij Dei. Consequentia probatur, quia infinitum in aliquo genere continet omnia possibilia in eo genere. Confirmatur: peccata sunt inæqualia: ergo nullum est infinitum. Patet consequentia, quia vnum infinitum non est maius alio.

§.56. Concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem, ostẽdi disp.13. Physic. infinitum non esse nisi quod in aliqua ratione caret principio & fine. Et quia Deus illis caret in sua entitate, ideò est formaliter infinitus: ex quo illi otiturratione nostra continere formaliter aut eminenter omnem perfectionem possibilem, quod habet non ex conceptu infiniti vt sic, sed ex conceptu infiniti in essentia. Cætera autem infinita non continent formaliter nec eminenter omnia in eo genere possibilia: sed præcisè sunt in eo genere infinita, quia in eo carent principio & fine. Quod patet apertè in cognitione rerum possibilium. Deus si infundat angelo cognitionem omnium hominum possibilium excepto Petro, angelus cognoscet quidem homines infinitos: quia hominum possibilis multitudo non est adstricta numeris certis, sed est sine fine: & tamen non cognoscit angelus omnes homines ea multitudine contentos, quia Petrus est in illa multitudine: ergo infinitudo non consistit nisi in carentia principij & finis.

§.57. Et quamuis daremus infinitum esse quod continet omnia in eo genere possibilia; adhuc non sequeretur vnum peccatum continere cæterorum malitiam: sequeretur quidem furtum graue continere omnem malitiam specificam possibilem in ratione furti, non tamen in ratione odij Dei. Ratio à priori, quia infinitum in vno genere non continet omnia possibilia in alijs generibus, sed tantùm in suo. Ex. grat. calor infinitè intensus non continet omnem intensionem vt sic, sed tantùm intensionem in genere caloris. Deus videt omnem intensionem possibilem caloris, & in ea videt quidquid in eo genere est possibile: at ibi non videt intensionem gratiæ, neque lucis: ergo infinitum in hoc genere non continet possibilia in omni genere, sed in illo tantùm. Cùm igitur peccata sint diuersarum specierum, nullum continet omnem imperfectionem aliarum.

§.58. Antequam respondeam ad confirmationem, animaduerte errorem Stoicorum, quo P. Vasquez & alij conantur nobis negotium facessere. Qui dicunt rationem offensæ distingui à malitia peccati, longè sunt ab eo errore. Stoici enim, quos secutus est Iouinianus, censuerunt omnia peccata esse æqualia, item & virtutes omnes: quemadmodum omnes actus veri sunt æquè veri, falsi verò æquè falsi: fundamentum est, quia virtus consistit in indiuisibili, nempe in attingentia obiecti secundùm rectam rationem: peccatum autem etiam consistit in indiuisibili, nempe in carentia attingendi rectam rationem: quemadmodum veritas est attingentia obiecti sicuti est, in quo non est magis & minus; falsitas autem consistit in non attingendo obiectum. Hunc errorem referunt S. August. tom.6. lib. de Hæresibus cap.82. & tom.2. epist.29. ad Hieron. S. Hieron. dialog. contra Iouinianum cap.12. & 13. S. Thom. 1.2.q.73. art.2. Alfonsà Castro de Hæresibus lib.12. verbo *Peccatum*. In sensu iam proposito impugnatur hic error ab his Doctoribus, cuius falsitas est aperta, quia malitia peccati consistit in dissonantia à natura vt rationali; aliqua autem obiecta plus absonant alijs: vt mihi peius est adimi salutem quàm pecuniam. ratio autem virtutis consistit in consonantia cum natura rationali; aliqua autem obiecta illi sunt commodiora. Ob quod malitia moralis, quam appellaui malitiam philosophicam, inæqualis est in peccatis; veritas autem æqualis est in actibus, quia solùm consistit in attingentia obiecti sicuti est. S. Thom. q.1. art.2.

§.59. Igitur qui admitteret hanc peccatorum inæqualitatem in malitia ex obiectis & circumstantijs, quamuis admitteret rationem offensæ siue iniuriæ in omnibus mortalibus esse æqualem, non laberetur in hunc errorem Iouiniani: qui non cogitauit de hac iniuriæ ratione, sed de æqualitate malitiæ ex obiecto & circumstantijs. Opera Christi sunt inæqualia in bonitate: quia actus charitatis melior est quàm misericordiæ, estque hæreticum affirmare omnes virtutes esse æquales bonitate: *Maior enim horum est charitas.* & tamen quod attinet ad dignitatem & valorem merendi, omnia opera Christi sunt æqualia, propter infinitatẽ Verbi, per cuius extrinsecam denominationem virtutes Christi sunt infinitè meritoriæ: ergo eâdem ratione posset aliquis distinguere offensam per extrinsecam denominationem à Deo, & illam constituere æqualem, & distinguere à malitia, quæ est inæqualis.

§.60. Existimo esse inæquales tam malitiam quàm offensam: quod docuit Gerson 3. p. lib. de Vita spirituali animæ lect.1. corollario secundo: quamuis admittit infinitudinem in peccato. Malitia quidem est per se nota propter obiectorum inæqualem dissonantiam à natura rationali: offensa autem, quia Deo magis displicent obiecta deteriora; cui displicet malum morale, quia malum est: ergo quo magis malum, magis displicet: quo autem magis displicet obiectum, maiorem iniuriam irrogat Deo qui illud scienter admittit.

§.61. Ad confirmationem ex §.55. nego consequentiam. Ad probationem, respondeo ex disp. 13. Physicorum, infinitum multitudine, magnitudine & intensione esse maius alio materialiter, licet non formaliter: quia omnia sunt æqualia in carentia primi & vltimi, quamuis in vno sint plures vnitates quàm in alio. & quamuis nullum infinitum esset maius alio in eo genere: at in diuersis generibus vnum est maius alio. Ex. grat. misericordia infinitè intensa non potest esse minor intensione quàm charitas infinita: at charitas nobilior est misericordia, & maior in ratione virtutis, & Deo magis placet. Ratio à priori, quia cùm sint diuersarum specierum, non habent essentias æquales: altera enim est nobilior quàm altera. ex quo conceptu sumitur ratio maioris aut minoris virtutis, non verò ex intensione: duo enim actus æquè intensi sunt, non æquè perfecti. Ita ratio malitiæ & iniuriæ est in diuersis speciebus in peccatis diuersis: ob quod sunt peccata inæqualia, malitiæ, & offensæ.

§.62. Objicies item: Omnia merita Christi sunt æquè bona & æstimatu digna propter infinitudinem valoris: ergo & omnia peccata mortalia. Nego consequentiam: quia opera Christi dignificantur Verbo vnito intrinsecè humanitati, ad quod simul cum bono opere supernaturali terminatur complacentia Dei. vt dixi §.53. & dicam disp.63. §.79. cùm autem complexum ex Verbo & charitatis actu non sit melius complexo ex eodem Verbo & actu misericordiæ; hinc oritur complacentia æqualis in vtrumque complexum: quia actus vterque est liber & supernaturalis, & ideò aptus ad compo-

S.Thom. q.1.art.2. componendum complexum terminans complacentiam remuneratiuam. Non ergo præcipuè sumitur complacentia ex solius operis bonitate, sed ex dignitate Verbi. Econtrà iniuria Dei in peccatum non oritur nisi ex displicentia Dei in illud cognita, aut culpatè ignorata. quo ergo maior est displicentia Dei, grauior ei irrogatur iniuria. Sequitur ergo inæqualitas iniuriæ inæqualitatem malitiæ, quia hanc sequitur inæqualitas displicentiæ Dei: ergo est in peccatis vnde sumatur inæqualitas infinitæ iniuriæ, licet persona offensa sit infinita: quia offenditur magis & minùs; at complacentia in merito Christi habet vnde sit æqualis omnibus consideratis, nempe à Verbo equè vnito. Vide disp.63.§.49.& 70.& 79.

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum.

§.63. SEcundò argumentari possunt: quia peccatum veniale haberet etiam rationem iniuriæ simpliciter infinitæ: hoc autem est absurdum: ergo. Probo Maiorem, quia etiam peccatum veniale est contra voluntatem & beneplacitum Dei, qui est moraliter subiectum offensionis, & forma moralis. Respondeo, hoc argumentum esse commune omni sententiæ: qui enim dicunt iniuriam peccati esse finitam simpliciter, infinitam autem secundùm quid & in ordine aliuori, pro quo debentur pœnæ sine fine durantes; dicent idem de peccato veniali: cùm rationes sint eædem ex maiestate offensi, & offendentis vilitate. Beatus Anselmus l.2. *Cur Deus homo* cap.14. quem adduxi §.16. satis insinuat peccatum veniale esse etiam infinitum in genere iniuriæ. Idem asserunt quotquot non distinguunt ex natura rei peccatum veniale à mortali: inter quos videntur esse Ioannes Gerson, & alij adducti disp.5.de peccatis: quorum sententiam minimè laudo.

§.64. Aduerte doctrinam B.Thomæ 1.2.q.87. & 88.art.1. & q.7. de malo art.2. ad 10. Caiet.3.p. q.1.art.2. vers. *Ad horum euidentiam*, & P.Suarez disp.4.sect.9.vers. *Dico primò*, & vers. *Potest verò*. asserentium peccatum veniale non esse simpliciter peccatum, iniuriam aut offensam, sed tantùm secundùm quid. Non quòd existiment peccatum veniale non esse simpliciter intra genus peccati: est enim: sed quòd ita est, vt Deum non auertat simpliciter à nobis, neque reddat iratum aut nobis decernentem pœnam æternam; sed quia est leuis quædam offensio qualis esse solet inter amicos, quam nostrates eleganter vocant *desabrimiento*. Ex qua doctrina concluditur, peccato veniali nullam esse infinitudinem malitiæ aut offensæ: si enim est leuis iniuria, quo pacto est infinita? Ratio à priori, quia Deus non potest communicare illum affectum subiecto inepto. Dixi, posse Deum appellari formam moralem peccati mortalis: at veniale non est subiectum aptum huic informationi: si verò Deus consideretur vt subiectum morale peccati, non potest constituere grauitatem infinitam cum peccato veniali, quæ non est forma apta ad illum effectum. Ob quod peccatum veniale est in genere malitiæ & offensæ longè inferiori ac mortale. Idque per se notum videtur ex æstimatione prudentum. In forma ad argumentum ex §.62. nego Maiorem. Ad probationem: Peccatum veniale est contra beneplacitum Dei leuiter quidem, non grauiter: siue (vt dixit S. Thom.) est contra voluntatem Dei secundùm quid, non simpliciter: in sensu quem explicui hoc §.

SVBSECTIO III.

Argumenta cætera.

§.65. TErtium argumentum ex P. Vasqu.disp.1. cap.4. Peccato non læditur Deus ipse, sed se habet principum more, quando eorum præcepta violantur: dirigitque multa alia in hunc scopum. Respondeo, Deum non lædi physicè, nec intrinsecè in bonis intrinsecis, nec extrinsecè in aliqua re illi vili; læditur autem in honore extrinseco: non tamen propterea Deus dicendus est *lædi*: hoc enim significat perpessionem alicuius damni. At Deus sibi displicet in obiectis illis: ipseque grauiter queritur de admittentibus peccatum cum cognitione illius displicentiæ. Discrimen principum est manifestum: non enim sunt teneri suarum legum amatores, neque rex speciales habet querimonias in furem: si verò latroni constaret de regis displicentia in suum furtum, ageret in furem acerbiùs rex ipse, non propter violatam legem, sed propter contemptam eius voluntatem. Deus tenerrimè diligit suas leges, quarum violationem grauiter odit: & quia videt suam voluntatem postponi creatæ, ideò accipit pro iniuria legum transgressionem. Ex quo capite expenditur iniuria Dei. quam elegantissimè momentat B. Anselmus lib.1. *cur Deus homo* cap.21. Hinc Deus apud Isaiam c.1. 2. *Filios enutriui, & exaltaui; ipsi autem spreuerunt me*: Ezech.20.39. *Quòd si in hoc non audieritis me, & nomen meum sanctum polluerit*u. Quorsum illi questus à gloria Dei ad Ezechielem, quòd illi competitorem honoris dederant Iudæi? quorsum dicitur Deus prouocari, exacerbari, irritari? Quæ tamen principes non dicunt de latrunculo aut periuro.

§.66. Vltimum argumentum: Omnia peccata mortalia merentur ex se pœnam æqualem: ergo essent æqualia non in ratione malitiæ, sed in ratione iniuriæ & offensæ. Præmitto doctrinam de merito Christi disp.63. cuius quodcumque opus est dignum infinito præmio, nec tamen propterea opera ex se sunt æqualia: plus enim placet Deo actus charitatis ex se quàm misericordiæ, etiam in Christo, specificatiuè, non tamen reduplicatiuè: comparatione autem præmij omnia merita æqualiter placent, non ex se, sed concretè ob hypostasim, vt dicam disp.61. & 62. maximè 63. à §. 70. Hinc omnia peccata sunt æqualia in ratione demeriti: non quòd æqualiter displiceant Deo, neque ratione malitiæ, neque ratione offensæ; sed quia quodlibet peccatum mortale meretur omne malum possibile. quòd si peccatum deterius non meretur magis, non est quòd sit cæteris æquale, sed quia non sunt possibilia plura mala quæ mereatur. Hæc de dignitate radicali meriti: proximè autem peccata inæqualia merentur inæqualem pœnam, quam Deus taxarit ex suo arbitratu secundùm peccatorum inæqualitatem; semper autem citra condignum.

§.67. Hîc poterat disputari vtrùm Christus potuerit satisfacere ad æqualitatem pro peccatis: difficultas oritur ex hac infinitudine à me asserta. Quæ difficultas quia grauissima est, examinabitur disp.11.

S.Thom. q.1.a.2.

DISPVTATIO X.

Vtrùm pura creatura satisfacere possit pro peccato mortali ad æqualitatem?

SECTIO I. *Pars negans conclusa.*
SECTIO II. *Sententia P.Vasquez.*
SVBSECTIO I. *Duæ difficultates in eam sententiam.*
SVBSECTIO II. *Impugnatur ea sententia.*
SVBSECTIO III. *Ad argumenta.*
SECTIO III. *Sententia P.Suarez & aliorum.*
SECTIO IV. *Firma ratio pro sententia communi.*
SVBSECTIO I. *Proponitur.*
SVBSECTIO II. *Obiectiones.*

§.1. PVra creatura accipitur pro substantia intellectuali facta à Deo, sine vnione hypostatica ad ipsum Deum: Christus non dicitur pura creatura, non quòd careat sanctitate, siue puritate morum, siue quòd sit impurus; sed quia ita est creatura vt sit etiam Deus: imò absolutè est dicendus Deus, creatura verò cum addito, in quantum homo. Angelus autem & homo sunt puræ creaturæ: quia nullum de illis dicitur prædicatum, nisi creatum: non enim sunt Deus. Pura item creatura potest dici, vt opponitur impuræ siue vitiosæ: morum enim sinceritas vocatur puritas. Ob quod dæmones non sunt puræ creaturæ in hoc sensu. In sensu priori tractatur hæc quæstio: vtrùm creatura quæ non est Deus, possit ad æqualitatem satisfacere pro peccato? Accipitur autem pura creatura concretè, non abstractè: humanitas enim Christi pura creatura est, & satisfecit ad æqualitatem, non quidem abstractè, sed concretè: id est, vtrùm angelus, aut homo, qui non sint Deus per vnionem hypostaticam, possint satisfacere ad æqualitatem pro peccato mortali?

§.2. De peccato veniali non est hîc quæstio: mortale potest considerari commissum cum ignorantia inculpata Dei, vel eius offensionis: cuius memini disp.9. §. 11. Si hoc peccatum est possibile, non cadit in hanc controuersiam: potest enim pura creatura pro illo satisfacere ad æqualitatem per actus charitatis supernaturales actos in gratia: nullam enim habent infinitudinem. Est igitur quæstio de peccato mortali commisso cum coguitione offensionis & iniuriæ Dei, vel ignorantia culpata.

SECTIO I.

Pars negans conclusa.

§.3. CEnseo nullam puram creaturam posse ad æqualitatem satisfacere pro iniuria & offensa reperta in peccato mortali commisso cum cognitione aut ignorantia culpata offensionis diuinæ. Ita sentiunt Scholastici adducti disp. 9. §.16. opinantes peccatum mortale habere rationem iniuriæ simpliciter infinitæ: item S.Thom. q.1.art.2. & omnes eius discipuli: P. Suarez disp. 4. sect.7. P.Vasquez disp.2.cap.5.& 6. & ferè omnes recentiores: quamuis enim aliqui negent peccato grauitatem simpliciter infinitam; tamen illam constituunt in ordine superiori, cui non reddunt æquale vlla opera puræ creaturæ. Quamuis autem hæc conclusio sit tam communis, tamen eius probatio non est omnibus communis. Quapropter singulorum sententias oportet excutere.

SECTIO II.

Sententia P. Vasquez.

§.4. PVasquez disp.2.c.5.& 6. duo sentit. Primum, per actum charitatis posse satisfieri pro offensa & macula peccati, secutus Scotum in 3. dist. 20. vers. *Contra ea*: & in 4. dist.15. vers. *Quantum ad istum*. Durand. Caietan. & alios. Secùdò asserit, eam satisfactionem non posse esse perfectam. Probat, quia perfecta satisfactio extinguit omne debitum sine dependentia à libera aliqua illius condonatione: sed actus charitatis non extinguit omne debitum, sed supponit liberam aliquam eius condonationem: ergo non est perfecta satisfactio. Probat Minorem: quia actus charitatis non extinguit debitum carendi auxilio efficaci quo exercetur ipse actus charitatis: ergo non extinguit omne debitum, sed supponit condonationem aliquam, ob quod debitum carendi tali auxilio remittitur omnino gratis, & non per actum ipsum: quia priusquam actus existeret, erat sublata carentia auxilij.

§.5. Per actum autem charitatis fieri satis pro offensa, macula & peccato, probat, quia ille actus est ex natura sua forma sanctificans: ergo est satisfactio pro offensa, macula & peccato. Probat consequentiam, quia illa est satisfactio adæquata pro offensa, quæ ex natura sua omnino tollit offensam, & Deum reconciliat. Confirmatur. quia tunc fit satis, quando redditur tantum bonum, quantum mali fuerat illatum: sed actus charitatis est tam bonus quàm malus actus peccati: ergo actus charitatis est adæquata satisfactio pro malitia.

SVBSECTIO I.

Duæ difficultates in eam sententiam.

§.6. QVod ait P. Vasquez, non posse puram creaturam satisfacere pro toto debito, mihi maximè placet. Eius tamen sententia duas patitur difficultates. Primam, quia ait Christũ adæquatè satisfecisse pro toto debito ex peccato contracto.

S.Thom. q.1.art.2.

tracto. Quod esse falsum, probatur: quia nos etiam eramus digni ne Christus nobis daretur redemptor, & ne ille pro nobis offerret sua opera: sed Christus nobis datus est merè gratis, item & actus ille quo voluit pro nobis satisfacere: ergo Christus non extinxit omne debitum contractum ex peccato. Probo antecedens, quia Christus non est meritus suam Incarnationem, sed eam gratis accepit. item, primum actum meritorium non accepit per aliud meritum: igitur aliqua donatio intercessit ad auferendam aliquam partem meriti: ergo sicut propter illam rationem contritio non extinguit omne debitum, ita neque Christus. Qui tamen dicitur satisfecisse ad æqualitatem, quia fecit satis pro omnibus debitis manentibus post eius Incarnationem & primum actum meritorium: ergo si actus charitatis extinguit omne debitum manens post eius existentiam, est perfecta satisfactio: quia hîc tantùm disputamus, vtrùm bonum opus valeat tantum ad placandum Deum, quantum iniuria ad lacessendum.

§.7. Secunda difficultas est, quia contritio non est actualis satisfactio pro debito, vel est adæquata pro omni debito. Probatur prima pars: quia P. Vasquez ea disp. 2. cap. 6. quod priùs docuerat in 1.2. censet peccatum mortale priùs ratione esse remissum, & peccatorem sanctificatum per habitum charitatis aut gratiæ, quàm contritio sit in anima peccatoris: ergo contritio non satisfacit actu pro macula peccati. Probo consequentiam, quia actualis satisfactio est quæ actualiter debitum soluit & extinguit: sed contritio actualiter neque soluit, neque extinguit debitum maculæ: ergo non est satisfactio actualis. Probo Minorem: quia per te ante contritionem debitum est & solutum & extinctum, & peccator sanctificatus, & pro illo priori cognitus à Deo sine reatu pœnæ æternæ, & cum condignitate ad æternam vitam. Quod ait P. Vasquez num 60. contritionem ex se sufficientem esse ad extinguendum debitum, quia illud extingueret nisi illud inueniret extinctum; probat quidem contritionem habere vim ad illud extinguendum; at per illam actualiter illud extingui, minimè probat. Quia actualis extinctio debiti id est, per quod debitum desinit esse: sed macula peccati non desinit esse per contritionem, sed per gratiam habitualem: igitur gratia habitualis, & non contritio, est extinctio actualis debiti.

§.8. Confirmatur. si homine iam occiso quis infligat lethale vulnus sufficiens ad necem, non dicitur illud occidere, quia per alias causas priùs fuerat occisus: ergo licet contritio habeat vim expulsiuam peccati; tamen non est eius actualis depulsio, quia per aliam causam depulsum fuit. Quod possumus confirmare exemplo actus liberi, qui non meretur actu nisi actus sit liber, licèt possit ex natura sua esse liber: quia potentia ad libertatem si actu careat exercitio libero, non confert ad meritum actuale.

§.9. Imò contritio ex natura sua non est extinctio debiti relicti in macula peccati: quia ex natura sua petit à charitate produci ratione posteriùs quàm peccatum sit extinctum: ita ex natura sua numquam potest illud extinguere. Nam in ratione satisfactionis debet connotare, peccatum non esse priùs extinctum per aliam formam, neque debere per illam extingui: quia sicut satisfactio in ratione satisfactionis connotat extitisse debitum, ita connotat existentiam eiusdem debiti manentem post omnes formas quæ ex natura rei præcedunt satisfactionem ipsam. sed contritio id non connotat in hac sententia: quia ex natura sua supponit gratiam habitualem: ergo. In hac tamen sententia contritio potest dici satisfactio pro macula peccati de potentia absoluta: quia potest produci per auxilium extrinsecum, quin præcedat gratia sanctificans: quia contritio apud hunc auctorem tam bona est, quàm malum peccatum.

§.10. Probo nunc, contritionem in ea sententia esse æqualem satisfactionem pro toto debito. De macula & offensa peccati id fatetur P. Vasquez. idem probo ego de debito carendi auxilio efficaci: quia contritio in genere causæ dispositiuæ præcedit auxilium quo fit: ergo ex natura sua extinguit debitum illo carendi. Antecedens dari videtur à P. Vasquez. Consequentiam probo: quia contritio est dispositio in genere causæ materialis, cui iam debetur ex natura sua auxilium efficax; ita vt factâ illâ suppositione non possit de potentia absoluta negari: ergo extinguit debitum illo carendi. Probo consequentiam: quia debitum extinguitur per id quod talis est naturæ, vt cum illo componi non possit debitum ipsum: sed debitum carendi auxilio non potest componi cum contritione: ergo. Probo Minorem: quia debitum est ipsa carentia auxilij efficacis, titulus autem ad illud est existentia peccati cum carentia contritionis: sed carentia auxilij non potest componi cum contritione sic præcedente: ergo contritio expellit debitum. Minor patet, quia contritio in illo priori videtur existere in subiecto: ergo hac suppositione factâ non potest non esse auxilium efficax: quia non potest contritio de potentia absoluta existere in illo priori causæ dispositiuæ, quin in toto instanti producatur à Deo per auxilium efficax.

§.11. Confirmatur. gratia habitualis extinguit actu debitum maculæ peccati: quia priùs natura quàm contritio intelligitur animam sanctificare, quia per suam entitatem est forma incompossibilis cum peccato: sed contritio est forma incompossibilis cùm carentia auxilij efficacis, & priùs natura in genere causæ materialis intelligitur esse: ergo contritio extinguit debitum carendi auxilio efficaci. Quòd si obijcias, contritionem in eo genere non esse meritoriam pro illo instanti; Respondeo id non exigi à P. Vasqu. quia habitus sanctificans non est formaliter meritorius, neque formaliter liber; & tamen satisfacit pro macula peccati: ergo contritio etiam satisfaciet pro debito carendi auxilio efficaci. quia satisfactionem accipit pro forma incompossibili ex natura sua cum peccato. Has igitur duas difficultates patitur hæc sententia. Verùm hæc secunda leuis est: est enim ex P. Vasqu. mutua causalitas inter actum & habitum charitatis; non tamen inter actum & vocationem congruam, vt cum P. Vasquez ostendi disp. 4. de auxilijs.

SVBSECTIO II.

Impugnatur ea sententia.

§.12. MAgis displicet altera sententiæ pars, nempe contritione fieri satis pro iniuria

iuria & macula peccati: quamuis enim ea sententia probabilis sit ab auctoritate Doctorum, probabilior est opposita. Sancti enim requirentes Incarnationem ad satisfactionē perfectam pro peccato, in hoc sensu loquuntur, vt sit perfecta pro iniuria & macula peccati, non verò pro cæteris debitis antecedentibus satisfactionem. huc enim tendit comparatio personæ offensæ cum satisfaciente: quam P. Vasquez non admittit, sed qua vtuntur Anselmus, Thomas, alijque Patres.

§.13. Ac primùm ea sententia vtitur fundamento minùs communi, contritionem ex natura sua esse formam iustificantem formaliter. Quę sententia difficultates habet nonnullas, neque leues: eâ tamen admissâ disputandi gratia, probo contritionem non esse adæquatam satisfactionem pro peccato: quia adæquata satisfactio extinguit omne debitum peccato contractum: sed contritio illud non extinguit: ergo non est adæquata satisfactio. Probo Minorem, quia peccato contraximus debitum carendi iustitia originali: item carendi quiete appetitus, qui prauis motibus passim rebellat: item carendi passibilitate proxima. quæ debita non extinguuntur contritione.

§.14. Secundæ probationi præmitto, contritionem in ea sententia opponi physicè peccato, & cum eo esse ex natura sua incompossibilem: quemadmodum visio beata, & amor beatificus opponuntur ipsi peccato: quæ necessariò dicuntur à P. Vasqu. tum quia constituunt omnem actum liberum Dei cum mutatione physica in obiecto; & ad actum distinctum Dei distinctam mutationem in obiecto. si igitur contritio expellit peccatum, non potest illud non expellere, quia ad eius expulsionem egeretur nouo actu libero Dei: qui esse non potest, quia non esset noua mutatio in obiecto. Tum etiam, quia P. Vasquez constituit libertatem esse extrinsecam actibus liberis: ergo si contritio opponitur peccato ex natura sua, illi opponitur secundùm se, siue libera sit, siue necessaria, & non opponitur ratione libertatis, quæ actui charitatis est extrinseca, & per accidens. Hinc patet, actum charitatis esse peccati depulsionem, non quia est actus bonus in genere moris; sed physicè, vt forma incompossibilis: vt calor opponitur frigori.

§.15. Secundò præmitto, satisfactionem non esse idem cum quacumque depulsione peccati, sed eam debere esse liberam. Quod videtur ex terminis notum: Primò, quia intellectus non satisfacit Deo, visione ipsius Dei. Pone, peccatorem beari subitò, & ipsa visione depelli habituale peccatum: hic non satisfacit pro peccato, nullam enim virtutem exercet. Quo differt restitutio à satisfactione: si enim alicui reddantur sui nummi, iam non habet ius aduersus latronem, licet ille inuitus reddiderit nummos: at verò satisfactio est voluntaria & libera compensatio iniuriæ. Secundò, quia iniuria consistit formaliter in actu libero: ergo satisfactio debet esse in eodem genere. Tertiò, præmitto, satisfactionem ad æqualitatem debere esse æqualem in æstimatione morali propter illius moralitatem.

§.16. Hinc argumentor Secundò: Actus charitatis non depellit peccatum ex morali æstimatione, sed ex physica oppositione cum illo: ergo non est satisfactio æqualis pro iniuria, tametsi esset forma sanctificans. Consequentia patet ex dictis §.15. de antecedente constat §.14. quia actus ille semper sanctificaret, non tamen semper esset liber. Secundò, probatur antecedens, quia minùs æstimatur quælibet actio nostra quàm peccatum: ergo nulla actio nostra est adæquata satisfactio. Probo antecedens, quia non est mirum hominem subijci Deo: est autem admiratione dignissimum hominem iniuriam irrogare Deo: *Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini.* Quidquid igitur sit de oppositione physica nostrorum actuum cum peccato, illorum æstimatio moralis est multò minor quàm peccati.

S.Thom. q.1.art.2.

§.17. Dices: Si quis in se produceret gratiam habitualem, satisfaceret pro peccato, quia liberè offert tantum bonum quantum peccatum erat malum: ergo idem continget in contritione. Respondeo Primò, antecedens esse falsum, quia gratia habitualis non æstimatur à Deo tantum quantum peccatum mortale. quod à posteriori probo, quòd illa existens physicè pro vno solùm instanti, non est titulus ad aliquid infinitum, secùs peccatum mortale: opponitur igitur gratia peccato physicè, propterea peccatum expellit. Duo contraria, licet perfectione inæqualia, sese expellunt, ad quod æqualia sunt, vt frigus & calor, fides & error: ita effectus formalis gratiæ est reddere amicum: ad quem pertinet carere inimicitia. Hanc ob causam, non verò ob æstimationem, gratia peccatum expellit per solam physicam vnionem. peccatum autem gratiam expellere mereretur, etiamsi non vniretur physicè subiecto gratiam habenti: quia etiam pro tempore futuro, quo peccatum non existit physicè, illud reddit indignum gratia: quæ non habent nec gratia, nec contritio: ergo diuersa ratione sese expellunt. Secundò respondeo, antecedens esse falsum: quia non est satis offerre aliquid æquale peccato, imò neque superius; sed opus est vt sit æquale propter moralem æstimationem. ob quod nos non satisfacimus pro nostris peccatis, quamvis Deo offeramus Christum, cuius mater eum obtulit in templo, & sacerdos in altari: quia quamuis res oblata pluris æstimetur quàm peccatum, tamen quia illam æstimationem non habet ex moralitate offerentis, ideo non satisfacit. E contrà verò satisfactio Christi fuit ad æqualitatem, etiam quando obtulit munus aliquod leue, vt lacrymam aut ieiunium, quia illę oblationes ex conceptu morali offerentis erant dignæ æstimatione infinita.

SVBSECTIO III.

Ad argumenta.

§.18. ARgumentum ex §.4. confirmat quidem sententiam quam sequor. Ad argumentum ex §.5. Respondeo, præterito antecedente, & negatâ consequentiâ. Ad probationem, distinguo antecedens: æqualis satisfactio est, quæ tollit offensam & maculam peccati propter moralem æstimationem, concedo antecedens: nego autem, quando peccatum expellitur, non propter moralem æstimationem satisfactionis, sed propter physicam repugnantiam, vt dixi à §.14. Ad confirmationem ex eodem §.5. distinguo Maiorem: tum fit satisfactio quando datur tantum bonum, quantum malum fuerat illatum. si illam æqualitatem

S.Thom. q.1.art.2.

habeat ex morali æstimatione offerentis & oblationis, concedo Maiorem: tunc enim satisfit ad æqualitatem. si verò illa tanta bonitas sit præcisè physica & independens ab æstimatione morali: nego Maiorẽ. tunc enim non fit satis, vt dixi à §.14. Distinguo item Minorem: actus charitatis est tam bonus quàm malum peccatum ex æstimatione morali, nego Minorem: ex physica entitate independenter à moralitate, prætereo Minorem, & nego consequentiam.

§. 19. Vt autem constet non semper satisfieri reddendo æquale bonum ac fuerat malum, considera peccatum furti decem aureorum, non fit satis quocumque actu reddantur totidem aurei. Quod quidem eleganter dixit B. Anselmus lib.1. *Cur Deus homo* cap.11. *Neque*, inquit, *sufficit solummodò reddere quod ablatum est, sed pro contumelia illata plus habet reddere quàm abstulit.* Et infrà inquit: *Non sufficit honorem reddere, si non secundùm exhonorationis factam molestiam aliquid quod placet illi quem exhonorauit, restauret. Hoc quoque attendendum, quòd, cùm aliquis quod iniustè abstulit, soluit, hoc debet dare, quod ab illo non posset exigi si alienum non rapuisset.* Hæc Anselmus: quo in loco & c.20. plura poteris recognoscere. Cùm autem dicimus satisfactionem esse æqualem, semper intelligimus quod hîc docuit Anselmus, supputatâ etiam ratione iniuriæ pro qua debet aliquid plus subrogari quàm exterius ablatum est.

SECTIO III.

Sententia P. Suarez, & aliorum.

§.20. P. Suarez disp.4.sect.7. concl.2. quem recentiores secuti, opinatur à nulla pura creatura posse ad æqualitatem compensari Deo illatam iniuriam. Probat, quia grauitas iniuriæ crescit ex dignitate personæ offensæ; satisfactio autem decrescit ex vilitate satisfacientis: ergo quantacumque satisfactio præstetur à pura creatura, semper decrescit ex vilitate satisfacientis, & non adæquat grauitatem iniuriæ. Patet consequentia, quia illa satisfactio semper est inter personas infinitè distantes. Confirmatur Primò, quia iniuria Dei est in altiori ordine quàm satisfactio creaturæ: ergo quantumcumque satisfactio augeatur, augetur semper in ordine inferiori, neque attingit ordinem illum iniuriæ. Quemadmodum si multiplicentur cognitiones de creaturis sine fine, nulla æquabitur visioni Dei, quia hæc est in ordine altiori. Confirmatur Secundò, quia iniuria facta in materia superiori, non compensatur per materiam inferiorem, quantumcumque multiplicetur. Verbi gratia, iniuria in honore non compensatur per pecuniam, neque iniuria in vita compensatur per honorem: quia cõstituuntur in generibus diuersis.

§.21. Censeo hoc fundamẽto sententiam communem non satis fulciri. Primùm, quia negari potest prima consequentia argumenti, è §.20. Ad probationem respondetur, satisfactionem semper esse inter personas inæquales infinitè, quales sunt Deus & creatura: at non propterea satisfactio est inæqualis. quia satisfactio non est ad constituendam æqualitatem inter personam & personam, sed inter iniuriam & obsequium. Quemadmodum restitutio potest esse æqualis inter inæquales personas: quia est ad constituendam æqualitatem inter acceptum & redditum: item inter plebeium & principem potest esse æqualis satisfactio, manente inæqualitate inter personas. Ratio à priori, quia quamuis personæ distent infinitè, iniuria tamen est finita parte: finitæ autem iniuriæ potest fieri satis.

§.22. Ad confirmationem ex §.20. respondeo antecedens esse ambiguum: quid enim est altior ordo? Nam actus charitatis supernaturalis simul cum gratia sanctificante, item & visio beata videntur esse in ordine altiori; frequenter enim dicuntur esse in ordine diuino: quia gratia sanctificans; est quædam participatio diuinæ naturæ. Quòd si peccatum est inimicitia cum Deo, charitas & gratia sunt amicitia supernaturalis & adoptio filiorum Dei. quòd si peccato debetur æterna miseria, visio beata est æterna felicitas: quid igitur illis deest, vt sint in ordine altiori, vel saltem æquali? Deinde, quamuis personæ sint in ordinibus diuersis, interquos interijcitur infinita distantia; at inter iniuriam & satisfactionem tanta distantia non reperitur. Et quamvis admittam peccatum esse in specie grauiori, poterit compensari per intensionem, & alia satisfactionis adiuncta. Probatio de visione Dei non est è re: probat enim iniuriam in Deum esse in supremo genere iniuriarum: id enim probat ea collatio: debet enim conferri iniuria in Deum cum iniuria in creaturas, sicut confertur visio de Deo cum visione de creaturis. Et sicut visio de Deo est suprema inter visiones de creaturis, ita iniuria in Deum est suprema inter iniurias in creaturas: ergo non bene comparatur satisfactio cum iniuria, ex comparatione visionis de Deo cum visione de creaturis.

§.23. Ad secundam confirmationem ex §.20. falsum est antecedens: passim enim compensantur iniuriæ pecũnijs, & nex honoribus & pecunijs. Quia ius ad honorem; & ad vindictam necis fraternæ potest æstimari pecunia, & pro ea vendi: soluto autem pretio iam pacto extinguitur totum debitum ex iniuria authomicidio contractum. Item, qui virginem violat, cogitur aut illam ducere vxorem, aut pecunia compensare vim illatam. Hinc retorqueo argumentum: In bonis ordinis inferioris potest esse tale augmentum, vt moraliter æquiualeat ordini superiori.

§.24. Eneruaui argumenta: nunc eam sententiam impugno. Primùm, quia inæqualitas orta in peccato ex persona offensa potest bonis actibus ita compensari, vt satisfactio sit æqualis iniuriæ. Quia si miles regem offendat, potest tam præclarè se postea gerere in bello, vt compenset priorem iniuriam: cùm tamen humana æstimatione personæ distent tam longo interuallo. Ac ne mihi objiciatur eam distantiam esse accidentariam, argumentor in angelo, qui est substantialiter perfectior homine: homo autem potest angelo satisfacere ad equalitatem pro iniuria illata: ergo distantia substantialis non obest satisfactioni perfectæ.

§.25. Dices, distantiã hominis à Deo esse infinitã. Contrà: Illa infinitudo non communicatur iniuriæ, quæ quamuis inter personas infinitè distantes, est finita simpliciter, neque à satisfactione æquali distat infinitè, sed finitè: ergo quamuis non possit æquari distantia inter satisfactionem & personas, poterit æquari inter iniuriam & satisfactionem. Obiectio quidem esset bona ad probandam infinitudinem iniuriæ, quæ consideratur ex personarum distantia: ex infinita autem distantia personarum non malè colligitur iniuriæ infinitudo. At argumentum ducitur malè: quia ex infinita distantia personarum probat impossibilitatem æquandi satisfactionem & iniuriam, quæ finitè distant. Rationem à priori insinuaui §.21.&22. ad satisfaciendum non esse opus constituere æqualitatem inter personas, sed inter iniuriam & satisfactionem.

§.26. Secundò argumentor, euertendo oppositum fundamentum: Res ordinis physicè & moraliter inferioris potest in æstimatione morali ita crescere, vt superet moraliter rem superioris ordinis: ergo iste ordo superior iniuriæ non oberit quin nostris actibus queat compensari. Probo antecedens: Primùm, ad hominem: actus boni naturales sunt physicè & moraliter ordinis inferioris ordine actuum charitatis: & tamen P. Suarez disp.4.sect.4. vers. *Ad tertium*, censet eos in homine iusto esse dignos augmento gratiæ: attritio item supernaturalis propter solam turpitudinem peccati est in ordine inferiori quàm charitas: sed possunt isti actus toties ab homine iusto repeti, vt in morali æstimatione plus valeant ad augmentum gratiæ & gloriæ quàm vnus actus charitatis intentus: ergo possunt ita crescere res inferiores, vt æquentur ordini superiori. Minor probatur, quia gradus augmenti gratiæ & gloriæ pro actu charitatis intenso sunt certo numero finiti: qui numerus superari poterit repetitione actuum naturalium & attritionis. Hęc ad hominem.

§.27. Dices, nullam reperiri infinitudinem in satisfactione, quæ est in ordine inferiori; reperiri autem in iniuria Dei. Contrà: Hæc videtur petitio principij: quærimus enim quid sit in iniuria illa infinitudo secundùm quid? & ille ordo superior? Dicunt esse grauitatem iniuriæ incompensabilem per nostros actus: at præsens controuersia est ea de re vtrùm iniuria sit compensabilis per nostros actus? Dicũt: Non est compensabilis, quia est in ordine superiori. Argumentor ego: Ordo superior est compensabilis. Respondentilli: Non est compensabilis, quia est infinitus secundùm quid. Vrgeo ego: Quid est esse infinitum secundùm quid? Vnde ego concludo: Ergo ideo est incompensabilis quia est incompensabilis. Probo consequentiam, quia ideo est incompensabilis, quia est infinitus secundùm quid: & per te ideo est infinitus secundùm quid, quia est incompensabilis: ergo ideo est incompensabilis, quia est incompensabilis.

§.28. Deinde probo Secundò antecedens in §.26. Ista infinitudo secundùm quid relinquit iniuriam simpliciter finitam: ergo & compensabilem. Probo consequentiam, quia iniuria finita orta ex vehementi passione, cum cognitione imperfecta, ex animi infirmitate potiùs quàm obstinatione, minoris videtur æstimari quàm feruentissimus amor charitatis ortus ex principio supernaturali, cum perfecta cognitione de Deo, & grauissimorum cruciatuum patientia, ne Deus iterum offendatur. Hæc maiora sunt quàm illa iniuria finita. Hæc item quæ tam excellentia sunt, & in ordine superiori, compensantur per actus remissos aliarum virtutum frequenter repetitos.

§.29. Dicet aliquis, charitatem non esse in ordine superiori, quàm sunt actus aliarum virtutum, ac propterea posse compensari. Respondeo, ab his iterum peti principium, quia dicunt charitatem non esse in ordine superiori, quia potest compensari per inferiorem, iniuriam autem non posse compensari quia est in ordine superiori: ergo ideo est superior quia non potest compensari. Deinde falsum est charitatem non esse in ordine superiori. quia actus naturales sunt in ordine naturæ: actus autem charitatis sunt in ordine gratiæ; gratia autem est in ordine superiori, quàm natura: ergo actus charitatis est in ordine superiori quàm actus naturalis. Præterea, visio beata est in ordine superiori quàm omnis alia cognitio, quia eius formale adæquatum obiectum est Deus; obiectum autem formale aliarum cognitionum sunt creaturæ: sed obiectum formale adæquatum charitatis est Deus; obiectum autem saltem partiale aliarum virtutum sunt creaturæ: obiectum autem spei quamuis in parte est Deus, non est tamen secundùm se, sed cum respectu ad nos, vt nobis est conueniens: ergo charitas est in ordine superiori.

S.Thom. q.1.art.2.

§.30. Meliùs dicerent charitatem esse in ordine superiori. Præmitto esse nonnulla præmia quæ sunt maiora per additionem partium realiter distinctarum, quale est augmentum gratiæ & gloriæ: hoc debetur in numero certo pro actu charitatis quantumuis intenso, dum non sit infinitè. Hoc præmium superari potest per actus aliarum virtutum inferiorum atque remissos; quia illis debetur aliquis gradus augmenti gratiæ & gloriæ: toties autem possunt geminari, vt pro illis donentur multò plures gradus quàm pro actu charitatis. Hæc in sententia communiori dico disputandi gratia: etenim disp.26. de Deo probo, alia ratione componendam inæqualitatem præmiorum. Hæc compensatio non tollitur propter ordinum diuersitatem. Sunt alia præmia diuersæ rationis, quæ respondent solis actibus ordinis superioris, & non ordinis inferioris. Talis est remissio peccati, quam congruè impetrat actus charitatis & contritio charitate perfecta. Quo bene explicatur quid sit ordo superior & inferior, nempe cui respondent præmia superiora. Contrà: Istud præmium non est absolutè præmium, neque contritio aut actus charitatis sunt meritum condignum vt remittatur peccatum mortale; sed tantùm meritum congruum cui præmium redditur propter liberalitatem præmiantis, non propter operis magnitudinem, quam exegit præmians vt conditionem potiùs quàm vt meritum: vt autem Deus voluit pro conditione actum charitatis, ita potuit velle actum aliarum virtutum: quod voluisse Deum asserunt Theologi nonnulli. igitur actus charitatis nullum habet absolutè præmium condignum quod non possit compensari per actus ordinis inferioris. At certè non est inepta ea ratio explicandi ordinem superiorem: quia licet præmium congruè redditum innititur liberalitati diuinæ: at etiam est in merito aliqua aptitudo, ob quod actus naturales non sunt meritum congruum præmij supernaturalis.

§.31. Argumentor Tertiò. Potest esse gratia sanctificans & actus charitatis intensus infinitè simpliciter: ergo potest iniuria compensari. Probo consequentiam, quia in satisfactione potest reperiri maior infinitudo quàm in iniuria: quia in hac reperitur infinitudo finita simpliciter in eo genere; in gratia autem reperitur infinitudo in eo genere simpliciter infinita: sed amicitia Dei & eius actus simplici-

S.Thom. 2.2.q.2. pliciter infinita, sunt maior infinitudo quàm iniuria Dei: ergo. Probo Minorem, quia infinitudo iniuriæ est in ratione inimicitiæ cum Deo, & iniuriæ in ipsum; infinitudo autem gratiæ est in ratione amicitiæ cum Deo & eius amore: & aliunde est simpliciter infinita: igitur maior & æstimabilior est hæc infinitudo quàm illa.

§.32. Dices, illa infinitudine non compensari peccatum: quia licèt sit finitum, est in ordine superiori. Confirmatur. quamuis Deus sibi complacet infinitè in albedine infinita, tamen maiorem habet complacentiam in gratia finita, quia est in ordine superiori: ita tota infinitudo gratiæ terminat complacentiam absolutè minorem quàm est displicentia in peccatum, quamuis quasi gradualiter est maior. Contrà: Gratia est in genere amicitiæ, peccatum verò in genere inimicitiæ: sed amicitia infinita maior est absolutè, quàm inimicitia finita: ergo simpliciter est maior & magis æstimabilis. Mirum est inimicitiam maiorem amicitia infinita non esse infinitam. Ad confirmationem respondetur, esse argumentum absimile: ego non argumentor à bonitate cuiusque obiecti, sed ab obiectis similibus, qualia sunt amicitia & inimicitia. Supperunt nobis exempla complura: Deus pro infinita albedine nihil dat præmij, at pro misericordia infinita plus donat quàm pro charitate finita. item, Deus pluris æstimat hominis vitam quàm infinitarum animarum. At pluris facit æternam salutem hominum plurium quàm vnius angeli: hanc autem pluris quàm vitam omnium brutorum: non est igitur sumendum argumentum tam remotum.

§.33. Dices Secundò, dato actu charitatis infinito, & infinita gratia, sequi duas propositiones mutuo contradicentes: nempe satisfieri, & non satisfieri. Satisfieri quidem, quia est actus amicitiæ infinitæ; non satisfieri autem, quia est in ordine inferiori, & inter personas infinitè distantes. Contrà: Non sequitur vtraque pars, sed præcisè sequitur satisfieri: quia quamuis personæ sint tam longè distantes; Deus tamen offensus fuit finitè, hõmo verò habet in se obiectum infinitæ amicitiæ Dei: displicentia autem finita satis compensatur per complacentiam amicitiæ infinitæ.

§.34. Dices Tertiò, repugnare gratiam & charitatem infinitas in actu. Contrà: Ergo si non repugnant, sequitur per locum intrinsecum talem satisfactionem fore æqualem: ergo per conceptus proprios & intrinsecos iniuriæ in Deum & satisfactionis à pura creatura, non sequitur distantiâ personarum impediri æqualitatem satisfactionis. Quòd si repugnat, non est propter inæqualitatem personarum, sed ex communi repugnantia infiniti in actu. Cùm igitur in casu infiniti offerretur æqualis satisfactio, cur non offerretur nunc cùm iniuria sit finita? Contrà Secundò: Si colligeretur iniuriæ infinitudo ex eo quòd non esset compensabilis actu infinito: ergo etiam colligitur ex eo quòd sit compensabilis intensione infinita syncategorematicè. Probo consequentiam: quia virtus infinitè actiua non solùm colligitur ex effectu infinito categorematicè, sed etiam syncategorematicè: quia talis potentia caret fine in operando. E contrà verò, quod habet potentiam finitam, non potest operari infinitè syncategorematicè: eâdem ratione neque virtus finita resistiua potest resistere agenti syncategorematicè infinito: quia omnis virtus finita in resistendo, vincitur tandem vna actione cui non potest resistere: ergo si peccatum est finitum in ratione grauitatis, resistet satisfactioni resistentia finita: ergo tandem non poterit resistere alicui satisfactioni particulari: ergo adæquata satisfactio non solùm reperitur in infinito categorematico.

SECTIO IV.

Firma ratio pro sententia communi.

SVBIECTIO I.

Proponitur.

§.35. OStendi disp.9. grauitatem peccati mortalis esse simpliciter infinitam, in ratione iniuriæ: ex qua sententia non malè colligitur non posse pro illo adæquatè satisfieri à pura creatura. Et quidem non posse actu charitatis extingui omne debitum, constat: quia nullo actu etiam infinitè intenso, & ex gratia sanctificante infinitæ intensionis, condignè impetrari posse vnionem hypostaticam, est certum; possumus autem peccato mortali eam demereri: ergo nullus actus bonus puræ creaturæ potest extinguere omne debitum ex peccato contractum. Deinde perseuerantia cum immunitate à peccato imminenti non cadit sub nostra merita condigna, cadit autem sub peccatum carentia auxiliorũ efficacium. Tandem pro macula & iniuria talis peccati non possumus satisfacere actibus etiam infinitè intensis: quia licet in vtroque reperiatur infinitudo, at in iniuria reperitur maior: quia grauius est Deum infinitè offendere, quàm infinitè placare: quia distantia infinita personarum infert infinitudinem iniuriæ. Deniqne non possumus mereri tanta bona, quanta demereri. Obserua, quòd insinuaui §.17. peccatũ, tametsi physicè non pugnet cũ bonis, ea tamẽ omnia demereri: vt cùm peccatũ physicè non existit: item demeretur carentiam cruciatuum æternorũ & vitæ perseuerantiam: & tamen cum illis bonis physicè non pugnat. At nec gratia, nec visio peccatũ expellunt nisi per physicam vnionem, & repugnantiam formalium effectuum; vt calor & ignis expelluntur. Physicam oppositionem dico, quæ non pendet ex noua & liberali Dei voluntate, sed quæ oritur ex conceptibus peccati & gratiæ in eodem subiecto.

SVBIECTIO II.

Obiectiones.

§.36. OBijcies Primò: Potest aliquis condignè mereri peccatori gratiam sanctificantem: ergo & remissionem peccati mortalis: quia infusio gratiæ secum affert remissionem peccati: ergo potest satisfacere pro peccato alieno. Patet consequentia, quia satisfacere condignè nihil est nisi condignè mereri aliquid quo debitum extinguatur. Disquiram disp.52.sect.6. vtrùm possit aliquis alicui condignè mereri infusionem gratiæ? nunc pono partem affirmantem (quia si repugnat, nõ est ex grauitate iniuriæ, sed alio ex capite.) Considero

sidero igitur per locum intrinsecum, vtrùm eiusmodi impetratio condigna gratiæ sanctificantis sit condigna satisfactio pro macula & iniuria peccati?

§.37. P.Suarez disp.4. sect.7. vers. *Dico primò*, asserit posse aliquem pro alio satisfacere condignè aliquo modo: vers. autem *Secundò verò*, dicit eam esse satisfactionem perfectam & æqualem: & vers. *Ex qua ratione intelligitur*, concludere videtur, illud meritum esse condignum. Ex quo Doctore aliqui recentes opinantur, non posse puram creaturam satisfacere pro alia condignè; posse autem illi condignè mereri remissionem peccati. Primùm probant, quia satisfacere est extinguere debitum dando aliquid æstimabile tanti, quanti iniuria illata: creatura verò id non potest præstare: ergo nõ potest satisfacere. Mereri autem de condigno potest creatura remissionem peccati alieni: quia ad hoc nihil requiritur, nisi illi mereri gratiam sanctificantem, cuius formalis effectus est remissio peccati: ergo potest creatura alij condignè mereri remissionem peccati.

§.38. Ostendam disp.52.§.37. nullum posse alij mereri remissionem peccati mortalis, neque infusionem primæ gratiæ, quando est infundenda in peccatore graui. Rationes pro vtraque parte illuc reijcio; nunc autem partem affirmantem permitto disputandi gratia, ad disquirendum vtrùm illud meritum condignum distinguatur à satisfactione. Non distingui probo: quia satisfactio nihil est nisi redditio alicuius rei quæ ex morali æstimatione tanti æstimetur, vt extinguatur debitum: sed meritum condignum est redditio alicuius rei, quæ tanti æstimatur vt peccatum extinguat: ergo meritum condignum ad remissionem peccati, est satisfacere pro peccato. Maior patet, quia satisfacere est reddere tantum in æstimatione morali, quantum ablatum fuit: sed hoc præstatur quando redditur id quod ob æstimationem moralem totum debitum extinguit: ergo. Minor verò probatur, quia gratia & omnes eius effectus formales in æstimatione morali sunt æquales merito condigno: hoc enim & præmium habent æqualitatem moralem: ergo remissio peccati & meritum condignum æstimatur æqualiter: ergo peccatum remittitur ob conceptum moralem meriti condigni: ergo datur quantum opus est ad æqualitatem debiti.

§.39. Confirmatur. Carentia peccati iam existentis in ratione carentiæ est tam bona, quàm peccatum est malum in ratione actus: sed meritum condignum æstimatur æqualiter ac bonum carentiæ peccati: ergo in ratione boni æstimatur tanti, quanti peccatum in ratione actus mali. Maior probatur, quia carentia peccati est carentia mali infiniti, quæ tanti æstimatur quanti si esset infinita forma. Quæ possunt exemplis illustrari. Si quis febri deflagret, & medicamento febris remittatur; medicamentum tantum beneficium attulit, quanta erat febris: singuli enim gradus remissi sunt singula beneficia. Itaque si quis doloribus crucietur, tanti æstimabit ab illis leuamen, quanti dolores ipsos. Tandem si quis alicui remittat debitum centum aureorum, perinde censetur ac si illi totidem donaret. Ratio à priori, quia qui alicui aufert peccatum, illi aufert dignitatem ad mala simpliciter infinita. de quibus egi disp.9. S.Thom. q.1.a.2.

§.40. Secundò probatur, quia tunc satisfacimus ad æqualitatem quando offerimus aliquid tam æstimabile, quàm id quod nobis datur: qui enim remittit iniuriam, dat aliquid satisfacienti: sed in merito condigno Deo offertur aliquid tam æstimabile quàm ipse dat: ergo ibi fit satis. Probo Minorem: quia bona illa opera non per physicam oppositionem, sed per æstimationem moralem sunt meritum condignum remissionis peccati: ergo sunt tam æstimabilia moraliter, quàm id quod Deus dat. Frequenter dicitur, in satisfactione æquali offerri tantum, quanta est iniuria illata: hoc autem ideo dicitur, quòd iniuriæ condonatio est tantum bonum, quantum mali est iniuria. Ob quod extincto debito relicto ex iniuria, extinguitur ipsa iniuria: debitum autem non potest extingui condignè, nisi per id quod tanti fiat quanti iniuria. Item, satisfactio & restitutio seruant leges easdem in materia diuersa. quod enim est restitutio in pecunijs, est satisfactio in honore: sed si quis mereretur condignè condonationem pecuniarum, restitueret ad æqualitatem: quia reddidisset æquale formaliter aut æquiualenter, maximè si pactum intercessisset: ergo eâdem ratione satisfacit ad æqualitatem. & quemadmodum non esset necessaria noua restituatio, ita neque satisfactio noua. Ratio à priori, quia vtraque actio ex conceptu suo morali debitum extinguit.

§.41. Secundò, potest obijci, posse satisfactionem tantam esse, vt æstimetur tanti, quanti iniuria. Iam ostendi totam illam æstimationem esse minorem, quàm iniuriæ: quia hæc est infinita, ex infinita persona offensa.

§.42. Hic potest esse quæstio, Vtrùm pura creatura possit satisfacere pro peccato mortali commisso cum ignorantia inculpata offensionis diuinæ? Hæc quæstio non potest dirimi nisi priùs expendãtur multa de illo genere peccati. Primum, vtrùm sit possibile? Secundum, vtrùm per se mereatur pœnam æternã, an verò per accidens? quæ hîc non possunt explanari: quia de illo vix meminere Sancti. Doctores autem dixerunt perpaucà, neque par est nos hîc oppignorari. Si possibile est, & per se non meretur pœnam æternam, poterit compensari per actus supernaturales, vt potest peccatum veniale: quia nullam habet infinitudinem in ratione iniuriæ: tota autem ratio, ob quam negamus posse compensari peccata mortalia, est infinitudo quam accipiunt ex Deo offenso, ex quo expenditur ratio iniuriæ: sed ea ratio offensæ non est in eo genere peccatorum: ergo. Probo Minorem, quia quamuis Deo displiceant ea peccata: at ea displicentia ignoratur sine culpa, & per accidens vitatur ratio iniuriæ. Vt, ego possum aliquid facere, quod tibi displiceat: si tamen ego id sine culpa ignoraui, quamuis tibi displicui, non fui tibi iniurius.

S.Thom. q.1.a.2.

DISPVTATIO XI.

Vtrùm Christus satisfecerit ad æqualitatem pro hominum peccatis?

SECTIO I. *Vtrùm opera Christi habeant in se condignitatem?*
SVBSECTIO I. *Quæstionis explicatus.*
SVBSECTIO II. *Opinio Scoti & Nominalium.*
SVBSECTIO III. *Probatur dignitas operum Christi.*
SECTIO II. *Vtrùm in operibus Christi sit necessaria infinitudo valoris?*
SECTIO III. *Vtrùm merita Christi sunt valore infinita?*
SVBSECTIO I. *Explicata quæstio.*
SVBSECTIO II. *Conclusio affirmans.*
SVBSECTIO III. *Trium argumentorum examen.*
SVBSECTIO IV. *Prima probatio.*
SVBSECTIO V. *Quæstio accurata.*
SVBSECTIO VI. *Secunda probatio ex sanctitate.*
SVBSECTIO VII. *Aliquæ difficultates.*
SECTIO IV. *Vtrùm Christus satisfecerit ad æqualitatem?*

§.1. NOn disputo de rigore iustitiæ: etsi enim æquale & iustum idem sunt, tamen iam accipiuntur diuersè: quamuis enim omne iustum est æquale, non tamen omne æquale est iustum. Si ego tibi vendo equum, debes mihi pecuniam in æstimatione æqualem; cuius redditio est actus iustitiæ: si autem ego habeo mutuos tuos nummos, eosque reddens accipio etiam commodatum equum; reddo tibi æquale: quia equus & nummi æqualiter æstimantur: tunc non exercetur iustitia. Ita potest considerari æstimatio operum Christi, & iniuriæ in Deum, & quasi ad trutinam reuocari, vtra plus habeat ponderis apud prudentem. De hoc est controuersia. Vtrùm autem cum hac æqualitate coniuncta sit ratio iustitiæ, quærendum est inferiùs. Christus duas habet actiones liberas: alteram increatam, quæ est essentia diuina, quæ vt liberè amat, est actio grammaticalis, id est, explicatur more actionis, cùm tamen in actionis prædicamento non sit. Habet item actionem creatam in humanitate: hæc est de prædicamento actionis & qualitatis, & similis nostris producta per gratiam & auxilia supernaturalia, cum immediato ab humanitate concursu: de qua est quæstio, de diuina autem esset stulta.

SECTIO I.

Vtrùm opera Christi habeant in se condignitatem?

SVBSECTIO I.

Quæstionis explicatus.

§.2. QVæstio hæc potest esse multa de nomine, & de re multa. Valor & dignitas operum Christi possunt considerari in actu primo & secundo. In primo significatur virtus causatiua moraliter operum ipsorum, vt in calore consideratur actus primus, qui est virtus qua potest calor aliquid producere: talem enim virtutem vocamus actum primum. sic virtus operum Christi, qua possunt mouere Deum ad condonandum peccatum, est valor & dignitas in actu primo morali. Actus autem secundus est condonatio ipsa, qua peccatum deletur: sicut actus secundus caloris est actio, qua producitur effectus. Hæc condonatio peccati in genere causæ quasi efficientis, est actus liber Dei quo condonat iniuriam. qui actus non potest esse effectus operũ Christi: nihil enim creatum potest habere causam; est tamen quasi effectus moralis, quia illum actum concipit Deus propter bonitatem operum Christi, cuius impetratio est metaphoricè effectus operum Christi. Est item actus secundus operum Christi ipsa formalis carentia peccati, sicut terminus productus per actionem est actus secundus causæ physicæ.

§.3. Quærimus dignitatem operum Christi in actu primo: qui actus est proportio, quam opera Christi habent ad præmium: si Deo tantum placent, quantum peccatum displicuit? si illa complacentia potuit esse satis ad mouendum Deum ad remissionem peccati? id est, si remissio æstimatur pluris quàm merita Christi, aut minoris, aut tanti? Hæc sunt de re hac in parte. Vtrùm autem sit necessaria acceptatio Dei ad actum secundum, est quæstio de nomine infrà mouenda. In actu secundo quærimus, vtrùm reipsa Deus velit remittere peccatum propter merita Christi? & ad quid sit necessaria acceptatio? num ad æstimationem moralem operum Christi, an verò ad infallibilem condonationem? Philippus Faber in 3.disp.45.n.1. ait conuenire inter S.Thomam & Scotum de infinitudine meritorum Christi; diffidere autem in modo.

SVBSECTIO I.

Opinio Scoti & Nominalium.

§.4. SCotus in 3. dist.19.q.vnic.vers. *In ista quæst.* docet merita Christi esse finita in ratione meriti, tam vt oriũtur à natura humana, quàm denominatiuè à supposito. Imò censet, ea nõ habere plus valoris quàm id ad quod Deus illa voluit acceptare: quibus negare videtur moralem dignitatẽ & valorem in actu primo, toramque rationem merendi constitui in extrinseca Dei acceptatione. Admittit tamen, ea ratione suppositi esse congruentiora acceptatione quàm opera puræ creaturæ. Consentit Faber in 3.disp.45.n.3. quod attinet ad infinitatem; non verò ad intrinsecum aliquem valorem, quem nec Scotus, nec Faber negant, vt dicam disp.63.§.47. Almainus, Ioannes Medina, Durandus, & Gabriel illam sentire dicuntur à P.Suarez disp.4. sect.3. & P.Vasquez disp.5.cap.1.

§.5. Verùm Durandus in 3. dist.20. qu.2. non negat à Deo æstimari tanti merita Christi, quanti nostra peccata: sed ille per meritum simpliciter condignum intelligit actum quo Deus obligetur ex iustitia, sine pacto præeunte. in quo sensu docet non posse Christum satisfacere ad æqualitatem pro peccatis, nisi ex Dei libera acceptatione: quia Christus sua opera debet Deo ob alios mille titulos, propter quos possunt à Deo non acceptari in satisfactionem pro peccatis. At cùm ipsi Durandus & Scotus constanter asserant actu charitatis delerí maculam peccati, quia tam bona est charitas, quàm peccatum est malum: eaque bonitas & malitia sint ex natura sua; non possunt autem bonitas & malitia moralis esse formaliter ab acceptatione Dei; Scotus non constituit moralem dignitatem & vim in actu primo motiuam pendentem formaliter ab acceptatione Dei. Durandus in 3. dist.20. q.2. num.20. ait opera Christi ratione suppositi habere dignitatem maiorem quàm aliorum hominum. Gabriel autem affertur iniustè: in 3. enim dist.19.q.vnic.art.1. not.3. docet opera Christi ratione suppositi habuisse dignitatem infinitam. & art.2. concl.2. illis redemptionem adscribit, quia fuerunt toti Trinitati accepta (id est grata:) ab illo autem assertum eam infinitudinem esse secundùm quid non obest: quia omnis infinitudo quæ non est in genere entis, est secundùm quid.

SVBSECTIO III.

Probatur dignitas operum Christi.

§.6. OPera Christi ex intrinseco suo conceptu independenter ab acceptatione Dei habere condignitatem in actu primo, qua possint condignè mouere voluntatem Dei ad condonationem peccati, tam communis est opinio, vt P.Suarez oppositam asserat neque piam, parumque tutam. B.Thom. & Bonauent. cæterique Sancti qui requirunt Incarnationem ad æqualem satisfactionem pro peccato, fatentur, & necessariò fatentur, opera Christi ex se habere condignitatem ad eam satisfactionem. Quòd si ea caterent, quorsum ad satisfaciendum adæquatè Deus homo esset magis necessarius quàm homo purus? Innumeros huius sententiæ auctores tum Sanctos, tum Scholasticos luculenter adducunt PP. Valentia disp.1. q.1.punct.5.quæstiunc.5. Suarez disp.4.sect.3.& 4. & Vasquez disp.5. & 6. Quam latè propugnat B.Anselm.millies, præsertim secundo *cur Deus homo* cap.14. probat pluris esse & amari vitam Christi, quàm odio haberi omnia peccata.

§.7. Præter Auctores adductos probatur Primò, ex c.5. ad Hebræos v.7. *Qui in diebus carnis suæ voces supplicationesq; ad eum, qui posset illum saluũ facere à morte, cum clamore valido ac lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.* Quibus Apostolus dignitati actuum, quibus Christus se obtulit neci, adscribit eum exauditum à Patre. Idem insonat *pro sua reuerentia*: id est, exauditus est propter dignitatem suæ mortis, & propter reuerentiam. *Quia amplius omnibus Deum reueritus est*, ait Glossa ordinaria. *Habuit modum deuotum & reuerentissimum*, inquit Lyranus. *Quam scilicet reuerentiam habebat ad Deum, super omnes*, dixit S.Thom. ibidem. P.Ribera adstruit propter reuerentiam, quam Deo exhibuit, Christum fuisse dignum vt auditetur: adducitque consentientes Patres. Quibus adiunge P. Salmeronẽ to.3. in Paul.disp.13. neque inuenies interpretem vnum quin intelligat Christum exauditum, quia id postulabat eius reuerentia in Deum. Erubescant ergo Christiani, si qui sentiunt id ita factum, quia Deus acceptauit opera Christi, supplens illorum valorem; non verò quòd ea ex se essent digna tanto honore. Nam iuxta illorum sententiam, si Deus acceptasset sanguinem hirci à quocumque homine oblatum cum actu attritionis, etiam exauditretur pro sua reuerentia & clamore valido. Quis non videt illa verba, *Cum lacrymis & clamore valido*, emphasim ac dignitatem præ se ferre? quibus tribuitur lacrymis Christi dignitas & vis ad impetrandam homini remissionem peccatorũ. Nec Scotus est ab opposita sententia, vt probo disp.63.§.47. S.Thom.

§.8. Audi Chrysostomum tom.4. homil.8. in eum locum: *Et quamquam* (inquit) *esset filius Dei, pro reuerentia, inquit, exauditus est: vult ostendere eius esse magis effectum quàm gratiæ Dei. tanta, inquit, erat eius reuerentia, vt etiam propterea eum reuereretur Deus.* Quibus Chrysost. iugulat opinionem quam impugno: exauditio enim est effectus reuerentię Christi, & non gratiæ Dei, id est acceptationis gratuitæ. Chrysost. enim scholasticè rem tractat: non enim negat remissionem peccati esse effectum gratiæ Dei, vt gratia significat aliquid supernaturale existens in ordine quem gratiæ vocamus: sed gratiam opponit meritis, vt significet remissionem nostrorum peccatorum Christo datam non omnino gratis, sed pro dignitate operum. hanc igitur acceptationem Chrysost. voluit explosam, & remissionem peccati effectum esse operum ipsorum. Imò censet remissionem esse concessam, quòd Deus ipsum Christum sit reueritus, id est, censuerit indignum aliquid negare filio id cum lacrymis postulanti. Et quidem tota epistola ad Hebræos, Paulus ostendit discrimen inter sacerdotium Christianum & Aaronicum, ex dignitate Pontificum, ex qua tam diuersi deriuantur effectus impetrationis remissionis peccatorum: præsertim sine capitis 7. *Talis enim decebat vt nobis esset Pontifex.* vbi S. Chrysost. tom.4. homil.13. inquit: *Hoc ergo significat & magnitudinem sacrificij: quamuis vnum esset, & semel oblatum, præualuit quantum cætera omnia non valebant.* Igitur ex magnitudine & dignitate sacrificij colligit Chrysost. valorem præ cæteris. Quæ collectio esset inepta, si sacrificium esset magnum ex sola Dei acceptatione: ex ea enim hircus oblatus à sacerdote Aaronico posset esse tam magnum sacrificium, quàm Christus, quia posset acceptari ad effectus eosdem.

§.9. Hinc secundum argumentum efformo ab absurdo: quia quiuis peccator posset esse sacrificium tam dignum reparatione humani generis quàm Christus: quia ille potest exercere actus supernaturales adiutus gratia Dei, quos Deus potuit acceptare ad remittenda aliorum peccata: per quam acceptationem illa opera mererentur reparationem generis humani. Imò non colligitur discrimen inter meritum congruum & condignum in

S.Thom. q.1.art.2.

in sententia quam impugno: quia pro attritione potuit Deus dare gratiam sanctificantem: quòd si ea sola acceptatio constituit meritum condignum, attritio esset condignum meritum. ergo quando Deus propter bona opera dat peccatori auxilia efficacia quibus è peccatis emergit, ea dat pro merito condigno: opus igitur est ad hæc merita discriminanda, constituere in aliquibus dignitatem ad præmium, qua careant alia.

§.10. Tertiò, probatur à priori: quia opera Christi habent in se bonitatem moralem supernaturalem, & intensam: quæ bonitas Deo tantum placet, quantum displicent nostra peccata. quod fatentur Durandus & Scotus, neque possunt negare: omne enim bonum qua ratione bonum, placet Deo. actus autem charitatis Christianæ non solùm sunt boni, sed meliores multis bonis: ergo Deo placent. Item, quando meremur apud Deum, non solùm placent opera merentis, sed etiam persona: quin potiùs ex complacentia in persona opera sunt cariora: sed persona Christi maximè placet Deo: ergo ratione illius etiam opera.

§.11. Hinc argumentor. Dignitas ad impetrandum aliquid est bonitas meriti: sed opera Christi independenter ab extrinseca acceptatione sunt bona: ergo independenter ab illa sunt digna præmio. Maior patet, quia meritum non influit in præmium physicè, sed moraliter, mouendo voluntatem Dei: hic autem motus (grammaticalis & metaphoricus, non physicus & proprius) est complacentia Dei in opere bono: ergo bonitas est dignitas motiua. Probatur Minor. Primùm ab humanis: quorsum Herodes obtulit Herodiadi medietatem regni, nisi quia illi placuit feminæ corpus relatum ad numeros? Item Iob 42.8. *Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam.* Tertiò, ratione probatur, quia præmium est effectus remunerationis, quæ est virtus significans animum gratum, id est gratè accipientem obsequia aut beneficia. Non oportet plus operæ impendere rei tam claræ: nec quid inuenio dignum obiectu. Adi disp.63.§.50. vbi id probo ex c. *Vnigenitus*, extrau. de Pœnitentijs & remiss.

SECTIO II.

Vtrùm in operibus Christi sit necessaria infinitudo valoris?

§.12. NEcessitas infinitudinis in operibus Christi, vel per se, vel per accidens, siue ratione subiecti, potest considerari. Per se quidem, si comparetur iniuriæ magnitudo cum satisfactione: quia tanta est iniuria, vt non possit compensari condignè nisi satisfactione infinita: quia alioquin non exhibetur tantum, quàtum ablatum fuit. Finge in Christo esse satisfactionem aliquam finitam: hæc quia in Christo est, potuit esse satis pro peccato: item, licet in Christo potuit non esse talis, quia peccatum maius esset quàm satisfactio finita. Ratione verò personæ potest considerari infinitudo: quia in persona Dei omnis satisfactio est infinita; ac propterea necessariò est maior quàm peccatum. Non disputo nunc, vtrùm opera Christi sint necessariò infinita ratione personæ, sed vtrùm peccatum tale sit, vt per se exigat satisfactionem infinitam.

§.13. Ex sententia quam docui disp.9. de peccato infinito simpliciter in ratione iniuriæ, colligitur esse necessariam infinitudinem satisfactionis per se & comparatione iniuriæ: cui, quia infinita est, simpliciter non æquatur satisfactio nisi simpliciter infinita. Nec satis esset infinitudo intensionis in actu & gratia, vt ostendi disp.10. §.41. quia infinitudo iniuriæ est in altiori genere.

§.14. In sententia constituente peccatum simpliciter finitum, infinitum autem secundùm quid, res est difficilior. Existimo in ea non exigi infinitudinem per se & ratione iniuriæ, sed per accidens à persona diuina. ita sentiunt P. Albertinus tom.1. quæst. 18. Theologica ex principio 1. philosophico, num.9. & alij recentiores. Itaque si per impossibile aut possibile Christus exerceret satisfactionem aliquam finitam simpliciter, & infinitam secundùm quid, illa esse posset ad æqualitatem. Probatur: quia ad compensandum damnum finitum non exigitur infinita compensatio: finitum enim potest alio finito æquari, alio superari.

§.15. Dices Primò, iniuriam esse in gradu altiori, quia persona offensa est Deus. Respondeo, & satisfactionem in eodem esse gradu, quia satisfaciens est Deus: ab eodem ergo capite sumitur vtriusque magnitudo. aliunde verò altior est modus satisfaciendi, quia offensa est extrinseca Deo; satisfactio intrinseca per idiomata communicata, & propter naturam humanam vnitam realiter Deo. itaque Deus physicè satisfacit, at non læditur physicè, ob quod eius satisfactio superior est quàm iniuria.

§.16. Dices Secundò: Implicat satisfactio, nisi à persona diuina: ergo per se exigitur infinita, quia per se exigitur satisfactio talis personæ. Respondeo, vocem *per se* accipi posse ratione personæ, aut ratione offensæ. Distinguo igitur consequens. Repugnat satisfactio nisi infinita per se perseitate personæ, concedo consequentiam: perseitate magnitudinis iniuriæ, nego consequentiam. Ad probationem, respondeo exigi satisfactionem à persona infinita, non vt satisfactio accipiat dignitatem simpliciter infinitam, sed vt constituatur in altiori gradu, & constituatur infinita secundùm quid. Hoc enim per se petit iniuriæ magnitudo: quia verò hoc non potest obtineri nisi satisfactio constituatur infinita simpliciter propter personæ dignitatem; ideò non potest compensari peccatum, nisi per infinitam satisfactionem. Quod confirmatur exemplo omnipotentiæ & prouidentiæ Dei: homo non potest produci à causa vt vniuersali, nisi ad illum concurrat potentia creatiua angelorum: non quòd homo ratione sui illam exigat: illi enim satis esset potentia factiua ipsius: quia sicut generatur ab homine impote angelorum, ita produceretur à Deo si haberet potentiam factiuam illius, & non angelorum. quia verò potentia vniuersalis factiua hominis non potest esse, quin simul sit creatiua angelorum, ideo homo pendet à potentia factiua angelorum. Idem dico de prouidentia: quia homo non potest esse obiectum prouidentiæ, nisi simul obijciatur prouidentia de angelis: at ratione sui illa non indiget; sed ratione diuinitatis, quæ simul cognoscit hominem & angelum. Ita peccatum petit compensari ad æqualitatem satisfactione infinita: quia quamuis compensaretur finita, si esset in Christo; tamen quia non potest esse nisi infinita, ideo ratione personæ satisfacientis petit compensari supra æqualitatem.

§.17.

S.Thom. q.1.art.2.

§.17. Dices Tertiò, peccata posse multiplicari sine fine, & pœnas esse infinitas, quæ nisi per infinitam satisfactionem compensari non possunt. ita P. Suarez disp.4.sect.4.vers. *Nihilominus.* Respondeo, inde probari infinitudinem peccati: quâ tamen negatâ, respondeo vno actu Christi compensari penè infinita, vel omnia peccata, tum propter infinitam intensionem, tum quia satisfactio est in ordine altiori: quia per se peccatum finitum superat omnes nostras satisfactiones, quia est in ordine altiori: ita satisfactio Christi licet esset finita, satisfaceret pro peccatis infinitis, quia est in ordine excellentiori quàm illa.

SECTIO III.

Vtrùm merita Christi sint valore infinita?

SVBSECTIO I.

Explicata quæstio.

§.18. IAm dixi disp. 9. hanc quæstionem in peccato esse difficilem, & multarum vocum occasionem. Opera Christi vt hominis sunt accidentia, & ex ea parte finita. Non agitur de infinitudine in intensione: quia opus Christi intensum finitè reuocatur in quæstionem eamdem, vtrùm sit valore infinito. neque agitur de infinita multitudine: quia quæstio est etiam de vno solo actu. neque item quæritur de infinita magnitudine: quæ spiritualia carent. Solùm igitur videtur superesse quæstio de infinitudine in satisfaciendo, siue in causalitate morali; vt dixi de infinitudine peccati.

§.19. Est tamen discrimen inter opera Christi & peccatũ, quòd peccatũ nihil habet infinitũ in essentia à quo formaliter eius iniuria sit infinita: opera autem Christi habent eius sanctitatem infinitam per essentiam, à qua valent infinitè. Ostendam enim, meritum condignum includere formaliter & operis bonitatem, & dignitatem personæ: quia Deus non solùm sibi complacet in opere, sed in persona vt operante. habet igitur Deus in Christo vt operante obiectum infinitè bonum, & infinitè amabile: ergo habemus principium certum vnde dignoscamus infinitudinem operum Christi. Hîc nihil definio de sanctitate Christi vt hominis, an infinitè sanctificet humanitatem in omni genere, an finitè simpliciter? de quo agendum disp. 47. sect.6. sed affirmo sanctitatem Christi in se esse infinitam simpliciter; à qua infinitate oritur infinitudo in opera Christi, vel saltem est principium eam vestigandi.

§.20. Hic valor non est aliquod ens physicum distinctum à sanctitate & opere bono, nec ens morale distinctum ab vtroque: sed sunt ipsa operis bonitas, & suppositum vnitum humanitati: quod operibus ipsis in se immediatè consideratis est denominatio extrinseca. Non quærimus, vtrùm suppositum Christi sit infinitum? est enim: quia est Deus. sed quærimus, vtrùm opera ita reddat acceptra, vt æstimentur infinitè?

SVBSECTIO II.

Conclusio affirmans.

§.21. COmmunis sententia est, hunc valorem esse infinitum: quæ mihi maximè probatur. in qua confirmãda non omnes consentiunt.

SVBSECTIO III.

Trium argumentorum examen.

§.22. PRimùm probari potest hæc conclusio, quia Christus vt homo est diuinitate infinitè sanctus: ergo & eius opera infinitè valida. Respondeo ad hominem, in eorum sententia antecedens esse falsum, quia apud ipsos omne infinitum in aliquo genere est, quod formaliter aut eminenter continet omnia in eo genere possibilia: vt vidimus disp.9 §.2. sed sanctitas Christi vt hominis non continet formaliter aut eminenter omnem sanctitatem in eo genere possibilem: ergo neque infinitam in genere sanctitatis. Probo Minorem, quia ipsi fatentur Christum vt Deum sanctiorem esse seipso vt homine: ergo vt homo non continet formaliter aut eminenter omne possibile in eo genere.

§.23. Dices, sanctitatem Christi vt Dei & hominis, esse eamdem: ergo continet omnia possibilia in eo genere. Contrà: Humanitatem non reddit per se tam sanctam quàm diuinitatem: quia licet sanctitas sit eadem, modus tamen se communicandi non est idem: propter quam diuersitatem fateris humanitatem esse minùs sanctam quàm diuinitatem: ergo humanitas vt sancta non continet formaliter nec eminenter omne possibile in ratione sancti: quia ratione modi est minùs sancta quàm diuinitas.

§.24. Hinc deduces, merita non valere infinitè: valent enim per sanctitatem operantis: sed hæc sanctitas, ex tuis principijs, reddit humanitatem finitè sanctam: ergo & opera finitè valida. Hæc de antecedenti propositione ex §.22. Consequentia verò ibi non satis probatur: quia opera non reddunturtam valida, quàm subiectum sanctum: subiectum enim perficitur intrinsecè sanctitate, opera verò extrinsecè. quod genus est valdè inferius. ob quod consequentia est efficaciùs probanda.

§.25. Secundum argumentum: Infinitum est quod in suo genere continet formaliter aut eminenter omnia possibilia in eo genere: sed merita Christi continent formaliter aut eminenter omnia possibilia: ergo sunt infinita. Qui vtuntur hoc argumento, nihil euincunt. Primùm, ponamus hominem continere formaliter aut eminenter omnia animalia; non propterea erit animal infinitum, sed finitum: quia in ratione animalis habet principium & finem. Item, conceptus animalis vt sic, etiamsi cætera contineat formaliter aut eminenter, includit multas imperfectiones essentiales: ergo non est infinitus ex suo conceptu. Consequentia patet, quia nihil imperfectum est infinitum in ea ratione in qua est imperfectum, quia perfectio tunc finitur. Antecedens patet, quia animal componitur ex materia & forma, subijcitur physicè accidentibus & morti. quæ sunt maximæ imperfe-

ctiones. Igitur vt id quod continet omnia possibilia in suo genere, sit infinitum, opus est vt contineat eorum perfectiones seclusis omnibus illorum imperfectionibus: nam si aliquam includat, ratione illius finitur iam perfectio: sicut multitudo finiretur, si non progrederetur in vnitatibus sine fine: eo enim præcisè quòd in aliqua sistat, est finita. Hinc nulla creatura habet potentiam infinitam simpliciter, licet eam habeat infinitam in operando; quia ea potentia habet principium & finem, & in operatione dependet ab alia: ergo in ratione potentiæ est finita; in operando autem est infinita, quia multitudo quam potest, caret principio & fine. ob quod non potest incipere à primo omnium, & in vltimo sistere. Quia igitur merita Christi continent omnia merita possibilia cum multis illorum imperfectionibus, non colligitur ex eo capite ea esse in se simpliciter infinita. Potentia physica non potest producere effectum infinitè intensum, quin sit intensa infinitè, vt dixi disp.9. à §. 19. Quæuis autem potentia physica continens imperfectiones suorum effectuum, est finita simpliciter, & infinita secundùm quid. Fateor merita Christi continere eminenter, aut formaliter, omnia nostra merita seclusis illorum imperfectionibus in ratione merendi: quia nostra merentur finitos effectus, Christiana verò sine fine.

§. 26. Deinde minor propositio ex §. 25. est apud illos falsa. censent enim vnum actum Christi compensari ad æqualitatem vna hypostatica vnione. Hinc arguo: Duo merita Christi sunt absolutè maius meritum quàm vnum: ergo vnum non est simpliciter infinitum in ratione meriti. Probo consequentiam Primùm ab homine, quia in infinitis nullum est maius alio. Secundò, quia plus meriti rependitur pro duobus actibus quàm pro vno. Quod ita probo. Pro actu charitatis Christi rependatur vnio hypostatica Patris: actus ille est ad æqualitatem compensatus. Ponamus pro alio actu Christi Patrem factum iam hominem velle similem mortem obire, iam redditur nouum præmium augens intensiuè rationem præmij prioris. Quia Deum velle mori simul & esse hominem, pluris æstimatur intensiuè quàm aut fieri hominem, aut mori solùm. Quis enim non miretur Verbum factum iam hominem velle pro nobis mori, etiamsi non esset factus homo pro nobis? Rectè potest in cõtrouersiam reuocari, vtrùm sit dignius maiori æstimatione mori aut incarnari? sed pro vno actu meretur Christus vnum tantùm, per duos autem meretur vtrumque: ergo minus meretur vno actu quàm duobus.

§. 27. Tertium argumentum: Dignitas personæ auget operum valorem: ergo persona infinita auget infinitè. Respondeo, hoc argumento ab ipsis nihil probari: quia dignitas personæ offensæ auget grauitatem iniuriæ, & tamen infinita persona non auget infinitè iniuriam ex ipsis: ergo neque auget valorem infinitè. Dicunt personam satisfacientem dare valorem secundùm vltimum potentiæ. Contrà: Et dignitas personæ offensæ dat grauitatem iniuriæ secundùm vltimum potentiæ: grauitas enim non pendet ex libera Dei voluntate, sed ex conceptu actuum vt hîc & nunc exercentur.

§. 28. Dicunt Secundò: Persona satisfaciens concurrit ad valorem vt forma; persona autem offensa concurrit vt terminus extrinsecus. Respondeo, hæc esse verba: quia vtraque persona concurrit per se ipsam in genere causæ moralis: quod est concurrere more formæ aut subiecti; appellari autem formam aut subiectum, parum interest. In genere autem causæ physicæ vtraque est actibus denominatio extrinseca: quia tam Verbum satisfaciens caret immediata vnione cum satisfactione, quàm Deus offensus cum iniuria. Et quamuis propter intrinsecam vnionẽ humanitatis cum Verbo, sit altior modus satisfactionis quàm iniuriæ; non tamen probatur ab ijs esse infinitus: quia his calculationibus ad tuendam grauitatem peccati finitam respondent ipsi satis esse, esse in altiori ordine formam illam quæ immediatè versatur circa Deum. idque probant exemplo visionis beatæ: ergo eâdem ratione poterit illis responderi, satisfactionem esse quidem finitam, in ordine tamen superiori.

§. 29. Secundò, impugnatur hoc tertium argumentum: dignitas constituit personam pretiosiorem arithmeticè, id est, reddit personam æstimabilem vt *quod* tanti, quanti ipsa æstimatur vt *quo*. Albedo enim vt octo, reddit album vt octo propter intrinsecam vnionem. at dignitas personæ non reddit opera pretiosiora arithmeticè, sed geometricè, id est, non tanti æstimabilia quanti persona ipsa, sed cum proportione quadam: vt pluris æstimentur opera personæ dignioris quàm minùs dignæ, seruetur que inter æstimationes satisfactionum quædam proportio, qualis inter æstimationes personarum. Hæc patent, quia rex pluris fit ob regiam celsitudinem, quàm eius beneficium propter eamdem. Secundò à priori: quia dignitas vnitur physicè personæ, aut si moraliter illam respicit per se primò: operibus autem vnitur extrinsecè, aut secundariò. Ita persona Christi, etiam vt est humana, pluris fit quàm eius opera. Hæc dixi considerando dignitatem personæ vt formam operum, qualis consideratur ab his auctoribus At ego existimo ex opere & dignitate personæ componi valorem, quem propterea probabo esse infinitum.

§. 30. Tertiò, impugnatur tertium argumentum propositum §. 27. Gratia sanctificans auget dignitate personam; & tamen ipsi fatentur neque merita crescere ex maiori dignitate, neque gratiam esse per se principium meriti, sed per accidens expellendo peccatum: ergo dum persona sit sine peccato poterit mereri; habere autem formam incompossibilem cum peccato magis aut minùs perfectam, erit per accidens incremento valoris, quia tantùm requiritur vt personam reddat peccatis immunem.

§. 31. Dicent Primò, gratiam non esse per se necessariam ad operationem, suppositum autem esse necessarium per se, quia actiones sunt suppositorum. Contrà: Ipsi fatentur regiam dignitatem conferre per se ad augendum valorem operum: quæ propterea in rege pluris æstimantur quàm in alijs: ergo vel ex maiori gratia merita crescent, vel non crescent ex supposito. Contrà Secũdò: Gratia est per se tam necessaria ad actus supernaturales, quàm suppositum. Hoc enim non est principium proximum aut remotum operationum, sed conditio sine qua non potest esse natura: si verò diuinitus sine supposito conseruetur, poterit & sine illo operari, sine nouo concursu, nec in operationem, nec in naturam: gratia autem est principium remo-

remotum operationum supernaturalium, quia est principium proximum habituum, cuius defectus opus est vt suppleatur: ergo multò meliùs crescent merita ex maiori gratia, quàm ex supposito meliori.

§. 32. Dicent Secundò: Inter personas eiusdem speciei multum valet dignitas satisfacientis: secùs inter personas specierum diuersarum. Contrà: Hæc videntur somnia non potentium vigilare in tuenda consequentia. Quia inter homines non solùm æstimatur pluris inæqualitas accidentalis personarum, vt Regis, Pontificis, &c. sed etiam inæqualitas substantialis. si enim angelus & homo à me aliquid exigant, pluris ego facio angelicam petitionem quàm humanam: item, si Deus non præcepto, sed consilio, exigat à me aliquid, pluris ego eius consilium faciam quàm angelicum: item, si Deus per vnionem hypostaticam factus angelus vellet mihi satisfacere pro iniuria ab homine illata; quis dubitet eam satisfactionem pluris esse faciendam, quàm si oblata esset à puro angelo aut homine? ergo inæqualitas personarum non solùm dat valorem operibus inter personas eiusdem speciei, sed etiam diuersarum. Ratio à priori: quia personæ eiusdem speciei ideo æstimant pluris satisfactionem à personis inæqualibus intra eamdem speciem, quia ex ea inæqualitate oritur maior bonitas aut dignitas in ipsis operibus: at maior dignitas & bonitas est obiectum maioris complacentiæ, à quacumque persona cognoscatur: quia bonum vt bonum, est ab omnibus amabile: ergo non solùm placebit magis personis eiusdem speciei, sed etiam diuersarum. Vnde vel ex maiori gratia merita crescent apud Deum, quod ipsi negant; vel ex dignitate personali Christi nihil eis accrescit, quod refugiunt.

§. 33. Confirmatur. Christus vt satisfaciens est in diuersa specie ac Deus cui satisfit, & tamen ex dignitate personali creuit satisfactionis valor: ergo. Probo Maiorem, quia Christus satisfacit vt homo, ita vt humanitas sit principium *quo* satisfactionis: Deus autem satisfacit vt *quod* per idiomatum communicationem, & vt vnitus humanitati: satisfit autem Deo secundùm se: ita vt satisfactio dirigatur per se primò deitati, & ratione illius personis: sed Deus secundùm se specie differt à Deo vt homine: ergo. Probo Minorem, quia Deus vt homo includit formaliter prædicatum specie diuersum à Deo secundùm se: hic enim nihil creatum includit; ille autem includit humanitatem: persona quidem eadem est, quia accipitur materialiter vt significatur in recto, quæ est personalitas: hæc autem vna est, & propterea persona est vna. Homo autem & persona humana præter personalitatem includit humanitatem, ob quod compositum ex personalitate & humanitate diuersum est specie à constituto ex personalitate & diuinitate. vnde cum reduplicatione specie differt à se ipsa persona vt humana, & vt diuina: quia reduplicatio afficit vnam numero personalitatem, & duas specie naturas: ergo satisfaciens vt satisfaciens specie differt à se ipso vt accipiente satisfactionem.

§. 34. Dices, esse vnam personam, absolutè propter vnitatem personalitatis: in principio autem *quo*, non est vnitas, neque numerica, neque specifica. Contrà: Licet persona absolutè sit idem humana & diuina, quia accipitur in recto & specifi-

catiuè: at vt satisfaciens differt specie: quia reduplicatur humanitas formaliter, quæ specie differt à diuinis. Deinde, tres personæ diuinæ in ratione suppositi dicuntur frequenter differre quasi specie & plus quàm numero: ergo persona Filij in ratione personæ satisfacit alijs duabus quasi specie diuersis in ratione personæ. Quòd si non comparas solas personalitates, sed etiam naturas, differunt plus quàm genere: quia humanitas, quam persona satisfaciens includit, genere differt à diuinitate. S.Thom. q.1.art.2.

§. 35. Tandem, inter personas diuersarum specierum crescit iniuria ex dignitate personæ: vt patet in nostris in Deum iniurijs, quæ à distantia personarum sunt grauiores: ergo inter easdem personas crescet dignitas satisfactionis. Consequentiam hi negare nequeunt; quia probant ex maiori gratia merita non augeri, quia ex subiecto magis peccatore non augetur grauitas iniuriæ; censent ergo esse rationem eamdem inter dignitatem & indignitatem personarum. vt ergo crescit grauitas, cur non crescet & dignitas? Recognosce inferiùs §. 60.

SVBSECTIO IV.

Prima probatio.

§. 36. Conclusio proposita §. 21. probanda est ex duplici capite. Primum est dignitas personalis, non cõsideratâ sanctitate: Secundum est sanctitas increata, non consideratâ dignitate personali. Contemplare humanitatem subsistentem, & personatam formaliter ab hypostasi Verbi: quem effectum formalem habet humanitas à solo supposito vt ratione & virtute distincto à natura & cæteris absolutis. Contemplare humanitatem eamdem sanctificatam non per hypostasim, vt multi volunt, sed per diuinitatem absolutè: habet ergo humanitas duo prædicata formaliter à Deo, alterum est eam esse subsistentem, alterum esse sanctam. Est igitur quæstio, vtrùm eò quòd sit subsistens formaliter à Verbo, eius opera sint Deo infinitè chara? an autem, non quia hypostasi Verbi subsistit, sed quia sanctificatur diuinitate?

§. 37. Dico igitur, opera Christi esse infinita valore ex primo capite dignitatis personalis, etiamsi non consideretur sanctitas. Probatur, quia satisfactio pluris æstimatur, quo pluris fit persona à qua offertur: sed persona à qua offertur satisfactio Christi, æstimatur infinitè in ratione personæ: ergo ex dignitate personali Christi crescit dignitas satisfactionis. Maior videtur per se nota: quis enim dubitet plus apud me posse valere regem ad impetrandum postulatum quàm plebeium? Quòd si angelus à me aliquid peteret, pluris id facerem ego, quàm si homo; quòd si Deus factus angelus pro me aliquid faceret, an tam essem barbarus vt non æstimarem infinitè? Quando Ethnicis atque Iudæis insonuit Incarnatio, arbitrati sunt id stultitiam & scandalum: non propter consideratam sanctitatem; sed propter rei stupendam magnitudinem, vt Deus esset homo, & pro nobis moreretur. Quid est opus recurrere ad alios conceptus præter magnitudinem personalem Christi? Minor autem apud Theologos non eget probatione, quia persona satisfaciens est Deus, cui considera si æqualem inuenias.

§. 38. Objicis Primùm: Hinc probatur digni-

S. Thom. q. 1. a. 2.

tas ordinis altioris non infinita, vt ego obieci §.22. Respondeo Primò, hinc probari, dignitatem personalem præcisò quocumque alio conceptu esse titulum ad satisf..ctionis valorem. Secundò Respondeo, argutum à me eo §.22. ad hominem, quia non tenent aduersarij consequentiam satisfactionis & iniuriæ: vtriusque autem ego existimo esse rationem eamdem, ob quam disp. 9. probaui infinitudinem peccati, & quemadmodum ex infinitudine pœnarum intuli infinitudinem peccati, eamdem infinitudinem infero in meritis Christi ex præmijs infinitis quibus est dignus: eiusmodi autem bona aut mala merita vocari infinita simpliciter, aut finita in ordine altiori, est controuersia de voce, vt dixi ea disp. 9.

§.39. Hinc deduco, opera Christi esse digna quæ æstimentur infinitè ex solo conceptu hypostasis. Quamuis enim demus P. Vasquez, hypostasim non sanctificare humanitatem, adhuc negari non potest hypostasim dignificare opera: neque ad hoc necessariam esse sanctitatem. Quia per solam hypostasim ex parte Dei homo satisfaciens est Deus, qui homo absolutè est æqualis Patri: quamuis enim vt homo est inferior, absolutè autem & sine reduplicatione Christus & Pater vnum sunt: quia Christus supponitur in recto pro subsistentia Verbi, quamuis connotat in obliquo humanitatem: satisfactio autem à persona æquali plus honoris affert Deo, quàm iniuriæ peccatum.

§.40. Dices, Deo nihil placere nisi ab amico. Respondeo, multa inimicorum opera illi esse grata, quibus congruè mouetur ad iustificationem conferendam. Quòd si absque gratia habituali non impetrant aliquid condignè, est quia nunquam sumus nisi vel in gratia, vel in peccato: quòd si essemus, fortasse censet aliquis non desiderari ad meritum condignum gratiam iustificantem. Deinde, si persona esset infinita, satisfaceret infinitè sine gratia iustificante. quia dignitas personalis redderet opus tam æstimabile quàm peccatum: esset enim tantus honor Dei, quanta fuerat iniuria. Quemadmodum Deus sibi complacet infinitè in personalitate Verbi, quamuis in multorum sententia non est sanctitas. Itaque illa opera illi placerent ob dignitatem personalem, licet ob sanctitatem personalem ei non placerent.

SVBSECTIO V.

Quæstio accurata.

§.41. NOua hinc suboritur quæstio. Probatur conceptum dignitatis personalis esse satis ad infinitum valorem operum Christi, tametsi non consideretur sanctitas. Ex hoc conceptu possumus bifariam philosophari. Primùm, si consideremus humanitatem subsistentem personalitate diuina, carentem sanctitate & peccato: itaque consideratur vnita Verbo hypostaticè, & illo terminari; non tamen sanctificari: neque item esse cum peccato mortali. In hoc euentu sequitur per locum intrinsecum opera Christi esse valore infinito ad satisfaciendum, propter rationes redditas subsectione superiori. Quia si ex solo conceptu dignitatis personalis merita crescunt: & ibi reperitur infinita dignitas personalis absque vllo impedimento peccati, ibi reperitur quidquid necessarium est ad valorem satisfactionis.

§.42. Secundò, potest considerari humanitas terminata Verbo, simulque in peccato mortali: qualem dixerunt posse esse Durand. & alij pauci. In hoc euentu est quæstio, vtrùm Christus posset ad æqualitatem satisfacere pro suo peccato & alieno? Difficultas est ob peccati statum, qui est impedimento dignitati personali, vt eius opera essent accepta. Aliunde verò esset illa persona infinita, cuius actiones cederent in maiorem Dei gloriam, quàm nostra peccata in iniuriam.

§.43. Suarez disp. 4. sect. 4. vers. *Sed hinc oritur.* censet hac quæstione terminos implicari, eamque institui casu sic impossibili, vt ex eo sequatur quodlibet. Sequuntur enim satisfactio, & non satisfactio: satisfactio quidem, propter infinitudinem dignitatis personalis; non satisfactio autem propter impedimentum ab statu peccati mortalis. P. Vasqu. disp. 5. n. 54. & P. Albertin. to. 1. corollar. 18. ex 1. princip. philosoph. n. 13. ostendunt posse argui ex casu impossibili.

§.44. Sæpiùs ostendi, vtile esse hoc genus arguendi, in quo ponimus casum esse repugnantem physicè, & suppositionem impossibilem: at suppositio non retinet terminos reciprocè contradicentes. Ex. gr. ponamus hominem non habere colorem, neque illo aut luce posse perfundi etiam diuinitus. hic casus impossibilis est: implicantur enim termini physicè in homine impote coloris & lucis; at non implicantur termini logicè in ea suppositione inuicem contradictoria: homo enim habet duos terminos contradictorios, nempe non hominem, & non animal rationale. Ex hoc casu impossibili sequitur per locum intrinsecum, hominem non fore visibilem etiam de potentia absoluta: quia visus non potest esse nisi de obiecto lucido; tunc autem illud obiectum non posset esse lucidum: ergo non posset videri. Ad disquirendam ergo dependentiam visus à colore & luce, potest admitti illa suppositio impossibilis.

§.45. Secundò, potest retineri casus impossibilis in terminis immediatè contradictorijs logicè, vt si dicas, Ponamus hominem non esse animal, aut esse animal irrationale. Hæc quæstio est perquam stulta: non quia est de casu impossibili, sed quia retinet terminos immediatè contradictorios, ex quibus sequitur quodlibet. Homo enim ex primo suo conceptu sine quo apprehendi non potest, est animal rationale: quo ergo pacto mente retineri potest conceptus hominis sine animali, aut cum animali irrationali? Perinde est ergo ponere Petrum esse hominem & non animal, aut animal irrationale; ac ponere Petrum simul esse hominem, & non hominem. Homo, quia ita ponitur in prima parte suppositionis: non homo autem, quia ponitur non animal, aut non rationale. qui conceptus destruunt immediatè essentiam hominis: ex qua positione sequitur quodlibet, id est, vtraque pars contradictionis simul. Nunc disquiro, Vtrùm hæc quæstio non solùm sit impossibilis (est enim) sed etiam, vtrùm inuoluat terminos immediatè repugnantes inuicem? vno verbo termini sunt contradictorij physicè: rogo vtrùm etiam logicè, & in conceptu nostro formaliter opponantur?

§.46. Probauit P. Suarez esse quæstionem è terminis reciprocè contradictorijs: quia vnio hypostatica

statica est formaliter deificatio humanitatis: quæ intelligi non potest absque infinita sanctitate, vt homo absque animali rationali. Ob quod suppositio implicat logicè terminos formaliter contradictorios, sicut homo sine animali rationali: in quo sensu rectè ait non posse argui per impossibile, quia per locum intrinsecum retentæ suppositionis sequitur quodlibet. Hoc non impugnauere PP. Albertinus & Vasquez, quamuis ex doctrina P. Vasquez possit impugnari: quia existimat humanitatem non sanctificari formaliter & immediatè ab hypostasi Verbi, sed à natura.

§.47. Existimo igitur hunc casum esse impossibilem; tamen non constare terminis logicè & formaliter oppositis: quia primus conceptus subsistentiæ Verbi non est sanctitas, neque primus eius formalis effectus est reddere sanctum. Primùm, quia multi negant eam esse formaliter sanctitatem, quia sanctitas est prædicatum absolutum, à quo humanitas est sancta; subsistentia verò est relatiua, cuius formalis effectus est constituere personam: at conceptus absoluti non imbibuntur formaliter in relatiuis: ergo neque sanctitas in subsistentia. ergo subsistentia, & non sanctitas, non sunt termini formaliter oppositi, sicut subsistentia & sanctitas non sunt termini formaliter ijdem, sicut sunt homo & animal rationale. Secundò, suppositio non inuoluit terminos, quia licet subsistentia sit à parte rei sanctitas humanitatis, & hæc sanctificetur formaliter ab hypostasi, & non à natura; tamen primus conceptus hypostasis non est sanctitas, ob quod hypostasis potest concipi non concepta sanctitate: ergo retentâ hypostasi, & exclusâ sanctitate, non est suppositio è terminis repugnantibus formaliter, sed est suppositio impossibilis cum terminis non oppositis immediatè & contradictoriè: vt in hac suppositione, *homo impos coloris*, ponitur casus impossibilis, sed non per terminos formaliter contradictorios: homo enim est animal rationale: animal autem rationale est principium sentiendi & ratiocinandi. quæ concipi possunt sine colore. ita subsistentia concipi potest sine sanctitate: Ponamus igitur humanitatem esse formaliter subsistentem hypostasi diuina, & eam non esse sanctam, sed in peccato: & disputemus quid sequatur per locum intrinsecum.

§.48. Dico, per locum intrinsecum sequi, opera Christi esse infinito valore ad satisfaciendum ad æqualitatem pro peccatis proprijs & alienis: & non sequitur opposita pars contradictionis. ita censuerunt P. Albertinus adductus §.43. Andr. Vega & alij. Probatur, quia persona satisfaciens est infinitæ dignitatis, & æqualis cum persona offensa: ergo satisfactio est ad æqualitatem iniuriæ. Probo consequentiam. Nam eâdem ratione qua offensa est infinita, est infinita satisfactio: quia vt persona offensa est infinita, ita & satisfaciens. Confirmatur. tanti æstimatur satisfactio à persona infinita, quanti offensa personæ infinitæ: quia tantum honoris accrescit illi cui fit satisfactio, quantum dedecoris ex offensa à persona vili: imò multo plus, quia subiectio personæ infinitæ maius argumentum est dignitatis personæ offensæ, quàm iniuria est argumentum vilitatis.

§.49. Dices, ea opera non fore grata Deo. Distinguo. grata amicabili gratia, concedo antecedens: grata ab æstimatione æqualis dignitatis, nego antecedens. Id autem non obest quominùs satisfaciant ad æqualitatem. Deus enim tunc se gereret more duorum regum, quorum alter offensus ab altero, posset accipere satisfactionem æqualem, quin alter esset eius amicus. quia ratio inimicitiæ non tolleret æqualitatem regiæ dignitatis. & quamuis reges illi non redirent in gratiam; deleretur tamen ratio iniuriæ, & inimicitia aboleretur: quia auferretur inæqualitas orta ex iniuria. Negari non potest opera supernaturalia etiam in peccatore placere Deo. quòd si non ita placent, vt non deleant peccatum etiam veniale, est quia vno ex capite homo est in peccato mortali, ex alio verò caret dignitate personali: at in humanitate vnita Verbo licet esset status peccati mortalis, esset tamen infinita dignitas personæ qua posset iniuriam compensare. S. Thom. q. 1. a. 2.

§.50. Ad argumentum ex §.43. respondeo, non sequi quodliber: sequitur enim satisfactio æqualis: at non satisfactio æqualis non sequitur. Ad probationem respondeo, statum peccati mortalis in puris creaturis obesse satisfactioni pro iniuria: quia cùm earum dignitas sit exigua, & in genere valdè inferiori, non potest vincere grauitatem peccati: at in Deo homine dignitas personalis est infinita, quæ non posset opprimi statu peccati mortalis. ob quod pluris æstimatur eius satisfactio, quàm omnia peccata. Non disputo nunc vtrùm Christus mereretur condignè aliquid præter peccati remissionem: quia ad meritum forte exigitur per se status amicitiæ: at verò ad satisfactionem non requiritur per se amicitia, sed reddere aliquid tam æstimabile quàm iniuria. Hinc sequitur, Christum vt est homo, depulsurum peccatum à se ipso per quamlibet satisfactionem supernaturalem, si eam pro se offerret: quemadmodum peccator depellit peccatum per contritionem, aut formaliter in multorum sententia, aut dispositiuè in communi: ita vt in eodem instanti in quo est contritio, non sit peccatum.

§.51. Huic doctrinæ obijcies: Ex maiori dignitate personæ non crescit opus, ergo neque infinitè ex infinita. Probatur antecedens: ex maiori gratia non crescit meritum, ergo neque ex maiori dignitate crescit opus. nego antecedens: patet enim regem apud nos plus cæteris valere: item, angelum à nobis condignius aliquid imperrare quàm hominem. Ad probationem, quidquid sit de maiori gratia, an augeatur meritum; negari non potest in humanis ex maiori dignitate physica aut morali maiorem oriri valorem. Idem ergo quod est inter duos homines, reges ex. gr. esset inter personas diuinas in eo euentu. Satisfaciens enim redderet sua opera infinitè æstimabilia.

SVBSECTIO VI.

Secunda probatio ex sanctitate.

§.52. SEcundum caput dignitatis satisfactionis Christianæ est sanctitas humanitatis satisfacientis. Christus vt homo est sanctus, tum gratia habituali intensa infinitè, tum sanctitate increata, qua etiam redditur obiectum infinitè amabile à Deo. Non disputo nunc de gratia creata sanctificante, sed de increata. Sic argumentor: Opera accipiunt valorem ex sanctitate personæ satis-

S.Thom. q.1.a.2.

satisfacientis: ergo opera Christi accipiunt valorem infinitum. Probo consequentiam, quia sanctitas Christi est infinita.

§.53. Respondebis, hoc argumento nihil probari: quia est calculatio ex qua non sequitur infinitudo, sed tantùm dignitas in altiori genere, vt obieci §.22. & patet in visione beata, quæ illa calculatione non probatur esse infinita, sed in ordine altiori alijs cognitionibus. Respondeo Primùm, ea calculatione probari merita Christi propter sanctitatem personæ merentis esse digna præmio *infinito*: id ego voco meritum infinitum non *in* ratione entis, sed in ratione quasi causæ efficientis. Secundò respondeo, eam calculationem non esse arithmeticam, sed geometricam; valere tamen ad probandam infinitam æstimationem operum Christi. Quod sic probo.

§.54. Ex maiori sanctitate personæ augetur valor condignus meritorum: ergo ex sanctitate Verbi augetur infinitè. Antecedens pono ex disputationibus de merito, probatum primo exemplo impetrationis, quæ non innititur soli liberalitati Dei, sed etiam petitioni amicorum: Christus enim dignior est vt à Deo aliquid impetret quàm B. Virgo: item hæc dignior quàm angeli. Potest enim homo ab alio depelli, quin ab illo aliquid impetret sine specie rusticitatis in depellente: at verò persona petens potest esse tam magna, vt non possit illi honestè negari quod petit. Quid enim petet mater quod non impetret? Ob quod quando volumus aliquid ab alio impetrare, quærimus familiares illi gratiores: ab hominibus autem turpibus quid non impetratur scortorum precibus? Secundò, probatur idem antecedens. Quia gratia reddit subiectum amabile: quo autem gratia est maior, subiectum est amabilius: qui autem donat præmium, mouetur complacentia in bene operante in quo includuntur bonitas personæ & operationis: quo autem maior est bonitas, est complacentia maior; maior autē complacentia mouet ad beneficiū maius. Itaque obiectum complacentiæ quæ est principium remunerationis, est bonitas personæ & operationis: & quia in pura creatura peccatrice non reperitur bonitas personæ, nisi bonitas naturalis commaculata peccato, ideo eius opera supernaturalia non sunt condignè meritoria.

§.55. Consequentiam autem ex §.54. probo: crescente aliquid valore meritorum ex maiori gratia; semper ex gradu maiori sanctitatis meritum est aliquid validius, licèt non arithmeticè. Si enim gratia augeatur vt quatuor, demus meritum augeri vt dimidium; si verò gratia augeatur vt octo, meritum augebitur vt vnum: quod est geometricè augeri, non verò arithmeticè: quia non augentur in merito tot gradus, quot in gratia: augentur autem cum proportione; quia si gratia est vt quatuor, augmentum meriti est vt dimidium; si verò gratia duplicetur, duplicabitur etiam meritum: ita vt pro gratia vt octo augeatur valor vt vnum: dimidium autem ad vnum seruat proportionem duplam, sicut quatuor ad octo. Hinc sequitur ex incremento infinito gratiæ augeri merita Christi infinitè: quia licet merita non æstimarentur tanti, quanti hypostatica vnio; at certè æstimarentur infinitè, quia æstimarentur tanti quanti æstimarentur opera habentis gratiam habitualem infinitè intensam: quia gratia increata reddit humanitatem multò nobiliorem quàm gratia creata infinita intensè: sed gratia infinita creata augeret merita infinitè, ergo & increata. Probo Minorē, quia pro singulis gradibus augeretur aliquid. v.g. pro vno gradu centesima pars gradus æstimationis: item, centum gradus gratiæ afferrent vnum gradum æstimationis; sed si centeni gradus essent infiniti, ergo gradus æstimationis essent infiniti.

§.56. Respondet Lorca gratiam sanctificantem non exigi nisi ad eleuandum subiectum ad ordinem supernaturalem: quæ eleuatio contingit quocumque gradu fiat. Vnus autem gradus requiritur per se ad meritum, cæteri autem per accidens: ex quibus non crescit dignitas operum. Vnde hoc argumentum, quo ego probo infinitum valorem operum Christi, est inefficax: quia ex maiori gratia non crescit meritum. & consequenter nec infinitè ex infinita. Contrà: Si gratia sanctificans non exigitur nisi ad eleuationem: ergo nulla ratione exigitur ad meritum. Probo consequentiam, quia homo mille alijs qualitatibus eleuatur ad ordinem supernaturalem: nempe habitu fidei & spei, actibus ipsis supernaturalibus. Est igitur gratia necessaria, vt eleuet subiectum ad rationem amici, filij & heredis. Deinde quamuis ad meritum vt sic sint per accidens cæteri gradus, quia cum vno gradu possumus mereri, at cur erunt per accidens ad maius meritum? quia sicut bonum opus cum eleuatione ad gloriam meretur augmentum gratiæ & gloriæ; cur cum eleuatione maiori non merebitur maius augmentum? Eleuatio enim est necessaria vt constituat in eo ordine; ergo magis merebitur qui meliùs fuerit in eodem ordine constitutus. Nam si cognitio per se requiritur ad voluntatem, ergo melior cognitio erit per se principium melioris voluntatis.

§.57. Dicent alij, gratiam sanctificantem non esse per se sed per accidens principium meriti, id est remouens prohibens: quia in ordine quo creati sumus, non est medium inter statum peccati mortalis & gratiæ sanctificantis, quia concipimur in peccato originali, quod non depellitur nisi per gratiam, quæ deinceps numquam amittitur sine peccato mortali personali: quod postea non remittitur nisi per gratiam sanctificantem: igitur non exigitur nisi status medius. si autem aliquis homo esset (vt diuinitus potest) sine peccato mortali, & sine gratia sanctificante, & exerceret opera supernaturalia; mereretur quidem condignè augmentum gratiæ & gloriæ, aut etiam primam gratiam. Vnde concluditur, ex maiori gratia non crescere merita.

§.58. Non disputo nunc vtrùm gratia sit per se necessaria: est enim controuersia in vtramque partem non leuis. Probo autem idem esse in vnione hypostatica, quæ non est per se necessaria ad meritum: quia humanitas si existeret sine supposito sanctificante, & sine peccato, & sine alia forma sanctificante, posset mereri vitam æternam; suppositum autem sanctificans est necessarium dumtaxat nequis homo esset absque statu peccati aut gratiæ, quia medius alius status non fuit decretus à Deo: ergo suppositum sanctificans tam per accidens est merito quàm gratia habitualis: ergo ex supposito sanctificante non accrescit operibus valor, sicut per te neque ex gratia. Probo antecedens, quia per te

te iola dignitas operis cum cæteris circumstantijs ex parte illius sunt tota ratio merendi: ergo suppositum sanctificans est per accidens.

§.59. Dices, suppositum esse principium per se necessarium ad operandum: vnde ex digniori supposito accipitur maior valor. Respondeo Primùm, suppositum non esse principium per se operationum, sed tantùm esse conditionem necessariam vt natura existat, remotè autem esse conditionem ad operationem: quia operatio pendet ab existentia immediatè, remotè verò ab omnibus sine quibus existentia esse non potest: de quibus egi vol.1. disp. 11. Metaphys. à §.110. ad 114. In quo genere magis necessaria est gratia ad operationes supernaturales: quia est principium illarum medijs habitibus infusis, qui ab illa pendent: ergo est vtrobique eadem ratio. Secundò, respondeo suppositum esse necessarium ad operationes indeterminatè, nullum autem determinatè: natura enim, quocumque supposito terminetur, operabitur; supposito autem sanctificante terminari est omnino per accidens vt sit operatio: ergo ex hac ratione suppositi non infertur maior valor. Probo consequentiam: tum quia causa per accidens nihil directè tribuit effectui: tum etiam, quia per te gratia est præcisè necessaria vt homo constituatur in statu sine peccato, ita suppositum est necessarium vt natura constituatur in statu operatiuo: ergo sicut per te quòd simus sine peccato per meliorem sanctificationem, non auget meritum, ita nec illud augebit quòd humanitas per melius suppositum sit in statu operatiuo.

§.60. Quamuis igitur gratia non sit principium necessarium ad meritum; potest ex illa maiori meritum crescere. Primò, quia intensio actus non est necessaria ad meritum: quia actu remisso possumus mereri. Pone, opinionem de compositione continui ex solis indiuisibilibus, item intensionem componi ex gradibus similibus: pone item actum cum solo vno indiuisibili: in hac opinione merebitur per actum cum ea remissione: ergo cæteri gradus non sunt necessarij ad meritum; tamen, si exerceantur, augent meritum: ergo etiam gratia illud augebit, quamuis non sit necessaria. Ratio à priori, quia gratia pertinet ad personæ dignitatem, quæ quo maior est, dat operibus valorem. Quod patet in regia dignitate, quæ non est necessaria ad actiones regias, quas tamen reddit dignas maiori æstimatione. quod & ipsi fatentur. Quæ possunt objici de personis eiusdem speciei vel diuersarum, iam refelli §.32. Hîc autem redit hæc ratio: quòd inter personas diuersarum specierum debet æstimari hæc ratio. Quia apud nos merebitur plus angelus sanctus quàm alius angelus in pura natura: item apud angelum plus valet homo iustus, quàm in pura natura. Quod patet exemplo claro: sanctitas est excellentia adoratu digna inter personas diuersarum specierum: homo enim dulia colit angelum sanctum & hominem iustum: angelus item defert eumdem cultum homini iusto, quia excellentia gratiæ in quacumque natura intellectuali est adoratu digna: ergo eadem sanctitas est circumstantia personæ non solùm intra eamdem speciem personarum, sed in diuersis, maximè cùm excellentia plurimum spectet ad personæ dignitatem.

S.Thom. q.1.art.2.

SVBSECTIO VII.

Aliquæ difficultates.

§.61. QVamuis hæc difficultas de meritorum incremento ex maiori gratia sit propria meriti in commune; opus tamen est nonnulla perstringere, vt possint legentes totam doctrinam callere, quin reijciantur in alios libros, maximè qui adhuc carent publico. Prima difficultas est: Ex maiori vilitate personæ, mala merita non augentur: ergo neque bona ex maiori dignitate. Vt respondeam, pono aliquas circumstantias considerari ex personis, quæ refunduntur in actum, eumque reddunt grauiorem: ex. gr. donatus est aliquis à Deo beneficijs singularibus, vel ereptus est ex imminenti cruciatu, & in nouum labitur peccatum. ex hac circumstantia personæ actus potest considerari grauior propter ingratitudinem. De his circumstantijs, neutram in partem disputo; sed de illis quæ præcisè sistunt in persona. Pono item, inter creaturas grauiores esse iniurias à personis vilioribus: propter rationem communem iniuriæ vt sic, ad quam per se concurrunt dignitas personæ offensæ, & vilitas offendentis: & quemadmodum crescente dignitate offensi augetur grauitas offensæ, ita & crescente vilitate offendentis. Deus à nobis infinitè distat: respectu quorum per accidens est maior aut minor distantia; quæcumque enim tanta est, vt illarum excessus æstimetur parui. v.g. tantum distat Deus ab angelo, vt distantia hominis in morali æstimatione sit eadem: quia infinitè Deus distat ab vtroque distantia per essentiam. Quod patet in humanis: Rex parum æstimat distantiam sutoris & sartoris: quamuis non sit eadem vtriusque. item duo viri nobiles possunt inæqualiter distare: quorum distantia nullius est momenti ad æstimandas in regem iniurias. Ad argumentum, distinguo antecedens; inter creaturas ex maiori vilitate non crescit iniuria, nego antecedens; inter creaturas & Deum, concedo antecedens: discrimen est infinita distantia Dei à creaturis, & finita creaturarum inter se, hinc nego consequentiam: quia Deus æstimat plurimi participationem suæ naturæ per quam sumus in eius imaginem: ob quod plus sibi complacet in nobis. neque hîc reperitur illa circumstantia infinitæ distantiæ: quia satisfactio oritur à persona simpliciter grata Deo, ob cuius complacentiam illam adoptat. Quod apertè confirmo ex primo peccato mortali, quod in primo instanti meretur pœnam æternam, tunc autem non est peccatum habituale: hoc enim est peccatum actuale physicè præteritum, moraliter tamen præsens: nec tamen actus bonus mereretur vitam æternam sine gratia habituali. Discrimen est: quia dignitas personæ est pars meriti in obliquo; & quo melior est pars, melius est totum: at indignitas peccantis non est pars demeriti; ob quod maior indignitas non reddit peius demeritum. Huius ratio est, quòd donatio præmij oritur ex amore amicitiæ Dei in nos, qui esse non potest sine gratia sanctificante: at pœna est effectus odij; ad quod prouocatur Deus solo peccato.

§.62. Secunda difficultas est, quia sequitur processus infinitus in meritis. Quod probo Primùm, quia actu contritionis, quo primùm iustificatur

S.Thom. q.1.art.2.a

peccator, meretur primam gloriam: ergo, si maior gratia est principium meriti maioris, erit in eodem instanti nouum meritum. Probo consequentiam, quia gratia subsequens dignificat opus ad nouum præmium: ergo secunda gratia subsequens eodem instanti reali, dignificabit ad nouum: item tertia gratia ad aliud, & sic de reliquis. Quia sicut gratia subsequens dignificat contritionem ad merendam primam gloriam, eamdem dignificabit ad merendum augmentum gratiæ. Secundò, probo progressum eumdem. Pone, Petrum & Paulum eodem instanti orare inuicem: Petrus eo instanti impetrat Paulo gratiam, quæ coniuncta orationi Pauli eam reddit digniorem ad præmium. rursus illa gratia Pauli cum oratione impetrat Petro nouam gratiam, quæ coniuncta cum oratione Petri, est principium præmij maioris: itaque Petrus ab oratione Pauli habet orationem dignam maiori præmio; Paulus item ab oratione Petri habet orationem validiorem: & per singula augmenta gratiæ impetratur alia noua sine fine.

§.63. Nego antecedens. Prima probatio attingit difficultatem de primæ gloriæ merito: multi illud affirmant, negant multi. ego componam vtrosque. In illo primo instanti, quo peccator iustificatur, non meretur primam gloriam, quia ad meritum illi condignum opus est gratia sanctificante: eo autem instanti reali est quidem gratia sanctificans, sed pro illo instanti impos dignificare actum: quia actus non est dignus præmio per gratiam subsequentem, & quasi natura posteriorem contritione: quia pro illo priori consideratur actus cum omnibus circumstantijs ad meritum condignum, & vt præuidetur illo priori, mouet Deum ad præmium. Quando verò accedit gratia posterior, nõ videt Deus nouam libertatem in actu, ob quod moueri non potest ad nouum præmium: hoc enim pendet à nouo merito: nouum autem meritum non est sine libertate noua. At contritio in via durat plus quàm vnum instans in homine, qui propter tarditatem intellectus non potest exercere actum pro vno solo instanti reali: durans igitur contritio meretur primam gloriam: quia in duratione exercetur libertas noua moraliter. De quibus abunde disserui disputationibus de merito.

§.64. Ad secundam probationem ex §.62. admissâ gratiâ sanctificante datâ à Deo immediatè propter orationem Petri (quod suas patitur difficultates) Respondeo, Petrum propter orationem Pauli habere plus gratiæ, quàm haberet propter solam suam orationem: idem dico de Paulo; at illa maior gratia neutrum iuuat ad maius præmium: quia illa maior gratia est posterior orationibus: siquidem collata fuit, vt illarum præmium iam præuisarum. Igitur pro illo priori instanti maior gratia non dignificat orationes, sicut contritio non dignificatur sanctificante gratia pro illo primo instanti ad merendam primam gloriam. Illam maiorem gratiam esse posteriorem orationibus Petri & Pauli inde constat, quòd maior gratia Petri est effectus orationis Pauli, item maior gratia Pauli est effectus orationis Petri. vnde illæ duæ orationes sunt in eodem signo rationis, quia accipiuntur à Deo ad causandam maiorem gratiam: vnde maior gratia nullam illarum orationum comitatur; sed est posterior causalitate morali, & in præuisione Dei, vt prima gratia est posterior contritione. Quòd si velis gratiam collatam Petro non sequi, sed comitari, eius orationem; dicendum est ab ipso Petro nihil gratiæ impetrari Paulo per illam: quia licet comitetur orationem Petri, at sequitur orationem Pauli: ob quod non potuit vtraque oratio esse comitans. Demus tamen vtramque orationem, & gratiam maiorem esse comitantem, dicendum dari vtrique maiorem gratiam propter orationem alterius: at non geminari eam gratiam, quia vtraque est posterior causalitate quàm actus: ob quod non potest actus ille pro illo instanti nouam impetrare gratiam.

§.65. Tertia difficultas est, quia si ex maiori gratia merita crescunt, ergo continget vt vno actu remisso mereamur maius præmium, quàm aliquo intensissimo: quia homo gratus vt duo exercens charitatem vt octo, merebitur augmentum ad gratiam vt nouem; alius autem iustus exercens charitatem vt duo, augebit gratiam ad gradum vnum supra centesimum: hic autem gradus maius præmium est, quàm alij octo. Respondeo, hoc argumento nihil concludi contra constituentes intensionem per gradus similes: quia iustus vt quatuor operans vt octo accipiet octo gradus aut nouem: iustus autem vt centum operans vt duo, accipiet præmium vt quatuor aut quinque: quia mea nihil interest vtrùm præmia crescant arithmeticè ex maiori gratia, an verò geometricè, vt dixi §.55. quòd si excessus gratiæ sit maximus, non erit absurdum si plus moueat Deum cum actu remisso, quàm gratia valdè remissa cum actu intenso. Est igitur difficultas in opinione constituente intensionem per gradus dissimiles & diuersarum specierum. vt ego eam constitui vol.1.disp.5.sect.6.

§.66. In qua opinione aliqui respondebunt, nullum esse absurdum, maius præmium conferri aliquando pro actu remisso in homine magis iusto, quàm pro actu intenso. Secundò, respondebunt alij, merito remisso cum gratia valdè intensa deberi aliquod augmentum: quia verò gratia est in gradu intensiori, quàm actus condignè meretur; Deus donat gradum intensiorem præmians, vt aiunt, vltra condignum, quia contingere debet alterum è duobus, aut Deum negaturum præmia condigna, vel præstiturum vltra condigna: è quibus hoc vltimum magis decet Deum. Recognosce alia quæ dixi ea disp.5. de generatione à §.84. ad 91. & expecta fusiores disputationes de merito: non enim possumus hîc omnia disputare. Quid autem sit hæc infinitas operum Christi, dicam disp.63. sect.4.

SECTIO IV.

Vtrùm Christus satisfecerit ad æqualitatem?

§.67. Ioan. Medina censuit opera Christi non fuisse æqualia grauitati peccati in morali dignitate & æstimatione. cui sententiæ adstipulari Scotum censebit aliquis, quia censuit satisfactionem Christi esse non tam ex eius operibus quàm ex extrinseca Dei acceptatione. Scotum autem iam explicui §.5. P. Valentia to.4.disp.1.q.1.puncto 5. v. *Secundum vitium*, Medinam mordet: quia opera Christi sunt ex se multò digniora æstimatu & amatu, quã peccata odio. Quod egregiè dixit S. Augustinus tom.4.libr.de Catechiz. rudib. c.4. fine, his verbis: *Magna enim miseria est superbus homo, sed maior misericordia humilis Deus.* S. Bernardus serm.1. de Annuntiatione ait: *Traditus est propter peccata nostra; nec dubium quin potentior & efficacior sit mors illius in bonum, quàm peccata nostra in malum.*

§.68. Peccatum in ratione offensæ est simpliciter infinitum: ergo opera Christi non sunt digniora quàm illud graue. Probo consequentiam, tum quia vnum infinitum non est maius alio: tum quia hîc omnia sunt æqualia. Opera enim Christi non habent maiorem bonitatem moralem, quàm peccata malitiam: grauitas autem in ratione satisfactionis non est maior, quàm ratio iniuriæ: quia, vt satisfactio crescit ex Deo homine satisfaciente, ita iniuria ex Deo offenso.

§.69. Nego consequentiam. Ad probationem primam, respondeo ex disp. 9. §.61. vnum infinitum esse maius alio in diuerso genere, sicut infinita charitas est melior & amatu dignior quàm spes infinita; quia sunt in diuersis speciebus, quæ sunt dissimiles, & in rebus creatis inæquales. Ad secundam probationem, respondeo inæqualitatem moralem non sumi ex Deo, aut Verbo materialiter acceptis, sed ex illis cum modo quo concurrunt ad satisfactionem & offensam: Deus enim non læditur physicè, neque accipit ab offensa denominationem vllam realem intrinsecam, sed intentionalem & extrinsecam; Verbum autem physicè denominatur satisfaciens: omnes enim denominationes, quas natura physicè habet *vt quo*, conueniunt intrinsecè Verbo *vt quod*; non quidem per vnionem immediatam Verbi cum illis, sed per mediatam: Verbum enim immediatè non vnitur nisi naturæ. ratione cuius vnionis Deus absolutè patitur, moritur & obedit, in natura sibi intrinsecè vnita. Cumque hæc sint in ordine ad prudentem æstimationem, isti modi causandi diuersa ratione debent æstimari.

§.70. Confimatur. Ex operibus Christi plus gloriæ accrescit Deo, quàm dedecoris ex nostris peccatis: ergo pluris æstimantur opera Christi. Probo antecedens, quia ex eo quòd Deus offendatur, non sequitur per bonam consequentiam, Deum aut esse vilem, aut dignum contumelia; sed sequitur, nos esse viles & infames. At verò ex satisfactione Christi sequitur per bonam consequentiam, Deum esse infinito dignum honore: quia est dignus vt pro iniuria illata illi inferatur infinita satisfactio. Item, quia peccata, licet grauia, oriuntur ex insita nobis imperfectione, & mala concipiendi ratione: quo ex capite admirationem depellunt. At verò satisfactio Christi tam fuit portendens, vt eam ij scandalum, illi autem stultitiam sint arbitrati. Quis autem neget plus honoris Deo accrescere ex raro, inaudito & portendenti obsequio, quàm dedecoris ex tam communi ac pænè (vt ita dicam) connaturali defectu? Adde, à natura esse comparatum, filiorum preces esse efficaciores ad leniendam voluntatem patris offensi, quàm offendentis peccata ad lacessendam: & grauia peccata dimittuntur ob leues filiorum preces.

S Thom. q 1.art.2.a

§.71. Ratio à priori: quia æqualitas satisfactionis expenditur ex cõplacentia Dei in illa: sed complacentia Dei in satisfactione Christi excedit infinitè displicentiam in peccato: ergo. Probo Minorem: quia complacentia satisfactionis non solùm est circa ipsum actum, sed etiam circa dignitatem personæ: in qua dignitate Deus sibi complacet, vt cumulatè ostendi disputans de merito: sed complacentia in Christo vt operante excedit infinitè displicentiam in peccato: quia obiectum partiale illius complacentiæ est bonitas increata, vt sanctificat humanitatẽ per hypostaticam vnionem: quæ bonitas excedit infinitè malitiam peccati: ergo complacentia in satisfactione Christi excedit infinitè displicentiam in peccato. Quam rationem insinuauit B. Anselmus lib.2. *cur Deus homo*, cap.14. Cùm enim probasset quodlibet peccatum esse infinitum, quia fuit contra Deum; postea ait peccatum commissum in personam Christi esse peius quàm cætera, quia persona Christi est magis amabilis. *Cogita*, inquit, *quia etiam peccata tantum sunt odibilia, quantum sunt malæ: & vita ista tantum amabilis, quantum est bona. hinc sequitur, quia vita hæc plus est amabilis, quàm sint peccata odibilia.* Video ab Anselmo insinuati cap.15. Christicidium fore insuperabile si scienter fieret: quod aliqua eget explicatione, ne fateat sententiæ Medinæ.

§.72. Obijcies pro sententia Medinæ: Merita Christi non merentur plus boni, quàm peccata mali: ergo non sunt digniora. Distinguo consequens: non sunt digniora maiori æstimatione & amore, nego consequentiam: non sunt digniora maiori pœna quàm merita Christi præmio, concedo consequentiam. Hoc autem non oritur ex æqualitate peccati & satisfactionis, sed quia vtrumque dicit ordinem ad omnia præmia possibilia, vel ad omnes pœnas possibiles. Sic disp.9. §.65. dixi duo peccata inæqualia grauitate esse æqualia dignitate ad pœnam, quia singula mortalia, de quibus ibidem egi, sunt digna omni pœna possibili. Idem dicam inferiùs de singulis Christi meritis: nec propterea sunt tam bona, nec tam meritoria, quàm essent actus increati, si per impossibile essent meritorij: tum quia essent dignificati meliùs diuinitate, nempe per identitatem, non verò per extrinsecam denominationem: tum quia nullum meritum Christi potest mereri omnia bona creata collectiuè, quia nec se, nec sua principia mereri potest: at actus increatus ea omnia posset mereri. Meretur autem Christus omne quod cadit sub meritum ipsius: at nec actus ipse cadit, nec principia: caderent autem hæc sub meritum increatum.

§.73. Obijcies Secundò, ex Durando: Christus non potest satisfacere pro nobis: ergo nec ad æqualitatem satisfacere. Probo antecedens: quia Christus non potest Deo gratias agere condignas beneficijs ab eodem acceptis. Nego antecedens. Ad probationem respondeo, agendo gratias condignas, aut minores, exercet actum dignè impetrantem remissionem peccati: vt nos agendo gratias possumus augmentũ gratiæ & gloriæ impetrare condignè. Vtrùm autem Christus potuerit agere condignas gratias, quærendum inferiùs.

DISPV-

S.Thom. q.1.a.2.

DISPVTATIO XII.

Vtrùm Christus satisfecerit ex iustitia?

SECTIO I. *Quid sit iustitia?*
SECTIO II. *Quid sit ius?*
SECTIO III. *Explicatum ius & dominium.*
SECTIO IV. *Vtrùm ius sit potestas absoluta, an verò conditionata?*
SVBSECTIO I. *Quotuplex est potestas?*
SVBSECTIO II. *Prima opinio.*
SVBSECTIO III. *Impugnantur argumenta.*
SVBSECTIO IV. *Dominium est potestas absoluta.*
SECTIO V. *Vtrùm duo possint simul habere dominium eiusdem rei?*
SVBSECTIO I. *Partis affirmantis prima conclusio inter creaturas.*
SVBSECTIO II. *Argumenta diluta.*
SVBSECTIO III. *Quædam difficultas.*
SVBSECTIO IV. *Secunda conclusio in Deo.*
SVBSECTIO V. *Aliud argumentum.*
SECTIO VI. *Ad quæ porrigatur ius?*
SECTIO VII. *De iniustitia in Deum.*
SVBSECTIO I. *Sententia & ratio P. Vasquez.*
SVBSECTIO II. *Qua ratione sit Deus inuitus?*
SVBSECTIO III. *Vtrùm teneamur Deo satisfacere pro iniuria?*
SVBSECTIO IV. *Conclusio.*
SECTIO VIII. *Vtrùm omne peccatum sit iniustitia in Deum?*
SVBSECTIO I. *Per accidens potest peccatum non esse iniustitia in Deum.*
SVBSECTIO II. *Aliqua peccata non sunt per se iniustitia in Deum.*
SECTIO IX. *Vtrùm Deus acquirat in nos nouum ius ratione peccati?*
SECTIO X. *Vtrùm ex iustitia teneamur satisfacere Deo?*
SECTIO XI. *Vtrùm hæc iustitia sit distincta à religione & pœnitentia?*
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmitto.*
SVBSECTIO II. *Quid de quæstione?*
SVBSECTIO III. *Obiecta nonnulla.*
SECTIO XII. *Vtrùm Christus satisfecerit ex iustitia pro peccatis nostris?*
SVBSECTIO I. *In Christo est virtus ad satisfaciendum ad æqualitatem ex iustitia.*
SVBSECTIO II. *Difficultas de eodem supposito, cui & à quo est satisfactio.*
SVBSECTIO III. *Ratio de operibus ex alio capite debitis.*
SVBSECTIO IV. *De operibus quæ sunt in dominio creditoris.*
SVBSECTIO V. *Explicatur ea doctrina.*
SVBSECTIO VI. *Obiecta diluuntur.*
SVBSECTIO VII. *Examinantur aliæ duæ conditiones.*
SECTIO XIII. *Vtrùm Deo repugnet iustitia ratione abdicationis dominij?*
SVBSECTIO I. *Vtrùm qui ex iustitia remittit, teneatur absque peccato accipere satisfactionem?*
SVBSECTIO II. *Deus potuit non acceptare satisfactionem Christi.*
SVBSECTIO III. *Quæstio dirempta.*
SVBSECTIO IV. *Ad argumentum.*
SECTIO XIV. *De iustitia distributiua.*
SVBSECTIO I. *Quid sit iustitia distributiua?*
SVBSECTIO II. *Iustitia distributiua est ad vnum, item & ad plures.*
SVBSECTIO III. *Documenta moralia ex ea doctrina.*
SVBSECTIO IV. *Discrimen iustitiæ distributiuæ à commutatiua.*
SECTIO XVI. *Vtrùm in Deo sit iustitia distributiua?*
SVBSECTIO I. *Argumenta Patris Vasquez.*
SVBSECTIO II. *Argumenta de abdicatione dominij.*
SVBSECTIO III. *In Deo est iustitia distributiua.*
SECTIO XVII. *Vtrùm in Deo sit iustitia commutatiua?*
SVBSECTIO I. *Prima probatio iustitiæ commutatiuæ Dei.*
SVBSECTIO II. *Probatio secunda iustitiæ commutatiuæ Dei.*
SVBSECTIO III. *De abdicatione dominij.*
SECTIO XVIII. *Quam iustitiam Deus seruauerit cum Filio?*

§.1. Hæc difficultas pendet ex disputat. de iustitia inter Deum & homines, cui sedes est in 1. p. q.21. At si eam hîc præteream, censebunt legentes, ieiunam esse hanc disputationem, propter communem consuetudinem difficultatem hanc hîc resecantium ad viuum. Inter PP. Franciscum Suarez & Gabr. Vasquez hæc controuersia lucem accepit: quam nostri Doctores illustrarunt, quæque longas radices egit, quas fibratim oportet euellere. Constitutâ igitur æqualitate & excessu in æstimatione morali inter satisfactionem Christi & nostra peccata, oportet examinare vtrùm illa æqualitas & excessus possint extinguere debitum ex rigore, vt aiunt, iustitiæ, quemadmodum homo ex iustitia compensat iniuriam illatam homini, & restituit ablatam pecuniam.

SECTIO I.

Quid sit iustitia.

§.2. IVstum & æquale iam dixi disp. 11. §. 1. esse idem: vnde idem significabit iustitia quod æqualitas. Item dixi æqualitatem iam accipi latiùs. Iustitia igitur accipitur variè, vt ex Aristot. & S. Thoma ostendit rectè P. Molin. tom. 1. de Iustitia & iure disp. 1. Primùm, pro gratia sanctificante. hinc dicitur iustitia originalis: item cadere à iustitia: iustus, & iustificatio.

§.3. Secundò, pro omni actu virtutis, quia est iuxta rectam rationem: quia igitur ille actus est æqua-

qualis debito virtutis, ea ratione est iustus. Quod ex S. Chrysostomo hom. 15. in Matth. & S. Anselm. dialog. de Veritate cap. 13. rectè probatur: quod priùs docuerat Tullius. meliùs autem dixit Christus à se implendam omnem iustitiam, id est exercendam virtutem omnem.

§.4. Tertiò, pro omni actu honesto cedente in bonum commune reipubl. cuius aliquis est pars. actus honestus ortus ex prudentia monastica, est iustitia latior; ortus autem ex prudentia politica, est iustitia minùs lata.

§.5. Quartò, accipitur propriè pro actu honesto, cuius obiectum est iustum, siue debitum: est enim constans voluntas ius vnicuique tribuens, id est vnicuique tribuens quod suum est, siue quod illi debetur, cuius species communiter censentur iustitia commutatiua, distributiua & vindicatiua.

§.6. Ad has proximè accedunt aliæ virtutes: quas S. Thom. & alij appellant species iustitiæ potestatiuæ: quia deficiunt à ratione iustitiæ propriæ, sunt tamen illi similes: vt gratia, siue remuneratio, religio, vrbanitas. & differunt hæ iustitiæ potestatiuæ species, à iustitia propria: quòd hæ non habent obligationem iustitiæ per restitutionem aut satisfactionem, secùs autem iustitia propria. Non disputo nunc vtrùm religio sit iustitia propria nostri ad Deum: agitur enim nunc exempli gratia, & ex sententia magis communi.

SECTIO II.

Quid sit ius?

§.7. IVs erit idem quod æqualitas, quia iustum & æquale idem sunt: dicitur autem ius totidem rationibus, quot iustitia, quia à iure iustitia, vel à iustitia ius. Ius ergo significat primùm æquitatem, siue rationem, siue rectum dictamen: cui respondet iustitia explicata §. 3. Hinc dicimur facere aliquid iure, aut iniuria: id est probè, aut prauè, contra vel iuxta dictamen rectæ rationis.

§.8. Secundò, accipitur ius pro titulo ad gloriam vel quoduis aliud. Quod à peritis Iuris dicitur actio aduersus aliquem, à Theologis autem gratia sanctificans dicitur ius ad gloriam: respondetque iustitiæ explicatæ §.2.

§.9. Tertiò, accipitur pro actione & titulo reipubl. aduersus ciuem, quo tenetur ciuis operari ex dictamine politico: respondetque iustitiæ explicatæ §.4.

§.10. Quartò, pro titulo quem habet iudex in sceleratos puniendos: quod ius considerat iustitia vindicatiua. iterum significat titulum, quo ciuibus debentur bona communia: quod consideratur à iustitia distributiua. item significat titulum, quem aliquis habet ad bona propria, quibus citra iniustitiam priuari non potest: respondetque iustitiæ explicatæ §. 5.

§. 11. Denique accipitur pro obiecto virtutum, quæ sunt iustitiæ potestatiuæ explicatæ §. 6.

§.12. Quia verò iustitia habet pro obiecto ius constituens dominium, oportet explicare ius. De obiecto iustitiæ vindicatiuæ non est necessaria disputatio, quia neque nostra interest nunc, & est æqualis pœna delicto. De obiecto iustitiæ distributiuæ, qua parte differt à commutatiua, pauca dicam; parum enim differt à commutatiua: quod neque seruat æqualitatem arithmeticam, & est de bonis communibus: est autem præcipua controuersia de iure quod est obiectum iustitiæ commutatiuæ. S.Thom. q.1.art.2.

SECTIO III.

Explicatum ius & dominium.

§.13. IVstitia definitur à Iustiniano *constans & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens*. *Constans* dicitur, quia virtus est habitus firmus operans firmiter & delectabiliter. *Perpetua* est non tam ex parte subiecti, quàm ex parte obiecti. Si enim actus ille mutetur, propterea non desinet fuisse iustitiam: at verò vt sit virtus opus est vt velit perpetuò seruare vnicuique ius suum. si enim illud vellet seruare pro tempore aliquo, & non pro semper, non esset actus iustitiæ. *Ius* accipitur pro re quæ est alicuius: cùm enim ego restituo Petro equum, illi tribuo ius suum, id est, rem quam illi debeo, & ad quam ipse habet ius: at verò illi non reddo suum ius: illud enim habebat antequã ego redderem equum: & quia ille habebat tale ius, ego illi debebam equum. Ius igitur est idem quod dominium; si accipiatur de iure in re. Semper autem ius aut est dominium, aut in illud tendit: ius enim aut est in re, aut ad rem. si in re, est dominium: si ad rem, est ad acquirendum dominium.

§.14. Ius & dominium est *facultas vtendi re pro libito citra iniuriam alterius*. Quæ diffinitio præ se fert incommoda circuli. illa enim vox *citra iniuriam* explicata est per *ius*: quia ius & iniuria opponuntur. Cùm igitur ea diffinitione non constet quid sit ius, nisi per iniuriam, & iniuria explicari non possit nisi per ius; est obscura definitio, & in circulo. Explanandum igitur priùs est ius, vt cognoscatur iniuria.

§.15. Omissis alijs, existimo ius in re, siue dominium, esse facultatem vtendi re pro libito absque peccato eo præcisè quia ea vtor. Quod rectè dixit Bartolus in l. *Si quis vi*, §. *Differentia*, ff. *de acquirenda possessione*, dominium esse ius perfectè disponendi de re corporali nisi lege prohibeatur. Hæc Bartolus, quem tamen explicari video à P. Molina tom. 3. de Iustitia in alio sensu. at certè hic est magis è re: omnis enim dominus potest licitè vti re sua, nisi lege prohibeatur. Considera rem meam, qua ego vtor pro meo libito. Hic vsus, quia est vsus rei meæ, non est peccatum: si autem est aliquando, ideo est quia inde resultat aliquid contra aliam virtutem. si autem vtar re aliena, ille vsus est peccatum per se, nisi per accidens excusetur. Ex. gr. ego meum vinum epoto temperatè: ille vsus vini non est peccatum eo præcisè quia est vsus: non iniustitiæ, quia nulli iniustitiam facio: non intemperantiæ, quia temperantiæ leges obseruo. Si autem vinum illud epotem ad ebrietatem, tunc ille vsus est peccatum contra temperantiam, non verò contra iustitiam. Si autem vinum sit alienum, illius vsus, licet non esset contra temperantiam, esset contra iustitiam, eo præcisè quia est vsus; nisi per accidens excusetur. Si autem potetur vinum alienum ad temulentiam, certò admittuntur duo peccata: alterum contra iustitiam, contra temperantiam alterum. Hæc sunt clarissima, neque opus est quærere aliam vnionem rei cum domino.

§.16.

S.Thom. q 1.art.2.

§.16. Difficilius est explicare, quæ sit ratio formalis iuris in re, seu dominij: in quo enim formaliter consistat, non est facile. Dixi, hoc ius esse titulum seu rationem ob quam ego possum vti re pro meo libito absque peccato: quæramus titulos, & inueniemus dominium. Deus potest alicui donare rem vtendam pro libito: titulus ad vtendum ea re sine peccato, est voluntas Dei donans mihi rem illam: si enim quæras cur ego possim vti ea re sine peccato? rectè respondebo, Quia Deus eam mihi donauit. Obiectum illius voluntaris est, vt ego vtar illa re pro meo libito, sine peccato eo præcisè quòd vtar. consequenter autem vult ne alius ea vtatur absque peccato, contra meum libitum. Hic reperio duo iura, alterum formale, alterum obiectiuum: formale est illa voluntas Dei, qua voluit vtrumque, nempe vt ego possim sine peccato vti ea re, & ne alius absque peccato possit ea vti pro suo libito. *Ius* autem obiectiuum est illa facultas volita à Deo, quæ nihil est aliud nisi in me carentia peccati, in vtenda illa re: in alio verò est ratio peccati, in eadẽ vtenda independenter à mea voluntate. Perinde ergo est illa formalis donatio Dei, ac si diceret: *Ego volo vt tu sine peccato ea re vtaris pro libito: & nolo vt alius vtatur absq; peccato.* Ex qua voluntate sequuntur duo, & ne ego peccem vtendo ea re; & vt alius peccet vtendo. Cùm igitur in eo statu sumus, vt ego non peccem, & alius peccet; res est mea, & non aliorum. hic autem status formaliter constituitur donatione Dei. Idem dico de hominum donatione, quæ hac in parte imitatur diuinam: homo enim rem donans habet voluntatem, vt ego possim ea vti pro meo libito; cæteri autem non nisi dependenter à mea voluntate, vel aliquo euentu accidentario. Idem dixerim de filiatione, contractu, aut alijs rebus quæ titulus sunt acquirendi iuris. Igitur ego non pecco vtendo ea re, quia non facio contra voluntatem domini, qui eam mihi donauit: alij peccant, quia vtuntur contra voluntatem eamdem: quia faciunt contra vsum volitum à donante.

§.17. Objicis Primò: In extrema aut graui necessitate potest aliquis vti alimento alieno absque peccato contra voluntatem domini; & tamen nõ est dominus eius rei. Respondeo, illum esse euentum accidentarium: in quo noluit Deus excludere egentem extremè ab vsu illius rei. Ob quod multi censent eo euentu egentem habere ius ad alimentum, neque postea teneri ad restitutionem, etiamsi fiat locupletior. est tamen magis adstrictum illud ius: nec enim potest egens extremè alimentum dare non indigenti extremè: quia non potest vti alimento pro libito, nisi tantùm in sui conseruationem, aut aliorum æquè indigentium. Prior autem dominus alimenti potest absolutè eo vti pro libito citra iniustitiam; in eo autem euentu si egens habet ius ad alimentum, quod erat alienum, non potest alienus dominus illud negare citra iniustitiam: quia egens habet in illud ius ad rem. Si verò indigens non habet ius ad rem, dominus alimenti non peccat contra iustitiam si illud neget, peccat tamen contra charitatem.

§.18. Obijcis Secundò: Ego sum dominus vitæ, qua non possum vti pro libito absque peccato: non enim possum me interimere, sicut possum meum equum: ergo dominium non est facultas vtẽdi re pro libito absque peccato. P. Molina to.1. de Iustitia disp.18. negat antecedens: neque ille solus: alij illud admittunt. Ego distinguo. sum directè dominus vitæ, nego antecedens: sum indirectè, concedo antecedens. quia sum dominus directus vsusfructus vitæ; quapropter non possum ego me occidere absque peccato: possum autem meum equum, quia Deus me non constituit directè dominum vitæ propriæ, constituit autem equinæ. Qui me autem occidit, peccat directè contra charitatem, quia grane malum mihi infert. Si autem mors est mihi inuita, peccat etiam contra iustitiam: quia eam vitam mihi donauit Deus ad illius vsumfructum. Vtrùm autem homicidium vt sic, sit iniustitia specialis in Deum, aut rempubl. non est huius loci. Hîc nonago de dominio, cui respondet seruitus: est enim ad rem separatam, vt dicam disp.78 à §.8.

§.19. Obijcis Tertiò: Ego pecco contra iustitiam vtendo meo libero arbitrio irrogans alicui iniuriam: & tamen sum dominus liberi mei arbitrij: ergo. Respondeo, iustitiam alienam esse in causa vt ego peccem contra iustitiam: quia Deus constituens alium dominum honoris & fortunarum, voluit ne ego vtar libero arbitrio in detractione aut furto. si autẽ præcisè consideretur vsus mei arbitrij, non pecco contra iustitiam; pecco autem ratione obiecti. Quod explico. Pone, à me oppugnari vrbem sulphure proprio & alieno: vtens proprio sulphure, non pecco contra iustitiam illo vtens, pecco tamen contra iustitiam demoliens alienos muros. quando verò vtor alieno puluere, bis pecco contra iustitiam: primùm, vtens puluere alieno inuito domino: secundò, demoliens muros alienos. quæ peccata sunt separabilia. Ita ego pecco contra iustitiam, ex parte obiecti amans imminutionem alieni boni; eo autem quòd vtar arbitrio, non pecco contra iustitiam in proximum: quia non vtor arbitrio alicuius creaturæ, sed meo: vt constat exemplo pulueris proprij insumpti in amburendis alienis bonis: quia ambustio mei puluerис non est contra iustitiam, est autem ambustio boni alieni. Vtrùm autem peccatum sit contra iustitiam in Deum, est alia quæstio.

SECTIO IV.

Vtrùm ius sit potestas absoluta, an verò conditionata?

SVBSECTIO I.

Quotuplex est potestas.

§.20. POtestas vtendi re est duplex, altera physica, altera moralis. Physica potestas est, qua possumus rem tenere, perdere, aut distrahere pro libito: vt latro tenet pecuniam alienam, quam potest distrahere, proijcere in flumen, aut conflare. potest item vti alieno equo. Potestas moralis est, qua omnes illos vsus possumus licitè, ita vt non peccemus eo præcisè quòd rebus illis vtamur pro libito: quia nisi contra aliam virtutem aliquid resultet, ille vsus nobis est licitus. Hæc potestas moralis per se supponit in parte physicam, aut illam exigit comitantem. Quia si per se repugnat Petro vsus physicus alicuius rei, potestas moralis erit inutilis.

Ar

At non exigitur potentia physica ad omnes vsus ab ipso domino: satis enim est si possibiles sint ab ipso, vel ab alio ipsius auctoritate exerceri: vt etiam dicam §.30. Ego enim habeo ius ad tenendum equum in stabulo: possum tamen carere viribus ad illum tenendum capistro aut loris. Item, habeo ius ad asportandum mea bona Salmantica Valmasedam: at non sum tam baiulus, vt ea possim humeris ferre. Item, sum dominus pecuniæ distantis, & absentis equi: quibus sic absentibus possum vti moraliter, ea alienando, aut alia ratione: physicè autem non possum illis vti dum absunt.

§.21. Potestas moralis est duplex: altera absoluta, altera conditionata. Absoluta est, ex qua hîc & nunc ego possum vti re absque peccato: vt donare equum, commutare, aut occidere: conditionata, qua, si rem habeam, possum licitè illa vti: item, si illam distraham, nulli faciam iniuriam. Differt hæc potestas à prima: quòd absoluta est coniuncta cum potentia physica; conditionata verò non est ita coniuncta. Quod explico. Ego habeo equum apud me, quo possum physicè vti: habeo vtramque potestatem absolutam, tam physicam quàm moralem. Si verò equum non habeam, quia distat, aut latet; non habeo potentiam physicam eo in eo statu vtendi pro libito: neque habeo potestatem moralem absolutam vtendi equo pro libito; habeo tamen eam conditionatam: quia si vterer equo, nulli facerem iniuriam.

SVBSECTIO II.

Prima opinio.

§.22. DIsquirendæ sunt opiniones non solùm quæ lucem videre, sed quæ cum probabilitatis specie possunt prodire. Fortè censebit aliquis, dominium non esse potestatem moralem absolutam vtendi re pro libito, sed conditionatam. Primùm, si Deus negaret concursum Petro ad vtendum equo ad alios vsus præter donationem & retentionem; Petrus non posset absolutè vti suo equo, nisi retinendo & donando: ergo habet potestatem moralem, non absolutam, sed conditionatam: quia absolutè neque licitè, neque illicitè, potest vti equo alia ratione: & tamen haberet plenum dominium in equum, quia si eum occideret, nulli faceret iniuriam. Ergo dominium consistit in illa potestate conditionata, quòd nulli inferret iniuriam, si vteretur equo alia ratione. Confirmatur. Petrus est dominus equi, quem detiner fur, quo non potest Petrus physicè vti: ergo propter illam potestatem conditionatam, dominium Petri constituitur in equum.

§.23. Secundum fundamentum: si Deus Petro promisisset gloriam absque conditione onerosa, ita vt non maneret obligatus ex iustitia; Deo esset plenum ac perfectum dominium in gloriam, quam absolutè non posset negare, neque illa vti absolutè pro omni libito, sed tantùm sub conditione, si illa vteretur non esset iniurius Petro.

§.24. Hinc deduces Primùm, Deum semper esse dominum creaturarum, etiam quas nobis dat cum onere: quia si non daret, non inferret iniuriam. Secundò sequitur, non posse dominium plenum esse apud duos in eamdem rem.

S.Thom. q.1.art.2.

SVBSECTIO III.

Impugnantur argumenta.

§.25. HÆc argumenta facilè impugnantur. Præmitto quæ dixi disp.11. §.44. & 45. argumentum ab impossibili non posse esse retinendo terminos immediatè logicè & formaliter oppositos; sed retenta hypothesi impossibili, expungendos esse terminos logicè contradictorios. Quia non est arguendum ex hac hypothesi: *Ponamus cæcum videre*: visus enim opponitur immediatè cæcitati, & ex ea hypothesi sequitur quodlibet: sed arguendum est, *Ponamus hominem non posse videre.* Idem dico de quauis alia hypothesi impossibili.

§.26. Quæ de casu impossibili dixi, accipienda sunt de conditionibus: in quibus non est retinenda conditionalis implicans terminos contradictorios logicè, sed terminos non oppositos immediatè. Ex.gr. hæc est bona conditionalis: *Si homo non videret, non satis perciperet colorem.* In qua conditione nihil est impossibile, neque absurdum, & quod infertur, legitimè infertur: ob adagium commune, *Cæcus non iudicat de coloribus.* Hæc autem conditionalis est inepta: *Si cæcus videret, perciperet colores.* quia iungit visionem & cæcitatem: ac si diceret, *Si homo simul esset, & non esset cæcus.* De quo arguendi genere plura dixi disputans de Trinitate.

§.27. Vtroque vitio inficiuntur ea duo argumẽta. Quod proponitur §.22. est ex hypothesi implicante terminos immediatè oppositos: est enim ex suppositione quòd Petrus vteretur equo contra Dei voluntatem efficacem de se, & negantem concursum generalem. Nam si Petrus vteretur equo, eum occidens, negante Deo concursum generalem ad illam actionem, nulli faceret iniuriam. quod perinde est ac, *Si cæcus videret, perciperet colorem*: occisio enim equi tam repugnat cum negatione concursus generalis, quàm visio cum cæcitate: ponit enim actum sine potentia, vnde simul componit potentiam cum impotentia: quia sicut cæcitas est carentia potentiæ videndi, & per se ipsam affert negationem videndi, ita negatio concursus generalis pertinet ad conceptum impotentiæ creatæ, & per se ipsam infert negationem actus.

§.28. Ad argum. ex §.22. respõdeo Primò, negatâ Minori secũdi syllogismi: Petrus enim non haberet tunc completum dominium ad omnes vsus equi, sed tantùm ad duos: quia per se dominium est ad omnes vsus Petro possibiles: tunc autem per se non sunt possibiles Petro, nisi duo vsus: sicut cæcus non potest absolutè videre. Conditionalis autem illa propositio non est admittenda propter repugnantiam terminorum: quia perinde est si Petrus vteretur equo sine concursu generali, ac si diceres Petrum habere actum sine potentia: sequitur enim quodlibet, nempe, eum habere potentiam, quia habet actum; & non habere potentiam, quia ita ponitur. Si verò Deus postea pararet concursum ad alios vsus, opus esset noua voluntate aut titulo dominij, vt Petrus posset licitè vti equo omni ratione sibi possibili.

§.29. Obijcis Primò: Petrus habeat ius hereditatis in equum, & Deus paret concursum ad duos vsus, & non ad alios; tunc non est opus nouo

H titulo:

S.Thom. q.1.art.2. titulo: ergo habet dominium plenum. Distinguo consequens: habet dominium plenum ante negationem concursus, concedo consequentiam: post negationem concursus, nego consequentiam: quia abiatâ potentiâ physicâ vtendi equo per me, vel per alium, perit ius in re siue dominium, licet maneat ius ad rem: si verò Deus restitueret concursum generalem, dominium rediret quod ablatum fuerat ad tempus. Titulus autem hereditatis, aut donationis absolutæ, satis esset vt maneret ius ad rem, si res ipsa iterùm redeat in nostram potestatem. Quo euentu rediret iterum dominium, & ius in re: quia, vt hoc rediret, nihil deerat nisi vt rediret potentia physica vtendi equo vel per me vel per alium. Quod patet hoc exemplo: Occidatur meus equus, perit dominium & ius in re, quod in illum ego habebam; Deus autem reuocet equum ad vitam: tunc ego iterum reddor illius dominus cum iure in re, propter titulum priorem, quo fui dominus equi: qui titulus reliquit mihi ius ad rem. Propter hunc titulum posset Petrus vti equo suo, citra iniuriam alterius, si Deus pararet concursum: quia ius ad rem fuit in causa vt rediret ius in re: quo iure nulli faceret iniuriam. Ratio est, quia potentia physica vtendi re per me vel per alium, est fundamentum iuris in re.

§.30. Objicis Secundò: Ergo Petrus non habet ius in re neque dominium absentis equi, quia non potest illo vti. Nego consequentiam: constat ex §.20. non esse necessariam potentiam physicam ad omnes vsus exercendos ab ipso domino: satis enim est, si ipse per se, vel per alium, possit physicè rebus vti. Ob quod Petrus potest donare equum absentem, vendere aut commutare: quia per se, vel per alium, potest vti equo quantum fuerit necessarium ad eos vsus. Ratio à priori: quia Petrus habet simpliciter potentiam physicam vtendi equo in illos vsus per se, vel per alium. Distantia verò non aufert potentiam, sed impedit eius exercitium. Quemadmodum ego nunc habeo potentiam physicam videndi Salmanticam: quam tamen nunc non possum videre; non quidem ex defectu oculorum, sed quia actus videndi pendet etiam aliunde quàm ab oculis. Ita dominium pendet à potentia physica simpliciter; non tamen à conditionibus, à quibus pendet exercitium dominij, non dominium. Si verò vsus tam per me, quàm per alium, mihi repugnaret ex defectu potentiæ physicæ; non haberem dominium ad talem vsum, sed tantùm ius ad rem: quemadmodum si visio mihi repugnaret ex defectu oculorum, non haberem potentiam videndi.

§.31. Secundò respondeo ad idem argumentum ex §.22. dominium absolutum pendere à potentia physica secundùm se debita domino; non verò à potentia proximè expedita. Cùm ergo ex natura rei debeatur Petro concursus generalis ad omnes vsus equi Petro possibiles ex natura rei, debetur Petro concursus generalis ad omnes illos, ad quos omnes habet dominium. Ad probationem respondeo, dominium non egere illa hypothesi, sed potentia per se, quam Petrus habet licet per accidens impeditam: quia negatio concursus est per accidens potentiæ physicæ Petri. Quæ doctrina est clara ad omnes occasiones, quibus Petrus priuatur per accidens potentia proximè expedita. Vnde si pro libito vtatur equo, nulli est iniurius: quia habet dominium, nempe facultatem physicam cui per se debetur concursus, & moralem: quæ tantùm pendet à potentia physica cui debeatur proximum complementum. Ex dictis patet ad confirmationem ex eodem §.22.

§.32. Secundum argumentum ex §.23. non est melius: tum quia in eo euentu Deus haberet plenum dominium non solùm in actu primo, sed etiam in secundo: quemadmodum habet potentiam physicam redactam ad actum secundum. Et quemadmodum cum actu secundo physico componitur potentia physica vtendi re omni ratione, ita cum actu secundo morali componitur potentia moralis vtendi re pro libito omni ratione citra iniuriam aliorum. Quòd verò Deus ex suppositione vnius vsus non possit alium, non oritur ex defectu potentiæ moralis, sed ex ipsorum effectuum repugnantia: quia Petrum esse perfectum dominum equi pono opponi cum perfecto dominio Pauli in eumdem equum: ob quod Deus non potest velle vt vterque simul sit perfectè dominus equi; at verò suppositio quòd Deus velit donare Petro perfectum dominium equi, non tollit potestatem absolutam Dei illum donandi Paulo: sicut Deus non potest physicè efficere vt equus simul viuat & moriatur, quia illi effectus sunt oppositi. at verò ex suppositione quòd Deus equum occidat, non amittitur potentia physica illi conseruandi vitam. Secundò, argumentum est malum, quia illa conditionalis est inepta: quia vel est in sensu composito donationis gloriæ: ita vt si in eo sensu illam negaret Petro, id facerer citra iniuriam Petri. quod perinde est, ac si simul Petro daret, & negaret gloriam: cuius suppositionis vitium iam ostendi §. 25. & 26. Eâ tamen admissâ sequitur vtrumque: Deus enim esset dominus, & iniustus: dominus quidem, quia non potest abdicare dominium, & quia illud tunc exercet: donatio enim est actus secundus dominij: iniustus autem, quia Petrum priuat iure suo. Si verò illa cõditio est in sensu diuiso, non cõiungitur vsus dominij cum potestate conditionata, sed cum absoluta. De hoc arguendi genere vide §.66. & 67. ibi enim latiùs respõdetur.

SVBSECTIO IV.

Dominium est potestas absoluta.

§.33. DIco igitur, dominium, siue ius in re, non esse potestatem conditionatam, sed absolutam vtendi re pro libito. Primùm, quia illa potestas est qualis est obligatio subiecti ad parendum præfecto: sed hæc est absoluta obligatio, & non conditionata: ergo dominium est potestas absoluta & non conditionata. Maior patet, quia sicut ego possum ratione donationis vti equo pro libito; ita teneor ratione voti obedire Prælato: & quemadmodum teneor ego obedire Prælato, si aliquid præcipiat; ita non pecco contra iustitiam si equum occidam: & quemadmodum vsus physicus nõ potest esse absentis equi; ita nec potest esse cognitio præcepti. Minor probatur, quia obligatio inest mihi nunc independens ab vlla conditione. Quamuis enim obedientiæ exercitium actuale pendet à multis conditionibus, nempe à præcepto, eius cognitione, & alijs: at obligatio obediendi non pendet ab his conditionibus, sed à voto aut lege. Idem dico de obligatione restituendi, quæ absoluta est, & non conditionata. Restitutio actualis pendet

pendet à multis conditionibus: obligatio verò non pendet nisi à furto, aut mutuo aliaue causa. Imò potentia visiua esset etiam conditionata ex suppositione quòd adsit obiectum cum alijs sine quibus visio esse non potest. Quòd si potestas moralis absoluta non esset in equum absentem, quia non possum eo physicè vti: & eo præcisè essem eius dominus, quia si vterer, nulli facerem iniuriam: ita non haberem potentiam visiuam absolutè ad obiectum absens, quia dum abest, non possum illud videre: & eo præcisè haberem potentiam visiuam, quia si adesset, posset videri. Secundò, à priori, quia potestas in actu primo est independens ab actu secundo, neque ad actum primum sunt necessaria quæ ad actum secundum. Argumenta autem pro opposita sententia indicant potentiam in actu primo pendere ab ijsdem à quibus in actu secundo. Tertio, à priori: quia hæc potestas est titulus ad honestum vsum, vt est certum: sed ego absolutè, & non sub conditione titulum habeo ad honestum vsum: ergo & potestatem. Probo Minorem, quia hereditas: aut donatio, aut cõtractus absolutè sunt: ego enim absolutè sum heres mei parentis; aut donatio facta est mihi absolutè; aut contractus est absolutè initus. Siue enim res sit physicè in mea potestate, siue non; ego illam absolutè emi, aut accepi.

§.34. Quod infertur §.24. de dominio Dei, est in eodem absurdo: illa enim suppositio quòd Deus citra iniuriam alius donaret nobis rem promissam, est in sensu composito quòd illam vellet absolutè donare Petro ex. gr. & eamdem simul Paulo promitteret: quod perinde est ac Deum simul velle dare, & non dare rem eidem homini. In sensu autem diuiso nihil vrget, quia sensus diuisus non tollit potestatem absolutam Dei. De hoc argumento ex eo casu impossibili vide §.66. & 67. Quod objicitur eodem §.24. de dominio duorum in eamdem rem, iam exquiro: est enim difficultas in vtramque partem grauis, quam iam exquiro.

SECTIO V.

Vtrùm duo possint simul habere dominium eiusdem rei?

§.35. NOn est quæstio de dominio inadæquato: duo enim possunt in eamdem rem habere dominium pro indiuiso: quia singulorum dominium est partiale pendens in vsum reciprocè à voluntate alterius. Est autem quæstio de dominio perfecto. Non possumus pedem mouere in examinanda iustitia satisfactionis Christianæ, nisi hac difficultate complanatâ.

SVBSECTIO I.

Partis affirmantis prima conclusio inter creaturas.

§.36. DIco Primò: Duæ creaturæ in eodem instanti reali possunt habere simul plenum & perfectum dominiũ in eamdem rem vtendam pro libito: ita vt simul sit vtriusque, & possit vterque ea vti pro libito citra iniuriam alterius: ita tamen, vt in donante sit dominium per vltimum sui esse, sitque in illo pro eo instanti, & immediatè pòst non sit; in accipiente verò sit dominium per primum sui esse, ita vt tunc sit, & immediatè antè non fuerit. Explico: Antonius donat equum Petro, tunc Antonius est dominus equi: elapso autem eo instanti iam non erit illius dominus; Petrus autem eodem instanti incipit esse dominus equi: at verò toto tempore antecedenti non fuerat. S.Thom. q.1 art.2.

§.37. Vt autem argumenta sint clariora, sint in angelis potentibus eodem instanti reali mutuo colloqui & percipi: ponamus totũ tempus concludi tribus instantibus; quorum primo Deus Michaelem constituit dominum hominis; secundo Michael nihil de seruo statuit; tertio illum donat Gabrieli donationem acceptanti eodem tertio instanti.

§.38. Sic argumentor: Michael eo tertio instanti est plenè dominus serui, item & Gabriel: ergo duæ creaturæ possunt eodem instanti reali habere dominium perfectum in rem eamdem. De Gabriele res est clara: tunc enim ei donatur seruus & acceptatur, quem eodem instanti donare potest, & occidere (si dominium erat in vitam.) De Michaele probo: nullus potest absque peccato donare seruum, nisi, quando illum donat, sit eius dominus: sed Michael tertio instanti donat absque peccato Gabrieli hominem seruum: ergo Michael eo tertio instanti est dominus serui. Maior probatur: illa donatio est actus dominij: sed in instanti quo aliquis non habet dominium, non potest absque peccato exercere actum dominij: ergo Michael tertio instanti est dominus serui. Maior est certa ex terminis: nullus enim potest donare aliquid absque dominio. Minor probatur, quia actus dominij est vsus rei propriæ: qui vsus oritur ab ipsa proprietate: propterea enim est absque peccato. Quòd si non sit proprietas & dominium, non est vnde honestetur ille actus.

§.39. Confirmatur. Michael constituit hominem seruum Gabrielis vtenduĩ ab ipso Gabriele pro libito: quod Michael non potest efficere absque hominis iniuria, nisi in illo habeat ius & dominium: ergo opus est vt Michael habeat dominium hominis eo tertio instanti: alioquin donaret quod non est suum. Rogo, vtrùm eo tertio instanti homo sit seruus Michaelis, an verò non sit? si est, ergo habeo intentum; si autem non est, quo pacto illum Michael donat Gabrieli libertate priuatum?

§.40. Objicis Primò: Homo fuit seruus Michaelis secundo instanti: à quo honestatur donatio in tertio. Contrà: Dominium in secundo instanti nisi etiam duret in tertio, non est satis ad licitè donandum seruum in tertio: quia potuit Michael in secundo instanti esse dominus serui, & eo dominio priuari in tertio instanti, quia dominium potuit à Deo dari non vltra secundum instans. item potuit illum priuare dominio pro tempore post secundum instans; & tunc donatio serui in tertio instanti esset illicita: ergo sola præcisio dominij in secundo instanti non honestat donationem in tertio. Ratio est, quia eo tertio instanti Michael non est dominus serui: ergo opus est ad licitam donationem in tertio instanti, vt donans eodem instanti tertio habeat dominium rei donatæ.

§.41. Objicis Secundò: Requiruntur duo ad licitam

S.Thom. q.1.art.2. citam donationem: primum, vt in secundo instanti præcesserit dominium: secundum, vt tertio instanti non destruatur dominium, nisi donatione ipsa. Contrà: Donatio aut reperit realiter dominiũ in tertio instanti, aut non reperit? si reperit, habeo intentum: tunc autem non potest destrui dominium, quia in eodem instanti reali non potest simul esse, & non esse. si verò non reperit: ergo est donatio absolutè, de re non propria: item est nulla donatio. Probo consequentiam: eo tertio instanti est realiter donatio, & eo tertio instanti Michael non habet dominium in re donanda: ergo rem donat in quam non habet realiter dominium: ergo donat rem non propriam. Probo consequentiam, quia res non est propria eius qui non habet illius dominium: dominium autem in instanti secundo, non facit rem propriam in instanti tertio, nisi ad illud perseueret, vt dixi §.40. Confirmatur. Donatio in tertio instanti est vsus licitus dominij: cuius? præsentisne, aut præteriti? si præsentis; id ego volo: ergo eo tertio instanti Michael est dominus serui. si præteriti: ergo donatio in tertio instanti non est licita. Probo consequentiam. quia dominium præteritum non reddit licitos vsus præsentes: quia de præsenti non est: quòd autem præterierit nihil interest, vt constat ex §.40. Implicat autem donationem esse liciram, nisi rei de præsenti propriæ.

§.42. *Obijcis Tertiò:* Donatio est translatio dominij: qua translatione perijt dominiũ ipsum: quia nõ potest simul manere in Michaele, & transferri in Gabrielem: quia translatio in Gabrielem est destructio dominij in Michaele: at non potest simul manere & destrui, quia simul esset, & non esset. Contrà: Donatio in tertio instanti est quidem communicatio dominij quod in secundo instanti fuerat apud vnum; in tertio autem instanti donatione est apud duos: at pro eo tertio instanti nec est translatio, nec abdicatio, sed est vsus præsens dominij præsentis: terminos autem implicari in destructione dominij per actum ipsius dominij, constabit apertiùs à §.43.

§.43. Secundum argumentum pro eadem prima conclusione è §.36. Omnis actus secundus physicus & moralis componitur necessariò cum suo actu primo: sed donatio serui in tertio instanti est actus secundus moralis dominij in actu primo: ergo in illo tertio instanti componuntur simul dominium in actu primo & donatio, qui est eius actus secundus. Maior de actu primo physico est per se nota: quia ab actu ad potentiã est consequẽtia, nisi velis in Cabezudi opinionem incidere cõstituentem actionem physicam posse existere in aliquo instanti, in quo realiter non existat eius causa, de qua egi disp.8. Physic. sect.5. De morali idem probo: vt actio physica accipit esse physicum à causa physica: ita actio moralis accipit esse morale à causa morali honestante actionem aut deturpante: ergo vt existentiæ physicæ componuntur necessariò in causa & effectu, ita & moralis. quia quemadmodum ens non existens non dat existentiam effectui, ita moralitas non existens non dat valorem actionibus.

§.44. Vnde inferes, terminos implicari in vsu dominij per translationem ipsius: id est, nullo vsu dominij, siue actu secundo illius potest dominium amitti aut transferri pro eodem instanti quo exercetur tale dominium. Quia nullus vsus alicuius facultatis potest esse illius destructio pro eodem instanti: sicut nullus actus secundus destruit primum pro primo instanti. Confirmatur. in instanti quo equum occidit, aut pallium comburit, illis vtitur, & exercet suum dominium pro eo instanti: numquam enim homo est magis dominus equi, quàm quo tempore illum occidit citra iniuriam alius: quia dominium est facultas equi occidendi aut conseruandi: & quando illum occidimus, exercemus alterum è duobus vsibus dominij. vt enim dominium sit in eo instanti, non est opus vt equus conseruetur, sed vt conseruetur, vel destruatur licitè. de quo latior erit sermo §.56. Pro tẽpore autem sequenti illæ actiones destruunt dominium.

§.45. Hinc obijcies: Dominium suo vsu destruitur pro tempore sequenti: ergo potest destrui pro primo instanti. Probo consequentiam, quia destructio pro tempore sequenti non minùs pugnat cum suo actu primo, quàm pro primo instanti. Nego consequentiam. Ad probationem respondeo, aliquid simile reperiri in causis physicis, à quibus oritur ipsarum destructio pro tempore sequenti. Quia potentia motiua est principium motus præcipitis, ex quo sequitur interitus animalis: quod non moritur quo tempore se mouet. Imò in causis moralibus idem reperitur; quia meritum potest esse principium, vt pro tempore sequenti destruatur suum principium. Quia peccatum potest mereri annihilationem animæ, & actus fidei mereri visionem beatam, qua fides destruitur. At pro eodem instanti quo exercentur merita bona aut mala, non possunt illorum causæ corrumpi. Ità dominium suo vsu potest corrumpi pro tempore sequenti: quia ille vsus aut destruit materiam circa quã dominij; vt cùm equum occidimus: aut transfert dominium in alium; vt donatio & contractus: pro primo autem instanti ea non possunt esse. Ratio à priori, quia vt merita pro primo instanti habent esse à suis principijs, & non possunt illud habere à principijs non existentibus eodem instanti; ita donatio & quiuis alius vsus dominij habet esse seu valorem moralem ab ipso dominio, quem habere non potest nisi à dominio tunc existente: est ergo dominium causa per se valoris in suis vsibus: ob quod opus est vt cum illis existat. At pro tempore sequenti non est opus vt existat donatio valida: quia totus eius valor & efficacia perficitur in primo instanti: & quando talis est, vt non possit vltra instans porrigi, non est opus vt dominium perseueret; imò talis est, vt iam non possit reuocari: quia ad suum valorem non spectat aliud tempus. ita principium meriti potest destrui tempore sequenti: quia non est opus vt meritum ad illud porrigatur. Hac verò de re iterum agendum subsectione 3.§.61.

§.46. Tandem, qui donat seruum est cum iure suo in actu primo & secundo. In actu primo: quia tunc habet facultatem seruum licitè donandi & retinendi; in actu verò secundo, quia vtitur iure suo, & illud exercet. Quod patet in libertate amoris & odij. qui amat, retinet libertatem in actu primo ad amorem & odium: quia habet libertatem completam ad actum vtrumque. item est liber in actu secundo, quia habet amorem actualem liberum quoad speciem: idque constat in alijs sexcentis.

SVB-

SVBSECTIO II.

Argumenta diluta.

§.47. NOn posse componi simul in duobus dominium in eamdem rem, probabit aliquis. Primùm, quia, si Michael in illo tertio instanti temporis explicati §.37. (quod instans est primum donationis) retineret dominium in hominem, sequeretur in sensu composito donationis Michaelem esse & simul non esse dominum serui: ergo. Fore dominum probatur, tum ad hominem: tum quia, si pro aliquo priori Michael erat dominus, non potuit in eodem instanti reali facta quauis suppositione, amittere dominium: quia quod est à parte rei in aliquo instanti reali pro aliquo primo signo rationis aut naturæ, non potest corrumpi in eodem instanti reali pro alio signo posteriori, quia à parte rei simul esset & non esset in eodem instanti reali. Eum non fore dominum inde probatur, quia non haberet potestatem retinendi seruum citra iniustitiam Gabrielis. Quia si vteretur seruo in alios vsus, irrogaret iniuriam Gabrieli. quod esset contra rationem pleni dominij.

§.48. Vt argumento respondeam, pono posse Michaelem velle efficaciter dare seruum Gabrieli vtendum pro libito, & velle eum non retinere. Hoc secundum continetur in priori. In hoc casu non habet vim argumentum: est enim de suppositione ridicula: quia ex suppositione illius voluntatis non potest argui ad aliam suppositionem, si Michael vellet seruum in alios vsus distrahere. est enim perinde ac si diceres: *Ponamus Michaelem velle efficaciter donare seruum, & ex hac suppositione ponamus eum non velle dare.* Quæ argumentatio est ridicula, vt dixi §.25. Vt ergo ex suppositione quòd Petrus loquatur, non potest coniungi alia suppositio quòd taceat: quia est duplex suppositio contradictoria, nempe suppositio quòd loquatur & taceat: ita non est admittendum hoc argumentum cum illa voluntate efficaci. Idem dico de bello iusto ex vtraque parte, de quo agendum subsect. 4. cùm agitur de Deo: tale enim bellum non potest esse: quia ex suppositione efficaci voluntatis de tradendo seruo, non potest esse pro eo tertio instanti discrepantia voluntatum inter Michaelem & Gabrielem: ac propterea ea de re non potest esse bellum. Quæ obserua in §.52. & 53.

§.49. Potest item Michael donare seruum Gabrieli, ita vt efficaciter velit Gabrielem esse dominum serui, quo licitè possit vti, neque creatura alia possit eo seruo licitè vti Gabriele inuito: at cum hac voluntate potest excogitari alia, qua Michael velit physicè retinere seruum, & impedimento esse Gabrieli ne possit physicè eo vti pro aliquo tempore: vt latro impedimento est domino, ne possit physicè vti equo. Aliquis has duas voluntates fortè negabit; sed immeritò: non enim pugnant in creaturas. altera enim est de potestate morali, altera de physica, quæ separari possunt, & altera amore haberi, altera odio. Cùm ergo ea voluntas retinendi physicè seruum est posterior ratione, & quasi natura quàm donatio & acceptatio; est quæstio vtrùm ea sit actus dominij, an verò iniustitiæ: argumentum enim ex §.47. probare videtur eam esse actum dominij.

§.50. Censeo eam non esse actum dominij, sed iniustitiæ: est enim vsurpatio rei alienæ inuito domino. quia seruus est Gabrielis, vt probaui §.36. & admittunt oppositi auctores; ex qua parte seruus est alienus, id est alius creaturæ: alienum enim non accipio pro eodem ac non proprio, sed pro eo quod est alius. Eam verò voluntatem non esse actum dominij, probo: quia duo actus oppositi non possunt simul oriri ab eâdem facultate, vt patet in physicis assensu & dissensu, odio & amore, statione & sessione. item & in moralibus. sed donatio iuris moralis, & licita retentio physica rei donatæ, cum impedimento ne ea donatarius vtatur, sunt actus moraliter oppositi: ergo non possunt simul oriri ab eâdem facultate morali. Probo Minorem, quia retentio licita physica opponitur in moralitate bonitatis donationi licitæ eiusdem rei. donatio enim sibi vendicat carentiam impedimenti ad vtendum physicè re donata: cui opponitur voluntas ponendi impedimentum, ob quod ea voluntas non potest esse licita. Ergo illæ duæ moralitates opponuntur, nec possunt simul oriri ab eâdem facultate morali. S.Thom. q.1.a.2.

§.51. Nec difficilis est compositio dominij cum illicita rei vsurpatione pro eodem instanti: quia dominium Michaelis in seruum debet considerari secundùm se in actu primo, priùs ratione quàm eius dominij vsus in actu secundo. Michael ita consideratus in eo instanti reali pro primo signo rationis, quo causa anteuertit effectum, potest seruum donare, & retinere: quia dominium pro illo primo signo est indifferens vt componatur cum donatione, aut retentione: vtraque enim est eius actus secundus: quilibet autem actus secundus componi potest cum primo. Exemplo sit libertas, quæ in actu primo considerata est indifferens vt componatur cum amore & odio: quæ indifferentia est in eodem instanti reali; priùs tamen natura quàm actualis amor aut odium. At ex suppositione quòd Michael donat seruum, manet quidem tam dominus serui quàm antè, etiam ad retinendum licitè, sicut voluntas non amittit indifferentiam & libertatem ad odium, etiam ex suppositione amoris: quia quæ sunt pro illo primo signo rationis, non possunt eodem instanti corrumpi. Quamuis autem maneat potestas licitè retinendi seruum, at retentio licita componi non potest cum donatione; sicut odium non potest cum amore componi. Hæc autem non arguunt impotẽtiam actus primi, sed incompossibilitatem actuum secundorum: ad quos componendos numquam fuit potentia. igitur non posse seruum licitè retineri ex suppositione donationis; non est non esse pro eo instanti facultatem licitè retinendi aut donandi seruum; sed tantùm est non esse facultatem ad componendum simul donationem & retentionem licitam. Sicut non posse exercerí odium ex suppositione amoris, non est non esse potentiam ad odium; sed tantùm est non posse componi odium & amorem. Vnde hoc est malum argumentum: *Ex suppositione donationis non potest Michael licitè retinere seruum: ergo Michael non est dominus serui eo instanti.* Quemadmodum hæc est mala argumentatio: *Michael ex suppositione amoris non potest exercere odium eodem instanti: ergo Michael non habet libertatem ad odium.* Ratio autem est, quia à negatione sensus compositi, negatur potentia in

S.Thom. q.1.a.2.

sensu diuiso. Id est, ab impotentia coniungendi simul duos actus secundos & oppositos, infertur negatio potentiæ in actu primo ad illos. Ex Aristot.9.Metaph.c.5. ostendi potentiam ad contraria posse, simul esse, contraria verò non posse: nec esse potentiam ad coniungenda contraria. ita simul est potestas moralis ad effectu contrarios, non tamen exercendos simul.

§.52. Secundum argumentum contra conclusionem in §.36. est: quia per se posset dari bellum iustum ex vtraque parte. ex parte Gabrielis esset bellum iustum: quia Gabriel eo tertio instanti explicato §.37. per donationem à Michaele est dominus serui: quo eo instanti potest vti inuito Michaele citra eius iniuriam. Ex parte autè Michaelis esset etiam bellum iustum: quia ex mea sententia Michael eo instanti est etiam perfectè dominus eiusdem serui: quo vti potest prò suo libito inuito Gabriele, & citra eius iniuriam: ergo per se esset bellum iustum ex vtraque parte.

§.53. Respondeo hoc argumentum non differre à primo proposito §.47. cui respondeo negando bellum per se iustum ex vtraque parte. Ad probationem respondeo, Gabrielem posse vti seruo pro libito citra iniustitiam Michaelis, Michael autem absolutè potest vti seruo pro libito, id est, si Michael consideretur in actu primo cum dominio: at verò ex suppositione donationis, iam vtitur seruo pro libito, quia exercet actum dominij illum donando: factâ autem eâ suppositione non potest exercere alium vsum: non ex defectu potentiæ atque dominij, sed ex suppositione vsuum ipsorum mutuo repugnantium, vt dixi §.51. Vnde illa suppositio, *Si Michael retineret seruum ex suppositione donationis*, est ridicula, si Michael actu efficaci decreuit seruum donare & tradere: quia cum eo actu non potest esse voluntas retinendi; neque potest esse discrepantia, vt dixi §.48. ob quod non potest esse bellum. Si verò Michael dedit Gabrieli dominium serui, tamen non decreuit illum tradere efficaciter; non potest esse bellum iustum: quia, si facta donatione & acceptata vellet Michael retinere seruum inuito Gabriele; illa voluntas esset iniusta, vt dixi §.50. ac propterea bellum esset iniustum ex parte Michaelis.

§.54. Tertium argumentum contra conclusionem in §.36. Seruus quo instanti manumittitur, est liber, & non est in potestate manumittentis: ergo dominium non potest esse simul in duobus. Maior datur à nobis. Minor probatur: quia seruus acquireret eo instanti manumissionem ipsi domino manumittenti: quia quidquid seruus acquirit, domino acquirit. Estque eadem ratio in rebus alijs.

§.55. Respondeo, seruum eo instanti esse liberum, & sui iuris: nego tamen eum non esse sub dominio manumittentis, eiusque seruum: quia dominium in actu primo est potestas ad seruitutem & manumissionem, vterque enim vsus continetur eminenter in dominio: ob quod retentio in seruitute non est minùs vsus dominij quàm manumissio. & quemadmodum nullus potest licitè alium retinere in seruitute, nisi eius dominus sit: ita nec manumittere. quia ergo dominium redactum est ad alterum vsum, non potest componi seruitus in futurum cum manumissione præsenti: non ex defectu dominij, sed ex vsuum repugnantia. Igitur pro eo tertio instanti explicato §.37. non possunt componi licita voluntas retinendi seruum pro quarto instanti, & manumissio: quæ quidem est retentio serui pro eo tertio instanti: quia est illius vsus pro libito, citra iniuriam alterius. At non dicitur retentio, quia retentio est ad tempus sequens cum carentia manumissionis præsentis. Neque seruus acquirit domino manumissionem, sed sibi, quia verè liber est & posset se vendere: quod autem seruus acquirit, domino acquirit: quando dominus vult seruum retinere, & non dimittere. si autem vult illum dimittere, vult quidquid sequitur manumissionem: manumissio autem reddit hominem liberum. quòd autem maneat seruus, non obest pro eo instanti: quia manet cum altera parte dominij, nempe cum manumissione, non verò cum opposita. Neque video cur hæc tria argumenta videantur difficiliora quàm quæ nobis quotidie contingunt: quia quando ego pallium comburo, sum in eo instanti perfectè dominus pallij, possumque amiciri: at ex suppositione quòd pallium comburo, non possum illo amiciri: non ex defectu dominij: quia vt ego licitè pallium combussi, potui illo amiciri etiam licitè. at non possunt illi duo vsus componi: quid ergo est difficilius in donatione, bello iusto, & manumissione?

§.56. Quartum argumentum est, ad euertendum fundamentum nostræ sententiæ: quia vsus dominij potest componi cum dominio non existente, sed præcedente tempore immediatè priori: ergo non est cur constituatur dominium simul in duobus. Consequentia probatur, quia ea ratione dominium constituitur à me in duobus: quia non potest esse actus dominij præteriti, sed præsentis. Antecedens probatur: Michael instanti B. potest absque peccato occidere animal cuius est dominus. quod in Deo est clarum: Deus enim quia est dominus nostri, potest nos occidere: sed eo instanti B. non est dominium præsens in animal occisum; fuit autem tempore immediato: ergo componi potest vsus dominij cum præsenti carentia ipsius dominij. Minor patet, quia dictum est non semel dominium essentialiter pendere ab existentia rei cuius est dominium.

§.57. Respondeo: Aliud est dominium morale pendere à potestate physica in rem, aliud ab existentia eiusdem rei. Ab hac nec pendet, nec ego asserui: ab illa & pendet, & dixi, quia dominium est potestas vtendi re sine peccato. quæ potestas moralis pendet à physica in sensu explicato §.20. & 30. at pro eodem instanti quo Deus hominem occidit, vita hominis est in potestate physica & morali Dei: quia occisio est actus vtriusque potestatis, non minùs quàm vita. itaque potentia physica Dei habet duas actiones: alteram positiuam producendi creaturam, alteram negatiuam destruendi: quia, vt nemo potest resistere Deo creanti, ita nec destruenti: & quando destruit, vtitur omnipotentia physica non minùs quàm cùm producit. Est igitur sufficiens fundamentum ad potestatem moralem & dominium, quo Deus honestè hominem occidit.

§.58. Ad probationem respondeo, esse in Deo pro eo instanti dominium in hominem quem occidit, & ius in re. Quia eo instanti Deus pro suo libito vtitur homine eum occidendo: vt autem sit dominium & ius in re, satis est si eo instanti possimus licitè vti re, vsu quidem physico: & tunc existit alter è duobus vsibus possibilibus, licet non possint vterque simul componi: vt dixi §.44. Transacto autem eo instanti, manet quidem Deus cum iure ad rem; non tamen cum dominio hominis occisi, neque cum iure in re ad illum: quia tunc nec est res, neque corrumpitur: homo autem seruum manumittens, non manet cum iure ad rem, nec potest illum repetere pro tempore sequenti.

S.Thom. q.1.a.2.

Dico Secundò, inter Deum & creaturam non repugnare dominium ex hoc capite: quia Deus posset communicare creaturæ plenum dominium in aliam, manens ipse tam perfectus dominus eiusdem rei quàm antea: quia communicatio dominij non minueret dominium Dei.

§.63. Ac Primùm censent multi, id repugnare, quia Deus abdicaret necessariò à se dominium: implicat autem, Deum non manere perfectè dominum: ergo. Minor est certa: quia terminos implicat creaturam existere nisi sub dominio Dei. Maior probatur Primùm, quia sequeretur, Deum simul esse & non esse dominum creaturæ. Secundò sequeretur, Deum licitè posse, & non posse vti creaturis. Tertiò, sequeretur bellum iustum ex vtraque parte. Quartò sequeretur, creaturam à Deo manumitti.

§.64. Respondeo hæc omnia esse diluta subsectione 2. Constat ex §.48. non posse argumentum duci ab illa hypothesi ridicula etiam in creaturis, quæ in Deo est multò magis ridicula: quia pro illis instantibus, pro quibus Deus absolutè voluit rem ita esse in meâ potestate, vt nihil de illa fieret nisi me volente, Deus non potest velle aliud: quia non potest Deus componere duas voluntates efficaces de obiectis oppositis. Quod autem dixi de creaturis pro vno instanti, dico de Deo pro toto tempore quo voluerit efficaciter obiectum aliquod, etiamsi sit pro tota æternitate: in quo est tam immutabilis, quàm creatura in vno instanti. cùm igitur tota æternitate Deus exerceat dominium in re quam donat, semper manet in actu secundo dominij & dominus perfectè, vt à §.36. probaui de Michaele pro instanti quo seruum Gabrieli donat.

§.65. Hîc obserua, creaturas non posse habere dominium commune in eamdem rem nisi pro vno instanti: pro illo quidem possunt, quia repugnat physicè vt eo instanti componantur duo actus de obiectis oppositis. Vnde ex suppositione quòd Michael donet seruum, commutet, aut vendat, non potest eo instanti facta ea suppositione velle oppositum, aut seruo aliter vti: at pro instanti sequenti potest retractare primam voluntatem, & vti seruo in alios vsus. ob quod posset esse bellum inter Michaelem & Gabrielem: ne autem hoc bellum sit iustum vtrimque, opus est ne dominium sit in vtroque, ob quod tantùm est in solo Michaele. Hoc autem bellum est discrepantia voluntatum, quæ ex suppositione donationis non potest esse in primo instanti: tempore autem sequenti potest esse, quia potest Michael per inconstantiam voluntatem mutare. Quòd si pro tempore sequenti essent Michael & Gabriel perfectè domini serui, possent esse in illis voluntates contrariæ, & Michael licitè posset vti seruo inuito Gabriele, & Gabriel inuito Michaele. Vt autem hæc absurda vitentur, opus est vt dominium sit in altero tantùm, & non in vtroque: Deus autem pro tota æternitate non potest efficaciter velle oppositum eius quod semel efficaciter voluit ex suppositione quòd illud voluit. Quia sicut Michaeli repugnat ex parte actuum, vt in eo primo instanti componat donationem serui cum opposita voluntate: ita Deo ex parte quasi subiecti propter constantiam repugnat pro tota æternitate mutare voluntatem efficacem: Deus enim est omnino immutabilis physicè & moraliter. Quod igitur est angelo vnum instans,

SVBSECTIO III.

Quædam difficultas.

§.59. HInc enascitur noua difficultas, & ex toto fundamento meæ sententiæ: quia ego possum exercere dominium, & illud destruere eodem instanti: ergo donatio serui potest otiri à dominio præcedente, & non existente tunc. Probo antecedens: Ego possum eo tertio instanti explicato §.37. cedere meo iuri, & illud à me abdicare: sed ea cessio est actus dominij, & illud destruit eodem instanti: ergo potest actus dominij illud destruere eo instanti. Eam actionem esse dominij patet, quia nullus potest cedere iuri suo, nisi habeat tale ius. Ea destrui dominium eo instanti, probo: quia tunc iam non sum dominus. ratio est, quia illa cessio est actio moralis corruptiua entis moralis; sicut suspensio concursus est actio physica corruptiua entis physici.

§.60. Confirmatur. Corruptio dominij est effectus translationis dominij; & tamen existit effectus causa non existente: ergo in moralibus ab existentia effectus non benè infertur causæ coëxistentia. Probo Minorem: quia ex nostra sententia dominium corrumpitur quarto instanti, & non illo tertio explicato §.37. & tunc potest non esse donatio: & per accidens est eius perseuerantia.

§.61. Respondeo cessionem dominij esse illius corruptionem pro eodem instanti; nego tamen eam esse actum dominij: cedere enim non est vti dominio, sed nolle esse dominum: ego enim possum recusare dominium, antequam illud habeam: quo differt à donatione rei per quam ego illum facio dominum ipsius rei. quòd facere non possum absque dominio. Quòd autem meo dominio cedo, tantùm significat me habuisse dominium, quod recuso. Ad confirmationem ex §.60. responderi potest Primò, dominium per cessionem destrui obiectiuè; illud autem genus causæ non petit coëxistentiam: at donatio habet vim à dominio non obiectiuè, sed quasi efficienter: quæ petunt coëxistentiam. Secundò respondeo, translatione non destrui dominium immediatè, sed mediatè: quia effectus immediatus translationis est communicatio dominij cum alio: ex qua translatione inter creaturas sequitur carentia dominij in donante. quod quidem non repugnat etiam in causis physicis, vt explicui §.45.

SVBSECTIO IV.

Secunda conclusio in Deo.

§.62. DOminium creaturæ in aliam aduersus Deum est difficile multiplici ex capite. Nunc disquirendum vtrùm ex hac parte repugnet.

S.Th.m. q.1.a.2. Deo est tota æternitas. & quemadmodum dominium potest esse vno instanti, potest esse in Deo & creatura tota æternitate, & saltem ex hoc capite non repugnabit. Omnia item argumenta quibus probaui à §.38. Michaelem esse dominum serui in illo tertio instanti explicato §.37. item & Gabrielem habere dominium perfectum, probare possunt in Deo perfectum dominium pro tota æternitate simul & in creatura.immò duas naturas creatas vnitas Deo, aut eo fruentes, idem posse ostendam disp.81. §.17.

§.66. Obijcient, hinc probari, Deum esse immutabilem per inconstantiam: at non probari, Deum communicare nobis ius aduersum seipsum: qui si per impossibile esset inconstans, vteretur re sua nobis inuitis citra iniustitiam nostri. Hoc argumentum potest esse in hypothesi impossibili, vt in §.22. & 23. item 32. in qua iam est impugnatum ibidem, quia simul componerentur duæ voluntates quasi contradicentes. Potest item argumentum esse ab impossibili, quin retineantur termini logicè & immediatè contradicentes mutuo; vt hic: quia non est de conceptu quidditatiuo actus liberi vt liberi Dei, vt perseueret quoad denominationem. vnde retineri mutationem actus prioris cum actu opposito, est retineri aliquid physicè impossibile, nempe mutationem Dei: at non est retenta logica contradictio. In eo euentu sic argumentor: Si Deus deposito primo actu, haberet nouum, quo nollet dare quod promiserat Petro, ei non faceret iniustitiam: ergo de facto Deus non dat ius Petro. Probo consequentiam: quia nunc non accipit magis quàm quod nititur promissioni: item casu impossibili disquirimus quid contingat. Antecedens autem probo: quia tunc Deus maneret perfectè dominus rei promissæ: ergo posset ea vti pro libito citra iniuriam Petri. Respondeo, constantiam immutabilem esse radicem essentialiter requisitam ad componendum dominium duorum in rem eamdem, & ne sit in eo vllum absurdum; vt duo angeli eodem instanti illud possunt habere: quia eo instanti non possunt mutare voluntatem, nec opponi, nec esse bellum iniustum ex vtraque parte. Vt ergo possibilitas inconstantiæ est radix, ob quam non possunt duæ creaturæ habere dominium integrum in eamdem rem: ita impossibilitas inconstantiæ est radix essentialiter necessaria, vt possit nobis communicare ius aduersus ipsum, eo manente domino etiam aduersus nos. Sunt autem distincta immutabilitas, & dominium, eiusque communicatio: quia immutabilitas est formaliter in ordine ad actus liberos internos; dominium verò, & eius communicatio, in ordine ad externa.

§.67. Ad formam argumenti, admitto casum illum, ac respondeo Primùm, Deum tunc fore, & non fore iniustum. non fore, quia maneret perfectè dominus, ac vteretur re sua citra iniuriam: fore autem, quia secundus actus non haberet vim ad adimendam sine causa vim promissioni onerosæ cum æqualitate oneris, ac rei promissæ, vt enim non haberet vim ad tollendam vim promissionis, esset que Deus infidelis; ita nec ad tollendam vim promissionis onerosæ æqualis oneri, esset que iniustus. hoc sequitur per consequentiam illius hypothesis. Sed demus Deum non fore iniustum: nego consequentiam argumenti, qua infertur Deum de facto non dare ius aduersum se. Ad primam probationem respondeo, Deum dare de facto quod pendet ab ipsa promissione vt immutabili: qui enim dat causam, ex qua necessariò sequitur effectus, dat effectum: communicatio dominij sequitur necessariò & ex promissione proximè; radicaliter ex immutabilitate. Ad secundam probationem respondeo, casu impossibili conijci quid de facto contingat independens à tali casu, concedo antecedens: dependens à tali casu, nego. etenim si in casu impossibili tollatur causa per se alicuius effectus; hic effectus non contingeret in casu impossibili; nunc verò contingit: quia nunc habet causam per se, quam amitteret in casu impossibili: vt si ponamus hominem non esse admiratiuum, sequitur eum tunc nec fore risuum, quia risus pendet ab admiratione: & tamen nunc, quia homo est admiratiuus, est etiam risiuus. ita quòd Deus possit creaturæ communicare ius aduersum ipsum, pendet à constantia immutabili: vnde si per impossibile esset Deus mutabilis, non posset communicare tale ius; nunc autem potest, quia habet eam immutabilitatem, quæ est quasi causa per se talis communicationis.

§.68. Quod obijcitur §.64. de bello iusto, impugnatum est §.52.& 53. implicantur enim termini: quia ex suppositione quòd Deus vult aliquid pro tota æternitate, non potest oppositum velle, quia quilibet vsus in quem velit creatura distrahere rem à Deo donatam, est ex voluntate Dei: qui aut permissione, aut directa voluntate vult quidquid vult Petrus fieri de tali re; ob quod nullus vsus est contra hanc voluntatem Dei. Demus, hominem semper vti rebus à Deo donatis eas exercendo honestè, illa voluntas esset omnino iuxta voluntatem Dei. Demus item Petrum rebus aliquando per peccatum abuti: illa abusio est contra voluntatem Dei; non tamen contra iustitiam, in hoc sensu. Quia quemadmodum Prælatus potest subiecto dare facultatem ad vtendam pecuniam pro suo libito; subditus autem licet illius vsu peccet contra temperantiam, non tamen contra iustitiam: quia Prælatus noluit titulo iustitiæ illi interdicere vsum pecuniæ: alioquin quoties cibis vtimur intemperatè, peccaremus cõtra iustitiam Collegij: ita Deus potuit nobis interdicere vsum pecuniarum, non quidem titulo iustitiæ, sed titulo aliarum virtutum. Sic autem nullus vsus creaturæ est contra hunc titulum iustitiæ Dei: quia semper Deus exercet suam voluntatem & dominium: ob quod ratione tituli iustitiæ non potest esse discrepantia inter voluntatem Dei, & nostram: nec Deus potest ex suppositione huius donationis rem donatam distrahere in alios vsus. Quod obijcitur, Deum non fore iniustum si rem donatam negaret Petro, non est admittendum nec disputandi gratia; quia est hypothesis ridicula, vt dixi §.48. si componantur duo actus oppositi; alia autem ratione iam dixi §. 66.& 67.

§.69. Quod eodem §.64. obijcitur, de manumissione creaturæ à Deo, est difficilius: nonnulla dixi §.55. de eo argumento. Respondeo, hominem non posse à Deo manumitti, sed semper hominem futurum sub potestate Dei & seruitute: item hominem simul posse esse sui iuris & liberum. quia homo semper est sub actuali dominio Dei, ita vt nihil de homine fiat contra voluntatem quam habet Deus titulo dominij. item homo manet liber; quia

quia potest facere de se quod libuerit in ijs in quibus est liber: quia quidquid fecerit, etiamsi se vendiderit, est sub actuali dominio Dei volentis titulo dominij non aliud quàm homo voluerit ea in parte. Inter creaturas non potest esse seruitus & libertas vltra primum instans donationis, quia possunt vltra illud discrepare voluntates: item seruus potest in primo instanti manumissionis acquirere iura sibi, & non domino: quando iura sunt pro tempore sequenti. nam pro primo instanti, manumittens habet sub se illa iura, quia illa donat manumisso. comparatione autem Dei omnia iura acquiruntur ipsi Deo, quia omni tempore Deus illis vtitur pro suo libito: quia voluit illa non distrahere, nisi in vsus quos voluerit creatura. Et in hoc sensu dico non discrepare voluntatẽ creaturæ à voluntate Dei: quia licèt creatura possit peccare; tamen Deus non vult efficaciter vti creatura, nisi vt homini libuerit. discrepare ergo possunt, quia potest homo peccare: at Deus id non potest impedire ex suppositione donationis.

SVBSECTIO V.

Aliud argumentum.

§.70 Hinc argues: Si homo aduersus Deum haberet dominium alicuius rei, ergo Deus non esset talis rei perfectè dominus. Probant Primùm: quia Deus non posset plenè vti eiusmodi re citra iniuriam creaturæ. A qua probatione abstineo, ne eam cum ipsis repetam ad fastidium. Constat enim, manere in Deo dominium plenum in actu primo redactum ad actum secundum per vnum vsum: ex cuius suppositione non possunt esse alij vsus, non ex defectu dominij, sed ex ipsorum vsuum repugnantia. De quibus abunde egi subsect.1.&2. recognosce §.51.

§.71. Secundò probatur: quia si creatura haberet ius iustitiæ aduersus Deum, esset in creatura aliquid quod non esset Dei, & cuius Deus non esset dominus: hoc autem est absurdum: ergo. Probo Maiorem: quia ius illud creaturæ non esset Dei, neque Deus esset illius dominus: ergo. Probo antecedens: quia ius illud esset aduersus Deum ipsum: sed Deus non habet ius aduersum se: ergo. Probo Minorem: quia ius est ad aliud. Confirmatur. si Petrus habet ius aduersus heredem Pauli, & Petrus constituatur heres Pauli, iam non habet tale ius: quia aduersum se non potest illud habere.

§.72. Explicatur: quidquid seruus acquirit dum est seruus, acquirit domino: sed homo semper est seruus Dei, necessariò: ergo domino acquirit ius illud: sed non potest Deus acquirere ius aduersum se: ergo. Confirmatur. Religiosus quidquid acquirit, Religioni acquirit: ergo & creatura Deo.

§.73. Hoc argumentum est æquiuocum. Præmitto, ius quod potest Petrus habere aduersum Deum, nihil esse præter voluntatem Dei, qua voluit Petrum esse dominum rei, vt dixi §.16. Petrum esse dominum rei, & posse ea vti pro libito citra peccatum, est denominatio extrinseca ab eo actu. Vnde constat, dominium Petri esse Dei: quia dominium Petri est actus Dei: sed actus Dei est ipsius Dei: ergo dominium Petri est Dei. ille actus habet diuersos effectus formales pro varietate rerum quas connotat: Deum enim reddit formaliter dominantem, & volentem in actu secundo: Petrum autem denominat dominum: rem autem denominat volitam, & donatam. Neque verò opus est vt Deum reddat habentem ius aduersus seipsum: quia hæc denominatio non pertinet nisi illi cuius arbitrio Deus rem permittit: nam respectu Dei potiùs est vsus actusque secundus dominij quàm dominium: nemo autem vsu sui dominij constituitur dominus, sed constituitur exercens dominium. Quod patet donatione qua ego alium constituo dominum rei: quæ donatio me non constituit dominum, sed exercentem dominium; Petrum autem constituit dominum in actu primo. S.Thom. q.1.art.2.

§.74. Obijcies: Petrus est dominus sui dominij: ergo Deus est etiam dominus ipsius. Nego antecedens, si propriè accipiatur & formaliter: quia formale dominium est denominatio extrinseca, cuius ego non sum dominus. Impropriè tamen Petrus dicitur dominus sui iuris, quia potest illo cedere, & rem donare. Item est dominus dominij obiectiui. hoc autem quidquid sit, totum est Dei, qui potest præcipere Petro, vt cedat iure suo, idque potest præcipere citra iniuriam Petri. Neque verò opus est, vt Deus ratione illius iuris quod habet Petrus, possit aliquid à seipso petere: satis enim est vt possit citra iniuriam Petri destruere tale ius imperans Petro illius cessionem: item volens dominium communicare pro tali tempore, & non vlteriùs: item sub certis conditionibus. Quid autem excogitari potest deesse Deo ad perfectum dominium illius dominij? An Deus alia ratione est dominus Petri quàm potens citra iniuriam alicuius illum destruere & conseruare, vt est dominus dignitatis moralis Petri ad præmia & supplicia? Est quidem Deus dominus dignitatis moralis Petri ad gloriam: & tamen Deus ratione alius dignitatis à nullo potest exigere gloriam, neque pœnas ratione dignitatis moralis, quam ad illas habet Petrus: est autem Deus dominus illarum rerum, quia potest illas suo modo destruere, aut conseruare. Imò Deus est dominus dominij Petri in equum aduersus Paulum: & tamen Deus ratione illius dominij non constituitur dominus equi, quia Deus altiori & excellentiori dominio pollet in equum.

§.75. Ad argumentum ex §.70. nego consequentiam. Ad primam probationem, nego antecedens. quia Deus ipso dominio, quo in actu primo constituit Petrum dominum rerum, exercet in actu secundo suum in illas dominium. item Deus potest illud reuocare aut continuare sine mutatione physica sui aut morali: quia ab æterno potuit velle illud communicare ad tempus, vel ad æternitatem. item & continuare sub certis conditionibus. quæ omnia sunt vsus pleni dominij. Ad secundam probationem ex §.71. nego antecedẽs: iam enim explicui quo pacto dominium Petri sit Dei: non quòd Deus possit agere illo aduersum se, sed quia potest illud conseruare aut destruere. Ad confirmationem ex eodem §.71. respondeo, eam esse disparem: quia Deus vt sit dominus mei iuris, non est opus vt ratione illius possit aliquid petere, sed vt illud possit conseruare aut destruere. Ad explicationem ex §.72. respondeo, Petrum Deo acquirere illud ius, id est, in eius gloriam, non in vtilitatem: Deo enim nihil est vtile. Item illud acquirit cum obligatione illo cedendi si ei præcipiatur:

S.Thom. q.1.a.2. piatur. Ad confirmationem ex eodem §. respondetur eâdem ratione.

SECTIO VI.

Ad quæ porrigatur ius.

§.76. P. Vasquez pluribus in locis reuocat in dubium, vtrùm iustitia & iniustitia versentur solùm circa pecuniam, & quæ per illam æstimantur; an verò porrigatur ad res superiores, quæ non possunt æstimari pecunia. Quam quæstionem non possum ego præterire, quia satisfactio pro peccato, neque versatur circa pecuniam, neque circa æstimabilia pecunijs. Est igitur opus disquirere, vtrùm materia iustitiæ & iniustitiæ sit adstricta ad solas pecunias, an verò vagetur circa res spirituales?

§.77. Negari non potest, Deum esse dominum omnium creaturarum siue spiritales sint, siue corporeæ. *Dominus vniuersorum tu es.* & quia eas omnes produxit: ob quod dominium illi offertur sacrificium, quo fatemur Deum esse supremum dominum vitæ & mortis. Ratio à priori, quia Deus absque peccato potest vti omnibus creaturis pro suo libito citra iniuriam alicuius: hæc autem potestas oritur ab essentia Dei vt producente creaturam, ob quod potest illa vti pro suo arbitratu: ergo est illius dominus.

§.78. Objicis: Deus potest vti rebus omnibus creatis pro suo arbitratu citra alicuius iniuriam, & absque peccato: non quòd habeat propriè ius in illas: quia ius est obiectum iustitiæ, quæ versatur solùm circa æstimabilia pecunijs. Contrà: Illa facultas constituit Deum dominum angeli, gratiæ & gloriæ, non minùs quàm homo constituitur dominus pecuniarum. Quis enim neget Deum esse dominum angelorum: sed omne dominium est ius in re: ergo illa potestas est propriè ius. Neque de hoc potest esse dubitatio: poterit autè esse, vtrùm iustitia habeat pro obiecto ius vt sic, an verò ius pecuniarium? Hîc obserua, dominium & ius in re vt sic abstrahi à pecuniario, & purè spirituali. Cur igitur iustitia vt sic non habebit pro obiecto ius sic abstractum?

§.79. Ad hæc: Possunt duo angeli ex iustitia obligari reciprocè: ergo iustitia latiùs vagatur quàm circa ius pecuniarium. Probo antecedens: Primùm, quia possunt reciprocè pacisci vt alter oret pro altero, ad impetrandam rem aliquam, & offerre orationem: tum Michael postquam adiutus est à Gabriele, tenetur orare pro illo, non solùm titulo fidelitatis & constantiæ, sed etiam titulo iustitiæ: non solùm quia decreuit & spopondit, sed etiam ratione rei acceptæ: res autem accepta, est titulus iustitiæ. Secundò probatur, quia Deus potuit vnum angelum constituere seruum Gabrielis: tunc angelus seruus teneretur ad parendũ Gabrieli, non secùs ac homo mancipium tenetur obedire homini domino.

§.80. Confirmatur in nobis. Ego possum pacisci cum Antonio, vt pro me faciat Sacrum ad impetrandam amicitiam Dei: item, vt ego pro illo recitem rosarium ad scopum eumdem: ex hypothesi quòd ille Sacrum faciat, teneor ego recitare rosarium ex contractu & re accepta. Huic contractui quid deest ad iustitiam magis quàm si esset in equo & pecunijs? Maximè cùm nunc ita contingat: sacerdos enim nisi faciat pro me Sacrum, tenetur restituere pecuniam acceptam pro faciendo Sacro: quamuis enim non venditur sacrificium, sed datur stipendium alendi sacerdotis gratia; tamen non potest sacerdos illud retinere, nisi Sacrum faciat pro me: & peccat contra iustitiam illius retentione.

§.81. P. Vasquez obijcit: In diffinitionibus standum est acceptis à philosophis & Theologis antiquis: alioquin poterit vnusquisque ex suo cranio eas effingere. Sed Aristot. & S.Thom. numquam accepere ius obiectum iustitiæ, nisi circa vtilia: ergo. Minor probatur, tum ex Aristot. definiente iustitiam circa commercia; & S.Thoma illi subscribente, qui honorem exclusit à ratione obiecti iustitiæ, nisi consideretur vt vtilis. Respondeo, Aristotelem non agnouisse dominium in Deo & intelligentijs, quibus libertatem & prouidentiam ademit: ob quod consequenter illis ademit omne genus commercij spiritualis & pecuniarij. Quòd si velis Aristotelem in prouidentia Numinis non errasse tam ineptè; ille egit de specie nobis notiori specie accepta pro genere. Amicitiæ definitio Aristotelica quadrat in Dei nostrique amicitiam, quamuis Aristot. eam negauit inter Deum & nos. Vbicumque igitur est mutua beneuolentia non latens, est amicitia: ita est obiectum iustitiæ vbi est dominium, & ius, & obligatio ex pacto & re accepta. S. Thom. millies meminit iuris & dominij Dei. si quando verò negat iustitiam versari nisi circa commercia, accipiendus est de hac iustitia trita atque vulgari. Honor est per se obiectum satisfactionis independenter ab vtili. idem dico de delectabili.

SECTIO VII.

De iniustitia in Deum.

§.82. Iniuria accipitur latè pro offensa siue obiecto displicentiæ, quam tenemur vitare: ob quod omne peccatum ortum ex cognitione displicentiæ Dei, aut ex eius ignorantia culpata, est iniuria Dei, & dicitur Deus inhonorari. Strictè accepta iniuria est peccatum contra iustitiam: maximè autem quando est in honorem: iniuria enim est idem quod in ius. De hac est quæstio, & anceps aliquot ex capitibus, quæ iam decurro.

SVBSECTIO I.

Sententia & ratio P. Vasquez.

§.83. P. Vasquez to.1. in 1.p. disp.85. n.24. & to. 2. in 2.2. disp.223. ca.2. & in 3.p. tota disput.7. latè probat, nullum peccatum esse iniustitiam contra Deum. Cuius præcipuum fundamentum est, nulli posse iniustitiam irrogari, nisi damnum patiatur contra vtilitatem in rebus pecunia æstimabilibus: sed Deus nullum omnino patitur damnum: igitur Deo non potest inferri iniustitia. Maiorem propositionem probat definitione iustitiæ, quæ est in commercijs emendandis: in qua probatione non est admodum breuis in recensendis auctoribus, quos in primam partẽ explanandos reijcio; nec enim hæc quæstio ex eis est quæ in parte al-

teruta eget auctorum censu: quælibet enim pars est satis probabilis, & in materia nullo pacto periculosa, & quæ magis videbitur de voce quàm de rebus.

§.84. Hoc fundamentum numquam mihi placuit, de quo pauca dixi §.81. Vitanda autem est quæstio de voce, conuenire cupio in rebus. Deo nihil est absolutè vtile, neque potest pati aliquod damnum absolutè: quia de sua felicitate & voluptate nihil potest ob nos amittere: neque admitto virtutem emendatricem damnorum Dei, cui nulla sunt. Pono item iustitiam & iniustitiam accipi frequentiùs pro habitibus circa hæc obiecta æstimabilia pecunijs. Quia iustitiæ diffinitio deriuata est à philosophis, qui de Deo & rebus spiritualibus pauca nouere: item admitto, hanc specialem iustitiam & iniustitiam non esse nobis in Deum. Est igitur controuersia vtrùm sit aliquis habitus specialis honestus, aut inhonestus: ad quem spectet seruare illæsum aut lædere ius Dei in sua bona. qui habitus quando est honestus, meritò possit compellari iustitia: iniustitia verò qui lædit ius Dei: qui habitus non conueniant specie infima, sed genere, cum nostra iustitia & iniustitia.

§.85. Dico igitur, hoc fundamento P. Vasquez non probari repugnantiam huiusmodi habituum. Quod probo Primùm, exemplo gratiæ (quam cum minùs bene Latinis claritatis ergò *gratitudinem* appello) quæ est virtus remuneratiua: vt autem circa nos versatur, reddit munera vtilia benefico: neque in nobis in nos est eiusdem speciei ac in Deum, qui à nobis non potest accipere munera sibi vtilia: quia verò Deo reddimus munera in memoriam accepti beneficij, est gratitudo strictè sumpta conueniens genere cum nostra in nos, non autem specie. Ergo eâdem ratione est virtus quæ sit iustitia strictè seruans illæsum ius Dei; & iniustitia illud violans: qui habitus non conueniant specie infima cum habitibus iustitiæ & iniustitiæ in nos, conueniant tamen genere: quod genus sit iustitia, aut iniustitia strictè sumpta: sicut gratitudo & ingratitudo constituunt genus virtutis remuneratiuæ, aut vitij oppositi: & sicut viuens sensibile abstractum ab homine & leone constituit animal vt sic propriè acceptum, diuisibile in hominem & leonem, vt in species animalis propriè accepti. Ratio autem similitudinis est, quia vt in Deo & creatura sunt beneficia collata creaturis; & creatura potest illa aut recognoscere, aut obliuisci; ita in Deo & in creatura, est ius, quod creatura potest seruare aut violare: ergo reperitur eadem ratio ad hos actus & ad illos. Quæ adeò sunt aperta, vt mirer hominem tam rarum ingenio, tantum inhæsisse verborum salebris.

§.86. Confirmatur. Ponamus duos Deos, alterum hunc qui nunc est, cuius sunt omnia creata: alterum in cuius dominio aliqua non sint, eum tamen habere iurisdictionem ad imperandum: quia hæc duo sunt diuersa. Ponamus ab vtroque Deo interdici vsum alicuius rei cuius alter sit dominus, alter non sit: non dubium, quin contra vtrumque admitteretur inobedientia: at contra Deum fictum non posset admitti ingratitudo: quia nullum ab eo accepissemus beneficium, nec item violaretur aliquod eius dominium, aut ius in re. at contra verum Deum posset esse violatio iuris in re; vt posset esse ingratitudo. Vt ergo ratione beneficij accepti posset tunc admitti speciale peccatum contra gratitudinem in vnum Deum, & non in alterum; cur non posset admitti speciale peccatum iniustitiæ in alterum Deum propter violatum eius ius? illud ergo vitium quod haberet locum contra verum Deum, non verò contra falsum, cur non appellabitur iniustitia strictè accepta; sicut obliuio beneficij vocatur ingratitudo strictè accepta? S.Thom. q.1.art.2.

§.87. Secundò probatur: illicita honoris detractio est inter creaturas iniustitia stricta: ergo & inter Deum & creaturam. Antecedens est certum, tum quia satisfactio & restitutio sunt actus iustitiæ strictæ, alter circa pecunias, alter circa honores: tum quia honor est bonum æstimatione dignum, in quo homo habet ius, quod ius inuito domino efficit vt detractio honoris sit speciale peccatum: nullum autem est præter iniustitiam: ergo.

§.88. Obijcit P. Vasquez, honorem non esse obiectum iustitiæ aut iniustitiæ, nisi vt potest esse vtilis. quod ex S. Thoma confirmat. Respondeo, S. Thom. cum cæteris Theologis non sentire aliter de honore: sæpè enim constituit diuersas materias iustitiæ, honorem, & fortunas: nec posse honorem pecunia compensari. & quidem contra iustitiam peccari potest in honorem, tametsi ab eo nulla pendeat vtilitas. Ratio à priori, quia honor est res aliena; ergo non potest inuito domino detrectari absque iniustitia. Patet consequentia, quia detrectatio rei alienæ inuito domino est iniustitiæ definitio: neq; negari potest meum honorẽ esse meum bonum, & me habere ius in illo, quem citra iniuriam alicuius possum ego exponere periculo vt pereat: ergo qui lædit hoc ius, committit speciale peccatum contra me: hoc autem peccatum cur non erit contra iustitiam? Confirmatur, in detractione defunctorum, quibus irrogatur iniuria: quorum tamen honor non est propriè vtilis: defuncti enim non egent pecunijs.

§.89. Hinc colligo rationem à priori, cur Deus possit iniustitiam terminare; quia creatura potest detrahere honorem Deo ipso inuito, vt ostendam à §.90. sed ille est actus iniustitiæ, vt patet ex definitione furti: ergo potest Deus terminare iniustitiam.

SVBSECTIO II.

Qua ratione sit Deus inuitus?

§.90. Graues nonnulli Doctores censent non posse in Deum iniustitiam inferri. Quia ad iniustitiam opus est, vt qui eam patitur, sit inuitus & nolens: sed Deo inuito & nolente nihil fieri potest: ergo non potest Deus iniuriam pati. Maior confirmatur communi adagio: *Scienti & volenti non fit iniuria.* Deus autem non solùm scit & vult, sed etiam operatur vt causa prima. Cui argumento respondebo §.99.

§.91. Huic argumento facilè respondebunt Durandus, Aureolus, & alij negantes Deo immediatum influxum in peccatum; de quo peccato Deus nullam habet voluntatem positiuam vt fiat, sed negatiuam de eo non impediendo: at Deo negatiuè se habente circa aliquod obiectum, id non fit volente Deo: quia, vt aliquis velit obiectum, non est satis se circa illud habere negatiuè, sed opus est positiua voluntate formali aut virtuali ad illud terminata: multa enim fiunt me sciente, quæ non fiunt

S.Thom. q.1.a.2.

fiunt me volente; quia nullam de illis habeo voluntatem, licet ea possem impedire, quia non teneor ad impediendum. Fateor ex hac opinione id rectè concludi, quia Deus non tenetur impedire peccata, neque de illis habet voluntatem vllam positiuam: ergo licet fiunt sciente Deo, non tamen volente, Meam autem sententiam de illa sententia dixi disp.2. de auxilijs: & quamuis non probo negari Deo immediatum influxum in actum peccati; negari tamen directam voluntatem circa illum absolutam aut conditionatam; sed solùm admitti voluntatem non impediendi, non improbo. in qua opinione peccatum fit Deo sciente, non tamen volente.

§.92. Objcis: Deus potuit impedire suam iniuriam quàm facillimè, & non impedit: ergo non patitur iniuriam etiam in sententia Durandi: quia ad iniuriam ferendam opus est non posse eam impediri à patiente. Respondeo. Patiens potest honesta de causa non impedire suam iniuriam, quia impedimentum iniuriæ esset ipsi patienti impedimento ad alia commoda; ob quod non solùm non tenetur eam impedire, sed potiùs honestat carentiam impedimenti. Exempli gratia. Expedit Petro explorare fidelitatem serui aut vxoris, quorum furta potest hîc & nunc vitare obseratâ portâ cubilis, vbi habet pecuniam: at non vult id facere, sed expetiri fidelitatem serui: quem non vult à furto deterrere, sed tacitus illud permittit. Non dubium, quin Petrus furtum patiatur. Item, potest aliquis clanculùm audire sui detractorem honoris: quem posset impedire ne progrederetur in detrahendo: quod tamen non præstat, quia illum non potest absque graui incommodo impedire. At certum est eiusmodi hominem iniuriam pati; & detractorem, tametsi postea sciat quid euenerit, teneri ad satisfactionem. Ratio à priori, quia in eo euentu, qui patitur iniuriam, non mouetur ad eam non impediendam ex affectu in illam, nec illam eligit vt medium ad aliquem finem. ob quod non est causa directa illius: vt autem esset causa indirectè & moraliter, opus esset vt posset illam impedire, & teneretur: quando autem non tenetur, etiamsi possit, non est causa indirecta & moralis; vt latè probaui disputans de voluntario. Deus habet multas causas ob quas non tenetur impedire peccatum, & honestat carentiam impedimenti. Ob quod qui peccat in eius dominium, admittit in Deum iniustitiam. Eamdem ob causam tyranni sunt iniurij Martyribus: qui non tenebantur impedire martyrium, sed potiùs honestabant carentiam impedimenti. Eâdem ratione qui soluit vsuras, patitur iniustitiam, quia si soluit, est inuitus. Hinc constat in ea sententia Durandi, quo pacto sit Deus inuitus: quia habet displicentiam positiuam in peccatum, & nullum habet positiuum actum, quo illud velit directè aut indirectè sub ratione particulari, aut communi.

§.93. Ponamus opinionem communem de immediato Dei influxu in peccatũ. Censebit aliquis Deum esse satis inuitum, quia habet voluntatem exigendi à nobis obsequium titulo dominij, quod satis est ad patiendam iniustitiam. Et quidem posse inter nos ita contingere, patet Primùm in indicere sinquente sua bona exposita furtis, & obseruante latronem si ea diripiat, & volente furtum, vt latronem agat in patibulum: quem odio prosequitur contra charitatem. qui iudex titulo dominij exigit à latrone, ne bona diripiat; & aliunde optat direptionem: quia odio in latronem illi tendit laqueum ad furtum, quo postea illum extrangulet. Quòd si latro ea bona diripiat, quis dubitet, eum fore iniustum? Item, Prælatus potest titulo iurisdictionis exigere obedientiam; ex odio autem in subiectum desiderare potest ne subiectus obediat. Præterea qui soluit vsuras, habet voluntatem soluendi; & tamen vsurarius peccat contra iustitiam: quia qui soluit, exigit titulo dominij ne vsurarius eas accipiat: ergo iniustitiam possumus pati cum aliqua nostra voluntate circa materiam iniustitię. Multò melius erit in Deo minimè desiderantí actum peccati.

§.94. Contrà: Hæc non sunt satis apta: si dominus verè & sincerè vult rem suam detrectari, implicat eum iniustitiam pati: quia *scienti & volenti non fit iniuria.* Qui detrectaret rem alienam, cum cognitione de voluntate domini, non peccaret contra iustitiam: si autem eam ignoraret, esset iniustus per accidens ex conscientia erronea. Quod objcitur de voluntate exigendi rem titulo dominij, non vrget. quia si dominus vult absolutè quantum est ex se, vt detrectet rem illã: ergo dominus ab eo non exigit talem rem: quia quantum est ex se, illam non vult, sed potiùs quantum est ex se, vult vt alius eam detrectet, haberque voluntatem positiuam, &, quod est in se, absolutam de tali obiecto: qua voluntate reijcit omnem inuiti rationem. Omne autem quod fit, fit Deo cooperante: eo autem neque cooperante, neque permittente nihil fit. Igitur Deus ita à nobis exigit actionem audiendi Sacri, v.g. vt etiam velit oppositam, & sit in vtramque paratus: ergo non patitur iniustitiam. Pone, herum dicere seruo: *Fac hoc titulo dominij: quòd si nolueris, & volueris oppositum facere, ego præstò sum tibi, vt facias quod tibi libuerit.* Ille seruus non tenetur ex iustitia ad illud faciendum, quia herus non inuitus, sed volens, opem feret ad actionem oppositam.

§.95. Quòd §.93. affertur de iudice, non est efficax. Si enim iudex vult sincerè & absolutè sua bona diripi à Petro, non potest ea direptione iniustitiam pati, quia direptio est ab illo volita sine inuoluntario, quæ direptio potest esse iniustitia per accidens ex ignorantia. Quòd si Petrus sciret iudicis voluntatem de direptione, posset sine iniustitia illa bona diripere, quia iudex voluit eam direptionem, vt inde haberet occasionem necandi Petrum: Petrus autem potuit sine iniustitia velle quod iudex, quantum ad direptionem, & fugere ne occidatur: quòd si caperetur à iudice, & ipsi iudici constaret Petrum ea bona diripuisse cum cognitione de voluntate ipsius iudicis, non posset iudex agere in Petrum legibus contra latrones. quia Petrus non fuisset latro in ea direptione: quia quantum ad direptionem, Petrus & iudex idem voluerunt absolutè; finis autem vtrique fuit diuersus. At Petrus non tenetur velle eumdem finem quem iudex, vt contingit in cõtractibus: ergo ad vitandam iniustitiam satis est si ego vtar rebus alienis domino absolutè volente talem vsum.

§.96. Prælatus item, de quo §.93. si vellet absolutè ex odio in subiectum, ne fieret res præcepta; non obligaret eum qui eam voluntatem agnosceret: non enim est præceptum sine voluntate vt fiat res

res præcepta. Præceptum enim est voluntas Prælati de aliqua re, obligans subiectum vt illam exequatur: illa autem voluntas Prælati non est de re ipsa præcepta, de qua habet oppositam voluntatem: subiectus autem posset peccare per accidens ex ignorantia. De vsurario autem dicam §.102.

§.97. Posset autem quis dicere Secundò, ad iniuriam sufficere voluntatem de obligando alio ne vtatur re aliqua: ita vt hæc voluntas non feratur in rem ipsam, sed in solam obligationem: quæ distincta est ab ipsa re, & potest aliquis velle alteram sine altera. Quod patet exemplis adductis §.93. maximè in iudice volente obligare subiectos legibus, & optante ne eas exequantur, & in reddente vsuras, sed non soluente vsurarium obligatione restituendi.

§.98. Respondeo obligationem non esse obiectum volitum lege, nec esse obiectum volitum donatione, & contractu: sed actus ipse præcipientis aut domini est ipsa obligatio. Itaque obligatio obedientiæ est in me extrinseca denominatio ab actu Superioris, qui se ipso me obligat. Ex. grat. iudex ferens legem non habet pro obiecto subiectorum obligationẽ ad parendum, sed rem ipsam quam præcipit: quam ita vult titulo iurisdictionis, vt nullus possit licitè illam præterire. Item dominus ita mihi donat rem, vt nullus possit illam me inuito detrectare. Quod vulgò dicitur obligatio, id est, impotentia moralis vtendi licitè ea re: est ergo obligatio propriè voluntas donandi, qua volumus vt Petrus licitè possit vti ea re, & nullus alius inuito Petro: vsus autem aliorum inuito Petro, est iniustitia, quia est contra voluntatem donantem. Peccatum autem inobedientiæ est voluntas volens oppositum obiectum illi quod voluit iudex: iniustitia verò est etiam voluntas detrectandi rem quam dominus noluit detrectari. itaque iudice & domino volente obiectum aliquod, ceteri tenentur non velle oppositum: ergo voluntas obligandi non potest separari à voluntate de re ipsa. Ob quod iudex de quo §.93. volens absolutè rem suam detrectari, non potest aliquem obligare ex iustitia, ne illam detrectet: quia eo ipso quòd velit eam detrectari, non detrectatur inuito domino: detrectatur enim domino volente. Idem dico de Prælato, qui neminem potest obligare vt fiat aliquid, quod ipse absolutè vult ne fiat.

§.99. Quod objcitur, voluntatem posse ferri in obligationem, & non in rem ipsam, quia sunt obiecta distincta, est falsum: quia obligatio, quamuis est distincta, non se tenet ex parte obiecti: & quamuis se teneret, esset quidem distincta, sed in amore inseparabilis: quia consequitur ad rem absolutè volitam. Quando ergo Superior dicit, *Volo vt omnes teneantur parere*; perinde est, ac *Ita volo rem præceptam, vt nullus absque peccato illam prætereat.* Hic autem actus est obligatio ipsa: qui eo ipso quòd est titulo iurisdictionis, constituit actus oppositos subiectorum in specie inobedientiæ. Idem dico de donatione, quæ ita prohibet alijs vsum rei donatæ contra voluntatem donatarij, vt illi vsus sint peccatum: quia verò sunt contra illam voluntatem, constituuntur in specie iniustitiæ: hominem autem non posse vti equo inuito Petro sine iniustitia, dicitur esse obligationem ad abstinendum ab eo vsu: cùm tamen obligatio sit formaliter actus donandi aut contrahendi. Idem dico de obedientia. de vsurario autem dicam §.102.

S.Thom. q.1.art.2.

§.100. Vt autem respondeam argumento ex §.90. pono omnia peccata esse absolutè contra voluntatem Dei. Primum in opinione indicata §.91. est certum: quia Deus directè solùm odium exercet circa peccatum. Secundò, ponamus actum de se non efficacem, sed aliquo pacto conditionatum. Hic actus non reddit peccatum voluntarium Deo absolutè, sed secundùm quid: quamuis enim Deus efficaciter non vult id non esse; at hæc efficacia pendet ex scientia media, & nostro arbitrio. Non enim admitto circa opera libera voluntates Dei efficaces ex se: difficilè enim vendicaretur Deus à voluntate absoluta de peccato: voluntas autem quam Deus habet de concursu ad peccatum, est quasi conditionata. Deus igitur verè non vult peccatum, & quando peccatum admittitur, fit absolutè contra eius voluntatem, & ex eius voluntate secundùm quid. Ob quod Christus nos docuit orare vt Dei voluntas fieret in terra non aliter ac in cælis. quòd si peccata non essent contra voluntatem Dei, non esset opus ea oratione, quia non posset fieri voluntas Dei in terra sicut in cælis. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra*, dicit Apostolus. vnde peccatores discedunt absolutè à voluntate Dei. *Quia non Deus volens iniquitatem tu es.* In qua sequéda non solùm quando præcipit, sed etiam quando consulit, sita est nostra moralis perfectio: est igitur Deus non volens iniquitatem, & diligens iustitiam.

§.101. Rationem reddidi in prædestinatione: quia Deus nostram salutem æternam & virtutum exercitia vult ex se actu complacentiæ, sine inuoluntario admixto: cuius voluntas mouetur & bonitate sua increata, simul & creata virtutum; quas non modò vult, sed etiam nobis suadet consilio & auxilio: ob quod absolutè & pleno ore Deus diligit iustitiam. quia quando aliquid volumus vt fiat, & ad id aliquem hortamur, & fouemus opibus, illud absolutè volumus: quamuis actu non efficaci de se; est tamen efficax ad præbenda omnia necessaria vt fiat. è contrà verò peccatum non vult absolutè; sed potiùs absolutè illud odit, & absolutè vult ne fiat, & ad id hortatur, præbetque vires. parat autem concursum ad illud, non vt fiat, sed vt compleat potentiam creatam, iuxta ipsius potentiæ leges. Quod explicari potest exemplo hominis, qui vt fugiat maiora damna, offert de suis bonis. quæ oblatio est admixta inuoluntario: non enim offeruntur bona, nisi quia non possunt alia ratione maiora damna vitari. Eâdem ratione quia Deus non potest aliter seruare leges arbitrij creati, nisi illud complendo ad libertatem contrarietatis; ideo parat concursum indifferentem ad bonum & malum: & est suo more tam inuitus in concursu actuali ad peccatum, quàm nauta ad proijciendas merces, quando aliter non potest vitam tueri. Imò nauta est minùs inuitus, quia actu absoluto proijcit merces: qui actus reddit actionem absolutè voluntariam: Deus autem numquam concurrit ad peccatum actu absoluto, sed potiùs æquiualenter conditionato: nec enim exspectat nostram actionem vt conditionem absolutè præuisam, sed eodem actu conditionato concurrit. Fateor pœnas infligi à Deo magis voluntariè, quàm concurritur ad peccatum. quia peccato præuiso absolutè, decernit etiam absolutè, & actu de se efficaci pœnas: at num-

S. Thom. q. 1. art. 2.

numquam habet talem actum in concursu ad peccatum: sed semper actum æquiualenter conditionatum, cum consilio & exhortatione ad oppositum. Nec propterea dico Deum aliquid à nobis pati, sicut patiuntur inuiti: hæc enim accipienda sunt seclusis imperfectionibus: sicut excluduntur à displicentia Dei de peccatis, à dolore, & alijs affectibus, quibus significamus perfectionem Dei sine imperfectione.

§.102. Hinc oritur iniustitia in Deum, qui absolutè eam patitur contra suam voluntatem: scienti & volenti non fit iniuria: quando vult sine inuoluntario admixto, otto ex parte inferentis iniuriam. Quod patet in soluente vsuras, qui quamuis eas reddit actu absoluto & efficaci de se; tamen eas reddit cum inuoluntario admixto, & ad vitanda damna, quæ non potest aliter vitare propter duritiam vsurarij, à quo cogitur. Idem patet in contractibus coactis & inuitis, vt qui pecuniam spopondit prædoni ne ab illo occideretur. Est igitur necessaria voluntas non coacta ab inferente iniuriam. Ita Deus quasi cogitur legibus nostri arbitrij ad parandum concursum indifferentem ad bonum, & ad malum. Neque verò opus est coactione: satis enim est habere causam honestam, ad non vitandam occasionem, quando maius bonum non possumus alia ratione obtinere: vt patet in Martyribus. Quòd si hoc argumentum ex § 90. aliquid probaret, probaret etiam non esse inobedientiam in Deum, nec ingratitudinem: quia Deus sciens & volens concurrit ad actum, qui est inobedientia & ingratitudo: & vt scienti & volenti non fit iniuria, ita nec inobedientia, nec ingratitudo.

SVBSECTIO III.

Vtrùm teneamur Deo satisfacere pro iniuria?

§.103. TErtiò tandem, probare quis poterit, non posse Deo iniustitiam inferri: quia si eam inferremus, teneremur ex iustitia illi euestigio satisfacere: sed non tenemur: ergo. Minor constat, quia non tenemur ad confessionem Sacramentalem nisi certis temporibus: ad contritionem autem non tenemur cùm primùm cessauimus à peccato: alioquin noua peccata committeremus omissione contritionis. Maior probatur, quia lex iustitiæ obligat ad constituendam æqualitatem cùm primùm possumus: quia inæqualitas dum perseuerat, obligat semper ad actum quo tollatur. Quod confirmatur, quia inter homines obligat restitutio & satisfactio, cùm primùm possumus.

§.104. Censebit quis nullum ex iustitia teneri ad satisfaciendum Deo, quia ipse potest quàm facillimè se restituere in integrum statum extrinsecum: iustitia enim obligat, quando qui passus est damnum, non potest facilè illud reparare. Si enim ego diripui centum aureos Antonio, & ille potest eos recuperare; non teneor illos restituere, quia moraliter censentur esse in eius bonis.

§.105. Contrà: Ergo nullum peccatum est iniustitia in Deum: quod ipsi negant. Probo consequentiam, quia tam facile est Deo retinere honorem ne auferatur, quàm ablatum redintegrare: ergo, vt compensatio non obligat ex iustitia, ita nec non auferre. Antecedens est clarum, quia potuit Deus facillimè efficere ne peccaretur, nec malè de ipso Deo sentiretur. Consequentiam probo, quia facilitas in redintegrando amore excusat ab obligatione iustitiæ: ergo eadem facilitas in eodem retinendo excusat ab eadem obligatione. Quia tam censetur esse in bonis Dei retentio honoris, quàm redintegratio: item si homo excusatur ab obligatione restituendi nummos, quos dominus potest facilè recuperare; quia qui eos non recuperat potens recuperare, indicat se eos nolle: ita excusabitur ab iniustitia qui eos accipit ab illo qui eos potest facilè retinere; quia qui potest, & non retinet, indicat se eos nolle.

§.106. Dicent, negandam esse primam consequentiam: quia Deus hîc & nunc exigit actum bonum titulo dominij; quia actus erat in numero exercendus, neque poterat alius hîc & nunc oriri: ob quod vsus illius auxilij iniustus fuit: vt verò satisfactio obliget, opus est vt malum permaneat cum difficultate patientis ad recuperationem. Contrà: Ille numero actus potuit à Deo hîc & nunc quàm facillimè esse, quia in aduersariorum sententia ille numero esse posset variatâ cogitatione, quam facilè potuit variare: & quamuis mutatâ cogitatione mutatur necessariò voluntas, adhuc potuit Deus facilè efficere, vt illa numero cogitatio, quæ congrua non fuit, esset congrua: vidit enim per scientiam mediam Petrum in alijs occasionibus extrinsecis lætitiæ aut tristitiæ, aut, si temperatura corporis esset paululum mutata, eum conuersum iri cum ijsdem numero auxilijs & cogitatione: quia illæ occasiones non sunt principium per se conuersionis: si enim Petrus animo esset pacatiori, consentiret Deo vocanti per hanc numero cogitationem: dissentitur autem propter passionem. Igitur Deus posset facilè ijsdem numero principijs per se conuersionis illam efficere: ergo peccatum illud non fuit contra iustitiam. Consequentia patet ex ratione aduersariorum. Hoc argumentũ soluetur §.111.

§.107. Præterea ille numero actus, qui contra legem Dei fuit omissus, potest à Deo præcipi in compensatione omissionis: ergo tenebimur ex iustitia satisfacere. Consequentia patet, quia per te vsus auxilij est iniustus, quando omittitur actus ad quem datur: omitteretur autem, si non cooperaremur. Antecedens probo: quia potuit Deus iterum parare eadem numero auxilia quæ priùs, vt illis exerceremus actum eumdem numero, quem per illa potueramus priùs exercere.

§.108. Alij censebunt nos non teneri ex iustitia ad compensationem honoris: quia Dei parum interest ea iniuria, neque amisit aliquid vtile. Contrà: Ergo neque peccatum est iniuria in Deum; quia illius parum interest, neque amittit aliquid vtile. Hanc autem rationem examinaui & impugnaui à §.83. contra P. Vasquez.

§.109. Vt respondeam argumento ex §.103. præmitto, posse ex nostro peccato nullum relinqui damnum famæ & gloriæ extrinsecæ Dei: id est, nullam malam opinionem de Deo. Tunc non tenemur ex iustitia satisfacere: vt dicam à §.131. quia iustitia non obligat ad satisfactionem, nisi ratione damni relicti. Probatur Primò, ab exemplo restitutionis: potuit aliquis esse iniustus in bonis alterius, & non teneri ad restitutionem, quia nullum damnum datum fuit. Secundò, probatur ex iniuria in honorem: si enim aliquis alteri irrogauit iniuriam, peccauit contra iustitiam, at non tene-

tenetur ex iustitia ad satisfactionem si nullus concepit opinionem malam de illius honore. Tertiò, à priori, quia satisfactio est ad tollendam in honore inæqualitatem iniustam. Hinc patet ad argumentum ex §.103. distincta Maiori: tenemur ad satisfaciendum, quando relinquitur damnum, concedo Maiorem; quando non relinquitur, nego Maiorem. Ad probationem respondeo, ad satisfaciendum in eo euentu non esse necessariam contritionem, aut confessionem Sacramentalem, sed sufficere vt alij deponant malam opinionem de Deo conceptam. Vt verò satisfiat pro peccato, ad illud depellendum, & obtinendam gratiam iustificantem, opus est contritione aut confessione Sacramentali, qua ratione definitum est in Concil. Trident. quæ per se non obligant immediatè post peccatum.

§.110. Potest inquiri, cur actio sit contra iustitiam quando non relinquit nocumentũ? Respondeo, quia est vsus rei alienæ inuito domino: neque enim opus est ad iniustitiam vt sic, aliud damnum. Vt si ego inuito domino vtor equis per diem integrum, nullo relicto damno, pecco contra iustitiam, nec teneor ad restitutionem: peccaui quidem, quia vsus fui re aliena inuito domino; non teneor autem restituere, quia nullum damnum relictum est domino. Ita pecco contra iustitiam quando mentior contra honorem alterius; si tamen nullus sibi persuasit mendacium, iustitia non me obligat ad satisfaciendum. Ita si quis mentiretur contra honorem Dei, peccaret contra iustitiam debitam Deo; at non teneretur satisfacere, si nullus sibi persuasisset mendacium. Eâdem ratione posset aliquis dicere, aliqua peccata esse per se iniustitiam in Deum, quia sunt vsus rei alienæ inuito domino: & non teneri qui peccat ad satisfaciendum, quia Deo nullum damnum relinquitur.

§.111. Si verò ex meo peccato mansit mala opinio de Deo, tunc teneor ex iustitia satisfacere cùm primùm possum. Ex. grat. Antonius dixit Deum esse iniustum aut crudelem; idque persuasit Francisco: Antonius ex iustitia tenetur satisfacere Deo cùm primùm potest, & dare operam vt Francisco dissuadeat blasphemiam, quam persuaserat. Probatur Primò, quia ex iustitia tenemur reddere vnicuique quod suum est, & quod contra rationem illi abstulimus: sed honor est Dei, & contra rationem illum abstulimus Deo inuito: ergo ex iustitia tenemur illum reddere. Confirmatur ex humanis: quæ nos obligant ad restituendum honorem iniustè & contra voluntatem domini ablatum. Neque vrget quod obiectum est §.106. Deum facilè posse suum reparare honorem: quia potest nolle illud genus reparationis: quia Deus vult, vt per eum reparetur honor, per quem fuit imminutus. hæc enim ratio spectat ad integritatem satisfactionis, iusque naturæ, vt subijciatur ille qui intulit iniuriam. quod inter nos sæpè contingit.

§.112. Alio ex capite solet oppugnari obligatio satisfaciendi: quia non possumus reddere Deo æquale. & quidem in honore adempto possumus æquale reddere: nam si tu mihi persuasisti Deum esse crudelem, si iterum mihi persuadeas illud vitium in Deum non cadere; reddidisti tantum honoris quantum blasphemia abstulerat. Quo pacto exstinguitur debitum hoc: iam enim inæqualitas relicta ex iniuria aufertur: nec ratione inæqualitatis teneor iam ad aliud. Hîc enim non considerantur personæ, sed damna; vt etiam in humanis patet. Vtrùm autem teneamur ex iustitia ad satisfaciendum pro offensa Dei, dicam à §.131. ibi enim locum habet consideratio personarum offensæ & offendentis: item, vtrùm possimus ad æqualitatem iustitiæ, iam ostendi disp. 10. non posse à pura creatura compensari iniuriam. Nunc autem inquiro vtrùm ex iustitia teneamur ad efficiendum quæ possumus? Nunc dico ratione damni dati nos teneri & posse illud auferre: quando verò non datur damnum, vtrùm teneamur, dicam à §.131.

S. Thom. q. 1. a. 2.

SVBSECTIO IV.

Conclusio.

§.113. DIco igitur, nos posse peccare contra iustitiam in Deum. Hęc doctrina est communissima apud Doctores, quos refert & sequitur P. Suarez disp. 4. sect. 5. & in Opusculis: quæ percrebuit apud neotericos. Ratio à priori, quia Deus est dominus creaturarum, quibus possumus vti illo inuito: ergo possumus esse iniusti in illum. Secundò, quia possumus per blasphemiam adimere Deo honorem extrinsecum: quod est materia iniustitiæ.

SECTIO VIII.

Vtrùm omne peccatum sit iniustitia in Deum?

SVBSECTIO I.

Per accidens potest peccatum non esse iniustitia in Deum.

§.114. PEccata habent aliquid per se, aliud verò per accidens. per se, quando rectè & vt sunt, cognoscuntur; per accidens verò, quãdo cognoscuntur aliter ac sunt. Hoc contingit dupliciter: Primùm, cum culpa; Secundò, absque culpa. Quando ita cognoscuntur culpatè; non excusamur à malitia: sed agitur de illis peccatis sic commissis, per se quidem, & non per accidens. Ex. grat. Antonius hominem sagittat illum cognoscens; Antonius est homicida, & agitur de homicidio per se: at verò si hominem ignorat culpatè, eumque sagittat; est quidem homicida per se, & agitur de homicidio per se, & non per accidens: quando verò sagittatur homo ignoratus sine culpa; tunc non est homicidium moraliter: & per accidens agitur de illa actione, non vt de homicidio; quia illa ignoratio accidentaria est hominis neci: propterea per accidens extrahitur ab homicidio: actio autem illa externa per se spectat ad iniustitiam, quia cognita vt est, ad illam spectat. Item, ego retineo aliena bona, quæ probabiliter existimo esse mea: retentio per se est in materia iniustitiæ, per accidens autem excusatur. Iacob concumbens cum Lia antequam illam duceret vxorem, actionem exercuit de se incestuosam; quam tamen per accidens excusauit ignorantia.

§.115. Demus igitur disputandi gratiâ, omne pec-

S.Thom. q.1.a.2.

peccatum esse per se iniustitiam in Deũ, quia si rectè cognosceretur, deprehenderetur esse contra ius Dei: at existimet aliquis illud ita non esse. Disquiro vtrùm per accidens propter ignorantiam hoc peccatum iniustitiæ malitiam amittat? an verò illam etiam tunc retineat?

§.116. Dico Primò. Potest aliquis probabiliter opinari nullum peccatum esse iniustitiã in Deum. Hæc conclusio satis est clara: quia multi graueſque Doctores, vtraque parte quæstionis rectè perpensã, censent nullam esse iniustitiam in Deum. quorum opinio est probabilis & ab ipsorum auctoritate, & eorum quos pro se afferunt; qui probabiliter pro ea adducuntur: item argumentorum vi, & solutione aduersantium. quæ omnia reddunt probabilem eam opinionem.

§.117. Dico Secundò. Potest formari dictamen practicum probabile, non admitti malitiam iniustitiæ his peccatis. Probatur. Illa opinio est speculatiuè probabilis, vt patet ex §.116. ergo etiam est probabilis in praxi. Probo consequentiam, quia tota probabilitas speculatiua eius opinionis est ad praxim, in qua nullum habet absurdũ magis quàm speculationem. Sunt aliquæ opiniones speculatiuè probabiles, periculosæ tamen in praxi propter periculũ. Ex.gr. probabile est speculatiuè typham esse materiam Eucharistiæ, hoc syllogismo: *Omne triticum est Eucharistiæ materia: sed typha est triticum: ergo typha est Eucharistiæ materia.* Hæc conclusio est probabilis ex maiori propositione certa, minori autem probabili: at in praxi opinio est periculosa, quæ nisi in extrema necessitate, non potest absque peccato in praxim deduci, propter periculum non conficiendi Christi corpus in Sacro faciẽdo: quia probabile est typham non esse triticum: nec possumus exponi periculo non conficiendi Christi corpus. Item, censent aliqui Missam vnam posse offerri pro multis, quorum singulis tantùm proficiet, quantum si pro vno tantùm offerretur. Hæc opinio admittatur probabilis speculatiuè disputandi gratia: at in praxi est periculosa, quando sacerdos eleëmosynam accipit pro faciendo Sacro; quia multi exponuntur probabili periculo carendi fructu applicationis Missæ. Item, est probabile aliquando, animal quod longè video, esse brutum & non hominem, quod tamen non possumus licitè sagittare: quia cùm etiam sit probabile, illud esse hominem, non possumus exponi periculo probabili interficiendi hominem. Cùm ergo hæc opinio de qua disputo, sit speculatiuè probabilis, & in praxi non habeat nouum incommodum, potest formari dictamen practicum de illa.

§.118. Dico Tertiò. Per accidens excusari possunt omnia peccata à malitia iniustitiæ in Deum: licet per se essent iniustitiã. Patet ex dictis: dictamen practicum probabile aufert malitiam actionis circa quam versatur: sed est dictamen practicum probabile, quòd nullum peccatum est iniustitiã in Deum: ergo potest adimi ab omni peccato malitia iniustitiæ in Deum. Maior est certa, tum à priori, quia malitia est voluntaria: voluntarium autem sine cognitione esse non potest, ob quod circumstantia ignorata sine culpa non auget malitiam, vt latè probaui disputans de voluntario. tum à simili, quia si ego formo dictamen probabile practicum in materia iustitiæ inter homines aliarumque virtutum, excusor à peccato cum scientia probabili, in sensu explicato §.117. Iacob enim excusatus fuit ab incestu cum Lia, qua vsus est pro vxore cùm verè vxor non esset.

§.119. Obijcies: Iniustitia est tam intrinseca peccato, vt non possit illa carere: ergo omne peccatum habet malitiam iniustitiæ in Deum. Probo antecedens. quia qui peccat, iam se proijcit ad omnia quæ sunt annexa peccato. Confirmatur. Qui se committit itineri, se exponit omni itineris periculo. Quo argumento censent aliqui, nullum peccatum esse posse, quin sit iniuria Dei latè accepta: quia qui violat legem naturæ, se proijcit ad omnia quæ illa violatione continentur: inter quæ primum locum tenet legislator. Respondeo, omne peccatum à me nunc admitti disputandi gratia esse per se iniustitiam in Deum; non verò per accidens. Probatio minimè est probanda: quia nulla circumstantia inculpatè ignorata excusaret à malitia. Iacob concumbens cum Lia se proiecit ad materiam incestus, qualis fuit ille concubitus: & tamen non peccauit, sed potiùs exercuit actum iustitiæ coniugalis, quia probabiliter censuit feminam illam esse Rachelem coniugem suam. Pone hominem existimantem matrem suam aut sororem esse vita functas, aut tam longè distantes vt non posset illas præsentes habere: pone item eum hominem cum hac cognitione probabili concumbere cum sorore existimantem illam esse scortum commune. Vel finge scortum esse sororem amasij quod illi numquam venit in mentem, quia de illa sorore nihil audiuit: hic est fornicarius, & minimè incestuosus, quia formauit dictamen probabile practicum quòd femina illa non esset eius soror: ergo non peccatur illo genere malitiæ quæ probabiliter ignoratur dictamine practico. Ratio à priori, quia non exponimur periculo amplectendi malitiam circa obiectum aut circumstantiam probabiliter ignoratam: quia voluntas non censetur amare nisi quæ cognoscit aut ignorat culpatè: quæ autem sine culpa ignorat, non spectant ad rationem malitiæ: quia voluntarium pendet à cognitione vel ignorantia culpata. Ad argumentum, nego antecedens. Ad probationem, respondeo voluntatem non se proijcere vltra ea quæ cognoscit vel ignorat culpatè, quia non se proijcit nisi volendo: at non vult nisi cognoscendo, aut ignorando culpatè (in quo iam supponitur alia cognitio.) Ad confirmationem, respondeo exempla physica esse inutilia huic scopo: quia propter physicam connexionem non possunt separari: at verò, quæ possunt cognitione separari, possunt & malitia, quia hæc à cognitione pendet. Concubitus Iacob cum Lia non potuit physicè separari à circumstantia consanguineæ, carentis matrimonio cum ipso Iacob: at separatus fuit moraliter in malitia, quia separatus etiam fuit cognitione.

SVBSECTIO II.

Aliqua peccata non sunt per se iniustitia in Deum.

§.120. Dico Quartò. Aliqua peccata non sunt per se iniustitia in Deum: id est, quamuis apertè cognoscantur vt sunt sine vlla falsitate, adhuc non sunt in materia iniustitiæ in Deũ. Hæc doctrina est P. Vasquez & plurium auctorum, qui omnibus peccatis negant hanc malitiam: item est aliquorum, qui eam malitiam iniustitiæ admittunt in aliquibus peccatis, quam tamen negant in alijs.

§.121. Probatur. Deus potuit aliqua à nobis exigere titulo iurisdictionis dumtaxat, & rectæ administrationis, quin titulo dominij, qui titulus nõ est à nobis adhibendus, nisi de illo constet apertè: sed in multis peccatis non constat apertè de hoc titulo: ergo in multis peccatis non est per se iniustitia in Deum. Maior probatur, quia vitandæ sunt, quoad possunt, omnes circumstantiæ peccatorum, ne Deus grauiùs offendatur, & homines grauioribus obstingantur sceleribus. Confirmatur exemplo ciuili: prætor potest præcipere ne quis nocte vagetur per vrbem; quæ lex obligat mancipia prætoris: cuius legis violatione mancipia peccant quidem contra obedientiam; at non contra iustitiam in dominum, quia is non præcepit mancipijs ne vagarentur per vrbem, titulo dominij, sed solo titulo iurisdictionis. Minor patet: quia nec Scriptura, neque Sancti docent Deum semper agere nobiscum titulo dominij.

§.122. Obijcis Primò: Deus in præceptis vtitur sæpè hac voce: *Ego Dominus: Hæc dicit Dominus.* Item, *Si ego Dominus, vbi est timor meus?* Respondeo, Deum ibi se appellare dominum, non vt titulo dominij exigat ea opera, sed vt homines moueat ad reuerentiam & timorem. propterea dixit: *Si ego Dominus, vbi est timor meus?* Non dixit, Cur mihi non obeditis exigenti opera titulo dominij? sed, Quare me non timetis? est enim proprium seruorum metuere dominos.

§.123. Obijcis Secundò: Deus habet ius iustitiæ, vt nullus ei irroget iniuriam, vt vir princeps gaudet eodem iure. Respondeo, eo argumento probari potiùs omne peccatum esse contra religionem, non contra iustitiam: dignitas enim viri principis cultum terminat potiùs quàm iustitiam: ita excellentia diuina terminat religionem: sed nõ esse contra religionem omne peccatum, probaui disputans de peccatis. Neque item omne peccatum admissum coram viro principe est eius iniuria nec strictè, neque latè.

§.124. Dicò Quintò. Omnia peccata quæ sunt per se occasio vt aliquis malè opinetur de Deo, sunt per se iniustitia: quia lædunt honorem Dei, quod est bonum eius extrinsecum quod nullus potest detrectare inuito domino. Confirmatur, quia inter homines admittitur iniustitia illicita læsione iuris alieni: quod obseruaui §.87.

§.125. Posset Deus titulo dominij interdicere nobis omnia peccata, ne eo inuito vteremur ipsius bonis: tũc omnia peccata essent iniustitiæ. Quemadmodum, qui inuito domino vtitur equo alieno, peccat contra iustitiam: at re ipsa titulo dominij solùm interdixit peccata recensa §.124. quia illa per se lædunt extrinseca Dei bona.

SECTIO IX.

Vtrùm Deus acquirat in nos nouum ius ratione peccati?

§.126. Multa hic solent disputari, quæ breuiter explano. Primùm, manet in Deo nouus titulus iustitiæ, verumque ius ad exigendam satisfactionem honoris læsi, quando de Deo relicta est mala opinio, vt dixi §.111. Ratio est. Prima, quia nos tenemur ex iustitia satisfacere, aut ratione rei acceptæ, aut iniustæ acceptionis: ergo est in Deo ius petens eam satisfactionem. Secunda, quia in nobis ita contingit. Tertiò, à priori: quia ex iustitia tenemur reddere vnicuique ius suum. Hic titulus non est in Deo proximè & formaliter antequam ea peccata admittantur: quia compensatio honoris læsi essentialiter pendet à læsione ipsius honoris. S.Thom. q.1.art.2.

§.127. Secundò, manet in Deo nouus titulus ad infligendam pœnam pro peccatis, quia iudex & dominus supremus habent ius ad puniendos improbos: qui titulus est fundamentum iustitiæ vindicatiuæ. ratione huius iuris tenemur agere quæ Deus voluerit vt agamus, item & pati. Hoc ius non erat formaliter ante peccatum commissum: quia quamuis Deus potest creaturas vexare independenter à peccato; at nisi dependenter à peccato punire non potest. Quia pœna supra vexationem habet denominationem extrinsecam à peccato & voluntate iudicis eam infligentis propter peccatum commissum. In sententia negante posse hominem à Deo æternùm vexari absque ipsius hominis peccato, Deus ratione peccati acquirit potestatem hominem afficiendi æterno dolore. Ab illa autem sententia sunt Aureolus in 1.dist.41.art. 1.in impugnatione S.Thomæ, P.Molina in 1.part. quæst.23.art.3.vers. *Aduertendum tamen*, & alij.

§.128. Aduerte, titulo iustitiæ commutatiuæ nõ posse exigi à Deo nisi compensationem honoris adempti, quæ potest esse ad æqualitatem, cuius memini §.111. & §.124. quia mala opinio de Deo concepta propter blasphemiam potest compensari sententia vera de bonitate Dei, vt dixi §.109. & 111. At verò titulo iustitiæ vindicatiuæ potest Deus exigere quidquid à nobis potest fieri & sustineri, qua ratione potest, quia delictum graue est dignũ pœna infinita, quia est grauis iniuria Dei, iniuria (inquam) latè. Et quemadmodũ iudex vltra damni illati compensationem, exigit plus pœnæ pro qualitate delicti: ita & Deus posset exigere, nisi delicta grauia mererentur omnem pœnam. Honoris compensatio debetur cùm primùm potest, quando relicta est noua mala opinio de Deo, tametsi non exigatur nouè: quia inæqualitas perseuerans semper obligat vt tollatur: propter cætera delicta non tenemur ex iustitia aliquid agere aut pati, nisi exigatur à Deo: quia nullus tenetur ex iustitia pœnam soluere nisi exactam, alijs autem titulis tenemur pœnitentiam agere, tam præcepto de confessione quàm charitatis propriæ.

§.129. Post peccatum est etiam in Deo nouus titulus iustitiæ ad exigendos actus voluntatis dependentes essentialiter à peccati existentia, ex. gr. contritionem & similes. Hic titulus ante existentiam peccati non erat proximè & formaliter in Deo: quia non potest exigi contritio de proprio peccato, nisi à peccatore. Erat autem in Deo radicaliter titulo creationis & gratiæ auxiliantis. Huic legi tenemur ex iustitia satisfacere, si Deus exigat ratione dominij eos actus: quia tenemur vti re aliena ex voluntate domini. quod commune est his actibus, & cæteris alijs. At nõ tenemur hac lege ratione peccati commissi, nisi honor sit adem-

S.Thom. q.1.a.2.

ptus per blasphemiam, vt dixi §.124. Si enim honor manet læsus, tenemur illum redintegrare; licet non sit nouum præceptum: si verò honor Dei non manet læsus, non tenemur ex iustitia ad illos actus, nisi exigantur titulo dominij.

§.130. Non video alium titulum nouum relictum ratione peccati. Igitur qui negaret compensationem honoris per blasphemiam adempti, peccaret in Deum contra iustitiam commutatiuam, vt qui negaret homini compensationem honoris adempti: qui verò negaret pœnam inflictam à Deo, ex.gr. si Deus illi præciperet vt audiret Sacrum, peccaret contra iustitiam vindicatiuam: & hæc quidem contingunt ratione peccati, ratione cuius non manet alia obligatio noua: nec enim in humanis tenemur ad inurbanitatem compensandam, nisi ratione iniustitiæ aut scandali.

SECTIO X.

Vtrùm ex iustitia teneamur satisfacere Deo?

§.131. NOn ago de satisfactione honoris per blasphemiam adempti: iam enim à §.111. dixi nos ad illam teneri ex iustitia, licet non exigatur noua: ago autem de obligatione satisfaciendi pro peccato, vt est iniuria latè accepta. Dico igitur Primò, nos non teneri ex iustitia satisfacere pro hoc genere peccatorum. Aliqui probant, quia satisfactio ex iustitia debet esse talis, vt debitum extinguat, aut in toto, aut in parte: sed nullus actus puræ creaturæ potest extinguere debitum peccati mortalis nec in toto, nec in parte: ergo nulla pura creatura tenetur ex iustitia satisfacere pro peccatis. Maior est certa, quia satisfactio ex iustitia est ad tollendam inæqualitatem relictam per iniustitiam: munus enim iustitiæ est tollere inæqualitatem, & constituere omnia tam æquali lance, vt singuli habeant quod suum est. Quod fieri non potest, nisi per satisfactionem iustitiæ debitum tollatur in toto, aut in parte. Minor autem probatur, quia nullo actu puræ creaturæ potest remitti peccatum mortale quoad culpam: non in toto, quia peccatum est incompensabile per nostros actus, vt dixi disp.9. non in parte, quia culpa non æstimatur per partes, quarum aliqua remittatur cæteris manentibus. quo differt à restitutione centum aureorum: si enim quis non habeat nisi vnum, tenetur illum restituere: quo restituto non manet integrum debitum. Confirmatur, quia Deus habet ius ad satisfactionem infinitam, quia habet ius, vt auferatur inæqualitas: cui iuri nulla pura creatura tenetur satisfacere, quia non potest: ergo.

§.132. Respondeo, hoc argumento non probari, non esse iustitiam nostri ad Deum, neque obligationem. Primùm, quia homo iustus potest ad æqualitatem satisfacere actibus charitatis pro peccato veniali, & totum eius debitum extinguere: ergo potest esse obligatio iustitiæ ad satisfaciendum. Secundò, qui dicunt actu charitatis posse satisfieri pro tota iniuria mortali, non possunt eo argumento vti.

§.133. Secundò, quãuis homo non possit satisfacere ad æqualitatẽ formaliter & immediatè proprijs actibus: at potest dispositiuè per illos tollere illam inæqualitatem, & extinguere integrum debitum: ergo tenetur ex iustitia ad præstare. Antecedens patet, quia per actus supernaturales potest vltimò disponi ad obtinendam gratiam sanctificantem, per quam tollitur formaliter iniuria Dei, & tota inæqualitas. Consequentiam probo, quia quando aliquis immediata sua actione non potest extinguere formaliter debitum, potest tamen dispositiuè, tenetur ex iustitia illam exercere. ex.gr. potest mouendo manum apprehendere pecuniam, illaque soluere debitum, tenetur manum mouere: item, si non potest redintegrare se ipso alienum honorem, potest tamen suis actibus impetrare vim ad redintegrationem; tenetur ex iustitia dare operam ad obtinendam vim illam qua honor redintegretur.

§.134. Tertiò, quia Deus habet ius ad aliquas actiones, quæ aliquo pacto pertinent ad compensationem iniuriæ, non tamen habet ius ad exigendam æqualem satisfactionem: ergo tenemur ex iustitia actiones illas exercere. Consequentia patet, quia ius alienum contractum ex nostra iniuria nos obligat, vt illi satisfaciamus, vt patet in iniuria restitutionis & satisfactionis: obligatio autem orta ex iure pertinet ad iustitiam. Antecedens probo, quia Deus non habet ius ad impossibile: est enim ius titulus ad exigendum aliquid: quod autem impossibile est absolutè, non potest exigi vllo titulo: potest autem Deus exigere à nobis multa signa doloris, quæ in parte spectant ad satisfactionem. Quis enim dicat Deum nihil à nobis posse exigere eo præcisè quòd non possit exigere æqualem satisfactionem? quidquid autem potest Deus exigere, potest etiam à nobis præstari.

§.135. Ad argumentum ex §.131. respondeo Primùm, in peccatis venialibus falsam esse Minorem. Respondeo Secundò, distinctâ Maiori: satisfactio debet esse talis, vt debitum extinguat formaliter aut dispositiuè, concedo Maiorem; solùm formaliter, nego Maiorem. Idem dico ad Minorem, nostra opera possunt extinguere totum debitum dispositiuè, quibus dispositiuè peccata sint compensabilia, id est, extinguibilia. Tertiò respondeo, nos posse extinguere debitum non immediatè iniuriæ, sed aliorum actuum, quos Deus potest à nobis exigere.

§.136. Ratio à priori conclusionis in §.131. est, quia Deus transactâ illâ iniuriâ non habet nouum titulum iustitiæ ad nostros actus: ergo nos ratione iniuriæ non tenemur ex iustitia illos exercere. Consequentia patet, quia vbi in altero non est ius, non est in alio obligatio iustitiæ. Antecedens probo Primùm, quia multa peccata non fuerunt iniustitia strictè, ac propterea non relinquunt strictum ius. Secundò, quia licet aliqua fuerint iniustitia strictè, vt blasphemia, nulla tamen damna relinquunt, quæ compensentur. obligatio autem abolendi peccatum oritur ex alijs titulis. Hæc non obsunt quo minùs titulo iustitiæ vindicatiuæ Deus à nobis possit exigere actus in pœnam: tunc teneremur illo titulo. item si Deus titulo dominij eos exigat actus.

§.137. Rogas, vtrùm à gratiarum actione possit argumẽtum afferri: exercemus gratiam, seu gratitudinem, cum inæqualitate gratiæ ac beneficij: ergo & iustitiam. Negari potest consequentia: quia obiectum formale gratiæ, siue gratitudinis, est significare beneficium acceptum, & eius recognitionem:

tionem: sic enim homo est gratus: remunerari autem ad æqualitatem est effectus secundarius, quando possibilis est remuneratio; si autem est impossibilis, non propterea homo est minùs gratus. Christus autem egit condignas gratias ratione suppositi: quamuis enim humanitas Christi non est capax aliorum habituum, quàm nostra; at in sensu composito suppositi potest multos actus exercere, qui nostris humanitatibus repugnant in sensu diuiso eiusdem suppositi. videns ergo humanitas Christi sua opera esse posse condignam satisfactionem pro iniuria, potuit ex virtute satisfactrice ad æqualitatem velle satisfacere; nos autem in sensu diuiso vnionis hypostaticæ id non possumus: tamen nostra opera sunt satisfactio pro pœna, quando exercentur ab homine iusto: item sunt satisfactio congrua, & ex pacto, pro culpa.

SECTIO XI.

Vtrùm hæc iustitia sit distincta à religione & pœnitentia?

SVBSECTIO I.

Nonnulla præmitto.

§.138. POssumus agere de virtute satisfactrice pro iniuria strictè; quæ est læsio honoris. item de satisfactrice pro iniuria lata. Censeo in nobis esse virtutem specialem satisfactricem adæquatè pro iniusta læsione honoris Dei: quæ virtus sit distincta à charitate, religione, pœnitentia & alijs. Probatur à priori, vbi est obiectum formale speciale distinctum ab obiectis formalibus aliarum virtutum, & amabile per se, datur virtus distincta specialis circa illud: sed reparare Dei læsum honorem, est obiectum per se amabile, item est distinctum ab obiecto aliarum virtutum, & potest esse obiectum formale: ergo est circa illud virtus specialis & distincta. Minor videtur per se nota: si enim reparatio honoris humani est per se amabilis, multò meliùs erit per se amabilis diuini honoris instauratio. est item ea instauratio consentanea naturæ intellectuali Dei: est enim bonum illius extrinsecum: bonum (inquam) non vtile, nec delectabile, sed honestum, quod est per se magis amabile. Si autem est amabile per se, potest esse obiectum formale: quod nihil aliud est quàm quod per se potest cognosci vel amari. Esse autem distinctum obiectum, probatur: quia est ab alijs separabile: possunt enim esse peccata quin relinquant hanc inæqualitatem; peccatum autem eam volens est distinctum à cæteris. Confirmatur. Obiectum charitatis est Deus secundùm se, qui distinguitur à suo extrinseco honore: obiectum pœnitentiæ est in ordine ad dolorem de peccatis; quia sunt offensa Dei, & connotat opera pœnalia: læsio autem honoris, & eius instauratio, sunt ab his distincta, quia sine dolore possumus ad æqualitatem honorem reparare; sicut sine dolore possumus restituere. Ratio à priori, quia honestas cõstituendę æqualitatis in bonis externis Dei nos potest mouere, sicut mouet ad constituendam eam æqualitatem inter creaturas. Religio autem non resarcit hanc inæqualitatem honoris, sed exercet signum supremi dominij Dei, quod posset aliquis recognoscere non volens instaurare honorem Dei, vt patet etiam inter nos. S.Thom. q.1.art.2.

§.139. Hæc virtus est eadem cum virtute inclinante ad non peccandum, ne violetur ius Dei. quia ad eamdem virtutem spectat amor in bonum, & odium in malum illi oppositum: cùm igitur odium de violato honore Dei, sit odium in malum, quærendum est bonum oppositum quod primò ametur. Hoc autem obiectum est conseruatio honoris Dei: igitur circa ius Dei in suum honorem est quædam iustitia specialis, vt est circa ius creatum in eumdem honorem. Primus actus huius virtutis, est amor conseruandi, seu non lædendi, ius Dei. Secundus autem est, odium in violationem iuris Dei. Hæc iustitia stricta opponitur blasphemiæ, qua parte blasphemus detrahit honorem Deo, gignens in aliorum mente prauam opinionem de bonitate Dei. Blasphemia opponitur directè religioni, quia est vitium contumeliosum in Deum, cui opponitur cultus: quando verò contumeliæ additur falsum testimonium contra bonitatem Dei, tunc adiungitur iniustitia stricta in Deum opposita virtuti de qua nunc disputo. Vnde deduces, blasphemiam non esse vnum habitum solum, sed plures oppositos pluribus virtutibus. De blasphemia egi vol.2.disp.91.de eius autem oppositione cum virtutibus egi ibid.à §.41.

§.140. Est autem hæc virtus iustitiæ distincta specie à iustitia in creaturas. Probatur Primùm ab exemplo charitatis, quæ in Deum est distincta à charitate in proximum: item religio siue latria distinguitur specie à cultu, siue dulia: quia altera amat honorem Dei, altera creaturarum. Item, gratia, seu gratitudo, distinguitur specie à pietate: quia altera amat beneficia Dei, & propter illa Deum; altera verò beneficia creaturæ, & eam propter illa. Secundò, probatur à priori, quia illæ virtutes habent diuersa obiecta formalia; quia honor Dei eiusque ius est tam distinctum à iure & honore creaturarum, vt terminent diuersas virtutes.

§.141. Quòd si habemus virtutem volentem satisfacere ad æqualitatem pro iniuria & grauitate peccati, & volentem exhibere quantum possumus, & exercentem actus conditionatos satisfaciendi ad æqualitatem, si possemus; hæc virtus esset idem cum illa: quia eius obiectum adæquatum esset ius Dei, à qua virtute oriretur dolor de violato iure Dei: sicut oriretur actus conditionatus satisfaciendi si posset.

§.142. Quia verò ego existimo hanc virtutem non posse esse in pura creatura, cui impossibilis est illa satisfactio, quærendum est per quam virtutem peccata doleamus, siquidem non est iustitia strictè accepta. Quæ hîc perstringam, non disputabo passis velis.

SVBSECTIO II.

Quid de quæstione?

§.143. AC primùm potest hic dolor oriri ex diuersis virtutibus propter earum formale obiectum. Ex charitate, ob complacentiam in Deum, quæ impellit ad procuranda extrinseca bona Dei, & auertenda mala: vt quotidie cernimus inter amicos. Ab spe potest oriri; quia dolemus de peccato propter amorem in visionem Dei, &

S.Thom. q.1.a.2.

nostram beatitatem, cui peccatum est impedimento. ex timore seruili, quo dolemus causas cruciatus æterni quem detestamur. Oriri item potest ex pietate, qua volumus grati esse Deo pro acceptis ab ipso beneficijs: ad quam spectat deplorare quæ fecimus contra beneficum. Item oriri potest ex attritione deplorante crimina propter illorum turpitudinem. Volunt aliqui oriri etiam posse dolorem ex religione, qua volumus cultum Dei, quia censent omne peccatum esse contra religionem. Non est quæstio de his virtutibus, quæ certa habent obiecta formalia. Est igitur quæstio de virtute habente pro obiecto formali bonum oppositum Dei malo quod eo dolore detestamur.

§.144. Ego existimo ad virtutem specialem pertinere facere Deo gratum propter honestatem eius actionis, quæ Deo grata est. Ad quam virtutem spectat displicentia in nostris actionibus, quando sunt ingratæ Deo, id est Deo displicentes. Considera bonitatem repertam in actione, per quam filius placeat patri. Hæc bonitas est amabilis à filio propter ipsam: quia omne bonum, qua ratione bonum est, est amabile propter ipsum, dum non ametur vt vtile. Sic considero ego actiones nostras placentes Deo, & eas dico esse amabiles propter ipsas virtute speciali. Explico in actu iustitiæ amante restitutionem bonorum propter bonitatem repertam in reddendo vnicuique quod suum est. Hæc actio placet Deo; possum ego illam etiam amare quia placet Deo. Itaque restitutio potest terminare duos actus voluntatis honestos: alterum iustitiæ, propter bonitatem reddendi vnicuique sua: alterum huius virtutis specialis, quam disquiro propter bonitatem placendi Deo.

§.145. Quæ explico ex vol.2. disp.156. à §.14. & disp.157.§.1. & disp.158.§.2. vbi ostendi obiectum formale eleëmosynæ esse leuare alienam inopiam per actiones proprias, in quo reperitur specialis honestas: eleëmosyna autem, siue misericordia, non est amicitia cum proximo, quia illum non amat propter ipsum, neque ex amore in illum oritur voluntas eius inopiam leuandi; sed præcisè per illam virtutem amatur honestas actionis propriæ in leuanda hominis inopia. Imò contingere potest vt inimicus leuet inopem inimicum, quia licet vellet illum perire, at non vult vt pereat per ipsum: quia specialis turpitudo est in homine pereunte per me, ac in inimicitia. Vt si ego sim socius alicuius, quem vellem non esse inter viuos; & ille impetatur ab inimicis, ego illum defendam ob vitandam infamiam socij desertí: quia licet ego eum vellem perire, tamen nolo vt per me pereat. Eadem ratione possum ego amare meas actiones, & illas exercere propter honestatem quam habent in placendo Deo.

§.146. Hoc obiectum posse amari virtute speciali distincta à charitate & alijs, probatur. Vbi est obiectum speciale, est etiam specialis virtus, vt constat inter omnes: sed placere Deo per proprias actiones, est obiectum speciale: ergo terminat virtutem specialem. Probatur Minor, quia hoc obiectum non est charitatis: quia charitatis formale obiectum est solus Deus: hoc autem obiectum non est Deus, sed actio creata, vt est obiectum diuinæ complacentiæ. Neque obest eam actionem posse per charitatem amari: potest enim vt obiectum secundarium: omnia enim bona honesta amari possunt charitate propter Deum amatum: vt propter amicitiam in proximum, possum ego leuare eius inopiam, & defendere ab inimicis: licet non oriatur illa defensio à charitate, potest per se ipsam amari: quia quamuis proximum non amemus, nolumus tamen vt per nos pereat. Quòd si hæc virtus cum aliqua erat confundenda, esset cum charitate, cui est valdè affinis.

§.147. Ratio à priori est, quia Deus non solùm est dignus vt ametur propter ipsum per charitatem: sed etiam est dignus, vt illi per nostras actiones gratum faciamus. In quibus obiectis duas bonitates reperio, alteram increatam Dei, amabilem propter se ipsam: alteram creatam repertam in actione humana, amabilé etiam propter ipsam. possumusque hanc amare non amato Deo: quia amor in illam actionem oritur non ex amore Dei, sed ex cognitione dignitatis Dei, vt omnes illi placeant. Quemadmodum religio amat cultum Dei, non quia Deum amat propter ipsum; sed quia cognoscimus excellentiam Dei esse dignam nostro cultu, quem possumus exercere etiam cum odio Dei. Quamuis enim possemus aliqua ratione velle ne Deus esset, at ex suppositione quòd est, possumus velle illum colere. Quod patet in humanis: mihi potest displicere vt Philippus sit rex, quia est mihi inimicus: at ex suppositione quòd est rex, volo illum colere dignè rege. ita potest mihi displicere quòd sit Deus; at ex suppositione quòd est, volo exercere actiones quæ illi placent, quia ex suppositione quòd est, est dignus cui ego placeam. Itaque cum displicentia de existentia Dei, possum ego componere voluntatem de actionibus Deo placentibus. Sicut potest mihi displicere existentia Philippi Regis; at ex suppositione quòd est rex, volo facere quæ illi placent. Quæ clariùs patebunt ex subsectione sequenti.

SVBSECTIO III.

Obiecta nonnulla.

§.148. OBijcis, hanc virtutem esse charitatem Theologicam: ergo non est virtus specialis à charitate distincta. Probo antecedens, quia charitas Theologica amat complacentiam & beneplacitum Dei propter ipsum: ergo est charitas Theologica. Antecedens à nobis datur. Probatur item, quia velle actiones placentes Deo quia Deo placent, est velle beneplacitum Dei. Consequentia autem probatur, quia proprium est amicitiæ velle complacentiam amici. Nego antecedens. Ad probationem respondeo, non esse obiectum formale charitatis actus liberos Dei, qua ratione liberi denominantur, vt dixi volum. 2. disp.128.§. 74. Vnde constat, charitatem Theologicam esse distinctam ab hac virtute, etiamsi haberet pro obiecto formali actus liberos Dei. Secundò respondeo, actus liberos non esse obiectum formale directum huius virtutis, sed indirectum. obiectum enim formale huius virtutis est actio propria vt est apta ad complacendum Deo: non quòd complacentia Dei per se ametur, sed quia per se amatur vt aliquis faciat quod debet in ordine ad complacentiam Dei. Sunt quidem hæc obiecta distincta: quando ego facio aliquid placens Deo, duo considero: Primum est, complacentia Dei, quæ

quæ est in sola voluntate Dei: secundum est, honestas reperta in mea actione, quam ego exercere teneor lege perfectionis. Hæc honestas est amabilis per se: quia creatura debet efficere, quantum est in se, vt Deo placeat. Hoc obiectum amatur formaliter & directè per hanc virtutem.

§.149. Quod exemplis illustro? dixi volum.2. disp.156. §.16. & 17. actionem qua potest leuari inopis miseria, esse per se amabilem, quia habet virtutem leuatricem miseriæ, eamque actionem exerceri posse & amari propter ipsam, quamuis odio habeatur homo cum quo exercetur: quia est specialis turpitudo in negando egenti ea quibus eget, & est crudelitas permittere illi necem ei negando necessaria: & potest aliquis odio habere hanc turpitudinem, licèt non sit amicus eius cui opitulatur. Et quamuis non doleret de inopis morte per alias causas, at non vult inopem perire per ipsum. Item, ego sum socius hominis tristitia pressi: teneor lege societatis exercere actiones aliquas quibus tristitiam depellat; possum ego velle illas exercere, quia sunt aptæ ad lætitiam socij, propter honestatem quæ in illis reperitur. quòd si socius non lætetur, possum ego non displicere de carentia lætitiæ: quia ad me tantùm spectat, ne ille mea culpa sit tristis. Meliùs confirmatur tertio exemplo: ego teneor alicui bene consulere ne erret: possum satisfacere meo muneri propter honestatem illius: item simul possum desiderare vt ille erret, neque me audia. igitur reperitur obiectum per se amabile in his actionibus, quamuis non ametur actus liber ad quem sunt aptæ. Eâdem ratione per hanc virtutem de qua disputo, amantur actiones propriæ, quia aptæ sunt ad placendum Deo, quamuis non ametur directè complacentia Dei. Quæ tamen amatur indirectè, tamquam obiectum formale: quia amatur obiectum cum quo cognoscitur habere connexionem. Quòd si Deus necessariò sibi complacet in obiecto bono, vt existente, habet necessariam connexionem cum illo.

§.150. Rogas vtrùm actus liber Dei, vt liber, possit esse obiectum formale partiale huius virtutis? Respondeo negatiuè ex volum. 2. disp.128. à §.75. quia actus Dei, vt liber, non addit bonitatem distinctam etiam ratione à bonitate necessaria, sed amatur propter se vt est ens necessarium in sua existentia; sub denominatione autem libera potest amari vt est principium alicuius boni, aut sub alia ratione ad aliud. Præcipit autem Deus vt faciamus ea quæ illi placent, quia ea sunt sub ea ratione honesta. Si autem agamus de ipsa complacentia Dei, non est illi melior aut voluptuosior quàm displicentia: est autem æquum vt nos amemus ea quæ Deo placent quia illi placent, quia sub ea ratione sunt bona; at sub ratione complacentiæ Dei non est discrimen inter bona opera & mala, in ordine ad maiorem voluptatem aut bonitatem Dei: qui cum tanta voluptate displicet in malis, quanta complacet in bonis. Igitur directè actus Dei sub denominatione libera, non possunt esse obiectum formale alicuius virtutis, quamuis sub ratione entis vt existentis necessariò sunt obiectum formale virtutum Theologicarum; indirectè autem sunt, quia procurantur per eas actiones.

§.151. Deinde distinguitur hæc virtus à charitate, quia quamuis amaret actus Dei vt liberos, adhuc illos non amaret secundùm se, sed vt sunt quasi dependentes à nostris actionibus, vt ab obiectis: charitas amat Deum secundùm se, propter ipsum autem amat omnia quæ illi placent: vt amicitia humana amat hominem propter ipsum, item & eius bona vult esse quacumque ratione possint: at hæc virtus amat beneplacitum Dei non secundùm se, & vt obtinendum quacumque ratione, sed vt est coniunctum cum actionibus proprijs ipsius amantis: quemadmodum eleëmosyna non amat leuamen inopis vtcumque eiusque vitam, sed vt coniungitur cum actionibus ipsius miserentis.

S.Thom. q.1.art.2.

§.152. Quæ diligenter obserua, ad discernendas nonnullas virtutes. Pœnitentia non potest esse de peccatis alienis: quia eius obiectum formale est deplorare peccata propria, quia per illa offensus est Deus. Ob quod Christo repugnat actus pœnitentiæ, seu doloris: quia de peccatis proprijs non potest illam habere, de alienis autem minimè. Eleëmosyna non potest esse circa actiones aliorum: est enim eius obiectum leuare inopem per actiones proprias ipsius miserentis. Castitas non est virtus de aliorum temperantia, sed de propria obtinenda per actiones proprias. Spes non est de beatitate aliena, sed de propria; de aliena verò, vt est vtilis ad propriam: quando verò aliena amatur propter ipsam, amatur per alium habitum distinctum à spe, vt dixi disp.99.à §.48. vol.2. Vtrùm autem de facto detur hic habitus, ibidem disputaui. Itaque hæc virtus amat actiones proprias subiecti in quo est, vt sunt Deo placentes: beneplacitum autem Dei amat vt est cum illis coniunctum, ob quod non est virtus Theologica simpliciter, sed secundùm quid.

§.153. Obijcis Secundò, hanc virtutem esse obedientiam: cuius obiectum est exercere actiones, quia à Deo sunt amatæ & præceptæ. Nego antecedens: actus enim obedientiæ supponit præexistentem voluntatem Dei: quam sequitur non vt illi complaceat, sed vt exsequatur quod illa vult; quia est voluntas iurisdictionis. Itaque actus obedientiæ non antecedit, sed sequitur voluntatem Dei: actus autem huius virtutis non sequitur ex conceptu suo, sed antecedit voluntatem Dei. Si enim Deus nihil mihi præciperet, neque consuleret; non possem illi obedire, quia sine præcepto aut consilio non est obedientia: posset tamen esse hæc virtus, quia posset exercere actionem, quam existimaremus futuram Deo gratam. Si Deus careret iurisdictione, locum haberet hæc virtus, quia adhuc bona opera placerent Deo quæ propterea possem ego exercere: multa enim efficimus vt alicui placeamus, non quia habet iurisdictionem in nos, quia sæpè ea caret; sed quia volumus illi placere. Siue ergo præeat consilium aut desiderium Dei, siue non præeat; hæc virtus est vt exerceamus ea quæ Deo futura sunt grata: obedientia autem spectat ad præcepta, aut consulta.

§.154. Obijcies Tertiò, hæc pertinere ad virtutem religionem, quæ respicit excellentiam Dei ob quam ei famulatur: ergo non est virtus specialis. Nego antecedens: quia religio versatur circa actiones significatiuas excellentiæ Dei, quæ amantur propter eam rationem, & oriuntur ab excellentia vt cognita: hæc autem virtus non curat excellentiam Dei, sed beneplacitum. Quamuis enim nihil cogitet de Deo vt excellente, potest exercere suos actus, si eum considerat vt beneplacentem: religio item potest actiones suas exercere, considerans

S.Thom. q.1.art.2. derans Deum vt excellentem, non verò vt beneplacentem. Quod ab humanis confirmo: possumus enim regem colere, licet nihil cogitemus vtrùm illi placeat cultus: possumus item velle regi placere nihil de cultu curantes. Item, religio non habet excellentiam Dei pro obiecto formali quod amet directè aut indirectè: quia excellentia Dei neque est, neque augetur nostro cultu: beneplacitum autem, qua parte est gaudium, amatur indirectè hac virtute vt obiectum formale: quia directè amantur actiones vt aptæ sunt ad illud terminandum, quod quasi pendet obiectiuè ab actionibus. Igitur, quia censemus Deum esse dignum, cui studeamus placere nostris actibus, ideo eos exercemus, quia apti sunt vt placeant Deo.

§.155. Objicis Quartò: hoc pertinere ad virtutem attritionis, cuius primus actus est circa actionem vt honestam intrinseca sua honestate: secũdus autem actus est dolor de turpitudine actionis: ergo hæc virtus non est specialis. Nego antecedens. Ad probationem respondeo, attritionem ab hac virtute differre. Primùm, quòd attritio est de turpitudine speciali alicuius peccati, quin frequenter se porrigat ad turpitudinem peccati vt sic. Ex. gr. quando aliquis dolet de turpitudine furti, quia furtum est; aut homicidij, quia homicidium est. Hinc contingit vt aliquando confessio Sacramentalis absque culpa pœnitentis non conferat gratiam, quia pœnitens simul fur & homicida furtum obliuiscitur inculpatè, & cum dolore de homicidio, quia homicidium est peccatum exponit sine contritione aut motiuo generali attritionis: hic non committit peccatum hac confessione, neque item accipit gratiam. Vtrùm autem illa confessio maneat informis, & sine obligatione repetendi homicidium, non est huius loci. Hæc autem virtus habet obiectum formale & generale, nempe aptitudinem actionis, vt Deo placeat. Secundò, differt à priori, quia attritio detestatur turpitudinem peccati propter ipsam, id est, detestatur peccatum quia turpe est. Et spectat ad virtutem amantem actum bonum, quia honestus est: quæ virtus nihil curat de complacentia aut displicentia Dei de illa honestate aut turpitudine: hæc autem virtus non sistit in illa honestate aut turpitudine, sed illam aut amat, aut detestatur, quia est apta ad complacentiam aut displicentiam Dei: ob quod est virtus excellentior. Quod confirmo. Si per impossibile actio turpis non displiceret Deo, haberet locum attritio, quia adhuc actus est turpis: at non habet locum hæc virtus, quæ contemplatur actiones honestas aut turpes, quia habent connexionem cum complacentia aut displicentia Dei.

§.156. Quæris, quæ sit honestas huius virtutis? Dixi enim eam esse in ordine ad actum liberum Dei, qui vt liber non habet bonitatem. Ego respondeo alia quæstione, quæ sit honestas obedientiæ, quæ est in ordine ad voluntatem liberam Dei qua nobis aliquid præcipit, quæ voluntas non habet maiorem bonitatem quàm beneplacitum liberum Dei. Non potest dici, actum liberum Dei non habere bonitatẽ: habet enim bonitatem existentiæ infinitæ; sed dicendus est non habere bonitatem distinctam, ob quod in ratione existentis amatur propter se virtutibus Theologicis, quamuis in ratione liberi non terminat nouam virtutem propter ipsum, quia non habet nouam bonitatem. Quia verò in sua entitate est actus Dei, item quia semper est ex dictamine rectæ rationis diuinæ; ideo obedientia accipit honestatem in exequendo quod ille vult, quia ita vult: & hęc virtus accipit honestatem in exequendis actionibus aptis ad illius complacentiam, quia illius complacentia est: vt enim æquum est obedire, ita & placere.

SVBSECTIO IV.

Hæc virtus est pœnitentia.

§.157. Concludo tandem, hanc virtutem esse habitum pœnitentiæ. Considera aliquas virtutes accipere denominationem ab aliquo suorum actuum aut frequentiori, aut notiori; non verò à primario. Vt habitus spei ita appellatur ab actu qui est spes, siue speratio: cùm tamen ille habitus habeat alios actus ab speratione distinctos & magis nobiles, ob quos relinquitur in patria, vt dixi volum.2. disp.105. sect.2. & disp.108. sect.4. Virtus, qua timemus cruciatus æternos, vocatur timor seruilis, cuius primus actus est amor incolumitatis æternæ. Ita pœnitentia appellata est à dolore de peccato commisso contra beneplacitum Dei: qui actus est secundarius; primus autem eius habitus est amor in actiones, quia Deo sunt placitæ: & quia actio displicens Deo opponitur actioni Deo placenti, ideo ab eo habitu oritur actus secundarius, qui est dolor de illis actionibus. Igitur in omni virtute quæ denominatur à dolore aut odio de obiecto malo, quærendum est obiectum bonum quod per se ametur illa virtute. Odium enim oritur circa obiectum, quia opponitur bono quod amamus. Odium enim non est primus actus voluntatis: primus enim est amor strictus de bono secundùm se propter eius bonitatem: & quia malum opponitur huic bono amato, ex amore eius boni oritur odium mali: neque enim odio habemus nisi ea quæ opponuntur bonis quæ amamus. Quia verò frequens est odium & magis notum de actione turpi quia Deo displicuit, ideo hæc virtus dicitur pœnitentia.

§.158. Hinc deduces in Christo non esse actum pœnitentiæ, vt dixi §.152. quia pœnitentia non est de peccatis alienis: propria autẽ non potuit humanitas Christi habere in sensu composito vnionis. At verò Christus habet habitum qui est pœnitentia & præcipuos eius actus, quia habitus pœnitentiæ est idem cum habitu amante actiones proprias, vt sunt aptæ ad placendum Deo; vt iam dixi: sed Christus habet eiusmodi habitum: ergo Christus habet habitum qui est pœnitentiæ. Minor patet, quia Christus potest amare suas actiones ex hoc motiuo, quod honestum est & independens à peccato, & maximè consentaneum statui Beatorum. Præcipui actus sunt amor strictus in eas actiones secundùm se; desiderium eas exercendi; gaudium de illis vt exercitis. item odium strictum de actione turpi vt Deo displicet; & fuga efficax illam vitandi; & gaudium de illa iam vitata per actus supernaturales. Quamuis enim Christus peccare non potest; tamen odio efficaci prosequitur omne peccatum, & de illius carentia gaudet. at Christus non habet eum habitum sub con-

ceptu & appellatione pœnitentiæ: quia ita concipitur in ordine ad tristitiam de propria actione exercita contra beneplacitum Dei.

SECTIO XII.

Vtrùm Christus satisfecerit ex iustitia pro peccatis?

§.159. Considerari possunt tria. Primum, vtrùm Christus depulerit malam opinionem de Deo, & in hac parte satisfecerit Deo ad æqualitatem? in quo sensu quæstio est facilis solutu. Christus enim depulit idololatriam, & blasphemiam, hominesque reuocauit ad verissimas de Deo sentẽtias. Neque hac de re est præsens controuersia, quia si hac in parte pura creatura potest satisfacere, quid ni & Christus? Secundum est, vtrùm Christus fecerit satis pro sola condonatione peccati? Tertium, vtrùm impetrauerit ex iustitia gratiam formaliter sanctificantem nos? qui enim aiunt posse peccatum sine intrinseca renouatione deleri, censebunt hoc tertium à secundo esse distinctum.

SVBSECTIO I.

In Christo est virtus ad satisfaciendum ad æqualitatem ex iustitia.

§.160. Satis constat, opera Christi esse valoris infiniti, & maioris æstimationis apud Deum quàm omnia peccata. Nunc assero in Christo esse specialem virtutem moralem, qua voluit ad æqualitatem satisfacere pro peccatis: quam ego cum multis appello commutatiuam iustitiam ad Deum.

§.161. Probatur. Christus cognoscit sua opera libera esse pretium condignum remissione peccatorum per gratiam sanctificantem: ergo potuit absolutè & efficaciter velle ea opera in pretium. Consequentia patet: quia obiectum non solùm est absolutè possibile Christo, sed etiam facile: est item honestum dignumque Deo homine: ergo potuit illud efficaciter & absolutè velle. Hanc virtutem esse iustitiam probo, quia est voluntas seruandi Deo ius suum, id est, illi offerendi pro gratia tantum, quantum ipsa æstimatur; ad quod potuit ex pacto obligari. Difficultates autem emergentes superandas curabo.

§.162. Rogas, cur hæc virtus non sit in pura creatura? Respondeo, omnes naturas intellectuales ordinis naturalis esse viribus suis incapaces eius virtutis, quam omnes possunt habere per potentiam obedientialem: habitus eius virtutis potest esse in natura non vnita Deo hypostaticè: quia potentia obedientialis eadem est; cui carentia vnionis non est impedimento ad habitum: quia potest esse, licet ibi non exercear aliquem actum. Actus autem absoluti & efficaces non possunt esse nisi in natura vnita Deo: non ob defectum potentiæ obedientialis, sed quia essentialiter pendent ab vnione hypostatica, vt ab obiecto cognito: vt gratiarum actio pro beneficio pendet à beneficio ipso. Quia igitur ab vnione pendet infinitudo valoris, non potest qui caret vnione velle absolutè æqualitatem pendentem ab eo valore. habitus autem de facto non est datus nisi humanitati Christi, quia non potest in alijs exercere actus absolutos efficaces. S.Thom. q.1.art.2.

§.163. Est quæstio, vtrùm hæc virtus sit directa, an reflexa? Directa virtus est, cuius obiectum formale non est actus voluntatis, sed potentiæ à voluntate distinctæ: reflexa autem, cuius obiectum formale est actus eiusdem voluntatis, quia virtus denominatur præcipuè ab obiecto formali. si verò obiectum formale sit actus voluntatis, & attingat pro materiali aliud extra voluntatem, tunc dicitur absolutè reflexa: è contrà verò est directa, quando obiectum formale est extra voluntatem, quamuis aliqua obiecta materialia sint in voluntate. De termino reflexo & directo egi disp.1. summularum §.40.

§.164. Respondeo, hanc virtutem esse directam & reflexam. Reflexa quidem est, quia in parte habet obiectum formale actus voluntatis: quia potest velle offerre actus liberos internos pro gratia nos sanctificante. Directa verò, quia habet etiam actiones externas pro obiecto formali. Videns enim Christus actiones suas externas esse pretium condignum nostra gratia, eas vult per hanc virtutem. Neque opus est eas velle vt liberas, libertate se tenente ex parte obiecti amati: sed satis est eas liberè ab ipso electas esse pretium condignum: qua cognitione mouetur ad eas liberè eligendas per hanc virtutem. Pone, Christum eas actiones cognoscentem nullum exercere actum internum nisi hunc iustitiæ, quo eligit mori pro nostra salute: hic actus dat valorem morti, illamque constituit pretium nostræ salutis: quia ille constituit opera externa libera & moralia, & infinitè meritoria. Explicatur exemplo matrimonij: cognoscit Antonius suum contractum liberum esse satis ad valorem matrimonij, & nullum actum internum exercens præter voluntatem de externo contractu, cum illo constituit matrimonium, quin illam actionem externam voluerit vt liberam amans libertatem ex parte obiecti.

§.165. Objicis: Opus externum nisi liberè exerceatur, non habet valorem moralem: ergo iustitia non potest illum eligere vt iustum pretium, nisi eligat reflexè libertatem internam. Nego consequentiam: satis enim est si obiectum & actio externa eligantur liberè, licet non ametur libertas: hæc enim necessaria est ex parte modi, non verò ex parte obiecti: quia se tenens ex parte modi constituit obiectum absolutè liberum. Argumentum autem est malum, quia à necessitate libertatis intulit necessitatem libertatis ex parte obiecti: cùm hæc non sit necessaria ad libertatem vt sic. exercemus enim multos actus liberè, quin ex parte obiecti libertatem amemus.

§.166. Hinc deduces, actus liberos internos non habere pretij condignitatem ab hac virtute iustitiæ, sed à se ipsis: quia ipsi sunt actiones Deiviriles, & sunt seipsis liberi, & placent infinitè Deo. Ob quod vt liberi non imperantur à iustitia: iam enim ostendi vol.2. disp.135. non posse imperari actus liberos, manente illorum immediatâ libertate; offeruntur tamen à Christo reflexè per hanc virtutem iustitiæ: id est, Christus vult vt illi sint pretium nostræ salutis. Non disputo nunc, vtrùm hæc oblatio sit antecedens, comitans, aut sequens actus oblatos: satis enim est, eam esse. Actiones autem

S.Thom. q.1.art.2. tem externas imperat hæc virtus, à qua illæ accipiunt formaliter moralitatem, vt à quouis actu libero. Eliguntur autem actiones externæ vt obiectum aptum ad contrahendum cum Deo, si liberè eligantur.

SVBSECTIO II.

Difficultas de eodem suppósito cui, & à quo est satisfactio.

§.167. MVltis ex capitibus difficilis est Christi satisfactio ex iustitia, nec minùs est ex definitione Aristot. qua constat iustitiam esse ad alium. Communis responsio est, sufficere distinctionem naturarum in eodem suppósito. quod mox probabo: at priùs ostendo id non dici consequēter à nonnullis. Aristot. causam definijt in ordine ad aliud. Vt autem aliqui Theologi defendant, Patrem non esse causam Verbi & Spiritus sancti, dicunt eas duas personas non esse aliud à Patre: quia licet sint aliud in suppósito, non sunt aliud in natura: exigunt igitur maiorem distinctionem quàm in suppósito: ergo Christus non potuit satisfacere ex iustitia; quia absolutè non est aliud: quia Christus est absolutè vnus, & non duo; dualitas autem illi conuenit cum addito, id est in natura.

§.168. Aduerte, satisfactionem fieri per se primò enti intellectuali vt est intellectuale, quia intellectus percipit compensationem, & voluntas placatur: vnde ratio formalis accipiendi compensationem sunt intellectus & voluntas: cætera verò illam percipiunt ratione intellectus & voluntatis. quod patet in virtute actiua, quæ per se primò conuenit potentiæ factrici, cæteris autem per denominationem, vel per identitatem, vel per vnionem.

§.169. Hinc fit, naturam diuinam esse cui per se primò offertur satisfactio: personis autem diuinis offertur ratione naturæ. Primùm, quia iniuria fit Deo ratione naturę; Secundò, quia natura est ratione sui operatiua; personæ verò ratione naturæ. Tertiò, à priori, quia intellectus & voluntas conuenit naturæ per se primò, personis autem vt sunt idem cum natura. Aliqua prædicata conueniunt aliquibus rebus vt *quo*, non verò vt *quod* vllo modo. Ex.gr. visus (in sententia illum à substantia distinguente) videt vt *quo*, non tamen vt *quod*: est enim accidens quo anima videt. alia verò conueniunt aliquibus rebus vt *quo*, item & vt *quod*, vt humanitas per visum videt vt *quod*: illi enim potentia videns communicat suum formalem effectum: quia verò humanitati deest suppósitum, & homo dicitur sentire; humanitas comparatione hominis dicitur sentire vt *quo*. Est igitur sentiens vt *quod*, duplex: alterum completum vt homo, alterum incompletum, vt humanitas; ita tamen vt si humanitas esset sine suppósito, operaretur, inferret iniuriam, & satisfactionem offerret tam bene quàm cum suppósito. quòd si diuinitas esset sine suppósito, perciperet iniuriam & satisfactionem. Personis igitur conuenit illa perceptio vt *quod* ratione naturæ diuinæ eas habentis etiam vt *quod*: quo differunt à facultatibus accidentarijs, quibus illa prædicata conueniunt vt *quo*.

§.170. Hinc inferes, tres personas ratione naturæ esse indiuisibiliter principium omnis actionis ad extra: quia illis conuenit per identitatem cum natura quasi communicante personis suum formalem effectum: quia est idem cum illis. Eâdem ratione offensio & satisfactio est indiuisibiliter communis tribus personis: quia illis conuenit ratione naturæ eiusdem cum illis; nec potest Verbum eam satisfactionem non accipere, sicut non potest non creare humanitatem ex suppositione quòd creetur à Deo: sicut etiam non potest Verbum vt Deus, esse maius se ipso vt est homo.

§.171. Ob quod non sunt audiendi qui censuere Christum fecisse satis duabus alijs personis, non suæ: hi enim periculosè diuidunt opera Trinitatis ad extra: quia iam diuidunt satisfactionem, quæ offertur duabus personis, non verò toti Trinitati. Cùm igitur eadem sit ratio in influxibus physicis & in satisfactione, non potest hæc magis diuidi quàm illi. Confirmatur. si Verbum non esset vnitum humanitati, illi competeret satisfactio: ergo & post vnionem. Probo consequentiam, quia humanitatis vnio non adimit Verbo prædicata quæ illi conueniunt secundùm se, vt est vnitum diuinitati: quia non ademit eam vnionem, & quasi communicationem effectus formalis. Quæ clarissima sunt propter realem distinctionem duarum naturarum Christi: & pulchrè asseruntur à S. Anselmo lib.2. *Cur Deus homo*, cap.19. his verbis: *Honor vtique ille totius est Trinitatis. Quare? quoniam idem ipse est Deus Filius Dei: ad honorem suum se ipsum sibi, sicut Patri & Spiritui sancto obtulit, id est, humanitatem suam diuinitati suæ, quæ vna eadem trium personarum est.*

§.172. Ad confirmationem ex §.167. Aristot. egit de iustitia ad aliud in natura & suppósito: quia in suppósito vno non agnouit duas naturas integras: in rebus enim creatis singula suppósita sunt naturis singulis. imò Aristot. non agnouit distinctionem naturæ à suppósito: quia verò in Christo duæ naturæ sunt in vno suppósito, est etiam fundamentum ad prædicata quæ sunt ad aliud: quia ratio illorum est distincta, & vna potest esse ad aliam: Christus vt homo est subiectus; ipse autem vt Deus, est superior. recognosce §.170.

SVBSECTIO III.

Ratio de operibus ex alio capite debitis.

§.173. VEhementer angit Theologos hæc difficultas: omnia enim opera Christi sunt Deo debita ex iustitia: Christus ergo per illa nihil potuit ex iustitia impetrare. Antecedens constat ex dictis. Consequentia probatur, quia contractus ex iustitia exigit contrapassum: vt ego dem tibi rem meam & non tuam, & tu des mihi rem tuam & non meam: quia si ego tibi diripui centum aureos, non soluam si pro illis ego reddam equum tuum: quia equus est tuus, & non meus: at tuo equo non constituo æqualitatem quam furto abstuli: igitur opus est contrapasso. Item, si iudex tenetur ex iustitia ferre sententiam pro me, non potest mecum inire contractum iustitiæ, & accipere nummos pro sententia ferenda. Quòd si Antonius ex iustitia tenetur laborare in meis hortis, non potest mecum ex iustitia componere stipendium pro labore: sicut nec seruus pro obsequio mihi debito.

§.174. Pono, eâdem actione posse fieri satis multis titulis, quibus debita sit talis actio: si tituli pertinent ad diuersas virtutes, non est dubium: ego ob-

obstrictus sum beneficijs à meo parente, cui ex iustitia debeo centum aureos soluendos hac die. parens est in necessitate graui, qua soluetur solutis à me aureis. ego teneor tribus titulis illos soluere hac die: titulo pietatis, quæ me obligat ad opitulandum patri grauiter egenti: titulo gratiæ, seu gratitudinis, quæ obligat ad remunerationem cum beneficio grauiter indigenti: titulo iustitiæ, quæ me obligat ad restituendos hodie nummos. Item ex religione & iustitia possum ego obligari & satisfacere vna actione obligationi vtrique. V.g. miles fert stipendia ad propugnanda templa: videt ea impeti ab infidelibus, tenetur titulo religionis ad ea propugnanda: item titulo iustitiæ. neq; dubium, vna propugnatione eum facere satis vtriq; virtuti.

§.175. Censuerunt aliqui propter argumentum in §.173. repugnare vt Deus ex iustitia nobis aliquid reddat: quia licet vna actione possimus satisfacere duobus titulis diuersarum virtutum; non tamen duobus titulis iustitiæ: cùm igitur omnia nostra opera Deo sint debita titulo iustitiæ, non possumus per illa contrahere cum Deo ex iustitia. Quos impugno apertè Primùm: quia vna actione possumus satisfacere duobus titulis iustitiæ. Pone, Antonium spopondisse Petro mille aureos pro dote cum filia, eumque contractum vtrimque esse perfectum, quia Petrus spopondit nuptias cum Antonij filia ignara contractus: deinde eadem filia se fruendam obtulit Petro cum contractu matrimonij, quem Petrus acceptauit & deuirginauit mulierem: tenetur Petrus duobus titulis iustitiæ inire matrimonium illud. Quo inito, satisfacit vxori pro obligatione iustitiæ orta ex stupro, & satisfacit Antonio pro obligatione ex contractu: Petro item competit actio de dote aduersus Antonium. ergo duobus titulis iustitiæ possumus satisfacere vna actione, & potest nobis actio competere orta ex actione eadem. Secundò probatur, in beneficijs Ecclesiasticis. Clericus fruens vno beneficio tenetur ex iustitia ad officium. is si nouo augetur beneficio, tenetur nouo titulo iustitiæ ad officium; vno autem officio satisfacit vtrique titulo, & illi competit actio ad vtriusque fructus. Tertiò, Petrus accepit pecuniam vt diceret Antonium non fuisse homicidam; tenetur Petrus ex iustitia ad illud asserendum: deinde Petrus imposuit Antonio homicidium de quo agebatur; tenetur ex iustitia Petrus compensare damnum: vna autem sola actione satisfacit vtrique titulo.

§.176. Objcis: Petrum teneri ad restituendam pecuniam acceptam pro ferendo testimonio: quia nihil potest ferre pro ijs quæ ex iustitia debet. Respondeo, si Petrus tulisset testimoniū falsum priusquàm acciperet pecuniam, aut pro illa spopondisset testimonium, eum teneri ad retractationem, & ad non accipiendam pecuniam: quia in eo euentu caret titulo ad pecuniam: at pacto præeunte iam acquisiuit Petrus ius ad pecuniam bono titulo. quod ius non amittit Petrus falso testimonio, solumque tenetur ad actionem quam spopondit. Vtrùm autem Petrus committat duo peccata, si non stet pacto; est quæstio de peccatis, de qua ibi egi perabunde. Idem patet in exemplo Petri adducto §.175. non enim tenetur restituere dotem in eo euentu: neque clericus restituet Ecclesiæ fructus alterius beneficij. Ratio à priori est, quia titulus vterque est in eamdem actionem.

§.177. Eâdem ratione si ex meo peccato relicta *S.Thom. q.1 art.2.* est mala opinio de Deo (vt dixi §.111.) quamuis titulo iustitiæ, creatoris, alijsque titulis ego tenear ad retractationem blasphemiæ, teneor etiam titulo iniuriæ, & inæqualitatis relictæ: quia hoc damnorum genus obligat ex iustitia ad compensationem: vtrique autem titulo ego satisfacio vna retractatione: ea enim satisfacio dominio creatoris, quod in eo actu à me non exigit plus. item satisfacio iniuriæ, quia abolitā malâ opinione de Deo iam extinctum est ius ea in parte: quia licet Deus potest exigere pœnas proculpa; tamen aliam compensationē honoris adempti non potest petere ad finem tollēdæ malæ opinionis, quia iam nulla manet. Quemadmodū fur restitutis pecunijs non tenetur ad aliud quo compensetur furtū: quia nullum damnum relictum est ex furto, esto possit iudex pro peccato furti exigere pœnas à latrone. Ratio à priori, quia illi tituli cadunt in eamdem rem, neque exigunt duas ad satisfaciendū dominio creatoris, & iuri ad bonam opinionē: quia exigente Deo retractationē ratione dominij, iā facio quod exigit: eadem autē actio tollit inæqualitatē honoris Dei; eâ autem sublatâ ad nihil aliud obligat ex iustitia.

§.178. Difficultas autem non est in his generibus, sed in alijs, quibus ego debeo aliquid ex iustitia, si possum eo reddito acquirere ius ad rem nouam: vt si ego ex iustitia debeo asserere, Petrum non fuisse homicidam ratione testimonij falsi; an eâdem retractatione possim ego acquirere ius ad nouam pecuniam? Aliqui affirmant, quia si Antonius violauit Mariam cum sponsione matrimonij, tenetur ex iustitia illam ducere: item potest accipere pecuniam vt illam ducat. Hæc ratio non vrget: Antonius enim violatâ Mariâ non potest accipere pecuniam vt eam ducat, ita vt pecunia non sit dos Mariæ, sed præcisè sit pretiū ineundi contractum: hoc pretium non potest iustè accipere; quia ex iustitia tenetur antecedenter ad illum contractum, vt in simili dixi §.176. Si verò pecunia offeratur Antonio in dotem, potest illam accipere, quia dos est vxoris: vt autem recusaret dotem, opus esset vt, quando spopondit matrimonium, cesserit iure dotis, si eam posset habere Maria: si autem de dote nihil actum est, tenetur ducere Mariam, siue dotem habeat, siue careat. Confirmatur exemplo iudicis, qui non potest accipere pretium pro sententia mihi debita ex iustitia, quia non habet titulum ad rem illam: caret enim contrapasso in acquisitione tituli. Ob quod actione Deo ex iustitia debita non possum ego eum obligare vt mihi conferat gratiam: quia illud quasi contrapassum Dei non habet in me aliud correspondens.

§.179. Censuerunt alij inter Deum puramque creaturam non posse contingere hanc obligationem iustitiæ per bona debita alio titulo iustitiæ: posse autem inter Deum & Christum. quia opera Christi sunt infiniti valoris, quo fit satis omni debito Dei: vt vno opere Christi fit satis pro infinitis peccatis, Christusque meretur infinita præmia. Contrà: Tota illa infinitudo est debita Deo ex iustitia, ita vt nihil sit in opere indebitū. Quamuis enim dignitas infinita suppositi secundùm se non est debita; quia est idem cum ipso suppósito: at opus, vt ab eodem suppósito est infinitum, est etiam debitum: quia Deus titulo dominij potest exigere à Christo opera infinitè valentia: ergo non est

S.Thom. q.1.art.2.

est titulus ad contrapassum. exemplum est abs re; quia mereri possumus condignè per opera alioquin debita ex iustitia, quamuis non sint infiniti valoris: quia meritum oritur ex operis æstimatione & complacentia Dei: æstimatio autem operum Christi est maioris momenti, quàm omnia præmia finita: ob quod potest in illis esse condignitas, non verò titulus iustitiæ, qui non est nisi in opere indebito.

§.180. Ad argumentum ex §.173. (quod nos tamdiu distraxit) Respondeo Primùm, obligationem creaturæ ad faciendum aliquid ex iustitia, esse duplicem: alteram remotam, alteram proximam. Remota est, qua creatura secundùm se considerata debet aliquid Deo considerato etiam secundùm se: id est, Deo est titulus iustitiæ ad exigenda nostra opera; nobis autem est obligatio illa præstandi si exigantur: alioquin peccabitur contra iustitiam. Obligatio proxima est, quando Deus iam exigit opera titulo dominij: tunc enim non consideratur Deus secundùm se, sed etiam cum suppositione libera, & logicè quasi accidentaria, qua vult nostra opera: tunc nisi ea præstemus, peccamus contra iustitiam. Si verò Deus hæc opera non exigat titulo dominij, sed potiùs ea nostro permittat arbitrio; tunc habemus obligationem remotam, & proxima caremus. Possumus igitur offerre Deo opera indebita proximè: quæ apud Deum tanti æstimantur, quanti æstimarentur si non essent debita remotè. Debitum enim remotum cum carentia obligationis proximæ, nihil interest magis quàm si non esset ad impediendum contractum: quia factâ suppositione, quòd Deus mihi permittat mea opera, possum ego pro meo arbitratu illa præstare aut negare, quin faciam contra iustitiam: ergo possum pro illis commutare aliud. Confirmatur exemplo serui, quem dominus soluit obligatione laborandi hodie in hortis, illique promisit se ab illo non exacturum laborem hodiernum: si postea seruus velit laborare, poterit pacisci cum domino mercedem diurnam vtendam pro suo libito. Video dominum cedere iuri suo, & iam non manere dominum laboris hodierni; ac etiam video exempla non posse in omnibus esse similia: satis mihi est obligationem remotam non tollere quo minùs opera Christi tanti faciat Deus, quanti faceret si remotè non deberẽtur. Christus non habuit obligationem proximam, morlendi pro nobis: quia satis probabiliter censuit S. Anselmus lib.2. *Cur Deus homo* cap.19. Christo non fuisse præceptam mortem: item, eum non debere facere nisi quod vellet, cuius verba recognosce §.200. de quibus agemus inferiùs. Item, datam Christo optionem moriendi, est valdè consentaneum Scripturis: nec de morte Christi admittẽdum est præceptum, nisi dependens à voluntate humanitatis ipsius Christi: quo hæc omnia corruunt. Sic autem argumentum efformo: Christus hîc & nunc poterat proximè vti suo arbitrio citra iniuriam Dei: ergo erat proximè dominus sui arbitrij: ergo potuit eius opera offerre ad incundum contractum iustitiæ. Probo consequentiam: habebat proximum dominium aduersus Deum (vt ita dicam) ergo poterat sua opera Deo in contractum offerre.

§.181. Secundò respondeo, admisso præcepto vt Christus mortem obiret, illud non esse admittendum titulo dominij, sed solùm titulo iurisdictionis, vt dixi §.121. At eâdem actione possumus satisfacere duobus titulis diuersarum virtutũ, quarum altera sit iustitia, altera verò obedientia vel religio, vt dixi §.174. Quod patet in seruo prætoris. si enim prætor exigat à seruo aliquod opus titulo iurisdictionis & iustitiæ, potest vtrique satisfieri eâdem actione. Cùm igitur Deus aliquid non petat à Christo titulo dominij, relinquitur Christus cum facultate paciscendi cum Deo ex iustitia, ex qua eam actionem hîc & nunc non debet. Hæc secunda responsio parum aut nihil differt à prima. Aduerte, titulos iustitiæ cadere aliquando necessariò in eamdem actionem, aliquando in diuersas. agimus primo modo: titulus creatoris cadit supra omnes actiones Christi: ergo titulus satisfactionis cadit supra easdem: ergo vna potest vtrique satisfieri. Dices, peccatum petere actiones independentes ab omnipotentia Dei, si essent possibiles. Contrà: Termini implicãtur in ipsa suppositione retenta. Primùm, quia naturalis petitio non potest esse rei impossibilis. Secundò, quia actio creaturæ independens ab omnipotentia esset creaturæ, & non esset. esset quidem, quia esset satisfactio exercita à peccatore, aut homine eam offerente pro peccatore: non esset, quia non esset ab ente per essentiam.

SVBSECTIO IV.

De operibus quæ sunt in dominio creditoris.

§.182. NEc minùs vrget hæc ratio. Ius est duplex: *in re* & *ad rem*. Ad rem habemus ius, quando vel res illa non existit, vel, si existit, non est apprehensa possessio. in re autem, quando res existit, & apprehensa est possessio; quod ius vocatur dominium. Vidimus Deum habere ius ad rem in nostra opera, quo sæpè non vtitur: quia vel ea non exigit à nobis, vel saltem non exigit titulo dominij. Quando ea nullo modo exigit, non debentur à nobis proximè vllo modo. quando verò exiguntur, & non titulo dominij, tunc non debentur proximè ex iustitia, quamuis debeantur ex alia virtute. At quoties fiunt, sunt in eius dominio: habet enim ius in re omnium creaturarum existentium. Est quæstio, vtrùm hoc ius impediat contractum ex iustitia? Dominus habens mancipium potest illud non vrgere ad laborem; at si operetur, vult vt labor sit ipsius domini: ita Deus. & quidem hoc ius magis videtur opponi contractui ex iustitia, quàm ius ad rem: cum hoc enim componitur vt non debeatur proximè: at res existens non potest non esse immediatè sub dominio Dei.

§.183. Vnde arguo, in contractu iustitiæ debet esse commutatio vnius rei pro alia quæ non sit eiusdem domini: quia si tu dares mihi meam pecuniam pro meis equis, esset ridiculus contractus: neque est hac in parte contrapassum: opus igitur est vt mihi des aliquid tuum, & non meum: vt dixi §.173. Quo differt iustitia à gratia, seu remuneratione: quòd hæc locum habet in rebus proprijs & debitis alio titulo: mihi enim gratum est vt mecum facias quod debes. vt patet in mancipio, cuius opera mihi placent, quamuis mihi debita: pro quibus illud aliquo dono reficio. at iustitia est inter bona non propria, & alia propria ratione contrapassi.

§.184.

§.184. P.Ragusa disp.25. §.3. ait Primùm, in Christo ratione duarum naturarum posse esse distinctionem dominiorum. quod non nego. Secundò, in Christo esse nonnulla, quæ supposito conueniunt; suntque ipsius, quæ nec sunt Dei secundùm se, nec illi conueniunt; vt suppositum esse operans in humanitate, & alia id genus: quia suppositum secundùm se ea prædicata nec habet, nec petit; sed ei conueniunt ratione naturæ creatæ: vt animæ cum diuersis dispositionibus conueniunt diuersa munera. Tertiò, satisfactionem factam ex valore orto à supposito: qui valor est in dominio Christi vt est homo, vel vt est Deus terminans humanitatem: qui valor non est in dominio Dei secundùm se. vnde infert Christum satisfecisse ex proprijs, & non ex bonis creditoris. Sic arguitur: Christus obtulit Deo aliquid suum, quod non est in dominio Dei creditoris: ergo potuit ex iustitia satisfacere. Probo antecedens: obtulit operum valorem, qui est Verbum: Verbum autem est personalitas Christi, & non sub dominio Dei: ergo. Item, obtulit opera vt valida: sed vt valida non sunt sub dominio Dei, quia reduplicant valorem, Verbum scilicet ipsum: ergo. quod argumentum frequens est Thomistis.

§.185. Aduerte, aliquid posse esse Christi vt est homo, & ei supposito conuenire, quin Deo secundùm se conueniat, aut sit ipsius. hoc (inquam) potest esse in genere quasi causæ formalis: item possunt Christo vt homini conuenire omnia prædicata, quæ deriuantur ex hoc quasi genere causæ formalis propter idiomata communia, & sanctificare humanitatem, eam terminare, mori, & similia. at quæ ita sunt solius Christi in hoc genere quasi causæ formalis, sunt absolutè Dei liberè volentis vt ita contingant, & ea potentis impedire: ob quod computantur inter eius bona, & fiunt bonis Dei secundùm se. Probatur, quia natura humana terminatur & sanctificatur bonis Dei, quia sanctificatur aut natura, aut supposito Dei: quæ sunt bona Dei non minùs quàm Christi. etenim Verbum non est sub dominio Christi magis quàm Dei: at non minùs est quasi possessiuè inter bona Dei quàm Christi. quia natura diuina, quæ formaliter constituit Deum, & ratione cuius offertur & accipitur satisfactio formaliter, habet illud suppositum vt proprium, cum quo personam constituit diuinam multò perfectiùs quàm humanitas humanam: ergo Christus nihil offert Deo, quod non sit ipsius Dei non minùs quàm Christi quoad hunc effectum. nec item iuuat ea oblatio: quia satisfactio exigeret bona non creditoris, vt oblatione fierent ipsius creditoris distincta ratione, ac antea propter contrapassum. sed Verbum post oblationem non fit Dei ratione dominij, nec est illius noua ratione ac ante oblationem: ergo non fundatur contrapassum, nec quid offertur Deo. Distinguo igitur antecedens in §.184. Christus obtulit suum dominatiuè quod non esset dominatiuè Dei, & quod de nouo sit Dei dominatiuè; nego antecedens. obtulit aliquid suum quasi possessiuè, quod eodem pacto esset etiam Dei; concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem antecedentis: Verbum sub nullius est dominio, nec ante, nec post oblationẽ: est etiam Dei quasi possessiuè.

§.186. Confirmatur. Christus satisfecit operum valore & bonitate: sed hæc sunt Dei secundùm se: ergo satisfecit ex bonis Dei secundùm se. Minor probatur: quia valor qua parte includit substantiam operum supernaturalium & moralitatem, est Dei secundùm se, quia ea opera fiunt immediatè concurrente Deo per gratiam & omnipotentiam. Vt autem valor includit Verbum, est etiam Dei: Verbum enim est & Deus, & Dei secundùm se. Igitur si valor est creatus, est Dei secundùm se illum creantis: si verò est increatus, est Deus secundùm se: si mixtus ex creato & increato, est etiam Dei, partim per creationem, partim per identitatem, & quasi possessionem. nihil ergo potest esse quin sit absolutè Dei secundùm se.

S.Thom. q.1.art.2.

§.187. Vnde arguo: ad impediendum contractum ex iustitia satis est rem esse absolutè creditoris, & post contractum non fieri illius magis quàm ante contractum erat; quamuis in genere causæ formalis non sit ipsius, vt patet in meis bonis. opera enim mei serui non sunt mea in genere causæ formalis, aut materialis, quæ sub hac ratione potiùs sunt serui, nec tamen potest seruus illis mecum contrahere ex iustitia. item, ego habeo pecuniam in theca & equum in stabulo, quarum rerum non sum dominus, per aliquam causalitatem intrinsecam: nec propterea poterit aliquis per illa bona mutuo commutata contrahere mecum ex iustitia. Ratio à priori est, quia satis est vt res sit alicuius vel in eius dominio aliquo titulo, siue titulus sit identitas cum re dante valorem, vel possessio, aut quasi possessio rei valorem accipientis, vel ipsius valoris, si est aliquid creatum: sed omnia quæ sunt in Christo, vt est homo, sunt absolutè Dei secundùm se, vel per identitatem, & quasi possessionem, si sunt increata; vel per dominium creationis, si creata sunt: ergo Christus non potuit ex iustitia contrahere cum Deo secundùm se. Ad argumentum ex §.184. respondeo, Christum offerendo valorem sui suppositi nihil obtulisse quod esset sub suo dominio, quod non esset etiam sub dominio Dei: quia si valor est suppositum ipsum, hoc non est sub dominio Christi, nec Dei, quia est ipse Deus. Neque item Deus oblatione huius valoris accipit nouum ius in suppositum: opus autem esset illud accipere ratione contrapassi. Idem autem valor magis est naturæ diuinæ, quàm humanæ: quia humanam terminat per vnionem distinctam: ergo nihil oblatum est naturæ diuinæ, quod non esset suum. Si autem valor accipiatur non quasi in actu primo pro solo supposito, sed quasi in actu secundo dependente ab vnione & operibus ipsis, est etiam sub dominio Trinitatis, quæ indiuisibiliter vult & efficit talem esse valorem.

§.188. Deum secundùm se habere dominium in opera Christi propter causalitatem effectiuam, non videtur dignum controuersia: qua tamen in parte P.Ragusa disp.25.§.4. ait alia tria. Primum, Deum, vt est Deus, habere dominium in opera Christi titulo creationis. quod est certissimum. Secundum, Christum, vt est homo, habere dominium in suas actiones titulo libertatis communi omni creaturæ liberæ. Tertium, Christum habere aliquem titulum particularem in opera humanitatis: qui titulus non conuenit duabus personis, neque Verbo, vt est in natura diuina, nempe esse personale dignificans opera: ratione cuius omnia opera sunt propria Christi per quæ satisfacit. Quod mutuatus videtur hic auctor ex Capreolo in 4. dist.15.

S.Thom. q.1.a.2.

dist.15.q.1. art.3.quod ex eodem refert P.Vasquez disp.8.n.37.

§.189. Contra primum. Etiam homo purus habet hunc titulum dominij: quia ad illum pertinent eius opera titulo personali: nulla enim persona præter ipsum est illorum principium intrinsecum: Deus enim illa operatur extra suas personas, & tamen etiam sub hac consideratione, sub dominio Dei sunt, neque possumus illa commutare ex iustitia pro alijs bonis Dei: ergo idem est in operibus Christi.

§.190. Respondit P.Ragusa rationem esse disparem: quia suppositum creatum est sub dominio Dei: ob quod omnia opera eiusdem suppositi sunt etiam sub dominio Dei: at suppositum Verbi non est sub dominio Dei; neque ea quæ ab illo vt sic dependet sub ea ratione. Contrà: Quæ sunt suppositi diuini magis propria sunt naturæ diuinæ, & tam sunt sub eius dominio quàm quæ sunt suppositi creati: ergo omnia quæ sunt in Christi dominio titulo personali, sunt etiam sub dominio Dei secundùm se. Consequentia probatur, quia omnia quæ pertinent ad meam naturam, sunt mea; quia mea est illa natura: item, omnia creata quæ sunt Dei ratione omnipotentiæ creantis, sunt totius Trinitatis, quia omnipotentia, Trinitatis est. Identitas igitur fundat tam perfectum dominium in rebus quæ sunt rei identificatæ cum Deo, quàm quæ sunt sub dominio Dei. Antecedens autem probo: quia suppositum diuinum magis est naturæ Dei quàm suppositum creatum: hoc enim est Dei extrinsecè per actionem; illud intrinsecè per identitatem, & terminationem substantialem, & constitutionem personæ diuinæ cum natura: ergo suppositum Verbi est magis Dei secundùm se quàm nostra supposita. Ob quod omnia quæ sunt suppositi Verbi, sunt Dei maiori titulo, quàm omnia humanitatis sunt Verbi, propter maiorem coniunctionem Verbi cum diuinitate quàm cum humanitate: quia diuinitati coniungitur per identitatem, humanitati verò per vnionem distinctam. Quòd si, quia Verbum terminat humanitatem, facit peculiari ratione sua omnia, quæ sunt humanitatis terminatæ, multo meliùs natura diuina faciet sua omnia quæ sunt Verbi: tum quia est ratione nostra illius radix; tum quia est idem realiter cum illo; tandem, quia cum illo constituit personam: satisfacit ergo per bona creditoris.

§.191. Contrà Secundò: Verbum in terminando actualiter naturam pendet à tota Trinitate, siue à Deo secundùm se: ergo non habet peculiarem titulum dominij. Probo antecedens, quia ratio formalis terminandi *vt quo* est vnio: vnio autem pendet à tota Trinitate secundùm se: ergo ratio formalis terminandi pendet à tota Trinitate secundùm se, & est in illius dominio. Respõdet esse id antecedenter. Contrà: Non est nisi formaliter in ipsa terminatione; cuius ratio formalis est vnio: quæ non antecedit, sed constituit formaliter terminationem: ergo ipsum terminare pendet formaliter à Deo: sicut vniri corpus & animam pendet formaliter à Deo, quia vniri constituitur formaliter vnione: vnio autem pendet formaliter à Deo. Valor ergo in actu primo est Dei, vt dixi, per identitatem; at valor in actu secundo, vt actu communicatur, est Dei per creationem: quia esse valoris actu includit vnionem, quæ creatura à Deo.

§.192. Tandem si terminare est creatum, est sub dominio totius Trinitatis: si est increatum, est à parte rei idem cum natura diuina: si est in parte increatum, & in parte creatum, est Dei in parte per identitatem, & per creationem in parte. Vide quæ de simili argumento dixi §.185. Quòd si illa terminatio per Verbum constituit peculiarem titulum Christi, qui non sit formaliter Dei secundùm se; etiam libertas creata constitueret peculiarem nostrum titulum, qui non esset formaliter Dei: quia vt ratione terminationis opera humanitatis sunt specialiter Christi vt hominis, & non Dei secundùm se; ita nostra opera vt sunt à nobis proximè & formaliter libera libertate intrinseca & vitali nobis, sunt nostra, & sub ea ratione non sunt Dei, quia eis non mouetur vitaliter. imò nostra suppositа habent istum peculiarem titulum: non enim oriuntur à Deo vt terminante nostram naturam, sed vt à causa extrinseca. est igitur eadem ratio in operibus Christi; & in nostris: vnde vel omnes possumus ex iustitia conuenire cum Deo, aut Christus non potest.

§.193. P.Suarez asserit in contractu emptionis & venditionis opus esse dare aliquid, quod non sit creditoris propter contrapassum; at verò in satisfactione id non esse necessarium, quia est in exhibendo honore ablato. Respondeo, id esse verum in satisfactione honoris adempti per blasphemam sententiam de Deo, cuius memini §.111.& 177.quod latè probabo subsect. 7. quia vt operi alio titulo debito ex iustitia ego possum auferre inæqualitatem honoris illatam iniustè; ita possum eamdem auferre actione quæ sit ipsius creditoris: quia illum restituo in pristinum honorem: quo facto iam non manet illa inæqualitas. vt si ego alicui vulnus inflixi, illumque curo proprio suo medicamento; iam satisfacio ex iustitia pro damno illato vulnere: at verò quando non agitur de læsione honoris, sed de quadam commutatione, iam fatetur P.Suarez opus esse dare aliquid quod non sit creditoris. hoc autem in præsenti contingit. Pone, homines peccasse sine blasphemia, neque de Deo conceptam esse opinionem absurdam; tunc non esset opus satisfactione Christi ad instaurandum honorem, sed præcisè ad impetrandam gratiam remissiuam peccati; ineundus ergo esset contractus, *do vt des.*

§.194. Omissis ergo aliorum sententijs non difficilibus impugnatu, Respõdeo ex §.62. vbi ostendi posse rem eamdem esse simul sub dominio Dei, & creaturæ. Dei sunt omnia mille titulis, opera autem Christi sunt ipsius duobus titulis: Primo, libertatis communi omni agenti libero; Secundo immunitatis à lege præcipiente titulo iustitiæ: Christus enim non tenebatur ex iustitia mori, imò nec tenebatur mori: quia poterat petere abrogationem præcepti. ob quod poterat vti suo arbitratu, citra iniustitiam Dei, & citra peccatum, in quo consistit perfectum dominium liberi arbitrij. Hoc dominium satis est ad ineundum contractum, quia ego iam habeo contrapassum: do enim aliquid verè Dei ad quod me obstringo, cùm non tenerer, quia proximè id mihi non fuerat imperatum ex iustitia; neque quòd meum opus sit sub dominio Dei, aufert à me contrapassum: si enim morior ex contractu cùm possem non mori, nónne satis esset contrapassi? Quòd autem opus illud sit

Dei,

Dei, neque tollit esse meum, neque minuit æstimationem: satis ergo est vt ego dem opera mea: vt esset satis vt darem pecuniam meam, & me obstringerem ad illam dandam cùm non deberem. An alius eam minoris æstimaret oblatam à me quando non debebatur, quàm si nullo modo esset sua? Hac de re iam egi §.180.

§.195. Confirmatur. Deus dat aliquid illud à se non abdicans, quod ego tanti facio, quanti facerem si abdicaret: quia mihi tam bonum est sine abdicatione Dei quàm esset cum illa: retentio enim rei donatæ sub dominio Dei non aufert mihi vsum eiusdem rei. ita quòd Christus offerat opera quæ sunt ipsius Dei, non aufert honorem & æstimationem ipsius Dei: quia per immunitatem Christi à peccato in illis non offerendis efficitur, vt, quando offeruntur, sint tam bona Deo, quàm si nullo modo essent debita: quia in actu secundo dantur Deo de nouo tam sine obligatione, quàm si remotè non deberentur. Est igitur contrapassum: quia Deo datur aliquid indebitum proximè, æstimabile tanti, quanti si non deberetur remotè.

SVBSECTIO V.

Explicatur ea doctrina.

§.196. VT autem de his constet apertiùs, libet ea explicare. Deus antequam aliquid pacisceretur cum Christo, habebat ius proximum iustitiæ ad petendum à Christo sua opera. Dicunt aliqui Deum cessisse hoc iure, neque voluisse ea petere: eum qua voluntate non potest componi operum petitio. quod est cedere iure proximo, id est ponere impedimentum ad petendum. Christus autem ex horum sententia renuntiauit illi cessioni Dei, quem quasi expignorauit, & soluit obligatione non petendi ea opera. qua cessione effecit Christus, vt Deus posset proximè ea opera petere: Deus autem tanti facit eam nouam potestatem petendi de nouo opera, vt pro illa potuerit inire cum Christo contractum ex iustitia. Contrà: Deus non potest cedere iuri suo: quia cessio est abdicatio dominij siue iuris: quæ abdicatio non potest esse sine extinctione dominij aut iuris cui ceditur. Confirmatur. Cessio dominij est impotentia ad petendam rem etsi velimus eam petere: at Deo nulla est talis impotentia: ergo. Ratio autem, quæ hos fefellit auctores, est quia exercitium dominij censuerunt esse impotentiam ad aliquid petendum. quod quidem est falsum: quia ille actus secundus non affert imminutionem actus primi, vt sæpè probaui: sed illa cessio est tunc actus secundus ipsius dominij: ergo illud non imminuit. Est autem impedimentum ad alterum vsum incompossibilem cum cessione, non verò imminutio ipsius dominij. Quòd si adhuc velis illam esse aliquam cessionem, & Deum ex contractu cum Christo manere sine impedimento ad alterum vsum, idque ab ipso æstimari, sic argumentor.

§.197. Deus nihili facit proximam capacitatem opera repetendi: ergo non potuit illa esse materia contractus iustitiæ. Probo antecedens, quia Deus cum summa voluntate & voluptate perseueraret in ea cessione, ita vt tantum ei placeret Christum non mori quàm mori: quia Deo erat vtrumque æquè amabile: ergo Deus nihili facit ablationem eius impedimenti: quia non erat impedimentum ad aliquid Deo magis gratum, quàm esset impedimentum ipsum. Confirmatur. Si ego volo aliquid facere tam gratum mihi, quàm esset oppositum, & alius me solueret obligatione hoc volendi; id ego nihili facerem: quia illa obligatio non erat nisi mea voluntas cum voluptate volens aliquid, & tanti æstimans quanti oppositum. Si illa obligatio esset ab extrinseco, aut distincta à voluptuosa mea voluntate, esset æstimatu dignum vt ea soluerer: at quid ego æstimem quòd alius me remouerat à voluptuosa mea voluntate, quando est tam bona quàm opposita? Christus ergo hac in parte nihil Deo daret æstimabile, quod posset esse materia contractus.

S.Thom. q.1.a.2.

§.198. Confirmatur Secundò. Ipsi dicunt non esse contra Dei perfectionem, communicare Christo dominium, & ad eius voluntatem adstringi: quia Deo est voluntarium & voluptuosum facere quod Christo libet. Rationemque reddunt, quia Deus voluit à se ipso se accommodare ad voluntatem Christi: in quo ipse exercet libentissimè suam, quæ tam libenter facit quod Christus vult, quàm faceret oppositum: sed illa cessio iuris est eodem modo voluntaria, & voluptuosa Deo, quam ipse voluit de se, & in qua tam voluptuosè perseueraret quàm in opposita: ergo Christus offert Deo aliquid quod non est magis gratum quàm oppositum: ergo non potest esse materia contractus ex iustitia. Si ego habeo equum in quo cupio videre Antonium exercere ludum arundineum: si Antonius me solueret promissione vt possem ego equum non dare; quid mihi offerret dignum ad ineundum contractum? siquidem ego tanti facio me esse obligatum quàm esse solutum.

§.199. Deus est dominus omniũ actuum Christi quando existunt: antè verò quàm existant habet in illos ius ad rem: tum quia quando existent, erunt ipsius; tum quia absolutè potest illos exigere titulo dominij, quod habet in humanitatem Christi. hoc dominio Deus potest vti iam præcipiens, iam non præcipiens: quando præcipit, vtitur suo dominio in alteram partem contradictionis, non permittens animæ Christi vt licitè possit aliud velle: quando verò non præcipit, vtitur eodem dominio in oppositam partem: quia permisit immunitatem à peccato animæ Christi, vt faceret sine peccato quod liberet. Hi sunt duo vsus eius dominij, quod cum alterutro est in actu secundo æquè perfecto. Ob quod dixi §.196. Deum non posse cedere iuri suo, neque phrasim illam esse admittendam: quia Deus semper est in actuali eius vsu volens de re sua hunc fructum & non alium, vbi seruatur integrè ius Dei, non solùm in actu primo, sed etiam in actu secundo. Hæc de iure Dei.

§.200. Anima autem Christi habet etiam dominium in suos actus existentes: ad quos antequã existant, habet ius ad rem: potest enim absque peccato velle mori, & velle non mori (de his actibus præcipuè disputo.) Potest ergo de se, de suo corpore, & vita temporaria decernere, sine peccato quod libuerit: in quo Christus vt homo perfectissimè fuit dominus sui corporis, & facultatum animæ quæ duo dominia non pugnare, dixi à §.36.& 62. Hæc doctrina de immunitate Christi Domini à peccato in eligẽda aut reijciendã morte, & aliquibus alijs actionibus, est S.Anselmi lib.2.

S.Thom. q 1.art.2.

Cur Deus homo c.19. his verbis: *Secundùm humanam ex qua fuit homo, sic accepit à diuina natura, quæ alia est ab humana, esse suũ quod habebat: vt nihil deberet dare, nisi quod volebat.* Ostendam autẽ inferiùs ex B. Anselm. mortem nullo pacto fuisse Christo præceptam. Ex quibus apertè deduces perfectum Christi dominium in morte obeunda. Non disputo nunc præceptum immediatum de morte: sed asfero, Christo permissam libertatem non moriendi, vel quia mors ex Anselmo non fuit præcepta, vel quia non fuit præceptum ne illam recusaret: potuit enim eam recusando, efficere vt Deus remoueret præceptum. in quo Christus fuit perfectè liber.

§.201. Hinc colliges, in ordine ad complacentiam Dei de actibus Christi cedentibus in laudem ipsius Dei, & in ordine ad existentiam ipsorum actuum tam internorum quàm externorum, Christum dare Deo aliquid suum ipsius Christi, non minùs æstimabile, & proximè indebitum, quàm si Deus ipse nullum in eos haberet ius. Quia quod attinet ad titulum iustitiæ & aliarum virtutum, Christus hîc & nunc suppositâ voluntate Dei tam immunis erat obligatione moriendi, quàm si Deus nullum ius haberet ad mortem præcipiendam: quia obligatio radicalis absque proxima, non obligat absolutè: ego enim non pecco contra obedientiam faciendo aliquid quod Prælatus potest mihi interdicere, nisi de facto interdicat: est igitur obligatio ad sequendam voluntatem maioris iam existentem & cognitam, non verò possibilem solùm. Christus igitur Deo obtulit mortem, quam absolutè non debebat, & quæ erat perfectè in eius potestate morali. Mors autem indebita tanti valoris est, quanti esset si non deberetur remotè: vt dixi §.194. & 195.

§.202. Deinde illa opera quando existunt, sunt perfectè sub dominio Dei secundùm se, & Christi vt hominis: Dei, quia sunt ab ipso Deo vrente suo dominio pro libito, Christi vt hominis: quia pro suo libito vtitur sua voluntate potens absque peccato alium vsum eligere, ob quod iam offert Deo opus suum Christi, & indebitum: bonum ergo illud ita est creditoris, vt etiam propriissimè sit ipsius soluentis, vnde satisfacit per opus suum, & non per alienum. alienum enim est in quod ipse vt homo non habet ius: at in hoc etiam vt homo habet ius: igitur hoc non est alienum; est autem suum & Dei: quod est diuersum ac esse alienum. alienum enim dicit carentiam iuris proprij. Quando igitur dicimus satisfactionẽ non posse esse ex bonis creditoris, intellige de creditoris solius, & quæ non sunt soluentis: si verò sunt soluentis ipsius, & creditori non debentur proximè, licet quando existunt sint ipsius, possumus per illa satisfacere.

§.203. Ratio est, quia, si Christus voluisset mortem recusare, creditor careret honore extrinseco quem habuit in morte Christi: neque in tali honore sibi complaceret actu: omnia igitur bona, quæ Deus ad suam gloriam percepit ex morte Christi, defecissent, nisi Christus mortem voluisset. Item, anima Christi caruisset voluntate moriendi, nisi illam indidisset Deus secundùm se, siue Deus, vt Deus: in quo est quædam quasi mutua dependentia, quia Christus accepit à Deo voluntatem moriendi; Deus autem accepit à Christo gloriam mortis: & quia Christus hanc potuit sine peccato negare, ideo aliquid obtulit dignum contractũ ex iustitia.

SVBSECTIO VI.

Obiecta diluuntur.

§.204. OBijcis: Deus non potest æstimare illa opera, quia tam voluptuosè illis carebit quàm si non darentur, vt de cessione iuris dixi §.197. Quia si Deus optionem dedit Christo ad moriendum, & non moriendũ, æquè voluit mortem, & eius carentiam. Quid igitur obtulit Christus quod magis placeret Deo? Hęc difficultas pendet ab illa, vtrùm Christus sit liber ad faciendum aliquid quod magis placet Deo, licet nullum sit præceptum? Qui dicunt animam Christi sequi necessariò, quod cognoscit Deo magis placere, quamuis ea de re nullum sit præceptum; vrgentur hoc argumento: cui respondebunt, qua ratione respondent difficultati de merito Christi: quæ suo loco disputabimus. Qui verò censent animam Christi esse liberam ad sequenda, & non sequenda meliora, quæ consulit Deus, quando de illis constat nullum esse præceptum; facilè respondebunt negato antecedente: quia Deo magis placet mors Christi cum bonis inde secutis, quàm illorum carentia. Quod affertur de cessione iuris, dispar est: quia quòd Christus solueret Deum ea obligatione, tantùm attulit actum externum Christi, quo renuntiaret illi iuri: quòd autem Christus eligat mortem, affert Deo & actum ipsius Christi vt hominis, quo voluit acceptare mortem, & infinitos alios inde secutos: attulit mortẽ ipsam Christi, eiusque fructus: quibus careretur nisi Christus, vellet mori. quæ obiecta habent plures & maiores bonitates, in quibus Deus sibi complacet magis.

§.205. Obijcis Secundò: Deus non facit tanti mortem Christi, vt pro illa det gratiam ex iustitia: quia mors illi non magis placet quàm non mors. Respondeo, posse aliquid placere Deo magis, quàm aliud, licet neutrum præcipiat: quia potest nolle obligare nos ad id quod melius est. ex quo capite pluris facit Deus mortem non præceptam, quàm eius carentiam. Igitur si Christus potuit velle quod minùs bonum est; elegit omnino liberè mortem quæ gratior est Deo.

§.206. In sententia verò negante posse Christum sequi quod minùs placet Deo, Respondeo Christum ex duobus obiectis æquè placentibus Deo, elegisse quod ex se melius est, & in quod in esse possibili Deus sibi magis complacet, & quod cedit in maiorem Dei gloriam, & animarum salutem. & quamuis Deus in ordine ad existentiam hæc obiecta non amet magis quàm opposita; adhuc Christus ex amore Dei eum impellente ad maius Dei nostrumque bonum ea elegit, quæ possunt esse materia commutationis propter maiorem suam intrinsecam bonitatem.

SVBSECTIO VII.

Examinantur aliæ duæ conditiones.

§.207. SVpersunt examinandæ aliæ duæ conditiones. Prima est, Vtrùm obsit satisfactioni ex iustitia quòd satisfactio indigeat acceptatione libera creditoris: inde enim impugnant aduersarij satisfactionem ex iustitia. Quia verò hæc difficultas tam vrget iustitiam Dei in nos, quàm nostram in Deum, eam reijcio in sectionem 13. à §.221.

§.208. Secunda conditio est, satisfactionem Christi fuisse ex gratia creditoris. Breuiter respondeo, gratia omnino antecedenti, & quæ nihil habet nostri, impediri contractum ex iustitia: sicut donatio facta debitori à creditore non potest esse materia contractus aut satisfactionis; at verò bona ex ea gratia secuta possunt esse materia contractus. Ita actus liber supernaturalis, quamuis est ex gratia antecedenti, est etiam ex gratia comitante, cum qua nos operamur liberè, ex quo capite ea opera sunt nostra. quod satis est ad contrahendum ex iustitia quam impedit gratia, cum negatione nostræ industriæ: quando verò hæc adiungitur gratiæ creditoris, non obest iustitiæ. Ego enim possum negotiari pecunijs alienis, imò cum ipsarum domino: quia quamuis mihi fit gratia in dandis pecunijs mutuis, at negotiatio habet aliquid mei: quod licet pendet ex gratia dantis pecunias mutuas; tamen quia meum est, potest esse contractus materia. Neque obest negotiatorem esse causam principalem, pecuniam verò instrumentum: quia homo est causa principalis actuum liberorum, quamuis gratia Dei est magis principalis. Ne autem de voce pugnemus, certum est hominem in actibus liberis supernaturalibus non esse inanime instrumentum, sed liberum; ratione autem libertatis habet dominium in eos actus. Alia solent disputari quæ ex dictis facilè solues.

SECTIO XIII.

Vtrùm Deo repugnet iustitia ratione abdicationis dominij?

§.209. PErcurrimus conditiones, quæ ex parte creaturæ possunt obesse satisfactioni ex iustitia, nunc occurrunt disputandæ quæ ex parte Dei eidem satisfactioni possunt obesse. Animaduerte omnem actum creatum habere imperfectionem communem alijs creaturis: vt pendere à Deo esse accidens, & includere motum. Hæc autem omnia possunt ei contingere ex conceptu creaturæ, aut ex modo tendendi in obiectum. vt contingit amori nostro in Deum: qui imperfectus est, non propter obiectum, sed propter modum illud attingendi. Alias autem imperfectiones habent nostri actus ratione obiecti; quod arguit imperfectionem in ipso amante. Quod patet in temperantia, cuius obiectum formale est modus in actionibus spectantibus ad victum & tactum. quæ obiecta arguunt imperfectionem in ea amante per temperantiam, quia significant ea esse in suo amatore. Est igitur quæstio, vtrùm obiectum iustitiæ arguat imperfectionem in volente eam seruare, an verò possit sine imperfectione amari atque seruari? vt Deus potest sine imperfectione amare hominum salutem; ita rogo, vtrùm possit amare honestatem iustitiæ seruandæ ab ipso?

§.210. Multi censent iustitiam vt sic includere imperfectionem: quia est voluntas abdicandi dominium ab illo qui eam seruat: abdicatio autem dominij non potest esse absque imperfectione abdicantis. vnde rectè concludunt, repugnare Deo iustitiam. Recognosce sect.5. vbi latè probaui posse dominium esse perfectum apud duos pro vno instanti: subsectione autem 2. idem probaui contingere posse Deo & creaturis pro tota æternitate. Infra verò sect.15. subsect.2. latè probabo, ad iustitiam distributiuam non requiri abdicationem dominij etiam inter homines, neque vt transferatur in eum qui donatur præmio, vt neque in iustitia vindicatiua. Ostendam item sect.16. subsect.3. ad iustitiam commutatiuam seruandam à Deo non solùm non esse necessariam abdicationem dominij, sed neque eius translationem in creaturas aduersus ipsum Deum. Quæ hîc moneo ne quis arbitretur ea esse prætermissa.

S.Thom. q.1.a.2.

SECTIO XIV.

Vtrùm qui ex iustitia remittit, teneatur absque pacto accipere satisfactionem?

§.211. IOannes Medina censuit repugnare Deo peccatum ex iustitia stricta remittere. Quia non potest aliquis ex iustitia remittere iniuriam, nisi teneatur absque pacto accipere satisfactionem: sed Deus non tenetur accipere satisfactionem Christi sine pacto: ergo non potest iniuriam remittere ex stricta iustitia. Maior patet, quia satisfactio ex iustitia extinguit debitum ex se independenter à noua creditoris voluntate. qui oblatâ satisfactione sufficienti non potest exigere aliam; sed tenetur aliam non exigere. Quod patet in restitutione: si enim ego passus sum furtum centum aureorum; si mihi offerantur, non possum alios exigere. idem patet in iactura honoris. Hanc sententiam cum pluribus antiquis sequitur P. Vasquez tota disp.9.

SVBSECTIO I.

Deus potuit non acceptare satisfactionem Christi.

§.212. CHristi satisfactio non egut acceptatione supplente defectum valoris; quæritur autem, vtrùm Deus ob solam Christi oblationem teneretur remittere iniurias? S. Bonauentura in 3. dist.20. q.5. Sotus in 4. dist.19. q.1. art.1. P. Valent. tom.3. disp.1. qu.1. puncto 5. versu *Ego verò*. Cabrera disp. 7. §. 6. n. 63. & alij, existimant non potuisse Deum absolutè reijcere satisfactionem Christi: eam enim oblatam nisi acceptaret, faceret aliquid se dedecens. Sic censent hi auctores eam fuisse ex iustitiæ rigore. Non multùm dissidet P. Ragusa disp.21. §.3. vbi ait, supposito quòd Christus est nostrum caput, non esse opus noua acceptatione ad remissionem iniuriæ, quamuis docet eam fuisse necessariam ad restitutionem amicitiæ.

§.213. Probari autem potest hæc opinio. Primùm auctoritate S. Anselmi l.2. *Cur Deus homo*, c.19. his verbis: *Eum autem, qui tantum donum sponte dat Deo, sine retributione debere esse non iudicabit: imò necesse esse video, vt Pater Filio retribuat: aliaquin aut iniustus esse videretur, si nollet; aut impotens, si non posset. Quæ aliena sunt à Deo.* Respondeo, Anselmum non egisse de

S.Thom. q.1.a.2.

necessitate absoluta admittendi satisfactionem excluso pacto, sed supposito. Quia eo cap.19. commendat iustitiam Christi vt hominis, qua satisfecit Deo: cap.autem 20. commendat iustitiam Dei in reddendo præmio pro Christi morte: item & misericordiam in pacto ineundo cum hominibus, quo illis dabat Christum, vt per eius opera soluerent ex iustitia quod debebant. *Quid misericordius* (inquit Anselmus) *intelligi valet, quàm vt peccatori tormentis æternis deputato, & vnde se redimat non habenti, Deus Pater dicat, accipe vnigenitum meum, & da pro te.* His verbis docet Anselmus pactum Dei cum hominibus de acceptanda morte Christi pro peccatorum remissione.

§.214. Secundò probatur eadem opinio: tunc est necessariò acceptanda compensatio, quando respui non potest, nisi contra rectam rationem: satisfactio Christi respui non potest, nisi contra rectam rationem: ergo eam acceptat Deus necessariò. Minor probatur, ex parte offerentis, qui est Deus, cuius opera sunt infiniti valoris: item ex parte rei oblatæ, qui est ipse Deus: tandem ex parte eorum pro quibus offertur, qui sunt eiusdem naturæ cum Deo vt homine & offerente. Nego Minorem, quia Christus potuit offerre omnia sua opera in gratiarum actionem, aut titulo dominij Dei in humanitatem: tunc autem Deus nihil ageret contra rectam rationem, quia ipse vteretur iure suo, in exigendis operibus Christi solo titulo dominij, aut gratiæ, siue gratitudinis. qui duo tituli, si reddunt debita Deo omnia opera Christi, soluunt ipsum Deum obligatione conferendi beneficium alijs hominibus, inquos posset exercere ius vindicatiuum, & quemadmodum nunc multi pereunt, possent perire omnes.

§.215. Tertiò probatur. Quamuis non tenemur admittere satisfactionem, nisi à persona offendente; at in Christo tenetur Deus: quia quando offendens non est soluendo, & alius constituitur eius caput vel quasi procurator; tunc censetur moraliter ipse satisfacere, ex adagio communi *Id possumus quod per amicos possumus.* Hęc autem reperiuntur in Christo satisfaciente pro nobis. Confirmatur. Restitutionem factam nomine latronis tenemur admittere: ergo & satisfactionē factam nomine iniurij.

§.216. Si quid hæc probant, probāt maximè Deū absolutè teneri ad acceptandam satisfactionē. Primùm ab exemplo latronis: à quocumque enim offerantur bona quæ furto fuerant direpta, tenetur dominus illa accipere; sin minùs, censetur debitum condonare, ad quod non est opus vt restituens sit procurator caputúe latronis. ratio est, quia dominus non habet ius aduersus latronem, nisi ratione rei acceptæ, quia constituta est inæqualitas inter vtrumque. quæ inæqualitas aufertur restitutā quantitate pecuniæ ablatæ, per quam domino resarcita sunt damna. quæ adeò sunt vera, vt latro iam non teneatur de damno dato. Titulus ergo iustitiæ tantùm manet ad tollendam inæqualitatem relictam, & damnum datum. his ablatis non manet ius iustitiæ commutatiuę ad restitutionem vel satisfactionem; manet tamen in iudice titulus vindicatiuus: cui locus est etiam post restitutionem & satisfactionem, vt patet in latrone in patibulum acto post furta restituta.

§.217. Deinde illa antecedens constitutio capitis, vel est in ordine ad tollendam iniuriam, vel est ad aliud. Secundum est per accidēs: si primum, ergo iam illa est conditionalis admissio libera. quia si ego volo te constituere caput Petri, vt pro illo satisfacias mihi, iam liberè admitto à te satisfactionem pro Petro: tunc autem ratione constantiæ & fidelitatis teneor ad satisfactionem tuam acceptandā, si eam mihi offeras: vt teneor ad quodcumque opus, non malum, de quo intercessit pactum: ergo non ex vi satisfactionis, sed promissionis & constantiæ teneor satisfactionem admittere: ergo illa satisfactio non extinguit ex iustitia debitum independenter à libera acceptatione creditoris.

§.218. Neque capio quid intersit, quòd offendens sit vel non sit soluendo? Quia Deus à te admittitur non teneri ad acceptandam satisfactionem oblatam ab alio, quando debitor est impos ad soluendum, nisi pactum intercedat: at si pactum intercedat, tenetur Deus acceptare satisfactionem, etiamsi debitor possit eam offerre: ergo quòd debitor possit, vel non possit, per accidens est.

§.219. Tandem, etiamsi homo posset offerre pro se actum tantum valentem, quantum iniuria, Deus non teneretur peccatum remittere: ergo multò minùs si offeratur ab alio. Probo antecedens, quia in iniuria reperiuntur duo: Primum est ipsa ratio iniuriæ acceptæ latè pro offensione. Secundum est, damnum honoris inde relictum. Pro hoc secundo tenetur creditor acceptare satisfactionem, pro primo non tenetur, neque ad remittendam iniuriam, neque ad reconciliationem; sed potest cum illo agere apud iudicem. vt ego possum non cessare ab actione, & petere à iudice vt ipse potestate publica pœnas infligat iniurio. Non disputo nunc de odio & maleuolentia: quæ tenemur ex charitate deponere.

SVBSECTIO II.

Quæstio dirempta.

§.220. IAm dixi §.111. & insinuaui §.219. considerari posse læsionem honoris relictam ex peccato blasphemiæ per malam opinionē conceptam contra bonitatem Dei; vt si Antonius persuasit alicui Deum esse crudelem. Potest item considerari sola ratio iniuriæ latè acceptæ, qua Deus vt dominus & legislator offenditur, quæ manere potest læsione ablatâ. Quemadmodum, si blasphemus sine contritione perfecta, aut Sacramento confessionis, dissuadeat Antonio Deum esse crudelem; hic abstulit malam opinionem de Deo, & inæqualitatem in honore relictam ex blasphemia; at non abstulit rationem iniuriæ, quia Deus illi est grauiter offensus. Item, si aliquis alium appellauit Iudæum; deinde conceptam de iudaismo opinionem aboleat palinodia; adhuc manet obnoxius pœnis à iudice inferendis pro contumelia proximo illata.

§.221. Dico Primò: A quocumque tollatur honoris læsio, debet admitti satisfactio, neque ad eam respuendam, aut ad exigendam aliam, manet ius, si præcisè consideretur ad hunc effectum. Itaque si Deus passus est iniuriam honoris, quia Antonius per blasphemiā persuasit Francisco Deum esse crudelē; si deinceps Antonius persuasit Francisco

S.Thom. q.1.art.2.

cisco Deum minimè esse crudelem, tenetur Deus eam satisfactionem admittere: imò si Deus se solo eam blasphemam opinionem aboleat de Francisci mente, non potest exigere nouam satisfactionem ad illum effectum. Ratio à priori, quia titulus iustitiæ ad satisfactionem & restitutionem non durat, nisi cum inæqualitate honoris & fortunarum relicta contra ius: est enim ad tollendam inæqualitatem & damna: tunc autem nullum est, ob quod rectè dixit P. Vasquez, satisfactionem ex iustitia talem esse, vt ea vi sua independenter à voluntate creditoris extinguat debitum, & in creditore ius ad exigendam aliam. quæ intellige de damno relicto.

§.222. Dico Secundò: Deus nulla ratione tenetur ad admittenda opera Christi, vt pro illis peccata dimittat, aut gratiā condonet. Hæc est communis opinio, neque opposita nititur ratione, aut auctoritate Sanctorum, à qua non est difficile Bonauent. vendicare. Probatur de collatione gratiæ: in qua conferenda est nouus contractus distinctus ab honoris instauratione: ergo opus est noua voluntate libera ad illum ineundum. Consequentia patet, quia omnis contractus nouus pendet à noua voluntate. Antecedens probatur Primùm in humanis. Si Antonius imposuit Petro crimen, tenetur Petrus accipere satisfactionē, qua instauretur honor, si offeratur: at non tenetur admittere Antonium in suam familiaritatem, quia familiaritas est distinctum beneficiū, quod non debetur propter solam instaurationem honoris adempti contra ius. Secundò, ratione: quia separabilia sunt hæc duo. Quia potuit Deus creare hominem in pura natura, qui in ea potuit esse blasphemus, & alijs persuadere blasphemiam, quam postea potuit emendare persuadens alijs bonam de Deo opinionem. quod Deus acceptaret necessariò, quia iam esset adempta inæqualitas in honore, vt sæpè dixi: at tunc non esset conferenda gratia sanctificans, quæ pugnat cum statu puræ naturæ: qui status dicit carentiam supernaturalium. Item, in natura eleuata potest pura creatura satisfacere ex iustitia læsioni honoris diuini retractans blasphemiam. quod non sufficit ad impetrandam gratiam: ergo diuersi contractus sunt collatio gratiæ & satisfactio honoris.

§.223. Objicis: Deus tenetur ad remittendam iniuriam oblatâ satisfactione æquali: sed iniuria non potest remitti nisi infusa gratia: ergo Deus tenetur ad infundendam gratiam. Respondeo, Maiorem syllogismi esse falsam, vt constabit §.224. Minor non est vera, vt ostendi disputans de iustificatione. Deinde argumentū retorqueo. Deus non tenetur ad conferenda sua dona, & admittendum hominem in suam gratiam: sed per te remissio peccati includit ea dona: ergo non tenetur Deus ad remittenda peccata. Quo differt creatura, quæ potest remittere suas iniurias, quin iniurio doner suam amicitiam & gratiam. Quando igitur argumentum valeret in creaturis, quæ oblatâ satisfactione tenerentur ad remittendas iniurias, non valet in Deo, qui ex his auctoribus non potest eas condonare, nisi per gratiam sanctificantem, ad quam conferendam Deus non tenetur.

§.224. Secundò probatur conclusio è §.222. quod attinet ad remissionem peccati factam sine gratia sanctificante: remissio iniuriæ latè acceptæ est distinctus contractus à redintegratione honoris, & restitutione pecuniarum: ergo oblatâ satisfactione non tenetur Deus ad remittendam iniuriam. Consequentia patet ex §.222. quia semper nouus contractus nouam voluntatem includit. Antecedens probatur. Primùm, quia satisfactio & restitutio præcisè versantur circa instaurationem honoris, aut fortunarum: sunt enim ad reparanda dāna in eis bonis illata: quibus reparatis iam non est locus ad satisfactionem in eo genere, sicut neque ad restitutionem. Ob quod oblatâ sufficienti satisfactione & restitutione, non manet ius in creditore. at non propterea tenetur ex iustitia creditor ad deponendam acerbitatem & auersionem animi: non enim peccat contra iustitiā proximi, tametsi eas non deponat: est ergo diuersus contractus. Confirmatur in pura natura, & in eleuata. Homo enim existens in peccato mortali, potest satisfacere Deo pro læsione honoris per blasphemiam adempti. Si enim quis persuasit alicui Deum esse crudelem, satisfacit huic damno persuadens Dei mansuetudinem cum crudelitate pugnantem: neque enim ad reparandum illud damnum aliud exigitur: quia totum illud est in mala opinione blasphemi concepta de Deo: quâ abolitâ cessat damnum illud. At illa retractatio non est satis ad impetrandam remissionem peccati: igitur sunt distincti contractus.

§.225. Objicis: Nos tenemur deponere odium oblatâ satisfactione: ergo & Deus. Respondeo, personas priuatas non posse licitè concipere odiū in proximos, neque post, neque ante satisfactionem: at Deus illud concipit licitè. nos item possumus habere displicentiam in iniurium, & voluntatem cum illo agendi apud iudicem, quæ non tenemur deponere: sed possumus præter redintegrationem honoris petere à iudice satisfactionem pro contumelia: quæ possunt licitè peti. Cùm igitur Deus perfecto odio insequatur peccatores, non tenetur illud deponere, quantumuis offeratur satisfactio honoris adempti; sed potest retinere suum ius ad inimicitiam & vindictam.

SVBSECTIO III.

Ad argumentum.

§.226. AD argumentum ex §.211. distinguo Maiorem. Non potest aliquis remittere iniuriam ex iustitia nisi teneatur sine pacto accipere satisfactionem, quando satisfactio est ad redintegrandum honorem iniustè ademptum, cōcedo Maiorem: quia hæc satisfactio & restitutio hac in parte sunt rationis eiusdem. quando verò satisfactio non est ad hunc effectum, sed ad tollendam rationem iniuriæ latè acceptæ, & remittendum peccatum, nego Maiorem. Sunt enim hæ duæ satisfactiones valdè diuersæ: differunt enim, quòd prior præcisè durat cū damno dato in honore aut fortunis, quibus reparatis cessat obligatio compensationis: posterior autem non est nisi ad tollendam displicentiam vnius creaturæ in aliam, odiumque Dei in peccatorem. quæ simul cum titulo ad vindictam non possunt auferri sine noua voluntate. Quia verò P. Vasquez non distinxit inter has duas satisfactiones, ab altera argumentum duxit ad alterā: quòd multos traxit, multos etiam vexa-

S.Thom. q.1.art.2. vexauit. Minor eâdem ratione est distinguenda: Deus enim necessariò & sine pacto admittit satisfactionem honoris adempti blasphemè: quia abolitâ malâ de ipso opinione non manet ius ad nouam satisfactionem exigendam ad effectum illum: quia iam cessauit damnum extrinsecum, quod auferri potest ab existenti in peccato mortali: at non tenetur Deus iniuriam remittere, & titulum inimicitiæ iustæque vindictæ. quod patet in iudicibus animaduertentibus in latronem factâ etiam restitutione.

SECTIO XV.

De iustitia distributiua.

§.227. AD probandum, Deum in remittendis peccatis non posse exercere iustitiam propriè sed impropriè dictam, latè probare nititur P.Vasqu. in Deo nullam esse speciem iustitiæ propriæ; idque Primùm probat de distributiua. De qua concertant Theologi: quorum dissidijs præmitto quæ sentio: quia commodius ad totam quæstionem tractandam.

SVBSECTIO I.

Quid sit iustitia distributiua?

§.228. DIco Primò. Iustitia distributiua habet pro obiecto formali dare vnicuique bonum illi debitum pro dignitate suæ personæ: titulus iustitiæ commutatiuæ non est dignitas personæ, sed sunt res quæ dantur & accipiuntur. Ex.gr. ego paciscor cum rege equum pro argento; non est hîc consideranda regia dignitas & vilitas vasalli, sed valor equi & argenti; econtrà verò quando agitur de distributione bonorum, non sunt considerandæ res quæ dantur & accipiuntur, sed considerantur res quæ dantur, & personæ quæ illas accipiunt.

§.229. Vbi considera, aliquando dignitatem personæ pertinere ad iustitiam commutatiuam; non vt per se in illa sistatur, sed vt ex illa consideretur valor operum aut rerum: quia labor nobilium est maioris æstimationis quàm ignobilium, quibus pro eodem genere militiæ inæqualia penduntur stipendia. Item eadem detractio honoris æqualis materialiter, est formaliter granior in nobili quàm in ignobili; vt si quis dicat alicui nobili, & plebeio, *mentiris*, grauius æstimatur in nobilem quàm in plebeium. Igitur vt ex multis capitibus expenditur rerum valor, vt ex caritate, aut longitudine viæ, & alijs adiunctis, ita aliquando ex dignitate personæ. E contrà verò iustitia distributiua considerat interdum rerum valorem, non propter ipsas, sed quia constituunt in persona dignitatem maiorem, quæ dignitas vt accipitur ex multis capitibus, ita aliquando ex operibus ipsis: magis enim æstimatur persona militis strenui quàm ignaui.

§.230. Sic explicata assertio, est ipsissima Aristotelis doctrina 5.Ethicor.c.3. agentis de iusto distributiuo his verbis: *Hinc pugnæ nascuntur, incusationes atque querelæ, cùm æquinon æqua, aut æqua non æqui habent aut potiuntur. Id ita esse ex eo quod pro dignitate fit, constat. Iustum enim quod in distributione vt est, omnes vno ore pro dignitate quadam oportere esse dicunt, ipsam tamen dignitatem non eamdem omnes inquiunt esse: sed populares quidem libertatem, pauci verò potentes opulentiam, nonnulli nobilitatem, optimates verò virtutem. iustum ergo rationem quamdam comparationum subit.* Ob quod c.5. dixit in distributiua iustitia non esse contrapassum. Quod dixit etiam S. Thom. At verò in distribuendis bonis communibus pro operibus, prout sunt opera & non dignitas personæ, est contrapassum, vt patet in stipendio: miles enim patitur laborem pugnę, respub. verò carentiam pecuniarum. Ergo distributiua iustitia non considerat formaliter opera, sed dignitatem personæ, quæ non est contrapassum.

§.231. E quibus liquidò constat, iustum distributiuum versari circa personas propter earum personalem dignitatem: quæ colligitur ex comparatione libertatis, opulentiæ, nobilitatis atque virtutis. iustum autem commutatiuum versatur circa res ipsas, nullâ aliunde factâ comparatione nisi quæ pertineat ad earum valorem; vt inter equum & argentum, inter laborem & stipendium, inter læsionem & instaurationem.

§.232. Hoc docuit S.Thom.1.p.q.21.art.1. *Aliæ*, inquit, *quæ consistit in distribuendo, & dicitur distributiua iustitia, secundùm quod aliquis gubernator vel dispensator dat vnicuique secundùm suam dignitatem.* Neque obest quod aliqui obijciunt, non excludi à S.Thom. proportionem geometricam: quia quamuis eam non excludat, vult tamen eam fieri in dignitate, non in rebus nisi vt ad dignitatem spectant. Hinc defluxit commune prouerbium Theologis & Philosophis moralibus, iustitiæ distributiuæ munus esse vnumquemque in suo ordine collocare, id est, ne sit in loco superiore aut inferiore sua dignitate, ne aut ipse sedeat indignè, aut indignè possideatur locus.

§.233. Doctrinam eamdem docuerunt Scholastici grauissimi tam antiqui, quàm recentes referendi §.271. quos imitati P.Suarez disp. de Iustitia Dei sect.3.n.14. & 15. P.Lessius lib.2. c.1.n.21. cum P.Valentia & alijs plerisque. quam non obscurè dixit Areopagita c.8. de Diuinis nominibus, his verbis: *Laudari diuinam iustitiam, quia omnibus distribuit secundùm dignitatem.* Vbi laus iustitiæ distributiuæ Dei petitur à partitione bonorum secundùm dignitatem personalem & rerum quibus donantur. Neque disputo nunc, vtrùm admittat in Deo iustitiam distributiuam propriè, an latè; sed dico, eam quam admittit, qualiscumque sit, esse ad distributionem bonorum secundùm dignitatem. Vnde concludo, obiectum formale iustitiæ distributiuæ esse reddere vnicuique secundùm dignitatem personalem, tam liquidò constare ex Sanctis, Theologis, & Aristotelica diffinitione, vt nullus possit dubitare nisi qui nouas meditetur.

§.234. Ratione probatur. Distribuere bona communia ex dignitate personarum, est obiectum per se bonum, & amabile honestè propter ipsum: hic autem amor est iustitiæ distributiuæ, & non alius virtutis: ergo obiectum formale iustitiæ distributiuæ, est reddere vnicuique secundùm dignitatem personarum propter ipsum. Ad multas virtutes potest spectare hæc redditio, vt obiectum secundarium: at verò vt primarium & formale, non nisi ad vnam, quam ego cum Aristot. & S. Thoma appello *iustitiam distributiuam.* Maior propositio est per se nota: quia dignitas personæ exigit nonnulla bona

bona quæ non quadrant in personam indignam. quod adeò est per se notum, vt hinc oriantur incusationes atque querelæ, vt ex Aristot. dixi §.230. Est igitur iuxta naturam rationalem, rectumque dictamen, dare vnicuique secundùm dignitatem: alioquin omnia censentur esse turbata, & loco mota, si digno dentur indigna, aut digna indigno. quod patet exemplo Dei distribuentis gloriam pro dignitate gratiæ sanctificantis, etiamsi non considerentur opera, vt patet in Christo & pueris. Quòd si Christus, eiusque mater & Apostoli, agerent nobiscum, nónne in bonis communibus præferrentur honestè cæteris hominibus pro sola dignitate personali? in humanis autem non cernitur passim in principibus, qui adhuc non pollent ratione.

§.235. Minor probatur, nempe virtutem hanc esse iustitiam distributiuam, quia vnicuique reddit iustum, id est, æquale suæ dignitati: dat enim quod debetur, includit item aliquod debitum: peccarent enim principes contra distributionem bonorum communium, si numquam redderent de bonis communibus iuxta personarum dignitatem. Vt item est iustitia vindicatiua, quæ reddit vnicuique secundùm demerita, licet in eo qui punitur non sit ius ad talem pœnam; est tamen dignitas: & quia virtus infligit pœnas pro illa dignitate, ideò est iustitia. eâdem ratione licet in accipiente præmium non sit ius strictum; quia tamen est dignitas, ideò virtus tribuens secundùm eam dignitatem est iustitia.

§.236. Obijcis: Obiectum vindicatiuæ iustitiæ est punire pro dignitate mali meriti: ergo & distributiuæ dare præmium pro dignitate meriti, non verò personæ. Respondeo, pueros in limbo puniri pœna damni, non pro malo merito personali, sed pro habituali originali, quo illorum personæ constituuntur indignæ visione Dei: quemadmodum innocentes baptizati sunt digni visione Dei, pro habitu gratiæ sanctificantis. Exercens igitur Deus iustitiam vindicatiuam in pueros, seruat modum distributiuæ iustitiæ, non aliter ac cum sanctis paruulis. Secundò respondeo, iustitia distributiua considerari etiam merita, vt ex illis accrescit dignitas personæ operantis, vt dixi §.228. & 229.

SVBSECTIO II.

Iustitia distributiua est ad vnum; item & ad plures.

§.237. NOnnulli acriter inuecti in P.Suarez, quòd constituerit iustitiam distributiuam in donando præmio vni dumtaxat personæ, aiunt hoc dici ex cranio, sine auctore, & sine fundamento. At certè S. Dionysius adductus §.233. non agnouit iustitiam distributiuam in Deo, nisi qua ille omnibus distribuit secundùm dignitatem: ergo si consideretur dignitas vnius rei dumtaxat, eique dentur bona congruentia eius dignitati, dabuntur secundùm dignitatem. Idem colligitur apertè ex Aristot. 5.Ethic. cap.4. constituente discrimen iustitiæ commutatiuæ à distributiua: vtitur enim exemplo vnius hominis, cuius consideratio non spectat ad commutatiuam: quia hæc non considerat personam, sed res: ergo ex Aristot. vnus homo spectat ad iustitiam distributiuam.

§ 238. At obijciunt Aristotelem 5. Ethic. c.3. asserentem iustitiam distributiuam versari circa iustum geometricum facta comparatione rationum. S.Thom. q.1.art.2. Constituit exemplum inter Aiacem & Achillem, & inter munus Aiacis & munus Achillis: eamque dicit esse inter quatuor terminos, nimirum vt eodem pacto se excedant aut æquent munus Aiacis, & munus Achillis, quo se habent mutuo ipsi Achilles & Aiax. Item cap.4. ait semper in distributiuo considerari hanc rationum comparationem; quam vocat *æqualitatem geometricam.* Respondeo, ab Aristot. non excludi iustitiam distributiuam respectu vnius, sed potiùs admitti. Primùm, quia eo cap.3. cùm ostendisset dignitatem personalem conijci ex comparatione diuersarum rationum, ait eam rationum comparationem vocari geometricam. Itaque comparatio aliqua geometrica semper est in iustitia distributiua: at non est semper necessaria inter duas personas, earumque munera; sed inter rationes pertinentes ad dignitatem personæ, & munera ipsius personæ: vt geometricè respondeat munus rationibus dignitatis. At P.Vasquez omissa hac geometrica proportione inter comparationem rationum dignitatis & munera, abripuit comparationem geometricam inter diuersas personas, earumque munera. Secundò respondeo cum P.Suarez Aristotel. egisse de distributiuo in ordine ad ciuitatem conseruandam, ne sint querelæ & incusationes, vt patet ex c. 4. quia nisi esset bonorum distributio, non posset respub. conseruari. Hoc autem non tollit quin eadem virtus retribuat vni dumtaxat: nec insolens est philosophis ab vno actu celebriori explicare totam virtutem, quia ex illo conijciuntur cæteri, vt dixi de virtute spei, quæ explicatur per sperationem, cùm tamen plures alios actus exerceat. Consideretur vtrùm sit obiectum idem in vno, ac in multis? si est idem, erit virtus eadem; diuersa verò, si obiectum non sit idem.

§.239. Esse idem obiectum in pluribus & in vno, probatur. Primùm, ab exemplo iustitiæ commutatiuæ, quæ interdum soluit debitum vni dumtaxat, interdum verò pluribus per geometricam proportionem: si enim sint plures creditores cum eodem iure, neque de bonis debitoris possint debita integrè solui, debent diuidi proportione geometrica: si enim Petro debentur centum, Antonio verò quinquaginta; si Petro soluuntur quinquaginta, debent Antonio solui viginti quinque: quia sicut debitum Petri est duplo maius, ita & solutio est duplo maior solutione Antonij. Hæc autem solutio pertinet ad iustitiam commutatiuam: quia ius non mutatur pro diuersitate personarum, sed potiùs vt seruetur vnicuique ius suum, indigetur illa geometrica proportione. vbi autem ius est idem, iustitia non est diuersa: quia obiectum formale iustitiæ commutatiuæ est seruare vnicuique ius suum: ergo etiam iustitia distributiua potest versari circa vnam personam tantùm. Probo consequentiam, quia sicut multitudo personarum, & geometrica proportio, non mutat iustitiam commutatiuam; ita neque vnitas personæ, & carentia proportionis inter multas, mutabit iustitiam distributiuam. Probo consequentiam, quia formale obiectum distributiuæ reperitur in vna persona sine illa proportione geometrica, sicut formale obiectum commutatiuæ reperitur in pluribus cum geometrica proportione: ergo non mutatur. Probo antecedens, quia formale obiectum distributiuæ est dare singulis secundùm

S.Thom. q.1.art.2. cundùm dignitatem, sicut commutatiuæ dare secundùm ius. Et quidem manca esset virtus, nisi singulis posset soluere in quibus reperitur eius obiectum.

§.240. Secundò probatur conclusio, & explicatur primum argumentum. Dignitas personæ est titulus iustitiæ distributiuæ ad soluendum, vt ex Aristot. dixi §.230. sed in vno dumtaxat potest esse dignitas personæ ad bona communia sine comparatione ad alios: ergo est titulus iustitiæ distributiuæ sine tali comparatione. Probatur Minor, tum ex subsect.1. tum exemplo: Dauid propter decollatum Goliatum habuit dignitatem ad bona communia, in quo facinore nullum habuit socium, cum quo posset fieri comparatio & supputatio rationum. Scæuola perterruit Porsenam, & patriam eripuit ab hoste cremata manu cum stupore regis: hic dignus fuit præmio ex bonis cõmunibus. Tandem à priori, quia ideo fit inter plures comparatio geometrica, vt singuli accipiant secundùm dignitatem; sicut aliquando fit per iustitiam commutatiuam, vt singuli accipiant secundùm ius. Vt igitur ius est formale obiectum commutatiuæ, siue disquiratur ius per geometricam proportionem, siue absque illa: ita obiectum distributiuæ est dignitas personæ, cum eadem proportione, & sine illa.

§.241. Dices, obiectum distributiuæ non esse dignitatem personæ vtcumque, sed comparatam cum alijs. Contrà: Comparatio videtur esse per accidens, per se autem est dignitas personæ: ad quam afficiendam bono condigno opus est illa comparatione, sicut aliquando est necessaria ad reddendum alicui secundùm ius, vt dixi §.239. finis ergo proportionis in commutatiua est ius, in distributiua verò est dignitas personæ. Si ergo absque proportione geometrica inter plures constat de dignitate personæ, sicut constat de iure; non erit necessaria illa proportio ad soluendum secundùm dignitatem, sicut nec ad soluendum secundùm ius. Pone, Romæ consultum de Scæuola afficiendo præmijs, & Hierosolymis de Dauide, eisque decreta aliqua bona communia pro dignitate; eorum solutio est iustitiæ distributiuæ, quia non spectat ad aliam virtutem.

§.242. Dices, eam spectare ad commutatiuam: quemadmodum solutio pecuniarum pluribus creditoribus secundùm proportionem geometricam (cuius memini §.239.) pertinet ad iustitiam distributiuam. Contrà: Scæuola & Dauid caruerunt titulo iustitiæ commutatiuæ: ergo illis non potuit solui ex ea iustitia, sed ex distributiua. Probo antecedens: quia illi milites acceperunt stipendia ex pacto: militi enim debentur stipendia pacta ex iustitia commutatiua, non minùs quàm operis mercenarijs debentur stipendia diurna, quę si negentur, debent restitui à principe vel repub. quia fundantur in stricto iure: propter quod militi competit actio aduersus principem ad stipendium, sicut mercenario aduersus eum à quo est conductus. At verò militi non debentur præmia vltra stipendium titulo commutatiuo. cuius apertum signum est, militi non competere actionem aduersus principem, neque hunc teneri ad restitutionem: ergo non est actus iustitiæ commutatiuæ, sed distributiuæ. Ratio à priori, quia non mutatur obiectum formale.

§.243. Altera verò solutio pecuniarum per geometricam proportionem debitarum, cuius memini §.239. & 242. non pertinet ad iustitiam distributiuam, sed ad commutatiuam: quia illa proportio geometrica eligitur vt medium ad disquirendum ius, ratione cuius debeatur hîc & nunc certa quantitas: obiectum autem formale idem est, nempe ius strictum obligans ad restitutionem, fundatum in rebus ipsis, non verò in dignitate personæ. Itaque ius illud est hîc & nunc ad certam quantitatem minorem, quàm quæ absolutè debetur. Absolutè enim debentur centum aurei ex.gr. hîc autem & nunc non debent solui nisi quinquaginta: quia ius illud ad centum secundùm se, non obligat hîc & nunc nisi ad quinquaginta. Quapropter hîc & nunc absurdè reuocatur solutio ad aliam virtutem: vt si hîc & nunc debitor non haberet nisi quinquaginta aureos, non teneretur hîc & nunc plures reddere; redderet tamen ex iustitia commutatiua: ergo etiam in nostro casu. quia titulus & obiectum formale est idem. Ecquis dixit tunc contra duas virtutes iri peccatum, & explicandam in confessione eam circumstantiam qua variaretur species? Constet ergo, iustitiam distributiuam habere pro obiecto formali reddere vnicuique secundùm dignitatem personæ, siue comparetur cum alijs, siue sola consideretur: quamuis actus præcipuus est in ea comparatione, quia est ad rempublicam rectè administrandam.

SVBSECTIO III.

Documenta moralia ex ea doctrina.

§.244. EQuibus primùm deduco, titulum ad bona per distributionem conferenda esse minorem, quàm ad commutationem. quod rectè docuit P. Suarez. Dicunt aliqui se non inuenire hoc discrimen. quærant. Probatur Primùm, quia titulus ad distributionem est dignitas personalis; titulus verò ad commutationem est ius in re, quod est dominium; aut ius ad rem ortum ex rebus ipsis: at inter dignitatem personalem & dominium formale vel æquiualens (quod est ius ad rem) multum est discriminis. Quia per ius ad rem, vel in re competit mihi actio aduersus regem ipsum, vt det mihi tantum quantum debet: at ratione dignitatis personalis nulli competit actio aduersus regem, vt ab illo per iustitiam (vt aiunt) possit extorquere quantum congruit dignitati personali. Quod discrimen apertissimum est.

§.245. Probatur Secundò, ab effectibus: si ad eadem bona concurrant titulus distributiuus & commutatiuus, hic præfertur: ergo non modò sunt diuersi, sed inæquales. Probo antecedens, quia, si ad bona publica miles habet ius commutatiuum, quia militauit ex pacto stipendiorum; alius verò pugnauit egregiè sine pacto de stipendio, maximè si cesserit stipendiorum iure: præfertur miles stipendiarius in quantitate stipendij: nec potest respubl. distribuere bona communia, quin priùs soluat quæ debet ex iustitia commutatiua: quia distributio iam esset de bonis alienis in parte, & esset obligatio restituendi: ergo titulus commutatiuus distributiuo præfertur.

§.246. Tertiò probatur, ab alio effectu. Rex tenetur soluere omnia debita commutatiua singulis creditoribus æqualitate arithmetica, quoties potest,

est, at non tenetur semper soluere omnia debita distributiua, quamuis possit: ergo ius distributiuum minus est commutatiuo. Probo antecedens, quia singulis militibus tenetur soluere stipendia facta, cùm potest: alioquin ex genere esset peccatũ graue contra iustitiam commutatiuam: at non tenetur bona sua regia & dignitates partiri cum singulis egregiè pugnantibus: nec est in more omnes & singulos milites donare præmio; est autem in more omnibus & singulis reddere stipendia, quæ in specie redduntur. ad quæ militi competit actio; quæ deficiunt in distributiuis.

§.247. Infertur Secundò, rempubl. aut principem supremum non teneri ad restituenda bona quæ fuerant distribuenda: tenentur autem ad restituenda ademptа, aut retenta contra iustitiam commutatiuam: ergo est vtriusque diuersum ius. Antecedens probo. Quia rex direpturus vrbem, prædam partitur per iustitiam distributiuam; at potest licitè non partiri prædam, sed relinquere victis, aut retinere sibi. Igitur, nisi rex promiserit prædæ partitionem, nõ peccat non partiendo, vel partiendo prout libuerit. Idẽ dico de capitaneo generali, si princeps eius voluntati permisit prædam. quòd si rex eam ex obligatione partitur, id oritur ex pacto, non verò secundùm se. Princeps item & Papa, qui prætermissis dignioribus honores & munera deferunt minùs dignis, quamuis peccarent in electione, tamen ad restitutionem non tenerentur: secùs accideret si obligarentur ex iustitia commutatiua. Quæ doctrina communiter admittitur à Doctoribus: quos sequitur P. Suarez opusc. de Iustitia sect.3. num.14. fine, P. Lessius lib.2. cap.34. n.71. P. Rebellus 1.p. lib.3. de Obligationibus iustitiæ n.2. quamuis alij oppositum censent: quos expono, quando cùm iustitia distributiua concurrit titulus commutatiuus, vt constabit §.249.

§.248. Objicis Primùm: Ergo bona distribuenda non debentur simpliciter: ergo eorum donatio non est ex iustitia: iustitia enim vt sic versatur circa debitum. Respondeo, *debitum absolutè* vsurpari frequenter pro debito commutatiuo afferente obligationem restituendi. in quo sensu concedo primam consequentiam, & nego secundam: quia iustitia vt sic respicit debitum abstractum à restitutiuo: constituit enim æqualitatem aut debitam absolutè, aut secundùm dignitatem. Quæ patent in iustitia vindicatiua, quæ exerceri potest sine obligatione restituendi, quæ interdum potest omitti. Si autem debitum accipiatur latiùs, nego primam consequentiam. Si princeps numquam puniret, peccaret contra iustitiam vindicatiuam: ita si numquam retribueret, peccaret contra distributiuam: quia supplicijs & præmijs respubl. administratur. At non propterea teneretur ad restitutionem: quia non peccaret contra ius strictum; sed contra dignitatem personalem cum dispendio reipublicæ.

§.249. Objicis Secundò: Ex iustitia distributiua oritur sæpè obligatio restituendi. Primùm, si dux diuidat spolia contra geometricam proportionẽ. Secundò, si cathedra deferatur indigno aut minùs digno. Idem dico de electione ad præbendam. Respondeo, ex sola iustitia distributiua numquam oriri obligationem restituendi; quando autem oritur, est à iustitia commutatiua. Ita iudices constituti à principe supremo tenentur restituere bona quæ distributuri erant iussu principis; qui eos non constituit dominos eorum bonorum sicut ipse est, sed iudices maioris meriti. ob quod dignior acquirit in eos ius iustitiæ commutatiuæ, quod ius accipiunt à principe supremo volente dignioremeligi, idque committente ministris. Sic expono auctores indicatos in fine §.247. item & P. Vasqu. volentem obligari ad restitutionem eum qui contra geometricam proportionem partitur spolia. Id enim est verum, quando contra voluntatem principis id fit: secùs verò quando princeps partitionem commisit voluntati capitanei, vt dixi §.247. Eâdem ratione censeo teneri ad restitutionem qui cathedram defert minùs digno: dignior enim voluntate principis acquisiuit ius iustitiæ commutatiuæ aduersus iudicem: qui eo iniusto iudicio vtitur bonis principis contra eius voluntatem. Est igitur restitutio facienda non principi, sed oppositori digniori. Quam doctrinam sequuntur P. Lessius cum multis lib.2.c.34.n.75. & P. Rebellus 1.p. de Obligationibus iustitiæ lib.3.q.1. Neque arbitror tutam oppositam opinionem, vt dicam §.251. Idemque est de electione ad præbendam per oppositionem. Vnde colligo principem in horum partitione bonorum vti iustitia distributiua, eius autem ministros commutatiua.

S.Thom. q.1.art.2.

§.250. Tertiò deduco, principem non peccare deferendo munera minùs digno, si absolutè deferat digno: rex enim non tenetur optimum quemque prætorem eligere; satis est si eligat bonum. Tenetur enim ad rempubl. bene administrandam: quod præstat per bonos administros: iurat enim se fideliter regnum administraturum, non verò optimè quod possit. Id insinuat Arist.5. Ethicor.c.3. *Hinc pugnæ nascuntur & incusationes atque querelæ, cùm æqui non æqua, aut æqua non æqui habent aut potiuntur.* Cùm igitur dignus honore non sit non æquus siue non iustus, sed æqualis honori; non potest dici non æquum habere æqua, sed æquum æqua habere. Huius sententiæ est Caiet. in Summa verb. *Electio officialis.* & omnes qui idem censent de beneficio Ecclesiastico. Caietano in parte consentit P. Lessius lib.2.cap.32.num.22. Quod clarè colligitur ex cap.18. Exodi. vbi Iethro dixit Moysi præficiendos populo viros potẽtes timẽtes Deum in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam. Dum igitur hæc concurrunt, non est opus ad vitandum peccatum graue quærere potentiores, constantiores, &c.

§.251. Fateor, si semper aut frequentiùs omitterentur digniores, tunc fore peccatum graue contra iustitiam distributiuam: quia ex frequenti distributione non optima imminerent reipubl. grauia damna. Sic expono P. Lessiũ li.2.c.32.dub.3. qui certè parum ab hac doctrina dissentit. Peccant administri priuati, non eligentes digniorem, aut proponentes: quia princeps ab illis exigit id munus.

§.252. De beneficijs Ecclesiasticis exigentibus curam aut industriam, communior sententia est esse peccatum mortale digniorem præterire. Ita censet P. Rebellus 1.p. de Obligat. iustitię li.3.q.4. n.11. & multi apud ipsum. De Episcoporũ electione res est certa ex Tridentino sess.24.c.1. vbi Concil. loquens de priuatis electoribus Episcoporum à Papa distinctis, ait eos teneri sub graui peccato ad optimum eligendum, vt animaduertant regum administri, quos Hispani *de Consilio Camera* appellant, quantum onus humeris imponant. Ibi non

S.Thom. q.1.art.2.

agitur de Papa eligente, quem durum videtur adstringere semper ad digniorem: est tamen probabilius eum etiam teneri ad optimum, quia eius præfectura est diuersa à laica: est enim administratio perfecta: Episcopus enim profitetur statum perfectionis, ratione cuius tenetur hac in parte animorum prouidere saluti. Idem censeo de Cardinalatu: ab illo enim collegio plurimum pendet Ecclesiæ administratio: vt animaduertatur cum quãto periculo hac in parte indulgeretur sanguini. quod obseruat P. Lessius li.2.c.34. n.64. & P. Rebellus adductus hoc §.num.12. Quod non obscurè colligitur ex eodem Trident. sess.24. c.1. his verbis: *Ea verò omnia & singula quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus aliàs in eadem Synodo constituta sunt, decernit eadem etiam in creatione S.R. Ecclesiæ Cardinalium, etiamsi diaconi sint, exigenda, quos Sanctissimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus*, &c. Perlege totum caput, vbi competies Papam teneri ijsdem legibus hac in parte, quibus priuati electores. Beneficia autem nullam curam aut industriam exigentia, satis est si dignis conferantur ab Episcopo, aut Ecclesiæ principe, aut præsentatore supremo. Secùs verò ab electoribus priuatis, si illis præcipitur vt eligant meliores.

§.253. Tandem princeps supremus, item Episcopus non tenentur ad restituendum quando beneficia conferunt digno prætermisso digniori, esto peccauerint in electione. Hæc est sententia communior Scoti, Ricardi, Caiet. Couarruu. Nauarri, & aliorum quos refert P. Lessius lib.2.cap.34. & sequitur ibi, & c.1. fine, & cap.32. nu.16. P. Suarez disp. de Iustitia sect.3. num.14. fine, & alij. Ratio à priori, quia illis non debetur munus stricto debito dante ius in re, vel ad rem, sed debito congruentiæ comparatione reipublicæ.

§.254. At verò quando beneficium datur per oppositionem, qui eligit minùs dignum, aut proponit, tenetur ad restitutionem. Non dico, Episcopum teneri, sed alios ministros inferiores. Ita censent Nauarrus, Lessius, & alij: neque oppositam opinionem arbitror tutam, quamuis ab ea sit vnus aut alter Doctor. Recognosce P. Rebellum 1. p. de Obligationibus iustitiæ, li.3. q.5.n.5. cum plurimis apud ipsum. Probatur, quia ministris inferioribus tantùm committitur iudicium maioris dignitatis, item & sententia iuxta iudicium illud. Confirmatur, quia Concilium dat digniori ius appellandi: signum est ergo illum iniuriam pati, neque minùs dignum acquisiuisse ius in beneficium. Video hac confirmatione vrgeri obligationem Episcopi ad restituendum, quia magis dignus potest ab Episcopo appellare: qui cathedram deferunt minùs digno, tenentur etiam ad restitutionem.

SVBSECTIO IV.

Discrimen iustitiæ distributiuæ à commutatiua.

§.255. EX dictis colliguntur aliqua discrimina iustitiæ distributiuæ à commutatiua, quæ conijciuntur ex parte obiecti. quæ clariùs explano. S. Thom. 1. p. q. 21. & alibi discriminat has iustitias: quia distributiua versatur circa bona communia, commutatiua verò circa particularia. At certè ex bonis communibus soluuntur commutatiuè stipendia, census, & id genus alia. Potest tamen explicari S. Thom. ex P. Lessio vocante bona communia formaliter, quę non debentur strictè, vt præmia, de quibus bonis potest respubl. pro arbitratu disponere citra iniuriam aliorum: cætera autem bona sunt communia materialiter, quia pertinent ad ærarium publicum, debentur tamen stricto iure, in quibus soluendis respubl. non differt à personis priuatis. Itaque hoc discrimen S. Thomæ reuocandum est ad discrimen debiti vtriusque iustitiæ, ex quo bona communia manent in potestate reipubl. aut manent adstricta solutioni.

§.256. Igitur obiectum iustitiæ distributiuæ est dare aliquid ortum non ex iure stricto, neque ex rebus ipsis, sed ex congruentia orta ex personarum dignitate in ordine ad bonum commune: commutatiuæ verò est dare ex iure stricto nato ex rebus ipsis. ob quod S. Thom. rectè dixit à Deo seruari in iudicio modum iustitiæ commutatiuæ magis quàm distributiuæ, quia in iudicio magis examinantur merita siue res ipsæ, quàm dignitas personarum: hæc enim non venit in iudicium tam propriè quàm illa. Igitur quia vita æterna datur vt merces laboranti, & vt hereditas filio; ideo seruatur vtraque iustitia in conferenda gloria. commutatiua quidem, quia vnicuique datur prout gessit: quod contingit solis adultis qui pro meritis accipiunt mercedem. distributiua verò, quia datur hereditas pro dignitate filiationis, tam adultis quàm pueris. cum vltimis autem sola exercetur distributiua: quia carent meritis proprijs, quæ sunt materia commutationis.

SECTIO XVI.

Vtrùm in Deo sit iustitia distributiua?

SVBSECTIO I.

Argumenta P. Vasquez.

§.257. P. Vasquez acriter contendit in Deo non esse propriè iustitiam distributiuam. 1. p. disp.86. cap.2. adducit plures auctores: à quorum examine abstineo, quia vtraque pars est communis & probabilis. in quæstionibus autem similibus non est opus oleum absumere in auctorum examine: ex adductis autem à P. Vasquez nonnullos à nobis esse probarem si esset opus. Neque semel in eam quæstionem incurrit: recognosce 1.2. disp. 223. c.4.5. & 6. & 3. p. disp.7. c.2.

§.258. Probat Primùm auctoritate S. Anselmi in Prosolog. cap.10. *Iustus es* (inquit) *non quia reddis debitum, sed quia facis quod decet te summum bonum.* Respondeo, nihil probari de iustitia distributiua, cuius obiectum non est reddere debitum strictũ, sed debitum latius & secundùm quid, id est debitum congruentiæ, vt dixi §.248. Igitur Deus est iustus afficiens præmio & supplicio, quia dat vnicuique secundùm dignitatem personæ, & si vis meritorum. licet non debet illud absolutè, idque significant ipsa Anselmi verba: *Iustus es*: item, *quod decet te.* Decet autem Deum propter decentiam personarum, quas Deus afficit præmio aut supplicio. Itaque Anselmus à nobis est in iustitia distributiua: nec est in nos in commutatiua: quia Deus nihil debet absolutè antecedenter ad pactum & promissionem: at verò consequenter ad promissionem debet, quia iam supposito pacto non posset honestè negare promissa: in soluendo autem facit semper ex suo beneplacito, vt dixi sect.5. subsect.2. & alibi. Ob quod rectè Sancti & Scholastici dicunt, Deum nihil nobis debere, sed sibi: quia debitum non potest à nobis oriri, sed à libera sponsione Dei. Alia ex Anselmo non vrgent, quia cap.11. accipit iustum latè pro æquo, siue bono, non verò pro strictè iusto.

§.259. Secundò, probat auctoritate Aristot. 5. Ethic. cap.5. & S. Thomæ 2.2.q.61.art.4. censent enim pœnam non infligi Dei iudicio per iustitiam distributiuam. Respondeo, infligi per vindicatiuam, quæ in pœna sensus seruat modum iustitiæ commutatiuæ, quæ pœna respondet delicto personali: quemadmodum gloria datur pro operibus seruato modo iustitiæ commutatiuæ, vt dixi §.256. In pueris autem limbi infligitur pœna damni cum imitatione iustitiæ distributiuæ, quia non infertur propter delictum personale, sed propter indignitatem personæ in origine contractam: quemadmodum gloria datur sanctis paruulis per iustitiam distributiuam, quia non propter merita personalia, sed propter personalem dignitatem, quæ consistit in gratia sanctificante. Hac de re aliqua dixi §.236.

§.260. Tertiò, probat ratione: æqualitas seruata à Deo non est distributiua: ergo voluntas de illa non est iustitia distributiua. Probat antecedẽs, quia æqualitas distributiua non est arithmetica: id est, non est absolutè æquale meritum præmio, siue quod datur & quod accipitur: id est, non sunt tantum quantum. quæ æqualitas reperitur in commutatiua: qua in contractu emptionis & venditionis tantum do quantum valet equus, & in restitutione tantum reddo quantum abstuli. seruatur aurem in iustitia distributiua æqualitas geometrica, id est proportionalis: id est, vt tantum excedat præmium vnius, quantum excedit meritum: Deus autem in retribuenda gloria non considerat quãtum vnus excedat alios, sed quantum quisque meretur: ergo seruat æqualitatem arithmeticam, & non geometricam. Minorem probat Primùm, exemplo rerum naturalium: quibus partitur sua bona prout illa capiunt sine comparatione vnius rei cum alia. Secundò, exemplo supernaturalium: in quibus vnicuique dat prout gessit. Confirmatur, quia iustitia distributiua non dat æquale simpliciter meritis, sed simpliciter inæquale, æquale verò geometricè & secundùm quid: Deus autem dat æquale simpliciter: ergo non ex iustitia distributiua.

§.261. Hoc argumentum ex dictis soluitur: quia obiectum iustitiæ distributiuæ est dare secũdùm dignitatem cuiusque, quod seruat Deus tam in naturalibus quàm in supernaturalibus, vt ex S. Dionys. dixi §.233. illa autem geometrica est ad considerandam dignitatem cuiusque, vt ex Aristot. dixi §.238. Hinc nego antecedens in §.260. Ad probationem respondeo, illam proportionem esse frequentem in rebus publicis, non verò necessariam: quia sola æqualitas præmij cum dignitate personę satis est, vt dixi §.239. & 240. Ad cõfirmationem respondetur, non esse de conceptu iustitiæ distributiuæ vt sic, vt præmium sit simpliciter minus quàm meritum, id enim est in creaturis egentibus, non tamen in locupletibus. Distributiua enim iustitia per se vult dare præmium pro adæquata dignitate personæ vel meritorum, ex bonis non debitis strictè: quando autem bona non sunt satis, ad præmium arithmeticè æquale, vtitur geometrica proportione, vt de iustitia commutatiua dixi §.239. quia verò respubl. non sunt soluendo arithmetica æqualitate, vtuntur geometrica, qua non vterentur si abundarent. Quibus responsum est à priori: in nullo enim euidentior est iustitia distributiua, quàm in Deo dante vnicuique ex dignitate personæ.

S.Thom. q.1.art.2.

§.262. Vt autem in omni opinione constet esse argumentum imbelle, propositum §. 260. nego iterum antecedens. Ad probationem respondeo, Deum in distributione gloriæ seruare geometricam æqualitatem: quia tantum excedit præmium Petri, aut exceditur præmijs aliorum, quantũ merita exceduntur aut excedunt. hanc autem inæqualitatẽ Deus voluit per se primò: voluit enim Christum maxima gratia donari; post quem Mariam matrẽ: nec enim absolutè aut sub conditione voluit aliam creaturam esse Virgini parem. S. Thom. asserit gratiam datam angelis inæqualem secundùm inæqualitatem naturalem. Igitur quia hæc discretio mansionum optima est, fuit amata à Deo, & bona opera inæqualiter distributa: vt idem geometricè seruaretur ordo inter visiones, qui seruatur inter gratiam sanctificantem singulorum. Quemadmodum si dux opem ferret inæqualem pugnantibus, vt præmia partiretur inæqualia. Neque obest vnicuique dari prout gessit cum æqualitate arithmetica præmiorum cum dignitate: vtrumque enim per se voluit Deus, & vt det cuique prout gessit. in quo seruatur modus commutatiuus, & vt seruetur inter præmia, geometrica proportio, in quo seruatur modus distributiuus. Neque opus est vt præmium sit simpliciter minus merito. Id enim oritur ex inopia distributoris, non ex conceptu iustitiæ distributiuæ, cuius obiectum non variatur, quamuis præmia sint arithmeticè æqualia meritis: quia eius obiectum formale est dare vnicuique secundùm dignitatem personæ; melius autem dabit si possit dare tantum, quanto digna est persona. Ob quod S. Dionys. adductus §. 233. rectè dixit Deum in omnibus seruasse iustitiam distributiuam.

§.263. Tandem hoc argumentum P. Vasquez propositum §.260. probaret Deum de facto non fuisse vsum iustitia distributiua; eum autẽ illa non posse vti minimè probat. Potuit enim Deus bona temporalia per se ipsum partiri bene pugnantibus pro republ. fideli, & seruare geometricam proportionem: quia potuit velle partiri ea solùm bona, quæ distributa per omnes non possent arithmeticè æquari singulorum meritis: ob quod potuit velle seruari geometricam proportionem, eumque ordinem quem iustus princeps seruaret. in his nulla est imperfectio: quia Deus hæc faceret ex voluntate, non ex inopia. Hinc patet ad argumentum ex §. 260. & eius confirmationem.

S.Thom. q.1.a.2.

SVBSECTIO II.

Argumentum de abdicatione dominij.

§.264. ARgumentum de abdicatione dominij est præcipuum fundamentum ad negandam Deo iustitiam: latè probaui sect.5. subsect.1. posse duas creaturas habere simul pro vno instanti dominium perfectum eiusdem rei: subsect. autem 4. idem ostendi de Deo & creatura pro tota æternitate: quibus factum est satis huic difficultati, quando opus esset vt Deus communicaret dominium creaturis: §.autem 210. huc reiecì facillimum eius conditionis explicatum. Sic arguunt aduersarij. Qui exercet iustitiam distributiuam, abdicat à se dominium præmij distributi: sed Deus non potest illud abdicare: ergo nõ exercet Deus distributiuam. Maior probatur, quia accipiens præmium fit eius dominus: sed non possunt duo habere simul dominium eiusdem rei: ergo distributor abdicat à se dominium rei distributæ. Maior probatur, quia præmium accipiens potest illo vti pro libito.

§.265. Quando hoc argumentum vim haberet in iustitia commutatiua (quam non habere constat ex sect.5. vbi ostendi posse simul dominium esse apud duos) euidens est illud vicarere in distributiua: in qua neque opus est distributorem se abdicare dominio præmij distributi, neque illud ius acquirere eum qui præmio donatur. Quod probo Primùm ab exemplo iustitiæ vindicatiuæ: quam Deus & homines exercent, quin se abdicent aliquo dominio in supplicium, nec illud transferant in reum. Quia Deus animaduertens in damnatos perseuerat dominus æternorũ cruciatuum, in quos damnati nullum dominium acquirunt: ergo sine his conditionibus possunt hæc exerceri in distributione præmiorum. Consequentiam probo à paritate rationis: quia vt vindicta consistit in infligendo malo quo reus sit infelix, ita retributio in conferendo bono quo accipiens sit felix. Felicitas ergo est obiectum iustitiæ distributiuæ data propter merita aut dignitatem personæ propter gratiam sanctificantem: vt miseria est obiectum vindicatiuæ data ob carentiam gratiæ in pueris, vel propter flagitia in adultis: si ergo Deus potest facere beatum sine translatione & abdicatione dominij, vt potest facere miserum; ita potest exercere iustitiam distributiuam vt potest vindicatiuam. Ratio à priori, quia hæ duæ virtutes sunt ad faciendum aliquem beatum aut miserum in toto aut in parte, propter bona aut mala opera, aut pro dignitate aut indignitate personæ. Quòd si absque dominij translatione potest Deus consequi hæc, quid est opus translatione?

§.266. Secundò probatur, argumentum propositum §.264. carere vi in iustitia distributiua; quia in humanis multa præmia conferuntur ex iustitia distributiua absque translatione dominij; cùm rex laudat militem illumque facit assidere, aut cum eo agens amicè ei ostendit horros, spectacula, & alia quæ homines censent esse maxima præmia: cùm Assuerus præcepit Mardochæum insidentem equo regio per totam vrbem circumduci præeunte Aman & conclamante præcone: quæ præmia fuerunt Mardochæo pro erepto rege; rex nullum earum rerum dominium transtulit in Mardochæum. cùm item rex Hispaniæ nobiles adscribit militiæ Iacobeæ, Calatrauensi, aut Alcantarensi, illos donat præmio non leui, inque eos nullum transfert dominium. Censentur igitur præmia, quia spectant aliqua parte ad felicitatem ciuilem, tametsi nullum dominium acquirant.

§.267. Ad argumentum ex §. 264. nego Maiorem: non enim est opus, nisi vt donatus præmio illo sit aut in parte, aut in toto beatus: vt patiens pœnam sit miser. Ad probationem Maioris, nego Maiorem: quia non est opus vt affectus præmio aut supplicio constituatur illarum rerum dominus, sed vt sit in toto aut in parte beatus: nec enim damnatus potest pro suo libito vti suis cruciatibus: neque beati possunt visione Dei vti pro libito: quæ illis non est libera.

§.268. Alia ratione non minùs facili respondetur argumento è §.264. Dominium creatum est in creatura aduersus alias, non verò aduersus Deũ. Si enim ego sum dominus equi, nulla creatura potest eo licitè vti me inuito: at Deus potest quantumcumque ego sim inuitus. Hoc dominium siue ius acquiritur, quando creatura aut per distributionem accipit præmia, aut per commutationem id ad quod habet ius strictum. Hoc ius potest Deus communicare creaturis sine vlla imperfectione: quia eo communicato Deus manet integrè dominus eius rei: neque creatura potest Deo inuito ea vti licitè, & peccaretur contra iustitiam si Deo interdicente eius vsum titulo dominij creatura aliquid faceret. Potest igitur Deus aut propter bona opera, aut propter dignitatem personalem donare præmia creaturis, quorum constituantur domini dominio creato contra cæteras creaturas, non verò contra Deum. Hinc non sequitur, duos simul habere dominium aduersus se ipsos in eamdem rem: quia Deus manet cum dominio contra creaturam, cum quo non manet creatura contra Deum: quia solùm manet cum dominio contra alias creaturas: aliunde verò creatura manet cum eodem dominio accepto à Deo, cum quo maneret si illud acciperet ab alijs creaturis.

§.269. *Dices*, Deus nihil potest debere, sed iustus distributor debet: ergo Deus non potest esse iustus distributor. Respondeo Primùm, non esse opus etiam ad iustitiam commutatiuam vt soluens debeat, sed satis est vt debeatur indeterminatè à soluente, vel ab alio, vt dicam à §.284. ad 291. Secundò respondeo, obiectum iustitiæ distributiuæ non deberi simpliciter, sed secundùm quid, quia non innititur stricto iuri, sed dignitati personæ: Deum autem ita aliquid debere non est incommodum.

§.270. Ad argumentum ex §. 264. distinguo Maiorem. Distributor creatus abdicat se dominio præmij distributi. prætereat Maior, quæ negatur de distributore increato: quia dominium, quod transfertur in affectum præmio, est aduersus omnes alias creaturas, non verò aduersus Deum: ob quod creaturæ se abdicant tali dominio, non verò Deus, vt dixi §.268. Ad probationem Maioris, distinguo Maiorem: accipiens præmium fit illius dominus contra cæteras creaturas, concedo Maiorem; nego verò contra Deum. Duæ probationes maioris propositionis sunt clarè: quia

præmio donatus potest vti suo præmio independenter à cæteris creaturis, non verò independenter à Deo.

SVBSECTIO III.

In Deo est iustitia distributiua.

§.271. ESt igitur in Deo iustitia distributiua propria & absque metaphora. Hanc multorum esse sententiam fatetur ipse P. Vasquez. Ab ea sunt Ricardus in 4. dist. 46. art.1. Capreol. in 1. dist. 45. q.1. art.1. conclus.14. & art.3. ad argumẽta contra eam: Caietan. 1. p. q.21. art. 4. & 2.2. q. 61. art. 4. paulò antè ad 1. Ferrara 1. contra Gent. cap. 93. Sotus lib.5. de Iustitia, q.5. art. vlt. ad 1. & 3. de Natura & grat. cap.7. Hosius in Confessione Polonica cap. 73. ante medium: P. Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. puncto 5. vbi sine discrimine admitit Deum ex iustitia remisisse peccata propter merita Christi. Quam tamen clarissimè docuit to. 1. disp. 1. q. 21. punct. 1. vers. *Secundò asserimus.* P. Suarez disp. de Iustitia sect. 3. P. Rebellus 1. p. præludiorum lib. 1. q. 4. n. 15. & alij recentes. Quam planè docuit S. Thom. 1. p. q. 21. art. 1. distinguens enim duas species iustitiæ, commutatiuam negat Deo, asserit distributiuam. P. Vasquez conatur à S. Thoma vtramque negari: quia asserit non esse iustitiam simpliciter Dei ad nos, quia non est meritum simpliciter nostri ad Deum. Verùm absurdissima esset sententia S. Thom. si ita absolutè intelligeretur: quia post promissionem gratiamque collatam S. Thom. & omnes Catholici admittunt meritum simpliciter nostri ad Deum: ergo & iustitia sic est admittenda post eamdem promissionem & collationem gratiæ. Eamdem perspicuè docuit Dionys. adductus §.233. Explicans enim iustitiæ distributiuæ munus, eam adscribit Deo singulis danti beneficia pro dignitate.

§.272. Ratio est manifesta ex parte obiecti huius virtutis, nempe vnicuique conferre bona secundùm dignitatem: sic enim cum multis constitui huius virtutis obiectum §.228. vel est conferre præmium de bonis communibus secundùm merita considerata in se, & cum proportione geometrica: potuit autem Deus velle præmia communia ita partiri seruando æqualitatem geometricam absque arithmetica, vel arithmeticam absque geometrica: id enim pendet ex sola Dei voluntate. Ex parte modi nulla est imperfectio: quia nec fundatur in debito stricto, sed tantùm in congruentia: neque distributor abdicat dominium. est igitur in Deo iustitia distributiua, sicut & vindicatiua. Multi æstimo auctores oppositæ sententiæ, rationem autem pro illa nullam video efficacem. fateor illos acriùs impugnare iustitiam commutatiuam Dei, distributiuam autem minimè gentium.

SECTIO XVII.

Vtrùm in Deo sit iustitia commutatiua?

§.273. S.Thom. videtur fuisse non idem hac in parte, quia 1. p. eam negauit expressè, eam autem asseruit 2.2. q.61. art.4. ad 1. opinatus à Deo seruari in iudicio rationem iustitiæ commutatiuæ, & non distributiuæ. Aliqui censuerunt à S. Thoma retractatam esse sententiam: quod adscribunt Capreolo. S. Thom. non fuisse semper eadem ratione locutum, est clarum. Accipit enim interdum commutatiuam pro sola commerciali, secutus Aristot. interdum verò pro quacumque soluente ad æqualitatem arithmeticam. In primo sensu eam ablegat à Deo, in secundo adlegat: est igitur S. Thomas expressè ab opinione nostra: & 3. p. q.85. art.3. ait esse inter Deum & hominem quamdam commutationem, id est quamdam speciem commutationis, seu speciem vnam: iam enim in philosophia ostendi ex Aristot. esse idem vnum hominem, & quemdam hominem. Capreol. in 2. dist. 27. art.3. ad 1. admittit in Deo iustitiam commutatiuam simpliciter, quam admitti affirmat à S. Thom. Medina 3. p. q.1. art.2. P. Ragusa 3. p. disp.20. §.2. quamuis agit de Christo. Aluarez disp.4. n.33. & alij quos refert & sequitur P. Suarez disp. de Iustitia sect.3. n.35. S.Thom. q.1.art.2.

SVBSECTIO I.

Prima probatio iustitiæ commutatiuæ Dei.

§.274. DIco igitur in Deo esse iustitiam commutatiuam propriè & absque metaphora. Hæc autem iustitia non est commercialis, quam solam negauerunt antiqui. Hæc conclusio potest duplici ratione probari. Primùm, si Deus seruet actionibus proprijs ius vnius creaturæ aduersus aliam, quod ius non sit aduersus Deum: vt de distributiua dixi §.268. 269. & 270. Secundò, possumus considerare Deum seruantem ius creaturæ aduersus ipsum Deum (vt ita dicam.) Considera Petro deberi ab Antonio centum aureos: & Deum totidem dare Petro pro Antonio, eumque constituere dominum aureorum', eadem ratione qua ab Antonio constitueretur si restitueret: ita vt Petrus possit sine peccato vti pro suo libito centum aureis, & nulla creatura possit licitè ijsdem vti inuito Petro: at verò Petrus non potest licitè illis vti inuito Deo: Petro autem inuito Deus potest. Hoc enim genus dominij, & non aliud potuit Antonius communicare Petro: idem pro Antonio potuit Deus dare Petro. Sic argumentor: Deus in conferendis aureis potest exercere iustitiam commutatiuam in Petro: ergo hæc inest Deo. Probo antecedens: quia quamuis Deus non potest commerciari, quia commercium illi est inutile; potest tamen velle dare aureos ad tollendam inæqualitatem inter Petrum & Antonium, & vt Petrus frueretur iure suo, item & Antonius esset liber à debito. quæ potuit velle propter ipsa, vt potest velle obiectum misericordiæ propter ipsum: sed hic actus in Deo esset iustitia commutatiua: ergo Deus est capax huius iustitiæ. Maior est per se nota: tollere enim eam inæqualitatem, constituere Petrum dominum aureorum, quia debebantur ab Antonio, & hunc liberare à debito, sunt obiecta amabilia, & passim amantur à Deo, vt alia obiecta virtutum moralium: de quibus, qua ratione in Deo sint, latè disserui vol.2. disp.121. Iustitia igitur commutatiua est in Deo sine metaphora, vt est iustitia vindicatiua, & virtus remuneratiua, similesque virtutes, in quarum conceptu vt sic nulla clauditur imperfectio. Minor probatur, quia iustitia commutatiua est voluntas ius suum vnicuique tribuens propter honestatem ibi repertam, & per propias actiones

S.Thom. q.1.a.2.

volentis, vt constat ex communi diffinitione iustitiæ: sed ille actus Dei est voluntas tribuens Petro ius suum, propter honestatem ibi repertam, per proprias actiones Dei: item ex bonis ipsius Dei. igitur actus ille Dei est iustitia commutatiua.

§.275. Dices Primò, Petrus non habet ius aduersus Deum: ergo non potest Deus ex iustitia soluere. Probo consequentiam, quia ius tributum per iustitiam commutatiuam est in creditore aduersus tribuentem & soluentem: quemadmodum qui soluit debet soluere ex bonis proprijs. Confirmatur Primùm. Qui exercet iustitiam, soluit quod debet: sed Deus nihil debet: ergo nõ soluit ex iustitia. Confirmatur Secundò. Iustitia est ad propria debita, non verò ad aliena: vt castitas est ad proprios actus, non ad alienos.

§.276. P. Vasqu.1.p.disp.85.n.40.& 41. censet non seruari iustitiam nisi inter creditorem & debitorem: exigitur ergo vt is cui fit solutio, sit creditor cui res debeatur: ex parte verò soluentis exigitur vt ipse sit debitor. Probat Primùm, ex S.Thom.2.2. q.80.art.1. docente iustitiam deficere, vel quia deficit debitum, vel æqualitas: ergo sicut vbi non est æqualitas, non est iustitia, ita nec vbi debitum deest. Secundò ratione, quia iustitia in satisfactione seruata, est ex parte retribuentis pro ijs quæ ipse accepit, aut abstulit: qui verò nihil accepit, neque abstulit, quid habet cum restituente? non enim seruat iustum, neque reducit inæqualitatem ad æqualitatem, quia inter ipsum & creditorem nulla intercessit inæqualitas, neque est contrapassum.

§.277. Respondeo, requiri quidem debitum, & inæqualitatem: at non requiritur inter creditorem & soluentem determinatè, sed indeterminatè, quia opus est vt cum aliquo sit inæqualitas & contrapassum: quia definitio non exigit vt seruetur ius violatum à soluente, sed vt vnicuique seruetur ius suum. neque oppositum ipsi probant. Quod patet in Petro de suis pecunijs soluente pro Antonio: Petrus enim non violauit ius creditoris, neque constituit inæqualitatem, neque contrapassi fuit causa; & tamen soluens pro Antonio exercet iustitiam commutatiuam: creditor autem iam non habet ius aduersus Antonium, quia Petrus pro illo soluit, neque opus est vt Petrus priùs susceperit vadimonium, aut fideiiussionem: satis enim est si soluat pro Antonio, etsi nulla præiuerit obligatio. Idem potest facere Deus quasi suscipiens fideiussionem. Hinc nego consequentiam, è §.275.& eius probationem. Solutio est ex bonis proprijs, quia de alienis nullus soluit: debitum autem potest esse alienum, quia creditor habet ius ad totidem bona: quod ius volo ego seruare de meis bonis. quod patet apertè in fideiussore soluente de bonis proprijs debitum alienum. quod creditori perinde est ac si soluerentur ab eodem debitore, quia suo iuri per accidens est, ab hoc aut ab alio deberi: Deus autem in eo euentu esset quasi quidam fideiussor. Ad primam confirmationem, nego Maiorem: qui enim soluit, soluit quidem quod debetur, non determinatè ab ipso, sed ab aliquo: quod satis est ad constituendum ius in creditore. Ad secundam confirmationem respondeo, iustitiam esse ad actiones proprias tamquam à causa particulari, non verò ad alienas, vt castitas, spes & fortitudo: velle enim vt alij seruent mutua iura, non est actus iustitiæ, sicut nec castitatis velle vt alij sint temperati; at iustitia potest esse ad proprias actiones, vt à causa particulari soluentes aliena debita de bonis proprijs. Contrapassum autem reperitur ibi materialiter, id est, reperitur materia contrapassi. Deus autem non potest pati: neque contrapassum formale requiritur nisi inter creaturas, quæ patiuntur abdicationem dominij.

§.278. Ad argumenta P. Vasquez è §.276. S. Thomas exigit debitum, sed non determinatè à soluente, vt patet in alio soluente sine præeunte fideiussione aut pacto, vt dixi §.277. Ad Secundum respondeo, ex parte soluentis esse aliquid acceptũ, aut ablatum non determinatè ab ipso, vt patet in soluente pro alio, sed indeterminatè ab aliquo: habet cum restituente reddere creditori quod suum est: tunc autem ius seruat alienum, quia dat creditori rem ipsius. posse autem auferri inæqualitatem à non debente, est per se notum: quia æqualitas est inter ipsas res, inter personas autem ratione rerum. Si Antonius abstulit equum, & ego illum domino reddo, abstuli inæqualitatem quæ erat carentia equi, & potui exercere iustitiam commutatiuam: quia ad restitutionem iustam rerum in indiuiduo non est opus restituere de bonis proprijs, sed restituere bona aliena: quod ego tunc feci vt causa particularis per proprias actiones. Item, si alius tibi detraxit honorem, & ego illum reddidi, iam non est inæqualitas inter te & illum ratione honoris: quia habes quod tuum est. Quæ satisfactio potuit etiã esse per actum iustitiæ commutatiuæ, more fideiiussionis. potest igitur inæqualitas tolli à non debente. Confirmatur. quia in his casibus cessat actio, nec creditor potest se compensare de bonis prioris debitoris; & tamen non sunt reddita ab ipso debitore: ergo ad tollendam inæqualitatem non est opus debitore determinatè, sed satis est si quod debetur ab aliquo, soluatur ab alio.

§.279. Dices Secundò: Deus non abdicat dominium aureorum quos reddidit Petro: ergo non soluit ex iustitia commutatiua: quia hæc abdicat dominium à soluente. Nego consequentiam. Ad probationem. Creatura abdicat dominium: quia dominium creatum est in vna creatura aduersus omnes alias, non verò aduersus Deum: Deus igitur dat in eo euentu ius creatum, quale daretur vni creaturæ ab alia: & constituit creditorem dominum aureorum. eâdem ratione, qua illum constitueret alia creatura: in quo Deus dat creditori ius suum, id est, ipsius creditoris: quod est aduersus alias creaturas, non aduersus Deum. Recognosce §.268.& 274.

§.280. Dices Tertiò: Deus donat Petro illos aureos, ergo non dat exiustitia. Distinguo antecedens: donat consideratus vt causa vniuersalis, concedo antecedens: item vt causa particularis illos donat, quia non vult extinguere dominium creaturæ sine ius ad illos, quod poterat exstinguere nihil reddendo. At non donat comparatione alius creaturæ: quia donatio est sine exstinctione debiti aduersus alias creaturas: hinc autem exstinguitur debitum quo soluitur Antonius, aduersus quem iam Petro non competit actio. itaque illa restitutio sub hac consideratione non est donatio, est autem sub alijs. Ego existimo hanc sententiam euidenter probari: item in emendandis aliorum commercijs eam posse Deum exercere.

SVB-

SVBSECTIO II.

Probatio secunda iustitiæ commutatiuæ Dei.

§.281. PRobaui, iustitiam commutatiuam Dei independenter à debito; nunc eam probo, admisso debito in soluente. Sic argumentor: Voluntas reddens vnicuique ius suum debitum à soluente, & propter ipsum, est iustitia commutatiua: sed Deus potest habere voluntatem dandi Petro ius suum propter ipsum & debitum ab ipso Deo: potest ergo Deus habere iustitiam commutatiuam. Minor probatur: quia obiectum huius actus non dicit imperfectionem respectu Dei, neque ratione debiti, neque modi amandi obiectum illud. Quæ probo singillatim.

§.282. Ex parte obiecti non est imperfectio: quia Deus potest facere Petrum dominum alicuius rei, quin ipse Deus se abdicet dominio ipsius rei: (hæc enim imperfectio solet nobis objici:) etenim Deus tam longè abest ab abdicatione dominij, vt potiùs per illam voluntatem sit in actuali exercitio & actu secundo ipsius dominij: ita vt nihil possit fieri de re quam ipse donat, nisi per exercitium actumque secundum dominij Dei: de quo egi sect.5. cuius subsect.4. id probaui de Deo. Cùm igitur Deus dans dominium Petro nihil de suo dominio amittat, sed potiùs illud exerceat semper, nõ potest argui imperfectio in Deo. Confirmatur, quia potest Deus dare dominium Petro, quale datur ab alia creatura, quin illud sit contra ipsum Deum, vt dixi §.268. & 274. latiùs dicturus à §.284.

§.283. De ratione debiti multi dubitauerunt: multi Theologi recusarunt illud in Deo admittere propter Anselmum asserentem à Deo nihil deberi: ob quod dixerunt Deum nihil nobis, sed sibi debere. P. Suarez, P. Vasquez & alij multi censuerunt, Deum nobis posse aliquid debere: quod ipsi meritò accipiunt non de debito orto ex nobis, & obligante Deum independenter à sua voluntate, sed orto ex Dei promissione & pacto. Debitum enim est quod aliquis negare non potest absque peccato, siue quod tenetur dare: sed Deus non posset absque peccato negare promissa, & tenetur ea dare, & constituere Petrum dominum rei promissæ, in sensu explicato §.282. ergo Deus potest debere. Minor est certa, quia esset infidelis: dixit enim Apostolus: *Non est iniustus Deus vt obliuiscatur operis ac laboris vestri*; ac si diceret, Esset iniustus si obliuisceretur: ergo lege illius iustitiæ tenetur non obliuisci, & contra illam ageret, si per impossibile obliuisceretur. Iam dixi §.48.53.& 64. esse ridiculam suppositionem in actibus Dei efficacibus de se: quia est componere duos actus oppositos. illa suppositio non videtur tam ridicula in promissione, cuius effectus pendet à nostra libera conditione: quia illa promissio non est absoluta, sed conditionata. quòd si posita à nobis conditione, Deus non staret promissis, esset infidelis. in quo argumento non fit suppositio duorum actuum absolutorum: propterea sic explicui testimonium Pauli. Ne autẽ arguamus solùm ab hypothesi impossibili, sic arguo: Deus debet facere aliquid in eo sensu in quo non potest aliud agere: sed in sensu promissionis Deus non potest aliud agere: ergo in eo sensu debet agere. Debitum autem illud non est ad Deum; sed ad nos: fidelitas enim est virtus ad alium, constantia verò ad se. Hæc autem obligatio est ad seruandam iustitiam, quia est ad conferendum creaturæ dominium. Quæ autem possunt objici de suppositione quòd Deus vellet vti creaturis contra voluntatem eius cui eas dedisset, diluta sunt §.48.53. & 64. Quòd si admittas vtcumque Deum per impossibile nolle sinere creaturas vti rebus ab ipso donatis, ageret contra fidelitatem & iustitiam, in sensu explicato §.67. Cur autem in alio casu non peccaret contra iustitiam, ostendam §.290.

SVBSECTIO III.

De abdicatione dominij.

§.284. QVæ dixi subsect.2. sunt accipienda admisso dominio Dei simul & creaturæ in eamdem rem: de quo dixi sect.5.subsect.4. nunc libet ostendere auctores oppositos non adhibuisse omnem diligentiam in examinanda hac conditione abdicationis dominij. Neque me pudet hæc repetere, quia sunt fundamentum oppositæ sententiæ. Iam ostendi à §.265. posse seruari à Deo iustitiam distributiuam, quin se abdicet dominio præmij distributi. Nunc idem probandum in commutatiua, quia aduersarij vtuntur argumento proposito à me §.264.

§.285. Præmitto quæ dixi §.268.& 274. creaturam habere verũ & absolutum dominium multarum rerum: ego enim cùm dono mea bona Francisco, illum constituo verè & absolutè illorum dominum; non tamen dominio omniũ perfectissimo, sed imperfecto: quia est dominium creatum subiectum dominio Dei: siue, vt meliùs dicam, est dominium creaturæ, quæ semper est subiecta dominio Dei. est tamen dominium absolutè; quia potest vti pro libito suis rebus citra iniuriam omnium creaturarum; non est tamen dominium absolutum, nisi comparatione illarum, quia non est absolutum à dominio Dei: quamuis potest etiam dici dominium absolutum, vt dicuntur principes absoluti qui in principatu non subijciuntur alijs creaturis, quamuis Deo subiecti sunt omnes. hoc autem dominium obligat omnes creaturas, ne vtantur rebus inuito domino: at non obligat Deum. Hoc pono disputandi gratia: quamuis enim repugnaret dominium Dei & creaturæ simul in eamdem rem, (quod non repugnare ostendi sect.5. subsect.4.) adhuc non obesset iustitiæ commutatiuæ Dei.

§.286. Sic argumentor. Voluntas creata de constituendo Petrum dominum rei cum obligatione id volendi, est iustitia commutatiua, vt patet ex §.281. quia habet pro obiecto ius: imò licet non esset obligatio, vt dixi à §.274. sed Deus potest velle Petrum constituere dominum alicuius rei illi debitæ ab alia creatura, vel promissæ, & potest velle id debere: ergo potest Deus exercere iustitiã commutatiuam. Probo Minorem: quia in dominio Petri non est imperfectio Dei, si detur à Deo ipso, sicut non est si detur à creatura: quia Deus vtroque casu manet æquè dominus illius rei. Nec item est imperfectio Deum id debere: quia quando obiectum potest amari à Deo sine imperfe-

S.Thom. q.1.a.2.

ctione, potest Deus sine eâdem velle id debere debito orto ex promissione aut pacto.

§.287. Dices Primò: Deus deberet rem illam Petro vtendam ab ipso pro libito: ergo abdicaret à se dominium talis rei. Distinguo antecedens: vtendam pro libito aduersus omnes alias creaturas, concedo antecedens: vtendam pro libito aduersus voluntatem Dei, nego antecedens: itaque Deus deberet me facere dominum rei eodem genere dominij, quod ego acciperem ab alia creatura, nempe vt nulla alia me inuito possit licitè vti eâ re, & ego possim inuitis alijs: at non teneretur Deus facere vt ipse non posset licitè vti eâdem re me inuito: hæc petit dominium creatum, vt indicaui §.268. & 274.

§.288. Dices Secundò: Creatura abdicat à se dominium: ergo & Deus. Probo consequentiam, quia obiectum iustitiæ est abdicatio dominij. Nego consequentiam. Ad probationem: obiectum iustitiæ, est dare dominium ei in quo seruatur: quia verò illud est incompossibile cum dominio creaturæ seruantis iustitiam, ideo consequenter pertinet ad iustitiam abdicatio dominij. eâdem ratione Deus seruans iustitiam cum Petro abdicat cæteras creaturas dominio rei, quam Petro donat, illudque constituit in solo Petro: in quo pugnat cum dominio aliarum creaturarum in eamdem rem. at non abdicat se dominio: quia dominium creaturæ non est contra Deum. Itaque iustitia Dei & creata habent circa creaturas idem omnino obiectum formale, nempe vt inter creaturas solus Petrus sit dominus rei, circa quam est iustitia: at verò non est contra Deum.

§.289. Dices Tertiò: Ergo Deus non est dominus eius dominij, quia non potest illud non dare, quia illud debet. Nego consequentiam: constat ex §.73. 74. & 75. nihil esse in eo dominio quod non sit Dei: quia illud est denominatio extrinseca ab actu libero Dei: qui actus & dominium est absolutè in potestate Dei, cui est necessarium solùm consequenter. quæ suppositio neque dominium facit absolutè necessarium, neque Deum adstringit absolutè ad illud, sed secundùm quid, vt dixi §.50. Potest item Deus cogere Petrum, vt cedat illo iure: reperitur ergo debitum constituendi Petrum dominum rei aduersus cæteras creaturas; Deus tamen manet ita dominus illius, vt illo possit pro arbitratu vti inuito Petro.

§.290. Finge Deum negare Petro dominium aduersus alias creaturas, postquam spopondit illud dare: (hac enim ratione me etiam inuito argumentantur sæpè aduersarij). Cõsidera item Deum dare Petro dominium illud, & postquam illud dedit, Deum ipsum inuito Petro vti pro suo arbitratu re iam donata. In primo euentu per locum intrinsecum Deus ageret contra iustitiam commutatiuam: quia negaret quod ex pacto deberet, & esset æquiualens acceptis à creatura, & læderet ius Petri contra rectam rationem: vide quæ dixi §.283. ante finem. In secundo euentu non peccaret contra virtutem vllam: quia non spoponderat nisi facere Petrum dominum rei: quo non impediretur quin Deus posset licitè vti eâdem re. Quòd si Deus promisisset se ea numquam vsurum inuito Petro, ageret contra fidelitatem, non verò contra iustitiã. Discrimen in vtroque euentu est, quòd in primo negaret Petro dominium debitum: peccatum autem contra dominium alicuius est iniustitia. in secundo verò non peccaret contra dominium Petri, quod numquam fuit aduersus Deum: ob quod vsus Dei inuito Petro, non est contra dominium ipsius Petri: ob quod nec iniustitia.

§.291. Ad formam argumenti ex §.264. respondeo ex §.270. Creatura exercens iustitiam commutatiuam, se abdicat dominio rei quam soluit: quia creditor accipit illius dominium aduersus omnes creaturas: secùs est in Deo. Dominium potest esse apud duos, alterum creatum, & alterum increatum: hoc est contra omnes creaturas, illud verò non potest esse contra Deum.

SECTIO XVIII.

Quam iustitiam Deus seruauerit cum Filio?

§.292. Dico Primò. In conferenda visione beata seruauit iustitiã distributiuam: quia illam contulit pro sola dignitate personali. at in conferenda gloria corporis seruauit commutatiuam: quia illam contulit pro operibus.

§.293. Dico Secundò. Deus in remissione nostrorum peccatorum potuit seruare iustitiam distributiuam cum Christo, quia ad illum constituendum caput generis humani potuit moueri sola dignitate personali Dei hominis. Hanc iustitiam seruat cum Sanctis innocentibus in conferenda gloria.

§.294. Dico Tertiò. Seruauit Deus cum Christo iustitiam commutatiuam in remittendis nostris peccatis tam originali, quàm actualibus: quia propter opera Christi ea nobis remisit. Alia de iustitia Dei disseram volum.4.

DISPV-

S.Thom. q.1.art.3.

DISPVTATIO XIII.

Vtrùm Verbum humanitatem acceperit independenter à peccato, eam accepturum si non peccasset Adamus?

S. Thom. art.3.

SECTIO I. *Nonnulla præmitto.*
SECTIO II. *Christus primo decreto ad ipsum terminato non fuit amatus passibilis, neque impassibilis.*
SVBSECTIO I. *Expositio sententiæ.*
SVBSECTIO II. *Argumenta contra eam sententiam.*
SECTIO III. *Deus illo primo decreto voluit existentiam Christi propter nos & in emendationem peccati.*
SVBSECTIO I. *Sententia proposita.*
SVBSECTIO II. *Rationes aliquorum.*
SVBSECTIO III. *Impugnantur.*
SVBSECTIO IV. *Ratio à priori.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.*
SECTIO IV. *Vtrùm substantia Incarnationis fuerit decreta à Deo antequam peccatum præuideretur existere in statu absoluto?*
SVBSECTIO I. *Opinio S.Thomæ.*
SVBSECTIO II. *Respondetur ad argumenta contra S.Thomam.*
SVBSECTIO III. *Ex hac sententia quem locum teneat Christus in decretis Dei?*
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta.*
SVBSECTIO V. *Appendix de loco Mariæ & immunitate à peccato originali.*
SVBSECTIO VI. *Quo pacto in hac sententia Christus sit caput angelorum?*
SVBSECTIO VII. *Conclusio.*
SECTIO V. *Conclusio P. Molinæ.*
SVBSECTIO I. *Proponitur.*
SVBSECTIO II. *Examinatur argumentum primum à primo absurdo.*
SVBSECTIO III. *Examinatur secundum absurdum.*
SVBSECTIO IV. *Impugnatur à priori sententia proposita.*
SECTIO VI. *Sententia aliquorum Thomistarum.*
SVBSECTIO I. *Sententia Bartholomæi Medinæ, & Petri Cabreræ.*
SVBSECTIO II. *Opinio Petri Lorcæ.*
SECTIO VII. *Sententia de ordine intentionis & executionis.*
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmitto de ordine intentionis & executionis.*
SVBSECTIO II. *Sententia affirmans.*
SVBSECTIO III. *Prima probatio ex Augustino.*
SVBSECTIO IV. *Secunda probatio à ratione.*
SVBSECTIO V. *Impugnatur hic ordo intentionis & executionis.*
SVBSECTIO VI. *Alia eiusdem opinionis impugnatio.*
SECTIO VIII. *De ordine intentionis & executionis per actus confusos diuinæ voluntatis.*
SVBSECTIO I. *Proponitur quædam opinio.*
SVBSECTIO II. *In intellectu Dei non est actus præcisiuus.*
SVBSECTIO III. *Dei voluntas nihil amat confusè.*
SVBSECTIO IV. *Vtrùm Deus amet aliquid indeterminatè?*
SVBSECTIO V. *Nec hac sententia assequitur propositum.*
SECTIO IX. *Noua sententia.*
SVBSECTIO I. *Proponitur.*
SVBSECTIO II. *Explicatur ea sententia.*
SVBSECTIO III. *Prima impugnatio eius sententiæ ab identitate intentionis finis & electionis mediorum.*
SVBSECTIO IV. *Secunda impugnatio, quòd non assequatur scopum ea opinio.*
SECTIO X. *Vltima sententia de intentione & executione.*
SECTIO XI. *Opinio de duobus actibus adæquatis.*
SVBSECTIO I. *Proponitur.*
SVBSECTIO II. *Examinatur impugnatio Patris Vasquez.*
SVBSECTIO III. *Impugnatur opinio.*
SECTIO XII. *Propria sententia.*
SECTIO XIII. *Vtrùm si Adam non peccaret, Verbum fieret homo?*
SVBSECTIO I. *Probatio sententiæ.*
SVBSECTIO II. *Ex responso ad argumenta explicata doctrina.*
SVBSECTIO III. *Respondetur argumentis ex sacra Scriptura.*
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad Sanctos Patres.*
SECTIO XIV. *Vtrùm decretum illud transeat in absolutum?*
SECTIO XV. *Finis, ordo decretorum Dei, locus Christi atque Mariæ.*

§.1. HÆc difficultas multis est implicata propter multitudinem rerum hinc illinc incursantium, & infinitam opinionum siluam: quam commodiùs vteres, quàm cæderes. Propriam sententiam præmittam, quia commodius est ad cæteras impugnandas, & totam quæstionem callendam.

SECTIO I.

Nonnulla præmitto.

§.2. IN quæstionibus de his quæ Deus faceret in alia serie & ordine rerum, arguendum est ex reuelatione; Secundò, à simili; Tertiò, consequenter ad opera nonnulla; Quartò, ex vi decretorum præsentium: an aliquis effectus ita sit amatus à Deo, vt non pendeat ab alijs? vt creatio à prædestinatione: an verò ab alio pendeat, absolutè aut sub conditione? vt communicatio iustitiæ originalis omnibus hominibus amata fuit à Deo cum dependentia à perseuerantia Adami. Primum genus arguendi

S.Thom. q.1.art.3.

guendi est certum: Secundum valdè incertum: quia in agentibus liberis non est necesse vt seruetur idē ordo. Tertium solet esse efficax. Quartum est scopus huius disputationis; an ex reuelatione Dei colligatur Deum amauisse Incarnationē cum dependentia à peccato Adami, ita vt eam esset recusaturus si non peccasset Adamus: an verò ita illi placuerit hoc mysterium, vt illud amauerit independenter à peccato, illudque esset peracturus, tametsi non peccaret Adamus?

§.3. Secundò præmitto, Christum posse considerari redemptorem in actu primo, id est cum meritis alijsque circumstantijs, quibus proximè posset offerre Deo satisfactionem æqualem pro quolibet hominum peccato. Potest item considerari in actu secundo redemptionis, id est, amatus à Deo vt redimat hominum genus, & asserat in libertatem.

§.4. Tertiò præmitto, posse considerari Christum amatum à Deo vt redemptionem siue redemptorem in actu secundo amore absoluto, vel conditionato. Absoluto, quando viso peccato Adami existente in statu absoluto, voluit Deus vt Christus esset redemptor: conditionato verò, quo vellet vt Christus esset redemptor, si Adam peccaret, vt voluit Petrum æternùm cruciari, si moreretur in peccato mortali.

SECTIO II.

Christus primo decreto ad ipsum terminato non fuit amatus passibilis, neque impassibilis.

SVBSECTIO I.

Expositio sententiæ.

§.5. Dico Primò. In primo signo rationis, quo Deus intelligitur decreto absoluto & efficaci amare Incarnationem, voluit Christum secundùm substantiam humanæ naturæ cum accidentibus humanis, quæ componi possunt cum carne proximè passibili & impassibili proximè. Itaque decretum illud indifferens est, vt ex illo sequatur aliud decretum de proxima Christi passibilitate, item & aliud de impassibilitate proxima: quia indifferens est, vt cum vtroque componatur, non quidem quòd in sensu composito vnius possit cum alio componi: hoc enim esset componere duo decreta repugnantia; sed quia decretum illud primum indifferens est ad vtrumque: quemadmodum potentia libera est indifferens ad amorem & odium: non vt illos actus simul componat; sed quia ipsa potest cum quouis componere. recognosce quod dixi disp. 12. §. 50. Item Christus ipse ex parte obiecti est indifferens ad proximam passibilitatem & impassibilitatem proximam. Quæ possunt explicari Primùm exemplo vbicationū: Deus enim potest actu efficaci & absoluto velle Christum, quin eo actu velit absolutè & efficaciter, vbicationem Romæ aut Hierosolymis, aut alio in loco determinato: quia de vbicatione determinata nihil vult absolutè, sed sub conditione vna vult vbicationem Romæ, sub alia verò conditione vult vbicationem Hierosolymis. Idem dico de albedine & nigredine, alijsque similibus accidentibus, ad quæ homo est indifferens, & quæ non sunt hominis propria. Secundò, potest explicari exemplo electionis ad gloriam, & reprobationis ad gehennam. Deus amauit nostram existentiam actu absoluto & efficaci, quo decreto nihil statuit absolutè de hac electione, aut reprobatione, sed tantùm sub conditione: quia si homo decederet in gratia habituali, donaretur gloria; si verò in peccato mortali, cruciatibus maniparetur æternis. Primum autem decretum de existentia hominis fuit indifferens vt componeretur cum actu absoluto de gloria, & cum absoluto actu de damnatione: quia substantia hominis secundùm se est indifferens, vt componatur cum gloria & damnatione. Eadem ratione dico Deum primo decreto voluisse absolutè & efficaciter solam substantiam Christi cum accidentibus humanis potentibus componi cum immortalitate corporis, & proxima passibilitate: de his autem duobus accidentibus nihil decreuit absolutè, sed sub conditione: si enim non peccaret Adamus, Christus esset immortalis; si autem peccaret, esset obnoxius morti: viso autem peccato, decreta est absolutè passibilitas Christi; si autem videretur carentia peccati, decerneretur impassibilitas Christi.

§.6. Hæc conclusio est necessariò admittenda ab omnibus Doctoribus, qui attestantur Verbum assumpturum humanitatem, tametsi non peccasset Adamus, quales sunt Scotus cum phalange, P. Suarez & alij multi. Quia Christus veniret, tametsi non peccaret Adamus: ergo Christus in eo primo signo decretus fuit cum indifferentia ad mortem & immortalitatem. Probo consequentiam, quia mortis fuit capax proximè: siquidem mortuus est: non enim potuisset mori, si decretus fuisset cum aliqua repugnantia ad mortem. Potuit item non mori: quia si Adam non peccaret (vt potuit) ærumnæ non fuissent Christo decretæ: ergo decretus fuit Christus absolutè cum indifferentia ad mortem, & proximam immortalitatem. Ex auctoribus autem asserentibus Christum non esse venturum nisi Adam peccaret, multi huic sententiæ subscribunt, opinati post absolutam peccati præuisionem decreuisse Deum emendationem ipsius peccati, cum dependentia à voluntate Christi electuri mortem, aut immortalitatem. Ostendam enim, agens de libertate Christi, datam illi optionem à Deo ad vitam passibilem & impassibilem; si eligeret impassibilem, cuncti mortales damnarentur; si verò passibilem, nos per passionem vindicaret à peccato. Christus autem vt homo elegit crucem pro nostra salute. Quam doctrinam latè probabo ex Scripturis, Sanctis, & ratione. Ex qua doctrina sequitur hęc conclusio: quia si in eius potestate fuit pati, & non pati: ergo decretus fuit à Deo indifferens ad passionem & impassibilitatem proximam.

§.7. Passibilitas potest accipi proximè & remotè: hæc cunctis inest hominibus, etiam beatis: est enim de hominis essentia, quia est vnio pendens ex natura sua ab accidentibus habentibus contrarium, quæ ex natura sua mutuo depugnant ad internecionem: hinc oriuntur dolores, & cæteri ærumnarum exercitus. Hæc passibilitas radicalis non pendet ab electione libera Christi vt hominis; quia est necessaria humanitati vt sic: impassibilitas proxima est aut qualitas, aut specialis prouidentia

dentia Dei, ita continens nostras qualitates, vt nulla exuberet, neque deficiat, impeditque omnem actionem afferentem dolorem, aut disponentem ad necem: vt contingit corporibus beatis. Christus decretus fuit radicaliter passibilis: at de proxima passibilitate, aut impassibilitate, nihil fuit absolutè decretum, sed tantùm sub conditione, si peccatum futurum esset: aut, si præuiso peccato Christus eligeret passionem, ei daretur proxima passibilitas, negando qualitatem aut prouidentiam specialem quibus passiones possent impediri: si verò, aut peccatum non esset, aut si eo præuiso Christus eligeret impassibilitatem, ei daretur qualitas aut prouidentia singularis, vt impedirentur omnes dolores atque molestiæ, qualis est impassibilitas beatorum.

§.8. Hæc conclusio non aliunde probanda est, quàm ex aduentu Christi in carne impassibili, si Adam non peccaret. Hæc necessariò dicenda sunt in sententia Scoti, quam ego censeo esse probabiliorem. In sententia autem S. Thomæ negante aduentum Christi, si Adam non peccaret, probanda est hæc conclusio ex optione data Christo ad vitam proximè impassibilem & passibilem. Hæc spectant ad factum, quod nullo alio ex capite probari potest: id autem fieri potuisse, videtur non egere probatione.

SVBSECTIO II.

Argumenta contra eam sententiam.

§.9. Contra eam doctrinam inuecti nonnulli, non solùm oppugnantes factum, sed potentiam. P. Ragusa disp. 28. §. 13. vers. *Ad extremum*, sic argumentatur: Deus ex mente Scripturæ & Patrum decreuit vnionem cum humana natura secundùm ea quæ pertinent ad eius substantiam & speciem: at certè hæc natura secundùm speciem est passibilis & mortalis: ergo eam sibi vniuit in carne passibili. Respondeo ex §.7. hanc naturam secundùm substantiam esse remotè passibilem, non proximè: quia eius substantia potest conseruari cum proxima impassibilitate, & passibilitate remota, vt patet in eodem Christo cæterisque beatis.

§.10. Argumentatur Secundò: Aut Deus voluit humanitatem Christi impassibilem; sic ea non posset pati, siue peccasset, siue non peccasset Adamus: aut voluit illam esse passibilem; sic pateretur etiam Adamo non peccante: aut Deus voluit eam naturam abstractè à passibili & impassibili: hoc autem non potuit esse: ergo. Probo Minorem, quia voluntas Dei non potest ferri in res vniuersè sumptas: multò verò minùs in res quæ per se non abstrahunt ex natura rei, sed solùm per operationem mentis: non enim potest ferri in naturam humanam abstractam à conditionibus indiuiduantibus: rursusque longè minùs potest ferri in rem abstractam sine vllo fundamento abstractionis ex parte rei, sed solùm ex suppositione extrinseca agentis extrinsecè. quomodo non potest abstrahere compositum materiale à corruptibilitate, neque natura humana à passibilitate per se. neque potest esse fundamentum abstractionis huius: quia non potest ipsis nisi extrinsecus superaddi incorruptibilitas operatione diuina: oportet ergo in proposito ponere totam hanc abstractionem factam in mente diuina absque vllo fundamento in re. Confirmatur. quia illa voluntas nō fertur in impassibilitatem præter- S.Thom. naturalem humanitati, neque fertur in naturalem q.1.art.33. illi passibilitatem, sed confusissimè sola sua cogitatione ab vtraque abstrahendo: cuius voluntas & intellectus ferrentur ad obiectum yagum.

§.11. Hæc tam implexa argumentatio non attingit scopum, neque est è re. Cui respōdeo, Deum illo decreto voluisse humanitatem passibilem remotè, in quo nulla fuit abstractio humanitatis ab indiuiduationibus, aliòue conceptu identificato realiter cum illa: sed decreta fuit hæc numero humanitas non solùm specie, sed etiam in indiuiduo: de proxima autem passibilitate, aut impassibilitate, pro illo signo rationis nihil est absolutè decretum, sed tantùm sub conditione, vt dixi §.5. & 7. hoc autem nec est attingere obiectum abstractum ab alio conceptu identificato cum illo; sed est ex tribus obiectis realiter distinctis & separabilibus realiter amare vnum absolutè & determinatè, alia verò duo sub conditione & indeterminatè: id est, amare passibilitatem sub conditione quòd eligatur à Christo, item amare impassibilitatem sub conditione opposita. quod in mille accidentibus sæpè contingit: etenim substantia Incarnationis decreta fuit absolutè independenter à meritis, eius autem accidens quòd nasceretur Christus in hoc loco, ex hac matre, & ex hoc genere, dicitur frequentius esse dependenter à meritis, quæ iam supponunt totam substantiam Incarnationis. Ad confirmationem. Illa voluntas fertur in radicalem passibilitatem, in accidentalem autem non fertur absolutè, sed sub conditione, neque huic voluntati objicitur conceptus vagus, sed omnes determinati: nam sub conditione quòd sit peccatum, objicitur passibilitas determinatè; sub conditione verò quòd non sit peccatum, objicitur determinatè impassibilitas: quemadmodum ex suppositione perseuerantiæ finalis in gratia, objicitur certus gradus gloriæ; ex suppositione autem impœnitentiæ finalis, objicitur certa pœnarum intensio. Vellem ab his auctoribus explicari, quid voluerit Deus, & qua ratione, quando præcepit sibi offerri par turturum aut pullos columbarum, vtrùm Deo obiectus sit aliquis conceptus vagus.

§.12. Tertiò argumentantur alij, in eo casu à Deo non videri in singulari actionem qua Christus pro illo signo rationis objiceretur existens. Respondeo, Deum rectè potuisse videre actionem in singulari: quia voluit obiectum omnino indiuiduum actione substantiali: ad quod, & non ad aliud, terminatur eius substantialis productio: ad accidentia verò quæ sunt realiter in humanitate, terminantur actiones aliæ accidentariæ. Vtrùm verò possit Deus absolutè decernere substantiam Incarnationis, & illam pro illo signo rationis videre existentem sine actione absolutè existente, sed tantùm amata sub conditione, infrà disquiram, cùm agetur de ordine intentionis & executionis. Nunc autem censeo, potuisse Deum per hanc numero actionem producere humanitatem Christi; eumque sic præuisum velle, vt cum eâdem actione traheret originem ex hoc genere, & ex hac muliere.

§.13. Objicis Quartò, Christum pro illo signo rationis videri à Deo passibilem aut impassibilem confusè. quod Deo repugnat. Probatur, quia Christus futurus est passibilis, aut impassibilis: ergo ita cognoscitur. Respondeo negato antecedente. Ad proba-

S. Thom. q. 1. art. 3.

probationem respondeo, Christum à parte rei futurum passibilem determinatè, aut determinatè impassibilem: at pro illo priori non consideratur nisi substantia Christi secundùm se, cuius accidentia sunt passibilitas & impassibilitas proxima: substantia autem potest concipi præcisa per intellectum ab accidentibus posterioribus, à quibus non pendet à priori. Quod clarè patet in potentia libera, quæ secundùm se neque dicit amorem, neque amoris carentiam, sed tantùm potẽtiam ad vtrumque: & quamuis à parte rei in toto instanti reali non potest esse nisi cum amore determinatè, aut determinatè cum carentia amoris; tamen priùs ratione concipitur secundùm suam substantiam, vt est indifferens ad vtrumque. Iam ostendi disp. 8. Physicorum in prioritate rationis & naturæ duo includi: alterum est entitas causæ secũdùm se, alterum cognitio illius entitatis, quæ illam solam contemplatur vt existentem, effectum verò non contemplatur vt existentem. Ita hoc signum rationis includit ex parte obiecti solam substantiam Christi vt existentem, non verò proximam passibilitatem, aut impassibilitatem: ex parte verò Dei includit cognitionem intuitiuam de illa substantia sola, non verò de passibilitate, aut impassibilitate, quas vt existentes non contemplatur Deus illa cognitione. Quod negari non potest in alijs accidentibus: homo enim non potest existere sine cruciatibus gehennæ, aut sine illorum carentia; & tamen Deus priùs ratione contemplatur hominem vt existentem quàm cum aliquo ex illis accidentibus. idem dico de vbicatione Romæ aut Hierosolymis. At verò in secundo signo rationis contemplatur Deus conditionem, quam exspectat à Christo: qui si eligit vitam passibilem, ponit conditionem propter quam Deus decernet efficaciter proximam passibilitatem; quæ iam decreta videtur à Deo intuitiuè, & constituit tertium signum rationis. Si verò Christus eligit vitam impassibilem, continget omnino idem. Ex quibus liquidò constat, Deum nihil confusè amare aut cognoscere. Rationem à priori huius doctrinæ indicaui, quia substantia potest decerni priùs ratione, quàm accidentia à quibus non pendet.

§.14. Inde deduces, Deum scientia simplicis intelligentiæ cognoscere pro illo priori Christum necessariò extiturum cum altera parte contradictionis, nempe passibilitate aut impassibilitate. item cognoscit, vtriusque esse capacem humanitatem Christi, passibilitatis quidem naturaliter; impassibilitatis autem obedientialiter. scientia autem media cognoscit Christum fore passibilem determinatè, si peccaret Adamus, & Christus eligeret vitam passibilem: eâdem autem scientiâ cognoscit Christum fore impassibilem, si opposita conditio adhibeatur. Scientia autem absoluta in illo primo signo rationis, non concipitur Deus vt videns passibilitatem existentem, neque impassibilitatem, neque determinatè, neque cõfusè. Quia illud signum rationis constituitur ex sola substantia humanitatis Christi, vt dixi §. superiori. At verò positâ iam conditione à qua dependet passibilitas, Deus illam decernit absolutè alio actu ratione nostra distincto à priori, qui est posterior ratione nostra quàm primum illud decretum terminatum ad substantiam Christi. Postquam autem Deus voluit efficaciter passibilitatem, illam videt vt existentem determinatè. Fundamentum harum rerum ex parte obiecti nihil est præter substantiam Incarnationis independentem ab illis accidentibus, & accidentia illa dependentia ab ea substantia: ex parte verò Dei est voluntas efficax producendi substantiam illam independenter à meritis; item voluntatem efficacem producendi passibilitatem (vt ita dicam) dependenter à meritis ipsius Christi. Deus enim vno actu simplici efficit quod nos pluribus: vt ergo nos possumus tribus actibus velle donare militi equum & arma, independenter ab eius strenua pugna, & alio actu conditionato volumus eidem dare coronam si rectè pugnauerit; aut supplicium, si ignauè: viso autem illustri certamine volumus actu efficaci absoluto eum donare corona: ita Deus tribus actibus ratione distinctis potest efficere cum Christo ea quæ diximus.

§.15. Tandem Deus volens substantiam Christi, non vult virtualiter, confusè passibilitatem aut impassibilitatem: sed decretum illud de substantia, item & aliud decretum conditionatum continens quasi virtualiter decretum aliud absolutum & efficax de impassibilitate Christi, si ponatur conditio quam Deus exspectat. Idem dico de passibilitate, si opposita ponatur conditio. Et quamuis Christus in toto instanti reali non potest existere sine altera parte contradictionis, neque Deus potest illum velle relinquere sine illa, & in toto instanti reali est necessariò habiturus voluntatem de altera, aut de altera; tamen, actibus præcisiuis concipitur à nobis priùs velle vnum quàm aliud: quia vnum est prius natura independens ab actibus Christi; aliud verò est posterius natura separabile realiter à Christo, & ab eius voluntate dependens. Solent aduersarij efformare hoc argumentum: *Christus non potest à parte rei esse sine passibilitate aut impassibilitate: ergo non potest amari efficaciter à Deo sine altera ex illis; quia non potest amari efficaciter nisi vt potest existere.* Quod argumentum est malum; cuius consequens distinguitur. non potest toto decreto adæquato versante circa Christum amari Christus ipse, quin ametur altera pars contradictionis, concedo consequentiam: quin ametur decreto inadæquato, nego consequentiam. Aliud enim est amari Christum, quin realiter ametur altera pars contradictionis in accidentibus, aliud autem amari vno actu quin eodem ametur altera pars accidentis. Primum esse non potest, quia significat in Deo realem carentiam amoris circa ea accidentia: secundum verò potest esse, quia tantùm significat præcisionem amoris circa accidentia, quæ præcisio est in primo decreto. quòd si esset realiter distinctum à cæteris actibus, vt est in nobis, nõ attingeret realiter ea accidentia, sed esset opus alio actu realiter distincto, vt est in nobis.

SECTIO III.

Deus illo primo decreto voluit substantiam Christi propter nos, & in emendationem peccati.

SVBSECTIO I.

Sententia proposita.

§.16. DIco Secundò. Deus illo primo decreto voluit Christum propter nos, & propter nostram

nostram salutem: item & in emendationem peccati. Hæc sententia explicabitur à §.292. estque S. Thomæ art. 3. & eius discipulorum: quem sequuntur plures ex nostris: P. Valentia disp. 1. q. 1. puncto 7. versu *Itaque de quæstione*. P. Vasquez & P. Suarez in eum articulum, P. Molina 1. p. q. 23. art. 5. disp. 1. memb. 7. maximè 8. vers. *Secundus quando*. P. Ragusa disp. 28. §. 9. & alij. Est tamen hoc discrimen, quòd P. Suarez ponit amatam substantiam Incarnationis, vno decreto adæquato propter ipsam, alio verò etiam adæquato propter nos; cæteri verò vnum admittunt decretum solum, illudque post præuisum peccatũ ad illud emendandum.

§.17. Quæ sententia tam clarè colligitur ex Scripturis & Sanctis, vt iudicem eam nõ posse tutò negari. Primùm enim Scripturæ eam sonant apertè: Ioan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam: non enim misit Deus filium suum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Quibus ostendit Christus se hominem factum vt nos saluos faceret, & emendaret à peccatis.

§.18. Respondet Scotus in 3. dist. 7. q. 3. vers. *Sed hic sunt duo dubia.* omnes auctoritates exponi posse Christum venisse in carne passibili, & redemptorem ex motiuo nostræ salutis: at verò eum venturum fore deficiente peccato; quia substantia Christi decreta fuit independenter à præuisione peccati. Hæc solutio est bipartita. Prima pars affirmat Verbum futurum hominem tametsi nullum foret peccatum: quæ doctrina nullum habet periculum Theologicum. Secunda pars asserit substantiam Christi fuisse decretam independenter ab emendatione peccati. De qua doctrina non audeo idem dicere quod de prima, quam sic impugno: Christus missus fuit in emendationem peccatorum: ergo substantia Christi vt hominis decreta fuit in eum finem. Antecedens est ipsius Christi. Consequentiam probo, quia missio Christi significat substantiam Incarnationis: sed missio facta est in emendationem peccati, ergo & substantia Incarnationis. Maior propositio est S. Augustini, tom. 6. lib. contra serm. Arianorum, aliquanto post initium, his verbis: *Eo ipso à Patre missus Filius esse dicatur, quòd Filius hominibus apparuit incarne, non Pater.* Secundò, probatur ex prima ad Timot. 1. 15. *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere.* Scotus autem non vult Christum missum absolutè, nec absolutè venisse vt saluos faceret peccatores.

§.19. Vt autem hæc Scotica opinio eradicetur, recognosce c. 4. ad Galat. 4. *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret.* vbi constituit finem missionis Christianæ natiuitatis ex muliere, & sub lege, redemptionem hominum à peccato. Quod confirmat Ecclesia in oratione Dominicæ Palmarum: *Qui humano generi, ad imitandũ humilitatis exemplum, Saluatorem nostrum carnem sumere, & crucem subire fecisti.* Quæ verba sunt clarissima ad significandum duo effecta à Deo, vt imitaremur humilitatis exemplum. alterum est carnis assumptio, alterum passio crucis; vt significetur tam substantiam Incarnationis quàm accidens proximæ passibilitatis, directa à Deo ad imitandam humilitatem Christi. Substãtia significatur his verbis, *carnem sumere*: passibilitas autem illis, *crucem subire*. quibus non solùm significatur suffixio in cruce, sed omnes actiones passibiles, ob quas dixit Christus, *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Assonat Concil. Nicen. in suo Symbolo: *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, & homo factus est.* Vbi substantiam Incarnationis factam definit Ecclesia ex fine nostræ salutis: quod enim in oratione Palmarum dicit *carnem sumere*, dicit Nicen. *Descendit de cælis, & incarnatus est, & homo factus est.* Quibus verbis opponitur Scotus apertè dum dicit, Non est factus homo pro nobis, neque propter nostram salutem descendit de cælis, sed solùm propter excellentiam mysterij, & gloriam Dei inde captam. Deinde subijcit Nicenum: *Crucifixus etiam pro nobis.* Illa coniunctio *etiam*, coniungit finem crucifixionis cum fine descensus de cælis, Incarnationis & effectionis hominis. Vnde miror ab aliquo auctore Catholico affirmari, Deum non fuisse factum hominem propter nostram salutem. P. Suarez prudentissimi consilij vir, vt declinaret hos ictus, constituit duo decreta adæquata circa substantiam Incarnationis: alterum propter nostram salutem, alterum propter alios fines. quem hac in parte prudenter imitati sunt Scotici nonnulli: quos ego audiui in publicis disputationibus.

S. Thom. q. 1. art. 3.

§.20. Vrgeo argumentum: in sententia Scoti substantia Incarnationis non habuit pro fine salutem nostram, sed potiùs finis nostræ salutis fuit Christus ipse: quia in sententia Scoti dedecet Christum fieri ex fine creaturarum: sed ait primo signo rationis factum Christum propter eius excellentiam; tertio vel quarto datam illi passibilitatem in remedium peccati: sic argumentor: Ergo non descendit Deus de cælis, neque factus est homo, nec est incarnatus propter nos homines, & propter nostram salutem. Probo consequentiã, quia Deus factus est homo per actum illum ratione nostra primum, quo decreta est Incarnationis substantia; per quem incarnatus est, factus est homo, venit in hunc mundum, & est missus à Patre: sed per te ille primus actus non habuit pro motiuo nos homines, nec nostram salutem. qui actus si in Deo esset realiter distinctus ab actu de passibilitate Christi in remediũ peccati, vt in nobis distinguuntur actus, certè haberet realem carentiam attingendi nos, vt motiuum Incarnationis: nunc autem propter realem identitatem cum actu de passibilitate, materialiter attingit nos vt motiuum; non autem formaliter, vt concipitur pro illo primo signo rationis: fuitque indifferens vt separaretur realiter ab actu de passibilitate, non quoad entitatem (quæ est eadem in vtroque) sed quoad denominationẽ: ergo Deus non est factus homo, nec incarnatus est, neque descendit de cælis, nec est missus à Patre, neque venit in hunc mundum propter nos homines & propter nostram salutem. Quę consequentia est euidens; consequens autem est contra articulum Symboli, contra Paulum, & cõtra Ioan. Confirmatur. voluntas de passibilitate non est voluntas de substantia Incarnationis, sed potiùs eam supponit non propter nostram salutem.

§. 21. Ab eadem sententia stant pede fixo omnes Ecclesiæ Patres. S. August. tom. 10. de Verbis Apost. serm. 8. to. 9. tract. 36. in Ioan. & to. 4. lib. de Catechizan. rudib. c. 4. & tom. 1. lib. de Vera religione c. 16. & to. 10. serm. 9. de Verbis Apost. cuius verba

S.Thom. q.1.art.3.

verba inferiùs sunt referenda, sicut & aliorum Patrum. Interim audi Basil. homil.25. de humana na Christi generatione, his verbis: *Carnem suscepit Deus, quoniam execrabilem contaminatamq; hanc, purgatam sanctamq; reddi oportuit; infirmam ac debilem corroborari; à Deo ob peccatum alienatam conciliari, & paradiso excidentem in cælum referri.* S.Cyrillus li.4.in Isaiam orat. 4. vers. *Et ego dixi*, ait: *Apparuit enim vniuersorum seruator, vt totum orbem terrarum à morte & peccato liberaret, & sanctis charismatis illustraret eos qui per fidem ad ipsum accedunt.* Libr.5. Thesaur. c.8. ait: *Sciebat enim mortales nos futuros propter peccatum, ac idio ex misericordia sua ante sæcula constituit, vt Verbum suum homo, & initium viarum & fundamentum foret, renouaretq; hominem in se ipso factus primogenitus.* Fine verò ait: *Eodem modo creator noster Christum nostræ salutis fundamentum, etiam ante initium fundauit, vt, si præuaricatione caderemus, in ipso rursus renouaremur.* Et quidem omnes Sancti, insinuantes Deum non futurum hominem, nisi Adam peccasset, & cõstituentes nostram salutem finem Incarnationis, sunt apertè ab hac sententia. Ob quod P.Maldonatus in Ioan.3.16.dixit hoc esse dogma fidei. Cui consentit P.Pereira in eum locum disp.13. Cardin. Toletus in Comment.ait, finem Incarnationis esse nostram salutem, quod priùs dixerat Glossa interlinearia in eum locum.

SVBSECTIO II.

Rationes aliquorum.

§.22. P. Ragusa disp.28. §.16. existimat Verbum non solùm factum hominem propter nos, verùm neque aliter fieri potuisse: quia Incarnatio suapte natura petit aliquam necessitatem & occasionem vt fiat, quæ maximè est peccati expiatio, à cuius existentiæ suppositione dependet: similiter decretum de Incarnatione pendet à necessitate ex suppositione peccati: ergo non potest fieri propter excellentiam mysterij, & alios fines extrinsecos independentes ab expiatione peccati.

§.23. Probationi antecedentis præmittit Primùm, ea quæ immediatè neque respiciunt Deum, neque in eum referuntur, non posse à Deo immediatè institui ea intentione qua se vult communicare creaturis ad sui ipsius gloriam. quod probat, quia Deus res ordinat ad se quantum ordinabiles sunt: ergo quæ non sunt ordinabiles immediatè ad Deum, non possunt ad illum immediatè referri vt materia & quantitas.

§.24. Secundò præmittit, ea quæ immediatè & per se non respiciunt aliquem finem, dupliciter posse ad allum referri. Primùm, per alium finem immediatum, quem res illæ respiciunt per se: sicut materia respicit gloriam Dei mediantibus speciebus corporum compositorum, forma item mediante composito. Secundò, respiciunt finem mediante alio fine quem tales res non respiciunt per se immediatè, sed per solam voluntatem agentis per intellectum, vt ligna & lapides non respiciunt domum per se, sed per intentionem architecti, & planta curationem per mixtionem pharmaci.

§.25. His positis probat antecedens ex §.22.de dependentia Incarnationis à peccato: quia seclusâ intentione agentis disponentis Incarnationem, natura intellectualis in suo supposito respicit Deum vt finem per se immediatum: sicut quælibet natura irrationalis in suo supposito respicit hominem, vt finem propter quem est creata: ex alia parte suppositum diuinum respicit per se naturam diuinam, non verò creatam in ratione suppositi illam terminantis; humana verò natura habet ex natura sua suum proprium suppositum: ergo humana natura habet suppositum diuinum ex intentione agentis extrinsecùs: ergo quòd vniantur Verbum & humanitas, non habent ex ea intentione qua velit Deus ordinare opera sua, id est, naturam intellectualem in se, sed ex aliquo alio fine. quoties enim ordo aliquis non est in rebus, sed ex intentione agentis, oportet haberi ex aliquo fine extrinseco; sicut habetur mixtio plantarum à conficiente pharmacum.

§.26. Ex his habetur Primùm, hunc finem immediatum non esse excellentiam mysterij, neque Deum ipsum: quia Deus nihil facit excellens præter ordinem & naturam rerum ex intentione ordinaria communicandi suam bonitatem, sed ex extraordinaria habente finem extraordinarium. Secundò, habetur non esse alium finem, nisi dependentem ab occasione peccati. Probatur, quia si quis esset, esset maximè exaltatio naturæ ad ordinem supernaturalem; sed certè natura humana nihil poscit in supposito diuino, sed in suo. Item, exaltatio in suppositum diuinum non poscitur à natura humana: ergo hæc exaltatio non potest esse finis immediatus.

SVBSECTIO III.

Impugnantur.

§.27. HÆc argumenta diriguntur ad probandam dependentiam Incarnationis à peccati præuisione in statu absoluto: sed neque id, nec quidquam aliud probant. Primùm do antecedens ex §.22. exigi ab Incarnatione aliquem finem extrinsecum distinctum ab excellentia mysterij, & à gloria immediata ipsius Dei. Hic finis potest esse distinctus à redemptione à peccato, vt existente: ergo Incarnatio non pendet ab existentia peccati. Probo Minorem, quia potuit Deus velle hoc mysterium ad prædestinandos homines, tenendos ne peccent, & confirmandos in gratia; sicut per re ad redimendos: qui finis est extrinsecus, excellens, extraordinarius, & tam bonus quàm redemptio à peccato. commeatis igitur tam longis ambagibus nondum itur ad necessitatem peccati.

§.28. Secundò explico finem illum de præseruatione à peccatis, si opus est ad peragendam Incarnationem occasio aliqua ex peccato. Potest hęc esse duplex: altera in statu absoluto peccati, altera in statu quem Deus decernit constituere à parte rei: in quo statu nisi Deus hominibus conferat specialem gratiam supernaturalem, labentur in multa peccata: vt nobis contingeret in hoc nostro statu nisi nos donaret tanta gratia per Christum: est ergo hic status conditionatus peccato. quod, nisi per Christum redimeremur, esset finale & sine pœnitentia in omnibus. Dico Incarnationem non pendere ab statu absoluto peccati, sed sufficere conditionatum statum: Deus autem potuit velle Incarnationem, vt nos per merita Christi eriperet ab imminentibus peccatis. Quod quidem in multorum

torum sententia effecit cum sua matre, quam præseruauit à peccato originali, in quod laberetur, nisi gratia per Christum manum illi porrigeret ante lapsum. Secundò, idem efficit cum omnibus prædestinatis, quos gratia per Christum reuocat ab impœnitentia finali: cur non potuit Deus idem operari mysterium, vt omnes homines eriperet ab omni peccato mortali ne in illud caderent? Igitur mysterium Incarnationis; quamuis pendeat ab extrinseca occasione peccati, non pendet à peccato vt iam existente.

§.29. Tertiò, ex voluntate generali, qua Deus vult omnia opera in sui gloriam, potuit Incarnationem velle ad ostensionem eiusdem gloriæ, sicut eamdem gloriam potuit velle per remissionẽ peccati iam existentis. Probatur, quia Incarnatio in ratione obiecti potest habere connexionem cum gloria Dei independenter à peccato: ergo potuit amari ex illa voluntate generali, qua Deus amat vniuersa. Consequentia probatur, quia Deus gloriam suam non quærit ex occasione peccati, nisi quia, vt obiectum, possunt remissio peccati & alia id genus cognosci ab angelis & hominibus, & referri in Deum. Antecedens probatur, quia Incarnatio cognita ab angelis & hominibus per actus supernaturales, efficit in ratione obiecti, vt cognoscantur omnia attributa diuina, quæ in eo mysterio collucent, in quo fecit Deus potentiam in brachio suo: cognoscunt magnitudinem Dei, eumque fatentur plura posse quàm nos mente concipimus. Ad quod in ratione obiecti nullus est tam aptus effectus: ergo non fuit opus expectare occasionem peccati.

§.30. Quartò, quod dicitur §.23. non posse referri immediatè in Deum, quæ ipsum non respiciunt immediatè. In Deum possunt creaturæ referri Primò, relatione reali prædicamentali: Secundò, relatione reali transscendentali: Tertiò, relatione extrinseca intentionali per actum voluntatis, quo creatura amatur propter Deum charitate Theologica, vel religione propter cultum, aliaúe virtute, aliquo modo attingente Deum vt obiectum amatum, vel, vt terminũ extrinsecũ. Primo & secundo modo omnes creaturæ referuntur immediatè in Deum, (non disputo nunc de peccato) quia omnis creatura est effectus à Deo immediatè productus; ob quod refertur immediatè ad Deum relatione effectus ad causam. Secundo modo referuntur etiam ad Deum omnes creaturæ, quia omnes illæ essent impossibiles per locum intrinsecum nisi Deus esset, in quo constitui non semel relationem transscendentalem: igitur si controuersia est de his generibus relationum, omnis creatura potest amari propter gloriam Dei, & propriam excellentiam: quia immediatè refertur ad Deum omnis creatura. Si verò agitur de tertia relatione, omnis item creatura potest referri immediatè ad Deum: quia omnis illa potest amari charitate Theologica propter Deum priùs amatum. si enim possumus nos diligere puros homines propter Deum dilectum priùs, cur non poterimus diligere Christum vt hominem? aut cur Deus ex amore sui non potuit diligere Christum, & efficere vnionem hypostaticam, sicut nos & vult & producit? Probaui vol. 2.disp.121.à §.63. Deum amare omnia propter se ipsum immediatè, item & propter ipsa: propter se ipsum quidem, quia ex amore sui potuit producere hæc sua bona extrinseca; propter ipsa verò amat solas naturas intellectuales, quia per se sunt aptæ ad terminandum amorem amicitiæ Dei. igitur cùm hoc mysterium sit optimum inter omnia bona extrinseca Dei, item Christus vt homo sit magis amabilis quàm cęteræ creaturæ; cur non potuit à Deo amari immediatè sicut amantur angeli? Vnde ad argumentum respondetur, Christum esse ex natura sua referibilem intentionaliter ad gloriam Dei independenter à peccato: vnde non potest referri magis quàm est referibilis: quia est referibilis vt homo ad Deum prædicamentaliter, transscendentaliter, & intentionaliter. Quæ non sunt referibilia physicè, non possunt physicè referri, at possent referri intentionaliter: sicut cibus non refertur ex natura sua ad animam, potest tamen referri intentionaliter.

S.Thom. q.1 art.3.

§.31. Quæ dicuntur §.24. egent longo examine: forma enim rationalis respicit Deum immediatè, quin medier compositum: primùm, respectu prædicamentali & transscendentali: quia etiam vt separata, retinet has relationes. item respicit Deum vt obiectum, & intentionaliter, quia potest cognosci & amari propter Deum etiam vt separata. item etiam vt separata potest actibus naturalibus cognoscere & amare Deum: item visione beata & amore potest cum Deo immediatè coniungi. igitur non coniungitur Deo medio composito, sed potiùs compositum media anima coniungitur Deo: quia ratione animæ totus homo dicitur videre Deum. Formæ autem irrationales habent quidem ratione sui immediatam relationẽ transscendentalem & prædicamentalem ad Deum; in ratione autem obiecti possunt etiam ratione sui ad Deum intentionaliter referri ab angelo & anima separata; ipsæ autem neque per se, neque in composito non attingunt immediatè Deum, quia eum non possunt cognoscere. item irrationalia non referuntur ad nos ex natura sua, sed ex extrinseca voluntate Dei. Arietes enim & boues quid referuntur ad me ex natura sua potiùs quàm inuicem? Hinc patet in toto illo §.24. nihil probari contra huius mysterij independentiam à peccato.

§.32. Nec capio quo pacto homo in supposito naturali respiciat immediatè Deum, non verò in diuino. Difficultas est, quia humanitas Christi est immediatè & physicè coniuncta Deo, quo caret in supposito creato: ergo humanitas magis respicit Deum in supposito diuino, quàm in proprio. Item in Christo petit visionem beatam, mutuam beneuolentiam cum Deo multò magis quàm in supposito naturali. Tertiò, vnio hypostatica est relatio transscendentalis humanitatis ad Verbum: quia illam constituit formaliter vnitam. Igitur vt Deus amet humanitatem propter suam gloriam, & eius excellentiam, non indiget occasione extrinseca, sed satis est illius immediata cum Deo coniunctio. Ergo, sicut potuit velle Mariam cum gloria, potuit etiam & Christum velle.

§.33. Dicent: Anima Christi non petit ex natura sua vnionem. Contrà: Neque Maria petit lumen gloriæ, & tamen eo dato petit visionem: ergo & datâ vnione petuntur cætera dona. & quamuis humanitas non petit vnionem, vnio tamen petit humanitatem: ergo ratione huius petitionis potest Deus velle hoc mysterium propter suam gloriam, & eius excellentiam. Quartò, Deus potest multa velle

S.Thom. q.1.art.3.

velle ad ostendendam suam gloriam, quamuis non petantur ab humanitate.

§.34. Tandem explico quæ dixi de vnione: vnio & persona Christi vt est persona humana, petunt humanitatem ad compositionem personæ Christi, vt est humana: ergo persona Christi vt humana, est per se amabilis ex illa intentione vniuersali Dei manifestandi suam gloriam, multò magis quàm puræ creaturæ: ergo vt fiat persona Christi vt est humana, non est opus alio fine extrinseco.

§.35. Objcis: Vnio petit humanitatem: hoc autem non sufficit, quia vnio amatur vt *quo*: vt autem aliquid fiat independenter à fine extrinseco, opus est vt terminus amatus vt *quod*, petat illum modum amoris. Contrà: Persona Christi vt diuina & humana amatur vt *quod*: vt enim persona est principium operationis vt *quod*, ita est obiectum amoris vt *quod*: persona autem vt humana petit vt *quod* tam humanitatem quàm hypostaticam vnionem. Quod argumẽtum est euidens ad hominem.

SVBSECTIO IV.

Ratio à priori.

§.36. INcarnationem factam à Deo propter nos homines & propter nostram salutem, probatur à priori ex voluntate Dei: qui potuit Incarnationem amare independenter à nostro bono vt fine, vel dependenter: cùm autem Deus posset vtrumque facere, elegit Incarnationem propter nos. *Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis*, &c. Denique *propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, & incarnatus est. Crucifixus etiam pro nobis.* Quæ in Scripturis sunt satis aperta.

SVBSECTIO V.

Ad argumenta.

§.37. POtest objici: Deus non potuit velle Christum propter nos, sed potiùs nos propter Christum, qui vt homo, optimus est inter omnia creata. Respondeo, posse esse sermonem de Christo absolutè, vt est integra persona humana, vel de humanitate sola & vnione hypostatica. Nonnulli recusant Christum etiam vt hominem factum propter nos vt propter finem: quia Christus est Deus, qui non potest referri ad creaturam tamquam ad finem: humanitatem autem & vnionem fatentur factas propter nos. Respondeo quæstionem esse de voce, quia de omnibus rebus quas attingit quæstio, constat inter omnes Catholicos. non video absurdum, Christum vt hominem esse propter nos, tamquam propter finem *qui*, siue cuius gratia: sicut non est absurdum, Christum vt hominem esse mortuum & Patre minorem. Hæc autem controuersia non est nobis in præsenti necessaria: quia satis est Incarnationem factam propter nos homines: quia cùm Deus posset eam velle & nolle, ita potuit eam velle propter nos, vt propter finem immediatum relatum ad gloriam ipsius Dei, qui est vltimus finis omnium creaturarum. Ipse autem Christus etiam vt homo, est finis *cui* nostræ salutis, quæ directa est in exaltationem nominis Iesu. Recognosce disp.7.sect.6.

§.38. Objcis Secundò: Deus voluit hoc mysterium propter eius excellentiam: ergo non propter nos. Respondeo, concesso antecedenti negari consequentiam: Deus enim potest vno actu indiuisibili amare creaturam propter se ipsum, & propter ipsam: & quemadmodum eam refert ad seipsum eodem actu quo illam amat propter ipsam, potest eodem actu vnam amare propter aliam. quæ cognosces volum. 2. disp.121. vbi probaui nullam creaturam amari à Deo, nisi propter se ipsum, cum quo componitur vt ametur propter ipsam. Itaque decreto de Incarnatione tria formalia obiecta præfigo: primum, est Deus ipse; secundum, excellentia ipsius mysterij; tertium, nostra prædestinatio, & redemptio. Adde quartum, exaltationem nominis Christi per nostram prædestinationem.

§.39. Objcis Tertiò: Ergo Christus non est amatus propter se, sed propter nos, quia redemptio est finis Incarnationis: Incarnatio autem non est finis redemptionis. Nego consequentiam: quia quamuis substantia Christi vt hominis, siue substantia Incarnationis & humanitatis Christi, non est finis *qui* redemptionis nostræ: quia substantia vnionis non acquiritur per prædestinationem nostram, sed potiùs prædestinatio per Incarnationem; tamen substantia Incarnationis est amata propter ipsam. quod satis est ad rationem finis, vt ostendi volum.2. ea disp.121.

§.40. Objcis Quartò: Ergo Christus non est finis nostri: quod est contra Tridentinum sess. 6. cap.7. Nego consequentiam: quia cùm Christus sit absolutè Deus, non potest dici non esse finis nostri, sicut non potest dici, non est Deus. Item, Christus vt homo est finis *cui* nostræ salutis, quæ amata est à Deo, propter exaltationem & gloriam Iesu: ille autem in cuius gloriam aliquid fit, est absolutè finis eius rei: quia est finis *cui*, eius autem gloria est finis *qui*, siue cuius gratia. Igitur sunt illa quatuor obiecta recensa §.38. & sine mutua causalitate. Quia substantia Christi est propter nostram salutem, vt propter finem *qui* est ea comparandus: à qua prædestinatione substantia Incarnationis non pendet in alio genere causæ: vnde salus non est propter substãtiam Incarnationis vt finem *qui*, sed propter exaltationem Christi: exaltatio autem Christi non est propter nostram salutem. quod bene obseruauerunt Capreolus & Ferrara adducendi §.51. & P. Molina adductus §.16.

§.41. Rogas, cur dixerint Patres, causam vnicam Incarnationis esse nostram salutem, cùm sint tam multa obiecta formalia? Respondeo, vix ab vllo Patrum id asseritum: nullus enim excludit gloriam Dei, nec excellentiam mysterij: si quis autem id insinuauit, significat nullum esse finem diuulsum ab Incarnatione, sed potiùs omnes cum illa connexos.

§.42. Lorca disp.10.num.23.&24. videtur huic doctrinæ aduersari: quia finis nostræ prædestinationis ponitur à Concil. esse gloria Christi: ergo Christus & eius gloria priores sunt prædestinatione. Nego consequentiam, quod attinet ad gloriam Christi, vt dicam §.328. quia eodem actu indiuisibili etiam ratione nostra Deus voluit illa quatuor obiecta, Christi substantiam efficaciter; nostram salutem, & Christi gloriam sub conditione, vt dicam §.327. Immeritò autem negat Lorca distinctionem inter Christum quoad substantiam, & eius gloriam: non enim solùm distinguuntur in re (quod Lorca non negat) sed etiam in causalitate: quia substantia Incarnationis potest comparari per media distincta ab ijs, per quæ potest comparari gloria; quia substantiam Incarnationis non meruit Christus, meruit autem exaltationem nominis, & corporis gloriam: ita potuit esse diuersus finis substantiæ Incarnationis, & exaltationis Christi.

§.43. Scotus autem arguit: Christus non est bonum occasionatum, sed expetibile per se: ergo non est propter nostrã salutem. Hoc argumentum non est contra hãc conclusionem, sed contra sentẽtiam constituentem Christum dependentem à peccato absolutè præuiso. sed neque contra illam aliquid probat: quia Christus non est bonum occasionatum per se, sed per accidens, potestque propter se amari, & propter aliud.

§.44. Quod alij dicunt, Christum multum debiturum peccatoribus, est falsum: quia peccatores suis meritis non traxerunt Christum, sed potiùs quantum est ex parte ipsorum, tenerent manus Dei ne illum mitteret. Verum est posse dici Christo, *Non abhorres peccatores, sine quibus numquam fores*, &c. quod intelligendum est non de positiuo amore in peccato, sed de gratiarum actione, quia Deus tantum bonum eruit ex tanto malo, vt dixit Ecclesia: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem!* Cùm verè nulla culpa sit felix, neque mereatur nisi supplicia. Quæ obserua in defensionem opinionis S. Thomæ proponendæ à §.46.

SECTIO IV.

Vtrùm substantia Incarnationis fuerit decreta à Deo antequam peccatum præuideretur existere in statu absoluto?

§.45. HÆc quæstio est molestissima, propter infinitudinem & obscuritatem opinionum. Pono aliunde in actibus diuinis concipi à nobis rationem prioris & posterioris, propter obiecta ipsa quæ amantur, vel propter modum amandi. Quando propositiones causales sunt veræ, tunc causa est prior ratione nostra: non quòd sit verè causa: in Deo enim nihil pendet à causa. Dicitur autem causa impropriè accepta pro ratione, vt, *Ideo Deus videt rem existere, quia illam voluit.* non è contrà: *Ideo voluit, quia vidit.* Ad quas propositiones non est opus pluribus formalitatibus obiectiuis, quia in vna sola potest noster intellectus hæc ita concipere: vt ostendi vol.1. disp.6 Metaphys. sect.4. Singillatim præcipuas sententias exponam.

SVBSECTIO I.

Opinio S. Thomæ.

§.46. CONuenit inter S. Thomæ discipulos, Verbum non futurum hominem, nisi peccasset Adamus: de quo sect.13. At verò non conuenit, vtrùm substantia Incarnationis fuerit decreta ante vel post præuisum peccatum? Lorca, & alij torquentes frequenter verba S. Thom. in sinistros sensus, opinantur ab eo censeri substantiam Incarnationis decretam in intentione priùs ratione quàm peccatum fuerit permissum & præuisum: nihilominus Deum non futurum hominem nisi peccasset Adamus. S.Thom. q.1.art.3.

§.47. Mouentur Primùm ex 4.Sentent.dist.48. q.2. art.2. meliùs eum adducerent art.1. ad quem se reijcit illo art.2. sicut in additionibus tertiæ partis q.91.art.1. quæ allegatur à Lorca art.2. quæ in 3. p. traiecta est ex 4. Sentent. dist.48. At certè S. Thomas ibi non dicit, nisi corporalia facta dupliciter propter hominem: Primùm, propter vitæ sustentationem: Secundò, propter Dei cognitionem: at verò, hæc facta propter prædestinatos formaliter, aut propter Christum, ibi minimè dicit: facta enim fuerunt etiam propter reprobos, vt alerentur Deumque cognoscerent. Hinc autem quare colligunt sensisse S. Thom. mundum factum propter Christum, & hunc in intentione esse priorem toto mundo? ô quàm frequenter sic allegatur!

§.48. Verosimiliùs afferri potest ex q.5. de potentia art.5. vbi concludit numerum electorum esse finem motus cælestis, qui tamdiu durabit, quamdiu sit necessarius ad eum numerũ. Respondeo, nihil euinci: omnes fatemur motũ cæli esse ad numerum electorum; item & omnium hominum quos Deus creare decreuit: factum est ergo cælum ex prouidentia generali omnes homines beandi, qui existere non possunt sine motu cæli. At prædestinationem & prouidentiam specialem cœpram ratione nostra ante præuisum peccatum, non dixit S.Thom.

§.49. Allegatur præterea 4. contra Gent. cap. 97. vbi asserit omnia corporalia quodammodo facta propter hominem. Quid inde? S.Thomas se allegat lib.3.cap.81. vbi agit clarè de prouidentia generali Dei dirigentis omnia corporalia ad hominum commoda: igitur S.Thomas non constituit mundum productum propter Christum, neque ex speciali in electos prouidentia, sed ex generali.

§.50. Mouentur ex hoc art.3.ad 4. vbi S.Thom. asserit aliquorum salutem prædestinatam vt impleatur per orationem Sanctorum, & Incarnationem in remedium peccati. Respondeo, ab opposita sententia esse S.Thomam: quia executionem aliquarum rerum pertinentium ad Incarnationem comparat prædestinationi ipsius Incarnationis: neque verò dixit, *impletionem Incarnationis*, sicut dixit de prædestinatis: dixit autem, *prædestinationem Incarnationis*, quia dependet à præuiso peccato. Sic exponitur à Caiet. vers. *Ad secundum verò.*

§.51. Est igitur opinio S.Thomæ, primùm decretum efficax de substantia Incarnationis fuisse post absolutè præuisum peccatum. quod clarè colligitur ex toto hoc articulo, maximè autem ad 2. vbi asserit Incarnationem fuisse effectum remedij peccati. Quærens enim, quo pacto Adamus sciuerit mysterium Incarnationis, quin sciuerit peccatum futurum? respondet, posse cognosci effectum quin causa. In hunc sensum Thomam acceperunt veteres Thomistæ; Caiet. in hunc art. versu *Vnde ad singula*, verbis apertis, apertioribus autem versu sequ. Capreol. in 3. dist.1.q.1.art.3.ad 2. Scoti, ait expresè finem Incarnationis fuisse remedium peccati,

S.Thom. q.1.a.3.

ti, finem autem eius remedij esse gloriam Christi: Ferrara 4.Contra Gentes cap.55.vers.*Sidicatur quòd saltem.* & sequ. constituit præuisionem peccati ratione priorem prædestinatione animæ Christi. quod etiam dixerat Capreolus adductus hoc §. ad 1. Consentit Archiepiscopus Aluarez disp.9. n.10.&19.Est igitur hæc ipsissima sententia S.Thomæ, quam docuit Bonauentura in 3. dist.1. art.2. q.2.& antiqui plerique:ex recentibus P.Valentia adductus §.16. P.Vasquez disp.10. P.Ragusa disp. 28.§.9.&16. imò & P.Suarez constituit aliquod decretum efficax adæquatum, terminatum ad substantiam Incarnationis posterius ratione quàm peccatum, & eius præuisionem. Quæ sententia communior est quàm Scotica.

§.52. Et quidem hæc Thomistica est probabilissima, nõ solùm S.Thomæ,S.Bonauenturæ,aliorumque Doctorum auctoritate,sed etiam Scripturæ sanctorumque Patrum, quæ adduxi à §.18. ad 21.quæ primo pulsu sonant dependentiam Incarnationis ab existentia peccati,& eius absoluta præuisione.quæ ab Scoto explicantur quàm ægrè;quæ ego infrà faciliùs explicanda curabo.

SVBSECTIO II.

Respondetur ad argumenta contra S.Thomam.

§.53. SCotus contra eam sententiam S.Thomæ multa congerit argumenta: quæ nunc examino. Primum, quia Christus non est bonum occasionatum. Respondeo ex §.43. esse bonum occasionatum per accidens,non per se,vt est cõtritio.

§.54. Arguit Secundò. Priùs amatur quod est proximius fini,quàm quod est remotius:sed Incarnatio est proximior Deo quàm nostra salus: ergo Incarnatio priùs amatur. Respondeo, in mea sententia non distinguente intentionem finis ab electione mediorum non amari priùs finem quàm media amore efficaci. Constat item ex §.40.Deum primo decreto circa Incarnationem voluisse simul ratione seipsum, Incarnationem propter seipsum, propter ipsam, & propter nostram salutem: hanc autem propter seipsum, propter ipsam,& propter gloriam Christi. Est autem discrimen, quòd substantia Incarnationis amata est decreto de se efficaci independenter ab actione libera creaturæ: quæ autem ex illis obiectis pendent à consensu libero creaturæ,non sunt amata decreto de se efficaci, sed efficaci à consensu conditionato, & scientia media simul cum conceptu ipsius decreti. Ne autem adstringamur vni sententiæ, respondeo ad Scotum distinctâ Maiori: priùs amantur à Deo quæ sunt proximiora fini causalitate, concedo Maiorem; quæ proximiora sunt dignitate, nego Maiorem. Ratio est,quia amor incipit à fine;progreditur per media proxima,& sistit in remoto: vt æger amat sanitatem, quæ pendet ab imminutione sanguinis. hanc amat immediatè post sanitatem: vt verò sanguis imminuatur, amat phlebotomiam, propter hanc autem accersit phlebotomum.ob quod dicitur, quod est prius in intentione, est posterius in executione. Quæ verò sunt nobiliora secundùm se, possunt à Deo referri ad minùs nobilia,vt dixi §.38.&39. item disp.6. sect.7. Quod significat Caietanus asserens Incarnationem esse magis volibilem propter se quàm nostram salutem,de facto autem volitam propter salutem.

§.55. Lorca disp.10. n.22. asserit ponendum vt certum, & consentaneum communi Theologorum doctrinæ, Christum prædestinatum ante præuisum Adami peccatum. Miror stylum huius auctoris, ponentis vt certam & communem doctrinam eam, quæ neque certa est, & est minùs communis. Iam ostendi ex S.Thoma Christum non prædestinatum ante peccatum Adami. S.Bonauent.adductus §.51. docet magis congruere rationi,Christum prædestinatum esse ante præuisionem peccati:at id factum à Deo post peccatum præuisum,ait magis congruere pietati & fidei. Caiet. affirmat Christum absolutè decretum post peccatum, sicut post morbum est medicina. Capreolus atque Ferrara, docent expressè de hominum aut Christi prædestinatione nihil actum ante peccatum. Durandus, PP.Vasquez atque Ragusa,& frequenter Thomistici respondent Scoto probanti aduentum Christi independenter à peccato; quia prædestinatus est ante peccatum præuisum: fatentur autem eam prædestinationem non esse nisi ratione nostra post peccatum. Vbi igitur inuenit Lorca illius sententiæ certitudinem & communitatem apud omnes Theologos? Ingenuè fateor, me discessurum ab hac S.Thomæ sententia, ferre tamen non possum,illi vel leuissimam notam inuri.

§.56. Primum fundamentum pro ea sententia iaciunt, quia Christus fuit caput angelorum: ergo Christus iam erat existens ante peccatum, quia angeli gratiam habuerunt priùs quàm peccatum. Distinguo antecedens: fuit caput angelorum in gratia sanctificante, aut prædestinatione, negatur antecedens in ea sententia, conceditur autem de capite, tum in alijs gratijs, tum in principatu: est enim Christus etiam vt homo dominus angelorum: dominus autem caput est regni. Ego ostendam à §. 102. etiam in hac sententia S.Thomæ,Christum vt hominem esse caput angelorum non in prima infusione gratiæ sanctificantis, sed in confirmatione & prædestinatione. Vnde iterum ad formam argumenti distinguo antecedens. Est caput angelorum in prima gratia,nego antecedens: est caput angelorum in conseruatione gratiæ, & in prædestinatione, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem respondeo, angelorum gratiam esse Adami peccato priorem in prima infusione, non verò in confirmatione, nec in prædestinatione ipsorum angelorum.

§.57. Secundum fundamentum est, quia mundus productus est propter Christum. Iam ostendi à §.47. ad 51. mundum productum ex prouidentia communi reprobis & electis, non verò propter Christum vt hominem, bene tamen vt Deum. Si enim Adam non peccaret, homines nascerentur iusti, propter quos, & non propter Christum, factus est mundus ex hac sententia.

§.58. Tertium, quia sequeretur nullum per præsentia decreta fore prædestinatum, si Adam non peccaret: quia prædestinatio est per merita Christi, sine quibus nullus est prædestinatus: sed nulla essent merita Christi nisi peccaret Adamus: ergo nullus esset prædestinatus nisi peccaret Adamus. Respondeo malam esse argumentationem: quia in sententia SS.Thom. & Bonauent.negante aduentum Christi nisi peccante Adamo, multi beatentur: non enim est credibile omnes homines in

in statu innocentiæ iri damnatum: ergo per hæc decreta si perennaret status innocentiæ, essent multi prædestinati. Probo consequentiam, quia prædestinatio est, qua certissimè liberantur quicũque liberantur: sed tunc certissimè liberarentur multi per hæc decreta si non peccaret Adamus:ergo per hæc decreta multi essent prædestinati. Confirmatur. Per hæc decreta nullus hominum beatetur supposito Adami peccato, nisi per Christum redimerentur: ergo in his decretis continetur omnium hominũ reprobatio, nisi essent merita Christi: ergo eâdem ratione continetur multorũ prædestinatio in his decretis, si Adam non peccaret. Ad argumentum, nego sequelam. Ad probationem,distinguo Maiorem. Hominum prædestinatio (de quibus est sermo) in statu absoluto, in quo nunc sumus, est per merita Christi, concedo Maiorem, sine quibus nullus est absolutè prædestinatus: nego verò prædestinationem conditionatam in statu conditionato si Adam non peccaret,esse ex meritis Christi. Hanc autem voluntatem conditionatam homines beandi rectè vocari prædestinationem conditionatam, patet, quia si ponerentur à parte rei & absolutè, esset absolutè prædestinatio: ergo in statu conditionato est conditionata prædestinatio.

§.59. Quartũ, quia prima gratia Adami nec esset ex Christo, neque per Christum, neque ad eius exemplar. Respondeo, id nullum esse absurdum, quia in opinione sancti Bonauenturæ & Thomæ Paulus & cæteri scriptores sacri rectè exponuntur de gratia naturæ reparatæ, id est, vt quidquid datum est gratiæ post peccatum Adami, sit per Christum, ex Christo, & ad exemplar Christi. De prima autem gratia primorum parentum præcisa reparatione nihil egerunt.

§.60. Quintum. Gratia primorum parentum fuit effectus prædestinationis ipsorum: ergo prædestinati fuerunt ante peccatum, & consequenter ante illud fuit Christus decretus, cuius effectus fuit prædestinatio parentũ. Respondeo in hac sentẽtia primam illam gratiam secundùm se non fuisse effectum prædestinationis ipsorum,sed potiùs ex prouidentia communi: illa autem vt reparata, fuit effectus prædestinationis ipsorum: quia non solùm illis fuit collata per merita Christi gratia,per quam depulsum fuit peccatum parentum, sed etiam reuuiscentia meritorum fuit ex meritis Christi.quia quamuis demus reuiuiscentiam deberi iusto resurgenti à peccato; potuit tamen Deus negare eam reuiuiscẽtiam quàm potuit velle per merita Christi, & non alio modo: itaque nullus est gradus gratiæ in Adamo, qui non debeatur immediatè meritis Christi. vide §.296.

§.61. Sextum. Gratia vt omnibus offertur, non esset per Christum: ergo. Probat antecedens, quia voluntas nos reparandi non fuisset per Christum; quoniam Incarnationem voluit propter salutem, non verò salutem propter Incarnationem: ergo priùs voluit genus humanum reparare quàm Incarnationem, & consequẽter priùs voluit nostram iustificationem, quàm Incarnationem. Neque videt qua ratione responderi possit,nisi per ordines intentionis & executionis.

§.62. Respondeo Primùm, ad hominem, per eos ordines fieri satis. quia vt eos admittit in prædestinatione, potest eosdem,admittere in Incarnatione, cùm sit vtrobique fundamentum idem. S.Thom. q.1.a.3.

§.63. Secundò respondeo: sine illis ordinibus, voluntatem reparandi hominem per Christum fuisse conditionatam, non absolutam, neque de se efficacem, sed dependenter à voluntate Christi, vt dixi §.54. cuius potestati permissa est nostra redemptio: si vellet mori,nos redimeret, & propter eius merita nobis Deus absolutè vellet offerre gratiam; secùs verò si Christus nollet mori: velle autem, & nolle mori fuit in eius potestate: potuit enim sine peccato vtrumque. Itaque neque nostra redemptio, neque oblatio gratiæ decreta fuit à Deo absolutè,nisi propter merita Christi iam præuisa:ante quæ merita redemptio & oblatio gratiæ non fuit volita absolutè, sed sub conditione meritorum: iis autem præuisis decreta est efficaciter redemptio, quantum ad offerendam omnibus gratiam sufficientem ad salutem, electis autem efficacem. Neque potest dici gratiam nobis offerri indepẽdenter à Christo: quia nihil offertur nisi quod absolutè offertur: at absolutè Deus nobis neque gratiam sufficientem offert, nisi per merita Christi. quòd verò Deus simplici affectu & conditionato dependente in executione à meritis Christi voluerit nostram salutem, & hæc voluntas non traxerit ortum à meritis Christi, nihil interest:quia illa voluntas conditionata nihil gratiæ poneret in nobis, nisi præuisis meritis Christi in statu absoluto. ob quod nihil gratiæ nobis conferendæ voluit Deus, nisi dependenter à meritis Christi: nam in statu absoluto nullum actum absolutum exercet Deus, nisi propter ea merita: actu autem conditionato nihil gratiæ nobis voluit nisi sub conditione eorumdem meritorum. quòd autem Deus cõceperit hunc actum conditionatum, non impedit quo minùs gratia detur nobis per Christum, sicut id non impedit Incarnatio decreta sine meritis Christi, ex qua Incarnatione voluit Deus merita, & per merita nostram gratiam.

§.64. Aliud argumentum affert: de quo egi §. 40. Adducit præterea nonnulla Scripturæ testimonia, quæ oppositi facilè explanant.

SVBSECTIO III.

Ex hac sententia quem locum teneat Christus in decretis Dei.

§.65. QVia hæc sententia est tam communis & probabilis,oportet accuratè disquirere, in quo loco & quo decretorum ordine sint Christus eiusque mater; tum ad penetrandam rationem nostræ redemptionis, tum ad colligendam immunitatem dominæ Mariæ à peccato originali: cùm enim hæc cura tam cordi fuerit Deo, non mirum si nostros etiam solicitet animos. Ac Primùm in ea sententia statuendum est, duos primos parentes fuisse priùs ratione decretos, quàm Christum: quia Christus non fuit decretus nisi post præuisum originale peccatum, neque Deus fieret homo, nisi post præuisum peccatum: sed peccatum non potuit præuideri, nisi præuiderentur duo parentes, qui illud suscepere: Christus ergo vt homo est decretus absolutè & efficaciter posteriùs ratione quàm duo parentes.

§.66. Controuersia est, vtrùm reliqui homines fuerint

S.Thom. q.1.a.3. fuerint etiam præuisi in statu absoluto priùs ratione quàm Christus; an verò Christus priùs illis? P.Ferdin.Salazar in lib. elegãti & erudito de Conceptione Virginis cap.16. à nu.2. censet Christum fuisse decretum absolutè post præuisum in singulis hominibus originale peccatum in statu absoluto: itaque non solùm fuit præuisum peccatum duorum parentum, sed etiam omnium hominum, qui postea nati sunt in originali peccato. Vnde concludes, omnes homines fuisse priùs ratione nostra decretos à Deo quàm Christum vt hominem. Num. autem 11. ait singulos homines pro illo signo priori visos à Deo secundùm substantiam & cum peccato originali, abstractos à circumstantijs parentum, locorum & temporum, quibus gignerentur ex Adamo eiusque posteris. quemadmodum in communi sententia Theologorum Christus in aliquo primo signo rationis fuit præuisus cum substantia humanitatis & meritis, abstractis à circumstantia matris, temporis & loci. quæ postea fuerunt decreta cum dependentia ab ipsis meritis. Quam sententiam, postquam eam proposuero & probauero, impugnabo, & respondebo ad argumenta.

§.67. Ego sic existimo: Duo primi parentes fuerunt præuisi antequam Christus vt homo: tertius autem visus est Christus priùs ratione quàm vllus ex cæteris mortalibus. De primis parentibus, res est certa ex §.65. de cæteris probo. Duo parentes non fuerunt præuisi suscipere liberos, nisi posteriùs ratione quàm præuisus est Christus in statu absoluto & cum meritis: sed omnes posteri primorum parentum videntur existere absolutè posteriùs ratione quàm actiones parentum quibus eos susceperunt: ergo cæteri homines fuerunt præuisi in statu absoluto posteriùs ratione quàm Christus vt homo. Maior propositio huius syllogismi probatur: quia primi parentes exercuerunt illas actiones vitatis multis peccatis, quæ committerent nisi illis adfuisset gratia per Christum. item, non solùm vitata fuere peccata, sed etiam exercitæ sunt actiones illæ cum honestate & merito: quæ non possent præstare, nisi adiuti efficaci gratia per Christum: ergo Christus præuisus est existere cum meritis ratione priùs quàm actiones illæ. Consequentia patet, quia merita Christi nihil potuerunt impetrare, nisi vt præuisa existere in statu absoluto: quia nisi in illo nullum est meritum absolutè.

§.68. Antecedens autem probo. nempe illas actiones fuisse honestas ex gratia per Christum. S.August.to.3.lib.9.de Genesi ad litter. cap.4. rogans cur Adam non cognouit vxorem in paradiso? respondet: *Potest etiam dici, quia nondum Deus iusserat vt coirent.* Itaque in sententia Augustini, primi parentes coiuerunt vt obseruarent præceptum Dei. Quam doctrinã secutus est P.Pererius to.1. in Genes.lib.4.de Creatione hominis, q.1. fine. De quo mandato obseruando etiam ab Abele, si vixisset, hæc ait August.de Mirabilib.sacræ Script.aliquanto post initium: *Quippe qui in tempore illius legis viuebat, quæ dixit, Crescite & multiplicamini, etsi illud mandatum expleret*, &c. Et vt videatur apertè mandatum illud obseruatum à primis parentibus ex gratia per Christum, ait eo lib.9. de Genesi ad litteram c.10. *Vt hoc ipsum in eis illa faceret dies, quod Apostolus gemit dicens, Video aliam legem in membris meis*, &c. *Quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum.* Vbi sentit Augustinus, eãdem ipsa die quà protoplasti peccauerunt, duo hæc eos sensisse, & motus contumaces, & efficacem gratiam per Christum ad illos compescendos, ne alicuius essent causa turpitudinis moralis in suscipienda sobole. Subijcit autem inferiùs: *Nunc verò transgrediendo præceptum, mortem legis illius, quæ repugnat legi mentis, in membris concepta mortis habere meruerunt: quæ nuptia coordinant, continentia cohibet & refrenat; vt quemadmodum de peccato factum est supplicium, sic de supplicio fiat meritum.* Vbi nullum relinquit locum dubitandi, Adamum meritoriè compescuisse motus suæ carnis, & meritoriè soluisse debitum coniugale ex præcepto Dei. Quod non obscurè colligitur ex ipsorum parentum verbis post natum Cainum: *Possedi hominem per Deum.* Vbi P.Rius & P.Pereira lib.7.dicunt, *Munere ac fauore Dei.* & Paraphrasis: *Acquisiui illum de corã Domino.* Quibus satis indicatur fauisse numen pijs illorum amplexibus. Nato autem Seth, dixerunt: *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel.* Quod ait P.Rius dictum instinctu Dei, quia Seth fuit à quo propagatum est genus humanum, præsertim iusti. Quòd si Abraham, Isaac & Iacob filios susceperè cum merito, cur id negabitur primis parentibus? Ecce probatam maiorem propositionem ex §.67. scilicet Christum præuisum cum meritis in statu absoluto priùs ratione, quàm primi parentes darent operam liberis suscipiendis.

§.69. Probo autem minorem propositionem ex eodem §.67. nempe eas actiones esse præuisas priùs ratione quàm posteros Adæ: hi enim pendent ab illis, vt à principijs per se & adæquatis in genere causæ secundæ; principia autem per se sunt priora natura & ratione quàm quæ ab illis pendent. Vt autem de hoc constet, percurramus omnes rationes, quibus posteri Adæ præuideri possint cum peccato originali iam contracto. Primùm præuideri possunt producti à solo Deo per vnam actionem adæquatam: quemadmodum nunc existimus, & momento post actionem à parentibus conseruamur à Deo. Quod contigisse Christo in primo instanti generationis, eumque productum per vnam actionem adæquatam à solo Deo, & per aliam ratione posteriorem productum à Deo & Virgine, dicam disp.28. sect.2. subsect.2. Hoc autem fieri non potest. Primùm, quia est miraculum alienum à propagatione connaturali generis humani: quo non videtur Deus vsurus fuisse in generatione hominum peccatorum: quod videtur singulare Christi, & fortè eius Matris. Secundò, quia hi auctores non assequerentur quod volunt: hanc enim opinionem videntur esse commenti; vt præuideatur peccatum originale in omnibus existere formaliter priùs ratione quàm Christus decernatur: hoc autem non contingeret hac ratione constituendi homines productos à solo Deo: quia peccatum originale non contrahitur nisi per actionem vt pendentem à semine Adæ. Conditio enim vt peccatum contrahatur, est generatio vnius hominis ab alio ex semine & lumbis Adami: sed pro illo priori non concipiuntur homines ex semine & lumbis Adæ, sed præcisè vt producti à solo Deo: ergo non videntur cum peccato originali.

§.70. Secundò, possunt homines considerari vt existentes post primum instans generationis conseruati à solo Deo in ea magnitudine, cuius non essent capaces in primo instanti, vel saltem vt nunc conseruamur à Deo transactâ primâ generatione. Sic dicunt nonnulli Christum præuisum productum à solo Deo, & per merita tunc etiam præuisa eum impetrasse maternitatem Mariæ, quæ illum genuit alia actione realiter distincta, quâ euanescente conseruatus est per illam, cum qua à Deo fuit præuisus. Hoc autem esse non potest: homines enim non præuidentur cum peccato originali contracto, nisi in prima generatione ex semine & lumbis Adæ: sed tunc non præuidentur homines cum prima generatione ex semine & lumbis Adæ: ergo non possunt ita præuideri. Hi duo modi homines constituendi satis reijciuntur in opinione admittente immediatam actionem matris in prolem: quæ actio vt pendet à semine viri in primo generationis instanti, est conditio ad peccatum originale.

§.71. Tertiò admittamus Aristotelis opinionem, qua ille negat feminis influxum actiuum in substantiam prolis; quibus dat solam materiam & influxum in eo genere causæ. Sed neque in hac sententia possunt hi auctores suam tueri: quia ex Arist. semen virile concurrit ad substantiam prolis in genere causæ efficientis in primo instanti generationis: ergo hoc semen & actiones ab illo pendentes sunt in præuisione priores quàm posteri Adami. Probo consequentiam; quia posteri præuidentur cum contracto originali peccato: at originale peccatum pendet à semine virili ex lumbis Adæ tamquam à conditione sine qua non: est enim peccatum contractum à capite transfusum per virtutem generatiuam & generationem ipsam, tamquam per conditionem: ergo inutile est iste modus ad sententiam istam.

§.72. Dicent, videri homines in primo instanti generationis cum actione orta à semine virili: quæ neque esse, neque concipi potest sine eo semine, aut sine qualitate seminis, à qua oritur immediatè productio: at semen illud & qualitas sunt indifferentia ad hunc hominem & alium; postea verò præuisis meritis Christi, vt hoc semen sit ab hoc homine, & illud ab illo: quemadmodum potest dici Christus videri productus cum dispositionibus quas feminæ præstant: deinde visis eius meritis potuerunt illæ dispositiones adscribi Mariæ. In illo priori signo possunt homines præuideri cum peccato originali: quia videntur geniti virtute seminis virilis.

§.73. Contrà: Hæc possunt rectè componi quoad physicam substantiam in opinione negante parentibus immediatũ influxum in prolem: at quod attinet ad peccatum originale, non possunt rectè componi. quia peccatum originale non contrahitur tamquam per conditionem, per virile semen vt sic, sed per semen Adæ ex eius lumbis, postquam præuisus est violare legem Dei: contrahimus enim peccatum originale, quia sumus filij Adæ, postquam legem transgressus est. sed tunc non præuidetur filiatio ex Adamo per virile semen ex eius lumbis: ergo non præuidetur peccatum originale. Maior propositio est certa de fide: Minor verò probatur: semen illud & omnia quæ in argumento recensentur, sunt indifferentia ad Adamum, & quemuis alium hominem: vt enim sunt indifferentia ad Petrum & Paulum, ita & ad alios homines possibiles non trahentes originem ex Adamo, imò & ad ipsum Adamum transgressorem legis, & non transgressorem, constitutum nostrum morale caput, & non constitutum: ergo præcisè ex præuisis hominibus cum illo semine & qualitate non potest videri peccatum originale: quia illa non sunt sufficientia ad illud: ergo opus est vt videatur generatio vt ex Adamo iam transgresso legem: quia opus est vt videatur fundamentũ cõtracti peccati. S.Thom. q.1.a.3.

§.74. Objicis, præuideri effectum sine causa. Respondeo, id ægrè videri: quia effectus non potest videri sine productione, neque productio sine causa efficienti. Sed physica prætereamus. In præsenti hæc esse non possunt: quia peccatum non est effectus physicus Adami, sed moralis: quod in ratione peccati originalis, aut est carentia gratiæ cum extrinseca denominatione ab Adami peccato, aut est denominatio extrinseca physica ab ipso peccato Adami, quæ posteris imputata, illis moraliter inest: sed non potest considerari hæc extrinseca denominatio, nisi considerato Adami peccato transfundente moraliter maculam in posteros per virtutem generatiuam, eiusque actualem generationem: ergo in illo priori signo non possunt videri peccata originalia in singulis posteris, nisi priùs ratione videantur geniti ab Adamo.

§.75. Quæ dixi de semine & qualitate, à quibus oritur actio in opinione Aristot. dico de feminis immediatè concurrentibus in genere causæ efficientis ad fœtum in sententia Galeni: femina enim est indifferens vt ad eam actionem iuuetur hoc aut illo semine viri: at verò peccatum originale non contrahitur per actionem feminæ, nisi vt iuuatur semine virili ex lumbis Adæ. Ob quod Christus, etiamsi esset purus homo, non contraheret peccatum originale, si non esset conceptus ex semine Adæ virili, vt verè non fuit conceptus.

§.76. Deus igitur primùm voluit Adamum & Euam in gratia: tunc nihil intelligitur decernere absolutè de posteris, sed tantùm sub conditione, decreuit absolutè constituere Adamum in illo statu in quo liberè susciperet filios, sed cum duplici conditione. Prima est, si Adam perseueraret in gratia, illum constitueret in illis conditionibus, in quibus susciperet filios, in quos transfunderet eam iustitiam, & ipse non committeret peccatum in illorum generatione. Secunda conditio est, si Adam transgrederetur pactum, ex hac hypothesi decreuit illum constituere in occasionibus in quibus generaret filios, transfundens in illos peccatum originis. Itaque in vtroque euentu & conditione homines essent futuri: in altero cum iustitia originali, in altero cum originali peccato. Hic autem status peccati originalis habet duas conditiones, alteram in qua Christus nollet pro illis mori: in eo statu Adam committeret multa peccata in suscipienda sobole, & eius posteri præter peccatum originale haberent alia multa, propter quæ damnarentur omnes adulti ad gehennam, paruuli autem ad limbum. Si verò Christus vellet pro illis mori, Adam susciperet filios ex gratia per Christum sine peccato actuali in eis generandis, posteri autem haberent auxilia sufficientia ex gratia per Christum ad vitanda peccata; multi autem & efficacia ex eâdem gratia.

§.77. Postquam Deus ratione nostra intelligitur decreuisse existentiam primorum parentum, & vidisse illorum lapsum: postquam item per scientiam mediam cognouit Adamum, nisi moriente Christo commissurum multa peccata in generatione

S.Thom. q.1.art.3.

tione filiorum, & omnes homines fore damnandos; è contrà verò eos esse reparandos quoad sufficientiam omnes, & multos quoad efficaciam; voluit absolutè vt Christus veniret, & illi optionem dare passionis & impassibilitatis. Itaque decretum efficax & absolutum de Christo pendet à decreto efficaci de existentia parentum, & à scientia absoluta de illorum peccato, & à scientia conditionata de his quæ recensui. Hæc autem obserua in §.82. Vnde concludes, nullum hominem præter primos parentes præuisum in statu absoluto, nec cum peccato originali in se contracto absolutè, nisi post præuisum Christum cum meritis in statu absoluto. A quo Christo vt homine non accepimus esse per eius merita; accepimus tamen vt possemus esse sine actualibus peccatis parentum: & quia illa potestas est ex gratia per Christum, qua instructi omnes homines possent suscipere filios sine peccatis; opus fuit ad redemptionem ex illis peccatis, vt Christi merita præuiderentur priùs quàm vlla hominum generatio: quia illa non posset moraliter esse absque peccato actuali parentũ, nisi præstò esset gratia per Christum.

SVBSECTIO IV.

Respondetur ad argumenta.

§.78. Contra hanc sententiam congerit P. Salazar argumenta non pauca cap. 16. à n.3. Sit igitur primum: Christus veniret, tametsi præter primos parentes nullus hominum esset futurus, neque futurum peccatum vllum originale, sed solùm primum illud actuale parentum: hoc autem est absurdum: ergo. Maior probatur: quia Christus iam esset præuisus in statu absoluto independens à cæterorum hominum existentia: qui homines adhuc post aduentum Christi sunt indifferentes ad esse & non esse: quia Adamus etiam post præuisum Christum, illos suscepit liberè: ergo cum Christo potuit componi hominum existentia, & eius carentia. Minor autem probatur, quia videtur parum consentaneum Scripturæ, Patribus, & rationi, vt propter solos duos homines Deus operaretur mysteria tam portendentia. Matthæi 18. *Venit enim filius hominis saluum facere quod perierat. Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant*, Ioan. 10. item 12. *Non enim veni vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum.* 1.ad Timoth.1. *Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere.* Synodus Nicena: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis.*

§.79. Prosper Aquitanicus ad Capitula Vincentiana asserit mortem Filij Dei esse contra vulnus originalis peccati, quòd in Adam omnium hominum corrupta & mortificata natura est. Anselm. libr. de Concept. Virgin. & de peccato originali cap. 27. ait frustra naturam illam in Adamo conditam, nisi ex illa homines nascerentur. Fulgen. lib. de Incarnat. cap. 3. censet necessariam fuisse mortem Christi, vt redimerentur homines à peccato transfuso ab Adamo. Affert præterea Athanas. Gregor. Magn. Cyrillum & Augustin.

§.80. Respondeo Primùm ad argumentum ex §.78. negatâ minori propositione: nullum enim esset absurdum, si post præuisum Christum nullus existeret homo. Ad probationem ex Scripturis respondeo, Christum missum à Patre, vt nos redimeret à peccatis duplici ratione: prima, cum decreto absoluto vt nos redimeret à peccatis iam existentibus: secundò, cum decreto conditionato vt nos redimeret à peccatis futuris sub conditione si homines existerent, & Christus eos redimeret. Hæc duo decreta sunt certa: quia actuale peccatum parentum iam erat existens absolutè, pro quo vt absolutè existente se Christus obtulit. deinde, nisi Christus se offerret, haberet Adamus alia peccata actualia, vt hæc non haberet se obtulit Christus. item habuit voluntatem conditionatam applicandi sua merita in remissionem eorum peccatorum, si committerentur ab Adamo. Quod Christus nobiscum fecit, propter cuius merita nobis est oblata gratia ne peccemus: item, si peccauerimus, aduocatum habemus apud Patrem.

§.81. Hinc respondemus ad omnia Scripturæ testimonia: venit enim Christus ad redimendos primos parentes à peccatis in quibus existebant absolutè: item, sub conditione ad redimendos posteros Adæ, si essent: quia si essent, erant futuri in peccato originali; vt venit ad redimendos nos ab actualibus. Hæc autem est voluntas & prouidentia de omnibus Adæ posteris, quemadmodum coniuges habent prouidẽtiam filiorum quos nondum suscepere: nam congerunt diuitias relinquendas filio si eo Deus illos donauerit. Quando autem accedit voluntas efficax Dei constituendi Adamum in occasionibus in quibus possit suscipere filios, & simul per scientiam mediam vidit illos suscipiendos in peccato originali; mittere Filium vt præstò sit remedium illis hominibus si existant, in morali æstimatione perinde est, ac si misisset Filium postquam illos vidisset absolutè in peccato. Patres eodem modo explicantur: multi enim loquuntur etiam de peccatis actualibus, quæ non fuerũt præuisa in posteris priùs ratione quàm merita Christi. Idem etiam patet ex testimonijs Scripturæ. Ratio autem non vrget, quia Deus honestissimè mitteret Filium pro duobus hominibus, quamuis absolutè decerneret nullum alium producere; quia omnia Dei attributa quæ nunc, paterent tunc in eo mysterio. quod ex S. Chrysost. alibi probo.

§.82. Secundò respondeo, negatâ Maiori ex §.78. quamuis enim absolutè existentia Christi est prior ratione quàm existentia posterorum Adami, & est physicè ab illa independens; tamen antequàm præuideatur absolutè existentia Christi, est in Deo aliqua connexio cum cæterorum hominum existentia: quæ connexio est in Deo prior ratione & quasi natura, quàm decretum absolutũ de existentia Christi. Hæc autem connexio est decretum efficax de constituendo Adamo in occasionibus generandi filios, & scientia media: ex quorum actuum suppositione non possunt homines non esse necessitatè quidem consequenti ad eos duos actus Dei: à qua suppositione dependet decretum efficax de existentia Christi. Ad probationem Maioris respondeo, existentiam Christi non pendere ab absoluta existentia posterorum; pendere tamen à voluntate efficaci constituendi Adamum in occasionibus generandi, & à scientia media generationis: quia ab his pendet decretum de existentia Christi. Vnde deduces, Christum non venturum vt hominem, nisi posteri essent futuris:

futuri: quia Christus non veniret nisi per hoc decretum: hoc autem decretum non esset nisi ex suppositione illorum duorum actuum: illa autem suppositio non esset nisi homines essent futuri, quia scientia media non esset nisi futuri essent. Ob quod de primo (vt aiunt) ad vltimum Christus non veniret nisi Adami posteri essent futuri. Quæ hîc dixi seruient in disputationem 14.§.26.

§.83. Eâdem ratione colliges, Christum non venturum, nisi futura essent omnia peccata originalia in posteris Adæ contrahenda singula in singulis. Probatur, quia ante decretum de existentia Christi fuerunt in Deo duo actus habentes necessariam connexionem cum peccato originali posterorum: à quibus duobus actibus decretum efficax de existentia Christi ratione nostra dependet. Hi actus sunt voluntas efficax Dei non impediendi peccatum originale in omnibus posteris Adæ, si ab illo generarentur. Item à scientia media de illorum generatione si ponatur Adamus in his occasionibus, & à voluntate efficaci illum constituendi. Vnde deduces, Christum missum à Deo in remedium omniam peccatorum originalium, quæ iam erant infallibiliter futura: cum quorum existentia absoluta erat in Deo infallibilis connexio & necessitas consequens. Hæc obserua in disputationem 14.§.14.

§.84. Rogas, vtrùm Christus esset venturus si non essent futura peccata actualia in mundo præter primum primorum parentum? Respondeo, Christum mittendum fore à Deo, tametsi nullum aliud peccatum esset futurum. Probatur, quia Deus misit Christum ex voluntate præbendi gratiam sufficientem ad vitanda cætera peccata actualia, ex animo sincero vt vitarentur: ergo priùs quàm vllum peccatum cõmitteretur, erat præstò gratia per Christum ne committeretur: ergo si Deus obtineret finem illum per Christum, non esset cur Christus non veniret, si quidem ad id venerat. Confirmatur. Multa ex his peccatis vitata sunt ex gratia per Christum: quia impœnitentia finalis cuiusque adulti prædestinati, item & infinita alia vitata reipsa sunt ex efficaci gratia per Christum: ergo si cætera omnia vitarentur, non esset cur non veniret. Quo differt voluntas Dei de peccatis originalibus à voluntate de actualibus, quia de vitandis originalibus nullam habuit voluntatem neque sufficientem, neque efficacem ex suppositione quòd peccauerũt parentes: at factâ etiam hac suppositione habuit Deus voluntatem, per quam possent omnia peccata actualia vitari ex gratia per Christum: & circa multa eam habuit efficacem. Ob quod nulla fuit in Deo suppositio antecedens existentiam Christi, habens necessariam connexionem cum peccatis actualibus in statu absoluto. Quæ obserua in disputationem 14.§.17.

§.85. Obijcis: In Deo præcessit voluntas absoluta constituendi homines in statu in quo possent peccare; præcessit item scientia media de his peccatis. Respondeo, voluntatem mittendi Christum dependere ratione nostra à scientia media de hominum generationibus, ob quod Christus habet cum illis infallibilem connexionem. At verò voluntas donandi gratiam per Christum non dependet ratione nostra à scientia media de peccatis actualibus sub conditione futuris: ob quod gratia Christi non habet necessariam connexionem cum illis; quæ componi potuit tam cum illis, quàm cum illorum carentia. Scientia autem media est prior logicè quàm voluntas absolutè permittendi peccatum: quia ab existentia peccati in statu absoluto ad scientiam mediam de illo in statu conditionato est bona consequentia: non verò è contrà. Igitur non dependet hæc gratia à scientia media de peccatis, vt transferantur de statu conditionato ad absolutum; sicut pendet Christus à scientia media de generationibus, vt transferantur cum potentia vitandi peccata per gratiam de statu conditionato ad absolutum. Potest autem pendere donatio gratiæ à scientia media de peccatis, non vt transferantur ad statum absolutum, sed vt non transferantur. Vnde colliges non esse aliquam suppositionem causarum quæ habeat infallibilem connexionem cum peccato actuali: cùm omnes hæ, quæ spectant ad Incarnationem, sint ad illud destruendum. S.Thom. q.1.art.3.

SVBSECTIO V.

Appendix de locò Mariæ, & immunitate à peccato originali.

§.86. Quia Virginis immunitas à peccato cordi est vniuersæ Ecclesiæ, operæ pretium duxi munire viam ad eam immunitatem tuendam in sententia S. Thomæ admittente Christum decretum absolutè post absolutam præuisionem peccati, ne cogantur immunitatis assertores discedere à sententia tam communi, tamque probabili.

§.87. P. Ferdin. Salazar cap. 24. de Conceptione à n.103. affirmat Mariam postremum locum tenere inter hominum existentias, quia Adamus & cæteri eius posteri præuisi sunt in statu absoluto existentię & peccati originalis, antequam Christus decerneretur existere: præuiso autem Christo, & eius meritis, decreta est Maria: quæ non solùm, vt cæteri mortales, accepit gratiam per Christum, sed etiam existentiam naturalem. Existimat enim tantum pependisse Mariam in esse naturali à meritis Christi, quantum nostra prædestinatio. Item arbitratur, nullum hominem existere in statu naturæ lapsæ, qui non esset extiturus in statu innocentiæ; item, ijdem omnes existerent in statu naturæ lapsæ non reparatæ. A qua lege excipit Mariam, quæ nec in statu innocentiæ esset, nec in statu naturæ lapsæ non reparatæ: quemadmodũ Christus non esset in statu innocentiæ.

§.88. Hæc probat eruditè testimonijs SS. Patrum: quæ sunt efficacia ad probandum Virginem productam eo solo fine, vt esset mater Dei: ergo si Deus non fieret homo, non produceretur Maria. Deinde probat, quia omnes homines futuri ex Adamo præuisi sunt existere in esse absoluto, & cum peccato originali priùs ratione quàm Christus esset decretus: sed in ea multitudine Maria non est præuisa: ergo fuit post illos omnes. Confirmatur. Pactum cum Adamo non fuit confusum de transmissione gratiæ, aut peccati originalis ad omnes eius posteros quicumque illi essent: esset enim pactum confusum indignum Deo: neque fuit ad omnes homines possibiles: esset enim pactum ridiculum: ergo pactum fuit determinatum ad hos numero homines nascituros reipsa ex Adamo: ergo omnes illi nascerentur peccante Adamo, & non peccante.

§.89.

S.Thom. q.1.a.3.

§.89. Hinc deducit Mariam non solùm immunem à peccato originis, sed etiam eius debito: quia nullus contraxit debitum ad peccatum originale, nisi contentus in pacto: sed Maria non est contenta in illo pacto: ergo non contraxit debitum. Minor probatur, quia omnes contenti in illo pacto erant futuri in statu innocentiæ & naturæ lapsæ non reparatæ: sed Maria non erat futura in his statibus: ergo non est contenta in illo pacto.

§.90. Hæc sententia est valdè probabilis, addito semper cum suo auctore, debito remoto, & apta ad immunitatem Virginis à peccato originali & eius debito. eius autem rationes oportet examinare. Testimonia Patrum habent facilem explicatum: loquuntur de Maria in statu absoluto, in quo producta est: fuit enim vt esset mater Christi, quâ ipse suis meritis elegit, vt esset in hoc statu absque peccato originali, & ne in alio calamitoso sub conditione futuro. de quo hac in parte nihil dixere Patres.

§.91. Argumentum de hominibus præuisis in statu absoluto cum peccato originali contracto, iam dilui à §.66. Neque verò pactum illud fuit confusum, neque vniuersale de omnibus hominibus possibilibus, quos bipartitos esse volo. nonnulli reiecti sunt ab existentia per decretum efficax Dei, nullam habentis de illis producendis voluntatem absolutam, aut conditionatam; de alijs autem producendis habuit voluntatem conditionatam: hæc autem conditio est actio libera Adami de suscipiendis filijs: si enim vellet dare operam vxoriam, produceret Deus Cainum, Abelem, & alios: si verò Adamus vellet perpetuò à femina abstinere, nullum alium hominem produceret Deus. Hoc pactum est explicitum de hoc, illo, & alijs indiuiduis, non tamen absolutum quoad existentiam hominum, & transmissionem iustitiæ, aut peccati originalis, sed conditionatum. Fuit quidem absolutum quod attinet vt Adam haberet vim transmissiuam iustitiæ aut peccati; quod autem attinet ad actualem transmissionem, non fuit absolutum, sed conditionatum. quod probo in genituris, abortiuis, ante fœtus animationem, & in peccatis eorum qui in congressu cum feminis iaculantur semen extra vas. dubitari non potest, ex eo semine multos homines fore nascituros, nisi impedirentur parentum flagitio, alioúe actu libero. illi si nascerentur, essent proculdubio ex lumbis Adæ, & contraherent peccatum originis: quòd autem non sint suscepti, fuit culpa parentum; non verò voluntas Dei illos absolutè reijciens, quia susciperentur quidem nisi staret per parentes. Igitur pactum Adami non est absolutum, sed conditionatum.

§.92. Quod autem deducitur §.89. non videtur tam efficax: quia multi censent Baptistam, Frãciscum de Paula, & alios nonnullos, minimè nascituros nisi per merita Christi, quia orationibus Sanctorum impetrati sunt à Deo: quæ orationes vim habuerunt propter merita Christi, ex cuius gratia factæ fuere: & tamen nascuntur in peccato originali, quia pactum fuit sub conditione vt illi nascerentur in peccato, si nascerentur ex lumbis Adæ, aut posterorum: ergo eâdem ratione potuit Maria in pacto conditionato contineri, si nasceretur ex lumbis Adæ, ex semine virili: ergo aliunde est ea immunitas confirmanda.

§.93. Est tamen valdè probabilis ea sententia, in qua me multùm inclino. Existimo nullum hominem nasci in statu naturæ reparatæ, qui non esset nasciturus in natura lapsa non reparata, & in statu innocentiæ, nisi staret per voluntatem liberam alicuius hominis. Deus enim circa homines producendos habuit duos actus: alterum efficacem de se, quo decreuit non producere multos ex hominibus possibilibus, neque ad illos parare concursum etiam generalem. Hos exclusit Deus à pacto Adami. esset enim ridiculum illum constituere caput hominum quos non posset generare, neque per se immediatè, neque mediatè per posteros: nullus enim habet potestatem generandi filium, nisi habeat præstò concursum generalem Dei. Igitur siue determinatio indiuiduorum oriatur ab hoc causarum congressu, siue à voluntate Dei, nisi aut sit ea voluntas, aut ea causarum coniugatio cum concursu generali Dei, impossibile est vt nascatur hic homo: qui sine concursu Dei, & sine his causis, aut sine electione Dei illum determinante non potest esse. At verò quando homo non definit esse ex voluntate efficaci Dei, sed tantùm ex hominum libera voluntate, Deus iam constituit homines proximè potentes ad alios homines generandos: habet enim voluntatem vt nascatur Petrus si velint hi duo, nempe Antonius & Maria, congredi ad suscipiendos liberos, & nolint illos impedire. Hæc est secunda voluntas Dei, nimirum conditionata de existentia Petri, nisi stet per parentes. Quemadmodum Deus habet voluntatem vt vitentur omnia peccata, ad quod parat concursum generalem, item & gratiæ; quòd si multa peccata non vitantur, non stat per Deum, sed per nos: sicut quòd multæ virtutes non exerceantur, stat per nos.

§.94. Hæc secunda voluntas conditionata est in Deo in hoc statu circa eosdem numero homines, circa quos esset in statu innocentiæ, & naturæ lapsæ non reparatæ. Quia pactum fuit æqua sorte in omnes, qui quantum est ex parte Dei, essent in quouis ex his statibus. & quemadmodum in hoc sumus exortes originalis iustitiæ, ita essemus eiusdem participes in statu innocentiæ: & quemadmodum nunc ex gratia per Christum possumus à peccatis reparari, ita essemus perpetuò illis obnoxij, nisi essemus à Christo redempti. In quouis autem statu filij relicti sunt arbitrio parentum, & aliorum, vt illorum existentia absoluta impediatur aut exerceatur, quemadmodum in illorum potestate est vt baptizentur, aut sine baptismo pereant. Quod verò attinet ad statum absolutum, multi non sunt in hoc statu, qui essent in innocentiæ. quis enim dubitet Abelem susceptum aliquos filios, nisi eius mors esset maturata? eius autem nex non esset in statu innocentiæ. multi item sunt in hoc statu, qui in illo non essent: ex.gr. adulterini. multi item non sunt in hoc statu, qui essent in natura lapsa non reparata; quia nimirum qui futuri essent eorum parentes, se continent à venere ex gratia per Christum. Igitur Deus hos omnes subiecit pacto Adami: quia illi omnes essent ex eo nascituri, nisi staret per ipsum eiusúe posteros.

§.95. Obijcis ex cap.7. Ecclesiastici, vbi Iesus præcipit filijs honorem parentum: *Quia nisi per illos natus non esses*; Græcus autem, *quia nisi per illos non esses*. Respondeo, à Glossa interlinearia dici, *natus non esses Christianus*; quasi habendus honor parentibus, non tam propter generationem substantialem, quàm propter educationem in fide. At verò locus est de honore propter generationem substantialem; me tamen non vrget: quia non essemus nisi per hos parentes, qui liberè nos genuere, qui potuerunt non gignere: quòd si noluissent, nos non essemus. Deus enim parauit concursum vt produceremur per hos parentes, non per alios, dependenter à libera illorum voluntate, vel circumstantia temporis, loci, & aliæ petunt hoc indiuiduum potiùs quàm aliud; essemus autem in alijs statibus dependenter etiam ab his alijsúe parentibus. In quocumque ergo sumus, debemus parentibus gratias. Locus autem vrget opinantes hos numero homines futuros fuisse absolutè in alio statu per alios parentes si non essent in hoc: ita vt deficiente hoc statu, alius conditionatus reijceretur in absolutum. Hæc aduerte in disp.14.§.23.

§.96. Hæc voluntas conditionata constituendi homines in alio statu non comprehendit Mariam; quam Deus absolutè negauit in statu innocentiæ, & in statu naturæ lapsæ non reparatæ: voluitque Deus eam producere dependenter ab existentia Christi, & eius meritis. Itaque nisi Christus suis meritis illam impetraret ab eo, illa non esset: & quemadmodum Christus impetrauit à Deo per sua merita prædestinationem multorum, ita impetrauit substantiam Mariæ; quæ minimè esset, nisi per Christum: maternitas autem fuit finis immediatus propter quem Christus impetrauit Mariam; locus autem quem Maria tenet in esse naturali, est quartus; primus autem post Christum, qui priùs cogitauit de matre sibi deligenda, in cuius vtero se Deo offeret pro hominum salute: priùs (inquam) quàm de generatione aliorum hominum propaganda cum potentia morali parentum ad vitanda peccata actualia in illis alioquin committenda.

§.97. Hinc colliges immunitatem Mariæ non solùm à peccato originali; sed etiam ab eius debito proximo contrahendo: quia peccatum & debitum dependent à pacto; pactum autem non tetigit Mariam, vt dixi, quia non fuit comprehensa illa voluntate conditionata. Quo differt à Ioanne Baptista, & alijs, quos impetrauerunt merita Christi: hi enim contenti fuerunt in pacto conditionato, quo existerent quidem, si illorum generatio non impediretur aliquo euentu libero. Sterilitas ergo Elisabethæ traxit ortum ex aliqua actione libera alicui hominum: quod impedimentum depulere merita Christi. Maria verò non per accidens, sed per se fuit exclusa. Hinc etiam constat de veritate Augustiniana, (quã etiam indicauit Concil. Arausicanum) nos per merita Christi non esse homines, sed bonos homines. Ratio est: independenter à meritis Christi Deus quantum est ex se, voluit nos esse, parauitque concursum & cętera præstitit, quibus essemus, nisi staret per aliquod arbitrium creatum: ob quod in natura erat absolutè potentia ad productionem Baptistæ, & cæterorum hominum quos tetigit pactum; impotentia autem parentum Baptistæ licet esset antecedens comparatione illorum, non tamen absolutè comparatione omnium, fuitque impotentia secundùm quid, orta non ex defectu potentiæ generatricis, sed ex aliquo illius impedimento, quod merita Christi depulere. At verò ad producendam Mariam independenter à meritis Christi, erat impotentia in toto genere humano: quia Deus noluit cum aliquo eius indiuiduo concurrere ad eius generationem, nisi dependenter à meritis Christi. S.Thom. q.1.art.3.

§.98. Obijcis, hinc sequi B.Virginem non fuisse redemptam à Christo: hoc autem est falsum: ergo. Respondeo Primùm negatâ Maiori, non solùm de peccatis actualibus, sed etiam de originali. Quia B. Virgo fuit erepta ex pacto per merita Christi morte consummata: Deus enim subiecit cæteros mortales illi pacto, à quo nullum voluit excludi, si nasceretur ab Adamo ex semine virili; at verò de B.Virgine nihil dixit absolutè, nisi eam non esse nascituram in statu innocentiæ & naturæ non reparatæ, sed in natura reparata per Christum si Christus Mariam peteret: datâ autem hac hypothesi quòd peteretur à Christo, habuit Deus voluntatem conditionatam eam subiugandi pacto communi, nisi Christus eam vellet exceptam: Christus autem conscius huius pacti obtulit sua merita, ne illo concluderetur Maria. Hanc autem esse veram redemptionem constat ex S.Bernardo serm.22. in Cant. vbi asserit Christum factum nobis quod erat angelis, quibus erat sapientia, sanctificatio, & redemptio, quia illos defendit à lapsu ne caderent; cuius verba subijcio §.104. Igitur quia Christus defendit Mariam suis meritis morte consummatis, ne laberetur in peccatum originale & eius pactum, redempta fuit per merita Christi à peccato originali. Nec fuit iniqua conditio Mariæ quòd posset contrahere peccatum originale ab Adamo; non verò originalem iustitiam: quia pro ægro illo & malè sano capite subrogatum est caput Christus; à quo maiorem gratiam acciperet quàm ab Adamo. Hæc autem doctrina ponit peccatum originale non esse formaliter carentiã iustitiæ originalis: quia si peccatum in ea formaliter situm esset, nullus posset trahere originale ab Adamo, quin iustitiam trahere posset: quia tale peccatum esset carentia iustitiæ, quam poteramus & debebamus trahere ab Adam. Secundò, responderet aliquis negatâ Minori: nihil enim cogit Mariam à Christo proximè redemptam à peccato originali: satis enim est illam absolutè esse redemptam; ad quod sufficit redemptio ab actualibus: vt patet in primis parentibus. Vnde ad formam argumenti in primo modo respondendi nego Maiorem: in secundo verò eam distinguo. Non fuit redempta ab originali proximè, concedo Maiorem; non fuit ab actualibus, & remotè ab alio, nego Maiorem. S. Fulgentius lib.2. ad Trasimund.cap.3. rectè dixit ad eamdem gratiam pertinere defensionem à lapsu, & reuocationem. Est igitur eadem gratia redemptrix quæ leuat iacentem, labentemque tenet aut eripit ab imminenti lapsu. Vide disp.86.à §.179. vbi me reijcio.

§.99. Hæc est prima ratio defendendi Virginis immunitatem à peccato originali & debito: ineamus secundam, non ad defendendam immunitatem à debito, sed à peccato ipso: quæ via tritior est, & magis plana. Quod mirum in modum expedit ne qua pars Ecclesiæ in sententia probabili, & suis domesticis communi cogatur ad acclriuia. Dico igitur, Mariam comprehensam in pacto Adami; ratione cuius fuisset obnoxia peccato originali, hac ratione. Deus condidit parentes primos cum pacto transmittendi iustitiam originalem, aut originale peccatum sub duplici conditione: Prima, si perse-

S.Thom. q.1.art.3.

perseuerarent in gratia, illam transmitterent; peccatum verò, si laberentur. Secunda conditio est hæc, transfundenda in Petrum, Paulum, & alios, si nascerentur ex Adamo ex semine virili. Hinc Petrus & alij, si nascerentur, contraherent peccatum originale infallibiliter: quia Deus absoluto decreto, & de se efficaci, decreuit non impedire peccatum datà illâ duplici hypothesi, nec acceptare vllius merita ad illud impediendum, & conferendam iustitiam in primo generationis instanti. Maria verò tres habuit conditiones, ad contrahendum peccatum originale: duas primas communes cæteris filijs Adami; tertia verò conditio fuit, si Christus non offerret sua merita pro immunitate Mariæ à peccato. Itaque Christus non potuit offerre sua merita pro aliorum immunitate à peccato originali: quia non potuit licitè petere à Deo, quod sciebat Deum efficaci decreto ex se decreuisse non facere; quia peteret vt Deus esset inconstans. Pro immunitate autem Mariana potuit orare: quia eam immunitatem reliquit Deus arbitratu ipsius Christi, sicut reliquit nostram redemptionem à peccatis actualibus: & quemadmodum omnes prædestinatos eripuit ab impœnitentia finali cui erant obnoxij, ita eripuit B. Mariam à peccato originali, cui erat obnoxia.

§.100. Neque possunt Thomistici hanc aspernari rationem: quidquid enim petit Ecclesia, aut aliquis Patrum ad veram redemptionem ex meritis Christi morte consummatis, reperitur in hac sententia. Primùm enim teres existit testimonium Pauli: *Omnes in Adam peccauerunt*: quia Maria peccauit etiam in Adam, quia quantum est ex merito capitis & pacti, B. Virgo fuit illo comprehensa, nec potuit excipi à peccato originis ex suppositione pacti, nisi per merita Christi; sicut omnes homines in Adam damnati sumus, eramusque omnes in massa perditionis, à qua sanati sumus ex gratia per Christum. Igitur vt simus damnati in capite, non est opus vt simus damnati in nobis: quia damnatio contrahenda ex capite impeditur per merita Christi: ita omnes in Christo redempti sunt, non tamen in seipsis: omnes enim reprobi tenentur sub peccati iugo, & dæmoniaca seruitute, paruuli quidem per peccatum originale, adulti verò per impœnitentiam finalem, & si qua habent alia peccata non remissa. quod rectè dicitur redemptio quoad sufficientiam, quæ est in capite: at paruuli eam redemptionem non habuerunt in se: numquam enim copulato fuere soluti; sunt autem in capite redempti. quia in illo est sufficiens virtus ad redimendum; redemptio autem quoad efficaciam est in Christo meritoriè, in nobis autem formaliter: quia virtus capitis sortita est effectum in nobis. Idem omnino dico de peccato originali, in qua sententia non possunt inuenire immunitatem à debito: ego autem contentus ero si omnes Thomistici assentiantur Ecclesiæ reliquæ in immunitate ab ipso peccato: quibus facilè permittam quod voluerint de immunitate à debito, quam ego meditor aliqua ratione §.102.

§.101. In eadem sententia constituo Mariam quartam. Primi enim duo parentes, sunt primi: tertius Christus, quarta Maria. Quæ propterea per merita præuisa potuit esse auxiliatrix omnibus hominibus à prima generatione vsque ad obitum, & congruè illis mereri multos prædestinationis effectus, reprobis item multa beneficia, quibus aut bene operarentur, aut minùs malè: quemadmodum dicitur de Christo, nisi quòd hic condignè, illa congruè. Hæc consequenter dici possunt cum probabilitate, de quibus agendum disp. 63. sect. 10.

§.102. Nec item in hac sententia est, cur Maria non sit excepta à lege peccati. Potuit enim Deus decernere Christum post præuisum originale peccatum, & per Christi merita illud remittere omnibus quoad sufficientiam, & multis quoad efficaciam: de Maria autem nihil decreuit absolutè sed sub conditione, si Christus pro ea vellet offerre sua merita, non includeretur in lege peccati; si verò Christus nollet ea offerre, includeretur: Christus autem videns pertinere ad matris honorem, esse eam immunè ab ea lege, obtulit sua merita pro illa immunitate, quibus redempta sit & à peccato, & à reatu. Huc spectant, quæ dixi §.100. de quo iterum disp. 63. sect. 10.

SVBSECTIO VI.

Quo pacto in hac sententia Christus sit caput angelorum?

§.103. IN sententia S. Thomæ constituente Christi decretum post præuisa peccata parentum, non potuit Christus suis meritis angelis impetrare primam gratiam, quia Adami peccatum fuit post primam angelorum gratiam, quia fuit dæmone hortante: Eua enim auiditatem pomorum acuit per apprehensionem excitatam à dæmone, quæ non solùm expressit bonitatem cibi, sed etiam serpentem loquentem, à qua apprehensione ortum est peccatum: ergo priusquam Christus decerneretur, erat præuisa angelorum gratia, & malorum lapsus. vt igitur prima Adami gratia fuit independens à meritis Christi, ita & angelorum.

§.104. At verò boni angeli in gratia acceptati steterunt per merita Christi, qui ea obtulit Patri, ne boni angeli laberentur, vt eadem obtulit, vt Adamus reuocaretur à lapsu. Quam sententiam indicasse videtur S. Bernardus serm. 22. in Cantica: quamuis non tam clarè, vt non possit exponi de Christo vt Deo, non verò vt homine: cùm enim dixisset Christum fuisse angelis sapientiam & redemptionem, objicit ipse sibi: *Si itaque angeli numquam redempti sunt, alij vtique non egentes, alij non promerentes: illi quidem quia nec lapsi sunt; ij autem, quia irreuocabiles sunt; quo pacto tu dicis Dominum Iesum Christum eis fuisse redemptionem? Audi breuiter: qui erexit hominem lapsum, dedit stanti angelo ne laberetur; sic illum de captiuitate eruens, sic hunc à captiuitate defendens: & hac ratione fuit vtriq; redemptio, soluens illum, conseruans istum.* Ab eadem opinione fuisse videtur S. Fulgentius lib 2. ad Trasimundum cap. 3. constituens enim necessitatem gratiæ, etiam in angelis, ait: *Ipsa igitur etiam homini reparando fuit necessaria, quia non aliter stantem angelum à ruina potuit custodire, nisi illa quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare: vna est in vtroque gratia operata; in hoc vt resurgeret, in illo ne caderet.* Recognosce disp. 28. §. 11. vbi ostendo ex B. Augustino aliquem verè redimi antè nocumentum, quando non permittitur hosti illud inferre: vbi aureis Augustini verbis ostendo, Mariam verè redemptam à Christo ex peccato originali, quia merita Christi dæmoni non permisere vt noceret Mariæ.

§.105.

§.105. Objicis, Bernardum egisse de Christo formaliter vt Deo, non verò vt homine: ait enim Christum factum nobis quod erat angelis, quibus erat sapientia, sanctificatio & redemptio. Vox *erat* significat Christum vt Deum, qui ante Incarnationem fuit angelis redemptio: vox autem *factus* significat Christum vt hominem, qui suis meritis fuit nobis, quod angelis fuerat absque meritis. Fulgentius autem non egit in angelis de gratia per Christum, sed absolutè de gratia. Respondeo, Bernardum non exclusisse merita Christi in præseruandis angelis à lapsu; sed de illis non locutum tam clarè primis verbis; posterioribus autem minùs obscurè egit: quia non distinguit inter modum & rationem soluendi Adamum, & præseruandi angelos. Fulgentius autem apertiùs est locutus: dicit enim eâdem gratia factum vtrumque: at gratia Christi vt hominis lapsum reparauit: eadem ergo tenuit angelum.

§.106. Ad probandam eam doctrinam, non est opus nisi quærere qua ratione decreta Dei possint congruere cum doctrina S. Thomæ: possunt autem haud difficilè. Deus primo decreto statuit homines & angelos, quibus prouidit auxilia supernaturalia, quibus possent stare in gratia: angelis qui ceciderunt, prouidit gratiam sufficientem dumtaxat cum prouidentia communi; item & duobus hominibus: de angelis qui non ceciderunt, nihil statuit absolutè, sed sub conditione: si Adamus & Eua peccarent, statuit mittere Filium: vt eos redimeret, si vellet, aut relinqueret in peccato: item angelis non lapsis impetraret perseuerantiam in gratia; alioquin caderent. Peccauere parentes, missus est Christus, qui obtulit sua merita, vt starent angeli; quæ fuere independentia à morte, sed eos eripuit à lapsu amore in Deum: eadem obtulit vt iacens Adamus surgeret; sed cum dependentia à morte. Prædestinatio angelorum est post præuisum Adæ peccatum, quia est post & per merita Christi, sine quibus nulli contigit æterna salus. Collatio primæ angelorum gratiæ abstracta fuit à voluntate dandi & negandi auxilia congrua: quæ data fuere per merita Christi.

SVBSECTIO VII.

Conclusio.

§.107. QVamuis S. Thomæ doctrina communis est, & valdè probabilis; censeo tamen esse probabilius Christi substantiam esse decretam efficaciter priùs ratione quàm peccatum Adami præuideretur in statu absoluto. Quam sententiam ipse S. Thomas censet esse probabilem: S. Bonauentura probabilem eam appellat, catholicam, atque rationi congruentiorem; minùs tamen consentaneam Scripturis. Multi auctores ijs duobus Sanctis antiquiores ab illa fuere; deinde Scotus cum integra schola: P. Molina 1. p. q. 23. a. 5. disp. 1. memb. 7. verb. *Nihilominus*, P. Suarez in hunc articulũ, & alij multi ex nostris: item Lorca, Cabrera, & alij qui in deserendo S. Thoma volunt Thomistæ videri. Pro qua afferunt multa testimonia Scripturæ: à quibus abstineo, quia sacræ paginæ stant à neutra parte: vtraque enim potest pro se adducere multa: ego quæ contra hanc objici consueuere, facilè exponam, vt & oppositi, quæ contra suam. Concluditur quidem nostram prædestinationem & salutem, esse finem Incarnationis. Vtrùm autem ante, aut post præuisum peccatum, minimè concluditur.

S.Thom. q.1.art.3.

SECTIO V.

Opinio P. Molinæ.

SVnt in hac sententia tuenda tam multæ, variæ & implicatæ opiniones, vt earum singulis cædendis non sint satis infinitæ secures: magis præcipuas recensebo diuisas sectionibus claritatis gratiâ.

SVBSECTIO I.

Proponitur.

§.108. P. Molina 1. p. q. 23. a. 5. disp. 1. memb. 7. v. *Quare quod ad rem præsentem*: acutam viam inijt, vt componeret hæc duo: *Deus non fieret homo, nisi peccaret Adamus*: &, *Incarnatio est decreta ante præuisionem absolutam peccati*. In prima propositione cum S. Thoma opponitur Scoticæ doctrinæ; in secunda cum Scoto oppugnat Thomisticam. Ait ergo, nec Deum factum iri hominem, nisi peccasset Adamus; nec peccatum fuisse ratione prius quàm Incarnationem; sed vtrumque extitisse simul ratione in præuisione absoluta Dei.

§. 109. Meditatur Deum priùs ratione quàm aliquid absolutè velit, cognoscentem per scientiam mediam lapsum Adami à iustitia, si in tali creetur statu, qua ratione possit à peccato reparari liberè adiutus gratia per Christum. vidit item scientia simplicis intelligentiæ se posse permittere peccatum cum voluntate illud emendandi per Christũ: item velle Christum vt illud reparet, & prædestinentur electi per illum. Hæc obiecta ita cognita voluit vno actu simplici indiuisibili ratione nostra in multos: quo voluit permittere peccatum cum affectu illud emendandi per Christum; & Christum propter eam emendationem vt finem proximum. Ex qua voluntate orta est peccati permissio: peccatum autem ortum est directè ab Adamo; indirectè autem fuit à permissione, vt à non remouente prohibens: item orta est directè Incarnatio ab eodem actu. Neutrum autem est priùs volitum altero, nec existens, nec præuisum; sed simul ratione videntur existere peccatum, & Incarnatio.

§. 110. Nonnulli sunt arbitrati, à P. Molina nullum alium actum constitui distinctum ratione nostra ad totius mundi machinam, nec addonandam gloriam, nec ad infligenda supplicia: quia vt vno actu voluit permissionem peccati, & eius reparationem, item & Incarnationem; eodem voluit merita vt esset gloria, & gloriam per merita. Falluntur tamen, quia circa gloriam conferendam post merita absolutè præuisa habet voluntatem aliam ratione distinctam à prima: quæ secunda voluntas est efficax de se & absoluta, nec est conditionata, nec generalis, nec in efficacia pendet à nostro libero consensu; sed meritis iam suppositis vult conferre gloriam sine dependentia à libertate creata. Quam verò hic Doctor constituit identificatam cum electione mediorum, non est absoluta, nec efficax de se; sed conditionata dumtaxat indifferens ad effectum & eius carentiam;

S.Thom. q. 1. art. 3.

efficax autem sub conditione : quia conditione iam existente & præuisa habet ea voluntas vim ad inferendam aliam efficacem de se repugnantem componi cum carentia gloriæ. Quod patet ex membro 8. vers. *Certè nostra*: cùm enim dixisset, voluntatem conditionatam de gloria esse communem reprobis & electis, ait: *Quare cùm is, qui in præmium, & sub conditione meritorum vult finem alienius, non priùs absolutè velit illi finem, quàm videat, & (quatenus ab ipso pendet) voluntate absoluta velit illi media; consequens profectò est, vt ex antecedente & conditionata voluntate, qua Deus omnibus voluit beatitudinem; intelligatur, nemine absolutè eam voluisse, ac proinde nemmem absolutè ad eam elegisse, nisi per absolutam etiam mediorum voluntatem, ac præuisionem quòd conditio impleretur, sine qua nemini beatitudinem voluit.* Quibus constituit duas voluntates, alteram conditionatam independentem à scientia absoluta meritorum, & qua vult merita vt conditionem ad volendam absolutè gloriam; alteram absolutam, posteaquam vidit impletam meritorum conditionem: quam conditionem optauerat per primam.

§.111. Circa Incarnationem duo decreta considerat: primum circa substantiam; secundum circa redemptionē actualem. In eius sententia decretum primum est absolutum; secundum verò est conditionatum. Voluit igitur Deus absolutè Christum redemptorem in actu primo proximo, & sub conditione si peccatum sit: actualem autem redemptionem & in actu secundo, non voluit nisi præuiso peccato in statu absoluto. Ita ratiocinandum patet: quia eodem indiuisibili decreto voluit permissionem peccati, & Incarnationem; ita vt neutra sit ratione prior altera. deinde absoluta voluntas de actuali redemptione supponit præscientiam peccati; sicut voluntas efficax & absoluta de gloria supponit præscientiam absolutam meritorum.

§. 112. Potest esse dubium in hac sententia, vtrùm homines essent futuri, si non peccasset Adamus? Ratio dubij est, quia Deus permissionem peccati, & hominum existentiam voluit eodem actu indiuisibili etiam ratione: ergo, nisi esset peccatum futurum, homines non essent. Probo consequentiam: quia homines sunt illo decreto, quo peccatum permittitur: ergo deficiente permissione peccati, deficeret decretum de hominum existentia: quia nisi peccatum esset futurum, non esset decretum de illo permittendo. quod decretum est idem ratione cum decreto nostræ existentiæ. Item, si non esset futura redemptio actualis, non esset peccatum: quia Deus illud voluit permittere voluntate illud emendandi per Christum: consequenter autem non esset Incarnatio, cuius finis proximus est redemptio actualis. Vnde deficiente quauis parte obiecti illius actus, totus idem actus deficeret in denominatione libera: cùm enim sit idem etiam ratione circa omnia, deficiens circa vnum, circa omnia deficeret. Et quamuis redemptio actualis est post absolutam peccati præuisionem; pendet tamen à voluntate conditionata, qua omnia fuere volita, & ex qua ortum traxit conditio: voluit enim Deus parare concursum generalem ad materiale peccati, quod noluit impedire. Vnde nec B. Petrus esset, nisi esset prædestinatus: quia eodem actu fuit volitus Petrus, & permissio peccati, & prædestinatio per merita Christi.

§.113. Respondeo in sententia admittente præfinitiones (quæ sunt voluntas Dei orta à scientia media habens necessariam connexionem cum effectu præfinito, cum cuius carentia componi non potest) neque homines futuros fuisse, nisi essent peccata futura, & nisi essent multi prædestinati, & reprobi multi: quia præfinitio quasi pendet ex conceptu suo à sensu composito scientiæ mediæ: ob quod non est magis indifferens ad oppositum quàm ipsa scientia. Igitur si Deus præfinitione operatus est mundum, totus hic mutuo pendet ratione illius. At verò in sententia P. Molinæ negantis eiusmodi præfinitiones, & suppositionem antecedentem quasi physicè (logicè enim scientia media est prior, vt dixi) quæ non sit indifferens ad vtramque partem; dico homines & Incarnationem futuros, tametsi nullum foret peccatum. Quia hoc decretum componi potest tam cum peccato, quàm cum eius circumstantia, cum gloria, & damnatione, vt in sententia P. Molinæ est per se notum: quia decretum est efficax (quod attinet ad nostros actus liberos) non ex se, sed ex se, & ex nostro consensu; nec est permissio, nec inefficax actus ex se, sed ex peccato etiam, aut ex carentia boni actus, quando omissio nō est peccatum: ergo potuit esse hominum genus & Incarnatio, quamuis nec peccata essent, nec prædefinitio: actus enim non pendet abeo sine quo esse potest.

§.114. Obijcis: Ergo in hac sententia etiam Incarnatio esset, tametsi non peccaret Adamus: hoc autem negat P. Molina num. 7. vers. *Ex ijs omnibus*: ergo. Maior probatur, quia Incarnatio decreta est simul & eodem actu etiam ratione cūm permissione peccati: sed voluntas de permissione peccati est ex se indifferens, vt componatur cum peccato, & eius carentia: ergo etiam Incarnatio, vt est illo actu decreta, est indifferens ad peccatum, & eius carentiam. Confirmatur. Christus est eo actu decretus vt redemptor in actu primo, non verò vt redemptor in actu secundo, vt dixi §.111. sed redemptio in actu primo est indifferens ad redemptionem in actu secundo, & eius carentiam: ergo & Incarnatio vt est decreta, est indifferens ad peccatum, & eius carentiam.

§.115. Respondeo ita fuisse dicendum, nisi admittatur præfinitio, & illa voluntas permittendi peccatum dependens ratione à scientia media; vt homo esset per hoc decretum, licet non peccaret Adamus. Quòd si voluntas illa pendere intelligatur à scientia media, nec homines essent, nec Christus veniret, nisi esset futura redemptio actualis: nullum enim video discrimen. Videtur P. Molina Christum constituisse decretum sub conditione peccati Adami non absolutè, nisi post peccatum absolutè præuisum. Quod colligi videtur ex membro 7. vers. *Quare in primis.* vbi considerans mundum, & homines existentes cum iustitia originali, ex vi huius decreti ait: *Christo interim secluso.* Quod non assereret, si Christus absolutè esset ex vi eius decreti. Neruos igitur contendit hic Doctor ad probandum, non distingui ratione intentionem finis, & electionem mediorum, nec voluisse Deum efficaciter hominibus gloriam priùs ratione, sed posteriùs quàm merita. Eâdem ratione philosophatur de redemptione in actu secundo; de substantia autem Incarnationis nondum satis constat, vtrùm eam decreuerit absolutè ante peccati præuisionem, an sub conditione? si eam voluit absolutè, est dicēdum eam futuram, licet non esset peccatum, de quo non disputo nunc. Si verò Incarnatio pendet à peccato, non esset, nisi peccatum esset. Ponamus, quæ dixi §.111. ab eo constitui substantiam Incarnationis absolutè decretam ante peccatum absolutè præuisum: in id enim magis videtur inclinatus.

§.116. At circa res alias non est opus constituere vnum actum indiuisibilem ratione. Ob quod sensibilia & insensibilia voluit actu ratione distincto ab eo, quo voluit prædestinationem: illa enim voluit vt homini seruirent in quouis statu viæ. Hinc sicut homo esset, quamuis non peccaret, item & quamuis non prædestinaretur, & quamuis Christus non esset; ita idem homo esset, quamuis non essent hæc insensibilia; Christus perueniret, quamuis hæc animantia non essent. Quod colligo ex ipso Doctore, qui ea tantùm connectit vno actu, quæ sunt finis & medium ad illum assequendum; aut quæ non essent, nisi amarentur cum connexione: tum etiam, quia quamuis neque Christus, neque homines essent sine sensibilibus in communi, essent sine his quæ nunc sunt. Quia auctor ipse memb. 8. vers. *Quoad secundum*, admittit Christum priùs ratione prædestinatum, quàm hominum existentiam in singulari: ergo eâdem ratione esset Christus independens ab his sensibilibus in singulari.

SVBSECTIO II.

Examinatur argumentum primum à primo absurdo.

§.117. Impugnari videtur hæc opinio Primùm, quia si musca hæc non produceretur, nec Deus fieret homo, nec mundus existeret. hoc autem est ridiculum: quia quæstio hæc de aduentu Dei in carne non existente peccato est grauissima, & redditur ridicula in hoc sensu: quia est idem de motu muscæ, ac de Adami peccato: ergo. Probatur Maior, quia si musca hæc non produceretur, esset, quia Deus nollet eam producere: sed nolente Deo producere muscam, mundus nō esset: ergo si musca non produceretur, mundus non esset. Minor probatur, quia nolente Deo producere mundum, mundus non existeret: sed nolente Deo producere muscam, nollet producere mundum: ergo mundus non esset nolēte Deo producere muscam. Probatur Minor, quia voluntas de producenda musca est per te eadem etiam ratione nostra cum voluntate de producendo mundo: ergo desinente in Deo voluntate de producenda musca, desineret voluntas de producendo mundo: alioquin ratione distinguerentur, quia potest manere altera secundùm denominationem, altera non manente, quin sint aliquo pacto diuersæ: vt non potest manere cognitio de Petro & Paulo, si desinit cognitio de Petro: quia sunt idem.

§.118. Respondebis Primùm ex §.116. Deum vnico actu indiuisibili condere voluisse vniuersum, homines quidem in singulari, eorum prædestinationem in communi, & res sensibiles etiam in communi: deinde voluit hæc sensibilia, & horum hominum prædestinationem in singulari per merita Christi, alio quidem actu diuerso ratione à primo. Ob quod quamuis multa sensibilia in singulari non essent, nec hic homo esset prædestinatus; adhuc Christi Incarnatio esset. S.Thom. q. 1. a. 3.

§.119. Contrà: Ergo totus mundus cum suis partibus & accidentibus non est decretus vno actu indiuisibili, sed pluribus: in quo multum amittit opinio: sed illa decreta de obiecto confusè non possunt hîc admitti: quia quamuis aliunde essent admittenda (quod non est admittendum) adhuc hîc non esset eis locus: quia opposita sententia constituit hunc mundum in statu absoluto per vnum decretum, vt præuisus fuit non solùm v. possibilis scientia simplici, sed vt futurus sub conditione scientia media: sed hæc scientia terminatur ad rationes omnino singulares: ergo decretus fuit mundus in singulari cum suis partibus & accidentibus. Minor probatur: tum quia status hic absolutè est rerum in singulari, qui fuit præuisus sub conditione: tum quia scientia media contemplatur diuersos euentus liberos, singulares pendentes ex conditionibus diuersis singularibus. & quemadmodum in statu absoluto non est scientia Dei nisi de singularibus; quia nihil existit nisi in singulari: ita nec scientia media, cuius obiectum non differt ab obiecto visionis, nisi ratione status.

§.120. Vnde deduco, non esse consequens in ea sententia admittere prædestinationem in communi per vnum decretum; & distinctè in singulari per aliud. Ob quod aut voluntas efficax de gloria est ante merita præuisa; quod recusat P. Molina. aut nihil est actum de prædestinatione, nisi in singulari post peccatum præuisum in statu absoluto.

§.121. Secundò respōderi potest, Deum assumptū ire carnem, licet non essent hæc bruta & insensibilia: quia licet actu absoluto vno indiuisibili etiam ratione ea omnia voluerit Deus; at alio actu conditionato fuit affectus ad producendum hominem ad gloriam cum alijs creaturis seruientibus homini, quamuis has ei negaret: at verò Incarnatio non esset nisi existente peccato: quia Deus aut habuit actum conditionatum de illa non decernenda nisi propter emendationem peccati, vel non est opus eo actu: quia deficiente causa finali, deficit effectus. imò licet Deus haberet actum conditionatum de alijs creaturis irrationalibus, vellet mundum, licet non vellet has in particulari. discrimen est clarum: quia finis ratione suæ bonitatis mouet, media verò non nisi vt sunt vtilia: cùm autem ad finem suppetant alia media, non relinquitur finis, licet hoc relinquatur medium: quia licet ille numero actus deficeret; at non deficit ratio adæquatè motiua, quæ impelleret voluntatem ad eam amandam cum alio medio, quamuis non impelleret ad hoc: quia æquè mouet ad omnia. At verò Incarnationis finis creatus adæquatus habet connexionem cum emendatione peccati: deficiente autem fine deficit voluntas eorum quæ sunt ad illum.

§.122. Quæ confirmo in omniū Philosophorum opinione, quando finis amatur efficaciter, & non pendet ab vnico medio, non est necesse amare finem cum hoc medio potiùs quàm cum alio: sed potest amari finis, licet hoc medium reijciatur. Quod commune est distinguentibus, & non distinguentibus intentionem finis, & electionem mediorum. Nam qui eas distinguunt, constituunt intentionem priorem ratione aut natura electio-

S. Thom. q. 1. a. 3.

ne: qui verò non distinguunt, dicunt moueri agentem eodem actu ad finem simul cum hoc medio. & quando ita mouet finis, moueret ad aliud medium, si ad hoc non mouisset: quia tota bonitas motrix ibi reperitur; quæ hoc medio non iuuatur magis quàm alio. Ex ipsa igitur natura finis, mediorum, & affectuum id colligitur: si enim ego volo propter mea commoda ire Valmasedam, & pulsatus affectu simplici ad ea commoda, illa volo cum hoc equo ad iter, cur non vellem eadem cum alio æquè bono? Quando media sunt diuersæ rationis, non *est* idem argumentum; quia sæpè à fine cessamus propter mediorum difficultatem: vt ego non petam Valmasedam pedes, petam autem eques.

§.123. Obijcies, iam saltari extra chorum: est enim quæstio, vtrùm ex vi præsentium decretorum esset Incarnatio, si non peccasset Adamus? Confugitur autem ad decreta alia non existentia: quæ vtrùm futura essent, non diuinamus.

§.124. Respondetur Primùm, admissis actibus conditionatis semper saltari intra chorum: habentur enim à Deo. Quod colligimus ex S. Scriptura, quæ constituit Christi Incarnationem dependentem ab emendatione peccati tamquam à fine: & non constat de aliquo actu conditionato Dei de eius existentia, si peccatum non esset: idque Sancti testantur. At nulla ratione constituitur Christus, aut homo dependentes ab his numero sensibilibus, tamquam à fine; sed tantùm pendent vt à medio: & ex illa celebri quæstione inter Patres, & ex illorum consensu in non cogitando de carentia mundi, si hæc musca non esset; colligitur clarè eos actus esse in Deo, qui cùm libertimi sint ex sola sacra Scriptura & Patribus vestigatur. At in illis actibus conditionatis nihil est imperfectum: statuit enim Deus creare hominem cum his brutis illi seruituris, certus eum creare cum alijs, nisi cum ijs crearet, quod conijcitur ex bonitate finis, & æquali vtilitate mediorum. vtrumque autem dare simul non expedit, vt qui à Deo impetrat filium, non impetrat duos, sed vnum. valet autem oratio ad hunc; qui nisi daretur, valet ad alium: dicirque Deus: Do tibi hunc, daturus alium, si hunc nollem.

§.125. Secundò respondeo, nos non posse diuinare, vtrùm Deus exerceret alios actus ad creandum alium mundum, nisi hunc crearet. Si enim abstineret à bonitate hominis amandi, & creandi Adamum, & cætera propter illos; nescimus quid ageret. At supposito amore in finem vnius creaturæ, ad quam referat alias; rectè colligimus à Deo eligendas alias ad hunc finem, licet has non eligeret, quia stat affectus in finem: & quamuis hic actus efficax non influit in alium qui esset, at bonitas finis indifferentis ad plura bona æqualia, vt mouet ad hæc, rectè arguitur motura ad alia. Nec Patres multum curant de hac actuum distinctione aut identitate: sed de ipsis loquuntur obiectis: an Incarnatio sit propter peccati emendationem, an verò propter aliud? Qui dicunt eam factam propter peccati emendationem, dicunt eam non faciendam Adamo non peccante, sed hominem sine Christo dirigendum in vitam æternam. qui verò negant eam factam absolutè in emendationem peccati; asserunt faciendam eamdem, tametsi non peccasset Adamus? sine enim ij actus ratione distinguantur, siue non, hæc contingerent. illa autem metaphysica subtilitas quid interest?

§.126. Ad hæc ego, qui non distinguo rationes intentionem finis ab electione mediorum, ijs premor angustiis. Quia Deus hominem hunc numero creauit ad æternam felicitatem, ad quâ illi prouidit hanc numero vocationem, gratias, & alia in singulari: ad corpus alendum & tuendum illi prouidit hunc numero solem, lunam, pastum, &c. quia vnico actu indiuisibili voluit tamquam finem hominis, & media ad illum. Ob quod si non creasset hunc solem, non habuisset actum, quo creauit Adamum reipsa: nec propterea dicam Adamum non fore creandum, nisi Deus voluisset hunc numero solem. Idem dico de omnibus creaturis, quas Deus decreuit sine dependentia à nostro consensu: quæ autem dependenter, voluit conditionatè; ita tamen vt numquam distinguantur ratione in Deo intentio & electio.

§.127. Ob hæc proposita à §.121. existimo non esse deserendam sententiam P. Molinæ, quia in mea opinione, quam probaui esse S. Thomæ, idem dicendum est. Nec enim asserturi sumus quod aliqui; non esse absurdum, Christum, & totum mundum non exstiturum in carne, nisi hæc numero musca existeret: quia Patres & Doctores asserentes Christum non venturum in carne, nisi Adam peccasset, constituunt statum innocentiæ perennaturum sine Christo; multò meliùs dicunt sine musca: nec de illa instituunt quæstionem: ergo hæc non pendent à decreti diuisibilitate aut indiuisibilitate per intellectum; sed à ratione finis, & mediorum indifferentium: quæ enim Deus voluit vt finem aliarum rerum, essent per alia media, aliosque actus: hic enim coniunctus est cum alio efficaci sub conditione de alijs medijs, si hæc non essent. Quod colligitur ex affectu Dei speciali in hos homines, non verò in hæc bruta: vnde si ex eo affectu non deriuaretur hic actus de ijs brutis, deriuaretur alius actus de ijsdem hominibus cum alijs brutis. Quæ autem voluit vt media, non essent cessante fine in singulari; quia in hunc numero hominum cœtum Deus voluit ostendere diuitias gratiæ suæ.

SVBSECTIO III.

Examinatur secundum argumentum.

§.128. SEcundum argumentum contra hanc opinionem P. Molinæ est, quia constituit Deum auctorem peccati: ergo. Probo antecedens: quia Deus antequam videat peccatum existere, vult Christum vt redemptorem: ergo vult vt peccatum existat. Probo consequentiam: quia qui vult antecedenter redemptorem, vult virtualiter ea, à quibus redemptio vnicè pendet: pendet autem vnicè à peccato: ergo. Estque argumentum idem ac de pœnitentia amata efficaciter ante præuisionem peccati.

§.129. Ponendum, peccatum non posse permitti ex affectu Dei in pœnitentiam actualem, neque actum alius virtutis, cuius obiectum pendeat à formali peccati, siue à peccato formaliter. quod abunde probaui disputans de prædestinatione. Etquamuis P. Molina q. 23. art. 2. disp. 3. prope finem constituit permissionem peccati inter prædestinationis effectus, non tamen ex affectu pœnitentiæ (quod etiam præstiterunt P. Suarez, & alij) sed ex alijs motiuis. Item P. Molina constituit emendationem peccati vnicum Incarnationis finem inter creatos, id est, cum quo cæteri ex voluntate Dei connectuntur: neque admittit peccatum permitti, vt reparetur per Christum; sed potiùs decernitur Christus reparator, quia præuidetur peccatum sub conditione futurum. Deus autem volens illas omnes occasiones, quibus homo erat abusurus ad peccatum, idque Deus præuidens, voluit simul cum ijsdem occasionibus præstò esse medicinam. Non quòd morbos permittere vellet, vt eis mederetur Christus; sed quia illos iam vidit imminentes.

§. 130. Ad argumentum ex §.128. nego antecedens: ad probationē, distinguo antecedens: Christum vt redemptorem vult absolutè, & vt finem permissi peccati, nego antecedens: voluit redemptorem sub conditione peccati iam præuisi per scientiam mediam, & proximè imminentis, & vt finem ad eius emendationem; concedo antecedens, nego verò consequentiam. Ad probationem antecedentis distinguo Maiorem: qui vult redemptionem absolutè vt finem eorum sine quibus esse non potest, vult virtualiter illa omnia, concedo Maiorem: quia in voluntate absoluta finis continetur saltem virtualiter voluntas eorum sine quibus finis obtineri non potest: at qui conditionatè vult redemptionem, & non vt finem peccati permissi, sed vt medium ad illud tollendum, non vult virtualiter ea sine quibus redemptio esse non potest: quia non vult vt existat redemptio, nisi priùs existat peccatum vt conditio. Quod enim Deus ageret pluribus actibus ratione distinctis, quorum alius ratione nostra supponeret alium, agit in hac opinione vno actu indiuisibili ratione nostra.

§.131. Aduerte, hac sententia P. Molinæ duas concludi quæstiones: alteram, vtrùm hæc voluntas conditionata de permissione peccati, redemptione, gloria & pœna sit vnum decretum indiuisibile ratione nostra. probabo enim inferiùs esse admittenda plura. Altera quæstio est, an decretum illud (ex hypothesi quòd sit vnum etiam ratione) sit voluntas permittendi peccatum propter redemptionem? an verò redemptio sit propter emendationem peccati? Dico, ex ea opinione non sequi permissionem peccati esse propter redemptionem. Vult enim Deus, vt sit Incarnatio post peccatum, & in eius remedium: peccatum autem non vult permittere propter redemptionem, sed propter alios fines. vt autem res in tempore contingunt, ita illas Deus vult ab æterno vno actu. Simultas ergo rationis est ab æterno in decreto Dei; in tempore autem res sunt cum prioritate durationis: sic autem sunt à Deo decretæ. Quo differt hæc sententia ab admittente permissionem peccati ex fine gloriæ Christi vt redemptoris: in qua Deus vellet peccatum formaliter, esseque eius auctor: quia nisi per illud vt est peccatum, non posset esse redemptio.

SVBSECTIO IV.

Impugnatur à priori sententia proposita.

§.132. IGitur sententia P. Molinæ proposita à §. 109. impugnatur à priori. Voluntas efficax & absoluta redemptionis & vitæ æternæ differt in Deo ratione nostra à voluntate solùm conditionata de iisdem obiectis: sed Dei voluntas præcedens scientiam absolutam peccati & meritorum est conditionata tantùm; qua verò post merita, & peccatum præuisum vult redemptionem & gloriam, est absoluta: ergo sunt ratione nostra distinctæ. Minor est clara tum ex ipsis auctoribus, vt constat ex §. 110. tum quia non agitur de ordine intentionis & executionis in actibus diuinis, quorū vterque sit efficax in suo genere, quia nō admittitur nisi vnus actus indiuisibilis etiam ratione. Vnde antequam præuideantur absolutè merita bona, aut mala, nullus in decreto efficaci Dei damnatur, aut beatur. de quo non est controuersia. Maior probatur Primùm, quia in nobis illæ voluntates distinguuntur realiter: sunt enim separabiles: ergo in Deo ratione: quia principia distinctionis realis in nobis sunt ad distinctionem rationis in præsenti: quia est ob diuersos status, & cognitiones obiecti. Secundò probatur, quia scientia media & absoluta differunt in Deo ratione nostra, vt ipsi admittunt: ergo & voluntas conditionata & absoluta. Probo consequentiam: quia licet obiectum sit idem vtrique voluntati, sicut & scientiæ; at est in statu diuerso: quia voluntas conditionata non supponit merita vt existentia, sed desiderat vt sint; absoluta autem supponit merita vt existentia absolutè: vt contingit scientijs. item conditionata est desiderium; absoluta autem supponit gaudium: qui duo affectus ratione differunt in Deo. Quæ huic argumento obijciuntur diluam sectione 14. vbi ostendam actum conditionatum non transire formaliter in absolutum: vbi fusiùs hæc agitur causa: quam hic perstringo, quia id exigit doctrina quam impugno.

S. Thom. q. 1. art. 3.

§.133. Tertiò, quia illæ duæ voluntates sicut in nobis sunt separabiles realiter, in Deo sunt separabiles in denominatione & ratione nostra: ergo vt in nobis sunt realiter distinctæ, in Deo ratione. Consequentia est certa: quia vt separatio realis est argumentum distinctionis realis; ita separatio denominationum & rationis est in Deo argumētum distinctionis rationis. Antecedens probo: quia in nobis potest esse realiter voluntas conditionata dandi librum Petro, si rectè se gesserit, quin vnquam sit voluntas absoluta dandi librum: quia cum illa conditionata potest componi Petrum non se gerere rectè, & carentia conditionis; cum qua carentia non potest esse voluntas absoluta. item Deus potest habere voluntatem conditionatam dandi gloriam Petro, si decedat in gratia, & cum illa potest Petrus componere excessum in gratia, & in peccato: quia nec excessus in peccato, nec in gratia pugnat cum illa conditionata voluntate. Pone excessum extra gratiam; Deus numquam habebit voluntatem absolutam de gloria Petri: quia numquam impletur conditio: ergo voluntas conditionata est in nobis realiter separabilis ab absoluta: in Deo autem est separabilis denominatione & ratione. Non ago nunc de voluntate prædefinienti; tum quia ostendi in prædestinatione eam & absolutè, & in opinione P. Molinæ pugnare cum nostra libertate. tum etiam quia duæ sunt voluntates Dei: altera, quam comitatur scientia media, quæ componi potest ex se cum scientia media de opposito: quia Petrus cum hac voluntate Dei, &

S.Thom. q.1.a.3. vocatione, ita conuertitur, vt possit non conuerti. Hæc voluntas Dei, quod in se est, potest indenominatione libera separari ratione à voluntate absoluta & efficaci, & componi cum voluntate efficaci excludente Petrum à regno. Altera voluntas ponitur ab aliquibus præfinitiua; quia non est separabilis à scientia media de hoc obiecto: quia vt præfinitiua pendet formaliter ab ea scientia. Hæc non est separabilis à voluntate absoluta, quia eam infert necessariò: at est distincta ratione nostra. Quod sic probo à priori, & est quartum argumentum.

§.134. Voluntas absoluta pendet à scientia absoluta de meritis Petri, & existentia peccati: voluntas autem conditionata est ratione prior, quàm scientia absoluta, & non pendet ab ea: ergo vtraque voluntas ratione distinguitur. Secunda pars antecedentis datur & necessariò ab oppositis: quia illa voluntas conditionata antecedit realem & absolutam existentiam obiecti: scientia autem absoluta sequitur absolutâ existentiam obiecti: ergo voluntas conditionata antecedit scientiam absolutam meritorum. Prima pars antecedentis probatur: quia Deus ideo vult absolutè gloriam Petro, quia eum videt absolutè dignum gloria, & ideo vult absolutè mederi peccato: quia absolutè videt vulnus peccati: ergo absoluta voluntas de gloria & redemptione pendet ab absoluta scientia meritorum atque peccati. quæ argumentatio est euidens.

§.135. Confirmatur. Scientia visionis est necessaria ad conferendum præmium; quod datur propter merita vt exercita, vt patet in pœna infligenda, quæ semper infligitur dependenter ab existentia peccati: sed scientia ideò est necessaria, vt moueat voluntatem, per quam influit in præmium, & supplicium; existentia autem meritorum influit moraliter: ergo ex scientia oritur ratione nostra alia voluntas absoluta; alioquin non esset necessaria: quia voluntas alia iam existebat priùs ratione. Huc spectant propositiones causales: *Ideo Deus præmium donat, quia est meritum*: non è contrà: *Ideo est meritum, quia præmium donatur*. Quod etiam admittunt constituentes diuersum ordinis in intentione, ac in executione.

§.136. Obijciunt, scientiam absolutam esse necessariam, vt actus conditionatus transeat in absolutum. Contrà: Ergo iam ille actus est virtualiter multiplex. Secundò, idem numero actus non transit in absolutum nisi virtualiter: quia ex eo posita conditione oritur absolutus. Sic accipitur commune adagium: ergo est alius ratione. Antecedens probo. Primùm, quia nullus noster actus transit formaliter ex conditionato in absolutum: quia ille transitus esset realis: primò enim non erat realiter absolutus, deinde est absolutus realiter: alioquin recidemus in connotata; quæ neque hîc locum habent; alioqui vno actu realiter amaremus omnia positis diuersis cõnotatis. Ratio à priori, quia actus absolutus petit per se diuersum meritorum statum, atque notitiam: conditionatus autem eam non petit per se. Alter item est desiderium: alter autem pendet à gaudio meritorum. Denique scientia absoluta & conditionata in nobis realiter, in Deo ratione sunt duæ; nec conditionata transit in absolutam, ergo nec affectus: quia est eadem ratio.

§.137. Ita voluntas conditionata medendi peccatis est distincta ab absoluta: quia absolutè nullus vult mederi nisi vulneri viso. Vnde illa prima voluntas Dei est conditionata, secunda verò est absoluta: ex vi primæ si Adam non peccaret, adhuc Deus fieret homo, loquendo physicè ex conceptu illius voluntatis: sicut Petrus vocaretur ad gloriã, tametsi numquam bene operaretur: at moraliter potest illa voluntas dici absoluta de emendatione peccati; sicut voluntas conditionata gloriæ cum circumstantia scientiæ mediæ de gloria futura, potest dici in æstimatione morali voluntas efficax; quia qui vult dare gloriam antecedentis & ex se, & videt gloriam futuram sub conditione, & ponit conditionem, vult moraliter gloriam officaciter; non tamen pœnas: quia non habet voluntatem, & amorem antecedentem circa illas. vt dixi in prædestinatione. Vnde loquendo moraliter, Deus in ea sententia non fieret homo, nisi Adam peccasset; & factus est moraliter in remediũ peccati absolutè, quamuis non physicè. quæ implicantur in hac sententia, iam indicaui à §.112. Animaduerte hac de re longum futurum sermonem à §.319. nunc autem hæc sint satis instituto præsenti.

SECTIO VI.

Sententia aliquorum Thomistarum.

§.138. ALiqui, qui se Thomistas gloriantur, desertâ S.Thomæ sententiâ, censuerunt decretam Incarnationem ante præuisum absolutè peccatum: quia peccatum est permissum ob Incarnationem vt finem. Quia verò nec eodem tramite incedunt, nec satis clarè; expedit illorum sententias expendere singillatim.

SVBSECTIO I.

Sententia Bartholomæi Medinæ, & Petri Cabreræ.

§.139. BArtholomæus Medina art.3.q.1. respondens ad quædam argumenta in eo loco, in cuius margine scribitur: *Respondetur ad hæc argumenta. Ad primum*: censet non esse inconueniens duas res mutuo pendere, & esse priores & posteriores in diuersis causarum generibus. Incarnationem ait esse finem omnium creaturarum, & permissionis peccati, in quo genere Incarnatio est priùs permissione peccati: hæc autem est prior quàm illa in genere causæ materialis. Idem asseuerat Petrus Cabrera disp.1.in art.3.n.406.

§.140. Medina minùs malè explicat eam prioritatem in genere causæ materialis; quia peccatum est occasio, ex qua Deus voluit Christi Incarnationem in remedium peccati. à qua explicatione non abhorret Cabrera num.333. & alijs: addit tamen de suo, permissionem peccati, & nostram prædestinationem esse priores prædestinatione Christi in genere causæ materialis; quia sunt imperfectiora Incarnatione: omne autem imperfectum pertinet ad causam materialem.

§.141. Primùm: hoc vltimum Cabreræ est alienum à philosophia: quia non omnia imperfecta pertinent ad causam materialem propriè aut impropriè, esto dicantur ad materiam metaphoricè reduci: visio enim beata imperfectior est, quàm gratia habitualis, cognitio angelica quàm eius substantia: actiones externæ Christi, quàm eius Incarnatio: *vbi* meum Salmanticę, quàm mea substantia: & tamen visio beata non est prior in genere causæ materialis, quàm gratia aut lumen gloriæ, nec cognitio angelo, nec actus externus Christo, nec meum *vbi* me: nec earum rerum perfectiorum voluntas pendet à præuisione absoluta imperfectiorum.

§.142. Deinde, si substantia Incarnationis est finis permissi peccati: ergo priùs ratione decreta est Incarnatio, quàm peccatum præuideatur. Probo consequentiam: quia per vos priùs amatur finis, quàm media, vel conditiones ad finem; quod enim est prius in executione, est posterius in intentione: quia quod est prius in intentione, est posterius in executione. quod ipsi explicant de intentione & executione in ipsis actibus voluntatis: ergo peccatum non potest præuideri priùs ratione, quàm decernatur Incarnatio, ob quam erit peccatum.

§.143. Medina respondet, peccatum non præuideri vt existens, sed vt futurum. Contrà: Futuritio est existentia rei tempore futuro cum carentia existẽtiæ tempore præsenti: sicut præteritum est quod antè fuit, & nunc non est: ergo visio Dei terminatur ad existentiam peccati tempore futuro: ergo pro aliquo tempore iam peccatum cognoscitur existens: maximè in illorum sententia de cognitione diuina futurorum in coëxistentia & præsentia æternitatis: ob quod Deus cognoscit futura, vt sibi præsentia. Quòd si Medina velit futura non videri immediatè in se, sed in causis; nihil dicit: quia in ipsorum sententia nulla creatura videtur in se ipsa immediatè, sed in causa; adeò vt effectus liberi videantur in decreto Dei efficaci de illis. Adde, causam illam esse finem, qui est Incarnatio: ergo priùs videtur Incarnatio, quàm peccatum.

§.144. Cabrera aliter respondet num.400. & 401.peccatum esse priùs quàm eius permissionem: quia permissio est alicuius peccati permissio; & ex ipsa existentia peccati sumitur occasio ad volendam talem permissionem: quia voluntas non potest moueri nisi circa rem cognitam, & excitatur ad volendam permissionem peccati ex eo quod futurum est, necessariò debuit peccatum præcognosci scientia visionis ante permissionem.

§.145. Hæc doctrina est aliena etiam à philosopho, nec ad rem. Primò, quia peccatum existens vt peccatum, est actio voluntaria, & libera: ergo debet eius existentia cognosci, vt oriens actu à cognitione & potentia libera: ergo in illo conceptu videntur existere principia sufficientia ad illud vitandum: ergo & voluntas Dei circa talia principia; quæ quando carent effectu, includunt permissionem peccati, quod committitur: ergo peccatum est post permissionem: maximè in eius opinione constituente auxilium esse sufficiens de se, & non ex consensu nostro.

§.146. Ad rationem Cabreræ respondeo, permissionem esse permissionem alicuius peccati, quæ quoad substantiam & entitatem non est posterior actu, sed prior: vt productio est termini posterioris, & damnatio est ad pœnam posteriorem. Ad probationem respondeo, occasionem permittendi peccatum non sumi ex eius scientia visionis, sed simplicis intelligentiæ, & finium, ob quos permittitur. *S.Thom. q.1 art.5.*

§.147. Eam doctrinam esse absurdam, probo: quia tam peccatum, quàm eius permissio sunt occasio vel medium ad Incarnationem, tamquam ad finem, per se: sed medium aut occasio amatur aut accipitur posteriùs, quàm finis intendatur: ergo. In mea autem opinione non distinguente intentionem finis ab electione mediorum; nec priùs videtur vnum, quàm aliud, nec amatur efficaciter.

§.148. Secundò probo ad hominem, Incarnationem in intentione non pendere à visione peccati; quia eodem modo pendet Incarnatio à permissione peccati, quo gloria à meritis: in illorum enim sententia Deus efficaciter intendit gloriam, quæ antecedit in ea intentione, meritorum præuisionem; item quo pœnitentia pendet à peccato, & eius permissione: sed gloria priùs est prædestinata in intentione quàm merita, & pœnitentia quàm peccati permissio: ergo Incarnatio priùs est prædestinata in intentione, quàm peccatum præuideatur: nec opus est illa mutua dependentia. At si in voluntate Dei recusent eos duos ordines intentionis & executionis, numquam gloria est prædestinata ante merita præuisa.

§.149. Mitto in hac sententia admitti permissionem peccati, vt ex ipsa sumatur occasio Incarnationis, & reparationis: quod impugnabo contra Lorcam subsect. sequ. Nunc satis est probare, in hac sententia non constitui bene decretum Incarnationis post peccati præuisionem, nec ante illam: quia hi auctores implicata sequuntur. Ob quod etiam prætereo mutuam causalitatem, maximè in eodem genere amati, quam impugnaui non semel.

SVBSECTIO II.

Opinio Petri Lorcæ.

§.150. ALiter philosophatur Petrus Lorca disp. 10. Asserit Primùm num.34. Incarnationem decretam ante præuisionem peccati, & independenter à peccato futuro: ita Incarnatio potest executioni mandari per alia media independenter à peccato: quo deficiente, Christi Incarnatio adhuc fieret, non ex vi huius decreti, sed alterius, quod tunc Deus haberet. quod colligitur: quia motiuum huius decreti est independens à peccato. Hæc dicuntur à Lorca posse dici probabiliter; quæ absolutè sequi videtur num.35.fine. Hæc est prima pars sententiæ Lorcæ, quam esse contra S.Thom. nemini dubium qui legerit articulum.

§.151. Non dissideo à decreto primo independenti à peccato; nec dissideo à Christo venturo, tametsi non peccasset Adamus: dissideo à necessitate alius decreti, quo veniret Christus Adamo non peccante. Si Lorca sentiret non distingui realiter in nobis, nec ratione in Deo intentionem finis ab electione mediorum; diceret hæc consequenter, vt ego dixi §.126.& 92. At Lorca disp.16. de actibus humanis, eos actus distinguit: in qua distinctione asserendum est, primum decretum nunc existens esse satis ad mittendum Christum Adamo non peccante: quia Lorca censet (& in sententia distinguente intentionem ab electione sentiendum est) primam intentionem esse independentem à peccato, & posse executioni mandari sine interuentu pec-

S.Thom. q.1.a.3. peccati: ergo illa prima intentio componi potest cum medio dependenti à peccato, & cum non dependenti. Consequentia probatur: quia intentio finis independentis à medio vnico, & potentis obtineri per diuersa, componi potest cum quolibet ipsorum: quia connexio cum hoc in particulari non est illi necessaria, sed ex voluntate eligentis; quod hîc & ipse Lorca fatetur.

§.152. Dices, Lorcam intelligendum non de quocumque decreto præciso à decreto adæquato, quo Deus vult Incarnationem; sed de toto decreto complectente intentionem finis, & electionem mediorum. Contrà: Etiam Scotus ait Adamo non peccante Incarnationem futuram, sed per aliud decretum: quia tunc Christus esset impassibilis, quod nunc absolutè non est decretum. Est igitur quæstio, vtrùm nunc sit in Deo aliquod decretum, ex cuius efficacitate Incarnatio fieret; tametsi non peccasset Adamus? Quod perinde est ac, vtrùm Incarnatio in primo sui decreto habeat talem dependentiam à peccato, vt hoc deficiente nullum sit decretum, quod eam potest inferre? an verò sit? Vt si ego volo petere Valmasedam, & eligo equum: peterem mula, deficiente equo sine alia voluntate noua ad petendum, quamuis non sine electione diuersa.

§.153. Secundò, asserit Lorca num.35. posse etiam dici probabiliter, in primo decreto prædestinante Incarnationem connotari peccatum; adeò vt non esset Incarnatio, nisi peccatum esset futurum. Nec hoc decretum esse post, sed ante præuisum peccatum: quia integer finis, & obiectum adæquatum illius primi decreti fuit substantia Incarnationis cum omni gloria accidentali intrinseca & extrinseca, quam Christus habet ex munere Redemptoris: voluit ergo Deus Christum cum munere & gloria redemptoris. quod munus in executione pendet à peccato existente. Vnde volens Deus efficaciter redemptionem voluit virtualiter permissionem peccati. Explicatur exemplo electionis efficacis ad gloriam: quam fatentur Thomistæ esse in intentione ante præuisa merita: ex qua intentione sequitur certò electio gratiæ efficacis ad merita; quia adultis decreta est gloria vt corona, & præmium, quæ sine meritis esse non potest; ita in prædestinanda Incarnatione.

§.154. Hinc infertur, Christum minimè venturum, nisi Adamo peccante. Colligitur à posteriori: quia licet Incarnatio sit decreta ante præuisum peccatum; tamen, si non esset ex eo decreto secutura permissio, non esset tale decretum; sicut non esset decretum de gloria vt corona, nisi merita forent secutura: deficiente enim medio vnico, rectè infertur defecturam intentionem finis ab eo vnicè pendentis.

§.155. Addit insuper Lorca, nostram salutem non esse finem intentum decreto Incarnationis, sed medium electum ad gloriam Christi. Redemptio potest considerari actiuè, & passiuè: actiuè sunt actus Christi, quos exercuit in pretium: passiuè est ipsa salus animæ, gratia, & gloria. Hæc passiua redemptio non fuit finis actiuæ, sed potiùs actiua passiuæ. Ideo enim Deus nobis contulit remissionem peccatorum, vt ipse Christus esset cum actionibus, & gloria redemptoris: nec voluit opera redemptionis, vt nos essemus redempti.

§.156. Hæc sententia habet communem difficultatem de permissione peccati ex fine pœnitentiæ. Quæ potest tripliciter tractari. Primùm admittendo in Deo voluntatem de pœnitentia efficacem de se independentem à scientia media. Quam sententiam pluribus impugnaui in prædestinatione, probans Deum non solùm voluturum absolutè & efficaciter materiale peccati, sed etiam formale.

§.157. Secundò potest admitti voluntas præfinitiua pœnitentiæ & Incarnationis dependens à scientia media. qui sensus reddit opinionem mitiorem: quam tamen impugnaui ostendens præfinitione adimi etiam libertatem actuum præfinitorum. Item, Deum electurum non solùm materiale peccati, sed etiam formale, nec posse illi displicere peccatum vt peccatum: quia sub ea ratione est vnicè necessarium ad effectum præfinitum. quæ absurda latiùs in prædestinatione deduxi.

§.158. Tertius modus est, Deum actu efficaci non velle Christi gloriam ex redemptione; bene tamen simplici complacentia, ex qua mouetur ad non repellenda impedimenta peccati. Quam sententiam ibi etiam impugnaui: quia simplex complacentia etiam mouet ad media necessaria: inter quæ vnicum est peccatum: tum quia, esto Deus non eligeret directè media, aut conditiones necessarias ad illum effectum; at certè gauderet de earum existentia, nec potest in illis displicere.

§.159. His igitur prætermissis, quia communia sunt, impugno quæ priuatim sunt Lorcæ. Primùm, quia ipse obiectum formale primi decreti constituit esse Incarnationem cum omni gloria accidentaria ex munere redemptionis. Deinde hæc obiecta distinguens, ait, considerari debere substantiam Incarnationis, quæ est vnio hypostatica; ex alia parte debere considerari operationes hominis Dei. ait hæc esse mutuo finem; quia Incarnatio secundùm conceptum essentialem refertur ad redemptionem: redemptio autem includit operationes Christi, quæ referuntur ad substantiam Incarnationis. quo censet vitari circulum: quia non referuntur mutuo secundùm eumdem conceptum realem, sed diuersos. Hæc asserit disp.10.n.36. fine, vt ex eius verbis colligo: ait enim Incarnationem, quatenus est finis redemptionis, sumi substantialiter, id est, quatenus redemptio ad illam ordinatur: ad finem enim ordinantur media: at Incarnatio, vt ordinatur ad redemptionem, includit actus Christi. quo vitat circulum.

§.160. Quia Lorca ibi non loquitur satis explicatè, oportet eum euoluere. Si redemptio sumitur actiuè, vt dixi §.155. pro actionibus & gloria Christi; non sunt ibi duo fines mutui, sed vnus adæquatus, constans ex fine *cui*, & *qui*. Finis *cui* est substantia Incarnationis: Christo enim Deus vult gloriam; est ergo finis *cui* eam vult: gloria autem ipsa est finis *qui*; est enim res, quæ per seipsam amatur Christo. vt homo est finis *cui* medicus amat sanitatem: sanitas autem ipsa est finis *qui* amatur. in ijs non est mutua relatio: quia finis *cui* non refertur ad finem *qui*, hic autem refertur ad illum. non enim amo hominem vt sit sanus: & quando hominem amo, illum volo sanum. de quibus finibus satis dixi vol.1.disp.13.de anima sect.2.& vol.2.disp.97.& 98. ergo non est mutua relatio.

§.161. Dices, non censeri à Lorca hos fines mutuo referri; nec redemptionem accipi actiuè, sed

sed passiuè pro nostra salute. Fateor id etiam colligi videri ex eodem num.36. at sine consequentia: quia ipse n.35. dixerat nostram salutem (quam voco redemptionem passiuam) non fuisse volitam vt finem; sed præcisè vt medium amatum propter gloriam Christi. si ergo nostra salus est purè medium ad redemptionem actiuam, & gloriam; hæ autem sunt finis, quo pacto reperiuntur duo fines? & quæritur modus vitandi circulum duorum finium, cùm non sit nisi vnus? Si ergo loquitur Lorca de redemptione actiua, & gloria Christi, non referuntur mutuo: si verò loquitur de redemptione passiua, ipse non admittit duos fines; sed vnum finem, qui est Christus cum sua gloria, & actibus, & medium quod est nostra salus.

§.162. Percurramus vtrumque sensum; & in vtroque circulum. Pone sermonem de redemptione actiua: substantia Incarnationis est per te ordinata ad redemptionem vt finem; redemptio autem ad substantiam Incarnationis: ergo secundùm eamdem rationem sunt mutui fines; quia redemptio præter substantiam non includit nisi opera Christi, inter quæ & substantiam est mutua relatio. Nec verò redemptio vt includit substantiam, refertur ad vnionem: quia referretur ad seipsam; sed opera ad vnionem, & ad opera vnio referuntur circulo.

§.163. Si verò redemptio sumatur passiuè pro nostra salute; est circulus idem: quia Incarnatio quoad substantiam est per te finis redemptionis, & redemptio est finis operum Christi, siue Incarnationis cum operibus. Sic argumẽtor; Per te, vt constat ex nu.35. obiectum formale adæquatum primi decreti prædestinantis Christum, est vnio cum integra gloria accidentali ex redemptione. Item, per te nostra salus est finis Incarnationis, non secundùm se solùm, sed etiam cum operibus redemptoris: ergo nostra salus est finis totius obiecti formalis, quod terminauit primam voluntatem Dei: ergo idem obiectum, quod est finis nostræ salutis, est medium ad nostram salutem vt ad finem: ergo nostra salus, & Incarnatio cum illa gloria sunt mutuo fines, & circulo peccatur.

§.164. Confirmatur. Substantia Incarnationis nudæ non potuit esse finis permissionis peccati: sed debuit esse finis substantia cum ipsa actuali reparatione: sed hæc eadem cum reparatione est per te medium ad nostram salutem: ergo admittitur circulus. Probo Maiorem: quia substantia Incarnationis præcisa à redemptione non habet connexionem cum peccato: quia tantùm eam potest habere ad illud emendandum per Christum, aut puniendum. si peccati permissio influeret physicè in vnionem hypostaticam, hæc quoad substantiam posset ab illo pendere: at non influit physicè: moraliter autem quid potest influere nisi in ordine ad emendationem, aut vindictam? Sic omnes Sancti constituentes dependentiam hanc, eam admittunt in ordine ad reparationem.

§.165. Præterea, non laudo emendationẽ peccati, & nostram salutem non esse finem redemptionis actiuæ, siue Incarnationis vt reparantis actiuè hominem: quia sacræ Scripturæ & Patres conclamant Deum descendisse de cælis, & crucifixum propter nos, & nostram salutem; vt nos redimeret, vt saluum faceret quod perierat. Hæc autem apertè sonant, nostram salutem esse finem redemptionis actiuæ: quis enim dixerit me velle salutem propter phleborotomiam, aut potionem? aut me ideo velle sanum esse, vt potionem sumam? Est itaque nostra salus finis Incarnationis vt operantis redemptionem: item per te est Incarnatio cum redemptione actiua finis nostræ salutis: est ergo circulus. S.Thom. q.2.art.5.

SECTIO VII.

Sententia de ordine intentionis & executionis.

§.166. FRequens est Theologis ordo intentionis & executionis, non solùm ad soluendos nodos Incarnationis, sed magis præcipuè ad sphinginos de prædestinatione; quibus cum ordine intentionis & executionis se Oedipos cẽsent; cæteros Danos. Quam difficultatem hîc ad vnguem, & à gemino disquiram ouo.

SVBSECTIO I.

Nonnulla præmitto de ordine intentionis & executionis.

§.167. MVlti imponunt Okamo, Gabrieli, & alijs negationem ordinis ratione nostra inter actus internos Dei: quia negant in obiectis realiter identificatis præcisiones obiectiuas: sed est impostura. eas præcisiones ego etiam nego, & admitto inter actus diuersos ordinem rationis, prioris, & posterioris: quia ad id non exiguntur formalitates obiectiuæ, sed tantùm virtualis distinctio ex parte Dei, qui vno actu præstat quod nos pluribus: eumque actum confusè concipimus, vel per diuersa connotata, vel obiecta, vel effecta. itaque in vna formalitate obiectiua constituo ego eumdem ordinem, quem ipsi in pluribus.

§.168. Præmoneo intentionis & executionis ordinem posse concipi in actibus internis & externis; ita vt ordo intentionis sit series volitionum circa obiectum aliquod, ordo autem executionis sit series actionum externarum amata illis actibus. Vnde voluntas prædestinans homines est in Deo ordo intentionis; vocatio autem, iustificatio, &c. sunt ordo executionis: quia actus interni vocantur *intentio*, eorumque facultates vocantur *potentiæ intentionales*; facultas autem operatiua ad extra vocatur *potentia executiua*, & eius actio dicitur *executio*.

§.169. In quo sensu, *quod est primum in intentione, est vltimum in executione*: id est, quod primò amamus, qui est finis; vltimò facimus: quia priùs fiunt media, quibus assequimur finem, & quæ secundò amamus. Quod accipe de fine & medijs, quibus assequendus est finis: nam quando amamus finem, & propter illum amamus obiecta secundaria, à quibus est independens finis, tunc non valet adagium: quia media non pertinent ad executionem finis. ita contingit, quando amamus Deum, & proximum propter illum; & Deus amauit Christum, & nostros actus & gloriam in laudem Christi; Christus in executione non pendet à nobis.

§.170. Alium ordinem intentionis & executionis

S.Thom. q.1.art.3. tionis alij constituunt inter ipsos actus voluntatis; ita vt vna series illorum spectet ad ordinem intentionis, alia verò ad executionis: series intentionis est prior, quàm executionis. v.gr. vult Deus vno actu substantiam ignis efficaciter quidem; alio vult actionem eiusdem ignis productiuam; alio vult locum; tandem vult applicationem. Inter hos actus est causalitas ratione nostra, & inter nostros est causalitas realis: quia finis est ignis ipse, qui obiectiuè mouet ad actionem; & hæc ad locum; hic verò ad applicationem.

§.171. Hic vltimus actus, qui est ad applicationem, dicitur executiuus: quia independenter ab alio posteriori mouet potentiam externam. At applicatis iam agente & passo, oritur alia series actuũ executiuorum: quia visa applicatione, oritur noua voluntas de actione producenda, & post hanc alia de ipso igne, siue visa applicatione, oritur vna voluntas executiua de actione & igne: iuxta varias opiniones. Hæ omnes voluntates sunt executiuæ; quia non pendent ab alijs posterioribus ad imperandum potentiæ factiuæ. Prima autem series fuit intentionalis: quia non potuit mouere potentiam factiuam sine dependentia ab alia voluntate posteriori. Hæc doctrina probabitur.

§.172. Quia ignis non potest existere sine passiua sui productione, nec hæc sine noua voluntate: item actio non potest esse sine applicatione causarum, nec applicatio sine noua voluntate: ergo prima series actuum non potuit mouere potentiam factiuam sine alia voluntate posteriori. At verò voluntas applicans non pendet ab alia voluntate posteriori: quia applicatio iam supponit causas completas, quibus nihil aliud deest nisi applicatio. Item productio ignis sequitur ex applicatione; vnde illa actio iam non pendet ab alio: posita autem actione, sequitur terminus necessariò. ob quod discrimen prima series voluntatum dicitur *intentio*, secunda verò dicitur *executio*.

§.173. Inter quas est hoc discrimen; quòd prima est in Deo ratione nostra quasi causa secundæ: quia enim Deus voluit efficaciter ignem, voluit actionem, deinde locum, tandem applicationem. Quia verò causæ sunt applicatæ ex illo fine; Deus producit actionem nouo actu; deinde terminum. En omnes actus Dei pendent ratione nostra ab illo primo efficaci ignis amore. Deinde actus executiui oriuntur ratione nostra ordine inuerso: quia visa applicatione oritur primùm voluntas de actione, deinde de igne, quibus etiam conuenit *primum in intentione esse vltimum in executione:* quia finis terminauit primò voluntatem intentionis; executiuam autem terminauit vltimò.

§.174. Vbi aduerte, voluntatem de vltimo medio, siue de vltima conditione, non diuidi in intentionem & executionem; sed esse executiuam, nec esse plures, sed vnam: nam si est voluntas de se efficax de applicatione v. gr. & hæc applicatio à nullo alio pendet, necesse est vt applicatio fiat per illam voluntatem efficacem. quo differt à prioribus voluntatibus, quæ non potuerunt sine alia posteriori mouere potentiam; quia earum obiectum pendebat ab alijs rebus creatis amandis diuerso actu: actio enim pendet ab applicatione, applicatio autem, siue vltima conditio, non pendet aliunde.

§.175. Confirmatur. pone circa vltimam conditionem esse duos actus efficaces de se; alium intentionis, alium executionis. Executiuus applicat potentiam: cur eam non applicat intentio? Vterque est de se efficax, vterque independens ab alio obiecto amando: cur secundus exequitur, primus verò non exequitur? in alijs actibus clara est ratio; quia dependent ab alio posteriori.

§.176. Vnde deduces, in mea opinione negante distinctionem realem in creaturis, & rationis in Deo inter intentionem finis, & electionem mediorum; hunc ordinem intentionis diuersum ab executionis, non habere locum: quia intentio efficax de se est efficax electio omnium mediorum vsque ad vltimam conditionem: ergo vt voluntas efficax de vltima conditione non diuiditur in intentionem, & executionem: ita nec voluntas de fine. Quæ sunt certa. Demus ergo locum huic quæstioni in aliorum opinionibus.

§.177. Hoc ordine intentionis & executionis variè vtuntur varij, quos singillatim adducemus & impugnabimus: est enim quæstio hæc subtilis, grauis, & vtilis mille occasionibus de Incarnatione, de merito, de prædestinatione, de voluntate Dei, &c.

SVBSECTIO II.

Sententia affirmans.

§.178. SIt hæc prima sententia. Deus voluit substantiam Incarnationis independenter à peccato; existente autem peccato voluit venire Christum: quem venire vellet, tametsi peccatum non existeret: quia in intentione potuit Incarnatio decerni absoluta à peccato; in executione verò potuit pendere, & non pendere à peccato. Quia intentionis executio potest esse in remedium peccati; & non esse. Intentio enim finis, quando suppetunt plura media, non pendet ab hoc in particulari, nec ab illo: ita intentio de Incarnatione non pendet ab emendatione peccati; quia non est ad Incarnationem medium vnicum.

§.179. Potuit autem ita contingere: Deus potuit intentione efficaci amare hoc obiectum ob sui gloriam & mysterij excellentiam: potuit alio actu amare hanc actionem ab hac femina; qua peragereturmysterium: sed antequam vellet applicationem corporis Virginei, atque Christiani, videt peccatum Adæ; & volens illud emendare, ex hoc affectu voluit applicationem, qua volita & præuisa voluit generationem Christi ex Maria: hac autem præuisa voluit Christum. En Christus secundùm substantiam est amatus in executione in emendationem peccati. quo deficiente, adhuc Christus veniret; quia illa intentio efficax inferret aliam executionem.

§.180. Ab hac opinione possunt adduci multi graueſque Doctores, tam nostri, quàm exteri: ita philosophati de electione efficaci ad gloriam ante merita præuisa, & de illius collatione post merita: in intentione autem fuit ante præscientiam meritorum; in executione autem post illam. Vt autẽ id probarent ratione, vsi sunt hac generali doctrina de ordine intentionis & executionis singulis in rebus. Hos adduxi in prædestinatione; qui & in hunc articulum sunt faciles visu.

SVB-

SVBSECTIO III.

Prima probatio ex S. Augustino.

§.181. PRimùm probant auctoritate S. Augustini, cuius doctrina in electione ad gloriam, & tota materia de gratia deseri minimè potest. Augustinus ergo ita loquitur de electione ad gloriam, vt eius doctrina minimè possit componi nisi per distinctionem ordinis intentionis & executionis in ipsa voluntate Dei: quia docet perspicuè nos electos ad gloriam gratis omnino, sine nostris meritis. item, gloriam nobis donari propter merita, & ex iustitia; quod de eadem electione ad gloriam accipi non potest. est ergo duplex electio; altera in intentione, quæ est gratis, nec ex iustitia: altera in executione, quæ est ex iustitia, & propter merita.

§.182. Cùm hoc argumento vterentur aduersarij publicis in disputationibus; eorum ego os oppilaui eiusdem auctoritate Augustini. Qui cùm in hanc quæstionem incidisset non semel, numquam est vsus eo ordine intentionis & executionis, nec de illo per somnium cogitauit; sed recurrit ad duas electiones ad gloriam; alteram formalem, alteram radicalem. Formalis est voluntas expresè, immediatè & efficaciter terminata ad gloriam; hanc constantissimè admittit vbique ex iustitia, & propter merita facta in gratia, & ex gratia per Christum. Altera est voluntas expressa & efficaciter terminata ad primam gratiam, per quam iusti & bene operantur, & sanctitatem acquirunt: hanc vocat electionem ad gratiam, & ad gloriam; quia in ea tamquam in radice continetur gloria. hanc constantissimè affirmat esse gratis, & sine meritis. Cùm igitur gloria dicitur nobis donari gratis, id explicat Augustinus de gloria in radice, & prima gratia, cum qua re ipsa connectitur gloria: quia datur nobis prima gratia efficax radix gloriæ. Cùm autem dicitur gloria dari ex iustitia & operibus, accipitur ab Augustino de gloria in se, & non in radice.

§.183. Sunt autem hæc verba Augustini to.7. lib. de Correpto. & gratia c.13. *Verumtamen quia & ipsa vita æterna, quam certum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo gratia Dei dicitur, cùm gratia non operibus reddatur, sed gratis detur; sine vlla dubitatione confitendum est, ideo gratiam vitam æternam vocari, quia ijs meritis redditur, quæ gratia contulit homini.* En Augustinum, cur vita æterna vocetur gratia, & non potiùs debita, cùm reddatur pro operibus? nónne hæc est quæstio Scholastica? cur Augustinus non recurrit ad vestrum ordinem intentionis & executionis; vt intentio sit gratis, executio verò ex operibus? si in Augustini sententia pes moueri non potest sine ordine isto intentionis & executionis; cur Augustinus tantum claudicauit, vt nec meminerit quidem, sed ad diuersas confugit voluntates, alteram de radice gloriæ, quæ est prima gratia efficax; alteram de gloria immediatè?

SVBSECTIO IV.

Secunda probatio à ratione.

§.184. SEcundò mouentur: quia Deus in omnibus operibus ita mouetur. Respondeo, id esse falsum: quia in angeli creatione id minimè contingit: quia in multorum ex ipsis opinione angelus creatur sine actione ab ipso & Deo distincta. Vnde volens efficaciter angelum, eodem actu illum exequitur. Nec in decernendis pro peccato pœnis ita mouetur, quia eas non potuit efficaciter amare ante præuisum peccatum: ergo iste ordo non est Deo vniuersalis. S.Thom. q.1.a.3.

§.185. Tertiò mouentur: quia intentio efficax antecedit scientiam visionis de medijs existentibus: executio autem pendet ab ea scientia: ergo sunt distinctæ voluntates. Nego antecedentis secundam partem, de quo agendum latè subsect. sequ. cùm eam sententiam impugnem.

SVBSECTIO V.

Impugnatur ordo hic intentionis & executionis.

§.186. HVnc ordinem intentionis & executionis multi sunt exosi, & meritò: in quem arguendum, probando non distingui in nobis realiter, nec ratione in Deo, intentionem finis, & electionem mediorum, quod præstabo à §. 239. impugnans eam distinctionem inter amorem efficacẽ de termino, & eius productione. Deinde argumẽtor: Tres primi actus efficaces, quibus Deus vult ignem, eius productionem, & applicationem, quos proposui §. 170. simul sumpti sunt intentio & executio ignis: ergo non sunt alij executiui distincti circa ea tria obiecta, nec circa aliquod ex illis. Consequentia non eget probatione: antecedens accipio de omnibus medijs, & conditionibus antecedenter requisitis ad producendum ignem. quæ omnia nomine trium illarum rerum amplector. Probo igitur antecedens: actus executiuus efficax est ille, qui iam à nullo subsequenti dependet ad mouendam potentiam exequentem; sed illi tres simul sumpti à nullo alio subsequenti pendent ad mouendam potentiam exequentem: ergo illi sunt executiui efficaces.

§.187. Maior propositio præmissa est §.171. quã probo: Quando actus est efficax, & nõ pendet ab alio posteriori, si potentia illi sit plenè subiecta, nihil est quod obsit quo minùs illam moueat: quia cùm plenè obediat, si iam sunt efficaciter volita omnia necessaria ad exequendum, exequitur necessariò: alioquin iam deest aliqua noua voluntas, & obiectum aliquod amandum: sin minùs, quid aget nouus actus efficax?

§.188. Explicatur ab actibus prioribus: voluntas efficax de igne non potuit illum producere sola absque nouo actu: quia ignis esse non potest absque actione, nec hæc absque nouo actu Dei. Hi duo non possunt soli exercere actionem & ignem: qui esse non possunt absque applicatione eorum, nec hæc absque actu alio Dei. Hic actus se solo potest exequi applicationem: quia hæc non pendet ab alia creatura, quæ amanda sit vlteriùs à Deo. En vnus actus se solo exequitur applicationem: quia iam non est aliud obiectum necessariò amandum. Vnde concludo, illos esse actus efficaces, qui non pendent ab alio ad mouendam potentiam. Ob quod post actus executiuos non admittuntur alij influentes in effectum: quia exequentes non pen-

S.Thom. q.1.a.3.

dent ab alijs in mouēda potentia. Stat ergo maior propositio in §.187. illos esse actus exequentes efficaces, qui à nullo alio posterioti pendent ad mouendam potentiam exequentem.

§.189. Probo nunc Minorem, nempe eos tres actus non pendere ab alijs ad mouendam potentiam: quia per illos sunt efficaciter volita omnia, à quibus pendet ignis: quia sunt amata finis, media, & conditiones antecedentes. Quod probo. quia voluntas de applicatione non pendet ab alia voluntate, nec ab alio obiecto. quod ipsi fatentur, & ego probaui §.172.& 187. quia est vltimum requisitum: applicatione autem existente, voluntas circa actionem non pendet ab alio actu ad eam faciendam. Quia ad actionem ex parte obiecti iam præexistit prius natura applicatio; ex parte Dei præit omnipotentia, & voluntas efficax de actione: quia prius ratione quàm existeret applicatio, voluit Deus efficaciter actionem; cur ergo ea voluntas non exequitur illam? Antequam amaretur applicatio, non poterat voluntas de actione applicare potentiam ad illam: quia voluntas efficax pendet ab applicatione in actuali exercitio; at posita applicatione iam ponitur id, à quo pendebat: ergo non pendet aliunde ad mouendum actu potentiam ad actionem.

§.190. Rem explico. Voluntas de actione non pendet in amando obiecto à voluntate de applicatione: quia hæc est ratione posterior, nec pendet in habenda virtute efficaci ad obiectum: vt calor non pendet ab applicatione sui in habenda virtute calefactiua: quia applicatio caloris ad passum est posterior natura quàm virtus calefactiua caloris. At verò in mouendo actu potentiam, pendet voluntas de actione à voluntate de applicatione, sicut calor in calefaciendo actu pendet ab applicatione: quia calor producendus dependet ab ea: ergo sicut calor posita applicatione, non eget noua virtute ad calefaciendum actu; sed calefacit necessariò: ita voluntas de actione posita voluntate de applicatione, non eget noua voluntate circa actionem; sed seipsa operabitur. Quæ videntur certa.

§.191. Confirmatur. Actus efficax volens omnes circumstantias determinatè non eget alio actu, vt potentia exequatur imperata: sed illi tres actus volunt efficaciter omnes circumstantias determinatas: ergo non eget alio actu ad mouendam potentiam. Maior est per se nota: quia potentia expedita obedit actui efficaci, quando imperat omnia necessaria ad effectum. vnde si Deus vno actu indiuisibili ratione, vellet efficaciter angelū, an potentia creatrix non obediret? Minor probatur, quia illi tres actus amant efficaciter ignem productum, applicationem, & omnia quæ exiguntur ad ignem producendum.

§.192. Dicunt: actus illos priores de igne, & eius productione, non posse mouere immediatè potentiam; quia prius quàm hæc exeat in actionē, opus est vt Deus videat applicationem iam existentem: quia ab illa pendet actio, quam Deus liberè exercet: at prior actus non spectat eam visionem: ergo requiruntur alij. Probo antecedens: Primùm, quia Deus liberè vult exerceri actionem post visionem. Secundò, quia temere censeretur voluntas mouere potentiam ad actionem, nisi præuideretur applicatio.

§.193. Contrà: Quia actus non pendent omnes ab ea visione: quia voluntas executiua circa ignem non est posterior ratione, quàm voluntas executiua circa productionem: quia actio non est ratione prior termino, nec potest videri, quin terminus simul videatur: ergo aliquæ voluntates sunt independentes à scientia visionis de alijs obiectis: ergo voluntas circa actionem erit independens à visione de applicatione. Probo consequentiam, quia omnia argumenta infringuntur; etiam Deus non vult noua libertate terminum post actionem: cur autem velit actionem post applicationem? nec temere ducitur voluntas circa ignem, licet nō præcurrat visio de productione, vt iam probo.

§.194. Deinde impugnatur apertè: productio ignis nō pendet à scientia visionis de applicatione: ergo non est necessaria noua voluntas. Probo antecedens, quia productio ignis non oritur ab applicatione vt à causa morali, quæ mouet per cognitionem; sed vt à causa physica habente naturalem connexionem cum effectu: nec item ad libertatem Dei exigitur ea scientia, aut voluntas noua. Quia licet Deus sine ijs producat ignem, producit illum libertimè; quia liberè producitur, quidquid producitur actu libero: sed ignis illo actu produceretur actu libero, quia ille actus liber est Deo: ergo produceretur liberè; noua autem libertas quorsum exigitur? nónne satis est, vt effectus sit liber? cur opus erit, vt sit liber à duobus actibus?

§.195. Nec item est temerarius ille conatus: quia omnia eueniunt ex summa Dei prouidentia, qui simplici intelligentia comprehendit eum esse ordinem naturalem producendi ignem: quia ex intentione ignis efficaci emanat intentio efficax de productione: ex hac autem intentione oritur efficax intentio de applicatione: ex qua sequitur infallibiliter applicatio, ex applicatione productio, ex productione ignis, idque voluit eo ordine. Vidit ergo voluntatem de productione habituram effectum positâ voluntate de applicatione: cùm ergo decreuit eos tres actus, decreuit liberè & prouidè totum effectum.

§.196. Ne verò sit æquiuocatio: *Deus vult productionem ignis post applicationem*. duplex sensus est huic propositioni. Alter, post applicationem concipit voluntatem nouam de productione, ita vt voluntas sit posterior applicatione. hic est falsus, quia non est opus. Alter, ante applicationem concipit voluntatem, vt sit productio post applicationem. hic est verus, vbi sola productio est post applicationem, & ita est amata: quia amata est, vt petit existere. at omnis voluntas fuit ante applicationem. Aliqui dicunt hîc admitti ordinem intentionis & executionis distinctum: quia amor in ignem est intentio, amor in applicationem executio. Respondeo, cum ijs nunc esse quæstionem de sola voce. Quia ego probo ibi non esse quinque actus, duos intendentes, & tres exequentes: sed tantùm volo esse tres solos actus intendentes simul & exequentes. quod reipsa fatentur auctores huius obiecti.

§.197. Dices Secundò: Deus in prædestinatione vult efficaciter gloriam ante merita præuisa: in executione autem expectat præuisionem meritorum: ergo & in Incarnatione, & alijs rebus. Respondeo malæ causæ patrocinium non melius.

Quam-

Quamuis hos actus efficaces admitterem in obiectis sine nostra libertate assequendis à Deo; id minimè facerem in gloria, aut quouis alio obiecto obtinendo per nostras actiones liberas: cum quibus pugnare decreta Dei antecedentia & efficacia de se, satis efficaciter aperui in prædestinatione: & illam opinionem parum habere præsidii, auctoritatis, aut rationis, à qua vindicaui S. Thomam. De decretis autem efficacibus cum dependentia à scientia media est opinio moderatior, nec rationi, nec Patribus tam auersa. Quam tamen satis firmis argumentis impugnaui.

§.198. Esto tamen aliqua ex illis admittatur; nego tamen consequentiam: quia gloria amaretur tunc à Deo vt corona: cuius amor non habet omnia requisita sine visione absoluta meritorum; quia corona vt corona pendet à meritis. hæc autem mouent vt visa existere absolutè: quia mouent immediatè voluntatem Dei, cui necessaria est præcognitio: cæteri autem effectus non mouent immediatè voluntatem, sed tantùm sunt conditiones physicæ & necessariæ, vt positâ vnâ sequatur alia immediatè, & ex hac sequatur alia: naturali igitur connexione causant, non morali bonitate. imò censebit aliquis, nec actum de gloria sub conditione præmij mutari; sed eumdem omnino esse, qui fuit conditionatus ante scientiam, & redditur post eam absolutus: vt constat ex §. 108. ad 138. & constabit apertiùs à §.318.

SVBSECTIO VI.

Alia eiusdem opinionis impugnatio.

§.199. QVamuis admittamus eum ordinem intentionis & executionis inter ipsos voluntatis actus, probandum est non posse componi Incarnationem decerni quoad substantiam independenter à peccato, & postea eam amari quoad substantiam propter emendationem peccati: ordo enim descriptus §. 179. non probat executiuos actus esse propter peccati remedium. Quia actus executiui oriuntur ab intentione efficaci, ita vt vtrorumque sit idem formale obiectum: sed in ea serie non est idem obiectum formale intentionis & executionis: ergo non pertinent ad eumdem ordinem. Maior probatur: tum exemplo: si Deus voluit efficaciter Incarnationem propter eius excellentiam, & gloriam suam; illa intentio infert efficaciter voluntatem de productione Incarnationis. quæ voluntas quia oritur à prima, est de eodem obiecto formali: ex ea oritur voluntas de applicatione, quæ habet pro obiecto formali idem, quod Incarnationis voluntas: quia tota series mediorum habet pro obiecto formali id, quod finis, ad quem eliguntur. Deinde visâ applicatione oritur executiua voluntas de productione; deinde alia de Incarnatione. hæ duæ voluntates sunt de excellentia mysterij tamquam de obiecto formali, vt patet. & probatur, quia deriuantur ex prima intentione efficaci.

§.200. At verò §.179. tertia voluntas, quæ est de applicatione, habet aliud obiectum formale, nempe emendationem peccati: ergo pertinet ad aliam seriem diuersæ virtutis, nempe misericordiæ in homines, iustitiæ in Deum, vel quid simile: cùm autem sit executiua, oritur necessariò ex alio ordine intentionis efficacis. Vnde iam non agitur de eodem ordine intentionis & executionis; sed relabimur in duos actus efficaces adæquatos: & Incarnatio quoad intentionem & executionem oritur independenter à peccato per vnam seriem; per aliam autem oritur adæquatè cum dependentia à peccato. de qua sententia duorum actuum adæquatorum agitur latè à §.266. S.Thom. q.1.art.3.

§.201. Concludo igitur Primùm, hunc ordinem intentionis & executionis esse impossibilem. Secundò, eo admisso non posse componi in vna serie intentionum & executionum; vt Christi Incarnatio decernatur in intentione independenter à peccato, & in executione dependenter; sed necessarias esse duas actuum series duarum intentionum, & executionum duarum.

§.202. Obijcies, in prædestinatione ita contingere, vt Deus ante merita decernat efficaciter gloriam, quam exequitur per merita. Respondeo, eam electionem à me sæpè impugnatam; cā tamen admissā non est consequentia ad Incarnationem: quia gloria intenditur efficaciter vt corona, iamque dicit relationem ad merita; deinde executio est per merita. semper igitur merita fuere respectu tam ordine intentionis, quàm executionis: in intentione, vt fierent & existerent; in executione verò, quia existunt. At Incarnatio non fuit decreta, in hac opinione, in emendationem peccati, sed ob excellentiam mysterij.

§.203. Obijcis, his probari hos tres actus esse simul intendentes & exequentes: quia intentio fuit efficax de se. demus autem decretum Dei conditionatum de introductione ignis in subiectum; si illud videat dispositum: hic actus non est executiuus: quia non applicat omnipotentiam ad media, nec absolutè media ad finem. deinde velit Deus disponere subiectum, illudque videat iam dispositum; tunc ignem inducit. hæc vltima voluntas est executiua: ergo possunt esse actus exequentes distincti ab intentionibus.

§.204. Respondeo, decretum illud posse concipi conditionatum, ita vt conditio pendeat à solo Deo, tunc est impossibile tale decretum: quia Deus non potest velle aliquid sub conditione pendente ab ipso solo, vt dixi disputans de scientia media. Considerari item potest sub conditione pendente ab arbitrio creato: tunc respondeo illum actum esse efficacem sub conditione; quā præuisā transit in absolutum. At hæc non constituunt diuersum ordinem intentionis & executionis: qui enim admittunt actus distinctos in finem & media, negant duas actuum series: vt P. Vasquez admittit simplicem Dei affectum in gloriam, & voluntatem præparandi media ratione nostra distinctam ab illo simplici affectu: nec tamen dicit esse in Deo actus intendentes distinctos ab exequentibus. Quod clariùs patet in pœna reproborum, quam Deus sub conditione voluit. Impugno igitur duas actuum series circa idem obiectum, efficacem vtramque, & quarum prima concipiatur ante præuisam medij vltimi applicationem, secunda verò post applicationem, vt in exemplo proposito §.179. & quod frequenter dicitur de gloria in intentione & executione: actus autem distinctos circa finem & medium, quorum alter sit quasi radix aliorum, adhuc non impugno: nec cupio me morari in quæstione de voce.

S.Thom. q.1.art.3.

SECTIO VIII.

De ordine intentionis & executionis per actus confusos diuinæ voluntatis.

§.205. QVia iste ordo intentionis & executionis per circumstantias in particulari displicere meritò potest; confugi videtur posse ad aliud genus actuum confusorum, quos examinandos suscipio.

SVBSECTIO I.

Proponitur quædam opinio.

§.206. ORdo intentionis & executionis explicari videtur hoc pacto. Possumus opinari, Deum actu quodam confuso, seu indeterminato, velle aliquam personam diuinam assumere naturam intellectualem creatam; quæ voluntas præscindat à singulis personis in particulari, & à natura humana, & angelica. Deinde præuiso peccato Adami potuit in eius emendationem velle in particulari, vt persona Verbi assumeret hanc numero humanitatem. hæc autem voluntas est executiua: quia seipsa applicat omnipotentiam ad opus. prior autem illa confusa est intentio: quia seipsa non potest applicare potentiam: quæ non applicatur, nisi ad effectum in singulari, qui eo actu non intelligitur amatus.

SVBSECTIO II.

In intellectu Dei non est actus præcisiuus.

§.207. NE in ea opinione impugnanda vagemur, examino vtrùm intellectus Dei possit concipere in obiecto vnam formalitatem, quin eodem actu concipiat aliam: siue, vtrùm possit ille actus penetrare vnam formalitatem, quin aliam penetret? ita vt Deo sit præcisio rationis ex parte obiecti in sententia constituente duas formalitates obiectiuas; siue ex parte actus dumtaxat, in opinione qua ego toties negaui eas formalitates obiectiuas.

§.208. Existimo repugnare Deo aliquem actum intellectus, qui præscindat obiectum: sed omnis cognitio Dei penetrat adæquatè suum obiectum; nec habet circa illud duos actus ratione nostra distinctos, quorum alter attingat rationem communem, alter particularem: sed id fieri vno actu indiuisibili ratione nostra. Quæ conclusio est Augustini tom.2. epist.115. ante finem; vbi *in hac difficultate tractanda videtur esse*, ait, *magna quæstio; sed mihi videtur, quod ad hominem faciendum attinet, hominis quidem tantùm, non meam, vel tuam ibi esse rationem*: id est, ad faciendum vnum hominem non esse ideam alterius, sed de quoquo suam. subijcit enim: *Itaque quilibet homo vna ratione, qua homo intelligitur, factus est: at vt populus fiat, quamuis & ipsa vna ratio est, non tamen hominis ratio, sed hominum: si ergo pars huius vniuersi est Nebridius, sicut est, & omne vniuersum partibus constat; non potuit vniuersi conditor Deus partium rationem non habere.* Vbi Augustinus vnam realiter constituit ideam; ratione verò multas circa vniuersum, propter realem inter eius partes distinctionem, ac circa singulas partes non admittit duas etiam ratione nostra.

§.209. Probatur. nulla cognitio perfecta sine imperfectione est præscindens: sed omnis cognitio Dei est sine imperfectione: ergo nulla cognitio Dei est præscindens. Minor est certa fide & ratione. Maior probatur: omnis cognitio perfecta sine imperfectione penetrat totum suum obiectum, ita vt nihil obiecti eam lateat, sed clarè totum illud iudicet: at hoc pugnat cum præcisione, quæ non penetrat totum obiectum, nec illud iudicat: sed confusè illud attingit & obscurè: ergo: Confirmatur. cognitio, qua ego cognosco hominem præcisum à Petreitate, iudicat obiectum esse hominem, & ignorat, an sit Petrus, cùm verè sit: at hæc est maxima imperfectio: ergo non est Deo eiusmodi cognitio.

§.210. Huic argumento responderi potest, actum absolutè confusum esse imperfectum, qualis est creatus qui distinguitur realiter ab actibus claris circa idem obiectum: at actus Dei non est absolutè confusus, sed absolutè clarus: quia est idem realiter cum actu claro penetrante idem obiectum. Confirmatur Primò, exemplo virtutum moralium: omnis actus voluntatis amans creaturam propter ipsam, & non propter Deum, est imperfectus; quia non amat creaturam, vt debet: at in Deo non ita contingit: quia actus amans creaturas propter ipsas, easdem realiter amat propter Deum: quia est idem realiter cum alio amore eas ita diligente. Confirmatur Secundò: quia multos actus admittimus in Deo confusos circa suum obiectum: quia scientia creaturarum vt existētium cognoscit creaturas immediatè & per illas seipsum. quæ cognitio non penetrat Trinitatem: idem dico de cognitione possibilium in ipsis.

§.211. Multi abutuntur hac reali identitate actuum diuersorum: ob quam illis multas imperfectiones appingunt. Dicere possent Deo non repugnare actum probabilem verum ex medio probabili: quia actus probabilis est imperfectus, quando habet realem distinctionem à certo circa idem obiectum; quando verò certus & probabilis sunt idem, probabilis non est imperfectus; quia habet realiter perfectionem actus certi. Item potest Deus sine imperfectione apprehendere obiectum per vnum actum, quin de illo iudicet; quia est idem realiter cum iudicio de eodem obiecto: simplex autem apprehensio est imperfecta, quando realiter non est iudicium. Item Deus potest amare lapidem propter ipsum: quia in nobis esset imperfectio; quia illo actu Deus non amaretur realiter: at Deus eo se amat: ergo illa realis identitas nihil iuuat ad actum præcisiuum, imò non erit præcisiuus; quia realiter est clarus & adæquatus: sicut per te non est confusus, quia realiter est clarus. Hæc autem absurda clarè deduco.

§.212. Ratio à priori. quia licet ille actus Dei est realiter vnus; at ille vnus fungitur munere multorum perfectorum sine imperfectione. Considera ergo vtrùm obiectum sit per se amabile, aut modus tendendi sit de se perfectus: si enim actus creatus, eò quòd sit de tali obiecto, habet moralem imperfectionem, aut ex modo tendendi præscindendo sit obscurus; repugnabit Deo amor illius obiecti propter ipsum, & ille modus tendendi.

§.213.

§.213. Est autem optimum argumentum considerare actus Dei separatos quoad denominationem, vt actus nostri considerantur separati quoad entitatem: actus Dei separatus ab alio, esset imperfectus, si aut amaret creaturam propter ipsam adæquatè, aut præscinderet obiectum, quia realiter haberet denominationem imperfectam. Idem dico quando non separantur: quia non separatio est per accidens ad hoc genus perfectionis; quamuis ad alias est per se ad perfectionem. de quo latè egi vol.2.disp.121.à §.75.

§.214. Hinc patet ad argumentum ex §.210. Ad primam confirmationem respondeo, non posse à Deo vllis actibus amari creaturam propter ipsam adæquatè; sed amari propter ipsam, & propter ipsum vno actu, inseparabili quoad denominationem: qui licet habeat duas formalitates, constituunt vnam realiter denominationem. quod non contingeret, si essent duo actus ratione nostra distincti. de quo egi loco allegato in fine §.præcedentis.

§.215. Secunda confirmatio latam vendicat quæstionem. Nonnulli censent Deum posse cognosci à seipso in creaturis, non tamen ex creaturis. Cognosci in creaturis est eodem actu cognoscere creaturam in ipsa vt obiectum formale, Deum verò vt materiale & secundarium: quia tunc obiectum per se intentum est creatura; Deus verò vt terminus ordinis trāsscendentalis creaturæ ad ipsum. quod obiectum cognoscitur sine præcisione: at verò Deus non cognoscitur nisi vt terminus illius formaliter: terminat autem vt vnus, non verò vt trinus; nec est incommodum obiectum secundarium præscindi; quia creator per obiectum creatum non est magis cognoscibilis. Cognoscitur autem Deus ex creaturis: quia verò diuersis nostra ratione actibus tendit in creaturam, vt obiectum primarium, in se vt secundarium; hic modus repugnat Deo, quia actus ad ipsum habet ipsum pro obiecto primò intento: quod præscinderet à Trinitate, estque imperfectio.

§.216. Duo probo. Alterum, æquè pugnare cognosci Deum in creaturis: alterum, non pugnare eum ex creaturis cognosci. Primum probo: quia actus ille est obscurus circa obiectum, quod verè repræsentat: ergo est imperfectus. Consequentia est per se nota: quia obscuritas est imperfectio; claritas autem perfectio: illa tenebris, luci comparatur hæc: nec actus obscurus potest discernere obiectum. Antecedens probo: quia ille actus cùm attingat materialiter Trinitatem, non diiudicat an sit Trinitas: vt actus de animali non diiudicat, an sit rationale: ob quod est obscurus.

§.217. Dices, Deum illo actu cognosci quantum cognoscibilis est in alio. Contrà: Et alio actu cognosceretur, quantum est ex alio cognoscibilis: & tamen illum negas: ergo, quia ex hoc genere cognitionis sequitur, obiectum quantum est in alio cognoscibile cognosci imperfectè; ideo est neganda Deo ea cognitio.

§.218. Secundum iam probaui: quia actus ille circa Deum ex creatura, attingit Deum, quantum est ex alio attingibilis, vt ille actus in creaturis eum in suo genere attingat. item obiectum primùm cognoscitur sine præcisione; Deus autem illo secundo actu non cognoscitur nisi vt principium creaturæ, & terminus relationis creatæ ad ipsum: & licet ille terminetur ad solum Deum, at deriuatur ex creatura vt ab obiecto. quod autem per se intenditur ea serie actuum, est obiectum primarium: secundarium verò nullo actu intenditur per se, sed secundariò, vt pertinet ad exactam cognitionem primarij. S.Thom. q.1.a.3.

§.219. Duplici ratione respondeo ad secundam confirmationem ex §.210. Primùm negando Deum in creaturis, aut ex creaturis cognosci? illas quidem cognoscit ex se ipso, aut in se ipso, ita vt prima cognitio Dei, & quæ ratione nostra est prima origo cæterarum, sit cognitio intuitiua sui: ex hac oritur cognitio de creaturis: ipsæ item cognoscuntur in proprio genere. At hæc cognitio illarum in proprio genere, non infert cognitionem Dei nouam, nec ipsa Deum attingit: quia cognitio Dei supponitur vt ratione nostra principium illius: quando verò supponitur talis cognitio, non infertur ex cognitione obiecti secundarij alia cognitio primarij. Ex.gr. ex rationalitate sequitur cognitio de risu: hæc non infert aliam de rationalitate dum prima durat. Deus ergo creaturam cognoscens in se cognoscit eam esse, quam in se ipso cognouerat: nec supra se reflectitur: ordo autem transscendentalis ducit in terminum, quando non durat cognitio intuitiua termini ex qua oritur. vt patet in exemplo adducto de risu.

§.220. Secundò respondeo, Deum nulla sui cognitione præscindi ab vllo prędicato necessario: quia licet ex vi creaturæ non sit Trinitas cognoscibilis, est tamen cognoscibilis ex vi modi infiniti: ducit ergo creatura intellectum Dei in cognitionem de ipsius omnipotentia: intellectus autem talis est, vt attingens obiectum illud attingat absque imperfectione. Vnde cognitio de Trinitate non tam adscribitur creaturæ vt obiecto, quàm modo tendendi intellectus diuini. Tandem dici potest, omnem actum Dei terminatum ad creaturam vt formale obiectum, terminari ad Deum etiam vt obiectum formale: vt de amore creaturarum dixi. Ob quod, vt nullus amor est, quin sit Dei formaliter, ita nec cognitio vlla. vide volum.2. disp.121. quæ hic vellicantur, non eruuntur.

SVBSECTIO III.

Dei voluntas nihil amat confusè.

§.221. HInc infertur, voluntatem Dei nullum actum exercere posse circa rationes communes præcisas à singularibus; sed eius omnes actus ferri necessariò in indiuidua singularia. Quia nulla voluntas potest amare obiectum quod non cognoscit: sed Dei voluntas non cognoscit solas rationes communes præcisas à singularibus; sed quidquid cognoscit, cognoscit in singulari: ergo nihil amat nisi in singulari.

§.222. Objicis Primùm: Actio, qua Deus concurrit ad materiale peccati, est præcisiua: attingit enim actum malum secundùm rationem communem entis; non verò secundùm differentiam talis entis: ergo voluntas Dei amat illam rationem entis non amando differentiam: quia eo modo, quo actus peccati oritur à Deo, amatur ab ipso Deo. Respondeo Primùm, antecedens esse falsum: nec enim actio physica potest esse præcisiua; quia præcisio

S. Thom. q.1.a.3. cisio est ab intellectu, alijsq; de causis, de quibus egi plurib us in locis de peccatis, de prædestinatione, & alijs. Secundò, in sententia Durandi, Aureoli, quam Magister, Bonauentura, & Gregorius censent probabilem, non est locus huic quæstioni: quia in ea opinione Deus non concurrit immediatè ad materiale peccati, ac proinde nec illud vult; sed tantùm vult id non impedire. de qua opinione egi disputans de peccatis, & disp.10. Physic. sect.3. Tertiò, admisso influxu immediato præcisiuo adhuc Deus non amat rationem entis vt sic; sed cognoscens actionem, & eius terminum, quin præscindat vnam formalitatem ab alia, amat illum terminum non absolutè, sed secundùm quid, cum inuoluntario admixto. itaque circa actionem totam, eiusque terminum totum est Deus aliqua ratione quasi inuitus. de quo egi in prædestinatione. & vt Deus cognoscit nostros actus præcisiuos, imò & chimericos, quin ipse cognoscat formalitates obiectiuas distinctas, nec faciat chimeram; ita cognoscit productionem physicam præcisiuam, quin ipse præscindat intellectu aut voluntate.

§.223. Obijcis Secundò: Deus sæpè vult obiecta confusè: ergo abstrahit voluntate. Probo antecedens: quia dixit apud Mosem, vt ei offerretur par turturum, aut pulli columbarum. Respondeo negato antecedenti. Ad probationem, inde patet nihil amari à Deo confusè: quia eius amor expressè amauit aut turtures, aut columbas: vtrumque attigit amore non copulatiuè, sed diuisiuè. Quod explico hac hypothesi: *Si non obtuleris turtures, offerto columbas; aut turtures, si non obtuleris columbas.* Itaque Deus minimè attigit voluntate rationem communem turturibus atque columbis; sed alterum è duobus. Deus ergo æquè sibi complacuit in vtroque, neutrumque prætulit alteri: quolibet oblato satisfit eius voluntati, quæ non exigit vnum, si aliud offeratur.

SVBSECTIO IV.

Vtrùm Deus amet aliquid indeterminatè?

§ 224. QVamuis Deus nihil amet vagè, seu confusè, possumus quærere vtrùm indeterminatè velit obiecta, ita vt eius actus sit, *Volo hoc aut illud fieri?* quo actu certum est alterum è duobus faciendum; nec omittendum vtrumque: neutrum autem fiet sine nouo actu, quo Deus velit determinatè hoc fieri.

§.225. Dico Primò: Actu efficaci & absoluto Deus nihil potest amare indeterminatè. Probatur, quia actus ille esset imperfectus: ergo. Probo antecedens, quia circa suum obiectum egeret alio actu efficaci vt existeret: ergo esset imperfectus. Antecedens est certum: quia Dei voluntas adhuc esset indifferens ad hoc obiectum, nec posset potentia exequens determinari nisi per alium actum. Consequentia probatur. Ille actus efficax est imperfectus, qui ad suum obiectum eget alio, quia ex defectu suo non potest mouere potentiam. Confirmatur actu scientiæ: illa est imperfecta, quæ non penetrat totum suum obiectum, sed eget alio actu.

§.226. Dices: Ordo intentionis non est imperfectus, quamuis eget ordine executionis. Contrà, Iam impugnaui eum ordinem, distinctione actus considerandi sunt in suo genere: in genere intentionis actus illi sunt sufficientes, nec egent alijs; ij autem quibus egent, sunt in ordine executionis, quorum illi sunt quasi adæquata causa: at decretum illud efficax indeterminatum nec potest se solo in ordine intentionis mouere ad executionem; nec ex illo solo determinabitur potentia factiua, nec orietur ordo executionis: ergo est actus imperfectus.

§.227. Dices Secũdò: Deus habet multos actus, qui se solis non possunt mouere potentiam. Distinguo: actus absolutos & efficaces, nego: conditionatos & inefficaces, concedo: illi enim nõ sunt imperfecti: quia conditionatus positâ conditione infert absolutos: simplex autem complacentia, quæ non est desiderium, est de obiecto secundùm se: omne autem desiderium Dei est efficax aut absolutè, aut posita conditione.

§.228. Secunda probatio est: quia ille modus volendi indeterminatè semper oritur à cognitione imperfecta de conuenientia mediorum, & finis: qui autem omnia habet explorata, vno actu fertur in singularia.

§.229. Dico Secundò: Actu inefficaci Deus nihil potest velle indeterminatè, sed omnia determinatè. Nonnulla obiecta sunt facienda sine libertate causæ secundæ, nec vt à conditione: alia pendent aliqua ratione à nostra libertate. Hæc potest Deus velle conditionatè, v.g. dare gloriam si homo perseueret in gratia, & pœnam si decedat in peccato, nasci Bethlehem si Dauid id mereatur; aut alio in loco, si non mereatur, vt latiùs dicam. Atque ab ipso solo tunc liberè facienda non possent amari nisi in singulari: quia tota ratio, ob quam postea sunt in singulari amanda obiecta, est Deo præstò: quo differunt actus absoluti à conditionatis. Ratio enim, ob quam ij spectant, est conditio, quæ pro illo priori non præuidetur. Posset obiici, Deum velle in lege turtures aut columbas. Respondeo ex §. 223. vtrumque amari in singulari ex suppositione quòd offeratur; neutrum tamen præferri, sed optionem dari Iudæo, vt offerat quod libuerit.

SVBSECTIO V.

Nec hæc sententia assequitur propositum.

§.230. QVamuis hos actus admittam, illa sententia minimè assequitur propositum: quia ex vi illius decreti quamuis naturam intellectualem esset adsumptura aliqua persona diuina: at non hæc, nec hanc naturam: quia decretum illud vagum esset indifferens ad tres personas, & omnes naturas. Hîc autem quæritur vtrùm ex vi eiusdem decreti possit Verbum ita fieri homo, vt eius substantia decreta sit in emendationem peccati? decernenda, tametsi peccatum non existeret.

SECTIO

SECTIO IX.

Noua sententia.

SVBSECTIO I.

Proponitur.

§.231. POsset quis opinari, hæc omnia de ordine intentionis & executionis posse componi: quia Deus ex se potuit efficaciter amare substantiam Incarnationis: vt diceret, Ego volo Verbum assumere hanc numero humanitatem. qui actus non terminatur ad productionem humanitatis, nec ad aliqua accidentia posteriora; sed præcisè ad substantiam huius humanitatis, & vnionis ad Verbum, & accidentia necessaria ad corpus humanum.

§.232. De actione nihil decernit ille actus absolutè, sed conditionatè tantùm; nempe producetur actione C, nisi producatur actione B. item actione B, nisi actione C. Humanitas autem sic decreta cognoscitur exstitura non in seve obiecto formali, sed in decreto. at sic decreto Christo, potuit videri peccatum Adæ, & decerni productio B, in emendationem peccati. Quod decretum est etiam voluntas efficax executiua de existentia Christi, quia actio & terminus eodem actu efficaci amantur.

§.233. En Christum venturum independenter à peccato Adæ, quia illo non peccante exequenda esset Incarnatio per aliam actionem; eo autem peccante eam exequitur Deus per hanc: quo simul voluit substantiam Incarnationis in emendationem peccati: quia voluntas efficax de hac numero productione est formaliter voluntas de substantia termini producti.

§.234. Imò Christus sic existens potuit videri bene operans; & impetrare à Deo executionem suæ Incarnationis, & vt conciperetur à Maria per hanc numero actionem: & gratiam sanctis Patribus, qua illi mererentur circumstãtias. Quæ opinio vitat ordinem intentionis & executionis distinctum de singulis obiectis. Prima enim voluntas non est executiua, quæ sine actione nihil potest exequi: Secunda verò est executiua, quia exequitur actum & terminum. Vitantur item actus confusi in Deo, & componuntur omnia, quæ Sancti efferunt de hoc mysterio.

SVBSECTIO II.

Explicatur ea sententia.

§.235. HÆc opinio, quod attinet ad actiones, duos habet sensus. Primus, Deum nihil agere absolutè de illis, sed conditionatè dumtaxat. nempe: Ego volo efficaciter substantiam Incarnationis; actionem autem nullam volo absolutè: sed si peccatum contingat, eligam hanc in eius emendationem: imò eam eligam ob merita Christi, qui merebitur gloriam redemptoris; si verò non contingat peccatum, eligam aliam. Ex vi cuius decreti neutra videtur absolutè; sed tantùm videtur Christus existens: sub conditione autem peccati & meritorum, videtur productio B ex Virgine; sub conditione autem carentiæ peccati videtur productio C. S. Thom. q.1.art.3.

§.236. Secundus sensus nihil admittit pendens à conditione: sed Deus volens Christum absolutè, dicit apud se, Eligam actionem B, nisi aliam elegero. idemque est de cæteris actionibus.

§.237. Hic vltimus sensus mihi displicet: nisi enim Deus expressè velit exspectare conditionem nobis liberam, iam reciditur in actus confusos, aut indeterminatos: estque ludus puerilis: Volo hanc actionem, si cæteros noluero. quid enim occurrit postea, quod non sit præuisum? solus ergo restat sensus conditionatus.

§.238. Quem recusant eius auctores, ne videantur esse à mea sententia: qui constitui sæpè decreta Incarnationis, & nostræ prædestinationis iam absoluta, iam conditionata: substantia enim Incarnationis à me constituitur decreta à Deo independenter à meritis. quæ Incarnatio cum actione determinata dependente à solo Deo meretur maternitatem Mariæ per aliam actionem adæquatam. item meretur Patribus antiquis gratiam ad impetrandas circumstantias loci & temporis. Si ergo sint merita vt Christus nascatur Bethlehem, nascatur; sin minùs merita fuerint, nascatur alibi: substantia enim Christi determinata non videtur absolutè in hoc loco, sed tantùm sub conditione. Hoc idem asserunt hi auctores de actione: ponunt enim hanc numero humanitatem existentem; actionem autem non nisi sub conditione. vtrùm autem bene, iam examino.

SVBSECTIO III.

Prima impugnatio eius sententiæ ab identitate intentionis finis, & electionis mediorum.

§.239. HÆc opinio non distinguit nec ratione voluntatem efficacem de productione à voluntate de termino ipso producendo: distinguit autem voluntatem de termino à voluntate de productione. Potest ergo amari efficaciter terminus, quin efficaciter ametur hæc actio; hęc autem non potest efficaciter amari, quin ametur & terminus eodem actu. Probo, intentionem finis, & electionem mediorum in nobis, non distingui realiter, nec ratione in Deo: ea enim sententia est S. Thomæ 1.2.q.8.a.3.ad 2. & q.12.art.4. asserentis finem & media in ratione entis amari posse actibus diuersis; vt finem autem, & vt media non posse nisi eodem actu amari: id est, si considerentur vt entia distincta, vt sunt in se bona, possunt terminare plures actus: at si considerentur media vt vtilia, & vt eligibilia ad assequendum finem, item & finis vt obtinendus per media; non possunt nisi vno actu amari. videantur eius verba. de qua opinione egi disp.14. de Anima sect.3. & disp.3. de Prædestinatione sect.8. Nunc libet eam probare in termino, & eius passiua productione.

§.240. Primùm, voluntas efficax de productione ignis est idem realiter, & ratione nostra cum voluntate efficaci de existentia ipsius ignis: ergo è contrà voluntas efficax de existentia ignis est idem realiter, & ratione cum voluntate efficaci de productione ignis. Probo antecedens, quia actio est ratio dandi existentiam, & eam constituendi actu extra causas: nec enim potest concipi actio vt exerci-

S.Thom. q.1.art.3.

ercita dans actu esse, quin eius terminus concipiatur vt exercitus, accipiens actualiter esse extra causas: ob quod eadem voluntas est de actione ac de termino. quo differt actio ab vbicatione & duratione (si distinguitur:) licet enim non possint concipi sine existentia subiecti; at non sunt rationes dandi esse subiecto, sed potiùs illud supponunt: productio verò minimè supponit, sed est illo priùs prioritate naturæ imperfecta cum simultate rationis. Stet ergo fixum, non distingui nec ratione voluntatem efficacem de actione à voluntate efficaci de termino.

§.241. Probo consequentiam: quia vt actio est ratio extrahendi ex causis terminum, & illum dandi: ita terminus est extra causas, vt res data & facta: ergo vt ratio dandi amatur necessariò eodem actu, quo terminus factus: ita terminus datus & factus amatur necessariò eodem actu efficaci, quo eius datio & factio: quia terminus factus non potest esse sine factione, nec præscindi magis quàm factio sine termino facto.

§.242. Explico vim argumenti: Incarnatio vt existens concipitur vt existens ab alio; quia eius existentia non habet esse exercitum à se, sed à Deo, ita vt repugnet eam exerceri sine productione à Deo, vel priori natura, vel simul ratione cum termino: ergo Deus volens efficaciter existere Incarnationem, vult efficaciter existere eum dependentia à seipso, ita vt illa volitio sit aut prior ratione, aut simul ratione, aut eadem ratione: nam posterior esse non potest, quia rem extra causas habet per actionem: ergo qui vult rem esse extra causas, vult actionem.

§.243. Obijcis Primùm, Incarnationem esse extra causas formaliter per suam existentiam, non vero per productionem: ergo qui vult Incarnationē esse extra causas, cogitur velle existentiam, actionem verò non cogitur velle eo actu, sed alio. Contrà: Illa existentia formalis extra causas non potest esse formaliter exercita nisi accipiendo illud exercitium à Deo per productionem, ita vt illa acceptio aut sit natura prior, aut simul cum termino accepto: cùm enim sit essentialiter ab alio, non potest concipi esse nisi ab alio: actio ergo non potest concipi vt existens postèriùs: quia non potest concipi terminus vt existens ab alio, nisi tunc concipiatur ratio exeundi ab alio. quamuis ergo terminus possit præscindi ab accidentibus, à quibus non pendet à priori: at non potest abstrahi ab actione, à qua pendet à priori tamquam à ratione formali accipiendi esse à Deo. cùm ergo terminus sit essentialiter esse acceptum; non potest concipi sine acceptione, nec amari, quin tunc ametur acceptio. Quo argumento impugno sententiam propositam §. 178. distinguentem voluntatem efficacem de termino à voluntate efficaci de actione.

§.244. Dices Secundò, satis esse amare efficaciter actionem posteriùs ratione quàm ametur terminus: qui eo ipso quòd est ens ab alio petit voluntatem efficacem de actione, non tamen antecedentem, aut simul ratione; sed vel antecedentem, vel simul, vel posteriùs, vt amatur vbicatio, & alia accidentia. Contrà: Iam ostendi discrimen de accidentibus posterioribus: terminus enim ab illis minimè pendet à priori; sed concipitur existens priùs quàm illa, & illorum causa physica. Nec desunt qui opinentur posse rem existere diuinitus sine *vbi*, & quouis accidenti reali: actio verò est (quamuis imperfectè) prior natura, & vt ratio, qua existentia prodit à Deo: quæ non potest concipi existens prius quàm prodeat à Deo: ratio autem prodeundi est actio: ergo non potest concipi vt existens sine actione Dei.

§. 245. Confirmatur. Illa existentia non concipitur vt exercita à se ipsa: quia sola existentia Dei est talis, nec concipitur vt abstracta ab exercitio à se, & ab alio: quia id conuenit existentiæ vt sic abstractæ à creata & increata; creata verò constituitur distincta ab increata, per dependētiam à Deo: ergo concipitur vt existentia ab alio exercita. quia si est ens ab alio, ab alio habet exercitium: sed exercitium est actio: ergo concipitur cum actione.

§.246. Vnde colligitur alterum è duobus, aut actionem amari eodem actu ratione, aut amari simul ratione, aut priùs; posteriùs verò amari non posse: quia existentia creata non est producta posteriùs ratione quàm existens: ergo eius productio non est volita posteriùs ratione efficaciter quàm existentia. Consequentia patet: quia alioquin actio videretur posteriùs ratione. Antecedens patet: quia existentia non potest concipi vt existens nisi ab alio: at esse ab alio non potest nisi per dependentiam ab alio: ergo. Quod argumentum mihi videtur maximè efficax.

§.247. Ex quo vlteriùs deduco, non posse Christum mereri illam actionem: quia si illam posset mereri, posset videri Incarnatio existens, quin tunc videretur productio.

§.248. Dices Tertiò, tunc amari vagè aliquam actionem; non tamen hanc numero potiùs, quàm aliam. Nec dantur propterea actus confusi in Dei voluntate, sed conditionati: vult enim Deus terminum in singulari: ex actionibus autē vult actionem B, si alias non voluerit: & actionem C, si noluerit alias. Contrà: Iam impugnaui eam sententiam.

§.249. Deinde probo, nec actus conditionatos admitti posse in actionem; quia terminus est absolutè volitus vt existat efficaciter. ex quo decreto sequitur visio de illo vt existente absolutè, & non sub conditione: ergo videtur actio existens absolutè, & non sub conditione. Probo consequentiam, quia existentia accepta & exercita ab alio absolutè, non potest exerceri, nec accipi per acceptionem & actionem sub conditione: quia hæc dum sub conditione manet, nihil præstat absolutè: cùm ergo produci absolutè vel sit priùs natura quàm existere, vel sit simul, implicat videri priùs existere quàm produci; & consequenter implicat amari efficaciter. Quo decepti sunt auctores oppositi: quia existentia ab alio non est posteriùs in se formaliter quàm sit ab alio.

§.250. Dices Quartò, productionem non esse indifferentem ad alios terminos: ob quod non potest visione & amore separari ab hoc termino: hic autem terminus est indifferens ad plures actiones: ob quod est separabilis visione & amore ab hac actione. Contrà: Id probat apertè non posse amari hanc numero actionem sine hoc numero termino: item, posse hunc numero terminum amari sine hac numero actione, & esse possibiles plures rationes nostra voluntates Dei de hoc termino, quæ non sint de hac numero actione: at nullam posse esse de hac numero actione, quin sit de hoc numero termino: & potuisse Deum amare terminum sine hac actione. At non probat non esse Deum determinatum ad abigendam absolutè aliquam numero actionem; & non tantùm conditionatè: quia à parte rei non potest terminus existere sine ea actione in particulari: at non conditionatè cum aliqua, sed absolutè; ita vt vna sit extitura absolutè. Secundò, quia Deus vult existere absolutè hunc terminum: ergo vult existere absolutè ab ipso: ergo vult absolutè aliquam actionem in particulari, per quam existat ab ipso: quamuis ergo liberum illi sit eligere per varios ratione actus hunc terminum cum hac productione, vel per alium ratione actum eumdem terminum cum alia productione: at necessariò se determinat ad vnum actum circa terminum cum vna actione absolutè, & non sub conditione.

§.251. Quòd si nolunt admittere hanc identitatem; ego dicam nec esse eumdem actum efficacem de actione & de termino: quia quamuis actio sit inseparabilis à termino, id probat inferri necessariò aliquem actum circa terminum: at non infertur identitas eorum actuum: itaque ex voluntate termini infertur necessariò aliqua voluntas de aliqua actione, non verò de hac: ex voluntate autem de actione infertur voluntas de hoc termino. imò prior voluntas efficax de termino sufficit; quia ex illa infertur voluntas de actione. quibus positis sequuntur actio & terminus sine nouis actibus, vt dixi à §.178. Vel si sequitur nouus actus circa terminum, est distinctus à voluntate de actione.

§.252. Igitur Deus volens efficaciter existere Incarnationem, voluit eodem actu existere actionem, qua producatur: quia velle Incarnationem existere ab alio, est velle rationem qua ab alio sit: cùm autem videat eam non posse ab alio existere sine actione in singulari, & videns plures, elegit hanc numero, vno actu amans Incarnationem, & eius productionem: potuit autem alio actu ratione amare eamdem Incarnationem cum alia productione: at absolutè non potuit non eligere vnam actionem ex ijs, quibus vidit produci posse Incarnationem.

§.253. Dices, medium posse amari tripliciter: Primùm in obliquo, quando amatur eius vtilitas præcisè propter bonitatem finis, & non propter ipsam. Secundò, in recto, quando vtilitas amatur propter ipsam in ordine ad finem: quo actu finis amatur in obliquo. qui duo actus sunt formalis electio medij. Tertiò, medium amatur etiam directè; quando amatur propter aliquod bonum præcisum ab vtilitate: tunc autem medium amatur materialiter, & eius est materialiter electio.

§.254. Contrà: Ille actus, quo medium amatur indirectè, sufficit ad illud executioni mandandum sine nouo actu quo illud ametur in recto, aut directè. quod & ipsi fatentur, & est facile probatu: quia ille amor attingit bonitatem medij in se volendo efficaciter illud esse: quia illud attingit proportionatè ad intentionem efficacem. Item, Deus in sententia communi ita diligit creaturas. quæ dilectio satis est ad earum productionem: igitur intentio efficax finis non distinguitur ab electione necessaria, & sufficienti ad medium. Quod ego contendo. Vtrùm autem sint alij actus possibiles, non est contra me.

§.255. Addo, secundum actum non distingui à primo: quia si amat medij vtilitatem; quia est vtilitas: ergo etiam amat finem, ad quem est vtilitas. ad quod satis est eam amare ad consequendum finem, siue ex fine moueri: amatur autem quia per illam obtinetur finis. At propter ipsam vt obiectum primarium non potest vtilitas amari formaliter: quia vtile vt vtile non est amabile propter ipsum, sed propter finem, ad quem est vtile. quo differt à bono delectabili. Quod probo: quia iste amor de vtilitate propter ipsam deriuatur adæquatè ex fine, vel non? Si primum, ergo semper amatur eodem modo propter finem; non verò propter ipsam: nec est locus ad distinguendos duos actus. si verò non deriuatur ex fine; quo pacto amatur vt vtilis? Quòd si amatur, non est ex intentione finis: ego verò loquor de electione formaliter, non verò materialiter: vnde tertius actus est distinctus omnino, nec huius instituti: cui satis hæc sunt. S.Thom. q.1.art.3.

SVBSECTIO IV.

Secunda impugnatio: quòd non assequatur scopum ea opinio.

§.256. ADmissis tamen illis actibus, adhuc nihil euincunt: ipsi censent voluntatem illam secundam circa actionem singularem esse absolutè voluntatem de ipso termino. Quod impugno: Primū ab exemplo communi apud eos Theologos admittentes in Virgine meritum congruum ad circumstantias Incarnationis, nempe maternitatem, non verò ad substantiam; cùm tamen in sententia communiori Virgo per veram actionem attigerit vnionem humanitatis, qua genitus est Christus: & quamuis omnes admittant hanc actionem; nullus admittit Virginem meruisse substantiam. Vnde arguo, Deus volens merita Virginis ad actionem, qua Christus est genitus, noluit ea merita ad substantiam Incarnationis: ergo nec Deus volens actionem actu posteriori, vult per illum substantiam Christi. Probo consequentiam: quia voluntas de meritis ideo non est de substantia Incarnationis, licet sit de actione; quia Incarnatio est volita efficaciter, & videtur existens independenter à meritis, & priùs ratione: sed substantia Incarnationis per primam illam voluntatem est efficaciter decreta independenter ab hac actione, & videtur existens priùs: ergo hæc voluntas de actione non est de substantia Incarnationis.

§.257. Secundò probatur à priori: quia prima voluntas fuit de substantia Incarnationis secundùm se; ex vi cuius Incarnatio videtur existens, adeò vt eius opera possint esse merita ad actionem: voluntas autem de actione non est de substantia Incarnationis secundùm se, sed vt per hanc actionem. itaque illo secundo decreto non voluit Deus Incarnationem absolutè, & secundùm se, sed per hanc actionem. quæ duo sunt admodum diuersa. Confer vtramque: prima vt existat; secunda vt per hanc: adeò vt hac deficiente existeret per aliam ex vi primi decreti: ergo secunda voluntas non est de Incarnatione simpliciter; sed secundùm quid.

§.258. Clariùs patet contra doctrinam è §.253. quia si prima intentio constituit à parte rei Incarnationem, & eius productionem; secundus actus decernens actionem in recto nihil dat nouum; nec terminum, nec productionem: ergo est ea sententia inutilis ad hæc merita.

§.259.

S.Thom. q.1.a.3.

§.259. Multò minùs seruit ille ordo meritis ad Incarnationem: quia omne præmium post præuisum meritum donatur non solùm liberè, sed etiam liberaliter: pertinet enim ad gratiam, quæ vocatur remuneratio: at vbi non est libertas, non est gratia, nec remuneratio. quod latè probaui disputans de merito & prædestinatione: sed præuisis meritis Patrum, Deus non est liber ad existentiam Incarnationis negandam: quia merita eam supponunt: ergo existentia Incarnationis non potest esse præmium in eo euentu.

§.260. Item esset præmium exiguum, imò ridiculum, dare hanc actionem. O magnum præmium! cùm Christus iam esset exequendus necessariò per aliam tam bonam. dare Virgini influxum est magni momenti: sic enim est mater Dei: at quòd Virgo det hunc numero potiùs, quàm alium, quid illius interest?

§.261. Hinc sumet aliquis argumentum ad probandum, Deum secundo actu terminato ad productionem & existentiam, velle absolutè existentiam Incarnationis, & non secundùm quid: quia si ponatur existētia producta per aliam actionem, adhuc Virgo secunda actione producit absolutè Christum: ergo voluntas supponens aliam, vult absolutè Christum. Probo consequentiam, quia eâdem ratione se habent actio supponens aliam, & voluntas aliam supponens.

§.262. Huic argumento respondebit aliquis, secunda actione non produci absolutè Christum, quia iam ponitur productus per aliam priorem: quemadmodum per corruptionem non corrumpitur terminus, quando destructa vna actione subrogatur alia terminum conseruans. Contrà: B. Virgo verè generat Christum, & eum absolutè producit, licet per secundam actionem, posteriorem alia producta à solo Deo. Item, illa est absoluè productio: ergo denominat terminum productū. Exemplum de corruptione non est de re: quia est alia actio præstans formalem effectum oppositum corruptioni: at vna productio non est alij opposita in effectu formali.

§.263. Ad argumentum ex §.261. nego consequentiam. Ad probationem respondeo, actionē secundam supponere per accidens primam, & vtramque esse ex natura sua actionem totalem: vnde effectus formalis *producti* præstatur æquè per vtramque: at secunda voluntas supponit per se primam: vnde non potest existere in ratione denominationis liberæ, nisi quasi dependenter à priori: vnde per se est insufficiens ad existentiam termini: voluntas autem huiusmodi nec est liberalis, nec remuneratiua, nec absolutè productiua: quia pendet à voluntate productiua termini secundùm se, & absolutè. qui iam non potest non esse: vnde in eo donando non est liberalitas: quia hæc petit carentiam necessitatis antecedentis.

SECTIO X.

Vltima sententia de intentione & executione.

§.264. TAndem admittunt aliqui intentionem in diuinis actibus ab executione ratione distinctam: quia executionem dicunt esse actus liberos Dei terminatos efficaciter ad existentiam creaturarum; intentionem verò dicunt esse actum liberum Dei reflexè & efficaciter terminatum ad actus directos Dei, quos imperat efficaciter, vt per illos producantur creaturæ. Vno verbo ista sententia est, qua constituuntur præfinitiones efficaces dependentes à scientia media: quibus Deus vult reflexè actus suos, & totum statum conditionatum, in quo scientia media cognouit liberum arbitrium creatum bene operaturum.

§.265. Non disputo nunc præfinitiones istas à me alibi impugnatas abunde, neque item te morabor in confutanda ista intentione & executione: quia ego non voco ordinem intentionis actus Dei terminatos ad finem distinctos ab electione mediorum: quia dum non ponuntur duo actus efficaces immediatè terminati ad finem, quorū primus sit ante totam electionem mediorum (qui primus vocatur intentio,) secundus verò dicitur executio, estq; post totam electionē & existentiam mediorū; de quibus egi à §.170. Dum igitur hi actus non ponuntur, non est quæstio de re, sed tantùm de voce: quamuis admittantur duo actus efficaces ratione nostra distincti, alter ad finē, alter ad mediū, vt etiam obseruaui §. 196. & 204. His igitur prætermissis tota hęc series actuum non est ad scopum præsentem: quia numquam videtur Incarnatio existens in statu absoluto per aliquem actum Dei, priorem ratione alio actu ipsius Dei pertinente ad eius executionem. Quia illa præfinitio est reflexa, volens transferre statum conditionatum obiecti in absolutum per media cognita sortitura effectum: actus verò directi non sunt in statu absoluto nisi imperati illa præfinitione. Ob quod ea opinio est inutilis ad examinandum, vtrùm Incarnatio videatur existens independenter à peccato, deinde decernatur quoad substantiam dependenter ab eodem peccato.

SECTIO XI.

Opinio de duobus actibus adæquatis.

SVBSECTIO I.

Proponitur.

§.266. P. Suarez aliam minùs salebrosam viam iniuit. Censet Deum allectum ad Incarnationem intrinseca bonitate. Ex quo decreto visus est Christus bene operâs: & ob eius opera præuisa vult homines prædestinare ante peccatum præuisum: deinde videns Adami peccatum, voluit alio decreto efficaci substantiam eamdem Christi cum accidentibus passibilitatis: visâ autem morte Christi, ob eam dedit hominibus gratiam reparatricem à peccato.

§.267. Ex qua opinione sequitur Primùm, B. Virginem excipi potuisse à peccato, & eius debito ob merita Christi. Secundò, angelos accepisse gratiam ex meritis Christi. Tertiò, primam gratiam Adami fuisse ex meritis Christi. Quartò, Christum factum hominem, & passum propter nos homines, & propter nostram salutem. quo differt ab Scoto, qui ægrè tuetur venisse Christum è cælis vt nos redimeret.

§.268. Quintò, venturum Christum tametsi Adam non peccaret: quia primum decretum erat adæquatum, ex vi cuius Christus visus est existens independenter à peccato existente. Nec opus fuit illud videre per scientiam mediam: quia licet sub conditione non videretur, adhuc primum decretum subsisteret.

SVBSECTIO II.

Examinatur impugnatio P. Vasquez.

§.269. P. Vasqu. disp.10.c.8 hanc sentētiam multis impugnat: quia voluntas non potest actu moueri duplici adæquato fine. Quod priùs in humana probat: quia duo fines adæquati sunt obiecta adæquata duorum actuum realiter distinctorum: sed hi non possunt simul mouere voluntatem ad idem opus: ergo nec duo fines adæquati. Probat Minorem, quia effectus simul penderet à duabus causis adæquatis, quarum quælibet sola effectum causaret: hoc autē naturaliter repugnat: ergo. Probat Minorem, quia duæ causæ efficientes aut formales non possunt simul influere: ergo neque duæ finales. Probat consequentiam, tum quia causa finalis se habet instar efficientis: quia eadem est ratio: nihil enim natura frustra molitur. Hæc deinceps mutuatus est ex P. Vasquez P. Ragusa disp.28.§.8. vers. *Hæc sententia.*

§.270. Hoc argumentum tantùm euincit, non posse ex rei natura esse duos fines adęquatos operis eiusdem: at de potentia absoluta id repugnare minimè probat: tum quia ostendi disp.8. Physicorum sect.9. posse diuinitus effectum eumdem oriri à duobus agentibus in actu secundo adæquatis: ergo de potentia absoluta poterit etiam oriri à duobus finibus: cùm ergo Deus possit producere effectum cum duobus actibus adæquatis arbitrij creati, quidni poterit & per duos suos? cùm item Deus allectus bonitate huius mysterij possit adæquatè illud decernere; si postea videret hominem in peccato, cur non possit misericordia tactus habere actum efficacem circa mysterium idem? Hic autem secundus actus non esset frustra, quia eo ostenderet Deus infinitum amorem in electos.

§.271. Deinde ex natura rei voluntas moueri potest per duos actus adæquatos. Nam qui erogat stipem ex affectu leuandi inopis miseriam, eam erogat ex fine miserię. deinde cōsiderans se ea eleēmosyna placere Deo, elicit affectum eam erogandi ex fine charitatis: qui duo affectus simul existunt, quia nullam habent oppositionem, & singuli sunt sufficientes ad illud opus, quod oriretur à quolibet illorum existente sine alio: sed ex vtroque oriretur stipis erogatio: ergo ex duobus finibus adæquatis potest elici eadem actio. Probo Minorem, quia vterque actus est absolutus & efficax ex natura sua, & habet pro obiecto stipis erogationem: ergo hæc oritur ab vtroque. Antecedens est certum, quia actus charitatis terminatur ad erogationem stipis tamquam ad medium, per quod Deo placeatur: similiter misericordia tamquam ad medium, per quod subleuetur alterius inopia: amat enim charitas efficaciter erogationem stipis propter Deum; misericordia autem amat eamdem propter leuamen inopiæ: alioquin non essent illi duo actus charitatis & misericordiæ. Itaque negari non potest eam actionem esse obiectum efficaciter intentum vtriusque actus. Probo consequentiam, nempe eam actionem oriri ab vtroque: quia oriri actionem ab aliquo actu nihil est, quàm eam oriri à potentia exequente vt obiectum actus absolutè eam & efficaciter volentis: sed illa oritur à potentia exequente vt obiectum vtriusque actus absolutè & efficaciter eam volentis: ergo oritur ab vtroque. S.Thom. q.1.a.3.

Maior probatur tum inductione: quia oriri à cognitione practica nihil est, quàm oriri à potentia terminando cognitionem, per quam potentia dirigitur: & oriri à causa finali nihil est, quàm oriri vt obiectum voluntatis electiuæ medij. Tum ratione, quia actus vitales non habent alium influxum in obiecta nisi per terminationem ad ea, & obiecta non causantur nisi terminando extrinsecè actum: ergo, si actio oritur terminando actum vitalem eam absolutè volentem, oritur terminando eius causalitatem. Minor patet, scilicet eam actionem oriri vt obiectum vtriusque actus eam absolutè volentis, quia tunc vterque actus vult absolutè eam actionem oriri à potentia, quia vterque ad illam terminatur absolutè. quod probaui esse eam actionem per vtrumque oriri. ergo illa actio oritur, vt est volita absolutè per vtrumque actum; quia oritur vt vterque vult: ergo vt obiectum vtriusque.

§.272. P. Vasquez n.79. respondet eo euentu actionis causam esse vnum actum, qui in se, est efficacior, non verò vtrumque; quemadmodum effectus non fieret à duabus causis adæquatis si essent applicatæ. Contrà: Actio non oritur physicè ab illis actibus, sed tantùm intentionaliter, vt est ab illis volita absolutè: ergo oritur ab vtroque, quia ab vtroque est absolutè volita, & vt sic volita oritur à potentia. Probo antecedens, quia tota causalitas voluntatis absolutæ est velle absolutè, neque versatur circa actionem, nisi eam absolutè volendo: imò nonnulli aiunt terminum causari à finali media actione physica, vt præcisè est volita. quo differt ab efficienti, quæ versatur circa terminum per motum à se distinctum, tamquam per agendi rationem, quam physicè attingit vt *quo.* Vnde applicata causa physica potest non operari; quia ille modus potest impediri per alium modum alius causæ: voluntas verò se ipsa versatur circa actionem, eam per essentiam denominans volitam absolutè, & vt actio dicatur oriri à potentia exequente vt causata finaliter non requiritur ex parte volitionis, nisi vt sit ipsa volitio absolutè volens: si enim potentia est expedita, non poterit motum continere. Vnde posito vtroque actu ponitur vtriusque causalitas respectu actionis externæ, si semel ponamus causalitatem finis esse actum voluntatis: si verò ponamus actionem externam esse causalitatem finis, in quantum est volita, etiam repugnat actionem oriri vt volitam ab vtroque actu, quin causetur ab vtroque finaliter: non secùs ac repugnat illam actionem non esse absolutè volitam ab vtroque, & vt repugnat positis duabus qualitatibus in subiecto, illud non denominari quale ab vtraque.

§.273. Confirmatur. Tunc voluntas efficaciter amat medium illud per vtrumque actum: ergo medium illud efficaciter amatur per vtrumque: ergo oritur vt efficaciter amatum per vtrumque: ergo vterque actus est principium illius: quia sicut neuter actus impedit alterum, ne denominet obiectum absolutè amatum, ita non impedit ne causet obiectum, quia illa causalitas est per vnionem sui. Contingere potest obiectum aliquod non habere adæqua-

S.Thom. q.1.art 3.

adæquatam vim, vt voluntas habeat actum absolutum circa illud: at si semel eum habet, iam denominatur obiectum absolutè volitum, & potentia illud exequitur præcisè, quia illud voluntas vult absolutè, ita vtex parte voluntatis, & potentiæ, & actionis nihil aliud requiratur, vt actio sit productiua ex illo fine: ergo etsi ponatur simul alia voluntas absoluta, non tollitur causalitas prioris; sed vtraque erit causa mouens: quia vtraque denominat obiectum volens.

§.274. Respondebis Secundò ex eodem §.47. P.Vasquez n.75.76.& 82. posse cum vno fine adæquato concurrere alium finem impulsiuum, non tamen adæquatè motiuum, quo res fit alacriùs aut citiùs, sine quo fieret quidem res, non tamen tam citò & alacriter. Bene id aliquando contingit, vt etiam in physicis ostendi, cum causa adæquata ad substantiam effectus posse influere aliam ad effectum eumdem celeriùs producendum, vt communiter ponuntur habitus adquisiti ad facilitatem actuum; quia ad celeritatem prior causa non erat sufficiens. At constitue duos actus absolutos duarum virtutum singulos adæquatos ad totam substantiam effectus; tunc vterque est voluntas absoluta effectus secundùm suam substantiam: ergo vterque concurrit ad substantiam effectus. Consequentiam probaui sæpè: quia actus absolutus nullo modo concurrit ad effectum, nisi illum absolutè volendo. Antecedens pater: quia vterque eligit eam actionem vt medium ad suum finem.

§.275. Confirmatur Primò. Demus hominem volentem iter facere ex motiuo charitatis, quo perseuerante ei præcipitur iter, illudque vult, quia præcipitur, & tunc per actum obedientiæ iter non fieri citiùs aut alacriùs, sed forte molestiùs; quia licet velit obedire, tamen aliquam ob causam stomachatur præcepto, & præcipienti. Hîc nullus est finis impellens, & vterque actus absolutè vult iter, & qui illud facit, dicit se moueri ex motiuo vtriusque virtutis, & meretur per vtramque: ergo. Nec dici potest eum tunc bene mereri: quia habet actum, quo faceret obiectum ex præcepto, si illud ex charitate non faceret: quia quamuis possumus per actus conditionatos mereri, illos tamen bene experimur: at in casu argumenti nullus habetur actus conditionatus, quo obediens dicat se facturum rem ex obedientia, nisi eam faceret ex charitate: sed absolutè vult obiectum ex vtriusque motiuo, & illa actio externa est meritoria merito obedientiæ & charitatis, quia per vtriusque actus amatur.

§.276. Confirmatur Secundò. Duo actus intellectus singuli adæquati in suo genere possunt concurrere ad eamdem actionem externam: ergo duo actus voluntatis. Probo antecedens: Christus enim per scientiam naturalem, per infusam, & per beatam dirigebatur ad multas actiones obeundas, quæ erant obiectum trium illarum scientiarum, quæque exercebantur à Christo per directionem omnium scientiarum: nam in illis exercendis sequebatur dictamen singularum scientiarum: ergo omnes illæ concurrebant ad actiones. quia actus practicus nullo alio modo concurrit ad effectum, nisi illum repræsentando potentiæ: si verò opus illud fiat, vt repræsentatur, actus dicitur actualiter regulare potentiam. Confirmatur Tertiò. Homo inter insomnia per appetitum sensitiuum imperat motum, cuius est causa adæquata in genere causæ intentionalis. Similiter quando vigilat, imperat etiam motum per appetitum sensitiuum: qui appetitus est causa adæquata illius; sed cum hac causa adæquata concurrit etiam imperium liberum voluntatis, quod se solo esset sufficiens ad imperandum talem motum, tametsi appetitus nullum actum haberet: ergo cum vna causa adæquata intentionali potest simul concurrere alia adæquata vel inadæquata, quod non contingit in physicis.

§.277. Ad argumentum in §.43. negabit aliquis Maiorem: quia repræsentatis duobus obiectis formalibus posset voluntas eodem actu ferri in vtrumque. Verùm iam tunc non essent duæ causæ finales adæquatæ: quia licet singula obiecta proprijs actibus possent mouere potentiam, vt Deus per actum charitatis; tamen respectu illius actus, quo amaretur vtrumque, neutrum esset motiuum adæquatum, sed partiale: quia nisi in vtrumque simul non posset ferri. Vnde cùm obiecta non moueant potentias externas nisi per actus internarum, non essent tunc duæ causæ finales adæquatæ in actu proximo, sed vna; remotè verò essent duæ. Deinde, id non potest rutò responderi, quia in nobis non est nisi vnus habitus charitatis, cuius actus adæquatè respiciunt solum Deum vt obiectum formale. At essent admittendæ mille charitates: altera in solum Deum, altera in Deum cum motiuo obedientiæ, tertia cum motiuo castitatis, quarta cum castitatis simul & obedientię. Item singulæ virtutes infinities multiplicarentur: quia possunt sine fine coniugari earum motiua. nisi dicamus plures habitus infusos concurrere simul ad vnum eumdem actum, cuius obiectum formale adæquatum conflaretur ex obiectis adæquatis illarum; quæ respectu huius essent singula partialia; vel ex obiectis formalibus amatis à singulis per suos actus proprios esset vna numero electio medij orta ab omnibus actibus illarum virtutum circa obiecta formalia. de quo vol.2 disp.31. à §.4. Quamuis interdum possit vnus actus oriri ab omnibus habitibus: at improbabile est id necessariò fieri, quoties duabus virtutibus monemur.

§.278. Respondetur igitur, duas causas physicas eiusdem generis & ordinis adæquatas in actu secundo non posse simul concurrere ad effectum eumdem; secùs duas intentionales: quæ licet sint instar efficientis in extrinseco influxu, non tamen simpliciter. Præstò est discrimẽ: quia è duabus causis efficientibus adæquatis oriuntur duæ actiones realiter distinctæ, quarum vna impedit aliam. vel quia sunt eiusdem speciei: duo autem indiuidua accidentis non capiuntur eodem subiecto, si vtrumque seruit muneri eidem. si autem actiones sint diuersarum specierum, superfluit altera: quia vtriusque finis per se primò intentus est, facere vt terminus existat, & cùm per alteram existat, altera superfluit. At verò causæ intentionales non traijciunt in effectum duas actiones; sed vnam & eamdem extrinsecè attingunt, eam repræsentando, vel amando. Hoc autem quid repugnat? cùm obiectum idem mille afficiatur extrinsecis denominationibus. Si autem potentia exequatur actionem, vt amatur aut repræsentatur per actus, tunc vterque actus dicitur causare. Hæc autem non superfluunt, quia potentiæ rationales diuersimodè perficiuntur per actus virtutum diuersarum: & sicut voluntas potest amare obiectum idem per actus diuersos simul existentes, ita & obiectum potest amari.

§.279. Dices, ad effectum solùm requiri vnam causam: ergo alia non concurrit: quia nulla causa concurrit, vti non est necessaria, quia effectus non exigit eam causam. Distinguo antecedens. vna causa sufficit ad substantiam effectus vtcumque faciendam, concedo antecedens, vt patet in motu per solum appetitum sensitiuum: nego verò sufficere ad effectum rationali perfectione faciendum: perfectiùs enim fit per actus duarum virtutum, quàm per vnius. Et nego consequentiam. Ad probationem respondeo, eam habere locum in causis physicis, quatum causalitates per se primò ordinantur ad effectus externos, & positâ vnâ superfluit alia; non verò in intentionalibus, quæ per se primò ordinantur ad perficiendam intrinsecè potentiam vitalem in ordine ad suum obiectum: & quoties potentia est capax denominare obiectum per plures actus, obiectum etiam est capax denominari.

§.280. Secundò probat P.Vasquez n.48. repugnare Deo operari propter duo adæquata motiua: quia Deus potuit per illa moueri tamquam per obiecta partialia eiusdem actus: ergo tunc res disponerentur diuerso modo, quo nunc: quia diuersus actus liber Dei diuersas constituit in creaturis mutationes: sed tunc nullo alio modo possent res disponi, quàm nunc disponuntur: ergo nunc disponuntur per vnum actum propter ea duo motiua adæquatè, & propter singula inadæquatè.

§.281. Inefficax argumentum: nam per te potuit Deus moueri vno actu libero ex vno illorum motiuo. ex grat. excellentia mysterij. similiter moueri potuit alio actu ex vtroque motiuo: assigna mihi ex parte Christi duas mutationes physicas, quibus diuersimodè disponeretur Christus in vtroque casu: easque intellige à me tibi assignatas. Deinde præuiso peccato potuit Deus efficaciter velle Christum, vt in eius operibus sibi complaceret ad deprimendam superbiam Adami: & potuit nolle Christum redemptorem, sed Adamum liberare per hæc numero auxilia: rogo quæ mutatio tunc esset per illum actum diuersa ab ea quæ nunc est? Respondeo Primùm, potuisse Deum per secundum actum velle producere Christum alia actione realiter distincta, quæ esset diuersa mutatio. Secundò respondeo, per primum actum potuisse Deum velle substantiam Christi, & accidentalem eius mutationem per vocationes congruas ad actus amoris: per secundam verò voluntatem potuisse velle eumdem Christum proximè passibilẽ, & eum immutare per vocationes congruas ad acceptandum munus redemptoris; ita vt hoc complexum sit obiectum secundi actus.

§.282. Alia argumenta adducit, quæ omitto, quia non tam sunt simpliciter ad probandum non posse Deum duplici adæquato motiuo aliquid decernere, quàm ad hominem contra P.Suarez. quæ tamen haud difficilem habent explicatum: sicut nec alia obiecta à P.Ragusa disp.28. §.8. vers. *Hæc sententia*, & sequ.

SVBSECTIO III. *S Thom. q 1.art.3.*

Impugnatur opinio.

§.283. DO Patri Suarez, posse Deum duobus actibus ratione nostra distinctis velle aliquod obiectum, quod posset velle per singulos illorum; tamen id non posse esse postquam obiectum est existens per vnum actum, vt ponitur à P.Suarez, sic probo: quia causa finalis mouens potentiam ad opus faciendum, præcedit ratione nostra operis existentiam: sed finis absolutè reparandi hominem non præcedit ratione nostra existentiam Christi, sed eam supponit: ergo reparatio hominis non potest esse causa finalis mouens Deum ad decernendum Christum. Minorem dari à P. Suarez ostendi §.269. nam propter opera existentis Christi datam censet gratiam Adamo. Maior probatur, quia causa finalis conuenit cum efficiente & materiali in ratione principij & causæ: ergo etiam conuenit in prioritate. Deinde hæc est bona causalis, *Res existit, quia Deus eam vult ad finem*: hæc verò mala, *Ideo Deus vult rem, quia existit.* Qua ratione probari solet causarum prioritas. Ratio à priori: quia agentia libera, priusquam liberè operentur, cognoscunt bonitatem rei operabilis; deinde eam amant, aut propter se, si est finis; aut propter finem, si est medium: posito verò hoc amore efficaci executrix facultas perficit obiectum cognitum & amatum ex imperio voluntatis: vbi apertè cernitur prioritas causæ finalis.

§.284. Confirmatur. Per priorem voluntatem Christus videtur existens, & constitutus ex non esse in esse tam independenter à secunda, vt sine illa existat, alioquin non esset causa adæquata: ergo secunda voluntas non est principium vt Christus existat, quia non est voluntas extrahens actualiter Christum ex non esse ad esse: quia ante illam est existens. ad quam extractionem nullo modo secunda concurrit. Bene capio, duos fines apprehensos & amatos ante operis executionem simul mouere potentiam executricem ad opus: at postquam opus est constitutum in rerum natura, idque videtur, postea per alium finem moueri efficaciter voluntatem ad faciendum opus idem, non capio. Ad actum gaudij de obiecto iam existente moueri possumus alios ob fines: item, & ad actum conditionatum illius faciendi, si non esset effectum: ad actum autem absolutum efficacem non possumus. Hinc defendi potest doctrina B. Thomæ de duplici titulo ad primam gloriam, quæ paruulis est decreta non absolutè, sed sub conditione perseuerantiæ, vt ostendam. Deinde per primum actum bonum potest Deus moueri ad eamdem exequendam, si perseueret. quod fieri non posset si prima gloria videretur existens ex vi prioris voluntatis.

§.285. Dices Primò, eos duos fines illo ordine non habere locum in nobis, quia priùs tempore existit opus factum ob vnum finem; quod iam non potest fieri per alium. Contrà: Deus per primum decretum tam videt Christum existentem independenter à secundo decreto, quàm si ea decreta temporibus essent diuersis: ergo tam repugnat effectum fieri per secundum à Deo, quàm à nobis. Antecedens patet, quia primum decretum est efficax & executiuum obiecti, quod per illud existe-

S.Thom. q.1.art.3.

ret sine secundo decreto: in nobis id oritur ex defectu cognitionis. si tamen eodem instanti reali eliceremus actum intellectus ob vnum finem, & tunc per alium actum reflexum cognosceremus priorem iam existentem; non possemus tunc alio actu voluntatis velle producere priorem actum, non ex impotentia cognitionis aut voluntatis; sed quia obiectum iam supponeretur existens. Ratio à priori: quia diuersitas temporum parum refert ad causalitates, quarum dependentia aut independentia consideratur in eodem instanti reali ex prioritate naturæ in rebus creatis; in diuinis autem decretis ex prioritate rationis.

§.286. Dices Secundò, producto effectu propter vnum finem, eum posse conseruari propter duos. *Bene*: sed conseruatio in ratione conseruationis in instanti sequenti esset posterior, quàm secundus finis: ergo causa finalis est prior suo effectu: sed decretum conseruandi Christum per totam æternitatem ex affectu redimèndi homines, esset posterius, quàm conseruatio Christi per totam æternitatem: ergo non est principium illius. Probo Minorem: quia per te Deus per primum decretum voluit producere Christum per totam æternitatem, vt aiunt, à parte pòst: quia est decretum adæquatum de illo: alioquin ex vi illius Christus non posset existere nisi per vnum instans, aut certum tempus. Dices Tertio, per secundum decretum productam fuisse secundam actionem nouam, per quam Christus verè producitur, & est effectus illius secundi decreti: ergo Christus producitur per secundum decretum. Non repugnare Christum produci duabus actionibus adæquatis per illa duo decreta, tam certum est, quàm duas causas adæquatas posse simul diuinitus ad effectum eumdem concurrere: at reipsa ita factum esse nec P. Suarez admittit, nec est fundamentum vllum. Imò nec multùm pertinet ad commendandam magnitudinem amoris Dei erga nos nobis donantis Filium in nostrum vindicem. Quid enim daret per secundum decretum, nisi modulum quemdam accidentarium?

§.287. Imò verò non videtur Christus simpliciter esse effectus illius decreti: nam illud tantùm vult actionem circa Christum: ergo sola actio est effectus illius actus. De cõsequentia non est dubiũ. Antecedens probo: quia illud decretum in ratione efficacis solum vult obiectum, cuius est principium, & quo est priùs ratione: sed solius actionis est principium, & ea sola est prius: ergo illam solam vult. Minor est clara, quia existentia Christi iam erat existens simpliciter, & prior secundo decreto. Maior patet, quia ille est modus, quo causa finalis mouet.

§.288. Dices, Christum non supponi existẽtem, vt per hanc actionem. Contrà: Id probat actionem esse formaliter volitam, & Christum volitum denominari productum per illam, non tamẽ ipsum Christum esse simpliciter volitum. Recognosce, quæ dixi à §.256. huc enim faciunt, & multò efficaciùs: ibi enim non supponitur Christus productus per vnam actionem; hîc autem iam supponitur.

§.289. Dices Secundò: qui vult efficaciter actionem, velle efficaciter terminum. Contrà: Si terminus præuideatur existens priusquam ametur actio, nego terminum simpliciter amari per amorem secundæ actionis: quia amor simpliciter est voluntas, quæ simpliciter est principium termini secundùm suam existentiam, quod tunc non fieret: amatur autem non simpliciter existere, sed existere per hanc actionem posteriùs quàm per aliam. si autem terminus non supponeretur, qui amaret efficaciter actionem siue vnam, siue duas; dummodo inter illas nulla esset prioritas, amaret simpliciter terminum, qui per illum actum simpliciter produceretur, & haberet existentiam non habitam aliunde. Exemplum est in corruptione: si enim Deus destruat vnam actionem manente aliâ circa eumdem terminum, licet illa voluntas terminetur efficaciter ad corruptionem termini, quia carentia actionis est corruptio termini; tamen simpliciter non corrumpitur terminus, sed tantùm secundùm quid, id est, desinit generari per illam actionem. quòd si Deus non vellet relinquere actionẽ aliam, non posset efficaciter velle priorem corruptionẽ, quin vellet terminum corrumpi simpliciter. Idem dixerim de actione præsupponente iam terminum eodem instanti, cuius voluntas efficax non est simpliciter voluntas termini.

§.290. Dices Tertiò: Ista secunda actio est actualis productio Christi: ergo Christus simpliciter producitur per illam: ergo voluntas secunda est voluntas vt simpliciter sit Christus. Concedo primam consequentiam, & nego secundam: quia actio supponit per accidens aliam: ob quod non impeditur quo minùs absolutè producat: at secunda voluntas supponit per se primam: ob quod non est voluntas de substantia Incarnationis simpliciter, sed secundùm quid, vt per hanc actionem. vide §.261.262.& 263.

§.291. Hinc colligo, quàm exiguè luceret charitas Dei in homines redimendos comparatione charitatis, quam Deus de facto exercet, si Christus iam esset existens priùs ratione: quia non esset voluntas de mittendo absolutè Christo, sed secundùm quid, vt per hanc actionem. Item donaret nobis id, quod iam non poterat non dare: quia ex suppositione primi decreti Christus necessariò veniret: at secundum decretum per se pendet ab ea suppositione: ergo esset in sensu composito de obiecto, quod non poterat non dari in eo sensu. vide §§.259.& 260. ibi enim dicta vrgent hanc opinionem, & acriùs: quia ibi Christus videtur sine productione; secùs hîc.

SECTIO XII.

Propria sententia.

§.292. IGitur Deus decreuit absolutè Incarnationem ante præuisum peccatum, & in eius emendationem, si committeretur. Quamuis hæc conclusio est contra S. Thomam, eam tamẽ censet ipse probabilem, quam sequuntur nonnulli Thomistæ: quorum iam memini. item Scotus cum sua phalange, P. Suarez, & alij multi: S. Bonauentura asseruit eam esse magis consentaneam rationi; sed videri minùs adsonare sacris Scripturis. Si ergo facilè, & sine vi, sed pede inoffenso sacras Scripturas explicuero, non dubium quin sit præferenda: eas autem quàm facillimè explicabo sect.13.

§.293. Ratio à priori huius sententiæ nulla est præter voluntatem Dei, quam clarè ex sacris Scripturis nec S. Thomas, nec nos possumus deducere: mihi satis est Scripturas sacras & sententias explanare dilucidè: quo facto omnes eam sequentur. Sunt tamen plura argumenta probabiliora pro hac parte. Primum, quia Christus constituendus est caput angelorum per influxum gratiæ, quæ illis contigit per merita Christi: per quam mali habuerunt gratiam sufficientem ad perseuerandũ, efficacem boni, vtrique autem gratiam sanctificantem. Quòd si esse caput hominum tanti æstimatur à Deo; cur non æstimabitur pluris esse caput angelorum? vt nihil sit gratiæ nec in hominibus, nec in angelis nisi per merita Christi: at peccatum est post gratiam præuisam; fuit enim lapsus à gratia: ergo Christus fuit ante præuisum peccatum.

§.294. Secundò, prima gratia Adami fuit ante præuisum eius peccatum, quam accepit ex meritis Christi: est enim congruentius dignitati Christi: etenim plus gratiæ & gloriæ habet nunc Adamus, quàm si non habuisset illam primam gratiã. Finge Adamum peccasse, quin præcessisset gratia, & reparatum cum æquali dispositione ac reparatus fuit: in eo euentu non haberet gratiam, nec gloriam, nisi respondentem dispositioni, nunc autem habet correspondentem dispositioni, & primæ gratiæ: viuificantur enim merita quauis dispositione coniuncta cum remissione peccati: vt ostendi vol.2.disp.144.à §.56. sed illa gloria & reuiuiscentia respondens primæ gratiæ non esset adæquatè & perfectè per merita Christi: ergo data est per ea merita. Probo Minorem, quia reparatio esset per merita Christi, non verò gradus respondens primæ gratiæ: ille enim redditur vt respondens primæ gratiæ. vt, si calor esset abiunctus à ligno, & ego illum applicarem; effectus inde secutus mihi deberetur vt applicanti, substantia autem effectus debetur calori: ita ablatio impedimenti deberetur Christo, non verò substantia gratiæ & gloriæ.

§.295. Dices: Reuiuiscentia non debetur primæ gratiæ ex natura rei, sed tantũ ex voluntate diuina: quę mota est per merita Christi. Duo ergo impetrauit Christus Adamo. Primum, pœnitentiam cum remissione peccati; secundum, vt eius merita reuiuiscerent, quod non debebatur. Vnde substantia gratiæ integræ debetur Christo. Fateor hæc bene componi sic: ea autem sententia est difficilis: plures enim censent reuiuiscentiam esse naturalem gratiæ mortificatæ, quando reditur ad gratiam. in qua opinione vim habet argumentum; non tamen euincit intentum: quia quamuis reuiuiscentia debeatur ex natura rei meritis mortificatis, quando homo iterum iustificatur; tamen Deus potuit negare illam connaturalem reuiuiscentiam, quam non concederet nisi per merita Christi. Quemadmodũ gloria corporis debebatur Christo connaturaliter; tamen nisi per mortem eam non accepit. Quo respondetur huic argumento. recognosce §.60.

§.296. Tertiò, omnes prædestinati id beneficium acceperunt ante præuisum peccatum: est enim prædurum existimare voluisse Deum ad prædestinandos homines exspectare, vt in Adamo omnes essent damnati.

§.297. Obijciunt Primò, charitatem Dei merè commendari: *commendat enim Deus charitatem suam in nobis: quia cùm adhuc inimici essemus, Christus* S.Thom. *secundùm tempus pro nobis mortuus est.* Respondeo, q.1.art.3. eam mirabiliùs commendari in mea sententia: quia & ante peccatum nos dilexit donans nobis Filium suum, vt per illum prædestinemur cum præparatione animi ad moriendum pro nobis, si peccatum id exposcat, eo autem præuiso pro nobis moriens. Primùm itaque vt essemus electi; Secundò, auxilians ne peccaremus; Tertiò, eruens iam lapsos: in nullo ergo statu Deus nos reliquit absque Christo.

§.298. Obijciunt Secundò, nos prædestinatos in Christo per eius merita morte consummata. Respondeo Primùm, prædestinationem includere multos effectus: primam gratiam, reparationem, & perseuerantiam. Prima gratia collata est angelis & Adamo per actus amoris, & aliarum virtutum abstrahentium à morte; per quos completa est angelorum prædestinatio: per eadem merita habuit Deus voluntatem eligendi eam seriem rerum, qua certissimè liberarentur electi, si Adam non peccaret; si verò peccaret, eligere decreuit aliam seriem, qua infallibiliter saluantur quicumque liberantur. Præuiso autem peccato voluit Deus alios actus & merita morte consummata: quia hæc noua series fuit electa propter hæc merita: sic consummata est nostra prædestinatio, & reparatio per mortem Christi.

§.299. Secundò Respondeo, Christum potuisse nobis primam gratiam impetrare per merita morte consummata: quia mors externè illata Christo non fuit meritoria, nisi vt obiectum acceptationis internæ. quæ acceptatio non fuit actus absolutus merendi, sed acceptandi mortem, nec eam fugiendi, si inferri tentaretur: qui actus est morte consummatus affectiuè: cuius meritũ non augetur effectu ipso, & potuit esse in Christo, tametsi non occideretur effectu. de quo fusè disseram disp. seq. est enim difficultas ingenio digna.

§.300. Obijciunt Tertiò: Cur ergo Deus constituit Adamum caput morale hominum? Quia voluit? an Deo desunt rationes, quibus factum honestet, & pactum?

SECTIO XIII.

Vtrùm, si Adam non peccasset, Verbum fieret homo?

§.301. POno impugnatas opiniones illas absolutas de actibus confusis Dei. est hæc difficultas alia à præcedenti. Qui enim constituunt Christum prædestinatum ante peccati præuisionem, sunt bipartiti: aliqui volunt Incarnationem non futuram nisi dependenter à peccato Adami, quos retuli sect.7.& impugnaui. Alij verò admittunt Christum venturum, tametsi non peccasset Adamus; quibus ego subscribo. hi sunt Scotus, P. Suarez, & alij plures: SS. Thomas & Bonauentura censent eam opinionem esse probabilem. nescio quis huic sententiæ erroris notam inussit per libidinem aliorum scripta arrodẽdi. Quæ autem controuersia sit nobis hîc cum P. Suarez de optimo modo mittendi Christum, dicam disp.14.à §.3.

S. Thom. q. 1. art. 3.

SVBSECTIO I.

Probatio sententiæ.

§.302. HVius sententiæ probatio est voluntas Dei: quàm etsi certò non possumus assequi, probabiliùs vestigamus: quia tantum bonum non erat alligandum peccato, nec ex eo exspectanda occasio. Quamuis enim Deus non permitteret peccata, *nisi* ex eis eruturus insignia bona; iam id ego explicui in prædestinatione de voluntate conditionata remittendi peccata, aut puniendi, alijsque bonis attiguis peccato. cur autem spectaret peccatum ad excellentissimum inter omnia possibilia opus relicto principatu in angelos per influxum gratiæ?

§.303. Secundò ostendi §. 294. primam gratiam datam angelis & Adamo per Christum: ergo gratia Adami & angelorum steristet, tametsi nec angeli, nec Adamus peccassent: quia hæc fuit prior, & minimè pendens à peccato; ita & Incarnatio stetisset: quæ fuit prior, quàm gratia angelis collata, & Adamo. Denique hæc conclusio non aliunde probatur, quàm argumentis pro conclusione probata sect. 13.

SVBSECTIO II.

Ex responso ad argumentum explicata doctrina.

§.304. EX argumento oppositæ sententiæ auctorum doctrinam explano. Objiciet quis: Per te Incarnatio fuit decreta in emendationem peccati: ergo dependet à peccato præuiso: ergo non existente peccato non esset Incarnatio. Prima consequentia probatur: quia emendatio & medicina est post præuisum peccatum & morbum: alioquin præfiniens Deus medicinam ante morbum, morbus quoque præfiniretur. Secunda consequentia est liquida: quia deficiente occasione morbi, medicina quoque deficeret.

§.305. Iam dixi §.3. Christum posse considerari vt redemptorem in actu primo iam proximo, & expedito & parato ad redemptionem actualem: item & Christum posse considerari vt redemptionem actualem. Christus ante peccati præuisionem fuit redemptor in actu primo proximo: quia ipse habuit corpus aptum ad mortem, quam si nollet recusare, subiret: item vt homo habuit voluntatem formalem de non fugienda morte, sed acceptanda pro remissione peccati hominum, si in id inciderent. Hæc est medicina in actu primo proximo parata. Vt, si ego cum pharmaco sim præsto homini periclitanti curando, si vulneretur: quis neget me esse chirurgum in actu primo proximo, & parato? si verò peccatum non sit, Christus non moreretur, sicut nec homines: & habuit alios actus (vel eumdem) conditionatos de beandis hominibus per sua ipsius & illorum merita in statu innocentiæ. vt ego ferens pharmacum amico si regeat, sum paratus ad prouidendum eius saluti non medicina curante actu, & absolutè, sed sub conditione si saucietur; item illi prouideo medicina præseruatiua, ne saucietur. ita Christus primo decreto est amatus, vt absolutè conferat primam gratiam, & auxilia, ne cadatur: sub conditione autem est decretus redemptor.

§.306. Redemptio actualis & absoluta sunt merita Christi, id est, actus liberi non solùm de non fugienda morte, si inferatur; sed eam offerendi in remissionem peccatorum. De hac redemptione actuali non fuit in Deo decretum absolutum, sed conditionatum, vt probat argumentum ex §.304. At fuit decretum conditionatum de eâdem redemptione, si peccatum contingeret. vt chirurgus ante vulnus inflictum non habet voluntatem absolutam, sed conditionatam de vsu pharmaci; eam autem habet viso vulnere.

§.307. Quæ possunt explanari exemplo ignis æterni, qui paratus est diabolo & angelis eius: eum ignem absolutè creauit Deus, absolutè (inquam) quoad substantiam: item & ad supplicium, non ad supplicium absolutè, sed sub conditione si peccarent angeli. ob quod boni non sunt puniti igne, quia non peccauerunt; mali autem sunt puniti, quia peccauerunt. itaque iustitia vindicatiua priùs ratione, quàm videret existere bona & mala opera angelorum, non exercuit actum absolutum circa supplicium actuale, sed conditionatum: produxit tamen ignem, vt præstò esset ad supplicium, si esset opus. Viso bono opere bonorum angelorum exercuit actum absolutum eos non puniendi; viso autem malorum peccato exercuit actum absolutum eos puniendi: itaque ante peccatum paratus est ignis omnibus, si peccarent. Idem dico de gloria æterna: cælum enim effecit Deus in curiam, vbi conspiceretur ab omnibus, si id mererentur.

§.308. Hinc fit Primò, si Adam non peccaret, adhuc Deum hominem futurum: quia per merita Dei hominis habuit Adam gratiam sufficientem ad non peccandum: ergo tametsi non esset peccatum, esset Deus homo; sicut esset gratia sufficiens: quia Deus iam erat homo in illo priori, in quo data intelligitur gratia per ipsum.

§.309. Quod probo exemplo peccatorum actualium. In omni sententia habemus ex gratia per Christum posse vitare peccata mortalia & venialia suo more. Venit ergo Christus, vt nos redimeret à mortalibus personalibus: id est, viso originali, venit ad dandam gratiam sufficientem pluribus, efficacem alijs ad ea vitanda. quæ voluntas non intelligitur esse redemptio curatiua actualium; sed præseruatiua. At visis multorum peccatis, datur ex gratia per Christum vis ad pœnitentiam: hæc est voluntas absoluta curandi vulnera. At Christus venisset, tametsi nullum peccatum personale committeremus: quia antequam committatur, iam Christus est præuisus auxilians in actu secundo ad illud fugiendum, de quo vberiùs disp. sequ. ergo eâdem ratione Deus factus fuisset homo, tametsi non fuisset peccatum originale: idem enim quod omnes dicere tenentur de actualibus personalibus, dico ego de originali: à quo Deus voluit nos sub conditione eruere; lapsos autem eruit absolutè.

§.310. Secundò deduco, peccatum originale, & multa alia actualia personalia pro illo priori considerari vt imminentia: tum quia erat de illis periculum ob naturæ imperfectionem, tum quia pro illo priori partim physico naturæ imperfectæ, partim logico scientiæ mediæ iam censebantur, tum imminere, tum fore sub conditione: quia futura erant sub conditione huius seriei. quam conditionem Deus decreuerat. Ob quod ex suppositione scientiæ mediæ, & illius decreti, iam non poterant non esse. Ob quod dico ea esse imminentia. Nec propterea dico à scientia illa media pendere vllum decretum ex illis, nec esse præfinitionem vllam: quia scientiam mediam constituo priorem logicè in subsistendi consequentia, non tamen priorem quasi physicè, & quasi per influxum aut dependentiam, vt dixi in prædestinatione.

§.311. Tertiò deduco, in æstimatione morali decretum Dei conditionatum de redimendis nobis si peccaremus, fuisse absolutum, siue pro absoluto debere cõputari quoad gratiarum actionem: quia qui videtin hac serie rerum euentura peccata, & vult eam seriem, & in ea parat medicinam, perinde est ac si medicinam applicaret vulneri iam inflicto. Vt si ego video te in itinere vulneratum iri, si illud facias; & videns te illud facere, feram pharmacum ad curandum, perinde est ac si saucium curarem. idem dixi de electione ad gloriam: quia volens Deus tibi gloriam per media habitura effectum, idque videns, dedit media, perinde fuit moraliter, ac te eligere sine meritis: secùs de pœnis, quas noluit antecedenter.

§.312. Tandem infertur, Deum pleno ore dicendum misisse Filium suum in reparationem generis humani à peccato: quia & conditionatè id voluit, & vidit sequendam reparationem, si Filium mitteret, eumque misit ex affectu nos reparandi, si laberemur, vt absolutè dicitur chirurgus iter aggredi, vt curet amicum, quem certò sciret vulnerandum si iter aggrederetur, & vidit illum aggredi.

SVBSECTIO III.

Respondetur argumentis ex sacra Scriptura.

§.313. MVlta testimonia congerunt auctores contra hanc sententiam; singula expendam, vt liquidò constet quàm immunis sit hæc sententia ab omni vi. Ac Primùm pono, quod cõtra Scotum dixi à §.17. ex sacra Scriptura clarè colligi Verbum factum hominem quoad substantiam propter nostram salutem, & redemptionem à peccato, nec solùm quoad passibilitatem. *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est.* Quæ omnia sunt de substantia Incarnationis. additur, *Crucifixus etiam pro nobis:* vbi coniunctio passionis adiungitur priori fini. *Qui ad imitandum humilitatis exemplum, filium tuum carnem sumere, & crucem subire fecisti.* Vtrumque igitur pro nobis: in hoc sensu omnia componam.

§.314. Primùm afferri potest symbolum Athanasij, & oratio Ecclesiæ adducta §. superiori. Respondeo ex §.312. Deum id effecisse primo illo decreto tum propter nostram salutẽ æternam, quam tunc prædestinauit actibus illis quos explicui §.300. tum pro illo priori voluntate conditionata nos redimendi à peccato, si laberemur: tunc enim habuit voluntatem conditionatam eligendi per merita Christi morte consummata, aliam rerum seriem, qua certissimè liberantur quicumque liberarentur: peccatum autem pro illo priori physico naturæ, cernebatur esse contingens, & pro priori logico scientiæ mediæ, videbatur sub conditione futurum. At si non esset absolutè peccatum, adhuc veniret Christus, vt veniret, si non essent nostra actualia; à quibus tamen Deus nos voluit redimere. Ita ad imitandum humilitatis exemplum: quia & humilitas exerceri potuit in statu impassibili, vt nunc in cælis; & sub conditione, si esset opus propter peccatum imminens, & futurum sub conditione. S. Thom. q. 1. a. 3.

§.315. Sic expono omnia testimonia constituentia nostram salutem & redemptionem pro fine Incarnationis, quæ adduxi à §.17. pro conclusione proposita §.16. *Commendat Deus*, &c. quod iam explicui §.297. item, *Vt eos, qui sub lege erant, redimeret*, sub conditione si opus esset, & moraliter, vt dixi §.311. item, *Venit saluum facere, quod perierat.* Nam si agitur de primo decreto, venit saluare omnes, & qui moraliter perijsse censebantur propter peccatum imminens, & futurum sub conditione, id est, saluare paratus perituros, vt venit nos saluare à peccatis actualibus. & quemadmodum hoc non obstante veniret nobis non peccantibus personaliter; ita non obstante redemptione, veniret, si non esset originale. Concludo igitur, nullo sacræ Scripturæ testimonio probari, Deum non futurum hominem, nisi Adam peccaret; sed Incarnationem referri ad nostram salutem & redemptionem. quod ego fateor de originali, vt ipsi de actualibus: & sub conditione à peccato imminenti, & sub conditione futuro.

SVBSECTIO IV.

Respondetur ad sanctos Patres.

§.316. P. Ragusa disp. 28. à §.12. plura testimonia affert ex Patribus Græcis atque Latinis: è quibus nonnulla assignant causas Incarnationis nostram salutem & redemptionem: alia verò dicunt nullam esse causam; nisi reparare naturam, quæ ceciderat: alia denique excludunt Incarnationis existentiam, nisi dependentem à peccato. Augustinus: *Tolle morbos, tolle vulnera, & nulla est causa veniendi:* tom. 10. serm. 8. de Verbis Apostoli: *Si homo non perijsset, filius hominis non venisset.*

§.317. Quibus respondeo, causas easdem assignatas à nobis à §.16. sed in diuersa consideratione, ac ab auctoribus oppositis: ij enim eas constituunt absolutè existentes priùs ratione, quàm decernatur Incarnatio: ego illas constituo pro illo priori sub conditione existentes atque præuisas; item & imminentes: ob quarum periculum factus est Deus homo, vt sanaret homines, si sauciarentur. A qua doctrina Patres minimè sunt auersi. Idem dico ad secundum genus testimoniorum: nullam enim causam adæquatam ego admitto independentem à nostra salute absolutè procuranda; item & à peccato imminenti, & sub conditione præuiso: ob quæ homo moraliter censebatur, ac si in peccatum cecidisset absolutè. Quòd si non caderet, etiam venisset Christus: venit enim propter imminentem casum: quem vt vitaremus, erat necessaria gratia per Christum; ad quam conferendam fuit missus à Patre. Venit item, vt nos redimeret à lapsu, si contingeret. Quod explicari potest de peccato originali, vt explicatur de nostris actualibus: venit enim Christus voluntate absoluta Dei dandi gratiam sufficientem per merita Christi, ne in illa laberemur: item voluntate conditionata con-

S.Thom. q.1.a.3.

conferendi gratiam reparatricem, si in actualia laberemur. At tametsi nullum esset actuale nostrum, Christus veniret: quia ideo non esset actuale, quia gratia per Christum vitaretur. At nullus potest catholicè dicere non fuisse Christum missum à Deo, vt nos redimeret à peccatis actualibus, vt non potest dici eum non fuisse missum vt nos eriperet ab impœnitentia finali: à qua imminenti nos liberauit; in quam laberemur, nisi tenti eius gratia. Eâdem ergo ratione asserendum est, Christum venisse, vt nos redimeret à peccato originali ex voluntate absoluta Dei dandi nobis sufficientem gratiam per Christum, qua illud possemus in Adamo vitare: item voluntate conditionata dandi gratiam vt inde surgeremus, si laberemur. Ad quod non fuit opus videre peccatum originale in statu absoluto priusquam decerneretur Christus: sicut non est necesse in peccatis actualibus. Quæ comparatio demonstrat apertè, non esse opus ad explicandos Patres constituere Christum post absolutam præuisionem originalis peccati. Tertium genus testimoniorum eâdem explano ratione: excludunt enim Incarnationem nisi dependentem à peccato, non quidem absolutè præuiso, sed imminēte. Tolle igitur imminentes morbos; & non est causa veniendi: venit enim, vt vitarentur, quæ voluntas fuit absoluta: venit item, vt curarentur, si esset opus. En quàm facilè Patres expono.

SECTIO XIV.

Vtrùm decretum illud transeat in absolutum?

§.318. FRequenter vsurpatur actum conditionatum in absolutũ trãsire. Quod potest accipi bifariam: primũ, formaliter; secundò, virtualiter. Formaliter transit, quando in nobis idē realiter actus, qui erat conditionatus, positâ conditione transit in absolutum sine alio actu realiter distincto. Ex.gr. si nauis venerit, dabo tibi centum; deinde adueniente naui & à me cognita, do tibi centum eodem numero actu absque alio distincto. Quod autem in nobis contingit vno realiter actu, contingit in Deo vno ratione: actus enim, quo dicit: Dabo Petro gloriam, si in gratia decesserit, est idem ratione nostra cum actu, quo absolutè illi dat gloriam viso in gratia decessu. Virtualiter autem transit conditionatus in absolutum, quando visâ conditione oritur in nobis alius actus distinctus realiter, quo absolutè dantur centum; in Deo autem alius ratione nostra, quo absolutè datur gloria. Dicitur autem conditionatum in absolutum transire: quia visâ conditione actus conditionatus mouet voluntatem ad absolutum: si enim perseueret actus conditionatus, & videatur conditio, non potest non sequi absolutus, conditionatus enim erat efficax in suo genere; visâ autem conditione non potest non sequi absolutus: quia conditionatus non fuisset efficax in suo genere. Vt ergo non sit actus absolutus, exigitur alterum è duobus, vel ne sit actus conditionatus, quando videtur conditio; vel ne videatur conditio, quando est actus conditionatus.

§.319. Dico, actum conditionatum transire in absolutum virtualiter, non formaliter; vt probaui à §.132. ad 137. Quod apertè confirmo ex §.133. in nobis est realiter separabile hoc prædicatũ, *Volo dare centum, si nauis venerit*, ab hoc, *Volo dare centum, quia nauis venit*: ergo hæc duo prædicata sunt in nobis realiter distincta. Consequentia hæc est per se nota in rebus creatis. Antecedens autem probo, quia antequam veniat nauis, est in me realiter prædicatum primum. vt pono: si autem nauis non veniat, non est in me realiter prædicatum secundum, vt omnes fatentur: sed aduentus nauis est realiter separabilis à primo prædicato, vt est ex terminis notum: ergo primum prædicatum est realiter separabile à secundo: sed primum prædicatum est idem realiter cum actu conditionato; secundum autem cum absoluto: id absolutum enim ideo vult dare centum, quia nauis venit, siue quia conditio videtur impleta, vel (vt frequenter aiunt) purificata: visio enim conditionis mouet voluntatem, vt det absolutè centum: ergo actus conditionatus & absolutus sunt realiter separabiles. In Deo idem probatur: quia prædicatum conditionatum est in denominatione libera separabile realiter ab absoluto in denominatione etiam libera: quia Deus potest realiter velle dare Petro gloriam si in gratia decesserit, quin realiter velit absolutè illi dare gloriam: quia potest Petrus non decedere in gratia: eo autem sic non decedente, non impletur aut purificatur conditio: qua non purificata actus conditionatus nullo modo transit in absolutum, neque formaliter, neque virtualiter. potest ergo Deus realiter velle dare gratiam sub conditione, quin realiter velit illam absolutè dare. quæ est separatio realis illorum actuum, non quidem in aliqua entitate (sunt enim omnes vna entitas indiuisibilis) sed in denominatione libera volendi: illa enim entitas potest velle realiter, & potest non velle realiter.

§.320. Confirmatur ex §.132. Scientia absoluta Dei est ratione distincta à scientia conditionata: tum quia licet terminentur ad idem obiectum liberum, tamen in diuerso statu: propter quem statum distinguuntur illæ scientiæ, & inter se, & à scientia simplicis intelligentiæ. alia enim terminatur ad statum necessarium creaturarum; alia ad liberum existentiæ conditionatæ; alia ad liberum existentiæ absolutæ. Tum etiam, quia hæc prædicata sunt distincta ratione, *Deus iudicat rem existere liberè sub conditione*: *Deus iudicat rem liberè existere absolutè*. Ob quod hæc duo prædicata sunt realiter separabilia in denominatione libera; in nostris autem actibus sunt separabilia realiter in entitate: ergo voluntas conditionata & absoluta distinguũtur in nobis realiter, & in Deo ratione. Probo consequentiam, quia actus voluntatis distinguuntur per eadem principia, per quæ actus intellectus. Simplex enim complacentia terminata ad res in statu possibili distincta est ratione à desiderio & gaudio de existentia absoluta rerum earumdem: item desiderium conditionatum, & gaudium de obiecto sub conditione existente ratione distinguitur à voluntate efficaci, & gaudio de obiecto existente absolutè. Tandem sicut iudicare rem absolutè esse, ratione distinguitur à iudicare rem sub conditione esse: ita velle rem absolutè esse, ratione distinguitur à velle rem sub conditione esse.

§.321. Objicis Primùm, argumento probari illos actus distingui non in se, sed tantùm per connota-

notata diuersa. Contrà: In nobis actus illi realiter distinguuntur: quia Petrus promittens centum, si nauis venerit, non habet in se entitatem, qua velit absolutè dare centum quia nauis venit. Quod in scientia est manifestum: quia Petrus iudicat verè stupam combustum iri, si applicetur igni. item potest ex reuelatione scire Antonium iri conuersum, si vocetur: & tamen applicatâ stupâ, & Antonio vocato potest ignorare eos euentus absolutè existentes: quia potest ignorare conditionem esse completam: ergo illa distinctio non est per connotata. Probo consequentiam: quia illa sententia de connotatis ait resultare necessariò denominationem posito connotato, sicut resultat denominatio relationis posito termino: sed positâ conditione non resultat in nobis necessariò denominatio scientis aut volentis absolutè: ergo non facit huc sententia de connotatis. Item eâdem ratione dici posset conclusio formalis à præmissis non esse distincta: quia præmissæ per connotationem ad obiectum conclusionis possunt illud percipere sine nouo actu. In Deo autem est opinio manifestè absurda: quia scientia visionis non esset distincta à simplici intelligentia: hæc enim posito obiecto illud perciperet necessariò sine nouo actu distincto ratione nostra, sed solùm per connotationem obiecti. Idem dicerem de scientia conditionata, quæ non esset distincta à simplici & absoluta.

§.322. Objicis Secundò, illa prædicata proposita §.319. esse quidem separabilia realiter, non quoad aliquid intrinsecum, sed quoad extrinsecum: quia actus Dei non transit de volente conditionatè in volentem absolutè formaliter: ita vt positâ conditione Deus sit absolutè volens: hoc enim non est formaliter, neque per actum illum, neque per alium: est autem absolutè tribuens gloriam: quia positâ conditione effectus oritur ab illo actu conditionato, non secùs ac si esset actus absolutus: in quo est virtualiter absolutus, id est, habet virtutem actiuam absoluti. Quod probo. quia actus ille vult producere gloriam si merita sint, & nos à peccato reparare, si peccatum sit: ergo posito peccato, non est opus nouo actu ad reparationem; & positis meritis, non requiritur nouus actus ad gloriam. Secundò probatur, quia, quando Deus vult producere ignem, & est iam applicatio, non est opus nouo actu Dei ad producendum ignem, qui illo primo producitur: ergo eâdem ratione si ponatur conditio, non exigitur nouus actus, sed ille prior conditionatus producet effectum. Quo differunt actus voluntatis ab actibus intellectus scientiæ mediæ, & absolutæ; quæ cùm speculatiuæ sint, non sortiuntur denominationes efficientium, sicut eas sortiuntur actus voluntatis. Ob quod ex separatione illorum prædicatorum rectè arguitur illarum distinctio: sicut argueretur in actibus voluntatis, si illa prædicata essent separabilia per intrinsecum. Hinc respondetur tam ad argumentum ex §.319. quàm ad confirmationem ex §.320.

§.323. Contrà: Deus non solùm donat absolutè gloriam bene merenti, sed etiam vult absolutè illam donare: ergo actus conditionatus transit in absolutum formaliter, ita vt Deus sit volens formaliter absolutè non per illum actum priorem, sed per alium; nec solùm effectu, sed etiam affectu. Probo antecedens, quia Deus absolutè nihil facit se solo, nisi illud volens absolutè. quia eius omnipotentia non dirigitur nisi actibus absolutis, quos explicamus hac voce *fiat hoc*: id est, absolutè volo vt fiat. Actiones nobis liberæ non possunt à Deo amari efficaciter priusquam à nobis fiant: debent enim simul esse à Deo, & à nobis: ob quod non imperantur actu Dei efficaci de se, sed actu imitante voluntates conditionatas: ob quod dicitur omnipotentia determinari non à solo Deo, sed ab ipso, & à nobis. At verò actiones, quæ sunt à solo Deo, non oriuntur nisi à voluntate Dei efficaci de se: at gloria fit liberè à solo Deo: ergo actu efficaci de se, & absoluto. Secundò probatur, quia actus conditionatus non vult absolutè hîc & nunc producere gloriam: igitur gloria ab illo non producitur: quia in illam tantùm fertur sub conditione, absolutè autem numquam fertur. Positâ autem conditione actus ille non fertur in obiectum diuerso modo: iam enim non esset idem, sed diuersus actus. Tertiò, quia voluntas absoluta præmij oritur immediatè ex complacentia de meritis: sicut voluntas infligendi pœnam oritur immediatè ex displicentia de peccatis. ideò enim Deus gratiam exercet, seu remunerationem, quia illi placent opera bona: ideò item pœnam infligit, quia videt opera mala. Quod argumẽtum est satis efficax ad probandum, præmium & pœnam oriri ab actibus absolutis.

S.Thom. q.1.art.3.

§.324. Confirmatur. Negari non potest, esse necessariam scientiam visionis ad præmium, & pœnam. Est enim hæc scientia, quam Patres vocãt approbationis, aut reprobationis, ad cuius trutinam reuocantur meritorum pondera. Sic Deus dixit Mosi: Video afflictionem populi mei, venio vt liberem. Dicitur item Deus vidisse peccata eorũ qui operis præerant. Huc etiam spectat operum recensio in extremo iudicio: qua de re nullus dubitat. Ratio autem à priori est manifesta: quia Deus præmia decernit & supplicia oculis apertis, non velatis. Hæc autem cognitio nulla est præter absolutam meritorum existentiam absolutè: quia in nullo alio statu sunt absolutè merita; sed tantùm merita secundùm quid. Stet ergo hanc scientiam absolutam esse principium præmij atque supplicij: sed hæc non est necessaria immediatè ad potentiam factiuam, quæ vt factiua non percipit merita: percipere enim in Deo pertinet formaliter ad intellectum. Quòd si aliquis actus intellectus immediatè moueret potentiam factiuam, non esset iste visionis. Neque item scientia hæc requiritur ad actum priorem conditionatum, qui priùs ratione quàm illa, existit in sua entitate & denominatione: qui post scientiam absolutam non mutat modum amandi. Nonnulli sunt arbitrati scientiam absolutam seruire illi actui conditionato, vt gloriam producat; quemadmodum seruit ipsi facultati voluntatis. At apertè falluntur: seruit enim facultati voluntatis, vt repræsentato per illum nouo bono aut nouo eiusdem statu, exerceat nouum actum amoris. cognitio enim ea ratione seruit voluntati, vt more potentiæ exerceat nouos affectus directa nouis cognitionibus. At verò vna volitio semel existens non potest mutare modum amandi. Do disputandi gratia eumdem affectum permanere posse cum diuersis cognitionibus: at verò cognitiones illæ non mutant, sed conseruant modum affectus: si enim illum mutarent, non maneret idem affectus, sed alius. In nobis res est clara: quia cognitio noua extorquet à voluntate affectũ:

Thom. q.1.a.3. at verò existens semel affectus, non mutatur cognitione noua: ergo neque in Deo ratione mutatur. Vt verò actus ille conditionatus operetur, non est opus scientia noua: tum quia ille actus non operatur immediatè; sed potentia factiua, quæ immediatè non dirigitur ea scientia: tum etiam quia, vt operatio prodeat à potentia factiua, vel ab illo actu conditionato, non est opus scientia absoluta.

§.325. Aduerte animum à me dictum §.194. non esse necessariam scientiam absolutam de applicatione ignis ad productionem alius ignis: idque probaui, quia non est opus nouo actu Dei; sed satis esse tres primos actus, de quibus est controuersia tota sect.8. Hi actus sunt intentio efficax de hoc igne, electio efficax de hac productione, voluntas efficax de applicatione. Ex qua voluntate oritur applicatio: existente autem applicatione oritur productio à voluntate electiua: oritur inquam per physicam connexionem productionis cum applicatione: quæ productio volita est à Deo absolutè & efficaciter. quòd si ante applicationem nõ prodijt productio, est, quia non erant omnia necessaria; existente autem applicatione nihil deest: quia ex parte creaturarum sunt iam omnia; ex parte verò Dei est voluntas efficax absoluta. In nostro casu non ita contingit: quia ad productionem gloriæ nõ est absoluta & efficax voluntas Dei: item ex parte creaturarũ non est physica connexio: merita enim non annectuntur physicè gloriæ: est igitur connexio moralis, id est per voluntatem Dei: at verò non annectuntur, nisi videatur meritũ existens. est igitur necessaria hæc visio, non ad agendum præcisè, neque ad priorem actum conditionatum: ergo ad nouum absolutum. Quòd si posita applicatione esset necessaria illius visio ad productionem ignis, dicerem ego esse necessariam ad nouos actus Dei, vt contendunt auctores, cum quibus sect.8. pugnaui. Neque dici potest non esse necessariam scientiam absolutam ad præmium, sicut neque est in exemplo ignis: est enim ratio diuersa, quia applicatio & ignis sunt physicè nexi, & oriuntur à voluntatibus absolutis; præmium autem & meritum non ita. Neque tutò asseri potest scientiam visionis meritorum esse per accidens præmio & supplicio: vt visio applicationis est per accidens igni.

§.326. Hinc patet ad obiectionem ex §.322. actum illum conditionatum non posse imperare effectum sine alio nouo absoluto: eo autem ipso quòd est conditionatus, nõ potest se solo imperare effectum, sed indiget alio absoluto. Idemq; dicerem de actibus, quibus producitur ignis, aut anima infunditur in corpus: si enim Deus actu verè conditionato velit producere ignem, si sit applicatio; aut infundere animam, si sit corpus instructũ; non potest ea præstare sine nouo actu absoluto, nec sine scientia absoluta de illis conditionibus. Posita igitur conditione & visa, voluntas vult absolutè effectum, non quidem illo actu, sed alio: quia cùm ille primus non sit absolutus, non potest esse ratio absoluta operandi; neque positio conditionis repræsentatur illi actui, sed facultati voluntatis; vt ex nostris actibus probatur apertè. Neque in hoc est discrimen in intellectu & voluntate, vt contenditur illo §.322. Hinc deduces efficacem confirmationem eorum quæ dixi à §. 132. ad 137.

SECTIO XV.

Finis, ordo decretorum Dei: locus Christi atque Mariæ.

§.327. ACtus Dei nõ habẽt propriè causam finalẽ: quia enim sunt increati, carẽt omni genere causæ. metaphoricè verò dicũtur habere finem: obiectũ enim formale, quod priùs amãt, est impropriè illorum finis, per analogiam ad nostros actus, quorum obiectum formale est illorum finis. Item decreta Dei dicuntur habere causam finalem, non sui, sed creaturarum quas amant: nõ nullas enim volunt esse aliarum finem. Ostendi à §.37. ad 44. rationes obiectiuas decretorum Dei circa hoc mysterium. Christus secundùm suã substantiam vt homo amatus est propter se actu efficaci de se, & absoluto. Hoc decretum fuit etiam de producendo Christo propter nostram salutem; sed diuersa ratione: Christus enim, vt homo, decretus fuit absolutè; salus autem nostra conditionatè, si Christus illam vellet suis meritis. Ex vi illius decreti visus est Christus existens; salus autem nostra & angelorum sub conditione. Deinde vidit Deus opera Christi: pro quibus decreuit absolutè gratiam. Finis autẽ nostræ gratiæ & salutis est gloria Christi: nostra enim salus amata est & propter se, & propter gloriã Christi: voluit enim Deus Christum cum gloria patris futuri sæculi, & principis pacis. Vnde Christus est finis omnium hominũ & angelorum: non quòd nostra substantia facta sit propter substantiam Christi: esset enim mutua causalitas finalis; sed quia nostra substantia facta est propter gloriam; gloria verò nostra propter gloriam accidentariam Christi, qua est pater, & princeps regni cælestis. huius gloriæ ipse est finis *cui*. Hæc autem obiecta amantur eodem actu etiam indiuisibili ratione nostra.

§.328. Hinc patet, Christum in absoluta existentia esse primum inter omnes creaturas: quia nulla præter illum fuit amata absolutè & efficaciter illo decreto, sed tantùm sub conditione. Deus decreuit creare angelos & homines in gratia, si Christus illam mereretur; si verò non mereretur, decreuit illos absque gratia creare. Hinc fuit effectum, vt nullus angelus, neque homo videretur existens nisi post præuisa merita Christi. Nõ quòd illa merita impetrarent substantiam angelorum & hominum: sed quòd Deus voluit illos producere in gratia impetrata per Christum. Vnde visi sunt existere omnes angeli, Adamus, & Eua. In quo signo non sunt visi absolutè existentes posteri Adami, sed tantùm sub conditione. Si enim Adamus perseueraret in gratia, generaret liberos iustos; si verò gratiam amitteret, illos gigneret peccatores: viso autem Adami peccato, Deus decreuit vt nascerentur in peccato omnes homines; à quo nullum voluit præseruari. Visâ autem bonorum angelorum perseuerantiâ per merita Christi, & hominum reparatione per mortem eiusdem, decreuit illi gloriam corporis; item principis, & regis regni cælestis. Quæ gloria visa est post nostram salutem: quia per salutem nostram erat consequenda.

§.329. Substantia Christi fuit decreta in illo primo signo abstracta à passibilitate proxima, & impassibilitate; sub conditione tamen perseuerantiæ Adami fuit impassibilis decreta: passibilis autem sub conditione peccati Adami, & sub conditione voluntatis Christi eligentis passionem. Per actus independẽtes à morte angelis & Adamo primam gratiam obtinuit: angelis item bonis integram prædestinationem. Lapsis autem hominibus elegit Christus passibilẽ vitam, quam accepit à Deo: per quam impetrauit hominibus reparationem: item omnibus hominibus gratiam sufficientem ad vitam æternam, electis autem efficacem. Pro nullo autem merita obtulit, vt conciperetur absque peccato originali.

§.330. De Maria est alia ratio: fuit enim prima omnium creaturarum, quæ post Christum decreta est absolutè. Quam Christus suis meritis impetrauit non solùm in esse gratiæ, sed etiam in esse naturæ, vt dixi §.96. cui existenti per merita Christi eadem merita impetrauerunt merita ad maternitatem: item & merita congrua, vt angeli & homines producerentur in gratia: quibus impetrauit plurimos suæ prædestinationis effectus. Per eadem merita excepta fuit non solùm ab originali peccato, sed etiam ab eius lege absolutè considerata, sub conditione tamen ea fuit lege conclusa: quia volens Christus eam produci, si nollet eam excipere à lege peccati, in eo conciperetur. Quod satis esse ad exactam redemptionem constat ex §.98. Christus dicitur meliùs eam eripuisse absolutè à debito peccati originalis: quia eam noluit pacto concludi ob sua ipsius Christi merita, sine quibus illi pactum imminebat. Cælum, quatuor elementa, & alia corpora irrationalia simul ratione visa sunt existere cum Christo. *S.Thom. q.1.art.4.*

DISPVTATIO XIV.

Qua ratione Christus nos redemerit à peccatis?

S. Thom. art.4.

SECTIO I. *Prima conclusio.*
SECTIO II. *Secunda conclusio.*
SECTIO III. *Conclusiones aliæ.*
SECTIO IV. *Graues nonnullæ difficultates.*
SECTIO V. *Difficultas ex ipsa morte Christi.*

§.1. HAec quæstio multas amplexa: vtrùm Christus venerit ad emendationem peccati originalis dumtaxat, an etiam personalium? vtrùm magis præcipuè ob actualia, quàm ob originale? vtrùm Deus fieret homo, si deficerent actualia; an verò, si deficeret originale? vtrùm actualia in eius nece commissa vitari potuerint per eius gratiam? quo autem pacto, meritis morte consummatis nos redemerit? Siquidem eâdem morte effecit, vt posset non occidi?

SECTIO I.

Prima conclusio.

§.2. DIco Primò, Tametsi nullum esset futurũ peccatum nec originale, nec actuale, adhuc Deus fieret homo ex vi decreti præsentis. Itaque Christus non est ita decretus, vt non veniret non existente peccato in statu absoluto. Hæc conclusio præmissa est disp.13. à §.301. & probata: quia priùs ratione, quàm peccare præuideretur Adamus, præuisus est Christus non solùm existens, sed etiam impetrans Adamo iustitiam originalem, & auxilia efficacia ad aliqua bona opera lapsu priora, & sufficientia ad eum continendum ne laberetur. quæ ideo ei sunt collata per Christum, ne peccaret: ergo tametsi non peccaret, Christus veniret. Consequentia est certa: quia carentia lapsus esset effectus meritorum Christi, vt fuit carentia aliorum peccatorum, quæ per eamdem gratiam vitauit: at effectus secutus supponit causam, non destruit. Quod infrà patebit à §.17.

§.3. Quamuis P. Suarez ab hac opinione est disp.5. sect.5. versu *Dico ergo primò*: tamen negotium nobis facessit vers. *Dico ergo secundò*: ex fundamento ab ipso priùs iacto vers. *Vt veritas exactè*. Constituit enim primum decretum Dei de substantia Incarnationis optimo modo exequendæ iuxta occurrentes occasiones. Considerat enim Deum per scientiam mediam speculantem Adamum lapsum iri in peccatum, si constituatur in ijs occasionibus, & cum ijs auxilijs; vel oppositum vt potuit esse: si Adamus in nullo statu conditionato videatur peccare, Deus fieret homo, tametsi Adamus non peccaret in hoc statu absoluto: quia primum decretum de substantia Incarnationis exequendæ optimo modo, non habet necessariam connexionem cum permissione peccati in statu absoluto, quando non fuit præuisum in conditionato: tunc enim optimus modus se communicandi esset independenter à peccati permissione. si verò Adamus visus est sub conditione peccare in aliquo statu conditionato, & Deus non eligeret eum statum, sed alium, in quo non permitteretur peccatum; non veniret Christus ex vi præsentis decreti: quia rectè argueretur, Deum non habuisse decretum se communicandi optimo modo: siquidem non elegisset permissionem peccati; quæ pertinet ad optimum modum.

§.4. Hinc infertur, Incarnationem non pendere à peccato vt existente in statu absoluto: quia decreta est priùs ratione, quã illud est permissum; pendet tamen à peccato præuiso sub conditione, cuius permissio est necessariò eligenda ex vi primi decreti: si verò non præuideatur sub conditione, nec Incarnatio ab illo pendet. Quia verò peccatum

S.Thom. q.1.art.4. tum Adami est præuisum in statu conditionato; facta hac hypothesi, non potuit Incarnatio esse, quin peccatum esset futurum: absolutè autem potuit esse Incarnatio independens à peccato: quia hoc potuit non videri sub conditione: tunc autem decretum illud esset de optimo modo iuxta alias occasiones occurrentes.

§.5. Contra hanc sententiam obijcio Primùm, Incarnationem ex vi præsentis decreti non futuram absolutè, nisi peccaturus esset Adamus, aut alius homo: hoc autem est contra doctrinam eamdem: ergo. Minor constat ex ea disp.5. sect.5.vers. *Dico ergo primò.* Maior probatur, quia Deus non concepisset hoc primum decretum de Incarnatione optimo modo nisi dependenter à peccato: quia decretum habet necessariam connexionem cum electione medij optimo modo: & hæc electio est permissio peccati, si præuideatur futurum in hoc statu: sed peccatum necessariò præuidetur futurum in aliquo statu conditionato: ergo hoc decretum habet necessariam connexionem cum permissione peccati in statu absoluto: ergo nisi esset eligenda permissio, non esset hoc decretum, nec Christus ex vi illius veniret, nisi Adamus esset peccaturus. Probo Minorem, quia liberum arbitrium Adami, & omnium hominum simul acceptorum, habet physicam connexionem cum aliquo peccato in communi in omni statu tentationum possibilium, & cum auxilijs remissis possibilibus.

§.6. Quod explico Primùm in opinione S. Thomæ, quam proposui disp.3. §.5. constituentis necessitatem moralem ad aliquid in necessitate physica ad peccatum in communi: ex. gr. & in libertate ad omnia in singulari: sed Adamus videtur sub conditione cum necessitate morali ad peccandum: ergo Adamus non potest videri carens omni peccato in omni statu. Minor probatur, quia in statu naturæ lapsæ est necessaria gratia per Christum ad vitandam necessitatem moralem peccandi.

§.7. Esse autem omnino impossibile, vt nullus hominum possibilium videatur peccare in aliquo statu possibilium, sic probo: Homines possibiles sunt infiniti, in quibus potest esse infinita dissimilitudo temperaturæ, ingenij, & genij; confusiones possunt esse creberrimæ, ardentissimæ & vehementissimæ; auxilia gratiæ supernaturalis possunt à Deo negari, & homines permitti viribus solus naturæ; & illæ quidem possunt attenuari exiguo lumine intellectus, & ferocissimis motibus appetitus: cur ergo mihi persuadeam infinitos homines iuuenes si constituantur iuxta totidem pulcherrimas puellas, nec iuuentur auxilijs gratiæ, inter eos nullum futurum peccatum libidinis? id tam impossibile est, quàm infinitos homines conspirare ad captandum somnum eadem hora. An tibi videtur possibile, vt totus mundus se applicet capiendo somno hora tertia, ita vt nullus sit in orbe, qui non det operam somno hora tertia? multo minùs possibile est, vt nullus peccaret in eo euentu.

§.8. Ratio à priori est: quia, licet singuli habeant libertatem physicam ad abstinendum à singulis peccatis; at omnes ad abstinendum ab omnibus longissimo tempore cum tentatione vehementi atque multiplici, & sine gratia supernaturali, est impossibile. quia caret ea multitudo principio antecedenti, & necessario ad eam victoriam: quia animi imbecillitas, & naturalis inconstantia non obfirmata auxilijs gratiæ supernaturalis, sed relicta concursui naturali, & viribus exiguis, non potest diu perseuerare in tanta hominum multitudine: exigitur enim maior constantia, quàm naturalis. in omnibus autē hominibus possibilibus id repugnare est clarum: quia ad illum vniuersorum consensum requiritur omnium simultanea voluntas durans longissimo tempore: quæ non est in nostra potestate magis, quàm conspiratio vt omnes captent somnum hora tertia, quin vllus excipiatur. Hæc non carent probabilitate, à quorum longiore examine abstineo: satis enim est ea indicasse, & ostendere non minorem connexionem habere Incarnationem cum peccato in hac sententia, quàm in Thomistica.

§.9. Quidquid autem sit de necessitate physica ad peccatum in communi; at certè ex parte effectus est tanta necessitas, vt inferat euidentem cognitionem de aliquo peccato: ego iudico esse euidens futurum peccatum in natura lapsa non reparata: item & in multis statibus vehementissimarum tentationum, & carentiæ gratiæ supernaturalis, & auxiliorum naturalium tenuium. Quis enim censeat homines infinitos in eo statu numquam peccaturos? ergo tantam connexionem habet Incarnatio ex vi præsentis decreti cum peccato futuro, quantam peccatum cum natura lapsa non reparata. Quid igitur differt hæc opinio à Thomistica? aut cur asseritur Christus venturus, etiamsi non esset futurum vllum peccatum?

§.10. Secundò, ex hac opinione eligendum est peccatum præuisum sub conditione: quia intentio de Christo per optimum modum, eliget necessariò mundum, à quo pendet modus optimus: sed pertendet à peccato: ergo eliget peccatum non minùs quàm qui amat permissionem ex affectu pœnitentiæ amat peccatum vt peccatum: quia pœnitentia vnicè pendet à formali peccati; ita & illa manifestatio attributorum per optimum modum: quia iustitia est in satisfaciendo pro peccato, vt est offensa Dei; misericordia verò in eo condonando. Hæc autem esse absurda, latè probaui in prædestinatione, & ea inde sequi.

§.11. Tertiò, iam peccatum esset necessariò: quia Incarnatio est suppositio antecedens nostrum consensum, & habet necessariam connexionem cum peccato, ex hypothesi quod est sub conditione futurum: ergo recurri potest ad præfinitiones, quas P.Suarez admittit. At certè eas numquam admittit ad peccatum: Incarnatio autem esset à decreto præfinitiuo peccati suppositâ scientiâ mediâ de illo: quia cum illo habet necessariam cōnexionem.

§.12. Tandem Incarnatio in emendationem peccati non est optimo modo: quia melius esset homines præseruare ab omni peccato; quia iustitia esset in offerendis meritis pro gratia præseruatiua: item vt homines numquam læderent ius Dei. Misericordia maior est in præseruatione, quàm in condonatione. vide quæ dixi disp.3. à §.73. Igitur Christus veniret, tametsi nullum peccatum esset futurum ex ijs, quæ visa sunt sub conditione: quia omnia illa vitari potuerunt ex gratia per Christum iam existentem.

SECTIO II.

Secunda conclusio.

§.13. DIco Secundò: Deus non fieret homo nisi in natura lapsa non reparata esset futura peccata: imò nisi esset periculum alicuius peccati in natura eleuata. Explico. Deus factus est homo, vt daretur nobis gratia per ipsum ad vitanda omnia peccata, nobis imminētia. 1.Ioan.3.8. *In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli.* Hæc autem ante lapsum Adami erant imminentia; sed facilia vitatu ex gratia per Christum: quia gratia erat non exigua, & tentationes non vehementes. At in natura lapsa nisi repararetur, peccata non solùm imminebant, sed esset moralis impotentia ad omnia ea vitanda, propter carentiam gratiæ, & infinitudinem tentationum. Hęc omnia peccata voluit Deus vitari per Christum: vnde nisi esset illorum periculum, non fieret Deus homo ex vi præsentis decreti. quod in parte obiecti formalis habuit redemptionem à peccatis. nisi autem esset aliquod imminens proximè aut remotè, non esset redemptio: quia præseruatio per gratiam est de malo naturaliter imminenti. Si enim Deus independenter à Christo fecisset homines impeccabiles, non posset postea fieri homo, vt eos à peccatis liberaret; quia antè erant liberati: deficiente autem parte finis, seu obiecti formalis, deficit in nobis realiter tota intentio; in Deo autem ratione nostra deficit denominatio libera, licet non entitas actus. Hæc in sententia mea propria: cætera sunt in sententia S.Thomæ, quam probabilissimam esse dixi: duxi propterea operæ pretium examinare, quid eam sequatur.

SECTIO III.

Conclusiones aliæ.

§.14. DIco Tertiò: Christus non veniret, nisi esset peccatum originale, quod in parentibus fuit actuale, quo transgressi sunt pactum. id est, nisi ita immineret peccatum Adæ, vt quod in illo fuit actuale, esset futurum in posteris originale; ex suppositione quòd esset actuale in Adamo. Ratio est, quia Deus misit Filium suū vt eriperet omnes homines à morte qua morituri erant in Adamo si peccaret: sed hoc pendet ex eo quòd peccatum actuale Adami sit originale in posteris: ergo. Hæc conclusio in sententia S.Thomæ est certa, quam probaui disp.13.§.84. Et confirmatur. Deus decreuit Incarnationem ob remedium peccati prēuisi tamquam ob finem: sed tunc erat præuisum peccatum originale, & non aliud: ergo decreuit Incarnationem ob remedium illius vt existentis tamquam ob finem. Maior est certa in ea sententia: item & Minor. imò omnia testimonia, quibus probatur decretum Incarnationis originem ex peccato sumpsisse; probant ex peccato originali: traxit enim originem ex omnium hominum morte: nam *sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes viuificantur.* 1.Corinth.15.22. Paruuli autem non sunt mortui in Adam peccato actuali proprio, quia sine illo è viuis excessere, nec viuificati sunt per proprium actum: ergo mortui sunt peccato originali in Adam, & per Sacramentum viuificati in Christo; tunc sic, sed deficiente fine, & motiuo voluntatis, deficiunt etiam actus circa media: ergo deficiente peccato originali, deficeret hoc de Incarnatione decretum, quæ est medium ad illum finem. Conclusionem hanc docent P.Suarez disp.5. sect. 6. *Ex his colligitur*, & P. Vasquez disp.13.n.11. & videtur expressa B. Thomæ hoc art. peccata actualia non esse pro illo priori præuisa, constabit inferiùs. S.Thom.

§.15. Vnde concludo Primò, contra P.Valent. disp.1. q.1. punct. 6. fine, non venturum Christum, quantumuis essent multa peccata, si deficeret originale: quia licet hoc decretum motiuum sumpsisset principaliter ex illis; at non adæquatè. deficiente autem vna parte obiecti deficit totus actus. Dices, tunc esse motiuum moraliter idem, quod nunc. Contrà: Id probat potuisse Deum per alium actum venire, idque ipsum decere maximè, non tamē per hunc. Quid tunc faceret, non diuinamus.

§.16. Colligo Secundò ad hominem, contra P.Suarez suprà §. *Ad illa ergo*: Christum venturum ex vi huius decreti, si deficeret originale, dummodo actualia non deficerent. Quia ipse ait Christum venturum impassibilem, si in hac serie nullum esset peccatum; passibilem verò existente peccato: quia hic est optimus modus se communicandi, vbi peccatum occurrit: sed deficiente originali, & existentibus actualibus, iste modus se communicandi esset optimus, quia in eo haberet occasionem exercendi attributa, quæ modò exercet: ergo ex vi decreti, quo Deus voluisset se communicare optimo modo, oriretur voluntas prædestinandi Christum redemptorem ab actuali; licet non esset originale. Non dico, decretum de passione, quod modò habuit, tunc habendum deficiente originali: id enim benè P.Suarez negat: sed ex primæua intentione Dei Christum venturum passibilem per aliud decretum circa passionem; & sic absolutè Christum esse venturum ex vi præsentis decreti passibilem, etsi originale deficeret.

§.17. Dico Quartò: Etiamsi in natura reparata ab originali nullum peccatum actuale esset absolutè futurum; adhuc Christus veniret passibilis ex vi decreti præsentis. Ita P.Suarez disp.5. sect.6.§. *Et ex his colligitur*; P.Valentia disp.&q.1.punct.6.fine, & P.Vasquez disp.13.n.9. Probatur apertè: priùs ratione, quàm homo peccare videretur, videbatur Christus iam existens: ergo etiamsi homo non admitteret peccatum actuale, Christus veniret. Consequentia patet, quia Christus non pendet ab eo, ante quod est existens. Antecedens probo, quia priusquam homo videatur actualiter peccare, dantur illi auxilia gratiæ per Christum, per quæ possit non peccare: quia singulis hominibus partitus est Deus per Christum auxilia, quibus possint non peccare: sicut per Adam acceperunt singuli impotentiam moralem ad seruandam legem. Imò existente Christo potuit moueri Deus per eius merita ad non permittendum Adamo aliud peccatum distinctum à primo; similiter & eius posteris.

§.18. Vt autem huius rationis vis perpendatur, non est animus ostendere, omnia bona, quæ moraliter à nobis fiunt, fieri ex gratia per Christum: neque singulis momentis, quibus operamur, habere nos auxilia sufficientia per Christum. Si enim hæc sententia poneretur cum P.Vasquez & alijs; pateret omnino conclusio. Est autem animus probare,

S.Thom. q.1.a.4. Christum Dominum iam extitisse in præuisione Dei bene operantem, priùs ratione, quàm alius homo existeret, præter duos primos parentes. Omnes enim homines propagati sunt liberè per liberum congressum primorum parentum: quapropter in præuisione Dei non fuerunt homines priùs, quàm voluntas prima primorum parentum de illo congressu. Illi autem affectus fuerunt ex gratia per Christum: ergo gratia per Christum fuit præuisa priùs quàm illi actus, & illorum effectus. Minorem probo ex S. August. tom.3.lib. 9.de Genesi ad litteram cap. 4.cuius verba, & totam probationem vidisti disp.13.§.68.

§.19. Dico Quintò, Peccatum originale principaliùs mouit Deum ad assumendam carnem, quàm singula actualia, vt vitarentur. ita B.Thomas. quo sensu satisfit quæstioni in art. propositæ. Ratio eius est, quia originale fuit malum totius gentis; actuale verò vnius personæ. Vnde liberatio ab originali fuit bonum diuinius.

§.20. Dico Sextò, Omnia actualia collectiuè sumpta principaliùs mouerunt Deum, quàm solum originale. De hac nullus ferè auctorum agit in alterutrâ partem. Probo autem ratione B.Thomæ: quia illa peccata erãt malum totius gentis, & erant grauiora: ergo liberatio ab illis est diuinius bonũ.

SECTIO IV.

Graues nonnullæ difficultates.

§.21. PRima est contra secundam conclusionem in §.13. tum quia sequeretur Christum nõ venturum ex vi præsentis decreti, nisi futura essent peccata venialia, quæ vitari possent ex gratia per Christum: tum etiam, quia nisi iste homo, & ille, essent liberandi à peccatis illius naturæ, Christus non esset venturus: hæc autem sunt absurda: ergo. Nego Minorem: certum est enim Deum habuisse voluntatem liberandi per Christum B.Virginem non solùm ab impotentia morali non peccandi venialiter, sed etiam ab ipsis peccatis. Hanc autem voluntatem non haberet, nisi ea impotentia esset sequenda. ago in opinione S.Thomæ concludentis Virginem in voluntate Adami. Idem dico de omnibus peccatis venialibus, quæ sine Christo essent cõmittenda, & ad quæ vitanda misit Deus Christum: quia Deus simplici saltem complacentia voluit Virginem eligere per Christum, & ab ea omne peccatum depellere, idque pertinet ad perfectæ reparationis voluntatem; arguitque hoc magnam perfectionem diuinorũ actuum, qui singillatim sua attingunt obiecta, vt est perfectio nostrorũ actuum intuitiuorum variari ob quamcumque mutationẽ obiecti: & sicut alij actus Dei quoad liberam denominationem deficerent circa hæc obiecta, si hæc deficerent, ita deficeret hic, quia omnia complectitur. non dico deficere realiter actum Dei; sed non futuram eam liberam denominationem. quod est deficere non in re, sed in modo explicandi. Secunda probatio nullum habet absurdũ: Deus enim distinctissimè misit Filium suũ ex sincera voluntate saluandi per illum singulos homines, qui fuerunt motiuum adæquatum illius decreti. idque fieri potuisse ambigit nullus: factum autem satis insinuat Paulus Rom.8.32. *Sed pro nobis omnibus tradidit illum.*

§.22. Confirmatur. Deus habuit voluntatem saluandi per Christum omnes homines, pro quibus Christus ipse merita sua direxit: sed ea direxit singillatim pro omnibus hominibus, qui reipsa nati sunt ex Adamo, vt patet ex 2.ad Galatas 20. *In fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Vbi Chrysost. tom.4.ait, *Singulum quẽque hominem pari charitatis modo diligit, quo diligit orbem vniuersum.* Nec dubitare licet, Deum primo decreto voluisse saluos fieri quotquot in particulari videbat ex Adamo nascituros, quo pacto explicui eos præuisos.

§.23. Secunda difficultas contra eamdem conclusionem. Quia videtur Christus reipsa venisse ad tollenda peccata hominum, qui numquam existent: multi enim nascuntur in natura reparata, qui non nascerentur in natura non reparata. Respondeo, Christum non obtulisse sua merita pro illis hominibus, quibus Deus decreto de se efficaci negauit existentiam; sed pro illis ad quos Deus parauit concursum, & qui nascerentur, nisi staret per actum liberum alicuius creaturæ: pro quibus, si nascerentur, & peccarent, obtulit Christus sua merita. in quibus nos continemur omnes, & multi qui numquam sunt; de quibus egi disp.13.§.93.& seqq. Hi autem habuerunt redemptionem, quantum est ex parte Dei, sicut & esse: defecit autem ex parte creaturarum.

§.24. Rogas, Vtrùm hæc voluntas mittendi Christum consistere posset, si aliquis electorum reipsa damnaretur, vel si quis reproborum saluaretur? Respondeo de hac voluntate theologizandum esse, sicut de voluntate illa antecedenti, qua Deus vellet in statu innocentiæ sine Christo omnes homines saluos fieri, cum qua stat posse homines aut saluari, aut damnari. hæc autem voluntas mittendi Christum fuit ex animo, vt per illum Deus haberet voluntatem illam antecedentem saluandi omnes homines post peccatum originale.

§.25. Tertia difficultas contra tertiam conclusionem: quia Deus misit Filium suum ad redimendos homines, non solùm ab originali, sed etiam ab actualibus: id enim sonant omnia Scripturæ testimonia adducta disp.13.§.78.& alibi. Respondetur, Christum venisse ad redimendos homines à peccatis omnibus modis, quibus potest homo redimi. Primò, ad impediendum peccatum actuale Adami: quod ipse vitare potuit ex gratia per Christum: sic nos redemit quoad sufficientiam ab originali ne contraheretur. Secundò, missus est ad nos redimẽdos ab originali, si laberetur Adam in actuale, quod futurum nobis esset originale. Tertiò, ad delendum peccatum originale iam existens in Adamo, & ad illud impediendum in B.Virgine, & ad prouidenda remedia, per quæ posteri Adami emundarentur ab eo, quod infallibiliter erant contracturi ex Adamo, in quibuscumque circumstantijs ex ipso nascerentur. Quod licet adhuc non videretur existens in ipsis, videbatur tamen existens in capite cum infallibili lege in illo nascendi. Deinde nos redemit à peccatis actualibus, præbendo auxilia efficacia, quibus multa non committũtur, quæ committerentur, nisi per Christum: nam, vt ait Chrysostomus supra, *illorum sententiæ eramus obnoxij.* à quibus nonne verè dicetur liberatus Ioannes Baptista? qui nisi per Christum illa esset commissurus, quia in Adamo contraxit debitum carendi

carendi auxilijs congruis. Hanc autem esse propriã redemptionem, ostendi disp.13.§.98.& 103. Denique venit ad liberandos homines ab actualibus, si in illa laberentur: posito autem peccato actuali, statim illi parantur remedia per Christum, quãtum est ex parte Dei. Pro multis autem peccatis ita venisse est certissimum: quia multa essentialiter supponunt non modò Christum, verùm etiam & merita, & mortem Christi. Ita intelligo Concilium Toletanum VI.c.1.in 2.tom. Conciliorum, asserẽs *Christum venisse ad soluenda culparum debita, quæ per inobedientiam Adæ originaliter, & nostro libero arbitrio contraximus.* Illa enim solutio intelligitur iuxta hũc triplicem modum redemptionis: igitur nos liberans à necessitate morali peccandi, & impotentia morali seruandi legem, nos redemit à peccatis actualibus.

§.26. Quarta difficultas: Quia Christus esset venturus, tametsi nullus hominum nasceretur ex Adamo. Huic argumento quid respondendum sit, constat ex disp.13.§.80.81.& 82.

§.27. Dices: Ergo etiam Christus dependet à peccatis futuris absolutè, etiamsi illis sit prior. Nego consequentiam: quia Deus ex animo sincero homines saluandi misit Christum, vt per illum, quantum est ex se, peccata vitarentur seruando totam legem. Quòd si illa legis obseruatio sequeretur, cur non veniret Christus? medium enim non propterea non poneretur, si obtineretur finis per illud intentus: nam sicut hæc numero vocatio, quæ modò est sufficiens, potuit esse efficax, quin illa desineret esse, si efficax redderetur: ita voluntas terminata ad eam vocationem, potuit, quantum est ex se, esse de vocatione efficaci. Non disputo vtrùm Deus habeat alium actum de permissione peccati, per quem impediretur exercitium istius vocationis & voluntatis circa illam, si futura esset congrua; sed dico id non repugnare, neque ex parte voluntatis, neque ex parte obiecti.

SECTIO V.

Difficultas ex ipsa morte Christi.

§.28. QVinta difficultas: Multa peccata fuerũt ante Christi merita; quia consummata sunt morte: sed mors fuit illata Christo per grauissima peccata: ergo non fuit Christus ante peccata, & ante homines. Dices Primò: Christicidium fuisse præuisum, antequam homicidæ haberent gratiam per Christum. Deinde, illis datam gratiam per Christum, vt possent eum non occidere. Contrà Primò: Hoc non potest à nobis responderi constituentibus Christum merentem, antequam existat vllus filius Adami. Deinde, si iam videtur peccatum existens, quorsum post præuisionem datur gratia, vt possit non committi? id enim potiùs esset deridere, quàm auxiliari: vt si homini iam saucio porrigas clypeum, ne vulnus illud excipiat. cùm ergo Pharisæi per merita Christi morte consummata habuerint moralem potentiam vincendi illas tentationes; peccatum illud habuit libertatem moralem à sua potentia in actu primo completa moraliter ad illud non faciendum.

§.29. Dices Secundò, Christo propositam fuisse mortem vagè & confusè ab hominibus indeterminatis, & per illam acceptatam datam fuisse gratiã his numero hominibus, vt moraliter possent illam non inferre. Contrà: Quia nullus homo particularis aut indeterminatus extitit ante Christum præter primos duos parentes. & contra has vagas existentias agetur infrà. Deinde illi homines vagè considerati habuerunt potentiam moralem per Christum ad victoriam illarum tentationum: ergo ante illa peccata erat mors & meritum Christi. quod videtur impossibile. vel aliqui homines in communi non habuerunt potentiam moralem ad vincendas omnes illas tentationes, vel eam habuerunt, & non per Christum. quorum vtrumque est falsum. S.Thom. q.1.a.4.

§.30. Dices Tertiò, Christo propositam mortem abstractam à peccato: quia separatio corporis & animi, item & dolores, sunt indifferentes, vt contingant cum peccato, & sine illo, quam sic acceptauit; ex qua acceptatione & morte data sunt omnibus auxilia sufficientia. Deinde videns Iudæos eis auxilijs abusos, acceptauit mortem ab illis. Hæc doctrina non potest à nobis tradi; quia Christus habuit meritum, antequam vllus homo nasceretur ex Adamo: ergo non meruit per mortem ab illo illatam cum peccato, aut sine illo: nec meruit per mortem illatam à solo Deo. Nec doctrinam hanc arbitror admodum fidei consentientem: quia Scriptura proponit nobis Christum eligentem pro genere humano mortem cum peccatis illatam. ad Hebræos 12.2. *Qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contemptâ.* Constituit Apostolus duo proposita Christo, & confusionem mortis, & gaudium de effectu suæ passionis, vt cum Theodor. & alijs Ribera noster exponit. & licet cum Chrysost. & eodem Ribera *gaudium* intelligatur de vitæ immortalis lętitia, quam continuò poterat suo corpori communicare, eumdem habet sensum: è quibus propter gaudium electorum crucem & confusionem elegit. Et vt Apostolus adimeret licentiam vagandi per mortem, & circumstantias vagas à peccatis abstractas, subdit, *Recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem*: ac si dicat, Quam crucem sustinuit, & contempsit confusionem, nisi contradictionem à peccatoribus? Lyra hæc expendit egregiè: *Confusio hæc apparet ex quatuor: Primò, ex loco; quia in ciuitate celeberrima: Secundò, ex tempore: Tertiò, ratione societatis; quia inter latrones passus est: Quartò, ratione præcedentis honoris.* Chrysost. & Theophylactus eam contradictionem dicunt esse flagella, & mortem inter latrones tam à Iudæis, quàm Gentilibus. Hæc nequaquam abstrahunt à peccato, & hæc omnia elegit Christus, quando quasi deliberabat de reparando genere humano. Hunc esse sensum Pauli patet ex toto c.53. Isaiæ proponentis quo pacto sese Christus obtulerit morti in redemptionem generis humani: *Despectum, & nouissimum virorum: liuore eius sanati sumus: de angustia, & de iudicio sublatus est: oblatus est, quia ipse voluit: pro eo quòd laborauit anima eius: pro eo quòd tradidit morti animam suam, & cum sceleratis reputatus est.* Ecce vbi nostram salutem adscribit Isaias illi voluntati, qua Christus oblatus est quia ipse voluit, & posuit animam suam, id est, vitam, in mortem cum sceleratis, & ideirco vidit semen longæuum. Fuit igitur Christo proposita redemptio hominum, si vitam poneret cum sceleratis. Deinde, quia emundati sumus & sanctificati per proprium sanguinem Christi, Rom.9.12. effusum in cruce: ibi enim ait Aposte-

S.Thom. q.1.a.4. Apostolus Colos.2. 14. deletum esse chirographum decreti; & Isaias nos sanatos liuore eius, & morte despicatissima cum latronibus. Caue igitur dicas nos sanatos, nisi per crucem, contumelijs & doloribus plenissimam, quæ non fuit sine peccato blasphemantium & crucifigentium.

§.31. Solutioni fundamentum præbent Patres Vasquez disp. 13.n.24.& P.Ludou.de la Puente vir doctrina & religione nobilis, olim de litteraria republ. semper autem de Christiana pietate optimè meritus (quem ob insignem sanctitatem miraculis plenam, dignam ob quam adscribatur Sanctorum catalogo, ex mea familia Valmasedanorum nobilium *de la Puente* natum, non possum actis Deo gratijs non gloriari: ex cuius ore id ego audiui) tom.1.de Perfect. Christiana tract.4.cap.3. meditat.5.punct.1. Ad quam præmitto ex B. Thoma infrà q.47.art.1. corpore, Christum non modò affectiuè se habuisse circa passionem, sed etiam vt causam indirectam non impediendo eam, cùm posset. addo ego eam etiam acceptando, cùm posset non acceptare. pono item ex q.48. art.1.ad 1. passionem non fuisse meritoriam, nisi vt sustenta fuit voluntariè; & sicut nos cùm elicimus actionem aliquam externam eleëmosynę, priùs natura quàm eam eliciamus, habemus liberam voluntatem eam eliciendi; meritum autem essentiale iam est ante actum exteriorem: quia ratio formalis merendi consistit in solo actu interiori. Dicimur autem mereri actu exteriori, in quantum est obiectum interioris: quando verò exercetur actus exterior, tunc dicimur mereri per illum, non quòd ille, aut meritum formaliter augeat, aut sit ratio merendi; sed quia ex illo, & interiori consummatur actus eleëmosynæ. Et quia tunc durat actus interior imperans exteriorem, ideò dicimur mereri actu exteriori eleëmosynę, cùm tamen meritum sit natura prius actu exteriori; deturque præmium sakem simul natura cum exercitio actus exterioris.

§.32. Ita Christo primo instanti, quo anima intelligitur infusa in corpus, proposuit Deus totum vitæ cursum à conceptione vsque ad mortem cum omnibus doloribus, blasphemijs, cæterisque ludibrijs, quibus illum confecit; hac lege, vt, si eligeret vitam immortalem, illa potiretur, sed perituri essent omnes homines (exceptâ Mariâ, si eam eligeret matrem;) si verò vellet illos saluos fieri, id erat præstandum offerendo se illis laboribus perferendis. vel si pactum non admittas, Christus ex præcepto Dei se obtulit omnibus illis laboribus, quantum est ex parte sui non resistendo, nec fugiendo occasiones mortis, vt pro illis laboribus impetraret hominibus auxilia. Hic actus fuit natura prior morte exercita; & in illo priori habet totum meritum. Præmium autem fuerunt in parte auxilia efficacia data Adamo, quibus liberos suscepit per actus bonos: item auxilia sufficientia data Deicidis ex sincero animo, ne Christum occiderent: eis autem abusi illum occiderunt. Mors hæc illata posterior est acceptatione Christi, & peccatis Pharisæorum, & omnibus alijs, à quibus pendet, non verò peccatis illis, à quibus non pendet. Hæc autem fieri potuisse patet: quia rectè possum ego præstò esse ad acceptandam mortem, & non fugiendas occasiones illius, si Antichristus nondum existens velit mihi eam inferre, quando extiterit. Item hoc animo possum illi impetrare auxilia, quibus possit me non occidere. Et Christus impetrauit Pharisæis multa auxilia efficacia, propter quæ paucioribus aut remissioribus peccatis eum occiderunt. Neque arbitror labyrinthum hunc posse aliter repedari.

§.33. Obijcis Primò: Ergo Christus non actu absoluto, sed conditionato nobis meruit. Respondeo, Christum non potuisse velle suam mortem actu efficaci, quia cum peccato erat inferenda; sed tantùm potuit sibi complacere in doloribus ipsis pro nostra salute perferendis: potuitque habere actum non refugiendi, neque impediendi occasiones illius, siue actu eam acceptandi, quantum erat ex se, vt contigit Martyribus: hoc enim actu illi fuit voluntaria, idque durauit toto vitæ decursu, quo passio & tota vita fuit meritoria, propter quem actum toto hoc tempore præuisum Deus saluti prouidit humanæ: illatos etiam dolores acceptauit animo libenti, & obtulit Patri in cruce saginatus lacrymis, & clamore valido. Hic actus fuit absolutus, quia erat de obiecto existente priùs ratione.

§.34. Obijcis Secundò: Ergo mors realiter obita non fuit meritoria. Respondeo, mortem in facto esse, & quæ post illam fuere facta, non fuisse nobis meritoria: quia voluntas Christi pro eo tempore non fuit visa in statu merendi. Vt autem actio exterior dicatur absolutè meritoria, opus est vt quo instanti exercetur, sit voluntaria à voluntate in statu merendi. Fuit quidem meritorius actus, quo Christus ea acceptauit pro toto tempore præcedente mortem, non tamen pro tempore mortis ipsius, antequam consummata sunt omnia merita; & sic absolutè exterior mors non fuit meritoria. Passio autem aut mors in fieri fuit absolutè meritoria: quia quo instanti realiter & exteriùs exercebatur, erat voluntaria voluntate pro tunc præuisa in statu merendi: nihil autem refert, totum meritum formaliter consistere in actu interiori pro illo signo rationis, quo antecedit exteriorem, vt dixi §.31. Vide B.Thom.q.50.art.6.

§.35. Obijcis Tertiò: Ergo Christus potuit non pati realiter, postquam meruit per illos actus. Distinguo consequens. Potuit quidem consideratâ naturâ illorum actuum; non potuit tamen factâ suppositione scientiæ mediæ, & voluntatis Dei dandi Pharisæis auxilia sufficientia tantùm: Christus autem quando animo hausit labores illos, tam certus erat suæ mortis, si eam acceptaret, quàm si oppositum esset simpliciter impossibile. Quòd si non moreretur, adhuc mereretur nobis sanguine effuso, & passione obita, quantum erat ex parte sui, siue in affectu. Nec verò minueretur meritum, si à principio extrinseco impediretur mortis illatio, sicut Abrahamo non fuit imminutum meritum de sacrificio filij, sed reputatum est illi ad iustitiam.

§.36. Obijcis Quartò: Ergo Christus vnum solum actum meritorium habuit nobis. Nego consequentiam: Christus enim vno actu se obtulit passioni, alijs autem proposuit bene operari pro salute hominum pro circumstantijs occurrentibus. Quibus positis absolutè exercuit alios actus meritorios, quibus nostræ saluti profecit, & quibus potuit impetrare veniam peccatorum in Christum commissorum: vt de effusione lacrymarum, & oratione pro crucifixoribus affirmari videtur à Paulo Hebr.5.7. & pro illis orasse Christum, testis est Lucas c.23.34. Est autem difficile assignare, quæ

quæ præmia singulis actibus respondeant: item inuestigare, vtrùm originale & omnia actualia sint deleta etiam per hos, aut illos. quia hæc maximè pendent ex libera voluntate Dei. S.Thom. q.2.art.8.

DISPVTATIO XV.

Vtrùm vnio humanitatis facta sit in natura Dei?

S.Thom.q.2.a.1.

SECTIO I. *Error Eutychetis.*
SECTIO II. *Impugnatur hic error.*
SECTIO III. *Impugnantur aliæ vniones ad naturã.*
SECTIO IV. *Examinatur vnio physica ad naturã.*
SECTIO V. *De hac propositione,* Natura diuina est incarnata.

§.1. Difficultates quas S. Thomas explanat qu.2. sunt maximè vicinæ his, quæ explicantur q.3. ob quod ijsdem licijs erant texendæ: eas tamen diuidam morem gerens lecturis, qui difficultates certis in locis inquirunt.

§.2. Animaduerte vnionem fieri in natura Dei, & fieri vnam naturam ex duabus vnitis, idem esse realiter, vt S. Anselmus obseruat lib.de Incarnatione Verbi cap.4. Quia si vnione destruuntur illæ naturæ, resultat tertia, quæ est formaliter vna: vt lapis & quoduis mixtum resultat ex elementis. Si verò vtraque natura vnione perseuerat, manet quidem vna natura composita ex duabus: composita quidem, quia est per vnionem realem duarum; vna verò, quia per vnionem est indiuisa, quæ est ratio formalis vnius. Quapropter qui assereret vnionem in natura factam. asseret consequenter ex duabus naturis fieri vnam: vt fit humanitas ex corpore & anima: nisi quòd corpus & animus sunt naturæ incompletæ.

SECTIO I.

Error Eutychetis.

§.3. Eutyches errauit variè more hæreticorum fluctuantium absque rudentibus & anchoris. Primùm, censuit Christum non fuisse verum hominem cõsubstantialem Mariæ; sed assumptum à Deo corpus cæleste, quod ex Maria non fuit natum, sed traiecit per eius alueum more aquæ defluentis per canales. Quem errorem illi adscribit Beda in cap.11. Lucæ lib.4.cap.49. secutus veteres ferè omnes: quos imitatus est Baronius tom.6.anno 448.n.23.id probans ex Liberato & alijs. Eumdem secutus errorem Valentinus apud P. Valentiam disp.1.q.2.puncto 1.vers. *Secundus error.*

§.4. P.Vasquez disp.14. nu.4. secutus Alfonsum Castrium de Hæresibus, verbo *Christus*, hæresi 4. existimat sensisse Eutychetem, in Christo esse quidem duas naturas realiter & formaliter per vnionem seu compositionem, quam ille mixtionem appellabat; illas autem non esse dicendas duas naturas, sed vnam, eamque diuinam: cui comparata humana non meretur nomen naturæ.

§.5. Existimo alium fuisse Eutychetis errorem: nempe post mixtionem naturam diuinam priorem & humanam ita fuisse confusas, vt ex illis euanescentibus conflaretur tertia quędam natura diuina, quæ operabatur & patiebatur in Christo. Existimauit hæreticus hanc mixtionem similem his quæ eueniunt corporibus mistis: in quibus mixtilia manent confusa absque proprietatibus & operationibus propriis. ignis enim & alia elementa non manent in lapide actu atque distincta, sed ex quatuor elementis alteratis & transmutatis fit lapis.

§.6. Hunc fuisse Eutychetis errorem, censuere Cardinalis Bellarminus tom.1. lib.3. de Christo c.2. P.Valent. disp.1.q.2.punct.1.vers. *Tertius error.* P.Suarez disp.7.sect.2. in initio huic adstipulatur, quamuis vers. *Secundo modo*, inclinetur ad asserendum, censuisse Eutychetem vnitatem naturæ resultasse ex conuersione humanitatis in diuinitatem, manente diuinitate priori, & humanitate consumptâ. at certè sensit Eutychetem nõ reliquisse in Christo duas naturas, sed vnam. Item vers. *Quarto modo*, eam Castrij sententiam impugnat. lege auctores quos hi tres PP. adducunt.

§.7. Colligitur clarè ex Liberato Diacono c.11. (est in 1.tom. Conciliorum) his verbis: *Prædicabat Dominum nostrum Iesum Christum consubstantialem nobis non esse secundùm carnem; sed de cælo corpus habuisse. Rursum varians dicebat, ante adunationem duas in Christo fuisse naturas, post adunationem vnam factam esse.* Theodoretus lib.4. Hæreticarum fabularum fine, ait: *Dicebat enim Deum Verbum nihil humanum ex Virgine sumpsisse, sed ipsum immutabiliter conuersum & carnem factum (vt ridiculis eius vtar verbis) solùm per Virginem traiecisse.* Et quidem S.Leo in epistolis ea de re tum ad Episcopos, tum ad Conciliũ Chalcedonense, id testatur apertè: quas hi adducunt auctores. adde sermonem 7. de Natiuit. Domini: *In vtraque ergo natura idem est Dei filius, nostra suscipiens, & propria non amittens; in homine hominem renouans, in se incommutabilis perseuerans: deitas enim, quæ illi cum Patre communis est, nullum detrimentum omnipotentiæ subijt, nec Dei formam serui forma violauit: quia summa & sempiterna essentia, quæ se ad humani generis inclinauit salutem, nos quidem in suam gloriam transtulit, sed quod erat, esse non destitit.* Quibus rugit Leo in duos lupos; alterum Nestorium negantem esse eumdem filium Dei, & filium hominis; in quem sunt prima verba adducti testimonij: alterum Eutychetem, negantem duas naturas in Christo. Asserit autẽ Leo esse in Christo & diuina & nostra, nec diuinitatem commutatam in aliud, sed in suis perseuerare. Baronius tom.6.anno 448. à n.19.

S.Thom. q.2.art.2.

à n. 19.hanc hæresim ei adscribit: num. autem 21. refert Ioannem Diaconum in Concilio Constantinopolitano ea referentem ex ore Eutychetis, ad quem vocandum missus fuerat à conciliatibus. sunt autem hæc Diaconi verba: *Post Incarnationem verò (aiebat ille) Dei Verbi, hoc est natiuitatem Domini nostri Iesu Christi, vnam naturam adorare, & hanc Dei incarnati hominis facti.* & infrà ait Diaconus: *Et hoc dicens, confitebatur perfectum Deum esse, & perfectum hominem, qui natus est de Maria Virgine, non habentem consubstantialem nobis carnem: hæc autem mecum colloquens dixit.* num. autem 41. referuntur à Diacono hæc verba Eutychetis: *In qua Scriptura iacent duæ naturæ quis sanctorum Patrum exposuit Deum Verbum duas habere naturas?* Quibus verbis hæreticus realitatem naturarum negauit: in quo sensu acceptus fuit à Mamante misso ad eum à Concilio.num. autem 48.interrogatur Eutyches ab Eusebio Episcopo Dollilæi; ipse autem n. 49. respondit: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem: post verò adunationem vnam naturam confiteor.* ob quod damnatus est. num.autem 51.& 52. continetur epistola Flauiani Archiepiscopi Constantinopolitani ad Leonem Papam de eo errore.

§.8. Rationes autem sunt apertæ. Prima, quia Eutyches censuit esse Nestorianos eos qui duas in Christo naturas admittebant, vt constat ex ipsius epistola ad Leonem Magnum: cui respondit Leo apud Baronium eo anno 448. num. 20. Volebat igitur Eutyches in Christo esse vnam naturam, sicut vnam personam; neque enim ratione censuit posse defendi vnitatem personæ: cui in eius errore officit dualitas naturarum sicut dualitas personarum. sed Nestorius admittebat duas realiter personas, non verò vnam: ergo Eutyches è contra vnam realiter admisit naturam, non verò duas. quòd si reipsa essent duæ naturæ in sententia Eutychetis, vt in sententia Nestorij sunt duæ personæ; essent etiam in sententia Eutychetis duæ realiter personæ: quia ille vnitatem personæ nesciuit componere cum pluralitate naturarum. ob quod scripsit ad Leonem repullulare hæresim Nestorianam. quod ideo dixit, quia Catholici Episcopi post damnatum Nestorium fatebantur duas in Christo naturas.

§.9. Secundò, constat ex ipsius Eutychetis argumento: Verbum caro factum est: ergo diuinitas est in carnem conuersa. Probat consequentiam, quia quod fit aliquid de nouo, desinit esse quod erat antea, & incipit esse id quod factum est de nouo: sicut aqua facta vinum, desinit esse aqua, & incipit esse vinum. Ergo censuit nec mansisse priorem diuinitatem, neque duas naturas, sed vnam, in quam conuersa erat diuinitas: at non censuit manere nostram humanitatem, quam negauit: censuit ergo manere tertiam quamdam naturam conflatam ex duabus.

§.10. Tertiò, theopaschismus hinc traxit originem; & quidem consequentur: censuerunt enim diuinitatem passam & crucifixam: ortumque est Trisagion, *Qui passus es pro nobis, miserere nobis:* quod ter recitabant. at si fateretur humanitatem perseuerare cum vnione, & diuinitatem dici passam, non ratione sui, sed ratione humanitatis propter idiomatum communicationem; non ita desiperent, neque bene impugnarentur à Patribus. Deus enim catholicè dicitur crucifixus & mortuus per idiomatum communicationem: quamuis ratione sui neque crucifigi potest, nec mori. Patres verò impugnauerunt Eutychetem, quia diuinitas nec pati potest, neque mori: egerunt igitur de diuinitate ratione sui, non verò ratione vnionis ad humanitatem. si enim agerent de idiomatum communicatione, non esset bonum argumentum ab immortalitate diuinitatis: sicut nunc non est ab immortalitate Dei. qui enim in se immortalis est, potest denominari mortuus ab humanitate vnita.

Objicit Primùm P.Vasquez testimonium Gelasij lib.de Duabus in Christo naturis circa medium his verbis: *Adhuc autem etiam illud adijciunt, vt, sicut ex duabus rebus constat homo, id est ex anima & corpore, quamuis vtriusque rei sit diuersa natura, sicut dubium non habetur; plerumque tamen vsus loquendi singulariter pronuntiet simul vtrumque complectens, vt humanam dicat naturam, non humanas naturas: sic potentiam in Christi mysterio & vnitione diuinitatis atque humanitatis vnam dici vel debere vel posse naturam.*

§.12. Respondeo, Eutychetem fassum Christum ex duabus esse naturis, non tamen in duabus. Ex duabus quidem tamquam termino à *quo*; sicut mixtum fit ex elementis (quæ erat hæreticorum comparatio) at non in duabus, quia non permansit vtraque, sed ex vtraque vna alia. Exemplum autem corporis & animi non affertur ad omnia, sed ad probandam phrasim, qua vnam naturam dicimus, quamuis factam ex duabus: at non adducitur ad perseuerantiam realem duarum naturarum, quam Eutyches perspicuè negauit.

§.13. Obiicit Secundò, Vigilium Papam l.3.contra Eutychetem in principio (vterque Pontifex est tomo 5.Biblioth. sacræ) *Quoniam Eutychiana hæresis* (inquit) *in id impietatis prolapsa est errore, vt non solùm Verbi & carnis vnam credat esse naturam; verùm etiam hanc eamdem carnem non de sacro Mariæ virginis corpore assumptam, sed de cælo dicat, iuxta infandum Valentini & Marcionis errorem, fuisse deductam.* Vbi apertè concedit in Christo carnem, quamuis alterius rationis à nostra.

§.14. Respondeo ab Eutychete non esse negatã carnem & diuinitatem in Christo, sed admissam, vt constat ex eius responso ad Theophilum & Mamantem missos à Concilio ad Eutychetem apud Baronium tom.6. anno 448.n.51. vbi fassus est Christum esse perfectum Deum & hominem: pressus autem argumento Theophili retractauit disputationem. ea enim prædicata admittebat non per duas naturas formaliter relictas; sed per vnam resultantem de nouo ex vtraque in quam illæ fuerant conuersæ: quæ natura erat apud Eutychetem humanitas & diuinitas: sicut mixtum est elementa ex quibus fit.

§.15. Arguit Tertiò, Hæreticus fatens Christum verum Deum & hominem verum, tenebatur admittere veram humanitatem & diuinitatem. Respondeo, id esse verum, si hæretici tenerent quod tenebantur: non enim ita delirarent: nullus doctor Catholicus hæreticos est suo pede mensurus: illi enim raro tenent consequentias. Iam retuli in §.7. Theodoreto eum hæreticum fuisse ridiculum: alij eum vocant inconstantem. Et quidem hoc argumentum & consequentia illi fuerunt obiecta à Theophilo atque Mamante, quibus ille respondit se nolle disputare, vt constat ex Baronio tomo 6. anno 448.n.51. hæsit tamen suo errori. Fatebatur præterea Deum & hominem verum atque perfectum, sed per deitatem & humanitatem distinctæ speciei à prioribus: quæ humanitas & diuinitas erat tertia natura, in quam conuersæ fuerant diuinitas & humanitas priores. hoc delirium consequitur eam stultissimam hæresim. Neque efficaciora sunt alia.

§.16. Igitur Eutyches non admisit naturas incõfusas & distinctas; sed mixtas & confusas: quia duæ transierant in tertiam quamdam, vt elementa dicuntur transire in mixta. hæc mixtio admissa est ab hæretico, non verò realis vnio Error quidem antiquior Eutychete, sed ab ipso propagatus. Polemius enim fuit eius auctor: Athanasius & alij Patres, Eutychete antiquiores, in eum scripsere. in parte recidit in errorem Valentini, Apollinaris, atque Marcionis, dum vera humanitas Christo negatur.

SECTIO II.

Impugnatur hic error.

§.17. TAm stolidus est hic error, vt eius pudeat homines. Mitto Scripturæ testimonia, quibus asseruntur duarum naturarum prædicata: item Conciliorum, & totius Ecclesiæ consensu. vtar argumento Theophili atque Mamantis missorum à Concilio V. Constantinopolitano ad Eutychetem, apud Baronium tomo 6. anno 448.n. 51. Christus est Deus verus & homo verus: quod Eutyches fatetur: (alioquin iam non est cum illo disputatio, sed cum alijs, alterũ eorum, vel vtrumque negantibus) ergo in Christo est vera deitas, & humanitas vera. Patet consequentia, quia illa prædicata non possunt esse nisi à vera deitate & humanitate vera: quia concreta sunt formaliter ab abstractis, vt *album* ab albedine, à dulcore *dulce*: quis enim vnquam somniauit posse esse verum dulce sine vero dulcore? sed vera deitas non est nisi illa quæ erat ante vnionem hypostaticam, neque vera humanitas nisi nostræ sit consubstantialis: ergo in Christo sunt deitas antiqua (vt ita loquar) & humanitas nostræ consubstantialis. Minor, quod attinet ad deitatem, est per se nota: quia si esset distincta deitas à priori, ergo esset noua deitas: at veræ deitati repugnat nouitas: ergo. Eadem Minor probatur, quod attinet ad humanitatem: quia verus homo componitur ex hoc corpore, & ex hoc animo rationali in specie. neque enim homo vt sic est genus, sed species infima. Cui argumento nihil respondit hæreticus, neque potuit.

§.18. Probo Secũdò, diuinitatẽ non esse conuersam in aliam naturam: quia diuinitas aut mansit realiter in Christo, vel non mansit realiter: si mansit, ergo non est conuersa in aliam naturam, sicut aqua in vinum, & panis in Christi corpus: & haberemus iam aliquid contra sententiam Eutychetis, nempe mansisse diuinitatem priorem in Christo. si verò non mansit, ergo perijt: at diuinitas perire non potest, quia ens est à se, neque in vlla potentia continetur: ergo non potuit non manere. quæ sunt prima principia Metaphysicæ. Quæ item potentia diuinitatem destruxit? non alia diuinitas; quia duæ nec sunt, nec possunt esse: non ipsa, quia vt se ipsam non producit, ita non habet potentiam cessandi à productione & conseruatione sui. quòd si ipsa mixtione perijt, quis tunc permansit in facienda mistione? non aliqua creatura, cui non est subiecta diuinitas: non Deus, quia tunc perijt deitas, sine qua non est Deus. quis ergo pharmacopola miscuit eas naturas? S.Thom. q.2.a.1.

§.19. Confirmatur. Diuinitas est immortalis: moriuntur enim ea solùm quæ non possunt resistere agenti superiori, vt contingit inter habentia contrarium: vel quæ pendent ab agente superiori ea producenti, vt angeli possunt diuinitus perire. sed diuinitas neque habet contrarium, neque pendet à superiori agente, vt est per se notum: ergo diuinitas nec potuit mori, nec pati: ergo per mixtionem non potuit diuinitas in aliam naturam conuerti, neque potuit Christus pati per diuinitatem.

§.20. Objiciebat Eutyches: Verbum caro factum est: ergo Verbum desijt esse quod erat: sicut aqua in nuptijs desijt esse aqua, quia facta est vinum: & panis Eucharisticus per consecrationem desijt esse panis, quia fit Christi corpus. O stulte! homo factus est sapiens, & albus: ergo conuersus in sapientiam & albedinem? ergo desijt esse homo. Respondeo, rem aliquid fieri dupliciter: Primùm per conuersionem, vt homo fit cadauer, & panis corpus Christi, & aqua vinum. hæc conuersio est substantialis: quia est transitus de substantia in substantiam: quem transitum diuinitati repugnare ostendi §.18.& 19. Secundò, res fit aliquid accidentaliter intrinsecè aut extrinsecè: vt homo ex non albo fit albus. quæ ratio in accidente extrinseco non repugnat Deo qui ex non creante factus est creans. homo item ex non albo factus est albus intrinsecè. quæ ratio non destruit rem quæ facta est aliquid, sed potiùs cum illa componitur necessariò: quia est talis res subiectum eius denominationis: vel est principium actiuum, à quo oritur denominatio: vt creatio non potest esse nisi cum Deo creante, neque albedo ex natura rei nisi cum subiecto albo. Tertiò, potest res fieri aliquid substantialiter physicè: vt corpus animatur, & anima vnitur corpori. quæ ratio non destruit rem quæ fit aliquid, sed potiùs cum illa componitur: quia vnio pendet ab vtroque extremo vt existente. hac ratione Verbum caro factum est per vnionem substantialem Verbi ad carnem. quæ vnio dependet essentialiter ab vtroque extremo: & quamuis est physicè substantialis, logicè tamen est accidens. Nec sunt alia acutiora pro hoc hæretico.

§.21. Creaturæ possunt aut ex natura rei, aut de potentia absoluta reciprocè conuerti: vt aqua in aërem, & hic in illam: item panis in Christi corpus, hoc item in illum. vtrùm autem creatura possit conuertij in Deum, & esse tertium circa quod repugnent, est quæstio de Eucharistia: quæ neque per somnium incidit in mentem huic hæretico. Contra quem sic argumentor: Christus verè est passus secundùm aliquam naturam: quod ipsi fatebantur addentes Trisagio, *Qui passus es pro nobis, miserere nobis*: sed non potuit pati secundùm naturam diuinam, vt constat ex §.19. neque secundùm naturam angelicam, quia eam non assumpsit: item iam essent in Christo duæ naturæ, contra mentem huius hæretici: neque item Christus passus est secundùm naturam irrationalem, quæ est incapax meriti: item in Christo non est vna natura dumtaxat: ergo Christus passus est secundùm naturam humanam: ergo

S.Thom. q.2.art 1.

ergo in Christo sunt duæ naturæ, altera impassibilis, altera ex natura sua passibilis: quod nunc contendo contra Eutychetem. Non esse humanitatem alius speciei à nostra, ostendi §.17. & ostendam contra Marcionem.

§.22. Obijcit Primò Eutyches: Christus est vna persona, vt constat ex fide: ergo non habet nisi vnam naturam. Probat consequentiam, quia duæ naturæ constituunt duas personas, non minùs quàm duæ personalitates. Hoc argumentum præcipitem egit Eutychetem: qui in Concilio Chalcedonensi triumphauerat de Nestorio admittente in Christo duas personas: censuit autem non posse vnitatem personæ componi cum dualitate naturarum: & quia post damnatum Nestorium Episcopi Catholici fatebantur duas in Christo naturas, censuit Eutyches repullulascere errorem Nestorij: qua de re certiorem fecit Leonem Pontificem Romanum. Ad argumentum, nego consequentiam. ad probationem respondeo, nomina concreta multiplicari pro multiplicatione rerum significatarum in recto, licet non multiplicentur significatæ in obliquo: vt duo parietes essent duo alba, licet non haberent nisi albedinem vnam: & duo extrema sunt duo vnita, licet non habeant nisi vnam vnionem. vt patet in Incarnatione. Ea ratione in diuinis sunt tres personæ: quia in diuinis dicit in recto personalitatem, & in obliquo naturam: ob quod sunt tres personæ. item quando rectum est vnum, non multiplicantur concreta, licet multiplicentur obliqua: vt pomum affectum albore & dulcore, est vnum quale, & non multa. & quia Deus dicit in recto naturam, & in obliquo personalitatem, ideo est vnus Deus, & non tres: licet sint tres personalitates. Hinc patet ad probationem consequentiæ, in Christo non sunt duæ personæ, sed vna propter vnam personalitatem in recto significatam, licet naturæ sint duæ: quia hæ non ponuntur in recto in Christo nomine personæ, quando significantur in Christo, vt ponuntur personalitates diuinæ quando nomine *persona* significantur.

§.23. Obijcit Secundò, nullibi in Scripturis reperiri duas in Christo naturas, neque in Patribus: quod argumentum proposuit Mamanti & Theophilo. Cui responderunt hi, neq; in Scripturis reperiri *homousion* significatum hac voce: & tamen definitum est à Patribus, quos sequebatur Eutyches: quia licet non reperiebatur ea voce, reperiebatur tamen res per illam significata. ita hæ voces, *in Christo sunt duæ naturæ*, non reperiuntur in Scripturis, reperiuntur autem res per illas significatæ: quia dicitur, *Deus erat Verbum:* vbi ponitur natura diuina in Christo quod est Verbum. item reperitur, *Et Verbum caro factum est*: vbi ponitur natura humana significata per carnem. item ponitur æternitas illius diuinitatis, *Antequam Abraham fieret ego sum*: item, *Claritate quam habui priusquam mundus fieret.* Quod non esset verum, nisi post vnionem retineret diuinitatem eamdem. quia quando aliquid vertitur in aliud, non perseuerat post conuersionem: vt panis Eucharisticus non manet post consecrationem: cùm ergo Verbum sit Deus, item & sit caro: idemque Verbum quod factum est caro, fuerit priùs quàm mundus fieret; concluditur in Scriptura poni duas Christi naturas; alteram diuinam antiquiorem mundo, alteram humanam recentiorem. Item Christus sæpiùs contestatus est, se esse Deum & Filium Dei: ob quod crucifixus fuit à Iudæis, *Et secundùm legem debet mori, quia Filium Dei fecit.* Ea autem lex erat de occidendis blasphemis sibi diuinitatem arrogantibus. Idem Christus tertio quoque verbo se appellat filium hominis, passim loquitur de sua anima, & suo corpore: quæ sunt hominis natura. Neque in Scripturis reperitur Christum esse animal rationale his verbis: at reperitur eum esse hominem: quod satis est vt in Scripturis reperiatur animalitas & rationalitas Christi: quia alterum per alterum definitur. idem contingit in præsenti.

§.24. Obijcit Tertiò, Christum in Scripturis vocari similem nobis, esse in nostram similitudinem, & habitu inuentum vt hominem: quæ significant Christum præ se tulisse speciem hominis, non verò substantiam. Respondeo *simile* vsurpatum ab Aristotele pro habente vnitatem in qualitate: *Similia sunt, quorum qualitas est vna*, dixit ille. quam similitudinem Christus habuit nobiscum: multas enim habuit nostrarum qualitates. Item similitudo vsurpatur à Philosophis pro vnitate in natura: quæ vnitas appellatur ab Aristotele *identitas*: dixit enim, *Eadem sunt quorum substantia est vna.* in hoc sensu idem Aristoteles, & alij Philosophi definierunt viuentium generationem: *Generatio est origo viuentis à viuente à principio coniuncto in similitudine naturæ*: id est, in identitatem, siue vnitatem naturæ. Quam similitudinem habet Christus nobiscum: propter quam ipse se fratrem nostrum appellat, & habitu inuentus est vt homo: quia corporis dispositio, quam bene Latini Corporis habitum appellant, est vt hominis, id est eadem quæ in hominibus reperitur. Aduerte, hoc tertium Eutychetis argumentum esse contra veram Christi humanitatem, ad probandum Christum non fuisse verum hominem: qui est error Marcionis, in quem lapsus Eutyches, vt dixi §.3. Item aduerte, Eutychetem non solùm fuisse ignarum philosophiæ, similitudinem nuncupantis pro identitate naturæ; sed etiam Scripturarum: quas saltem vt Abbas monachorum legere debuerat. cùm autem Deus Euam esset productus in solatium Adami, dixit, *Faciamus ei adiutorium simile sibi*: ànne Eua specie tenus & non in substantia similis fuit Adamo?

§.25. Obijcit Quartò aliquorum Patrum testimonia. S. Athanasij in Symbolo: *Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus.* Respondeo, eo testimonio destrui Eutychetis errorem: quia in homine vnitæ manent vera caro & anima vera secundùm proprias rationes: ergo & in Christo manent verè diuinitas & humanitas secundùm rationes proprias. Secundò respondeo, comparationem esse optimam: vt enim vniuntur corpus & anima ad naturam vnam; ita diuinitas & humanitas vniuntur immediatè hypostasi ad vnum Christum. Tertiò, meliùs: vt vniuntur corpus & anima ad subsistentiam hominis, cum qua hominem constituunt vnum: sic diuinitas & humanitas vniuntur ad subsistentiam Verbi, vt constituant vnum Christum: & sicut in homine vno retinentur duæ naturæ partiales, ita in vno Christo retinetur duæ naturæ integræ. Ratio huius tertiæ responsionis est, quia ex sola vnione reciproca inter corpus & animam non constituitur homo, sed humanitas: est autem opus vnione ad subsistentiam: ita fit vnus Christus ex

ex humanitate & diuinitate vnitis subsistentiæ Verbi.

§.26. Protulit Eutyches aliud testimonium ex S. Cyrillo his verbis: *Non oportet igitur intelligere duas naturas, sed vnam naturam Verbi incarnatam.* Respondeo Eutychetem fuisse mentitum, vt contra eum dixit ipse Cyrillus epist. 28. qui lib.1. de Recta fide ad reginas sub initium hæc dixit, & confirmauit auctoritate Athanasij: *Confitemur etiam ipsum esse Filium Dei, & Deum secundùm spiritum, & filium hominis secundùm carnem: non duas naturas vnum filium; vnam quæ adoretur, & vnam quæ non adoretur: sed vnam naturam Dei Verbi incarnatam, & adorandam cum carne sua vna adoratione.* Iustinianus Imp. in edicto fidei ad Ioannem II. in 2. tom. Conciliorum id explicat de persona, accipiens naturam pro hypostasi. subdurè tamen, vt obseruat P. Vasquez disp.14. nu.46. Hoc igitur testimonium impugnat apertè Eutychetis errorem: tum quia retinet in Christo spiritum & deitatem, item & carnem, quæ sunt duæ naturæ. dixit item habere Verbum vnam naturam incarnatam: quod est habere etiam carnè; non minùs quàm habere albedinem quando manum albam habemus: ob quod dixit: *Adorandam cum carne sua.* quod esset falsum, nisi natura diuina conseruasset carnem assumptam. Quãdo autem dicit esse vnam naturam & non duas, non exclusit realem dualitatem: siquidem dixerat esse naturam incarnatam & adorabilem cum carne sua; sed non admittit naturarum separationem in adoratione, ita vt altera tantùm esset adoranda, altera non: quia adoratione est vtraque coniungenda: & natura humana est adoranda per latriam, per quam adoratur natura diuina: quia hæc propter vnionem est ratio formalis per quam natura humana debet terminare latriam. Tam longè absunt Cyrillus & Athanasius ab Eutychetis errore, vt eum diuinantes præoccupatis verbis impugnauerint, & ostenderint humanitatem coram diuinitate, non solùm esse nominandam, sed adorandam eodem genere latriæ. Recognosce P. Suarez, Bellarminum, Valentiam, & Vasquez sæpiùs adductos.

SECTIO III.

Impugnantur aliæ vniones ad naturam.

§.27. IMpugnatâ conuersione naturarum, percurramus vtrùm illæ possint alteratione misceri, ita vt ex duabus alteratis vna resultet. Pars negatiua est certa: quia diuinitas alterari non potest: quia alteratio est successio qualitatum contrariarum in subiecto, de quo mutuo concertant: sed diuinitas neque contrarium habet in existendo, neque est subiectum qualitatũ contrariarum: quod etiam cæci videbunt. tum etiam quia alteratio est in genere passionis, cuius est incapax diuinitas. tandem quia omnia quæ sunt formaliter in Deo, sunt ipse Deus: qui nec perire potest, neque minui, neque mutari. humanitas ratione vnionis hypostaticæ in multis est diuersa, quàm esset sine vnione: quia caret supposito naturali, terminatur diuino, perfunditur infinita gratia, visione & amore Dei infinitè intensis: hæc autem contingunt humanitati conseruato integrè toto conceptu naturæ.

§.28. Secundò probatur: quia illud genus vnionis non fuit vnum: ergo natura Dei & hominis non est vna. Probo antecedens, quia in naturalibus fit illa alteratio inter supposita completa, & perfectè & separatim subsistentia, vt inter vinum & aquam, quæ non sunt vnus liquor sed plures. Ratio est, quia inter supposita completa non est vnio, nisi continuatiua inter aliqua corpora eiusdem speciei: cui vnioni non est locus in Deo. S.Thom. q.2.a.1.

§.29. Tandem nisi aut vtraque natura destruatur conuersione in aliam tertiam, vel sit inter illas aliqua vnio physica, non potest fieri vna natura. quid autem dicendum sit de hac physica vnione, constabit à §.31.

§.30. Obiici possunt multa Scripturę & Patrũ testimonia, quibus Deus dicitur humanitati misceri, induere illam vt vestem, esse carne vestitus, & similia, quibus significatur vnio per accidens, & non per se. Respondeo vno verbo, his omnibus significari subsistentiam Dei esse independentem ab humanitate, sicut corpus est independens à veste: significatur item aliqua dependentia humanitatis à Verbo, quam multi Theologi vocant sustentationem, vt vestis sustentatur à corpore. at non significatur vnio per accidens de prædicamento *habere*; sed vnio per se: homo enim non est denominatio per accidens vt vestitus. Propter hanc independentiam dicitur anima rationalis induta carne, & corpore carcerata, & in illo esse quasi in ergastulo, item & præpedita: homine autem intereunte dicitur anima exire è carcere, exuere corpus, & expediri. quæ minimè dicuntur de animis brutorum, quia non subsistunt extra corpus. Idem dico de subsistentia Verbi, non verò de subsistentia creata, quæ quia pendet à natura, non dicitur illa vestiri.

SECTIO IV.

Examinatur vnio physica ad naturam.

§.31. CHalcedone & Constantinopoli actum est contra Eutychetem: in Chalcedonensi sess. prima vers. *Sancta Synodus dixit*, paulo ante subscriptiones hæc asseruntur: *Magnificentissimus & gloriosissimus Florentius dixit: Qui non dicit ex duabus naturis, & duas naturas non credit rectè.* Item actione 5. in secunda definitione hæc sunt verba: *Beatissimos ego sequendo Patres, vnum & eumdem Filium confiteor Dominum Iesum Christum. Concordantibus omnibus institutionibus edocemus, eumdem in deitate perfectum, eumdem in humanitate perfectum: Deum verè & verè hominem eumdem ex anima rationali & corpore, consubstantialem Patri secundùm deitatem, consubstantialem nobis eumdem secundùm humanitatem.*

§.32. Si quis diceret Christum esse vnam personam consubstantialem Deo & nobis, habentem duas naturas (quæ sunt humana & diuina) impermixtas, inconfusas, retinentes proprios conceptus quidditatiuos, attributa & proprietates; *illas tamen esse immediatè vnitas, sicut sunt immediatè vnitæ Verbo, nihil diceret contra hanc definitionem.* Quia Eutyches non egit de hoc genere vnionis, sed negauit duas naturas formaliter perseuerare: quamuis enim illæ essent immediatè vnitę, tamẽ essent formaliter duæ, vna autem per compositionem: quæ non tollit sed supponit pluralitatem extremorum. Aliqui Catholici dixerunt in Christo esse tres naturas, diuini-

S.Thom. q.2.art.1. uinitatem, animam & corpus. quod verum est de tribus naturis simplicibus: corpus enim & anima vt sunt duæ hominis partes, sunt duæ naturæ partiales: quia vt sunt partes hominis, sunt in eo principium motus & quietis: per compositionem autem corpus & anima sunt vna natura. Durandus, Capreolus & alij refellendi disp. 33. & 34. constituerunt vnionem immediatam inter naturas humanam & diuinam; nec tamen ab alijs succlamatur eos sensisse contra hanc definitionem: quamuis aliqui dicant id esse contra Concilium Toletanum.

§.33. Dices, negari à Concilio vnitatem naturæ: sed natura esset vna si essent vnitæ immediatè: ergo negatur ea vnio. Distinguo Maiorem: negatur vnitas naturæ negâs dualitatem naturarum ibi formaliter manentium cum vnione, aut sine illa, concedo Maiorem: quia hæretici non admittebant duas naturas quarum altera esset Christus consubstantialis Deo, altera nobis. at non negatur à Concilio vnitas naturarum per compositionem retinentium suas proprietates. Et quia vnitas naturæ accipiebatur in primo sensu tam à Catholicis quàm ab hæreticis, ideo semper est neganda vnitas naturæ, & duæ naturæ cõfitendæ. in opinione autem Durandi esset dicenda vna natura per compositionem, duas autem componentis. & quamuis sententia Durandi non est contra Concilium, phrasis autem *vnitas naturæ* absonat necessariò auribus Catholicis, quamuis temperetur additamento *per compositionẽ*.

§.34. Est item dicendum vnionem factam immediatè ad personam Verbi ratione hypostasis, nõ tamen ratione naturæ diuinæ. duæ ergo naturæ manent realiter in Verbo, non quidem vnitæ immediatè inter se, sed immediatè vnitæ cum hypostasi: media autem hypostasi sunt vnitæ inter se, quæ est vnio mediata naturarum. ostendam disp. 33. & 34. vnionem non esse factam in absoluto immediatè, sed in solo relatiuo; alioquin tota Trinitas esset incarnata.

§.35. Obijcis: Vnio facta est immediatè in hypostasi: sed hypostasis est natura: ergo vnio facta est immediatè in natura, potest que formari syllogismus expositorius: *Hæc hypostasis terminat immediatè humanitatem: sed hæc natura est hæc hypostasis: ergo hæc natura terminat immediatè humanitatem*: non aliter atque hic syllogismus: *Philippus est rex: hic homo est ille Philippus: ergo hic homo est rex.*

§.36. Hoc argumentum eo est difficile, quòd pendet ex mysterio Trinitatis. ille enim syllogismus potest in generatione Verbi formari, *Hoc Verbum generatur: hæc natura diuina est hoc Verbum: ergo hæc natura diuina generatur.* quod consequens est hæreticum. ita illud de immediata Incarnatione naturæ diuinæ est absurdum. Dicet nonnullus, Non est absurdum humanitatem terminari immediatè à natura diuina propter realem identitatem naturæ diuinæ cum hypostasi vnita immediatè humanitati. Contrà: Eadem identitas est inter Verbum & naturam, & tamen non generatur natura, Verbum autem generatur: ergo illa identitas non est satis. Deinde tota Trinitas esset incarnata: quia prædicatum naturæ est realiter commune toti Trinitati.

§.37. Dices, naturæ diuinæ conuenire aliqua prædicata connotatione ad aliquam hypostasim, quæ non conueniunt Trinitati: vt esse principium *quo* communicationis in generatione æterna, & esse terminum *quo* communicatum: ergo eâdem ratione potest illi conuenire terminare naturam humanam cum Verbo, quin id conueniat toti Trinitati. Nego consequentiam: quia prædicata illa connotatiua sunt ad oppositionem relatiuam: vt esse principium *quo* productionis est ad constituendam personam producentem vt *quod*: item esse terminum *quo* est ad constituendam personam productam vt *quod*: vbi autem non est ordo ad oppositionem relatiuam, omnia prædicata naturæ sunt communia toti Trinitati. at quòd natura vniatur alij naturæ, non est in ordine ad oppositionẽ relatiuam: quia neque est ad producere, neque ad produci: ergo si natura humana vniretur diuinæ, vniretur toti Trinitati. de quo agendum disp. 33. & 34. cùm igitur natura diuina non terminet aliam naturam, sitque terminus personalitatis diuinæ, cui conuenit terminare naturam, humanitas non potest terminari immediatè à natura diuina, sed ab hypostasi.

§.38. Ad argumentum ex §.35. distinguo Maiorem: hæc hypostasis vt virtute distincta à natura diuina terminat immediatè humanam, concedo Maiorem: vt non distincta virtualiter, nego Maiorem. distinguo item Minorem: natura diuina est hæc hypostasis realiter & formaliter, concedo Minorem: est virtualiter hypostasis, nego Minorem & consequentiam: quia distinctio virtualis in Deo præstat per prædicata quasi contradictoria quæ in rebus creatis præstat distinctio realis. Cùm ergo hypostasis in ratione terminandi naturam differat virtualiter à natura, & hîc exerceat munus terminandi naturam, quia terminat humanam, eam terminat immediatè, quin illam immediatè terminet diuina. De qua distinctione virtuali egi disputationibus de Trinitate. Ex quibus patet ad syllogismum expositorium: quia in altera præmissa ponitur identitas realis & formalis naturæ cum hypostasi; debebat autem poni identitas etiam virtualis, qualis est in absolutis inter se. in alio autem syllogismo de rebus creatis ponitur in præmissis identitas etiam realis & virtualis: quia in rebus creatis non est distinctio virtualis, qualis in diuinis.

SECTIO V.

De hac propositione: Natura diuina est incarnata.

§.39. Iam non potest esse controuersia nisi de nomine, cùm constet vnionem immediatè factam ad hypostasim, non verò ad naturam. Et quidem in Concilio Chalcedonensi act. 1. dicitur esse in Christo vna natura incarnata: Cyrillus autem & Athanasius adducti §.26. dixerunt esse Dei Verbi vnam naturam incarnatam, & adorandam cum carne sua. S.Bernardus dixit calcatam maiestatem, diuinitatem incarnatam. Alij Patres id recusabant, nisi diceretur *natura Verbi*, vt significarent Incarnationem non fuisse ad totam Trinitatem: quia Incarnatio non conuenit naturæ diuinæ, nisi ratione secundæ hypostasis. quæ autem ita conueniunt naturæ, non conueniunt toti Trinitati, quia conueniunt per oppositam relationem. Hanc propositionem admittit S.Thomas q. 2.art.

2.art.1.ad 3. asserens naturam diuinam esse incarnatam, quia est vnita carni personaliter: & q.3. art.2. asserens esse terminum assumptionis, non conuenire naturæ secundùm se ipsam, sed ratione personæ in qua consideratur. qua de re vide P. S.Thom. q.2 art.1. Vasquez disp.14.c.4.

DISPVTATIO XVI.

Vtrùm diuinitus potuerit humana natura immediatè vniri diuinæ?

SECTIO I. *Ex opinione Capreoli infertur immediata vnio naturæ diuinæ cum humanitate.*

SECTIO II. *Humanitas vniri non potest subsistentiæ absolutæ.*

SECTIO III. *Non possunt immediatè vniri illæ naturæ.*

§.1. HÆc difficultas multas amplexa: sunt enim in natura diuina multa prædicata, de quibus meritò dubitatur vtrùm possint immediatè vniri creaturæ. Nec enim desunt qui existimẽt animam Christi potuisse vniri cognitioni Dei, & per illam formaliter cognoscere omnia quæ Deus ipse. de quo disputandum cum S. Thoma qu.9. Item potuit quis existimare humanitatem posse sanctificari formaliter sanctitate absoluta naturæ diuinæ vnita immediatè humanitati: de quo cum S.Thoma q.7.

§. 2. Hîc autem solùm disputo, vtrùm inter duas naturas completas essentialiter, habentes totum conceptum quidditatiuum naturæ, quæ sunt diuina & humana, possit esse immediata vnio, vt est inter hypostasim & naturam?

SECTIO I.

Ex opinione Capreoli infertur immediata vnio naturæ diuinæ cum humanitate.

§.3. OStendam disp.34.§.1. à Capreolo alijsque Thomistis sentiri humanitatẽ immediatè vniri existentiæ diuinæ: de qua opinione ibi me videro. Existimant enim hi auctores in Deo non esse nisi vnam existentiam, eamque absolutam atque communem, per quam existunt omnia quæ sunt in Deo tam absoluta quàm relatiua. Item existimant in humanitate non esse existentiam creatam, eamque existere formaliter per existentiam Dei: quemadmodum existimant in homine non esse duas, sed vnam subsistentiam, per quam existit materia prima, eamque non esse materiæ, sed formæ propriam, quam secum auehit auolans è corpore.

§.4. Non est animus probare in præsenti identitatem realem & rationis inter essentiã & existentiam creatam: quod præstiti abunde vol.1. disp.8. Metaphys. sect.4. vnde per euidentem consequentiam infertur, in Deo neque ratione distingui essentiam ab existentia: neque item probo, omnem terminum productum ideo produci, quia simul cum illo producitur existentia: ob quod Verbum Dei producitur, quia eius existentia relatiua producitur. qua de re disserui disp. 2. Physic. à §. 64. agendum item infrà disp. 34. Est igitur animus ostendere, admissâ eâ vnione concludi humanitatem tam immediatè vnitam naturæ diuinæ quàm hypostasi. quod sic probo:

§.5. Existentia naturæ diuinæ est idem formaliter & ratione nostra cum eadem natura: sed per te natura humana immediatè vnitur existentiæ naturæ diuinæ: ergo vnitur immediatè naturæ diuinæ. Consequentia negari non potest. Minor datur ab oppositis: probatur Maior. Essentia diuina concipitur necessariò primo conceptu vt existens: ergo est idem etiam ratione nostra existentia cum essentia. Consequentia patet, quia primus conceptus cuiusque rei est eius quidditas. Probo antecedens. Primùm, quia natura diuina concipitur vt actus purissimus, impermixtus cuiuis potentialitati etiam logicæ: ob quod non potest concipi nisi vt existens, quia existentia est actus oppositus potentialitati logicæ. quòd si natura diuina præscinderetur ab existentia, iam esset præscissa ab actualitate, & conciperetur in illa potentialitas logica, & non summa actualitas. & quamuis non est inconueniens præscindere naturam ab omnipotentia, esset inconueniens eam præscindere ab existentia: quia per omnipotentiam non constituitur in esse actuali transscendenti, neque in esse entis oppositi potentialitati, sed tantùm constituitur in actu factiuo ad extra: at verò per existentiam constituitur in ratione entis actualis in ordine ad se, & oppositi potentialitati logicæ. Secundò, probatur idem antecedens, quia natura Dei non continetur in alicuius potentia actiua. Tertiò, quia est ens à se, neque potest concipi à se nisi vt existens: in creatis autem fundamenta distinctionis inter essentiam & existentiam combibunt quidditatiuè imperfectionem potentialitatis logicæ, dependentiæ ab alio, & similes. quæ autem ita sunt, non præbent fundamentum distinctionis in Deo etiam rationis. quæ hîc ponuntur ex volum.4. disp.3. sect.4.

§.6. Secundò, esto distinguatur ratione essentia Dei ab existentia, adhuc probo vnionem factam esse in natura: quia si fieret immediatè in omnipotentia, fieret in natura: hanc enim accipimus pro quocumque absoluto conceptu, conueniente Deo secundùm se & toti Trinitati: quia existentia per te est absoluta & communis non minùs quàm omnipotentia; per quas tres personæ æquè sunt potentes & existentes: sed per te humanitas est immediatè vnita existentiæ communi: ergo est vnita immediatè conceptui absoluto atque com-

S.Thom. q.2.art.1.

communi, conueniente Deo secundùm se & toti Trinitati: ergo vnita est humanitas toti Trinitati. Probo consequentiam, quia si vniretur immediatè omnipotentiæ, vniretur toti Trinitati. Ratio à priori, quia omne prædicatum conueniens Deo ratione conceptus absoluti atque communis conuenit toti Trinitati, vt est fide certum, siue prædicatum sit intrinsecum, vt *omnipotens*; siue extrinsecum, vt *creans*: ergo esse terminum vnionis cum humanitate conuenit toti Trinitati: ergo tota Trinitas est incarnata.

§.7. Respondebis, aliqua prædicata conuenire naturæ diuinæ, quæ non conueniunt toti Trinitati: quia natura diuina fœcundat Patrem ad generationem, cuius est principium *quo*; nec tamen propterea illa fœcunditas & principium *quo* communis est toti Trinitati. est igitur hoc vt prædicatum conueniens absoluto non sit in ordine ad aliquam personam, aut ratione illius; Incarnatio autem est ratione Verbi ad quod fit vnio immediatè.

§.8. Respõdeo ex disp.15.§.37. omnia prædicata naturæ diuinæ conuenire toti Trinitati, nisi in illis cõnotetur aliquid relatiuum. Exemplum sit fœcũditas & principium *quo*: fœcunditas enim connotat personam quam fœcundat ad producendam aliam realiter distinctam. idem dico de principio *quo*: quod non potest concipi sine connotatione ad principium *quod*: hoc autem concipi non potest nisi oppositum ei cuius est principium *quod*. Sed existere tam absolutum est, vt non connotet oppositionem relatiuam, neque sit in ordine ad illam magis quàm omnipotentia, æternitas, aut immensitas: ergo omnia prædicata conuenientia Deo ratione existentiæ conueniunt toti Trinitati, siue intrinseca sint, siue extrinseca. hæc animaduerte in disp.34. vbi ex instituto disquiram humanitatis vnionem ad existentiam Dei.

SECTIO II.

Humanitas vniri non potest subsistentiæ absolutæ.

§.9. FOrtè censebit aliquis, posse humanitatem immediatè vniri subsistentiæ absolutæ, communi tribus personis. Graues aliqui Doctores constituunt in Deo quatuor subsistentias, tres relatiuas, realiter inuicem distinctas; alteram absolutam, eamdem realiter cum tribus & cum natura, ab eis tamen ratione distinctam. Posset aliquis opinari, posse humanitatem immediatè vniri huic subsistentiæ absolutæ: quia humanitas potest realiter priuari subsistentia connaturali: pro qua subrogari potest subsistentia absoluta Dei, sicut relatiua subrogatur. quod enim Durandus censuit cõtigisse reipsa, dicet aliquis potuisse diuinitus contingere, & per eam vnionem potuisse totam Trinitatem incarnari. quæ controuersia longa nobis erit cum Durando disp.33.

§.10. In Deo est quidem subsistentia absoluta toti Trinitati communis, quæ nec ratione distinguitur à natura diuina. Præmitto quæ dixi volum.1. disp.11. Metaphys. à §.58. omnem naturam creatam stricta creatione productam esse formaliter subsistentem per creationem, vt subsistentia significat formalem independentiam à subiecto. vnde probaui formalem effectum suppositi non esse reddere naturam independentem à subiecto: quia ipsa creatio est formalis independentia termini à subiecto: est enim *productio entis ex nihilo*, id est, nullo concurrente subiecto: ob quod terminum constituit dependentem à solo Deo. hoc genus independentiæ habet natura diuina secundùm se: quia cùm sit ens summè actuale, excludit suo conceptu omnem causalitatem passiuam. ad quod non eget alio attributo distincto à se ipsa ratione nostra. Vnde infertur apertè, illam subsistentiam communem non posse subrogari pro creata: quia creata est ipsa creatio, quæ consistit in producere: at subsistentia illa communis non potest esse humanitatis productio, neque creatio: ergo non potest humanitas ad illam immediatè terminari.

§.11. Admitto tamen disputandi gratia subsistentiam communem distinctam ratione ab essentia & relationibus: illa non potest immediatè terminare humanitatem: quia eius formalis effectus non est constituere personam aut suppositum, sed hunc Deum: sic enim admittitur à suis auctoribus, vt tota Trinitas prædicato communi sit hic Deus. quod prædicatum non est relatiuum: Pater enim est hic Deus: *Filius* item est hic Deus: item & Spiritus sanctus: non per subsistentiam relatiuam: ergo per absolutam. at hic effectus formalis non est communicabilis humanitati: ergo. Probo Minorem, quia humanitas se ipsa est hæc humanitas: præter humanitatem autem, iam non superest nisi vt constituatur homo: homo autem constitui non potest per illam subsistentiam communem: ergo. Probo Minorem, quia homo constituitur formaliter humanitate & personalitate: sed illa subsistentia absoluta non est personalitas: ergo illa formaliter non constituitur homo. & quemadmodum sine personalitate filiationis non constituitur Filius, neque album sine albedine: ita nec sine personalitate homo, quia homo est persona humana.

§.12. Dices, subsistentiam absolutam conuenire cum humana in conceptu subsistentiæ vt sic, vt conuenit filiatio æterna cum subsistentia humana: & quamuis filiatio non refert humanitatem ad Patrem in ratione Filij æterni, id est, non constituit illam æternam filiam, nec eam refert ad Spiritum sanctum in ratione spiratiuæ radicaliter; & tamen cum illa constituit hominem: ergo etiam poterit constituere hominem subsistentia absoluta. Nego consequentiam: quia filiatio ex suo conceptu est personalitas, ad quam spectat constituere personam; pro diuersitate autem naturarum constituuntur personæ sub rationibus diuersis: quia cum natura diuina constituit personam diuinam, humanam autem cum humana. at verò subsistentia absoluta non habet conceptum personalitatis vt sic: ergo non potest cum humanitate constituere personam humanam magis quàm cum diuinitate diuinam. constituere autem humanitatem subsistentem non potest: quia subsistentiam independentiæ habet humanitas ex se, quia illi repugnat à subiecto pendere: subsistentia autem suppositalitatis non potest per illam tribui: quo ergo alio genere eam reddit subsistentem? omnis ergo subsistentia subrogata nostræ naturæ pro subsistentia propria, debet subrogari ad constituendum hominem humanamque personam.

SECTIO III.

Non possunt immediatè vniri illæ naturæ.

§.13. TAndem concludo non posse immediatè vniri naturam humanam diuinæ, sed mediatè in hypostasi. Quæ sententia est frequens apud S.Thom. hoc art. & alibi: quem sequuntur pleriquę Theologi. Probatur, quia, vt possint vniri, opus est vt in natura humana sit aliquod prædicatum ab illa realiter separabile, cuius loco subrogetur prædicatum naturæ diuinæ: sic videmus in Incarnatione, vbi pro subsistentia creata subrogatur increata. Vel saltem opus est vt sit in natura humana aliquod prædicatum, cui aliud simile respondeat in diuina, quod ab illa communicari possit: vt in aliquorum sententia persona diuina potest vniri angelicæ naturæ, quamuis non distingueretur à suo supposito: sed in natura humana non est eiusmodi prædicatum: ergo non potest vniri. Probatur Minor, quia duæ naturæ totales non possunt vniri nisi continuatione. *S.Thom. q.2.art.2.*

§.14. Objicis, naturam diuinam posse vniri humanitati in ratione cognitionis actualis, & reddere humanitatem intelligentem. item potest illi vniri in ratione sanctitatis: ergo possunt vniri immediatè illæ naturæ. Respondeo, admissis illis duabus opinionibus, illam vnionẽ non esse dubiam: à quarum disputatione nunc ego abstineo: est autem mea quæstio de vnione substantiali, vtrùm possit contingere immediatè inter eas naturas.

DISPVTATIO XVII.

Vtrùm vnio hypostatica sit in persona Verbi?

S.Thom. q.2. art.2.

§.1. HÆc disp. solùm continet explicationem erroris Nestorij: qui fuit omnium eorum qui negant Christi diuinitatẽ. Nestorius enim Christum constituit purum hominem, vnitum Deo per solum affectum excellentẽ. Hoc non negauit Simon, neq; Carpocrates, neque Arrius. P. Vasquez censet disp.15. Carpocratem synchronum fuisse Simonis: at illum faciunt longè posteriorem Baronius tom.2. anno 120. n.5. P. Gordonus eodem anno: P. Gauterius Simonem constituit sub initium primæ centuriæ, & Carpocratem in secunda.

§.2. Vnionem factam immediatè in persona Verbi, constat ex omnibus testimonijs, quibus Christus vocatur vna persona: vnitas autem personæ est vnio seu indiuisio in personalitate. & quemadmodum ex pluralitate naturarum in Christo negamus inter illas immediatam vnionẽ, ita ex identitate personæ humanæ & diuinæ colligimus vnionem naturæ humanæ ad personalitatem diuinam. Vide P. Vasquez disp.15. præsertim c.4. P. Suarez disp.5. sect.3. Valentiam puncto 2. Bellarminum à cap.5. apprime hunc articulum probantes contra Cherintum, & alios hæreticos, asserentes Christum non esse vnam personam, sed duas, alteram humanam affectu coniunctissimam diuinæ, ab humana distinctæ. Qui error quia operâ Nestorij percrebuit, Nestorianus dicitur, cùm eius auctor non Nestorius, sed Cherintus fuerit.

§.3. Discrimen autem cur possit humanitas hypostasi vniri, non verò naturæ, est præstò: quia humanitas habet subsistentiam realiter separabilem, cum qua constituit hominem: pro qua subrogari potest subsistentia diuina ad complendam humanitatem, & hominem constituendum per substantialem vnionem: in naturis autem desunt eiusmodi prædicata: ob quod inter naturas repugnat immediata vnio, non verò inter naturam & hypostasim.

DISPVTATIO XVIII.

Vtrùm vnio facta sit in hypostasi?

S.Thomas quæst.2. art.3.

§.1. HÆc quæstio videbitur fortasse superflua: quia hypostasis & persona sunt idem in natura intellectuali: quæsitum autem est disp.17. vtrùm vnio facta sit in persona: cur ergo quæritur nunc vtrùm facta sit in hypostasi? Respondeo ex S.Thoma art.3. id obseruante ex S.Cyrillo, hypostasim & personam à vafris hæreticis acceptas ambiguè: hypostasis accipiebatur physicè pro subsistentia, quæ est personalitas; persona autem accipiebatur moraliter pro dignitate & excellentia: vt dicitur aliquis magna persona, non quòd sit corpore procero, aut longam habeat subsistentiam, sed quia magna est dignitate & excellentia. Alij verò subsistentiam vsurpabant pro natura, id est, pro substantia absoluta Dei: ob quod negabant vnionem

S.Thom. q.2.a.4. nem humanitatis ad hypostasim.

§.2. Hinc errabatur Nestorianè. Negabant enim hæretici vnionem physicam humanitatis ad hypostasim, vnde non malè inferebant in Christo esse duas hypostases: quia sine vnione physica humanitatis & Verbi non potest esse vnitas personæ. admittebant autè vnionem ad personam: quæ vnio non erat physica, sed moralis, per affectum specialem Dei cum Christo: ex qua vnione sequitur dualitas personarum & hypostasium. De quo errore recognosce tom.2. Conciliorum Concilio V. generali Constantinopolitano collat. 8. can. 3.

§.3. Vt autem detegantur huius erroris pericula, rectè institutæ sunt duæ quæstiones, quibus explanatur vnio physica humanitatis cum Verbo, & negatur vnio solùm affectiua. & quia hypostasis iam non accipitur in Deo pro substantia absoluta, sed pro subsistentia relatiua, & in creatis accipitur pro supposito; oportuit eam quæstionem inire, ad explicandum nullum esse periculum, sed potiùs fidei congruere admittere vnionem hypostaticam, siue ad hypostasim.

DISPVTATIO XIX.

Vtrùm persona Christi post vnionem sit composita?

S. Thomas art.4.

§.1. IN re sunt duæ naturæ in Christo terminatæ eâdem personalitate; altera completa, altera incompleta: nec potest dici Christus esse aliquid simplex: Primò, quia humanitas est composita: Secundò, quia humanitas vnitur Verbo: Christus autem ea omnia includit: ergo non est vna res tantùm, sed plures vnitæ.

§.2. Dico Primò: Christus est persona composita verè & propriè: ita sentit S. Thom. q.2.a.4. Medin. ibi conclus.2. P. Vasquez disp.1.q.2.p.4.vers. *In hac verò.* P. Suarez disp.7.sect.4.vers. *Dico tertiò.* P. Vasquez disp.16.cap.2. P. Ragusa disp.37.vers. *His non obstantibus.* Aluar. disp.12.n.12. Cabrera disp.4.n.15. Lorca disp.13.n.7. & alij antiquiores, quos Suarez adducit. Quod rectè probant ex Concilijs & Patribus, nec in re clara opus est testimonia adducere; legat ea apud eos, qui voluerit.

§.3. Secundò, ratione: quia compositio est simul positio multarum rerum distinctarum, ex quibus resultat vnum: sed in persona Christi est simul positio multarum rerum distinctarum, ex quibus resultat vnum: ergo est compositio. Confirmatur. Christus, siue constitutum ex natura diuina, humana, & hypostasi, non est simplex: ergo est compositum. Consequentia patet, quia omne ens reale, aut est simplex, aut compositum: quia, si partibus caret, est simplex; si verò habet partes vnitas, est compositum: omne autem ens, aut habet partes, aut partibus caret. Antecedens autem probo: quia simplex est quod est idem cum omnibus quæ habet, pertinentibus ad eius esse, vt dicam volum.4. disp.11.sect.1. vbi probo, simplicitatem esse identitatem omnium prædicatorum, quæ rem aliquam constituunt. Legatur interim B. August. tom.5.l.11. cap.10. Sed Christus non est natura humana, qua constituitur in ratione Christi, siue personæ humanæ: ergo Christus vt persona humana & diuina post vnionem, non est simplex. Non loquor de Christo, materialiter accepto pro Verbo connotante naturam; sed de Christo, vt iam est constitutus natura humana: Verbum enim simplicissimum est; secùs verò Christus, vt Deus-homo.

§.4. Dices, compositionem esse vnionem multarum rerum imperfectarum: quia perfectæ non componunt: pars enim vt pars refertur ad totum, & perficitur alia compositione. Respondeo, iam hic esse quæstionem de voce: vox autem vsitatior est apud Concilia & Patres; est item ex vsu frequentiori philosophorum, diuidentium ens in simplex & compositum: sed persona Christi non est simplex; habet enim realem pluralitatem naturarum, quod est contra rationem simplicium: ergo est composita. Secundò, in continuatione aquæ vniuntur duæ partes, quæ sunt completæ ante vnionem: ergo licet sit de conceptu partis essentialis esse ens incompletum, non tamen omni parte vt sic etiam creata. Tandem pars potest accipi pro ente incompleto perfectibili vnione: in quo sensu certum est, Verbum non esse partem in Christo: quod volunt auctores oppositi. Aliter accipitur pars, nempe vt distinguitur realiter adæquatè ab alio extremo compositionis; & inadæquatè, à toto composito, siue constituto. In hoc sensu accipitur pars in definitione compositi: in quo est aliud & aliud, vt dixit Augustnius eo cap.10. Sic autem Verbum est pars, in persona Christi post vnionem: quia non est id quod resultat ex constitutione & vnione humanitatis ad Verbum.

§.5. Dico Secundò: Compositio personæ Christi est immediatè ex duabus naturis vnitis immediatè personalitati, inter se autem mediatè. ita Theologi omnes: quia persona cõponitur ratione in Deo, in nobis realiter ex natura & supposito: est ergo natura pars aut constitutiuum personæ formaliter: sed in Christo sunt duæ naturæ: ergo sunt vnũ constitutiuum, & alia pars personæ: sed non constituunt duas personas; quia non sunt duæ personalitates, quæ in Deo necessariæ sunt ad duas personas: ergo sunt constitutiuum & pars eiusdem personæ. S. Thomas ex duplici ratione subsistendi in natura vtraque intulit compositionem: at est difficilis illa duplex ratio subsistendi; quia non est nisi vna, quæ est hypostasis Verbi. Insinuat autem S. Thomas, vtramque naturam esse rationem subsistendi in seipsa, non dixit *subsistendi*: hæc enim vnica est; sed *subsistendi in natura.* hoc autem præstat vtraque: altera per identitatem, altera per vnio-

vnionem, per quam Verbum in humanitate subsistit.

§.6. Eam compositionem esse immediatè ad subsistentiam, probo: quia vnio est compositio, vt ostendi vol.1.disp.5.& 6. Physic. sed vnio est immediatè ad subsistentiam, & non inter naturas: ergo.

§.7. Dico Secundò: Natura diuina non est pars personæ Christi: quia pars est ens imperfectum, quod vnione perficitur, maximè de parte heterogenea: imò & partes continui perficiuntur vnione, quamuis sine illa sint etiam perfectæ per indiuisibile terminatiuum; at continuatione fiunt maiora corpora, & se meliùs tuentur: natura autem diuina nullo eget: ergo non est pars. Ob quod S. Bernard. Durand. Caietan. & in parte Lorca censent personam Christi non esse compositam reipsa, & propriè, sed cum addito, & per metaphoram.

§.8. Dico Tertiò: Filius Dei non potest dici cõpositus, nec Verbum: quia licet Christus sit Verbum, & Filius Dei reipsa; modus autem est diuersus: quia Christus significat formaliter duas naturas cum supposito, vel suppositum, vt in duabus naturis: Filius autem & Verbum ea non significant formaliter. Vnde persona Christi semper fuit Filius Dei, & Verbum, at Verbum non semper fuit Christus: quia non fuit semper persona humana, nec homo. cur autem non dicatur Christus incepisse esse, dicam. quia aliud est Christum incipere esse; aliud est Verbum incipere esse Christum: quia Christus in prima propositione supponitur pro supposito, quod numquam incepit esse: at incipere esse Christum supponitur Christus vt terminans naturam, sub qua ratione incepit esse. Plura nõ multùm difficilia vide apud auctores adductos §.2. Aduerte, compositionem actiuam esse generationem Christi, vt est homo; formalem verò esse vnionem hypostaticam: actiua quidem, quia est ratio, per quam agens componit Christi personam; formalis verò, quia vnio seipsa reddit compositam. S.Thom. q.2.art.5.

DISPVTATIO XX.

Vtrùm corpus & anima in Christo sint vnita?

S. Thomas art.5.

§.1. HÆc disputatio secutura erat aliam de assumptione animæ rationalis: priùs enim statuenda erat ea assumptio quàm disquirenda vnio; sed morem gero methodo Thomisticæ, actuius de assumptione animæ disp.46.cum S.Thom.q.5. art.3. De prioritate agam disp.46.sect.3. cum S. Thoma q.6.art.4. Hîc autem pono vnitam animam Verbo: atque disquiro, vtrùm corpus & animus vnita Verbo, sint etiam mutuo vnita?

§.2. Possent igitur hæretici fateri animam vnitam Verbo, non tamen corpori: Primùm, quia essent in Christo duæ personæ: quia ex anima rationali & carne vnus est homo, teste Athan. ergo esset vnum suppositum humanum ex solis corpore, & animo: item ex natura diuina & hypostasi esset aliqua persona: ergo recideretur in errorem Nestorij. Secundò, quia Verbum est corpori loco animæ: ergo non est opus vt vniantur corpus & anima. Hoc secundum argumentum latè discutiam contra Apollinarem disp. 45. sect. 1. Primum nihil valet: quia persona præter corpus & animam addit aliquid ab vtroque distinctum pertinens ad vnionem formalem personæ; hoc autem est personalitas, seu ratio suppositi: sine quo non possunt esse in Christo duæ personæ, sed natura humana vnita adiungitur præexistenti personæ Verbi: quæ ex persona non humana, redditur humana ea vnione.

§.3. Esse autem vnita immediatè corpus & animam, rectè probat S. Thomas. tum quia Ecclesia canit, *animatum corpus meum*: tum quia Deus suscepit hominem, id est, in abstracto humanitatem: humanitas autem non est sine vnione: pone corpus & animam Petri sine distantia loci, & sine vnione, nec erit Petrus, nec homo. Tertiò, probatur ex actionibus exercitis à Christo in corpore, incrementum, dolor, mors, tristitia, & scientia experimentalis. Neque hîc expedit mora.

S.Thom. q.2.art.6. & 7.

DISPVTATIO XXI.

De essentia vnionis hypostaticæ.

S.Thom.art.6.& 7.

SECTIO I. *Vtrùm vnio hypostatica sit ab vtroque extremo realiter distincta?*
SVBSECTIO I. *Prima opinio negans.*
SVBSECTIO II. *Præfertur sententia affirmans.*
SVBSECTIO III. *Confutata responsa.*
SVBSECTIO IV. *Doctrina de connotatis expensa.*
SVBSECTIO V. *Opinio cuiusdam.*
SECTIO II. *Vtrùm vnio hypostatica sit composita?*
SVBSECTIO I. *Sententiæ affirmantis argumenta.*
SVBSECTIO II. *Pars negans.*
SECTIO III. *Vtrùm vnio hypostatica sit substantia an accidens?*
SVBSECTIO I. *Opinio Durandi.*
SVBSECTIO II. *Okami atque Gabrielis opinio.*
SVBSECTIO III. *Vnio est substantiæ species.*
SECTIO IV. *Vtrùm vnio hypostatica sit relatio extrinsecus adueniens?*
SECTIO V. *Vnio hypostatica est modus substantialis.*
SECTIO VI. *Vtrùm vnio hypostatica sit terminus formalis Incarnationis.*
SECTIO VII. *De perfectione physica & morali vnionis hypostaticæ.*
SVBSECTIO I. *Prima & secunda conclusio.*
SVBSECTIO II. *Auctoritas recentiorum.*
SVBSECTIO III. *Explicatio P.Iosephi Ragusæ.*
SVBSECTIO IV. *Auctoritas antiquorum.*
SVBSECTIO V. *Ratione probata doctrina.*
SVBSECTIO VI. *De sententia opposita.*

§.1. HAc disputatione complectar, quæ S.Thomas art.6.& 7. estque hæc materia examinatu digna, nec caret suis difficultatibus.

SECTIO I.

Vtrùm vnio hypostatica sit ab vtroque extremo realiter distincta?

§.2. DIstinctione reali intelligo quamlibet realem negationem, seu eius fundamẽtum, vnius entis ab alio, siue sit modus, siue res absoluta.

SVBSECTIO I.

Prima opinio negans.

§.3. PRima opinio est vnionem hypostaticam non esse modum aut ens distinctum ab humanitate & hypostasi Verbi: sed esse humanitatem vt terminatur Verbo, & Verbum vt in ea subsistit; siue esse hominem ab humanitate & Verbo. Huius sententiæ præcipuus auctor est Gregorius in 1.dist.28.q.2. quia ad 15.nõ distinguit inhærentiam accidentis ab eodem accidente: ad 13. non distinguit passionem à subiecto: ad 17 non distinguit vnionem hypostaticam ab humanitate & Verbo. Consentit Caietanus in art.7.& 8. Gabriel & Okamus, quos adduxi vol. 1. disp. 11. Physic. §.5. quamuis Gabriel de vnione hypostatica pedem videatur referre in dist.30.q.4.art.1. concl.4. Okamus eadem dist. 30. q. 4. lit.G. dubius videtur esse: in 3.autem qu.1.lit.C. distinguit vnionem ab extremis. Ex recentioribus idem censent P.Valentia disp.1.q.2.p.5.à vers. *Verior est*; Medina in art.7. Aluarez disp. 13. n. 12. §.3. Fundamenta nulla sunt nisi non esse multiplicanda entia sine necessitate: hîc autem nulla est: ergo. Ego autem ostendam necessitatem ingentem.

§.4. Secundò mouentur: quia extrema vnirentur immediatè. iam respondi vol.1. disp.5. Physic. §.16. rationem vniendi extrema vt *quo* non esse nisi immediatè vniri: quia ea vniuntur immediatè, quæ immediatè attinguntur vnione, vt videntur & aguntur, quæ immediatè attinguntur actione & visione: quia vnio immediata excludit res alias, quæ immediatè tanguntur vnione, non verò vnionem ipsam: vt videri immediatè non excludit visionem. Ratio à priori, quia ratio formalis alicuius effectus non potest ab eodem excludi; sed potiùs effectus est mediatus, aut immediatus, vt attingitur ratione ipsa formali mediatè, aut immediatè.

§.5 Tertiò, quia illa vnio egeret alia. iam respondi eodem §.16. modos non egere alijs in eo genere: probaui enim disp.2. Metaphys. sect.5. res esse indifferentes ad aliqua prædicata: quæ indifferentia tolletur per modos, qui non sunt ad ea indifferentes, sed determinati: vt *vbi* ad hanc distantiam: actio ad hunc terminum, subiectum, & agens: vnio ad hæc extrema. alioquin abiretur in infinitum: ita vnio hypostaticæ se ipsa vnitur.

§.6. Quartò, quia illa vnio esset terminus formalis generationis Christi vt hominis. Quid inde? est terminus formalis communicatus, & est productus. Communicatus est humanitas, & Verbum: productus est vnio, & Christus, vt dixi in hominis generatione, de quo agendum §.80. est ergo vnio terminus generatione productus vt *quo*: Christus verò vt *quod*. vide inefficacia argumenta Didaci Aluarez disp.13.à num.12.

SVBSECTIO II.

Præfertur sententia affirmans.

§.7. VNionem esse aliquid realiter distinctum ab humanitate & Verbo, docuit perspicuè S.Thomas q.2.art.7. constituens vnionem esse relationem existentem realiter in humanitate: nec egit

egit de relatione prædicamentali, vt bene Caietanus obseruat; sed de eius fundamento substantiali. prædicamentalem autem relationem S. Thomas non admittit nisi in accidentibus, nec distinguit ab vtroque extremo; vt ex ipso ostendi sæpiùs: agit autem de transscendentali; quam si non distingueret, non dixisset esse realiter in humanitate: quia humanitas non est in seipsa realiter; nec diceret referri ad Verbum: ad quod non refertur humanitas seipsa, vt ad suppositũ, sed per aliud. Eamdem sententiam docuit Scotus in 3.dist.1.q.1.§.*De primo dico*: Durandus in 3.dist.5.q.2.n.8. dist.6. quæst.4. Okam in 1.dist.30.q.4.litt.G.& in 3.q.1.litt.C. Gabriel in 1.dist.30.q.4.art.1.lit.B.& art. 2. post medium: & in 3.d.2.q.1.art.1.post secundum notabile. P.Suarez disp.8.sect.2.vers.*Reiectis igitur*: P.Vasquez disp.18.c.1.P.Ragusa disp.39.§.6.init. Cabrer.a.7. disp.2.n.44. Lorca disp.15. Quã satis acutè probat P.Lessius lib.12.de Perfectionibus diuinis cap.6.à num.25. estque ferè omnium recentiorum. A qua ego non possum non esse, qui vol.1.disp. 5. Physic. sect.1.distinxi realiter vnionem compositi ab vtroque extremo: disp. 11. actionem ab agente, subiecto, & termino. sunt autem eadem vtrobique argumenta.

§.8. Probatur euidenti ratione: humanitas & Verbum possunt realiter existere simul, quin sint realiter vnita: ergo esse vnita ea extrema aliquid addit realiter ab vtroque distinctum. Antecedens est certum: quia Verbum potest dimittere humanitatem existentem: tunc autem existit realiter vtrumque, & non est realiter vnitum. Consequentiam probo: non potest aliquid realiter corrumpi, aut desinere esse realiter, quin corrumpatur quidquid est realiter idem cum illo: id autem quod perseuerat alio corrupto, non est realiter illud: ergo vniri ea duo extrema est aliquid ab vtroq; realiter distinctum. Antecedens probo, quia separatio realis est argumentum euidens distinctionis realis: quia eadem res non potest realiter corrumpi secundùm vnum conceptum, quin realiter corrumpatur secundùm omnes identificatos realiter: alioquin perit arguendi forma. hoc enim argumentum est euidens: *Vnio est realiter corrupta: humanitas est idem cum vnione: ergo humanitas est realiter corrupta.* Vt hoc: *Homo est animal: perit homo: ergo animal perit.*

SVBSECTIO III.

Confutata responsa.

§.9. P. Valentia respondet, ea extrema esse vnita nihil esse ex parte ipsorum ab vtroque distinctum; connotare tamen voluntatem Dei ratione nostra diuersam: quia omnis creatura existit dependenter à tempore, ad diuersa tamen tempora potest habere prædicata diuersa pro diuersa Dei voluntate; quæ vult vt humanitas sit vnita Verbo tali tempore, alio verò non vnita. Quæ responsio videtur esse fundamentum sententiæ de connotatis, quam memini & impugnaui vol.1. disp.5. Phys. §.18.disp.11.§.11.& disp.6. Metaph. §.39. disp.15. §.34. & disp.17.§.17.& 65. contra quam ibi copias eduxi, quas hîc non recensebo, sed breuiter impetum faciam velitando.

§.10. Sic arguo: Deus volens existentiam humanitatis simul cum Verbo vno tempore, non vult ea vniri realiter: item volens alio tempore eamdem humanitatem existere cum Verbo, vult illam realiter vniri: ergo Deus illis actibus pro diuersis temporibus voluit aliquid realiter distinctum in vno, ac in alio. Antecedens est certum, quia Verbum vniri humanitati est realiter, & à parte rei, & non per solum intellectum: vt qui vult ea vniri, & non vniri, vult vt vniantur vel abiungantur realiter. Consequentiam probo. realiter vniri vno tempore est separabile realiter à non vniri realiter alio tempore: ergo qui pro illis temporibus ea vult, aliquid vult realiter distinctum: item Deus potuit hoc tempore ea velle existere vnita, item & non vnita: ergo illi actus habent distincta obiecta. S.Thom. q. 2.a.6.& 7.

§.11. Quod explico. Vniri realiter est obiectum voluntatis diuinæ pro hoc tempore: ita vt tota realis vnio, & eius formalis effectus sint formaliter in rebus, & sint obiectum amatum à Deo: item esse realiter non vnitum est aliquid reale separabile ab extremis, quæ existere possunt & vnita, & non vnita: ergo illæ voluntates diuersæ habent obiecta realiter separabilia: siquidem esse vnitum potest separari ab extremis existentibus realiter, quin realiter vniantur. hæc autem sunt distincta realiter, vt probat argumentum de reali separatione vnius ab alio: ergo voluntas Dei volens ea obiecta, vult aliquid realiter separabile ab alio: ergo vult aliquid distinctum realiter ab alio. Si vnio esset formaliter voluntas Dei, esset bonum argumentum illud P. Valentiæ; quod nunc impugno: quia solo ipso actu essent illæ denominationes diuersæ: at actus est causa efficiens vnionis à qua possunt separari extrema: ergo habet pro obiecto aliquid distinctum, quia & separabile, nec potest velle illud separare nisi esset realiter distinctum.

§.12. Ratio autem illa è §.9. probaret albedinem non distingui à subiecto: quia omnia creata connotant tempus, & Deus pro diuersis temporibus vult subiectum esse, & non esse album: in ratione albi connotat voluntatem Dei, qua vult esse album; & in ratione non albi connotat aliam voluntatem: ergo albedo non distinguitur realiter à subiecto. ne ergo hæc sequantur incommoda, opus est vt voluntas Dei de rebus separabilibus terminetur ad aliqua realiter distincta: omnia ergo creata pendent à voluntate Dei in existendo; at in effectibus formalibus reddẽdis sine forma, aut in separatione vnius ab alio sine distinctione reali non pendent: quia implicantur termini in effectu formali sine forma, vt in separatione reali sine distinctione reali. vult igitur Deus eos effectus volendo formales illorum rationes, à quibus essentialiter pendent.

§.13. Caiet. & alij respondent: hominem esse vnitum nihil esse, nisi Verbum subsistere in humanitate, esse Christum, humanitatem esse terminatam Verbo. Contrà: Verbum in humanitate subsistere, esse Christum, humanitatem esse terminatam, & id genus alia, sunt realiter separabilia à Verbo secundùm se & ab humanitate: ergo addunt aliquid ab vtroque distinctum. Probo antecedens: quia possunt realiter existere Verbum & humanitas, quin Verbum in humanitate subsistat, quin sit Christus in ratione hominis, quin humanitas terminetur Verbo: ergo hæc sunt separabilia à Verbo, & humanitate.

S.Thom. q. 2.a.6.& 7.

§.14. Aluarez disp.13. n.27. respondet, humanitatem posse subsistere separatam à Verbo: at humanitatem terminatam Verbo non posse subsistere separatam à Verbo. Miror interdum quę dicuntur ab homine docto, quasi ego contendam humanitatem in sensu compositi terminationis per Verbum posse ab illo seiungi. quod probo est, illum sensum compositum, & suppositionem includere aliquid realiter distinctum à Verbo & humanitate: quia Verbum & humanitas sunt realiter separabilia ab illa terminatione, ab illa suppositione, & illo sensu composito: quia possunt realiter existere, quin humanitas realiter terminetur Verbo: ergo realiter distinguuntur.

§.15. Dices: humanitatem separatam à Verbo terminari necessariò suo supposito, quod distinguitur ab humanitate & Verbo: at carens proprio supposito vnitur Verbo seipsa immediatè. Cōtrà: Humanitatem esse vnitam Verbo non est formalis effectus carentiæ suppositi naturalis: hic enim effectus formalis priuatiuus est secundarius ab vnione hypostatica: vt subiectum carere frigore intenso est effectus formalis secundarius caloris: sed humanitas & Verbum sunt realiter separabilia ab illo effectu formali primario, à quo deriuatur secundarius: ergo sunt ab illo distinctæ.

§.16. Adhæc: Valdè probabile est posse diuinitus naturam creatam existere absque omni supposito. quod ego probaui vol.1. disp.11. Metaphys. §.123. & quamquam id repugnet; at datâ hypothesi impossibili non sequitur ilico, naturam per locum intrinsecum esse vnitam alieno supposito per seipsam: quia constitutio personæ cum alio supposito est conceptus positiuus ad personam constitutam, vt patet in omni persona: item in Christo constitutio personæ humanæ & diuinæ est conceptus positiuus: sed carentia proprij suppositi non est conceptus positiuus, sed priuatiuus: ergo persona non constituitur formaliter carentia suppositi proprij: ergo nunc sunt omnia intrinsecè requisita in mea natura, vt constituat personam humanam cum Verbo.

§.17. Rectè P. Vasquez obseruat hanc obiectionem inanem: quia esto priuetur humanitas propria subsistentia, nec possit diuinitus sine aliqua esse; cur sine nouo modo vnietur Verbo potiùs, quàm Patri, aut Spiritui sancto? Vnde arguo: Humanitas carens proprio supposito, & Verbum sunt separabilia ab vnione mutua, & possunt existere realiter, quin realiter vniantur: ergo vniri Verbum & humanitatem carentem proprio supposito addit aliquid distinctum à Verbo, humanitate & carentia proprij suppositi. Consequentia sæpiùs est probata euidenter. Antecedens probo: quia humanitas carens proprio supposito potest terminari paternitate, aut spiratione passiua: vt nunc non est realiter vnita Patri immediatè hypostaticè: ergo distinguitur realiter ab vnione ad Patrem: ergo & ad Filium. Nec est recursus ad voluntates diuersas Dei: impugnantur enim vt à §.10.

§.18. Est igitur hæc euidens argumentatio: Omnia, quæ sunt realiter separabilia, sunt distincta realiter: sed humanitas & Verbum sunt realiter separabilia ab vnione: ergo humanitas & Verbum sunt distincta realiter ab vnione.

SVBSECTIO IV.

Doctrina de connotatis expensa.

§.19. IAm indicaui §.9. locos, quibus egi de doctrina de connotatis. Posset igitur aliquis respondere, hoc argumento euidenter probari, inter Verbum & humanitatem ex vna parte, & vnionem ex alia, esse aliquam distinctionem virtualem, & separationem, non in entitate, sed in denominatione. Quia potest aliqua entitas existere à parte rei, quin tribuat denominationem aliquam: quia in ea tribuenda pendet ab aliqua alia re extrinseca, quam vocamus extremum connotatum. Quod patet Primùm in relatione; quæ non est modus à fundamento & termino distinctus, nec est extrinseca denominatio ab vtroque; sed est sola entitas fundamenti. Petrus enim albus refertur similitudine ad Antonium album per albedinem intrinsecam Petro; quæ in reddendo album non pendet ab extrinseco connotato, at in reddendo similem pendet: quia Antonio non existente albo, Petrus non est illi similis; at existente Antonio albo, iam Petrus incipit illi esse similis per eamdem albedinem priorem sine nouo modo. Idem patet in duratione creata, quæ denominat Petrum durantem plus aut minùs; at vt id faciat, pendet à tempore extrinseco reali, aut possibili. Quæ duo exempla videntur esse P. Suarez: Primum in disp.22. Metaphys. sect.2. n.22. vbi constituere videtur relationem in solo fundamento, de cuius opinione egi disp.15. Metaphys. §.29. Secundum verò ex disp.50. Metaphys. sect.5. nu.29. de qua egi disp.17. Metaphys. §.65. Verùm P. Suarez verbo tenus ansam præbuit huic opinioni, quam auidè arripuere recentes; re tamen ipsa, relationem in recto constituit in solo fundamento; at in termino admittit aliquid relationis in obliquo: vt ego sæpè dixi; Petrum esse similem Antonio in recto per albedinem ipsius Petri, in obliquo autem per albedinem Antonij. Idem dico de duratione; quam censuit P. Suarez esse intrinsecam adæquatè, id est, secundùm conceptum in recto. Nec tam malæ opinionis verbum est apud P. Suarez.

§.20. Eius igitur auctores sic se gerunt. Quando ego eis obijcio: *Albedo Petri existit, quin illum realiter similem reddat: ergo distinguitur realiter à similitudine: quia duæ res separabiles realiter, realiter distinguuntur*; respondent: *Distinguo antecedens: quin illum reddat similem ex defectu entitatis, nego antecedens: ex defectu connotati, à quo albedo pendet in denominatione similis, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem, duæ res separabiles in entitate distinguuntur realiter, concedo antecedens: separabiles in denominatione, nego antecedens.* Vt patet in actibus liberis Dei, & scientiæ visionis: quæ non distinguuntur realiter ab essentia, licet sint ab ea separabiles in denominatione amantis liberè, & videntis.

§.21. Eodem modo responderi potest argumento è §.8. & 18. *Humanitas & Verbum sunt separabilia ab vnione in entitate, nego antecedens: in denominatione vniti, concedo antecedens: ergo distinguuntur realiter, nego consequentiam.* Quod probari potest exemplo relationis prædicamentalis, durationis, actuum liberorum Dei, & scientiæ visionis.

§.22. Aliqui ex auctoribus sententiæ de connotatis

tatis respondent non esse rationem eamdem: quia illa doctrina de connotatis locum habet in solo prædicamento relationis, vbi denominatio pendet à termino: quo non existente, nihil ei est simile; at eo posito, non potest nec diuinitus impediri similitudo: inter vnionem autem hypostaticam, & humanitatem non reperitur hoc genus connotatorum.

§.23. Contrà: In prædicamento relationis non est vera ea sententia de connotatis: quia similitudo includit formaliter duas res absolutas, nempe albedinem Petri, & Antonij: & quia existente Petro albo, non existebat albus Antonius; ideo Petrus non erat ei similis: quia à parte rei non existebat tota similitudo, sine qua non est simile. de quo egi vol.1. disp.15. Metaphys. sect.2. & 3. itaque entitas, & intrinseca denominatio in rebus creatis eâdem ratione gradiuntur: quia ergo similitudinis entitas includit intrinsecè duas entitates, alteram intrinsecam fundamento, alteram extrinsecam; vtramque autem intrinsecam sibi; ideo ex defectu vnius Petrus nec habet denominationem, nec entitatem similitudinis.

§.24. Admissâ autem eâ doctrinâ in prædicamento relationis admitti eâdem ratione potest in alijs, vt probaui locis indicatis §.9. In duratione probatur: quia positâ intrinsecâ duratione Petri in primo instanti sui esse ponitur tota entitas durandi per annum; sicut positâ albedine ponitur tota entitas similitudinis ad centum alba: at in illo primo instanti duratio Petri eum non denominat durantem per annum: non ex defectu entitatis durationis; sed ex defectu temporis extrinsecè connotati, sine quo nihil in illo dicitur durare: sicut albedo in Petro eum non reddit similem centum albis non existentibus, idque ob solum defectum connotati. At anno decurrente duratio Petri illum denominat intrinsecè durantem anno: quia ponitur connotatum, quo existente, & perseuerante entitate durationis Petri, non potest impediri denominatio durantis per annum: sicut positis centum albis, & perseuerante entitate albedinis in Petro, Petrus denominatur illis similis. Quod argumentum fassi sunt aliqui ex ijs auctoribus esse euidens, seque minùs consequenter distinxisse durationem ab existentia, & eam constituisse intrinsecè successiuam, cùm eadem esset vtrobique ratio, quam inconsequętiam notaui vol.1. disp.5. Physic. §.28. Ob quod P. Suarez disp.50. Metaphys. sect.5. n.29. consequenter philosophatur in duratione, & relatione; sed durationem dicit intrinsecam adæquatè, & minimè extrinsecam, quod attinet ad rectum, non verò ad obliquum.

§.25. Secundò probatur à priori, ei sententiæ locum esse in alijs prædicamentis: quia ipsi monentur ab actibus liberis Dei, & scientia visionis: sed illi non sunt in prædicamento relationis, nec cum illo habent similitudinem: eam enim maiorem habent cum prædicamento qualitatis & actionis; in quibus sunt nostri actus liberi, & visionis, nec spectant aliquod extrinsecum connotatum, à quo pendeant in esse denominationis; sed potiùs ab actibus in esse entitatis & denominationis pendet connotatum extrinsecum in actibus liberis: mundus enim pendet in existentia ab actu Dei, non solùm vt est ens, & idem cum omnipotentia; sed vt est libera denominatio: ergo denominatio in ratione denominationis non pendet à connotato à priori; sed illud potest ab eo pendere: ergo si hoc exemplum eos iuuat in relatione, etiam iuuabit in alijs prædicamentis: & quidem à §.40. ostendam eos vti hac sententia in vnione hypostatica Verbi ad humanitatem: quam meritò excludunt à prædicamento relationis.

S.Thom. q 2.art.6. & 7.

§.26. Hinc multa ducuntur absurda. Primum, albedinem non distingui à subiecto: quia subiectum est separabile ab albedine in denominatione solùm, non verò in entitate: quia subiectum vt semel producitur, habet totam entitatem albedinis, à qua denominatur homo, aut columba. quæ entitas non tribuit denominationem albi, nisi connotando voluntatem Dei de illa denominatione: quia cùm denominatio sit semel separabilis ab entitate; potest terminare diuersos ratione nostra actus Dei; vt ipse Deus potest velle scientiam visionis, actusque liberos, qui in ratione talium constituuntur denominatione. itaque sine illo actu Dei albedo reddit hominem aut corpus; non tamen album; eo autem posito reddit album.

§.27. Sequitur Secundò, visionem non distingui à potentia visiua: quia positâ potentiâ, & expeditâ ad denominationem, & posito obiecto cum proportione ad illam, sequitur necessariò ex natura rei visio in ratione denominationis. Tertiò, cognitio & amor non distinguentur à potentijs. Quartò, vbicatio non distinguetur à subiecto: quia positâ aptitudine ad diuersam distantiam, dicimur esse *hic* aut *ibi* per solam connotationem ad distantias diuersas.

§.28. Ob quod aliqui ex eis auctoribus dicunt, veritatem esse adæquatè intrinsecam actui, eumque posse mutari è vero in falsum per solam mutationem obiecti: quia manet entitas veritatis, quæ existente obiecto vt affirmatur, est veritas etiam in denominatione; mutato autem obiecto est falsitas. item bonitatem & malitiam esse intrinsecas adæquatè actibus; & tamen eumdem mutari de bono in malum per solam mutationem extrinseci connotati. Qui enim vescitur carnibus temperatè ante cognitionem interdicti ipsarum: deinde cum noua cognitione interdicti perseuerat ille actus, estque intrinsecè malus. idem dicunt de maiori malitia, aut bonitate, ex duratione maiori. Vtuntur ergo pro libito hac doctrina, qua vti possunt in vnione hypostatica: item in omni modo, & infinitis rebus absolutis: quia si in reali separatione rerum ea vtuntur; quidni in omnibus alijs?

§.29. Ad responsum ergo ex §.21. respondeo illud esse optimum contra connotatores; non tamen absolutè: quia quidquid creatum desinit esse quoad intrinsecam denominationem, desinit esse quoad entitatem: quia desinunt esse quoad aliquam existendi rationem; vt probaui disp.5. Physic. sect.1. & alibi. Imò apertè probaui in voluntate Dei, nullum actum deficere realiter etiam quoad denominationem: nulla enim denominatio desinit esse realiter etiam in denominando; sed desinit amare, aut odio habere. Quod à nobis explicatur per verba significantia defectum: est ergo illa desitio non secundùm esse, sed secundùm dici. Nec ab actibus liberis Dei difficilioribus Trinitate sumendum est argumentum, vt non sumitur ad nostros actus; quod eâdem ratione posset sumi. id enim non est explicare Theologiam philosophicis præceptis; sed

S.Thom. q. 2.art 6. & 7.

sed philosophiam obtenebrare obscuritate mysteriorum Dei, quæ nobis sunt perobscura. Nescio quo fundamento fieri dicam, vt nonnulli philosophi nesciant pedem in philosophia mouere, nisi armati actibus liberis Dei, & mysterio Trinitatis: illa venerentur, nec in abiectissimas quasque philosophiæ minutias adducant.

SVBSECTIO V.

Opinio cuiusdam.

§.30. PAulus Nazarius in qu.2.art.8. controu.3. opinatur vnionem hypostaticam nihil esse distinctum ab humanitate, quæ per se ipsam sine medio vnitur Verbo. Præmittit versu *Secundò sciendum*, duplex esse medium, alterum congruitatis, alterum necessitatis. quod latè probat ex S. Thoma in 3. d.2.q.2.a.1.ex art.autem 2. deducit in humanitate nullum esse medium, quo coniungatur Verbo: item ad 2. ait gratiam non esse medium, quo causetur vnio: & ad 3. ait nullo modo humanitatem reddi assumptibiliorē alijs à Verbo.

§.31. Hæc mea sententia satis esset probabilis, quamuis S.Thomas fuisset ab opposita; est autem ab hac: q. enim 7.a.13 ait vnionē hypostaticam esse causatam à Deo priùs natura, quàm gratiam habitualem: vnionis principium dicit esse personam Filij: q.3.a.1.ait personam esse principium assumptionis, & a.4.ad 3. ait assumptionem esse communem tribus personis ex parte actionis, & principij. Caiet.in qu.7.art.13. fine hæc testimonia conciliat cum alijs, quibus gratia vnionis dicitur increata: quia cùm dicit S.Thomas eam esse increatam, loquitur de persona Verbi, quam interdum appellat *gratiam vnionis*; quando verò dicit vnionem esse aliquid factum, loquitur de vnione à persona distincta. Vbi autem affertur à Nazario, nec verbum egit S. Thom.de hac quæstione, sed præcisè voluit vnionem non esse factam per gratiā habitualem. quod etiam dixit 3.p.q.2.a.10. & in locis infinitis. excludit ergo S. Doctor *medium* propriè acceptum: nec voluit esse vllum per gratiam, per fruitionem, vel aliud accidens, quo natura eleuaretur ad vnionem. nec est opus nisi legere testimonia adducta à Nazario.

§.32. Secundò arguit Nazarius: Inter naturam & formam nullus est modus medius, nisi causalitas materiæ & formæ: sed inter naturam, & Verbum non est causalitas: ergo. Distinguo Maiorē. Non est modus præter causalitatem in formam, nego Maiorem: non est modus præter causalitatem in compositum, concedo Maiorem. Iam dixi disp.5. Physic. vnionem non esse formalem causalitatem in formam, sed in compositum: quia anima rationalis non causatur & vnitur, De quo latiùs ibidem. Distinguo item Minorem. Inter suppositum & naturam non est causalitas in personalitatem increatam, & humanitatem, concedo Minorem: in compositū (quod est Christus, vt dixi disp.19.) nego Minorem: quia Christus constituitur vnione, sicut & homo vnione corporis & animi. Hinc nego consequentiam.

§.33. Arguit Tertiò Nazarius: Vnio hypostatica non potest esse modus substantialis habens ordinem transscendentalem ad Verbum: ergo non est distinctus. Probat antecedens: omnis relatio transscendentalis est ipsa rei natura, vt in aliud essentialiter ordinata: sed nulla humanitas ordinatur essentialiter ad Verbum, vt constituat Deum hominem: ergo. Respondeo æquiuocè hunc auctorem locutum: ordo transscendentalis est essentialis immediato fundamento, quo illum à prædicamentali discriminaui disp.15. Metaphys. §.91. at non est essentialis omni fundamento etiam remoto. Explicatur apertè: visio est transscendentalis ordo ad lucem, actio ad terminum: qui ordo est vtrique essentialis: at non est essentialis visioni ille ordo, nec agenti, vt constat in Deo.

§.34. Ad argumentum, distinguo antecedens: ordo transscendentalis est essentialis fundamento proximo, concedo: remoto, nego: omne igitur, quod refertur, aut refertur vt *quo*, aut vt *quod*. primum est de essentia relati; secundum minimè: quia actioni est essentiale producere terminū actu vt *quo*; agenti autem id non est essentiale: item *vbi* refertur essentialiter ad certam distantiam, non verò ad maiorem aut minorem: corpus autem vbicatum refertur quidem per *vbi* ad eam distantiam, non tamen essentialiter. Res absolutæ sunt interdum transscendentalis ordo ad aliud, vt materia ad formam, creatura ad Deum: at hoc genere ordinis referuntur per se ipsas: qui ordo reducitur ad actum secundum per alium ordinem magis actualem, & minùs indifferentem. maior enim ordo est ad omnes formas: vnio autem est determinatus ordo huius materiæ ad hanc formam.

§.35. Ita vnio hypostatica est trāsscendentalis ordo sui ipsius ad hanc humanitatē, & hoc suppositū; non verò ad alia. Humanitas autem non est ordo ad hypostasim, vt per illam terminetur: quia humanitas non ordinatur ex natura sua ad suppositum diuinum, vt ad terminum: hic ordo est de essentia vnionis, non verò humanitatis, quæ non disponitur ad hanc vnionem per aliquid antecedēs vnionem ipsam; vt testatur S.Thomas adductus à Nazario §.30. Nec vnio est propriè medium inter Verbum & humanitatem: medium enim propriè est, quod reddit formalem effectum mediatū: Verbum autem & humanitas non vniuntur mediatè, sed immediatè. In quo sensu accipe S.Thomam eodem §.30. actio non facit rem productam mediatè, sed immediatè, vt visus non dicitur mediatè videns per visionem, sed immediatè; quamuis per illam videt: quia ratio formalis alicuius effectus illum præstat vt *quo*; agens verò aut extrema, vt *quod*. de quo sæpiùs in philosophia, & hac disp. §.4.

§.36. Tandem Nazarius arguit: Nō est possibilis substantia supernaturalis: ergo nec hic modus substantialis. Confirmatur. Si hic modus esset possibilis, esset connaturalis alicui substantiæ possibili, sicut lumen gloriæ, & aliaid genus. Respondeo ex dubio antecedenti, consequentiam esse malam. tum quia substantia supernaturalis impugnatur; quia esset ex natura sua impeccabilis: quod enti ex nihilo factibili repugnare censent nonnulli. tum quia natura est principium motus eius, in quo est per se primò: illa ergo substantia esset natura: at vnio hypostatica non est natura, sed naturæ complementum, nec pertinet ad conceptum quidditatiuum naturæ: item est supernaturalis, quia est indebita omni creaturæ possibili: ergo non est eadem ratio huius, ac substantiæ completæ.

§.37.

§.37. Ad confirmationem, nego antecedens: quia omnis substantia creabilis petit complementum proprium & proportionatum: qualis non est hypostatis Verbi. lumen hoc nulli substantiæ possibili esse connaturale ostendi disputationibus de visione Dei; eo tamen admisso consequentia est mala de vnione hypostatica: quia ex aptitudine creaturæ ad minùs perfectum, nō deducitur aptitudo ad magis perfectum: ergo ex aptitudine luminis, quo creatura cognoscat Deum intuitiuè connaturaliter, non infertur connaturalis aptitudo ad vnionem hypostaticam. Nec qui concedunt substantiam connaturaliter potentem videre Deum, eam concedunt cui connaturale sit vniri Verbo, & quidem lumen nunc est supernaturale, & per te nulli substantiæ connaturale: ergo licet sit hæc vnio, non erit connaturalis vlli creaturæ: quia per te repugnat substantia supernaturalis. Igitur videre Deum est complementum accidentarium, & est Deo omnino extrinsecum. item substantiæ supernaturali est intellectus etiam supernaturalis: cui connaturales sunt habitus & species supernaturales. Hinc autem cur infertur, vnionem hypostaticam illi futuram connaturalem? vniri autem Deo est complementum altissimi generis: omnis autem substantia creata petit subsistentiam à se dimanantem, & sibi accommodatam.

SECTIO II.

Vtrùm vnio hypostatica sit composita?

§.38. VNio hypostatica ad corpus est composita integranter, est quæstio de compositione quasi essentiali: nec est vlla in opinione cōmuniori, negante homini duas vniones, alteram in materia, in forma alteram. multo enim meliùs hîc negandæ. Est igitur quæstio in sententia, quam docui volum. 1.disp. 5. Physic. §.120. esse duas vniones realiter distinctas, materializationem in materia, & in subiecto, & in forma vt termino; & informationem in forma vt subiecto, in materia verò vt in termino: quæritur ergo vtrùm in Verbo sit eadem dualitas vnionis?

SVBSECTIO I.

Sententiæ affirmantis argumenta.

§.39. CEnsent aliqui totidem esse vniones in Verbo & humanitate: alteram in illa subiectiuè, & in Verbo vt in termino; alteram in Verbo quasi subiectiuè, in humanitate autem terminatiuè. Primùm, quia vnio existens subiectiuè in humanitate, vnit eam intrinsecè Verbo: Verbum autem non vnit intrinsecè humanitati, sed extrinsecè: at Verbum vnitur humanitati intrinsecè: ergo non per illam vnionem subiectam in humanitate, sed per aliam in ipso existentem. Maioris secunda pars probatur: quia vnio subiecta in humanitate attingit Verbum vt purè terminum: sed purè terminus est extrinsecus rei: ergo Verbum extrinsecè attingitur illa vnione.

§.40. Respondeo hoc argumentum esse difficile propter explicatum puri termini: ostendam disp.22.à §.46. esse posse terminos puros intrinsecos. quod latè probaui vol.1.disp.5.Physic.à §.86. ad 100. item à §.111.ad 114. Ad argumentum, nego Maiorem, qua parte negat Verbum vniri intrinsecè humanitati per vnionē in eam receptam. Ad probationem Respondeo, terminum purum diuidi in intrinsecum & extrinsecum: Verbum est illius vnionis terminus purus intrinsecus.

S.Thom. q.2.a.6. & 7.

§.41. Hoc autem apertè probatur: quia humanitas ea vnione est intrinsecè vnita Verbo: ergo Verbum est per eamdem vnitum intrinsecè humanitati. Probo consequentiam, quia vnio intrinseca humanitati est indiuisio physica, quę fundat carentiam physicam diuisionis intrinsecæ humanitatis à Verbo: ergo inter humanitatem & Verbum est carentia diuisionis intrinsecæ: ergo eadem est inter Verbum & humanitatē. Quod tam per se notum videtur, quàm inter Valmasedam & Bilbaum esse quinque leucas, & inter Bilbaum & Valmasedam esse easdem quinque. Nonne ridiculus esset qui diceret inter Valmasedam & Bilbaum esse quinque leucas, at inter Bilbaum & Valmasedam esse septem? vt ergo humanitas est intrinsecè coniuncta Verbo, ita & Verbum humanitati: quia esse intrinsecè coniuncta, & non esse intrinsecè separata seu diuisa, est idem: sed quando vnum extremum est realiter & intrinsecè indiuisum ab alio, aliud non est ab eo realiter intrinsecè diuisum. fateor à me nec mente apprehendi posse, quem ea de re dubitare. Quo argumento disput.22.§.21. contra Lorcam disp.15.n.4. longiùs vtendum. hæc autem doctrina latè à me probetur vol.1. disp.5. Physic.à §.109.

§.42. Objicies: Humanitas est vnita Verbo, vt subiectum vnionis; Verbum autem non vt subiectum, sed vt purus terminus: ergo etiam potest humanitas esse intrinsecè vnita Verbo, quin Verbum humanitati. Nego consequentiam: quia vniri humanitatem vt subiectum, est esse causam materialem, ex qua fit vnio: at non est opus, vt omne extremum vnitum sit causa materialis vnionis: quia actio eductiua vnionis non attingit immediatè Verbum; ac propterea Verbum non est subiectum vnionis: at vnio ipsa attingit immediatè vtrumque extremum: cùm ergo illud attingat fundans negationem diuisionis inter humanitatem & Verbum, eamdem fundat inter Verbum & humanitatem: quia non potest interijci aliquid inter humanitatem & Verbum, quòd non interijciatur inter Verbum & humanitatem, vt probaui exemplo distantiæ inter Valmasedam & Bilbaum. Ratio à priori: quia id, quod interijcitur inter duo, est inter vtrumque: cùm ergo vnio immediatè versetur inter vtrumque ad vniendam intrinsecè humanitatem Verbo; non relinquit Verbum inunitum, nec diuisum, sed vnitum & indiuisum. In sola vnione per affectum est vnio non mutua: quia tantum est amare; at possum ego amare aliquem, quin ipse me vicissim amet: quia illa vnio non est physica, nec simpliciter, sed intentionalis & metaphorica.

§.43. Secundò mouentur: In homine sunt duæ vniones: ergo & in Christo. Nego consequentiam, quia in homine vtraque pars est ens incompletū & imperfectum, petitque compleri & perfici vnione: at nihil perficitur nisi vt subiectum recipiat formam, qua perficitur. Item vnio vna non est in vtroque extremo: ergo opus fuit constituere duas singulas in singulis extremis: in Christo autem sola humanitas est ens incompletum & imperfectum:

S.Thom. q. 2.a.6.&7. ctum: ob quod in sola illa constituitur vnio subiectiuè nec opus est alia in Verbo.

§.44. Vnde arguo: Vnio constituitur vt in subiecto in extremo incompleto sine vnione, & complebili per illam, vt patet in omni vnione inter puras creaturas. Nam subiectum perficitur vnione ad formam accidentalem & substantialem, forma vnione ad subiectum; natura ad suppositum, & suppositum ad naturam, imò & partes integrantes: sed Verbum non est incompletum, licet non vniatur humanitati; nec ea vnione completur: ergo Verbum non habet aliam vnionem quasi subiectiuè.

§. 45. Explico: Humanitas nõ pertinet ad Verbum, vt aliquid necessarium ad eius perfectionem: quia si per impossibile humanitas repugnaret, neq; Verbum haberet vnionem actualem aut possibilem, nec esset perfectione minutum: ergo non est opus in eo concipere vnionem quasi in subiecto, sed præcisè vt in puro termino; in humanitate autem vt in subiecto. ob quod in omni sententia vnio creata est in sola humanitate vt in subiecto, in persona Christi vt termino; in cæteris autem compositiş est in vtroque extremo, siue vna sit, siue plures.

SVBSECTIO II.

Pars negans.

§.46. SEmper censui vnionem hypostaticam esse vnam dumtaxat, subiectam in humanitate, terminatam purè ad Verbum. Quæ sententia est tam communis, vt oppositam asserat improbabilem, & contra omnes Theologos P. Suarez disp.8.sect.4.vers. *Addunt aliqui*: & quidem sine fundamento, & necessitate inuehitur. Primùm argumento proposito §.44. quod efficaciter probat repugnantiam talis vnionis: quia cùm Deus sit imperfectibilis in ordine adexistentiam creaturarum, non est cur in eo quæramus prædicata sim ilia ijs quæ in nobis oriuntur ex imperfectione.

§. 47. Secundò, quia vnionis actualis essentia est actu vnire duo extrema: nec enim vnio existere potest nisi vniendo: sed in Verbo omnia exstiterunt per æternitatem, quin vniretur humanitati: ergo in Verbo non est vnio actualis ad humanitatem. Maior probatur, quia existente tota forma & ratione essentiali alicuius effectus formalis in subiecto apto, illi tribuit suum formalẽ effectum; hic enim nihil est nisi forma in subiecto apto. quod patet exemplis abunde: albedo existens in subiecto, illud reddit album: quia album est subiectum aptum habens albedinem: ita vnio rerum creatarum eas reddit vnitas, quamdiu tota est in illis; alioquin nihil est in philosophia firmum.

§.48. Dicent, vnionem Verbi esse ab æterno in Verbo quoad entitatem, non verò quoad denominationem: quia denominare actu non solùm pendet ab entitate, & quasi subiecto apto; sed etiam pendet ab existentia alicuius extrinseci connotati: & quia connotatum extrinsecum non extitit ab æterno; ideò vnio Verbi, quamuis extitit ab æterno, non vniuit Verbum: existente autem humanitate cum vnione terminata ad Verbum, vnio ex parte Verbi respondens vniuit Verbum humanitati: vt de relatione dicunt auctores connotatorum.

§.49. O connotata! connotata! naso quidem cereo ad omnia, iam hi ea vtuntur opinione extra prædicamentum relationis: ob quod, vt negant distinctionem vnionis Verbi à Verbo, negare possunt distinctionẽ vnionis hypostaticæ ab humanitate. Missis autem quæ contra eam sæpiùs obieci, arguo Primùm ad hominem, & probo materializationem non distingui à materia prima: quia materia prima habet totam entitatem eius vnionis; at non materializat: quia ea denominatio pendet ab extrinseco connotato formæ affectæ in formatione. his autem positis, entitas materiæ primæ incipit vniri formæ materializando: quia licèt tota entitas eius vnionis existebat; at non poterat denominare, nisi forma esset cum informatione.

§.50. Hinc etiam infero, informationem non distingui à forma: quia forma est vnio quoad entitatem, in denominatione autem pendet à materializatione: dum autem materia non afficitur materializatione, forma non denominatur informans. Vnde nescies vtrùm materializatio distinguenda sit à materia, an informatio à forma? an neutra à neutra? Hæc ad hominem.

§.51. Absolutè arguo, hinc sequi nullam vnionem distingui ab extremis: quia extrema sunt tota entitas vnionis, ita vt nullus modus ei addatur: at non vniuntur: quia in ea denominatione pendent ab immediata indistantia, & alijs dispositionibus: ex quorum defectu non vniuntur extrema: positâ autem vltimâ dispositione vniuntur per eamdem entitatem. quod enim tu dicis de vna parte vnionis pendente ab alio, ego dico de vtraque parte à dispositione pendente.

§.52. Dicent non esse aliquod connotatum, ex quo sequatur necessariò denominatio vniti. Respondeo, ex vltima dispositione sequi necessitate naturali: quod satis est: id ex dispositionibus à libera voluntate Dei, vt sæpè probaui.

§.53. Alia ratione respondent, entitatem Dei esse tam perfectam, vt id ei alijs in actionibus conueniat: quia ab æterno habet voluntatem creandi mundum; quem tamen non creat nisi in tempore, cuiusque volitio incipit creare in tempore, & habere illam denominationem: ergo & in vnione id etiam erit. Ex antecedenti falso, mala consequentia. Sæpè probaui in philosophia, creationem esse modum distinctum realiter à voluntate Dei; quia voluntas est ab æterno volens creare, & non est creans ab æterno: ergo volens creare, & creans includunt aliquid separabile atque distinctum. Consequentia autem est mala: quia intellectus & voluntas præcurrunt temporibus; possumus cognoscere res, & eas velle facere, multò antè quàm faciamus. Cùm ergo in ea sententia volitio Dei & creatio sint idem, & volitio sit ab æterno, est item & creatio: cùm ergo volitio connotet tempus, non extrahit effectum ante illud tempus: quia est voluntas determino pro tali tempore: est igitur creatio actio intentionalis, quæ non producit, nisi quãdo vult. Hæc asserunt auctores eius opinionis: at hypostasis non est formaliter voluntas de vnione: sed est conceptus vt distinctus virtualiter à natura, purè physicus: in quo sic distincto non potest considerari libertas, conceptus autem purè physici non præuertunt tempora; sed simul ac sunt, præstant suos formales effectus.

§ E-

SECTIO III.

Vtrùm vnio hypostatica sit substantia, an accidens?

§.54. DIstingue inter accidens logicum & physicum. Physicum est extra totum conceptum rei reipsa, & independenter à nostro intellectu, vt dixi disp.10.Metaphys.§.19. Accidens logicum est, quod non concipitur necessariò primo conceptu rei: ob quod ratione nostra est extra essenciam, licet à parte rei sint idem. Vide disp.13. Metaphys.§.1.sect.2.

SVBSECTIO I.

Opinio Durandi.

§.55. DVrandus in 3.d. 6.q. 4. aliquos offendit admittens in Christo vnionem accidentalem. Sententia autem hæc est ex Durando. Prima propositio: *In Christo est vna persona dumtaxat: oppositum autem est error Nestorij.* Hoc docet q.1.n.7.& q.4.n.3. vbi statuit vnionem humanitatis ad Verbum. Secunda propositio ex nu. 5. *Natura humana per vnionem non transiuit in naturam accidentis, nec hoc modo fuit vnita Verbo accidentaliter.* Tertia propositio ex eodem n.5. *Natura humana non aduenit Christo vt vestis, nec hoc modo accidentariè*; quia non esset vnita hypostaticè, sicut nec vestis. Quarta propositio ex n.7. *Natura humana aduenit Verbo vt enti completo, in suppositi vnitate sine inhærentia; & quia aduenit enti completo, est illi accidentaliter vnita.* Hæc est petra scandali. vbi considera inhærentiam expunctam: vnde non egit Durandus de accidente physico, sed logico: substantiam autem physicam admisit exemplo insitionis perfectæ; vbi continuantur substantiæ duarum arborum continuatione physicè substantiali si perfectè vniantur: quia verò non vniuntur perfectè, ideo non est exemplum ad omnia: quia verè non continuantur ramus insitus, & truncus, nisi sint eiusdem speciei. tunc aptior est similitudo quoad vnionem, non verò quoad diuersitatem naturarũ. Differt ergo Durandus à nobis solùm, quia non explicuit voce discrimen logici & physici accidentis; quod reipsa constituit, quodque Lorca obseruat disp.14.n.2.

§.56. Hoc primo pulsu verborũ aliqui Theologi imponunt absolutè Durando aut errorem Nestorij, aut affinitatem. P. Ragusa disp.38. vers. *Secundùm eamdem*, ait eam sententiam fauere Nestorio, nec modum verborum esse verum, nec propriũ. Cabrera in art.6.disp.1.n.14. asserit non posse sine errore eam vnionem dici accidentalem, sed substantialem. P. Suarez disp.8.sect.1.à vers. *Dico tamen primò*, impugnat Durandum, sed non mordet. Medina in art.6. conclus.2. damnat mentem Durandi: à quo conclus.3. non differt, nisi *in quodam modo accidentali.* P. Vasquez disp.17. c.2. eum modum loquendi ait audire malè.

§.57. Dico Primò: Sensus Durandi Catholicus est: admittit enim vnionem secundùm vnitatem personæ, & quæ non constituit Verbum aliqualiter, sed *quid*: id est, hominem, qui constituitur in prædicamento substantiæ, & non accidentis: item, quia est vnio sine physica inhærentia, & sine natura accidentis.

§.58. Dico Secundò: Si tota phrasis coniungatur, modus loquendi est verus & proprius: quia accidens sine inhærentia est physicè substantia; logicè autem dumtaxat accidens: vnio autem est physicè substantia; Verbo autem Dei est logicè accidens. Omnia argumenta, quibus Christus vt homo dicitur ab Alexandro III. *quid*; à Scriptura *homo*; à Concilijs *substantialis*, & secundùm hypostasim, probant substantiam physicam, non verò logicè: quia cum accidente logico ea componuntur: substantia enim physica potest esse accidens logicum. S.Thom. q. 2.a.6.&7.

§.59. Dico Tertiò: Illa phrasis est vitanda, tum propter communem offensionem: tum quia accidens absolutè dictum stat pro physico, non pro logico: hoc enim non nisi cùm additur, nempe *logicè*. Argumentum Durandi non vrget: quia accidens physicum est extra omnem conceptum rei quæ vocetur res, absolutè, ita vt nullam constituat, vt dixi vol.1.disp.10.Metaphys.§.25.& 26. at vnio hypostatica, licet non constituat Verbum, constituit illud hominem, & est de ratione hominis.

SVBSECTIO I.

Okami atque Gabrielis opinio.

§.60. OPinio Okami in 1.dist.3.q.4.lit.G. docet humanitatem esse vnitam Verbo per formam aliquam absolutam, non verò respectiuam. qualis autem sit illa forma, non explicat. Gabriel adscribit Okamo qualitatem sanctificantem: quod tamen ipse non dixit; quin potiùs in 3. q.1. lit.C.& G. expressè negat qualitatem, aut aliquid absolutum; sed tantùm admittit modum quemdam relationum ab vtroque extremo distinctum. Nec video, cur Okamus adducatur pro sententia Gabrielis, referenda à §.62.

§.61. De sententia Gabrielis dissident P. Suarez disp.8.sect.3.§. *Secunda sententia*; & P. Vasquez disp.18.n.16. ille Gabrielem damnat erroris Nestoriani; hic sententiam improbat, sed à censura propugnat; eam ego referam ex Gabriele, eam non apertè tuente, sed cum aliqua dissimulatione, ostendente, quid consequenter ad singulas sententias de substantia dicendum.

§.62. Igitur in 1.dist.30.q.4. fine ait qualitate aliqua gratiæ eleuari formaliter humanitatem ad vnionem cum Verbo. Ex quibus concludit P. Vasquez, censeri à Gabriele illam qualitatem absolutam non esse formalem vnionem humanitatis cum Verbo, sed esse dispositiuam: quia eleuari per illam ad vnionem perinde est, ac disponi. quod ex alijs verbis Gabrielis Gabriel noster deducere conatur.

§.63. At ego existimo locutum Gabrielem formaliter de vnione, quam censuit esse qualitatem absolutam. Primùm, quia scopus est probare non esse modum relatiuum distinctum ab absolutis: vt autem ostendat vnionem esse absolutam, & non relatiuam, eam constituit in qualitate absoluta, vt sic ostendat transitum de contradictorio in contradictorium per veram humanitatis mutationem in vnione: quæ mutatio assignatur in gratia absoluta tamquam in vnione. cùm autem dixit *eleuari humanitatem per illam gratiam*, non egit de eleuatione antecedenti; sed egit de vnione in sensu formali eleuante naturam, vt sit vnita Verbo: dixit enim, *Per quam formaliter eleuatur.*

§.64.

S.Thom.q. 2.a.6.& 7. §.64. Hanc esse mentem Gabrielis patet ex eadem q.4. conclus.5. ijs verbis: *De vnione naturæ humanæ ad Verbum dici potest, sicut in diuinis: quòd propter aliquam qualitatem absolutam, putà gratiam vnionis in humana natura productam, perfectiorem vnionem, & respectum, diceretur Verbum nunc vnitum, & primò non vnitum.* item art.2. *Tamen per illud perfectius donum certo modo se haberet natura humana ad Verbum.* item, *Et per hoc donum natura humana immittitur supposito Verbi*: probatque apertè, non posse humanitatem à Verbo dimitti etiam diuinitus manente hac vnione qualitate absoluta, nec illa existente posse non vniri, eamque esse specialem respectum ad Verbum in ratione vnionis; non tamen ad alias duas personas, quæ nos dicimus de modo substantiali. Eadem ferè est sententia Philippi Fabri in 3.disp.3. num.25.& disp.8.n.27.

§.65. Hæc igitur opinio Gabrielis, videamus, an sit affinis Nestoriano errori. P.Suarez & alij affirmant; quia hæc non est vera vnio, & physica; sed tantùm per affectum: at Nestorius per affectum etiam admittebat vniri hominem Deo: ergo sententia Gabrielis est Nestoriano errori vicina.

§.66. Gabriel autem longè est ab eo errore: tum quia illum sæpè condemnat: tum quia in hac eadem sententia ab illo longissimè distat. nec tam grauis Doctor est accensendus tam infami gregi. Nestorius non admittebat veram & physicam vnionem, sed tantùm per affectum, & metaphoricam; at Gabriel hanc gratiam dicit esse physicam & realem vnionem inter humanitatem & Verbum: licet enim illa qualitas reddat humanitatem gratam; at physicè eam vnit, vt catholicè dicetur de modo vnionis hypostaticæ: Nestorius ergo stetit in affectu solùm; Gabriel autem in vnione physica. Nestoriana vnio reipsa erat communis toti Trinitati, & per applicationem adscribebatur Filio, vt sanctificatio adscribitur Spiritui sancto; at Gabriel constituit in hac qualitate specialem dependentiam à Verbo. Nestorius admittebat duas hypostases, & singulas naturas singulis vniti; at Gabriel asserit esse destructam hypostasim naturalem, siue non esse: & humanitatem per hanc gratiam inniti hypostasi diuinæ. *Nestorius* non faciebat vnam personam, nec propriè Deum de homine prædicari, nec hominem de Deo; Gabriel constituit vnam personam physicè, & prædicationem per idiomatum communicationem: quæ omnia constant ex ea qu. 4. ergo nihil habet commune cum errore Nestorij. Quãdo verò S.Thomas art.6.damnat erroris vniones accidentales, non est accipiendus de errore Nestoriano in hac opinione, sed in alijs, quæ non constituebant veram vnionem. Vtrùm autem hæc opinio Gabrielis aliquid habeat contra Alexandrum III. infrà disquiram à §.73.

§.67. Impugnatur ergo sententia Gabrielis: Primùm, quia Christus esset ens per accidens, & non per se: consequens ostendam hæreticum subsect.3.ergo. Probo Maiorem, quia Christus includit vnionem tamquam formalem rationem, aut partem: vt vnio est de conceptu humanitatis, ita vnio hypostatica de conceptu Christi: sed compositum ex vnione accidentali est ens per accidens, & non per se: ergo. Item esset *quale*: quia effectus formalis qualitatis est *quale*.

§.68. Secundò, qualitas absoluta non potest esse vnio: quia illa esset indifferens ad vniendum, & non vniendum: ergo est separabilis à realiter vnire: ergo vnire realiter & actu est ab illa distinctum. Probo antecedens, quia illa qualitas potest diuinitus conseruari, quin vniat: quia de conceptu entis absoluti vt distincti à modo est posse separari: res enim hoc distinguitur à modo, quòd modus, quia est essentialis determinatio ad aliquid, non potest diuinitus sine illo consistere; res autem potest: quia non est essentialiter determinata. Recognosce quæ de vnione dixi vol.1.disp.5.Physic.§.16.& 17. item disp.2.Metaphys.à §.69.ad 71.& §.86.

SVBSECTIO III.

Vnio est substantiæ species.

§.69. Dicendum igitur, vnionem hypostaticam non solùm esse substantialem denominatiuè à terminis; sed esse de genere substantiæ, non minùs quàm frequenter dicitur esse talis vnio corporis & animi, & substantia creata: in diuisione igitur entis in substantiam & accidens, vnio continetur in substantia, vt sessio in accidenti. Hæc sententia est communis omnium Theologorum excepto Gabriele: Durandus enim reipsa nõ differt à nobis, quam priuat inhærentia. nec secura est opinio Gabrielis; quam ipse non docuit absolutè, sed dixit inueniri posse viam ad negandos modos distinctos à rebus absolutis: eamque malam viam ostendit. Legatur Magister in 3.d.6. cum S.Bonauent. Scoto, & alijs, & S.Thoma q.2.art.6.cum Caietano, P.Suarez, P.Valent.P.Vasquez, & aliis plurimis.

§.70. Impugnant aliqui opinionem Gabrielis ex sexta Synodo Constantinopolitana gener. collat.8.can.4. vbi vnio humanitatis ad Verbum vocatur *secundùm subsistentiam & substantiam.* Respondeo nihil inde probari: quia vt Concilium non definit eam vnionem esse distinctam ab extremis; ita nec eam esse de prædicamento substantiæ, aut accidentis: damnatur enim error Nestorij negantis veram vnionem naturarum in hypostasi, diuidentisque personas Dei & hominis, & eas vnientis secundùm affectum dumtaxat, dignitatem, & potestatem: Concilium autem vult naturam humanam verè vnitam diuinæ in hypostasi Verbi secundùm compositionẽ personæ indiuisibilis in duas. Quod fatetur Gabriel, & asserit eam vnionem esse substantialem, id est, substantiæ ad substantiam. quod non pugnat cum vnione de prædicamento accidẽtis. quod etiã dixit noster Gabriel disp.17.n.29.

§.71. Quis negat hominis generationem esse substantialem? item transsubstantiationem esse substantialem cõuersionem? at communior & verior opinio est, vt ostendi vol.1.disp.10.Metaphys. §.27. eas actiones esse verè accidentia de prædicamẽto: quia esse substantiam aut accidens sumitur ex inhærentia, & non inhærentia: esse substantiale est denominatio à terminis, aut extremis, quando ergo extrema vnita sunt, substantia est vnio substantialis, & secundùm substantiam; quando verò aliquod est accidens, est vnio secundùm accidens. Dum igitur damus Concilio vnionem realem duarum naturarum constituentium vnam personam, damus quod vult: de natura autem huius vnionis sicut Nestorius non egit, quia eam negauit; ita nec Concilium.

§.72.

§.72. Ego existimo meam sententiam per metaphysica argumenta esse magis consentaneam Concilio: at Theologicè nihil dixit Gabriel contra illud. Idem dico ad cætera Concilia & Patres, à quibus hæc vnio appellatur *substantialis, essentialis, & hypostatica*: quales sunt Damasc.lib.3.Fidei cap.3. appellanseam vnionem substantialem. Ioan.Maxentius in Confessione fidei ait duas naturas secundùm Patres substantialiter vnitas: & Concil. Lateran. sub Martino I. consultat.5.can.6.& 8.nec enim ab illis, nec à Gabriele dicitur vnio *accidentalis*, aut *secundùm accidens*; sed *substantialis, & secundùm substantias & hypostasim.* At à Gabriele dicitur in se accidens, & substantialis ab extremis: à Patribus autem in se nec accidens, nec substantia dicitur, sed substantialis, & non accidentalis: quia ad substantias, & non ad accidentia terminatur, nec ad aggregationem.

§.73. Secundò, posset quis eam sententiam probare ex Alexand.III.c. *Cùm Christus*, de hæreticis. Quia verò hoc testimonium celebre est, libet illud integrè describere: *Cùm Christus perfectus Deus, & perfectus sit homo; mandamus quatenus sub anathemate interdicas, ne quis de cætero audeat dicere Christum non esse aliquid secundùm quod homo: quia sicut Christus verus est Deus, ita verus est homo ex anima rationali, & humana carne subsistens.*

§.74. Glossa eius capitis censet illud esse contra nonnullos Theologos plus iusto subtiles, asserentes Christum secundùm quod homo non esse aliquid. Difficile tamen est creditu Theologos non hæreticos dixisse Christum secũdùm quod homo, non esse aliquid, accepto aliquid transscendentaliter; cùm homo secundùm quod homo, licet non includeret naturam humanam substantialem, sed accidentariam, esset aliquid transscendentaliter, vt opponitur nihilo. Manichæi dixere, Christum vt hominem esse nihil, id est, non realiter hominem; sed phantasticè. Hunc errorem tum reuixisse colliges ex P.Vasquez disp.13.n.32. at de eo nec constat, nec apud Theologos non hæreticos potuit percrebrescere: vt percrebuere opiniones, quas iam subiicio ex Petro Lombardo.

§.75. Magister in 3.d.6. proponit tres Theologorum sententias: secunda est Catholica doctrina, de qua agendum, quod obseruat S.Thomas hoc art.6. Prima erat error Nestorij cõstituentis vnam personam dignitate, duas tamen hypostases: quod etiam S.Thomas obseruat. Tertia verò constituebat vnita Verbo corpus & animam rationalem; non tamen inter se: item hanc vnionem dicebant esse indumenti more, nec constituentem veram prædicationem hominis de Deo. Quam doctrinam ait S.Thomas alia ex parte recidere in errorem Nestorij, non in dualitate personarum, siue hypostasium, sed in neganda vera vnione naturæ humanæ ad Verbum.

§.76. Hic error ortus est in Gallia: Scotus in 3.d.6.q.vltima (quam Caietan.allegat, & sequitur hoc art.6.vers. *Sed æstimationem hanc*) asserit hanc tertiam sententiam damnari ab Alexandro. & meritò, quia Alexander præcepit Episcopo Rhemensi vt eam interdicat collectis Doctoribus Parisiensibus & Rhemensibus, apud quos adoleuerat error, vt constat ex Concilio Lateranensi sub eodem Alexandro. tum quia duplici de causa ex ea sequitur Christum vt hominem non esse aliquid: Primùm transscendentaliter: id est, Christus non est verè homo, nec absolutè est homo: vnde in ratione hominis non est aliquid, sed nihil. quod obseruat Franc.Penna in annotationibus ad 2. p. Directorij lib.2. schol.3. quam expositionem probat P.Vasqu.disp.17.n.32. quamuis de ratione dubitet. Ratio autem hęc est: Pontifex opposuit verum hominem, vt ostenderet se damnare negantes veram humanitatem, & eius effectus formales: negabatur autem negatâ vnione; quæ in Christo non erat ex hac sententia vera humanitas: ergo nec est verus homo. Antecedens patet: quia sine vnione corporis cum animo rationali non est humanitas. hoc autem dicebant, ne essent duæ personæ: altera diuina ex hypostasi, & diuina natura; altera humana ex corpore & animo. S.Thom. q.2.a.6. & 7.

§.77. Secundò, quia licet admitterent veram humanitatem sine vnione inter corpus & animã; at non admittebant horum vnionem ad Verbum, vt reipsa fieret homo; sed tantùm more vestimenti: quo non resultat homo, sed vestitus. Ob quod dicebant Christum vt hominem non esse aliquid, non transscendentaliter, sed substantialiter: quia humanitas erat illi accidens, vt vestis nobis: vnde Christus vt homo est ad aliquid, vel aliqualis. itaque quæstioni *quid est?* nõ poterat responderi, *Christus est homo*: secùs quæstioni *qualis est?* Alexander ergo dicit Christum esse aliquid etiam vt est homo, id est, esse *ens* substantiale, quod explicatur per *aliquid*; non verò accidentale, quod explicatur per *qualis*, aut ad *aliquid*. sic Alexandrum exponit Durand.in 3.d.6.q.4.n.5.

§.78. Hæ sunt germanæ huius testimonij expositiones: quia vterque error continebatur in sententia eorum hominum; in qua nec Christus erat verus homo ex defectu vnionis inter corpus & animam, & humanitas purè vt accidens, & extrinsecè vniebatur Verbo. E quibus patet Gabrielem esse immunẽ ab Alexandri censura: Ipse enim admisit vnionem corporis & animi: item humanitatẽ veram. quod negabatur in opposita sententia iuxta primam expositionem in §. 76. item admisit veram vnionem & substantialem inter hypostasim & humanitatem: Deumque verè & propriè esse hominem & hominem Deum propter vnionem substantialem & personalem duarum naturarum in vna hypostasi. Hæc autem ait præstari vnione, quæ est verè accidens, & non de prædicamento substantiæ. Quod fieri posse in sententia Gabrielis fatetur noster Gabriel disp.18.n.29. Quamuis ego difficilè concipio eos effectus per vnionem accidentalem; tamen stando Theologico argumento non vrgetur tantùm Gabriel, vt sit erroris damnandus: metaphysicis enim argumentis vtcumque respondebit, vel negando vnionem esse de intrinseca constitutione compositi; vel rationem compositi accidentalis aut substantialis accipi ex extremis, & eorum formalibus effectibus. Contra quem metaphysicè, & non ex fide erit agendum.

§.79. Igitur vnionem esse substantiam probatur: Primùm, ab auctoritate cæterorum Scholasticorum; qui nisi grauissimo fundamento impugnari cuncti non possunt. Item illa sententia est magis consentanea Patribus & Concilijs: qui inoffenso pede currunt, si vnio est de prædicamento substantiæ: at impingitur, si constituitur in prædicamento

S.Thom. q 2.art.6. & 7.

mento accidentis. Ob quod dixi eam opinionem esse malè securam.

§.80. Tertiò probatur à priori: quia homo in conceptu hominis non includit prædicamentum aut conceptum accidentis: sed vnio hypostatica est de conceptu & prædicatis hominis: ergo est substantia, & non accidens. Probatur Minor: quia sine vnione, nec ratione concipitur homo: qui non est sine substantia, quæ illi est vnita. Maior constat tum ex Aristot. *Substantia è substantijs componitur*; tum quia homo est prædicatum substantiale, vt patet ex Alexandro III. adducto §. 73. tum Tertiò, quia homo est directè in prædicamento substantiæ.

§.81. Dixi vol.1.disp.10.Metaph.§.25.&26.subsistentiam esse substantiam: item eius vnionem ad naturam, quia constituunt rem, & aliquid, siue ea quæ absolutè vocamus *Aliquid* & non *aliquale*: eiusmodi autem sunt *homo, angelus, leo*; non verò *album, dulce, sapiens*. Quod clarè probatur ex Alex.III. adducto §.73.vbi Christum dicit esse *aliquid* in quantum hominem, quia est homo; sed si homo includeret accidens; non esset aliquid, sed aliquale: ergo. Probo Minorem, quia à qualitate esset qualis; & ab accidente ens per accidens. Hoc autem aliquid & rem, esse substantiam indiuiduam completam, dicam disp.3.de Deo sect.1.

§.82. Tandem inter duas substantias non potest esse vnio physica accidens: quia non concurrunt ad communicandum effectum formalem, nisi substantialem, in quo includitur vnio: quæ non est communicatio vt *quo* accidentis.

§.83. Quòd si dicas subsistentiam creatam esse substantiam, quia constituit hominem; nec habere vnionem distinctam: ita Christus constituitur homo subsistentia increata, cuius vnio est accidens: quia est extra hominem; nec in nobis inuenitur, quid respondens: Respondeo Primùm, subsistentiam creatam non esse modum, sed rem, vt ostendi vol.1.disp. 11. Metaph.§.50. imò §.54. id probaui ex hoc mysterio: sic enim meliùs suppletur effectus formalis suppositi creati per increatum, & vnio per vnionem. Secundò, respondeo vnionem suppositi cum natura esse de intrinseco hominis conceptu: quia potest existere Verbum & humanitas, quin existat vt homo Christus: ergo præter hæc duo aliquid est de intrinseco conceptu Christi vt hominis: idem enim argumentum est de vnione partium humanitatis, quæ non est, nisi partes vniantur. Denique argumentum è §.8. & 18. hoc probat apertè: quia subsistentia & humanitas sunt realiter separabiles ab homine: ergo homo aliquid realiter distinctum ab vtroque includit. Vide vol.1.disp.6. Physic. à §. 29. vnionem esse ex hominis essentia: idem dic de vnione subsistentiæ, eam esse de hominis conceptu.

SECTIO IV.

Vtrùm vnio hypostatica sit relatio extrinsecus adueniens?

§.84. NOn est dubium vnionem hypostaticam non esse de prædicamento relationis: tum quia illud est denominatio extrinseca à duabus rebus absolutis simul existentibus. quod vnioni non contingit: quia possunt existere extrema quin vnio, vt ostendi à §. 8.ad 18. nec est denominatio extrinseca humanitati esse vnitam, nec Verbo. tum quia, etsi relatio hæc esset à termino distincta realiter, & à fundamento, esset accidens, & Verbum esset illius purè terminus, fieretque vnio accidentalis, & non substantialis, nec efficeret vnum per se, vt non efficit relatio. Tandem ille modus relationis oritur ex aliquo fundamento: at humanitas & Verbum non sunt fundamentum; quia possunt existere, quin vniantur. S. Thom. a.7. cùm asserit vnionem esse relationem humanitatis ad Verbum, non egit de hac prædicamentali, sed de transscendentali: vnio enim est ad aliud: quia eius essentia est coniungere duo extrema; est tamen ad aliud non prædicamentaliter; sed transscendentaliter, vt materia ad formam, & hæc ad illam. Hoc genus relationis prædicamentalis vocatur à Scoto *intrinsecus adueniens*: quia posito fundamento & termino, sequitur necessariò: ob quod eam non distinguit ab vtroque.

§.85. Alia relatio vocatur à Scoto *extrinsecus adueniens*: quia posito vtroque extremo, potest non esse: ob quod eam ab vtroque distinxit. Vltima sex prædicamenta vocauit relationes extrinsecus aduenientes. Proposui vol.1.disp.15.Metaph.§.147. quibus in locis egerit Scotus de ijs relationibus: adde nunc in 3. dist. 1. q.1. vers. *Ad illud in oppositum*: vbi asserit vnionem hypostaticam esse relationem aduenientem extrinsecus: quia potuit non esse existente Verbo & humanitate. Iam dixi ea disp.15. Metaphys. §. 151. Scotum reipsa nihil sensisse contra cæteros de prædicamento relationis; modos autem vocauit *relationes extrinsecus aduenientes*: quia tunc de relatione transscendentali vix pauca, & obscurè disputauerant Scholastici: & quas recentiores dixere *relationes modales transscendentales*; dixit Scotus *relationes aduenientes extrinsecus*. In quo sensu fateor vnionem hypostaticam esse relationem modalem extrinsecùs aduenientem de prædicamento substantiæ: meliùs autem dicitur *modus substantialis relatus ad humanitatem & Verbum transscendentaliter*. Faber adductus §.64. hanc relationem dixit esse accidens: sed immeritò: quia Christus esset ens per accidens, vt dixi.§.67.

SECTIO V.

Vnio hypostatica est modus substantialis.

§.86. VNionem hypostaticam esse modum, & non rem absolutam, probant omnia, quibus idem probaui vol. 1. disp. 5. Physic. à §.15. ad 17.& disp.2. Metaphys.§.86. Quinibi à §. 58. probaui latè discrimen inter rem, & modum. Nunc autem breuiter dico, hanc vnionem esse modum: quia est essentialiter determinata ad vniendum actu humanitatem & Verbum, & tollit vtriusque indifferentiam ad vnionem: ergo per seipsam, & non per aliud ea vnit. Probetur hæc consequentia ex locis in philosophia indicatis. Recognosce quæ dixi contra Nazarium à §.39.ad 37. Nec argumenta Fabri egent nouo responso.

SECTIO VI.

Vtrùm vnio hypostatica sit terminus formalis Incarnationis?

§.87. INcarnationem accipio pro actione, qua humanitas Christi vnita est Verbo in vnitate personæ; quæ potest appellari *Incarnatio effectiua*: quia est ratio, qua Verbum fit persona humana: non fit persona; sed persona humana, id est, persona, quæ priùs erat simplex & diuina dumtaxat, incipit per eam actionem fieri humana; quia illi additur humana natura. Hæc est secunda sententia inter tres relatas à Magistro in 3. dist. 6. cuius memini §.74. quam S. Thomas art. 6. meritò vocat doctrinam catholicam; & negat eam esse opinionem: vt de albatione homo fit albus. meliùs dico: animatione corpus fit animatum: non fit quidem corpus, quia factum erat creatione; fit tamen animatum, quia hoc prædicatum habet ab anima vnita. Vnde non fit simpliciter, fit tamen secundùm quid: ita Verbum Incarnatione fit persona composita, non tamen fit simpliciter. vnio in humanitatem, & Verbum est ratio formalis, ob quam Verbum fit homo. Rogo nunc, vtrùm ea actio terminetur formaliter ad vnionem, an ad humanitatem, an verò ad Verbum, vel tandem ad ea tria simul?

§.88. Multis contendunt Theologi de hac quæstione de sola voce. Constat Verbum factum hominem per eam actionem, & personam diuinam factam humanam, & esse compositam: item à subsistentia Verbi humanitatem esse personatam, & subsistentem; ab humanitate autem Deum factum hominem: item præcipuum terminum esse Verbum ipsum. quid autem sit terminus formalis, quæstio est de nomine.

§.89. Quia si formalis terminus accipiatur pro partiali communicato, vera est sententia Caietani, Medinæ, & aliorum constituentium terminum formalem Verbum ipsum: si verò formalis terminus est id, quo quasi forma Deus factus est homo, verè asserunt alij Theologi terminum formalem esse humanitatem: si verò censent terminum formalem esse totum id quod resultat, affirmant alij bene esse personam Christi, vt est Deus homo: quia per eam actionem Deus factus est homo, & resultat Christus, qui est Deus homo: si autem intelligas terminum formalem pro eo quod de nouo producitur, & à quo Christus dicitur *genitus vt homo*, eius terminus est vnio hypostatica. quod absolutè docet P. Suarez disp 8. sect.2. vers. *In hoc nihil potest*. Quid autem sit terminus formalis, non constat apud illos: vnde de sola voce vocibus se obtundunt.

§.90. Dico igitur Primò: Terminus formalis *quo* Incarnationis est vnio; tam in ratione productionis, quàm communicationis. Probatur, quia Christus vt homo producitur vt *quod* per Incarnationem: ergo habet aliquam rationem productam vt *quo*, per quam produci dicatur vt *quod*. Consequentia est certa: quia omnis denominatio *quod* est ab aliquo *quo* identificato, aut distincto: quia sine ratione formali non potest esse: hic autem non est per identitatem; Christus enim vt Christus non est adæquatè, & secundùm omnia intrinseca productus per Incarnationem: quia nec Verbum, nec humanitas ea producuntur: ergo est aliquid *quo* productus denominatur. vt homo est genitus à generatione vnionis; sed non est aliud productum *quo* Incarnatione præter vnionem: quia nec Verbum, nec humanitas producuntur: igitur vnio est terminus formalis *quo* Incarnationis, vt est productio. quæ negari non possunt. Recognosce vol. 1.disp. 11. Physic.§.47. P. Vasquez disp.19. à §.14. reclamat; sed non vrget. S.Thom. q.2. art.6. & 7.

§.91. Idem dico de vnione vt terminat generationem in ratione cõmunicationis: quia Verbum communicatur vt *quod* humanitati, & humanitas communicatur vt *quod* Verbo: ergo habent aliquam rationem, qua communicentur vt *quo*: quia hunc effectum non habent à se formaliter; quia possunt existere, quin communicentur: ergo habent ab alio; sed non nisi ab vnione: ergo: itaque non potest concipi terminus aliquis, quin concipiatur vnio vt terminus *quo*.

§.92. Dico Secundò: Terminus formalis communicatus etiam *quo* est Verbum seorsim, & humanitas etiam seorsim: id est, terminus formalis communicatus *quo* in ratione personæ humanæ est Verbum significatum formaliter conceptu personæ connotando humanitatem vt sit humana: terminus autem formalis communicatus *quo* in ratione hominis, est humanitas connotans suppositum, sine quo non est homo. Probatur: quia terminus formalis *quo* communicatus est, qui attingitur immediatè vnione, vt ratio formalis constituendi terminum completum. sic anima dicitur terminus formalis communicatus *quo* generationis humanæ: quia vnione attingitur, vt homo est forma, quamuis generatio eam non attingit immediatè. Recognosce eam disp.11.Physic.§.49.

§.93. Obijcis: In generatione hominis materia non est terminus formalis, sed subiectum: at humanitas est subiectum vnionis: ergo humanitas non est terminus formalis. Nego consequentiam: quia materia non vnitur formæ ei tribuens denominationem à se, seu effectum formalem: humanitas autem licet est subiectum vnionis, tribuit tamen quasi effectum formalem Verbo; quod hominem reddit: comparari verò more formæ ea, quæ in compositione tribuunt formales effectus essendi, ostendi vol.1. disp.2. Physic.§.14. nec est inconueniens extrema vnita mutuo præstare formales effectus in diuerso genere: quæ autem terminant actionẽ more formæ, sunt illius formalis terminus.

§.94. Dico Tertiò: Terminus totalis & formalis *quod* est Christus: quia est vltimus finis immediatus vnionis, & mediatus actionis, productus quidem propriè; formalis autem minùs propriè. est formalis, quia non est remotus. recognosce eam disp.11. Physic.§.47. Multa obijciunt aliqui solutu facilia, existimantes Christum non esse terminum præcipuum & immediatum, si vnio est immediatus terminus: est enim Christus immediatus vt *quod*: & propterea per se intentus.

SECTIO VII.

De perfectione physica & morali vnionis hypostaticæ.

§.95. HIc est aptissimus huic quæstioni locus, post explicatam vnionis essentiam. Physica perfectio est quæ rebus inest independen-

S.Thom.7. 2.a.4 & 7. ter ab extrinseca æstimatione, vt vermis est perfectior auro, formæ materia. Moralis perfectio est, quæ æstimatur ratione extrinseca ipsi rei, vt actum esse meritorium vitæ æternæ, est illi extrinsecum in parte à dignitate gratiæ sanctificantis. aurum æstimatur pluris quàm vermis ratione commutationum, aliaque id genus.

SVBSECTIO I.

Prima & secunda conclusio.

§.96. DIco Primò: Vnio hypostatica physicè & moraliter est perfectior quàm fides & alia accidentia tam naturalia quàm supernaturalia, quibus formaliter nec beamur, nec iustificamur. Hæc conclusio est tam certa, vt rutò negari non possit: quia nec Scholasticis Doctoribus venit in mentem de illa dubitare. est apud illos quæstio de comparatione gratiæ & vnionis: at de comparanda vnione cum fide nulla est quæstio. ex secunda autem conclusione de hac prima constabit.

§.97. Dico Secundò: Vnio hypostatica per se considerata secundùm solam suam entitatem, non vt includere posset Verbum cuius est vnio, sed vt illud connotat vt extremum; est physicè melior omni qualitate supernaturali, etiam gratia, charitate, lumine, & illorum actibus. itaque modus ille vnionis, quem dixi esse substantialem productum vt *quo* actione vnitiua; & qui in genere entis est inseparabilis ab humanitate, sine qua nec diuinitus potest existere: ille modus qui connotat Verbum Dei vnitum per illum, consideratus secundùm solam hanc entitatem productam, est physicè melior omni qualitate existente, & possibili etiam de potentia absoluta.

SVBSECTIO II.

Auctoritas recentiorum.

§.98. IN honorem Christi, qui componitur ex hoc modo intrinsecè, & sine quo non esset Verbum Deus & homo; liber ostendere, hunc esse sensum omnium Theologorum recentium, & omnium ferè antiquorum. Sit antesignanus P.Franc. Suarius in 3.p.disp.9.sect.2. asserens gratiam & visionem esse secundùm quid meliores vnione; absolutè autem satis indicat minùs bonas; cùm tamen ipse vidisset hanc præcellentiam vnionis sub dubium mansisse, eam explicuit tom.3. de Gratia li.7. cap.25.num.3. ijs verbis: *Secunda principalis comparatio esse potest inter iustificationem & vnionem hypostaticam; & hanc prætermisit S.Thomas, vel tamquàm per se notam, vel quia nondum de gratia vnionis tractauerat. Non est ergo dubium quin opus hypostatica vnionis sit altius & excellentius tam in ordine & gradu, vt attigit D.Thomas 3.p.q.7.art.13.ad 3. quàm in perfectione propria & specifica, vt latiùs disputaui tom.1. in 3.p.disp.9. sect.2. vbi sub dubio reliqui, an modus vnionis hypostaticæ sit physicè excellentior quàm gratia habitualis. Nunc verò omnibus simpliciter pensatis, affirmandum simpliciter videtur; quia & substantialis modus est, & habet quasi formalem effectum diuinissimum.* Hæc Suarez de ipso modo vnionis.

§.99. Sit secundus P.Gabr. Vasquez, vt ex antagonistarum consensu hæc præcellentia sit illustrior.3.p.q.20.cap.4.num.37. *Mihi verò probatur opposita sententia, nempe vnionem hypostaticam esse maximum donum, quod creatura rationali conferri potest.* Vt autem constet, hunc Doctorem non egisse de sola æstimatione morali ob terminum communicatum, sed etiam de physico excessu solius vnionis secundùm se; aduerte ab eodem num.32. hoc argumentum obiectum: *Secundò idem confirmatur: quia perfectior videtur esse habitus gratiæ, & operatio visionis & charitatis, quàm modus ille vnionis. illa enim sunt ordinis supernaturalis secundùm substantiam & naturam suam: hic autem modus cùm sit substantialis, non videtur esse hoc modo supra naturam.* En argumentum pro sententia opposita de comparatione physica visionis & vnionis, cui n.41. respondet: *Ad secundum Respondeo, modum illum vnionis multò excellentiorem esse gratia habituali, atque esse ordinis supernaturalis, eò quòd supra naturalem exigentiam vniat naturam creatam cum persona Dei.*

§.100. Sit tertius P.Ioann. de Salas in 1.2.qu.3. tract.2.disp.2.sect.3.num.23. ijs verbis: *De gratia autem vnionis, quæ est in anima Christi, puto non esse felicitatem, nec partem felicitatis: licet enim sit nobilior gratia habituali, & beatifica delectatione ac visione, vt latè docui 3.p.q.2. & fatetur S.Thomas 3.p.q.2.art.9. & 10. ad 1. & q.4.art.1.ad 2. & reliqui communiter; tamen est quid substantiale, & beatitudo est accidens.*

§.101. Quartus Magister Petrus Lorca 3.p.disp. 17.num.12. ijs verbis: *Etsi comparemus modum illum cum gratia & formis supernaturalibus, quibus homo constituitur iustus aut beatus, non esset inferior, sed præstantior.*

§.102. Quintus Magister Petr. Cabrera in 3.p. q.2. art.9. disp.2. vbi num.6. asserit modum vnionis secundùm se non esse perfectiorem substantia completa: quia hæc est in genere perfectiori. at n.7. asserit optabilius esse *Deo per gratiam & gloriam coniungi quàm per hypostaticam vnionem, non quòd perfectius illud sit, sed quia conuenientius.* Toto autem eo num.7.& 8. repetit sæpiùs vnionem esse meliorem visione; estque ex eius ratione clarum: censet enim intra genus minùs nobile non posse esse speciem nobiliorem quàm intra genus nobilius: ob quod indicat substantiam completam, quia est in genere meliore, esse perfectiorem vnione secundùm se considerata, quam causaliter, & ratione termini dicit esse meliorem omnibus alijs creaturis, non verò secundùm se. At num.5. vnionem constituit in genere substantiæ; quod melius est quàm genus accidentis. Sic docet apertè vnionem esse secundùm se meliorem visione. Et quamuis non probo eius doctrinam de generibus magis & minùs perfectis; tamen præcellentiam vnionis supra gratiam & gloriam maximè laudo.

§.103. Sextus Philip. Faber in 3. disp.8. quærit vtrùm vnio hypostatica, vt est ens creatũ de nouo assumptione productum, sit perfectissima vnio cap.3. quærit, *vtrùm hæc vnio in genere entis & doni sit maxima?* nu.22. ait: *Cur ergo? quòd hæc vnio hypostatica est summa gratia, id est summa condescensio diuinæ voluntatis. ex hoc deducitur, quòd hæc vnio est summum bonum, si est summa condescensio & gratificatio diuinæ voluntatis. Denique in 4.d.49. q.2. in principio solutionis quæstionis secundæ, in solutione secundi argumenti pro opinione Henrici, apertè asserit Scotus maiorem perfectionem esse gratiam vnionis hypostaticæ, quàm vnionis beatificæ. & hæc opinio est etiam communior & verior.* Num.autem 27.

Ad

Ad rationes pro sententia opposita respondetur, quòd in hac vnione hypostatica de nouo nihil habetur, nisi relatio dependentiæ naturæ humanæ ad Deum, quæ est accidens: sed etiam in vnione beatifica non producitur de nouo aliud nisi accidens. Faber ergo comparatis visione & vnione secundùm entitates, præfert vnionem. Deinde ait hanc fore meliorem, tametsi non comparentur entitates: quia illæ non considerantur secundùm se, sed ex modo quo Deum nobis vniunt. vtroque ergo modo præfert Faber vnionem creatam Verbi vnioni per visionem.

§.104. Septimus P.Leonard. Lessius lib.12. de Perfectionibus diuinis c.6. vbi contendit modum vnionis non posse esse distinctum realiter ab extremis: quia omnes modi sunt imperfecti in ratione existendi. quod repugnat huic vnioni. idque confirmat: quia nulla qualitas sanctificat sine nouo feruore Dei: ergo nec modus vllus potest præstare effectus tam mirabiles quàm vnio præstat. Diligenter memento hoc secundum argumentum & confirmationem. Ad argumentum respondet num.47. ijs verbis: *Ad secundum respondeo, modum quidem esse per se quidem imperfectissimum in ratione entis, cùm nulla ratione possit per se conseruari, sed totum esse ipsius sit actu aliud modificare: est tamen quid perfectissimum in ratione vnionis. Pari ratione dico, modus ille vnionis hypostaticæ est quidem per se quid imperfectum in ratione entis, quatenus non potest per se existere; est tamen perfectissimus & subtilissimus in ratione vnionis. itaque hic modus etsi per se sit paruæ entitatis, maximi tamen est momenti.*

§.105. Explicuit rectè imperfectionem modi vt sic, & vnionis hypostaticæ consistere, quòd non possint esse absque extremis. hoc autem ait nõ obesse sublimitati maximæ, & maximæ vnionis perfectioni. Respondens autem num.49. confirmationi, ait: *Ad confirmationem neganda est consequentia: hic modus necessariò excludit peccatum. Vnde patet isti modo hoc esse connaturale, & non habere id aliquo fauore vel acceptatione Dei.* Vbi præfert vnionem qualitati gratiæ: confirmatio enim erat sumpta ex perfectione gratiæ maiori quàm vnionis modalis. Admittit ergo Lessius gratia non expelli peccatum sine feruore Dei: negat autem consequentiam. de modo vnionis: item negat consequentiæ rationem, nempe præcellentiam gratiæ. Octauus P. Franc. Albertinus tom.2. coroll.5. Theolog. ex prædicamento substantiæ dub.2. initio id dixit clarissimè inter omnes. Adde P.Becanum tom.4.c.2.qu.4.num.1.6.& seqq. P.Granadum tom.2.controu.8.tit.4.disp.6. initio, vbi constituit vnionem formam sanctificantem formaliter. Mitto Ioannem Vincentium & alios: nullus enim ab hac nomenclatura discedit.

SVBSECTIO III.

Explicatio P.Iosephi Ragusæ.

§.106. IOsephum Ragusam explicãdum curo, ne desit testis vllus dignitati vnionis hypostaticæ. hic auctor in 3. p. disp.41.§.2. vers. *Vt ergo*, hæc ait: *Quod vt intelligatur, obseruandum est comparationẽ vnionis hypostaticæ cum visione beatifica nõ posse fieri penes entitates ipsas per se. nam nomine & ratione vnionis & coniunctionis per se non importatur perfectio: totum enim suum esse est esse id quo aliqua vniuntur. & tanta est perfectio vnionis, quanta est perfectio rei quæ resultat ex ipsa & extremorum non simpliciter, sed secundùm quod vniuntur, ac secundùm vnitatem quam seipsis constituunt.* S.Thom.q. 2.a.6.& 7. *at verò in nomine visionis importatur per se perfectio. Similiter alij modi, cuiusmodi est existere, subsistere, &c. per se in suo nomine & ratione perfectionem significant: hic autem modus qui est vnio, non significat perfectionem, nisi valdè modicam per se, sed solùm ratione effectus formalis.*

§.107. Hunc etiam Doctorem censuisse vnionẽ hypostaticam esse nobiliorem visione beata patet: cùm enim eo §.2. proposuisset sententiam Marsilij præferentis visionem vnioni, ait: *Contraria sententia est S.Thomæ, Caietani, Henrici, Scoti: eam sequuntur passim recentiores: est sine dubio vera: probat Vasquez,* &c. Hæc est sententia Ragusæ de ipso modo vnionis vt distincto ab extremis.

§.108. Nec verò Ragusa huic modo secundùm suam solùm entitatem considerato negat magnam perfectionem: tum quia eodem testimonio adducto §.106. hæc ait: *Tanta est perfectio vnionis, quanta est perfectio rei quæ resultat ex ipsa, & extremorum non simpliciter, sed secundùm quod vniuntur.* Inferiùs verò ait: *Porrò effectus formalis in proposito est vna subsistentia per se, & vna persona composita, quæ est perfectissima vnio.* Item disp.39.§.2. vers. *Tertium dictum*, ait: *Pari ratione hæc vnio est sub genere vnionis naturæ cum supposito; & tamen sub illo est essentialiter supernaturalis.* Versu autem sequenti: *Illud tamen est discrimen in proposito inter esse supernaturale visionis beatificæ, & esse supernaturale vnionis hypostaticæ.* & infrà: *Est ergo supernaturalis & perfectior vnio ex alijs capitibus.* Iam ergo habemus vnionem esse perfectiorem. & infrà: *Et quamuis esse supernaturalem vnionem, & excedere.* Igitur ex Ragusa vnio excedit visionem genere supernaturalitatis, magnitudine operis: qui excessus est intrinsecus vnioni & essentialis, sicut est supernaturalitas, vt ex ipso dixi, & est eam esse vinculum extremorum talium.

§.109. At hanc essentialem supernaturalitatem, & hunc essentialem excessum habet vnio ex eodem Ragusa ratione termini, & ex conditione extremorum, vt dicit ea disp.39. §.2. eodem vers. *Illud tamen*: ergo & comparationem cum visione habet ratione & ex conditione extremorum. Sed supernaturalitas nõ inest vnioni ratione termini, & ex conditione extremorum inuoluendo formaliter terminos vt rationem formalem supernaturalitatis & excessus; sed tantùm connotatiuè: quia fatetur ipse Ragusa supernaturalitatem esse illi essentialem: ergo comparatio vnionis cum visione non est facienda includendo formaliter extrema, sed ea extrinsecè connotando: quia vnio nisi simul cum termino non præstat suum effectum formalem; visio autem se sola illum præstat, quin Deus illum vel partialiter præstet.

§.110. Cur ergo Ragusa vnionem dixit esse secundùm se perfectionis valdè modicæ? Respondeo ex ipso, esse rationem claram: censuit enim vnionem hanc minorem esse, & minùs vnire sua extrema quàm vniones naturales naturæ & suppositi sua, ob quod in ratione vnionis eam censuit esse paruam: at verò ex conditione extremorum censuit eam esse maiorem quàm visionem. Visionem item censuit in ratione visionis esse meliorem alijs naturalibus; secùs verò vnionem in ratione vnionis: quia sic est parua & minor naturalibus, at ex aliis capitibus intrinsecis eam prætulit visioni.

Petr. Hurtado de Mendoza de Incarn. pars I.

S.Thom. q. 2.a.6.& 7. §.111. Hæc sunt ea disp.39.§.2. eodem vers. *Illud tamen* verba Ragusæ. *Illud tamen discrimen est in proposito inter esse supernaturale cognitionis beatificæ, & esse supernaturale vnionis hypostaticæ; quòd esse supernaturale cognitionis eleuet ipsam cognitionem in ratione cognitionis, vt sit longè præstantior & perfectior cognitio beatifica in ratione cognitionis quàm cognitio naturalis, atque ideò intellectus melius cognoscat: at verò esse supernaturale vnionis hypostaticæ non eleuat ipsam vnionem supra alias in ratione vnionis, vt scilicet magis vniat humanitatem Verbo hæc vnio quàm vniat hæc vnio naturalis naturam creatam cum supposito creato: imò est minor vnio Verbi cum humanitate ex parte sua, quatenus iungit hæc duo extrema.*

§.112. Deinde explicat immediatè præcellentiam vnionis ante visionem. *Etsi secundùm aliam considerationem ex parte termini in quo intelliguntur vniri alia duo extrema, scilicet natura diuina & humana, sit omnium maxima. quod tamen ad rem nostram minimè facit: non enim attenditur hinc perfectio in ratione vnionis, est ergo supernaturalis & perfectior vnio subsistentiæ diuinæ, & humanitatis ex aliis capitibus. primò, ex natura operis: quòd scilicet debeat esse vnio naturæ cum alieno supposito, præsertim diuino, vt quamuis esse supernaturalem, & excedere, non conueniat ipsi ex ratione vniendi magis quàm vniat naturalis; debeat tamen esse ex conditione extremorum quæ non sunt apta vniri.* Constet ergo ex Ragusa modum vnionis secundùm sibi intrinseca esse meliorem visione ex conditione & ratione extremorum connotatorum in obliquo; quamuis in ratione vniendi habeat ex ipso valdè modicam perfectionem.

SVBSECTIO IV.

Auctoritas antiquorum.

§.113. ALexander inter Doctores Scholasticos altissimè locutus est de gratia vnionis creata. distinguit 3. p.q.2. membr.1. art.1. gratiam vnionis complentem & disponentem: illam dicit esse Spiritum sanctum, quo Christus sanctificatur; hanc dicit esse dispositionem ad illam. art.2.§.1. docet Christum gratia creata vnionis esse caput Ecclesiæ; quia ea gratia Christus & in se lucet, & radios splendoris in Ecclesiam iaculatur. Membro autem 3. agit apertissimè de gratia vnionis creata, qua constituitur vna persona Deus & homo, ijs verbis: *Secundùm rationem causæ finalis gratia plenitudinis est gratia vnionis; quia summa & perfectissima est in ipso: nam vltimus effectus gratiæ, & perfectior est, nos vnire Deo. Sed in alijs à Christo non est vnire nisi per cognitionem & amorem: in Christo verò non solùm secundùm cognitionem & amorem, sed etiam in vnitate personæ, vt sit idem filius hominis qui & filius Dei. & hæc est maior vnio quàm possit esse vel cogitari. vnde iste est effectus plenissimus quàm possit esse gratiæ.*

§.114. Hæc Alexander de gratia creata vnionis, de qua idem dixerat membr.1. art.2. immediatè ante ad primum, ijs verbis: *Et sic gratia vnionis creata est perfectissima assimilatio creaturæ rationalis ad Deum, quæ possit esse, aut intelligi.* quam superiùs vocauerat Deiformitatem.

§.115. S.Thomam ab eâdem esse sententia docent P.Suarez, Salas, & alij. De Scoto dicit idem Faber, & ostendo eorum verbis. De S.Thoma res est clara 3.p.q.4.art.1.ad 2. cùm enim art.2. obiecisset, posse naturam irrationalem assumi, quia in ea est similitudo vestigij; respondet eam naturam non esse capacem vnionis perfectioris, quæ est incapax imperfectioris: sed non est capax vnionis per intellectum quæ est minor: ergo nec per vnionem hypostaticam quæ est maior. Hæc est responsio ad 2. *Quod autem* (inquit) *deficit à minori, non habet congruitatem ad id quod est maius: sicut corpus quod non est aptum perfici anima sensitiua, multò minùs est aptum perfici anima intellectiua: multò autem maior & perfectior est vnio ad Deum secundùm esse personale quàm quæ est secundùm operationem, & ideò,* &c.

§.116. Non possum præterire Caietanum in eumdem art.2. vers. *Ad hanc*, ijs verbis: *Proculdubio maius, nobilius, excellentius, perfectiusq; est, vniri Deo in persona quàm per gratiam & gloriam.* Infrà: *Tanto maior est vnio personalis quàm participatiua est, & perfectior, quia confert perfectius. & ideo simpliciter & absolutè cum Augustino & auctore fateamur, longè maius esse vniri Deo in persona quàm per gratiam & gloriam.* Infrà verò vers. *Ad primam* ait: *Rationes enim istæ* (oppositæ pro sententia contraria) *non inferunt, quòd vnio per operationem sit maior aut nobilior,* &c. Et quidem vnionem vel nexum censet Caiet.q.2. art.7. vers. *In hoc articulo*, non esse distinctam à Verbo, licet relatio secuta eum nexum est distincta, quam dicit esse prædicamentalem, & à nexu distare plus quàm terram à cælo. De vnione igitur & nexu quo componitur formaliter vna Christi persona ex duabus naturis, quidquid illud sit, ita sentiunt Alexander & vterque Thomas.

§.117. Nec posse dici gratiam vnionis esse inferiorem fide, & alijs qualitatibus non sanctificantibus formaliter, patet ex eodem B.Thoma 3.p.q.7. art.1. *In Christo potest duplex gratia considerari: vna quidem est gratia vnionis, quæ, sicut suprà dictũ est, est ipsum vniri personaliter filio Dei; & hanc gratiam constat esse infinitam, secundùm quod est ipsa persona Verbi infinita.* Agendo igitur de ipso vniri, isti tres Doctores illud laudibus supra omnem cum Deo vnionem attollunt. Ita S.Bonauent. in 3. d.2. & 3.q.2. dicit hanc vnionem esse tantam gratiam, vt non possit esse aliquid creatum. Sic sentiunt & loquuntur de vnione hypostatica. Scotus censet hanc vnionem esse meliorem visione, quantum ad actum primum; secùs in actu secundo: at actus primus est absolutè melior quàm secundus. Recognosce in 3. d.1.q.1. vers. *Respondeo & dico.* & seqq. Meritò Faber adductus §.103. dixit hanc esse sententiam Scoti.

§.118. Okamus ex sententia Gabrielis censuit vnionem hypostaticam esse qualitatem formaliter sanctificantem. eam esse qualitatem iam ostendi; à Gabriele sentiri eam esse perfectiorem vnionem cæteris, ex ipsius verbis cõstat §.64. ipse in 3.d.1.q.2. defendit in partem vtramq; possibilem esse vnionem naturæ irrationalis cum Deo. inter argumenta partis negãtis vnum est, *Vnio est melior quàm visio: natura irrationalis est incapax minùs boni:* ergo & maioris. Respondet Gabriel posse negari Maiorem. at verò agẽs pro opposita sentẽtia ea q.2.a.2. concl.1. ait: *Gratia gratificans minor est gratia vnionis, vt dictum est.* item ad 1. rationem litt. E. inquit, *Non autem potest vniri naturæ non intellectuali vnione gratifica, nec beatifica: ergo nec excellentiori, putà personali: illa enim post vnionem diuinarum personarum in essentia est perfectissima secundùm B. Bernardum lib. 5. de Consideratione ad Eugenium Papam, & in alijs pluribus locis,* &c.

§.119.

§.119. Dices, à Gabriele ea non dici ex proprio marte, sed ex alieno: ait enim initio articuli 2. *Hanc opinionem solùm recitatiuè ponam.* Respondeo eam opinionem & rationem esse magnorum Doctorum ijs verbis: *Quantum ad secundum articulum, recitanda est alia opinio prædicta contraria, quam quidam magni Doctores tenent*, vt refert Thomas de Argentina dist.2. tertij q.1.art.1. Habemus igitur vnionis præcellentiam ex magnis Doctoribus antiquis, inter quos Gabriel adducit Hugonem Victorinum & Alexandrum Alensem. Secundò Respõdeo, Gabrieli mentem fuisse pro, vtrâque parte tueri possibilem vnionem Dei cum natura irrationali. quod verò attinet ad præstantiam vnionis, ipse respondet ex aliena mente: quia ipse non diffidet ab Okamo, cuius se profitetur interpretem, & censet ab Okamo censeri vnionem hypostaticam esse qualitatem sanctificantem formaliter, vt dixi §.60. item ostendi §.64. hanc vnionem ex Gabriele esse meliorem vnionem.

§.120. Eam sententiam non esse alienam à Durando dixit P.Vasquez 3.p.disp.20. cap.4. Placet autem Durandum adducere, qui in 1. d.30. q.2. nu.14. dixerat modos esse entia debilissima in entitate; non quidem quòd sint imperfecta & parua æstimatione, sed quia non possunt consistere separata. Idem dixit de vnione hypostatica in 3.d.5.q.2. quam num.8. dicit esse modum, quales explicuerat in 1.d.30.q.2. tamen in ea dist.5. qu.3. num.7. & 8. eamdem vnionem vt est modus, euehit in cælum ijs verbis: *Vnio Incarnationis non est maxima vnionum creatarum, quantum ad rationem vnionis intrinsecam, est tamen maxima secundùm dignitatem.* subintellige intrinsecam. Primum probat, quia ex huius vnionis extremis resultat compositum minùs vnum quàm ex aliarum extremis vnionum. vnde sumitur maior vnionis minórue ratio. Secundum autem probat iis verbis: *Vnio tamen Incarnationis est maior quoad dignitatem propter nobilitatem extremorum, & propter vtilitatem finis ad quem talis vnio ordinatur.*

§.121. Agit ergo Durandus de solo modo vnionis, vt adæquatè distinguitur ab extremis, & vt est modò Incarnatione acquisitus de nouo. hunc postponit alijs vnionibus in modo faciendi vnum; præfert autem dignitate & perfectione accepta ab extremis, & fine ad quem refertur iuxta suam naturam, nempe vt Christus sit caput omnium creaturarum. Propter hæc verba videtur dixisse P.Vasquez non esse alienam à Durando vnionis prærogatiuam: quam rectè concludes ex eodem Durando num.8. *Et secundùm hunc sensum* (inquit) *intelligendum est dictum B.Bernardi, quia vnio Incarnationis post vnionem Trinitatis tenet arcem quoad dignitatem; nõ autem quoad rationem vnionis.* Hæc Durandus comparans hanc vnionem omnibus creatis & increatæ: increatæ eam dignitati postponit; præponit creatis: sed visio Dei est vnio creata cum Deo: ergo ei hanc vnionem dignitate præponit.

§.122. Durandum secutus est Mayro in 3.d.1.q.2.&7. & quidẽ videbitur fortasse alicui à Mayrone censeri vnionem hypostaticam non habere perfectionem vllam; quia ea q.2. asserit: *Ad tertium dico, quòd arcem tenere potest, intelligi dupliciter, vel eminentiæ, vel dignitatis. tenere verò arcem eminentia dicit perfectionem, & tale est absolutum: sed tenere arcem dignitatis, non semper dicit perfectionem. Sic vnio Incarnationis tenet arcem dignitatis.* hæc Mayro. Ergo vnio hypostatica nullam habet perfectionem. S.Thom. q.2.a.6. & 7.

§.123. Rectè monuit Aristoteles, qui ad pauca respiciunt, facilè paralogizantur. Hic verborum sonus, si abiungantur ab alijs, pulsare videtur aures ad dubitandum; sed in ipso primo pulsu concipitur maxima perfectio: quia tenere arcem dignitatis nihil potest sine perfectione physica aut morali. Vnio autem hæc ex Mayrone eâdem q.2. paulò superiùs hoc testimonio habet perfectionem physicam. ait enim: *Secunda conclusio est, Incarnatio non est aliquid priuatiuum, sed positiuum, quia per eam natura humana dicitur perfici, & non priuari.* Hæc Mayro, quæ sonant verè physicam perfectionem vt & prinationem physicam: sed non posset perficere humanitatem, nisi esset perfectio: ergo est perfectio. ergo quando in eodem versu dicit vnionem tenere arcem dignitatis sine perfectione, non negauit omnem perfectionem, sed eam tantùm de qua erat tertium argumentum ex B. Bernardo cui respondet.

§.124. Ex Mayrone vnionem esse in parte meliorem visione, in parte minùs bonam, constat ex eadem d.1.q.7. cùm enim recensuisset quatuor increatas vniones, ait: *Incarnatio autem præsupponit istas vniones, sed omnes vniones creatas præcedit, vt dicunt Sancti.* Nec egit Mayro de præcedentia originis, sed perfectionis in ratione vniendi. est enim quæstio, *Vtrùm Incarnatio etiam in diuinis sit summa vnitas vel vnio?* Cui respondet: Minor vnio est quàm increata; maior verò quàm omnes creatæ: idque cõstat ex obiectionibus quibus respondet. Inferiùs ait: *Item licet vnio potentiæ ad obiectum beatificum sit perfectior, eò quòd est per actum perfectissimum; verumtamen ista excedit illam ex modo vnionis, quia est substãtificatio naturæ in supposito Verbi. item notandum quòd, licet actus beatificus sit perfectior, eò quòd est aliquid absolutum, quàm ista vnio; non tamen vnio potentiæ ad actum.*

§.125. Multa hîc habemus. Primùm, vnionem hanc esse omnibus numeris perfectiorem vnione intellectus cum visione Dei: quę vnio perfectissima est, cùm sit de essentia beati vt beati. Secundò, vnionem hypostaticam in ratione vnionis esse meliorem vnione beante formaliter; minùs autem bonam in modo entis: quia vnio hæc est modus; illa verò est absoluta; qui excessus est secundùm quid: quia ex Mayronis conclusione vnio hypostatica est optima inter creatas. quod absolutè dixit, non verò cum addito. Tenet ergo hac q.7. hanc vnionem esse inter creatas, in quibus est visio Dei, esse dignitatis arcem per excellẽtiam & perfectionem supra omnes.

§.126. Cur ergo adductus §.122. dixit hanc arcem ab vnione teneri sine perfectione? Respondeo, sine illa perfectione, cuius meminerat argumento 3. concluſ. non esse ens absolutum, sed respectiuum extrinsecus adueniens. hoc videtur impugnari testimonio B.Bernardi asserentis eam vnionem tenere dignitatis arcem post Trinitatis vnionem: quod repugnat enti non absoluto. Huic argumento respondet benè, arcem eminentiæ negandam huic modo: quia eminentia supra cęteras creaturas esset absoluta: quia nullus modus est operatiuus. vnde ista eminentia esse non potest sine absoluta perfectione; qualis est omnipotentia & cęteræ potentiæ

S.Thom. q.2.art.6. actiuæ etiam creatæ. hanc perfectionem absolutam negat; non verò modalem quam toties affirmat, eamque modalem dicit q. 2. esse arcem dignitatis: qu. verò 7. esse ante omnes vniones creatas, & post solas increatas. Hæc sunt clarissima ex ipso Mayrone.

§.127. Denique ad callendam antiquorum mentem, aduerte à nonnullis negatam distinctionem realem vnionis hypostaticæ à Verbo vnito, vt Gregorius negauit modorum distinctionem: Palud. in 3. d. 5. q. 1. & 2. Aluarez disp. 23. de Incarnatione, P. Valentia, Caietan. 3. p. q. 2. art. 7. vers. *In hoc articulo*, & alij, quos adduxi disputationis initio, eam distinctionem negant. Hi omnes constituunt vinculum siue nexum Verbi cum humanitate tam perfectum, quàm Verbum ipsum, qui multò meliùs sunt à nostra sententia, si quidem vnionem præferunt omnibus creaturis: in quo sensu B. Thomas gratiam vnionis infinitam appellat. Hi ipsi auctores frequenter vnionem accipiunt pro relatione prædicamentali resultante ex extremis vnitis, vt expresè Paludanus adductus à B. Thoma 3. p. q. 2. art. 7. vt ibidem Caietan. exponit. de huius vnionis perfectione præsertim physica loquuntur abiectè: S. Thomas interdum ei videtur parum deferre: Paludanus dicit eam parum à priuatione distare. Hæc numquam dicunt nec per somnum de ipso vinculo & nexu, siue illum distinguant ab extremis, siue identificent, nec ausi sunt illum conferre nisi cum gratia & gloria. Caietanus nunc adductus ait in hoc art. *Cautissimè aduerte distinctionem prædictam de vnione vel quantum ad relationem quam significat, vel quantum ad coniunctionem cum persona, ad quam consequitur: quoniam plus differunt hæc duo quàm cælum & terra.*

SVBSECTIO V.

Ratione probata doctrina.

§.128. RAtio autem est præstò: nostra maior physica perfectio consistit in maiori vnione cum Deo, vltimo fine, vt dicam disp. 61. sect. 1. & 2. quia quæ ex natura sua referuntur ad finem, quãdo illum finẽ assequuntur, tunc cessant à motu, & quiescunt quiete adepta finem: sed inter vniones creatas hypostatica est maior vnio creaturæ rationalis cum Deo, eaque physica, & non metaphorica: ergo vnio hypostatica est physicè & moraliter maxima inter omnes nostra perfectio. Minor est per se nota. etenim anima Christi & tota humanitas immediatam & physicam habent vnionem cum Verbo, ac tantum vt ex humanitatis vnione cum Deo sit vna eademque persona Deus & homo. quod nulla alia vnione contingit. quo argumento vsi sunt S. Thom. Alexander, Caietanus, & alij cum B. Augustino & Bernardo.

§.129. Dices, vltimam vnionem esse visionem Dei. Respondeo eam non propterea esse maiorem, nec minorem: nam illa vlterior est amor, de quo est controuersia sitne melior visione. est ergo vltima vt operatio debita quidem gratiæ sanctificanti, quæ melior est visione: gratia autem debetur vnioni non solùm vt *quo*, sed etiam vt *quod*. item visio non est tanta vnio, quanta hæc hypostatica: quia ex videntè & Deo fit vnum per accidens & intentionaliter; hac autẽ vnione fit vnum per se & physicè.

§.130. Confirmatur. Hæc vnio, eò quòd est vnio substantiæ intellectualis cum Deo, depellit seipsa omne peccatum; ita vt hæc vnio ratione sui implicet terminos cum omni peccato: licet enim Verbum eos implicet, etiam vnio ratione sui: ergo est perfectior gratia & visione. Probo consequentiam: quia gratia & vnio vel possunt diuinitus componi cum peccato mortali habituali, vel saltẽ possunt cum veniali. Antecedens probo: qui est vnitus physicè Deo, non potest esse separatus affectu ab ipso Deo: quia est contra vnionem cum Deo quæuis à Deo separatio. Quod cõfirmari potest ex maternitate Dei, quæ minor vnio est cum Deo quàm hypostatica: & tamen ingentem habet oppositionem cum peccato. oritur autem specialis obligatio Deo prouidendi humanitati sibi vnitæ. Hæc videntur ex terminis nota, ac propterea difficilia probatu, ne labamur in turpe Aristotelis conuitium in non capientes per se nota nisi ex alijs quæ non sunt per se nota.

§.131. Obijcies, eadem posse dici de vnione animi cum gratia & visione Dei. Nego, quia illa vnio non est immediatè ad Deum, sed ad vnionem intentionalem & metaphoricam cum Deo. comparandæ sunt gratia & gloria cum hac vnione: quia omnes sunt immediatè ad Deum; non verò hæc vnio est conferenda cum vnione ad illas: quia non est comparare vnionem Dei cum vnione Dei. Nec verò vnio visionis Deum attingit, eum autem hæc attingit. vnde si per impossibile illi modi essent sine terminis; nec peccatum expellerent, nec Deum viderent, nec terminarent eius amicitiam: secùs verò hæc vnio, quia ratione sui facit humanitatem intrinsecam Deo, & propriam eius titulo speciali, & intrinseco ipsi Deo, vt termino. Cur autem hæc vnio non sit forma iustificans, dicam disp. 41. est quidem sanctitas eminenter comparatione formæ accidentariæ sanctificantis: quia continet eius formales effectus in ratione terminandi amicitiam Dei secluſâ imperfectione adoptionis.

§.132. Secundum fundamentum est: quia vnio in genere meliori entis supernaturalis est, quia est in genere substantiæ vnientis immediatè creaturam intellectualem cum Deo, & constituentis effectum formalem, qui vix capitur creata mente. vnio cum natura irrationali non est possibilis, vt probo: quòd si esset, non esset tanti momenti, quanti gratia & visio: quia est in alio genere inferiori, nempe corporeo, & ad extremum valdè extrinsecè referibile ad Deum per actus extrinsecos aliarum; non verò intrinsecè per proprios, nec petentes immediatam vnionem cum Deo, etiam naturalem per cognitionem & amorem. vnio corporis per se sola etiam ab ea perfectione declinat, ad quam accedit, quia homo potest esse filius Dei, homo autem corpus includit.

SVBSECTIO VI.

De sententia opposita.

§.133. VNionem hypostaticam esse minus beneficium, si sola donetur, quàm gratiam, & gloriam, docuit Marsilius in 3. q. 3. art. 2. Verùm Marsilius in ea qu. dicit multa tam pudẽda & abiecta, non solùm de vnione, sed etiam de homine Deo, vt non possint sine rubore referri. nec vna hirundo facit ver, nec Marsilius hac in parte opinionem. Ad rem autẽ, Marsilius in 1. parte articuli conclus. 4. & seqq. nõ distinguit vnionem actiuã à Verbo: quo ex capite 4. parte articuli ait, vnionem hypostaticam esse maximam post vnionem essentiẽ cum personis: & affert testimonium B. Bernardi ex lib. de Consider. asserentis post vnionem Trinitatis eam tenere arcem; quia includit Verbum. & probat expositionem Durandi de arce dignitatis. iam ex Marsilio vnio hypostatica est melior visione: quia vnio hæc est Verbum; quod est melius.

§.134. Secundò, in 2. parte articuli conclus. 4. item conclus. 6. & in fine articuli ad 2. vnionem positiuam non distinguit ab humanitate, nec admittit accidens, vel substantiam, vel aliquid distinctum ab vtroque extremo. vnde tota vnio est in se tam bona quàm Verbum & humanitas: quia est idem cum vtroque. Tertiò, Marsilius non dixit visionem esse perfectiorem in se vnione; sed maius beneficium conferri humanitati per gratiam, & gloriam, quàm per solam vnionem: quia humanitas vnita potest visione priuari & gratia, & manere Deo non grata, & peccare: item, quia nihil accipit intrinsecum ab ipsa humanitate distinctum. Hęc & alia plurima dicit infanda: quæ non derogant vnionis physicæ perfectioni, sed derogant ratione beneficij: & quamuis Cabrera dignè sentit de vnione hypostatica, tamen dicit q. 2. art. 9. disp. 2. n. 7. optabiliorem esse visionem Dei & gratiam quàm vnionem: non quòd in se sint meliores, sed quia humanitati conuenientiores. itaque nec Marsilius negat maiorem in vnione physicam perfectionem, sed conuenientiam maiorem negat. Nullus igitur auctor admisit nexum distinctum ab extremis minùs nobilem visione beata.

§.135. Solet item adduci Ricardus in 3. d. 2. a. 1. q. 4. asserens esse probabile, meliorem esse gratiam & gloriam quàm vnionem hypostaticam. Sed nec id dixit Ricardus: etenim primùm defendit vt probabilem opinionem negantem posse naturam irrationalem vniri hypostaticè Deo; quia non potest videre Deum; quod est multò minus: ergo nec vniri, quod est multò melius. Deinde verò vers. *Ad secũdam rationem*, non agit de physica perfectione, sed de maiori conuenientia. vers. quidem *Ad auctoritatem*, gratiam præponit vnioni non tam ex propria quàm ex aliena sententia.

§.136. Paludanus in 3. d. 5. q. 2. & 3. sentit abiectè de vnione. Respondeo à Paludano sentiri dignissimè de ipso nexu & vinculo componente personam Christi: quia eum non distinguit à Verbo. vnde vnio hypostatica, quidquid illa sit apud Paludanum, est infinitè æstimabilis, vt apud Caietanum & B. Thomam. Paludanus autem loquitur de vnione, vt est relatio prædicamentalis secuta vinculum vniens. iam autem dixi ex Caietano, hanc vnionem à nexu plus quàm terram à cælo distare.

§.137. Igitur si consideremus Doctorum sensum, non est auctoritate probabile, vnionem hypostaticam naturæ intellectualis cum Deo, vt est vinculum vniens, esse minùs perfectam physicè aliquo accidente creabili. quia omnes ferè Doctores eam præferunt; nec est nisi Marsilius pro opposita sententia, qui multa dixit ibidem iam antiquata. Quòd si Ricardus oppositum dixit esse probabile, iam probabilitatem amisit. Et quamuis P. Suarez id sub dubio reliquit, iam dirempto dubio huic sententiæ subscripsit. Scotus ab ea est absolutè, quamuis secundùm quid eam posthabuit visioni secundùm quid, vt etiam Mayro. S.Thom. q.2. art.6. & 7.

§.138. Argumenta contra eam sententiam sunt: Primùm, quia ea vnio est modus; visio autem res absoluta. Secundò, quia visio est melior humanitate, & hæc melior vnione: ergo & visio melior vnione. Tertiò, quia linea vnitur puncto indiuisibili in ratione quantitatis: ergo & extrema vniuntur vnione indiuisibilis perfectionis. Ad Primum respondeo, visionem esse meliorem vnione secundùm quid ob eam rationem; absolutè autem minus bonum physicè, & moraliter: quia species substantiæ supernaturalis est absolutè melior specie accidentis supernaturalis absoluti: includuntur ergo in illis generibus multa prædicata excedentia & excessa: vt ergo vnio est melior albedine accidente absoluto, ita & quouis accidente supernaturali.

§.139. Ad Secundum, qui censent meliorem esse humanitatem vnione, censent humanitatem esse meliorem visione. Non comparo nunc substantiam creatam intellectualem cum accidentibus, aut modis supernaturalibus: est enim ea quæstio & in se difficilis, & aliena ab hoc scopo. Dico, vnionem esse meliorem visione. Quòd si visio est melior humanitate, etiam vnio: at visio est minùs bona quàm humanitas; non propterea sequitur vnionem esse minùs bonam humanitate: quia est in meliori genere quàm visio. Ad Tertium, modus vnionis naturalis est minùs bonus suis extremis naturalibus, in quo conuenit cum puncto: est tamen modus supernaturalis magnæ perfectionis, quæ non est puncto: quia non habet aliud caput vnde crescat; vnio autem habet supernaturalitatem.

§.140. Dices: Vnio ex conceptu suo est ens imperfectum: ergo maior vnio erit minùs perfecta: sed hæc vnio est maior tam ratione extremorum quàm ratione vniendi: ergo hic est paralogismus. Distinguo antecedens: vnio est ens imperfectum cum aliqua perfectione, concedo antecedens; sine aliqua perfectione, nego antecedens & consequentiam. quia eò quòd in genere vnionis fit maior ex aliquo capite, est perfectior ex eodem; quia crescit perfectio quam includit vnio vt sic. hæc autem in hypostatica crescit vltra omnem æstimationem ex dignitate extremorum: quia licet Deus vnitus non addat intensiuam perfectionem soli Deo; non propterea vnio non est intensiuè melior quàm aliæ: vt Deus & homo non addit perfectionem intensiuam soli Deo: at homo perfectus est in se. Aduerte, hoc argumentum posse formari in accidenti: Accidens est imperfectum ens; quia est entis ens: ergo summum accidens, quale est gratia, est summè imperfectum: est ergo imperfectum cum perfectione, quæ crescit in accidente summo.

S. Thom. 9. 2. art 6. & 7.

DISPVTATIO XXII.

De subiecto & termino Incarnationis, & vnionis hypostaticæ.

SECTIO I. *Quid sit subiectum?*
SVBSECTIO I. *Subiecta impropriè.*
SVBSECTIO II. *Subiectum propriè.*
SECTIO II. *Verbum non est subiectum vnionis hypostaticæ.*
SECTIO III. *Humanitas est subiectum vnionis hypostaticæ.*
SECTIO IV. *Verbum diuinum vnitur intrinsecè humanitati, & non extrinsicè.*
SVBSECTIO I. *Conclusio.*
SVBSECTIO II. *Difficilia argumenta.*
SECTIO V. *Determinatio Incarnationis & vnionis.*
SVBSECTIO I. *Varia termini vsurpatio.*
SVBSECTIO II. *Termini à quo & ad quē vnionis.*
SVBSECTIO III. *Verbum est terminus intrinsecus vnionis hypostaticæ.*
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta.*
SECTIO VI. *Epilogus disputationis.*

§.1. DIsp. 1. à §. 21. ad 29. aliqua perstrinxi me huc reijciens. Idem esse subiectum actionis & termini per illam producti, ostendi sæpiùs in philosophia; maximè disp. 11. Physic. à §. 57. quia quod attingit immediatè actionem in vno genere causæ, in eodem attingit terminum: ergo subiectum attingens productionem vnionis, attinget immediatè vnionem ipsam. Antecedens probatur: quia nulla alia ratione termini attinguntur physicè à causis nisi per productionem & causalitatem physicam. quæ est ratio formalis eos causandi: quia est ipsamet causatio, & influxus. & quemadmodum amatur obiectum & cognoscitur ab ea potentia, quæ vitaliter attingit cognitionem, & amorem: quia est ratio cognoscendi, & amandi: ita qui attingit physicè in genere causæ causalitatem, attingit terminum.

§.2. Obijcis: Terminus attingit physicè productionem sui; & tamen non se attingit in eodem genere: ergo nec causa attingens actionem, attinget terminum. Respondeo, terminum non attingi à se ipso, sed esse talem, qualiter attingitur productione: secundo est productus: & quia non attingit actionem vt vera causa, non est causatus à seipso. Hinc nego consequentiam: quia loquor de attingentia in ratione causæ, non verò de quacumque: causare autem terminum vt *quod*, & causationem vt *quo*, idem sunt.

SECTIO I.

Quid sit subiectum?

§.3. SVbiectum à *subijcio* multipliciter dicitur. Ostendi vol. 1. disp. 2. Physic. à §. 14. ad 18. quando duæ res ita comparantur, vt altera alteri communicet denominationem sui, & vt *quod* rationem quam ipsa continet vt *quo*; rem denominatam dici subiectum; denominantē verò formam. Vnde forma & subiectum tam variè dicuntur, quàm sunt rationes dandi & accipiendi denominationem.

SVBSECTIO I.

Subiecta impropriè.

§.4. PRimùm sunt subiecta extrinseca, & extrinsecæ formæ: qualia sunt quæ extrinsecè denominantur atque denominant. obiectum cognitionis, & affectus accipit denominationem *cogniti*, & *amati*, cognitio autem & amor eas tribuunt. Ob quod obiectum est *subiectum* siue *materia denominationis*; actus autem illi sunt *formæ denominantes*. Hinc obiectum scientiæ dicitur *subiectum illius*, siue materia circa quam scientiæ. Impropriè autem præcipuè dicitur *subiectum* illud extremum, de quo aliquid prædicatur; quia est, quod denominatur à prædicato. de quo egi in proœmio Logicæ §. 1. & Metaphys. §. 1. & disp. 1. Summul. §. 1.

§.5. Hæc ratio subiecti conuenit Deo: qui *agens* denominatur ab actione extrinseca, *visus* & *amatus* à visione & amore Beati. Ratio à priori est, quia hæc ratio subiecti est metaphorica, & non propria, quia forma denominans est purè extrinseca rei denominatæ. quod est contra rationem formæ propriè, & subiecti propriè: forma enim est actus intrinsecus rei, quam informat, estque principium componendi vnum per veram vnionem, & non per aggregationem.

§.6. Secundò, sunt aliqua subiecta denominationis intrinsecæ: quia duæ res ita comparantur, vt altera sit alteri intrinseca, illique tribuat denominationem sui vt *quod*, quam ipsa habet vt *quo*. Huius generis sunt extrema vnita, & vnio: illa enim sunt vnita vt *quod*, vnio autem vnitur vt *quo*; cùm tamen extrema, & vnio intrinsecè se habeant. quia igitur extremum accipit denominationem vniti ab vnione, est subiectum denominationis intrinsecæ. in quo genere ostendam Verbum esse subiectum denominationis intrinsecæ ab humanitate, à qua dicitur *homo* per intrinsecam denominationem, & *vnitum* per vnionem intrinsecam. illud esse subiectum denominationis est luce clarius, quia denominatur seu dicitur *homo* & *vnitum*: id autem esse intrinsecum probaui disp. 21. à §. 40. latiùs probaturus hac disp. à §. 21. Et semper est dicendum Verbum *subiectum denominationis solius*: quia non est verè & propriè subiectum; nec vnio, aut humanitas eius forma: quia hæc necessariò petit subiectum cum aliqua inhæsione. Humanitas

item est subiectum denominationis intrinsecæ à subsistentia Verbi; à qua est & dicitur *subsistens, personata & sustentata*.

§.7. Tertiò, sunt quædam subiecta adhæsionis: quando duæ res ita comparantur, vt altera communicet alteri effectum, & denominationem vt *quod*, quamipsa habet vt *quo*: communicans autē ita est coniuncta alteri, vt sine illa esse nequeat: nec illi sit extrinseca denominatio, sed intrinseca; non tamen ab ea pendet, vt à causa subiectiua. Huius exempla sunt termini physicè producti per actionem physicam: qui ab ea dicuntur producti per productionem illis intrinsecam; nec tamen productio ab illis pendet, vt à causa subiectiua. Maximè autem creatio dicitur à bonis aliquibus Philosophis esse coniuncta termino vt subiecto adhæsionis, quia non perceperunt verum accidens sine subiecto; propriè autem non inueniunt subiectum creationi: tum quia est nullo concurrente subiecto: tum quia terminus non potest esse subiectum creationis, quia esset subiectum suiipsius. Hos terminos esse intrinsecos, probaui disp. 11. Physic. §. 50. & 51. latiùs infrà probaturus. Huius vocis *subiectum adhæsionis* præcipuus auctor est P. Suarez disp. 20. Metaph. sect. 5. & quamuis P. Vasquez dicat eam esse terminorum abusionem, non est nisi elegans subiecti à propria in minùs propriam significationem translatio.

§.8. Nec displicet hæc ratio subiecti: quia res ita contingunt: vox illas explicat bene. Vol. 1. disp. 11. Physic. §. 58. negaui actionem esse adhæsiuè termino: non quòd illi non adhæreat; sed quia auctores ibi impugnati non adscribebant actioni aliud subiectum inhæsionis. hoc autem impugnaui: quia non est satis subiectum adhæsionis ad actionem eductiuam; quia indiget subiecto inhæsionis.

§.9. At non dicerem ego absolutè Verbum esse subiectum adhęsionis vnionis hypostaticæ, aut humanitatis: quia hoc subiectum dicit dependentiam à forma adhærente: at aliquo modo dici potest, dum dicatur *subiectum adhæsionis sine dependentia à quasi forma adhærente*. Posse dici vnionem adhærere Verbo, indicaui ex communi vsu ea disp. 11. Physic. §. 58. sed sic est accipiendum: quia de Deo quàm castissimè loquendum. Hoc tertium genus subiecti non differt multùm à secundo in §. 6. quia in vtroque est aliqua dependentia seu connexio inter aliqua subiecta & formas: vt inter actionem & terminum, inter vnionem & formam materialem vnitam. Tertium autem genus non habet subiectum & formam mutuo independentia, vt habet secundum: quia in secundo est Verbum & humanitas: & nec Verbum pendet ab humanitate; nec hæc à Verbo in ratione termini: quia sine illo potest existere. vnio autem potiùs est in tertio, quàm in secundo: quia pendet ab extremis, extrema autem non semper pendent.

§.10. Quartò, sunt subiecta susceptiua formarum sine influxu in illarum entitatem: sic materia prima est subiectum susceptiuum animæ rationalis: quia anima illi vnitur intrinsecè, eamque reddit animatam, nec ab ea pendet. Hoc genus subiecti distinguitur à subiecto receptiuo: quia hoc influit in formam per passionem, quæ vocatur *receptio*: corpus ergo suscipit & recipit formam equi; humanitatem autem non recipit, sed suscipit, estque intrinseca denominatio animæ ad corpus. Hoc subiectum non conuenit Deo; quia est imperfectum: formæ enim illæ recipiuntur per verum motum ad vnionem cum illis; Verbum autem non ita. vide §. 32. S. Thom. q. 2. a. 6. & 7.

SVBSECTIO II.

Subiectum propriè.

§.11. TAndem subiectum est receptiuum formæ. Hæc est propriissima significatio subiecti: est enim idem quod causa influens in effectum in genere causæ materialis. licet enim materia prima & cætera extensa ab illa pendentia sunt propriè materialia, & propriè causa materialis in illis est: at quia materia prima influit in formas eas causando per passionem; ideo omnis causa influens per passionem dicitur materialis: quæ vniuersaliùs accepta est causa receptiua effectus. subiectum autem, causam receptiuam effectus, & causam materialem accipio pro eodem.

§.12. Hoc genus causæ est *principium per se influens in effectum cum mutatione sui ex præcisa ratione influēdi*: *principium per se influens* est genus ad causam efficientem, formalem & materialem, quo discriminantur ab exemplari & finali: quæ non influunt per se. ob quod si subiectum amoueatur ab effectu, opus est vt vel simile succedat, vel agens concurrat validiori actione, quod non est necesse deficiente aliqua conditione, aut alia re non influente per se in effectum: si enim hic diuinitus potest esse sine tali re, potest eâdem actione aut simili conseruari: si autem effectui repugnat esse sine tali re, non oritur ex necessitate maioris actionis; sed ex essentiali dependentia à tali per aliquam actionem; vt volitio non potest esse sine cognitione, nec effectus sine applicatione. Quo differt subiectum actionis ab illius termino: hic enim nec est vera causa, nec per se influit in actionem: esset enim causa sui; secùs verò subiectum.

§.13. Subiectum non differt à forma in ratione influendi: quia forma influit in compositum per vnionem, in quam influit in ratione subiecti recipiens in se informationem per veram passionem: quo pacto materia influit in materializationem, & formas à subiecto pendentes. at in ratione componendi differunt: quia materia componit recipiendo vnionem, & denominationem à forma; forma verò recipiendo vnionem, & tribuendo denominationem subiecto: nam diuersa ratione causatur compositum, ac effectus alius adæquati distinctus à causa ipsa partiali: quia compositū causatur per intrinsecam manentiam intra illud; cætera verò causantur vt adæquatè distincta; extra quæ est ipsa causa. Fateor compositum denominatiuè causari à materia & forma, dum causatur vnio; illa tamen causalitas est vtrique receptiua: formalis autem propriè & formaliter, est constitutio compositi vt à parte tribuente formalem effectū. Quod non obscurè colligitur ex definitione formæ vol. 1. disp. 4. Physic. §. 21. vbi de ea solùm agitur in ordine ad totum constituendum. Et quidem si vnio creetur (vt posse ostendi disp. 12. Physic. à §. 93.) forma constituit compositum vt forma, item materia vt materia: quia vtraque intrat, altera recipiens denominationem, altera dans; eùm tamen

S.Thom. q. 2. a. 6. & 7. non influant in vnionem, nec in compositum tatione illius: ergo constituere compositum vt formam, non est influere in vnionem: compositum autem semper vocatur effectus formæ, quia ex illa resultat: vt ego id appello disp. 4. Physic. §. 23. & 24. & disp. 6. à §. 11. Secundò, responderi potest defensa sententia communi de causalitate formæ: materia enim est principium per se influens cum mutatione sui recipiens denominationem, forma verò dans.

§. 14. Cùm ergo subiectum influat cum mutatione sui ex præciso influxu; oportet explicare quid sit ita influere, & mutari. influit, dum ex illo fit aliquid: id enim est proprium causæ receptiuæ; quemadmodum ex materia fit statua. est tamen diuersa ratio: quia statua includit materiam ipsam; ex ea materia autem fit forma: quia materia intrinsecè accipit actionem, vt intrinsecè vniatur formæ ad faciendum vnum recipiendo denominationem. nec mihi occurrunt termini clariores: ij enim sunt per se noti: & quia materia supponitur generationi, & manet in toto composito, habet maiorem similitudinem cum artis materia: ob quod compositum fit ex materia. formæ autem materiales dicuntur educi ex potentia passiua materiæ: quia influit in illas accipiendo intrinsecam ab illis denominationem. Ob quod generatio est eductio formæ ex potentia subiecti, creatio verò ex nihilo, id est, ex nullo subiecto. ergo fieri ex subiecto est fieri ex aliquo; oppositum fieri ex nihilo.

§. 15. Mutari autē est esse subiectum motus, actualiter: motus autem *est actus entis in potentia prout in potentia*. est autem duplex potentia motus, altera actiua, altera passiua: de vtraque definitionem accepi disp. 11. Physic. §. 2. Communiter accipitur de sola potentia passiua: materia non est potentia actiua motus, vt est per se notum: ergo est potentia passiua: igitur exercere actum vt potentiam passiuam, est mutari: quæ potentia passiua præcessit cum carentia eius actus: sine quo carebat eius actualitate. Esse igitur id, ex quo aliquid fit, ex quo educitur forma, & quod accipit actum, vt potentia ab illo recipiens denominationem, est esse subiectum.

SECTIO II.

Verbum non est subiectum vnionis hypostaticæ.

§. 16. VNde deduco, Verbum non esse subiectum vnionis hypostaticæ. quod est per se notum. Primùm, quia Verbum non est subiectum Incarnationis: quia illud non attingit immediatè, sed solam humanitatem, ex qua fit: ergo nec est subiectum vnionis. Consequentia patet ex §. 1. quia idem est subiectum actionis, & termini.

§. 17. Secundò, quia subiectum est obnoxium mutationi; mutatio autem arguit imperfectionē; sed Verbum nulli mutationi est obnoxium, nec imperfectioni: ergo non est subiectum. Maior est communis hominum sensus. *Motus* enim *est actus entis in potentia prout in potentia*: id est, est à potentia actiua, vt est potentia actiua, & in potentia *passiua* vt est *passio*: at actiua per motum mutat, non mutatur: ergo potentia passiua est, quæ mutatur per motum: quia illum intrinsecè recipit vt actum mouentem: item se habet in ratione subiecti aliter intrinsecè quàm antea: depellit enim priuationem antiquam accipiens de nouo ei oppositum. Minor est certo certior. Quis enim adeò insanier, vt censeat Deum subiici posse mutationum vicissitudinibus, & carere perfectione aliqua? Hæc enim est ratio à priori: quia Deus est purus actus habens in se formaliter omnem perfectionem imaginabilem seclusis eius imperfectionibus: quibus autem caret formaliter, perficitur eminenter: & quia non potest capere earum perfectiones formaliter, quin & imperfectiones; ideo ad nullum actum aut perfectionem est in potentia; secùs creaturæ.

SECTIO III.

Humanitas est subiectum vnionis hypostaticæ.

§. 18. HVmanitas autem est subiectum vnionis hypostaticæ. Vnionem esse in aliquo subiecto, est tam certum, quàm vnionem corporis & animi, & formas omnes (si à rationali discedas) de quo nūc haud est agendum: cùm ergo Verbum non sit eius subiectum, erit humanitas: nullum enim aliud superest.

§. 19. Secundò probatur. Humanitas mutatur per vnionem hypostaticam (vt mox dico,) ergo est eius subiectum. Consequentia patet ex §. 17. quia *motus est actus entis in potentia prout in potentia*. Antecedens probatur in corpore Christi, quod ante vnionem hypostaticam carebat realiter ea vnione, & terminabatur subsistentia creata: deinde depositâ priori subsistentiâ, & vitæ priuatione, accipit subsistentiam Verbi & vnionem ipsi corpori quasi inhærentem, & ab ipso pendentem, vt prior subsistentia pendebat: ergo corpus Christi mutatur; anima verò non est actu mutata propriè: quia eodem instanti reali creationis vnita fuit Verbo; at potuit mutari.

§. 20. Tertiò, quia corpus & anima perficiuntur vnione: ergo vnionem recipiunt per motum & dependentiam à subiecto. Consequentia probatur à §. 27. Antecedens negari non potest: quia illa humanitas accipit maximam perfectionem, quas creatura capere potest.

SECTIO IV.

Verbum diuinum vnitur intrinsecè humanitati, & non extrinsecè.

§. 21. DIsp. 21. à §. 40. probaui Verbum vniri humanitati intrinsecè. Lorca disp. 15. num. 4. asserit humanitatem vnitam intrinsecè Verbo; Verbum autem humanitati nō nisi extrinsecè. Quam doctrinam asserit esse communem Theologis recentioribus. At certè, qui sua scripta euulgarunt recenter, id minimè dicunt, sed oppositum aut asserunt, aut insinuant, aut ex ipsis bene colligetur: nec in hac Salmanticensi Academia ea sententia auditur; fortè in Complutensi erit communis. Quam, ne malè audiat, ego explico, non de vnione extrinseca per denominationem extrinsecam; sed *extrinsecâ* acceptâ, vt opponitur *inhærenti* & *subiectiuæ*.

SVBSECTIO I.

Conclusio.

§. 22. DIco igitur, Verbum vniri humanitati intrinsecè, & non extrinsecè. Primùm probatur: quia humanitas vnitur Verbo intrinsecè: ergo & Verbum humanitati. Consequentia patet ex disp. 21. §. 40.

§. 23. Probatur Secundò: Verbum cum humanitate constituit vnum per se, & non per accidens: ergo Verbum intrinsecè vnitur humanitati. Antecedens negari non potest nec ex fide, nec ratione suppositâ fide de Incarnatione. Ex fide: quia definitum est contra Nestorium & alios, vnionem factam secundùm hypostasim & substantias, & vnionem esse substantialem. quod conuenire non potest enti per accidens: quod vt sic non habet vnionem secundùm substantiam, aut hypostasim. Ratione verò: quia Verbum constituit hominem cum humanitate: homo autem est vnum per se, & non per accidens. Consequentia probatur: quia quod vnitum est extrinsecè cum alio, non facit cum illo vnum per se, sed per accidens; plura verò absolutè: ergo Verbum non est vnitum humanitati extrinsecè. Probo antecedens: quia vniri extrinsecè absolutè est esse diuisum ab alio extrinseco, & non esse vnum tertium cum illo, sed plura: ergo. Probo antecedens, Primùm ab exemplis: actio creata est absolutè diuisa à Deo, quamuis illi vnita extrinsecè: quia dicit tam essentialem cum illo connexionem, quàm vnio cum Verbo. Visio beata nostra, est absolutè diuisa à Deo, nec illi absolutè vnita; quamuis extrinsecè est illi vnita: quia cognitio est vnio intentionalis cum obiecto. Amor Dei etiam est vnio extrinseca cum illo, & non est absolutè illi vnitus, nec cum illo facit vnum. Nestorius constituebat vnionem extrinsecam inter Verbum & humanitatem per affectum: quia erat intrinseca humanitati, cuius affectus in illa sunt; & tamen constituebat plures, & non per se vnam personam. Concilia verò eum damnant, non quòd ex suppositione vnionis extrinsecæ asserebat duas personas; sed quòd extrinsecam vnionem admiserit: perinde enim est *vnio extrinseca*, ac *vnio per accidens*. ob quod definierunt vnionem substantialem, & secundùm hypostasim, vt extrinsecam reijcerent. Milites item exercitus sunt vniti per accidens, quamuis extrinsecè vniuntur.

§. 24. Secundò probatur idem antecedens: nempe quod est extrinsecum alicui rei, non esse illi vnitum absolutè, sed absolutè diuisum, & plura facere: quia vnio constituit extrema intra id quod componunt: quia vnio corporis & animi ea constituit intra humanitatem, & continuatio constituit partes intra lineam: sed vnio extrinseca non constituit extremum extrinsecum intra id quod componit, sed extra: ergo vnio Verbi illud constituit extra humanitatem, si est extrinseca. Minor probatur, quia vnio est intra illud intrinsecum, quod vnit vt subiectum, & intrinsecè: ergo quod est extra vnionem, est etiam extra illud totum: erit quidem vtrumque extremum intra aggregatum resultans ex vnione extrinseca; non verò intra compositum illud per se. Vnde Verbum erit extra humanitatem, & extra hominem; eritque homo per extrinsecam denominationem vt est agens, imò vt homo est vestitus. Nec enim immensitas sola facit creaturas vnitas Deo: sed modus alius particularis, qui hunc effectum formalem redderet, tametsi Verbum non esset immensum: quia supponeret indistantiam. quod est contra conceptum vnionis extrinsecæ, quæ est per se independens à coëxistentia in loco: vt vestis non est in eodem loco cum vestito, nec cognitio cum obiecto. S.Thom. q. 2. a. 6. & 7.

§. 25. A priori non habet probationem. Prima enim principia non possunt à priori probari: at sunt termini isti omnino primi, *extrinsecum*, & *non vnitum*, siue *diuisum*: quia vnio est coniunctio: extrinseca autem non sunt coniuncta, sed separata; non quidem loco: quia id non est necesse; sed abiuncta, & non facientia vnum. Hæc autem explicamus per alios terminos minùs claros, vt morem illis geramus, quos dixit Aristoteles habere intellectum percipientem per se nota per ea quæ per se nota non sunt. Tandem Verbum non est intrinsecè diuisum ab humanitate: ergo est intrinsecè indiuisum: ergo intrinsecè vnitum: quia indiuisum & vnitum sunt idem. itaque omnia quæ existunt, aut sunt intrinsecè diuisa aut indiuisa: si diuisa, non faciunt vnum per se; si indiuisa, sunt vnita.

§. 26. Obijcis, Verbum esse extrinsecum extremum vnionis; humanitatem autem intrinsecum: quod sufficit ad faciendum indiuisum, & vnum per se. Iam ostendi disp. 21. à §. 40. eâdem vnione, qua vnum extremum alteri vnitur intrinsecè, vtrumq; intrinsecè vniri. Do tamen disputandi gratia, quod argumentum vult: ostendo Verbum non fieri hominem intrinsecè, sed per extrinsecam denominationem: quia quasi formæ aut rationi formali hominis Verbum est extrinsecum, & non intrinsecum: ergo quasi effectui formali humanitatis & vnionis est Verbum extrinsecum: ergo Verbum est denominatio extrinseca humanitati: ergo humanitas est per extrinsecam denominationem subsistens. quamuis ergo effectus formales humanitatis sint intrinseci; tamen formales Verbi sunt extrinseci: erit ergo Verbum extra conceptum intrinsecum hominis. At qui potest apprehendi humanitas intrinseca Verbo, & Verbum extrinsecum humanitati? Existimo hos auctores non in hoc sensu locutos, sed in proposito §. 21.

SVBSECTIO II.

Difficilia argumenta.

§. 27. HVic tam certæ doctrinæ non desunt difficultates satis ingentes. P. Suarez disp. 8. sect. 4. vers. *Respondetur hanc esse*, dicit eam esse in tota Theologia vnam ex difficillimis: quam propterea inexplicatam reliquit, sicut & cæteri, qui eam vix attigere. Prima, quia Verbum *diuinum* mutatur vnione hypostatica: hoc autem quis vēl insanus admittat? ergo. Probo Maiorem, Verbum se intrinsecè haberet aliter ac antea, & haberet intrinsecum prædicatum nouum depellens priuationem antiquam: sed hoc mutationem includit: ergo. Minor patet, qui aaliter se habere intrinsecè, est

S.Thom. q. 2.a.6.& 7. est habere nouum statum intrinsecum: quod quidem mutationem includit. Hoc argumentum propositum ferè est volum.1.disp.5. Physic.§.132. quod sub nomine perfectionis proposueram à §. 67. eiusdem.

§.28. Nego Maiorem. Ad probationem, distinguo antecedens: Verbum se habet intrinsecè aliter ac antea absolutè & simpliciter, nego: secundùm quid, concedo: ergo mutatur, nego consequentiã: quia mutari est habere motum, vt eũ habet potentia passiua, vt probaui à §.17. *Motus* enim *est actus entis in potentia.* Dum ergo Verbum non est potentia passiua motus, motus non est actus illius in ratione passibilis; dum autem eum non patitur, non mutatur. Quòd autem dicit Verbum depulisse priuationem, est falsum: quia priuatio vnionis non potest esse in Verbo: est enim *carentia formæ in subiecto apto illam habere:* Verbum autem non est subiectum aptum illi: ergo non depulit priuationem. latè autem & metaphoricè dicitur depulisse priuationem, id est, habere de nouo prædicatum, quod non habebat, cuius priuatio præcessit partim in materia prima humanitatis, & potuit diuinitus præcedere in anima. Idem dico ad rationem status intrinseci: non enim quælibet vicissitudo status intrinseci est motus; sed vicissitudo priuationis, & motus *in* subiecto vtriusque: est ergo Verbum intrinsecum in ratione termini, non verò in ratione subiecti: ob quod non mutatur.

§.29. Objicis Secundò: Ergo Verbum mutatur secundùm quid: quia secundùm quid se habet aliter ac antè. Nego consequentiam: quia motus est actus entis in potentia: at nec est actus secundùm quid, nec secundùm quid potentia: aliter autem secundùm quid est propter vicissitudinem diuersorum prædicatorum. prædicata autem quædam sunt actus & carentia in subiecto; & hæc sunt motus: quædam verò sunt extrinseca vt agens, & non agens: quædam intrinseca in ratione puri termini; & hæc sunt aliter & aliter se habere secundùm quid: quia simpliciter se aliter habere conuertitur cum moueri.

§.30. Imò hinc probo Verbum nec vnione intrinseca mutari: quia quod mutatur, pellit ex se priuationem motus; sed Verbum eam à se non pellit: ergo non mutatur. Maior probatur: quia motus est inter terminos formales *à quo, & ad quẽ:* ille est priuatio termini producti; hic terminus ipse productus. Ibi ergo ponitur motus vt in subiecto, vbi præcesserat priuatio, & motus, & termini etiam vt in subiecto. Minor est clara: quia Verbum non habet in se priuationem: quia nec potest vt subiectum habere vnionem: ergo non depulit priuationem ex se: eam autem depulit ex corpore Christi, & potuit diuinitus depellere ex anima, quæ potuit præcedere tempore vnionem.

§.31. Objicis Tertiò: Terminus vt terminus mutatur per actionem illum attingentem: ergo & Verbum. Probo antecedens: quia accidentia Eucharistica mutantur creatione, quia antea erant educta; postea verò sunt creata, & non educta. Respondeo à me dictum disp.5. Physic. §.133. ijs accidentibus duo contigisse. alterum est vicissitudo productionum diuersarum, eductio, & creatio: per quas accidentia mutantur efficienter, quia de non esse traducuntur ad esse: quòd est quodammodo & non propriè mutari. Secundum est vicissitudo vnionis, & eius carentiæ: per actionem terminatam ad vnionem mutantur propriè. Distinguo igitur antecedens. mutantur propriè sub ratione termini, nego antecedens; sub ratione subiecti, concedo; & nego consequentiam. Verbum enim nullam illarum habet mutationem. non primam, quia non habet vicissitudinem in existendo, & non existendo: nec secundam, quia non habet vicissitudinem in ratione subiecti. adagium, *omne vnibile est mutabile,* est verum de creato, quod vnitur vt subiectum; non verò de increato, quod vnitur vt purè terminus: nec creatum mutatur nisi vt est subiectum.

§.32. Arguis Quartò: Verbum non perfici vnione hypostatica: ergo non vnitur intrinsecè etiam in ratione termini. Hoc argumentum latè proposui vol.1.disp.5. Physic.à §.60.ad 71.& §.132. Aliqui censent, ad rationem perfectionis satis esse rem vniri alicui vt subiecto susceptiuo, quamuis non receptiuo; vt, corpus perficitur animo rationali, quamuis illum non recipit, sed suscipit tantùm. Contrà: Si præcisè consideretur ratio susceptionis sine ordine ad motum, Verbum dici posset subiectum susceptiuum humanitatis & vnionis: quia ab vtraque denominatur *vnitum, & homo:* ergo perficitur ab vtraque. Ratio autem, ob quam corpus perficitur animo, est, quia hic vnitur corpori per vnionem dependentem à corpore subiectiuè. Ob quod animus secundùm se petit vniri per motum, cuius est terminus formalis; Verbum autem sibi nihil vnit per motum in ipso receptum, nec perfici potest. Quapropter §.10. negaui Deo rationem subiecti.

§.33. Alij censent Verbum non perfici: quia est incapax perfectionis à creatura. Contrà: Non est incapax vnionis intrinsecæ cum creatura: ergo non est incapax perfectionis ab illa: quæ est idem cum vnione intrinseca.

§.34. Iam ostendi vol.1.disp.5 Physic. à §.60. omnem perfectionem alicuius rei distinctæ à se, esse actum illius: id autem quod perficitur, est subiectum mutabile per talem actum, vel secundùm se, vt sunt formæ dependentes à subiecto, vel vt vnitæ, vt est animus rationalis: omnis enim forma est terminus formalis vnionis; quam vnio terminat vt *quo* in ratione producti, & forma vt *quod* in ratione communicati. itaque omnis forma est terminus formalis motus generatiui. & quamuis de facto non vnirentur per motum, sed per creationem; adhuc subiectum perficitur: quia ibi sunt vnio & forma communicantes suos effectus formales; quæ ex natura sua petunt vniri per motum. nec est aliqua perfectio alicuius rei distinctæ, quæ non sit verè actus & forma talis rei, terminus formalis eductionis talis rei ex subiecto perfectibili.

§.73. Adeò vt materia prima secundùm se non sit perfectio formæ: quia nec materia est actus formæ, nec forma subiectum materiæ: at vnio materiæ vt recipitur in formam, est perfectio formæ: quia vnio est actus formæ, & hæc subiectum vnionis. In continuo vna pars non est perfectio alius: quia non est eius forma, aut actus: at continuatio est vtrique perfectio: igitur omnis res vnita vt actus, est perfectio; secùs quæ non vt actus. idem patet in intentione: ergo vt res perficiat aliam, non est satis illi vniri intrinsecè, sed in ratione actus vnibilis per motum. Accidentia creata non sunt in se perfectiora seipsis eductis.

§.36. Ad argumentum ex §.32. nego antecedens. Ad probationem respondeo, non esse satis vniri intrinsecè nisi vt subiecto susceptiuo formæ, & receptiuo vnionis, vel receptiuo vtriusque: Verbo autem vt subiecto susceptiuo, aut passiuo nihil vnitur; ac propterea nec illud perficit. E contrà verò subsistentia Verbi vnitur humanitati more formæ vt subiecto susceptiuo, explicato §.10. quia hypostasis est independens ab humanitate; illi tamen vnitur per vnionem ab illa subiectiuè dependentem, more animi rationalis. Tota hæc doctrina tam necessaria ad tuendum hoc mysterium, deducitur ex principijs philosophicis; quæ latè proposui, & probaui diuersis in locis philosophię, præsertim disp.5. Physic. à §.60. ad 71. & §.132. & 133. gnauam operam nauans philosophicis præceptis ad propugnanda hæc mysteria, ne philosophi ab illa abhorreant. licet enim præcipua fundamenta fidei sint diuina auctoritas, & reuelatio: at si possunt propugnari integra lege philosophiæ, est in eorum commendationem, vt faciliùs admittantur ab hominibus adiutis gratia Dei.

§.37. Quintò potest argui: Verbum vnitur intrinsecè humanitati: ergo vt subiectum, aut forma. Probo consequentiam: quia nulla est alia intrinseca vnio. Hoc argumentum petit explicationem termini intrinseci: quia hoc vnionis genere Verbum humanitati vnitur.

SECTIO V.

De termino Incarnationis & vnionis.

SVBSECTIO I.

Varia termini vsurpatio.

§.38. TErminus à terminando est: extremum cuiusque rei: limites, extra quos nihil est eius rei, intra quos est ipsa tota. vt terminus imperij, regni, aut prouinciæ est intra quem est totum regnum: puncta sunt quæ terminant lineam: terminus peremptorius, vltra quem non prorogatur negotium: sic extrema propositionis vocantur *termini* ab Aristot.

§.39. In itineribus frequenter vtimur *via*, & *termino*; via est id, quo tendimus ab vno loco in alium: terminus alius *à quo*, alius ad *quem*. Ego peto Valmaseda Bilbaum: terminus *à quo* eo est Valmaseda; ad *quem* verò Bilbaum: quia ab altera incipio, & in altero sisto. via autem est iter interiectum inter vtrumque terminum; vterque autem est extremum viæ.

§.40. Hinc translata vox ad motum quemlibet. Motus est à priuatione ad formam illi contradicentem, generatio à non homine ad hominem, alteratio à non calido ad calidum. aliquando à forma ad contrariam: calefactio à frigido ad calidum. vt enim itinere relinquimus terminum *à quo*, & adimus terminum *ad quem*: sic generatione relinquitur non homo, & fit homo: ob quod res destructa per motum est terminus *à quo*, sicut locus desertus; & res acquisita terminus *ad quem*, vt locus ad quem itur est terminus *ad quem.* quæ significatio est nobis necessaria.

§.41. Alia significatio est apprime necessaria. Vnio versatur inter extrema. Quæ vniuntur dicuntur *extrema*; vnio autem est *extremorum vinculum*: quia inter extrema interijcitur vnio, eaq; iungit; vt via iungit terminos, & pons interiectus iungit terram aquis diffitam: ob quod subiectum & prædicatum propositionis dicuntur *termini*, & *extrema*: quia verbum substantiuum ea coniungit, quod dicitur *vnio*, aut *copula*. Hinc materia & forma sunt termini vnionis; Verbum & humanitas termini vnionis hypostaticæ, quia ea vniuntur: quando autem aliquod extremum præter vniri habet influxum physicum, dicitur subiectum, aut efficiens. S.Thom. q. 2.a.6.& 7.

SVBSECTIO II.

Termini à quo, & ad quem *vnionis.*

§.42. INcarnatio est motus ad vnionem hypostaticam; terminus *à quo* vt *quo* est non vnio: cùm enim Incarnatio facta sit in tempore, tota æternitate præcessit eius non esse, quod est non vnio. vt ergo vnio hypostatica est terminus formalis *quo*: ita eius carentia est terminus *à quo* vt *quo*, siue, vt ita dicam, formalis *quo*.

§.43. Hæc non vnio potest considerari in materia prima corporis Christi, & in anima. In corpore fuit vera carentia: quia corpus extitit diu sine ea vnione, quam postea habuit: vnde per verum motum depulit priuationem, & acquisiuit vnionem. Quæ carentia supposita eleuatione Dei fuit priuatio; in cæteris non eleuatis est negatio: quia cum eleuatione possunt formam habere; secùs absque eleuatione. In anima non vnio non fuit priuatio; quia anima numquam caruit vnione: vnde numquam fuit actu subiectum carens forma, potuit tamen habere. Ob quod Incarnatio non fuit verè motus comparatione animæ.

§.44. Terminus *à quo* totalis est persona diuina tantùm, & non humana: tunc enim Verbum præcesserat persona diuina, nec erat humana: quia carebat quasi effectu formali humanitatis: destruitur autem illa carentia personæ humanæ vt humanæ, siue carentia effectus formalis humanitatis. vt terminus totalis generationis humanæ, est non homo: quia præcesserat materia prima cum carentia vnionis, & effectus formalis animi rationalis: destruitur autem generatione non homo, quod fit destruendo carentiam vnionis inter corpus & animum: quia vt terminus *ad quem* totalis est concretum ex vnione, & extremis: ita & terminus *à quo* totalis est carentia eius concreti significata concretè, & non abstractè. Vide igitur quid destructum est Incarnatione, illudque erit terminus *à quo*, destruitur autem in Verbo non esse hominem, non quòd in illo destruatur vera priuatio, sed quia est illa prædicatorum intrinsecorum vicissitudo in ratione termini intrinseci.

§.45. Terminus *ad quem* est contradictione oppositus termino *à quo*: est igitur terminus *ad quem* vt *quo* vnio ipsa, quæ producitur Incarnatione: terminus totalis est compositum resultans ex vnione, & extremis, *Deus-homo*, siue persona diuina & humana, composita ex subsistentia Verbi, naturisque diuina & humana: quia id resultat & fit Incarnatione, vt homo fit generatione: fit enim vt *quod* id, quod resultat ex vnione, vt sæpè dixi. de termino autem

S.Thom. q.2.art.6. & 7.

autem formali iam disserui disp.21.sect.6. De termino *à quo* controuersia est cum Caietano; sed leuis. Vide apud P. Vasquez disp.19. num.38.

SVBSECTIO III.

Verbum est terminus intrinsecus vnionis hypostaticæ.

§.46. VErbum vniri humanitati probaui sect. 4. nunc probo eam vnionem esse in ratione termini intrinseci. dixi §. 41. extrema vnita dici terminos vnionis: nunc probo eos terminos esse intrinsecos stando præcisè in conceptu termini, quin exerceant causalitatem materialem aut formalem. Primùm, quia Verbum est extremum vnitum intrinsecè humanitati; & non exercet materializationem, aut informationem, sed præcisam rationem termini: ergo Verbum est terminus intrinsecus humanitati.

§.47. Secundò, quia si consideremus vnionem extremorum, ex qua resultat vnum per se, & non per aggregationem; attingit intrinsecè duos terminos, etiamsi non consideretur in extremis vllum genus causalitatis materialis aut formalis in vnionem: sed Verbum est terminus vnionis, ex qua resultat vnum per se sine causalitate subiectiua, aut formali Verbi in vnionem: ergo Verbum est terminus intrinsecus vnionis. Maiorem probaui: Primùm in opinione posse vnionem creari, quamlatè defendi disp.13. Physic. à §.93. ad 97. vbi ostendi in vnione esse duos conceptus: alterum dependendi à materia subiectiuè, & à forma; alterum afficiendi extrema, & denominandi *vnita*. Dixi hunc esse separabilem à primo: quia sunt realiter distincti: quia vnio dependet subiectiuè per passionem siue causalitatem materialem; quæ distinguitur realiter ab vnione ipsa. quod in anima patet: vnio enim producitur diuersa actione, & conseruatur: quia producitur à causa secunda, & prima; conseruatur autem à sola prima: at vnio est eadem numero: ergo illi conceptus non solùm distinguuntur, sed etiam sunt separabiles.

§.48. Hinc arguo: Quando vnio creetur, adhuc vniet intrinsecè extrema: ergo vnio attingit intrinsecè extrema consideratâ dumtaxat ratione extremi vniti, & negatâ causalitate materiali. consequentia est certa: quia tunc extrema sunt actu vnita intrinsecè, & actu nullam exercent causalitatem materialem. Quod clarè probat, rationem termini intrinseci esse diuersam à ratione subiecti. Antecedens probo: quia vnio cum extremis sic attactis facit vnum per se; indiuisum in se, & diuisum ab alijs: ergo extrema vniet intrinsecè in eo casu. Antecedens probo: quia vnio, dum existit, præstat necessariò suum formalem effectum; qui est indiuidere intrinsecè extrema, & cum illis facere vnum per se: tametsi cætera illi detrahantur. Ratio à priori, quia vnio vnire, & facere vnum per se, habet quidditatiuè à se, vt à causa formali adæquata: passio verò, & cæteræ causalitates non pertinent ad rationem formalem vnius, sed ad efficientem: ergo perseuerante vnione perseuerat indiuisio intrinseca, & vnitas per se, licet desit passio.

§.49. Dices, hanc opinionem de creatione vnionis esse minùs communem. Respondeo à me censam euidentem. Esto tamen: in ea duo considero: alterum, eos effectus formales esse realiter distinctos ortos à formis distinctis realiter: alterum, eos esse separabiles. & quidem, licèt non posset vnio separari ab omni passione, potest tamen ab hac, quam habuit in prima productione sui, vt probaui §.47. At non possit separari; adhuc concipimus vnionem per solam suam essentiam indiuisam intrinsecè à materia & forma, & cum illis constituit vnum per se: rationem autem dependendi à subiecto habet formaliter à passione distincta realiter ab ipsa. quæ passio potest successiuè mutari perseuerante eâdem numero vnione cum eodem effectu formali. Quod est euidens.

§.50. Hinc arguo: Conceptâ per intellectum solâ vnione, & præcisâ à causalitate materiali & creatione, intelliguntur extrema intrinsecè vnita; & non intelliguntur influere materialiter in vnionē: ergo terminus est intrinsecus vnioni ex solo conceptu extremi vnionis. Antecedens est certum; quia concipitur tunc tota vnionis essentia, quæ est vnire intrinsecè, & componere vnum per se. item concipitur tota hominis essentia, & est homo: at homo non potest esse nisi in se sit indiuisus intrinsecè, & habeat vnitatem per se: ergo.

§.51. Addo disputandi gratia, non possit vnio præscindi à causalitate materiæ, sic arguo: Causalitas per materializationem concipitur in obliquo, vt connotata necessario conceptu vnionis: sicut terminus concipitur in obliquo connotatus conceptu de eius productione: at totus formalis effectus vniendi intrinsecè consistit in sola vnionis essentia; quia illa sola est, quæ vnit, & intrinsecè vnit, & facit indiuisum intrinsecè, & vnum per se, ita vt in intrinsecitatem vnitatis, siue in vnitatem intrinsecam non intrinsecet actio aut passio, sed sola materia, forma, suppositum, & vnio materiæ & formæ: ergo vnio ex solo conceptu vnionis habet terminos intrinsecos, indiuisos intrinsecè inter se, & ab vnione ipsa facientes vnum per se: ergo illa alia intrinsecitas subiectiua est realiter distincta ab intrinsecitate terminatiua. Quod argumentum mihi videtur euidens & concludens conceptum extremi extrinseci esse distinctum realiter à conceptu subiecti; & vbi est repugnantia, vt extremum sit subiectum, non propterea eam esse, vt sit terminus intrinsecus. Plura dixi in philosophia de termino intrinseco distincto à subiecto intrinseco: maximè verò disp.5. Physic. à §.86. ad 100. Quæ hîc prætereo: quia hoc argumentum concludit sententiam hanc: esse enim intrinsecum, est esse vnitum; esse autem purum terminum, est non habere aliam denominationem intrinsecam nisi *vniti*.

SVBSECTIO IV.

Respondetur ad argumenta.

§.52. OBijciunt aliqui, repugnare terminum esse intrinsecum manendo in ratione puri termini: quia terminus vt terminus, est extra rem quam terminat, vt patet ex definitione §.38. Huius argumenti memini disp.5. Physic. §.86. §. verò 87. impugnaui asserentes terminum intrinsecum esse, quod init compositionem cum alio: impugnaui autem, non quòd compositio per se possit esse nisi inter terminos intrinsecos: sed impugnaui, quòd non explicuerint eius auctores illam ratione compositionis;

positionis; quam ego nunc explicui subsect.3. Item eo §.87. quæsiui rationem termini intrinseci vt sic: quam §.95. dixi esse *habitudinem alicuius rei ad aliam, quæ illi non est denominatio extrinseca, nec circa illam exercet vllum genus causæ intrinsecæ*. Quæ definitio est termini intrinseci vt sic: ex qua colligo vnionem hypostaticam esse habitudinem humanitatis ad Verbum, cui non est Verbo denominatio extrinseca, nec Verbum circa illam exercet causalitatem intrinsecam, à qua denominatur vnitum.

§.53. Ad argumentum ex §.52. nego terminos implicari in *termino intrinseco*. Ad probationem, terminus non ita est extra viam, vt sit ab illa adæquatè distinctus aut distans: extrema autem vnionis sunt extra eius conceptum quidditatiuum, non verò ab illa diuulsa. & quidem facere vnum cum aliquo, & non pendere ab illo subiectiuè, cur implicat terminos? iam probaui subsect.3. vnionem seipsa esse affixam intrinsecè extremis, independenter ab eductione, vt à ratione intrinsecè illa attingendi: valdè enim diuersa sunt pendere à subiecto, & facere vnum. Item sessio seipsa intrinsecè affigit corpus huic loco, & seipsa non pendet subiectiuè à corpore. Vnionem corporis & animi esse intrinsecam vtrique extremo fatentur omnes, nec omnes eam esse subiectiuè in vtroque: terminus productus attingitur intrinsecè actione, & non est eius subiectum; vt dixi disp.5. Physic. §.113. & 114.

§.54. Obijcis hîc, ex vnione colligi terminum intrinsecum; at non explicari communem eius rationem. Respondeo, in præsenti mihi esse opus ostendere, Verbum intrinsecè vniri humanitati præcisè in ratione termini. quod euidenter probo ex ratione vnionis; de cuius conceptu vt sic est intrinsecè vnire extrema. Quæ ratio non est communis termino intrinseco vt sic: quem ego hîc non disquiro: de quo egi disp.5. Physic. à §.86. Nec hæc ratio omnino est aliena à termino vt sic: quamuis enim sessio non est propriè vnio, quia non est vinculum duorum extremorum; est tamen seipsa vnita sedenti, cui affixa est per essentiam suam: productio est vnita termino producto: quia esse in loco, & esse productum, non est intrinseca denominatio: est ergo omne extremum intrinsecum vnitum illi rei, cuius est terminus intrinsecus. S.Thom. q. 2.a.6. & 7.

SECTIO VI.

Epilogus disputationis.

§.55. EX tota disp. deduco non esse à philosophia alienum, vt Verbum vniatur intrinsecè humanitati, quin sit eius subiectum: quia ratio magis intrinseca, ob quam extremum est intrinsecum, non est dependentia vnionis à subiecto; sed ipsa vnio per suam essentiam, per quam constituit se indiuisam ab extremis, & illa inter se. ob quod sine vlla imperfectione, nec mutatione potuit Deus habere in tempore nouas denominationes physicas *vniti*, & intrinsecas: quia non est illarum propriè subiectum, sed impropriè; nec facit vnum per accidens, sed per se: quia sunt in Christo duæ substantiæ vnitæ intrinsecè; quia vnio est vnitas per se compositi substantialis.

DISPVTATIO XXIII.

De causa efficienti vnionis hypostaticæ.

§.1. IAm ostendi disp.13. causam finalem Incarnationis esse gloriam Dei, nostram prædestinationem, & reparationem à peccato: disp.21. egi de causis terminatiuis & subiectiuis: à disp.25. agēdum de causis moralibus, seu meritorijs: hîc breuiter expediam causam efficientem.

§.2. Causa principalis est solus Deus: quia vnio est substantia supernaturalis, quæ solum Deum habet auctorem. De instrumentali nihil est certum: quia adhuc est dubia potentia obedientialis actiua ad quosuis effectus: nec admissa interest maternitatis, quæ solùm conuenit ad vnionem corporis & animi. Nec item est improbabile Mariam actiuè concurrisse ad vnionem hypostaticam vt instrumentum, vt concurrit principaliter ad vnionem corporis & animi.

DISPVTATIO XXIV.

Tres difficultates.

S. Thomas art.8.9. & 10.

§.1. VTrùm vnio sit assumptio? Respondeo, assumptionem idem esse ac Incarnationem, id est, productionem vnionis hypostaticæ: vt generatio est productio hominis; vnio autem est terminus productus *quo*. Differunt ergo vt actio, & terminus productus: vt generatio hominis, & vnio corporis & animi. Obseruat benè S. Thomas tres personas esse vnientes humanitatem; non tamen assumentes; quia non vniunt sibi; Verbum autem vnit sibi & se humanitati, & eam assumit: assumptio enim connotat vnionem ad vnientem. Difficul-

S.Thom. q.2.art.11. cultates in præsenti occurrentes iam sunt explicatæ.

§.2. Secunda difficultas: Vtrùm vnio hypostatica sit maxima vnionum? Dico Primò: In ratione dignitatis & excellentiæ est maxima tam physicè quàm moraliter, vt latè probaui disp.21. sect.7. Dico Secundò: In ratione termini resultantis est maxima. Dico Tertiò: In ratione vniendi extrema, nõ est maxima: quia aliquo modo magis vniuntur corpus & anima, quàm humana natura & hypostasis: magis enim inclinantur, & coaptantur: item vniuntur vt extrema, & subiecta; Verbum autem solum vt extremum: estque magis vnus homo, quàm Deus-homo: paucioribus enim constat: & homo est essentialiter homo; Deus autem non est essentialiter, aut per essentiam homo, sed accidentatiè logicè, quamuis substantialiter physicè. Hæc sentiunt Durandus in 3.dist.5. qu.3. num.7. & Ragusa disp.39. §.2. vers. *Illud tamen.* Multa hîc disputant Theologi art.9. quæ non sunt magni momenti.

§.3. Tertia est, Vtrùm vnio sit facta per generationem? Respondeo, non esse factam viribus naturæ; sed supernaturalibus, quæ sunt gratuitæ: item humanitati facta est gratia, & per vnionem redditur etiam grata Deo: Christus autem est natura sua Deus-homo, & aliquid supernaturale.

DISPVTATIO XXV.

Vtrùm Christus meritus fuerit Incarnationem.

S. Thom. art. 11.

SECTIO I. *Conclusio.*
SECTIO II. *Examinata Augustini testimonia.*
SECTIO III. *Clarum Augustini testimonium.*
SECTIO IV. *Probata conclusio: Epiphanius explicatus.*
SECTIO V. *Respondetur ad argumenta.*

§.1. NOn ago de Christo concretè, & factâ suppositione vnionis Verbi cum humanitate; sed abstractè pro humanitate; vtrùm hæc habuerit opus aliquod liberum supernaturale aut naturale, quo congruè aut condignè se præparauerit ad impetrandam vnionem ita vt vnio sit effectus moralis humanitatis vnitæ; vt adeptio gloriæ est effectus bonorum operum, & remissio peccati est effectus fidei, & dispositionis voluntatis exercitæ liberè, & ex gratia per Christum. An verò vnio data sit humanitati omnino gratis, vt prima vocatio nobis?

SECTIO I.

Conclusio.

§.2. DIco humanitatem nullum actum exercuisse ante vnionem hypostaticam, nec priùs tempore, nec natura, nec ratione; sed vnionem illi datam omnino gratis absque vllo proprio eius actu, quo aut condignè, aut congruè se ad illam præparauerit. ita B.Thomas & cæteri Theologi. P.Valentia tó.4. disp. & q.2. p.3. ait hanc esse certissimam sententiam: P.Suarez disp.10: sect.3. & P.Vasquez disp.21. aiunt rectè eam non esse fide certam: addit P.Vasquez oppositam esse temerariam, acceptam de meritis solius arbitrij. & quamuis nonnulli admiserunt in anima Christi gratiam habitualem priorem natura vnione, non tamen merita. nec absque temeritate potest hæc doctrina negari: quia non sunt deferendi Scholastici cuncti absque grauissimo fundamento.

SECTIO II.

Examinata Augustini testimonia.

§.3. EAm sententiam aliqui probant ex S. August. tom. 10. serm. 8. in Euang. Matth. hæc asserente: *Quantum autem pertinet ad ipsius hominis susceptionem; tota gratia, singularis gratia, perfecta gratia.* Respondeo, hoc testimonio satis apertè probari, humanitatem Christi viribus solius arbitrij sine gratia supernaturali, non meruisse vnionem: quæ enim ijs operibus debita redduntur, non sunt gratia, sed merces. At non probatur humanitatem adiutam gratia non impetrasse vnionem: quia Augustin. ibi non est in hac quæstione, sed in illa sibi tam familiari de inutilitate arbitrij sine gratia ad impetranda beneficia supernaturalia. Ait enim paulò antea: *Quidquid putaueris te habere abs te, deuiasti à laude Dei*, &c. infrà verò: *Quid meruit homo ille, qui Christus est, si tollas gratiam, & tantam gratiam?* &c. Vbi expresse egit de operibus arbitrij nudi gratia: hanc autem quæstionem non videtur Augustinus ibi tractasse.

§.4. Afferunt præterea Augustinum eumdem tom.10. serm.8. de Verbis Apostoli non longè à principio: vbi asserit numquam apparere gratiam Dei sic vt in Christo Iesu. ait autem: *Audebit ergo aliquis dicere, quia natura nostra in illo mediatore primùm per liberum arbitrium promeruerit Deum, & sic suscipi meruerit, vt esset homo?* Respondeo magis è re esse hoc testimonium: quod tamen explico partim de merito solius arbitrij; illis verbis: *Per liberum arbitrium.* merita enim supernaturalia ab Augustino opponuntur naturalibus: hæc ab ipso vocantur *opera arbitrij*, illa *opera gratiæ.* partim etiam agit de operibus tempore prioribus vnione, illis verbis: *Primùm promeruit, vt esset homo.* de operibus autem ex gratia, & sola ratione prioribus non videtur ibi Augustinus egisse.

§.5. Tertium testimonium afferunt ex tom.3. in Enchirid.c.36. *Quidnam natura humana* in homine Christo *meruit, vt in vnitatem personæ vnici filij singulariter esset assumpta?* Respondeo, hoc testimonium abesse longiùs ab scopo huius sententiæ: partim, quia Augustinus agit de operibus tempore prioribus vnione hypostatica. ait enim: *Quæ bona voluntas, cuius boni propositi studium, quæ bona opera præcessere, quibus mereretur iste homo, vt vna fieret persona cum Deo? Numquid antea fuit homo; & hoc ei singulare beneficium præstitum est, vt singulariter promereretur Deum? Nempe ex quo homo esse cœpit, nõ aliud cœpit esse, quàm Dei filius.* Partim, quia loquitur de operibus solius arbitrij sine gratia: ait enim eadem gratia humanitatem vnitam Verbo, qua nos iustificamur: sed nos iustificamur per dispositiones liberas factas ex gratia supernaturali; nec ea opera gratia excludit: ergo Augustinus non excludit merita ex gratia, sed solius arbitrij. Confirmatur. ait ibidem Augustinus Mariam electam ad maternitatem per gratiam: sed in sententia communiori Maria congruè meruit illud munus: ergo eam esse matrem omnino gratis non excludit opera ex gratia.

§.6. Quartum ex tom.7. libr.1. de Prædestinat. Sanctor. c.15. *Eodem spiritu fit in nobis remissio peccatorum, quo spiritu factum est, vt nullum haberet ille peccatum.* Respondeò, scopum Augustini esse prædestinationem; bona opera, fidem, & remissionem peccatorum esse ex gratia Dei, & non ex solis naturæ viribus: ob quod gloria ipsa, quæ redditur vt corona, est gratia; quia redditur pro illis operibus, quæ gratia contulit homini: vt ex ipso Augustino probaui disp. 13. §.183. At non excluduntur opera ex gratia per Christum.

SECTIO III.

Clarum Augustini testimonium.

§.7. EAm tamen sententiam non obscurè docet to.7. libr.1. de Prædestinatione Sanctorum cap.15. *Est etiam* (inquit) *præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ ipse Saluator, ipse mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Qui vt hoc esset, quibus tandem suis vel operum, vel fidei præcedentibus meritis natura humana, quæ in illo est, comparauit? quod eius bonum qualecumque præcessit? quid egit antea, quid credidit, quid petiuit?* &c. Vbi Augustinus distinguit merita operum à meritis fidei: illa sunt bona opera solius liberi arbitrij; hæc autem opera ex gratia Dei, vt dixit Paulus 4.Rom.3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.* Quam distinctionem cõstituit initio illius capitis. Cùm ergo ait Augustinus nec meritis operum, nec fidei Christum meruisse vnionem, excludit omne meritum. Et quamuis finis huius capitis est ostendere nos sine operibus arbitrij solius, & ex sola gratia iustificari contra Pelagianos; tamen ad hoc probandum argumentatur à Christo, cui data est vnio ad Deum sine vllis meritis arbitrij aut gratiæ, vt inde probet contra Pelagianos, Deum sine vitio acceptionis personarum distribuere sua dona, cui, & vt vult, quin alij possint iustè cum illo expostulare, quòd cum illis non idem faciat. quo argumento frequenter vtebantur Pelagiani.

SECTIO IV.

Probata conclusio: Epiphanius explicatus.

S.Thom. q.2.a.11.

§.8. RAtio huius conclusionis est voluntas Dei, innixa rei naturæ: humanitas enim Christi considerari potest vt existens priùs tempore, quàm vniretur Verbo: sic est fide sanctum eam non meruisse vnionem contra Photinum & alios: qui tamen & veram vnionem negabãt, contenti affectiua. vel consideratur prior natura, quàm vniatur; sic ex natura rei mereri non potuit priùs quàm vniretur: Deus autem voluit eam legem seruari, vt ostenderet præclarissimum exemplum potentiæ suæ sine vllis meritis conferentis tantum donum humanitati. quæ autem sit hæc ratio, latè disquiram disp.26.

§.9. S.Epiphanium occasionem dedisse ad asserendum meritũ congruum in humanitate vnioni præcessisse, indicat P.Vasquez disp.38.n.9. Vbi ait posse fortasse ab aliquo dici, in anima Christi fuisse priorem vnione non modò potentiam intellectiuam, sed etiam actionem aliquam supernaturalem distinctam ab actu charitatis. Id absolutè non affirmat, cùm potiùs disp.21. n.52. docuerit nullum opus ex auxilio gratiæ præcessisse in anima Christi: sed id ait affirmari posse in gratiam Epiphanij hæresi 77. id insinuantis, dum probat animam assumptam à Verbo media mente, quod græcè vtitur voce *energia*, quæ significat operationem, siue efficientiam. Verùm Epiphanius nullam ansam huic præbet asserto: nusquam enim dixit priùs animam extitisse cum mente, quàm fuerit assumpta: neque enim hic sensus de naturæ prioritate erat necessarius Epiphanio impugnanti hæreticos asserentes animam assumptam sine mente. Hos latè confutat Epiphanius, ostendens mentem humanam fuisse Christo, qua percepit dolores, & orauit, & alia opera exercuit, quæ sine mente non possunt. qui paulò ante finem hæc ait: *Ego verò mentem nostram non substantiam puto, nec quisquam Ecclesiæ filius, sed actionem quamdam ex Deo nobis datam, & in nobis existentem.* & mox: *At verò iuxta eumdem rationem erat in ipso mens,* id est in Christo. Postea verò ait, *Et dolendum est non confiteri omnia perfectè in Christo excepto peccato.* Et prosequitur omnia quæ fuerunt in Christo, nec mentionem faciens illius prioritatis. Quòd si actus supernaturalis præcessisset, ille esset meritum congruum vnionis, maximè cùm ipse P.Vasquez dicat meritum de facto futurum in Christo, si illud ex natura rei posset habere.

SECTIO V.

Respondetur ad argumenta.

§.10. OBijcis Primò psal.44.v.8. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Quam vnctionem de vnione hypostatica explicat August. to.7.lib.2.de Peccat.meritis & remiss.c.17. & multi alij Patres, quos referunt & sequuntur nostri Suarez disp.18. sect.1. conclus.1. Vasquez disp.41. cap.

S.Thom. q.2.art.11. cap.3 atque Lorinus in hunc locum. Vnde conficitur argumentum: Christus accepit vnionem hypostaticam propter amorem iustitiæ, & odium iniquitatis: ergo eam est meritus. Respondetur *rò propter* sumi pro finali causa, non pro meritoria, ab his qui vnctionem sumunt pro vnione. est enim hic sensus: Propterea data est tibi vnio ad Verbum, vt diligeres iustitiam, & oderis iniquitatem. Et quidem hic fuit finis Incarnationis, docere homines odium iniquitatis, & amorem iustitiæ. *Ego enim sum via, veritas, & vita*, Ioan.14.6. Quem sensum probat P. Vasquez disp. 21. num.63. ex August. Nazianz. & alijs: ex Cyrillo item & alijs confirmat Lorinus: estque valdè familiare Scripturæ: 2. Esdræ 6.6. *Quòd tu & Iudæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum*: id est propter finem rebellionis. 1. Machab.12.45. *Veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi: propterea enim veni.* Ioan.1.31. *Sed vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.* & c.12. v.27. *Saluifica me ex hora hac, sed propterea veni in horam hanc.* Alij Patres vnctionem dicunt esse manifestationem dignitatis Christi, quam ipse meruit. Sed prior interpretatio est communior, & similior vero. Cautè lege Genebrardum, qui vnctionem videtur insinuare esse ex merito amoris iustitiæ; sed vnctionem non debet sumere pro vnione, sed pro gaudio & felicitate Christi, quam indicat cecidisse sub eius meritum. quod intelligi oportet non de essentiali gloria, sed de exaltatione Christi præ cæteris.

§.11. Secundum argumentum ex Apocal.5.12. *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere honorem & diuinitatem.* Sed ibi tantùm dicitur agnus dignus honore & diuinitate, non quidem per merita, sed ex diuinitate ipsa, vt cap.præced. Deus dicitur dignus accipere honorē, voce *dignus* fusiùs acceptâ. Quòd si velis cum P. Vasquez & alijs apud ipsum suprà n.68. significari meritum mortis Christi; respondeo, diuinitatem & honorem sumi non pro diuinitate in se, sed vt manifestata, & honore habita, vt de vnctione dixi §.præced. ex multis Patribus. Hūc locum ita passim exponi docet P. Lorinus in psal. 44.n.8. Hunc ferè in modum P. Lessius de Prædest. Christi sect.2.n.20. exponit aliud testimonium simile ex cap.17. Ioan. v.5. cui Maldonatus accensa face præiuit.

§.12. Tertium argumentum: Gratia habitualis præcessit vnionem in genere dispositionis in aliqua prioritate naturæ: ergo & bona opera præcessere. Nego antecedens. Aliqui Doctores sese inclinasse videntur in hanc habitualis gratiæ præcessionem, quam in bonis operibus negant. sed sine consequentia: recurrunt enim ad suppositum, quod est prius omni operatione: quia est complementum substantiale; operationes verò accidentarium. Substantialia verò sunt priora accidentarijs: sed gratia habitualis est etiam accidens: ergo est natura posterior vnione hypostatica.

§.13. Quartò id probant: quia pertinet ad Christi dignitatem habere per meritum vnionem hypostaticam. Respondeo, pertinere etiam ad excellentiam gratiæ vnionem esse absque omni merito. Dixit enim Augustinus Christum esse præclarissimum exemplum gratiæ: quia vt omnino gratis Christus factus est; ita omnes omnino gratis facti sumus Christiani. Igitur filiationem naturalem, & visionem Dei habet Christus sine vllo omnino merito.

DISPVTATIO XXVI.

Vtrùm humanitas Christi potuerit ex natura rei mereri Incarnationem?

SECTIO I. *Conclusio.*
SECTIO II. *Hæc conclusio quî probetur ab aliquibus.*
SECTIO III. *Aliorum probatio.*
SECTIO IV. *Ratio sententiæ communis.*

§.1. QVæstio non est de humanitate priùs tempore existente, quæ viribus solius arbitrij potuit petere à Deo vnionem cum Verbo, & accipere, non merito congruo, nec impetratione; (nunc enim non disputo de merito actuum naturalium ad vnionem, de quo inferiùs; ago autem in opinione illud negante) sed vt purè conditione sine qua non: vt potuit Deus illam donare alicui familiæ. non quòd esse ex illa sit meritum congruum; sed quòd est conditio sine qua Deus noluit eam dare. conditiones autem quædam sunt antecedentes natura, vt calor, humiditas, & similia; quædam natura posteriores, vt locus, & tempus. Quia verò in Patribus est eadem difficultas de ijs, ac in Christo; ideo de illis agetur à disp.28.

§.2. Potuit item actibus supernaturalibus exercitis in gratia eam impetrare, aut merito congruo, aut vt conditione (de quo non disputo;) sed tantùm affero potuisse ex rei natura ea opera præcedere, vt conditionem.

§.3. Est igitur quæstio de humanitate eo primo instanti reali, quo anima cœpit esse: cùm enim primùm cœpit, fuit vnita Deo. in quo instanti reali possumus considerare aliqua rationis signa, & prioritates; ita vt in aliquo præcedere intelligatur bonum opus: ob quod datur vnio in signo posteriori; & fundetur hæc causalis, *Ideo Christus accepit vnionem, quia humanitas bene operata est.* Vel è contrà: Vnio fit in primo signo, & actus bonus in posteriori; & non sit locus ei propositioni causali: quia non ideo vnionem accepit, quia bene operata est; sed è cōtrà, ideo est bene operata, quia accepit vnionem.

SECTIO I.

Conclusio.

§.4. CErta conclusio est apud omnes Theologos, non potuisse humanitatem Christi ex natura rei mereri Incarnationem, aut vllo opere se ad illam præparare. est tamen grauis controuersia inter Doctores in reddenda eius impotentiæ ratione.

SECTIO II.

Hæc conclusio quî probetur ab aliquibus.

§.5. P. Vasquez disp.21.c.6. probat Primùm de operibus solius arbitrij: quia vnio hypostatica non esset gratia, sed merces operum naturalium. Secundò, quia opus bonum non potest intelligi in humanitate, nisi vt infinitè placens Deo, ac tunc non erit ex solo arbitrio.

§.6. Respondeo, vnionem semper fore gratiam in eo euentu: quia nō daretur pro bono opere naturali vt merito etiam congruo, sed tantùm vt pura conditione, vt dixi §.1. vt multi Theologi dicunt, *Facienti quod est in se Deus non denegat gratiam*, intelligi etiam de viribus naturæ: non quòd faciens quod est in se ex illius solis viribus, eam mereatur etiam congruè; sed quia remouet prohibens: quia Deus voluit omnino gratis gratia donare bene vtentem arbitrio, sicut potuit velle dare vnionem hypostaticam alicui familiæ; non quòd esset vllum meritum, sed quia Deus voluit: ita in illorum sententia potuit velle dare gratiam non repugnāti per peccatum; sed potiùs bene vtenti viribus naturæ, non in ratione meriti, sed puræ conditionis.

§.7. Secundò respondeo: Etiamsi illud opus arbitrij esset meritum congruum (de quo non disputo nunc, nec id dico nisi disputandi gratia ad examinandam consequentiam) adhuc vnio esset gratia: quia rem dari intuitu meriti congrui non tollit rationem gratiæ immediatæ in denominatione ipsius rei. Primùm, quia ob bona opera supernaturalia, quæ sunt meritum congruum iustificationis, Deus sæpè iustificat impium, vt propter eleëmosynas eum prouehit ad iustificationem: quæ immediatè est gratia noua distincta à meriti congrui gratia. Secundò, à priori: quia meritum congruum non est simpliciter meritum, sed secundùm quid: vnde quod datur, non est simpliciter præmium, sed secundùm quid; absolutè autem est noua gratia: quia Deus in eo reddendo non considerat quid ille mereatur, sed quid expediat à se ipso fieri superante hominis meritum.

§.8. Secunda probatio de merito infinito examinabitur §.10. Admisso tamen antecedente in operibus supernaturalibus, non est consequentia ad naturalia: quia in multorum Theologorum sententia actus naturales non dignificantur gratia habituali ad meritum supernaturale: ob quod bona opera naturalia Christi dignificantur vnione hypostatica ad præmia naturalia sine fine; ad nullum verò supernaturale. ac propterea potest intelligi humanitas dignificata infinitè ad præmium naturale pro opere naturali, non verò ad supernaturale, quo potuit vtcumque disponi ad vnionem, saltem more puræ conditionis: S.Thom. q.2.art.15.

§.9. Secundò, id probat de operibus supernaturalibus exercitis sine gratia habituali: quia omne tale opus eo ipso quòd sit in humanitate reipsa vnita Verbo, est infinitè dignum præmio propter vnionem hypostaticam: ergo vnio non potuit esse eius præmium.

§.10. Respondeo, opus illud in priori signo rationis præscindi à finitè & infinitè valente: quia valor condignus est effectus formæ iustificantis: cùm igitur in illo priori non intelligatur forma iustificans, non potest intelligi eius valor. Igitur ante vnionem concipimus humanitatem secundùm se instructam auxilio gratiæ in primo signo rationis: in quo est indifferens ad operandum, & non operandum. tunc non concipitur vt vnita, nec vt carens vnione; sed indifferens ad vtrumque: vt est ad actum supernaturalem, & eius carentiam: & vt potuit componi & cum actu, & cum eius carentia, ita & cum vnione, & eius carentia: quia vnio esset effectus moraliter actus boni; carentia verò vnionis effectus carentiæ actus. viso autem actu à Deo, confertetur vnio in tertio signo posteriori, potuitque cum carentia vnionis actus ille componi. est ergo ille actus indifferens ad vnionem: quia primum signum est humanitatis in actu primo, secundum operationis in actu secundo, tertium vnionis vt præmium, vel effectus à conditione, vt contingit infinitis in occasionibus.

§.11. Visâ autem vnione superest quæstio, vtrùm ille actus prior dignificetur vnione ipsa pro illo instanti reali? Et quidem in omni sententia dicendum est negatiuè respectu ipsius vnionis, & rerum antecedentiū in primo signo rationis: quia dignitas est ad merendum aliquid de nouo ita conferendum, vt posset non conferri etiam ex suppositione meriti vt condigni: vnio autem separari non potest ab illa condignitate, vt in sententia certa prima gratia iustificans non cadit sub meritum dispositionis vltimæ, cum qua coniungitur: quia illa dispositio non dignificatur gratia habituali ad ipsam gratiam. Qui ergo in Sacramento gratiam cum attritione coniungit, non meretur illam gratiam, licet illa dignificetur ad alia præmia: nec contritio in peccatore dignificatur gratia habituali subsequente ad ipsam, nec ad actum ipsum merendum, nec ad antecedentia.

§.12. Vtrùm autem in eodem instanti reali dignificetur opus per gratiam ad alia præmia distincta realiter à gratia, est alia quæstio. Multi fatentur vltima dispositione ad gratiam cum illa cōiunctam, siue in Sacramento, siue extra; nos mereri primam gloriam, & alia præmia subsequentia. In qua opinione consequenter dic, humanitatem illo actu merentem congruè vnionem dignificari vnione ipsa ad alia præmia. Alij autem dicunt gratia sequente meritum non dignificari meritum ad aliquid pro illo primo instanti merendum. Vnde humanitas Christi tunc esset dignificata infinitè ad merendum per durationem actus, non verò per primam existentiam.

§.13. Obijcis: Actus in primo instanti reali est coniunctus cum vnione: ergo est dignificatus. Distinguo antecedens: vnio est coniuncta cum actu, tamquam effectus cum causa materialiter & in signo posteriori, concedo antecedens; est coniun-

S. Thom. q. 2. a. 11.

ctus formaliter vt effectus & causa cum simultate rationis, nego. & distinguo consequens: ergo est dignificatus ad præmia posteriora, vel pro instanti sequenti, concedo consequentiam; ad alia, nego. Igitur in nullo priori signo concipitur actus carens dignitate ad præmia sequentia; esset tamen falsa conceptio: at nec concipitur vt dignificatus ad præmia antecedentia. & quia in illo priori concipitur vt mouens secundùm se, quin ad vnionem moueat per ipsam, ideo non est meritum infinitũ ad illam, sed finitum: quia realiter vnio non mouet ad se, sed posteriùs.

§.14. Arguit deinde P. Vasquez: Omnis actus datus illi humanitati esset intuitu vnionis: ergo esset infinitè gratus, & consequenter non posset mereri vnionem. Respondeo, ab ipso affirmari disp. 38. n. 10. posse dici in gratiam Epiphanij præcessisse in anima Christi actum aliquem bonum, non vt meritum ad impetrandam vnionem, sed præcedere secundùm suam naturam. Rogo, vtrùm ille actus sit datus intuitu vnionis, an verò non? si non: ergo non datur illi humanitati necessariò omnis actus intuitu vnionis: cuius oppositum est in primo antecedenti. si autem datur: ergo non est prior vnione, nec in gratiam Epiphanij id potest dici. Nego igitur antecedens: datur intuitu vnionis in genere causæ finalis; non verò vnionis in genere causæ dignificantis, & vt existentis. si ergo præcessit vt liber, & secundùm se, in illo priori placuit Deo, & potuit impetrare vnionem, nec fuit ab vnione: impetrare dico latè, pro inferre ex voluntate Dei spectante illum actum.

§.15. Arguit præterea de operibus profectis ab auxilio, & dignificatis per gratiam habitualem, quia gratia non potuit præcedere vnionem: ergo. Probat antecedens: quia gratia si præcederet, daretur ex solo affectu adoptionis: ipsa enim secundùm se constituit filium Dei, non naturalem, sed adoptiuum; constitueretque filium adoptiuum Christum. Respondeo, gratiam habitualem potuisse præcedere. Ad probationem respondeo, nõ fore datam ex affectu adoptionis, sed præscindente ab adoptione, & naturali filiatione. Ad probationem respondeo, gratiam secundùm se non cõstituere filium adoptiuum, aut naturalem; sed præcisè subiectum gratum, particeps naturæ diuinæ: vt autem hoc subiectum sit filius adoptiuus, opus est vt careat realiter supposito non alieno à Deo: vt autem subiectum sit filius naturalis, eget eo supposito: cùm autem pro illo priori gratia præscindatur à supposito diuino, & eius entia in suo subiecto, illud nec reddit adoptiuum, nec naturalem. at in toto instanti est filius naturalis non à gratia habituali, sed ab hypostatica.

§.16. Aliud argumentum: Vnio non potest augeri per bona opera: ergo nec cadere sub meritum. Respondeo id probare humanitatem tempore præcedentem non posse mereri vnionem: quia nec eius augmentum: nec Christus potest alicui naturæ creatæ mereri vnionem hypostaticam cum Spiritu sancto: quia nec eius augmentum, nec vnionem corporis & animi. Nego igitur consequentiam, quia substantia vnionis potest à Deo donari intuitu operis, augmentum verò non potest: quia primum est possibile; secundum autem impossibile.

§.17. Tandem, humanitas Christi non potuit pro illo priori peccare, nec potest amittere vnionem per peccatum: ergo. Respondeo antecedens esse falsum in ordine ad potentiam absolutam, vt constat disp. 60. §. 19. consequentia verò est mala: quia potest esse in Christo libertas ad operandum, & non operandum actum non præceptum: (de consulto infrà disquiram:) & non esse libertas ad bonum, & malum; vt de facto est ad diuersa bona, & ad nullum malum. Quia eo ipso quòd est vnio in instanti reali, petit in illo tarentiam potentiæ proximæ ad peccandum: quia id pertinet ad dignitatem sanctitatis per aliquid diuinum, & infinitæ. Argumentum autem de physica mutatione, non potest hîc fieri: quia in sententia pro Epiphanio adducta disp. 25. §. 9. sunt modò actus disponentes ad vnionem, & potuit Deus velle vno actu eam dare, si præcedat actio humanitatis, cui actui libero Dei respondet mutatio physica: ita potuit absolutè contingere.

SECTIO III.

Aliorum probatio.

§.18. P. Iosephus Ragusa disp. 42. §. 2. magis accedens communi sententiæ de necessitate suppositi ad operandum, probat humanitatem non potuisse nec ex natura rei, nec diuinitus mereri vnionem hypostaticam. quia vnio hypostatica ita est prior natura operationibus, vt non possit humanitas nec esse, nec concipi, nisi dependens à supposito proprio, vel alieno: & quia humanitas non est in proprio, debet in alieno priùs concipi, quàm intelligatur operari: ergo operatio non potest esse meritum ad vnionem. Consequentia est certa: quia meritum concipitur, & potest esse priùs, quàm præmium. Antecedens probat, à ratione existentiæ, & operationis: illa enim est prior, quàm hæc: sed non solùm existentia est prior, sed etiam modus existendi vel in se, vel in alio, est prior ipsa operatione: ergo suppositum est prius. Probat Minorem, quia quamuis existentia concipi possit præcisa ab illis modis; at in re non potest esse sine alterutro.

§.19. Hæc ratio nihil probat. Distinguenda est duplex ratio existendi in se, vel in alio: altera in se independenter à subiecto inhæsionis, & in alio, vt in subiecto: altera existendi in se vt in propria persona, & in alio vt in aliena. Respondeo, humanitatem non posse concipi ex parte corporis & animi operantem, quin concipiatur vt in se in prima significatione ratione illarum partium: quia ex natura sua creantur & sunt independentes à subiecto. Vnde non potest humanitas mereri etiam diuinitus illum modum existendi per se: de creatione & eductione accidentium, alia est ratio infrà disquirenda.

§.20. De modo autem existendi in supposito non vrget argumentum ex §.18. Respondeo, non posse concipi operationem humanitatis, quin concipiatur eius existentia vt prior natura: nego autem debere concipi illum modum existendi in supposito proprio, vel alieno. Ad probationem respondeo, posse diuinitus conseruari naturam creatam absque omni supposito, vt latè defendi vol. 1. disp. 11. Metaphys. §. 122. & 123. cum Caiet. & P. Valentia.

lentia. quod cum aliquibus Thomistis probabile censet Nazarius 3. p. q. 2. a. 11. controu. 1. q. 4. vers. *Si quæstio sit.* Vnde poterit humanitas concipi priùs ratione & tempore operans, quàm subsistens.

§.21. Obijcis Primò, effectum formalem suppositi esse reddere naturam existentem per se independenter à subiecto inhæsionis: ergo non potest natura mereri suppositum. Nego antecedens, vt ostendi disp. 11. Metaphys. à §. 66. tota autem ea sect. 6. explicui formalem effectum subsistentiæ: quam §. 80. dixi esse complementum substantiale naturæ in ordine ad esse.

§.22. Obijcis Secundò: Natura sic existens absque supposito esset sensibilis omni sensu, actiua, & passiua, item & singularis: ergo esset cum supposito: quia suppositum dat singularitatem, vt dixit S. Thomas art. 2. & reddit naturam actiuam & passiuam: si verò non esset sensibilis, esset merè ideæ Platonicæ. Respondeo, naturam illam fore singularem, actiuam, passiuam, & sensibilem omni sensu, nego tamen eam habere suppositum. & quidem S. Thomas fatetur assumptam humanitatem indiuiduam, & singularem; quod non habet à Verbo formaliter: id enim quis non irrideret? est enim omne ens reale singulare seipso; quia est vnum numero seipso: singulare autem exponimus vnum numero. est item seipso indiuiduum: quia est indiuisum in se, & diuisum ab alio, id est, non potest diuidi in alia, quæ sint idem realiter & adæquatè cum illo. in quo sitam esse indiuiduationem ostendi in Metaphys. disp. 5. à §. 1. S. Thomas explicandus est egisse de singularitate completa, non de incompleta.

§.23. Negani fundamentum huius opinionis: nunc concedo disputandi gratia, non posse naturam creatam existere sine aliquo supposito: probo inde non sequi, humanitatem Christi non potuisse mereri vnionem hypostaticam: quia humanitas multa potest mereri, sine quibus in genere esse non potest, vt *vbi*, existentiam in tali tempore, & id genus alia. Quia licet non possit esse absque aliquo illorum, nullum tamen est principium per se actionis liberæ, nec naturæ operantis.

§.24. Obijcis Primùm, accidens non posse concipi operans sine creatione, aut eductione: ergo nec humanitas sine supposito. Nego consequentiam: quia creatio aut eductio sunt rationes, à quibus pendet ipsa virtus operatrix à priori, & non à posteriori: existentia ergo concipi non potest sine productione antecedenti aliqua prioritate naturæ, licet imperfecta: suppositum autem non est nisi posterius natura ipsa humanitate: est ergo absimilis ratio.

§.25. Obijcis Secundò, actiones pendere à supposito à priori: quia actiones sunt suppositorum. Iam ostendi vol. 1. disp. 11. Metaphys. §. 110. subsistentiam creatam non esse principium per se influens in actiones naturæ; sed esse conditionem substantialem, sine qua natura non existit. ob quod actiones tribuuntur toti supposito: naturæ quidem vt operandi virtuti; subsistentiæ autem vt conditioni substantiali, & conceptui intrinseco hominis, leonis, &c. In diuinis alia est ratio: quia productio est inter distincta realiter: quod ibi non est nisi inter supposita opposita.

§.26. Ad argumentum ex §.23. distinguo Minorem: natura non potest existere nisi in se, vel in alio à parte rei, permitto: obiectiuè immediatè, nego. item non potest existere sine supposito, vt influente per se in actionem, aut eius virtutem, nego: vt conditione substantiali consequente naturam, & per se, nec influente, nec conditione immediata ad actionem, concedo: ergo non potest cadere sub meritum naturæ, nego consequentiam. S. Thom. q. 2. a. 11.

SECTIO IV.

Ratio sententiæ communis.

§.27. Sententiam communem probare possumus Primò, ex August. adducto disp. 25. §. 7. negante humanitati Christi actionem aliquam naturalem, aut supernaturalem, qua se disposuerit ad vnionem. & licet tantùm factum sonare videatur; tamen rationes eò rendunt, vt etiam potentiam negent. nam si ex natura sua Christus potuisset eam habere, vnde August. tam constanter colligeret eam non habuisse, cùm ad id nullum afferat Scripturæ testimonium, quo probetur illam potentiam impeditam? Itaque ex naturali impotentia operandi ante suppositum colligit negationem operationis. Christum eam non habuisse alio tempore præcedente, non aliunde probat, quàm ex principijs fidei contra Photinum.

§.28. Secundò probatur à priori. Quod priùs natura, & in præuisione diuina antecedit meritum, non cadit sub illud ex natura rei, vt disp. 27. probabo: sed vnio hypostatica ex natura sua, & in præuisione Dei antecedit omne meritum Christi: ergo. Probo Minorem, quia vnio hypostatica gerit vices suppositi naturalis: sed hoc natura sua, & præuisione Dei antecedit omne meritum animæ, quam terminat: ergo & vnio. Probo Minorem, quia naturale suppositum est conditio antecedenter requisita ad operationes, vt patet ex communi Theologorum assensu, & prouerbio, *actiones sunt suppositorum*. quod probaui disp. 11. Metaphys. à §. 111.

§.29. P. Vasquez disp. 21. cap. 3. hanc rationem impugnat. Primò, quia est minùs certa conclusione. Secundò, quia suppositum non est conditio requisita ex parte principij ad agendum: quia humanitas potest esse principium *quod* operationum: nam quod est productum vt *quod*, potest esse principium *quod* operandi: sed humanitas producitur vt *quod*, quia iam intelligitur producta antequam assumatur: ergo. Tertiò, quia accidentia à subiecto separata operantur, ita vt subiectum nihil conferat operationi. Quartò, quia variato supposito non variatur actio.

§.30. Non vrgent hæc fundamenta ad deserendum commune principium S. Thomæ, & omnium Theologorum (si ab Scoticis discedas.) quod adeò verum est, vt Ioannes ille celebertimus Theologus Latinus in Concilio Florentino, maximè sess. 18. bene ante finem eam sententiam adstruxerit, vt communem in omni schola: *Porro autem*, inquiens, *actiones iuxta omnem Philosophorum scholam suppositorum esse videntur, vt in hominum generatione fieri videmus.* Vnde hoc adagium non leuem comparat auctoritatem.

§.31. Responder P. Vasquez eam propositionem non fuisse confirmatam auctoritate Concilij, quod

S.Thom. q.2.art.11. quod definiuit sententiam propugnatam à Ioanne, nihil de fundamento curans. Nam & in VII. Synodo ait à quodam Patre affirmatum angelos esse pingendos, quia sunt corporei: sententiam adprobauit Concilium, non rationem.

§.32. Miror à P. Vasquez tanti fieri, hoc adagium non traxisse ortum ab Aristot. tamquam nihil sit accipiendum nisi ab Aristotele; tam parui autem, illud adeò esse commune omni scholæ, vt id publicè doceatur in generali Concilio, & de eius communitate non dubitetur, ne ab ipsis quidem aduersarijs acuris Philosophis & argutis, qui ea propositione premebantur, quam tamen non sunt ausi inficiari. Si hanc propositionem Concilium stabilisset, exiguam gratiam haberem eam concedentibus: estque prædurum expectare definitionē Concilij generalis ad admittendam philosophicam propositionem: quam non contendo esse de fide, sed adeò communē, vt sit omnium ferè Theologorum, vtque talem in Concilio propugnatam. Quod affert è VII. Synodo, non vrget; tum quia si quid probaret, probaret quidem eam rationem illius Patris à toto Concilio Niceno fuisse probatam: quia act. 5. agens de adoratione imaginum angelorum iussit recitari disputationem longè ante Concilium habitam inter Ioannem Thessalonicensem Episcopum & quemdam Iudæum, vbi probarat Ioannes angelos esse pingendos; quia non sunt omnino corporis expertes. quâ recitatâ, & silentio facto Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus Concilij præses dixit, *Animaduertatur dictum: ostendit autem Pater quòd & angelos depingi oportet, quando circumscribi possunt: sacra Synodus dixit, etiam domine.* Quare, si illa ratio probata fuit, à toto Concilio fuit probata: at verò neque eam Tarasius probauit, sed petiuit, vt animaduerteretur eam redditam à Ioanne; Concilium autem respondit id iam esse animaduersum: animaduertere autem non est probare. Hæc de illo exemplo.

§.33. Fateor sæpè à Concilijs sententiam definiri non probatâ ratione, qua eius auctores eam probant, vt contigit Ioanni Thessalonicensi in Concilio II. Niceno: qui eam probationem ibi dixit sine disputatione & examine. At in nostro casu maximi ponderis est Ioannis auctoritas, qui in Concilio generali admodum Scholastico, quò cōuenerant sapientissimi quique Latini cum Summo Pontifice Eugenio IV. & Græci cum suo Imp. Ioanne Palæologo ad componendam controuersiam de processione Spiritus sancti ex Filio, in qua diuisi erant Græci à Latinis per multa annorum centena. Pro Græcis disputaueruntBessario Archiepiscopus Nicenus, & Marcus Episcopus Ephesinus: pro Latinis Andreas Episcopus Colossensis, & Ioannes Prouincialis alicuius Ordinis (vt colligo ex quibusdam Eugenij verbis.) Inter hos more scholastico concertatum est per multos menses. Bessario conuictus argumentis Ioannis se & Græcos Latinis vniuit, deinde donatus est Cardinalatu: Marcus autem ita obduruit, vt nec voluerit reduci, nec præ rubore ad disputationem redire. Et ipse Imperator fassus est Græcos suos obmutuisse: Ioannes verò vt triumphator acclamatus est, indeque Theologi cognomentum accepit: totaque eius disputatio est admiranda, cuius præcipuum fundamentum fuit hoc de actionibus suppositorum, quod vt primum principium fuit à Ioanne positum, & à Græcis admissum, quo illustrauit, & totum hunc articulum fidei, & obscuram Basilij Magni sententiam, cui Græci nitebantur. Nonne pluris est habenda hæc propositio, magisque de philosophia Christiana merita, quàm si esset ab Aristotele? estque latum discrimen inter Ioannem Thessalonicensem in Concilio Niceno, & Ioannem Theologum in Florentino: quia ratio Thessalonicensis à nullo fuit examinata; Theologus autem proposuit illud principium approbatum à Patribus.

§.34. Actiones autem esse suppositorum, videtur ex naturæ fontibus haustum. Quis vnquam dixit petreitatem genitam fuisse à pauleitate, aut humanitatem esse mortuam, aut negotiari? Petrus dicitur generare filios, homo mori aut negotiari: si suppositum est omnino per accidens actioni, nec modo vllo est principium aut conditio illius magis quàm albedo, cur dicitur homo generari potiùs quàm album? Rationem reddidi disp. 11. Metaphys. à §. 110. quia suppositum pertinet ad constitutionem hominis formaliter, sine quo non est homo; humanitas verò cùm sit hominis essentia, priùs respicit comprincipium, cum quo faciat hominem, quàm operationes hominis: priùs est enim homo, quàm operatio humanitatis. Eaque propter disp. 2. Physic. à §.97. adscripsi formæ atque materiæ subsistentias proprias priores mutua vnione.

§.35. Dices à P. Vasquez non admitti subsistentiam priorem vnione. Sed nec bene negatur: negata tamen adhuc est prior subsistentia humanitatis, quàm actio. Nam in ea sententia licet potentiæ spirituales (etiamsi sint accidentia) sint simul natura cum subsistentia: quia vtrumque oritur ex essentia sine dependentia vnius ab alio; at operatio est posterior: quia operari anima non potest ex natura rei nisi priùs compleatur in suo existendi modo: quia prius est constituere hominem, quàm operari: nec petit tunc operari nisi in homine, licet propterea passiones tunc effluant, nisi etiam velis dicere eas esse natura posteriores vnione corporis & subsistentiæ. Vt autem accidentia priùs vniuntur subiecto, quàm operentur, eaque propter subiectum dicitur per illa operari: ita subsistentia requiritur. Complexum autem ex natura & subsistentia quod est suppositum, vel persona, dicitur operari, quia natura completur per subsistentiam in compositione substantiali.

§. 36. Ad Primum in §. 29. respondetur, rationem ipsius P. Vasquez quam impugnaui, esse etiam minùs certam conclusione: quia in propositionibus pendentibus ab auctoritate ratio naturalis non multùm vrget. Hinc oriuntur dissidia inter Theologos non tam in dogmatis, quàm in illorum probatione. Certissima est conclusio, Spiritum sanctum non esse Filium; quam P. Vasqu. ratione minùs certa probat, sumpta ex conceptu imaginis: quam ego in Trinitate impugnaui. Ad Secundum respondetur, suppositum non esse principium immediatè influens; sed conditionem necessariam existentiæ: humanitas autem in ratione influentis est principium *quo* & *quod*: sicut calor in ratione calefacientis. quod summum probat illa ratio de termino actionis. Quæ tamen videtur imbellis: quia terminus actionis potest esse terminus *quod*, & ratio agendi *quo*. V.g. in sententia distinguēte intellectum ab anima, intellectus est terminus *quod* emanationis naturalis: ille enim est qui emanat, & non producit intellectionem vt *quod*. Ratio à priori, quia ad terminandam actionem sui non eget alia re vt termino; secùs ad agendum: quia potest esse instrumentum alterius: item anima creatur vt *quod*, & sentit vt *quo*. Idem contingeret si species impressa crearetur, qua intelligeremus vt *quo*. Deinde omnis forma materialis generatur vt *quod* priùs natura, quàm vnio, vt dixi disp. 5. Physic. Adde, licet humanitas secundùm vnionem terminet vnitionem corporis & animi, non tamen hominis generationem: quæ includit generationem subsistentiæ. ex vtraque autem conflatur adæquata hominis productio; singulæ autem sunt partiales. Vnde humanitas non est terminus *quod* adæquatæ generationis, sed homo. Ostendi item in Trinitate principium *quod* diuidi in completum, & non completum: non completum, est natura præcisa subsistentia; completum, est complexum ex natura & supposito.

§.37. Tertium argumentum à nobis est. Nam actiones accidentium adscribūtur subiectis, à quibus pendet existentia accidentium, cui opponitur subsistentia, quæ est perfectas secuta creationem: si autem accidentia operantur separata, non est quòd actio natura sua non supponat subiectum vt principium per se suæ causæ; sed quia subiectum non influit immediatè in actiones sui accidentis, causalitas autem subiecti in accidens suppletur à Deo per creationem: at rectè potest effectus pendere per se, & non per accidens, ab aliqua re, quæ in illum non influat immediatè. S.Thom. q.2.art.11.

§.38. Quartum probat, actionem non oriri immediatè à supposito; non tamen probat suppositum non esse per se necessarium: vt enim subiectum non est causa per accidens actionis ortæ à suo accidente, licet in illam non influat immediatè, sed est causa per se; ita & suppositum, per cuius separationem natura, & eius actio erant perituræ, nisi diuinitus impediretur interitus. Dico *causam per se*, id est, non omnino per accidens: iam enim ostendi volum. 1. disp. 8. Physic. à §.86. causam remotam non esse propriè causam, sed per accidens in rigore, denominatione autem est causa. Hæc obseruantur in quæstionem 59. ad impeccabilitatem Christi.

DISPVTATIO XXVII.

Vtrùm per potentiam absolutam Christus potuerit suam vnionem mereri?

SECTIO I. *Docti cuiusdam opinio.*
SECTIO II. *Opinio Patris Suarez.*
SECTIO III. *Ratio conclusionis.*

§.1. Quæstio est de eodē instanti reali, quo primò habuit vnionē, non verò de operibus tempore prioribus vnione hypostatica: an humanitas Christi, vt est ex natura rei priùs vnita Verbo, quàm bene operans; potuerit è conuerso diuinitus operari priùs natura quàm vniri, & Deus moueri eo opere ad conferendam vnionem? vt hæc propositio sit vera: *Ideo data est vnio, quia Deus præuidit humanitatem operari: vt, ideo datur gratia, quia homo est contritus.*

§.2. Negant Patres Vasquez atque Ragusa fundamentis iactis, & dirutis disp. 26. sect. 2. & 3. Caietan. autem hoc art. affirmat, subscribit P. Suarez disp. 10. sect. 4. §: *Hæc sententia.* Cui etiam subscribent, qui naturam creatam censent posse diuinitus absque vlla subsistentia seruari, vt P. Valentia adductus disp. 26. §. 20. & in parte Nazarius ibidem adductus; & ex recentibus nonnulli: quorum sententiæ suffragor & ego, rationibus refragaturus.

SECTIO I.

Docti cuiusdam opinio.

§. 3. Neotericus quidam Theologus doctrina & ingenio non vulgari, hæc opinatur. Potuit Deus decernere hanc humanitatem Christi in particulari, & illi decernere suppositum vagum & indeterminatum, cum quo supposito humanitas potuit videri bene operans: sed visâ tali operatione potuit moueri ad decernendum illi suppositum Verbi: ergo. Maior probatur, quia in mille casibus constitui debent in Deo istæ indeterminatæ voluntates, vt cùm vult cum libero arbitrio creato concurrere ad operandum liberè, tunc autem prescindit ab hac, vel ab illa operatione. Adde, cùm dat optionem hominibus vnum è duobus efficiendi, vt, offerre turtures, aut columbas. in concursu ad materiale peccati est familiaris aliquibus hæc doctrina.

§.4. Disp. 13. sect. 9. à §.224. latè egi contra istos actus Dei vagos & indeterminatos: omissis autem quæ dixi contra vagas cognitiones, & simplices complacentias Dei, hanc sententiam impugno Primò, ratione B. Thomæ q.2. art.2. ad 3. qua probat Verbum non assumpsisse naturam humanam in communi, sed in indiuiduo: quia alioquin omnes naturæ humanæ essent assumptæ: ergo & illa humanitas esset existens in omnibus suppositis. Consequentia patet à paritate rationis. Probo antecedens: quia ratio communis humanitatis, vel sunt omnes humanitates, vel aliqua ratio identificata realiter cum omnibus.

§.5. Dices, esse omnes humanitates indeterminatè, non verò determinatè. Contra Primò, B. Thomas non colligit assumptionem omnium naturarum ex assumptione omnium in particulari: esset

S Thom. q. 1. a. 11.

esset enim idem per idem; sed ex assumptione naturæ in vniuersali, cuius vniuersalitas consistit in indeterminatione, & confusa abstractione ab omnibus inferioribus. Contrà Secundò: Ergo omnes illæ essent indeterminatè assumptæ à parte rei: nam sicut actu vniuersali omnes humanitates cognoscuntur æqualiter, ita vt ille actus sit repræsentatio omnium, licet confusa & extrinseca: ita omnes humanitates essent realiter intrinsecè & æqualiter assumptæ. Confusio autem non reperiretur in assumptione physica, sed in intellectu aut voluntate: quidquid enim existit à parte rei vt existit, determinatè existit: indeterminatio autem est extrinseca denominatio à potentia intentionali.

§.6. Confirmatur Primò. Illa ratio suppositi est idem realiter cum suppositis omnibus tam creatis, quàm diuinis: ergo est omnia supposita. Consequentia est certa: quia cum Petro nihil est idem realiter præter ipsum Petrum; ita nec cum omnibus suppositis, præter ipsa supposita. Antecedens probo: demus humanitatem existere in illa indeterminata ratione suppositi, existentem inquam realiter & absolutè pro aliquo priori, non verò sub conditione: sic enim nulla esset difficultas: non enim mereretur per opera facta sub conditione suppositi. demus igitur cum hoc supposito operari, Deus moueretur per hanc operationem ad illi dandum suppositum diuinum. Hæc noua voluntas non destrueret rationem communem suppositi: nam in illo instanti reali non potest produci, & corrumpi suppositum vt sic: quia simul esset, & non esset: ergo sunt simul realiter suppositum determinatum & indeterminatum. Non sunt autem realiter distincta: quia ratio communis, & particularis nō distinguuntur realiter. Quòd si distinguerentur, vtramque fore singularem monstraui disp. 5. Metaphys. sect. 1. & 2. ergo sunt identificata realiter: ergo ratio suppositi indeterminati non distinguitur realiter à supposito Verbi. Nèque item distinguitur realiter à supposito humano; quia potuit illa ratio communis suppositi contrahi ad humanum, vt ad diuinum: fuit enim indifferens illa voluntas ad merendam vnionem hypostaticam. Neque Deus coactus fuit ex vi primi decreti ad eam conferendam: quia data est vt præmium operum prodeuntium à supposito vt sic: præmium autem de potentia absoluta separari potest à principijs merendi: ergo potuit illa ratio communis contrahi ad suppositum humanū: quia potuit non contrahi ad diuinum, nec potuit manere cōmunis: ergo est idem realiter cum supposito humano, quia ad illud non potest contrahi ratio communis, nisi sit idem realiter cum ipso: ergo vel illa ratio indeterminata est realiter ad omnia supposita, vel potuit identificari realiter cum supposito Verbi aliqua ratio, quæ realiter potuit identificari cum supposito Petri: ergo illa fuit realiter suppositum Petri, quia cum illo nihil præter ipsum potest identificari.

§.7. Confirmatur Secundò. Illa humanitas potuit peccare: ergo potuit carere supposito Verbi: ergo illud suppositum indeterminatum erat realiter indifferens, vt esset idem realiter cum humano & diuino. quod repugnat in terminis: quia quæ semel non sunt idem, numquam possunt esse idem, quia vnum habet negationem alterius.

§.8. Hinc vlteriùs argumentor: Repugnat, vt prædicata communia, quæ realiter sunt idem cum supposito Verbi, sint idem realiter cum supposito creato; quia creatum contrahit suppositum vt sic, ad quæ prædicata non habet realem indifferentiam, sed rationis tantùm: ergo ratio suppositi communis semel contracta ad Verbum non potuit de potentia absoluta separari realiter à Verbo: ergo Verbi suppositum non potuit esse præmium illius humanitatis magis quàm suppositum indeterminatè. Neque inter rationes superiores & inferiores potest esse vlla prioritas nisi rationis.

§.9. Explicatur in opinione de peccatis: qui censent Deum concurrere ad rationem communem entis, non dicunt illam esse realiter indifferentem ad omnes differentias entis; quia semel est realiter identificata cum vna differentia distincta realiter ab alijs: & tale non potest realiter cum illis identificari. Vnde contra eos probaui Deum eodem modo fore auctorem peccati, quo ipsi contra nos: quia concurrit ad illum gradum entis ex se inseparabilem realiter à differentia peccati: quòd si esset realiter separabilis, esset ratio communis, & in illa essent materialiter omnes actus boni & mali. Mitto, quæ contra eam sententiam dixi vol. 1. disp. 6. Metaphys. à §.19. ad 38. & à §.116. ad 126. Vbi testimonio Basilij & Anselmi probaui, ea distingui realiter, quæ cognitione possunt separari: quòd multò faciliùs dicent de ijs quæ possunt actione physica separari.

§.10. Ad argumentum in §.3. respondetur Primò, illas indeterminatas cognitiones & voluntates esse iam impugnatas: optio autem illa explicari potest more actus conditionati. Ex. gr. da mihi columbas in particulari, nisi dederis turtures; & turtures, nisi dederis columbas. Admissis autem cognitionibus, & simplici complacentia, sine actu conditionato confusis; at efficaces admitti non possunt: quia ex prioribus præcisè nihil producitur; at efficaces seipsis producunt effectus necessariò determinatos & singulares. Quod affertur de libero arbitrio, non est è re: quia Deus nullam habet voluntatem absolutam efficacem de se; sed non efficacem de se absolutam, circa actus non malos: vel quasi conditionatam de existentia actuum liberorum, ex qua, & ex determinatione liberi arbitrij oriuntur particulares effectus. At voluntate ex se efficaci nihil potest amari nisi in particulari. Item Deus complet liberum arbitrium non solùm ad operandum vt sic, sed etiam ad hunc numero actum, si ipsum exercere voluerit; & ad alium voluntate ex se indifferenti, & conditionata. Nam liberum arbitrium priùs natura quàm hunc numero actum exerceat, est completum, per concursum generalem Dei ad illum in particulari: ergo in illo priori habet Deus paratam voluntatem concurrendi ad illum in particulari, si arbitrium velit. Hæc dixi in sententia communiori de immediato Dei actu ad actum malum. Non desunt graues Theologi illum negantes: vt Durandus, Aureolus, & alij antiquiores: à qua sententia non leuiter stat Magister; quam rationabilem vocat Bonauentura; Gregorius autem solemnem. de qua egi disp. 10. Phys. à §.35. ad 42.

§.11. Argumentum autem nihil probat: quia est illa ratio concurrendi: at non potest videri ratio communis existēs priùs quàm differentia, nec mouere ad illam impetrandam; quia non est separabilis ab illa: vt præmium est separabile à merito, vt sæpiùs dixi. est igitur argumentum ex antecedenti falso, & consequentia mala.

§.12. Mitto ex ea sententia inferri, potuisse à Deo creari humanitatem in communi, & per eius opera etiam in communi moueri ad hanc numero humanitatem, & alia id genus absurda.

SECTIO II.

Opinio Patris Suarez.

§.13. QVi disp. 10. sect. 3. §. *Dico primò*, ait repugnare, Christum mereri prædestinationem suæ vnionis. Primò, quia repugnat hominem mereri suam: Secundò, quia meritum non potuit antecedere eam prædestinationem in præscientia obiectiua: quia meritum vel oritur ab vnione, vel à gratia habituali consecuta vnionem ipsam. At verò sect. 4. §. *Hæc sententia*, ferè affirmat potuisse Christum de potentia absoluta mereri suam vnionem, non quoad primam futuritionem, quam habet ex vi prædestinationis; sed quoad secundam, quam habet exercitam à parte rei. Primò, quia patribus data est gratia multò ante existentiam Christi: quia eius merita fuerunt præuisa: ergo propter eadem merita præuisa potuit ipsi Christo dari vnio. Probat consequentiam, quia gratia data fuit patribus propter merita Christi præuisa, non vt exhibita: sed etiam visa sunt respectu sui antequam exhiberentur. Confirmatur, quia Deus postquam vidit Christum prædestinatum, & habiturum infinita merita, potuit non exequi illam Incarnationem nisi intuitu eorum meritorum, vt propter eadem merita illam exercuit in B. Virgine.

§.14. Tertiò mouetur: quia potuit Deus dare vnionem humanitati cum conditione vt bene operaretur, more anticipatæ solutionis, vt rex dat militi equum & arma in præmium strenuæ pugnæ, in quam est iturus: quæ donatio est verè præmium, & principium meriti. cuius equi impetum P. Suarez difficilè retardari posse arbitratur. quam sententiam verbum pro verbo descriptam secutus est P. Lorin. in psal. 44. v. 8. quem sequitur P. Ragusa disp. 42. §. 4. vers. *Huius*.

§.15. Quam tamen meritò impugnat P. Vasqu. disp. 21. cap. 5. Ac Primùm sumendo prædestinationem vnionis non solùm pro voluntate terminata ad vnionem ipsam, sed connotante totam seriem actuum, à qua penderet; certum est non posse eam cadere sub merita Christi: at sumendo eam pro voluntate ad solam vnionem terminata, & ad illius causas physicas, non est difficilius eam mereri, quàm executionem, vt patebit sect. 3. Secundò, in sententia P. Suarez tota prædestinatio Christi, & nostra poterit diuinitus cadere sub meritum consequens prædestinati: nam potuit Deus nobis prædestinare gratiam, more anticipatæ solutionis cum conditione, vt per eam rectè operantes persolueremus debitum: & sic tota nostra prædestinatio esset ex nostris meritis, sicut vnio anticipata ex meritis Christi. hoc autem esse absurdum pono ex 1. p. q. 23. vbi id latè probaui.

§.16. Deinde si Christus ita potuit mereri suam vnionem; ergo eam meruit. Consequentia patet ad hominem sect. 3. sub initium: quia censet perfectissimum modum recipiendi dona Dei esse per propriam dispositionem. Dicit verò sect. 4. §. *Sed quidquid opinemur*, ex natura rei meritum esse prius præmio. Hoc de merito antecedenter exercito verum est; at de consequenter exercito, quo pacto id probat? Dicit verò §. *Secundò, si admittamus*, hunc modum accipiendi gratiam non decuisse Christum, quia eam accepit absolutè, & non sub conditione operum sequentium. Tum etiam, quia gratia minueretur. hoc non concilio cum perfectissimo modo recipiendi dona Dei per propriam dispositionem. Tum quia gratia absolutè daretur in exercitio: conditio autem exspectatur pro signo aliquo posteriori post absolutam donationem iam existētem. Tum Tertiò, quia sic nihil adimitur gratiæ: item ex parte Christi est optimus modus. Secundum patet, quia daretur ex meritis. Primum probo exemplo militis egeni, quem rex beneficio donaret, si donaret equo ad bene pugnandum. Hoc beneficium esset omnino gratis, quia rex nihil viderat ex parte militis dignum equo; pugna autem strenua nondum erat visa, quia nondum erat: & quando fuit, ortum traxit ex gratia regis, id est, ex equo donato sine merito antecedenti. Idem omnino Christo contingeret.

S. Thom. q. 2. a. 12.

§.17. Deinde ordo ille intentionis & executionis, vt à suo ponitur auctore, videtur impossibilis: nam per actum intentionis ponitur Christus existens, & operans: sicque videtur scientia visionis; vel non ponitur existens. si non ponitur: ergo Christus in intentione præuisus non potest mereri executionem: quia nullus actus est meritum simpliciter, nisi simpliciter existat: quia neque est simpliciter actus, nisi vt existens simpliciter, vt abunde probaui disp. 8. Metaphys. sect. 1. & 2. & in prædestinatione. hunc autem ordinem intentionis impugnaui disp. 13. à §.167.

§.18. Dices, meritum supponi in præscientia. Bene: ergo supponitur vt existens: nam debet supponi vt obiectum scientiæ visionis: nam vt obiectum simplicis intelligentiæ præcisè non est simpliciter meritum. si autem Christus videtur existens: ergo non potuit mereri executionem Incarnationis per merita antecedentia executionem ipsam: quia iam executio vnionis supponitur ante meritum: ergo sicut ea ratione non potest mereri intentionem sui, ita nec executionem sui. Executionem Incarnationis præcedere probo: quia decretum absolutum Dei, ex quo Christus videtur existens non exspectato alio decreto, est decretum executiuum: quia executio est actus internus, ex vi cuius effectus videtur existens: nam executio externa est ipsa physica existentia rei vt producta: ergo actus efficaciter terminatus ad istam executionem est executiuus; quando alio non exspectato ponit effectum à parte rei. de quo egi disp. 13. à §.167.

§.19. Confirmatur Primò. Voluntas executiua vel habet pro obiecto existentiam ipsam Christi, vt extra causas, vel applicationem mediorum ad illam producendam? Si hoc secundum: ergo Christus non potuit mereri substantiam suæ vnionis, sed tantùm media, per quæ producatur: quia executio tota saluatur in medijs, & voluntate circa illa: vt patres meruerunt, non substantiam ipsam Incarnationis, sed aliquid ab illa distinctum. Si autem detur primum: ergo prior voluntas fuit executiua. Patet consequentia: quia sicut hæc secunda voluntas habet

S. Thom. q. 2. a. 11. ber per te pro obiecto Christum vt existentem, id est, illum facit existere; ita & prior illum facit existere: quia per te ex vi illius videtur existens, & benè operans independenter ab alio decreto posteriori: in quo omnes constituunt actum executiuum: non enim differt ab alio: vt patet ex disp. 13. à §. 167. Si autem executio consistat in voluntate inferente necessariò aliquam electionem mediorum; prima voluntas est executio: quia illâ positâ non potest non sequi aliqua electio: quia est voluntas efficax finis, qui ex vi illius est existens, & ita cernitur. quî igitur differunt illæ duæ voluntates? Arbitror à P. Suarez constitui duos ordines actuum circa finem, & media, alterum intentionis, alterum executionis, vt patet ex disp. 13. à §. 170: & patebit disp. 28. Hoc autem argumentum probat vtrumque ordinem esse executiuum: quia ex vi vtriusque videtur effectus existere.

§. 20. Confirmatur Secundò. Quando per secundam voluntatem applicantur media, tunc nec per media, nec per illam producitur Christus: ergo Deus per illam non exequitur Christum, sed per priorem. Probò antecedens: quando res primò producitur in rerum natura, non intelligitur existens, antequam intelligatur existens causa, à qua producitur, vt patet ex terminis: sed Christi existentia intelligitur in rerum natura exercita ante causas applicatas per secundam voluntatem executiuam: ergo ea media & voluntas non faciunt Christum primò existere. Minor probatur, quia antequam Deus habeat secundam voluntatem, iam videt Christum existentem: quia per te, & merentem, & per te hæc secunda voluntas oritur ab illa priori: ergo priùs ratione quàm existat per hanc, existit per illam. Dices, extitisse in intentione, non in executione. Contrà: In illo priori intentionis Christus fuit extra causas volitus produci ad extra, & ex vi illius actus est existens pro sui temporis differentia, & ab æterno est visus existere pro illa non expectato alio: ergo vtrobique in executione: videri autem in intentione est videre intentionem efficacem ad actus immediatè executiuos, non verò ponentem effectum à parte rei immediatè per se sine dependentia ab alio actu posteriori: ergo executio iam supponit Christum existentem. Da mihi existentiam gloriæ, & cæteras executiones tolle tibi, recognosce disp. 13. à §. 117.

§. 21. Hinc colliges: repugnare, Deum decernere Virgini aut alij gloriam voluntate efficaci ex se eam ponente à parte rei: siue ex qua præuideatur à parte rei existens independenter ab alijs volitionibus posterioribus; illam postea dare per merita: quia hæc non conferrent ad existentiam gloriæ, quæ iam præsupponitur existens ante illa, vt patet in Christo. Vtrùm autem Deus possit habere voluntatem dandi gloriam per hæc media, ita vt non videatur gloria existens priùs quàm media libera videantur existentia; sed posteriùs ratione, non est huius loci. Patet autem ex disp. 13. Deum minimè posse dare gloriam in ratione præmij, nisi ad gloriæ existentiam extra causas producendam spectet videre priùs merita existentia, & per illa moueatur. Nam si eadem voluntas est ratione nostra dandi efficaciter gloriam & merita, sicut vt est de meritis, antecedit merita: ita eadem merita antecedit, vt est efficax de gloria: & in secundo signo rationis simul videntur existere gloria, & merita: sic autem merita vt existentia non possunt mouere Deum, vt det gloriam, quæ iam videtur data per priorem voluntatem antecedenter ad visionem meritorum, & sic non est locus nouæ voluntati efficaci circa gloriam ortæ ex eâdem visione, de quo abunde egi in prædestinatione, impugnans eas omnes electiones de se efficaces ante merita præuisa.

§. 22. Colligo Secundò, repugnare, vnionem præcedentem in præuisione Dei esse operum subsequentium præmium. Nam hæc iam supponunt illam vnionem existentem in priori naturæ: quia Deus-homo priùs existit, quàm physicè influat in sua opera: ergo hæc non possunt mouere efficaciter Deum ad producendam vnionem in illo instanti reali. Probo consequentiam: quia causa meritoria est moraliter efficiens sui præmij, & vt meritoria supponitur saltem obiectiuè ante præmiũ: quia meritum mouet vt visum existere, & ex complacentia Dei in eius existentia oritur voluntas efficax præmiandi; ex hac autem voluntate oritur existentia præmij: si verò præmium videtur existens ante istas visionem & voluntatem, quid hæ conferunt ad illius existentiam magis quàm si non essent? Confirmatur ex dictis disp. 13. à §. 283. de prioritate causæ finalis, quæ hîc magis vrgent: quia finis ad mouẽdum non requirit physicam existentiam, vt eam requirit meritum. Huic rationi arbitror innixum adagium commune, *Principium meritũ non cadit sub meritum*: nempe pro illo priori in quo est causa meriti.

§. 23. Colligo Tertiò, eâdem omnino ratione antiquos patres per opera facta ex gratia per Christum non potuisse mereri de congruo substantiam ipsam Christi. nam priùs quàm eorum merita viderentur existere, iam Christus videbatur etiam existens: ergo illorum merita non potuerunt esse priora, neque impetrare voluntatem efficacem Dei circa substantiam Christi iam priùs existentem. In quo eadem est ratio meriti congrui atque condigni: non enim oritur difficultas, nisi quia *principium meriti non cadit sub meritum*: quia cùm hoc sit causa præmij, non supponit, sed facit præmium. vide disp. 28. sect. 1.

§. 24. Dices: Opera patrum fuere priora tempore Christo: ergo potuerunt mereri substantiam Christi. Nego consequentiam: quia voluntas efficax de substantia Christi, & Christus ipse existens erant priùs in præuisione Dei, & sic non potuerunt impetrari per opera subsequentia; licet temporis, & aliæ circumstantiæ potuerint impetrari.

§. 25. Ratio à priori: quia principium meriti non cadit sub meritum, cuius rationem difficilem reddunt: est autem, quia præmium ex natura sua est separabile à merito: quia est actus gratiæ & liberalitatis: nec gratia, nec liberalitas est in dando, quod negari non potest ex suppositione meriti: at ex suppositione existentiæ Incarnationis, non potest negari existentia vnionis: ergo vnionis existentia non est præmium: imò nec negari potest aliqua mediorum electio: tantumque potest esse meritum circa hæc, aut illa, de quo egi disp. 13. de hoc merito recidet sermo disp. 28. §. 1. & 2.

§. 26. Hinc respondetur ad Primum ex §. 13. Ad Secundum respondetur, viso Christo existente ante sua merita implicare, Deum non exequi eam existentiam sine meritis: quia idem est exequi, & facere existere intentione independenter à voluntate posteriori, quod fit per primam voluntatem. Potuit quidem circumstantias aliquas exequi per merita Christi, non verò substantiam. Ad Tertium, ex §. 14. Aluarez disp. 16. n. 7. cõcedit posse equum illum cadere sub meritum. cui videtur consentire Nazarius qu. 2. art. 11. controu. 1. qu. 3. vers. *Secundò notandum*, idque confirmat ex B. Thoma 1. 2. qu. 114. art. 5. ad 3. quia equus non est primum principium actionum, quibus meretur miles, sed instrumentum: gratia autem vnionis est principium. Contrà Primùm: Fatetur Nazarius Christum non potuisse mereri circumstantias Incarnationis antecedentes, aut comitantes, vt loci & temporis: quæ tamen non sunt primum principium meritorum Christi: ergo nihil interest hæc negatio primi principij. Secundò, equus non est principium actionum, quibus apud Deum meremur essentialiter præmium: hæ enim solùm sunt actiones voluntatis: at apud regem meretur miles ipso vsu equi: rex enim non donat præmium pro sola voluntate pugnandi; sed pro pugna, quæ pendet ab equo: ergo non potest equus cadere sub meritũ. S. Thomas voluit equum secundùm dominium posse esse præmium actionis eius: quæ non pendet à dominio in equum; sed ab vsu: at non est in nobis gratia quoad vsum, nisi eam possideamus, & ea sanctificemur. Vt autem respondeam, equus potuit multipliciter dari: nam vel datus est absolutè, ita vt non esset repetendus, siue miles pugnaret, siue non: tunc autem fuit liberalis donatio cum spe pugnæ, vt parens gratis armat filium spe triumphi: hoc autem longè abest à præmio, quod non oritur formaliter nisi ex complacentia ducis videntis strenuam pugnam. vel equus datus fuit conditione eiusdem repetendi, nisi strenuè pugnetur: hic autem est contractus innominatus *do vt facias*, longeque abest à præmio: nam strenua pugna potiùs est finis, quàm meritum donati equi: mouet enim pugna, vt sit, & eius gratia detur equus: at non mouet, quia est; quod est proprium meriti: vsus autem & dominium equi post instans pugnæ est pretium solutum, & iam tunc potest habere rationem præmij; at verò vsus & dominium pro tempore pugnam præcedẽte, vel fuit anticipata solutio; vel fuit gratis datum, vt rectè pugnaret; pro toto autem illo tempore non fuit præmium. Idem contingere potuit Christo, vt obligaretur ad bene operandum propter acceptam vnionem. P. Ragusa disp. 42. §. 4. vers. *Huius*, distinguit meritum propriè acceptum in significatione vsitatiori, à merito minùs proprio, minusque recepto: dicit non posse Incarnationem esse præmium propriè meritorum Christi; posse tamen impropriè. Respondeo, meritum illud improprium esse contractum innominatum *do vt facias*, quod quidem nullam habet rationem meriti: nec nego vnionem datam humanitati, vt operetur; sed nego datam, quia operatur. cætera sunt nominum abusio.

§. 27. Atque vt radicitus euellatur opposita sententia; aduerte, existentiam meriti supernaturalis sub ratione meriti habere essentialem dependentiam à principio vitali instructo gratia: ita vt ex conceptu meriti actualis per Christum repugnet illud non esse liberum, & exercitum in gratia per Christum: alia verò non habent necessariam connexionem cum existentia meriti per Christum in ordine ad absolutam potentiam Dei. Ea quæ primo modo cum merito nectuntur, omnino repugnat, vt pro eodem instanti dentur vt præmium i- S. Thom. q. 2. a. 11. psius meriti. Nam reddere præmia pertinet in hominibus ad gratitudinem, in Deo ad remunerationem, seruatque semper proportionem quamdam iustitiæ, quæ à B. Thoma & alijs Theologis vocatur species potestatiua iustitiæ: quia seruat iustam æqualitatem inter meritum & præmium. Quæ autem essentialiter includuntur in merito, non sunt obiectum gratitudinis, nec remunerationis: quia hæ tribuunt aliquid de suo pro merito, quod non annectitur, sed impetratur merito. Quare ex vna parte expenditur dignitas meriti, ex alia præmium: inter quæ seruatur moralis æqualitas, & ex complacentia in merito datur præmium; si autem pro præmio aliquid daretur, quod Deus nec potentia sua absoluta posset à merito separare, ô quàm esset liberalis atque munificus, daretque meritum ipsum pro præmio!

§. 28. Dices Primò: Pro instanti sequenti potest gratia & actus ipsi conseruari pro præmio: ergo & in primo. Nego consequentiam: quia post meritum potest operans corrumpi in secundo instanti; impedire autem corruptionem maximum est præmium, quod non contingit in primo instanti.

§. 29. Dices Secundò, posse Deum velle vt gratia priùs donata postea sit præmium pro eodem instanti reali: ergo potest esse præmium. Nego antecedens: nam vt Deus velit gratiam esse præmiũ, opus est vt pro illo instanti velit conditiones requisitas ad præmium, vt possit esse obiectum remunerationis. Ad quod requiritur, vt factâ suppositione meriti, non habeat necessariam connexionem cum illo. quod repugnat principio meriti: sicque repugnat, vt Deus velit principium meriti dari, vt præmium ipsius meriti pro eo instanti.

§. 30. Vnde clarissimè patet, neque patres ex gratia per Christum, nec Christum ipsum per vnionem potuisse mereri Incarnationis executionem: quia hæc non potest separari à prædestinatione efficaci vnionis, esto possit separari ab his aut illis medijs.

§. 31. Tandem obiicit P. Suarez, Christus meruit antiquis patribus gratiã: ergo potuit mereri vnionem propriam. Patet consequentia, quia gratia patrum præcessit tempore: vnio autem non præcessit nisi natura. Aluarez disp. 16. n. 6. & Cabrera q. 2. art. 11. disp. 5. n. 13. respondent merita Christi fuisse causam finalem gratiæ antiquorum patrum: causa autem finalis, quia mouet vt apprehensa, potest mouere antequam existat. Contrà: Etiam merita Christi potuerunt esse causa finalis vnionis hypostaticæ: ergo eodem modo potuit vnio esse effectus meritorum. Antecedens est cõmune in schola Thomistarum; quia *esse est propter operari*. Contrà Secundò: Non potest negari Christum esse causam meritoriam omnis gratiæ hominibus collatæ post primum Adæ peccatum: omnes enim homines in Christo prædestinati sunt, omnes item per merita Christi morte consummata sunt redempti: ergo non solùm Christus est causa finalis, sed meritoria antiquorum gratiæ. Neque ad meritum satis est esse causam finalem, sed etiam requiritur vt sit impetratoria. Primùm, quia Trinitas est causa finalis nostræ salutis; non tamen meritoria. Secundò, quia gloria corporis, & nostra prædestinatio sunt in parte causa finalis meritorum Chri-

S. Thom. q. 2. a. 11.

Christi; non sunt tamen causa meritoria. Igitur si hæc doctrina negaret Christo rationem meriti comparatione antiquorum gratiæ, impugnanda esset acerbè.

§.32. Ad argumentum, nego consequentiam. Ad probationem, respondeo illam temporis prioritatem esse per accidens: ea enim quæ sunt posteriora tempore, possunt esse in præuisione priora. Quia igitur merita Christi non dependent ab antiquorũ gratia, & quia hæc pendet à meritis Christi; ideò merita sunt priora in causalitate. Vnio verò est prior natura, quàm merita; quæ in infinita condignitate valoris, pendent necessariò ab vnione; quæ quia est illorum principium, non potest ab illis separari, neque esse illorum præmium: antiquorum autem gratia potest separari ab vnione, & esse illius præmium.

SECTIO III.

Ratio conclusionis.

§.33. PRobationi præmitto Primò doctrinam traditam disp.13.§.5.& 13.quãdo vnũ obiectum nõ pendet à priori ab alio, sed à posteriori, posse concipi existens pro aliquo priori naturæ, sine illo posteriori. Item posse pro illo priori concipi voluntatem efficacem Dei de causa, quin tunc concipiatur voluntas efficax de effectu posteriori. Quia hæ voluntates tantùm exigunt cognitionem sui pro necessitate obiectorum. In illo autem priori vt non cognoscitur effectus, ita nec necessariò voluntas absoluta de illo. at in secundo signo vt per bonam consequentiam infertur altera pars contradictionis effectus: ita infertur altera voluntas efficax Dei. & sicut infertur effectus in particulari, & non vagè, aut liberè, aut necessariò; ita liberè aut necessariò sequitur voluntas determinata. Caue autem in ipso priori coniungas effectum existentem, neque confusè, neque in particulari: quia esset posterius signum existentiæ confundere cum priori, & actum secundum cum actu primo.

§.34. Secundò præmitto, vnionem hypostaticam esse posteriorem natura, quàm animum: quia hic creatur independenter à priori ab vnione; hæc autem educitur ex potentia obedientiali illius: & cùm vnio subrogetur pro supposito naturali, rectè infertur hoc esse posterius natura anima. Creationem animæ non terminari ad suppositum, neque ad animam vt subsistentem; sed animam formaliter creatione esse subsistentem, id est, independentem à subiecto; per suppositum non esse subsistentem hoc modo, sed personatam, siue terminatam, ostendi disp.11.Metaphys. Itaque existentia productionis animæ est independens à priori ab existentia productionis suppositi, quamuis in esse possibili mutuo pendent.

§.35. Tertiò præmitto, suppositum non habere influxum vllum in operationes naturæ; sed tantùm esse conditionem necessariam, vt natura existat.

§.36. Hinc probo, conclusionem præmissam §. 2. anima non pendet à priori à supposito: ergo potest apprehendi existens præcisa à supposito: ergo potest Deus producta anima expectare conditionem aliquam ex parte creaturarum, & ipsius animæ ad decernendum suppositum, vt in simili dixi de passibilitate Christi: quia libera operatio animæ per se oritur à natura, & non à supposito, quod tantùm est conditio antecedens. quod genus conditionis diuinitus potest inuerti: sicut vnio substantialis corporis & animæ est naturaliter antecedens operationem, & tamen diuinitus potest subsequi. Adde, posse animam diuinitus existere, & operari realiter sine illa subsistentia: ergo & apprehendi præcisiuè.

§.37. Dices Primò, cum P.Suarez disp 10.sect. 3. §. *Ex quibus autem*, subsistentiam necessariò præsupponi ante operationem: quia est quasi essentialis; operatio verò accidentalis. Respondeo, id esse verum ex natura rei; non verò de potentia absoluta, vt patet in vnione ad corpus: neque verò est essentiale suppositum: plurimi autem dicunt neque necessarium ad operationes, sed per accidens.

§.38. Dices Secundò, naturam nec diuinitus esse posse sine supposito: ergo operatio non potest esse prior. Verùm ex opposito antecedentis, quod cum Valentia, & Caietano ostendi in Metaph. apertè obfirmatur conclusio. Deinde consequentia est mala, quia potest natura existere sine hoc aut illo, expectareque Deus actionem liberam animæ ad decernendum hoc, vt ad decernendam vbicationem Romæ aut Salmanticæ, licet omni vbicatione carere non possit. Vide, quæ dixi disp. 26.à §.18.

§.39. Dices Tertiò: Etiam potuit Deus expectare merita animæ ad decernendam actionem in particulari. Nego consequentiam, quia anima visa existere comprehensiuè, non potest præscindi ab actione, per quam extrahitur extra causas: vagè autem nulla videtur: ergo hæc in particulari. A supposito autem præscindi potest, tamquam à consequenti.

DISPV-

S. Thom. q. 2. a. 11.

DISPVTATIO XXVIII.

De meritis Dominæ Mariæ ad Incarnationem.

SECTIO I. *Non potuit mereri substantiam Incarnationis.*
SECTIO II. *Vtrùm Domina Maria meruerit circumstantiam Incarnationis?*
SVBSECTIO I. *Pars affirmans concluditur.*
SVBSECTIO II. *Respondetur primæ obiectioni.*
SVBSECTIO III. *Secunda difficultas.*
SVBSECTIO IV. *Duo alia responsa.*
SVBSECTIO V. *Aliud responsum similius veri.*
SVBSECTIO VI. *Respondetur ad difficultatem.*
SECTIO III. *Vtrùm Domina Maria meruerit condignè maternitatem Christi?*
SECTIO IV. *Vtrùm de potentia communi potuerit Virgo mereri maternitatem?*
SECTIO V. *Vtrùm de potentia absoluta potuerit Virgo maternitatem condignè mereri?*
SVBSECTIO I. *Pars negans quorum sit?*
SVBSECTIO II. *Prima conclusio.*
SVBSECTIO III. *Secunda conclusio.*

SECTIO I.

Non potuit mereri substantiam Incarnationis.

§.1. SAncta Maria nihil habuit gratiæ supernaturalis nisi ex meritis & gratia Christi. Vnde concludo substantiam vnionis hypostaticæ, nec per potentiam absolutam potuisse cadere sub meritum condignum aut congruum Mariæ, ortum ex illa gratia (de qua est controuersia; non verò de alia gratia possibili independenter à meritis Christi.) Rationem reddidi disp.27.§.23.24.& 25.quia illa merita iam sunt effectus vnionis hypostaticæ vt præuisæ existere: ergo ex suppositione meritorum vnio est inseparabilis à meritis Mariæ: ergo non potest esse illorum præmium: quia hoc est separabile à meritis secundùm se consideratis: quibus præuisis potuit Deus nihil dare; quia potuit nihil spondere. Quòd si dat necessariò ex suppositione meriti; illa suppositio non erit ex ipso merito, sed ex pacto; quod separabile fuit à merito.

§.2. Nec quidquam refert meritum esse congruum: quia illi magis repugnat mereri suum principium: quia præmium est magis liberale: quia datur non merenti absolutè, sed secundùm quid: at quod est inseparabile à præmio, non est obiectum liberalis remunerationis pro illo merito. Ratio igitur à priori, qua probatur *principium meriti non cadere sub meritum*, est inseparabilitas principij & meriti, factà meriti suppositione. quæ inseparabilitas impedit liberalitatem, aut gratiam; quæ nulla est in dando: quod negari non potest supposito merito. eâdem ratione probatur nec actum ipsum posse esse præmium sui, nec congruum, nec condignum: item nec esse præmium ea, quæ de potentia absoluta separari non possunt à merito, etiamsi consequentia sint; nec ex natura rei sunt præmium, quæ necessitate naturali meritum sequuntur. de meritis in intentione & executione egi disp.27. à §.17. Si enim Christus non potuit mereri condignè executionem: ergo nec partes congruè: quòd si ij congruè: ergo & ille condignè. Quando dico præmium esse separabile à meritis, agò tum in opinione constituente totam dignitatem meriti independenter à pacto: tum quia licet pendeat; agò de merito secundùm requisita ex parte ipsius, non verò ex parte alius contrahentis. Principia ergo actus non sunt ab illo separabilia, nec possunt esse obiectum remunerationis. Hæc sententia est Scoti in 4. dist.2.q.1.vers. *Ad primum argumentum*; S.Bonauent. in 3.dist.4. a.2.q.1.Gabr. art.3.dub.3. Ricardi a.3. q.1.Marsil.q 5.a.2.conclus.3.& 4.& a.3.dub.1. Almain.q.1.dub.3. Alensis 3.p.q.8.num.3.a.2.P.Petri Canisij lib.2.de B.Virgine c.16.P.Vasquez disp.22. c.2.Soti, Ferrariens.& aliorum.

§.3. In oppositam sententiam inclinat S.Thomas q.2.art.11. negans meritum condignum ad Incarnationem, admittit congruum. Verùm facilè explicatur: de circumstantijs; vt patet ad 3. vbi ait B.Virginem non meruisse Incarnationem, sed maternitatem: habuit enim gratiam tantam, quanta congrueret maternitati. P.Suarez disp.10. sect.7. vers. *Dico tertiò*, ait patres potuisse mereri congruè Incarnationis executionem; præmiserat autem eos non potuisse mereri prædestinationem. Quæ sententia displicuit multis: quia qui aliquid meretur, meretur vt Deus id velit. At in alio est sensu: non negat P.Suarez meritum vt Deus velit executionem, sed primam prædestinationem: quia vnio est priùs visa existere in ordine intentionis vt principium meritorum; non verò in executione. subscribit P.Ragusa disp.44. §.1. vers. *Secunda sententia*: Lorca disp.21. absolutè negat meritum congruum Incarnationis; quamuis oppositum censet probabile. P.Valentia disp.1. q.2.p.8.vers. *Porro verò*, absolutè docet meritum congruum substantiæ Incarnationis; quem sequitur Nazarius q.2. art.11. controuers.2.vers. *Nomine patrum*.

§.4. Probant Primùm, quia proprium est dispositionis perfectæ supernaturalis mereri gratiam, quæ datur gratis; vt patet in iustificatione: ergo & mereri Incarnationem. Nego consequentiam: quia gratia non fuit principium meriti; secùs vnio: nulla ergo dispositio potest mereri suum principium; quia est ab illo inseparabilis ex suppositione, quòd sit meritum.

§.5. Secundò probant, *Rorate cæli desuper*, &c. Respondeo id summum probare de aliqua circumstantia, non verò de substantia.

§.6. Tertiò, quia si quid obesset, id esset maximè, *principium meriti non cadere sub meritũ*: sed hoc accipi-

S.Thom. q.2.art.11. tur de merito condigno, non de congruo: ergo. Minor probatur, quia meritum condignum est causa per se, & absolutè præmij: præmium item esset absolutè causa meriti, vt patet: at meritum congruum non est absolutè causa præmij: item nec præmium est simpliciter præmium, nec meritum simpliciter meritum. Vnde argues: Præmium condignum est iustitia, quæ non datur ad seipsum: secùs præmium congruum, quod est liberalitas. Confirmatur exemplo philosophico: Vltima dispositio oritur à forma; & forma est terminus vltimæ dispositionis. ita P. Ragusa disp. 44. vers. *Ad difficultatem ergo.*

§.7. Non attingunt ratione, cur *principium meriti non cadat sub meritum*: non enim est quod repugnet idem esse causam, & effectum sui. Primùm, quia multi admittunt mutuas causalitates physicas, & morales; vt P. Vasquez, & (apud multos) S. Thomas & eius sectatores: qui tamen negant principium meriti cadere sub meritum. Vnde si confirmatio è §.6. quid vrget; vrgeret meritum condignum: siquidem duæ causæ possunt esse mutuæ absolutè, & non secundùm quid. Secundò, quia principium meriti pro hoc instanti potest cadere sub meritum in instanti sequenti: ego in hoc instanti exerceo actum meritorium; quo possum mereri, vt Deus mihi conseruet gratiam instanti sequēti: quia quando est præmium, non est formaliter meritum: quod de merito Christi dicam disp. 63. At nihil potest esse causa physica sui pro illo instanti. Nec verò meritum & præmium essent mutuo causæ in eodem genere, vt opinatur Nazarius esse in genere causæ finalis; etenim meritum non mouet, vt sit, sed quia est; ob quod est præmij causa efficiens moralis: præmium autem magis habet de causa finali: non enim mouet, quia est, sed vt sit. comparantur enim vt exercitium, & sanitas: illud sanitatem efficit; quia est; hæc autem vt sit, mouet ad illud. Ostendi disp. 8. Physic. finem & efficiens posse esse mutuo causas (quamuis id negaui in causis physicis.) Igitur ex hoc capite non repugnat principium meriti cadere sub meritum.

§.8. Ratio autem à priori est à me reddita perapertè: quia præmium condignum (multò magis congruum) est separabile à merito, etiam ex suppositione quòd existat in ratione meriti: alioquin necesset remuneratio, nec gratia, nec liberalitas: at principium meriti est inseparabile à merito ex suppositione quòd existat in ratione meriti. Hoc autem multò clarius est in merito congruo; pro quo redditur præmium omnino gratis, & sine debito. Hinc patet ad §.6. Dicitur ex S. Thoma orationes de necessarijs ad salutem mereri de congruo ipsis petentibus quæ petunt: sed sancti patres petebant sacrificationem necessariam ad salutem: ergo eam meruerunt congruè. Distinguo Maiorem: merentur principia inseparabilia ab ipsis orationibus, nego Maiorem: merentur alia separabilia, concedo Maiorem. In quo sensu accipe S. Thom. Incarnatio autem est inseparabilis ab illis orationibus; quia est illarum principium: patres autem non petebant Incarnationem absolutè, sed cum aliqua circumstantia consequente orationes ipsas: quibus se disponebant non ad impetrandum beneficium, sed ad illud sanctè recipiendum. Quod autem petebant, impetrauerunt propter amicitiam cum Deo, nempe circumstantias: desideria autem erant de Incarnatione secundùm se, & cum circumstantijs, quas meruerunt. Hinc patet ad argumenta Nazarij controuers. 2. 1. p. vers. *Docet autem*, & vers. *Secundò sequitur.*

§.9. Referam §.23. opinionem, qua componi possit meritum Mariæ ad productionem Christi. in qua sententia mereri potuit substantiam Incarnationis, quin principium meriti cadat sub meritum: quia principium meriti est humanitas secundùm se, & in intentione: cadit autem sub meritum, vt producta, & in executione: quia meritum non oritur ab humanitate vt producta, sed vt existente.

SECTIO II.

Vtrùm Domina Maria meruerit circumstantiam Incarnationis?

SVBSECTIO I.

Pars affirmans concluditur.

§.10. B. Mariam meruisse circumstantiam maternitatis communis est Scholasticorum assensus. S. Thomas hoc art. negans Virgini meritum condignum Incarnationis, fatetur congruum. Quæ sententia est communissima; à qua non libet discedere, cùm non sit pro opposita graue fundamentum.

§.11. Est apertè S. August. tom. 3. in Enchiridio cap. 34. *Quem fides matris, non libido concepit.* Obijcies ex cap 36. Enchiridij tom. 3. vbi ait eam gratiam collatam humanitati Christi in vnione, quæ eius matri in maternitate: & sæpè maternitatem tribuit electioni Dei; quod absque meritis sonat. estque commune Patribus & Ecclesiæ adscribere dignitati personæ meriti nomen: vt dignus honore dicitur quis non ob meritum semper, sed ob excellentiam. imò de cruce dicitur: *Electa digno stipite, tam sancta membra tangere.* item: *Sola digna tu fuisti ferre sæcli pretium.* quin & de peccato dicitur: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem!*

§ 12. Respondeo Patres & Ecclesiam sic posse exponi, quando non meminerunt bonorum operum: at quando de illis mentionem faciunt, eisque tribuunt effectum; tribuunt in ratione meriti & impetrationis: alioquin nec de merito vitæ æternæ possemus eos adducere. Cùm ergo ex August. Virgo conceperit fide, idem est ac vi impetrante per merita fidei: & quia hæc fides est ex nullis nostris meritis, ideò maternitatem dicit ex gratia, qua humanitas est vnita: seruato discrimine, quòd humanitas non exercuit bonum opus antecedenter, secùs Virgo.

§.13. Hinc arguo à priori. In Virgine præcessere opera bona gratiæ, ex quorum præuisione Deus decreuit maternitatem: ergo vi impetratiuâ motus est Deus. Antecedens constat ex Patribus, qui admittunt ideo Mariam electam ad maternitatem, quia in ea fuit maxima gratia inter puras creaturas: item quia id potuit facilè esse. Consequentiam probo: quia vix capimus aliquem moueri ex bono opere præuiso ad aliquid donandum, quin moueatur vi impetratiua, & morali: mouetur enim bonitate morali eius operis: vt mouetur bonitate

nitate physica vnionis hypostaticæ ad dandam Christo gratiam habitualem; & bonitate physica gratiæ habitualis ad donandam gloriam infanti. Quòd si præcessit bonum opus, & ex eius præuisione motus est Deus: ergo moueri potuit vi impetratiua: at admissâ potentiâ & facilitate, cur non fuit motus de facto? In humanitate Christi discrimen est clarum: quia non potuerunt ex natura rei merita esse priora vnione, nec tempore, nec natura, nec ratione.

§.14. Obijcis: Ergo quando Deus mouetur præuisione actus boni naturalis, mouetur vi impetratiua illius ad dandum aliquid supernaturale. Nego consequentiam, quia admissâ illâ motione non est in actu vis impetratiua ad tale præmium: quia non est in eodem ordine, nec habet vllam congruitatem: mouet autem bonitate morali remouente prohibens, & constituente minùs indignum beneficio, & vt purè conditione, vt dixi disp. 26. §.1. & 6.

SVBSECTIO II.

Respondetur primæ obiectioni.

§.15. Lorca disp. 22. num. 6. Nazarius controuers. 3. concl. 4. negant meritum Mariæ ad impetrandam maternitatē. quorum fundamenta subijciam. Prima difficultas contra hanc sententiam nascitur: quia Christus præcessit priùs ratione, quàm merita Mariana; quæ ortum ab illo traxere: præcessit autem eum corpusculi magnitudine, figura, calore, & alijs id genus accidentibus puero. Inde arguo Primò: Effectus indiuiduantur à circumstantijs causarum, temporis, & alijs: ita vt hic numero effectus petat hanc numero causam, tempus, locum, &c. ergo Christus non potuit mereri Virgini merita ad maternitatem, & ex illa nasci. Probo consequentiam, quia Christus si nasceretur ex Virgine; indiuiduaretur ab ipsa: ergo non præcessisset in indiuiduo, nec meritum præcucurrisset; quia est actio determinatè pendens ab indiuiduo determinato: vnde non potuit mereri principium suæ humanitatis, id est Mariam.

§.16. P. Vasquez disp. 23. num. 23. & 33. respondet nec substantiam Christi, nec eius actus internos pendere à temporis circumstantijs; pendere autem actus externos, nempe accusationem Iudæorum, sententiam Pilati, flagellationem à tortoribus, & id genus alia; substantiam autem corporis Christi non pendere à dignitate matris, esto pendeat à substantia corporis: quia potuit ex Virgine sumi, quin maneret intra vterum: ad quod indifferens fuit hic numero Christus. est igitur dignitas matris per accidens ad substantiam Christi; qui præuisus fuit à Deo secundùm substantiam, & impetrauit Mariæ dignitatem matris. Contrà: Ergo illi actus interni, qui pendent ab his exterioribus, pendent quoque à tempore & loco. Secundò, omnis actus internus habet eamdem dependentiam à tempore & loco, quam externus; quia nec potest esse sine duratione, & *vbi*. Tertiò, licet Christus non pendeat à tempore, pendet tamen à causis: ergo Christus accipit indiuiduationem à matre, vt alij effectus à causis: ergo non potuit præuideri in indiuiduo, nisi in ordine determinato ad Mariam: ergo naturaliter, & non ex meritis Christi aut Mariæ, ortus est ex Maria. Quæ dicit P. Vasquez de principio per accidens, impugnantur latè à Lorca disp. 22. num. 10. Primùm, quia ab aliqua matre debuit oriri Christus: ergo ab aliqua femina. Secundò, quia gratiæ nostræ per accidens est dari ex gratia per Christum; qui propterea non cadit sub nostrum meritum. Tertiò, quia P. Vasquez ait omnia decreta esse in intentione, vt sunt in executione: sed in executione Christus est ex matre hac: ergo & in intentione. Non attigit Lorca mentem Patris Vasquez, qui non constituit in Virgine principium per accidens vtcumque, sed tantùm illud ait esse dignitatem matris. Substantiam Christi dicit pendere à Virgine, nec eam accidisse sub meritum. At dignitas matris postulat, vt non solùm ex ipsa sit, sed intra ipsam maneat fœtus: hoc autem fuit per accidens Christo: quia corpus sumptum de Virgine, potuit non manere intra illam. Hæc autem manendi ratio non est principium meriti; est autem eius principium humanitas accepta ex Virgine. Ad Primum Lorcæ respondetur, Christum debuisse oriri à Maria; à qua indiuiduatur, non tamen more materno: à quo more non indiuiduatur Christus, qui esset hic numero, licet non mansisset intra matrem: ob quod eius productionem Maria non potuit mereri; potuit tamen dignitatem matris. Ad Secundum. Vt nostræ gratiæ est per accidens dari per Christum: ita humanitati est, vt sit à femina more materno: potuitque propterea impetrari à Maria, vt gratia nostra impetratur à Christo. Ad Tertium. Decreta sunt eodem ordine: quia decretum de humanitate Christi accipienda à Maria, fuit absque meritis Mariæ; non verò decretum de dignitate matris, quæ separabilis fuit ab humanitate accepta à Maria. Ea autem opinio P. Vasquez ferè recidit in referendam §.27. Quę dicit de principijs indiuiduationis inpugnantur. quòd licet substantia corporis Christi non indiuiduetur à Maria; indiuiduatur tamen calor, figura, sanguis, & alia, quæ ex Maria accepta sunt more materno: idque petunt ex conceptu indiuiduo. alius autem mos tam esset præter naturam, quàm Christi corpus non esse ex Maria: vnio autem corporis & animi ab illis accidentibus indiuiduatur: ergo aliquid de essentia humanitatis indiuiduatur à Maria more materno: ergo dignitas matris non magis cadit sub meritum Mariæ, quàm eam esse principium Christi vt hominis: quia vnio illa est etiam principium meriti: quia est natura prior, quàm merita Christi.

S.Thom. q.2.a.11.

§.17. Ex opinione P. Suarez respōderi potest huic primæ difficultati, Mariam non potuisse mereri prædestinationem, sue intentionem maternitatis; potuisse tamen executionem: vt Christus mereri potuit vnionem, & beatus gloriam: quia Christus in intentione præuisus fuit in indiuiduo cum ordine determinato intentionis ad Mariam. Sæpiùs impugnaui hunc ordinem intentionis & executionis. Recognosce disp. 13. à §.167. & quamuis ille ordo posset admitti; non tamen hic: quia si Christus indiuiduatur à Maria: ergo in executione, non potest non esse ab illa: ergo illi nulla noua gratia fuit facta: ergo nec præmium redditum. Nec ea doctrina vtitur P. Suarez ad hanc difficultatem fugiendam.

§.18. Hæc difficultas expeditur facilè ex vol. 1. disp. 10. Physic. à §.57. Vbi asserui pendere ex sola

S.Thom. q.2.a.11. Dei voluntate indiuiduationem effectuum: positis enim omnibus requisitis ad operandũ potest causa creata diuisiuè infinitos effectus & actiones producere: Deus autem concursum parat ad hunc solum; non verò ad alium. vt si ego possum tribus calamis diuisiuè scribere; & quis detrahat duos, tertio relicto possum ego scribere, & non scribere: & si scribere voluero, eo tertio sum scripturus, & non alio. Item ego sum clausus in gymnasio, in quo possunt aperiri duæ portæ; Deus non vult aperiri nisi alteram: in mea potestate est egredi, & non egredi: at si egressurus sum, sum egressurus illa porta dumtaxat, quam Deus voluit aperiri.

§.19. Ita agens necessarium determinatur à Deo ad hunc indiuiduum effectum: quia statuit Deus illum existere positis omnibus necessarijs ad agendum; & efficaciter negat alios omnes. Quando verò agens est liberum, parat concursum indifferentem ad effectum, & actionem, & efficaciter negat concursum ad alios: parato illo concursu est in hominis potestate operari, & non operari, vel amare, vel odio habere: quia istæ sunt species libertatis, nempe quoad exercitium, & quoad speciem: at non potest exercere alium amorem, nec odium nisi id, ad quod Deus parauit concursum indifferentem; ad cæteros autem actus negauit omnino concursum. Nec propterea est auctor peccati: vel quia circa illum non habet voluntatem directam, nec absolutam, nec conditionatam; sed indirectã tantùm, non prohibentem autem. vel quia non parat concursum actu absoluto, sed quasi conditionato, & more inuoluntarij admixti: vt explicui in prædestinatione. & quamuis Deus non concurreret immediatè ad actum internum peccati (vt volunt aliqui graues Doctores) adhuc haberet volũtatem efficacem, qua vellet ne essent omnia alia peccata eius speciei; & haberet permissionem, vt esset hoc in indiuiduo.

§.20. Cùm igitur Deus potuisset eligere quamlibet vnionem hypostaticam illius speciei, & quãlibet humanitatem; noluit nisi has numero, quas voluit existere priùs ratione quàm merita Virginis: huius autem meritis præuisis, voluit eum numero Christum esse filium Mariæ, qui potuit esse filius Annæ. Quòd si obiicias: Ergo hæc sententia de meritis Mariæ non potest defendi, nisi cum illa de indiuiduatione effectuum à solo Deo. Respondeo, à me disp.10. Physic. §.67. eam sententiam physicam defensam ob hoc absurdum: quia Christus nec ex alia femina, nec alio tempore aut loco potuisset nasci. Videant oppositi auctores, qua ratione philosophentur: est quidem venustum Theologos summos non adstringere priuatæ vni sententiæ; sed volitare per omnes; at non semper licet: conclusio enim Theologica pendet à principio naturali: at non possumus semper nos componere cum omnibus. Nisi dicant auctores oppositi de potentia absoluta potuisse indiuiduationem substantiarum esse à solo Deo: tunc esset aliud absurdum, nempe Christum ex natura sua indiuidua pendere à Maria, & illi datam ex meritis maternitatem, quam ipsa sibi vindicabat.

SVBSECTIO III.

Secunda difficultas.

§.21. SEcunda difficultas contra merita Virginis ad maternitatem oritur ex ipso Christo, qui priùs ratione, quàm ex Virgine, visus est à Deo existens cum hac numero productione, organis atque figura: ergo non potuit Virgo mereri maternitatẽ. Probo consequentiã: *quia principium meriti non cadit sub meritum*, vt dixi non raro. Antecedens est certum: quia Christus non potest videri existens nisi cum productione, & accidentibus pertinentibus ad corpus humanum viuum.

§.22. Hoc argumentum probat non solùm Mariam non potuisse mereri maternitatem, verùm nec ipsum Christum potuisse offerre sua merita pro maternitate ex Maria: quia aut præuisus est necessariò existens vt genitus à Maria: sic autẽ principium meriti caderet sub meritũ, si ipse eligeret Mariam ad maternitatem. aut præuisus est præcisus à dependentia ex Maria: ita vt videatur aliqua actio non Mariæ, & aliqua accidentia: sic autem non relinqueretur locus maternitati ex Maria: ergo hęc difficultas non solùm est contra merita Mariæ ad maternitatem, sed etiam contra merita Christi.

§.23. Aliqui respõdebunt; quod attinet ad actionẽ Christi, fuisse præuisum existere quoad substantiam, non verò absolutè cum hac aut illa actione: nulla enim præuisa fuit pro illo priori: cùm autem bene operari videretur Christus, impetrauit sui productionẽ ex Virgine; cui etiam impetrauit merita ad maternitatem. Qua ratione Maria potuit mereri congruè substantiam Incarnationis quoad executionẽ; non verò in intentione: quia voluntas Dei de productione Christi est etiam de ipsa substantia vnionis: quia qui amat productionem, amat terminum eodem actu.

§.24. Impugnaui disp.13. à §.236. hanc rationem constituendi intentionem & executionem; eâ tamẽ admissâ, rectè ex ea sequitur, potuisse Christum mereri cõdignè eam productionem, seu executionem, & Mariam congruè: quia meritum oritur à Christo vt existente, non verò vt producto, vt indicaui §.9. at non satis explicat potuisse eum mereri maternitatem: quia mater non solùm concurrit actiuè ad prolem, sed etiam efficit organa, præbet materiam, instruit corpus. Verùm responderi potest, ea omnia præcessisse quoad substantiã præcisam ab actione: quã postea habuit Maria nõ solùm in vnionẽ corporis & animi, sed etiã in accidentia: materia autem corpusculi Christiani potuit esse ex Maria, vt in opinione Arist. mox explano. Est igitur ea sententia falsa apud me; ex ea tamen facilè hæc omnia de maternitate Mariæ compones.

SVBSECTIO IV.

Duo alia responsa.

§.25. OStendi vol.1. disp.2. de Generat. §. 57. sentiri ab Arist. Auerroë, S. Thoma & alijs, feminas non emittere verum semen, nec habere influxum actiuum in prolem; sed tantùm præbere sementiuam materiam, ex qua formetur & alatur fœtus: imò nec in organa admittunt aliqui concursum actiuum à femina. In qua sententia facilè explicantur merita Virginis ex gratia per Christum ad maternitatem.

§.26.

§.26. Quia Christus habet se esse productum actione substantiali terminata tum ad vnionem corporis & animi cum Verbo, tum ad vnionem mutuam. Hæc orta est à solo Deo: quia Deus in genere causæ efficientis suppleuit in generatione Christi concursum quem vir præstare solet. Productio ergo prolis, quam Aristoteles adscribit virili semini, facta est à solo Deo: qui præuidit Christum existentem cum eâdem numero actione: quam Maria nec meruit, nec potuit, nec illa pertinet ad maternitatem, nec item productio organorum.

§.27. Habet præterea Christus corpus ex Virgine, aptatum ex eius sanguine: oportet autem explicare quid id sit, & qua ratione potuerit id mereri Maria. Femina præbet materiam fœtui, qui propterea generatur à femina; quia hæc & materiam tribuit, & fouet fœtum. Fieri autem fœtum ex materia matris, nihil est, quàm animam vniri corpori organico facto ex muliere. fieri autem ex muliere nihil est, nisi illud corpus eo instanti, quo fit, habere pro termino *à quo* formam sanguinis materni; vt aër fit ex aqua, quando dispositiones aëris inducuntur in subiectum affectum forma aquea: ita ignis fit ex ligno. Similiter forma prolis inducitur in corpus organicum, cuius organa expulere immediatè formam sanguinis feminei. Quia igitur mater suo calore fouet illam materiam, & mira ratione disponit ad vnionem cum forma prolis, ideo dicitur & est mater.

§.28. Hoc autem potuit mereri Maria ex meritis Christi, qui pro illo priori, quo concipitur ante omnes Adæ posteros, videtur vt existens productus à solo Deo cum accidentibus pro illo instanti productis etiam à solo Deo: at de termino positiuo *à quo* eius corporis, vtrùm futurus esset sanguis Marianus, an alius: nihil est absolutè decretum; sed sub conditione: visis autem meritis Mariæ decretus est terminus *à quo* eius sanguis, & vt toto tempore præcedenti instans generationis concurreret Virgo ad sanguinem disponendum ad fœtum: ex quo sanguine solus Deus producit Christum. Hæc in sententia Aristotelis sunt facilia: neque patiuntur difficultatem in consequentia de maternitate Mariæ, sed de antecedenti de concursu feminæ vt sic in prolem. Ob quod non est cur Nazarius & alij reijciant merita Mariæ ad maternitatem: quia si physicè possunt cum illa componi; nihil credendum est deesse, nec ex parte Dei promittentis, nec ex parte offerentis Mariæ.

§.29. Objicis: Ergo nihil actiuè produxit Virgo. Respondeo, eam esse sententiam Aristotelis, & multorum de femina vt sic: quæ se habet purè passiuè ministrato sanguine; semine autem virili actiuè omnia producente. Aliquis calor, & alia accidentia assumpta fuere à Virgine, conseruata autem pro illo primo signo rationis à solo Deo.

§.30. Fateor, durum admodum esse nihil prolis esse à matre actiuè, nec calorem, nec humiditatem, nec alia id genus: quæ mater in seipsa actiuè producit: at si hæc sunt actiuè à cæteris feminis: ergo Maria non concurrit tam perfectè ad generationem Christi, quàm reliquæ ad suarum prolium. Ob quod hæc sententia mihi displicet: quia vel hoc fatendum est, vel dicendæ sunt duæ productiones accidentium.

§.31. Secunda solutio esse potest, admisso in femina vero semine, quo posset concurrere actiuè in prolem: id tamen non esse necessarium: quia etiam pater illud emittit, nec concurrit actiuè. Iam enim dixi disp.9. Physic. §.47. marem esse verum patrem, licet tunc non concurrat actiuè in prolem: quia semen maris instruit sanguinem semenque femineum; & si femina propter maris præsentiam non concurreret, nihilominus esset vera mater: quia præbet sementinam materiam, qua vt principio coniuncto materiali cõcurrit ad fœtum. Quod patet in ouiparis: si enim ex gallinæ ouis pullos excutiant, aut ignis, aut anser; non dicuntur parentes pullorum: sed gallina dicitur eorum mater propter sementinam materiam præstitam à gallina. ita Virgo licet tunc non concurreret actiuè; quia tamen in sementinam eius materiam Spiritus sanctus induxit organa, quæ à semine virili erant inducenda, verè dicitur mater Christi. S.Thom. q.2.a.11.

§.32. Respondeo, eam sententiam non esse admittendam: quia illa ratio concurrendi est imperfecta, & in nulla femina reperitur: quæ cùm præsens sit fœtui, in illum concurrit actiuè: & multò perfectiùs sunt matres, quàm mares patres propter nobiliorem influxum. nec negari potest concursus actiuus feminæ in calorem & humiditatem fœtus, item in figuram & organa: ouipara producuntur à causa prima, nec in ea concurrunt immediatè ignis, aut stercus: sed causa prima supplet matris influxum. item materia ouina concurrit actiuè ad multa accidentia. Hæc autem imperfectio ablegandа est à Maria, & ei deferenda optima generationis ratio.

SVBSECTIO V.

Aliud responsum similius veri.

§.33. IGitur S. Maria concurrit actiuè & immediatè in vnionem corporis & animi Christi: item in figuram, accidentia, & integrum apparatum. quod dicam disp.97. Iam ostendi vol.1. disp.2. de generatione §.49. & 70. ex Hippocrate, Galeno, S. Bonauent. & alijs, à feminis verum semen emitti: item solam feminam concurrere actiuè ad prolem, ibidem ostendi §.72. itaque nulla causa secunda concurrit immediatè in substantiam prolis præter matrem (non ago de ouiparis, sed de gestantibus vterum.) ita sola Maria produxit in ratione causæ secundæ Christum: Deus autem concurrit, vt causa prima comparatione productionis Virgineæ, vt producit homines cæteros; quamuis multa ibi egit miraculosè, qualis est momentanea dispositio, &c. Hoc autem qua ratione componi posset cum Christo præuiso ratione priùs quàm gigneretur à Maria; hoc opus, hic labor est.

§.34. Sit ergo tertia sententia: Christum considerari posse in ætate & magnitudine virili, aut iuuenili, aut in ea, quam pueri habent extra vterum maternum: in quo statu non conseruantur à matre, nec à causa secunda, sed à solo Deo; & sic operans mouere Dei voluntatem, vt communicaret Virgini concursum actiuum in ipsum Christum, non pro illo statu, sed pro statu in primo instanti conceptionis, in quo gignitur à matre, concurrente Deo vt causa vniuersali. itaque Christus adolescens meruit primam sui conceptionem, & Virgo eam sibi impetrauit meritis exercitis Christi gratia: nec principium meriti cecidit sub meritum: quia principium

S.Thom. q.2.art.11. cipium meriti fuit humanitas in tali magnitudine; præmium autem fuit illius productio in vtero materno: nec propterea meruit absolutè Incarnationem, quia hæc erat iam absolutè præuisa.

§.35. Hæc sententia duo præstat facilè: Primum ostendit integram & perfectam rationem matris per concursum substantialem in vnionem sine duabus actionibus: quas aliqui difficilè capiunt: ad quas vitandas est bona hæc opinio. Alterum ostendit, quo pacto principium meriti non cadat sub meritum: nec suis patronis carebit. patitur tamen duas difficultates; alteram Theologicam, philosophicam alteram.

§.36. Difficultas Theologica est: quia merita Christi cœpta sunt ab ipso instanti conceptionis; ita vt primus Christi ingressus in mundum fuerit ad prædestinandos electos independenter à peccato in sententia Scoti, quam sequor. vel fuit ad absolutè emendandum peccatum iam præuisum: *Ingrediens in mundum dixi, In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam Deus.* Hic autem ingressus est conceptio Christi in vtero materno: itaque quæ in vtero gesta sunt, fuerunt exordia meritorum Christi; à quibus cætera continenti filo fuere deducta. etenim pactum quo Christus est constitutus caput hominum & angelorum, vel in prima collatione gratiæ, vel in conseruatione angelicæ, & reparatione Adamicæ: angelorum prædestinatio, & voluntas hominem reparandi, si Patri placeret; referuntur in primum instans conceptionis; quo Deum vidit offensum, & placare voluit qua ratione ipsi placeret; nec referuntur in viriliratem: in quam refertur voluntas absoluta moriendi. ita in illud primum instans refertur electio matris: hoc enim fuit præcipuum studium Christi, impetrare matrem se dignam. hæc autem electio fuit in primo instanti conceptionis. Hæc autem in hac sententia non componuntur: quia nullus actus eius temporis est nisi posterior ratione & præuisione actibus iuuenilibus: ita vt realiter per illos primos actus conceptionis non meruerit Christus maternitatem Mariæ.

§.37. Secunda difficultas physica est: quia Christus in eo statu, quo constituitur merens, in hac sententia nullam haberet partem acquisitam vitaliter per nutritionem; sed omnes essent productæ à solo Deo; vt in primo generationis instanti producuntur transeunter à Deo simul & matre: hoc autem est absurdum: ergo. Maior probatur: quia omnes illæ partes eo instanti producuntur à solo Deo, quin aliquæ partes ab alijs: quia Christus vt conseruatus à solo Deo sine concursu causæ secundæ præuidetur merens, vt B. Maria mereatur concurrere ad primam generationem: qui concursus est transiens. Minor probatur: quia est contra rationem hominis esse in tanta magnitudine sine nutritione vitali: essetque Christus pro eo statu non aliter ac Adamus pro prima productione. ob quod cùm Christus à prima conceptione veniret in eam magnitudinem, cessaret nutritio; cuius loco succederet actio transiens à solo Deo in partes omnes.

§.38. Objicis Primùm, non sequi Christum esse sine nutritione: quia in eo statu conseruatur à Deo: vt reipsa conseruatus est in alijs, & nos conseruamur: quia partes nutrientes (ago de partibus vnionis, & corporis concurrentis per organa; anima autem concurrit actiuè prout in illis partibus) conseruantur à solo Deo: pars autem vnionis acquisita nutritione producitur à Deo simul & nutrientibus.

§.39. Contrà: Partes nutrientes non retinent pro eo instanti, aut magnitudine instrumenta seruientia nutritioni: ergo non possunt nutrire. Probo antecedens: quia ea instrumenta sunt virtus partium spermaticarum, sanguis maternus, calor primigenius, & alia id genus: hæc autem tunc non sunt in Christo sic præuiso: ergo. Minor probatur, quia Christus pro illo priori videtur priùs ratione (& natura in signo morali, id est, vt influat moraliter) quàm illa omnia instrumenta in ipso videantur: ergo in tota illa magnitudine non est instrumentum nutritionis. Antecedens ponitur in hac sententia, quia Christus prout in illa magnitudine est principium meritorum Mariæ, vt ipsa mereatur esse causa physica dandi ea organa. Consequentia probatur, quia instrumenta nutritionis sunt ea organa; maximè autem calor primigenius, & humidum radicale.

§.40. Objicis Secundò, tunc esse nutritionem quoad substantiam præcisam à termino *à quo*: id est, non consideratur, vtrùm terminus *à quo* sit alimentum pendens à Maria; an sit lac, an sanguis, vel aliquid simile; meruisse tamen Mariam vt alimentum captum fuerit ab ipsa: vt in simili dixi §.27. ex sententia Aristotelis. Contrà: Ex ea sententia nihil actiuum requiritur à femina: ob quod eam reieci §.30. nec maternitatem esse, nisi præbere materiam, & esse terminum *à quo*, vt ibi dixi. At nutritio petit sanguinem natiuum, humidum radicale, & calorem primigenium. Hæc enim accipiuntur in prima generatione, & reficiuntur adolescente ætate: sed hæc non potuerunt in Christo præuideri ex matre, nec cum dependentia à conceptione in vtero Virginis: quia hæc fuerunt posteriora, quàm illa magnitudo Christi, in qua præuisus est merens: ergo caret tunc instrumentis ad nutritionem.

§.41. Objicis Tertiò, nutritionem fieri pro eo instanti, aut magnitudine sine instrumentis acceptis in prima generatione. Contrà Primùm: Ergo iam tantum, & maius miraculum admittit hæc sententia, quantum mea constituens duas actiones adæquatas in primo generationis instanti. Quia extingui tunc humidum radicale, & calorem primigenium, & sanguinem maternum, & efficaciam partium principum, & succedere aliam nutriendi rationem, in quo est minus miraculum, quàm duæ actiones adæquatæ?

§.42. Contrà Secũdò: Ridiculum videtur perueniente Christo ad eam magnitudinem cessare humidum radicale tractum ex vtero materno, sanguinem, calorem, & alia; & pro illis noua succedere; vel ea omnia pro eo instanti cessare à suis causalitatibus, & esse inertia & otiosa: quia Deus mutat tunc influxum: humidum autem radicale sunt omnes partes, vt accipiuntur ab vtero in prima generatione cum aptitudine ad nutritionem, vt dixi disp.1. de Generat. à §.128. Vnde in Christo fuisset duplex humidum radicale: alterum vt acceptum ab vtero, alterum vt præuisum acceptum à solo Deo; primum autem cessaret aduenientę tempore secundi.

§.43. Hinc etiam infertur, Mariam tunc valdè imperfectè, & solùm denominatiuè esse matrem: quia Christus nihil tunc ex ea haberet; non animam, quam à solo Deo; nec vnionem, quæ tunc à solo Deo conseruatur; non accidentia actiua, nec dispositiua: quia hæc præuisa sunt à solo Deo; nec humidum radicale, nec calorem primigenium. igitur tantùm habet extrinsecam denominationẽ, quòd illi ea dederit in prima conceptione: & vt plurimum aliquæ partes corporis habebunt pro termino *à quo* alimentum & sanguinem hausturn à Virgine.

§.44. Dicent, decurrente tempore ea omnia mutari: item, post resurrectionem Christus fuit Mariæ filius. Respondeo, incertum esse omnes deperdi partes, vt patet ex disp. 6. Physic. §.49. nullam autem perditam in Christo ex ijs, quas ex Maria accepit, ostendam in vita Christi: esto, amittantur omnes; at acceptæ ab vtero manent virtute: quia relinquunt corpus habile ad se nutriendum: at in hoc casu nihil remanet; quia tota actiuitas ex vtero tracta, cessat momento: & incipit noua nutriendi ratio, quam Deus præuidit ante merita Virginis. Resurrectio non vrget: quia Christus in ea resumpsit vnionem eamdem, quam accepit à Virgine; sanguinem, humidum radicale, calorem primigenium; quibus restituit eamdem vim actiuam augendi corpus & conseruandi: & licet Christi corpus incrementa non habuit post resurrectionem; at nutritione conseruatiua retentæ sunt partes. itaque Virgo etiam nunc influit in Christi corpus, non immediatè per se; sed per virtutem ex eius vtero deriuatam: cæteræ feminæ post resurrectionem filiorum sunt matres denominatiuè, non tam propriè, quàm Virgo. item sunt matres sensu ciuili: quia non possunt inire matrimonium cum filijs, quia ea corpora tracta sunt ex earum vtero.

§.45. His omnibus responderi potest: calorem natiuum, humidum radicale, & sanguinem manere in Christo pro eo statu conseruata à solo Deo: at accepta fuere ex Virgine: cuius actio, nec modus vllus, ab ea essentialiter pendens non manet; manent autem hæc quoad substantiam, & virtutem nutrientem: vt reipsa contingit: quia ipso partus tempore hæc omnia mansere accepta ex Virgine, & conseruata à solo Deo quoad substantiam, & vim nutrientem: quæ tunc exercetur, vt nunc in nobis; cùm tamen vnio ipsa à solo Deo conseruetur in nobis. Vnde contra hanc sententiam nihil physicum est; est tamen Theologicum propositum §.36.

SVBSECTIO VI.

Respondetur ad difficultatem.

§.46. Igitur B. Maria concurrit actiuè ad conceptionem Christi ex meritis comparatis ab ipso Christo priùs ratione existente præuiso à Deo. Qua autem ratione id contigerit accipe. Ostendi disp. 8. Physic. à §.191. posse eumdem effectum simul produci de potentia absoluta duabus actionibus totalibus: quarum quælibet satis sit se sola ad conseruandum, vel denuo producendum effectum. quæ possent objici, ibi diluo.

§.47. Dico igitur, Christum productum fuisse à solo Deo in ea magnitudine, cum illis organis & accidentibus, quæ potest puer habere naturaliter in vtero materno, quando animus in corpus infunditur à Deo, & vnitur à Deo, & matre: Christumque maximam habuisse magnitudinem, quæ naturaliter potest pro illo statu haberi, quod vocant *maximum quod sic*: quia Deus decreuit sub conditione meriti Mariani producere Christum in vtero; & ex vtero Mariæ per veram generationem maternam Christi ex Maria: ob quod negotium peregit, vt Christus haberet infantile corpus humanum, cuius capax esset vterus Virginis: Christus existens in ea magnitudine vt productus per actionem solius Dei, visus est operari bene: quo opere impetraret Mariæ à Deo merita, quibus ipsa impetraret maternitatem. S.Thom. q.2.art.11.

§.48. Operata est bene Maria ex gratia Christi sic existentis, & præuisi: Deusque decreuit vt Maria præberet sanguinem, & cætera, quæ perfectissimè matres solent ad primam formationem fœtus, & infusionem animi, & vnionem: ita vt ex eius sanguine & semine compingeretur corpusculum, relinquens pro termino *à quo* sanguinem Virginis, & reliquam materiam matrum, ex qua corpuscula compinguntur, vt explicui §.27. Decreuit item Deus, vt Maria concurreret actiuè ad formationem corpusculi Christi, tum virtute seminis feminei (quod in omni femina in vtero concipiente probaui disp.2. de Generatione §.49.& 70.) tum virtute immediata animi rationalis prout informantis vterum, easque partes quæ necessariò sunt applicatæ fœtui. item vt actiuè concurreret ad figuram, magnitudinem, calorem, humiditatem, & ad cætera munia, quæ exercent mulieres in conceptione perfectissima.

§.49. Hæc actiua causalitas est distincta realiter ab ea, qua Deus se solo Christum effecit: & oritur à Deo vt causa prima, & à Maria vt causa partiali secunda: non aliter quoad substantiam quàm actiones feminarum perfectissimè concipientium: (quamuis in modo multa sunt miracula.) Hæc actio durat toto tempore gestationis vterinæ; cessauit autem cùm Christus prodijt ex vtero: actio verò illa prima Dei durauit toto vitæ decursu, qua ratione & nostræ conseruationes. Itaque S. Maria omnia munera exercuit in conceptione, gestatione & partu Christi, quæ cæteræ mulieres in suis, & maxima perfectione naturali possibili.

50. Hinc omnia compono. Maternitas enim est omnium perfectissima: quia nulla femina potest esse mater perfectiùs. item Christus præuisus est in statu apto ad meritum, nempe in corpore humano infantili: in quo cum scientia infusa mereri potuit. eius merita visa sunt in indiuiduo, à natura & suppposito indiuiduis, cum actione, calore, & dispositionibus indiuiduis: moueruntque Deum, vt Mariæ conferret gratiam congruentem matri Dei, & merita, quibus maternitatem impetraret. Nec principium meriti cecidit sub meritum: quia Christus vt productus per primam actionem meriti fuit principium; vt productus autem per secundam fuit præmium, id est, actio secunda fuit præmium, quæ fuit posterior ratione & natura morali, quàm substantia Christi, & eius prima productio.

§.51. Dices Primò, Mariam non fuisse matrem Christi simpliciter; sed secundùm quid: ergo. Probo antecedens: quia non effecit, vt Christus simpliciter existeret; sed secundùm quid, nempe vt pro-

S.Thom. q.2.art.11. productus à secunda actione. Confirmatur. non meruit existentiam Christi simpliciter; sed secundùm quid: ergo nec produxit. Probo consequentiam: quia ideo non meruit, quia Christus priùs erat existens: sed similiter erat priùs existens: ergo nec produxit.

§.52. Hanc difficultatem attigi disp.13.à §.253. Ad argumentum, nego antecedens: fuit enim mater absolutè, & perfectissimè. Ad probationem, nego Mariam non effecisse, vt Christus existeret absolutè: quia efficere vt aliquid sit absolutè, est illud physicè attingere vera productione physica: quæ est productio absoluta sui termini: id autem quod absolutè producitur, fit absolutè, & extrahitur extra causas efficienter per id, per quod producitur. hic enim est effectus formalis physicus actionis, diuinitus ab illa inseparabilis: cùm ergo Maria veram actionem adæquatam physicam attigerit physicè & immediatè efficienter, effecit vt absolutè Christus existeret.

§.53. Ad confirmationem ex §.51. nego consequentiam. Ad probationem, concedo Maiorem, & distinguo Minorem: terminus vt productus per primam actionem est priùs natura physica, quàm secunda actio, nego Minorem; est priùs natura morali, concedo Minorem, & nego consequentiam. Iam dixi disp.8. Physic. à §.127. omnem prioritatem perfectam naturæ includere duos conceptus: alter est, rem priorem posse concipi sine posteriori; secùs hanc sine illa: alter est, priorem esse causam posterioris. Prioritas physica est per influxum physicum causæ in effectum: prioritas moralis est per moralem influxum. Christus vt existens per primam actionem non est causa physica actionis secundæ nec per se, nec per primam: imò prior actio non est prior ratione, quàm secunda ex natura sua; sed per accidens ex Dei voluntate extrinseca: vnde secunda ex natura sua non supponit primam; & physicè sunt comitantes tam natura, quàm ratione: at Christus moraliter est causa secundæ, quia eam impetrat suis meritis. Quia igitur Deus noluit habere voluntatem absolutam de secunda, nisi priùs videret Christum vt existentem per primam bene operantem: & primam voluit absolutè independenter à secunda vt præuisa; ideò in præuisione fuit altera prior.

§.54. Hinc Maria non potuit absolutè mereri existentiam Christi: quia hæc iam erat præuisa, & inseparabilis ab existentia meriti Mariani: quod principium habet in existentia Christi: ob quod Deus non potuit conferre nouum beneficium, nec exercere liberalitatem aut gratiam in danda existentia Christi; potuit tamen in danda secunda actione, quæ est separabilis à merito Mariæ. de qua ratione sæpiùs egi, maximè sect.1. At physica productio non pendet à benefaciendi ratione, & liberalitate, quæ suum formalem effectum tribuit necessariò: sed tantùm petit non esse natura sua pendentem ab alia actione, qua supponatur terminus productus: sed vt ipsa possit illum sola producere. hoc est de ratione causalitatis adæquatæ: cuius physicus conceptus non mutatur per influxus morales: quia illi sunt extrinseci.

§.55. Infertur hinc, Christum non esse causam moralem sui ipsius: quia eius substantia propterea non est præmium meriti Virginei: quia non est obiectum noui actus liberalitatis, aut remunerationis: quia non potest separari à meritis Virginis: sed nec est separabilis à suis meritis: ergo non potest esse illorum præmium: est autem præmium productio illa secunda.

§.56. Obijcis, Quod est causa causæ est causa causati: ergo qui est causa moralis productionis, est moralis causa termini. Distinguo antecedens: in physicis trãseat, in moralibus, nego: quia in physicis non est alia ratio attingendi terminum, quàm attingendo actionem: in moralibus est per diuersos actus voluntatis pertinentes ad liberalitatem. existente autem Christo, non inuenit Deus in eo nouum obiectum remunerationis; inuenit autem in eius productione non existente: quam amat, vel vno actu terminato ad illam solam: vel eodem amat etiam terminum, qui non habet rationem præmij ob iam dicta.

SECTIO III.

Vtrùm domina Maria meruerit condignè maternitatem Christi?

§.57. PArs negans communis est apud Theologos, maximè verò recentes: S.Thomam art.11. præcipuè ad 3. Caietan. & alios Thomistas, Scotum, & Scoticos: P. Valentiam disp.1. q.2.p.8. vers. *Ex condigno verò*: P.Suarez disp.10.sect.7.vers. *Dico tertiò*: P.Vasquez disp.23. c.2. & alios. Quam adeò cerram alij existimant, vt oppositæ censuram inurant; sed immeritò. est enim probabilis, licet non tantum, quantum hæc; vt rectè monet P.Suarez vers. *Sed quæret.*

§.58. Prætermissis alijs rationibus examinandis sect.5. hæc est bona: Merita Mariana non merent simul, nec possunt, condignè totam gratiam & gloriam illis ex natura rei respondentes, & dignitatem matris: sed merita Mariana meruerunt condignè eam gratiam & gloriam: ergo de facto non meruerunt condignè maternitatem, nec potuerunt ex ea suppositione. Minor est certa: omnia enim opera moraliter bona & supernaturalia exercita à Virgine meruere condignè totam gratiam, quam in alio mererentur: quia non fuere in Virgine minoris momenti; & ipsa fuit capax eius augmenti, habetque totam gratiam & gloriam per merita propria. Dico gratiam secundùm eum gradum, qui non fuit primum principium meriti, ei datam ob merita condigna. de quo nullus potest dubitare. Maior patet: quia merita Virginea sunt finito valore; cui fit satis incremento gratiæ & gloriæ illi respondentium: cùm ergo maternitas Christi tantæ sit dignitatis; merita Virginea non possunt illi æquari simul cum toto præmio condigno. Nec in oppositum est, quod vrgeat: quia locutiones sunt explicandæ de condignitate personæ, non verò de condignitate meritorum. nec Bonauentura est explicatu difficilis, vt constabit ex §.69.

SECTIO IV.

Vtrùm de potentia communi potuerit Virgo mereri maternitatem?

§.59. PArs negatiua communior est & probabilior. quam probo: merita personæ finitè gratæ petunt ex natura sua pro præmio augmentum gratiæ & gloriæ: sed merita Virginis sunt personæ finitè gratæ: ergo petunt pro præmio augmẽtum gratiæ & gloriæ. Maior constat tum ab exemplo omnium eiusmodi personarũ, quibus pro præmio est augmentum gratiæ & gloriæ. tum à priori: quia merita sunt actus amici: oriuntur enim à principio filio adoptiuo Dei: sed actus amicitiæ petunt ex natura sua augmentum amicitiæ & communicationis bonorum: ergo. Minor probatur: quia actus illi reddunt personam magis charam Deo: & quo magis Deo placent, eum alliciunt ad beneficentiam: prima autem est incrementum amicitiæ. sic apud nos etiam contingit: primò enim in nos allectamus amicos per obsequia, & exercitium amicitiæ: tandem quia gratia, & opera respiciunt operantem potiùs quàm alios.

SECTIO V.

Vtrùm de potentia absoluta potuerit Virgo maternitatem condignè mereri?

SVBSECTIO I.

Pars negans quorum sit?

§.60. NOn potuisse Mariam mereri condignè maternitatem Christi, testantur P. Vasquez disp.23.num.14. fine, & alij recentes. Fundamentum primum est: quia nullum opus est condignum præmio ex acceptione extrinseca Dei, aut relatione operantis; sed ex sua intrinseca dignitate: sed merita Mariæ nõ sunt digna maternitate Christi ex intrinseca sua dignitate: ergo non possunt esse digna. Minor probatur. Primùm, quia merita Mariæ sunt eiusdem rationis substantialis cum meritis aliorum iustorum, licet in gradu omnium excellentissimo: ergo non sunt digna nisi eodem præmio quoad substantiam, licet excellentissimo: at opera aliorum iustorum non possunt esse digna maternitate Christi: ergo nec merita Virginis. Minor probatur, quia alioquin omnes Sanctæ mereri possent condignè maternitatem Christi.

§.61. Secundò probatur, quia merita puræ creaturæ non sunt apta natura sua nisi ad condignũ incrementum gratiæ & gloriæ; ad quod sunt semen, & dicunt ordinem connaturalem: ergo.

§.62. Vnde deducent, nullam puram creaturam posse mereri alijs condignè gratiam, remissionem peccati, redemptionem, & alia.

§.63. Hæc ratio non vrget: Primùm, quia ostẽdi disputans de merito, posse diuinitus puram creaturam mereri alijs incrementum gratiæ, & interdum primam gratiam condignè. quod probabo disp.52.§.35. tum quia licet id non possent, potest aliquis sibi mereri condignè alia præter gratiam, & gloriam; licet non possit alijs. non est ergo quæstio, vtrùm alijs, sed vtrùm sibi mereri possit maternitatem?

§.64. Abstineo nunc ab ea quæstione, vtrùm pactum pertineat ad valorem meritorum? & do P. Vasquez partem negantem. Dico in operibus Marianis inesse valorem condignum ad alia præmia distincta à gratia & gloria: oportereque examinare vtrùm & ad maternitatem? quia valor considerandus est ex intrinseca operum bonitate morali, & dignitate personæ operantis. quòd si persona vt operans offert aliquid tantæ æstimationis, quantæ est præmium, offert valorem condignum: quia & æqualem: pactum autem non exigo ad hanc condignitatem; sed ad ineundum contractum, vt Deus det reipsa præmium pro opere infallibiliter. S.Thom. q.2.art.3.

§.65. Quod explico Primùm ab humanis: centum ducatus sunt præmium condignum equi absque vllo pacto; ad quod non egent promissione, aut acceptatione: qui enim equum rectè cognouerit, dicet iustum pro illo pretium esse centum ducatus. At non propterea mihi dabitur equus, licet eos ego offerã pro equo: quia dominus non vult eum vendere. est igitur pactum necessarium ad ineundum contractum, & dandum equum; non ad supplementum valoris. item mea diurna opera in vinea est digna denario: at non propterea eum impetrabo absque contractu aut formali, aut virtuali. In Christo idem ostendo; cuius opera habent ex se valorem condignum ad impetranda omnibus hominibus auxilia efficacia ad numquam peccandum, & ad extrahendos omnes ab inferis: at reipsa ea præmia non dantur: quod Deus non pepigit cum Christo, nec ad id eius opera accepit: ergo præter condignitatem operum exigitur pactum, aut promissio; etiam ad præmia congrua.

§.66. Quo differunt extrinseca præmia ab augmento gratiæ & gloriæ; quod dari potest absque pacto: quia Deus pro omni merito condigno dat præmium: dum autem operans nihil aliud pacisciturr, datur augmentum illud; tum quia est connaturale; tum quia cedit in maius commodum operantis, de quo est inter illum & Deum pactio interpretatiua.

§.67. Ad argumentum ex §.60. nego Maiorem, id est, non satis probatur: eamque nego, vt ponitur ab auctore: quia inferiùs examinabo, vtrùm merita Virginis æstimentur tanti, quanti maternitas Christi. Ad probationem, concedo merita Mariæ esse eiusdem rationis in substantia cum meritis aliorum iustorum, & esse capacia eiusdem omnino præmij quoad substantiam. Ad probationem, nego Minorem: quia omnia opera iustorum possunt tantum crescere, vt mereantur alia præmia extrinseca de condigno, & eadem omnino, quæ Maria. vtrùm autem ea omnia tanti æstimentur, quãti maternitas Christi; infrà disquiram. Ad probationem respondetur, de facto nullam mulierem habuisse merita æqualia Marianis: at potuit habere, & mereri quod hæc. Nec infertur, omnes mulieres meruisse maternitatem condignè: quia nec Maria eam meruit: quia data sunt illis alia præmia condigna, vt non meruerũt de congruo: quia Deus statuit non moueri illarum meritis ad id præmium; decreuit autem moueri Marianis, si exercerentur. Potentia igitur ad merendum eadem est in omnibus, quia potuerunt æquali sanctitate donari: actu autem nulla meruit maternitatem condignè, de congruo sola Maria.

§.68. Ad Secundum ex §.61. concedo antecedens de aptitudine positiua naturali: quia opera magis tendunt ad perficiendum operans, quàm ad alia præmia: at habent non repugnantiam, vt offerantur pro alijs præmijs, ad quæ habent condignitatem, & æqualem æstimationem. Ad corollarium ex §.62. respondeo remissionem peccati mortalis æsti-

S.Thom. q.2.art.11. æstimati pluris, quàm opera puræ creaturæ: ob quod hæc non potest illam condignè mereri, vt dicam disp.52.§.24. Idem dico de prima gratia, quãdo remissura est peccatum mortale; secùs quando non: augmentum autem gratiæ potest diuinitus pura creatura alijs mereri condignè. idem dico de redemptore condigno; qui pluris fit quàm opera puræ creaturæ. Igitur valor condignus expenditur ex æquali æstimatione morali meriti, & præmij.

SVBSECTIO II.

Prima conclusio.

§.69. DIco Primò: Maria potuit diuinitus mereri condignè maternitatem Christi. Pro hac conclusione solet adduci Bonauent. in 3. dist.4.a.2.q.2. sed non satis bene: quia ipse negat meritum condignum, seu æquale: quia censet dignitatem matris esse supra omne meritum puræ creaturæ; admittit tamen meritum dignum maius congruo, minus verò condigno: vt iustus impetrat peccatori gratiam. Gabr.in 3.d.4.q.vnic.art.3. dub.3.in 2.parte dubij eam sententiam tuetur vt probabilem de facto. Maior in 3.d.4.q.4.fine: agit enim de dignitate personæ, & actionis: Almainus 3.q.1.dub.3. Abulens. paradox.1.c.34.& 38. P. Suarez disp.10.sect.7.vers. *Dices, posset tamen*, & alij.

§.70. Probationi præmitto, posse Deum auferre à pura creatura potestatem moralem & physicam ad peccandum: ita vt aut physicè, aut moraliter non possit grauiter peccare. physicè, quia aufert concursum in actu primo ad peccati actum, aut absolutè vult illum non esse: moraliter, quia tantam difficultatem sentire potest creatura instructa gratia ad peccandum, quantam natura lapsa ad non peccandum; cum qua impotentia morali numquam componetur peccatum, aut saltem rarò.

§.71. Ostendi disputans de merito, non posse puram creaturam alij mereri primam gratiam, quando eius infusione remittendum esset peccatum mortale: quia iam esset mereri condignè eius remissionem. quod excedit merita puræ creaturæ propter infinitam grauitatem peccati mortalis. At mereri potest iustus de potentia absoluta alijs primam gratiam, quando non est peccatum expulsura mortale: quia illa gratia non excedit dignitatem eorum operum, de quo dicam disp.52.§.25.

§.72. Sic comparo maternitatem Christi cum potentia & impotentia peccandi: si independenter à meritis Deus decreuit auferre alicui potentiam physicam peccandi grauiter, vel moralem, vel saltem impedire omne peccatum graue; tunc poterit illa mulier mereri condignè maternitatem Christi: si verò ea sunt auferenda ratione maternitatis priùs impetratæ, dicam non posse conclus.2.

§.73. Probatur conclusio. Dignitas matris secundùm substantiam seclusâ impotentiâ peccandi, aut occasione vitandi peccatum; non excedit merita possibilia puræ creaturæ: ergo potest eam mereri condignè. Probo antecedens: ea dignitas est finita: merita autem sunt infinita syncategorematicè, & possunt esse categorematicè infinita intensione & multitudine, vt dicam disp. 48.à §.15. ergo possunt æquari.

§.74. Dices Primò, indignitatem peccati esse finitam simpliciter, nec posse æquari meritis puræ creaturæ: ergo nec dignitas matris: quia vt peccatum est in ordine altiori propter dignitatem personæ infinitæ, ita & maternitas Dei. Respondeo ex disp.8. vbi probaui posse fieri satis pro peccato, si est finitum grauitate. Secundò, esto non possit; probo hîc non esse eam rationem: quia quæ Deum attingunt physicè, & extrinsecè, & non moraliter, non constituuntur in ordine illo superiori; peccatum autem constituitur: quia Deum moraliter attingit: quia attingentia moralis est inferendo iniuriam Deo, vt est Deus. quod in morali æstimatione pluris fit, quàm omnia nostra obsequia. at verò physica attingentia extrinseca non ita accipitur. vt patet in visione Dei: quæ immediatè attingit Deum. multò minùs in maternitate: quæ est denominatio extrinseca ab actione purè physica terminata ad vnionem corporis & animi: quæ remotissimè Deum attingit. Cur ea attingentia non æquabitur actibus charitatis sine fine intensis?

§.75. Dices Secundò ex S. Thoma, maternitatem Dei habere quamdam infinitatem ex Deo genito. Respondeo eamdem à S.Thoma admitti in visione beata, quæ non est in ordine illo altiori. quia ergo maternitas innititur actioni purè physicæ, extrinsecè & remotè Deum attingentis; propterea est in ordine non tam excelso, quin possit nostris meritis æquari.

SVBSECTIO III.

Secunda conclusio.

§.76. DIco Secundò: Si Deus independenter à maternitate non aufert potẽtiam peccandi, vel saltem non impedit omne peccatũ mortale; nulla pura creatura potest Dei maternitatem condignè mereri. Probatur. Nulla nostra merita quantumcumque infinitè intensa mereri possunt condignè alicui, vt vitetur peccatum mortale: nullus inquam potest condignè impetrare à Deo, vt aliquem eripiat ab imminenti peccato mortali: sed quæ mereretur condignè maternitatem Dei, condignè mereretur eripi ab omni peccato mortali imminenti: imò mereretur impotentiam physicam aut moralem ad peccandum mortaliter, & fortè venialiter: ergo nulla merita puræ creaturæ sunt condigna maternitate. Maiorem latè probaui disputans de merito, quam probabo hoc vol. vbi obiectiones diluam.

§.77. Minor verò probatur: quia Maria habuit impotentiam physicam aut moralem ad peccandum: caruit stimulis fomitis peccati: numquam peccauit vel leuissimè; nec imperfectionem admisit: imò erat ad id tam difficilis, vt conferetur moraliter impossibilis in ea imperfectio: immunis fuit à peccato originali, & eius debito: sæpissimè Deum vidit in via, & primo conceptionis instanti habuit plus gratiæ, quàm supremus spirituum: in fine verò vitæ maioris momenti fuit gratia Mariæ quàm omnium electorum simul (excepto Christo.) sed hæc omnia ortum traxere ex maternitate Dei: Sancti enim, & Doctores Scholastici ea omnia asserunt partim ex Scripturis, partim ex sola maternitate Dei: ergo hæc dignitas sic considerata affert secum libertatem à peccato.

§.78. Objicis: Ergo maternitas Dei secundùm se

se non potest æquari meritis puræ creaturæ, licèt sint alio ex capite donatæ illæ gratiæ. Nego consequentiam, quia ab euentu effectus secundarij, æstimatur pluris forma ipsa: vt de iustificante dixi, cuius infusio pluris fit, quando peccatum expellit, quàm si non expelleret: licet in se sit expulsiua peccati. Quia euentus ipse plurimi tunc æstimatur: vt aqua vim habet extinguendi sitim; pluris autem fit, quando potrigitur sitienti, quàm non sitienti. idem est de cibo. ratio sumitur ex ipso euentu. *S.Thom. q.2.a.11.*

§.79. Objicis Secundò: Maternitas non est causa immunitatis à peccato: ob quod Gabriel dixit eam posse nostris meritis æquari. Respondeo, eam esse causam moralem, non physicam: quod sufficit, ne possit nostris meritis æquari.

§.80. Quæ supersunt de circumstantijs temporis & loci, melius examinabo disp. sequ. quia communia sunt patribus antiquis.

DISPVTATIO XXIX.

De meritis patrum.

SECTIO I. *De circũstantia generis.*
SECTIO II. *De circumstantia temporis.*
SECTIO III. *Lenia nonnulla.*

§.1. IAm dixi disp.28.§.1. sermonem esse de meritis patrum acceptis à Christo per eius gratiam; non de meritis ortis ab alia gratia independenti à Christo. non est dubium, quin patres potuerint mereri congruè, aut habere conditionem aliquam ad obtinendam substantiam Incarnationis, & eius prædestinationem: vt nostram Christus nobis est meritus condignè. Vnde patres nec congruè potuerunt mereri substantiam Incarnationis: vt de Domina Maria dixi disp.28.§.1.

SECTIO I.

De circumstantia generis.

§.2. ABrahamus atque Dauid meruerunt esse progenitores Christi, & primam voluntatem efficacem de hac dignitate. Est communissima inter Theologos, quos consule apud P. Vasqu. disp.22.& 23. De Abrahamo patet Genes. 22.18. *Benedicentur in te omnes gentes terræ, quia obediisti voci meæ.* Quod de Christo Paulus exponit ad Galat.3. à num. 14. idque factum in præmium satis indicant illa verba: *Quia obediisti.* obedientia ergo iam visa fuit causa eius facti. Augustinus tom. 10. serm. 72. de Tempore ad finem ait hunc fuisse typum sacrificij Christi: & sicut Abrahæ facta est promissio benedictionis post obedientiam, ita & Christo post mortem. Sentit ergo meritum Abrahami fuisse typum meriti Christi. Clarissimè autem id exponit Chrysost.tom.1.homil.47.in Genesim ad finem. Quod more scholastico ex Caietano P.Pereira probat tom.3. in Genesim disp.12. In quam sententiam iuerunt Scholastici omnes, nec de ea potest dubitari. B.autem Thom. 1.2. qu. 98.art.4. hoc non tribuit meritis Abrahami, sed gratuitæ Dei voluntati. Quem intellige non de ipsa promissione in se considerata, sed de vocatione supernaturali ad gratiam, per quam meruit eam promissionem: vult enim S.Thomas hoc esse simile electioni ad gratiam, quam sic tuetur Augustinus quem ipse adducit.

§.3. De Dauide probatur ex psalm.131. vers.11. *Iurauit Dominus Dauid*, &c. Quod intelligi de Christo ex Dauide nascituro, testis est Petrus Act.2. vers.30. Hanc esse remunerationem pro voluntate domus Deo ædificandæ docet Bellarminus ibi. Alludit hic psalm. ad cap.7.lib.2.Reg. & cap.27.li.1. Paralip. vbi Deus promisit Dauid Christum ex eo nasciturum, quia ipse voluit domum ædificare Domino. licet enim ibi hæc causa non reddatur in actu signato; satis tamen redditur in actu exercito in ipsa historia: vbi Deus cum Dauide se gessit, quemadmodum Christus cum Petro in donatione principatus Ecclesiæ propter confessionem Christi, vt conferenti patebit. Itaque Christus iam existens impetrauit à Deo gratiam, per quam Abrahamus atque Dauides mererentur paternitatem ipsius Christi, quam Deus nondum decreuerat absolutè.

§.4. Hanc sententiam sic explicatam P.Suarez disp.10.sect.6.§.*Dico secundò*, ait esse improbabilem. Sed certè suis carceribus egressus tetigit metas. Neque enim verosimilem affert rationem ad suam sententiam; quid dicam ad inurendam notam alijs? non enim potest negare sine temeritate, Abrahamum meruisse esse patrem Christi: illa autem distinctio intentionis & executionis ante P.Suarez nulli incidit in mentem, vt ab ipso ponitur, quamque satis impugnaui. & certè si ante sacrificium Abrahami Deus decreuerat ex illo efficaciter carnem sumere, quid illi postea redderet in præmium tanti sacrificij? Quod ipse ait decreuisse Deum carnem sumere ex hac gente sine præuisione illius meritorum, neque auctoritate probat, neque ratione, imò est impossibile: tum quia multi progenitores Christi fuerunt suscepti cum peccatis parentum, vt Phares ex incestu Iudæ atque Thamar, quos homines sic susceptos non potuit Deus præfinire efficaciter. Et cùm illi existant liberè dependenter ab illis peccatis, non potuit Christus videri existens efficaciter: quia tunc viderentur existentes eorum progenitores, & eorum peccata etiam ex intentione efficaci Dei. quia quomodo videntur effectus existentes, videntur etiam eorum causæ. Cùm ergo Deus non potuerit intendere efficaciter peccata hominum; ita nec potuit efficaciter velle homines ab illis peccatis pendentes. Tum etiam, quia Christus

S.Thom. q.2. a.12.

stus visus est bene operans, similiter & Abraham ex gratia per Christum, antequam haberet filios: quia eius matrimonium fuit meritorium per Christum, vt patet ex August. tom.6. lib.de Bono coniugali c.21.fine. *Non est*, inquit, *impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias; & in Abraham, qui filios generaret: & illius quidem cælibatus, & illius connubium Christo militauerunt.* Quam doctrinam sequitur S.Thomas 2. 2.q.152.art.4.ad 1. Itaque Christus priùs visus est existens, quàm Dauid atque Maria filij Abrahami. Adde, in sententia P.Suarez meruisse patres accelerationem temporis: ergo meruerunt primam voluntatem efficacem eius circumstantiæ. Nam si Deus ex se præfiniuisset instans, non veniret citiùs propter merita patrum: nam accelerare est facere propter aliquem id, quod non fieret tam citò, nisi propter illum. Ioannes quidem potuit mereri munus præcursoris: Israelitæ donati sunt terra promissa propter merita Abrahami: Apostoli fuerunt electi ad gratiam sine meritis, & fortè ad apostolatum, sed quem poterant mereri, vt Petrus meritus est principatum: ergo patres quo pacto aliquid meruerunt, meruerunt primam Dei voluntatem efficacem circa illud.

§.5. Hîc oritur difficultas de Maria: quo pacto eam meruerint parentes? Non est dubium ex historijs Ecclesiasticis Mariam impetratam à Deo meritis Annæ atque Ioachimi, nec leuiter indicat oratio Ecclesiæ in festo S.Annæ. Si dicamus, Mariam non fuisse electam quarto in loco inter mortales, facilis est solutio: quia Deus visis meritis Christi existentis per vnam actionem; voluit dare gratiam Ioachimo & Annæ, vt gignerent Mariam, ex qua Christus esset accepturus carnem, vt dixi disp.13.§.320. Quia verò eâdem disp.13.§.96.& 319. eam constitui quarto loco; ea fuit producta à solo Deo per vnam actionem, deinde ab Anna & Deo per aliam impetratam meritis Christi & Mariæ. In alijs parentibus non est opus hac ambage: quia ex meritis Christi acceperunt merita, ne impediretur Christi progenies ex ipsis.

SECTIO II.

De circumstantia temporis.

§.6. Circumstantias temporis fuisse absque meritis patrum, non obscurè docet August. tom.9.tractat.44.in Ioan. *Quem fidelem, quando venit Christus, inuenit?* & to.4.in Quæstionib.ex nouo testam. q.83. *Idcirco tunc venit, quando debuit venire, voluntatis suæ rationem secutus, non meritorum: nam si merita perpendas, venire non debuit.* Vbi August. loquitur eodem modo, quo loquitur de prædestinatione ad gratiam tom.7.lib.2.de Prædestinat. Sanctor.cap.8.& 9. Quando verò August.cognoscit meritum ad opus, illud non tribuit soli Deo; sed etiam merito. Aduerte, ab August.tom.2.epist.49. soluente secundam quæstionem Paganorum, redditas fuisse duas rationes huius circumstantiæ: quarum alteram postea explicuit tom.1 li.2.Retractat. cap.31.& lib.2.de Prædestinat. Sanctor. c.9.& 10. alteram verò retractat eodem cap.9. Hanc verò quam reddidi ex ipso, non retractat: quam videtur secutus B.Thomas qu.2. art.5. dum huius circumstantiæ nullam reddit rationem, nisi voluntatem Dei. Confirmari potest, quia quoties agitur de circumstantia temporis, solùm recurritur ad voluntatem Dei, vt Actor.1.7. Vbi fauet P.Salmeron to.12. tract.7. item Ribera in c.3. Abacuc asserens huius operis annos præsignatos à Deo. Adde cap.4. ad Galatas n.4. Vbi Salmeron tom.14. disp.29. ait sumi allegoriam ex Iure ciuili, quod independenter à pupillis præfigit tempus tutelæ. Consentit Glossa his verbis: *Sciebat, quando venire deberet, vel etiam pati: non est enim hora eius, vel nostra, nisi voluntas eius.* Apertè sequitur hanc sententiam P.Ragusa disp. 47.§.1.quamuis argumenta non vrgeant.

§.7. Oppositum sentiunt Scholastici frequenter. Probant ex Isaiæ 64.1.& cap.45.8. sed illæ sunt demonstrationes affectus circa substantiam Christi, ex quibus Scholastici non concludunt intentum, sicut nec ex psalm.78.8. quo agitur de excidio Hierosolymitano per Antiochum, & præsagiuntur Ecclesiæ calamitates, à quibus petitur ereptio: psalmum autem 11.6. cum August. exponit P.Lorinus de causa finali. Ex cap.2. Lucæ tantùm probatur Simeonem meruisse videre Christum, vel quia, vt refert P.Maldon. ex Nicephoro nu.27. & approbat n.29. ob eum solum finem tamdiu vixit Simeon; vel id potuit mereri non merendo accelerationem Christi. Ex cap.9.Danielis à n.21.tantùm concluditur, eum meruisse reuelationem de aduentu Christi, vt indicant Glossa ordinaria, & Pereira lib.10. quæst.7.

§.8. Dic tamen patres meruisse, ne diu differretur aduentus Christi, designationem verò eius temporis, quo venit, positam à Deo in suamet ipsius voluntate. quo componuntur ista diffidia: nam decreuit Deus Incarnationem tali tempore, nisi patres eam peterent maturiorem: at eorum precibus eam exhibuit citiùs; non tamen designauit tempus nisi ex sua voluntate: id autem quia voluit. Nec propterea meruerunt prædestinationem alicuius: sicut nec eorum, qui propter genus & locum acceperunt occasionem salutis æternæ: quia non merentur quidquid Deus vult facere ex illis occasionibus loci, generis & temporis, quas ipsi meruerunt.

SECTIO III.

Leuia nonnulla.

§.9. De circumstantia loci nihil est certum: verisimilius est, eam fuisse ex meritis Dauidis.

§.10. Ex ijs circumstantijs nulla cecidit sub meritum condignum, nec potuit ex natura rei. Rationem reddidi disp.28.§.58.& 59. De potentia autem absoluta potuerunt patres eas mereri condignè, vt dixi disp.28.§.64.

§.11. Obiicis: Ergo potuerunt condignè mereri aliorum prædestinationem pendentem ab illis circumstantijs. Mala consequentia: quia prædestinatio non alligatur necessariò illis circumstantiis; sed ex sola Dei voluntate, quam non meretur, qui meretur eas circumstantias. vt ego mereor, vt rex veniat in agrum, vbi homini condonat mortem: hoc ego non mereor; quamuis primum meritus fui.

S.Thom. q.3.a.1.

DISPVTATIO XXX.

Vtrùm gratia vnionis sit Christo naturalis?

S. Thom. art. 12.

§.1. Naturale accipitur variè. certum est eam non esse naturalem absolutè, hoc enim opponitur supernaturali: vnio autem est ordinis supernaturalis: ita non est homini Christo naturalis, vt naturale accipitur pro orto ex natura humana: quia vnio non est ex virtute naturæ humanæ.

§.2. Est autem naturalis Christo vt Deo: quia non est supra vires diuinitatis. est item naturalis, non quia est data in natiuitate (nam & gratia esset ita naturalis angelo & Adamo) sed quia gratia vnionis est, qua Christus fit & nascitur Deus-homo, cui iam debetur gratia habitualis. Rectè in commentario P.Suarez obseruat quæstionem esse de nomine. Hæc gratia semper est supernaturalis, & non naturalis; respectiuè autem est connaturalis homini Christo non modò idiomatum communicatione, sed tamquam quid de primo conceptu Christi hominis: quemadmodum vnio est de essentia hominis; nisi quòd hæc est naturæ ad naturam; illa verò naturæ humanæ ad hypostasim diuinam: & sicut ex altera fit humanitas, ita ex altera fit homo.

DISPVTATIO XXXI.

Vtrùm persona diuina possit vniri alienæ naturæ?

S.Thom.q.3.a.1.

§.1. Pars affirmatiua est fide sancta docente in Christo, cui nititur christianismus: Christũ enim credimus Deum-hominem compositum ex natura diuina identificata cum hypostasi, & ex natura humana vnita eidem hypostasi.

§.2. Hîc vix possumus nisi soluere rationes, quibus hoc mysterium oppugnari posse videtur. positiuè non potest probari ratione clara: hæc tamen non est contemnenda. Personalitas creata est conceptus realis positiuus; qui destrui potest conseruatâ naturâ, & pro illa subrogari personalitas increatà. in quo nulla cernitur contradictio.

§.3. Rationes solent opponi. Prima ex Dei mutatione, cui esset obnoxius: de quo egi disp.1.& 22. Secunda, de perfectione adueniente Deo ex tempore: de quo egi disp.1.sect.2. & disp.22. Tertia, de decentia: de qua egi disp.1.

§.4. Rogas, vtrùm euidenter possit ostendi id non implicare contradictionem? non, quia licet omnes rationes, quæ obiiciuntur, possent euidenter dissolui, tamen non est euidens nullam aliam superesse. cuius signum est philosophos ab hoc mysterio auersos, quia illud non capiunt: caperetur autem euidenter, si omnes rationes, quæ possunt objici, soluerentur apertè.

§.5. Dixi disp.11.Metaphys.§.54. hoc mysterium faciliùs explicari asserendo suppositum creatum non esse rem modalem, sed absolutam. Dices, subsistentiam increatam esse modum. Verùm id est falsum, si propriè sumatur: quia à parte rei est idem cum natura; impropriè tamen dici solet modus existendi: sicut subsistentia, & accidens dicuntur modi entis.

S.Thom: q.3.a.1.

DISPVTATIO XXXII.

Vtrùm suppositum creatum possit alienam terminare naturam de potentia absoluta?

§.1. PAter Suarez disp.13.sect.4.vers. *Quocirca*, fatetur se non inuenire repugnantiam in sententia asserente subsistentiam non esse modum; sed rem absolutam. Eam esse rem absolutam ego dixi disp.11. Metaphys. §.50. auctores adduxi ibidem §.55. Okam in 3.q.1. litt.V.& X.Gabr. d.1.q.2.dub.5. in eam inclinat.

§.2. Ob quod eadem disp.11. §.102. dixi posse diuinitus vniri subsistentiam creatam alienæ naturæ, cum multis auctoribus grauibus: illuc te reijcio, ne actum agam.

§.3. Vtrùm autem idem possit contingere si subsistentia esset modus; disputaui ibidem à §.98.

§.4. Auctores oppositi existimant oppositam sententiam esse S.Thomę, Caiet. P. Vasquez & alij Thomistæ. sed eis non acquiesco: quia secundo argumento obiecerat, non posse vniri alienæ naturæ; quia persona est incommunicabilis. cui respondet S.Thomas, personam non esse incommunicabilem pluribus naturis: nam creata vnitur pluribus accidentibus. addit verò, *Hoc autem est proprium diuinæ personæ propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum, non quidem accidentaliter, sed secundùm subsistentiam.* Itaque vniri non posse naturis accidentalibus, est proprium personæ diuinæ, quia est infinita, quibus vniri potest creata: at esse propriũ diuinæ personæ vniri pluribus naturis substantialibus, non dixit: imò sicut in persona hominis vniuntur accidentia, ita vniuntur duæ naturæ substantiales partiales. In hoc ergo art. parum subsidij habent Thomistæ.

§.5. P. Valentia q.3. punct.6. ait posse produci suppositum, quod alienam terminet naturam: sed ex iam productis negat vllum id posse. Sed non video, vnde colligat hoc discrimen. Alij referunt à Bellarm. tom.1.libr.3.de Rom.Pont.cap.12.asseri, probabilius esse hoc non implicare contradictionem: tamen hac de re nihil ibi decernit; sed ait ab his asseri, ab his negari, id implicare contradictionem. Origenes, & alij apertè senserunt, angelum posse incarnari, cùm id factum dixerint. Opinionem facti reprehendit Hieronymus procemio in Malachiam, & in ca.1. Aggæi: potentiam verò non negat, refertque à nonnullis eam sentiri. Cui parti adhæsi disp. 11. Metaphys. §.102. cum Okamo, Maiore, Marsilio, & aliis. Nam suppositum creatum est res absoluta, cui non repugnat vniri rei sibi non connaturali, vt patet in humanitate, & anima comparatis vnioni hypostaticæ, & gratiæ: vt enim hæc eleuari possunt ad recipiendam vnionem & gratiam, licet sint primæ illarum causæ in genere causæ materialis, & possunt perfici vnione & gratia: ita suppositum potest eleuari ad recipiendam vnionem cum alia natura, eamque perficiendam in genere causæ formalis, & tribuendam illi denominationem sui: quia non sunt causæ primæ simpliciter, quia pendent ab alia prima, sed secundùm quid, id est, in genere causæ materialis, aut formalis; causa autem prima, quia nulli paret imperio, non habet potentiam, per quam obediat & eleuetur. Nec, quia hoc potest fieri per potentiam obedientialem, sequitur posse ex natura rei ab agente naturali, vt patet exemplis plusquam sexcentis. Nec repugnat successiuè vniri naturis sine termino, vt esse in locis infinitis. P.Suarez disp.13. sect.4. §. *Quocirca*, ait, non posse oppositum probari, si subsistentia creata est res, & non modus. Rogas, quid si sit modus, respondeo de hac re actum à me disp.11. Metaphys. à §.98. disquirente possitne modus de potentia absoluta vniri rei sibi non connaturali?

§. 6. Aluarez disp.18.n.5. asserit non posse naturam terminare subsistentia creata, vt principalem causam, sed vt instrumentalem. hoc repugnat: quia communicaret suum esse, quod est proprium causæ principalis: ergo. Respondeo, in effectibus formalibus non esse locum distinctioni causæ principalis & instrumentalis: quia id tantùm est in causis efficientibus, quæ non propterea sunt instrumẽtales: quia non communicant suum esse, cùm causa æquiuoca sit principalis, & illud non communicet. item gratia potest diuinitus communicare gratiam, & suum esse, & non vt causa principalis, sed instrumentalis: est ergo causa principalis, cui formalitas respondet in effectu ab ipsa producto.

§.7. Lorca disp.23.n.4. idem negat: quia non per potentiam naturalem, nec per superadditam: ergo. Respondeo, per eamdem per quam humanitas terminat vnionem, & corpus Christi conseruat duo *vbi*: & duo *vbi* circumscriptiua sunt penetrata in eodem loco in duobus corporibus: est ergo potentia obedientialis: quę non solùm est ad effectus supernaturales, sed etiam ad naturales, qui non possunt ex rei natura esse à tali causa.

§.8. Item n.5. arguit: Non potest fieri vnum per se: quia non ordinantur per se. Contrà: Nec subsistentia Verbi, nec humanitas in ratione termini ordinantur inuicem. Respondet subsistentiam Verbi continere eminenter creatas. Bene: sed id non efficit vt per se ordinentur: ergo nec vt efficiant vnum per se, si illa ordinatio est de conceptu vnius per se.

§.9. Respondeo ex disp. 10. Metaphys. sect. 2. maximè §.26. vnum per se fieri ex duobus conceptibus constituentibus id, quod simpliciter dicitur *res*, vt homo, angelus, equus: ita contingeret in hoc casu: quia subsistentia Verbi, & humanitate constat homo, qui simul est Deus.

S.Thom. q.3. art.2.

DISPVTATIO XXXIII.

Vtrùm vnio facta in sola hypostasi? an etiam in natura?

S. Thomas quæst.3.a.2.

SECTIO I. *Opinio Durandi.*
SECTIO II. *Vnio non est immediatè formaliter facta in natura.*
SVBSECTIO I. *Nonnulla explicata.*
SVBSECTIO II. *Auctoritas Concilij Toletani.*
SVBSECTIO III. *Probatio ex Anselmo & ratione.*
SECTIO III. *Opinio Dominici Soto, & Francisci Victoriæ.*
SECTIO IV. *Opinio Nominalium.*

§.1. IAM ostendi disp. 16. non posse esse vnionem physicam inter humanitatem, & subsistentiam communem Trinitatis, siue sit talis subsistentia, siue repugnet: quia ea vnio terminos implicat. Nunc est probandum eam vnionem non esse factam; tametsi esset possibilis: est autem quæstio grauis tum in se, tum ob Doctorum dissidia.

SECTIO I.

Opinio Durandi.

§.2. DVrand. in 3.dist.1.q.2. admittit in humanitate Christi duas vniones: primam ad subsistentiam communem Trinitati; quam nec ratione ab essentia, aut natura distinguit: secundam ad relationem Verbi. Capreolus adducendus disp. 34. §.44. & 67. totidem constituit vniones, cum duplici discrimine. Primò, quia Capreolus alteram constituit ad existentiam communem; quam Durandus *subsistentiam communem* appellat: in quo differunt sola voce. Secundum discrimen est, quòd Durandus, vnionem constituit per se primò terminatam ad absolutum; ad relationem autem Verbi secundariò: è contrà Capreolus primariam constituit ad relationem; secundariam verò ad existentiam communem. Adducit autem argumenta nonnulla.

§.3. Primum, quia priùs humanitas vnitur subsistentiæ diuinæ, quàm supposito: quia in diuinis non est idem subsistentia, ac suppositalitas seu personalitas: ex August. lib.7. de Trinitate c.4. tom.3. ait non esse idem subsistere, & esse personam: quia subsistere non est ad aliud. Respondeo, accipi ab August. subsistentiam pro substantia; non verò pro termino complente naturam, vt constat ex fine eius capitis, & ex cap.5.

§.4. Hic aduerte varias significationes *subsistendi*. Primam pro existendi ratione independenter à subiecto: Secundam pro complemento, & vltimo termino naturæ. Prima in creatis est ipsa creatio, vt constat ex disp.2. Physic. §. 86. & disp.11. Metaphys. §.59. maximè 65. Secunda subsistentia est hypostasis: ita subsistentia, qua natura diuina est in se perfectè sine dependentia à subiecto, est ipsissima natura diuina; terminus autem sunt relationes. Sic explica S. August. & respondebis ad argumenta Durandi.

§.5. Secundò arguit: Persona diuina per illud vnitur priùs humanitati, per quod terminat humanitatis dependentiam ab ipso Verbo: sed eam terminat per subsistentiam communem: ergo. Maior probatur: quia sicut natura humana vnitur, quia dependet: ita Verbum eam sibi vnit, quia terminat eius dependentiam, quam terminat per subsistentiam; quæ vnica est & communis. Minor probatur: quia persona non subsistit, nisi per essentiam.

§.6. Præmitto, humanitatem dependere à Deo in solo genere causæ efficientis, & finalis: item & exemplaris; non verò formalis, aut materialis: ob quod non potest terminare aliam eius dependentiam. Item humanitas à proprio supposito pendet, non à priori, sed à posteriori. quæ genera dependendi explicui disp.11. Metaphys. §.57.

§.7. Ad argumentum ex §.5. distinguo Maiorem: per eam rationẽ vnitur formaliter, per quam terminat dependentiam actiuam, & à priori humanitatis à Deo, nego Maiorem: per quam terminat dependentiam à posteriori sui complementi, concedo Maiorem. Distinguo item Minorem: dependentiam actiuam, & à priori terminat per essentiam, concedo Minorem: dependentiam à posteriori vt à complemento, nego Minorem. Ad probationem respondeo, in Deo esse complementum naturæ distinctum ratione ab omni absoluto: illud complementum non est subsistentia in prima significatione præmissa è §. 4. est autem in secunda: nec humanitas formaliter subsistit per Deum in prima, sed in secunda: quia in prima subsistit formaliter per creationem, & à Deo creante effectiuè; in secunda subsistit per hypostasim Verbi.

§.8. Tertiò probat, hanc vnionem ad subsistentiam communem non sufficere ad vnionem personalem: quia vbi subsistentia non est vltima ratio personæ, seu suppositi, vnio ad existentiam non sufficit ad vnionem personalem: sed ratio completiua suppositi non consistit in per se subsistere, sed in proprietate relatiua: ergo vnio ad existentiam, & subsistentiam communem non est satis ad vnionem personalem. Confirmatur. Omne quod competit alicui personæ ratione essentiæ, conuenit æqualiter tribus: sed vnio per existentiam communem competit Verbo ratione essentiæ: ergo illa vnio conueniret tribus personis. quod est hæreticum: requiritur ergo alia ad proprietatem personalem.

S.Thom. q.3.a.2.

§.9. Ostendam à §. 22. non esse necessariam specialem vnionem ad relationes, vt aliquod prædicatum sit illis commune: quod clarè monstrabo. Ad argumentum, distinguo Maiorem: vbi subsistentia non est realiter idem cum relatione, aut vltimo completiuo personæ, non sufficit vnio ad subsistentiam: vt sit etiam ad personam, concedo Maiorem: ob quod in humanis accidentia multa naturis vniuntur, quin suppositis: vbi autem subsistere, & complere vltimo naturam nõ distinguuntur nisi sola ratione, nego Maiorem: quia quod vni cõuenit à parte rei, conuenit alteri. item in Deo quando non distinguuntur virtualiter. Distinguò Minorem: non constituit realiter, & sine distinctione virtuali, nego: non constituit ratione nostra, concedo Minorem, & nego consequentiam.

§.10. Ad confirmationem ex §. 8. concedo ex ea vnione Durandi sequi, Patrem & Spiritum sanctum fuisse incarnatos. Quod in aliquo sensu sano esse admittendum, docet ipse Durandus in 3. dist. 1.q.4.n.7. sed quidem non sine graui absurdo.

SECTIO II.

Vnio non est immediatè formaliter facta in natura.

SVBSECTIO I.

Nonnulla explicata.

§.11. IN natura possumus considerare conceptus tres, de quibus est controuersia, sintne ratione distincti? Primus est quidditatiuus Deo, etiam ratione nostra; qui vocatur *natura Dei*. Secundus est existentia Dei: Tertius subsistentia communis Dei. Hũc tertium Durandus minimè distinguit à primo etiam ratione nostra: quia censet Deum per subsistentiam & naturam habere modum existendi perfectum. Alij volunt eum esse à primo ratione distinctum: secundum verò non distingui à primo, censent omnes Theologi paucis exceptis.

§.12. Hinc natæ opiniones. Durandus in illis tribus fatetur vnionem immediatam, quos non distinguit. Capreolus eam negat in primo, & adstruit in secundo. P. Suarez negat possibilem esse vnionem in primo, & secundo; fatetur in tertio: negat tamen factam. Hac disputatione ago de vnione ad primum. Omnes autem sunt accipiendi de immediatione formali, seu virtuali: certum est enim vnionem cum Verbo esse immediatam realiter & identicè cum natura, à qua Verbum non distinguitur realiter: ac proinde non est reale medium inter vnionem & naturam Dei; sed tantùm medium formale, seu virtuale.

§.13. Dico igitur vnionem factam immediatè in hypostasi; non verò in natura immediatè formaliter; sed tantùm materialiter, & quasi remotè, dum facta est immediatè & formaliter in hypostasi: quæ est idem cum natura. Ita censent omnes ferè Theologi, S. Thomas q.3.a.1. q.autem 2.a.1. censet eam sententiam esse secundùm fidem, quæ docet, vnionem non esse factam secundùm essentiam, vel naturam. ab eadem est eadem q.2.a.2. cùm autem asserit naturam diuinam esse vnitam humanæ, id ipse explicat, dum vnita est hypostasi: ratione cuius natura diuina dicitur vniri materialiter, & quasi remotè. Ab eadem sententia sunt Capreol. in 3 d.1.q. vnic. conclus.4 & ad argumenta Durandi: quam indicat satis S. Bonauent. in 3. d.1. a.1.q.1.& 2. negans eam vnionem terminari ad aliquid nisi ad suppositum. consentiunt Scotus, Ricardus, Gabriel, & alij antiquiores: Caietan. in a.3. fine ait sententiam Durandi esse somniatum errorem. hos nostri sequuntur. P. Valentia to.3. disp.1.q.3.p.1.vers. *Hæc tamen*, censet opinionem Durandi esse propè erroneam: P. Suarez disp.12.sect.2.vers. *Dico primò*, eam censet improbabilem: nec meliùs de ea sentit P. Vasquez disp.26.c.4. cæteriq́ue recentes.

SVBSECTIO II.

Auctoritas Concilij Toletani.

§.14. CONcilium Toletanum VI. cap.1. tom.3. Concil. *Solum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis: & cùm tota cooperata sit Trinitas formationem susceptì hominis (quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis;) solus tamen accepit hominem in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ: in id, quod est proprium Filij, non quod commune Trinitatis.* Eadem verba repetuntur in Concilio etiam Toletano XI. in professione fidei longè ante finem. Vbi adstruitur vnio facta in proprietate Verbi, & negatur in aliquo communi: vbi expresè excludit opinionem Durandi dum asserit vnionem factam in eo dumtaxat quod proprium est.

§.15. Rationem reddit Concilium idem his verbis: *Nam si vnam nati hominis, Dei alteram confecisset personam, tota Trinitas corpus assumpsisset: quia constat naturam Trinitatis esse, non personarum.* Sensus Concilij est, vnio facta est in personalitate, non in natura: alioquin tota Trinitas, cuius est illà natura, corpus assumpsisset. Verba tamen etsi ita cõstruuntur in noua & veteri excusione Concilìorum, videntur mendo codicis vitiosa, deceptusq́ue librarius per compendiarios characteres: qui pro *hominis natura*, scripsit *hominis nati*; quod non intererat Concilij; & pro *confudisset*, dixit *confecisset*; cumq́ue illi hæc verba viderentur manca, his *Deiq́; alteram*, adiecit *personam*, quo nihil probatur. Hunc errorem emendauit Garsias Loaysa Archiepiscopus Toletanus in sua collectione Conciliorum Hispaniæ, quam sic excudit: *Nam si naturam hominis, Deiq́; alteram confudisset, tota Trinitas corpus assumpsisset.* quæ germanè reddunt nostrum sensum: confundere enim naturas est vnam vniri alteri, vnamq́ue resultare quæ diuina diceretur: alludens Conciliũ ad errorem Eutychetis relatũ q.2.a.1. confundere enim, & separare siue distinguere opponuntur ex Symbolo Athanasij, *Non confundentes personas, neque substantiam separantes.* Aliam lectionem huius Concilij ex Goticis manuscriptis vide in P. Vasquez disp.28. n.3. Quod autem pro absurdo hæretico proijcit Concilium; vtraque vlna amplectitur Durand. q. enim 4.n.7. hanc propositionem *Pater in quantum Deus, est homo*, ait admitti posse sano modo: quia reduplicat essentiam, quæ est incarnata: at dicit eam non esse admittendam. & quidem non potest saniori modo admitti, quàm cæteræ hæreses: nam sicut Pater simpliciter est omnipotens, licet non ratione proprietatis, sed naturæ; ita simpliciter esset homo,

homo, licet non ratione vnionis ad proprietatem, sed ad naturam. quod item dicam §.26.

SVBSECTIO III.

Probatio ex Anselmo, & ratione.

§.16. EAmdem rationem reddit S. Anselmus c.4. de Incarnatione: cùm enim quidam hæreticus conaretur probare, tres personas esse tres Deos; aut, si vnus sunt Deus, omnes tres esse incarnatas; ait id fore verum, si vnio humanitatis facta esset in natura; quæ communis est. est autem falsum: quia vnio facta est non in natura communi, sed in persona, quæ communis non est. Verba Anselmi sunt multa, & elegantia.

§.17. Probatur metaphysicè ea ratio: omne prædicatum conueniens absoluto per identitatem aut denominationem, non connotans relationem in ordine ad operationem, conuenit toti Trinitati: sed per te terminare naturam humanam in subsistentia est prædicatum conueniens absoluto sine connotatione relationis ad operationem: ergo conuenit toti Trinitati. Maior est principium fidei: omnia enim absoluta sunt communia: ea autem sunt peculiaria, quæ vel sunt personæ, vel eas connotant.

§.18. Explico: natura est fœcunda ad generationem: fœcunditas connotat necessariò aliquid productiuum rei, ad quam est fœcunditas: communicatur enim natura termino producto: ob quod fœcunditas ad generationem connotat relationem paternitatis; vt ex fœcunditate & relatione constituatur principium generans, oppositum termino genito. Hoc prædicatum non est commune Trinitati; sed priuatum Patri: conuenit naturæ, prout in Patre; non verò secundùm se in omni persona.

§.19. At verò omnipotentia, immensitas, creare, conuenit absoluto sine connotatione personæ ad operationem. Quamuis enim natura & omnipotentia connotant relationes: at omnipotentia non connotat eas vt in ratione omnipotentis sit operatio ad intrinseca; sed eas connotat vt complementum, vt quæuis natura connotat suum. Vnde licet tres personæ non sunt æquè fœcundæ ad intra; sunt æquè omnipotentes, immensæ atque creantes.

§.20. Hinc fit omnes tres personas æquè esse subsistentes subsistentia communi, si datur: esse æquè perfectas in modo existendi in se sine dependentia.

§.21. Sic argumentor: Omne prædicatum ad intra, & ad extra, conueniens Deo ratione omnipotentiæ, & subsistentiæ communis, est commune toti Trinitati: nec est magis proprium vnius personæ, quàm aliarum: sed creare, & terminare naturam conuenit Deo ad extra ratione omnipotentiæ & subsistentiæ communis: ergo creare, & terminare humanitatem est commune æquè toti Trinitati. Maior est iam probata, de omnipotentia, & creante: nulla enim persona est magis propriè omnipotens, aut creans, quàm aliæ. item de subsistentia in prædicato ad intrinseca: omnes enim personæ sunt æquè subsistentes: ergo idem erit de terminatione ad extra. Probo consequentiam, quia prædicatum ad extra sequitur hac in parte prædicatum ad intrinseca: vt sit commune extrinsecè; sicut illud intrinsecè: nec enim creatio ad extra conuenit æquè Trinitati, nisi quia ratio creandi & omnipotentia conuenit æquè ad intra. Hoc argumentum est etiam ad disp.34.§.106. 2.Thom. q.3.a.2.

§.22. Respondet Durandus, præter vnionem ad prædicatum commune requiri aliam ad personalitatem; alioquin non erit vnio hypostatica. Contrà: Vt hypostases tres sint æquè, verè & propriè creantes, non est opus vt creatio habeat specialem habitudinem ad personas distinctam ab habitudine ad omnipotentiam: ergo vt tres personæ sint terminantes humanitatem, non est opus speciali vnione ad illas distincta ab vnione ad subsistentiam absolutam. quia tres sunt subsistentes per identitatem cum subsistentia; vt sunt omnipotentes per identitatem cum omnipotentia. quæ identitas satis est ad communitatem prædicati ad extra.

§.23. Aduerte, vnionem hypostaticam ex ea sententia Durandi posse esse duplicem: aliam formaliter, aliam materialiter. formaliter illa vnio non esset hypostatica, nec terminata ad hypostasim ratione ipsius: sic creatio non est formaliter à personis, sed materialiter: quia non oritur à personis ratione alicuius proprietatis, sed alicuius prædicati communis. Vnde oritur creatio formaliter ab omnipotentia, non verò à relationibus: at personæ sunt verè & propriè creantes. ita non esset hæc vnio formaliter hypostatica; esset tamen realiter ad hypostasim: quia est ad commune idem cum hypostasi, non connotans operationem: vnio autem esset materialiter ad hypostases, ita vt omnes essent vnitæ, sicut sunt subsistentes.

§.24. Ratio autem à priori est: quia quando ratio formalis alicuius prædicati est vnita per identitatem cum alia, vel per modum distinctum; quidquid conuenit illi rationi formali, conuenit ei cui est vnita per identitatem, aut formalem vnionem. Vt subiecto conuenit disgregare visum, quia est ei vnita ratio disgregandi: & animo conuenit amare, quia est idem realiter cum voluntate ratione amandi. Quæ enim sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se: etiam in Deo, exceptis prædicatis connotantibus relationem ad oppositionem.

§.25. Item verè & propriè conuenit composito, quod conuenit vni parti: vt homini conuenit discernere; quia conuenit animo. Multò magis in Deo; cuius constitutio personæ est per identitatem realem conceptuum constituentium: cùm ergo persona Patris constituatur per identitatem realem per rationem formalem terminandi humanitatem; Pater tam verè terminat humanitatem, quàm Filius; & est vnitus humanitati.

§.26. Vidit Durandus hanc difficultatem: respondet autem in 3. dist.1. q.4.n.7. in aliquo sano sensu dici posse Patrem factum hominem, & terminare humanitatem: scilicet vt est Deus. At certè in nullo sensu saniori potest hoc dici, quàm aliæ hæreses. Quis enim Catholicus dixit vmquam totam Trinitatem, vt est Deus, esse hominem? Quia esse hominem vt est Deus, non tollit quo minùs verè & propriè & absolutè sit homo, quemadmodum est omnipotens, & creans; non vt est Pater, aut Trinitas; sed vt est Deus: quia ratio formalis omnipotentiæ, & creandi est deitas; non verò relationes: identicè autem omnia sunt omnipotentia: ergo Trinitas est homo non minùs quàm creans.

2.Thom. q.3.a.2. creans. Ego sanè sanum sensum huic doctrinæ minimè inuenio; vt etiam dixi §.15.

SECTIO III.

Opinio Dom.Soto, & Franc. Victoriæ.

§.27. P.Vasquez disp.26.c.2. hanc refert opinionem ex Dominico Soto, & Francisco Victoria: Natura potest considerari secundùm se, & absolutè, non connotando aliquam relationem ad operationem; vt esse Deum, omnipotentem, & alia. Secundò, considerari potest non secundùm se, sed cum connotatione ad proprietatem ad operationem relatiuam, vt dixi §.18. Dicunt ergo vnionem factam ad naturam non secundùm se, sed vt modificata filiatione, vt est fœcunda, vt modificata paternitate. vnde non fit vnio ad totam Trinitatem.

§.28. Hæc sententia aliquantulum declinat notam erroris Durandici; non tamen planè: quia nec natura in ratione naturæ, nec in ratione existentis, nec subsistentis absolutè, connotat relationem in ordine ad operationem. Natura dupliciter connotat relationes, vel vt complementum ad existendum perfectè, & subsistendum personaliter: vel vnam relationem ad constituendam operationem cum alijs. Primo modo natura connotat tres relationes; vt humanitas connotat suum suppositum; non tamen connotat vnam relationem speciatim, ita vt constituatur ex vtraque persona vna opposita alijs: sed effectus formales naturæ sunt communes toti Trinitati; vt esse Deum, existentem, subsistentem absolutè: (in horum opinione) omnipotentem, &c. Secundo modo constituit natura vnam personam oppositam alijs: vt, Patrem fœcundum ad generationem. Hic effectus non est communis toti Trinitati; sed vis generatiua soli Patri, spiratiua autem Patri Filioque: nec vnquam est cõnotatio naturæ ad hypostasim, quæ sit propria ad vnam personam, nisi in ordine ad oppositionem, vt esse naturam fœcundam ad generandum connotat solam paternitatem. in quo genere prædicata hæc, *Natura, existentia, subsistentia absoluta*, nullam habent connotationem: ob quod sunt communia Trinitati: quia tres personæ sunt Deus, existens & subsistens absolutè, si datur subsistentia communis. quæ obseruaui disp.34.§.100.

§.29. Hinc argumentor: Natura in ratione naturæ, & existentis non connotat speciatim vnam personam ad operationem relatiuam: ergo omnia prædicata intrinseca & extrinseca conuenientia Deo ratione naturæ aut existentiæ, conueniunt toti Trinitati. Antecedens est certum: quia tota Trinitas est Deus, & existens, & subsistens, & omnipotens; & ratione omnipotentiæ tres personæ sunt creantes, & ratione existentiæ sunt entia actu, & ratione immensitatis sunt immensæ. Consequentiam probo: quia omnia prædicata conuenientia Deo ea ratione, conueniunt ei ratione prædicati communis: vt dixi à §.21. Itaque hæc sententia est speciatim impugnanda in eo quòd dicit naturam in ratione naturæ aut existentiæ connotare filiationem speciatim. Quod est falsum. quia filiationem non connotat speciatim, nisi vt constituit cum ea personam genitam: item & simul cum Patre personam spirantem radicaliter. Recognosce disp.34. §.103. vnde contra hanc sententiam accipies efficacem huius argumenti confirmationem.

§.30. Dicent, ad vnionem hypostaticam exigi vnionem ad Verbum. Contrà: Etiam Durandus idem affirmat: ob quod constituit duas vniones; alteram ad naturam, seu subsistentiam; alteram ad filiationem, & sine hac censuit non esse vnionem hypostaticam: hi verò constituunt vel duas vniones, vel vnam. si duas, Durandissãt; si vnam, tenentur eodem absurdo: quia illa attingit Verbum vt est filiatio, & vt est Deus: vt filiatio, est vnio formaliter hypostatica; vt Deus, est formaliter communis Trinitati: quia vt attingit naturam vel existentiam Dei, attingit rationem communem. Recognosce argumenta contra duas vniones Durandi: sunt enim contra hanc.

SECTIO IV.

Opinio Nominalium.

§.31. NOnnulli tribuunt Nominalibus sententiam asserentem vnionem fieri immediatè ad totam personam: quia non distinguunt notiones à persona. Sed miror hoc illis imponi, quod attinet ad negandam distinctionem omnem in Deo: cùm sæpè ostenderim, ab Okamo & Gabriele distingui ex natura rei naturam à personalitate. imò Gabriel in 3. dist.1.q.1.art.1. toto notabili 5. expresè supponit aliquam distinctionem, cùm sæpiùs inculcet Verbum terminare vnionem ratione subsistentiæ, & non ratione naturæ. Qui tamen sine eius articuli ait rationabile esse, vnionem factam immediatè ad totam personam, non ponit duas vniones, sed vnam: sicut sola persona Patris est generans ratione essentiæ & proprietatis. Vide in 1.dist.2.q.11.

§.32. Probat. quia vnio fit ad id, quod est incommunicabile vt *quo*, & *quod*: sed sola proprietas personalis non est incommunicabilis vt *quo*, & vt *quod*: quia communicatur personæ, quam constituit: ergo non terminatur vnio ad illam solam. Leuis ratio ad singularem sententiam, quam vrgeo eodem fundamento: Vnio fit ad id, quod supplet defectum subsistentiæ creatæ, & ponitur loco illius: sed hoc est sola subsistentia relatiua: ergo. Probo Minorem: quia humanitatis subsistentia est communicabilis personæ ipsi, quam constituit vt terminus naturæ: sed sola subsistentia relatiua est communicabilis personæ, quam constituit vt terminus naturæ: ergo vnio fit ad illam solam.

§.33. Ad argumentum Gabrielis respondeo, fieri vnionem materialiter ad totam personam, formaliter autem ad subsistentiam. Nego enim immediatè fieri ad incommunicabile vt *quod* ipsi personæ: sed ad rationem, qua persona redditur incommunicabilis alij. hoc dico ad hominem: nam absolutè vnio fit ad hypostasim subrogata pro hypostasi creata.

S.Thom. q.3.art.2.

DISPVTATIO XXXIV.

Vtrùm vnio facta sit in existentia communi?

SECTIO I. *Opinio Thomistarum.*
SECTIO II. *Distinctio creationis animæ ab assumptione.*
SVBSECTIO I. *Opinio prima.*
SVBSECTIO II. *Argumenta pro opinione.*
SVBSECTIO III. *Sententia vera.*
SECTIO III. *Vtra productio sit natura prior?*
SVBSECTIO I. *Productio animi, & communicatio existentiæ minimè distinguuntur.*
SVBSECTIO II. *Communicatio existentiæ est natura prior communicatione substantiæ.*
SVBSECTIO III. *Argumenta sententiæ.*
SVBSECTIO IV. *Conclusio.*
SECTIO IV. *Vtrùm vnio sit facta ad existentiam Verbi?*
SVBSECTIO I. *Opinionis Thomisticæ prima pars.*
SVBSECTIO II. *Opinionis Thomisticæ secunda pars.*
SVBSECTIO III. *Vnio non est facta ad existentiam.*
SVBSECTIO IV. *Probatio philosophica.*
SVBSECTIO V. *Probatio Theologica ex Concilio sexto generali.*
SVBSECTIO VI. *Secundæ probatio ex Concilio Toletano.*
SVBSECTIO VII. *Vltima probatio ab absurdo.*

SECTIO I.

Opinio Thomistarum.

§.1. PInio Capreoli in 3. dist.1.q. vnica a.3. longè ante finem, ponit simpliciter in Christi humanitate duas vniones: alteram priorem terminatam ad hypostasim Verbi, per quam humanitas personatur: alteram posteriorem terminatam ad diuinam essentiam, per quam humanitas existit. Priorem terminat persona vt *quo*, & vt *quod*: posteriorem verò terminat natura vt principium remotum *quo* & *quod*; persona verò vt principium proximum *quo* & *quod*. Itaque suppositum ratione & virtute naturæ diuinæ terminat vnionem humanitatis ad existentiam naturæ diuinæ.

§.2. Duas partes habet hæc sententia. Primùm, humanitatem existere existentia absoluta Verbi. Secundò, existentiam esse posteriorem subsistentia. Vtramq; partem sequuntur Thomistę frequenter. Primam Caietan. qu.17.art.2. Medina ibidem, Bañes 1.p.q.3. art.4.dub.1. conclus.1. Aluarez disp. 14.n.7. Cabrera in q.2.art.11 disp.2.nu.17. in qu.3. art.2. disp.1. nu. 40. & alibi. Secundam partem sequuntur etiam Caiet. & Cabrera ea disp.2. nu.120. Aluarez autem disp.14.nu.14. censet humanitatem in creari esse priorem assumptione; at in creato esse, posteriorem esse.

SECTIO II.

Distinctio creationis animæ ab assumptione.

§.3. VOl.1. disp.8. Metaphys. §.83. memini huius sententiæ constituentis subsistentiam priorem existentia, nunc eam ex instituto impugnabo.

SVBSECTIO I.

Opinio prima.

§.4. PEtrus Cabrera q.2. art.9. disp.2. §.16. censet non esse duas actiones, sed vnam, creationem humanitatis, & assumptionem ad Verbum: quia vna & eadem actione anima creata est, & vnita Verbo. idem censet de tota humanitate: ob quod corpus Christi eâdem actione creatur & vnitur Verbo. Non potest idem dici de creatione corporis & animi: quæ saltem in triduo duæ fuere: Christi enim corpus in sepulchro non potuit eâdem actione produci, ac anima in limbo. item creatio animi per momenta mutaretur, cùm Christi corpus fuit obnoxium crementis & decrementis.

§.5. Ait præterea eam actionem esse formaliter assumptionem, & virtualiter creationem: vt animus est formaliter intellectiuus, & virtualiter sensitiuus.

§.6. Hoc vltimum est improbabile: quia ea actio est suo conceptu productio animi ex nihilo, id est, ex nullo subiecto: ergo est formaliter creatio. Probo consequentiam: quia creatio animi Petri non alia ratione est formaliter creatio, nisi quia seipsa animum producit ex nihilo. Secundò, quia quæ per suum conceptum sunt talia, sunt formaliter talia: quæ verò non sunt talia, nisi vt producunt aliquid, sunt virtualiter talia. vt lux est formaliter lumen, quia seipsa illuminat; & est virtualiter calor, quia non seipsa calefacit, sed producendo calorem distinctum. animus autem est formaliter sensitiuus: quia seipso est principium formale sentiendi. vel est ratio diuersa: quia cùm ipse solus non sentiat, nec recipiat sensionem, non est seipso sensitiuus; sed producendo aliquid in alio subiecto, est seipso, & formaliter principium actiuum sensionis; non verò sentiens, nec sensitiuus. cur autem ea actio erit creatio virtualis, & non virtualis assumptio? minùs malè diceretur eam esse formaliter creationem, & virtualiter assumptionem; quia ratione nostra ex creatione sequitur assumptio, non ex assumptione creatio.

SVBSECTIO II.

Argumenta pro opinione.

§.7. PRobat ergo Cabrera num. 17. identitatem actionis. Primùm, quia creatio animi Christi est supernaturalis: ergo habet terminum super-

S. Thom. q.3.a.2. supernaturalem: sed hic non est nisi vnio: ergo. Respondeo Primùm, oportere probare creationē esse supernaturalem; quam dico esse omnino naturalem; vt est creatio corporis, & omnium aliorum animorum. Secundò, consequentia est mala: quia actio naturalis & supernaturalis possunt esse de eodem omnino termino: vt eductio quantitatis ex materia est naturalis, & eius creatio in Eucharistia supernaturalis: hæc autem creatio erit supernaturalis, quia virtute continet assumptionem.

§.8. Secundò arguit num.20. Anima creatur eâdem actione, qua vnitur existentiæ: sed vnio ad existentiam Verbi est assumptio: ergo creatio est assumptio. Respondeo, maiorem propositionem esse absolutè veram: ex qua §. 32. ego hanc impugno sententiam: at in sententia opposita est falsa, quia materia prima non producitur eâdem actione, qua vnitur existentiæ: quia existentia formæ materialis, & vnio ad ipsam non sunt creatio: quia sunt ex præsupposito subiecto: materia autem verè & propriè creatur: non est ergo eadem actio. Secundò respondeo, Minorem esse distinguendam: vnio ad existentiam est assumptio hypostatica, nego Minorem: quia præter illam est alia ad hypostasim, vt dixerunt Durandus & Capreolus. est assumptio non hypostatica, transeat Minor, & nego consequentiam de assumptione hypostatica: ergo non probat esse vnam actionem productionem, & assumptionem hypostaticam animi Christi.

§.9. Tertiò arguit §.19.& 19.ex Leone Magno epist.11.ad Iulian. *Natura* (inquit) *nostra non sic assumpta est, vt priùs creata pòst assumeretur, sed vt ipsa assumptione crearetur.* Quòd si obijcias Leonem egisse de simultate temporis; respondet iam fore falsam doctrinam Leonis: quia iam esset priùs creata, quàm assumpta: vt falsum est aërem creari ipsa illuminatione, licet simul tempore creetur & illuminetur: ob quod miratur Cabrera, P. Suarez hoc testimonium exposuisse de simultate temporis.

§.10. Idem confirmat ex Fulgentio de Incarnatione & gratia cap. 3. *Ipsa quippe acceptio carnis fuit conceptio virginalis.* Vnde arguit Cabrera: Conceptio virginalis fuit productio humanitatis: ergo assumptio, & creatio sunt idem.

§.11. Miror homines sua opinione ductos ita se gerere in legendis Patribus. S. Leo ea epist. totus est in Eutychetem somniantem humanitatē Christi extitisse priùs tempore, quàm vniretur Verbo. hunc errorem confutat Leo; probans animam tunc creatam, quando assumpta: nec tempore priùs, sed simul: est ergo idem, assumptione creatam, ac in assumptione, siue tempore eodem assumptionis: vbi creatio, & assumptio accipiuntur pro simultate temporis, non pro identitate operationum. Verba Leonis. *In eo ergo quòd Eutyches in Episcopali iudicio ausus est dicere, ante Incarnationē duas in Christo fuisse naturas, post Incarnationē autem vnam; arbitror talia proloquentem hoc habere persuasum, quòd anima, quam Saluator assumpsit, priùs in cælis sit commorata, quàm de Maria Virgine nasceretur; eamq; sibi Verbum in vtero copulauerit. Sed hoc Catholicorum mentes aureśq; non tolerant: quia nihil secum Christus de cælo veniens nostræ conditionis exhibuit; nec animam, non quæ anterior extitisset; nec carnem, quæ non materni corporis esset, accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, vt priùs creata pòst assumeretur, sed vt ipsa assumptione crearetur. Vnde quod in Origene meritò damnatum est, qui animarum antequam corporibus infunderentur, non solùm vitas, sed & diuersas fuisse asseruit actiones,* &c.

§.12. En Leonem rugientem contra Photinum, Origenem & Eutychetem, ad ostendendam temporis simultatem assumptionis, & creationis. imò est à nobis non obscurè ijs verbis: *Non alterius tamen naturæ erat eius caro, quàm nostra, nec alio illi, quàm cæteris hominibus anima est inspirata principio, quæ excelleret non diuersitate generis, sed sublimitate virtutis.* Anima ergo non habuit aliam rationem producendi à Deo diuersam à nostra: vt Christiana ab auctore vt supernaturali; nostra à naturali; illa principio *quo* supernaturali; hæc naturali. Quod affertur de aëre, est eadem ratio: quia possunt accipi de comitantia, non de identitate.

§.13. Ad confirmationem ex §.10. respondeo Fulgentium ex parte esse in mente Leonis: probat enim simultatem temporis, productionis animæ, & assumptionis. *Hanc ergo carnem tunc ex se natura Virginis concipientis exhibuit, cùm in eam Deus concipiendus aduenit. Non est igitur aliquod interuallum temporis æstimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ maiestatis aduentum.*

§.14. Ex quibus explicandū est totū caput, cuius hæc est conclusio contra Photinum & Eutychetē. in parte adducitur absurdè à Cabrera, volēte creationem animæ esse realiter idem cum assumptione: inde enim sequeretur, animam factam ex Virgine; quod est hæreticum. non igitur egit Fulgentius ibi de creatione corporis aut animi; sed de illorum vnione. *Ipsa quippe acceptio carnis fuit conceptio virginalis.* quod est verissimum, quia humanitati non est vnitum Verbum, nisi vnione corporis & animi: quæ vnio est conceptio virginalis. Corpori & animo vnitum est Verbum priùs ratione, quàm hæc inter se: quæ vnio non est ad totam humanitatem: vt productio eorum non est productio humanitatis: & vt humanitas generatur vnionis generatione, ita humanitas vnitur Verbo per vnionem partium inter se vnitarum iam Verbo, vel vniendarum in sequenti signo rationis. Ostendit ergo Fulgentius, corpus & animam non fuisse priùs vnita inter se quàm Verbo: quia & eodem tempore ea contigere, & idem fuit humanitatem Verbo vniri, & vniri mutuo partes tunc temporis vnitas Verbo. igitur Sancti nec cogitauerunt de hac opinione.

§.15. Arguit Quartò §.24. Humanitas fuit assumpta eâdem actione, qua Christus fuit genitus: sed fuit genitus productione humanitatis: ergo humanitas fuit producta assumptione. Maior probatur, quia actione eâdem producitur humanitas, & suppositum, vt formaliter existens in ea. Minor probatur, quia Christus includit intrinsecè suppositum. Confirmatur. Christi humanitas fuit producta per generationem substantialem: sed hæc per se primò terminatur ad suppositum Verbi, vt terminat humanitatē: ergo humanitas Christi fuit producta per vnionem ad Verbum. Minor probatur, Primùm, quia actiones sunt suppositorum: Secundò, quia generatio est via ad esse.

§.16. Magis miror hoc argumentum. considera in generatione humanitatis esse tres actiones, vnam formalem; duas autem præsuppositas, quæ sunt creatio corporis & animi: neutra ex his, nec vtraque simul, est humanitatis generatio: homo enim generatur ab homine, à quo nec corpus producitur, nec animus: vnitio corporis & animi est generatio humanitatis: imò & generatio hominis; quando partes habent subsistentiam: sic homo moritur solo vnionis interitu, & generatur adueniente vnione.

§.17. Confundit Cabrera generationem humanitatis cum creationibus corporis & animi: vult enim eâdem actione humanitatem generari, & vniri Verbo. Vnde infert partes humanitatis eâdem actione produci, & vniri Verbo, cùm oppositum esset inferendum: quia corpus & anima vniuntur inter se actione omnino distincta, ac producuntur: vniuntur enim à causa prima simul, & secunda; producuntur autem à sola prima.

§.18. Ad argumentum ex §.15. insinuaui responsum §.14. concedo Maiorem, Minorem, & consequentiam: quia tota humanitas non fuit assumpta nisi per vnionem immediatam corporis & animi ad Verbum, & per vnionem eorum inter se. Prima vnio non dicitur humanitatis, siue totius complexi: quia triduo mansit eadem vnio ad partes, non tamen ad humanitatem; quia tunc nulla erat. generatio ergo totius humanitatis fuit assumptio humanitatis, non quòd ad illam vnionem partiū inter se sit facta noua vnio Verbi; sed quia partes erant priùs natura vnitæ Verbo, & subsistentes: quibus accessit vnio reciproca, à qua homo est genitus. vt patet in purè naturalibus: non enim producitur humanitas sola productione partium: nunc enim partes Petri mortui sunt productæ, & tamen nunc non producitur humanitas Petri: quia totum supponit partes productas priùs ratione, & accipit denominationem producti & corrupti à sola productione & corruptione vnionis. Vnde infero, partes humanitatis non potuisse eâdem actione produci, & vniri: quia vniuntur generatione: Verbum autem non assumpsit humanitatem, nisi dum partes sunt mutuo vnitæ: quia priùs ratione sunt assumptæ, aut assumendæ posteriùs ratione.

§.19. De subsistentia corporis & animi sunt duæ opiniones. Altera eam tribuit distinctam singulis: quæ est natura prior vnione, eaque inter se: quam ego latè defendi in Physicis & Metaphysicis. in qua sententia leue est argumentum Cabreræ: quia quando producitur humanitas, iam partes supponuntur vnitæ Verbo, priùs natura quàm vniantur mutuo. Nec inde infertur productionem partium esse assumptionem humanitatis; sed assumptionem humanitatis esse eius productionem: quia humanitas non alio modo assumitur, quàm per vnionem partium inter se: quæ iam supponuntur assumptæ. sic in triduo dimissa fuit humanitas in ratione totius; retentæ autem partes: at resurrectione iam fuit humanitas resumpta in ratione totius: quia istæ sunt denominationes ab vnione partium inter se. Nec confirmatio Cabreræ quid obest huic opinioni: quia illa generatio est iam passiuè hominis geniti, & tendit ad esse completū.

§.20. Secunda sententia docet partes in cōposito non habere proprias subsistentias; sed vnam communem: quæ difficiliùs explanat, qua ratione homo generetur generatione humanitatis: quia ad hominis generationem est necessaria productio subsistentiæ: quæ in hac sententia est posterior vnione. vnde eius productio pertinet ad generationem hominis. Responderi tamen potest dupliciter. Primùm, à parentibus esse duas actiones: alteram ad vnionem mutuam partium; alteram ad subsistentiam: & altera humanitatem esse genitā, altera hominem. tunc neganda est Maior argumēti è §.15. non enim generatur homo eâdem actione, qua humanitas; sed alia posteriori natura, quàm vnio essentialis. Minor item est falsa eâdem ratione. Ad probationem, respondeo actiones esse suppositorum, nō passiones: quia produci est priùs natura quàm subsistere. Discrimen est clarum: quia agere est accidens agentis, aut intrinsecum, aut extrinsecum: accidens autem est posterius, quàm suppositum: produci autem est habere esse, quod priùs est quàm esse completum: imò in sententia constituente subsistentiam actiuè esse à natura, hæc priùs aliqua ratione operatur, quàm subsistit, non tamen absolutè priùs: quia productio, & terminus sunt absolutè simul; actio autem terminatur ad esse, non ad suppositum. S. Thom. q. 3. a.3.

§.21. Possumus item dicere, subsistentiam emanare ex partibus vnitis, vel fieri tunc à Deo exigente vnionem pro conditione; tunc concedo, humanitatem & hominem fieri & vniri eâdem actione; non physicè eâdem: sed duabus tam connexis, vt dici possit eadem: qui enim dat formam, dat consequentia ad formam. Numquam tamen est asserendum partes eâdem actione produci, & vniri Verbo.

§.22. Alia eiusdem argumenta prætereo, quia sunt eiusdem rationis, & ex his facilè dilues. Maria est mater Dei: quia genuit humanitatem, cuius partes erant vnitæ Verbo priùs natura, vt cōtingit cæteris matribus: in sententia, quam ego propugno §.19. vel quia genuit humanitatem tunc temporis vnitam Verbo dependenter ab actione Virginis.

SVBSECTIO III.

Sententia vera.

§.23. SEntentia est omnium Theologorum, partes humanitatis esse productas actione distincta ab assumptione. qua inre non est opus auctorum catalogo. Probatur Primò, ex multorum opinione negante, de potētia absoluta posse eamdem actionem esse creationem & generationem: sed partes creantur, & humanitas generatur: ergo productio partium non est earum vnio, nec inter se, nec cum Verbo. Secundò, quia de potentia absoluta creatio non potest efficienter oriri vt à causa principali aut instrumentali: sed generatio humanitatis oritur ab homine vt à causa principali efficienti: ergo.

§.24. Probatur absolutè: si productio partium, & earum vnio inter se & Verbum, esset eadem numero actio; qui per eam actionem efficeret vnionem, efficeret etiam partes: sed Maria effecit vnionem: ergo effecisset & partes. Minor iam est probata, & in omni sententia potest esse à causa creata, siue substantia sit immediatè operatiua, siue per sola accidentia. Maior probatur: qui attingit actionem in genere causæ efficientis physicè, producit omnem terminum eius actionis: quia terminus non alia ratione fit à causa, nisi dum causa attingit actionem: quia cùm actio sit ratio producendi terminum, ad hunc effectum non est opus nisi attingere actionem. vt qui constituit albedinem in subiectis, ea omnia dealbat. & visus vnitus cognitioni trium colorum, tres colores videt: quia effe-

S.Thom. q. 3 a.3. effectus vt *quod* non aliter attingitur, quàm attingentia rationis formalis vt *quo*. Quàm autem sit absurdum corpus & animam Christi produci à Virgine, cæci viderint.

§.25. Secundò argumentor: Corpus & anima rationalis creantur, vnio generatur: sed nõ potest eadem actio esse creatio partium, & generatio vnionis: ergo. De Maiori nescio quis dubitet: corpus enim & anima fiunt ex nihilo, id est, nullo concurrente subiecto; vnio autem fit ex aliquo, id est, ex subiecto concurrente. quæ sunt definitiones creationis, & generationis. Minor probatur, quia generatio vnionis pendet à materia & forma vt à subiectis: materia autem & forma nullo modo à priori dependent ab vnione: ergo non potest esse eadem omnium productio. Antecedens est certum: quia materia ab vnione nec pendet vt à subiecto, nec vt efficiente, nec à priori. quod patet in animo rationali separato absque vnione. item vnio est modus: omnes autem præter creationem pendent à subiecto: quod patet ex eius corruptione. nec hac de re cogitauit vllus dubitare. Consequentiam autem probo: quia vnio supponit partes vt existentes, & priores natura. Vnde productio vnionis eas etiã supponit existentes, atque productas: corpus autem priùs etiam est tempore vnione; & in resurrectione tam corpus, quàm animus tẽpore præeunt. de qua prioritate agendũ à §. 44.

§.26. Confirmatur. Productione vnionis corrupta manet productio animi rationalis: ergo distinguuntur realiter. Antecedens est certum: quia anima conseruatur separata; nec opus est noua actione. Censet Cabrera ab hac opinione staturos necessariò Thomistas: qui tamen frequenter creationem non distinguunt à voluntate Dei; distinguunt autem generationem.

§.27. Hæc, quæ dixi de productione vnionis reciprocæ, habent vim eamdem de productione subsistentiæ, quæ est forma imperfecta; quam frequenter auctores appellant modum: qui à re sua pendet vt à subiecto. & quamuis modus non sit, est tamen forma imperfecta, non conseruabilis separata à forma: quæ formaliter non producitur creatione: quia hæc non attingit terminum dependentem à subiecto.

§.28. Et quamuis de subsistentia animo connaturali esset aliqua quæstio, non potest ea esse de vnione humanitatis ad subsistentiam Verbi: quæ vnio est modus pendens ab humanitate, vt à subiecto: circa quam versatur tota mutatio reperta in mysterio Incarnationis: quia circa Verbum vt subiectum versari non potest.

§.29. Ratio autem à priori huius sententiæ est distinctio terminorum, qui in se tam in entitate, quàm in modo existendi sunt valdè diuersi: materia enim prima est diuisibilis, animus rationalis indiuisibilis: vtraque pars est independens à subiecto: vnio autem, & subsistentia naturalis, & vnio ad subsistentiam Verbi, sunt aut modus, aut ens pendens ex natura sua à subiecto. Quid igitur habent commune, vt vna producantur actione?

SECTIO III.

Vtra productio sit natura prior?

§.30. PRobatâ distinctione reali inter productionem humanitatis, & assumptionem; restat examinare vtrùm productio humanitatis sit natura prior assumptione? an è contrà assumptio sit prior creatione? Potest esse comparatio inter tres productiones: Prima, est creatio animi: Secunda, communicatio existentiæ: Tertia, communicatio subsistentiæ. quia aliqui auctores eas tres actiones admittunt; alij verò solas duas: quia productio animi, & communicatio existentiæ sunt idem: solumque comparant communicationem existentiæ cum communicatione subsistentiæ.

SVBSECTIO I.

Productio animi, & communicatio existentiæ minimè distinguuntur.

§.31. NOn desunt aliqui Thomistæ, qui constituant tres actiones, & in anima existente duas actualitates; alteram essentiæ: ad quam terminatur animæ creatio, & per quam constituitur in actualitate opposita enti in potentia: ad quam actualitatem terminatur animi creatio. Secunda actualitas est existentia, per quam res accipit esse, & est existens. Qui auctores ea potissimùm ratione mouentur: quòd apertè à nobis est demonstratum, omne ens creatum, vt terminat productionem sui, esse extra causas per suam essentiam productam. vnde intulimus, ad hunc effectum satis esse actionem productiuam, & essentiam vt terminat actionem. Aliunde verò ipsi educati in distinctione reali essentiæ ab existentia, commenti sunt aliam existentiam, quam numquam explicant, nec possunt. inter hos est Didacus Aluarez disp.14. num.29. & alibi; nec Cabrera multùm dissentit in q.2. art.11. disp.2.num.22. & 23. clarè verò in q.17. a.2. disp.1. n.88. & seqq.

§.32. Quos euidenter impugno: quia creatio animi, vt ad ipsum terminatur, & non ad aliquid ab ipso distinctum, facit animum, & eius essentiam traducit de quauis potentia in actum: ergo vt ad illam terminatur, illi dat actualitatem. Antecedens est certo certius: quia creatio est factio, seu productio entis ex nihilo, & est id *quo* Deus facit ex nihilo; estque faciens vt *quod*: quòd si Deus facit animum, animus fit: vnde animus secundùm essentiam est factus de nihilo per eam actionem. Consequentia probatur: quia animus sic factus opponetur sibi ipsi vt erat in potentia: priùs enim erat in logica potentia, item & in potentia actiua Dei: erat enim non repugnans produci, & poterat à Deo produci; tamen non repugnantia non erat reducta ad actum, nec omnipotentia erat in actu secundo extrinseco creandi: at iam productus non solùm est non repugnans produci; sed est productus: vnde expellit illam carentiam producti. item est re ipsa creatus; & non solùm creabilis. Quæ oppositio cum potentijs est per actualitatem: potentiæ enim existenti in sola ratione potentiæ, siue potentiæ consideratæ vt est in potentia, opponitur actus. Quæ sunt per se nota, & à me probata S. Thomæ verbis disp. 8. Metaphys. §.34.

§.33. Ergo illa essentia vt sic producta, & considerata in actu opposito potentialitati est in illo conceptu existens. Probo consequentiam: quia omne quod est in actu opposito logicæ potentialitati, & potentiæ actiuæ & passiuæ, est per existentiam in tali actu: ergo. Probo antecedens: quia potentialitati logicæ opponitur existentia, quæ est actus logicus; & potentiæ actiuæ in potentia existentis opponitur existentia effectus producti. Denique existentia est ratio essendi actu: at tunc res est in actu: quia simpliciter est extra causas, & ens: ergo est existens. de quo argumento recognosce in vol.1. disp.2. Physic. à §.54. & disp.8. Metaphys. §.34.

§.34. Dicunt Primùm, essentiam quidem esse tunc in actu inchoato tantùm, & non completo: quia essentia tunc dicit proximum ordinem ad existentiam. Contrà: Tota quæstio de distinctione essentiæ & existentiæ voluitur in illo actu per te incompleto: quia argumenta omnia Thomistica in illo aut infringuntur, aut nos frangunt, quin opus sit recursu ad aliam existentiam. Quod enim aiunt essentias esse æternas; existentias verò temporarias: essentias esse quidditatiuos conceptus competentes rebus in omni statu actuali possibili & imaginabili; existentias verò solùm congruere statui actuali: essentias esse inuariabiles; existentias autem obnoxias mutationi: essentiam separabilem esse ab existentia; quia hac intereunte, illa perseuerat: ex duobus entibus in actu nõ fieri vnum per se:

§.35. Hæc omnia habent vim eamdem in illo actu incompleto: quia essentia est æterna; ille autem actus temporarius: animus enim non creatur ab æterno, sed in tempore: essentia est quidditatiua; secùs actus ille, qui non competit animo in omni statu, sed tantùm in actuali productionis; nec est inuariabilis, sed obnoxius mutationi; & ab essentia secundùm se tam separabilis, quàm quælibet alia res: interit enim essentiã non intereunte. omnia igitur argumenta probant eãdem ratione illum distingui ab essentia. Et certè Thomistæ admittentes eum indistinctum ab essentia, & confugientes ad aliam existentiam, consentiunt nobiscum in rebus, retentis nominibus auitis, quæ applicant alijs rebus quas non nouerunt patres eorum.

§.36. Noua autem alia existentia, cui rei inseruit? non vt res producatur, sitque terminus productionis: productio enim vt productio terminatur ad existentiam, & productio animi secundùm essentiam terminatur ad illum actũ per te incompletum; quem ego existentiam appello: non verò ad aliam actualitatem effictam. nec illa actualis, quę à te dicitur existentia, facit rem simpliciter esse: quia per actionem transfertur de non esse ad esse; per quem conceptum completè est extra causas; omnino enim est extra illas: incompleta autem est non in ratione essendi extra causas; sed in ratione perfectionum aliarum subsistentiæ, potentiarum & vnionis. Non video cur sint hanc existentiam commenti, nisi vt alicui rei imponant nomen *existentia*: quam possint distinguere ab essentia, ne cum Scoticis pacem videantur inire. Mihi satis est, admitti creationem terminari ad illam actualitatem per ipsos incompletam: illam ego existentiam appello cum August. Thoma, Ioanne Theologo, & omnibus antiquis philosophis ac Theologis bonæ notæ, quos adduxi disp.2. Physic. à §.54. & disp.8. Metaphys. à §.38. maximè 44. & 45.

§.37. Dicunt Secundò, hoc argumento probari, non distingui essentiam ab existentia: quia illa actualitas est idem cum essentia. Non est hoc magnum absurdum: sed ipsissima veritas à me demonstrata disp.8. Metaphys. à §.38. nec auctores oppositos calluisse terminos, nec eamdem in mentem incidisse S. Thomæ. Quod inde patet, quòd ij auctores conuicti demonstratione nouam effinxerunt existentiam contra vsurpationem Augustinianam atque Thomisticam. S.Thom. q. 3.a.3.

§.38. Esto tamen distinctæ; adhuc eãdem actione producentur: essentia vt *quod*; existentia verò vt *quo*: quia essentia traducitur de non esse ad esse; existentia autem est ratio essendi opposita non esse. in quo sensu locuti sunt vetusti eius sententiæ patroni, & Medina in q.17. art.2.

§.39. Aduerte, in mea sententia existentiam substantiæ esse substantiam: quia substantia vt ens simpliciter, & in actu est ens per se, & non per accidens: ratio autem entis simpliciter & in actu est existentia: ergo existentia substantiæ pertinet ad ens per se, & non per accidens: sed nullum accidens pertinet formaliter ad ens per se, sed per accidens: ergo. Quæ probaui disp.8. Metaphys. §.82.

§.40. At in sententia hac, quam impugno, existentia est accidens physicum: quia est extra conceptum substantialem entis per se: est enim tam extrinseca animo, quàm intellectio. quod planè docent Thomistæ nonnulli quod obserua in §.56.

§.41. Dicent Tertiò, essentiam animi terminare creationem, non vt est in actu, sed vt est in potentia tantùm: non enim est in actu, nisi vt est existens: at non est existens pro illo primo signo rationis. itaque creatio non constituit rem creatam extra causas; sed est radix, ex qua sequatur existentia: interim tamen essentia intelligitur & creata, & in potentia logica; non verò in actu. Quam doctrinam vix crederem in hominem venisse, nisi eam legissem apud nonneminem.

§.42. Quam impugno: quia essentiæ dum est in potentia, nullum prædicatum physicum actuale conuenit intrinsecè actu; quia non entis nullæ sunt proprietates. item quia productio est rei effectio: nihil autem efficitur dum est in potentia tantùm: quia effectio est traductio rei de potentia ad actum. Tertiò, quia productio: eductio v.g. est modus pendens à termino: ergo termino non existente non potest esse modus illius. Omnis ergo productio terminatur ad communicandam existentiam termino, estque via ad illam: nec potest concipi res produci, nisi vt accipit existentiam ab alio: eãdem ergo actione essentia producitur, & communicatur existentia.

§.43. Obijciunt, creationem esse rerum subsistentium. Respondeo subsistentium, vt significant independentium à subiecto: quod formaliter terminant per creationem, vt eductio est rerum dependentium à subiecto, quod habent per illam. item subsistentium per suppositum in signo alio posteriori, in illo autem priori non ita subsistent formaliter, sed radicaliter.

SVBSECTIO II.

Communicatio existentiæ est natura prior communicatione subsistentiæ.

§.44. MIri sunt hac in parte Thomistæ oppositi Durando. Hic vnionem ad communem existentiam, constituit priorem vnione ad hypostasim: Capreolus autem censet vnionem ad hypostasim esse natura priorem: cui consensere Caie-

S.Thom. q.3.art.3.

Caietan.& alij Thomistæ. Durandus non censuit humanitatem assumptam ad existendum, sed ad subsistendum: quia existentia cõmunis ab eo censetur & subsistentia: ille enim non distinguit essentiam ab existentia in rebus creatis; in diuinis autem essentiam, existentiam & subsistentiam non distinguit nec ratione. ob quod vnionem constituit immediatè ad naturam, deinde aliam posteriorem ad relationem. Capreol.è contrà distinguere videtur naturam diuinam ab existentia, & vnionem priorem admittit ad relationem; aliam verò posteriorem ad existentiam in 3.d.1.q. vnica art.3. longè ante finem. Capreolum secuti Caietanus, & alij Thomistæ, Cabrer.q.2.a.11.disp.2.n.40.&120. & Aluarez disp.14.n.14.& 30.

§.45. In sententia Aluarezana disp. 14. nu. 29. potest minùs malè hæc opinio defendi: quia substantiæ & essentiæ humanitatis tribuit actualitatem substantialem; qua humanitas est formaliter ens simpliciter de prædicamento substantiæ; existentia autem est alia actualitas rei productæ, & actualis extra causas. Omnia argumẽta, quæ faciam contra Cabreram, soluuntur facilè in hac sententia: cùm enim existentia sit efficta ad effugiendam vim argumentorum, probantium non distingui essentiam ab existentia; fingitur hæc existentia pro libito; quam dixi esse accidentalem. cùm ergo detur mihi humanitas secundùm suam essentiam, actualem esse, & extra causas; ego dabo suppositum illi priùs aduenire, quàm omnem aliam actualitatem etiam potentiarum (si ab illa distinguerentur) nec propterea erit ex me prior subsistentia, quàm existentia: quia illa actualitas essentialis humanitati est existentia, & illa est prior supposito: ergo existentia est prior.

§.46. Hæc autem difficultas est in sententia non admittente illas duas actualitates; sed vnam, per quam existit humanitas, est in actu, & extra causas: quam docet Cabrera in qu.2. art. 11. disp.2. n.23.& alibi. video ab eodem qu.17. art. 2.disp.1.à num.88. oppositum dici: ipse se conciliabit: mea non interest: cuius hæc sunt argumenta pro prioritate subsistentiæ.

SVBSECTIO III.

Argumenta sententiæ.

§.47. PRimum argumentum Cabreræ nu.120. Existentia est terminus extrinsecus omni creaturæ; suppositum autem est intrinsecus: sed prior est terminus intrinsecus extrinseco: ergo prior est subsistentia quàm existentia: ergo productio subsistentiæ, seu communicatio, prior est communicatione existentiæ. Hoc argumentum est e nerue. explicandæ sunt voces *intrinsecũ & extrinsecum.* Si accipiantur pro quidditatiuo, siue de conceptu essentiali aut substantiali humanitatis; in ea sententia vtraque actualitas est æquè extrinseca: conueniunt enim in negatione identitatis cum essentia, & in distinctione reali. Vnde nec suppositum est intrinsecum, nec existentia, id est, non sunt de conceptu quidditatiuo humanitatis. Si verò *extrinsecum* accipiatur pro denominatione extrinseca, quę non habet vnionem absolutè cum humanitate; vtraque est æquè intrinseca: quia existentia est tam vnita cum essentia, quàm suppositum: quia essentia cum existentia constituit vnum ens actuale, & extra causas. imò existentia est magis intrinseca: quia magis intrinsecum est esse simpliciter & produci, quàm compleri; quia complementum simpliciter est entis simpliciter: cùm ergo essentia sit in potentia ad esse; actusilli magis intrinsecus est depulsio eius potentialitatis; existens autem iam res accipit complementum. Si verò *intrinsecum & extrinsecum* accipiantur pro *substantiali & accidentali*, vt verè accipit in qu.4. art.2.disp.3. n.51. existentia in hac opinione non potest esse accidens: vt ostendi §.39. vt ergo sit accidens physicum, opus est vt humanitas habeat aliam actualitatem substantialem: Cabrera autem coniungit è duabus sententijs deteriora, quibus suam exornat.

§.48. Nec bene infert prioritatem subsistentiæ ex conceptu extrinseco & accidentario: quia creatio magis extrinseca est humanitati, & accidentaria, quàm suppositum: & tamen prior est creatio supposito creato, & vnione ad increatum: ergo existentia licet sit magis extrinseca, & accidentaria, poterit esse prior, quàm subsistentia. Confirmatur. essentia est ens, verum, bonum, & vnum prius ratione, quàm terminetur supposito: & illa sunt magis extrinseca: vnitas enim in sententia multorum dicit negationem, quæ magis extrinseca est, & accidentaria supposito: veritas & bonitas complentur denominationibus extrinsecis.

§.49. Ad argumentum ex §.47. nego Maiorem: deinde eâ prætermissâ, nego Minorem: quia aliqui termini extrinseci, & accidentarij sunt priores intrinsecis: quales sunt productio & eius terminus formalis, qui est existentia: creatio enim, & terminus sunt simul ratione: cùm ergo creatio sit in opinione Cabreræ prior quàm subsistentia, etiam existentia erit prior.

§.50. Secundò arguit: Proprium susceptiuum existentiæ est suppositum iam constitutum per subsistentiam: ergo. Probo antecedens: tum quia omnes denominationes sunt suppositorum, tum quia eius est esse, cuius operari: sed operari est à toto supposito: ergo & esse. Nego antecedens. vt enim creari est ipsius naturæ, quin in illo priori etiam ex aduersarijs concipiatur suppositum; ita & esse: vnaquæque enim res est in illo priori, in quo concipitur produci. Ad primam probationem: denominationes actiuæ sunt à toto supposito; non verò passiuæ: imò & emanatio suppositi est à natura. Ad secundam probationem: illius est esse completè, cuius est operari aliquid non pertinens ad substantiale complementum: at esse incompletè in eo priori non pertinet ad suppositum, nisi ratione ipsius essentiæ: vt enim homo ratione animæ est discursiuus, ita & est: sed discursiuus & esse priùs ratione est in anima quàm in toto.

§.51. Tertiò arguit num.121. ex S.Thoma q.17. art. 2. vbi ait esse pertinere ad hypostasim; & ex Aristot. in prædicamento substantiæ asserente primam substantiam esse maximè substantiam, quia est fundamentum cæterorum: prima autem substantia & est suppositum, & per subsistentiam est fundamentum omnium aliarum rerum, quæ in illa sunt. Iniquè fero tales opiniones adscribi talibus Doctoribus. S.Thomas agit de esse subsistentiæ, vt patet oculis, & probabò disp.73.§.3. Aristotel. vbi meminit suppositi distincti à natura? primam substantiam dixit singulare, siue indiuiduum: nec agnouit distinctionem inter hominem, & humanitatem: est autem indiuiduum cum supposito: prima substantia completa, quæ ratione naturæ est principium, & fundamentum cæterorum: item & ratione existentiæ repertæ in natura, quid igitur afferunt?

§.52. Quartò, arguit num.122. Existentia est vltima actualitas, & vltimum omnium complementum, & vltimus terminus: ergo supponit essentialiter naturam iam completam per subsistentiam. Nego antecedens: existentia enim est prima actualitas cuiusuis rei etiã diuinæ: quia est terminus productionis creaturæ; productio autem est ante omnia complementa: existentia autem est terminus formalis productionis: etenim illa est prima actualitas, per quam vnumquodque est ens simpliciter oppositum enti in potentia: priùs enim terminus opponitur enti in potentia, quàm habeat alia complementa: sed enti in potentia opponitur per existentiam: ergo hæc est ante omnes actualitates. quæ latè monstraui disp.8. Metaphys. à §.16. item à §.19. Vnde huc traijcio hæc verba S. Thomæ ex 1. p.q.5.a.1.ad 1. *Secundùm hoc simpliciter aliquid dicitur ens, secundùm quod primò discernitur ab eo quod est in potentia tantùm.* quin ipse Cabrera in quæst.18.disp.1. num.110. ex S.Thoma probat existentiam esse primam actualitatem omnium actualitatum.

§.53. Quintò, arguit eodem num.122. Quod fit in factione substantiali est suppositum, vel factum simpliciter, vel in tali natura substantiali: sed factio substantialis est transitus de non esse ad esse substantiale: ergo esse existentiæ recipitur in supposito iam constituto: & ex consequenti subsistentia est prior, quàm existentia. Mirum argumentum, concludens in consequentia, quæ non fuere audita in præmissis. Distinguo Maiorem: quod fit completè est suppositum, concedo: fit enim Petrus, aut hic angelus: quod fit incompletè, nego: quia ante factionem suppositi intelligitur creatio naturæ, vt ipsi etiam admittunt. Concedo Minorem, & nego consequentiam; quæ nec est in forma, nec in figura: vt ergo partes sunt priores composito, ita existentiæ partiales.

§.54. Sextò, arguit nu.123. Subsistentia est subiectum existentiæ: ergo est illa prior. Probat antecedens: Primùm ex Caiet. Secundò, quia subsistentia includit aliquid potentialitatis ad existentiam. Tertiò, quia subsistentia actuatur per existentiam: quia subsistentia existit, sicut aliæ res. Nego antecedens: vt enim subsistentia non est subiectum essentiæ; ita nec existentiæ: quia idem est esse causam existentiæ & essentiæ, quod patet ex diuinis: vbi natura magis concipitur more subiecti subsistentiarum, quàm subsistentiæ more subiectorum naturæ. & in creatis omnes ferè dicunt subsistentiam esse modum receptum in natura: alioquin Verbum esset subiectum & humanitatis assumptæ, & existentiæ communis. Ad primam probationem respondeo, Caietanum à me sæpè impugnari, & ab alijs, nec esse tantæ auctoritatis, vt allegari possit pro ratione. nec egit de subsistentia: sed essentiam omnem & quidditatem dixit habere rationem potentiæ ad existentiam. Vnde & ipse conceptus quidditatiuus subsistentiæ habet rationem potentiæ ad existentiam propriam, non verò ad existentiam naturæ. Vnde patet ad secundam & tertiam probationem. Video censeri à Cabrera in q.4.a.2. disp.3.n.53. esse in philosophia intolerabilem errorem tot admittere existentias, quot entia: at apertè ego ostendi disp.2. Physic. & 8. Metaphys. id esse certissimum.

S.Thom. q.3. art.3.

§.55. Septimò, arguit num.124. Natura non est capax existentiæ, nisi terminata per subsistentiam: ita quòd subsistentia mediet inter naturam & existentiam tamquam terminus, & conditio requisita vt natura sit subiectum existentiæ: ergo dependet à subsistentia tamquam ab eo quod constituit proprium susceptiuum existentiæ. Cabrera in præsenti indicat existentiæ subiectum esse essentiam; subsistentiam verò conditionem: at §.128. asserit existentiam non recipi immediatè in essentiam; sed in suppositum. Nego antecedens: vt enim priùs ratione quàm terminetur, est capax creationis: ita existentiæ termini creationis: nec subsistentia est conditio à priori existentiæ, sed à posteriori, vt est conditio ad creationem. En argumenta: quæ non produxi, quia difficilia; sed quia indicant imbecillitatem sententiæ.

SVBSECTIO IV.

Conclusio.

§.56. DIco igitur, existentiam creatam humanitatis esse priorem natura quàm subsistentiam propriam & naturalem: in Christo verò priùs natura extitisse humanitatem, quàm assumpta fuerit ad hypostasim Verbi. Hæc fuit sententia Durandi: est item omnium negantium distinctionem realem inter essentiam & existentiam creatas: item Scoticorum negantium vnionem humanitatis Christianæ ad existentiam communem. Est hæc inter nostros vt primum principium. imò inter Thomistas existimo hac in parte esse dissidium vocum: ipsi enim frequenter admittunt tres actualitates: Primam substantialem in substantijs; per quam terminatur productio substantialis, & constituitur substantia in esse extra causas. Secundam accidentalem, quam vocant existentiam: Tertiam substantialem, quam vocant subsistentiam. In hac opinione prima actualitas est prior natura, quàm alię duæ: secunda est posterior natura, quàm tertia. à quo ego non dissentirem, si secundam admitterem, eamque dicerem accidens, vt insinuaui §.40. quia in hac opinione existentia non constituit formaliter ens in actu. conueniunt ergo ij Thomistæ in prioritate naturę vt actualis ad subsistentiam: quam ego voco prioritatem naturæ vt existentis.

§.57. Probo igitur conclusionem Primò: Creatio animi rationalis, & eductio formæ materialis sunt priores natura quàm suppositum: ergo earum existentia est natura prior supposito. Antecedens admittitur ab aduersarijs, & extorquetur: quia primus omnium conceptus conueniens rei vt extrahitur à potentialitate ad actum, est fieri, & extrahi. nihil enim ei conuenit repugnans potentialitati priùs quàm produci, & fieri: sed potiùs hoc est primum omnium prædicatum status actualis: quia est via ad actualitatem; nec compleri potest in actu, nec perfici, nisi priùs concipiatur fieri.

§.58. Consequentiam probo: quia in eodem priori signo, quo concipimus creationem aut eductionem, concipimus existentiam: ergo existentia est in primo signo rationis. Probo antecedens: quia

S.Thom. q.3.art.3. creatio intelligitur simul cum suo termino in eodem statu, in quo ipsa: sed creatio in statu extra causas intelligitur in primo omnium signo: ergo & eius terminus, qui est existentia. Maior probatur: tum quia creatio & eductio sunt modi pendentes essentialiter à termino, ita vt nec ratione possint à termino separari: quia nullus modus potest existere, nec concipi, quin concipiatur vt affixus rei cuius est modus: tum etiam, quia creatio in primo signo concipitur vt denominans Deum creantem, & terminum creatum: ergo in illo primo signo concipitur Deus dans existentiam termino, & terminus illam accipiens. Antecedens negari non potest: quia forma non potest concipi cum principijs aptis ad denominationem, quin illa denominet, si habeat omnia necessaria. Consequentia probatur: quia creare est facere ex nihilo: sed facere est dare existentiam: ergo pro illo priori intelligitur Deus dans existentiam. item creari est fieri: hoc autem est accipere existentiam: ergo.

§.59. Huic tam apertæ rationi videamus quid respõdeatur? Aluarez disp.14.& 30. respõdet creationem in fieri esse priorem assumptione; at in facto esse assumptionem esse priorem: itaque anima fit priùs quàm vniatur, & non est facta nec creata priùs, quàm assumpta, sed posteriùs. quod mutuatus est ex Cabrera q.2.art.11.disp.2.§.40.

§.60. Hæc responsio potest accipi dupliciter: Primùm, pro *fieri* accipi creationem, & essentiam animi iam actualem actualitate sibi essentiali, cuius memini §.45. at pro *facto esse* accipitur existentia, quæ est vltima actualitas. In quo sensu nunc non disputo: ego enim tantùm volo creationem, eiusque terminum simul esse ratione, & priores quàm subsistentia: illa autem alia existentia est confecta: quam iam dixi §.39.& 40. esse accidens posterius supposito in ea sententia.

§.61. Secundò, potest accipi *fieri*, & *factum esse* pro actione ipsa & termino immediato, qui est existentia, reiectâ aliâ actualitate essentiali, vt ex Cabrera retuli §.46. In quo sensu non satis miror responsionem hanc. Quia *fieri* proprièacceptũ est actio, qua res fit: ob quod terminus dicitur *calor in fieri*, v.g. *homo in fieri*, id est, dum est primùm cum actione: *calor* autem *in facto esse*, & *homo in facto esse*, est ipsemet calor, & homo: qui facti dicuntur.

§.62. Hinc arguo: Terminus in fieri est formaliter actio terminata ad illum: terminus in facto esse est res ipsa terminans actionem: sed actio & terminus sunt simul ratione, vt ostendi §.57.& 58. ergo actio & terminus in fieri sunt simul ratione, ac in facto esse.

§.63. Fortè creationem, & terminum in fieri accipiunt hi auctores pro ijsdem omnino rebus in diuersis signis aut statibus: quia res facta, & eius factio accipiuntur in fieri priùs ratione, quàm ipsæ in facto esse: vt de motu successiuo frequenter dicitur, eum non fieri simul, & factum esse. quod indicare videntur §.59.

§.64. Contrà: In actionibus momentaneis non ita distinguuntur *fieri*, & *factum esse*, quia subitò & momento fiunt, factaque sunt: quia rem fieri, & non esse factam in successiuis bene componimus; cùm motus nondum sit factus totus: dum enim successiuè fit, facta vna parte superest alia facienda: ob quod terminatur instanti extrinseco, quo verè dicitur, *Nunc non est motus, sed immediatè antè fuit*: est terminus in *facto esse*: quia totus est factus: at productio subita est tota simul, nec facta vna parte superest alia facienda, sed terminatur intrinseco instanti, quo dicitur verè, *Nunc est creatio, & immediatè antè non fuit*: ergo in creatione animi rationalis simul sunt *fieri* & *factum esse*.

§.65. Dicunt esse aliquam prioritatem rationis inter *fieri*, & *factum esse*: quia concipiuntur more successiui motus. Contrà: Includunt modos contradictorios mutatio instantanea & successiua; quo pacto vnam concipimus more alterius? Deinde sit aliqua ista prioritas: at cur inter illos duos conceptus sola ratione distinctos interijcitur alius realiter distinctus? nempe suppositum. Hi auctores solis verbis inexplicabilibus, nullum nucleum habentibus argumenta deludunt, nec possunt explicare quid dicant.

§.66. Secundum argumentum ad probandum productionem existentiæ esse priorem subsistentiæ productione, est: quia subsistentia frequenter appellatur modus existentiæ: vt inhærentia est modus existentiæ rei pendentis à subiecto, ita subsistentia est modus rei independentis. item si non sit reipsa modus; est tamen complementũ existentiæ.

SECTIO IV.

Vtrùm vnio sit facta ad existentiam Verbi?

SVBSECTIO I.

Opinionis Thomisticæ prima pars.

§.67. PRima sententia fert humanitatem Christi vnitam immediatè & formaliter existentiæ Verbi, ita vt per illam existat: quemadmodum ipsi censent materiam primam existere per existentiam formæ, & non per aliam propriam. Item docent hanc existentiam Verbi esse communem toti Trinitati; vbi non agnoscunt tres existentias relatiuas, vt fides docet tres subsistentias, aut supposita. Tertiò, docent vnionem ad existentiam factam esse secundariò; primariò verò ad hypostasim. in quo à Durando discedunt constituente vnionem ad naturam Dei priorem, quàm ad subsistentiam. Huius sententiæ primus auctor videtur esse Capreolus in 3.d.1.q. vnica art.3. longè ante finem: pro qua solent afferri Caiet. Ferrar. Medin. & Bañes: quos sequuntur recentes Aluarez disp.14. n.15. Cabrera in q.3.art.2.disp. vnica n.9.& alibi.

§.68. Prima huius sententiæ probatio, & pars est: id non implicat: ergo factum est. Consequentia licet non est formalis, est tamen efficax. Antecedens probatur: existentia non est essentialis humanitati, sed extra illam, vt subsistentia: ergo potest suppleri per existentiam Verbi, sicut subsistentia.

§.69. Primùm, consequentia nec est formalis, nec catholica: admissâ enim possibilitate factum esse contra sacras Litteras; si accipiatur de existentia absoluta, probabo à §.87.

§.70. Secundò, nego antecedens. Ad probationem, respondeo existentiam esse rationem, sub qua producitur essentia, & est terminus actionis creatæ: essentiæ enim creantur vt *quod*; existentiæ verò vt *quo*: & vt vnaquæque creatura propriam terminat productionem; ita & existentiam propriam habet. Ad primam probationem, respondeo existentiam non posse esse alienam, non propter substantialitatem, sed propter rationem terminandi productionem vt *quo*. Ad secundam, nego paritatem: quia subsistentia non est ratio terminandi productionem essentiæ, sed illam complendi. Hæc responsio supponit essentiam ab existentia distingui disputandi gratia.

§.71. Obijcis, hęc esse vera in sententia Cabreræ non admittente actualitatem aliquam esse terminum creationis, nisi sub existentia; non tamen in sententia Aluarez oppositam admittẽtis. Respondeo Aluarezanam esse satis confutatam apertè. Adhuc & in præsenti impugnatur: quia in ea sententia existentia est accidens physicum, quod vniri non potest Verbo, vt ex S.Thoma monstrabo disp.43.§.16. Ob quod vel dicẽdum est in humanitate retentam existentiam propriam, vt *vbi* & *durationem* propriam; vel mansisse sine existentia vlla. quod in ea opinione non magis, sed minùs repugnat quàm sine subsistentia, cùm sit complementum minimè essentiale, & posterius natura quàm subsistentia.

SVBSECTIO II.

Opinionis Thomisticæ secunda pars.

§.72. SEcunda pars & probatio sententiæ Thomisticæ est, de facto humanitatem vnitam immediatè & formaliter existentiæ Verbi: quam dicunt esse absolutam. Mouentur auctoritate S.Thomæ q.17.art.2. Miror homines potuisse talem sententiam imponere S.Thomæ, loquenti tum de esse subsistentiæ, tum de esse essentiali completo; de existentia verò, de eius vnitate, aut dualitate nec per somnium cogitanti. Ostendi vol. 1.disp.8. Metaphys. §.39.& 45. à S.Thoma non distingui realiter essentiam ab existentia: quando autem *esse* distinguit ab eo quod est, *esse* accipit pro subsistentia, vt ibidem ostendi §.57. In quo sensu eum egisse q.17.art.2. constat ex eius verbis. quod probabo disp.73.

§.73. Tertiò probant ex epist. Sophronij in Concilio VI. generali art.11.& 13. *In ipso, & non in se habuit existentiam vnam.* Quibus Concilium probat humanitatem numquam extitisse separatam à Verbo: quia numquam habuit existentiam nisi Verbi, alioquin extitisset in se. Confirmatur Primò: existere in aliquo est existere per eius existentiam, seu dependere ab illo: ita existunt accidentia in subiecto, quia dependent ab existentia subiecti: ergo cùm ex Sophronio humanitas non existat in se, sed in Verbo, existit immediatè per existentiam Verbi. quod argumentum mutuati sunt ex Medina q.17.art.2. concl.3. Did. Aluarez, & Petr. Cabrera, vt & alia plurima.

§.74. Respondeo, Sophronium nec per somnium cogitasse ea de re, nec sua intererat. Profitetur enim fidem Catholicam de Trinitate, de Incarnatione. Vbi tres confutat errores. Primum Pauli Samosateni atque Nestorij constituentium humanitatem Christi non extitisse vnà cum Verbi vnione; sed priùs tempore separatam. Secundum eiusdem Nestorij negantis Deum verè incarnatum, & vnitum personæ Christi: & Marianam maternitatem Dei. Tertium Eutychetis compingentis naturam vnam ex diuinitate & humanitate. Primum errorem confutat verbis adductis §.73. Vbi *existentiam vnam* accipit non pro vna formali ratione existendi: ita vt non sint existentiæ duæ; sed *vnam* accipit more aduerbij, id est *vnà*, hispanè *juntamente à vna*: *simul*, existit simul cum Verbo, & non duobus modis, altero separata à Verbo, altero vnita: ergo vnitas excludit prioritatẽ temporis, & vult numquam extitisse humanitatem nisi vnitam Verbo: de existentiæ autem vnitate in nostro sensu non potuit tunc cogitare. Lege totum testimonium: *Incarnatur ergo Verbum Deus, quod nostrum est, non præfactæ carni copulatus, præformatoue atque in sese præsubsistenti aliquando corpori conlinitus; vel animæ præexistenti coniunctus; sed tunc ijs ad subsistendum venientibus, quando eis ipsum Verbum, & Deus, naturaliter copulatus est, contemporalem habens vnitionem atque subsistentiam: & non ante verissimum ipsius Verbi conuentum in seipsis vnquam extiterunt; sed cum Verbi ipsius naturali conuentu subsistentiam habitura concurrerunt, & nec quem in ictu oculi, quàm illam priorem habentia; sicut Paulus Samosatenus perstrepit atque Nestorius: simul quippe caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis. in illo itaque, & non in semetipsa habuit existentiam vnam, cum conceptu quippe Verbi hæc ad subsistendum probata sunt*, &c. Hæc Sophronius, considera quàm abs re adducatur. *S.Thom. q.3.art.3.*

§.75. Ad confirmationem ex §.73. multa dicuntur improbabilia. Anima existit in corpore, & non per existentiam corporis; sed per suam, nec à corpore pendet. item in eorum sententia materia existit per formæ existentiam, nec tamen in forma; sed forma in materia: hypostasis Dei existit in humanitate, nec per eius existentiam. Esse in alio capitur multipliciter: primùm quotupliciter accipitur subiectum; accipitur esse in alio: quæ enim sunt forma, aut illam imitantur, dicuntur esse in subiecto, vel in imitante subiectum. ita Verbum est in humanitate: quia hæc est subiectum vnionis, & accipit denominationem *subsistentis* à Verbo: & humanitas est in Verbo, vt in subiecto denominationis: est enim homo ab humanitate. quæ significatio nostra interest: est ergo humanitas in Verbo, & numquã fuit in se: quia semper fuit vnita Verbo cum dependentia à posteriori, vt à terminante; & numquam fuit in se, id est, nec sine subsistentia, nec in alio supposito; sed semper cum Verbo. Quod affertur *in se* esse, quod habet existentiam propriam; Primùm est falsum vniuersim acceptum: quia forma equi habet existentiam propriam, & non est in se, sed in corpore. Secundò est vox æquiuoca: *in se*, id est verè, & secundùm proprium conceptum. quo pacto omnia, quæ sunt, sunt *in se*. item *in se*, id est, sine dependentia à subiecto: sunt *in se* omnes substantiæ subsistentes, *in se*, id est, non inhærenter: sic existunt omnia, quæ non sunt accidens, *in se*, id est, separata ab alijs: ita existunt tam animæ separatæ, quàm omnia individua substãtiæ completæ. In quo sensu dixit Sophronius humanitatem nec ictu oculi fuisse *in se*. Hæc tam clara tam latè propono, vt ostendam quàm infirmis argumentis inductæ sint hæ sententiæ.

§.76. Quartò arguunt: Vnio humanitatis ad Ver-

S.Thom. q.3. art.3. Verbum non est accidentalis, sed verè substantialis: ergo in persona Christi non sunt duo *esse*, sed vnum. Probant consequentiam: quia ex duobus entibus in actu non fit vnum per se, sed per accidens. quo argumento dicunt probari à S. Thoma qu.17 art.in Christo non esse duo *esse*, sed vnum.

§.77.Respondeo in sententia constituente duas actualitates in rebus creatis; alteram essentiæ eductæ ex causis, alteram existentiæ; non posse dici existentiam esse substantialem, sed accidentalem: vt dicunt Thomistæ plerique. At in sententia negante duas actualitates, & admittente vnam existentiæ, per quam essentia est in actu, existentia substantiæ est substantialis. Hinc nego consequentiam. Ad probationem, constat ex vol.1.disp.2. Physic.§.57. non posse fieri vnum per se nisi ex duobus entibus in actu: & vt fit ex duabus essentijs partialibus, ita & ex duabus existentijs, & ex duabus subsistentijs in compositis physicis. Ex duobus entibus in actu complero non fit vnum per se; quia quod illis aduenit est accidens: secùs ex duobus entibus creatis incompletis, & in Christo composito ex vno ente completo, & altero incompleto: reliquum autem, quod illis vnitis aduenit, est accidens. S. Thomas admittit duas actualitates, alteram incompletam creatam, vt *quo*; alteram increatam. harum dualitatem non negat, sed dualitatem suppositorum: si enim essent duo supposita, alterum creatũ, & alterum increatum, esset Christus vnum per accidens, vt dixit Nestorius, duaéque personæ, & non vna. in hoc sensu est vera sententia S. Thomæ: in altero esset non solùm falsa, sed parum probata.

§.78. Vrgent: Ergo in Christo non esset vnum esse absolutè, sed simpliciter duo esse contra Athanasium, *vnus est Christus*. Totum argumentum est æquiuocatio: esse existentiæ est triplex in Christo, increatum, spirituale animi, & materiale corporis: item & esse vnionis: hæc enim sunt simpliciter vnum esse, sed plura partialia creata, at increatum non est propriè partiale, sed impropriè. Hæc constituunt vnum esse personæ cum vna personalitate: quæ est vnus Christus, vnus per vnitatem suppositi, & dualitatem naturarum: est ergo vnum esse personale, & vnus Christus completus; compositum autem includit plures existentias componentes.

§.79. Quintò arguunt: Maria non esset verè mater Dei: ergo. Probant antecedens: quia priùs existeret humanitas, quàm esset vnita Verbo. Nego antecedens: quia Virgo attigit vnionem corporis & animi vnitorum priùs natura: à qua vnione homo generari dicitur verè ab alio. Recognosce §.19.20.& 21, Alia argumenta prætereo non absimilia.

SVBSECTIO III.

Vnio non est facta ad existentiam.

§.80. VNionem humanitatis non esse factam ad existentiam Verbi, est frequentissima sententia apud omnes Doctores: Scotus cum sua schola non distinguit realiter essentiam creatam ab existentia: nec Nominales. apud quàs duas scholas in Christo sunt duæ existentiæ: Durandus verò existentiam propriam admisit in humanitate, vnionem autem ad naturam vt est subsistens: & quemadmodum hac vnione non ademit naturarum dualitatem; ita nec existentiarum. S. Thomas numquam distinxit essentiam ab existentia, & qu. 17.art.2. admisit in natura esse *quo* est persona humana. Palud. in 3. dist.9. q. 3. explicat hoc modo S.Thomam. Nullum caput alicuius scholæ ab ea est opinione, sed pauci Thomistæ sine vllo philosophico, aut Theologico fundamento; quos recognosce apud P. Valentiam disp.1.q. 17.punct.vnico vers.*Iam verò*. Eam sentẽtiam cum censura mordet Petr.Lorca disp.24.num.7. quam deseruerat Heruæus in 3.d.9.q.1.art.3. Nostri hanc propugnant agmine denso, P. Valent. vbi nunc: vers. *Atque hæc*: Bellarm.tom.1.lib.3.de Incarnat.c.10.vbi in Christo omnia admittit duplicia prẽter solam subsistentiam: P. Suarez disp. 12. sect. 2.vers. *Dico secundo*, & disp.36.sect. 1.P. Vasquez disp.26. cap. 1. P. Ragusa disp.27.§.2. P. Albertin.to.1.corollar.10.ad prædicamentum substantiæ n.8. & quod caput est, S. Bonauent.in 3.d.5.art.2.qu.1.ad argumenta, cum infinitis alijs.

SVBSECTIO IV.

Probatio philosophica.

§.81. PRimum argumentum satis euidens est: quia essentia & existentia non distinguuntur realiter: sed in Christo sunt duæ essentiæ, altera increata, creata altera: ergo sunt duæ existentiæ, altera creata, & increata altera. Maiorem euidenter probaui vol.1.disp.8.Metaph.sect.4.auctoritate & ratione S.Thomæ: quæ adeò sunt euidentes, vt fregerint animum Petri Lorcæ, vix vnquam tracti ad nostras opiniones. de qua identitate etiam rationis inter essentiam diuinam & existentiam, egi disp.16. à §.5.

§.82. Secundum argumentum est admissâ distinctione reali inter essentiam creatam & existentiam. Quia productio rei producit etiam existentiam eiusdem: sed humanitas est producta: ergo eâdem actione producitur existentia humanitatis: sed non producitur existentia increata per actionem creatam: ergo. Maiorem propositionem probaui vol.1.disp.2.Physic.à §.64.

§. 83. Confirmatur. Productio humanitatis Christi habet terminum productum; non essentiam secundùm se: quæ non est producibilis nisi secundùm existentiam, non existentiam Dei, vt constat; non essentiam vnionis secundùm se, vt dixi de essentia: ergo habet pro termino producto existentiam creatam. Probo consequentiam: quia ratione existentiæ habet essentiam produci; existentia vt *quo*; essentia verò vt *quod*: quia ratio formalis existendi extra causas, & terminandi actu productionem, debet esse aliquid distinctum realiter ab essentia secundùm se; vt ponit hæc opinio.

§.84. Dices Primò, terminum formalem esse vnionis existentiam. Contrà: Vnio est terminus alius actionis specie distinctæ: quia anima creatur, vnio verò educitur: ergo. Secundò: ergò in Christo sunt duæ existentiæ, altera increata, altera creata: ergo est duplex esse; & omnia deducam, quæ tu censes absurda. Nec humanitas existit per existentiam Verbi, sed per existentiam vnionis terminatæ ad subsistentiam. quo argumento vsus fui disp.2. Physic.§.68.

§.85.

§.85. Dices Secundò, humanitatem & vnionem habere suas actualitates quasi essentiales, quæ sunt ratio formalis terminandi suas productiones; præter quas actualitates, ponitur alia existentia, quæ est complementum illarum. Contrà: Iam ostendi §.34. eas actualitates esse existentias: quia omnia argumenta probantia distinctionem essentiæ ab existentia habent contra eas vim eamdem: alia autem actualitas non est necessaria, & impediri posset diuinitus, vt ostendi §.71.

§.86. Hinc deduces, quamuis in rebus creatis posset vna res existere per alienam existentiam, non tamen in hoc mysterio: quia existentia posset produci eâdem actione, qua essentia: at humanitas non potest eâdem, qua existentia increata: quia hæc vt absoluta non producitur; vt relatiua autem non producitur creatione: ergo. Ob quod nisi humanitati detur existentia creata, non potest terminare productionem: quia essentia maneret eodem modo, nempe secundùm se: quia sine actualitate vnio maneret eodem modo; existentia verò Dei, vt est ab æterno: ergo productio nihil haberet noui pro termino producto: cuius ergo rei esset productio? Confirmatur. quia humanitas pendet à Deo: ergo habet propriam existẽtiam, per quã pendeat vt *quo*.

SVBSECTIO V.

Probatio Theologica ex Concilio VI. generali.

§.87. THeologicè autem probari potest eadem sententia: Primùm, auctoritate Agathonis tom.3. Concil. in VI. Synodo generali act.4. Vbi Pontifex in Christo admittit duplicata omnia quæ pertinent ad naturas, exceptâ personalitate, in qua facta est vnio: admittit ergo duas naturas, duas potentias intellectus & voluntatis, duas operationes. denique in humanitate recognoscit omnia ad illam naturaliter pertinentia præter hypostasim propriam. Verba autem Agathonis sunt hæc: *Et vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia, quæ diuina sunt; & humanã omnia, quæ humana sunt, absq; vllo peccato.* & infrà: *Nec tamquam separatas in duabus personis, vel subsistentijs.* Ex quibus liquet, solam negari subsistentiarum dualitatem, & peccatum; cætera verò retineri in vnaquaque natura. Quapropter bonus Conciliorum Scholiastes Bellarm. adductus §.80. intulit rectè omnia esse in Christo duplicia præter subsistentias: sed existentia humana est proprietas humanitatis Christi; sicut est vbicatio humana, voluntas humana, & operatio humana: & nec est peccatum, nec subsistentia: ergo retinetur in Christo. Idem constat ex eâdem Synodo VI. generali act. 11.in epistola Sophronij, agentis de Incarnatione, & probantis contra Eutychetem omnia pertinentia ad naturam, esse duplicata in Christo: & contra Nestorium subsistentiam esse vnam, & non duas: ergo existentiæ duæ sunt: quia non pertinent formaliter ad personalitatem, in qua sola est singularitas. Idem constat ex Concilio Chalcedon.act.5.

§.88. Obijcies, omnia retineri quæ humana sunt, nisi obsint vnioni substantiali facienti vnum per se: obest autem existentia: quia *ex duobus entibus in actu non fit vnum per se.* Contrà: Retinenda in primis est definitio Agathonis, & Concilij generalis subscribentis Agathoni; nempe à natura humana in Christo secernenda duo dumtaxat eorum quæ humana sunt. Primum est peccatum, & quod per se ad illud inclinat; quales sunt habitus vitiosi, & error intellectus: hæc enim reducuntur ad peccatum; & quia non sunt perfectio, sed imperfectio; vt remouenda sunt corporis vitia, vt gibbositas, lippitudo, & alia. Agatho enim loquitur de perfectione & ornatu humanæ naturæ, non verò de imperfectione & vitio: peccatum autem exclusit expressè, quia ita oportuit ad Christi commendationem. Deinde secernitur subsistentia propria: cætera autem humana retinentur illis verbis, *humana omnia*. Retentâ hac definitione, cætera componenda sunt ex præceptis philosophiæ; non verò præcepta philosophiæ ex definitione. *S.Thom. q.3.a.3.*

§.89. Alioquin dicet Monothelita, Omnia humana sunt in Christo præter operationem voluntatis: quia secernenda sunt, quæ possunt efficere oppositionem in volendo. Vt ergo Monothelita quærere tenetur rationem componendi concordiam voluntatum, & stare definitioni Ecclesiæ: ita cæteri tenentur quærere rationem componendi vnitatem per se cum dualitate existentiarum. Ne dicat Vbiquetarius omnia esse in Christo præter *vbi* creatum: quia humanitas debet esse vbique cum Verbo, ne alicubi sit ab ipso seiuncta. quærere ergo tenemur rationem componendi *vbi* propria sine separatione humanitatis à Verbo.

§.90. Si ergo ex ipsorum sententia philosophica non possunt componi duæ existentiæ cum vnitate Christi, mutent sententiam de distinctione reali essentiæ creatæ ab existentia: vel dicant ex duobus entibus in actu completo non fieri vnum per se; secùs ex altero incompleto: hoc autem facillimè dicent, vt nos, quin vllo, vel probabili premantur argumento. & quidem existentia in illorum opinione non pertinet ad conceptum quidditatiuum humanitatis, nec ad conceptum hominis; qui solùm includit naturam, & suppositum: ponant naturam vnitam supposito, ex quibus resultat vnum per se; existentiam autem naturæ humanæ ne vniant Verbo: non enim est opus, siue existentia sit substantia, siue accidens: etenim Verbo vniuntur anima, item & corpus: hæc duo vniuntur inter se immediatè, quin ea vnio vniatur immediatè Verbo. item accidentalis voluntas, & intellectio animæ Christi vniuntur animo; non tamen immediatè Verbo: quæ non impediunt vnum per se ex humanitate, & Verbo. Ratio à priori: quia vnum per se resultat ex extremis immediatè vnitis: quæ verò vniuntur mediatè, non pertinent ad illam vnitatem, quæ resultat ex vnione immediata: ergo eâdem ratione licet humanitas habeat propriam existentiam, non impediet vnitatem per se: quia existentia nec pertinet ad vnitatem naturæ humanæ, nec Christi; nec opus est illam vniri immediatè Verbo. quæ sunt & per se facillima, & nota.

§.91. Cabrera in q.17.a.2.disp.1.n.2. proposuit hoc argumentum contra se ijs verbis: Ex Concilijs constat Christum assumpsisse omnem perfectionem humanitatis, & integritatem præter subsistentiam: sed existentia est integritas, & complementum naturæ humanæ distinctum à subsistentia: ergo. At n.88. respondet negatâ Minori: quia existentia non pertinet intrinsecè ad perfectionem naturæ humanæ; sed est conditio, vt sit terminus creationis.

§.92.

S.Thom. q.3. a.3.

§.92. Non ita leguntur testimonia, quæ dicunt, *omnia præter peccatum, & subsistentiam:* exclusit ergo monstra, non tamen cætera, quæ de se bona sunt sine vitio, vt existentia, vbicatio, facultas famescẽdi, & alia. cùm ergo existentia non minùs pertineat ad omnia præter peccatum & subsistentiam, quàm pertinent *vbi*, & operatio; vt hæc retinenda sunt ex Concilio, ita existentia.

§.93. Deinde, existentiam non esse de integritate & complemento naturæ, non consonat ijs quæ ipsi dicunt existentiam esse actum vltimum & vltimum complementum naturæ, & esse tantæ perfectionis identificari cum illo, vt id in solo Deo reperiatur: nec cum philosophia: quia existentia est actualitas melior quàm vbicatio, & quàm albedo: estque complementum ex ipsis Thomistis: at omnis actus est perfectio eius subiecti, cuius est actus. Non esse complementum essentiale, non refert: namque operatio & vbicatio non sunt tale complementum, sed extra essentiale; & tamen sunt perfectio humanitatis. Vide quid de hac perfectione dicat Cabrera in q.17.a.2.disp.1. n.100. vide item infrà in hac disp.§.119.

SVBSECTIO VI.

Secunda probatio ex Concilio Toletano.

§.94. SEcundum argumentum Theologicum est ex auctoritate Concilij Toletani XI. in confessione fidei: agens enim de eo, ad quod facta est vnio, ait: *In id, quod proprium est Filio, nõ quod commune Trinitati.* item in Concilio Toletano VI. adducto disp.33.§.16. Vnde arguo, Existentia absoluta non est propria Verbi, sed communis Trinitati: at ex Concilio facta est vnio ad id quod proprium est Verbi, non ad commune Trinitati: ergo ea vnio facta est non ad existentiam communem, sed ad proprietatem Verbi.

§.95. Huic argumento non potest facilè respõderi, nisi dicamus in Verbo esse duas existentias ratione nostra & virtualiter distinctas; alteram communem toti Trinitati, alteram propriam subsistentiæ: cùm enim ego disputarem de Trinitate, admisi in Deo tres existentias relatiuas inter se oppositas, & distinctas realiter; & aliam absolutam distinctam ab illis sola ratione & virtualiter: dicere ergo possunt aduersarij, in humanitate nullam esse creatam existentiam, sed vnionem humanitatis esse tum ad Verbum, vt est hypostasis; tum vt est existentia etiam relatiua. Vnde respondetur Concilio Toletano, vnionem factam in sola proprietate relatiua, sine existentia creata: quia per hypostasim humanitas subsistit & existit.

§.96. Fateor huic absurdo Theologico, & sequenti iri obuiam hac doctrina: nec sequi vnionem ad absolutum, nec Incarnationem Trinitatis: at nec ad hominem hæc componi possunt, nec absolutè satis bene. Primùm, quia aduersarij negant existentiam propriam singulis personis, nec admittunt nisi communem. Secundùm verò, quia ipsi & in rebus creatis realiter distinguunt essentiam ab existentia; in diuinis verò ratione: & vt ab omnipotentia est Filius omnipotens, ita ab existentia communi existens. at vtcumque possent reddere discrimen; cur in Deo nec ratione distinguantur essentia, & existentia; licet in creatis distinguantur realiter: quia ratio potentialitatis, & indifferentia ad esse, & non esse, causat eam distinctionem: in Deo autem est summa actualitas in omni conceptu diuino, & essentialis repugnantia ad potentialitatem. ob quod non est fundamentum ad concipiendum prædicatum vllum nisi vt per se ens à se, & summè actuale. Videamus quid ipsi respondeant ad hoc testimonium ex Concilijs Toletanis.

§.97. Responderi potest ex Medina in q.17.ar. 2. conclus. 3. asserente existentiam esse proprietatem conuenientem personæ per se primò, & naturæ ratione personæ: ergo vnio facta in existentia est facta in relatione, & in eo quod proprium est, & non commune. Contrà: Etiam posset dici omnipotentiam per se primò conuenire personæ; naturæ verò ratione personæ: quia illi conuenit omnipotentia, cui conuenit operari: at operari conuenit personæ vt *quod* & completè, id est, toti constituto ex natura & personalitate: vt *quo* autem conuenit vtrique habenti propriam existentiam; si verò non habeant, conuenit naturæ: illa enim est per suum conceptũ *ens à se, & actualitas per essentiam:* quæ idem est ratione cum existentia; vel saltem ratione nostra existentia concipitur fluere ab illa actualitate.

§.98. Secundò arguo: Esto existentia per se primò conueniat personæ: at certè non conuenit naturæ diuinæ ratione vnius personæ dumtaxat, sed ratione omnium: vel si quis ordo rationis esset fingendus, conueniret ratione paternitatis prioris origine relatione. item existentia est per te absoluta & absolutè communis Trinitati, estque prædicatum naturæ: ergo vt existentia est communis, vnio facta ad illam facta est ad commune: ergo non in eo solùm, quod proprium est. vtrùm autem inde sequatur Incarnatio Trinitatis, disquiram paulò pòst.

§.99. Iam dixi disp.33.§.27. censeri à Soto & Victoria, vnionem factam in absoluto non absolutè considerato, sed vt modificato filiatione: vnde posset dici vnionem factam ad existentiam cõmunem materialiter; non verò vt communem formaliter: quia facta est ad existentiam prout in Filio. ita respondet Cabrera in q.17.a.2. disp.1.n.99. Quia natura diuina habet diuersos modos existendi: in Patre vt fœcundans, in Filio vt terminus, &c. Contrà Primò: Etiam posset dici vnio facta in natura prout in Filio, & ex humana & diuina, prout in Filio facta vnica natura: sicut vna persona facta ex vnione naturarum ad subsistentiam Filij vt Filij: quia illa reduplicatio non adimit vnionem immediatam ad naturam, sicut nec ad existentiam.

§.100. Secundò, existentia vt in Filio habet aliqua prædicata propria Filij, vt esse terminum communicatum generatione, constituere Filium: item & aliquod commune Patri, vt fœcundare ad spirandum. sub quo conceptu connotat relationem Filij, sine qua nequit concipi vt terminus communicatus, nec vt constituens Filium, nec spiratiuum cum Patre: at sub conceptu existendi non magis connotat Filium, quàm sub conceptu deitatis, omnipotentiæ, & sapientiæ: vt enim terminus communicatus petit terminum productum, ratione cuius constituatur persona producta vt *quod*: & fœcunditas petit relationem productiuam *quo*, vt constituatur spiratiuum *quod*: ita *existens* nihil connotat in ordine ad aliud magis quàm Deus, omnipotens & sapiens: ergo vnio facta ad existentem vt existentem, non est facta materialiter, sed formaliter ad existentem, vt non connotat aliud, cum quo sit existens ad aliud. dum ergo non attingitur prædicatum pertinens ad oppositionem, non attingitur natura, vt in Filio formaliter, sed formaliter secundùm se. si vniretur naturæ, vt ad spirationem fœcundanti, vel vt constituenti terminum productum; valeret responsum: at non attingitur existentia nisi vt existentia: quæ apud hos auctores non fœcundat, nec in conceptu existentiæ connotatur fœcunditas magis, quàm in ratione omnipotentiæ.

§.101. Obiicies, requiri vnionem humanitatis etiam ad filiationem. Contrà: Etiam Durandus eam requirit, & damnatur erroris.

§.102. Obiicies iterum, vnionem fieri ad existentiam vt constituit terminũ generationis. Contrà: Sub conceptu existentiæ per te natura non est fœcunda: sed sub conceptu essentiæ, quam ratione ab existentia distinguis: ergo nec existentia est terminus; sed essentia, ad quam communicandam est generatio: est autem existentia actualitas ratione nostra secuta essentiam.

§.103. Deinde non est cur vnio facta sit ad existentiam vt constituit terminum: quia existere est secundùm se tam absolutum, quàm posse, sapere, velle, & esse in loco: ergo vnio ad existere non connotat rationem termini. Vt autem pateat: considera vniri in ratione termini esse vniri ad constituendum terminum, siue ad terminum formaliter; sicut vniri in ratione fœcunditatis est vniri ad fœcundandum, siue ad fœcunditatem formaliter: sic natura vnitur filiationi ad terminandam generationem, & paternitati ad generandum, id est, vt Pater generet, & Filius terminet generationem. quæ verò ita non seruiunt generationi aut terminationi, non vniuntur vt fœcunditas, & ratio terminandi: ob quod natura prout in Spiritu sancto, nec est vt fœcunda, nec vt constituens terminum generationis: existere autem, sapere, velle, & posse non sunt ad hæc constituenda: ob quod sunt communia toti Trinitati; nec propria vlli personæ: ergo non fit vnio ad existentiam prout in Verbo, sed secundùm se. Probo consequentiam: quia non fit vnio ad prædicatum vllum existentię connotans Filium magis quàm alias personas: quia in ratione existendi nulla connotatur priuatim: quia existere nec constituit personam producentem, nec productam priuatim: quia in improducta, & productis, & non producente reperitur. quod est efficax argumentum ad confutandam hanc doctrinam, & Soticam, de qua egi disp.33. à §. 27. vt ibidem obseruo §.29.

§.104. Tandem objicies: Humanitas vnitur relationi vt est relatio, & tamen non est ad referendam humanitatem ad Patrem: ergo non est opus, vt vniatur existentiæ in ordine ad prædicatum referens humanitatem ad Deum. Respondeo, à me non impugnari eam doctrinam; quòd existentia Dei non sit ad referendam humanitatẽ ad Deum: sed quia non vnitur existentiæ Verbi, vt existentia cum filiatione constituat prædicatum relatiuum Verbi ad aliquam personam diuinam; sed existentiæ, vt cum omnibus personis constituit existere. Quod conuenit tam Patri improducto, & producenti, quàm Spiritui sancto producto, & improducenti; & Filio producenti, atque producto: nec modi relationum constituunt diuersitatem in prædicato existentis magis quàm in omnipotentis, & immensi, & Dei: at illud constituit in ratione generatiui, spiratiui, ingeniti, geniti, & spirati: ob quod non vnitur humanitas existentiæ, vt connotanti personam aliquam priuatim: filiatio autem, vt filiatio, est priuata Filij, & non aliarum personarum: ob quod vnio facta ad filiationem, facta est in eo quod singulare est, non in communi: quia esse Filium singulare est; at esse existentem commune est. Propterea dixi §. 103. vniri naturæ vt fœcundæ, esse illi vniri ad fœcundandum, vel vt fœcunditas est formaliter: ita humanitas vnitur generationi passiuæ formaliter, non vt constituat genitum, sed vt est generatio passiua; quia illi vnitur, vt est proprietas Verbi. S.Thom. q.3.a.3.

§.105. Ad argumentum ex §.99. respondeo naturam habere in personis diuersos modos existendi in ordine ad aliqua prędicata relatiua, nempe fœcunditatis, & terminationis productionis: at non in ordine ad prædicata non relatiua, quale est existere. Ob primum est in Patre fœcunditas ad generandum, & non in alijs personis; in Filio autem est ratio terminandi generationem, vt terminus communicatus; & non in alijs. in Patre item & Filio solis est fœcunditas ad spirandum; & in sola tertia persona constituit terminum spiratum. At ob secundum in ratione existentis nihil habet in vna persona, quin & in alijs; vt nec in ratione Dei, potentis, & scientis. ob quod ad hæc prædicata non potest fieri vnio ad existentiam vt priuatim conuenientẽ vni personæ, sed vt communiter omnibus. Vnde liquet vnionem factam fuisse in communi, & non in singulari solùm contra Concilium Toletanum, si facta fuit in existentia absoluta distincta virtualiter ab existentia aut entitate relatiua.

SVBSECTIO VII.

Vltima probatio ab absurdo.

§.106. TAndem probo, non potuisse vnionem fieri ad existentiam communem, quin tota Trinitas fuerit incarnata. Quia quod conuenit alicui personæ diuinæ ratione alicuius prædicati communis non constituentis oppositionem relatiuam, conuenit toti Trinitati: sed terminare humanitatem conueniret Verbo ratione existentiæ communis non constituentis prædicatum relatiuum: quia *existere* est absolutum; sicut *posse* & *scire*: ergo prædicatum conueniens Verbo ratione existentiæ conuenit toti Trinitati. Recognosce disp.33. §.21.

§.107. Responderi potest Primò. existentiæ vt in Verbo factam vnionem; non verò absolutè. quam doctrinam impugnaui à §.100. ad 105. vnde cùm *existere* non includat connotationem ad prædicatum priuatum, & oppositum, quidquid conuenit Verbo ratione *existere*, conuenit totĩ Trinitati: vt omnipotentia, & alia: vt dixi disp.33. à §.21. item 29.

§.108. Alia ratione conantur Thomistæ declinare

S.Thom. q.3.a.3.

nare impetum argumenti: dicunt vnionem factam ad absolutum secundariò; non verò per se primò: ob quod cæteræ personæ non sunt incarnatæ: quia denominatio sumitur à termino formali & primario, non verò secundario, vt scientiæ sortiuntur denominationem ab obiecto formali primario, non verò secundario & materiali. Argumentum autem propositum §.106. vim habere contra Durandum constituentem duas vniones: alteram primariò terminatam ad naturam; alteram secundariò ad hypostasim: ipsi verò è contrà primam constituunt ad hypostasim; secundam verò ad existentiam.

§.109. Contrà: Fugiantur vocum æquiuocationes. Denominatio potest accipi *formaliter & obiectiuè*: formaliter est nominis impositio, & (si vis) est etiam conceptus mentis principium impositionis. hæc denominatio pendet in veritate ab obiectiua denominatione, quæ est res significata per formalem, estque rebus extrinseca: vt homini est extrinsecum *hominem appellari*, & cognosci ita appellandum. Denominatio obiectiua est forma, aut res, ad quam significandam nomen imponitur. quæ propterea *obiectiua* dicitur: quia est obiectum denominatum: estque interdum extrinseca; vt esse *musicum*, *album*, aut *hominem*. Vtramque significat Ioan. *Vt filij Dei nominemur, & simus.* Obiectiuam frequenter significamus, quoties agimus de denominationibus.

§.110. Hinc in mysterio Incarnationis impositio nominis parum refert, vt in scientijs: Logicam enim dici rationatiuam, à discursu quem dirigit, non obest quin etiam dici posset iudicatiua, à iudicio quod etiam dirigit. Theologiam ita dici à Deo, non obest quo minùs verè sit etiam scientia de peccatis, & talis posset appellari. Videamus, an res aliqua talis sit reipsa, & in se, qualis aliqua voce significatur: nec enim dubium quin talis denominatio in eam possit quadrare: si ergo tota Trinitas est realiter vnita humanitati, & est realiter incarnata, poterit Incarnationis voce significari. Videamus ergo an sequatur realiter Incarnatio Trinitatis?

§.111. Sequi eam Incarnationem probo: quia Durandus constituens vnionē per se primò ad naturam, & secūdariò ad hypostasim; non impugnatur ab ijs auctoribus, quòd ex eius opinione sequeretur, Verbum non esse incarnatum realiter: ergo ex vnione primaria ad hypostasim, & secundaria ad existentiam non sequitur Trinitatem non esse incarnatam: quia eadem prioritas quam ij constituunt in vnione ad hypostasim, & posterioritas ad existentiam, constituitur à Durando ordine inuerso primariò ad naturam, secundariò ad personam: ergo vt ille ordo non obest quo minùs persona Verbi sit priuatim incarnata; non obest quo minùs existentia Dei sit incarnata, & tota Trinitas ratione illius: cur ergo ipsos iuuabit ratio, quæ in sententia Durandi non habet vim, cùm sit vtrobique similis omnino?

§.112. Ratio autem est: quia in sententia Durandi vnio illa secundaria attingit verè & immediatè hypostasim in se, & non remotè tantùm, & denominatiuè: ob quod verè & immediatè est terminus eius vnionis: sed in hac etiam opinione vnio secundaria attingit immediatè in se existentiam communem: hæc ergo est verè & immediatè terminus vnionis: ergo natura diuina est tam immediatè vnita humanitati ratione existentiæ, quàm ratione hypostasis: ergo tota Trinitas est incarnata.

§.113. Terminos secundarios esse verè & propriè aut productos, aut vnitos, quando attinguntur in se ipsis, probo: Primùm exemplo scientiarum, quæ verè & propriè cognoscunt obiecta secundaria. fides enim non solùm attingit auctoritatem & reuelationem Dei, quæ sunt obiectum formale & primarium; sed etiam mysteria reuelata, quæ sunt materiale proximum & secundarium. Conclusio attingitur absolutè verè & propriè; quamuis præmissæ sunt obiectum primarium. Medium amatur secundariò, finis autem primariò: & tamen medium verè & propriè amatur electione, non minùs quàm intentione finis, idque siue vno, siue pluribus actibus attingantur obiectum formale, & materiale.

§.114. Secundò, probatur in actionibus ipsis: hominis generatione attingitur vnio immediatè vt terminus formalis productus vt *quo*; animus autem attingitur vnione vt terminus formalis communicatus; secundariò verò attinguntur accidentia hominis propria: quorum productio est secundaria comparata generationi. item materia prima attingitur per se primò creatione; lapis generatione: quantitas autem materiæ, & lapidis grauitas secundariò: *qui* enim *dat formam*, *dat consequentia ad formam*. at quis neget hæc accidentia verè & propriè & in se produci, item & vniri? Materia enim non solùm est vnita formæ rationali, lapidis, & alijs; sed etiam quantitati, grauitati, alijsque accidentibus: ergo existentia est verè & propriè vnita humanitati; quamuis secundariò: ergo quamuis secundarius, est verè & propriè terminus Incarnationis: ergo existentia non est minùs incarnata, quàm subsistentia: ergo omne, quod per illam existit, est incarnatum: sicut persona, quæ subsistit per subsistentiam. quia quod est prædicatum ad intra & extra conueniens existentiæ; & non seruit ad aliud (vt explicui) conuenit omni existenti per illam. vt patet exemplo omnipotentię. Quæ sunt apertę demonstrationes, quas deludere conantur ij auctores vocum & terminorum geminatione & implicatione: ipsi enim admittunt veram vnionem, & negant denominationem ab vnione.

§.115. Dicunt existentiam Dei non vniri immediatè humanitati, sed remotè & mediatè: quia vnio immediatè est ad hypostasim; mediatè autem ad existentiam. Contrà: Mediatè potest accipi dupliciter: ita vt vnio sistat in solo medio, nec vlteriùs illa aut alia ex illa deriuata transeat ad terminum remotum. vt visio terminatur mediatè ad corpus; immediatè verò ad colorem, & lucem. & in sententia Catholica vnio hypostatica terminatur immediatè ad hypostasim; ad naturam verò mediatè: quia nulla vnione attingitur natura in se. in quo sensu admitto vnionem mediatam ad existentiam.

§.116. At existentia increata per hanc vnionem non potest reddere formaliter humanitatem subsistentem: quia verè & propriè non est vnita, vt est existentia, sed vt est subsistentia. Primùm exemplo corporis, quod verè & propriè non videtur; quia tantùm videtur remotè. Secundò, exemplo naturæ, quæ vt virtualiter ab hypostasi distincta, nec vnitur, nec incarnatur, sed remotè & denominatiuè ab hypostasi, cum qua est idem realiter. Tertiò, quia etiam humanitas eo modo vnitur intellectui, voluntati, & immensitati; per quæ nec intelligit, nec amat, nec est in loco, nec durat formaliter; subsistit autem formaliter per hypostasim: quia illi vnitur immediatè formaliter: ergo nec existit per existentiam increatam: quia terminus remotus non præbet eos quasi effectus formales.

§.117. Si verò mediatè non excludat existentiam attingi in se proximè; est eadem solutio proposita §.108. verbis alijs: quæ enim ibi dicitur primariò, hîc dicitur immediatè; & hîc mediatè, quæ ibi secundariò.

§.118. Responderi potest rationi facta §.116. existentiam Dei attingi mediatè, dum vnione attingitur hypostasis: attinguntur etiam alia prædicata Dei absoluta: nec tamen humanitas est in loco, aut durat, aut cognoscit, aut appetit immensitate, æternitate, intellectu & voluntate diuinis; existit tamen per existentiam Dei: quia hæc est primus conceptus, & quidditas Dei; cæteri verò sunt posteriores ratione. per se primò vnio fit ad existentiam; ad cætera verò secundariò per existentiam.

§.119. Ita respondet Cabrera in quæst. 17. a.2. disp.1. num.100. asserens existentiam esse primam actualitatem, præcipuam & maximam omnium actualitatum: num. autem 102. ait existentiam esse ipsam Dei quidditatem: num. autem 103. ait existentiam esse ratione distinctam ab essentia Dei. Hæc produco, non quòd intersint multum; sed vt auctores bene calleantur. Sæpè sæpiùs ostendi ab hoc auctore censeri, vnionem hypostaticam priùs & immediatiùs terminari ad hypostasim, quàm ad existentiam Dei: quia priùs est subsistere, quàm existere: & quia existentia est vltima actualitas, cuius susceptiuum est suppositum. Hac ratione aliqui Thomistæ negant Trinitatem incarnari: quia vnio ad existentiam est secundaria. item existentiam non posse actuari subsistentia, sed è contrà subsistentiam existentia: quia hæc est vltima actualitas, quæ alia actuari non potest. vt patet à §.44. Nunc idemmet auctor asserit, existentiam esse primam omnium actualitatum: & qui, vt responderet Concilio Chalcedonensi de assumptione omnium complementorum humanitatis, dixit existentiam non esse complementum naturæ, sed quamdam conditionem, vt vidimus §.91.92. & 93. nunc adstruit existentiam primam, maximam, & præcipuam inter omnes actualitates. Nec magis est constans ijs in locis hoc §. adductis: quia n.102. asserit existentiam esse ipsam Dei quidditatem: n. autem 103. ait eam esse condistinctam ab essentia. Quasi verò quidditas non sit essentia, & essentia quidditas? quæstioni enim, *quid est?* respondemus per essentiam & quidditatem: est ergo existentia essentia Dei etiam ratione: quia est quidditas Dei: quidditas autem & essentia sunt synonyma. S.Thom. q.3.a.3.

§.120. Ad obiecta §.118. nihil curo de illo ordine prioritatis, sed inquiro, vtrùm præter hypostasim vnio attigerit existentiam in se, ita vt sint ratione nostra duo termini vniti in se: alter primarius, qui est hypostasis; alter secundarius, qui est existentia? Si hoc admittatur, redditur discrimen, cur humanitas existat per existentiam Dei, & non sit in loco per immensitatem: at non fugiuntur absurda de vnione ad id quod commune est, de assumptione omnium humanorum præter peccatum, & subsistentiam, de incarnatione totius Trinitatis.

§.121. Si verò non admittitur vnio ad aliquid absolutum; ita vt in se non sit vnitum, sed tantùm remotè & denominatiuè ab vnione ad hypostasim, quæ non est prætergressa ad absoluta, nec ex illa sequitur alia ad aliquid absolutum, vt viso colore non videtur in se corpus: vitantur absurda, quorum memini §.120. at non redditur discrimen, cur humanitas careat propria existentia magis quàm propria duratione, vbicatione, intellectione. Quia licet existentia sit prima actualitas; adhuc attingitur remotè: cur ergo terminus semel remotus reddit humanitatem existentem, magis quàm alius terminus magis remotus reddit immensam? quia carentia attingendi immediatè vnionem est ratio, cur non communicetur effectus formalis: sed in hac carentia conuenit existentia cum alijs prædicatis: ergo existentia non reddit eum effectum formalem. Maior patet in ipsa natura diuina: quæ est ratione prior omni alio prædicato diuino, quæ non facit vnam naturam cum humanitate; nec hæc est intellectiua proximè, nec intelligens per illam: quamuis essentia Dei consistat in gradu intellectiuo proximo, aut intellectione actuali. Ratio à priori: quia vnio remota non est absolutè & propriè vnio ad terminum remotum, sed tantùm denominatiuè à termino proximo.

§.122. Mitto ex hac sententia vnionem factam ad naturam formaliter: quæ nec ratione distinguitur à sua existentia. hæc enim quæstio est magis philosophica. De hac autem re aliqua disserui disp.16. sect.1.

S.Thom.q. 3.a.3.& 4.

DISPVTATIO XXXV.

Vtrùm natura diuina, si non haberet Trinitatem personarum, posset assumere naturam creatam?

S. Thom. art.3.

§.1. DIco, si non essent tres subsistentiæ relatiuæ, sed vna virtualiter distincta ab hac essentia diuina; posset ratione illius Deus hypostaticè terminare naturam humanam. Ita B.Thomas & alij: estque per se notum posito ex fide mysterio Incarnationis: quia tunc illa subsistentia absoluta esset personalitas, quæ posset efficere hac in parte quod personalitas relatiua.

§.2. Rogas: Si esset vnus Deus, & vna persona: vtrùm simpliciter posset terminare naturam humanam? Nam conclusio loquitur cum B.Thoma de hac natura, vt virtualiter distincta à supposito. Quæ distinctio virtualis non esset tunc. Potest enim cogitari duplex euentus: alter quo natura distingueretur virtualiter à supposito, de quo est conclusio: alter, quo natura & suppositum non essent virtualiter distincta: rogo quid esset hoc euentu secundo? Inclinabit quis in partem negatiuam: quia supposita distinguuntur virtualiter à natura in ordine ad oppositiones relatiuas: tunc autem non esset hæc oppositio: ergo neque illa distinctio. item natura vt natura, & persona nec ratione distinguerentur cum fundamento virtualis distinctionis, vt modò habetur: sed natura suo conceptu esset vltimo terminata: quia modò in ordine ad oppositiones relatiuas terminatur.

§.3. Respondeo tamen, fore vt tunc terminare posset Deus vnionem hypostaticam: nam subsistentia & natura distinguerentur tunc ratione nostra, vt modò distinguuntur essentia & iustitia: & cùm verè Deus esset persona, posset ex illo, & humanitate resultare homo: tunc autem etiam natura diuina vniretur immediatè à parte rei naturæ humanæ, non tamen formaliter: quia vnio terminaretur ad subsistentiam formaliter; materialiter verò ad naturam: sicut modò rationale formaliter est principium discurrendi; animal verò materialiter. resultaretque tunc vna natura materialiter; formaliter verò vna persona. modò autem id repugnat naturæ diuinæ: quia in conceptu naturę distinguitur virtualiter à personalitate, fundans prædicata quasi contradictoria.

DISPVTATIO XXXI.

Vtrùm vna persona possit sine alia assumere naturam creatam?

D. Thom. art.4.

§.1. DIxi disp.15. à §.34. posse fieri vnionem ad hypostasim diuinam, quin ad naturam propter virtualem distinctionem. Vnde patet, fieri posse ad vnam hypostasim, quin ad aliam, quia in ordine ad terminandam naturam habent realem distinctionem inter se. Ratio à priori: quia quæ conueniunt personæ ratione proprietatis, sunt propria illius, & non communia, vt esse Patrem: terminare autem naturam potest conuenire personæ ratione proprietatis: ergo potest non conuenire alijs. Quam rationem attigit Concilium Toletanum VI. adductum disp.33.sect.1 vbi definitur solum Verbum factum fuisse hominem, quia assumpsit humanitatem ratione proprietatis. Quæ conclusio est de fide: videatur P.Suarez disp. 12. sect.1. & P.Vasquez disp.28.cap.11.

§.2. Obijcis, assumere naturam esse illam causare: ergo eam assumunt tres personæ, quarum effectus sunt indiuisi. Caiet.art.2. prope finem rectè negat humanitatem propriè dependere à Verbo, vt est eius terminus vnionis (quod intellige de dependentia à priori: nam à posteriori depender) cui consentit Gabr.in 3.dist.1. q.1. a.1. ante notabile 5. coroll.5. & Okam q.1.aliquanto ante finem. Vnde iure negant antecedens: quia terminare formaliter non est influere, vt ostendi disp.22. S.August. tom.3.lib.2. de Trinitate cap.6. expressè negat à Spiritu sancto assumptam naturam creatam. S. Anselm.lib.1.cap.4. de Incarnat. probat hanc doctrinam: quia vnio facta est in proprietate Filij, non in aliquo conceptu communi: quæ autem Deo conueniunt ratione proprietatis, conueniunt illi personæ dumtaxat, cuius est ea proprietas.

DISPV-

S.Thom.q. 3.a.4 &c.

DISPVTATIO XXXVII.

Duo dubiola.

§.1. PRimum, vtrùm aliæ duæ personæ sint speciali ratione in Christo per concomitantiam? P.Suarez disp.12. sect.1.§. *Sed occurrit his*; & P.Vasquez disp.28. cap.2. rectè probant ex Patribus partem affirmatiuam contra nonnullos: quia licet Deus non esset immensus, esset in Christo ratione vnionis hypostaticæ: quia illa vnio facta est ad Verbum, à quo separari non potest natura: sed neque aliæ personæ separari possunt à natura: ergo neque à Verbo.

§.2. Dices: Vnio hypostatica non attingit realiter duas personas, licet sint idem cum natura: ergo neque essent in Christo ex vi vnionis ad Verbum. Nego consequentiam: quia relatio distinguitur à natura virtualiter in ordine ad distinguendam personam, & terminandam naturam: vnio autem hypostatica est ad relationem; vt est terminus virtualiter à natura distinctus: sub qua ratione non omnia, quæ conueniunt relationi, conueniunt naturæ formaliter secundùm se, neque materialiter cæteris relationibus: at separabilitas à loco non potest conuenire relationi, quin conueniat naturæ secundùm se, & materialiter toti Trinitati: quia in ordine ad existendum in loco, vel distandum, non distinguitur virtualiter natura à relatione. vnde vbi fuerit relatio, erit etiam natura secundùm se: à natura autem secundùm se distare non possunt aliæ relationes.

§.3. Secundum dubiolum est, vtrùm quælibet persona diuina possit assumere naturam humanam? S.Thomas a.5. affirmat; & meritò: quia vis terminatiua, & distinctio virtualis à natura, & ratio hypostasis æquè reperiũtur in singulis personis.

DISPVTATIO XXXVIII.

Vtrùm plures personæ possint simul eamdem naturam assumere?

§.1. COmmunis sententia est pars affirmatiua cum B.Thoma art.6. Caietani, Durãdi in 3.dist.1.q.3. P.Suarez disp. 13.sect.2. P.Vasquez disp.29. P.Valent.q.3.punct.3. quod probant ostẽdendo id non implicare. Quæ sententia mihi placet.

§.2. Scotus in 3.dist.1.q.2.§. *Ad quæstionem igitur*, negat id fieri posse. quod clarè docet B.Anselmus lib.1.cap.4. de Incarnatione, verbis ijs: *Qui vnus solus Deus, cùm sint tres personæ; non tamen necesse est Filio incarnato alias quoque duas personas (sicut ille disputator putat) incarnari, sed impossibile.* & suprà: *Quare impossibile est Deo secundùm vnam quamlibet personam incarnato, illum secundùm aliam quoque personam incarnari.* Idem repetit satis clarè lib.2.c.9. Probat Primùm, quia duæ causæ adæquatæ eiusdem generis non possunt simul concurrere ad effectũ eumdem: ergo nec duæ personæ ad vnam naturam. Caiet.& P.Vasquez negant consequentiam: quia concursus efficientis dat simpliciter esse ex exigentia, quæ expletur per vnam actionem totalem: vnio autem nec dat esse, nec fit ex exigentia, sed ex capacitate: quia saltem successiuè potest natura terminare duas vniones.

§.3. Non acquiesco: quia vnio ad hypostasim est ex indigentia naturæ, quæ sine supposito eam complente nequit existere: sicut in opinione P. Vasquez forma datur materiæ ex indigentia, non quòd à forma pendeat à priori: ergo sicut positâ vnâ formâ non potest diuinitus ex eius opinione alia componi: ita neque secunda vnio positâ aliâ: quia potentia subiectiua naturæ humanæ in ordine ad constituendam personam iam est completa: & sicut natura successiuè potest terminare duas vniones: ita & effectus duas causalitates. Quam ob rem meritò negant antecedens Patres Suarez atque Vasquez.

§.4. Secundò arguit Scotus: quia natura terminata proprio supposito, non potest terminari alieno: ergo nec terminata vno diuino, poterit alio diuino simul terminari. Consequentiam negant B.Thomas, P.Suarez, Caiet. Durand. P. Vasquez, & P. Valentia: quia supposita diuina non pugnant in eadem natura, sicut suppositum humanum cum alijs. Quibus responderi posset, ea supposita non pugnare in natura diuina; quæ propter suam infinitatem petit constituere tres personas, & exigit tres subsistentias ex natura sua: pugnare autem in humana, quæ tantùm exigit constituere vnam personam, cui repugnat exigere plures subsistentias: quia per vnam siue humanam, siue diuinam, expleta est eius potentia. Vnde autem colligunt humanam subsistentiam repugnare in ordine ad potentiam absolutam; secùs verò diuinam? Nam & humanitas terminata Verbo tam plenè satiatur, quàm proprio supposito; & sine nouo miraculo non potest simul vniri Patri, non solùm quia vnio esset supernaturalis; sed quia daretur præter exigentiam naturæ. B.Anselmus non potest commodè explicari: qui more aliorum Patrum cùm disputant cum hæretico, ita in illum torquent tela,

S.Thom. q. 3.a.4. &c. vt oppositum fieri conentur. Disputabat Anselmus cum hæretico censente non posse incarnati personam vnam, quin cæteræ duæ etiam incarnarentur. Anselmus autem ait id tam falsum esse, vt sit impossibile omnes simul incarnari. Nisi fortè intelligatur de potentia communi absque nouo miraculo.

§.5. Ait P. Valentia cum Caietano, naturam non satiari intensiuè & extensiuè supposito diuino, sicut humano. Egregia petitio principij: cur non satiatur? vel quid est satiari extensiuè, nisi non admittere aliud suppositum? at hoc in controuersiam reuoco. Dicit P. Vasquez supposita diuina esse diuersæ rationis. Contrà: Item vnum humanũ, & aliud diuinum, vel angelicum. Si autem natura vno supposito est expleta, non dat locum alij, sicut per te calor productus à luce non dat locum, vt simul producatur à calore.

§.6. Dicit P. Suarez naturam supposito humano esse in se, diuino autem esse in alio: repugnat autem esse in se, & in alio, non tamen in duobus alijs. Contrà: Esse in se, vel per se, nihil est nisi esse cum supposito sibi debito, & cum proprio complemento, ab illoque pendere à posteriori: esse autem in alio, est habere complementum non debitum, illique vniri, & ab eo aliquo modo pendere actu, vel potentia: at de hac eâdem re est controuersia, cur non poterit perfici proprio & alieno complemento? & pendere à proprio, & ab alieno supposito? vel actu dependere à proprio; ab alieno autem non actu, sed potentia? quia alienum non est actu necessarium ex suppositione naturalis suppositi; pro quo tamen est aptum subrogari. Sicut per duas vbicationes potest esse, & in hoc gymnasio, & extra illud. Negetur igitur antecedens, vel admittatur consequentia. Recognosce disputationem 11. Metaphys. §.86. de quo recidet sermo disp. 44.

§.7. Tertiò argumentatur: quia Patri conuenirent prædicata Filij per communicationem idiomatum. Id negatur. quia Patri conuenirent communia Filio, quæ tunc essent prædicata naturæ diuinæ & naturæ humanæ: esset enim Pater Deus & homo sicut Filius: prædicata verò conuenientia vni personæ ratione personalitatis, non conuenirent alij, quia in ea nullam haberent vnionem: cùm ergo vniones singulæ essent ad hypostases, vt sunt propriæ, & non aliquid commune, prædicata Patri conuenientia ratione vnionis hypostaticæ, non conuenirent Filio.

DISPVTATIO XXXIX.

Vtrùm illæ tres personæ essent vnus homo? an tres?

SECTIO I. *De significatione rerum in recto, & in obliquo.*
SECTIO II. *Veritas propositionum pendet ab identitate rerum significatarum in recto, in subiecto & prædicato.*
SECTIO III. *Quæ ponantur in recto, quæue in obliquo?*
SECTIO IV. *Cur sit vnus Deus, & tres personæ?*
SECTIO V. *Tres personæ diuinæ cum vna humanitate essent tres homines; vna verò cum tribus esset vnus homo.*
SECTIO VI. *Prima difficultas contra eam doctrinam.*
SECTIO VII. *Secunda difficultas.*
SECTIO VIII. *Aliquorum doctrina.*
SECTIO IX. *Impugnatur.*

§.1. HÆc quæstio affinis est illi vtrùm tres personæ diuinæ sint vnus Deus, an tres dei? item si vnus Deus dicendus sit vna persona, an tres personæ? cùm enim Deus sit vna natura cum tribus subsistentijs; cur sunt dicendæ tres personæ, & non vna? sicut dicuntur vnus Deus, & non tres dij. Quæ difficultas malè vexauit B. August. tom. 3. lib. 7. de Trinitate à cap. 4. ad finem: nec aliam rationem reddidit nisi vsum vocum. Cæterùm quæstio videtur esse grauior: siquidem grauissima damnantur hæresi, qui aut vnam dumtaxat personam admittunt, vt Sabellius; aut plures deos, vt Pagani. Conabor totius difficultatis nodum soluere ex vera & apud omnes probata philosophia.

SECTIO I.

De significatione rerum in recto, & in obliquo.

§.2. SÆpè in disputationibus hæ voces audiuntur, *in recto, & in obliquo.* Nomina flexilia habent plures casus; nominatiuus est casus rectus; genitiuus, & alij sunt casus obliqui. Vnde constitui aliquid in recto, est constitui in nominatiuo: quæ verò constituuntur in obliquo, constituuntur in genitiuo, aliisue casibus. De quo etiam agendum breui disp. 70. à §.17.

§.3. Hæc constitutio non consideratur per verba adiectiua; sed solùm per substantiuum: quia nomina cum illo congruentia, ponuntur in nominatiuo, aut alijs casibus: adiectiua enim varios exigunt casus pro ipsorum qualitate. Quæ enim oratione actiua constituuntur in recto, passiua constituuntur in obliquo; & quæ passiuè sunt in obliquo, actiuè constituuntur in recto: vt, *Ego amo Deum: Deus amatur à me.* est ergo considerandum verbum substantiuum.

§.4. Hoc autem consideratur, quando aliqua voxeo verbo explicatur, aut (vt aiunt) resoluitur in suas partes physicas. ex.gr. dubitat quis quid sit *album*? respondetur, *album est subiectum habens albedinem:*

dinem. item *Quid est homo?* respondetur, *Homo est animal rationale:* en verbo substantiuo explicantur illæ voces. Qua explicatione nonnulla ponuntur in nominatiuo; alia verò in alijs casibus, vt in prima propositione *subiectum habens* est in nominatiuo; *albedinem* autem in accusatiuo. ob quod *subiectum habens* est in recto; *albedo* autem *habita* in obliquo.

§.5. Dupliciter autem id contingit: Primùm, quando in obliquo ponitur aliquid non spectans intrinsecè ad rem significatam voce quæ resoluitur: vt si dicas: *Quid est visio?* respondeo, *Repræsentatio coloris: repræsentatio* est in recto: *color* in obliquo connotatur; non tamen aliquid spectans intrinsecè ad visionem: quia tota ratio videndi est intrinsecè, quin ad illam pertineat color: qui connotatur, siue simul notatur, vt terminus extrinsecus visionis. Quod genus connotati in obliquo nostra nunc interest parum.

§.6. Secundum genus est, quando in obliquo ponitur aliquid intrinsecè pertinens ad rem significatam voce recta: quæ vox significat duos conceptus componentes aliquid: vterque autem est pars physicè aut logicè talis rei: vt *album*, in recto dicit subiectum, non tamquam totum conceptum albi, quod addit aliquid præter subiectum: albedo autem connotatur in obliquo, tamquam pars rei significatæ voce *album*: igitur tam rectum, quàm obliquum sunt de conceptu albi; quia sine subiecto, & albedine non est album, at sine colore potest diuinitus esse visio.

SECTIO II.

Veritas propositionum pendet ab identitate rerum significatarum in recto, in subiecto, & prædicato.

§.7. HIc est disquirendũ, cur propositiones sint veræ. mitto rationẽ Aristotelis, *ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera vel falsa.* Quæ doctrina est certissima: at oportet quærere quo pacto res sint, aut non sint, vt propositio sit vera, vel falsa. Omnis propositio constat subiecto, prædicato, & vnione. hæc coniungit subiectum, & prædicatum: id est, asserit subiectum, & prædicatum esse idem, vel non esse (si propositio est negatiua.) ex. gr. *Petrus est albus, albus & Petrus* dicuntur esse eadem res. At tam subiectum, quàm prædicatum sunt in recto: nec posset aliter propositio esse vera.

§.8. Vnde constat veritatem propositionis pendere ab eo quod res est: res autem est in recto, vt propositio sit, sicut res est: cùm ergo quamcumque propositionem verbi adiectiui explicemus verbo substantiuo, & in huius verbi congruentia subiectum & prædicatum constituuntur in recto, & sic constituta affirmatur verè vnum de altero, aut verè negatur: tunc propositio attingit identitatem subiecti cum prædicato, vel distinctionem, si propositio est negatiua: satis est ergo si bona congruentia nominis cum verbo substantiuo, prædicatum, & subiectum in recto sint idem. Quod exemplis illustro: *Petrus est albus*, est propositio vera: quia *Petrus & albus* constituti in recto sunt idem: quamuis prædicatum aliquid in obliquo claudit, quod Petrus non est: *albus* enim dicit albedinem in obliquo, quæ albedo non est Petrus. item *Petrus currit*; sic exponitur, *Petrus est currens*: est autẽ vera propositio: quia currens in recto nõ distinguitur à Petro; quamuis cursus positus in obliquo distinguitur. S.Thom. q. 3.a.4. &c.

§.9. Hinc etiam conspicies, ad veritatem propositionum nihil obesse distinctionem realem obliquorum: quia licet ea omnia, quæ in obliquo ponuntur, sint realiter distincta; propositio est vera, si recta non distinguuntur. ex.gr. *Album est dulce*: subiectum & prædicatum dicunt in obliquo albedinem & dulcorem: quæ duæ qualitates sunt realiter distinctæ, & tamen propositio est vera, solùm quia recta sunt idem: quia id, quod in recto ponitur, in subiecto & prædicato non est distinctum. è contra verò: si recta sunt diuersa, quamuis obliquum sit idem, propositio erit falsa. ex. gr. pone vnam formam in duobus subiectis, non poterit verè affirmari vnum de altero: ex.gr. materia & forma vniantur vnione vna, quæ sit informatio & materializatio, non potest dici verè, *informatum est, & materializatum:* quia recta sunt diuersa, quamuis obliqua sint idem. item duo vestiti eâdem veste non possunt mutuo affirmari.

§.10. Obijcis: Albedo prædicatur de albo: ergo opus est, vt sit idem cum illo. Distinguo antecedens: prædicatur in recto, nego antecedens; prædicatur in obliquo, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia non prædicatur vt eadem cum subiecto, sed vt habita à subiecto. Perinde enim est, *Album est dulce*; ac, *Pomum habens albedinem habet etiam dulcorem:* cum quibus componit album, & dulce. Complexum vnum non prædicatur de altero: *album* enim acceptum pro toto composito non est *dulce* acceptum pro toto composito: nec ita prædicantur: sed prædicatur subiectum album, & dulce, vt habens eas qualitates, & ab eis denominatur.

SECTIO III.

Quæ ponantur in recto? quæue in obliquo?

§.11. FRequenter dicitur à Philosophis & Theologis concreta adiectiua præcipuè supponere pro subiectis; pro formis autem minùs præcipuè; vt constat ex S. Thoma 1. p. q.39. art.3. & 3 parte q.3.a.7.ad 2. & alibi: accipi autem magis præcipuè idem est, ac accipi in recto; quæ verò minùs præcipuè accipiuntur, idem est ac in obliquo constitui. Ratio S. Thomæ est: quia substantiua significant essentiam & substantiam; quæ per se est vna, aut plures: adiectiua autem significant rem vt inhærentem alij: quæ autem inhærent, accipiunt à subiectis vnitatem, aut pluralitatem.

§.12. Ratio igitur à priori est: quia rectum significat rem, vt per se stantem, obliqua verò non ita: cùm autem in adiectiuis subiectum ster per se, forma verò, aut realiter inhæreat subiecto, aut significetur more inhærentiæ; ideò subiectum ponitur in recto, forma verò in obliquo. ex.gr. *Album* significat parietem, aut hominem per se stantem; albedinem verò vt illi inhærentem.

§.13. In concretis substantiuis existimo esse rationem eamdem: vt *homo, leo, &c.* in his enim aliquid est in recto, & aliquid in obliquo: quia habent

S. Thom. q. 3. a. 4. &c. bent imitationem adiectiuorum: homo enim duas partes includit, nempè humanitatem, quæ est essentialis; & suppositum, quod pertinet ad quoddam genus integritatis: humanitas stat per se: quia est independens à priori à supposito; hoc autem est in humanitate vt in vero subiecto, vt albedo in Petro: ergo vt album significat in recto Petrum, & in obliquo albedinem: ita homo significat in recto humanitatem, & in obliquo personam.

§.14. Obijcis: Leonitas includit duas partes; alteram independentem, alteram dependentem ab altera: ergo leonitas supponit in recto pro sola materia. Nego consequentiam: quia leonitas non est nomen concretum, sed abstractum significans indiuisim totam essentiam vt non pendentem aliunde; leo autem significat concretè: est ergo opus quærere rectum, & obliquum. *Vnitum compositum*, & alia, quia sunt concreta, dicunt in recto partes vnitas, & in obliquo vnionem: humanitas autem non ita: quia est terminus abstractus, qui significat rem vt per se stantem.

§.15. Hinc deducitur, cur frequenter dicitur in nominibus substantiuis, suppositionem præcipuam esse pro forma, seu quidditatiuo conceptu significato per nomen: quia eiusmodi conceptus ponitur in recto, quia per se stat: alij verò ponuntur in obliquo, quia significantur more alijs adiacentium.

SECTIO IV.

Cur sit vnus Deus, & tres personæ?

§.16. NOn est difficile deducere, cur Deus sit vnus, personæ autem diuinæ tres? Deus est nomen concretum, significans deitatem, & suppositum. Vbi vterque conceptus est à parte rei per se stans, quin pendeat ab altero in genere causæ materialis: vnde vterque potest in recto significari: quia cùm per se stet, quod ad id exigitur, poterit ita significari. item substantia, quamuis physicè non pendeat ab alia, potest significari more dependentis. Quod patet primùm in differentia essentiali; quæ significatur in quale quid: tum quia potest significari, vt habita ab alia substantia, quod significatur in obliquo. vt, corpus est animatum; significat in obliquo animam rationalem perfectè subsistentem; modus autem significandi est in obliquo.

§.17. Deus igitur significat deitatem, & suppositum: deitatem quidem in recto; suppositum in obliquo. Primùm, quia omnia nomina substantialia & substantiua ita significant, vbi sunt connaturaliter: homo enim & leo significant in recto naturam humanam, & leoninam. Secundò, quia deitas & est formalis ratio quidditatiua, & stat per se: at suppositum significatur in obliquo: quia non est ratio formalis & quidditatiua Dei ratione nostra; & significatur vt terminans deitatē, & vt ab illa habitum. E contrà verò persona in Deo significat in recto personalitatem, & in obliquo deitatem. Quòd personalitas est ratio quidditatiua personæ sub conceptu reduplicatiuo personæ: quia est ratio formalis personæ: vt albedo albi. item stat absolutè per se sine dependentia subiectiua à natura: & significatur vt naturam complens, eamque habens.

§.18. Ob quod tres personæ sunt vnus Deus: quia significatum in recto huius nominis *Deus* est vnum numero in omnibus: quia est natura diuina: personalitates autem eo nomine significatæ sunt tres; sed significantur in obliquo: at si non multiplicantur recta, non multiplicantur significata formaliter per nomen, licet multiplicentur obliqua: ergo licet multiplicentur personæ, non multiplicatur Deus, formaliter significatus hoc nomine Deus. Quæ apertè probantur ex §.8. & 9. Hæ enim propositiones sunt veræ, *Pater est Deus*: *Filius est idem Deus*: quia recta sunt, vt dicuntur per illam: etenim prædicatum *Deus* significatum in recto, est idem omnino in vtraque propositione; ob quod sunt Pater & Filius idem numero Deus: vt in hac, *Petrus est albus*, *Petrus est musicus*: *musicus* & *albus* sunt idem omnino numero: ob quod est idem Petrus musicus & albus: ita Pater, & Filius sunt idem numero Deus: quia non significantur duæ deitates, sed vna numero.

§.19. E contrà verò personæ sunt tres: quia formale significatum hac voce *persona* sunt tres personalitates, stantes per se, & eo more significatæ in recto; deitas autem ea voce significata est in obliquo: quia non est ratio formalis personæ reduplicatiuè vt est persona, & significatur vt completa per subsistentiam. Quando verò multiplicantur recta, multiplicantur significata per illud nomen: quamuis non multiplicentur obliqua: vt patet ex §.8. & 9. ergo personæ sunt tres: ob quod persona Patris non est persona Filij; quia significantur in recto duæ personalitates distinctæ realiter inter se. Hæc attigisse sit satis, fusiùs in Trinitate probanda: quæ accepta sunt ex B. Thoma 1.p.q.29. art.4. & q. 30.a.1.corpore, & ad 1. & q.39.a.3.corpore, & ad 4.

SECTIO V.

Tres personæ diuinæ cum vna humanitate essent tres homines; vna verò cum tribus esset vnus homo.

§.20. VNde deduco, tres personas diuinas cum vna humanitate fore tres homines, & non vnum. S. Thomas q.3.a.6. ad 1. indicare videtur eas tres personas fore eumdem hominem. Caietanus opinatus eas futuras tres homines, exponit S. Thomam de identitate secundùm quid: quia sunt simpliciter tres homines; vnus verò secundùm quid. Et quidem S. Thomas est satis apertè ab hac sententia: quia ait eas non fore vnum simpliciter, sed vnum in ratione hominis, id est, humanitatem esse vnam; at in ratione Dei sunt vnum non solùm reduplicatiuè, sed absolutè: sunt enim absolutè vnum: quia sunt vnus Deus, & tres personæ. art. item 7. ad 2. ait vnam personam cum duabus humanitatibus fore vnum hominem absolutè, & duos secundùm quid: id est, vnus cum duabus humanitatibus, quas respectu Verbi comparat vt vestem vestito: at tres personæ cum vna veste sunt absolutè tres vestiti: ergo & tres personæ cum vna humanitate sunt tres homines absolutè, & vnus secundùm quid. Hæc doctrina est Caiet. & frequenter Thomistarum, Marsilij in 3.q.2.a.3.dub.2. & Gabr. in 3. d.1.q.1.a.3.dub.3. & aliorum.

§.21. Probatur tum in his propositionibus: *Pater est homo, Filius est homo, Spiritus sanctus est homo*: recta ex parte subiecti & prædicati essent tria realiter distincta in vna propositione ab alijs: ergo essent tres personæ ex parte subiecti, & tres humanitates ex parte prædicati. Consequentia non eget probatione: quia ex tota disputatione est apertè probata. Adde, sunt veræ illæ propositiones: ergo recta sunt tria ex parte subiecti. Probo consequentiam: quia non potest esse identitas ex parte prædicati cum tribus subiectis realiter distinctis: nisi prædicata sint realiter distincta: vt in his, *Petrus est albus*: *Ioannes est albus*; *albus* ex parte prædicati distinguitur realiter in vtraque: quia est idem cum duobus subiectis realiter in vtraque distinctis.

§.22. Dices, in his propositionibus, *Pater est Deus, Filius est Deus*, subiectum esse distinctum; prædicatum autem idem: ergo idem contingit in ijs, *Pater est homo, Filius est homo*. Nego consequentiam: quia in prima prædicatum in recto est deitas, quæ est idem cum tribus suppositis, quæ sunt subiecta earum propositionum: at in secunda prædicatum in recto non est natura humana; sed suppositа diuina, quæ essent formaliter & immediatè incarnata. vt nunc *Filius est homo*; prædicatum non significat in recto immediatè & proximè naturam, quæ non est homo; sed personam, quæ est homo: ergo nisi in mysterio Trinitatis non possunt tres propositiones esse veræ, nisi prædicata sint à parte rei distincta, vt sunt subiecta. Quæ sunt certa.

§.23. Secundò, probatur & explicatur primum argumentum: nunc in hac propositione, *Verbum est homo*; subiectum & prædicatum in recto est persona Verbi: ergo in illis tribus si essent veræ, prædicata essent in recto tres personæ. Consequentia liquet: quia *homo* eâdem ratione diceretur de Patre, ac nunc dicitur de Filio: ergo essent tres homines: quia non posset in recto prædicari nisi tres personæ habentes humanitatem, quæ non essent idem homo: quia homo supponitur in recto pro persona habente humanitatem: vt non prædicaretur idem album, si vna albedo esset in tribus hominibus. Primum antecedens probo: quia hæc propositio nunc est vera, *Verbum est homo*: quia recta prædicati & subiecti sunt idem: sed non essent idem, nisi rectum prædicati esset sola persona Verbi sine aliquo creato posito in recto: ergo nunc rectum illius prædicati est sola persona Verbi. Probo antecedens: quia ex parte prædicati possumus in recto considerare solam personam. quod contendo, & ideo propositio est vera: quia significat personam Verbi subsistere in vtraque natura: sicut *album est dulce*, significat idem subiectum esse sub vtraque qualitate. aut possumus considerare in recto solam humanitatem. quod esse non potest: quia propositio, *Verbum est homo*, esset falsa: vt hæc esset, *Petrus est albus*; si albedo significaretur in recto: esset enim perinde, ac *Verbum est humanitas*, *Petrus est albedo*. Nec item in recto significatur humanitas simul cum Verbo: sicut nec albedo simul cum Petro: quia vt Petrus non est albedo simul secum ipso, ita nec Verbum est humanitas. constat ergo in ea propositione, *Verbum est homo*; rectum subiecti & prædicati esse solam personam Verbi.

§.24. Constat item in hac etiam propositione, *Pater est homo*, si esset vera, rectum subiecti & prædicati esse solam personam Patris: & vt nunc sola persona Verbi est homo per denominationem ab humanitate illi vnita hypostaticè, & reddit hunc sensum: *Verbum est homo*: id est, *persona Verbi est persona humana ab humanitate sibi vnita*: ita *Pater est homo*, esset persona Patris persona humana ab eâdem humanitate eodem modo vnita: sed persona Verbi facta humana, non est persona Patris facta humana: sicut Petrus factus albus non est Antonius factus albus ab eadem albedine: ergo Pater & Filius non essent idem homo ab humanitate câdem. Quod argumentum iterum attingam §.34. ergo essent plures homines. Probo Minorem: quia homo & persona humana idem essent tam in re, quàm in modo significandi: vt nunc patet: *Verbum est homo*; *Verbum est persona humana*: hæ in nullo differunt. S. Thom. q. 3. a. 4. &c.

§.25. Vnde item deduco, vnam personam diuinam cum tribus humanitatibus fore vnum numero hominem, non verò tres. Quod clarè docuit S. Thomas q.3.art.7. ad 2. Caietan. & alij Thomistæ: at S. Thomas eo art. 7. retractat oppositam sententiam, quam docuerat in 3. d. 1. qu. 2. art. 5. ad 2. P. Suarez disp. 13. sect. 3. vers. *Nihilominus*, cum Marsilio, Almaino, & Gabriele. Probatur in ijs propositionibus: *Verbum est homo ab hac humanitate*: item, *est homo ab hac alia humanitate*, significatum in recto subiecti & prædicati est omnino vnum & idem numero in vtraque propositione vera: ergo est vnus numero homo. Consequentia patet ex dictis: quia ab vnitate recti accipitur vnitas significatarum rerum: vt idem Petrus esset vnum album à duabus albedinibus; vt, *Petrus est albus ab hac albedine*: item *est albus ab hac eadem*: est idem album, licet albedines sint duæ. Quæ ratio est aperta; nec opus est alias quærere obscuras cum Caietano in art.7.ad 2. qui potuit hoc pacto se extricare ab argumento Scoti.

§.26. Qui in 3. d. 1. quæst. 3. & in 2. disp. 12. qu. vnic. ad fin. Durand. in 3. dist. 1. q. 3. S. Thomas eadem d.1.q.2.art.5. ad 2. P. Vasquez tom. 2. in 1.p. disp.155. c.5. & alij censuerunt vnam personam diuinam cum duabus humanitatibus fore duos homines. Argumentum sit: quia eâdem ratione posset dici vna persona dumtaxat in Trinitate: quia licet sint plures subsistentiæ, non est nisi vna natura: vt in Christo in eo euentu esset vnus homo: quia licet sint tres humanitates, non est nisi vna subsistentia. Nego sequelam. Ad probationem, respondeo personam diuinam significare in recto personalitatem, quæ triplex est in Deo, ob quod & personæ tres: homo autem in Deo non significat humanitatem in recto, sed personalitatem, quæ vna esset in tribus naturis. Alia argumenta proponam sectione sequenti.

§.27. Priùs tamen examinanda est controuersia Scoti cum S. Thoma, & Caietani cum Scoto: S. Thomas art. 7. ad 2. ait nomen significans formam non dici pluraliter nisi propter pluralitatem suppositorum: quòd si vna persona assumpsisset plures humanitates, hæc vox *homo* non significaret plura suppositа, nec essent plures, sed vnus homo. Scotus arguit: Ergo si forma significetur in pluribus suppositis, nomen dicetur pluraliter: quia ad vnitatem, aut pluralitatem consideranda est vnitas suppositi, aut pluralitas: ergo Trinitas sunt tres dij: quia forma significatur cum tribus suppositis. Caietan. ait esse posse duas regulas: alteram negatiuam; nempe nomina non dici pluraliter, nisi suppositа sint plura. quam regulam ait traditam à S. Thoma. Secunda est affirmatiua, nempe nomina dici

S.Thom. q. 3. a. 4. &c. dici pluraliter quoties suppositа sunt plura. Hoc negat affirmatum à S.Thoma in substantiis concretis: quia exigitur etiam pluralitas formæ. Vnde negat consequentiam Scoti.

§.28. Contrà: Nomina substantiua dicuntur pluraliter pro sola multitudine suppositorum, etiamsi non multiplicetur forma: ergo bona est consequentia Scoti. Probo antecedens hoc nomine *persona*, quæ in Deo dicitur pluraliter pro sola multitudine suppositorum: licet deitas sit vna. vt enim *Deus* constituitur ratione nostra ex deitate, & supposito: ita persona Deus: cur ergo ad pluralitatem nominis non est satis pluralitas suppositorum cum vnitate naturæ, & est satis ad pluralitatem nominis *persona*? quæ eodem pacto constituitur ex deitate, & supposito.

§.29. Respondeo, Caietanum fuisse sui immemorem: tres enim personas dixit fore tres homines cum eâdem numero humanitate; sicque S. Thomam explicuit: quia suppositа sunt tria. Distinguo igitur consequens Scoti ex §.26. si forma eo nomine significetur in obliquo, & suppositum in recto; concedo consequentiam: tunc enim nomen dicetur pluraliter; si verò forma significetur in recto, & suppositum in obliquo, nego consequentiam: non enim dicetur nisi singulariter: vnitas autem, & pluralitas suppositorum consideratur ad nominis pluralitatem, si suppositа dicantur in recto; non verò si in obliquo. Hinc nego secundam consequentiam: quia *Deus* significat naturam in recto; & *persona* in obliquo. S. Thomas rectè dixit: quia censuit in ijs euentibus suppositа in recto constitui.

SECTIO VI.

Prima difficultas contra eam doctrinam.

§.30. Contra totam hanc doctrinam, eiusque probationes sunt aliquæ difficultates non leues. Prima, quia, si tres subsistentiæ creatæ essent vnitæ eidem humanitati, non essent tres homines, sed vnus: ergo licet tres personæ diuinæ vniantur eidem humanitati, erunt vnus homo, & non tres. Consequentia videtur bona: quia ob singularitatem humanitatis in antecedente *homo* diceretur in singulari. Antecedens probo: quia nunc vna deitas cum tribus suppositis non constituit tres deos, sed vnum: quia in substantiis non dicitur numerus pluralis sine pluralitate formarum.

§.31. Item, si tres humanitates essent cum eâdem numero subsistentia creata, essent tres homines, & non vnus: ergo vna persona diuina cum duabus humanitatibus erunt duo homines, & non vnus. Probo antecedens: quia nunc tres personæ cum vna natura constituuntur propter personalitatum pluralitatem: & quia in substantiis nomina dicuntur pluraliter propter pluralitatem formarum.

§.32. His argumentis vti non possunt, qui censent subsistentiam creatam esse modum: petunt enim argumẽtum non solùm ab impossibili (quod aliquando licet) sed ab ipsa formali terminorum, qui retinentur, contradictione. quia modus ex conceptu suo includit oppositionem ad tribuendum suum formalem effectum rei alienæ: ergo retinere in argumento modum & communicationem effectus formalis rei alienæ est retinere in ipsa suppositione terminos formaliter oppositos: est autem argumentum contra me constituentem suppositum creatum, rem, & entitatem absolutam, non verò modalem.

§.33. Posset responderi, tres subsistentias creatas cum eâdẽ humanitate fore tres personas humanas, & vnum Deum: item vnam subsistentiam cum tribus humanitatibus fore tres homines, & vnam personam. Quod esset dicendum, si *homo* supponeretur in puris creaturis eodem pacto quo in Incarnatione Dei.

§.34. Ad argumentum ex §.30. concesso antecedenti, nego consequentiam. Ad probationem, respondeo tunc fore vnum hominem, non ob singularitatem humanitatis dumtaxat; sed quia homo in homine puro supponitur in recto pro humanitate, & in obliquo pro subsistentia: quia verò nomina non dicuntur pluraliter nisi recta sint plura; ideo compositum ex vna humanitate, & tribus subsistentijs creatis, est vnus homo, & vna persona: quia illud nomen significat humanitatem in recto, & hypostases in obliquo, quo conuenit cum nomine *Deus*: quod in recto significat deitatem, & personas in obliquo. At *homo* in Incarnatione Dei significat in recto personalitatem, & humanitatem, in obliquo: cùm autem recta sint tria, essent in eo euentu tres homines, & tres personæ humanæ: nec enim essent vna persona humana, sed tres; tres autem personæ humanæ tres homines sunt.

§.35. Ad argumentum ex §.31. concedo antecedens, & nego consequentiam. discrimen patet ex §.34. quia *homo*, & *persona humana* in puris creaturis significant humanitatem in recto: tunc autem essent tria recta: ergo & tres homines, & personæ tres. at in Deo *homo* in recto significat suppositum, quod esset tunc vnum: tres autem humanitates significãtur in obliquo. Hinc patet latum discrimen.

§.36. Contra hæc objiciunt: Primùm, Christum non esse vniuocè, sed æquiuocè hominem nobiscum: hoc autem est absurdum: ergo. Probant Maiorem: *homo* in Christo significat personam diuinam vnitam hypostaticè humanitati: in nobis autem significat humanitatem vnitam hypostasi: hæc autem sunt æquiuoca: ergo. Probo Minorem: quia humanitas, & subsistentia æquiuoca sunt.

§.37. S. Thomas 1. p. q. 29. art. 4. & locis indicatis §.19. docet personam in Deo significare relationem vt per se subsistentem (quod à me dicitur in recto) in purè autem creaturis significari ea voce naturam vt per se stantem: docet ad 4. non sequi inde personam esse æquiuocam, sed analogam. Diuersa est illa quæstio ab hac, quamuis argumentum minùs est diuersum. Nego autem Maiorem ex §.36. Ad probationem, respondeo vocibus *persona humana*, & *homo*, significari eamdem omnino rem in Incarnatione Dei, ac in nobis; quod attinet ad vniuocationem hominis, & personæ humanæ, in ratione humanæ: quia vniuocatio hominis sumitur ab essentia hominis; quæ est sola humanitas: hæc autem in Christo, & in nobis est eiusdem speciei atomæ. ob quod non potest esse æquiuocatio, nec analogia in ratione hominis: quia modus significandi diuersus eamdem rem in recto, aut in obliquo non constituit æquiuocationem: æquiuoca enim

enim nihil habent commune præter nomen: at Christus licet humanitatem significet in obliquo hac voce *homo*; & Petrus eam significet in recto: commune habent præter nomen: habent enim humanitates eiusdem speciei.

§.38. Confirmatur. Deus est homo vniuocè nobiscum; at diuerso modo realiter est homo: quia non est essentialiter homo; sed per aliquid omnino extra essentiã Dei: at Petrus est homo essentialiter, & non per aliquid extra suam essentiam; sed potiùs tota eius essentia est conceptus quidditatiuus hominis: ergo (si tua ratio aliquid probat) sunt æquiuocè homo. Probo consequentiam: quia illa diuersitas in habenda realiter humanitate, maior est quàm in eam significando. Imò diuersus significandi modus oritur ex diuersa ratione habendi humanitatem. Quia igitur Deus est homo ab eâdem humanitate specie, ac nos; ideo est vniuocè homo: quia quocumque modo habeat aut significet humanitatem; iam illi nobiscum est aliquid commune præter nomen: illudque est commune cum specifica similitudine, quæ fundat vniuocationem.

§.39. Et quidem vniuocatio sumitur à sola ratione formali tribuente effectum formalem; licet subiecta sint æquiuoca: etenim ens reale, & rationis æquiuoca sunt; at conueniunt vniuocè in ratione cogniti: substantia & accidens sunt analoga; vniuoca verò in eâdem ratione cogniti, & amati. Persona Filij analogè conuenit cum nostra, in sententia communiori; at in ratione hominis conuenit vniuocè: quia cognitio vniuoca est ad ens reale terminata cum ea, quæ ad ens rationis: & humanitas Verbi vniuoca est cum nostra: ergo multò minùs tolletur vniuocatio ex diuersa ratione significandi.

§.40. Ad argumentum ex §.36. nego Maiorem. Ad probationem, nego Minorem: quia subsistentia diuina vt facta homo, & natura humana habens propriam subsistentiam, dicunt conceptum specificè communem, licet diuerso modo significatum.

§.41. Objiciunt Secundò, nomina accipienda esse in vsu communi: quo homo purus dicit in recto humanitatem; ex quo significatu translata est vox ad diuina, & Deus caro factus dicitur *homo*: ergo cum eodem modo significandi.

§.42. Respondeo argumentum esse inefficax: quia eo probaretur Deum esse essentialiter hominem: quia vsu communi *homo* in puris creaturis significat humanitatem essentialem homini: ergo & eam significat essentialem Deo. En tuum consequens per bonas consequentias ex tuo argumento. Cui respondeo retinendam significationem, modumque communem retento modo significandi diuersos modos existendi realiter: quia igitur humanitas est extra Dei essentiam, significatur à Patribus more indumenti. quo exemplo vsus est etiam S. Thomas: non quòd humanitas vniatur Deo per accidens vt indumentum induto; sed quia est extra eius essentiam & indigentiam: at humanitas nullibi comparatur indumento in puris hominibus. retinetur ergo significatio communis, qua homo significat humanitatem esse rationem hominis, & eum constituere hominem: modus autem, quo id in nobis significat, est diuersus: quia diuerso modo ego sum homo, ac Deus est homo: ego enim essentialiter; Deus autem minimè. Et qui hoc argumento vtuntur, dicunt *Deum* aliquando supponi explicitè pro natura, aliquando pro personis; nec tamen eam vocem dicunt æquiuocam. S. Thomas 1. p. q. 29. art. 4. ait personam in humanis significare hanc carnem, & hæc ossa: caro autem & os ad naturam pertinent directè & explicitè: sunt enim principia motus eius, in quo per se primò insunt; in Deo autem persona significat explicitè relationem. Non est ergo nouus hic significandi modus, quo persona in Deo dicat in recto suppositum, & in obliquo naturam; in homine autem puro in recto naturam, & in obliquo suppositum. Recognosce S. Thomam allegatum §.19. S.Thom. q. 3. a. 4. &c.

§.43. Objiciunt Tertiò: In nobis humanitas subsistens est homo: ergo vbicumque subsistat, est homo: sed in Christo subsistit: ergo. Distinguo consequens: vbicumque subsistat significata in recto, est homo, secùs significata in obliquo: in Christo significatur in obliquo, quia concipitur adiacere Verbo, & ab eo pendere: in nobis existit in recto, quia est verè subiectum suæ subsistentiæ, quæ ea voce *homo* aut *persona* significatur; vt forma pendens subiectiuè ab humanitate, vt verè pendet. est ergo homo, vt *homo* significat partem hominis in recto, & aliam in obliquo.

SECTIO VII.

Secunda difficultas.

§.44. Secunda difficultas contra eam doctrinam est ex mysterio Trinitatis: quia si *Deus* significat in recto naturam; hæ propositiones sunt falsæ, *Deus generat*, *Deus generatur*: redderent enim hunc sensum, *Natura diuina vt subsistens generat, & generatur*. quod est hæreticum.

§.45. Breuiter respondeo, *Deus* absolutè acceptum significare formaliter, item & in recto naturam: vt, *Deus creat*: *Pater est Deus*: vbi *Deus* accipitur formaliter pro natura, quam significat in recto: quia ratio creandi est natura significata in recto. item Pater includit formaliter naturam significatam absolutè. quod dicitur hac propositione, *Pater est Deus*: est enim natura diuina vt paternitate subsistit. Quando verò nomini *Deus* adiungitur aliquid notionale: vt *Deus generat*, aut *generatur*; tunc *Deus* accipitur materialiter, seu identicè; formaliter autem accipitur pro persona generante, aut genita: tunc non significatur in recto natura, sed personalitas: quia notio illi addita reddit significationem nominis *Deus*, ac si esset nomen *persona*: quæ formaliter est generans, aut genita. ergo *Deus generat*, reddit hunc sensum: *persona, quæ est Deus, generat*: quod non habet ex sola significatione nominis *Deus*, sed ex adiuncta notione: quæ facit vt cognoscamus, cui conceptui, &c. qua ratione conueniat. conuenit autem naturæ identicè solùm, vt est idem cum Patre; non tamen formaliter: ob quod non generat: at Deus significat formaliter deitatem. vide S.Thom. 1. p. quæst. 39. a. 4.

SECTIO

S.Thom. q. 3.a.4 &c.

SECTIO VIII.

Aliquorum doctrina.

§.46. Explicatâ sententiâ propriâ, cæteræ facilè refelluntur. nonnullas iam impugnaui, vna superest inter omnes, quas vidi consideratu dignas. Asserit Primùm, *Ex tribus naturis cum eâdem personalitate resultat vnus homo*: in quo conuenitur cum doctrina præmissa §.25. Secundò asserit, *Non resultant plures homines, aut dij ex vnica natura, & pluribus suppositis.* Qua parte id dicitur de Deo est fide sanctum: Deus enim est vnus; quamuis personæ sunt tres. item qua parte dicitur idem de vna humanitate cum pluribus suppositis creatis, est etiam verum: quod probaui §.34. qua verò parte id dicitur de tribus suppositis diuinis, opponitur doctrinæ, quam tradidi §.20. Itaque ex hac sententia si tres personæ assumpsissent humanitatẽ eamdem, non essent très homines, sed vnus. Asserit Tertiò: *Plures personalitates terminantes eamdem naturam, constituunt cum illa tres personas.*

§.47. Probant, quia termini substantiui, vt, *Deus, homo*: significant explicitè naturam, & valdè confusè suppositum. Quod explicant: quia suppositum significatur vagè, indeterminatè & confusè, explicandum more indiuidui vagi *aliquis homo. Homo* igitur, & *hic homo* significat aliquod suppositum vagè: nempe aliquod suppositum cum humanitate, vel cum hac humanitate. *Homo* significat indeterminatè vtrumque: *hic homo* significat etiam indeterminatè suppositum; humanitas autem significatur determinatè in indiuiduo. Quod ipsi vocant nomina determinationis applicari naturæ: quia explicitè significatur, vt *hæc humanitas*: nomina autem indeterminationis applicari supposito; vt *aliquod suppositum.*

§.48. Contrà verò *persona* significat explicitè suppositum; naturam verò confusè: etenim *hæc persona* significat explicitè hanc numero personalitatem; implicitè verò naturam intellectualem: hęc enim persona est hæc personalitas cum aliqua natura: sicut hic homo est aliquod suppositum cum hac numero humanitate. & sicut hic homo non significat determinatè suppositum in indiuiduo: ita nec hæc persona significat in indiuiduo naturam: quia licet *homo* & *persona* significent in recto solam personalitatem; naturam verò in obliquo; at diuerso modo: quia *homo* naturam determinatè, vagè autem suppositum; *persona* verò suppositum determinatè, & naturam vagè.

§.49. Hinc probant tres humanitates cum vna persona non esse tres homines, nec tres personas. quia nomen multitudinis, aut plurale non applicatur obliquis, sed rectis; at rectum tunc esset vnum, nempe suppositum; quamuis obliqua essent tria. item probant tres personalitates cum vna humanitate fore tres personas: quia recta sunt plura. Nescio sanè an tam bene probent eas non esse tres homines: quia *homo* & *persona*, in illorum sententia, significant in recto suppositum dumtaxat: sed recta sunt tria in homine, non minùs quàm in persona: ergo.

SECTIO IX.

Impugnatur.

§.50. In hac doctrina plura displicent. Primum, significationem vagam applicari rectis, determinatam autem obliquis: vt *hic homo* significat humanitatem in obliquo, & determinatè; suppositum autem in recto, & confusè. quod sine fundamento asseritur: quia potiùs recta significantur determinatè; obliqua verò vagè. Quod Primùm probo exemplo adiectiuorum: *hoc album* significat magis expresè albedinem, quàm subiectum: quia albedo significatur in specie; subiectum autem in genere. imò *hoc album* non significat speciem subiecti, sed indiuiduum, vt subest albedini, non explicato conceptu quidditatiuo subiecti; albedo autem significatur quidditatiuè: quia significatur in specie atoma; & tamen albedo quoad indiuiduum significatur vagè; subiectum autem determinatè: quia *hoc album* est Petrus cum aliqua albedine; manet autem idem *album*; si manet Petrus cum alia albedine, licet non cum priori: ergo significatio expressa speciei non est satis ad significationem determinatam in indiuiduo, nisi res significata ponatur in recto: nec item implicita cognitio est satis ad suppositionem vagam, si ponatur in recto res significata.

§.51. Obiicis Primùm, terminos implicari in significatione expressa, & vaga. Respondeo etiam ab aduersarijs admitti (nec potest negari) hac voce *album* expressiùs significari speciem albedinis, quàm subiecti; & tamen ipsi etiam fatentur *albedinem* non supponi pro hac in particulari; secùs autem *subiectum*. Ratio est clara. quia potest species cognosci clarè, & indiuiduum vagè: imò potest cognosci *albedo* in indiuiduo, & non significatur hac voce, *hoc album*: item subiectum potest cognosci in indiuiduo quoad munus habendi albedinem; quin nec eius species, nec indiuiduatio noscantur, vt sunt substantialiter & specificè.

§.52. Obiicient Secundò, in substantiuis & adiectiuis esse diuersos loquendi modos. fundamentum est: quia adiectiua significant quidem formam expressiùs, sed per modum accidentis habiti à subiecto: quod subiectum iam supponitur constitutum in suo esse completum, quod debeat designari termino particulari. At termini substantiui vt *homo*, non significant humanitatem vt habitam, seu vt aduenientem alteri, sed substantiuè, vt constituentem primariò illud ens. ideo quando humanitas significatur nomine substantiuo formaliter & expresè, significatur vt determinata; substantia verò indeterminata: quia non significatur vt habens humanitatem, vel vt eius subiectum, sed vt eius terminus.

§.53. Contrà: Ergo tres personæ diuinæ cum eâdem humanitate erunt tres homines, & non vnus: quod ipsi negant §.46. Probo consequentiam: *homo* acceptus pro *Deo homine*, non significat primum conceptum eius rei, quæ dicitur *homo*; sed illum completum supponit humanitas: sed ob hanc rationem per te adiectiua supponuntur indeterminatè pro forma accidentaria, & determinatione pro subiecto, & plura subiecta cum eâdem albedine non sunt vnum, sed plura alba: ergo tres personæ cum eâdem humanitate non sunt vnus homo, sed tres. Maior probatur: quia Deus est homo: Deus autem ante humanitatem erat iam completus in suo esse. Ob quod *homo* in Incarnatione Dei, imitatur terminos adiectiuos, supponens in recto pro persona, quæ habet humanitatem: quod Sancti explicarunt exemplo vestiti. ob quod ego dixi §.21. & 34. eam vocem in Deo homine significare humanitatem in obliquo; in nobis autem in recto.

§.54. Quod item probo ad hominem: adiectiua ideo habent per te diuersum modum significandi, quia forma est in alio tamquam in subiecto: sed in puris creaturis subsistentia est in alio, tamquam in subiecto; humanitas autem non: ergo vt in adiectiuis *albedo* ponitur in obliquo, & *Petrus* in recto: ita in substantiuo *homo, humanitas* ponitur in recto, & *subsistentia* in obliquo. Consequentia patet: quia ratio est eadem. Maior à te datur. Minor patet: quia humanitas est verum subiectum subsistentiæ; & hæc est in humanitate tam dependenter ab illa vt à subiecto sustentante, quàm albedo in Petro. Quod argumentum est clarum.

§.55. Confirmatur. Subsistentia non potest accipere denominationem *homo* ab humanitate in puro homine; humanitas autem eam potest accipere à subsistentia: ergo in puris creaturis *homo* non significat in recto subsistentiam, sed humanitatem. Consequentia patet: quia *homo* in recto significat id, quod est tale ab humanitate: at subsistentia non est talis. quod est antecedens, & probo: quia vt humanitas tribuat denominationem alicui rei, debet non esse subiectum illius, sed potiùs forma, aut quasi forma. hoc enim disparatur subiectum à forma, quòd hæc illi communicat suam denominationem; secùs illud, vt dixi vol. 1. disp.22. Physic. à §.13. subsistentia autem increata, quia est ens perfectum, & nullo modo pendens ab humanitate, potest ab illa denominari *homo*, & in recto significari.

§.56. Igitur ea ratio standi per se est ob quam adiectiua significant in recto subiectum: & probat in concretis substantiuis, non significari in recto nisi ea, quæ vel sunt subiecta, vel explicantur more subiectorum per se stantium.

§.57. Iam insinuaui §.49. tres subsistentias cum vna natura non modò fore tres personas, sed etiam tres homines: quia per te *homo* & *persona* significant in recto solas personalitates: sed vox *homo* tunc significaret tres in recto, sicut vox *persona*: ergo vt sunt tres personæ, sunt etiam tres homines. Minor probatur: quia tunc verè essent tria suppositа, & hæc propositio esset vera: *Sunt tria, quæ sunt, & denominantur homo*: ergo sunt tres homines. Probo consequentiam: quia tot homines sunt, quot denominantur; vt sunt etiam tres personæ: licèt enim confusè significentur, seu indeterminatè; at vagè significantur tria: non enim exprimuntur esse hæc tria numero, aut illa determinatè, sed aliqua tria. vt si diceres, *tres homines currunt*; non propterea dicis esse hos tres, sed aliquem ternarium numerum: erunt ergo tres homines ab hac humanitate, vt tria alba ab hac albedine.

S.Thom. q. 3.a.4. &c.

§.58. Præterea in Trinitate non caret absurdo ea doctrina: quia *Deus*, siue *hic Deus* supponitur per te in recto pro supposito vagè. Qua suppositione fateor veram esse hanc propositionem, *Pater est Deus*: quia est aliquod suppositum eius naturæ: vt hæc est vera, *Petrus est aliquis homo*. At hæc propositio est falsa in ea significatione: *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus simul sumpti sunt Deus*: quia non sunt aliquod suppositum. vt enim in Logica ex Aristotele dixi, *Homo, vnus homo, aliquis homo*, idem sunt: at tres personæ collectiuè acceptæ, non sunt aliquod suppositum. nec vnum; sed aliqua, & plura: ergo non accipitur Deus pro aliquo supposito vago; sed pluribus: at pro pluribus non potest accipi: quia hæc esset falsa propositio, *Pater est Deus*: quia non est plura suppositа: ergo.

§.59. Dicunt *Deum* habere duas suppositiones; alteram indeterminatam, & vagam; alteram simplicem, seu communem. In prima significatione hæc est vera propositio, *Pater est Deus*: quia est aliquod suppositum deitatis: in secunda verò hæc est vera, *Tres personæ sunt Deus*: quia significatur suppositum Dei in communi. Contrà: Vtraque suppositio est simplex: quia hæc significat res, vt subsunt secundis intentionibus: quales sunt indiuiduum vagum, & species. vel vtraque est personalis. Ne autem summulisticè agamus, suppositum vt sic accipi potest, vel pro aliquo vagè; vel collectiuè pro omnibus; vel pro ratione communi: in significatione vaga, & collectiua, iam impugnaui doctrinam §.58. Ratio autem communis non potest significari in ijs propositionibus, *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus sunt Deus*: quia *Deus* ibi non supponitur collectiuè pro omnibus suppositis diuinis: vt in hac propositione, *Petrus & Antonius sunt homo*; non accipitur pro omnibus hominibus. item esset hæc falsa, *Pater, & Filius sunt Deus*: quia accipitur *Deus* pro omni supposito diuino. Nec dicitur, *Petrus & Antonius sunt homo*; sed *sunt homines*: quia *homo* est in singulari; *Petrus* autem & *Antonius* sunt de numero plurali: quia sunt duo: vt non dicimus, *Petrus & Antonius currit*, sed *currunt*.

§.60. Tandem *Deus* est prædicatum absolutum, & commune vnum numero, & realiter commune, non verò per intellectum: ergo non significat in recto suppositum, sed solam naturam. Consequentia patet: quia suppositum Dei non est absolutum, sed relatiuum; nec commune realiter vnum tribus personis. rectum ergo prædicari & subiecti in hac propositione, *Deus est vnum absolutum*; supponuntur pro eodem: alioquin propositio esset falsa: vt & ipsi fatentur: sed absolutum est sola natura in recto: ergo & Deus. Primum antecedens patet: quia in singulis personis reperitur esse Deum, nec in esse Dei opponuntur: sed est eadem ratio Dei in omnibus. Quæ indicasse sit satis.

DISPV-

S.Thom. q. 3.a.7.

DISPVTATIO XL.

Vtrùm persona diuina possit simul assumere duas humanitates?

S.Thom.art.7.

§.1. PARS affirmans videtur certa; quam cum S.Thoma art. 7. docent omnes Theologi: quia humanitas est de se capax vnionis hypostaticæ per potentiam obedientialem: Verbum autem, & quæuis persona diuina habet potentiam infinitè terminatiuam: vnio autem cum vna natura non opponitur vnioni cum alia: ergo potest persona diuina simul vniri pluribus naturis.

§. 2. Est autem difficultas, vtrùm ea persona essent plures homines, an verò vnus? certum est non fore plures personas: alioquin nunc Verbum essent duæ personæ; altera diuina, humana altera: quia persona dicit in recto personalitatem, vel saltem explicitè: at nisi multiplicentur recta, aut explicita, non dicuntur nomina in plurali.

§.3. P. Vasquez tom. 2. in 1. p. disp. 155. num. 18. censet eam personam fore tunc plures homines: quia censet concreta substantiua naturarum dici singulariter aut pluraliter pro sola naturarum pluralitate aut singularitate. in quam sententiam inuehuntur nonnulli, moti argumentis ipsius P. Vasqu. quæ ipse dissolut à num. 20. maximè illud, quòd nunc Christus esset duo viuentia: ipse enim fateretur Christum masculinè non esse duos, nec duos viuentes; neutrè autem esse aliud, & aliud. Vt autem vitetur error Nestorij de duabus in Christo personis, semper est loquendum cum addito, Christum esse duo viuentia neutrè, & secundùm naturam.

§.4. Eam sententiam docebunt necessariò, qui docent nominibus substantiuis concretis naturam significari determinatè; suppositum autem indeterminatè & vagè: quorum memini disp. 39. §. 46. item dicunt nomina vnitatis applicari naturæ, seu significato determinatè. Probo ita dicendum: Primùm, quia nomina vnitatis applicantur naturæ: & quòd, licet supposita sint tria, si natura est vna, est vnus Deus: ergo & nomina pluralitatis debent illi applicari. Probo consequentiam: quia vnitas, & pluralitas sumuntur ab ijsdem significatis. vt enim vnum subiectum cum duabus cognitionibus est vnum cognoscens: ita duo subiecta cum eâdem albedine, sunt duo alba: si enim vnitas sumitur ab vnitate huius rei hoc modo significatæ; cur non sumetur pluralitas à pluralitate eiusdem rei eodem modo significatæ? item Deus est vnus: quia sumitur vnitas à natura; personæ autem sunt tres: quia significantur expressè: ergo vbi sunt tres humanitates expresè significatæ nomine substantiuo, erunt tres homines: & vnus non dicetur de alio, nisi valdè materialiter & concretè.

§.5. Esset ergo vnus *homo*: quia in diuinis *homo* significat in recto personalitatem, & in obliquo naturam: rectum autem est vnum: ergo nomen non dicetur in plurali. Illa regula de formis est vera tum in purè diuinis: quia forma significatur in recto, id est ratio formalis. tum in purè creatis: quia natura est in recto; secùs in mysterio Incarnationis: vbi natura ponitur in obliquo. Quæ facilè texes licijs præmissis disp. 39. ab initio ad finem.

DISPVTATIO XLI.

Vtrùm conuenientior fuerit Incarnatio Filij, quàm alius personæ diuinæ?

S.Thom.art.8.

§.1. CONclusio affirmatiua, eleganterque probata à S.Thoma art. 8. quia Verbum est exemplar, quo res fiant ab artifice. Vt ergo factus est homo per Verbum, debuit refici per Verbum idem: estque Verbum imago Patris; homo autem factus est ad imaginem Dei. Alias rationes adducit Anselmus lib. 2. *cur Deus homo.*

§.2. Et certè cùm Christus vt homo sit sine controuersia Filius Patris æterni naturalis, & non adoptiuus; meliùs & faciliùs explicatur subiectio & obedientia, quàm si Pater factus fuisset homo: Aliqui enim censent Christum vt hominem non esse Filium naturalem Trinitatis. quod etiam dicerent de Patre facto homine: quem vt hominem nullius personæ dicerent Filium naturalem. Est ergo hoc commodum non leue, vt clarè intelligatur obedientia Filij. Si verò Pater voluisset fieri homo, aut Spiritus sanctus; id possent optima ratione præstare.

DISPV-

S. Thom. q. 4. a.1.

DISPVTATIO XLII.

Vtrùm Deus potuerit fieri angelus?

S. Thomas quæst. 4.a.1.

§.1. S.Thomas q.4. vestigat quas naturas Deus potuerit assumere ad vnionem hypostaticam. Idem est Deum posse vniri hypostaticè naturæ angelicæ, ac posse fieri angelum. vt idem est incarnari, & hominem fieri.

§.2. Conclusio est S. Thomæ a.1. ad 3. potuisse Deum vniri hypostaticè angelicæ naturæ. quam doctrinam amplector cum cęteris Theologis. Probatur. quia ex parte Dei nulla est repugnantia ad hanc vnionem potiùs quàm ad naturam humanam. ex parte angeli nulla est specialis repugnantia: quia eius natura tam perfectè subsistit, quàm nostra. Item probaui vol. 1. disp. 11. Metaphys. à §. 39. in angelo distingui realiter suppositum à natura; posset autem destrui suppositum, & pro illo subrogari increatum: & quamuis non distinguantur; poterit ea vnio fieri: quia iam ostendi naturam creatam retentâ propriâ subsistentiâ posse vniri ad hypostasim Dei. idem erit de natura angelica: quæ vt natura est, poterit vniri alieno supposito retinens proprium.

§.3. Hæc tamen conclusio non est tam certa, quin possit absque periculo negari: eam enim negauit Albertus Magnus in 3. d. 2. a. 2. Fundamentum esse potest: quia, vt natura vniatur Deo, opus est vt careat propria subsistentia; vt docet maior pars Theologorum: sed natura angelica carere non potest propria subsistentia: quia ab ea non distinguitur: ergo. Quæ propositio non est digna vlla censura. ex quibus infertur non posse angeli naturam vniri Deo hypostaticè. Consequentia est bona; nec consequens est absurdum absurditate digna Theologica censura. Recognosce eam disp. 11. Metaphys. sect. 4. P. Vasquez disp. 30. n. 1. conclusionem hanc è §. 2. vocat sententiam communem, atque Catholicam. nullibi tamen video definitam.

DISPVTATIO XLIII.

Vtrùm Deus potuerit vniri naturæ irrationali?

SECTIO I. *Qui affirment?*
SVBSECTIO I. *Probatio ex Patribus.*
SVBSECTIO II. *Probatio ab absurdo.*
SECTIO II. *Opposita sententia præfertur.*
SVBSECTIO I. *Probatur ex Patribus.*
SVBSECTIO II. *Probatio ex ratione,*
SVBSECTIO III. *Probatio moralis.*
SVBSECTIO IV. *Vltima probatio.*

§.1. NOn est controuersia de vnione materiæ primæ: est enim certum eam vnitam hypostaticè Verbo non solùm quamdiu fuit coniuncta cum animo rationali; sed etiam in triduo, quando Christi corpus fuit exanime. Quamuis enim aliqui pauci ex antiquis non admiserunt vnionem immediatam Verbi ad materiam; iam ea propositio non potest exponi de carentia physica immediatæ vnionis: sine qua vnione immediata physicè vix potest explicari mysterium. Est igitur quæstio, vtrùm forma equi aut lapidis potuerit vniri Verbo, vt vnita est hominis forma? Nec est quæstio de forma separata à materia (quamuis ea quoque attingetur) sed de forma vt vnita materiæ: ita vt Deus possit fieri equus aut lapis, vt factus est homo, & potuit angelus fieri.

SECTIO I.

Qui affirment?

§.2. CApreolus in 3. dist. 2. q. 1. a. 1. conclus. 1. Caiet. & Thomistæ in hunc artic. Scotus in 3. d. 2. q. 1. §. *Ad secundum argumentum*: Durand. q. 1. Almainus d. 1. qu. 2. initio: Marsilius in 3. qu. 3. art. 1. Okamus in 3. qu. 1. art. 3. ad 9. P. Valent. disp. 1. qu. 1. punct. 1. P. Suarez disp. 14. sect. 2. P. Vasquez disp. 3. c. 2. P. Ragusa disp. 56. §. 2. Cabrera in hunc art. disp. 3. n. 8. Lorca disp. 27. n. 11. & alij plerique censent posse diuinitus assumi naturam irrationalem, & in triduo assumptam reipsa.

SVBSECTIO I.

Probatio ex Patribus.

§.3. PRima probatio est ex Patribus. Tertul. lib. de Carne Christi c. 3. asserere videtur columbam assumptam ab Spiritu sancto, quando in Iordane visibilis interfuit baptismo Christi: ait enim Spiritum sanctum columbæ corpori illapsum descendisse super Dominũ: *Qui Spiritus cùm hoc esset,*

S.Thom. q.4.a.1.

set, tam verè erat columba, quàm Spiritus; nec interfecerat substantiam propriam assumpta substantia extranea. Respondeo, Tertullianum non dixisse Spiritum sanctum tam propriè esse columbam, quàm Spiritum: nec enim Verbum tam propriè est homo, quàm Deus: est enim Deus per essentiam; homo autem per denominationem ab humanitate: sicut Petrus non est tam propriè albus quàm Petrus: Deus verè & propriè est homo; sed magis propriè est Deus: quamquam hæc sit quæstio de voce. Disputat Tertullianus contra Marcionem, & alios negantes veritatem carnis Christi: contra quos producit angelos qui Abrahamo apparuere, quos dicit gestasse veram carnem, non phantasticam: item columbam non fuisse phantasticam, sed veram: quam dicit tam propriè esse columbam, quàm Spiritus erat Spiritus. itaque ei erat sermo de veritate carnis Christi: quam probat veritate carnis, quam angeli ostenderunt; & veritate columbæ in Iordane, cuius substantiam & veritatem non interfecit Spiritus sanctus eam assumens: non hypostaticè; sed ad illum visibilem effectum per assistentiam extrinsecam. De columbatione autē Spiritus sancti quorsum esset acturus, & probaturus Incarnationem aliō exemplo creditu difficiliori? de veritate autem corporis columbini *fuit illi quæstio* perutilis: quam etiam disquirit S. Thomas 3. p.q.39.a.7. P. Vasquez & Medina, aliud afferunt Tertulliani testimonium: quod pro me expendam §.9.

§.4. Secundò, P. Vasquez adducit Gregor. Nyssenum oratione catechetica (quæ dicitur Magna) cap.27. Vbi ait Nyssenus omnes naturas æquè esse distantes à Deo. Vnde si Deum dedecuit assumere corpus humanum; ita dedeceret & cæleste. Verùm hoc argumentum detorqueo in P. Vasqu. & Medinā eosdem, asserentes materiam primam, & formas corruptibiles separatas non esse assumptibiles; cuius oppositum eodem probatur argumēto Nysseni: quia à Deo æqualiter distant naturæ completæ & incompletæ, substantiales & accidentales, neque vna est magis Deo digna & decora, quàm alia: ergo omnes possunt assumi. Vt ergo P. Vasquez & Medina has naturas excipiunt, quin adversentur Nysseno, quidni & nos excipiemus alias? Nyssenus autem ibi disputat contra Marcionistas, qui (vt colligitur ex Nysseno ibidem, & Tertulliano libr. de Carne Christi cap.4.) adstruebant esse indecorum Deo assumere corpus terrestre propter spurcitiam coaguli in ventre, & alias carnis immunditias; quibus censebant Deum infectum iri si carnem assumeret, quamobrem illi adstruxere cæleste corpus. Nyssenus autem probat, cæleste non esse Deo magis decorum, quàm terrestre. & quidem rectè: quia neutro perficitur Deus, aut maculatur. Cùm igitur Deus propter suam infinitudinem, sit omnino incapax accipiendi à creaturis pulchritudinem, aut fœditatem; rectè concludit Nyssenus, omnes creaturas ab illo æqualiter distare ab illo perficiendo, aut maculando, cuius oppositum conabantur hæretici. Hac autem doctrinâ positâ, rectè confirmat Nyssenus potuisse Deum optimo fine moueri ad assumendum corpus in illis, quas hæretici vocant, immunditijs: quia illæ sunt bonæ ad propagationem generis humani, aliosque fines: tum quia eas assumens, per illas morbos abegit ab homine in illis nato. extendere autem sermonem ad omnia irrationalia nec Nysseno venit in mentem, neque eius intererat, dum probaret potuisse à Deo assumi corpus humanum. Quod non pendet ex ea vniuersali propositione, omnes creaturas posse assumi, quam ipsi Medina & P. Vasquez inficiantur in parte.

§.5. Secundò, arguit P. Vasquez ex August. to.1. lib. de Vera religione cap.16. his verbis: *Ita enim demonstrauit carnalibus, & non valentibus intueri mente veritatem, corporeisq; sensibus deditis, quàm excelsum locum inter creaturas habeat humana natura. Quòd non solùm visibiliter (nam id poterat in aliquo æthereo corpore ad nostrorum aspectuum tolerantiam temperato) sed etiam hominibus in vero homine apparuit.* Vbi B. August. ait potuisse Deum apparere in corpore aëreo per vnionem hypostaticam, sicut apparuit in humano. Respōdetur Primò, B. August. nec per somnium fauere huic sententiæ: quia tantùm vult à Deo coactos fuisse homines carnales, vel ipsis oculis videre sublimitatem humanitatis assumptæ: non solùm quòd in excelso loco sit collocata: id enim in alio corpore assumpto præstari poterat; vt communiter assumitur ab angelis: quod sic assumptum, & in excelso collocatum poterat videri. nam præter hunc conspectum vult August. vt cognoscamus humanitatem sic eleuatam esse assumptam in vnitatem personæ. qui sensus dilucidè colligitur ex Augustinianis verbis. Secundò, esto loquatur de vnione hypostatica; potuit quidem assumere corpus æthereum secundùm materiam; non verò secundùm formam; illudque nostris aspectibus temperare.

SVBSECTIO II.

Probatio ab absurdo.

§.6. QVartò argumentantur: quia in triduo mortis Christi cadauer fuit hypostaticè vnitum Verbo Dei. Quod Cabrera ait esse secundùm fidem: ergo cæteræ formæ possunt vniri. Nescio vbi Cabrera viderit tam longam fidem, cùm ex antiquis nullus dixerit Deū aliquando fuisse cadauer: nec scio vtrùm legerit Marsilium in 3. q.3. art.1. & q.13.art.1. asserentem à nullo antiquo Theologo dictum, nouam formam inductam in Christi corpus exanime; neque hoc alicubi est definitum: sensit tamen Marsilius, caruisse, nempe Christi corpus, forma substantiali in triduo. quod tuentur Henricus quodlibeto 1.q.4. vt probabile, & Scotus absolutè quodlib.2. art.1. & quodlib.3. a.4.ad 1.& quodlib.4.q.3. & cum eo eius discipuli contenti sola forma corporeitatis. Quam opinionem etsi falsam censet Caiet. non tamen improbabilem in Theologia. è quo ergo cerebro istam fidem Cabrera protulit? Verùm admittamus formam cadaueris; illam non fuisse hypostaticè vnitam docent auctores sect.2. referendi: item colligitur ex Durando in 4.dist.10.q.1. asserente nihil vnitum Verbo, nisi quod pertinet ad essentiam hominis: sanguinemque ait non fuisse immediatè assumptum, quia non animatur. Primam partem positionis Durandi, nempe nihil assumptum, quod non pertineat ad essentiam hominis; satis probabiliter probat P. Suarez ex S. Thoma & Ricardo tom.2. in 3.p.disp.38. sect.3.§. *Occurrit igitur.* Respondeo ergo, in triduo corpus Christi, id est, materiam primam existentem cum forma cadaueris, man-

mansisse vnitum immediatè hypostaticè Deo; formam autem cadaueris non fuisse assumptam immediatè. Neque id fuit necessarium: ea tamen forma caruit propria subsistentia. quod P. Suarez suprà ait esse probabile. Ad quod moueor: quia S. Thomas q.5.art.5. ait in Christi corpore mortuo non fuisse nisi vnum suppositum. quod tamen posset explicari. Videat autem Medina, quàm scrupulosæ fuerint aures, apud quas malè audiuit hæc opinio propter hoc argumentum.

SECTIO II.

Opposita sententia præfertur.

§.7. DIsp.1. de Anima §.43. dixi non potuisse hypostaticè vniri formam aliquam irrationalem nec in composito, nec extra illud: cuius probationem huc reieci. Hanc sententiam expressè docuerunt S. Thomas, vt ostendi in expositione huius articuli: S. Bonauent. in 3.d.2. q.1. Dionys. Carthus. ibidem q.2.a.4. Henric. quodlibeto 13. q.5. asserens vtramque sententiam esse solemnem: primam solemniorem; hanc autem veriorem. Alexand. 3.p.q.2. membro 7. q.11.membr.1. & q.12.membr. & art.1. Picus Mirandulanus in apologia q.4. Quam in vtramque partem vt probabilem disputant & defendunt Ricard. de Mediauilla in 3.dist.2.q.4. item Gabriel dist.1.q.2. art.2. referens ex Thoma de Argentina hanc opinionem esse magnorum Doctorum. pro qua refertur etiam Marsilius à P. Suarez & P. Vasquez. Miror autem cur dixerit Picus eam esse contra communem Theologorum. excusationem ab ipso accipio: quia cùm eam defendit, nondum erat natus annum 24. Quam esse Origenis P. Vasquez fatetur ingenuè disp.30.n.8. Item Tostati, & aliorum negantium Verbum vnitum immediatè sanguini: quia non est animatus: censent enim non posse fieri eam vnionem: quorum memini disp.1. de Anima §.43.

§.8. Aliqui S. Thomam conantur exponere; sed immeritò. id que colligo ex corpore articuli, vbi ait S. Thomas deficere naturæ angelicæ necessitatis congruitatem; irrationali autem deficere & necessitatem, & congruitatem: sed ista congruitas in sententia S. Thomæ est potentia obedientialis passiua: ergo natura irrationalis caret ea potentia. Probatur Minor his verbis S. Thomæ: *Quæ quidem aptitudo non potest intelligi secundùm potentiam passiuam naturalem: vnde relinquitur quòd assumptibile aliquid dicatur secundùm congruentiam ad vnionem prædictam: quæ quidem congruentia attenditur secundùm duo in humana natura.* &c. Cùm ergo hæc congruentia sit, qua homo est assumptibilis de potentia absoluta, & neget S. Thomas naturæ irrationali vtramque rationem congruentiæ; ei apertè negat omnimodam assumptibilitatem. Confirmatur ex responsione ad 1. erat enim obiectum, omnes naturas esse æqualiter assumptibiles, quia id pensatur ex assumētē Deo, & nō ex natura assumpta. Respondet autē S. Thomas: *Sic ergo dicitur aliqua natura nō esse assumptibilis, non ad subtrahendum aliquid potētiæ diuinæ, sed ad ostendendam conditionem creaturæ, quæ ad hoc aptitudinē non habet.* At aptitudo hęc non est naturalis, sed obedientialis: ergo hanc negat S. Thomas. Qui cùm dixisset naturas non dici assumptibiles, secundùm earum causas particulares, sed secundùm Deum: vt morbus dicitur incurabilis respectu illarū, & non respectu Dei; dicit naturæ irrationali deficere hanc aptitudinem respectu Dei. Ad secundum autem, id docet expressiùs: vt enim corpus ineptum animæ sensitiuæ intelligitur magis ineptum animæ rationali: ita natura irrationalis, quia est inepta assumptioni per intellectum, est magis inepta vnioni hypostaticæ. Quo argumento S. Thomæ vtuntur huius opinionis sectatores. Angelos non ait esse inassumptibiles, sed non egere assumptione. Quamobrem Dionys. Carthusianus infrà adducendus rectè ait S. Thomam mutasse sententiam, quam iunior docuerat in 3. dist.2.q.1.art.1. Vbi expressit naturam irrationalem esse absolutè assumptibilem; quamuis de facto non assumatur, neque hoc fuerit tam decens: in præsenti autem expresè negat istam aptitudinem assumptioni, quidquid obstrepat Caiet. P. Vasquez autem disp.30.cap.4. stat satis à Carthusiano.

S.Thom. q.4.a.1.

SVBSECTIO I.

Probatur ex Patribus.

§.9. QVam Primùm probo ex Tertulliano lib. de Carne Christi cap.4. Vbi cùm Marcio præ nausea obiecisset, stultū esse credere Deum natum ex Virgine cum immunditijs puerperij, & adstrueret assumpsisse Deum corpus phantasticū, ait Tertull. *Si hæc sunt homo, quem Deus redemit; tu hæc erubescenda illi facis, quæ redemit, & indigna; quæ nisi dilexisset, non redemisset? natiuitate reformata, regeneratione cælesti carnem ab omni vexatione restituit, leprosam emaculat, cæcam perluminat, & nasci in illa erubescit? si reuera de lupa, aut sue, aut vacca prodire voluisset, & feræ aut pecoris corpore indutus regnum cælorum prædicaret, tua, opinor, illi censura præscriberet?* Ac si dicat, Opinor, ô Marcio, tuam censuram fore veram, si Deus natus ex lupa aut porca, vero porcino corpore indutus, regnum Dei prædicaret: at cùm tu fatearis Deum misericordissimè hominem dilexisse, & liberasse per Christum; non est, cur non dilexerit modum, quo nascuntur homines: id enim sunt homines, quos redimendos suscepit.

§.10. Dicunt P. Vasquez & Medina (quos sequuntur nonnulli eorum codicibus directi) Deum posse fieri lupum iuxtà hanc sententiam Tertulliani, & sic regnum Dei prædicare, id que fore magnæ misericordiæ opus. subijcit enim immediatè post verba adducta: *Turpe hoc Deo, & indignum, & stultum propterea qui ita credat. sit planè stultum, si de nostro sensu iudicemus Deum: stulta mundi elegit Deus, vt confundat sapientiam.* Miror viros eruditos in hanc incidisse sententiam: mutilatam enim periodum agunt in oppositum sensum. obiectio enim illa: *Turpe hoc Deo*, erat Marcionis eo argumento probantis Deum non assumpsisse verum corpus humanum; quia id esset indignum Deo. Huic argumento respondet Tertullianus, non verò argumento contra verum corpus lupinum. de quo nusquam controuersia Catholicis cum Marcione & Cerdone. Subijcit autem Tertullianus: *Quænam hæc stulta sunt? conuersio hominis ad cultum veri Dei. Quære ergo de quibus dixerit. & si te præsumpseris inuenisse, non erit iam stultum credere in Deum natum, & quidem ex Virgine: & quidem carneum, qui per illas naturæ contumelias volutatus sit.* Igitur

S.Thom. q. 4.a.1. tur obiectio hæretici erat contra humani corporis contumelias, non contra lupini: responsio autem Catholici est pro illis contumelijs corporis humani, non pro dedecore corporis lupini. τὸ autem *si reuera de lupa*, non est argumentum conditionale, vt inde ostenderet Tertullianus misericordiam Dei; sed est à maiori ad minus, id est, stultum esset Deum fieri lupum, idque meritò recusatis: at non est stultum Deum fieri hominem, cùm tumet fatearis hominem à Deo esse redemptum.

§.11. Confirmatur. Huic obiectioni Marcionis respondet Tertullianus, stulta mundi elegisse Deum ad confusionem sapientiæ, alludens ad testimonium B.Pauli: atqui Deus non elegit corpus lupinum, sed humanum, ad confundendam sapientiam: ergo Tertullianus non loquitur de corpore lupino, sed humano. Deinde perquam stultè argumentaretur Tertullianus. Si enim hæreticus contra Scripturæ testimonia apertè negabat decere Deum corpus humanum assumere, tametsi fatebatur hominem à Deo redemptum: nónne maiori nausea negaret decere Deum corpus suinum, cùm ad id neque Scriptura, neque ratione posset vrgeri? Quorsum ergo Tertullianus obiecit argumentum illud de corpore suino? nisi vt ostenderet hæretico non defuisse Deo sufficientem rationem ad susceptionem contumeliarum corporis humani, cùm per illas hominem redemerit; defuturam autem ad suscipiendum corpus suinum, cùm per opera in illo exercita nullum posset redimere.

§.12. Secundò, argumentor ex August. (siue, vt meliùs dicam, Hugone Victorino auctore eius libri, testibus Trithemio & Bellarmino) tom.3.lib. de Spiritu & anima c.14. vbi asserit animo inesse aptitudinem ad vnionem hypostaticam ex intelligendi virtute: *Sicut enim* (inquit) *supremum animæ, id est intelligentia, siue mens, imaginem, siue similitudinem, gerit sui superioris, id est, Dei: vnde & eius susceptiua esse potuit ad vnionem personalem: & quando ipse voluit, absq; vlla diminutione naturæ suæ: sic supremum carnis, id est, sensualitatis, animæ gerens similitudinem, ad personalem vnionem eius essentiam suscipere potest.* Vnde tam carni, id est, corpori vnito animæ rationali, & ipsi animæ tribuet potentiam ad vnionem hanc, ex eo quòd sit similitudinem gerens Dei in intellectu, dixitque sine diminutione, id est, sine dedecore, aut imminutione dignitatis, apud nostrates *sin mengua*. Cùm ergo hæc similitudo deficiat naturæ irrationali, defecit etiam aptitudo ad vnionem illi innixa.

§.13. Dices ab August. adstrui animam esse assumptibilem: quia habet intellectum; at non negari cęteras naturas esse assumptibiles. Contrà: Nisi intelligentia esset ratio adæquata assumptibilitatis, inepta esset August. ratio: omnino enim non ideo esset potentia ad assumptionem, quia esset intellectiua; sed quia esset natura substantialis. Quorsum ergo ea ratio redderetur ab August. vt commendaretur dignitas animæ ex facultate intellectrice? Nam cùm percurrisset animas vegetatiuas & sensitiuas, gradum faciens ad rationalem, in illa recognouit aptitudinem ad assumptionem hypostaticam. Id esset ineptum, si eam aptitudinem cognouisset August. in cæteris gradibus animæ.

§.14. Clariùs autem to.4.lib.2. de Incarnatione Verbi, aliquanto post medium, probans à Verbo assumptum corpus mediante anima, ait: *Hac ergo substantia animæ inter Deum carnemq; mediante: non enim possibile erat Dei naturam corpori sine mediatore misceri; nascetur, vt diximus, Deus homo.* Lege quæ supersunt in eo capite: vbi ratio potentiæ susceptiuæ vnionis hypostaticæ sumitur ex intellectu. nec negari potest eam esse sententiam auctoris eius libri, siue sit S.Augustinus, siue S.Fulgentius.

§.15. Confirmatur ex Anselmo l.2. *cur Deus homo* c.10. cùm enim obiecisset Boso, *Cur non talis fecit angelos; & duos primos homines?* Respondet: Quoniam non potuit, nec debuit fieri: & si quæris cur non vel tot, quot sunt personæ Dei, vel saltem de vno hoc fecit? Respondeo: Quia ratio hoc nullatenus fieri exigebat: sed omnino, quia Deus nihil sine ratione facit, *prohibebat.* Vnde infero assumptionem naturæ irrationalis esse impossibilem ex Anselmo: quia non exigit id ratio, in cuius doctrina impossibile esse quod Deum dedecere videtur, alibi ostendi. Fateor etiam ab Anselmo videri insinuari angelicam naturam non posse vniri secundùm hypostasim Deo: quod non est dignum censura. at id asserere etiam videtur de primis parentibus. quod explico in sensu composito propriæ subsistentiæ, in qua sunt creati: non enim est hoc absurdum.

SVBSECTIO II.

Probatio ex ratione.

§.16. TErtiò argumentor ponens doctrinam S.Thomæ q.3. art.1. ad 2. Caietani ibidem: P.Suarez disp.14. sect.4. P.Vasquez disp.30. cap.5. & communiter Theologorum: excepto Gabriele in 3. dist.1.q.2. conclus.1. & alijs, nempe accidens non posse vniri Deo hypostaticè: ergo neque forma irrationalis. Probo consequentiam, quia accidens solùm repugnat vnioni: quia non est natura simpliciter, cui repugnat vniri hypostasi in ratione hypostasis: cuicumque enim vniatur, est in ratione subiecti: sed forma irrationalis non est natura sufficiens ad constituendam personam: quia est natura intrinsecè dependens à subiecto, non minùs quàm accidens: item quia persona est intellectualis naturæ individua substantia.

§.17. P.Vasquez eo cap.5. ait neque accidens, neque formas corruptibiles, neque materiam ab omni forma abiunctam posse vniri hypostaticè Deo: quia de rebus supernaturalibus tantùm possumus coniectare ex auctoritate, neque nobis liberum est ex vno ad aliud dissimile diuagari: fides autem solùm docet vnionem factam ad animam, & ad corpus, vt informatur forma substantiali: ergo nullo argumento possumus manuduci ad id in alijs asserendum. Respondeo Primò, eâdem ratione negandum esse posse formam irrationalem vniri: quia de corpore vnito formæ, & de animo rationali nouimus reuelatione id fieri posse; de alijs autem formis nec vestigium habemus.

§.18. Quod dicit de materia, displicet omnino: licet enim admittatur in composito carere propria subsistentia, ita caret anima (in sententia P.Vasqu.) quę tamen separata propriam habet subsistentiam: similiter materia diuinitus abiuncta eam posset habere: quia est terminus creationis, quæ terminatur ad rem subsistentem actu vel potentia; & licet nulla sit possibilis subsistentia naturalis materiæ in illo statu: quia ille non est naturalis simpliciter; posset tamen illi tribui subsistentia supernaturalis, quæ subrogaretur pro complemento subsistendi, quod haberet materia in composito: quemadmodum datur actio supernaturalis ad producendum accidens extra subiectum: quæ actio subrogatur pro eductione naturali. Idem dixerim de formis, quæ secundùm se sunt capaces subsistentiæ: nam illa capacitas est earum essentia, quæ eadem est intra & extra compositum: vnio enim essentialis neque auget, neque minuit capacitatem formarum: sed in sententia P.Vasquez est conditio repugnans subsistentiæ partiali. cùm igitur formæ creatæ ex vna parte sint capaces subsistentiæ, & ex alia existentes extra compositum, carerent conditione repugnante subsistentiæ partiali; non video, cur de potentia absoluta repugnet illas compleri per partialem vnionem ad Verbum, vel per aliam supernaturalem subsistentiam etiam partialem. Neque item video, cur repugnet Verbum vniri materiæ & formæ distinctis vnionibus, easque conseruari destructâ vnione materiæ & formæ. Neque item probo discrimen, quod videtur constituere inter formas corruptibiles & incorruptibiles materiales, cùm æqualiter sint ineptæ ad existendum extra materiam. Quòd si hoc negatur materiæ incorruptibili terminanti creationem; quia non potest à formis abiungi, cur conceditur formæ à materia pendenti ex natura sua?

§.19. P.Suarez respondet vnionem ad accidens esse accidentalem: accidens autem non est aptum vt suppleatur per substantiam. Contrà: Etiam modus formæ materialis est quædam species dependentiæ à materia, & modus repugnans personæ: ergo non poterit suppleri per subsistentiam omnino independentem à materia, & quæ sit essentialis ratio personæ.

§.20. Dices, modum accidentis non conuenire cum Verbo in ratione termini substantialis; conuenire autem suppositum formæ materialis in ratione communi suppositi. Contrà: Quia neque suppositum formæ conuenit cum supposito diuino in ratione termini independentis à materia; neque in ratione constitutiuæ personæ: ergo non potest suppleri per subsistentiam Dei. Patet consequentia ex comparatione accidentis. Dices, conuenire in ratione suppositi. Contrà: Etiam subiectum accidentis conuenit in ratione terminantis dependentiam accidentis; & tamen non potest Verbum subrogari pro subiecto ad terminandam illam dependentiam: ergo nec subrogari poterit pro supposito formæ materialis propter dependentiam, quam habet à subiecto, Ratio à priori: quia non sufficit conuenientia tam generica cum tanta differentia in ratione dependendi, & non dependendi; sed requiritur, vt conueniant in independentia & personalitate.

§.21. Dices Tertiò, fore imperfectionem Verbum vniri vt subiectum; non verò vniri vt terminum. Contrà: Vniri recipiẽdo in se vnionem, esset vniri vt subiectum, & esset imperfectio: quemadmodum est imperfectio vniri humanitati illam informando, vt illi vnitur subsistentia connaturalis: at verò non esset imperfectio vniri accidenti, & illud præcisè terminare: sic enim ex natura rei subiectum terminat vnionem receptam in accidenti. quæ vnio est in ipso accidente vt in subiecto; vt de informatione dixi disp.5. Physic. Quod de potentia Dei non repugnat. Demus enim accidens creatione productum. item demus Deum illud assumere producendo vnionem ex ipso accidenti: quia accidens perficitur per illam: eamque vnionem tendere in Verbum, vt in purè terminum. Hinc quæ imperfectio in Deum redundat? cùm non magis reciperet accidens, quàm humanitatem: igitur solùm videtur superesse, Verbum non posse vniri accidenti: quia non est capax, cum illo constituendi personam. quæ capacitas ei repugnat cum forma irrationali.

§.22. Dices, accidens carere modo positiuo standi per se, pro quo subrogetur suppositum Dei: at si accidens creetur, & habeat modum illum, poterit vniri Deo, si destruatur ille modus: pro quo subrogatur Verbum. Contrà: Nihil interest ille modus, aut eius carentia: quia vt subiectum accidentis terminat vnionem se tenentem subiectiuè ex parte accidentis, & terminatiuè ex parte subiecti (vt de informatione dixi disput. 5. Physic. sect. 6.) ita Verbum posset esse terminus alius vnionis receptæ in ipso accidente, & terminatæ ad Verbum. Deinde, ille modus non esset talis, vt pro illo posset subrogari hypostasis: quia ille est accidentarius, & in genere valdè diuerso, quàm suppositum.

§.23. Dices Quintò, neque etiam posse Deum vniri animo rationali: quia est subsistentia infinita simplex & completa; quæ non conueniunt subsistentiæ animæ rationalis. Equidem ratione naturali idem dicerem ego, sed emendor fide, qua doceor partes essentiales, quæ sunt perfectè subsistentes, & possunt constituere personam, esse capaces eius vnionis: cùm autem cæteræ formæ simpliciter dicantur non subsistentes, subsistentes autem secundùm quid; non video quod argumentum deduci possit ad has ab illis. Maximè cùm multi satis probabiliter negent formis modum subsistentiæ, & in compositis purè materialibus solùm agnoscant subsistentiam materiæ. quam tametsi formæ demus: quia tamen est cum dependentia formæ à materia, vix dici potest subsistentia. est quidẽ non leuis hæc ratio: quam insinuant August. & S.Thomas, quia anima ex eo quòd sit natura intellectualis, & perfectè subsistens, est apta constituere personam: materia verò, quia est perfectè subsistens, & potest componere hominem, est etiam capax constituendi personam. Quod verò ait S. Thomas, Verbum propter infinitatem non posse vniri accidenti, ita capio: quia non potest vniri nisi in ratione hypostasis terminando naturam, cum qua constituat personam.

SVBSECTIO III.

Probatio moralis.

§.24. NEque deest ratio moralis. quia Deus nihil potest efficere nisi honesto fine: sed nullus videtur possibilis finis honestus ad hanc vnionem: ergo. Probatur Minor: qua enim ratione honestari poterit Deum esse muscam aut mucum?

§.25. Dices, hoc argumentum esse hæreticis familiare, ad negandam veram carnem Christi. Respondeo, hæreticos arbitratos Deum intrinsecè ma-

S.Thom. q.4.art.1.

S.Thom. q.4.art.1.

maculatum iri per carnem, quod est delirium: nam vt ostendi ex Nysseno §.4. contra illos disputante, Deus æqualiter distat ab omnibus creaturis: & sicut nulla perficitur, ita per nullam macularetur. Item arbitrabantur, Deum non posse moueri honesta ratione ad vnionem humanitatis: vt patet suprà §.9. ex Tertulliano probante contra Marcionem Deum motum ex affectu homines conuertendi. Et quidem cùm humanitas sit capax boni moralis, potuit à Deo assumi ad infinitè gratificandum illud opus, vt per illud plenè satisfieret iustitiæ Dei: at in musca aut muco quid conaretur Deus?

§.26. Hoc autem argumentum est Tertulliani suprà adducti §.9. quo vtitur B. Bonauent. Henricus autem illud affert vt commune, quamuis dicit illo moueri deuotos rudes: Carthusian. autem ait dedecere Christianam fidem, vt ex ea hæc absurda sequantur. Imò Caietanus dicit hæc esse offensiua piarum aurium: neque oportere de illis disputare. non dixit hæreticarum aurium; sed piarum. P. Valentia reprehendit Gabrielem, quòd eas propositiones nudas protulerit; monetque dicendum absolutè eas naturas non esse assumptibiles propter defectum decentiæ. Verùm cùm sine incommodo id possit absolutè negari; cur non tolletur hæc petra scandali piarum aurium?

§.27. P. Suarez tom.2. disp.27. sect.2. vers. *Secundò certum est:* ait dedecere diuinam maiestatem hypostaticè vniri columbæ: ergo impossibilis est ea vnio: quia quod à Deo honestari non potest, fieri non potest. Hæc autem indecentia oritur ex imperfectione naturæ irrationalis.

§.28. Tandem argumentor: Demus per possibile, vel impossibile, vniri Verbum Dei naturæ equi: tunc illa persona vt equus, esset filius naturalis Dei, non secùs ac Christus vt homo: hoc autem nullus admittet: ergo Verbum non potest vniri naturæ equi, nec alij irrationali. Minor à nullo negabitur: *esset* enim equus *tantò melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditarit. Cui enim angelorum dixit, Filius meus es tu?* Quod exponam de Christo vt homine disp.47. §.21. recognosce ibidem sect.2. Item posset Deus de illo dicere, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: quę quadrant in Christum vt hominem: ergo vt homo est filius naturalis Dei.

§.29. Probo autem Maiorem, nempe personam illam vt equum fore filium naturalem Dei: quia ibi esset filiatio naturalis Dei in quasi subiecto apto ad constituendum filium; ergo esset filius naturalis. Consequentia est certa: quia ex duobus extremis aptis resultat compositum illis respondens: vt resultaret *subsistens*: quia ibi esset subsistentia & natura apta denominari *subsistens*: item vt ex vnione & humanitate resultat *sanctum*. Antecedens probo: quia equi natura apta est ad constituendum filium, non minùs quàm ad subsistendum. equus enim est filius altus equi: ergo illa natura apta est ad constituendum filium. item hypostasis est apta ad constituendum filium cum natura creata capaci filiationis: ergo equus vt equus esset filius naturalis Dei.

§.30. Primùm obijcis, hypostasim esse aptam ad constitutionem filij; non verò naturam equi: non enim esset similitudo in natura. Contrà: In Christo non est similitudo vniuoca in natura; sed analoga: & tamen, quia humanitas est apta ad constituendum filium, item & hypostasis, ideò Christus vt homo est Filius Dei: sed natura equi habet analogam similitudinem cum natura Dei in gradu cognoscendi, sicut humanitas in gradu intelligendi: item constituit filium equi, vt humanitas filium hominis: ergo ea hypostasis constituet eam personam vt equum, filium naturalem Dei. Cui definitio filij æquè conuenit: est enim viuens à viuente in similitudinem naturæ à principio coniuncto. vel saltem vt Christus vt homo est filius: ita & illa persona vt equus.

§.31. Obijcis Secundò, humanitatem esse naturam intellectualem capacem filiationis Dei, & hereditatis æternæ; item est apta constituere personam: equinitas verò eam non potest constituere, nec hereditare bona Dei. Contrà: Equinitas, quia constituit suppositum viuens à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ, constituit equum filium equi: licet non constituat personam: quæ non est necessaria ad filium vt sic. si enim vt equus generat mulum, homo per impossibile ex bestia generaret brutum, produceret filium: ergo illa persona diuina vt equus, esset Filius Dei; licet non esset nisi suppositum.

§.32. Quod explano: hypostasis diuina vnita materiæ primæ, illam reddit subsistentem, non filiam, nec sanctam: quia ex se est apta ad subsistendum, & hypostasis est subsistentia: at non est viuens, ac propterea non est filia: nec item est capax amicitiæ cum Deo; ob quod non est sancta. Quia verò humanitas est viuens completum essentialiter, & est in supposito Filij Dei, ideò & est subsistens, & constituit filium, & est filia: item quia est capax amicitiæ, est sancta: ergo hypostasis communicat naturæ cui vnitur omnes effectus formales, similes ijs, quorũ ipsa est naturaliter capax. ita cum equinitate constitueret equum, subsistentem more suppositi completi, & filium: quia hos omnes effectus capit naturaliter equinitas: quæ constituit suppositum completum, & equum.

§.33. Differt autem filiatio naturalis ab adoptiua: quòd hæc est metaphorica; ob complacentiam Dei in iusto, cui communicat sua bona more paterno: cuius filiationis est capax sola creatura intellectualis. naturalis autem filiatio est propriè filiatio: vel quia est natura viuens in supposito non alieno à Filio Dei, vel quia est à principio coniuncto in similitudinem naturæ.

§.34. Ad argumentum ex §.31. respondeo illa omnia esse vera: ex quibus deducitur, non posse subsistentiam Dei illi vniri naturæ: quia sequerentur duæ propositiones reciprocè contradicentes: fore filium naturalem Dei, & non fore. Fore quidem, quia natura viuens apta ad constituendum filium, esset illi vnita in filiatione naturali: non fore verò, quia illa natura non haberet attributa Filij Dei: non enim esset melior angelis, nec capax hereditandi bona Dei, nec amicitiæ cum illo: quæ per se sequuntur filium naturalem. ob quod homo non potest generare brutum. igitur à negatione attributorum nego filiationis essentiam: item à definitione filiationis naturalis, eam affirmo: ergo ex hac vnione consequuntur filiatio & non filiatio. ob quod apertè repugnat.

§.35. Hoc argumentum præcipuè est ad hominem: censent enim aliqui referendi disp.83. §.79. Christum vt hominem reduplicando humanitatem, esse Filium naturalem Dei: quia filiatio vnitur extremo apto ad tribuendam eam denominationem personæ: sed equinitas est etiam extremum aptum ad tribuendam eam denominationem; quia equus est filius altus equi: ergo Verbum cum equinitate fundaret nouam filiationem naturalem Dei.

§.36. At in sententia, quam ego tueor ea disp. 83. à §.101. non est ea ratio tam efficax: ostendam enim ibi §.106. leonem non habere similitudinem in natura cum Deo, nec esse eius imaginem. requiro igitur ibi §.112. similitudinem in natura capaci mutuæ amicitiæ. Qui ergo dixerit posse Verbum vniri equinitati, dicet in hac mea sententia suppositum illud vt equum, non fore filium reduplicatâ equinitate: quia non habet similitudinem in natura amicitiæ capaci. S.Thom. q.4.ab.a.3.

§.37. Adhuc tamen vrget argumentum. suppositum illud vt equus, non esset Filius Dei propter defectum potentiæ ad amicitiam; item esset filius: quia esset viuens à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ. Nec enim filius vt sic aliud exigit: bruta enim non habent amicitiam: quòd si Deus assumeret corpus equinum, posset etiam amari ab equo illo amore imperfecto: qui ad sola accidentia terminatur; ad substantiam autem denominatiuè. esset ergo filius, & non esset: esset, ob definitionem generationis; non esset, quia ei repugnarent attributa filij. Vide disp. 83. §.113.

DISPVTATIO XLIV.

Aliquæ difficultates.

§.1. PRIMA, vtrùm Verbum assumpserit personam humanam? quod S. Thomas disputat qu.4. art.2. Pars negatiua est fide sancta: quia Christus est vna persona: essent autem duæ, si persona humana fuisset assumpta: quia essent in Christo duæ naturæ intellectuales, & duæ personalitates. Hîc posset disputari, vtrùm per potentiam absolutam humanitas retinens proprium suppositum posset simul vniri diuino? partem affirmatiuam ostendi vol.1. disp. 11. Metaphys. §.94. at natura diuina non potest immediatè vniri subsistentiæ creatæ, vt dixi superiùs. nec duæ subsistentiæ diuersarum naturarum possunt immediatè vniri. Posse autem naturam creatam vniri diuinitus cuiuis subsistentiæ creatæ, ostendi ea disp. 11. §.102.

§.2. Secunda difficultas est, vtrùm Verbum assumpserit hominem? de quo S. Thomas q.4. art.3. Pars negatiua (accepto homine in rigore) est tam certa, quàm non fuisse personam assumptam. *Homo* enim includit eosdem conceptus, quos *persona*, nempe naturam, & suppositum: & quemadmodum Petrus absque albedine non est albus, ita nec humanitas sine supposito: quamuis *homo* in purè naturalibus dicit in recto humanitatem; sed etiam *album* dicit in recto Petrum ex. gr. At verò Patres nonnulli, & præcipuè August. non semel & iterum affirmant hominem susceptum à Deo: quos prudenter S. Thomas exponit de humanitate, quæ per synecdochen significatur voce *homo*: sumitur enim totum pro parte præcipua, in qua sita est hominis essentia. Iidem autem Patres, maximè August. & Leo, eumdem Christum dicunt esse vnam personam, non duas, contra Nestorium.

§.3. Ludouicus Viues in lib.9. de Ciuitate Dei cap.17. asseruit Scholasticos irridens, hominem susceptũ à Deo, in rigore accepta voce. Quod ipse nulla ratione probat; sed tantùm vsu aliquorum Conciliorum & Patrum ex Latinis & Græcis: at illi nusquam dixerunt id accipi propriè. alia autem Concilia & Patres proprietatem negauerunt constanter; & qui ea voce sunt vsi, satis apertè exclusere rigorem, dum negauerunt duas esse in Christo personas. Adeantur interpretes S. Thomæ cum P. Vasquez disp.35.

§.4. Tertia difficultas, vtrùm Verbum debuerit assumere naturam humanam abstractam ab omnibus indiuiduis? De quo S. Thomas qu.4. art.4. Quæstio quidem facilis: quia à parte rei omnia sunt singularia. art. autem 5. probat non fuisse assumptas omnes humanitates. factum est certum: quòd si Deus voluisset (vt potuit) omnes assumere, mille rationibus id honestaretur. Art. 6. docet assumptam naturam de stirpe Adami. quod est certum, & maximè conueniens.

S.Thom. q.5. 6. & 7.

DISPVTATIO XLV.

De tota humanitatis vnione, & ordine in ea seruato.

S.Thomas q.5.6.& 7.

SECTIO I. *Error Apollinaris, & Dimœritarum.*

SECTIO II. *Quid sit corpus assumi mediante animâ, & animam mediante mente?*

§.1. Quæ S. Thomas disputat quæst. 6. & 7. hac disputatione complectar, & sequ.

SECTIO I.

Error Apollinaris, & Dimœritarum.

§.2. B. Epiphanius hæresi 77. refert, à nonnullis hæreticis (quos ipse Dimœritas vocat) affirmatum Dei Filium non assumpsisse animam, sed corpus inanime. Huius erroris auctorem fecit Apollinarem sacerdotem, virum olim tam pium & doctum, vt ab Arrianis exilium passus fuerit pro diuinitate Christi tuenda; nec creditus est initio in tam absurdum lapsus errorem; appellaturque ab Epiphanio *Reuerendus Pater*; & à Paulino, *sapientissimus, & valdè eruditus, & vita integerrimus ante hoc dictum*. Deinde alij adstruxere assumptum à Verbo corpus animatum, siue corpus & animam, non tamen mentem: fuerat enim conuictus Apollinaris Christum assumpsisse animam, at mentem negauit assumptam. Quod à Vitalio factum refert Paulinus apud Epiphanium suprà. De errore Apollinaris egit Alfonsus à Castro lib. 4. hæresi 5. sed curtè: asseritque contra illum nullum disputasse præter Ambros. cùm Epiphanius hæresi 77. longam contra eum susceperit disputationem, initio cuius refert longam epistolam Magni Athanasij ad Epictetum contra hunc errorem, & alium illi affinem, quo Dimœritæ somniauerunt Christi corpus fuisse consubstantiale Filio Dei, rati se tenere doctrinam Nicenæ Synodi: quæ tamen id non dixit de corpore Christi, sed de persona Filij Dei contra Arrium, vt rectè obseruat Athanasius.

§.3. Porrò conuicti fuere à Paulino Vitalius & Apollinaristæ, ad confitendam animæ susceptionem, hoc argumento: Nihil potest crescere corpore & statura sine anima: sed Christus in Euangelio dicitur creuisse corpore & statura: ergo Christus non fuit sine anima. Deinde eodem argumento probat Christum habuisse mentem humanam: quia omne, quod sapientia crescit, habet mentem creatam: sed Christus in Euangelio dicitur creuisse sapientia: ergo Christus habet mentem creatam.

§.4. Controuersum est autem quid senserint nomine animæ & mentis. Et quidem initio omnem animam negauerunt. Posset autem quis dicere, eos deinde arbitratos à Verbo assumptam animam vegetatricem, non verò sensitiuam, nec rationalem. Verùm eos non ita sensisse traditur apertè in disput. Paulini contra Vitalium: vt refert Epiphanius in exemplari Paulini his verbis: *Confitebatur igitur Vitalius etiam animam humanam assumpsisse: hic enim erat, qui dixit, Etiam perfectus homo erat Christus.* Non ergo negabant animam rationalem, quæ essentialiter requiritur ad hominis constitutionem. Imò eodem argumento concludo, eos non negasse susceptum animæ rationalem gradum, sine quo non esset homo, nedum perfectus homo.

§.5. Posset præterea dici, eos arbitratos susceptos esse omnes substantiales animi gradus; non verò facultates rationales accidentarias. Hoc tamẽ non videntur affirmasse: tum quia Vitalius dicebat Christum esse perfectum hominem: at sine facultatibus, quæ naturali actione dimanant ab anima, Christus non esset perfectus, sed truncus: quia careret perfectione connaturali. Deinde non videntur meminisse distinctionis inter substantiam animi, & potentias rationales. Tertiò, tantùm videntur negasse actus facultatum rationalium, & actus appetitus sensitiui concupiscentes aduersus spiritum: hoc enim illis erat satis: auferretur enim rebellio contra spiritum & mentem. vt autem hanc rebellionem è medio tollerent, constituerunt Verbum pro mente.

§.6. Quæ confirmantur ex Paulini exemplari contra Vitalium adducto ab Epiphanio: vbi cùm dixisset Verbum non assumpsisse corpus inanimatum, neque expers sensus, nec mentis exors; ait mẽtem, neque esse substantiam, neque esse spiritum, sed motum totius nostræ substantiæ. Deinde ait suscepisse Deum mentem, seu ratiocinationem. & infrà ait Epiphanius: *Ego verò mentem nostram non substantiam puto, neque quisquam Ecclesiæ filius; sed actionem quamdam ex Deo nobis datam.* Aliqua autem verba Paulini, quibus indicatur mentem sumi pro facultate rationali, facilè explicantur, tantùm significari ab hæreticis negari omnem actum rationalium facultatum. Fateor in Concilio generali VI. actione 18. constitui in Christo duas voluntates, & duas earum actiones: vnde videtur vtrumque ab hæreticis negatum. Respondeo tamen, ibi damnatos Monothelitas cõstituentes vnam solam voluntatem, in Christo. Contra quos definit Concilium in Christo esse duas naturas, & inde colligi duas facultates: ex his autem duas operationes. Item respondetur hæreticos Dimœritas fuisse quã plurimos, eosque multa & varia effutiuisse conuictos Catholicorum argumentis. Contra quos rectè definitæ sunt facultates rationales cum suis actibus (exceptis non bonis;) hinc tamen non probatur,

batur, mentem esse facultatem ipsam: Epiphanius enim vult esse operationem.

SECTIO II.

Quid sit corpus assumi mediante animâ, & animam mediante mente?

§.7. P. Vasquez disp. 37. n. 49. ait corpus assumi mediante animâ, idem esse, ac animã fuisse mediũ congruitatis, quo materia aptata fuit ad assumptionem. Non quidem, quia fuerit mediũ *quod*, id est, terminans vnionem immediatè: ratione cuius corpus etiam denominaretur vnitum mediatè tantùm, atque remotè. In quo sensu non probo doctrinam Carthusiani asserentis Christi corpus in sepulcro fuisse vnitum Verbo: quia tunc anima Verbo erat vnita: hoc, inquam, non probo: quia reipsa Verbum non esset vnitũ corpori. Quis enim dicat cineres B. Petri vniti hypostaticè Deo, eo præcisè, quòd in cælo anima vniretur Verbo? Sensus autem P. Vasquez est animam esse mediũ, quo corpus redditur aptum, vt congruè Deus velit illud sibi immediatè vnire. Neque enim sibi videtur inuenire aliam aptiorem rationem qua defendat Patres, ac VI. Synodi propositionem corpus fuisse assumptum mediante anima. Arbitror hanc ab ipso excogitatam, vt impugnaret prioritatem naturæ, quam nonnulli tribuunt subsistentiæ ante vnionem corporis & animi: vult enim ipse priùs natura fuisse hanc vnionem, quia media illa Deus aptauit corpus ad vnionem hypostaticam.

§.8. Moueor. quia ipse infrà disp. 38. cap. 2. rectè explicat animam assumptam media mente, id est, medijs facultatibus rationalibus, & illarum actibus, non quòd ij sint priùs in anima, quàm subsistentia Verbi: nam disp. 13. ostendi ex ipso, & communi Theologorum & August. consensu, animam Christi nullum actum habuisse, quo se disponeret ad suam vnionem; & tamen actus rationales fuerunt medium, quo assumpta est anima: ergo vt aliquid sit medium, quo assumatur aliud, non est opus vt medium ipsum priùs natura existat, quàm res quæ per illud assumitur. Quod verò ipse ait ea disp. 38. n. 9. posse dici in gratiam Epiphanij, animam habuisse bonum aliquem actum priùs natura quàm assumeretur; ostendi disp. 13. non esse ex Epiphanij mente, vt constabit legenti hæresim 77. prope finem ante impugnationem alius hæresis de virginitate Mariæ relatæ in eadẽ 77. quia Epiphanius tantùm ait omnia nostra à Deo verè assumpta præter peccatum. Deinde ostendi disp. 14. ex Ioanne Latino, & Concil. Florentino suppositum esse principium operationis. Cùm ergo Patres dicũt eodem modo animam assumptam mediante mente, sicut corpus mediante anima; oportet quærere aliam eius dicti explicationem.

§.9. Explicatio sumenda est ex impugnatione erroris Apollinarici negantis humanitati proprias operationes. Patres eas constituunt, tum conuicti auctoritate Scripturarum passim eas actiones in Christo prædicantium; partim ex fine Incarnationis. Ex quo colligunt Patres à Deo operationes humanas assumptas, vt patet ex epistola Magni Athanasij contra hunc errorem ad Epictetum Episcopum Corinthiorum. Cùm enim ab hæreticis obiecisset dictũ, actiones humanas susceptas à Christo adoptiuè, id est apparenter; respondet his verbis: *Atqui non in apparentia salus nostra facta est, neque corporis solùm, sed totius hominis, animæ & corporis verè in ipso salus facta est.* Et ex Paulino sub initium exemplaris adducti etiam ab Epiphanio: *Non enim secundùm impientissimos*, inquit, *qui dicunt transmutationem ipsum passum esse, sed quòd propter nos homo factũ est, & ex S. Virgine, ac S. Spiritu genitũ. Neque enim inanimatum, neque sensus expers, neque exors mentis corpus habuit Saluator. Et in manu Episcopi Athanasij habetur: Non enim possibile erat, Domino pro nobis homine facto, mentis exors esse eius corpus.* Hæc autem impotentia non est simpliciter, sed ex suppositione, quòd pro nobis redimendis Deus factus fuerit homo: neque enim potuisset nos redimere sine actionibus mentis humanæ: per quas capax est meriti. Quod expressè traditur in VI. Synodo generali act. 18. in edicto Constantini: vbi postquam dicitur animam assumptam à Verbo medio spiritu, subijcitur: *Si igitur totus toti humanæ naturæ non vnitus est, nec totus homo saluatus est*, &c. S.Thom. q. 3. a. 4. 5. & 6.

§.10. Vnde colligo Primò, per eam propositionem non intelligi, carnem priùs natura esse animatam, quàm assumptam (vt vult P. Vasquez) tum quia de eo non fuit controuersia cum hæreticis: est enim quæstio hæc Metaphysicis solùm communis, de qua nihil somniarunt hæretici, nec ex alterutra eius contradictionis parte quid sequitur in fidem absurdum. ea autem propositione tantùm probatur, in nullo instanti reali fuisse Christum sine anima & mente. tum etiam, quia operatio mentis humanæ non extitit priùs natura, quàm assumptio animæ; cùm tamen anima assumpta fuerit media mente.

§.11. Colligo Secundò, ordine intentionis priùs fuisse assumptam mentem quàm animam, & animam quàm corpus eo genere prioritatis, quo finis in intentione est prior quàm medium. Probatur; hoc medium, quo Patres dicunt assumptam animam & corpus, est in ordine ad finem Incarnationis, vt ex Patribus probaui: sed ad hunc finem priùs vult Deus actiones Christi quàm animam, & animam quàm corpus: ergo actiones sunt medium assumendæ animæ, & anima medium assumendi corporis: ergo operationes sunt medium, & priores in ordine intentionis, quàm anima, & anima quàm corpus. Probo Minorem: quia ea, quæ sunt magis immediata fini, sunt priora in intentione, quàm ea quæ sunt remotiora: priùs enim quis sanitatem amans vult emittere sanguinem, quàm accersere phlebotomum: nam ex voluntate emittendi sanguinem oritur voluntas accersendi phlebotomi. sed operationes Christi sunt magis immediatæ nostræ redemptioni & prædestinationi, quæ vltimò illis innititur: anima autem magis est remota. quia potuit existere anima non operans: tunc autẽ nos redimere nõ posset, nec prædestinare per merita: & propterea assumpta est anima, vt operando nos redimeret. Deinde corpus remotius est, quàm anima: non enim immediatè concurrit ad operationes mentis, quibus redempti sumus: ergo Deus priùs intendit operationes redemptionis, deinde animam, & posteriùs corpus.

§.12. Itaque argumentum Patrum contra Apollinarem est: Deus assumpsit corpus media anima, id est, propter animam, & animam media mente, id

S.Thom. q.6. id est, propter mentem: ergo assumpsit animam, & mentem. In quam expositionem consentit P. Vasquez disp.38.n.9. nam ipse ait disp.37.num.38. medium assumendi est ratio assumendi, licet medium ipsum non assumatur immediatè: finis autem est ratio eligendi media: & quod nos mouet ad aliud, vocamus medium, vt præmissas comparatas conclusioni: quamobrem conclusio vocatur propositio mediata. Verum est in fine & medijs ea dici media, per quæ physicè venimus ad finem; finis autem non consueuit vocari medium. At verò in intentione finis est ratio, per quam voluntas venit media. vnde potest dici voluntatem eligere media mediante fine; sicut intellectus assentitur conclusioni mediante præmissa. Nescio autem cur P. Vasquez disp.37. n. 52. hanc expositionem sit exosus, nisi quia tunc elumbabatur argumentum eius; quo probare contenderat vnionem corporis & animi esse priorem natura subsistentia. Quam interpretationē esse S. Thomæ, patet ex hac q.6. maximè a.1. & 2. multorumque aliorum, quos refert & sequitur P. Suarez disp. 17. sect. 4. §. *Dico quartò.*

DISPVTATIO XLVI.

Quo ordine fuerit humanitas assumpta?

S.Thom. quæst. 6.

SECTIO I. *Variæ sententiæ.*
SECTIO II. *Opinio P. Vasquez.*
SECTIO III. *Quæstio diremptа.*
SECTIO IV. *Vtrùm sit alia vnio ad totam humanitatem?*
SECTIO V. *Vtrùm in Christo sint duæ substantiæ, vel tres?*

SECTIO I.

Variæ sententiæ.

§.1. S. Thomas art. 5. ait partes ordine executionis priùs natura fuisse assumptas, quàm totum; totum autem ordine intentionis priùs quàm partes. Non sunt distinguendi duo ordines intentionis & executionis in Dei voluntate: sed ordo intentionis est in voluntate quo Deus intelligitur amare finem ratione sui; media verò propter finem: vnde finis est prior in intentione; ordo autem executionis reperitur in obiecto voluntatis, quatenus vnum est causa alterius, & prius natura in existendo, vt exercitatio priùs natura existit, quàm sanitas, quam causat physicè: sanitas verò priùs ratione amatur, quàm exercitatio. Igitur in sententia S. Thomæ totum priùs ratione est intentum à Deo quàm partes; partes autem priùs natura existunt assumptæ, quàm totum. Hæc sententia est clarissimè S. Thomæ, Caietani ibidem, P. Valentiæ qu.6. punct.2. §. *Posteriori autem modo*: P. Suarez disp. 17. sect. 1. concl. 2. & aliorum ex antiquis. Ex recentioribus autem eam sequuntur quàm plures.

§.2. Probatur Primò: quia, vt ostendi disp.2. Physic. sect. 7. materia prima, & anima rationalis habent proprias subsistentias priores natura, quàm vnionem mutuam: quem ordinem seruauit Deus in earum assumptione.

§.3. Secundò argumentantur P. Suarez & Caietanus: quia partium assumptio retinetur post corruptionem totius: ergo est independens à toto. Responderi posset, assumptionem partium non esse dependentem à toto, tamquam à principio influente; sed tamquam à conditione, sine qua non fieret vnio: at verò in conseruari non pendere assumptionem partium ab ea conditione: vt conseruatio animæ non pendet à dispositione corporis, pendet tamen creatio. Ratio poterat esse, quia vnio corporis & animi potuit expectari ad assumptionem corporis, vt medium congruens. quod docuit S. Thomas art. 1. ad 3. Vnde miror Caietanum hoc argumento dixisse in hoc mysterio inuersum fuisse ordinem naturalem prioritatis: opinatur enim vnionem corporis & animi ex natura rei esse priorem subsistentia; secùs verò in hoc mysterio. Recurrendum ergo ad primam rationem.

§.4. Durandus in 3. disp.2. q.2. à num.11. negat ordinem naturæ in assumptione humanitatis: quia partes vnitæ non distinguuntur à toto. Secundò, quia assumptio est vna, quia facta est ad vnam naturam, vt vnam. Verùm Durandus falsò opinatur à S. Thoma sentiri, distingui totum à partibus vt vnitis: licet enim sit sententia Caietani, non tamen S. Thomæ: sed tantùm vult S. Thomas partes simul sumptas priùs natura ordine executionis fuisse assumptas, quàm totum: quia totum addit vnionem partium, quæ est posterior natura ipsis partibus; quæ vt subsistentes causant vnionem mutuam. Ac proinde totum vt totum posteriùs natura denominatur assumptum, quàm vtraque pars: vnitas autem assumptionis non est opus, vt sit per simplicitatem, sed more naturæ assumptæ, quæ non est simplex, sed composita: at verò partialiter sunt plures assumptiones, quæ conseruatæ sunt in triduo mortis Christi separatæ.

§.5. Scotus negat item in 3. dist.2. qu.1. §. *Ideo quantum ad istum ordinem*, &c. naturæ ordinem inter assumptionem totius, & partium: Primò, quia partes non sunt assumptibiles immediatè, sed media humanitate, quia partes non sunt personabiles, sed tota natura est personabilis. Secundò, quia si partes priùs natura fuissent assumptæ, quàm totū, Christus in conceptione aliquando non fuisset homo, sicut non fuit in triduo mortis: nam in illo priori non esset vnio ad humanitatem. Hæc non vrgent. Ad Primum respondetur, partes non esse personabiles, si abiungantur: nam persona dicit integram naturam rationalem; esse tamen capaces sub-

subsistentiæ partialis, cum qua efficiunt personam, quando simul vniuntur, vt patet in triduo, quo retinuerunt partiales vniones, quin constituerent humanam personam. in illo autem priori naturæ abstraherent à constitutione personæ, sicut abstrahunt à compositione totius. Ad secundum, respondetur Christum tunc in illo instanti reali fuisse hominem: quia in illo non fuit carentia vnionis partium inter se. Nam illa prioritas naturæ non innititur carentiæ vnionis; sed ex parte obiecti tantùm significat partes esse independentes ab vnione, & esse causam illius, & cum hoc fundamento priùs concipiuntur existere, quàm vnio: in triduo autem fuit realiter carentia vnionis inter corpus & animam, & sic realiter nec fuit homo, nec persona humana.

SECTIO II.

Opinio P. Vasquez.

§.6. P. Vasquez disp.37.n.46. opinatur corpus & animam priùs natura fuisse inuicem vnita, quàm Verbo. quod tribuit B. Thomæ q.6.a.1. hæc asserēti de materia prima: *Nō enim esset assumptibilis, nisi per ordinem, quem habet ad animam rationalem, secundùm quem habet, vt sit caro humana.* Quod confirmari potest ex art.4. corpore, & ad 1. vbi ait carnem humanam sortiri esse per animam, id est, esse carnem humanam. Vnde sic argumentatur: Antequam materia assumeretur, fuit caro humana: sed esse carnem humanam habet formaliter ab vnione animæ: ergo materia priusquam assumeretur, habuit vnionem animæ. Quam sententiam etiam tribuit Caietan. eodem art.1. quia censet vnam fuisse assumptionem partium ab humanitate: sed Caietanus duas constituit vniones: alteram partium secundùm se; alteram totius, quod realiter distinguit à partibus & vnione. Hanc secundam vnionem totius dicit per se primò fieri in toto; secundariò verò in partibus prout sunt in toto. De qua vnione dicit Caietanus, eam esse posteriorem animatione corporis: at verò partes secundùm se priùs natura fuisse assumptas, quàm inuicem vnitas, perspicuè docet Caietanus art.5. §. *Ad rationem autem ostensiuam.* in quo ait immutatum fuisse naturalem ordinem, cùm partes ex natura sua priùs deberent inuicem vniri, quàm subsistere. S. autem Thomas ibi ait partes non fuisse assumptas priùs quàm totum, loquens de prioritate temporis, vt constat ex art.3. Vbi probat contra Origen. animam non fuisse priùs creatam, nec subsistentem, quàm informauerit corpus. In quo sensu art.4. ait nec corpus priùs assumptum, quàm animatum. Ad quod affert doctrinam de vltima dispositione simul existente cum forma, ad quam disponit.

§.7. Quod verò ad 3. ait, carnem priùs secundùm intellectum vniri animæ, quàm Verbo; intellige de prioritate causæ finalis, siue in intentione, vt ex ipso patet suprà art.5. prioritatem enim in executione vocauit *prioritatem secundùm quid*; prioritatem verò in intentione vocauit *prioritatem simpliciter.* Quando verò art.1. dixit materiam esse assumptibilem per ordinem ad animum; Primùm intellige de ordine intentionis; deinde, de ordine dispositiuo: quia caro priùs natura, quàm informetur animo rationali, dicit ordinem ad animam, qui consistit in organicis dispositionibus, per quas animus est actus corporis physici organici potentia vitam habentis, quod de ipsa materia explicui disp.1. de Anima: quia in illo priori vltimæ dispositionis, quo præintelligitur ante vnionem, est corpus humanum organicum potentia vitam habens humanam. *S.Thom. q.6.*

§.8. Caietan. autem art.4. in Christi cadauere ait manere istum ordinem ad vnionem ad animam per resurrectionem: in cadauere autem non retinetur vnio, sed dispositiones in resurrectione seruandæ. Mentem autem S. Thomæ esse de ordine intentionis, clarissimè patet ex q.5. art.2. ad 2. his verbis: *Habet autem caro ab anima, quòd pertineat ad humanam naturam, etiam postquam anima separatur ab ea; in quantum scilicet in carne mortua remanet ex diuina ordinatione quidam ordo resurrectionis.* Si ergo corpus mortuum insignitur voluntate Dei ad resurrectionem, & ille dicitur ordo, quo pertinet ad hominem componendum; voluntas, qua illud disponitur ad animæ vnionem, non efficiet in illo ordinem ad eamdem compositionem: sed ipsa voluntas est ordo ipse, aut ordinatio, qua corpus ordinatur ad resurrectionem. Dispositiones autem esse ordinem corporis ad animam, docuit expresè idem S. Thomas hac q.6. art.4. corpore: cùm enim dixisset materiam non habere hunc ordinem, antequam forma adueniat, hanc rationem reddit: *Quia simul dum aliqua materia fit propria alicuius formæ, recipit illam formam. Vnde in eodem instanti terminatur alteratio, in quo introducitur forma substantialis.* E quibus patet hunc ordinem esse vltimam dispositionem, per quam materia fit propria formæ, ad quam disponitur. hic ordo est simul cum forma ipsa: quia in eodem instanti reali, & materia vltimò disponitur, & forma introducitur.

§.9. Ad id autem quod obijcitur: corpus non esse carnem humanam, nisi per vnionem; respondetur non esse perfectè carnem humanam ante illud instans reale, in quo habet vnionem animæ. Nam ante illud non erat dispositio vltimò perfecta & terminata: sicque materia erat sub alia forma: at verò eodem instanti reali, quo vltimò est terminata dispositio, materia est caro humana in actu primò proximo per organicas dispositiones priùs natura existentes, quàm anima existit in ipso corpore; quæ creatur tunc à Deo cum dependentia ab vltima dispositione, non vt ab influente in animam; sed vt à conditione, sine qua non crearetur: quia creatur vt vniatur tunc. quæ vnio pendet ab vltima dispositione. per quas dispositiones, quia materia est iam vltimò instructa ad recipiendam animam, & componendum hominem; iam corpus illud est humanum in actu primò proximo: nam si à Deo conseruaretur cum solis illis dispositionibus abiunctum ab omni forma; quicumque illud comprehenderet, animaduerteret illud esse ineptum cuiuis compositioni præter humanam.

§.10. Et quemadmodum anima secundùm se considerata est in actu primò proximo pars hominis: ita corpus cum illis organis est in actu primo pars hominis: quia cum illis aptum est componere hominem. Ordinem ita sumi à S. Thoma, iam ostēdi, per quem ordinem caro est humana. Imò verò cadauera dicuntur corpora humana, & barbari dicuntur vesci carnibus humanis, quando vescuntur cadauere humano; eaque ratione vocātur anthropo-

S.Thom. q.6. pophagi: quia illa corpora retinent multa hominis accidentia. Multò ergo meliùs id dicatur de corpore instructo perfectis instrumentis via generationis, quàm instrumentis dissolutis via corruptionis. Neque in hoc mysterio requiritur alius vocum vsus præter communem omnibus gentibus. Neque assumptum fuit corpus in esse carnis existentis cum alia forma, sed existentis cum anima rationali eo instanti reali: at verò in illo priori naturæ præscinditur ratione ab omni forma. ab irrationali quidem: quia in illo priori consideratur vt causa dispositiuè eam corrumpens: quæ corruptio sequitur in eodem instanti reali pro secundo signo naturæ. à rationali autem præscinditur: quia consideratur in illo priori, vt vltima dispositio ad illius vnionem; quæ vnio itidem sequitur in eodem instanti reali pro secundo signo rationis.

§.11. Secundò argumentatur P.Vasquez disp. 39.cap.3.quia in hac assumptione seruatus est naturalis ordo quem partes habent in subsistendo: sed naturaliter non subsistunt priùs natura, quàm inuicem vniantur: ergo neque assumuntur. Minorem sæpiùs conatus est probare. Caiet. art.1. & 5.§. *Ad rationem autem ostensuam*; negat Maiorem, tum propter infinitatem personæ: tum quia in morte Christi retenta est vnio partium, & quod est vltimum in resolutione, est in executione primum. Non placet, vt ostẽdi suprà contra eumdem Caiet. tum quia nihil fieret in opposito ordine contra infinitatem personæ: tum quia adagium illud est verum inter ea quæ comparantur vt causa & effectus finalis. Nam finis est, qui primus amatur, & media ratione illius; at verò in executione priùs ponitur medium. In subsistentijs autem opposito modo debet contingere, quo vult Caiet. quia totum includit in se subsistentias partium: imò vna esset subsistentia partium, & totius, vel saltem vnio partialis poterat dependere ab vnione corporis & animi, tamquam à dispositione in fieri. Neganda est igitur argumenti Minor.

§.12. Tertiò arguit ex Patribus asserentibus carnem assumptam media anima. de quo egi disp. 45. à §.9.

SECTIO III.

Quæstio dirempta.

§.13. DIco Primò: Corpus priùs natura fuit vnitum Verbo, quàm animæ. Patet ex Caietan. suprà, & S.Thoma. alioquin totum non fuisset vnitum posteriùs, quàm partes. Hanc expresè docet P. Suarez disp.17.sect.2. conclus.2. Præstò est ratio: quia priùs natura materia est subsistens, quàm vnita.

§.14. Dico Secundò: Corpus priùs natura fuit assumptum ordine executionis, quàm anima. Ita P.Suarez suprà sect.3. conclus.2. Videtur colligi ex Caiet. suprà propter illum ordinem resolutionis, & executionis. Probatur. quia priùs natura, quàm anima creetur, intelligitur corpus vltimò dispositum: sed pro illo priori est subsistens: ergo.

SECTIO IV.

Vtrùm sit alia vnio ad totam humanitatem?

§.15. STatuendum Primò, humanitatem in Verbo non habere vnionem hypostaticam nisi secundùm eas partes, quæ in composito habent subsistentiam. ex.gr. si vnio materiæ & formæ non terminatur immediatè subsistentia, neque immediatè terminabitur Verbo: si autem vnio subsistit, vt subsistit materia, assumetur eâdem ratione, qua illa. Quia in assumptione humanitatis Verbum gerit vices subsistentiæ creatæ: vt autem alicubi eas suppleat, opus est vt inde amoueatur subsistentia naturalis. Item quod ex natura rei non subsistit, non est opus vt terminetur Verbo: tum quia id non potest fieri, tum quia superflua esset talis assumptio: quod enim efficere potest subsistentia naturalis partium sine subsistentia vnionis, potest efficere assumptio partium sine immediata assumptione vnionis.

§.16. Dico igitur, vnionem non fuisse assumptam à Verbo proximè & immediatè; sed media assumptione partium inter se vnitarum. Probatur. quia vnio non terminatur subsistentia naturali immediatè. Nam subsistentiam non cognoscimus nisi per fidem: est enim nobis ignotus eius effectus, & necessitas lumine naturæ: ex fide autem tantùm habemus subsistentiam conuenire naturæ: vnio autem non est natura: & sic non habemus principiũ illi adscribendæ subsistentiæ. Deinde subsistentia est substantia absoluta: ergo non potest esse complementum vnionis, quæ est modus substantialis. Hac de re latè egi disp.2.Physic.sect.8.

§.17. P.Suarez disp.17.sect.5.§. *Secundo modo*, ait vnionem corporis & animi assumptam fuisse à Verbo immediata & speciali vnione distincta ab vnione partium. Primò, quia aliàs non esset assumpta tota humanitas, vt est vna: quia partes humanitatis etiam collectiuè sumptæ non sunt tota humanitas: ergo. Hanc sententiam ante P.Suarez nullus docuit: quod animaduertit P.Vasquez: neque est necessaria ad hoc mysterium: nullus enim dubitauit totam humanitatem subsistere naturaliter; nec tamen dixit vllus vnionem habere subsistentiam propriam. Ad argumentum respondetur, fuisse assumptam totam vnam humanitatem: quia partes assumptæ erant in eodem instanti reali inuicem vnitæ, ex quibus partibus assumptis, & earum vnione, constituitur humanitas vna, in quo sensu assumpsit naturam vt vnam. si autem illa reduplicatio significat vnitatem naturæ fuisse assumptam (vt significare videtur) respondeo non fuisse assumptam naturam vt vnam; sed naturam vnam; nam etiam Verbum assumpsit corpus organicum passibile, pulchrum atque procerum; non quòd passibilitas, pulchritudo aut proceritas fuerint immediatè assumpta; sed quia assumptum fuit corpus eis accidentibus realiter delibutum: ergo similiter assumpta fuit natura vna: non quòd assumptio reduplicet supra vnitatem, sed supra partes habentes vnionem: imò tota humana natura est immediatè assumpta, quia præter materiam & formam non est alia natura humana.

§.18. Dices, præter materiam & formam esse naturam humanam completam. Contrà: Non est alia

alia natura completa distincta à materia & forma; sed ipsæ materia & forma dum habent mutuam vnionem, sunt natura completa. Nam dum vnione carent, sunt incompletæ, id est, non sunt perfectæ substantialiter: perficiuntur autem vnione, atque complentur: quare natura humana completa & incompleta idem dicit in recto, licet diuersa connotet in obliquo: quia natura completa connotat vnionem, incompleta verò carentiam vnionis.

§.19. Dices, non assumi humanitatem, quæ includit vnionem: ergo est assumenda vnio immediatè. Probo antecedens: quia humanitas est tota essentia hominis includens vnionem. Distinguo antecedens: non assumitur tota humanitas reduplicatiuè secundùm omnes eius conceptus, concedo antecedens; non assumitur secundùm conceptus naturæ humanæ, & remotè secundùm totum conceptum humanitatis, nego antecedens, & consequentiam: non enim requiritur immediata assumptio omnium, quæ essentialiter includuntur in humanitate: sed sufficit immediata vnio naturæ humanæ secundùm conceptum naturæ; sicut naturaliter subsistit humanitas, & natura humana, quin vnio immediatè subsistat: quòd si homo dicitur propriè intelligere, licet non intelligat nisi sola anima, & Christus dicitur assumpsisse passiones physicas nostras; multò meliùs tota humanitas esset assumpta, licet non assumatur immediatè vnio: quia istæ denominationes solent ab vna parte desumi; quid dicam ab omnibus simul?

§.20. Secundò mouetur: quia assumptione sanguinis vnitum est Verbum formæ vt vnitæ materiæ: ergo. Distinguo antecedens: vniendo sibi vnionem materiæ immediatè, nego antecedens; vniendo sibi formam tunc vnitam materiæ, concedo antecedens.

§.21. Tertiò mouetur: quia assumptio humanitatis est etiam vna, vel simplex, vel composita: ergo terminatur ad vnionem. Hæc ratio probat assumptiones materiæ & formæ esse inter se vnitas: quia essent vna per eam vnionem assumptionum partialium inter se: hoc autem non fit per assumptionem vnionis corporis & animi inter se: quia hæc assumptio solùm est productiua vnionis corporis & animi cum Verbo: itaque assumptio vnionis humanitatis producit vnionem eius vnionis cum Verbo: vt assumptio corporis producit vnionem corporis cum Verbo: & hæc vnio vnit vnionem humanitatis Verbo, non verò vnit vniones hypostaticas materiæ & formæ: nam etiamsi materia & forma dimitterentur à Verbo, perseuerare posset ista vnio humanitatis. Confirmatur. Productio vnionis non vnit productiones materiæ & formæ: ergo neque assumptio vnionis vniet assumptiones. Videat autem P.Suarez quo pacto ille copulet illas duas: quod facilius est, quàm tres. De vnitate autem subsistentiarum egi disp.2.Physic.sect.7.

§.22. P.Vasquez disput.39.cap.3. ait vnionem hypostaticam fuisse vnam, per quam tota humanitas secundùm se fuit primariò assumpta; partes verò consequenter & secundariò; dissoluta autem humanitate dissolui etiam vnionem illam, & produci in anima separata partialem vnionem ad Verbum: in corpore autem mortuo resultare aliam vnionem totalem per se primò terminatam ad totum cadauer, secundariò verò ad partem vtramque: consequenter in resurrectione docet S.Thom. perire præcedentes vniones cadaueris, & animæ, q.6. & produci nouam vnionem humanitatis.

§.23. Hæc secunda pars non placet: est enim parum consueta tanta productio, & corruptio vnionum. Caietanus enim opinatur constare oppositum ex Scripturis. Quam sententiam P. Vasq. nõnulli Theologi censent habere absurdum: quia Patres dicunt vnionem corporis & animi non permansisse; permansisse autem assumptionem partium. Hoc tamen explicat P.Vasquez, materiam & formam aliquando fuisse separatas inuicem, & caruisse omni mutua vnione: at verò eas numquã fuisse separatas à Verbo. Et quidem hoc recitè: quia non dicitur separari materia à forma pereunte priori vnione, si alia succedat: nam continuò mutantur vniones per incrementa aut decrementa corporis: similiter vnio hypostatica paulatim augebatur pro augmento corporis assumpti: itidem per abscessum recrementorum, & saliuæ, verbi gratia, & capillorum & vnguium dissoluebatur vnio: qua illorum materia copulabatur Verbo, dum erat sub anima rationali.

§.24. Multa autẽ ibi docet P.Vasquez de composito, quæ latè impugnaui disp.6. Physic.sect.2. Sed illis admissis respondeo Primò, ipsum tam nouum esse in constituenda vnione hypostatica ad effectum formalem resultantem ex vnione; quàm fuit P.Suarez (quem ipse reprehendit) in constituenda immediata assumptione vnionis: nam quod ipse ait præstari illo formali effectu, ait P. Suarez vnione præstari. Deinde assumatur ille effectus, negari non potest requiri in tota humanitate materiam, formam & effectum illum: cur igitur non reperientur tres assumptiones? Dissoluto autem composito manere possent duæ; corrupta tertia.

§.25. In sententia Scoti & Caietani distinguentium totum à partibus, constituenda est alia assumptio totalis distincta à partialibus assumptionibus. Quam sententiam latè impugnaui disp. 6. Physic. sect.1.

§.26. Quando priùs natura quàm partes mutuo vniantur, assumuntur vt humanæ in actu primo & proximo, vt iam explicui; in secundo instanti naturæ intelliguntur vt partes humanæ in actu secundo per vnionem mutuam; & sic assumptio in illo secundo instanti naturæ intelligitur assumptio humanitatis: sicut est assumptio corporis pulchri. vnde pro illo primo signo rationis intelligitur perfecta tota assumptio immediatè; non verò mediatè; quæ perficitur in secundo instanti naturæ. Hæc autem difficultas est purè physica, de qua hæretici non meminere, neque Patres, neque ex illa aliquid in fide pender: sed sicuti hæretici negabant realem assumptionem animæ, & operationum intellectualium, ita Patres illam adstruebant.

SECTIO V.

Vtrùm in Christo sint duæ substantiæ, vel tres?

§.27. NOnnulli dixerunt tres esse substantias, corpus, animam, & Verbum. contra quos disseruit Damascenus: sed quamuis in rigore id dici possit, sumendo substantias partialiter ex

S.Thom: q.7.a.1. parte humanitatis, absolutè tamen non est dicendum: quia substantiæ partiales vnitæ iam non dicuntur plures, sed vna totalis; vt duo palmi virgæ vniti non sunt duæ virgę, sed vna: alioquin per partes diuiso corpore diceretur Christus constare multis alijs substantijs.

DISPVTATIO XLVII.

De gratia substantiali Christi.

S. Thomas quæst.7.art.1.

SECTIO I. *Præmonitiones.*
SECTIO II. *Vtrùm Christi humanitas habeat gratiam sanctificantem substantialem?*
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.*
SVBSECTIO II. *Respondetur ad argumenta.*
SVBSECTIO III. *Quid senserint Patres?*
SVBSECTIO IV. *Quid Scholastici?*
SECTIO III. *Vtrùm humanitas Christi reddatur sancta à natura diuina formaliter, vt virtute distinguitur ab hypostasi.*
SVBSECTIO I. *De sanctitate physicè.*
SVBSECTIO II. *De sanctificatione morali, & per vnionem remotam.*
SVBSECTIO III. *Animaduersiones in eam sententiam.*
SVBSECTIO IV. *Impugnatur ad hominē eadem opinio.*
SVBSECTIO V. *Impugnatur absolutè ea sententia.*
SVBSECTIO VI. *Impugnatio ab absurdo.*
SVBSECTIO VII. *Argumenta dissoluo.*
SECTIO IV. *Vtrùm humanitas sanctificetur formaliter ab hypostasi, vt virtute distinguitur ab essentia?*
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.*
SVBSECTIO II. *Ad obiecta.*
SECTIO V. *Ab aliorum attributorum exemplo.*
SVBSECTIO I. *Proponitur.*
SVBSECTIO II. *Discrimen immensitatis & æternitatis relatiuæ.*
SVBSECTIO III. *Discrimen omnipotentiæ, & aliorum attributorum, quæ sunt absoluta.*
SECTIO VI. *Vtrùm Verbum infinitè sanctificet humanitatem?*
SVBSECTIO I. *Præmonitiones.*
SVBSECTIO II. *Prima conclusio & secunda.*
SVBSECTIO III. *Tertia conclusio & quarta.*
SVBSECTIO IV. *Vltima conclusio.*
SVBSECTIO V. *Probata conclusio.*
SVBSECTIO VI. *Ad argumenta.*
SECTIO VII. *Vtrùm sanctitas increata præstet humanitati eosdem effectus quos creata?*
SECTIO VIII. *Vtrùm vnio hypostatica sit forma sanctificans?*

SECTIO I.

Præmonitiones.

§.1. PRimùm in Christo sunt gratiæ cumplures gratis datæ, sanctificantes, dona, & id genus infiniti thesauri. Hæc disputatio est de gratia sanctificante, non accidentariè, de qua disp.48. sed substantialiter; vtrùm in Christo sit gratia gratum faciens, distincta à qualitate gratiæ, cuius ratione vocantur omnes iusti?

§.2. Quæstio potest facilè explicari. Primùm, quemadmodum Christus est formaliter sanctus & iustus qualitate gratiæ, qua nos transferimur à statu peccati ad statum iustitiæ, & sumus filij adoptiui Dei, heredes regni, & mundamur à peccato: ita sit in Christo aliquis substantialis conceptus, quo sit formaliter iustus, gratus & amicus Dei; cui debeatur æterna felicitas, & qui peccatum non patiatur? ita vt illo conceptu Christus vt homo perfectiùs haberet hos omnes effectus, tametsi in eius anima nulla esset gratia accidentaria. quo conceptu conueniret nobiscum in conceptu iusti, grati, amici, & heredis Dei, & cum peccato mortali pugnantis: dispararetur autem in conceptu specifico horum formalium effectuum: qui in nobis sunt accidentarij, sustantiales autem in illo.

§.3. Ne autem ad solas voces deuoluatur quæstio; sanctitas potest explicari ijs conceptibus. Primùm sanctitatem accipio pro ente supernaturali tam perfecto, vt cōstituat subiectum amicum Dei, & eius oculis gratum: id enim significat *gratia sanctificans*, id est, sanctitas reddens subiectum Deo gratum. ita omnes Theologi accipiunt *gratiam gratum facientem*. quod & Concilium Tridentinum dixit sess.6.cap.7. describens iustificationem: *Vnde* (inquit) *homo fit ex iniusto iustus, & ex inimico amicus*: & Apost. ad Coloss.1.13. *Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ.* Concilium autem sess.6.cap.4. ait ibi insinuari descriptionem iustificationis impij: quæ est translatio de tenebris ad lucem, de potestate, cui ob odium Dei in nos eramus mancipati, in regnum dilectionis, in quo omnes diliguntur à Deo.

§.4. Nec verò primus formalis effectus gratiæ est reddere hominem amicum Dei: est enim attributum entis esse amabile, & subiectum, quando in illo est, propter illud: ideo enim sumus amici Dei, quia sumus boni: bonitas ergo gratiæ iustificantis nos reddit amabiles Deo. Quid autem sit hæc bonitas, non est facile explicatu. Censebit aliquis esse repugnantiam cum peccato: Verbum, & visio beata illi repugnat; nec tamen in sententia communi est iustificatio. Fateor formam sanctificantem opponi peccato: at oritur eò quòd reddat subiectum amicum, vt ostendi in iustificatione. Hi ergo duo effectus formales secundarij oriuntur à primario gratiæ, quem disquiro: oppositum autem cum peccato esse signum gratiæ, insinuauit Conciliū sess.6.

cap.

cap.4. definiens iustificationem impij translationem ab statu peccati ad statum gratiæ, & cap.7. renouationem interioris hominis, & Paul. Coloss.1.13. ereptionem de tenebris ad lumen, id est, de statu peccati, vt explicuit Concilium.

§.5. Tertiò, explicatur gratia sanctificans per visionem beatam, quæ donatur decedenti in gratia, tametsi absque bono opere, vt contingit sanctis infantibus: est autem ius ad gloriam, & illius semen. Adhuc tamen hic effectus formalis est secundarius: opus est autem quærere quanta sit illa bonitas, cui debetur gloria: an sit habitus, an actus? Dicitur frequenter filiatio Dei. At verò iste etiam effectus est secundarius: quia non est filiatio naturalis in puris creaturis, sed adoptiua: quia Deus ita sibi in illis complacet, eosque donat suis bonis, ac si essent filij. Per hanc hereditatem explicuit Apostolus iustitiā: *Quòd si filij, & heredes.* Item transtulit in regnum filij, & in sortem Sanctorum.

§.6. Hinc tamen apertè deduces rationem indubitatam sanctitatis. Filiatio Dei est sanctitas, tum quia reddit filium, amicum, item & heredem: si enim filius, ergo & heres: heres quidem Dei, coheres autem Christi. item peccatum depellit: quia filius est amicus: ergo non potest esse inimicus. item illi debetur æterna felicitas: ergo non æterna calamitas. illa ergo forma, aut quasi forma, pro qua sola debetur beatitudo decedenti cum illa, licet non habeat aliam; est gratia gratum faciens. Est autem hoc discrimen, quòd in pura creatura est difficile explicate, in quo consistat filiatio: quia cùm non sit propria, sed metaphorica, non satis attingitur: at in Christo filiatio pungitur acu: quia cùm sit naturalis, non est inuentu difficilis.

SECTIO II.

Vtrùm Christi humanitas habeat gratiam sanctificantem substantialem?

SVBSECTIO I.

Pars affirmans.

§.7. EX sectione superiori apertè concluditur, Christum vt hominem habere sanctitatem substantialem: quia omnis filiatio Dei est sanctitas: sed in Christo vt homine est Dei filiatio substantialis: ergo in Christo vt homine est sanctitas substantialis. Minor propositio est fide certa: ostendam enim disp.83.sect.2. Christum vt hominem esse filium naturalem Dei filiatione substantiali increata. Maior est certa ex §.6. omnis item filiatio Dei aut est naturalis, aut adoptiua. Hæc vocatur filiatio per tropum ad illam: quia vt pater filium naturalem donat hereditate, & communione bonorum: ita Deus iustos donat suis bonis, ac si essent filij. Vnde concludo filiationem naturalem esse titulum certum & indubitatum hereditatis eiusdem: siquidem est exemplar, ex cuius imitatione filij adoptiui hereditatis & filiationis nomen accipiunt. Quod argumentum est theologicè demonstratiuum.

§.8. Hæc apertissimè sunt Pauli tum ad Rom.5.2. *Per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei:* Pet. Hurtado de Mendoza de Incarn. pars I. tum cap.8.15. *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.) ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei. Si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.* Est ergo bona consequentia à filiatione ad hereditatem: qualis est à gratia sanctificante ad gloriam. At quis neget esse formam sanctificantem eam, à qua est consequentia ad visionem more hereditatis? visio datur duplici titulo, & hereditatis, & præmij: non disputo de consequentia ad visionem vtcumque. nam fortè dicet quis non requiri per se gratiam sanctificantem; sed per accidens ad præmium. cum quibus digladior alibi: at certè à forma, quæ non est operatio ad visionem, in ratione hereditatis, non valet consequentia, nisi illa forma (aut quasi forma) sit gratia sanctificans. S.Thom. q.7.art.3.

§.9. Quòd si in adoptiuis (qui propriè non sunt filij Dei, sed metaphoricè) ea consequentia est legitima, & arguitur bonitas & excellentia formæ: quia infert hereditatem; nónne in filio naturali est eadem consequentia, & argumentum idem? Paulus Hebr.3.5. & 6. arguit Christum esse dignum maioti honore pręMose: quia Moses famulus erat, Christus autem filius: *Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, Christus verò tamquam filius in domo sua.* Et certè id discrimen est inter Christum & iustos, quod inter vnigenitum & seruos. Hi enim admittuntur ad hereditatem filij, coheredes Christi; Christus autem ad suam; *Et ita intrare in gloriam suam.* Nec minùs excellit Christus, quàm filius mancipijs.

§.10. Filiatio naturalis nobis est filum ducendi sanctitatem Christi; quod ex Apostoli colo deduco: qui magnitudinem bonitatis Christi vt hominis, ex qua sequitur amor Dei in illum, non semel extollit ad Hebr.1.4. *Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit: cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu: ego hodie genui te? & rursum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium? Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.* item: *Ad quem autem angelorum dixit aliquādo, Sede à dextris meis?* &c. Vbi considera sermonem esse de toto Christo vt Deo & homine. Probat enim Paulus Hebræis mysterium Incarnationis, qua composita est vna persona ex hypostasi, & natura diuina: item & ex natura humana. Quod patet ex initio epistolæ: *Quem constituit heredem vniuersorum: per quem fecit & sæcula.* Productio sæculorum est per Christum vt Deum; institutio heredis est de eodem vt homine: quia vt Deus non est institutus heres; sed est æquè Dominus ac duæ aliæ personæ. Quod ex Cyrillo & Theophylacto ita censendum esse procul dubio monet P. Iustinian. estque in confesso apud omnes. Item, *Locutus est nobis in Filio*: at vt homine, qui vt homo prædicauit, & auditus est. Item Chrysost. apud eumdem explanans hoc testimoniū de Christo vt homine, ait: *Proprius, germanus ac naturalis est filius: nam si gratia dumtaxat filius esset, nihil haberet supra homines, nedum supra angelos: siquidem homines gratiæ beneficio Filij nuncupantur.* Constet ergo Christum vt hominem, quia est Filius naturalis Dei, esse præstantiorem angelis, eorumque regem: ergo filiatio naturalis Christi vt hominis, eum facit filium tanto angelis excellentiorem, quanto differentior est

S.Thom. q.7. a.10.

filiatio naturalis, quàm adoptiua: ergo vt adoptiua nos reddit sanctos, amicos, & in sensu composito incapaces mortalis peccati: ita & Christum vt hominem filiatio naturalis. Nec video, qua ratione hac de re possit esse dubium.

§.11. Hinc apertè deduco, esse de fide, Christum vt hominem esse sanctum diuinitate ipsa formaliter (diuinitate acceptâ pro ente increato, siue sit natura, siue hypostasis) quod perspicuè dixit P. Valentia disp.1.q.7.punct.1. sub initium. Quia de fide est Christum vt hominē diuinitate esse Filium naturalē Dei. quod patet ex Concilio Francofordiensi: item & ex hoc testimonio adducto §.10. ex 1. ad Hebræos: vbi Apostolus agens de Christo vt homine, eum appellat filium; cæteros iustos, non filios absolutè. nam illa verba: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quamuis accipi de diuinitate possint; tamen accipiuntur etiam de Christo vt homine: vt constat ex eodem Paul. Act. 23.33. *Resuscitans Iesum, sicut & in psalmo 2. scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Item id probari ex toto eo cap. Consule P. Salmeron to.15.disp.5.& 6. ad Hebreos. P. Riberam, Iustinian. Cornelium, & alios. Sed de fide est filium esse heredem, qua ratione Filius est Dei: quia Apostolus intulit, *si filius: ergo & heres.* Itaque tam antecedens, quàm consequentia sunt de fide: sed de fide est hereditatem esse sanctitati debitam: quia Apostol. dixit eam esse in sorte Sanctorum: ergo de fide est Christum vt hominem diuinitate esse filium Dei naturalem, heredem, & in parte Sanctorum, & sanctum.

§.12. Mitto alia Scripturæ testimonia, quibus id haud ægrè probatur. Ratio quoque est manifesta: quia bonitas vnita alicui more formæ, id reddit bonum & amabile: sed diuinitas vnitur humanitati more formæ (id est, communicando ei denominationem, vt eam reddit subsistentem:) ergo illam reddit bonam, & amabilem. Item vnitur bonitas, quæ est moraliter & physicè principium omnium accidentium supernaturaliū gratiæ, habituum, &c. Quo charactere consignatur à Theologis gratia habitualis gratum faciens: ergo humanitas diuinitate est sancta. De quo argumento longior erit sermo à §.102.

SVBSECTIO II.

Respondetur ad argumenta.

§.13. OBijciet quis Primùm, Humanitas est formaliter sancta: ergo non sanctitate increata. Probo consequentiam: quia nihil increatum potest esse forma alicuius rei creatæ, aut increatæ. Quod argumentum dixit esse manifestum Petr. Lorca disp.36.n.8. cuius malitiam recognouit ipse n.14. & 15. Respondet autem humanitatem non potuisse esse sanctam à natura diuina formaliter: quia cùm illa non habet immediatam vnionem; ab hypostasi autem posse: quia humanitas illi immediatè vnitur tamquam termino intimo, & quasi formæ. At certè non respondet suo argumento: quia n.8. dixerat humanitatem esse formaliter sanctam. addidit autem: *Sed diuinitas non potuit esse forma, quæ conferret aliquem effectum formalem.* Hoc autem probat: *Deus enim, aut aliquid diuinum, non potest esse forma alterius.* Ergo Lorca ex eo quòd nihil diuinum sit forma, infert, eo non posse humanitatem esse formaliter sanctam. Quo ergo pacto nu.11. asserit humanitatem formaliter sanctificari Verbo?

§.14. Vt argumento respondeam, dico aliud esse humanitatem esse formaliter sanctam à conceptu substantiali diuino; aliud autem hunc conceptum esse formam sanctificantem. Hoc enim indicat conceptum illum esse realiter ens incompletum; compleri autem per ordinem ad subiectum: hoc autem repugnat cuinis conceptui increato. At sanctificare formaliter non significat sanctitatem esse formam; sed illam per se ipsam communicare effectum illum, quasi formalem humanitati. Præstare aliquid virtualiter, aut efficienter, est illud præstare non per se ipsum vnitum alicui rei; sed efficiendo aliud à se distinctum, ita lux calefacit virtualiter, & calor prunæ efficienter: quia lux producit in manu calorem: item & calor prunæ: calor autem existens in manu eam calefacit formaliter: quia per se ipsum vnitum manui nihil à se distinctum faciens, eam reddit calidam.

§.15. Ita Verbum diuinum sanctificat humanitem formaliter: quia per immediatam sui vnionem cum humanitate illam constituit sanctam. Quo differt à sanctificatione nostra: nos enim sanctificat efficienter, faciendo in nobis gratiam, quæ nos sanctificat formaliter: quia per vnionem sui nos reddit sanctos. Item humanitas est formaliter sancta, non quòd ab aliqua forma; sed quòd absolutè est sancta, & habet in se conceptum quidditatiuum & proprium *sanctæ* siue *sanctitatis*: quia est immediatè vnita sanctitati. vt lux est formaliter lux, non à forma alia; sed quia se ipsa est verè lux: & materia prima est formaliter subiectum, quia est verè subiectum: vt excludatur sanctitas metaphorica, & quæ non sit sanctitas. Perinde enim est formaliter sanctum, ac absolutè, verè, propriè, & sine metaphora sanctum cōceptu quidditatiuo proprio sanctitatis.

§.16. Ad argumentum ex §.13. concesso antecedente nego consequentiam. Ad probationem, respondeo conceptum increatum quin sit forma, posse constituere humanitatem sanctam: quia id non significat formam; sed immediatam vnionem humanitatis sanctæ cum sanctitate. Quod patet ex emplo subsistentiæ: humanitas enim in Christo subsistit formaliter: at subsistentia Verbi, non quidem vt forma, sed vt ratione subsistendi vnita immediatè humanitati: estque subsistentia non forma propriè; sed quasi forma: quia est ratio formalis subsistendi, & vnitur immediatè humanitati: ergo vt præstetur effectus ille quasi formalis, satis est immediata vnio. Qui admittunt in materia puncta subsistentia; id etiam admittent: materia enim est formaliter continua punctis, vt ratione formali continuandi; nec tamen puncta in ea sententia sunt forma materiæ; sed præstant formaliter eum effectum per immediatam vnionem.

§.17. Obijcies Secundò: Humanitas vnita Verbo non est immensa, nec omnipotens, nec æterna, nec Dea: quamuis est vnita immensitati, omnipotentiæ, æternitati & deitati: ergo nec est sancta, quamuis vniatur sanctitati. Contrà: Ergo nec est subsistens, quamuis vnitur subsistentiæ. Vnde arguo: Humanitas, quia est vnita subsistentiæ, est subsistens: ergo & sancta: quia est vnita sanctitati. item, Humanitas non est immēsa: ergo nec subsistens. En argumentum omnes Catholicos eâdem ratio-

ratione adstringens, cui tenemur omnes respondere.

§.18. Latè disquiram à §.107. vtrùm humanitas possit alicui attributo vniri, aut conceptui relatiuo? item, vtrùm ab illis possit accipere effectus, quasi formales? si potest, non est discrimen sanctitatis & subsistentiæ à cæteris; quod attinet ad possibilitatem: de facto autem est discrimen; quòd Verbum est sua indiuisibili entitate sanctitas, subsistentia, æternitas, immensitas. potest autem diuersas humanitatis vniones terminare, quarum vna est ad subsistendum: quia datur loco subsistentiæ creatæ, per quam Verbum nihil præstat, nisi reddere humanitatem subsistentem: altera est ad sanctitatem, &c. Propter distinctionem virtualem Dei, potest Verbum præstare effectus quasi formales, quasi oppositos: vt potest generari secundùm vnum conceptum, & non generari secundùm alium: de facto autem non est facta vnio nisi ad subsistendum & sanctificandum: si verò Verbum non potest terminare vnionem ad reddendam immensam humanitatem; opus est discrimen quærere illius à subsistentia & sanctitate.

§.19. Pono autem nunc, non posse humanitatem esse immensam, &c. posse autem esse subsistentem Verbo. Hæc enim duo necessariò sunt ponenda ad reddendam rationem, cur possit vnione ad Verbum esse sancta; non verò æterna: hic enim est huius difficultatis punctus. Pono item omnem bonitatem vnitam alicui rei illi communicando suum formalem effectum, illam reddere bonam & amabilem; quin opus sit vnione ad alium conceptum. ex. gr. lux & color sunt bona, & solùm quòd vniantur faciei, eam reddunt pulchram & amabilem: actus virtutis exercitus cum omni circumstantia debita, est bonus, redditque voluntatem bonam vt *quod*: quemadmodum mala & fœda fœdant & maculant ea, quibus vniuntur, vt malus color, actusque praui. Ratio à priori: quia bonitas est attributum entis connotans amorem. ostendi disp.7. Metaphys. à §.37. bonum nihil ex parte obiecti addere supra ens: sed connotare extrinsecam denominationem amoris, vt veram denominationem cognitionis, & vnum explicari per negationem diuisionis: quin ex parte entis addatur aliqua formalitas.

§.20. Ex his facilè deduces, humanitatem reddi bonam & amabilem Verbo, quod illi vnitur communicando ei effectum, quasi formalem. Quia Verbum est bonum seipso, quin ad hoc sit opus concipere aliam formalitatem, aut illud referre ad aliud connotatum præter amorem: omne enim ens, qua ratione est ens, sine alio conceptu, est bonum, verum, & vnum, cognoscibile & amabile. Vnde hæc consequentia est bona: *Est ens: ergo est verum, bonum, cognoscibile & amabile.* quæ non solùm est consequentia materialis, sed formalis: à conceptu enim entis ad verum & bonum est consequentia reduplicatiua: *Est ens: ergo sub eâdem ratione formali est verum & bonum*: ergo humanitas eâdem ratione, qua est vnita enti bono, est bona & vera, est ita cognoscibilis, & amabilis: at Verbum est bonitas sanctitatis: quia est titulus ad hereditatem: quia est filiatio: quia opponitur peccato: ergo seipsa reddit humanitatem sanctam, & hominem filium naturalem, & heredem, & incapacem peccati, etiam vt hominem: ergo hi effectus præstantur eâdem vnione indiuisibili etiam ratione: nec opus est ad eos cognoscendos nisi considerare cognitionem possibilem ad eos cognoscendos, & amorem ad amandos. Quod etiam patet in gratia sanctificante, & pulchritudine corporea: cùm ergo filiatio naturalis Dei sub conceptu filiationis distinctæ virtualiter, aut ratione, ab alijs attributis, sit bona eo genere excellentis bonitatis, & sit amabilis, reddit humanitatem bonam, & sanctam, & gratam absque alio conceptu.

S.Thom. q.7. a.1.

§.21. Hæc dixit apertè Paulus ad Hebr.1. *Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomē hereditauit.* id est, quo filiatio est excellentior, tanto melior est Christus vt homo: quare? nisi quia excellentia bonitatis rei, quæ vnitur, constituit subiectum, aut quasi subiectum, excellenter bonum: vt effectus formalis concretus excedat alios ad proportionem quasi formæ, aut formæ vnitæ. Non dixit Apostolus, *Tanto in ampliori spatio, aut maiori tempore, aut viribus physicis auctior*; sed, *tanto melior*: quia ex excellentiori perfectione resultat maior bonitas, aut perfectio; non verò maior existentia in loco aut tempore. Quia bonitas communicata facit bonum; non verò potens, durans, aut vbicatum: maior autem bonitas facit magis bonum; non tamen in ampliori loco vbicatum: quia bonitas non addit enti aliud, quàm connotationem ad amorem: *vbi* autem, duratio, aut potentia addit aut formalitatem nouam obiectiuam, aut connotationem nouam ad locum, tempus & effectus. Intulit etiam Apostolus: *Quòd si filius: ergo & heres.* non dixit: *ergo immensus: ergo æternus.* heredem autem intulit: quia significat amorem debitum bonitati Filij: ex quo amore deriuatur voluntas de communicatione bonorum.

§.22. Ad argumentum ex §.17. nego consequētiam. Ad probationem, respondeo subsistentiam Dei sine alia connotatione esse sanctitatem, & bonitatem, & amabilem, & veram multò perfectiùs quàm gratiam habitualem. Vnde sine vnione ad aliud reddit humanitatem sanctam, bonam & amabilem: immensitas autem (etiamsi relatiua admittatur) est ratione distincta, & virtualiter, à subsistentia sub ratione subsistentiæ: quia vel est noua formalitas obiectiua in sententia admittente obiectiuas præcisiones, vel est per connotatum obiectiuum distinctum, nempe spatium: vnio ergo immediata ad subsistentiam est ad bonitatem formaliter, non verò ad immensitatem: vnde constituit humanitatem bonam & amabilem, non verò immensam.

§.23. Obijcies Tertiò: Nihil potest perfici aliqua re, nisi sit eius forma: sed sanctitas Dei non est forma humanitatis: ergo humanitas non potest ea perfici. Maior constat ex disp.4. Physic. à §.60. & alibi sæpè. Minor est certa: tum quia subsistentia diuina non est forma: tum quia in vnione cum humanitate potiùs habet rationem subiecti, quàm formæ: quia ab humanitate dicitur *homo*: quod est proprium subiectorum. Nego Maiorem: constat enim ex eadem disp.4. Physic. §.76. & 68. ad conceptum perficientis duo esse necessaria: alterum, vt sit actus tribuens vt *quod* denominationem, quam habet vt *quo*; alterum, vt vniatur motu recepto in re, quæ perficitur: vtrumque conuenit subsistentiæ diuinæ, quæ humanitatem constituit *subsistentem*, ita & *sanctam*. Nec opus est, vt sit propriè forma: quamuis

S.Thom. q. 7.a.1. quamuis enim disp.2.Physic. à §.14.ad 19.dixi formam esse, quæ tribuit vt *quo* subiecto effectũ formalem, quem habet vt *quo*: at multæ denominationes possunt communicari ab actu, qui non sit forma propriè & physicè: *vbi* enim non est propriè forma: sic subsistentia diuina reddit naturam diuinam subsistentem formaliter, non minùs quàm subsistentia creata creatam naturam. Quia ergo est vltimus terminus, & complementum naturæ diuinæ, subrogari potest pro vltimo complemento creatæ: ergo vt diuinam reddit vltimò completam, quod est subsistere naturam: ita complet humanitatem, quæ propterea est subsistens. Nec discrimen est in subsistere & sanctificari: sed in modo, quo id præstat vtrique.

§.24. Ad argumenti formam, distinguo Maiorem: nisi sit forma propriè, nego Maiorem; nisi sit forma propriè aut metaphoricè, concedo Maiorem: satis enim est, vt sit actus communicans formalem sui effectum. Distinguo item Minorem: sanctitas Dei non est forma humanitatis propriè & physicè, concedo Maiorem: logicè & impropriè, nego Minorem: est enim actus communicans suum formalem effectum. Aduerte, Verbum esse subiectum denominationis humanitatis: quia ab illa denominatur homo: est enim per se perfectè, & humanitatem sustentat vt terminus; & (vt prisci loquuntur) substantificat. Humanitas autem, quia ab eo pendet, dicitur sustentari: hoc autem non obest quo minùs comparetur etiam humanitati more formæ illi tribuendo denominationem immediatam subsistentis, & sanctæ: de quo sermo recidet §.109. Alia argumenta possent opponi, quæ commodiùs possunt expediri inferiùs.

SVBSECTIO III.

Quid senserint Patres.

§.25. P. Gabriel Vasquez disp.41.c.3. & P. Francisc. Suarez disp.18.sect.1. mira eruditione probarunt, à sanctis Patribus assertam hanc Christi sanctitatem substantialem. Nonnemo tamen qua solet subacerbitate eorum testimonia conatus detorquere, eorum explicationem aliò reiicit: quam cùm ego quæsuissem; inueni eum auctorem primo in loco, vbi agitur de substantiali sanctitate Christi, appellare ad accidentariam habitualem; de qua Patres exposuit. cùm autem in loco secundo agitur de gratia habituali, eosdem Patres exponit de substantiali. ita vt vtramque confusam relinquat; & neutram velit à Patribus assertam, cùm agitur de illa: sed de substantiali fugit ad habitualem, de habituali autem regreditur ad substantialem. Legantur Patres; qui sunt clarissimi. Nonnulla ego vel adijciam, vel explanabo.

§.26. Primùm ex August.to.2.epist.57.quæ est ad Dardanum ante finem: agens enim de inhabitatione Dei in nobis vt in templis, inquit: *Quamobrem Deus, qui vbique præsens est, & vbique totus, non in omnibus habitat, sed in eis tantùm, quos efficit beatissimum templum suum, vel beatissima templa sua; eruens eos à potestate tenebrarum, & transferens in regnum filij charitatis suæ, quod incipit à regeneratione.* Vbi transfatione ad regnum charitatis intelligit gratiam gratum facientem, qua reddimur apti vt amemur à Deo. August. enim (sicut simili phrasi Concilium Trident. sess.6. cap.4. describens iustificationem per translationem ad regnum) alludit ad Paul. Gal.4. & ad Titum 3. est ergo in templo inhabitatio Dei per gratiam gratum facientem, vt constabit legenti reliqua eius epistolæ: subijcit enim infrà: *Deus igitur vbique præsens est, & vbique totus præsens; neque vbique habitans, sed in templo suo, cui per gratiam benignus est & propitius.* Deinde explicatâ quâdam differentiâ Christi à nobis, ait: *An etiam patet hoc, quòd tamquam in templo in illo corpore habitat omnis plenitudo diuinitatis? est aliud quod interfit inter illud caput, & cuiuslibet membri excellentiam? est planè, quòd singularè quadam susceptione hominis illius vna facta est persona cum Verbo. Nullus Sanctorum qualibet præstantia gratiæ vnigeniti nomen accepit: vt quod est ipsum Dei Verbum ante sæcula, hoc simul cum assumpto homine diceretur. Singularis est ergo illa susceptio, nec cum hominibus aliquibus sanctis, quantalibet sapientia & sanctitate præstantibus, vllo modo potest esse communis: vbi diuinæ gratiæ satis perspicuum clarumq; documentum est.* Vbi August. ait Deum magis propitium habitare in Christo cum clariori documento suæ gratiæ ratione vnionis, quàm in alijs iustis quantumuis sanctis ratione gratiæ habitualis. Vbi nomen *vnigeniti* est, quo excellit sanctitatẽ cæterorum: quia vnigenitura multò maior est gratia, & excellentior adoptione. Vbi secutus Apostolum, ex nomine filij colligit excellentiam, amorem & argumenta gratiæ. vnde eam ego collegi secutus vtrumque. Vide §.35. vbi Scotus idem ex August. confirmat.

§.27. Est aliud perspicuum Augustini testimonium to.7.lib.1.de Prædestinat. Sanctorum cap.15. Vbi Christo tribuit (specialissimum priuilegium gratiæ vnionis, nempe impeccabilitatem; ait etiam, *Ea gratia sit ab initio fidei suæ quicumque Christianus: quæ gratia homo ille factus est Christus*; id est, sine meritis fit homo fidelis, sicut Christus vnione natus est Christus. & infrà: *Prædestinatus est ergo Iesus, vt qui futurus erat secundùm carnem filius Dauid; esset tamen in virtute filius Dei secundùm spiritum sanctificationis: quia natus est de Spiritu sancto, & virgine Maria.* Cùm ergo Christus vnione hypostatica sit filius Dei naturalis; & hoc ex mente Augustini sit in spiritu sanctificationis, sanctificatur etiam vnione. Et infrà: *Neque enim retributa est Christo illa generatio, sed tributa, vt alienus ab omni peccato de Spiritu & Virgine nasceretur: sic & nobis, vt ex aqua & spiritu renasceremur, non retributum est pro aliquo merito, sed gratis tributum.* Vbi nostram regenerationem per gratiam confert natiuitati illius per vnionem. At verò tom. 4. lib.2.de Incarnatione Verbi ad medium, conclusionem hanc more scholastico docet his verbis: *Oleo ergo lætitiæ vngitur, cùm Verbo Dei immaculata fœderatione coniuncta est, & per hoc sola omnium animarum peccati incapax fuit.* Et infrà: *Quis enim alius hic intelligendus est Christus, qui in Deo absconditus dicitur, & postea apparituros, nisi ille, qui oleo lætitiæ vnctus, refertus, id est, substantialiter Deo repletus est?* Et infrà: *Dilectionis ergo merito vngitur oleo lætitiæ, id est, anima cum Verbo Dei Christus efficitur: vngi namque oleo lætitiæ non aliud intelligatur, quàm Spiritu sancto repleri. Quòd autem præ participibus dixit, indicat quia non gratia Spiritus sicut Prophetis data est, sed ipsius Verbi Dei in ea substantialis inerat plenitudo.* Et infrà: *Quòd ista anima aliter oleo lætitiæ, id est, verbo Dei, & sapientiæ vngitur, & aliter participes eius, id est, sancti Prophetæ & Apostoli: illi enim in odore vngentorum eius cucurrisse dicuntur; ista verò*

anima vasculum vnguenti ipsius fuit, ex cuius fragrantia participes digni quique Prophetæ & Apostoli fiebant. Sicut ergo alius est vnguenti odor, & alia est vnguenti substantia: ita & aliud est Christus, & aliud participes sui. Et sicut vas ipsum quod substantiam continet vnguenti, nullum genus potest aliud recipere liquoris: ita anima Christi velut vas, in quo inerat substantia vnguenti, impossibile fuit, vt contrarium reciperet odorem. Vnde liquet, ab Augustino doceri, Christum differre à cæteris iustis sanctitate substantiali, qua vngitur Christus, & sanctificatur formaliter: sicut iusti gratia habituali vnguntur & sanctificantur. Si liquidò constaret hunc librum esse Augustini, nihil deesset; est tamen liber æstimatu dignus ab auctore docto & pio. Nisi quis dicat nullam de hac sanctitate mentionem à Patribus factam.

§.28. Chrysost.to.4. homil.2. in cap.1. ad Hebræos in illa verba, *Tanto melior angelis effectus*, hæc ait: *Et sanè nisi esset ingenuus filius (ingenuus enim filius nihil est aliud, quàm de ipso genitus) quo modo posset ex hac amplitudinem honoris asserere? si enim gratia esset filius, non solùm non excederet angelos; sed illis etiam minor esset: & vt claret quamdam esse differentiam inter creaturas & conditorem, aduerte quid dicat. Hæc quidem dicta sunt & de carne.* Vbi Chrysost. colligit excellentiam Christi ex diuersitate formæ, qua ille est filius, non per gratiam habitualem, sicut cæteri iusti. Et hom. 3. inquit, *Quia filius melior est angelis, quod ex ipso argumentatus est nomine.* Videatur ea homilia.

§.29. Ex cap.1. Ioan. v.14. *Gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis*; multi Doctores, & Patres antiqui atque recentes colligunt sanctitatem eamdem. Maldonatus ex multis Patribus probat Christum vt hominem ipsa diuinitate excellere gloria & sanctitate omnibus iustis. Quod disertè docet Toletus annotat.47.quod confirmat ex B.Damasc. Verba Toleti sunt hæc: *Gratia Christi humanitati collata non fecit eum gratum Deo, cùm gratissimus & charissimus fuerit propter vnionem ad Verbum: quia Filius Dei ille homo erat.* Simile dixit Salmeron eumdẽ locum exponens to. 2. tract.28. ad medium ijsdem ferè verbis. Item Pereira disp.33. in Ioan. his verbis: *Gratia verò vnionis fuit infinita: quia vnio facta est in persona Verbi.* Eam plenitudinem gratiæ esse deitatem docent ibi Glossa ordinaria cum Origene, cuius verba expressa adducit, & Lyranò, Beda to.5.in hunc locum. Rupert. in eumdem to.3. his verbis: *Cæteri sunt omnes filij per gratiam: hic vnus & solus per naturam. Iure ergo hic speciosus forma præ filijs hominum differentem præ filijs omnibus habet, quam vidimus gloriam.* Itaque cæteros superat speciositate & gloria filij in sententia Ruperti: quia est speciosus ipsa deitate. Albertus Magnus hanc plenitudinem gratiæ exponit de plenitudine diuinitatis, qua Deus factus est homo. Me dies deficiet potiùs, quàm testimonia Patrum pro hac sententia.

§.30. Confirmatur ex Adriano I. in epist. ad Episcopos Hispaniæ col.4. his verbis: *Sicut peccata non tolleret, si ipse peccatum haberet; ita adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sorde peccati, necessarium habuerit vt gratiam adoptionis acciperet.* Vbi Pontifex statuit, Christum ad impetrandam nobis gratiam non indiguisse gratia accidentali, quæ vocatur gratia adoptionis. non quòd ipse censuerit Christum fore adoptiuum per illam: iam enim præmisit humanitatem susceptam ad personam Dei, & definit eam sic assumptam non indiguisse alia gratia ad merendum: ergo gratia vnionis est gratum faciens: quia sine illa nullus potest alijs condignè impetrare adoptionem. S.Thom. q. 7.a.1.

SVBSECTIO IV.

Quid Scholastici?

§.31. IAm adduxi nonnullos Scripturæ interpretes. Nunc Scholasticos Doctores producam. Magister in 3.d.13. gratiam substantialem admittit secundùm plenitudinem diuinitatis habitantis in eo corporaliter. adducit autem Augustinum in epist. ad Dardanum, quem ego adduxi §.26. item in Sanctis esse tactum gratiæ; in Christo omnes sensus: à quo omnes accipiunt gratiam eamdem non secundùm essentiam, sed similitudinem. Quamuis enim Bonauent. illum explicat de gratia secundùm essentiam indiuiduam: quia non eadem numero, sed alia nobis communicatur; tamẽ Magist. non est in eo sensu: sed apertè distinguit gratiam Christi à nostra in essentia: quod perinde est, ac in specie: distinctio enim numerica non dicitur à philosophis secundùm essentiam; sed accidentalis, & materialis.

§.32. S.Bonau. in 3. dist. 13. art.1. & 2. duas gratias admittit: alteram habitualem; quæ est principium operationis meritoriæ, & quæ ei conuenit vt est persona singularis, de qua egit art.1.q.1. & 2. alteram increatã, ratione cuius opera Christi sunt infinitè meritoria, quod adscribit art.1. q.2. vnioni hypostaticæ. Clarissimè autem art.2. q.1. distinguit gratiam creatam ab increata; vtrique autem proprium munus adscribit in nostram iustificationem: cumque proprium sit gratiæ sanctificantis dignificare opera ad merendum, & ex infinita dignitate colligant omnes gratiam Christi substantialem; eadem asseritur à Bonauent. ei adscribente infinitudinem meritorum Christi.

§.33. S.Thomas 3. p. non vno in loco hanc gratiam admittit: qu.7. art. 11. vbi distinguit gratiam vnionis ab habituali; primæ adscribit infinitum effectum in ratione meriti, item & in esse: qu. 6.art.6. perspicuè docet gratiam vnionis infinitam, ijs verbis: *Gratia enim vnionis est ipsum esse personale*: cui vbique adscribit infinitam dignitatem ad merendum: qu.8.ad 3. distinguit gratiam vnionis à gratia habituali: toto autem discursu Theologico, quo S.Thomas adscribit remissionem peccati, & iustificationem impij, infinitudini meritorum Christi, probat ea merita dignificari gratia substantiali Christi: quia accidentariè illo repugnat omnino. Quando verò q.8. art.5. ait gratiam capitis, & habitualem, & personalem, esse eamdem: gratiam accepit pro influente in opera meritoria: quæ est habitualis; non verò pro dignificante. ob quod ibidem ad 3. ait gratiam capitis, & personalem ordinari ad actionem; gratiam verò vnionis non nisi ad esse personale. ex inconsideratione autem huius discriminis non pauci hallucinantur in exponendis antiquis. Quando verò q.7. art. 1. ad 1. ait naturam humanam non esse diuinam per essentiam; sed per participationem, quę est per gratiam; dicit rectè: quia per vnionem hypostaticam; quæ est gratia facta humanitati, est in diuino esse: ad quod consequitur præcessisse gratiam habitualem vt dispositionem.

S.Thom. q.7.a.1.

§.34. Durandus in 3.d.13.q.1.num.9. duas constituit gratias: primam vnionis, ex qua deriuatur secunda, quæ est habitualis. Quòd si omnes fatentur gratiam facientem gratum illam esse, ex qua deriuantur omnia accidentia supernaturalia: & in sententia Durandi ipsa etiam gratia habitualis ex gratia deriuatur vnionis; censet Durandus, eam esse gratum facientem: & quidem in 2.d. 5.qu.2.num.5. dicit gratiam esse seminarium gloriæ: quam Christo deberi titulo vnionis quis negauit? Item num.6. diuisit gratiam in sanctificantem, & datam gratis: vnionis autem gratiam non constituit in datis gratis, vt constat ex num. 8. ergo eam constituit in facientibus gratum. Quando verò Durand. in 3. d. 12.q.2. à num.7. dicit potuisse humanitatem assumi in puris naturalibus; non est sermo eam in sensu composito assumptionis in puris naturalibus iri relictum: est enim implicatus terminorum; sed eam posse assumi nudam omni supernaturali accidente. tunc autem posset peccare ex Durando: quia visione beata non esset confirmata in bono; admittit autem Durandus, posse peccatum mortale componi cum gratia gratum faciente, illudque ait esse incompossibile de potentia absoluta cum sola visione, & fruitione Dei. igitur ex compositione possibili vnionis cum peccato, non infertur ex Durando vnionem non esse gratiam gratum facientem. Vide apud ipsum in 2.d.7.q.2.à num.5. & in 3.dist.19. qu.1.num. 6. & 7. vbi clarè docet peccatum, & gratiam sanctificantem, opponi indirectè & comitanter.

§.35. Scotus in 3.d.13. qu.2. docet cum August. lib. 13. de Trinit. cap. 19. summam gratiam inter possibiles esse vnionem humanitatis ad Verbum; ex qua infert summam gratiam habitualem, & infinitam qu. 4. cùm ergo vnio sit summa gratia, cui debetur gratia accidentalis infinita; est quidem gratia gratum faciens: maximè cùm ex eodem Scoto primum in genere gratiæ, sit gratia sanctificans. Quòd si gratia dicitur gratum faciens ex Scoto; quia acceptatur ad gloriam: & humanitas Christi ob vnionem acceptatur ad gloriam infinitam, vt patet ex q.3. & 4. multò melius erit gratum faciens gratia vnionis. Quòd autem Scotus in 3.d. 12.qu. vnic. dicat potuisse Christum peccare, non obest: quia solam visionem constituit incompossibilem cum peccato, vt indidem constat. Nec Scotus admittit oppositionem physicam inter peccatum & gratiam; sed moralem. Qui ergo Durandum & Scotum afferunt pro opposita sententia, ostendunt se in illis parum esse versatos.

§.36. Alex.3.p.qu.12. n.1. a.1. admittit gratiam vnionis finitam, & infinitam: finitam ex parte dispositionis & vnionis, quæ est modus; infinitam ex parte deitatis, quod attribuit Spiritui sancto. Obscurus est ibi Alexander: videtur tamen admittere sanctitatem, & gratiam infinitam, esse deitatem, seu naturam; per appropriationem autem id adscribit Spiritui sancto. item eadem 3.p. qu.1. num. 6. a.2. ait peccatum esse infinitum, nec posse compensari, nisi per merita infinita quæ sunt in solo Christo: at nullus negat meritorum dignificationem esse à gratia gratum faciente.

§.37. Capreol.in 3.dist.13. q. vnic.art. 1. admittit cum S.Thoma gratiam vnionis, quæ est ipsum esse personale, vt est vnitum, quam dicit esse infinitam; à qua admittit oriri dignitatem infinitam operum Christi. Quòd verò dixerit humanitatem non perfici formaliter deitate, sed efficienter; egit de natura diuina formaliter, quæ non est formalis sanctitas humanitatis: at non egit de subsistentia, quæ formaliter & reduplicatiuè est quasi conditio naturæ diuinæ ad agendum; non verò ratio agendi, quæ est omnipotentia: item subsistentia vt vnita formaliter perficit humanitatem in ratione subsistentis, qua subsistit formaliter.

§.38. Ab opposita sententia sunt antiqui nonnulli. Ricardus in 3.dist.13.qu.1. Thom. Argent. in 3.d.13.qu.1.art.1.maximè ad argumenta, & in probatione conclusionis. Verùm facilem habent explicatum: censent enim sine gratia inhærente non posse animam operari supernaturaliter, nec naturam diuinam posse vniri immediatè animo, nec inhærere. Ego addo, subsistentiam formaliter vt est virtualiter distincta à natura, non esse operatiuam. Vnde in horum opinione non potest humanitas esse grata, & mereri sine gratia habituali. At Argentinus admittit modum vnionis esse gratiam, & quidem ab vnione admittunt dignitatem merendi; à gratia habituali efficientiam: & quia censent iustum vtroque pollere, nempe dignitate & virtute effectiua, censent humanitatem non posse esse gratam sine gratia habituali. In eodem sensu Paludanum expono in 3.dist. 13. qu. 1. opin. 4. conclus.1. Qui cùm omnes admittant dignitatem meritorum infinitam, non possunt negare sanctificationem.

§.39. Ex recentibus nullus non est à nobis: P. Valentia adductus §.11. P.Suarez, P.Vasquez adducti §.25.P.Ragusa disp.57. §.2. Petr. Cabrera q. 7.art.1.disp.2.Aluarez disp.31. Lorca 3.p.disp.36. num.11.& Sotus & Medina apud hunc qu.7.art.1. Quamuis hic oppositæ sententiæ fauet; exponendus tamen est de sanctificatione per effectum formalem specificum: vel dicendum non satis bene componi, quæ ipse docet de repugnantia Christi vt hominis cum peccato, & infinito meritorum valore, & non sanctificatione Christi vt hominis per diuinum suppositum.

SECTIO III.

Vtrùm humanitas Christi reddatur sancta à natura diuina formaliter, vt virtute distinguitur ab hypostasi?

§.40. NOn est quæstio de natura diuina specificatiuè & materialiter: quia vt dicitur calceata & incarnata materialiter & specificatiuè, quia est idem cum Verbo calceato & incarnato reduplicatiuè: ita potest dici sanctificare materialiter. item modus sanctificandi potest considerari physicè, & moraliter. physicè est per immediatam vnionem naturæ cum humanitate; quæ vnio est in humanitate physicè, siue à parte rei vt in subiecto, vt est vnio hypostatica: moraliter autem, quia non per vnionem immediatam, sed mediatam; quæ perinde æstimatur apud prudentes, ac si esset immediata.

SVB-

SVBSECTIO I.

De sanctitate physicè.

§.41. QVi censent vnionem humanitatis ad Verbum esse etiam ad naturam, vt virtute distinguitur à supposito, dicent consequenter humanitatem esse formaliter sanctam à natura diuina: iam probaui disp.33. §.2. à Durando censum vnionem per se primò factam ad naturam diuinam; secundariò ad hypostasim. Vnde humanitas formaliter, & per se primo erit sancta à diuinitate: quia omne bonum vnitum alteri in ratione actus ei communicantis quasi effectum formalem; illud perficit, reddit bonum & amabile, vt dixi §.12. sed ex Durando natura diuina formaliter vnitur humanitati, eamque reddit subsistentem: ergo eam perficit, reddit bonam & amabilem. Positâ opinione Durandi, hæc consequentia est clarissima: quia negari non potest, naturam diuinam esse sanctitatem; cùm sit supernaturalis natura, cui est necessarium videre Deum, carere peccato, & non posse malè operari. Nec contra consequentiam mihi est controuersia. Antecedens latè impugnaui ea disp.33.à §.13.

§.42. Constat ex eadem disp.33.§.27. censum à Franc. Victoria, & Dom. Soto vnionem factam immediatè ad hypostasim, item immediatè ad naturam, non quidem secundùm se sine connotatione; sed cum connotatione ad hypostasim. Vnde etiam infertur, humanitatem esse formaliter sanctam à natura cum connotatione ad hypostasim. Nec de hac consequentia est mihi dubium. Antecedens autem impugnaui eâdem disp.33. à §.28. disp.autem 34.§.44.& 67. ostendi esse opinionem Capreoli duas intercessisse vniones: alteram priorem ad subsistentiam relatiuam; alteram posteriorem ad existentiam communem: tota autem disp. 34. actum est de vnione ad existentiam communem: ex qua infertur apertè humanitatem sanctificatam formaliter natura diuina, aut eius existentia (si ab ea distinguitur intellectu.) eam autem vnionem impugnaui latè. Tandem censent alij posse humanitatem vniri subsistentiæ absolutæ Dei: vnde etiam infertur humanitatem posse eâdem subsistentia sanctificari: quam vnionem esse possibilem impugnaui disp.16.§.11.

§.43. Est autem controuersia, vtrùm aut facta sit, aut possit fieri vnio immediata ad aliquid absolutum, quo humanitas formaliter sanctificetur? mitto vniones omnes, quas hac subsectione recensui; item & vnionem ad scientiam, & amorem increatum: de quibus agendum disp.53. item ad omne attributum, cui excogitari possit, respondere in humanitate effectum aliquem formalem physicum: vt immensitati esse in loco, æternitati durare, &c. Si enim illæ vniones sunt possibiles, possibilis est etiam sanctitas humanitatis ab aliquo absoluto formaliter. Quæstio hæc instituitur, vtrùm in Deo sit aliquod attributum, quod vniatur humanitati solùm, vt sit illo formaliter sancta? vt est subsistentia, qua est formaliter subsistens, & Christus vt homo filius naturalis.

§.44. Non posse humanitatem sic vniri, constat ex disp.43. Vbi probaui repugnare vniri Verbo formam aliquam materialem, aut accidentariam: quia nec accidentalis vnio terminari potest à Deo, nec diuinum subrogari pro substantia imperfectè subsistente: sed hæc vnio esset accidentaria: ergo non potest immediatè terminari ab aliquo diuino. Minor probatur: quia in humanitate non est aliquis effectus formalis substantialis respondens illi sanctitati: quia esse sanctum est formalis effectus accidentarius adæquatè distinctus à tota humanitate, & singulis eius conceptibus substantialibus. S.Thom. q.7.a.1.

§.45. Obijcis: Ergo humanitas non potest formaliter sanctificari aliquo conceptu diuino. Patet consequentia: quia esse humanitatem sanctam, est effectus accidentarius. Nego consequentiam: quia esse sanctum non est quasi formalis effectus primus subsistentiæ, sed secundus: primus enim est constituere subsistentem humanitatem, pro cuius substantiali & perfecto complemento subrogatur: naturale autem complementum habet oppositionem aliquam cum subsistentia diuina vt vnita humanitati. ex hoc primo conceptu sequitur bonitas, & amabilitas. Nec hæc sanctificatio subrogatur pro accidentaria, nec illi vllo pacto opponitur; sed potiùs accidentaria ex illa sequitur. At hoc attributum, quod per te sanctificaret humanitatem, haberet pro effectu formali primario illam sanctificare; & subrogatum pro habitu charitatis videtur habiturum cum illo oppositionem: vt subsistentia diuina cum naturali. Recognosce §.17. vbi ostendi sanctificationem esse quasi formalem effectum secundarium ortum ex subsistentia, & filiatione.

§.46. Secundò probo, non posse contingere huiusmodi sanctitatem: quia nullum est Deo attributum distinctum à cæteris, quo sit formaliter sanctus: ergo non potest humanitas eiusmodi attributo sanctificari formaliter. Probo antecedens: natura diuina seipsa est sancta sine alio attributo, solùm per bonitatem transscendentalem; quæ est attributum transscendentale; nec sunt qualia cætera attributa immensitatis, omnipotentiæ, & alia: quæ vel sunt diuersæ formalitates obiectiuæ, vel per alia connotata: bonitas autem non addit supra ens nisi extrinsecam denominationem amabilitatis: sanctitas est obiectum amoris Dei: item repugnantia cum peccato; ius ad visionem Dei. At Deus vt se diligat non eget alio attributo; nec à nobis concipitur tale: quia suam essentiam amat immediatè per ipsam. item eadem natura est visio Dei, aut formalis, aut ratione nostra radicalis. Voluntas Dei seipsa repugnat actui Dei, qui sit peccatum: & essentia ipsa est repugnans omni peccato. Quid ergo illi deest, vt sit sanctitas? ergo non est attributum speciale bonitatis distinctũ ab essentia, & alijs attributis: ergo quærendus est alius effectus formalis primarius communicabilis illo attributo, ex quo sequetur bonitas, & amabilitas: ergo ad sanctitatem non potest esse vnio immediatè, nisi priùs ratione sit ad alium conceptum. Idem dico de quouis attributo, & relatione: quæ per se sunt magis amabilia quàm gratia habitualis. item omnia habent physicam repugnantiam cum peccato, non solùm ob identitatem cum essentia; sed quia sunt infinitè bona. vnde quodlibet est sanctitas.

§.47. Obijcies: Effectus formalis primarius gratiæ habitualis est reddere subiectum Deo gratum: ergo & in Deo potest esse aliquod attributum sanctitatis. Nego antecedens: si enim gratia non distingui-

S.Thom. q.7.a.1. distinguitur à charitate, eius effectus formalis primus est eleuare voluntatem ad amorem supernaturalem Dei: si autē actus amoris sanctificat formaliter, eius primus effectus est amare Deum propter ipsum: si autem gratia est habitus distinctus, eius effectus primus est reddere subiectum consors diuinæ naturæ; estque principium aut physicum aut morale habituum infusorum: ex quo conceptu entis oritur amabilitas, quæ nullius rei est conceptus primus: quia est attributum entis, quod explicat *bonum* transscendentale.

SVBSECTIO II.

De sanctificatione morali, & per vnionem remotam.

§.48. P. Vasquez disp.5.nu.46. affirmat dignitatem moralem meritorum Christi non oriri formaliter à supposito, sed à natura diuina: hanc enim, non illud, censet esse sanctitatem formalem increatam humanitatis. quod disp.41.c.3. & 61.c.3. latè probat ex Patribus. Cuius sententia est bimembris: negat enim humanitatem sanctificari formaliter hypostasi: & affirmat eam sanctificari formaliter natura diuina. Primam partem disquiram sect. sequ. Secundam sequitur P. Ragusa disp.57.§.2. sub initium: vbi etiam negare videtur hypostasi effectum formalem humanum sanctificandi. Primam partem tuentur aliqui, censentes nullam esse immediatam vnionem formalem inter naturam diuinam, & humanam: sed vnionem hypostaticam terminari formaliter ad subsistentiam Verbi; ad naturam autem remotè tantùm. Hanc tamen vnionem remotam satis esse, vt natura diuina sanctificet humanitatem, physicè & moraliter: quia à parte rei vniuntur immediatè, & sunt absolutè vnitæ duæ naturæ. quod sufficit. Secundò, quia Christus vt homo est filius naturalis Dei: at filius naturalis Dei includit formaliter naturam diuinam: ergo.

§.49. Hanc autē sententiam explicant Primùm, vnionem hypostaticam ad Verbum esse conditionem, sine qua natura diuina non sanctificaret formaliter humanitatem; at non esse rationem formalem vt sanctificetur: quia est vnio immediata ad hypostasim, quæ non est sanctitas, vel est distincta à sanctitate absoluta: pertinet quidem vnio ad rationem formalem subsistentis; non tamen sancti per diuinitatem: quia eius terminus immediatus est subsistentia; non est tamen sanctitas absoluta.

§.50. Secundò, explicant more sanctitatis creatæ. in multorum opinione actus charitatis est forma sanctificans; item habitus charitatis: idem dicunt de visione beata, & lumine gloriæ. & tamen hæ formæ in sententia communiori sunt in solis potentijs accidentarijs adæquatè distinctis ab animi substantia, & sanctam reddunt substantiam animæ, cui vniuntur solùm remotè: ergo idem erit de diuinitate humanitati vnita remotè. Quod in peccato actuali est clarum, quod est in sola voluntate; & tamen totum animum Deo reddit exosum: gratia autem habitualis est in animi substantia, & expellit physicè peccatum actuale ex voluntate, & hoc illam. Nec in physicis desunt exempla: calor & siccitas sunt in sola quantitate; & tamen materiam primam disponunt ad formam ignis: quamuis quantitas non disponitur: ergo etiam sanctitas vnita remotè reddit subiectum remotum formaliter sanctum.

§.51. Est autem controuersia inter hos auctores, vtrùm hæc sanctitas sit physica humanitati, an moralis? Hîc potest esse quæstio de nomine: constat vnionem esse remotam formaliter & virtualiter, immediatam autem realiter: quia inter vnionem & naturam diuinam mediatur Verbum: quod formaliter & virtualiter distinguitur à natura diuina; non verò identicè, aut realiter. nec ea attingi formaliter naturam: sicut nec paries videtur proximè; nec calor (in eorumdem sententia) est in materia. Constat item vnionem esse physicam, & remotam, seu mediatam humanitati: constat inter illos hæc esse satis, vt humanitas sanctificetur natura diuina, non minùs quàm si vnio esset immediata; vocare autem sanctificationem moraliter aut physicè est quæstio de voce.

§.52. Dico, eam sanctificationem esse physicè, absolutè, & moraliter secundùm quid. Quia materia prima in omni sententia est physicè disposita ad formam ignis, nec tamen est immediatè, sed mediatè dispositionibus in horum opinione: ergo vnio mediata non opponitur effectui formali physico. item peccatum mortale actuale physicè expellit gratiam habitualem, & tamen non sunt immediatè in eodem subiecto ex eorumdem sententia. Ratio à priori: quia totus ille formalis effectus pendet ab vnione intrinseca physica; est autem moralis secundùm quid, id est, in ratione sanctitatis immediatæ: quia cùm sit vnita mediatè, perinde æstimatur, ac si esset immediata. est ergo sanctitas immediata moraliter. Quia verò P. Vasquez eam appellat *sanctitatem moraliter*: sic eam appello & ego, vt dixi §.40. Iam dixi §.51. quo pacto sit vnio mediata.

SVBSECTIO III.

Animaduersiones in eam sententiam.

§.53. IN hac sententia multa mihi displicent: Primum, quia sanctitas remota non sanctificat propriè subiectum remotum, sed tantùm denominatiuè & impropriè. Ostendi disp.8. Physic. à §.86. ad 108. causam remotam non esse verè & propriè causam. Quod exemplo sententiæ Durandi ostendi: omnes enim fatentur in opinione negante Deo immediatum influxum in materiale peccati, Deum non fore causam peccati; quamuis esset causa remota. item paries non videtur, quamuis remotè dicitur videri. Disp.4. de Anima à §.17. ad 36. probaui actus vitales intellectus & voluntatis fieri vitaliter immediatè ab eodem principio indiuisibili: ob quod Durandus distinguens intellectum ab anima, eum non distinxit à voluntate. Hoc autem principium dicunt ij auctores esse animi substantiam: quia voluntas non potest moueri per actum intellectus, si distinguantur: quapropter constituunt immediatum influxum vitalem animi in eos actus, vt anima intelligat, & amet. Disp.6. Physic. à §.77. ad 83. constitui qualitates in sola materia, & non in quantitate: quia materia illis disponitur ad formam, non verò quantitas. Peccatum, & gratiam esse in eodem subiecto indiuisibili propter physicam repugnantiam, ostendi disp.4. de Anima §.32. Ratio autem est, quia causa remota est causa per accidens: quia effectus, & actiones eodem modo se habent illâ adinotâ & amotâ. Vnde patet impugnatio à priori eius opinionis: nempe diuinitatem non esse propriè sanctitatem formalem humanitatis: quia si per impossibile diuinitas non esset remotè vnita, aut de nouo ita diceretur posteriùs tempore, quàm hypostasis esset vnita; humanitas eodem modo se haberet.

§.54. Dices, ea omnia in sententia communi esse vera; nec malè agitur in re tam graui, si deuoluatur ad principia tam communia. Respondeo ea esse communia in vna dumtaxat schola; in cæteris censeri falsa: quia nec Scotus, nec Nominales distinguunt potentias ab anima, multi nec quantitatem à quanto, Durandus nec voluntatem ab intellectu. & quod caput est, non pauci ex auctoribus huius opinionis mecum ea in parte philosophiæ censuere: ne ergo confugiant ad sententiam, quam propter hanc rationem deserunt. Neque ego censeo opinionem hanc esse improbabilem, vt non sunt illæ communes, quas imitatur: cùm autem ab illis ego discesserim cum sententia communiori; ita & ab hac. Possunt illi fugere ad hanc vnionem immediatam realiter ad naturam, non verò immediatam virtualiter: at illæ vniones recensæ, sunt mediatæ realiter. Contrà: Hæc virtualis mediatio est satis ne effectus formales dentur aut accipiantur absolutè & sine explicatione à natura diuina: quæ incarnata dicitur cum explicatione; nempe identicè, & denominatiuè: nec dicitur natura diuina facta homo. Quia distinctio virtualis sufficit ad negandos formales effectus in ea fundatos: vt essentia non est genita, secùs verò persona: ergo natura non sanctificat humanitatem, nisi identicè, vt sanctificatur Verbo, & vt natura diuina dicitur incarnari.

§.55. Secundò, displicet in ea sententia, quòd vnionem ad hypostasim dicunt conditionem sine qua non ad sanctitatem: est autem dicenda ratio formalis sancti. Non dico esse rationem formalem sanctitatis: quia nec vnio albedinis est ratio formalis albedinis; est tamen ratio formalis albi. Hoc probo Primùm ad hominem: vnio caloris ad quātitatem est ratio formalis dispositi ad igneam formam: materia enim est disposita à calore vnito tamquam à ratione formali disponendi: item materia est per te calida à calore vnito soli quantitati: ergo vnio remota pertinet ad rationem formalem effectus formalis remoti: ergo vnio ad hypostasim est ratio formalis humanitatis sanctæ à deitate. Secundò probatur absolutè: quia sanctitas, & quasi subiectum sanctum possunt existere, quin actu sanctificaretur humanitas: ergo non erat tunc tota essentia *sancti*: quia si esset, non posset non esse sanctum. quam consequentiam sæpè probaui contra connotatores. at adueniente de nouo vnione ad hypostasim, non aduenit aliquid per te spectans ad essentiam *sancti*; sed sola conditio sine qua non: ergo aut vnio non est conditio, aut ea adueniente non est humanitas sancta, nisi addatur alia vnio. quæ hic perstrinxi: quia sæpiùs in Philosophia de ijs disserui. est ergo ea vnio ratio formalis sancti, siue hic effectus sit à sola hypostasi, siue à natura sola, siue ab vtraque; vt est ratio formalis subsistentis, & deificati. Quia includitur quidditatiuè in illis effectibus, quasi formalibus significatis in concreto. S.Thom. q.7.art.1.

§.56. Displicet Tertiò in ea sententia: quòd diuinitas tam verè & propriè esset incarnata significata in abstracto quàm subsistentia; & de diuinitate hæc propositio esset tam propria, *Deitas est homo*, quàm hæc, *Persona est homo*: & quàm hæc, *Personalitas est homo*. Quia per te vnio caloris cum materia illam reddit verè & propriè calidam: quia media quantitate illi vnitur. Vnde concludis & humanitatem esse verè, & propriè, & absolutè sanctam à diuinitate: quia illi vnitur mediâ hypostasi: sed naturæ diuinæ vnitur humana mediâ eâdem hypostasi: ergo vt diuina sanctificat formaliter humanam, ita humana reddit diuinam hominem, vt reddit personalitatem hominem: homo enim in Deo dicit in recto subsistentiam Verbi, & connotat in obliquo humanitatem: vt *album* dicit in recto subiectum (quamuis vniones sunt valdè absimiles.) ergo etiam natura diuina habet idem prædicatum, & est tam verè & propriè incarnata, quàm hypostasis; estque tam mortalis natura, & alia id genus, quàm persona per communicationem idiomatum. Quæ sunt tam absurda, vt hæc propositio, *Natura diuina est incarnata*, fuerit multo tempore suspecta: admittitur autem, quia accipitur materialiter & concretè; non verò formaliter & abstractè: vt à te accipitur, quando asseris ea sanctificari formaliter humanitatē. Vide quid de Incarnatione naturæ diuinæ, dixerim disp.15.§.45.

§.57. Dices, consequentiam hanc nullam esse: quia sanctitas est quid morale, quod potest communicari subiecto remoto etiam sine vnione physica, vt peccatum Adami; at verò esse hominem est effectus physicus, qui non communicatur subiecto remoto. Contrà: Etiam effectus physicus communicatur per te subiecto remoto: quia materia physicè disponitur ex te per qualitates vnitas soli quātitati: & per te cognitio existens in solo intellectu accidentario mouet voluntatem, & alia id genus recensa §.49. & 50.

§.58. Præterea sanctitas consistens in actu voluntatis, esto possit communicari alij subiecto sine vnione physica, vt in iustificatione dixi esse probabile, peccatum ipsum Adami moraliter in nobis manens, esse peccatum nostrum originale. item posse in actibus bonis eâdem ratione censeri, posse membra esse moraliter bona per actus bonos capitis: at sanctitas physica non potest ita communicari: nec enim gratia habitualis Adami potuit nos reddere formaliter iustos, nec peccatum habituale malos, (si distinguitur physicè & moraliter ab actuali non remisso.) Discrimen à posteriori colligitur: quia actus moralis physicè præteritus, & non retractatus sufficienter; eosdem præstat effectus apud prudentes, ac si physicè maneret; vt ostendi de præcepto Prælati, de voluntate consecrandi, & alijs. At gratia habitualis præterita, etiamsi inculpatè à Deo sit ablata, non sanctificat animam, quando non est physicè in illa: est ergo discrimen gratiæ non moralis ab actu morali.

§.59. Dices Secundò, ad moralem æstimationem plurimi facere dignitatē etiam extrinsecam. Contrà: Hi auctores eâdem ratione loquuntur de formis physicis vnitis remotè. Deinde possumus considerare sanctitatem impropriam, qua res separatur à profanis: item moralem earum rerum æstima-

S.Thom. q.7.a.1.

mationem: quia sacra aut significant, aut contingunt; vt crux, quam Christus tulit, dicitur accepisse decorem ex Christi membris; quæ propterea ab Ecclesia canitur *Beata*: corporalia, templa, & id genus alia æstimantur à Catholicis; non quòd verè sint sancta sanctitate faciente gratum; sed propter excellentiam rerum, quibus seruiunt. Quo genere Christi corpus in tumulo fuit dignum speciali æstimatione, crux, sudarium, & alia. Hoc genere humanitas Christi dignitatem accepit à natura diuina formaliter, & à tota Trinitate: quæ ratione vnionis hypostaticæ habitat specialiter in Christo: vt de *Spiritu sancto* dixit Alexander Alens. adductus §.36. Alia sanctitas est propria faciens subiectum gratum & amicum Deo: hæc est per immediatam vnionem; quia est physica. quòd si sufficit mediata vnio ad hunc effectum, sufficiet etiam vt natura diuina sit homo, & sit tam verè, & propriè, & in abstracto incarnata, quàm persona & hypostasis Verbi.

§.60. Addo, sequi ex eâdem opinione, humanitatem habere etiam formales effectus ab omnipotentia, communi subsistentia, immensitate, sapientia, & alijs. Probatur. Per te vnio mediata sanctitatis cum humanitate illam reddit formaliter sanctam: ergo vnio mediata omnipotentiæ, immensitatis & sapientiæ illam reddet absolutè omnipotentem, immensam & sapientem. Probo consequentiam; tum à ratione æquali: tum quia per te cognitio existēs in solo intellectu, & amor in voluntate sola per vnionem mediatam ad animam illam reddunt absolutè amantem, & scientem: ergo idem erit in scientia Dei vnita mediatè humanitati. Probo consequentiam: quia ijs exemplis tu vteris ad probandum illud genus sanctitatis.

§.61. Quòd si objicias Primùm, non posse vniri illa attributa humanitati: quia vnio esset necessariò accidentaria; Respondeo, vnionem immediatam ad attributa fore accidentariam; non verò vnionem mediatam: quia hæc est immediatè ad subsistentiam: ob quod est substantialis; ad attributa autem est mediata, vt ad sanctitatem: & quemadmodum hæc, cùm absoluta sit, communicatur humanitati eam reddens sanctam: ita & cætera eam reddent immensam & sapientem. quia est ad omnia vnio immediata realiter, mediata verò virtualiter tantùm.

§.62. Si objicias Secundò, humanitatem esse incapacem eorum effectuum; vt de omnipotentia, & immensitate dicam à §.126. Respondeo Primùm, humanitatem esse capacem subsistentiæ absolutæ, quæ per te datur: quia ipsa subsistit absoluto modo, & non relatiuo prædicamentaliter: satis autem est conuenire in conceptu generico subsistendi, licet differentia sit in specifico. etenim homo, & materia prima habent personalitatem & suppositalitatē conuenientem cum diuina in ratione subsistendi vltimò terminatiuè: differunt autem maximè in modo termini vltimi. Sic conueniunt cum subsistentia communi in ratione complementi absoluti: ergo humanitas potest accipere formalem effectum subsistendi absolutè: ergo illum accipit. Probo consequentiam: quia ad hoc est satis vnio realiter immediata, licet sit mediata virtualiter; vt patet in sanctitate. Quod argumentum est efficax, comparando subsistentiam absolutam creatam cum increata, cum qua conuenit non minus quàm cum subsistentia relatiua: & aliunde sufficit vnio realiter immediata: ergo. Secundò respondeo, humanitatem esse in parte capacem eorum effectuum, vt ostendam §.121.122. & 124. si semel est capax vnionis sufficientis ad eos communicandos: at per te est capax per vnionem remotam ad sanctitatem: ergo & aliquos alios effectus. Deinde, anima in se est capax cognoscendi, & amandi: item & vnionis remotæ ad cognitionem & amorem increata: per quam vnionem possunt præstari effectus formales eorum actuum: ergo. Probatur antecedentis secunda pars: quia anima est capax vnionis immediatæ ad hypostasim, per quam sanctitas absoluta reddit eam sanctam formaliter: ergo eamdem reddet cognoscentem.

§.63. Nec opus est, vt anima in se immediatè moueatur amore ipso; sed satis est, vt illo suo modo moueatur subiectum amans proximè: vt patet per te in anima, quæ non mouetur proximè amore; sed vnitur voluntati, quæ mouetur immediatè. & quamuis nos amamus qualitate in nobis producta: at Dei voluntas non ita amat; suum autem amorem vniens mediatè humanitati, illam reddit amantem: quia non est opus nisi vniri mediatè alicui rei, cui immediatè vniatur amor.

§.64. Rem explico: humanitas non potest immediatè amare increato amore: quia hic nec potest illi vniri immediatè, nec, si posset, eam redderet amantem: quia amare in ea est exercitium suæ potentiæ vitalis: sicut per te non potest immediatè amare amore creato: quia non potest illum immediatè efficere; nec amaret tametsi efficeret: quia amare est exercitium suæ voluntatis. At animus amat mediatè: quia vnitur immediatè voluntati amanti: similiter humanitas vnitur immediatè hypostasi amanti; vel certè media hypostasi vnitur naturæ amanti, vt naturæ sanctæ: ergo natura Dei reddit humanitatem formaliter amantem, vt sanctam: quia ad hoc opus non est nisi vniri mediatè rei immediatè amanti. Ad quam vnionem mediatam est apta humanitas per potentiam obedientalem.

§.65. Dices: Ergo eâdem ratione corpus Christi erit amans vt est vnitum mediatè diuinitati amanti. Nego consequentiam; sicut non est sanctum, (id est, obiectum amicitiæ diuinæ) licet mediatè vnitum sanctitati absolutæ: quia hi effectus formales concreti pendent ab aptitudine formæ atque subiecti: corpus autem est ineptū ad amandum, vt & ad sanctum; anima verò est subiectum aptum ad amandum: si autem illi vnitur amor mediatè, amabit verè & propriè.

§.66. Dices iterum: Est apta ad amorem creatum, non ad increatum. Contrà: Etiam est apta ad sanctitatem creatam, non ad increatam: & quia est subiectum gratificabile, & vnitur mediatè gratiæ sanctificanti increatæ, ideo est absolutè & propriè grata: quia terminus mediatus est gratia, subiectum autem est gratificabile: ergo etiam est amans: quia est subiectum amatiuum, & vnitur mediatè amori increato: & quemadmodum anima est gratificabilis per inhærentem formam; ita est amatiua per inhærentem amorem productum à se: ergo vt sanctificatur vnione remota ad sanctitatem non inhærentem, ita amat amore nec inhærente, nec producto.

§.67. Objicies, animam amare vt *quod*, per potentiam amantem vt *quo*: hypostasis autem non amat vt *quo*, aut *quod*. Contrà: Materia per te disponitur ad formam ignis media quantitate; nec tamen quantitas disponitur vt *quo*, aut *quod*: sufficit autem ad eam dispositionem, vt materia vniatur mediatè qualitati disponenti: ergo eâdem ratione humanitas amat vt *quod* media hypostasi; quamuis hæc non amet vt *quo* aut *quod*. Deinde hypostasis non solùm intelligit realiter, sed est realiter intellectio, & amor: ergo multò meliùs erit medium, vt humanitas amet, quàm quantitas vt materia disponatur.

§.68. Tandem objicies, humanitatem à natura diuina deificari, sanctificari, æternificari, immēsificari, intelligificari, & amorificari: at propterea non erit æterna, immensa, intelligens, & amans. Ratio est, quia sanctificari idem est, ac reddi sanctum: at immensificari non est idem, ac esse immensum: id que constat ex communi phrasi. Contrà: Quia communiter idem censetur esse immensum, & vniri immensitati: sicut albificari, & reddi album: dulcificari, & reddi dulce: subsistentificari, & reddi subsistens: cur non erit idem immensificari, & reddi immensum? amorificari, & reddi amans? maximè cùm ex parte subiecti remoti non repugnant effectus illi formales. Nec est attributum aliquod sanctitatis, vt dixi §.46. quod vniatur per se primò ad sanctificandum; sed ex deificatione, aut alio prædicato sequitur sanctificatio: si ergo nullus tribuitur effectus formalis Dei, immensi, potentis, &c. non redditur humanitas amabilis vt Deus, nec vt immensa, nec vt potens: redditur autem amabilis vt subsistens. Solis verbis declinantur hæc argumenta.

§.69. Denique diuinitas abstractè considerata non potest tribuere humanitati prædicata magis, quàm accipere ab eâdem: quia vnio æquè est mediata vni, ac alteri: nam vt humanitas est subsistens à Verbo, ita & Verbum homo ab humanitate: quia est inter vtrumque denominationum vicissitudo: sed diuina natura abstractè considerata nullam denominationem accipit ab humanitate: ergo nec humanitas ab illa. Probo Minorem: quia natura diuina abstractè significata nec est homo, nec caro ab vnione humanitatis; imò nec incarnata, nec humanata: esset autem homo, si esset incarnata propriè. vt patet in Verbo. Quòd autem dicatur diuinitas incarnata, & calceata maiestas, est concretè, & materialiter; non verò formaliter, & abstractiuè: quin absolutè ea propositio est admissa ægrè, & multis reclamantibus; donec ab omnibus fuit explicatum eam accipi concretè, & materialiter, vt est idem cum hypostasi immediatè & formaliter incarnata, vt constat ex disp.15.§.45. ergo nec denominat humanitatem vt abstracta, sed concretè & materialiter cum Verbo.

§. Thom. q. 7.a.1.

Contra quam sic argumentor contra P. Vasquez. Primùm, quia ipse docet non posse hominem iustificari sine iustitia inhærente: ita vt omnis iustitia sit renouatio pugnans etiam diuinitus cum peccato: & nihil admittit esse veram iustitiam, nisi interiùs sit renouatio ex se opposita peccato. Quod latè confirmat to.2. in 1.2. disp.204. præsertim in n.28. fine, & n.66. Contra quem sic argumentor:

§.71. Nulla iustitia extrinseca creaturæ, & illi non inhærens, eamque renouans physicè reddit creaturam formaliter iustam: sed natura diuina est per te extrinseca humanitati, & illi non inhæret, nec eam physicè renouat: ergo natura diuina non reddit humanitatem formaliter sanctam. Maior est P. Vasquez: Minor ab eodem admittitur: consequentia est legitima.

§.72. Dices, humanitatem renouari natura diuina non immediatè, sed media hypostasi, quæ renouat humanitatem, non quidem per propriam inhærentiam; sed per vnionem hypostaticam receptam in humanitate intrinsecè vt in subiecto (quod ego hac in parte cōfirmo.) Contrà: Renouatio illa per vnionem hypostaticam, per te non est renouatio per iustitiam: quia nec hypostasis formaliter sanctificat humanitatem per te, nec vnio pertinet ad rationem formalem sancti: ergo sanctitas, quam tu constituis, non est humanitatis physica renouatio: ergo non potest sanctificari humanitas per illam. Nec opus est quærere rationem intrinsecam sanctificandi; cùm ipse P. Vasquez disp.30. num.12. dicat sanctitatem diuinam humanitatis Christi esse illi extrinsecam, & disp.41. nu.23. dicat apertè hoc non aduersari ijs quæ dixerat 1.2. disp.206. c.2. item 204. quia ipse non asserit omnem sanctitatem esse necessariò intrinsecam.

§.73. Sic argumentor: Fauor extrinsecus non est proportionatus ad remissionem peccati, & iustificationem: ergo nec diuinitas extrinseca. Probo consequentiam: quia improportio non potest oriri nisi ex extrinsecitate: tum quia P. Vasquez recurrit ad physicam mutationem & renouationem, quæ neutrobique contingit: tum quia fauor extrinsecus & remissio habent pro obiecto non esse peccati: Deus enim efficaciter vult, ne sit peccatum: & quia ex hoc esse peccati ad esse grati exigitur physica in peccatore mutatio; ideo ille fauor censetur improportionatus: alioquin magis proportionatus est, quàm sola essentia extrinsecè communicata. quia ille fauor est affectus efficax Dei de remittendo peccato, cum quo implicat terminos permanentia peccati: Deo enim efficaci ex se decreto volente ne sit aliquid, implicat illud esse in sensu composito eius decreti. Quod non habet sola diuinitas: ergo eadem est vtriusque proportio.

§.74. Quòd si noluit P. Vasquez admittere qualitatem compossibilem diuinitus cum peccato, quamuis ex natura rei sit incompossibilis, & aspernatus est illam inchoatam iustitiam; ne compleretur extrinseca iustitia Dei: cur admittit hic sanctitatem adæquatam extrinsecam? quo pacto renouatur ille homo, & de peccatore fit iustus sine vlla eius mutatione, in qua iustitia, aut in toto, aut in parte consistat? Mutatio enim illa per vnionem hypostaticam non pertinet ad iustitiæ formalē conceptum.

§.75. Confirmatur. Demus assumi à Verbo humanitatem priùs tempore existentem in peccato; peccatum non expelleretur formaliter per vnionem,

SVBSECTIO IV.

Impugnatur ad hominem eadem opinio.

§.70. HÆc contra sanctitatem communicatam physicè & virtualiter remotè per vnionem. Nunc contra moralem sanctitatē agendum: non quòd ratione vnionis mediatæ, sanctitas, & alia attributa sunt communicanda; sed quòd immediatè moraliter communicatur sanctitas sola:

S.Thom. q.7.a.1.

nem, aut hypostasim: imò, si facta vnione hac, diuinitas non sanctificaret humanitatem, ille homo maneret in peccato priori, neque esset iustus, vt dixit P. Vasqu. disp.5.n.46. Deinde pone humanitatem sanctificari diuinitate; hæc sanctificatio esset sine renouatione & mutatione: ergo nunc in Christo sanctitas & forma ex se remissiua peccati non est renouatio, aut mutatio physica: cur ergo non potuit esse per fauorem extrinsecum?

§.76. Tandem actus amicitiæ Dei in Christum vt hominem non habet obiectum physicè distinctum ab obiecto aliorum. Quia actus circa hypostasim vt vnitam adæquatè versatur circa ea obiecta; nec est actus amicitiæ, vt patet ex casu proposito §.75. ergo actus amicitiæ non habet aliquam physicam mutationem in humanitate Christi. Hæc autem ægrè cum ea sententia compones. Hac de re agendum iterùm disp.59. sect.2. cùm agetur de repugnantia vnionis, & peccati.

SVBSECTIO V.

Impugnatur absolutè ea sententia.

§.77. ABsolutè autem eam sententiam impugno: humanitas non vnitur physicè virtualiter Dei naturæ consideratæ in abstracto: ergo nec per illam sanctificatur formaliter. Probo consequentiam: tum quia sanctificare est effectus formalis secundarius termini vniti, vt ostendi §.45. tum etiam quia sanctificare est reddere bonum & amabile: sed ab alio distincto à se realiter nihil est bonum in genere quasi causæ formalis, nisi ei physicè vniatur: ergo natura Dei abstractè considerata non sanctificat humanitatem in genere quasi causæ formalis. Antecedens sæpè probaui: quia effectus in eo genere causæ sunt per vnionem: & quamuis actus morales possint adscribi membris; at sanctitas purè physica (quæ non consistit formaliter in actione libera bona) non potest reddere suum formalem effectum nisi per vnionem. Confirmatur. Deus amat sanctum amore simplicis complacentiæ: ergo in illo reperit bonitatem: sed quæ nobis sunt extrinseca, nullam in nobis constituunt bonitatem in genere quasi causæ formalis: ergo nec nos reddunt formaliter dignos amore. Quo argumento in iustificatione probaui non posse quem sanctificari per qualitatem id præstantem ex voluntate & acceptatione Dei; sed ex conceptu suo. item disp.15. de Anima à §.67. ostendi libertatem & moralitatem non posse actibus esse denominationem extrinsecam, sed intrinsecam.

§.78. Dicent Primùm, humanitatem vniri diuinitati remotè virtualiter tantùm; at immediatè realiter. Contrà: Ea vnio remota virtualiter tantùm, est perinde ac si esset remota realiter in ordine ad prædicata quasi contradictoria. Vnde Concilium Toletanum dixit vnionem non esse factam in aliquo absoluto: quod non est accipiendum in sensu identico; sed esse factam in Filij proprietate. item absolutè negatur vnionem esse factam in natura Dei, sed in hypostasi: ob quod non est vna natura in Christo, sed duæ. ea ergo virtualis mediatio est ratio vt natura abstractè considerata, non sit homo: est autem vt concretè est idem cum Verbo. Nec vnquam in alio sensu ego accipio hanc mediationem Verbi inter vnionem hypostaticam & naturam diuinam. est ergo remota, & quasi non vnio ad naturam in ordine ad prædicata quasi contradictoria, cum imitatione ad ea quæ in Trinitate sunt: quia natura nō generatur, magis quàm si realiter esset à Filio distincta ob solam virtualem distinctionem. Hoc posito iam ostendi à §.53. remotam vnionem non esse satis ad sanctificationem: quia vnio remota tribuit effectum formalem extremo remoto, non propriè, & absolutè; sed impropriè, & denominatiuè. quod satis apertè probaui exemplo visus, qui substantiam parietis minimè videt: quia visio perseuerat eâdem substantiâ perseuerante & destructâ, vt patet in Eucharistia. item & exemplo causæ actiuæ remotæ; cuius actio perseuerat illâ destructâ. quod est euidens signum illa esse obiectum & causam per accidens, vel saltem non esse propriè obiectum, nec causam: ita humanitas esset eodem modo ablatâ aut perseuerante sanctitate remotâ. Secundò, eam doctrinam impugnaui à §.60. exemplo aliorum attributorum, quæ non denominant humanitatem: item §.56. quia diuinitas non denominatur in abstracto ab humanitate.

§.79. Tertiò, eamdem doctrinam impugno: quia licet in rebus creatis vnio remota eos præstet effectus extremo remoto: at in increatis vnio remota innixa virtuali distinctioni eos non præstat: quia natura diuina non generat; licet generat Pater, cuius subsistentia generat vt *quo*; & eius persona vt *quod*: & quamuis duæ relationes oppositæ vniuntur vni tertio per identitatem; at inter se non sunt eo genere vnitæ: quia relationes oppositæ non sunt absolutè idem. item natura diuina non dicitur mortua per vnionem mediatam cum humanitate: id autem dicitur de termino immediato vnionis hypostaticæ. Dicitur autem natura Dei incarnata cum addito, nempe concretè, & vt est idem cum hypostasi. Quòd si summo rigore esset agendum, Patres, qui eam phrasim recusarunt, consequentiores erant ad mysterium Trinitatis, vbi natura diuina nec concretè dicitur generare: at postquam in hoc mysterio ea vox est explicata, sine incommodo admittitur, vt ostendi disp. 15. §.45. constat ergo, in rigore, & absolutè, nec humanitatem propriè denominari à diuinitate vllo genere intrinseco, nec diuinitatem abstractè consideratam ab humanitate.

§.80. Dicent Secundò, humanitatem deificari formaliter à natura diuina abstractè considerata: ergo & sanctificatur. Probant antecedens ex Patribus: consequentiam autem, quia deificari & sanctificari idem sunt. Quo argumento vtitur P. Vasqu. disp.41. Vt respondeam, præmitto diuinitatem accipi bifariam: Primùm, pro natura diuina, quæ est ratio formalis constituens diuum, siue Deum. Secundò accipitur pro quocumque ente increato, quod est Deus identicè & materialiter: qualia sunt attributa, & relationes. In hoc secundo sensu humanitas deificatur hypostasi sola Verbi formaliter, & proximè; non verò à natura diuina abstractè considerata; quia non vnitur humanitati nisi remotè, & concretè. Nec humanitas alia ratione propriè & formaliter deificatur: quia deificari propriè est vniri diuinitati, vt albificari vniri albedini: sic humanitas deificatur hypostasi, id est, ei vnitur,

vnitur, & denominatur subsistens hypostasi Dei. In primo verò sensu humanitas deificatur natura diuina concretè, non verò abstractè.

§. 81. Deificatio sumitur minùs propriè, non pro vniri physicè Deo; sed pro pertinere ad Deum speciali ratione. vt crux deificata fuit à Christo, quia crux tetigit Christum Deum, vnde accepit fundamentum adorationis. vterus Mariæ fuit etiam deificatus, id est, ferens Deum speciali ratione propter vnionem ad hypostasim. estque Deus in Christo speciali ratione. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.* imò tota Trinitas hoc pacto deificat humanitatem: quia ratione vnionis hypostaticæ tota Trinitas est in humanitate speciali ratione, & vt in templo speciali. item Christus vt homo est filius naturalis totius Trinitatis ob coniunctionem specialem cum tota Trinitate ratione vnionis. non quòd tota Trinitas sit homo: non est enim talis vnio; sed propter vnionem ad solam hypostasim: quæ quia est in vna trium, & specialiter illis coniuncta, est in causa vt tota Trinitas sit specialiter in humanitate.

§.82. Ad argumentum ex §.80. nego antecedens: sed tantùm deificatur humanitas à natura diuina concretè; & eo genere non deificatur à Trinitate, quæ nec concretè est vnita, nec incarnata. Ad probationem respondebitur inferiùs. Distinguo item consequens. deificari & sanctificari sunt idem, si accipiantur eodem modo: vnde sanctificatur humanitas à diuinitate, non abstractè, sed concretè. si verò deificatio sumatur concretè, & sanctificatio à natura abstractè: item deificari impropriè, & sanctificari propriè, pro gratum fieri; non est idem deificare, & sanctificare. Vno verbo, natura diuina nec formaliter deificat, nec sanctificat humanitatem; sed id præstat hypostasis: concretè autem & materialiter eam deificat & sanctificat; impropriè autem eam deificat & sanctificat; vt sanctificari sumitur pro sequestrari à profanis.

§. 83. Secundò argumentor: Vnio hypostatica non pertinet per te ad conceptum formalem sancti per naturam diuinam. Pone humanitatem priùs existentē sine vnione ad hypostasim; deinde eamdem assumi. Ante vnionem existebant subiectum, quod dicitur gratum, (humanitas:) item quasi forma, à qua præstatur, quæ est natura Dei: & non præstabatur hic effectus formalis: ergo ante vnionem hypostaticam non erat totus conceptus humanitatis sanctæ à natura diuina formaliter. Probo consequentiam: quia si esset totus ille conceptus; esset tunc humanitas sancta à natura diuina formaliter. Nec huic argumento potest responderi nisi in opinione de connotatis: diuina enim natura erat in ratione entis; non verò in ratione denominationis *sancti*: positâ autem vnione ad hypostasim, incipit esse in ratione denominationis. Quam doctrinam fusè impugnaui in Philosophia pluribus in locis, ea tamen admissa in præsenti locum non habet: quia ea opinio admittitur in prædicatis relatiuis, aut quasi relatiuis; in omnino autem absolutis eam non admittunt sui auctores: si enim esse sanctum constituitur in connotatis, constitueretur etiam esse album, & sapiens.

S.Thom. q. 7.a.1.

SVBSECTIO VI.

Impugnatio ab absurdo.

§.84. VLtimum argumentū contra hanc sententiam est ab absurdo: quia si natura diuina abstractè considerata sanctificat formaliter humanitatē: ergo tota Trinitas eam sanctificat formaliter. vt probē consequētiam, accipio *formaliter*, vt opponitur efficienter: certum enim est humanitatem efficienter esse sanctam à tota Trinitate. in quo non est absurdum: sed est principium ex fide certum. *Formaliter* autem sic acceptum, perinde est ac humanitatem sanctificari à Trinitate, quin sit necessarium sanctitatem creatam ab illa deriuari. illud autem *formaliter* includit sanctificationem à natura diuina reduplicatiuè: (quod etiam appellatur formaliter.) item includit sanctificationem à Trinitate specificatiuè: (quod appellatur materialiter.) nolo ego à Trinitate sanctificari humanitatem reduplicatiuè, sed specificatiuè tantùm: ita vt hæc propositio sit vera: *Humanitas realiter sanctificatur à tota Trinitate in genere quasi causæ formalis*: vt hæc est vera: *Tota Trinitas est operatiua ad extra.*

§.85. Probo igitur consequentiam: omnes effectus tam formaliter, quàm efficienter orti à natura diuina abstractè considerata, qui non seruiunt ad oppositionem relatiuam ad intra; sunt communes toti Trinitati. Quod latè probaui in Trinitate: item suprà disp.33. à §.14. impugnans vnionem humanitatis ad absolutum; siue sit vna cum vnione ad hypostasim, siue diuersa; siue primò per se ad naturam diuinam, siue ad hypostasim: egi enim contra Durandum, Capreolum, Sotum & Victoriam. item disp.34. egi contra vnionem ad existentiam communem: at verò sanctitas hæc est per te à natura diuina abstractè considerata, nec seruit oppositioni relatiuæ ad intrinseca: ergo est à tota Trinitate formaliter. Confirmatur. Ponamus hanc sanctitatem communicari à natura per aliam vnionē distinctam ab vnione ad hypostasim, & quæ ex hac deriuetur: illa vnio esset in causa, vt tota Trinitas formaliter sanctificaret humanitatem; quia tota Trinitas terminaret vnionem: ergo idem est nunc.

§.86. Respondebunt argumentum esse inefficax. Primùm, quia tota Trinitas non deificat formaliter humanitatem; quamuis eam deificat natura diuina abstractè. Secundò, quia diuinitas deificat Filium, quem formaliter non deificat tota Trinitas: ergo idem est in deificanda humanitate. Tertiò, quia hoc prædicatum conuenit naturæ diuinæ in abstracto, sed cum dependentia ab vnione ad hypostasim: quæ autem ita conueniunt diuinitati, non conueniunt tribus personis. Confirmant Primò, quia si idem calor sit in duobus subiectis, & agit in vno, non propterea aget in altero. item si idem album sit Romæ & Valmasedæ, si videatur Romæ, non propterea videbitur Valmasedæ: quia illa prædicata conueniunt ijs rebus prout sunt in hoc subiecto, aut loco: ita sanctificare humanitatem conuenit naturæ diuinæ Dei prout est in supposito Verbi, non prout est in alijs.

§.87. Respondeo doctrinam hanc non esse dere: quia natura Dei habet aliqua prædicata in vno supposito, quæ repugnant illi prout est in alio: quæ non sunt communia toti Trinitati. Hæc prædicata ser-

S.Thom. q. 7.a.1. seruiunt oppositioni relatiuæ ad intra, v.g. fœcundare ad generationem, aut esse principium *quo* illius. Hoc prædicatum seruit oppositioni: quia fœcundatio est formaliter ad complendum principium *quod* generandi: quia verò solus Pater generat; ideo fœcunditas hæc reperitur in diuina natura prout est in solo Patre: at sanctificare non est huius modi, quia non est ad opponendam vnam personam alteri.

§.88. Prædicata autem possunt conuenire naturæ diuinæ dependenter ab vnione ad aliquam hypostasim tamquam à conditione: quæ tamen conuenire possunt toti Trinitati, nisi seruiant oppositioni. ex. gr. in opinione P. Suarij atque Valentiæ, Christus vt homo est filius Trinitatis, & Dei secundùm se; & tamen illa filiatio pendet ab vnione ad Verbum. Secundò, tota Trinitas est speciali ratione in humanitate Christi: quia Deus vt Deus absolutè est ita in illa: quod pendet ab ea vnione. Tertiò, toti Trinitati incumbit specialis cura prouidendi humanitati Christianæ: quia ea cura incumbit naturæ diuinæ: & tota Trinitas in illa sibi complacet, & decernit præmia: quamuis pendet ab ea vnione. Ratio à priori: quia dependentia ab vna persona, dum non seruit ad oppositionem, non obest communitati prædicatorum: obest autem quæ est ad oppositionem.

§.89. Rogas, Cur ergo natura diuina dicitur *incarnata* concretè, & non dicitur *generans* concretè? Respondeo ex §.79. eam phrasim olim fuisse duram: quam emolliuit explicatio terminorum, vt dixi disp.15.§.45. significatur ea propositione identitas naturæ diuinæ, & suæ hypostasis: ob quod natura dicitur concretè incarnata, & terminus remotus humanitatis. in quo nullum fuit periculum. At si natura diceretur generare etiam concretè, significaret eam concretè distingui à termino genito: ob quod oportuit refugere eam phrasim.

§.90. Ad argumentum ex §.86. respondeo nostro probari idem, quod omnes ferè Theologi probāt contra vnionem ad absolutum: omnes solutiones & impugnationes reijcio in disp.33.& 34. Ad primam probationem, patet ex §.80.81.& 82. humanitatem non deificari propriè à natura diuina nisi concretè: ob quod non conuenit Trinitati; sicut nec incarnari: quia non est Trinitas vt Trinitas idem realiter cum termino formali Incarnationis; vt est natura diuina: at deificatur minùs propriè humanitas à natura abstractè considerata, & à tota Trinitate. Ad secundam probationem, respondeo eam deificationem esse à natura per identitatem cum filiatione, quam non habent aliæ relationes: illa autem deificatio est ad oppositionem: quia est ad constituendas personas fœcundas ad producendum, aut aptas vt producantur. vnde concesso antecedente, nego consequentiam: quia deificatio humanitatis non est ad oppositionem.

§.91. Ad tertiam probationem ex eodem §.86. constat ex §.87.& 88. quæ prædicata non sint cōmunia ob vnionem ad hypostasim; nempe quæ sunt ad oppositionem; non verò quæ non sunt ad illam: qualis non est sanctificatio. Ad primam confirmationem ex eodem §.86. ratio est valdè diuersa. calor non agit nisi vt applicatus: applicatur autem ratione subiecti: illi ergo subiecto adscribitur actio, quod applicatur. at verò essentia Dei non eget adtribuendos effectus suppositis, nisi vt illi conueniant in abstracto, nec seruiant oppositioni. quòd si calor esset inductus subiectis æquè applicatis; actio tribueretur vel vtrique, vel illi cum quo Deus vellet concurrere, si amoueretur aliud: quia actio ab illis non pendet per se & immediatè, sed mediatè & per aliud. idem dico de subiecto in duobus locis: videretur ibi, vbi esset applicatus visus. idem dixerim de cæteris effectibus ortis ab eodem efficienti diuersis in partibus existenti.

SVBSECTIO VII.

Argumenta dissoluo.

§.92. Multa argumenta congerunt oppositi auctores, mutuati ex P. Vasquez. Primum est ex Patribus: qui asserunt ipsam diuinitatem esse vnguentum & oleum, quo humanitas sanctificatur & vngitur. Vtuntur exemplo candentis ferri, quod penetratur igne. nec rectè vterentur semper nomine *diuinitas*. Respondeo, Patres partim accipiendos de diuinitate significante naturam concretè, non verò abstractè: non enim separant naturam à supposito, sed agunt de vtroque vt concretè significantur. sic dixit August. & Fulgent. esse gratiam singularem illam, per quam ex natura humana & Verbo factum est, vt idem sit filius Dei, & filius hominis: ratione cuius est in humanitate substātia vnguenti; in cæteris verò odor. Accipiendi item sunt in parte de diuinitate abstractè pro quocumque conceptu existente formaliter in Deo, qui est Deus, vt dixi §.80.

§.93. Secundò mouentur: quia natura diuina deificat humanitatem: ergo & sanctificat. Iam respondi §.80.& 81. deificari esse vniri deitatem humanitati: natura diuina non vnitur abstractè considerata, sed concretè; diuinitas autem propria hypostasi vnitur immediatè, & formaliter, & hæc deificat immediatè, & formaliter, & propriè humanitatem: minùs propriè deificatur à natura, & à tota Trinitate, vt ibidem dixi. eò quòd argumentum hoc est à sola voce: cùm res sit eadem in deificare, terminare & sanctificare?

§.94. Tertiò mouentur: vnio mediata ad diuinitatem potentior est ad sanctificandam humanitatem, quàm vnio immediata ad habitum gratiæ: sed hæc sanctificat animam: ergo & illa humanitatem. Respondeo Primùm ad hominem: potentior est ea vnio: sed vnio ad habitum gratiæ est de ratione essentiali animæ vt sanctæ per habitum: ergo & ea vnio est de conceptu essentiali humanitatis vt gratiæ per diuinam naturam. At tu dicis vnionem hypostaticam esse solam conditionem sine qua non: ergo tuum argumentum est inefficax. Secundò respondeo, distinctâ Maiori: potentior est vnio mediata ad naturam diuinam, quàm immediata ad habitum, si fiat comparatio in eodem genere, concedo Maiorem; si in diuerso, nego. etenim in perficiendo subiecto immediato, potentior est hypostatica vnio: quia hæc vnit immediatè hypostasim, illa habitum: humanitas autem perfectior est recipiendō vnionem ad hypostasim quàm ad habitum, & hac ratione est perfectior, vt terminatur ad naturam diuinam; concretè quidem, non abstractè. si verò consideretur vnio immediata ad habitum, & remota ad naturam diuinam; minùs potens est hæc: quia naturam diuinam abstractè consideratam non vnit immediatè: nec absolutè vnit: quia remotæ causæ, aut termini sunt tales secundùm quid; vnio autem ad habitum eum attingit immediatè & absolutè. Hoc autem non oritur ex maiori aut minori perfectione vnionum aut terminorum; sed ex diuersa ratione illos attingendi, mediatè, aut immediatè; simpliciter, aut secundùm quid. Ad Primum argumentum ex §.48. iam respondi non esse satis vnionem immediatam realiter; vt ostendi §.62. exemplo subsistentiæ communis. Ad Secundum, respondeo Christum esse filium naturalem Dei vt hominē & vt Deum: vt homo autem non includit formaliter nisi suppositum & humanitatem. nec essentiam Dei includit, vt ea sanctificetur humanitas, sed vt constituatur persona diuina, sitque filius naturalis Dei, in ratione personæ vt diuinæ.

SECTIO IV.

Vtrùm humanitas sanctificetur formaliter ab hypostasi, vt virtute distinguitur ab essentia?

§.95. NOn instituo diuersam quæstionem de sanctificatione physicè, aut moraliter: quia si humanitas sanctificatur formaliter ab hypostasi, sanctificatur physicè, & non moraliter: quia sanctificatur vt vnitur in ratione subsistentiæ: sed vnitur physicè: ergo & sanctificatur. Maior est certa: quia sanctificatur vt redditur bona, quod est per vnionem termini ei vniti more actus, à quo accipit denominationem. item ea ratione Christus vt homo est sanctus ab hypostasi, quo ab illa est filius naturalis. vt ex Apostolo probaui §. 8. 9. 10. & 11. sed hæc filiatio est physicè: ergo & sanctificatio. In sanctificatione à natura abstractè cōsiderata fuit locus diuersæ quæstioni: quia natura non vnitur immediatè humanitati: ob quod est controuersia vtrùm sanctificet humanitatem immediatè? item, vtrùm illa ratio sanctificandi sit physica, an verò moralis? In opinione admittente immediatam vnionem humanitatis ad naturam, aut ad aliquid absolutum, non erat opus ea distinctione sanctificandi physicè, aut moraliter: esset enim sanctificatio physica sine controuersia. Recognosce §.40.41.& 42.

SVBSECTIO I.

Pars affirmans.

§.96. DIco humanitatem propriè, immediatè & formaliter sanctificari hypostasi Verbi, vt virtute distincta ab essentia diuina; vnionem autem hypostaticam esse de ratione formali sancti: vt vnio albedinis de ratione formali albi. Hæc cōclusio est omniū illorum qui dignitatē meritorum Christi adscribunt supposito Verbi vt est suppositum: censent enim hæc non posse disiungi, sanctificare humanitatem aut animam, & dignificare bona eius opera ad impetranda præmia. Vide disp. 5. P. Vasquez n. 46. & quemadmodum ipse docet opera Christi non dignificari ab hypostasi formaliter, sed à natura: quia ab hac formaliter sanctificatur: ita qui dicunt ea dignificari ab hypostasi, ideo dicunt, quia censent & humanitatem ab eâdem sanctificari. Hanc autem dignificationē suppposito adscribunt Gabriel, Durand. & in præsenti Scotus, vt ostendi disp. 7.§.5.§. autem 5. alia in hūc scopum direxi: Caiet. q.1.art.2.§. *Ad secundi quoque dubij*, vim merendi supposito adscribit. hanc autem tuentur apertè P. Suarez disp.18. tota sect.1. maximè verò §. *Dices, cur subsistentia*; P. Valētia disp.1.q. 7.punct.1.initio, ijs verbis: *Eo nomine intelligimus hoc loco donū quoddam eximiū, quod aliud non est quàm ipsa subsistentia Verbi diuini.* Did. Aluarez disp.31.nu.22. 25. & 34. Petr. Lorca disp.36. n.11. Caiet.3.p.q.7.a. 13. fine, & S. Thomas q.6.a.6. iis verbis: *Gratia vnionis est ipsum esse personale, quod gratis communicatur*: estque apud recentes communis opinio. S.Thom. 7.a.1.

§.97. Probatur Primùm: Omnis filiatio Dei est sanctitas, quæ vnita vt reddit personam filiam, sic & sanctam. Quam propositionem latè probaui §.6.& 7.§. autem 8. eam probaui ex Apostolo: §. autem 9. ostendi id esse certius in filiatione naturali Dei, quàm in adoptiua. Itaque in hac propositione non est locus nouæ probationi: sed hypostasis Verbi est filiatio naturalis Dei, qua Christus vt homo est filius naturalis Dei. quòd si humanitas est capax, vt filia denominetur, id prædicatum habet: cùm autem sit capax, vt filiationi vniatur ad constituendum Christum vt hominem filium naturalem Dei, & vt est capax sanctitatis, ita sanctificatur hypostasi: ergo humanitas est sancta ab hypostasi Verbi.

§.98. Hæc doctrina vix eget explicatu. Gratia habitualis vnitur immediatè animo, quem sanctificat. quòd si illum non reddit filium (de quo non disputo) est, quia filius includit personam: at vnitur animo, vt cum supposito completo constituat filium: & quia subiecto ita perfecto per gratiam debetur connaturaliter amicitia Dei, & vita æterna; ideò dicitur filius: quia ex termino per se noto filij naturalis explicatur sanctitas habitualis; quia reddit animam imitatricem filij naturalis in allicienda voluntate paterna, & communicandis bonis hereditario iure. ita filiatio naturalis Dei vnitur humanitati. quòd si illam non reddit filiam naturalem, (de quo non disputo) est, quia filius includit personalitatem: at illi vnitur, vt cum illa constituat filium naturalem: ergo multò melius illa filiatio sanctificat humanitatem, quàm gratia habitualis: quia hæc explicatur per illam: vt sanctitas sit præ illa minùs nota: vt si quis lucem astrorum per lucem Solis explanet.

§.99. Item homini grato habitualiter debentur expulsio peccati, concursus ad actus supernaturales amoris, & visionis: ita filio naturali ea omnia debentur tantò excellentiùs, quantò meliùs ad eius exemplar ea in cæteris exponuntur. Quòd si filius tanto est melior angelis, quanto differentius præ illis nomen hereditauit: ergo filiatio hæc Christi vt hominis tanto est melior filiatione angelorum, quanto differentior est naturalis, quàm adoptiua. Nec opus est nisi repetere argumenta à §.7. ad 12. quibus probatur filiationem esse rationem formalem sancti; sicut ibi probatum est omnem filium Dei, vt est filius Dei, esse sanctum: quia ratio formalis filij est filiatio, vt sanctitas est ratio formalis sancti.

§.100. Aduerte à me probari, Christi vt homi-

S.Thom. q.7.a.1. nis sanctitatem increatam esse formaliter hypostasim: quia hæc est filiatio. vtor autem hoc argumento vt per se noto. Quòd si vnio ad quamlibet ex tribus subsistentijs constitueret hominem vt hominem filium naturalem Dei, est argumentum idem: ego enim existimo Spiritum sanctum vnitum humanitati fore vt hominem filium naturalem Patris & Filij; vt existimo Christum vt hominem esse filium naturalem Trinitatis. quòd si ex humanitate, & spiratione passiua non oriretur homo filius naturalis Patris & Filij; non esset vsurpandum hoc argumentum, sed aliud à simili: quia prima relatio est tam perfecta, quàm secunda; tertia verò æqua vtrique: ergo vt secunda constituit humanitatem sanctam, ita eam cæteræ constituerent. Nec naturæ assumptæ deberentur ea omnia ratione aliarum subsistentiarum, minùs quàm ratione secundæ.

SVBSECTIO II.

Ad obiecta.

§.101. HÆc doctrina impugnati potest Primùm argumentis intrinsecis, quibus probetur non posse hypostasi sanctificari formaliter humanitatem, quæ nunc subijcio. item & argumentis extrinsecis, quibus ab exemplo aliorum attributorum probetur non posse humanitatem hypostasi sanctificari, vt nec reddi immẽsam, immortalem & æternam: quæ in sectionem sequ. reijcio.

§.102. Probo igitur Primùm, humanitatem non posse hypostasi sanctificari formaliter: quia hypostasis formaliter nullam dicit perfectionem, vt constat ex Trinitate: ergo non potest sanctificare humanitatem formaliter. Respondeo, ab aliquibus affirmari relationes vt virtute à natura distinctas nullam habere perfectionem: deinde admittunt humanitatem sanctificari formaliter hypostasi, vt virtute à natura distinguitur. Quam consequentiam (vt & non paucas alias) vix tenebis Theseio filo. Respondeo argumentum esse commune omnium sententijs. qui admittunt contra Scotum subsistentiam esse modum positiuè distinctum ab essentia, dicunt humanitatem Christi propria subsistentia carentem non esse violentam: quia eius appetitus ad subsistentiam expletur subrogatâ aliâ meliori pro naturali. Quod asserunt Caiet. q.4.a.2. §. *Ad primum dubium dicunt quidam*; P. Suarez disp.8. sect.4. ¶. *At verò*. Caietanus ait hanc doctrinam cæteris Thomistis esse communem. Cùm ergo subsistentia naturalis sit bona, & increata vt virtute distincta à natura, sit melior: ergo est bona: siquidem nihil potest esse melius aliquo bono, nisi sit bonum. Nego igitur antecedens, vt in Trinitate latè probaui: siue enim tres subsistentiæ sint vna bonitas, siue tres; vnaquæque est bona.

§.103. Secundò arguunt: quamuis subsistentia sit bona: at non bonitate gratum faciente: ergo. Nego antecedens: quia gratia gratum faciens præstat reddere subiectum, cui debeatur amicitia Dei, expulsio peccati ex se, titulus ad gloriam. Hæc omnia præstat hypostasis: constituens enim Christum vt hominem filium naturalem Dei, constituit humanitatem dignam amicitia Dei: quia constituit filium naturalem Dei, cui debetur amor, carentia peccati, & gloria: vt de filio sæpè dixi. idque multo meliùs quàm debetur gratiæ habituali: vt ergo gratiæ, quia vt terminus constituit filium, debentur illa bona; multò meliùs hypostasi, quæ vt terminus constituit filium naturalem Dei; ac propterea sanctificat formaliter humanitatem.

§.104. Tertiò, quia gratia gratum faciens est principium omnium habituum & actuum supernaturalium: quod quidem non est hypostasis formaliter. Respondeo, à multis censeri nos iustificari formaliter non solùm gratia habituali radice habituum & actuum; sed etiam ipsis habitibus charitatis & luminis, item & amore, & visione Dei. Secundò Respondeo, non esse certum gratiam esse radicem omnium habituum & actuum supernaturalium; quia illi repugnat vt sit aliquorum, vt in iustificatione dixi. Tertiò, non esse opus vt sit principium physicum: satis enim est, vt sit morale, vt est principium præmij: moraliter autem hypostasis est principium non solùm habituum operantium, & actuum; sed etiam ipsiusmet gratiæ habitualis, quæ debetur Christo vt homini: quia vt homo, est filius naturalis Dei. Quartò, hypostasis vt hypostasis præscinditur ratione nostra à virtute operatiua effectuum supernaturalium, quæ est omnipotentia: at verò à parte rei est omnipotentia, & principium supernaturalium actionum: item vt hypostasis est complementum naturæ diuinæ ad operandum. quæ sufficiunt, vt sit principium actuum & habituum supernaturalium.

§.105. Quartò, quia hypostasis vt hypostasis non est sanctitas naturæ diuinæ: ergo nec humanæ. Respondeo Primùm, consequentiam esse malam: quia hypostasis non est ratio vt Christus vt Deus sit filius Trinitatis; & est ratio vt Christus vt homo sit eiusdem Trinitatis filius. Ratio à priori malæ consequentiæ est: quia Christus vt homo est filius naturalis Dei: in quo vt homine, prima radix cui debetur immunitas à peccato, gratia ipsa habitualis, & gloria, est hypostasis. Quod satis superque est ad nostram sanctitatem. at in Deo prima ratio ratione nostra non est hypostasis; sed natura diuina. licet ergo hypostasis non sit formaliter sanctitas Dei; erit formaliter sanctitas humanitatis: quia in humanitate est formaliter hæc prima radix; licet non formaliter in Deo. Secundò, antecedens est falsum: quia licet ratione nostra natura non sit sancta ab hypostasi formaliter; at materialiter est: quia hypostasis est ipsa essentia. quod sufficit, vt sit realiter sanctitas vtriusque naturæ. Tertiò, idem antecedens est falsum: quia natura diuina ratione nostra concipitur quasi compleri, & perfici hypostasi, vt ratione nostra quasi perficitur omnipotentia: subsistere enim & personari, satis est vt perfici concipiatur: quòd si per impossibile natura formaliter non repugnaret peccato, nec esset titulus ad visionem Dei, nec digna amicitiæ supernaturalis; ea omnia haberet titulo hypostasis: tum quia cum illa constituit filium naturalem Dei: tum quia est infinitæ perfectionis; ob cuius amorem cætera donarentur, vt & ratione cuiusque attributi: singulis enim sanctificatur: quia habent bonitatem per essentiam, & sunt per essentiam infinitè amabilia: vt dixi §.46.

§.106. Obijcies: Licet amor in ea attributa sit infinitus, adhuc non erit formaliter amicitiæ: sicut nec amor in fidem intensam infinitam. Nego, quia amor in fidem est ex genere suo non amicitiæ: quia in genere habitus infusi est imperfecta, nec ei debentur remissio peccati, nec gloria: infinitudo autem in intensione semper est intra eamdẽ speciem completam, estque secundùm magis & minùs. Amor verò in quemcumque conceptum diuinum est de obiecto bono infinitè per essentiã, & identificato realiter cum natura diuina: quæ à parte rei non est quàm ille melior: quæ sub quocumque conceptu necessario in Deo est etiam de nouo amabilis infinitè.

§.107. Quintò: Hypostasis non sanctificat corpus hoc genere sanctitatis: ergo nec animam. P. Vasquez respondet animam non sanctificari physicè, sed moraliter per extrinsecam denominationem, quæ non communicatur cuiuis extremo vnito physicè, sed soli animæ. Contrà: Illa denominatio pendet ab vnione ad animum vt à conditione: sed hæc conditio est etiam in corpore: ergo. Ratio à priori: quia sicut denominatio intrinseca communicatur vnione: ita & extrinseca. Ad argumentum, nego consequentiam: quia sanctum dicit duo: alterum est subiectum aptum ad amorem, & redamorem, & visionem: alterum est filiatio, item vnio proportionata: corpus caret ijs proprietatibus, & vnione proportionata; secùs animus. Quod patet ad hominem. Si Verbum assumeret naturam irrationalẽ, non constitueret cum illa Filium Dei, vt esset in ea natura; quem constituit cum humanitate; solo ex discrimine extremi & vnionis. Recognosce quæ de intellectione in lapide dixi disp.6. de Anima à §.125. ad 132. vide infrà §.184. & 185.

SECTIO V.

Difficultas ab aliorum attributorum exemplo.

SVBSECTIO I.

Proponitur.

§.108. DIfficultas emergit non leuis, non solùm contra physicam sanctitatem, sed etiam contra totum mysterium. Humanitas vnita subsistentiæ communi non subsistit communiter; nec vnita immensitati, est immensa; nec æternitati vnita, est æterna; nec vnita omnipotentiæ, est omnipotens, nec intelligit per scientiam increatam: ergo nec subsistit, nec sanctificatur per hypostasim increatam. Antecedens est certum contra multos hæreticos. Monothelitæ somniarunt in Christo solam esse voluntatem increatam, nec aliam creatam: Apollinaristæ idem dixere de scientia: Vbiquetarij censuerunt humanitatem Christi esse vbique. Quæ omnes sunt hæreses ab Ecclesia damnatæ. Consequentiam probo: quia non minùs repugnat communicari effectum vnum formalem, quàm omnes; nec omnes, quàm vnum.

§.109. Dicet aliquis humanitatem æternificari, immensificari, & omnipotentari vnione ad Verbum; vt sustentatur, & sanctificatur: at non est æterna, nec immensa; est autem subsistens, & sancta. quia subsistere, & esse subsistens; sanctificari, & esse sanctum, idem sunt: non verò immensificari, & esse immensum. Quam doctrinam proposui, & impugnaui §. 68. Quia sustentari nihil est, quàm vniri subsistentiæ vt complemento: & quia est vnio ad actum communicantem, quasi effectum formalem, ideo humanitas perficitur, & est sancta. ita immensificari est vniri immensitati vt actui communicanti quasi effectum formalem, qui est *immensum*. In re tam graui, ex qua pendet tam multarum hæresum confutatio, non est hærendum in voculis absque ratione. Deificari est vniri diuinitati: at non est reddi Deum, vt probabo §.120. quia *Deus* est nomen substantiuum significans ens à se; nomen autem significans illum quasi effectum formalem est adiectiuum, & non significat humanitatem esse ens à se; sed quasi affectam ente à se, quo caremus. *Omnipotens* autem est nomen adiectiuum, quo significari potest formalis effectus omnipotentiæ communicatus humanitati; vt *subsistens, & gratum*: opus est ergo quærere discrimen reale, non vocale. Adde, eam fore subsistentem communi subsistentia, sicut subsistit per relatiuam: quo enim differt? S.Thom. q.7.a.1.

§.110. Obijcies, discrimen reale esse, quòd nec omnipotentia, nec subsistentia, nec alius conceptus diuinus vnitur humanitati, more formæ; sed potiùs more subiecti per se stantis: at illi effectus formales tribuuntur more formæ. Contrà: Ergo subsistentia Verbi non est perfectio humanitatis assumptæ: quia subiectum non est perfectio rei, cui vnitur: vt materia non est perfectio formæ; nec vna pars continui est alius perfectio: quia non est eius actus: è contrà verò animus est perfectio corporis. igitur subsistentia Verbi vnitur more actus: ob quod est perfectio, & communicat quasi effectum formalem: vicissim autem vnitur more subiecti; quia stat per se, & accipit denominationem homo ab humanitate, vt dixi §.23. & 24. vt ergo subsistentia est vnita humanitati eam reddens subsistentem, & sanctam; cur immensitas eam non reddet immensam, nec subsistentia communis subsistentem communiter?

§.111. Tertiò respondebis, humanitatem non posse vniri alicui rei diuinæ absolutæ, atque communi Trinitati: quia illa vnio esset necessariò accidentaria, & sapientia, omnipotentia, & alia subrogarentur pro accidentibus. quod esse non posse iam ostendi: vnio autem hypostatica est substantialis, quia est loco subsistentiæ, quæ est substantia: sanctitas autem non distinguitur etiam ratione ex parte obiecti à subsistentia: quia solùm addit denominationem extrinsecam ab amore, vt dixi §. 19. & 20. Recognosce §.45. Fateor id esse verum; minùs tamen certum, quàm par est: multi enim Catholici admittunt posse fieri vnionem accidentariam, & accidens assumi: nec censent absurdum humanitatem intelligere posse formaliter intellectione increata. Quamuis autem vnio ad absoluta repugnet; tamen relationes vt virtute distinctæ à natura, sunt immensæ & æternæ immensitate & æternitate relatiua, vt sunt bonæ: vt ergo hypostasis reddit humanitatem sanctam; quid ni æternam & immensam? item vt vnione immediata realiter sanctificatur humanitas, apud nonnullos, sanctitate absoluta; quid ni subsistet communiter subsistentia communi?

S.Thom. q.7.a.1.

SVBSECTIO II.

Discrimen immensitatis, & æternitatis relatiuæ.

§.112. QVi negamus relationibus immensitatem relatiuam, & æternitatem, nos expediemus ab hac quæstionis molestia. etenim relationes diuinæ, vt sunt entia relatiua, habent bonitatem, & veritatem relatiuam: quæ imbibuntur in omni ente: sic sunt amabilia, & cognoscibilia: ea q; ratione non potest vllum ens alteri vniri, quin illi communicet suam bonitatem. Hæc autem in hypostasi Verbi, est sanctitas & amabilitas humanitatis. immensa est etiam hypostasi, non sua formalitate relatiua formaliter, vt est formaliter bona; sed immensitate absoluta, distincta virtualiter ab ipsa hypostasi. Non est ergo cur communicetur humanitati immensitas relatiua: siquidem nulla est: communicatur autem bonitas, quæ non differt ex parte obiecti ab ente. Cur autem non communicentur prædicata absolutè; vniuersalis ratio est, quia ad id exigitur vnio immediata non solùm realiter, sed etiam virtualiter & formaliter. Durationem tamen & immensitatem relatiuas admittamus disputandi gratia. Aliqui censent non posse humanitatem esse immensam: quia hoc prædicatum non potest communicari nisi per identitatem. Contrà: Humanitatem esse in loco non est per identitatem; sed per *vbi* distinctum realiter ab humanitate: ergo immensitas relatiua poterit eum quasi effectum formalem communicare. Consequentia patet: quia vt humanitas est in locis finitis per aliquid à se distinctum, poterit esse in omnibus locis per immensitatem distinctam: quemadmodum quia sanctificatur gratia distincta realiter, sanctificari etiam potest, & subsistere hypostasi Verbi: quamuis hæc tam idem est cum subsistentia & Deo, quàm immensitas relatiua.

§.113. Dicent Primò, non posse creaturam esse vbique. Contrà: Oppositum hi admittunt; deinde non possunt per vbi creatum: quia hoc repugnat; non tamen per immensitatem: sicut aiunt non posse humanitatem esse infinitè sanctam per gratiam creatam; secùs per increatam.

§.114. Dices Secundò, esse immensum non posse cõmunicari creaturæ: quia dicit esse vbique cum repugnantia non essendi. quod repugnat humanitati. Contrà: Deus tam est sanctus per essentiam, quàm in loco; & cum æquali repugnantia ad oppositum: & tamen Deus communicat humanitati esse sanctam cum contingentia: ergo & esse vbique. Ratio à priori, quia immensitas reddit Deum vbique necessariò: quia illi conuenit esse in loco per suam essentiam; humanitati verò per vnionem liberam. itaque licet humanitatem non faciat immensam: quia illam non facit vbique per essentiam eiusdem humanitatis: at illi dat esse vbique; sicut non facit animam gratam per essentiam; facit tamen infinitè gratam. Da voces ad significandum *sanctum per essentiam*; sicut *immensum* significat esse in loco per essentiam: ista prædicata æquè pugnant cum communicatione. Da autem voces ad significandum esse in loco per immensitatem liberè vnitam, sicut ad sanctitatem; ista æquè non pugnant: etenim illa vnio est libera; quâ destructâ humanitas non est vbique; sicut nec sancta: ex suppositione autem, quòd sit vnio, necessariò est vbique: sicut ex suppositione quòd habeat *vbi* Hispanum, est in Hispania: illa autem est absolutè libera, & contingens. Vrget quidem argumentum collatione sanctitatis Verbi, & immensitatis cum eodem: item & humanitatis cum sanctitate, & *vbi* creatis.

§.115. Secundò eos vrgeo: Per locum intrinsecum non sequitur ex ea vnione humanitatem esse in loco modo independenti à voluntate diuina, & dependenti (hæc enim contradictoria deducere conantur:) ergo potest vniri. Probo antecedens: tantùm sequitur humanitatem esse vbique modo dependenti à Deo; non verò independenti: ergo tantùm sequitur altera pars conditionis; non verò vtraque. Probo antecedens: ex suppositione quòd communicetur immensitas formaliter, sequitur humanitatem esse in loco per immensitatem vt vnitam liberè, & non alio modo: sed iste modus est dependens à Deo, non verò independens: ergo. Maior est certa: quia humanitas ex se non habet immensitatem; sed per vnionem: sicut habet subsistentiam Verbi: item non intellectâ vnione, non communicantur humanitati quasi effectus formales diuini. Minor item patet: quia humanitatis vnio ad quodlibet diuinum, ita fit liberè, vt non fiat absolutè necessariò vllo modo; sed cum tota libertate, & indifferentia possibili.

§.116. Dicunt ex parte modi vnionis esse eam libertatem; non verò ex parte termini vniti: qui non potest communicare quasi effectum formalem, nisi per identitatem. Verùm huius ratio quæritur hoc argumento, probante id non esse opus: quia ex opposito non sequuntur duo contradictoria: quia totus ille quasi effectus formalis pendet ab vnione, vt à ratione formali illum communicandi, vt in vnione hypostasis. quod certè videtur clarum.

§.117. Dicunt non posse communicari omnipotentiam. Huius discrimen iam reddo manifestum: si verò communicaretur omnipotentia; sequeretur humanitatem ex parte principij operandi operari independenter ab alio principio distincto ab illo, per quod operatur: quia illud principium est omnipotentia Dei; quæ non pendet ab alio: nec per vnionem amitteret omnipotentia suum modum: quia per illum non immutaretur.

§.118. Ad argumentum ex §.108. dato antecedenti, nego consequentiam, & eius probationem. Discrimen est: quia hypostasis in ratione subsistentiæ filiationis, & gratiæ præstat effectus, quorum creatura rationalis est capax. quia subsistere potest humanitas: item constituere filium naturalem, & exercere amicitiam cum Deo, & eius bonis frui: homo enim est filius naturalis alius hominis, & adoptiuus Dei per gratiam: si autem loco harum filiationum datur filiatio non aliena physicè à Deo, erit filius naturalis Dei. quod non conueniet naturæ irrationali assumptæ: quia non est in similitudinem naturæ capacis hereditatis, & amicitiæ Dei. At repugnat cuiuis enti creato esse immensum per essentiam, vt constat ex terminis: at si humanitas posset esse immensa; aliquod ens creatum esse immensum per essentiam: ergo. Probatur Minor: quia vnio humanitatis ad immensitatem esset ens creatum, vt de vnione hypostatica dixi, & illa esset immensa per essentiam: ergo. Probo Minorem: quia illa esset necessariò in omni loco: sicut enim *vbi* me constituens Valmasedæ est mihi vnitum Valmasedæ: quòd si ibi non esset mihi vnitum, non me constitueret ibi: ergo immensitas nisi esset humanitati vbique vnita, non constitueret humanitatem vbique: ergo vnio humanitatis ad immensitatem, esset vbique per essentiam.

§.119. Dices, vnionem posse esse certis in locis, quin esset vbique: immensitas autem semel vnita redderet suum quasi formalem effectum. Contrà: Si vnio non esset Romæ: ergo non posset pertinere ad existens Romæ formaliter; vt vnio non durans hodie, non constituit hominem durantem hodie, licet heri extitisset. Quia quando quasi forma est indifferens ad præstandum effectum formalem; tollitur indifferentia per aliquem modum affixum essentialiter: cùm ergo immensitas indifferens esset ad constituendam humanitatem Romæ, egeret vnione affixa essentialiter Romæ; vt de productione vbicationis dixi disp.14. Physic.§.29. quæ productio est immobilis per essentiam ex illo spatio, in quo vbicationem producit: ita vnio ad *vbi* est immobilis ab eo loco, in quo constituitur humanitas per immensitatem. Nec apprehenditur mente me constitui Valmasedæ præsentem per motum, vnionem, aut vbi, inde absentia. & quemadmodum vnio formæ cum vno subiecto nõ potest eam vnire duobus, ita nec vnio ad vnum locum potest determinare ad duos: quia quod est vnio formæ ad subiectum, est vnio immensitatis ad locum.

§.120. Hinc etiam deduces, non posse humanitatem esse æternam: quia vnio humanitatis ad æternitatem esset essentialiter æterna: quia non posset pertinere ad æternitatem, nisi ex se esset æterna. In mea sententia non distinguente durationem ab existentia, nec existentiam ab essentia, res est clara: quia durare, existere, & esse non sunt effectus formales orti à forma distincta ab essentia: durare autem addit extrinsecam denominationem à tempore extrinsecè coëxistente actu vel potentia. Nunc disputo in sententia constituente durationẽ creatam distinctam ab essentia & existentia rei durantis: in qua opinione duratio est affixa certis temporibus, quibus successiuè respondet: ergo vnio ad æternitatem esset affixa æternitati, sicut duratio ad instans est illi affixa. Vnde repugnaret per potentiam absolutam, durationem illam destrui per totam æternitatem, ex suppositione quòd semel facta sit vnio humanitatis ad æternitatẽ. (Nisi dicas non repugnare durationem incorruptibilem etiam diuinitus; quæ tamen non sit æterna per essentiam: quia licet ex suppositione quòd sit, non possit destrui; at illa suppositio non est necessaria, sed libera Deo: quæ autem sunt necessaria per essentiam, sunt etiam necessariò, & non liberè. Quæ indicaui in Physicis, disputans vtrùm creatura potuerit esse ab æterno. Sed quia hæc non admittuntur, ea prætereo vt negata ab omnibus.) Idem dico de vnione ad essentiam in ordine ad conceptũ Dei: vt enim Deus est immunis ab omni mutatione, & est ens à se; ita redderet humanitatem immunem à vicissitudine existendi, & pereundi. quod illa vnio per essentiam haberet. Nec diuinitas posset humanitatem constituere *ens à se*, cùm sit à Deo: ob quod humanitas non potest reddi *Deus*. Recognosce §.109.

§.121. Dices Secundò: Humanitas non potest vniri æternitati aut immensitati in ordine ad durandum æternùm, aut existendum vbique: quia vniones nec æternæ possunt esse per essentiam, nec immensæ. At cur non poterunt vniri ad constituendam humanitatem certis in locis atque temporibus? æternitas enim ex se posset humanitatem æternare, & immensitas collocare vbique: at opus est vnione, quæ in eo genere repugnat. cùm ergo non repugnet vnio ad certum tempus & locum, cur immensitas non collocabit formaliter humanitatem eo in loco, & æternitas in tempore? est ergo formalis effectus immensitatis constituere in hoc loco, illo, & alijs: si detur vnio ad hunc, constituet ibi hominem: quòd si non constituit in aliis, est ex defectu vnionis. S.Thom. q 7.art.1.

§.122. Huic argumento respondebit aliquis, repugnare illis attributis communicare quasi formalem effectum partitim: quia sunt rationes formaliter indiuisibiles, quæ sine discrimine respiciunt omne tempus, & locum: quæ si semel vniuntur, communicant eos quasi effectus; quos si integrè non possunt communicare, nec partitim. Primùm, quia repugnat ex parte vnionis: Secundùm, ex parte ipsorum: vt cognitio de tribus obiectis non potest vniri intellectui, vt illi repræsentet vnum sine cæteris: quia omnia tria respicit indiuisibiliter.

§.123. Contrà: Effectus formalis existendi in loco cõueniret humanitati non solùm dependenter ab immensitate, sed etiam ab vnione: quia opus est vt vnio sit in eodem loco, in quo constituitur humanitas: ex defectu autem vnionis ad omnem locum, immensitas non posset humanitatem vbique constituere. quod apertiùs cernitur in æternitate: quæ producta nouè, non potest constituere præsentem humanitatem tempori præterito. Ad probationem ex §.122. respondeo, eas quasi formas esse indiuisibiles physicè; connotare autem tempus & spatium diuisibile: ad quod non possunt humanitatem determinare sine vnione coëxistente ijsdem loco & spatio: at nulla est, quæ ex natura sua coëxistat omni tempori & loco: illæ ergo sine discrimine respiciunt omnem locum & tempus, quibus necessariò respondent: at vniones illa respiciunt cum discrimine. Ad exemplum de cognitione respondeo, latum esse discrimen: intellectio reddit potentiam intelligentem tria obiecta, nec potest etiam diuinitus oppositum fieri, si ei vniatur: quia vnio intellectionis non tendit in obiecta; sed tantùm est inter cognitionem, & potentiam: ob quod intellectio semel vnita omnia obiecta repræsentat. At verò vniones æternitatis & immensitatis cum humanitate, non solùm respiciunt immediatè extrema; sed etiam tempus, & locum; in quibus necessariò sunt per se ipsas formaliter, & non per immensitatem, vt dixi disp.14. Physic. §.29. motum localem esse in loco per se ipsum formaliter: cùm igitur illæ vniones sint ad certa tempora & spatia, non possunt illa duo attributa communicare integrè cum illis suos quasi effectus formales.

§.124. Hæc quidem doctrina ex §.121. & 123. est vera, si semel admittamus esse possibilem vnionem: nec est in fide absurdum constituere, humanitatem posse diuinitus existere certis in locis per immensitatem, & durare per æternitatem (si duratio est distincta à re durante; ego autem eam non distinguo.)

S.Thom: q.7.a.1.

stinguo.) De facto id non contingit: quia Deus ex multis vnionibus possibilibus, ex quibus resultarent diuersi formales effectus, noluit nisi vnionem ad subsistendum. Aduerte tamen, immensitate constitui Deum in omni loco necessariò, & æternitate in omni tempore: quia Deo sunt per seipsas independentes ab vnione corruptibili, & mensa. Item *vbi* creatum constituit necessariò subiectum in omni loco sibi possibili: quia per seipsum vnitur sine vnione distincta dependente à minori spatio.

§.125. At verò absolutè censeo eam vnionem esse impossibilem, quia esset accidentaria. item omnis assumptio subrogat hypostasim pro aliquo creato modo subsistendi: quia qui asserunt posse accidens assumi, dicunt accidens posse creari, in quo statu habet modum positiuum subsistendi. pro quo modo subrogari potest hypostasis, & reddere accidens subsistens. quòd si hæc subsistentia positiua repugnet, dicunt non posse accidens vniri Verbo: at in vnione ad immensitatem, quid assumitur? non assumitur *vbi* creatum; sed potiùs destruitur, vt subsistentia creata. nec assumitur humanitas: quia hæc tantùm habet subsistentiam substantialem, pro qua subrogata est hypostasis, nec ad existendum in loco habet naturalem subsistentiam positiuam: ergo humanitas non potest vniri immensitati: sanctitas autem non vnitur loco sanctitatis creatæ: quia potiùs creata debetur increatæ: sed vnitur hypostasis, quæ sine nouo attributo non transscendenti est bonitas, vt veritas & vnitas. Quibus effugimus è difficultatibus ex diuinitate, æternitate, & immensitate. Adi §.132. vbi aliam rationem subijcio. Fatebor verum. doctrina in §.112. est clara, negans relatiuam immensitatem.

SVBSECTIO III.

Discrimen omnipotentiæ, & aliorum attributorum, quæ sunt absoluta.

§.126. IAm agimus de attributis absolutis, quæ de facto non reddunt humanitati suos quasi effectus formales: quia non vniuntur immediatè humanitati, immediatione virtuali, & formali; sed tantùm identicè & immediatione reali. Quo fit satis difficultatibus propositis: quia vnio immediatè attingit hypostasim & sanctitatem relatiuam: nec mirum ab illis formaliter esse humanitatem subsistentem, & sanctam: absoluta autem non attingunt, nec ab illis accipit formalem effectum. Nec hîc est quæstio de cognitione & amore increatis: pono enim ex disp.53. eos non posse constituere animum Christi intelligentem formaliter, & amantem. est ergo quæstio, vtrùm diuinitus potuerint ita vniri?

§.127. Qui omnipotentiam non distinguunt ab intellectu & voluntate, eâdem ratione se expedient; esto distincta, licet immediatè ei vniretur humanitas, adhuc non esset omnipotens, nisi valdè denominatiuè minùs quàm aqua calefaciens. Humanitas verè ac propriè est subsistens, personata, & grata Deo per vnionem ad Verbum: quia illi effectus sunt immediatè ab ipso Verbo per vnionem: ita humanitas verè & propriè esset coniuncta omnipotentiæ, & perficeretur ea vnione: at non esset *omnipotens*: tum quia non posset producere seipsam. si enim humanitas vnita omnipotentiæ se produceret verè & propriè; non esset realis distinctio inter principium *quod*, & terminum. quod implicare ostendi disp.9. Physic. si autem effectus omnipotentiæ vt ab illa vnita non essent propriè effectus humanitatis; hæc non esset propriè omnipotens. tum quia ipsa humanitas vt vnita omnipotentiæ non operaretur nisi dependenter à Deo: ita vt actio penderet non modò ab omnipotentia; sed à voluntate, & intellectu Dei: quia omnipotentia numquam potest operari nisi per intellectum & voluntatem Dei: ergo humanitas penderet aliunde, quàm à principijs sibi vnitis formaliter: quia non esset formaliter vnita intellectui & voluntati; ita vt per illa intelligeret, & amaret. quod contingeret in omni actione. Quæ obserua in disp.57. tota sect.1. vbi ostendam humanitatem Christi nihil formaliter posse per omnipotentiam. Deus ergo est omnipotens: quia suo arbitratu vtitur virtute operatrice omnium: humanitas autem id non præstaret suo arbitratu; sed Dei: quamuis esset vnita omnipotentiæ: non tamen vt ab ipsa dirigibilis, sed à Deo.

§.128. Tandem à priori: quia creatura non est subiectum capax huius prædicati *omnipotens*: quia tota eius actio haberet tunc eamdem dependentiam à virtute Dei, & esset ab illa participata vt à causa prima: sed nunc non est omnipotens: ergo nec tunc. Consequentia liquet: quia solùm propter dependentiam à Deo essemus non omnipotentes: quia non sufficimus nobis, sed egemus alio. itaque sequeretur ex vnione ad omnipotentiam reduplicatiuè, nos non pendere ab alio, quia essemus omnipotentes; & pendere, quia sumus à Deo liberè producti: vnio autem illa non tolleret hanc dependentiam à Deo, vt à principio realiter à nobis, & quæ nostra sunt distincto. Est ergo omnipotens, quasi subiectum aptum vnitum omnipotentiæ. Recognosce §.107. & quæ ibi dixi de corpore vnito sanctitati, & cognitione in lapide, dicta in præsenti censeto.

§.129. De immortalitate idem patet: quia humanitas non est subiectum aptum ad suscipiendam denominationem *immortalis* per ordinem ad omnipotentiam Dei: quia sequerentur hæc prædicata contradicentia reciprocè: *Humanitas potest, & non potest destrui à Deo.* posset quidem: quia humanitas liberè producitur à Deo; & consequenter potest Deus cessare à productione. non posset: quia haberet formaliter & reduplicatiuè effectum formalem necessariò existendi. item habet immortalitatem Dei: item repugnat vnioni creatæ esse viam ad eum effectum: quia nulla vnio est eo modo immortalis, vt *quo*: ergo non potest esse via & ratio ad eum communicandum. Consequentia patet: quia effectus formalis continetur vt *quo* in forma: forma autem mortalis non facit immortale. Antecedens patet: quia illa vnio liberè fit à Deo: ergo destrui potest. Quo differt ab vnione sanctitatis, quæ non patitur peccatum: quia filius naturalis est heres; peccator verò expulsus ab hereditate: vt dixi in 1.2. & latiùs ostendam disputans de repugnantia vnionis cum peccato. at vnio etiam dum est, est liberè: & ipsa est solubilis, & mortalis à Deo: alioquin esset effectus necessarius: ergo non facit humanitatem insolubilem: quia solueretur, quando vnio.

§.130. Ratio à priori: quia illud genus immortalitatis

talitatis est differentia entis à se: quia ens à se non pendet à causa; ideo non potest ab illa destrui: & sicut humanitas vnita Deo semper est ens ab alio, non potest habere negationem entis ab alio, nec negationem destructionis aptitudinalis: quia hæc secunda negatio oritur ex negatione dependendi ab alio.

§.131. Nec item immortalitas per contrarias qualitates oritur ab alio attributo: quia id habet Deus per immutabilitatem & simplicitatem; qua est incapax recipiendi formas; ac propterea nec contraria: quia contraria sunt circa subiectum; & primò negans subiectum, negat omnes effectus à subiecto pendentes: at nos etiam vt vniti Deo sumus subiectum plurium accidentium. Adde, illum effectum in nobis esse accidentalem; quem Deus supplere non potest.

§.132. E quibus satis apertè confutantur errores Monothelitarum & Apollinaristarum: quia si repugnat humanitatem esse formaliter intelligentem & amantem, nisi per actus creatos possibiles ab ipsa produci ex natura ipsorum, eamque petentes vt causam; non potest esse in Christo vna sola voluntas, & intellectus vnus: sed singulæ naturæ habent suos. Item & Vbiquitarum: quia repugnat humanitatem esse in omni loco per vnionem petentem id ex natura sua: nec potest vnio creata esse ad immensitatem, vt constituat humanitatem in omni loco: quia ipsa vnio esset formaliter *vbi*: in nobis enim nõ datur nisi modus terminatus ad quemdam modum affixum loco, ratione cuius nos sumus in eodem loco: sed illa vnio produceretur motu, & esset modus per se affixus eidem loco, & nos ratione illius: ergo illa esset vbicatio. De cæteris sunt facilia argumenta similia. Subsistentia absoluta nulla est ratione distincta à natura: ob quod humanitas non potest terminari immediatè virtualiter subsistentia diuina, nisi relatiua. Secùs autem esset, si Deus haberet communem subsistentiam ratione distinctam à natura. Vtrùm autem posset omnipotentia reddere humanitatem potentem aliquid; colligi potest ex §.121. & sequentibus.

SECTIO VI.

Vtrùm Verbum infinitè sanctificet humanitatem?

SVBSECTIO I.

Præmonitiones.

§.133. OPortet extricare quæstiones huc incurrentes, ne obscuritate & ambiguitate vocum illaqueemur. Infinitum potest aceipi Primùm pro infinito per essentiam carente principio efficiente, & fine. Quæstio ergo in hoc sensu erit, vtrùm humanitas vt sancta Verbo sit sancta per essentiam, ita vt sit infinita in omni genere sancti? Quod explicare possumus, vtrùm humanitas vt sancta sit æquè sancta, ac Verbum ipsum, quo formaliter sanctificatur?

§.134. Vt autem hæc quæstio sit explicatior; animum aduerte in humanitate sancta includi sanctitatem formalem, quæ est hypostasis: vnionem hypostaticam, quæ est modus & humanitas ipsa. Sanctitas est infinita per essentiam: quia est ipsa hypostasis carens principio actiuo, & fine. Non est dubium, vtrùm hæc sanctitas in se sit infinita: est enim pars affirmans fide certa. vnio est finita per essentiam: quia habet principium actiuum, & finem: est enim ens creatum modale. Humanitas in se est finita; quia est substantia creata naturalis. At inquiro, vtrùm hæc humanitas finita, quæ sanctitati infinitæ vnitur modo finito, reddatur Deo infinitè grata; ita vt propterea sit tam grata, quàm Verbum ipsum, sitque tam grata vt *quod*, quàm Verbum vt *quo*? Nec dubium, complexum illud *humanitas*, *vnio*, & *Verbum*, esse tam bonum, quàm Verbum: quia includit Verbum ipsum. est autem dubium, vtrùm hîc sint duo entia infinitè grata: alterum Verbum, quæ est gratia infinita vt *quo*; alterum humanitas infinitè grata vt *quod* Verbo ipso. vt in albo sunt duo alba vt quatuor: alterum albedo vt *quo*, alterum paries vt *quod*. *S.Thom. q.7.a.2.*

§.135. Quæ difficultas magis explanatur per amorem. Est igitur quæstio, vtrùm humanitas vt grata Verbo sit tam amabilis, quàm Verbũ ipsum? ita vt amor æqualiter terminetur ad duo obiecta realiter distincta; alterum tamen coniunctum alteri: nempe ad Verbum, vt ad rationem formalem, & ad humanitatem, vt ad obiectum materiale: vt homo gratus vt octo, amatur à Deo vt *quod* tantum quantum gratia vt *quo*: sitque in vtrumque amor vt octo, & æqualis.

§.136. Nec huius quæstionis interest amorem in obiectum formale esse eumdem, aut diuersum, ac in obiectum materiale. Nonnulli censent gratiam, & animam amari eodem actu indiuisibili etiam ratione; nec illo posse amari obiectum, alterum minùs aut magis quàm alterum: etenim ea sententia admissa illemet amor diuersa ratione attingit obiectum vtrumque. Pone eodem amore diligi à me iustum amicum, eiusque iustitiam: ille amor est amicitia cum amico, & concupiscentia cum gratia: quam ego non amo vt amicam; subiectum autem vt amicum amo. Item amico volo valetudinem: qui amor comparatus amico est amicitiæ; comparatus autem valetudini est concupiscentiæ: quia eam propter ipsam amo; sed amico. eodem item actu amantur finis, & medium: finis autem magis quàm medium: quia finis propter ipsum; medium verò non propter ipsum, sed propter finem. Fertur ego ille amor indiuisibilis in plura obiecta, vt illa sunt digna: eius autem indiuisibilitas etiam ratione est, quia attingentia finis, aut obiecti formalis, propter ipsum concipitur necessariò vt attingentia medij, aut obiecti formalis, non propter ipsum, sed propter finem. & quemadmodum amor in finem, & medium pluris æstimat finem: ita amor in humanitatem vt gratam potest pluris æstimare gratiam ipsam, quàm humanitatem.

§.137. Censent alij finem & media, obiectum formale & materiale, amari actibus diuersis: & quamuis humanitas sit infinitè grata, eam amari minùs quàm Verbũ: quia amor de obiecto materiali est minor, quàm de formali. Nec his præsidium est hæc opinio: actus enim de obiecto materiali tam magnus potest esse, quàm de formali: quia materiale obiectum est tam bonum vt *quod*, quàm formale vt *quo*. ex. gr. iustus vt octo amatur duobus actibus; altero iustitia, altero iustus ipse: hic

S.Thom. q.7.a.1. hic secundus amor non est minor primo : quia attingit obiectum tam bonum vt *quod*, quàm primus vt *quo*: ita est quæstio, vtrùm amor debitus humanitati vt gratæ sit tantus, quantus qui debetur Verbo?

§.138. Secundò, potest infinitum accipi non pro infinito in essentia, cui debeatur tantus amor, quãtus Verbo, nec quod sit vt *quod* tam bonum, quàm Verbum vt *quo*: sed accipitur infinitum in vno genere, non verò in omni vt infinitum in magnitudine, intensione & multitudine. quæ sunt absolutè finita : quia sunt creaturæ : at in genere suo possunt esse infinita syncategorematicè, vel secundùm quid ; quia semper habent actu primum, & vltimum: in potentia verò non habent: possunt item esse in genere simpliciter infinita : quia possunt in actu carere primo, & vltimo. In quo genere vix possumus explicare, quo pacto humanitas sanctificetur infinitè, si non sanctificatur infinitè per essentiam: quia Verbum caret partibus, in quibus recensere possimus primam & vltimam.

§.139. Cùm agerem de infinitudine peccati disp.9.sect.1. ostendi occasionem contendendi de vocibus in explicanda infinita dignitate morali peccati: quam §.5. explicui per effecta, quorum est in suo genere causa adæquata: §. item 6. per æstimationem moralem, qua præfertur infinitis obiectis. item disp.11. §.18. dixi meritorum Christi dignitatem moralem posse explicari per gratiam infinitam suppositi: at huc reieci, vtrùm ea gratia reddat infinitè gratum in omni genere; an verò in vno? quod autem sit hoc vnum, explana per eadem effecta: vtrùm gratia increata Christi reddat humanitatem sanctam, ita vt ratione sanctitatis humanitas sit causa infinitorum effectuum? infinitæ gratiæ habituales in humanitate, infinitæ visionis, infinitæ communicationis gratiæ, & donorum alijs hominibus? itẽ vtrùm æstimetur pluris, quàm infinita alia bona? Quo autem pacto sit medium quoddam in omni genere, dicam à §.149.

SVBSECTIO II.

Prima conclusio, & secunda.

§.140. DIco Primò. Humanitas Christi redditur sanctitate Verbi infinitè grata, infinitate simpliciter in omni genere sanctitatis communicatæ per vnionem distinctam. Ab hac cõclusione sunt omnes auctores adducendi à §.150. Probatur. infinitum in hoc genere est, quod est causa moralis adæquatè mouens Deum ad infinitos effectus gratiæ, & gloriæ, vt dixi §.139. quia causa adæquata in vno genere continet eminenter omnes suos effectus. Quòd si gratia habitualis infinitè intensa est simpliciter infinita in intensione, & gloria sic intensa est gloria simpliciter infinita: quia hæc infinitudo est carentia primi & vltimi gradus; gratia Christi, cui omnia hæc debentur, infinita est simpliciter in genere gratiæ communicatæ per vnionem distinctam : quia eminenter continet infinita simpliciter : sed gratia increata Christi reddit humanitatem causam moralem infinitæ gratiæ habitualis & gloriæ tam in Christo, in quo ostendam esse gratiam habitualem, habitus per se infusos, & omnes eorum actus infinitos simpliciter in intensione: item condignè quod est in se meretur alijs infinita bona: quia hæc omnia sunt effectus humanitatis sanctæ: ergo. Minor, quod attinet ad dignitatem, est clara: quia Christus vt homo est heres vniuersorum, & dominus vniuersitatis creatæ: quia est filius naturalis, qui est capax omnium bonorum Patris. & quamuis repugnaret infinitum in actu categorematicè; adhuc argumentum esset integrum: quia esset humanitas vt sancta causa infiniti syncategorematici : quia nulla intensio existeret, qua maiorem non possit moraliter efficere. quod sufficit, vt sit causa simpliciter infinita in causando moraliter.

§.141. Secundò probatur ab æstimatione: quia pluris æstimatur à Deo Christus vt homo, quàm omnes aliæ puræ creaturæ. Quod apertè demonstrat Paulus ad Hebr.1. *Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit : cui enim angelorum dixit aliquando, Filius meus es tu?* Est ergo discrimen inter Christum vt hominem, & puras creaturas, quod inter filium vnigenitum, & vilia seruitia. inter homines non tam dignoscitur hoc discrimen: quia tam filius, quàm seruus sunt eiusdem specici: estque discrimen valdè accidentariũ, & extrinsecum: at inter Filium Dei, & puras creaturas est discrimen substantiale, & in ratione filij essentiale : quia pura creatura est absolutè non filia; Christus vt homo absolutè filius : filiatio creaturæ adoptiua est per gratiam accidentariam; filiatio naturalis Christi vt hominis est per ipsam hypostasim increatam. Denique hæc dignitas est, qua homo est Deus.

§.142. Obijcies à me circulum effici: quia disp. 11.& 63. probo infinitum valorem operum Christi ex gratia infinita: hanc nunc probo ex valore infinito: ergo. Respõdeo negato antecedente: quia ego nũc non arguo ex meritorũ valore; sed ex ipsius gratiæ æstimatione: quia esse filium naturalem Dei est pluris æstimandum, quàm omnes aliæ puræ creaturæ. ex qua æstimatione oritur Christi meritis infinita æstimatio: vt probaui disp.11.& 63. Aduerte, in sententijs, quæ probantur pluribus argumentis, non esse circulum hunc: quia valor meritorum colligitur à priori ex filiatione naturali, & sanctitate infinita vnita personæ merenti : hæc autem dignitas à posteriori probatur ex eo valore, aliunde probato.

§.143. Dico Secundò. Humanitas Christi est moraliter infinitè sancta in omni genere. Probatur. quia moralis sanctitas est, quæ in æstimatione prudenti efficit, quod si esset physicè in aliquo. ita explicui peccatum habituale, impositionem nominum, obligationem legum, dominium, & alia: sed sanctitas infinita per essentiam præstat humanitati in æstimatione prudenti in ordine ad creatos effectus, quidquid præstaret, si illam sanctificaret infinitè per essentiam physicè: omnia enim creata illi debentur ratione vnionis ad Verbum: ergo moraliter humanitas est infinitè sancta, in omni genere.

SVBSECTIO III.

Tertia conclusio, & quarta.

§.144. DIco Tertiò. Humanitas in modo sanctificationis non sanctificatur infinitè physicè; nec in eo æquatur sanctitati increatæ secundùm se. Secunda pars conclusionis est per se nota ex prima : quia in Deo omnia sunt infinita in substantia, & modo. Probatur. Modus, quo humanitas sanctificatur, est creatus, & non est res absoluta, sed modalis; modus autem sanctitatis increatæ secundùm se est res increata : quia est idem cum substantia sanctitatis : sed modus creatus est infinitè inferior increato, estque absolutè finitus: ergo modus, quo sanctificatur humanitas, est finitus, & inferior modo sanctitatis increatæ secundùm se. Quam doctrinam perspicuè docuit Caiet. q.7.art.13. ad finem ex S. Thoma pluribus in locis asserente gratiam vnionis esse creatam : item aliquando esse increatam. Primum accipit Caietan. de gratia vnionis, vt est modus ab hypostasi & humanitate distinctus : secundum, vt est hypostasis ipsa.

§.145. Confirmatur. Humanitas non est sancta per suam essentiam, sed per aliquid ab ipsa realiter distinctum, & ab ipsa separabile : sanctitas autem increata constituit Verbum sanctum per essentiam, quod ab illa gratia est inseparabile: ergo humanitas non est sancta modo infinito, nec tam bono, quàm est modus Verbi.

§.146. Dico Quartò. Humanitas non est tam sancta, quàm Verbum. Probatur. Humanitas non est tam bona quàm est Verbum : ergo nec tam sancta. Consequentia patet ex sæpiùs dictis hanc sanctitatem esse bonitatem & perfectionem. Antecedens probo : quia humanitas existit per Verbum multò imperfectiùs quàm Verbum ipsum per se: ergo humanitas non est tam perfecta Verbo, quàm Verbum est per se. Consequentia patet: quia imperfectio in subsistendo derogat multùm perfectioni. Probo antecedens: quia humanitas subsistit subsistentia aliena communicata liberè per modum ab vtroque extremo distinctum: Verbum autem subsistit per se. Nec negari potest, maiorem perfectionem Verbi in modo subsistendi per essentiam multum esse inæqualem perfectioni humanitatis in modo subsistendi per aliud. fugitur enim compositio: Verbum autem simplicitate subsistit; vitatur contingentia, cui subest humanitas, & alia id genus per se nota.

§.147. Obijcies: Humanitas perficitur Verbo vt *quo*; ipsa autem vt *quod*: ergo perficitur tantum, quantum est Verbum. Nego consequentiam: quia quamuis accipit humanitas totam Verbi perfectionem; at non modum illam habendi: quia Verbum eam habet per identitatem, & essentiam; humanitas verò per vnionem realiter distinctam. Qui modus communicari non potest. Recognosce à §.175.

§.148. Hinc deduces, humanitatem vt sanctam Verbo non amari à Deo tantum, quantum Verbum ipsum. Probatur. Magnitudo amoris Dei non consideratur ex quasi subiecti inæqualitate: sed ex magnitudine obiecti colligitur æstimatio Dei: quam explicui nonnumquam per conditionalem comparationem cum alijs obiectis. v.g. si Deus esset electurus alterum è duobus, ita vt alterum esset destruendum; destrui vellet quod minùs amat; eligeret autem quod magis: sed amor in Verbum secundùm se est huiusmodi: ergo. Probo Minorem: quia Deus potest absolutè eligere, ne humanitas sit sancta per Verbum: at non potest eligere ne Verbum secundùm se sit sanctum. Ratio à priori: quia amor Dei sequitur bonitatem obiecti: quando obiectum est liberè eligibile, non est tam bonum, quàm illud, quod non potest non præferri non solùm simplici complacentia in esse possibili, sed etiam in actuali. Hæc autem necessitas non oritur ex imperfecta cognitione amantis, vt in brutis: sed ex perfecta, vt de Beatis, & Deo ipso alibi dixi. S.Thom. q.7.a.1.

SVBSECTIO IV.

Vltima conclusio.

§.149. DIco Quintò. Humanitas sanctificatur Verbo infinitè simpliciter, & in omni genere : ita vt humanitas vt sanctificata per Verbum non solùm includat infinitam Verbi perfectionem secundùm se; sed vt ipsa in concreto sit infinitè sancta in omni genere. Non dico eam esse sanctam per essentiam: quia hæc sanctitas est cum identitate reali sanctitatis per essentiam cum quasi subiecto sancto: nec item est sancta sanctitate participata; sed sanctitate per essentiam: quia sanctitas Verbi non est participata, sed est ipsa sanctitas diuina: est ergo humanitas sancta sanctitate per essentiam communicata per vnionem participatam. Vnde humanitas non est tam sancta, quàm Verbum: at verò est quasi formaliter infinitè absolutè sancta.

§.150. Hanc quæstionem antiqui vix attigere tam clarè: à recentibus accepit auram. ego existimo ab hac conclusione quinta esse S. Thomam 3. p.q.7. art.11. ijs verbis: *Vna quidem est gratia vnionis, quæ, sicut suprà dictum est, est ipsum vniri personaliter Filio Dei, quod est gratis concessum humanæ naturæ: & hanc gratiam constat esse infinitam; secundùm quod ipsa persona Verbi est infinita.* item ad primum, vbi id ex glossa confirmat : art.13. ad 3. ait gratiam vnionis esse supra omne genus. Aliqui ne huic sententiæ admittant patronum B. Thomam, respondent ab eo non accipi gratiam in concreto, sed in abstracto. Quia S. Thomas non asserit humanitatem esse infinitè sanctam supra omne genus; sed eius sanctitatem vnionis esse supra omne genus. Contrà: S. Thomas & cæteri Doctores nomine abstracto gratiæ significant eius quasi effectus formales in concreto. Perinde enim est agere de intensione gratiæ iustorum, ac de ipsis gratis in concreto. Si S. Thomas ageret de gratia personali secundùm se, etiam patet eum agere de omnipotentia, comprehensione Dei, & alijs: quia sanctitas substantialis humanitatis Christi secundùm se est etiam omnipotentia, & comprehensio Dei: agitur ergo de quasi effectu formali, dum agitur de illius formali ratione : ob hoc art.12. quæsiuit, vtrùm gratia Christi potuerit augeri? quod perinde est, ac vtrùm Christus potuerit in gratia crescere? in hoc autem sensu concreto proponit argumenta, & diluit, vt patet ad 3. & constabit ex §. sequenti & §.155.

§.151. Ab eadem conclusione est Caiet. iisdem in locis: art. autem 13. ad 3. ait gratiam vnionis, quæ est esse personale, esse infinitam, & supra omne genus. ne autem exponatur de abstracta sanctitate, ipse se explanat de quasi effectu formali in concreto, iis verbis: *De huiusmodi enim vnione in litteræ dicitur, quòd est esse personale, quòd est infinita simpliciter,*

S.Thom. q.7. a.1.

ter, sicut ipsa persona diuina; quòd est supra omne genus. hoc fundamentum relationis vnionis nihil aliud est, quàm vnum esse Deum & hominem in esse diuino personali. Hęc vltima verba in concreto significant effectum vnionis hypostaticæ, nempe vnum esse Deum, & hominem; quod gratiam infinitam appellat. Item quando dicit, *sicut persona diuina*; quibus quasi effectum formalem concretum probat per quasi formam. quæ verba sumpsit ex B.Thoma adducto §.150.

§.152. P.Valent.disp.1. q.7.punct.1. sub initio, dixit totam hanc sententiam de gratia vt cõmunicata humanitati. Ait enim: *Itaque perspicuum est, hanc gratiam Christi* (vnionis) *esse omnium summam, vtpote infinitam simpliciter. Nec esse minùs certum fuisse illa præditum Christum vt hominem, quàm est certum Christi humanitatem fuisse vnitam hypostaticè Verbo diuino.* Vbi agit de gratia vnionis vt quasi forma communicata humanitati. infrà verò ait: *Nec potest ab aliquo negari, quòd dicimus per hanc gratiam vnionis fuisse Christum secundùm humanitatem Deo & gratum, & dilectum, atque adeò sanctum: tum quia hoc ipso quòd illa vnio est summum bonum, donum gratiæ à Deo communicatum humanitati Christi, est Christi humanitas per eam obiectum summæ dilectionis, per quam tantum bonum ei communicatur.* Vbi constituta summa gratia vnionis communicata humanitati, inde probat humanitatem ratione illius esse obiectum summæ dilectionis, agit autem de infinita: quia gratia illi communicata est infinita, & summa.

§.153. P.Suarez disp.18. sect.1. vers. *Sed quæret aliquis*, ait: *Includit enim hæc sanctificatio impeccabilitatem infinitam, & deificationem aliquam.* Vbi impeccabilitas & infinitudo constituuntur absolutè; deificatio autem cum addito *aliquam*: ne humanitas censeatur esse Deus, vt censetur impeccabilis, & infinitè sancta. Quòd si objicias ex eodem auctore in commentario art.11.q.7.vers. *In solutione ad primum*, hæc verba: *Vel ratione gratiæ vnionis, quæ suo modo est infinita*; respondeo *tò suo modo*, non significare infinitudinem secundùm quid: quam concedit gratiæ etiam habituali disp.22. sect.1. conclus.2. sed significare infinitatem in sanctitate communicatam per modum distinctum, & non per identitatem sanctitatis & humanitatis: & quòd humanitas non est tam bona, quàm Verbum secundùm se, vt dixi §. 147. nec amatur à Deo quantum Verbum, vt dixi §.148. quod P. Suarez disp.22. sect.1. vers. *Dices, implicat*, dixit apertè. comparans enim humanitatem vt sanctam ipsi diuinitati, dixit illam esse in ea comparatione infinitam secundùm quid: quia est minor: at in suo genere dixit infinitam simpliciter. quod admiserat vers. superiori, cui adscribit infinitam dignitatem & valorem operum.

§.154. P.Vasquez disp.30.n.12. ait: *Dicemus nempe formam, per quam humanitas in Christo deificatur, & sanctificatur infinitè.* Disp.autem 41.n.22. ait: *Præterea cùm humanitas Christi sit infinitè sancta; forma sanctificationis debet esse infinita, ac proinde esse non potest modus vnionis, sed deitas ipsa.* n. autem 27. probans humanitatem Christi non posse operibus aut habitibus crescere in sanctitate per vnionem hypostaticam; ait: *Siquidem sanctificatio per deitatem, quæ est deificatio, est infinita: & ita omnem alium modum sanctificationis absorbet*, &c. Vbi admittit sanctitatem in omni genere infinitam: si quidem nullo alio genere sanctitatis augetur: quod soli conuenit sanctitati infinitæ in omni genere. quod repetijt disp. 47.num.1.

§.155. P.Maldonatus in 1.c.Ioan.num.141. arguens de gratia Christi ait, *Primum* (discrimen) *maior, id est, infinita in Christo fuit gratiæ; in alijs finita.* Vbi de Christo vt homine grato agens, & de alijs, loquitur de gratia in abstracto pro concreto. P.Pereira ibidem disp.33. & alij sacri interpretes. Consensit Lorca disp.42.n.7. satis clarè.

SVBSECTIO V.

Probata conclusio.

§.156. PRæmitto, quæ Sancti & Theologi dicunt: humanitatem ita sanctificari Verbo, vt nulla additione gratiæ creatæ sit sanctior intensiuè: vnde sine gratia habituali est tam sancta intensiuè, quàm cum illa. Quod non conueniret humanitati, nisi Verbo esset sancta infinitè in omni genere. de quo agendum disp.48.§.52. Probatur à priori conclusio è §.149. sanctitas Verbi est infinita simpliciter, & in omni genere: ergo humanitatem reddit sanctam infinitè, & in omni genere. Probo consequentiam, quia forma propriè, aut metaphoricè (sic breuitatis causa sanctitatem appello, non quòd sit propriè, sed metaphoricè forma) reddit subiectum sanctum in gradu in quo ipsa est sancta: ergo sanctitas Verbi reddit humanitatem sanctam infinitè, & in omni genere. Antecedens probo: quia forma vnitur immediatè subiecto, quod denominat: ergo illud reddit bonum in eo gradu in quo ipsa est bona. Probo consequentiam: quia vnio bonitatis est communicatio ipsius bonitatis.

§.157. Vt pateat argumenti vis, vtor formarum exemplo: gratia intensa vt octo reddit subiectum gratum vt octo: & bonitas intensa aut remissa nobilis, aut minùs nobilis speciei, reddit subiectum intensè aut remissè, nobilius, aut minùs nobilius bonum: ita album vt quatuor est ab albedine vt quatuor: dulce à dulcore, & bonum ab actu bono. Quia si forma est indiuisibilis intensione, vniuntur omnes eius gradus. Nec est alia ratio dignoscendi quàm bonum sit subiectum, quàm dignoscere qualis sit forma. Quo differt causa formalis ab efficiente. hæc enim licet sit infinita, præstat finitos effectus; quia eos præstat faciendo aliquid ab ipsa distinctum, quod non est opus vt sit tam bonum, quàm causa: at verò causa formalis præstat effectum seipsam communicando. vnde non præstat effectum in gradu inferiori.

§.158. Hinc argumentor: Omnis forma creata, quia se ipsam communicat in genere causæ formalis, reddit formalem effectum in eodem genere, in quo ipsa est: sed eadem est ratio in forma increata: quia se vnit in genere quasi causæ formalis: ergo reddit formalem effectum in eodem gradu, in quo est. Confirmatur Primò. tota vnitur: ergo tota communicatur: ergo non per partes: ergo non communicat perfectionem minoris gradus, quàm est. Confirmatur Secundò. vt *quo* perficit humanitatem, est infinita: ergo reddit humanitatem infinitè perfectam: quia forma communicat subiecto vt *quod* totam perfectionem in eo gradu, in quo ipsa est vt *quo*.

§.159. Huic argumento tam efficaci respondent

dent Primùm, bonitatem consistere in ratione conuenientiæ: remque aliquam posse esse conuenientiorem vni, quàm alij: eamque reddere meliorem, cui est conuenientior, & amabiliorem: subsistentia autem Verbi conuenientior est naturæ diuinæ, quàm humanæ, eamque reddit meliorem & amabiliorem. Confirmant id Primùm: quia gratia amabilior est in homine, quàm in lapide; nec hunc reddit tam bonum, quàm illum: ergo idem erit de hypostasi in humanitate, & in natura diuina. Confirmant Secundò: quia hypostasis est etiam Deus vt *quo*, nec humanitatem constituit Deum.

§.160. Respondeo, bonitatem transscendentalem non esse relationem conuenientiæ; sed perfectionem, & integritatem in esse: & quo maior est hæc perfectio, & integritas, maiorem esse bonitatem transscendentalem. Recognosce vol.1.disp.7. Metaphys. §.45. & 46. Vnde licet res non sit vni tam conueniens, quàm alij; æquè eam perficiet. Quod probo in luce, quæ conuenientior est Soli, quàm aëri: & tamen in gradu intensionis eiusdem æquè perficit vtrumque: ergo hæc maior minorúe perfectio non sumitur ex conuenienti; sed ex bonitate transscendentali. Ratio à priori: quia siue sit conueniens, siue minùs conueniens, se totam vnit intrinsecè. Quis neget homini non esse ex natura sua conuenientem gratiam? quia homo illam ex natura sua non perit, nec ad illam dicit ordinem; & tamen illum perficit magis, quàm qualitates, quas ipse ex natura sua petit vt conuenientes. Hypostasis Verbi non est conueniens naturaliter humanitati: quia nec hæc petit eam subsistentiam, nec subsistentia connotat humanitatem, à qua habeat rationem aliquam perfectionis; nec ad illam in ratione suppositi determinatiui dicit ordinem transscendentalem: & tamen meliorem reddit humanitatem, quàm subsistentia creata, inter quam & humanitatem est relatio connaturalis conuenientiæ: non ergo pendet perfectio à conuenientia. Amor autem concupiscentiæ pendet à maiori aut minori conuenientia: *Vnicuique amabile bonum, maximè autem proprium.* Ego video meos cognatos in se minùs bonos aliis; quos tamen diligo magis, quia mihi conuenientiores. Video meum equum minùs pernicem & elegantem, quàm equum vicini; meum tamen solicitè custodio, & volo incolumem magis quàm vicini. At amore amicitiæ, aut quasi amicitiæ res magis amantur, quando sunt in se transscendentaliter meliores & perfectiores.

§.161. Ad argumentum ex §.159. prætermissa maiori propositione, quam probaui esse falsam; concessa item Minori de maiori conuenientia hypostasis diuinæ cum natura diuina, quàm cum humana; concedo humanitatem non esse tam perfectam cum subsistentia Verbi, quàm diuinam naturam: non ratione maioris aut minoris conuenientiæ, sed propter rationem redditam §.146. quia humanitas habet perfectionem Verbi modo minùs perfecto, quàm natura diuina: eaque ratione est amabilior diuina tam propter perfectionem, quàm propter conuenientiam maiorem. at verò est humana digna amore infinito: quia vnita est perfectioni infinitæ per essentiam. Nec verò officit infinitati esse aliam aliquo modo perfectiorem, vt constabit §.172.

§.162. Ad Primam confirmationem ex eodem §.159. distinguo antecedens: gratia secundùm se est amabilior in homine, quàm in lapide, nego antecedens; ratione diuersi subiecti, concedo antecedens. Amor in gratiam vt existentem in homine est quasi diuersæ speciei, ac in lapide: quia ille amor est in totum hominem, qui est amabilis amicitia vt est homo gratus: quia sic potest redamare amicum, vt in iustificatione dixi? at lapis vt gratia affectus non potest amari amicitia; quia nec redamare; si verò gratia in subiecto ametur actu distincto, ac subiectum ipsum; terminat vtrobique amorem eumdem, & vtrumque subiectum reddit æquè bonum transscendentaliter: quia habet vtrumque eamdem bonitatem; non tamen eamdem vnionem, nec eamdem perfectionem subiectuam. Hinc aliqui deluduntur, at bitrati eam diuersitatem bonitatis & amoris ortam ab ipsa gratia; cùm non oriatur nisi ab ipsa vnione, & subiecto diuersis. Vnio hypostatica cum corpore non reddit gratum, nec amicum, vt reddit animam: & tamen quod attinet ad perfectionem se tenentem ex parte hypostasis, tanta est in corpore, quanta in animo; absolutè autem corpus non est tam bonum: quia caret bonitate apta ad amicitiam, & conceptum *grati.* Denique do humanitatem non esse tam perfectam, quàm est diuina natura: at vnde probatur non esse eam infinitè perfectam?

§.163. Ad Secundam confirmationem ex eodem §.159. concedo hypostasim esse materialiter Deum vt *quo*: reddit quidem humanitatem infinitè deificatam; non verò Deum: quia hic effectus formalis non potest reddi nisi per identitatem, vt dixi §. 109. & 120. quemadmodum gratia reddit subiectum *gratum*, non tamen subiectum *gratiam*: quia sunt nonnulla prædicata incommunicabilia sub illo respectu, atque conceptu: at licet gratia non constituit subiectum *gratiam*; illud tamen constituit gratum, & in eodem gradu, in quo ipsa est gratia: ita hypostasis non constituit humanitatem *Deum*; constituit tamen *deificatam* in eodem gradu, in quo ipsa est Deus.

§.164. Difficiliùs arguo Secundò: Sanctitas increata non reddit humanitatem sanctam per essentiam; ipsa verò est sancta per essentiam: ergo non sanctificat humanitatem infinitè in omni genere. Probo consequentiam: quia sanctitas increata est in conceptu sanctitatis per essentiam, quod altius est quàm sanctitas per participationem. Confirmatur. Sanctitas increata est in se sine fine & principio actiuo: humanitas verò reddit ur sancta illa sanctitate à principio actiuo & fine: ergo est finitè sancta: omne enim habens principium actiuum, & finem, est finitum: vnde humanitas, vt grata Verbo, est minùs amabilis, quàm Verbum ipsum: & finitè amabilis.

§.165. Vt respondeam, præmitto hypostasim esse sanctam, & habere modum habendi sanctitatem: sanctã quidem, quia habet bonitatem dignam amicitia supernaturali, & visione Dei; modum verò, quia illa sanctitas est in hypostasi à se, id est, ab ipsa hypostasi: quia nullam habet causam nec sui, nec vt sit in hypostasi: est enim ens à se & per essentiam, non verò per participationem. humanitas autem vnita Verbo habet sanctitatem, & modum illam habendi: sanctitatem, quia est digna visione Dei; modum autem, quia illam non habet à se, sed à causa actiua: quia à Trinitate effecta est sancta. Hæc distinctio locum habet etiam in formis. Al-

S.Thom. q.7.a.1.

S.Thom. q.7.a.1. bedo habet rationem albi, & modum eam rationem habendi: quia est ratio disgregandi visum, & habet per suam essentiam, quin per modum à se distinctum, esse disgregationem visus: quamuis enim eam habet efficienter à Deo, quia & esse ita habet; at formaliter est talis per suam essentiam; album autem habet esse album: quia vnitum est albedini; & habet modum, quo est album: qui modus non solùm est efficienter à Deo; qui est realiter distinctus ab albo; sed etiam formaliter est ab illo distinctus: quia ille modus est vnio subiecti cum albedine: quæ vnio est ab vtroque extremo distincta. Itaque albedo differt ab albo, quòd illa per suam essentiam formaliter habet rationem albi; album autem non formaliter per suam essentiam, sed per aliquid ab illa distinctum.

§.166. Sanctitas increata reddit humanitatem sanctam: at non eo modo, quo ipsa est sanctitas: quia ipsa est per suam essentiam sanctitas, non solùm quia non est effecta ab aliqua causa; sed quia formaliter, & per suum conceptum est sanctitas: humanitas autem est sancta, non per suam essentiam, nec solùm per sanctitatem increatam; sed etiam per modum ab vtraque distinctum. quod contingit etiam veris formis: albedo enim reddit album, sed non eo modo, quo ipsa est albedo: quia est albedo formaliter per suam essentiam, & non facit album per essentiam ipsius albi: itaque formæ propriæ & metaphoricæ communicant suos formales effectus in suo gradu & genere; at diuerso modo ac illos habent: quia modus est incommunicabilis, nisi per identitatem realem.

§.167. Ad argumentum ex §.164. nego consequentiam. Ad probationem, respondeo sanctitatem increatam esse sanctitatem per essentiam; sicut albedo formaliter est ratio albi per essentiam, (quamuis non efficienter;) nego tamen inde sequi non sanctificari infinitè in omni genere: sicut non sequitur subiectum non dealbari in eâdem specie & gradu albedinis: quia communicatur tota sanctitas increata; sicut tota albedo: quamuis non communicatur modus sanctitatis, sicut nec albedinis: itaque tota substantia, & essentia, & intensio formæ communicatur; non tamen modus. Quod dicitur sanctitatem increatam esse in genere sanctitatis per essentiam, iam includit sanctitatem & modum illam habendi, vt cùm dicitur albedo ratio albi per essentiam in genere causæ formalis: subiectum autem, vt perficiatur in substantia infinitè, non est opus vt perficiatur per essentiam suam; sed satis est, si per sanctitatem per essentiam: quemadmodum vt sit album vt octo, non est opus vt albetur per essentiam formaliter; sed satis est si per essentiam albedinis vt octo. Quia quando dantur effectus formales in aliqua specie aut gradu, non est opus vt dentur vt *quod*, eodem modo quo sunt in forma vt *quo*: sed satis est si omnes illi vniantur subiecto, quamuis modo diuerso.

§.168. Ad confirmationem ex §.164. distinguo antecedens: humanitas est grata à causa actiua, & fine sanctitatis, qua est sancta vt forma, nego antecedens: à principio actiuo, & fine sancti, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia vt esset finitè sancta, opus esset vt forma sanctitatis haberet principium & finem: cùm autem illo careat, semper manet infinita, & infinitè perficiens humanitatem, licet modus sit finitus.

§.169. Ad illationem in eodem §.164. dico Verbum esse amabilius humanitate vt sancta Verbo: non propter substantiam sanctitatis: est enim eadem vtrobique; sed propter modum: qui nobilior est in Verbo quàm in humanitate: vt album in ratione, qua perficitur albedine, est minùs amabile, quàm albedo propter modum minùs nobilem. Absolutè autem est amabilius: quia ratione subiecti & vnionis addit nouas perfectiones, quæ nec formaliter, nec eminenter continentur in modo albedinis, nec in albedine. compensatur ergo illa maior perfectio per alias perfectiones subiecti: at Verbum habet modum incompensabilem: quia ex parte humanitatis aut vnionis non adduntur nouæ perfectiones, quæ non continentur in Verbo eminenter omnino: ob quod manet semper amabile, & melius quàm humanitas: & sicut album est semper in specie & gradu albedinis, licet modus non sit tam bonus; ita & humanitas est infinitè grata in omni genere.

SVBSECTIO VI.

Ad argumenta.

§.170. HVmanitatem sanctificari infinitè secundùm quid, & absolutè finitè; probabit aliquis. Primum, Deus nõ sibi complacet infinitè simpliciter in humanitate: ergo non est grata infinitè simpliciter. Probo antecedens: quia si humanitas amaretur infinitè simpliciter, Deus eam faceret gratam necessariò: vt necessariò amat se ipsum ob infinitatem amoris. Nego antecedens: ad probationem, nego antecedens: quia licet eam amet infinitè quoad substantiam: quia ratio eam amandi est hypostasis illi intrinsecè vnita; at eam amat finitè quoad modum; qui est vnio: ob quod potest cessare ab amore vnionis, eamque destruere, eaque ratione efficere ne humanitas sit infinitè grata. vt autem Deus necessariò perseueret in ea voluntate, opus est vt ex parte obiecti nihil ametur finitè, ex quo essentialiter pendeat ille formalis effectus.

§.171. Secundò, humanitas non est sancta per essentiam: ergo non est sancta infinitè in omni genere. Probo antecedens: quia humanitas ex conceptu suo non est sancta, sed sanctitate ab ipsa realiter distincta. Aduerte, *sanctum per essentiam* posse accipi pro ipso subiecto sancto, & pro forma à qua est sanctum. Humanitas non est sancta per suã essentiam; est tamen sancta sanctitate per essentiam: quia hæc sanctitas à nullo est actiuè, nec formaliter, nisi à se ipsa. Ex hac antecedẽtis distinctione, distinguo consequens: non est sancta in omni genere quoad substantiam, nego consequentiam: quia est sancta à sanctitate increata vt à forma: non est in omni genere quoad modum, concedo consequentiam: quia modus est vnio, quæ est in vno genere limitato.

§.172. Tertiò: quia natura diuina est sanctior absolutè: ergo humana non est absolutè, & in omni genere sancta. Probo consequentiam: quia sanctum in omni genere infinitum est, quo nihil maius potest in ea excogitari ratione: concedo antecedẽs, & distinguo consequens: non est sancta in omni genere quoad substantiam, nego consequentiam; quoad modum, concedo consequentiam. Ad pro-

probationem, infinitum est quod caret principio & fine; non tamen quo nihil maius potest excogitari, vt sæpè dixi, maximè disp.13. Physic. & vol.3. disp.9. Do tamen in Deo idem esse carere principio & fine, & esse optimum inter excogitabilia. Igitur infinitum in ratione infiniti est optimum inter excogitabilia: ita humanitas in ratione sanctæ quoad substantiam est optima inter excogitabilia; id est, nihil est ea ratione melius: quia natura diuina ex hac præcisè parte non est melior: quia vtraque est formaliter sancta ab eâdem sanctitate: at verò humanitas in modo non est infinitè sancta; secùs natura diuina; quæ in modo est excogitabilis melior quàm humanitas: ob quod humanitas absolutè non est tam bona, sed infinitè minùs nobilis, quàm Verbum secundùm se. in hoc autem sensu non est comparatio.

SECTIO VII.

Vtrùm sanctitas increata præstet humanitati eosdem effectus, quos creata?

§.173. EFfectus alij physici, per actionem realem, aut vnionem immediatam; alij morales per extrinsecam denominationem, vt dixi §.40. Item effectus alij specifici, vt duo alba; alij generici, vt *quale*; alij analogici, vt *ens*. non est quæstio de effectibus physicis specificis: quia est per se notum eos esse valdè diuersos: gratia enim reddit animam Christi accidentariè sanctam; hypostasis autem substantialiter: gratia est (in multorum opinione) radix physica habituum; hypostasis formaliter non est illo more: effectus morales dicuntur ab aliquibus oppositio cum peccato: ius ad gloriam, esse amicum Dei.

§.174. Censeo, hos morales esse rationis diuersæ à gratia, & hypostasi. Primùm, quia oppositio cum peccato tam actuali, quàm habituali in gratia habituali est in ordine ad potentiam communem; non verò ad absolutam in sententia valdè cõmuni: at vnio hypostatica habet oppositionem etiam de potentia absoluta in sententia magis communi, & certa. Visio beata in prima sententia componi potest diuinitus cum peccato habituali veniali, & mortali; secùs vnio: ergo hæc oppositio siue moralis, sine physica, non est eiusdem rationis à sanctitate increata, & à gratia habituali.

§.175. Ius ad gloriam est diuersæ rationis: quia gratia habitualis potest ex natura sua sine miraculo non componi cum gloria; nec omnino gloriæ donatio caret ratione noui beneficij: vt patet in patribus limbi: at cum vnione hypostatica ita connectitur, vt sine miraculo disiungi non possint: actualisque donatio habet minùs de ratione noui beneficij. item gratia habitualis in quocumq; gradu non est titulus ad gratiam infinitam; sed finitam semper: semper autem illi præscribitur certa intensio, qua maior ei non debetur: nec illi debetur scientia per se infusa, carentia vitiorum, & fomitis peccati. Humanitati autem ratione hypostasis debetur iure connaturalitatis gratia simpliciter infinita, & gloria, si est possibilis; vel certè, vltra quamlibet intensionem debetur maior: item debetur scientia infusa, carentia vitiorum, & fomitis peccati: ergo ij morales effectus sunt absimiles.

§.176. *Sanctum* etiam est in ordine altiori: à gratia finitè quidem, & vt plurimum; infinitè in intensione; ab hypostasi autem infinitè in omni genere: ab altera in genere substantiæ; ab altera in genere qualitatis: ab altera Christus vt homo est filius naturalis Dei, dominus vniuersitatis purarum creaturarum; à gratia habituali nullus est filius naturalis; nos verò sumus adoptiui, serui Christi, conserui angelorum. qui effectus sunt valdè diuersi. S.Thom. q.7.a.1.

§.177. Ratio à priori: quia si illi sunt effectus morales, distinguuntur specie. Primùm, quia sunt à parte rei idem cum physica denominatione extrinseca; quæ apud prudentes tantum valet ad hæc effecta, quantùm valeret, si esset intrinseca: sed istæ physicæ denominationes sunt distinctarum specierum: ergo & ij morales effectus. tum quia ex illis deriuantur moraliter alij effectus physici distinctarum specierum: ex quibus rectè colligitur distinctio specifica causarum. Tertiò, quia in moralibus sunt diuersæ species: dominium enim specie distinguitur à significatione vocum: titulus hereditatis à contractu, & mercede: obligatio legum à donatione. Genericè autem aut analogicè conueniunt tam effectus physici, quàm morales; vt conueniunt formæ, à quibus tribuuntur.

SECTIO VIII.

Vtrùm vnio hypostatica sit forma sanctificans?

§.178. VNio hypostatica est de conceptu & ratione formali humanitatis vt *sanctæ*; qui effectus formalis concretus non præstatur sola sanctitate Verbi. quia possunt à parte rei existere humanitas, & diuinitas, quin à parte rei existat humanitas diuinitate sancta: solùm quia deesset vnio inter vtramque: ergo vnio est de ratione formali humanitatis sanctæ. Probo consequentiam: quia si vnio non esset de conceptu formali sancti; si existerent humanitas & diuinitas sine ea vnione, adhuc esset sancta humanitas diuinitate: quia quando existit tota ratio essentialis alicuius rei, existit talis res, vt existente totâ humanitatis essentiâ & supposito existit homo.

§.179. Dices, vnionem esse conditionem essentialem, sine qua humanitas non est sancta diuinitate. Contrà: Conditio essentialis potest esse aliqua, quando sine illa repugnat, vt sit aliqua pars essentiæ, aut rei pertinentis intrinsecè ad effectum illum. Vt applicatio corporis & animi est conditio essentialis, vt sit homo: quia sine ea applicatione non potest esse vnio, quæ est de hominis essentia: at si semel existant omnes conceptus constituentes effectum formalem, non potest deesse aliqua conditio essentialis, vt non sit talis effectus. Quemadmodum non potest ea deesse vt sit homo; si semel existant suppositа, anima, corpus, & vnio. Ratio à priori: quia homo nihil includit præter ea quatuor. ergo si tota ratio humanitatis sanctæ est humanitas & diuinitas; iis existentibus, erit humanitas sancta, licet cætera desint: signum est ergo vnionem pertinere ad rationem formalem & essentialem humanitatis vt sanctæ.

§.180. Confirmatur exemplo aliarum vnionum:

S.Thom. q.7.a.1. num: vnio albedinis est de conceptu formali albi, & vnio corporis & animi rationalis ita est de hominis essentia, vt destructâ solâ vnione, & persistente vtraque parte, destruatur homo: existente item corpore & animo, non existit homo, quia non est vnio: hac autem iterum productâ, reuiuiscit idem homo, vt patet in Lazaro reuocato ab inferis: ergo vnio est de hominis essentia. sed in compositis accidentalibus acceptis reduplicatiuè, vnio est idem quod in substantialibus specificatiuè acceptis: quia album vt album constat essentialiter ex albedine & vnione, vt homo ex corpore & animo vnitis.

§.181. Vnde deduces, vnionem hypostaticam non esse dicendam conditionem sine qua non, vt humanitas sit sancta, nec vt diuinitas sanctificet humanitatem: sed esse dicendam causalitatem formalem sanctitatis increatæ ad sanctificandam humanitatem; vt vnio corporis & animi non est conditio sine qua non esset animus informans: sed est ratio formalis componendi hominem, & causalitas compositiua formaliter, & quasi quidditatiua pars humanitatis: ita & vnio hypostatica comparata sanctitati increatæ exclusis terminis sonantibus imperfectionem formæ propriè acceptæ. Ratio à priori, quia nulla conditio est intra conceptum effectus formalis, ad quem est conditio: vt cognitio non est intra effectum formalem volentis.

§.182. Nullum vidi, præter neotericum vnum aut alterum, qui adstruat modum creatum vnionis distinctum ab humanitate & Verbo esse formam iustificantem: Patres enim, & Bibliorum interpretes ad solam recurrunt Verbi personam; modus autem iste Scholastica disquisitione est natus. Itidem qui negant distinctionem inter vnionem & Verbum, non admittunt aliam substantialem sanctitatem præter Verbum. S. Thomas distinguit quidem vnionem à Verbo: verùm quoties meminit formæ iustificantis humanitatem, ait gratiam vnionis esse ipsum esse personale Verbi. quem sequitur Caiet. P. Valentia ait gratiam vnionis nihil esse præter subsistentiam Verbi, vt dixi §.14. P. Suarez pro eadem est sententia disp.18. sect.1. §. *Sed quaeret aliquis.* P. Vasquez disp.30. cap.3. P. Ragusa disp.57. Quæ sententia magis mihi placet.

§.183. Quam probat P. Vasquez: quia vnio hypostatica non reddit materiam gratam Deo, & amicam: ergo ex sua natura non est gratia. Verùm hoc argumentum probat Christum, in quantum est homo, non esse filium naturalem Dei per hypostasim: quia nec materia, nec cadauer sunt filij. Item nec diuinitas sanctificaret animam, media vnione: quia non sanctificat corpus. Ait P. Vasqu. sanctificationem oriri à diuinitate non physicè, sed moraliter, atque hunc effectum posse deriuari in animam, quin in corpus. Contrà: Effectus ille moralis ex suppositione vnionis non deriuatur liberè, sed necessariò: cur ergo deriuatur in animam, & non in corpus? Quod responderis, respondeo & ego.

§.184. Respondeo igitur, non esse sanctitatem quamcumque vnionem hypostaticam, sed eam, quæ essentialiter est modus naturæ capacis amicitiæ cum Deo: nam illa potentia obedientialis creaturæ ad amicitiam exercetur aliqua vnione: quæ plusquam specie distinguitur in natura rationali, & irrationali. Respondet P. Vasquez, hoc esse parui momenti: quia vnio naturæ rationalis tantùm differt ab vnione irrationalis naturæ, quòd illa constituit personam; secùs hæc. Contrà: Ergo etiam differunt in sanctificatione: quia persona est rationalis naturæ indiuidua substantia, quæ capax est sanctitatis & filiationis. Vt ergo natura irrationalis cum vnione hypostatica est inepta ad constituendam personam: ita & ad constituendum filium, & sanctificandum. Quære ergo, vnde oriatur discrimen in persona constituenda: indidem enim oritur & in sanctificanda natura. Et cùm illæ vniones differant in conceptu spiritualis, & materialis, & in conceptu perficiendi materiam, & animam rationalem, cur non different in conceptu sanctificandi?

§.185. Deinde esto non sumatur discrimen ex vnione ipsa; equidem rectè poterit sumi ab extremis: quia sanctum dicit & naturam potentem amicitiam cum Deo inire, & bonitatem supernaturalem qua possit amicitiam Dei terminare: sed ad hoc non sufficit sola ratio de se potens terminare amicitiam Dei; sed requiritur etiam subiectum ipsum: ergo ex defectu alterutrius partis orietur defectus amici, & grati. Confirmatur. ex defectu naturæ irrationalis oritur, vt non constituatur filius naturalis Dei, licet physicè vniatur supposito non extraneo Deo. Recognosce quæ dixi de effectu formali à §.107.

§.186. Ratio huius sententiæ est: quia quod est causalitas in actu secundo alicuius causæ, non sortitur conceptum suæ causæ, sed tantùm viæ aut exercitij talis causæ: sed vnio hypostatica est in actu secundo causalitas & exercitium filiationis & sanctificationis, quam Verbum exercet in Christo vt homine: ergo vnio non est filiatio & sanctitas Christi vt hominis, sed tantùm via ad filiationem & sanctitatem. Maior patet, tum inductione; quia vnio & causalitas qualitatis non est qualitas: tum à priori; quia actus secundus essentialiter differt à primo, & tantùm est modus illius.

§.187. Obijcies Primò, vnionem, seu causalitatem non participare conceptum specificum suæ causæ: quia vnio albedinis non est albedo; nec vnio animi est anima: ita vnio sanctitatis increatæ non est sanctitas increata: sicut nec vnio hypostasis est hypostasis: at causalitas potest cum sua causa conuenire in conceptu aliquo generico: vt in ratione formæ, & perfectionis; ita vnio hypostatica non est sanctitas increata: cur autem non erit sanctitas creata, & conuenier cum hypostasi in ratione sanctitatis vt sic; differet autem in ratione creatæ, & increatæ?

§.188. Qui hoc argumento contra me vsi, relabuntur inuiti in eamdem doctrinam: vt non semel asserunt, humanitatem sanctificari deificatione, & diuinizatione: at ratio diuinizandi est sola diuinitas, non verò vnio hypostatica. Contrà: Fateor eo genere sanctitatis non posse humanitatem sanctificari vnione creata: at præter diuinizationem vnio perficit etiam humanitatem, non diuinizando, sed informando more formæ creatæ: cur ergo humanitas non erit bis sancta, primùm hypostasi, secundò vnione, vt habet duas perfectiones ab illis duobus entibus? Recurrunt ergo ad doctrinam, quam impugnant; nec respondent argumento suo.

§.189.

§.189. Ad argumentum ex §.187. respondeo vnionem conuenire cum hypostasi valdè analogicè; aut, si vniuocè, valdè remotè: ob quam conuenientiam non potest reddere humanitatem sanctam vt forma, sed vt via ad formam: quia vnio est via ad subsistentiam, neque est subsistentia creata, aut increata: ergo, quia est via ad sanctitatem, & filiationem; neque erit sanctitas, neque filiatio: quia nequit participare denominationem suæ causæ: quæ consistit in ratione formali constituendi filium naturalem in vnitate personę diuinę per identitatem personalitatis; sub quo conceptu sanctificat humanitatem, & non sub alio: quia illam non sanctificat, nisi in quantum constituit hominem filium naturalem Dei.

§.190. Dices Secundò, vnionem se ipsa placere Deo, & esse pulchritudinem humanitatis, vt distinguitur à Verbo, & seipsa peccatum expellit, vt est latè probatum disp.21. sect.7. ergo vt sic est alia sanctitas humanitatis. Distinguo antecedens: seipsa placet Deo sicut via & exercitium Verbi, & est pulchritudo, concedo antecedens: quia omne bonum placet Deo. nego autem illam placere Deo, nisi in ratione viæ ad sanctitatem: alioquin etiam per actionem, qua producitur vnio hypostatica, humanitas esset sancta: similiter & per vnionem gratiæ habitualis. Igitur semper ac intelligitur placere Deo, consideratur vt via ad sanctitatem.

§.191. Dices Tertiò, vnionem esse multò perfectiorem gratia habituali; quæ tamen est sanctitas animæ: ergo & vnio. Nego consequentiam: quia gratia habitualis est causa sanctificans, & terminus ad quem vltimò tenditur in genere gratiæ accidentalis, cui ex suo conceptu non repugnat constituere filium adoptiuum, id est, coniunctum Deo per solum affectum: vnio verò est via ad gratiam substantialem & filiationem naturalem, sicque in eo ordine non sistitur in illa, sed itur ad Verbum. quæ est ratio constituendi filium naturalem. Quapropter repugnat vnioni solo affectu coniungere hominem Deo: quia quidditatiuè est coniunctio physica hominis & Dei, placeréque Deo, in quantum coniunctio est: sed, in quantum est coniunctio, est via ad sanctitatem: ergo præcisè placet in ratione viæ. Neque sufficit ad sanctitatem esse rem magis placentem Deo, sed esse coniunctiuam creaturæ cum Deo; vel solo affectu, quantum est ex se, quod repugnat vnioni; vel reipsa per similitudinem naturæ aut personæ, quod conuenit vnioni solùm vt viæ, non verò vt rationi formali. Quia constituere gratum tamquam formam, est constituere filium tamquam ratione formali filiationis, quod vnioni non conuenit: quia per solum affectum non facit filium: restat ergo vt faciat filium physicè & naturalem: hoc autem facit relatio sola: quia filiatio naturalis est ratio formalis constituendi vnam personam ex natura rationali creata, & diuina, vt patebit qu.23. Nec quis dicet Christum habere duas filiationes naturales: alioquin & actio vnitiua esset gratia, quia melior est quàm gratia habitualis. Peccatum autem expellit: quia est coniunctio physica, nec patitur naturam alienam à Deo. S.Thom. q.7.a.1.

§.192. Itaque vnio pertinet intrinsecè ad conceptum filij naturalis: sicut vnio intellectionis ad conceptum intelligentis: quapropter est multò perfectior, quàm gratia habitualis; non tamen pertinet ad conceptum gratiæ: quia non pertinet ad conceptum filiationis naturalis: ad alium autem conceptum gratiæ pertinere non potest, vt dixi.

§.193. Vltima tandem ratio, cur vnio non sit sanctitas, est, quia se habet ad sanctum vt vnio physica naturæ humanæ ad ens naturale, & vnio gratiæ ad gratum: sed vnio humanitatis non est natura, solumque est naturalizatio, nec vnio gratiæ est gratia, sed gratificatio, nec vnio est principium motus, nec vnio gratiæ est quasi natura supernaturalis, sed naturalizatio: ergo vnio hypostatica, quamuis est nobilior gratia habituali, non tamen beatificatione: quia nec habet rationem naturæ diuinæ acceptæ formaliter aut identicè, nec est primũ principium cui debeatur amicitia supernaturalis, & quo exerceatur redamatio; est tamen gratia sanctificans creata eminenter, non verò formaliter: quia reddit gratam Deo humanitatem, siue Deo placentem seclusis imperfectionibus adoptionis. item vnio non exercet actiuè amicitiam per habitus & actus, quam exercet gratia: item & eam exercet Verbum: quia igitur non præbet fundamentum ijs denominationibus, non est gratia. hîc est multa quæstio de voce.

DISPVTATIO XLVIII.

De gratia habituali Christi.

S.Thomas quæst.7.

SECTIO I. *Vtrùm in Christo sit gratia habitualis? art.1.*
SECTIO II. *Vtrùm gratia habitualis Christi sit infinita? S.Thom.qu.7.art.11.*
SVBSECTIO I. *Aliquæ sententiæ.*
SVBSECTIO II. *Gratia habitualis Christi est infinitè intensa; item & cateri habitus supernaturales, & eorum actus.*
SVBSECTIO III. *Ad argumenta physica.*
SVBSECTIO IV. *Ad argumenta Theologica.*
SECTIO III. *Vtrùm gratia Christi potuerit augeri? S.Thom. q.7.art.12.*
SECTIO IV. *De plenitudine gratiæ Christi. S.Thomas q.7.art.9.& 10.*
SECTIO V. *Duæ difficultates.*

S.Thom. q.7.a.1. & alijs.

EXplicui præcipuam gratiam humanitatis Christianæ; nunc accidentariæ sese offerunt explicandæ. incipio autem ab habituali, quæ præcipua est, & omnium radix. Hac autem disputatione totam septimam quæstionem amplector; quod attinet ad habitualem gratiam.

SECTIO I.

Vtrùm in Christo sit gratia habitualis. Art. 1.

§.2. PONO vt certum, eam esse in Christo. oppositum iam damnabatur erroris ætate Ioannis Basolis, vt ex eodem patet in 3. dist.13. qu. vnic. §. *Quantum ad primum*, in fine. Aliqui id volunt definitum: id mihi videtur difficile creditu: omnia enim testimonia Scripturæ & Conciliorum de gratia vnionis possunt exponi. Quid? nonnulli arbitrantur nihil adhuc esse definitum in Tridentino, de sanctitate adultorum per gratiam habitualem, sed tantùm de gratia inhærente. Videantur PP. Suarez disp. 16. sect. 2. §. *Dico primò*: & Vasquez disp.41. cap.1. item & Valent.q.7. punct.1. & Ragusa disp.7.§.4. initio. Esset vt minimum temeraria opinio illam negans: quia sine fundamento contradiceret omnibus Doctoribus de illa disputantibus.

§.3. Alexander & alij requirunt gratiam vt ornamentum, quo disponeretur anima ad vnionem. Sed hæc opinio iam est obsoleta. Ostendi enim ex S. Thoma gratiam habitualem, & omne accidens fuisse posterius vnione. In quam partem consentit P. Vasquez, tametsi dissentiat in prioritate suppositi. Alij, vt Palud. eam requirunt, vt per illam anima redderetur grata Deo: quos iam impugnaui, estque mihi suspecta illorum opinio. Alij, vt Ricardus & Basolis, vt per illam mereatur Christus. Ricardum §. 38. exposui de necessitate gratiæ inhærentis ad operandum. Basolis autem & alij non videntur requirere gratiam habitualem, vt ex illa deriuetur dignitas operum, sed vt opera ipsa effluant ex illa: addit enim Basolis, de potentia ordinata Dei non posse esse meritum absque gratia. quod est verum quantum ad influxum actiuum gratiæ. Quibus non dissentit S. Thomas: quia opera supernaturalia amoris non possunt elici connaturaliter sine gratia habituali. Ostendam autē disp. 63. nequaquam posse dici, Christum nobis meruisse per gratiam habitualem.

§.4. P. Suarez disp. 18. sect.1. fine ait Christum non eguisse gratia habituali, vt esset sanctus; bene tamen vt esset consummatus in omni genere sanctitatis. Hæc locutio displicet P. Vasquez disp. 41. num. 26. Et quidem gratia vnionis ita consummatè sanctificat humanitatem, vt intensiuè non possit esse consummatior per gratiam habitualem: vt enim Verbum & gratia habitualis non includunt sanctitatem intensiuè perfectiorem, quàm solum Verbum, ita nec faciunt animam intensiuè sanctiorem: quia Verbum eminenter continet omnem sanctitatem creatam. Quamuis enim in ratione hypostasis præscindatur à ratione influendi ad extra reduplicatiuè; at verò identicè est ratio influendi: quia à parte rei est idem cum omnipotentia: quæ identitas illi non adimitur, nec per virtualem distinctionem à natura, nec per vnionem ad humanitatem. Quapropter humanitas sanctificatur natura diuina mediante hypostasi propter identitatem realem cum illa. item hypostasis siue persona est complementum diuinitatis, & principium *quod* operandi: actiones enim sunt suppositorum. vnde tres personæ diuinæ operantur ad extra. E quibus concludo, sicut Deus & creaturæ non faciunt intensiuè perfectius ens, quàm Deus solus; ita nec eum, & qualitatem gratiam facere gratiam intensiuè perfectiorem, quàm Deum solum.

§. 5. At negari non potest, humanitatem Christi vnione hypostatica sola non esse extensiuè tam sanctā, quàm cum illa & vnione: quia complexum ex hypostasi & gratia licet non est intensiuè perfectius sola hypostasi; est tamen perfectius extensiuè, vt dicitur de complexo ex Deo & creatura: illa autem maior perfectio extensiua reddit humanitatem extensiuè perfectiorem: ob quem finem illi humanitati debetur.

§.6. Secundus finis est, quia Verbum non complet humanitatem in ratione principij actiui particularis, neque humanitatem diuinitate operari; sicut sanctificatur: sanctificatur enim per vnionem particularem; operatur autem vt cum causa vniuersali: quare in genere principij actiui particularis completur per gratiam habitualem; non verò per diuinitatem. In quo sensu loquitur P. Suarez, vt patet ex §. *Dico secundò*. ex quo, & ex P. Vasquez sumo finem, ob quem necessaria sit gratia habitualis: quia Christus operatur per potentiam intrinsecè completā. ad quod requiritur gratia, non quòd hæc immediatè influat in actus (neque enim id est tam receptum) sed quia est principium habituum, vt dixi in 1.2.q.113. quia respectu illorum comparatur vt natura, nec videtur necessaria gratia alios ob fines: vnio enim hypostatica non est physicè operatiua, nec Verbum, vt terminat humanitatem, est specialiter principium physicum habituum: qui connaturaliter nectuntur gratiæ habituali: hæc autem debetur humanitati ratione vnionis: connaturaliùs ergo lumen, charitas, & alij habitus oriuntur à gratia habituali, & Christus cum illa operatur magis connaturaliter.

§.7. Obijcies: Effectus formalis gratiæ, est reddere filium adoptiuum: sed Christo repugnat adoptio: ergo & gratia. Respondeo, adoptionem esse metaphoram, non verò physicum effectum gratiæ: hic enim primarius est reddere animam affectam proxima radice habituum, quibus exerceatur amicitia cum Deo: secundarius est reddere obiectum amabile amicè. Hic amor est in causa, vt Deus se communicet amico, ac si hic esset filius. Hi duo effectus præstantur à gratia humanitati Christi: quæ est affecta prima illa radice, & ratione illius est potens vt *quod*, & remotè ad habitus infusos: & amicè amatur à Deo: qui etiam titulo gratiæ donat humanitati gloriam. At non propterea est adoptio Christi: quia esse filium adoptiuum, dicit essentialiter duo: alterum est amor amicitiæ; alterum carentia suppositi coniuncti physicè patri: in Christo est obiectum illius amoris: at non est carentia suppositi coniuncti: quia humanitas est vnita supposito Verbi: ergo non est adoptio. Posse Christum esse bis sanctum, constat: sunt enim sanctitates diuersarum rationum, alia substantialis, alia verò accidentaria.

SECTIO II.

Vtrùm gratia habitualis Christi sit infinita? S. Thomas q.7.a.11.

SVBSECTIO I.

Aliquæ sententiæ.

§.8. S. Thomas art. 11. perspicuè negat gratiæ habituali Christi intensionem infinitam simpliciter: ostendi enim disp.13. Physic. §.23. censeri à S. Thoma repugnare infinitum creatum in actu. cui sententiæ multi subscribunt; quos in parte ibi recensui. Aliquam tamen infinitudinem ij Doctores agnoscunt in gratia habituali ob coniunctionem cum vnione hypostatica, quorum varia placita refero, atque refello.

§.9. Ioannes Vincentius dixit deriuari infinitatem quamdam moralem in gratiam; non verò in cæteros habitus. Sed hoc vltimum dicitur pro libito. Moralitas autem illa non semel constituitur à Ioanne Vincentio. Sed si intelligatur esse aliquid distinctum ab ente reali, illud impugnaui pluribus in locis, ostendens ens morale esse extrinsecam denominationem physicam: vt est valor monetæ à voluntate principis, significatio vocum à voluntate eam imponentis, peccatum habituale ab actu præterito non emendato, valor operum Christi à Verbo. Alia autem entia moralia à nonnullis efficta, iam probaui fore entia realia: quia sunt à parte rei.

§.10. Potest autem intelligi, Verbum ipsum esse rationem formalem, à qua gratia habitualis sit infinitè grata, & bona moraliter, vt nos per peccatum Adami sumus moraliter mali. Verùm iam ostendi res physicas non habere vim tribuendi istas moralitates, ita vt per illas aliæ in se reddantur meliores: sicut nullus potest esse albus albedine aliena, nec gibber aliena curuitate. Quāuis autem opera Christi accipiunt valorem & dignitatem moralem à persona Christi; non tamen accipiunt bonitatem, vt ostendi: licet enim sint æquales valoris & dignitatis ad meritum propter circūstantiam personæ; tamen non sunt æquales bonitatis. Quòd si gratia Christi infinita non tribuit operibus bonitatem, multò minùs eam tribuet habitus: quia persona est circumstantia operis, non tamen habituum. Quamobrem dixi hanc extrinsecam denominationem circumstantiæ personæ esse in causa, vt actus sint meritorij: & esse moraliter in illis, non vt per illam sint meliores: sed quia per illam impetrant præmium, ac si esset in illis: quemadmodum pecunia moraliter habet voluntatem, qua consignatur à principe in ordine ad commutationes, id est, ita accipit valorem ab illa voluntate, ac si illam in se haberet. Non est ergo fingenda alia entitas moralis distincta à physica denominatione extrinseca.

§.11. Alij existimant deriuari nescio quem modum infinitatis ab vnione hypostatica in gratiam habitualem, habitus infusos, & actus supernaturales. Qui tamen modus prior est illa moralitate Vincentiana impugnata §.9. & 10. Refellitur autem, tum quia, si est modus physicus, non potest esse infinitus: si enim infinitum creatum admittimus, cur refugimus infinitam intensionem qualitatis? Secundò ille modus, in quo genere est infinitus? nō in essentia, vt est per se notum: nec in intensione; quia nec est qualitas, nec hæc per te potest intendi infinitè: nec in extensione easdē ob causas. quo ergo pacto est infinitus? si autem modus est ens morale; iam recidit in difficultates entium moralium, ea nimirum fore physica: modus enim ille vnionis tam à parte rei existeret, quàm vnio ipsa: nec minùs repugnat infinitudo moralis, quàm physica. *S.Thom. q.7.a.11.*

§.12. Distinguunt autem aliqui gratiam in esse gratiæ, & in esse qualitatis: dicunt gratiam in esse qualitatis esse finitam; infinitam autem in esse gratiæ. Iam ostendi in iustificatione huic distinctioni esse locum in gratia non secundùm se, & sola considerata; sed simul cum carentia peccati mortalis. Gratia considerari potest simul cum peccato mortali de potentia absoluta: tunc existeret in homine secundùm esse qualitatis, quia illi communicaret effectus suos formales primarios; at non esset in esse gratiæ: quia illum non redderet amicum. Hic enim effectus oritur & à qualitate gratiæ, & à carentia peccati mortalis: ex defectu autem vtriusuis non fit amicus homo. in quo sensu eamdem habet infinitatem in Maria, quam in Christo. at in solo conceptu gratiæ non est locus illi distinctioni: quia qualitas & esse gratiæ solùm distinguuntur; sicut est, & amabile: gratia enim dicitur, quia amatur à Deo vt ratio formalis terminandi eius amorem. vnde in esse gratiæ nō est maior, quàm in esse qualitatis: est enim grata Deo ex suo conceptu qualitatis: erit maior in esse gratiæ, & à Deo amabitur magis, si in esse qualitatis fuerit maior. Quo autem pacto erit infinita in esse gratiæ, & finita in esse qualitatis? nisi quis Scoturiat gratiam secundùm se, nec esse sanctificatiuam, nec expulsiuam peccati nisi ex acceptatione Dei: gratia autem Christi accepta fuit ad infinitos effectus remissionis peccatorum: at hæc acceptio in sententia Scoti non est in gratia habituali, sed in vnione.

§.13. P. Suarez dicit hanc infinitatem esse extrinsecam denominationem à persona Verbi: verùm id probat omnia, quæ pertinent ad Christum, esse digna speciali reuerentia propter infinitatem personæ, & ab illa affici moraliter in ordine ad terminandum cultum: at in se nihil habent nec physicum, nec morale, quo meliora reddantur, & quo sanctificent humanitatem ipsam.

§.14. Hanc infinitatem rectè explicat B. Thomas, quia habet quidquid requiritur ad consummatum conceptum gratiæ; tum in se propter summam intensionem, qua longo interuallo superat omnes aliquando existentes: tum ad elicienda opera impetrantia infinitam gratiam hominibus infinitis quoad sufficientiam: vt lux Solis, quia est omnium maxima, & illuminat cætera corpora, dicitur infinita secundùm quid, id est, in ratione causæ. Hæc autem ratio cur appellatur infinita?

SVB-

S.Thom. q. 7.a.1. & alijs.

SVBSECTIO II.

Gratia habitualis Christi est infinitè intensa; item & cæteri habitus supernaturales, & eorum actus.

§.15. EXistimo animam Christi imbutam habitu gratiæ intenso infinitè simpliciter. Hanc conclusionem non obscurè colligo ex Mag. in 3.d.13. asserente esse probabile, gratiam Christi esse summam, quæ potest esse. Clarè eam docuit Scotus in honorem humanitatis Christi in 3.dist. 13.q.4. vbi censet non repugnare diuinitus gratiã intensam infinitè actu, vers. *Ad primam:* vers. autem *Quantum ad secundum*, eam in Christo de facto concedit: dist. autem 20. vers. *Contra illud*, constituit in Christo summam gratiam habitualem. Consentiunt Almainus in 3. d.13.q.1. vers. *Istis suppositis*; quam ait fuisse communem scholæ Parisiensi: Maior ibidem q.3. Francisc. Victoria in relectione de augmento charitatis, vers. *Sed restat modò:* quam sententiam ait esse communiorem: est hæc relectio in 2.2. Dominic. Bañes q.24.art.6. P.Ioann. Maldon. in 2.c. Luc.v.40. dum ait Christum non profecisse scientia increata, nec creata beata, aut infusa: quia fuerunt infinitæ; profecisse autem experimentali. censet ergo eas scientias ita fuisse infinitas, vt illis incrementa repugnent: alioquin & ratio esset falsa, nullumque discrimen: quia scientia experimentalis habitualis potuit à Deo tam intensa dari, vt de lege communi non posset augeri. P. Suarez disp.22.sect.1.vers. *Duobus autẽ modis*, opinatur hanc gratiam in Christo esse intensione infinitam; si hoc genus infiniti est possibile: P.Ragusa disp.76. vers. *Iam verò*, fine. apud recentes hæc opinio est valdè communis.

§.16. Vnicum fundamentum est: Gratia infinitè intensa est possibilis: item habitus, & eorum actus: sed si possibilis est, est de facto in Christo: ergo. Maior constat ex disp.13. Physic. sect.2. & 3. Quia in esse possibili cognoscitur à Deo infinita intensio, in cuius gradibus non est primus & vltimus. si gradus sunt rationis eiusdem, non est dubia hæc ratio: quia indiuida accidentaria eiusdem speciei sunt infinita in potentia. si verò gradus sunt rationis absimilis, maior propositio asseritur contra Durandum ab omnibus: quia quocumque signato est alius possibilis: ergo non repugnat gratia infinitè intensa. Hanc consequentiam latè probaui disp.13. Physic. sect.3.

§.17. Probo nunc minorem propositionem è §.16. Christus vt homo ratione vnionis placet Deo infinitè: ergo ei dat visionem infinitam, si est possibilis: ergo lumen, & gratiam habitualem infinitam. Secunda consequentia est certa. Primam probo: Deus confert iustis gloriam ad proportionem, quæ in illis sibi complacet: ita ob gratiam vt duo Deus sibi complacet vt duo, & dat gloriam vt duo, & sic de singulis gradibus. quòd si gratia habitualis esset infinitè intensa, Deus redderet pro illa gloriam infinitam: ergo quando gratia est simpliciter infinita, Deus reddit gloriam infinitam, si est possibilis. Quod certè videtur euidentissimè probari.

§.18. Neque effugiet, qui confugiat ad sanctitatem Christi vt hominis finitam. quia in omnium opinione humanitas sanctificatur diuinitate multò meliùs atque perfectiùs, quàm pura creatura per habitum gratiæ etiam infinitè intensum: *Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit*: at omnes puræ creaturæ hereditarent nomen filij adoptiui, licet gratiam haberent infinitè intensam: Christus autem vt homo hereditat nomen filij naturalis: ergo humanitas Christi multo meliùs sanctificatur vnione hypostatica, quàm puræ creaturæ gratia infinita intensione: ergo si ob gratiam infinitè intensam, Deus redderet gloriam infinitam; meliùs eam reddet ob gratiam increatam.

§.19. Confirmatur. Deus nihil detrahit præmij, ad quod in nobis est proportio gratiæ: ergo nec gratiæ. Probo consequentiam: quia non esset Deus deparcus cum solo filio. si repugnat gratia infinita, non mirum si eam non donet Deus: & cùm sistendum sit in vno certo ac determinato gradu; eligit Deus quem vult; qui omnium iustorum gratiam plus antecellat, quàm oceanus guttam aquæ. At si gloria infinita est possibilis, non est cur Deus eam non donet.

§.20. Hinc confutantur, qui dicunt gratiam infinitam non esse necessariam Christo, nec ad munus redemptoris, nec ad eius perfectionem: est enim necessaria ad infinitam gloriam animæ Christi illi debitam ob vnionem. item vt infinitè amet Deum: & vt satisfactio pro nobis non solùm sit infinita, moraliter & extrinsecè, sed etiam physicè & intrinsecè. Qui autem hanc infinitudinem negant: quia de ea nihil est reuelatum; ignobiliter se gerũt cum Christo; cui nihil volunt donarum à Deo, nisi quod reuelatum est: Ego duo dico: alterum, non esse opus reuelatione, sed satis esse congruentiam gratiæ: quæ est semen gloriæ in eo gradu, in quo ipsa est gratia; alteram satis insinuari in Scripturis: plenitudo enim gratiæ Christi nullo pacto intelligitur planè, & inoffenso pede, vt in hac opinione: item thesauri scientiæ Dei dicuntur esse in Christo. Tandem adagium commune, Deum non præmiare citra, sed vltra condignum; quod etiam de gloria reddita vt hereditate, accipiunt omnes, vt patet in pueris iustis, quos Deus donat gloria intensiori, quàm gratia, cum qua excessere.

SVBSECTIO III.

Ad argumenta physica.

§.21. PRimum argumentum. Repugnat qualitas infinitè intensa: ergo non est in Christo. Antecedens probatur Primùm, ex repugnantia infiniti creati vt sic. Secundò, quia intensio non potest esse infinita per gradus similes, nec per dissimiles: ergo. De similibus probo: quia infinitum continet omnia in eo genere possibilia: sed gratia Christi ea non contineret; quia in Maria, & alijs iustis reperiuntur multi gradus gratiæ qui non sunt in Christo: ergo. Nego antecedens. Ad primam probationem constat ex disp.13. Physic. sect.2. Ad secundam probationem, respondeo ea probari non esse actu infinitam gratiam Christi: at non probat id repugnare: quia omnes gradus possibiles possunt constitui in anima Christi. Deinde respondeo, infinitum vt sic non esse quod continet omnia possibilia in

in suo genere; sed quod caret principio & fine: in multitudine autem potest esse carentia principij & finis, quin intra illam sint omnes vnitates possibiles. Deus cognoscit infinitos gradus qualitatis possibiles: illi enim non sunt in numero finito. illos Deus alicui creaturæ repræsentet vno excepto: illa cognitio creata non habet obiectum finitum numero, sed infinitum multitudine: at non cognoscit omnes vnitates possibiles: quia vnam ignorat. Ratio à priori: quia infinitum non redditur finitum per ablationem finiti: si enim esset per possibile, vel impossibile, aceruus infinitorum granorum, & Deus vnum destrueret, aceruus maneret multitudine infinita; quia careret principio & fine. Recognosce disp.13. Physic. §.43. & 44.

§.22. P. Ragusa disp.77. vers. *Hanc rationem alij*, ait de ratione infiniti esse, vt nulla additione possit esse maius, nec detractione minus: at multitudo quælibet vnitatum fieret maior additis nonnullis de nouo; & minor detractis: ergo non esset infinita. Quod confirmat Primò, in habitu charitatis, cui adderetur aliquid, quo intensiùs operaretur. Confirmat Secundò, in habitu gratiæ, quo amaretur magis, qui eo perfunderetur. Confirmat Tertiò: quia non potest intelligi aliquem magis diligi à Deo, quin gratia sit maior. Vnde alterum è duobus censet esse dicendum; aut gratiam non posse esse infinitam, nisi contineat omnes gradus possibiles; aut non posse dari gratiam infinitam, si Deus cuilibet gradui possit alium addere.

§.23. Respondeo, omnia infinita esse æqualia formaliter in ratione infiniti, quæ est carere primo & vltimo, vt dixi disp.13. Physic. §.29. & 30. In quo sensu infinitum non minuitur detractione partium finitarum, neque augetur illarum additione: quia nec additio addit carentiam principij & finis, nec detractio eam detrahit: specificatiuè autem illa multitudo potest augeri, aut minui, & esse minùs propriè maior aut minor, vt dixi eo §.30. quod in obiecto scientiæ Dei est apertum, vt dixi §.21. Ad Primam confirmationem, respondeo eodem modo: illa operatio non esset intensior formaliter in ratione infinitæ: quia non adderet carentiam principij & finis: esset autem intensio infinita specificatiuè intensior. Ad Secundam confirmationem, eodem pacto responde, de maiori amore infinito specificatiuè, non reduplicatiuè. Hæc de primo capite repugnantiæ, ex additione graduum similium proposita §.21. Nunc de secunda.

§.24. Si autem intensio dicatur per gradus dissimiles, est repugnantia clarior: quia illi gradus sunt per se subordinati: ergo non possunt esse infiniti. Probatur consequentia: quia in illis est necessariò primus, & vltimus: ergo sunt necessariò finiti. Probatur antecedens: quia primus gradus est infima intensio, cui semper adiicitur alius determinatus: huic autem alius; quia in per se subordinatis non datur infinita progressio. Confirmatur. ab illa qualitate auferat Deus vnum gradum intensum; ille est supremus & vltimus; quia intermedios auferre non potest: addatur ille de nouo; iam additur vltimo ex præexistentibus: ergo est vltimus gradus. Qua ratione vtitur P.Suarez, quam impugnat P.Vasquez disp.46.c.2. nec probat P.Ragusa disp. 77.vers. *Hanc rationem impugnat.*

§.25. Respondeo, in ea sententia de intensione per gradus absimiles, clarius esse infinitum in intensione: quia Christus habet de facto omnes gradus diuinitus possibiles: quia in illa intensione nullus est possibilis, quem non habeat. Qui autem sunt in Maria, & reliquis iustis, sunt in alia intensione: si ergo requirunt ad infinitum in actu, vt contineat omnia possibilia in eo genere; hoc quadrat in eam intensionem. Nec existimo ab illis censeri, omnes gradus possibiles esse finitos numero: tum quia Durandissarent in repugnantia infinitarum specierum creatarum: tum quia exhauriri posset omnipotentia Dei; nec vltrà illi superesset, quod ageret. quod in infinito simpliciter censent absurdum. cùm ergo omnes gradus possibiles sint infiniti in potentia, & omnes illos Christus habeat in actu; habet Christus quidquid in eo genere est possibile sine principio & fine. infinitum in potentia est infinitum secundùm quid: non quòd vnitates sint incerto numero, aut queant omnes successiuè supputari: sed quia quidquid non est actu, est secundùm quid, vt dixi disp.8. Metaphys. à §.15. ad 33. Vt ergo Petrus & Paulus existentes sunt duo: ita in potentia erant duo, & secundùm quid. Similiter omnes homines possibiles videntur in Deo sine primo & vltimo. *S.Thom. q.7.a.1. & alijs.*

§.26. Ad argumentum ex §.24. respondeo Primùm, idem esse argumentum in infinito in potentia: in quo Deus videt infinitos gradus possibiles, vt dixi §.25. Respondeant, vtrùm illos videat subordinatos & finitos? an non subordinatos, & infinitos? an verò & subordinatos, & infinitos? Si sunt subordinati, & finiti in potentia; ergo cum Durando sentitur repugnantia infinitarum creaturarum, & exhauriri omnipotentiam posse: si verò sunt infiniti in potentia, & non subordinati; ergo si constituantur in actu, erunt infiniti sine subordinatione: si verò sunt infiniti in potentia, & subordinati; ergo, si ponantur in actu, erunt infiniti cum subordinatione: sæpiùs enim ostendi disp.13. Physic. esse rationem eamdem in infinito in potentia, quod Deus cognoscit, & in actu, quod attinet ad multitudinem in eo repertam.

§.27. Nego igitur consequentiam ex §.24. item nego antecedens, quo probatur. Ad probationem, respondeo esse in ea intensione gradum infimum, quem vocamus *vt vnum*: quia licet componatur ex infinitis partibus indeterminatis; tamen omnes illæ componunt infimum in remissione graduum. at non datur supremus: quia quolibet designato potest alius esse perfectior: alioquin relaberemur in malam Durandi sententiam de repugnantia infinitæ progressionis in creaturis: nec subordinatio id tollit, vt patet in cognitionibus reflexis intuitiuis. Lapis videtur à me: ego possum intueri meam visionem, & per aliam reflexè videre, primam, & sic absque fine: videtque Deus nullam esse vltimam: quia illa quoque est visibilis; & omnes possunt produci simul vt cognoscuntur: ergo in subordinatis potest esse infinitudo: illæ autem cognitiones subordinantur, quia sunt intuitiuæ. in causis per se subordinatis non potest esse ille progressus: quia successiuè essent applicandæ, nec veniretur vnquam ad omnes, & actio impediretur: si autem essent simul applicatæ infinitæ, est alia quæstio, vtrùm ab illis omnibus posset esse effectus: vt cognitio supernaturalis de infinitis obiectis, de quibus in intellectu simul essent infinitæ species impressæ. Non enim video repugnantiam.

§.28.

S.Thom. q.7.art.1. & alijs.

§.28. Ad confirmationem, ex eodem §. 24. respondeo in possibilibus esse rationem eamdem. Ostendat Deus beato totam intensionem possibilem gratiæ, & illi occulat illum gradum, quem tu vis posse auferri, & esse supremum. Rogo vtrùm beatus cognoscat infinitam intensionem in potentia, an finitam? Si infinitam; ergo ille gradus occultus non tollit infinitatem obiecti: ergo nec à parte rei ablatus illam tolleret à qualitate existente. Si finitam; ergo Deus poterit producere totam illam, postea verò adijcere illum gradum, quo non euadet infinita: ergo Durandi stat illa sententia.

§.29. Respondeo ergo Primùm, nostræ sententiæ nihil interesse non posse auferri vnum gradum, sed necessariò auferendos infinitos, si Deus velit aliquem detrahere. Si enim tu censes non posse vnum solùm detrahi, sed infinita; id tibi dono: quia bene componitur cum infinita intensione actu existente. si autem velis posse vnum solùm detrahi, dico illum non esse in tota collectione supremum: quia alii infiniti sunt illo meliores in eâdem serie intensionis: nec repugnat gradum intermedium diuinitus destrui; quia mediati poterunt immediatè continuari: item & manere duo non continui immediatè, sed mediatè; vniti autem immediatè subiecto. Hæc enim cur sunt impossibilia? Posse autem auferri gradum supremum implicat.

§.30. Quia huc incidimus; §.34. est curiosa difficultas, vtrùm infinitæ intensioni possint præfigi duo termini intensionis & remissionis, intra quos infiniti gradus includantur? Quia vt datur vnus gradus remississimus omnium, ita detur alius intensissimus omnium; inter quos sint infiniti intermedij. Pars negatiua concludi videtur: quia finitum est, quod habet principium, & finem: sed illa intensio habet principium, & finem: ergo est finita. Minor constat: quia principium est minimus gradus, vltra quem non potest descendi; finis est supremus gradus, vltra quem non potest ascendi: ergo incipimus & sistimus in illa intensione. Confirmatur. Illa maior perfectio est per additionem vnitatum: ergo si adduntur gradus infimus & supremus, sunt etiam vnitates infima & suprema; quæ sunt prima & vltima.

§.31. Dicendum tamen censeo, posse intensionem esse infinitam cum illis duobus gradibus extremis. Probationi præmitto Primùm, gradum octauum intensionis non componi ex aliis septem inferioribus; sed esse quamdam qualitatem adæquatè distinctam à septem. Secundò præmitto, aliud esse gradus esse infimos & supremos; aliud esse primum & vltimum. Quia gradum esse infimum & supremum, est in tota illa multitudine nullum esse tam imperfectum, quàm infimum; aut tam perfectum, quàm supremum. quæ comparatio fit sine successiua enumeratione. At gradum esse primum & vltimum, est vnitates illas esse primam & vltimam, quod non est sine successiua supputatione: qua peruenirì non potest à gradu infimo ad supremum; nec descendi à supremo ad infimum: in quo infinitum in multitudine constitutum ab Aristot. ostendi disp.13, Physic.§.58. Dixit enim infinitum esse, cuius quantitatem accipientibus semper restat aliquid sumendum: ob quod nec in actibus æternitatis respectu totius multitudinis, est primus formaliter & propriè: quia successiuè nec ab illo ad omnes, nec ab omnibus ad illum iri poterit: Quòd si vis eum esse primum: at non erit vllus vltimus; vnde caretur principio, & fine, quamuis principio non careatur. Adde, suppositionem posse fieri incipiendo à quacumque vnitate, à nulla incipietur ad omnes alias successiuè percurrendas.

§.32. Hæc Primùm probo exemplo cognitionum. ego cognosco lapidem; & reflexi actus de ea cognitione, naturales sunt possibiles mihi & angelo: nulla cognitio est tam imperfecta quàm illa de lapide: nec inter naturales vlla est tam perfecta, quàm supernaturalis. Aggrega omnes illas cognitiones quasi in aceruum: omnes illæ sunt infinitæ: & illarum imperfectissima est mea de lapide cognitio; perfectissima autem est supernaturalis cognitio de infinitis illis naturalibus. en in multitudine infinita vnitatum subordinatarum vna est imperfectissima, & alia perfectissima: neutra tamen est prima & vltima in illa multitudine: quia non potest successiuè pertransiri. Idem est in substantiis. materia prima est omnium imperfectissima; substantia perfecta supernaturalis est perfectissima: inter has interiiciuntur multitudine infinitæ. ergo non repugnat in multitudine infinita esse duo extrema perfectionis: quia non repugnat, vt cæteræ substantiæ distinctæ à supernaturali, & materia, non sint materia, nec substantia supernaturalis: quamuis repugnet eas successiuè supputari.

§.33. Ad argumentum ex §.30. nego Minorem. Ad probationem, nego antecedens: principium enim in iis infinitis est illud, vnde incipit supputatio successiua: finis autem, vbi sistit, quin aliud supersit supputandum: quo pacto nec supremus, nec infimus gradus sunt primus & vltimus: siue enim supputes à supremo ad infimum, siue ab infimo ad supremum, numquam finietur successiua supputatio. Vnde non sunt dicendi primus & vltimus gradus; sed infimus & supremus. Ad confirmationem ex eodem §.30. nego secundam consequentiam: sunt quidem vnitates infima & suprema: quia in tota illa collectione nulla est illis similis; at non sunt vltima & prima: vt de gradibus ipsis dixi: quamuis impropriè dicuntur primus & vltimus pro infima & maxima perfectione.

§.34. Vnde inferes ad confirmationem ex §.23. non repugnare manere qualitatem infinitam ablato supremo gradu: quia infra illum manent infiniti alij: vt non repugnat manere substantias infinitas ablatâ supernaturali, & infinitas cognitiones ademptâ supremâ supernaturali. Ratio à priori: quia infra illum gradum sunt tam multi, vt nequeant successiuè numerari.

§.35. Rogas Primùm, quo pacto sit qualitas infinitè intensa; cùm ille gradus supremus non sit infinitus. Respondeo ex disp.4. de Generatione à §.76. gradum vt octo non esse tam perfectum, quàm aggregationem ex ipso & aliis septem; intensionem autem vt octo componi ex illis octo gradibus; vltimum autem vocari vt octo: non quòd solus sit vt octo; sed quia est octauus, & supponit alios septem. Recognosce quæ ibidem dixi. ita infinita intensio est infinitudo graduum: quorum supremus supponit infinitos inferiores, cui si adiicias, aliàs efficies maiorem intensionem specificatiuè; non verò infinitam maiorem reduplicatiuè, vt dixi §.23.

§.36. Rogas Secundò, cur possit esse infimus gradus, & non supremus inter omnes? Respondeo, quia

quia si non esset infimus, omnis qualitas esset infinita actu: quia quilibet gradus supponeret infinitos remissiores: quia gradus sunt subordinati: si ergo infra hunc, quem primum vocamus, sunt infiniti subordinati: ergo hic illos supponit, non aliter ac primus secundum. Secundò, quia ad operandum exigitur certa perfectio: item & ad disponendum. Hæc duo incommoda non sunt in infinito progressu versus intensionem: quia remissior non supponit intensiorem, nec formæ pendent à supremo gradu; & quia non implicat, vt posito vno gradu sit alius melior. itaque non ex conceptu infiniti; sed ex infinita distantia inter Deum, & quemlibet gradum oritur illa progressio: infinitum autem concludi potest inter duos gradus, alterum infimum, & supremum alterum.

§.37. Secundum argumentum repugnantiæ oritur ex potentia passiua; quæ finita est: ergo non est capax effectus infiniti. Respondeo, eamdem esse difficultatem in infinito in potentia, in quo videntur infiniti gradus possibiles, qui syncategorematicè possunt produci; in quibus aut efficiendis, aut excipiendis potest esse idem argumentum: Deus enim per te habet potentiam infinitam in operando: quia quouis effectu producto, potest & alium: sed anima quauis gratia excepta potest & aliam excipere: ergo habet potentiam passiuam infinitam. S. Thomas art.11. eo vtitur argumento ad probandum gratiam esse infinitam in ratione entis: quia pendet ab anima, vt à subiecto. quæ ratio est bona: quia quidquid à subiecto depender, est ens per participationem, & non per essentiam.

§.38. Concedò igitur antecedens, & nego consequentiam: quia potentia passiua excipiendo in se motum exercetur: quæ autem est ad infinitos motus, est obnoxia mutationibus infinitis; ob quod sine infinitate perfectionis potest esse ad infinitos effectus. intellectus potest exercere infinitâ cognitiones supernaturales reflexas; quas Deus potest in illo simul constituere: qui non est infinitus in agendo: quia pendet ab infinitis causis: at se solo illas potest excipere propter imperfectionem causalitatis passiuæ. est autem potentia obedientialis infinita in recipiendo, extrinseca infinitè accepta à multitudine effectuum; non tamen intrinseca: in agendo autem potentia actiua obedientialis est finita intrinsecè: quia operatur dependenter ab eleuatione, & operatur more instrumenti. Nulla est potentia naturalis ad intensionem infinitam qualitatis; quia hæc repugnat: quia nulla forma petit infinitam dispositionem aut proprietatem: effectus autem potentiæ obedientialis magis respicit omnipotentiam Dei, quàm naturalem virtutem.

§.39. Tandem Lorca disp.42.n.6. ait gratiam Christi esse finitam: Primùm, quia de lege communi non datur huiusmodi infinitum, & debet esse rerum proportio, & omnia operatus est Deus in pondere & mensura. Secundò, quia gratia infinita Christi esset quoddam monstrum, & excedens modum, & ordinem consuetum rei creatæ. Tertiò, quia non esset proportionata ipsi humanitati. Quartò, quia non esset necessaria illa infinitudo: est enim ad ornatum animæ; cui satis est esse excellentissimè ornatam.

§.40. Respondeo mirum esse voluisse Theologum, Christum adstringi lege communi gratiæ, cuius humanitati data est infinita gratia per essentiam. Omnia operatus est Deus in pondere & mensura, id est, seruata lege prouidentiæ sapientis: at Filio dedit non ad mensuram, vt ipse dixit: gratia autem immensa est mensura, qua metienda est humanitas Christi. Ad Secundum, respondeo monstrum frequenter accipi in partem deteriorem: in quam videtur acceptum à Lorca: quia ab eo incommodo arguit. Quantum autem hoc Theologum cæterorum Aristarchum deceat, Theologi viderint. est humanitas Christi exemplum bonitatis Dei, in quam suos thesauros effudit. Nec mirum homini portendenti excessu humanitatem nobis excellere: *cui enim angelorum dixit Deus, Filius meus es tu?* cur ergo teneatur illa humanitas filij naturalis Dei nostris tramitibus adoptiuorum? Ad Tertium, proportio physica est per potentiam obedientialem, non per naturalem: congruentia tamen seu ratio honestandi actionem, est omnium excogitabilium maxima, filiatio naturalis Dei. Ad Quartum, vt ornamentum in portendenti gradu debetur ob vnionem: ita & infinitum, si est possibile: ita & ob visionem, & alios actus dignos Deo ab homine exercendos.

S.Thom. q.7.art.1. & alijs.

SVBSECTIO IV.

Ad argumenta Theologica.

§.41. Aliqui impugnant infinitudinem gratiæ habitualis: quia visio beata Christi esset infinitè intensa: hoc autem est impossibile: ergo. Probatur Maior: quia visio gratiæ respondet. Minor probatur Primùm: quia intellectus non potest producere effectum infinitum: quia eius virtus est finita. Secundò, quia illa visio comprehenderet Deum: ergo repugnat. Probant antecedens: quia singuli gradus repræsentarent aliquam creaturam, infiniti autem infinitas: omnes autem gradus possibiles repræsentarent omnes creaturas possibiles.

§.42. Responderi posset Primùm, negatâ Maioris quia in visione est specialis ratio: quia immediatè Deum & quidditatiuè cognoscit. quòd si essent possibiles infiniti gradus, sequeretur comprehensio; gratia verò non ita versatur circa Deum: debetur autem gloria ad proportionem gratiæ: quæ quando infinita est, vendicat sibi excellentissimum gradum gloriæ: Deus autem illum discernit; amor ortus ex visione erit infinitus (si affectus potest esse intensior cognitione, à qua deriuatur) item scientia infusa erit infinitè intensa.

§.43. Secundò respondeo, esse idem argumentum in visione possibili: Deus videt illam in potentia non habere terminum intensionis: videt ergo infinitos gradus esse possibiles: alioquin gradus essent determinati, & possent omnes produci, & exhauriri potentia Dei. quod ipsi refugiunt: & cùm id negent gratiæ & alijs qualitatibus, ipsi reddent discrimen: at in tota illa collectione possibili non vident comprehensionem Dei: ergo licet producatur in actu, non erit comprehensio. Quòd si censent videri possibilem comprehensionem: ergo nó est absurda in actu: *quia possibili posito in actu nullum sequitur inconueniens.*

§.44. Nego igitur Minorem ex §.41. Ad primam probationem: intellectus relictus suis viribus naturalibus non potest producere effectum infinitè intensum, maximè verò supernaturalem, con-

S.Thom. q.7.a.1. & alijs.

cedo; eleuatus gratia infinitè intensa, nego. Vnde virtus adæquata esset tam infinita, quàm effectus. Ad secundam probationem, nego antecedens. Ad probationem, respondeo Primùm, nullam cognitionem creatam posse cognoscere in Deo omnia possibilia: quia se ipsam cognoscere non potest, nec infinitas alias reflexas de se ipsa, nec infinitos amores circa illas: vnde liquet Deum non posse comprehendi: quia nulla creatura potest cognoscere collectionem omnium eorum affectuum, & cognitionum; quæ tamen cognoscibilis est: nec Deus potest cognosci esse productiuus omnium illarum, cognoscitiuus, & amatiuus. quod insinuaui disp. 10. de Anima §.54. latiùs autem in visione Dei: quod placuisse video P. Philippo Monzeo, & alijs, vt obseruaui ibidem. vel certè nulla cognitio creata æquatur diuinæ; nec est à principio tam perfecto, quàm est obiectum: vel Deus in ratione obiecti non potest ducere in creaturam vllam. Recognosce ea disp. 10. quæ dixi referens varias de comprehensione opiniones.

§.45. P. Vasquez disp.46.n.7. impugnat hanc infinitudinem gratiæ: quia nulla creatura ita potest sanctificari, quin in dies posset magis iustificari bonis operibus: ac proinde illi esset debita maior gratia habitualis: hoc autem fieri non posset, si gratia esset infinita: quia infinito nihil est maius. Respondeo Primùm, non repugnare vt creatura non possit ampliùs crescere gratia habituali: si enim Deus vni det omnem possibilem, non potest ea augeri; nec vlterior gradus illi debetur. Poterit quidem iustus ille mereri continuationem gratiæ infinitæ, & alia præmia supernaturalia; nouam gratiam non poterit, idque per accidens: quia Deus decreuit totam possibilitatem illi donare. Quod factum existimo cum Christo, qui habet totam intensionem possibilem: quia hæc fit per gradus dissimiles: habetque Christus omnes, qui in vna serie intensionis sunt possibiles: iustus autem ille sanctior esset quotidie alio genere sanctitatis consistentis in actibus supernaturalibus, ratione quorum intensiùs Deo placeret: Christus autem ratione vnionis ita est sanctus, vt intensiuè non possit esse sanctior; extensiuè etiam est sanctior per gratiam habitualem, & opera bona. Deinde infinito potest addi aliquid eiusdem generis, ratione cuius homo gratus esset Deo gratior: quia infinitum, licet non formaliter, specificatiuè augescit, & grandius euadit, vt dixi §.23.

SECTIO III.

Vtrùm gratia Christi potuerit augeri? S.Thom. a.12.

§.46. DIco Primò: Gratia vnionis non potuit augeri nec in concreto, nec in abstracto: quia in abstracto est hypostasis, incapax incrementi: in concreto est eadem cum vnione: & quãuis vnio ad naturam angelicam esset perfectior, quàm ad humanam; tamen cùm vtraque natura esset sancta formaliter ab hypostasi, ille excessus pertineret ad maiorem perfectionem extensiuam; non verò ad intensiuam.

§.47. Dico Secundò: Gratia habitualis non potuit augescere etiam de potentia absoluta: quia habet totam intensionem possibilem diuinitus in vna serie intensionis. Quòd si intensio sit per gradus similes, non potuit gratia esse maior formaliter in ratione infinitæ, specificatiuè autem potuit; vt dixi §.23. quia præter illos gradus sunt alij possibiles. item si gratia Christi est finita intensione, potuit diuinitus augeri, non tamen lege communi: quia Deus efficaci ex se decreto statuit eam nullo modo augere.

§.48. Dico Tertiò: Sanctitate amoris beatifici non potuit crescere Christus: quia visione beata directus exercuit amorem simpliciter infinitum cum tota possibili intensione; quin eum vel momento intermiserit. idem dico de alijs actibus directis scientia per se infusa, & qui non pendebant ab existentia obiectorum.

§.49. Dico Quartò: Actibus internis directis scientia experimentali, & qui pendebant ab obiectorum præsentia: item actibus externis virtutum, & qui argumenta erant virtutis, prudentiæ atque sapientiæ, creuit Christus, dum vixit: quia multos ex his actibus exercuit de nouo: qualis fuit oratio, ieiunium, patientia, curatio ægrorum, & alia id genus. quæ exercita fuere ex dictamine prudentiæ iuxta occasionum opportunitatem: hoc autem erat incrementum sanctitatis in eo genere, quo operatio dicitur sanctitas.

§.50. Hoc augmentum significat B.Lucas c.2. v.52. *Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.* Ætate creuit quidem ipso temporis fluxu; sapientia verò per scientiam experimentalem: quia didicit ex ijs, quæ passus est, obedientiam. item exercebat exteriora opera, quæ pro ætatis incremento erant indicium sapientiæ maioris, & hoc apud homines: *Quia stupebant omnes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis eius,* Luc.2. 47. Hinc B. Marcella extulit vocem: *Beatus venter, qui te portauit; & vbera, quæ suxisti.* Apud Deum autem creuit sapientia: Primùm, quia ijs operibus creuit verè: quod PP. Maldonatus atque Toletus dicunt esse apud Deum, id est, verè ijs creuit: quia homines conspexerunt. Vel creuit apud Deum, quia sapienter semper experientiam exercuit omni genere virtutis in honorem Dei; vt exponit S. Thomas. P. Toletus, & P. Vasquez rectè dixere, in Scripturis imponi actibus virtutum nomina habituũ: vt Iacob.1. *Hæc est religio visitare pupillos,* id est, hic est actus religionis. Hoc genus augmenti per habitus admittit Gabriel in 3.d.14.art.2.concl.4. Gratia autem creuit, non habituali; sed actuali: quia ea opera erant ex gratia supernaturali: creuit autem extensiuè. Hæc bene Anselmus dixit 1. *cur Deus homo* cap.19. *Potest* (inquit) *& eodem modo intelligi, quòd idem Dominus legitur profecisse sapientia & gratia apud Deum: non quia ita erat; sed quia ille sic se habebat, ac si ita esset:* id est, habitibus non creuit; sed actiones ita pro ætatis discrimine exercuit, vt solent qui verè habitibus crescunt.

51. Dico Quintò: Illud incrementum fuit extensiuum, non verò intensiuum. Prima pars concluditur; quia creatura & Deus dicunt extensiuè maiorem perfectionem, quàm solus Deus: quia sunt plura bona, in quibus est Deus ipse, & præter illud aliud bonum. Secunda pars admittitur ab omnibus. P. Vasquez disp.47.cap.1. adducit multa testimonia Patrum ad id confirmandum. Ratio est: quia hypostatica vnione sanctificatur humanitas

tas Christi in omni genere à sanctitate infinita per essentiam: cui cæteri sanctitatis gradus non afferunt aliquid intensiuè perficiens: id enim est de conceptu rei sanctæ in omni genere.

§.52. Disp.47.§.156. dixi Theologos sentire Christum vt hominem sanctificatum in omni genere: omni, quia censent eum gratia habituali non esse intensiuè sanctiorem, quàm sine illa. Quia si humanitas sanctificatur finitè: ergo non continet eminenter omnem sanctitatem: quia finitum in vno genere eam non continet: sed quod non continet eminenter omne genus, potest reddi melius intensiuè additis perfectionibus aliorum generũ: ergo. Probo Minorem: quia id quod habet, nec continet formaliter, vt patet, nec eminenter: quia vnum genus determinatum non continet eminenter cætera: ergo. Confirmatur. Finitum crescit absolutè & intensiuè additione aliorum generum; imò & eiusdem interdum: ergo si humanitas in concreto sanctificatur finitè diuinitate, erit concretè intensiuè sanctior additione nouæ sanctitatis. Modus autem, qui est vnio, eam non sanctificat formaliter: quòd si consideretur præcisè bonitas vnionis; humanitas melior est intensiuè cum vnione, & gratia, quàm cum sola vnione: ratione autem hypostasis ita est sancta, vt vnio & gratia habitualis non addant intensiuam perfectionem.

SECTIO IV.

De plenitudine gratiæ Christi. S.Thom. q.7.a.9.&10.

§.53. PLenitudo accipitur absolutè, & secundũ quid. Secundũ quid fuit in Maria; quando ab angelo cõpellata fuit gratia plena: absolutè autem fuit Christus plenus gratia. Plenitudo secundũ quid est excellens gradus sanctitatis, seu abundantia gratiæ. quod explicuit P. Vasquez disp. 49. c.2. Sed ille gradus nondum attigit summum ex possibilibus: quia igitur Stephanus fuit gratia illustris; fuit ea plenus: quia verò alia illustrior gratia erat possibilis; ideo fuit plenus secundùm quid. vt dicitur quis haurire vas plenum, quando ingenter est plenum aqua: si verò plus capiat, non est plenum absolutè. Quia igitur Stephanus adiutus auxiliatrice gratia, plus capere poterat, non erat plenus simpliciter. Eâdem ratione Maria fuit plena gratia in annuntiatione: quia tunc illi fuit gratia in illustri gradu: quia verò nondum habebat totam, quam in via erat habitura, non erat absolutè plena.

§.54. Plenitudo absoluta est, quando aliquis illustri gratia perfectus, habet totam, quam potest habere. Hæc potentia considerari potest de lege communi tam in se, quàm in alijs; vel de potentia absoluta. Maria habuit totam gratiam, quam de lege communi potuit habere pura creatura: quia Deus efficaci ex se decreto statuit nulli puræ creaturæ dare tantam gratiam, quantam Mariæ; nec ad eam parauit auxilia sufficientia, nec habuit voluntatem conditionatam. Itaque de lege communi habet Maria gratiam excellentissimam inter omnes puras creaturas. Qua ratione est absolutè gratia plena: quia sufficit vt lege communi sit impossibilis maior gratia in pura creatura. Dicitur autem plena: quia nullam habet inanitatem: siquidem potentia ordinaria est plena: vt sol dicitur plenus luce, quia cùm eam habeat in gradu excellenti, non potest maiorem habere de potentia ordinaria; estò possit de potentia absoluta. *S.Thom. q.7.a.1 & alijs.*

§.55. Secundò, potentia ordinaria considerari potest respectu eiusdem subiecti: quando aliquis habet gratiam excellentem, & nondum assecutus est eam totam, quam Deus illi dare decreuit, si ad eam disponeretur; non est plenus gratia absolutè: quia nondum impleuit sinus inanes. si verò totam adeptus est gratiam excellentẽ, quam Deus, quantum est ex se, dare voluit; est quidem absolutè plenus: quia vltra illum excellentem gradum non eleuauit Deus eius obedientialem potentiam. Quo genere Maria est plena gratia: quia adepta est eam totam, ad quam conferendam Deus habuit voluntatem aut absolutam, aut conditionatam. Vix crediderim id contigisse vlli puræ creaturæ præter Mariam: quia cæteræ omnes aliquando peccarũt, aut aliquando remissiùs egerunt: tunc autem non sunt adepti gratiam, quam poterant, nec illa recuperatur per opera sequentia: quia præter hanc posteriorem, Deus voluerat, quantum est ex se, dare & priorem: Deus autem non vult cuicumque dare omnem gratiam possibilem, sed respondentem auxilijs, quibus nos vocat.

§.56. Tandem plenus gratia est absolutè & perfectissimè, qui assecutus est omnem gratiam possibilem diuinitus: quia eius potentia obedientialis expleta est; nec potest etiam diuinitus eleuari ad excipiendam gratiam intensiorem, nec maiorem.

§.57. Hoc genere Christus vt homo est plenus gratia. Primùm vnione hypostatica: qua humanitas Christi accepit gratiam increatam, cui nulla est æqualis; qua sanctificata est in concreto humanitas Christi infinitè simpliciter, & in omni genere: ita vt nec cogitari possit major vlla sanctitas, nec incrementum intensiuum. De qua plenitudine hæc ait August. (aut quisquis est auctor libri) tom. 4. lib.2. de Incarnat. Verbi: *Ille, qui oleo lætitiæ vnctus, refertus, id est, substantialiter Deo repletus est. Quòd autem præ participibus dixit, indicat, quia non gratia Spiritus, sicut Prophetis, data est; sed ipsius Verbi Dei in eo inerat substantialiter plenitudo: sicut & Apostolus dixit, In quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.* Infrà verò ait Christum esse vas vnguento diuinitatis impletum.

§.58. Nulla pura creatura potest habere hanc plenitudinem: quia desineret iam esse pura creatura, & inciperet esse Deus-homo, aut Deus-angelus: est ergo propria Christi; estque plenitudo vniuersalis. ipsi, qui est radix beatitatis, & aliorum donorum: & nobis; quia dignitate infinita est causa moralis omnium donorum, quibus nos Deus benedixit omni benedictione spirituali in cælestibus.

§.59. Fuit item Christus vt homo plenus gratia habituali, & actuali: quia habuit totam intensionem possibilem tam in habitu personali, quàm in actu. Quæ plenitudo fuit etiam propria Christi, & vniuersalis: illi quidem, quia gratia medijs habitibus perfecit animam Christi operationibus simpliciter infinitis; nobis autem, quia fuit principium actiuum remotum meritorum Christi.

S.Thom. q.7.a.1. & alijs.

SECTIO V.

Duæ difficultates.

§.60. PRima: Quo tempore fuerit Christus sanctus gratia habituali? Certissimum est Christum vt hominem conceptum sanctum. Luc. 1.35. *Spiritus sanctus superueniet inte, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Vbi nasci ex ipsa intelligitur non solùm de natiuitate ex vtero; sed etiam in vtero. Nam Spiritus sancti superuentio & obumbratio erat ad conceptionem Christi sanctè efficiendam: ex qua superuentione deriuanda erat Christi sanctitas in natiuitate in vtero, & filiatio Dei: *ideo enim quod nascetur ex te sanctum*, quia ad conceptionem Spiritus obumbrabit tibi, *vocabitur Filius Dei*: at in ipsa conceptione vocatus est Christus Filius Dei: ergo conceptus est sanctus: ibi enim idem sunt *Nascetur ex te, & concipietur ex te.*

§. 61. Clariùs colligitur Matthæi collatione cum Luca: ait enim Matth.1. 21. *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* vbi explicatur superuentio Spiritus sancti: & quod dixit Lucas, *Nascetur ex te sanctum*: dicit Matthæus, *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Item cùm angelus voluisset certiorem facere Iosephum de integritate Mariæ, quam prægnantem viderat sponsam, quin ipse prægnationi dedisset causam, angelus dixit: *De Spiritu sancto est*: id est, prouidente numine, & Spiritu sancto diuinitus supplente viri concursum, Maria concepit de Spiritu sancto. Et quamuis Lucas detorqueri posset ad solam natiuitatem ex vtero; Matthæus non potest: quia quod natum erat in ea, dixit esse de Spiritu sancto: *esse* autem idem est ac accepisse existentiam: tum quia verba ita sonant: quamuis aliquando iusti dicuntur esse ex Deo: tum quia collocutio cum Iosepho id postulabat. nisi enim ipse esset securus de conceptione Christi à Spiritu sancto, & non ab alio homine; quid interesset prolis sanctificatio ad excusandam matrem ab adulterij suspicione? quæ potuisset esse adultera, & filius esse sanctus: quia verò maneret eadẽ ambiguitas de genitore prolis, ideo opus fuit vt Iosephus doceretur eum non fuisse alium hominem; sed Christum non habere alium patrem, quàm Deum. Idem dicitur in Symbolo: *Qui conceptus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est*: vbi Patres Concilij mutuati sunt verba ex Luca atque Matthæo. Hæc expositio reperitur tom.3. Conciliorum in Francofordiensi in sacro syllabo post initium.

§.62. Huc spectant Patres appellantes Christum sanctum natura, & natiuitate: & qui dicunt illi esse sanctitatem naturalem. Ratio est aperta: quia eodem instanti fuit genitus, & habuit vnionem hypostaticam, fuitque vt homo filius naturalis Dei: ergo non minùs repugnat humanitatem non esse sanctam vllo instanti, quàm non constituere filium naturalem Dei cum vnione hypostatica, & vnione ad corpus.

§.63. De gratia habituali eodem instanti donata est eadem certitudo, ac de ipsa gratia: omnia enim quibus cogimur ad asserendam Christo habitualem gratiam, nos cogunt ad eamdem fatendam eodem instanti generationis: quia illa potuit tunc infundi, & debebatur ratione vnionis, nec opponebatur muneri redemptoris: aliunde tunc exercitæ sunt multæ operationes supernaturales: ergo.

§.64. Secunda difficultas est: Vtrùm gratia habitualis præcesserit vnionẽ hypostaticam in genere causæ disponentis? Antiqui nonnulli affirmarũt: quæ sententia iam est antiquata; censeturque communiter vnionem fuisse priorem natura gratia habituali. quod perspicuè docuit S.Thomas q.7.art. 13. Quod rectè probat tribus rationibus. Quòd si quando visus est esse ab opposita sententia, vel explicandus est ex hoc articulo, vel censendus mutasse sententiam. Ratio, ob quam vnio est natura prior, reddita est à me disp.26. quia personalitas est natura prior omni accidente.

§.65. Aduerte, Christo præter hanc gratiã communem nobis, esse aliam identificatam cum lumine gloriæ, & charitatis habitu: ex qua oriuntur immediatè visio & actus charitatis, multò in specie perfectiores nostris. de quo agitur à me disp.26. de Deo sect.6. subsect.3. Hæc autem hîc dixi de gratia simili nostræ in specie vltima, vt ostenderem Christum donatum sanctitate habituali.

DISPVTATIO XLIX.

De virtutibus Christi.

S.Thomas q.7.a.2.

SECTIO I. *De Fide, & Spe. S.Thomas q.7.a.3.& 4.*
SECTIO II. *De virtutibus moralibus Christi in communi. S.Thom. art.2.*
SECTIO III. *Vtrùm in Christo fuerit pœnitentia?*
SVBSECTIO I. *Pars negans.*
SVBSECTIO II. *Profertur pars affirmans.*

§.1. VIrtus est habitus ad rectè operandum. Diuiditur in Theologicam, & moralem: illa attingit Deum obiectum formale, vt fides, spes & charitas: hæc habet pro obiecto formali adæquato creaturam. de quibus egi vol.2. disp.101. Hîc non est disputandum de singulis virtutibus; sed præcepta communia sunt ponenda, & inferendæ conclusiones singulares. In Christo vt homine esse eas virtutes, quæ non opponuntur visioni Dei, aut muneri redemptoris, aut vnioni hypostaticæ, est certum. Solùm est quæstio de aliquibus moralibus, qualis est pœnitentia, an opponatur vnioni; & de Theologicis, fide & spe, an opponantur visioni. Morales item aliæ sunt per se infusæ; aliæ per se acquisitæ. De singulis erit sermo.

SECTIO

SECTIO I.

De Fide, & Spe. S. Thom. q.7.a.3.& 4.

§.2. HÆc quæstio erit mihi perbreuis: quia fuit prælarga vol.2. agenti de ijs duabus virtutibus. Non fuisse in Christo actũ fidei Theologicæ, tam certum est, quàm in cæteris Beatis, in quibus dixit Apostolus cessaturam fidem. Habitus autem non est, vbi per se actus repugnat. Ostendi vol.2. disp.29.à §.11. rationem, ob quam in patria non manet habitus fidei, non esse eius oppositionem physicam cum lumine: nulla enim est immediata, & ratione effectus formalis; est tamen mediata ratione gratiæ; vt dixi ead.disp.29.§.17. sed causam esse statum, in quo per se esset in patria. de potentia autem absoluta habitum fidei posse esse in patria, ostendi eâdem disp.29.§.12.

§.3. De oppositione actuum fidei & scientiæ, egi vol.2.disp.30. vbi §.39. ostendi non posse ex natura rei exerceri in patria fidem: quia omnis reuelatio Dei, seu voluntas reuelatrix, cognoscitur euidenter: sic non potest immediatè credi per fidem. Item §.40. ostendi, non repugnare, vt Beati exerceant fidem circa obiecta, quæ non vident. §. autem 34. ostendi, posse esse cognitionem euidentem cum fide de eodem obiecto materiali. De potentia autem absoluta posse idem obiectum formale videri & credi, dixi §.41. esse in patria piam affectionem ad amorem strictum, & gaudium, ostendi vol.2.disp.59.§.17. item & ad actus conditionatos de obiecto possibili habẽtibus virtutem.

§.4. In Christo esse habitum spei, ostendi vol.3. disp.108. quia est in Beatis, exercetque amorem strictum, & gaudium de propria beatitate: speraui item gloriam corporis. Recognosce eo volum. 3. disp.105. de actibus spei in suum obiectum, & disp.108. de spe Beatorum, & à §.46. vbi egi de spe Christi.

SECTIO II.

De virtutibus moralibus Christi in communi. Art.2.

§.5. VIrtutes morales in Christo fuisse, nullus potest dubitare: quia illas exercuit abũde. dixit enim Euangelista Iesum misericordia motum: Apostolus autem, didicisse obedientiam, quæ in sensu proprio sunt accipiendã, quando absque incommodo possunt. Nec hoc derogat perfectioni Christi: illi enim actus sunt in se imperfecti charitati comparati: quia non amant creaturã optima ratione, qua illa petit: petit enim amari propter Deũ amatum. quæ imperfectio non potest illis adimi. At non propterea Christus est imperfectus: quia simul cum illis exercuit charitatem circa eadem obiecta. Ex. gr. quando Christus misertus est viduæ, exercuit misericordiam, voluitque illam leuare miseria propter honestatem eius obiecti: at simul ob amorem in Deum eius est misertus: quia vidit id gratum Deo futurum. Ob quod subiectum eorum actuum fuit perfectum: quia obiectum illud amauit optima ratione, qua petit.

§.6. Obijcies: Illi actus sunt imperfecti: ergo animam Christi imperfectã reddidere. Probo consequentiam: quia vt actus perfectus eam reddit perfectam; ita imperfectam imperfectus. Nego consequentiam: quia imperfectio animi includit actũ, quo attingitur creatura adequatè propter ipsam, & carentiam actus amoris Dei, quo illa creatura ametur propter illum: & quia actus moralis non est carentia actus Theologici; ideò solus non reddit animam imperfectam: quia simul cum illo est in Christo actus Theologicus, ratione cuius anima est imperfecta. imperfectio actus non potest tolli etiam diuinitus: quia illi repugnat attingere Deum: quia non est eius obiectum formale: at imperfectio subiecti tollitur amore Theologico. Ad probationẽ consequentiæ, nego consequentiam: quia perfectio amoris Theologici est attingere Deum immediatè: quem effectum communicat animæ: imperfectio autem actus moralis est non attingere Deum: quam non communicat animæ, quæ alio actu illum attingit. Actus moralis reddit animam non attingentem Deum per illum: at non propterea animæ repugnat Deum attingere per alium: ob quod eam non reddit imperfectam. S.Thom. q.7.a.3. & alijs.

§.7. Habitus morales per se infusi tam certò sunt in Christo, quàm in cæteris iustis: quod nec definitum est, & ab omnibus Theologis admittitur: sunt autem simul tempore cum gratia habituali; posteriùs tamen ratione: quia physicè aut moraliter ab ea deriuantur, suntque infiniti intensione.

§.8. Habitus morales natura sua acquisiti videntur fuisse Christo: tum quia ita communiter censetur, tum quia non dicunt imperfectionem; sed potiùs animã iuuant ad promptè & delectabiliter operãdum: sunt autem virtutes, quas nostri boni actus animo imprimunt. cùm ergo Christus crebrerimè exercuerit eos actus in gradu heroico; cur non imprimerent habitus inclinantes ad similes actus?

§.9. Dices Primò, Christum nõ fuisse continentem, sed temperatum, id est, non habuisse pugnam cum rebellione contra virtutẽ, quæ rebellio cõpescitur habitibus: qui status vocatur *continẽtia*; sed in illo fuisse animam ita temperatã, vt nullum bellum rationi indixerit: ergo non habuit habitus per se acquisitos. Nego consequentiam: habitus enim per se primò gignuntur exercitio actuum, & ad similes actus inclinant. Quamobrem si actus virtutũ exercentur sine pugna, ita & habitus producuntur: accidit autẽ habitui produci cum pugna, vel sine illa.

§.10. Dices Secundò, eos habitus fuisse superfluos: quia Christus visione beata rapiebatur ad obiecta necessariò. Respondeo Christum in exercendis actibus necessarijs non indiguisse habitibus natura sua acquisitis, vt ostendi disp.16. de Anima: ille autem liberè exercuit multas virtutes, quo in casu locus est habitui, vt inclinet potentiam ad actum, ad quem est indifferens.

§.11. De tempore, quo eiusmodi habitus primò Christus habuit, est difficultas. Placet opinio Patrum: Valentiæ disp.1.q.7.puncto 3. Suarez disp.19. sect.2.§. *Dico tertiò*; & Vasquez disp.42.c.2. has virtutes ab initio conceptionis fuisse Christo per accidens infusas: quia pertinet ad statum perfectionis, ad quem spectat promptè & delectabiliter operari, neque inuoluunt imperfectionem. Equidem ex Patribus ostendunt illi Patres, Christum labore & exercitio non acquisiuisse virtutem: imò meliùs intelligitur status temperantiæ cum illis habitibus; quia delectabiliùs voluntas rationi paret.

S.Thom.q. 7.a.2. & alijs.

§.12. Hi habitus sunt in maximo gradu possibili humanitati; finità tamen intensione: quia anima non potest virtute naturali habere nisi certam intensionem: ob quod habitus naturalis terminum habet, quem prætergredi non potest etiam diuinitus: quia alius gradus superior est impossibilis.

SECTIO III.

Vtrùm in Christo fuerit pœnitentia?

SVBSECTIO I.

Pars negans.

§.13. NEgant frequentiùs Theologi: quia primum pœnitentiæ munus est deplorare propria flagitia, eiusque primus actus est dolor de peccato ab ipsa persona commisso: sed Christus nullum habuit peccatum quod deploraret, aut doleret: ergo nec pœnitentiam. Hæc opinio explicanda est, vt à multis explicatur spes: quam constituunt circa sola futura; circa præsentia verò, nec circa illa secundùm se nullum admittunt actum: vt ergo spes est desiderium; ita pœnitentia est dolor & tristitia: ergo vt spes non habet locum nisi erga futura bona; ita nec pœnitentia nisi circa præsentia mala.

§.14. In qua sententia rectè concluditur, non posse in Christo esse actum pœnitentiæ ex natura rei: quia numquam peccauit, nec potuit. Item, nec in Maria eamdem ob caussam: quia non solùm non peccauit, verùm nec potuit: quia Deus eam ab extrinseco effecit impeccabilem singulari priuilegio. Habitus autem pœnitentiæ potuit diuinitus esse in vtroque: quia illorum animæ habent eamdem capacitatem obedientialem, quam nostræ: nec habitus pendet à peccato existente: quia nec pendet à suo actu: at ex natura rei habitus pœnitentiæ nec fuit in Christo, nec in Maria: quia habitus per se otiaretur æternùm: quia suppositâ impeccabilitate, non potuit esse peccatum, nec dolor de illo. in pueris potuit esse, vt fides: quia per accidens caruerunt exercitio earum virtutum: qui si non sunt ratione vsi, non fuit ex decreto Dei efficaci de se; sed ex congressu causarum naturalium interueniente aliquâ liberâ creatâ. At impeccabilitas Iesu atque Mariæ fuit à Deo per se decreta actu de se efficaci: Iesuitica quidem independenter à meritis Christi; Mariana verò cum dependentia ab illis. Cæteri iusti habuere pœnitentiam, tum vt plorarent peccata grauia, aut leuia, quæ commisere: tum quia ex se fuerunt expositi aleæ peccati mortalis. Non disputo nunc de confirmatis in gratia, vtrùm sint physicè impeccabiles.

§.15. In eâdem explicatione sententiæ dicendum etiam est, potuisse diuinitus in Christo esse pœnitentiam: quia potuit deplorare peccatum ab ipsius anima commissum. Pone priùs tempore quàm assumptionem, extitisse animam Christi, & peccasse. deinde, assumptione ipsa animam sanctam. Hæc anima post assumptionem potuit deplorare peccata commissa, & dolere: ergo potuit diuinitus habere actum pœnitentiæ. Probo antecedens: quia ea anima cognoscit peccatum à se commissum: ergo potuit de illo vt à se commisso displicere, & dolere: vt potuit gaudere de virtute ab ipsa exercita ante assumptionem. Confirmatur. Demus eam habuisse hunc dolorem ante assumptionem; potuit in illo perseuerans assumi: cur enim id repugnet? ergo etiam post assumptionem potest de illo dolere. Ratio à priori: quia peccatum illud vt ab ipsa commissum, est malum: ergo potuit vt existens odio haberi.

§.16. Dices, hoc suppositum, siue hunc hominem non peccasse: ergo non potuit per pœnitentiam de peccato dolere. Distinguo consequens, non potuit dolere de peccato vt commisso ab hoc homine, concedo consequentiam: non potuit dolere de peccato commisso ab anima huius hominis, nego consequentiam. Vnde anima potuit dolere de peccato à se commisso. Nam anima est adæquatum principium influendi in pœnitentiam simul cum habitu: suppositum autem non influit immediatè, sed tantùm vt conditio, dicitur que operans denominatiuè per animam: & quia quando anima peccauit, suppositum Dei non fuit conditio illius operis; ideo non diceretur tunc deplorare sua peccata, sed peccata commissa à sua anima. Anima autem propriè ploraret sua peccata: quod sufficit ad obiectum pœnitentiæ.

§.17. Displicet tamen in hac sententia, adstringere habitum per se infusum pœnitentiæ ad vnum actum dumtaxat; vt de spe dixi vol.2. disp.105. & præcipuè 108. Quia spes non solùm desiderat bonum absens; sed etiam illud secundùm se amat, eoque præsenti lætatur: ita pœnitentia peccatum secundùm se odit strictè; præsens dolet, iam abolito delectatur: ergo vt spes manet in Christo ratione amoris & gaudij, potest manere pœnitentia exercens odium in peccatum secundùm se, vt est possibile ab humanitate secundùm se, & præcisa à Verbo: quod potest odisse: vt de eo doleret, si illud separata à Verbo commisisset. Item potest gaudere de eius carentia: videns non solùm in se non esse verum, nec posse cum supposito componi; nec hoc posse peccato destrui, saltem ex natura rei.

§.18. Adde, obiectum pœnitentiæ esse bonum aliquod, quod amatur propter se, & ratione cuius dolemus de malo illi opposito. Hoc bonum vel est ius diuinum, vel honestas ne à nobis offendatur Deus; sed exerceamus actiones ei placentes propter earum honestatem, vel quid simile (de quo non disputo.) illud bonum cur non amabitur à Christo amore stricto, & exercebitur odium strictum in peccatum vt illi opponitur? cur non gaudebit Christus de illo bono vt à se exercito? item de carentia peccati, quia non fuit existens? Certè hæc vim habent plus quàm exiguam.

§.19. Caue pœnitentiam admittas in Christo sub conceptu & denominatione pœnitentiæ: quæ imposita est habitui ab actu doloris magis noto, & præcipuo inter odia de peccatis proprijs: qui actus supponit peccatum iam commissum; à quo dicitur pœnitentia: quæ in hoc sensu minimè est in Christo. sicut gaudium est præcipuus amorum, vt non admittitur spes sub conceptu spei: qui sumitur ab speratione: quæ de gloria animi non est in Beatis. Percurramus rationes alias.

§.20. Opinantur alij, repugnare Christo pœnitentiam: quia huius munus est reddere Deo satisfactionem inæqualem peccatis: hoc autem Christo repugnat, etiamsi eius anima ante assumptionem pec-

peccasset: quia inæqualis satisfactio Christo repugnat. Contrà: Pœnitentia non habet pro obiecto satisfacere inæqualiter, ita vt eius actus dicat: *Volo satisfacere inæqualiter*: tum quia eadem pœnitentia est circa peccata venialia, pro quibus homo iustus satisfacit ad æqualitatem. Secundò, quia ille actus esset turpis: quia adstringeretur ad relinquendam inæqualitatem inter nos & Deum: si quidem eam vellet expresè. Tertiò, quia conditionatè vellemus satisfacere ad æqualitatem: quod si non assequimur, non est ex vitio affectus; sed ex eius insufficientia propter infinitatem Dei grauiter offensi, & vilitatem personæ satisfacientis: quod reperitur in omni bono opere puræ creaturæ. itaque illa inæqualitas non est affectiua, quasi in affectu existens vt volita; sed effectiua ob vilitatem satisfacientis: sed hæc vilitas non est in Christo: ergo eius satisfactio non esset inæqualis vllo ex capite. non affectu, quia pœnitentia illum non exercet: non effectu, quia persona est infinita: ergo.

§.21. Dices, nos aliquando videntes nostram insufficientiam exercere actus, quibus volumus satisfacere, vt possumus; nempe inæqualiter: hoc autem semper contingit in pœnitentia. quemadmodum qui debet centum aureos, nec est soluendo nisi decem, eos soluit. Respondeo, actum pœnitentiæ non semper esse solutionem: quia odium in peccatum proprium secundùm se, & desiderium illud fugiendi, non sunt solutio: ergo ex hac parte poterunt esse in Christo. item dolor de peccato commisso est tristitia de eius existentia, quæ non vult formaliter compensare iniuriam: compensatio enim est actus distinctus realiter à dolore: ex hoc autem illa oritur. Vt dolor de ære alieno, non est formalis, sed virtualis restitutio. Hic dolor posset esse in Christo: ex quo oriri posset voluntas compensandi iniuriam, vt posset; posset autem ad æqualitatem: ergo oriretur voluntas ad æqualitatem satisfaciendi.

§.22. Ad argumentum, respondeo illos actus nec gaudere de inæqualitate, nec eam amare; sed potiùs de ea displicere, vt vellent quantum est ex se satisfacere adæquatè: faciunt tamen quod possunt. itaque pœnitentia, & restitutio, & satisfactio honoris, deberet mouere ad faciendum quod possumus: cùm autem hæ virtutes possint esse in Christo, quoad habitus, sunt satisfactoriæ quantum Christus potest; vt sunt in nobis: videns autem anima Christi, se ratione suppositi diuini posse facere æqualem compensationem, potest eam velle, vt nos mouemur ad faciendum pro alijs, quod possumus, vt Christus effecit.

SVBSECTIO II.

Præfertur pars affirmans.

§.23. CEnseo in Christo esse reipsa habitum pœnitentiæ, & aliquos eius actus, non verò sub denominatione pœnitentiæ. Secunda pars est certa ex §.19. Prima docetur à P. Suarez tom.1. disp.19. sect.1. vers. *Et hac sententia.* cuius fundamentum est, quia pœnitentia secundùm se non est adstricta ad deploranda propria peccata; sed peccata vt sic abstracta à proprijs & alienis: ergo est in Christo. Nego antecedens: sunt enim nonnullæ virtutes infusę adstrictæ ex natura sua ad actiones proprias, vt per eas aliquid proprium, & non alienum acquiramus. Exemplum est in spe Theologica, quam adstrictam esse ad beatitatem propriam, vt obiectum formale amandum & acquirendum proprijs actionibus ex gratia Christi, non verò ad alienam, ostendi vol.2. disp.99. De castitate, obedientia, patientia, & alijs est clarum exemplum: angelus enim non est castus, nec Deus est obediens amans executionē suarum legum. Vide eam disp. 99.§.42. Rationem reddidi à priori: quia in ijs actionibus vt sunt propriæ, est honestas sufficiens ad terminandos actus vnius habitus. Item est specialis difficultas: ægriùs enim amo ego meam obedientiam, quàm vicini: cuius autem, facilior est voluntas de aliena castitate, quam sine flagris & cilicijs volumus; quàm de nostra, quæ mille indiget cruciatibus. Recognosce vol.2. disp.99. §.45. quid de hac virtute dixerim, & quæ ad hunc scopum.

S. Thom. q. 7. a.2. & alijs.

§.24. Secundò mouentur aliqui: quia Christus habet actus conditionatos pœnitentiæ. Respondeo etiam angelos fore castos: quia habent actus conditionatos castitatis seruandæ, si essent corporei: an angeli sunt temperati? Christus minùs difficilè potest considerari cum ijs actibus: quia sunt de obiecto absolutè possibili eius animo secundùm se, & à Verbo abiuncto. At propter illos dumtaxat non esset habitus constituendus.

§.25. Ratio à priori reddita est §.17. & 18. Quia obiectum pœnitentię abstrahitur ab existentia peccati proprij, & ab eius carentia: est quidem de peccato possibili habenti habitum: animæ autem Christi secundùm se possibile est peccatum. item est de bono possibili, nempe de seruando illæso iure Dei: vel de exercendis actionibus proprijs: quia honestum est illis placere Deo, vel quid simile, circa quod potest anima Christi exercere amorem, desiderium & gaudium: odium autem in peccatum suum potest exercere. Primum strictum, quod est in peccatum secundùm se: secundum in peccatum vt non existens, quod est gaudium de carentia peccati. Volum.2. disp.113.§.92. constitui ego in Beatis actum odij in pœnas proprias, siue ipsis possibiles, non vt futuras, nec imminentes; sed secundùm se: ergo etiam poterit constitui actus odij in peccata propria solùm secundùm se. item & §.97. admisi timorem non exterrentem, qui est non de malo imminenti, sed possibili: §. autem 98. & 99. admisi cum S. Thoma fugam mali secundùm se, quam ille *timorem* appellat: §. item 116. explicui odium in malum possibile: ergo potest esse in Christo odium in peccatum possibile eius animæ. in quo sensu in eo timorem admittam disp. sequenti.

S.Thom.q. 7.a.5.& 6.

DISPVTATIO L.

Vtrùm Christus habuerit dona.

S. Thom. art.5.

SECTIO I. *De donis in communi.* SECTIO II. *De dono timoris. S.Thom. art.6.*

SECTIO I.

De donis in communi.

§.1. DOna communiter dicuntur esse virtutes supernaturales, quibus creatura rationalis præstò est ad obediendum Spiritui sancto tangenti cor per ilfustrationes, & impulsus. Aliqui ea distinguunt à virtutibus per se infusis: Alexander verò & P.Vasquez nequaquam, opinantes dona esse habitus per se infusos valdè intensos, connotando specialem prouidentiam Spiritus sancti ad regendam creaturam, in qua sunt, vt facilè assequatur finem, ad quem refertur donum illud: vt fortitudinis donum ex.gr. est ipsa virtus per se infusa fortitudinis connotans vocationes congruas speciales ad aggrediẽdas res arduas, & superandas difficultates.

§.2. In intellectu sunt quatuor dona. Intellectus, quem S.Thomas 1.2.q.68.art.4. ait pertinere ad apprehensionem in ordine ad speculanda mysteria. Secundum, est sapientia diiudicans de ijsdem mysterijs. Tertium, consilium pertinens ad apprehensionem practicam de rebus agendis. Quartum, scientia, quæ iudicat practicè de ijsdem. Tria priora fuisse in Christo non dubium. De consilio res est certa ex cap.11.Isaiæ n.2. vbi de Christo hæc ait: *Et requiescet super eum spiritus Domini; spiritus sapientiæ, & intellectus; spiritus consilij, & fortitudinis; spiritus scientiæ & pietatis.* Consilium enim non includit in suo conceptu ordinem ad dubitationem, sed eminentem cognitionem ex dono speciali Dei ad dirigendas actiones. Imò Deus ipse dicitur profundissimi consilij esse; non quòd illi tribuatur simplex apprehensio, sed perfectissima cognitio, qua dirigitur diuina voluntas.

§.3. Ad voluntatem pertinent tria dona. Primum pietas ad cultum Dei; vel, vt alij volunt, ad subueniendum egenis: quam Christus eminenter exercuit, & exercet modò Deum colens, & apud eum interpellans pro nobis. Secundum fortitudo, quam portendenter exercuit aggressus & passus turpissimam & crudelissimam necem pro gloria Dei, hominumque salute. Nunc autem complacet sibi in rebus: habitus enim hic fertur in labores secundùm se ferendos pro Deo: ad quem spectat absentes quærere, ferre præsentes, de præteritis autem gaudere. hæc enim *olim meminisse iuuabit.* Iam dixi vol.2. disp.108. §.30. manere virtutes morales in patria, exercentes amorem strictum de suis obiectis secundùm se, & gaudium de illis, vt exercitis. ita manet in Christo fortitudo.

SECTIO II.

De dono timoris. S.Thomas art.6.

§.4. TErtium donum est timor, quem in Christo fuisse testes sunt, Isaias suprà asserens Christum repletum spiritu timoris Domini; & Innocentius II. id diffiniens contra Petrum Abailardum. In patria remanere aliquem verum timorem, patet ex psal.18. v.10. *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.*

§.5. Dices, timorem illum permanere non re, sed in præmio. Contrà: In præmio etiam manet fides, quæ tamen nusquam dicitur manere in patria, sed potiùs euacuari. Deinde in præmio manet etiam timor seruilis: quia manet iustitia, ad quam disposuit; & augmentum gratiæ, quod impetrauit in homine iusto, vt explicui in disp. de forma iustificante. B.August. tom.9.tract.9. in epist. Ioan. ad medium conciliat hoc testimonium psalmi cum testimonio Ioan.epist.1. cap.4. v.18. asserentis non esse cum charitate timorem; asserens timorem, quem Ioannes ait non manere, esse seruilem; manere autem timorem sanctum & castum: quia seruilis fertur in pœnam imminentem, quæ non timetur in patria; filialis verò non fertur in pœnam. Quem August. explicat his verbis: *Ille timor, quo times ne in ignem æternum mittaris cum diabolo, nondum est castus: non enim venit ex amore Dei; sed ex timore pœnæ: cùm autem times Deum, ne deserat te præsentia eius, amplecteris eum, ipso frui desideras.* Vnde colligo duo. alterum, hoc testimonio August. non leuiter confirmari vtramque conclusionem S.Thomæ distinguentis timorem personæ, à timore pœnæ. alterum, indicari ab August. timorem hunc esse à charitate: ait enim de seruili, *Non venit ex amore* Dei. Et confirmatur exemplo de vxore amante maritum, & alia timente: item, quia ait oriri ex affectu, ne vmquam auellatur à Deo, vt contingit amicis. interdum autem insinuat August. timorem hunc oriri ex habitu spei; quia est ex desiderio, ne deseramur à Deo.

§.6. Possumus autem considerare malum culpæ & pœnæ secundùm se, vt possibile nobis absolutè, & Christo ratione animæ, & in illo malo displicemus, licet illius simus omnino securi. itemque possumus affectum aliquem reuerentiæ exhibere Deo, quatenus potest absolutè illud. At verò non possunt Beati concuti timore, neque affligi de illo malo vt imminente, aut futuro. quem timorem definit Aristot.

§.7. Hæc hîc perstrinxi: quia de eis latè disserui vol.2. disp.113. vbi egi de timore in genere & specie: §. autem 101. ostendi esse probabile hunc timorem esse admirationem: à §. verò 110. ostendi timorem filialem esse in Beatis, spectantem ad virtutem specialem. Aliqui censent hunc esse omne opus bonum, exercitum in honorem aut cultum superioris potentis malum infligere. At hæc significatio non est propria. S.Thom. q.7.a.7. & 8.

DISPVTATIO LI.

Vtrùm in Christo fuerint gratiæ gratis datæ, & prophetia?

S. Thomas art.7.& 8.

§.1. GRatia gratis data non distinguitur à faciẽte gratum; quòd hæc non detur gratis. Prima enim omniũ gratia, à qua incipit series nostræ iustificationis, datur omnino gratis: ipsa autem prima gratia sanctificans non potest dari ex merito condigno: iustificamur ergo gratis. Neque item in Christo dicuntur gratis datæ, quòd non fuerint debitæ ratione vnionis: illa gratia, quæ refertur ad sanctificationem eam habentis, vocatur à Theologis gratum faciens, sumiturque pro gratia formaliter sanctificante: aliæ verò gratiæ, quæ referuntur ad vtilitatem aliorum, vocantur gratis datæ.

§.2. Has gratias enumerat Paulus 1. Corinth. 12. 8. quæ omnes fuerunt in Christo, vt omnes sensus sunt in capite, vt dixit August. epist. ad Dardanum. Prima, sermo sapientiæ, id est, facilitas docendi mysteria fidei per altissimas causas. Secunda, sermo scientiæ per causas magis particulares. Tertia, fides, id est, fiducia ad patranda miracula in confirmationem fidei: vel notitia principiorum fidei, quam Christus habuit intuitiuam. Quarta, gratia sanitatum, id est, potentia ad impertiendam ægris salutem. Quinta, operatio virtutum, id est, potestas patrandi miracula. Sic de Christo dixit Herodes: *Virtutes operantur in illo.* Sexta, discretio spirituum, ad dijudicandum inter spiritum Dei & diaboli: item & ad dignoscenda varia genera spirituum. Septima, genera linguarum: quarum notitiam comprehensiuam Christus habuit. Vtrùm autem eas exercuerit, incertum. Negat B.Thomas, fatentur alij. Octaua, interpretatio sermonum, id est, facultas Scripturas, & alia verba sacra exponendi.

§.3. Superest prophetia. Ac primùm constat ex Paulo prophetiam cessaturam in patria. 1. Corinth. 13. 8. Loquitur autem Paulus de scientia & prophetia imperfecta: subdit enim: *Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.*

§.4. Abulensis opinatus est Christum non fuisse verè Prophetam: quia prophetia est obscura: dixit autem eum fuisse plusquam Prophetam. Opinionem hanc mordent Neoterici. & quidem verbo tenus est reprehensibilis; quia deserit communem phrasim; re tamen non dissentit à veritate. Concedit enim Tostatus Christo cognitionem perfectissimam, & comprehensiuam rerum à nobis distantium, & secretorum cordis: dicit autem eam scientiam esse propheticam, non propriè, sed impropriè: quia non est obscura; sed in altiori & eminentiori genere prophetiæ. Tota ergo controuersia deuoluitur, vtrùm hæc vox *prophetia* sit imposita ad significandam notitiam claram & obscuram. Prophetia obscura est instinctus, quem à fide non distingui ostendi vol.2. disp.13. §.84. & alibi. prophetia autem absolutè est clara auditio Dei: vt ostendi eodem volum. 2. disput. 28. quæ est in Christo.

§.5. Quæ contra Abulensem objiciuntur ex Scriptura, facilem habent explicatum. Illud ex Deuteron. 18. 15. *Prophetam sicut me suscitabit tibi Dominus*; exponitur eodem modo. Ait enim Moses à Deo prouidendum Messiam legislatorem, & Prophetam, sicut prouidit Mosem ipsum: & quemadmodum Christus fuit legislator sublatâ imperfectione Mosaicâ: quia Deum nemo vidit vmquam, quemadmodum vidit noster legislator: ita fuit Propheta sicut Moses sublatâ obscuritate & imperfectione notitiæ in euentibus prædicendis. Pro Abulensis autem locutione facere videtur Paulus adductus §.3. Hæc adduco, non vt probem phrasim Abulensis, quam impugnaui §.4. sed vt ostendam eum reipsa nihil absurdum dixisse.

§.6. Quid sit prophetia, iam dixi volum.2. tota disp.28.

DISPV-

S.Thom. q.8.art.1.

DISPVTATIO LII.

De gratia, qua Christus est caput Ecclesiæ.

S.Thomas quæst.8.

SECTIO I. *Vtrùm Christus sit caput Ecclesiæ? art.1.*
SECTIO II. *Vtrùm Christus ratione corporis sit caput nostrum? art.2.*
SECTIO III. *Vtrùm Christus sit caput omnium hominum? art.3.*
SECTIO IV. *Vtrùm Christus sit caput angelorum?*
SECTIO V. *Vtrùm gratia capitis & personalis sit eadem in Christo? art.5.*
SECTIO VI. *Vtrùm sit propria Christi gratia capitis? art.6.*
SVBSECTIO I. *Quæ sint certa?*
SVBSECTIO II. *Qui negent posse creaturam puram aliis gratiam condignè mereri?*
SVBSECTIO III. *Pars affirmatiua concluditur.*
SVBSECTIO IV. *Quædam difficultas.*
SECTIO VII. *Vtrùm dæmon sit caput malorum, item & Antichristus?*

SECTIO I.

Vtrùm Christus sit caput Ecclesiæ? Art.1.

§.1. APVT in præsenti accipitur metaphoricè: caput enim propriè est animalis præcipua pars, quæ spiritus animales conficit quibus cerebrum exercetur, ac dispertitur in sensus omnes, totumque animal dirigit. Est igitur quæstio, vtrùm Christus vt homo, influat in Ecclesiam spiritus animales, quibus exercentur facultates vitales: nec est quæstio de influxu physico, sed morali.

§.2. Christum esse caput Ecclesiæ, est propositio credenda fide Catholica. Probatur Primùm ex Ephes.1.22. *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam.* agit autem de Christo vt homine, vt patet ex toto contextu. Secundò, quia Christus ob sua merita nobis impetrat condignè omnem benedictionem spiritualem: pedibus motum, quo gradum faciant in lege Dei; linguæ sonum, vt Deum oret; voluntati affectum, quo Deo placeat; intellectui fidem, & alias cognitiones, quibus Deum agnoscat. Denique ipse Apostolus agens de Christo vt homine, ait eum hominibus dedisse dona.

§.3. S. Thomas art.1. ad 2. ait Christum esse caput Ecclesiæ, & simul Deum esse caput Christi: quia ratio capitis est metaphorica, non naturalis. Equidem Christum non esse dicendum membrum Ecclesiæ, rectè docent Patres, Suarez disp.23.sect.2. §. *Aliis autem*; & Vasquez disp.48. nu.4. quia caput humanum non dicitur membrum: quia præcisè est corporis pars; sed quia ab alijs membris accipit influxum, à quibus etiam pendet: Christus autem nihil accipit in toto corpore Ecclesiæ. at verò omnes creaturæ comparantur Deo vt capiti, à quo accipiunt quidquid habent boni: Christus autem vt homo habet Deum pro capite, vt dixit Apostolus; vnde est membrũ Dei; non tamen membrum Ecclesiæ: sed potest dici illius membrum respectu Dei.

§.4. Non pauci Theologi dicunt Christum esse membrum Ecclesiæ, quibus fauet interlinealis in cap.12. epist.1. ad Corinth. *Vos estis corpus Christi, & membra de membro.* τὸ *Christi* exponit Glossa Christi capitis, & *membra de membro*, id est, de Christo capite, & commembro. Verùm comparat Glossa omnes creaturas, & Christum vt hominem in ordine ad Deum, sub qua comparatione Christus vt homo est membrum: at verò vbi non fit comparatio creaturarum ad Deum, non est dicendus Christus membrum: quia sub hac consideratione à nullo accipit influxum, sed tota Ecclesia ab ipso: sicque est absolutè dicendum ad explicandam independentiam Christi ab Ecclesia, & dependentiam Ecclesiæ à Christo.

§.5. Hunc tamen locum aliter exponit Ordinaria: *membra de membro*, id est, vnita corpori ex me, qui tametsi sum membrum Ecclesiæ, per Euangelium tamen ego vos genui & parturiui. Imò P. Salmero ibi disp.20. ait vnum membrũ ex alio membro nasci, vt manus ex brachio. Magis tamen arridet secunda expositio eiusdem P. Salmeronis; quam etiam sequuntur P. Suarez & P. Vasquez, Corinthios esse membrum, id est, partem totius Ecclesiæ, quæ est membrum Christi. Quæ videtur colligi ex totius capitis argumento. Vbi ait Apostolus, omnes fideles esse membra Christi, alios oculos, alios aures, alios verò pedes; omnia autem membra constituere vnum corpus, singulaque ab alijs pendere.

SECTIO II.

Vtrùm Christus ratione corporis sit caput nostrum? Art.2.

§.6. PRima conclusio. Christus ratione sui corporis est caput hominum: quia eius corpus ordinem habet ad animam. Equidem videtur certa: quia nostra redemptio pependit à corpore Christi, in quo fuit exercita, & Christi passiones receptæ: portauit enim peccata nostra in corpore suo super lignum, cuius liuore sanati sumus: quia à planta

planta pedis vsque ad verticem capitis non fuit in eo sanitas. licet enim formalis ratio merendi in sola voluntate fuerit; hæc tamen voluntas habuit pro obiecto cruciatus, quos corpore excepit. Ostendi autem virtutem conflari ex actu interiori & exteriori. Quamobrem Christus per suum sanguinem introiuit in sancta æterna redemptione inuenta.

§.7. Secũda conclusio: Christus est caput hominum secundùm eorũ corpora. Est de fide: quia esse caput alicuius est in illud aliquid influere: sed Christus meritoriè influit in nostra corpora: ergo est caput illorum. Minor patet ex cap.3. ad Philipp.v.21. *Qui reformauit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Item corpus erit post resurrectionem gloriosum. quod pertinet ad beatitudinem, quam consequuntur Beati per merita ex gratia per Christum.

SECTIO III.

Vtrùm Christus sit caput omnium hominum? Art.3.

§.8. PArs affirmans negari non potest. Ioan.1. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* A qua illuminatione nullus hominum aliquando existens excipitur: quia Christus habet sufficiens meritum ad sanctificandos omnes homines, quos Deus saluos vult facere, quantum est ex se, & per merita Christi.

§.9. Infantes, qui ex vtero transferuntur ad tumulum, habuerunt, quantum est ex parte Dei, vt illuminarentur à Christo: quòd si impediti fuere, id fuit per accidens ex accidentali causarum congressu: inter quas aliqua creata libera impediuit liberè ortum, & baptisma; efficiens aliquid liberè quo proximè aut remotè fuit impedimento salutis: vt in prædestinatione dixi. Nec hoc impedimentum ortum traxit ex Dei decreto efficaci de se, quo salus impediretur, & efficaciter antecedenter eos excluserit à gratia Christi; & quòd Christus pro eis non obtulerit sua merita, quantum est ex se. Multò meliùs iam nati poterunt esse membra Christi easdem ob causas: per accidens autem respectu Christi & Dei non consequuntur vitalem influxum.

§.10. Adulti, qui motum aliquem bonum accipiunt per merita Christi, iam sunt aliquo pacto membra Christi, quamuis hoc nomen frequenter negetur carentibus fide: fideles autem, qui fidem habent sine charitate, absolutè sunt Christi & Ecclesiæ membra; mortua tamen: quia fides sine operibus mortua est, id est, non est in amicitia Dei, qui est nostra vita; neque habet semen vitæ æternæ, quod est ius ad illam. Apostatæ amittentes fidem, sunt membra Christi separata; non tamen omnino: habent enim characterem ex meritis Christi, qui per illum magis coniuncti sunt quàm Ethnici, quam ob rem non sunt rebaptizandi: vtrùm tamen pertineant ad Ecclesiam, nec ne non est huius loci: satis dixi volum.2.

§.11. Qui sunt in charitate, sunt membra Christi viua, qui more palmitum vitam sugunt è vite: qui verò sunt in patria, hi perfectè viuunt per Christum fungentes omni genere vitæ.

§.12. Primi parentes in statu innocentiæ non fuerunt membra Christi: quia Christus non est viuus existens, nisi post peccatum primorum hominum: ante existentiam autem non fuit caput; quamuis, antequam reipsa laberentur, habuissent fidem Christi; tamen non per eius merita, vt ostendi disp.11. Quod ait S. Thomas Christum fuisse caput omnium hominum, est verum; sed non intelligitur in omni statu: nam q.1.art.3. expresè ait Christum decretum post peccatum præuisum. Hæc in sententia S. Thomæ: quam ego impugnaui disp.13. ob quod absolutè Christus fuit caput Adami in statu innocentiæ; in quo ex meritis Christi accepit primam gratiam. Neque item Christus est caput hominum possibilium; quos Deus absolutè & antecedenter decreuit non producere; sicut neque Adam fuit caput eorumdem hominum. Damnatorum non est caput, in eos influens meritoriè: quia iam sunt proscripti, & exclusi à regno: Christus autem non est caput, nisi eorum, qui sunt vel in patria, vel in via ad patriam. Character damnatorum non conseruatur ex meritis Christi: quia hæc non sunt nobis ad contumeliam; sed ad vitam & gloriam: character autem illis conseruatur ad confusionem, vt docet S. Thomas q.63. art.5. ad 3. De limbicis est maior difficultas: si accipiunt ex Christi meritis aliquod beneficium naturale; Christus est illorum caput ea in parte. S.Thom. & q.8.a.3.

SECTIO IV.

Vtrùm Christus sit caput angelorum?

§.13. CONclusio affirmatiua: quæ videtur de fide. 1.Ephes.22. *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam*: beati autem angeli Ecclesia sunt: ergo Christus est caput illorum. Confirmatur. Ecclesia Beatorum est vna, & vnum corpus: habet ergo vnum caput. Adde, Christum vt hominem esse dominum & regem angelorum, quibus vtitur administris, in eosque influit gratiam aliquam accidentalem.

§.14. Non est quæstio in sententia constituente Christum præuisum in statu absolutæ existentiæ ante peccatum dæmonum & angelorum, quam docui disp.13. Vbi ostendi omnem gratiam angelorum fuisse ex meritis Christi. item insinuaui perseuerantiam & prædestinationem angelorum fuisse ex meritis Christi: de quibus est eadem ratio, quæ de primis parentibus ex B.Thomæ sententia. Est autem quæstio in sententia S.Thomæ asserentis Christum posteriorem ratione, quàm originale peccatum.

§.15. Hinc etiam patet, præuisum etiam fuisse peccatum dæmonis, quod fuit vna ex causis originalis peccati: cùm autem dæmonis peccatum fuerit lapsus à gratia; itidem concluditur dæmonem non fuisse iustificatum per merita Christi. Cùm autem Deus angelos omnes iustificauerit vno motiuo, sicut duos parentes in paradiso: item & omne genus humanum reparauit vno etiam motiuo; videtur concludi nullum angelum gratiam iustificantem accepisse ex meritis Christi. Non reperitur fundamentum, angelos, qui perstiterunt in gratia, esse iustificatos ex meritis Christi; qui verò ceciderunt, fuisse iustificatos absque Christo. quare tam illi omnes, quàm primi parentes, acceperunt iustitiam gratis sine meritis Christi.

§.16.

S.Thom. q. 8. a. 5. & 6. §.16. P.Valentia quæst.8.punct.3.§. *Nunc quod ad istam*: & P.Suarez disp.42. sect.1.§. *Dico tamen primò*, absolutè docent Christum angelis meruisse gratiam & gloriam. nunc autem ea opinio non est necessaria ad defendendam rationem capitis Christi comparatione angelorum. Nam Christus est illorum caput. Primò, quia est ipsorum dominus, cuius ipsi sunt hereditas, vt ex Paulo ostendi disp. 47. Secundò, quia illos dirigit, & eis vtitur administris. Tertiò, quia in illos influit illustrationes mentis, & accidentaria voluntatis gaudia.

§.17. Dices, ab Augustino requiri, vt vitis & palmites sint eiusdem naturæ. Respondeo, potuisse Christum vt hominem esse caput angelorum etiam in gratia sanctificante: vnitas enim naturæ sufficit in gradu rationali creato, in quo potuit Christus mereri; non tamen increato: natura enim diuina non meretur suis actibus: quia non habet superiorem. quod patet ex eodem Augustino to.9. tract. 80. in Ioan. Quod verò tract.81. ait nos non fore palmites, nisi Deus factus fuisset homo; intellige de facto, quia non nisi per Deum-hominem decreuit nos redimere, cùm posset per Deum-angelum.

SECTIO V.

Vtrùm gratia capitis, & personalis sit eadem in Christo? Art.5.

§.18. GRatia personalis est Bipartita: altera est gratia constituens vnam personam humanam atque diuinam ex deitate, supposito Verbi, & humanitate. Altera est gratia habitualis, qua hæc persona Christus vt homo sanctificatur eo genere. in hoc sensu eam accipit S.Thomas art.5.ego in vtroque.

§.19. Dico: Gratia personalis in vtroq; sensu est gratia capitis: nec vt personalis, & capitalis distinguuntur nisi per extrinseca connotata. personalis enim est per solam physicam vnionem; capitalis autem per extrinsecam denominationem à pacto Dei constituentis Christum caput nostrum, & eius merita acceptantis ad nostram gratiam & gloriam. At verò dignitas meritorum est ab eâdem gratia, qua humanitas Christi sanctificatur substantialiter, & assumitur ad constitutionem personæ Christi, vt est humana.

§.20. Quod etiam latè probaui disp.47. neque enim hic valor aliunde potuit oriri. quæ est communis opinio Theologorum & interpretum, quos adduxi disp.47. exponentium illud Ioan.1.16. *Et de plenitudine eius nos omnes accepimus.* Prædixerat enim Ioannes v.14. Christum esse plenum gratiæ: quod Doctores explicant de gratia vnionis. subiungit autem Euangelista, nos de ea plenitudine accepisse gratiam, id est, de gratia substantiali Christi, qua est plenus, & filius naturalis. Auctor libri apud August. tom. 4.libr.2.de Incarnat. Verbi ad finem expresè docet Christum repletum esse diuinitate vt vnguento, & ea fuisse ignitum, ex quo ortus est odor aliquis, & calor gratiæ adoptionis in Sanctos. Legatur liber ille, qui manifestè facit Christum auctorem nostræ gratiæ propter gratiam vnionis. S.Thomas art.8. hæc ait: Cuius humanitas ex hoc, quòd est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi.

§.21. Qui verò dicunt gratiam habitualem requiri ad meritum, non loquerẽtur ad dignitatem; sed ad efficientiam: apertè enim contradicerent Adriano I. asserenti non fuisse necessariam Christo gratiam adoptionis ad eam nobis impetrandam. Dici autem potest gratia habitualis gratia capitis, non ex qua sumptus sit valor, sed per quam producatur opus meritorium. Quod opus habet causam efficientem, quæ est caput instructum habitibus supernaturalibus, qui dimanant à gratia: habet item valorem, qui oritur à gratia vnionis, quæ propter dignitatem vocatur absolutè gratia capitis: habitualis autem potest vocari subseruiens gratiæ capitis, vt P. Vasquez obseruat.

SECTIO VI.

Vtrùm sit propria Christi gratia capitis? Art.6.

SVBSECTIO I.

Quæ sint certa?

§.22. CErtum est solum Christum esse caput Ecclesiæ: quia ille solus condignè meretur gratiam omnibus alijs creaturis intellectualibus: Maria verò est causa instrumentalis moralis congruè impetrans gratiam omnibus electis tam angelis, quàm hominibus. Hoc autem non est satis ad rationem capitis; quod est causa particularis propria virtute spirituum animalium, quos influit in membra. Dicitur autem Maria *collum* Ecclesiæ: quia per illud traijcit caput spiritus in alia membra, quos spiritus non efficit collum. In extrinseca autem administratione Papa est caput Ecclesiæ.

§.23. Secundò est certum, nullam creaturam puram posse ex natura rei alij condignè gratiam mereri. Rationem reddidi disp.28.à §. 58. Quia iustus actibus bonis exercet amicitiam cum Deo: Deus autem in præmium amicitiam item exercet cum iusto. Hoc autem exercitium petit in primis incrementũ amicitiæ eiusdem, & vt Deus primùm prouideat bonum suo amico, communicationem maiorem in bonis, quàm alij personæ distinctæ. Item omnes dirigimur in patriam: charitas autem petit, vt quis in spiritualibus sibi prouideat primùm. At hoc augmentum amicitiæ, & visionis illi debitæ, est totum præmium condignum operum istorum: ergo præter illud non merentur aliorum incrementa condignè: Christus autem non potuit sanctitate augeri: ob quod potuit nobis ex natura rei condignè mereri; creatura autem capax incrementi gratiæ, potest.

§.24. Objicies Primùm: Beati non merentur sibi: ergo possunt mereri nobis. Distinguo consequens: de potentia absoluta, transeat consequens: de ordinaria, nego consequentiam: quia ad omne meritum condignum gratiæ, est in termino; & non in via: posse autem diuinitus beatum sibi mereri augmentum gratiæ & gloriæ infallibiliter assequendum, dixi disputans de merito. quod confirmatur exemplo Christi beati.

§.25. Objicies Secundò: Gratia potest esse infinitè

nitè intensa, & componi ex tota intensione possibili: ergo ille iustus poterit alijs condignè gratiam impetrare. Probatur consequentia: quia ille non potest iam sibi mereri incrementum gratiæ: distinguo antecedens: potest de lege communi, nego antecedens; de absoluta, concedo. Item respondeo ad consequentiam, & eius probationem.

SVBSECTIO II.

Qui negent posse creaturam puram alijs gratiam condignè mereri?

§.26. DIxi disp.10. nullam puram creaturam posse alijs condignè mereri remissionem peccati mortalis: quia nulla actio puræ creaturæ tanti æstimatur à Deo, quanti grauitas peccati mortalis. Quam sentẽtiam eruditissimè, vt assolet, probat P. Vasquez disp. 4.c.3. Ratio est, quia meritum condignum exigit, vt offeratur aliquid in æstimatione prudenti dignum, vt fiat tanti, quanti præmium: sed opus puræ creaturæ non fit in æstimatione prudenti tanti, quanti remissio peccati: ergo. Probatur Minor: quia remissio peccati æstimatur tanti, quanti peccatum ipsum: sicut condonatio aurei tanti æstimatur, quanti aureus ipse in suo genere; sed peccatum propter infinitudinem æstimatur infinitè: ergo.

§.27. P. Vasquez ea disp. 4.cap.5. docet puram creaturam non posse alijs condignè mereri auxilia gratiæ, nec gratiam iustificantem: quem recentiores nonnulli sequuntur. Mouentur Primò: quia per gratiam adoptionis nullus potest alijs condignè mereri. hæc enim gratia id non habet ex natura sua: re enim ipsa nullus meretur alijs: quia hæc gratia ordinatur ad meritum propriæ personæ, non alienæ. Argumentum imbelle ad debellandam omnipotentiam Dei. Posset enim responderi, non repugnare de potentia absoluta aliam gratiam adoptionis perfectiorem hac nostra; quæ ex natura sua referretur ad merendum aliis: quia illa gratia esset incapax intensionis: ob quod non posset iustus sibi mereri incrementum; posset autem aliam similem alij carenti peccato mereri. A nostra autem gratia ad illam possibilem leue duceretur argumentum. Cumque hîc de potentia absoluta sit sermo, expediret ostendere repugnare aliam gratiam specie distinctam à nostra; vel omnes possibiles percurrere. Imò dici posset non repugnare gratiam, cui connaturalius sit impetrare gratiam alijs personis, quàm propriæ, vt contingit gratiæ vnionis. ex. gr. ponamus gratiam infinitè intensam tota intensione possibili: opera ab hac gratia connaturaliùs augerent aliam, quàm suam: siquidem hæc non posset augeri absolutè; illa autem posset. Ponamus item gratiam identificatam cum lumine gloriæ, vel quæ illud petat ex natura sua exclusa fide: illa gratia redderet actu hominem beatum, qui quia esset in termino, nihil sibi mereretur: cur autem non posset à Deo assumi vt alijs mereretur gratiam?

§.28. Secundò, impugno argumentum: gratia vnionis Christi potuit diuinitus referri ad condignè merendam gratiam habitualem ipsi Christo: sicut relata est ad merendam gloriam corporis; & tamen reipsa non ordinatur ad meritum gratiæ. Item, Christus potuit produci corpore glorioso: & tunc eius gratia non referretur ad merendam gloriam corporis. Potuit autem Deus expectare opera Christi, & propter illa illi conferre gratiam: item & non exspectare ad conferendam gloriam corporis: ergo ex eo quòd reipsa gratia ordinetur, vel non ordinetur ad aliquod præmium, non rectè infertur repugnare eam ad aliud ordinari, aut non ordinari. Adhuc autẽ non aliunde arguitur, quàm ex facto. Confirmatur. Potuit Deus nullius hominis iusti precibus moueri ad conferenda alijs beneficia, anne tunc rectè argumentareris repugnare huic gratiæ impetrationem? S.Thom. q.8.a.6.

§.29. Tertiò, ostenditur idem argumenti vitium: quia peccatum Petri non ordinatur de facto, & ex natura rei ad maculandos cæteros homines, nec Petrus constituitur caput illorum: potuit autem Deus eum constituere caput comparatione illius actus, vt constituit Adamum: ergo idem potuit contingere huic gratiæ. Vel retorqueo argumentum: peccatum, quod post susceptos liberos potuit suscipere Adamus, est eiusdem speciei cum peccato, quod commisit: sed per secundum peccatum non potuit maculare homines: quia de facto eos non macularet, tametsi peccaret: ergo nec per primum potuit. En formam tui argumenti. Quod adducitur de Virgine est abs re: quia Deus soli Christo id contulit dignitatis, vt soli Adamo contulit munus capitis. Nec Maria potuit ex lege communi esse caput ratione reddita §.21.

§.30. Secundò mouentur: quia gratia capitis debet continere eminenter gratiam membrorum: sed gratia puræ creaturæ non continet gratiam aliarum: ergo. Probant Minorem Primò: quia gratia creaturæ est gratia membri: omnes enim iusti sunt membra Christi. Secundò, quia nullus homo continet physicè gratiam: sicut Adam continuit physicè alios homines.

§.31. Aduerte, gratiam capitis, aut membri, esse extrinsecam denominationem à voluntate Dei: neque gratiam vllam esse ex suo conceptu gratiam capitis, aut membri: sumitur enim allegoria ex corpore humano: nostra gratia vocatur membri, quia illam accipimus per influxum moralem meritorum Christi. quæ si nobis daretur sine Christo, non essemus hoc modo membra Christi: sicut per te non fuit Adam in statu innocentiæ; neque nunc sunt angeli: at omnino extrinsecum est nostræ gratiæ nobis donari in præmium meritorum Christi. Similiter gratia vnionis Christi, prout vnita humanitati, potuit esse gratia membri. Demus enim Patrem incarnatum per bona opera in natura assumpta impetrasse à Deo huic humanitati Christi vnionem ad Verbum: Christus vt homo esset membrum Patris vt hominis: quia humanitas Christi accepisset gratiam substantialem per influxum moralem meritorum humanitatis paternæ. Quare qui negant gratiam habitualem esse posse principium merendi alijs: quia non est gratia capitis; pro ratione reddunt conclusionem: quia idem est formaliter esse gratiam capitis, & esse principium alijs merendi: est enim eadem res eodem modo concepta, explicata tamen vocibus propriis aut allegoricis. Et quando dicunt non posse esse gratiam capitis; quia est gratia membri; rogandi sunt, cur non possit desinere esse gratia membri, & possit

S.Thom. q.8.art.6.

esse gratia capitis? cùm hæ sint extrinsecæ denominationes & liberæ.

§.32. Ad argumentum ex §.28. distinguo Minorem: non continet eminenter moraliter quoad sufficientiam in actu primo, nego Minorem: concedo autem non continere proximè propter defectum voluntatis Dei acceptantis opera. Ostendi autem disp.11. §.6. pactum solùm requiri ad vim obligandi Deum, sine qua obligatione non est meritum completè in actu secundo. Ad primam probationem, respondeo membra physica non posse esse caput corporis, nec caput membra: quia constituuntur per physicas qualitates; in brutis autem etiam per partes specie distinctas: vnde sine mutatione physica situs, figuræ & qualitatum non possunt exuere conceptus capitis aut membri: at verò caput, & membrum morale constituuntur per extrinsecam denominationem à voluntate Dei dantis vnam gratiam in præmium illius.

§.33. Ad secundam probationem, aduerte posse quæstionem institui, vtrùm possit constitui aliquis caput aliorum: ita vt per bona opera alij etiam sint boni bonitate operationis, sicut per peccatum Adami (in aliquorum opinione probabili) constituimur mali, & filij iræ; quod spectat ad materiam de peccato originali. nunc tamen do argumenti partem negantem; inficior tamen, propterea non posse aliquem condignè alijs impetrare gratiam: etenim opera Christi nos formaliter non reddunt bonos. Tantùm ergo requiritur æqualitas operis cum præmio, & voluntas Dei acceptantis. Aliunde ergo repugnantia petatur.

§.34. Tertium argumentum sumitur ex Adriano I. epist. ad Episcopos Hispaniæ, vbi Pontifex ait Christum non impetraturum nobis gratiam adoptionis, si ipse ea egeret. Aduerte, Pontificem dixisse *nobis*, qui peccatum habemus, & per gratiam adoptionis erat detergendum: at nostræ quæstionis casus non est in nobis ortis in peccato, sed in alio statu absque peccato, cuius nec meminit Pontifex, nec illi opus erat ad confirmandam Christi diuinitatem, quæ abunde monstratur ex condigna impetratione gratiæ iustificantis impios. Nec item videtur locutus de potentia absoluta; sed de ordinaria: non enim dixit, *non posset*, sed, *non tribueret*.

§.35. Quartum argumentum: Homo purus non potest condignè mereri alijs remissionem peccati mortalis: ergo neque infusionem gratiæ, quæ ex se est remissiua peccati. Nego consequentiam: quia maius est impetrare gratiam inimico, quàm augmentum amico, aut saltem non inimico: ex eo autem quòd negetur maius, non sequitur negandum minus. Aduerte, nos non mereri gratiam abstractè, sed vt infundendam nobis, aut alijs: quando autem infunditur in peccatorem, habet annexam voluntatem remittendi peccatum; secùs verò, quando infunditur non in peccatorem. Quia ergo peccatum alterius plus displicet Deo, & eius voluntatem auertit, quàm opera hominis iusti placent; ideo peccatum alterius resistit meritis huius.

§.36. Tandem argumentantur: quia non repugnat aliqua gratia, quæ non possit alijs esse principium merendi; cur non dicemus eam esse hanc? quid inde? cur autem non dicemus non repugnare adoptionem, quæ sit principium merendi alijs, tametsi non sit hæc? Deinde antecedens est falsum: quia nulla potest esse gratia adoptionis, quæ cum opere supernaturali non habeat condignitatem ad impetrandam aliis tantam gratiam, quantam sibi ipsi impetrare posset. Cui condignitati accedere posset conuentio inter Deum, & creaturas.

SVBSECTIO III.

Pars affirmatiua concluditur.

§.37. DOm. Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 4. ante medium ait potuisse puram creaturam tanta à Deo gratia donari, vt condignè mereretur alijs remissionem peccatorum. Consentit P. Suarez disp. 4. sect. 7. §. *Dico iam primò*; pro qua ibi nonnullos adducit auctores. Consentient necessariò Scotus, & alij auctores adducti disp. 11. §. 4. opinantes merita pendere ab acceptatione Dei: & quemadmodum acceptauit opera Christi, fecitque condigna; potuit itidem acceptare bona opera cuiuscumque alterius creaturæ. His omnibus auctoribus dissentior in satisfactione condigna vnius puræ creaturæ pro peccato mortali alterius; assentior autem in condigna impetratione gratiæ homini non existenti in peccato mortali. Videretur alicui colligi ex B. Anselmo lib. 1. *Cur Deus homo* cap. 5. negante æqualem redemptionem hominum per creaturam: quia esset homo seruus alterius creaturæ. vbi non negauit condignitatem operum. Verùm Anselmus tunc omisit controuersiam de operum condignitate; reddidit que rationem aliam: at verò à cap. 20. & lib. 2. cap. 14. apertè probat, non potuisse ad æqualitatem satis pro peccato fieri, nisi à persona diuinatait enim cap. 23. *Nullatenus ergo debet aut potest accipere homo à Deo, quod Deus illi dare proposuit, si non reddit Deo totum, quod illi abstulit.*

§.38. Probatur conclusio Primò in casu, quo Deus nollet Petro augere gratiam per bona ipsius opera, sed vt illa offerret pro Paulo: tunc illa opera habent ex se æqualem condignitatem cum nono gradu gratiæ, v.gr. conferendo ipsi Petro: ergo & conferendo Paulo. Probo consequentiam: quia gratia conferenda Paulo non est perfectior, quàm gratia conferenda Petro; neque vnio alterius pluris æstimatur, quàm alterius vnio: nam augmentum gratiæ Petri est moraliter æquale meritis Petri: sed augmentum gratiæ Pauli est æquale augmento gratiæ Petri: ergo augmentum gratiæ Pauli, & meritum Petri sunt moraliter æqualia: nec quòd conferatur alij, adeò moraliter crescit, vt non possit operis intensione rependi.

§.39. Dices Primò, repugnantiam oriri, quia gratia habitualis est particularis, quæ non habet vim vniuersalem sanctificandi. Bene: ego solùm contendo, posse impetrari à Petro soli Paulo vnum solum gradum gratiæ intensum vt octo, vel vt nouem: qui gradus condignè esset conferendus ipsi Petro. in quo quæ, obsecro te, cernitur vniuersalitas?

§.40. Dices Secundò, gratiam habitualem esse semen gloriæ, cuius actio est in persona illam habente, non verò in alia. Hæc solutio nos illudit terminis: nam & gratia vnionis est semen gloriæ. Etenim quia illi debetur gloria, dicitur per metaphoram semen gloriæ. Item peccatum est semen damnationis æternæ: & tamen & gratia vnionis, & peccatum possunt alijs esse principium aut ratio bene

bene aut malè merendi. Huic autem quid officit semen? quod in communiori sententia actionem exercet formandi fœtum non in propria, sed in distincta persona: cui saltem hoc non repugnat.

§.41. Dices Tertiò, gratiam habitualem ordinari ex sua natura ad solam perfectionem propriæ personæ; non verò distinctæ. Egregia petitio principij: id enim reuocatur in controuersiam: nam & gratia vnionis ordinatur ad perfectam humanitatem, quam vnit Verbo, & peccatum Adami ad illum maculandum; & tamen Christus & Adamus nobis meruerunt.

§.42. Secundum argumentum sumitur ex gratia vnionis, quæ potest alijs condignè impetrare gratiam: ergo. Dices Primò, gratiam vnionis esse infinitam, & eapropter sanctificare formaliter personam, cuius est, & efficienter alias. Contrà: Id probat gratiam adoptionis non posse impetrare alijs nisi determinatos gradus gratiæ, sicut nec sibi; non verò probat non posse impetrare aliquem. Demus enim gratiam Petri fore infinitam. Rectè ergo seruaretur discrimen gratiæ finitæ & infinitæ: sicut seruatur in sanctificatione propriæ personæ, & merito augmenti gratiæ in eadem, quod habet pura creatura.

§.43. Dices Secundò, gratiam vnionis ita sanctificare Christum, vt non possit esse sanctior per aliam. Quamobrem referri non potest ad sanctitatem ipsius Christi augendam: gratia verò habitualis adhuc relinquit hominem aptum maiori sanctitati. Contrà: Christus non potest esse sanctior intensiuè; at diuinitus potuit sibi mereri gratiam habitualem, & eius augmentum; & tamen simul potuit nobis mereri: ergo & potuit pura creatura mereri alijs gratiam, quam sibi poterat mereri. Eam verò fieri quotidie sanctiorem simpliciter quid refert? Demus enim fieri posse, vt Petrus impetret Paulo gratiam, adhuc retineretur discrimen gratiæ potentis simpliciter augeri, & impotentis. vel denus Deum velle hominem beatum mereri per opera, quæ non augerent proprium habitum gratiæ; vel Petrum habere omnem intensionem possibilem gratiæ; tunc cur non posset mereri alijs per gratiam adoptionis?

§.44. Dices Tertiò, gratiam vnionis physicè continere omnes homines, ac posse constituere Christum illorum caput, secùs gratiam habitualem. Contrà: Peccatum Adæ, neque eius voluntas, non continet physicè animas aut voluntates posterorum; sed tantùm continet in lumbis supposita posterorum per vnionem, ratione cuius potuit esse illorum caput: ergo etiam in bonum potuit esse caput: quia licet non contineat gratiam supernaturalem, neque rationem bene operandi; sicut non continuit in naturalibus: at continet supposita, quæ dicuntur grata; sicut continet supposita, quæ dicuntur ingrata.

§.45. Tertium argumentum ex peccato originali, quod condignè meruit innumera mala toti humano generi. Solutiones adhibitæ impugnatæ sunt sect. 1. Dices, malum potentius esse ad inferendum malum, quàm bonum ad bonum. Fateor: quia nostra mala plus displicent Deo, quàm placent bona; tamen habent nostra bona suam condignitatem ad bonum, vt ad vitam æternam: quemadmodum mala ad damnationem. Vnde positis omnibus requisitis ad bonum (quæ sunt plura quàm ad malum) sufficientem habet virtutem ad effectus, qui non superant eius bonitatem. Quid autem requiratur ad meritum actuale condignum, & quo discriminatur ab impetratione, ostendi disputans de merito. S. Thom. q. 8. a. 6.

SVBSECTIO IV.

Quædam difficultas.

§.46. OBijci potest, totam hanc doctrinam opponi doctrinæ ex §.24. vbi dixi nullum posse alij mereri remissionem peccati. Sic argumentor: Infusionem gratiæ potest aliquis alijs mereri, si non sint in peccato mortali: ergo etsi existant. Probo consequentiam: quia remissio peccati est effectus formalis secundarius gratiæ, qui non æstimatur plus, quàm primarius: aut certè si secundarius tanti æstimatur, non poterit iustus mereri primarium.

§.47. Animum aduerte, collationem gratiæ, & effectus formalis primarij, diuersa ratione æstimari, quando est expulsura peccatum, ac quando non est. Quia quando est expulsura, est beneficium maius propter malum quo nos liberat: sunt enim tunc duo beneficia: alterum, est ipsa qualitas gratiæ; alterum, ereptio à peccato. Quod est tam per se notum, vt vix queat clariùs exponi. Pone hominem in pura natura; pone alium cum corruptela peccati: hic est in ærumna portendenti, quod est peccatum; ille est sine ærumna. donet Deus gratiam vtrique; vterque est amicus Dei: at qui in peccato erat, solutus est prioribus illis ærumnis; qui in pura natura, nequaquam. Nonne plura beneficia accepit eâdem infusione gratiæ, qui erutus è potestate diaboli factus est filius Dei, quàm qui filiationem accepit solam sine ea libertate à peccato?

§.48. Porrige potum aquæ homini non sitienti: porrige potum eumdem homini siti iam perituro; potus idem est, nec in se pluris emeretur: at circumstantia extinguendæ sitis efficit, vt tanti æstimetur, quanti vita. Pone aquam vendi, nec esse nisi potum vnum; velint eam emere duo, alter non egens, alter siti periturus: venditor autem nolit eam alteruti dare nisi centum aureis; eos non dabit, qui non eget; dabit, qui eget: quia circumstantia imminentis mortis auget valorem aquæ. en quæ ob primarium effectum nihil valet, valet centum aureos ob circumstantiam effectus secundarij, quæ est sitis depulsio; eis autem qui exiguis, & nullius momenti rebus nos eripiunt ab imminenti morte, dicimur debere vitam.

§.49. Ad argumentum ex §.46. nego consequentiam. Ad probationem, effectus formalis primarius si annuntiet secundarium, pluris æstimatur in ea circumstantia, quàm in alijs, vt dixi §.47. & 48. Item si mihi daretur optio, vt infunderetur mihi gratia sine remissione peccati, aut remitteretur peccatum sine infusione gratiæ; eligerem remissionem peccati: quia non essem iam Dei inimicus; in altero autem euentu adhuc Deum hostem haberem. ergo quando effectus formales secundarij pertinent ad incolumitatem tam spiritualem, quàm corporis; pluris æstimantur quàm primarij nudi, & in se: vt patet in aqua, cuius formalis effectus primarius est humectare, & infrigidare; depulsio autem sitis est secundarius. Ex parte item Dei est alia ratio

S.Thom. q.9.

tio: quia peccator suo peccato infinitè resistit, cuius resistentiam vincere non potest pura creatura: quia plus lacessitur Dei voluntas peccato mortali, quàm allicitur bonis operibus puræ creaturæ.

SECTIO VII.

Vtrùm dæmon sit caput malorum; item & Antichristus?

§.50. EST, quantum ad externam gubernationem: quia eos instigat ad malum. Quod patet 12. Apocal.7. *Draco pugnabat, & angeli eius.* Matth.9.34. *In principe dæmoniorũ.* Ioan.14.30. *Princeps huius mundi.* Tandem Ioan.8.44. *Vos ex patre diabolo estis, & desideria eius perficitis.* Vbi explicatur ratio principatus dæmonum.

§.51. Antichristus non fuit caput omnium malorum, quantum ad ordinem: quia eius peccatum non fuit primum omnium. neque item quantum ad gubernationem: quia solùm reget suos synchronos: at verò quantum ad grauitatem flagitiorum, erit omnium hominum malorum caput, id est, omnium flagitiosissimus. quod comparatione etiam dæmonum opinatur P.Suarez in Commentario: Caiet. ait futuram in illo plenitudinem diabolicæ malitiæ. De quo dicitur Dan.11.36. *Et eleuabitur, & magnificabitur aduersus omnem deum.* Hîc poterat disputari, vtrùm peccatum Antichristi futurum sit grauius peccato Iudæ, nisi tamdiu aberraretur à proposito scopo huius quæstionis.

DISPVTATIO LIII.

Vtrùm anima Christi cognoscat & amet per actus increatos formaliter?

S.Thom.quæst.9.

SECTIO I. *Hugonis opinio.*
SECTIO II. *Non posse ex natura rei esse eam vnionem.*
SECTIO III. *Nec de potentia absoluta.*
SVBSECTIO I. *Aliquorum rationes.*
SVBSECTIO II. *Duæ aliorum rationes.*
SVBSECTIO III. *Discrimen similius veri.*
SVBSECTIO IV. *Ratio à priori.*
SECTIO IV. *Ad argumenta.*

§.1. NOs intelligimus, & amamus per actus increatos Dei in genere causæ efficientis: quia Deus per suum intellectum & voluntatem efficit cognitiones nostras creatas; quibus formaliter intelligimus. At nulla pura creatura intelligit, aut amat formaliter actibus increatis: quia illis non vnitur immediatè & physicè: est autem difficultas de anima Christi.

SECTIO I.

Hugonis opinio.

§.2. HVgo Victorinus in opusculo de Scientia animæ Christi censuit eam de facto esse sapientem sine sapientia creata per solam increatam sapientiam. Ioannes de Ripa, & Ioannes de Neapoli adducuntur pro ea sententia à veteribus: non immeritò afferri possunt Apollinaristæ & Monothelitæ, constituentes in anima Christi vnam operationẽ intellectus, & voluntatis vnam aliam: quam censebant esse diuinam, & non humanam. Hugonis enim fundamentum parum ab illis differt: censet enim omnem sapientiam esse ab æterno: ergo in Christo nulla est sapientia nisi æterna: sed nihil est æternum præter Deum: ergo. Multa congerunturatgumenta pro ea sententia, leuia quidem, & indigna, ob quæ moram faciamus. Nonnulla in progressu recurrent: alia recognosci possunt apud P.Ragusam disp.82.

§.3. Existimo non posse cum Catholica fide componi eam sententiam: quia opposita est ab Ecclesia definita in Concilio VI. generali. Quamuis enim eius scopus fuit ostendere in anima Christi actus creatos voluntatis humanæ, quibus Christus vt homo se semper exercuit: at vt Concilium Patresque probarent eos actus creatos, asseruerunt animam Christi nec exercitam, nec potuisse actibus increatis in genere quasi causæ formalis: itaque factum negauerunt ex negatione potentiæ. Id constat ex epist. S.Leonis ad Flauianum, quæ est in eodem Concilio act.17. in confessione fidei: act. autem 4. ad medium hæc asseruntur: *Neque enim poterit angelica natura diuinam habere voluntatem, aut humanam; nec humana natura voluntatem Dei, aut angeli.*

§.4. Christus autem vt homo dicitur habere eamdem voluntatem cum diuina; non quidem eamdem formaliter, & subiectiuè; sed obiectiuè, & per consensum. Quando enim duo idem volunt, dicuntur habere voluntatem vnam: vt fidelibus fuit Ecclesiæ exordio cor vnum, & anima vna: duo strenuè amici dicuntur Hispanè *vna anima; vna alma.* Ex vnione hypostatica sola non posse inferri vnionem ad actus intellectus & voluntatis, satis ostendi disp.47. Nec satis miror Hugonem non animaduertisse, ex ea opinione inferri Incarnationem totius Trinitatis: quia vnio fieret ad absolutum. Nisi respondeat, quod alij de existentia, subsistentia, & sanctitate; eam vnionem esse prout in Verbo; non verò in scientia absolutè, & secundum se.

S E-

SECTIO II.

Non posse ex natura rei esse eam vnionem.

§.5. ANimam Christi non posse ex natura rei vniri immediatè intellectui, & voluntati Dei est certum. Ne autem quæstio sit anceps, non solùm ago absolutè ex conceptu naturali humanitatis: sic enim est certissimum nec vnionem hypostaticam, nec gratiam, nec aliquid supernaturale contingere humanitati ex natura rei, nec de lege ordinaria debita ipsi humanitati: vtitur enim Deus ijs in rebus potentia sua absoluta, & legibus supra naturam, huic naturæ minimè debitis. Ago autem ex suppositione primi miraculi vnionis hypostaticæ: an absque nouo miraculo sequatur vnio ad intellectum & voluntatem? In hoc sensu dico non esse possibilem de potentia communi eam vnionem. quia hæc est præcisè humanitatis cum hypostasi immediata coniunctio: ad absoluta autem nec est immediata vnio, nec illam infert naturaliter: vt ignis infert calorem, lucem sol; sed impediri potest absque miraculo.

§.6. Objicis, Vnio hypostatica infert naturaliter gratiam habitualem, visionem Dei, & corporis gloriam: ergo & vnionem ad intellectum, & voluntatem Dei. Antecedens est certum: quia illa omnia debita sunt filio naturali: quia naturalis est. Primum autem omnium miraculorum, quæ Deus iam homo effecit, fuit priuare suum corpus gloria. Consequentia autem probatur: quia filio naturali debetur communicatio omnium bonorum. Nego consequentiam. Ad probationem, respondeo non deberi filio omnia bona possibilia; sed illa quæ sunt propria filij, & quibus vti potest in natura, in qua est filius. Christo vt Deo debentur illa bona: quia non potest natura diuina, ex qua & supposito est filius, vti alijs formaliter, quæque illi sunt connaturalia: at Christo vt homini non debentur: quia humanitas (ex qua & supposito est filius naturalis etiam vt homo) non est capax illorum bonorum: quia nulla natura est capax actuum vitalium alius: quia connaturaliter viuens non petit actus alienos. at gratia & visio illi debentur: quia iam est in ordine supernaturali per vnionem, & quia humanitas est illorum capax.

§.7. Confirmatur. Vnio ad intellectum & voluntatem esset totius Trinitatis Incarnatio, vt sæpè probaui impugnans vnionem ad subsistentiam, existentiam, & sanctitatem communem: sed hæc vnio non sequitur tam naturaliter, vt necesse sit miraculum ad eam impediendam: vt rectè probauit S.Anselmus: ergo. Minor probatur: quia personæ sunt realiter distinctæ: nec opus est, vt quod vni conuenit ratione hypostasis, cæteris quoque conueniat.

§.8. Hæc doctrina est definita in VI.Synodo generali act.4. ad medium, ijs verbis: *Nec enim poterit angelica natura diuinam habere voluntatem, aut humanam; nec humana natura voluntatem Dei, aut angeli.* Vbi Concilium probat, humanitatem Christi vsam actibus intellectus & voluntatis humanis: quia non potuit angelicis vti, nec diuinis. vt autem argumentum sit bonum, opus est vt sit de impotentia saltem naturali.

Pet. Hurtado de Mendoza de Incarn. pars I.

S.Thom. q.9.

SECTIO III.

Nec de potentia absoluta.

SVBSECTIO I.

Aliquorum rationes.

§.9. HAc in parte diuisi Theologi. Affirmant antiqui nonnulli, non repugnare diuinitus humanitatem esse intelligentem formaliter intellectione increata. quibus recentes nonnulli subscribunt. id autem negat maior pars tam fixè, vt conetur oppositam sententiam temeritatis accusandam. Horum sententiæ ego assentior, à censura dissensus: sine vllo enim periculo potest pars affirmatiua defendi: quia nec in sacris Litteris, nec Concilijs, nec à Pontificibus ea de re aliquid est decretum; nec illa in parte alicui fauetur errori; nec per consequentias aliquid contra fidem deducitur; nec deserta est grauium auctoritate Doctorum; estque cõtrouersia philosophica magis quàm Theologica: quamuis enim est de subiecto Theologico; dirimenda tamen ex solis philosophicis principijs.

§.10. Eam aliqui probant ex Agathone in VI. Synodo generali act.4. ad finem epistol. *Ex quibus testimonis claret* (inquit Pontifex) *vnamquamq; naturam propriam naturalem habere, & vnicuique assignari debere voluntatem: nec enim poterit angelica natura diuinam habere voluntatem, aut humanam; nec humana voluntatem Dei, aut angeli.* Ait autem inferius: *Certissimè claret, in Domino Iesu Christo duas, id est, Dei & hominis, naturas, siue subsistentias, in vnam conuenisse subsistentiam, siue personam: necesse & duas nos naturales in eo fateri voluntates, diuinam scilicet, & humanam; nec diuinam eius, quantum ad naturæ rationem pertinet, humanam habuisse voluntatem dicendum est; nec humanam eius diuinam naturaliter habuisse voluntatem credendum est: nec rursum aliquam ex eisdem duabus Christi substantiis absque naturali extitisse voluntate fatendum est.*

§.11. Respondeo ab Agathone, non esse sermonem de potentia absoluta; sed de ordinaria. Primùm, quia ait, naturaliter non posse id fieri: quamuis enim ego existimo τὸ *naturaliter* non accipi pro eodem ac *secundùm leges naturæ*; sed pro *consentaneo naturæ*, siue *pertinente ad naturam*: & *voluntatem naturalem* non accipi vt opponitur supernaturali; sed pro spectante ad naturam: at si quis dicat, *naturaliter* ibi etiam accipi pro *connaturaliter*; effugiet censuram. Quòd si objicias, hæreticos non dixisse humanitatem posse connaturaliter intelligere formaliter scientia increata; Respondeo ex §.5. accipi *naturaliter* pro connaturaliter ad vnionem hypostaticam, ita vt Pontifex non solùm damnet connaturalitatem cum humanitate secundùm se; sed etiam vt vnita Verbo: Christus enim vt homo non videt Deum, & connaturaliter absolutè cum humanitate, sed connaturaliter cum humanitate vt vnita Verbo. Ita Pontifex dixit humanitatem nec connaturalitate secundùm se, nec cum vnione, posse vti actibus diuinis: at non egit de potentia absoluta opposita vtrique connaturalitati. Christus ergo naturaliter videt Deum: non quòd visio sit con-

S.Thom. q.9. connaturalis humanitati secundùm se; sed quia est connaturalis humanitati, vt vnitæ Verbo: vt est connaturalis animo, vt eleuato lumine gloriæ: quæ connaturalitas oritur ab vnione hypostatica & lumine: ob quod hæretici fatebantur humanitatem re ipsa cognouisse scientia increata formaliter, vt nos dicimus ab ea Deum videri: quia id titulo filiationis naturalis debetur.

§.12. Secundò probatur, Agathoni non fuisse sermonem de potentia absoluta: quia eâdem ratione docet angelum non posse formaliter cognoscere intellectione humana, nec hominem angelica: cur autem id definiret, cùm non sit eadem ratio de potentia absoluta? est autem de ordinaria. An damnabis erroris opinantes posse diuinitus hominem intelligere formaliter cognitione angelica? Communior, & maximè probabilis opinio est, cognitionem creatam consistere in sola qualitate, eamque posse alieno vniri subiecto: quòd si fuerit capax huius prædicati *intelligens*; intelliget. Hæc sunt admodum probabilia: quamuis Agatho dixit id fieri non posse: ergo eadem est ratio de intellectione increata.

§.13. Tandem, quia quæstiones istæ de potentia absoluta ferè semper sunt magis argutæ, quàm necessariæ; numquam autem, aut vix vnquam Pontificia diriminntur auctoritate. Quia verò Apollinaris factum asseruit, non oportebat errorem impugnare repugnantia de potentia absoluta: satis enim erat de ordinaria, & auctoritate Scripturarum: quia de absoluta fuit semper inter Scholasticos controuersia; estque adhuc: de ordinaria est nulla.

§.14. Alij censent repugnantiam: quia humanitas Christi comprehenderet Deum: hoc autem est absurdum in fidem: ergo. Minor est certa: quia Deus est incomprehensibilis à creatura, vt ostendi de visione Dei. Maior probatur: quia illa cognitio est comprehensio Dei: ergo vt vnita humanitati illam redderet videntem Deum, ita & comprehendentem. P. Suarez disp.24. sect.3. vers. *Respondeo*, negat Maiorem: quia comprehensio vt reddat intellectum comprehendentem, pendet ab vnione. Probatur Primùm, quia comprehendere est infinito modo cognoscere Deum: humanitas autem modo finito Dei visionem haberet. Secundò, quia intellectus humanus non est capax eius prædicati.

§.15. Respondeo hîc esse tenendam consequentiam philosophicam de comprehensione Dei. Qui dicunt satis esse cognitionem tam perfectam, quàm obiectum; dicent consequenter Deum comprehensum irrab humanitate cognitione increata. Qui verò non solùm requirunt cognitionem, sed etiam potentiam cognoscentem, & modum vnionis tam perfecta quàm obiectum; dicent Deum non fore comprehensum. Qui autem solùm exigunt cognitionem quidditatiuam obiecti primarij in illo penetrantem, quidquid in illo est formaliter & eminenter; dicent comprehendendum fore Deum eo in euentu. Quod ego existimo, latè probaturus disp.54. sect.9.

§.16. Ad argumentum ex §.14. negaret Minorẽ qui censeret posse humanitatem eo actu esse formaliter cognoscentem. Ecclesia non definijt aliquid de incomprehensibilitate Dei: Patres autem & Theologi eam negantes, agunt de comprehensione creata, qua Deus est omnino incomprehensibilis: non verò de increata vnita creaturæ: quid enim ea de re agerent? aut quod esset absurdum, siquidem ratio comprehendendi non esset creata? inde solus Deus est ratio comprehensionis sui ipsius. Ad primam probationem pro opinione P.Suarez ex eodem §.14. nego necessitatem, vt cognoscens & modus sint tam perfecti, quàm obiectum. Ad Secundam, respondeo intellectum fore capacem cognoscendi eo actu omnia, quæ formaliter & eminenter sunt in Deo: quia ad hoc non exigitur nisi vnio intellectus cum eo actu.

§.17. Absolutè ego non censeo Deum à creatura posse comprehendi cognitione increata: quia hæc non potest illi vniri; assero tamen hoc argumento ducto ex Dei incomprehensibilitate nihil probari. quòd si alia ratione ego non mouerer ad negandam eam vnionem, non mouerer hac de incomprehensione Dei.

SVBSECTIO II.

Duæ aliorum rationes.

§.18. CEnsent alij intellectionẽ Dei pertinere ad naturam Dei: quæ autem ad naturam diuinam pertinent, non possunt communicari humanæ: quia actus vnius naturæ non potest esse alius: subsistentia autem non est actus naturæ; sed complementum. Existimant autem hanc esse S.Thomæ rationem: qui tamen non egit nisi de potentia ordinaria: nihil enim absolutum communicari potuit absque nouo miraculo, vt dixi §.5. Hæc autem ratio voces habet, non rem: subsistentia ab alijs auctoribus appellatur *vltimus actus naturæ*: nec dubitari potest de eius actualitate. Sic argumentor: Subsistentia est actus eius, cuius est complementum: sed est complementum naturæ: est ergo actus naturæ. Deinde ipsi fatentur vnionem ad existentiam communem & absolutam: sed illa est actus naturæ: ergo. Minor probatur: quia conceptus existentiæ vt sic est actualitas. Item ipsi nullam agnoscunt existentiam relatiuam; sed absolutam dumtaxat: ergo actus vnius naturæ communicatur alij: ergo ex hoc capite non indicatur repugnantia, vt humanitas intelligat formaliter increata cognitione.

§.19. Alij hanc ostendunt: Omnis cognitio est index huius obiecti huic intellectui, aut potentiæ, ita vt cognitio creata sit transscendentalis ordo ad hanc potentiam, & hoc obiectum; increata verò est ratione nostra ordo ad Deum vt cognoscentem, & ad hoc obiectum vt cognitum. Hinc arguunt: Cognitio increata est index obiecti intellectui Dei, & non alij: ergo nisi Deo non potest manifestare aut indicare obiectum. Confirmatur. Cognitio, quæ est vnius obiecti solùm, non potest deinceps esse cognitio duorum: ergo nec quæ est vnius intellectus potest esse alius. quamuis hæc ratio vim haberet in nostris actibus, non in Dei. Quod probo ab exemplo cõfirmationis in §.18. Nulla cognitio creata potest repræsentare obiectum, quod semel non repræsentat: at cognitio increata potest: nunc enim non repræsentat Iudam vt fruentem Deo; potuit tamen: ergo si exemplum obiecti aliquid vrget, probat posse cognitionem Dei indicare obiectum intellectui, cui semel non indicat: quidquid sit de cognitione creata; quam disputandi

di gratia do non posse manifestare obiectum nisi illi potentiæ, ad quam est adstricta ex sua natura: sicut non potest repræsentare aliud obiectum: ergo è contrà; sicut increata potest aliud repræsentare, ita & alij intellectui.

§.20. Obiicient, cognitionem increatam esse determinatam ad obiectum increatum, & ad creaturas possibiles non minùs quàm ad Dei intellectum: ergo non potest alij intellectui manifestare hæc obiecta. Respondeo: Ergo poterit alij manifestare ea obiecta, ad quæ non est determinata. Probo consequentiam. quia non est determinata ad hæc obiecta repræsentanda Deo: quia potest existere, quin illi ea repræsentet: ergo poterit ea repræsentare tam Deo, quàm alij: maximè si ponatur scientia visionis immediatè & adæquatè terminata ad creaturas liberè existentes. Deinde cognitio Dei est quidem determinata ad Deum, & ad obiecta necessaria: quæ determinatio non obest, quo minùs sit indifferens ad indicanda obiecta libera: ergo quamuis sit determinata ad Dei intellectum, non oberit, quo minùs liberè possit vniri creato. Probo consequentiam: quia vt determinatio ad vnum obiectum non impedit indifferentiam ad aliud; sed illud liberè existens cognoscit vt existens: si verò non existit, non cognoscit existere; ita determinatio ad intellectum Dei non oberit, quo minùs repræsentet intellectui creato sua obiecta, si ei liberè vniatur; si verò non vniatur, non repræsentet. Non se facilè expedient.

§.21. Vnde deduces cognitionem etiam creatam posse diuinitus repræsentare obiectum alieno intellectui; quamuis non sit indifferens ad obiecta diuersa. quia ad hæc est determinata per suam essentiam; ad quæ non fertur per aliquid ab ipsa distinctum: at verò potentiæ vnitur per vnionem ab ipsa distinctam; quæ illi potest addi ad potentiam diuersam. Quòd si velis cognitionem adæquatè consistere in qualitate, & eam vniri intellectui per se ipsam sine vnione distincta; adhuc dico posse eam vniri alienæ potentiæ per vnionem distinctam: quia solùm est contra rationem entis modalis alienis vniri subiectis modo alio à se distincto; (idque ægrè probatur, vt constat ex disp.11. Metaphys. à §.98.) at non repugnat enti absoluto, qui non est modus: quod patet exemplo subsistentiæ diuinæ, vnitæ Deo per identitatem; humanitati autem per vnionem distinctam: sic autem vnita intellectio creata reddit intellectum intelligentem. de quo iterum §.28.

§.22. Impugno Secundò rationem redditam §.18. subsistentia est natura sua complementum naturæ diuinæ, & non creatæ: item est conditio, aut ratio, vt hæc persona producatur ab hac, aut vt hæc producat, aut vt producatur ab vna, & producat aliam: & tamen potest ea subsistentia alienæ vniri naturæ, illamq; complere: ergo etiam poterit cognitio vniri. Probo consequentiam: quia cognitio non est magis determinata ad naturam Dei, quàm subsistentia: identitas enim eadem est; quasi ordo autem est idem omnino. Vt ergo cognitio est index huius naturæ, ita est eiusdem complementum: vt ergo ea determinatio obest per te vnioni cum alieno intellectu, cur non obest subsistentiæ?

§.23. Quin existimo ea ratione acriùs impugnari vnionẽ subsistentiæ cum humanitate, quàm cognitionis. Quia subsistentia Verbi, & est complementum diuinitatis prout in Verbo, & est aut ratio, aut conditio, vt persona Verbi producatur à Patre generatione naturali, & producat Spiritum sanctum spiratione. quæ communicari non possunt humanitati: quæ nec illo genere productionis fit à Deo, nec est principium tertiæ personæ: vnde non potest esse determinatio humanitatis ad Patris generationem terminandam. at verò cognitio ex parte obiecti nihil habet repugnans intellectui creato: vt generatio passiua, & radicalis spiratio actiua habet ratione termini producti, & principij producentis: quia licet non est productiua Spiritus sancti, at est cognoscitiua Trinitatis: ergo, si ei communicetur cognitio increata, cognoscit Trinitatem: ergo minùs repugnat ei vnio cognitionis, quàm subsistentiæ. Probo cõsequentiam: quia tu totus niteris determinationi huius indicis ad hunc intellectum, & hoc obiectum: sed eadem est determinatio huius complementi ad hanc naturam, & ad productionem actiuam & passiuam aliarum personarum: quæ communicari non possunt humanitati. ergo illa ratio è §.18. euertit potiùs Incarnationem, quàm probet repugnantiam cognitionis. à me autem redditur discrimen: quia filiatio inuenit humanitatem capacem, vt compleatur atque subsistat; incapacem autem illarum productionum, eamque reddit subsistentem, non verò sic productam, aut productiuam. De cognitione autem, aut reddam ego discrimen aliud, quod non impugnet Incarnationem; aut dicam eius vnionem esse possibilem. quod libentiùs admittam, quàm eam rationem.

SVBSECTIO III.

Discrimen similius veri.

§.24. RecolendÆ sunt duæ philosophicæ opiniones de conceptu adæquato intellectionis creatæ. Primã ego secutus sum disp.6. de Anima §.4. de essentia intellectionis creatę vt sic esse actionem de prædicamento actionis, sine qua non est cognitio creata: ob quod intellectus non intelliger sola qualitate Verbi creati producta à solo Deo: est enim opus, vt ab ipso intelligente producatur vitaliter ea qualitas. Secunda opinio à me est proposita ea disp.6. de Anima §.44. actum vitalem esse qualitatem, quæ à parte rei est actio vitalis sui ipsius. S.Thom.

§.25. His opinionibus admissis, existimari meritò poterit, repugnare, vt intellectus creatus intelligat cognitione Dei formaliter: quia intellectio creata est, aut includit actionem vitalem intellectus creati: sed cognitio Dei non est actio intellectus creati: ergo non potest intellectus creatus ea intelligere formaliter. Respondeo, hanc consequentiam horum auctorum esse malam, & syllogismũ constare quatuor terminis: quia *non intelligere creaturam cognitione Dei*; infertur in consequenti, cùm in nulla præmissa fuerit. Vnde concedo Maiorem, item & Minorem: & nego consequentiam, qua non erat inferendum: *Ergo intellectus creatus non potest intelligere formaliter cognitione increata*: sed erat inferendum: *Ergo cognitio Dei non est cognitio creata.* Hæ enim præmissæ: *Omnis cognitio creata est, aut includit actionem intellectus creati: sed nulla cognitio Dei est, aut includit actionem intellectus creati*; debet infer-

S.Thom. q.9. re: *Ergo nulla cognitio Dei est cognitio creata*: est enim syllogismus in *calemes*, qui est sextus modus quartæ figuræ Galeni: qui mutatis præmissis est in *celantes*: de quo egi disp.10.Log.§.152. & 153. si enim dicas: *Nulla cognitio Dei est actio intellectus creati: sed omnis cognitio creata est actio intellectus: ergo nulla cognitio creata est cognitio Dei.* Quam propositionem conuerte simpliciter: *Ergo nulla cognitio Dei est cognitio creata*: & reducitur ad *celarent*.

§.26. Hinc autem non infertur, non posse hominem cognoscere formaliter cognitione increata. Primùm ad hominem.ipsi censent omnem subsistentiam creatam esse modum: item subsistentias diuinas non esse modum, sed entitatem absolutè, quamuis non absolutas; & tamen natura creata potest subsistere increata subsistentia: ergo eâdẽ ratione, licet omnis creata cognitio sit actio, & increata non sit actio; adhuc intellectus creatus potest cognoscere intellectione creata. Secundò à priori. quia intellectus vt cognoscat, eget cognitione sibi vnita: & quia nulla est cognitio creata, quæ non sit actio vitalis; sicut nulla subsistentia creata, quæ non sit modus (in horum opinione;) non potest noster intellectus intelligere intellectione creata, quæ non sit actio vitalis; sicut nec humanitas subsistere subsistentia creata, quæ non sit modus: & quia nulla actio vnius intellectus potest esse actio alius, nec illi vniri; quia est modus: sicut nulla subsistentia vnius naturæ creatæ potest esse subsistentia alius naturæ, nec illi vniri: quia est modus; ideò nullus intellectus potest intelligere cognitione aliena creata, sicut nec natura subsistere.

§.27. At verò si agnoscamus aliquam cognitionem, quæ verè sit cognitio sine actione prædicamentali, vt agnoscimus subsistentiam, quin sit modus: cur ea cognitio non poterit vniri intellectui creato, illumque reddere intelligentem, vt subsistentia vnitur naturæ, eamque reddit subsistentem? reperitur enim tota ratio cognitionis, vt subsistentiæ; intellectus aptus ad cognoscendum, vt natura apta ad subsistendum. reddant igitur discrimen.

§.28. Vnde concludo; intellectione creata non posse intelligere intellectum alienum: quia nulla cognitio creata est verè cognitio sine actione prædicamentali: ob quod ex defectu intellectionis oritur repugnantia, vt terminet alienam naturam (in eorum opinione:) cùm verò cognitio Dei non habeat eam imperfectionem, & attingat conceptum intellectionis sine conceptu actionis prædicamentalis: vt subsistentia Verbi attingit conceptum subsistentiæ sine conceptu modali; poterit vniri intellectui, illumque reddet intelligentem: vt increata subsistentia naturam creatam subsistentem. Quin in opinione constituente cognitionem creatam in sola qualitate, quæ producitur sine actione; poterit angelus cognoscere intellectione hominis; quæ per suam essentiam sit hominis intellectui vnita; angelico verò per vnionem distinctam, vt dixi §.21. quæ accipe si præcisè consideres, quæ requiruntur ex parte cognitionis.absolutè autem id fieri non posse mox ostendo.

SVBSECTIO IV.

Ratio à priori.

§.29. DIxi disp.6. de Anima §.126. angelum non fore cognoscentem cognitione humana formaliter; quamuis tota illi vniretur. Nec me adstringo opinioni constituenti cognitionem in parte, aut in toto in actione prædicamentali, aut in sola qualitate. Pono eam esse solam qualitatem separabilem diuinitus ab intellectu proprio, & vnibilem alieno: adhuc illi vnita eum non reddit intelligentem; vt dixi eo §.126. Vbi obseruaui petendam esse huius quæstionis solutionem ex doctrina à me ibi probata: de effectu formali pendente non solùm à forma, sed etiam à subiecto: quod inde nonnulli rapuere.

§.30. *Intelligens creatum* est idem quod viuens creatum: viuens autem creatum est principium motus ab intrinseco reductum ad actum secundum.includit ergo duo: alterum, est principiũ motus vitalis: alterum, est ipse vitalis motus, qui sit actus secundus eius principij. Quamuis ergo cognitio creata vniatur alieno intellectui, illum non reddit intelligentẽ, non ex defectu cognitionis, quasi illi aliquid desit ad rationem cognitionis; sed ex incapacitate intellectus: qui non potest intelligere nisi per actum suum vitalem: quia intelligere est viuere in actu secundo: viuere autem in actu secundo est exercitium ab intrinseco: aliena autem cognitio non est exercitium ab intrinseco, ob quod nec illius viuere.

§.31. Quod explico in mea sententia constituente cognitionem in parte in actione prædicamẽtali. in qua teres est hæc ratio: quia viuere creaturam est se ab intrinseco mouere motu physico, sicut calefieri est recipere calefactionem: ergo vt nihil potest sine actione prædicamentali calefieri, nec poterit sine motu physico vitali sibi intelligere; quod est se physicè in obiectum mouere: ob quod cognitio increata vnita intellectui creato, eum reddit intelligentem: quia illum non reddit se ab intrinseco mouentem. habere autem intellectionem mortuo non est satis, vt viuatur: quia materia prima non sensit, quamuis sensionem recipit, vel in se immediatè, vel medio sensu, qui non reddit materiam sentientem.

§.32. In sententia verò constituente cognitionem in sola qualitate est ferè eadem ratio: quia creaturam viuere est ab intrinseco moueri motu prædicamentali, aut eius termino: quia est esse in actu secundo potentiæ se mouentis physicè ab intrinseco: actus autem secundus aut est motus, aut terminus motus: cùm autem cognitio increata non sit actus secundus vitæ physicæ, non potest nostrum intellectum reddere intelligentem. ob quod hallucinãtur, qui existimant posse nos intelligere formaliter cognitione increata, si nostra sita est in sola qualitate. Hæc enim qualitas est vita in actu secundo potentiæ intelligentis. ob quod dixi disp.6. de Anima §.126. cognitionem angelicam esse ineptam ad reddendum nos formaliter intelligentes. itaque, nec quòd actio sit de conceptu cognitionis creatæ, est ratio, cur non possumus cognoscere formaliter aliena cognitione: nec quòd actio à cognitione excludatur, est in causa, vt cognoscere

noscere possimus; sed quia creaturam cognoscere est esse in actu secundo potentiæ se ab intrinseco mouentis.

§.33. Confirmatur. Amor consistit in eodem conceptu, in quo cognitio: sed nullus potest formaliter amare affectu alieno: ergo nec cognoscere alieno actu. Minor probatur: quia amare est voluntariè aliquid velle: sed tunc non vellemus voluntate: ergo nec amaremus. Maior est definitio amoris: velle enim, & amare idem sunt. Minor est certa: quia omne voluntarium est à principio intrinseco, vt ex Aristotele omnes admittunt.

§.34. Hinc respondetur ad argumentum à subsistentia. Humanitatem subsistere est terminari, compleri, & perfici subsistentia: nec enim aliud exigit, nec habet modum, cui repugnet alieno subsistere supposito: viuere autem habet modum repugnantem. vnde non quæuis vnio ad cognitionem, sed ad cognitionem, quæ ex suo conceptu sit actus secundus potentiæ, est opus ad formalem effectum viuentis.

SECTIO IV.

Ad argumenta.

§.35. SOlet argui à Thomistis: Essentia diuina potest vniri nostro intellectui in ratione speciei impressæ: ergo & expressæ. Quod argumentum magni faciunt: quia ita ratiocinantur de specie impressa & expressa, negantes formari Verbum à Beatis, vt essentiam diuinam pro vtraque subrogent. in quos possumus arguere: Effectum formalem Verbi creati supplet essentia Dei, & præstat in Beatis: ergo poterit supplere & præstare effectum formalem cognitionis creatæ. Probo consequentiam: quia quamuis nostra cognitio sit per te adæquatè actio vitalis prædicamentalis; etiam Verbum creatum est de genere qualitatis vitalis: & quia Deus attingit sua essentia rationem termini actionis vitalis; potest supplere Verbi creati formalem effectum: ergo, quia etiam sua essentia attingit diuinitas conceptum cognitionis, poterit supplere nostræ formalem effectum. Quod argumentum est producendum, tum ab æquitate vtriusque accidentis vitalis; tum ex §.26. vbi probaui, nostram cognitionem esse, aut includere actionem, non obesse quo minùs possit cognitione increata suppleri. quæ hîc ad hominem pressiùs vrgentur: quia admittitur essentia diuina supplens effectum formalem qualitatis vitalis. S.Thom. q.10.

§.36. Ad argumentum ex §.35. nego consequentiam: quia vnio in ratione speciei impressæ non est nisi extrinseca adsistentia Dei cum intellectu beati parato concursu actiuo in actu primo proximo ad producendam visionem in ratione obiecti: vnio autem in ratione cognitionis est intrinseca. ab extrinseca autem vnione ad intrinsecam arguitur malè. admitto tamen esse possibilem vnionem intrinsecam in ratione speciei impressæ: item posse etiam vniri cognitionem increatam intellectui creato: hic non accipiet formalem effectum intelligendi; accipiet autem speciei impressæ. Hic enim non est vitalis; sed tantùm est, *eum esse potentem ad efficiendam visionem*: potens autem potest esse adiuncto sibi alio comprincipio actiuo, siue extrinsecè, siue intrinsecè adiungatur: vt latè probaui, disputans de causis: item & de charitate vol.2. disp.126.

§.37. Alia argumenta leuiora circumferuntur, facilia quidem, & indigna quibus tempus impendas.

DISPVTATIO LIV.

De scientia beata animæ Christi.

S.Thom.q.9.art.2.& q.10.

SECTIO I. *Quando & quo gradu Christus fuerit beatus?*
SECTIO II. *Duæ opiniones de cognitione creaturarum in Verbo.*
SVBSECTIO I. *Prima sententia.*
SVBSECTIO II. *Opinio Durandi.*
SVBSECTIO III. *Aliorum responsio ad argumenta Durandi.*
SVBSECTIO IV. *Durando respondetur.*
SECTIO III. *Quid de cognitione possibilium in Deo vno eodémque actu?*
SVBSECTIO I. *Non possunt cognosci in Deo omnia possibilia vno actu.*
SVBSECTIO II. *Probatio S.Thomæ.*
SVBSECTIO III. *Aliorum rationes.*
SVBSECTIO IV. *Quid tandem alij censeant?*
SVBSECTIO V. *Cur non possint omnia videri vno actu?*
SVBSECTIO VI. *Quid sentiendum de oppositâ sententiâ?*
SECTIO IV. *Vtrùm possint distinctis actibus videri in Deo omnia possibilia?*
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.*
SECTIO V. *Quid de futurorum cognitione in Deo?*
SECTIO VI. *Vtrùm in Deo possint vno actu videri omnia creata vt existentia aliquando?*
SVBSECTIO I. *Quid absolutè de quæstione?*
SVBSECTIO II. *Quibus sentiatur pars affirmans?*
SVBSECTIO III. *Quibus probetur visionem non posse esse de seipsa?*
SECTIO VII. *Quid videat in Verbo anima Christi?*
SVBSECTIO I. *Videt omnia futura.*
SVBSECTIO II. *Hæc futura sunt simpliciter infinitæ multitudinis.*
SVBSECTIO III. *Quot cognitionibus Christus in futura feratur?*
SVBSECTIO IV. *De perfectione scientiæ futuræ, de futuris in Verbo: vtrùm perfectior sit quæ plura futura cognoscit?*

SVB-

S.Thom. q.10.

SVBSECTIO V. *Christus aliquo actu cognoscit Deum sine vlla omnino creatura.*
SVBSECTIO VI. *Christus vno actu cognoscit infinitas species substantiales.*
SVBSECTIO VII. *Cætera de cognitione Christi.*
SECTIO VIII. *Vnde oriatur illa inæqualitas cognitionum?*
SVBSECTIO I. *Non oritur ab intensione actus.*
SVBSECTIO II. *Nec oritur ab extensione.*
SVBSECTIO III. *Nec à luminum diuersitate.*
SVBSECTIO IV. *Respondetur ad argumenta.*
SVBSECTIO V. *Nec oritur ex discrimine specierum impressarum de creaturis.*
SVBSECTIO VI. *Discrimen oritur ex voluntate, & concursu obiectiuo Dei.*
SECTIO IX. *Vtrùm anima Christi Deum comprehendat?*
SVBSECTIO I. *Nonnulla de comprehensione.*
SVBSECTIO II. *Examinatur doctrina P. Vasquez.*
SVBSECTIO III. *Examinata doctrina Durandi.*
SVBSECTIO IV. *Examinatur opinio de æqualitate comprehensionis cum obiecto comprehenso.*
SVBSECTIO V. *Impugnatur ea sententia.*
SVBSECTIO VI. *Ad argumenta S.Thomæ.*
SVBSECTIO VII. *Ad aliorum argumenta.*
SVBSECTIO VIII. *Appendix de opinione constituente comprehensionem in actu perfectißimo, quem obiectum potest aut petit.*
SVBSECTIO IX. *Alia eiusdem opinionis explicatio.*
SVBSECTIO X. *Explicatio similior veri.*
SVBSECTIO XI. *Clara ratio incomprehensibilitatis Dei.*
SVBSECTIO XII. *Corollaria.*
SECTIO X. *De claritate scientiæ beatæ. S.Thom. qu.10.art.4.*
SECTIO XI. *De certitudine scientiæ beatæ.*
SECTIO XII. *Vtrùm sit possibilis scientia beata maior, quàm scientia Christi?*
SVBSECTIO I. *Opinio Caietani & aliorum, de inæquali visione ex potentiis inæqualibus eleuatis lumine æquali.*
SVBSECTIO II. *Possibilis est alia visio melior quàm communis de potentia absoluta.*

MITTENDÆ sunt difficultates singulis Beatis communes: Vtrùm sit qualitas, vel actio? an fiat per lumen distinctum ab specie impressa? spectant enim ad primam partem quæst.12. Nonnúlli autem hîc omnia turbant per ansam arreptam, & præpostera ambitione difficultates maturant: eas autem expendam, quæ propriæ sunt Christi. quamuis non prætermittam difficultates à S. Thoma disputatas; etsi duæ sunt cuiuis beato communes.

SECTIO I.

Quando, & quo gradu Christus fuerit beatus?

§.1. QVo tempore Christus agens vitam mortalem fuerit Deo viso donatus, neque Scripturæ docent, neque Ecclesia definijt: constans tamen est Scholasticorum Patrumque consensus apud P. Suarez disp. 25. sect. 2. primo instanti suæ conceptionis animam Christi fruitam Deo. Et quidem Christum ante mortem Deum vidisse videtur expressisse Ioannes cap.1. num 18. *Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit nobis.* Quamuis enim interpretibus sit dissensio de fine eorum verborum; nulla tamen est inde deduci Deum à Christo visum in hac vita. est enim hic sensus Ioannis: Testimonium ego perhibeo de Filij diuinitate, & humano genere redempto. & quidem rectè possum: nam ipse Vnigenitus existens in sinu Patris, Deumque videns, nobis ea enarrauit: quia in Deo ea vidit, ante quem nullus alius, etiam Moses, vidit Deum. Recognosce P. Maldonatum in eum locum. Quamuis P. Toletus annot. 54. inclinare videtur, Euangelistam locutum de visione increata Christi vt Dei. Verùm licet esse in sinu Patris exponatur de consubstantialitate; visio tamen refertur ad Christum vt hominem; quæ visio sequitur ex Filij existentia in sinu Patris: quia hypostaticè est illi humanitas coniuncta. Et cùm Euangelista loquatur de prædicatione Christi, qua loquens nobis Deus in Filio nos docuit suam diuinitatem; intelligitur de illo vt homine & doctore: sic enim prædicauit: Euangelista autem dixit, quod illi Christus enarrauerat, vt apertè in sinu, & Glossa interlinearis, exponens enarrationem per mysterium Incarnationis. Disputans autem Christus cum Nicodemo Ioan.3.v.11. non leuiter indicauit inquiens, *Et quod vidimus testamur.*

§.2. Secundò probatur ex cap.10. ad Hebræos vers.5. loquens enim Apostolus de Christo recenter incarnato, *Ideo*, inquit, *ingrediens in mundum dixit, Holocaustum & oblationem noluisti, tunc dixi, Ecce venio.* Vbi describit Apostolus cognitionem, qua Christus in vtero nouit Dei voluntatem esse, vt ipse per suum sanguinem mundum redimeret. Vnde arbitror fide sanctum ex hoc testimonio, Christum à primo limine in hanc vitam ratione vsum, cùm per Incarnationem in hunc mundum, & maternum vterum est ingressus. Et quamuis hoc testimonio non probetur singillatim visio beata; sumitur tamen inde non leue argumentum: quia si habuit infusam, cur beata careret? quam non erat meritis assecuturus; imò & eodem instanti eam poterat assequi per merita: quia Christus iam erat priùs ratione impeccabilis per vnionem: alioquin ægrè eodem instanti possent componi indifferentia ad peccandum, & visio: neque hæc pugnat cum munere redemptoris: de qua dubitabit nullus, nisi Lutherus, Caluinus & Zuinglius. Recognosce P. Bellarm. tom.1. libr.4. de Christo cap.1.

§.3. Visio beata fuit in Christo infinitè intensa, vt gratia ipsa, ita vt circa suum obiectum primarium & secundarium, nec diuinitus posset augeri. Recognosce disp.32. à §.3.

S E-

SECTIO II.

Duæ opiniones de cognitione creaturarum in Verbo.

§.4. IN Verbo dicuntur creaturæ cognosci: ratio autem id explicandi non est omnibus eadem. Plerique censent creaturas in Verbo cognosci: quia Deus immediatè videtur scientia beante; qui in ratione obiecti cogniti ducit beatum in creaturas: ita vt Deus ex parte obiecti sit ratio, ob quam cognitio creaturas attingat: quemadmodum Deus amatus est ratio obiectiua, ob quam easdem creaturas amamus: item vt præmissæ sunt ratio cognoscendi conclusionem; meliùs, vt ignis angelo est ratio cognoscendi calorem; nobis autem fumus & calor sunt ratio ignem cognoscendi.

§.5. Alij verò censent, creaturas in Verbo cognosci, non quòd Deus in ratione obiecti sit ratio eas cognoscendi: sed quia status ille beatus petit cognitionem claram creaturarum: ergo cognoscuntur in Verbo non vt obiecto cognito, sed vt in causa cognitionis debitæ visioni beati. Et quidem Beati in omnium ferè sententia multa creata cognoscunt, quin in Deo cognito; sed in genere proprio, vt multa futura. Omnia tamen dicuntur in Verbo cognosci: quia ea cognitio est debita Beatis. Recognosce P. Salas tom.1. in 1.2. qu.3. tract.2. disp.4. num.37.

SVBSECTIO I.

Prima sententia.

§.6. PRima ergo sententia est, ab anima Christi nullam creaturam cognosci, nec posse in Verbo vt in obiecto cognito; sed in genere proprio. Huius auctores non inficiantur eâdem cognitione beata cognosci simul posse Deum, & creaturam: potest enim aliqua ad vtrumque porrigi: aiunt autem nec Deum esse rationem obiectiuam, ob quam cognoscuntur creaturæ; nec creaturas, ob quam Deus: sed vtrumque æquè immediatè cognosci, non secùs ac duo lapides possunt vno actu immediatè videri, quin alter sit alterius ratio formalis obiectiua. Ab ea sententia est P. Vasquez in 1.p. disp.50. quam non leui ratione tuetur.

§.7. At communior sententia fert, posse Deum esse rationem formalem obiectiuam, qua possint creaturæ cognosci. eos absque numero refert P. Salas adductus §.5. nu.88. Probatur Primùm. Deus est sibi ipsi ratio obiectiua attingendi creaturas; quarum est obiectum formale, ac primarium: ergo & creaturæ potest Deus esse ratio formalis obiectiua alias attingendi. Antecedens probo: quia Deus cognoscit suam de creaturis comprehensionem: eas enim comprehendit, quod ipse non ignorat: siquidem affirmat eam cognitionem: at nullus prudens affirmat, quod ignorat. siue ergo Deus actu reflexo cognoscat suam cognitionem; siue illemet actus etiam ratione nostra sit reflexus; certè Deus scit creaturas à se comprehendi. at implicat Deum eam reflexam cognitionem habere, quin actus directus sit ratio cognoscendi creaturas: ergo. Probatur Minor: quia iam potest cognosci actus esse de creaturis, quin ijsdem terminis cognoscantur creaturæ. Primam autem consequentiam probo: Primùm, quia, vt Deus sine relatione transcendentali fuit sibi ratio obiectiua, cur non erit & mihi? Secundò, quia creatura etiam immediatè videt Deum scire creaturas: hoc enim prædicatum quid repugnat in ipso cognosci? S.Thom. q.10.

§.8. Secundò probatur: Omne, quod est realiter, est etiam cognoscibile: sed Deus habet connexionem necessariam cum creatura possibili: ergo est cognoscibilis ea connexio. Non dico eam connexionem esse in entitate talem vt Deus non esset, si creaturæ essent impossibiles: sed ita comparari creaturas cum Deo, vt illi sint nexæ, & Deus habeat prædicatum necessarium potentis illas producere: est ergo ille nexus non in entitate, quæ esset illis impossibilibus; sed in denominatione: sed illa connexio ita potest cognosci, vt cognoscatur esse connexio, & Deo realiter esse illud prædicatum. quod fieri non potest, quin ex vi illius ea cognitio transeat ad creaturas. de quo vberiùs dixi disputans de visione Dei.

§.9. Arguit P. Vasquez ea disp.50.c.2.& 4. Deus nullum dicit ordinem transscendentalem ad creaturas, neque in ratione potentiæ, neque cognitionis, neque voluntatis: ergo in Deo vt in obiecto cognito non possunt cognosci creaturæ. Patet consequentia: quia in aliquo non potest videri aliud nisi ratione ordinis ad illud. Confirmatur Primò. Si creaturæ essent impossibiles, Deus in se ipso vt in obiecto cognito illas non cognosceret: ergo neque nunc: quia nunc Deus ita se habet, ac si creaturæ essent impossibiles: quia ab illis minimè pendet: obiectum autem semper idem non potest diuersimodè ferri in aliud, sed semper eodem modo. Confirmatur Secundò. si solus vnus angelus esset possibilis, non posset in Deo cognoscere creaturam aliam: ergo neque nunc: quia Deus eodem modo se habet, ac si nulla creatura esset possibilis. Confirmatur Tertiò. actus liberi Dei non possunt videri in essentia priùs cognita: quia Deus amans, eodem modo se habet, ac si non amaret: ergo neque possunt videri creaturæ propter eamdem rationem.

§.10. Hoc argumentum est quidem efficax; impugnatur tamen Primò per instantiam: si creaturæ non essent possibiles, Deus neque absolutè illas posset, neque cognosceret, neque amaret: ergo nunc neque eas potest, neque cognoscit, neque amat. quia nunc eodem modo se habet realiter, quo se haberet, si illæ essent impossibiles: sed tunc illas neque posset, neque cognosceret: ergo neque nunc: quia idem semper idem natum est facere semper idem. Reddat igitur P. Vasquez rationem, cur Deus sine mutatione reali nunc possit, cognoscat & amet creaturas, ex suppositione quòd sint possibiles; & tamen neque eas posset, neque sciret, neque amaret, si essent impossibiles. & in hoc discrimine ab ipso reddito, ego constituo discrimen, cur possit nunc Deus manuducere ad cognitionem creaturarum, & non posset, si essent impossibiles.

§.11. Ad argumentum ex §.9. aliqui dicunt, Deum referri transscendentaliter ad creaturas: quos impugnaui disp.15. Metaphys. sect.8. Alij respondent, Deum non habere eum ordinem, habere tamen naturalem connexionem cum creaturis possibilibus. Contrà: Illa connexio naturalis est trans-

S.Thom. q.10.

transscendentalis ordo; qui nihil aliud est, quàm repugnantia huius rei ex suppositione, quòd alia repugnet: hoc autem significat naturalis connexio: quia quæ connexa sunt, deficiunt scilicet vno deficiente: quòd si vno deficiente cætera non deficiunt, iam non habent connexionem, sed separationem.

§.12. Vt respondeam, animaduerto in Deo sine mutatione reali esse diuersa prædicata intrinseca, diuersa, inquam, non in entitate, sed in denominatione: Deus enim nunc non amat realiter alium mundum, neque illum cognoscit intuitiuè; quod tamen potuit realiter amare, & intueri, per eumdem omnino actum, per quem nunc illum neque amat, neque intuetur. Propterea dicimus eum amorem non esse in Deo quoad denominationem, esse verò quoad entitatem: quia eadem entitas manet nunc, ac tunc maneret: illa verò met quæ tunc amaret, & videret mundum, nunc illum neque amat, neque videt. Quando autem dicitur deesse quoad denominationem, non dicimus illam realiter deesse in sua existentia; sed illam tunc non denominare, id est, non amare. Vtimur autem terminis significantibus defectum: quia sicut aliqua entia omnino absoluta ab omni relatione secundùm esse significamus verbis relatiuis, quæ propterea sunt relatiua secundùm dici: ita in Deo significamus aliquos effectus formales per verba significantia defectum: ob quod possunt dici defectiua secundùm dici.

§.13. Hoc prædicatum secundùm entitatem non habet necessariam connexionem cum creaturis possibilibus, quia illis impossibilibus adhuc existeret illa entitas prædicati: at verò in ratione denominationis habet necessariam connexionem cum creaturis possibilibus: quia illa denominatio est potentis absolutè, scientis atque volentis: at verò impossibile est hanc denominationem esse, quin sint possibilia, scita & amata; illa tamen connexio non est transscendentalis ordo: hic enim est connexio secundùm entitatem, & non secundùm denominationem tantùm: vt patet in actibus liberis: qui in ratione denominationis scientis non possunt esse sine creatura existente; & tamen nullum dicit ordinem transscendentalem ad illam.

§.14. Ad argumentum ex §.9. nego consequentiam. Ad probationem, dico posse cognosci terminum alicuius rei in ipsa re, vel propter ordinem transscendentalem, vel propter connexionem cum illo ratione denominationis: concepto enim prædicato *potens realiter*, tam necessariò infertur terminus possibilis, quàm concepto prædicato *visiuum* infertur visibile: sufficit enim connexio physica vel in entitate, vel in denominatione. Ad rationem, respondeo Deum vtroque casu esse immutatum; sed in altero habet realiter denominationem, quã non haberet realiter in alio, vt ostendi §.4. penetratã autem illã denominatione potest penetrari etiam terminus: si enim ego cognosco Deum esse potentem absolutè, rectè infero possibile. Ad primam confirmationem respondetur eodem modo: habet enim Deus nunc denominationem in qua cognoscat creaturas; ea autem careret creaturis impossibilibus. Ad secundam confirmationem respondetur eodem modo. Ad tertiam, respondetur actus liberos non posse cognosci in essentia ex defectu mutationis: quia tametsi natura diuina illis mutaretur physicè, adhuc non possent in illa cognosci, vt patet in nobis, in quorum essentia non cognoscuntur actus liberi vt existentes. Ratio est: quia actus liberi secundùm denominationem sunt contingentes in essentia: actus autem necessarij sunt necessariò, & ab illa ratione nostra deriuatur infallibiliter.

§.15. Secundò mouetur: quia si aliqua creatura potest videri, videretur necessariò omnes: sed non possunt omnes videri: ergo nec aliquæ. Minor probatur: quia Deus potest comprehendi. Maior patet: quia si viderentur, esset aut propter ordinem transscendentalem Dei ad illas, aut propter eam connexionem in denominatione omnipotentis & omniscientis: sed ille ordo æquali necessitate duceret in omnes, ac in singulas: ergo. Probatur Minor: quia non habet connexionem cum vna magis, quàm cum alijs. Confirmatur. quia non est vnde oriatur discrimen, cur videatur vna, quin aliæ. Non ex obiecto, quod idem est, & ad omnia comparatur eâdem ratione; non ex lumine gloriæ, quod est de Deo sub eadem ratione formali: vnde ergo oritur id discrimen? Quod argumentum efformat ea disp.50.cap.5.

SVBSECTIO II.

Opinio Durandi.

§.16. DVrandus in 4.d.49.q.3.art.13. opinatur à quolibet beato videri necessariò omnia possibilia in specie & indiuiduo, quoad quid est; nullum tamen in actuali existentia: quod etiam adscribit scientiæ beatæ animæ Christi in 3.d.14.q.2.n.4. à qua sententia sunt multi. Durand. id probat: quia Beati vident in Deo necessariò, quæ in ipso necessariò repræsentantur: sed omnia possibilia repræsentantur necessariò in Deo: ergo necessariò videntur à beato. Maior videtur esse certa: quia si necessariò repræsentantur, non est in potestate Dei ea non repræsentari. Minor probatur: quia causa repræsentat necessariò suos effectus: ob quod causa creata cognosci quidditatiuè non potest, quin cognoscantur effectus: sed Deus est causa omnium possibilium in indiuiduo: ergo omnia in eo cognoscuntur necessariò.

§.17. Nec mihi placet hæc opinio, vt nec plerisque. Probatur Primùm: Deus potest quidditatiuè cognosci, quin cognoscantur, quæ sunt extra quidditatem eius: sed eum esse potentem creaturas est extra eius quidditatem: ergo cognosci potest quidditatiuè, quin cognoscatur esse potens creaturas. Maior est certa: nec enim est de creaturis ipsis, quæ sunt omnino extra Deum; sed de respectu Dei ad illas: quem dico esse extra quidditatem Dei. Quia Deus est tam absolutus à creaturis, vt esset Deus cum hac omnino quidditate, tametsi nulla creatura esset possibilis: tunc autem non esset absolutè potens creaturas: vt nunc non potest absolutè chimæram: ergo cognosci potest quidditatiuè, quin cognoscatur in ordine ad creaturas. Antecedens probaui disp.15. Metaph. sect.9. probans Deo nullum esse transscendentalem ordinem ad creaturas. Consequentia liquet ex maiori propositione syllogismi, in quo probando persisto.

§.18. Secundò probatur, admisso disputandi gratia ordine transscendentali Dei ad creaturas: ille ordo est extra quidditatem Dei: hæc ergo potest quidditatiuè cognosci, quin ille ordo. Antecedens probo: conceptus quidditatiuus Dei est ratione prior, quàm omnipotentia: ergo ordo ad creaturas est extra quidditatem Dei. Consequentia patet: quia attributa vt sunt posteriora quàm essentia, sunt extra illam. Antecedens probo: tum quia omnipotentia est attributum, ante quod concipimus proprium Dei conceptum illa priorem: tum quia in Deo priùs cognoscimus rationẽ entis à se completi, cui debentur omnes perfectiones simpliciter simplices: quarum prima est cognitio sui: in qua sita est quidditas Dei. vel certè concipitur vt primum attributum: & vt in nobis prius est rem in ordine ad se compleri, quàm ad aliud: ita in Deo.

§.19. Probo autem primam consequentiam è §.18. tum ad hominem. Durandus enim censet creaturas non videri necessariò in ideis; sed in omnipotentia: quia ideæ sunt posteriores, quàm omnipotẽtia, & extra quidditatem: sed omnipotentia est tam posterior quàm essentia, quàm sunt ideæ posteriores quàm omnipotentia: ergo eadem est ratio. Secundò, quia conceptui formali quidditatiuo non respondet in obiecto nisi quidditas: sed in quidditate obiectiua Dei non est omnipotentia: ergo hæc non cognoscitur necessariò conceptu quidditatiuo, quemadmodum nec concipitur immensitas, nec iustitia, nec alia attributa. Ratio à priori est: quia conceptus quidditatiuus explicat clarè quod *quid est rei*: quo conceptu retinetur essentia obiecti: in quo est obiectum ipsum, quod illo conceptu constituitur & distinguitur quidditatiuè ab aliis. Attributa autem non constituunt formaliter obiectum, nec discriminant essentialiter; sed accidentaliter logicè.

§.20. Tandem hæc essentia Durandi nõ distinguit conceptum quidditatiuum à comprehensiuo: hic enim est, qui in obiecto primario cognoscit omnes eius effectus: ille autem, qui solam quidditatem cognoscit aut in se, aut in causa, non tamen omnes eius effectus. Nec verisimile est animam separatam cognoscere necessariò omnia possibilia ab angelo supremo, quem viribus naturæ intuetur.

§.21. Obijcis Primùm: Implicat videri quidditatiuè quidditatem, quin simul videantur omnia attributa, quæ sunt idem realiter cum illa: ergo implicat quidditatiuè videre Deum, quin videantur creaturæ. Probo consequentiam: quia implicat videri quidditatiuè omnipotentiam, quin videantur creaturæ. Aduerte, attributum omnipotentiam (idem est de alijs) posse considerari vt est in se, seu in ordine ad se: item in ordine ad creaturas, vt est idem cum essentia à parte rei. non potest essentia cognosci, quin eodem pacto omnipotentia: at verò vt explicatur hac voce *omnipotentia*, non est opus vt videatur: quia idem esset ac posse formare conceptum de ipsa vt denominatur potens: videtur ergo omnipotentia vt est in recto, & significatur hac voce *Deus*: at non cognoscitur vt connotat in obliquo creaturas, & significatur hac voce *omnipotentia*: satis enim est cognosci vt est ens à se, & vt illi debentur perfectiones infinitæ, & (si vis) vt illi debetur perfectio productiua rerum; si producibiles sunt. At reipsa esse aliquas producibiles, non est opus vt cognoscatur, vt non cognoscuntur ideæ in sententia Durandi, de quo iterum §.23. *S.Thom. q.10.*

§.22. Obijcis Secundò, non posse cognosci quidditatiuè rem, quin cognoscatur eodem actu eius perfectio: ergo non potest cognosci essentia, quin attributa. Antecedens est B. Thomæ 1.p.q.87. art.3. vbi docet à Deo cognosci suum actum, item & ab angelo suum, quia actus pertinent ad perfectionem Dei & angeli. Respondeo Primùm, probari posse ita contingere; non tamen esse necessarium, nec dixit S. Thomas id angelo contingere necessariò: imò & ratione distinguit actum angeli circa essentiam, ac circa seipsum. Secundò respondeo, esse nonnullos conceptus quidditatiuos absolutos à suis effectibus, alios verò ea connotantes. Exempli gr. homo est animal rationale, quod non potest cognosci quidditatiuè sine sensione & ratiocinatione. Item angelus est intellectiuus, quod sine intellectione non potest quidditatiuè cognosci. At verò alij effectus non connotantur conceptu quidditatiuo: vt homo non connotat quidditatiuè risum, nec angelus motum localem: ita Deus habet conceptum quidditatiuum in ordine ad intelligendum se ipsum, non verò ad potentiam alia producendi: ob quod cognosci non potest, quin ea cognitio noscatur, potest tamen quin creaturæ.

SVBSECTIO III.

Aliorum responsio ad argumenta Durandi.

§.23. ARgumenta Durandi multos impulerũt in multa: censent nonnulli videri posse omnipotentiã formaliter, quin videantur effectus: ob quod non repræsentantur necessariò in Deo intellectui creato, sed soli increato. Aiunt omnipotẽtiam esse conceptum obiectiuum absolutum, qui à nobis malè explicatur connotatione ad creaturas, cùm in se sit absolutus. Hæc responsio turbauit multos, opinantes omnipotentiam formaliter nec apprehendi posse absque creaturis. Facilè componã vtrosque. Auctores huius responsi distinguũt in obiecto plures formalitates obiectiuas, v. gr. in homine animal, & rationale; quæ cognoscuntur actibus diuersis; ita vt cognitio abstractiua ex animali non attingat realiter rationale: ita distinguunt omnipotentiam ab essentiæ formalitate se tenente ex parte illarum: item asserunt actu intuitiuo non posse vnum attingi sine alio: ob quod cognitio beata, quia est intuitiua Dei, attingit immediatè & formaliter omnipotentiam, vt est omnipotentia distincta ab essentia; nec potest vna attingi, quin & alia eâdem ratione. Alij verò censent ex parte obiecti nullam esse formalitatem distinctam; sed tantùm ex parte modi concipiendi: cùm autem dicimus omnipotentiam formaliter, explicamus essentiam Dei connotando creaturas. Quia verò ego in ea sum opinione, quæ negat formalitates obiectiuè distinctas, dixi §.21. cognosci posse omnipotentiam in recto, vt est Deus, quin vt connotat creaturas, & explicatur voce *omnipotentia*, quæ ordinem illum explanat.

§.24. Adhuc tamen eos auctores vrgebo. quando intuitiuè cognoscitur Deus, cognoscitur per se tam clarè & explicitè formalitas omnipotentiæ, quàm formalitas essentiæ diuinæ: ergo sicut beatus ex vi eius actus iudicat obiectum esse diuinam essen-

S.Thom. q.10. essentiam, etiam iudicat id esse omnipotentiam. Probo consequentiam: quia per te essentia & omnipotentia tam eâdem ratione noscuntur, vt nullum prædicatum à cognitione illa competat essentiæ, quin competat omnipotentiæ; alioquin iam non attingerentur eâdem ratione: sed essentia ita cognoscitur, vt iudicet obiectum illud esse Dei essentiam: ergo omnipotentia ita cognoscitur, vt iudicetur esse omnipotentia: sed non potest sic iudicari, quin cognoscantur in obliquo creaturæ: ergo. Probo Minorem: censeri eam esse omnipotentiam & potentiam factiuam angeli, est censeri angelum esse ab illa possibilem: sed hoc censeri non potest, quin angelus cognoscatur: ergo. Minor videtur ex terminis nota. Maior probatur. Deum esse factiuum angeli, & angelum factibilem à Deo, sunt idem formaliter, vt hominem esse visiuum lucis, & lucem esse visibilem ab homine. quia ab eâdẽ ratione qua homo est videns lucem, lux est visa ab homine; & qua homo factus est à Deo, Deus hominem facit. vel saltem vnum infertur ex alio necessariò.

§.25. Dices, videri quidem formalitatem omnipotentiæ; at non iudicari eam esse omnipotentiam. Contrà: Ergo in ratione obiecti visi habet prædicatum contradictoriè oppositum, ac habet essentia. Probo consequentiam, quia essentia ita videtur, vt beatus rogatus quid videat; possit respondere, *Essentiam Dei video*: at si rogetur quid ampliùs videat; si respondere possit, *Video potentiam factiuam creaturarum, angelorum*, &c. iam concipit angelos & creaturas: si verò id respondere non possit, ergo non iudicat de omnipotentia, vt de essentia: ergo in affirmatione præscindit alteram ab altera. Quare concludo alterum è duobus: aut essentiam posse intuitiuè præscindi ab omnipotentia ex parte obiecti (quod volum. 1. disp. 6. Metaph. à §.176. dixi esse consequenter dicendum:) aut videri omnes creaturas necessariò, quæ sunt terminus formalitatum omnipotentiæ. Quo autem pacto cognosci possit omnipotentia formaliter absque creaturis, dicam §.136.

§.26. Opinantur alij, visione beata cognosci necessariò creaturas possibiles confusè & generatim; nullam verò in indiuiduo, aut specie. Quia ille terminus præcisè videtur, qui specificat quidditatiuè omnipotentiam: sed nulla creatura in indiuiduo aut specie specificat quidditatiuè omnipotentiam; eam autẽ specificãt creaturæ in commune: ergo hæ videntur necessariò, non illæ. Maior est certa: quia quod quidditatiuè cõnotat aliud, non potest quidditatiuè sine connotatione ad illud cognosci: quod autem non connotatur quidditatiuè, non est cur necessariò connotetur cognitione quidditatiua. Minor probatur: quia omnipotentia per se primò connotat terminum subratione communi producibilis; secundariò autem hoc & illud factibile; siue terminos speciales: visus enim per se primò tendit in lucem, & colorem; secundariò in album, & nigrum: materia prima per se & primariò respicit formam substantialem vt sic; hanc autem & illam secundariò.

§.27. Hæc responsio est confutanda Primùm ex vol. 1. disp. 8. Physic. à §.57. vbi probaui, causam actiuam non constitui in ordine ad effectum in commune; sed in singulari: item omnipotentiam in ordine ad hæc & illa singularia in singulari: recipit enim terminum per se primò vt factibilem, & vt ab ipsa existat: sed terminus est factibilis per se primò, & existit ratione singularitatis; rationes autem communes non existunt, nec fiunt per se primò. Dixit enim Aristoteles, *Medicus non curat hominem, sed Socratem, aut Chaliam*: id est, curatio non est ratione hominis vt sic, sed ratione huius hominis. ita vniuersalia fiunt & existunt non ratione sui, sed singularium: omne enim quod existit, vt existit, est singulare; vniuersale autem, vt cognoscitur. Dicitur autem terminus omnipotentiæ ens creabile vt sic, ad explicandum terminum adæquatum conflari ex omnibus entibus creabilibus: ita visus dicitur esse in colorem vt sic, id est, in omnes colores. Vnde arguo: Terminus specificans omnipotentiam per se primò sunt omnia creabilia in singulari: sed per te cognitâ quidditatiuè omnipotentiâ debet necessariò cognosci terminus eam specificans: ergo debent cognosci omnia possibilia in singulari. Et quamuis omnipotentia respiciat terminum sub ratione communi factibilis, scientia illum respicit sub ratione particulari: scientia enim Dei nihil cognoscit confusè, nec rationes communes nisi vt contractas ad singularia: quæ omnia in singulari cognoscit. igitur quidquid cognoscit, est sub ratione singularitatis determinatæ, & modo clarissimo: ergo in scientia Dei priùs cognita, cognoscuntur omnia possibilia in singulari: quia eius obiectum, quasi specificatiuum, sunt singularia in singulari.

§.28. Secundò, quod dicitur necessariò videri creaturas in commune, si id fit ratione visionis beatæ necessariò; impugnatur tum absolutè: quia potest videri quidditatiuè Deus, quin omnipotentia, vt dixi §.17. tum ad hominem: visâ quidditatiuè omnipotentiâ non videntur necessariò indiuidua creabilia, nec species: quia licet omnipotentia sit ordo ad illa, non tamen quidditatiuè: sed nec essentia Dei est quidditatiuè ordo ad creaturas in commune: ergo viso Deo quidditatiuè, non est opus cognoscere creaturas in commune. Minor probatur: quia omnipotentia est attributum Dei, & extra eius essentiam, vt ordo ad has creaturas in specie est extra quidditatem omnipotentiæ. Consequentia autem est clara: quia vbi est eadem distinctio, est idem fundamentum ad cognoscendum vnum sine alio.

SVBSECTIO IV.

Durando respondetur.

§.29. Ad argumentum Durandi in §.16. concedo Maiorem, & nego Minorem: quia in Dei quidditate nihil repræsentatur necessariò præter ipsam quidditatem formaliter: attributa autem cognoscuntur formaliter vt sunt idem cum essentia; non verò formaliter necessariò, vt explicantur ijs vocibus, *Omnipotentia, scientia, iustitia*, &c. vt dixi §. 21. vnde nec omnia, nec vnum creabile in genere, aut indiuiduo cognoscitur necessariò. Ad probationem Minoris, respondeo causas creatas repræsentare necessariò aliquem effectum: quia illarum quidditas est in ordine ad illum, vt de angelo & homine dixi §. 22. si autem sit aliqua causa creata, quæ quidditatiuè non constituatur in ordine

dine ad effectum, poterit quidditatiuè absque illo cognosci. Nulla creatura potest ita cognosci, quin ad aliud referatur, saltem ad Deum; & fortè ad alia: Deus autem potest, quia tota eius essentia constituitur quidditatiuè ratione entis à se, & se cognoscentis, aut cognoscitiui sui: est ergo causa possibilium non quidditatiuè, sed accidentariè logicè, vt est idea.

SECTIO III.

Quid de cognitione possibilium in Deo vno eodemque actu?

§.30. Quæstio hæc potest institui de cognitione creaturarum in Deo vno actu aut pluribus. Vno, vtrùm idem actus repræsentare possit Deum vt obiectum primarium, & omnia possibilia in indiuiduo vt secundarium? Pluribus autem, vtrùm in Deo possint videri omnia actibus infinitis? de quo agendum sect. 4.

SVBSECTIO I.

Non possunt cognosci in Deo omnia possibilia vno actu.

§.31. Dico Primò. In Deo non possunt cognosci omnia possibilia in indiuiduo, nec in specie, vno eodemque actu. Hæc conclusio est receptissima S. Thomæ 1. p. q. 12. art. 8. & 3. p. q. 10. Caiet. & totius scholæ Thomisticæ. S. Bonau. in 3. d. 14. q. 3. negat enim actualem omnium cognitionem, vt Henricus, Scotus, & alij antiqui. Nominales negant vllam creaturam cognosci posse in Deo: consentiunt omnes ferè nostri, P. Suarez hîc, & 1. p. P. Vasquez ibidem, P. Ragusa, & P. Monzeus, P. Arrubal, & alij.

SVBSECTIO II.

Probatio S. Thomæ.

§.32. S. Thomas 1. p. q. 12. art. 8. & 3. p. q. 10. art. 1. censet non posse in Deo omnia possibilia cognosci: quia Deus comprehenderetur à creatura: hoc autem est per absurdum: ergo. Probat Maiorem: quia tunc caussa comprehenditur, quando in ipsa cognoscuntur omnia, quæ facere potest.

§.33. Hæc ratio impugnatur Primùm à Durando: quia non cognoscuntur existentia liberè, nec possunt cognosci: quod Durand. exigit ad comprehensionem Secundò, quia posset cognosci Deus in genere caussæ efficientis creaturarum omnium, & non comprehendi: ergo ex ea cognitione non concluditur comprehensio. Probo antecedẽs: quia admissâ eâ cognitione, potest beatus non cognoscere ideas omnium creaturarum: item varias virtutes morales, quibus eas posset producere: sed hoc posito ea cognitio non esset comprehensio: ergo ex eius positione Deus non comprehenditur. Maior patet: quia, sicut per se potest Deus quidditatiuè cognosci, quin clarè in ratione caussæ horum & illorum effectuum: ergo etiam quin clarè in ratione idearum. tum etiam quia non est opus, vt ex cogni- S.Thom. q.10. tione adæquata vnius attributi concedatur eam dem omnium. Demus cognosci Deum in ratione caussæ physicæ omnium rerum: illæ possunt imperari omnipotentiæ ab amore Dei, à misericordia, à iustitia, sexcentisque alijs virtutibus Dei. Quod imperium est accidentarium ipsis creaturis; quæ per se exigunt voluntatem aliquam Dei: at eam esse huius aut illius virtutis est illis per accidens: ergo ex cognitione omnium creaturarum non concluditur necessariò cognitio de ideis, aliisque virtutibus.

§.34. Hoc autem officere comprehensioni probatur apertè: comprehensio est cognitio omnium, quæ formaliter & eminenter sunt in obiecto, tam clara, vt illa omnia posset affirmare: sed tunc ea cognitio non esset omnium, quæ formaliter sunt in Deo, tam clara, vt ea omnia posset affirmare: ergo non esset comprehensio Dei. Maior est ex terminis nota, & S. Thomæ: qui ea ratione negat cognitionem omnium possibilium, ne cognitio Dei sit tam clara, vt posset de illo omnia prædicata affirmare, nempe eum esse caussam in actu primo angeli, hominis, & aliorum: sic enim latet aliquid cognoscentem. Nisi enim possimus dicere: Deus potest angelum producere; non formamus cõgnitionem claram de omnipotentia illo respectu & consideratione: id enim sufficit huic instituto. Minor verò probatur: quia tunc non posset beatus affirmare: *Deus habet ideas: Deus potest misereri, punire*, &c. Quod argumentum habet neruos.

§.35. Obiicis Primùm: Tunc comprehenderetur omnipotentia: hoc autem est absurdum: ergo. Respondeo Primùm, non tamen facilè probatum iri Minorem: quia Scriptura, Patres, & Theologi dicunt Deum esse incomprehensibilem: tunc autem incomprehensibilis maneret: at non dicunt omnipotentiam, aut aliquod attributum vt ratione distinctum ab alijs, & ab essentia, non posse comprehendi: ea enim non esset absolutè comprehensio Dei, sed secundùm quid. Secundò Respondeo, negatâ Maiori: quia omnipotentia est idem ac Deus, & ideæ, & aliæ virtutes Dei: sed vt comprehenderetur, opus esset vt cognosceretur sub omni ratione, & prædicato sibi intrinseco: alioquin laterent eius prædicata: ergo nec omnipotentia comprehenderetur. Do potentiam creatam posse comprehendi, quin comprehendatur substantia, cui inest; non verò omnipotentiam, quin Deus: quia creata est realiter distincta à substantia: increata est idem, ac propterea vt comprehendatur, debet cognosci vt est realiter idem cum omni prædicato, & respectu ad omnia, ad quæ omnia sua prædicata realiter illum dicunt. ea igitur cognitio in ordine ad solas creaturas est adæquata in ratione faciendi; non tamen ipsius potentiæ absolutè, & in se consideratæ: sed est actus illi etiam in ratione obiecti inadæquatus & præcisiuus: vt enim animal comprehendi non potest, nisi adæquatè etiam comprehendatur rationale, idem cum animali: ita nec omnipotentia, nisi cognoscantur omnia prædicata, cum quibus est idem.

§.36. Obiicis Secundò: Si possunt cognosci omnes creaturæ in omnipotentia: ergo etiam poterunt cognosci ideæ, virtutesque morales. Distinguo consequens: omnia prædicata, & omnes creaturæ simul, nego consequentiam; aliqua prædicata, concedo: vt enim nulla est creatura, quæ non possit in actu cognosci, non tamen simul cum alijs per te,

S.Thom. q.10.

ne Deus comprehendatur: ita nullum est prædicatum intrinsecum, quod cognosci non possit, non tamen cum cæteris omnibus, ne Deus comprehendatur: cur igitur hac ratione non impedietur cognitio omnium prædicatorum simul, vt impeditur cognitio omnium creaturarum? Ipsi dicunt cognosci infinita tam existentia, quàm possibilia; negant tamen posse omnia cognosci simul, posse tamen diuisim: rationemque reddunt, quia Deus est incomprehensibilis: comprehenderetur autem visione omnium, siue vno, siue pluribus actibus. Eâdem ratione ego dico posse cognosci omnia possibilia in Deo, quin vno aut pluribus actibus possint cognosci omnia prædicata diuina relatè ad creaturas: quia Deus est incomprehensibilis; comprehenderetur autem, si omnia cognoscerentur vno actu, aut pluribus. Est igitur eadem ratio ac illis. Etenim prædicata Dei sunt multò plura, quàm creaturæ possibiles; quia in omnipotentia sunt tot prædicata quot creaturæ. In voluntate sunt infinita plura, quia vna creatura potest amari ob infinitos fines: in intellectu autem cognoscuntur omnes illi actus, creaturæque omnes. vt ergo omnes creaturæ possibiles sunt plures, quàm quodlibet infinitum à nobis cognoscibile: ita prædicata diuina sunt multò plura creaturis possibilibus: ergo sicut à cognitione vnius infiniti non infertur omnium creaturarum cognitio: ita nec à cognitione omnium creaturarum infertur cognitio omnium prædicatorum Dei, nec comprehensio omnipotentiæ. quod argumentum est robustum.

§.37. Secundò ad hominem probo contra S.Thomam non fore comprehensionem cognitionem omnium creaturarum in Deo: quia ipse art.7. q.12. in 1.p. ad comprehensionem exigit, vt obiectum cognoscatur, quantum cognoscibile est; ita vt *tò quantum* non solùm dicat obiectum adæquatè cognitum, sed etiam modum cognoscendi; quo modo actus æquetur obiecto. Primùm id probat in corpore: quia si quis per demonstrationem cognoscat obiectum, & omnia, quæ in illo continentur, illud comprehendit: si autem per opinionem eadem omnia cognoscat, non comprehendet: quia præter cognitionem omnium exigitur quidam modus perfectionis in actu. quia igitur opinio non accedit ad gradum perfectionis, quem obiectum exigit in cognitione sui; ideo opinio non est comprehensio, licet eadem cognoscat quæ demonstratio.

§.38. Quo constituto, ait S.Thomas, nulla cognitio creata attingit illum modum cognitionis, quo Deus est cognoscibilis: quia ipsa cùm sit infinita per essentiam, est cognoscibilis modo infinito per essentiam: sed nullus intellectus creatus potest habere in cognitione modum infinitum per essentiam: ergo nullus potest cognoscere Deum modo, quo petit: ergo nec comprehendere. Quod clariùs dixit ad secundum: potest enim aliquod obiectum cognosci adæquatè tam ex parte subiecti, quàm omnium prædicatorum, & non comprehendi: quia non ita perfectè cognoscitur, vt est cognoscibile. vnde deducit Deum à creatura non comprehendi, licet videat omnia prædicata Dei: quia illa videt modo finito; Deus autem petit modum infinitum. Recognosce Caietanum in eum articulum.

§.39. His constitutis, ita argumentor: Quamuis creatura per possibile, vel impossibile videret Deum, & in eo omnia prædicata vt sunt ad intra, & referuntur ad extra; adhuc non videret Deum, quantum ipse petit in modo visionis: ergo non comprehenderet Deum. Antecedens probo: quia illa visio esset creata & finita in substantia & modo; Deus autem infinitus. quæ ratio est ipsius S.Thomæ. Consequentiam probo ex eodem Doctore sancto.

§.40. Dices, idem esse cognoscere omnia possibilia in Deo, & æquari Deo in modo cognitionis; vt docet S.Thomas 3. Contra Gent.cap.56. Contrà: Idem S.Thomas admittit posse in aliquo obiecto cognosci omnia eius prædicata; quin æquetur ei cognitio in modo: ergo cognitio omnium in Deo non est æqualitas cognitionis cum Deo. Dent autem, cur ea cognitio foret æqualis Deo non solùm obiectiuè, sed in modo, & entitatiuè? Non, quia esset comprehensio: hæc enim est petitio principij. probo enim eam non fore comprehensionem: quia licet repræsentaret omnia, non tamen modo æquali. tu verò probas æqualitatem in modo: quia esset comprehensio: conclusionem ergo pro principio vsurpas. Nec item esset infinita per essentiam; quia cognosceret seipsam: quia S.Thomas 1.p.q.87. art.3. docet cognitionem angeli de se ipso esse reflexam de se ipsa. nec item, quia repræsentaret infinita. tum quia in sententia S.Thomæ 3.p.q.10.art.2. expresè asserit cognosci in Verbo ab anima Christi omnia, quæ vnquam existunt; quæ quidem sunt infinita: tum quia & cognitio infiniti per essentiam non est infinita; cur erit infinita cognitio creaturarum infinitarum? Licet enim perfectius sit cognoscere omnia in Deo, quàm solum Deum; vt arguit S.Thomas 3. Cont.Gent.cap.56. tamen ille excessus non arguit infinitatem: quia obiectum, quod denuò additur, non est tam infinitum, quàm Deus.

§.41. Pone cognitionem naturalem de Deo ex creaturis: pone cognitionē quidditatiuam de Deo, & in illo de plurimis creaturis: pone item cognitionem hanc Dei, & plurium in illo creaturarum; item aliam eiusdem Dei, & infinitarum creaturarum in illo. Sic argumentor: Cognitio Dei, & plurium creaturarum in illo plus excedit cognitionem naturalem Dei ex creaturis, quàm cognitio infinitarum in Deo cognitionem plurium finitarum; & tamen excessus ille non est infinitus: ergo nec hic. Maior patet tum ratione obiecti materialis, quod in cognitione naturali est creatura, in visione Dei est ipse Deus: tum in modo: Deus enim cognoscitur quidditatiuè in se ipso; secùs per aliam. tum Tertiò in gradu entis: visio enim est supernaturalis, & ex genere suo perfectissima inter cognitiones creatas: hi autem excessus non reperiuntur inter duas visiones Dei, alteram plurium creaturarum in Deo; alteram infinitarum: ergo nullo capite esset cognitio illa infinita per essentiam.

§.42. Caietanus in art.8. vers. *Scotus quoque*, ait cognito adæquato termino potentiæ, potentiam quoque adæquari cognitione, & cognosci quantum est cognoscibilis: quia terminus non est infinitus vtcumque, sed cognito aut facto vno restare plura essentialiter perfectiora cognoscenda, aut facienda: ob quod censet idem esse in Deo cognosci omnia possibilia, & infinitè cognosci. Hæc autem doctrina aduersa est S. Thomæ: qui art.7. dixit posse cognosci & subiectum, & prædicata omnia,

omnia, & omnem compositionem, quin causa comprehendatur: quia ea omnia cognoscuntur minùs perfectè, quàm petunt: ergo ex præcisa cognitione causæ, & termini adæquati non infertur cognitio rei, vt petit naturæ comprehensio. Non disputo, vtrùm Caietani doctrina sit absolutè vera; sed assero eam non esse ex mente, sed contra mentem S.Thomæ. Qui clariùs dixisset art.7. non comprehendi Deum: quia in ipso non possunt omnia cognosci: atque ideò nec posse Deum cognosci quantum est cognoscibilis. Sed art.7. explicuit, quid de comprehensione sentiret: art. autem 8. non explicuit, cur cognitio omnium in Deo esset infinita in entitate, & modo: nec in eius principijs satis explicari potest.

§.43. Magister Bañes 1.p.q.12.art.8.dub.1. vers. *Contrà non latet*; & vers. *Secunda conclusio*: fatetur apertè, cognito Deo à creatura cum omnibus possibilibus in ipso, eum iri comprehensum: quia ex parte obiecti cognosceretur, vt est cognoscibilis; quamuis ex parte modi non cognosceretur, vt potest: quia ipse se cognosceret meliùs. Quam doctrinam secundùm se nec probo, nec improbo; asserotamen esse contra mentem S. Thomæ: quem Caietanus verbo tenus sequitur; Bañes autem nec verbo: maximè cùm S. Thomas 3. Contra Gent. cap.55. apertè probet, Deum esse incomprehensibilem à creatura: quia huius cognitio non potest. tam perfecta, quàm Dei.

SVBSECTIO III.

Aliorum rationes.

§.44. MVltos fatigat propugnatio rationis S.Thomæ, vt tueantur ex cognitione omnium possibilium sequi comprehensionem, & infinitum in cognitione modum. Magister Albelda 1.p.q.12. num.15. vers. *Pro huius*, ait creaturas habere esse duabus rationibus: Prima in ipso Deo, quod esse est formaliter creatrix earum potentia, & cognitio. Secunda, in seipsis habent esse, vt est possibile, & distinctum ab esse creatricis essentiæ: item effectus possibiles posse cognosci, vel in Deo vt in obiecto; siue in illo esse quod habent in Deo, quod est omnipotentia, & ideæ; vel possunt cognosci in seipsis vt in genere proprio.

§.45. His constitutis, asserit Primùm, ex cognitione omnium possibilium secundùm esse increatum, quod habent in Deo, rectè deduci comprehensionem Dei. Primùm, quia illa cognitio esset totius Dei, & totaliter: hoc autem est comprehendere: ergo. Secundò, quia illa cognitio attingeret adæquatum terminum omnipotentiæ: ergo eam comprehenderet: quia illi præscriberet terminum. Tertiò, ad videndos effectus, requireretur lumen infinitū: sed lumine infinito cognosceretur Deus, vt est cognoscibilis: ergo.

§.46. His autem rationibus nihil conuincit. Non Prima: Primùm, quia posset in omnipotentia cognoscere beatus omnia possibilia, quin Deum totaliter: quia posset eum latere idea: & virtutes morales Dei, de quibus egi §.33. ergo ex cognitione creaturarum omnium in Deo, non cognoscitur adæquatè totum esse increatum, quod habent in Deo in omni genere potentiæ, ideæ, virtutis, &c. Secundò, nihil probat; quia non cognosceret obiectum totaliter: quia hæc totalitas duo vendicat: alterum ex parte obiecti, ne quid lateat; alterum ex parte modi, ne sit inferior quàm modus obiecti: vt ex S. Thoma dixi §.37. & 38. ea autem cognitio non esset totalis ex parte modi: ergo nec comprehensio. Secunda ratio est minùs efficax: quamuis enim attingeret adæquatum terminum omnipotentiæ ex parte obiecti: at non modo æquali obiecto formali, vt dixit S.Thomas adductus §.37. & 38. terminus non præscribitur Deo comprehensione, quia nec ipse eum sibi præscribit: terminus enim est affectio multitudinis finitæ, infinitæ autem nullus est terminus: terminus, id est, obiectum omnipotentiæ, attingeretur totus: nam & à Deo attingitur: at attingeretur modo improportionato. Secundò, attingeretur totus terminus creatus; non tamen totus increatus: quia latere possent alia prædicata realia omnipotentiæ, vt dixi §.36. Tertia ratio nihil probat: quia illa infinitudo non exigitur, vt nec ad videndum Deum. quòd si exigeretur, satis esset infinita intensio: quæ adhuc esset improportionata Deo infinito per essentiam. siue ergo hæc intensio repugnet, siue sit possibilis, non sequitur per locum intrinsecum comprehensio Dei ex cognitione omnium creaturarum in illo esse increato, quod habent in Deo.

§.47. Asserit Secundò num.16. ex cognitione omnium possibilium in genere proprio non sequi Dei comprehensionem: quia ea cognitione Deus non cognosceretur totaliter. Id fateor: sed eâdem ratione posset dici, nec Deum comprehendi ex eorum visione in se ipso: quia possent cognosci in sola omnipotentia, aut in solis ideis. At item argumentor: Ad cognoscendas eas omnes in genere proprio exigitur lumen infinitum: sed lumine infinito cognosceretur Deus proportionatè: ergo. Probo Minorem: quia scientia infinita, qualis asserta est ab hoc auctore argumento tertio proposito §.45. esset tam perfecta, quàm scientia Dei: sed scientia Dei saltem materialiter esset comprehensio Dei: ergo & illa scientia.

§.48. Asserit Tertiò, ex cognitione omnium possibilium in Deo secundùm esse possibile, quod in se ipsis habere possunt, non inferri formaliter comprehensionem Dei; inferri tamen materialiter. Prima pars probatur Primùm: quia licet Beati cognoscerent omnia possibilia; tamen non cognoscerent diuinam essentiam tanta perfectione, quanta est cognoscibilis: quod exigitur ad comprehensionem formaliter. Secundò, quia omnia possibilia sunt infinita secundùm quid, non simpliciter: Deus autem est simpliciter infinitus: infinitum autem non comprehenditur ex cognitione finiti. Secunda verò pars probatur: quia in Deo non possunt cognosci possibilia secundùm esse creatum, quod in se possunt habere, nisi simul cognoscatur illud esse increatum, quod habent in Deo: quia medium cognoscendi esse creatum, est ipsum increatum esse in ratione ideæ: sed hoc non potest ita cognosci, quin comprehendatur Deus: ergo sequitur materialiter comprehensio Dei.

§.49. Respondeo, hæc dici sine consequentia. Prima enim pars huius sententiæ probatur ab auctore argumentis probantibus nec materialiter comprehendi Deum, ad quod obijciuntur à suis auctoribus. Probatur. quia ex cognitione possibilium in Deo non sequitur nec formaliter, nec materia-

S.Thom. q.10.

S.Thom. q.10. terialiter tanta perfectio in modo cognitionis, quanta reperitur in Deo: sed carentia huius perfectionis officit comprehensioni Dei: ergo ille actus nec formaliter, nec materialiter est comprehensio Dei. Secundum argumentũ idem probat de comprehensione formaliter ac materialiter: eum actum fore materialiter comprehensionem, non probat: quid enim interest esse increatum habere rationem obiecti formalis, seu medij? nam illud obiectum increatum attingitur modo improportionato; proportionem autem nondum probauit Albelda. Secundò, posset cognosci inadæquatè illud increatum esse: quia potuit cognosci vt potentia factiua, quin vt idea, nec vt virtus moralis. Vnde ergo probatur eam esse cognitionem adæquatam Dei, vt est esse increatum creaturarum?

§.50. Tandem si actus ille est comprehensio Dei; est formaliter, & non materialiter comprehensio. Quia ideo est comprehensio, quia vel illemet actus attingit Deum vt obiectum formale, & medium: vel quia ex cognitione immediata Dei deriuatur, vt adstruit idem auctor: sed ille conceptus competit actui formaliter, & non materialiter: ergo ex cognitione possibilium omnium in Deo, sequitur formaliter comprehensio Dei. Probo Minorem: omni actui est quiddtatiuus & formalissimus respectus ad obiectum formale; vt in confesso est apud omnes, præsertim Thomisticos, qui specificant omnes actus ab obiecto formali, non verò à materiali. Idemque cernitur in charitatis actu, quo diligitur proximus propter Deum, qui est formalissimè respectus ad Deum, vt obiectum formale; à quo specificatur magis, quàm à proximo: sed est obiectum formale illius actus: ergo ille actus essentialiter & formaliter specificatur à Deo vt obiecto formali: sed respectus ad primum specificatiuum est essentialis & formalis rei specificatæ: ergo iste respectus est formalis cognitioni possibilium: sed sub illo respectu est comprehensio Dei: ergo est comprehensio Dei sub respectu sibi formali, & primùm specificatiuo; ita vt respicit creatitas secundùm esse quod possunt habere; respicit formaliter Deum: quia formaliter omnis actus respicit suum obiectum formale & specificatiuum: ergo ille actus non materialiter, sed formaliter est comprehensio Dei.

SVBSECTIO IV.

Quid tandem alij censeant?

§.51. MItto rationem Scoti asserentis eãdem cognitione posse cognosci infinita non actu, sed quasi potentia & habitu. Non censuit Scotus, eam cognitionem inuariatam posse repræsentare obiectum quod semel non repræsentat; quod illi nonnulli impugnt: sed exponenda est de eadem, vt potest inferre alias distinctas circa obiecta secundaria: vt censent multi cognosci creaturas actu distincto, ac cognoscitur Deus, deriuatò quidem à visione beata, & à Deo vt ab obiecto formali impulsiuo: vt conclusio cognoscitur ex præmissis: vel quia eidem cognitioni potest accrescere aliquis gradus extensiuus in obiecta secundaria: vt censet P. Franc. Albertinus to.1.q.5. Theologica in 5.coroll. ex 1.princip. philosoph. n.7. Scotum exponit Philippus Fab. in 5.dist.35.num.49. in sensu priori. Anima Christi dicitur non posse habere attentionem infinitam, quæ necessaria est ad infinita obiecta: at & potest eam habere intensiuam; nec est necessaria: quia vt attentio ad duo non sunt duæ attentiones, ita nec attentio ad infinita est infinita. De quo agendum à §.97.

§.52. Frequentior est hæc ratio ad probandam repugnãtiam omnium possibilium in cognitione: in Dei omnipotentia continentur effectus non solùm infiniti numero, sed inæquales in perfectione substantiali: ita vt nulla sit substantia tam perfecta, qua maior esse non possit alia: sed tota hæc infinitudo non potest cognosci actu finito, sed exigitur infinitus: ergo actu finito non possunt cognosci in Deo omnia possibilia: sed omnis actus creatus est finitus: ergo nullus potest ea omnia cognoscere. Minor propositio probatur: quia ad cognoscendum vnum obiectum perfectum exigitur cognitio perfecta: ergo ad cognoscenda infinita inæqualiter perfecta, exigitur infinita cognitio. Probatur consequentia: Primùm, quia ea omnia obiecta concurrunt ad cognitionem per essentiam diuinam vt obiectum, non minùs quàm si ab omnibus emitteretur vna species impressa omnes repræsentans: sed ea species esset infinita: quia daretur secundùm vltimum potentiæ omnium obiectorum: ergo. Secundò probatur eadem consequentia argumento calculatorio: quia quælibet substantia addit gradum perfectionis: ergo infinita addunt infinitos gradus. Quo argumento vsus est Caietanus 1.p.q. 12.art.8. P. Suarez in 3.p.disp.26.sect.3. P. Molina 1. p.q.12. art.8. disp.3.memb.1. P. Ragusa in 3.p.disp. 87.§.2. P. Fasolus 1.p.q.12.art.8.dub.21. & frequenter Thomistæ: cùm S. Thom. q.8. de Verit. a.4. ad 1. asserat esse valdè probabile, cognosci à beato omnes species possibiles, quæ sunt infinitæ.

§.53. Impugnatur. Primùm, quia eadem ratione melius probaretur, non posse Deum quidditatiuè videri: quia subiecta infinita numero, finita tamen absolutè, & in ratione entis, exigunt in cognitione infinitatem; multò meliùs eam exiget infinitum per essentiam, & in ratione entis obiectum: quod simpliciter, & ore pleno est infinitum, cætera omnia secundùm quid. Pone vnam creaturam perfectiorem cæteris omnibus infinitis in specie inæquali: hæc meliorem vendicaret cognitionem, quàm illæ: sed Deus est multò melior: ergo. Confirmatur. Da cognitionem omnium possibilium in proprio genere; & alteram solius Dei: hæc est multò melior quàm illa: si hoc infinitum obiectum non exigit infinitam cognitionem; nec illa omnia.

§.54. Secundò probatur à priori: Species impressa producta ab illis omnibus esset infinita secundùm quid, & non simpliciter, multò minùs quàm species impressa Dei: ergo esset principium finitæ simpliciter cognitionis: ergo non exigitur infinita simpliciter cognitio ad infinita cognoscenda. Antecedens probatur Primùm: quia quidquid fieri potest ab omnibus creaturis collectiuè acceptis, est finitum simpliciter in essentia; vt sunt omnes illæ. Item esset multò imperfectior tota collectione: quia obiectum non est causa vniuoca, sed æquiuoca speciei impressæ. Denique causa efficiens nisi vniuoca, non communicat effectui tantam perfectionem; quantam habet in se, sed minorem: causæ autem concurrentes ad effectus meliores ipsis non concurrunt solæ; sed cum alijs melioribus

ribus effectu, aut æquè bonis; vel concurrunt in aliena virtute.

§.55. Respondent huic argumento; non semper esse bonam calculationem, vt constat ex §.53. aliquando autem est bona: etenim obiectum infinitum potest cognosci inadæquatè, siue imperfectè: item adæquatè, siue perfectè. Quando calculatur argumentum à cognitione inadæquata vnius obiecti ad inadæquatam aliorum, non est argumentum efficax: quia obiecta vt non cognoscuntur adæquatè, ita nec exercent adæquatam suam virtutem, ac propterea nec infinitam: quando verò calculatur argumentum à cognitione adæquata vnius obiecti ad cognitionem adæquatam obiecti infiniti, tunc calculatio est bona: quia obiectum ostendit totam suam virtutem. In præsenti autem calculatio est à cognitione adæquata vnius obiecti ad adæquatam infiniti.

§.56. Tota hæc ratio tendit ad probandum, comprehensionem esse æqualem obiecto cognito, non solùm in esse obiectiuo, sed in modo, de quo erit sermo sect.4. Nunc probo id non esse necesse in creaturis: quia angelus superior comprehendit (in scientia communi) inferiorem; & anima Christi vnionem hypostaticam: & tamen nec cognitio angeli est tam bona, quàm angelus, nec cognitio Christi, quàm vnio hypostatica: ergo non exigitur ad comprehensionem creaturæ substantialis perfectio substantialis in cognitione: sed satis est quædam adæquatio obiectiua cum conuenientia in aliquo gradu perfectionis. item omnes creaturæ simul non possunt producere effectum infinitum simpliciter, sed tantùm secundùm quid, licet totam virtutem exerceant: etenim si Deus eum non potest, nec videt effectum aliquem possibilem infinitum; cur poterit creatura? Tandem Christus comprehendit infinitos actus accidentarios specie distinctos, & inæquales, quin illa cognitio sit infinita, & sub vno genere substantiæ cognoscit comprehensiuè infinitas substantias inæquales.

§.57. His prætermissis argumentor: Omnes creaturæ possunt cognosci inadæquatè in Deo: ergo ad earum cognitionem non exigitur infinita cognitio. Consequentia patet ex §.55. Antecedens probo: omnes creaturæ possunt in Deo cognosci, quin comprehendantur: ergo & inadæquatè. Consequentia est certa: quia sola comprehensio est cognitio adæquata obiecti. Antecedens probo: res comprehendi non potest, nisi vel in se cognoscatur quidditatiuè in ordine ad omnia, quæ continet formaliter & eminenter; vel in causa æquè perfecta: omnis autem alia cognitio non est comprehensiua: sed in Deo possunt cognosci omnes creaturæ, quin cognoscantur aut immediatè in se ipsis, aut in causa: ergo possunt cognosci omnes, quin comprehendantur. Probo Minorem: quia possunt creaturæ cognosci in scientia simplicis intelligentiæ Dei, quin cognoscantur in omnipotentia, & in voluntate Dei possibili quoad denominationem, vel saltem in amore simplici circa omnia: sed nec scientia, nec voluntas sunt caussa creaturarum in eas propriè & immediatè influendo: sed tantùm sunt conditiones applicantes omnipotentiam: ergo possunt in Deo cognosci, quin immediatè in se ipsis, nec in causa. Minor est certa: quia cognitio vt cognitio non est productiua obiecti; nec illud continet physicè, sed intentionaliter: etenim cognitio de homine hominem repræsentat, quem non potest gignere: nec item voluntas; sunt tamen principia applicantia potentiam. S.Thom. 1. q.10.

§.58. Maior probatur: nempe posse omnes creaturas cognosci, quin omnipotentia. Omnipotentia potest cognosci per vos, quin in ea cognoscantur omnia possibilia. hoc admitto: hoc posito possunt cognosci in scientia, & voluntate: ergo possunt omnia cognosci, quin in omnipotentia. Probo antecedens: quia si quid obesset, maximè quòd comprehenderentur aut creaturæ, aut Deus, & cognoscerentur adæquatè: sed ea cognitio nec esset comprehensio Dei: quia prædicata omnipotentiæ vt relata ad creaturas omnes, laterent; nec item creaturæ comprehenderentur: quia nec in se, nec in causa noscuntur: ergo ea cognitio non esset comprehensio, nec adæquata obiecto infinito. Quod argumentum est maximè efficax.

§.59. Obijcis Primùm: cognitionem esse idem cum omnipotentia. Contrà: Illa attributa distinguuntur ratione, & fundamentaliter: ita vt cognitio formaliter proponat Deo rationem creabilem, voluntas illam amet, & applicent potentiam Dei ad operationem. Vnde si præcisè consideretur omnipotentia, non concipitur nisi virtus factiua: si verò præcisè cognitio concipitur, non concipitur vis effectrix: ergo dum effectus cognoscuntur aut in sola scientia, aut in amore solo, non concipiuntur formaliter in caussa.

§.60. Obijcis Secundò: Visã scientiã, videtur necessariò omnipotentia: quia creaturæ cognoscũtur à Deo vt possibiles. Contrà: Illa nostra visio non esset immediata de omnipotentia formaliter, sed mediata: ob quod cognosceretur imperfectè. Deinde: Deus cognoscit creaturas in se ipso: quæ cognitio fertur in duo, & in Deum, & in creaturas. Videntur ea scientia à nobis inadæquatè, vt repræsentat creaturas, quin penetremus, in quo medio eas repræsentet: nostra cognitio ferretur immediatè in visionem Dei, mediatè verò in creaturas: in quibus cognosceret omnipotentiam in obliquo, vt eam connotamus in via: ergo posset cognosci immediatè scientia Dei, quin immediatè omnipotentia: item & in scientia conciperentur omnes creaturæ non in se, nec in causa: ergo conciperentur adæquatè. Ad hæc, Deus habet scientiam de creaturis in se ipsis in multorum opinione; in qua conciperentur à beato, quin in omnipotentia, quin hanc in recto conciperemus.

§.61. Tandem probo posse cognosci omnia creabilia, quin comprehendantur, nec adæquatè cognoscantur, nec sit necessaria cognitio infinita. Quia Deus in omnipotentia potest beato mõstrare omnes substantias possibiles, quin comprehendatur nec omnipotentia, nec creatura. Quia potest Deus eas substantias monstrare, quin omnes illarum actiones, & effecta: cùm enim Deus possit ostendere suam omnipotentiam, non monstratis omnibus creaturis, cur non monstrabit substantias creatas, quin omnes illarum effectus? Quod item aliunde pono: atqui illa cognitio non erit comprehensiua Dei: quin in ipso non cognoscuntur omnia possibilia, nec substantiæ creabiles comprehenduntur: quia non cognoscuntur omnia, quæ continent eminenter: ergo rectè possunt in eo cognosci omnes substantiæ possibiles, quin cognoscantur adæquatè, nec actu infinito. De substan-

S.Thom. q 10. tiis autem præcipuè disputant ij auctores.

§.62. Idem probo aliunde: esto videantur omnia omnino creabilia, nullo excepto; adhuc ea cognitio potest esse incomprehēsiua Dei, & creaturarum: ergo non sequitur infinita, nec adæquata cognitio ex hoc euentu. Probo consequentiam: quia ij auctores eam colligunt ex adæquata horum cognitione. Antecedens probo: Deus potest in sua omnipotentia eas omnes explicare, quin explicet omnes modos, quibus eas potest: item inter illas potest latere quæ ad quam dicat ordinem, vt ad causam efficientem, aut finalem, aut effectum. Pone à me cognosci omnes homines; at non cognosco, vtrùm hic sit ab illo possibilis, an à Deo? etenim ex cognitione hominis non deducitur necessariò quis possit alium gignere.

§.63. Dices, cognosci etiam omnes actiones, quibus possint produci. Contrà: Cognoscantur sub conceptu productionis vnius hominis ab alio principio extrinseco: at non est opus, vt hæc numero productio cognoscatur esse Petri, & ab alio Homine simul cum Deo, vel à Deo solo. Quidenim cogit, vt sub ijs conceptibus cognoscantur, licet cognoscantur in singulari? Item homo potest multos alios effectus: ij cognoscantur secundùm se, quin penetretur quot, quibusque modis effici queant: quia earum productiones possunt cognosci, quin necessariò ducant in sua principia determinatè. Vnde concludo, non esse opus ad cognitionem omnium possibilium ea, nec omnipotentiam comprehendere, aut cognoscere adæquatè.

§.64. Ad argumentum ex §.52. nego Minorem: tum quia vno gradu actus possunt cognosci infinita obiecta: tum quia si esset opus maiori incremento graduum ad noua obiecta secundaria; posset visio esse infinitè intensa, vt reipsa est. Ad probationem Minoris, nego consequentiam: exigitur cognitio ordinis altioris, non verò infiniti, vt patet in calculatione de visione Dei, & sexcentis alijs. Ad secundam probationem consequentiæ; nego Minorem: tota enim multitudo creaturarum, imò nec Deus possunt efficere speciem infinitè perfectam nisi in intensione. hæc autem infinitudo nō est necessaria ad omnium cognitionem: quia vno gradu possunt omnia videri. Secunda probatio iam est diluta.

SVBSECTIO V.

Cur non possint omnia videri vno actu?

§.65. ARbitror, rationem, ob quam vno actu non possunt videri omnia, quæ sunt eminenter in Deo, nec omnia Dei prædicata, vt connotant omnes creaturas, esse, quia nulla visio beata se potest cognoscere clarè & distinctè, nec in indiuiduo, nec in specie: sed omnem cognitionem creatam esse specie distinctam à suo obiecto totali: ita vt nulla cognitio terminetur clarè & explicitè ad se, nec ad aliam eiusdem speciei. Quod in disputationibus de visione Dei latè probaui: priùs autem vol.1. disp.10.de Anima §.48.quod postea placuisse video P.Philippo Monzeo disp.2.c.9.

§.66. Est autem hæc opinio perantiqua. Okam in 4.q.13.art.5. ad 2. dubium, expresse distinguit visionem Dei à cognitione reflexa de illa: & quamuis soluit vltimum suum argumentum; non tamen cætera: quin existimat vniuersim nullum actū posse esse directum de aliquo obiecto, & reflexum sui in 2.q.22. Gabr. in 3.d.14.q. vnica art.1.lit.H. paulò ante notabile secundum: Supplementum in 4.d. 49.q.3.art.3 dub.1. probat doctrinam Okami distinguentis necessariò actum directum à reflexo. Maior in 4.d.49.q.16. fine; multi item ex antiquis in eam conuenerunt opinionem. Quæ non immeritò deduci potest ex S.Thomā 1.p.q.87.art.3. & Caietano: vbi asserit ab angelo cognosci actum suum, quo se videt eodem actu realiter: quia eodem cognoscuntur obiectum, & eius perfectio: quia vera cognitio de se ipso est angeli perfectio: ideo cognoscitur seipso: obiecta autem non cognoscuntur eodem actu, quo cognitio de illis; quando cognitio non est illorum perfectio; vt ibidem ostendit clarè: sed cognitio nostra de Deo non est perfectio Dei: ergo nostra visio non videt se ipsam ex hac doctrina Thomistica.

§.67. Fundamenta huius opinionis iecit B.Augustinus tom.3.lib.9. de Trinitate c.11. vbi constituit omnem cognitionem esse similitudinem sui obiecti: cùm enim videmus Deum, sumus illi similes, non tamē æquales: item cùm inferiora cognoscimus, habemus eorum similitudinem. Hinc concludit Verbum esse Filium; quia est similis Patri cum æqualitate. Hæc autem omnia apertè demonstrant, à B.August. sentiri, inter obiectum & cognitionem esse realem similitudinem, ob quam & æqualitatem Verbum est Filius. c.autem 12. rationem reddit: quia ab obiecto & potentia paritur notitia: partus autem similitudo quædam est. *Primò itaque* (inquit) *manifestum sit posse fieri, vt sit aliquid scibile, id est, quod sciri possit, & tamen nesciatur; illud autem fieri non posse, vt sciatur, quod scibile non fuerit. Vnde liquidò tenendum est, quòd omnis res, quamcumque cognoscimus, congenerat in nobis notitiam sui. Ab vtroque enim notitia paritur, à cognoscente, & cognito. Itaque cùm mens seipsam cognoscit; sola parens est notitiæ suæ: & cognitum enim, & cognitor est.* E quibus liquidò constat, obiectum esse causam efficientem sui cognitionis: hoc autem fit in nobis per speciem impressam, quam S.Augustinus vtroque cap. vocat similitudinem obiecti existentem in animo aut phantasia.

§.68. Pono ex philosophia, obiecta realiter existentia concurrere effectiuè ad sui cognitionem; vel per se, si præsentia sint, & apta; vel per speciem ab illis immissam. Quòd si obiectum aut absens sit, aut improportionatum, Deus pro illo subrogat speciem; ratione cuius rectè August. dixit notitiam ab obiecto pari. Aliqui censent non subrogari speciem pro obiecto, ita vt detur, quæ ab alio erat danda. Quòd si obiectum ex se incapax est, cur datur loco illius? Respōdeo, rationem non esse quòd suppleatur concursus dandus alioquin ab obiecto; sed dari loco obiecti, vt fiat similitudo expressa obiecti: sed quia ideo datur species, vt repræsentet obiectum. Quæ repræsentatio semper fit ab obiecto ipso, quando potest; quando verò non potest, fit à Deo, efficiente, quod alia obiecta solent: ob quod ille concursus Dei dicitur se tenere ex parte obiecti.

§.69. Quando obiectum est formale cognitum in se, res est clara: quando verò cognoscitur in alio, vel

vel derivatur species noua obiecti secundarij, vel primarium fungitur vice speciei: quod dicitur etiam concurrere loco obiecti secundarij. si verò obiectum est chimericum, eo modo, quo cognoscitur, datur species loco ipsius.

§.70. Ex hac communi Philosophorum sententia probo, visionem Dei non posse cognoscere seipsam: quia non potest esse realis partus sui, nec parens sui ipsius, id est, non potest gignere, aut producere seipsam: sed omnis cognitio creata gignitur, paritur, & fit à suo obiecto, vt à parente, teste August. ergo nulla cognitio creata potest cognoscere seipsam. Recognosce volum.1.disp.10.de Anima à §.48. quod etiam explicuit P.Monzeus disp.2.c.9. quia nec cognitio supponit seipsam, & supponitur ab infinitis cognitionibus reflexis de illa: quia omne obiectum est causa sui cognitionis creatæ: at omnis causa est prior natura suo obiecto. Quam prioritatem disp.2.c. 12. ipse satis ostendit ex August.tom.3.lib.4.de Genes. ad litteram c. 32. *Quam sanè notitiam* (inquit August.) *præcedebant quæ fiebant: quia præcedit cognitionem quidquid cognosci potest: nisi enim priùs sit, quod cognoscatur, cognosci non potest.* Constanter ergo August. asserit obiectum esse causam cognitionis, & prius illa.

§.71. Hinc fit Primò, à nulla creatura posse cognosci totam collectionem rerum creatarum simul: non dico non posse cognosci omnes creaturas singillatim (possunt enim) sed collectim: quia nulla cognitio potest cognoscere seipsam: ac propterea non potest cognosci tota collectio, nec comparari, nec discerni quanta sit. item quamlibet cognitionem latere infinitas alias reflexas supra illam & infinitos amores. item Deum latere omnes Beatos, vt est productiuus, cognoscitiuus, & amatiuus eius cognitionis, & omnium reflexarum supra illam in specie & indiuiduo, estque vnum prædicatum latens illos necessariò, nempe potens omnium horum actuum, & totius collectionis collectim acceptæ: item & sciens & amans eos actus, & collectionem. Angelus viribus naturæ non potest cognoscere omnes actus alius angeli, aut animi, quia multi sunt circa illum in specie: at potest cognoscere quemliber actum in specie, & indiuiduo, ob quod habitualiter comprehendit alium: quæ est comprehensio secundùm quid; non actualiter. actu autem supernaturali potest cognoscere omnes actus naturales collectiuè; quia ex nullius cognitione illa cognitio se cognoscit. Argumenta oppositæ sententiæ proponentur & soluentur à §.81. Hæc obserua in §.241. vbi de comprehensione Dei.

SVBSECTIO VI.

Quid sentiendum de opposita sententia?

§.72. SEntentiæ, posse cognosci omnia possibilia in Deo, proiecti aliqui Theologi inurere voluerunt notam erroris; sed immeritò. Primùm Magist.in 3.dist.14. §. *Quibus respondentes*; id testatur apertè. Alensis 3.p.qu.13. memb.7. Albertus Mag.in 3. dist.14.art.1. cap.3. Gregor. in 1. d.44.qu.2.art.2.ad 9. loquens de eadem numero visione, & alij, quos P.Monzeus adducit disp.2.c.2. quam ipse censet esse probabilem. Durandus §.16. id dixit de omnibus possibilibus. Ex recentibus eam sequuntur viri planè docti: P.Franc. Albertinus tom.1.qu.4.Theolog.ex 1.principio Theolog. n.12.20. & alibi: P. Valentinus Herize meus commilito disp.51.cap.4. nu.21.num. autem 22. & 23. proponit atque refellit rationem P. Petri Arrubal de indeterminato gradu perfectionis à creaturis possibilibus: etenim obiectum formale est determinatum, à quo visio accipit determinatam speciem. P. Gregor. de Valentia 1.p.qu.12.punct.6. §. *Quoad secundam*; & alij plerique eam sententiam censent esse probabilem: & explicant, cur sit damnata Barcinone à Quæsitoribus contra Arnaldum, non tam ob sententiam, quàm ob fundamentum: quia in Directorio 1.p.q. 11. refertur hic error secundus inter alios, ijs verbis: *Quòd quàm citò anima Christi fuit vnita diuinitati, statim ipsa anima sciuit, quæ deitas scit: quia aliàs*, vt dicebat, *non fuisset cum ea vna persona: præcipuè quia scire est circumstantia pertinens ad suppositum indiuiduale, non ad naturam.* Hæc autem fundamenta sunt absurdissima: illa ergo fuere damnata, non verò propositio tam multorum Theologorum. Hugo Victorinus & alij eam scientiam adscribunt Christo, Deum non comprehendi per illam, satis probabiliter explanant. Quid ergo interest contra illam esse scholam Thomisticam? ex qua multi eam censent probabilem. S.Thom. q.10.

SECTIO IV.

Vtrùm possint distinctis actibus in Deo videri omnia possibilia?

§.73. OStendi §.71. non posse vno actu cognosci omnia possibilia collectim: quia ille actus se ipsum clarè cognosceret. Nunc idem affirmo de actibus diuersis: nam si pluribus actibus videretur simul tota collectio creaturarum, singuli se cognoscerent: hoc autem ostendi esse non posse: ergo. Probo Minorem: quia actus, qui conferret omnia inter se, cognosceret quidem se, quantumque excederet & excederetur; qui autem alium compararet, aut cognosceret se, aut non cognosceret; si non cognosceret, non conferret omnia: at cognoscere non potest: ergo. Licet ergo vnus cognoscat infinita, & alius alia infinita, non possunt per illos duos actus comparari omnia, sed opus est vno ea comparante.

SVBSECTIO I.

Pars affirmans.

§.74. EXistimo posse videri à beato in Deo vt in obiecto omnia possibilia singillatim pluribus actibus. In eam conclusionem conspirant auctores adducti §.72. Nec dissentiuntur alij, qui id negant de vno actu, non de pluribus. quorum rationes non sunt ad hunc scopum: quia nec Deus comprehenditur hoc pacto, nec actus adæquatur omnibus obiectis, nec est opus vt vnus repræsentet infinita: ergo non sunt contra.

§.75. Probatur. Nullum est ens reale, quod non possit in Deo cognosci: ergo possunt omnia singillatim. Antecedens est certum: quia omne ens reale continetur in Dei omnipotentia, & in idea: quę cognita potest ducere in termini cognitionem. Con-

S.Thom. q.10.

Consequentiam probo: quia non repugnat institudo actuum reflexorum; quibus iam cognoscentur omnia obiecta in singulari. Nec hæc cognitionum multitudo erit comprehensio Dei: quia comprehensio est vnus actus attingens simul Deum, & omnes creaturas. vel sunt duo, alter in Deum, ex quo oritur: alter in omnia creabilia: quia prior exprimit omnes conceptus Dei, etiam vt relatos ad creaturam: ex quo deriuatur omnium creaturarum cognitio: sed nullus actus ita repræsentat Deum: ac propterea nulla est ibi comprehensio, nec cognoscitur Deus vt potens omnium simul, & vt omnia conferens & dirigens. De quo à §.241.

SECTIO V.

Quid de futurorum cognitione in Deo?

§.76. COgnitio futurorum est difficilior explicatu, quo pacto cognoscantur in Verbo. Breuiter dico, in essentia diuina vt in obiecto cognito, non posse cognosci aut creaturam vllam existentem, aut decretum liberum Dei, aut scientiam visionis. Ratio est, quia obiectum formale & primarium ducit in materiale & secundarium, propter connexionem cum illo: est enim obiectum formale, quòd priùs cognitum ducit necessariò in materiale: sed essentia Dei secundùm se nullam habet connexionem cum creatura vt existente, nec cum scientia, aut actu libero: ergo non potest esse obiectum formale ducens in creaturas: supposito autem quòd existant, est contingens, quæ potuit non esse. vt ergo anima priùs cognita non potest esse principium ducens in suos actus liberos: ita nec essentia diuina in suos. Nec opus est hoc ad comprehensionem, nec super comprehensionem.

§.77. Deus cognoscens seipsum, cognoscit suos actus liberos, non in sua essentia vt in obiecto cognito; sed immediatè in ipsis actibus: vtrùm autem creaturas, quæ contingunt dependenter à libertate creata, cognoscat in ipsis, an in decretis circa illas; non est huius instituti.

§.78. Beatus non videt actus liberos, nec scientiam Dei in essentia vt priùs cognita: sed vno actu intuetur essentiam Dei vt est ens necessariò existens, & liberas actuum diuinorum denominationes; ac si essent duo obiecta realiter distincta cognita comitantet. non aliter ac si animam, & eius actus liberos cognosceremus vnico actu. Actus ille est beans creaturam: quia terminatur ad essentiam Dei; non verò formaliter vt terminatur ad actum formaliter, vt denominatur liber: cùm enim vt liber nihil addat perfectionis supra essentiam, non est obiectum beans sub eo respectu; sed sub conceptu necessario existentis. Quia verò ille actus est Dei in se, non solùm vt est Deus, sed vt sciens futura; in illa scientia vt in obiecto formali primò cognoscuntur creaturæ vt existentes; ob quod dicuntur in Verbo cognosci.

SECTIO VI.

Vtrùm in Deo possint vno actu videri omnia creata vt existentia aliquando?

SVBSECTIO I.

Quid absolutè de quæstione?

§.79. SAtis constat ex §.65. ad 71. non posse aliquem à seipso cognosci, nec in indiuiduo, nec in specie, nec posse esse cognitionem claram infinitorum actuum reflexorum iuxta seipsum. Vnde liquidò constat, visionem beatam vt existentem non cognosci à se ipsa, nec item infinitos actus reflexos intellectus & voluntatis circa illam. Hanc autem quæstionem moui ad examinandas aliquorum rationes, quibus probant, eam à se ipsa cognosci, aut non cognosci.

SVBSECTIO II.

Quibus sentiatur pars affirmans?

§.80. VIsionem beatam esse reflexam supra seipsam, & à seipsa cognosci, docet magni Theologi: ex recentibus P. Vasquez in 1.2. disp.15. n.20. asserens se non videre, cur id repugnet: P. Suarez 1.p.lib.2. de visione c.18.n.9. in eam partem se vt probabiliorem inclinat: P. Salas in 1.2.q.3.tract. 2. disp.3. sect.4. nu.24. Ægidius de Præsentatione to.1. de Beatitudine lib.4. q.9.a.6.§.2.n.8. & alijs afferunt Bonauenturam in 3. dist.14.a.1.q.13.ad vltimum, nihil eis fauentem.

§.81. Probant Primùm: quia lux est ratio vt seipsa videatur, & alia propter ipsam: ergo visio videt se, & alia. Nego consequentiam: arguitur enim ab obiecto formali ducente in obiectum materiale, ad rationem formalem videndi: vt ergo visio lucis non se videt, ita nec visio Dei. Visio potest alio actu reflexo videri, vt lux oculis: sic autem visa ducet in cognitionem aliarum rerum. Quòd si hoc argumentum aliquid probaret, illud maximè, quòd visio non posset seipsam non videre. quod tamen si P. Suarez affirmat, negat P. Salas, cum alijs: at illa necessitas esset absurda: quia omnis visio esset natura sua inamissibilis etiam diuinitus. item si præsteretur in exemplo lucis; obiectum formale visionis non esset Deus, vt color lucis non est obiectum formale; hoc autem esset ipsa visio, vt est lux comparata visui.

§.82. Secundò probant: Visio est participatio diuinæ visionis in supremo ordine & gradu participabili: sed visio diuina cognoscit seipsam: ergo & nostra beata. Confirmatur Primò: quia ob eam participationem visio sibi vendicat, vt cum summa simplicitate sit eminenter complexa, iudicatiua, & disiunctiua: cur non erit reflexa? Confirmatur Secundò, ex B. Thoma 1.p.q.87.art.3.vbi in angeli cognitione de seipso hanc reflexionem admittit. Confirmatur Tertiò, ex multorum Philosophorum opinione, asserentium sensus externos hac reflexione gaudere: experiuntur enim se sentire. His Ægidius verissimam censet hanc opinionem.

§.83.

§.83. Ad argumentum, respondeo illud constare quatuor terminis; concessâ enim vtrâque præmissâ, nego consequentiam: quia illa perfectio non est communicabilis creaturæ, vt nec perfectio cognoscendi actu substantiali. quia ille gradus solùm conuenit cognitioni improductæ ab obiecto: cùm ergo omnis cognitio creata sit realiter producibilis ab obiecto, & nihil possit seipsum producere, non potest visio esse reflexa supra se. Visio Dei est: quia est improducta: ob quod nec ab obiecto, nec ab alio producitur. Recognosce à §.65. Ad Primam confirmationem, illæ perfectiones non sunt alienæ à cognitione creata: ex quibus non sequitur aut eam esse improductam ab obiecto, aut produci à se ipsa. Ad Secundam confirmationem, constat ex §.66. B. Thomam à nobis potiùs esse; non in propositione vniuersali nullam cognitionem creatam esse reflexam; sed in hac singulari de visione: quia non est perfectio sui obiecti. Ad Tertiam confirmationem, certum est apud omnes nos non videre nostras visiones: illud autem experimentum in brutis non est formale, sed virtuale: voluptantur enim, ac si reflexè cognoscerent suas sensiones: in nobis autem est formale: quia ex sensione traijciuntur in intellectum species, quibus illos actus cognoscimus. in quo sensu etiam visio est reflexa, quia emittit speciem, per quam alio actu reflexo cognoscitur.

§.84. Arguunt Tertiò: Visio Dei est adæquata ratio beatitatis: sed id non esset, nisi esset cognitio reflexa sui: ergo, &c. Minor probatur: quia de ratione beatitatis est cognitio de eadem beatitate, item est securitas de eius duratione æternùm: ergo nisi hæc securitas sit ipsa visio; iam hæc non est tota beatitas.

§.85. Respondeo hoc argumento probari, præter Deum esse aliud obiectum beans: hoc autem est absurdum: vt pono ex ipsis auctoribus ex disputationibus de beatitudine: ergo. Probo Maiorem: quia per te solus Deus non est obiectum beans: quia visio ipsius, & eius æternitas sunt obiectum beans: quæ distinguuntur à Deo. Maior autem propositio est falsa: ostendi enim beatitatem essentialiter consistere in alijs simul cum visione Dei. inter hæc connumera illam securitatem reflexam; si enim visio & eius duratio sunt obiectum beans; non est absurdum essentiam beatitatis includere illam cognitionem, siue reflexa sit, siue directa.

§.86. Do autem antecedenti, solam visionem ex parte intellectus, vt terminatur ad Deum, esse adæquatè & essentialiter beatitatem: quia illa sola est immediata vnio intellectus cum vltimo fine: nego Minorem. Ad probationem, respondeo de conceptu beatitatis essentialiter nec esse æternitatem, nec cognitionem reflexam; sed solam immediatam vnionem intellectus cum vltimo fine: ob quod vno momento possumus esse essentialiter beati. & quamuis æternitas sit de conceptu essentiali beatitudinis: at non eius cognitio: beatitas autem præter conceptum essentialem habet alios, quasi integrantes, qualis est carentia doloris, & alia. inter hos complentes recenseo cognitionem illam reflexam. si autem præter visionem Dei exigitur securitas; satis erit visio cum carentia timoris illam amittendi: reliqua non sunt de conceptu essentiali beatitatis.

SVBSECTIO III.

Quibus probetur visionem non posse esse de se ipsa?

S.Thom. q.10.

§.87. INter opinantes visionem posse esse reflexam de se ipsa; censent visionem duraturam æternùm, non posse esse cognitionem de sua æternitate, imò nec de duratione vltra primum instans. Primùm, quia esset abeundum sine fine in cognitionibus reflexis: quia visio vt obiectum distingueretur à se ipsa vt visione reflexa sui: & hæc prima reflexio distingueretur à secunda, & secunda à tertia: sicque de alijs. Respondeo, id non fore absurdum: quia à parte rei non est illa infinitudo: quia non est nisi vna realiter cognitio; esset tamen infinitudo ratione nostra: neque distingueremus actibus infinitis; semper enim sisteremus in vno. in quo nullum est incommodum. Neque opus est illa reflexione infinita: quia vt potest non distingui realiter obiectum à cognitione sui, ita potest nec ratione ratiocinata, sed ratiocinantis dumtaxat. Nec item reflectimus infinitè distinguendo ratione, vt non reflectimus realiter: semper enim sistimus gradum in vno.

§.88. Secundò mouentur, quia, si visio intueretur suam durationem, esset tam necessariò existens, vt Deus ex suppositione quòd semel eam produxisset, non posset eam destruere. Hoc autem censent absurdum: quia etiam ex suppositione primæ productionis Deus potest liberè destruere quamlibet creaturam, alioquin destructio non esset in potestate Dei. item idem potest dici de vnione hypostatica, & alijs, quæ ex suppositione primæ productionis non posset destrui: quia supponeret decretum de ea non destruenda. Maior probatur: quia ea visio esset necessariò vera, quia est supernaturalis. item supponit per se, & essentialiter decretum Dei de conseruatione æterna visionis: at factâ eâ suppositione decreti nõ posset destrui: ergo non posse destrui, esset essentiale illi visioni.

§.89. Respondeo eam rationem non esse tam efficacem: Primùm, quia de vnione hypostatica non est eadem ratio: vnio enim non supponit per se nisi decretum liberum Dei de eâ producenda: decretum autem de ea conseruanda æternùm supponit per accidens. At verò visio de æterna duratione supponit per se decretum de duratione eâdem: quia omnis effectus supponit per se causam per se: cùm ergo duratio per se dependeat à decreto de ea; visio de duratione supponit decretum idem: quia visio supponit durationem extituram tota æternitate: quia omnis actus intuitiuus supponit existentiam sui obiecti: æternitas autem visionis supponit decretum de se ipsa: ergo visio æternitatis supponit per se tale decretum: ergo licet visio illud supponat, non tamen propterea illud supponet vnio hypostatica.

§.90. Secundò, quia rectè posset visio repræsentare suam durationem per annum; in quo hi auctores non probant absurdum: ergo Deus per annum non posset destruere visionem: in quo non inuenio minus incommodum, quàm in tota æternitate. Tertiò, quia Deus potuit decernere se numquam destructurum vllum actum intellectus in patria semèl existentem: hoc autem decretum potuit cognosci aut immediatè visione, aut scientia infu-

S.Thom. q.10.

infusa in reuelatione clara, siue in prophetia perfecta. Hæc autem cognitio non posset destrui per se & essentialiter: quia essentialiter supponit decretum de ipsa non destruenda: multi item actus reflexi possunt esse de hac cognitione. Negare autē posse hoc decretum vt existens cognosci, est difficile: quia posset Deus decernere non adstruere vllum actum verum: id autem cur non posset reuelare? cognitio eius obiecti esset vera, supponens essentialiter tale decretum. Video à me negatum agente de voluntate Dei, posse cognosci à creatura vt existens decretum de nullo actu voluntatis producendo: est autem clarum, non posse cognosci vt existens decretum de nulla cognitione producenda: ipsū viderint, vtrùm sit eadem ratio in ijs actibus.

§.91. Tandem disp.16. Physic. §.13. insinuaui posse excogitari durationem per se æternam. Ratio à priori huius dubij est: quia Deus liberè potest producere, & non producere has creaturas: quarum repugnantia vt destruatur, oritur ex libera voluntate Dei de illis non destruendis. Quæ propterea non sunt ens à se; sed ab alio; liberè illis conseruante esse libertate decreti de prima productione; quamuis non libertate noua. Nihilominùs existimo nullum actum creatum ita existere necessariò, vt nō possit diuinitus destrui. Quod de omni creatura P. Vasquez tom.2. in 1. p. disp.182. nu.7. tam certum existimat, vt oppositum notet errore: P. autem Suarez lib.1. de Angelis c.9. n.5. hanc partem censet esse de fide. Quod autem de duratione dixi disp.16. Physic. n.13. non dixi nisi excogitari posse in opposita sententia ei quam ibi defendi: ego enim ibidem ostendi, posse creaturam esse ab æterno independenter ab eo modo. qui tamen non videntur comprehendi ea censura: quia auctores loquuntur de creaturis absolutis, non de modalibus; ob quod nulla creatura est essentialiter æterna: quia ille modus nulli est connaturalis: si autem Deus velit eam perpetuò conseruare, non est illi negandus aliquis modus, quo id possit. In sententia autem, quam impugnaui, ille potest excogitari. Et quia non est multùm consentaneus principijs certis, negandus est simul cum sententia ibi impugnata: nec admittendus aliquis actus supernaturalis falsus de potētia absoluta, vt ostendi vol.2. disp.18. & 19. Ob hæc non inefficaciter probatur nullam cognitionem posse esse de se ipsa: ne demus aliquam, quæ repræsentet suam æternam durationem, quæ nec de potentia absoluta possit esse falsa, nec destrui.

SECTIO VII.

Quid videat in Verbo anima Christi?

SVBSECTIO I.

Videt omnia futura.

§.92. Dico Primò. Anima Christi videt in Verbo visione beata omnes creaturas vllo tempore existentes. Hęc cōclusio est S. Thomæ 3. p. q.10. a.2. Magistri, & aliorum, quos adduxi §.72. estque doctrina fide Catholica certa, quod attinet ad scientiam omnium: quamuis aliter censeo de modo illa videndi in Deo vt in obiecto formali, an in ipsis. Hæc dico esse certa consensione totius Ecclesiæ. Recognosce P. Suarez disp.26. sect.4. vers. *Dico primò*, & P. Vasquez disp.51. c.2. Scotus in 3. d. 14. q.2. asserit ea cognosci habitualiter, non actualiter: quod latè probare nititur Faber ibidē disp.35. c.5. qui tamen mihi maximè displicent: quia nec argumenta sunt vllius ponderis: & Christo vera ignorantia appingitur, quam cursu temporis deponit. Ratio S. Thomæ est: quia omnes Beati in Deo vident quidquid spectat ad illorum statum: sed ad Christum spectant omnia existentia: quia est illorum dominus, & creata sunt in eius honorem: peccatorum autem est iudex. De quo fundamento recognosce P. Suarez nunc adductum, & P. Vasquez disp.51. c.3. de quo agendū §.115. ergo. Ratio à priori est vnio hypostatica cui debentur thesauri scientiæ Dei: nec dicunt Christum esse ignorantem alicuius rei existentis. Hæc autem cognitio terminatur ad scientiam visionis Dei, vt ad obiectū formale primarium; ad creaturas autem existentes, vt ad materiale & secundarium. Vtrùm autem in decretis Dei creaturæ liberæ cognosci possint, non est hinc.

§.93. Hîc occurrunt duo testimonia explicanda: alterum ex Luca asserente Christum creuisse ætate, gratia, & sapientia apud Deum & homines. quod explicui disp.48. §.50. Alterum est ex Marci 12. 32. *De die autem illa nemo scit, neque angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater.* S. Thomas art.2. ad 1. respondet Filium nescire diem non per ignorantiam propriam: sed quia noluit efficere, vt eum scirent discipuli id interrogantes. Multa ex Patribus nostri Patres adducunt. Recognosce P. Vasquez disp.51. cap.3.

§.94. Hunc locum possumus explanare vt S. Ambros. lib.3. de Fide ad Gratianum, cap.3. explanat. testimonium ex Matth. cap.20. *Non est meum dare vobis; sed quibus paratum est à Patre meo.* Vbi de potestate referendi gratiam agit, vt nunc de cognitione diei iudicij; quam sibi negat, adscribit Patri. Non quòd ea potestate careret Filius; quod meritò sacrilegum arbitratur Ambrosius; sed quia maluit dissimulare de iure, quàm negare absolutè discipulis, quod petebant. Ita discipuli rogarunt iudicij diem; noluit Christus videri eius reuelationem negare quasi iure suo, sed prærogatiua Patris. Nec verò id contigit in Christo vt homine: nam & de ipso Patre dixit Christus: *Pater non iudicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio:* an Pater non iudicat, nec retinuit iudiciariam potestatem? & quidem iudicat, nec Filius potest nisi cum Patre iudicare. Significatur ergo prærogatiua Christi vt hominis, cui communem fecit Pater potestatem. Ita hîc significatur prærogatiua Patris, qui solus dicitur scire eum diem: quia penes ipsum est potestas illam cognitionem communicandi alijs etiam communicandam: & quia hoc Pater noluit, perinde fuit ad hunc scopum, ac si eam scientiam apud se solum retinuisset.

§.95. Verba Ambrosij: *Quàm patiens, & clemens Deus! quàm alta sapientia, & bona charitas! Volens enim ostendere, quòd non perfunctoriam rem aliquam discipuli postulassent; sed eam, quam impetrare non possent; prærogatiuā eius paternæ honorificentiæ reseruauit; non metuens ne quid iuri proprio derogaret; qui non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: simul diligens discipulos, quia*

quia (sicut habes) vsque in finem dilexit eos. Noluit ijs, quos diligeret, videri, quod peterent; denegasse sanctus & bonus Dominus: qui mallet aliquid dissimulare de iure, quàm de charitate deponere. & infrà: *Quòd si putant dicendo, Quibus paratum est à Patre meo, quòd aut Patri plus tribuit, aut sibi aliquid derogauit; dicant, vtrùm & illic putent Patri aliquid derogatum, quia dixit in Euangelio Filius de Patre: Pater non iudicat quemquam? quòd si sacrilegium putamus, dicere, quòd Pater ita iudicium detulit Filio, vt ipse non habeat (habet enim, nec potest amittere quod habet naturaliter diuina maiestas;) sacrilegium vtique æstimare debemus, quòd non potest Filius dare, quidquid aut homines mereri possunt, aut quæuis accipere creatura.* Hæc Ambrosius: quibus mirè exponitur causa cur Christus noluerit negare discipulis quasi de suo scientiam illius diei, eam sibi negare visus. Ob quod etiam hac in parte dixit, non esse illorum scire tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Hæc breuiter accipe explicanda fusiùs disp.55. à §.47. ad 52. nec enim omnia sunt repetenda, nec reiicienda omnia.

§.96. Obiicis: Ergo ex hoc testimonio non colligitur angelos verè ignorare diem illum; sed tantùm ab eis illum nesciri exponendum alijs: hoc autem est absurdum: ergo. Respondeo, à nonnullis censeri probabile hunc diem sciri ab angelis. Quidquid autem sit de angelis, & eorum regina, licet ex solis verbis Christi non colligatur apertè ignoratio eius diei, posset colligi ex Patrum interpretatione: in angelis non est absurda ea ignoratio; in Maria non est decens: quæ excipitur ab his regulis generalibus. Aliqui censent non posse cognosci omnia futura: quia possent cognosci omnia possibilia in decreto, quo decerneret illa non producere. quod quidem est sine vi: quia si Deus habet puram omissionem de cæteris in illa non possunt cognosci; si autem habet actum positiuum, quamuis ille est nolitio expressa cæterarum creaturarum in singulari; non tamen reuelatur nisi sub ratione nolendi aliud producere: id autem quid qualeúe sit, non est opus vt cognoscatur: ergo non sequitur consequentia.

SVBSECTIO II.

Hæc futura sunt simpliciter infinitæ multitudinis.

§.97. Obiecta, quæ cognitione intuitiua Christus cognoscit in Verbo, non esse infinita, Primùm colligi videtur ex Scoto in 3. dist. 14. qu.2. & Philippo Fabro disp.35. c.5. Quia non est verosimile ab ijs auctoribus admitti in Christo ignorantiam alicuius rei futuræ; sed, si obiecta essent infinita, infinita ignoraret Christus: ergo non sunt infinita. De propositione maiori constat ex §.92. Minor est apud Scotum certa: Primùm ex calculatione (quam impugnaui §.53.) Secundò, quia non potest esse attentio infinita. Tertiò, quia non posset cognosci infinitudo sine augmento infinito.

§.98. Secunda probatio mihi videtur inefficax: Primùm, quia oculi tam facilè attendunt multis obiectis propositis, ac vni: nec enim cognitio per se fatigat: si ergo mihi proponantur centum homines, tam facilè eos video, quàm vnum. Interdum obiecta multitudine obruuntur: quia non emittunt species lineis planè rectis, nec expeditis: at si species benè traijciatur, tam bene ego video meos quinque digitos, calamum, atramentum atque papyrum, quàm solam papyrum. Secundò, quia cognitio eodem omnino gradu æquè fertur in omnia obiecta: ergo non exigit maiorem attentionem ad plura, quàm ad vnum. Probo consequentiam: quia eadem indiuisibilis ratio fertur ad omnia: at illa ratio non exigit plus virium exparte potentiæ, quàm si versaretur circa vnum. Tandem, licet viribus naturæ non possemus multis attendere, possemus viribus supernaturalibus, maximè in vno obiecto formali.

S.Thom. q.10.

§.99. Confirmatur. Quia nec viribus naturæ possumus simul attendere prædicatis diuinis intuitiuè, nec infinitæ eius perfectioni; possemus autem lumine gloriæ, quin attentio illa sit infinita; quamuis obiectum est infinitum per essentiam. Tertia autem probatio ex §.97. non vrget: tum quia Scotus eadem disp.14. indicat esse in Christo summam cognitionem; quæ est infinita: tum quia vno indiuisibili gradu, possunt plura cognosci: ergo & infinita. Ob hæc §.51. hanc difficultatem huc examinandam reieci, vt faciliùs appareat, quid sequatur ex sententia Scoti. Bonau. in 3. dist.14. a.2. q.2. non admittit in Christo ignorantiam futurorum; sed ait non esse necessariam actualem omnium considerationem. quod quidem longè diuersum est: etenim rogatus Christus de quouis futuro, poterit respondere, licet immediatè antè nihil de illo cogitauerit: ignoratio autem est quando rogati de aliquo non possumus respondere. in quo sensu agit etiam de possibilibus. A quo existimo non esse alienum Scotum, negantem Christo actualem considerationem omnium, & asserentem habitualem: quamuis habitus accipitur à Bonauent. pro lumine habituali; ab Scoto pro actu potente elicere alium circa creaturas. qui autem 3. censet Bonauent. absurdum Christum aliquid latere futurum: non ergo ignorantiam admittit.

§.100. Secundò difficiliùs arguitur: Futura non sunt infinita in substantijs, vt omnes fatentur; nec in accidentibus cogitationum, & affectuum: ergo Christus non agnouit infinita. Probo antecedens: tum ex communi sensu de repugnantia infiniti in actu: tum quia illa omnia sunt futura successiuè vnum post aliud: sed futura esse non possunt infinita successiuè: ergo non sunt futura infinita. Maior est certa: quia angeli, & anima rationalis durabunt æternùm, diuersisque temporibus realibus aut imaginarijs habent cogitationes. Minor probatur: quia infinitum est quod successiuè transiri non potest: sed omnia futura transiri poterunt: ergo non sunt infinita. Minor probatur: quia omnia futura ita erunt, vt nullum remaneat intra solam causam, sed in se existat: ergo omnia existent successiuè: ergo omnia transibunt successiuè.

§.101. Confirmatur. omnia futura videntur intuitiuè à Deo; rogo vtrùm extra illa sit futurum aliud? an verò non? Si primum: ergo iam non videntur à Deo omnia: si verò secundum: ergo iam omnia sunt existentia, & successiuè: ergo pertransita sunt omnia: ob quod ab æterno non potuit esse ens successiuum: quia fuissent successiuè pertransita infinita.

§.102. E contrà verò eos effectus esse infinitos pro-

S.Thom. q.10. probatur apertè: quia vel sunt infiniti, vel finiti: si infiniti, obtinemus scopum: si finiti, ergo videt Deus eorum vltimum, vltra quem non erit alius: & finientur actus in æternitate. Nec reddi poterit ratio, cur non sit futurus alius: ergo erunt sine fine, & eos sine fine futuros videt Deus: Deus ergo videt infinitos.

§.103. Dices, illos esse infinitos syncategorematicè, non tamen absolutè & categorematicè. Contrà: Syncategorematicè infinitum est in actu finitum simpliciter, & secundùm ea, quæ possunt addi, est infinitum; quod vocatur infinitum in potentia: sed in tota æternitate non videntur futura finita, sed infinita, quæ vt existentia sunt infinita. Considera futura existentia vt sunt obiectum scientiæ visionis; non verò vt obiectum simplicis intelligentiæ: non solùm futura sunt infinita, vt sunt obiectum simplicis intelligentiæ (vt sic enim nec sunt futura, & sunt omnia possibilia:) sed sunt infinita, vt sunt scientiæ visionis obiectum: quia si vt sic sunt finita, finientur tandem, licet in esse possibili sint infinibilia; sed vt sunt obiectum huius scientiæ, non sunt in causa, sed sunt extra causam: ergo non habent infinitatem syncategorematicam, & in potentia; sed categorematicam & in actu. Fateor in quouis tempore esse finita; & infinita pro tota æternitate. At non agitur nunc de futuris pro quouis tempore, sed pro tota æternitate. Quæ argumentatio est euidens.

§.104. Ad argumentum ex §.100. admitto substantias esse finitas: ob quod S. Thomas dixit à Christo non cognosci infinita hac scientia art. 3. qu.10. at accidentia sunt infinita, quæ omnia nouit Christus, vt constat art.2. Quare Caietanus S.Thomam componit. Ad probationem antecedentis, respondeo à me disp.13. Physic. probatum non repugnare infinitum in actu: quia iam videtur à Deo existens in æternitate. Ad Secundum, concessâ Maiori, distinguo Minorem: non possunt infinita esse successiuè tempore finito, cõcedo Minorem; tempore infinito, nego Minorem. Distinguo item consequens: non sunt infinita pro tempore finito, concedo consequentiam; pro tota æternitate, nego. Ad probationem Minoris, concedo Maiorem, & nego Minorem: pertransire enim est venire ad vnum, vltra quod non supersit aliud: at in futuris in æternitate non ita contingit: quia post quodlibet in singulari supersunt infinita pertranseunda. Ad probationem Minoris, distinguo antecedens: nullum remanebit intra causam pro quouis tempore determinato, nego antecedens; pro tota æternitate, concedo. Distinguo item consequens: ergo omnia existent & successiuè in tota æternitate, concedo consequentiam; existent omnia in aliquo tempore determinato, nego consequentiam; item & vltimam: quia omnia existent, quin transeantur omnia.

§.105. Ad confirmationem ex §.102. respondeo omnia futura videri intuitiuè à Deo, ita vt in tota æternitate nullum aliud sit futurum: at pro quouis tempore determinato non videntur omnia: quia vltra illud erunt infinita alia; tunc concedo omnia in æternitate futura, & successiuè; nego tamen omnia videri pertransita: quia post quodlibet supersunt infinita. Quod obijcitur de repugnantia entis successiui ab æterno, est valdè absimile. illud repugnat: quia numquam esset ventum ad hunc diem, nec potuisset veniri: quia iam fuissent infinita pertransita successiuè, & posset non superesse aliud transeundum: quod est contra rationem infiniti. igitur iam esset certa dies vltima, vltra quam non esset alia, ad quam ventum esset successiuè per dies infinitas. quod apertè repugnat: idemque repugnat in æternitate futura: numquam enim veniretur ad vnam diem vltimam: ob quod non repugnat hoc genus infiniti, quia numquam pertransibitur.

SVBSECTIO III.

Quot cognitionibus Christus in futurâ feratur?

§.106. S.Thomas hanc difficultatem non insinuat: Scotus censebit esse vt ex cognitione Verbi deriuentur infinitæ aliæ circa futura; quæ asseruit habitualiter cognosci: quia ex cognitione Verbi deriuari potest cognitio circa quodlibet futurum: circa omnia autem sunt necessariæ infinitæ cognitiones: nulla enim potest esse attentio ad infinita. Bonau. idem asserit: cùm enim in Christo non admittat actualem considerationem circa omnia; sed tantùm habitum cum voluntate Dei prompta ad singula manifestanda, non potest Christus actu omnia considerare simul: sunt ergo necessarij infiniti ad omnia consideranda actu. Item, qui fatentur non posse visionem repræsentare suam durationem æternam, dicent ad illam esse opus actu reflexo distincto realiter: hic non potest æternitatem suam cognoscere: est ergo opus alio: ergo actus æterni non possunt omnes cognosci nisi actibus infinitis. Multi item ex Thomistis fatentur non posse vno actu repræsentari species infinitas obiectorum. Pauci autem sunt, qui opinentur omnia futura cognosci vno actu.

§.107. Ego existimo cum auctoribus primis, Christum nisi infinitis actibus non posse cognoscere omnia in æternitate existentia. Quia visio non potest se cognoscere, nec multas alias reflexas de illa, nec multos actus amoris de ijsdem, nec multas cognitiones de ijs affectibus, nec multos alios affectus de ijs cognitionibus: ergo opus est alia cognitione reflexa de illa visione, & omnibus actibus ad illam terminatis. Rursus hæc cognitio reflexa nec cognoscitur per illam directam: quia cognosceret se ipsam; nec item cognoscitur seipsa; nec item cognoscit infinitos actus circa illam: ergo opus est alia cognitione reflexa, de qua sine fine est eadem ratio. Quæ sententia planè colligitur ex P.Monzeo sæpiùs adducto, & ex disp.2.c.12.

§.108. Dices posse omnia cognosci duobus actibus *A* & *B*. ex.gr. actus *A* cognoscit actum *B*, item *B* cognoscit actum *A*. quod non repugnat. Contrà: Si *B* est reflexus de *A*: ergo hic cognoscens actum *B*, non potest cognosci clarè nisi connotando actum *A* vt obiectum: alioquin iam lateret secundùm eum conceptum. quæstio autem est de cognitione clara omnium: confusè enim cognosci potest actus à seipso, sub aliqua ratione communi. Hæc de necessitate ad omnia cognoscenda.

§.109. Vtrùm autem de facto sint in Christo infinitæ istæ cognitiones, non est tam facilè definiendum. Posset aliquis dicere, à Christo cognosci directè

directè scientiam Dei, & omnia obiecta creata sine vlla reflexione in illam; ita vt actus ille repræsentet infinita cognita in scientia libera Dei. item esse in cæteris Beatis infinitas cognitiones terminatas ad scientiam illam Christi: item infinitos affectus circa illam. quæ omnia cognoscantur à Christo alia scientia beata reflexa supra priorem, & supra omnes actus de illa: quæ visio reflexa à nullo alio beato videtur de facto, quæque non est principium actuum, quibus Christus nobis meruit bona opera: etenim illa cognitio, quæ est principium nostrorum operum, ea non cognoscit: quia, vt ostendi §.70. omne obiectum est natura prius cognitione: at nostra opera non sunt priora, sed posteriora meritis Christi, & cognitione illis præeunte: ergo hæc cognitio repræsentans omnia nostra merita non repræsentat eadem merita vt existentia. Sistendum ergo est in aliqua vna cognitione Christi ignota cæteris Beatis. E quibus concludes, à Christo videri omnia futura, excepto vno suo actu. quod necessarium est ad vitandum processum infinitum cognitionum simul existentium: quem impossibilem censent.

§.110. Hæc sententia non est absurda; tum quia multi graues auctores censent numquam actu considerari à Christo omnia futura, sed habitu; vt S.Bonau. Ricard. Scot. Faber, & alij, qui aiunt infinita esse, quæ non considerantur actu. Hæc autem opinio vnum tantùm constituit non consideratum: tum quia illa non est ignorantia: hæc enim caret principio sufficienti ad cognitionem actualem. Tandem, quia Christus potest, si velit, reflexè eùm actum cognoscere, eumque necessariò staturum in vno incognito.

§.111. Existimo autem Christum exerceri nunc actibus infinitis. Quia probaui disp.13. Physic. non repugnare infinitum in actu: item ostendi suprà disp. 48. gratiam, visionem, charitatemque Christi esse infinitè intensas: ergo in Christo est admittenda ista perfectio cognitionum. P.Suarez disp.37. sect.3. asserit à Christo videri omnia possibilia, si videri possunt: ergo & omnia futura infinitis cognitionibus, si aliter videri non possunt, etsi ita possunt. in quibus cognitionibus hic ordo seruatur: aliæ sunt principium aliquorum futurorum: hæ non cognoscunt suos effectus vt existentes: quia omnis cognitio creata intuitiua est natura posterior suo obiecto: sed hæc non est posterior illis futuris, quia est illorum principium: ergo hi effectus non cognoscuntur intuitiuè per eum actum. item omnis cognitio est effectus sui obiecti in creatis: sed cognitio non potest esse effectus suorum effectuum, maximè qui ab illa sunt moraliter: quæ causalitas supponit omnia principia efficientia: ergo. omne ergo futurum videtur à Christo, & beato per scientiam, quæ non sit causa futuri.

§.112. In quibus cognitionibus nulla in singulari est ignota; ad quamlibet enim terminatur alia reflexa: at tota collectio simul non cognoscitur ob rationes redditas §.73. & 74. in hoc euentu contingit quod in futuris in æternitate: quia quouis signato est aliud posterius; omnibus autem simul acceptis nihil est posterius: ita quæuis cognitio est cognoscibilis per aliam: omnes autem simul acceptæ non sunt per aliam creatam cognoscibiles. E quibus deducuntur duo, alterum, nihil ignorari à Christo: quia omnes euentus in singulari cognoscit: alterum, ab eo nesciri aggregatum ex omnibus futuris, vt constat ex omnibus. Quæ nescientia non est ignorantia: hæc enim est carentia cognitionis in subiecto apto saltem per obedientialem potentiam: hæc autem non est ad cognitionem integræ collectionis: quia nulla cognitio creata potest se ipsam cognoscere: quo esset opus ad eam omnium notitiam. S.Thom. q.10.

§.113. Obijcis Primùm, non posse animam simul habere infinitum. Respondeo, id posse esse per potentiam obedientialem; quamuis non per naturalem: infinitum in sola magnitudine repugnare non semel docet P.Albertinus. Quod si semel est possibile, cur negabitur Christo, & in eo admittetur ignorantia?

§.114. Obijcis Secundò: Ergo comprehenditur scientia visionis Dei. quod insinuare videtur S.Thomas 1.p.q.12.art.8. vbi ait non posse esse ab intellectu creato cognosci omnia possibilia, vel futura: quia comprehenderetur essentia diuina. Aliqui id non censent absurdum: quia est comprehensio Dei secundùm quid. Nego autem consequentiam: quia scientia Dei cognoscit omnia existentia non solùm singillatim, sed etiam collectim: hoc autem prædicatum non cognoscitur ab anima Christi: quia non potest cognosci tota collectio creaturarum. ob quod anima Christi non cognoscit omnia, quæ Deus scientia visionis: licet enim cognoscit omnia singillatim, non tamen collectim. Quo sensu explano nonnullos asserentes cognosci ab anima Christi omnia, quæ à Deo scientia visionis; omnia (inquam) singillatim. item alij asserunt pauciora cognosci ab anima Christi quàm à Deo; pauciora (inquam) collectiuè; ex parte autem Dei nec omnia prædicata singillatim cognoscuntur à Christo: quia prædicatum illud scientiæ de tota collectione, gaudium item de tota eadem, nec singillatim penetratur à Christo. Ob quod semper est verissimum, quod dixit B.Gregorius lib.10. Moral. c.10. *In retributionis autem culmine reperiri Omnipotens per contemplationis speciem potest; sed tamen ad perfectum non potest: quia etsi hunc claritate sua quandoque conspicimus; non tamen eius essentiam plenè contuemur. Angelica enim vel humana mens cùm ad incircumscriptum lumen inhiat, eo ipso se, quòd est creatura, coangustat*, &c. Recognosce totum illud caput, vbi non agit de metaphysica comprehensione Dei, sed de penetratione omnium in ipso: nec de sola scientia possibilium, sed apertiùs de futurorum: agit enim de scientia, qua iudicat damnatque prauos. colligitur id apertè ex initio cap.11. Ratio autem Gregoriana est, quia nos sumus creatura, & angustamur, non penetrantes multa eius prædicata, & illorum terminos creatos.

SVBSECTIO IV.

De perfectione scientiæ creatæ, de futuris in Verbo: Vtrùm perfectior sit, quæ plura futura cognoscit?

§.115. S. Thomas q.10.a.2. asserit à Christo videri in Verbo omnia existentia in tota æternitate: quia omnes Beati in Deo vident omnia, quæ spectant ad illorum statum: sed omnia sic existentia spectant ad statum Christi: ergo omnia sic existentia cognoscuntur ab anima Christi. Maiorem

S.Thom. q.10. rem propositionem S.Thomas non probat, sed ponit; Minorem autem probat: quia omnia existentia pertinent ad gloriam Christi, qui est iudex omnium actionum liberarum. Quod confirmare possumus in sententia probabiliore de aduentu Dei in carne, tametsi non peccasset Adamus: angeli enim, & cæteræ creaturæ effecti fuere in laudem Christi, ob cuius merita illi, primique patres donati sunt gratia: ob quæ Christus est caput angelorum: ergo cætera creaturarum vniuersitas pertinet ad statum Christi, vt hominis.

§.116. Maior propositio Thomistica non est facilis probatu: quia ad gloriam Beatorum spectant primùm ea, sine quibus beati nequeunt, quæ sunt gloria essentialis obiectiua, & formalis. item quæ spectant ad complementum gloriæ, quæ sunt gloria accidentaria tam formalis, quàm obiectiua: sed visio creaturarum existentium non est gloria obiectiua Beatorum essentialis, sed tantùm accidentaria: nonnulla verò nec pertinent ad hanc, vt peccata suorum, vel quæ committuntur ob illorum occasionem culpatam: cuius pœnitentiam egerunt: ergo ex statu Beatorum non satis colligitur visione beata ea obiecta cognosci. Probo consequentiam: quia gloria accidentaria comparari potest per aliam scientiam: multa enim spectant ad integritatem beatitatis præstita per alia accidentia distincta à visione Dei: nec item ipsa visio scientiæ liberæ, vt addit denominationem liberam supra essentiam, est obiectum beans essentialiter: hoc enim est Deus secundùm se: nec si esset, opus esset in eo penetrari creaturas: ergo ex hoc capite non satis probatur à S. Thoma maior illa propositio in §. 115. Quin potiùs sunt contra eam argumenta non leuia.

§.117. Primùm, quia visioni beatæ præscribuntur duo obiecta comitantia: licet enim essentia diuina non distinguatur realiter ab actibus liberis: at separabiles ij sunt ab essentia, non quidem in existendo, sed in denominando: ita enim Deus per hanc scientiam intuetur mundum, vt per illam potuerit non videre realiter: quia potuit nec esse, nec videri realiter: ob quod ea libera denominatio comitanter cognoscitur à beato, non verò ex vi essentiæ visæ. Secundò, minùs beatus videt interdum plures effectus, quàm magis beatus: quia plures spectant ad eius statum: at minùs beatus esse non posset, quia cognosceret meliùs Deum: ex sententia enim B. Thomæ quo plura in causa noscuntur, meliùs cognoscitur causa. Tandem P. Monz. disp.2.c.12. efficaciter probat, non posse Christum scientia beata intueri futura; quia obiectum est prius quàm actus: sed actus ille beatus est prior futuris bonis nostris operibus, quæ ab illo pendent: ergo Christus visione beata ea opera non videt. Minor probatur: quia nostra opera pendent à visione illa Dei, vt à principio.

§.118. Thomistæ longam hîc solent texere disputationem: Cabrera autem in art.2.q.10.p.3. eam longissimam instituit, quæ est 3. P. Suarez disp.26. sect.4. vers. *Breuiter*, rectè affirmat non videri à beato plures creaturas, quàm sit necessarium ad eius beatitatem debitam suis meritis; idque ita taxari, vt, si plures videndæ sint creaturæ, id præstetur visione beata causabiliter; formaliter autem alia cognitione. Quæ sententia prudens est; nec est opus vt beati sint, à Beatis cognosci formaliter in Verbo omnia futura ad illos spectantia: satis enim est in suo genere.

§.119. Absolutè respondeo à Christo videri formaliter in Verbo omnia futura: item à quolibet beato videri omnia, quæ ad illum spectant, dum ea futura non sint effectus eius visionis, vt dixi §. 111. quia beatus pura creatura non habet duas visiones Dei necessariò: multi enim non habent nisi vnam: incertum autem est quid sit de omnibus: omnes ergo effectus suæ visionis cognoscit in proprio genere alia cognitione, quæ sit effectus, & non causa talis obiecti: quia illa visio est possibilis; qui autem habent plures visiones, vna cognoscunt aliarum effectus. Vt autem reipsa affirmetur, satis est auctoritas plurium Doctorum, & congruentia ex perfectione beatitatis. Quo patet ad argumentum ex §.116. non est necessaria illa perfectio visionis beatæ ad beatitatem essentialem; est tamen ad integritatem illius: quæ integritas multum interest: oportet enim Deum in patria reuelari: eius autem actus liberi non possunt videri immediatè nisi simul cum essentia. Nec hoc genus duorum obiectorum est incommodum: imò est necessariũ. Vnde patet ad §.117. si quod autem est occultum, vt frequenter censetur de iudicij die, id videbitur postea alia visione in genere proprio. Quæ autem sunt futura, possunt ab initio cognosci: quia cognoscuntur in scientia de illis: nec opus est prioritas temporis inter obiectum, & cognitionem; sed satis est causalitatis.

§.120. Quod obiicitur ex P. Monzeo §.117. explicatum est satis §.109. & 111. ipse enim censere videtur in Christo non esse nisi vnam visionem Dei, eamque principium nostrorum operum supernaturalium: ego autem plures admitto, & aliquam non esse causam eorũ operum: de alijs autem Beatis iam dixi §.119. de duobus inæqualibus Beatis; iam est dilutum §.118. ex P. Suarez, contra quem nihil vrget. At nec est ea doctrina necessaria: existimo enim hanc plurium futurorum notitiam non esse argumentum visionis absolutè, sed secundùm quid melioris. Rationem reddit Cabrera disp.3. quia plura videntur in Verbo formaliter ex vi luminis secundùm se; vel materialiter, ratione subiecti, in quo est lumen. cognitio plurium formaliter spectat ad præmium & beatitudinem; cognitio verò plurium materialiter, non spectat ad præmium. ob quod magis beatus videt plura formaliter; non est autem necessarium, vt videat plura materialiter.

§.121. Hæc sunt inexplicata: subiectum luminis non est in causa vt hæc aut illa videantur: quia ratio videndi est lumen ipsum; subiectum autem non determinat lumen ad hæc aut illa: sed potiùs potentia ea videt, ad quæ lumine completur: cùm igitur creatura cognoscatur in Verbo ex maiori penetratione ipsius Verbi; omnis, quæ ex vi visionis videtur, videtur formaliter: quia est ab hoc lumine, & hoc modo attingit Verbum. Ratione autem subiecti hæ videntur: quia hoc lumen illas attingens infunditur huic subiecto propter merita, & statum.

§.122. Ratio huius doctrinæ est: quia futura non videntur in Verbo secundùm se, sed in libera denominatione actuum Dei: at maior penetratio huius denominationis non constituit visionem Dei substantialiter, sed accidentariè magis perfectam:

ergo ex plurium visione non arguitur maior beatitas. Hanc consequentiam probo: quia maior beatitas absolutè accipitur pro visione Dei perfectiori substantialiter, non verò accidentariè. Maior est certa: quia futura vt futura non possunt videri in Deo secundùm se, sed cum aliqua libera connotatione. Minor probatur: quia visio Dei est substantialiter magis perfecta, quo perfectiùs attingit Deum secundùm se; (quod est obiectum beans formaliter ex parte obiecti:) at ex maiori penetratione obiecti vt non beantis non accipitur maior absolutè perfectio. quod liquidò constat, tum ex ratione ipsius obiecti, tum quia visio vt beans est in genere perfectissimo: sed maior penetratio denominationis liberæ Dei, non est perfectior attingentia secundùm se vt beantis: quia illa denominatio vt libera non est obiectum essentialiter beans: ergo.

§.123. Explicatur. pone, Baptistam cognoscere in omnipotentia mille species obiectorum: pone, Ludouicum Gallum non videre in omnipotentia nisi centum species: at Baptista non videt nisi centum species actuum liberorum; Ludouicus autem videt tres mille species futurorum. Probo Baptistam esse essentialiter & absolutè beatiorem Ludouico: quia Baptista eas species penetrauit in Deo secundùm se, siue in eius omnipotentia, vt est obiectum beans & specificans perfectissimam rationem cognitionis creatæ: Ludouicus autem hoc obiectum non ita penetrauit: ergo perfectio substantialis actus vt beatifici, maior est in Baptista, quàm in Ludouico: at penetratio trium millium specierum oritur ex alio capite multò inefficaciori, nempe ex libera denominatione Dei ad creaturas. quæ denominatio est contingens in denominando, nec spectat ad conceptum quidditatiuum, nec attributiuum Dei: ergo quantumcumque ex eo capite crescat, non crescit substantialiter, sed accidentariè.

§.124. Animum aduerte, non esse quæstionem hîc, vtrùm duo actus eiusdem speciei possint esse intrinsecè dissimiles: pone, actus illos esse distinctæ speciei intrinsecæ: adhuc qui videt plures creaturas futuras, non habet speciem meliorem simpliciter, quàm qui pauciores videt in omnipotentia, sed minùs bonam essentialiter; accidentariè autem, & secundùm quid meliorem. Pone item, eos actus solo numero differre intra eamdem speciem, cum discrimine substantiali; adhuc actus de paucioribus creaturis in omnipotentia est substantialiter melior, accidentariè autem minùs bonus.

§.125. Cùm autem S. Thomas, alijque circumferunt à meliùs videntes Deum videri plures creaturas; item à videntes plures, meliùs videri Deum; censet Scotus non esse vniuersim verum. Ego existimo locutum S. Thomam cum proportione, & cæteris paribus: etenim qui Deum vt obiectum beans æquè vident; & aliunde alius videt in Verbo plura futura; hic meliùs videt Deum absolutè: quia meliùs penetrat scientiam liberam: sed illa maior bonitas non constituit discrimen nisi accidentarium inter beatitates.

§.126. At rectè contingit videri Deum meliùs substantialiter, vel sine vlla creatura, vel cum paucioribus etiam in Deo vt beante, quàm ab alio videnti aut creaturas in omnipotentia, aut plures. Hoc probatur Primùm in sententia Scoti, opinati posse videri Deum vt vnum, quin vt trinus: item in sententia asserente posse videri essentiam, quin attributa. Pone, Antonium videre in omnipotentia creaturas multas in genere, specie, & indiuiduo; at non videre Trinitatem, nec attributa aliqua: item, Petrum videre Trinitatem, & attributa latentia Antonium; at non cognoscere vllam creaturam in indiuiduo, nec in specie, & fortè nec in genere. Petrus meliùs substantialiter cognoscit Deum, quàm Antonius: ergo ex meliori visione Dei non infertur visio plurium creaturarum. Consequentia non eget probatione. Antecedens probo: Petrus meliùs penetrat essentiam Dei, quàm Antonius: quia Petrus eam cognoscit, vt est adæquatè in ordine ad se, cuius nullum latet in trinsecum attributum, nec relationes: Antonium hæc latent; solumque penetrat meliùs omnipotentiam: sed penetratio essentiæ in ordine ad prædicata illi intrinseca, est substantialiter melior, quàm penetratio omnipotentiæ: ergo. Minor probatur: quia attributa & relationes meliora sunt, quàm creaturæ, & specificant meliorem cognitionem: item melior est penetratio plurium creaturarum in omnipotentia: sunt que cætera scitu digniora in ordine ad se, quàm vnum in ordine ad creaturas. Quod in hac sententia Scoti existimo efficaciter probari. S.Thom. q.10.

§.127. Agamus in omnium sententijs: pone, ab Antonio cognosci in scientia simplicis intelligentiæ, aut alio attributo, centum species creaturarum; à Petro autem cognosci quinquaginta: ab Antonio quidem sub ratione vnius attributi dumtaxat; à Petro autem sub ratione plurium, nempe omnipotentiæ, scientiæ, amoris necessarij (si est) sub ratione plurium virtutum, quibus creaturæ sunt amabiles à Deo. Sic argumentor: Petrus meliùs penetrat essentiam Dei in ordine ad quinquaginta species creatas, quàm Antonius in ordine ad centum: ergo ex maiori perfectione visionis non colligitur maior ad creaturas extensio. Probo antecedens: Petrus habet in Deo plures rationes formales obiectiuas, quibus manu ducitur ad quinquaginta creaturas, & cognoscit in Deo plura prædicata in ordine ad illas, quàm Antonius in ordine ad centum: at cognitio plurium prædicatorum Dei melior est, quàm plurium creaturarum, vt probaui §.126. ergo.

§.128. Obijcis Primùm, argumentum æquiuocationi nixum: quia qui penetrat in Deo centum species, penetrat etiam plura prædicata: quia omnipotentia Dei plura continet ad centum species, quàm ad quinquaginta. Contrà: Primùm potest contingere, vt sub vno prædicato omnipotentiæ cognoscantur centum species; quinquaginta autem sub prædicatis quinquaginta: ergo ex maiori pluralitate creaturarum non arguitur maior perfectio visionis. Probo antecedens: quia omnipotentia sub vno prædicato potest respicere vnam substantiam, quæ virtute contineat centum species, vel accidentium, vel aliarum substantiarum, quarum potest esse principium: item sub genere corporis amati potest multas species repræsentare: quinquaginta autem species possunt esse minimè inter se nexæ: ob quod exigunt quinquaginta prædicata in Deo.

§.129. Secundò impugnant: quia cognitâ semel omnipotentiâ, non est opus nouo prædicato ad plures creaturas; sed tantùm nouâ omnipotentiæ declaratione: qui enim concipit omnipotentiam, concipit virtutem ad omnia possibilia: quando autem

S. Thom. q. 10.

tem cognoscuntur hæc aut illa, rectè concipitur eadem omnipotentia ea esse possibilia: ob quod à nullis dicitur visâ semel omnipotentiâ, totam videri; non tamen quoad omnes modos: at cognitâ omnipotentiâ, & non cognitâ scientiâ, & alijs attributis, non formatur tam bonus de Deo conceptus; est autem multò melior, quando additur conceptus obiectiuus de scientia, & alijs virtutibus Dei. Ad hæc potest visio intensa esse de pauciorbus creaturis; remissa verò de pluribus, vt ostendi in visione Dei.

§.130. Tertiò impugnatur: Demus videri à Petro vnam speciem in omnipotentia, in scientia, & in centum aliis virtutibus; ab Antonio autem videri duas species sub omnipotentia sola: Petrus cognoscit vnum prædicatum omnipotentiæ, aliud scientiæ, aliud amoris, alia denique plurium virtutum; Antonius cognoscit duo prædicata vnius attributi. At quis non videat melius esse cognoscere centum prædicata Dei ad vnam creaturam, quàm duo ad duas? ergo ex meliori visione non arguitur maior extensio ad creaturas: nec ex hac maiori visione arguitur melior visio.

§.131. Nec hæc sunt aliena à S. Thoma asserente cognitionem esse meliorem: non quòd de pluribus effectibus sit; sed quia de pluribus rationibus effectuum intelligibilibus, id est, vt effectus cognoscantur ex pluribus prædicatis causæ priùs cognitis. Quod non leuiter insinuat 3. Contra Gent. c. 59. vers. *Hinc est*, vbi constituit rationes intelligibiles creaturarum esse cognoscendas à comprehendente causam. Hanc autem rationem asserit esse diuinam bonitatem. Quod clarissimè explicuit Ferrara ibidem vers. *Ad secundum dubium respondetur*; videatur totus versus: clariùs autem id dixit q. 8. de Veritate art. 4. ad 1. Vnde S. Thomas perfectionem visionis Dei non accipit ex maiori extensione ad effectus, sed ex maiori penetratione rationum formalium, quibus visis videntur in Deo. Quando verò asserit perfectiorem notitiam porrigi ad plures effectus, intellige cæteris paribus, & in omnipotentia formaliter; quæ meliùs penetratur ad plures effectus; non tamen absolutè, & in pluribus attributis.

§.132. Objicis Secundò, omnia attributa Dei videri. Respondeo, eo admisso, non omnia penetrari: melior ergo est penetratio octo attributorum ad vnum effectum penetratione vnius attributi ad duos: Deus enim meliùs cognoscitur.

SVBSECTIO V.

Christus aliquo actu cognoscit Deum sine vlla omnino creatura.

§.134. DIco Secundò: Christus exercet aliquem actum determinatum ad Deum vt vnum & trinum, & omnia prædicata; quæ non est opus explicare ad creaturas absolutè possibiles: quo actu nulla cognoscatur nec in specie, nec in genere. Probatur. Hic actus est possibilis: ergo est in Christo. Probo consequentiam: quia perfectio possibilis in hoc genere non est cur Christo negetur. item hic actus est apprime consentaneus ad explicandam quasi fatalem necessitatem, qua anima Christi catenatur amore Dei, qui illi nec quoad speciem, nec quoad exercitium, nec quoad indiuiduationem sit liber: libertas enim in amore beatifico deriuatur ex cognitione creaturarum: Christus igitur per hanc scientiam ita est defixus amando Deo, vt nullo pacto sit illi possibile ab eo amore indiuiduo cessare. Ab hac conclusione sunt, quotquot negant posse in Deo creaturam vllam cognosci nisi causaliter.

§.135. Antecedens autem probo; nempe illum actum esse possibilem ex dictis §.17.18. & seqq. quia Deus est absolutus à creaturis, cum quibus non habet connexionem reciprocam: esset enim, quamuis illæ essent impossibiles. tum etiam quia omnipotentia non est de conceptu quidditatiuo Dei: Deus ergo potest quidditatiuè cognosci, quamuis nulla creatura in specie, aut genere.

§.136. Obiicis non posse cognosci intuitiuè Deum, quin omnipotentia: sed hæc non potest concipi, quin creaturæ saltem in genere: ergo nec Deus sine creaturis in genere. Huic difficultati respondi §.19. Nunc autem placet ostendere omnipotentiam posse formaliter concipi, quin cognoscantur nec in genere creaturæ. Præmoneo, omnipotentiam posse concipi secundùm conceptum perfectionis intrinsecæ Deo: item & secundùm absolutam denominationem potentiæ. Primus conceptus est virtus faciendi quidquid non repugnet: secundus est virtus faciendi angelum aut hominem. in primo conceptu sita est ratio formalis omnipotentiæ: dum enim concipimus in Deo perfectionem faciendi quidquid non repugnet, concipimus omnipotentiam: quia hic conceptus est proprius Dei in ordine ad faciendum: item, quia si aliquid concipitur infactibile à Deo, non est ex virtutis diuinæ defectu, sed ex intrinseca repugnantia termini: qui factibilis esset à Deo, si ipse non haberet repugnantiam, vt fieret. at totus hic conceptus potest quidditatiuè formari, quin concipiamus aliquid esse factibile: quia illa virtus est in Deo semper, quamuis creatura sit possibilis aut impossibilis: at denominatio absoluta potentis pendet à possibilitate intrinseca creaturarum: ob quod videri non potest clarè absque illis: nec Deus relationem vllam secundùm esse dicit ad creaturas; & quamuis diceret, illa relatio non esset quidditatiua omnipotentiæ. Hæc satis sit perstrinxisse, fusiùs disputata in visione Dei.

SVBSECTIO VI.

Christus vno actu cognoscit infinitas species substantiales.

§.137. DIco Tertiò: Christus alio actu cognoscit infinitas, imò omnes species substantiales rerum possibilium: imò omnes illas, quæ ab ea cognitione distinguuntur, & à reflexis actibus de eadem cognitione. vno verbo, ea omnia obiecta cognoscit Christus vno actu, quæ non inferunt cognitionem illius actus. Hanc conclusionem frequenter negant Thomistę, arbitrati infinitarum specierum substantialium cognitionem fore infinitam propter calculationem; & quia esset infinita penetratio Dei, & quia infinitæ creaturæ non possunt tribuere obiecto certum gradum perfectionis. Bañes in 1. p. q. 12. art. 8. vers. *Secunda conclusio*: vbi ait: *Hæc conclusio asseritur contra tertiam sententiam; & quamuis eius oppositum non sit error certus in fide; est tamen proximum errori, si loquamur de facto.* Albelda in eumdem art. disp. 31. num. 21. vers. *Ad quintum respondetur*; constituit videri ab anima Christi infinita accidentia; non tamen infinitas substantiarum species.

§.138. Non semel dixi Thomisticos aperto marte pugnare cum S. Thoma, nec abstinere à censura in illius opiniones. Bañes censuit esse proximum errori, à Beatis de facto videri omnes species creaturarum possibilium. Audiamus B. Thomam q. 8. de Veritate art. 4. ad 1. *Satis autem probabile est* (inquit) *quòd omnes videntes Deum per essentiam omnes creaturas cognoscant secundùm species suas ad minus: & hoc est, quod Isidorus dicit, quòd sciunt in Verbo omnia antequam fiant.* Nec ibi egit de futuris, de quibus negat eam cognitionem pluribus Beatis, eam constituens in solis angelis supremis. Hanc autem doctrinam aptat omnibus Beatis de facto: egit ergo de omnibus speciebus possibilibus: vbi etiam ostendit non satis esse ad comprehensionem cognoscere in causa omnes effectus; sed etiam omnium effectuum rationes, Nec sententiam hanc mutauit S. Thomas: etenim 1. p. q. 2. art. 8. asseruit in Deo non videri omnia: at non negauit notitiam omnium specierum, sed specierum & indiuiduorum simul: nec negauit cognosci infinitas species; nec dixit id non esse satis probabile. quod Bañes censet proximum errori. nec in 4. Sententiarum dist. 49. q. 2. art. 5. oppositum dixit. Quamuis enim ad primum testimonium S. Isidori, (cuius meminit de Veritate q. 8. art. 4. ad 1.) explicat de visione futurorum; tamen nusquam negauit non videri omnes species possibiles: negauit quidem videri omnia (nec satis clarè, sed videri omnia secundùm omnes rationes intelligibiles) quod accipe etiam quoad indiuidua: de speciebus autem non negat, quod dixerat loco à me adducto, neque negauit id esse probabile. Idem patet in 3. Contra Gent. ca. 56. Opinioni igitur S. Thomæ inuritur à Thomistis erroris nota. Ab ea conclusione sunt Durandus & alij. Probatur: quia non repugnat, vt satis ostendi à sect. 2. ergo est in Christo: ne vllam in eo ignorantiam admittamus.

SVBSECTIO VII.

Cætera de cognitione Christi.

§.139. DIco Quartò: Anima Christi actibus infinitis videt actu omnia obiecta possibilia in specie, & indiuiduo: vt nullum eam lateat in singulari. Est Durandi & aliorum, quod attinet ad multitudinem obiectorum: quod autem spectat ad actus infinitos, deducitur necessariò ex doctrina Augustini adducti §. 67. Recognosce quæ de futuris dixi §. 107. & quidem absurda esset in Christo ignorantia quæuis, siue inscitia: Deus qui se ei animæ vniuit, cur negaret creaturæ alicuius cognitionem?

§.140. Dico Quintò: Anima Christi non cognouit omnia possibilia collectiuè: quia ea cognitio se cognosceret: vnde sunt in Deo multa prædicata, quæ omnino repugnat à creatura cognosci: ob quod Christus vt homo nec ex parte creaturarum nouit quidquid Deus, quia non nouit totam collectionem creatam; nec ex parte Dei attingit multa, quæ Deus intuetur.

S. Thom. q. 10.

SECTIO VIII.

Vnde oriatur illa inæqualitas cognitionum?

§.141. IAm non possumus non expedire hanc quæstionem: etenim & Durandus affirmans omnia possibilia necessariò videri, & P. Vasquez negans videri vlla in Deo viso vt obiecto formali, nos compellunt ostendere, cur hæc obiecta videantur potiùs, quàm illa? censent enim non esse caput vllum, vnde visio possit esse de ijs potiùs, quàm de illis: ob quod aut est de omnibus, aut de nullo: obiectum enim formale est idem; lumen est eiusdem speciei, & de eodem obiecto formali, vnde ergo oritur vt hæc visio possit esse de ijs, alia verò de alijs? ipsa in genere causæ formalis est ratio videndi hæc aut illa: at inquirimus quid sit in causa earum cognitionum. Agitur autem de cognitionibus ortis ab hoc lumine nobis communi: etenim Christus habet aliud lumen nobilius identificatum cum charitate & gratia alia, vt dixi disp. 48. §.65. visiones ortæ ab hoc lumine particulari specie distinguuntur ab omnibus nostris rationes ipsius luminis; quamuis sint de eodem obiecto formali: hoc lumine possunt produci multi actus de varijs creaturis. de illorum inter se diuersitate est eadem quæstio. vide de Deo disp. 26. sect. 6. subsect. 3.

SVBSECTIO I.

Non oritur ab intensione actus.

§.142. NOnnulli censent rationem esse intensionem actus, qui tam remissus esse potest, vt nullam intueatur in specie creaturam: secundo autem gradu videt aliquam earum speciem: tertio aliam. ob quod censent non posse infinitas sine infinita intensione videri. Contrà: Intensio visionis non porrigitur nisi ad obiecta primi gradus: ergo hoc discrimen non oritur ab intensione. Probo antecedens: Primùm ab actu charitatis, qui circa solum Deum intenditur, quin porrigatur intensio ad creaturas. Pone, hominem perfidum cogitare de Deo, quem solum propter ipsum amat charitate: hic actus circa solum Deum intenditur vehementiùs ex maiori attentione intellectus, & voluntatis conatu, quin tunc ametur creatura vlla. Pone, à Petro amari Deum solùm actu vt octo; à Paulo autem amari Deum, & creaturam propter illum actu vt sex: hoc quotidie experimur: ergo circa plura obiecta potest esse actus remissior, quàm circa solum Deum. idem ergo erit in visione Dei; circa quem potest esse conatus vehementior, lumen intensius, & efficacior concursus obiecti.

§.143. Secundò probatur idem antecedens: visio coloris circa idem indiuisibiliter obiectum est remissa & intensa: ergo intensio non est ratio videndi plura. Antecedens probo: quando videtur color per speciem tenuem ob distantiam obiecti, videtur quidem remissè; propiùs autem accedens obiectum, videtur intensiùs. item lippus remissè eumdem colorem videt; tersus autem oculis intensiùs: æcutiens illum remissè videt absque conspicilijs,

S.Thom. q.10.

cilijs, cum illis autem intensè. cælos remissè videmus absque tubo optico, cum illo intensè. Denique pone colorem, & lucem, indiuisibiliter acceptam: hæc videntur iam intensè, iam remissè: ergo circa idem omnino obiectum indiuisibiliter acceptum est intensio & remissio actuum. idem contingit in intellectione, quæ circa idem obiectum omnino intenditur & remittitur.

§.144. Ratio à priori: quia omnes ferè qualitates suscipiunt magis & minùs in sua ratione formali, siue absoluta sit vt lux & color; siue connotet obiectum, vt species impressa, charitas, & aliæ: ergo etiam visio Dei circa ipsum Deum aut solum, aut simul cum alio obiecto, suscipiet magis & minùs, quin porrigatur ad aliud: imò actus remissus circa solum Deum, non intenditur circa creaturas, sed circa ipsum Deum. quia actus circa Deum solum potest esse intensus & remissus, vt patet in charitate: item actus circa Deum & angelum potest esse intensus & remissus: ob quod intensio circa duo obiecta supponit actum remissum circa eadem, illumque reddit maiorem, nec intendit actum remissum circa alia.

SVBSECTIO II.

Nec oritur ab extensione.

§.145. OPinantur alij id oriri ab extensione actus eiusdem: considerant enim visionem beatam circa Deum, vt obiectum formale, quam dicunt esse quasi substantiam visionis: at circa obiecta creata extenditur illa visio. quæ extensio est vera repræsentatio creaturarum; at non est noua cognitio, sed augmentum prioris: quia noua cognitio esset omnino distincta, & non vnita priori: differt autem ab intensione; quia hæc semper est circa idem omnino, circa quod est actus remissus; extensio verò minimè. Hinc oritur penetratio in Deo maior aut minor in ordine ad creaturas: quia augetur cognitio Dei ad nouas, aut non augetur. Quam opinionem P.Suarez fatetur sibi non displicuisse, à qua non est alienus P.Albertinus.

§.146. Quam impugno: Primùm, quia hæc compositio extensiua est absque firmo in philosophia fundamento: quia compositio extensiua est qualitatis eiusdem omnino rationis in diuersis subiecti partibus, quarum continuatio est in causa, vt qualitates partes sint quoque continuæ, vt patet in calore & candore: differt autem ab intensione, quòd hæc est vnio diuersarum partium qualitatum in eodem indiuisibiliter subiecto. Vnde oritur qualitatem intensam esse simpliciter maiorem remissa; extensam autem secundùm quid meliorem contracta: sed illud augmentum non est noua qualitas eiusdem rationis cum præcedente: quia prior est de solo obiecto formali; secunda verò de solo materiali: ergo non est verum augmentum extensiuum.

§.147. Objicis Primùm, vbicationem angelicam componi ex hoc augmento, quamuis est in eodem subiecto indiuisibili: item habitus naturales augeri extensione. Respondeo, impugnatam à me illam compositionem disp.1. de Anima à §. 81.& disp.16. de Anima à §. 24. Deinde extensio illa est in angelo eiusdem rationis: quia diuersæ partes vbicationum sunt ad spatia diuersa eiusdem rationis: habituum autem extensio, aut est ratione alicuius modi, vt sentit P.Vasquez; aut noui omnino habitus: alia autem ratione non potest intelligi.

§.148. Secundò objicies, hoc cognitionis augmentum esse nouam notitiæ rationē, quæ attingit etiam Deum, vt illa prior, cui additur. Contrà: Ergo est noua omnino cognitio: cur igitur vnietur priori? item vnde ortum traxit illa diuersitas? recurrunt enim difficultates omnes petitæ ab idēntitate obiecti, luminis & intellectus: implicantur item alia noua vix intelligibili.

§.149. Obijcis Tertiò, esse notuum actum terminatum ad solam creaturam. Contrà: Ergo non vnitur priori, vt conclusio non vnitur præmissis, nec electio intentioni. estque hæc opinio Scoti, admittentis distinctos actus circa creaturas deriuatas ex visione Dei; in clariori eius explicatione: Scotus autem non admittit eorum actuum vnionem. Impugnatur præterea: quia recurrunt eædem difficultates; cur ex hoc actu Dei oriuntur actus circa has creaturas potiùs, quàm circa alias; cùm obiectum formale sit idem, & lumen eiusdem rationis? quod autem potest obijci de speciebus impressis, expendam §.163.

§.150. Secundò impugno illud argumentum: Visio solius Dei est distincta adæquatè à visione creaturarum; siue visione creaturarum videatur etiam Deus, siue solæ creaturæ: ergo non est per extensionem actus ejusdem. Consequentia probatur: quia actus adæquatè distincti non vniuntur, nec efficiunt vnum. Antecedens probo: quia augmentum illud est repræsentatio obiecti materialis, siue secundarij; actus autem de obiecto primarij non est repræsentatio secundarij: sed actus de obiecto secundario non vnitur actui de primario, nec cum illo efficit vnum: ergo cognitio de creaturis non vnitur cognitioni de Deo. Minor probatur tum in charitate, in qua omnes Theologi distinguunt duos actus, alterum Dei, alterum proximi, quos in iustificatione probaui ex B.Gregor. alijsque Patribus; tum in præmissis, & conclusione, vbi conclusio non vnitur præmissis per augmētum. Quod clariùs patet in syllogismo constante ex altera præmissa euidenti, altera verò falsa: conclusio enim cum illis non potest efficere actum vnum: maximè in conclusione Theologica, quæ adæquatè distinguitur ab actu fidei, & à præmissa euidenti. Tandem quis conflauit vnum actum ex intentione finis, & electione mediorum, quando sunt distinctæ? Tandem à priori: quia actus non vniuntur vt subiectum & forma, nec vt partes integrantes, nec hîc in ratione intensiua: ergo non vniuntur.

§.151. Præterea sunt eædem difficultates in hoc augmento: quare enim deriuatur ex ea cognitione augmentum circa hæc obiecta potiùs, quàm circa illa? deriuentur augmenta infinita, vel vnum circa omnia: cùm ergo sint eædem difficultates, auctores huius augmenti implicantur alia noua.

§.152. Tandem contra hoc extensiuum augmētum, & contra intensiuum impugnatum subsectione prima, argumentor: Eodem actu indiuisibiliter accepto cognoscitur quidditatiuè Deus, item & creaturæ in illo: ergo nec augmentum intensiuum, nec extensiuum cognoscunt aliud, quàm primus gradus, cui fit additio. Probo antecedens: Primùm, quia visio Dei non est discursiua, vt inferat vnum actum ex alio. Secundò, quia visio quidditatiuè, ordine aut connexione, non potest non formari conceptus de termino, si ex vi primi actus formari potest: si enim ego concipio coloris visionem tam clarè, vt ille conceptus sit quidditatiuus, quo explicare possum eam esse visionem de colore, clarè eodem actu concipio colorem: alioquin actus ille non repræsentat visionem explicabilem eo conceptu coloris. Quo differt à discursu syllogistico: non enim cognoscitur connexio subiecti & prædicati inter se in conclusione, nisi ex connexione eorum vno tertio. quod genus cognitionis est maximè imperfectum, pendens à pluribus actibus disparatis in præmissis: ergo est hoc augmentum noua repræsentatio, quæ vel est actus distinctus sine vnione; vel est vnus & idem sine augmento.

SVBSECTIO III.

Nec à luminum diuersitate.

§.153. EXistimant alij rationem esse ipsa lumina gloriæ, quæ in specie infima conueniunt in attingendo Deo immediatè; secundariò verò creaturas: at ratione indiuidua differunt, quòd hoc est principium cognitionis Dei, & tot creaturarū; aliud verò Dei, & aliarum. Quæ sententia probatur P.Philippo Monzeo disp.2. c.1. vers. *Quocirca*; estque multorum, quam in parte docet P.Suarez de visione Dei c.26.num.21. planè autem Albelda disp.31. num.15.

§.154. Hæc autem opinio meritò displicet P.Arrubali disp.26.c.2.&3. P.Molinæ in 1.p.q.12.a.8. disp.5.membro 8.P.Vasquez 1.p.disp.50.num.27. P.Herize tract.4. disp.51. nu.34. P.Fasolis q.12. art.8.dubit.22.n.123. vbi constituit in lumine exigentiam concursus, in Deo autem determinationem; & alijs communiter. Quam probant Primùm: quia quilibet habitus infusus potest sub sua ratione formali attingere omnia obiecta materialia sub formali contenta: sed lumen est habitus infusus, Deus est eius obiectum formale; creaturæ verò materiale: ergo lumen sub Deo viso potest videre quasliber creaturas. Maior probatur Primùm inductione charitatis; quæ in via & in patria potest in quolibet iusto amare propter Deum quaslibet creaturas, ex amabilibus propter Deum. Secundò, in fide, quæ in quouis fideli potest credere omnia obiecta reuelata à Deo. Tertiò, in temperantia, quæ in quouis homine potest amare omnem mediocritatem in victu & potu ex suo formali obiecto. Secundò, probatur ratione: quia habitus infusus se habet instar potentiæ, quæ non acquiritur physicè per actus, nec intenditur: ob quod porrigitur ad omnia obiecta materialia sub formali contenta. Tertiò, quia obiectum formale est tota ratio attingendi materialia: ergo vbi est virtus ad formale, est ad materialia. Fateor de potentia absoluta posse habitus adstringi ad pauca obiecta materialia: at hi non existunt, vt inductione patet.

§.155. Explicatur. Communiter censent Thomistæ, habitus etiam naturales esse vnam simplicem qualitatem; quæ sub vna ratione formali obiectiua attingit omnia obiecta materialia. Nominales adstruentes qualitates distinctas habituales ad singulos actus in specie, id negant in supernaturalibus; in naturalibus autem impugnantur à plurimis: ergo constituere habitum per se infusum adstrictum ad certos actus est contra communem sensum scholarum. & meritò quidem; alioqui asserimus in fideli multos habitus fidei, & in iusto charitatis multos: est igitur communis habitibus infusis maior extensio ad obiecta, quàm in singulis eorum actibus. S.Thom. q.10.

§.156. Secundò argumentor: lumen adstrictum ad hæc obiecta potiùs, quàm ad alia, exigit concursum ex parte Dei in ratione obiecti, vel immediatè per se, vel mediatè per speciem impressam: hic concursus actiuus non est de se indifferens ad quamlibet visionem, sed accommodatus huic visioni, & lumini: ergo Deus in ratione obiecti præbet concursum, vt est obiectum ducens in hæc obiecta potiùs, quàm in illa: quia est concursus accommodatus huic lumini. Sic argumentor: ergo quamuis hoc lumen sit de se indifferens ad plures cognitiones, & obiecta plura, adstringetur ad hunc actum, & hoc obiectum per concursum obiecti. Probo consequentiam: quia in alijs habitibus ita contingit: fides enim hac reuelatione adstringitur ad actum de hoc mysterio reuelato; charitas hac cognitione adstringitur ad hoc obiectum secundarium: ergo idem erit habitui luminis. Secundò, quia in potentijs cognoscitiuis ita cernitur: visus enim exercet visionem candoris per speciem impressam de illo: tactus sentit calorem sine specie impressa per concursum caloris in ratione obiecti (quà in re idem est concurrere per se, ac per speciem impressam:) ergo quamuis habitus & potentia sint indifferentes ad plures actus & obiecta, adstringuntur per obiecta ipsa ad hos actus, atque hæc obiecta.

§.157. Objicies: Ergo quamuis obiectum sit vniuersale, si lumen adstringatur ex se ad hæc obiecta, & hos actus, determinabit obiectum ad eosdem, & non ad alios. Contrà: Ergo obiectum ratione diuersorum luminum determinatur ad hunc concursum actiuum potiùs, quàm ad illum: ergo obiectum est indifferens ad concursus diuersos. vt ergo à lumine determinatur ad hæc, cur non determinabitur à voluntate Dei, dante concursum, vel pro qualitate meritorum, vel pro existentia status cuiusque beati, vel pro suo arbitratu? vt per te præbet lumina diuersa. Ita vt quemadmodum per te datur tale lumen, cui debeatur hæc visio, & hic concursus; detur omnibus idem lumen potens ad omnia terminari; determinetur autem à Deo pro qualitate meritorum, aut status. hoc autem consonantius est naturæ habituum infusorum, & potentijs naturalibus: nec enim hæc sunt de se adstricta ad pauca obiecta materialia, sed indifferentia; determinantur autem ab obiectis ipsis. Vnde immeritò dicunt non esse aliud principium discriminis præter lumen; cùm obiectum ipsum sit indifferens ad plures concursus obiectiuos, ad quos determinatur sua voluntate, eam flagitante merito cuiusque beati, vel statu. Quòd si hæc lumina ita sint adstricta, dicentur meritò esse species impressæ? ac proinde tota diuersitas visionum orietur formaliter à concursu actiuo obiecti vel immediatè, vel per speciem.

SVB-

S.Thom. q.10.

SVBSECTIO IV.

Respondetur ad argumenta.

§.158. ALbelda mouetur Primùm auctoritate S.Thomæ q.8.de Veritate art.4.ad 12. cuius verba refert. Respondeo Primùm,in re vltrò citroque probabili, & ratione, & auctoritate, parum interesse hunc aut illum Doctorem ab hac parte esse, vel ab illa.Secundò,S.Thomas non insinuat eam sententiam; sed inæqualitatem constituit ratione status Beatorum ad cognoscendos aliquos futuros euentus. Item ait nonnulla obiecta esse de se patentiora:quibus inclinat se in sententiam à me probandam §.165. à qua ipsum S.Thomam stare in 4. dist. 49.q.2.a.5.ad 10.ostendam apertè §.165.

§.159. Secundò arguit: Qui asserunt creaturas videri in Deo vt in causa, & essentiam Dei meliùs videri ab intellectu plus participante de lumine gloriæ, non loquuntur consequenter, cùm negant rationem,cur istæ potiùs videantur esse lumen gloriæ. Vnde arguit Tertiò:Sequeretur luminũ diuersitatem nihil interesse ad diuersitatem visionis: at hoc est contra doctrinam B.Thomæ, & communem Theologorum, asserentium lumen infundi pro mensura charitatis:ergo. Maior probatur:quia per nos maior vel minor perfectio visionis attenditur per ordinem ad diuersam essentiam, cognitam quatenus virtualiter continet creaturas. Arguit Quartò: Essentia diuina in actus accommodatur in ratione obiecti quantitati luminis: ergo etiam concursus in actu secundo est accommodatus lumini.

§.160. Aduertè, visionis perfectionem sitam esse in intensione, attingentia plurium aut pauciorum prædicatorum Dei, & in extensione ad plures creaturas.Perfectio intensiua respondet intensioni luminis: ita vt nec visio sit intensior,nec remissior lumine:consensus Dei tam generalis in ordine gratiæ, quàm obiectiuus, determinatur à luminis intensione.Sic accipio Alexandrum 1.p.q.7.memb.2. asserente essentiam meliùs videri ab habente melius lumen.Hæc intensio respondet intensioni charitatis in via(non ago de præmio vltra condignum, sed de condigno:) cur ergo meremur augmentum gratiæ,meremur item augmentum gloriæ? diuersitas autem in intensione constituit quasi substantiale discrimen inter visiones:quia qualitas intensa est absolutè perfectior quàm remissa; non verò secundùm quid, maximè in sententia probabiliùs constituente intensionem additione graduum dissimilium. Hoc autem commune est alijs habitibus per se infusis, ex quorum intensione metimur concursum aliarum causarum ad eorum actus exercendos (nisi quando adest auxilium extrinsecum:)semper autem ex virtute habitus, aut auxilij eleuantis potentiam dignoscimus concursum obiecti: at verò extensio ad creaturas, aut cognitio prædicatorum in Deo, pendet quidem per se ab habitu & obiecto: ab habitu vt principio eleuante intrinsecè potentiam, sed indifferenti ad plures visiones; ab obiecto autem vt determinante. intensio determinatur à lumine; obiecta autem ab ipso obiecto primario.

§.161. Ad argumenta ex § 159. respondeo consequentiam teneri: quia possunt creaturæ in Deo vt in causa videri: item perfectionem intensiuam determinari à lumine; obiectiuam autem extensionem determinari ab obiecto. vtrumque autem ad vtramque est necessarium:attributione autem singulorum, ideo actus est tam intensus, quia lumen est intensum: ideo autem extenditur ad hæc obiecta,quia obiectum ita concurrit,in quo nulla consequẽtia deseritur.Ad Tertium,nego Maiorem:lumina enim sunt in multis inæqualia propter meritorum inæqualitatem: quæ luminum inæqualitas est substantialis: quia est in intensione. ab hac inæqualitate luminum oritur inæqualitas intensiua visionum; quæ constituit beatitudines quasi substantialiter inæquales. de quo agunt Theologi & Concilium Tridentinum: at inæqualitas obiectiua oritur etiam efficienter à lumine, æquali tamen in omnibus in actu primo ad omnia obiecta. Ad Quartum: Essentia accommodatur quantitati intensiuæ luminis;in extensione autem obiectiua accommodatur statui Beatorum in futuris: de possibilibus autem semper ostendit, quæ opus sunt ad perfectionem debitam vniuscuiusque meritis: ita vt non sit beatior, qui non est sanctior. Quolibet autem lumine sunt beati in actu primo ad omnia.

§.162. Arguit Quintò, ab exemplo naturali: ex diuersitate specierum oritur diuersitas cognitionum de varijs obiectis: ergo & ex luminum diuersitate. Nego consequentiam: sed inferendum est, esse ex parte obiecti diuersas concursuum rationes; vt patet in fide: quæ cùm vnus sit habitus, diuersis concursibus obiectorum determinatur ad varia. Nec video quid aliud vrgeat.

SVBSECTIO V.

Nec oritur ex discrimine specierum impressarum de creaturis.

§.163. EXistimant alij, hoc discrimen oriri ab specie impressa,quæ datur ad cognoscendas creaturas: essentia Dei vt obiectum formale concurrit actiuè ad visionem sui:cum essentia concurrere potest species impressa de homine, vel leone; & pro diuersitate specierum oritur cognitio iam de homine, iam de leone. Hæc opinio si accipiatur de vna specie impressa repræsentante Deum, & creaturam aliquam, habet difficultatem communem de repugnantia speciei impressæ Dei de lege communi;eâ tamen admissâ,est eadem illius ratio,quæ de concursu actiuo Dei in ratione obiecti, ad quod confugiendum.

§.164. Si verò species illa sit de sola creatura, non potest admitti:quia creatura & Deus videntur eodem actu, ad quem concurrit Deus seipso in ratione obiecti.quod ad producendam cognitionem de creatura seipso sufficit: quia ipsa connexio, aut transscendentalis ordo satis est: nec enim potest cognosci scientia Dei vt relata ad creaturam, quin ipsa scientia repræsentet creaturam meliùs, quàm species. Quam ob causam cum apprehensione obiecti non concurrit species eiusdem obiecti ad iudicium; nec item cum præmissis ad conclusionem, vt sæpiùs ostendi in philosophia. Quòd si quis hæreat speciem requiri vt efficiat loco obiecti, se tuebitur tandem.

SVB-

SVBSECTIO VI.

Discrimen oritur ex voluntate, & concursu obiectiuo Dei.

§.165. DIcendum existimo,rationem,ob quam fit visio de hac creatura potiùs, quàm de illa, esse voluntatem Dei, qui voluit præbere concursum obiectiuum, quo cognosceretur Deus vt potens angelum, vt explicatur cum relatione ad illum: qui concursus efficit visionem Dei vt productiui, aut cognoscitiui angelorum, quæ terminatur etiam ad angelos eosdem. Hic concursus præbetur formaliter à Deo,à quo oritur immediatè: at Deus per illum vices gerit creaturæ cognitæ; quæ in ratione obiecti concurrit etiã per concursum eumdem: ob quod Deus in ratione obiecti coniungitur intellectui, vt est principium angeli aut hominis, & concurrit per se vt obiecto formali,& pro angelo vt materiali. Quam doctrinam dixit apertè S.Thomas in 4.d.49.q.2.art.5.ad 10. cùm enim in hac difficultate versatus, obiecisset, non esse vnde hæc obiectiua differentia esset in actibus,ait: *Ad decimum dicendum, quòd,quamuis essentia diuina sit ratio omnium cognoscibilium;non tamen coniungitur cuilibet intellectui creato,secundùm quod est ratio omnium, & ideo ratio non sequitur.* Vbi B.Thomas non deduxit cognitionum veritatem obiectiuam ex luminum diuersitate, sed ex coniunctione Dei cum intellectu: hæc autem coniunctio est in ratione obiecti. Quod autem q.8. de Veritate art. 4.ad 12. ait nonnulla obiecta esse de se apparentiora, rectè dixit: substantia enim magis apparet suis accidentibus, quæ in ipsa substantia etiam videntur.

§.166.Dixi id oriri ex voluntate Dei: quia cùm ipse sit obiectum liberè concurrens etiam in ratione obiecti,ipse suas actiones pro arbitratu dispensat:ob quod frequenter dicitur speculum voluntarium: at Deus frequenter vult motus aliquo in Beatis fundamento; vel ratione status, vel vt visiones æquentur, aut disparentur: in Christo autem ratione vnionis.Ab hac sententia sunt auctores adducti §.154.Adde P.Suarez adductum §.153. qui nobis fauet in parte.

§.167. Probatur Primùm ab inductione: fides est indifferens ad diuersa obiecta materialia, determinatur per diuersas reuelationes: visus est indifferens ad varios colores, determinatur per illorum concursus obiectiuos media specie impressa: calor se ipso sine specie tactum determinat. Imò idem obiectum meliùs, aut peiùs cognoscitur pro perfectione aut imperfectione speciei eiusdem,vel diuersorum: est ergo hæc ratio maximè consentanea philosophiæ.

§.168. Dices,Deum esse omnino idẽ obiectum. Respondeo,esse idem formaliter,virtualiter autem esse plura: vt idem color est virtualiter plures per comparationem ad species, magis minùsve perfectas, Ob quod Deus in actu primo, seu quoad sufficientiam, omnia repræsentat necessariò, vt dixit S.Thomas 1.p.q.12. ad argumentum ex S. Gregorio:at in actu secundo, & in efficacia ea repræsentat liberè.

S.Thom. q.10.

SECTIO IX.

Vtrùm anima Christi Deum comprehendat?

§.169. HÆc quæstio est difficillima: quia non satis constat apud omnes quid sit comprehensio? si enim de ea constaret,hæc quæstio esset explicatu facilis.Non possum aliorum præterire sententias. Et Primùm statuo, esse certum apud Theologos (quamuis non ex fide) Deum non posse à Beatis comprehendi. De incomprehensibilitate Dei est tota disput. 27. de Deo. Hic breuiùs agitur; & ea omitterem, nisi morem gererem B.Thomæ,vsuique communi.

SVBSECTIO I.

Nonnulla de comprehensione.

§.170. ACcipitur comprehensio multipliciter. Primùm propriè, comprehendere est manu capere, & tenere: vt dixit Plautus, *Comprehendite, vincite, verberate*: id est, tenete manibus,ne diffugiat.Cicero de Natura Deorum:*Quid opus manibus, si nihil comprehendatur? Hostem in fuga comprehendere*; &, *arma comprehendere*, dixit Cæsar. Per translationem significat bene percipere, quæ audiuntur aut leguntur: *Quæ didicisti, quæq; ab adolescentia pulcherrimè ac sapientissimè viris tradita, memoria & scientia comprehendisti*: dixit Cicero.

§.171. Hinc oritur secunda significatio translatitia à manibus ad intellectum:est ergo comprehendere, firmiter aliquid mente tenere, & percipere. Hinc videntes Deum dicuntur *comprehensores*; nos autem *viatores*. illi enim rectè percipiunt Deum,ac tenent; qui eis non eripietur: nos autem tendimus peregrini, vt in patria teneamus Deum. Est igitur visio Dei comprehensio Dei, aut formalis, aut radicalis: (non enim disputo, vtrùm comprehensio formalis sit actus intellectus, an autem voluntatis?) *Sic currite vt comprehendatis*.1. ad Cor.9.24.est autem sermo de assecutione Dei præmij bonorum operum: item,*Sequor autem,si quomodo comprehendam*. Philip.3.12.

§.172.Hoc genus cognitionis perfectæ subdiuido in perfectam quidem, non tamen exactam. Nisi enim respenitus calleatur, non comprehenditur propriè: ob quod bene Latini rem dicunt animo, mente, ratione, sensibus & intelligentia comprehendi,quando omnes eius partes tam bene callentur, vt eam totam possimus digerere mente & oratione. Vnde comprehensio,de qua præsens initur disputatio, est perfecta cognitio totius obiecti, cuius nihil lateat cognoscentem. B.August.to. 2.epist.112.c.8.ait:*Totum comprehẽditur videndo,quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt*. Nihil latere est de ratione comprehensionis, circumspicere autem fines est in obiecto, cuius non possunt omnia patere, nisi terminis circumscriptis. Quod explicuit Augustinus ibidem: *Exempli gratia* (inquit) *duo proposui,quorum alterum ad mentis obtutum; alterum ad corporales oculos pertinet*. ea autem sunt:*Sicut te nihil latet præsentis voluntatis*

S.Thom. q.10. *luntatis tuæ, circumspicere autem potes fines annuli tui.* Hæc obserua: quia nonnulli censuere non posse Deum à nobis comprehendi: quia cùm careat finibus, non possunt illi videri. quod etiam probaret, nec à se ipso comprehendi Deum, qui non potest videre suos fines: quia iis caret. Innituntur autem hoc testimonio Augustini, qui fines accommodat obiecto corporeo.

§.173. Vt hæc cognitio sit cōprehensio, non est satis eam esse qualemcumque cognitionē omnium quæ sunt in obiecto: si enim cognitio sit abstractiua, per alienas species, & non per proprias, vel in se quidditatiua, vel in causa æquè magisue perfecta, non est comprehensio. Quia rem non tenet, cuius vix formatur conceptus proprius: quod cum S. Thoma 1.p.q.12.a.7. omnes Theologi docent. est ergo comprehensio cognitio obiecti quidditatiua, qua pateant cognoscenti omnia, quæ sunt in obiecto formaliter & eminenter: cognitio autem quidditatiua est, vel immediata clara & euidēs per propriam speciem, aut immediatè per obiectum; vel est à priori in causa æquè aut magis perfecta, cognita etiam quidditatiuè. Si enim ego scientia infusa Deum cognosco in scientia beata priùs cognita, eum non cognosco quidditatiuè: si autē in lumine gloriæ, & intellectu ego cognosco visionem Dei, eam quidditatiuè cognosco. Quanta autem perfectio exigatur ad comprehensionem; est quòd quæstionem hanc mille implicat nodis.

§.174. Cùm autem comprehensio sit notitia quidditatiua obiecti, & omnium quæ in ipso sunt eminenter, toties diuiditur comprehensio, quoties cognitio quidditatiua obiecti explicati. S. Bonauent. in 3. allegatus §.100. & Scotus §.92. item & Ricardus, censent à Beatis posse cognosci habitualiter, non actualiter, omnia quæ sunt in Deo. Nonnulli arbitrati habitu contineri aliquam omnium cognitionem, eos impugnant: quia si est habitus ad omnia, etiam erit actus; quia habitus non tendit in obiectum nisi per actus. est tamen alia eorum mens: censent non posse vno actu omnia simul repræsentari: at nullum esse in singulari, quod non possit aliquo actu cognosci, vt clarissimè constat ex Bonauent. asserente paratissimam esse Dei voluntatem ad ostendenda Christo quælibet obiecta. est igitur iste habitus in sententia Bonauenturæ & Henrici, lumen habituale, potens elicere visionem Dei de quolibet obiecto: in sententia autem Scoti est ipsa visio Dei, ex qua possunt aliæ de creaturis deriuari. Hanc visionem, vel hunc habitum, possumus appellare comprehensionem habitualem, quæ est comprehensio secundùm quid: actualem autem omnium prædicatorum cognitionem quidditatiuam, appellamus absolutè comprehensionem: nisi æquiuocè accipiatur pro actuali & habituali, & vtraque sit absolutè comprehensio: vt est.

§.175. Actualis comprehensio est vulgaris, & metaphysica: vulgaris est, qua cognoscuntur in causa omnes effectus quoad speciem; in indiuiduo autem non cognoscuntur omnes. Exempli gratia, angelus actu naturali comprehendit solem, in quo cognoscit lucem, calorem, & siccitatem, & omnes alias species: at non cognoscit omnia indiuidua lucis, quæ potest producere, nec omnes indiuiduos colores: sunt enim infiniti, qui actu naturali nequeunt exprimi: cognoscit tamen quot possit vna, (vt ita dicam) vice producere. cognoscit enim posse aut centum, aut mille, aut sine fine, si subiecta applicentur. Hoc enim necessarium est ad comprehensionem etiam vulgarem: opus enim est ad equum comprehendendum scire, quo tempore durare possit in cursu. Exacta verò & metaphysica comprehensio est cognitio omnium etiam indiuiduorum, quæ continentur in potentia causæ, quæ comprehenditur.

§.176. Alij addunt comprehensionem obiectiuam: licet enim Deus non possit in se comprehendi, dubitant vtrùm possit comprehendi vniuersitas creaturarum possibilium? Aduerte, comprehenso Deo comprehendi etiam creaturas omnes, quæ sunt in ipso omni modo possibiles: sæpè autem comprehenditur aliquid, quin comprehendantur omnia, quæ connotat; vt Deus non comprehenditur comprehensione Solis.

SVBSECTIO II.

Examinatur doctrina P. Vasquez.

§.177. OKam, Gabriel, & alij opinati in Deo vt in obiecto cognito nullam creaturam posse videri, dicunt ideo Deum esse incomprehensibilem: quia Deus non potest esse medium, quo cognoscantur quæ in illo sunt eminenter. ad comprehensionem enim exigunt, vt ex vi Dei cogniti videantur omnia, quæ sunt in Deo eminenter. Nec negant posse eodem actu cognosci Deum, & creaturas omnes; asserunt tamen nec creaturas videri in Deo, nec Deum in creaturis; sed esse actum de vtrisque disparatè: qui perinde est, ac si essent duo comitantes. Quam rationem reddit P. Vasqu. 1.p. disp.53.cap.4.& disp.60.ca.1. ad finem: quam adscribit Alexandro 1.p.q.7. membr. 1. in quo nihil pro ea animaduerto.

§.178. Hæc sententia est valdè probabilis ex suppositione, quòd creaturæ non possint in Deo cognosci, vt in obiecto formali priùs cognito. Quam tamen impugnaui disp. 10. de Anima §.35. & 36. quia nec Deus seipsum comprehenderet: ergo. Probo antecedens: quia ad comprehensionem exigitur, vt cognoscantur in se omnia, quæ sunt formaliter in Deo, & ratione illius cognoscantur, quæ eminenter: sed Deus ratione suæ essentiæ non potest cognoscere, per te, quæ in ipso sunt eminenter: ergo non potest Deus seipsum comprehendere.

§.179. Huic argumento respondet P. Vasquez, Deum seipso comprehendi: quia eius visio de se ipso est ex vi sua cognitio omnium possibilium, & existentium, ex hypothesi quòd possibilia sint, & existentia. Requirit igitur ad comprehensionem, vt hæc ex vi sua cognoscat omnia quæ sunt in obiecto formaliter & eminenter: hoc autem contingere potest, vel quia cognitio vi sua attingit obiectum comprehensum, & in eo vt in causa priùs cognita attingit etiam effectus: vel quia ita est natura sua perfecta, vt ratione suæ perfectionis attingat omnia cognoscibilia. Quod cognitioni creatæ non conuenit.

§.180. Sic argumentor: Potest esse cognitio creata intuitiua Dei, quæ ex vi sua sit cognitio Dei, & omnium possibilium, & existentium, quamuis non in Deo vt in obiecto priùs cognito: ergo Deus est etiam comprehensibilis à creatura. Probo antecedens: Primùm, quia vna cognitio potest esse simul Dei, & omnium creaturarum per propriam illarum speciem: quod non inficiantur ij Doctores, nec potest ostendi in illorum sententia vlla repugnantia: sed illa cognitio est ex vi sua cognitio omnium, quæ sunt in Deo formaliter & eminenter: ergo. Probo Minorem: Illa cognitio ex vi sua est essentialiter cognitio sui obiecti formalis: sed obiectum formale illius sunt Deus, & creaturę possibiles, & existentes: ergo illa ex vi sua repræsentat Deum, & omnes creaturas.

§.181. Dicent, illa duo obiecta esse comitantia; quæ perinde sunt, ac si essent duæ cognitiones de illis. Contrà: Obiecta quidem in ratione obiecti sunt etiam comitantia respectu cognitionis increatæ: & tamen, quia hæc ex vi sua omnia attingit, est Dei comprehensio: sed etiam hæc cognitio creata ex vi sua omnia attingit, quamuis obiecta in esse obiecti sint comitantia: est ergo etiam comprehensio Dei. Probo Maiorem: quia quando duo cognoscuntur simul vno aut pluribus actibus, & neutrum est causa obiectiua, seu ratio ob quam cognoscatur alterum, cognoscuntur comitanter: quæ enim sunt simul sine vlla causalitate, sunt comitantia, quia nec habent temporis prioritatem, nec naturæ, nec rationis; quæ innituntur aliqua dependentia: sed Deus in ratione obiecti cognoscitur simul cum creaturis, & in ratione obiecti nullam exercet causalitatem obiectiuam: hæc enim est sola manuductio obiecti formalis in materiale, siue primarij in secundarium: ergo Deus, & creaturæ in ratione obiecti sunt comitantia.

§.182. Dicent Secundò, cognitionem diuinam terminari primùm ad Deum, posteriùs autem ratione ad creaturas: fundari hanc causalem propositionem, *Deus quia se cognoscit, cognoscit creaturas*; & negari hanc, *Quia cognoscit creaturas, cognoscit se*: in cognitione autem illa de qua est argumentum, nulla fundatur causalitas. Contrà: Illa causalitas est in essendo, non verò in ratione obiecti: Deus enim in suo esse est independens à creaturis etiam possibilibus, & in illo priori cognoscitur: creaturæ autem sunt dependentes à Deo etiam in esse possibili, & in illo secundo signo noscuntur: non quòd Deus vt obiectum cognitum se manu ducat in creaturas; sed quia cognoscitur independentia in esse à creaturis; creaturæ verò cum dependentia in esse à Deo: sed hæc omnia contingunt in ea cognitione, de qua est sermo: ergo aut Deus se non comprehendit, aut potest comprehendi à creatura. Probo Minorem: quia Deus etiam à nobis potest concipi vt prior, ita vt cognitio illum repræsentet in primo aliquo signo rationis, vt increata cognitio illum repræsentat. Deinde vel per nouam formalitatem cognitionis creatæ, vel per nouam connotationem ad creaturas, concipiatur cognitio creata ad illas extendi, vt concipitur extendi cognitio increata: seruetur item eadem proportio cognitionis creatæ ad increatam attingendi Deum, & sit vera hæc causalis: *Quia Deum cognoscit, cognoscit creaturas*; & non è contrà, *Quia cognoscit creaturas, cognoscit Deum*; non quidem ratione obiecti formalis, & materialis, sed propter prioritatem rationis vnius formalitatis, aut denominationis, qua tantùm significatur prioritas Dei in essendo, & posterioritas creaturarum: vt cognitio de animali rationali potest partiri in duos conceptus aut denominationes, quorum alter sit ratione prior, propter prioritatem animalis. S.Thom. q.10.

§.183. Secundò probo idem antecedens ex §.80. nempe posse esse cognitionem creatam ex vi sua Dei, & omnium creaturarum, in qua fundetur hæc propositio causalis, *Creaturæ cognoscuntur, quia cognoscitur Deus*. Sic arguo: Cognitio Dei est de creaturis propter suam perfectionem, qua est cognitio Dei de se ipso: eò enim quòd est Dei de Deo, ei debetur cognitio omnium creaturarum: sed hæc perfectio potest communicari alicui creaturæ: ergo. Probo Minorem: cur enim repugnet lumen tam perfectum, cui ratione suæ perfectionis in attingendo Deo debeatur cognitio alicuius obiecti creati, non in Deo vt in obiecto priùs cognito, sed in Deo vt in obiecto infinitè excedente creaturas? Nec facilè ostendes duo prædicata reciprocè contradicentia: at datâ cognitione vnius creaturæ, cur non poterit dari de omnibus? iam enim coguntur aduersarij in easdem, in quas cæteri, angustias. Huius cognitionis meminit P. Albertinus q.4. Theologica in 1. corollar. primi princip. philosoph. nu. 10. §. *Ad argumenta autem*, & q.5. n.2.

§.184. Tandem illa ratio comprehensibilitatis non videtur admodum vtilis huic scopo: si enim obiecta in ratione obiecti sunt comitantia, nec alterum in altero, aut ex altero penetratur; quid interest cognitionem esse ex comitantia obiectorum, aut ex sua perfectione talem? Aristoteles definiens syllogismum, dixit esse in quo quibusdam positis aliud sequi necesse est ex eo quòd hæc ponantur: ob quod si aliquid simul cognoscitur ex vi perfectionis, quam habet cognitio, non verò ex vi medij syllogistici, est per accidens syllogismo: ergo etiam est per accidens Deo vt cognito, quòd cognitio de eo sit tam perfecta, vt cognoscat etiam alia, nisi ea cognoscat ex vi ipsius Dei cogniti vt medij ad inferendam aliorum notitiam.

SVBSECTIO III.

Examinata doctrina Durandi.

§.185. EX Durando aliam possumus inire rationem vendicandi Deum à nostra comprehensione. Constituit in Beatis necessariam cognitionem omnium possibilium in genere, specie, & indiuiduo: ita vt nulla possibilis lateat beatum; negat tamen ab eo comprehendi Deum: quia futura non cognoscuntur, nec multa prædicata, quæ Deo conueniunt liberè, vt voluntas de producendis creaturis, scientia de illis, & alia prædicata prouidentiæ diuinæ: quia Beati non possunt cognoscere nisi Deum secundùm se, in quo vt in obiecto cognito non possunt repræsentari, nisi quæ cum illo habent necessariam connexionem: hanc autem non habent futura, sed sola possibilia: ergo ex vi visionis non possunt in Deo cognosci nisi possibilia, non verò futura. vt autem Deus comprehendatur, opus est vt ex vi visionis cognoscantur omnia, quæ in ipso sunt formaliter & eminenter: ergo Beati non possunt Deum comprehendere. Quæ docuit Durand. in 3. dist.14. q.2. n.4. & in 4. dist.49. q.3. n.15. quem alij secuti.

§.186. Quæ sententia duo præstat apertè. Alterum, quòd rationem claram reddit incomprehensibilitatis, id est, statur in aliqua ratione aperta, & non

S.Thom. q.16.

non diuinatoria. Alterum, quòd hæc ratio propiùs accedit ad communem Patrum assensum de comprehensione, quam nihil lateat obiecti. Fateor à Durando etiam negari comprehensionem Dei, licet in ipso omnia possibilia & futura cognoscantur: quia illa cognitio creata nec esset tam clara, quàm increata cognitio; nec esset tam perfecta, quàm obiectum. quod dixit apertè in 3.dist.14.q.1. n.10.& q.2.n.6.idem videtur insinuare.

§.187. Impugnatur. Beatus in Deo vt in obiecto priùs cognito potest videre omnia possibilia: ergo potest Deum comprehendere. Probo consequentiam. Primùm, quia Deus seipsum comprehendit sola visione sui, & omnium possibilium in se, quin ad comprehensionem exigatur cognitio futurorum: ergo & à beato illa ratione comprehendetur. Probo antecedens: Primùm ex frequentiori opinione Theologorum asserentium Verbum procedere ex comprehensione Dei; at non procedere ex cognitione futurorum, sed tantùm ex possibilium: sentiunt ergo terminationem ad futura non pertinere ad comprehensionem Dei. Secundò, quia anima rationalis comprehenditur cognitione ipsius, & omnium quæ potest efficere: etenim homo dormiens, & nihil operans, comprehendi potest actu supernaturali ab angelo: idem autem actus perseueret homine excitato, & liberè operante; idem est comprehensio. Rationes sunt duæ. Altera, quòd actualis operatio non est argumentum maioris virtutis ei, qui totam virtutem actiuam ita cognoscit, vt eum nihil lateat: effectus enim sunt argumenta virtutis non cognoscenti adæquatè, quò se possit ipsa virtus porrigere. Secunda, quia non spectat ad comprehensionem, nisi quæ in re comprehensa possunt cognosci: sed actus liberi non sunt cognoscibiles in essentia Dei, nec creaturæ: ergo eorum cognitio non spectat ad comprehensionem.

§.188. Obijcis: Si beatum latet aliquod prædicatum Dei: ergo Deum non comprehendit: quia comprehensionem nihil latet obiecti. Distinguo consequens: si latet prædicatum necessarium, & cognoscibile in essentia Dei, Deus non comprehenditur, concedo consequentiam: prædicatum liberum, & non cognoscibile in essentia, nego consequentiam: quia ea debent apparere, quæ in obiecto comprehenso possunt cognosci, non verò aliunde cognoscibilia. quod apertè cernitur in anima.

§.189. Secundò impugnatur: Beatus visione Dei potest cognoscere omnia futura: ergo etiam poterit Deum comprehendere. antecedens non est, cur negetur à Durando: siquidem omnia possibilia possunt, & necessariò cognoscuntur qualibet visione beata: dare igitur aliam, quæ repræsentet etiam futura in Deo volente & cognoscente, cognito sub ea ratione, non arguit infinitatem: ipse enim Durandus in 3. dist.14.q.2.n.6. censet hanc visionem esse minorem diuina, non in multitudine obiectorum, sed in claritate & perfectione. Nec hoc argumento facilè se expedient eius sententiæ auctores.

§.190. Dicent, Deum comprehendi à se ipso visione sui, & omnium possibilium, & futurorum, non verò à creaturis. quia Deus ita cognoscit futura omnia, & suos actus liberos, vt eodem actu realiter cognosceret etiam alia futura, si essent, & alios actus suos liberos, & identitatem realem, quam tunc haberet cum essentia: at hoc numero actu non possunt Beati ea cognoscere. Contrà: Beati vident Deum essentia diuina inuariata posse alios effectus amare cum identitate reali sui cum quouis actu libero: noscere autem quos nunc habeat actus, & quas denominationes, non spectat ad comprehensionem: sicut, nec quas actiones liberas animus exerceat.

§.191. Deinde, Beati possunt cognoscere omnia prædicata Dei tam absoluta in se, quàm relatiua secundùm dici ad creaturas, quæ illi insunt necessariò: noscere item possunt omnia prædicata libera, quæ habet nunc comparatione creaturarum: item & illis realiter actibus, non verò alijs realiter distinctis, potuisse Deum hos effectus nolle, & alios velle: & cognoscunt identitatem realem essentiæ cum illis actibus, si essent quoad denominationem. (nam quoad existentiam sunt:) ergo beatum nihil Dei latet: non ex necessarijs, neque ex liberis, nec identitas realis horum actuum cum alijs, & cum essentia: ergo Deum comprehendere possunt. Nec verò opus est cognoscere quæ non sunt, sed omnia, quæ sunt: si autem alia essent, possent alio actu cognosci, & comprehendi Deus.

SVBSECTIO IV.

Examinatur opinio de æqualitate comprehensionis cum obiecto comprehenso.

§.192. EXistimant alij ad comprehensionem esse necessariam æqualitatem comprehensionis cum obiecto comprehenso. Hæc æqualitas potest excogitari vel physica inter actum, & obiectum: ita vt physicè sit tam bona comprehensio, quàm obiectum: vel potest excogitari obiectiua tantùm, vt sit intentionaliter talis adæquatè, quale est obiectum: ita vt omnia, quæ sunt in obiecto, repræsententur quidditatiuè comprehensione, & in illa sint obiectiuè, vt sunt realiter in seipsis. Hic sensus examinabitur inferiùs: nunc autem operimus. Hinc deducunt ij auctores, Deum non posse à nobis comprehendi, quamuis in eo videantur omnia, quæ sunt in ipso formaliter, & eminenter, possibilia, & futura. Quia nulla cognitio creata potest esse physicè tam bona, quàm Deus: imò nec anima Christi Deum comprehenderet, quamuis intelligeret formaliter cognitione increata Dei: quia licet illa sit tam bona, quàm Deus ipse; tamen vnio intellectionis ad intelligentem est minùs bona, quàm ipse Deus: intelligens enim aliquid comprehendens, debet esse tam bonum, quàm obiectum comprehensum.

§.193. Hæc doctrina est Durandi in 3.d.14.q.1. n.10. cuius verba sunt apertissima: quam amplexi sunt Nominales, quos secuti recentes nonnulli, nec pauci, nec indocti, P.Herize disp.4.c.4. & P.Arrubal disp.33.c.3.& 4. & alij. Cui ansam præbuit S.Thomas 1.p.qu.12. a.7. clariùs autem q.14.a.3. Vbi concludit Deum à se ipso comprehendi: quia eius cognitio habet tantam perfectionem, quantum ipsum obiectum: vnde concludit à seipso tantum cognosci, quantum est cognoscibilis: quia verò creatura non potest tanta perfectione Deum cognoscere, quantum ipse est cognoscibilis, ideo à nulla potest comprehendi. idem repetiit 3.Contra Gent.c.55. Recognosce §.37.& 38.

§.194.

§.194. Est tamen dissidium inter hos Doctores: Durandus existimat Deum non iri à creatura comprehensum, quamuis in eo cognoscerentur omnia possibilia, & futura, quia adhuc ea cognitio esset imperfectior Deo: at S.Thomas 1.p.q.12.a.8. & 3.p.q.10.art.2.& alibi asserit Deum in eo euentu iri comprehensum. in quo quidem clarior est Durandus: & S.Thomas eget explicatione: nec enim est satis apertè locutus: non enim probauit ex cognitione omnium sequi modum infinitum per essentiam in cognitione, quod erat probandum ex hypothesi, quòd constituerat non comprehendi Deum nisi cognitione tam bona, quàm est ipse. Nec quod dixit 3.Contra Gent.c.55.id probauit, vt ostendam inferiùs.

§.195. Addo à S.Thoma non constitui comprehensionem Dei in sola cognitione omnium creaturarum; sed in earum cognitione sub omni ordinatione diuina, qua possunt à Deo per prouidentiam, multasque virtutes ditigi in suum finem: cognitio enim omnium creaturarum in sola omnipotentia, non est adæquatè cognitio Dei, etiam in ordine ad creaturas, ad quas habet Deus alia prædicata præter omnipotentiæ, nempe scientiæ, misericordiæ, iustitiæ, &c. Quod clarissimè dixit ipse B.Thomas q.8.de Veritate a.4.ad 1. *Aliud*, inquit, *est scire omnes res; aliud autem scire omniæ intelligibilia de rebus: satis autem probabile videtur, quòd omnes videntes Deum per essentiam omnes creaturas cognoscant secundùm species suas ad minus. Non autem oportet quòd angelus sciens aliquam rem, sciat omnes rationes intelligibiles de ipsa: etsi fortè sciat omnes proprietates naturales, quæ comprehensione essentiæ cognoscuntur; non tamen scit eam secundùm omnes rationes, quibus substat ordini diuinæ prouidentiæ, qua vna res ordinatur ad varios euentus.*

§.196. En, ex B.Thoma possunt cognosci omnes species creaturarum, quin cognoscantur omnes rationes, quibus sunt cognoscibiles: ergo ex præciso conceptu omnium creaturarum in Deo, non sequitur Deum comprehendi nec absolutè, nec ex B.Thoma: cùm ergo 3.Contra Gent.cap.56. fine dixit: *Quòd autem omnia per ipsum intelligi possint, & cognoscantur; hoc absque comprehensione non potest accidere, vt ex prædictis apparet*; explicandus est: quando cognoscuntur omnia sub omni ratione formali, qua sunt in Deo intelligibilia: si autem cognoscuntur omnia secundùm proprietates naturales, non sunt in Deo cognita perfectè; ac propterea nec Deus comprehendetur. Hæc dixi, vt multi animaduertant, quo pacto accipiendus sit B.Thomas, quando agit de comprehensione Dei per cognitionem omnium creaturarum.

SVBSECTIO V.

Impugnatur ea sententia.

§.197. PRimùm ea sententia deseritur à plerisque Theologis; qui meritò censent non exigi in comprehensione obiecti tantam perfectionem, quantam habet obiectum. Primùm, nullus ita desipuit, nec potuit (nisi insanus omnino,) vt arbitraretur posse actum creatum esse tam perfectum, quàm Deum: asseruerunt autem aliqui posse Deum actu creato comprehendi. Hos Patres damnarunt, asserentes Deum esse à nobis incomprehensibilem: at non eò confugerunt, vt probarent nostram cognitionem esse æqualem perfectioni Dei: ergo comprehensionem non acceperunt in eo sensu. S.Thom. q.10.

§.198. Dicent ab errantibus assertam comprehensionem Dei, quam à Patribus nouimus esse damnatam: at non omnes Patres eamdem reddidere rationem; nonnulli autem Theologi eam reddunt. Fateor sæpè dogmata stabiliri, & in eorum rationibus interdum nutari: quia ratio in Theologia est minùs certa frequenter, quàm conclusio: in præsenti autem è st hæc ratio tam clara, & opposita tam aliena ab hominum mente, vt ipsi errantes irriderent Patres, si eos viderent incomprehensionem Dei propugnare eo argumento: responderent enim sibi in mentem nec venisse cogitare suos actus esse Dei æquales in perfectione; sed à se videri Deum comprehensiuè: quia nihil Dei eos latebat. Hoc argumentum non est demonstratio Theologica; est tamen moraliter efficax.

§.199. Secundò argumentor: ad videnda omnia, quæ formaliter & eminenter continentur in substantia creata, eamque comprehendendam, non est opus vt cognitio comprehensiua sit substantia: cùm omnis creata cognitio sit accidens: & tamen fatentur aduersarij multas substantias à creaturis comprehendi. Primùm enim asserunt, angelum inferiorem à superiori comprehendi: nec tamen cognitio angelica superioris est tam bona, quàm angelus inferior: ergo comprehensio non est necessariò tam bona, quàm obiectum. Secundò, scientia infusa potest angelus ab alio comprehendi; nec tamen actus supernaturalis est tam bonus, quàm angelus: ille enim licet in gradu superiori entis supernaturalis multis exceditur ab angelo. non disputo vtrùm gratia sanctificans sit melior angelo; sed de actu scientiæ supernaturalis habente pro obiecto adæquato angelum: hunc actum assero esse minùs bonum absolutè, quàm angelum, licet secundùm quid meliorem. item angelus comprehendit leonem, item & animus separatus: nec tamen illi actus naturales sunt absolutè meliores leone: ergo comprehensio non est in genere entis necessariò tam bona, quàm obiectum comprehensum.

§.200. Tandem illa ratio comprehensionis videtur excogitata ad fugiendas difficultates de incomprehensione Dei magis, quàm ex communi assensu & definitione: cùm enim certa sit incomprehensibilitas Dei, & aliæ rationes eam tuendi incertæ, ad hanc confugêre Doctores ij, vt possent componi cum Dei incomprehensibilitate.

SVBSECTIO VI.

Ad argumenta S.Thomæ.

§.201. DIxi mentem Thomisticam esse hac in parte non claram: quamuis autem ego existimo eum non esse ab hac sententia, sed ab explicanda subsect.10. tamen quia eius argumenta faciunt etiam huic scopo; oportet ad ea in hoc etiam sensu respondere: quia eis vtuntur auctores huius sententiæ, quam impugno. Arguit igitur 1.p.q.12.art.7.& q.14. art.3. & 3. Contra Gent.cap.55.& in 3.dist.14.qu.1. art.2. & in 4. dist.49.qu.2. art.3. & 3.p.qu.10.art.1. Ex omnibus ijs locis argumenta petentur.

§.202.

S.Thom. q.10.

§.202. Primùm comprehensio corporea est apprehensio alicuius rei cum omnibus quę illius sunt: intellectualis autē comprehensio est cognitio continens in se totū obiectū; sed cognitione finitâ non potest contineri totum obiectum infinitum: ergo cognitio finita non potest esse comprehensio obiecti infiniti. Probo Minorem: quia obiectum contentum in cognitione in nullo eam excedit; sed totum totaliter stat sub actu virtutis cognoscitiuæ: sed obiectum infinitum non potest ita stare sub cognitione finita, vt in nullo eam non excedat: ergo nec illa potest comprehendi. Confirmatur Primò. Intelligibile per se loquendo comparatur ad intellectum secundùm quantitatem virtutis: sed in hac quantitate obiectum infinitum excedit cognitionem finitam: ergo eam excedit in eo, in quo per se comparantur. Confirmatur Secundò. Deus est cognoscitiuus sui per essentiam suam; creatura autem est cognoscitiua Dei per lumen creatum: sed veritas diuinæ essentiæ excedit lumen creatum; & ideo impossibile est vt lumine creato videatur Deus tam perfectè, quàm est visibilis. Ex quo sequitur Deum à nullo intellectu creato posse comprehendi in 4.dist.49.q.2.a.3.

§.203. Hoc argumentum est à me, opinante non posse in Deo cognosci omnia possibilia, & in eo latere beatum necessariò multa prædicata, vt ostendi à §.65.ad 71. Probat igitur argumentum, nec in Deo posse videri omnia, nec eum comprehendi: quia semper prædicata excedunt cognitionem: ar non probat cognitionem comprehensiuam futuram æqualem obiecto. Demus, omnia cognosci à Beatis in Deo, tam possibilia, quàm existentia: adhuc illa cognitio esset comprehensio Dei, nec esset infinita in entitate. Durandus enim & alij (&, vt videtur, etiam S.Thomas) rationem incomprehensionis petunt ex physica inæqualitate cognitionis cum obiecto, in quo sensu ad argumentum respondeo.

§.204. Distinguo Maiorem ex §.202. comprehensio continet in se totum obiectum physicè, siue virtualiter, nego Maiorem: continet intentionaliter, & obiectiuè, concedo Maiorem, vt cognitio quidditatiua continet totum obiectum, non verò totaliter: illa enim ratio continendi, non est nisi repræsentatio totalis obiecti, quod est in cognitione secundùm omnia prædicata, quæ habet in se realiter. Distinguo item Minorem: cognitio finita non potest obiectum infinitum totaliter continere physicè & virtualiter, concedo Minorem: sicut nec visio Dei continet etiam partialiter Deum, nec comprehensio angeli angelum; non potest illud continere intentionaliter & obiectiuè, nego Minorem: vt cognitio quidditatiua Dei continet Deum in patria, & cognitio accidens continet angelum; hinc nego consequentiam: quia ad comprehensionem satis est continere adæquatè intentionaliter, vt patet in angelo comprehendente substantiam. Ad probationem Minoris, distinguo Maiorem: obiectum comprehensum in nullo comprehensionem excedit physicè & entitatiuè, nego Maiorem: potest enim substantia comprehendi accidente, quod excedit: in nullo excedit obiectiuè & intentionaliter, concedo Maiorem: quia omnia, quæ sunt realiter in obiecto, sunt intentionaliter in comprehensione. Distinguo item Minorem: obiectum infinitum excedit necessariò cognitionem finitam, excessu physico & entitatiuo, concedo Minorem; excessu intentionali, nego. Hoc enim non est nisi repræsentari cognitione omnia, quæ sunt in obiecto; cui simile est in quidditatiua cognitione Beatorum.

§.205. Ad primam confirmationem, distinguo Maiorem: intelligibile, & intellectio comparantur secundùm quantitatem virtutis comparatione physica, & æqualitate entitatiua, nego Maiorem: comparatione intentionali & repræsentatiua, concedo Maiorem: quia obiectum est terminus cognitionis, & principium in ratione obiecti: cui respondet cognitio. Distinguo item Minorem: comparatione physica obiectum excedit cognitionem finitam, concedo Minorem: comparatione intentionali, nego Minorem: quia omnia, quæ sunt realiter in obiecto, sunt intentionaliter in actu, vt dixi §. 204. Distinguo item consequens: excedit physicè in eo, in quo comparantur, concedo consequentiam: excedit intentionaliter, nego consequentiam. Ad secundam confirmationem, respondeo probari comprehensionem Dei de se ipso esse meliorem comprehensione creata de Deo. Hinc autem non infertur, nostram cognitionem non posse esse comprehensiuam: quia non est de eius ratione vt sit optima inter possibiles: alioquin creaturæ essent tam incomprehensibiles, quàm Deus. ita in 3.d.14.q.1.a.2. quæstiunc.1.

§.206. Secundum argumentum: Comprehendere aliquid est eius terminos circumspicere: non quidem terminos essentiæ diuinæ, quibus illa caret, sed cognitione ita eam penetrante, vt non sit possibilis melior, & sit æqualis obiecto. Respondeo ex §.172. *terminos* dictos ab August. in comprehensione rerum corporearum, quod ipse explicuit in terminis annuli, quem oculi comprehendunt. Deinde terminos non intelligo propriè, sed impropriè pro toto obiecto, cuius nihil lateat cognoscentem: & quamuis prædicata & effectus sint infinita, habent terminos negatiuè, id est, vltra illa nihil est: in hoc sensu concedo Maiorem. Ad Minorem, respondeo non esse necessariam illam æqualitatem physicam, sed intentionalem: quia ita videntur omnia, vt vltrà nihil sit visibile: quod est circumscribere priuatiuè terminos, vt Deus ipse eos sibi circumscribit. ita id explicuit Thomas ipse 1.p.q.14.a.3.ad 1.& 2.

§.207. Tertium argumentum: Illud comprehenditur, quod perfectè cognoscitur: sed Deus à creatura non potest cognosci perfectè: ergo Deus non potest à creatura comprehendi. Probatur Minor. Illud perfectè cognoscitur quod cognoscitur quantum cognoscibile est: sed Deus à creatura nō potest cognosci, quantum ipse est cognoscibilis: ergo à creatura Deus non potest cognosci perfectè. Probatur Minor: quia cognosci rem quantum cognoscibilis est, est eius cognitionem peruenire ad eam perfectionem cognitionis, qua ipsa est cognoscibilis: sed nulla creata cognitio venire potest ad eam perfectionem, qua Deus est cognoscibilis: ergo Deus à creatura non est cognoscibilis, quantum ipse cognoscibilis est. Maior probatur: quia vnumquodq; est cognoscibile secundùm quod est ens in actu: debet ergo eius cognitio esse in eodem actus modo. Minor est certa: quia nulla creatura potest esse tam bona, quàm cognitio Dei de seipso. Confirmatur Primò. Deus perfectè cognoscitur, quan-

quando in cognitione est tantus, quantus ipse est in ratione obiecti: sed in nulla cognitione creata ita est: ergo. Confirmatur Secundò. Tunc est perfecta cognitio, quando habet tantum entitatis, quantum obiectum habet cognoscibilitatis; vel è contrà tantum obiectum habet cognoscibilitatis in cognitione, quantum entitatis in se: sed in se habet infinitam entitatem, & cognoscibilitatem: ergo in cognitione debet esse tantum entitatis. ita arguit 1.p.q.12.a.7. & q.14.a.3.

§.208. Nego Minorem. Ad probationem, distinguo Maiorem: illud perfectè cognoscitur solùm, quod cognoscitur, quantum cognoscibile est, reduplicando cognitionem, eiusque modum, nego Maiorem: licet enim Deus se comprehendit, & cætera omnia; quia ea cognoscit, quantum sunt ab intellectu cognoscibilia; tamen id non est necessarium; alioquin nihil esset comprehensibile nisi à solo Deo, à quo solo cognoscuntur, quantum cognoscibilia sunt, reduplicando perfectionem cognitionis: illud autem cognoscitur perfectè quod cognoscitur & quidditatiuè, & in eo cognoscuntur omnia cognoscibilia, siue cognoscitur, quantum cognoscibile est, reduplicando obiectum, & quę ex parte illius sunt cognoscenda, concedo Maiorem. Distinguo item Minorem: Deus non potest cognosci à creatura quantum cognoscibilis est, reduplicando actum, concedo Minorem; reduplicando obiectum, nego Minorem: quia ex parte obiecti non sunt alia cognoscibilia. Hinc nego consequentiam: quia ad cognitionem perfectam, non est opus vt sit optima, sed vt sit quidditatiua, & cognoscat omnia in obiecto comprehenso. Ad probationem Minoris, nego Minorem: non enim est opus, nisi vt cognitio perueniat ad perfectionem cognitionis quidditatiuæ, & omnia prædicata obiecti penetret. Ad probationem Minoris respondetur, obiecta esse cognoscibilia secundùm quod sunt in actu, aut in potentia: Deum autem secundùm quod est in actu. Ad quod sufficit cognitio quidditatiua omnium quæ in ipso sunt: quia intellectus vt apprehendit Deum, eum apprehendit in actu. vt accidens cognitio cognoscit creaturam in actu substantiali: & vt ad hoc non exigitur cognitio substantiæ; ita nec ad illud cognitio in actu per essentiam.

§.209. Ad primam confirmationem, distinguo Maiorem: tunc est perfecta cognitio, quando habet tantum, quantum est obiectum, quando habet physicè, nego Maiorem: dico id non esse necessarium; quamuis talis cognitio est perfecta: quando intentionaliter & quidditatiuè est tantum, quantum physicè est obiectum, concedo Maiorem. Nego autem Minorem: quia cognitio quidditatiua Dei & omnium, esset intentionaliter tantum, quantum Deus, id est, tot repræsentat, quot sunt in Deo. Ad secundam confirmationem, patet ex §. 208. non exigitur illa physica æqualitas, sed intentionalis.

§.210. Quartum argumentum confici potest ex 3. Contra Gent.c.55. quod eò tendit, vt probet Deum à creatura non comprehendi, quia est in se infinitus; lumen autem creatum finitum: infinitum autem non potest perfectè videri per finitum. Secundò, quia virtus finita non potest æquari obiecto infinito. Tertiò, quia omne agit in quantum participat formam agendi; intellectus autem creatus non participat formam agendi infinitè. alia omitto, quia sunt iam probata & diluta. Respondeo nondum probari à S.Thoma requiri lumen infinitum ad comprehensionem infiniti; sicut non requiritur cognitio substantiæ ad comprehendendam substantiam, nec cognitio angeli ad comprehendendum angelum. Ad secundum, iam respondi non esse necessariam æqualitatem physicam; sed intentionalem. Ad tertium, non esse necessariam participationem infinitam formæ ad comprehensionem Dei. S.Thom. q.10.

§.211. Iam dixi §.203. hæc argumenta esse à me, opinante non posse à creatura cognosci in Deo omnia prædicata in ordine ad creaturas, nec creaturas omnes: ego enim existimo nullam cognitionem nisi Dei posse esse reflexam supra se. Respondi autem ijs argumentis, vt ostenderem eorum inefficaciam ad probandam æqualitatem entitatiuam inter obiectum, & eius comprehensionem; sed satis esse æqualitatem intentionalē. vt ergo Durandus admisit non fore comprehensionem Dei eam, qua quidditatiuè cognosceretur, & omnia alia in illo: quia non esset entitatiuè tam perfecta quàm Deus: ita B.Thomas ijs quatuor argumentis probauit, comprehensionem Dei esse æqualem physicè Deo. Quibus in hoc sensu feci satis, ostendens eis hanc partem minimè euinci. Ex cognitione autem omnium possibilium in Deo, conatus est S.Thomas probare hunc modum æqualitatis physicæ; sed neque id conficiunt eius argumenta. Et quidem S.Thomas primùm statuit, comprehensionem Dei esse æqualem physicè Deo: idque voluisse videtur independenter à penetratione omnium possibilium: eâ enim datâ, adhuc ex B.Thoma non comprehenderetur Deus; vt Durandus admittit: quia caret ea æqualitate physica: ob quod vbique priùs quærit, vtrùm Deus possit à creatura comprehendi; postea verò, vtrùm omnia possint in Deo cognosci. Quòd si ex penetratione omnium pendet ratio comprehensionis, priùs erat ostendendum ea cognosci nō posse, & ea ratione Deum esse à nobis incomprehensibilem: vel si possent omnia cognosci, adhuc non esset comprehensibilis. Mihi subobscurus hac in parte videtur B.Thomas. Videamus quid cæteri probent.

SVBSECTIO VII.

Ad aliorum argumenta.

§.212. P. Valentinus Herize disp. 4. à n.24. eamdem sententiam probat argumentis, de quibus in hac palæstra non semel cum eo contendi. Constituit n.24. & 25. ad comprehensionem exigi non solùm vt nihil lateat cognoscentem, sed vt illa in se sit perfecta, sua perfectione respondens obiecti perfectioni. arguit ergo n.26. Res spiritualis non potest etiam diuinitus videri visu corporeo; nec Deus solis naturæ viribus: quia obiectum in ratione obiecti quasi taxat cognitionis perfectionem: quia cognoscibilitas est quasi proprietas obiecti: ergo comprehensibile obiectum taxat etiam suæ comprehensioni certum gradum perfectionis, non solùm in intensione, sed etiam in essentia. Quod num.27. confirmat. quo res est nobilior, eo amabilior, petitque amorem in substantia meliorem; hinc Deus non potest à creatura pro dignita-

S. Thom. q.10. te diligi: ergo etiam Deus petit cognitionem optimam: ergo vt Deus non est comprehensiuè amabilis nisi à se ipso, ita nec cognoscibilis.

§.213. Respondeo, certum esse quodlibet obiectum præscribere cognitioni sui certam perfectionem. Admitto item Deum ratione suæ veritatis obiectiuæ taxare intuitioni sui supernaturalitatem. nego autem hinc sequi, taxare comprehensioni sui infinitudinem; vt, substantia angeli vt comprehendatur, non exigit comprehensionem angelum, nec substantiam. Confirmatio non vrget: amor enim petitur inæqualis ab obiectis petentibus cognitionem æqualem. Peccatum æqualem petit cognitionem Dei, ac actus honestus, non tamen æqualem amorem: igitur amor sequitur obiectum vt conueniens naturæ rationali, vt rationali: ob quod cùm æquè cognoscantur à Deo leo & angelus, amantur non æquè. Cùm autem Deus sit conuenientissimus naturæ rationali vt rationali, non amatur pro dignitate nisi à seipso.

§.214. Aduerte aliud discrimen amoris à cognitione. Deus non cognoscitur perfectè nisi in eo penetrentur creaturæ; amatur autem perfectè solus: item Deus non cognoscitur quantum petit cognosci, nisi à seipso, vt nec amatur. Dico autem non exigi propterea ad eius comprehensionem infinitudinem: quia comprehensio non petit esse optima cognitio, quam petit obiectum subsectione sequenti.

§.215. Igitur ad confirmationem ex §.212. distinguo cōsequens: ergo Deus petit optimam cognitionem: vt pro exigentia & dignitate cognoscatur, concedo consequentiam; vt comprehensiuè noscatur, nego consequentiam. Ad probationem, respondeo amorem quasi comprehensiuum illum esse quo nullus maior debetur obiecto, id est, nulla maior æstimatio: quia hæc comprehensio non est in ordine ad amanda alia, vt comprehensio mentis est ad cognoscenda; sed quasi ad solutionem æstimationis debitæ obiecto: cognitio autem obiecti non est argumentum æstimationis: multa enim cognoscuntur, quin æstimentur; est ad penetrationem obiecti. Vnde amor comprehensiuus est, qui indicat totam æstimationem obiecti, quam in Deo nullus indicat nisi ipse Deus amore suo: comprehensio autem est, quæ indicat quidditatiuè nihil aliud superesse cognoscendum. quod contingit cognitioni quidditatiuè exprimenti omnia, quæ in obiecto sunt formaliter & eminenter: est ergo mala consequentia ab amore comprehensiuo ad cognitionem comprehensiuam: quia illorum comprehensio est ex capitibus absimilibus.

§.216. Arguit Secundò, à conglobatis Sanctorum testimoniis. Quibus vno verbo respondeo, illos à nobis esse: negant enim omnia posse à Beatis in Deo cognosci, Deumque à nobis cognosci multò minùs bene, quàm à seipso. quod ex me verum est: tum quia cognitio in se est minùs bona; tum quia in Deo multa non penetrat, quæ penetrat ipse: exigi autem vt comprehensio sit tam bona, quàm obiectum comprehensum, nec indicant illi Sancti.

SVBSECTIO VIII.

Appendix de opinione constituente comprehensionem in actu perfectissimo, quem obiectum potest aut petit.

§.217. NOn defuere, qui censerent comprehensionem obiecti esse cognitionem optimam, quæ potest ad illud terminari. Contra quos argumentor apertè: ergo nulla creatura est comprehensibilis ab alia, sed omnes æquè incomprehensibiles, ac Deus. Probo consequentiam: Omnes creaturæ possunt terminare cognitionem Dei, non minùs ac ipse: sed nulla cognitio creaturæ potest esse tam perfecta, quàm cognitio Dei: ergo nulla cognitio creaturæ potest esse optima earum, quæ possunt ad creaturam terminari: ergo nulla cognitio creaturæ potest esse comprehensio alîus creaturæ.

§.218. Quod argumentum coëgit auctores pedem referre, ac moderari eam opinionem, non vt accipiatur de cognitione perfectissima, quæ possit ad obiectum terminari, sed quam obiectum exposcat: etenim ob perfectionem naturarum intellectualium possunt esse multæ, quæ exerceant cognitiones circa creaturam, quarum cognitio sit melior, quàm petitur à creatura ipsa. exempli gratia, lapis petit cognitionem certæ perfectionis, & non maioris; v.gr. cognitionem animæ separatæ: nulla cognitio inferior hac potest esse lapidis comprehensio: at ab angelo possunt esse aliæ cognitiones multò meliores, quod non obest quo minùs animæ separatæ cognitio sit lapidis comprehensio: quia excessus ille cognitionis angelicæ, licet potest ad lapidem terminari; non tamen exigitur: cùm autem Deus exigat cognitionem suam, & huic nulla sit æqualis, deducunt nulla alia Deum posse comprehendi. Recognosce hac de re P. Herize disp.4.n.31. quo cum ego hanc disputationem publicè iniui.

§.219. Quam responsionem impugno: ergo non solùm Deus, sed etiam creaturæ aliquæ naturales sunt incomprehensibiles: exempli gratia, angelus, animus, & materia prima. Probo consequentiam: omnis res petens cognitionem Dei, est incomprehensibilis nisi à solo Deo (vt ipsi fatentur:) sed materia prima exigit cognitionem Dei: ergo est incomprehensibilis. Probo Minorem: materia prima exigit id, à quo dependet, vt sit: sed pendet à cognitione Dei: ergo petit cognitionem Dei. Minor est certa: quia materia pendet ab omnipotentia, & communi eius applicatione, aut directione: quia omnipotentia non potest exire in actionem externam nisi applicata à voluntate Dei, & eiusdem intellectu directa: vt ignis non potest calefacere nisi applicatus. Maior probatur: quia petitio vnius rei ab alia per appetitum innatum nihil est, quàm dependentia rei petentis à re petita, sine qua esse non potest: quia hæc petitio non est per appetitum elicitum, sed innatum, quem dicimus inclinari & petere id, sine quo esse non potest: ob hoc materia est appetitus ad formam, & hæc ad illam: creatura appetit naturaliter Deum, sine quo esse non potest: ignis eam ob causam appetit calorem: ergo vnumquodque appetit & petit id, sine quo esse non potest.

§.220.

§.220. Vnde deduco, cognitionem Dei exigi à materia prima ab animo separato, & ab angelo; quin potiùs & ab omni ente à Deo pendente. Quia omne id pendet ab omnipotentia Dei influente, & applicata per intellectum & voluntatem Dei: ergo omne eiusmodi ens inclinatur, & petit cognitionem Dei, qua omnipotentia dirigatur in eius productionem.

§.221. Respondent creaturas petere cognitionem Dei, non tamen formaliter vt est Dei, & cum tanta perfectione, quanta est in Deo: sed petunt materialiter cognitionem Dei, vt est sufficiens ad eas producendas: at sufficiens quidem esset, quamuis non esset Dei, nec tam perfecta: ergo excessus est per accidens, & vltra petitionem creaturarum. Probatur Minor: tum quia si Deus comprehenderet angelum inferiorem vt comprehenditur à superiori, posset dirigere suam omnipotentiam ad eum creandum: tum quia angelus superior, si esset omnipotens, posset cognitione, quam nunc habet, creare aliam: vt poterit, si ei communicetur vis instrumentaria ad creationem.

§.222. Respondeo, à creatura peti cognitionem Dei, vt Dei, & cum tota essentiali, seu intensiua perfectione quam habet (licet non formaliter cum tota extensione ad alia obiecta: quia vt est cognitio de angelo, non dirigit ad faciendam materiam:) ergo à nulla creatura potest comprehendi alia. Consequentia patet ex § 218. Antecedens probo: creaturæ dependent essentialiter ab omnipotentia Dei; ita vt repugnet aliquam oriri, nisi vel à sola omnipotentia, vel etiam ab illa cum aliqua causa secunda: item implicat terminos omnipotentiam non esse Dei, & esse in alio præter Deum, à quo essentialiter pendet omne ens creatum: ergo petunt creaturæ cognitionem Dei vt Dei. Probo consequentiam: Petunt cognitionem vt est formaliter necessaria ad dirigendam omnipotentiam: sed hæc est dirigibilis per solam cognitionem Dei vt Dei: ergo creaturæ petunt cognitionem Dei vt Dei. Maior est ex terminis nota: quia dependent ab ea cognitione sine qua dirigi non potest omnipotentia. Minor est clarior: quia omnipotentia Dei, cui alij cognitioni potest esse subiecta nisi diuinæ? Quod clariùs patebit ex solutione rationis aduersæ.

§.223. Ad rationem obiectam §.221. respondetur, exigi perfectionem Dei vt Dei: quia creaturæ exigunt cognitionem directricem omnipotentiæ Dei, & quæ præeat voluntati applicanti omnipotentiam; quæ sunt attributa eiusdem essentiæ: ergo exigitur cognitio Dei vt Dei: item exigitur formaliter cum hac specifica perfectione: quia exigitur cum perfectione existente formaliter in Deo, & dirigente potentiam Dei, & præeunte voluntati Dei: hæc autem omnia sunt in cognitione Dei vt Dei, & cognitio directiua voluntatis angelicæ est cognitio angelica formaliter. quod probatione non eget. Vnde cognitio sufficiens ad applicandam omnipotentiam est formaliter cognitio Dei vt Dei; quia nulla alia potest applicari.

§.224. Ad primam probationem Minoris respondetur, implicari terminos: perinde enim est, ac si Deus esset angelus, aut angelus Deus; tunc nec esset hæc omnipotentia, quæ in conceptu suo essentiali petit hanc cognitionem Dei, & non alia; nec esset omnipotentia: quia præter hanc nulla est possibilis. Idem dico ad secundam probationem: si angelus haberet omnipotentiam, non esset angelus, sed Deus: nec moueretur nisi cognitione, qua nunc Deus. Ad tertiam respondetur, instrumentarium concursum posse dirigi cognitione recepta in instrumento; principalem verò reperta in agente principali, qui est Deus. Est quidem hoc argumentum tam efficax, vt eo semper viderim ego turbatos hos auctores. Alia prætereo. S.Thom. q.10.

SVBSECTIO IX.

Alia eiusdem opinionis explicatio.

§.225. HIs argumentis alij permoti latebras quæsierunt ad se abdendum. Dicunt, singula obiecta taxare suæ comprehensioni certum gradum perfectionis, & quo obiecta sunt nobiliora, petere comprehensiones meliores: cùm autem Deus sit infinitè melior ceteris obiectis, taxat in sui comprehensione infinitam perfectionem, non gradualem intensionis, sed essentialem & specificam. Rogati verò quantam perfectionem taxet anima rationalis, quantam angelus; dicunt se nescire punctum fixum perfectionis cuiusque obiecti; vagè tamen scire singula obiecta taxare certum gradum: cùm autem à creaturis ad Deum ascensio sit infinita, crescit infinitè comprehensio Dei: qui propterea à seipso solo est comprehensibilis.

§.226. Sententiæ huius nullam reddunt rationem, nisi eam esse naturam comprehensionis, eaque ratione propugnari incomprehensionē Dei: semper odi aras erectas ignoto Deo, ne ignorans aliquid colam. Arguo Primùm, eodem fundamento dici posse, nec Deum quidditatiuè posse videri. quia singula obiecta taxant quidditatiuæ sui cognitioni certum gradum perfectionis, vt est certum: sed à creaturis ad Deum est infinitus ascensus: ergo cognitio quidditatiua Dei crescit infinitè. Definitioni communi comprehensionis penetrantis in obiecto omnia, quæ sunt formaliter & eminenter, ij addunt, *cum perfectione ab obiecto taxata*: ita cognitioni quidditatiuæ, quæ est cognitio rei sicuti est per propriam speciem, vel à priori, addiderim ego, *cum perfectione taxata ab obiecto*: & vt ipsi solo arbitratu id dicunt in comprehensione, dixerim ego de quidditatiua cognitione.

§.227. Secundò, comprehensioni substantiæ non taxatur perfectio substantialis, alioquin à solo Deo esset comprehensibilis: cur ergo comprehensio Dei erit infinita? etenim huic calculationi iam respondi §. 225. respondeo veram esse eam taxationem: vnumquodque enim obiectum vt comprehendatur, exigit cognitionem quidditatiuam sui, in ipso penetrantem omnia, quæ potest eo pacto quo potest. Perfectio huius actus quæcumque sit, est, quæ petitur ab obiecto, non verò alia. Hinc autem sequitur, Deum non posse comprehendi nisi cognitione quidditatiua attingente in ipso omnia, quæ sunt formaliter & eminenter. Hanc fore infinitam, ij nondum probarunt.

S.Thom. q.10.

SVBSECTIO X.

Explicatio similior veri.

§.228. MEritò ijs opinionibus desertis possumus excogitare aliam similiorem vero. Dicimus comprehensionē vendicare sibi duo; alterum, vt sit quidditatiua cognitio omnium quæ sunt formaliter in obiecto; item vt in ipso penetret quidquid in eo est cognoscibile omni ratione qua est in illo cognoscibile: v. gr. sub ratione potentiæ, cognitionis, &c. nisi enim ita cognoscatur, non erit comprehensio: quia si cognitio sit per alienas species, vix efformatur conceptus proprius: ob quod exigitur visio Dei: item nisi omnia penetret, iam aliquid lateret. Alterum, quod vendicat, est, vt habeat certum gradum perfectionis, sine quo non sit comprehensio, licet cetera habeat. de hac perfectione multum curant Magister, S. Thomas, Durandus, & alij Theologi, vno aut altero excepto. Hunc autem gradum assigno ex æqualitate cognoscentis, & cogniti: illa ergo erit comprehensio, quæ quidditatiuè cognoscit obiectum, & in eo penetrat omnia: item est à principio æquè perfecto, ac est obiectum: & quia fortè aliqua natura inferior exercere potest aliquos actus perfectiores, quàm actus aliqui naturæ superioris; omnis cognitio tam bona, aut melior quàm est à cognoscente æquali obiecto, & quæ sit quidditatiua, & omnium quæ in eo sunt: omnis (inquam) eiusmodi cognitio est comprehensio obiecti; quia est aut formaliter, aut æquiualenter à cognoscente æquali.

§.229. Hæc sententia videtur colligi non obscurè ex S. Thoma in 4. dist. 49. qu. 2. art. 3. vbi explanans hanc difficultatem, constituit ad comprehensionem exigi, ne obiectum excedat virtutem cognoscentis: si enim omnia cognoscantur, & tamen obiectum excedat virtutem cognoscentem, non est comprehensio: si autem & omnia cognoscantur, & obiectum sit æquale virtuti cognoscentis, est comprehensio, ait in Corpore: *Ita dicitur contineri aliquid ab alio spiritualiter, quod substat virtuti eius, & in nullo excedit ipsam.* Non dixit, In nullo excedit cognitionem, sed, ipsam, nempe virtutem cognoscitricem. Deinde persistit in comparatione obiecti non cum cognitione, sed cum virtute cognoscente. Quando lumen beatum excedit à Deo, deducit hunc esse à Beatis incomprehensibilem; Deum autem à se comprehendi.

§.230. Ne autem aliquis existimet, sermonem esse B. Thomæ de virtute intellectrice non considerata in solo actu primo, sed etiam in secundo, vt comparatio sit inter potentiam & cognitionem, ita vt tria hæc sint æqualia; asserò locutum S. Thomam de æqualitate inter obiectum & intellectum secundùm se, & in actu primo; non verò inter intellectionem. videantur quæ in eodem artic. dicit ad 2. & 3. ad 4. autem asserit: *Dicendum quòd quando aliquid intelligit se, idem est modus cognoscentis, & cogniti, & ideò si intelligit se, comprehendit se. Non est autem idem modus cognoscentis, & cogniti, quando intellectus intelligit aliud, & ideo non est simile.* ergo S. Thomas non comparat comprehensionem obiecto comprehenso; sed virtutem intelligentem. Probo consequentiam: quia quando angelus se cognoscit, non est idem modus essendi inter ipsum, & cognitionem: hæc enim est accidens; ille autem substantia: est autem idem modus inter angelum, & virtutem radicalē intelligendi, qui est ipse angelus: at quando cognoscuntur alia obiecta, non est idem modus. Hinc infert S. Thomas Deum à se ipso, & non ab alio comprehendi: sic expono quæ dicit de perfectione cognitionis respondente obiecto non in actu secundo, sed in primo.

§.231. Nec hæc opinio est aliena à B. Augustino: explicans enim qua ratione sit obiectum, & eius similitudo in cognoscente, asserit cognitionem alicuius de seipso esse illi adæquatam, parem & æqualem: at non physicè & in se; sed quia est ipsius, & in ipso. quod est idem omnino, ac quod ex S. Thoma adduxi: paulò altiùs referam Augustiniana verba ex tom. 3. libr. 9. de Trinit. cap. 11. *Quocirca* (inquit) *in quantum Deum nouimus, similes sumus; sed non ad æqualitatem similes: quia non tantum eum nouimus, quantum ipse se.* At non ideò dixit, quòd nostra cognitio non sit æqualis Deo; sed formaliter: quia est in inferiori natura: ob quod non habet modum illum æqualem ex S. Thoma probatum §. superiori: ait enim: *Melior est tamen imaginatio corporis in animo, quàm illa species corporis, in quantum hæc in meliori natura est, id est, in substantia vitali, sicuti animus est: ita cùm Deum nouimus, quamuis meliores efficiamur, quàm eramus, antequam nosse mus: maximeq; cum eadem notitia etiam placita, dignéque amata Verbum est; sitq; aliqua Dei similitudo illa notitia; tamen inferior est: quia in inferiori naturæ est: creatura quippe animus; creator autem Deus. Ex quo colligitur: cùm mens se ipsam nouit, atque approbat: sic est eadem notitia Verbum eius, vt sit par omnino, & æquale, atque identidem: quia neque inferioris essentia notitia est, sicut corporis: nec superioris, sicut Dei: & cùm habeat notitia similitudinem ad eam rem, quam nouit, hoc est, cuius notitia est, hæc habet perfectam & æqualem; quia mens ipsa, quæ nouit, est nota. Ideoq; & imago, & Verbum est, quia de illa, cùm cognoscendo eidem coæquatur, est gignenti æquale quod genitum est.*

§.232. Ex quibus obiter collige, quàm fixo pede ster August. ab opinione constituente omnem cognitionem constare Verbo: vt ostendo disp. 16. de Deo sect. 4. subsect. 9. & 11. tum etiam vt constet, æqualitatem à Thoma desideratam inter potentiam cognoscentem, & obiectum, esse vt cognitio sit æqualis obiecto, non quidem æqualitate physica, sed æqualitate modi exacti ab obiecto, vt sit à potentia æquali ipsi obiecto. Augustinus autem ab illis verbis, *Ex quo colligitur*, docet eam cognitionem esse æqualem, quæ est de seipsa: quia est naturæ & obiecti, nec superioris, nec inferioris: eamque similitudinem propterea esse æqualem. Item genitum genitori, id est, intellectum, & obiectum, à quibus dixerat gigni notitiam, & Verbum. At hæc similitudo æqualis non est physica, sed intentionalis; quia est ab eadem potentia, & de seipsa.

§.233. Hinc apertè deduco, æqualitatem exactam à S. Thoma inter comprehensionem, & obiectum, non esse physicè in vtrumque, sed inter cognoscens, & cognitum, illamque dici à Thoma æqualem, quæ est à potentia eiusdem rationis cum obiecto: & in eodem sensu locutum Augustinum, constituentes in creaturis Verbum genitum æquale genitori. Sic accipio modum cognitionis debere esse

esse æqualem modo obiecti cogniti, id est intentionaliter æqualem inter potentiam, & obiectum æqualia. Quo solus Deus est incomprehensibilis; creaturæ autem inferiores sunt comprehensibiles ab intellectualibus superioribus aut æqualibus.

§.234. Vt verum fatear, hæc opinio dignior est Augustino & Thoma, quàm omnes aliæ superiores, nec ab ea videtur Durandus auersus: cùm enim æqualitatem exigit, non est inter cognitionem entitatiuè, & obiectum; sed inter modum obiecti, & potentiæ. Contra hanc opinionem non sunt argumenta de comprehensione angeli accidentaria: non enim est opus, nisi vt sit æqualis in modo potentiæ, & obiecti æqualium. Nec sunt argumenta calculatoria, quia statur in potentia, & obiecto æqualibus: nec vrget argumentum contra incertam taxationem cognitionis ab obiecto: statuitur enim certissima regula. Ex ea autem concluditur apertè incomprehensibilitas Dei à creaturis, tametsi in Deo viderentur omnia, quæ in eo sunt formaliter, & eminenter: ergo hæc opinio multò est cæteris probabilior. Est contra eam argumētum ex §.197. & 198. cui respondebunt in hæreticis non esse quærendum medium errandi: errant enim extremè: vt enim mentiebantur asserentes à se videri Deum, ita insaniebant à se comprehendi, qui suæ dementiæ hac opinione poterant apertè conuinci.

§.235. Quia verò curandum est, dogmata fidei tueri non vna ratione dumtaxat, sed quanta potuerimus latitudine; & viam à me ineundam non omnes ingrediuntur, & hęc est satis trita, & plana, & ab auctoritate Augustiniana & Thomistica maximè grata; libet ostendere eam esse probabilissimam, soluendo nodos, quibus videri posset obstringi.

§.236. Primùm, potest angelus inferior exercere circa aliquod obiectum meliorem actum, quàm angelus superior: ergo hæc potest esse comprehensio. Antecedens est certum, tum in hominibus, qui exercent sensiones aliquas minùs bonas, quàm aliquæ bestiæ; tum quia medium potest esse melius, aut modus perfectior: iam dixi §.228. esse eam cognitionem æquiualenter à principio eodem. nunc respondeo, non posse angelum superiorē comprehendi ab inferiore nisi actu supernaturali. quia licet aliquibus obiectis possit inferior habere cognitionem aliquam perfectiorem, quàm est aliqua angeli superioris, vel ratione medij melioris, vel certitudinis; vt cùm secreta cordis alterius intuetur inferior, superior autem ea cognoscit per coniecturas, aut in aliquo actu intellectus alterius angeli: at cognitionem quidditatiuam naturalem non potest habere meliorem: angelus enim non potest quidditatiuè cognosci, nisi visione Dei in omni potentia (de qua non disputatur) aut immediatè in seipso: at angelus inferior non potest habere tam bonam quidditatiuam cognitionem de angelo superiori, quàm ipse de seipso: ergo nec potest comprehendere superiorem. Minor est certa: quia obiectum vtrobique est idem: potentia intellectrix minùs perfecta est in angelo inferiore: species impressæ sunt perfectiores in superiore; sunt tamen æquales: imò angelus se intuetur per suam essentiam sine specie impressa: sed circa idem obiectum formale, per species æquales, potentia melior efficit actum meliorem: ergo in nobis ex defectu potentiæ visiuæ oritur imperfectio visionis (si fortè in essentia est nostra visio imperfectior aquilinâ:) ergo.

§.237. Secundum argumentum: Vnio hypostatica esset incomprehensibilis: hoc autem est falsum: ergo. Minor probatur: quia solus Deus est incomprehensibilis. Maior patet: quia nulla creatura est tam perfecta, quàm vnio hypostatica: ergo à nulla est comprehensibilis. Responderi potest Primùm, vnionem hypostaticam comprehendi ab anima Christi: quia principium cognoscens est anima immediatè vnita Verbo: obiectum autem cognitum est eadem anima cum eâdem vnione, quæ vnio pertinet ad principium cognoscendi vt *quod*. vnde æquale est obiectum virtuti cognoscitiuæ. Contrà: Ea cognitio animæ Christi non est melior ratione vnionis, quàm si exerceretur sine supposito, aut in aliquo creato (quod hîc certum pono:) sed in alio supposito illa cognitio non esset æqualis in modo potentiæ æqualis obiecto: ergo nec in Christo. S.Thom. q.10.

§.238. Secundò responderi potest, angelum cum gratia sanctificante & lumine gloriæ esse physicè meliorem vnione hypostatica (quamuis non in æstimatione morali ratione suppositi diuini:) hæc enim nec est sanctitas, nec filiatio Dei, nec est capax videndi & amandi Deum, nec terminandi amicitiam Dei; aliunde est quidam modus: quod genus entium est valdè imperfectum: angelus autem cum gratia & lumine est substantia completa, simplex, carens compositione essentiali; est in ordine supernaturali; init amicitiam cum Deo, quem intuetur, & amat: ob quod visio Dei, qua angelus cognoscit vnionem, est illius comprehensio: quin etiam per scientiam infusam est comprehensibilis. quæ responsio satis est ad eam difficultatem superandam.

§.239. Tertiò responderi potest, possibilem esse substantiam supernaturalem, quæ suis viribus cognoscat Deum immediatè, & amet: quæ substantia multò est melior physicè, quàm vnio hypostatica; ergo ab illa substantia poterit comprehendi.

§.240. Quartò: repugnet hæc substantia supernaturalis: Deus est specialis auctor & principium actuum supernaturalium: ob quod comprehensio vnionis non tam adscribitur angelo comprehendenti, quàm lumini & Deo: nec propterea Deus erit eo lumine comprehensibilis: quia Deus se gerit, ac se gereret substantia supernaturalis creata; nec opus est vt Deus altiores gerat vices, quàm eius creaturæ, cui connaturale esset hoc lumen: excessus autem est per accidens huic instituto.

§.241. Tandem non esset absurdum, esse incomprehensibilem vnionem: id enim oriretur formaliter à Verbo, cuius est: non enim potest vnio comprehendi, quin Verbum comprehenderetur. Hæc ratio minimè est reddenda: quia ad comprehensionem alicuius rei non est opus comprehendere omnes eius terminos: alioquin non posset lapis comprehendi: quia non potest comprehendi Deus, qui est terminus ordinis transscendentalis lapidis ad omnipotentiam Dei. satis responsum est à 238. ad §.240.

§.242. Abstineo ab opinione P. Franc. Albertini to. 1. q. 4. Theolog. in 4. coroll. ex 1. princip. philosophico à num. 16. partim enim est eadem cum hac Augustiniana & Thomistica; quamuis subobscuriùs explicata: partim recidit in eam quam iam probo.

SVB-

S.Thom. q.10.

SVBSECTIO XI.

Clara ratio incomprehensibilitatis Dei.

§.243. QVamuis inter Doctores sit dissidium, vtrùm à videntè omnia prædicata Dei, & penetrante omnes effectus, Deus comprehendatur; sitque disputatio de comprehensione adæquata ex parte modi cognoscendi, tanta lympiditate, vt ait S. Thomas, quanta Deus ipse se cognoscit. quo sensu certum est non posse Deum comprehendi à creatura; at posse comprehendi obiectiuè: quia nihil latet videntem; sitque reuocatum in dubium, vtrùm ea comprehensione obiectiua, sine alia ex parte modi, Deus comprehendatur; at nulla est quæstio, vtrùm comprehendatur à non videntè omnia possibilia, & aliqua etiam prædicata intrinseca, vt explicantur à creaturis.

§.244. Dico igitur Primùm: Deus à se ipso est comprehensibilis actualiter, & non ab vlla creatura. Prima pars spectat ad scientiam Dei; estq; peraperta: quia cognitio Dei attingit omnia prædicata, quæ in illo sunt intrinsecè: item & in eis penetrat omnia, quæ in illo continentur eminenter: ergo est comprehensio Dei. Secunda verò pars probatur; vt Deus actualiter comprehendatur, opus est vt omnia eius prædicata cognoscantur, item & penetrentur effecta, vt constat ex definitione comprehensionis, vt nihil lateat videntem: sed nulla creatura vno aut pluribus actibus potest videre omnia prædicata intrinseca Deo, nec in eis omnia possibilia: ergo Deus à nulla creatura est comprehensibilis actualiter. Minor constat ex §.65. ad 71. vbi probaui vno actu non posse omnia possibilia cognosci: quia non potest seipsum cognoscere, nec infinitos actus intellectus & voluntatis circa ipsum: vnde nec potest ille actus cognoscere in Deo prædicatum vllum actus potentis, scientis, &c. Vt explicantur in ordine ad creaturas, vt dixi §.71.

§.245. Nec pluribus actibus posse cognosci totam collectionem creaturarum possibilium ostendi §.71. vnde hoc prædicatum, *collectio omnium creaturarum*, nec vno, nec pluribus actibus est cognoscibile à creatura: quia licet omne ens singillatim sit cognoscibile, & tota collectio ratione singularium partium; vt dixi §.74. at vt significat cognitionem copulatam, siue terminum completum; non potest esse vlla cognitio eius prædicati clara & distincta integræ collectionis: quia hæc cognitio esset expressa omnium partium, & compararet eas omnes, & sciret quem locum quæque teneret. quod fieri non potest nec pluribus actibus: quia se cognoscerent in singulari, quando scirent suam cum alijs comparationem.

§.246. Vnde deduco esse in Deo plura prædicata, quæ vt referuntur secundùm dici ad creaturas, latent omnem beatum. Hæc sunt omnipotentia, vt est simul factiua omnium creaturarum, quæ non opponuntur mutuo in coëxistētia: Deus enim non solùm potest producere singulas creaturas; sed potest simul eas componere, quarum existentiæ mutuo non pugnant, in quibus sunt illi actus. Item Deus præter scientiam singularum, habet scientiam copulatam de tota collectione, qua comparat singulas alijs, & cognoscit cuiusque excessum. tem habet complacentiam non solùm in singulas, sed etiam in totam collectionem. item habet speciales rationes prouidentiæ in omnes creaturas collectiuè; habet (inquam) aptitudine in essentia nudè considerata: id est, potest velle eam vniuersitatem in varios euentus dirigere. Latent ergo Beatos plura prædicata in Deo.

§.247. Dico Secundò: Deus etiam habitualiter est incomprehensibilis à creatura vno aut pluribus actibus. Dixi §.174. esse quamdam comprehensionem habitualem, quæ absolutè non est comprehensio, qua in singulari possunt cognosci omnia obiecti prædicata, habitu quidem, nō actu: id est, non posse vno actu singula cognosci; posse tamen circa singula elici aliquem actum, & per actus infinitos nullum est prædicatum, quod cognosci non possit. Dico igitur, Deum etiam hoc pacto esse incomprehensibilem: quia in Deo sunt nonnulla prædicata indiuidua; quæ vt explicantur ad creaturas, non possunt distinctè cognosci: ergo est incomprehensibilis habitualiter. Antecedens constat ex dictis: quia scientia collatiua omnium creaturarum, voluntas in totam illam, potentia totam conseruandi, vt dixi §.243. non possunt à creatura distinctè cognosci: quia actus, quo cognoscerentur, cognosceret seipsum in singulari.

§.248. In hac sententia fateor non esse argumentum demonstratiuum, quo probatur nō posse actum creatum esse de se ipso in singulari: at ex B. Augustino satis probabiliter id ostendi §.67. idque testatur commune philosophorum adagium, *Ab obiecto & potentia paritur notitia.* & quamuis hæc non est certa sententia, est tamen valdè probabilis: at Theologi tenemur vti opinionibus in philosophia probabilibus, quando faciunt obscuris mysterijs fidei, nec supperit alia ratio, nisi quæ nos amoueat à communi philosophorum sensu, & impellat in definitiones ab illis alienas: si enim retentâ communi comprehensionis definitione, possimus tueri mysteria fidei; cur, obsecro te, in prærupta ruemus? Quo hæc opinio differt ab ea, quam proposui subsect.10. quòd illa nititur comprehensionis definitione minimè communi, hæc autem communissima: Augustinus autem pro ea adductus poterit explicari de æqualitate obiecti & principij, non tamen de quacumque, in qua consistat comprehensio.

§.249. Est etiam hæc opinio sine vlla specie circuli, qualem obseruaui in sententia S. Thomæ: cùm enim agit de comprehensione, asserit Deum non posse comprehendi, quia non potest cognitio esse æqualis Deo: cùm autem quæritur, vtrùm in Deo possint omnia videri; respondet, non posse, quia Deus comprehenderetur: ergo ideo non potest comprehendi, quia non possunt in eo omnia videri: item ideo non possunt videri, quia comprehenderetur. certè aliqua est circuli species: quæ fugitur in opinione proposita subiect.10. quia standum est, non posse aliquid comprehendi ab intelligente inferiori, quamuis in eo nascantur omnia, quæ continet formaliter & eminenter: cùm autem quæritur, vtrùm possint omnia videri in Deo; respondendum est, nihil interesse ea posse, aut non posse videri; quamuis enim possent, adhuc Deus non comprehenderetur: quia non possunt videri actu orto à potentia æquali obiecto: intellectus enim creatus cum lumine gloriæ non est tam bonus, quàm Deus: & quamuis aliquando potest esse actus

actus cum auxilio extrinseco Dei, quæ est eius voluntas: adhuc principium per se non est æquale. Hoc enim est habitus: auxilium autem est per accidens, quod subrogatur pro habitu, nec parat vires nisi habitui respondentes.

§.250. In hac autē opinione curritur inoffenso pede; statuimus enim comprehensionem quidditatiuam obiecti comprehensi, qua ita noscuntur omnia, quæ continet formaliter & eminenter, vt nihil lateat cognoscentem: nec opus esse maiorem perfectionem, nec ex parte actus, nec potentiæ: vt ad cognitionem quidditatiuam nihil exigitur, nisi vt sit cognitio rei, sicuti est, aut in seipsa per propriā speciem, aut in causa adæquata. cùm autem quæritur, vtrùm in Deo possint omnia cerni; respondemus negatiuè: non quòd Deus posset comprehendi, sed alia ratione à comprehensione independenti: nempe quia nulla cognitio potest cognoscere seipsam. Hinc infertur apertè, Deum comprehendi non posse actualiter, nec habitualiter, hoc syllogismo: *Nulla cognitio Dei, quam latet aliquod prædicatum partiale Dei, est comprehensio Dei in actu aut habitu: sed omnem cognitionem creatam Dei latet aliquod Dei prædicatum in singulari: ergo nulla cognitio creata Dei, est Dei comprehensio actualis aut habitualis.* Maior constat à negatione definitionis ad negationem definiti. Minor constat: quia nulla cognitio creata potest seipsam cognoscere. Consequentia est in *celarem.*

§.251. Vlteriùs inde deduco: sequi per locum intrinsecum nō posse Deum actu aut habitu comprehendi, quin illa comprehensio esset Deus. quia illa comprehensio cognosceret semetipsam: at nulla cognitio nisi increata potest cognoscere seipsam: ergo comprehensio Dei esset increata. Maior probata est sæpè: item §.241. & 242. Minor etiam est probata: quia ideo cognitio Dei seipsam intuetur, quia est improducta: ob quod non est producibilis ab obiecto: cognitio autē producibilis est producibilis & ab obiecto, & à potentia: vt ergo cognitio creata non potest esse potentia sui, quia potentia productiua distinguitur realiter à termino producto: ita non est obiectum sui per eamdem rationem.

§.252. Est insuper hæc opinio maximè consentanea maiori, & meliori Theologorum parti: S. Thomæ, Bonauent. Scoto & recentioribus: item & sanctis Patribus; B. Gregor. adducto §.114. cuius optimam paraphrasim in hunc scopum comperies apud Doctorē Eximium tom.1. disp.26. sect. 3. vers. *Addo tamen*; vbi etiam adducit egregia ex Nazianzeno, Chrysostomo & Augustino; multò autem vberiùs ea de re agens eadem disp.26. sect.3. vers. *Secundò arguo*, idem probat ex Gregorio, Ambros. Beda, Hilario, Anselmo, Chrysost. Theodoreto, Cyrillis Alexandr. & Hierosol. Irenæo, Epiphanio, Damasceno, & Gregor. Nazianzeno. Hic orat.49. sub medium ait: *Certè hoc est Deus, quod cùm dicitur, non potest dici; cùm æstimatur, non potest æstimari; cùm definitur, ipsa definitione crescit.* Dixit acutè, Deus à nullo intellectu satis dici potest, quia in eo ignorantur multa: at satis diceretur, si dicerentur omnia. nec satis potest æstimari: quia non potest in ordine ad omnia, quæ habet. & definitione crescit: quia non potest secundùm omnia prædicata à nobis definiri. cùm ergo Sancti vniuersim affirment Deum esse incomprehensibilem, rationemque reddant: quia non potest apertè totus videri in ordine ad omnia quæ potest; quærenda est ratio huius incomprehensionis obiectiuæ. S.Thom. q.10.

SVBSECTIO XII.

Corollaria.

§.253. HInc deducitur Primò, solum Deum esse incomprehensibilem habitualiter; nec hoc prædicatum esse commune vlli creaturæ: omnes enim sunt habitualiter comprehensibiles: quia nulla est natura intellectualis, quæ in se ipsa non posset cognoscere quoduis suum prædicatum: quia cognitio vna potest cognoscere omnes alias ab ipsa distinctas, & non reflexas supra ipsam. Deinde alia secunda cognitione potest cognosci illa cognitio directa, & ipsa natura vt est ad illam ordo. Hæc autem secunda potest cognosci per tertiam: videtque Deus nullam esse incognoscibilem: at hoc Deo repugnare probaui: ergo solus Deus est incomprehensibilis, aliquo genere comprehensionis absolutæ.

§.254. Objicis, hoc nihil interesse: quia quod frequenter dicitur, *Solus Deus incomprehensibilis*, intelligitur de incomprehensibilitate absolutè, & non secundùm quid: at si aliqua creatura esset eriam incomprehensibilis absolutè, quid interesset eam esse comprehensibilem secundùm quid? Respondeo, multum interesse: quia Sancti Deum commendant, quia numquam venimus ad omnia eius prædicata cognoscenda, licet existant simul omnes cognitiones possibiles intuitiuæ de illo: at si existant omnes cognitiones quidditatiuæ de angelo, nullum erit prædicatum ignotum, sed omnia in singulari noscentur: in Deo autem aliqua ego assigno incognoscibilia omnino à creaturis: ergo hac in parte multùm & infinitè excedit Deus omnem creaturam, quæ numquam etiam ex parte obiecti cognoscere potest Deum, quantum ipse est in se cognoscibilis in omnibus prædicatis singularibus: creatura autem potest cognosci. Quo discrimine satisfit omnibus, quæ ex Patribus possunt adduci. Hanc autem comprehensionem habitualem non vocaui ego §.174. secundùm quid: quia licet habitus non est cognitio simpliciter, sed secundùm quid; tamen, si ponantur simul omnes actus, erit ex parte obiecti comprehensio simpliciter omniū effectuum in singulari, & omnium prædicatorum in singulari: at in Deo multa prædicata in singulari ignorantur necessariò: quamuis noscantur omnes effectus in singulari.

§.255. Infertur Secundò, nullam substantiam esse actualiter comprehensibilem à creatura actibus naturalibus, si sermo sit de comprehensione exacta, cuius meminiī §.175. Ratio est, quia quæuis substantia potest successiuè infinitos effectus: quos vno actu naturali non possumus cognoscere. at est comprehensibilis omnis substantia non intellectiua comprehensione vulgari: quia possumus actu naturali cognoscere, quos effectus vna quasi vice possit vna substantia: quando verò substantia potest efficere infinitos effectus in specie, non potest nec vulgariter comprehendi: quia vno actu naturali non possumus attingere infinita obiecta: at actibus infinitis potest comprehendi obiectiuè, non tamen absolutè: nec illi actus sunt possibiles ex natura rei.

§.256.

S.Thom. q.10.

§.256. Tertiò infertur, nullam naturam intellectualem creatam esse comprehensibilem naturaliter ab alia, nec exactè, nec vulgariter. Probatur in angelo non valente animum comprehendere: hic enim dicit ordinem transscendentalem ad infinitas species impressas distinctas essentialiter, & ad cognitiones, & effectus naturales, quos potest exercere: sed actu materiali non possunt cognosci infinita obiecta, nec actus infiniti possunt exerceri: igitur angelus non potest ita penetrare animum, vt in eo cognoscat omnes effectus in specie, nec omnia prædicata, vt explicantur comparatione illorum: ergo nec potest eum comprehendere. Non posse actu naturali cognosci infinita, non eget probatione, cùm vix illud admittatur in supernaturali. Posse animum cognitiones infinitas, est certum: quia obiecta naturalia possunt esse sine fine: item actus reflexi possunt absque fine multiplicari in specifica distinctione semper. eâdem ratione non potest comprehendi materia forma: quia dicit ordinem ad formas infinitas.

§.257. Secundò probatur: angelus non potest vno actu cognoscere omnia prædicata animi rationalis, vt explicantur in ordine ad omnes effectus; nec in eo potest penetrare omnes effectus: ergo non potest eum comprehendere. Probo antecedens: quia illa cognitio angeli cognosceret seipsam in singulari: quia animus aliqua cognitione potest eam quidditatiuè videre: hæc autem cognitio cognoscens eam sui cognitionem, cognosceret seipsam.

§.258. Obijcis: Ergo iam præter Deum aliquid etiam est incomprehensibile: hoc autem est falsum: ergo. Distinguo Maiorem: aliquid præter Deum est omnimodo incomprehensibile, nego Maiorem: quia comprehensione habituali omnia creabilia possunt comprehendi, quod satis est ad prædicatum proprium incomprehensibilitatis, vt dixi §.251. est incomprehensibilis creatura comprehensione actuali, concedo Maiorem, & nego Minorem in hoc sensu. Ne autem sit vllus scrupulus, nego Maiorem: omnis enim creatura ordinis naturalis est comprehensibilis actu supernaturali: qui & infinitos animi effectus potest cognoscere: nec propterea veniet in cognitionem claram sui.

§.259. At obijcies iterum: Ille supernaturalis actus est cognoscibilis ab anima actu naturali: ergo potest cognoscere seipsum. Distinguo antecedens: est cognoscibilis clarè & distinctè, nego antecedens: est cognoscibilis confusè, & sub ratione communi, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia ex cognitione confusa & vniuersali sui non potest actus se in singulari cognoscere: quia ad actum confusum non est opus vt actiuè concurrant omnia obiecta cõfusè cognita; sed satis est si aliquod concurrat, cuius cognitio sit indifferens ad omnia: etenim cognitio seipsam cognoscit in ratione communi cognitionis: hæc autem species à nullo obiecto in singulari oritur, sed potest à quolibet. De quo alibi: hæc enim sunt certa.

§.260. Obijcis Tertiò: Actus supernaturalis comprehendens animam, etiam cognosceret seipsum: quia comprehenderet potentiam obedientialem animæ: ergo anima est incomprehensibilis supernaturaliter. Nego antecedens. ad probationem, respondeo animam posse comprehendi, quin comprehendatur potentia obedientialis formaliter, vt explicatur per ordinem ad effectus supernaturales: quia illa potentia non est transscendentalis ordo, sed sola non repugnantia ad supernaturales effectus; vel est potentia inchoata, & remota, sine cuius comprehensione potest animus comprehendi.

§.261. Tandem deduco, nec gratiam, nec lumen gloriæ, nec substantiam supernaturalem esse comprehensibilem actualiter, benè tamen habitualiter. De secunda parte constat: quia nullus est earum rerum effectus, quin posset in singulari actu supernaturali cognosci. Quo discriminantur à Deo incomprehensibili etiam habitualiter. quod satis esset etiam in naturalibus ad ostendendum prædicatum proprium Dei. in præsenti autem minus esset incommodi: quia incomprehensio actualis competit gratiæ, quia est in ordine diuino. Probatur autem illarum: quia lumen potest clarè videre in Deo quamlibet cognitionem supernaturalem: item scientia infusa eam potest immediatè videre: ergo comprehenso lumine ea comprehensio se videret in singulari.

SECTIO X.

De claritate scientiæ beatæ.

S.Thom. q.10.a.4.

§.262. QVid sit euidentia actuum intellectus, explicui vol.2. disp.25. Breuiter dico, euidentiam esse perfectionem actus intellectus, quo tam clarè & distinctè cognoscitur obiectum, vt illud negare non possit. Hæc impotentia negandi obiectum potest considerari & in actu primo, & in secundo. in primo, quia principia sunt tam perfecta, vt non possit cum illis componi dissensus: v.gr. cum habitu scientiæ infusæ, & specie impressa: de obiecto supernaturali non potest componi de eodem obiecto. dissensus in actu secundo consideratur: quia actus euidens non potest expelli dissensu. itaque claritatem actus & limpiditatem explicamus per oppositionem cum opposito dissensu: hæc autem oppositio oritur ex perfectione actus.

§.263. Christus habet perfectissimam visionem inter omnes possibiles creaturas de potentia ordinaria: quia est infinitè intensa. est autem quæstio, vtrùm sit clarior & euidentior inter omnes? Comparatio euidentiæ potest esse inter visionem Christi, & ceterorum Beatorum: item inter eamdem, & visionem Dei de se ipso. S. Thomas art. 4. cùm interrogasset; vtrùm Christus videat Deum clariùs quàm ceteri Beati? respondet affirmatiuè: quia Christus meliùs illis Deum videt. Hæc ratio non videtur efficax: quia potest videri Deus cum æquali claritate, & perfectione inæquali. Quia duo Beati possunt ita videre Deum, vt vterque in illo videat eadem prædicata cum connotatione ad creaturas easdem; alter autem remissiùs altero. iam enim ostendi, intensionem non porrigi ad diuersa obiecta secundaria; sed ad eadem omnino. item demus videri solum Deum; potest inæquali intensione videri.

§.264. Hinc argumentor: Intensior illa cognitio est perfectior, quàm remissa, & non est clarior: ergo ex maiori perfectione non arguitur maior claritas. eam non esse clariorem, probo: vtraque cognitio habet eamdem necessitatem in actu primo ad assentiendum Deum esse: quia actus primus sunt lumen, Deus in ratione obiecti, & intellectus: quæ vtrobique habent eamdem necessitatem. item ex parte obiecti respondent eadem prædicata tam primaria, quàm secundaria. Ex parte verò actus vterque est æquè inamissibilis assensu opposito: sed eadem necessitas ad assensum est eadem claritas: ergo illi actus habent eamdem claritatẽ. & quamuis actus essent inæquales essentialiter; possent esse æquè euidentes: quia æquali necessitate ferrentur in Deum: vt actus intellectus intuens colorem, perfectior est visione externa coloris eiusdem, non tamen euidentior. Habet quidem meliorem euidentiam, non tamen maiorem, vt habet veritatem meliorem, non tamen maiorem.

§.265. Adhæc actus melior potest esse minùs clarus. Pono vnum actum intensum vt centum terminatum ad Deum, & angelum dumtaxat; alium verò intensum vt octo terminatum ad Deum, angelum, & leonem: hic secundus actus non est tam bonus, quàm primus (vt ex omnibus pono,) & est clarior: ergo. Probo Minorem. penetrat Deum in ordine ad plura prædicata, & in eo videt plures effectus: ergo est clarior. Probo consequentiam: quia prior non attigit explicitè Deum vt potentem leonem, ita vt possit ex illo solo efformari hic conceptus: *Deus potest absolutè facere leonem*; formaliter quidem hic: *Deus potest facere leonem, si leo potest fieri*: id enim spectat ad perfectionem Dei. actus autem secundus efformat hunc conceptum: *Deus potest absolutè facere leonem, & leo est absolutè factibilis à Deo*: ergo secundus actus distinctiùs attigit Deum ad formandos hos conceptus. Item ijs prædicatis assentiuntur necessariò: actus autem primus non assentitur necessariò: ergo clarior est secundus actus, quàm primus.

§.266. Confirmatur apertè. pone actum intensum terminatum ad Deum, & possibilia in commune, non verò ad actum liberum: pone alium remissum terminatum ad eadem possibilia, & vnum actum liberum, & vnam creaturam existentem. Hic actus clariùs penetrat prædicata Dei: quia præter penetrata primò, ipse penetrat denominationem liberam: item & existentiam effectus: ergo actus minùs bonus potest esse magis clarus.

§.267. Dico Primò: Actus scientiæ Christi sunt clarissimi inter omnes possibiles creaturis. Probatur. penetrant Deum ad omnia, ad quæ est penetrabilis de potentia absoluta; ita vt repugnet à creatura videri aliud prædicatum in Deo, aliamque creaturam. ad quæ omnia est necessitas tam ex parte actus primi, quàm secundi: ergo non potest visio esse clarior. Probo consequentiam: quia euidentia & claritas sunt perfectio ita attingendi obiectum, vt necessariò illi præbeatur assensus secundùm aliquod prædicatum, & effectum: sed tanta perfectione Christus Deum attingit, vt non possit illi obiecto necessariò assentiri secundùm plura prædicata: ergo non potest à creatura clariùs videri.

§.268. Obijcies: Deus potuit producere plures creaturas, & Christus eas videre: ergo potuit esse actus clarior. Probo consequentiam: quia tunc viderentur plura prædicata libera, & effectus plures. Secundò, demus eas esse productas, & à Christo nesciri; sciri autem quæ sunt nunc: in eo euentu Christus non cognosceret: ergo nec nunc. Respondeo Primùm, sermonem esse de scientia vt beante: at non beat, vt est de liberè existentibus, sed de possibilibus, & de Deo secundùm se. Secundò respondeo, negatâ consequentiâ: ad primam probationem, distinguo antecedens: plura prædicata vt libera, concedo antecedens; vt necessaria, nego antecedens, & consequentiam, vt mox dico. S.Thom. q.10.

§.269. Ad secundam probationem, concesso antecedenti, nego consequentiam: quia nunc cognoscit Christus in singulari omnia, quæ sunt: item & cognoscit non esse alia in singulari, nec esse alium actum intellectus aut voluntatis circa aliud singulare, ratione cuius penetrat in Deo omnia, quæ possunt à creatura penetrari. At in casu antecedentis cognosceret Christus omnia hæc, quæ existunt positiuè: at non cognosceret negationem ceterorum, vt nunc cognoscit; cetera enim nec affirmaret, nec negaret illo actu: at nunc ea negat: ob quod tam clarè cognoscit nunc Deum, quàm si plura produxisset, & cognosceret: quia nunc nullum prædicatum latet Christum cognoscibile à creatura, nec effectus vllus. Quod confirmatur ex ipso Deo: quia nunc tam clarè se cognoscit, quàm si produxisset infinita alia. Ratio à priori est cognitio clara negationis aliarum rerum: hæc negatio non est in esse possibili: omnia enim sunt possibilia: ob quod cognitio aliquorum, & non plurium est minùs clara: quia cùm in eo statu sint plura, non potest cognosci illorum negatio, vt in statu existentiæ: at cognitio omnia non attingens est minùs clara.

§.270. Hinc deduces, cur visio Christi sit clarior, quàm aliorum Beatorum, nempe, quia penetrat in Deo plura prædicata, & effectus plures, quibus assentitur necessariò: distinguit ergo plura prædicata, & penetrat cum necessitate illis assentiendi: è quibus multa latent alios Beatos, quæ cum aliqua specie obscuritatis attingunt, quin possint illa expresè affirmare.

§.271. Dico Secundò: Cognitio creata Christi est minùs clara, quàm increata. Primùm, quia increata attingit plura prædicata in Deo, quàm creata, cum necessitate illis assentiendi: ergo est clarior. Antecedens constat: quia singularia prædicata Dei de tota collectione creaturarum collectim acceptarum, non attinguntur scientia creata, increata attinguntur. Secundò, licet eadem prædicata attingerentur, adhuc esset euidentior increata scientia: quia circa idem prædicatum Deus habet maiorem necessitatem assentiendi: ergo & maiorem euidentiam. Consequentia patet: quia euidentia est necessitas assentiendi: vnde maior euidentia est maior necessitas. Antecedens est certum: quia assensus Dei de seipso est necessarius per essentiam, qui nec contineri potest ab actu primo, nec destrui in secundo: at visio potest destrui cum lumine, item & conseruari lumen absque visione. Nec esset tam euidens cognitio identificata cum lumine: quia posset non esse; at increata non potest.

SECTIO XI.

De certitudine scientiæ beatæ.

§.272. CErtitudo est perfectio actus intellectus, qua ita est verus, vt non possit esse falsus, vt ostendi vol.2. disp.25. Quæ perfectio consideratur

S Thom. q.10.

sideratur ex parte principiorum: quando actus oritur à principijs indifferentibus ad actum verum & falsum; tunc actus est incertus, licet sit essentialiter verus: quia à principijs habet tale genus perfectionis, vt pro illo potuerit subrogari actus falsus: si autem actus possit successiuè esse verus & falsus, est incertus multò clariùs.

§. 273. Dico Primò: Omnes actus beatifici sunt æquè certi in creaturis. Probatur Primùm: quia communiter censent Theologi actum fidei esse tam certum, quàm visionem Dei: ergo & omnes visiones sunt æquè certæ. Secundò à priori: certitudo est maior aut minor, quo plures sunt causæ attingendi veritatem: sed in omni visione beata est eadem certitudo. Maior probata est vol.2. disp.25. Minor probatur: quia obiectum est idem, nempe Deus vt existens: principia sunt eadem, nempe lumen gloriæ, & concursus obiectiuus Dei: ergo principia veritatis sunt eadem: est quidem certitudo melior in vno actu, quàm in alio pro actuum inæqualitate: quia necessitas ad veritatem est eadem: ideo enim actus est verus necessariò, quia est de Deo vt existente: item etiam est verus necessariò, quia est à principio supernaturali: nec habet alias caussas, ob quas non possit esse falsus, has autem habent omnes visiones Dei; item & actus fidei: quia est de reuelatione Dei vt existente, & à principio supernaturali.

§.274. Dico Secundò: Visio creata est minùs certa, quàm increata. Probatur. Maior determinatio ad veritatem, & maior ab ea inseparabilitas, est maior certitudo: sed actus increatus habet maiorem determinationem ad veritatem, & maiorem ab ea inseparabilitatem: ergo habet maiorem certitudinem. Probo Minorem: quia visio creata est inseparabilis à veritate contrariè, id est, non potest errare, nec esse falsa de potentia absoluta; in quo conuenit cum increata visione: at priuatiuè non est inseparabilis à veritate, quia potest non esse; tunc autem vt non est, non est necessariò vera: increata autem visio est inseparabilis etiam priuatiuè: quia non modò non potest errare, verùm nec potest non esse, & non esse vera. Hæc autem maior determinatio est ad veritatem, & maior ab ea inseparabilitas: quia esse necessariò cum veritate, ita vt non possit non esse, maior inseparabilitas est quàm esse contingenter: quia tota essentia actus necessariò veri est contingens, & separabilis ab attingendo obiectum veritate necessaria. Ex suppositione quòd sit actus, non habet nouam contingentiam: at illa suppositio est contingens: ergo contingentia absoluta attingit obiectum veritate necessariò in illo actu existente: at actus Dei ex suppositione quòd est, est necessariò verus: item illa suppositio est omnino necessaria: ergo maior est in Deo necessitas attingendi obiectum actu necessario verum.

§.275. Inquies hæc esse vera in actibus Dei, vt terminantur ad obiecta necessaria; secùs, quando ad contingentia: quia potuerunt non terminari: quia illa potuerunt non esse. Respondeo etiam illos esse certiores: quia ex suppositione quòd sit obiectum, non possunt non terminari ad illud: at visio creata adhuc ex suppositione obiecti, potest non esse: ergo maior inseparabilitas est etiam in actibus liberis Dei. Non dico visionem creatam esse separabilem à veritate, quasi possit absque illa esse, sed esse minùs determinata ad veritatem: quia potest destrui cum sua veritate; tunc autem non est determinatio necessariò vera ad obiectum, nec ad veritatem: quia nec per illam tunc determinatur intellectus, nec in illa existit veritas, hæc autem sunt in cognitione Dei: qua necessitate absoluta Deus actu vero determinatur actu ab obiecto. item lumen potest conseruari absque actu vero: Deus autem non potest. igitur Deus maiorem habet determinationem ad actum verum, quàm lumen: ergo est magis certus.

SECTIO XII.

Vtrùm sit possibilis scientia beata maior, quàm scientia Christi?

§.276. HVic quæstioni ansam dedit B. Thomas q.10.a.4.ad 2.& 3. ad 2. quidem: quia censet perfectionem visionis beantis magis attendi secundùm perfectionem luminis, quàm potentiæ naturalis. Caietanus in explicando eo responso censet à S. Thoma censeri, perfectiorem visionem oriri à potentia angelica, quàm ab humana, si lumina sint æqualia. Hinc intulit naturam angelicam, si assumeretur à Verbo cum æquali lumine ei, quod nunc habet anima Christi, exercituram visionem nobiliorem. Ad 3. autem ait S. Thomas, non repugnare gratiam sublimiorem Christiana habituali: vnde nec lumen sublimius.

SVBSECTIO I.

Opinio Caietani & aliorum, de inæquali visione ex potentijs inæqualibus, eleuatis lumine æquali.

§.277. MAior in 4.dist.49.q.11. censuit discrimen actuum supernaturalium, non solùm oriri ab inæqualitate luminum, sed etiam potentiarum vitalium: vnde intulit, angelum cum æquali habitu infuso exercituum meliorem actum supernaturalem. Ab eadem sententia refert P. Molina 1.p.q.12.a.6.disp.2.℣. *In contraria*, Caietanum, Scotum, Durandum atque Ricardum: quos sequitur vers. *Ex ijs duobus*: Caietanus adductus §.276. non solùm est ab ea sententia, sed pro ea adducit S. Thom. a.4.ad 2. vbi asserit perfectionem visionis magis considerari ex lumine gloriæ, quàm ex facultate naturali: ergo etiam attenditur ex facultate naturali (intulit Caietanus) nec oppositum docuit 1.p.q.12.a.6. cùm dixit attendi perfectionem visionis ex facultate gloriosa: hæc enim intellectum includit, qui est gloriosus à lumine gloriæ, vt est illuminatus. Hinc etiam intulit Caietanus, cum æquali lumine fore meliorem cognitionem angelicam humana, & inter angelicas, eas quæ sunt in angelis natura melioribus.

§.278. Hæc inieci huc, non vt disputem eam quæstionem, vtrùm ex potentiarum naturalium discrimine discriminandi sint actus supernaturales: de qua egi abunde in visione Dei, vbi sedem habet, vide ibi disp.26. sect.7. sed vt ostendam, quàm sit alienum à veteri Thomistarum schola, quod recens habet, primum principium facultatem naturalem non influere immediatè in actus supernaturales, sed totam rationem influendi actiuè esse habitum. Hoc autem est apertè contra Caietanum, & in opinione Caietani contra S. Thomam.

§.279.

§.279. Probatur apertè: qui censet ab æquali lumine in potentia inæquali esse visiones inæquales, tribuit potentiæ naturali virtutem actiuam partialem, & immediatam, nec constituit in lumine totam virtutem actiuam: sed Caietanus, & apud illum S. Thomas, constituit visiones inæquales ex æquali lumine in potentijs inæqualibus: ergo Caietanus, & apud illum S. Thomas, censent totam rationem agendi non esse lumen; sed etiam in intellectu esse immediatam & partialem virtutem actiuam. Maior est clarissima: si enim potentia nihil agit, nisi denominatiuè ab actione solius habitus, quid interest potentiarum diuersitas? in vnaquaque enim reperitur æqualis agendi virtus: ergo in omnibus erit æqualis actus à lumine æquali.

§.280. Confirmatur. ait Caietanus potentiam acutiorem esse aptam meliori & acutiori visioni: at si totum acumen esset habitus, omnes potentiæ essent æquè acutæ: quia tota ratio acuminis esset lumen. Quemadmodum ex diuersitate subiectorum non oritur melior calefactio: quia tota ratio calefaciendi est calor: nec enim aqua calida minorem calorem producit, quàm ignis, lapis, & ferrum. densitas autem subiectorum non est causa caloris intensioris, sed vt citiùs fiat: ergo si tota ratio agendi est lumen, non potest ab æquali lumine oriri visio inæqualis. Quod tam certum est apud Thomistas, vt ipsi ita arguant: si intellectus immediatè concurrit ad visionem, sequeretur ab æquali lumine oriri visiones inæquales inæqualibus subiectis. Consequens est falsum: ergo illud ex quo sequitur. Caietanus autem posuit per se notum, de quo non posset dubitari, immediatum concursum intellectus in visionem: ex quo non improbabiliter deduxit inæqualitatem visionum ex intellectibus inæqualibus cum æquali lumine. Dixi, non improbabiliter: quia disp.26. de Deo sect.7. subsect.2. dico probabilem Caietani sententiam. Hoc autem argumentum factum hoc §. est euidens quoad acumen, & intensionem visionis. At verò posse visiones specie distingui ex intellectuum varietate, tametsi immediatè non concurrant actiuè, vt probabile probo ea disp.26. de Deo sect.7. subsect.5.

SVBSECTIO II.

Possibilis est alia visio melior quàm communis, de potentia absoluta.

§.281. DIco, de potentia absoluta possibilem esse aliam visionem nobiliorem Christiana communi. Hæc conclusio est clarissimè S. Thomæ a.4.ad 3. ijs verbis: *Licet absolutè cõsideran-* S. Thom. q.10. *do possit esse aliquis gradus sublimior secundùm infinitatem diuinæ potentiæ.* Ab hac conclusione sunt auctores adducti §.277. quamuis ob aliud fundamentum: ipsi enim censent ab hoc lumine Christi constituto in angelica natura oriri posse nobiliorem visionem, quàm ab anima Christi: sunt ergo ab hac conclusione.

§.282. Alio ex capite id probat S. Thomas: quia in infinitate diuinæ potentiæ continetur altus gradus sublimior luminis, & gratiæ: ergo ab illo oriri potest sublimior visio. Antecedens non probat S. Thomas, sed supponit. Probatur autem Primùm: quia non repugnat substantia supernaturalis, quæ viribus proprijs permissa, possit videre Deum: sed ea visio esset ex genere suo sublimior: ergo ex parte luminis non repugnat melior visio. Minor probatur: quia principium illius visionis esset multò melius, quàm principium visionis Christianæ: & vt cognitio angeli superioris est multò nobilior ex genere suo, quàm angeli inferioris: ita & visio ab illa substantia producta.

§.283. Secundò probatur: possibilis est alia gratia multò melior, quàm hæc, cui connaturale sit lumen gloriæ, quin per fidem aliquid cognoscat; quæ si potest esse viatoribus, sit per scientiam infusam: item aliqua gratia minimè distincta à charitate, lumine, & scientia infusa. Denique circa idem obiectum formale possunt esse multi actus distincti specie orti à principijs specie distinctis, vt patet in angelis, qui habent cognitiones specie distinctas circa idem obiectum formale propter solam diuersitatem angelorum. Quo respondetur Caietano oppositum censenti in hunc articulum.

§.284. Rogas, cur ea gratia & visio non sit communicata Christo? Respondeo Primò, mille rationibus id potuisse Deum honestare: quia sua dona partitur vt vult: voluit item caput hominum & angelorum esse vnicum: qua ratione potuisset, hominibus quidem simile in natura humana; ijsdem, & angelis simile in gratia habituali habitibus & actibus supernaturalibus. Secundò Respondeo, Christo præter hanc gratiam & visionem communes esse alias longè nobiliores, vt dixi §.141. & disp.48. §.65. & disp.26. de Deo sect.6. subsect.3.

S.Thom. q.11.

DISPVTATIO LV.

De scientia infusa animæ Christi?

*S.Thom.quæst.*11.

SECTIO I. *Præmonitiones.*
SECTIO II. *Possibilis est hic habitus.*
SECTIO III. *In Christo est hic habitus.*
SECTIO IV. *Scientia per se infusa est possibilis circa effectus liberos.*
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmitto.*
SVBSECTIO II. *Tres primæ conclusiones.*
SVBSECTIO III. *Obiecta.*
SVBSECTIO IV. *Conclusio quarta.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.*
SECTIO V. *Hæc scientia est in Christo.*
SVBSECTIO I. *Christus cognouit omnia futura absoluta per plures scientias supernaturales.*
SVBSECTIO II. *Vtrùm Christus cognouerit futura conditionata?*
SECTIO VI. *Vtrùm circa obiecta naturalia sit possibilis scientia infusa?*
SVBSECTIO I. *Argumenta negantium.*
SVBSECTIO II. *Probationes conclusionis.*
SECTIO VII. *Christo non deest hæc scientia,*
SECTIO VIII. *Vtrùm sit possibilis scientia per se infusa circa obiecta imperfectè cognita cum dependentia à sensibus?*
SECTIO IX. *Christus non caret hac scientia.*
SECTIO X. *Qua ratione Christus hac scientia cognoscat?*
SECTIO XI. *Vtrùm mysterium Trinitatis possit euidenter cognosci per hanc scientiam?*
SVBSECTIO I. *Opinio P. Vasquez.*
SVBSECTIO II. *Opinio Magistri Dominici Bañes.*
SVBSECTIO III. *Responsa recentium.*
SVBSECTIO IV. *Sententia vero similior.*
SECTIO XII. *Vtrùm hæc scientia sit vnus simplex habitus?*
SECTIO XIII. *De speciebus impressis quibus vtitur hæc scientia.*
SVBSECTIO I. *De supernaturalitate harum specierum.*
SVBSECTIO II. *De earumdem vniuersalitate.*

SECTIO I.

Præmonitiones.

§.1. IN Christo vt Deo est scientia increata, qua se & cetera comprehendit: quam nihil latere potest. Hac scientia non cognoscit formaliter anima Christi, nec potest, vt ostendi disp.53. in Christo vt homine, siue in humanitate Christi, est scientia beata; quã explicui disp.54. est item scientia experimentalis, siue experientia comparata, de qua erit sermo disp. 56. Negari non potest esse etiam in Christo scientiam propriam animæ separatæ: quæ in substantia est naturalis, similis scientiæ angelorum: qua anima se cognoscit intuitiuè, item angelos, & alia naturalia obiecta, ex quibus Deum etiam cognoscit. Hæc scientia est in omni anima separata, etiam damnata ad limbum, aut infernum, vt est etiam in omni angelo bono, & malo. Nec verò lumen gloriæ, aut vnio hypostatica destruunt, sed perficiunt naturam: cùm ergo illa scientia sit maxima naturæ intellectualis perfectio, nec opponatur visioni beatæ, aut muneri redemptoris, non est neganda Christo, sicut nec ex Beatis vlli. Quæ scientia est apud non paucos, per se infusa, opinantes scientiam naturalem habitualem esse species impressas, ita perfectas, vt promptè per illas exerceamur. Quam doctrinam perspicuè docet S.Thomas qu.11. art.5.& 6. & qu. 9. art.3. vt probaui disp. 16. de Anima §.3. Has autem species plurimi docent fieri per se à solo Deo: ob quod illa scientia est infusa per se. Quærimus autem, vtrùm præter hanc sit alia scientia infusa per se, supernaturalis quoad substantiam?

§.2. Infusio, est ratio, siue actio fundendi liquorem in vas. Infundere enim est fundere liquorẽ in aliquod vas, aut locum. 4 Reg. 4.5. de vidua instillante oleum in vasa. *Illi offerebant vasa, & illa infundebat.* Luc. 10.34. de Samaritano dixit Christus: *Alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum.* Hinc infusio, est aquæ aut liquoris fusio in vas: ob quod medici vocant, *sirupium nouem infusionum*: quia toties inijcitur in aquam, aliumúe liquorem. Hæc est propria, & sine tropo huius vocis vsurpatio.

§.3. Per tropum autem aut metaphoram significat donationem alicuius affectus, aut cognitionis spiritualis, siue actualis sit, siue habitualis. Hinc dicit Ecclesia: *Spiritum nobis Domine tuæ charitatis infunde.* Item, *Infunde amorem cordibus.* Concilium Trident. sess. 6.cap.7. *Hæc simul infusa accipit homo, fidem, spem & charitatem.* Est autem metaphora: quia Spiritus sanctus iam significatur per aquam, iam per oleum: ob quæ dicitur infundi. Significari actus à Deo donatos speciali munere, constat ex hymno: *Infunde amorem cordibus.* Actor.2.17. *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: & iuuenes vestri visiones videbunt, & senes vestri somnia somniabunt.* Quæ actiones significant potiùs, quàm habitum. *Effundere* autem Spiritum sanctum perinde est, ac *infundere*: non enim effunditur quasi perditus in terram, sed in cor hominum, asseruandus. Quod enim Ecclesia dixit: *Infunde amorem cordibus*; Paulus dixit ad Tit. 3. 6. *Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde.* Frequentiùs à Theologis accipitur infusio pro collatione habitus à solo Deo in genere causæ efficientis: in quo sensu hîc accipio scientiam infusam.

§.4. Habitus autem est infusus aut per se, aut per accidens. Per se infusus est, qui ex natura sua

petit solum Deum causam efficientem sine concursu actiuo vllius creaturæ. Quales iam dicuntur virtutes per se infusæ tres illæ Theologicæ fides, spes, charitas. Et quamuis Deus vtatur aliqua creatura instrumento actiuo ad efficiendos habitus, vt aliqui censent gratiam Sacramento produci; adhuc sunt habitus per se infusi: quia ille instrumentarius vsus est illis per accidens, quem non exigunt, nec petunt ex natura sua: imò tunc etiam infunduntur: quia à nulla creatura fiunt vt à causa principali, sed instrumentaria, & per accidens. Habitus autem per accidens infusus est, qui ex sua natura petit produci à creatura: aliquando autem supra hanc petitionem fit à solo Deo: tunc autem non acquiritur à subiecto illum habente, quia nec fit: est autem acquisitus natura sua, id est, acquisibilis. E contrà verò gratia infunditur à Deo, tamersi Sacramenta concurrant; quia tunc fit à solo Deo causa principali: in quo sita est infusio, quin ei obsit actio instrumentaria; acquisitio autem non est absque influxu efficienti à creatura.

§.5. Aliqui existimant hanc diuisionem habitus in acquisitum & infusum, esse illam in naturalem & supernaturalem. Nec tamen meritò: quia si species infunduntur per se angelis, & animo separato; illæ sunt per se scientia infusa, vel saltem sunt qualitas naturalis per se infusa: item esse habitus supernaturales acquisitos per se actibus naturalibus habituum per se infusorum, disp.16. de Anima à §.74. dixi esse probabile: quod cum voluptate placuisse postea vidi doctis nonnullis huius inclytæ Academiæ Salmanticensis Magistris. Ratio est: quia non est contra conceptum rei naturalis, petere Deum solum effectorem; vt patet in rebus creabilibus natura sua, & in productione cæli: nec contra rem supernaturalem, produci simul à creatura ex suo conceptu, etiam vt à causa principali: vt patet in visione beata, & alijs actibus supernaturalibus: quorum causæ principales sunt habitus per se infusi, & potentiæ naturales vitales. Quia verò agimus in præsenti de virtutibus supernaturalibus, quas frequentiùs vocamus *per se infusas*; disquiro nunc scientiam Christi supernaturalem infusam per se.

§.6. Si propriè accipias scientiam infusam, lumen gloriæ est in eo genere: quia est habitus scientiæ producibilis per se à solo Deo. Scientiam eum appello; non quia vtitur discursu, sed quia habet principia per se nota clarissimè, & à causa euidenter cognita deducit euidenter effectus. Prudentia item est scientia per se infusa: quia euidenter deducit suas practicas conclusiones, & producitur per se à solo Deo. Fides propter obscuritatem est minùs propriè scientia, est tamen per se infusa. hæc non est in Christo; sunt tamen lumen, atque prudentia. Præter habitus inquiro alium euidentem supernaturalem per se infusum; an sit in Christo?

SECTIO II.

Possibilis est hic habitus.

§.7. DIco hũc habitum esse possibilem. A qua conclusione nullus Theologus dissentit, nec potest. Probatur Primùm: quia sunt multa supernaturalia obiecta, quæ vt rectè cognoscantur, terminare petunt actus supernaturales claros (quia absque controuersia petunt scientiam per se infusam) ergo possibilis est scientia infusa clara, distincta à beata, & prudentia. Antecedens est certum: quia vnio hypostatica, visio beata, actus supernaturales virtutum, gratia, & character sunt obiecta supernaturalia. Hæc autem non possunt rectè cognosci actu naturali: hic enim est longè inferioris ordinis, nec immediatè & quidditatiuè, sed abstractè, & per alienas species fertur in obiecta supernaturalia. quia si ferretur immediatè, esset per speciem immediatam & propriam; quæ non est naturalis, sed supernaturalis: quia eius adæquata & determinata causa est supernaturalis. Quando enim causa aliqua determinata est supernaturalis, effectus non est naturalis: quia hic minimum indifferens est ad causam naturalem adæquatam. at nisi res cognoscatur immediatè, aut quidditatiuè, non cognoscitur perfectè: ergo hæc obiecta, vt perfectè noscantur, petunt scientiam supernaturalem; nec naturalis illis est satis. Quæ argumentatio est satis efficax. S.Thom. q.11.

§.8. Secundò probatur. Prophetia perfecta est habitus per se infusus, cuius obiectum formale est instrumentaria locutio Spiritus sancti: Propheta autem videt intuitiuè externam illam Dei locutionem, ita vt euidenter cognoscat testimonium Dei de rebus quas loquitur: ex quo testimonio euidenter etiam cognoscit res dictas à Deo: quæ vocatur *euidentia in attestante*: ergo præter lumen, prudentiam, & fidem, possibilis est alia scientia supernaturalis clara, & per se infusa, quæ versetur circa obiecta supernaturalia. de prophetia perfecta distincta ab instinctu egi vol.2. disp.28. cur autem nõ appelletur habitus, dixi ibidem à §.18. eius item distinctionem ab hac scientia infusa. A prophetia autem argumentor ad scientiam: quia illa signa supernaturalia, vt perfectè noscantur, egent actibus & principio supernaturalibus: ergo & reliqua obiecta supernaturalia: imò instrumentaria locutio Dei meliùs cognoscitur hac scientia, quàm prophetia perfecta: quia hæc scientia cognoscit veritatem in ipsa locutione; secùs prophetia, vt dixi vol.2. disp.28.§.12.

§.9. Tertiò à priori: Hæc obiecta sunt cognoscibilia in se, & perfectè: aliunde gratia habitualis affert secum habitus ad cognoscenda perfectè ea omnia obiecta: ergo. Prima pars antecedentis liquet: quia ea omnia obiecta sunt ens, verum, & bonum: quæ propterea cognosci possunt, & amari. Nec obest ea esse cognoscibilia in Verbo: quia etiam entia naturalia sunt in Verbo cognoscibilia: & tamen angelus, eius effectus, aliæ item creaturæ naturales sunt cognoscibiles in se: ergo eâdem ratione entia supernaturalia sunt in se, & in Verbo cognoscibilia. Prophetia item perfecta non pertinet ad lumen gloriæ: euidentia enim in attestante, & perfecta prophetia in viatoribus esse potest: ergo præter lumen est possibilis alia scientia clara infusa per se circa hæc obiecta.

§.10. Gratiam afferre secum hos habitus patet: tum quia affert lumen, quo Deus videtur; prophetiam, qua videtur eius locutio; fidem, qua idem testimonium cognoscitur obscurè: ergo & scientiam, qua videantur immediatè cetera obiecta supernaturalia. tum quia gratia imitatur naturam intellectualem, quæ vim habet ad cognoscendum seipsam immediatè, & omnes suos effectus: ergo

S.Thom. q.11. & gratia habet vim ad immediatam cognitionem sui: cùm enim gratia principium sit cognitionum nobiliorum, quàm natura intellectualis: quia est principium visionis beatæ, & prophetiæ: cur circa se ipsam non affert cognitionem immediatam? maximè cùm id minoris perfectionis sit argumentum, quàm visio beata. Ego existimo suppositâ cognitione de gratia, totam hãc argumentationem esse euidentem: non est enim obiectum sibi magis proportionatum, quàm ipsummet: vt angelus est aptissimum sui obiectum, Deus item sui: ergo & gratia sui: hinc Beati intuentur suam beatitatem, & eius æternitatem: item aliorum inæqualitatem in meritis, gratia & visione.

SECTIO III.

In Christo est hic habitus.

§.11. Dico in Christo esse hunc habitum. Nonnulli Doctores eum negasse videntur Christo; quos expono circa obiecta naturalia: nam circa supernaturalia non potest tutò negari: illi enim dicunt satis esse scientiam animæ separatæ. quod locum habet circa naturalia: nam supernaturalia vix ea scientia tanguntur, nec viribus naturæ potest esse prophetia perfecta de futuris euentibus. video posse Deum vti locutione naturali quoad substantiam, & audiri à dæmone actu etiam naturali quoad substantiam. Qui verò de supernaturalitate senseruntabiectè, adhuc exponendi sunt de aliqua etiam supernaturalitate, saltem ex parte efficientis.

§.12. Hæc conclusio non est fide certa: tum quia habitus per se infusi non sunt satis apertè definiti: tum quia licet sint, omnia tamen Scripturæ & Ecclesiæ testimonia possunt exponi de scientia beata; qua Christus non solùm cognoscit Deum, sed etiam vnionem suam hypostaticam, gratiam habitualem, visionem Dei, & cetera supernaturalia obiecta, secreta etiam cordis, & euentus liberè futuros. Hæc in Scripturis asseruntur Christo: vtrùm autem per hanc scientiam, aut illam, non asseritur. Dum igitur nos earum rerum cognitionem asseramus animo Christi; catholicè sentimus, licet negemus eas cognosci scientia hac infusa. quemadmodum qui negant vllam creaturam cognosci scientia beata, nihil sentiunt in fidem, dum eã cognosci fateantur alia scientia. idem in præsenti contingit; licet negetur hæc scientia. dum alia de iisdem asseratur obiectis, nihil dicet in fidem: ob quod abstineo ab Scripturarum testimoniis, & Conciliorum ac Pontificum: quia ea omnia facilem habent explicatum.

§.13. Fuit enim Propheta: quia visione beata vidit scientiam absolutam Dei de rebus futuris, præsentibus atque præteritis: in quo speculo clarissimè contemplatur omnia. eâdem visione vidit reuelationes factas alijs Propheris: item in scientia media Dei, & voluntate congruè vocante, aut sufficienter tantùm: vidit etiam futura bona, & mala. Denique nihil cognoscit Christus per hanc scientiam, quod per beatam non possit exponi. maximè si visio beata se cognoscit: si verò se non cognoscit, habeat Christus duas visiones: alteram directam Dei, & omnium aliorum obiectorum præter se; aliam verò directam Dei, sed reflexam visionis prioris.

§.14. Probatur. Hæc scientia pertinet ad maximam perfectionem animæ Christi, nec pugnat cum visione beata, nec cum munere redemptoris; est item maximè connaturalis animæ iusti à corpore separatæ, aut cognoscenti sine dependentia à corpore: ergo est in Christo. Hæc consequentia est moraliter certa: cur enim negabitur Christo perfectio maxima, connaturalis, & minimè cum statu aut munere pugnans? angelo non negatur scientia connaturalis propter rationes in antecedenti redditas, quamuis eadem obiecta noscat visione beata: animo separato videnti Deum non negatur eadem scientia, nec corpori Christi negatur in cælo sensuum vsus: quamuis eorum obiecta meliùs noscuntur visione Dei. quo ergo fundamento negabitur hæc scientia, tanto ceteris recentis nobilior?

§.15. Antecedens autẽ est clarum: scientiæ perfectio est per se nota ab infusione per se, à supernaturalitate, ab obiecto, quod est ens supernaturale, à claritate illud attingendi, ab independentia à sensibus, à perfectione amoris in Deum, & aliarum virtutum, quas dirigere potest. Quòd si fides, prophetia, & prudentia meritò efferuntur in cælos: hæc illis nobilior non erit amanda? eam non pugnare cum visione beata, liquet: tum quia non pugnat angelorum scientia; quamuis eius obiecta videantur in Verbo: tum quia idem effectus potest simul cognosci in se, & in causa actibus & scientijs diuersis: quia obiecta formalia sunt diuersa, nec vnum opponitur alij: cur enim fumus non cognoscetur ex igne huic ligno applicato? item & per speciem propriam. in modo autem attingendi obiecta non est oppositio: quia obiectum formale attingitur vtraque scientia immediatè, clarè, & quidditatiuè. ex quo clarè & necessariò deducitur obiectum secundarium: estque magnum discrimen inter has scientias, & inter fidem & visionem. quod testimonium extrinsecum parum mouet, quo obiectum formale videtur; mouet autem duplex obiectum cognitum quidditatiuè.

§.16. Quin potiùs euidentia in attestante potest rectè componi cum intuitione obiecti testati: quia testimonium Dei clarè cognoscitur immediatè, & ducit necessariò & clarè in rem testatam, licet aliunde hæc immediatè videatur. Quia innitimur tunc ordini transscendẽtali clarè viso testimoniis Dei, & non aliis extrinsecis principijs auctoritatis. cum munere autem redemptoris non pugnat hæc scientia: quia non obest passioni, nec viæ corporis: imò nec animi. eius connaturalitas cum gratia patet: quia gratia habet duos status: alterum viæ in nobis, & angelis: alterum patriæ; qui respondet angelorum statui connaturali, & nostro animi separati: nobis autem, & angelis in illo statu connaturalis est immediata nostri cognitio, aliarumque rerum nostri ordinis: ergo & gratiæ in statu separationis est connaturalis immediata cognitio sui, & rerum sui ordinis. Denique ille habitus est possibilis gratiæ ex natura sua, vt probaui sect.2. at nullibi est illi tam connaturalis, quàm cùm animus non pendet à sensibus in cognoscendo, & quando est beatus: tunc enim etiam nostri sensus in corpore reunito animæ suo more beantur. Est igitur clarum antecedens ex §.14. & consequentia moraliter certa.

§.17.

§.17. Objicis Primùm: Hæc scientia non est necessaria: quia Christus visione beata percipit ea omnia obiecta. Respondeo, non esse necessariam simpliciter ad ea cognoscenda: non enim esset Christus vt homo eorum ignarus: quia alia scientia esset gnarus; vt non est necessaria angelis scientia naturalis, nec nobis ea, & cognitio sensuum & phantasiæ post corpus beatum; & tamen nobis non negatur, nec angelis: quia est exercitium perfectum potentiarum naturalium: ita illa scientia est quædam potentia gratiæ, & perfecta; cuius exercitium cur ei negabitur? Cùm igitur ad perfectionem connaturalem spectet cognitio euidens eiusdem obiecti omni modo quo sine oppositione est cognoscibile, non est cur negetur. ob quod qui censent ad perfectionem pertinere, vt Deus omnia obiecta cognoscat in seipso, & in illis vtramque scientiam admittunt: qui verò eam refugiunt, mouentur, quia existimant cognitionem immediatam creaturarum esse cum mixtione imperfectionis: in anima autem Christi imperfectio illa vincitur perfectione actuum: est enim capax imperfectionis physicæ, cum qua componitur magna etiam physica perfectio.

§.18. Objicis Secundò: Non colligitur bene in Christo aliqua perfectio ex eo quòd sit possibilis: quia possibilis est alia gratia essentialiter perfectior nostra; quæ idem esset realiter cum lumine & charitate; & tamen non bene colligitur. Respondetur, non esse admodum certum, gratiam habitualem Christi esse eiusdem speciei cum nostra: esto tamen: voluit Deus assumere humanitatem eiusdem speciei cum nostra; ita esse gratiæ voluit etiam esse eiusdem speciei: tum vt vites & palmites essent eiusdem naturæ non solùm in naturalibus, sed etiam in gratuitis. & vt potuit assumere naturam angelicam, & noluit; sic potuit assumere naturam cum alia gratia, & noluit. in supposito non est eiusdem speciei cum vlla creatura: quia nisi in diuino non peragereturcommodè nostra salus: at in ceteris, à quibus determinatè non pependit hominum salus, voluit esse nobiscum eiusdem speciei. speciem autem illam assumpsit perfectam, & cum integritate: & vt non assumpsit humanitatem cæcam, aut surdam; licet obiecta visus & aurium cognoscat visione beata: ita noluit quasi mancam & monoculam assumere gratiam; sed bioculatam, nempe, visione Dei in se, & visione sui, & rerum sui ordinis in seipsa.

§.19. Objicis Tertiò; Sensus corporei possunt exercere actus supernaturales circa sua obiecta; quos tamen in Christo non exercuere. Respondeo, id esse aut falsum, aut incertum; nempe, eos actus esse possibiles; ijs tamen admissis, dicendum videtur eos actus negatos in via, in qua corpus obnoxium fuit doloribus, & cæteris ærumnis; at si oculis Deum videret (vt posse dicunt aliqui) vel non sentiret dolores, vel non tam tenerè, & acerbè. Circa alia obiecta non est hæc ratio: sed illa communis, negata corpori in via ea priuata dona, vt negata fuere alia multa. in monte Thabor est valdè vero simile sensus vsos actibus supernaturalibus, si sunt possibiles: item in horto cùm angelus confortauit Christum, vidit hic oculis sanctorum corporum gloriam, semenque longæuum: vnde Christus tam alacer hostes quæsiuit, & præ amore nostri, & lætitia de populo glorioso, quem illi angelus oculis recensuit, sudauit sanguine, non præ timore & tristitia; quæ sanguinem gelant atque constipant. *Gelidus per ima cucurrit ossa tremor*, dixit Poëta. Nonnulli Sancti indicant, sudorem sanguinis fuisse à timore, quos expono §.21. à timore occasionaliter, & in radice: timor enim initium dedit certamini inter carnem & spiritum, hic fuit promptus, caro autem infirma. ad leuandam hanc infirmitatem, & leniendam mœstitiam apparuit angelus confortans Christum: quem iam mœstissimum solatus est repræsentatione corporis externi apti consolationem afferre Christo, vt expressè dixit Caietan. in q.12.a.4. Hæc consolatio fuit tanta, vt ebullire fecerit sanguinem Christi, quem fudit amor; *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem, surgite, eamus.* Non enim sola voluntate rationali, sed etiam appetitu inferiori se exposuit tandem cruci, animi æquior corporea repræsentatione. S.Thom. q.11.

§.20. Christus ergo tristis fuit initio vsque ad mortem, & factus in agonia prolixiùs orabat calicem transferendum. Nec eguit angelo in parte superiori consolatore: ipse enim multò meliùs se solabatur; at in phantasia, cui ipse laxauit habenas ad percipienda imminentia tormenta, eguit consolatore: quia ipse voluit illo ita egere. Hoc autem solatium fuit recensio fructuum passionis Christi: initio ergo colloquij angelici adhuc perseuerans in agonia orabat prolixiùs: cùm proposita illi fuit gloria corporum prædestinatorum, ea visio superauit mœstitiam priorem. & quemadmodum lac calore rarescit, & ebullit: ita sanguis Christi præ ardore amoris in nos, & lætitia de obiecto viso, raritate egressus est extra corpus; in quo non capiebatur. itaque immediatus effectus amoris, non tristitiæ, fuit ille sanguis effusus. si sensus possunt exercere actus supernaturales; tunc eos exercuerunt, vt illo spectaculo rectè viso, quibus actibus potuit, saginati alacriores essent ad tam horrenda certamina: in patria autem corpus Christi fruitur qua potest beatitate.

§.21. Quòd si Sancti aliqui tristitiæ adscribunt sanguineum sudorem, accipiendi sunt non de tristitia proximè illum causante, sed inchoante: quia tristitia illa vsque ad mortem, videtur sanguinem & spiritus vitales commouisse: Ioannes enim asserit Christum à semetipso turbatum, quando indicauit traditorem: sic autem commotus, accedente amore & lætitia rarescens, è corpore est egressus: quia eodem amore rarefactum corpus, portas aperuit sanguini, & poros. Amori autem principes partes sunt adscribendæ, non timori. Propterea dixit Ioannes 14.31. *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem, surgite, eamus hinc.* Idem ergo amor, qui Christum ante orationem in horto vigebat, eum coegit post orationem, vt hostibus fieret obuius, discipulis excitatis à somno. Est quidem communis assensus, Christum confortatum ab angelo, non solùm quia laudauit eius fortitudinem; sed quia illi proposuit fructum passionis: hic fructus à nullo erat tam benè cognitus, quàm ab ipso Christo. Quo ergo pacto illum confortauit recenso fructu? quia vt ministerio diaboli in deserto Christus oculis vidit regna mundi, eorumque gloriam, vt docet Caiet. ita in horto ministerio angeli vidit oculis regnum suum, id est, populum prædestinatum, & corpoream ipsius gloriam. Hæc erat optima ratio solandi carnem, mœrore instantis mortis affectam: quo solamine

S.Thom. q.11. solamine carebat: solatio autem in parte superiori non poterat ab angelo perfundi; propter rationes, quas animus Christi callebat meliùs, quàm angelus. Hæc dixi occasione actuum sensilium, de quibus in vita Christi latiùs agetur. Hæc autem expositio in parte insinuatur à nonnullis grauibus quibusdam Doctoribus, vt insinuo disp. 56. §.7. Hactamen tota de re sæpiùs agendum duxi, quia exordium fuit nostræ salutis. Multa quidem consideratu digna disseram disp.75. sect.3. præcipuè autem disp.104. sect.2.

SECTIO IV.

Scientia per se infusa est possibilis circa effectus liberos.

SVBSECTIO I.

Nonnulla præmitto.

§.22. PRæmitto ex disp. 9. de Anima à §.82. quid sit rem esse futuram absolutè, & propositiones de futuro contingenti absoluto esse determinatè veras. Dico igitur possibilem esse scientiam per se infusam circa effectus liberè existentes, & præteritos: quæ sit scientia supernaturalis quoad substantiam; si effectus sunt supernaturales, res est clara: de naturalibus est difficultas communis: de actu supernaturali circa obiecta naturalia, de quo à §.43. Futura libera, præsentia & præterita possunt cognosci; primùm lumine prophetico, quo cognoscitur veritas Dei in dicendo, item & testimonium instrumentarium Dei; ex quibus euidentia in attestante colligit Propheta futuros euentus. de qua euidentia egi volum 2. à disp.23. de prophetia autem disp.28. Hæc Dei locutio potest esse supernaturalis quoad substantiam, aut quoad substantiam naturalis: vt dixi vol.2. disp.13. §.124. & alibi: qualis fuit sermo initus inter Deum & dæmonem Iob 1. v.7. nec enim est, cur ea locutio sit supernaturalis. item quando Deus fert sententiam in damnatos, eosque iubet ire in æternum ignem: *Ite maledicti.* Ad cognoscendam hanc reuelationem & locutionem Dei, non est per se necessaria scientia infusa supernaturalis: quia eius obiectum est naturale. Vnde illa auditio est aliquo pacto prophetia; vt S. August. Pharaonem dixit esse Prophetam. At vulgò non dicitur prophetia nisi quæ in parte est supernaturalis, aut in substantia, aut in modo, & ex gratia per Christum, vt dixi vol.2. disp.28. §.4.

§.23. Hæc item locutio Dei potest esse supernaturalis quoad substantiam; qualis frequenter est quam Deus inijt cum sanctis Prophetis, cum Christo, & Apostolis. Quia Spiritus sanctus dicitur locutus per Prophetas: opera autem gratiæ adscribuntur Spiritui sancto: obiecta item sunt supernaturalia, quæ non benè callentur actu & auditione naturali: ob quod egetur supernaturali locutione. Ad hanc locutionem percipiendam constituitur prophetia, de qua disserui vol. 2. disp.28. Est autem de hoc obiecto eadem ratio, quæ de ceteris supernaturalibus, quoad necessitatem habitus per se infusi, vt bene noscantur. Possent item ij effectus cognosci in actu fidei, aut visionis priùs cognito: de quibus est eadem ratio, ac de locutione instrumentaria Dei cognita per prophetiam.

§.24. Possunt item effectus liberi cognosci in seipsis immediatè, & non in alio obiecto priùs cognito: si supernaturales sunt, habent necessitatem communem habitus supernaturalis, vt bene noscantur; si verò sint naturales, est difficultas, vtrùm egeant habitu per se infuso, aut ille satis sit vt noscantur.

SVBSECTIO II.

Tres primæ conclusiones.

§.25. DIco Primò: Vt actus liberi naturales bene in seipsis cognoscantur, non est opus habitu aut actu supernaturali. Quia ex solis naturæ viribus possunt cognosci perfectè: Primùm, quia qui eos habet, eos potest cognoscere, & reflexè amare: Secundò, quia sunt eiusdem ordinis cum angelo, aut animo; & longè imperfectiores: non possunt naturaliter cognosci ab alio, nisi qui eos exercet, id velit, aut Deus etiam velit; quia voluntas eos habentis est conditio sine qua non possunt cognosci: at illa conditio est naturaliter possibilis: quâ positâ, poterit quis actu naturali quidditatiuè & intuitiuè eos actus cognoscere: ergo ad hoc non est opus cognitione supernaturali.

§ 26. Dico Secundò: Euentus liberi naturales præteriti non egent cognitione supernaturali, vt rectè noscantur. Probatur ijsdem omnino rationibus: quia qui eos habuit, potest eos cognoscere. Secundò, quia idem potest eos ostendere, cui liberit; illorum existentia fuit naturalis; conditio sine qua non cognoscentur, est voluntas eos habentis, quæ naturæ viribus potest esse: ergo possunt perfectè cognosci absque actu supernaturali.

§.27. Dico Tertiò: Effectus futuri liberi non possunt certò, nec perfectè cognosci in se absque actu supernaturali quoad substantiam. Hæc conclusio est certa fide Catholica: tum ex Propheta Isaia cap. 41. vbi annuntiatio futurorum (nempe virtute propria) vt signum diuinitatis ponitur; versu autem 23. *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dij estis vos.* tum quia ab Ecclesia damnantur artes iudiciariæ, quibus aut ex astrorum coniugatione, aut per chiromantiam ex manuum lineis, aut quauis causa naturali diuinantur euentus futuri liberè. Ratio à priori: quia in causis cognosci non possunt: quia cum illis omnibus componi possunt effectus, & eius carentia in seipsis attingi non possunt: quia nec speciem emittunt, nec sunt in statu, in quo Deus iure naturæ quasi teneatur subrogare concursum loco speciei impressæ, aut voluntatis exercentis actus. Denique ipso experimento id quotidie deprehendimus: itaque futura liberè non possumus certò scire solis naturæ viribus; nec præterita, nec præsentia absque voluntate hominis aut angeli eos exercentis.

SVBSECTIO III.

Obiecta.

§.28. OBijcis Primùm: Hæc obiecta sunt ordinis naturæ, nec excedunt eius cognoscibilitatem: ergo possunt actu naturali cognosci. Distinguo antecedens, non excedunt eius cognoscibilitatem quoad substantiam, concedo antecedens; non excedunt quoad modum, nego antecedens & consequentiam: quia sunt in statu, in quo non debetur species impressa ad illos cognoscendos, quia nec sunt, nec caussæ eos continent in particulari. hic autem status impedit cognitionem de ipsis. Quando verò adsunt, tunc est de illis species, cuius vsus pendet à voluntate exercente actus liberos; vel non est species, sed datur cum dependentia ab eâdem voluntate ex opinionum varietate de agnitione secretorum cordis.

§.29. Obijcies Secundò: Sæpè diuinantur præteriti effectus virtute naturali, sæpè indicantur præsentia secreta cordis, sæpè futura conijciuntur. Huc spectat consultatio ariolorum, quos *diuinos* vocant, seu meliùs *diuinatores*, apud nostrates *adiuinos.* Respondeo, vel ex ipso nomine conijci, ad solum Deum pertinere eam scientiam: quia *diuinus, diuinator*, atque *diuino, diuinas*, deriuantur à plurali nomine *Deus*; à quo hæc omnia dicuntur. Præterita, & aliqua præsentia, potest dæmon virtute propria scire certò atque perfectè: quia sæpè iunguntur actioni externæ, aut voluntati exercentis actus liberos. quibus positis, non est difficilis eorum cognitio: iam enim non sunt secreta, sed aperta. leues mulierculæ diuinos consulunt ad deprehendenda furta: quæ fuerunt actiones externæ. Quando verò futura consuluntur, potest dæmon probabiliter de illis diuinare ex statu præsenti. verbi gr. si muliercula consulit, an ducenda sit ab Antonio; cognoscit dæmon statum præsentem Antonij, ex cuius amore in eam feminam, & ex vehementi suggestione, qua illum dæmon est vsturus, colligit cum maxima probabilitate quid sit futurum. quando verò status præsens neutram propendet in partem, nihil potest certò dicere, nec probabiliter. Huc spectant oracula Apollinis Delphici, æquiuoca, & velut nasus cereus flexilis in partem vtramque. Sæpè item aperto in mendacio deprehenduntur: vt constat ex historia Apostolorum Simonis & Iudæ.

§.30. Obijcis Tertiò: Sæpè effectus sunt liberè futuri; & tamen certò sciuntur: ergo non est opus speciali Dei concursu. Probo antecedens: quia certò scimus quemlibet hominem quotidie labi in peccatum aliquod. Respondeo Primùm, id sciri ex Dei reuelatione: *Septies in die cadit iustus*: quis autem futurus sit lapsus ille, ignoratur. Secundò respondeo, ex necessitate morali posse colligi certò moraliter aliquos liberos euentus futuros, qui necessitate morali contingunt. Vbi autem deest ea moralis necessitas, deest moralis certitudo. Dixi disp. 2. §.8. necessitatē moralem censeri à S. Thoma physicam necessitatem ad effectum in communi; libertatem autem ad hunc & illum in particulari. in qua sententia possunt certò sciri euentus futuri in communi; in particulari autem minimè: quia in communi non sunt liberi, & cognoscuntur in caussa ad illos in communi determinata antecedenter; in particulari autem sunt liberi. Alij, vt ostendi disp. 2. §.9. negant in necessitate morali necessitatem physicam; sed summam admittunt difficultatem, quæ cum scientia media constituit necessitatem moralem. & quia hæc scientia media dæmoni deest, non potest certitudine physica eos euentus præuidere; potest autem certitudine morali propter ingentes difficultates, quæ cum gratia communi vix, aut rarò, aut numquam, caret effectu. Ratio est, quia ille euentus est physicè liber; S.Thom. q.11. non tamen est immunis necessitate morali: vnde certitudine physica non potest conijci, potest autem morali. Quo autem differant hæ duæ certitudines, dixi vol.1. disp.8. de Anima sect.3. Potest certitudini & euidentiæ morali subesse ex natura rei falsum; secùs physicæ certitudini. Hic etiam aduerte, carere dæmonem malum hac morali certitudine ex natura sua: quia nescit, vtrùm homo relinquendus sit à Deo cum gratia communi; an verò speciali iuuandus. si iuuatur, cessat fundamētum moralis certitudinis; vt animaduertant ariolistæ quàm fallaci diuinatori se exponant.

§.31. Obijcis Quartò: Deus sæpè loquitur cum dæmone, vt constat ex cap. 1. & 2. Iob: quæ locutio non est supernaturalis in substantia, vt dixi vol. 2. disp. 13 §. 124. ex qua locutione clarè cognoscunt euentus liberè futuros, & mysteria gratiæ: ergo non est opus actu supernaturali. Distinguo Maiorem: sæpè loquitur futura, & mysteria gratiæ sine aliqua ratione supernaturalitatis in substantia, vel modo, nego Maiorem: cum ratione supernaturalitatis in modo, concedo Maiorem, & distinguo Minorem: illa locutio non est supernaturalis in substantia, concedo Minorem; non est in modo, nego Minorem, & distinguo consequens: ergo non est opus actu supernaturali in substantia, concedo consequentiam; in modo, nego. Euentus naturales tunc cognoscunt perfectè; mysteria gratiæ imperfectè, & quoad an est? Hinc oritur in dæmone necessitas assentiendi mysterijs fidei: quia euidenter cognoscit eam locutionem esse Dei, nec posse esse falsam. sic vol.2. disp.59. §.8. constitui in damnatis necessitatem assentiendi.

§.32. Rogas Primùm: cur §.27. conclus.3. dixerim ego, non posse eos euentus perfectè cognosci absque actu supernaturali quoad substantiam? Respondeo, sermonem esse independenter ab speciali reuelatione Dei: sic enim est quæstio, vt constat ex §.22. si ergo dæmon viribus propriis permittatur, non potest eos euentus prædicere certò: eget autem reuelatione illorum, & speciali Dei voluntate. quæ est supernaturalis quoad modum: quia licet eius obiectum sit naturale quoad substantiam; at modus ille dandi eum concursum pro eo statu, est indebitus toti naturæ: vt restitutio visus amissi est in substantia naturalis, supernaturalis autem in modo: quia in eo statu nulli debetur. At si quis habeat scientiam infusam, ei ex ea suppositione debetur concursus, vel saltem est omnino connaturalis ad futura in se cognoscenda, vt iam dico.

SVBSECTIO IV.

Conclusio quarta.

§.33. DIco igitur Quartò: Actu quoad substantiam supernaturali possunt actus liberè futuri, & naturales cognosci immediatè in se per speciem propriam. Duas difficultates video in hac conclusione: alteram, vtrùm actu supernaturali possit cognosci naturale obiectum? de quo agetur sect. 6. alteram, vtrùm obiectum futurum possit cognosci in se actu creato? Pone obiectum futurū esse supernaturale, dico ex ratione futuritionis non

S.Thom. q.11.

non oriri impotentiam, quo minùs actu creato supernaturali possit intuitiuè, siue per speciem propriam cognosci.

§.34. Probatur Primùm ex parte obiecti: omne ens eo pacto, quo est ens, est cognoscibile in se respectu creaturæ, nisi ob specialem aliquam repugnantiam: sed hi euentus vt futuri, sunt ens: ergo vt futuri, sunt cognoscibiles in se. Vt probem maiorem propositionem, aduerto aliquos actus liberos Dei esse vt existentes impossibiles cognitu à creaturis: vt actus, quo Deus vellet nullam creaturam producere, aut nullum actum intellectus, aut nullam cognitionem de Deo. Propter hos actus dixi, esse omne ens cognoscibile in se à creatura, nisi habeat specialem repugnantiam. Hinc probo Maiorem: omne ens vt est ens, est ens verum & bonum: sed omne verum est in se cognoscibile à creatura, vt item est amabile: ergo. Minor probatur: quia verum vt verum, est cognoscibile.

§.35. Respondebis probari eos actus esse cognoscibiles, non tamen in seipsis: poterunt enim cognosci per euidentiam in attestante. Ratio autem veri non petit immediatam cognitionem, sed cognitionem mediatam, aut immediatam: Deus enim non cognoscit immediatè creaturas, sed in seipso: sunt tamen veræ respectu Dei. Contrà: Illi actus sunt cognoscibiles: ergo & immediatè cognoscibiles. Probo consequentiam: quia vt immediatè cognoscantur, duo exiguntur: alterum, est potentia supernaturaliter eleuata habitu claro: alterum, species propria illorum, quæ illorum existentiam repræsentet: sed vtrumque non excludit vires supernaturales creaturarum: ergo. Probatur Minor: quia habitus clarus non excedit perfectionem creaturæ supernaturalis, cùm lumen beatum, prophetia, & intuitio gratiæ sint habitus clari circa obiecta multò nobiliora. Nec item species impressa excedit in substantia: quia Dei essentia loco speciei impressæ, species immediata de locutione instrumentaria Dei, item species de gratia & vnione hypostatica est multò nobilior, quàm de iis futuris.

§.36. Superest, vsum eius speciei non esse supra eas vires. Quod probat: quia non alia ratione negamus naturalem certam cognitionem de futuris, nisi quia nec emittunt speciem, nec eius vsus est debitus: si autem esset species, & vsus debitus, esset certa cognitio naturalis de illis: sed vsus eius speciei non est supra omnes vires gratiæ: ergo. Probatur. Minor: quia vsus essentiæ diuinæ loco speciei impressæ est nobilior, item vsus speciei de gratia & vnione: cur igitur vsus speciei de futuris erit supra omnes gratiæ vires? Maximè cùm circa ipsa futura sit vsus alius speciei multò nobilioris: quia visio eorum in Deo per scientiam beatam melior est, quàm illorum immediata visio: item eos euentus cognoscere per scientiam infusam in visione beata priùs cognita, aut in actu prophetiæ reflexè cognito, aut in actu fidei, multò melior species est, quàm impressa immediata.

§.37. Vnde argumentor: species, & eius vsus indebiti virtuti naturali possunt esse debiti supernaturali virtuti, vt species formalis, aut æquiualens Dei, gratiæ, & vnionis: item & earum vsus: ergo ex hoc capite potest species, & eius vsus debitus esse virtuti supernaturali. Aliunde minor virtus exigitur ad hos cognoscendos euẽtus in Deo, quàm in ipsis: item in visione, prophetia, & fide. Nec item ex parte substantiæ euentus est maior difficultas, quàm in Deo, gratia, & vnione; nec item in modo: quia si detur species immediata, & eius vsus, poterit scientia infusa eas attingere. Quid igitur obest? Tam clara est hæc argumentatio, vt videatur theologicè per se nota. de qua pauca iterum attingam §.44.

§.38. Quod affertur §.35. non vrget: omne enim ens est immediatè cognoscibile à creaturis naturaliter, aut supernaturaliter: à Deo autem etiam hi euentus cognoscuntur immediatè, in multorum probabilissima opinione: esto tamen ne ita cognoscantur à Deo: at nec cognoscitur angelus, nec creatura vlla immediatè, in ea opinione obiecta §.35. non propterea negatur ea cognitio creaturis. Præstò est discrimen: quia Deo repugnat obiectum formale distinctum realiter ab ipso, quia censetur dedecere perfectionem Dei: at creatura multa attingit obiecta formalia distincta realiter à Deo; quia caret tanta perfectione. Aliunde verò hoc formale obiectum nec in substantia, nec in modo excedit alia obiecta formalia habitum gratiæ, imò multis est inferius: ergo non est, cur repugnet illa immediata cognitio; non ex infinita perfectione habitus, vt in Deo; nec ex obiecti excessu, nec modo: cur ergo?

SVBSECTIO V.

Ad argumenta.

§.39. Contra totam hãc doctrinam obiici Primùm potest Isaias §.27. obiectus, qui constituit signum diuinitatis prædictionem futurorum. Respondeo, eam esse signum apertum: non quòd prædictio sit actus increatus necessariò: quia alioquin nec reuelatione, nec prophetia, nec alio obiecto priùs cognito in patria, aut extra illam possemus futura cognoscere certò: sed quòd actus creatus attingens ea futura oritur à Deo speciali auctore. Nec Isaias egit de immediata cognitione futurorum in ipsis (quam oppositi auctores negant) sed de omni cognitione creata siue in ipsis, siue in alio: quam posse esse creatam haustam reuelatione, prophetia, alióve pacto, est fide certum. Hinc Christus reseratione secretorum confirmauit diuinitatem: quia ob id Deus vtebatur eo miraculo.

§.40. Secundum argumentum est: quia futura hæc libera non sunt determinata: ergo non possunt immediatè cognosci. Contrà: Non sunt determinata, & tamen à Deo cognoscuntur: item à Propheta, & fideli per reuelationem. Pono disputandi gratia, hæc futura Deo esse in æternitate præsentia. vt Deus in præsentia ea cognoscit, & reuelat Prophetæ, cur de illis vt sibi præsentibus & futuris nobis non producet speciem immediatam? item sunt nunc indeterminata, erunt tamen determinata pòst; vt præterita, sunt determinata antè: nec cognoscuntur vt determinata nunc, sed vt determinanda: cur autem non cognoscentur vt determinanda pòst, vt cognoscuntur vt determinanda antea? est ergo hæc scientia perfecta participatio luminis Dei, vt est prophetia. de quo argumento etiam attingitur aliquid §.44.

§.42. Tertium argumentum: quia etiam actu naturali quoad substantiam possent cognosci immediatè in se: hoc autem est contra conclusionem: ergo. Probatur Maior: quia de illo obiecto potest esse species naturalis, vt patet, quando est præsens, & præteritum. Poterit autem Deus concurrere cum specie sine voluntate exercituri actus liberos: vt potest idem circa actus præsentes, & præteritos: in quo erit supernaturalitas in solo modo, non in substantia: ergo sine actu supernaturali quoad substantiam poterunt certò cognosci. Nego Maiorem. Ad probationem, respondeo de illo obiecto posse esse actum naturalem, vel secundùm se considerato, vel præsenti, vel præterito: at verò actus certus de illo immediatè vt futuro non potest esse, nec species impressa: quia illa distantia temporis inter actum & speciem priores, & inter obiectum illis posterius non potest absque formidine iudicari in partem alterutram. Quando obiectum est præsens, est species de illo, vel ab ipso immissa, vel à prima causa pro illo; illa tamen species seruit præterito: at antequam existat, nec emittit speciem, nec vendicat substitutum, quod pro eo illam subroget. Vnde Deus in ea efficienda, aut in illius vsu, non supplet aliquem defectum naturaliter supplebilem, vt supplet circa præsentia, aut futura: est ergo totus ille actus supra naturam, & exigit speciem impressam supernaturalem, quæ in ea distantia certò repræsentet alteram partem, quæ naturaliter non potest repræsentari certò. Recognosce §.25. & 26. Differt hæc cognitio à visu catuli donato ante tempus; quòd hic est supernaturalis solùm, quoad modum: quia substantia non respicit nisi subiectum secundùm se, cui connaturalis est; & tamen fuit amorum impedimentum. At cognitio de futuro non solùm respicit substantiam obiecti, sed etiam distantiam, ratione cuius non est naturalis. idem esset in eo visu, si natura sua peteret eam maturitatem ante tempus.

S.Thom. q.11.

SVBSECTIO I.

Christus cognouit omnia futura absoluta per plures scientias supernaturales.

§.43. Non ago de cognitione omnium suorum actuum, de qua egi disp.54. ago autem de alijs futuris, & dico omnia ab eo cognita, vt patet ex multis prædictionibus obsidionis & excidij Hierosolymitani, & futuræ laudis Magdalenæ, tyrannorum persecutionis in discipulos, propriæque necis ipsi à Iudæis illatæ. de quibus egi latissimè vol.2.disp.21.sect.2. ostendens magnitudinem & claritatem prophetiæ Iesu Christi Domini nostri: hæc autem cognitio est intuitiua per scientiam infusam: quia ens futurorum in ratione entis futuri est ens in instanti sequenti: ergo est cognoscibile: quia ens vt ens, est cognoscibile: ergo. Dices, probari quidem futurum cognosci in sua differentia temporis, quando existat; non verò antè. Contrà: Præsentia physica obiecti tantùm requiritur, vel vt producat speciem sui, vel vt Deus concurrat cum specie illius dependenter ab existentia tamquam à conditione, vt dixi §.35. sed Deus potest hos defectus supplere: ergo. Confirmatur. quando quis acceptâ specie ab obiecto præsenti, ea vtitur absente obiecto, oritur cognitio obiecti in tempore præterito: ergo similiter inditâ diuinitus specie obiecti futuri, poterit cognosci vt existens in eo tempore: pono autem ex prima parte q.14. art.13. futura intuitiuè videri à Deo: Christus autem vt homo ea potuit tum intuitiuè videre, vt dixi à §.34. & 42. tum scientia beata in Dei de illis visione: tum prophetia per euidentiam in attestante.

§.44. Obijcis Primò, modò non esse fundamentum huius cognitionis. Respondeo, non esse opus vt fundamentum existat modò, sed vt existat in tempore, pro quo cognoscitur: quia fundamentum cognitionis est ens: & cùm hoc fundamentum non concurrat physicè ad cognitionem, potest cognitio anteuertere physicam eius existentiam: sicut subsequitur existentiam præteriti obiecti, quod cognoscit, de quo egi §.40. Præterea vt noscantur in Dei de illis visione, aut in reuelatione, satis est fundamenti, nempe visio Dei, & reuelatio, in quibus à Beatis & Prophetis possunt cognosci.

§.45. Obijcis Secundò, Augustinum 11. Confess. cap.18. vbi probat ortum Solis futurum cognosci ex aurora præsenti: concludit autem: *Et si non sunt, videri omnino non possunt, sed prædici possunt ex præsentibus, quæ iam sunt & videntur.* Cap. autem 19. fatetur ingenuè se ignorare modum, quo Deus docet futura Prophetas. Verùm August. tom.5.lib.5.de Ciuit. cap.9. ait omnem prophetiam esse luce clariorem. si id accipis de ipso actu prophetico, est à nobis apertè: quia multi actus prophetici non sunt beatifici: at in quo sensu loquatur, ostendi vol.2. disp.28.§.6. Neque ipse negat cognitionem futurorum, sed de modo dubitat. Quòd si futura libera ex aliquo præsenti cognoscerentur, sicut ortus Solis ex aurora, non diceret se ignorare modum: sed cùm viribus solius naturæ non possimus futura libera cognoscere, neque illa euidenter inferre ex aliquo præsente, ostendit August. difficultatem diuinæ locutionis.

§.46. Obijcis Tertiò, ab Isaia dici Deum esse, qui

SECTIO V.

Hæc scientia est in Christo.

§.42. Hanc scientiam esse in Christo, communis est Doctorum assensus, quam probare possumus argumentis propositis à §.14. ad 21. item quia Christus est iudex omnium mortalium, quorum intuetur corda, non solùm rerum præteritarum atque præsentium, sed etiam futurarum. Confirmari potest ex c.9. Matth.2. *Videns autem Iesus fidem illorum*: item v.4. *Et cùm vidisset Iesus cogitationes eorum.* Hoc vltimum explanat P. Maldonat. de intuitu cogitationum: primum in eodem sensu accipit P. Tolet. c.5. Luc. annot.36. Videre autem est immediatè intueri apud sacros atque profanos: Matth.18.10. *Semper vident faciem Patris*: Ioan.1.18. *Deum nemo vidit vnquam*: id est, in via nullus est immediatè intuitus Deum; at impropriè, & in alio, viderant quidem Moses & Abrahamus. Habuit ergo Christus habitum per se infusum circa hæc obiecta præsentia: idem autem posset esse circa futura, nec opus est alio habitu, vt dixi §.11. & 12.

S.Thom. q.11. qui cognoscit futura: ergo Christus vt homo non potuit. Distinguo consequens, viribus solius arbitrij, concedo consequentiam; viribus supernaturalibus, nego consequentiam: est enim certum, Prophetas diuino Spiritu afflatos multa prædixisse futura.

§.47. Obijcis Quartò cap.24. Matthæi v.36. & cap.13. Marci; vbi Christus dicit se nescire diem iudicij, sed eum sciri à solo Patre. Variè anguntur sacri Scriptores. Recognosce P. Maldonatum ibi, P. Salmeronem tom.4. tract.41. p. 3. P. Vasquez disp.51. P. Suarez q.10. in comment. art.2. P. Bellarm. tom. 1.lib.4. de Christo cap.6. & P. Valentia q.10. S. Thomas q.10.art.2. ait Christum nescire illum diem, quia faciebat illum à nobis nesciri: sicut Deus dixit se scire timorem Abrahami in Deum, quia illum fecit scire: in quem consentiunt neoterici, & antiqui non pauci. Hæc expositio plenè & planè non satisfacit: quia si Christus ignorat diem illum, quia illum occultat Apostolis; etiam Pater diceretur illum ignorare: quia, licet illum reuelat Christo, non tamen Apostolis optantibus eius reuelationem: comparatione quorum est accipienda responsio, ne sit abs re.

§.48. P. Maldonatus suprà ait ex Patribus non paucis, sibi aliquando placuisse, Christum nescire diem illum secundùm quod filius hominis est: quia, nisi esset filius Dei, eum diem ignoraret. quam expositionem ab eodem P. Maldonato reiectam amplexus est P. Vasquez disp. 51. fine. Verùm discipuli non erant capaces illius reduplicationis, nisi ampliùs explanaretur. Deinde illis non respondisset è re: non enim quærebant causam, ob quam illi reuelatus esset dies, sed reuelationem diei eiusdem: multaque alia à Christo petierunt, & impetrauerunt, quæ fieri non possent nisi à filio Dei: cur ergo de hac re fuit ea responsio, quæ quadrauit in eam omnia, quæ Christus habuit & dedit, solùm quia erat filius Dei?

§.49. Fortè istæ duæ expositiones facilè conciliabuntur. Familiare fuit Christo, cùm aliquid negabat discipulis id intempestiuè petentibus, excusare negationem: quia illorum petitionibus acquiescere non tam erat in sua, quàm in Patris potestate; eratque certum inter vtramque personam, ne cui darentur, sed reijcerentur in Dei auctoritatem. de quibus ratiocinandum, vt de ceteris Dei præceptis impositis Christo vt homini: ex quorum suppositione iam Christus non poterat vt homo ea communicare. Quod eleganter dixit S. Ambros. lib.5. de Fide ad Gratianum cap.3. *Quàm patiens & clemens Dominus! quàm alta sapientia, & bona charitas! volens enim ostendere, quòd non perfunctoriam aliquam rem discipuli postularent, sed eam, quam impetrare non possent, prærogatiuam eius paternæ honorificentiæ reseruauit: noluit ijs quos diligeret, videri, quod peterent, denegasse sanctus & bonus Dominus, qui maluit aliquid dissimulare de iure, quàm de charitate deponere.* Perlege totum illud caput. Quamobrem illa negatio primarum sedium (de qua loquitur Ambrosius) fuit dissimulatio iuris Christiani à Patre accepti, & reiectio ad voluntatem Dei, quamuis & Christus vt homo particeps esset eius consilij. Dissimulauit igitur ius, ne discipuli suspicarentur se minùs diligi à magistro.

§.50. Quemadmodum ergo donatio præfecturæ, quam filij Zebedæi ambiebant, negata fuit prætextu voluntatis paternæ: quia ad voluntatem spectat honore afficere: ita reuelatio de iudicij die nunc negatur discipulis prætextu scientiæ paternæ: spectat enim ad intellectum futura prænoscere. sicut ergo illa prior fuit dissimulatio iuris, non verò negatio eiusdem iuris; ita & hæc posterior est dissimulatio scientiæ, & non negatio. Quod non leuiter confirmo ex 1. Actor. 7. vbi rogantibus discipulis, quando dies idem esset futurus, respondit Christus: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Est igitur hęc responsio omnino eadem, cum ea quam discutimus: idem est enim solum Patrem scire diem illum, quod dixit Matthæus, ac illum esse positum in potestate Patris, quod dixit Lucas: & idem est filium hominis nescire diem illum, ac non esse nostrum, id est, non expedire, illum scire per ipsum Christum. qua ratione Christus compescuit sine suspicione diminuti sui in illos amoris, & filijs Zebedæi libidinem in alios dominandi, & discipulis curiositatem futura noscendi. In hanc expositionem adduci possunt duæ allatæ, & tertia Maldonati, ex qua fundamentum sumpsi huic.

§.51. Rogas Primò, quo pacto sine mendacio Christus id affirmare potuerit? Respondeo, per humilitatem, qua vt homo recognouit Deum auctorẽ sui iuris & scientiæ, ipsique Deo voluit præcipuè honorem deferri. Quod homines vrbani per ciuilitatem faciunt: si enim duos medicos consulas, & illi inter se conferant de morbo, consentiantque in eamdem medicinam; solet alter respondere roganti, illud esse iudicium alterius Doctoris, & omnino tacet esse suum, cùm verè sit: soletque in hunc modum respondere, Videtur domino Doctori, &c. si verò medicina succedat, gratiasque agas vtrique, per eamdem vrbanitatem respondebit iunior, eas esse grauiori agendas: quia eius consilio directa est medicina. ita cùm inter Deum & Christum vt hominem conuentum fuerit de neganda reuelatione, & præfectura, Christus vt homo illud consilium Patri adscribit, vt honorificentiori, cuius nutum sequitur ipse Christus.

§.52. Rogas Secundò, vtrùm Spiritus sanctus exclusus sit à scientia huius diei? Non: quia illa est communis toti Trinitati: solus autem Pater dicitur illam scire, vel quia Christus vt homo totam Trinitatem vocat Patrem, vel quia loquitur per appropriationem, per quam Patri adscribitur gubernatio.

§.53. Rogas Tertiò, quàm certum sit Christum cognoscere futura? P. Vasquez contendit esse de fide: quia licet in Scriptura, aut Ecclesiæ de fide non sit expressum; est tamen admissum constanti traditione. Quod mihi probatur de Christo post resurrectionem: ante illam est mihi valdè difficile: nam ipse P. Vasquez num.5. cum P. Toleto & Salmerone docet, Cyrillum & Athanas. sensisse, Christum ignorasse diem illum ante resurrectionem: nec credibile videtur, Ecclesiæ lumina, aut hæreticè errasse, aut ignorasse traditionem. est tamen certissima sententia post illa tempora continenti Doctorum consensu firmata: quam qui negaret nunc, mihi esset vt minimum suspectus in fide.

SVBSECTIO II.

Vtrùm Christus cognouerit futura conditionata?

§.54 DE futuris conditionatis egi disp. 9. de Anima §.143. Propositiones, quibus significantur, esse determinatè veras, aut determinatè falsas, vt propositiones de futuro absoluto sunt determinatè veræ, aut determinatè falsæ, ibidem ostendi à §.150. Pono in Deo scientiam de ijs obiectis, quam *mediam* appellant; exquiro nunc vtrùm Christus vt homo eadem obiecta cognoscat certo aliquo habitu supernaturali?

§.55. Pars affirmans dicitur apertè cap. 11. Matthæi v.21. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Hunc esse huius loci sensum germanum, patet, tum quia Glossa, Lyran. Rabanus, Beda & alij aiunt, veritatem huius prophetiæ Christianæ euentu ipso confirmatam conuersione earum vrbium per Apostolos: tum quia Hieronymus, Beda in hunc locum, & in caput 10. Lucæ, P. Maldonatus, & infiniti Patres quærunt, cur Christus prædicarit his, qui non erant conuertendi; illis autem, quos sciebat conuersum iri, non prædicarit? Hieron. ea quæstione mota, similiter & Prosper, aiunt esse profundissimum iudicium Dei negare miracula his, qui per ea conuerterentur; & ea concedere illis, qui non erant conuertendi. verba Prosperi: *Dubitari non debet, & verum esse quod dixit, & iustum esse quod fecit.* Iustitia est in negandis miraculis Tyrijs, & concedendis Bethsaiditis: veritas autem in prædicanda conuersione Tyriorum. Lege Catenam S. Thomæ, vbi refert abunde Patrum testimonia. Tum tertiò probatur his verbis S. Thomæ in hunc locum: *Item remoue tertium errorem: quia dicebant quidam, quòd Christus misit Prophetas & prædicatores Iudæis, & non aliis, quia sciebat, quòd alij non reciperent: sed hoc excluditur; quia si prædicaretur eis*, &c. Ideo ergo dicit S. Thomas illum esse errorem, quia est contra hæc verba Christi. Ex quibus patet, hãc propositionem esse de fide: *Tyrij conuerterentur, si eis prædicaret Christus:* quia hæc propositio iuxta S. Thomam est hæretica: *Tyrij non conuerterentur, si eis prædicaret Christus.*

§.56. Dices, à Christo prædici illam conuersionem esse futuram moraliter: quia secundùm præsentem tunc statum ita erant dispositi Tyrij, vt probabilissimè iudicaret Christus eos fore conuertendos. in quo cernitur abyssus prouidentiæ Dei. Verùm hæc expositio fundamentum non habet neque in Scriptura, neque in interpretibus; est autẽ valdè licentiosa: qua possent itidem exponi testimonia, quibus Deus dicitur præscius futurorum: non enim id dicitur alijs verbis, quàm dicitur præscire hos euentus. Confirmatur. quia hæc propositio non esset hæretica: *Tyrij non conuerterentur, si Christus eis prædicaret*: quia non opponeretur propositioni Christi, quæ per se tantùm asserit probabile esse eos conuertendos: cum qua probabilitate rectè componi potest eos conuertendos non esse: malè ergo S. Thomas adstruxisset eam propositionem esse errorem.

§.57. Siue igitur hæc futura noscantur à Deo in conditionato de illis decreto, efficaci de se, vt alij qui volunt; siue in se ipsis immediatè, vt ego sentio; Deus illa cognoscit, & Christo reuelat. S.Thom. q.11. sunt enim hæ duæ quæstiones diuersæ, vtrùm Deus ea futura cognoscat? item in quo ea cognoscat? vt patet in scientia de futuris absolutis. Nonnulli autem qui adhuc hanc scientiam Deo negauerant, iam reipsa concedunt, sed in decreto conditionato; eamque negant verbis, id est, independentem ab eo decreto. Hoc autem non est eam negare, sed constituere aliud eius motiuum: vtrique enim conuenimus in scientia de futuris absoluris; dissidemus autem in motiuo: est ergo idem in hac.

§.58. In his propositionibus interdum ponitur particula *fortè*, vt in eodem cap.11. Matthæi *fortè manssissent*. Lyra & alij dicunt eam non esse dubitationem, sed significationem liberi arbitrij: P. Maldonatus ait eam esse affirmationem, vt num. 21. omissamque ab interprete; quia non significat dubitationem. Quare Chrysost. homil. 38. in Matthæum non legit *fortè*, sed *vtique*, quod significat certitudinem: & quidem cùm Deus cap.34. Exodi vers. 16. præcepisset filijs Israel ne connubio sibi iungerent Ethnicas: quia per illas euerterentur à Deo; cùm Salomon hoc præceptum violasset, dicitur lib.3. Regum cap.11. v.2. *Certissimè enim auertent corda vestra.* Itaque in Scriptura idem est hæc futura à Deo prædici, & certissimè prædici: quia quod taceretur in Exodo, ita explanatur in lib. Regũ. Et quidem satis temere Deus loqueretur, si quod tantùm coniectat secundùm præsentem statum, pro certissimo asserat: cùm possent res, postquam ab ipso sunt prædictę secundùm illum statum, contingere contrà ac ab ipso sunt prædictæ.

§.59. Nam positâ prædictione Dei potuit Salomon non colere deos alienos ductâ Ethnicâ vxore: quia præsens ille status non habuit necessariam connexionem cum idololatria, neque prædictio cum eadem idololatria: ergo factâ suppositione prædictionis diuinæ potuit Salomon non apostatare. tunc autem iure posset in Deum insultare, quòd illi prædixisset rem, cuius erat incertus, oportereque vt Deus exponeret prædictionem suam; ne imprudentiæ damnaretur. Imò sciolus aliquis Pharisæus, si sequeretur hanc opinionem, posset per ludibrium exprobrare Christo, & ab eo quærere, vnde sciret Tyrios conuersum iri, eumque dicere esse imprudentem, quòd Bethsaiditarum incredulitatem exprobraret per comparationem ad fidem Tyriorum, quam ignorabat. Deinde non satisfieret quæstioni Hieronymi, & aliorum: nam si coniecturis moueretur Deus priùs ratione, quàm absolutè decerneret vocare Bethsaiditas per miracula, & non vocare Tyrios; vidit statum vtriusque vrbis, secundùm quem prudentiùs coniectaret Bethsaiditas conuersum iri, quàm Tyrios, quia paucioribus implicabantur vitijs: & tamen recurrunt illi Patres ad profunditatem iudicij Dei nolentis vocare per miracula eos, qui per illa conuerterentur; & vocantis per ea eos, qui non erant conuertendi. quod clariùs constabit ex Augustino.

§.60. Tomo enim 2. epist.49. quæ est ad *Deo gratias*, soluens secũdam quæstionem Paganorum, probat Christum ob prudentiam alibi non prædicasse, nisi vbi prædicauit: quia Pythagoras, si prudens esset, non alibi doceret suam doctrinam, nisi vbi sciret eam admittendam fore, si summam haberet

S.Thom. q.11. beret præscientiam. concludit, *Ac per hoc quibus omnino annuntiata non est, non credituri præsciebantur.* Vbi rationem reddit negatæ prædicationis; quia Deus præscius erat futuræ infidelitatis. Vbi nec meminit prudentis coniecturæ, quæ prudentior esset de Bethsaiditis: August. verò retractat eam rationem tom.7.lib.2.de Prædestinat. Sanctorum (qui est de Bono perseuerantiæ) cap.9. non quòd retractet sententiam de scientia media, sed quia eâ retentâ reddit aliam rationem negatæ prædicationis. Disputans enim contra asserentes, homines à Deo iudicari propter bona aut mala opera, quæ facturi essent, si viuerent, ait cap.8. *Certè poterat illos Deus præsciens illos esse lapsuros, antequam id fieret, auferre de hac vita.* vbi agit de ipsis futuris præuisis ex suppositione diuturnioris vitæ, per quam scientiam potuit impediri, ne absolutè committerentur. Ac ne sit locus coniecturæ, cùm cap.9. explicat hunc locum Matthæi, & confutat hæresim de iudicio illorum operum, ait Tyrum non debuisse condemnari, si Deus reddit præmium pro bono opere sub conditione futuro: quia Deus vidit Tyrum conuertendam esse, si apud illam prædicaretur: quare illa fides sub conditione præuisa erat præmio donanda. de præmio huius fidei loquitur Augustinus; non verò de præmio debito præsenti Tyriorum statui: quia tunc nullam habebant fidem: nam absolutè habuerunt illum statum, secundùm quem iudicata atque damnata fuit Tyrus: ergo loquitur August. de fide, quam reipsa haberet, quam Deum præsciuisse ait, & tamen eam non donasse præmio. Vnde euidenter concludit August. bona opera futura sub conditione non esse digna præmio.

§.61. Et nisi in hoc sensu loqueretur, inceptè disputaret contra eos hæreticos supponentes à Deo præsciri ea futura: qua in parte eos non confutat (vt volunt nonnulli, qui fortè non legerunt Augustinũ:) sed admissâ cum illis præscientiâ eorum futurorum probat ea non esse digna præmio exemplo Tyri damnatæ ob infidelitatem; cùm tamen eius fidem sub conditione futuram præuiderit Christus. Verba Augustini: *Porro si secundùm facta, quæ facturi essent mortui, si viuerent, iudicantur; profectò, quia fideles futuri erant isti, si eis cum tantis miraculis Euangelium esset prædicatum, non sunt vtique puniendi, punientur autem.* ergo August. agit de aliquo bono opere, quod haberent, si prædicaretur illis, quod tamen non habuerunt. quod opus certò præscitum fuit à Deo: alioquin non posset ab illo præmio donari, vt contendunt hæretici, quos non confutat Augustinus negans præscientiam illam, sed affirmans: negans tamen merita sic visa esse digna præmio. cuius rationem ego reddidi in prædestinatione: cap. autem 10. idem confirmat exemplo puerorum, qui saluantur, qui essent damnandi propter mala opera, quæ facerent, si viuerent. Lege totum illud caput, vbi refert acuti cuiusdam sententiam, asserentis à Deo præscitum Tyrios relabendos in peccata, & noluisse Christum eis prædicare, ne haberet occasionem eos grauiùs puniendi: vbi licet de hoc fine nihil asserat August. amplectitur tamen à Deo illa omnia futura conditionata præsciri. Concludit autem: *Ego verò quantum ad hoc, quod ago, attinet, sufficere video, vt secundùm istam quoque sententiam demonstrentur homines non iudicari de his quæ non fecerunt: etiamsi facturi fuisse præuisi sint.* Est ergo luce clarius, hanc sententiam Christianam esse & Augustinianam. Ratio sumitur ex veritate propositionum, quam ostendi disp.10. de Anima, vbi soluti difficultates contra hanc sententiam, quam expresè docuit Sotus tract.1. Summularum in ca.16. lect.3. notab.1. cuius verba recognosce disp. 14. Summul. §.11.

§.62. Cognoscuntur hæc futura ab anima Christi primùm scientia beata in scientia media Dei de illis: tum scientia per se infusa in ea visione beata priùs cognita. item in ipsis immediatè eâdem scientia infusa; vt dixi de futuris absolutis: tandem per prophetiam claram in reuelatione & locutione Dei. Alia de hac scientia non sunt huius loci.

SECTIO VI.

Vtrùm circa obiecta naturalia sit possibilis scientia infusa?

§.63. S.Bonauentura, Scotus, & alij censentur opinari hunc habitum repugnare. id tamen non dicunt; sed in Christo circa obiecta naturalia non esse nisi scientiam propriam animæ separatæ. est autem diuersa quæstio, vtrùm hæc scientia sit possibilis? an verò reipsa existat? nec censendus est negare potentiam, qui negat actum. Alij non tam bonæ notæ Theologi asserunt non posse naturale obiectum cognosci actu supernaturali, quorum argumenta inuitus examino: quia non habent nucleum, sed solos vocum cortices.

SVBSECTIO I.

Argumenta negantium.

§.64. PRimùm, quia omnis actus specificatur ab obiecto: sed ab obiecto naturali non potest specificari actus supernaturalis: ergo de obiecto naturali non potest esse actus supernaturalis. Minor probatur: quia specificari ab obiecto est specificari à forma, magis quàm substantia rationalis potest constitui irrationali forma: ergo. Confirmatur. Specificare est dare speciem: sed res naturalis non potest dare speciem supernaturalem: quia nemo dat, quod non habet: ergo.

§.65. Respondeo Primùm, maiorem propositionem esse falsam in eorum opinione: censent enim actum specificari à solo obiecto formali primario, non verò à secundario: quod ab aliquibus dicitur formale *quod*; à me verò cum S. Thoma materiale proximum: vt fidem dicunt specificari à sola auctoritate & reuelatione Dei, non verò à mysterijs reuelatis: item charitatem à solo Deo, non verò à proximo: ergo eiusmodi obiecta naturalia possunt cognosci actibus supernaturalibus: vt peccata cognoscuntur actu supernaturali fidei, & homo diligitur actu supernaturali charitatis: cur ergo non poterit cognosci naturale obiectum vt primarium?

§.66. Antequam argumento respondeam, pono rem ab alia specificari, Primùm à forma intrinseca: vt leo specificatur à forma leonina, homo à rationali: quia in rebus naturalibus actus est, qui distinguit; id est, vnam substantiam corpoream ab alia corporea: quia materia sublunaris est in omnibus eiusdem speciei; distinctio autem oritur à sola forma;

forma: quamuis per materiam etiam distinguuntur à cælis, & angelis. hoc pacto non potest forma inferior specificare rem superiorem: vt forma leonis non potest specificare hominem: quia specificare, & constituere quidditatiuè speciem vt parte principaliori, idem est. Nec item in eo sensu potest res superior specificare inferiorem: vt anima leonem. Multò minùs specificatur res superior ab inferiore, vt à tota ratione constituendi speciem; vt angelus humanitate, vt homo natura angelica: quia ista ratio specificandi est per identitatem realem cum toto conceptu quidditatiuo.

§.67. Hac ratione obiectum non specificat cognitionem: quia obiectum nec est tota quidditas actus, nec forma illi essentialis, aut intrinseca: Deus enim non ita comparatur cum visione creata, nec cum nostra charitate: nec lux est de quidditate visionis: quia visio est denominatio extrinseca luci. item obiecta, quæ non existunt, non possunt ita componere actus existentes: an lapis est quidditatiuè de conceptu angelicæ cognitionis ad illum primariò terminatæ? Argumentum è §.44. in hoc sensu accipere videtur specificationem actus ab obiecto: in quo est per se notum nihil posse specificari ab aliqua re diuersæ rationis adæquatè ab ipsa.

§.68. Specificantur item res ab alijs in genere caussæ efficientis, quia ab illis accipiunt esse in eo genere: vt creaturæ omnes specificantur à Deo in ratione entis: item intellectio specificatur à potentia, ad quam dicit ordinem transscendentalem; & visio à visu. Hæc specificatio potest esse vel à causa totali, vt calor à luce; vel à causa partiali, vt visio à potentia visiua: item & à luce, quam cognoscit. in quo sensu obiectum naturale non specificat cognitionem supernaturalem: quia non concurrit efficienter proximè, nec remotè in actum: quia nec illum immediatè producit, nec speciem impressam de illo: quia est hæc supernaturalis; quamuis dicitur concurrere actiuè; quia Deus supplet per speciem concursum, quem obiecta præbere solent. In hoc etiam sensu probat argumentum ex §.44. non posse actum supernaturalem specificari à naturali. vnde negandum est Maior proposita eodem §.44. at rectè possunt res superiores significari partialiter ab inferioribus, quando in eas concurrunt actiuè: vt intellectio supernaturalis ab intellectu naturali, & visio à luce in illam concurrente per speciem impressam. itaque non ex conceptu rei inferioris vt sic oritur hæc non specificatio; sed ex conceptu obiecti naturalis impotis producere supernaturalem speciem.

§.69. Tertiò specificatur aliquid ab alio extrinsecè, non verò intrinsecè, aut efficienter: vt materia prima à formis, & hæ ab illa. Quæ specificatio est connexio rei cum specificante, sine qua connexione non potest esse, nec quidditatiuè cognosci, vt materia prima sine forma: aliquæ rationes habent connexionem in existentia cum specificante, vt actus intuitiuus cum obiecto, & modus cum re, cuius est modus; aliæ verò solùm cum possibilitate, vt anima cum corpore; quæ sine illo existente potest concipi, & esse; non tamen sine possibili. Hoc pacto omnis actus creatus specificatur ab obiecto.

§.70. Ad argumentum ex §.44. distinguo Maiorem: omnis actus specificatur intrinsecè ab obiecto, aut vt à principio per se influente physicè, nego Maiorem; specificatur vt à termino extrinseco, concedo Maiorem: distinguo item Minorem. ab obiecto naturali non potest specificari actus supernaturalis intrinsecè, aut efficienter propriè, concedo Minorem; extrinsecè vt à termino purè extrinseco, nego Minorem. Ad probationem Minoris, distinguo Maiorem: specificari ab obiecto est specificari à forma intrinseca; nego Maiorem; ab extrinseca, prætereat Maior. Distinguo item Minorem: res supernaturalis non specificatur forma naturali intrinsecè, concedo Minorem: id que probat leonis exemplum: non specificatur forma naturali extrinseca, nego Minorem: quia non est forma propriè, sed metaphoricè. Ad confirmationem, distinguo Maiorem: specificare intrinsecè vt forma, aut principio actiuo, est dare esse, concedo Maiorem: specificare vt puro termino extrinseco est dare esse, nego Maiorem. Hoc autem potest esse inter inæqualia; vt anima specificatur à corpore, à quo non accipit esse. S.Thomas q.11.

§.71. Ratio autem à priori est: quia specificatio hæc nihil est nisi connexio vnius rei cum alia extrinseca, siue ordo ad illam transscendentalis: quem disp.15. Metaphys. dixi esse, quo vna res ita est, vt esse non possit nisi alia aut esset, aut esse posset. ob quod dixi Deum non esse ordinem transscendentalem ad creaturas: quia si essent omnes impossibiles, adhuc esset Deus: sed non repugnat rem supernaturalem habere hanc connexionem aut ordinem cum re naturali: ergo nec obiectum naturale cognosci actu supernaturali. Minor probatur: tum quia gratia habet eam connexionem cum natura intellectuali, & vnio hypostatica eam habet cum humanitate vt existente, actus supernaturalis cum potentia vitali, actus bearificus cum rebus naturalibus quas cognoscit in Verbo, actus fidei cum peccato quod ex reuelatione cognoscit, actus charitatis cum homine, quem amat propter Deum. si autem hæc connexio admittitur, quid interest, si sit cum obiecto primario, aut secundario? Gratia enim pendet ab anima vt à subiecto primario, vnio item hypostatica ab humanitate, cognitio ab intellectu, vt à potentia primaria in ratione vitalis. est ergo hæc ratio aperta contra hoc primum aduersantium argumentum.

§.72. Secundum argumentum est: quia inter actum & obiectum debet esse proportio: hæc autem non est inter obiectum naturale, & actum supernaturalem: ergo. Nego Minorem: argumentũ enim esset ab opposito sumendum: quia difficultas est, quo pacto potentia imperfecta cognoscantur perfectiora obiecta? nempe Deus creato intuitiuo: videmus enim sensibus non percipi spiritualia obiecta: at potentia perfectiori cognosci imperfectiora obiecta, quis reuocat in dubium? Deus cognoscit creaturas, intellectus sensibilia, spiritus corpora: ergo & supernaturalis habitus obiecta naturalia. Ratio à priori: quia perfectio cognoscẽdi non est in obiecto, sed in facultate cognoscente; quo autem hæc est melior, meliora cognoscit obiecta. Quòd si hæc sunt tam imperfecta, vt non emittant speciem proportionatam; potentia est tam perfecta, vt eam aut efficiat, vt frequẽter dicitur de intellectu agente, vel petat, vt à Deo immittatur: itaque actus supernaturalis proportionem habet cum obiecto naturali vt illud cognoscat: esto obiectum eam non habeat positiuè per virtutem im-

S.Thom. q.11. immissiuam speciei impressæ; satis est non repugnantia: quia non est contra conceptum rei supernaturalis, habere connexionem & ordinem cum aliquo ente naturali; quamuis hoc cum illo minimè: actus enim supernaturalis, & vnio hypostatica pendent à potentia vitali, & humanitate: quamuis hoc tantùm habeant non repugnantiam sine connexione aut ordine transscendentali.

§.73. Tertium argumentum: Obiecta naturalia pertinent per se ad scientias naturales: ergo non ad supernaturales. Probatur consequentia: quia ad idem obiectum sub eâdem ratione formali non terminantur scientiæ diuersæ. Respondeo, in antecedenti & consequenti esse æquiuocationem: si vox *per se* pertinet ad obiectum per se exigentis scientiam; antecedens est verum, & consequentia mala: quia non intulit, *pertinet per se*; sed tantùm, *ergo non pertinet*. Primum enim est verum; secundum autem falsum: aliud enim est *pertinere per se* perseitate se tenente ex parte obiecti; aliud autem *pertinere*: quia *pertinere per se* est in obiecto esse positiuam exigentiam actuum supernaturalium; *pertinere* autem est habere non repugnantiam: itaque ex negatione exigentiæ positiuæ negatur non repugnantia. quod est malum argumentum.

§.74. Si autem vox *per se* non pertineat ad exigentiam positiuam obiecti, sed actuum ipsorum; consequentia est mala: quia scientia supernaturalis tam per se est transscendentalis ordo ad obiectum naturale, quàm ad supernaturale: quia per suam essentiam illud repræsentat cum connexione cum illo. vt intellectio nostra de luce tam per se illam repræsentat, quàm visio, vt actus vitalis tam per se pendet à potentia vitali, quàm ab habitu infuso; quia vitalitas tam petit potentiam vitalem quàm habitum supernaturalitas.

§.75. In forma ad argumentum ex §.73. nego consequentiam. Ad probationem, nego antecedens, quod est apertè falsum: quia visus, & imaginatio, & cognitio humana, item diuersæ cognitiones angelicæ terminantur ad eamdem lucem vt existentem sub eâdem ratione formali obiectiua. Quòd si velis lucem ab angelo in sole cognosci, duo angeli, & anima separata eam cognoscent in sole vt in obiecto formali: item Deus secundùm se est obiectum formale visionis beatæ, & fruitionis, & tamen sunt actus specie diuersi: item forma equi & leonis specificantur ab eâdem numero materia prima sub eâdem ratione formali. Ratio à priori: quia termini humani sunt extrinseci; cum quibus multæ res specie diuersæ possunt habere connexionem & ordinem transscendentalem: qui erunt diuersi ob intrinsecas entitates, quibus modo diuerso tendunt in eumdem extrinsecum terminum.

§.76. Obiicies, visum tendere in lucem sub ratione visibilis; intellectum sub ratione intelligibilis; angelum verò sub ratione intelligibilis sine dissensu. Contrà: Ex parte lucis non distinguuntur visibilitas & intelligibilitas: quia sub conceptu lucis habet vtramque. Nec amabilitas, seu bonitas, distinguuntur ex parte obiecti à veritate & cognoscibilitate: quia sub ratione entis est vtrumque: sunt autem denominationes ex parte potentiarum, quæ cadunt in idem obiectum sub eâdem ratione formali. Nec propterea pugnemus: vt sol videtur sub ratione visibilis, & intelligitur sub ratione intelligibilis: ita cognoscitur scientia infusa sub ratione infusibilis. Mitto alia argumenta, quæ sunt eiusdem armaturæ.

SVBSECTIO II.

Probationes conclusionis.

§.77. POsse obiecta naturalia cognosci habitu supernaturali, probari potest Primùm ex responso ad argumenta. Quia & transscendentalis ordo, aut connexio rei supernaturalis cum naturali, & proportio est demonstrata: & in quæstionibus de potentia absoluta, satis est respondere argumentis. Probatur præterea. Primùm, quia potentiæ ordinis superioris attingunt omnia obiecta inferiorum: sed habitus supernaturalis est potentia ordinis superioris, quàm intellectus humanus & angelicus: & obiecta naturalia sunt obiecta eorum intellectuum: ergo hæc possunt cognosci habitu supernaturali. Maior est certa, abstrahendo obiectum à formali primario & secundario. Probatur item de obiecto formali primario: quia sensus cómunis habet pro obiecto formali primario obiecta formalia quinque sensuum. Quod enim ij primò attingunt ex parte obiecti, attingit ille: item intellectus attingit etiam eadem obiecta, vt formalia primaria multorum actuum. Quia ex cognitione externa deriuatur species in sensum communem: ex cuius actu oritur simplex apprehensio de eodem obiecto: ex hac iudicium: tandem ex hoc discursus circa substantias, quarum sensimus accidentia.

§.78. Confirmatur. Intellectus angelicus cognoscit vt obiectum formale primarium multorum actuum eadem nostra obiecta formalia; lucem item, calorem & alia. Hæc enim vt existentia possunt ab angelo tam immediatè cognosci, quàm à nobis, & quàm ab ipso cognoscitur actus liber vt existens. Pone item obiectum formale nostri intellectus; angelus illud cognoscit meliùs vt obiectum formale, quàm nos: solem item, lapidem, & alia cognoscunt duo angeli vt obiectum formale primarium: ergo potentia ordinis superioris cognoscit immediatè obiecta potentiarum inferiorum.

§.79. Ratio à priori: quia cognoscere est perfectio: quo autem potentia est perfectior, se porrigit ad plura obiecta, eaque percipit multò meliùs: ob quod sensus communis est vniuersalior externis, intellectus sensu communi, intellectus sunt æquales; in modo autem attingendi idem obiectum sunt diuersi. Hæc comparatio non est cum quolibet habitu gratiæ, sed cum gratia ipsa habituali, quæ est radix habituum; habet autem omnes, quibus possit attingere immediatè omnia obiecta potentiarum naturalium, & meliùs.

§.80. Secundò probatur ex ipsa gratia, quæ vim habet ad cognoscendum immediatè Deum, & in Deo omnia obiecta naturalia & supernaturalia diuisiuè: item ad cognoscenda immediatè obiecta supernaturalia: ergo & ad naturalia per se: item & virtutes morales, quibus ametur propter ipsam omnis bonitas creata, & quæ sit honestè propter seipsam amabilis: cùm illa omnia obiecta sint multò nobiliora, & cognitu difficiliora, quàm naturalia.

§.81. Tertiò probatur: quia actus supernatura-

lis

lis attingit obiectum naturale vt obiectum formale *quod*, siue vt materiale proximum. In procœmio Logicæ & Metaphysicæ, item vol.1. disp. 2. dixi esse nonnulla obiecta, quæ ratione sui cognoscuntur, aut amantur, vt præmissæ in syllogismo, & finis in voluntate. Hæ vocantur obiectum formale absolutè: ab alijs dicuntur obiectum formale *quo*. Sunt item alia obiecta, quæ propter illas cognoscuntur, aut amantur in se quidem ipsis, id est, secundùm proprias rationes cognoscuntur verè, & amantur: vt conclusio in syllogismo; & in voluntate media ad finem: etenim mysterium reuelatum cognoscitur à fideli, & proximus amatur charitate. Hæc obiecta vocantur *obiectum materiale proximum*; ab alijs obiectum formale *quod*. sic discriminantur ab obiecto materiali remoto, quod nec verè cognoscitur, nec amatur actu remoto, nec illi tribuit speciem.

§.82. Hinc arguo, Obiectum formale *quod* naturale attingitur actu supernaturali: ergo etiam obiectum formale *quo* naturale poterit attingi actu supernaturali. Probo consequentiam: Primùm, quia quod attinet ad repræsentationem, tam verè & expressè, & in se repræsentatur alterum, quàm alterum. quod item attinet ad dependentiam, æqualis est ab vtroque: hæc autem est specificatio; cetera verò sunt de nomine: cur ergo non poterit vtrumque immediatè cognosci?

§.83. Dices: quia iam primùm attingitur obiectum supernaturale proportionatum actui: ex quo deriuatur cognitio ad naturale. Contrà: Deriuatur cognitio supernaturalis ad naturale obiectum, si hæc sunt improportionata: cur ex obiecto supernaturali primario deriuatur cognitio improportionata ad obiectum improportionatum, quod repræsentat tam expressè, quàm obiectum primarium? Pone actum charitatis circa proximum esse realiter distinctum ab actu circa Deum: item actum fidei circa reuelata distingui realiter ab actu eiusdem fidei circa reuelationem: actus circa proximum amat obiectum naturale secundùm propriam rationem, & non aliud: eodem modo quo actus circa Deum amat Deum solum, & non aliud: estque solum discrimen, quòd actus circa Deum est causa actuum circa proximum. Idem dico de actibus circa reuelationem, & circa mysteria reuelata. Vt igitur potest esse actus supernaturalis circa solam bonitatem aut veritatem naturalem, deriuatus ab alio actu circa aliud obiectum supernaturale; cur non poterit circa eamdem bonitatem aut veritatem, non deriuatus ab alio, sed deriuatus à specie impressa? cur enim obiectum supernaturale priùs cognitum deriuat alium actum supernaturalem circa obiectum naturale; species autem infusa illum non deriuabit? Iam enim cernitur nullam esse improportionem inter actum supernaturalem, & adæquatum eius obiectum naturale: qui quamuis pendet ab obiecto supernaturali formali, non tamen vt ab obiecto suo, sed ab obiecto alterius actus, ex quo ipse deriuatur. Pone igitur speciem impressam supernaturalem, ex qua inferatur cognitio primaria circa idem obiectum: quæ hìc maior est improportio, quàm in alio casu?

§.84. Dices, actu charitatis, quo proximus amatur, amari Deum: item eodem actu cognosci reuelationem & mysteria reuelata. Contra Primò: Finis amatur eodem actu cum medio, per quem est obtinendus: quando verò finis non pendet ab obiecto secundario, vt Deus non pendet à creatura, non est necesse vt eodem amentur actu: nec item mysterium opus est vt cognoscatur eodem actu, quo reuelatio. Et quidem cùm in schola negante scientiam supernaturalem de obiecto naturali, admittatur realis illa actuum distinctio, non est ab ea appellandum. Contrà Secundò: Ergo actus primus alicuius habitus, qui actus est supernaturalis quoad substantiam, repræsentat aut amat veritatem aut bonitatem naturalem cum connexione & ordine transscendentali: ergo non est improportio inter ea obiecta. S.Thom. q.11.

§.85. Tandem ergo poterit esse vna scientia infusa, cuius obiectum formale adæquatum sit ens supernaturale, & naturale; vt supernaturalitas actus accipiatur à supernaturalitate obiecti, vt tu respondes: à naturali autem obiecto non est opus vt sumatur, vt per te non sumitur ab obiecto naturali, quod est materiale proximum, aut formale *quod*. Tu enim confugis ad vnum obiectum supernaturale, cui proportionatur actus: hoc autem ego tibi do constituens duo obiecta formalia, alterutrùm quidem partiale, vtrumque verò totale: sicut à te ponitur: ergo sicut ab illo tuo supernaturali partiali proportionatur actus supernaturalis; ita & ab hoc meo obiecto: solumque est discrimen, quòd in tuo non est nisi vnum obiectum formale, in meo autem sunt duo. à tuo autem obiecto argumentum ego sumo ad meum: quia conueniunt in duobus, nempe in repræsentatione vtriusque secundùm se cum connexione & ordine supernaturali. Item quòd vtrobique datur vnum supernaturale obiectum, à quo proportionetur actus supernaturalis.

§.86. Quin potiùs tam efficax est hoc argumentum, vt aduersarios premat in sententia proposita §.63. de distinctione reali actuum circa obiectum formale, aut materiale: quia in ea sententia censent oppositi proportionari actum supernaturalem cum obiecto naturali propter supernaturalem obiecti formalis; quamuis actus sit realiter distinctus: ergo multò magis proportionabitur actus supernaturalis ab obiecto supernaturali ad aliud obiectum partiale naturale. Probo consequentiam: quia in meo argumento idem numero actus est circa obiectum supernaturale & naturale, qui ab obiecto supernaturali proportionatè cognito non potest non esse supernaturalis, esto porrigatur ad vilissima quæque obiecta naturalia. quæ ratio non est in sententia distinguente realiter illos actus: quia obiectum supernaturale cognoscitur adæquatè actu supernaturali; alter autem actus deriuatus circa obiectum materiale, non habet pro obiecto intrinseco aliquid supernaturale; sed supernaturale habet pro obiecto impulsiuo tantùm, & extrinseco: at obiectum supernaturale intrinsecum coniunctum cum alio intrinseco naturali meliùs tribuit supernaturalitatē actui, quàm si solum sit obiectum extrinsecum & impulsiuum: quia obiectum intrinsecum cognoscitur verè, & est absolutè obiectum; impulsiuum autem neque cognoscitur verè, neque est absolutè obiectum: ergo intrinsecum multò meliùs proportionat actum supernaturalem, quàm extrinsecum.

§.87. Ex hisce (morem gerens delicatis faucibus, non valentibus haurire actum supernatura-

S.Thom. q.11. lem circa obiectum naturale) compones scientiam per se infusam supernaturalem circa obiectum formale naturale: cuius scientiæ obiectum formale adæquatum sit ens supernaturale & naturale. Idque bifariam. Primùm, si eodem actu cognoscantur necessariò supernaturale, & naturale: quod quidem non est necesse; necesse autem est, vt omni actu cognoscatur ens supernaturale proportionans actum supernaturalem. Nonnulli actus non attingent vt obiectum formale, ens naturale, sed tantùm supernaturale: vt nonnulli actus visus solam lucem attingunt. alij autem actus tendent in vtrumque, vt naturale proportionetur à supernaturali: vt visus tendit in colorem, & lucem. at nullus actus tendet in solum ens naturale propter improportionem: sicut visus numquam tendit in solam colorem. Tunc autem obiectum supernaturale præ se fert speciem obiecti formalis: neutrum autem est propriè obiectum formale alterius: sicut lux non est propriè obiectum formale coloris, sed impropriè, vt alibi dixi: quia lux se sola potest videri; color autem minimè; in quo illa imitatur obiectum formale: at priùs visa non ducit in visionem coloris, sed comitanter vtrumque. Hæc dixi, vt ostendam in nulla schola posse negari scientiam per se infusam.

§.88. Vltimò argumentor: quia in actu supernaturali de obiecto formali naturali non sunt duæ propositiones reciprocè contradicentes. quod constabit ex subsect. 1. vbi ad argumenta respondi. Aliam rationem vide §.74.75.& 76.

SECTIO VII.

Christo non deest hæc scientia.

§.89. DIco Christum hac scientia pollere. Primùm, argumẽtis à §.42. propositis. Secundò, quia Christus cognoscit hæc obiecta in proprio genere meliùs, quàm angeli: quod esse non potest nisi per scientiam supernaturalem: scientia enim naturalis angelica perfectior est physicè scientia naturali Christiana. Ob quod necessaria est scientia supernaturalis, qua Christus superet naturalem angelicam. Quòd si angeli habent scientiam supernaturalem de his obiectis, hæc scientia Christi erit illa perfectior intensiuè. Video negari videri à S.Bonauentura, Scoto, & alijs: asseritur autem à S.Thoma, tetractante priorem, à P.Suarez, & alijs pluribus. Probatâ autem possibilitate, factum in Christo non est difficile.

SECTIO VIII.

Vtrùm sit possibilis scientia per se infusa circa obiecta imperfectè cognita cum dependentia à sensibus?

§.90. PRæter cognitionem animæ separatæ, quæ certò & immediatè in substãtias naturales, spirituales & corporeas fertur, est nobis alia scientia, quam cõparamus exercitatione sensuum per species impressas dependentes in prima acquisitione à sensilibus obiectis & phantasmatibus dependenter; à quibus fiunt species impressæ intellectuales: ex quibus per discursum ex rebus per se sensibilibus cognoscimus insensilia, Deum, angelos, nos, & alia id genus. quæ cognitio est valdè imperfecta, non quidditatiua, exposita mille imperfectionibus.

§.91. Est ergo quæstio, vtrùm circa hæc obiecta sit possibilis scientia per se infusa supernaturalis. Et quidem ex vol.2.disp.80.§.2. constat in nobis relinqui ex actibus fidei Catholicæ species impressas immediatè terminatas ad obiecta reuelata, tam naturalia, quàm supernaturalia: per quas species absque actuali cognitione auctoritatis & reuelationis Dei cognoscimus mysteria reuelata, & sæpè exercemus actus supernaturalis voluntatis. quod experimento videtur deprehendi: sæpiùs nos adoramus Christum in Eucharistia, opitulamur egenis, frequentamus Sacramenta, & alia id genus, quin actu meminerimus reuelationis Dei, propositionis Ecclesiæ, & argumentorum, quibus nostra fides est euidenter credibilis: hic enim processus est prælongus ad tam frequentes, & quasi subitas actiones voluntatis, quas homines pij frequenter exercent: at verò hæc scientia semper est cum dependentia radicali à reuelatione Dei. Quapropter nisi circa obiecta reuelata non potest illa scientia exerceri.

§.92. Censeo circa obiecta nostræ scientiæ naturalis esse possibilem scientiam infusam per se supernaturalem. ita colligitur ex S.Thoma q.9.& 11. art.4. Vbi docet scientiam inditam animæ Christi esse in modo imperfectiorem angelica: quia conuertitur ad phantasmata: quia constituit diuersas scientias infusas in Christo iuxta diuersitatem specierum impressarum. P.Suarez disp.25.sect.3. fine, & disp.27. sect.1. non obscurè constituit hanc scientiam. Probatur Primùm: quia non sunt duæ propositiones contradictoriæ in ea eõstituenda. Non ex parte obiecti: quia abunde probaui posse esse scientiam supernaturalem de obiecto naturali. neque item ex parte modi: quia fides tendit in reuelationem Dei, & in mysteria reuelata hoc modo imperfecto cum dependentia ab auditu: fides enim ex auditu est: quomodo enim credent, si non audierunt? aut quomodo audient sine prædicante? aut quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Neque enim reuelationem cognoscimus per speciem immediatam quidditatiuam, sed per abstractiuam comparatam per alienas species rerum sensilium: mysteria autem cognoscuntur fide cum eâdem imperfectione: ergo ex parte modi non repugnat, hæc obiecta scientia supernaturali cognosci.

§.93. Adde, modum huius scientiæ esse in parte perfectiorem modo fidei: hæc enim semper est obscura circa reuelationem, & obiecta reuelata: ob quod quantum est ex se, est exposita negationi: omnia enim reuelata si præcisè reuelatione noscantur, possunt negari: quia reuelatio liberè creditur: at verò hæc scientia est euidens non minùs quàm naturales demonstrationes de Deo, & alijs obiectis; quæ philosophi rationis lumine demonstrarunt: ergo hic modus melior est in parte, quàm modus alicuius habitus supernaturalis.

§.34. Confirmatur. Sæpè fideles exercent multos actus circa virtutes morales, de quibus nihil audierunt ex reuelatione Dei, sed tantùm lumine naturæ: quia educantur apud homines parum doctos, vel non interfunt illorum doctrinis: at lumine rationis cognoscunt esse opitulandum egenti, & alia id genus: tunc exercent actus cum merito: quia sunt in gratia, & operantur ex gratia per Christum: at

at illi actus meritorij non sunt in substantia naturales; vt aliunde pono: ergo sunt in substantia supernaturales: vt ergo actus voluntatis supernaturalis est circa talia obiecta, cur non erit actus intellectus?

§.95. Hinc Secundum argumentum formo: Communior & probabilior opinio fert, esse virtutes supernaturales infusas, quæ ament bonitatem naturalem propter ipsam: qualis est religio; quæ vult actiones externas naturales genuflexionis, & alias significantes excellentiam Dei; non solùm vt supernaturalis apprehenditur scientia, sed etiam vt naturalis. item eleëmosyna, qua amat leuamen inopiæ naturalis, qualis est fames, sitis, nuditas, & alia: quæ depelluntur actionibus naturalibus, amabilibus honestè propter seipsas: temperantia item amat propter ipsum modum in victu & potu. Neque enim ad eleëmosynam & temperantiam exercendas opus est, nos considerare vt cæli conciues, & socios in gloria, quam speramus: rarò enim hæc considerantur in plebe: immisericordia enim & intemperantia non sunt peccatum contra ciuitatem cælestem formaliter, aut contra honorem visionis beatæ, & status beatifici: sed immisericordia est contra naturam proximi, quam aliqua inopia aut perire permittimus, aut in graui esse labore: intemperantia verò est contra salutem propriam corpoream, quæ intemperantia contra dictamen rectæ rationis adducitur in discrimen aut labefactatur: ergo temperantia & misericordia, quibus illa vitia opponuntur, non sunt nisi de illis obiectis, quæ vitijs oppositis destruuntur. Stet ergo in communiori & probabiliori sententia esse virtutes morales per se infusas circa bonitatem naturalem propter ipsam.

§.96. Ergo sunt etiam possibiles virtutes intellectuales supernaturales circa virtutes naturales propter ipsas, siue immediatè de illis. Probo consequentiam: Primùm ab æqualitate rationis: nulla enim difficultas erit contra habitus intellectuales, quæ non sit superanda in virtutibus moralibus. Secundùm, quia virtutes illæ morales sunt dirigibiles intellectione sibi accommodata: at maximè accommodata est cognitio immediata de illis obiectis. Video posse virtutem aliquam voluntaris ferri immediatè in obiecta cognita mediatè. Hoc argumento probari etiam potest, esse possibilem scientiam per se infusam independentem à sensibus: quia anima separata, & angelus possunt exercere virtutes morales: ergo & cognoscere ea obiecta immediatè scientia supernaturali. quod indicaui §.68.

§.97. Tandem gratia imitatur naturam: nostra quidem habet duos status, alterum animæ separatæ, vbi intelligimus per species similes angelicis: alterum animæ coniunctæ corpori, & cognoscentis cum dependẽtia à sensibus. Huic statui accommodata est scientia infusa, quam disquirimus: fides est accommodata ad cognoscenda obiecta supernaturalia; quæ in via non possunt alia ratione cognosci; ad naturalia verò non egemus reuelatione: quia possunt demonstratione cognosci: egemus autem cognitione supernaturali, vt circa ea exerceantur virtutes morales infusæ: quarum obiecta sæpiùs amamus absque actuali memoria reuelationis Dei, ducti cognitione euidenti de illorum bonitate: hæc autem cognitio est supernaturalis.

§.98. Dices: Ergo in homine infideli sunt hæ virtutes. Nego consequentiã: quia cùm fides perit, perit omnis habitus per se infusus, neque manet aliquid supernaturale præter characterem. Iam ostendi vol. 2. exerceri à nobis aliquos actus supernaturales intellectus & voluntatis, antequam exerceamus primum actum fidei: nempe in nobis est apprehensio supernaturalis mysteriorum fidei, iudicium supernaturale prudentiæ, & actus piæ affectionis supernaturalis, à quo immediatè imperatur assensus fidei Catholicæ. quæ dicitur prima: quia hæc omnia pertinent ad illam moraliter: sunt enim principia necessaria ad credendum. Vtrùm autem hæ virtutes maneant in homine fideli & peccatore, pendet ex generali connexione virtutum cum gratia. S.Thom. q.11.

SECTIO IX.

Christus non caret hac scientia.

§.99. ANimam Christi hac scientia minimè caruisse in via, neque nunc in patria, probatur argumentis, quæ feci à §.42. quia hæc possibilis est, & accommodata animæ Christi, qui habuit scientiam acquisitam per se circa hæc obiecta: exercuit item virtutes morales infusas circa eadem: ergo habuit etiam eas virtutes. In patria verò corpora sensus exercent, quibus pulsatur phantasia. si autem ibi est intellectus agens, non otiatur; si minùs illum habemus, tunc producuntur species, quibus intellectus passibilis se exercet accommodatè ad sensus: cur igitur erit neganda eiusmodi scientia? In hoc sensu existimo P. Vasquez disp.55.cap.2. imitatum Bonauenturam, Scotum, & alios, dixisse hanc scientiam esse naturalem, id est, habuisse modum scientiæ naturalis: hic autem modus est vsus specierum sensibus accommodatus. Quamuis autem simul habuerit scientiam naturalem tempore acquisitam ex hoc auctore, non est cur etiam negetur.

SECTIO X.

Qua ratione Christus hac scientia cognoscat?

§.100. HIc iam non differam de scientia infusa in communi abstracta ab hoc aut illo subiecto, sed de scientia Christi: cùm enim scientiam hanc in communi probauerim, eamque asseruerim in Christo, quod de scientia vt in Christo dixerim, dictum accipe de omni eam habente: siquid autem fuerit proprium Christi, id ego indicabo.

§.101. Duo sunt genera rerum, ex quibus potuit Christus abstractiuè cognoscere Deum: primum ex communi ratione effectus: secundum ex visione beata, fide, & alijs. De prioribus nunc agẽdum. Nemini debet esse dubium, quin Christus per hanc scientiam euidenter cognoscat existentiam Dei, quoad an est? quod docuisse videtur S. Thomas art. 1. estque expressa sententia Caietani ibidem, Ferrariensis, & omnium ferè Thomistarum: P.Suarez disp. 27.sect.5. & omnium recentiorum,

S.Thom. q.11.

tiorum, quos vidi. Primò, quia per hanc scientiam cognouit quidditatiuè essentiam angeli, vt patet à §.57. sed angelus quidditatiuè cognitus ducit in cognitionem euidentem Dei: ergo. Minor est B. Thomæ 1.p.q.46.art.3. Caietani, & Patrum Molinæ ibidem, Vasquez tom.1. in 1.p. disp. 206. c.2. adducentis Bonauenturam & alios: quibus adde P. Valentiam tom.1. disp.4. q.7. punct.3. maximè in fine, Durandum in primum dist.3. qu.2. nec potest de ea dubitari, cùm vniuersim tradatur à Paulo cap.1. ad Rom. vers. 20. consule Glossam ordinariam, & in ea Patres non paucos, atque Toletum Cardinalem, asserentes ea scientia cognosci omnia reuelata: inter quæ est Deus. cùm autem dixit Deum secundùm suam essentiam non esse obiectum huius scientiæ, egit de obiecto immediato, vt explicuit Caietan. annotat. 37. & 38. Probatur Primò: quia angelus quidditatiuè est ens finitum, & ab alio pendens: ergo qui illum quidditatiuè cognouerit, cognoscet hanc dependentiam ab aliquo principio creante, quod est Deus. Secundò, quia angelus habet necessariam connexionem cum Deo in sua existentia: ergo qui angelum comprehendit, cognoscet eam connexionem: quemadmodũ qui comprehenderet Deum, cognosceret in eo creaturas propter eam connexionem. Denique causa cognoscitur ex effectu rectè penetrato: quæ cognitio spectat ad denominationem à posteriori. Tandem scientia naturali cognouere philosophi Deum per creaturas: ergo & hac scientia idem continget, maximè cùm intueatur gratiam & vnionem hypostaticam.

§.102. P. Vasquez disp.53. à num.2. adiuncta disp. 74.n.11. pro opposita videtur stare sententia: quamuis, vt infrà patebit, solo nomine dissideat: obijcit tamen Primò, eam cognitionem de Deo non posse esse obscuram, neq; claram, intuitiuam, neque ex discursu, &c. Respondeo, eam esse euidentem abstractiuam; quemadmodum est cognitio naturalis angeli, vel per discursum, vt volunt multi; vel, vt alij malunt, eodem omnino actu, vt communiùs dicitur de angelis. Neque hoc est contra conceptum scientiæ infusæ, quæ infusa dicitur ratione habitus facti à solo Deo: actus autem etiam fiunt à nobis, & vnus potest ex alio deriuari, vt patet in fide & charitate. scientia, vt accommodatur sensibus, Deum infert per discursum: vt autem accommodatur animo separato & angelo, sequitur modum eorum.

§.103. Obijcit Secundò, non cognosci Deum per effectus immediatè cognitos: sed concipimus vnam creaturam ab alia pendere; aliam verò esse independentem ab alijs, liceat ab aliqua dependeat. Hinc abstrahimus conceptum independentiæ vt sic: quem contrahimus ad rem omnino independentem, quæ est Deus. Contrà Primò: Licet ita possit Deus cognosci; tamen causam immediatam cognoscimus per suum effectum, vt ignem per calorem, maximè cognitione quidditatiua effectus: ergo similiter ex vno effectu poterimus cognoscere Deum; qui solus est eius causa, vt rerum quæ creantur: item gratiæ & vnionis. Secundò, demus angelum solum habere cognitionem sui ipsius; per eam conscendere potest ad cognitionem Dei, quia quidditatiuè se cognoscens, videt se esse ens finitum ex nihilo ab alio productum. Imò, vnam creaturam videns ab alia produci, ex illa visa cognosceret causam. quo enim pacto videt Petrum à Paulo generari, nisi quia videt dependentiam vnius ab alio? cùm ergo necessariò cognoscat se esse dependentem à Deo; non potest non cognoscere euidenter Deum existere. Adde, cognitione aliarum rerum parum ipsum iuuari, nisi ex se cognoscat Deum. Quam enim consequentiam inferret ex productione vnius hominis ab alio ad productionem sui à Deo, nisi videret se dependere à Deo? hoc autem viso necessariò cognosceret Deum: cognitio autem euidens est cognitio necessariò determinans intellectum ad assensum: euidentiam enim esse necessitatem assentiendi, ostendi vol.2. disp.25. §.4. Hæc autem necessitas assentiendi causæ per effectum est euidentia simpliciter, & est in hac scientia.

§.104. Obijcis Tertiò, Deum non posse per creaturas cognosci, nisi priùs in se cognoscatur: quia Deus est ens absolutum; ordo autem creaturæ ad ipsum est relatio, quæ in sui cognitione pendet à termino absoluto. Item, Deus priùs est Deus, quàm operans: ergo priùs est cognoscendus, quàm eius operatio. Durandus in 1.dist.3. qu.2. num.5. respondet cognitione intuitiua cognosci obiectum priùs secundùm absoluta, quàm secundùm relatiua: quia relatio aliquo modo fundatur in natura, à qua pendet in cognitione immediata; cognitione verò discursiua hunc ordinem inuerti: quia Deum non cognoscimus in via, nisi cognoscendo priùs aliquid ab ipso dependens: vnde simul cognoscitur Deus, ac cognoscitur vt terminans creaturæ respectum: imò ex ipso respectu ad Deum, eum cognoscimus; de quo argumento latè sect. sequenti.

§.105. Obijcis Quartò, Deum à nobis quidditatiuè cognitum iri: quia si cognoscimus dependentiam creaturæ à Deo, ergo cognoscimus terminum formalem illius dependentiæ: quia ordo ad terminum non potest formaliter cognosci, nisi cognoscatur illius terminus, vt illius terminus est, & qui ordinem intuetur, intuebitur etiam terminum: quia debet intueri id à quo formaliter specificatur ordo: cùm ergo Deus ratione omnipotentiæ sit terminus creaturæ, non poterit hæc videri, vt dependens à Deo, nisi immediatè videatur omnipotentia. Hoc argumentum non leuiter premet opinantes non posse ordinem cognosci quidditatiuè, nisi priùs etiam quidditatiuè cognoscatur terminus. contra quos latè disseram sect. sequenti. Nunc autem nego sequelam. Ad probationem, respõdeo cognito ordine cognosci eius terminum non quidditatiuè, sed abstractiuè per speciem non termini ipsius, sed ordinis: vt qui audit voces humanas, eas intuitiuè cognoscit; intellectum autem, à quo formantur, non cognoscit, nisi abstractiuè. quod etiam patet in omni demonstratione causæ per effectum. Ad vlteriorẽ probationem, respondeo cognito ordine cognosci terminum, vt est terminus illius: *si verò vt* reduplicet rem cognitam abstractiuè tamquam obiectum secundarium, non verò tamquam obiectum primarium, & rationem formalem obiectiuam cognoscendi. Explico: quãdo video creaturam, & quidditatiuè cognosco, cognosco etiam primam causam per omnipotentiam concurrentem ad illam: quia Deus per omnipotentiam vt est omnipotentia, concurrit ad extra: vnde cognosco in Deo rationem formalem spe-

specificantem actiones, in quantum eas specificat ex parte sui. quod nihil est aliud quàm à me clarè cognosci, Deum esse omnipotentem: at verò ratio priùs cognita me ducens ad omnipotentiam, non est omnipotentia ipsa, sed effectus ab illa productus. Vnde cognitio indeterminata ad Deum est valdè imperfecta: quia per eam vix percipio, qualis sit omnipotentia: redolet enim cognitio effectum, ex quo hauritur, vt in alijs quotidie contingit.

§.106. Vbi aduerte discrimen inter actiones physicas immediatè egredientes ab omnipotentia Dei, & nostras cognitiones, quibus ex iisdẽ actionibus odoramur omnipotentiam eamdem: actiones enim immediatè terminantur ad omnipotentiam secundùm se, illamque respiciunt, & immediatè denominant producentem: quia illæ relationes nihil sunt præter denominationem immediatè producentis, & producti, & non respiciunt Deum sub alia denominatione priùs respecta: at verò nostra cognitio non terminatur immediatè ad omnipotentiam secundùm se, sed priùs terminatur ad aliud obiectum creatum extrinsecum Deo. Et quia obiectum priùs cognitum est ratio formalis obiectiua, sub qua cognoscatur obiectum materiale (vt ostendi disp. 1. Logicæ & Metaph. sect.1. & vol.2. disp.2. à §.3.) ea ratione Deus cognoscitur à viatoribus sub respectu extrinseco, id est, per aliquid Deo extrinsecum priùs cognitum: non quòd ex parte Dei respondeat aliquod accidens; sed quia mediũ cognitionis, quo manu ducimur ad Deum, est ipsi Deo accidentarium extrinsecè. Quæ doctrina in Theologia & philosophia est per se nota. Quamobrem demonstrationes à posteriori sunt valdè imperfectæ: non enim sunt *propter quid*; sed *quia*: sunt enim illatiuæ causarum: cognoscitur igitur Deus vt productiuus illius rei, vt omnipotens, vt specificans actiones: id est, formo clarum conceptum Deum esse omnipotentem productiuum illius rei, & specificantem actiones: quæ tamen cognitio tantùm est *quoad an est*, non verò *quoad quid est*: quia neque cognosco in se, neque ex causa, sed ex effectu.

§.107. Obijcis Quintò, hac scientia posse cognosci Deum, nisi videatur in se per beatam; secùs verò si videatur. Contrà Primò: Ergo iam obiectũ huius scientiæ est Deus; quod contendo: per accidens autem eum non attinget in aliquo statu. Secundò, per hanc scientiam cognoscuntur effectus & causa vno actu, vel duobus. Si primum: ergo cùm maneat actus circa effectum, manebit etiam circa causam. si secundum: ergo actus circa effectum inferet actum circa causam: quia visio beata adimit actui scientiæ infusæ vim inferendi actum circa causas. Non repugnare cognitionem intuitiuam & abstractiuam de eodem obiecto, ostendi disp.10. de Anima. Confirmatur. demus per scientiam beatam videri effectus necessarios in voluntate Dei, cur repugnabit eosdem immediatè videri in ipsis? vel, si Deus ostendat Christo in Verbo animam Petri; deinde scientia infusa videat Christus potentias aut actus illius animæ: nonne per cognitionẽ earum qualitatum deuenietur in cognitionem animæ Petri? & quidem cùm vtraque cognitio sit euidens, non videtur cur repugnarent: nam cognitionem euidentem & obscuram etiam per diuersa media multi opinantur repugnare ratione obscuritatis & claritatis: quos tamen impugnaui abunde disp.10. de Anima §.16. S.Thom. q.14.

SECTIO XI.

Vtrùm mysterium Trinitatis possit euidenter cognosci per hanc scientiam?

SVBSECTIO I.

Opinio P. Vasquez.

§.108. Qui disp.53.cap.1. & tom.2. in 1.p.disp. 135. latè probat, non posse viatori communicari notitiam euidentem mysterij Trinitatis. Probat Primùm de reuelatione diuina priùs cognita: quia cognitio Trinitatis in reuelatione est per medium omnino extrinsecum Deo: quod non potest gignere notitiam euidentem Dei in se: idemque est de cognitione Dei in visione beata priùs cognita. Sed hæc ratio non vrget: nam per medium extrinsecum comparamus euidentem cognitionem Dei, non in se, sed ex creaturis: nam per effectus euidenter cognoscitur Deus; qui tamẽ sunt Deo omnino extrinseci: nam antequam producantur, non sunt formaliter intrinseci in Deo; producti verò sunt extra Deum: ergo per medium extrinsecum comparatur euidens notitia Dei. P. autem Vasquez ponit discrimen inter cognitionem per effectum, & alia media extrinseca. sed illud non probat: nam creaturæ tam sunt extra Deum, quàm reuelatio: ex vtrisque autem arguitiuè tantùm cognoscimus Deum, & aliquando ex reuelatione perfectiùs, quàm ex alijs effectibus. Deinde qui videret intuitiuè reuelationem supernaturalem de mysterio Trinitatis, si illam perciperet; cognosceret euidenter illam esse veram: quia cognosceret euidenter illam esse locutionem Dei: in quem mendacium non cadit: ergo legitimè inferret Deum esse trinum, sicut rectè infertur: *Propositio affirmans esse Romam, est vera: ergo est Roma*: nam sufficiens distinctio est inter antecedens & consequens, & habent necessariam connexionem inter se, non verò liberam: neque enim minùs necessariò reuelatio vera pendet ab existentia Dei, quàm ceteri effectus. vol.2. disp.25. ostendi euidentiam in attestante esse simpliciter euidentiam: quia euidentia vt sic est necessitas ad assentiendum: hæc autem necessitas est in euidentia in attestãte: quia visio aut reuelatio cognoscuntur hac scientia necessariò; res autem testata cognoscitur etiam necessariò: quia cognoscitur necessaria vtriusque connexio. Hæc sunt de re: in quibus conuenit hæc euidentia cum demonstratione: cetera sunt de modo loquendi.

§.109. Confirmatur. ex reuelatione euidenter cognita infertur cognitio de Deo, quæ non est obscura: ergo est euidens. Patet Minor: quia ratio formalis adæquata, ex qua deducitur, est euidens: ostendi autem disp.11. Logicæ, conclusionem non esse minùs certam & euidentem, quàm vtramque præmissam: quia tam euidens est extrema illata in conclusione esse idem inter se, quàm eadem in præmissis esse idem vni tertio. Eam cognitionem non esse obscuram probo: quia non potest negari: obscura autem negari potest, vt patet in fide, quia est obscura.

§.110. Dices Primò, huiusmodi cognitionem non

S.Thom. q.11. non pertinere ad demonstrationem: quia conclusio nihil habet distinctum à Maiore præmissa: nam qui dicit vera esse omnia, quæ Deus testatur, dicit etiam veram esse Trinitatem. Contrà: Inde concluderetur nullam esse demonstrationem ex vniuersali præmissa. nam qui dicit omnem hominem esse risibilem, dicit Petrum esse risibilem. Respondeo ergo solam vniuersalem propositionē esse insufficientem ad inferendam conclusionem singularem, nisi vniuersalis cognoscatur adæquatè: quid enim refert Deum in omnibus esse veracem, si mihi non cōstat ipsum dicere se esse trinum? stat enim illa veracitas, quin hoc dicat: quemadmodum parum refert omnem hominem esse risibilem, nisi constet Christum esse hominem. Ad legitimam ergo consequentiam præter Maiorem & vniuersalem propositionem, incognitam adæquatè, requiritur Minor & singularis ad inferendam conclusionem singularem, quæ communiter dicitur contineri virtualiter in vtraque præmissa: ego autem disp.11. Logicę dixi, ex parte obiecti nullam esse distinctionem inter vtramque præmissam, & conclusiones obiectiuas.

§.111. Si verò vniuersalis propositio cognoscatur adæquatè, non exigitur singularis alia propositio ad inferendam aliam singularem, vt ostendi vol.2. disp.11. à §.5. tunc autem clarior est hęc mea doctrina ex responso obiecto §.96. quia eodem actu, quo euidenter cognoscitur omne testimonium Dei, aut visionem beatam esse veram; cognosco euidenter testimonium, & visionem de Trinitate esse veram. item veram esse Trinitatem cognosco euidenter: quia non possum id negare videns intuitiuè tale testimonium, & visionem: siue ergo præter propositionem vniuersalem exigatur alia singularis, siue in vniuersali cognoscantur omnes singulares, siue nulla efformetur vniuersalis propositio; sed tantùm quidditatiuè cognoscatur veritas huius visionis, & inde eodem actu, vel alio, inferatur necessariò veritas Trinitatis; Trinitas cognoscitur euidenter in testimonio, aut visione Dei: quia ita cognoscitur visio, vt nec illa negari possit, nec Trinitas in quo euidentia consistit.

§.112. Dices Secundò, non posse constare reuelationem illam esse veram, nisi aliunde cognoscatur Deum esse trinum: sicut non potest cognosci imaginem esse veram, nisi præcognoscatur prototypus. Contrà: Si præcisè cognoscatur reuelationem esse supernaturalem, cognoscitur euidenter illam esse veram: quia euidenter cognoscitur esse locutionem Dei: item repugnat euidenter falsitas cuiuis actui supernaturali. Quare si mihi constaret imaginem à Deo depingi ex animo exprimendi Petrum, certus essem illam esse veram: quia verò pictor decipi potuit, non potest imago me certiorem facere de prototypo.

§.113. Dices Tertiò, posse constare illam esse reuelationem de Deo, nisi priùs apprehendatur Deus. Contrà: Illa reuelatio essentialiter est de Deo: ergo si quidditatiuè cognoscatur, cognoscetur vt talis: quemadmodum albedo seipsa quidditatiuè cognita ostendit se esse albedinem. Quo differt ab imagine externa, quæ tantùm dicitur imago alterius; quia habet similia accidentia prototypi, & ea propter non repræsentat res immateriales. Estque ea repræsentatio per similitudinem prædicamentalem: quia in prototypo respondet similis color, figura, situs, &c. quare huic imagini est omnino extrinseca denominatio esse imaginem Pompeij: quia positis eius lineamentis, potuit ea numquam habere Pompeius. Vnde valdè hallucinantur, qui ex hac extrinseca imaginis ratione argumenta ducunt ad essentiales repræsentationes, quæ si quidditatiuè noscantur, ducunt in notitiam euidentem sui obiecti. Vnde à Beatis in scientia Dei possunt euidenter futura cognosci. Vnde patet responsio alius rationis à P. Vasquez adductæ, nempe, visionem Dei non posse cognosci, vt est Dei, nisi aliunde Deus præcognoscatur: etenim ipsa ostendit se esse Dei, si rectè penetratur, vt homo quidditatiuè cognitus satis ostendit se esse hominem, & effectum Dei. Tandem P. Vasquez ea disp.135.n.8. nostram amplectitur opinionem cum solo dissidio vocis.

SVBSECTIO II.

Opinio Magistri Dominici Bañes

§.114. ASserentis in 2.2. qu.5. art.1. ad 3. argumentum Caietani, non posse intuitiuè aut quidditatiuè cognosci mysterium Trinitatis à viatore: quia neque fides, neque lumen gloriæ possunt ab eodem videri. De lumine probat: quia non est vero simile illud esse obiectum scientiæ nisi in statu Beatorum, quia est in ordine altiori: verùm Deus est in gradu infinitè excellentiori, & videtur quidditatiuè lumine accidentali. Cùm autem B.Thomas passim asserat in præsenti omnia creata cadere sub hanc scientiam, cur Bañes excipit lumen? Secundò, probat de fide & gratia: quia sunt semen gloriæ: at non potest virtus euidenter cognosci, nisi fructus euidenter noscantur. Contrà: In causis physicis vim haberet argumentum; at non in moralibus: quia non continent in virtute propria effectum, sed in aliena, quam mouent sua bonitate, vt effectum producat: vnde fides non repræsentans gloriam, non ducit in gloriæ cognitionem. Vnde fides sola non est semen gloriæ, sed tantùm gratia, cui debetur titulo filiationis; & bona opera facta in gratia, quibus factis in gratia, & ex gratia per Christum, debetur gloria titulo mercedis: ergo actus fidei repræsentans Trinitatem poterit euidenter cognosci, quin cognoscatur gloria. Etenim fidem esse meritoriam, est illi omnino extrinseca denominatio ab actibus liberis, & gratia. Tota enim ratio meriti reperitur in recto in bono opere supernaturali libero connotante in obliquo gratiam, à qua accipit valorem & gratiam per Christum auxiliatricem, per quam fiat: fidem autem connotat tamquam principium necessarium, vt existat opus bonum: sicut etiam connotat species impressas: fides enim se sola sine gratia habituali non est absolutè meritum gloriæ, quia non est meritum condignum: ergo tunc poterit ex ipsa cognosci Trinitas, quin cognoscatur gloria: quia per te ideo cognoscenda esset gloria, quia cognosceretur eius semen: at tunc fides non est semen gloriæ: quia hæc in sola virtute fidei non continetur: ergo. item actus fidei in se non est meritorius, nisi in actu supernaturali, à quo imperatur, siue sit affectio pia, siue quispiam alius voluntatis actus supernaturalis: fides autem sicut non est immediatè libera, nec moralis; sed tantùm vt obiectum actus liberi; à quo extrinsecè

trinsecè amatur, & imperatur; ita non est formaliter semen gloriæ: ob quod non repræsentans gloriam, sed tantùm Trinitatem poterit in ea cognosci Trinitas, quin gloria. Deinde vnde probat per hanc scientiam non posse cognosci lumen gloriæ? Vt ergo cognitâ quidditatiuè potentiâ vitali possunt euidenter cognosci eius actus: ita cognitâ fide & gratiâ possunt cognosci lumen gloriæ, & visio beata.

§.115. Hæc tamen sententia Dominici Bañes acriùs probari poterit ex doctrina P.Suarez 2.Metaphys.disp.47.sect.16. à n.30. vbi ait relationem non posse cognosci, quin terminus supponatur cognitus: & in præsenti disp.27. sect.6. §. *Secundus modus dicendi*, ait relationem numquam esse medium ad cognoscendum terminum; sed potiùs terminum esse medium ad cognoscendam relationem. Quam doctrinam ex instituto probat 1.p. tract.1.lib.2.cap.25.à n.23. contra P.Vasquez. Vnde nonnulli ansam arripiunt ad asserendum requiri cognitionem quidditatiuam Dei ante cognitionem quidditatiuam visionis beatæ, aut vnionis hypostaticæ. Nam cognitioni relationis præmittitur cognitio termini: ergo cognoscitur terminus sub ratione, qua terminat & specificat relationem: sed Deus, & persona diuina secundùm se sine vllo respectu accidentali terminant visionem & vnionem: ergo secundùm se prænoscuntur ante cognitionem visionis & vnionis. Confirmatur Primò. cognitio intuitiua Petri vt Petri cognosci quidditatiuè non potest, quin Petrus in particulari cognoscatur: ergo nec cognitio intuitiua Dei. Confirmatur Secundò. cognitio de Deo abstracta ab intuitiua & abstractiua vt cognoscatur, supponit cognitionem de ipso Deo abstractam ab intuitiua & abstractiua: ergo cognitio intuitiua Dei ante cognitionem intuitiuam sui supponit aliam cognitionem intuitiuam Dei. Cui argumento respondetur infrà §.127.

§.116. Quia pro hac sententia accersuntur auctorum copiæ, auctoribus non recensis placet ostendere eam adeò esse inermem, vt eam neque vnus miles propugnet. Nam Dom. Bañes eius antesignanus visionem beatam requirit non modò ad quidditatiuam cognitionem visionis beatæ; sed etiam ad cognitionem quidditatiuam fidei. quod negatur ab his auctoribus: illius autem rationis de termino præcognito nec meminit Bañes. P. Franc. Suarez est contra hanc sententiam de necessitate visionis Dei ad intuendam aliam visionem ipsius Dei: aitque ex vi illius cognitæ cognosci euidenter mysterium Trinitatis in præsenti disp.27. sect.6. Quod adduxi ex 1.p. est expresè de relatione prædicamentali, non de transcendentali; cui animus est non esse necessarium medium relationum, vt per illud aliquid cognoscatur: at nec per somnium dicit nullam relationem posse cognosci sine termino præcognito, cùm dicat in præsenti Trinitatem cognosci ex visione beata. P.Vasquez 1.p. q. 12. quem recentiores nonnulli sequuntur, negat, creaturas à Beatis cognosci ex vi Dei cogniti: quia Deus nullam relationem dicit ad illas: tam longè abest à præcognitione termini, vt arbitretur nullam rem posse per aliam cognosci, quæ non sit relatio ad illam. Posse cognosci intuitiuè relationem creaturæ ad Deum sine intuitione ipsius Dei, docet tom.2. in 1.p. disp.135. n.4. & 9. Durandus in 1.dist.3.q.7. nu.15. ait Deum cognosci à nobis sub habitudine creaturæ ad ipsum, quin ipse supponatur cognitus: in 3.autem dist.23.q.9.n.12. ait angelos habuisse in via euidentiam rerum omnium reuelatarum: quia euidenter cognouerunt reuelationem, eisque tunc negat fidem. Caiet.art.1. ait diuinam essentiam per hanc scientiam cognosci abstractiuè clariùs, quàm ab angelis: idemque affirmat de mysterio Trinitatis: in quem, & in alios Thomistas eamdem ob causam inuehitur Bañes suprà. imò B.Thomas 1.p. qu.56.art.3. docet ab angelo cognosci Deum per naturalia ipsius angeli tamquam per imaginem: cùm ergo Deus cognoscatur per imaginem, & imago, in quantum imago, sit relatio ad terminum, Deusque sit terminus illius; manifestè concluditur à B. Thoma sentiri, terminum cognosci per relationem. Tandem ostendi disp.10. Physic. recensens maiorem partem Philosophorum ac Theologorum, causam creatam, & effectum mutuo respectu referri secundùm esse: estque in confesso apud omnes causam ex effectu, & ex causa effectum posse cognosci. Communis ergo sensus est, ex relatione transscendentali terminum posse cognosci, quin cognitus supponatur. S.Thom. q.13.

§.117. Impugnatur Primò: quia multæ relationes ad Deum videntur intuitiuè, quin Deus intuitiuè videatur: ergo & visio & vnio poterunt sic videri. Consequentia liquet: quia horum fundamentum est conceptus communis relationis secundùm esse vt sic. Antecedens probo Primò: quia cognoscūtur omnes creaturæ naturales transscendentales ad Deum, vt ostendi disp.10. Physic. & 15. Metaphys. Secundò, quia relatio creaturæ ad Deum videtur ab angelo, quæ tam propriè est relatio, quàm paternitas creata. Tertiò, quia fidei cognitio de Trinitate sub diuina reuelatione quidditatiuè cognoscitur per hanc scientiam (vt admittūt contra Bañes:) sed est hæc relatio ad Deum vt terminum: ergo relatio potest quidditatiuè cognosci, quin terminus quidditatiuè præcognoscatur.

SVBSECTIO III.

Responsa recentium.

§.118. REsponderi potest Primò, creaturam non dicere relationem realem secundùm esse ad Deum, sed secundùm dici. Summo iure dices, hoc esse contra communem consensum Philosophorum ac Theologorum, vt ostendi in Physic. & Metaphys. Deinde ergo neque cognitio erit relatio secundùm esse ad Deum, sed tantùm secundùm dici. Equidē in Physicis & Metaphysic. ostendi à S. Thoma cognitionem vocari relationē secundùm dici ad obiectum: cùm enim cognitio sit qualitas absoluta, habeatque obiectum, quem *terminum* appellamus, eam appellamus nomine *relationem* sonante; quemadmodum & potentiam explicamus nomine relatiuo ad actum, & effectum ad causam. Quòd si tu nec causam vis referri ad effectum secundùm esse, neque effectum ad causam; cur cognitio referetur ad obiectum secundùm esse? nam quemadmodum illa immediatè circa illud versatur, ita & cognitio Dei: similiter & causa immediatè versatur circa actionem, & extrema vnibilia circa vnionem: erit igitur cognitio qualitas

S.Thom. q.11. absoluta relatiua secundùm dici ad obiectum; non verò secundùm esse. Et quemadmodum ex cognitione causæ inferimus effectum non priùs cognitum, & ex effectu causam: ita ex cognitione cognitionis inferimus obiectum, quin priùs id cognoscatur. Et in hac sententia relationes reales secundùm esse erunt illæ, quæ vt relationes connotantur à relationibus realibus secundùm dici, vt actio, passio, & vnio, quæ connotantur ab agente, patiente & extremis: & quemadmodum termini harum relationum non sunt relatiua secundùm esse, sed secundùm dici; ita & cognitio creata erit relatio potentiæ ad obiectum non secundùm esse, sed secundùm dici: productio autem illius qualitatis est relatio potentiæ ad qualitatem secundùm esse. Vnde corruit tota doctrina huic innixa scipioni.

§.119. Cuius auctores in præsenti disput. ponunt cognitionem creatam esse relationem realem secundùm esse, siue transscendentalem ad obiectũ: è qua doctrina inferunt non posse cognitionem cognosci, quin terminus ponatur cognitus. Quando definiunt relationem transscendentalem, eam (è proprio marte) dicunt esse, quæ ad sui cognitionem præsupponit cognitionem sui termini. Quo gyro circumaguntur: hîc enim ego contendo probare cum communi Theologorum, ad cognitionem visionis beatæ non prærequiri cognitionem Dei: sicque nego vel eam esse definitionem relationis transscendentalis, vel cognitionem esse relationem transscendentalem, sed tantùm secundùm dici. Quòd si communis sententia ponit eam esse transscendentalem; eadem ponit potentiam creatam vitalem esse relationem transscendentalem ad actus: & sicut hoc negatur ab his in potentia, idem ego nego de actu. Item eadem sententia communis non meminit eius diffinitionis: ait enim causam per effectum, & effectum per causam cognosci, cùm tamen dicat ea esse relatiua transscendentalia. Non est ergo, cur appelletur ad sententiam communem: quia ab ipsa manifestè appellatur. Ostendi autem in Metaphysica ex communi Philosophorum consensu ac Theologorum, relationem transscendentalem esse, quæ per locum intrinsecum repugnaret, si repugnaret eius terminus, vt ab ipsa respicitur. Quemadmodum dixi, omnes creaturas esse relationes transscendentales ad Deũ; Deum verò non ad creaturas: prædicamentalem autem relationem dixi esse denominationem ex parte Intrinsecam, & ex parte extrinsecam à coëxistentia fundamenti, & termini, connotantium rationem fundandi.

§.120. Secundò responderi potest argumento facto suprà in §.97. relationem creaturæ ad Deum supponere cognitionem aliquam Dei, non tamen quidditatiuam: quia illius terminus non est Deus secundùm se, sed vt causans: quod prædicatum est Deo accidentarium. Contrà: Relatio effectus non refertur ad causalitatem, sed ad virtutem causatiuam: causatio autem est ratio vel conditio fundandi; at verò non se tenet ex parte termini neque partialiter, neque adæquatè: sed virtus causatiua Dei est eius omnipotentia secundùm se: ergo terminus relationis creaturæ est Deus secundùm se: ergo deberet quidditatiuè cognosci ante cognitionem quidditatiuã relationis creaturæ adipsum. Ac ne sit locus effugio, pone actionem Dei ad extra, per quam lucem producit è subiecto, illam comprehensiuè intuetur angelus: sed illa est relatio secundùm esse ad Deum: ergo vel angelus intuetur Deum, vel non prærequiritur intuitio termini ante intuitionem relationis. De Minori neque aduersarij dubitant, neque possunt. Vbi considera Deum esse causatiuum, dicere in recto omnipotentiam secundùm se, & connotare in obliquo causationem non existentem actu, sed possibilem (non tamen propterea arbitror actionem ipsam esse de conceptu principij actiui in actu primo, & physicè considerati.) Deinde quando Deus causat actu, constituitur in ratione causantis per actionem illam iam existentem. De quo recognosce disp. 8. Physic. vbi egi de fundamento huius opinionis.

§.121. Vnde sic argumentor: Sume eam causationem, siue possibilem, siue existentem; eam angelus quidditatiuè cognoscit viribus naturæ, quin illis Deum quidditatiuè cognoscat: sed illa refertur ad Deum non sub conceptu accidentali Dei, sed essentiali: ergo vel angelus intuetur naturaliter Deum, vel cognitio relationis quidditatiuæ non prærequirit cognitionem quidditatiuam termini. Probo Minorem: quia illa causatio respicit in Deo virtutem causandi per ipsam, quæ est fundamentum illius: quod fundamentum est ipsa omnipotentia Dei. Sume enim ex vna parte causationem secundùm se, quæ in horum Doctorum sententia est relatio transscendentalis creaturæ ad Deum; & ex alia virtutem Dei, quæ in eorumdem sententia est relatio secundùm dici, & fundamentum vnde oritur hæc actio, quæ ad ipsum terminatur. Rogo quid accidentale respondeat huic actioni ex parte Dei? cùm nihil respondeat præter omnipotentiam secundùm se.

§.122. Dices, ipsam causationem esse accidens, & cùm ipsa sit relatio, refertur vt *quo* ad Deum, & per illam effectus refertur vt *quod* secundùm conceptum accidentalem. Bene: sed visio Dei creata etiam est accidens, & cùm ipsa sit relatio ad Deum, refertur vt *quo*, & per illam intellectus refertur vt *quod* sub conceptu accidentali. & sicut ea ratione per te videri poterit actio, quin Deus videatur: ita videri poterit visio: ergo consideranda est ratio, quæ se tenet ex parte Dei, vt terminans relationem, ex qua parte non se tenet relatio ipsa: ex alia verò consideranda est ipsa relatio, vt relatio terminata ad Deum terminantem: & cùm omnipotentia pendeat ex parte Dei terminans actionem, omnipotentia secundùm se deberet cognosci quidditatiuè ante cognitionem quidditatiuam relationis, vel actionis. nec verò in communi, sed in particulari sub conceptu omnipotentis, qui non potest esse communis. Quòd si dicas actionem Dei esse voluntatem; primùm de eductione dici non potest. Deinde acriùs vrgeo: quia creaturæ dicunt relationem saltem prædicamentalem ad Deum in ratione effectus, & ad causam, non minùs quàm filius ad patrem: quia in hoc conuenit filius creatus cum quouis alio effectu, nempe in respiciendo principio actiuo: ergo sicut paternitas non potest per te quidditatiuè cognosci, quin terminus eodem modo noscatur: ita nec relatio creaturæ ad Deum: vel si hæc potest, omnes aliæ poterunt.

§. 123. Tertiò responderi potest, fidem non terminari ad Deum secundùm se; sed ad reuelationem; ad Deum verò vt reuelantẽ. Contrà: Actus, quo credo Deum esse trinum, est formalissimè relatio

latio ad Trinitatem secundùm se; & tamen per te illum intueri potest Christus, quin intueatur Deum: ergo. Probo Maiorem: actus ille terminatur ad Trinitatem, quemadmodum actus, quo credo fuisse Tobiam, terminatur ad existentiam Tobiæ secundùm se. Ratio à priori: quia actus affirmatiuus terminatur ad obiectum, quod affirmat, quod obiectum est Trinitas. Quando ergo fides de Trinitate cognoscitur in ratione actus affirmatiui, cognoscitur vt ordo ad Trinitatem secundùm se, id est, sine aliquo accidente respondente ex parte Trinitatis, neque affirmato per talem actum.

§.124. Dices, reuelationem esse obiectum formale illius actus. Contrà: Reuelatio non attingitur per illum actum: ergo per illum sola attingitur Trinitas sine aliquo accidente: ergo ad intuitionem illius requiritur intuitio Trinitatis: sicut per te requiritur intuitio reũelationis. Probo consequentiam: quia non solùm reuelatio specificat actum illum, sed etiam Trinitas vt Trinitas est; reuelatio quidem vt motiuum, Trinitas verò vt terminus, siue vt obiectum formale *quod*. depone autem nomen *specificatio*, ille actus siue simul terminetur ad reuelationem, & Trinitatem, siue ad Trinitatem solam; per suam essentiam affirmat vtramque, & exprimit cum dependentia ab vtroque obiecto: cur requiretur intuitio vnius, & non alterius? Confirmatur. actus, quo credo Trinitatem, differt ab actu, quo credo Tobiam: ergo non potest cognosci quidditatiuè actus de Trinitate, vt distinguitur ab actu de Tobia, quin intuitiuè cognoscantur Trinitas atque Tobias.

§.125. Deinde sumo reuelationem ipsam, quæ est actio ad extra, & illa signa, per quæ Deus Prophetis manifestat se esse trinum, & quæ sunt principium assensus prophetici, siue reuelationis: illa signa sunt ordo ad Trinitatem secundùm se: quia sunt significatio Dei de Trinitate, quæ in sententia horum auctorum cognoscitur esse Dei propter habitudinem quam habet ad illum. ex qua habitudine priùs cognita formatur primus de Trinitate conceptus: sed illa signa ad extra, quę Propheta vel euidenter vel obscurè cognoscit, possunt intuitiuè videri per scientiam infusam: ergo ordo ad Deum cognosci potest quidditatiuè, quin Deus quidditatiuè noscatur: & sicut formatus est primus conceptus de Trinitate deductus ex illis signis imperfectè cognitis; multò meliùs formaretur, si perfectè viderentur. Constat enim illa esse sufficiens motiuum ad inferendam cognitionem de Trinitate.

§.126. Dices, reuelationem esse obscuram, & abstractiuam. Contrà: Reuelatio deducitur ex illis signis, quæ si obscurè videntur, inferunt reuelationem obscuram Prophetæ; euidentem autem, si euidenter noscuntur, quæ iam sint sufficiens medium ad inferendam cognitionem sui termini; multò meliùs eam inferent, si euidenter noscantur. Adde, reuelationem repræsentare Trinitatẽ ipsam. Vnde qui intuetur reuelationem, inferet euidentem notitiam Trinitatis: ergo idem erit de intuitione visionis beatæ. Obscuritas autem, aut claritas; abstractio, aut intuitio obiecti, non sunt differentiæ respondentes ex parte termini, quin terminus quidditatiuè cognoscatur, itidem ducet & alia. Vnam autem produci per speciem propriam, aliam per alienas, est discrimen ipsarum, nõ verò obiecti.

§.127. Vnde patet ad argumentum ex §.95. relatio prædicamentalis, si est distincta à fundamento & termino, non est medium nos ducens in eorum cognitionem: quia eam non cognoscimus immediatè, sed potiùs præcognoscimus fundamentum, terminum, & rationem fundandi, è quibus inferimus relationem. Quod do Patri Suarez adducto suprà: at intuitiuè cognita potest esse medium ad cognoscendą extrema. Absolutè autem non est: si quis enim videat duo alba existentia, videt eorum relationes, quæ nihil sunt præter vtramque albedinem existentem; reflexè autem poterit quis de relatione philosophari: sicut de coëxistentia vtriusque albedinis. Cætera soluta manent, & impugnata. Et quamuis requireretur aliqua cognitio termini, non tamen intuitiua, vt probaui in ceteris relationibus: nam specificatio, & discrimen illarum in illis adæquatè cognoscitur, vt cognoscuntur omnes effectus diuersarum causarum: quia terminus harum relationum adæquatè distinguitur ab illis: à quibus etiam essentialiter connotatur. huius oppositum cernitur in imagine externa, cuius pars in ratione imaginis est terminus ipse (vt dixi in materia de similitudine prædicamentali) neque terminus essentialiter connotatur ab imagine. Recognosce §.85. & 86. sufficit enim apprehendere terminum esse trinum, vt patet in intuitione actus fidei: alioquin non posset comprehendi visio, quin Deus comprehenderetur. quod patet ex forma tui argumenti: & absolutè non posset comprehendi cognitio vlla, nisi comprehendatur obiectum. S.Thom. q.11.

§.128. Vlteriùs argumentabitur quis contra hanc sententiam, ex ea sequi infinitum processum cognitionum: quia ex visione cognita infertur cognitio Trinitatis, & ex hac inferetur cognitio visionis, rursus ex hac alia cognitio Trinitatis, &c. Secundò, illa visio Trinitatis esset beata. Tertiò, Deus cognosceretur in creaturis, sicut creaturæ in Deo. Quartò, Deus se cognosceret ex creaturis. Respondetur, non sequi reciprocum processum: quia cognitio abstractiua Trinitatis, vel est idem cum intuitiua visionis; sicque interciditur labyrinthicum filum; vel sequitur ex illa tamquam ex cognitione obiecti formalis priùs cogniti: cognitio autem hæc non reflectit aliam supra obiectum formale. Nam materiale non ducit in cognitionem formalis, sed è contrà formale in materialis notitiam. quod quotidie patet in quacumque demonstratione. Nam præmissæ inferunt notitiam conclusionis, ibique sistitur in eo genere, neque reciprocatur sine fine. Per alia autem principia potest acquiri cognitio circa materiam, quæ in alia demonstratione fuit conclusio, indeque inferri conditio circa obiectum, quod priùs fuerat præmissa. Nam in demonstratione à priori disponitur in præmissis causa, & in conclusione infertur effectus: in demonstratione autem à posteriori effectus disponitur in præmissis, & in conclusione causa: de potentia autem absoluta possunt esse reflexæ cognitiones sine termino.

§.129. Ad Secundum, respondetur illas non fore cognitiones beatas: quia non sunt quidditatiuæ Dei: nam cognitio quidditatiua vel est à priori, quod Deo repugnat; vel ratio formalis, sub qua obiectiua est ipsa quidditas rei: quod in præsenti non contingit: sed ratio formalis, sub qua priùs cognita, est accidens: sicque cognitio Dei est per alienas species: visio beata est quidditatiua: quia habet

S.Thom. q.11. habet pro ratione formali obiectiua, non quidditatem Dei, sed quidditatem accidentis. Quare est impotens ad beandum, vt cum S.Thoma dixi 1.p. q.12.art.2. Ad tertium, id contingit modo diuerso: quia creaturæ cognoscuntur in Deo comprehensiuè, & à priori; Deus autem in creaturis non quidditatiuè, sed abstractiuè à posteriori. Ad quartum, difficultas est communis: negari enim non potest sine hæresi, Deum à nobis cognosci per creaturas, cùm tamen multi negent Deum à se ipso cognosci per creaturas. relinquitur ergo disputandi locus in quauis sententia. id autem spectat ad 1.p.q.14.

SVBSECTIO IV.

Sententia vero similior.

§.130. VErior ergo sententia est communis, Deum cognosci euidenter in visione beata, & reuelatione. ita S.Thomas art.1. asserens omnia reuelata cadere sub hanc sententiam, Caietanus expresè, Durandus, P.Suarez, & alij adducti §.96. recentioresque communiter, quibus adscribe P.Vasquez 1.p.disp.135.cap.3. fine; quam negat in alio sensu: P. autem Valentia solam cognitionem intuitiuam negat. Probatur: quia hæc obiecta per propriam speciem cognosci possunt quidditatiuè: sic autem cognita ducunt in cognitionem rerum, cum quibus habent essentialem connexionem. Deinde cognitis quidditatiuè tribus vnionibus hypostaticis ad tres personas, cognoscentur etiam illæ. Tandem dæmones euidenter cognoscunt hoc mysterium; quia sciunt multos æternùm à Deo puniri, quia illud negauerunt; certi pœnam illam esse iustissimam. Quamobrem S.Thomas 2.2.q.5. art.2. asserit dæmones euidentia signorum conuinci ad euidentem notitiam doctrinæ Ecclesiæ, vt Deum esse trinum, quamquam non in ipso Deo: sed quæ dæmones cognoscunt euidenter, multò meliùs cognosci possent per hanc scientiam ab angelo non beato: ergo.

SECTIO XII.

Vtrùm hæc scientia sit vnus simplex habitus?

§.131. OStendi disp.16.de Anima scientias naturales conflari ex pluribus habitibus specie distinctis, quorum singuli inclinant ad vnum actum specie, non verò ad plures. ibidem & vol.2. disp.8.probaui fidem, & reliquos habitus supernaturales per se infusos esse ad plures actus specie distinctos, quales sunt fides, spes, & charitas, quorum singuli sunt vna simplex qualitas. Disquiro nunc vtrùm scientia per se infusa, quam hac tota disp. probaui, sit vna simplex qualitas, an verò plures?

§.132. Recognosce quinque esse genera obiectorum formalium, quæ per se primò cognosci possunt per scientiam supernaturalem, non beatam. Primum est, vnio hypostatica: Secundum, gratia habitualis cum omnibus suis effectibus: Tertium, futura libera: Quartum, substantiæ naturales spirituales completæ: Quintum, substantiæ naturales corporeæ completæ. Adde obiecta scientiarum subalternarum, quales sunt mathematicæ, logicæ, & mechanicæ. Tandem scientiam infusam constitui cum S.Thoma q.11.art.2.fine dependentia à phantasmatibus: item & dependentem in parte ab ijsdem phantasmatibus cum eodem S.Thoma eadem q.11. art.4. Est igitur dubium vtrùm obiecta tam varia, & cum tam diuerso modo amplectatur habitus idem.

§.133. Dico Primò: Scientia per se infusa, vt contemplatur hæc omnia obiecta, non est vnus habitus, sed plures. ita censuit S.Thomas q.11.art.6. Probatur: quia est contra rationem habitus, illi assignare pro obiecto formali omne ens creatum, & creabile cognitum immediatè. Confirmatur. alij habitus per se infusi non sunt tam vniuersales. Fides enim habet obiectum formale, auctoritatem & reuelationem Dei: ille autem habitus (si alius est) cuius memini vol.2.disp.8.quamuis non contemplatur immediatè reuelationem Dei, ab illa tamen pendet radicaliter: quem item partitus sum pro diuersitate obiecti naturalis & supernaturalis: cùm item sequatur reuelationem Dei, non est inconueniens, vt sequatur vnitatem fidei: at verò scientia per se infusa attingit clarè hæc omnia obiecta. Quod item patet ex habitibus voluntatis: charitas amat Deum solum vt obiectum formale, spes beatitatem solam, religio solum cultum: itaque non est vna virtus, quæ amet omne bonum propter ipsum; sed diuersa bona amant virtutibus diuersis: ergo idem erit in intellectu.

§.134. Dico Secundò: Possumus commodè partiri hos habitus per diuersitatem obiectorum. Vnus ad substantiam supernaturalem completam, propter seipsam considerandam; eius autem accidentia propter ipsam: alius circa vnionem hypostaticam propter ipsam: alius circa gratiam habitualem, & omnes eius virtutes, actus, & characteres: quartus circa substantias completas spirituales actu existentes, & possibiles: quintus circa substantias completas corporeas, in quibus clauditur anima; non quòd hæc corporea sit, sed quia est pars hominis corporei: sextus circa actus liberos supernaturales: alius circa futura libera naturalia: alij respondentes mathematicis, &c. tandem alius, qui natura sua pendeat à phantasmatibus circa obiecta, vt in cognitione dependent à sensibus.

§.135. Dico Tertiò: Hac in re nihil potest esse certum: non enim repugnat de potentia absoluta vnus habitus circa hæc omnia, & cum his modis: quid autem sit, non possumus certò scire: mouemur tamen probabiliter, tum pro diuersitate obiectorum, tum pro Doctorum auctoritate.

SECTIO XIII.

De speciebus impressis, quibus vtitur hæc scientia.

SVBSECTIO I.

De supernaturalitate harum specierum.

§.136. SPecies impressa potest esse propria & quidditatiua obiecti; vel potest esse impropria, propria, abstractiua, & aliunde accepta. Certum est non posse esse speciem naturalem propriam, & quidditatiuam obiecti supernaturalis. Omissis autem aliorum rationibus (quæ hîc non possunt ex instituto examinari, quia pendent ex conceptu supernaturalitatis vt sic) probatur: quia quando aliqua causa efficiens supernaturalis exigitur determinatè ad effectum, ille est supernaturalis: quia ad supernaturalitatem effectus sufficit alteram causam determinatè exactam esse supernaturalem; vt actus virtutum infusarum sunt supernaturales: quia vendicant sibi determinatum principium supernaturale: sed species quidditatiua, & propria obiecti supernaturalis determinat causam efficientem supernaturalem: ergo est supernaturalis. Probatur Minor: quia species petit natura sua oriri efficienter ab obiecto, vel aliqua causa efficiente subrogata pro obiecto. Confirmatur. quia species proportionem habet cum habitibus, & potentijs, & obiectis: gratia verò secum affert omnia comprincipia, quæ non sunt vitalia, quibus aptè noscuntur obiecta.

§.137. Censeo item speciem certam & euidentem de futuro libero esse supernaturalem: quia nulla species naturalis potest esse certa & euidens de obiecto vt liberè futuro: quia illa species naturaliter esset virtus ad actum naturalem certum & euidentem de tali obiecto: posset què angelus naturæ vitibus cognoscere futura, non minùs quàm præsentia: quia illa species etiam peteret complementum omnium conditionum, vt exerceretur in actum secundum: sicut id exigunt species de obiectis præsentibus. igitur de futuris liberis non supernaturalibus exigitur species supernaturalis: quia quamuis obiectum sit naturale, tamen in ea distantia repræsentari non potest viribus naturæ; propter modum status quem habet. Confirmatur exemplo accidentium Eucharisticorum; quorum creatio est supernaturalis, quamuis terminus est naturalis: quia status ille est supra naturam accidentium. Et quamuis diceres in accidentibus produci modum supernaturalem, adhuc est eadem difficultas: quia ille modus quamuis supernaturalis est, est terminus accidentis naturalis.

§.138. De obiectis naturalibus quoad substantiam, est maior difficultas. Dixi esse scientiam infusam respondentem angelis, & animo separato, quà cognoscantur obiecta independenter à sensibus. Huic scientiæ respondent species impressæ separatæ etiam à sensibus, & quæ illos minimè redolent. Censent aliqui angelum, & animum separatum non habere species supernaturales circa hæc obiecta; sed satis esse species naturales. Primùm, quia fides exercet actus supernaturales cum speciebus impressis naturalibus: ergo & hæc scientia poterit idem efficere: quia iam non repugnat habitum supernaturalem vti specie naturali ad actum supernaturalem. discrimen autem cognoscendi cum dependentia, aut sine dependentia à sensibus, reperitur in speciebus ipsis, quæ rarò vim habet apud admittentes vsum specierum naturalium à fide: quem vsum ego negaui vol.2. & constitui apprehensionem supernaturalem repræsentantem piam affectionem, quæ ex dictamine prudentiæ est exercenda: item speciem supernaturalem de reuelatione, auctoritate Dei, & obiecto reuelato.

§.139. Secundò probatur, posse hanc scientiam vti specie naturali: quia causa naturalis potest eleuari ad efficiendum actum supernaturalem, vt patet in intellectu & voluntate: ergo potest eleuari species impressa naturalis. Hæc ratio est valdè probabilis; nego tamen consequentiam. Discrimen est: quia natura non eleuatur nisi ad tribuendam eam formalitatem, quæ reduplicatiuè non potest à gratia oriri, qualis est vitalitas: ob quod gratia ipsa exigit potentias vitales naturales, quibus vnita vtitur, vt sui actus sint vitales: at verò ad coniunctionem potentiæ cum obiecto, factam media specie impressa, non eget natura: quia illa coniunctio nullam habet formalitatem, quæ non possit à gratia præstari, multò meliùs quàm à natura: quia illa formalitas neque pertinet ad moralitatem, neque ad vitalitatem. S.Thom. q.11.

§.140. P.Suarez & alij volunt species illas esse supernaturales. quibus acquiesco: quia species impressa ordinis inferioris est inutilis ad actus ordinis superioris: ergo species naturalis est inutilis ad actus supernaturales. Probo antecedens: Primùm, quia species visus est inutilis sensui communi; species autem huius est etiam inutilis intellectui: ob quod dependenter ab earum potentiarum actibus fiunt aliæ species nobiliores. Neque oritur hoc ex defectu virtutis actiuæ: quia causa inferior potest coniungi cum superiori ad efficiendum effectum nobiliorem ipsa causa inferiori: si in effectu respondeat aliqua formalitas; ergo oritur ex improportione speciei, & actus ordinum diuersorum. Confirmatur. quia species obscura de aliquo obiecto non potest seruire habitui claro circa idem obiectum.

§.141. Secundò probatur: quia apprehensio naturalis non potest mouere habitum supernaturalem voluntatis: ergo ex eo quòd vna causa possit eleuari, non arguitur posse quamcumque: vnde ergo probant, posse speciem naturalem eleuari ad actum supernaturalem? Ego repugnantiam probo ab exemplo aliarum specierum ordinis inferioris inutilium actibus supernaturalibus. item ab exemplo apprehensionum comparatione appetitus: quia nulla sensio mouet immediatè appetitum rationalem. fatentur autem omnes ad actum supernaturalem voluntatis non moueri immediatè apprehensione naturali. Ratio à priori videtur esse consensio ipsa potentiarum: affert enim vnaquæque certum genus perfectionis, & modos certos attingendi obiecta: habitus autem supernaturales afferunt secum modum sibi proportionatum: causæ efficientes non afferunt nisi æqualem, aut maiorem perfectionem, quàm effectus (si causa adæquata est:) in causis autem partialibus minùs principalibus non exigitur, nisi vt respondeat aliqua formalitas in effectu.

§.142. Explicatur. Appetitus rationalis affert secum quamdam coniunctionem apprehensuam cum obiecto tantæ perfectionis, vt sine illa non possit illud amare. ita gratia, qua parte affert habitus appetitiuos, petit illorum cum obiectis vnionem per apprehensionem tantæ perfectionis, vt sine illa gratia non possit appetere. intellectus item petit talem coniunctionem cum obiecto per speciem impressam, vt cum alia non possit cum obiecto coniungi. Ita intellectus gratiæ (vt ita dicam) quæ est habitus infusus, petit certam coniunctionem cum obiecto, sine qua non exercebit intellectionem.

S.Thom. q.11. ctionem. Dixi autem §.112. hanc esse quamdam consensionem & harmoniam potentiarum: quia neque potentiæ inferiores coniunguntur cum suis obiectis, nisi per apprehensiones, aut species impressas in gratijs: quibus potentijs inutiles sunt species, & apprehensiones potentiarum superiorum, licet sint de eisdem obiectis, & sub eadem ratione formali. Hæc igitur consensio potentiarum naturalium est argumentum non leue ad quasi potentias supernaturales. Sic autrem ducitur argumentum probabiliter, quo à natura manu ducimur ad gratiam: oppositi autem auctores deseruntur hac manuductione, illudque petunt à causis efficientibus, quæ sunt absimillimæ: inter quas multæ inferiores concurrunt ad effectus superiores, in quibus reperiunt formalitates: plurimæ item superiores concurrunt ad effectus inferiores, quos continent eminenter: at verò nulla potentia vitalis coniungitur cum suo obiecto per apprehensionem, aut speciem ordinis diuersi; sed singulæ suas habent vniones cum obiectis.

§.143. Obijciunt: Obiectum est naturale: ergo species non potest esse supernaturalis. Nego consequentiam: quia species est in duplici genere. altera proportionata obiecto: altera superior, & proportionata non obiecto, sed potentiæ. Hoc cernes in intellectu & visu. Color videtur, & intelligitur: species coloris est proportionata colori, & visui; species autem intellectualis est proportionata intellectui, non verò colori. Ostendi enim disputans de visione Dei, specierum varietatem non tam pendere ab obiectis, quàm à potentijs, quibus seruiunt: nam de eodem colore sub eadem ratione formali sunt diuersæ species. Et quemadmodum de obiecto materiali sunt species immateriales: ita de obiecto naturali species supernaturales: tunc autem subrogatur Deus efficiens speciem; siquidem ab obiecto effici non potest. Aliud argumentum accipi solet ab vniuersalitate cognitionum, quam examinabo à §.146.

§.144. Hinc deduces, scientiam infusam in vsu dependentem à sensibus non posse vti specie naturali, sed supernaturali. Eadem enim est ratio: illæ autem species supernaturales donantur à Deo, quando homo exercet fidem naturalem circa obiecta reuelata: tunc enim simul tempore & natura exercetur fides infusa cum gratia Dei per Christum: tunc autem quando exercetur, infunditur species impressa dependenter ab imperio affectionis piæ. Video ad apprehensionem supernaturalem, qua repræsentatur pia affectio, infundi etiam speciem: quia sicut Deus gratia per Christum nos excitat ad credendum, ita eâdem gratia nos instruit omnibus necessarijs ad fidem. Ita quando nos vocat gratia per Christum ad supernaturales affectus; ita excitat intellectum eadem gratia per Christum ad exercendos actus supernaturales, siue per fidem, siue per alium habitum radicaliter pendentem à reuelatione, siue alia ratione supernaturali accommodata animo vt sensibus vtenti.

SVBSECTIO II.

De earumdem vniuersalitate.

§.145. DE specierum vniuersalitate nihil est fixum. Censuit S. Thomas, species impressas Christi esse minùs vniuersales angelicis. Quod accipe de speciebus impressis supernaturalibus seruientibus scientiæ infusæ, vt dependet à sensibus in vsu & exercitatione: species enim illæ supernaturales non sunt vniuersaliores, quàm naturales acceptæ ministerio sensuum: respondent enim illis: quia scientia infusa cognoscens dependenter à sensibus, non se porrigit ad alia obiecta, nisi scientiæ naturalis acquisitæ per sensus. Et quemadmodum hæc est discursiua, ita & infusa discurrit, vt pendet à sensibus in exercitatione.

§.146. De speciebus supernaturalibus respondentibus obiecto naturali, videtur esse eadem ratio, nempe eas non esse magis vniuersales, quàm species impressas naturales debitas angelis, & animo separato. Primùm, à simili de speciebus, de quibus egi §.superiori. Secundò, quia illa scientia sub ea ratione non habet alia obiecta nisi scientiæ naturalis humanæ, & angelicæ: ergo neque species sunt vniuersaliores. Quod non leuiter insinuatur à S.Thoma asserente species impressas Christi esse minùs vniuersales, quàm angelorum. quod rectè potest intelligi de statu separationis: in quo anima ex sententia S.Thomæ habet species minùs vniuersales, quàm angelus. Ego existimo esse aliquas species in eo statu eiusdem conditionis, accommodatas animo, vt in statu viæ sunt aliæ accommodatæ ipsi animo vt sensibus vtenti.

§.147. Item existimo esse in Christo alias species supernaturales æquales angelis: quia angeli habent species supernaturales tam vniuersales, quàm proprias naturales: sed Christo data est æqualis perfectio angelicæ, si eius est capax: item est capax huius perfectionis: ergo ei est donata. Christum esse capacem huius perfectionis, probatur: quia sumus capaces scientiæ beatæ, non minùs quàm angeli: qua sine discursu cognoscimus creaturas in Deo. Ratio à priori: quia scientia supernaturalis potest eleuare intellectum ad cognoscendum obiectum perfectiori modo, quàm ipse naturaliter potest. ob quod ea scientia non vtitur discursu in nobis magis, quàm in angelo. Neque par fuit vt angelus meliùs cognosceret in proprio genere obiecta naturalia, quàm Christus: cognosceret autem, si species haberet perfectiores; quia sunt principium actuum perfectiorum. Christus igitur ea obiecta tam bene cognouit, quàm angelus quoad essentiam cognitionum; quoad intensionem autem infinitè meliùs: habuit autem hæc duo genera specierum, vt eius intellectui nulla deesset perfectio animastica, aut angelica.

§.148. Species autem supernaturales respondentes angelis, vtrùm sint vniuersaliores angelicis naturalibus, est incertum. Affirmant aliqui Primùm: quia Christus per eas cognoscit infinita obiecta: nulla autem species naturalis potest illa repræsentare. Respondeo Primùm, posse dici à Christo cognosci infinita obiecta per infinitos actus, non per vnum solum. Hanc autem infinitudinem esse in Christo, sæpiùs ostendi. Secundò, potest dici cognosci vno actu infinita obiecta; ad quem concurrunt infinitæ species impressæ. Tertiò, cognosci à Christo per hanc scientiam infinita obiecta non actu, sed habitu: id est, habitum se posse porrigere ad infinita; actu verò non porrigi. Hoc esse possibile patet: quia fides potest credere infinita in habitu: quia potest Deus sine termino reuelationes efficere;

efficere, illasque reddere euidenter credibiles: at de facto finitæ sunt, suntque plurima obiecta naturalia ex possibilibus, quorum cognitio non spectat ad statum Christi, neque derogat eius perfectioni eas non attingere.

§.149. Probabilius tamen est Christum habere vnam speciem repræsentantem infinita obiecta naturalia: quorum nulla ignoratio est admittenda etiam in Christo vt homine, qui vt homo cognouit in proprio genere omnia obiecta naturalia tam existentia, quàm possibilia: vtrùm autem vno actu aut pluribus, incertus sum. Non est improbabilis vnus respondens adæquatè toti habitui. Comprehendit Christus hac scientia angelos, quin illa comprehensio seipsam cognoscat in speciali: quia nullus actus naturalis angelicus cognoscit quidditatiuè, aut per propriam speciem, aliquod obiectum ordinis gratiæ. comprehensio autem angeli repræsentat infinitos actus intellectus & voluntatis, quos reflexè potest exercere cognoscendo, & amando actus suos. Non dico ab angelo posse produci infinitum in actu: syncategorematicè autem certum est eum posse, quin eius potentia sit infinita, quia pendet ab infinitis speciebus impressis. Ob quod causa adæquata illorum actuum est infinita multitudine, non intensione. Ad comprehensionem autem perfectam & exactam angeli exigitur actualis cognitio omnium actuum angelo possibilium, non in vno instanti solo, sed absolutè: alioquin aliquid lateret cognoscentem.

§.150. De speciebus autem supernaturalibus de obiecto supernaturali res videtur clarior: sunt enim vniuersaliores: quia perfectiores, quia obiectum perfectius. ob quod per speciem impressam vnionis hypostaticæ cognoscit Christus omnia mysteria gratiæ: item omnes naturas eleuabiles per vnionem & gratiam, omnesque actus supernaturales. Vna item species potest repræsentare ordinem vnionis hypostaticæ, & gratiæ.

§.151. Rogas, vtrùm vno actu & specie possit Christus cognoscere omnia obiecta supernaturalia, sicut potest naturalia? Non. Præstò est discrimen: quia actus cognoscens omnia naturalia non cognoscit se ipsum in specie. non quidem immediatè, & in seipso: quia cùm supernaturalis sit, non continetur in obiecto suo formali & primario. Hoc enim pono esse ens naturale vt sic. Nec item cognoscit se ipsum in aliquo actu naturali angelico: nullus enim talis actus quo priùs cognitus potest manuducere intellectum, vt cognoscat in specie aliquod obiectum supernaturale: quia nullus actus naturalis cognoscit quidditatiuè obiectum aliquod supernaturale, vt dixi §.superiori: ob quod priùs cognitus non est causa vt in speciali cognoscatur à creatura aliquod obiectum supernaturale in specie: quia per species alienas & confusas illud attingit: at verò si vna cognitio supernaturalis cognosceret omnia obiecta supernaturalia, cognosceret se ipsam, & infinitas alias reflexas. item & infinitos amores, quos Christus vt homo cognoscit per infinitos actus, vt nihil ignoret; non tamen per vnum. S.Thom. q.12.

§.152. Vnde deduces, quo pacto Christus cognoscat omnia, quæ sunt formaliter & eminenter in Deo, quin illum comprehendat: quia nulla visio creata seipsam videt in Deo, neque infinitos alios actus tam beatificos, quàm non beatificos, quibus ea visio cognoscitur in indiuiduo: vt autem sit comprehensio Dei, opus est vt cognitio sit quidditatiua Dei: item & omnium quæ sunt eminenter in Deo. quod visioni beatæ repugnare probaui. At verò per scientiam infusam cognoscitur illa visio, & omnes alij actus intellectus & voluntatis possibiles circa illam in indiuiduo. hæc autem visio reflexa visionis cognoscitur per aliam reflexam, hæc item per aliam, & sic sine fine: ob quod nullum est obiectum in singulari, quod non cognoscatur à Christo vt homine. Hæc autem collectio cognitionum Christi non potest vno actu creato cognosci, quo singulæ eius partes attingantur in indiuiduo; potest autem à Deo, qui ideo se comprehendit, quia se quidditatiuè cognoscit, & omnia, quæ in illo continentur formaliter & eminenter.

DISPVTATIO LVI.

De scientia acquisita animæ Christi.

S.Thomas quæst.12.

§.1. COgnitio acquisita per sensus experientia dicitur: est enim singularium notitia, ex quorum frequenti cognitione & collatione gignitur in nobis prudentia & scientia experimentalis. Ex hac sensuum perceptione gignitur species impressa obiecti sensilis, quæ per neruos sensorios traijcitur in cerebrum, sedem imaginationis, siue sensus communis, aut phantasiæ: ex qua specie fit sensio communis, quæ dicitur phantasia. Hæc vel producit aliam speciem materialem, vel seipsa mouet intellectum agentem, ad producendam speciem spiritualem eiusdem obiecti sensilis, cuius speciei vsus pendet à phantasiæ actibus. quamobrem dixit Aristoteles, *Oportet intelligentem phantasmata speculari*, id est, dependere à phantasmate, tamquam ab speculo traijciente species. Vel si non est intellectus agens, Deus producit speciem sensili respondentem.

§.2. Huiusmodi actus pendentes à phantasmate exercuit Christus, qui eam vim habent ad producendas intellectiones de obiecto sensili. Et quidem ad Hebræos 5. 8. ait Apostolus de Christo: *Didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam*: id est, experimento sciuit & comperit, quid, quamque arduum sit obedire: nam obedientiam, antequam aliquid pate-

Pet. Hurtado de Mendoza de Incarn. pars I.

S.Thom. q.12.

pateretur, nouerat scientia infusa: ergo habuit aliam obedientiæ notitiam haustam ex dolotibus, quos passus est.

§.3. P.Suarez opinatur, Christum habuisse species huius scientiæ inditas in instanti suæ conceptionis. Verùm ipse non distinguit scientiam inditam animæ separatæ ab hac experimentali. illam habuit infusam à Deo: in quam quadrant ferè omnia, quæ P.Suarez affirmat. hanc eum non habuisse infusam, testis est B.Thomas art. 2. oppositam opinionem retractans: P.Vasquez disp.55. item qui aiunt Christum verè profecisse scientia experimentali non modò in actibus externis, neque in ipsis actibus (sic enim etiam profecit in gratia) sed in ipsa scientia habituali. de quorum numero sunt Patres Maldonatus Lucæ 2.40. atque Toletus annotat.86. sub medium, quamuis asserit de ea ibi Lucæ non fuisse sermonem: eamque probat multis ex Patribus, præsertim Ambros. & quia Lira oppositum sequitur, reprehenditur à Paulo Burgensi, vt patet ibidem ex additione, & replica. Ratio est: quia Christus non habuit vllum actum eius scientiæ in instanti suæ conceptionis; ergo neque speciem.

§.4. Dices Primò, eam scientiam esse perfectionem non repugnantem cum statu beatifico, aut munere redemptoris: ergo eam habuit in primo instanti. Nego consequentiam: eo enim argumento vtimur semper, quando facti neutra pars constat aliunde: potuit autem Deus Christum ea perfectione priuare; aliunde Patres ac Sancti id ita factum esse testantur: ergo. Et quidem illa perfectio exigua admodum est, quia purè physica, quæ mille modis supplebatur per scientiam beatam & infusam: maximè in statu, in quo non poterat exerceri. voluit enim Deus in illa scientia habituali acquirenda seruari naturalem ordinem; quemadmodum & in actibus ipsis.

§.5. Dices Secundò, habitus morales naturales infusos ab instanti suæ conceptionis, in quo non poterant exerceri: ergo & species. Nego consequentiam. Ratio à priori est, voluntas Dei, quam indagamus ex auctoritate: vbi deficit hæc, vtimur alijs argumentis. Congruentia non deficit: oportuit enim Christum semper fuisse in statu temperantiæ, quæ completur his habitibus, quorum causalitas est etiam ante reale instans, quo actus exercentur: quia antecedenter in obiectum inclinant, vt ostendi disp.16. de Anima. Quapropter ante omnem actum oportuit Christum esse facillimum ad illius exercitium, vt sine labore operaretur: species autem impressa non est necessaria, nisi in eodem instanti reali, quo producitur actus. Et quidem habitus moralis in vno instanti reali iuuat potentiam, ne sentiat difficultatem: similiter, & antecedenter illam inclinat.

§.6. Dices Tertiò, Adamum in prima formatione eam habuisse: ergo & Christus. Nego consequentiam: quia Adamus non habuit aliam scientiam naturalem, & productus fuit corporis magnitudine vir, quem dedecebat infantilis simplicitas: Christus autem habuit alias scientias naturales, & per se infusas claras, productusque fuit infantili ætate: quamobrem oportuit maturiorem expectare ad scientiam acquisitam: siquidem ei non deerant aliæ; nec hæc tunc erat exercenda.

§.7. Christus nullius scholas frequentauit, neque ludum puerilem, vt iocati sunt Gnoistæ, rati Christum sub ferula didicisse: sed ipsa consuetudine familiari adiutus perspicacissimo ingenio percepit hanc scientiam, vocum & characterum significationes: ex effectibus causas, cuius scientia non se porrigit vltra obiecta singulis hominibus naturalia cognitu. Cùm tamen Christus careret perpetuo dolore propter excellentem temperaturam, & admirabilem abstinentiam, cumque assiduè contemplaretur: proculdubio per hanc scientiam ex vno effectu sensili discurrens ad alia, consummatissimè scientias omnes naturales calluit. Ab angelo nihil didicisse eleganter probat P.Vasquez disp. 56. Lucas c.22.43. ait eum ab angelo confortatum, & aliqui exponunt ei sensibiliter fuisse propositam ab angelo gloriam è passione, de quo non pauca dixi ego à §.20. disp.55. Exponitur ex Hilario nihil aliud significari, quàm fortitudinem Christi in hauriendo animo poculo passionis ab angelo fuisse laudatam.

§.8. Finis huius scientiæ fuit tum perfectio naturæ humanæ, tum vt per illam nobis Christus esset exemplo subeundis laboribus pro Dei gloria. Nam sensus percipiunt obiecta dolorem inferentia, quæ obiecta dolent sensibus materialibus; è quo dolore & perceptione sensili deriuatur in intellectum eius apprehensio, in voluntatem dolor atque tristitia. tum Tertiò, vt nobis esset exemplo atque fiduciæ, vt adeamus ad thronum gloriæ eius: non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia pro similitudine: qui vt imbelles nostros animos hac armaret fiducia, meliùs vsurpare potuit illud Virgilianæ Didonis: *Non ignara mali miseris succurrere disco.*

DISPV-

S.Thom. q.13.

DISPVTATIO LVII.

De potentia Christi vt hominis.

S.Thom. quæst. 13.

SECTIO I. *Vtrùm humanitas Christi per omnipotentiam aliquid formaliter potuerit?*
SECTIO II. *Qua virtute Christus effecerit miracula?*
SECTIO III. *Vtrùm humanitas Christi moraliter tantùm, an etiam physicè effecerit ea opera?*
SECTIO IV. *Vtrùm humanitas Christi potuerit quod per alios fieri voluit?*

§.1. DE potentia Christi vt Dei nulla est controuersia: est enim eadem omnino, quæ totius Trinitatis. est autem quæstio de potentia Christi vt hominis, id est, quantum potuerit ratione humanitatis, eiusque partium: est autem potentia physica, & moralis: vtramque autem disquiro.

SECTIO I.

Vtrùm humanitas Christi per omnipotentiam aliquid formaliter potuerit?

§.2. IAm ostendi disp.47.§.127. omnipotentiam nulli creaturæ posse vniri, ita vt per illam creatura reddatur formaliter omnipotens. quæ hîc non sunt repetenda. Superest inquirere vtrùm humanitas, aut alia creatura possit formaliter aliquid per omnipotentiam? De facto nihil humanitatem posse est certum: quia vnio non est facta ad absolutum, sed ad relatiuum. De potentia autem absoluta non posse esse constat: quia vnio ad omnipotentiam esset accidentaria; quæ repugnat, vt sæpè probaui: esto tamen sit possibilis vnio accidentaria ad absolutum, possitque communicari creaturæ aliquis quasi effectus formalis scientis, &c. Quæritur, vtrùm ex ea hypothesi posset esse vnio immediata humanitatis ad omnipotentiam, per quam humanitas non esset omnipotens? quia non posset seipsam producere; esset tamen potens producere alia.

§.3. Partem constituo negatiuam. Quia humanitas Christi non posset omnipotentiæ imperare actionem vllam: ergo per illam nihil posset humanitas. Antecedens probo: quia potentia imperans habet superioritatem in obedientem; vt appetitus in loco motiuam, voluntas in intellectum, & in potentias executrices, Dei voluntas in omnipotentiam: quæ ratione nostra concipitur exequi voluntatis imperium. Hoc autem imperium exigit in imperante, vt sit in eodem ordine cum obediente. nec enim appetitus irrationalis imperat in intellectum, nec est ea subiectio inter potentias admodum distantes. Prima autem consequentia liquet: quia omnipotentia nihil exequitur nisi ex imperio voluntatis: est enim potentia exequens, at nulli imperio parêre potest nisi suo.

§.4. Obijcies Primùm, actu naturali affectionis piæ imperari actum fidei, qui est ordinis superioris: ergo & omnipotentia obediet voluntati creatæ. Ex antecedenti falso, mala consequentia: iam ostendi vol.2.disp.46.sect.3. non posse fidem obedire actui naturali: ob quod vitiari non potest. Consequentia autem est mala: quia voluntas credendi imperat actum directè intellectui, vt credat, qua ratione potest. ex quo imperio sequitur in intellectu obedientia fidei naturalis: cùm autem præstò sit etiam fides supernaturalis, hæc exercetur comitanter: quia intellectus non potest exercere vnum actum, & cohibere alium. Hæc autem non comperies in omnipotentia.

§.5. Obijcies Secundò, à me insinuatum disp. 47.§.124. posse esse vnionē ad æternitatem & immensitatem, ad durandum certis temporibus, & existendum certis in locis: quia durationis & immensitatis vnio ea loca & spatia respiceret: ergo idem erit in omnipotentia. Respondeo, admissis omnibus, quæ ibi insinuaui de æternitate & immensitate, in sensu, in quo ea admisi, negari consequentiam in omnipotentia. Primùm, qua vnio æternitatis & immensitatis respiciunt essentialiter tempus & locum, vt constat ex terminis: at non possunt essentialiter respicere omnem locum, nec æternitatem: at vnio ad omnipotentiam non respiceret effectum vllum: quia vnio lucis non respicit immediatè calefactionem, sed precisè extrema vnita: vnio autem ad immensitatem in hoc loco hunc locum respicit immediatè. vt ergo vnio ad scientiam Dei esset conditio, vt humanitas omnia sciret: ita vnio ad omnipotentiam, vt omnia posset. Secundò; & est clarius: quia omnipotentia nulla in re parêre potest imperio creato. De quo etiam dixi disp.47.§.127.

§.6. Obijcis Tertiò, posse vniri humanitati intellectum & voluntatem Dei: ex quo imperio moueretur omnipotentia. Iam ostendi disp.53. esse rationem propriam actuum vitalium, ob quam illi non possunt alienas potentias reddere cognoscentes, aut amantes: quamuis alia attributa possent quasi effectus suos communicare rebus alienis: esto tamen has posset amare actu increato formaliter; at non amaret liberè; quia actus ille non esset liber, vt est ab humanitate: omnipotentia autem obedit actui vt libero: nec in humanitate esset amor increatus aptè ad imperandum; quia omnipotentia operatur liberè, non libertate nisi vt est in actu imperante. Vnde humanitas Christi non operaretur vt potens effectum illum: nec omnipotentia vt esset in humanitate operaretur: quia hæc semper operatur vt libera.

S. Thom. q.13.

§.7. Obijcis Quartò, non esse quæstionem de omnipotentia liberè operante more omnipotentię, nec ex imperio; sed vniri posse eam humanitati: sic autem vnita omnia, quæ faceret Deus, fierent ab humanitate; vt omnia, quæ lux effęcit, effecit aër. Respondeo, nec illa ratione humanitatem operatum iri: quia non omnia, quæ fierent ab omnipotentia, fierent ab humanitate illi vnita. Quod apertè probo: quia nunc humanitas est vnita subsistentiæ Verbi; nec tamen humanitas producit, quæ subsistentia illa producit: etenim ea hypostasis producit vt *quo* Spiritum sanctum, & producitur vt *quo* à Patre: nec propterea Spiritus sanctus producitur ab humanitate, nec terminat æternam Patris generationem: ergo. Ratio à priori: quia illæ denominationes & prædicata non pertinent ad hypostasim vt vnitam, nisi diuinitati: ob quod cæteræ vniones sunt per accidens: ita nec omnipotentia potest producere ad extra, nisi vt vnita diuinitati; cuius actui libero paret: cæteræ vniones ad hoc sunt per accidens. Exemplum lucis est obscurum: quia vnio lucis est per se ad subiectum, cui, naturaliter potest vniri, à qua vnione pendet; eiq́ue communicat non solùm formalem effectum intrinsecum, sed & denominationes extrinsecas.

§.8. Vnde concludes, humanitatem vt vnitam Verbo nihil physicè posse formaliter magis, quàm potest ex natura sua: quia nec est vnita ad omnipotentiam formaliter, nec illi data est alia virtus physica principalis. De obedientiali autem est alia difficultas. Hac de re consule P. Suarez disp.31. sect.1.& P. Vasquez disp.57. cap.1.& 2. cuius ratio de vnione extrinseca humanitatis cum omnipotentia, mihi non probatur: tum quia ea vnio intrinsecè mutaret humanitatem, sicut eam mutat vnio hypostatica: tum quia sanctificatur humanitas vnione ad Verbum: ergo & esset omnipotens: quia non minùs requiritur vnio intrinseca ad sanctitatem, quàm ad potentiam; imò multò magis: quia possumus compleri per extrinsecam denominationem in ratione causæ efficientis: *potens* enim in creatis includit denominationem extrinsecam à voluntate, & potentia Dei: at nihil extrinsecum pertinet ad sanctitatem formalem nostram.

SECTIO II.

Qua virtute Christus effecerit miracula?

§.9. CHristum, cùm apud Iudæos vitam egit mortalem, effecisse miracula, constat tum ex Euangelica historia, tum ex Iosepho, Pontio Pilato, & Phlegonte, quorum adduxi testimonia vol.2. disp.21. Iosephi quidem à §.142. Pilati verò à §.130. Phlegontis autem de eclipsi §.52. Miror autem cur aliqui Catholici dixerint harum rerum mirabilium historiam prætermissam ab antiquis scriptoribus infidelibus; cùm apud celeberrimos ea inueniantur. Tiberius autem Cæsar illis fuit motus ad accensendum Christum deorum nomenclaturæ: Pilatus autem allegatur à Iustino Martyre apud Imp. Antoninum, item & à Tertulliano in Apologetico, vbi Pilatum appellat in sua conscientia Christianum; vt ostendi vol.2.disp.21. §.133. Vbi his de rebus egi, confirmans nostræ fidei euidentem credibilitatem.

§.10. Superest quæstio, qua virtute Christus hæc effecerit: P. Vasquez disp.57.cap.3. aliquorum hac in parte affert errores. Primùm, aliqui censuerunt Christum præstigijs atque magia hominibus persuasisse miranda. Cuius blasphemi erroris principes fuere Pharisæi, qui calumniati sunt Christo dæmonum depulsionem in Beelzebub principe dæmoniorum. At verò alius Pharisæus, Nicodemus apertè fassus est, neminem potuisse ea signa facere, nisi Deus fuisset cum illo. Cæcus autem ille Celedonius, cui visum restituit Christus, satis apertè probauit, à sæculo non esse audita miracula similia Christianis. Ipse autem Christus apertissimis argumentis confutauit errorem. quia ipse bellum inferebat dæmoni, cuius tyrannide soluere curabat mortales. Quo igitur pacto satanas erat in se diuidendus? an idolorum cultus, quo dæmones ipsi adorabantur, Christi doctrina non fuit extinctus? cùm autem Lazarus fuisset reuocatus à mortuis, & conuiua esset cum Christo, an omnibus Iudæis præstigiæ sunt obiectæ?

§.11. Esto sint illa physicè certa; quia sensu percipiuntur; & dicatur, ea metaphysicè non esse certa: quia & Antichristus multa est effecturus: at prædictio futurorum, & prophetiæ luce clariores, quas volum.2.disp.21 sect.3. probaui propositas à Christo longissimè ante euentus, quo pacto esse possunt à dæmone præstigiatore? An occulta cordis, & euentus futuros potest dæmon apertè indicare? Miracula item physica tam certa fuere, vt de illis nisi per insipientiam dubitari non possit. Antichristiana verò iam sunt confutata ipsorum prædictionibus à Christo: suntq́ue consideranda certis regulis, quibus apparentia discernantur à veris: tum ex illorum qualitate, qualis est mortuorum suscitatio; tum ex fine, cuius gratia fiunt: Christiana enim solius pietatis gratiâ, Antichristiana impietatis, suntq́ue conglobanda, quæ sunt metaphysicè certa, certis physicè.

§.12. Alij autem temperaturæ Christi miracula adscripsere: quia erat optimè temperatus ad pondus. finge, quod libuerit, temperamentum ad pondus & iustitiam, de quibus egi vol.1.disp.6. de Generat.§.53. Corpus humanum est natura sua graue: quis enim dubitet nos terreos esse potiùs, quàm aqueos, aëreos, aut igneos? ob quod non potest homo enatare aquis, illasq́ue pedibus premere, quin mergatur; nec se potest cum alio corpore penetrare, cùm nec elementa ipsa permeentur. Quòd si ob temperamentum ad pondus Christus enatauit vndis; vendicaret sibi certum locum petitum à temperamento ad pondus, extra quem eius corpus esset violentum: quia omnes illæ qualitates mutuo pugnarent, & vni repugnarent cæteræ. hic autem locus si esset supra terram; ergo Christus esset infra illam tam violentus, quàm aër: si supra aërem; ergo illuc euolaret, & vi detineretur: sunt ergo irridenda, vel pueris philosophantibus.

§.13. Quid autem potest homo in alium hominem reuocandum ab inferis? cùm vnio corporis & animi sibi vendicet multùm organorum apparatum in vtero materno; an omnia elementa simul sine congressu maris & feminæ possunt hominem gignere? Quid apud Philosophos frequentius veteri adagio, *A priuatione ad habitum non est regressio?* an cæci sanantur, surdastri aperiuntur, claudi firmantur, febricitantes temperantur, sedantur lunatici,

tici, & energumeni quiescunt ob solam alius hominis bonam & ponderosam temperaturam? aut prædicuntur futura ob solum corpus temperatum ad pondus? naturaliter ergo, & non ex libito temperati hæc contingerent, vt rectè dicit P. Vasquez.

§.14. Nec minùs est irridendus Auicenna, qui vehementi imaginationi adscribit admirandos effectus non solùm in corpore proprio, sed & in alieno: quia animus vim habet angelicam. Errat autem Primùm: quia animus est speciei longè inferioris angelis, est ens incompletum petens corpus ex natura sua: esto tamen, quando est separatus, habeat vim angelicam, vt & species impressas longè nobiliores, quàm dũ in via est. in corpore quis experitur eas vires, magis quàm cognitionem similem angelicæ? nec verò angeli possunt suscitare mortuos, futura libera certò prædicere: quamuis motu locali possunt multa supra vires humanas.

§.15. Alij magis catholicè & Theologicè hæc adscripsere visioni beatæ: verùm visio immediatè nihil ad hæc confert, ratione autem eius debentur corpori beati dotes, quibus præstari possunt multi ex illis effectibus, quos Christus per miracula præstitit: quales sunt enatatio in vndis, qua vortices marinos tam firmè calcauit, quàm terram: penetratio cum vtero virgineo, quando natus est ex illibata Maria; egressio è tumulo, ingressio in cœnaculum clausis foribus, in cælos commeatio, perfusio lucis in transfiguratione, & alia id genus. At his dotibus caruit Christus. Nisi velis eis vsum ijs in euentibus, quod post resurrectionem est certum. Prædictio futurorum potuit esse à visione beata: at non suscitatio mortuorum, nec sanitas claudorum, cæcorum, aridorum, &c. Quæ nec ab angelis fieri possunt: quod attinet ad suscitandos mortuos: quamuis possunt nonnulli morbi curati applicando actiua passiuis.

§.16. Superest ergo, Christi humanitatem vt instrumentum Dei ea miracula effecisse: nempe, quia Deus erat cum illo; quem voluit publico honore afficere, vt omnes sibi persuaderent eius doctrinam. Quæ quia erat supra naturæ captum, moresq́ue composuit indicto bello indulgentiæ genij; par erat, vt portendentibus signis confirmaretur à Deo.

SECTIO III.

Vtrùm humanitas Christi moraliter tantùm; an etiam physicè effecerit ea opera?

§.17. INstrumentum physicum est, quod per se attingit effectum. Non ago de instrumento artis, quod nisi motu locali nihil efficit; nec de instrumento naturali, quod in sola dispositione versatur, non attingens immediatè principalem effectum, vt ostendi disp.9. Physic.§.143. Ago de instrumento obedientiali, à quo per se dependet actio: quia est ad illud vt principium actiuum ordo transscendentalis: at in effectu nulla formalitas respondet: itaque in gratia Sacramentali nulla formalitas respondet. Pone, calorem influere immediatè in substantiam ignis; esset instrumentum naturale: quia calori nulla formalitas in igne respondet. Quæro igitur vtrùm humanitas Christi effecerit miracula, vt calor à nonnullis ponitur efficere ignem.

§.18. In miraculis Christi sunt nonnulli effectus, qui absolutè & secundùm se poterant effici ab ipso vt homine, vt à causa principali connaturali. In resuscitatione mortuorum, reperitur vnio corporis & animi; quam Christus potuit efficere naturaliter: quia potuit hominem generare, potuitq́ue Deus parare Christo concursum, vt Lazarum naturaliter gigneret: at modus, quo eos præstitit effectus, non fuit naturalis: ob quod ea actio non est orta à Christo, vt à causa principali: quia ex eo modo eam attingendi nulla in homine formalitas Christo respondet, magis quàm si lapis eleuaretur ad eam actionem. S.Thom. q.13.

§.19. Instrumentum morale est, quod per se non attingit actionẽ, sed per alienam voluntatẽ. exempli gr. ego ostendo syngrapham Petri, qua testatur à se deberi mihi centum aureos; iudex cogit Petrum ad solutionem: syngrapha dedit mihi aureos non per se, sed per iudicis voluntatem: fuit ergo syngrapha causa moralis solutionis, non tamen physica. item meritum est causa moralis augmenti gratiæ & gloriæ: quia non per se id efficit, sed per voluntatem Dei, quam mouet ad augmentum.

§.20. Hæc causa moralis est bipartita. Altera mouet voluntatem alienam absque actu proprio: vt syngrapha mouet voluntatem iudicis absque actu proprio syngraphæ: & baptismus datus ficto, abscedente fictione mouet Dei voluntatem ad conferendam regenerationem absque actu proprio ipsius baptismi. Altera verò mouet per proprium suum actum, vel imperando effectum alicui: vt iudex imperat tortori necem damnatorum, & qui alium præcipit occidendum iniustè: hi duo sunt causa moralis, alter necis iustę per voluntatem tortoris, moti ad exequendũ supplicium per cognitionem imperij iudicis; alter homicidij, per voluntatem homicidæ, moti cognitione imperij sui heri aut amici.

§.21. Potest item aliquis esse causa moralis proprio suo actu, quo paciscitur cum alio actionem. vt ego sum causa culturæ mei prædij: quod dicor fodisse, aut arasse, quia operæ cognita voluntate mea, voluerunt operam nauare culturæ. Tertiò, potest esse causa moralis per preces & orationẽ: vt homo iustus impetrat à Deo, quæ poscit beneficia.

§.22. Dico Primò: Christus vt instrumentum & causa moralis effecit miracula. Probatur Primùm auctoritate ipsius Christi Lazarum iam suscitaturi: egit enim gratias Patri, quòd ipsum audiisset, sciens se semper audiri: item nostram iustitiam impetrauit cum lacrymis, & clamore valido, fuirq́ue exauditus pro sua reuerentia. Hæc autem instrumentaria causalitas fuit per preces & merita. Dixi esse instrumentũ, non quòd existimem Christum ea non meruisse condignè; illa enim, & infinita alia, meritus est plusquam condignè. sed quia latiori in significatione accipio instrumentum pro causa concurrente, quin in effectu aliqua formalitas respondeat agenti. totus igitur effectus datur ob merita Christi: in ipso autem nihil respondet Christo per ordinem transscendentalem effectus ad causam: ob quod eum voco instrumentum, vt operatur per humanitatem; in genere autem meriti causa principalis est, & adæquata.

§.23. Dico Secundò: Non fuit causa moralis quasi mortua, & sine actu proprio: sed semper per actum proprium exercitum ab anima Christi. Probatur:

S.Thom. q.13.

batur: quia ab instanti conceptionis Christus cognouit quid agere oporteret tam in suo corpore viuo ac mortuo, quàm in alijs rebus: de quibus omnibus singillatim, & in indiuiduo, liberè egit cum Patre.

§.24. Dico Tertiò: Christus fuit etiam instrumentum physicum miraculorum per potentiam obedientialem actiuam: quam esse possibilem probaui disp.9. Physic. à §.177. ea autem admissa, cur de facto negabitur Christo? aut cui melius aut digniùs communicari poterit, quàm humanitati Christi? in aliquibus autem potuit esse causa principalis quoad substantiam, licet non quoad modum habendi virtutem principalem, vt in ijs quæ per motum localem effecit. Confirmatur. Asserunt Euangelistæ à Christo exiuisse virtutem Dei, & sanatos ab ipso omnes: hæc autem virtus erat ipsa actio sanans ægros. item eius vestimenta ea virtute sanauerunt feminam: ob quam interrogauit Christus quis eum tetigisset, quia ab illo exierat virtus.

§.25. P. Vasquez disp.57. cap.5. conatur probare, Christum non vsum potentia obedientiali actiua. Primùm, quia est impossibilis. Secundò, quia sæpè repugnabat, vt adducere animam Lazari ex sinu Abrahæ. inambulare mari, dæmones tenere aut eiicere. Respondeo, non esse opus vt omnia miracula sint physicè ab humanitate Christi; sed illa, quę erant in indistãtia necessaria: esto adductio animæ Lazari non fuerit physicè à Christo: quia vox Christi peruenire potuit ad Lazari corpus, & illa physicè concurrere ad vnionem corporis & animi. vel Christus ipse agens aliquid in medium, potuit agere in distans, vt de causis naturalibus dixi disp.9. Physic. à §.70. vel in opinione Scoti potuit agere in distans. consequenter ergo ad opiniones physicas ratiocinandum est hîc.

§.26. Inambulatio super aquas potuit esse physicè à Christo, vel ratione agilitatis, quam tunc habere potuit (si illa est qualitas physica:) vel quia ipse in genere causæ efficientis se tenebat, ne mergeretur, & quasi leuabat: vel quia aquæ ipsis pedibus Christi tenebantur, ne fluerent. quòd si id contingebat solùm negato concursu Dei, vel ne Christus mergeretur, vel ne aquæ diffluerent; non poterat Christus vt homo physicè id efficere: ad quid opus erat illa ratione miraculi, cùm Christus alijs multis illud posset efficere? nec hęc erant superflua: quamuis enim ad effectum non erant physicè necessaria; erant tamen accommodata ad magnitudinem amoris Dei in humanitatẽ Christi, quam voluit omni ratione honestare.

§.27. Dæmones autem potuerunt physicè à Christo vel teneri, vel expelli, impresso impetu in eorum substantiam, quo aut cogerentur exire, vt corpus cogitur ab angelo, & vnus angelus ab alio; vel non permitterentur moueri, vt corpus impeditur alio corpore, & angelus ab angelo: silentium autem potuit illis physicè indicere, tenens quasi fræno ora energumenorum: item & ipsam dæmonum substantiam omissâ cogitatione, ad quam physicè Christus concurreret. sic possemus cuncta miracula recensere.

SECTIO IV.

Vtrùm humanitas Christi potuerit quod per alios fieri voluit?

§.28. Christus multa voluit per alios efficienda, quæ non obtinuit, nec potuit: voluit enim aduentum suum Tyrum latere Tyrios, quod ait Euangelista non potuisse Christum. Quo argumento vsus est Agatho Papa in Concilio VI. generali contra Monothelitas; vt ostenderet in Christo voluntatem humanam, quæ aliquid non potuit, quod voluit: de diuina autem id dici non potuit. Hîc sunt duæ difficultates: altera, vtrùm Christus vt homo voluisset verè latere, sciens id esse contra voluntatem Patris volentis eius aduentum Tyrijs aperiri? item vtrùm ea voluntas fuerit efficax, an verò solùm conditionata? de quo agendum vol.5. vbi disquiram consonantiam duarum voluntatum in Christo. Altera difficultas est, vtrùm Christus vt homo potuerit absolutè assequi finem illum?

§.29. Si Christus omnino absolutè vellet effectum, non dubium quin illum assequi posset. Primùm moraliter: ipse enim sciebat se à Patre semper audiri, nec Pater ei negaret effectum illum: vt ipse item dixit se posse rogare Patrem, à quo acciperet auxiliares plusquam duodecim legiones angelorum. item, si ipse imperaret angelis suis famulis, ipsi tenerent ora Tyriorum, ne dicerent eius aduentum. Physicè autem etiam potuit: si enim ipse mutato habitu intraret Tyrum, non agnosceretur à Tyrijs. item si non permitteret se videri, posset: vt se abscondit in templo, & non se permisit præcipitè agi à suis ciuibus: item vt tenuit discipulorum oculos, ne illum agnoscerent euntẽ Emaus.

§.30. Physicè item potuit: quia dum erat in distantia accommodata, potuit eorum ora frænare, ne id loquerentur. potuit item eos sequi, vel impedire ne id loquerentur; vel occulta facultate naturali alicuius herbæ illis esse impedimento; vel eis immittere vehementem aliarum rerum imaginationem, aut dolorem aliquem. Denique mille modis per se, per angelos, & per orationem id potuit.

§.31. Dicitur autem non potuisse, relictus viribus puræ naturæ: quia nec id petiuit à Patre applicans ad id sua merita: nec vsus est potestate mirabili diuinitus accepta in homines & angelos: nec voluit se occulere, nec habitum mutare, ne fugitiuus videretur aut suspectus: sed voluit se gerere, qua ratione homines prudentes solent relicti suis viribus. hoc pacto ea voluntas Christi non potuit obtinere quod voluit.

§.32. Ex qua bene intulit Agatho, eam esse humanam, non increatam. Quia quamuis Deus interdum non assequitur, quod vult actu inefficaci; non tamen est ob impotentiam ipsius Dei relicti suis viribus, sed quia ipse noluit totas vires exerere: at Christus voluit vti viribus suis naturalibus, quibus non potuit alijs impedire prædicationem sui aduentus: hanc enim non potuit; nec latere per illius priuationem: quamuis latere potuit habitu mutato. In quo sensu accipitur Euangelista affirmans Christum non potuisse latere; non quòd non potuisset delitescere; sed quia non potuit impedire, ne eius diceretur aduentus.

DISPV-

S.Thom. q.14.

DISPVTATIO LVIII.

De defectibus Christiani corporis.

S.Thomas q.14.

§.1. Dico Primò: Christi corpus fuit omnium pulcherrimũ, & maximè temperatum. Cant.5.10. *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus:* vbi describitur formositas & proceritas corporis Christi, vt ex Nysseno, complurimisque Patribus ostendit Rius noster ibidem. quod coniectatur ex imagine à Luca depicta, & ex auctore lib.4. Esdræ c.2. v.43. *In medio eorum erat iuuenis statura celsus, eminentior omnibus illis; ipse est filius Dei, quem in sæculo confessi sunt.* Cui sententiæ tam constanter P. Suarez inhæret disp.32. sect.2. cum Augustino, Chrysostomo, Bernardo, plurimisque alijs, vt temeritatis damnet Michaelem Medinam oppositum asserentem. Eruditissimus P. Pineda in Salomone præuio lib.5. cap.3. & 4. asserit in pulchritudine & proceritate corporis Salomonici prædescriptam Christiani corporis formosam staturam. Recognosce P. Lorinum in psalm.44. v.3. Hæc Scholasticis sufficiat propinare, quæ hauriemus in Vita Christi vol.5.

§.2. Dico Secundò, Christi corpus fuisse humanum, cartuisseque immortalitate, & dolores expertum. Id sæpè probaui contra hæreticos: patet ex Symbolo, ex c.1. Ioan. & Isaia, *Virum dolorum, & scientem infirmitatem.* Estque vnicus articulus fidei, cui christianismus innixus. Recognosce P. Suarez adductum §.1. & P. Vasquez disp.59.

§.3. Dico Tertiò: Christus tandem moreretur, si cursui rerum permitteretur: tum quia in senecta non posset tantum cibi decoquere, quantum esset satis: tum quia phlegmata, & cætera recrementa suffocarent natiuum calorem: tum tandem ex cibi reactione, & ob causas communes necis humanæ, de quibus egi volum. 1. disp.1. de Generat. à §.104. ad 140. Hæc autem mors in Christo esset absque morbo medico, & sola naturali temperamenti constitutione, de quibus egi eadem disp.1. de Generat. à §.142. His omnibus ærumnis caret in patria; ad quam nobis viam præmuniuit doloribus. Et quidem eius admirandus atque portendens in homunciones amor effecit, vt celatâ diuinitatis maiestate, quam superbè noster protoparens inuaserat, humanos dolores atque cruciatus nostris obijceret aspectibus: vt Sapientis sapientem sententiam *Sequere Deum*, animo voluentes, Deum abiectum, atque omni dolore perculsum sequamur & assequamur: quem excelsum vix licebat aspicere, qui humanitate dolorum capace indutus clamat è cruce, *Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem.*

§.4. Dico Quartò: Hæ passiones fuerunt liberæ Christo vt homini: quia in eius humanitatis arbitrio fuit electio vitæ mortalis & immortalis: nullo enim præcepto independenti ab eius voluntate fuit adstrictus ad mortem, sensumque dolorum, quam ipse volens ac lubens elegit, eam præferens immortalitati & impassibilitati, vt per eius mortem nobis reseraret vitam obseratam peccato. Primum igitur miraculum Christi vt hominis, fuit carentia impassibilitatis, illi debita ob naturalem filiationem Dei, & visionem beatam, de quibus agendum abunde vol.5. & vtendum auctoritate sacra & Patrum. Recognosce interim Sophronium & alios apud P. Vasquez disp.59. n.11.

§.5. Dico Quintò: Illi dolores fuere violenti: quia violentum *est à principio extrinseco, passo non conferente vim propter reluctantiam*: sed dolores fuere à principio extrinseco, vt constat, corpore non conferente vim propter reluctantiam: ergo fuere violenti. Confirmatur. appetitus sensitiuus Christi reluctabatur illis doloribus tristitia & mœrore, quæ Christum agebant in mortem: *Tristis est anima mea vsque ad mortem*: tristitia autem est displicentia & dolor de malo præsenti; timor autem de imminenti. voluntas item rationalis dolorem de illis exercuit, & pauorem: *Cœpit enim tædere, & pauere.* Item, *Si possibile est, transeat à me calix iste*: ergo illi dolores fuere absolutè violenti. Hæc traduntur à S. Thoma q.14. art.2.

§.6. Dico Sextò: Illi dolores fuere voluntarij: ita S. Thomas eodem a.2. quia Christus ita illos est passus, vt absolutè potuerit eos non pati: quia potuit à cõceptione frui impassibilitate: quòd si non est tunc ea fruitus, est quia ipse passibilitatem elegit.

§.7. Dico Septimò: Corpus necessitate naturali eos est passum: quia nec liberè eos elegit; siquidem ratione caret; nec in se habuit, quo redderetur illorum expers, & ex sua natura est illis obnoxium. Quando igitur sese obtulit occasio patiendi, non potuit Christus eos non sentire, tum ex constitutione corporis; tum ex suppositione suæ liberæ voluntatis humanæ, qua eos elegit: qui in Christo non fuerunt necessarij, nec ex voluntatis diuinæ perfectione, vt ostendi disp.2. nec ex obligatione humanæ. Nec repugnat eamdem rem esse eidem naturæ violentam, & voluntariam, per diuersa principia: voluntas enim potest eligere corpori violenta. Nec Christus assumpsit defectus particulares ortos ex imperfectione: non enim fuit gibber, nec lippus, nec sordaster: quia humanitas habuit causas perfectissimas: nec illi defectus erant necessarij redemptioni, nec decentes Christum.

DISPV-

S. Thom. q. 15. a. 1.

DISPVTATIO LIX.

Vtrùm in Christo potuerit esse peccatum?

S. Thomas q. 15. art. 1.

SECTIO I. *Christus nullum peccatum admisit.*
SECTIO II. *Vtrùm peccatum habituale mortale posset cum hypostatica vnione componi?*
SVBSECTIO I. *Nonnulla præmoneo.*
SVBSECTIO II. *Antiquorum opinio.*
SVBSECTIO III. *Conclusio.*
SVBSECTIO IV. *Aliorum argumenta.*
SVBSECTIO V. *Ratio à priori.*
SVBSECTIO VI. *Quid de potentia absoluta?*
SECTIO III. *De peccato originali.*
SECTIO IV. *Vtrùm vnio possit componi cum peccato veniali habituali?*
SVBSECTIO I. *Primum argumentum.*
SVBSECTIO II. *Secundum doctrinæ fundamentum.*
SECTIO V. *Vtrùm peccatum actuale possit cum vnione componi?*
SVBSECTIO I. *Conclusio.*
SVBSECTIO II. *Ratio à supposito operante.*
SVBSECTIO III *Ratio ab obligatione Verbi.*
SVBSECTIO IV. *Conclusio probatur à priori.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.*
SECTIO VI. *Vtrùm hæc oppositio sit physica vel moralis?*

SECTIO I.

Christus nullum peccatum admisit.

§. 1. VIDAM monachus delirauit Christum in cruce desperasse proferentem ea verba ex psalm. 21. *Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Quem errorem combiberunt Antichristiani. Neque defuit Caluinus familiari sibi petulantia, ponens in cælum os suum: effutiuit Christum imprudenti timore correptum, & imminentis mortis stimulis agitatum; Patrem orasse, vt ab ipso calicem declinaret, statimque pœnitentiam egisse. Non mirum & illum apostatam, & hunc scelestissimum hominem finxisse sibi Deum, à quo suorum flagitiorum captarent exemplum.

§. 2. Fides Catholica docet, Christum omni peccato caruisse. De originali patet Lucæ 1. *Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Vox *nascetur*, non refertur ad natiuitatem ex vtero, qua primùm hanc lucem aspicimus; sed ad natiuitatem in vtero, quæ est, & à philosophis dicitur *natiuitas*: tunc enim verè naturamur, id est, vniuntur naturæ incompletæ, id est, corpus & anima rationalis, è quibus enascimur. Tunc enim sumus *natura filij iræ*, id est, natiuitate. Ob quod angelus dixit B. Iosepho: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*: ergo quod dixerat Mariæ: *Quod nascetur ex te sanctum*; explicuit de ipsa Incarnatione de Spiritu sancto. Igitur nasci de Spiritu sancto, & concipi sanctum, idem est. neque dubium angelum vtrobique de eâdem natiuitate locutum: tum vt Mariæ depelleret timorem amittendæ virginitatis in generando Christo, tum vt Iosephum certiorem redderet integritatis eiusdem: alioqui neutri euelleret timorem & scrupulum; non Mariæ: quia illa posset deviginari, quamuis filius ex vtero nasceretur sanctus, vt marres Ieremiæ & Baptistæ: non Iosepho, quia eius angores erant de conceptione intra vterum, qua ratione contigisset illo inscio.

§. 3. Monstratur ratione. Peccatum originale solæ Scripturæ nobis ostendunt: quæ itidem docent, illud ab illis contrahi dumtaxat, qui originem contrahunt ex Adamo per congressum feminæ & viri, sementinamque materiam. Constat item ex ijsdem Scripturis Christum genitum sine eo congressu, & semine: ergo Christo nulla fuit causa contrahendi originale peccatum. De actuali simul & habituali testis est Paulus ad Hebr. 4. 15. *Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum per omnia pro similitudine absque peccato*. Itaque omne peccatum auertit à Christo. Consentit Petrus epist. 1. cap. 2. *Qui peccatum non fecit, neque inuentus est dolus in ore eius.* Quòd si nullum suscepit peccatum actuale: ergo neque habet habituale personale, quod absque actuali contingere non potest. Item ad Hebræos 7. *Talis enim decebat vt nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus.* Confirmatur ex discrimine ibidem statuto ab eodẽ Apostolo inter Aaronicos sacerdotes, & Christum: illis enim opus erat sacrificio oblato priùs pro suis delictis, deinde pro populi; Christus verò numquã indiguit sacrificio pro se. Ratio à priori est duplex: Prima, visio beata, qua anima Christi fuit perfusa in ipsa conceptione Christiana, quæ visio peccatum omne depellit. Secunda, est ipsa vnio, quæ nec de potentia absoluta componi potest cum vllo peccato, vt è tota disputatione constabit.

§. 4. Obijciunt hæretici ex psalm. 21. adducta verba §. 1. De quorum explicatione recognosce P. Valentiam disp. 1. qu. 15. punct. 2. vers. *Quo loco*; P. Suarez disp. 33. sect. 1. P. Vasquez disp. 61. cap. 1. P. Mouzeum disp. 9. cap. 1. P. Lorinum in illum psalm. P. Maldonatum in Matthæum c. 27. v. 46. Respondeo, psalmũ illum esse de Christo ex consensu omnium Patrum; quem definiuit Vigilius Papa in Concilio Romano contra Theodorum Mopsuestenum negantem eum psalmum historicè esse de Christo, qui peccatis caruit. Igitur Christus ipse ea verba vsurpauit in cruce Matth. 27. quæ fuerunt apertissima prophetia passionis Christianæ: è quibus constat, Christum fuisse aliquo modo peccatis obnoxium, & propterea actum in crucem. Inhærendum nobis est definitioni Vigilij, quæ est in Concilio Romano, cuius meminit P. Hieron. Pradus tom. 1. in Ezech. in commentario isagogico post medium. ibi est mentio peccatorum Christi, & vestis diuisæ à militibus: vestis illa fuit personæ Christi, quam ipse gestauerat ante crucem: quam constat in parte diuisam à militibus, & in parte datam sorti: peccata verò non fuerunt personæ Christi, sed nostra: nos enim ea commisimus, ille verò minimè; illius autem fuerunt quoad obligationem satisfaciendi pro illis. Itaque Christi dicuntur ea peccata, quia quæ sunt membrorum, solent capiti adscribi: sunt item Christi quoad vadimonium: debita enim non solùm sunt debitoris proprij, sed etiam vadis.

§. 5. Sic interpretare Paulum 2. ad Corinth. 5. *Eum, qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit.* Igitur si Christus peccatum non nouit: ergo neque commisit; iam enim illud nouisset. Sensus ergo est, & Christus erat innocens omnino, & Deus repetiuit ab eo pœnas nostrorum peccatorum, illum faciens peccatum, id est, sacrificium pro peccatorum ablutione: quemadmodum sacerdotes dicuntur comedere peccata populi, id est, sacrificia, & oblationes pro peccatis. Aduerte, opera praua non posse tribui Christo voce actiua, quia sonare videtur personam Christi peccare. Quamobrem quidam Archiepiscopus cognomento *Augustinus Romanus* damnatus fuit erroris in Concilio Basileensi, quia dixerat Christum peccare quotidie; quamuis id acceperat de mystico Christi corpore. at verò peccata illi possunt adscribi verbo substantiuo, & dici peccata Christi: quia Christo est obligatio pro illis satisfaciendi, quia sunt peccata corporis mystici eiusdem Christi.

§. 6. Huic Vigilianæ definitioni adsonant Ricardus Pompolitanus, & Hugo Cardinalis, existimantes *Meorum* non accipi adiectiuè, sed substantiuè: ne sit hic sensus, *delicta mea longè sunt à me*; sed hic, *delicta meorum longè sunt à me.* Quia sunt hominum Christi, quos Christus potest appellare *meos*, quia sunt corpus mysticum ipsius: suntque ea delicta longè à salute Christi pendentis in cruce in illorum satisfactione: quæ delicta propterea sunt Christi, quia sunt suorum. Itaque Ricardus & Hugo loquuntur de peccatis quoad commissionem: qua ratione non sunt in persona Christi, sed in eius corpore mystico.

SECTIO II.

Vtrùm peccatum habituale mortale possit cum hypostatica vnione componi?

SVBSECTIO I.

Nonnulla præmoneo.

§. 7. NOn instituo sermonem de vnione hypostatica vt coniuncta gratiæ habituali, charitati & visioni beatæ: esset enim ea quæstio communis: est enim difficultas, vtrùm cum gratia habituali possit componi peccatum mortale habituale? Certum est, beatum non posse ex natura rei esse in peccato mortali; ego existimo neque in veniali. Cùm ergo vnioni hypostaticæ debeantur ex natura rei illa dona; concludo eam ex natura sua esse incompossibilem cum peccato. Quia vt posset componi cum peccato, opus etiam esset vt possit componi cum illorum carentia donorum: quia nisi subiectum illis careat, non potest esse in illo peccato: sed vnio hypostatica non potest componi cum illorum carentia donorum: ergo non potest cum peccato mortali componi. S. Thom. q. 15. a. 3.

§. 8. Est autem quæstio, vtrùm præter hanc oppositionem remotam vnio habeat aliam proximam & immediatam cum hoc peccato? id est, vtrùm vnio & peccatum seipsis opponantur ratione sui, & effectuum formalium, quos immediatè tribuunt subiecto: quemadmodum opponuntur calor & frigus, gratia & peccatum, peccatum & visio Dei. Nonnullæ enim formæ possunt opponi & immediatè ratione sui, & medio aliquo effectu, vt gratia peccato & per se, & per visionem Dei ab illa fluentem: alia verò possunt opponi mediatè, quin formaliter & immediatè: vt lux, & frigus non opponuntur formaliter immediatè; opponuntur tamen per calorem luce productum. Ita disquiro, vtrùm vnio non solùm per visionem Dei, & gratiam habitualem, sed etiam per se opponatur peccato mortali habituali.

§. 9. Qui censent gratiam sanctificantem non posse neque diuinitus cum peccato mortali componi; item censent vnione hypostatica humanitatem sanctificari, vel quia diuinitas, aut hypostasis, aut vtraque, est ratio sanctificandi; dicent consequenter impossibilem esse eam compositionem. Quamuis P. Vasquez non potest tam contento brachio tela torquere: totus enim innititur physicæ mutationi per gratiam inhærentem. Ostendi autem disp. 47. à §. 70. ad 75. ab ipso sentiri humanitatem diuinitate non esse physicè sanctam; sed moraliter. Sic argumentor: Si humanitas præexistens in peccato habituali, assumeretur à Verbo sine alia forma creata sanctificante; non posset ex vi illius assumptionis in sententia P. Vasquez expelli peccatum: quia sanctificatio fit à Deo per actum liberum; qui in eiusdem sententia requirit mutationẽ physicam in obiecto: sed in eâdem sententia nulla talis mutatio reperiretur: quia tota illa sanctificatio est formaliter moralis: ergo per vnionem hypostaticam non expelleretur peccatum habituale: ergo neque nunc expellitur: quia nunc est eodem modo; solumque est discrimen in gratia habituali, & visione beata.

§. 10. Dices, in assumptione humanitatis reperiri physicam mutationem incompossibilem cum peccato, quæ mutatio est ipsa vnio, eiusque productio. Contrà: Illa mutatio non pertinet formaliter in hac sententia ad iustificationem: quia illa neque est sanctificatio, & vnit physicè solam hypostasim non sanctificantem formaliter: ergo per illam formaliter non expellitur peccatum: quia hoc non potest expelli formaliter nisi aut visione Dei, aut forma sanctificante: ergo ad expellendum peccatum habituale exigitur alia physica mutatio pertinens formaliter ad iustificationem. Quod explico argumento familiari P. Vasquez: illa humanitas priùs peccatrix, de peccatrice redderetur iusta: ergo haberet in se aliquam mutationem physicam, perquam se haberet aliter in ratione iustæ. At nullam

S.Thom. q.15.a.1. lam haberet per te: ergo non emundaretur à peccato Verbo sibi vnito.

SVBSECTIO II.

Antiquorum opinio.

§.11. MAgister in 3.dist.12. meminit quorumdam opinantium componi posse peccatum cum vnione hypostatica, quos tamen ipse refellit. Quam sententiam postea acriter propugnarũt Theologi perillustres, neque pauci: Scotus in 3. dist.12. q. 1. §. *De secundo dico.* & §. *Ad primum*, & §. *Ad argumenta principalia.* Durandus qu.2. Gabriel art.2. & dist.1.qu.2.art.1. Marsilius in 3 qu.3. art.2.in 4.parte a.1.Bassolis qu. vnica art.1. Almainus apud Medinam qu.4. art. 1. ad 3. at verò in 3. dist.12.qu.1. quamuis indicat sententiam Scoti esse rationabilem, apparentiorem censet oppositam: in eamdem sententiam Scoti sese Okamus inclinat: cui Scotici subscripsere, nuper autem Philip. Faber in 3. disp. 27. num. 9. Hos omnes auctores pro ea sententia produco, quia censent posse componi cum vnione hypostatica peccatum actuale: quo physicè præterito manet habituale.

§.12.In eam sententiam acriter inuehuntur Medina 3.p.q.15.art.1. & alij Thomistæ: item P.Suarez, P.Monzeus, & alij, eam impietatis & temeritatis accusantes: vtrùm autem meritò, considerandum est ex argumentis. Ac Primùm probandum est, Patres facilem habere explicatum, quando dicunt in Christo, etiam vt homine, non posse esse peccatum, idque ratione vnionis. Scotus admittit hanc propositionem absolutè, *Christus vt homo est absolutè impeccabilis*: quia vt propositio sit vera, satis est Christo repugnare peccatum ex natura rei: sicut hæc est vera, *Petrus absolutè non potest esse simul in duobus locis*: quamuis enim possit diuinitus in illis esse, non tamen ex natura rei. Ratio est, quia Christus, vt homo, est inseparabilis naturaliter à visione beata, cum qua peccare non potest. Hinc facilè Patres expones.

§.13. Dionysius Alexandr. in epist. contra Paulum Samosatenum, adductus à P.Vasquez disp.61. num.9.& P. Monzeo disp.9. cap.2. priùs autem à P. Suarez disp. 33. sect. 2. asserit solum Christum, quia est filius Dei, non potuisse peccare; cæterorum autem neminem esse qui non possit. Respondeo, hæc posse componi cum sententia Scoti: quia consideratis omnibus personis terminantibus naturam creatam, sola persona Christi est aliena à potestate peccandi: quia ex conceptu personæ illi soli debetur visio Dei; cæteris autem personis minimè debetur ex conceptu personæ.

§.14. Augustinus lib. 2.de Peccat. meritis, & remiss. cap.11. asserit non potuisse cadere peccatum in diuinitatem Christi, neque in animam. Quod non dixit ratione visionis: ea enim ratio esset communis cuiuis beato, estque gratuita, non verò naturalis: gratiam autem, per quam Christus est impeccabilis, vocat naturalem: cui gratiæ vnionis in lib. de Corrept. & gratia adscribit impotentiam peccandi. Item lib. 1. de Prædestinat. sanctor. c.15. clarissimè autem in Enchitidio cap. 40. vbi ait factam fuisse tantam vnionem naturæ humanæ cum diuina in vnitate personæ, vt ratione illius gratiæ quasi naturalis nullum possit natura humana peccatum admittere. Respondeo neque ab his esse Scotum alienum: quia censet personam Christi ex conceptu personæ esse impeccabilem etiam in natura humana: quia ex conceptu personæ non potest esse naturaliter absque visione Dei, ac propterea nec cum peccato. Quod non quadrat in cæteros Beatos: quamuis enim omnibus sit communis ratio proxima impeccabilitatis, non tamen ratio illam habendi: quia cæteris personis est gratuita, quia neque illa, neque gratia sanctificans est debita vlli personæ: personæ autem Christi est debita, ita vt non possit illa naturaliter priuari: ob quod impeccabilitas est tam naturalis Christo, quàm gratia vnionis. Quibus integrè Augustino fit satis.

§.15. Athanas.in li.de Incarnat. Christi parum à principio, asserit nullo modo potuisse esse in Christo peccatum. Ambros.lib.de Incarnat. Dominicæ Sacram. cap. 7. Epiphanius in Anchorato longè post medium ait, Christum non fuisse subiectum peccatis propter deitatem plenè inhabitantem in Christo. Nazianz. orat. 36. quæ est IV. de Theologia, num. 46.ait, voluntatem Christi non aduersari Deo, quia tota deificata est. Origenes lib.2. Periarchon cap. 6. eleganter comparat humanitatem Christi ignito ferro, quod non potest frigus admittere: ita neque anima Christi est conuertibilis, quia in illa ipse ignis substantialiter requieuit. Cyrillus Alexandr. aduersus Anthropomorphitas cap. 23. initio stolidos appellat eos, qui censent humanitatem Christi posse peccare. Idem repetijt lib. de Recta fide ad Theodosium longè ante medium, vbi probat animam Christi vnione redditam stabilem in bono. Chrysost. atque Hieron. ab eâdem sunt ratione. Anselmus lib.2. *Cur Deus homo*, cap.10. ait: *Primus Adam peccare potuit, quia purus homo: secundus Adam peccare non potuit, quia est Deus.* Adde Fulgentium libr. 1. de Vnitate prædestinat. & gratiæ non longè à principio. Respondeo vno verbo, eos Patres cum Scoto componi: quia loquuntur de Christo, vt est nunc, debuitque naturaliter esse: susceptio enim humanitatis in vnitatem personæ est ratio impeccabilitatis: quia propter eam vnionem non potest anima assumpta carere visione Dei, neque peccare. Quæ vnio stabilem reddit voluntatem Christi, & inconuertibilem à Deo, quia in intellectum deriuat visionem Dei, & in voluntatem amorem, quibus proximè tenetur, ne possit à Deo diuelli. Dixit Origenes animam Christi semper esse in sapientia: *Omne, quod agit, quod sentit, quod intelligit, Deus est; & ideo, neque conuertibilis, neque mutabilis dici potest.* Quibus apertè docet, ex visione oriri inconuertibilitatem: quia omne, quod intelligit, Deus est: id est, quia numquam non intelligit Deum. quam inconuertibilitatem dicit acceptam ab vnione hypostatica, quia inde visio est etiam accepta. Casum autem propositæ difficultatis Patres non disputare.

§.16. Ostendi sententiam Scoti non esse dignam vlla censura: nunc eius argumentum expendo. est autem duplex: quia sola vnio non sanctificat formaliter humanitatem, sed radicaliter tantùm, quia illi debetur gratia sanctificans: de quo egi disp. 47. tum etiam, quia licet humanitas sanctificetur formaliter vnione, tamen gratia sanctificans, & peccatum opponuntur non physicè, sed tantùm moraliter ex voluntate Dei. Respondeo, vtrumque esse falsum: quia vnio sanctificat humanitatem formaliter: item peccatum mortale, & gratia sanctificans opponuntur ex natura sua. Quidquid autem sit de gratia habituali, ostendam subsect.5. & 6. vnionem hypostaticam nullo modo cum peccato posse componi.

§.17. Secundum fundamentum est: Verbum subrogatur pro subsistentia creata: sed hæc non sanctificat formaliter humanitatem: ergo neque illa. Respondeo, eodem argumento probari, neque visionem Christo deberi. Nego igitur consequentiam: quia pro supposito imperfecto, & non constituente filium Dei, subrogatur suppositum infinitè bonum constituens filium naturalem Dei. Cætera argumenta proponam inferiùs.

SVBSECTIO III.

Conclusio.

§.18. EXistimo vnionem hypostaticam opponi ex natura sua omni peccato mortali habituali, non solùm mediatè per habitus infusos, eorumque actus, sed etiam immediatè per se: itaque si in humanitate Christi esset sola vnio hypostatica cum carentia reliquarum gratiarum accidentalium, adhuc non posset cum peccato mortali componi. Quæ sententia est communis. Pro qua adducuntur Magister in 3.dist.12. S.Thomas ibi q.2.a.1. & 2. & 3.p.q.15.art.1. Video à Phil.Fabro hos Doctores exponi de humanitate vnita Verbo modo connaturali ipsi vnioni, nempe cum visione beata; eos verò non egisse de hac nostra quæstione. Quæ quidem expositio, quamuis mihi non videtur vera; tamen non potest impugnari facilè. Videntur tamen illi egisse de vnione secundùm se: quia S. Thomas ait Christum *nullo modo* peccare posse: verba item Magistri indicant alienum esse à Deo peccatum. Clarissimè autem est ab hac sententia eâdem dist.12.art.2.q.1.S.Bonauent. constituens triplicem rationem, ob quam Christus, vt homo, est impeccabilis. Prima, est confirmatio in gratia: nullus autem confirmatus in gratia potest graui inquinari peccato: quod etiam ibidem dixere Lombardus & Thomas. Secunda, est visio beata, quæ Christo data est ipso momento conceptionis. Tertia, est vnio ipsa hypostatica, quia implicat, vt Deus sit peccator. Nullus ex antiquis tam perspicuè & acutè difficultatem hanc tetigit acu, quàm Bonauentura: quod ego in plerisque difficultatibus obseruaui. Consentiunt Almainus eadem dist.12. q.1. censet enim hanc sententiam esse apparentiorem. Adde Capreolum, cæterosque Thomistas: nuperos autem Medinam 3. p. q.15. art.1. Aluarez disp.68. & Paulum Nazarium, qui (vt solent) non se continent à censura. Adde P. Valentiam tom.4. disp.1.q.15. punct.2. P.Suarez disp.33. sect.2. P. Vasquez disp. 61.cap.3. P.Ragusam disp.114.§.2.& P.Monzeum disp.9.cap.2.

§.19. Quamuis à §.13. ad 15. Patres exposui, vt Scotum à censura vindicarem, negari tamen non potest eos pro hac sententia posse adduci cum maxima probabilitate. Adde Augustinum tom.4. lib.2. de Incarnat. Verbi, aliquanto ante finem, asserentem ex Verbi Dei vnitate indesinenter possessa oriri hanc inuertibilitatem. Ne autem dicat Scotus, Augustinum locutum non de sola vnione, sed de illa vt coniuncta visioni, subijciam verba Augustini, quibus significat inter vnionem & peccatum esse immediatam oppositionem. Verba autem S.Thom. q.15.a.1. sunt: *Vngi namque oleo lætitiæ non aliud intelligitur quàm Spiritu sancto repleri. Quòd autem, Præ participibus dixit, indicat, quia non gratia Spiritus, sicut Prophetis, data est; sed ipsius Verbi Dei in eo substantialiter inerat plenitudo. Denique propter hoc non solùm dixit, Dilexisti iustitiam; sed addidit, Et odisti iniquitatem. Odisse enim iniquitatem illud est, quod Scriptura dicit de eo, Qui peccatum non fecit*, &c. Ex quibus patet, Augustinum ad tuendam impeccabilitatem Christi recurrisse ad solam hypostaticam vnionem. Quam paulò pòst ijs verbis explanat: *Vmbram Christi Domini hanc vocasse* (Ieremiam:) *in qua vmbra nos viueremus in Gentibus. In humanitatis namque assumptionis sacramento Gentes viuunt.* Deinceps discrimen constituit Augustinus inter Christum, & cæteros iustos, diuersasque rationes impeccabilitatis, aut potestatis peccãdi, his verbis: *Ad omnes denique sanctos calor aliquis verbi Dei putandus est peruenisse: in hac autem anima ignis ipse diuinitatis substantialiter requieuisse credendus est, ex quo ad cæteros calor aliquis venerit. Denique quod dixit, Quia vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis, ostendit, quòd ista anima aliter oleo lætitiæ, id est Verbo Dei, & sapientia vngitur, & aliter participes eius, id est, sancti Prophetæ, & Apostoli: illi enim in odorem vnguentorum eius cucurrisse dicuntur; ista verò anima vasculum vnguenti ipsius fuit, ex cuius fragrantia participes digni quique Prophetæ & Apostoli fiebant. Et sicut vas ipsum, quod substantiam continet vnguenti, nullam potest genus aliud accipere liquoris; ita anima Christi velut vas, in quo inerat substantia vnguenti, impossibile fuit, vt contrarium reciperet odorem: participes verò*, &c. Hæc sententia, & verba priùs fuere dicta ab Origene lib.2. Periarchon c.6. post medũ: quibus satis apertè probat, pugnam peccati & gratiæ in anima Christi esse formaliter propter vnionem hypostaticam: quo differt Christus à cæteris iustis, in quibus hæc pugna oritur ab accidentibus, quæ vocantur aliquis odor gratiæ. Hunc librum Martinus Lipsius, Cardin. Bellarminus, & P.Posseuinus dicunt non esse Augustini; coniectura tamen meo iudicio, non efficaci.

SVBSECTIO IV.

Aliorum argumenta.

§.20. HÆc quamuis certa sunt, tamen non probantur eâdem ratione. Henricus & Alexander opinantur humanitatem Christi non posse maculari peccato, quia non potest etiam diuinitus vnio separari à visione beata: ergo impossibile est peccatum cum vnione secundùm se: quia vnio secundùm se est inseparabilis à visione. Ob quod quæstio proposita terminos implicat: est enim ex hypothesi vnionis hypostaticæ separatæ à visione. Contrà: Vnionis productio, & visionis beatæ, non est vna, sed duæ realiter distinctæ: ergo possunt separari diuinitus: quia ex separatione non sequuntur duo prædicata contradictoria. item altera productio est substantialis, altera accidentaria: cur non poterunt diuinitus separari? Visio non est, qualis est vbicatio, duratio, & (vt alij censent) subsistentia, quæ sunt accidentia communia, aut modus existendi per se: sine quibus non possunt esse substantiæ: quibus non repugnat esse sine actu intellectus. Opus est ergo ostendere repugnantiæ rationem;

S.Thom. q.15.a.1.

nem; alioquin posset alius dicere vnionem hypostaticam esse diuinitus inseparabilem à gloria corporis, tristitiæ impotem, & alia id genus. Quòd si velint impossibilem esse separationem visionis ab vnione, quia humanitas posset peccare; petunt quidem principium: Scotus enim contendit vnionem posse diuinitus cum peccato componi, quia potest visione carere: Henricus autem dicit impossibilem esse eam compositionem, quia humanitas non potest visione carere: rogatus autem cur non posset visione carere, respondet quia posset peccare. Respondet ergo & circulo, & petitione principij. Aliunde ergo probanda est aut impeccabilitas aut repugnantia visionis. Hac autem rectè probatâ, rectè sequitur altera.

§.21. Alij censent humanitatem non posse admittere peccatum actuale, quia actiones sunt suppositorum: peccatum autem non potest esse à supposito Deo. Vnde deducent non posse cum supposito Deo peccatum habituale componi: quia denominationes sunt etiam suppositorum, nec potest Deus denominari peccator. Contrà: Non est eadem ratio in peccato habituali, & actuali: illi enim auctores dicunt actiones vitales pendere speciatim à supposito, vt à principio intrinseco: sed peccatum habituale non est actio; sed priuatio gratiæ, vel peccatum actuale non condonatum, siue moraliter manens: ergo non est eadem ratio. Probo consequentiam, quia denominationes priuatiuæ, aut morales, possunt adscribi soli humanitati, quin adscribantur supposito, quamuis denominationes actiuæ illi non possint adscribi. Quod probo Primùm: quia anima rationalis denominatur propriè facta ex nihilo, & de nihilo creata; item dicitur potens reduci ad nihilum: quæ denominationes minimè conueniunt supposito, quod neque creatum est, neque potest in nihilum redigi: neque item est terminus creationis animasticæ: ergo soli animæ, & non Verbo, possunt conuenire aliquæ denominationes passiuæ. Eâdem ratione priuatio gratiæ eidem animo soli conueniret. Ratio à priori: quia sola anima est subiectum eius priuationis, sicut illa sola est terminus creationis: quia illa sola est subiectum gratiæ, quæ non dependet à supposito in genere causæ subiectiuæ: quamuis enim suppositum diuinum in genere causæ efficientis posset esse speciale principium actionum, at non in genere causæ subiectiuæ, quæ imperfectionem includit. Idem dico de peccato non condonato: quod quidem physicè nihil est, sed quædam extrinseca denominatio: ad quam sustinendam extrinsecè satis est liberum arbitrium, quod peccauit. Demus à Verbo adsumi animam, quæ priùs tempore peccauisset existens sine vllo supposito (quod fieri posse diuinitus probaui disp. 11. Metaphys. à §.122.) vel existens in alio supposito: quo destructo, & succedente alio, maneret idem peccatum actuale. Si enim destructo primo supposito, subrogaretur aliud creatum numerò distinctum, non propterea anima illa soluereturpeccato habituali: quod quidem perseueraret, quia perseueraret liberum arbitrium, à quo erat commissum: & quoad retinendam illam extrinsecam denominationem, non est opus vt suppositum concurrat.

§.22. P. Suarez censet animam vnitam Verbo non posse peccare: quia Verbum non solùm denominatiuè, sed etiam diuina voluntate peccaret: quia ageret contra dictamen rectæ rationis, si permitteret humanitati peccatum: quia ad ipsum spectat illam reddere à peccatis immunem, vt id præstare debent maritus vxori, & filio parentes. Contrà: Licet id verum est in peccatis actualibus, quæ concipimus post vnionem, siue in sensu composito vnionis, at non probat idem de præteritis. Ratio est, quia quando sunt duæ potentiæ, altera inferior, superior altera; debet superior regere inferiorem: at non debet emendare errata commissa à potentia inferiore, quando illi non erat subiecta. Maritus tenetur vxorem in officio tenere; at non tenetur extinguere debita ab vxore contracta ante matrimonium: quia eo tempore actiones illius feminæ ad eum non spectabant: ergo neque Verbum tenetur emendare humanitatis errata commissa ante vnionem: esto teneatur post vnionem humanitatem in officio tenere. Quòd si humanitati iam vnitæ tenetur ita prouidere, ne sit in tam graui damno contracto ante vnionem, tenebitur etiam ab ea depellere habitus vitiosos, ignorantiam, errorem, & alia grauissima damna: sicut maritus tenetur erudire vxorem graui laborantem ignorantia. Itaque hæc ratio P. Suarez probabilis est, ad probandum ex vnione oriri Deo obligationem numquam permittendi humanitati vnitæ peccatum: quia filium naturalem tenetur quis à peccato cohibere: at Christus vt homo est filius naturalis Dei Patris: ergo Deus Pater tenetur non permittere peccatum Christo, vt homini. De peccato habituali non est ratio tam efficax: est autem bona: quia pater tenetur prouidere filio salutem æternam, & eripere à summis ærumnis. Non est autem eadem ratio de ignorantia: quia non est obiectum displicentiæ diuinæ: at pater non potest permittere in filio naturali id quo esset eius amicitia extorris. Vtrùm autem hæc ratio idem probet in matre Dei, dicam disp. 100. sect. 3. subsect. 3. Absolutè autem rationem hanc probabilem tantùm esse, & Deum ea ratione absolutè nullam habere obligationem impediendi peccata eo titulo, dicam sect. 5. subsect. 3.

SVBSECTIO V.

Ratio à priori.

§.23. MIrum est tam Scoticos, quàm Thomisticos non vidisse rationem, quæ sese vltrò oculis offert. quod in schola vtrorumque probo. Primùm apud Thomisticos: humanitas Christi in illorum sententia sanctificatur formaliter vnione hypostatica, vel quia coniungit hypostasim vt rationem sanctificandi, vel diuinitatem, vt ostendi disp. 47. Sed in illorum etiam sententia peccatum mortale non potest componi cum gratia sanctificante, vt ostendi disputans de iustificatione: ergo ex solo conceptu vnionis sanctificantis rectè probatur eius cum mortali peccato repugnantia. Quid ergo opus est inire salebrosas vias suppositorum? In Scotica autem schola res est aperta. Fatetur Scotus vnioni secundùm se deberi visionem Dei. sic argumentor: Vnio sola est titulus tam condignus ad visionem, vt illa non possit naturaliter priuari humanitas: ergo cum vnione non potest componi peccatum mortale. Probo consequentiã: quia non possunt in eâdẽ humanitate esse duo tituli condigni, alter vitæ æternæ, alter eiusdem

dem æternæ vitæ carentiæ. Neque enim idem homo potest simul esse dignus vita, & nece: si enim est dignus nece: ergo sine iniuria potest vita priuari: at ille, cui vita debetur, non potest absque iniuria vita priuari: ergo. Vndecumque ergo hic titulus oriatur, pugnat ex natura sua cum reatu damnationis æternæ: ergo quamuis vnio potest visione priuari, non potest cum peccato componi ex natura rei: quia illi duo tituli non possunt componi: quid autem sit de potentia absoluta, dicam subsect. 6. Itaque ex conceptu sanctitatis ego hanc repugnantiam probaui abhinc annis viginti disputans de iustificatione: quam rationem, aliasque nonnullas spectantes ad quæstiones alias, placuisse lætor P. Monzeo viro eleganti, ingenioso, & erudito: cuius præmatura mors luctum etiam maturauit scholis. Alias eius confirmationes reijcio in eius disp. 9. cap. 2.

§.24. Secundum repugnantiæ caput oritur ex eâdem vnione. Aduerte esse quæstionem inter Catholicos, vtrùm humanitas reddatur substantialiter sancta formaliter diuinitate, hypostasi, aut vnione. Et quamuis pars affirmans est iam certa, nondum tamẽ est definita. At verò definitum est, Christum, vt hominem, vnione hypostatica esse filium naturalem Dei. Sic argumentor: Sola vnione, seclusis alijs omnibus accidentibus, Christus, vt homo, est filius naturalis Dei: ergo sola vnione est heres bonorum Dei: ergo sola vnio seclusis omnibus alijs accidentibus pugnat ex natura sua cum peccato mortali. Antecedens est definitum Francofurti ab Adriano. Prima consequentia est B. Pauli: secundam negari non posse, ostendi §.23.

SVBSECTIO VI.

Quid de potentia absoluta.

§.25. EX conceptu communi sancti, & filij probata est oppositio naturalis inter vnionem hypostaticam, & peccatum mortale habituale: quæ probatio satis est ad repugnantiam ex natura rei. Superest difficultas, vtrùm ea oppositio tanta sit, vt nec diuinitus sit compositio possibilis. Difficultas est, quia est opinio valdè probabilis, hoc genus peccati posse diuinitus componi cum gratia habituali, & visione Dei: ergo idem erit de vnione hypostatica. Probo consequentiam: quia conceptus formalis & adæquatus iusti, & filij est qualitas gratiæ; cum qua tamen componi potest peccatum.

§.26. Aliqui negant antecedens, opinati non posse peccatum mortale cum gratia componi. De qua quæstione hîc non est disputandum: quia si horum sententia vera est, non dubium, quin vnio hypostatica sit incompossibilis cum peccato; si autem gratia habitualis potest cum peccato componi, superest grauis quæstio, vtrùm idem sit asserendum de vnione hypostatica? Existimo autem partem negatiuam: quæ est omnium, qui admittunt repugnantiam naturalem inter vnionem, & peccatum. Probatur à priori: impossibile est etiam diuinitus Christum, vt hominem, non esse filium naturalem Dei: quia de conceptu essentiali eius vnionis est constituere personam humanam non alienam, neque extraneam à Deo, & ab ipso Deo productam: in quo sita est definitio hominis filij naturalis Dei: ergo impossibile est etiam diuinitus in illo homine esse peccatum mortale. Probo consequentiam: quia filius, dum est filius, habet titulum condignum ad hereditatem paternam: hereditas autem Dei est eius visio: ergo Christus non potest non habere titulum ad hereditatem. Antecedens est B. Pauli, *Quòd si filius: ergo & heres*: ergo ex solo conceptu filiationis tamquam ex causa adæquata Apostolus infert hereditatem. Sed cum illo titulo non posse componi titulum, quo iustè hereditate priuemur, ostendi §.23. ergo. S.Thom. q.15.a.1.

§.27. Objicis Primùm: Potest manere filius, & hereditate priuari: ergo potest etiam filius naturalis Dei carere titulo ad hereditatem. Nego consequentiam: discrimen est, quia filij creati sunt imperfecti, & possunt mille flagitijs demereri non solùm hereditatem, sed & vitam. Neque de illis loquitur Paulus, sed solùm de filijs Dei, *Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi*: est ergo impossibile, vt filiatio Dei careat titulo hereditatis. Quod quidem ex ipso Scoto deprehendes apertè: fatetur enim ille huic filiationi deberi naturaliter visionem beatam, ratione cuius Christus, vt homo, est naturaliter impeccabilis, & inseparabilis à titulo hereditatis. quod non quadrat in filiationem puræ creaturæ: quæ non est inseparabilis ab aliquo impedimento ad peccandum. Vnde ex hac filiatione non potest inferri hereditas; potest autem ex filiatione naturali Dei: quæ (etiam ex Scoto) inseparabilis est naturaliter à visione, & per suam essentiam est ad illam condignus titulus. Ineptum ergo ducitur argumentum à nostra filiatione ad istam.

§.28. Objicis Secundò: Gratia habitualis est filiatio Dei, à qua tamen ad hereditatem non valet consequentia comparatione potentiæ absolutæ: ergo neque in hac filiatione Christi. Distinguo antecedens: gratia habitualis est filiatio Dei simpliciter & propriè, nego antecedens: est Dei filiatio secundùm quid, & metaphoricè, concedo antecedens, & nego consequentiam. Animum aduerte gratiam habitualem esse filiationem adoptiuam Dei: quæ filiatio non est propria, sed per imitationem. Pater enim adoptans se gerit cum adoptiuo filio, ac si esset naturalis: quia affectus & amor in adoptiuum præstat quod generatio in naturalem, quod attinet ad hereditatem. Ita Deus sibi complacet in homine iusto, illique decernit sui visionem, quem diligit carè & tenerè, non secùs ac si esset filius, neque aliter quàm homines liberos diligunt. Est igitur homo iustus filius Dei, qua ratione iustus est; est autem iustus gratia habituali tamquam causa formali; at verò additur etiam carentia peccati mortalis, tamquam effectus formalis secundarius gratiæ: qui effectus secundarius est de conceptu formali sanctitatis nostræ: ob quod est etiam de conceptu formali filiationis adoptiuæ. Vnde, ex solo effectu formali primario gratiæ non infertur hereditas; infertur autem ex primario simul & secundario: in vtroque enim orto à gratia tamquam ab vnica causa formali nostræ iustificationis sita est nostra sanctitas, & filiatio Dei. quæ abunde probaui disputans de iustificatione, componens vnitatem causæ formalis cum vtroque effectu primario & secundario. At verò filiatio naturalis consistit in solo conceptu positiuo hypostasis, vt vnitæ humanitati, per quem realiter Christus, vt homo, est persona non aliena à Deo: ob quod

S. Thom. q. 15. a. 1. quod hæc filiatio non pendet ab alio conceptu secundario priuatiuo, aut positiuo. Carentia enim peccati sequitur ex hac filiatione naturali, tamquam ex adæquato conceptu filiationis. Quæ tam certa sunt, vt, si per impossibile Christus, vt homo, esset in peccato mortali, adhuc, vt homo, esset Filius naturalis Dei. Imò nunc filiatio naturalis est ratione prior sanctitate, vt alibi ostendi: quia sanctitas est attributum filiationis, sicut bonitas attributum entis. Hinc deduces, non esse consequentiam à gratia habituali ad vnionem: quia altera se sola non est filiatio; è contrà verò, altera se sola est filiatio: & quamuis conceptus filiationis sit diuinitus separabilis à gratia, tamen est inseparabilis ab vnione. A gratia autem simul cum effectu secundario, qui est carentia peccati mortalis, meliùs argumentaremur ad vnionem. Adhuc tamen pressior est titulus vnionis hypostaticæ: ratione cuius Christus, vt homo, *tanto melior est angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Constat ergo plurimùm eos falli, qui censent eamdem esse rationem in filiatione naturali, & adoptiua.

§.29. Secunda probatio repugnantiæ est ex conceptu sanctitatis. Ostendi humanitatem esse formaliter sanctam hypostasi Verbi. Alij censent, diuinitate: quæ sanctitas habet physicam oppositionem cum peccato habituali: hæc autem oppositio non potest diuinitus vinci: ergo non possunt componi. Probo Minorem: quia illa est repugnantia infinita: nulla autem eiusmodi repugnantia vinci potest. Vt patet in immortalitate: quæ si vniretur humanitati, illi præstitura suum formalè effectum, esset humanitas in sensu composito vnionis immortalis etiam diuinitus: & vt Deus posset humanitatem occidere, opus esset vt prius ratione solueret vnionem. Ratio est infinita repugnantia, quam habent perfectiones diuinæ cum oppositis imperfectionibus. Neque obest sanctitatem diuinam vnitam esse modo creato: id enim probat posse humanitatem sanctitate priuari. quod quidem repugnat Deo sancto per essentiam: at verò ex suppositione vnionis non potest vinci oppositio infinita sanctitatis cum peccato.

§.30. Hinc deduces, sanctitatem substantialem Christi, vt hominis, non componi formaliter ex concepta positiuo & priuatiuo, sed ex solo conceptu positiuo hypostasis vt vnitæ. Primùm, quia sanctitas, & filiatio Dei conuertuntur, vt ostendi disp. 47. sed filiatio naturalis Christi, vt hominis, est sola hypostasis, vt vnita humanitati: ergo & sanctitas. Secundò, quia sanctitas est id, per quod humanitas Christi est particeps diuinæ naturæ, & illi placet infinitè: sed illa participatio est purè physica, & positiua; complacentia autem sequitur ex bonitate Verbi vt vniti: ergo. Carentia autem peccati est effectus formalis secundarius ortus à tota filiatione naturali, & sanctitate substantiali Christi: quæ carentia est effectus, non pars sanctitatis Christi prouenientis formaliter ab vnione. Nostra verò sanctitas in parte consistit in illa peccati carentia, orta à gratia habituali, tamquam ab vnica causa formali nostræ iustitiæ. Rationem reddidi §.28. ex vnione physica cum Deo: gratia verò est vnio per affectum, exigentem in obiecto carentiam mali, & positiuum bonum; ex vtroque autem conflatur obiectum amicitiæ. Vnio verò naturalis filiationis & sanctitatis seipsa allicit amicitiam.

SECTIO III.

De peccato originali.

§.31. Magister in 3. dist. 12. (cum quo, & cæteri Theologi) ostendit ex B. Augustino Christum contentum in Adam secundùm corpulentam substantiam; non verò secundùm seminalem rationem: id est, Christum accepisse carnem ex posteris Adami; non tamen ab illo deriuatam sementina ratione. Eius enim caro sine virili concursu accepta fuit ex Maria: hæc autem ortum traxit ex Adamo per congressum feminæ & viri. Ob hæc Christus ex eodem Augustino non fuit decimatus in Abraham, neque contraxit peccatum originale: hoc enim non contrahitur nisi ab ijs, qui continentur in Adam secundùm rationem seminalem, & concipiuntur ex congressu feminæ & viri.

§.32. Vtrùm autem de potentia absoluta possit Christus contrahere originale peccatum; non est grauis quæstio. Hoc peccatum est aut peccatum capitis, quod in generatione transfunditur in posteros, in quibus dicitur moraliter manere, donec condonetur: vel est carentia iustitiæ, in qua concipi debebamus. Vnde deduces, non potuisse Christum in vtero nasci cum illo peccato. Primùm, quia peccatum illud reddit subiectum natura filium iræ, id est conceptione, siue natiuitate in vtero: Christus autem, vt homo, est natiuitate filius amoris: quia de conceptu substantiali Christi, vt hominis, est naturalis filiatio Dei, cui debentur bona, & amicitia paterna. Secundò, quia, si peccatum originale est carentia iustitiæ, non potuit esse in Christo, qui neque concipi potest sine sanctitate. Si verò est aliquid distinctum à carentia iustitiæ, habet vim ad illam inferendam: sed implicat diuinitus esse aliquid in Christi conceptione, quod possit inferre carentiam iustitiæ: quia implicat terminos conceptio Christi sine iustitia: ergo. Tandem Deus nullam displicentiam potest habere in humanitate, vt vnita Verbo: ergo in ea humanitate in sensu composito vnionis non potest esse originale peccatum.

§.33. Addo, repugnasse etiam Christo peccare in Adamo. Nos peccauimus in Adamo, & in nobis ipsis contraximus peccatum originis. Demus Mariam in Adamo peccasse. Certum est, ab ea in se ipsa non fuisse peccatum originale contractum: quia quamuis ex parentis meritis debuisset transfundi, tamen merita Christi illud impediuere. Christus neutra ratione potuit peccare. Non in se ratione reddita §. superiori; non in Adamo: quia in illo nullus potest peccare, quin possit in se contrahere peccatum illud: hæc autem contractio Christo repugnat: ergo & peccatum illud. Et quamuis non repugnet, Christum concipi sine gratia habituali, tamen repugnat illum concipi ingratum Deo. Ratio autem à priori est, quia non potest voluntas aliqua in aliam transfundi, cui per se repugnet actus in ordine ad quem transfunditur. quod ex terminis patet: sed voluntati Christi per se repugnat peccatum Adami: ergo. Quo differt

fert à voluntate nostra; cui licet in aliquo statu infantiæ aut amentiæ repugnet peccatum, tamen per se illi non repugnat; voluntati autem Christi repugnat per se.

§.34. Potuit humanitas Christi carens omni supposito, vel terminata creato peccare in Adamo, & in se contrahere peccatum illud, deinde verò supposito vniti diuino. quod peccatum vnione ipsa detergeretur. in eo casu an verè diceretur Christum peccasse; quæstio est de nomine. Qui censent hominem in recto significare suppositum, & in obliquo connotare naturam in hoc mysterio; dicent Christum, aut hunc hominem, numquam peccasse: ad id enim opus est vt humanitas in sensu composito vnionis sit peccato subiecta. quibus ego subscribo. Qui verò fatentur, hominem etiam in Christo in recto significare naturam, dicent hunc hominem peccasse.

SECTIO IV.

Vtrùm vnio possit componi cum peccato veniali habituali?

§.35. Dico Primò, vnionem ex natura rei non posse componi cum eo peccato: quia vnio ex natura rei constituit animam perfectè beatam: quia propter vnionem perfunditur visione Dei, & amore intensis infinitè: cum ijs autem actibus pugnat omnino omne peccatum.

§.36. Dico Secundò: Vnio ratione sui ita pugnat cum peccato veniali, vt neq; diuinitus possit cum illo componi. Hæc sententia frequens est apud recentes. Quam probant Primùm, quia humanitas redditur Verbo infinitè sancta: sed cum sanctitate infinita non potest componi peccatum veniale: ergo neque in humanitate cum Verbo. Verùm ipsi non tenent consequentiam: censent enim humanitatem esse sanctam absolutè finitè; infinitè verò secundùm quid: sed cum sanctitate infinita secundùm quid poterit componi peccatum: ergo.

SVBSECTIO I.

Examinantur aliquorum argumenta.

§.37. Dicent Primùm, sanctitatem humanitatis Christi esse moraliter infinitam concretè, quamuis non physicè: physicè autem esse maximam omnium; quæ possunt excogitari: at excogitari potest aliqua, cui repugnet compositio cum peccato veniali: ergo. Respondeo, illam moralem infinitudinem esse comparatione præmiorum, quæ debentur Christo, vt homini, sine termino: at verò in ordine ad complacentiam Dei in horum sententia non est nisi finita: sed cum obiecto complacentiæ finitæ rectè potest componi peccatum veniale: ergo & cum gratia vnionis. Fateor nullam aliam gratiam posse excogitari maiorem: at excogitari potest perfectior modus communicationis, ratione cuius modi in hac sententia iustificat finitè: ergo ex hoc capite non opponetur peccato veniali. perfectior autem modus se communicandi excogitatur in ipso Deo, in quo communicatur per identitatem. Quo argumento ij auctores mouentur ad negandam humanitatē Christi esse concretè infinitè sanctam, & in omni genere: ergo prementur eodem ad asserendum humanitatem esse capacem peccati venialis. Illam autem esse sanctissimam inter omnes creaturas quid interest, cùm sit comparatio inter finita? vt homo est perfectissimum inter animalia; finitum tamen animal est, multasque capit animales imperfectiones. Item, si est possibilis substantia supernaturalis, est perfectiori modo sancta: quia est sancta per identitatem substantialem; humanitas autem non nisi per modum distinctum: est autem perfectior ratione communicandi per identitatem, quàm per modum distinctum: ergo illi non probant oppositionem vnionis hypostaticæ cum peccato veniali. S. Thom. q. 15. a. 2.

§.38. Dicent Secundò, visionem beatam non posse componi cum peccato veniali actuali: ergo neque vnio, quæ maior sanctitas est quàm visio. Primùm respondeo, antecedens esse dubium de potentia absoluta, qua aliqui censent posse componi visionem Dei cum peccato habituali. Vnde retorqueo argumentū, ea cum vnione posse quoque componi. Secundò respondeo, repugnantiam visionis & peccati oriri non ex conceptu sanctitatis, sed beatitatis, quæ non patitur vllam animi miseriam. Hinc nego consequentiam: quia melior est gratia sanctificans, quàm visio beata: & tamen cum gratia componi potest peccatum veniale: ergo non rectè arguitur à maiori sanctitate. Ratio est, quia visio non opponitur peccato veniali, quia sit forma sanctificans.

§.39. Alij censent hanc oppositionem: quia non implicat aliqua gratia incompossibilis diuinitus cum peccato veniali: ergo hæc est incompossibilis: quia si qua est possibilis, maximè hæc omnium possibilium perfectissima. Hoc argumento passim vtuntur: cui neruos præcidam disp. 60. sect. 4. §.24. In præsenti autem distinguo antecedens: non repugnat sanctitas incompossibilis cum peccato veniali in subiecto, aut quasi subiecto, cui communicatur per identitatem, concedo antecedens & consequentiam. Sanctitas enim Dei talis est, quæ in Deo, in quo est per identitatē, nullum omnino paritur peccatum: quia illum reddit sanctum in omni genere infinitè. Talis item est substantia supernaturalis (si est possibilis) non quòd sit sanctitas infinita, sed quia nullum potest efficere actum nisi supernaturalem: at nullus actus supernaturalis potest esse peccatum veniale actuale. quod in illa substantia est maximè clarum, quæ non haberet principium naturale quo vitiaret supernaturalem affectum. at sine peccato actuali non potest esse habituale: ergo. Si verò sanctitas sit alicui communicanda per modum ab illa distinctum, nego antecedens, & dico eo non probari hanc peccati repugnantiam: compositio enim non oriretur ex imperfectione gratiæ, sed modi, quo communicaretur. Et quia gratia vnionis communicatur modo distincto ab ipsa sanctitate, ideo dicent aduersarij non repugnare illius in humanitate cum peccato veniali compositionem. Vt autem statuant ij auctores, non repugnare gratiam incompossibilem cum peccato veniali, opus est vt ostendant effectū formalem talis gratiæ, vt inde probetur incompossibilitas cum peccato. Alioquin dicent non repugnare aliquam substantiam completam, cui repugnet

S.Thom. q.15.a.1.

pugnet simul existere cum lapide aut ligno : quia illius productio penderet essentialiter à decrèto efficaci Dei de non producendo lapide.

SVBSECTIO II.

Primum argumentum.

§.40. COnclusio præmissa §.36. probatur Primùm : quia disp. 47. latè probaui, humanitatem in concreto esse infinitè sanctam in omni genere, si consideretur sanctitas quoad substantiam : sed cum hac sanctitate in concreto non potest componi peccatum veniale : ergo. Probo Minorem : quia quod in vno genere placet infinitè, non potest in illo genere displicere : quia complacentia opponitur displicentiæ in eodem obiecto : vnde deducitur obiecta illorum actuum opponi. Quo autem maior est complacentia, magis opponitur displicentiæ : ergo complacentia in omni genere simpliciter infinita, opponitur infinitæ displicentiæ in aliquo genere. Sed infinita oppositio vinci non potest : ergo. Quo differt hæc oppositio à qualitatibus intensis infinitè : quæ finitæ simpliciter sunt ; infinitæ autem secundùm quid : ob quod illarum repugnantia vinci potest à Deo. Confirmatur. De ratione sanctitatis est reddere subiectum dignum amore Dei, & indignum displicentia Dei : ergo sanctitas vndique perfecta reddit subiectum vndique amabile, & nulla ex parte dignum displicentia. Quia si qua ex parte relinqueret subiectum dignum displicentia, ea ex parte non sanctificaret perfectè : sed sanctitas Dei reddit humanitatem vndique perfectè amabilem : ergo opponitur peccato veniali, ratione cuius esset obiectum alicuius displicentiæ Dei.

§.41. P. Iosephus Ragusa disp. 114. §.3. hanc doctrinam non paucis impugnat, arbitratus hanc oppositionem non oriri ex infinitudine sanctitatis. Ac Primùm in vers. *Secundum fundamentum*, videtur admittere, hanc repugnantiam non oriri ex vnione, vt oritur in gratia habituali oppositio cum peccato mortali : quia gratia vnitur animo per inhærentiam physicam, & vt vera forma ; Verbum autem non vnitur humanitati vt vera forma, neque per inhærentiam. Fortè hoc argumentum impugnat sanctitatem moralem humanitatis à Verbo, quam asseruere nonnulli : placet tamen illud refellere, ne dissimulatum nostræ repugnet opinioni. Et quidem hypostasis Verbi tam physicè vnitur humanitati, quàm animo gratia. Item illa vnio tam verè dependet subiectiuè ab humanitate, quàm vnio gratiæ ab animo : neque minùs, quàm vnio corporis & animi pendet subiectiuè ab aliquo extremo, vel ab vtroque. Quod genus vnionis præstat physicos formales effectus non minùs, quàm inhærentia : vt enim corpus est album per inhærentiam, ita est animatum per dependentiam animæ irrationalis verè ab illo dependentis, vt à subiecto. Et quamuis Verbum non vnitur vt forma, vnitur tamen formaliter, id est, est extremum immediatè vnitum, siue per se ipsum vnitum vt extremum. Quod genus vnionis præstat quasi formales effectus, non minùs quàm si extremum esset forma. Humanitas enim tam verè, formaliter & propriè est subsistens in Christo, quàm in puro homine : ita est physicè sancta. Et quemadmodum frequenter dicitur humanitas, non posse simul aliam subsistentiam creatam terminare : quia quæuis subsistentia opponitur alij subsistentiæ creatæ ; ita opponitur sanctitas peccato. Nihil igitur obest huic oppositioni carentia inhæsionis : quia illa vnio verè & subiectiuè ab humanitate dependet.

§.42. Secundò, idem auctor vers. *Tertium dictum*, ait oppositionem cum peccato veniali conuenire etiam gratiæ habituali, quando est in statu perfecto charitatis, & visionis Dei. Quòd si aliquando illud peccatum cum ea gratia componitur, est ex imperfectione subiecti carentis perfecto illius gratiæ exercitio. Contrà : Id non obest oppositioni peccati venialis cum vnione : quia si gratiæ creatæ propter suam perfectionem conuenit oppositio cum omni peccato : ergo multò meliùs conueniet ea oppositio vnioni, quæ est perfectissima gratia : quæ sola multò magis placet, estque perfectior quàm gratia habitualis in statu sibi perfectissimo. Quod patet : quia Christus, vt homo, Deo tantum placet, vt ratione vnionis illi decreuerit gratiam habitualem, visionem Dei, & actus charitatis infinitæ intensionis, vel saltem maximæ inter omnes, quas creare decreuit. Deinde probo compositionem gratiæ cum peccato veniali oriri ex imperfectione ipsius gratiæ : quia effectus formalis gratiæ non est tam perfectus, vt occupet totum subiectum, vt illud occupat vnio hypostatica. Rationemque reddo ex Origene & S. Augustino adductis §.19. quia vnio hypostatica est vnguenti substantia, quo humanitas imbuta non potest capere liquorem alium ; gratia autem habitualis est odor vnguenti, quo minùs occupatur vas. Significant autem hi Doctores diuersam rationem sanctitatis ab vnione, & à gratia habituali. Quòd si gratia esset perfectior, opponeretur perfectiùs omni peccato. Adde, carentiam illam exercitij perfecti oriri ex imperfectione ipsius gratiæ, quæ nec physicè, nec moraliter rapit potentias in visionem amoremque Dei : vnio autem illas moraliter rapit : id est, ratione illius Deus iure connaturali perfundit potentias illis actibus. Tandem concludo, vnioni ratione sui repugnare peccatum veniale, licet idem repugnet gratiæ habituali : quia huic eò quòd est gratia sanctificans, opponitur peccatum mortale ; item huic in statu perfecto opponitur peccatum veniale : hæc autem non obsunt, quo minùs mortale opponatur vnioni, quia est gratia sanctificans non minùs quàm illa : ergo non oberunt, quo minùs eidem vnioni opponatur peccatum veniale : quia secundùm se non est minùs perfecta, quàm gratia habitualis in quocumque statu : in nullo enim placet infinitè Deo ; vnio verò secundùm se placet infinitè simpliciter.

§.43. Tertiò, ait hic auctor, vnionem hypostaticam ratione sui non posse esse rationem expellendi ab anima voluntarium virtuale, aut interpretatiuum repertum in peccato veniali : quia vnio non est voluntaria. Contrà : Neque item expellit voluntarium interpretatiuum, repertum in peccato mortali : quia non est voluntaria ; & tamen illud expellit ratione sui : ergo etiam veniale peccatum expellet. Existimant nonnulli, posse habituale peccatum expelli gratia habituali nullâ præeunte retractatione peccatoris : quia si diuinitus infundatur gratia, reddit subiectum amicum Dei. Idem censent de vnione hypostatica. Opinantur alij non posse peccatum habituale personale remitti sine retractatione peccatoris : quia habitus non sunt voluntarij. In qua sententia non potest infundi habitualis gratia non præcurrente retractatione : quia censent non posse diuinitus componi peccatum mortale cum gratia. idem dicunt de vnione hypostatica. Ob quod si præcessisset in humanitate peccatum veniale, non posset illa humanitas vniri Verbo, nisi priùs retractato peccato. at verò vnio ex suo formali conceptu pugnat cum peccato veniali : sicut gratia cum mortali. Est igitur ratiocinandum de voluntario reperto in peccato veniali actuali, sicut de voluntario habitualis peccati mortalis, comparatione gratiæ habitualis : ita vt vnio veniale expellat, sicut gratia mortale.

§.44. Quartò, idem auctor vers. *Dicent fortè*, videtur indicare, oppositionem cum peccato, non conuenire gratiæ sanctificanti ex conceptu specifico gratiæ, sed ex generico : quia vni vnum tantùm est contrarium. Vnde deducet, vnioni non conuenire oppositionem cum peccato ex conceptu specifico vnionis, sed ex generico gratiæ sanctificantis. Contrà : Hoc argumentum probat vnionem ex specifico suo conceptu opponi habituali peccato : quia gratia sanctificans vt sic, & peccatum veniale habituale non opponuntur immediatè ratione formalium effectuum : alioquin omnis gratia sanctificans, & omne peccatum veniale illa ratione essent opposita ; quia quod conuenit generi, conuenit speciebus : sed gratiæ habituali non conuenit illa oppositio cum peccato veniali : ergo illa oppositio non conuenit gratiæ sanctificanti vt sic : ergo licet conueniat vnioni ex conceptu specifico, non conuenient vni contrario duo, sed vnum. Adde, oppositionem cum peccato mortali conuenire etiam alicui gratiæ non sanctificanti formaliter, nempe visioni Dei, (quæ in sententia communiori non est forma sanctificans,) ergo vni plura sunt contraria. Neque mirum : quia vna forma potest habere formalem effectum oppositum multis : vt albedo opponitur nigro, fusco & viridi : error opponitur scientiæ, & opinioni probabili : peccatum, quia est miseria, opponitur visioni beatæ ; quia verò est inimicitia cum Deo, opponitur gratiæ sanctificanti : hæc autem opponitur non vni, sed omni peccato mortali. Vni autem vnum est contrarium in primis qualitatibus elementorum : frigori enim solus opponitur calor : siccitas enim illi non opponitur, vt patet in terra sicca, & frigida : nec item illi aduersatur humor, vt constat in aqua humida, & frigida. In alijs autem rebus vni possunt esse multa contraria. Tandem gratiæ sanctificanti vt sic ratione sui conceptus formalis conuenit oppositio cum peccato ; ratione autem specifica conueniet maior aut minor oppositio : gratiæ quidem habituali cum peccato mortali sola oppositio ex natura rei, in multorum sententia ; cum veniali autem oppositio solùm remota media visione Dei : vnioni autem hypostaticæ conuenit oppositio immediata cum vtroque etiam comparatione potentiæ absolutæ. Quòd si velis hanc oppositionem esse ex conceptu sanctitatis vt sic, non grauabor, dum eam admittas in vnione hypostatica : cætera verò nunc minimè curo.

S.Thom. q.15.a.1.

SVBSECTIO III.

Secundum doctrinæ fundamentum.

§.45. EAdem oppositio vnionis hypostaticæ cum peccato veniali probatur Secundò etiam à priori : quia vnio hypostatica constituit Christum, vt hominem, filium naturalem Dei : cui protinus debetur hereditas paterna : ergo non potest cum vnione peccatum veniale componi. Probo consequentiam : quia non potest esse titulus iustæ dilationis, cum titulo ad hereditatem eodem momento capessendam : non aliter quàm non possunt esse simul duo tituli, alter ad vitam, alter ad necem, vt probaui §.23. Si ergo hoc momento condignè debetur visio Dei, non potest esse in Christo titulus, quo iustè eodem momento visione priuetur : iam enim non deberetur. Antecedens autem probo : quia filio naturali statim debentur bona paterna, quæ non pugnant cum dominio aut vita parentis ; vt honor, alimenta, aliaque id genus : obeunte autem parente, non potest hereditas iustè differri ; sed eodem momento est dominus rerum paternarum, quæ ad illius spectant hereditatem : sed Deus communicat filijs bona sine dispendio dominij, & cum Dei vita compossibilia : ergo filio naturali non solùm debentur in substantia, sed etiam eodem momento, quo filius naturalis est. Quæ possunt objici, recognosce §.27. & 28.

§.46. Objicis Primùm : Christo negata fuit gloria corporis, cùm tamen esset filius naturalis : ergo etiam poterit negari aliquo tempore visio. Distinguo antecedens : negata fuit gloria corporis, quia eo tempore erat illa indignus, nego antecedens & consequentiam : negata fuit, quia Deus voluit eam differre, concedo antecedens & consequentiam. Ego enim non dico pugnare comparatione potentiæ absolutæ carentiam hereditatis cum dignitate ; sed pugnare dignitatem, & indignitatem : qui autem habet peccatum veniale, est indignus vita æterna pro illo instanti aut tempore, in quo est cum tali peccato : debetur autem illi simpliciter vita æterna : quia in solo peccato veniali nullus iustus potest æternùm perennare. Huius autem dilationis non potest esse dignus filius naturalis Dei propter perfectionem illius filiationis.

§.47. Objicis Secundò : Christus, vt homo, in sensu composito filiationis naturalis potuit diuinitus esse indignus vita æterna pro aliquo instanti : ergo hinc non rectè probatur vnionis oppositio cum peccato veniali. Probo antecedens : quia potuit diuinitus vniri Verbum humanitati existenti priùs in peccato mortali, aut veniali : in qua posset manere reatus ad breuem aliquam carentiam vitæ æternæ. Nego antecedens. Ad probationem, respondeo vnione fore dimittenda omnia peccata tam quoad culpam, quàm quoad pœnam : quia illa remissio esset infinita : quæ se sola magis placet Deo, quàm gratia habitualis cum omnibus suis habitibus & actibus in quacumque intensione, vt dixi §.41. sed ratione eius complacentiæ Deus remittit non solùm culpas, sed & omnes etiam pœnas, quando gratia exercetur in gradu certo perfectionis : ergo multò meliùs condonantur omnes pœnæ per vnionem hypostaticam. Vnde neque reatus, neque condignitas ad pœnam, neque dignitas ad vitu-

S.Thom. q.15.a.1. vituperationem; denique nulla pœna, vt pœna peccati commissi ab ea humanitate, potest de potentia absoluta componi cum vnione hypostatica.

SECTIO V.

Vtrùm peccatum actuale possit cum vnione componi?

SVBSECTIO I.

Conclusio.

§.48. SCotus, & alij adducti §.11. arbitrantur vnionem hypostaticam non posse ex natura rei cum actuali peccato componi: quia non potest ex rei natura priuari visione, & charitate Dei: cum quibus actibus minimè possunt peccata componi actualia, quantumuis leuia. Addunt præterea, posse humanitatem diuinitus illis actibus carere: in eo autem euentu censent illam posse cum vnione hypostatica peccatum componere. Fundamentum expendam à §.67. Ego existimo nullo modo etiam de potentia absoluta posse componi vnionem hypostaticam cum vllo actuali peccato. Ita censent auctores adducti §.18.& 19. Itaque siue Christus, vt homo, ornatus sit actibus habituum per se infusorum; siue careat omni accidenti supernaturali, sitque cum sola vnione: item siue illa vnio sit in humanitate simul cum alio supposito creato, siue cum solo increato; ea humanitas in sensu composito vnionis est incapax vllius peccati: & implicantur termini in vnione hypostatica & peccato. Quamuis autem hæc certa sunt apud multos; ratio tamen non est omnibus certa.

SVBSECTIO II.

Ratio à supposito operante.

§.49. MEdina in q.15. a.1. Nazarius ibidem, Aluarez disp.68. vetustioresque Thomistæ: P.Ragusa disp.114. §.4. & alij censent, humanitatem non posse componere peccatum cum vnione hypostatica, quia actiones sunt suppositorum vt *quod*: sed peccatum non potest esse à supposito diuino vt *quod*: ergo non potest esse ab humanitate in sensu composito vnionis: quia esset à Deo vt *quod*. Confirmatur. quia omnis actio vitalis dicit ordinem ad suppositum, vt ad principium intrinsecum operans in seipso: sed peccatum actuale est actio vitalis: ergo dicit ordinem ad suppositum vt quod operatur in seipso. Hinc deducunt esse blasphemum, asserere Deum posse peccare. Quo argumento vtuntur Bonauentura in 3.dist.12. art.2. q.1. S.Thomas ibidem q.3. & Magister eadem dist.12.

§.50. Respondeo, verissimum esse Deum non posse peccare, nec per communicationem idiomatum. at verò illa ratio mihi non probatur: si enim nulla alia esset, nisi quòd peccatum de Deo prædicaretur per idiomatum communicationem, illa prædicatio non esset absurda: quia de Deo prædicantur ratione idiomatum alia non minùs repugnantia Deo secundùm se, quàm peccatum: ergo posset etiam prædicari peccatum. Probo antecedens: quia de Deo communicatione idiomatum prædicatur mors, tristitia, & alia; quæ non minùs pugnant cum immortalitate, & impassibilitate Dei, quàm peccatum cum sanctitate. Vt ergo Verbum propter vnionem cum humanitate moriente dicitur mori, ita diceretur peccare propter vnionem cum eâdem humanitate peccante: cur ergo hoc magis repugnat quàm illud?

§.51. Respondent discrimen esse ratione idiomatum: Verbum habet specialem influxum in opera humanitatis: hunc autem præstare potest in mortem, tristitiam, aliosque physicos defectus: at verò non potest hunc specialem influxum habere in peccatum: ad quod Deus non potest concurrere nisi vt causa vniuersalis, non verò vt particularis: at verò suppositum est causa particularis operationum naturæ, quam terminat: ergo Deus non potest etiam ratione idiomatum dici peccare: quia esset causa particularis peccati. Contrà Primò: Ergo si humanitas esset in proprio supposito, & simul terminaretur diuino, posset cum illo componere peccatum. Probo consequentiam: quia tunc suppositum diuinum haberet communicationem idiomatum per solam vnionem, sine speciali influxu in actiones humanas. Omnis enim necessarius influxus esset ab humano supposito illum impediente à diuino: ille enim specialis influxus non potest naturaliter esse à duabus causis adæquatis: vna enim est satis. Influxus in alias operationes distinctas à peccato posset esse ab vtroque supposito; vt vnus effectus à duabus causis adæquatis: at verò non est necesse vt sit ab vtraque: ergo peccatum non tribueretur tunc Verbo. Probo consequentiam: quia illa operatio haberet tunc causam adæquatam adæquatè distinctam à Verbo: aliunde verò Verbo repugnat in illam specialis influxus: ergo Verbum non diceretur peccare, nisi per puram communicationem idiomatum. Quòd si velis ad prædicationem ratione idiomatum requiri & vnionem cum natura operante, & specialem influxum in effectus eiusdem naturæ; Respondeo tunc componi peccatum cum vnione hypostatica, quin denominatiuè nec diceretur peccare aut mori: quia quamuis esset vnio cum humanitate, non tamen esset specialis influxus à Verbo in humanitatis effectus. In mea quidem sententia etiam Verbum diceretur tunc mori, aut peccare: quia ad hoc non exigitur nisi vnio: vt dicam disp.60.à §.13.

§.52. Deinde eam rationem impugno: Hypostasis non habet specialem influxum in operationes humanitatis; sed tantùm est conditio necessaria, vt existat humanitas: sed hoc genus causæ particularis exerceri potest à Verbo etiamsi humanitas peccet: ergo. Hæc minor propositio infrà probabitur, §.55. Probo autem Maiorem: Primùm ab exemplo inhæsionis atque subiecti: quæ nullum habent influxum in effectus ab accidente productos, sed præcisè in qualitatem operantem tales effectus. Quod pater in Eucharistia; cuius accidentia ante & post consecrationem operantur eâdem actione, eodemque more: videntur, sentiuntur: denique quidquid antea efficiebant, efficiunt & postea. itaque totus influxus subiecti & inhæsionis versatur circa qualitatem inhærentem subiecto; præter quod nihil agunt in effectus qualitatis eiusdem. Quod maximè probo in aqua calida, quæ non influit immediatè

immediatè in calorem productum à calore, quem illa sustinet; sed tota causalitas aquæ est immediatè & adæquatè in calorem receptum in ipsam. Idem pater in candente ferro, idem in igne: nisi quòd calor est igni connaturalis; aquæ autem & ferro violentus: ergo suppositum non habet specialem influxum in effectus à natura productos, sed præcisè est conditio, vt existat natura. Probo consequentiam: quia multò magis dependet accidens ab inhærentia, & subiecto, quàm natura à supposito: accidens enim dependet à priori vt à causa per se influente; natura verò dependet à supposito sibi connaturali, vt à conditione sine qua non, & à posteriori: ab vnione autem hypostatica eâdem ratione pendet humanitas. Quæ argumentatio satis est firma.

§.53. Secundò, probatur eadem maior propositio: quia subsistentia frequenter dicitur esse modus, qui non est operatiuus immediatè: quamuis autem sit res, & non modus, adhuc non est, cur influat immediatè in effectus naturæ: sicut non influit subiectum accidentium alia accidentia producentium. Primùm, quia subsistentiæ diuinæ frequentissimè dicuntur non concurrere immediatè & formaliter ad effectus: qui essent omnino, siue Deus esset trinus, siue vnus dumtaxat. Secundò, quia si humanitas esset sine supposito (vt diuinitus posse ostendi disp.11. Metaphys.§.123.) operaretur eodem modo, quo nunc: vt accidentia Eucharistica; quæ separata operantur eodem modo, quo vnita. Ratio à priori, quia tota virtus operatiua sita est in natura, eiusq; potentijs (si ab illa distinguuntur) sicut tota virtus operatiua accidentium sita est in ipsis, non verò in illorum subiecto, aut inhæsione.

§.54. Tandem probatur eadem maior propositio præmissa §.51. quia passiones sunt suppositorum, non minùs quàm actiones: homo enim dicitur mori, non minùs quàm viuere: dolere, non minùs quàm agere: calefieri, non minùs quàm calefacere. Deus enim dicitur cæsus, flagellatus, cruci suffixus, non minùs quàm ambulasse, locutus, & alia: sed ad passiuas denominationes non exigitur specialis influxus suppositi in effectus, à quibus accipiuntur: ergo neque ad denominationes actiuas. Consequentia negari non potest: quia si semel suppositum dicitur pati tam propriè quàm agere sine speciali influxu passiuo; idem erit in actiua denominatione. Minor probatur: tum quia adæquatum subiectum illarum passionum est natura: vt constat in passionibus Christi receptis in solam humanam naturam; in suppositum autem diuinum minimè gentium. Vnde præcipuè argumentor: Sola humanitas præstitit adæquatum concursum passiuum ad effectus, quos passus est Christus: fuitque patiens vt *quo*; Christus autem, siue Deus in illa natura, fuit patiens vt *quod*, quin in genere causæ subiectiuæ hypostasis diuina præstaret concursum aliquem. Sola enim humanæ terminatione naturæ, sine vllo vestigio causalitatis materialis in passiones eiusdem naturæ, Deus dicitur passus: ergo sola eâdem terminatione sine vllo speciali influxu actiuo in ratione suppositi dicitur agere, & pati.

§.55. Hinc apertè deduco, Deum vt terminantem humanitatem, dicendum fore peccatorem, & peccare, vt dictus est mortalis, & mori, per solam idiomatum communicationem. Et sicut Deus sine blasphemia dicitur mori, posset etiam dici peccare. Argumenta proposita §.48. nihil vrgent. Magister, S.Bonauentura & Thomas non vtuntur eo argumento; sed præcisè asserunt non posse Deum peccare. quod & ego confirmo, maximè ratione S.Bonauenturæ de repugnantia vnionis atque peccati. Actiones autem sunt suppositorum: Primùm, quia sunt totius compositi, siue constituti ex natura, & supposito: quod solet vocari suppositum, aut persona. ad quod satis est, si sint ab vna parte personæ: vt homo intelligit, solo animo intelligente: ita Pater dicitur generare Verbum, non verò sola paternitas: ita Deus dicitur pati in natura humana: quia hæc patitur, quæ est pars constituens humanam personam. Item actiones sunt suppositorum denominatiuè, sicut etiam sunt subiectorum: aqua enim calida, & ferrum, dicuntur calefacere, quamuis tota ratio calefaciendi est in solo calore. Hoc autem non arguit specialem influxum neque suppositi, neque subiecti: hoc autem fit propter formæ operantis vnionem cum supposito atque subiecto. Natura autem dicitur operari vt *quo*, denominatiuè: quia suppositum aut subiectum dicuntur operari vt *quod*: non quia actiones attingant, sed propter immediatam vnionem cum forma operante, aut patiente. At verò si loquamur de agere & pati propriè & physicè, sola natura agit aut patitur; suppositum autem physicè nihil agit aut patitur, sed tantùm denominatiuè. quibus phrasibus nihil explicatur præter immediatam vnionem cum natura patiente. Rationem reddidi disp.11. Metaphysic. §.112. quia suppositū est vltimum complementum substantiale necessarium ad existentiam naturæ operantis. Aduerte, duo supposita diuina esse principium *quo* immediatum generationis & spirationis æternæ, vt probaui disputans de Trinitate. Actio vitalis dicit immediatum ordinem ad humanitatem operantem in se; ad suppositum autem denominatiuè atque remotè.

§.56. Nunc superest probare minorem propositionem ex §.51. nempe, hoc genus causalitatis non repugnare Deo. Primùm, quia magis dependet angelus à voluntate Dei, quàm humanitas à Verbo in ratione suppositi (non dico in ratione Dei illam producentis, sed in ratione suppositi illam terminantis) quia humanitas potest esse, quin terminetur Verbo: quodque in ratione suppositi terminantis non producit humanitatem. Neque Deus est causa vniuersalis angeli, sed singularis, imò & adæquata. Deus propriè dicitur causa vniuersalis, quando suum concursum partitur cum causis creatis; quando verò ille solus operatur, non solùm est causa particularis, sed etiam adæquata: quamuis enim aliquando leges naturæ petunt, vt Deus operetur solus aliquem effectum: vt quando producit animalia propter vltimam dispositionem, & animum creat: at tunc in primo euentu supplet defectum causæ particularis; in secundo verò operatur, vt causa particularis: quia eius particularis influxus exigitur à corpore vltimò disposito ad animum. In creatione angelorum est res absque dubio: quia angelus non est debitus alicui alij ratione illum dispositæ: vt igitur Deus solus operatur gratiam, vt vnionem hypostaticā, ita & angelum. Item Deus producens immediatè naturam præditam libero arbitrio, illam relinquit indifferentem, & cum illa productione potest componere actum bonum & malum: ergo licet sit causa illius naturæ, non dicetur causa actus mali ab illa producti-

S.Thom. q.15.a.1.

S.Thom. q.15.a.1. producti: quia cum illa causalitate componitur, vt Deus eam naturam hortetur, ne operetur malè. Quòd si propter hanc rationem Deus concurrens immediatè ad materiale peccati, excusatur, ne sit causa peccati; cur non excusabitur hoc genere causalitatis remotæ? Imò quamuis suppositum influeret immediatè in effectus, posset excusari à causalitate peccati: quia influxus, vt est à supposito, non est liber, & quia tam indifferenter oritur actus à supposito, vt cum supposito possit componi actus, & eius carentia: vtrùm autem supposito sit obligatio abstinendi ab eo concursu, disquiram subsect.5. hac de re fusiùs agendum §.57.

§.57. Dicunt suppositum posse esse causam actionum physicarum doloris atque tristitiæ; non verò peccati: quia actiones illas Deus potest amare, & referre in suam gloriam; peccatum verò minimè potest, aut amare, aut referre in suam gloriam. Contrà: Deus præstat concursum generalem, quo (in sententia communi) producitur materiale peccati; quem concursum, vt est ab ipso Deo, ipse amat, & refert in sui gloriam: ergo eâdem ratione potest amare, & in se referre terminationem naturæ humanæ etiam in sensu composito peccati, illud in illa permittens. Deus enim potest amare permissionem peccati, illamque in se referre, vt amat tristitiam atque dolorem. Præterea dicunt multi ex his auctoribus, à Deo prædeterminari materiale peccati, & amari voluntate directa, & efficaci ex se: ergo materiale peccati potest Deus amare ob sui gloriam: quia vt ad illud prædeterminat, amat: ergo ob aliquem finem honestum, qui est eius gloria.

§.58. Dicent, Deo repugnare peccati prædicationē etiam per idiomata, non solùm quòd idiomate prædicaretur; sed quia Deus voluntate diuina peccaret: sciens enim Verbum se, vt humanitati vnitum, esse causam non solùm vniuersalem, sed etiam particularem peccati, vellet peccatum illud voluntate diuina: quia vellet esse illius causa particularis: quod sine peccato voluntatis diuinæ non potest. Ita respondet P. Ragusa disp.114.§.4. Contrà: Vt hæc ratio vim haberet, probandum erat suppositum habere aliquem immediatū influxum in effectus naturæ, quam terminat: alioquin ratio nihil vrget: quia si suppositum non est causa, Deus terminatione naturæ non vult esse causa peccati: at verò influxum immediatum suppositi in eos effectus neque leuiter ipse probat, & ego improbari grauiter: ergo ea ratio nihil vrget. Item licet suppositum haberet influxum, ille tamen esset tam indifferens, quàm est influxus generalis: & cum illo influxu componi posset tam actus bonus, quàm malus. Item ille influxus, vt est à supposito, non esset formaliter liber: quia subrogaretur pro influxu nostri suppositi, quod non habet libertatem: ergo voluntas diuina peccato esset immunis. Probo consequentiam, quia ijsdem rationibus excusatur à peccato præbens concursum generalem. Hunc autem esse generalem, concursum autem suppositi esse particularem, nihil refert, quando in vtroque reperiuntur rationes eædem. Causæ creatæ si in peccatum influunt sine libertate, non sunt absolutè causa peccati: hæc enim vox sonat moralitatem; si autem liberè influunt, peccant, quia operantur contra dictamen rectæ rationis: Verbum autem, vt suppositum terminans naturam humanam, non habet libertatem. hæc enim est soli naturæ diuinæ, vt virtualiter distinguitur à suppositis: hæc autem vt distincta virtualiter à natura, non habent libertatem: ergo suppositum vt suppositum non influit liberè in humanitatis effectus. Voluntas autem diuina parans concursum ad humanitatis effectus terminatæ Verbo, parat concursum generalem: tunc enim voluntas diuina se gerit cum humanitate, & supposito diuino tamquam cum causa particulari petente generalem influxum. Itaque quod Verbum habet de causa particulari, non est formaliter liberum vt à Verbo: & est indifferens ad actum, bonum, & malum; quod habet autem de libero, est à voluntate diuina, vt à causa formaliter vniuersali. in quo Deus peccare non potest. Hæc autem oriuntur ex virtuali distinctione Dei: qui vt est suppositum Verbi, gerit vices causæ particularis, quia subrogatur pro subsistentia creata: vt autem est voluntas diuina, est causa vniuersalis, quæ omni causæ particulari potest parare concursum generalem. Cùm igitur Verbum vt terminans naturam sit causa particularis dependens ad operandum in humanitate à voluntate generali Dei; potest Deus complere humanitatem vt terminatam Verbo, non minùs quàm vt terminatam subsistentia creata. Hæc igitur responsio impugnatur, tum quia suppositum non est causa operationum: tum quia, quamuis esset, esset indifferens, & non formaliter libera, posseque Dei generali concursu compleri. Quæ obseruanda sunt in doctrinam præmissam §.55. Si verò hic auctor velit probare obligationē specialem Verbi ad vitanda humanitatis peccata, iam declinat à causalitate suppositorum: eamque rationem examino subsect.sequenti.

SVBSECTIO III.

Ratio ab obligatione Verbi.

§.59. Secunda ratio, qua multi probant non posse in humanitate componi hypostaticam vnionem cum actuali peccato, est, quia Verbo vt humanitati vnito incumbit specialis obligatio ita dirigendi humanitatem, vt numquam peccet: sed Deus non potest agere contra specialem obligationem: quia non potest agere contra dictamen suæ sapientiæ, neque à recta ratione deflectere: ergo Deus non potest permittere in sua humanitate peccatum. Probo Maiorem: quia peccatum adeò est graue damnum, vt teneatur illud vitare tam in se, quàm in aliqua sua parte, item & in natura sibi subiecta, & specialiter vnita, quicumque potest illud vitare. Confirmatur Primùm, ab exemplo filiorum: à quibus non emancipatis tenetur parens auertere peccata. Secundò, ab exemplo mariti, qui tenetur vxori prouidere, ne peccet. Tertiò, à nostro exemplo: animus enim tenetur impedire, si potest, motus prauos sentientis appetitus, sed Verbum strictiori vinculo copulatur humanitati, quàm parentes filijs, maritus vxori; item non minùs ei tenetur quàm animus corpori prouidere: ergo Verbum peccaret voluntate diuina, si humanitati permitteret peccatum: ergo. Hoc argumento vtitur Barth. Medina qu. 15. art. 1. post medium: quod grauiter proposuit P. Valentia disp. 1.q.15. punct. 2. ad finem. quod fusiùs probat atque confirmat P. Suarez disp.34.sect.2.§. *Quapropter Durandus*; cui subscripsere non pauci antiqui, quos refert P. Vasquez disp.61.c.5. alijque recentes.

§.60. Objici contra illud potest, Verbum, vt est suppositum humanitatis, non habere specialem obligationem ad eam regendam: quia Verbum, vt Verbum, non habet voluntatem particularem, sed toti Trinitati communem: igitur Verbo non est obligatio particularis: hæc enim formaliter pertinet ad voluntatem præeunte cognitione; voluntati autem communi non oritur particularis obligatio. Quo pacto Durandus in 3.dist.12. q.2.n.8. P. Vasquez disp.61.c.5. & alij eam rationem impugnant. Haud tamen benè: quia illa obligatio non incumbit Verbo dumtaxat, sed toti Trinitati. Per se enim atque primò conuenit naturæ diuinæ, quæ formaliter pollet intellectu & voluntate: ratione quarum illi incumbit specialiter quidquid pertinet specialiter ad Deum, siue pertineat per se primò ratione naturæ, siue ratione alicuius personæ: quia cùm idem sit cum tribus personis, ad eam pertinet quidquid ad illas. Neque mirum, tum quia non est minùs in tribus, quàm si esset in vna sola: sicut ad animam pertinet, quidquid ad vnam corporis partem: tum quia cùm illa voluntas sit Verbi, ad illam spectant omnia quæ sunt Verbi, non minùs quàm si non esset aliarum personarum. Eam autem esse communem tribus personis, ideo est, quia voluntas, ad quam spectat illa obligatio, & est Verbi, & aliarum personarum: vnde tam longè abest Verbum, vt excusetur ab ea obligatione, vt etiam ratione Verbi aliæ duæ personæ eâdem obligatione teneantur. Confirmatur. Tota Trinitas tenetur iure connaturali ad conferendam humanitati visionem beatam, & remissionem peccati (si in illo fuisset) quod oritur ex vnione ad Verbum. Item in sententia P. Vasquez admittentis Christum esse impeccabilem, tenetur tota Trinitas ad negandum Christo concursum generalem ad peccatum, neque Deus potest aliud facere: hoc autem vocant oppositi Doctores obligationem ortam Deo ex conceptu particulari Verbi vt humanitati vniti. Itaque obligatio horum Doctorum nihil est præter impossibilitatem.

§.61. Impugnatur autem ea ratio. Primùm, quia omnes tenemur vitare cuiuscumque hominis peccata, si commodè possumus: vt ostendi vol.2. disputans de correctione fraterna: Deus autem ad id minimè tenetur, cùm posset facillimè omnia vitare: ergo à nostra obligatione ad Dei non est consequentia. Secundò, quia rex tenetur vitare omnium vasallorum peccata, si commodè potest: Deus autem cùm sit rex omnium, ad id non tenetur. Neque obest Deum esse causam vniuersalem: quamuis enim est vniuersalis in operando; dominium autem supremum in omnia creata est singulare Dei. Rex item est dominus vniuersalis. Tenetur autem non solùm vitare suorum peccata domesticorum, sed etiam aliarum familiarum, quæ sunt penes alios dominos particulares. Neque Deus cum iustis se gerit vt causa particularis: sunt enim illius adoptiui filij: pater autem adoptans tenetur vitare, quę potest, peccata adoptiui filij. Tandem maritus non solùm tenetur auertere peccatum vxoris, sed etiam ignorantiam, ægritudinem, & maximè necem: Christus autem potuit componere cum humanitate ignorantiam, ægritudinem, & mortem obire: ergo inefficax ducitur argumentum à nobis ad Deum. S.Thom. q.15.a.1.

§.62. Ad argumentum ex §.58. nego Maiorem. Ad probationem, respondeo omnes teneri ad reddendam rationem, cur Deus non peccet in permittendis peccatis; peccemus autem nos: item cur Deus non peccet multa mala humanitati permittens; peccaret autem maritus similia permittens vxori. Quod attinet ad omnes homines, & angelos filios adoptiuos. Ratio est, quia illi sunt natura sua peccabiles, & exigunt concursum indifferentem ad bonum & malum. Quòd si ex illorum peccato sequeretur, Deum quoque peccare; illi essent tam impeccabiles quàm Deus: quod non contingit nostri comparatione. Postquam enim ego totam diligentiam adhibui, ne proximus peccet, adhuc ille absque meo peccato peccare potest: ob quod mea diligentia non opponitur illius potestati peccandi: opponeretur autem tota diligentia Dei; quia visione beata, aut negato concursu ad peccandum, vitarentur omnia peccata. Quod discrimen est maximè à priori, petitum ex natura liberi arbitrij creati, & legibus causæ vniuersalis. Ad hæc: si rex adhiberet tantam diligentiam, ne peccet vasallus; aut pater, ne filius; quantam Deus, ne nos peccemus; non dubium quin excusarentur à peccato: cùm Deus mille rationibus nos alliciat ad virtutem, & à peccato deterreat. Vt autem neget auxilia efficacia, suppetunt mille rationes honestæ: non enim tenetur amittere gloriam, aliaque bona externa, quæ illi accrescunt ex permissione peccati: quamuis autem Deo nullum sit damnum, neque graue, neque leue; tamen vt nos non tenemur cum graui detrimento ad aliorum vitanda peccata; ita nec Deus ad adhibendam omnem diligentiam cum dispendio ingentis honoris externi, aliorumque bonorum, quæ obueniunt ex permisso peccato, post adhibitam diligentiam sufficientem ad illud vitandum.

§.63. Quia verò arctissimus est Verbi cum humanitate nexus, multò maior quàm inter vxorem atque maritum, & maximè similis vnioni corporis & animi: quia *sicut anima rationalis & caro vnus est homo, ita Deus & homo, vnus est Christus*; sitque vna persona ex humanitate & Verbo; sicut ex corpore & animo vna natura. ideo reddendum est discrimen, cur Deus possit licitè humanitati multa mala permittere, quæ non potest animus corpori, neque vxori maritus. Est autem hoc discrimen. Animo soli præcipitur, vt compescat motus obscenos, qua ratione potest: appetitus enim sensitiuus est incapax legis: cùm ergo illi motus sint contra rectam rationem, solus animus tenetur illos vitare quoad potest, quia ratione dominatur in corpus. In Christo autem vt homine, iam est voluntas creata, quæ possit ratione se dirigere, & in Deum referre. Est ergo discrimen apertum in pūtis hominibus, & in Christo. Magis vrget vxoris exemplum, quæ potest quidem se ratione moderari; nihilo tamen minùs tenetur maritus illam in officio tenere. Est autem hoc discrimen: maritus vt coniunctus vxori, habet cognitionem, & liberum arbitrium, quo possit illam moderari ex recta ratione: quia vnio matrimonij est ex mutuo contractu, qui formaliter initur libero arbitrio: est igitur illa vnio libera formaliter extremis vnitis, qua duæ personæ copulantur, vt sunt rationales. Ob quod arbitrio viri incumbit specialis

S.Thom. q.15.a.1. specialis obligatio vxorem regendi ad imitationem sui; sunt enim duo in carne vna: voluntas autem superioris tenetur ad regendam inferiorem voluntatem: at verò in vnione hypostatica non reperitur ea libertas: licet enim est formaliter libera Deo, vt operatur ad extra intellectu & voluntate; hypostasi autem Verbi, vt formaliter terminat vnionem, non est formaliter libera. Primùm, quia hypostasis vt virtute distinguitur à natura diuina, non est formaliter libera: libertas enim est formaliter in voluntate: vnitur autem hypostasis, vt virtute distinguitur à natura: ergo non vnitur vt formaliter libera. tum etiam quia libertas formaliter non consistit in terminando, sed in agendo: sed hypostasis, vt vnitur intrinsecè, non producit, sed terminat vnionem: ergo hypostasis, vt vnitur, non est formaliter libera. Vnde concludo, in Christo vt homine non esse formaliter nisi vnam voluntatem, eamque humanam: quia Christus, vt homo, tantùm includit naturam humanam, & hypostasim diuinam: quia sine hypostasi, neque concipitur, neque est Christus aut homo. Sunt quidem in Christo duæ voluntates, diuina & humana: quia Christus absolutè & specificatiuè est persona composita ex duabus naturis, & vna personalitate: reduplicatiuè autem Christus, vt homo, sicut non reduplicat naturam diuinam formaliter, ita neque diuinam voluntatem: reduplicat autem naturam humanam, & hypostasim diuinam, vt distinctam virtualiter à natura diuina, & vt terminat humanitatem.

§.64. Inde deduco, Verbum vnitum humanitati non habere obligationem illam regendi: quia vt illi vnitur, non est formaliter liberum, neque formaliter est natura. Vt autem vnio illi adferret nouam obligationem, opus esset vt vnio attingeret naturam diuinam; quæ tamen illa vnione non attingitur immediatè, sed tantùm denominatiuè, atque remotè. At verò natura, quæ non est vnita, nulla tenetur obligatione vnionis: ergo natura diuina est ab ea obligatione immunis. Quod explico ab hypostasi creata, quæ nullũ munus exercet liberè in humanitate; sed præcisè illam terminat: Verbum autem subrogatur pro hypostasi creata, ita vt nihil efficiat formaliter, nisi terminare naturã: ergo non subrogatur, vt liberè aliquid efficiat. Vnde concludo, hypostasim diuinam, vt est vnita naturæ, esse incapacem obligationis; quia vt vnita, distinguitur virtualiter à voluntate: vt autem natura diuina posset concipi vt capax obligationis, non vnitur humanitati: igitur ex vnione nulla accreuit obligatio naturæ diuinæ.

§.65. Objicis Primùm: Natura diuina est idem realiter cum hypostasi, & est vnita humanitati: hæc autem vnio satis est ad nouam obligationem: ergo. Distinguo Maiorem: est idem realiter formaliter, concedo Maiorem; est idem realiter virtualiter, nego Maiorem: est enim distinctio virtualis inter naturam & suppositum; quæ distinctio à parte rei est, non formaliter in ratione distinctionis, sed in ratione virtualitatis: id est, à parte rei est fundamentum ad prædicata intrinseca quasi contradictoria. Item distinguo secundam partem Maioris: natura diuina vnitur humanitati propriè, & absolutè, nego Maiorem; remotè, & denominatiuè, concedo Maiorẽ. Ostendi enim disp. 15. quàm ægrè admissa sit hæc propositio, *Natura diuina est incarnata*; & in quo sensu, nempe denominatiuè, atque remotè. Nego item Minorem: quia natura non vnitur communicans humanitati aliquem effectum formalem physicum: in quo perinde se habet, ac si non esset vnita: ergo neque ab humanitate accipit obligationem nouam, magis quàm si non esset vnita.

§.66. Objicis Secundò: Natura diuina ratione Verbi tenetur negare concursum ad peccatum actuale: ergo etiam ad prouidendũ humanitati, ne peccet. Distinguo antecedens: tenetur, id est, non potest aliud efficere, propter effectũ formalẽ physicum vnionis, concedo antecedens: tenetur obligatione aliqua morali, nego antecedens. Videns enim Deus non posse peccatum cum infinita sanctitate componi, non potest velle eam compositionem: sicut non potest velle componere peccatum actuale cum visione beata. quod non oritur ex obligatione morali, sed ex physica repugnantia ipsarum rerum: non enim possunt componi de eodem obiecto assensus atque dissensus. In eodem sensu accipio consequentiam: tenetur enim Deus humanitati prouidere concursus, quibuscum peccare non possit: tenetur enim non aliquo titulo morali, sed propter physicam repugnantiam vnionis cum actuali peccato. Hoc tamen argumentum de obligatione Verbi, est valdè probabile: quòd si alia deessent, illud esset satis. Quæ enim contra illud obiecì, argutiæ sunt potiùs, quàm rationes efficaces. Natura enim diuina propter vnionem Verbi cum humanitate videt, non satis sibi congruere, eam permittere peccato. Quo ferè argumento dicam disp. 100. matrem Christi speciali fundamento à peccato seruatam.

SVBSECTIO IV.

Conclusio probatur à priori.

§.67. DIxi §.18. non posse componi vnionem hypostaticam cum peccato mortali habituali: quod §.23. & 24. apertè probaui: quia ea vnio ex natura sua sanctificat humanitatem: item quia constituit Christum, vt hominem, filium naturalem Dei. Quibus probatur, non posse componi peccatum actuale mortale cum eâdem vnione: quia est obiectum inimicitiæ Dei, & dignè priuat subiectum vita æterna. Item dixi §.26. non posse de potentia absoluta componi peccatum mortale habituale cum vnione hypostatica: quod probaui ex conceptu filiationis naturalis. §. autem 29. id confirmaui ex conceptu sanctitatis substantialis. quod vim habet eamdem in peccato mortali actuali. §.35. & 36. ostendi repugnantiam eius vnionis cum peccato veniali habituali, etiam per potentiam absolutam: quod §.40. probaui ex conceptu sanctitatis infinitæ. §. autem 44. idem ostendi ex conceptu filiationis naturalis. Hæc autem vrgent eâdem ratione peccatum actuale veniale. Quæ si animaduertissent auctores huius sententiæ, non inijssent vias tam difficiles.

SVBSECTIO V.

Ad argumenta.

§.68. SCotus, Durandus, & alij variè petunt hanc doctrinam, nullo tamen ictu: nuperrimè

perrimè verò in eam inuehitur Philip. Faber in 3. disp.27. num.9. Primum argumentum est: In Christo etiam in sensu composito vnionis sunt duæ voluntates; altera diuina, & altera humana: hæc autem etiam post vnionem est inferior diuinâ. quæ definita sunt contra Eutychetem & alios: sed illa voluntas inferior remansit cum suis omnibus proprietatibus, inter quas vna est posse peccare: ergo voluntas humana Christi etiam in sensu composito vnionis potest peccare. Respondeo, hinc probari humanitatem in sensu composito visionis, posse peccare: quia etiam ex suppositione visionis est finita, & inferior quàm diuina, retinerque omnes suas proprietates: inter quas vna est, posse peccare: ergo nostra voluntas in sensu composito visionis potest peccare. Concedo igitur, manere in Christo voluntatem humanam cum suis proprietatibus: distinguo autem Minorem: peccabilitas remota est proprietas humanitatis, concedo Minorem; peccabilitas proxima est proprietas humanitatis, si relinquatur solis suis viribus, concedo Minorem; si ornetur excellente aliquo dono gratiæ incompossibili cum peccato, nego Minorem. Distinguo item consequens: peccabilitas remota retinetur cum vnione, concedo consequentiam: item concedo manere illam peccabilitatem proximam conditionatam, si humanitas suis viribus permittatur. quia verò hæc hypothesis non est, & humanitas ornata est dono gratuito cum peccato pugnante, ideò absolutè non est proximè peccabilis: nec est eius proprietas impeccabilitas proxima nisi in puris naturalibus. Quod confirmo beatæ visionis exemplo, quæ non relinquit creatum arbitrium proximè peccabile absolutè, quamuis illud relinquit proximè peccabile sub conditione, si relinquatur puris naturalibus. Hæc autem peccabilitas proxima conditionata parum differt à peccabilitate remota.

§.69. Secundum argumentum: Humanitas in sensu composito vnionis est impeccabilis ab extrinseco; ab intrinseco autem est peccabilis: ergo etiam in sensu composito vnionis potest illi auferri impeccabilitas proxima. Probatur consequentia: quia omne quod est ab extrinseco, pendet ex libera voluntate Dei, quæ liberè potest à beneficio cessare. Respondeo, vocem *ab intrinseco*, & *ab extrinseco*, esse æquiuocam. Potest enim significare *ab intrinseco* idem, quod ex conceptu essentiali naturæ petentis aliquid connaturaliter; sicut homo est ab intrinseco risiuus. Item *ab extrinseco* potest significare, quod non petitur connaturaliter ab humanitate, sed illi adijcitur per gratiam. In quo sensu concedo antecedens, humanitatem esse peccabilem *ab intrinseco*; impeccabilem autem *ab extrinseco*: quia ex natura sua petit concursum indifferentem ad bonum & malum: eam autem carere nunc possibilitate proxima absoluta, non habet ex natura sua, sed ex gratia Dei. In quo sensu potest hoc beneficio priuari, & reddi proximè peccabilis absolutè; non quidem in sensu composito doni, sed in sensu diuiso. Quod patet in visione beata; quæ reddit liberum arbitrium proximè impeccabile, & *ab extrinseco*: quia id non habet ex sola sua natura, sed ex dono visionis: potest autem liberum arbitrium hac impeccabilitate priuari, quia potest priuari visione. itaque in sensu composito visionis non potest esse peccabilitas proxima; potest autem in sensu diuiso: quia si diuidas intellectum à visione, non habet voluntas impedimentum vt peccet. *Ab intrinseco* item, & *ab extrinseco* possunt accipi pro denominatione intrinseca, aut extrinseca: siue forma denominans sit naturalis, siue gratiosa: vt creaturæ naturales possibiles videntur in Verbo extrinsecè visione supernaturali, quæ illis est denominatio extrinseca. Homo item sanctificatur & renouatur intrinsecè gratia inhærente: quæ illi est intrinseca denominatio, quãuis supernaturalis. In quo sensu neque humanitas Christi, neque Beati sunt impeccabiles *ab extrinseco*; sed *ab intrinseco*: id est, non ab extrinseca denominatione; sed ab intrinseca, & ab illis subiectiuè dependente. Hinc nego antecedens, distinguo consequens: potest humanitas peccare, & priuari beneficio impeccabilitatis destructâ vnione hypostaticâ & visione, concedo consequentiam; perseuerante autem vnione aut visione, nego consequentiam: quia verò humanitas potest priuari vnione atque visione, ideo potest absolutè impeccabilitate priuari. At verò retentâ vnione aut visione, non potest esse peccabilis: Deus enim donans beneficium, non potest negare quæ illud necessariò sequuntur; neque dare aliquid pugnans physicè etiam in ordine ad potentiam absolutam, cum dono collato: vt, si mihi scientiam infundit, cum illa componere non potest errorem. Itaque negatio concursus indifferentis ad peccandum oritur à visione & vnione, vt effectus formalis secundarius. S.Thom. q.15.a.1.

§.70. Hinc arguunt Tertiò: quia hæc impeccabilitas aut includit nouum beneficium distinctum à beneficio vnionis, & ab illa separabile: vel non includit; sed est omnino ab vnione inseparabilis; ita vt voluntas Dei de impeccabilitate sit essentialiter annexa voluntati de conferenda vnione: ita vt vnio ratione sui, excluso quocumque alio beneplacito Dei, & gratia habituali, & beatitudine, afferat secum impeccabilitatem. Si dicatur Primum; ergo poterit separari impeccabilitas ab vnione, & cum illa poterit componi peccatum: quia nouum beneficium est separabile ab alio. Si verò dicant Secundum; ergo illa impeccabilitatis communicatio sequetur necessariò vnionem hypostaticam: hoc autem est absurdum: ergo. Probo Minorem: quia etiam sequeretur necessariò immortalitas, omnipotentia, & alia. Nego Minorem. Ad probationem, respondeo nihil absolutum communicatum humanitati, sed præcisè relatiuum: quod habet effectum repugnantem peccato. quæ repugnantia non est propria essentiæ diuinæ, sed etiam communis visioni beatæ. Neque verò humanitas redditur impeccabilis de potentia absoluta, sed tantùm ex suppositione vnionis: sicut beatus est solùm impeccabilis ex sola suppositione visionis. Quia verò illæ suppositiones possunt de potentia absoluta non esse, ideo illæ voluntates non sunt impeccabiles in ordine ad potentiam absolutam. Faber autem videtur existimasse hanc impeccabilitatem esse absolutè comparatione omnipotentiæ Dei: quod neque nos dicimus, neque ipse probat ex nostra sententia deduci.

§.71. Quartò argumentatur inde: Ergo factâ vnione impeccabilitas non est noua gratia Dei: hoc autem est absurdum: ergo. Probo Minorem: quia si impeccabilitas est inseparabilis ab vnione, eam communicabit vnio cuicumque naturæ. Quia pro-

S.Thom. q.15.a.1. proprietas inseparabilis communicatur, cuicumque communicatur vnio. Hoc autem quantum sit absurdi, constat, quia Verbum potest hypostaticè vniri irrationali naturæ: quæ vnione non redditur impeccabilis. Mirot hoc argumento vti hominem doctum & ingeniosum. Primùm: quia ipse Scotus affirmat dignitatem ad visionem beatam esse inseparabilem ab vnione hypostatica : propter quod etiam affirmat, humanitatem esse impeccabilem naturaliter : quia illi debetur naturaliter visio Dei, qua redditur proximè impeccabilis : ergo hæc dignitas reperietur etiam in natura irrationali vnita Verbo. Secundò, quia vnio hypostatica constituit Christum vt hominem Filium naturalem Dei, idque inseparabiliter ab vnione etiam de potentia absoluta: ergo si Verbum vniatur equo, Verbum vt equus erit Filius naturalis Dei: quòd si filius, ergo & heres. Tenetur igitur ipse suo respondere argumento. Quod ego præsto facillimè. Primùm dico, vniones hypostaticas esse multas distinctas specie: vnio enim ad corpus specie differt ab vnione ad animal; quia altera est corporea, spiritalis altera. Item vnio possibilis ad angelum, quia est ad naturam completam, & est simplex, differt specie ab vnione ad humanitatem. Ex his vnionibus, quæ sunt ad naturam irrationalem, non sanctificant naturam assumptam : quia propter naturæ incapacitatem, hypostasis non potest esse illius sanctificatio: ob quod neque vnio potest pertinere ad effectum formalem *sancti*. Secundò respondeo, effectum formalem non conflari ex sola forma, aut quasi forma & vnione; sed etiam ex subiecto, vt sæpiùs ostendi. Cùm igitur natura irrationalis sit incapax accipiendi impeccabilitatem aliquo dono supernaturali, non potest per vnionem id accipere. Est quidem ipsa impeccabilis per suam essentiam : quia est incapax rationis; humanitas autem Christi est impeccabilis ipso beneficio vnionis, quin alio nouo egeat ad non peccandum.

§.72. Quintò arguit, quia humanitas est impeccabilis per directionem Dei formaliter, non verò per vnionem hypostaticam: sed illa directio est diuinitus separabilis ab vnione : ergo & impeccabilitas. Nego Maiorem: primaria enim forma huius impeccabilitatis est vnio, quæ effectu suo formali est opposita peccato: Deus autem videns hanc oppositionem, non potest parare concursum ad peccatum : quia non potest velle, quod est impossibile. Cùm autem sit impossibilis compositio actualis cum vnione peccati; Deus non potest parare concursum ad illam: quia ad impossibile non paratur concursus. Ratio autem proxima impeccabilitatis est, non specialis Dei prouidentia, sed impossibilitas voluntatis diuinæ ad vllum peccatum.

§.73. Tandem argumentatur : quia vnio est immediatè in animi substantia, non verò in intellectu, aut voluntate : ergo hæ duæ potentiæ non mutantur vnione: ergo possunt operari non secùs, ac si non esset vnio. Respondeo, hoc argumentum esse bonum ad probandum immediatũ influxum actiuum & passiuum animæ in actus vitales: quia si peccatum actuale est in sola voluntate, & gratia habitualis in sola anima; non potest per illud expelli: sicut non potest moueri voluntas cognitione existente in solo intellectu. Dico igitur Primùm, peccatum actuale esse & produci immediatè ab anima, & in anima: ob quod anima mutatur, ne possit efficere, & recipere peccatum. Secundò respondeo, solam animam esse causam actiuam passiuamque peccati: quia sola anima est intellectus, & voluntas. voluntas enim sola ratione distinguitur ab anima; intellectus verò neque ratione. Quid autem respondendum est in sententia distinguente realiter potentias ab anima, & negante animæ immediatum influxum in actus vitales; id viderint eius sententiæ auctores : quam propterea ego impugnaui disp.4.de Anima. Hîc autem qui sunt scrupulosi magis quàm in gratia habituali, & quàm in cognitione mouente voluntatem, in qua non est? quod ego efficacissimè impugnaui. Glutito igitur illo camelo, excutiunt hunc pulicem per scrupulum. Accersant huc suam potentiarũ sympathiam, aut radicationem in eodem subiecto, aut denominationes operandi vt *quo*, & vt *quod*.

SECTIO VI.

Vtrùm hæc oppositio sit physica, vel moralis?

§.74. Oppositio physica est oppositio naturalis duorum accidentium physicorum, quæ non possunt simul esse in eodem subiecto. Sic opponuntur calor & frigus, assensus & dissensus, amor & odium. Oppositio enim aut non distinguitur ab extremis oppositis, aut est proprietas ab vtroque dimanans. Si oppositio non distinguitur ab extremis, oppositio physica erit duo accidentia physica, incompossibilia in eodem subiecto; si verò est vtriusque proprietas, erit etiam physica: quia à causis physicis derjuatur physica proprietas. Oppositio moralis est oppositio duorum accidentiũ secundùm aliquam denominationem moralem. Hæc est duplex, altera necessaria, quæ naturaliter impediri non potest ex suppositione denominationis moralis. Talis est oppositio gratiæ habitualis cum peccato mortali actuali in sententia constituente formale peccati in denominatione morali ab ipso actu distincto. Alia verò est libera etiam suppositâ denominatione morali. Talis est in sententia Scoti oppositio gratiæ habitualis cum peccato: talis est in multorum opinione oppositio fidei cum hæresi. quæ possent ex natura sua componi: quæ non componuntur: quia Deus hæreticum punit priuatione fidei.

§.75. Dico Primò: Vnio hypostatica, & peccatum habituale, opponuntur moraliter, & non physicè. Probatur : quia oppositio physica exigit vtrumque extremum physicum: sed in hac oppositione alterum extremũ non est physicum, sed morale : quia peccatum habituale nihil est physicum actu perseuerans; sed est actus physicè præteritus perseuerans moraliter: ergo hæc oppositio non est physica, sed moralis. Qui dicunt peccatum habituale esse aut priuationem gratiæ, aut qualitatem physicam, dicent etiam consequẽter esse physicam eius repugnantiam cum vnione. Nonnulli censent oppositionem hanc esse physicam, non verò moralem: facilè tamen explicantur; quia *physicam* accipiunt pro naturali, siue ex natura rei : quia peccatum & vnio habent effectus formales oppositos non ex libera voluntate Dei, sed ex natura sua.

§.76.

§.76. Dico Secundò: In sententia constituente moralitatem peccati actualis in denominatione extrinseca morali ab actu peccati distincta, peccatum & vnio opponuntur moraliter, & non physicè. Probatur : quia quamuis extremè opposita sunt physica; tamen oppositio non est ratione physicorum, sed ratione moralitatis, quæ extremis non inest physicè: ergo oppositio non est physica, sed moralis. Antecedens probo, quia si præcisè considerentur illæ duæ entitates secundùm se, & physicum conceptum, non opponuntur, sed possunt simul esse : quia actus ille potest carere malitia morali; imò in multorum opinione multi actus possunt esse successiuè boni, & mali. Gratia autem componi potest cum actu bono, & cum nec bono, nec malo. Prima consequentia probatur, quia vt oppositio sit physica, debet esse inter formas physicas formaliter; ita vt oppositio oriatur ex conceptu physico, ratione cuius extrema repugnent : alioquin oppositio non est inter formas physicas formaliter, sed materialiter tantùm.

§.77. Dico Tertiò: In sententia constituente moralitatem actus in conceptu physico illi intrinseco, vnio hypostatica & peccatum actuale opponuntur physicè, & non moraliter. Probatur. oppositio physica est incompossibilitas duarum rerum physicarum ratione physici conceptus: sed vnio, & peccatum actuale sunt formæ physicæ incompossibiles secundùm physicos conceptus: ergo inter vnionem, & peccatum est oppositio physica, & non moralis. Et quidem satis probata est repugnantia vnionis atque peccati ex vtriusque effectu formali : cùm autem vtriusque formalis effectus sit physicus, oppositio physica est. Si moralitas est essentialis actui, est oppositio maximè physica; si verò est accidentaria, oppositio etiam est physica & accidentaria; separabilis, aut inseparabilis, pro ratione, qua moralitas competit actui. Hîc videtur posse dubitari, cur in sententia constituente moralitatem actus in physica denominatione extrinseca, hæc oppositio non dicatur physica extrinseca? Respondeo, quæstionem esse de voce : & eam extrinsecam denominationem vocari moralem ipsi actui.

§.78. Huic doctrinæ aduersatur Petrus Lorca disp.57.num.14.& 20.constituens inter peccatum habituale & vnionem immediatam oppositionem ex natura rei; at verò inter peccatum actuale, & vnionem non constituit oppositionem physicam ex natura rei, sed tantùm moralem. Probat Primùm: quia humanitas in sensu composito vnionis retinet potentiam ad peccandum: ergo in sensu composito potest physicè peccare : ergo peccatum & vnio non opponuntur physicè immediatè. Antecedens probat Primùm, quia vnio non immutat immediatè potentiam voluntatis. Secundò, idem probat nu.20.quia per scientiam mediam videt Deus plures occasiones, in quibus humanitas in proprio supposito peccaret: ergo videt per scientiam mediam humanitatem in supposito Verbi peccaturam, si in ijsdem occasionibus constitueretur per possibile, vel impossibile: ergo in humanitate vnita Verbo manet potentia physica peccandi. Probat consequentiam : quia impedimentum eius potentiæ physicæ non potest immediatè amoueri vnione hypostatica tamquã causa formali: ergo non opponitur immediatè peccato actuali.

§.79. Respondeo, diuersam esse rationem de oppositione vnionis cum potentia peccandi, ac cum ipso peccato: posset enim vnio componi cum potentia peccandi, quamuis non cum ipso peccato. Assensus enim, & amor opponuntur dissensui & odio; non tamen cum potentia ad odium atque dissensum. item gratia habitualis opponitur immediatè peccato mortali actuali, non tamen potentiæ peccandi: ergo, quòd vnio hypostatica, & potentia peccandi non opponantur immediatè, non probat non opponi immediatè vnionem, atque peccatum. Tandem ostendam disp.60. componi posse vnionem diuinitus cum potentia ad peccandum; quamuis cum ipso peccato non potest. Itaque potest esse sensus compositus vnionis, & potentiæ ad peccandum; non tamen ad peccandum in sensu composito vnionis; sed ad peccandum in sensu diuiso : sicut cum gratia sanctificante componitur ea potentia. *S.Thom. q.15.a.1.*

§.80. Quia verò Lorca poterit contendere, possibilem esse compositionem, non solùm potentiæ ad peccandum, & vnionis, sed etiam compositionem vnionis cum peccato, si præcisè considerentur effectus formales vtriusque : potentiamque illam esse ad peccandum in sensu composito vnionis; ideo nego antecedens ex §.77. Ad primam probationem constat ex §.72. item ex §.68. Vbi ostendi negari à Deo concursum ad peccandum humanitati dum est vnita Verbo: quia in illa videt aliquid incompossibile physicè cum peccato. Ad secundam probationem, respondeo implicare, vt Deus scientia media videat humanitatem peccantem in occasione vlla : quia in omni occasione videt vnionem cum omni peccato pugnantem. Ob quod non potest videri in his omnino occasionibus, in quibus videretur sine Verbo: quia cum Verbo illam videt sine concursu ad peccandum: ratione cuius negationis iam voluntas est physicè mutata intrinsecè aut extrinsecè. Non enim animaduertit Lorca, posse ab vna forma impediri effectum formalem alius; vt à gratia habituali impeditur effectus formalis peccati: item & potentię illud componendi cum ea gratia. Nec est hæc petitio principij : stamus enim in sententia probante vnionem hypostaticam pertinere ad conceptum formalem sancti, & filij naturalis Dei: cum quo conceptu implicare peccatum, probatum est à priori: nunc autem ostendimus voluntatem humanam Christi esse physicè mutatam in libertate ad peccandum, ex ipso conceptu sancti, & filij naturalis Dei; cum quo implicat humanitatem in aliquo statu videri peccantem.

§.81. Secundò probat Lorca suam sententiam: quia tota ratio impeccabilitatis animæ Christi oritur, quia Deus non potest velle illam constituere vbi peccet: quia suppositâ vnione Deus tenetur illam per scientiam mediam dirigere; ita vt numquam peccet : quòd si Deo hoc non repugnaret, humanitas componere posset cum vnione peccatum. Quia igitur Deus non potest ea prouidentia non vti, ideo vnio & peccatum opponuntur moraliter : quia opponuntur in ordine ad voluntatem Dei. At quia vnio non immutat formaliter voluntatem, non opponitur immediatè peccato. Hic auctor vsus est doctrina P.Suarez, qua per scientiam mediam componit libertatem Christianam cum impeccabilitate : diuersa tamen ratione : quia

S.Thom. q.15.a.1. P.Suarez in nullo euentu admittit humanitatem Christi videri peccantem per scientiam mediam: quia voluntas Dei de vnione hypostatica dependet per se à scientia media, qua humanitas secundùm se videtur non peccare: ob quod vnio hypostatica tam physicè pugnat & immediatè cum actuali peccato, quàm scientia media de bono opere pugnat cum malo illi opposito: quia semper hæc scientia est ex suppositione sui obiecti: ex qua suppositione non potest physicè esse obiectum oppositum: sed vnio hypostatica sequitur hanc scientiam mediam: ergò vnio hypostatica habet eamdem oppositionem cum peccato, quam scientia media. Vnde sicut termini implicantur in scientia media composita in aliquo statu cum obiectis suo oppositis; ita implicantur termini in humanitate Christi in aliquo statu peccante. Lorca verò cùm non satis esset pedibus fixis in doctrina, & concursu causæ primæ cum secundis, de scientia media, & efficacia auxiliorum; non bene iniuit viam scientiæ mediæ ad impeccabilitatem Christi: & Christum admisit visum à Deo in aliquo statu conditionato peccantem; cùm tamen terminos implicet illius visionis obiectum.

§.82. Argumentor præterea: Deus potest physicè habere voluntatem constituendi physicè Christum, vt hominem, in statu, in quo peccet; aut non potest physicè. Si potest: ergo potest Deus physicè peccare. Probo consequentiam: quia si Deus denominaretur peccans in humanitate assumpta, peccaret per te voluntate increata. Lorca enim hac in parte sequitur opinionem propositam à §.48. & 58. existimantium totam repugnantiam oriri à ratione suppositi, quod nec denominatiuè potest dici peccare: quia peccatum transiret in voluntatem diuinam: vt colligitur ex eius disp. 57. n.26. ergo si potest constituere, vbi Christus denominetur peccans, Deus potest voluntate diuina peccare. Probo consequentiam: quia in actu & potētia logica continentur ijdem conceptus obiectiui: si enim in homine actuali includuntur animal rationale actualia, ita in homine possibili continentur animal rationale possibilia. Tunc sic: sed Deus potest physicè constituere Christum, vbi Deus peccet voluntate humana, & diuina: ergo potest Deus physicè peccare voluntate diuina. Minor datur hac prima parte responsi. Consequentia negari non potest. Si verò Deus non potest habere physicè voluntatem constituendi Christum in occasionibus, in quibus peccet: ergo Christus secundùm voluntatem creatam est physicè impeccabilis. Probo consequentiam: quia peccatum est physicè impossibile, quando est impossibile physicè aliquod principium illius: quia sine causa non potest esse effectus: sed voluntas possibilis in Deo de constituendo Christo in occasionibus, in quibus peccet, est principium necessarium ad existentiam peccati: & hæc voluntas est impossibilis: ergo peccatum Christi est impossibile physicè.

§.83. Rem explico: Deus in conceptu morali bene operandi, includit physicos conceptus cognitionis, amoris, & actionis ad extra: qui conceptus dicuntur etiam morales; non quòd physici non sint (sunt enim à parte rei existentes in Deo ex parte intellectus & voluntatis;) sed quia Deum constituunt formaliter bonum, bonitate libera & morali. Repugnat autem physicè Deo malitia moralis: id est, actus liber voluntatis dignus vituperatione. Eâdem ratione illi physicè repugnat voluntas efficiendi aliquid ad extra, quando à Deo non posset fieri nisi malè moraliter. exempli gr. illi physicè repugnat mendacium: quia non potest ad extra loqui rem aliter atque illam iudicat. Potest quidem Deus facere externa verba significantia rem aliter ac est in seipsa, & in mente diuina: at verò physicè illi repugnat voluntas faciendi ea verba, illis loquendo: quia Deo physicè repugnat loqui rem aliter ac est. Hæc igitur repugnantia non est moralis, sed tam physica, quàm repugnantia ad intereundum: Deo enim æquè repugnat non esse, ac esse malum moraliter. Repugnat igitur physicè vt Deus peccet voluntate diuina. Vnde concludo, Deo esse physicè impossibilem voluntatem aliquam constituendi Christum in occasionibus, vbi possit voluntas humana componere peccatum cum vnione hypostatica, & Deum denominare peccantem: quia tunc peccaret voluntate diuina. Illatione probo: quia si est possibilis illa voluntas, est etiam possibile peccatum: quia circa impossibilia non est possibilis voluntas prosecutiua Dei. Indidem etiam concludo, peccatum illud non esse physicè possibile: quia vbi est physicè impossibilis voluntas Dei circa aliquam existentiam, talis existentia est physicè impossibilis: ergo peccatum compossibile cum vnione est impossibile physicè: igitur vnio hypostatica physicè cum illo repugnat. Probo consequentiam: quia illa repugnantia voluntatis Dei oritur ex conceptu physico vnionis: quia ex illo sequeretur voluntate diuina peccari, si peccaretur assumpta; quia ratione vnionis sequeretur Deum esse peccantem. Hinc oritur in operando mutatio physica voluntatis assumptæ: quia ratione vnionis negatur assumptæ voluntati possibilitas voluntatis diuinæ permittentis peccatum; siue talis permissio influat physicè, siue non: nunc enim ea de re non disputo. Quæ apertissima sunt in sententia constituente oppositionem ex natura rei inter vnionem, & peccatum: si enim peccatum constituitur in esse moris per physicos conceptus immediatè & physicè pugnat cum vnione.

§.84. Tandem adducit Lorca S.Thomam in fine articuli huius: hic autem artic. est primus q.15. Nec enim video quem alium possit Lorca ea voce *huius* monstrare: cùm enim illum explanet, neque alium adduxerit immediatè, nō video quem alium pronomen *hic* possit indicare. Sunt autem hæc verba S.Thomæ: *Secundùm autem quòd Christus fuit Dei, & anima eius & corpus fuerunt quasi organa deitatis, vt dicit Damascenus, deitas regebat animam, & anima corpus; vnde non poterat peccatum attingere ad eius animam: sicut nec Deus potest peccare. Tamen sub conditione concedi potest, quòd peccare potuit, scilicet si voluisset, quamuis hoc antecedens sit impossibile.* Hæc S.Thomas: quibus nullam aliam rationem reddit, quare humanitas Christi peccare non potuit, nisi quia deitas illam regebat, & quia Deus peccare non potest. Item, *si voluisset, peccare posset*, nihil aliud significat, quàm humanitatem potuisse peccare, quantum est ex natura rei, si Deus voluisset permittere illud peccatum. Addit tamen impossibile esse hoc à Deo permitti. Ex quibus colligit, Deum per scientiam conditionatam vidisse cogitationes aliquas, cum quibus humanitas existens in Verbo peccaret; aliàs nec sub conditione concedi poterat, quòd humanitas

nitas Christi potuit peccare: quod tamen concedit S.Thomas. Dicit verò, Deum illud voluisse, esse impossibile: quia tenetur gubernare illam humanitatem, & non potest etiam per potentiam absolutā relinquere illam sub illa cogitatione, & circumstantijs, quibus per scientiā mediam visa est peccatura. Hæc etiam sententia est ad mentem cæterorum, siquidem eorum ratio non amplius probat, & ab ea non dissentit Scotus, qui solùm attigit id, quod competeret naturæ, subtractis donis superadditis, & relictæ sibi ipsi; numquam tamen dixit Deo non repugnare peccatum in natura assumpta oppositione illa morali, nec vnquam concessit Deum in natura assumpta peccare posse.

§.85. Respondeo, S. Thomam, vbi adducitur à Lorca, ea de re minimè egisse: egit autem in 3.dist. 12.q.2.a.1. vnde ea verba desumpta sunt: sed non attigit Lorca mentem S. Thomæ. quæ scientiæ mediæ minimè fauet eo in loco. Ostendi disp.4. Summularum §.11. à Soto constitui duo genera propositionis hypotheticæ: alterum promissiuum, ad cuius veritatem non requiritur connexio inter consequens & antecedens; sed tantùm vt consequens sit dependens ab antecedenti. Hæ propositiones sunt obiectum scientiæ mediæ: quarum veritatem ait à solo Deo cognosci. Alterum est illatiuum: in quo consequens habet necessariam connexionem cum antecedente. Hæ propositiones non sunt obiectum scientiæ mediæ: quia non sunt liberæ, sed omnino necessariæ, & cognoscuntur scientia simplicis intelligentiæ: vt, si sol oritur, dies est: quæ pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ, sicut hæc, oriente sole est dies. De hoc genere conditionalium egit S.Thomas eo art.1.q.2. Quia immediatè post verba adducta §. superiori subiicit hæc: *Quia ad veritatem conditionalis non requiritur neque veritas antecedentis, neque consequentis, sed necessaria habitudo vnius ad alterum.* Ratio autem S.Thomæ est manifesta: quia si Deus velit peccare, peccare potest: quia ab actu ad potentiam affirmatiuè est consequentia. Velle autem peccare, iam est peccare: ergo si aliquis vult peccare, peccare potest: quia ipsa suppositio peccatum includit. Deinde rationem reddit S. Thomas, quia diuinitas regit animam Christi. Ratio bona est: quia animam regit diuinitas cum impotentia physica parandi concursum generalem ad peccandum. Si verò Deus (vt Lorca fatetur) non potest humanitati permittere peccatum: ergo peccatum est physicè impossibile humanitati. quam consequentiam probaui §.81. & 82. Tandem quod ait de consensu Scoti atque Durandi, non potest dici, si bene legantur: qui totam repugnantiam peccati in humanitate Christi reuocant ad visionem beatam, actum charitatis, & si quod est aliud accidens incompossibile cum peccato. quòd si humanitas relinquatur cum sola vnione hypostatica, dicunt illam posse peccare: neque est incommodum, Deum denominatiuè peccare: Durandus autem ait nihil obesse præter quædam deuota verba: Philippus Faber autem eam sententiam constanter tuetur, vt ostendi §.11. & à §.67. S.Thom. q.15.a.1.

DISPVTATIO LX.

Vtrùm humanitas Christi possit propter peccatum vnionem amittere?

SECTIO I. *Nonnulla præmoneo.*
SECTIO II. *Vtrùm ex natura rei?*
SECTIO III. *Quædam difficultas.*
SECTIO IV. *Vtrùm de potentia absolutà?*
SVBSECTIO I. *Prima conclusio.*
SVBSECTIO II. *Secunda conclusio.*
SVBSECTIO III. *Tertia conclusio.*
SVBSECTIO IV. *Vltima conclusio.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.*

SECTIO I.

Nonnulla præmoneo.

§.1. VNIO hypostatica potest concipi corruptibilis eodem instanti, quo est in humanitate peccatum, triplici ratione. Primùm, si Deus independenter à peccato humanitatem dimittat. ita vt humanitas illo instanti careat vnione hypostatica, siue operetur bene, siue malè: cum qua dimissione potest humanitas componere opus bonum; item & malum. In quo sensu non est quæstio: illa enim vnionis carentia non potest esse effectus peccati: quia ea carentia esset, quamuis peccatum non esset, & quamuis esset bonum opus. imò carentia vnionis esset conditio ratione prior peccato. quæ obseruat rectè P. Vasquez disp.61.n.41.

§.2. Secundò, possunt in eodem instanti considerari vnionis dissolutio, & peccatum modo inuerso: peccatum enim consideratur vt causa moralis dissolutionis: ideo enim vnio dissoluitur, quia humanitas peccat: estque ea vnionis carentia pœna peccati; quemadmodum augmentum gratiæ est præmium boni operis: meritum autem, & illud præmium eodem componuntur instanti. Est igitur quæstio, vtrùm vnio hypostatica possit amitti peccato? quemadmodum gratia sanctificans potest amitti. Hæc quæstio potest esse vel ex natura rei, vel de potentia absoluta: in vtroque sensu eam disputo.

§.3. Est autem hæc quæstio valdè diuersa ab ea, quam disserui disp.59. illa enim fuit in sensu composito vnionis; hic autem est in sensu diuiso: quemadmodum homo iustus peccare potest in sensu amplo; non verò in sensu restricto: id est, homo iustus non potest peccare mortaliter in sensu restricto,

S.Thom. q.15.a.1. componendo eodem instanti gratiam sanctificantem, & mortale peccatum: potest autem homo iustus peccare, quia eo instanti quo peccat, iam non est iustus. Qui dicitur sensus amplus, atque diuisus. Hunc sensum diuisum exquiro.

SECTIO II.

Vtrùm ex natura rei?

§.4. DIco, non posse naturaliter contingere vt peccatum committatur ab humanitate, & ratione illius dissoluatur vnio. Quo differt à gratia habituali sanctificante: quæ ex natura rei potest per peccatum amitti; nec enim reddit hominem impeccabilem absolutè, sed secundùm quid, id est, in sensu composito: Christus autem, vt homo est impeccabilis absolutè, non verò secundùm quid. Hæc conclusio frequens est apud Theologos, quam dilucidè probauerunt P. Vasquez disp. 61. Monzeus disp. 9. ca. 2. quæ perspicuè deducitur ex P. Valentia tom. 4. disp. 1. q. 15 punct. 1. & P. Ragusa disp. 114. reuocantes impeccabilitatem Christi ad suppositum, quod est principium operationum in humanitate: vnde si humanitas vnita Verbo peccaret, & destrueret vnionē, Verbum non esset principium illius actionis. Idem colligitur ex Thomistis in hunc articulum, & in 3. dist. 12. Nazario controuersia vn. Medina, Capreolo: expressiùs autem Aluarez disp. 68. num. 14. & Lorca disp. 57. nu. 19. Quæ minimè negatur à Durando & Scoto, qui censent deberi naturaliter Christo vt homini visionem beatam, cum qua non potest componi actuale peccatum.

§.5. Hæc conclusio probari potest Primùm ex omnium Patrum assensu: dicunt enim humanitatem Christi esse impeccabilem, & inuertibilem à bono, vt constat ex disp. 59. à §.13. Quæ phrasis esset falsa, si ex natura rei posset vnio peccato dissolui: sicut esset falsa in homine iusto, qui nec est impeccabilis, & est vertibilis à bono: quia gratia non impedit peccatum, sed relinquit arbitrium indifferens ad peccandum, destruendamque gratiam: ergo impeccabilitas & inuertibilitas componi non possunt cum potentia amittendi vnionem ex natura rei.

§.6. Ratione autem probatur ab omnibus, sed non eâdem. P. Vasquez disp. 61. n. 42. hanc rationem reddit: gratia vnionis est incomparabilis nostris operibus, quibus non subijcitur in acquisitione, neque intensione: neque illa redditur sanctior bonis operibus: ergo non potest malis operibus subijci in dissolutione aut corruptione. Confirmatur Primò, testimonio Dionysij Alexandrini, asserentis gratiam adoptionis crescere bonis operibus, secùs gratiam vnionis: ob quod ait Christum esse sanctum sine exercitatione, & labore; secùs cæteros iustos. Confirmatur Secundò. Gratia adoptionis conseruatur in nobis intuitu alicuius boni operis saltem negatiuè, donec peccatum aliquod mortale committatur; gratia verò vnionis non conseruatur ea ratione.

§.7. Hoc argumentum est bonum, si dicamus suppositum esse principium operationum: vnde neque subiacet libero arbitrio in acquisitione, aut amissione: neque Christus est iustus exercitatione & labore; neque conseruatur vnio intuitu boni operis positiuè, aut negatiuè. At verò argumentum nihil euincit ab hoc principio diuulsum. In genere enim non sequitur hæc consequentia: *Gratia vnionis non potest bonis operibus comparari: ergo neque amitti.* Primùm à priori: quia plura principia aut conditiones necessaria sunt ad meritum, quàm ad demeritum: ob quod possumus nostris viribus solis demereri quodcumque bonum supernaturale, non tamen mereri: meritum enim deficere potest, vel ex indignitate personæ, ex operis imperfectione, ex magnitudine præmij; demeritum autem est ex solo malo opere. igitur humanitas licet carear dignitate ad vnionem, aut excellentia boni operis, non propterea erit incapax actus mali: tum etiam, quia nullus potest gratiam primam sanctificantem condignè mereri; potest autem eam demereri condignè. Confirmatur ex disp. 9. §. 44. Vbi probaui hominem peccato mortali indignum reddi vnione hypostatica: cùm tamen nulla pura creatura sit digna ea vnione vllis bonis operibus.

§.8. Secundò, eam rationem impugno: quia vnio hypostatica non est omnino incomparabilis nostris operibus: tum quia probaui disp. 27. humanitatem potuisse diuinitus vnionem congruè mereri: tum etiam, quia ipse P. Vasquez disp. 21. n. 48. ait indubitatum esse, humanitatem Christi adiutam auxilio gratiæ potuisse congruè mereri vnionem conferendam posteriùs tempore, quàm ipsa humanitas sit producta: ergo ex repugnantia vt vnio nostris operibus acquiratur, non colligitur eam non posse malis operibus destrui. Cùm igitur aliunde P. Vasquez parum fidat communi principio actiones esse suppositorum, non adducit rationem, cur non possit ab humanitate peccatum admitti, & vnio corrumpi.

§.9. Ad argumentum ex §.6. respondetur Primùm, antecedens esse falsum, vt absolutè & ad hominem ostendi §.8. potuit enim Deus humanitatem subijcere congruis meritis puræ creaturæ. Quòd si recusas ad præmium tam excellens meritum etiam congruum, potuit velle eam dare post præuisa bona opera vt conditionem: vt ostendi disp. 26. §.110. Deinde nego consequentiam, vt ostendi §.7. Humanitatem verò non posse bonis operibus esse sanctiorem, oritur ex infinitudine sanctitatis, quam habet per vnionem, cum qua non potest esse alia sanctitas maior intensiuè; extensiuè autem esse potest. Hinc autem quid infertur? Eam verò non esse intensibilem nostris operibus, oritur ex sanctitate substantiali incapaci crementi ac decrementi. neque enim à Deo potest intendi, aut remitti; potest tamen corrumpi: ergo etiam potest demeritoriè corrumpi, quamuis non possit augeri demeritoriè.

§.10. Ad primam confirmationem ex Dionysio Alexandr. respondetur, Christum non fuisse ab exercitatione sanctum, quia nullo merito præcurrente accepit vnionem: at non propterea vnio est inamissibilis. Demus primam gratiam donatam angelis absque meritis; an propterea illam non possent amittere? Quemadmodum qui eam acceperunt infantes in baptismo, eamdem adulti per peccatum amittunt. Ad secundam confirmationem, respondetur conseruari vnionem absque meritis, quia merita illam supponunt: qui autem dicunt actiones non esse suppositorum, id non rectè probant.

Facilius responderi potest ex Durando & Scoto, eam conseruari absque meritis, quia est consummata visione beata: quemadmodum gratia Beatorum ita conseruatur absque meritis. Quo differt visio à fide: hæc enim non reddit hominem impeccabilem: ob quod vt gratia conseruetur, opus est vt præuideatur carentia peccati; visio autem reddit hominem impeccabilem: ob quod semper videtur carentia peccati composita cum visione, idque necessariò. Si verò vnio relinqueretur absque visione, conseruaretur dependenter positiuè, aut negatiuè à bono opere. qui est sensus nostræ quæstionis, vtrùm vnio ex natura sua in humanitate non videnti Deum possit per peccatum amitti.

§.11. Ratio à priori huius sententiæ sumitur ex dictis disp. 26. sect. 4. actiones esse suppositorum, ita vt suppositum sit prius natura, quàm quælibet operatio. Quod principium latè probaui maximè auctoritate Ioannis Theologi, qui in Concilio Florent. posuit principium illud: quod Græci non sunt ausi negare, quia illud viderunt omni Theologo commune. Quo probatum est Spiritum sanctum procedere à Patre Filioque. Vnde argumentor: Omnis operatio humanitatis vnitæ est posterior natura, quàm vnio: ergo omnis operatio humanitatis vnitæ est simul tempore cum vnione. Probo consequentiam, quia quæ sunt priora & posteriora natura, sunt simul tempore: vt ex S. Basilio ostendi disp. 8. Physic. à §.121. item 137.

§.12. Confirmatur. illa prioritas est inter causam & effectum: sed effectus est simul tempore cum causa: ergo omnis operatio humanitatis est simul tempore cum vnione: sed cum vnione non potest simul tempore esse peccatum vllum, vt ostendi tota disp. 59. ergo. Tandem causa eo instanti, quo operatur, non destruitur operatione ipsa; sed est simul tempore cum illa. Quo differt vnio à gratia habituali: hæc enim non est principium omnium operationum humanitatis; secùs hypostasis, sine qua antecedente non potest humanitas operari. at principium antecedens operationem non potest eâdem operatione destrui eodem instanti, in quo illud supponit: ergo vnio non potest destrui vlla humanitatis actione. Ob quod humanitas est absolutè impeccabilis non solùm visione beata, sed etiam ex nudo vnionis conceptu.

SECTIO III.

Quædam difficultas.

§.13. HInc difficultas emergit: si humanitas simul terminaretur proprio supposito & diuino, posset operari, & vnionem hypostaticam amittere: ergo vnio hypostatica non reddit humanitatem impeccabilem ex natura sua. Probo antecedens: quia tunc vnio hypostatica non esset conditio ad agendum: quia non esset conditio ad existentiam humanitatis. quia humanitas terminata proprio supposito, non indiget vnione ad alienum vt existat: quia non pendet à posteriori à duobus suppositis, sed ab vno tantùm: suppositum autem diuinum tunc esset per accidens ad existentiam humanitatis, nec in ratione suppositi esset speciale principium operationum humanitatis. Respondeo negatâ consequentiâ: quia vnio hypostatica non potest componi ex natura rei in humanitate cum supposito creato. cùm ergo ex natura rei vnio ad Verbum petat esse sola, & sit conditio ex natura sua vt existat humanitas, sitque natura prior omni operatione; apertè concluditur humanitatem reddi vnione hypostatica impeccabilem ex natura rei. casus autem ille est de potentia absoluta, de qua nondum est actum. S.Thom. q.22.a.1.

§.14. Quia verò existimo casum illum esse possibilem, Dico Primùm in sententia adscribente supposito specialem influxum in operationes humanitatis, asserendum tunc vnionem hypostaticam amissum iri peccato: quia specialis influxus oriretur ex natura rei ab humanitate, vt terminata sola hypostasi creata: quia præsente causâ adæquatâ connaturali, non potest ex natura rei concurrere alia causa non connaturalis. Imò esset tunc causa adæquata peccati distincta ab vnione hypostatica: in quod peccatum vnio minùs potest influere, quàm calor in frigus: quia influxus vnionis in peccatum est impossibilis etiam diuinitus: igitur vnio hypostatica in eo euentu esset per accidens peccato, quod oriri posset à causa sua adæquata. Recognosce quæ dixi disp. 59. §. 50.

§.15. Secundò censeo, eo in euentu vnionem hypostaticam esse per se conditionem vt existat humanitas, & esse principium operationum humanarum non aliter ac nunc est: ac propterea humanitatem esse tunc impeccabilem de potentia communi. Aduerte, aliud esse aliquid principium esse necessarium ad effectum; aliud autem, esse principium talis effectus. Principium necessarium est id, à quo est effectus, & sine quo esse non potest: principium autem est id, à quo est effectus, licet sine illo possit esse. In eo casu suppositum diuinum esset principium operationum humanitatis; item suppositum humanum esset eâdem ratione principium: vtrumque item determinatè; neutrum autem determinatè esset principium necessarium. non esset principium necessarium, per accidens quidem, non per se: per se enim vtrumque est principium necessarium: vtrumque enim exigit carentiam alterius; per accidens autem componitur vtrumque.

§.16. Probo igitur, vtrumque tunc fore principium: quia suppositum non habet immediatum influxum in operationes humanas, sed tantùm remotum: in humanitatem autem non habet verum influxum; sed tantùm habet cum illa immediatam vnionem, qua completur in genere substantiæ; quod complementum exigitur ex natura sua ab humanitate, vt existat. Itaque tota causalitas suppositi in humanitatem & operationes est immediata vnio cum illa: præter quam vnionem non est alia causalitas suppositi; sed illa vnio retineretur tunc ab vtroque supposito non aliter, ac si alterum esset solum: ergo retineretur vtriusque causalitas: quæ nihil est præter illam vnionem. Si causalitas esset modus distinctus ab hypostasi & vnione hypostatica, posset impediri ab altero: quia esset possibilis vnus modus dependens à supposito creato dumtaxat; alius verò à solo increato; alius autem ab vtroque: præsente autem vtroque supposito posset Deus præstare vnum è tribus illis modis: cùm autem modus, quo suppositum influit in naturam, & eius operationes, non distinguatur ab vnione, & hæc retineatur in vtroque: ergo retineretur influxus vtriusque.

§.17.

S.Thom. q.15.a.1. §.17. Confirmatur. vtraque vnio est prior natura, quàm operationes: quia est humanitatis substantiale complementum, & præter hanc vnionem nullus est alius influxus suppositi in operationes: ergo vnio cum sua causalitate est prior naturâ. Vtrumque autem non esse necessarium, constat: quia si tantùm existat alterum, altero non existente, natura existeret & operaretur tam benè, quàm cum duobus: ergo non est vtrumque necessarium. Ratio autem dubitationis propositæ §. 13. potest ex dictis facilè dilui: quia effectus non oritur à duabus causis, quando influunt per causalitatem distinctam ab vnione; quando autem causalitas est vnio, non potest vtrumque non influere, quando vtrumque retinet vnionem.

SECTIO IV.

Vtrùm de potentia absoluta?

§.18. Grauis est hæc difficultas, in qua parum sudauerunt antiqui. Est igitur hæc quæstio, vtrùm vnio hypostatica talis sit naturæ, vt eo instanti reali, in quo est, non relinquat humanitatem indifferentem non solùm ad componendum peccatum cum vnione, neque vt ex natura rei possit amitti, verùm neque de potentia absoluta. Non disputo de vnione ratione visionis Dei, sed de ipsa vnione secundùm se, & de eius effectu formali; ita vt hæc causalis propositio non possit esse vera, *Ideo vnio amittitur, quia humanitas peccat*: sicut ex natura rei est verain gratia habituali. Nunc vnio in quocumque instanti reali est prior natura omni operatione: in casu autem quæstionis vnio non esset natura prior bono opere, sed posterior: conseruaretur enim, quia bene operaretur humanitas: sicut nunc conseruatur gratia, quia non peccamus grauiter. Si verò humanitas peccaret, non haberet eodem instanti reali vnionem; cuius dissolutio esset effectus peccati: sicut corruptio gratiæ est effectus peccati mortalis. Hæc quæstio disputari potest à triplici capite. Primùm, à conceptu suppositi vt sic, vtrùm necessariò sit prius omni operatione. Secundò, à repugnantia vnionis non solùm cum peccato, sed etiam cum potentia peccati. Tertiò, ex natura alicuius decreti Dei cũ peccato pugnantis: quod decretum vendicetur ab vnione hypostatica.

SVBSECTIO I.

Prima conclusio.

§.19. Dico Primò: De potentia absoluta non repugnat vnionem per peccatum amitti; quod attinet ad suppositi prioritatem. Hæc conclusio liquidò constat ex disp. 27. vbi probaui potuisse diuinitus humanitatem Christi mereri de congruo vnionem hypostaticam; vel saltem potuisse bona opera præcedere vt conditionem moralem. Probaui enim, suppositum non esse principium immediatum operationum humanitatis; neque esse principium à quo humanitas pendeat à priori, sed tantùm esse conditionẽ substantialem, sine qua humanitas non potest existere ex natura rei. Ob quod priùs ratione, quàm Deus paret concursum ad operationes accidentarias, intelligitur dedisse suppositum. Nunc autem dico, potuisse Deum parare concursum ad operationes priùs ratione quàm ad hoc suppositum, vel ad illud: visâ autem operatione bonâ potuit Deus præbere vnionem hypostaticam; visâ autem operatione malâ, moueretur ad suppositum creatum.

§.20. Objicies: Humanitas nec diuinitas potest existere absque supposito creato, aut increato: ergo non potest in aliquo priori concipi sine aliquo supposito. Probo consequentiam: quia non potest concipi absque eo, sine quo esse non potest. Respondeo Primùm, antecedens esse falsum: sæpiùs enim ostendi, naturam creatam posse diuinitus esse absque vllo supposito. Quo fundamento euerso, ruit tota sententia. Deinde humanitas potest diuinitus existere cùm duobus suppositis: cum naturali autem potest concipi in illo priori, præcisa à supposito supernaturali; visâ autem operatione malâ, negat vnionem hypostaticam, humanitate manente cum solo supposito creato. Et quamuis vnio hypostatica esset concipienda priùs, quàm operatio, si sola esset in humanitate sine supposito creato; at iam præexistente humanitate cum proprio supposito non est opus illam concipere pro illo priori cum alieno: quia hæc repugnantia fingitur ex parte ipsius naturæ non potentis concipi cum existentia nisi in se, vel in alio: at in nostro casu iam concipitur existens in se.

§.21. Secundò respondeo, prætermisso antecedenti, consequentiam esse malam: quia humanitas potest concipi præcisiuè pro aliquo primo signo rationis absque multis rebus, sine quibus esse non potest. Etenim esse non potest sine aliqua vbicatione, sine dissimilitudine cum Deo, sine prædestinatione aut eius carentia, alijsque sexcentis; & tamen potest præcisiuè concipi absque illis. Item potuit Deus moueri meritis Christi ad illi conferendam vbicationem Romæ. Itaque malum est argumentum à negatione existentiæ ad præcisionem negandam. Ad probationem consequentiæ, respondeo humanitatẽ non posse concipi absque illis rebus, à quibus pendet à priori; potest tamen absque his, à quibus non pendet à priori, sed à posteriori. Recognosce disp. 13. à §. 13. & disp. 26. à §. 18. & totam disputat. 27.

SVBSECTIO II.

Secunda conclusio.

§.22. Dico Secundò: Humanitas Christi potest diuinitus amittere vnionem, quod attinet ad potentiam peccandi. Iam dixi §. 18. posse considerari repugnantiam, vt humanitas amittat vnionem: quia licet vnio non componeretur cum peccato, componeretur tamen cum potentia peccandi. Probatur, quia humanitas in toto illo instanti reali habet potentiam peccandi, & non peccandi. Pone, humanitatem pro illo priori signo rationis esse indifferentem ad actum bonum, & malum: quod quidem ponitur in hac controuersia. quia vnio est conseruanda dependenter à carentia peccati: si autem peccet humanitas, non habebit vnionem. Hic enim casus de potentia absoluta est qualis quotidie contingit homini iusto, quando iustitiam amittit. Si verò non peccet humanitas, retinet in eodem instanti vnionem: quæ retentio est

est ratione posterior, quàm carentia peccati: ideo enim retinetur vnio, quia humanitas non peccat: quemadmodum ideo retinetur gratia, quia iustus non peccat grauiter. At quando liberum arbitrium liberè non peccat, retinet potentiam peccandi. Vt igitur gratia non componitur cum peccato graui; componitur autem cum potentia peccandi; ita componeretur vnio cum eâdem potentia. Hoc autem est absurdum: ergo.

§.23. Absurditas probatur Primùm: quia sanctitas infinita non solùm pugnat cum peccato, sed etiam cum potentia peccandi: sed vnio hypostatica reddit humanitatem infinitè sanctam, vt abunde probaui disp. 47. ergo vnio componi non potest cum potentia peccandi. Maior probatur: tum quia sanctitas Dei pugnat in ipso Deo cum potentia ad peccandum: tum etiam, quia quo maior est sanctitas, plus distat à peccato: sed qui non habet potentiam ad peccandum, plus à peccato distat, quàm qui eam habet. alter enim non peccat, quia non vult; alter verò, quia non potest. Vterque habet carentiam peccati; quo à peccato distat vterque: alter verò præter carentiam hanc habet necessitatem non peccandi, quæ est alia maiorque distantia: contingentia enim ad peccandum est quædam propinquitas cum peccato: qui autem sunt in periculo peccandi, quamuis non peccent, dicuntur tamen à peccato parum abesse.

§.24. Secundò, probatur absurditas: quia non repugnat creatura aliqua rationalis incompossibilis cum potentia peccandi: ergo non repugnat humanitas vnita Deo incompossibilis cum potentia peccandi. Probo consequentiam: quia creatura sanctissima inter omnes possibiles est, quæ vnitur hypostaticè Deo: ergo omnis perfectio sanctificationis possibilis creaturis est adscribenda humanitati vnitæ Dei. Confirmatur. Visio beata est in aliquo genere sanctitatis, & est inamissibilis peccato: ergo aliqua sanctitas creata est inamissibilis peccato, & pugnat cum potentia peccandi.

§.25. Nonnulli mei discipuli fatentes apertè non esse impossibile, vnionem concipi in signo posteriori, quàm concipitur operatio, hanc viam inierunt, dignam quidem ingenio, quo ipsi florent. Cùm autem premerentur argumento, quo probatur humanitas potuisse diuinitus congruè mereri hypostaticam vnionem, dicunt id esse verum de merito congruo orto à voluntate confirmata in gratia, & impotente peccare; secùs verò de meritis à voluntate indifferente ad peccatum. Vt autem huic argumento respondeam ego, animaduerto vnione hypostatica humanitatem esse formaliter impeccabilem in sensu composito ipsius vnionis: ita vt non possit concipi vnio in humanitate indifferente ad peccatum, sed determinata ad non peccandum: ita vt in sensu composito vnionis non sit potentia ad peccandum, quamuis sit in sensu diuiso. Indifferentia ad peccatum potest considerari in actu primo, & in actu secundo. In actu primo sunt omnia, quæ requiruntur ex parte potentiæ, vt possimus peccare, & non peccare. In actu secundo est peccatum ipsum: quia est exercitium potentiæ vt est ad peccandum. Prima indifferentia considerat in primo signo rationis, in quo humanitas concipitur præcisa ab vnione. Secunda indifferentia numquam est cum vnione, sed potiùs cum vnione semper est carentia indifferentiæ illius. Itaque vnio in euentu, quem disputamus, semper facit sensum compositum cum carentia peccati: ex suppositione autem talis carentiæ implicat esse peccatum: ergo etiam ex suppositione vnionis. S.Thom. q.15.a.1.

§.26. Hinc argumentor: Humanitas vt vnita hypostaticè tam est impeccabilis, quàm si non haberet potentiam ad peccandum: ergo potentia ad peccandum non obest vnioni. Antecedens probo: quia humanitas vt vnita Verbo, facit sensum compositum cum carentia peccati: sed sensus compositus cum ea carentia tam longè abducit humanitatem à peccato, quàm si haberet impotentiam ad illud: ergo vnio tam elongat humanitatem à peccato, quàm si ad illud non haberet potentiam. Probo Minorem: quia sensus compositus carentiæ peccati opponitur contradictoriè peccato: duo autem contradictoria tam sunt incompossibilia, quàm si ad alterum non esset potentia. Prima autem consequentia probatur: quia vnio non præstat suum effectum formalem, nisi dum est: neque intelligitur illum præstare, nisi dum intelligitur esse: sed eò quòd sit vnio ad hypostasim, non est opus vt intelligatur esse pro illo primo signo rationis, quo intelligitur esse potentia in actu primo: ergo.

§.26. Objicis: Gratia habitualis reddit voluntatem impeccabilem in sensu composito sui: igitur vnio nihil habet speciale. Respondeo, gratia non reddi arbitrium impeccabile leuiter; redditur autem vnione. Item non est certum, non posse diuinitus componi peccatum mortale actuale cum gratia. Illa enim compositio de potentia absoluta est valdè probabilis; vnio verò est incompossibilis etiam de potentia absoluta. Tandem gratia non reddit arbitrium impeccabile de potentia ordinaria; secùs verò vnio. Hinc nego consequentiam. Sunt enim hæc tria discrimina.

§.27. Ad argumentum ex §.22. distinguo Maiorem. Est potentia ad peccandũ cum indifferentia in solo actu primo sine determinatione in actu secundo, nego Maiorem: est potentia in actu primo determinata ad actum secundum non peccandi, concedo Maiorem. Negò autem hoc esse absurdum. Ad primam probationem ex §.23. distinguo Maiorem: sanctitas infinita quoad substantiam & modum non solùm pugnat cum peccato, sed etiam cum potentia peccandi, concedo Maiorem: nego autem Maiorem de sanctitate infinita quoad substantiam, & finita quoad modum: qualis est hypostasis Verbi vt sanctificat humanitatem; id enim præstat per vnionem creatam. Ad Primam probationem Maioris, respondeo sanctitatem Dei in ipso habere illum quasi effectum formalem: quia in illo est infinita quoad substantiam, & modum: non enim communicatur illi per aliquid creatum, sed per identitatem; secùs verò humanitati. Ad Secundam probationem Maioris, respondeo humanitatem vt affectam vnione tantum distare à peccato, vt non possit esse maior distantia: distat enim per actualem carentiam peccati ratione priorem vnione. At in sensu diuiso minùs à peccato distat humanitas, quia in illo instanti potuit absolutè peccare. In quo sensu dico, sanctitatem maiorem quoad substantiam & modum magis distare à peccato, quo maior est: vnio autem hypostatica licet est maior sanctitas omnibus creatis; tamen includit modum finitum pertinentem ad complementum hypostaticum, siue suppositale, ratione cuius

S.Thom. q.15 a.2.

cuius potest non distare à potentia peccati in sensu diuiso: distat autem necessariò ab ea potentia in sensu composito. Ratio autem à priori est: quia licet hypostasis Verbi sit in se sanctitas infinita; at communicatur humanitati vice suppositi naturalis, per vnionem non magis necessariam ad operationes necessarias, neque cum maiori prioritate, quàm suppositum humanum. Cùm igitur hoc non sit necessariò concipiendum ante operationem, ita neque vnio hypostatica est necessariò concipienda priùs.

§.28. Ad Secundam probationem ex §.24. prætereo antecedens: demus enim, posse creari substantiam supernaturalem, carentem libertate peccandi; nego tamen consequentiam. Ad probationem, respondeo discrimen esse non ex substantia sanctitatis, sed ex modo. Sanctior quidem est humanitas vnita Verbo, quàm substantia creata supernaturalis; modus autem, quo vtraque concurrit ad operationes naturæ, est valdè diuersus: quia substantia supernaturalis est principium essentialiter necessarium ad omnes actus suæ voluntatis: repugnat autem à principio supernaturali adæquato oriri peccatum: (vt ponitur in antecedenti, alioquin esset negandum:) vnio autem hypostatica non est necessariò principium operationum. Ad confirmationem ex visione beata, potest esse controuersia, vtrùm cum illa possit componi iudicium, quo voluntas relinquatur indifferens ad peccandum. Ratio dubij est, quia visio iudicat nullam esse rationem, qua Deus possit offendi, quia videt bonitatem infinitam per essentiam: iudicium autem indifferens iudicat Deum vt possibilem offendi, aut propter bonum creatum, aut propter difficultatem. Si demus, opponi visionem beatam, & tale iudicium; respondeo visionem beatam non posse componi cum proxima potentia peccandi: quia talis potentia includit iudicium indifferens: nego tamen illam esse vnioni hypostaticæ, quæ immediatè non opponitur indifferenti iudicio. Si verò componi possunt visio beata, & tale iudicium; dico posse componi visionem beatam cum proxima potentia ad peccandum determinata quidem in actu secundo, vt de vnione dixi: quia visio conferri potest posteriùs ratione, quàm homo videatur non peccans. In hac secunda respondendi ratione, dicendum est posse hominem iustum beari eodem instanti, quo benè operatur cum indifferentia ad peccandum: posse item visionem priùs tempore habitam amitti hoc instanti reali peccato: quia hoc instanti visio non dirigit eas actiones, sed potiùs sequitur: nec intelligitur conferri nisi posteriùs ratione. Si enim homo peccat, amittit visionem; si verò non peccat, eam conseruat, vt sæpè dixi de gratia: cum hoc discrimine, quòd gratia potest naturaliter destrui; visio autem petit dirigere actiones beati.

SVBSECTIO III.

Tertia conclusio.

§.29. DIco Tertiò: Possibile est vnionem per peccatum amitti: quod attinet ad decretum Dei. Opinati sunt nonnulli non repugnare de potentia absoluta aliquam creaturam, cuius productio pendeat essentialiter à decreto Dei negante concursum generalem ad actum peccati. Ex suppositione talis decreti repugnat, vt creatura peccet: sed hæc suppositio est essentialis illi creaturæ: ergo essentialis est illi creaturæ impotentia peccati. Sed si qua creatura id petit, maximè vnio hypostatica: ergo repugnat peccare naturam cum illa vnione. Minor videtur certa: quia vnio hypostatica est perfectissima inter creatas sanctitates. Maior verò probatur: tum quia non ostenditur repugnantia: tum etiam, quia ex parte creaturæ est essentialis dependentia à decretis Dei: cur igitur non erit possibilis aliqua creatura, essentialiter dependens ab hoc decreto?

§.30. Respondeo esse hoc argumentum inane: quia eâdem ratione probaretur, non posse vniri hypostaticè naturam priùs tempore peccatricem: item nec posse humanitatem dimissam à Deo peccare de cætero: quia non repugnat creaturam aliquam dependere à Deo essentialiter per decretum negandi perpetuò illi voluntati concursum ad peccatum; sed ex suppositione talis decreti illa voluntas esset impeccabilis: & hæc suppositio est essentialis illi creaturæ: ergo huic esset essentialis impotentia peccandi. Sed si qua creatura eius generis est possibilis, maximè vnio hypostatica propter excellentiam sanctitatis, quam communicat: igitur hypostatica vnio pendet essentialiter à decreto Dei negandi semper voluntati concursum ad peccatum. Maior probatur, tum quia non ostenditur repugnantia: tum quia creaturæ pendent essentialiter ab efficacibus Dei decretis: cur igitur hæc creatura non pendebit ab hoc decreto? En tuum argumentum, & quod consequens inferat ex tuis consequentijs.

§.31. Distinguo igitur Maiorem: quam admitto de creaturis incompossibilibus diuinitus cum peccato, & quæ necessariò sunt principium omnium actionum voluntatis: qualis est substantia supernaturalis: quæ (si possibilis est) nec potest cum peccato componi, & est principium omnium affectuum. Huc reuoco visionem beatam: si enim est incompossibilis cum iudicio indifferenti ad peccatum, oritur etiam à decreto Dei, negante concursum generalem ad actum peccati. Ratio est ab effectu formali illarum rerum: quia enim iudicium indifferens pertinet ad conceptum essentialem potentiæ ad peccandum: & effectus formalis visionis beatæ est oppositio cum tali iudicio; ideo decretum de visione beata est, aut infert decretum de auferendo concursum ad tale iudicium, potentiamque peccandi. Item, quia repugnat à principio supernaturali adæquato oriri peccatum, repugnat substantia supernaturalis, nisi à decreto incompossibili cum concursu generali ad peccatum. Est autem falsa illa maior propositio de creaturis, quæ non habent illos effectus formales. Quis enim dicet esse possibilem aliquem lapidem dependentem essentialiter à decreto efficaci Dei de non producendo ligno? Id autem vnde probamus, nisi quia illæ duæ substantiæ non sunt oppositæ? Decreta igitur colligimus ex ipsis creaturarum conceptibus. Si quis diceret actionem aliquam pendere ab hoc indiuiduo decreto Dei, & non ab alio eiusdem rationis; sicut hæc calefactio pendet ab hoc numero calore, & non ab alio; minùs quidem erraret: quia actio est modus extrinsecus agentis: iamque reduceretur ad effectum formalem actionis, quæ est essentialis

essentialis determinatio huius effectus ad hoc principium. At in cæteris creaturis non est cur admittatur essentialis dependentia ab hoc decreto in particulari. Ratio autem est, quia decreta essentialiter petita ab effectibus, sunt accommodata illorum naturis. Hæc de maiori propositione è §.29.

§.32. Nego autem minorem propositionem ex §.eodem. Ratio est, quia licet sanctitas Verbi sit infinita; communicatur tamen humanitati per vnionem necessariam quidem antecedenter ad operationes ex natura rei; non tamen essentialiter. Vnde oritur illam non pendere essentialiter à decreto efficaci Dei negante voluntati cõcursum ad actum malum: quia potest donari à Deo post liberam determinationem arbitrij ad non peccandum: id enim ego probaui ex conceptu communi suppositi creati: pro quo subrogatur hypostasis Dei in humanitate: dum autem aliunde non diuellor ab hoc fundamento, non est cur admittam essentialem dependentiam ab eo decreto. Hinc oritur vnionem posse fieri ad humanitatem priùs peccantem: item humanitatem dimissam posse peccare posteriùs: quia vnio non pendet essentialiter nisi à decreto, negante illius compositionem cum peccato: connaturaliter autem petit decretum, quo sit natura prior, quàm operationes humanitatis.

SVBSECTIO IV.

Vltima conclusio.

§.33. DIco tandem, non repugnare diuinitus vnionem hypostaticam per peccatum amitti. Hæc conclusio deducitur apertè ex Scoto, Durando, Fabro, & alijs asserentibus Christum, vt hominem, carentem visione beata posse peccare: quis enim dubitet posse humanitatem eo peccato vnione priuari; quemadmodum gratia priuatur? Cui conclusioni à me iam probatæ subscripsere nonnulli. Ex antiquis mihi fauent quotquot soli visioni Dei adscribunt impeccabilitatem Christi, vt hominis; refragatur autem nullus: prætermiserunt enim quæstionem hanc. Probatur Primùm à priori: quia vnio hypostatica non est principium per se operum humanitatis; sed tantùm est conditio sine qua non existit humanitas: vt latè probaui subsect.1. Secundò, à simili, quia potuit diuinitus se ad vnionem præparare: ergo & vnionem amittere. Consequentia patet: quia vtrobique concipitur vnio posterior operibus. Quod autem obijcitur de potentia peccandi, iam dilui subsect.2. Tertiò, quia in eo euentu Verbum nec denominatiuè diceretur peccare: quia pro eo instanti Verbum non esset homo: sicut homo non est iustus, quo instanti peccat grauiter. Est autem hoc discrimen inter iustum peccantem, & humanitatem peccantem: quòd iustus dicitur peccare per ampliationem: manet enim subiectum, quod dicebatur iustus; at verò humanitate peccante, non manet Deus homo: significat enim in recto suppositum diuinum vnitum humanitati: tunc autem non est vnitum: ergo non est Deus homo. Comparantur autem rectè iustitia, & Deus homo: quia vt non est iustitia eo instanti, ita neque Deus est homo. Vnde si humanitas disponeretur ad vnionem, non diceretur Deus tunc per illas operari: quia operationes illæ essent existentes, priùs ratione quàm Deus esset homo. Deficiente autem hac denominatione, non est cur humanitas non possit peccare: quia tota repugnantia sumitur ab hac denominatione: vel quia ratione illius voluntas diuina peccaret, non impedito peccato humanitatis sibi vnitæ: vel quia componerentur peccatum, & vnio. At in nostro euentu non esset hæc compositio, nec obligatio naturæ diuinæ: quia eo instanti reali non esset humanitas vnita Verbo. igitur ex hoc peccato nullum sequitur incommodum eorum, quæ ego etiam refugio in Deo homine.

S.Thom. q.15.a.3.

SVBSECTIO V.

Ad argumenta.

§.34. VNionem hypostaticam non posse corrumpi ratione peccati etiam de potentia absoluta, indicare videtur P. Vasquez disp.61. n.41. quamuis non tam clarè, quin possit esse tergiuersatio. Ab ea sententia clarior est P. Suarez disp. 34. sect.2. P. Ragusa disp.114. §.10. P. Monzeus disp.9.c.4. & alij recentes. Quam probare nituntur testimonijs SS. Patrum affirmantium humanitatem Christi esse confirmatam in bono vnione hypostatica. Quos tamen explicui disp.59. à §.7. ad 10. de confirmatione ratione visionis. Quia verò §.19. eiusdem disp.59. Augustinum adduxi pro impeccabilitate Christi ratione vnionis, dico humanitatem Christi vnione ipsa esse confirmatam physicè in bono; ita vt non possit de potentia ordinaria ad peccata deflecti: quo differt à gratia habituali, quæ non constituit iustum impeccabilem ex natura rei; sed illum relinquit obnoxium peccato, quo ipsa naturaliter corrumpatur: vt dixi disp. 60. Quo respondetur præcipuo argumento aduersariorum: at verò voluntatem non posse de potentia absoluta indifferentem relinqui ad peccatum, & amittendam vnionem, Sancti non dixere. Quod enim aliquis dixit, animam Christi esse omnibus modis inuertibilem, intelligitur ex natura rei: sicut Beati dicuntur omnibus modis impassibiles. Mitto rationes petitas à prioritate suppositi, iam sæpiùs impugnatas; alias percurro.

§.35. Prima: Humanitas ex natura rei non potest peccare: ergo nec de potentia absoluta. Probant consequentiam: quia Deus concurreret speciali ratione ad peccatum. Quo argumento mouentur ad negandam compositionem gratiæ habitualis cum peccato mortali. Respondeo argumentum non esse admodum efficax contra eam compositionem: eo autem ibi prætermisso, nego hic esse rationem eamdem. Nego igitur consequentiam cum sua probatione. Quia miraculum non versatur immediatè circa peccatum, sed circa vnionem: quæ ex natura sua petit esse prior natura, quàm operationes humanitatis: Deus autem vult eam esse posteriorem. Quod minimè pugnat: multa enim, quæ non sunt ex natura sua nostris actibus subiecta, potest Deus illis subijcere: vt vnio hypostatica potuit subijci meritis congruis, aut dispositionibus moralibus. Deus autem volens parare concursum ad actum priorem vnione, illum parat tam indifferentem, quàm si humanitas esset proprio supposito terminata. Itaque Deus esset auctor illius inuersionis; actuum autem inde sequentium non esset auctor ratione magis speciali.

§.36. Secundò mouentur: quia comparatione suppositi

S.Thom. q.15.a.1. suppositi proprij non potest esse illa prioritas: ergo nec comparatione suppositi diuini subrogati pro connaturali. Nego antecedens. Video suppositum proprium non esse ingens præmium; maximè si posset humanitas consistere absque supposito: at verò potest Deus exspectare bona aut mala opera humanitatis, vt pro illis conferat suppositum, vt natura existat completa: si verò non operetur bene, illam relinquet absque supposito. Quòd si non potest absque illo consistere, illi tribuet aliud imperfectius. Si autem hoc etiam repugnet, non potest humanitas mereri proprium suppositum. At in nostro casu suppositum connaturale & vnio hypostatica sunt posteriores actionibus liberis; non quòd proprium suppositum cadat sub meritum, sed potiùs sub demeritum: exspectat enim Deus operationes liberas, vt pro bonis det hypostaticam vnionem; pro malis autem suppositum connaturale. Quod tunc habet rationem pœnæ, non ratione sui, sed ratione carentiæ vnionis hypostaticæ, quæ coniuncta est supposito connaturali.

§.37. Tertiò, quia omne peccatum esset in ea humanitate mortale: hoc autem est absurdum: ergo. Maior probatur: quia omne peccatum est incompossibile cum vnione: ergo omne peccatum esset mortale. Probo consequentiam: quia omne peccatum excludens gratiam sanctificantem est mortale. Nego Maiorem. Ad probationem respondeo, vnionem expelli peccato veniali non in ratione pœnæ, sed in ratione formæ pugnantis physicè cum vnione. Non enim potuit decerni tanta pœna pro peccato: in quo Deus non displicet sibi tantum, vt pro illo vellet inferre tantam pœnam. Repugnantia autem oritur ex perfectione vnionis hypostaticæ, quæ sanctificat infinitè in omni genere. Et quemadmodum reatus ad pœnam est incompossibilis cum vnione propter huius perfectionem infinitam, & peccatum veniale pugnat cum visione beata non ratione sanctitatis, sed ratione felicitatis; ita pugnant peccatum veniale, & vnio, non ratione amicitiæ cum Deo, sed ratione specifica vnionis. Vt autem peccatum sit mortale, opus est vt opponatur amicitiæ cum Deo vt sic: hoc autem non contingit in peccato veniali: licet enim ratione illius expelleretur vnio, non tamen gratia habitualis, quod P. Monzeus disp.9. c.4. obseruat acutè. Confirmatur: quia si humanitas pro illo priori exerceret actum imperfectum, non posset toto eo instanti reali habere hypostaticam vnionem: quam disp. sequ. probabo esse incompossibilem cum imperfectione: & tamen actus imperfectus non est malus, sed bonus: vt ibidem ostendam: ergo vnio hypostatica non expellitur peccato veniali in ratione pœnæ, sed ratione oppositionis ob excellentissimam perfectionem humanitatis.

DISPVTATIO LXI.

Vtrùm Christus, vt homo, potuerit esse imperfectus?

SECTIO I. *De perfectione nonnulla.*
SECTIO II. *Quæ sit perfectio Christiana?*
SECTIO III. *Hæc auctoritate probantur.*
SECTIO IV. *Actuum moralium perfectio & imperfectio.*
SECTIO V. *Christus non potest esse imperfectus moraliter.*
SECTIO VI. *Opposita sententia.*
SVBSECTIO I. *Primum argumentum.*
SVBSECTIO II. *Secundum argumentum.*

§.1. HÆc quæstio nexa est superiori. est enim de ratione sanctitatis non solùm abstinere à peccato, sed etiam ab actibus imperfectis. Laudamus tria hominum genera. Primum, qui abstinent à peccato mortali, non tamen à venialibus: quos dicimus esse probos; sed illorum laudes non sunt puræ: quia sunt reprehensione digni. Secundum, qui abstinent à peccatis venialibus, quæ admittuntur datâ operâ, & cum aduertentia. hos magis laudamus, appellamusque sanctos. Tertium, qui non solùm abstinent ab ijs peccatis, sed qui etiam frequenter meliora sequuntur, & quæ arbitrantur esse Deo gratiora. Quærimus vtrùm Christus tum visione, tum vnione sit necessariò ad Deo gratiora semper adstrictus?

SECTIO I.

De perfectione nonnulla.

§.2. PErfectio aut est physica, aut moralis. illa sequitur transscendentalem rationem entis, cum quo conuertitur: hæc comitatur actus liberos honestos, à quibus, quia mores constituunt, dicitur *moralis*: vt item dicitur *moralis malitia*, quæ comes est actuum liberorum turpium, qui sunt mali mores. Perfectio physica est aut in omni genere entis, siue absolutè in ratione entis, qualis est per quam aliquod ens ita constituitur, vt nihil ei desit in ratione entis: est enim perfectum vt sic, cui nihil deest, siue quod habet omnia bona quæ possunt haberi. Est ergo perfectum in ratione entis, cui in ea ratione nihil deest, siue quod habet omnia possibilia enti. Quo genere solus Deus est perfectus, cui insunt omnia bona possibilia enti: in quo reperitur omne bonum formaliter quidem aut eminenter. Si bonum est increatum, est in Deo formaliter, id est secundùm proprium & specificum conceptum, vt omnipotentia, immensitas: si verò est bonum creatum, est quidem formaliter in creaturis; in Deo autem eminenter. Id est, non est in Deo secundùm conceptum specificum; sed secundùm alium

alium vniuersaliorem seclusis imperfectionibus, & specificis, & genericis: nulla autem creatura est perfecta in ratione entis: singulæ enim multis implicantur imperfectionibus, nec assequuntur perfectionem Dei, quam nec habent formaliter, nec eminenter.

§.3. Secundò, perfectio physica transscendentalis est in aliquo priuato genere entis, aut specie, quando in ea ratione nihil ei deest: homo est perfectus in genere animalis: quia in eo genere habet optimum conceptum, cuius illi nihil deest: nec enim est possibile aliud melius. Quod de perfectione substantiali est certum, de accidentaria verò non ita: sunt enim in brutis meliora interdum accidentia, quàm in hominibus. Visio Dei est perfecta in genere cognitionis creatæ: nulla enim potest esse melior, in qua sunt omnes perfectiones cognitionis creatæ, seclusis cæterarum imperfectionibus specificis: attingit enim Deum immediatè; creaturas autem in Deo. amor Dei est actus perfectus in ratione affectus creati propter rationem eamdem: at sunt imperfecti in modo in ratione entis: quia pendent ab alio, sed etiam in ratione actus vitalis: non enim habent omnem perfectionem possibilem actui vitali: actus enim Dei non solùm sunt ens à se, sed etiam substantia, in qua ratione nostri actus non conueniunt cum illis: quia sunt accidentia. Sunt igitur perfecti cum imperfectione. Huc spectat illa ratio perfectionis, quam S. Hieron. contra Pelagianos perfectionem imperfectam appellat. In specie item homo est perfectus, quando nulla deest illi perfectio possibilis homini. Ea ratione Christus homo fuit perfectus in ratione viri, Maria in ratione mulieris, quibus non defuit perfectio possibilis naturaliter mari & feminæ speciei humanæ. Ea ratione actus misericordiæ est in sua specie perfectus, cui nihil deest intensionis aliarumque perfectionum possibilium in ea specie.

§.4. Perfectionem moralem dixi esse in actibus liberis honestis, in quibus reperitur bonitas consideranda bifariam. Altera transscendentalis conuertibilis cum ente: hæc communis est cum actu bono, actui indifferenti, & turpi. Voluntas enim rusticandi absque fine, bono aut prauo est indifferens in genere moris, id est, nec bona, nec mala, nec digna laude, nec vituperatione. Odium autem Dei est malum in genere moris: at verò actus illi sunt transscendentaliter boni, & physicè Deo magis placent, quàm lux & color, quia physicè sunt in genere meliori. Hæc bonitas non appellatur perfectio moralis; sed potiùs in odio Dei est imperfectio, & malitia moralis.

§.5. Altera perfectio in genere moris est conuenientia actus liberi, vel cum natura rationali, vt rationali; vel cum lege æterna Dei. vniuersim autem inconuenientia cum voluntate Dei. Hæc conuenientia libera aut est bonitas moralis, aut radix bonitatis. Hæc perfectio est fundamentum laudis & præmij. Bonitas transscendentalis odij Dei nec est fundamentum laudis, neque præmij, sed vituperationis atque supplicij. Qui distinguunt moralitatem ab actu bono, dicent perfectionem moralem & physicam realiter etiam esse distinctas; qui verò eas non distinguunt intrinsecè, dicent eas ratione distingui connotatione ad diuersa: quia bonitas moralis connotat voluntatem Dei, cui placet ad laudem & præmium: bonitas autem transscendentalis non connotat formaliter nec laudem, nec præmium; malitia autem moralis connotat voluntatem Dei, cui displicet ad vituperationem, & pœnam. S.Thom. q.15.a.1.

SECTIO II.

Quæ sit perfectio Christiana?

§.6. PRæmitto doctrinam S. Thom. 2.2.q.184. Ait Primò, tunc rem esse perfectam, quando assequitur finem, ad quem ex natura sua dirigitur: cùm enim cuiusque rei perfectionem expendimus, oculos figimus in scopum, ad quem producitur natura sua, vt ipse S. Thomas dixit 1.2.q.5. art.1. Inde concludo, perfectionem naturæ intellectualis in via sitam esse in gratia sanctificante, qua coniungitur Deo, cuius amorem terminat, quemque amat aut actu, aut habitu: quæ quidem est vnio cum Deo vltimo fine. Perfectio autem patriæ insuper addit visionem Dei, qua fixè illi vnimur. Quo genere humanitas Christi adepta est maximam omnium perfectionem: habet enim physicam vnionem cum Deo radicem gratiæ habitualis, visionis, & amoris Dei. Hæc autem coniunctio gratiæ sanctificantis cum Deo est, quasi substantialis perfectio creaturæ: gratia enim sanctificans comparatur naturæ: in humanitate autem Christi est ea perfectio de genere substantiæ.

§.7. Perfectio quasi accidentaria creaturæ est illius coniunctio cum Deo per actus honestos, quibus illum allicit ad laudem & præmium, si sunt in via, & liberi: ad quod hæc perfectio pendet à prima: actus enim sine gratia sanctificante nec Deum reddit amicum, nec creaturam dignam æterna vita. Hæc perfectio præcipuè reperitur in actibus charitatis, quibus Deo coniungimur immediatè per affectum, quo eum immediatè, & propter ipsum diligimus: *in cæteris actibus minor est perfectio*, quia nos Deo minùs coniungunt. Quod S. Thomas dixit 2.2.q.184. art.1. S. Hieron. in Cant. dixit summam perfectionis esse in charitate: meliùs autem dixit Apostol. charitatem esse vinculum perfectionis.

§.8. Est autem hæc viæ quadruplex perfectio. Prima tenet locum infimum: est enim status gratiæ sanctificantis carens peccato mortali, sed non venialibus: hic autem status est perfectus, sed cum magna imperfectione: quia etsi per gratiam Deo coniungimur, multa tamen in nobis Deo displicent, nempe peccata venialia. Hunc statum Apostolus ad Hebr.10. perfectum appellat: ait enim lege Mosaica nullum potuisse fieri perfectum, id est, iustum mortali peccato carentem: quod patet ex toto contextu, & expositione Lyrana perfectos explicante, id est, *mundatos à culpa, dignos gloria*. Hos non dicimus vulgò esse perfectos.

§.9. S. Hieron. t.5. in c.2. Ieremiæ, ad hæc verba, *Et non dixerunt, Vbi est Dominus?* hæc ait: *Ex quo perspicuum est, non esse perfectionem in via, sed in fine viæ, & in mansione quæ sanctis in cælestibus præparatur. Frustra igitur noua ex veteri hæresis suspicatur, hic perfectam*

S.Thom. q.15.a 1. *esse victoriam, vbi pugna est atque certamen, & incertus exitus futurorum.* Igitur ille status non est perfectus plenè & planè: quia aliquando succumbitur hosti in leui certamine; est autem status perfectus: quia est coniunctionis naturæ intellectualis cum Deo: vt docet S.Thom.2.2. q.184. a.1. corp. & ad 2. clariùs autem art.2. vbi ait hanc perfectionem, in qua nihil contrariatur charitati, esse de necessitate salutis. ipse autem Hieronymus negans in hac vita perfectionem, dicit libr.1. Contra Pelagianos, esse hîc perfectionem imperfectam: ergo non dissidet à cæteris Doctoribus.

§.10. Secunda perfectio est, quæ carentiæ peccati mortalis adijcit carentiam peccatorum venialium, quæ committuntur ex instituto, dataque opera, siue scienter, vt aiunt, atque prudenter. quæ perfectio maior est prima, fuitque in Apostolis iam confirmatis in gratia, qui aut nullum, aut vix vllum commiserunt huius instituti peccatum. Hoc autem ad perfectionem pertinere, dixit S.Thomas 2.2. qu.184. art.2. corp. & ad 2. vbi docet, carere omni peccato veniali pertinere ad perfectionem patriæ. Tertia verò est, qua nullum omnino peccatum admittitur, nec data opera, nec ex subreptione, aut indeliberatione. Quod genus perfectionis fuit in Christo & eius matre.

§.11. Quarta & suprema perfectio est, qua non solùm abstinetur ab omni peccato etiam leui, sed etiam appetitur, quod melius est. Duo sunt opera: altera in præcepto; in consilio altera. quæ præcepta sunt, non possunt liberè omitti absque peccato; quæ verò consulta, possunt: quia nulla lex ea omissione violatur.

§.12. Scotus in 2.dist.21. q.1. vers. *Dico ergo*: & Gabriel in 4.dist.16. q.1.art.1.notab.1. opinari videntur peccatum mortale esse quod est contra præceptum; veniale autem, quod cõtra consilium. Quo pacto accipiuntur à P.Vasquez tom.1. in 1. 2.disp.143. cap.1. & Vega lib.4. cap.12. E quibus respondetur, concludi violationem consilij esse peccatum veniale. At hi auctores non accipiunt consilium strictè, sed laxè pro impedimento retardante vitam æternam. Propterea Scotus dixit inanem gloriam esse contra consilium, cùm tamen sit contra præceptum leue. Nullibi autem nec Scotus, nec Gabriel dixerunt matrimonium esse peccatum veniale, etsi est contra consilium de virginitate.

§.13. Igitur peccatum mortale est contra præceptum graue cum plena deliberatione, quo adimitur gratia sanctificans, & ius ad gloriam, & constituitur obiectum inimicitiæ Dei. Peccatum veniale est contra præceptum leue, siue de damno leui, vt mendacium iocosum; siue contra præceptum naturã sua graue, in materia tamen parua, vt furtum semidragmæ; aut in materia graui, sed non satis consideratè, vt ira præceps. Imperfectio autem nec est peccatum, nec contra præceptum, sed contra consilium Dei: quæ si propriè accipiatur, est actus honestus, quo iustus est dignus incremento gratiæ & gloriæ, non quidem vt est imperfectio formaliter, sed materialiter actus ille. Exempli gratia matrimonium est actus imperfectus; quia est contra consilium Pauli, & omittit quod melius est: at non est peccatum, sed si ineatur cum honesto fine, & alijs adiunctis, est quidam actus bonus.

§.14. In Deo consideramus voluntatem eligentem continentiam, verbi gratia, & odio prosequentem luxuriam: hæc voluntas est præceptiua grauiter: ita eligit continentiam, vt inimicitias indicat luxuriosis. Violatio huius legis est peccatum mortale: peccatum quidem, quia est contra legem Dei; mortale verò, quia animam priuat gratia, quæ est vita spiritualis. Item diligit Deus veracitatem, interdicitque mendacium, at sine minis inimicitiarum: minatur autem pœnam aliquam temporariam per se. Violatio huius legis est peccatum leue, quia est contra legem Dei; sed componi potest cum gratia habituali, nec adimit ius ad vitam æternam: his verò duabus occasionibus simpliciter odio prosequitur Deus & mendacium, & luxuriam. Secundò, potest velle aliquod obiectum, illudque voluntate præferre alteri comparatione existentiæ; ita tamen vt illud alterum non prosequatur odio, sed absolutè diligat, velitque esse. Exempli gratia, amat virginitatem in hominibus plus quàm matrimonium, quod quidem non prosequitur odio, sed quantum est ex se, illud etiam amat: ad quod honestè ineundum præstat auxilia sufficientia, & interdum efficacia. Qui matrimonium init, nihil agit contra voluntatem Dei, & in eo ineundo potest vti gratia Dei: at qui virginitatem seruat, facit quidem aliquid conformius voluntati Dei: quia licet Deus amet matrimonium, magis tamen diligit virginitatem. Hæc autem maior dilectio explicatur dupliciter. Primò, per complacentiam in ordine ad existentiam. Secundò, per quamdam inclinationem maiorem. Quod explicare possumus ab humanis. Indiget aliquis pecunia ad iter, desiderat auream vel argenteam commodiorem ærea: hic odio prosequitur æream, desideratque vel argenteam vel auream; magis tamen auream, quia commodior. Qui huic obtulerit æream, illi quidem facit ingratum, quia ei offert, quam ipse detestatur: qui verò obtulerit argenteam, gratum facit; quia ei offert, quam desiderat, nihilque facit contra eius voluntatem: qui verò ei offert auream, facit quidem gratissimum: quia ei offert eam, in quam magis inclinatur. Ita qui virginitatem offert Deo, facit ei gratissimum: qui autem virginitatem recusat, & contrahit matrimonium, facit quidem gratum Deo, ad quod Deus eum inuitat, si virginitatem recusat: luxuriosus autem facit ingratum Deo. Sequi igitur maiorem illam inclinationem Dei, est perfectio Christiana. Hæc discrimina comperies apud Hieronym. tom.2. lib.1. aduers. Iouinianum bene post initium, & August. serm.61. de Tempore.

SECTIO III.

Hæc auctoritate probantur.

§.15. CAluinus censuit nullum esse consilium virginitatis, sed omnia, quæ Deus vult, esse præcepta: de rebus autem non præceptis nullum esse dissidium. Iam ostendi vol.2. disp.21. à §. 310. ab hæreticis nouis instauratum errorem Iouiniani damnantis cælibatum; contra quem egit S.August. tom.6. lib. de Bono coniugali, vbi etiam probauit cælibatum. De rebus autem non præceptis esse consilium, constat ex 1.ad Cor.7. 27. *De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do.* Vbi Apostolus negat de virginitate præceptum; consilium autem affirmat; explicat autem apertè doctrinam §.14. laudat enim eum qui ducit vxorem; magis tamen eum qui virgo perseuerat: qui enim vxorem ducit, bene facit; meliùs autem qui non nubit: Christus autem Matthæi 19. dixit necessariam esse obseruationem præceptorum ad ingressum in vitam; perfectionem autem docuit non esse ad id necessariam: ait enim num.21. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus.* Hæc autem non præcipiuntur à Christo, nec sunt necessaria ad salutem; ea tamen consuluit: ergo de rebus non præceptis est consilium.

§.16. Hoc discrimen explicuit rectè S.August. tom.10. serm.61. de Tempore ad medium: *Aliud* (inquit) *est consilium, aliud præceptum: consilium datur, vt virginitas conseruetur, vt à vino abstineatur, vt vendantur omnia, & pauperibus erogentur. Præceptum verò datur, vt iustitia custodiatur, vt omnis homo diuertat à malo, & faciat bonum. Denique de virginitate dicitur, Qui potest capere, capiat. De iustitia verò non dicitur, Qui potest facere, faciat; sed, Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Consilium qui libenter audierit, & fecerit, maiorem habebit gloriam: præceptum qui non impleuerit, nisi pœnitentia subuenerit, euadere pœnam non poterit.* Quibus eleganter Augustinus ostendit, in consilijs non sequendis nullum esse reatum ad pœnam; in eis autem exequendis gloriam esse maiorem: at nullam esse præcepti etiam leuis violationem immunem à pœna, & ad eam fugiendam opus esse pœnitentia. Quod est etiam certum de peccato veniali.

§.17. S.Hieronymus tom.2.lib.1. aduersus Iouinian. bene post initium ait: *Quod præcipitur, imperatur; quod imperatur, necesse est fieri; quod necesse est fieri, nisi fiat, pœnam habet.* Quibus ostendit rectè præcepti naturam, quod sine reatu ad pœnam omitti non potest. Inferiùs autem ait: *Noli igitur admirari, si inter titillationem carnis, & incentiua vitiorum, angelorum vitam non exigimur, sed docemur: quia vbi consilium datur, offerentis arbitrium est; vbi præceptum, necessitas est seruientis.* Quæ verba sunt subobscura: dixit consilium esse in offerentis arbitrio; præceptum verò in necessitate seruientis. quis est ille *offerens*? an Deus qui consilium dat? an autem creatura exequens consilium? Existimo offerentem esse Deum, qui obtulit, id est, reliquit in creaturarum arbitrio. quod præcipitur, non offertur: offertur autem quod possumus admittere, & recusare: ob quod dixit præcepta esse necessitatem seruientis. ita dixit ibidem ex persona Apostoli: *Et vis vt ego iubeam, quod Deus obtulit potiùs quàm præcepit?* Cùm autem dixit, nos doceri vitam angelorum, non exigi; non ideo dixit, quòd sola doctrina melioris rei proponatur; sed etiam vult maiorem esse Dei voluntatem, vt meliora faciamus: etenim Deus magis amat virgines, quàm coniugatos: *Et ideo* (inquit Hieron. ibidem) *plus amat virgines Christus: quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum; maioriq; gratia est offerre quod non debeas, quàm reddere quod exigaris.* Consensitque alibi Hieronymus pòst adducendus. S.Thom. q.15.a.1.

§.18. De eâdem doctrina constat apertè ex B.Anselmo 2. *cur Deus homo* cap.19. *Sed nemo* (inquit) *negabit illum meliùs fecisse, quando illud ad exemplum taliter dedit: & magis hoc placet Deo, quàm si non hoc fecisset, aut diceret eum non debuisse facere, quod melius esse, & quod magis placere Deo cognouit.* Hæc verba sunt Bosonis discipuli S.Anselmi: quæ tamen ab eodem confirmantur Anselmo, ostendente in quo sensu Christus debuit, & non debuit, facere quod melius est, quodque Deo placet magis: admissâ enim totâ doctrinâ Bosonis, ei difficultatem explanat. est ergo consilium de re meliori, & Deo magis placente.

§.19. Hoc genus perfectionis sequendi consilia, vocatur à Theologis *opus supererogationis*: quod etiam obseruat Lira in Matthæum 19.21. vbi recognoscendus est P.Maldonatus, & alij.

SECTIO IV.

Actuum moralium perfectio, & imperfectio.

§.20. PErfectio actuum moralium considerari potest comparatione diuersorum, v.gr. comparando misericordiam religioni, & hanc charitati: quo genere sola charitas est perfecta; cæteræ verò imperfectæ: quia obiectum formale charitatis solius est perfectum; cæterarum verò imperfectum: & quamuis idem est obiectum spei, non tamen secundùm se, siue vt est in se bonum; sed quia est bonum nobis, siue relatè ad nos. Comparatione obiectorum sunt actus imperfecti, quando obiecta non amantur tam bene, quàm petunt; quia amantur propter minorem bonitatem, quàm possunt. Exempli gr. leuamen inopis amatur propter propriam bonitatem, seu honestatem repertam in leuando inope: qui amor est misericordia stricta, estque imperfectus: quia leuamen illud petit secundùm rectam rationem amari propter meliorem bonitatem. Item leuamen idem potest amari propter bonitatem Dei amatam, quæ impellit amantem ad amandas eas creaturas, quas cognoscit esse, aut Deo gratas, aut gratiores. Hic amor est perfectus: quia amat obiectum creatum sub optima ratione formali obiectiua, quam petit.

§.21. Hunc secundum actum esse perfectum, liquidò constat: perfectum enim est, cui nihil deest: sed illi obiecto nihil deest ex parte rationis formalis obiectiuæ, quod illo actu non attingatur: ergo illo obiectum amatur perfectè. Actum autem misericordiæ strictè esse imperfectum probo: quia illi obiecto aliquid deest ex parte rationis formalis obiectiuæ, quod non attingitur illo actu: ergo actus ille non attingit perfectè obiectum illud: quia non attingit optimam rationem formalem obiectiuam, quam ad amorem sui desiderat creatura.

§.22. Confirmatur. Creatura non amatur, vt petit, nisi ametur sub Deo tamquam ratione formali obiectiua: ergo actus eam rationem non attingens

S.Thom. q.19.a.2. tingens non est qualis petitur à creatura, nec illo amat, vt petit, & consequenter nec perfectè. Probo antecedens: creatura ex natura sua est propter Deum, vt propter finem vltimum: quod est creaturæ non accidentarium, sed insitum. Deus autem per suam essentiam est finis creaturarum quas producit: sed quod est ex natura sua ad finem, non amatur, vt petit, nisi relatè ad finem: ergo creatura non amatur, vt petit, nisi propter Deum vt finem: amari enim medium relatè ad finem perinde est ac amari propter finem.

§.23. Obijcis: Creatura & est amabilis propter se, item & propter Deum: ergo quamuis eius amor propter Deum sit perfectior, nihilo tamen minùs amor propter ipsam erit perfectus: ergo misericordia stricta non est imperfecta. Probo antecedens: creatura est cognoscibilis & in se, & in Deo vt in causa; & tamen cognitio in se est perfecta, quia potest esse eius comprehensio: comprehensio autem est cognitio rei quantum est cognoscibilis; & tamen cognitio eiusdem creaturæ in Deo est perfectior: ergo eâdem ratione amor creaturæ propter ipsam erit perfectus, licet amor ipsius creaturæ propter Deum sit perfectior.

§.24. Respondeo Primò, creaturas ordinis naturalis non petere ex natura sua cognosci ab alijs creaturis in Deo: quia ea cognitio est ordinis altioris, quàm ipsa petit: amari autem potest actu naturali propter Deum; ob quod creatura ordinis naturalis non amatur viribus naturæ perfectè, nisi propter Deum: quia illa ratio amoris est physicè possibilis creaturæ intellectuali ex se: at cognosci perfectè, quin in Deo: quia cognitio intuitiua Dei nõ est viribus solius naturę possibilis. Hinc nec talis cognitio à creatura naturali petitur; petitur autem amor Dei possibilis naturaliter: quia actibus naturalibus voluntatis respondent supernaturales: ideo non amatur obiectum naturale perfectè actu supernaturali, nisi ametur propter Deum: quia licet actus sit supernaturalis, & ea parte nobilior obiecto; tamen non attingit optimam rationem obiectiuam: sicut fides non est comprehensio creaturarum, quamuis est supernaturalis, quia eas non attingit, aut in Deo immediatè viso, aut in ipsis.

§.25. Hinc oritur etiam aliud obseruatu dignũ, creaturam naturalem non amari perfectè actu supernaturali, nisi sit charitatis: quia licet misericordia supernaturalis sit melior charitate naturali; tamen obiectũ est amabile propter Deum: ob quod ex parte obiecti formalis non amatur absolutè, vt petit: quamuis modus misericordiæ supernaturalis sit supra id, quod petit obiectum.

§.26. De creaturis ordinis supernaturalis non est hæc ratio. Nec esset ingens absurdum, si diceremus eas non cognosci perfectè, nisi scientia beata: esto comprehendantur per infusam: comprehensio autem cognoscit obiectum, quantum cognoscibile est ex parte sui. inter comprehensiones autem est magnum discrimen: nonnullæ enim cognoscunt, quæ sunt immediatè in ipsis; aliæ verò non in ipsis, sed in suis causis. Quod genus comprehensionis est nobilius.

§.27. Secundò respondeo, cognitionem & amorem esse hac in parte dissimiles: cognitio petitur à quocumque actu bono indifferenti, aut malo. quod patet in angelo, lapide, ac peccato; quæ petunt cognosci à Deo, & creaturis: at non omnia petunt amari. Ratio est, quia cognitio etiam malorum in Deo spectat ad perfectionem; amor verò nequaquam. Ex parte item obiectorum est ratio, quia eiaculantur speciem sui, aut pro illis illam præstat Deus: species autem impressa est natura sua principium cognitionis. tunc igitur cognoscitur obiectum perfectè, quando speciei perfectissimæ, quam potest præstare, respondet cognitio, quæ est comprehensio talis obiecti. igitur omne obiectum, siue bonum, siue malum, petit cognosci: amor autem liber vt sit bonus, debet oriri à recto discrimine rationis, siue ex meritis ipsius obiecti. Cognitio obiecti non est argumentum honestatis moralis ipsius, à quocumque cognoscatur: amor autem est argumentum honestatis obiectiuæ; quòd si amor sit ex recta ratione, est argumentum bonitatis obiectiuæ moralis. Igitur amor creaturæ propter ipsam est argumentum bonitatis in ipsa, in qua sistitur tamquam in fine: at recta ratio dictat melius esse non sistere in creaturis amore, sed in Deo, illumque constituere vltimum finem in actu, sicut est in rebus ipsis.

§.28. Dixi vol.2. disp.121. Deum non posse exercere actum liberum, adæquatè versantem circa creaturas, sed necessariò omni actu libero amare creaturam propter ipsum: quamuis admisi in eodem actu posse esse duas denominationes, ratione distinctas, constituentes vnum actum liberum, quarum altera ametur creatura propter ipsam; altera verò propter Deum: quia si Deus amaret creaturam propter ipsam, Deus illam non amaret ex dictamine sapientiæ suæ, nec constitueret obiectum formale illi actui, quale petitur à creatura: duæ autem formalitates illud constituunt: altera enim est præcisiua de tali obiecto, non tamen negatiua. Nec satis responderi dixi à recurrentibus ad identitatem realem actus liberi Dei cum actu necessario ipsius Dei, quo se & omnia amat propter se: sicut non effugeretur difficultas, si constitueremus in Deo aliquem actum præcisiuum rationis communis à singularibus, licet esset identificatus cum comprehensione Dei de rebus omnibus. In mea autem sententia de duabus denominationibus facilè effugitur: altera enim est inseparabilis ab alia non solùm in entitate, sed etiam in denominatione: ob quod constituunt vnum actum liberum: at verò actus liber non est separabilis in entitate, est tamen in denominatione: quæ denominatio vt sic separabilis, si versaretur adæquatè circa creaturas, illas attingeret imperfectè, esset que argumentum imperfectionis in Deo. Nec hæc imperfectio tolleretur per imperium influxum, quo imperaretur alius actus liber circa creaturas adæquatè: quia licet imperium esset perfectum, quia amaret Deum propter ipsum; tamen actus imperatus esset imperfectus: quia vt adæquatè distinctus ab alio, esset imperfectus. Cui non solùm repugnat imperfectio subiectiua, sed imperfectio in ipsis actibus. de quo vberiùs ea disp. disserui.

§.29. Item ostendi huiusmodi actus imperfectos non repugnare Christo, vt homini; quamuis illi repugnet esse imperfectum. Probatur: quia capacitas

pacitas Christi ad hos actus non solùm remota, sed etiam proxima, non repugnat cùm vnione hypostatica, & visione Dei. aliunde sunt grati ipsi Deo. At propterea Christus non est imperfectus: actus est imperfectus, quando amat creaturam non propter Deum, quæ carentia illi non potest auferri; quia illi repugnat amare obiectum, quod semel non amat. Imperfectio autem subiecti est carentia amoris creaturæ propter Deum. Quia verò Christus exercens misericordiam strictè, simul exercet amorem Dei circa idem obiectum; ideo non habet carentiam amoris creaturæ ob Deum; ac propterea non est imperfectus, sed perfectus.

§.30. Obijcis: Ab actu perfecto Christi est perfectus: ergo imperfectus ab imperfecto. Probo consequentiam: quia actus imperfectus communicat suum effectum formalem subiecto, non minùs quàm perfectus. Nego consequentiam. Probationi respondeo, totam imperfectionem actus communicari subiecto, quod per talem actum amat imperfectè, sicut perfectè per perfectum: absoluta autem imperfectio subiecti non inde sumitur; sed ex actu imperfecto simul cum carentia perfecti: quia verò actus imperfectus iungitur cum perfecto, subiectum est perfectum: itaq; perfectio animæ est in solo actu perfecto; à quo est perfecta, vt paries albus ab albedine: ob quod actus perfectus animæ vnitus illam reddit perfectam; imperfectio autem animi in amanda creatura conflatur ex amore illius propter ipsam, & in carentia amoris eiusdem propter Deum: ob quod actus ille imperfectus vnitus animæ eam non reddit absolutè imperfectam: quia non est in animo carentia amoris eiusdem creaturæ propter Deum. quæ carentia necessaria est in animo, vt sit imperfectus in amanda creatura. dixi, *In amanda creatura*: quia animus amans Deum est perfectus perfectione relata ad obiectum, quamuis non amet creaturam; quia sine huius amore est coniunctus Deo: at si creatura amanda est perfectè, amanda est propter Deum: potest autem animus esse perfectus, & creaturam imperfectè amare.

§.31. Perfectio autem, de qua adhuc egi, est in actibus comparatione obiectorum, aliarumque rerum pertinentium ad obiectum, intensionem, & alias circumstantias. Nunc supersunt explicanda alia duo capita. Primum est comparatione beneplaciti Dei, siue desiderij. Peccatum mortale est contra voluntatem grauiter præceptiuam; veniale contra leuiter; imperfectio contra maiorem Dei propensionem: nam perfectio ad salutem necessaria est conformatio cum prima voluntate; perfectio autem ne retardetur, assecutio vitæ æternæ est conformatio cum secunda: maximè autem est conformitas cum tertia, quæ est absolutè, & ore pleno perfectio. S. Thomas 2. ad Timoth.3. fine, *Tunc*, inquit, *homo est perfectus quando est paratus ad omne opus bonum, non solùm ad ea quæ sunt de necessitate salutis, sed etiam ad ea quæ supererogationis.* Hæc autem dixi §.11. esse opera consilij. Tullius (quem hac in parte probat Augustin.) dixit perfectam amicitiam esse diuinarum humanarumque rerum consensionem. S. Hieron. ad Demetriadem dixit, idem semper velle & nolle, esse perfectam amicitiam.

§.32. Tandem actus sunt perfecti non solùm per intrinsecam bonitatem, & conformationem cum voluntate diuina; sed etiam per extrinsecam denominationem à dignitate suppositi: ob quod omnia opera supernaturalia Christi infinitè placent Deo, & sunt ex se digna præmijs infinitis. Vnum autem solum meretur tantum, quantum omnia. item vnum æquè placet Deo, ac cætera omnia; non quidem ratione obiecti aut circumstantiarum, sed ratione suppositi, à quo dignificantur infinitè. Hæc autem aliunde pono, qua ratione contingant. S.Thom. q.15.a.2.

SECTIO V.

Christus non potest esse imperfectus moraliter.

§.33. Dico Primò: Christus fuit perfectus, nec leuissimè discessit à voluntate Dei consiliatrice. Probatur apertè, Ioan.8.v.29. *Quæ placita sunt ei, facio semper*: ergo semper secutus est Deum consiliantem. Matth.19.v.21. suadens Christus adolescenti perfectionem supererogationis, se proposuit exemplar: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes; & sequere me*: ergo Christus fuit perfectus: adolescens enim, quem constabat seruatorem esse legis, futurus erat perfectus imitatione Christi. Dixit enim Hieron. *Sequitur Dominum, qui imitator est eius, & per eius exempla graditur.* Item Lira, *In sequela Christi per opera charitatis consistit perfectio.*

§.34. Dico Secundò: Implicat terminos imperfectio moralis in Christo, si proponantur Christo duo obiecta, & Deus illi insinuet maiorem propensionem in alterum, Christus id animaduertens tam determinatus est ad illud, quàm si esset præceptum. Hanc conclusionem dixi abhinc 13. annis, cùm vix vnus aut alter Doctor Scholasticus eam salutasset à limine, nec à longè quæstionem. P. Suarez tom.1. in 3.p. disp.37. sect.6.§. *Quomodo aut*, ait, eò vel maximè, quòd non solùm repugnat Christo peccatum, verùm etiam ille imperfectionis modus, qui est dissentire à diuina voluntate sibi proposita, vt regula suæ operationis. Quam deinde perspicuè docuit P. Phil. Monzeus vir elegans & acutus disp.9. c.7. vers. *Sed vt nunc*, & P. Ragusa disp.128.

§.35. Probatur ex Ioan.6.38. *Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* Vbi Lyra: *Non est*, inquit, *per hoc intelligendum, quòd voluntas Christi in aliquo discordet à voluntate Patris; quia secundùm naturam diuinam eadem voluntas est Patris, & Filij. Similiter secundùm naturam humanam voluntas eius non poterat à voluntate diuina discordare; cùm anima Christi esset coniuncta Verbo non solùm per fruitionem, sed etiam per vnionem realem. Et sic voluntas Christi nullo modo poterat à voluntate Patris discrepare.* Expendatur vox *nullo modo*: quæ significat Filium nullo modo posse deflectere à voluntate paterna: ergo nec in consilijs poterat: quia consilium voluntas est Patris, quo præfert vnum alteri, vt patet ex Gloss. ad Rom.12. 2. lege Tolet. ibi, *Sed quæ sit voluntas Dei.* At ex sententia Lyræ

S.Thom. q.15.a.1.

nullo modo potest discrepare ab aliqua voluntate Patris: ergo ex sententia Lyræ, Christus est adstrictus ad consilia.

§.36. Mitto alia testimonia. Considera Ioan. cap.5.19. *Non potest Filius facere quidquam nisi quæ Patrem viderit facientem.* Quem locum P.Maldonatus cum Elia Cretensi & Seuero Antioch. & Cæsario exponit de humanitate Christi, quibus adde Cyrillum & Chrysost. apud P.Tolet. annot.15. Quibus ille acriter refragatur, locum exponens de diuinitate cum August. & alijs. Verùm vtrosque ego conciliarem, opinans Christum de vtraque locutum; quia quando dicit, *Pater meus vsque modò operatur, & ego operor*; æqualitatem indicat cum Patre: hoc tamen non tollit, quin etiam operatio externa sit humanæ voluntatis, per quam Verbum operatur sabbato, vt dominus sabbati etiam vt homo, vt dixit Matth.12.8. homini manu arido, *Dominus enim est filius hominis etiam sabbati.* Ex eo autem testimonio apertè colligitur contra Arrianos consubstantialitas Filij cum Patre, & contra alios hæreticos veritas humanitatis. Cui expositioni ex parte consentit P.Salmer. tom.8.tract.9.vers. *licet illi intelligentiæ.* Imò August. ipse sequentia verba, *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio*; non vult intelligi de diuinitate, sed de humanitate, Toletus verò annot.19. id explicat de humana, & diuina iudiciaria potestate, qua ratione explicatur tota illa disputatio. Est igitur satis consentanea hæc conclusio Scripturæ, & eius interpretibus.

§.37. Probatur Primò, ratione vnionis hypostaticæ: ad sanctitatem pertinet confirmatio in gratia, quandoquidem hæc est tam perfecta, vt non solùm non possit cum peccato componi; sed necillo destrui. Quæ perfectio aliena est à gratia sanctificante puræ creaturæ in via: propterea est in statu imperfecto: at illi inest ea perfectio in patria ratione visionis, & amoris necessarij in Deum. Confirmatio autem in gratia ex priuilegio est maximum beneficium donumque Dei, esseque maximum argumentum sanctitatis in gratia sanctificante: nec negari potest, quin illa esset perfectior, quàm hæc, si in nullo statu posset destrui peccato. Quo apertè probamus gratiam vnionis esse maiorem habituali. Item ad maiorem sanctitatem pertinet confirmatio contra peccata venialia, qua communiter carent iusti in via, eorumque gratia potest cum peccato veniali componi: est autem perfectior in patria; vbi est impossibilis ea compositio: esset autem maximum argumentum maioris perfectionis repugnare peccato veniali in omni statu: ergo confirmatio contra imperfectionem pertinet ad maiorem sanctitatem, quæ nulli puræ creaturæ contigit in via (nisi fortè sanctæ Mariæ immuni à legibus cæterorum iustorum) quam perfectionem existimo esse naturalem patriæ. Igitur perfectior esset gratia sanctificans, cui repugnaret compositio cum imperfectione in omni statu. de quo nullus potest dubitare: quia maior perfectio sanctitatis colligitur ex connexione cum illis tribus gradibus conformationis voluntatis creatæ cum increata: sed gratia vnionis est perfectissima, quam possumus excogitare: ergo habet illam connexionem voluntatis creatæ cum increata. Nec dubium quin ita sit theologizandum, si componi potest hæc sanctitas cum libertate: nec enim alio argumento mouentur auctores oppositi, de quo disp. sequ.

§.38. Confirmatur. Sanctitas Dei habet connexionem necessariam cum necessitate ad carendum actu imperfecto in voluntate diuina; & tamen reperitur ibi summa libertas ad actus æquè perfectos: ergo eadem sanctitas vnita creaturis habebit eamdem connexionem in voluntate creata seruatâ eiusdem libertate circa actus quoscumque perfectos, & consentaneos voluntati diuinæ.

§.39. Ante secundam rationem præmitto, consilia Dei esse vel communia, vel priuata. Communia sunt de se meliora, quàm non consilia; in quæ frequenter sese Deus magis inclinat. Cælibatus enim de se melior est matrimonio, quem frequentiùs consulit Deus teste Paulo: at propterea non est aliquis reprehensione dignus, quando vxoratur. tum quia ducens vxorem bene facit ex obiecto: tunc quia potest omnibus, vt aiunt, pensatis, non agere contra consilium Dei in vxore ducenda: quia aliquo ex capite erit conformius voluntati Dei, quàm cælibatus. Sic B.August. visus est æquare matrimonium Abrahæ virginitati Baptistæ to.6.lib.de Bono coniugali cap.21.ijs verbis: *Quocirca sicut non est impar meritum patientiæ in Petro, qui passus est, & in Ioanne, qui passus non est: sic non est impar meritum continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias; & in Abraham, qui filios generauit: & illius enim cælibatus, & illius connubium pro temporum distributione Christo militauerunt.* Hæc August. qui constituit meritum non impar, constituit par & æquale: rectè autem dixit non esse impar meritum Baptistæ: iam enim aduersarij admittebant merita Abrahæ, & reprehendebant cælibatum; quem dicit esse æqualem in Baptista coniugio Abrahæ. Rationem autem reddit huius æqualitatis: quia Abraham in ea lege viuebat, in qua maledictus erat qui non excitabat semen in Israel: at in legis plenitudine cessauit maledictum.

§.40. Igitur si quis ex suo cælibatu videat reipubl. imminere mala propter heredem hæreticum, melius faciet, si ducat vxorem ex voluntate relinquendi regnum filio Catholico. Consilia priuata sunt, quando hîc & nunc satis constat Deum magis inclinari in hoc, quàm illud obiectum, vt cùm stimulos alicui admouet, vt se deuoueat statui religioso: hic nisi id faciat, est imperfectus.

§.41. Eamdem ob causam est dignus aliqua reprehensione, quam quisque in conscientia experitur, omittens, quæ censet hîc & nunc gratiora esse Deo. considerandum est enim reprehensionem propriam non esse nisi ob peccatum: at propter imperfectionem est etiam aliqua reprehensio: quia non facere melius est quædam declinatio à bono, quæ declinatio dicitur mala, id est, minùs bona: sæpè enim quæ in se bona sunt, dicuntur mala comparatiuè. Vt homo procerus est absolutè magnus: at comparatione gigantis dicitur nanus. Eam ob causam in Religionibus sunt frequenter reprehensiones ob violatas regulas, licet non sint nisi consilia: vt enim dixit Bernardus, non progredi regredi est, non quidem positiuè & absolutè, sed secundùm quid; ita deserere leges consiliarias, & illis non exerceri, est non

non facere melius, & quiddam malè facere, non positiuè & absolutè, sed negatiuè, & secundùm quid.

§.42. Hinc argumentor: Christus ratione vnionis non est capax alicuius reprehensionis, nec propriæ, nec secundùm quid, nec Deus potuit illi aliquando dicere, & quasi exprobrare ab eo prætermissum, quod videbat sibi magis placere. Pone, Christum vitam egisse Religiosam, quis dicet eum potuisse committere, vt iure obiurgaretur à Prælato? à quo publicè infliguntur pœnæ ob regulas violatas: quæ violatio regulæ etiam si consiliariæ, vocatur *culpa*, non quòd sit propriè culpa contra legem, sed tantùm violatio consilij. S.Ignatius in Constitutionibus præcepit, vt Religiosi interdum petant à Prælato pœnam sibi infligi ob defectum in obseruandis regulis. De re est exemplum B. Aloisij Gonzagæ, qui cùm operam daret actioni cuidam honestæ ex consilio Superioris, & esset reprehensus publicè à Ministro Collegij, ignaro quid consultum esset à Superiore, quòd egisset contra communem regulam; cùm ipse Aloisius non desisteret ab incepto, scandalum peruasit bonam partem Collegij: quòd adolescens mira sanctitate præditus bis contra regulam commisisset. opus fuit ad sedandum scandalum testimonio Rectoris; quo & Aloisij obedientia, & humilitas in se non excusando, cùm posset se excusare, monstraretur. An Christus posset hæc scandala præbere in Religione?

SECTIO VI.

Opposita sententia.

§.43. CHristum potuisse imperfectionem admittere, nō eligendo id quod Deo magis placet, censent pauci recentes non argumento armati, sed succumbentes. Quibus præijsse videtur S. Anselm.lib.2.*cur Deus homo* c.19. cùm enim Boso obiecisset Christum è duobus obiectis eligere potuisse minùs bonum; respondet id non esse absurdum, quia neutrum determinatè exigitur à Deo, sed vtrumque æquè permittitur voluntati Christi. Respondeo ibi ab Anselmo præscriptam rationem, qua Christus sine peccato potuit non mori: quia mors & vita æquè fuerant permissa eius arbitrio: ob quod si nollet mori, non declinaret à debito. De hac autem nostra quæstione non meminit Anselmus. Quòd si meminit, explicari potest de maiori bono relato ad obiectum, non verò ad maius beneplacitum Dei. quæ expositio non malè colligitur ex eodem Anselmo.

S.Thom. q.15.a.1.

SVBSECTIO I.

Primum argumentum.

§.44. PRimum argumentum: Christus è duobus obiectis consilij potest eligere minùs bonum, quodque videt minùs placere Deo: ergo potest esse imperfectus. Consequentia patet, & antecedens liquet: quia nulla Christo inesset libertas, cùm obiecta sint inæqualia, alterumque melius alio. Hinc vlteriùs argumentor: Ergo Christus potuit eligere obiectum, in quod Deus minùs inclinatur. Probo consequentiam: quia sicut potuit eligere illud, in quo Deus erat minùs complaciturus; ita potuit eligere illud, quod minùs desiderat: quia vtrumque est minùs consentaneum voluntati Dei.

§.45. Hoc argumentum est explicatu difficillimum, cuius difficultas nos impellit in disputationem sequentem, nec exiguam, & difficilem. Nunc breuiter respondeo, in Christo libertatem esse tuendam tum in eligendo aliquo obiecto, quod æqualiter desideretur à Deo, ac aliud, quod omittitur: esto sint physicè inæqualia: tum ratione puræ omissionis, quæ in multis occasionibus potuit esse absque peccato & imperfectione morali. De quo me videro disp. sequenti à §.131. præcipuè 137.

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum.

§.46. SEcundum argumentum petitur à libertate Christi: si enim adstrictus est non solùm ad præcepta, sed etiam ad consilia; ergo non potuit liberè aliquid efficere: quia consilium Dei illi præiuit. Hæc difficultas est grauissima, quam longè disp. sequ. à §.117. examinabo.

DISPV-

S.Thom. q.15.a.1.

DISPVTATIO LXII.

De libertate Christi.

SECTIO I. *Vtrùm exemplo physicæ prædeterminationis propugnetur libertas Christi?*
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.*
SVBSECTIO II. *Explicatur physica prædeterminatio.*
SVBSECTIO III. *Impugnatio huius sententiæ.*
SVBSECTIO IV. *Secunda impugnatio eiusdem sententiæ.*
SECTIO II. *Examinatur præfinitio.*
SVBSECTIO I. *Explicatur præfinitio.*
SVBSECTIO II. *Applicatur ea doctrina libertati Christianæ.*
SVBSECTIO III. *Prima impugnatio eius sententiæ.*
SVBSECTIO IV. *Impugnantur cætera eius opinionis.*
SECTIO III. *Vtrùm per puram omissionem rectè componatur impeccabilitas cum libertate Christi?*
SVBSECTIO I. *Pars affirmans.*
SVBSECTIO II. *Explicatio potentiæ liberæ, & omissionis puræ.*
SVBSECTIO III. *Probatio eius sententiæ.*
SVBSECTIO IV. *Argumenta pro opposita sententia.*
SVBSECTIO V. *Quid de hac sententia?*
SECTIO IV. *Vtrùm libertas Christi componi possit cum impeccabilitate, & perfectione per libertatem inter indiuiduæ?*
SVBSECTIO I. *Prima sententia.*
SVBSECTIO II. *Impugnatur.*
SVBSECTIO III. *Argumenta oppositæ sententiæ.*
SVBSECTIO IV. *Alia eiusdem sententiæ explicantur.*
SECTIO V. *Sententia P.Vasquez & aliorum.*
SECTIO VI. *Prima ratio conciliandæ libertatis in Christo cum necessitate ad perfectiora.*
SVBSECTIO I. *Libertas immediata & mediata actionum humanitatis Christi.*
SVBSECTIO II. *Compositio libertatis Christi cum perfectione.*
SVBSECTIO III. *Prima difficultas de necessaria perfectione Christi.*
SVBSECTIO IV. *Bona difficultas de æqualitate operum Christi.*
SVBSECTIO V. *Respondetur secundo argumento ex §.131.*
SECTIO VII. *Secunda ratio conciliandi libertatem Christi cum perfectione necessaria.*
SVBSECTIO I. *Christus potuit exercere puras omissiones plurium actuum.*
SVBSECTIO II. *Ad argumenta.*
SECTIO VIII. *Quos actus Christus exercuerit liberè?*

§.1. NOn possum hanc disputationem differre: argumenta enim, quæ labefactare possent Christi impeccabilitatem, petuntur à libertate. Primùm, ratione visionis, quæ videntibus Deum libertatem adimit ad peccatum, & imperfectionem moralem. Secundò, ratione visionis, quæ cum nullo peccato componi potest: ergo non est potestas in Christi voluntate ad actum malum. Tertiò, quia esto sint multa, quæ Deus non præceperit Christo: at multa consulit cum omnibus circumstantijs: semper enim consulit meliora: ergo non potest Christus, vt homo, à melioribus abstinere: ergo necessariò, & sine vlla libertate exequitur. Nec audiendi sunt, qui censent actum esse liberum: quia sponte fit, & sine inuoluntario admixto: etenim præter eam rationem exigi indifferentiam contradictionis ad rationem meriti, res est clarior, quàm egeat nunc probatione.

SECTIO I.

Vtrùm exemplo physicæ prædeterminationis propugnetur libertas Christi?

SVBSECTIO I.

Pars affirmans.

§.2. CEnsent aliqui Theologi, præceptũ impositum Christo, eiusdem impeccabilitatẽ, & libertatem rectè componi exemplo physicæ prædeterminationis: etenim arbitrium creatum physicè prædeterminatum à Deo ad actum malum, exempli gratia, illum actum liberè operatur, & tamen in sensu composito illum exercet necessariò: quæ necessitas quia est consequens, & in sensu composito, non adimit libertatem, quæ consistit in facultate, qua potest actus non fieri absolutè, & in sensu diuiso, ita comparatur præceptum voluntati Christi, vt prædeterminatio arbitrio creato. Christus absolutè & in sensu diuiso præcepti potest facere rem præceptam, & oppositam. quod sufficit ad eius libertatem, vt patet in prædeterminatione: at in sensu composito præcepti non potest illud non exigi; vt in sensu composito prædeterminationis: ergo non potest peccare Christus: quia posse peccare est in sensu composito præcepti; & posse cum illo componere actum prohibitum. quod æquè est impossibile, ac cum prædeterminatione componere actum oppositum. Quæ doctrina familiaris est Thomistis: quam tuetur Aluarez disp.46.num.18. & 19.ac se reijcit in libros de Auxiliis disp.22.23. & 25. comparat enim præceptum gratiæ efficaci.

SVBSECTIO II.

Explicatur physica prædeterminatio.

§.3. QVamuis existimo physica prædeterminatione adimi nostri libertatem arbitrij; existi-

existimo etiam prædeterminationem non esse vtilem ad tuendam libertatem Christi in obseruatione præceptorum. vt autem ostendam discrimen apertè, opus est explicare physicam prædeterminationem. Aiunt eius auctores liberum arbitrium esse completum in actu primo ad operandum bene & malè priùs ratione & natura, quàm à Deo prædeterminetur. Quia si ei aliquid deesset potentiæ ad operandum, & non operandum, non esset liberum: quia libertas est, qua positis omnibus requisitis ad operandum & non operandum, potest operari, & non operari. Hæc autem quæ sunt necessaria ex parte potentię, vocantur ab his auctoribus *sensus diuisus*.

§.4. His ita in arbitrio constitutis, aiunt illud à Deo prædeterminari physicè ad alterum ex duobus actibus, quos potest exercere: quia voluntas in actu primo est indifferens: à potentia autem vt indifferenti non potest oriri actio determinata. Hæc prædeterminatio est necessaria, & non est. Non est necessaria ad posse operari: quia sine illa voluntas potest absolutè operari, id est, habet necessaria ad posse. quod patet in peccante: qui prædeterminatus ad materiale peccati, potest bene operari, quia habet auxilium sufficiens, quo absolutè potest operari bene: quia prædeterminatio ad vnum actum non adimit, sed supponit potentiam ad oppositum, à qua potentia actus oppositus est absolutè possibilis.

§.5. Est autem prædeterminatio necessaria ad operari actu: quia licet potentia ante illam possit absolutè operari; at non operabitur absque illa: imò nec potest operari applicando potentiam ad operationem actualem: quia prædeterminatio est necessaria, vt operemur: nec enim in voluntate componi potest operatio sine prædeterminatione. Item eâ iam suppositâ, non possumus non operari: quia prædeterminatio, & actus sunt omnino inseparabiles. Hæc autem necessitas est consequens totam potentiam operandi, & est necessitas consequens, non verò antecedens, nec absoluta, sed secundùm quid: quia cum prædeterminatione est potentia simpliciter ad actum oppositum; quem absolutè possumus; non tamen ex suppositione prædeterminationis. Hæc est mitior & moderatior huius sententiæ explicatio: quam ferè inuenies apud Dtd. Aluarez disp.22. de Auxilijs à nu.32. ad 38. eodem vtitur exemplo ad libertatem Christi.

SVBSECTIO III.

Prima impugnatio huius sententiæ.

§.6. ADmissâ ergo (disputandi gratia) physicâ prædeterminatione, & compositâ cum libertate, probo non componi libertatem Christi cum peccato. Primùm posito præcepto moriendi, Christus ita moritur, vt non habeat potentiam ad non moriendum in sensu diuiso: ergo moritur absque libertate. Consequentia est certa apud hos auctores, & ratione: quia sine potentia ad non moriendum, mors non est libera: libertas enim in morte est potentia ad moriendum, & non moriendum. Probo antecedens: Christus habet visionem & amorem Dei: sed illi actus adimunt Christo potentiam ad non moriendum in sensu diuiso, si præcepta sit illi mors: ergo Christus moritur sine potentia non moriendi. Probo Minorem: quia videns & amans Deum non potest in sensu diuiso omittere id, quod videt præceptum à Deo: quia non potest, nec habet posse, violare legem Dei, nec facere aliquid contra eius legem: caret enim absolutè potentia peccandi. S.Thomas q.15.a.1.

§.7. Aduerte, sententiam, quam impugno, non tueri libertatem Christi in morte, quòd illi præcepta fuerit mors, non tamen circumstantiæ omnes: si enim id diceret, Christus moreretur liberè sine potentia ad non moriendum: quia posset mori cum varijs circumstantijs non præceptis (de qua sententia agendum sect.3.) Hæc autem admittit libertatem etiam si omnia præcipiantur; quia præcepto non adimitur potentia non exequendi rem præceptam. in quo sensu efficax est argumentum propositum.

§.8. Dices Primùm, falsum esse antecedẽs è §.6. Christus enim ita moritur, vt possit non mori. Ad probationem, negatur Minor: visio enim, & amor non adimunt absolutè potentiam non moriendi, & in sensu diuiso præcepti & visionis, sed tantùm in sensu composito: quia voluntas Christi secundùm se non habet connexionem cum morte, sed tantùm ex suppositione. est autem Christus & omnis beatus impeccabilis: quia non possunt coniungere actionem cum præcepto illam interdicente; non verò quòd non sit potentia in sensu diuiso ad illam. nos verò sumus peccabiles: quia possumus coniungere actionem prohibitam cum prohibitione.

§.9. Sic arguo: In sensu composito præcepti, & visionis, aut perseuerat potentia proxima non moriendi cum concursu generali Dei proximè parato, quæ vocatur sensus diuisus: ita vt simul componantur hæc, proxima potentia, & præceptum, & visio; vt componuntur prædeterminatio ad bonum cum proxima potentia ad peccatum, & cum peccato, vel vt componuntur auxilium sufficiens, & potentia proxima ad bonum simul cum prædeterminatione ad malum: vel accedente visione Dei, & cognitione præcepti, non manet potentia ad non moriendum, nec sensus ille diuisus, & deest concursus sufficiens Dei, & necessarius ad posse non mori: ita vt non componantur posse non mori cum præcepto, & visione. alterum enim è duobus necesse est, si componitur potentia proxima non moriendi cum præcepto & visione: ergo absolutè Christus est peccabilis, vt homo cum prædeterminatione ad bonum est peccabilis proximè, & cum prædeterminatione ad malum est proximè operatiuus boni. Probo consequentiam: quia ideo prædeterminatio ad bonum relinquit hominem peccabilem proximè, quia cum prædeterminatione componitur potentia proxima ad posse peccare; quæ est sensus diuisus: quæ potentia componitur cum præcepto, & prædeterminatione: à qua potentia dicitur peccatum absolutè & proximè possibile in sensu diuiso: quia licet non potest componi cum prædeterminatione, at absolutè potest fieri.

§.10. Quod clariùs patet in prædeterminatione ad peccatum: quia cum prædeterminatione ad malum componitur auxilium sufficiens ad actum bonum: ergo Christus est absolutè peccabilis: quia ad hoc non est opus posse componi peccatũ cum præcepto; sed posse componi potentiam ad omitten-

S.Thom. q.15.a.1. tendum actum præceptum cum præcepto; vt posse bene operari non est posse coniungere bonum opus cum prædeterminatione ad malum; sed posse coniungi hanc prædeterminationem cum auxilio necessario ad posse bene operari.

§.11. Hæc autem esse absurda clarè patet, tum quia Christus & Beati sunt magis immunes à peccandi potentia, quàm homo iustus viator: hic enim licet à Deo præmoueatur ad bonum, adhuc est obnoxius potentiæ ad peccandum. tum quia visio beata non relinquit voluntatem proximè indifferentem ad malum: quia est iudicium determinatum ad bonum, non inueniens in alijs obiectis rationem boni sufficientis ad ea amandum cum iniuria in Deum. Quæ aliunde pono, & ex ipsis auctoribus, quibuscum disputo.

§.12. Vnde deduces, non esse satis rationem Didaci Aluarez propositam §.8. ideo voluntatem Christi esse liberam, & posse non mori Christum: quia nec mors, nec eius carentia habent connexionem cum voluntate Christi secundùm se: etenim quæ non habent eam connexionem secundùm se, possunt eam habere cum aliquo accidente destruente libertatem: vt patet in visione Dei, quæ habet connexionem in voluntate cum carentia peccati, & executione omnium præceptorum Dei; quamuis hæc non habeant eam connexionem cum voluntate beati secundùm se: imò nec visio secundùm se habet connexionem cum morte beati; eam tamen habet cum præcepto moriendi: ergo in voluntate non secundùm se, sed impeccabili habet mors præcepta necessariam connexionem, quam non habet cum ea voluntate secundùm se: aliunde ergo est libertas Christi probanda, quàm ex hac negatione connexionis mortis, & voluntatis Christi secundùm se.

§.13. Superest alia pars dilemmatis è §.9. nempe non manere necessaria ad posse non mori, nec posse componi visionem, & præceptum mortis cum posse non mori: ergo Christus moritur sine libertate. Consequentia patet ex §.6. Vnde deduces cum præcepto duo repugnare componi; alterum, non mori: quod cum visione præcepti componi non potest; alterum quod repugnat, est posse non mori. Quia sine potentia proxima, & concursu Dei in actu primo non est posse non mori, nec sunt necessaria ad posse non mori. Quo differt hæc sententia à physica prædeterminatione, cum qua numquam erit peccatum, nec cum illa potest componi: at est posse peccare, quod posse componitur cum prædeterminatione: ob quod manet libertas: at cum visione, & præcepto componi repugnat non solùm non mori, sed etiam posse non mori: ergo non est eadem ratio, vt libertas maneat: nec prædeterminatio est vtilis ad tuendam libertatem Christi.

§.14. Dices Secundò, visione tolli libertatem ad peccandum, & repugnare cum illa componi non solùm non mori, sed etiam posse non mori: quia non relinquit voluntatem indifferentem, vt patet ex §.11. Præceptum autem non esse eius rationis: non enim immutat intellectum, & voluntatem. Contrà: Ergo licet libertas Christi non videntis Deum possit propugnari exemplo prædeterminationis; at non libertas Christi videntis Deum: sed Christus merita composuit cum visione Dei in obseruandis præceptis: ergo ineunda est alia via eius tuendæ libertatis. Quod existimo satis esse probatum.

SVBSECTIO IV.

Secunda impugnatio eiusdem sententiæ.

§.15. IAm constat, aliquam necessitatem ex suppositione, & sensu composito repugnare libertati & potentiæ ad oppositum in sensu diuiso necessario ad libertatem: nunc probo Christum ratione solius vnionis, independenter à visione Dei, carere libertate ad non moriendum, nec par esse prædeterminationi præceptum: etenim præceptum, & eius cognitio sunt necessaria non solùm ad mori obediendo; sed etiam ad posse mori: ita vt in sensu diuiso præcepti cogniti non sit posse obedire moriendo: at ex suppositione etiam præcepti est necessitas ad mori obediendo: ergo mori obediendo non est liberum. Probo consequentiam: quia vt mori sit liberum, opus est vt in sensu diuiso sint in Christo omnia necessaria ad posse mori obediendo, & posse non mori obediendo: vt ideo peccatum in prædeterminato est liberum: quia in sensu diuiso prædeterminationis est in voluntate omne necessarium ad posse peccare, & posse non peccare: & cum vtroque posse componitur prædeterminatio.

§.16. Non esse in sensu diuiso præcepti cogniti necessaria ad posse obedire volendo mori, probatur Primùm de obedientia stricta. Hæc enim est voluntas efficax (de hac enim ago, non de simplici affectu terminato ad obedientiam externam secundùm se) exequendi rem præceptam, quia præcepta est, id est, propter honestatem repertam in exequendis præceptis: sed in sensu diuiso præcepti, & eius cognitionis, non sunt in voluntate Christi omnia necessaria ad posse exercere eam voluntatem: ergo in sensu diuiso præcepti non sunt omnia necessaria ad posse obedire strictè. Minor probatur: quia vt possit esse ea voluntas, est necessaria cognitio præcepti vt impositi, quæ sit principium, quo possit ea esse: ergo ante cognitionem præcepti, & in eius sensu diuiso non sunt necessaria ad posse exercere eam voluntatem. Consequentia est certa: quia cognitio obiecti pertinet ad necessaria ad posse illud amare. Antecedens probo: quia vt possimus amare, opus est cognoscere obiectum amandum: quia voluntas non potest ferri in incognitum. Denique nisi præcurrat præceptum, nec est obedientia, nec inobedientia: imò implicat esse, nisi præceptum cognoscatur esse cognitione vera, aut falsa: quia obedientia est voluntas exequendi rem præceptam, quia præcepta est, aut reipsa, aut in existimatione.

§.17. Objicis, imposito & cognito præcepto esse in voluntate Christi omnia necessaria ad posse obedire, & ad obedire, quod satis est ad libertatem. Contrà: Illud obedire est sine libertate; vt brutum potest appetere; & tamen apperit necessariò: quia vt liberè obediat Christo, opus est vt in aliquo sensu habeat posse exercere, & non exercere actum; vt constat ex definitione potentiæ liberæ: sed Christus in nullo sensu habet necessaria ad posse obedire, & exercere illum actum; & ad posse nec obedire, nec illum exercere: ergo Christus obedit necessariò, & necessariò actum eum exercet.

S.Thom. q.15.a.1. De maiori propositione constat ex §.15. libertas enim definitionis includit posse ad duo, ad obediendum, & exercendum actum; & ad non obediendum eo actu, & cum non exercendum: alioquin deerit potentia, vel necessarium aliquid ad posse alteram partem: ergo hæc potentia ad vtramque partem in aliquo sensu est. Non per te in sensu composito præcepti: in eo enim non potest non obediri; quia coniungitur necessariò obedientia cum præcepto. Non in sensu diuiso: in eo enim non sunt necessaria ad posse obedire: quia sine cognitione præcepti, non est posse obedire: non obedire autem, est tunc necessarium: quia non est inobedientia, sed impotentia obediendi. Quæ patent ab exemplo prædeterminationis: in cuius sensu composito, actus est necessariò; at in sensu diuiso, actus potest esse, & eius oppositum, vt dixi §.10.

§.18. Dices Secundò, esse in voluntate Christi in sensu diuiso præcepti necessaria ad posse non mori; licet non ad posse obedire, & non obedire. Contrà: Mors externa non est in se libera, sed per extrinsecam denominationem à voluntate: voluntas autem obediendi strictè pendet essentialiter à cognitione præcepti; ita vt sine illa repugnet esse. Vnde arguo: In sensu composito cognitionis præcepti necessariò est actus obedientiæ strictæ; in sensu diuiso est impossibilis absolutè: ergo in nullo sensu est ille actus indifferens. Quemadmodum in sensu cognitionis obiecti est necessaria appetitio in animali: at in sensu diuiso est impossibilis: & quia in nullo sensu sunt necessaria ad posse illum facere, & non facere; ideo actus appetitus sentientis non est liber.

§.19. Probaui, nullum actum obedientiæ strictæ esse liberum Christo in hac sententia: idem probo de obedientia lata, & generali: quæ est voluntas exequendi præcepta cognita, non propter honestatem eius executionis (id enim spectat ad obedientiam strictam) sed propter aliam honestatem. Hoc genus obedientiæ tam pendet à cognitione præcepti, quàm obedientia stricta: sed hæc in sensu composito præcepti est necessaria, & in sensu diuiso est impossibilis: ob quod non est libera: ergo & obedientia lata. Probo Maiorem: non possumus vllo pacto obedire ignorantes præceptum: si enim præceptum ignoratur, licet faciamus quod præcipit; ille actus non est obedientia: hæc enim nulla est præcepto non existente: si enim ago nunc, quod princeps non cogitat, quis dicet me principi obedire? Si autem ignoro præceptum, perinde est ac si non esset: quia circumstantia præcepti est inuiolata: ergo ad quoduis genus obedientiæ necessaria est essentialiter cognitio præcepti: ergo sine illa non sunt in voluntate necessaria ad posse, item in sensu composito non sunt necessaria ad posse omittere: quia non sunt necessaria nec ad posse peccare: quia hæc potentia componi non potest in Christo cum præcepto: quia esset peccabilis: ergo nulla obedientia est libera.

§.20. Objicis, obedientiam latam non pendere in substantia à cognitione præcepti; sed solùm in circumstantia obedientiæ, quæ illi est extrinseca denominatio. quod patet in obedientia lata. Si quis vescatur carnibus ante tempus quo interdicuntur; non peccat inobedientia in Ecclesiam: deinde cognoscit tempus esse iam, quo interdicuntur; cum hac cognitione perseuerat prior voluntas vescendi carnibus: iam illi est circumstantia inobedientiæ latæ. tunc sic: Christus tam in sensu composito, quàm diuiso, habet potentiam absolutè vescendi carnibus, & non vescendi; cognitio præcepti vt non mutat actum intrinsecè; ita nec potentiam ad illam: ergo quando cognito præcepto non vescitur carnibus, in sensu composito præcepti retinet potentiam ad substantiam actus omittendam, quamuis non cum hac circumstantia inobedientiæ latæ. S.Thom. q.15.a.1.

§.21. Contrà: Ergo iam ad obedientiam strictam non habet Christus libertatem, quæ in substantia actus pendet à cognitione præcepti: nec Christus potest esse liber in obediendo strictè. quod nullus negat, nec potest. Paulus enim obedientiæ Christi adscribit meritum exaltationis nominis: at negare hoc obedientiæ strictæ, nescio an sine temeritate possit. Secundò ergo circa præcepta naturalia, quæ non sunt indifferentia, vt eorum obiecta præcipiantur, aut interdicantur, non est libertas. Probo consequentiam: quia ea obiecta eo præcisè quòd cognoscantur, cognoscuntur vt præcepta, aut interdicta: ergo non est libertas ad illa in Christo. Probo consequentiam: quia in nullo sensu composito præcepti, aut diuiso, habet Christus necessaria ad posse facere, & non facere: quia in sensu composito, non possunt non fieri; in diuiso non possunt fieri: ergo.

§.22. Secundò impugnatur: Cum cognitione præcepti componitur omne necessarium ad posse absolutè omitti præceptam rem; aut non componitur: si non componitur: ergo non manet sensus ille diuisus, nec absolutè posse actum omitti: ergo exercetur quin absolutè possit exerceri: ac proinde absque libertatè: vt iam probaui §.6. si autem cum præcepto componitur omne necessarium ad posse omitti: ergo Christus non est impeccabilis. Probo consequentiam: quia ea ratione iustus prædeterminatus ad bonum, est peccabilis: quia cum prædeterminatione componuntur omnia necessaria ad posse: à quo potentia peccatum est proximè possibile, licet incompossibile cum prædeterminatione ad bonum: sed in sensu composito præcepti maneret necessaria ad posse omitti rem præceptam: ergo manet proxima peccabilitas.

§.23. Objicis: Vt maneat libertas ad obediendum, non est opus vt maneat potentia ad inobedientiam cum circumstantia inobedientiæ; sed satis est eam manere ad substantiam actus oppositi, vt patet in omnium sententia. Respondeo, id verum esse in omni sententia rectè componente libertatem cum impeccabilitate: vt constabit cùm alias percurrerim. at hanc ego propriè impugno: quia ea duo haud bene componit: etenim qua parte admittit actum fieri in sensu composito; illum admittit partim sine posse oppositum, vt patet de obedientia stricta; & in sensu diuiso sine posse fieri: partim verò actum, qui omittitur, constituit aut sine potentia vt fiat, aut cum potentia proxima, qua possit fieri composita cum præcepto: vt patet exemplo prædeterminationis. qua in parte non tuetur opinio Christi impeccabilitatem; sicut nec in alijs iustis.

§.24. Tandem ratione circumstantiæ præcepti cogniti, Christus non solùm est in sensu composito determinatus ad circumstantiam obedientiæ latæ; sed etiam ad substantiam actus, sine qua esse non

S.Thom. q.15.a.1. potest obedientia: ergo actus ipse fuit necessariò in sensu composito: ergo vt fiat liberè in substantia, opus est vt cum præcepto componantur necessaria ad posse actum omitti: alioquin fiet sine potentia ad non faciendum, & sine libertate: sed necessaria ad posse omitti substantiam composita cum præcepto, est proxima potentia ad non obediendum: quia coniungitur posse cum præcepto, sicut coniungitur cum prædeterminatione: ergo Christus est absolutè peccabilis.

§.25. Considera Christum cognoscentem obiecta; consideratur cum necessarijs ad posse, & non posse: alioquin non erit liber. si ita consideratur ad obedientiam strictam, & præcepta naturalia; est peccabilis etiam in sensu composito vnionis & visionis: quia est potentia ad posse non obedire; sicut & ad posse obedire. Deinde indiget prædeterminatione: in cuius sensu composito non potest non obedire. Hic sensus compositus (in hac sententia) est consequens potentiam: ergo omnis alius ante hunc, est antecedens potentiam, lædensque libertatem. Deinde considera opera non præcepta, nec interdicta naturaliter. accedit præceptum: si cum eò componuntur necessaria ad posse facere, & non facere; Christus est peccabilis: quia ille sensus compositus præcepti non destruit potentiam priorem, sed supponit: si autem non manent necessaria ad posse omittere actum, fit sine libertate. Aut ergo actus præceptus non fit liberè; aut Christus est proximè peccabilis: ineant ergo viam aliam.

SECTIO II.

Examinatur præfinitio.

§.26. QVi physicas prædeterminationes negant, & admittunt præfinitiones pendentes à scientia media, possent existimare Christi libertatem se posse tueri præfinitionum exemplo: Quorum sententiam vt examinem, opus est breuiter præfinitiones explicare & expendere, vtrùm cum illis componatur libertas Christi cum ipsius impeccabilitate. Hac enim disputatione non disquiro, vtrùm prædeterminatio admittat libertatem, an etiam præfinitio; sed vtrùm consequenter sint libertas, & impeccabilitas in Christo, vt in cæteris hominibus: si enim eadem esset vtrobique ratio, non attigissem has quæstiones, quia sunt communes: quia verò existimo, nec illis opinionibus propugnari compositionem libertatis Christi cum impeccabilitate, ideo hic disputo de consequentia in Christo, non de antecedenti in omnibus.

SVBSECTIO I.

Explicatur præfinitio.

§.27. PRæfinitiones considerari possunt bifariam. Primùm, Deus scientia media videt Petrum vocatum hac voluntate Dei de se non efficaci, & hac vocatione responsurũ liberè, & potuisse non respondere: quia tam illa voluntas Dei, quàm vocatio externa, & omnia, quæ ex parte Dei & Petri possunt considerari, sunt indifferentia vt componantur cum consensu bono, & cum malo dissensu.

§.28. Deus Petrum ita videns, sibi complacet in toto illo obiecto conditionato: quæ complacentia pendet ratione nostra essentialiter à scientia media. Ex hac complacentia oritur aut imperium reflexè amans eam priorem voluntatem Dei; quæ in statu conditionato visa est esse conditio, ex qua sequitur liberè consensus. vel sine hoc imperio resultat hæc voluntas ex illo affectu pendente à scientia media. Hæc voluntas est præfinitio: quia est ex natura sua separabilis à consensu: at non influit immediatè in illum; sed tantùm applicat potentiam, vt in statu absoluto sit voluntas dandi vocationem, & vt eadem vocatio existat: nec vult in statu absoluto aliquid, quod noluerit in conditionato; nec vult imitari in absoluto modum operandi in conditionato præuisum.

§.29. Hinc asserunt seruari integram libertatem creatam: quia principia immediatè influentia in consensum sunt indifferentia, vt componantur cum consensu & dissensu: necessitas autem, qua præfinitio est inseparabilis à consensu, est eadem quæ scientiæ mediæ: hæc autem pendet ab ipso conditionato consensu: quæ magis est necessitas logica, quàm physica. Dum enim omnia principia immediata sunt separabilia à consensu; iam voluntas operatur vt libera.

§.30. Secundò, præfinitio potest considerari sine vllo actu Dei præuiso, vt conditione in statu conditionato: sed tantùm Deus videt Petrum consensurum si hac vocatione pulsetur: ex hac scientia oritur voluntas Dei de conferenda ea vocatione, qua præuidit Petrum consensurum. Hæc voluntas non adimit libertatem Petro: quia licet est inseparabilis à consensu; totum id pendet à scientia media: vocatio autem ex se est compossibilis cum consensu atque dissensu. Differt hęc sententia à prima; quòd prima constituit voluntates Dei, de se efficaces, independentes à scientia media, præuisas vt conditiones: quibus positis videtur effectus existens in statu conditionato. Secunda verò sententia eas non admittit, sed omnes constituit efficaces: quia omnes per se pendent à scientia media. Quæ verò attinet ad libertatem consensus, est eadem in vtraque sententia ratio: quia principia immediata consensus sunt ex se compossibilia cum illo, & cum dissensu: nec in illis mutatur ille modus operandi.

SVBSECTIO II.

Applicatur ea doctrina libertati Christianæ.

§.31. P. Suar. disp.37. sect.3. à v. *Vltimò ergo respondeo*: admisso præcepto Dei de morte Christi, & omnibus circũstantijs indiuiduis, impugnatis cæterorũ sententijs, ait Christum esse absolutè impeccabilem, & liberum ad mortem vt præceptam obeundam. Confugit suo more ad scientiam mediam. Constituit Deum illa contemplantem in statu conditionato, Christum, si vocaretur cum his & illis auxilijs, respondentem liberè vocationi ad mortem, etiamsi non esset præcepta: ita vt in illo statu conditionato posset non respondere; sicut modò contemplatur animam B. Petri in illo statu conditionato; potentem autem non respondere: quia tunc non consideratur mors vt præcepta: nec in eo statu recusatio mortis consideratur esse peccatum:

quia non consideratur esse præcepta mors: in quo cernitur libertas vtriusque, nempe Christi & Petri: Deus autem non potuit imponere præceptum Christo de morte obeunda, quem in eo statu conditionato non vidisset respondentem independenter à præcepto. Hoc ergo pendet à scientia media de consensu mortis, abstractæ à præcepto, & cum eius negatione. Præceptum dependens à scientia media non immutat modum, quo voluntas operatur: tum quia præceptum est extrinsecum non attingens physicè voluntatem Christi: tum quia non est operatiuum, nec per se, nec per aliquid ab illo deriuatum; sed relinquit auxilia tam immutata, quàm si non esset: ergo retinetur idem modus operandi liberè: sed ille modus est simpliciter cum libertate: ergo simpliciter libertas retinetur. Quod probari potest exemplo præfinitionum, quæ non adimunt libertatem actui præfinito; quia non mutant modum operandi auxiliorum: ad libertatem autem satis est, si principia immediatè influentia in actum sint simpliciter indifferentia, & ex se compossibilia cum actu, & eius carentia. Item opus est ne mutetur ille modus.

§.32. Quia verò præceptum dependet à consensu conditionato Christi, sicut pendet præfinitio, ideo est incompossibile cum violatione sui, sicut præfinitio est incompossibilis cum actu opposito: peccabilitas autem non sonat quamcumque libertatem faciendi, & non faciendi aliquid; sed libertatem ad componendum præceptum cum voluntate illius. Sicut resistentia præfinitioni non dicit quamcumque libertatem componendi præfinitionem cum carentia actus præfiniti. Vnde omnia componuntur: omne præceptum positiuum dependet vt imponatur Christo à scientia media de consensu sub conditione futuro: sed quidquid pendet ab illa scientia, est incompossibile cum carentia actus visi: ergo præceptum affirmatiuum in Christo est per se incompossibile cum violatione sui: ergo Christus est per se impeccabilis: quia per se petit illam rationem imponendi præceptum cum repugnantia ad alia: sed illa ratio imponendi præceptum non mutat modum operandi liberè: ergo impeccabilitas Christi non adimit libertatem.

§.33. Vt autem hæc doctrina calleatur, & apertiùs impugnetur, est tripliciter explicanda. Primò, considerare possumus in illo statu conditionato Christum vt hominem liberè operantem cum his & illis auxilijs, si dentur: ita vt non solùm videatur humanitas, sed etiam videatur vt vnita: in illo autem statu possumus considerare Christum vt operantem independenter à præcepto, vt dixi §.31. vel dependenter; ita vt in illo statu contemplemur præceptum vt vnam ex conditionibus, à quibus pendet consensus Christi conditionatus: ita vt ille consensus sit propriè obedientia, id est, obedientia stricta, vel lata; vtraque autem dependet à cognitione præcepti: qui enim aliquid efficit, ignorans illud esse præceptum, non obedit propriè, nec strictè, nec latè: independenter autem à præcepto potest intelligi Christum accipere mortem, si ad illam vocetur his aut illis auxilijs: qui consensus conditionatus in eo statu non est obedientia. quia nec præceptum, nec præcepti cognitio considerantur vt conditiones in consensu conditionato.

In secundo sensu præfinit Deus obedientiam Christi, applicans potentiam ad ponendum præceptum in statu absoluto, & conferenda media quæ præuisa sunt in statu conditionato: ita vt hæc præfinitio nihil habeat præter ea, quæ in pura creatura, in qua præfinitur obedientia. In primo verò sensu in statu absoluto adijcitur præceptum, ita vt consensus conditionatus, qui vt conditionatus non fuit obedientia, fit obedientia in absoluto; quemadmodum in statu absoluto est præfinitio, quæ non fuit visa in conditionato, ita est & præceptum. S.Thom. q.15.a.1.

§.34. Secundò potest in statu cõditionato considerari non Christus, sed humanitas secundùm se, & in abstracto, vel præcisa ab omni supposito, vel cum negatione illius: vel in aliquo supposito creato. vno verbo, vt in eo statu conditionato non videatur hypostasis Dei vt vnita humanitati. Deus igitur in ea serie non concipitur Christum destinare ad mortem, nec filium suum naturalem; sed vel aliquem hominem purum, in quo humanitas respondere cernitur auxilijs: at vocatur sola humanitas, quâ vocatâ respondet eo in statu.

§.35. In qua consideratione possumus concipere illam humanitatem, aut purum hominem cum præcepto, ita vt videatur à Deo obediens sub conditione, quòd ad mortem vocetur his illisue auxilijs. Deinde in statu absoluto Deus velit conferre suppositum diuinum illi humanitati, negato supposito naturali. In qua sententia dici potest acutè, non posse assumi naturam creatam à Deo, liberè obedituram præceptis, nisi dependenter ab hac scientia media, & cum voluntate eam vocandi in illis circumstantijs status conditionati. Item potest considerari illa humanitas respondere sub conditione ad mortem, quin eo statu videatur præceptum, quod postea imponitur in statu absoluto, vt de Christo dixi §.33.

SVBSECTIO III.

Prima impugnatio eius sententiæ.

§.36. DIxi §.33. posse considerari Christum in statu conditionato obedientem præcepto mortis cum potentia ad non obediendum. Hæc autem hypothesis est chimæra, nec potest esse obiectum scientiæ mediæ: ergo ex hac hypothesi & statu non potest argumentum duci. Consequentia patet: quia status absolutus, vt in illo probetur libertas, debet includere eadem prædicata realia, quæ visa sunt in statu conditionato, alioqui nec sunt eadem obiecta, neque modus idem, esset que diuersitas esse plusquam in statu: esset enim in ipsis prædicatis essentialibus, quæ in vno essent chimerica, in alio verò existentia. Probo antecedens: quia terminos implicat compositio peccati cum vnione hypostatica, vt suprà abunde probaui: ergo Christus non potest videri in aliquo statu reali obedire cum libertate ad non obediendum: quia videretur cum libertate ad componendam inobedientiam in humanitate cum hypostasi. Scientia autem media iam supponit scientiam possibilium, & possibile videt in aliquo statu existentiæ: ob quod est aliquo pacto libera, & potuit in Deo non esse quoad denominationem.

§.37. Nec recurri potest ad sensum compositum, & diuisum: quia in primo statu impossibilitas ad

S.Thom. q.15.a.1. ad non obediendum est in sensu diuiso: sensus enim compositus eius opinionis est suppositio consensus conditionati visa per scientiam mediam in eo statu. Nec item recurri potest ad diuersitatem actuum & circumstantiarum, in quibus Christus esset liber, & impeccabilis. Hæc enim opinio ideò vtitur his machinis, vt componat præceptum omnium circumstantiarum cum libertate, & impeccabilitate. In sententia autem vtente diuersitate circumstantiarum non est in statu absoluto præceptum de omnibus. Ad hæc: videatur Christus non obediens in alio statu conditionato, nónne videbitur Christus peccans? Cur autem Deus statum illum conditionatum non poterit in absolutum mutare? Si non potest, est chimæra totum illud obiectum; si verò potest, ponat: quia ex possibili posito in esse nullum sequitur absurdum: ergo Christus potest in eo statu absoluto peccare.

§.38. Secunda consideratio Christi in eo statu est sine præcepto, vt dixi §.33. sed in ea Christus in statu absoluto non est liber; sicut videtur liber in statu conditionato: igitur ea consideratio est inutilis libertati Christi. Probo antecedens: in statu conditionato non videtur aliquid in principio immediato & libero habens physicam repugnantiam cum recusatione mortis. Propterea totus ille status habet omnia prædicata compossibilia physicè cum acceptatione, & recusatione mortis: sed status absolutus habet in immediato principio, & libero aliquid physicè repugnans recusationi mortis, & cum illo incompossibile de potentia absoluta: ergo status absolutus non retinet immediatum principium, & liberum eo modo, quo in statu conditionato, sed potiùs habet repugnantiam physicam ad compositionem cum recusatione mortis. Maior est clara, tum ad hominem, qui ea ratione conatur tueri libertatem, tum absolutè: quia cùm recusatio mortis sine præcepto non displiceat Deo, compossibilis est cum visione beata, & amore, & cum vnione hypostatica. Minor probatur: quia in statu absoluto est in Christo cognitio præcepti; & quod recusatio mortis est peccatum in eo statu: sed recusatio mortis orta ex hac cognitione nec de potentia absoluta componi potest cum vnione, cum visione, cum fruitione: ergo in statu absoluto videtur in principio immediato & libero physica repugnantia ad recusationem mortis.

§.39. Explicatur. Præfinitio in statu absoluto nihil addit conditionato præter se ipsam; in principio autem immediato, & libero nihil physicum appingit incompossibile ex natura sua cum actu opposito: sed tota repugnantia compositionis oritur radicaliter ex consensu conditionato, à quo pendet scientia media, & præfinitio, quibus non est alia necessitas, vt componantur cum consensu absoluto, nisi quæ oritur ab ipsa in statu conditionato; scientia autem media ab illo consensu sortitur necessitatem; præfinitio autem à scientia. quidquid habet infallibilem connexionem cum consensu absoluto, pendet essentialiter ab ipso consensu conditionato: cùm autem præfinitio nullam habeat necessitatem aliam, & aliunde relinquat in statu absoluto omnia, quæ in conditionato, & nihil addat physicè incompossibile cum dissensu, relinquit liberam voluntatem: sed visio, & amor Dei secundùm suas essentias habent physicam repugnantiam cum dissensu orto à cognitione præcepti, & hæc cognitio præcepti additur in statu absoluto. item consensus in mortem ab illa cognitione dependens: adduntur que in statu absoluto multa ex se incompossibilia cum dissensu in mortem; visio beata, & fruitio, quæ vt donentur, non dependent à scientia media, neque ab illa emendicant existentiam: possunt enim à Deo donari sine tali dependentia: vbicumque autem, & quacumque ratione sint, habent physicam oppositionem cum dissensu à præcepto cognito, siue præceptum ponatur dependenter à scientia media, siue non. Quacumque enim ratione ponatur præceptum, & eius cognitio cum visione & fruitione Dei, est physica repugnantia, vt aliquid contra ipsum admittatur: ergo hæc repugnantia non oritur à scientia media, vt oritur à præfinitione, sed secundùm se inest rebus illis: ergo malè arguitur à præfinitione habente adæquatè efficaciam dependenter à scientia media ad cognitionem præcepti repugnantem ex natura sua peccato in anima beata, & independenter à scientia media.

§.40. Vt rem explanem; pono in statu absoluto visionem fruitionemque Dei datam Christo independenter à meritis (sic autem non est præmium: quia omne præmium meritorum donaretur posteriùs ratione, quàm merita viderentur absolutè existere. Si verò visio & fruitio essent præmium; non adimerent libertatem ad peccandum, quia eorum existentia supponeret liberam determinationem ad non peccandum: quæ suppositio supponit libertatem ad peccandum.) pono igitur visionem independentem à meritis. igitur visio, aut fruitio in hac suppositione regulant obedientiam mediatè, vel immediatè; quia vel per se ipsos illi actus influunt in obedientiam dirigendo, aut imperando; vel influunt mediatè per scientiam infusam posteriorem ratione beante. In quo euentu conclusio liquet: quia illa principia ita mouent ad obedientiam, vt physicè repugnet cum illis inobedientia, aut saltem illi actus sunt comitantes obedientiam. Sic autem physicè pugnant cum inobedientia, vt in cæteris Beatis: quia nec cum illa possunt componi, vt non potest gratia sanctificans; nec possunt per illam destrui, vt potest gratia habitualis; illi enim actus sunt inamissibiles peccato: ergo ab statu conditionato, vbi isti actus secundùm se repugnant inobedientiæ independenter à scientia media; ad statum absolutum in quo sunt ij actus cum hac repugnantia, non est bona consequentia: quia mutatur physicè modus, quo principium immediatum & liberum visum est operari in statu conditionato. Si autem darentur, aut conseruarentur illi actus beati dependenter à bono opere, iam essent posteriores, esset que saltare extra chorum quæstionis. Quod argumentum existimo euidens.

§.41. Ad argumentum ex §.32. iam patet esse malam consequentiam à præfinitione ad præceptum vt cognitum. Ad probationem, respondeo præfinitionem, & præceptum secundùm se esse principia: quia vtrumque est externum, nec mutat operandi modum. Vnde si præceptum ignoraretur inculpatè, cum illo posset componi dissensus à morte: consensus autem in illam non esset obedientia neque lata, neque stricta. At ex præcepto deriuatur eius cognitio necessaria vt obediatur: hæc autem cognitio simul cum visione

& fruitione mutant physicè immediatum modum operandi in consensum in mortem, quia tollunt libertatem in actu primo ad dissensum, cum eaque nec possunt componi, neque ea destrui.

§.42. Obijcis: Ergo etiam præfinitio adimit libertatem voluntati Christi ad actum oppositum præfinito. Distinguo consequens: sola præfinitio sine cognitione sui adimit libertatem, nego consequentiam (in sententia, quam pono:) ob quod Deus poterit præfinire actus Christi, sicut & nostros: præfinitio cum cognitione sui tollit libertatem Christi, concedo consequentiam: quia præfinitio est maior propensio Dei in opus. Iam autem probaui repugnare Christo imperfectionem. Vnde concludo, aut Christum ignoraturum suam præfinitionem, aut sciturum posteriùs ratione, quàm in statu absoluto visus est exercere actum præfinitum.

SVBSECTIO IV.

Impugnantur cætera eius opinionis.

§.43. Secunda consideratio in §.34. naturæ præcisæ ab vnione hypostatica, nihil iuuat. Primò, quia multa sunt præcepta positiua naturalia, quibus humanitas secundùm se, & in omni supposito est adstricta independenter à scientia media: ergo ad imponendum præceptum affirmatiuum Christo non est opus scientia media de illius obseruatione ab humanitate secundùm se. Vt ergo in illis præceptis seruatur libertas, quin imponantur dependenter à scientia media, ita poterunt imponi & alia affirmatiua. Si ergo consideras humanitatem in statu conditionato cum præcepto præuiso in eodem statu, in illius obseruatione seruabitur libertas, sicut seruatur in præceptis naturalibus affirmatiuis. Si autem non consideratur præceptum in eo statu, iam non est opus scientia media ad illum imponendum: quia in statu conditionato videtur humanitas cum alijs præceptis affirmatiuis independenter à scientia media.

§.44. Secundò, multa sunt præcepta, quæ non possunt obligare humanitatem, nisi vt vnitam Verbo: ergo ad libertatem præcepti affirmatiui non est opus considerare humanitatem præcisam ab hypostasi distincta: quia Deus præcipere potest humanitati vnitæ gratiarum actionem pro accepta vnione. item satisfactionem æqualem iniuriæ acceptæ ab hominibus. quæ præcepta imponuntur posteriùs ratione, quàm humanitas sit vnita: quia debet humanitas ea præcepta cognoscere post existentiam vnionis: antecedenter enim vt non est beneficium acceptum, ita nec gratiarum actio, nec cognitio beneficij. Pro beneficio autem posteriùs accipiendo potest imponi præceptum de gratiarum actione pro decreto Dei de conferenda vnione. quod decretum prius est: omne enim beneficium debet supponi gratiarum actioni.

§.45. Tertiò, impugnatur efficaciùs: in statu conditionato videtur humanitas cum visione aut fruitione Dei, aut sine illis, aut ab illis præcisa. Si cum illis, si item videatur præceptum in illo statu conditionato, humanitas non videtur indifferens ad illum seruandum, & violandum: quia eius violatio est impossibilis in vidente, & fruente Deo, vt dixi. Si verò consideretur præceptum in statu conditionato sine visione, & fruitione: deinde in statu absoluto considerentur visio & fruitio, iam mutatur modus operandi: quia hæ duæ qualitates, & cognitio præcepti mutant modum operandi tum ex parte visionis confirmantis in bonum; tum fruitionis impedientis displicentiam Dei: tum tertiò ratione concursus, qui negatur ad actum peccati: quia nec peccatum potest componi cum illis, neque illa destruere: ob quod in illo instanti non est potentia physicè completa ad actum malum. Si verò humanitas consideretur præcisa à visione & amore, & intelligitur amor & visio esse realiter in toto illo instanti, vel antecedenter, vel comitanter, non potest componi potentia indifferens ad peccatum: quia in toto illo instanti habet carentiam indifferentiæ talis; in statu autem absoluto Christus non habet visionem & fruitionem dependenter à bonis operibus, sed independenter. S.Thom. q.15.a.3.

§.46. Tandem in statu absoluto reperitur vnio hypostatica essentialiter incompossibilis cum actu malo. quæ vnio in illo statu antecedit omne opus, ob quod componitur cum omni actu humanitatis, nec potest non componi ex natura rei; quia ex natura rei est conditio antecedens ad omnem actum. Multi item existimant eam non posse componi cum potentia ad peccandum, etiam de potentia absoluta, nec dari ob actum bonum ortum à potentia indifferenti ad peccandum. Igitur quia nec vnio potest peccato destrui, nec cum illo componi, Deus non parat concursum ad actum peccati: hæc autem repugnantia physica est immediatè in principio liberè operante: visio enim est in anima impediens indifferentiam ad peccandum, necessariam ad libertatem; fruitio est immediatè in voluntate: vnio hypostatica est in anima, cum effectu formali opposito physicè effectui formali peccati: vnde principium vt passiuum peccati est immediatè incapax peccati, non minùs quàm si vnio esset immediatum principium actiuum operationum. ergo in principio immediato & libero ponuntur multa in statu absoluto repugnantia peccato, quæ non præuidentur in conditionato: inde unda ergo alia ratio componendi libertatem Christi cum eius impeccabilitate. Plura omitto de præfinitionibus in 1.p. q.19. & 23.

§.47. Rogas, cur dependentia præfinitionis à scientia media relinquat voluntatem indifferentem, sicut & habet infallibilem connexionem cum effectu; dependentia autem visionis, fruitionis & vnionis non sit satis, vt conseruetur libertas? Respondeo, connexionem præfinitionis cum effectu esse ex natura sua necessitatem consequentem consensum liberum nostri arbitrij, non verò antecedentem. Ita enim oritur à scientia media, vt non possit aliunde oriri: sic autem necessariò supponit statum obiecti talis scientiæ, alioqui destrueret suum principium: scientia enim ab illo statu pendet ratione nostra; visio verò & vnio habent connexionem antecedentem cum carentia peccati: quia ex natura sua non pendent à scientia media: Deus enim ea dona præstare potest cum scientia media de peccatis humanitatis in statu conditionato, carente illis donis: item Deus potuit assumere humanitatem, esto non esset libera in præceptis: ergo vnio per se non pendet à scientia media. At ex conceptu ita independente inferunt necessariò carentiam peccati, & destruunt totum statum obiecti, vt illum destruere prædeterminatio orta ab illa scien-

S.Thom. q.15.a.1. tia: ob quod repugnat, vt Deus vellet esse in statu absoluto ea, quæ vidit in statu conditionato, eo modo, quo vidit; sed alium statum conditionatum transfert in absolutum.

SECTIO III.

Vtrùm per puram omissionem rectè componatur impeccabilitas cum libertate Christi.

§.48. NOn possum præterire sententiam Caietani, acutam quidem, & minimè ineptam ad libertatem Christi cum impeccabilitate componēdam: admittit enim Christo præceptam mortem cum omnibus circumstantijs nullâ omnino exceptâ: item Christum liberè mortuum, & potuisse non mori; & componere non mortem cum præcepto moriendi, quin posset peccare.

§.49. Præcepta omittuntur trifariam. Primùm, per actum positiuum, quo volumus efficere aliquid contra cognitam legem Dei, vel ignoratam culpatè, vt cùm dicimus: *Nolo audire Sacrum die sacro: nolo opitulari egenti, nec restituere.* Secundò, omittuntur sine vllo actu per puram omissionem, quando non possumus oppositum actum exercere, vt cùm aliquis inculpatè dormit, cùm Sacrum erat audiendum ex lege. Prima omissio dicitur positiua, & non pura: quia mixta est ex positiuo & negatiuo: positiuum est actus nolitionis, priuatiuum carentia voluntatis audiendi Sacrum. Sectnda omissio dicitur pura, quia tunc nullus exercetur actus liber nolendi audire Sacrum. Præter has duas omissiones est controuersia, possitne esse pura omissio in homine cognoscente præceptum, & potente illud seruare; nempe vtrùm possit componi pura omissio voluntatis audiendi Sacrum cum cognitione legis, & potestate libera illam exequendi?

SVBSECTIO I.

Pars affirmans.

§.50. PRima sententia sit, Christo esse possibilem hanc tertiam omissionem. Ponit hæc sententia Christo esse præceptas ac consultas minutias quasque suorum operum vsque ad minimū iota; Christum autem esse liberrimum in omnibus illis præstandis: quia Christus potest habere puram omissionem actuum præceptorum, quibus illas omnes amplectitur. Hos actus esse liberos probant apertè: quia actus liber est, qui positis in potentia omnibus requisitis, ita est, vt possit non esse: est enim potentia libera, quæ positis omnibus requisitis ad operandum, potest operari, & non operari. id est, nec est determinata ad operandum, nec ad non operandum; sed cum illa potest coniungi operatio, & non operatio. Constat ergo de libertate Christi in illis actibus.

§.51. Hoc autem affirmant nec esse peccatum, nec imperfectionem: quia illa omissio non est libera. Probant, quia non est voluntaria. Probant: quia voluntarium est exercitium voluntatis & actus secundus: illa verò omissio tam longè abest ab exercitio voluntatis, vt potiùs sit carentia illius. Huius sententiæ primum auctorem vidi Caietanum 1.p.qu.63. art.9.fine: vbi componit libertatem, & impeccabilitatem angelorum in primo instanti. tacito autem nomine antiquiores habet auctores hæc opinio, vt constat apud Durandum in 2.dist.35. quorum etiam meminerunt Patres Suarez & Vasquez in 3.p.q.18.a.4. in quam iuerunt recentes nonnulli, nec rudes, nec indocti.

SVBSECTIO II.

Explicatio potentiæ liberæ, & omissionis puræ.

§.52. POtentia libera definitur, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari. Quæ definitio quadrat libertati creatæ, si propriè accipiatur: increata enim libertas non est propriè operatiua actuum immanentium intra ipsam: impropriè autem dicitur operari, id est, velle, sicut dicitur moueri, vt dicitur Deus moueri ad conferendum præmium visis meritis. in qua definitione potentia dicitur posse operari, & posse non operari. quæ potentia est explicanda.

§.53. Operatio quando est, est absolutè, & non secundùm quid: est enim ens reale absolutè, & de prædicamento qualitatis & actionis; quemadmodum albedo quando est, est absolutè, & non per metaphoram; sicut contingit omni enti reali existenti. Omissio non est propriè, & absolutè, sed metaphoricè, & secundùm quid, etiam quando dicitur esse; quia non est *esse*, sed *non esse*. Idque est commune omni priuationi & negationi, quæ quidem sunt, non tamen propriè: homini enim cæco dicitur esse cæcitas; & tenebræ dicuntur esse in aëre. Qua phrasi non significamus aliquid esse verè & propriè: sed verè, & propriè significamus formas non esse oppositas illis priuationibus: tenebræ enim sunt in aëre, idem est, ac lux non est in aëre. Rectè tamen monuit Aristot. *non esse* apprehendi ac quoddam esse, nec bene à nobis explicari nisi verbo substantiuo. Recognosce, quæ dixi disp.3. Physic.§.2. & 3.

§.54. Hinc deduces, actionem vocari ens physicum, sicut cætera omnia entia realia: non quòd propriè spectet ad naturam, vt significat materiam & formam, sed vt significat id, quod est à parte rei, siue realiter: priuationes autem vocantur entia logica. item entia rationis, non quòd opus sit illa fingere chimericè, sed quia non habent esse nisi in modo concipiendi, id est, concipiuntur ac si essent: & non esse formas dicitur esse priuatio formarum; illa tamen ratio essendi non est à parte rei.

§.55. Potentia actiua siue operatiua potest accipi propriè & metaphoricè. propriè operatiua est comparatione operationis propriæ, atque realis; quæ verè est ens reale, & de prædicamento actionis, qualis est actus vitalis productio. Metaphorica potentia est respectu operationis metaphoricæ, & secundùm quid, qualis est hæc pura omissio, quæ concipitur more operationis. Animaduerte, carentiam actus, quando est ratione impotentiæ ad actum, non oriri propriè, aut impropriè ab ipsa potentia, sed potiùs ab impotentia. Exempli.gr. homo clausis oculis non videt; carentia visionis non intelligitur oriri ab oculis, sed potiùs à carentia speciei impressæ, aliúsue principij necessarij ad videndum. Ita omissio

omissio actus voluntatis, quando potentia non potest illum producere, oritur aliunde, quàm ab ipsa voluntate: omissio autem pura, de qua loquimur, quando est, eo modo, quo est, est à voluntate: quia tota ratio, ob quam est, est ipsa voluntas, vt completa ad operandum. Hinc omissio pura dicitur oriri à potentia libera, & esse actio illius.

§.56. Igitur potentia libera includit vtrumque conceptum, nempe conceptum potentiæ physicæ ad operationem positiuam, & potentiæ logicæ ad omissionem puram. Vt enim omissio pura est actio logica; ita potentia ad illam est potentia logica: non quia sit propriè potentia respectu illius; sed quia tota ratio, ob quam est omissio, est ipsa potentia voluntatis: ideo enim non operatur, quia non vult, non quia non potest. Propriè verò nil significatur his duabus potentijs præter potentiam physicam in actu primo indeterminatam ad actum, id est, quia habet omnia necessaria ad agendum: & ex parte actus primi à nullo determinatur, vt agat. siue igitur hæc potentia in actu primo addat aliquid re vel ratione distinctum, sitque partibilis in duos conceptus, siue sit impartibilis; comparata actioni positiuæ, est potentia physica; comparata autem puræ omissioni, est potentia logica.

SVBSECTIO III.

Probatio eius sententiæ.

§.57. HInc probatur opinio: potentia libera est absolutè operatiua, & non operatiua eius termini, ad quem est libera: sed est operatiua, & non operatiua absolutè & propriè termini positiui, non verò termini priuatiui: ergo est libera ad terminum positiuum, & non ad priuatiuum. Explicatur ab ipso effectu libero, qui ille est, qui est operabilis, & non operabilis à potentia: sed solus actus positiuus est operabilis, & non operabilis; omissio verò est inoperabilis: ergo solus terminus positiuus est liber, secùs pura omissio. Confirmatur. omnis potentia libera est voluntariè operatiua: item omnis terminus liber est voluntariè operabilis: sed potentia est voluntariè operatiua solius termini positiui, qui solus est voluntariè operabilis; omissio verò non est voluntariè operabilis, quia est carentia operationis voluntarij: ergo solus actus positiuus est liber, & non omissio pura.

§.58. Objicis Primò, potentiam operatiuam dici propriè comparatione vnius termini, comparatione verò alterius impropriè: quod satis est libertati ad vtrumque extremum. Quod probari potest in libertate Dei, quæ est verè & simpliciter libertas, & tamen non est propriè operatiua actus liberi, sed impropriè & metaphoricè: ergo omissio erit etiam libera, licet est operabilis impropriè. item erit voluntaria, non quidem formaliter, sed interpretatiuè. qui enim potest amare, & non amat, perinde est, ac si nollet amare æstimatione prudenti: sicut qui potest extinguere incendium, & non extinguit; idem est ac si ignem admoueret.

§.59. Contrà: Verba in definitione sunt accipienda propriè: definitio enim explicat naturam rei, quæ per metaphoram non explicatur, nec per improprietatem. si enim definiatur homo esse arbor inuersa; non satis explicatur eius natura, sed debet definiri per animal rationale acceptum propriè. Item sanitas definitur humorum debita proportio. Risus item motus labiorum, deriuatus ex admiratione. S.Thom. q.15.a.1. Quæ definitiones non quadrant in sanitatem medicamenti, risumque prati: quia sanitas & risus dicuntur impropriè de medicamento & prato. Igitur definitio potentiæ operatiuæ debet accipi propriè, eiusque terminus debet esse propriè operabilis, & non operabilis.

§.60 Ad probationem captam ex Deo, respondeo constare ex §.52. definitionem libertatis propriè quadrare in sola arbitria creata, in quibus est accipienda propriè; in Deum verò minimè quadrat nisi impropriè, ob quod arbitrium Dei non explicatur: ergo nec explicatur libertas ad omissionem ob eamdem improprietatem: at verò transferri potest in Deum retentâ perfectione creaturæ imperfectionibus explosis: arbitrium enim Dei & nostrum conueniunt in volendo formaliter absolutè, & propriè. In quo non conuenit omissio pura, quia non est absolutè volitio: ob quod non potest in illam transferri definitio libertatis cum aliqua proprietate. Differunt autem arbitrium Dei & nostrum: quòd nostrum vult per motum physicum, qui est magna imperfectio, quia intrinsecè mutat arbitrium; arbitrium verò Dei vult immotum physicè & absolutè. Hæc imperfectio definitionis relēganda est à Deo, & per metaphoram improprijssimā adscribendus motus, vt dixi §.52. Est ergo arbitrium vt sic liberum, quod positis omnibus requisitis ad velle, potest velle, & non velle. arbitrium diuinum, quod potest velle sine motu, creatum verò quod potest velle cum motu. Cùm igitur libertas creata sit ad volendum, & non volendum, facilè potest eius definitio accommodari Deo habenti libertatem ad volendum.

§.61. E contrà verò pura omissio non est ratio volendi, nec est operatio, nec est aliquid, sed est ipsum nihil: quo pacto aptari illi poterit definitio potentiæ factiuæ, entisque realis? Cùm enim à parte rei in nullo conueniat cum ente, quo pacto conueniet à parte rei in ratione liberi & voluntarij? Quod dicitur de voluntario interpretatiuo, est voluntarium, quia carentia entis, & nihil non est interpretatio entis, quæ interpretatio innititur alicui enti reali. Vt cùm quis interpretatur voluntatem principis de pugna hac die committenda, licet eam expressè interdixerit: venatur interpretationem ex fine proposito sibi à principe, qui erat conseruatio exercitus, & victoria, ad quem censetur hîc & nunc necessaria pugna. Vnde rectè colligitur futuram nunc voluntatem principis de pugna. At in pura carentia voluntarij nullum est voluntarium. Quod affertur de incendio, non vrit. Pono, incendium permitti, siue non extingui ab homine dicente, *Nolo extinguere*: si huic incumbat obligatio, & possit, & non velit, illi imputatur incendium moraliter ratione obligationis: quia transgreditur legem de extinguendo incendio: si verò non teneatur, illi non imputatur, licet possit, & dicat, Nolo extinguere.

§.62. Objicis Secundò, potentiam esse liberam libertate contradictionis: ergo vtraque pars contradictionis est illi libera. Probo consequentiam Primò: quia nisi vtraque pars illi esset libera; ergo potentia non esset libera libertate contradictionis: quia ad contradictionem careret libertate: si enim ego non sum liber ad inambulandum; ergo non

S.Thom. q.15.a.1. non sum liber libertate inambulandi. Secundò probatur: quia libertas contrarietatis est libertas ad duos actus contrarios: ergo libertas contradictionis est libertas ad actum, & contradictionem. Nego consequentiam. Ad probationem, respondeo libertatem contradictionis non esse definiendam per libertatem ad contradictoria, sed per potentiam ad contraria: quia libertas definitur *Potentia ad operandum, & non operandum*; non autem dicitur, *libertas ad operandum*, sed *potentia*: libertas igitur contradictionis id est, vt possit vtrumque. Hæc potentia conflatur ex physica & logica: vt est ad actum positiuum, est physica; vt verò est ad omissionem puram, est logica. quod colligitur ex diuersitate terminorum: alter enim est physicus, logicus alter. Physicus est liber, quia est operabilis, & non operabilis; logicus verò est non liber, quia est non operabilis. Ad secundam probationem, dico libertatem contrarietatis formaliter non esse definiendam ad duos actus, sed per potentiam operatiuam, & non operatiuam duorum actuum contrariorum: quia verò vterque actus est physicus, potentia est libera ad vtrumque: quia vtriusque est operatiua, & non operatiua. In qua libertate includuntur duæ libertates contradictionis. Itaque potentia ad duos actus contrarios est libertas contrarietatis, quæ identicè est libertas ad duos actus contrarios. Quia verò pura omissio non est operabilis, ideò libertas contradictionis non est libertas, sed potentia ad duas partes contradictionis.

§.63. Obijcis: Potentia vt formaliter libera connotat puram omissionem: ergo vt libera comparatur ad omissionem: ergo omissio est libera. Distinguo antecedens, vt est libera ad actum positiuum, connotat logicè omissionem, concedo antecedens; vt est libera ad eamdem omissionem connotat illam, nego antecedens. Distinguo item primum consequens: ergo vt libera ad actum positiuum, connotat logicè omissionem, concedo consequentiam; ergo vt libera ad ipsam, eam connotat, nego consequentiam. Distinguo item secundum consequens: terminus physicus potentiæ liberæ vt liberæ est liber, concedo: terminus logicus, nego consequentiam: quia potentia libera vt libera ad vnum actum, connotat duos terminos, alterum logicum, & alterum physicum.

§.64. Obijcis Quartò: Actus non est operabilis, & non operabilis; sed tantùm est operabilis: ergo non est liber. Nego antecedens, quia eius omissio est eius corruptio, à qua dicitur corruptibilis: res ergo ipsa generabilis est etiam corruptibilis: quia corruptio denominat *corruptum* terminum positiuum: ita omissio dicit actum *omissum*: omissibile autem, & non operabile idem sunt. At omissio non est producibilis, & non producibilis.

§.65. Tandem obijcies: Omissio non est libera, nec voluntaria, quia est potentia logica, licet connotet potentiam physicam ad actum oppositum: ergo nec actus erit voluntarius, & liber, licet sit à potentia physica, quia connotat logicam. Nego consequentiam: quia actus est realiter à principio intrinseco cognoscente singula: ergo est voluntarius: item sic est, vt posset non esse: ergo est liber: at pura omissio, quia non est absolutè, non est à principio intrinseco, ac nec voluntaria, nec libera. Quod affertur de potentia logica, non virget: actus positiuus non connotat potentiam logicam, vt ab illa accipiat esse: hoc enim accipit à sola physica; sed connotat logicam: at in non esse quid interest non esse potentiam physicam? omissio è contrà logicam potentiam connotat, vt accipiat esse, quod non potest esse absolutè *esse*, sed secundùm quid: physicam autem potentiam connotat, non vt ab ea accipiat esse, sed vt illud accipiat actus: ob quod omissio non sit à principio determinato; omissionis autem, vt sit absolutè, quid interest, suum contradictorium posse absolutè esse?

SVBSECTIO IV.

Argumenta pro opposita sententia.

§.66. PVram omissionem esse liberam, & interpretatiuè voluntariam, docent omnes, qui puram omissionem admittunt, item & qui eam negant: mouentur enim: quia si esset pura omissio, esset libera & voluntaria. quod quidem censent absurdum. At ex hypothesi possibili, aut impossibili, quòd sit, censent eam fore liberam. Probatur Primùm ex definitione libertatis: illa est potentia libera in omittendo, quæ positis omnibus requisitis ad omittendum, potest omittere, & non omittere: sed voluntas positis omnibus requisitis ad omittendum potest omittere: ergo voluntas est libera in omittendo. Probo Maiorem: Primò, quia voluntas est libera in operando, quæ positis requisitis ad operandum potest operari, & non operari: ergo quæ positis omnibus ad omittendum potest omittere, & non omittere, est libera ad omittendum. Secundò probatur: quia hæc omissio non est necessaria: voluntas enim non est determinata in actu primo ad omittendum; sed ita omittit, vt possit non omittere: ergo est libera. Probo consequentiam: quia quidquid est, non necessariò est liberè. Tertiò probatur: quia tota ratio, ob quam est omissio, est indifferentia voluntatis: ob quod suo modo est à principio intrinseco cognoscente singula, quæ est definitio voluntarij; aliunde ita est, vt possit non esse: ergo est voluntaria, & libera.

§.67. Respondeo, maiorem propositionem esse de subiecto, vt aiunt, non supponente: nullibi enim est, nec potest esse talis definitio: definitio enim potentiæ liberæ non est, vt possit omittere, & non omittere, sed vt possit operari, & non operari. Hæc verò definitio translata est ad Deum ratione reddita §.60. Ad primam probationem, concedo antecedens: quia illud est ipsissima definitio libertatis, quæ est ad operandum, & non operandum; ad volendum, & non volendum: & nego consequentiam, quia definitio propria, & absoluta torquetur per metaphoras ad significationem impropriam, & tropicam. Est verò mala argumentatio in definitionibus à propria ad metaphoricam significationem.

§.68. Quia igitur potentia operatiua est simpliciter potentia, & potentia omittendi non est simpliciter potentia, sed translatione; ideo non potest illi accommodari definitio. Ad secundam probationem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Probationi respondeo, omne quod est physicè, aut esse necessariò, aut liberè: quia est simpliciter, & à potẽtia simpliciter: quod autem est logicè tantùm, nec est necessariò, nec liberè, quia non est. Vnde non oritur à potentia operatiua, nec determinata, nec indifferenti: sed tantùm à potentia logica. Dicitur autem pura omissio indifferens secundùm quid, quia eo modo, quo est, est à potentia indeterminata ad actum oppositum: est igitur indifferens secundùm quid: at non est libera: quia libertas sonat exercitium positiuum voluntarium. quæ verba accipiuntur propriè: sicut animal rationale accipitur propriè. si autem velis eam esse liberam secundùm quid, nihil obest: quia perinde est, ac eam non esse liberam. Ad tertiam probationem, respondetur voluntatem non esse simpliciter rationem omissionis, sed secundùm quid, & logicè: quia illa ratio deberet esse in genere causæ efficientis: cùm autem non sit efficiens simpliciter, sed secundùm quid, ita nec est ratio simpliciter.

§.69. Secundum argumentum: Deus potest præcipere puram omissionem: ergo est libera. Probo consequentiam: quia quod præcipitur, potest liberè fieri. Probo antecedens: quia Deus potest illam velle. Item est in potestate hominis siue physica, siue logica: vt autem aliquid præcipiatur, satis est, si eo modo, quo possibile est, & amabile à superiori, posset ab inferiori præstari: cur autem Deus non comminabitur pœnas non facienti contra eius voluntatem? Respondeo, præceptum de omissione esse præceptum negatiuum de actu opposito: si hoc præceptum Christo imponatur, ita vt omnis actus illi interdicatur, non erit nec in eius potestate physica potentia ad illum faciendum, nec omissio erit in eius logica potestate. Pone, negari Christo concursum ad omnes actus, præterquam ad misericordiam, idque independenter à præcepto; Christus nullum potest eorum actuum. Deinde Deus præcipiat Christo ne exerceat misericordiam; hoc præcepto adstringetur Deus ad negandum Christo concursum ad miserendum, quia misericordia esset peccatum. Ad quod iam probaui non posse esse concursum generalem in Christo. In hoc casu nego consequentiam: quia non est de ratione præcepti vt sic, vt possit liberè impleri, sed vt possit impleri. Quemadmodum si Christo præciperentur substantia, & omnes circumstantiæ actuum, non relinqueretur liber illo præcepto; siue præceptum accipiatur propriè, siue largè. Si autem Christo interdiceretur vnus actus, non verò cæteri; posset illo præcepto satisfacere liberè per omissionem positiuam qua nollet eum exercere; satis esset pura omissio ad obseruationem præcepti, vt iam dico.

§.70. Si verò loquamur de puris creaturis, multa eiusmodi præcepta sunt imposita, nempe omnia præcepta negatiua: Non peierabis, non furtum facies, &c. quibus præcipitur omissio periurij, furti, &c. Hæc lex statuitur iure, & meritò: quia homines sunt in actu primo completo ad illius obseruationem voluntariam & liberam: possunt enim & legem illam violare periurio, & furto: item & obseruare voluntate positiua nolente periurium aut furtum. Nulla ergo deest circumstantia ad legem præceptum que propriè. Nec verò opus est ad seruandam eam legem vtcumque, & sine peccato, vt singulis momentis exerceamus liberam nolitionem peierandi, aut furandi: miseros nos, si illa esset necessaria. & quidem legem illam seruamus, dum nec peieramus, nec furamur, etiam si animo à lege distracto & immemore. Item per puram omissionem seruamus legem negatiuam, seruamus inquam negatiuè, id est, non violamus, neque peccamus contra illam. Quando autem nolitione positiua illam seruamus, obseruatio est positiua, & plena: ad quod non exigitur, vt cum merito illam seruemus: possumus enim nolle iurare actu indifferenti ex obiecto, neque bono, nec malo: quo plenè satisfacimus illi præcepto negatiuo, non enim furamur, idque voluntariè. S.Thom. q.15.a.1.

§.71. Arguis: Finge hunc casum: Deus parat alicui concursum indifferentem ad furtum, eiusque carentiam; potest illi præcipere ne furetur, neget item concursum ad omnes alios actus. hic homo est liber ad furandum, & habet indifferentiam logicam ad non furandum: potestque furari, & non furari. Illi imposita est lex non furandi, tenetur non furari, quia potest. quòd si furetur, quis dubitet eum agere contra legem negatiuam de non furando? est enim talis lex. Item ille furatur, potens non furari, & cum cognitione legis: ergo peccat contra legem, contra quam liberè agit: ergo illam potest seruare per puram omissionem: ergo pura omissio est libera, quia est obseruatio legis.

§.72. Respondeo illam fore muscipulam potiùs ad capiendos homines murium in morem, quàm factum Dei: cùm enim homines consideratione rudes vix possent puram omissionem exercere tempore breuissimo; cur Deus ita hominem instrueret, vt esset facillimus ad actum positiuum peccandi, & difficillimus ad eius abstinentiam? hoc tamen admisso Respondeo, tunc furtum fore peccatũ, quia est voluntaria & libera transgressio legis: nego autem omissionem fore liberam. Ad probationem, respondeo legem positiuam, & priuatiuam hoc discriminari: quia positiua seruari non potest absque actu positiuo; priuatiua autem potest per puram omissionem actus, vt monuit P. Vasquez in 3.p.disp.24. n.9. non enim exigitur, nisi vt non peccetur contra illam; nec enim requiritur meritum, vnde neque libertas. Quod confirmari potest exemplo Christi necessariò parituri legi positiuæ Dei præscribenti omnes circumstantias. Lex enim non exigit, nisi vt fiat quod ea iubetur, quamuis leges communes plus habent, vt dixi §.70.

§.73. Tertium argumentum est: quia pura omissio est meritoria, & laudabilis: ergo est libera. Probo antecedens: Primùm ex 1. Petri c.2. v.22. *Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur.* Secundò, Eccli. 31.8. *Beatus diues, qui inuentus est sine macula: & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris: qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit.* Tertiò, quia sæpè pura omissio est resistentia, & victoria tentationis grauis; quæ sine gratia per Christum esse non potest. Quartò, quia sæpè est ex iudicio repræsentante malum, ac propterea est interpretatiuè amor boni.

§.74. Respondeo in sententia admittente puram omissionem liberam, vix esse vllum auctorem, qui eam censeat esse meritoriam: nolo tamen eo negotio implicari. Nego igitur antecedens. Ad primam probationem, respondeo Christum ea omnia effecisse per actus positiuos: caruit enim dolo, quia semper vera locutus est: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? vultis occidere hominem, qui vera dixit vobis.* quoties igitur locutus est, locutus est vera sine dolo: hæc autem laudantur. *Cùm malediceretur, non maledicebat*, semper in ore eius erat laus Dei, bonaque

S.Thom. 1.15.a.1. bonaque verba in hominum salutem. *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cædis?* Cùm autem actus esset in crucem, audiens blasphemantium verba non maledixit, sed potiùs, *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Cùm autem pateretur, non comminabatur*; quia *genas suas dedit vellentibus, oblatus* item *est, quia ipse voluit*. quod non præterijt Apostolus: *Tradebat autem iudicanti se iniustè*. Nihil igitur Christus egit ibi per omissionem puram, sed per actus intensissimos virtutum. Si autem ibi se gessisset purè omissiuè, non fuisset laude dignus: quamuis impropriè laudantur negatiuæ legum obseruationes, laudantur, inquam, comparatiuè ad violationem, quæ deterior est.

§.75. Ad secundam probationem, respondeo eâdem ratione, quæ ibi recensentur, esse peracta actibus positiuis: *quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia*. Itaque laus sequitur opera non modò bona, sed etiam mirabilia. At non abijt post aurum, & inuentus est sine macula in illo comparando, & retinendo, quia iustitiam exercens & liberalitatem. subdit postea: *Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia*.

§.76. Ad tertiam probationem, respondeo, omissionem interdum esse ex gratia per Christum obiectiuè quidem amatam, non verò efficienter ab illa. Impotentia vincendi tentationes est moralis, innixa summæ difficultati resistendi in natura lapsa. item & scientiæ mediæ de lapsu in ijs aut illis occasionibus. Deus igitur ex meritis Christi vult aliquando puram omissionem, ne succumbamus; at eligit aliquando medium, cum quo per scientiam mediam videt non componendum actum peccati, sed potiùs carentiam. Electio huius medij fuit ex gratia per Christum, quin illa gratia influat in omissionem, nisi verò propter merita Christi non eligeretur medium illud, & homo relinqueretur in illa serie, in qua videbatur succumbere. Ita sæpè gratia per Christum nobis prouidet multa, sine quibus periremus: quoties gratia per Christum nobis excitat somnum profundiorem, ne expergefacti in aliqua occasione peccaremus, nempe si excitaremur in aliqua occasione, in qua laberemur: somnus autem non est efficienter à gratia per Christum. Sæpè item tenemur, ne cadamus: quia pura omissio iuuatur cogitationibus congruis supernaturalibus, quibus illustratus intellectus, redditur magis indifferens, quàm sine illis: quia illis aufertur impotentia moralis, orta ex vehementi apprehensione & passione: emendatâ autem apprehensione, & sedatâ passione animus est magis indifferens. Hæc sunt directè ex gratia influente: omissio autem cùm non fit, à nullo est; esto eo modo quo est, fit à voluntate præeunte illustratione Dei: causa autem adæquata omissionis est ipsa voluntas sola, quamuis connotantur omnia principia ad agendum actum. Nec omissio est supernaturalis, non solùm quia non est, sed quia quo pacto est, est à sola voluntate, esto sit carentia actus supernaturalis aut naturalis, quemadmodum omissio positiua nolendi furari potest esse naturalis: quia potest esse de obiecto indifferenti aut honesto naturaliter tantùm; quamuis vt illa existat, egeatur gratia per Christum, qua voluntas sit magis indifferens ad non furandum.

§.77. Ad quartam probationem, respondeo nihil interesse causam omissionis esse iudicium naturale repræsentans honestatem supernaturalem: vt enim non amatur malum, ita nec bonum: & quemadmodum omissio non est simpliciter, ita neque habet simpliciter causam: causa autem supernaturalis est principium meriti, quando habet effectum simpliciter, & non secundùm quid.

§.78. Quartum argumentum est efficacius ex Matth.25.26. Vbi punitur seruus ille talentum abscondens, & compellatur malus, & piger, solùm quia nihil est lucratus. Item ex Lucę 12.47. *Ille autem seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis*. Vbi Christus peccatum omissionis constituit in homine sciente præceptum & non implente. & quidem durum est hominem cognoscentem apertè præceptum Dei, & potentem, & obligatum, & non præstantem, impunitum abire, nec Deum irasci in eum, qui sciens & prudens non obseruat legem. Hoc argumentum est maximum contra eam sententiam, non propter argutias metaphysicas, sed propter moralem grauitatem; & quia ea sententia nec auctoritati, nec argumento positiuo ita innititur, vt non possit morderi; quæ deseritur ab omnibus ferè recentioribus non sine ictu. P. Vasquez illam censet absurdam in 3.p.disp.24.n.25. P.Suarez disp.37. sect.3.vers. *Alij respondent*, dicit se eam numquam potuisse probare. & quidem in re morali maiori fundamento est opus, propter quæ non semel eam impugno, alibi etiam impugnaturus.

§.79. Quia verò teste P.Suarez multi eam probabilem censent, & auctoritas Caietani non est leuis, nec minor magistri mei, qui eam docuit; libet eam ostendere adhuc esse probabilem. Vt autem argumento respondeam, pono, numquam in via peccati omissione pura, etiam in sententia illam damnante peccati: quia præceptum affirmatiuum, cui opponi videtur omissio pura, non obligat pro tempore breui, quo illa durare potest. Pone puram omissionem: pone item illam esse malam eo instanti, quo præceptum vrget. Adhuc his positis numquam contingit peccatum omissionis puræ: quod ex multis grauissimisque Doctoribus confirmat P.Vasquez 1.2.disp.93.n.81. inter quos aliqui censent eam repugnare, aliqui non esse liberam, quorum meminit Durand.in 2.dist.33.q.2. Alij censent eam non contingere in articulo obligationis.

§.80. Quibus positis, respondeo testimonio ex Matth. Christum Dominum locutum de seruo omittente actu positiuo; ait enim Glossa, *Quia fructum facere neglexisti*: neglectio autem est nolitio positiua, atque contemptus. Huc spectat effossio terræ ad abscondendum talentum: cùm autem numquam peccetur omissione pura in omni sententia, propter tarditatem nostri intellectus; seruus ille non est damnatus ob puram omissionem, sed per positiuam. Inde patet ad testimonium ex Luca. Quòd enim seruus ille non se præparauit, est, quia non se expediuerat à voluptatibus, alijsque vitijs. Inde patet ad argumentum à ratione, eam opinionem carere periculo in moribus: quia in opposita sententia quoties peccatur, peccatur positiuè. Hæc autem opinio est subtilis ad conciliandam libertatem angelorum, & impeccabilitatem in primo instanti: item, Christo circa præcepta affirmatiua. qui non sunt tam rudes, quàm nos, & quorum omissiones nihil intersunt nostrorum morum.

SVB-

SVBSECTIO V.

Quid de hac sententia?

§.81. HÆc Caietani sententia sic propugnata non est improbabilis, & est aptissima ad componendam Christi libertatem cum impeccabilitate, vtà Caietano composita fuit in angelis pro primo creationis instanti: tamen non innititur fundamento graui, & multis quatitur argumẽtis non leuibus, & est contra communem Theologorum assensum: ob quod eam impugnaui latè disp.15.de Anima sect.7. & disputationibus de voluntario. & quamuis argumentis probabiliter respondetur, hoc non est satis ad deserendam sententiam communem: cùm ad hunc Christi scopum suppetant aliæ rationes. Hac item vtar in parte sect.7.

SECTIO IV.

Vtrùm libertas Christi componi possit cum impeccabilitate, & perfectione, per libertatem inter indiuidua?

SVBSECTIO I.

Prima sententia.

§.82. Libertatem inter duos indiuiduos actus sufficere ad libertatem cum merito, indicant nonnulli, quorum meminere P.Suarez disp. 37.& P.Vasqu.disp.77. Quam sententiam latè defendit P.Phil.Monz. disp.11.cap.11. quæ bipartita esse potest. Primùm indiuidua illius speciei non esse omnino æqualia, sed inæqualia substantialiter intra eamdem speciem infimam. De qua sententia agendum est postea. Secundò, illa indiuidua possunt esse omnino similia intrinsecè sine vlla inęqualitate substantiali. in quo sensu nunc examinatur.

§.83. Hæc indiuidua possunt considerari esse in nostra potestate bifariam. Primùm, quòd ex parte obiecti sint omnia præscripta Christo, mors, hoc numero lignum, hic Caluariæ locus, hi clauui, hæc hora, &c. Electio autem indiuiduorum est ex parte subiecti; Christus enim cognoscens per scientiam beatam, & infusam sibi paratum concursum ad duos actus diuisiuè, quorum vtrouis possit exequi omnia præcepta, nec se posse exercere vtrumque simul, sed alterutrum; cognoscens autem vtrumq;, ipse seipsum inflexit ad hunc actum potiùs, quàm ad alterum. in quo est libertas Christi: nullo enim præcepto, nec consilio adigitur ad hunc potiùs, quàm ad illum: vteruis enim æquè placebit Deo. In quo sensu nullum vidi huius sententiæ patronum, nisi fortè aliquem iuuenem ingeniosum. De indiuiduorum determinatione egi disp.10.Physic.§.59.

§.84. Alij hanc electionem admittunt non ex parte subiecti, sed obiecti. Præscribuntur enim omnia Christo, secundùm speciem, non tamen in indiuiduo. Ex.gr. præcipitur mors in Caluaria, certa die, præcipiuntur quatuor claui, &c. at non præscribitur certa hæc pars Caluariæ, nec certa huius diei hora, nec hi numero claui. est autem Christo libera electio loci, horæ & clauorum: si eligit horam tertiam, eam elegit actu numero distincto ab eo, quo eligeret horam quartam aut secundam. Idem dixerim de hac parte Caluariæ, de his clauis, &c. Actus circa hæc obiecta sunt omnino æquales; quia & obiecta æqualia. Horum exercitium & electio est in voluntate Christi: quia nec vnio, nec visio, nec fruitio vendicant sibi magis hos, quàm illos actus, hæc, quàm illa obiecta, quæ componuntur, & libertas & summa perfectio. S.Thom. 1.15.a.1.

SVBSECTIO II.

Impugnatur.

§.85. PRimùm illa indiuiduorum electio ex parte subiecti, de qua §.83. displicet ipsis eiusdem sententiæ auctoribus, vt P.Monzeo disp.11. cap.12. censet enim cum communiori sententia, electionem indiuiduorum non pendere ex sola voluntate Dei, sed ex toto incursu circumstantiarum. Vnde non est in voluntate Christi hoc indiuiduum arripere potiùs quàm illud; aut in eius potestate operari, & non operari actum: hunc autem præ alio eligere minimè gentium: & licet à decreto Dei pendeat hoc indiuiduum, potiùs quàm illud, difficile quidem est id pendere à voluntate creata. Mitto tamen physicam difficultatem, vt gradum faciam ad Theologicam.

§.86. Impugnatur autem hæc libertas subiectiua, quia tantùm seruiret Christo, vt vtenti scientia beata & infusa; non tamen Christo secundùm se: ergo hæc non est satis ad componendam impeccabilitatem Christi secundùm se cum libertate. Consequentia patet: quia Christus non solùm est impeccabilis ratione status beati, sed etiam ratione vnionis, quæ ex conceptu suo separari potest diuinitus à scientia beante, & infusa. Antecedens probo: quia illa subiectiua electio indiuiduorum non est in potestate operantis per fidem, aut scientiam naturalem: ea enim electio pendet à cognitione expressa indiuiduorum in indiuiduo, quam non possumus habere per fidem & scientiam naturalem viæ, vt experimento percipimus.

§.87. Tertiò impugnatur vtraque libertas tam subiectiua, quàm obiectiua, non quòd non sit absolutè libertas ad exercendum actum, & non exercendũ; sed quòd nullius sit momenti ad impetranda præmia. Potest illa appellari libertas physica, & non moralis; non quia sit in ente purè physico, & naturali, qualis est appetitus sentiens: est enim in ente morali, id est, in actu indifferenti, orto à cognitione perfecta: sed ideò non dicitur moralis, quia apud prudentes perinde est ad impetranda præmia, ac si omni libertate careret: ob idque probabo eum actum non esse bonum moraliter, sed tantùm honestum, qualis est fruitio Dei.

§.88. Igitur sic argumentor: Actus moraliter liber, & dignus præmio, debet oriri à suis principijs sine necessitate ad alium actum per se illi æqualem; ita vt sit in potestate voluntatis omittere actum illum cum cæteris æqualibus eiusdem speciei: nec volentem esse adstrictum ad alium eiusdem rationis, ex suppositione quòd hunc recuset: sed hoc non reperitur in hac sententia: ergo actus ille non est bonus moraliter. Probo Maiorem: quia ideo impetratur præmium, & homo est laude dignus,

S.Thom. q.15.a.1.

gnus, quia Deo offert id, quod poterat non offerre. Meritum enim non impetratur per solam entitatem actus, vt patet in fruitione Dei, quæ honestior est misericordia libera, & nihil impetrat: requiritur igitur præter honestatem facultas eam negandi: sed hæc facultas non reperitur in hoc casu: ergo. Probo Minorem: quia eò quòd ipse actus negetur, datur necessariò, & sine noua libertate alius æquè bonus per se: ergo nihil datur, quod non possit dari. Probo consequentiam: quia necessariò datur alterum è duobus per se æqualibus. Quod explicatur exemplo vulgato. Si quis mihi debeat duos aureos, neque possit illos mihi negare, sed sit adstrictus à Deo, vt mihi illos det; si iste habeat quatuor aureos omnino æquales, quàm gratiam à me impetrabit, si offerat hos binos, potiùs quàm illos? Item, si quis esset necessariò moriturus in altero è duobus lectis, quam gratiam impetraret, eò quòd eligeret hunc, potiùs quàm illum? Certè hæc puerilia videntur aspectu primo, & me latent, quæ his auctoribus sunt recondita.

§.89. Secundò, confirmatur exemplo efficaci: actus liber circa obiectum turpe amittit malitiam moralem eo præcisè quòd operans adstringatur ad alterum è duobus moralibus: ergo eâdem ratione actus honestus amittit suam bonitatem moralem per determinationem ad alterum è duobus æqualibus. Probo antecedens à casu possibili de potentia absoluta. Deus potest adstringere hominem ad occidendum alterum è duobus hominibus, quorum nex æqualem habeat turpitudinem secundùm se consideratam: potestque relinquere hominem illum cum iudicio, quo arbitretur se peccare in alterutro occidendo; hic potest eligere necem Antonij, potiùs quàm Francisci: quia Deus eum non adstrinxit in actu primo ad alterum. nex Antonij tam est illi voluntaria & libera, quàm Christo ponitur indiuiduum liberum: sed illa nex nullam habet malitiam moralem dignam vituperatione & supplicio, magis quàm si nullam haberet libertatem, vt fatentur oppositæ sententiæ auctores: estque per se notum: qua enim æqualitate Deus supplicium daret æternum pro nece vnius hominis; quæ si omitteretur, inferret necessariò aliam? Ratio est: quia ille homo non potuit abstinere ab vtraque. quod item patet in habente conscientiam erroneam, sibi non licere abstinere à duobus obiectis, quæ censet esse mala: qui in sententia admittente eam conscientiam perplexam, non peccaret: quia impossibile esset ab vtraque actione abstinere. Consequentiam verò probo: quia eadem libertas exigitur ad bonitatem, & ad malitiam: & quemadmodum circa turpia homo esset adstrictus ad vnum efficiendum disiunctiuè, ita & circa honesta. Cur igitur aliquis impetret vitam æternam pro illa indiuidui electione magis, quàm alius mereatur æternam pœnam?

§.90. Responderi potest, latum esse discrimen: implicat, vt aliquis peccet, quin sit obligatus ad abstinendum ab ea actione: sed implicat in nostro euentù hominem illum esse obligatum ad abstinendum à nece Antonij: ergo implicat, vt peccet. Maior videtur esse clara: quia omne peccatum est contra legem, & ab illa prohibitum: ergo tenemur ab illo abstinere. Minor probatur: quia non potest aliquis obligari ad efficiendum aliud peccatum: at ex suppositione quòd homo ille non occideret Antonium, esset obstrictus ad occidendum Franciscum; quòd si peccatum esset, nõ esset ad id obligatus. At verò de ratione virtutis non est, vt non possimus eius actum omittere exercendo alium alius virtutis necessariò annexum omissioni alterius. Quod probatur Primò, in Christo, qui in omnium sententia fuit adstrictus ad bonum; ex suppositione autem quòd abstineret ab hac virtute, erat necessariò exerciturus aliam. Secundò, patet in Deo, qui non potuit non exercere aliquem actum bonum. Tertiò, ratione: quia virtus nihil est præter actum liberum de obiecto, & cæteris circumstantijs bonis: ergo non ducitur bonum argumentum à vitio ad virtutem.

§.91. Respondeo Primùm, doctrinam illam vniuersim esse falsam: contingere enim potest (in sententia de conscientia perplexa: item ex casu impossibili, rectè arguitur) vt aliquis peccet nisi abstineat ab actione turpi, cuius omissioni annexa sit alia actio turpis, vt si quis sit adstrictus ad duo obiecta turpia inæqualia, ex. gr. ad homicidium & mendacium, ita vt existimet se non posse ab vtroque abstinere, & vtrumque sibi existimet esse peccatum; hic tenetur abstinere ab homicidio, ita vt occidendo peccet; & tenetur exercere mendacium, quod secundùm se est turpe & prohibitum, in quo tunc non peccat: quia mendacium est coniunctum necessariò omissioni maioris mali: ergo rectè potest aliquis esse obligatus ad abstinendum ab aliqua actione; quamuis illa priuatio sit coniuncta alicui obiecto turpi: ergo si in nostro casu non peccatur hoc numero homicidio, non est, quòd eius omissio sit necessariò coniuncta alij obiecto turpi; sed quia æqualiter turpi. quod perinde est in æstimatione morali, ac si esset adstricta voluntas ad vnum: ergo eâdem ratione voluntas adstricta ad duo bona æqualia non exercet virtutem moralem circa vnum: quia perinde est, ac si esset ad illud adstricta. Exercetur autem virtus moralis circa bona inæqualia, vt peccatum circa turpia. quid autem sit de possibilitate huius casus, vel à Deo determinante, vel à conscientia perplexa, certè ex eius hypothesi rectè sequitur, eum hominem peccaturum exercendo maius malum.

§.92. Secundò, in omissione huius homicidij reperitur aliquid non prohibitum formaliter, sed præceptum, & quod est in nostra potestate, nempe carentia huius homicidij, coniunctio autem alterius homicidij est distincta ab huius omissione. Si enim ego liberè occido Antonium, ideo est quia possum Franciscum occidere: possum enim vtrumque necessariò: ergo libertas ideo est, quia ita occido, vt possim non occidere: at non occidere non est prohibitum, sed præceptum: ergo possum cessare ab homicidio, quin formaliter ipsa cessatione libera faciam aliquid formaliter contra legem: ideo autem non pecco, quia illi omissioni præceptæ coniungitur necessariò aliud homicidium æquale. quod satis fuit ad adimendam moralitatem homicidij prioris: ergo eâdem ratione, licet in mea potestate sit hic indiuiduus actus, & eius carentia, quæ non est tam bona quàm ille, nullam exerceo virtutem moralem: quia eius omissioni liberæ est necessariò coniunctum aliud bonum æquale præceptum. Probo consequentiam: quia vtrobique reperitur potestas ad actum & carentiam: quæ in turpibus est prohibita, sicut in honestis actus est præceptus:

S.Thom. q.15.a.1.

ceptus: vtrobique item reperitur aliud bonum, aut malum æquale coniunctum necessariò omissioni alterius: ergo vtrobique adimitur moralitas, vel retinetur.

§.93. Hinc deduces, si Christo essent præcepta duo obiecta inæqualia, quorum alterum esset necessariò præstiturus, & ille offerret minùs bonum, tunc nihil meriturum: quia liberè se adstrinxit ad obiectum minùs bonum, quod præstare poterat. Probatur Primùm: quia si oblatio boni æqualis adimit moralitatem & æstimationem, multò meliùs eam adimet oblatio minoris boni, offerendi necessariò, ex suppositione quòd nollet offerre maius. Secundò probatur ex §.91. quia qui in casu ibi proposito committeret maius malum, peccaret; qui verò minus, non peccaret: sed eadem proportio seruatur in bonis: ergo. Equidem apud prudentes potiùs imputatur ad malum, quàm ad bonum. Si aliquis quærat infimam rationem soluendi debitum, vt qui datâ operâ soluit mille nummos, quæsitis blancis; quod quidem argumentum esset odij, non iustitiæ.

§.94. Ad argumentum ex §.90. iam constat rationem esse eamdem: cernitur autem clariùs in actu turpi; quia est contra legem. Item omnis virtus moralis est iuxta legem aliquam, maximè in casu proposito. illa autem lex est cum potentia ab ea abstinendi per aliquid ex se minùs bonum: alioquin non relinquit obseruantiam liberam moraliter. Ad Primum de Christo, respondeo eius actus esse morales, vel quia potuit ab omnibus abstinere per puram omissionem; in quo clarissimè cernitur eius libertas: vel quia illi fuit optio data inter actus ex se & in abstracto inæquales; vel quia in multis occasionibus potest puram omissionem exercere.

§.95. Ad Secundum de Deo in eodem §.90. respondeo rẽ esse claram, ad misâ in Deo potentiâ ad puram omissionem; eâ autẽ exclusâ, respondeo esse iuxta rectam rationem, exercere actum liberum, quando non est potestas, nisi inter æqualia. at verò ratio meriti exigit, vt ei, à quo speratur præmium, offeramus aliquod obsequium, quod in æstimatione possimus non offerre: si enim prudenter æstimemur non posse illud non offerre, non est locus præmio. in occasionê autem, de qua disputamus, æstimaremur moraliter esse adstricti ad præstandum obsequium: quia necessitas physica ad præstandum alterum è duobus æqualibus, est in æstimatione morali necessitas ad alterũ determinatè: Deus autem quolibet actu est æquè perfectus, quia quolibet secum coniungitur æqualiter: ob quod non est dignus maiori laude in se ob vnum, quàm ob alios. At verò comparatione nostri est dignus maiori gratiarum actione, ob vnum, quàm ob alios: quia cùm posset exercere alios æquè bonos in se, voluit hos exercere, quibus nobis præstat beneficia, quæ poterat non præstare. Argumentum esset bonum, si Deus esset adstrictus physicè ad conferendum nobis aliquod beneficium inter duo æqualia: cùm verò ad nullum sit adstrictus, sed ad omnia liberrimus; non est simile argumentum: quia est à potente nobis negare beneficia, ad hominem impotentem obsequia negare.

SVBSECTIO III.

Argumenta oppositæ sententiæ.

§.96. PRimum argumentum ab oppositæ sententiæ auctoribus. Omnis actus verè liber tendens in obiectum honestum cum omnibus circumstantijs, est dignus laude & præmio: sed actus, de quo disputatur, est verè liber tendens in obiectum honestum cum omnibus circumstantijs debitis: ergo est dignus laude & præmio. Minor est certa. Maior constat: quia ille actus est moraliter bonus & virtuosus: sed omni actui moraliter bono debetur laus & præmium: ergo & illi. Maior probatur ex definitione actus virtuosi.

§.97. Impugnatur ex §.89. vbi probaui similem actum liberum circa obiectum turpe esse inhonestum; non tamen moraliter malum, nec dignum vituperatione & supplicio, licet actus malus definitur tendentia libera in obiectum turpe, aut dissonum rationi. Vt ergo definitio hæc indiget explicatione; ita & definitio actus moraliter boni.

§.98. Pono, in libertate exigi aliquam extensionem in actu primo, vel ad puram omissionem, vel ad omissionem positiuam, quæ distincta sit specie ab omnibus indiuiduis, quæ fiunt liberè, vel ad alios actus bonos aut malos inæquales. Moueor Primùm argumento proposito §.89. Deinde, quia duplex est libertas: altera quoad exercitium, siue contradictionis; altera quoad speciem, siue contrarietatis. Libertas quoad exercitium est potestas ad faciendum actum, & non faciendum, quæ potestas accipienda est & formaliter, & æquiualenter; ita vt actus ille possit non fieri, & omnes illi æquiualentes per se: nam si omissioni huius actus annexus est necessariò alius æquè bonus aut malus, perinde est omittere hunc, ac non omittere. Vnde in æstimatione morali non habet libertatem contradictionis: quia non habet libertatem ad omittendum æquè bonum per se, nec æquè malum. Hæc autem libertas contradictionis physicè & moraliter tunc seruatur, quando possumus purè omittere, aut positiuè, nolendo vllum actum æqualem. libertas autem quoad speciem non potest esse inter sola indiuidua eiusdem speciei. De hac autem libertate quoad indiuidua non meminere philosophi: quia electio subiectiua à pluribus negatur; obiectiua autem est impossibilis ex natura rei, item & subiectiua. Quid igitur agerent de illis? quia philosophia moralis mores instruit, non impossibilia.

§.99. Ad argumentum ex §.96. distinguo Maiorem: actus est dignus laude, quando fit liberè cum extensione explicata, concedo Maiorem: sicut est dignus vituperatione, quando est de obiecto turpi; nego autem, quando libertas est sine illa extensione: quia apud prudentes perinde est, ac si non esset. Ad probationem Maioris, concedo actum illum esse bonum bonitate honestatis, vt est fruitio beata, non tamen bonum moraliter: sicut in euentu §.89. actus ille est malus malitia turpitudinis aut inhonestatis, non tamen malitia morali. Ad probationem, respondeo definitionem intelligendam, vt dixi §.98.

§.100. Idem est in euentu ex §.93. si quis enim

S.Thom. q.15 a.1. se adstringit actui, cui annexa est necessariò omissio maioris boni, & omissioni alterius actus liberi annectitur necessariò exercitium minimi boni, non est in actu primo libertatis sufficiens extensio. sicut inter obiecta turpia non peccat, qui eligeret minùs turpe: quia illi electioni annexa est necessariò carentia turpioris, in sensu explicato §.91.

§.101. Arguunt Secundò, ex Deo. Tertiò, ex Christo, quibus respondi §.94. & 95. Arguunt Quartò, quia in operibus Christi, quod præcipuè attenditur, est valor: hic autem per se est idem in omnibus actibus: ergo. Respondeo, hinc probari Christo non esse nisi vnum meritum: quia quod præcipuè attenditur, est valor: hic autem est per se vnus in omnibus. Distinguo Maiorem: quod præcipuè attenditur in ratione dignificandi, concedo esse valorem. Item concedo præcipuum caput eius valoris esse per se vnum, quod est Verbum ipsum; nec tamen solum: pertinet enim ad valorem bonitas intrinseca ipsis actibus: nego autem valorem attendi quoad liberam oblationem muneris: hæc enim est solus actus liber: libertas enim non versatur circa valorem Verbi. Considerat igitur Deus oblationem liberam cum circumstantia valoris ab hypostasi: oblatio autem libera non est æqualis ex se, sed per se inæqualis. Si autem admittamus possibilem puram omissionem, potuit non offerri nec valor, nec validum: quam in multis occasionibus admitto: in quibus nihil vrget hoc argumentum. si verò Christus sit exerciturus necessariò aliquem actum, exercebit eum, qui ex se melior est: quod satis est ad meritum. omnes autem actus Christi esse æquales, est in concreto; & per accidens ratione suppositi: at per se, & in abstracto sunt inæquales; quod satis est ad meritum, de quo inferiùs.

§.102. Quintò mouentur. Si eo per se meritum est, quia actus exercitus liberè est melior actu omisso: ergo non est meritorius ratione substantiæ, sed ratione excessus: hoc autem est absurdum: ergo. Maior probatur: quia ideo non meretur actus exercitus, quia actus annexus eius omissioni est æquè bonus. Nego Maiorem. Ad probationem, respondeo actus inæquales non esse æquales secundùm vnam partem, inæquales verò secundùm aliam: sed totos actus esse essentialiter inæquales. Vnde tota substantia est libera moraliter, & meritoria. Si autem consideres moraliter aliquam æquiualentiam vnius actus cum alio explicatam per ordinem ad præmium debitum ratione obiecti: adhuc est libertas moralis in tota substantia actus, quia tota illa est amor liber de excessu obiecti; & de tota substantia obiecti: sed illa ratio amandi maius bonum est bona moraliter: ergo & tota substantia actus. Item substantia obiecti est intrinsecè melior; igitur actus omni ex capite est bonus.

§.103. Vltimum argumẽtum capitur ex Concil. Trident. sess. 6. cap. 16. definienti, iustificatis, & rectè operantibus, & liberè, & ex gratia per Christum nihil deesse, quo minùs mereantur vitam æternam, & eius augmentum. Confirmatur. Illa opera sunt ex gratia per Christum. Respondeo, libertatem accipi à Concilio cum extensione explicata, qualis includitur in peccatoribus, & qualis naturaliter contingit. De hac autem libertate tam adstricta Concilium nec cogitauit quidem. Ad confirmationem, respondetur ex gratia per Christum fieri in nobis multos actus supernaturales quoad substantiam, qui directè fiunt à gratia per Christum, vt à causa principaliori, qui tamen non merentur vitam æternam: quales sunt subitæ aliquę excitationes intellectus & voluntatis, visio item beata, & amor beatificus, qui sunt dona per Christum; ad quorum tamen substantiam necessaria est gratia supernaturalis.

SVBSECTIO IV.

Alia eiusdem sententiæ explicantur.

§.104. P. Monzeus disp. 9. cap. 11. à vers. *Ea verò*, defendit potuisse Christum mereri amore beatifico, quia necessariò est quoad substantiam, vel speciem; est tamen liber quoad diuersa indiuidua, non quidem ob electionem subiectiuam, cuius memini §.83. sed obiectiuam. Beatus intuens Deum cognoscit in Deo plures creaturas: visio beata illum adstringit ad amandum Deum, non tamen ad amandas creaturas, nec ad procuranda Deo extrinseca bona, nominis celebrationem, honorem, idque genus alia. Potest beatus exercere amorẽ solius Dei, qui amor est omnino liber quoad indiuiduum, quia potuit non esse. Potest item amare Deum cum celebratione nominis, alijsque bonis externis, quæ Deus plurimi facit. Hic actus etiam est liber, non solùm in intrinseca indiuiduatione, sed etiam ratione obiecti secundarij, quod ita amatur à beato, vt potuerit non amari, vel per puram omissionem actus, vel per positiuam, qua diceret, Nolo amare creaturas: visio enim Dei adstringit beatum ad aliquem amorem Dei vagè, non tamen ad hunc in singulari, vel ad illum.

§.105. Fateor hanc sententiam non quati machinis, quibus superior: quia offert Deo actum aliquem meliorem, quem posset omittere beatus. item offert Deo bona æstimatu digna, ad quæ, nec ad alia æquiualentia, non tenetur beatus. Impugnatur tamen: quia licet Christus ratione præcepti non sit adstrictus ad ea bona procuranda Deo; est tamen ratione perfectionis. Vnde concludo alterum è duobus, aut Christum posse esse imperfectum, quia potest omittere maius bonum, aut eius impotentiam ad imperfectionẽ esse explicandam per æquale desiderium Dei circa obiecta bona. Sic autem quid est opus, vt hi auctores se conijciant in angustias indiuiduorum, cùm illis pateat amplus campus ad diuagandum per actus diuersos in specie? Vtrùm actus ille sit liber, disquiram paulò pòst.

SECTIO V.

Sententia P. Vasquez & aliorum.

§.106. CHristo non esse præceptas omnes circumstantias, nec motiua, eaque ratione componi libertatem cum impeccabilitate, dixit apertè B. Thomas qu. 18. art. 4. ad 3. constituens Christum determinatum ad bonum in communi, non tamen ad hoc, nec ad illud determinatè. Consentiunt P. Valent. disp. 1. q. 19. punct. 2. vers. *Magis igitur approbo.* Vasquez disp. 47. c. 5. Monz. disp. 9. c. 10. Ragusa 2. p. disp. 2. Quam sententiam probabilẽ censet P. Suarez disp. 37. sect. 3. ℣. *Hæc responsio.*

§.107.

§.107. Hæc sententia duas continet partes: Primam, Christo non fuisse præceptas omnes circumstantias atque motiua: ob quod moriendi fuerunt liberæ non solùm in intensione, & alijs considerationibus indiuiduis, quibus Christus elegit hunc locum, tempus, &c. sed etiam quoad speciem: Christus enim potuit liberè eligere obedientiam strictam, charitatem moralem, theologicam, & alias similes, ex quarum obiecto formali amato potuit Christus obire mortem, eamque pro nobis offerre. quam ego amplectar libenter, vt constituam omnes actus Christi immediatè liberos quoad exercitium cuiusque, & quoad speciem: potuit enim nolle per illos mori. S.Thom. q.15.a.1.

§.108. Secunda pars est, Christo præceptam substantiam mortis. Quod potest accipi dupliciter: primùm dependenter à voluntate Christi, accipiente præceptum cum facultate illud reijciendi, ita vt consideretur Christus potens acceptare & recusare præceptum: quia Deus eius arbitrio permisit acceptionem, & recusationem: si recusaret præceptum, illud Deus abrogaret; si verò Christus illud acciperet, Deus in illo perciperet. quam voluntatem videtur recusare P. Vasquez, quem expono de præcepto præscribente singulas circumstantias: quia eius executio non esset immediatè libera, sed tantùm mediatè in illa voluntate, illud non recusante: voluntatem autem acceptantem substantiam præcepti solam, non præscribentis singulas circumstantias, non negat P. Vasquez: cum qua componi potest immediata libertas in singulis actibus, vt dicam à §.118. Vel potest intelligi hoc præceptum de substantia mortis independenter à voluntate Christi, aut petente, aut acceptante: ita vt Deus in illo esset perseueraturus: quia Christus non peteret eius abrogationem; nec si peteret, abrogaretur. nec eam potest efficaciter petere, si sciret eam esse certam voluntatem Dei.

§.109. In quo sensu ab ea sententia dissentio. Primùm, quia non satis componitur cum Isaia asserente Christum oblatum, quia ipse voluit: quòd si præcepto coactus est ad moriendum, quod nec recusare potuit, nec non exequi: ergo oblatus est, non quia ipse voluit, sed quia Pater ita præcepit. Nec item cum Paulo asserente Christum proposito sibi gaudio sustinuisse crucem confusione contemptâ. Ex quo loco S. Chrysost. & multi alij colligunt, fuisse in potestate Christi eligere, & recusare crucem. de quo disseram disp. 77. Tandem, non satis congruit Euangelio, vbi Christus dixit se posse petere à Patre legiones angelorum, à quibus propugnaretur. quod apertè significat sibi liberum esse petere à Patre vendicationem à morte. Ipse idem Christus dixit in sua esse potestate animam tollere, & ponere, id est, exponi morti, & illam recusare. Nec existimo hanc voluntatem, qua Christus potuit recusare præceptum, & eius abrogationem petere, item qua liberè præceptum accepit, ab vllo Theologo reijci; sed supponi ab omnibus. Quæ autem negatur ab aliquibus, est ea, quæ negat cæteris actibus immediatam libertatem: qualis esset voluntas accipiens præceptum de singulis circumstantijs, cum quo non esset immediata libertas in actibus exequentibus, sed tantùm in acceptante præceptum illud: at si præceptum non sit, nisi de substantia mortis, omnes eius executiones voluntariæ sunt etiam liberæ immediatè: substantia autem mortis externæ esset libera à sola voluntate acceptante præceptum. hæc autem compossibilis est cum ea libertate: à nullo ergo negatur. In quo sensu facillima est hæc sententia; soluunturque difficultates sine vlla vi. Igitur præceptum de substantia mortis solius cum facultate illud recusandi est valdè probabile & facile defensu. S.Thom. q.15.a.1.

§.110. Lorca disp. 63. à num. 25. asserit hanc sententiam esse alijs probabiliorem: eam enim impugnat. Primùm testimonijs indicatis §.109. ex Scriptura, quæ significant Christum esse indifferentem ad vtrumque: quod non contingeret, si ipsi fuisset præcepta mors: ob quod ipse negat tale præceptum. Vt autem tueatur obedientiam Christi in moriendo, asserit Christo insinuatam esse voluntatem Dei de obeunda morte: quæ voluntas non est præceptum strictè, sed latè: quia est consilium, cuius executio spectat ad obedientiam non minùs, quàm executio præcepti. Suo loco disseram de præcepto mortis, aut consilio, & de tota doctrina obedientiæ circa consilia. Hîc probo Lorcam eâdem vrgeri difficultate. Constat ex disp. superiori à §.33. consilio æquè adimi libertatem Christo, ac præcepto: quia omnino repugnat Christum esse imperfectum discedentem à voluntate Dei consiliatrice: ergo si ad libertatem perfectam, & exponendas Scripturas exigitur carentia præcepti, exigitur etiam carentia illius infinitatis. Argumento igitur patet ex §.109. ratione illius voluntatis accipiẽtis præceptum cum facultate ad recusandum, illa omnia componi (vt ostendam à §.122.) Isaias quidem, quia Christus oblatus est, quia ipse voluit mori, non recusans præceptum mortis, quod potuit, nec illo fuit coactus, siquidem potuit illud abigere: oblatus igitur est, quia ipse voluit non recusare. Paulus autem planissimè exponitur: Christus enim proposito sibi gaudio de hominum salute per ipsius mortem libens noluit eam recusare, sed integras fæces calicis tunc animo hausit, cùm primò conceptus in vtero, atque ex amore nostri flocci pendẽs confusionem, alacri animo amplexatus est crucem, illam in se volens, & illius præceptum accipiens. Eamdem ob causam potuit à Patre petere legiones angelicas, potuitque item animam tollere, & ponere.

§.111. Secundò mouetur: Redemptio adscribitur morti Christi; in Scripturis nullibi adscribitur circumstantijs: sed in hac sententia non adscribitur morti, sed circumstantijs: ergo. Probatur Minor: quia Christus in ea non est meritus, quia mortuus est; sed quia mortuus hîc & nunc: ergo meritus est ratione circumstantiarum, non verò mortis. Probat antecedens: quia propositiones causales reddunt sensum formalem: at in sensu formali non est meritus, quia est mortuus: non enim potuit non mori.

§.112. Vt hanc difficultatem effugiat Lorca, negat Christo præceptum de obeunda morte, & admittit insinuationem voluntatis Dei, siue consilium: quæ voluntas insinuata occasionem dedit vt Christus obedientiam exerceret: quia verò non fuit præceptum, potuit Christus mortem non obire. Quæ via satis esset ad componendam libertatem cum impeccabilitate in obeunda morte, nisi Christus tum visione, tum vnione esset adstrictus ad exequendam voluntatem insinuatam Dei, siue consiliatricem, non minùs quàm ad præcipientem, vt ostendi disp. superiori §.33. Est ergo eadem

S.Thom. q.15.a.1.

dem difficultas, nisi dicas potuisse Christum esse imperfectum.quod ibidem impugno.

§.113. Ad argumentum ex §.111. res est explicatu facillima: potuit enim Christus mori, & non mori:quia ita præceptum accepit, vt illud potuerit recusare: quo labefactantur omnes technæ. In sententia autem P. Vasquez, vt frequenter circumfertur, miror à Lorca negari non adscribi redemptionem circumstantijs, attestante Paulo Christum exauditum pro sua reuerentia: quia Patrem rogauit cum lacrymis, & clamore valido, iam actus in crucem: at illæ circumstantiæ fuere: potuit enim mors obiri sine lacrymis, & clamore. Ad Maiorem, respondeo redemptionem non adscribi morti secundùm se, sed vt liberè fuit obita: actiones enim externæ non sunt meritoriæ secundùm se, sed vt exercentur liberè & honestè. Vnde distinguo Minorem: in hac sententia negatur redemptio morti secundùm se, concedo Minorem; vt liberè obitæ, nego Minorem. Idem dixerim de circumstantijs extrinsecis de lacrymis, & clamore valido. Ad probationem, distinguo antecedens: non potuit non mori absolutè omittendo omnes actus moriendi, concedo antecedens; non potuit non mori per hos actus, nego antecedens. Vnde nego Christum non fuisse meritum per mortem:quia voluntas illa moriendi ita fuit in Christo, vt potuerit non esse, qua amata fuit circumstantia mortis, & potuit non amari:mors autem nullam habet honestatem, nec meritum. Vnde item deduces, meritum mortis quoad substantiam non posse separari à merito mortis hîc & nunc: quia vt mors sit meritoria, est patienda hîc & nunc aliquo actu libero in singulari, cum omnibus circumstantijs honestis: qui actus cum libertate sufficienter extensa dat meritum morti, quin sit necesse posse illam omnino omitti: satis enim est libertas ad alios actus secundùm se minùs bonos. Propositio autem causalis per se primò cadit in actus internos, qui in substantia fuerunt liberi circa substantiam mortis ratione circumstantiarum.

§.114. Pone igitur à Christo mortem obiri actu obedientiæ strictæ: quem ipse potuit omittere, & exercere alium ex se minùs bonum: Christus meretur per substantiam mortis: quia vt est ea substantia libera & meritoria, potuit omitti; quia est libera non secundùm se, sed vt obita voluntate libera: at hæc voluntas libera potuit non esse: ergo substantia mortis est libera ab ea voluntate. non quidem libertate potente mortem omittere, ita vt omitterentur simul omnes actus moriendi (hoc enim esse non potuit) sed quia potuit omitti actus, quo est obita, & denominatur liberè volita. Hoc autem satis est ad denominandum extrinsecè liberas actiones externas, vt dicam latiùs à §.118.

§.115. Tertiò mouetur: quia etiam præceptum fuit de motiuo mortis, vt eam pro nobis offerret. Respondeo potuisse etiam recusari præceptum illud, & difficultatem esse communem in voluntatis insinuatione. Item oblatio mortis potuit esse pro nouis actibus plurium virtutum, qui non fuerunt præcepti, nec consulti.

§.116. Quartò: ratio libertatis est essentialis ad meritum: ergo qua ratione actus est liber, est meritorius: sed per se mors non est libera secundùm se, sed ratione circumstantiarum: ergo nec meritoria. Respondeo, mortem etiam esse liberam secundùm se: quia potuit recusari præceptum. Deinde mors in se non est libera: est autem libera ab actu interno: quia eâdem ratione est meritoria, qua liber: est verò liber in tota substantia circa circumstantias, & circa mortem: quia illa omnia liberè amauit: causa autem libertatis huius est negatio præcepti circumstantiarum.

SECTIO VI.

Prima ratio conciliandæ libertatis in Christo cum necessitate ad perfectiora.

§.117. NOn solùm gradiemur vna via satis regia, sed duabus: est enim hoc mysterium apprime necessarium ad cognoscendam vim meritorum Christi, & magnitudinem in nos amoris, qui sponte cucurrit ad obeundam acerbissimam necem, nullo cogente; vt nos eriperet ab illa, qua in æternum non perituri, periremus.

SVBSECTIO I.

Libertas immediata & mediata actionum humanitatis Christi.

§.118. PRæmitto, actiones Christi Domini vt hominis esse tum voluntatis humanæ, tum externas, id est, à voluntarijs distinctas. In voluntarijs possumus, disquirere immediatam libertatem, quæ illis solis inest: in externis autem non possumus inuenire immediatam libertatem, sed mediatam: quæ libertas immediatè est actui imperanti actionem externam, aut alicui volitioni priori, aut non impedienti imperium internum: ab actu autem imperante actio imperata est libera. Verbi gr. ego moueo manum: voluntas eam mouendi est mihi immediatè libera, quia oritur immediatè à voluntate vt libera; motus manus est mihi liber absolutè: quia absolutè est in mea potestate, non tamen immediatè liber: quia non oritur immediatè à voluntate, sed ab alia potentia carente libertate.

§.119. Actus voluntatis Christi, imperans actiones externas, aut amans rem præceptam, non potest esse liber immediatè, & in se, si omnia Deus præscribat præcepto aut consilio; sed opus est vt relinquantur Christo aliqua capita neque præcepta, neque cõsulta, à quibus actus libertatem aucupetur. Exempli gr. si Deus præscribat Christo mortem obeundam Hierosolymis eodem in loco, patibulo, hora, motiuis, intensione, & alijs adiunctis; ille actus non potuit esse liber immediatè, & in se. quæ apertè constant ex tota disp. quia nec exemplo determinationis, nec præfinitionis posse componi, ostendi sect.1. & 2. nec puram omissionẽ frequenter admitti, probaui sect.3. Quæ si admittatur, est culter ad præcidenda omnia hæc fila. si verò Christo præcipiatur nex offerenda pro hominibus, nex & oblatio sunt Christo fatales perseuerante præcepto aut consilio: implicat enim Christũ, id considerantem, non obire necem, & offerre Deo pro nostra salute. itaque Christus non potest tunc omittere omnes actus voluntatis; quibus id præceptum

S.Thom. q.15.a.1.

ceptum possit executioni mandari: aliquis enim est necessariò exercendus: ob id dico esse fatalia, quæ Christo præcipiuntur. si verò cum eo præcepto, aut consilio de nece & oblatione non præscribantur tempus, locus, patibulum, intensio, & motiua, siue rationes formales, aliaque id genus; actus internus erit immediatè liber ea in parte, in qua non præscriptus. Verbi gr. circa motiua actus erit liber non solùm quoad indiuiduũ, sed & quoad speciem. Etenim poterit mors obiri actu obedientiæ, & poterit non obiri actu obedientiæ: quia obedientia stricta potuit esse, & non esse. Idem dixerim de exteris alijs, quibus substantia actus redditur libera, quia tota illa est, vt potuerit non esse.

§.120. Actio externa moriendi, concionandi, inambulandi, &c. erit Christo libera, vt exercetur per illam voluntatem: quia sic potuit non exerceri. id quod est satis vt Christus per illam mereatur, ad quod satis est, vt, quando exercetur, exerceatur liberè, vt dixi §.113. & 114. quæ tamen libertas non plena & plana, sed tantùm secundùm quid, id est, vt hîc & nunc exercetur. Ratio à priori: quia licet potest omitti, hîc & nunc exercetur: at absolutè non potest omitti: ergo absolutè & plenè non est libera: qui enim potest hîc & nunc mori, & non mori; item non solùm hîc & nunc, sed etiam semper, & in omni loco potest mori, & non mori; magis liber est in moriendo, quàm qui non potest omni loco & tempore fugere mortem; licet fugere eam possit hoc tempore & loco: licet ergo ea libertas satis sit ad merendum per mortem, vt dixi §.113. & 114. tamen non est plena libertas ad non moriendum absolutè.

§.121. Possumus item considerare à Deo præscribi Christo mortem, hominum redemptionem, & prædicationem verbi Dei, alijs nec præceptis, nec consulris. Christus intuens illam esse voluntatem Patris, noluit veluti reijcere, sed potiùs acceptare, & sese illi subijcere. De acceptatione autem Deus nihil præcepit, nec consuluit, sed eam permisit voluntati Christi, significans sibi æquè gratum futurum, si voluntatem Dei acceptet, aut respuat ex obiecto charitatis, aut alius virtutis: acceptatio consilij aut præcepti Dei est in voluntate Christi, qui sine vlla imperfectione poterit petere à Deo dispensationem præcepti aut consilij, & poterit illud acceptare. Videns autem propensionem Dei ad mortem, statuit apud se: *Nolo mortem recusare, sed eam obire: quia ita Deo placet.* Hic actus relinquit liberam mortem, prædicationem, & alia externa libertate absoluta plena & plana; quia est in potestate Christi mori, & non mori: quia si ille non acceptat præceptum mortis, auferetur: acceptatio autem illi est libera vndique: ergo absolutè est liber in moriendo, & non moriendo: sicut ego sum liber in mouendo manum. idque verum esset, quamuis actus immediatè imperans prædicationẽ externam esset omnino necessarius in se: ille enim non esset, si Christus non acceptasset præceptum. Satis ergo est absolutæ libertati actionis externæ esse in mea potestate illam habere, & non habere: quamuis causæ immediatæ sint determinatæ ad illam: quia illarum determinatio est in mea potestate.

SVBSECTIO II.

Compositio libertatis Christi cum perfectione.

§.122. QVo pacto facillimè componuntur præceptum, libertas, & æstimabilitas operationum Christi ad impetranda præmia? Præceptum quidem, quia statuitur à Deo, & perseuerat, dum Christus illud non recusat: dum enim illud non recusat, Deus illud absolutè statuit, habetque Christus materiam obedientiæ, & voluntatem Dei, quam sequitur, & cui obediat, vt verè dici possit, *Factus est obediens vsque ad mortem.* Item est in potestate Christi non mori; quia potest mortem fugere recusando præceptum. Quòd si non recusat, non est, quia non potest, sed quia non vult, vt verè posset dicere Isaias: *Oblatus est, quia ipse voluit,* non quia Deus eum coëgit: quia recusationem precepti commisit eius arbitratui. Item Christus dixit, *Potestatem habeo ponendi animam.* Item potestatem habet petendi à Patre legiones, quibus eriperetur è manibus Iudæorum. Componuntur igitur hæc duo, nempe materia obedientiæ in oppetẽda morte, & libertas ad eam oppetendam absolutè, non solùm in his circumstantijs aut illis, sed in substantia mortis, & carentia.

§.123. Cùm igitur actiones externæ sint Christo tam liberæ, quàm in nobis: quia voluntas non recusandi præceptum facit illas liberas, dum liberè vult non auferre conditionem, ex qua necessariò sequuntur: ostendo etiam actus extrinsecos voluntatis exequentis præceptum illi esse liberos omnino, non solùm ratione circumstantiarum & accidentium, sed etiam ratione essentiæ, & obiecti formalis: quia in oppetenda morte nullus actus fuit Christo præceptus, sed omnes commissi eius arbitrio. Christo præcepit Deus amorem sui, & consuluit heroicam intensionem: Christus autem amore infinitè intenso amat Deum à primo instanti conceptionis, eum amorem numquam intermissurus, non solùm vt oritur à scientia beata, sed etiam alio specie distincto deriuato à scientia infusa: considera vtrùm anima Christi sit perfecta in amando Deo?

§.124. Circa mortem nullum ei actum præscripsit: Christus autem exercuit circa illam omnes actus omnium virtutum, quas humanitas potuit exercere simul; omnes illi actus fuere Christo liberi non solùm diuisiuè, sed etiam collectiuè, vno excepto: cùm enim non posset omittere omnes voluntates moriendi, non potuit non exercere vnam vagè & indeterminatè, quo pacto omnes in singulari fuere liberæ; quia ad nullam in particulari erat determinatus Christus: vnâ autem exceptâ, tota collectio erat libera. Obtulit igitur Christus Deo plurimos actus superabundanter. Vnde etiam constat quàm plura egerit Christus in obsequium Dei, quamque digna æstimatu. Hæc quidem sententia eo mihi maximè placet, quòd sine vi & terete periodo de Deo sentit dignè Deo, & de libertate Christi, qua voluntate determinata ad perfectionem; non potuit maior excogitari.

§.125. Premit nonnullos argumenti forma, quos oportet laxare. formatur igitur argumentum: Christus liberè moritur: ergo potest non mori.

S.Thom. q.15.a.1. Hæc consequentia liquet: quia libertas ad moriendum est potestas ad vtrumque extremum mortis, & non mortis: ergo Christus potest peccare. Probo consequentiam: quia Christum posse non mori, posito præcepto Dei, est posse peccare: quia est posse componere non mortem cum præcepto moriendi. Confirmatur. Christus liberè obedit præcepto Dei: ergo potuit non obedire: ergo potest componere inobedientiam cum præcepto. Probo consequentiam: quia libertas in obediendo supponit præceptum de morte: obedientia enim petit præceptum, aut consilium cognitum: quia obedientia habet pro obiecto formali honestatem exequendi aliquid, quia præceptum, aut consultum.

§.126. Huic argumento respondere possumus in sententia constituente præceptum mortis, & negante facultatem petendi dispensationem: item non præscribente circumstantias aut motiua in obeunda morte. In qua sententia, distinguo antecedens: Christus liberè moritur hîc & nunc libertate veniente ex aliqua circumstantia, aut motiuo, concedo antecedẽs; libertate veniente ex substantia mortis, nego antecedens. Distinguo etiam consequens: potest non mori hîc & nunc ratione circumstantiæ, aut motiui, cõcedo consequentiam; potest non mori absolutè, nego consequentiam. Præstò est ratio: quia ea, quæ Christus exercuit hîc & nũc, potuit Christus omittere hîc & nunc: ob quod hîc & nunc liberè moritur, at non potuit omittere omnes voluntates moriendi, ac propterea nec potuit non mori. Ad probationem consequentiæ, respondeo libertatem esse potentiam ad vtrumque extremum, ad quod est libertas: cùm igitur Christus fuerit liber ad ea, quæ exercuit hîc & nunc, potuit ea non exercere: cùm autem non fuerit liber ad carentiam mortis absolutè, non potuit non mori. Hinc nego secundam consequentiam: quia Christus non potuit componere non mortem absolutè, sed tantùm secundùm quid vt hîc & nunc: potuit autem absque peccato componere cum præcepto non mortem hîc & nunc, non tamen non mortem absolutè.

§.127. Ad confirmationem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem, respondeo non obedientiam, siue inobedientiam, dicere negationem omnium voluntatum obediendi: obedientia autem libera dicit aliquam voluntatem determinatam, cuius carentia componi potuit hîc & nunc cum præcepto absque peccato; quia præceptum non erat de illa determinatè, sed vagè: hæc autem voluntas particularis iam supponit præceptum, cùm quo componi potest absque peccato huius voluntatis carentia; non verò carentia omnium: cùm autem quacumque voluntate in particulari exequamur præcepta, qua cum obedimus; inobedire autem est omnes omittere: hoc autem satis esse ad meritum ostendi §.113. & 114. quia multa offeruntur Deo æstimatu digna, nempe perfectissimæ species actuum, & plures, ad quas nullo præcepto, nec consilio Christus erat adstrictus: non tamen est absolutè libertas in non moriendo: nec Christus oblatus, quia voluit, sed præcepto coactus.

§.128. Respondeo in mea sententia admittente in Christo facultatem petendi dispensationem, ad argumentum ex §.125. concedo antecedens, & primam consequentiam: potuit enim Christus absolutè non mori, & componere non mortem cum vnione hypostatica etiam post præceptum: quia potuit illud abolere per non acceptationem. Nego autem secundam consequentiam: non enim componi potuit non mors cum præcepto, quod erat necessarium ad potentiam peccandi. Ad probationem, distinguo antecedens: posse Christum non mori posito præcepto, & accepto, est posse peccare, concedo antecedens: quia in hoc sensu est posse componi non mortem cum præcepto de illa: posse Christum non mori ex suppositione præcepti non accepti, est posse peccare, nego consequentiam: id enim non est posse componi non mortem cum præcepto, sed potiùs cum carentia præcepti, quod abrogaretur non acceptatione.

§.129. Ad confirmationem ex eodem §.125. distinguo consequens. Potuit Christus non obedire contrariè componendo inobedientiam cum præcepto, nego consequentiam; potuit non obedire priuatiuè, concedo consequentiam: quia potuit petere præcepti abrogationem; tunc autem non obediret priuatiuè: quia non haberet materiam obedientiæ; nullum enim esset de morte præceptum, aut consilium: factâ autem hypothesi præcepti, & acceptionis, Christus tunc obedit liberè libertate immediata in actibus voluntatis, qui etiam in sensu composito acceptationis potuerunt non esse. Recognosce §.126. quæ dixi de moriendo hîc & nunc, quæ quadrant in hos actus internos, qui cum præcepto potuerunt componi, & non componi: at non mors non potuit componi cum præcepto, & acceptatione.

§.130. Dices, Ex suppositione præcepti Christus liberè moritur libertate absoluta: ergo ex suppositione præcepti potest absolutè non mori. Respondeo, terminos implicari in vtraque propositione: *absolutè* enim, & *ex suppositione* habent diuersos significatus, ratione quorum aliquid dicitur possibile, & impossibile. quando dicitur homo absolutè posse stare, & ex suppositione quòd sedeat, posse absolutè stare, est componere impotentiam subsequentem simul, & antecedentem potentiam. homo absolutè stat liberè, & potest absolutè sedere; at verò ex suppositione quòd stat, non potest sedere. Non sunt coniungendi termini: *ex suppositione* quòd stat, non potest *absolutè* sedere: quia *ex* *absolutè* non coniungitur cum *suppositione*. Si Christus absolutè potest non mori, quia consideratus ipse secundùm se ex vna parte: considerato item præcepto ex alia, potest Christus illud recusare: quia in Christo secundùm se nihil obest recusationi, de qua Deus nullum dedit consilium, aut præceptum. Deinde ipse præceptum accepit potens non accipere: factâ hypothesi huius acceptionis Christus necessariò moritur; necessitate quidem consequenti eius voluntatem liberam: quæ necessitas non tollit libertatem absolutam. In forma, distinguo antecedens: Christus liberè moritur ex suppositione præcepti libertate absoluta, & antecedenti, concedo antecedens; liberè moritur libertate absoluta ex suppositione præcepti potens coniungere non mortem cum præcepto, nego antecedens. distinguo item consequens: ergo potest non mori absolutè potentia antecedenti, qua posset componere non mortem cum sua humanitate sine præcepto, concedo consequentiam: absolutè potest non mori ex suppositione acceptionis præcepti potentia compositiua

sitiua non mortis cum præcepto, nego consequentiam. Itaque Christus absolutè moritur liberè: quia potest absolutè non mori: moritur autem necessariò ex suppositione acceptionis, quæ necessitas non tollit potentiam & libertatem. quibus fit satis ijs quæ ex Lorca dixi à §.110.

SVBSECTIO III.

Prima difficultas de necessaria perfectione Christi.

§.131. PRima difficultas oritur ex inæqualitate operum, quæ Christus potest exercere: quam difficultatem insinuaui disp. 61. §.44. & 45. quamque huc disputandam reieci. Est ergo difficultas: Christus imposito præcepto non est liber ad illud accipiendum, & recusandum: eo autem non recusato, nõ est libertas in eius executione: ergo Christo nulla est libertas. Probo antecedentis primam partem (de secunda non constat) quia Deo magis placet mors Christi, quàm eius recusatio: sed Christus non potest recusare, quod censet magis placere Deo: ergo Christus non potest præceptum mortis accipere, & recusare. Maior probatur Primùm: quia mors Christi ex affectu in Deum, hominumque salutem, melior est, quàm non mors etiam ex affectu in Deum, & propriam incolumitatem: sed quæ meliora sunt, magis Deo placent: ergo mors Christi magis Deo placet. Secundò probatur eadem maior propositio: quia Deus, dum præcipit mortem, est in eam magis affectus, quàm in non mortem: siquidẽ præceptum est amor rei præceptæ, & odium oppositæ. Item in acceptionem & recusationem præcepti, est per me æquè propensus: ergo magis propensus est in mortem: ergo eam non potest recusare. Huic argumento respondeo §.148.

§.132. Respondeo, Christum esse omnino liberum in accipiendo, & recusando præcepto: nego igitur antecedens. Ad probationem, distinguo Maiorem: mors composita cum præcepto magis placet Deo, concedo Maiorem; mors composita cum abrogatione præcepti magis placet Deo, nego Maiorem: Christus autem est adstrictus ad ea quæ magis Deo placent, vt placent magis, non verò vt non placent. Ad primam probationem, concedo Maiorem, & distinguo Minorem: magis placent desiderio, aut prosecutione, vt existant, nego Minorem; magis placent affectu simplici, item & gaudio, concedo Minorem: multa enim prætermittit Deus, nec vult vt existant, meliora multis, quæ vult existere.

§.133. Vt rem explicem, aduerte, simplicem Dei affectum terminari ad creaturam secundùm se in statu possibili consideratam: gaudium item esse simplicem affectum, terminatum ad creaturam, vt existentem. Hi duo affectus sunt pro entitate & bonitate cuiusque rei: dicuntur autem maior, aut minor: quia est quædam æstimatio iusta cuiusque boni. Desiderium autem & prosecutio sunt ad conferendam existentiam creaturis: cùm autem Deus possit nullam omnino creare, ita potest prætermittere meliorem, & minùs bonam creare: eodem pacto potest æquè desiderare creaturas inæqualiter bonas.

§.134. Dixi disp. 61. §.29. & 40. à Deo frequenter consuli quæ de se meliora sunt, in quibus sectandis elucet perfectio Christiana. Nisi autem ob singularia adiuncta, existimetur prudenter hîc & nunc gratiora esse Deo, quæ ex se sunt minùs bona; agitur imperfectè, quando meliora omittuntur: quia & ipsa secundùm se sunt meliora, & Deo desiderabiliora: si autem reuelatione constet Dei consilium esse æquale de rebus inæqualibus secundùm se; tunc executione cuiusuis sumus æquè conformes desiderio, & voluntati Dei; & ex hoc capite æquè perfecti: quamuis non omnino æquè perfecti: quia perfectio moralis sumitur non solùm ex conformitate cum desiderio Dei; sed etiam ex bonitate actus relati ad obiectum, & alia physica principia. si enim Deus æquè consulat misericordiam, ac religionem; Petrus æquè erit perfectus misericordia, ac religione, relatè ad Dei desiderium, non tamen absolutè: quia desiderio æquali adijcitur maior bonitas moralis in actu religionis: ob quod Petrus eo actu est absolutè melior moraliter, & magis perfectus. S.Thom.

§.135. Hæc autem meliùs explicantur, si dicamus in eo euentu Petrum exercentem misericordiam æquè carere imperfectione, ac Paullum exercentem religionem: quia quicumque est conformis Dei voluntati, est perfectus, & caret imperfectione: quia carentia imperfectionis est carentia dissonantiæ à voluntate Dei, in quo æquales sunt Petrus, & Paulus: at in ipsa perfectione est magis, & minùs: æqualis enim conformitas cum desiderio Dei in actibus melioribus maior est perfectio: quia conformitas cum voluntate Dei est æqualis; aliunde bonitas actus est de se melior: ergo reddit hominem absolutè meliorem. Vnde non est asserendum, nullum esse consilium de his rebus: etenim generale iam est: ad quod sequendum obligat lex perfectionis, dum non supperunt rationes in partem oppositam: si verò sunt consilia æqualia; aliquod est de illis consilium: at earum rerum perfectio non est ex solo consilio, sed etiam ex obiecto: carentia autem imperfectionis est æqualis: quia imperfectus nullus est, nisi agens contra præceptum, aut concilium.

§.136. Objicis: Demus à Deo nihil consuli, tunc erit maior perfectio in ipsis actibus solis: ergo Christus tenebitur illos exercere. Respondeo, casum implicare terminos: aut enim Deus dat gratiam sufficientem ad actum vtrumque, aut non dat. si hoc vltimum: ergo Deus non consulit aliquem, nec vult: ac propterea nulla est ibi nostra libertas: si verò dat; ergo ex desiderio vt fiant: vt est per se notum. Rogo, vtrùm hoc sit æquale, an inæquale: vtrâque ratione est consilium de vtraque: ergo non possumus eos actus exercere sine consilio Dei. Dum autem nobis priuatim de opposito non constat, tenemur sequi generale consilium de meliori obiecto sectando.

§.137. Hinc patet tum ad difficultatem ex disp. 61. §.44. & 45. item & hac disp. §.131. Christus potest omittere actum secundùm se meliorem relatione ad obiectum, & alia principia physica; non tamen ad desiderium Dei: si igitur Deus æquè desideret in Christo misericordiam ac religionem, potest Christus absque imperfectione eligere misericordiam: quia licet secundùm se melior sit religio; at in ordine ad Dei desiderium æqualis

S.Thom. 9.15.a 1. est: ob quod Christus caret omni imperfectione morali: quia exercendo misericordiam, nulli Dei voluntati opponitur, nec præceptiuæ, nec consiliatrici: ipse autem Christus dixit orandum, vt in terra fiat voluntas Dei sicut in cælo: aut quid exigit à nobis Deus, nisi vt eius voluntatem ad minimum exequamur iota? ipse viderit, quid volendum sit: nos facimus satis volendo, quod ipse vult; eiusque voluntatem ducem ac regulam sequimur. Potest ergo Christus carere actibus ex se perfectioribus relatè ad obiecta & principia physica, non tamen magis consentaneis voluntati Dei.

§.138. Deduces inde; Christum esse liberum in mortis præcepto accipiendo, & recusando. Quia de vtroque actu fuit Dei æquale consilium: melior est voluntas accipiendi mortem, quàm recusandi, si referatur ad principia physica: at æqualiter est ex Dei desiderio, & consilio: ob quod in eo recusando præcepto, nulla esset imperfectio Christo. Vnde patet ad primam probationem.

SVBSECTIO IV.

Bona difficultas de æqualitate operum Christi.

§.139. EMergit hinc difficultas non vulgaris. Fateor (inquies) esse perfectum, qui ita operatur: at qui ex duobus obiectis æquè consultis, eligit quod ex se melius est, est perfectior, vt constat ex §.134. & 135. ergo tenemur lege perfectionis illud exequi. Probo consequentiam: Primùm, quia lex perfectionis obligat semper ad meliora. Secundò, quia vt lex perfectionis obligat ad sequendum maius consilium, aut desiderium Dei, eadem obligat ad quærendum maius Dei gaudium: sed ex actibus æquè consultis, & ex se melioribus oritur maius Dei gaudium: quia hoc sequitur maiorem bonitatem obiecti, vt constat ex §.133. ergo lege perfectionis tenemur sequi meliora ex se, quamuis sint æquè consulta. Maior probatur: quia lex perfectionis nos adstringit ad voluntatem maiorem Dei: cur enim adstringimur ad consilia, nisi quia sunt maior voluntas Dei?

§.140. Respondeo, in puris creaturis hanc esse difficultatem grauem: quia Deus magis sibi complacet absolutè in operibus melioribus ex se, æquè tamen consultis: si enim Deus Petro æquè consulat actum charitatis, & spei; Petrus cum charitate magis Deo placebit, quàm cum spe. Vtrùm autem abstinere ab actu meliori, dici possit imperfectio, apud nullum vidi disputatum. Iam dixi disp. 61. §. 41. esse dignum aliqua reprehensione eum, qui omittit consilia; qui autem non exequitur ea, quæ sunt Deo magis placitura, esse dignum reprehensione, apud nullum vidi. Nec ausim facilè eum appellare imperfectum: cùm fecerit omnem Dei voluntatem. Ad argumentum ex §.139. nego consequentiam. Ad primam probationem, nego antecedens: non enim obligat nisi ad meliora moraliter, moralitate relatâ ad Dei voluntatem, vt accipitur à Patribus. Ad secundam probationem, nego Maiorem. Ad probationem, respondeo esse apud omnes certum, obligandi vim esse maiorem in desiderio. Ratio est: quia tenemur sequi voluntatem Dei nobis præeuntem, quale est desiderium: gaudium autem non præit, sed sequitur: ergo non tenemur sequi gaudium: conformitas autem nostra est, vt velimus, quæ Deus vult, & vt eadem faciamus: at de gaudio in res iam existentes nihil præcipitur. Vno verbo, desiderium Dei est lex, est præceptum aut strictè, aut propriè; non verò gaudium: tenemur igitur ad maius desiderium Dei; quia est lex: non verò ad gaudium maius; quia non est lex: at sine lege stricta, aut lata, nulla est obligatio.

§.141. Quia verò maior perfectio est quærere etiam maius Dei gaudium, & viri principes plurimi faciunt seruos, facientes quæ existimant illis futura gratiora, quamuis sine vlla offensione ea potuerint omittere; & quamuis qui ea omittunt, non reprehendantur, vt qui omittunt consulta: at herus potest & solet exprobrare seruo pigritiam in omittendis ipsi gratioribus; libet ostendere Christum etiam esse incapacem huius aut minoris perfectionis, aut imperfectionis minùs propriæ: Christus enim quolibet actu meritorio placet infinitè Deo, estque dignus vno actu tanto præmio, quanto infinitis. Nec enim pluribus actibus placet Deo magis, quàm vno. Quod non oritur ex actibus secundùm se, vt iam ostendo; sed ex supposito. Vnde non tenetur exercere actus optimos ex se: quocumque enim exercito placet Deo infinitè: ob quod nullius moralis imperfectionis est capax. non per oppositionem consilijs, nec per obiectum complacentiæ minoris: ergo nullo ex capite est imperfectus.

§.142. Obiicis: Ergo Christus non est capax meriti. Probo consequentiam: constat ex sect. 4. Christum liberum non futurum libertate sufficienti ad meritum, si eius libertas versetur inter actus æquales omnino: sed hæc Christi libertas est inter actus æquales omnino: ergo non est satis ad meritum. Nego consequentiam. Ad probationem, distinguo Maiorem: inter actus æquales ex obiectis, alijsque physicis principijs, non est libertas ad meritum: ob ea, quæ dixi sect. 4. at inter actus per se inæquales ex obiecto & circumstantijs; æquales autem per accidens ratione extrinseca suppositi, potest esse meritum. Distinguo item Minorem: actus Christi sunt æquales per se ex obiecto, & alijs, nego Minorem; sunt æquales per accidens ex dignitate extrinseca suppositi, concedo Minorem, & nego consequentiam.

§.143. Actus moralitas consideratur in abstracto in ipso actu secundum se, præciso ab hoc illóue supposito, aut subiecto grato. Hanc moralitatem dixi trahi tum ex bonitate obiecti amati; tum ex perfectione principij actiui, & alijs adiunctis; tum tertiò ex Dei desiderio de tali actu: item dixi actum charitatis esse meliorem actu spei, licet vterque sit æquè consultus. Humanitas Christi exercere potest plures actus æquè consultos; dispares tamen inter se. Hæc disparitas est etiam in genere moris: quia illi actus sunt in eo genere. quamuis enim Sancti moralem perfectionem exponunt per conformitatem cum Dei voluntate: at non excluditur moralitas ex obiectis. Igitur in humanitate Christi sunt actus in abstracto moraliter & physicè inæquales. Hæc inæqualitas non amittitur in Christo, sed conseruatur: quia suppositum non mutat rationem; qua illi actus oriuntur physicè à suis principijs: nec vnio hypostatica posset eos actus dignificare, & informare ad meriti rationem, nisi ex se essent inæquales: vt nec gratia habitualis potest. hæc ergo dignitas

gnitas adiungitur actibus de se inæqualibus; at verò in concreto consideratâ ratione suppositi, & dignificationis actuum ab ipso, sunt æquales quoad terminandum gaudium diuinum de illorum existentia: idque oritur ex infinitudine suppositi, in quo sunt. Quæ dignitas est comitans actuum existentiam: quamuis enim vnio est illis prior natura; tamen actus non concipiuntur digni, nisi cùm iam concipiuntur existentes.

§.144. Hinc oritur libertas Christi sufficiens ad meritum: quia hæc libertas debet esse inter actus liberè exercitos cum inæqualitate in illorum libero exercitio: sed hæc inæqualitas est in actibus Christi, vt dixi §.143. ergo est sufficiens libertas ad meritum. Maior probatur: quia ideo exigitur libertas inter inæqualia, vt sponte possimus offerre meliora: libertas enim in ipsa reperitur actione: item quæ liberè offerimus debent esse inæqualia: quia liberè omittimus minùs bona: hæc autem sunt in ipsis actibus: Christus enim non offert liberè suum suppositum, nec illud etiam in humanitate possidet liberè libertate creata: quæ autem sunt in eius potestate, sunt actus: illi autem sunt inæquales: Christus ergo habet libertatem immediatam ad inæqualia, vt nos. Quòd autem in nobis ex maiori gratia operantis sit actus misericordiæ tam gratus Deo, quàm in alio actus religionis, non tollit actuum inæqualitatem per se. An si anima Christi ignoraret suam vnionem ad Verbum, non offerret Deo actus ex se meliores, & existimatos vndique non æquales? Quid ergo huic liberali voluntati obest æqualitas actibus extrinseca orta à supposito?

§.145. Obijcis, à me dici actus Christi esse tam perfectos moraliter à consilio Dei, vt non possit esse in eis inæqualitas. Respondeo, æqualitatē admissam à me, esse in vna tantùm parte perfectionis, relatæ ad voluntatem Dei: de qua frequenter Sancti loquuntur: quæ ergo est communis cuiuis creaturæ eligenti liberè, quod Deus vult? At absolutè sæpiùs dixi perfectionem moralem absolutè considerandam esse etiam ex obiecto, & alijs: ob quod Petrus exercens charitatem perfectior est Ioanne exercente spem æquè consultam. Vt item homicida deterior est fure, tametsi vtrumque peccatum esset æquè interdictum. Ita opera Christi intrinsecè sunt inæqualia moraliter in abstracto, & secundùm se: quia Christus voluit Deum, & ex eius amore mortis acceptionem: item hominum salutem, & diuini nominis gloriam, & celebritatem. quæ omnia pluris fiunt à Deo, quàm gloria corporis Christi pro eius vitæ spatio: Christus ergo obtulit multa liberè meliora, quàm opposita, quæ offerret mortem recusans.

§.146. Obijcis: Ergo Christus non potuit ea omittere: quia tenetur ad ea præstandum, quæ magis Deo placent. Nego consequentiam. Ad probationem, respondeo non teneri Christum lege perfectionis & sanctitatis nisi ad se constituendum perfectum, & sanctum omni genere sanctitatis, & ad præstanda opera Deo gratissima, vt fiunt à Christo, id est, infinitè meritoria: quidquid autem voluit Christus actu supernaturali libero, fuit æquè meritorium, & vt factum à Christo fuit perfectissimum: quia factum fuit actu supernaturali maximè consentaneo desiderio Dei: item in concreto terminante æquale gaudium. Ad opera autem externa secundùm se inæqualia non tenebatur, quia circa omnia erat æqualiter perfectus intrinsecè, & quamuis sine necessitate, illa obtulit quidem meliora, & propterea æstimatu digna. S.Thom. q.15.a.1.

§.147. Ne autem obijciatur, posse esse sanctitatem adstrictam ad actus ex obiecto meliores. Item considera nullam posse excogitari sanctitatem, quæ sit adstricta ad opera ratione obiecti meliora. Primùm sanctitas increata non potest: quia si actus virtutum essent in concreto inæqualiter grati; iam sanctitas illos non dignificaret eo genere dignitatis, quo nunc: nunc autem omnes sunt æquè grati in concreto, & meritorij: quod spectat ad infinitatem sanctitatis Christi, vt hominis. itaque in natura creata intellectuali vnita Deo per hypostasim, nullus actus potest esse in concreto minùs consentaneus voluntati Dei, quàm alij, non ratione desiderij: quia non potest produci aliquis actus ab ea natura scienti illud esse contra consilium. Non gaudij: quia omnis actus supernaturalis liber, vt existens in ea natura, terminat æquale gaudium: ergo implicat aliquid esse in ea natura nisi cum summa conformitate cum voluntate Dei: aliunde pertinet ad perfectionem sanctitatis relinquere liberum arbitrium, quo possemus placere Deo eo genere actionum, illumque nobis deuincire: perfectio autem moralis est, vt exhibeamus Deo quæ illi omnibus consideratis magis placerent. At omnibus cōsideratis, omnes actus liberos supernaturales in Christo æquè placere Deo, ostendam disp. 63. ergo in omnibus est Christus æquè perfectus. Sanctitas creata non potest esse adstricta ad illud genus perfectionis: quia quamuis actus in se sunt inæquales, & qui sunt ex æquali consilio, si in se sunt inæquales, terminant inæquale gaudium Dei: quia dignificantur finitè à gratia habituali; tamen illa perfectio rependeretur imperfectione, nempe determinatione ad vnum, & carentia liberi arbitrij: satis ergo est sanctitatem creatam esse adstrictam in aliquo statu ad numquam deserenda consilia Dei, quo habet perfectissimam sanctitatem, quam Deus exigit. *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.* Hic est epilogus perfectionis Christianæ: alia autem bonitas potest dici perfectio moralis, est tamen bonitas transscendentalis actus in se considerata, non tamen relata ad desiderium Dei, & maiorem voluntatem antecedentem.

SVBSECTIO V.

Respondetur secundo argumento ex §.131.

§.148. PRoposui §. 131. secundam probationem minoris propositionis, vt ostenderem mortem esse Christo necessariam, nisi esset alia ratio tuendę libertatis. Est ergo difficultas. Deus magis desiderat mortem Christi, quàm non mortem, quia illam præcipit, & aliunde in petitionem abrogationis, & consensum in præceptum est æquè propensus. Respondeo, posse considerari mortem pro illo instanti quo præceptum est, item & pro sequentibus, quibus præceptum est duraturum, aut abrogandum. Pro illo primo instanti Deus magis diligit mortem, quam præcipit: præceptum autem dicit odium rei oppositæ. Vnde si mors esset eo instanti obeunda, Christus non posset eam recusare. at pro alijs instantibus Deus non com-

S.Thom. q.15.a.1. complacet magis in morte, quàm in non morte: siquidem perseuerantia præcepti ei non placet magis quàm abrogatio. Cùm autem Deus offerat recusationem, & acceptionem præcepti, non vult magis vnam, quàm alteram.

§.149. Obijcis: Ergo pro illo primo instanti non potest recusare mortem: quia pro illo Deus magis placet. Nego consequentiam: quia licet pro illo sit præceptum, tamen recusatio mortis non est, vt pro illo instanti præceptum abrogetur: id enim impossibile est; sed pro alijs, pro quibus Deus æquè vult prorogationem, ac abrogationem præcepti: cùm enim mors obeunda esset multò pòst, Deus pro primo instanti potuit illam magis velle: quia tunc nihil obstitit illi maiori desiderio; at pro illis instantibus obsistere poterat recusatio Christi: ergo mors non placuit magis, quàm perseuerantia præcepti: hæc autem non placuit magis: ergo nec mors.

§.150. Nec potest negari hanc esse aptam rationem ad probandam libertatem Christi in substantia mortis: Superior enim, siue Prælatus, aliqua interdum præcipit, ad quæ obligat subiectum; deinde considerans difficultatem subiecti, petentis abrogationem præcepti, illud abrogat. Qui dicunt Christo mortem esse præceptam id illo flagitante, non satis ostendunt rationem communem, & frequentem inter Prælatum, atque subditos: magis adsonat rationi, vt præeat voluntas Prælati voluntati subiecti, quàm huius voluntas voluntati illius.

§.151. Quòd si subiectus senserit vires ægras, aut difficiles, æquum est, vt possit recusationem insinuare præcepti, quo soluatur à Prælato: Deus ergo præiuit voluntati Christi, qua Christus se subiecit voluntati Patris, nolens eam recusare. Sic nobis ostendit, quod Bernardus tantopere laudat in Paulo (serm.2. de illius conuersione) interrogante Deum: *Domine quid me vis facere?* & reprehendit in cæco, quòd ipse præiuerit voluntati Christi interrogantis: *Quid vis, vt faciam tibi?* ille autem dixit: *Domine vt videam.* Bernardus est in id responsum inuectus; quia dicturus erat cæcus ad se non spectare indicare quid velit, sed sequi quæ Deus vellet: ita Christus non præiuit Dei voluntati, sed successit. psal.39.8. *Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* tam tenerè Christus amauit legem Patris. *Venio.* Deus igitur præcepit, Christus obediuit. Quo item ostenditur Christum missum à Patre in nostram salutem, siquidem eam illi præcepit.

SECTIO VII.

Secunda ratio conciliandi libertatem Christi cum perfectione necessaria.

§.152. OStendi sect. 3. quid sentiendum sit de pura omissione præceptorum: qua mirè componeretur libertas Christi cum impotentia ad imperfectionem: quam opinionem ibi reieci §.81. vbi asserui me etiam eâdem vsurum in parte: quod iam præsto.

SVBSECTIO I.

Christus potuit exercere puras omissiones plurium actuum.

§.153. DIco, Christum potuisse absque imperfectione morali exercere plures omissiones puras plurium actuum. Probatur. Christus illis non esset imperfectus moraliter; & aliunde illæ essent possibiles (vt sæpiùs ostendi:) ergo potuit illas habere. Probo antecedens: creatura tunc est perfecta, quando est vnita Deo per gratiam sanctificantem: item quando eius intellectus cognoscit immediatè Deum, & voluntas diligit: item exequitur quidquid Deus vult: nec enim est alia perfectio; nec potest esse imperfectus, qui hæc habet: quia imperfectio consistit in carentia omnium horum bonorum, aut alicuius ex his: sed licet anima Christi exerceat plurium actuum omissiones puras, habet hæc omnia bona: ergo ita est perfectus, vt homo, vt per eas omissiones non sit imperfectus. Minor est sine controuersia.

§.154. Vt autem singula percurramus: conclusio liquet. (a) præceptis naturalibus negatiuis, non furandi, non mentiendi: quæ non exigunt actus positiuos, sed tantùm omissiones: ita vt contra ea præcepta non peccetur exercitio actuum positiuorum furandi, & mentiendi: Christus pura omissione furti expleret præceptum non furandi: quia Deus nihil ab eo exigit aliud: at Christus censuit sibi non esse satis non furari; sed ex amore in Deum exercuit actum positiuum non furandi, nec mentiendi, sed potiùs sanguinem fundendi pro hominũ salute, & testandi veritatem; *Ego in hoc natus sum, vt testimonium perhibeam veritati*: ergo Christus sine periculo imperfectionis potuit hos actus omittere, & mereri obseruatione præcepti: quia licet non potuerit illud violare, & necessum illi fuerit non furari: at potuit illud hoc pacto non obseruare: & quia hæc obseruatio illi fuit libera, & ex duobus obiectis sibi liberis elegit, quod bonum erat, & æstimatu dignum, reiecto quod nec bonum erat, nec æstimationis vllius; ideò meruit apud Deum.

§.155. Idem probatur in præceptis naturalibus positiuis. Primùm illa non obligant semper, nec pro semper; sed certis temporibus: nec obligant ad certam intensionem, nec ad omnia motiua, nec ad plures actus, sed ad vnum. exempli gr. præceptum religionis: Christus ratione temporis potuit multo tempore omittere voluntatem cultus: item & intensionem actus omittere; & non exercere nisi vnum sub honesto motiuo: at à primo conceptionis instanti illum exercuit, anteuertens diu tempus obligationis; nec ab illo actu cessauit toto vitæ decursu: intenditque actum infinitè, illique præscripsit optimum obiectum formale, & circa cultum exercuit plurimos actus diuersarum virtutum. cùm igitur in vnoquoque genere posset eligere infima, noluit nisi maxima eligere. Sect. 6. libertatem probaui: quia poterat eligere inter actus inæquales; nunc quia omnes poterat omittere, vel plurimos in intensione, alijsque adiunctis; offerens in singulis circumstantijs plurima æstimatu digna, quæ potuit omittere: meritus ergo est hac heroïca obseruatione præcepti, quàm

quam potuit omittere per alia de se minùs bona mixta mille omissionibus puris. Potuit item amare solum Deum; quem amauit cum gloria externa, & nominis celebritate: in singulis ergo præceptis naturalibus plurima adiecit, ad quæ non tenebatur vllo pacto, ob quod meritus est in singulis obseruandis.

§.156. De præceptis positiuis, siue quæ non sunt naturalia, eadem est ratio. exemplo nobis sit præceptum mortis: in eo accipiendo & recusando, potuit exercere puram omissionem; tacens autem, nec actum vllum exercens, potuit se reijcere in tempus, pro quo præceptum obligaret. Mors illi fuisset libera, fuissetque liber in moriendo, & non moriendo: quia potuisset mortem recusare: at noluit ita se gerere; sed potens purè omittere acceptionem mortis, eam accepit ex affectu charitatis in Deum & proximos, in honorem cultumque Dei, in obedientiam præcepti diuini, in gratiarum actionem pro beneficijs acceptis, &c. En in accipienda morte quàm multa obtulit æstimationis infinitæ? potens enim eam recusare, non recusauit: potens eam accipere omissiuè, siue non repugnando, eam accepit actibus tam excellentibus: ergo libertas, meritum, impeccabilitas, & necessitas ad perfectionem rectè componuntur hoc pacto.

§.157. Tandem in actibus, quibus obediuit, est similis libertas: cùm enim posset se permittere sine actu positiuo morti, etiam in occasione illius, non fugere, & omittere plures actus: at noluit; sed actu positiuo noluit fugere, imò voluit se offerre: *Ecce manus me tradentis propinquat: surgite, eamus hinc.* Hoc autem quam ob causam? *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem.* mortem amauit, pro nobis obtulit actibus infinitis multitudine & intẽsione. O quàm dives est thesaurus meritorum Christi! quàm multis nominibus sibi Deum deuinxit!

§.158. Est autem hæc ratio commodior, quàm electio inter actus de se inæquales, quam sect. 6. probaui: quia in ea electione semper est argumentum ab æqualitate operum vt existentium cum dignitate infinita personæ. Quamuis enim ibi arbitror satis esse responsum; at illi argumento nec locus est in hac sententia: cùm enim electio sit inter actum positiuum, & puram eius omissionem; & omissio non sit moraliter bona, nec æstimatu digna, non potest esse æqualis actui: Christus ergo obtulit liberè actus infiniti valoris potens exercere puram illorum omissionem, quæ nullius est momenti: atque hac ratione plenè & planè fit satis huic toti quæstioni.

SVBSECTIO II.

Ad argumenta.

§.159. OBijcis: Ergo Christus potuit esse imperfectus. Distinguo consequens: imperfectione purè physica, concedo consequentiam: nego autem imperfectione morali. Primùm quidem, quia actus charitatis melior est carentia sui: carentia enim actus est malum transscendẽtale; sicut bonitas entis est bonum transscendentale: vt autem aliquid sit physicè imperfectum, satis est carere forma physica, quam potest habere: imò etsi eam non possit habere: lapis enim est in specie imperfecta, quia non est homo; & creatura est imperfecta, eò præcisè quòd creatura est. in proprio autem genere est aliquid imperfectum physicè, quando caret aliquo, quod potest habere: deest enim illi aliquid, cuius est capax. Hoc autem non magis repugnat Christo vt homini, quàm aliæ physicæ imperfectiones. Secundum verò repugnat, estque longè à Christo: qui ratione amoris beatifici fuit summè perfectus: quia non caruit coniunctione cum vltimo fine; sed potiùs illi vnitur omnino necessariò actu infinitè intenso, orto ex visione solius Dei: vt dixi disp.54. §.134. Item amauit ob Deum omnia amabilia propter ipsum actibus infinitis categorematicè infinitè etiam intensis, ortis ex infinitis cognitionibus beatis, quas adstruxi eâdem disp.54. §.135. Item Christus nihil prætermisit à Deo præceptum, aut insinuatum: quo ergo ex capite potuit esse imperfectus? licet enim careret perfectione aliqua morali, cuius esset capax: at illa perfectio non est moraliter debita nec ex præcepto, nec ex consilio: careret quidem illa perfectione; at sine debito illam habendi: at imperfectus non est, qui caret aliquo non debito stricto, aut lato: sed ad imperfectionem moralem exigitur debitum ex voluntate Dei; quo differt à physica imperfectione. S.Thom. q.15.a.1.

§.160. At inquies: Pura omissio est imperfecta in genere moris: ergo non potest esse in Christo. Probo antecedens. Primùm, quia est libera, & non bona. Secundò, quia Deus magis sibi complaceret in Christo bene operante, quàm omittente. Distinguo antecedens: est imperfecta relata ad obiectum, & alia principia physica, concedo antecedens; est imperfecta moraliter relatione ad voluntatem Dei eam non prohibentis, nec consulentis actum oppositum, nego antecedens. Ad primam probationem, respondeo omissionem liberam, & non bonam, esse imperfectionem moralem, quando est contra desiderium Dei; secùs, quando non est: tunc enim retinet imperfectionem transscendentalem. Ad secundam probationem, fateor Deum plus sibi complaciturum in Christo vt bene operante, quàm vt omittente: quia vt omittens non exercet obiectum amoris, secùs vt operans. Hinc autem ego probo æstimationem operum Christi: quia illa obtulit Christus in abstracto & concreto æstimabilia, potens nihil offerre æstimabile nec in abstracto, nec in concreto. Hæc autem complacentia non est maior, vt respondet desiderio, sed vt respondet entitati & perfectioni actus. Deus enim offerens auxilia, ea offert, vt Christus operetur, si velit; ad quod ei tribuit inspirationes: at si nolit operari, nihil facit contra desiderium Dei.

§.161. Hinc argues: Ergo Christus tenetur lege perfectionis exercere illos actus. Probo consequentiam: quia ad perfectionem spectat non solùm exercere ea, quæ Deus æquè desiderat; sed etiam in quibus magis sibi complacebit complacentia transscendentali, terminata ad maiorem bonitatem transscendentalem obiecti. Quod patet: quia si puræ creaturæ proponantur duo actus inæqualiter perfecti secundùm se, æqualiter tamen à Deo desiderati; essentque actus charitatis, & misericordiæ: si eligat charitatem, erit perfectior: quia desiderium Dei est æquale; complacentia autem in charitate, vt existente, est maior: sed sequi maiorem complacentiam Dei, pertinet ad maiorem perfectionem moralem: ergo ad perfectionem Christi

pertinet

S.Thom. q.15.a.1. pertinet exercere actus positiuos, non verò puram omissionem: quia Deus sibi magis complacet in Christo vt operante, quàm vt omittente.

§.162. Responsioni præmitto, non pertinere ad perfectionem moralem procurare obiecta meliora transscendentaliter, sed tantùm actus liberos honestos consentaneos voluntati diuinæ, & in quibus maiorem habeat complacentiam moralem, id est, quæ sit principium præmij. quod apertè probatur: actus voluntatis indifferens magis placet Deo transscendentaliter, quàm eius carentia: hæc enim non est obiectum amoris huius, secùs ille. Item magis placet Deo visio corporea, & lux inhærens manui, quàm earum qualitatum carentia: Christus autem melior esset transscendentaliter volens indifferenter, quàm non volens; videns, quàm non videns; lucidus manu, quàm tenebricus. Nec tamen spectat ad eius perfectionem moralem has qualitates procurare: ob quod Christus amans Deum his actibus non solùm exercet obiecta in abstracto, & secundùm se meliora, quàm omissio; sed etiam concretè est melior transscendentaliter amans, quàm non amans: Deoque magis placet hoc genere complacentiæ transscendentalis: quia vnio hypostatica nihil mutat transscendentaliter hos actus, nec qualitates: quia illis non vnitur Verbum.

§.163. De complacentia morali est diuersa consideratio, vtrùm pura creatura teneatur lege perfectionis eos actus procurare: qui licet æqualiter procurentur à Deo, tamen vt existentes magis placebunt Deo in genere moris, id est, terminabunt complacentiam, quæ ex genere suo sit principium maioris præmij, vt disputaui §.140. in Christo autem non pertinet ad maiorem perfectionem, nisi procurare actus magis consentaneos desiderio Dei, vt ostẽdi §.141. illi enim iam existẽtes æquè placent Deo in concreto, si sint supernaturales: quia à supposito diuino in eo genere æqualiter dignificantur: quilibet enim actus supernaturalis meritorius dignificatur ad omnia præmia possibilia, ob infinitam Dei complacentiam in Christo vt bene operante. Item Christus potest considerari, vt habens alios actus liberos supernaturales distinctos ab ijs, de quibus disputamus: vel potest considerari nullum alium habens supernaturalem. In prima consideratione non tenetur Christus lege perfectionis moralis procurare hunc actum, à Deo nec præceptum, nec consultum: quia licet comparatus puræ omissioni sit melior, quàm illa; tamen in eo eventu non reddit Christum meliorem moraliter, id est gratiorem Deo: quia quodlibet opus supernaturale Christi reddit Christum dignum amore infinito, & omni præmio possibili, si sit liber: noui autem actus non augent eius sanctitatem vt meritoriam, non quidem propter actus ipsos, qui inæquales sunt, sed ratione suppositi. Si verò Christus esset sine alio actu, teneretur lege perfectionis ad hunc exercendum: quia tenetur in eo genere placere Deo: at non placeret per puram omissionem (nec fortè per actum naturalem) placeret autem actu charitatis: ergo ad illum teneretur.

§.164. Adhuc autem dici potest, Christum cum nouo actu positiuo esse extensiuè meliorem moraliter, quàm cum pura omissione: quia relatè ad obiecta, & causas physicas, actus habet distinctam perfectionem moralem, & maiorem; licet relatè ad gaudium Dei non sit maius in altero eventu. hoc autem non oritur ex eo quòd perfectio moralis in hoc genere non sit maior; sed quia suppositum eam dignificat infinitè: at Christus ponit obiectum nouæ & infinitæ complacentiæ: nec propterea cum omissione esset imperfectus moraliter: id enim est per dissonantiam à desiderio Dei, vt dixi; vel per suppositum finitè Deo placens: at Christus æquè Deo placet, & est cõformis Dei desiderio.

§.165. Tandem obijcis: Illa omissio est indifferens in genere moris: ergo non potest esse in Christo. Probo consequentiam: tum quia actus indifferentes non possunt esse in Christo: tum quia indifferens in genere moris est imperfectum. Nego consequentiam. Ad primam probationem, abstineo ab ea quæstione, quæ non est facilis; & dico esse discrimen inter actus positiuos, & omissionem, quòd illi sunt de obiecto minimè honesto: dedecet autem Christum amare non honesta: omissio autem nullius rei est amor, sed carentia amoris: est autem diuersum amare non honestum, & non amare. nec tunc omissio imputaretur ad aliquid. Ad secundam probationem, respondeo illam esse imperfectionem priuatiuam; quia priuat perfectione actus, non autem positiuam amantem aliquid non honestè.

SECTIO VIII.

Quos actus Christus exercuerit liberè?

§.166. NOn est quæstio de actibus charitatis, ortis à scientia beata, quorum necessitas non oritur ex præcipua Christi impeccabilitate, sed ex visione Dei: de quibus agendum disp. sequ. sect.1. Actus scientiæ infusæ disquiram ibidem sect.2. Illi ergo actus erunt liberi, qui à Deo nec præcepti sunt, nec consulti: vt acceptio mortis: item illi, qui in executione præcepti habent aliquid nec præceptum, nec consultum; vt intensionem, obiectum formale, & alia. De præcepto mortis disseram disp.77. Quæ autem hic possunt desiderari, expedientur disp. sequenti.

DISPV-

S.Thom. q.19.a.3. & 4.

DISPVTATIO LXIII.

De merito Christi.

S. Thom q.19.art 3.& 4.

SECTIO I. *Vtrùm Christus sit meritus actibus charitatis ortis ex visione beata?*
SVBSECTIO I. *De sententia negante.*
SVBSECTIO II. *De sententia opposita.*
SVBSECTIO III. *Quid de quæstione?*
SECTIO II. *Vtrùm Christus meritus sit aliis actibus charitatis deriuatis à scientia infusa?*
SECTIO III. *Vtrùm Christus sit meritus actibus virtutum moralium infusarum & naturalium?*
SECTIO IV. *De valore meritorum Christi.*
SVBSECTIO I. *Opera Christi sunt valoris infiniti.*
SVBSECTIO II. *Ad argumenta.*
SECTIO V. *Vtrùm Christus potuerit mereri Incarnationis primam productionem aut conseruationẽ?*
SVBSECTIO I. *Sententia propria.*
SVBSECTIO II. *Sententia opposita.*
SECTIO VI. *Vtrùm vno præmio possit fieri satis merito Christi?*
SECTIO VII. *Quid sibi Christus meruerit?*
SVBSECTIO I. *De resurrectione & aliis.*
SVBSECTIO II. *De merito gratiæ habitualis.*
SECTIO VIII. *De merito Christi comparatione aliorum.*
SECTIO IX. *Vtrùm Christus meritus fuerit primo instanti conceptionis?*
SECTIO X. *De meritis Christi post mortem.*

§.1. CHRISTVM vt hominem meritum apud Deum est de fide sanctum. Isai. 53. à nu. 10. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo quòd laborauit anima eius, videbit. & saturabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos, & fortium diuidet spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit.* Vbi considera causam nostræ salutis esse opera illa, quæ de Christo prædicit; quod est proprium meritorum.

§.2. Ipse Christus Ioann.10.15. *Animam meam pono pro ouibus meis.* Quatuor Euangelia tertio quoque verbo hanc inclamant veritatem: Petrus item nos esse redemptos pretioso eius sanguine: Paulus autem Christum orantem in cruce cum lacrymis & clamore valido, exauditum esse pro sua reuerentia: eumque etiam à dæmonibus adorari, quia factus fuit obediens vsque ad mortem. Nec in re tam aperta opus est moris.

SECTIO I.

Vtrùm Christus sit meritus actibus charitatis ortis ex visione beata?

§.3. PRo more diuisi sunt auctores in partem vtramque; inter quos est controuersia de horum actuum libertate. item de ratione comprehensionis, quæ communiter obest cæteris Beatis, ne mereantur. Illi igitur oriuntur à comprehensore formaliter, vt est comprehensor: patria enim constituitur visione beata. Alij verò & libertatem agnoscunt, nec censent comprehensionem obfuisse Christo, dum fuit corpore peregrinus à cælo, carens sua etiam gloria. Iam ostendi disputans de merito patriæ, actibus nihil ex parte ipsorum deesse ad meritum, si sunt liberi, & supernaturales: Deum autem noluisse illis mereri ad augmentum gratiæ & gloriæ. Actibus Christi moueri voluit, dum corporis gloria careret. Hac igitur in parte breuis est hæc controuersia: satis autem longa in altera.

SVBSECTIO I.

De sententia negante.

§.4. CHristum Dominum non fuisse meritum per actus charitatis Theologicæ terminatos immediatè ad Deum, deriuatos à scientia beata, opinio est S. Thomæ 3.p. qu.19. art.3. ad 1. Vbi asserit Christum mereri per actus charitatis non vt sunt formaliter comprehensoris, sed viatoris: at amor deriuatus ex visione Dei est formaliter comprehensoris, quia oritur à comprehensione, qua tenetur Deus: *Sic currite vt comprehendatis*, id est, vt assequamini Deum visione clara: ergo Christus ex B. Thoma non est meritus his actibus. Item ostendit, Christum non esse meritum his actibus, qui pertinent ad præmium essentiale. Vnde deducitur meritum Christi esse ex B. Thoma per actus charitatis deriuatos ex alia scientia, quàm beata. Ab eâdem sententia sunt Alexand. Scot. & alij, quos sequitur P. Vasquez disp.74. cap.3. Quibus consentit P. Suarez disp. 39. sect. 3. vers. *Hic modus dicendi*, & P. Valentia to.4. disp.1.q.19.punct.2. vers. *Sunt etiam.* P Ragusa tom. 2. disp. 1. fine, & alij frequenter.

§.5. Fundamentum est Primum: quia Beati non amant liberè Deum: ergo illo amore nihil merentur apud Deum. Antecedens probant: quia visio beata determinat voluntatem ad exercitium amoris Dei: ergo non relinquit libertatem ad illum amorem. Probo antecedens: quia bonitas obiectiua bene cognita allicit voluntatem ad amorem sui: infinita autem bonitas bene cognita allicit infinitè: quia in ipsa continetur omne bonum imaginabile, nec comparatione illius cætera

S.Thom. q.19.a.3. & 4.

tera bona sunt æstimatu digna: vt pro illorum amore omittatur amor Dei. quod adeò est verum, vt ipse Deus se diligat necessariò etiam quoad exercitium: visio autem beata est satis bona cognitio Dei, quia est immediata, & quidditatiua: ergo visio beata determinat voluntatem Beati in actu primo ad exercitium amoris Dei.

§.6. Huic argumento responderi potest, eumdem numero actum amoris Dei esse liberum, & necessarium: necessarium quidem, qua ratione terminatur ad Deum secundùm se; liberum autem, qua ratione terminatur ad causas. In hac solutione bipartiti sunt auctores: aliqui censent, actum illum, vt terminatur ad Deum, esse adæquatè necessarium; libertatem autem illi contingere ratione creaturarum, quas amat formalitate distincta ab ea, qua terminatur ad Deum: cùm autem illæ duæ formalitates, aut denominationes insint actui eidem, idem est liber, & necessarius ab vtraque: quemadmodum homo est animal rationale à duabus formalitatibus in quibus sunt ea prædicata. Alij verò dicunt, eum actum esse liberum non solùm ratione creaturarum, sed etiam ratione Dei, quem contemplantur bifariam: Primùm, secundùm se: Secundò, vt liberè ducit ad creaturas amandas. Amor de Deo secundùm se sub ea formalitate, aut denominatione est formaliter necessarius: idem autem amor vt terminatur ad Deum, vt liberè ducentem ad creaturas, est formaliter liber secundùm eam formalitatem, aut denominationem. Itaque amor Dei, vt est formaliter Dei, est liber in Beatis. Ita censuit Archiepisc. Aluarez disp. 45. num. 9. Huius sententiæ secundam partem latiùs impugnabo subsect. 2. nunc autem cum prima solutione premenda est eodem argumento.

§.7. Eumdem numero actum non posse simul esse liberum, & necessarium, circa idem vel diuersa obiecta, probatur apertè: libertas, & necessitas in actu secundo connotant modos contradictoriè oppositos respectu eiusdem entitatis: ergo non possunt simul conuenire eidem actui. Probo antecedens: Primùm ex parte actus primi potentia proximè libera est: quæ cum omnibus requisitis potest operari, & non operari, vt constat ex definitione potentiæ liberæ; potentia autem necessaria est, qua positis omnibus requisitis non potest non operari. Itaque vtraque potentia conueniunt in posse operari, libera autem potest etiam non operari; necessaria verò, non potest non operari: posse autem, & non posse non operari, sunt prædicta contradictoria in ordine ad eumdem actum: ergo libertas, & necessitas in actu primo connotant modos contradictorios in ordine ad eumdem actum. Probo Secundò idem antecedens in actu secundo: actus qui liberè fit, ita est hùc & nunc, vt possit non esse: qui autem fit necessariò, ita fit, hùc & nunc, vt non possit non esse: at eumdem actum posse, & non posse esse in hoc instanti, sunt prædicta contradictoria: ergo actum esse simul liberum, & necessarium includit prædicta contradictoria.

§.8. Confirmatur. Formalitas necessaria ita existit, vt non possit non existere: formalitas autem libera ita existit, vt possit non existere. Existat formalitas necessaria, demus autem illa existente non existere formalitatem liberam: possibili enim posito in esse nullum sequitur absurdum: in eo euentu existente realiter vnâ formalitate, altera non existet: ergo distinguitur realiter. Probo consequentiam: quia separatio & corruptio vnius ab alio est argumentum distinctionis realis inter vtrumque. Constitue voluntatem in actu primo, & in sensu diuiso, antequam intelligatur determinata ad operandum: in illa consideratione reperitur necessaria connexio inter formalitatem necessariam actus, & potentiam etiam in sensu diuiso: quia potentia, vt est necessaria, habet necessariam connexionem cum altera parte contradictionis. Item in illo sensu diuiso non habet necessariam connexionem potentia cum formalitate libera: quia in sensu diuiso est indifferens ad vtramque partem contradictionis: quando determinatur ad formalitatem necessariam exercendam, non determinatur ad liberam: quia ad necessariam determinatur more naturæ, secùs verò ad liberam: ergo in sensu diuiso potest coniungi cum illa formalitate, & eius carentia, & non potest in eodem sensu non coniungi cum formalitate necessaria: ergo in ordine ad existendum realiter habent prædicta contradictoria.

§.9. Obijcies Primùm, actum Dei esse simul liberum, & necessarium: necessarium quidem, vt de ipso Deo; liberum autem, vt de creaturis: ergo necessarius amor circa eadem obiecta potest simul esse liber & necessarius. Nego consequentiam: præstò est ratio: quia actus Dei non est liber in existendo, sed omnino necessarius, sine vlla libertate, aut contingentia ad non existendum. Vnde non sequuntur ea prædicta contradictoria, quæ in duabus nostris formalitatibus, quarum libertas & necessitas est formaliter ad existendum, & non existendum: est autem liber actus Dei in amandis creaturis, & non amandis: ita enim illas amat, vt perseuerans idem realiter posset easdem non amare. Nostri autem actus non sunt liberi in amando, sed necessarij: si enim non amarent obiecta, non essent; sunt quidem liberi in existendo, & non existendo: at ex suppositione quòd existunt, amant necessariò: quia non sunt indifferentes, vt iam existentes, non ament: secùs actus Dei, qui in existendo nullam habent libertatem, sed in amandis creaturis, quia in sensu composito existentiæ possunt illas non amare; ob quod malè ducitur argumentum ab vno ad alterum: voluntas autem nostra est libera ad amandum, & non amandum: quia est libera ad negandam, & conferendam existentiam actibus.

§.10. Obijcies Secundò, amorem nostrum Dei esse necessarium secundùm conceptum specificum, liberum tamen secundùm conceptum indiuidualem: quia amor Dei vt deriuatus à lumine, est necessarius: hic autem conceptus specificus contrahitur per differentiam indiuiduam amandi creaturas: amor autem vt creaturarum est liber: ergo idem actus per diuersas formalitates potest simul esse liber, & necessarius. Nego antecedens: quia in vno actu indiuiduo omnes formalitates aut sunt liberæ, aut necessariæ: formalitas autem quidditatiua respondens conceptui specifico, vt humanitas respondet in Petro, non potest habere prædicta contradictoria in ordine ad existendum opposita formalitati indiuiduationis, sicut humanitas non potest ea habere in Petro opposita Petreitati. Quo maximè decipiuntur hi auctores, constituentes in diuersis formalitatibus eiusdem actus prædicata con-

contradictoria ad existendum. Exemplum animalitatis, & rationalitatis est abs re: animalitas enim non includit irrationalitatem, nec aliud prædicatum oppositum rationalitati in ordine ad esse: sed præscinditur insito conceptu à rationalitate & irrationalitate.

§.11. Obijcies Tertiò, actum amoris, vt terminatur ad Deum, nec esse formaliter liberum, nec formaliter necessarium; sed eam formalitatem, vt terminatur in Deum, abstrahi à libertate, & necessitate: at verò formalitas vt terminatur ad creaturas, est libera contrahens rationem communem ad speciem liberam: formalitas autem communis, quæ in statu abstractionis præscindebatur à libera, & necessaria, iam in statu contradictionis est libera libertate formaliter orta à formalitate terminata ad creaturas. Explicatur exemplo animalis, & rationalis: animal in statu abstractionis præscinditur à rationali, & irrationali, estque indifferens logicè ad vtrumque: at verò contractum rationalitate est rationale, rationalitate orta à differentia specifica. Hæc doctrina probatur: quia amor Dei ortus à visione, est formaliter in Deum, estque logicè indifferens, vt sit amor solius Dei, vel Dei simul, & creaturarum: si contrahatur per differentiam solius Dei, est necessarius; si verò per differentiam Dei, & creaturarum, est liber: quia creaturæ bene cognitæ non afferunt necessitatem ad amorem sui. Hæc solutio est similior veri, neque peccat in Logicam, vt aliæ.

§.12. Impugnatur: Deus cognitus solus sine creaturis visione beata affert necessitatem ad amorem sui: ergo eamdem affert cognitus simul cum creaturis. Probo consequentiam: quia cognitus solus affert eam vim; quia habet bonitatem infinitam per essentiam, & cognoscitur quidditatiuè satis bene: sed hæc non minuuntur, sed augentur in parte cognitione creaturarum in Deo: ergo quòd cognoscatur simul cum creaturis, non aufert hanc necessitatem amoris. Probo Minorem: quia ex parte Dei eadem bonitas obiectiua respondet; ex parte autem visionis reperitur melior & maior penetratio bonitatis eiusdem: ergo in parte augetur principium afferens necessitatem. Creaturæ quidem cognitæ per se independenter à visione Dei, sunt amabiles liberè ob bonitatem finitam: quando verò coniunguntur Deo in ratione obiecti cogniti quidditatiuè, & ipsæ in eo noscuntur, afferunt necessitatem amoris sui, non ratione sui, sed ratione Dei, in quo videntur.

§.13. Quod explico exemplo intellectus & voluntatis; quæ potentiæ secundùm se non possunt actus supernaturales, eos tamen possunt vt coniunctæ habitibus infusis: quia vis actiua potentiarum eleuatur habitibus, qui nihil amittunt suarum virium vnione cum potentijs, sed augent; coniunctum autem ex vtroque potest, quod neutrum per se: ita creaturæ secundùm se non amantur necessariò, amantur autem vt coniunctæ Deo in ratione obiecti: Deus autem nihil amittit suæ bonitatis, sed potiùs auget cognitionem sui: vtrumque autem potest terminare hunc actum, quem neutrum posset in ratione obiecti: ergo totus ille actus est necessarius. quod argumentum neruos habet.

§.14. Vna superest ad effugiendum via: Beato parari concursum ad duos actus valdè diuersos intra vel extra eamdem speciem: alter est ad amandum Deum dumtaxat; alter verò ad Deum simul cum creaturis obiecto secundario. Beatus non potest omittere actum vtrumque, sed alterutrum est necessariò exerciturus, ita vt ex hypothesi quòd Deum non amet simul & creaturas, teneatur amare solum Deum: item ex hypothesi quòd non amet solum Deum, teneatur amare vtrumque. neuter ex his actibus est necessarius determinatè: quia omnes eius formalitates sunt determinatè liberæ: omnes enim poterunt omitti: est autem necessarius vagè, seu disiunctiuè, id est, hic aut ille necessariò futurus: Beatus autem liberè eligit amorem Dei, & creaturarũ, quo potest mereri apud Deum, si sit in parte viator, quia eligit meliorem actum, potens exercere minùs bonum. Quod patet exemplo nostri, qui vno actu cognoscimus plura obiecta, vel disparata, vel connexa, parantúrque concursus ad distinctos illorum amores: ergo idem erit in Beatis. S.Thom. q.19.a.3. & 4.

§.15. Hæc ratio est probabilior: impugnatur autem Primùm ab exemplo nostri, quibus parantur concursus ad diuersos amores, quia obiecta sunt separabilia affectu, nec sunt nexa amore: at verò creaturæ nexæ sunt amore Dei in Beatis, nec vtrumque obiectum est separabile affectu: ergo non est eadem ratio in nobis, & in Beatis. Secundò, efficaciùs: quia possumus amato vno obiecto, odio prosequi aliud: sunt ergo necessarij concursus ad actus non solùm distinctos, sed diuersos. Tertiò, à priori: Beatus videns Deum, & creaturas, necessariò amat vtrumque: ergo non est opus concursus ad actus distinctos. Probo antecedens: quia lege perfectæ amicitiæ tenetur gaudere Beatus de occasionibus, quæ illi possunt occurrere placendi Deo per obedientiam diuinis præceptis, atque consilijs, quæ versari possunt circa obiecta cognita. Item tenetur visione beata, & lege perfectionis, se offerre voluntati diuinæ, & illi se subijcere ad exequenda omnia, in quibus Deo fuerit bene placitum, recensis singillatim occasionibus, quæ illi possibiles obijciuntur: tenetur item ad simplicem displicentiam earum rerum, quæ Deo displicere possunt: ergo Beatus necessariò fertur in Deum, & creaturas visas.

§.16. Existimo hanc partem esse veram, nec Beatos vllo pacto esse liberos in amandis creaturis bonis, & odio habendis malis, quæ eâdem visione noscuntur: non enim habent nisi vnam visionem beatam, vnumque amorem ab illa deriuatum. igitur si Christus meritus est amore beatifico, alia via est ineunda, qua non gradiantur cæteri Beati.

SVBSECTIO II.

De sententia opposita.

§.17. CHristum meritum per actus beatos testatur B. Thomas in 3. q. 1. art. 2. ad 2. & de Veritate q. 29. art. 6. ad 6. Vbi autem retractauerit sententiam, non est certum: si enim S. Thomas iuuenis scripsit Summam Theologicam; in libros autem Sententiarum iam vir, vt probare nititur Henricus de Guzman; hæc est vltima sententia S. Thomæ: si verò è contrà, hæc est desetta & retractata, quam aliqui sequuntur conati explicare testimonium è 3. parte: sed haud bene: est enim ibi clarissimus excludens à ratione meriti actus patriæ for-

S.Thom. q.19.a.3. & 4.

formaliter: ij autem sunt visio, & amor; quæ asserit esse præmia essentialia, ac propterea non posse esse merita. Huic subscribunt P. Monzeus toties adductus, Aluarez disp. 45. n. 11. & alij.

§.18. Fundamentum est: quia illi actus vt terminati ad Deum, fuerunt liberi: ergo & meritorij. Antecedens probat P. Monzeus ratione adducta §.11. Aluarez autem num. 9. id probat: quia Deus considerari potest vel secundùm se, vel vt in exercitio amoris sui ducit liberè ad creaturas. sub prima consideratione amatur Deus necessariò; sub secunda verò liberè. Iam ostendi §.7. non posse eumdem actum esse simul liberum, & necessarium: nunc probo esse implicata, quæ ab hoc Doctore dicuntur: quia Deus secundùm se amatur ex parte obiecti; ita vt sub nullo conceptu formali obiectiuo ametur, nisi Dei secundùm se. vt autem ducit liberè, vel est aliquid Dei, vel non est: si non est, neque est obiectum formale charitatis; si autem est, ergo non possunt distingui hæc duo prædicata *Deus secundùm se*; & *Deus ducens liberè ad creaturas*: ergo vel Deus secundùm se amatus ducit liberè; vel nullo modo, ducit in ratione obiecti amati: vt autem ducat in ratione causæ efficientis, opus est vt obiectum det locum huic manuductioni liberæ.

§.19. Explicatur. ductio illa in creaturas ex Deo amato, non est aliquid in Deo amabile eo actu, quo Deus secundùm se diligitur: quia est extrinseca denominatio in Deo à nostro amore: si autem velis esse aliquod prædicatum in Deo, vt omnipotentia: ergo amatur necessariò illa ductio, vt etiam omnipotentia: ergo vt omnipotentia secundùm se amatur necessariò, etiam illa ductio: ergo actus vt ad illam terminatus non est liber; sicut nec ad omnipotentiam: quia est eadem perfectio Dei: quo ergo pacto actus, vt terminatur ad Deum, est liber? vt autem id ipsi probarent, opus erat, vt in Deo assignent aliquod prædicatum distinctum à Deo secundùm se, quod liberè amaretur: vnde actus non potest circa Deum nisi necessariò versari in hac Did. Aluarez sententia quam impugno.

SVBSECTIO III.

Quid de quæstione?

§.20. Dico Primò: Christus habuit vnum actum amoris Dei omnino necessarium, ortum à scientia beata repræsentante solum Deum sine vlla creatura; qui actus est prior omnibus alijs, quos Christus habuit, quo infinita intensione amauit Deum secundùm se: hoc actu nihil est meritus ob defectum libertatis.

§.21. Dico Secundò: Alia visione beata repræsentante Deum, item & priorem suam visionem, item & priorem amorem, item & infinitas creaturas, præcipuè angelos, homines, & diuini nominis celebrationem: item vnionem hypostaticam, totum denique consilium de angelorum hominumque salute per ipsum, quod attinet ad primam hominis gratiam (de reparatione enim hominis per mortem Christi, pro eo primo signo rationis non cognouit consilium Dei, sed pro alio signo posteriori, præuiso iam peccato, vt dicam disp. 76. à §.39. ad 54.) igitur Christus hac secunda visione exercuit secundum actum amoris Dei propter ipsum, quo gratias egit pro vnione hypostatica, & cætero bonorum cumulo, seque subiecit voluntati Dei in omnibus exequendis si hæc aut illa præciperet aut consuleret. Item decreuit obseruare totam legem naturalem actibus aptis ad obseruationem: item & omnes positiuos, quos Deus velit rogare: hic actus fuit etiam necessarius lege amicitiæ perfectæ, & hominis grati, videntisque Deum.

§.22. Habet Christus tertiam aliam visionem Dei terminatam ad hunc secundum amorem in particulari: item & ad visionem secundam. Præterea hæc tertia visio cognouit plurimas creaturas ex possibilibus. Ex hac tertia visione deriuari potest tertius amor Dei, item & creaturarum visarum: quia tertia cognitio repræsentat bonum infinitum, & modo nouo, nempe cum connotatione ad obiecta diuersa ab iis, quæ attigerant primæ cognitiones: hic autem amor non est necessarius, sed potuit purè omitti. Probatur. quia Deus vt visus ratione bonitatis extorquet necessariò amorem à voluntate: quia infinitum bonum bene cognitum non potest non amari. Item lege perfectionis & amicitiæ amandæ sunt occasiones, & cum voluptate accipiendæ, in quibus possumus exequi voluntatem Dei tam boni ac benefici: sed hæc omnia iam sunt præstita per actus priores: ergo tertia cognitio non est, cur inferat necessariò tertium amorem: quia toti huic obligationi factum est satis per duos priores actus. Nec hæc mira debent accidere: multa enim recusant duos amores Dei, vt videbimus. Item à multis cognitionibus dicunt alij simul existentibus non oriri nisi actum vnum. Quid igitur mirum, si ego negem plures oriri necessariò? Deinde vidit peccatum Adæ vt existens: & decreuit illud emendare, vt dicam ea disp. 76.

§.23. Obijcis Primò: Omnis visio Dei mouet necessariò ad amorem Dei: ergo & hæc tertia visio. Distinguo antecedens: mouet necessariò, quando non est alius amor Dei, concedo antecedens; quando est alius, nego: hæc autem tertia cognitio supponit ex natura sua alium amorem, quem intuetur existentem. Vnde dicendum illa amari necessariò Deum, aut antecedenter, aut consequenter. Quòd si visio Dei additione ad creaturas intensiua, aut extensiua feratur ad illas, dicendum omnem visionem quoad substantiam habere vim illatiuam amoris necessarij consequentis: quòd si præiret amor Dei deriuatus à scientia infusa, adhuc visio Dei alium inferret necessariò ob modum vehementissimum, qui non potest retardari scientia abstractiua: visiones enim in hac parte conueniunt omnes.

§.24. Obijcis Secundò: Actus secundi scientiæ & amoris sunt nouum beneficium distinctum à prioribus: ergo necessariò sunt agendæ nouæ gratiæ. Distinguo antecedens: sunt nouum beneficium nullo modo contentum in prioribus, nego antecedens; aliquo pacto in illis contentum, concedo antecedens, & nego consequentiam: quia pro vnione, & beatitate formali actæ sunt gratiæ; item & confusè pro omnibus beneficijs habentibus connexionem cum prioribus: quæ gratiarum actio æquiualet moraliter in suo genere beneficijs. Quapropter Christus non manet ingratus, siquidem egit gratias æquales.

§.25. Ex illo secundo actu proposito §.22. deriuari possunt plures actus virtutum moralium, quibus Christus omnes leges impleuit atque consilia: illa

illa enim fuit voluntas conditionata exequendi ea omnia, si ponerentur, & obligarent: conditio autem posita est, & visa: ob quod ex illa voluntate conditionata deriuati sunt cæteri actus, aut per imperium, aut alia ratione, de qua nunc non est disputandum. Præter hos actus exercuit Christus plures alios ex scientia infusa, qui plenius & planiùs fuerunt liberi.

§.26. Rogas, cur primus actus constituatur natura prior cæteris? Respondeo, quia est illorum obiectum: voluit enim Deus, vt ait August. constituere Christum clarissimum exemplum gratiæ suæ, quem sine operibus donauit beneficijs tam infinitis. Primùm enim dedit vnionem hypostaticam gratis, quin anima Christi id præsciret: cùm enim primum actum intellectus exercuit circa creaturas, iam Christus vt homo se vidit filium naturalem Dei. Prima autem cognitio fuit de solo Deo: item & primus amor. Itaque antequam quidquam creatum conciperet, erat filius Dei, atque beatus essentialiter: cùm autem creaturas cognouit, & potuit esse liber, primùm inuenit se ipsum iam beatum, & cum vnione gratuita humanitari, vt nullum sit vestigium libertatis in his bonis adipiscendis, quibus quasi derepentè se vidit cumulatum. Primus ergo actus fuit omnino necessarius: item secundus: qui fuit voluntas seruandi omnia præcepta atque consilia ratione apta ad meritum. Deinde exercuit liberè actus virtutum moralium, quibus legi satisfecit ratione explicata disp. 62. sect. 6. & 7. circa eadem etiam obiecta exercuit plures actus charitatis Theologicæ deriuatos ex scientia infusa: Deus autem illi consuluit, vt etiam esset perfectus perfectione morali: ob quod necesse fuit aliquem actum, vagum exerceri, non tamen hunc aut illum. præter hos cæteros actus exercuit liberrimè, quos potuit omittere purè: quia consilio perfectionis, vno satisfecit: quo etiam potuit alijs legibus satisfacere: quia exercitus fuit vltra perfectionem præceptam atque consultam. Habet ergo Christus infinitos actus charitatis infinitè intensos, liberos omnino, quos potuit purè omittere.

SECTIO II.

Vtrùm Christus meritus sit alijs actibus charitatis, deriuatis à scientia infusa?

§.27. P. Vasquez disp. 74. cap. 5. negat potuisse Christum mereri actu charitatis Theologicæ, orto ex scientia per se infusa: Eamdem sententiam tuetur Did. Aluarez disp. 45. Primum fundamentum est: quia Christus per eam scientiam non cognoscit Deum: ergo ab illa non potest deriuari amor Dei. Antecedens ponunt ex B. Thoma q. 11. art. 1. negante obiectum huius scientiæ esse essentiam Dei. Secundò mouentur: esto cognoscatur Deus illa scientia adhuc simul cum beata, non potest esse principium amoris Dei: in Christo enim amor beatificus oritur à sola visione, quæ quia vehementior est, adimit scientiæ infusæ vires ad eliciendum amorem alium liberum, præsente enim cognitione intuitiuâ omnis alia cognitio eiusdem obiecti est inutilis ad extorquendum affectum. Quod experimento confirmant: si quis enim ex relatu (vt ipsi aiunt) absentem diligat; deinde præsentem intueatur; iam illum diligit non ex alieno relatu, sed ex cognitione intuitiua. cùm igitur visio sit intuitiua; scientia autem infusa sit quasi relatus; hæc non potest mouere ad amorem illa præsente. S.Thom. q.19.a.3. & 4.

§.28. Tertiò mouentur: quia ex visione & scientia infusa aut oritur idem numero actus aut distinctus. Idem numero nihil interest huius difficultatis; quia ille est necessarius: qui si liber est, est etiam liber à scientia beata: simul autem non potest esse liber & necessarius, vt dixi §.7. actus enim liber est, qui ita oritur, vt possit non oriri: at actio eadem non potest simul oriri, & cætere potentia oriendi. Duo actus esse non possunt: quia non possunt esse diuersæ speciei: tum quia obiectum formale est idem vtrique; circa quod non possunt esse actus specie diuersi: tum quia amor viæ non maneret in patria, si pro diuersitate cognitionum affectus mutentur specie: tum Tertiò, quia amores non specificantur à cognitionibus, sed ab obiectis: quia si actus charitatis essent specie distincti: ergo etiam habitus essent specie distincti, essentque quatuor virtutes Theologicæ. Nec item possunt esse numero distincti: quia in eodem subiecto non possunt esse duo accidentia solo numero distincta: ergo non possunt esse duo actus charitatis. Probant antecedens ex B. Thoma pluribus in locis.

§.29. Vltimò arguit P. Vasquez: Vtraque scientia applicat voluntati obiectum idem: ergo non exercentur duo actus. Probo consequentiam: quia circa obiectum idem non est vlla causa eos exercendi.

§.30. Existimo in Christo esse actus Theologicos amoris Dei, ortos à scientia per se infusa, distinctos realiter ab ijs quos infert scientia beata. Quæ sententia frequentior est apud recentiores P. Valentiam q. 19. punct. 2. P. Suarez disp. 29. sect. 2. Medinam, & alios ab eisdem & ab Aluarez adductos disp. 45. n. 2. Probatur ab opposito fundamento: Christus per eam scientiam cognoscit Deum multò meliùs, quàm nos per fidem: ergo ab illa deriuatur amor Dei. *Antecedens latè probaui disp. 45. sect. 22. Vbi explicui B. Thomam locutum de essentia Dei, vt obiecto immediato*: quem ita exposuit Caiet. nam de obiecto mediato nulla est difficultas in B. Thoma, asserente per eam scientiam cognosci, quidquid reuelatur à Deo: reuelatur autem à Deo, Deus trinus & vnus: ergo Deus trinus & vnus cognoscitur per eam scientiam ex B. Thoma. Quis autem neget comprehenso angelo, cognosci illum non à se esse, sed ab alio? ergo vt scientia naturali cognoscitur Deus auctor angeli, ita & illa infusa. Consequentiam probo: quia fides in ratione cognitionis satis habet virium ad inferendum amorem Theologicum Dei: ergo plus virium habebit hæc scientia, quia Deum meliùs, id est, clariùs & efficaciùs, repræsentat. Probo consequentiam: quia ex repræsentatione boni oritur amor in idem bonum: ergo ex meliori repræsentatione orietur vel idem, vel melior amor. Nec coniunctio cum scientia beata obest huic amori: quia vis illatiua actuum amoris est ipsa repræsentatio boni, quæ non minuitur visione beata.

§.31. Confirmatur. Diuersæ species impressæ de eodem obiecto inferunt distinctas cognitiones, quamuis altera species sit vehementior: ergo diuersæ cognitiones de eodem obiecto possunt inferre distinctos affectus, quamuis altera sit vehementior.

S.Thom. q.19.a 3. & 4.

tior. Consequentia constat ab æquitate rationis. Antecedens probo Primò; quando aliquis intuetur hominem directè, & quasi reflexè eumdem videt in speculo refracta specie per duo aut tria specula, quæ species non est tam vehemens, quàm prior directa: repræsentat item obiectum idem minùs bene: ergo duæ cognitiones de eodem obiecto possunt simul esse per species inæqualiter vehementes. Secundò, probatur in intellectu: cognoscimus Petrum actu intuitiuo, quem alio actu possimus cognoscere audito eius nomine, aut viso aliquo eius effectu. quod apertè cernitur in patria, in qua Deus videtur immediatè idem, aut videtur mediatè scientia naturali, & infusa: & tamen vehementior est scientia beata habitualis, quàm scientia infusa circa Deum: ergo vehementia vnius principij non mutilat aliud, ne inferat suos effectus. Quando igitur non læditur temperamentum potentiæ, plura principia possunt inferre actus distinctos.

§.32. Secundò probatur tum ad hominem, tum absolutè. Existimat P. Vasquez visione beata repræsentari solum Deum: ergo amore beatifico solus Deus amatur. Item existimant alij posse videri Deum cum creaturis in communi, quin inspiciantur in specie, aut indiuiduo: ergo ex illa visione non oritur amor nisi in Deum & creaturas in communi. At demus scientia infusa cognosci Deum, item Christum eiusque matrem; item vtriusque gloriam, & celebritatem. Ex hac scientia potest oriri amor in Deum, vt in obiectum formale: in Christum vt hominem, in Mariam, & in vtriusque gloriam, vt in obiectum materiale. hi duo actus, alter circa solum Deum, aut etiam circa creaturas in communi, ortus à visione; alter circa Deum, & Christum, & Mariam, ortus ex scientia infusa, sunt adeò diuersi, vt possint esse simul: etenim ex parte obiecti secundarij est maxima diuersitas; ex parte autem primarij non est diuersitas realis: ar est diuersitas formalis in sententia Did. Aluarez disp. 45. existimantis Deum à Beatis amari, tum vt est in se, tum vt liberè ducit amantem in creaturas amandas: quo ex capite censet Christum meritum amore beatifico. Igitur sufficiens distinctio datur ex parte obiecti ad hos duos affectus: quia vno actu attinguntur obiecta diuersa. Illi actus si differunt specie (vt differunt quidem specie physica) facilè possunt componi: si autem differunt intra eamdem speciem, non sunt omnino similes, sed magnam habent dissimilitudinem: sunt enim amores diuersorum obiectorum. Indiuidua autem eiusdem speciei accidentariæ esse simul non possunt in eodem subiecto, quando sunt omnino similia, & seruiunt eidem muneri; non tamen quando sunt absimilia, diuersisque seruiunt muneribus. Sic explicui B. Thomam in philosophia: quis neget simul esse in oculis speciem impressam Petri, & Pauli? item duorum candorum? Sunt item in oculis duæ cognitiones de duobus indiuiduis; item & de eodem altera directa, altera quasi reflexa per duo specula. Item in intellectu, & voluntate sunt duæ cognitiones, & duo amores realiter distincti, alter in Petrum, in Paulum alter: qui sunt realiter separabiles: ergo duo accidentia absimilia in munere sunt simul in eâdem potentia.

§.33. Ad hæc: scientia beata est principium amoris specie distincti, ac scientia infusa ex parte obiecti formalis: ergo possunt inferre singulæ suos effectus. Probo antecedens: habeat aliquis in via scientiam infusam de Deo, vt vno, latente tunc Trinitate; item de Deo, vt omnipotente, latentibus alijs attributis: exerceatur in via amor in Deum vt omnipotentem. Deinde hæc anima beetur: beatitas repræsentat Deum vt trinum, item & cum omnibus attributis: infertur amor Dei ob omnia eius intrinseca prædicata. hi duo actus differunt specie non solùm ratione cognitionum, sed ratione obiecti formalis: tum quia cognitio supernaturalis de Deo vt vno, & omnipotente, specie differt à cognitione supernaturali de Deo vt trino. Pone per opinionem Scoti posse cognosci naturâ diuinam, quin relationes, & aliqua attributa; hæc visio Dei specie differet à visione totius Trinitatis, & omnium attributorum: ergo & amor. tum etiam, quia licet omnia diuina sunt idem realiter; sunt tamen eminenter multa. Nec erit quare amor viæ ortus à scientia infusa pereat in patria: quia semper retinet sua principia efficientia, & obiectiua, diuersa à principijs amoris beati: nec potest ille amor esse idem realiter cum amore beato: hic enim expressè amat plura obiecta diuina, quàm ille: plura (inquam) relatiuè accepta: at absoluta inter se, & à relatiuis plura virtualiter, potentia terminare cognitiones affectusque distinctos specie.

§.34. Ad Primum, ex §.27. constat ex §.30. Ad Secundum, ex eodem §.27. respondeo perseuerante priori cognitione, posse quoque perseuerare affectum eumdem ab ea pendentem: si autem cognitio non perseueret, nihil interest huius difficultatis: quia cum visione beata componitur scientia per se infusa, quin potiùs experimur nouos affectus ex cognitionibus diuersis, vel saltem manet in patria idem amor viæ: quia pro fide subrogatur scientia infusa, vno actu repræsentans Deum cum imitatione fidei: visio autem repræsentat alia obiecta, alia inquam (vt dixi §.33. fine:) visio ergo non censurat immediatè amorem viæ; sed radicaliter, dum infert scientiam infusam.

§.35. Ad Tertium ex §.28. constat esse plures actus distinctos realiter, alios ex visione; alios verò ex scientia infusa. Ad interrogationem de illorum distinctione numerica aut specifica, respondeo in illorum sententia esse intra eamdem speciem multos actus numero distinctos ob diuersitatem obiectorum secundariorum, quam explicui §.32. Est autem dissimilitudo tanta, vt in ordine ad compositionem in eodem subiecto perinde sit ac distinctio specifica: quia sunt absolutè de obiectis diuersis. Item sunt alij specie distincti ratione obiecti formalis, vt dixi §.33.

§.36. Ad Primam probationem ex §.28. iam ostendi §.33. obiectum charitatis esse quidem realiter vnum: quia omnia diuina sunt idem realiter cum natura Dei: ar inter se sunt multa obiecta formaliter distincta, & eminenter, vt sunt attributa: alia verò sunt inter se realiter distincta quasi specie, vt relationes atque personæ, ratione quarum distinctionum possunt actus circa illa esse specie diuersi, vt dixi §.33.

§.37. Ad Secundam probationem de perseuerantia charitatis in patria, iam respondi §.34. quæ satis sunt huic difficultati. Addo, in patria manere eumdem numero habitum charitatis, quem Beati habuerunt in via; in patria autem ille habitus exerceturmultò meliùs, quàm in via. quo charitas differt à fide: hæc enim nec in habitu manet, nec in actu, pro qua subrogatur lumen gloriæ, & scientia infusa. De perseuerantia autem eiusdem numero actus quid potest esse certum? Lumen gloriæ repræsentat Deum sub omni attributo, & relatione ad intra, qui in via non repræsentatur ea ratione: ergo à lumine gloriæ non conseruatur amor viæ. Probo consequentiam: quia hic amor non amat expressè & singillatim omnia prædicata Dei; quia in via non ita noscuntur: amor autem patriæ amat singillatim omnia prædicata Dei: quia omnia attinguntur expressâ cognitione: ergo non potest conseruari in patria immediatè per visionem amor ortus à fide. Deinde quotus quisque viator conseruat in morte actum priorem? an mortis deliquio non corripimur? & sensus hebetantur? & animus auertitur à cognitionibus, quæ sint principium actuum moralium? ánne emigratio in aliam vitam est tam facilis, vt non intermittat actus priores, qui integra valetudine facillimè auolant?

§.38. Pone, non intermitti eos actus. Respondeo manere posse priorem charitatis actum dependentem non à lumine gloriæ, sed à scientia infusa, repræsentante idem obiectum, quod fides repræsentabat sublatâ quidem obscuritate. Absolutè autem ego existimo nullum actum charitatis viæ in patria manere: quia mutatis cognitionibus, mutantur affectus. In Christo autem, eiusque matre perseuerarunt actus charitatis viæ; in Christo, quia habuit eamdem visionem Dei in via; in Maria verò, quia habuit scientiam infusam: pro fide autem subrogatum est lumen, & pro amore ex fide orto, amor beatificus; scientia autem infusa, & amor inde deriuatus non habuerunt mutationem, nisi fortè in intensione.

§.39. Ad Tertiam probationem ex eodem §.28. alibi ostendi actus voluntatis specie differre per ordinem ad cognitiones, à quibus dependent immediatè: quia in definitione voluntarij constituuntur, & obiectum, & cognitio: est enim voluntarium à principio intrinseco cognoscente singula: esto verè non distinguantur. Sunt alia capita distinguendi specie amores Dei. Primùm, obiectum formale, vt dixi §.33. & 36. Secundò, obiectum secundarium, quod quidem physicè distinguit actus in specie.

§.40. Ad Quartam probationem, deglutiunt aliqui integrum camelum, constituentes in naturalibus vnum habitum simplicem, qui est principium plurium actuum specie distinctorum, vt in Logica ab eodem simplici habitu fiunt cognitiones de tam diuersis obiectis. Item ab eodem habitu philosophiæ cognitiones de quatuor elementis; & ab eadem temperantia fiunt actus circa victum, potum & tactum. quis autem dubitet temperantiam castitatis distingui specie à temperantia à vino? item peccata contra eos duos actus esse specie distincta? Hunc autem excolant culicem in habitibus per se infusis. fides exercet plures actus specie distinctos, vnum circa veritatem Dei, qui est Theologicus; alium circa existentiam reuelationis, qui non est Theologicus; tertium circa mysterium reuelatum. Item reuelationes sunt specie distinctæ. quis enim dubitet testimonium Dei de Trinitate specie distingui à testimonio de origine mundi? illa enim testimonia sunt de obiectis formalibus specie distinctis: hos tamen actus amplectitur idem habitus fidei infusæ: ergo & charitas potest exercere plures actus specie distinctos. S.Thome q.19.a.3. & 4.

§.41. Habitus infusus specificatur non ab vno actu in specie, sed à tota collectione, quamuis includat multas actuum species. Quod contingit potentijs naturalibus: nec enim visus specificatur adæquatè à solius visione lucis. nec à visione lucis atque candoris, sed à tota collectione visionum. Idem reperies in intellectu, & voluntate. habitus autem infusi hac in parte imitantur potentias: quia vt illæ non comparantur physicè per actus; ita neque hi: habitus autem acquisiti, quia physicè comparantur per actus, non possunt inclinari ad aliam speciem actuum, nisi per quam comparantur: quia circa illam solam reddunt potentiam facilem, non circa alias.

§.42. Ad Quartum ex §.29. respondeo idem obiectum propositum voluntati per diuersos actus intellectus posse multos affectus terminare: vt repræsentatum intellectui per plures species impressas potest plures expressas terminare. Præterea illæ diuersæ cognitiones sunt de eodem obiecto realiter, siue à parte rei; non tamen de eodem formaliter. item nec realiter de eisdem obiectis secundarijs, vt dixi §.32. & 33. quid igitur mirum plures affectus circa idem versari?

§.43. Dico Secundò, omnes actus ortos ab hac scientia infusa esse Christo plenè liberos. Primùm quidem quoad exercitium indiuiduorum. Secundò, quoad indiuiduationes omnium, quia omnes illos potuit omittere. Tertiò, quia potuit illos omnes per omissionem positiuam recusare. A qua sententia nullus discedit: quia Deus vt cognitus abstractiuè non infert necessarium sui amorem: hoc enim est proprium scientiæ beatæ. Nec item Christo lata fuit lex de illis exercendis, neque consilium insinuatum. Deo enim satis fuit à Christo exerceri actus charitatis Theologicæ, quibus infinita intensione amatur à Christo, deriuatos à scientia beata, quibus Christus fuit coniunctus voluntate creata cum vltimo fine vnione perfectissima inter omnes, quæ possunt excogitari in hoc ordine gratiæ: at creatura ita perfectè coniuncta vltimo fini est perfectissima: ergo ex nullo capite illi actus fuere necessarij; quia nec imperati fuere, nec consulti.

SECTIO III.

Vtrùm Christus sit meritus actibus virtutum moralium infusarum, & naturalium?

§.44. CHristum posse exercere hos actus, qui de se sunt imperfecti, absque imperfectione ipsius Christi, ostendi disp. 61. §.29. Difficultas autem est, vtrùm isti actus se solis meritorij sint absque actuali illorum in Deum relatione? Partem affirmatiuam asserui vol. 3. disp. 145. §.4.

§.45. De actibus naturalibus virtutum posset item esse difficultas. Iam ostendi vol. 3. disp. 146. §.32. hos actus non esse meritorios præmij supernaturalis, sed tantùm naturalis. Vnde deduco, in Christo eos esse incapaces, vt dignificentur ad supernaturalia præmia; ad naturalia verò possunt: Christus actu aliquo supernaturali potest eos actus referre in finem honestum: à qua relatione possunt esse

S Thom. q.19.a.3. & 4.

esse meritorij supernaturaliter; non quidem ob intrinsecam moralitatem, sed ob extrinsecam relationem, sicut sunt meritoriæ actiones externæ Christi.

§.46. Idem dico de actibus liberis indifferentibus: si enim possunt esse, quin sint in indiuiduo materiali, possunt exerceri à Christo, & extrinsecùs in Deum charitate referri, vt possunt actiones externæ de se indifferentes: quæ tunc iam non sunt indifferentes, sed bonæ. Pone opinionem S. Thomæ, non posse esse actus indifferentes in indiuiduo; ea esset vera, quando illi actus carerent honesto fine: si autem ad finem referantur honestum, iam non sunt indifferentes, sed boni: ille enim finis non est amatus intrinsecè illis actibus: iam enim non essent indifferentes in specie, sed boni: opus ergo est, vt ille finis sit extrinsecus, amatus alio actu referente ad illum actum intrinsecè indifferentem.

SECTIO IV.

De valore meritorum Christi.

§.47. FRequenter adscribitur Scoto, Durando, & alijs opinio negans operibus Christi dignitatem ad præmium, nisi per extrinsecam Dei acceptationem. Iam ostendi disp.11.§.5. nec Scotum, nec Durandum, nec Nominales negasse operibus vim æstimabilem ad impetranda præmia; sed vim eam necessariò impetrantem absque voluntate Dei, & pacto: Scotus enim non constituit quoduis opus acceptabile, sed illud præcisè, quod oritur efficienter ab habitu gratiæ; ergo admittit in operibus aptitudinem ad acceptionem; vt constat ex Scoto in 1.dist.17.q.1.art.1.vers. *Sed tunc est vlteriùs dubium*, & probat Faber in 3.disp.42.n.8.& 14.

§.48. Hæc controuersia inter S. Thomam & Scotum, est illa, quæ inter Patres Franc. Suarez & Gabr. Vasquez, vtrùm ad rationem meriti exigatur Dei pactum. affirmat prior, negat secundus: ego litem composui: æstimationem, & dignitatem amoris non pendere à pacto Dei, sed ab actibus, vt exercentur hîc & nunc: at verò actualem impetrationem præmij, & vim eam, re ipsa obtinendi, pendere ab acceptatione Dei. ob quod Scotus dixit opera Christi esse infinito valore condignè ex Dei acceptatione, congruè autem ex circumstantia personæ infinitæ, vt ostendit Faber in 3. disp.45. num.20.

SVBSECTIO I.

Opera Christi sunt valoris infiniti.

§.49. DIco Primò: Opera Christi sunt infinito valore ad impetranda præmia. Hæc conclusio sic proposita non potest rutò negari; non solùm quòd in eam conueniunt omnes Theologi; sed quia ita statuitur c. *Vnigenitus*. extrau. de pœnit. & remiss. Vbi asserit Clemens VI. nobis esse in Christi sanguine thesaurum infinitum. Controuersia autem potest esse, vtrùm sit thesaurus infinitus simpliciter; an verò secundùm quid? item, an ex sua natura? vtrùm autem ex Dei acceptione? Fundamentum est infinita dignitas & sanctitas personæ Christi. quod fusè probaui disp.1. sect.3. de quo constabit §.51.

§.50. Dico Secundò: Hæc infinitudo non oritur ex Dei acceptatione, sed ex ipsa vnione hypostatica; ita vt condignitas infinita se teneat ex parte operum; acceptio autem sit ad actualem præmij collationem, & vim obligandi Deum; non verò æstimationem, & complacentiam meritorum, vt dixi §.47. Probatur ex eodem c. *Vnigenitus*, extrau. de pœnit. & remiss. Clemens VI. ostendens nos esse redemptos fluuio sanguinis Christiani, non gutta, ait: *Quem* (sanguinem) *in ara crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam: quæ tamen propter vnionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis sufficisset*, &c. infrà: *Vt sic sit infinitus thesaurus*. ergo ab vnione hypostatica deriuatur hæc infinitudo operibus Christi, quæ sufficiẽs est ad satisfaciendum pro omnibus peccatis: acceptio autem, quam exigit Scotus, est ad vim obligandi actu: nam si in illa sola constitueretur dignitas meritorum, damnata esset ea sententia hoc decreto Clementis.

§.51. Ratio autem est aperta. Obsequia accipiunt valorem ex eodem capite, quo æstimationem: sed æstimationem accipiunt ex intrinseca perfectione, & dignitate, & sanctitate personæ operantis: ergo inde accipiunt etiam valorem. Minor est à me probata disp.11.à §.6. Ratio item est: quia non solùm æstimatur actus meritorius, sed etiam persona illum exercens: vt enim amicitia terminatur non ad solam gratiam, sed etiam ad naturam: ita complacentia in meritum non solùm in illud terminatur, sed etiam in personam. estque ex terminis clarum; apud hominem prudentem pluris æstimari preces viri principis, quàm plebeij: nobiles item edito eodem facinore plus apud regem mereri, quàm militem gregarium. De quo fusiùs disputatur in merito in commune.

§.52. Dico Tertiò: Opera Christi sunt quidem finita in ratione entis; infinita tamen simpliciter in ratione meriti: id est, entitas meritorum in recto significata est finita; valor autem in obliquo significatus, quod est Verbum vnitum humanitati, est infinitus: ob quam merita sunt digna æstimatione infinita, & infinito præmio. Probata res est disp.10. sect.3. à calculatione, alijsque capitibus. Hîc probatur ex §.51. obiectum æstimabile, & mouens ad præmium non est opus bonum dumtaxat, sed etiam sanctitas dignitasque personæ: sed hæc dignitas in se est infinita: & quamuis non reddit humanitatem tam bonam, quàm ipsa est, propter modum imperfectum, quo illi vnitur (vt ostendi disp.47. §.144.) at eam reddit sanctam simpliciter, vt ibidem dixi §.140. & 149. ita ex Verbo & humanitate vt sancta per illud, item & ex opere bono conflatur vnum obiectum æstimabile, & amabile infinitè: vnio autem humanitatis ad Verbum censetur moraliter informare merita; quia perinde est ad illorum valorem, ac si esset illis vnita physicè: quia obiectum amoris terminati ad opus vt meritoriè bonum, non est entitas sola ipsius operis; sed dignitas etiam aut sanctitas personæ: at dignitas & sanctitas personæ Christi est infinita simpliciter, & reddit humanitatem infinitè sanctam: ergo obiectum illius amoris in Christo est infinitè amabile & æstimabile: & quia vt vnitum humanitati reddit hos effectus in opere bono, ideò dicitur moralis illius forma. Nec hac de re oportet hîc plura disputare: sunt enim communia merito condigno vt sic.

SVB-

SVBSECTIO II.

Ad argumenta.

§.53. SCotus in 3.dist.19.q.vnica vers. *Contra hunc modum*. latè impugnat hanc sententiam S. Thomæ, & cum Scoto Faber in 3.disp.45. cap.2. Primùm, opera Christi aut fuere tam grata Deo & accepta, quantum suppositum ipsum; aut fuere minùs accepta: si fuere minùs, ergo non infinitè: si verò æquè, ergo illud meritum est infinitum simpliciter, & terminat amorem tam necessariò, & tantum, quantum ipsa persona Verbi. hoc autem est falsum: quia velle creatum esset Deo tam gratum, quàm velle increatum: item quia Deus posset mereri actu increato in ipsa natura diuina. Respondeo, opera Christi vt meritoria amari minùs, quàm Verbum secundùm se; vt de humanitate ipsa dixi disp.47.§.14. Hinc nego consequentiam; vt de humanitate dixi ea disp.47. §.149. infinita enim diuersorum generũ sæpiùs dixi posse esse inæqualia: vt gratia infinitè intensa amabilior est fide intensione eâdem. Hic autem amor infinitus explicatur comparatione infinitarum rerum amabilium: humanitas autem Christi ratione Verbi est amabilior omnibus purè creaturis. Quapropter disp.47. §.143. dixi humanitatem amari infinitè moraliter: & quia amor in merita terminatur etiam ad humanitatem; oritur hinc maior æstimatio meritorum, quàm infinitarum rerum: igitur meritum, non secundùm entitatem, sed vt includit valorem, æstimatur tanti, quanti humanitas vt vnita Verbo: minoris autem quàm actus increatus.

§.54. Arguit Secundò: Meritum Christi non est magis acceptum, quàm est bonum: si est finitè bonum, ergo acceptum est finitè: si autem accipiatur infinitè, ergo est infinitè bonum. Distinguo antecedens: quàm est bonum bonitate intrinseca sibi dumtaxat, nego antecedens: non enim accipitur secundùm eam bonitatem solùm: non est magis acceptum, quàm est bonum bonitate intrinseca simul & extrinseca Verbi vt vniti humanitati, concedo antecedens: quia illa acceptio habet pro obiecto adæquato & bonitatem intrinsecam operis, & bonitatem naturæ operantis: ex vtraque enim bonitate conflatur obiectum complacentiæ, qua Deus mouetur ad præmia; estque infinitè bonum: opera etiam vt existunt in Christo, sunt finitè & inæqualiter amabilia secundùm se, siue in abstracto, aut ratione sui: at vt conflant vnum obiectum amoris cum humanitate vt vnita, amantur infinitè & æquè. In hoc secundo casu dicimus merita esse infinita: quia includunt in ratione meriti valorem, à quo sunt in parte valentia ad præmium. Hinc negantur alia absurda, quæ infert Scotus, nempe animam posse frui Deo tam perfectè, quàm fruitur Deus ipse. Non enim animaduertit Scotus hanc infinitatem esse extrinsecam actui meritorio; frui autem est illi intrinsecum, & finitum: quia in frui non accipit valorem à Verbo, vt in mereri: item omnia principia physica illius actus sunt finita, & ipse in suo esse finitus; infinitus autem extrinsecè à Verbo.

§.55. Hinc arguit Faber contra conclusionem è §.52. Merita in ratione entis sunt finita: ergo & in ratione meriti. Probat consequentiam: quia in ratione entis, & in ratione meriti non distinguuntur: ergo vt sunt finita in ratione entis, sunt finita in ratione meriti. Nego consequentiam: quia in ratione entis non includunt formaliter præter suam entitatem intrinsecam, quæ finita est de genere qualitatis & actionis: in quo conceptu nulla denominatione extrinseca à Verbo constituuntur formaliter, sed adæquatè se ipsis: at in ratione meriti præter entitatem includunt denominationem extrinsecam ab humanitate, vt vnita Verbo, & à Verbo ipso: valor enim immediatè & formaliter sumitur & ab entitate actus, & à dignitate personæ. Hinc nego antecedens: quia in ratione meriti addunt aliquid realiter distinctum ab ipsis in ratione entis, nempe denominationem à Verbo vt vnito humanitati: ob quod in ratione meriti habent prædicata realiter distincta, ac in ratione entis. Nec hinc sequitur, quod vult Scotus, illum valorem esse Trinitati communem: etenim non oritur à Verbo in genere causæ efficientis, sed quasi formalis propter vnionem solius Verbi ad humanitatem. S.Thom. q.19.a.3. & 4.

§.56. Arguit præterea Faber: Hic valor aut est creatus, aut increatus: si increatus, ergo est ipse Deus: si creatus, ergo est finitus. Respondeo, valorem in parte esse creatum, increatum in parte: creata est entitas actus, quæ pertinet ad valorem; creata humanitas, & eius vnio ad Verbum: hoc autem est increatum; hæc omnia constituunt valorem: Verbum infinitum est per essentiam; & quia vnitur vnione à se distincta, item & naturæ distinctæ; propterea nec naturam nec opera reddit tam bona, quàm est ipsum, vt dixi disp.47.§.149. est autem in genere moris valor infinitus simpliciter.

§.57. Tandem arguunt: Velle Christi valeret tantum, quantum velle Dei: ergo. Probant antecedens: quia vtrumque æstimatur infinitè: item vtrique deberetur æquale præmium, si velle Dei esset meritorium. Nego antecedens. Ad Primam probationem, velle Dei est infinitum per essentiam, & amatur infinitè in altiori genere: velle autem creatum est finitum; dignificatur autem per vnionem creatam, & quidem illi extrinsecam, licet intrinsecam humanitati. Recognosce §.53. Ad Secundam probationem, dico eo in euentu plus merituru actum increatũ Dei: quia nullus actus creatus potest mereri pro primo sui instanti principia, à quibus efficitur, nec à quibus accipit dignitatem: increatus autem amor, cùm nullum habeat principium, potest mereri omnia bona creata pro omni instanti. Abstineo à cæteris argumentis Fabri, partim quia non sunt admodum è re; partim quia hinc facilè diluuntur. Vtrùm autem Christus vno actu mereatur omnia bona possibilia, dicam sect.6.

SECTIO V.

Vtrùm Christus potuerit mereri Incarnationis primam productionem, aut conseruationem?

SVBSECTIO I.

Sententia propria.

§.58. COnstat primam productionem non potuisse esse præmium operum Christi: quia

S.Thom. q.19. a.3. & 5.

quia principium meriti non cadit sub meritum: quà de re aliunde disserui disp.26. & 27. item cùm explanarem difficultates de merito. De conseruatione aliter censeo: existimo Christum eam potuisse condignè mereri: quod asserunt P. Vasquez disp.21. cap.8. & alij. Probationi præmitto duo: alterum, merita non esse causam physicam præmiorum, sed moralem: non enim in ea influunt per se, sed mouendo voluntatem Dei in ratione obiecti boni, pro quo rependitur præmium: quod fit ab ipso Deo sine concursu physico meritorum in illud.

§.59. Hinc oritur, merita sortiri effectum multo interdum tempore postquam extitere; vt vita æterna confertur, meritis iam non existentibus; militi bene pugnanti datur præmium multò post absolutam pugnam; pœna item infligitur multò post flagitia. Ratio est: quia Deus, & princeps cognoscunt bona & mala merita; quæ cognitio repræsentat quid fuerit actum, & excitat ad præmium aut vindictam: at causæ physicæ non possunt sortiri effectum, nisi quando existunt: quia illum producunt se ipsis immediatè, vt constat ex disp.8. Physic. sect.5.

§.60. Alterum, quod præmitto, est, ad præmium non esse necessariam realem distinctionem inter meritum, eiusque principia, & præmium; sed duo exiguntur: Primum, vt sit beneficium; Secundum, vt sit separabile à merito, eiusque principijs: quæ possunt esse absque reali distinctione. Exempli gr. homo instanti B exercet merita: potest à Deo occidi, ita vt non duret per annum; vita per duos aut tres annos, beneficium est homini; item est separabile à vita in instanti B: quia bene possunt componi vita in eo instanti, & mors tempore sequenti: potest ergo non esse vita tempore sequenti, quæ fuit instanti B. Ratio est: quia præmium est obiectum virtutis, gratiæ, seu remunerationis: estque species liberalitatis, quæ locum non habet, quando quod confertur, non est beneficium, aut est inseparabile à præmio: si enim præmium ita est annexum bono, vt non possit diuinitus ab eo distingui; quæ liberalitas exercetur aut gratia in eo conferendo pro meritis? ob quod sæpiùs dixi, principium meriti non cadere sub meritum: at vbi reperitur beneficium separabile à merito, reperitur obiectum gratiæ, seu remunerationis.

§.61. Hinc probo conclusionem ex §.58. Continuatio vnionis hypostaticæ, est beneficium, & est separabile ab existentia tempore præcedenti: ergo est obiectum gratiæ: ergo potest cadere sub meritum: imò conseruatio ipsius animæ, & meritorum ipsorum potest eamdem ob causam cadere sub meritum existens tempore antecedenti. Hinc constat, cur Ezechias meruerit prorogationem vitæ. Nec modò mereri potest Christus solam durationem (si distinguitur à re durante) sed totam substantiam secundùm se prout est tempore subsequente: quòd Deus potuit velle eam non dare sine meritis, sine quibus tota destrueretur. quod est mereri non modò circumstantias, sed etiam substantiam. Hæc sunt satis aperta: quæ fusiùs probaui disputans de merito in commune.

SVBSECTIO II.

Opposita sententia.

§.62. CHristum non potuisse mereri conseruationem vnionis hypostaticæ, censuit Nazarius q.2.art.11. controu.1. q.5. Primùm, quia principium meriti non potest cadere sub meritum. Distinguo antecedens, formaliter vt principium meriti, concedo antecedens; materialiter nego, id est, eo tempore, quo est præmium meriti, non potest cadere sub illud; at potest pro alio tempore, quo non est principium eius meriti. in primo ergo instanti non potuit vnio dari in præmium: quia in illo instanti non potuit separari à merito ex suppositione meriti, vt meriti: at verò vt tempore sequenti potuit realiter non esse meritum, potuit & non esse meriti præmium. Est ergo in duobus instantibus separabile: ac propterea potuit cadere sub meritum, vt præmium conferendum tempore sequenti. Ait Nazarius, res, & eius conseruatio non ponunt in numerum, id est, non sunt plura entia: sed prima productio non cadit sub meritum: ergo nec conseruatio. Distinguo Maiorem: non ponunt in numerum entium, concedo Maiorem; in numerum beneficiorum, nego Maiorem, & consequentiam, vt dixi §.60.

§.63. Secundò probat: quia prima productio & cõseruatio vnionis sunt causa meritorum Christi: ergo non possunt cadere sub ea merita. Distinguo antecedens: conseruatio in ratione conseruationis est causa meritorum tempore antecedentium, nego antecedens; meritorum, quæ exercentur eo tempore, quando vnio conseruatur, concedo antecedens: ergo non potest continuatio cadere sub meritum exercitum tempore antecedenti, nego consequentiam; tempore conseruationis, concedo. vnio in primo instanti non conseruatur, sed primo producitur: tunc autem operatur independenter à conseruatione, vt est conseruatio: licet enim duratura non sit, potest eo primo instanti operari: vt enim hodie operetur, non pendet à conseruatione crastina. demus enim eam cras destruendam; cur non posset hodie mereri? cùm autem hæc sint per se nota, & in nobis manifesta, qui hodie meremur, cras interituri: potestque Deus cum corpore animam quoque diuinitus perimere; ait Nazarius esse per se notum merita pendere ab vnione conseruata, demus eam conseruari per horam; ea hora potest mereri conseruationem per aliam horam: an prima hora vnio fuit principium meriti vt conseruata per primam horam? est per se notum, secundam horam per accidens esse ad meritum in prima; dico ergo in prima potuisse mereri secundam.

§.64. Tertiò, nullus potest sibi mereri continuationem gratiæ: ergo nec Christus vnionis. Antecedens est certum: quia nullus potest mereri perseuerantiam. Consequentia probatur: quia ideo gratiæ continuatio non potest cadere sub meritum; quia sunt idem gratia primò producta, & continuata: principium autem meriti non cadit sub meritum. Nego consequentiam, & eius probationem. Ratio autem est: quia perseuerantiæ in gratia annexa est immunitas à peccato imminenti, cuius præseruationem non potest pura creatura condignè mereri;

mereri: quia æstimatur tam infinitè, quàm remissio peccati: si verò Deus decreuisset non permittere homini vllam occasionem, etiamsi non haberet gratiam habitualem; in eo euentu posset quis mereri condignè perseuerantiam in gratia, vt dixi disputans de merito, & colligitur disp.52. §.37. posse puram creaturam mereri alij carenti peccato primam gratiam. de facto nullus meretur perseuerantiam in gratia, quia est coniuncta immunitati à peccato: vel quia confirmati in gratia merentur condignè eius augmentum, vltra quod non merentur perseuerantiam, quam illis Deus sine illorum meritis decreuit: Christus autem habet valorem ad perseuerantiam vnionis.

§.65. Confirmat suam doctrinam: quia nec intellectus, nec voluntas possunt causare continuationem sui: ergo nec vnio suam. Respondeo voluntatem potuisse diuinitus mereri suam conseruationem: quia Deus diuinitus potuit eam velle dependenter à meritis. ex natura rei id non potuit esse: quia voluntas est natura sua immortalis. De causalitate physica est argumentum abs re: nihil enim potest seipsum physicè causare: quia causa est ad aliud; moraliter autem potest: quia non est causa absolutè, sed secundùm quid: causa enim est, quæ per se influit in aliud: meritum autem non influit per se, sed per voluntatem præmia donantis: & ea causalitas est obiectiua, siue in ratione obiecti: vnde idem potest esse causa moralis sui pro temporibus diuersis: quia illis potest esse distinctum beneficium, vt dixi §.60.

§.66. Quartò, vnio personalis tribuit Christo omnem valorem possibilem: sed non tribuit valorem ad continuationem vnionis: ergo eum non habet. Minor probatur ex Suarez asserente Christum numquam ordinasse suum valorem pro continuatione vnionis: item, quia vnio data esset pro solo vno instanti. Hoc argumentum probaret, Christi merita carere valore ad primam gratiam Adami & angelorum; quæ ex sententia huius auctoris data est absque meritis Christi, ad quam eà non ordinauit Christus, vt nec ad plura alia. Nego igitur Minorem. Ad Primam probationem, respondeo P. Suarez locutum de oblatione de facto: vnio enim data fuit pro tota æternitate sine meritis: ob quod merita ad id non fuere directè, vt non ex defectu sufficientiæ: de facto igitur eam non meruit, potuit tamen mereri.

§.67. Vltimò arguit: Vnio hypostatica est æuiterna: ergo non cadit sub meritum sui. Probat consequentiam: quia in æuiternis non est nisi vnum instans, quo mensurantur: sed illud instans non potuit Christus mereri: ergo nec durationem. Respondeo hîc esse latam æquiuocationem: æuiterna ita durant tota æternitate à parte pòst, vt possint diuinitus à Deo destrui: visio beata ponitur ab hoc auctore æuiterna: at potest diuinitus durare solo triduo, aut hora, aut semihora: vt frequenter dicitur de Mose, Paulo, Benedicto, & magis probabiliter de Maria: ergo non est illud instans tam vnicum, vt non possit destrui, etiam ex suppositione quòd simul sit; alioquin angelus, qui est æuiternus, non posset diuinitus destrui, nec visio beata, nec vnio, nec anima.

§.68. Ergo possunt cadere sub meritum. Probo consequentiam: ita durant, vt diuinitus possint non durare: ergo potuit Deus ad conseruandum angelum per æternitatem exspectare merita Christi: item & ad conseruandam visionem sui, & ad conseruandam aliam vnionem hypostaticam. Probo consequentiam: quia ex parte Dei voluntas potest esse indifferens ad conseruandum, & non conseruandum angelum, & vnionem: item est beneficium separabile à prima productione: cur ergo Deus ad illud conferendum non potuit moueri meritis? ergo æuiternorum duratio potest cadere sub meritum.

S.Thom. & 4.

§.69. Dices, sub meritum alienum posse: quia primum instans potuit cadere; non verò sub meritum proprium. Contrà: Potuit Deus factâ suppositione primæ productionis velle non conseruare terminum æuiternum sine meritis: quia potuit velle eum terminum corrumpere, & non corrumpere, motus alicuius meritis: ergo & Christus potuit eam durationem mereri. Probo consequentiam: quia ex parte æui non repugnat magis proprio merito, quàm alieno: siquidem æuiterna sunt diuinitus corruptibilia. nec item ex parte voluntatis Dei, nec ex merito proprio: quia Deo æquè placet, ac alienum: item est separabile ab illo nouo beneficio, quod meretur: ergo.

SECTIO VI.

Vtrùm vno præmio possit fieri satis merito Christi?

§.70. MVlta præmia possunt Christo rependi pro vno merito. Ponamus Christum mereri Incarnationem, aut angelizationem alius personæ diuinæ: eamque fieri in præmium vnius meriti Christi. Rogo, vtrùm illi merito ita satis fiat, vt non sit dignum alio præmio distinctò?

§.71. Censeo quodlibet meritum supernaturale Christi esse condignum omni præmio possibili collectiuè: ita vt sit de se condignum vnione hypostatica naturæ angelicæ cum persona diuina: item & omnibus vnionibus possibilibus, cæterisque bonis. ita P. Suarez disp. 4. sect. 4. vers. *Est igitur difficultas:* P. Vasquez disp. 6. n.13.14. & 15. P. Ragusa disp.18. §.3. Aluarez disp.43. num. 4. cui suffragatur P. Valentia disp.1.q.1.p.5. vers. *Talis autem.* Quæ doctrina satis est consentanea doctrinæ S. Thomæ asserentis infinitum valorem meritis Christi: itaque vnum opus supernaturale mereri posset quantum omnia: ita vt omnia in singulari sint æqualia mutuo, & vnum omnibus. Non includo hîc præmia omnia absolutè possibilia; qualis est actus ipse, & eius principia; sed præmia ab his distincta.

S.Thom. & 4.

§.72. Probari solet: quia merita Christi sunt infinita simpliciter in ratione meriti: ergo merentur quidquid possibile est obtineri vt præmium. Consequentiam probant: quia alioquin non essent infinita, vt nec est infinita potentia, quæ non potest omnia possibilia: essentque alia merita maiora. Hæc ratio non vrget: merita enim non sunt simpliciter infinita in genere entis, nec causæ: sunt enim simpliciter finita eo in genere: quia sunt accidentia, nec influunt per se in præmium, sed per voluntatem Dei: vt autem sint infinita in ratione meriti, satis est si condignè possint mereri vnum præmium simpliciter infinitum in aliquo genere. Quemadmodum virtus calefactiua erit simpliciter

S.Thom. q.19.a 3. & 4.

ter infinita in sua specie, si possit producere calorem simpliciter infinitum: quia effectus infinitus supponit in causa.

§.73. Confirmatur. Christus non potest mereri omnia bona, quæ absolutè possunt cadere sub meritum: ergo in genere meriti non se habet vt omnipotentia in ratione potentiæ actiuæ. Probo consequentiam: quia omnipotentia omnia factibilia potest facere quouis tempore & occasione, quo sunt factibilia. Quòd si esset aliquis potens omnia creabilia præter ipsum, & ipse esset factibilis à Deo; adhuc non esset omnipotens etiam extensiuè: quia cùm ipse esset possibilis, non posset à se ipso fieri. Antecedens probo: quia Christus in primo instanti non potuit mereri, nec vnionem hypostaticam, nec suum esse naturale, nec actum ipsum meritorium, quamuis eorum conseruationem posset mereri: & tamen pro illo instanti ea omnia possunt cadere sub meritum: alia enim natura intellectualis vnita Deo ea posset mereri pro eodem instanti: ergo Christus non potuit mereri omnia, quæ pro illo instanti possunt esse præmia meritorum. Fateor nihil esse absolutè & in substantia, quod Christus non posset mereri: quia illa posset pro tempore sequenti; tamen non posse aliquid pro aliquo tempore quo ipsum est possibile, defectus est in potentia: ergo merita Christi non sunt ita infinita.

§.74. Ad argumentum ex §.72. distinguo antecedens: sunt infinita in omni genere meriti, nego antecedens; in vno genere, concedo antecedens; & nego consequentiam. Ad Primam probationem, constat discrimen inter merita, & omnipotentiam: quòd hæc est infinita in omni genere potentiæ; secùs merita. Ad Secundam probationem, respondeo, vnum infinitum in vno genere esse maius alio in alio genere. Vnde meritum charitatis maius esset merito eleëmosynæ: duo autem actus charitatis non possunt dici vnum infinitum maius, quàm infinitum ex vno actu: sed sunt duo infinita, quibus respondent alia duo præmia infinita.

§.75. Missis alijs rationibus, quas P. Ragusa refellit, probatur: Deus sibi complacet tam infinitè in quolibet opere meritorio Christi, vt illa complacentia sit maior, quàm ea quam habet in omnia objecta creata: ergo quolibet bono opere ea omnia meretur. Probo consequentiam: quia complacentia in meritum est principium, quo præmia metimur. Antecedens probo: quia meritum in ratione valoris includit complacentiam Dei in humanitatem vt sanctam Deo formaliter: sed hæc est maior, quàm in totam collectionem creaturarum: ergo. Minor constat ex disp. 47. Vbi ostendi sanctitatem, infinitam humanitatis Christi à Verbo in genere quasi causæ formalis. Maior autem propositio probata est à §.52.

§.76. Dices, magis placere Deo merita Christi, quàm puras creaturas; non tamen magis quàm placet vnio hypostatica, non ratione sui, sed ratione personæ diuinæ. Ponatur ergo Christum mereri vnionem hypostaticam Patris cum angelica natura, in qua tantum sibi Deus placeret, quàm in Christo. Contrà: Aut mereri potest Christus personam diuinam; ita vt meritum vnionis sit etiam meritum personæ, vt meritum visionis Dei est meritum ipsius Dei: quia est meritum beatitudinis. vel non meretur nisi solam vnionem; personam autem non meretur: si non meretur personam: ergo omnes vniones hypostaticæ sunt minoris æstimationis, quàm meritum Christi. Probo consequentiam: quia meritum Christi formaliter vt meritum constituitur ipsa persona Verbi in genere quasi causæ formalis: ob quod magis placet Deo, quàm vniones, quæ non constituuntur Deo in genere quasi causæ formalis.

§.77. Si autem meretur personam: ergo est meritum infinitum. Probo consequentiam: quia præmium est infinitum, cum quo nihil constituit maius simpliciter præmium: quia bona creata constituunt quidem maius bonum extensiuè, quàm sola persona: ergo qui personam mereri potest, potest simul & omnia creata: aliæ autem duæ personæ non sunt maius præmium, quàm vna: quia nec duæ meliores sunt vna: vt enim humanitas cum tribus personis non esset melior, quàm cum solo Verbo, nec merita trium personarum essent digniora, quàm merita Christi: ita nec sunt melius præmium: vna ergo persona intensiuè est adæquatum præmium, non verò extensiuè.

§.78. Objicis, esse imperfectionem vnius personæ, non esse etiam extensiuè totum præmium operum: vt esset in Verbo magna imperfectio non esse terminum adæquatum etiam extensiuè virtutis generatiuæ Patris: ergo. Nego antecedens. Ad probationem, respondeo discrimen esse quòd persona accipit esse physicè à virtute generatiua, à qua oritur secundùm se: habere autem socium filiationis, esset argumentum, non esse in ipso adæquatè virtutem Patris: at persona est præmium extrinsecè: & cùm sint alia bona, oritur ex perfectione personæ merentis, mereri alia iam existentia.

§.79. Objicis: Si Christus mereretur infinitum, semper Deus esset curtus in reddendo præmio, neque posset condignum donare Christo: quia non potest producere infinitum in actu: vnde sumitur repugnantia: nullus enim mereri potest, qui implicet rependi pro meritis. Respondeo, argumentum esse puerile: admissâ enim illa repugnantiâ infiniti (quam sæpè impugnaui) Christus non meretur infinitum in actu, & categorematicè, sed infinitum in potentia, & syncategorematicè, quod possibile est: sic autem tantum continetur in omnipotentia Dei, quantum in meritis Christi: vnde æquales sunt potentiæ illæ, neque plus meretur Christus, quàm Deus possit reddere: in actuali verò donatione præmij nulla determinatè potest esse tanta, quin aliam maiorem mereatur Christus: vnde opus est, vt pacto aliquo & conuentione inter Deum & Christum reddat Deus certum aliquod & determinatum præmium. quòd si aliud debetur adhuc maius, non debetur proximè & immediatè: quia conuentio extinxit debitum; remotè verò quidquid meretur, potest dari. imò hæc esset natura meriti infiniti, vt numquam proximè illi deberetur, nisi certa quantitas præmij taxata aliquâ prudenti ratione: ista autem quantitas neque ex parte meriti, neque ex parte omnipotentiæ diuinæ adstringitur ad hanc vel illam; sed potest conueniri in quacumque libuerit. quo differt à merito, quod sibi vendicat certam quantitatem præmij, vltra quam non est alia dignum: at verò infinitum signatâ quacumque quantitate præmij, habet in se condignitatem. sic etiam potentia Dei est infinita; nostra verò finita: quia hæc se non extendit vltra certos effectus; illa verò nullo limite clauditur.

§.80.

§.80. Vnde colligo, vnum opus Christi habere tantum valorem, quantum omnia simul: quòd si plura sunt oblata pro nostra salute, fuit non ex necessitate, sed ex obedientia charitatis: *quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redẽptio.* Hanc sententiam videntur insinuare Patres asserentes vna lacryma Christi posse ablui omnia hominum peccata. Ratio à priori est ex §.52. quia obiectum complacentiæ Dei in opus bonum terminatur ad entitatem operis simul & dignitatem aut sanctitatem personæ, quæ confert operi, non quidem bonitatem moralem relatam ad obiectum, & potentiam liberam; sed bonitatem extrinsecam, qua æstimatur, id est, simul cum illa æstimatur ad præmium: sed hoc obiectum non est absolutè melius cum omnibus actibus, quàm cum vno; nec cum actu charitatis, quàm cum misericordiæ: ergo. Probo Minorem: quia in aggregato ex Deo, & vnius creaturæ tanta bonitas absolutè reperitur, quanta in aggregato ex Deo & alijs omnibus rebus. quo differunt merita Christi à peccatis, quæ sunt inæqualia: quia non accipiunt grauitatem à Deo formaliter, vt quasi à parte malitiæ aut grauitatis; sed extrinsecè ab eius displicentia, vt termino extrinseco: at merita Christi accipiunt vnam partem valoris à Deo formaliter, vt constituente intrinsecè obiectum complacentiæ: & cùm Deus ratione infinitatis, constituat complexum, quo absolutè melius esse non possit: ita cum quolibet actu supernaturali meritorio constituit obiectum æquè bonum, ac cum omnibus alijs, qui possunt dignificari ad præmium. Hinc respondebis difficultati de æqualitate peccatorum propositæ disp. 9. §.62.

SECTIO VII.

Quid sibi Christus meruerit?

SVBSECTIO I.

De resurrectione, & alijs.

§.81. Constat ex disp. 25. Christum non meruisse vnionem hypostaticam. idem censeo de conseruatione: quia Deus humanitatem sibi vniuit non ad certum tempus, nec sub conditione, sed absolutè pro tota æternitate à parte pòst. nec item meruit extensionem eius vnionis ad partes acquisitas incremento vitali: quia ad virilem perfectionem decretus est Christus. Resurrectionem corporis eum meritum testantur Theologi. quod certum existimo de resurrectione tertia die. ex psalm. 15. colligunt omnes Christi corpus immune à corruptione propter merita Christi: quod clarè dixit Lucas c. vlt. *Sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.* De resurrectione autem absolutè non est tam certum. Video ei parti faueri ab Adriano I. cuius verba producam disp. 78. §. 21.

§.82. Objicis: Ergo nisi Christus mereretur, non haberet resurrectionem tertia die: hoc autem est falsum: ergo. Probo Minorem: quia Christus non potuit carere resurrectione. Concedo Maiorem, & nego Minorem. Ad probationem, respondeo resurrectionem esse necessariam Christo non minùs quàm meritũ aliquod indeterminatè acceptum, quo carere non potuit; vt dixi disp. 61. & 62.

§.83. De gloria corporis eadem est ratio: loca propositа §.1. & 2. idem indicant: ad quod spectat in cælos ascensus. Iudiciaria potestas colligitur illi data ob merita Apoc. 3. *Ego vici, & sedeo cum Patre.* Nominis exaltationem clamat Apostolus Philip. 2. *Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen,* &c. Regnum etiam obtinuit in cruce: *Postula à me, & dabo tibi Gentes: & factus est principatus eius super humerum eius.*

S.Thom. q.19.a.3. & 4.

SVBSECTIO II.

De merito gratiæ habitualis.

§.84. S. Thomas qu. 19. art. 3. perspicuè docet, Christum non meruisse gratiam habitualem. Docet, perfectius esse habere aliquid per se, quàm per alium: vnde concludit melius esse habere bonum per merita, quàm sine illis. Aliunde ait, melius esse non carere gratia, quàm illam mereri: è contrà verò melius esse carere gloria corporis, & illam mereri, quàm non mereri, & eam semper habere. Censet ergo B. Thomas esse de ratione præmij, vt eo careat qui illud meretur: ergo vt Christus mereretur gratiam habitualem, opus esset vt ea careret aliquando. quod minùs decet. Quia verò gloria corporis non est tanti momenti, potuit Christus ea carere, vt eam mereretur. Idem censent Henricus & Scotus, opinati non posse vniri Deo naturam intellectualem, nisi beatam & sanctam: ratione quorum bonorum ei tribuunt proximam impeccabilitatem. Consentit Canus lib. 12. de Locis cap. 14.

§.85. Hæc nullius esse momenti, satis ostendit ipse S. Thomas q. 34. art. 3. oppositam sententiam asserens, & Christum primo suæ conceptionis instanti meritum gratiam habitualem. Dico igitur Christum potuisse eam mereri de potentia absoluta in eo primo instanti; quod dixit S. Thomas adductus. Quia præmium, & meritum possunt esse simul tempore: Deus enim eodem instanti, quo præmium existit, videt, & complacet sibi in operante, habetque virtutem productiuam præmij; quod physicè non opponitur merito: cur igitur simul esse non poterunt? erit præmium prius natura in genere causæ moralis, non tamen est necesse, vt sit prius tempore, vt nec aliæ causæ physicæ. Quod apertè confirmat augmentum gratiæ, quod Deus tribuit iustis bene operantibus eodem instanti reali, quo operantur.

§.86. Dico Secundò: Christus de facto non meruit gratiam habitualem. Si consideres quæstionem 34. B. Thomæ art. 3. hæc conclusio est contra eum; si verò consideres quæstionem 19. art. 3. est ab ea: non possumus in duabus propositionibus contradictorijs cuiquam assentiri simul. Ab hac opinione sunt Scotus, Henricus, & alij opinati non posse assumi à Deo naturam sine gratia habituali, & visione Dei. P. Vasquez disp. 78. fine, P. Suarez disp. 40. sect. 2. vers. *Nihilominus*, cum Magistro, Bonauent. Alexand. & alijs: item vers. *Vt ergo*, & vers. *Ad secundum*, Aluarez disp. 48. est autem frequentior Theologis.

§.87. Ratione probatur: gratia habitualis non fuit necessaria Christo, nisi vt connaturaliter exercerentur actus supernaturales: ergo gratia, & omnes habitus fuere principia actiua omnium actuum

S.Thom. q.19.a.3. & 4.

supernaturalium: sed principium meriti non cadit sub meritum: ergo nec gratia, nec habitus cecidere sub meritum. Confirmatur. Christus exercuit visionem Dei instructus lumine gloriæ: hoc autem natura sua supponit gratiam habitualem: ergo nec gratia hæc, nec lumen potuerunt esse præmium amoris, deriuati ex eâdem visione.

§.88. Obijcis Primò, ex B.Thoma q.34. art.3. iustificationem ex proprijs meritis esse perfectiorem, quàm sine illis: quia iustificari per merita propria est proprium adultorum, sine meritis autem est proprium paruulorum: sed Christus non est sanctificatus more paruulorum, nec imperfectè: ergo per dispositionem propriam more adultorum. Respondeo, in vtrorumque sanctificatione esse aliquid imperfectum, quo Christus caruit. Ac Primùm sanctificatio per vnionem fuit sine meritis, non tamen more paruulorum: ij enim eo instanti reali carent actu supernaturali, nec illum possunt habere de lege communi; at Christus eo instanti habuit infinitos actus intensos infinitè: ergo non fuit Christus sanctificatus more paruulorum. aliunde autem fuit clarissimum exemplum gratiæ Dei: quia ea humanitas omnino gratis ea omnia accepit. Adulti autem ideo per proprium meritum iustificantur; quia Deus non vidit in illis vllam dispositionem, cui deberetur gratia habitualis: voluit ergo aliquam videre: at in Christo vidit vnionem hypostaticam priorem ratione; cui debita est gratia, ad quam noluit aliud spectare. & quidem rectè: quia voluit, vt Christus perfectè, & ex inclinatione voluntatis ornatæ gratia & charitate operaretur; quod non præstant adulti cùm gratiam assequuntur merito congruo: ille enim actus non oritur à voluntate, vt intrinsecè ornata charitate, sed per extrinsecum auxilium adiuta.

§.89. Secundò obijcis ex B.Thoma q.19.a.3. ea, quæ habemus per nos, perfectiùs haberi, quàm quæ per alios. Respondeo, in genere causæ efficientis, id esse maioris perfectionis: quia supponitur virtus actiua nihil mendicans ab alijs: ob quod Deus omnia bona per se ipsum efficit immediatè: at in genere moris, potest oriri ex imperfectione aliquid impetrare per se meritoriè; vt de adultis dixi: qui operantur voluntate eleuata auxilio extrinseco. mereri igitur hæc bonorum operum principia oritur ex imperfectione voluntatis: qua Christus caruit: item illud meritum supposuit non esse aliud, cui deberetur gratia. Quando autem non impetramus aliquid meritis: quia non possumus ea habere, vt paruuli; vellicet possimus ea habere, non tamen habemus; est imperfectio, qua etiam Christus caruit; cætera autem bona, quæ supponunt iam vnionem hypostaticam, & intellectum, & voluntatem Christi cum intrinseca habituum perfectione, cadunt sub meritum Christi. Quia supponunt perfectionem Christi in ratione sancti, & bene operantis: addunt etiam vt ipse sit eorum bonorum causa meritoria.

SVBSECTIO III.

De merito visionis beatis.

§.90. DIco Primò: Christus potuit mereri visionem beatam primo instanti suæ creationis. Hæc conclusio est plurium auctorum. P.Suarez disp. 40.sect.1.vers.*Primò ergo*, cum Alensi, Albert. & alijs: P.Ragusæ to.2.disp.6.vers.*Si ergo*. Probatur. Deus potuit creare, & vnire sibi animam Christi, & donare scientia infusa, qua ipsum cognosceret multo meliùs, quàm nos fide: ex qua scientia oriri potuit amor in Deum liber; item & alij affectus meritorij; quorum intuitu moueri potuit ad conferendam visionem beatam eodem instanti reali: ergo potuit eam mereri. Consequentia non eget probatione. Antecedens probo: Primùm, quia Deus ita potuit creare Christum, vt mereretur visionem conferendam tempore sequenti: ergo & eodem instanti. Probo consequentiam: quia nihil est in Christo merente per scientiam infusam incompossibile cum beata. non scientiæ, quæ simul sunt in patria; non amor, qui est illarum effectus. Quid ergo obest? Secundò probatur: quia meritum & præmium possunt esse simul tempore.

§.91. Dices cum S.Thoma, meritum esse viam ad præmium: ergo non possunt esse simul. Distinguo antecedens, via propriè, nego antecedens; impropriè, concedo antecedens, & nego consequentiam, vt ostendi §.84. Quod affert P.Vasquez in confirmationem sententiæ S.Thomæ, non vrget: visio eo instanti, quo est realiter, est principium, aut conditio antecedens scientiam infusam: tum quia scientiæ beatæ debetur illa perfectio: tum quia visio est præmium meritorum viæ, quæ frequenter sunt ex fide. At in Maria scientia infusa fuit prior tempore visione; item cùm primùm beata fuit Maria, visio fuit effectus moralis scientiæ infusæ: quia visio fuit causa meritorum, & hæc causa moralis visionis. Nihil ergo est, quod physicè impediat scientiam infusam esse priorem moraliter, quàm beatam. id potuit contingere Christo.

§.92. Dices Secundò, visionem beatam non posse esse cum cognitione indifferenti, vt componatur cum peccato: quia visio iudicat Deum non esse offendendum: secùs iudicium aliud. Facilè potest antecedens negari. Ad probationem: visio rapit ad amorem necessariò voluntatem, solùm quòd Deum immediatè repræsentet, quin cogitet de eius offensione. Nec omne iudicium indifferens affirmat Deum esse offendendum: ac propterea possunt componi. Quòd si obijcias: Ergo visio potest peccato amitti, concedet aliquis consequentiam, vt ego dixi disp.60. Visio ex natura rei non potest amitti; quia est prior natura actibus voluntatis: si verò in aliquo euentu eius conseruatio non sit causa amoris, sed effectus pendens ab amore præuiso vt existente per aliam scientiam; ita est ille amor, vt posset non esse, posset que visio amitti.

§.93. Dico Secundò: Christus non est meritus suam visionem primam. Est frequentior opinio. Quia Christus habuit titulum nobiliorem, quo illi redderetur, nempe filiatio naturalis. item gratiam non meruit: quia fuit principium meritorum Christi; ita lumen fuit illorum principium: at ex lumine infertur necessariò visio. Video posse responderi; gratiam non cecidisse sub meritum: quia ex illa deriuata est scientia infusa, per quam potuit mereri lumen. Respondeo, id potuisse contingere: at non contigit: tum vt Deus in Christo ostenderet præclarissimum exemplum suæ gratiæ: tum vt in omni signo rationis anima Christi concipiatur omni ex parte perfecta: tandem, quia connaturalior est dependentia scientiæ infusæ à beata, quàm huius ab illa.

Fateor autem aliquo affectu supernaturali meruisse Christum, vt aliqua visio & amor darentur à primo conceptionis instanti, vt dicam disp.76. §.50. Non tamen propterea meritus est absolutè eam visionem: primam autem nullo modo est meritus. Dico primam: quia constituo in Christo vnam alijs ratione priorem.

SECTIO VIII.

De merito Christi comparatione aliorum.

§.94. ANgelis meritus est Christus primam gratiam, & omnes ad illam dispositiones; bonis item prædestinationem: vt & hominibus, quibus in nullo statu contigit aliquid supernaturale, nisi per Christum: infantibus etiam meruit, ne peruenirent ad statum, in quo damnarentur ad cruciatus æternos: adultis reprobis etiam meruit, ne plura peccata committerent. nulli (nisi fortè Mariæ) meruit absolutè, vt esset; meruit autem multis, vt de facto existerent, impetrando aliquod impedimentum amoueri, quo amoto extiterunt: tales sunt, quos merita parentum, aut aliorum impetrant.

SECTIO IX.

Vtrùm Christus meritus fuerit primo instanti conceptionis?

§.95. HÆc quæstio non est difficilis; siquidem ostendi Christum eodem instanti beatum. quam scientiam ostendi esse principium bonorum operum; quibus Christus meritus est: item fuit donatus tunc scientia per se infusa à sensibus independenti, per quam exercuit amorem Dei meritorium. Durandus, & alij antiquiores ea merita negauerunt: quia scientiam beatam sensere non esse meriti principium; aliam autem infusum non agnouerunt. Quia igitur hæc facilia sunt, præterea unter legantur S.Thomas q.19.art.3.& q.34.art.3. P.Valentia, P.Suarez, P.Vasquez, P.Ragusa, & alij recentes.

§.96. Illi actus numero absque intermissione perennarunt infiniti numero, & intensione: multi item specie distincti tam physica, quàm morali, multi item physica. Ratio est, quia scientiæ, à quibus illi actus pendebant, erant independentes à sensibus, quorum vsus, nec carentia vsus, nec oberat, nec proderat. Præter hos actus habuit alios plurimos ortos radicaliter à sensibus: *didicit enim ex ijs, quæ passus est, obedientiam.* Qui actus sæpè etiam intermittebantur: quia scientia, à qua immediatè pendebant, erat in exercitio cum dependentia ab imaginatione: ostendi enim esse in Christo scientiam infusam respondentem fidei in modo operandi, item & scientiæ acquisitæ per sensus. Quis enim dubitet Christum actum in crucè sensisse labores, exercuisse patientiam, obedientiam, alias que virtutes? At nos exerceri possumus per fidem quando talia sentimus: item & mereri: ergo & Christus per scientiam respondentem fidei.

§.97. Hîc est magna controuersia in re, non pugna: quorsum Christus tam multa exercuit merita, cùm vno potuerit satisfacere? P.Vasquez disp.75.c.4. multos refert atque refellit. Breuiter dico: omnia merita à sensibus independentia oblata pro omnibus & singulis beneficijs, item & accepta; cùm tamen vnum satis esset: Deus ergo ea accipit, ita vt vno contentus, nobis donaret ea beneficia, etiamsi alia non offerrentur; quia verò oblata sunt omnia, omnibus absolutè motus est: itaque sic omnibus meruit vt etiam singulis mereretur: vt cùm rex ob multa militis facinora moueretur ad præmium; qui tamen asserit, id à se etiam donandum, tametsi deessent nonnulla ex illis meritis. inter merita Christi primo instanti, multa fuere de obeunda morte, sine aliquo ex ijs non esset redemptio à peccatis; quæ sponsa est propter merita mortis.

S.Thom. & 4.

§.98. Prima gratia parentibus & angelis data est per merita, independentia à morte absolutè accepta: in serie horum meritorum non constituo consummationem mortis: quia tametsi Christus non moreretur, nec peccaret Adamus, ea gratia daretur. ad quam infinita merita mouere Deum. At præuiso peccato, reparatio hominum data fuit per alia merita morte consummata obiectiuè in eo primo instanti, quo Christus ingrediens in mundum dixit sibi corpus aptatum ad moriendum; *ecce venio.* Deinde meritis dependentibus à sensu mortem consummauit, & redemptionem: quibus etiam vt præuisis motus est Deus; Christus autem pro sua reuerentia exauditus cum lacrymis, & clamore valido.

SECTIO X.

De meritis Christi post mortem.

§.99. CHristum nihil mereri post mortem probant bene S.Thomas q.19. art.3. ad 1. P.Suarez disp.39.sect.3.vers.*Dico tertiò*: P.Vasquez disp.76.c.1. P.Ragusa 2.p.disp.5.& alij. Ratio est, quia anima corpori non vnita non est in statu merendi: item, quia omnia merita Christi sunt morte consummata: opera autem, quæ liberè exercet in cælo, non offeruntur, nec accipiuntur pro præmio: quamuis ex se sunt illo digna, nec Deus illis mouetur. Vtrùm autem oret nunc in cælo, dicam disp. 78.sect.3.

§.100. Est autem difficultas prima, vtrùm ipsa morte Christus sit meritus? etenim ante separationem animi à corpore non est mors: in ipsa separatione, non est anima vnita corpori: ergo non est in statu merendi. Respondeo, certum esse mortem Christi nobis fuisse meritoriam. Probatur. actio illa externa est meritoria, ob cuius bonitatem confertur præmium: sed pro morte Christi collatum est præmium: ergo mors Christi fuit meritoria. Minor constat: *humiliauit semetipsum vsque ad mortem; propter quod & Deus exaltauit illum.* Vtrùm autem mors fuerit meritoria in fieri tantùm, an etiam in facto esse, est difficultas? id est, vtrùm mors, vt dicit separationem animæ à corpore, (quod est in facto esse) fuerit meritoria; an solùm dum excipiuntur vulnera mortem afferentia?

§.101. Existimo absolutè mortem in facto esse fuisse etiam meritoriam. quia vt mors in facto esse sit meritoria, satis est eam esse meritoriam immediatè

S.Thom. q.19.a.3. & 4.

diatè antequam contingat, quod est in fieri connexo infallibiliter cum facto esse: sed Christi mors in toto fieri fuit meritoria: ergo & in facto esse. Maior probatur Primò: quia Martyrum mors dicitur pretiosa in conspectu Domini: mors autem in fieri non est absolutè mors, sed secundùm quid, id est causa mortis: mors autem absolutè est separatio corporis & animi. tum etiam quia actio externa ex se non est meritoria, nisi vt liberè obitur: at mors liberè obitur, quando est in facto esse: ergo est meritoria. Probo Minorem: quia liberè Christus & Martyres se morti obiecerunt, & causis eam infallibiliter inferentibus. in Christo autem est clarum: quia toto vitæ tempore perseuerauit in ea voluntate: ita vt numquam sit passus, nec momento, nisi volens pati.

§.102. Vtrùm autem mors fuerit meritoria non solùm ob actum, vt existentem tempore præsenti; sed etiam obeundum, vt perseuerantem in primo non esse humanitatis? quæstio est difficilis. Est Caietani sententia 1.p.q.63.art.6.vers. *Ad secundum verò*, merita consummari in termino viæ: ita vt in primo instanti, in quo homo non est, possit mereri. Animæ enim iustorum tunc exercent dolorem de peccatis venialibus; quorum veniam merentur. Non tamen existimo ibi esse peccatoribus locum pœnitentiæ, nec iustis lapsum imminere; sed præparari à Deo gratiam efficacem, qua iusti purgentur leuibus culpis. Christus eâdem ratione tunc meritus est sua morte non minùs in facto esse, quàm in fieri. Infrà verò q.50.a.6.vers. *Ad primum dicitur*, asserit mortem Christi in facto esse meritoriam, vt subfuit voluntati animæ; secùs secundùm se, vt consideratur in corpore: vt sic enim non fuit meritoria. in quo sensu S.Thomam explanant. Hæc nec sunt necessaria ad asserendum Christum nobis absolutè meritum morte in facto esse ob voluntatem vt perseuerantem toto vitæ decursu. Caietanica hîc nec laudo, nec reprehendo, de quibus alibi agendum: sunt enim parum communia.

§.103. Dico Secundò: Christus non est meritus vulnere lanceæ accepto post mortem. ita censent P.Suarez disp.39. sect.3.vers. *Contrà secundò*: & P.Vasquez disp.76.c.2. Ratio est: quia actio externa, aut passio non est meritoria, nisi sit moralis: sed vulnus Christi non fuit morale Christo: ergo illo non est meritus. Maior videtur certa: quia omne meritum est liberum, & bonum: actio autem externa non habet ex se libertatem, nec bonitatè dignam præmio. Minor autem est etiam certa: quia vt actio aut passio corporis sit moralis homini, debet tunc dependere ab actione interiori animi, vel vniti realiter corpori, vel existentis in termino viæ (vt voluit Caietan. adductus §.102.) sed Christi vulnus non fuit susceptum per actum animæ Christi vnitæ corpori, nec existentis in viæ termino: ergo non fuit liberum Christo vt homini.

§.104. Obijcis ex §.101. Mors in facto esse est meritoria, cùm tamen in eo instanti non sit libera ab actu illam denominante liberam: ergo & vulnus Christi fuit meritorium. Nego consequentiam: quia mors in facto esse habet duo: primum, quòd fuit amata liberè ab animo corpori vnito: alterum, quòd animus corpus exposuit vulneri, ex quo sequitur mors; quæ est voluntaria, & directa liberè non immediatè, & in se formaliter, sed in causa infallibili: ob quod Martyres habent præmium accidentarium non solùm ob vulnera, sed etiam ob mortem ipsam. quia igitur animus vnitus exercuit actum exponentem corpus morti, & est vnitus vsque ad ipsum obiectum, ideo mors est Martyri libera absolutè. at Christus non exposuit corpus causæ de se infallibili vulneris infligendi, & multò ante inflictum euolauerat è corpore; ideo vulnus non fuit morale comparatione Christi, vt hominis.

§.105. Secundò obijcies: Christus sciuit apertè sequendum vulnus; illudque voluit: quod satis est vt sit meritorium, & morale Christo, vt homini: ergo. Probo Minorem: quia homo sagittans alium, est homicida, quia vult causam, ex qua præuidit necem: item qui venena propinat, peccat, cùm alius veneno perimitur; licet nex contingat multò post propinata venena. Respondeo, vulnus præuisum sequendum non per se ex morte, nec ex aliqua causa ex se infallibili: item præuisum sequendum tempore, quo non poterat significari ad meritum propter statum separationis: ob quod illud vulnus vt obiectum, fuit meritorium, non tamen vt actu existens. Ad probationem, respondeo peccatum exterius consummari emissione sagittæ, & propinatione veneni; cætera, quæ sequuntur, sunt demeritoria obiectiuè. item in causa: potest enim contingere vt nex sequatur homicidâ iam reconciliato Deo per pœnitentiam. Ad forum exterius multum spectat nex ad pœnas ciuiles, & censuras. Quid autem confiteri teneamur, non est huius loci. Recognosce P. Ragusam 2. p. disp.5. item Patres Suarez & Vasquez. nihil enim occurrit memoratu dignum.

DISPVTATIO LXIV.

Vtrùm in Christo fuerit fomes peccati, vel habitus vitiosi?

S. Thom. quæst. 15. art. 2.

SECTIO I. *Quid sit fomes peccati?* SECTIO II. *Christus caruit fomite peccati.*

EXplicatis continenti filo, quæ spectant ad sanctitatem & libertatem Christi: item ad meritum, earumdem effectum, regrediamur ad methodum S.Thomæ.

SE-

SECTIO I.

Quid sit fomes peccati?

§.1. FOmes dicitur à fouendo, quòd in se ignem foueat exceptum, atque conseruet: propriè est quidam tenuissimi cortices arboris calidi & sicci, qui excipiunt scintillas ignis excussas chalybe, ex silice: Hispanè, *iesca*; Virg. 1. Æneid. *Rapuitq; in fomite flammam.* translatitiè capitur pro re aliqua ad aliquid impellente, & excitante. In primo sensu voluntas peccati tenax dici potest peccati fomes: quia illud excipit, aut fouet. Secunda significatio familiarior est Theologis: vocant enim peccati fomitem id, quod voluntatem excitat ad peccandum. illud nunc discutiendum.

§.2. Durand. in 3. dist.3.q.3.n.6. opinatur non posse fomitem radicitus euelli: quia censet fomitem nihil esse præter inclinationem habitualem, scilicet innatam, appetitus sensitiui in obiectum præter rationem. hæc autem inclinatio semper manet, quia est idem appetitus sensitiuus. Hanc opinionem Durandi mordet P.Suarez disp.34. sect.1. sub initium: tum quia in Christo & Beatis maneret fomes peccati, contra Doctorum communem opinionem: tum quia in nobis non esset effectus peccati, nec relinqueretur ad agonem; cùm necessariò insit singulis hominibus. quod est contra Tridentinum in decreto de peccato originali. Vidit Durandus hæc argumenta, à quibus se facilè expedit n.8. asserens inclinationem hanc & appetitum considerari oportere, vel secundùm se pronam, vel secundùm promptitudinem ad peccatum. in quo sensu, ait à Patribus vocari fomitem peccati: hanc promptitudinem ait posse frenari, vel extrinseca Dei prouidentia, qua dicitur ligari fomes; vel intrinseca aliqua qualitate, qua ait fomitem extingui atque delexi. Itaque Durandus cum cæteris conuenit in vocando fomitem illam inclinationem priuatam extrinseca prouidentia, & qualitate intrinseca: quid autem refert ab eo asseri non posse omnino fomitem tolli? quia loquitur de ipso naturali appetitu: Concilium autem loquitur de ea inclinatione prona ad malum, non verò frenata.

§.3. Est ergo fomes peccati appetitus sensitiuus præueniens rationem ad obiectum malum. cui præmitto, nostrum intellectum, dum est in corpore, pendere à sensu interno in cognoscendo: priùs enim est obiectum in sensu, inde autem deriuantur species ad intellectum: cùm autem appetitus sensitiuus sensu moueatur interno repræsentato obiecto delectabili, illud appetit, ac refugit noxium: hic motus præuenit voluntatem, quemadmodum sensio intellectum. atque hic modus operandi est homini insitus, nec sine miraculo potest impediri: interdum autem intellectus acceptâ à sensu specie vnius obiecti, discurrit in alia: tunc autem voluntas potest priùs affici in obiectum, inde autem deriuari amor in appetitum. est autem appetitus & actus, & potentia: fomes actualis est affectus appetitus sensitiui præueniens rationem ad peccatum: potentia autem est ipsa facultas sensitiua proximè expedita ad omnes actus exercendos. Dixi *præueniens rationem*: nam si datâ operâ quis velit eos motus, illi iam non sunt fomes peccati, scilicet incitabulum ad illud; sed potiùs sunt effectus peccati. Hoc fomite caruisse Adamum est absque controuersia: constat enim ex Trident. suprà in nobis dici peccatum; quia à peccato est, & ad peccatum inclinat: si ergo est effectus peccati: ergo non fuit in Adam ante, sed post peccatum. S.Thom. q.15.a.2.

§.4. Præmitto item, fomitem peccati esse actum circa obiectum malum: quod si voluntas liberè amaret, peccaret quidem. Probatur. Si mihi non licet delectari de vindicta inimici; actus appetitus me mouens ad eam delectationem, est fomes peccati: quia me excitat ad peccandum: si autem aliqua ratione mihi licet habere aliquem simplicem affectum circa obiectum prohibitum; appetitio me mouens ad illum actum præcisè non est fomes peccati: quia me non mouet ad peccandum: si autem me mouet ad actum efficacem circa obiectum malum, tunc est fomes peccati. Verbi gr. prohibetur clerico venatio: rectè potest clericus considerare se expectare cuniculos ad viuaria, illos illaqueare, balista aut sclopeto ferire: quia obiectum illud non est intrinsecè malum, sed tantùm extrinseca prohibitione: simplex affectus tantùm fertur in obiectum ipsum secundùm se; si autem vellet clericus efficaciter venari, tunc peccaret. Hæc obserua in secundam sectionem.

§.5. Hinc colliges fomitem peccati non esse qualitatem morbidam: nam appetitus circa obiectum delectabile naturaliter resultat ex illius apprehensione, & resultaret in pura natura. itaque opus est cognitione sensus interni: quâ positâ, si est sufficiens, mouetur appetitus necessariò, nec eget alio impellente; si verò cognitio est insufficiens, numquâ mouebitur. Hæc autem qualitas quod potest esse, & à quo principio producitur in homine.

SECTIO II.

Christus caruit fomite peccati.

§.6. CHristum caruisse fomite peccati, constans est omnium assensus. Ratio verò non admodum constans. B. Thomas opinatur id oriri ex habitibus Christi, quos habuit in gradu excellenti: habitibus autem cohibentur motus oppositi. Contrà, Primùm. B.Thomas videtur constituere in appetitu habitus honestos: ostendi autem disp.17. de Anima illum esse eorum incapacem. Præterea duplex est motus appetitus: alter præueniens rationem, vel subsequens; alter ex cognitione vnius obiecti sine cognitione oppositi. Motus rationem præueniens non potest habitu cohiberi: quia sicut habitus honesti non generantur in appetitu, nisi per deriuationem ex honesta operatione voluntatis: ita nec ipsi exercent suum munus, nisi dependenter ab eâdem voluntate: quia in appetitu constituuntur habitus, vt facilè rationi obtemperet; obtemperare autem ponit motum voluntatis imperantis. Secundum genus motuum non compescitur habitibus: habitus enim nihil efficit nisi reddere potentiam facilem ad eliciendos actus similes ijs, quibus comparatus fuit; contrarios autem motus non compescit, nisi dum ipse elicit suos contrarios alijs, quibus cæteros impedit: ergo vt habitus impediat motus contrarios, eget cognitione obiecti talis habitus. Paret consequen-

S.Thom. q.15.a.3. & 4.

tia: quia non potest exerceri actus circa obiectum sine cognitione obiecti: sed habitus impedit actus contrarios solùm exercendo suos: ergo cognitione sui obiecti præeunte. tunc sic demus sensu interno solùm repræsentari obiectum delectabile, quod est contra rationem: tunc habitus temperantiæ nihil efficiet: quia non repræsentatur obiectum, circa quod se exerceat: ergo tunc erit fomes peccati, quantùmuis temperantiæ habitus sit intensus. Casus autem quotidie contingit: quia excitatur sensus internus ex præsentis obiecti specie: tunc autem nulla excitatur in sensu interno species temperantiæ. Tandem habitus minuunt inclinationem oppositam, nõ extinguunt. inclinatio orta ex actibus, quæ est habitus, omnino extinguitur alio habitu: inclinatio autem orta non ex actibus, sed ex cognitione antecedenti, non potest tolli: quia est per modum potentiæ, cui non est contrarius habitus. Hæc doctrina est apud P.Suarez to.2. disp.4. sect.5. & alios.

§.7. Duplex est ratio à priori: altera, quia Christus habebat euidentem prophetiam de obiectis, quæ illi erant obuia facienda, quæ excitare possent appetitum ad eorum affectum: cumque ipse plenissimum dominium haberet in suum appetitum, & imperium ad nutum; poterat pro suo arbitratu illi proponere obiectum honestum sub specie sensibili adeò efficaciter, vt non posset moueri obiecto delectabili. Item poterat omnino impetrare à Deo, ne haberet paratum concursum ad eos actus. Item poterat ita se temperare feruentissimis actibus amoris, vt vel sensus non apprehenderet volente Christo obiectum delectabile, vel appetitus nihil moueretur. Quę doctrina colligitur ex August. to.5. lib.14. de Ciuitate Dei c.9. asserente motus appetitus suspensos à Domino, quando voluit. Secunda ratio à priori: quia licet isti motus sint connaturales homini secundùm se. at Deus in statu innocentiæ speciali prouidentia eos compescebat per iustitiam originalem: quam iustitiam quantum ad spiritualia habuit Christus eminentiùs, quàm Adamus. A posteriori colligitur: quia fomes in nobis est pœna peccati originalis, quam quia dedecentem non oportuit à Christo assumi. item relinquitur ad agonem: Christus autem sine vlla resistentia omnem virtutem exercuit.

§.8. Dices, Christum concupijsse mortis effugium. quod erat contra rationem: quia mors erat à Deo præcepta, vel saltem illam volebat. Respondent Patres Suarez & Vasquez effugium mortis non esse secundùm se malum; fomes autem est malus secundùm se. Contrà: Quia coniugium non est malum: ergo posset Christus ex affectu coniugalis voluptatis petere à Deo, vt eum solueret voto castitatis; sicut optabat liberari à præcepto mortis. Deinde si appetitus fertur in materiam peccati, & in eam inclinat voluntatem: ergo est incitabulum ad peccandum: ergo est fomes peccati: quid autem refert esse ab intrinseco, aut ex prohibitione malum, si verè est peccatum, & appetitus inclinat ad efficacem eius amorem, aut odium? Respondeo ex §.4. licuisse Christo ex simplici affectu voluntatis, etiam libero, optare mortis effugium: quia ferebatur in carentiam mortis secundùm se; ex quo actu deriuatus fuit similis in appetitum sensitiuum Christo sciente, & volente: itaque ille motus ortum traxit ex ratione, & voluntate. Deinde erat licitus, potuitq; Christus similes motus habere circa omnia obiecta secundùm se bona, quæ in suo conceptu non includerent malitiam aut inhonestatem.

§.9. Vtrùm autem de potentia absoluta possit esse in Christo fomes peccati; pendet ex ea quæstione vtrùm Deus possit speciali influxu excitare appetitum ad obiectum malum? Si potest, non video cur Christo repugnet; si non potest, non potest esse in Christo. in quo lege communi non potest esse: quia humanitati vnitæ debentur concursus, cum quibus non posset esse fomes; tamẽ posset humanitas illos promptos habere relicta concursui generali debito appetitui. Idem dixerim de habitibus vitiosis: si eos habitus antea habuisset, necessariò essent assumptione corrumpendi; vel Deus non posset eos infundere, si specialis in eos influxus Deo repugnat. quæ hîc disputari non potuerunt. Hanc doctrinam obserua in disputationem 87. sect.2. de fomite peccati in Maria.

DISPVTATIO LXV.

Vtrùm anima Christi fuerit passibilis?

S.Thomas art.3.& 4.

§.1. Christo nullam esse ignorantiam, satis ostendi disp.53. & 54. Passio propriè significat actionem productiuam termini ex subiecto, quæ propriè constituit sextum prædicamentum: at ab Aristot. constituitur tertia species qualitatis passio, & passibilis qualitas. Explicui autem in prædicamento qualitatis, passionem significare sextam qualitatem subiecto ortam ex aliquo motu aut affectu appetitus sensitiui; vt rubor in homine verecundo, albicatio in cholerico. Sensus igitur articuli est, vtrùm in Christo fuerint huiusmodi passiones, scilicet affectus appetitus sensitiui cum hac alteratione alicuius humoris, siue cum sanguinis commotione. Hos motus constituit S.Thomas inter animæ defectus, non quidem morales; sed omnino physicos, qui possunt accidere etiam honestè.

§.2. Conclusio certa est, animam Christi fuisse passibilem. Hæc doctrina est de fide; vt patebit percurrendo singulas passiones seqq. disputationibus. In genere autem patet Lucæ 24. v.26. *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam?* Hebr.2.9. *Videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum.* Maximè patet ex cap.8. ad Rom.

Rom.v.17.& 18. vbi Apostolus ait, *iustos esse coheredes Christi.* Exigit ergo vt compatiamur cum Christo, vt cum illo regnemus; nos autem verè patimur: si ergo compatimur cum Christo, ergo & ille verè fuit passus, sicut verè regnat. hæc verba Pauli: *Si autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur. existimo enim quòd non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Plenæ sunt Scripturæ huiusmodi vocibus.

§.3. Ratione probatur. Primò: quia Christus assumpsit quidquid non dicit imperfectionem moralem, imò assumpsit humanitatem aptam morti, siti, doloribus, tristitiæ, & alijs affectibus, quibus Christus vitam ageret his calamitatibus plenam, & mortem obiret acerbam: at sine passibilitate hæc contingere non possunt: ergo. Secundò, probatur argumento S.Thomæ sic: Christi corpus sæpè lædebatur vel siti, vel fame, vel fatigatione itineris; maximè autem tempore passionis: ergo Christus sentiebat & dolebat eos cruciatus. Consequentia Primùm est Isaiæ c.53.3. *Virum dolorum, & scientem infirmitatem.* Item: *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit* Item: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus.* Deinde sensus Christi erant expediti ad sentiendam corporis læsionem: Item & appetitus, ad displicendum in ea: quid ergo defuit, vt doleret sui corporis læsionem? S.Thom. q.15.a.5.

§.4. Tria S.Thomas obseruat, quæ priùs animaduerterat Damasc.3. de Fide c.20. quibus passiones Christi differunt à nostris. Primùm ex parte obiecti: nos enim illis inclinamur ad malum non rarò: nulla autem Christi passio fuit de obiecto prauo. Secundò, ex principio: in nobis enim enascuntur aliunde ex obiectis, præueniuntque rationem: Christus autem pro suo arbitratu eas sinebat oriri. Tertiò, ex effectu: quia nostræ sæpè nos trahunt ad peccatum; Christum verò nec per somnium. Vbi aduertit ex Hieron. in Christo non dici passiones: quia passio ex appetitu ascendit ad voluntatem, quam trahit secum: dicuntur autem *propassio*, quia sistunt in solo appetitu. qua voce non pauci vtuntur. Verùm doctè P.Vasquez obseruat disp.62.n.5. eos motus verè esse passiones: quia fiunt cum alteratione qualitatis facilè euanescentis, & quia multi Patres ita loquuntur: Scripturæ autem nomine *passio* non *propassio* vtuntur: est autem per accidens passioni voluntatem moueri. Sed quæstio est parui momenti.

DISPVTATIO LXVI.

Vtrùm in Christo fuerit dolor sensibilis?

S.Thom.art.5.

§.1. Conclusio est affirmatiua: quia ad dolorem sensibilem tantùm requiruntur læsio corporis, & sensus læsionis: quæ omnia fuerunt in Christo.

§.2. Dolor sensibilis est affectus, quo appetitus materialis sibi displicet in obiecto corpus affligente, quod sensu percipitur: dolor enim in genere est displicentia de malo proprio præsenti; sensibilis autem est, quæ pendet à perceptione sensus. Christum Dominum sensisse & exercuisse appetitum circa obiecta sensu externo perceptibilia, patet ex sexcentis Scripturæ testimonijs. Matth.4.2. *Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.* esurire autem, est famem sentire, & appetere cibum: quod non contingit sine dolore stomachi cibum requirentis; quia sentit calorem humidum non sine dolore stomachi depopulantem. Ioan.4.6. *Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem.* Defatigatio autem est displicentia de corporis lassitudine, qua sic interdum afficimur, vt humeri videantur plumbei, quorum pondus ferre nequeunt pectus & armus; pedes autem & brachia præ dolore soluantur. Matth.27. 34. *Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum; & cùm gustasset, noluit bibere.* percepit ergo, & palatum exhorruit: è vino enim illo hausit acerbissimum saporem: bibere autem recusauit, non quia adeò insipidum & amarũ; sed quia ita erat confectum, vt minueret sensuum cruciatũ, quod Dominus recusauit.

§.3. Christum verè passum sensibilem dolorem, constat Primùm ex c.26. Matth.v.39. Vbi Christus Patrem orauit, vt ab ipso passionis calicem declinaret. Calix autem significat in præsenti mortem doloribus plenam, quos ita Christus perhorruit, vt sanguinem sudaret: si autem eos cruciatus non esset sensurus, nec illis torquendus, cur tam enixè orauit, ne cogeretur illum bibere? Lege c.53. Isaiæ, *Virum dolorum, & scientem infirmitatem*: illi autem dolores erãt ex passione corporea. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: liuore eius sanati sumus*, scilicet dolore capto ex vulneribus, quibus liuidum fuit eius corpus. *Pro eo quòd laborauit anima eius*, &c. Totum illud caput est de morte Christi & doloribus quos pertulit. Lege item psal. 68. Vbi clarè describuntur dolores & angustiæ Christi in morte obeunda, maximè v.27. *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.*

§.4. Dices Primò, visione beata impediri dolorem, vt patet in extasi. Respondeo, visione ex natura rei donandum Christi corpus impassibilitate; hac autem negatâ, visio non impedit sensuum actus: quia ab eis minimè pendet, nec ipsi ad eam concurrunt, nec per spiritus animales, nec per species impressas. Extasis autem fit per repræsentationem, ad quam concurrunt spiritus animales: trahuntur autem hi tanto impetu, vt deserant sensus, qui propterea aut parum, aut nihil sentiunt.

§.5. Obijcis Secundò, B.Hilarium lib.10. de

S.Thom. q.15.a.6. & 7.

Trinit. asserentem Christum non habuisse dolorem. Respondeo, Hilarium locutum de dolore, quo mors fugeretur; non verò de dolore, qui subderetur voluntati moriendi: ait enim non potuisse mortem timere, qui eam liberè, & sua voluntate obijt. Admittit item dolorem, & alias passiones sine effectu passionum, scilicet sine impatientia, & voluntate fugiendi: inquit enim, *nec tamen ita, vt passionis consiceretur iniurijs.* Denique probat has passiones assumptas à Verbo, non ex infirmitate, sed ex voluntate, ad demonstrationem naturæ humanæ: agit enim contra hæreticos asserentes Christum fuisse ignorantem, timidum ac inhabilem, sicut sunt cæteri hominum. Hos reprehendit inambulatione Christi super aquas, & alijs miris potestatibus Christi, qui vt mira potuit efficere, sic potuit & dolores vitare; si voluisset. Inferiùs autē tristitiam admittit in Christo ex amore eiusdem in eos. Sanè subdifficilis est Hilarius: sic tamen facilè componitur. Vide P.Maldonatum in Matth.26.37.

DISPVTATIO LXVII.

Vtrùm in Christo fuerint tristitia, & timor?

S.Thom.art.6.& 7.

§.1. Conclusio affirmatiua. Dolor à tristitia differt: quòd ille habet pro obiecto corporis læsionē; hæc verò habet pro obiecto malum interiùs apprehensum, licet etiam sit per sensum externum, vt cùm quis tristatur ex amisso honore, vel etiam ex damno alterius, quem amat. Christum verè habuisse tristitiam, patet ex Matth.26.n.37. & 38. *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Item, *Cæpit contristari, & mœstus esse.* Contrà: Isaiæ 42. dicitur de Christo, *Non erit tristis, neque turbulentus.* P. Vasqu. disp.62.n.11. rectè explicat hunc locum, *tristem* in præsenti sumi pro *truci*, siue *feroci*: quod patet ex alia voce *turbulentus*, scilicet per fetociam se & omnia turbans.

§.2. Negare videtur S.Thomas propriè timorem in Christo propter Aristot. auctoritatem; verùm Christum timuisse testis est Marcus c.14.n.33. *Et cœpit pauere, & tædere.* P. Maldonat. in c.26. Matth.n.37. hæc ait, *Et ita omnia docent, Christum timuisse mortem, vt negari saluâ Scripturæ auctoritate non possit.* Pauere apud sacros & profanos nihil est, quàm timere, nisi fortè addat vehementiam timoris; vbi autem Scripturæ & Patres planè loquuntur, sunt accipiendi propriè, dum nihil obest. Hîc autem vnus obijcitur Aristot. in quem impingendum est, ne illi deserantur: quin quod loquitur Aristot. non de timore; sed de illo quem orator persuadere debet, vt ciues sibi consulant: si autem damnum effugi non potest, non est timor persuadendus à rhetore, sed ciues armandi ad illud æquo animo ferendum.

§.3. Caiet. opinatur in appetitu Christi fuisse propriè timorem: quia illi proposita fuit mors abstracta ab infallibilitate: at in anima Christi eum non fuisse propriè. Verùm Caiet. deuiat à S.Thoma, negante in Christo speciem timoris proprij. Deinde sensus & appetitus Christi mouebantur ex imperio voluntatis: hæc autem certò sciebat mortem esse infallibilem; vnde propter connexionem harum potentiarum repræsentata fuit mors appetitui vt certa: & cùm animus Christi fuerit velle angi propter nos, non reliquit appetitui speciem effugiendi; sed illi efficacissimè proposuit vim tormentorum certò futurorum: quibus ita contremuit appetitus, vt sit actus in pauorem, mœstitiam & tædium. Meritò etiam ait P. Vasqu. disp.62.n.17. esse dignum graui censura, negare in voluntate Christi timorem: nam, vt patet ex B.Epiphanio hæresi.77. & ex P.Maldon. in cap.26. Matth. n.37. ijs testimonijs vtitur VI.Synodus, & alij Patres, ad probandum, à Verbo assumptam mortem. S.Thomas non negat in voluntate timorem: quem admittit in appetitu. Hac de re fusè ago vol.2. disp. 113.sect.5. quò me reijcio.

DISPVTATIO LXVIII.

De admiratione, ira & via Christi.

S.Thom.art.8.9.& 10.

§.1. Multifariam capitur admiratio; semper tamen est de re excedente facultatem naturalem admirantis in eo statu, in quo eam miratur; vt vir miratur fortitudinem pueri; quia ipse in ætate id non posset, vt rectè obseruat P.Vasquez disp.62.n.38. & 39. quapropter solet à duobus spectantibus rem aliquam miram, alter mirari, alter verò non: quia qui non miratur, potest rem illam facere, aut eius causas cognoscit. vnde Deus nihil mirari potest. Hinc ortum traxit Aristotelis doctrina 4. Ethicor. cap.3. magnanimum non esse proclium

eliuem in admirationem, & parcum esse laudatorem: quia animo est superior cæteris, quorum pauca opera sunt vltra eius animi magnitudinem. tamen non est contra magnanimitatem aliquando mirari: quia homo non potest cæteris omnibus esse superior.

§.2. Admiratio est affectus voluntatis. August. epist.101. ait esse quoddam admirationis genus affectum laudandi rem aliquam magnam, raram, & insolitam: qua ratione ait Christum miratum fidem Centurionis, eamque laudasse. ac sæpè contingit, vt, cùm quis rei insolitæ causas percipit, adhuc perseueret in admiratione, vel in laude eiusdem rei. verùm cùm Deus laudet etiam res raras, & insolitas, & magnas, & non miretur; opus est aliquid addere, nempe aut eas esse supra naturales vires admirantis, vel excitari affectum aliquem sciendi aliquo modo causam rei miræ; quæ causa aliquo pacto ignoratur. perseueratur autem in admiratione etiam cognita causa: quia perseueratur in gaudio rei miræ, & in gaudio de noua cognitione causæ. quod gaudium dici potest admiratio. Frequentior vsus admirationis est pro affectu sciendi causam rei, quam admiramur. Ita B.August. suprà: Aristoteles autem 1. Metaph. cap.2. dixit admirationem fuisse philosophandi principium: & S. Thomas 1.2.q.32. art.8. ait admirationem esse desiderium sciendi causam occultam rei admirabilis. In primo saltem sensu certissimum est, in Christo fuisse admirationem: quia laudauit res magnas, & insolitas, quæ sunt supra eius facultatem naturalem. in qua significatione non potest negari admiratio in Christo. At vtrùm habuerit gaudium de re magna & insolita, cum desiderio efficaci, aut simplici affectu cognoscendi causam aliquo modo ignoratam? est difficultas.

§.3. S.Thomas in hoc art. Caietan. ibidem, & in cap.8. Matth. (vt fatetur P. Vasquez suprà nu.28.) omnes auctores (vno aut altero ex recentioribus excepto) propter testimonium Lucæ 7. & Matth.8. admittunt in Christo admirationem secundùm proprium conceptum. quorum opinionem vt communiorem, ita arbitror probabiliorem: quibus etiam subscribit P.Ragusa disp.197. Cui præmitto, scientia experimentali Christi eius voluntatem moueri affectu naturali non secùs ac si nullam aliam scientiam haberet: quamuis enim cognitio maximè iudicatiua dirigit voluntatem. Patet etiam: quia multi affectus doloris atque tristitiæ oriebantur ex hac scientia in voluntate Christi. vnde repræsentans hæc scientia rem aliquam insolitam, poterat voluntatem Christi afficere, tùm ad laudem talis rei, tum ad cognoscendas occultas eiusdem causas: nam cognito effectu poterat per hanc scientiam ignorari causa: hinc autem ortum habet auiditas causæ sciendæ: hæc autem est admiratio proprijssimè. quòd si Christus alijs scientijs caruisset, & haberet hunc affectum, verè esset admiratio: sed nunc retinet essentiam eamdem, quia est idem appetitus sciendi causam.

§.4. Oppositum censent PP. Vasquez disp.62. n.35. & Suarez in comment. art.8. vers. *Verùm vt explicemus.* ait P. Suarez Christum nihil imprudenter voluisse: at per illam scientiam non poterat scire causam rei: verùm illa scientia à posteriori potest eam cognoscere: verbi gr. in fide Centurionis vidit Christus signa externa, quibus miles & dux Ethnicus prouoluebatur ad pedes Christi: res illa erat insolita propter superbiam militarem: nesciebat per hanc scientiam, ex quo animo id efficeret, an illudendi? an ex melancholia? potuit optare scire quæ esset causa illius deiectionis, vt nobis contingit. Optauit (inquam) vt ipse loqueretur, & ostenderet causam, colligens vel ex verbis Centurionis causam esse obseruantiam in Christum, valdè affectus fuit in eius laudem; potuitque esse aliquod tempus inter cognitionem causæ, & effectus: totum illud, quod fuit interiectum inter illam deiectionem externam, & verba Centurionis: quia ex illo effecto non potuit subitò colligi causa; nosque nullo alio modo scimus res ab arbitrio pendentes. Hinc soluitur argumentum ipsius P.Suarez. Quod verò ait eodem experimento cognosci effectum & causam, non semper est verum. Vt patet in præsenti casu: quia externum cultum Centurionis cognouit per experimentum specierum impressarum, quas emisit externa illa Centurionis depressio; fidem autem percepit per species verborum, quæ Centurio fecit per interiectos amicos, & per se. S.Thom. q.15.a.8.9. & 10.

§.5. P.Vasquez disp.62.n.33. sic argumentatur: Quia non potuit Christus desiderare cognoscere per scientiam inferiorem causam illius effectus, quę erat fides: ergo non potuit admirari. Probat antecedens: quia per scientiam infusam intuebatur Christus fidem Centurionis; quæ fides non poterat cognosci per scientiam acquisitam, nisi tantùm fide naturali: fides autem, & cognitio intuitiua non possunt simul esse. Respondeo, negando antecedens. Ad probationem, respondetur scientia naturali posse cognosci fidem supernaturalem abstractiuè, & per alienas species, quin per testimonium dicentis: illa autem cognitio non pugnat cum intuitiua, vt patet in eodem Christo intuente Deum per scientiam beatam, & eum abstractiuè cognoscente per alias scientias.

§.6. Secundò argumentatur: quia licet Christus posset desiderare cognoscere causam rei insolitæ nouo modò per scientiam acquisitam; tamen illum effectum non esse admirationem: quia non est affectus cognoscendi simpliciter causam, quam perfectissimè sciebat per aliam scientiam; sed tantùm est affectus cognoscendi causam secundùm quid, scilicet nouo modo: admiratio autem est affectus cognoscendi rem, quæ ignoratur. Respondeo, in Christo duos esse affectus sciendi causam rei insolitæ: alterum, ortum ex scientia infusa, per quam Christus perfectissimè cognoscebat causas rerum: hic affectus reflexè terminatur ad cognitionem causæ per scientiam acquisitam, ac propterea iste non est admiratio, tum quia oritur ex perfecta cognitione effectus, & causæ: tum quia reflexè vult scire causam, non simpliciter, sed secundùm quid. Alter affectus est naturalis, ortus ex ipsa scientia acquisita, quæ non vult reflexè cognoscere rem per scientiam acquisitam; sed tantùm est affectus terminatus ad cognitionem causæ secundùm se: hic enim nec respicit ex se alias scientias, nec reflexè versatur circa illas; sed eodem modo fertur in cognitionem causæ, quo, si nulla esset alia scientia: imò si non esset alia, hic esset, esseque simpliciter admiratio. cùm igitur modò retineat totam illam essentiam, modò etiam erit admiratio: existentia autem aliarum scientiarum est illi accidentaria: quia ab

S.Thom. q.16.

ab illis non pendet essentialiter, nisi ad summum quoad exercitium: quia Christus per illas scientias directus posset nolle admirari.

§.7. Tertiò obijcit, Christum non laudasse, nec fuisse admiratum nisi fidem internam Centurionis, quam non potuit attingere per scientiam acquisitam. Respondeo, Christum omnia laudasse: nam actus internus & externus pertinent ad eamdem partem. Deinde respondeo, per scientiam infusam cognouisse fidem, eamque laudasse; per acquisitam fuisse admiratum: quia vtrumque testatur Euangelium: & eâdem scientia vtrumque præstitum non testatur.

§.8. Quartò obijcit August. multis in locis dicentem Christum non potuisse mirari: quia omnia nouerat. Fateor August. difficilè posse explicari. Respondeo tamen, locutum de Christo vt prædito scientia infusa, ex qua non potuit admiratio oriri præter rationem ab ipso August. redditam: at verò nos non loquimur de illa scientia, sed de acquisita, cuius non meminit August. in vllo ex illis locis. Itaque damus Augustino quod contendit: addimus autem, quod omisit, & quidem prudenter omisit: sic enim clariùs probabat plenitudinem scientiæ Christi: nec erat opus recurrere ad scientiam experimentalem: quia fortè non poterat sine incommodo: in Scholis autem nullum est.

§.9. Aduerte, admirationem alicuius rei insolitæ, quam vt malam apprehendimus, vocari stuporem; esseque affectum illam vituperandi, & detestandi: supponitur autem esse etiam affectum cognoscendi eam.

§.10. In Christo fuisse iram asserit S. Thomas art.9. quoniam ira oritur ex tristitia, estque appetitus repellendi iniuriam illatam sibi, vel alijs; & cùm in Christo sit tristitia de iniuria illata Deo, potuit etiam esse appetitus illam repellendi. Quæ doctrina est certa: nam etiam Christus zelo Domini vrebatur, & flagellis eiecit è templo mercatores. Etiam ait Scriptura de Christo, eiusque inimicis ab ipso superatis, *Calcaui eos in furore meo*, scilicet ira iusta in rebelles contra Deum. Sunt quædam plurima alia testimonia.

§.11. Fuisse etiam Christum viatorem simul & comprehensorem, docet idem S. Thomas art.10. quia Christus, qua parte videbat Deum, erat beatus, & comprehensor; at verò qua in corpore anima erat passibilis, ex hac parte erat viator: quia nondum comprehenderat, scilicet non fuerat assecutus.

§.12. Hæc doctrina est certissima, recteque obseruat S. Thomas, non modò Christum fuisse viatorem secundùm corpus, sed etiam ex parte secundùm animam: quoniam in anima habuit multos affectus voluntatis, tristitiæ atque doloris de Deo offenso, alijsque obiectis, quæ meritò illum poterant solicitare. Hoc autem ita contingit. Visio ex natura sua petebat, vt Deus à Christo auerteret omnem occasionem doloris atque tristitiæ: quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. A corpore erant auertendæ per quatuor illius dotes; ab anima verò per negationem concursus ad tales affectus. Hæc, quæ debebantur visioni beatæ, negauit Deus, recteque potest eadem voluntas gaudere de vno obiecto, & tristari de alio. Aduerte, Christum habere gratiam habitualem distinctam specie à nostra; quæ illum natura sua constituit extra viam in intellectu: quia petit semper visionē Dei propter identitatem cum lumine; vt ostendi disp.26. de Deo sect.6. subsect.3

DISPVTATIO LXIX.

De idiomatum communicatione.

S.Thom. quæst.16.

SECTIO I. *De hac propositione*, Deus est homo.
SECTIO II. *Eadem propositio probatur ab alijs.*
SECTIO III. *Probata conclusio.*
SECTIO IV. *In qua materia sit hæc propositio*, Deus est homo?
SECTIO V. *Quomodo idiomata inter se prædicentur?*
SECTIO VI. *Quid sit sentiendum de his propositionibus*, Deus est humanatus, homo est diuinus, homo est Dominicus?
SECTIO VII. *De hac propositione*, Homo est Deus, *art.2.*
SECTIO VIII. *Vtrùm ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de diuina natura; & de humana ea, quæ conueniunt filio Dei, art.5.*
SECTIO IX. *Vtrùm hæc sit vera*, Deus factus est homo? *art.6.*
SECTIO X. *Vtrùm hæc sit vera*, Homo factus est Deus? *art.7.*

§.1. IDIOMA propriè significat vulgarem sermonem cuiuscumque prouinciæ: sumitur etiam pro sermonis proprietate; à Theologis autem pro prædicatione vnius rei de alia: maximè verò vsurpatur in hoc mysterio pro conuenientia prædicati naturæ humanæ de diuina, vel è contra. Cùm ergo quæ conueniunt naturæ humanæ, adscribuntur Deo; & quæ conueniunt Deo, adscribuntur homini, dicuntur conuenire per idiomatum communicationem.

SE-

SECTIO I.

De hac propositione, Deus est homo.

§.2. S. Thomas art.1. satis eruditè refert à nullo Christiano negari hanc propositionem; variè tamen exponi à diuersis hæreticis, & à Catholicis pro diuersitate errorum aut sententiarum. Omissis autem erroribus tum Manicheorum atque Marcionis, asserentium Verbum Dei non esse verum hominem, sed phantasticum: tum etiam Apollinaristarum, negantium in Christo animam & mentem: tum denique Nestorianorum negantium veram vnionem inter Deum & humanitatem, eamque constituentium solummodo per affectum, de quibus agendum disp.100. sect.1. His ergo omissis examinandus occurrit Durandus in 4.dist.4.q.2. dicens hanc propositionem, *Deus est homo*, &, *Homo est Deus*, non esse propriam. Primò, quia natura propriè non potest prædicari nisi quidditatiuè: sed homo non prædicatur de Deo quidditatiuè, nec Deus de homine: ergo neque propriè. Confirmatur. quia si Deus assumpsisset carnem inanimatam, propriùs diceretur Deus incarnatus, quàm Deus caro. Secundò, quia duæ naturæ in eodem supposito existentes, non possunt inuicem prædicari propriè, nisi altera prædicetur denominatiuè.

§.3. In hanc sententiam Durandi acriter inuehitur P. Vasquez disp.63.c.2. Et quidem rectè probat ex Concil. Lateranensi, & ex epistola Sophronij approbata in VI. Synodo, hanc propositionem esse propriam, *Maria est mater Dei*: quam ego etiam probabo disp.100. sect.1. Cùm igitur etiam sit mater hominis, sequitur hominem illum verè & propriè esse Deum. Verùm Durand. re ipsa non aduersatur Patribus & Concilijs: ait enim n.15. in fine, eam propositionem esse veram: item n.20. ait B. Virginem verè esse *Theotocon*, scilicet *matrem Dei*, & *Christotocon*, scilicet *matrem Christi*. quorum primum negat Nestorius: vox autem *impropriè* non excludit veritatem in sententia Durandi, sed tantùm proprietatem prædicationis naturarum, quæ communiter prædicantur quidditatiuè: & quia humanitas de Deo non prædicatur quidditatiuè, ideò ait non prædicari propriè. Vnde comparat has propositiones, *Deus est homo*, &, *Petrus est homo*: aitque primam esse impropriam; secundam verò propriam. Concilia autem, & Patres quando dicunt Deum esse hominem propriè, particulam *propriè* opponunt particulæ *figuratè*, & *per abusionem*, scilicet Deum sine vlla figura aut metaphora esse hominem, quo multos hæreticos damnant. Durando autem ille sensus non venit in sensum: sic debet exponi.

§.4. Impugnatur Durandus, quia etiam in eius sententia est vera hæc propositio, *Deus est homo*: ergo etiam est propria: quia veritas eius non est per tropum vel figuram, vt hæc: *Deus est ignis*: ergo per proprietatem: quia propria & figurata locutio immediatè opponuntur: & quia non est figurata, est propria. Confirmatur. hæc propositio est vera per physicam vnionem, cùm Deus sit physicè homo, quia physicè vnitur humanitati: ergo est proprijssima propositio: sicut hæc, *Corpus animatur*, *Homo est albus*. Confirmatur Secundò. Veritas huius propositionis sumitur absolutè: ergo est propria: quia illud est proprium aurum, quod absolutè est aurum; veritas enim auri, & eius proprietas, non distinguuntur: veritates autem per translationem non sunt simpliciter veritates, sed secundùm quid. Hæc enim est absolutè falsa: *Christus est leo*: quia absolutè significat, Christum esse animalem leonem. est autem vera comparatiuè, & secundùm quid: quia significat Christum præditum esse fortitudine simili leoninæ. Cùm ergo illa propositio, *Deus est homo*, sit absolutè vera, etiam est absolutè propria. S.Thom. q.16.

§.5. Quod verò ait Durand. est indignum tanto Theologo in re tam graui: tum quia nullus dialecticus exegit ad proprietatem propositionis, vt sit quidditatiua, & quando necessariò prædicatur. Hæc enim, *Corpus est viuens*, est propria; prædicatur autem de corpore anima viuens in concreto, & tamen non quidditatiuè: quia non est de conceptu materiæ primæ viuere. & quamuis principia dialectica id postularent, erant corrigenda, vt sic ex communi Patrum ac Theologorum attestatione, multa alia principia naturalia frenantur; quæ cùm in rebus naturalibus humanum ingenium euinciant, tamen in diuinarum limine obmutescunt.

SECTIO II.

Eadem propositio probatur ab alijs.

§.6. HÆc propositio, *Deus est homo*, sine hæresi negari non potest; tum quia est definita in Concil. Francfordiensi contra Elipandum in epist. ad Episcopos Hispaniæ: tum in multis alijs Concilijs satis eruditè à P. Vasquez adductis: tum etiam in sacris Scripturis idem Christus iam vocatur *Deus*, iam vocatur *homo*: sed quando de eâdem re dicuntur duo prædicata, vnum prædicatur de altero in concreto: ergo homo prædicatur de Deo, & Deus de homine: quia vtrumque prædicatur de eâdem re. *Minor* est certissima, vel ipso familiari sermone: si enim pomum est album & dulce, dicitur verè, *album est dulce*. Item si architectus est musicus, musicus dicitur ædificare. Maior autem patet tum ex pluribus locis, quibus Christus probauit Iudæis se esse Deum: tum ex pluribus alijs, quibus idem Christus probauit Apostolis se esse verum hominem habentem carnem & ossa.

§.7. Deinde confirmatur ex Matth.16. Vbi Christus periculum faciens de Apostolorum opinione sui, proposuit quæstionem, *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Vbi se vocauit *filium hominis*, scilicet *verum hominem*, vt patet ex tota prophetia Ezechielis, qui non vocatur à Deo *homo*, sed *filius hominis*. Hanc autem eamdem personam, quam Christus vocauit *filium hominis*, Apostolorum princeps nuncupauit *filium Dei*. *Tu es Christus filius Dei viui*. Quam confessionem, vt de cælo demissam, in cælum extulit Christus, in cuius præmium Christus Dominus Petrum toti præfecit Ecclesiæ. Neque Catholico viro opus est alio testimonio, quàm hoc, cui innititur christianismus vniuersus.

§.8. Adde testimonium Pauli ad Philip.2. v.6. *Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens,*

S.Thom. q.16. *accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Vnde constat, eumdem, qui est æqualis Deo, & verus Deus, esse habitum vt hominem, scilicet verè existimatum vt talem, propter formam serui, quam acceperat, & in quam se exinaniuit.

§.9. Clarissimè autem ad Hebr. c.1. *Nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem vniuersorum* (Quod illi conuenit, in quantum est homo: nam in quantum est Deus, non constituitur heres à Patre, cùm sit æquè Dominus, ac ille) *per quem fecit & sæcula.* Quod illi conuenit in quantum Deus est. Vtrumque autem coniungit inquiens, *Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansq; omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit.* Vbi Apostolus indiscriminatim tribuit Filio Dei idiomata Dei & hominis. Tandem omissis alijs, clarissimum est testimonium Ioann.1. cùm enim dixisset Verbum esse Deum, & omnia per ipsum facta, hoc mysterium apertè contestans subiunxit, *Et Verbum caro factum est*; scilicet *factum est homo*: *caro* enim ibi sumitur pro toto homine, vt patet ex Genes. cap. 6. n.12. *Omnis quippe caro corruperat viam suam*: & ex Isaia cap.40. n.5. *Et videbit omnis caro*, &c. Cùm ergo Deus factus sit homo, Deus est homo; quia illud ego sum, quod factus sum; & si factus sum albus, sum albus. & in Symbolo dicitur, *Et homo factus est.*

§.10. Rationes variæ redduntur ab auctoribus. Prima est, hominem de Deo prædicari in obliquo, vt sensus huius propositionis, *Deus est homo*; sit, *Deus habet hominem.* Verùm rectè ait Bonauentura eam rationem sapere errorem Nestorij, negantis veram vnionem, & asserentis hominem propter singularem Dei beneuolentiam dici Deum, & Deum hominem. Si igitur propositio hæc, *Deus est homo*, non significat naturalem identitatem inter Deum, & hominem; sed tantùm significat possessionem, qua Deus singulari ratione habet hominem, sequitur nullam esse veram vnionem inter Deum & hominem.

§.11. Confirmatur. quia hæc propositio, *Homo est Deus*, non potest habere hunc sensum: quia homo non habet Deum nisi in sensu Nestorij asserentis hominem auctoritate & fauore Dei dici *Deum.* Præterea est stulta explicatio propositionis: quis enim dicat, hanc propositionem, *Homo est animal*, habere hunc sensum, *homo habet & possidet animal*? Verbum enim substantiuum *est* non significat possessionem, sed identitatem.

§.12. Secunda ratio est: nam hæc propositio, *Deus est homo*, dicitur vera: quia habet hunc sensum, *Deus habet humanitatem vnitam.* quæ ratio videtur esse Bonauenturæ, displicetque Ricardo: quia Deus posset dici *pes* aut *manus*; quoniam habet eas partes vnitas. Sed hæc impugnatio nullius est momenti: est enim communis difficultas, cur Deus non denominetur à partibus, sicut denominatur à tota humanitate? est enim certum, Deum ab humanitate sibi vnita hominem denominari, & non dici pedem ab eâdem vnione. Ratio, quia partes integrales, imò & essentiales, non prædicantur de toto supposito; sicut tota humanitas prædicatur, vt omnes philosophi & Theologi confitentur. cuius ratio à priori est: quoniam anima per vnionem sui non constituit animam, sed animatum; nec pes constituit pedem, sed pedatum; sicut alæ alatum: humanitas verò constituit hominem: vnde per vnionem animæ aut pedis nec Deus dicitur anima, nec pes; dicitur autem homo per vnionem humanitatis. Hæc igitur doctrina Bonauenturæ vera est, nec de ea potest dubitari; sed indiget accurata explicatione, quam infrà subijciendam curabo.

§.13. Tertia ratio communiter redditur ab auctoribus antiquis & recentioribus: quoniam istæ propositiones, *Deus est homo, &, Homo est Deus*, sunt veræ: quia tam ex parte subiecti, quàm ex parte prædicati ponitur, *habens naturam diuinam, & humanam*: nam particula *Deus* & *homo* supponitur pro habente tales naturas, & cùm idem sit suppositum, quod habet vtramque: vnde habens vnam prædicatur de habente aliam, quemadmodum ista, *Album est dulce*, est vera propositio; quia idem est quod habet vtramque qualitatem. Vnum displicet in hac doctrina, nempe ex ea sequi, hanc vocem *Deus* semper significare humanitatem & naturam diuinam, quod est manifestè falsum: tum quia natura diuina est Deus, & quidquid est in Deo, est Deus; & tamen natura diuina non est habens naturam diuinam. tum quia suppono ex materia de Trinitate nomine *Deus* significari propriè naturam diuinam in recto connotando in obliquo personalitatem; nomine autem persona significari personalitatem in recto connotando in obliquo naturam, & ideo non esse tres Deos; esse autem tres personas: quia non multiplicantur, nisi multiplicentur ea quæ ponuntur in recto: quamuis multiplicentur quæ ponuntur in obliquo, vt non sint plura qualificata, licet sit vnum quale cum multis qualitatibus: quia in recto ponitur subiectum, & qualitas in obliquo. E contrà verò licet connotatum in obliquo sit vnum; si tamen quæ ponuntur in recto, sint plura, multiplicantur nomina, vt si P. & P habent vnam albedinem, sunt duo alba: sic est vnus Deus, & tres personæ. vnus quidem Deus: quia natura, quæ significatur in recto, est vna; quamuis personalitates in obliquo connotatæ sint tres: è contrà verò personæ sunt tres propter tres personalitates in recto significatas; quamuis natura in obliquo connotata est vna. Vnde concludo contra hos auctores, hoc nomen *Deus* non dici de persona diuina: quia ex sua significatione vsurpetur pro habente deitatem; sed propter identitatem inter diuinum suppositum, & naturam.

§.14. P. Vasquez disp.63.n.25. opinatur, rationem, ob quam sunt veræ hæ propositiones, *Deus est homo, homo est Deus*, esse, quia nomina concreta significant naturam & suppositum. Quam doctrinam probat ex Fulgentio asserente hominem assumptum à Deo: at non est assumptus habens humanitatem; ita neque est assumpta humanitas concernens suppositum proprium: ostendi autem suprà, à Patribus dici assumptum hominem pro humanitate.

§.15. Secundò mouetur: nam in Concilio Francfordiensi dicitur *Christus* esse nomen naturæ & personæ: Christus autem idem est, quod Deus & homo: ergo *Deus* & *homo* sunt nomen naturæ, & non personæ. Respondeo, Christum non solùm esse nomen naturæ; sed naturarum: quia significat humanitatem, & diuinitatem in eodem supposito existentes: hoc autem non tollit, quin suppositum ponatur

ponatur in recto, & natura in obliquo: sicut album est nomen accidentis; cùm tamen in recto ponatur subiectum, quod est substantia, & accidens in obliquo. Dicitur autem non esse nomen personæ; quia non significat nudam relationem, seu personalitatem Verbi tantùm; sed significat personalitatem Verbi reduplicatiuè subsistentem in vtraque natura.

§.16. Tertiò mouetur ex eo, quòd idem Concilium Francford. verba illa Matth.3. *Hic est filius meus dilectus*, refert ad Christum vt hominem; non verò ad suppositum. Verùm admisso eo sensu huius loci, mens Concilij est, inde probare contra Elipandum, Christum vt hominem esse filium Dei naturalem, eumque locum non vult exponere de Christo vt Deo præcisè, sed etiam vt homine. Cui expositioni necessium est diuinum suppositum: quia ratione illius Christus vt homo est naturalis filius Dei. Vtrùm autem suppositum ponatur in recto, vel in obliquo, Concilium neutram in partem disputat, neque est in eo vestigium vllum pro sententia quam impugno; vt patet ex initio epistolæ ad Episcopos Hispaniæ.

SECTIO III.

Probata conclusio.

§.17. VT autem impugnetur hæc sententia, & vera propugnetur; præmitto id, quod in Logica dixi in explicatione vocum *recti* & *obliqui*, videlicet *rectum* à Grammaticis & Dialecticis appellari casum nominatiuum; cæteros autem casus vocari obliquos. Cùm autem Dialectici dicùt aliquid in recto poni, perinde est, ac poni in casu nominatiuo: cùm autem dicunt aliquid significari in obliquo, idem est, atque constitui in aliquo casu distincto à nominatiuo. Dignoscetur verò quando aliquid ponitur in nominatiuo, resoluendo, siue explicando terminum significantem duos conceptus per verbum substantiuum: verbi gratia si quis dubitet quid significet *sapiens*; respondebitur, *sapiens est homo, qui habet scientiam rerum excellentium, & à communi sensu hominum remotarum.* Ecce in resolutione huius termini *sapiens homo* ponitur in nominatiuo; *sapientia* autem in alio casu: nec enim dici potest *sapiens* esse *homo*, & *sapientia*: nam hæc propositio esset falsa, *Musicus est sapiens*: quia redder hunc sensum: *Homo & musica sunt homo & sapientia*, qui est falsus: quia musica, & sapientia realiter distinguùtur. Item non potest dici *sapiens* esse sapientia in subiecto: quia etiam hæc propositio esset falsa, *Musicus est sapiens*: quia significaret musicam in subiecto esse sapientiam in subiecto. Ratio à priori est, quia subiectum quasi per se stat; formæ autem illi adiacent. Vnde subiectum ponitur in nominatiuo, quasi per se stans; formæ autem quasi adiectæ. Hæc repeto ex disp. 39. sect.1. apprime enim huic mysterio explicando sunt necessaria: sequentia item disputaui eodem in loco.

§.18. Aduerte autem in obliquo bifariàm rem connotari, tum intrinsecè per vnionem realem inter rectum & obliquum, vt *sapiens* connotat sapientiam sibi intrinsecè vnitam; tum etiam extrinsecè sine vlla vnione recti & obliqui, vt *visio albedinis* in recto significat actionem, & qualitatem vitalem, nempe actum videndi: connotat verò albedinem tamquam terminum omnino extrinsecum, ac proinde non vnitum. Secundò præmitto, in vera prædicatione requiri, vt quæ ponuntur in recto, sint à parte rei omnino idem: si enim ex natura rei distinguantur, erit falsa prædicatio; tametsi quæ connotantur in obliquo, ex natura rei sint idem. v.gr. Hæc propositio est falsa; *Petrus albus est Ioannes albus*, licet albedo vtriusque sit eadem numero. hæc autem esset vera, *Albedo Petri est albedo Pauli.* Cuius ratio non est alia; nisi quia quæ ponuntur in recto in prima propositione, sunt realiter distincta; in secunda verò sunt realiter idem: ergo ad veritatem propositionis requiritur, vt quæ ponuntur in recto, sint prorsus idem. S.Thom. q.16.

§.19. Confirmatur ex mysterio Trinitatis, vbi hæc propositio est falsa, *Persona Patris est persona Filij*: quia persona in recto significat rationem formalem constitutiuam personæ, videlicet relationem propriam, licet connotet in obliquo naturam; propriæ autem relationes diuinarum personarum ex natura rei distinguuntur. Hæc autem propositio, *Pater & Filius sunt idem Deus*, est vera: quia Deus in recto significat naturam diuinam, & connotat suppositum in obliquo; & quia natura in recto significata est eadem prorsus, etiam Deus est idem. Ratio à priori sumi videtur ex ipso modo significandi. Nam qui dicit, *Pater est homo*, tam Patrem quàm hominem sumit quasi per se stantes, & vtrumque ex Grammaticæ legibus collocatur in nominatiuo, alioquin barbaram efformaret propositionem; itaque tam subiectum, quàm prædicatum sunt in nominatiuo.

§.20. Ex his impugnatur doctrina P. Vasquez: asserit enim, *Deum, & hominem significare diuinitatem, & humanitatem suppositum concernentes*; itaque constituit in recto humanitatem, & diuinitatem; suppositum verò in obliquo, atque ideo has propositiones, *Deus est homo, & Homo est Deus*, esse veras: quia significant diuinitatem & humanitatem idem suppositum concernentes. Sic igitur argumentor: ergo sensus huius propositionis, *Deus est homo*, est hic, *Natura diuina concernens suppositum est natura humana concernens idem suppositum.* Falsitas consequentis satis apparet: quia natura diuina non est natura humana, siue concernant idem suppositum, siue non concernant. Hunc autem esse sensum propositionis, patet, quia hæc propositio, *Deus est homo*, vel constituit in recto tam naturam, quàm suppositum. quod est falsum: quia redderet hunc sensum, *Natura diuina, & suppositum sunt natura humana, & suppositum*; vel ponitur in recto suppositum solum, & connotat in obliquo naturas: quod negat P. Vasquez. restat ergo vt in recto ponatur natura connotans suppositum, & in obliquo illud suppositum, quod concernit. Hæc doctrina clariùs impugnabitur §.21.

§.21. Aduertendum est Primò, pro vera intelligentia veritatis prædictarum propositionum, prædicata realia, quæ reipsa sunt in Deo, esse etiam Deum à parte rei, vt, *sapientia diuina est Deus*; *paternitas diuina est Deus*, vt clarè ostendit B. Bernard. contra Gilbertum Porretanum in Concilio Rhemensi. doctrina ibidem est definita: vnde *Deus* potest supponere pro diuino supposito.

§.22. Aduertendum Secundò, hominem non

S.Tho n. q.16. prædicari de Deo, sicut de alio homine prædicatur. Quamuis enim de vtroque vniuocè prædicetur: quia tota humanitas, in qua consistit hominis essentia, est in vtroque eiusdem rationis, quod sufficit ad vniuocam prædicationem: tamen de homine essentialiter prædicatur, ita vt concipi non possit sine humanitate, de Deo tamen non ita prædicatur: quoniam humanitas non constituit in suo esse Deum; sed eumdem in suo esse iam constitutum, constituit in specie hominis per vnionem substantialem.

§.23. Aduertendum Tertiò, humanitatem non prædicari de hominis substantia, sed de toto homine, seu de supposito vt includit naturam & subsistentiam: non enim dicitur, *Subsistentia hominis est homo*; sed potiùs dicitur, *Natura humana est subsistens.* in quo etiam differt à Verbo diuino: nam *Deus* prædicatur de subsistentia, & subsistentia de Deo, ac diuino supposito propter identitatem: secùs natura creata de subsistentia creata, & subsistentia de natura propter distinctionem.

§.24. Aduertendum Quartò, diuinum Verbum esse hominem non ratione naturæ diuinæ; sed ratione suppositi, quod immediatè atque formaliter vnitur humanitati: natura verò non vnitur formaliter, & immediatè; sed materialiter, & identicè, in quantum est idem cum Verbo. Quod patet à priori: nam Deus dicitur homo ab vnione humanitatis: illa autem vnio formaliter & immediatè tantùm attingit suppositum: ergo Verbum dicitur formaliter homo à supposito. Minor est certa. & confirmatur: quoniam illud formaliter dicitur *homo*, quod cum humanitate constituit hominem: sed solum suppositum constituit formaliter hominem cum humanitate: quoniam humanitati ad hominem constituendum nihil deest præter subsistentiam: ergo solum suppositum constituit formaliter hominem cum humanitate. Vnde colliges suppositum esse, quod verè dicitur homo: nam cætera prædicata diuina, sicut non constituunt hominem, neque spectant ad rationem illius, ita non denominatur homo. quæ ratio impugnat rationem P. Vasquez, de qua egi §.20.

§.25. Ex his duabus præmissis facilè deducitur ratio, propter quam hæ propositiones sunt veræ, *Deus est homo*, & *Homo est Deus*: quoniam vt propositiones sint veræ, sufficit, vt quæ ponuntur in recto, sint idem à parte rei, vt ostendi §.18. sed in hac propositione, *Deus est homo*, rectum subiecti est idem cum recto prædicati: ergo ipsæ propositiones sunt veræ. Patet Minor: quoniam ex parte subiecti *Deus* supponit pro supposito: quia supponitur pro constituente hominem cum humanitate: quamuis enim *Deus* secundùm se potest supponi pro alio conceptu distincto ratione ab hypostasi; tamen ratione prædicati adstringitur ad suppositum: quia adstringitur ad id, quod hominem constituit; quod est suppositum. ex parte verò prædicati rectum est idem suppositum: quia humanitas illud denominat *hominem* per vnionem substantialem: denominatio enim humanitatis est *homo*, sicut denominatio albedinis *album*: ergo recta subiecti & prædicati sunt idem à parte rei. Confirmatur. quia Verbum factum est homo: ergo *Verbum* & *homo* sunt idem à parte rei: quia si Petrus factus est sapiens, *Petrus* & *sapiens* sunt idem: ergo *Verbum* & *homo* debent supponere pro eodem in recto. igitur *homo* in recto dicit Verbum denominatum intrinsecè ab humanitate: sicut corpus viuum dicit in recto materiam tam ex parte corporis, quàm ex parte viui. Hæc ratio de supposito in recto significato est S. Thomæ & Caietani, qua passim vtitur P. Suarez disp.35. P. Valentia q.16. disp.1. puncto 1. sub initium, quam necessariò docent, qui aiunt tres personas diuinas cum vna humanitate fore tres homines, quos retuli disp.23. §.4.

§.26. S. Thomas constituit discrimen inter modum significandi ex parte subiecti, & ex parte prædicati in his propositionibus. Verùm rectè ostendit P. Vasquez nullum esse tale discrimen: siue enim *homo* ponatur in subiecto, siue in prædicato, eodem modo significat; vt patet in hoc syllogismo: *Hic homo est Deus: sed Iesus est hic homo: ergo Iesus est Deus.* Ecce *hominem* eodè modo significantem in subiecto & prædicato, alioquin syllogismus esset vitiosus: quia terminus diuersimodè acciperetur in vtraque præmissa. Responderi tamen potest pro S. Thoma, in hac propositione, *Deus est homo*, terminos habere aliquam diuersitatem in modo significandi: quoniam ex parte subiecti particula *Deus* ex modo significandi supponitur pro supposito Verbi secundùm se; ex parte verò prædicati terminus *homo* supponitur pro eodem Verbo, vt vnito humanitati. Sed istos modos significandi sub his vocibus retinent eodem modo, siue sint in subiecto, siue in prædicato; vt in his propositionibus, *Deus est homo, Homo est Deus.*

SECTIO IV.

In qua materia sit hæc propositio, Deus est homo?

§.27. PRæmitto quæ dixi in q.2. nempe vnionem hypostaticam esse de genere substantiæ: quia per se spectat ad constitutionem hominis: vnde patet hanc propositionem, *Deus est homo*, non esse de genere accidentis. Item præmittenda est ex fide, veritas huius mysterij: quia solùm ex fide habetur: natura enim non poterat illud indagare. ex quibus etiam patet eam propositionem non esse in materia remota; quæ est impossibilis: vt *homo est lapis.* Quo supposito S. Thomas quem sequitur Caietan. & P. Ragusa disp.121. opinatur eam propositionem esse in materia necessaria. Verùm constat ex Summulis id vniuersaliter esse impossibile: est enim triplex materia; remota, qua impossibile est prædicatum conuenire subiecto, & vocatur remota: quia subiectum remouet à prædicato. Secunda est contingens, qua prædicatum ita conuenit subiecto, vt possit conuenire, & non conuenire, vt *Petrus est albus.* Tertia dicitur necessaria, qua prædicatum ita conuenit subiecto, vt omnino repugnet non conuenire: sed Deus ita est homo, vt tota æternitate non fuerit homo: nunc-que absolutè ita est homo, vt possit non esse homo, si loquamur simpliciter nulla facta suppositione alicuius actus liberi Dei, quo velit eam vnionem in æternum conseruare. quæ suppositio est absolutè contingens: ergo & illa propositio, *Deus est homo*, non est in materia necessaria, sed contingenti.

§.28. Caietanus multus est in tuenda ea propositione, præmittens multa parum vtilia, multumque difficilia. Sed ex eo potest responderi, Deum accipi posse vel secundùm se: sub qua consideratione hæc propositio non est in materia necessaria: quia Deus secundùm se rectè potest esse sine ea vnione. vel potest considerari Deus, quatenus est subiectum huius propositionis, *Deus est homo*: tunc enim non est subiectum secundùm se præcisè, sed connotando prædicatum *homo*: at verò factâ eâ connotatione hæc propositio est in materia necessaria: quia Deus, in quantum verè est subiectum illius propositionis, non potest non esse homo.

§.29. Sed contrà: Nam licet verum sit subiectum quantum ad rem prædicatam, sumi eodem modo reali, quo sumitur prædicatum (alioquin propositio non esset vera;) tamen quantum ad modum significandi, diuersa ratione accipiuntur: alioquin propositio esset identica, & inepta. quare in hac propositione, *Deus est homo*, *Deus* non sumitur in subiecto reduplicatiuè, in quantum terminat humanitatem: redderet enim hunc sensum, *Deus homo est Deus homo*: nam etiam ex parte prædicati sumitur *homo* cum respectu ad subiectum: sumitur autem *Deus*, quantum ad modum significandi, præcisus à terminatione humanitatis. de quo Deo sic præciso prædicatur *homo*: prædicatur autem contingenter: quia totum illud subiectum materialiter consideratum potuit esse sine eo prædicato. quando autem quæritur in qua materia sit propositio, & dicitur esse in materia contingenti, subiectum sumitur materialiter præcisum à prædicato. Confirmatur in hac propositione, *Petrus currit*: quæ iuxta hanc responsionem etiam erit in materia necessaria: quia Petrus vt afficitur cursu, non potest non currere: est autem in materia contingenti: quia Petrus in se consideratus ita currit, vt possit non currere.

§.30. Est igitur ea propositio in materia contingenti, vt Theologi communiter docent. Sed rogabis, an possit dici aliquo modo propositio accidentalis? Respondeo, physicè esse propositionem substantialem: quia tota eius materia est substantia: neque desunt similes propositiones substantiales, sicut ista, *Materia prima est animata*. quæ propositio nihil significat de essentia materiæ, quia neque anima, neque vnio illius sunt de eius essentia: & tamen est propositio substantialis, quia nullum significat accidens, cùm significet conceptus constituentes substantiam completam viuentem. eodem modo in hac, *Deus est homo*, significantur conceptus hominem constituentes, qui cùm sint substantia completa, ex solis substantijs componitur. Dices, vnionem illam aduenire Deo completo in suo esse: ergo est accidens physicum: quia quidquid aduenit enti completo, est accidens.

§.31. Quæstione 2. & in Metaphys. negaui hanc consequentiam: quia non est de conceptu substantiæ, vt omnia entia, quibus aduenit, sint incompleta, sed sufficit extremum aliquod esse substantialiter incompletum: tunc enim tale complementum constituit substantiam, & spectat ad primum & adæquatum conceptum illius. Nec potest dici accidere tali rei esse extra illius conceptum substantialem; nec id aduenire iam completè substantialiter in omni genere, quamuis alteri rei iam completæ aduenia: est autem de conceptu accidentis, vt nullam substantiam compleat, neque constituat in genere substantiæ; esto sit extra conceptum aliarum. Quod patet in opinione constituente duas vniones in composito partiales, quarum altera complet materiam in suo genere, & non formam, quamuis formam attingat vt terminum: ergo non est de conceptu substantiæ complere omnia extrema, quæ attingit. Quod autem vulgò dicitur, *accidens esse quod aduenit enti completo*, est verum, cùm aduenit illi soli: quia iam supponitur cum omnibus suis conceptibus, constituentibus substantialiter illud: vnde quidquid illi aduenit, est extra illos conceptus. est falsum, quando non aduenit vni soli enti completo, sed etiam alij incompleto substantialiter, vt contingit in præsenti. S.Thom. q.16.

§.32. Potest autem dici propositio logicè accidentalis: nam hoc accidentis genus non est verum accidens; sed potest esse substantia. imò ostendi in 4. prædicabili, posse duos conceptus ratione distinctos, & realiter identificatos, prædicari, vnum quidditatiuè, & alterum accidentaliter logicè: quoniam in eo prædicandi modo, tantùm significamus prædicatum non esse de primo logico & quidditatiuo conceptu substantiali: vt patet in attributis entis, alijsque infinitis. Dixi esse logicè accidentalem comparatione Dei, non verò respectu hominis, vt homo est: quia est illa vnio de primo conceptu hominis, licet non de essentiali; sed de primo substantiali pertinente ad metaphysicam compositionem. comparatione autem Dei reduci potest ad quintum prædicabile: non quòd sit accidens physicum, sed logicum, quod potest adesse & abesse absque corruptione suppositi in recto significati. Nec est prædicatio speciei de indiuiduo, sed formæ quasi de subiecto, in concreto tamen: vt, *materia est viua*, siue *corpus viuum.*

SECTIO V.

Quomodo idiomata inter se prædicentur?

§.33. DIco Primò: De natura diuina nequeunt prædicari idiomata naturæ humanæ, si in abstracto significentur. Ratio est, quia significatum in recto ex parte subiecti nequit esse idem cum significato in recto ex parte prædicati. Dixi autem suprà, hanc propositionē, *Deus est homo*, esse veram: quia in recto significatur suppositū, quod est idem in subiecto & prædicato. Quam rationem reddit S. Thomas in hoc art. & 5. quamuis P. Vasquez conatur illum exponere: sed frustra: quia S. Thomas clarè asserit, *Deum* in hanc propositione supponere pro supposito similiter & hominem. P. Vasquez ait supponere pro natura suppositum concernente.

§.34. Dico Secundò: Proprietates naturæ humanæ, & actiones prædicantur in concreto de Deo. Hæc conclusio est de fide: ait enim Paulus 1. 1. Corinth. 28. *Si enim cognouissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent* Item Philip. 2. 6. *Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Vbi illa exinanitio per humanitatē assumptam refertur ad Christum vt Deum, vt ostendat Deum exinanitum. Clarissimè autem dicitur in Symbolo, *Et in vnum Dominum, Iesum Christum, filium eius vnigenitum, & ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo*, &c. referens quæ sequuntur ad ipsum Christum vt Deum, de

S Thom. q.16.

de quo egerat, subijcit, *Per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, & homo factus est: crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est*, &c. Itaq; ingenitus ille ante omnia sæcula, & ille Deus verus de Deo vero, crucifixus est, mortuus, atque sepultus: ergo de Deo prædicantur proprietates naturæ humanæ in concreto.

§.35. De homine autem prædicantur proprietates naturæ diuinæ, quæ sunt absolutæ, & quæ sunt propriæ Verbi: quæ verò sunt propriæ aliarum personarum, non prædicantur: quia Christus non est Pater æternus, neque generat. absolutæ autem, quia realiter conueniunt Filio, possunt prædicari de homine Deo etiam in concreto, vt istæ, *Homo est omnipotens, est filius Dei*, vt patet ex testimonijs suprà adductis: *Dominus* enim *gloriæ crucifixus est*: sed homo est crucifixus, quia Deus secundùm se crucifigi non potest: ergo homo est dominus gloriæ. Deinde ex Symbolo: nam Deus dicitur mortuus, passus, & sepultus: id enim affirmatur de vnigenito ante omnia sæcula: sed mortuus est homo. vt enim ait B. August. non poterat mori nisi homo: quia homo est vnigenitus ante omnia sæcula, & per quem facta sunt omnia: ergo iste homo est omnipotens, æternus, & vnigenitus Patris. Patet consequentia: quia iste homo ex suppositione quòd per illum facta sunt omnia, habet omnipotentiam; & ex suppositione, quòd est vnigenitus ante omnia sæcula, est æternus, &c. Deinde patet ex testimonio ipsius Christi probantis contra Iudæos suam diuinitatem: loquitur autem non solùm Deus, sed etiam homo: verba enim illa externa ab humanitate prodibant, *Pater meus vsque modò operatur, & ego operor.* quæ verba satis intellexere Iudæi, sustollentes lapides in Christum conijciendos: quia inquiunt: *Quia tu homo cùm sis, filium Dei te facis.* Itidem, *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Itaque loquens Christus per humanitatem de se ipso homine Deo, dicit se esse ante Abraham, & semper operari cum Patre. Nonnulla autem prædicata, quæ continent difficultatem inferiùs explanabo. Longam probationem ex Adriano, & Concilio Francfordiensi subijciam disp. 82.

§.36. Hîc aduerte, nonnulla prædicata non posse communicari, nec per vnionem alteri extremo, nec per idiomata et quod ponitur in recto. Exempli gr. humanitas est extremum vnitum; quæ dicitur *sancta*, & *subsistens*; at non dicitur, nec est *æterna, immortalis, ens à se*, &c. vt ostendi disp. 47. quia nonnulla prædicata conuenire non possunt nisi per identitatem. eâdem ratione humanitas non est *ens*, nec *existens*, nec *substantia* à Verbo in genere quasi causæ formalis; quia *ens* & *existens* formaliter est vnumquodque per suam essentiam; à Deo autem efficienter: vt item homo albus non est *ens* ab albedine; nec materia est *substantia* à forma substantiali. quia isti conceptus sunt quidditatiui.

§.37. Eâdem ratione Verbum, quamuis ab humanitate est *homo*: quia humanitas denominat *homo*: at ab humanitate non est *substantia*, nec *ens*, nec *aliquid* sumptum quidditatiuè: quia illa prædicata sunt quidditatiua, non verò denominatiua à quasi forma: Verbum enim se ipso est *ens*, *substantia*, & *aliquid*: at se ipso non est *homo*, sed ab humanitate.

§.38. Obijcis Primùm: Ergo Deus ab humanitate est nihil. Nego consequentiam: quia licet inter *nihil* & *aliquid* non est medium, quia opponuntur contradictoriè: at inter esse ab alio *nihil* & *aliquid* est medium; nempe nec ab illo esse, nec non esse. Quia *esse aliquid ab alio* significat ab illo accipere esse: *esse* autem *nihil ab alio*, significat ab illo annihilari, seu destrui: at ego à Turca nec sum, nec destruor: nec ab albedine Antonij sum aliquid, nec nihil. Medium ergo est inter produci & corrumpi ab alio, nempe nec produci, nec corrumpi: quamuis inter absolutè *esse*, & *non esse*, non est medium. Deus autem licet quidditatiuè non est aliquid ab humanitate: at denominatiuè est *aliquid*; vt ego ab albedine sum aliquid denominatiuè, id est, *albus*: significat enim habere aliquem effectum formalem. Nec propterea Christus est nihil, nec phantasticus homo: est enim verissimè homo vniuocè nobiscum.

§.39. Obijcis Secundò: Deus ab humanitate est *homo*: ergo est *substantia*, ergo *ens*. Probo consequentiam: quia ab homine ad substantiam est consequentia, vt ab inferiori ad superius. Nego consequentiam. Ad probationem, respondeo ab inferiori ad superius esse consequentiam, si accipiantur eodem modo; secùs, si diuerso. à puro homine ad substantiam est consequentia: quia accipiuntur quidditatiuè: ab homine Deo ad substantiam, non valet: quia *homo* accipitur denominatiuè; substantia verò quidditatiuè. si à *corpore*, *substantia*, & *ente* accipiantur nomina significantia effectum formalem communicatum quasi subiecto, vt accipiuntur ab humanitate, esset eadem consequentia, vt, *Deus est homo ab humanitate, ergo est animatus*, ergo *corporatus*, ergo *substantiatus*, ergo *entificatus*; quia omnes termini accipiuntur eodem modo: ita Verbum dicitur ab Ecclesia *Deus incorporatus*; incarnatio autem dicitur *corporatio Verbi*. Hîc inter Catholicos non potest esse quæstio nisi de voce.

SECTIO VI.

Quid sentiendum sit de his propositionibus: Deus est humanatus: homo est diuinus: homo est Dominicus.

§.40. DVrand. in 3. dist. 4. q. 2. n. 15. prope finem ait, Deum debere dici humanatum, si propriè loquendum sit: quia natura substantialis non potest nisi denominatiuè de alieno supposito prædicari, quia nequit prædicari *in quid*: non enim constituit suppositum illud, sed iam constitutum denominat. Vnde in sententia Durandi, hæc propositio est vera, *Deus est homo*; hæc tamen in eius sententia est magis propria, *Deus est humanatus*.

§.41. P. Vasqu. disp. 63. cap. 2. tam acriter inuehitur in hanc sententiam Durandi, vt ferè ei hæresis maculam adspergat. Primùm, quia in Concil. Francfordiensi damnatur ea propositio. Verùm respondetur pro Durando Primùm, in Concilio non damnari illam propositionem: hæc enim sunt verba Concilij: *Quod etiam & insequentibus adiunxistis, in professione Niceni Symboli non inuenimus dictũ: in Christo duas naturas, & tres substantias, & homo deificus, & Deus humanatus. Quid est natura hominis, nisi anima & corpus, vel quid est inter naturam & substantiam, vt tres substantias necesse sit nobis dicere, & non magis simpliciter, sicut sancti Patres dixere, confitemur Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum, & verum hominem in vna persona? mansit verò persona Filij in sancta Trinitate, cui personæ humana accessit natura, vt esset & vna persona Deus & homo, non homo deificus, & humanatus Deus; sed Deus homo, & homo Deus.*

§.42. Hîc autem Concilium duo præstat: alterum, confirmare vnitatem personæ Christi, & communicationem idiomatum inter Deum & hominem: alterum, reprehendere modum loquendi Elipandi, non verò substantiam opinionis. Quod patet Primò, quia eodem modo, quo reprehendit hanc propositionem, *Deus est humanatus*; reprehendit hanc, *In Christo sunt duæ naturæ, & tres substantia*[illegible] quæ propositio ex parte defenditur ab ipso [illegible] estque grauium auctorum, & vera quoad substantiam. Nam per duas naturas intelligunt diuinitatem, & totam humanitatem; per tres autem substantias intelligunt diuinitatem, & duas partes humanitatis, videlicet corpus, & animam rationalem. Secundò probatur: quia reprehendit Concilium distinctionem inter substantiam, & naturam hominis. Tandem ipsum Concilium se explanat his verbis: *Nec negamus & nos hæc tria veraciter inesse, diuinitatem, scilicet animam, & corpus: sed quia verè Deus & homo dicitur, in Dei nomine totum quod Dei est, designatur; in hominis verò totum quidquid hominis est, intelligitur: ideo sufficit in eo vnam perfectam diuinitatis, & alteram perfectam humanitatis confiteri substantiam.* Ecce, Concilium admittit substantiam opinionis reprehendens modum loquendi: quia ante illud tempus erat inusitatus. Idem iudicium est de eâdem propositione quam damnat eâdem periodo: oportebat autem ad ferendam tam grauem censuram, vt censor ostenderet alteram propositionem damnari solùm quoad modum loquendi, alteram verò quoad substantiam.

§.43. Secundò respondetur, esto damnetur substantia illius propositionis, *Deus est humanatus, & Homo est deificus*; tamen apertè constat, quàm in alio sensu loquantur Concilium & Durand. agit enim Concilium contra Elipandum, asserentem Christum vt hominem non esse Filium Dei naturalem, sed adoptiuum. Quia verò videbatur Elipando non posse suam assertionem defendi, si admitteret Deum esse hominem, & hominẽ Deum, dixit Deum esse humanatum, & hominem deificum. qua propositione clanculum videbatur negare physicam vnionem inter humanitatem, & Deum, & asserere Deum esse humanatũ: quia totus videbatur addictus voluntati hominis; hominem verò esse deificum: quia propter eximium amorem Dei in illum diuina vtebatur potestate pro suo arbitratu. Quæ omnia sapiunt hæresim Nestorianam.

§.44. Moueor ad hanc coniecturam ex eodem Concil. Francford. in eadem epistola ad Episcopos Hispaniæ paulò post initium, damnante Elipandum, quòd hæreticum in morem tacuerit nomina librorum, & capita vnde desumpserit auctoritates, ne illorum paterent errores. ac primum testimonium erat ex Ioan. 14. *Pater maior me est*; reprehenditur autem à Concilio, quòd eo sit abusus, adducitque plura alia testimonia, quibus probatur æqualitas Filij cum Patre: Elipandus verò nullius meminerat testimonij, quo aut vnitas personæ humanæ & diuinæ, aut æqualitas Filij cum Patre, monstraretur. Concilium autem è duobus principijs probat Christum esse Filium Dei naturalem: alterum est æqualitas eius cum Patre, alterum vnitas personæ humanæ & diuinæ: cùm verò Elipandus oppositam sententiam sequeretur, & vteretur testimonijs probantibus inæqualitatem Christi cum Patre, & vsus fuerit eo modo loquendi *homo deificus*, & *Deus humanatus*; satis apertè colligitur, illum negasse veram vnionem inter naturam diuinam & humanam in vnitate personæ: alioquin quare Concilium tam enixè illi persuaderet ista duo principia, nisi ea persuasione Elipandus indigeret? Et quidem disp. 82. latè probabo hunc fuisse Elipandi. S.Thom. q.16.

§.45. Durandus autem suprà admittit hanc propositionem esse veram, *Deus est homo*: item admittit vnionem veram & physicam inter Verbum diuinum, & naturam humanam, vt vidimus qu. 3. ergo Durandus nihil habet commune cum Elipando, neque cum illo damnatur à Concilio. Durandum verò dixisse, *Deum esse humanatum*, sicut dixit Elipandus, ad summũ probat eum non bene locutum; re tamen ipsa rectè constat eum sentire catholicè. Neque autem debet Doctor tam bene meritus de scholis, propter solum loquendi modum hæresis cõdemnari, præsertim cùm hoc Concilium paucis abhinc annis à Laurentio Surio editum sit in lucem, qua ferè perpetuò caruit. Dixit autem Durand. hanc propositionem, *Deus est humanatus*, esse magis propriam hac, *Deus est homo*: quoniam hæc propriè denotat sensum quidditatiuum, quem in Deo habere non potest; illa verò significat suppositum in se iam constitutum vniri humanitati, & ab illa intrinsecè & substantialiter denominari: Concilium autem quid egit contra hos dialecticos sensus? Hæc pro Durando & vera explicatione Concilij, quæ necessaria erunt in quæstionem de filiatione Christi.

§.46. Secundò mouetur P. Vasquez, quia *Deum esse humanatum*, est propositio denominatiua, sicut annulum esse aureum: quo significatur quædam *singularis coniunctio inter Deum & hominem*, non verò vnio physica, & realis. neque Durandus potuit in alio sensu loqui quàm in eo, in quo propositio illa damnatur à Concilio. Miror P. Vasqu. non vidisse in Durando sensum illius propositionis esse, Deum verè & propriè vnitum hypostaticè humanitati, à qua non constituitur quidditatiuè, eaque propter non dici tam propriè, *Deus est homo* (licet verè dicatur in sententia Durandi) quàm, *Deus est humanatus*. sensus autem insinuatus à P. Vasquez neque per cogitatum est Durandi; sed Elipandi: nec necesse est ex vi vocum id opinari: Deus enim dicitur corporatus; non quòd non sit verè & physicè vnitus corpori; nec vt annulus dicitur auratus; sed quia significatur formalis effectus à corpore humano communicatus Verbo per vnionem physicam.

§.47. Tertiò mouetur: quoniam hæc propositio non debet admitti, *Christus est homo deificus*; neque ista, *Christus est homo Dominicus*; neque ista, *Christus est homo diuinus*: ergo neque ista debet admitti, *Deus est humanatus*. Respondeo hanc propositionem, *Christus est homo deificus*, non esse admittendam: quia significat hominem illum, vel esse deificatum; quòd omnino est falsum: quia sicut hæc propositio est falsa, *Homo factus est Deus*; ita & hæc,

S.Thom. q.16.a.2.5. hæc, *Homo est deificatus.* Ratio à priori est: quoniam *homo* in ea propositione significat in recto diuinum suppositum, quod non est factus Deus per Incarnationem, neque est deificatus, sed à se ipso est Deus: deificari autem significat ornari diuinitate aliunde: sicut Deum esse incarnatum significat Deum vnitum humanitati ipsi aduentitiæ.

§.48. Item respondeo, hanc propositionem, *Christus est homo Dominicus*, absolutè explodendam cum August. D.Thoma, cæterisque Theologis: quia *Dominicus* significat possessionem passiuam, qua quis subest dominio alterius, quin ipse sit dominus: Christus autem, quia est Deus, est etiam Dominus. S.August. & Thomas dicunt Christum posse aliqua ratione dici hominem Dominicum. P.Vasqu.ait se non videre eam rationem: verùm ex eius doctrina facilè colligitur: nam quia Christus per æternam generationem procedit à Domino, potest dici filius Domini, & filius Dominicus, sicut dicitur Filius Dei, & filius diuinus. quia vt à Deo dicitur *diuinum* (id quod verè Deus est:) & ab humanitate dicitur persona humana, quæ verè homo est: ita à filio Domini, dicitur filius Dominicus, qui verè Dominus est: sed hic filius est homo: ergo hic homo est Dominicus. hac ratione possunt defendi August. & Thomas: absolutè autem est reijcienda ratione reddita. Rectè autem Christus potest dici *homo diuinus*, sicut *persona diuina*; quia *diuinus* in præsenti est differentia substantialis personæ; sicut essentia diuina est differentia ab alijs essentijs. quod patet hoc syllogismo: Verbum Dei est diuinum: sed hic homo est Filius Dei: ergo hic homo est diuinus.

§.49. Quod verò infert negandam esse Durandi propositionem, *Deus est humanatus*; respondeo Primò, illam in aliquo sensu esse de fide, vt hæc, *Deus est incarnatus, Deus est corporatus.* Prima autem est in Symbolo, cui similis est hæc, *Deus est humanatus:* nam incarnari, corporari, & humanari significant actionem, qua Deus sibi vniuit carnem, & humanitatem: idem enim est, *Deus est incarnatus, & Verbum caro factum.* Respondeo Secundò, propositionem Durandi ex mente illius esse veram, quoad rationem significatam: vult enim Deum denominari ab humanitate, non quidditatiuè vt homo, quia est pura creatura; sed vt aliquid præexistens, cui denuò aduenit humanitas, illiq́ue tribuit suum quasi effectum formalem, vt dixi de alijs §.39.

§.50. Quia verò P. Vasquez offenditur grauiter in hanc vocem *Denominatio*; aduerto hîc non sumi in sensu, quo à Dialecticis in prædicamentis, sed pro re illa, quæ alteri vnita, dat fundamentum, vt eius nomen concretè tribuatur rei, cui vnitur, quæ communiter dicitur communicare suum effectum formalem, vt sapientia constituit sapientem hominẽ, præstans illi suum nomen concretè; & materia dicitur informata, & animata: item, Verbum *incarnatum, & corporatum.* Has omnes vocamus denominationes: vt significemus eas quasi formas non esse quidditatiuas rebus, quibus vniuntur; illis tamen verè vniri, & communicare suos quasi effectus formales. humanitas Verbum denominat hominem, non vt forma propriè, sed per aliquam imitationem illius: quia Verbum non est subiectũ, sed terminus humanitatis.

§.51. Respondeo Tertiò, phrasim Durandi esse dignam reprehensione, non quia hæretica; sed quia est insolens Theologis, & impropria: quia concretum humanitatis non est humanatum: hoc enim est participium præteriti passiui significans actionem; sed concretum illius est *homo*: sicut concretum albedinis *album*, &c.

SECTIO VII.

De hac propositione, Homo est Deus? art. 2.

§.52. Conclusio affirmatiua: quoniam homo supponitur pro quauis persona humana; vnde & supponi potest pro persona Filij Dei; qui per vnionem hypostaticam est persona humana. Vbi aduerte hæc nomina, *Deus & homo*, à S. Thoma perpetuò vsurpari non pro naturis, sed pro personis. Conclusio est de fide in Concilio Francfort. aliquantò post initium, vbi contra Elipandum dicitur, *Deus est homo*, & *Homo est Deus*: quam latè suprà probaui. Ratio à priori est: quia supponitur in recto pro supposito, quod est Deus. Item hæc est de fide, *Deus est homo*: ergo hæc, *Aliquis homo est Deus.* Patet consequentia; quia quando subiectum est à parte rei idem cum prædicato, prædicatum est idem à parte rei cum subiecto, vt patet ex terminis. Et confirmatur. quia hæc propositio, *Hic homo est Deus*, est vera: quia per simplicem conuersionem hæc, *Deus est hic homo*, conuertitur in illam: est enim hæc bona consequentia, *Deus est hic homo*: ergo, *hic homo est Deus*: non secùs ac in simplici conuersione propositionum particularium: nam singulares conuertuntur eodem modo.

SECTIO VIII.

Vtrùm ea, quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de diuina natura; & de humana ea, quæ conueniunt Filio Dei? art.5.

§.53. Conclusio. Quæ conueniunt filio hominis, non possunt prædicari de natura diuina in abstracto: quia quæ prædicantur de Deo ex humanitate, prædicantur ratione suppositi; quia est idem in Deo & homine: naturæ verò non sunt idem: & propterea nihil de illis mutuò prædicatur in abstracto.

§.54. Dices à parte rei esse idem, naturam diuinam, & suppositum: ergo quæ à parte rei prædicantur de altero, dicentur etiam de altero. Nego consequentiam. Rationem reddit S.Thomas: quia in modo significandi, & ratione, distinguitur suppositum & natura. Sed contrà: quia iustitia & misericordia etiam differunt ratione; & tamen quæ à parte rei conueniunt vni, conueniunt vtrique. Respondeo ex dictis in q.3. suppositum & naturam in ratione constituendi personam distingui virtualiter, ita vt de illa simplicissima entitate, quæ est simul suppositum & natura, enuntientur prædicata quasi contradictoria: quia suppositum distinguit personam ab alijs; non verò natura. quia verò in hoc mysterio diuinum suppositum cum humanitate constituit personam humanam; ideò ratione illius, quæ sunt hominis, prædicantur de Deo concretè, non verò de natura diuina abstracta à suppo-

sposito. Hanc distinctionem S. Thomas vocat distinctionem rationis: vt patet ex exemplis ab eodem adductis.

SECTIO IX.

Vtrùm hæc sit vera: Deus factus est homo? art.6.

§.55. Conclusio affirmatiua de fide. Ioan.1. *Et Verbum caro factum est.* Item Paulus: *Misit Deus filium suum factum ex muliere.* & in Symbolo Niceno: *Et homo factus est.* Aduerte, Deum fieri hominem non esse fieri simpliciter, sed tantùm fieri secundùm quid, scilicet vniri humanitati, per quæ constituitur homo: sicut Franciscum fieri album nihil est, quàm vniri albedini.

SECTIO X.

Vtrùm hæc sit vera: Homo factus est Deus? art.7.

§.56. Prima conclusio. In hoc sensu, *Factum est vt homo sit Deus, & Deus sit homo*: hæc propositio est vera, *Homo factus est Deus.* In quo sensu explicat S. Thomas Aug. vtentem ea propositione.

§.57. Secunda conclusio: Si particula *factum* sit participium determinans subiectum, vel prædicatum, propositio est falsa: quia neque Deus, neque homo ille, qui est Deus, est factus, sed genitus ab æterno. S.Thom. q.16.a.6. & 8.

§.58. Tertia conclusio: Si determinet effectionem humanitatis cum respectu ad Deum illam terminantis, propositio est falsa: quia ille homo est Deus, qui non est factus, nec potuit ad Deum terminari effectio illius.

§.59. Aduerte, hominem in ea propositione sumi posse vel pro diuino supposito in concreto: quia certissimum est non esse factum Deum; sed esse peressentiam Deum independenter ab omni causa, quamuis procedentem à principio gignente illum. Vel potest vox illa significare purum hominem: quia factus est Deus: sicut purus Deus factus est homo. In quo sensu est falsa: quia nullum suppositum creatum est vnitum diuinæ naturæ, neque alicui prædicato illius. atque hic sensus videtur esse magis proprius in hac quæstione. Vnde absolutè est neganda hæc propositio: *Homo factus est Deus*: tum quia Deus non est factus Deus: ergo nec homo supponens pro Deo, factus est Deus. Nullus item purus homo vnitus est naturæ diuinæ: ergo homo non est factus Deus. Qua de re consule P.Ragusam disp.122.

DISPVTATIO LXX.

Vtrùm hæc sit vera: *Christus est creatura?*

S.Thom.quæst.16.art.8.

SECTIO I. *De sententia affirmante.*
SECTIO II. *De sententia negante.*
SECTIO III. *Quid de quæstione?*

§.1. Conclusio B.Thomæ est, negandam esse hanc propositionem absolutè: quoniam Arriani ea abutebantur ad negandam Christi diuinitatem; cum hæreticis autem nihil nec verbo nobis debet esse commune. Ex qua S. Thomæ ratione videtur colligi, ab ipso sentiri reipsa propositionem esse simpliciter veram.

§.2. Hæc quæstio magna ex parte est de nomine: constat enim de re apud Catholicos omnes, Christum ratione personæ & diuinitatis esse creatorem, & non creaturam; humanitatem verò esse creaturam, & non creatricem. Referam autem diuersas opiniones. & Primò verum est quod ait P. Suarez in commentario Christum non posse dici creaturam, vt creatio sumitur pro productione totius entis ex nihilo; cuius omnes partes sunt creatæ. & annihilabiles: nam Christus includit suppositum, quod quia diuinum, neque creari potest, neque destrui: omnes autem puræ creaturæ sunt factæ secundùm se totas, vel proximè, vt in prima rerum molitione; vel remotè, vt modò gignitur homo ex materia in exordio mundi producta. Secundò, sentio oportere cautè vti ea propositione: quia D. Thomas alijque graues Doctores in eam offendunt: quam ob rem communiter dicitur Christus non esse pura creatura. item esse creatura ratione humanitatis. quibus verbis significatur contra Arrium in Christo esse aliquid diuinum, & creatum.

SECTIO I.

De sententia affirmante.

§.3. Prima sententia est, reipsa secluso periculo ineptè aberrandi propositionẽ esse veram. ita colligitur ex B.Thom. vt insinuaui §.1. & vt docet P.Suarez in comment. est sententia P.Vasquez disp.65. c.2. & 3. qui eruditè probat ex Bonauent. Scoto, Gabriele, & alijs Scholasticis: item auctoritate Patrum, à quibus supersedeo, ne aliena rapiam. Probatur Primò: quia non est minùs inconueniẽs Christum mori, quàm esse creaturam: sed Christũ & Deum mori est de fide: ergo sine incommodo Christus & Deus dicitur creatura. Probatur Maior. ratione diuinitatis tam repugnat Deum mori, quàm esse creaturã: at ratione humanitatis æqualiter conuenit illi esse creaturam, & mori: nam sicut suppositum denominatur moriens à morte humanitatis; cur non vocabitur *factum*, & à Deo dependens, à dependentia humanitatis? &, vt dicitur in sermone Concilij Ephesini, abiecta dicuntur de Deo sine iniuria diuinitatis: quia non dicuntur de eo ratione illius; sed ratione humanitatis. Confirmatur. quia prædicata, quæ realiter conue-

S.Thom. q.16.a.8. niant humanitati, æqualiter tribuuntur supposito, siue sint actiua, siue passiua; vt Deus dicitur comedere, & dolere: cùm ergo hoc prædicatum *dependens* realiter insit humanitati, cur non tribuetur supposito, sicut cætera tribuuntur?

§.4. Secundò probatur: quia Christus Ioan.14. de se dixit, *Pater maior me est*: ergo potest dici absolutè, Christus est minor Patre: nihil enim potest esse maius alio, quin terminus illius relationis sit minor: sed quod re ipsa existit, & est minus Deo, est creatura: ergo Christus absolutè est creatura, sicut absolutè est minor Patre. Minor est certa: quod enim est Deus à parte rei, non est minus Deo: quoniam à parte rei est Deus idem, vt in Concilio Remensi rectè probauit Bernard. contra Gilbertum Porretanum, quod approbauit Concilium. Vnde August. exponens eum locum contra Arrianos, recurrit ad definitionem naturarum, vt ratione diuinæ Christus sit æqualis Patri, ratione verò humanæ sit minor.

§.5. Tertiò: quia omnia prædicata, quæ dicuntur de Deo per idiomatum cõmunicationem, videntur infertre per euidentem consequentiam Christũ esse creaturam: quid ergo refert iddicere manifestè? Probo antecedens, tum ex testimonio Christi iam adducto; tum quia mori non potest, nisi creatura: Deus enim est immortalis, qua ratione est Deus: cùm ergo de Christo dicatur esse mortuum, rectè infertur Christum esse creaturam.

§.6. Quartò argumentatur P. Vasqu. quia Christus, inquantum homo, est creatura: ergo absolutè est creatura. Antecedens videtur non posse negari. Consequentia probatur: quoniam illa reduplicatio tantùm significat rationem formalem, propter quam Christo conuenit esse creaturam: ergo habet rationem, ob quam est creatura: ergo ab illa denominabitur absolutè creatura. vt si quis dicat subiectum, quatenus album, disgregare visum, significat subiectum disgregare visum ratione albedinis, vnde rectè inferet subiectum disgregare visum. Tandem arguo: Maria dicitur ab Ecclesia genuisse Deũ & hominem; non quidem generatione æterna, sed temporaria, cuius terminus formalis est creatura: ergo Deus ab illa generatione est creatura producta à Maria. Probo consequentiam: quia quod accipit denominationem à productione, accipit denominationem termini talis productionis: sed terminus productionis temporariæ est dependens à Deo, & est creatura: ergo Christus est creatura.

SECTIO II.

De sententia negante.

§.7. SEcunda sententia negat Christũ esse dicendum absolutè & simpliciter creaturã. quæ est plurium Doctorum, quos refert P. Vasqu. suprà c.1. & sequitur P. Ragusa disp.123. vers. *Dicendum est.* Medina ait se eam ostendere quatuor demonstrationibus. Prima est: quia omnis creatura aliquando non fuit: sed Christus semper fuit: ergo Christus non est creatura. Hoc argumentum sic retorquetur: Quod mortuum est, aliquando desijt esse: sed Christus numquam desijt: ergo Christus numquam fuit mortuus. quod est hæresis. Distinguo ergo Maiorem: creatura aliquando non fuit sub ea ratione, secundùm quam est vel dicitur creatura, concedo Maiorem; secundùm aliam rationem, quam habet, cui repugnat esse creaturam, nego Maiorem. item distinguo Minorem. Christus semper fuit persona diuina, & Deus, concedo Minorem; semper fuit homo, nego Minorem; cum consequentia, quæ à sensu reduplicatiuo humanitatis infertur ad sensum materialem personæ.

§.8. Secũda ratio Medinæ est: quia omnis creatura incepit esse: Christus non incepit esse: ergo. Hæc ratio solis vocibus distinguitur à priori, eodemque modo retorquetur ac diluitur.

§.9. Tertia est huic similis: quia ait creaturæ non repugnare negationẽ præcedentis esse; repugnare autẽ Christo. Respond. repugnare Christo, secundùm quod est Deus, non secundũ quod est homo.

§.10. Quarta est: quia sequitur Verbum esse creaturam, quod est Arrianum. Respondeo, Verbum secundùm se non esse creaturam: sed sapientiam increatam, per quam omnia facta sunt, & sine qua factum est nihil: quod negabat Arrius: at verò Verbum diuinum vt denominatur homo, per idiomatum cõmunicationem est creatura, sicut est homo, & sicut est verum dicere, Verbũ Dei mortuum est ratione humanitatis. quod argumentũ retorqueri potest: quia quod moritur est creatura: Verbum Dei fuit mortuum: ergo Verbum Dei est creatura.

§.11. Quintò possumus argumentari: quia Christus ex parte subiecti supponit materialiter pro supposito, vt ego argumentatus sum contra Durandũ suprà: sed suppositum dici non potest creatura: ergo nec Christus. Respondeo idem argumentum posse fieri contra alia idiomata conuenientia Christo ab humanitate, vt, Christus supponitur pro supposito: sed suppositum diuinum mori non potest: ergo nec Christus. Hinc soluitur, quod alij afferunt creari esse suppositorũ, partium autem concreari: ob idque putant Christum non creari. Contrà: generari & corrumpi, mori & pati, sunt suppositorũ, vt patet; & tamen Christus genitus est à Maria, & occisus à Iudæis: ergo eâdẽ ratione potuit esse creatura; vel si non potuit: ergo nec mori, nec pati: vide §.20. Respondeo Secundò, quantum ad rem prædicatam non supponi Christũ in subiecto, nisi in quantũ re ipsa est Verbum vnitum humanitati: quoniam ea ratione à parte rei est homo, & habet identitatem realem cum prędicato; at verò quantum admodum prędicandi præscinditur ab humanitate ne propositio sit identica, & stulta: & quemadmodũ dicitur Christus mori, sic posset accipi illa propositio, *Christus est creatura*: quia reddit hunc sensum, suppositum diuinum, quod est vnitum humanitati, ratione illius dicitur creatura, & mori.

§.12. Tertiò respondeo, esse nonnulla prædicata, quæ non possunt supponere alia in subiecto: quoniam ipsa sunt prima. quando hæc prædicantur de subiecto, non supponunt ex parte illius se ipsa in modo prædicandi: alioquin conficerent propositionem identicam; vt, *Petrus est albus*: albedo est prima qualitas, seu prædicatum Petri in suo genere. at verò sunt alia prædicata, quæ quia essentialiter enascuntur à primis, supponunt prima in suo subiecto: verbi gr. *Petrus disgregat visum*: iste effectus oritur essentialiter ex albedine, vt ex ratione formali; nec potest intelligi oriri à Petro, nisi per albedinẽ. in huiusmodi propositionibus subiectũ supponitur non solùm materialiter, sed etiam cum illa ratione formali, ex qua oritur effectus. quam ob

ob rem dialecticum effluxit adagium, *Subiecta aliquando à prædicatis determinari*, scilicet prædicata esse in causa, vt subiecta determinentur ad aliquam speciem qualitatis: vt in illa propositione, *Petrus disgregat visum.*

§.13. Quia verò natura humana Christi, quæ primò vnitur Verbo diuino, ideo quando in concreto prædicatur de Deo, Deus abstrahitur in modo subijciendi ab eâdem humanitate, ne fiat identica propositio: quando verò dicitur Deus mori, aut esse creatura, quoniã ista sunt prædicata essentialiter dependentia ab humanitate, ideo determinant humanitatem ex parte subiecti: imò ipsa vox *Christus* id significat apertè, cùm significet personam diuinam & humanam subsistentem in vtraque natura: quare in Concilio Francfordiensi dicitur eam vocem esse vocem naturæ.

§.14. Sextò possumus argumentari, quia esse creaturam, est essentiale humanitati: quia effectus est incommunicabilis alteri: nam materia non dicitur creatura à forma, quemadmodum nec dicitur ens. Ratio à priori, cur iste effectus non communicetur nisi per identitatem, est, quia esse creaturam est esse ens ab alio: & quemadmodum esse ens est incommunicabile alteri, ita & esse ens ab alio. Respondeo, creaturam sumi posse quidditatiuè: in qua significatione argumentum euincit intentũ. sumi etiam solet pro denominatione, quam accipit à productione, qua pendet à Deo: sic autem est effectus communicabilis supposito, cui tribuuntur actiones naturæ; vt *Christus genitus est à Maria*: imò est non solùm Christi genitrix, sed etiam Dei genitrix.

§.15. Sed contrà Primò: nam iste effectus formalis non communicatur materiæ à forma: non enim dicitur genita à generatione formæ: ergo nec suppositio potest communicari. Respondetur negando consequentiam: quia forma materiæ solùm communicat seipsam, & tribuit effectus ab ipsa ortos, non verò qui oriuntur ab alijs: non enim dicitur discurrere, neque operari vitaliter: at verò supposito omnes actiones & passiones tribuuntur; quia est complementum substantiale naturæ: vnde Christus & Deus genitus est à Maria.

§.16. Sed contrà Secundò: nam licet supposito tribuantur actiones naturæ; ista tamen actio & passio qua producitur natura, illi adscribi non potest: quia solùm ei adscribuntur, quæ sunt illo posteriores; at verò productio naturæ est prior supposito naturali. Quapropter disp.11. Metaph. contra Caietanũ ostendi existentiam rei esse priorem, quàm eiusdem rei suppositũ: hoc autem esse posterius, quàm naturam ipsam: ergo ista productio ex suo conceptu non potest adscribi supposito: ergo neque supposito diuino. Patet consequentia: nam priùs natura quàm humanitas supposito copuletur, iam intelligitur esse producta: ergo diuinũ suppositum non est principium passiuũ illius productionis passiuæ: ergo non denominatur ab illa passiuè productum, atque dependẽs: ac proinde neque creatura. Patet cõsequentia ex dictis: quia soli adscribũtur supposito actiones illę, quarũ ipsum est principium.

§.17. Quòd si objicias inde sequi, Deum non esse risibilem, intellectiuum, &c. neganda est consequentia: quia istæ proprietates sunt posteriores natura vnione hypostatica, ac proinde ab illa dependent, & possunt supposito adscribi; secùs verò productio humanitatis. Si objicias iterum, suppositum creatum esse natura posterius, quàm humanitatem, quia pendet ab illa; diuinum autem non dependere, ac proinde nihil valere consequentiam; Respondeo, humanitatem, quamuis non sit prior natura, quàm suppositum; esse tamen natura priorem vnione hypostatica: Verbum autem non intelligitur esse principium operatiuum humanitatis in ratione suppositi, nisi per vnionem hypostaticam: ergo Verbum diuinum posteriùs natura terminat humanitatem, quàm ipsa humanitas producatur. Confirmatur hæc doctrina: quia Verbum diuinum denominat humanitatem sanctam, & Christum vt hominem filium Dei; & tamen neque humanitatem, neque Christum vt hominem denominat ens à se: quia ista denominatio non communicatur nisi per identitatem: quia est conceptus secutus ad rationem entis præcisè, & non ab alijs conceptibus magis specificis. S.Thom. q.16.a.2.

§.18. Hoc argumentum est verosimilius: quid autem dicetur, quòd Christus est genitus; item & Deus per idioma? quia terminant generationem Marianam, quæ iam supponit vnionem hypostaticam: ergo Christus est factus à Maria, item Deus per idioma: quia creatura generans terminũ, illum facit: est enim phrasis Scripturæ; *Animas, quas fecerant in Arã*; id est, homines, quos genuerãt. absolutè ergo Maria genuit Christum, & Deum, cuius est mater: ergo Christus est creatura: quia terminat cã actionẽ; & Deus per idioma vt est mortalis, est creatura.

SECTIO III.

Quid de quæstione?

§.19. DIco Primò: Absolutè, & sine addito, non est dicendum, *Christus est creatura.* Ratio vnica est, ne detur errandi occasio, & ne quis existimet, Christum esse solum hominem, vt voluit Arrius: at dici debet, *Christus non est pura creatura*; vbi significatur & in illo esse conceptum creaturæ, & creatoris. sicut non debet dici purus Deus: est enim Deus, & creatura; id est, vna persona diuina subsistẽs in duabus naturis; altera creata, altera increata: à quibus accipit varia prædicata, quorũ quædam significant naturã increatam, quędam verò creatam.

§.20. Dico tamen Secundò, Christum posse dici absolutè & simpliciter creaturam à productione vnionis. Probatur Primò: quia supposito tribuuntur denominationes actionum & passionum, quarum est aliquo modo causa: sed Christus est causa productionis vnionis: ergo ab illa denominatur. Maior supponitur ex tota hac materia. Minor patet: quia Christus ratione suppositi terminat vnionem, quia ab illo essentialiter pendet, tamquam à termino. Secundò probatur: quia in humanis non dicitur humanitas generari, sed homo; licet non generetur nisi vnio humanitatis, ex qua resultat integrum suppositum: ergo similiter à productione vnionis hypostaticæ denominatur produci homo, & non humanitas: eaque ratione B. Virgo dicitur *theotocos*, scilicet *mater Dei*: licet enim nihil generetur præter vnionem, sufficit vt ratione illius generetur Deus homo.

§.21. Argumenta pro prima sententia docent secundam conclusionem, & quantum ad rem Christũ esse creaturam: at non probant nõ esse vtendum cautè ea voce. item docent secundam cõclusionem.

S.Thom. q.16.a.9.

DISPVTATIO LXXI.

Vtrùm inceptio prædicari possit de Christo.

S.Thom.q.16.art.9.

§.1. Communis sententia omniũ ferè Doctorum, à qua non licet discedere, est, non posse dici Deum, aut Filium Dei, aut Verbum diuinum incepisse esse. Durandus ait: quia hæc nomina significant in recto suppositum cum ijs, quæ illud constituunt; illa verò prædicatio significat illud, quod directè significatur incipere in suo esse. quod est falsum: quia suppositum est æternum. Probat Minorem: quia quando res aliqua in suo esse iam constituta dicitur esse, intelligitur de esse simpliciter, & non de esse illi aduentitio, vt etiam patet in composito accidentali: non enim dicitur homo incipere hodie, licet hodie incipiat esse albus.

§.2. Hæc ratio non est efficax: nam etiam in hac propositione, *Filius Dei moritur*, supponitur pro diuino supposito; & tamen ratione naturæ assumptæ verè dicitur mori, quamuis in se sit immortale: ergo similiter licet in hac propositione, *Filius Dei incepit esse*, supponatur pro supposito; tamen ratione humanitatis assumptæ dicitur incepisse; licet in se sit absque initio. Ad probationem Minoris, responderi posset inceptionem posse prædicari de re significata in recto, non ratione sui; sed ratione naturæ assumptæ per communicationem idiomatum, vt prædicatur mors, quæ tali rei secundùm se repugnat, vt Deus dicitur mori, qui significatur in recto in ea propositione. Hinc patet responsio ad primam probationem D.Thomæ. licet enim suppositum sit æternum, posset de de illo inceptio prædicari, vt affirmatur mors de immortali.

§.3. Ad exemplum de composito accidentali, respondetur disparem esse rationem: quia subiecto non communicantur tot prædicata, quot supposito: non enim dicitur paries produci, aut interire, à productione aut interitu albedinis, neque materiæ id conuenit ratione formæ: ita neque dicuntur incipere esse ab inceptione formæ, à qua solùm accipiuntur prædicata in genere causæ formalis: at verò suppositum denominatur nascens, moriens, &c. à natura, quam terminat, sicque posset & incipiens denominari. Rationem huius discriminis reddidi suprà.

§.4. P. Suarez in comm. hanc reddit rationem: quia quando aliquid incipit esse, tunc illud accipit de nouo, illoque caruit immediatè antea: sed Verbum diuinum numquam caruit esse: ergo non potest dici incipere esse. Respondetur, id quod incipit, sub ratione qua incipit, immediatè antea non fuisse: Verbum autem non incipere esse, quatenus Verbum, sed quatenus hominem, sub qua ratione antea non habuit esse; quamuis sub ratione Verbi semper habuit illud.

§.5. P. Vasquez disp. 67. num. 10. Scotum secutus ait, quando in eâdem re sunt duo esse, aliud principale, quo constituitur in se; aliud aduentitium; tunc rem non dici incipere esse ab inceptione esse aduentitij. quod confirmat exemplo compositi accidentarij. Verùm huic exemplo iam respondi contra Durandum, à quo parum dissentit P. Vasquez. Respondetur autem, quando in eâdem re componuntur duo esse mutuò communicantia sua prædicata per idiomata, tunc principale denominari à minùs principali, vt, Deus dicitur nasci & mori in tempore: ergo similiter poterit dici incipere esse.

§.6. Suprà ostendi, nonnulla prædicata non posse communicari, nisi per identitatem: è quibus vnum est hoc prædicatum *existens*. quod comparatione Dei est luce clarius: quia Deus nulla existentia creata potest existere; incipere autem esse est nunc accipere existentiam, quam antea non habebat: sed Deus non potest accipere existentiam ab humanitate, vt dixi: ergo ratione humanitatis non poterit incipere esse. itaque sicut idiomatum communicatio non denominat Deum *ens, substantiam*; ita neque denominat *existentem*: sic nec denominat incipientem existere, quod est existere de nouo.

§.7. Dices, Deum dici à nonnullis Patribus recentem, temporalem, &c. quod significat habere esse de nouo, & in tempore. Rectè ait P. Vasquez has propositiones esse absimiles huic de qua disputamus. Ratio à priori est, quia incipere esse significat de nouo habere substantiam existentiæ; esse verò temporalem potest esse sola extrinseca denominatio coëxistentiæ Dei iam incarnari cum tempore. & sicut potest dici esse in loco, esseque dextrum: quia in his prædicatis communicandis nulla est repugnantia: sic potest dici temporalis; imò & incipiens esse in tempore: ita vt *esse* non sumatur pro existentia simpliciter; sed pro extrinseca denominatione coëxistendi cum tempore: semper autem addenda aliqua vox; qua significetur existentia Dei secundùm quid, qua incipere possit esse secundùm aliquam rationem; ne quis ansam arripiat ad errandum Christum simpliciter incipere.

§.8. Dubitari potest, an hæ propositiones, *Christus, Emanuel incepit esse*, sint veræ. P. Vasquez dubitat de hac, *Christus incepit*: quoniam ait sibi non satis constare, an directè significet naturam, vel personam. Item ait hanc esse falsam, *Emanuel incepit*: quia *Emanuel* significat personam. Has verò ait esse veras, *Iesus, hic homo incepit*: quia hæ voces significant directè naturam humanam concernentem suppositum, quæ natura incepit esse. Verùm & opinio est parum communis, & fundamentum falsum; vt suprà probaui. Vnde omnes illæ propositiones sunt falsæ: quia illæ quatuor voces directè, seu in recto significãt personam, quam iam ostendi non posse denominari incepisse à natura humana. Hæc doctrina est S.Thomæ, & maioris partis Theologorum. Aduerte, ab aliquibus eas voces sumi posse pro toto composito. in quo sensu certum est eas propositiones esse veras: quia compositum illud verè incepit esse.

§.9. Item possumus dubitare, an hæc propositio, *Christus in quantum homo incepit esse*, sit vera? Duplicem sensum potest habere: alterum, incepisse Christum esse hominem; in quo est vera: alterum, Christi personam ratione humanitatis incepisse esse, sicut dicitur mori; in quo est falsa: quia cùm persona sit incapax illius denominationis, nequit propositio esse vera: quia reduplicat rationem formalem tribuentem talem denominationem eidem personæ. In quo sensu loquuntur S.Thomas & alij Doctores, qui absolutè negant hanc propositionem, *Hic homo incepit esse*. S.Thom.

§.10. De alijs propositionibus recognosce S. Thomam art.10.11.& 12.& interpretes: sunt enim absque difficultate.

DISPVTATIO LXXII.

De vnitate Christi.

S.Thomas q.17.art.1.

§.1. Ex fide constat, Christum non esse duas personas, sed vnam compositam ex natura humana & diuina, & hypostasi etiam diuina. Nec in eo sunt duæ rationes constituentes duas personas: licet enim in illo sunt duæ naturæ, non tamen duæ personalitates. Quod clarè dixit B. Anselmus c.5. de Incarnat. *Verbum enim*, inquit, *caro factum, assumpsit naturam aliam; non aliam personam.* Hæc cùm sint ex fide certa; restat examinare, vtrùm Christus sit vnus, an etiam vnum? Item vtrùm aliud, & aliud?

§.2. Dico Primò: Christus est vnus. Hæc propositio est certa apud omnes Catholicos: est in Symbolo Athanasij; *Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus.* Qui loquens de se ipso nusquam egit de plurali, sed de singulari: *Quid mihi & tibi est mulier? Quid est quòd me quærebatis: Ego & Pater vnum sumus.* Nusquam dixit, *Nos & Pater vnum sumus; Quid nobis, & tibi est mulier?* Recognosce Patres adducendos §.3.

§.3. Rationem collige ex disp.70. §.17. & disp. 39. sect. 1. Nomina non dicuntur in plurali, nisi multiplicentur, quæ ponuntur in recto: sed in hac voce *Christus* non multiplicantur, quæ ponuntur in recto: ergo hæc vox Christus non dicitur in plurali. Minor probatur: quia Christus in recto dicit suppositum diuinum, vt probaui ea disp. 70. à §. 21. Vbi propterea probaui has propositiones esse veras, *Deus est homo, Homo est Deus*: *Christus* autem pro eodem supponitur, ac *homo Deus*: si autem *Christus* diceret in recto naturam concernentem suppositum, Christus non esset vnus: quia non est in eo vna sola natura concernens suppositum; sed duæ. Simili argumento probaui disp.70. §.14. & 20. *Deum* in hac propositione, *Deus est homo*, supponi pro supposito in recto, non pro natura.

§.4. Dico Secundò: Christus est vnum, & non duo. ita censet B. Thomas cum maiori Theologorum parte; quos referunt & sequũtur PP. Vasquez disp.70.cap.2. Suarez in commen. Valent. disp.1. q.17. puncto vnico, Ragusa disp.126. vers. *Vera ergo*, & Did. Aluarez in exposit. articuli. Ratio est omnino eadem: quia Christus in recto non dicit plura, sed vnum. Qui referuntur à S.Thoma censuisse in Christo esse vnam personalitatem, & duo supposita, decepti sunt in philosophia distinguentes in intellectualibus suppositum à personalitate. Rogo vtrùm *Christus* dicat in recto suppositum: ergo Christus sunt duo supposita: ergo Christus non est vnus, sed plures: quia recta sunt plura. si autem suppositum non ponitur in recto, in quo ponitur sola personalitas: ergo Christus est vnus, & vnum.

§.5. Dico Tertiò: Christus in recto, & absolutè non est aliud, & aliud, est tamen in obliquo: id est, in recto non ponitur alia & alia persona, nec aliud aut aliud suppositum, nec alia & alia natura, & in obliquo ponitur natura alia & alia. Sic explano Patres nonnullos asserentes Christum esse aliud, & aliud, nempe in obliquo. Quod explico exemplo hominis docti, & iniusti: in recto idem est doctus & iniustus; at dicitur aliud esse doctum, aliud iniustum, nempe ex parte connotati. Recognosce P. Vasquez ea disp.70. sunt enim omnia clara, suppositis quæ dixi de vnione humanitatis cum persona diuina, & de significato in recto & obliquo.

S.Thom. q.17.a.2.

DISPVTATIO LXXIII.

Vtrùm in Christo sint duæ existentiæ?

S. Thom. quæst.17.art.2.

SECTIO I. *S.Thomas non distinxit existentiam ab essentia in rebus creatis.*

SECTIO II. *Quod esse creatum neget S.Thomas humanitati Christi?*

§.1. IAm ostendi disp. 33. sect. 4. in Christo non fuisse factam vnionem humanitatis ad existentiam increatam, sed præcisè ad subsistentiam, & à Verbo assumptas omnes perfectiones naturæ humanæ, exceptis his quæ obesse possent vnitati personæ: nec existentiam illi posse obesse. Item ostendi disp. 2. Physic. §.64. productione rei eiusdem existentiam produci: ob quod materia prima nequit existere per existentiam formæ, nisi eâdem actione producta: nec creatam posse existere existentia increata: hæc enim creari non potest. Item disp. 8. Metaphys. sect. 4. non distingui essentiam ab existentia etiam in rebus creatis. §. autem 34. impugnaui constituentes existentiam quoddam accidens secutum essentiam actualem. His igitur præmissis, solùm superest ostendere B. Thomam non negasse humanitati existentiam propriam: nec ea de re cogitasse.

SECTIO I.

S. Thomas non distinxit existentiam ab essentia in rebus creatis.

§.2. PRima probatio est: quia S. Thomas nusquam essentiam ab existentia distinxit in rebus creatis; sed potiùs eas sæpiùs adstruxit easdem: cùm enim 1.p. qu. 5. art. 1. ad 1. ageret de ratione formali, qua aliquid est bonum, dicit eam esse integritatem omnium perfectionum: at verò rationem formalem entis, qua vnaquæque res est simpliciter, & simpliciter ens oppositum, siue distinctum ab ente secundùm quid, asserit esse existentiam, siue rationem essendi actu extra causas, oppositam rationi essendi in potentia. quam rationem nemo ambigit esse existentiam. Hanc autem rationem essendi simpliciter, asserit esse substantiam, siue essentiam cuiusque rei: ergo non distinguit S. Thomas essentiam ab existentia, quia ratio entis est substantia cuiusque rei, & hæc ratio entis est existentia: ergo.

§.3. Verba S. Thomæ: *Ad primum ergo dicendum, quòd licet bonum & ens sint idem secundùm rem; quia tamen differunt secundùm rationem, non eodem modo aliquid dicitur ens simpliciter, & bonum simpliciter. Nam cùm ens dicat aliquid propriè esse in actu, actus autem propriè ordinem dicat ad potentiam; secundùm hoc aliquid dicitur simpliciter ens, secundùm quod primò discernitur ab eo, quod est in potentia tantùm. Hoc autem est esse substantiale rei vniuscuiusque. Vnde per suum esse substantiale dicitur vnumquodque ens simpliciter; per actus autem superadditos dicitur esse ens secundùm quid.* Non potuit esse clariùs à nobis S. Thomas. Ex quo testimonio ego disp. 8. Metaph. sect. 39. hoc argumentum efformo: Omne ens simpliciter constituitur in esse entis simpliciter per suam essentiam: sed in ratione entis simpliciter constituitur per existentiam solam: ergo existentia cuiusque entis simpliciter est eius essentia. Maiorem & Minorem propositionem probaui hoc testimonio Thomistico.

§.4. Quo fractus quidam nobilis Thomista distinxit in ente creato duos conceptus extra causas; alterum quidditatiuum ipsi enti; alterum accidentarium: hunc secundum vocauit existentiam: S. autem Thomam locutum de priori. In quem obieci, eum discedere ab auita suorum sententia retentis nominibus auitis: Primùm enim omnia argumenta, quibus Thomistæ volunt essentiam ab existentia distingui, impugnant identitatem essentiæ cum illa actualitate, vt ostendi ea disp. 8. Metaphys. sect. 4. Secundò, non est cur in humanitate non retineatur ille modus, pro cuius vnione non posset subrogari nisi alia accidentaria. Tandem S. Thomas actualitatem illam dicit esse qua primum ens simpliciter opponitur enti in potentia tantùm: sed enti in potentia tantùm primo opponitur existentia: ergo illa actualitas est existentia. item ait, illa actualitate constitui ens simpliciter; per actus autem superadditos constitui secundùm quid: at existentia constituit ens simpliciter, & non secundùm quid, vt constat ex ipsa voce: ergo ex B. Thoma illa actualitas prima identificata cum substantia cuiusque rei est eiusdem existentia. quod clariùs constabit §.7. ex eodem B. Thoma asserente 1.p. qu. 3. art. 4. *esse* esse actualitatem omnis naturæ. Hoc ego contendo: cætera autem accidentia, quibus res non constituitur simpliciter, nunc minimè curo, arbitratus me ex B. Thoma apertè probasse, actualitatem, qua res opponitur per se primo enti in potentia tantùm, esse idem cum essentia talis rei.

§.5. Contra hoc tam clarum testimonium objiciunt Thomistæ aliud ex 1.p. qu. 3. art. 4. in quod animaduerto, non distinxisse B. Thomam essentiam ab existentia in creatis; sed ibi probare non distingui in Deo essentiam ab existentia: si autem distinguerentur, Deum fore causatum ab alio: quia omne quod est aliud à sua existentia causatur ab alio. igitur argumentum est conditionatum, & non absolutum: ex ea autem hypothesi rectè probat, Deum non fore causam primam, sed pendere ab alia. Est igitur hæc conclusio eius articuli: *Dicendum quòd Deus non solùm est sua essentia, sed etiam suum esse: quod quidem multipliciter ostendi potest.*

§.6. Eam autem conclusionem probat: *Primò quidem*, inquit, *quia quidquid est in aliquo, quod est præter essentiam eius, oportet esse causatum: si igitur ipsum esse rei sit aliud ab eius essentia, necesse est esse*, &c. Itaque probat esse Dei non posse esse aliud ab essentia Dei: quia deberet esse causatum aut ab essentia, aut ab exteriori. ab essentia non potest: quia nulla essentia potest esse sibi causa essendi: ergo ab exteriori. Quod argumentum est euidens: nec in creaturis habet vim: quia licet sint idem essentia, & esse; habent tamen principium exterius, à quo fiant, qui est Deus.

§.7. Secunda probatio S. Thomæ est: essentia esset potentia respectu illius: quia essentia, quæ est distincta ab esse, comparatur vt potentia comparatione illius. Verba S. Thomæ: *Secundò, quia esse est actualitas omnis formæ, vel naturæ: non enim bonitas, vel humanitas significantur in actu, nisi prout significamus eam esse. oportet igitur, quòd ipsum esse comparetur ad essentiam, quæ est aliud ab ipso, sicut actus ad potentiam: cùm igitur in Deo nihil sit potentiale*, &c. Hoc testimonio vtuntur Thomistæ ad probandum essentiam esse aliud ab existentia, propter ea verba: *Quæ est aliud ab ipso*; ac si absolutè dixisset Thomas: *Essentia est aliud ab existentia, & illa est potentia huius.* At secùs est: arguit enim vt suprà ratione. Pone, essentiam Dei esse aliud ab existentia; essentia erit in potentia, seu erit potentia: quia si essentia est aliud ab existentia, erit etiam illius potentia: quia essentia, quæ est aliud ab existentia, est potentia illius. Vnde sequitur, essentiam Dei fore potentiam receptiuam. Quod argumentum est euidens ex hypothesi, ex qua arguit S. Thomas, qui absolutè distinctionem illam non affirmat: sed ex hypothesi quòd affirmetur in Deo, infert euidens absurdum. Præterea exponi potest de potentia logica: essentia enim creata secundùm se est in potentia logica, vt sit; existentia autem est actus logicus illius: aliud quidem non positiuè, sed privatiuè, vt explicui disp. 8. Metaph. sect. 4. Hæc autem potentialitas in Deo esset absurda, sed non egetur hac explicatione. Prima est congruentior scopo Thomistico. Tertium argumentum est etiam ab absurdo euidenti.

SECTIO II.

Quod esse creatum neget S. Thomas humanitati Christi?

§.8. AS. Thoma non negari esse existentiæ creatæ humanitati, satis constat ex sect. 1. quod fatentur etiam ex Thomistis non pauci adducti disp. 33. §.80. Primùm autem præmitto, rem hanc obscurissimè hoc articulo disputatã: in quo explanando cùm insudauerint interpretes, frustra sudatum est.

§.9. Secundò præmitto, à S. Thoma esse completarum substantiarum accipi pro esse subsistentiæ potiùs, quàm pro esse essentiæ. Nam in persona agnoscit duplex esse pertinens quidem ad personam; alterum esse naturæ, quod vocat *esse habitum*: alterum esse personæ habentis, quod vocat *esse habens.* Primum esse est existentia naturæ: Secundum est subsistentia. hoc patet ex hoc artic. 2. *Esse autem* (inquit) *pertinet ad naturam, & ad hypostasim. Ad hypostasim quidem sicut ad id, quod habet esse; ad naturam autem sicut ad id, quo aliquid habetur.* Idem dicit ad primum. S.Thom. q.17.a.2.

§.10. Hinc probo esse substantiæ completæ accipi à S. Thoma pro esse subsistentiæ, & personali, quia accipitur pro esse habente; non verò pro esse habito. Secundò, probatur apertissimè ex 2. contra Gentes cap. 52. & 53. Vnde adducitur à nonnullis ad probandam essentiæ ab existentia distinctionẽ: quia ait in creaturis distingui realiter esse, & quod est, id est essentiam, & existentiam. de quo tamen nec per somnium cogitauit: sed tantùm probat distingui in creaturis naturam completam à subsistentia. quod iam probo: quia cap. 49. probauerat substantias spirituales non esse corpus: cap. autem 50. probauerat easdem esse immateriales: cap. 51. probat eas non esse formas concernentes materiam; sed actus completos subsistentes. Quia verò eo capite eisdem adscripserat simplicitatem & subsistentiam; ne quis arbitraretur eas esse æquales Deo in simplicitate, probat in eis realiter distingui essentiam ab ea subsistentia, quam eis tribuerat. Propterea cap. 52. orditur: *Non est autem opinandum, quòd propter hoc diuinæ simplicitati adæquentur: inuenitur enim in eis aliqua compositio ex eo quòd non est in eis idem esse, & quod est.*

§.11. Illud autem *esse* esse subsistentiam, constat ex eodem c. 52. vbi probat solum Deum esse suum esse subsistens, ijs verbis: *Illud igitur quod est suum esse subsistens, non potest esse nisi vnum tantùm: ostensum est autem, quòd Deus est suum esse subsistens: nihil igitur præter ipsum potest esse suum esse.* Hæc consequentia est ridenda si *esse* in consequente deductum esset esse existentiæ, & non subsistentiæ: quia in vtraque præmissa extremitates sunt de esse subsistente: ergo in conclusione non potuit deduci esse existentiæ. est enim hic syllogismus: Vna res est suum esse subsistens, præter quam nulla alia est suum esse subsistens: sed res illa quæ est suum esse subsistens, est Deus: ergo Deus, & non alia res, est suum esse subsistens. ita est concludendum: non verò, *Nulla res præter Deum est suum esse existentiæ*: quia de hac nihil fuerat actum in præmissis: in conclusione autem nullus terminus additur ijs, qui sunt in præmissis. Hanc eamdem consequentiam intulit eodem c. 52. argumento 3. his verbis: *Impossibile est igitur esse aliquod esse subsistens præter primum.*

§.12. Clariùs autem c. 53. probat in substantijs creatis compositionem ex natura & subsistentia: quia ait substantiam existentem compleri per esse: at omnes conueniunt subsistentiam esse complementum substantiæ existentis. hæc autem sunt verba: *In substantia intellectuali creata inueniuntur duo, scilicet substantia ipsa, & esse eius; quod non est ipsa substantia, vt ostensum est* (in margine cap. præcedenti) *ipsum autem esse est complementum substantiæ existentis.* Aduerte cap. præced. actum de solo esse subsistenti; quod nunc dicit esse complementum rei existentis: existentia autem non est complementum, sed ratio, qua est ens simpliciter. ob quæ c. 54. constituit duas compositiones in substantijs corporeis; alteram ex naturis incompletis; alteram ex eo quod est esse. non constituit tres: Primam ex materia, & forma;

S.Thom. q.18. a.1. forma; secundam ex essentia & existentia; tertiam ex natura & supposito; sed tantùm ex esse, & quod est. Hoc autem esse à Ferrara in cap.52. sub initium appellatur suppositum, ijs verbis: *In substantiis intellectualibus non est idem esse, & quod est, id est, suppositum: nam suppositum est id, quod est.*

§.13. Constitutâ igitur eâ acceptione Thomisticâ, facilè probo à B. Thoma negari humanitati proprium esse personale creatum; non verò esse existentiæ. Primùm, quia ea est apud Thomam significatio *esse* in substantijs completis. Secundò, quòd si essent duo esse, essent duæ personæ: quia in vna persona non possunt esse duo *esse*: quia si essent duæ personalitates, essent duæ personæ iuxta errorem Nestorij. Hæc autem sunt verba: *Sed illud esse, quod pertinet ad hypostasim vel personam secundùm se, impossibile est multiplicari in vna hypostasi vel persona: quia impossibile est, quòd vnius rei non sit vnum esse.* Nec verò opus est nisi legere hæc verba: *Sic igitur cùm humana natura coniungatur Filio Dei hypostaticè vel personaliter, at non accidentaliter; consequens est, quòd secundùm humanam naturam non adueniat sibi nouum esse personale*: at esse existentiæ non est esse personale; nec ex eius multiplicitate multiplicatur persona magis quàm ex multitudine naturarum. Auctores nostræ sententiæ mirantur oppositos, quòd existiment multiplicari personas ex multiplicatione existentiarum.

§.14. Ad primum autem, probat, vnitatem personæ magis ex vnitate hypostasis, quàm pluralitate ex dualitate naturarum. Ad tertium, docet fore in Deo tria esse, si esset natura distincta ab hypostasi: at non esse nisi vnum: loquitur de esse existentiæ realiter, nõ ratione nostra, quod vnum est à natura in vnaquaque persona: idemque in tribus; quia natura est vna. si autem esset triplex natura, esset etiam triplex existentia absoluta: est autem vna: cur autem, vt volunt Thomistæ, ageret de esse ratione nostra distincto? cùm argumentũ sit de distinctione & vnitate reali. igitur esse naturæ habitum est vnum in tribus personis; quia est natura vna: quòd si natura esset triplex, triplex etiam esset esse habitũ. Vnde colliges in Christo nũc esse duplex esse naturę; alterum diuinum cõmune tribus personis, in illis omnibus vnum numero propter vnitatem numericam naturæ: alterum humanum in sola persona Verbi. igitur ex B. Thoma tot sunt *esse* habita naturarum, quot naturæ: & quia naturæ sunt duæ, duo etiam sunt illarum *esse*: alterum identificatum nunc cum hypostasi; alterum vnitum.

DISPVTATIO LXXIV.

Vtrùm in Christo sint duæ voluntates?

S.Thom. quæst.18.art.1.

§.1. Conclusio affirmatiua de fide in VI. Synodo generali. Refert S. Thomas varios errores hæreticorum circa Christi voluntatem. Præcipui sunt Apollinaris, qui asseruit Verbũ non assumpsisse animam, sed ipsum extirisse in corpore Christi loco animæ. deinde asserit assumpsisse animam. sed non mentem. Huius hæretici errorem explicui esse damnatũ à Patribus & Ecclesia disp. 45. Præterea Macar. Alexand. & Sergius Patriarch. Constantinop. directè negarunt in Christo voluntatem humanã: quapropter vocantur Monothelitæ, scilicet vnius volũtatis. Hos damnauit VI. Synodus, multiq́ue Catholici Episcopi, & B. Martinus Papa mortem obierunt: quia hunc errorem condemnarunt, Sergium ex Ecclesijs eijcientes. Damnationẽ etiam huius erroris retuli ea disp. 45. Fundamenta hæreticorum sunt sine fundamento: opinabantur enim voluntatem humanam fore rebellem contra diuinam, cuius oppositum monstratum est disp. 62. à §.19. De errore Monothelitarum, vtrùm in eo fuerit Honorius? latissimè disserui vol. 2. disp. 21. à §.253. ad 264.

§.2. In Christo fuisse voluntatem humanam, expressum est Litteris sacris, cùm Paulus ait Christum fuisse obedientem: nam obedire est inferiorem voluntatem exequi præceptum superioris: at Christus voluntate diuina nec potest esse inferior Patre, neque habere præceptum: cùm enim sit eademmet voluntas diuina in Patre & Filio, quidquid præcipitur, præcipitur ab vtroque: sibi autem nemo potest præcipere, nec obedire in vna eademque voluntate, sed in diuersis. item cùm Christus Patrem oraret, vt ab eo transiret calix passionis, & adiecit: *Non mea, sed tua voluntas fiat*; apertè monstrauit duas voluntates: nam est vna voluntas Patris, quam Christus volebat impleri, quæ est & ipsi communis: est item alia voluntas peculiaris Christo, quam ipse nolebat impleri, nisi esset diuinæ conformis. Hæc autem voluntas propria erat humana: nam Deus non habet nisi vnam, nec Christus habebat aliam, nisi ab humanitate. Disp. autem 75. ea de re constabit apertè. P. Salmer. to. 10. tract. 12. vers. *Pro cuius*, ait ex eo testimonio non colligi duas in Christo voluntates. quod accipe de collectione immediata: colliguntur quidẽ duæ; altera humana Christi, *non mea*, &c. altera diuina, *sed tua*: eas autem esse vnitas in Christo, non colligitur inde immediatè: quia etiam purus homo ita posset orare: colligitur humana Christi; vt collecta est in VI. Synodo, & ab Agathone, quam negabant Monothelitæ; diuinam autẽ fatebantur. cùm autem constet, diuinam naturam esse in Christo, inde colligitur & eam diuinam voluntatem esse in Christo. Secundò patet ex fine Incarnationis: Christus enim per merita nos redemit: nullum autem potest esse meritum in Christo per voluntatem diuinam; sed per creatam exercentem actus bonos. Neque opus est in re tam clara ampliùs immorari. quid enim differet humanitas à trunco, si absque mente & voluntate esset assumpta? Recognosce P. Suarez & Vasqu. disp. 73. c. 1.

§.3. In Christo fuisse voluntatem sentientem dolores, est eâdem ratione certum; item appetitum sentientem, duas item voluntates acceptas pro actibus: quia vtraque voluntas suos exercuit. item Christus voluit media & finem voluntate increata, & creata: at voluntas creata accepta pro potentia, non fuit nisi vna: quia in homine non sunt plures. De appetituum pluralitate iam egi vo- S.Thom. q.18. a.6. lum. 1. disp. 17. de Anima.

DISPVTATIO LXXV.

De actibus, & contrarietate voluntatis Christi.

S.Thom. q.18. art.6.

SECTIO I. *Vtrùm Christus habuerit aliquos actus, per quos adhiberet media ad consequendum obiectum, quod sciebat non esse futurum?*
SECTIO II. *De voluntate latendi, & salutis reproborum.*
SECTIO III. *De voluntate fugiendi mortem.*
SVBSECTIO I. *Vtrùm Christus fugerit affectu substantiam mortis?*
SVBSECTIO II. *Vtrùm illa fuga mortis fuerit efficax, an simplex?*
SVBSECTIO III. *Quid alij respondeant ad opposita argumenta?*
SVBSECTIO IV. *Præmonitiones ad responsa.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.*
SVBSECTIO VI. *Difficultates.*
SECTIO IV. *Duo corollaria.*
SECTIO V. *Vtrùm voluntas humana Christi fuerit semper impleta?*

§.1. Iam ostendi, in Christo esse duas voluntates: item probaui in eo fuisse admirationem, dolorem, timorem, tristitiam, &c. De dono timoris egi disp. 68. In eo fuisse actus efficaces fides docet: nam & motus, & sermo, merita, & alia eiusmodi, sine actibus voluntatis humanæ efficacibus non contigere. Præstò est ratio: quia isti actus possunt esse honestissimi, neque Christo defuerunt, nisi qui pugnant cum munere perfecti redemptoris, & visione beata: actus enim efficaces, scilicet qui simpliciter tantùm tendunt in obiectum, nullo adhibito medio ad illud assequendum, vel fugiendum, in eius voluntate fuisse est certum: quia habuit voluntatem circa multos dolores, quos numquam vitare voluit; quos simplici refugit affectu.

SECTIO I.

Vtrùm Christus habuerit aliquos actus, per quos adhiberet media ad consequendum obiectum, quod sciebat non esse futurum?

§.2. Videtur fide certa pars affirmatiua. Marci 7. vbi asseritur Christum latere voluisse, & non potuisse. Quod testimonium adducit Agatho Papa, eoq́ue vtitur VI. Synodus act. 4. ad probandum in Christo fuisse voluntatem humanam, quæ non potuit ab eodem Christo impleri. De quo testimonio actum est vol. 2. disp. 119. §.24. & hac disputatione agendum à §.3. ad 16. & 58. Christum autem verè voluisse latere, constat ex verbis ipsius: nam constat ex Agathone, & ex ipso contextu aliquid voluisse, quod nequaquam assecutus est, neque potuit: hoc autem nihil fuit præter occultationem aduentus, qui è vestigio fuit euulgatus: media autem fuerunt se occultare: nullum enim erat medium accommodatius. Constat eadem doctrina ex oratione Christi in horto in agone constituti: voluit enim fugere mortem, ad quod adhibuit prudentissimum & honestissimum medium, quod erat oratio: voluntas enim illa Christi non solùm fuit simplex displicentia mortis; sed etiam voluntas efficax eam vitandi, quantum in se erat, vt dicam §. 29. nam aliquid dicimur efficaciter velle, quando adhibemus media, quæ sunt in nostra potestate: nec enim opus est, vt res succedat; sed sufficit, si faciamus quod in nostra est potestate: Christus autem fecit quod erat in sua, nempe orare Deum, vt ab eo mortem auerteret: Christum autem verè cognouisse se non effugiturum mortem, nec eius aduentum occultandum, patet ex disp. 54. Vbi probaui à Christo nihil ignorari rerum existentium, & ad eius statum pertinentium, maximè mortem, quam ipse spoponderat, & Pater acceptauerat pro salute hominum. nec de hac re licet dubitare. Vnde constat Christum aliquid voluisse, & adhibuisse media scientem rem non esse futuram. Voluntatem latendi non est dubium fuisse in Christo: ait enim Pontifex eum voluisse, quod non potuit assequi. vnde voluntatem humanam confirmat: nec est dubium eum refugisse aut mortem secundùm substantiam, aut secundùm accidentia nonnulla. Vtrùm autem ille affectus fuerit simplex displicentia, aut desiderium, infrà disquiram eo §.29. voluit item salutem reproborum, quam non obtinuit.

SECTIO II.

De voluntate latendi, & salutis reproborum.

§.3. Hæc tamen quantumcumque certa, plena sunt difficultatibus. Ac Primùm, voluntas de reproborum salute, & occultatione sui aduentus,

S.Thom. q.18.a.6.

uentus, videtur fuisse maximè imprudens, imò peccatum: quia priùs ratione quàm Christus eas voluntates exerceret, videratscientia absoluta beata & infusa reproborum damnationem vt existentē: item & manifestationem aduentus. At velle nequid existat, ex suppositione quòd existit, est imprudentiæ vertendum: item velle vt Deus mutet decretum efficax de se: ob quod vol. 2. disp. 119. §.45. probaui nec spem, nec efficax desiderium posse componi cum reuelatione de damnatione æterna.

§.4. Non est efficax hoc argumentum. Fateor à Christo cognitam in primo conceptionis instanti reproborum damnationem, item & sui manifestationem aduentus: at scientia consequente ratione nostra, & natura: quia scientia intuitiua creata est natura posterior suo obiecto: priùs autem ratione & natura, quàm Christus eas scientias actuales haberet, voluit Christus salutem reproborum, qui in statu absoluto non fuerunt in damnatione præuisi, nisi post eam voluntatem; quam Deus exegit vt principium meritorum omnis gratiæ, tam efficacis, quàm sufficientis. Qua voluntate petiuit Christus hæc auxilia ijs hominibus, quæ fuerunt sufficientia tantùm; hæc alijs, quæ fuerunt efficacia: at reprobi eis auxilijs abusi, damnati sunt ratione posteriùs, quàm abuterentur; electi autem fuerunt adscripti gloriæ ob auxiliorum vsum. Hæc reuelata fuere Christo ratione posteriùs, quàm contigere: qui ratione posteriùs reuelatione nullum actum exercuit de procuranda reproborum salute, nec de occultando suo aduentu. Hæc autem non repugnare, imò posse componi non solùm cum desiderio de se efficaci adhibendi media ob eum finem; sed etiam cum spe, latè probaui vol.2. disp.119. §.36. non posse esse desiderium salutis reproborum ortum à scientia visionis de eorum damnatione, ibidem ostendi §.45. Recognosce omnia, quæ ibi disserui: quo autem pacto neget S.Thomas Christum orasse pro reprobis, dicam disp.78. sect.7.

§.5. Obijcies Secundò, actum illum fuisse imprudentem: quia licet absoluta scientia Christus non præcognouit damnationem reproborum, nec manifestationem aduentus; nisi posteriùs natura quàm absolutè extiterunt; at scientia conditionata id sciuit priùs logicè, quàm extitere: at ea scientia imprudentem redderet voluntatem de opposito obiecto: ergo. Probo Minorem: quia viderentur omnia media inutilia reipsa. Responderi posset, Christum eodem primo instanti habuisse eam scientiam conditionalium, vt etiam absolutorum; at ratione posteriùs, quàm extitere in statu absoluto: tunc enim comitanter donatus fuit vtrâque scientia, nempe conditionali, & absoluta: at non est opus ea doctrina: ostendi enim volum.2. disp.119. à §. 52. ad 57. posse Deum moueri ad conferenda auxilia sufficientia reprobis ex voluntate & desiderio gloriæ cum scientia media de illorum damnatione, & inutilitate actuali auxiliorum. De Christo autem idem dixi §.59. Quæ voluntas est prudentissima: quia media secundùm se erant vtilia: at Christus caruit spe beatitudinis reproborum, non tamen vero desiderio.

§.6. Tertiò, possumus obijcere orationem pro salute reproborum fuisse prudentem & perfectam: quia pro illis orauit Christus eodem modo, quo Deus voluit illorum salutem: voluit enim ex voluntate generali gloriæ dare hæc auxilia in his circumstantijs, in quibus præuisi sunt perituri: itaque voluntas Christi consentanea fuit voluntati Dei circa idem obiectum. At voluntas de occultando aduentu fuisset imperfecta: quia Deus magis propensus fuit in manifestationem, quàm in occultationem, siquidem excitauit Sidoniorum voluntatem, vt illum prædicarent: at Christus lege perfectionis tenebatur velle magis id, quod Deo magis placere videbat: ergo Christus non potuit velle occultationem sui aduentus.

§.7. Responderi posset, quod aliqui respondent difficultati, cur Christus fugeret mortem quam Deus decreuerat? existimant Deo placuisse mortem, nec propterea minùs ei placuisse fugam Christi & recusationem mortis, quam fugam Deus etiam voluit: qui sibi complacet in oratione iusti pro salute reprobi: iustum autem orantem pro auxilijs efficacibus reproborum, quæ auxilia Deus negare decreuit, donat præmio: ergo rectè componuntur Deum aliquid nolle, & illi placere orationem iustorum pro eo beneficio. Huius opinionis meminit P. Vasquez disp.73.n.13.

§.8. Non placet hæc ratio: nos possumus petere à Deo reproborum salutem, dum ignoramus decretum efficax Dei de negandis auxilijs efficacibus ad finalem pœnitentiam: in qua circumstantia oratio iusti est digna laude & præmio: & quia cum hac ignorantia sumus frequenter, frequenter orandum est pro omnium salute, vt dixit August. tom.8. in psalm. 54. ad 1. vers. *Tamen*, inquit, *quamdiu ita sunt, vt exerceant nos, non eos oderimus: quia in eo quòd malus est quis eorum, vtrùm vsque in finem perseueraturus sit, ignoramus. Diabolus, & angeli eius, in Scripturis sanctis manifestati sunt nobis, quòd ad ignem æternum sunt destinati; ipsorum tamen desperanda est correctio.* Ob quod dixerat priùs: *Vtinam ergo qui nos modò exercent, conuertantur, & nobiscum exerceantur.*

§.9. Quando verò certi sumus de alicuius reprobatione, non licet pro illius orare salute, oratione consequente eam scientiam. clarum testimonium est in Samuele 1. Reg. 16.1. *Vsquequò tu luges Saul, cùm ego proieciam eum, ne regnet?* Lira in c.15. & 16. censet Samuelem non orasse pro Saule cognito iam decreto efficaci Dei: sed luctum Samuelis ortum ex dolore de amici fortuna. Abulens. in cap.15. qu.36. censet orasse Samuelem, & cap. 16. à Deo reprehensam orationem, non quòd tunc fuerit mala; sed in futurum eam malam fore: quia ante reuelationem illam è cap. 16. Samuel non erat certus de decreto efficaci Dei: post quam orationem non orauit pro Saule. Recognosce item quæstionem vltim. in cap.15. Vnde concludo, non posse componi istam voluntatem fugiendi, quod scimus decretum efficaciter à Deo: quia iam nostra voluntas directè esset opposita diuinæ circa idem obiectum: ergo Christus non potuit ea ratione fugere mortem: quia certus erat decreti Dei efficacis. Nec Deus voluit, vt Christus sese obijceret voluntati diuinæ.

§.10. Alij censent, voluntatem Christi fuisse displicentiam in mortem secundùm se: quæ taliserat, vt posset inferre electionem mediorum ad vitandam necem, nisi voluntas Dei obsisteret: quà voluntate Dei cognitâ, se cohibuit voluntas humana Christi, ne fugeret: cùm autem orauit, non fuit ad deprecandam mortem, sed ad ostendendum dolorem, & odium, seu simplicem displicentiam. ita censet P. Vasquez disp.73. cap.3. P. autem Suarez disp.38. sect.4. & 5. admittit voluntatem conditionatam parum diuersam ab illa prima: alijque consentiunt. Nec placet hæc doctrina: tum quia à §. 25. ostendam illam fugam mortis fuisse verum desiderium suæ incolumitatis, & Christum adhibuisse medium prudentissimum ad eam fugiendam: tum quia, quidquid sit de fuga mortis, negari non potest Christum voluisse latere Tyrios, & non potuisse: quia ideo se abscondit, ne pateret: fuitque illa voluntas humana desiderium efficax de se, & medium adhibuit. si verò illa fuisset simplex complacentia dumtaxat, aut velleitas, vel conditionata voluntas; nec media fuissent adhibita, nec Christus diceretur ab Agathone voluisse latere, & non potuisse. Quæ enim volumus simplici affectu dumtaxat, possumus non assequi alio ex capite, quàm ex impotentia.

§.11. Tandem censent alij Christo fuisse tres scientias creatas, beatam, infusam, & acquisitam. Christo fuit nota sui aduentus manifestatio per scientiam beatam, item & infusam; ignota autem per acquisitam: ex qua orta est voluntas latendi, comparatione cuius duæ aliæ scientiæ fuere per accidēs. ita videtur indicare P. Maldon. in Matth. 26.39. asserens Christum se gessisse in deprecanda morte, ac si nihil certò accepisset de voluntate Dei. cui sententiæ subscribunt plurimi.

§.12. Nec hæc placent. alibi dixi posse à Christo desiderari aliquem affectum ortum per se à scientia acquisita, vt admirationem, & alios: at illa multitudo scientiarum non potest efficere, vt Christus per vnam moueatur ad aliquem affectum, quem per aliam cognoscit esse contra voluntatem Dei, aut imprudentem: sed affectus latendi esset contra voluntatem Dei, & imprudens: ergo Christus non potuit illum habere. Maior probatur: quia voluntati Christi satis erat nota voluntas Dei, & inutilitas mediorum: item se non posse velle, vt Deus mutaret efficacia decreta, nec vt non esset manifestatio ex suppositione quòd erat: ergo illa voluntas non poterat id velle per aliquam voluntatem debitam ab illis scientijs. Probo consequentiam: Primùm, quia ea voluntas aut esset peccatum, aut imperfectio.

§.13. Quod explico ab exemplo nostri. scientia naturali non cognoscimus infinitam durationem pœnarum apud inferos, nec visionem beatam, quæ fide supernaturali cognoscimus: at qui desperat, non mouetur fide ad desperationem; sed cognitione naturali. Quod peccatum est contra spem supernaturalem: quia licet non oritur à fide, oritur à voluntate sciente per fidem præmia & supplicia æterna. Ratio à priori: quia voluntas est vna & eadem, cui vtraque scientia proponit obiectum: & quamuis peccatum non oritur à scientia supernaturali; oritur à voluntate sciente supernaturaliter eius malitiam, vnde tenetur vti scientia supernaturali, nec operari contra supernaturale dictamen: alioquin idem intellectus posset duabus scientijs assentiri simul, & dissentiri: eadem voluntas amare, & odio efficaci ferri simul in obiectum idem.

§.14. Huic difficultati satisfaciendum duplici ex capite. Primùm, Christum cognouisse voluntatem Dei de manifestatione sui aduentus; illam tamen scientiam tam absolutam, quàm conditionatam fuisse consequentem, & ratione posteriorem, quàm voluntatem latendi, & electionem mediorum ad latendum; vt de voluntate, & oratione pro reproborum salute dixi §.4. itaque Christus voluit latere priùs ratione & natura, quàm sciuerit non esse voluntatem Dei vt lateret: scientia autem eius voluntatis Dei, item & inutilitatis mediorum fuit posterior. Nec propterea Christus fuit imperfectus: tum quia nihil voluit nisi sub conditione, si Patri placeret; tum quia ex affectu honestissimo id voluit: nec Christus fuit ignarus absolutè voluntatis paternæ, & euentus futuri: quia ignorantia est carentia scientiæ, quæ carentia nullo instanti fuit in Christo, sed sola præcisio pro signo aliquo ratione priori.

S.Thom. q.18.a.6.

§.15. Obijcis, Christum venisse illuc gratia sanandi filiam Chananææ, vt ex B. Hieron. probat Abulens. in Matth. 15. qu.56. at Christus priùs ratione cognouit scientia conditionata futuram sub conditione sanitatem feminæ: item multi exercuerant fidem supernaturalem, & alios actus supernaturales ex gratia per Christum. quod pendebat ab aduentu Christi vt cognito. Respondeo Christum potuisse pro illo priori signo rationis cognoscere sanitatem filiæ Chananææ, fidemque matris & aliorum, & pro illis obtulisse sua merita, & cognouisse impetrationem: at quo tempore id futurum esset, & iterum ex hoc numero aduentu sic manifestato, an alia ratione, non intelligitur cognouisse pro illo priori; sed posteriùs ratione, quàm vidit suum aduentum apertum iam Tyrijs, post quam cognitionem nihil curauit de occultatione aduentus, sed de curanda filia Chananææ, & animis Tyriorum, vt spoponderat cum Patre. Finis autem, quem absolutè præscripsit suo itineri, fuit punire Iudæos, & significare eos indignos suo conspectu: sub conditione autem fuit sanare ægros, si tunc esset occasio à Deo præscripta: at postquam cognouit eam esse occasionem, adiecit absolutè & finem eos curandi. S. Hieron. hoc voluit, de partitione autem horum signorum rationis in eodem instanti reali, nihil curauit Hieronymus.

§.16. Secunda ratio superandi hanc difficultatem est, Deum æquè fuisse propensum in manifestationem aduentus, & in occultationem: ad vtrumque autem partitus est Deus auxilia æqualia, & ex voluntate æquali: Tyrios, aut eos, qui euulgauerunt aduentum, eum euulgasse sine specialiori auxilio quàm tacuissent. nec mirum: Deus enim magis vult nostra bona opera, quàm mala; & tamen nos abutimur sæpè auxilijs datis ad bene operandum, nec cum illis operamur, sed cum concursu generali parato ad actum peccandi: ergo multò meliùs poterimus efficere quod libuerit ex duobus obiectis æquè amatis à Deo. Quo ex capite Christus non potuit esse imperfectus; quia elegit obiectum bonum, æquè amatum à Deo: actus autem fuit prudens: quia scientia absoluta non fuerat præuisa manifestatio aduentus, sed conditionata dumtaxat; quæ non officit prudentiæ, vt dixi §.5.

S.Thom. q.18.a.6.

SECTIO III.

De voluntate fugiendi mortem.

§.17. HÆc difficultas est grauis: tum ob opinionum diuersitatem in explicando obiecto petito à Christo: tum in componenda voluntate humana Christi cum diuina: tum tertiò in conciliandis diuersis actibus voluntatis humanæ Christi.

SVBSECTIO I.

Vtrùm Christus fugerit affectu substantiam mortis?

§.18. S.Matth. cap.26. n.39. describit Christi timorem atque tristitiam in oppetenda morte: Et *progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.* Marcus cap.14 n.36. *Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me.* Lucas c.22. n.41. Et *positis genibus orabat, dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me* Hæc Euangelistæ.

§.19. Statuendum in primis est Christum verè, & absque metaphora timuisse, contristatũ esse, pauisse, & tædio affectum. B.Damasc. lib. de Centum hæresibus cap.84. refert Escharadocitarum errorem, Christum assumpsisse carnem impassibilem, more carnis callosæ, seu obducti calli: ob quod dicti sunt *Escharadocitæ*, id est, approbatores carnis duræ. in quem errorem iuit Iustinianus Imp. in quem scripsit Anastasius Antioch. B.Hilarium in eum flexum errorem asseruit Claudianus Viennensis. Hilarium postea excusauit Magist. in 3.dist.15. Recognosce P.Alfonsum Salmeron.to.10.tract.9. vbi mira eruditione exponit, Hilarium, item Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, & alios non negasse Christo verum dolorem; sed eum negasse, qualis est in nobis inuoluntarius, & vilis: fuit enim in Christo voluntarius; item & heroicus, ex amore in Deum, & nos: nec eum perturbauit, qui diuinæ voluntati fuit tunc maximè subiectus.

§.20. Est ergo difficultas de obiecto doloris atque tristitiæ, quidque Christus eo fugere sit conatus? an propriam necem? an verò aliquid ad eam spectans, aut ad discipulos, aut Iudæos, aut cæteros mortales, quos susceperat redimendos?

§.21. Hilarius can.3.in Matth. censet Christum orasse pro discipulis, ne paterentur scandalum, ne item diffiderent: pro se autem censere videtur non orasse Christum; cuius verba adducit P.Salmeron tom.10.tract.12. vers. *His præmissis*: clariora adducit S.Thomas in Catena in Matth.26. in *& progressus pusillum*; vbi Hilarius increpat asserentes dolorem fuisse de propria nece, qui componi non potuit cum desiderio mortis, quam ipse sponte elegerat: ad quam hortatus est suos. Consentire videtur etiam Hieron. apud eumdem Thomam, tristitiam adscribens non morti, quam optabat, sed interitui Iudæ & populi Iudaici, item & scandalo Apostolorum. Theodoret. apud eumdem Thomam in Marc. cap.14.in id *Tristis est*, ait, *Tristor, non quòd mori debeo, sed quia Israelitæ propinqui mei me crucifixuri sunt; ac per hoc à regno Dei debent excludi.* A quibus non videtur alienus S.Thom.3.p.q.21.art.4.ad 1.

§.22. Alio in sensu fuisse Dionysium Alexandr. ostendunt B.Thomas 3.p.q.21.a.4.ad 1.& in Lucæ 22. & P.Salmeron tom.10. tract.12. nempe orasse Christum non vt calicem non biberet, sed vt citò finiretur eius acerbitas, nec eo opprimeretur. S.Catharina Senensis existimauit Christum desiderasse, vt quàm citissimè passio contingeret; quia Christus vehementer desiderauerat mori: ex quo desiderio aliud etiam oriebatur, nempe vt citò id eueniret. de qua Sancta Doctrice egit P.Salmeron eodem tract.12.

§.23. Existimo non posse absque periculo in fidem, negari Christum timuisse propriam necem, cuius iam imminentis causa tristissimus erat. Huius conclusionis fundamenta iecit S.Thomas in Catena in Matth.26. Marc.14. & Lucæ 22. adductis plurimis Patrum testimonijs ea de re clarissimis. Damasceni asserentis à Christo reformidata naturaliter corruptiua, & habitum naturalem mortis, timorem & tristitiam. Item Hieronymus asseruit tristem Christum, non tamen passione, sed propassione, ne passio dominaretur eius animo. Item in Marc.14. ait nos exemplo Christi doceri timere iudicium mortis. Clarius lib.3.in Matth. c.20.ait: *Calicem in diuinis Scripturis intelligimus passionem: iuxta illud, Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Recognosce in ea Catena Augustinum, Ambrosium, Chrysostomum, aliosque Patres: item apud P.Salmeron. Consentiunt sacri interpretes, & Scholastici Doctores apud P.Vasquez disp.61. cap.3. & disp.73. n.12. quibus assentitur S.Thom. pluribus in locis, neque oppositam docuit adductus 3.p. Sed ibi recensis varijs opinionibus, respondit ex singulis, qua ratione Christus fuerit auditus. Sed præcipuè id constat ex Synodo VI. generali act. 4. vbi Agatho definit Christum fugisse affectu mortem: *Orat quidem Patrem vt homo* (inquit,) *vt calicem passionis transigeret*: calix autem passionis quid est nisi passio? id est, cruenta illa flagella, vulnera, crux, & alia, quæ Christus passus est, vt ex Hieronymo dixi, de quibus dixit Petrus: *Christo igitur in carne passo*: item quæ ab Ecclesia dicuntur, *Passio Domini nostri*: item, *Missa de Passione Domini*: item, *Passus sub Pontio Pilato.* Adrianus I. vol.3. Concil. ante Synodum Francofordiensem in epist. ad Episcopos Galliciæ ait, *enimvero etiam in ipso articulo passionis*. Apud sacros Doctores nihil est familiarius quàm passiones significare omne quod Christus passus est morte. Omissis autem alijs vulgaribus recognosce B.August. tomo 9. tract.94. in Ioan initio: vbi id repetit tertio quoque verbo. Est ergo hæc significatio vulgaris Ecclesiæ: ergo Christus ex Agathone orans transigi passionem, perinde est ac deprecans mortem, quam horrebat. Propterea Glossa interlinearia, & Beda dixerunt, *Vt me non moriente mors moriatur*, id est, vellem absque mea morte superare hominum mortem. In Bibliotheca homiliarum in Feria sexta in Parasceue, & tota Hebdomada maiori, multa in hunc scopum comperies. totusque contextus id clamat apertè: quorsum ter geminata oratio? angelus solator? nisi vt erigeretur Christus ad perferendam necem? de quo latè disp.89 sect.2.

§.24. Ad Hilarium respondetur, eum locutum de timore absolutè recusante mortem, qui componi non potuit cum desiderio mortis eiusdem: ac desiderium conditionatum potest. Hieronymus non excludit timorem mortis, quem ex ipso probaui: adijcit item & alias causas, quæ Christum maxima affecere tristitia. Idem dico ex Theodoreto. S.Catharina admisit expresè duos affectus, alterum, quo mortem recusauit; alterum quo optauit, qui fuit valentior. S.Thom.q.21.a.4.ad 1. potiùs est ab hac sententia: pro qua recognosce alios disp.89. à §.14. ad 16.

SVBSECTIO II.

Vtrùm illa fuga mortis fuerit efficax, an simplex?

§.25. IAm dixi, actum in nobis esse efficacem, non quòd re ipsa assequatur effectum, vt sunt actus Dei nonnulli, qui non sunt efficaces se ipsis solis, sed dependenter à nostro libero consensu: in nobis autem efficax est, qui ita nos mouet ad obiectum, vt adhibeamus media ad illud obtinendum. ita vt non stet per nos, sed alio ex capite impediatur. ita efficaciter vult salutem, qui eam non assecutus adhibuit ad eam, quam potuit diligentiam: item efficaciter vult ire Valmasedam, qui ex affectu itineris quærit equum, licet nec inueniat, nec iter ineat.

§.26. Prima opinio est, Christum non voluisse efficaciter fugere mortem, sed inefficaciter. Quæ est bipartita: aliqui censent actus nostros inefficaces non esse, quas vocant absolutè *voluntates*, quas explicamus hac voce *volo*; sed esse *velleitates* explicatas hac voce *vellem*, id est, quod in me est, vellem fugere mortem; quia verò Pater id non vult, nec ego volo. Alij existimant, voluntatem illam inefficacem non explicari tempore imperfecti præteriti subiunctiui, sed præsentis indicatiui; vt, *volo non mori*; non verò, *vellem non mori*. hunc autem affectum in actu primo esse efficacẽ ad media adhibenda; in actu verò secundo non esse, id est, media contineri in eius virtute, at reipsa non adhiberi: quia impeditur voluntate Patris. De qua opinione consule Patres Suarez disp.38. sect.2.4.& 5. & Vasquez disp.73. cap.3.

§.27. Prima ratio sit, quam indicant Hieronymus & Hilarius adducti §.21. Christus voluntate humana voluit & desiderauit efficaciter & absolutè mori: ergo non potuit simul desiderare, & absolutè velle non mori. Consequentia est certa: quia duæ voluntates efficaces & absolutæ de eodem obiecto, odium & amor, non possunt simul componi. Antecedens est certum tum ex multis testimonijs ipsius Christi; *Baptismo habeo baptizari*, id est, desidero mortẽ: tum, *Oblatus est, quia ipse voluit. An putas, quia non possum rogare Patrem, & exhibebit mihi plus quàm duodecim legiones angelorum?* idque ex me constitui potest pluribus in locis; quibus ostendi in Christi fuisse potestate mortem propriam, & immunitatem à morte. Respondebo §.46.

§.28. Secundò probatur: Voluntas Christi iam cognouerat voluntatem Dei de morte ipsius Christi, quam ipse acceperat, & spoponderat: ergo non potuit eam recusare: quia esset peccatum, velle vt Deus sententiam mutaret, & inconstantia discedere à voluntate semel suscepta. Tandem esset actus imprudens: videbat enim Christus, vt homo, eam diligentiam frustra futuram. Vide responsa §.47. S.Thom. q.18.a.6.

§.29. Existimo tamen, Christum desiderio efficaci refugisse mortem, & non sola velleitate, aut odio stricto, seu displicentia simplici. desiderium illud non fuit absolutum recusandi præceptum, aut non acceptandi, aut homines non redimendi; sed conditionatum eos redimendi absque morte, si ita placeret Patri: vt, cùm homo iustus orat Deum, vt alicui donet salutem, si ita expedit; aut auxilia gratiæ efficacis. Quæ orationes, vt sint prudentes, & quales decent hominem iustum, semper inuoluunt hanc conditionem, quam Deo debemus (dum nobis non constat de voluntate Dei: si enim constaret, possemus absolutè petere id, quod scimus ei placere: vt Christus frequenter petijt.) ita dixit Christus: *Pater, si vis*: est ergo ille affectus ex parte Christi efficax: quia quod attinet ad ipsum, affectus erat erga immunitatem à morte, quam fugiendam curabat, si Patri placeret: vt nos petimus beneficia à Deo.

§.30. Hæc conclusio videtur esse communior: Caietanus enim q.13. art.4. docuit aliquando non impletam voluntatem efficacem Christi, quando erat de obiecto ab alijs exequendo. P.Suarez disp.38.sect.5 vers. *Intelligi ergo*, affirmat eam voluntatem fuisse aliquo modo efficacem. item multi existimant, illos actus fuisse à voluntate Christi more naturæ, quæ absolutè appetit conseruationem, & fugit interitum. Hilarius item, Hieronymus, ac Dionysius Alexandr. Theodoretus, & alij accipientes hanc voluntatem de scandalo discipulorum, de interitu Iudæ & Iudæorum, de breui mortis duratione; eam etiam accipiunt efficacem ex parte Christi, vt fuit voluntas de salute etiam reproborum. P.Salmeron tom.10.tract.12.vers. *Dices fortasis*, ab eâdem est sententia, dum asserit Christum non exauditum; quia susceperat peccati pœnas, quarum vna est hominem ad Deum confugere, & non audiri.

§.31. Ratio à priori est: tunc in nobis affectus est efficax obtinendi finem, quantum est in nobis, quando ita nos mouet, vt ob finem adhibeamus media, quæ possumus ad illum obtinendum. Iam enim dixi, in ijs quæ ab alio pendent, nos non habere alios actus efficaces: ob quod voluntas de salute est efficax, quando ego eam à Deo peto: sed illud odium in necem mouit Christum ad adhibendum prudentissimum & efficacissimum medium, quo mors fugeretur: ergo odium illud fuit efficax ex parte Christi. Minor est certa ex Euangelio Matth. 26.39. *Orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste*: hæc autem oratio quid est, nisi petitio vt mors excusaretur? ait Glossa interlinearia, & Beda, *Vt me non moriente mors moriatur*. idque oratione ter repetita. Marci 14.35. *Orabat, vt, si fieri posset, transiret ab eo hora*; en orationem vt mors non eueniret. in hunc scopum dixit: *Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me.* Christus voluit absolutè nos redimere; sed vellet alio pretio quàm morte.

§.32. Obijcies, Christum non potuisse immuniratem à morte; sed orasse eleuata in Deum mente, & voluisse ostendere veritatem humanitatis assumptæ. Contrà: Finis ille amatus fuit à Christo, & explicata veritas humanitatis vera petitione, qua mortem fugiendam curauit. Quid enim significat imperatiuus, *transfer*: item, *Omnia tibi possibilia*

S.Thom. q.18.a.6.

sunt; & alia verba? quæ nisi veram petitionem sonent, esset ridendus & puerilis lusus inter Christum & Deum, cum quo Christus vt homo seriò locutus sua oratione nos docuit orare, vt ait Damascenus: quem adducit Strabus in Matth. 26.

SVBSECTIO III.

Quid alij respondeant ad opposita argumenta?

§.33. MItto varias respondendi rationes impugnatas à §.7. ad 13. præsertim, quæ de multitudine scientiarum in Christo latebras quærit. Anima Christi scientia beata & infusa rectè callebat omnia, nec poterat scientia acquisita moueri ad voluntatem efficaciter, quod alia scientia cognoscebat esse contra voluntatem Dei: ergo dicunt hoc desiderium fuisse consideratâ acerbitate mortis, non consideratis alijs circumstantijs difficilè sentiunt: quia voluntas Christi omnes circumstantias habebat exploratissimas: nec dici potest Christus se gessisse, ac si cætera ignorasset: quia scientia perfectissima ea penetrauerat.

§.34. Dici ergo posse videtur, Christi voluntatem humanam exercuisse duos actus erga mortem. Primum liberum ortum ex scientia beata aut infusa: quo non solùm voluit obedire, sed vehementer optauit mori pro nostra salute ob amorem in Deum, & nos. Quam significauit, *Non sicut ego volo, sed sicut tu*: item, *Fiat voluntas tua.* Quo actu oblatus est, quia ipse voluit. Secundus actus fuit immediatè, & in se necessarius, ortus ex apprehensione vehementi mortis, quæ imaginationem vehementer commouens, excitauit intellectionem, etiam vehementem; qualem in nobis excitant terribilia, cùm imminent. ex qua apprehensione excitatum est odium necessarium in mortem; ex quo orta est petitio, vt mors amoueretur. cui sententiæ non leue fundamentum iecit B. Thomas q.18.a.5. & 6. & q.21. art.3. Durand. in 3.dist.17. qu.1.nu.8. Ricard.art.1.qu.3. & alij apud P.Vasquez disp.73. nu.14. consentire videtur P.Salmer.to.10.tract.12. vers. *Pro cuius*, ad finem.

§.35. Hîc poterat disputari, vtrùm Christus, vt homo, possit exercere actum necessarium ortum ex aliqua scientia imperfecta; quando illi est alia scientia perfectior, qua rectè noscuntur omnia eius obiecti adiuncta? Deus amatur necessariò à Beatis: quia visio rapit voluntatem, quam scientia infusa Deum repræsentans tenere non potest: quia non adimit vim beatæ, & ab infusa oritur liberè alius amor: at necessitas amandi creaturam oritur ab imperfectione scientiæ: cùm autem voluntas ea imperfectione non careat absolutè, cur amabit necessariò? Do, oriri posse duos amores in idem obiectum: alterum liberè ex scientia perfecta; alterum necessarium ex imperfecta: at amor efficax liber, & odium efficax necessarium, esse non possunt simul.

§.36. Quod probo: quia amor efficax & odium de eodem obiecto sunt oppositi quasi contradictoriè: ergo non possunt esse simul. Consequentia patet ex philosophia: quia ideò assensus & dissensus esse non possunt, quia connotant contradictionem in obiecto, cui simul assentiri non possumus. item quia impossibile est idem simul esse, & non esse, non possumus illud efficacibus odio & amore simul prosequi: quia vellemus efficaciter, quod cernimus esse impossibile. Antecedens probo: quia amor efficax vult existentiam mortis; odium efficax vult carentiam mortis: sed mors & eius carentia sunt opposita immediatè: ergo illi affectus opponuntur quasi contradictoriè: quia amor efficax & odium efficax accipiunt oppositionem ab obiecto. Quo differunt à simplicibus actibus, qui sub diuersa ratione formali possunt esse; vt ego possum dolere de obitu patris, quia erat amicus, & gaudere ob aliquod commodum. item potest esse simplex apprehensio de obiectis contradictorijs: quia actus inefficaces non tendunt ad constituendum obiectum à parte rei; efficaces autem è contrà.

§.37. Obijcis eam doctrinam esse veram, quando vterque actus est liber. Contrà: Non possunt simul esse assensus & dissensus de eodem obiecto, licet alter sit liber, & alter necessarius: quia nullo modo intellectus sibi potest persuadere duo contradictoria: ergo nec duo actus efficaces in voluntate. Probo consequentiam: quia eamdem oppositionem habent actus voluntatis, quam intellectus: & quemadmodum hic non potest assentiri, ita nec illa velle: quia vellet, quod cernit apertè esse impossibile. Nec Christus posset perseuerare in actu efficaci libero ex suppositione quòd vellet actum necessarium de obiecto opposito: quia videbat voluntatem non posse efficaciter moueri ad existentiam simul cum carentia existentiæ. Quod clariùs patet: quia Christus actu libero voluit omnino mori, & nullo pacto recusare mortem: ergo non potuit illam efficaciter recusare alio actu. An Christus tam fuit attonitus, vt vellet simul duo contradictoria existere? nec amentissimi quidem hoc faciunt: Christus autem qua ratione exercuit actum necessariò, quo tam piè, tam prudenter, tam sanctè se subiecit voluntati paternæ? & actum non omnino necessarium, qualis est in nobis, sed liberum saltem in permissione.

SVBSECTIO IV.

Præmonitiones ad responsa.

§.38. REcolenda sunt, quæ dixi disp.13. à §.292. Christum decretum fuisse hominem independenter à præuiso peccato vllo, eumque actibus charitatis independentibus à consummatione per mortem meruisse angelis & hominibus primam gratiam; item & elegisse hanc matrem, cui, independenter à morte meruit merita congrua ad maternitatem impetrandam. hic actus in Christo fuit ortus tum à scientia beata, tum ab infusa, & consideratus prout in primo instanti conceptionis Christi, qui fuit origo cæterorum liberorum, & in præuisione, & existentia, & executione prior.

§.39. Christus cum illo actu absoluto independenti à mortis consummatione exercuit alium conditionatum reparandi hominem, si laberetur, obeundo mortem, aut aliud exercendo, quod Patri placeret in satisfactionem pro peccato Adami, & mortalium omnium. Hunc actum præcessit cognitio hæc: *Si Adam peccaret, & non esset locus redemptioni nisi per tuam mortem, quid ageres?* Christus autem hac cognitione pulsatus decreuit: *Ego redimam genus humanum, etiam morte propria, si Pater noluerit aliud satisfaciendi genus.* Hi duo actus, nempe absolutus de con-

conferenda prima gratia, & conditionatus de reparatione per mortem, fuerunt comitantes; simul cum hoc: *Nolo corpus impassibile, vsque dum cognoscam, vtrùm necessaria sit mors ad reparandos homines.* Hoc miraculum præstitum est à Christo vt homine, qui sine miraculo non poterat proxima impassibilitate carere, simul cum alio de virginitate matris. Hæc duo fuere prima Christi vt hominis miracula.

§.40. Igitur visus est Adamus existens independenter à meritis Christi: item visa est in illo gratia dependens à meritis Christi, prout in primo conceptionis instanti: lapsus autem Adamus totam vitiauit posteritatem; de ea reparanda cogitauit Christus. Qui certus fuit homines reparare, qua ratione Deo placeret: at pro illo primo signo rationis, antequam absolutè vellet mori, præscinditur à cognitione de voluntate Dei efficaci non accipiendi satisfactionem nisi dependenter à morte: egit autem Christus, vt homo, cum Deo de reparatione: quam Christus optauit vehementer, ne esset per mortem. Quia Deus illi hanc cognitionem immisit: *Quid ageres, si tibi pro satisfactione obeunda esset hæc mors cum ijs cruciatibus, iniurijs & circumstantijs?* Tunc autem non intelligitur cognouisse voluntatem efficacem Dei, sed tantùm eam apprehensam more comminatiuæ, quæ, quia conditionata est, potest inflecti conditione positâ. Christus autem horrore eius mortis concussus, dixit: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste*; id est, si expectas meam voluntatem ad decernendum efficaciter genus satisfactionis, te oro, vt aliud eligas, vt ex Glossa & Beda dixi §.31. sin verò independenter à me statuis hoc genus, *Fiat voluntas tua:* ego volo mori. ita expressè dixit Anselmus lib.1. *cur Deus homo* c.9.

§.41. Deus non coëgit Christum mori; sed ipse videns in sua esse potestate mori, & non mori, elegit mortem vt nos redimeret; malens cruciatus mortis, quàm nostram desertionem. illud: *Fiat voluntas tua*, non est idem, quod, *moriar, siquidem vis*: sed est, *ego moriar, siquidem vis, aut vt ego sim solus beatus, aut vt moriar: malo enim mori, quàm solùm beari. si tua voluntas est, vt non redimatur homo nisi per mortem meam; fiat voluntas tua.* cùm autem etiam pro illo signo non concipiatur cognouisse efficacem voluntatem Patris, perseuerauit in ea oratione bis & ter.

§.42. Cùm autem angeretur mortis horrore, & factus in agonia videretur à Patre; tunc intelligitur Pater ei reuelasse se decreuisse efficaciter nullam satisfactionem admittere, nisi dependenter à consummatione per mortem: ipse autem eligeret alterum è duobus, aut esse sine hominum beatorum regno, aut illam necem obire. cùm autem angor ille ortum traxisset ex phantasia viuaci de acerbitate dolorum; voluit Pater vt eadem phantasia erigeretur spectaculo aliquo delectabili; tunc apparuit ei angelus confortator aut cõsolator, ei promittens gloriam corporum prædestinatorum per eius sanguinem, si eum vellet fundere: tunc assumptis aëreis corporibus ei ob oculos proposuit corpora instructa quatuor dotibus gloriæ, vt dixi disp.55. à §.19.

§.43. Quæ corpora ad viuum referebant corpora prædestinatorum omnium, quos Christus proprijs de nominibus agnoscebat. Quod spectaculum adeò reddidit Christum animæquiorem, vt decreuerit animo valentissimo mori, & optare præceptum mortis & aduentum: ex quo gaudio sanguis ebulliuit, & extra corpus erupit, more lactis calore rarescentis in lebete. tunc Deus illi præcepit mortem, relictâ optione, vt præceptum acciperet, aut recusaret, si vellet: significauit enim Pater sibi æquè gratam fore eius incolumitatem, ac hominum salutem, si ipse vellet recusare præceptum: interim autem à se præcipi mortem, vt dixi disp.52. §.131. tunc Christus amore in nos, & præcipuè in Deum, orto ex visione beata & scientia infusa; item ex amore nostri orto ex spectaculo angelico, noluit recusare, sed accipere mortis præceptum: ita vt nec deinceps mortem deprecatus fuerit, nec ad eam fugiendam diligentiam adhibuerit; sed dixerit potiùs: *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem; surgite, eamus hinc.* Hinc ortum traxit desiderium illud calicis atque baptismi: item alacritas in se deuouendo morti tam atroci. quæ alacritas tam fuit admiranda, vt Adrianus I. in Concilio Francfordiensi tomo III. Concil. in epist. ad Episcopos Galliciæ dixerit Christum adeptum gloriam resurrectionis propter gaudium in passione, cuius verba describam disp.78. §.21. S.Thom. q.18.a.6.

§.44. Hic actus in præuisione Dei fuit tertius, aut quartus, vt dixi disp.63. §.20. ex quo ortum traxêre omnes alij absoluti, quos Christus exercuit vt reparator, quibus prædicauit, laborauit, sudauit, sitiuit & esuriuit: ac ille præcipuè, quando dixit, *Nolo corpus impassibile proximè, sed proximè passibile per annos tres & triginta.* etenim conditionatè id voluerat secundo actu, quem §.39. dixi consideratum in primo conceptionis instanti.

§.45. En quàm aptè hæc consentiant sensui B. Catharinæ Senensis, quæ constituit in Christo fugam, odium que mortis: item & desiderium accelerationis. Fugam ego constituo priorem ratione, desiderium ratione posterius. item Deum suauissima prouidentia egisse, vt Christus ostenderet veritatem assumptæ carnis, & perpensâ dolorum acerbitate, ostentaret in nos amorem: hic enim tandem vicit. cætera enim paria erant: quia Deo æquè gratus esset amor Christi, quo vellet homines ob peccata deserere. item & per angelum consolatorem eum traxit ad mortem alacriter & sponte obeundam, & ne recusaret de ea præceptum. accepit item in partem pretij actus illos heroicos orationis in horto. effecit tandem vt Christus moreretur: quia ipse Christus voluit, siquidem potuit, recusato præcepto, non mori, & vt moreretur obediens: quia dum non recusauit præceptum, obstringebatur eius vi. De quo multa dixi disp.62. à §.118. quæ autem dicta sunt ibi de potestate Christi ad non moriendum, & de pacto homines redimendi per mortem, optimè quadrant in hanc orationem in horto, in quo peractum est totum negotium de nostra salute: tunc enim imminebat occasio aut moriendi, aut homines deserendi: tota autem passio inde accepit initium. nullum est ergo tempus commodius. de quibus clarè etiam constabit disp. 87. à §.13. ad 16.

SVBSECTIO V.

Ad argumenta.

§.46. IAm est facilis solutu forma argumentorum. Ad primum ex §.27. concedo antecedens,

S.Thom. q.18.a.6. cedens, & distinguo consequens. non potuit desiderare non mori desiderio antecedenti, & conditionato, nego consequentiam; desiderio consequenti, concedo consequentiam. Ad probationem consequentiæ, respondeo non posse componi duas voluntates absolutas & efficaces odij & amoris eiusdem obiecti. ob quod Christus non potuit habere hos actus, *Volo absolutè mori*; nec dixit, *Nolo mori absolutè*; sed, *Si Deus vult hominem redimi sine mea morte, nolo mori: si autem non vult, volo mori.* hic actus componi potest cum hoc, *Iam video Deum nolle hominem redimi sine mea morte: volo mori.* Vt cùm æger non vult sanguinem emittere, si potest aliter sanari; videns autem id non posse, vult emissionem. Hi duo affectus nullam connotant contradictionem, & possent componi, si cognitiones essent eodem momento simul. Christus ergo priùs ratione quàm cognosceret efficacem voluntatem Patris, voluit sub conditione non mori: at postquam eam cognouit, voluit absolutè mori. Itaque ex illa cognitione nullus actus secutus est, quo mors fugeretur; sed potiùs secuta est carentia fugæ absolutæ mortis, & negatio voluntatis alio modo homines reparandi, vt de spe & reuelatione dixi volum.2. disp.119. à §.24. & hac disp. à §.4. dixi de actibus Christi. Quo autem pacto fuerit in eius potestate mori, & non mori, dixi §.45.

§.47. Ad secundum, ex XXVIII. distinguo antecedens. Christus cognouerat voluntatem Patris, & spoponderat absolutè mortem priùs ratione quàm eam recusauit, nego antecedens; posteriùs ratione, concedo antecedens, & nego consequentiam de recusatione efficaci conditionata antecedente scientiam illam, concedo de recusatione absoluta efficaci, item & conditionata secuta scientiam illam. non possunt odium efficax absolutum, & amor efficax absolutus componi, etiamsi alter actus sit antecedens, quia simul amarentur contradictoria, vt existerent simul: at odium efficax conditionatum antecedens componi potest cum amore absoluto consequente: quia non amantur absolutè contradictoria, vt existant simul. Ad primam probationem consequentiæ, respondeo esse peccatum, velle vt Deus mutet efficacia decreta, quia id supponit esse cognita: at potuit pro illo priori non considerari scientia, & prudenter censeri Deum fortè ea oratione mouendum, vt de salute reproborum dixi à §.4. Recognosce quæ ex Augustino dixi §.8. id enim non est velle vt Deus sententiam mutet, sed est velle eius voluntatem quasi comminatoriam flectere, quæ sæpè nostras orationes exspectat. Nec ea fuit inconstantia in Christo, qui actum conditionatum moriendi non mutauit; absolutum retinuit semper conceptum ratione posteriùs quàm illam fugam, & quàm reuelationem de decreto efficaci Dei: nec fuit imprudentia, vt de alijs actibus dixi à §.4.

SVBSECTIO VI.

Difficultates.

§.48. Nonnullæ difficultates superandæ sunt. Prima est, quia Christus ignorauit decreta efficacia Dei, si quidem ex ea ignorantia orta est voluntas vitandæ mortis. Respondeo, Christo nullam fuisse ignorantiam: hæc enim est realis carentia scientiæ, quæ carentia nullo instanti fuit in Christo cognoscenti omnia per scientiam beatam & infusam à primo instanti conceptionis ad æternitatem posteriorem: at illæ scientiæ Christi simul tempore existentes non extitêre eâdem simultate naturæ aut rationis; sed eas ratione partimur: vt fuerunt principia actuum voluntatis Christianæ, aut effectus. quæ scientia direxit actum aliquem voluntatis, concipitur vt illo prior; quæ consequitur, vt posterior: quæ autem nec est causa alicuius voluntatis, nec effectus, est simul cum illa simultate naturæ. Nec in Christo id est incommodum, quod nec est in Deo, vt Deo, cuius scientiæ concipiuntur priores aut posteriores ratione quàm volitiones. Dico igitur scientiam de absoluto decreto Dei non accipiendi aliud genus satisfactionis, fuisse posteriorem ratione quàm fugam mortis. quia reuelatio facta est ob illum actum tam perfectum, quo Christus voluit mori, si Patri placeret: qua reuelatione Christus conquieuit accipiens, & non recusans præceptum. Ob quod rectè dixit P. Maldonatus, Christum in ea petitione se gessisse, ac si nihil sciret de voluntate Patris: quia scientia ratione posterior actu, perinde est illi actui, ac si non esset. Sic accipio aliquos Scholasticos Doctores, arbitratos Christum deprecatum mortem non consideratis omnibus circumstantijs; ijs autem consideratis, illam desiderasse: nam pro illo priori fugæ perinde erat scientia posterior, ac si non esset. Scientia autem quæ orationem direxit, non attigit omnes circumstantias, quas attigit scientia posterior, ex qua ortum est desiderium mortis. Illæ item prioritates & posterioritates sunt admittendæ, sine quibus Scripturæ non possunt commodè exponi, nec item perfectio Christi: cùm enim illæ sint possibiles, satis monstratur illarum existentia ex factis Christi, in cuius vita non legitur hęc aut similis fuga mortis: ergo tunc pacta fuit nostra redemptio.

§.49. Secunda difficultas est, quo pacto colloquium illud inter Deum & Christum vt hominem referendum sit ad hortum Getsemani, cùm multò antea Christus se obtulerit morti? Respondeo, primam gratiam hominibus collatam ob amorem Christi in Deum, & alios actus vt exercitos in primo instanti conceptionis: at reparatio generis humani ortum traxit non formaliter à Christo vt in vtero, sed vt viro proximo iam occasioni moriendi, vt dixi §.45. itaque vt mundus fuit redemptus actibus mortis formaliter, id est, quibus mors obita est, ita inde cœpit redemptio: & quamuis inter conceptionem & orationem in horto interiecti fuerint plures anni, & ante realem existentiam Christi in horto, fuerit alijs in locis, & exercuerit plurimas actiones; at in præuisione absoluta Dei, prior fuit existentia in horto & oratio, dependenter à qua visa est acceptio præcepti.

§.50. Potuit quidem actus ille videri à Deo, vt existens in horto, quin priùs existeret, quia potuit tunc incipere: item potuit idem actus existere toto tempore antecedente, & in horto etiam: sed existentia in horto fuit in intentione & præuisione prior. è duobus statibus, elegit Deus hunc vltimum, & voluit eum actum existere in horto, & eum etiam esse in primo instanti conceptionis, vt per eum Christus mereretur toto vitæ discursu; semper tamen fuit dependens ab agone in horto præuiso: in cuius præmium datus etiam fuit in primo instanti conceptionis.

§.51.

§.51. Hæc explicari possunt Primùm ex sententia probabili proposita disp.28. à §.34. asserente Christum vt existentem extra vterum matris, & conseruatum à solo Deo actione durante vsque ad obiectum, meruisse merita matri, vt eum conciperet. eodem pacto Christus vt existens in horto meruit redemptionem, eaque voluntas durauit ad mortem ipsam. item & in reali existentia cœpit à conceptione, sed in præuisione priùs fuit in horto. Secundò, explicatur in sententia certa asserente ob merita Christi posteriùs tempore existentia, sed priùs in præuisione collatam antiquis patribus gratiam.

§.52. Tertia difficultas. Christus nullo instanti caruit hac absoluta acceptione præcepti. quo ergo pacto in horto Christus aliquo interuallo orauit? Respondeo, Christum vidisse ab instanti conceptionis suum agonem, eumque duraturum: id præuidit Deus; & dependenter ab illo vt à merito, vel vt à conditione, reuelasse Christo suam voluntatem de non accipienda alia satisfactione: item reuelasse ipsius Christi in agone perseuerantiam, & angelicum solatium, dependenter à quibus acceptionem præcepti exituram. Vnde rectè potuit hic actus componi cum agone toto eo tempore, quia est ratione posterior agone, & necessariò cum cæteris alijs futuro, ex suppositione reuelationis & scientiæ Christi.

§.53. Quarta difficultas, quo pacto tunc Christus fuerit anxius? Respondeo eum non elegisse corpus impassibile, sed ea in parte reliquisse suæ naturali complexioni, quæ potuit angi: nec tum Christum concipimus extra impassibilitatem, quæ ei esset donata post eum angorem, quam tamen ipse ratione posteriùs angore repudiauit.

§.54. Tandem aduerte, voluntatem illam Christi ortam ex apprehensione externa angelici solatij auolasse citò: quia pendebat à sensu externo, qui non semper in eâdem perstitit actione: at verò amor ortus à scientia beata & infusa tota vita durauit, quia non pendet à sensu. Vnde duo illi actus, toto vitæ cursu meruêre nostram salutem, præter quos fuêre multi alij, vt patientia Christi orta ex apprehensione dolorum, & alij.

SECTIO IV.

Duo corollaria.

§.55. Hinc inferuntur duo: alterum, voluntatem humanam Christi numquam fuisse contrariam diuinæ: quia cognitâ voluntate diuinâ efficaci, aut præcipiente, aut consulente, nihil egit contra illam, nec potuit. at in illo primo signo rationis, quo concipitur præcisus ab ea cognitione consilij, præcepti, aut efficacis decreti, nihil voluit absolutè, sed semper cum dependentia à voluntate Dei: *Pater, si vis.* in quo non est oppositio: voluit quidem Christus, vt homo, aliquod obiectum, quod Deus noluit, nempe salutem hominum sine morte Christi: quod non est satis ad contrarietatem voluntatum, dum non intelligitur cognita voluntas Dei: item voluit sub conditione. S.Thom. forte q.20. & 47.

§.56. Alterum est, voluntatem Christi non exercuisse actus contrarios: quia quod semel voluit absolutè, numquam absolutè recusauit, sed sub conditione. quod non habet oppositionem, si quidem illi duo actus possunt componi, obiecta contraria voluit, vt mori, & non mori; sed non modo contrario, sed compossibili.

SECTIO V.

Vtrùm voluntas humana Christi fuerit semper impleta?

§.57. Dico Primò: Ea quæ Christus absolutè voluit, adeptus est. hoc constat Primò, ex Ioan.11.41. *Quia semper me audis*, ait Lyra, in ijs quæ absolutè voluit. item quia Christus nihil voluit absolutè nisi quod sciebat Patri placere, eumque daturum, si peteretur.

§.58. Dico Secundò: In ijs, quæ voluit conditionatè, eius voluntas non est impleta. hoc probat Agatho in VI. Synodo act.4. quia voluit latêre, & non potuit. de quo satis multa dixi à §.3. Idem dico de petitione calicis transigendi, vbi auditus est quod attinet ad impetrandam hominum reparationem, quæ Patri placebat, quamque absolutè petiuit; quoad modum autem non fuit exauditus: quia sub conditione tantùm id petiuit, quin eam petitionem direxerit scientia de efficaci decreto Dei. quòd si non fuit exauditus, fuit, quia Deus efficaciter decreuerat nullam aliam satisfactionem accipere; non verò ob defectum orationis Christi, qui etiam tunc impetrauit solatium angelicum. imò absolutè non potest dici non exauditus, quia ex suppositione decreti Dei non volebat nisi mori. Hæc obserua in disp.78.§.6.

DISPV-

S.Thom. q.19.a.1.

DISPVTATIO LXXVI.

De operatione theandrica Christi.

S.Thomas q.19.art.1.

§.1. S. Thomas qu.19. disputat de vnitate Christi. quod attinet ad operationē, satis constat ex disput. superiori de operationibus humanis Christi. item totum hoc volumen illarum est plenum: actum enim est de libertate & merito, de dolore, de admiratione, timore, alijsque affectibus. Diuina autem operatio probatur apertè ex Euangelio: *Pater meus vsque modò operatur, & ego operor.* idque constat apertè ex ijs testimonijs, quibus confirmatur diuinitas Christi. Sunt ergo in Christo operatio diuina, & humana: superest autem explicare quid sit operatio theandrica? cuius meminit B. Thomas art.1.

§.2. Theandrica operatio est idem apud Græcos, quod apud Latinos *Deiuirilis*, seu Dei hominis, à nomine θεὸς, *Deus*; & ἄνθρωπος, *homo*. Si vim nominis attendas, quæcumque operatio orta à supposito diuino iam vnito humanitati, posset dici *theandrica*. in qua significatione recentiores nonnulli eam vsurpant. Verùm hoc pacto opera solius diuinitatis possent dici *theandrica*, quia etiam sunt à Deo homine.

§.3. Alio modo sumitur *theandrica* pro aliqua operatione humanitatis, celebri quidem & digna Deo, ad quam concurrebant simul diuina & humana voluntas. verbi gr. opera meritoria Christi, & actiones miraculosæ, vt reuocatio mortuorum in vitam, dicebantur *theandricæ* operationes: quia natura humana & diuina iungebantur ad illas efficiendas, vt duo principia necessaria ad illorum effectum in esse moris. in meritis quidem, quia humanitas exhibebat opus; diuinitas autem valorem per vnionem: item salus hominum ex illis operibus ab vtraque voluntate procedebat. in miraculis autem, quia voluntas humana volebat, exempli gr. Lazarum vocare, cæcum oblinire, hydropicum tangere: quæ non erant necessaria vt diuinitas posset physicè ea miracula efficere: erant autem necessaria vt fierent à Christo vt opera meritoria, & in præmium meritorum Christi: diuinitas autem volebat Lazarum resuscitare ad vitam, cæcum donare oculis, & hydropicum siccitate ventris.

§.4. Has operationes esse duas, est certissimum, vt sæpè dixi, nec in se physicè vniuntur: at verò P. Vasquez disp.5. cap. 5. eas vocat operationem compositam ex humana & diuina. P. Suarez disp.4.sect.4.§. *Hæc sententia*, valdè impugnat eam phrasim, quia fauêre videtur hæreticis constituentibus in Christo vnam tantùm operationem. Verùm P. Vasquez non vocat eam actionem compositam verè, sed dicit eas duas esse operationes inter se connexas: suamque doctrinam luculenter confirmat ex Patribus, à quibus Macarius & alij hæretici ansam arripuerunt sui erroris: nam actiones externas vocabant non operationes, sed operata, vt colligitur ex B. Thoma art. 1. actionem autem voluntatis vocabant operationem, quam dicebant esse vnam tantùm, nempe diuinitatis: & quia hæc coniungebatur cum actione externa, dicebant vtramque esse vnam operationem. In quo sensu damnati sunt à VI. Synodo, & Agathone. at verò si in præsenti agnouissent duos actus voluntatis, alterum humanæ, alterum diuinæ inter se non vnitos physicè; non essent damnati. & quidem illi erant Apollinaristæ & Monothelitæ, quorum error fuit negare mentem & voluntatem humanam. De operatione theandrica mirè disputat S. Damasc. li.3. de Fide cap.19. aliqua dixerat cap.15. De merito Christi latè disserui disp. 63.

DISPVTATIO LXXVII.

Vtrùm Christus mortem obierit adstrictus præcepto, an solutus?

S.Thom. qu.20. & 47.art.3.

SECTIO I. *Aliqui significatus præcepti atque mandati.*
SECTIO II. *Quî differant consilium atque præceptum?*
SECTIO III. *Vtrùm Christus vt homo sit præcepti capax atque consilij?*
SVBSECTIO I. *Ratio quæstionis.*
SVBSECTIO II. *Prima conclusio.*
SVBSECTIO III. *Ad argumenta.*
SVBSECTIO IV. *Secunda conclusio.*
SECTIO IV. *Vtrùm Christo sit præceptum naturale moriendi pro hominibus.*
SECTIO V. *Vtrùm Deus præceperit Christo mortem subire?*

SVB-

SVBSECTIO I. *Conclusio & auctores.*
SVBSECTIO II. *Primum argumentum ex præcepto & mandato quibus vtitur Scriptura.*
SVBSECTIO III. *Responsum de præcepto & mandato non stricto, sed lato.*
SVBSECTIO IV. *Secundum argumentum ex obedientia Christi.*
SVBSECTIO V. *Christus potuit recusare de obeunda morte præceptum.*
SVBSECTIO VI. *Qui negent præceptum de morte Christi?*
SVBSECTIO VII. *De auctoritate Patrum.*
SVBSECTIO VIII. *Argumenta rationis.*
SECTIO VI. *Vtrùm omnia sint Christo præcepta?*
SECTIO VII. *Aliquot corollaria.*

S.Thom. q.20.&47.

§.1. De ratione qua Christus fuerit subiectus legibus, agunt Theologi cum S. Thoma in hanc quæstionem 20. quam disputationem reijciendam volueram in quæstionem 47. peractis enim quæstionibus de vita passibili Christi, oportet examinare quid Christum impulerit in vitam tam ærumnosam? nolui tamen eam differre, est enim celeberrima controuersia, vtrùm Christus præcepto Patris fuerit ad hanc vitam adstrictus: de lege naturali atque Iudaica non deerit sermo.

SECTIO I.

Aliqui significatus præcepti atque mandati.

§.2. Quoties in æquiuoca incidimus verba, difficilè ex Scripturis & Patribus quæstiones definimus, quorum verba à sensu proprio, in quo accipiuntur ab arguente, à respondente flectuntur ad minùs proprium. quod in hac controuersia diuisit auctores, quam opto dilucidè exponere.

§.3. *Præceptum* accipitur Primùm pro documento alicuius artis, id est pro præscripto, regula, aut canone. Sic dicuntur aliqui agere contra præcepta, aut ex præceptis artis: hæc enim definitur, *Quæ dat certas leges, & præcepta, & quasdam in faciendo errare non patientes vias. Præcipio* enim significat *præcapere*, siue *præoccupare*, vt patet ex Tullio 2. de Officijs: *Præcipiant oratione benigna multitudinis animos, ad beneuolentiam alliciant milites.* In quo sensu dixit idem de Claris orat. *Hermagora disciplina dat rationes certas, & præcepta dicendi.* Hinc artium magistri dicuntur *præceptores*; vulgo etiam Hispano *preceptores* antonomasticè accipiuntur Grammaticæ doctores: Hæc autem prima significatio est maximè propria, cætera autem minùs apud antiquos Latinos.

§.4. Adsonant Sacri. Prouerb.6.7. *Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem.* Isaiæ 30.20. Lucæ 8.24. Fateor *præceptum* posse rariùs accipi in ea significatione: posset enim afferri Marcus 7.7. *In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.* Quod allegat Christus Isaiæ 29.13. vbi distinguitur *præceptum* à doctrina: hæc significat documenta, illud iussionem propriè: Isaias enim non dicit, *præceptum*, sed *mandatum*, quod non vsurpatur pro documento. Christus item dicit: *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum.* Secundò, ex Paulo Coloss.2.22. *Secundùm præcepta & doctrinas hominum*: at habet eamdem explicationem, vt & 1. Thessal.4.2. *Scitis quæ præcepta dederim vobis.* Vbi eâdem voce videtur vsurpari, & mandatum, & documentum; at accipitur pro mandato, vt constat immediatè: *Vt abstineatis vos à fornicatione*, id præcepit, & docuit. Minùs obscurè *præcipio* sumitur pro instituere, & monere. Marci 8.15. Et *præcipiebat eis, dicens, Videte, & cauete à fermento Pharisæorum.* 1. Timoth. 6.17. *Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere.* Quamquam & pro præcepto obligante possunt exponi, vt Timotheus docuit ea de re præceptum Dei.

§.5. Accipitur Secundò, *præceptum* pro consilio, seu petitione: & quidem nostri aulici, cùm aliquid ab ijs petit homo nobilis, dicunt se executuros eius præceptum aut mandatum, quo vrbanè significant esse se illis subiectos. quod ex Tullio discere potuerunt lib.5. epistolarum ad Luceium, *Tuis monitis præceptisq; omnis est abijciendus dolor.* Vtrùm in Scriptura acceptum sit *præceptum* pro consilio, an verò semper pro lege adstringente conscientiam, infrà disquiram. Apud Patres nec hoc nomen *præceptum* video vsurpari pro consilio; secùs verbum *præcipio* pro *consilium do.* Hieron. to.2.lib.1. aduersus Pelagianos bene post initium: *Sed nobis Euangelica perfectio requirenda est, in qua præcipitur, Si vis perfectus esse.* Vbi *præcipitur* est *consulitur*, nisi explices *docetur.* at bene pòst asserit Christum præcepisse possibilia, cùm dixit, *Estote perfecti*, nisi explices de perfectione simpliciter necessaria ad salutem, quæ sita est in obseruatione mandatorum.

§.6. *Mandatum* à *mando, mandas*, Primùm significat quasi legationem, aut delationem, quando aliquis agit cum alio per interpositam personam: *mando* enim significat committere; vnde mandatum, hispanè *mandado* vel *recado*; qualia serui deferunt à suis heris ad alios. Terent. in Adelpho: *Huic mandes, si quid rectè curatum velis.* hinc mandatos *mandadero.* In Scriptura ita accipitur interdum. Genesis 45.9. *Hæc mandat filius tuus Ioseph*, id est, dicit per nos. & cap.50.15. *Mandauerunt ei dicentes*, id est, dixerunt per nuntium: item Actor.17.15. & alibi. Est ergo mandatum negotium ab alio commissum exequendum sine mercede. Quia verò hæc mandata sunt à voluntate mandantis, hinc apud sacros *mandatum* accipitur pro præcepto: item & apud nostros *mandamiento*, siue *mandado.*

§.7. Apud sacros tantùm percrebuit vsurpatio *præcepti* atque *mandati* pro voluntate Superioris, ex qua in subiectum deriuatur obligatio parendi, vt vix in alia significatione vsurpetur à Deo: vt *præcipere* absolutè idem sit quod cum obligatione iubere. *mandatum* item pro eâdem vsurpatur iussione. De mandato constat Genes.26.5.c.32.19. Exodi 6.13.c.15.26.c.16.28.c.24.12. Leuit.4.2.&13.c.18.30.c.22.31.c.26.3. & 14. Numer.5.6. c.15.39.c.36.13. Deuteronomiū plenum est ijs testimonijs. Matthæi 5.19. *Qui soluerit vnum de mandatis istis minimis.* c.19.17. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Lucæ 18.20. *Mandata nosti, Non occides, non mœchaberis.*

§.8. Non est rarior eadem vsurpatio *præcepti.*

S.Thom. q.20.&47.

Genes.26.5. Exodi 1.17.c.15.25. & 26.c.18.16. Leuit.10.7. & 9. & c.18.4. Num.3.39.c.9.14. Deuter.4.1. & seqq.c.5.10. Iosue 7. 2.c.19.50.c.24.24. 1.Reg.21.2.2.Reg.16.11. Marci 7.9.c.10.19. Ioan. 15.10. Non est opus in re clara tempus terere. In hac significatione *præceptum* accipio, vtrùm Christus iussione Patris mortem obierit?

SECTIO II.

Quî differant consilium atque præceptum?

§.9. Consilium à *consulo*: consulere aliquem est ab eo quærere, quid expediat agere: quod hic respondet, est *consilium*. est ergo *consilium* à consulto responsum. Propriè est directio, qua aliquis alium instruit ad aliquid agendum. Hæc est propria huius vocis significatio. Cicer. Terent. *Vestrum iam consilium est, non solùm meum, quid sit vobis faciendum.* Hinc *inire consilium*, & *audire*, & *dare*. Vnde cœtus consiliatorum *consilium* à nostris dicitur, & à benè Latinis. Cicero pro Roscio: *Qui ex ciuitate in senatum propter dignitatem, ex senatu in hoc consilium delecti estis propter seueritatem.* qui vsus etiam frequens est sacris. Genes.41.37. *Placuit Pharaoni consilium.* Cap.49.6. *In consilium eorum non intret animæ mea.* Matth.12.14. *Pharisæi consilium faciebant.* In hac significatione *consilium* non significat voluntatem consiliarij, sed iudicium de re facienda explicatum alijs. *Consilium* item significat iudicium vniuscuiusque de re facienda, licet non datum ab alio homine. Cicero lib.6. ad Atticum, *Nemo doctus vnquam mutationem consilij, inconstantiam dixit esse.* Idem patet ex 1.Machab.4.45. *Incidit illis consilium bonum.*

§.10. Interdum *consilium* præter iudicium consulti, addit voluntatem & persuasionem; id enim significat *consilium dare.* Quint. *Ciceroni dabimus consilium, vt Antonium roget.* Apud sacros est frequentissimus vsus. Genes.27.8. *Acquiesce consilijs meis.* Loquitur autem Rebecca Iacobo, cui enixè suadebat præoccupandam fratri primogenituram. Exodi 18. 19. *Audi verba mea, atque consilia,* dixit Iethro Moysi genero. Lucæ 7.30. *Pharisæi, & legis periti consilium Dei spreuerunt.*

§.11. *Præceptum* ergo *Dei* accipio pro voluntate Dei, cuius violatio est per se peccatum: *consilium* autem est voluntas Dei, cuius prætermissio non est per se peccatum. Hinc Theologi dicunt esse nonnulla opera de necessitate salutis, esse opera præcepti, & obligationis: hæc sunt præcepta, leges, & iussiones Dei; contra quas si grauiter peccatur, occluditur aditus ad vitam æternam; si autem leuiter, retardatur, eo præcisè quòd sunt contra eam voluntatem Dei, licet nullo alio ex capite essent mala. Huc reuoco præcepta naturalia, quæ etiam sunt lex Dei, vt dixi disputans de peccatis. At ex eo præcisè quòd fiat contra Dei consilium, non peccatur. vnde qui duxit vxorem, non peccauit, quamuis est contra consilium generale Dei de virginitate. Hæc autem vocantur opera supererogationis, quia adduntur supra debitum legis.

§.12. Esse hanc distinctionem præcepti à consilio contra Caluinum, & alios hostes præceptorum & consiliorum Dei, constat ex 1. Cor. 7.25. *De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do.* Qua distinctione demonstrat placere Deo virginitatem, vt perfectiorem connubio; tamen non esse à Deo præceptam. quapropter virginitas non est in præcepto, & necessitate nostræ voluntatis, sed in eius libera potestate: & qui nubit, non peccat; qui autem virginitatem seruat, meliùs facit. itaque nubens benè facit, si debitè nubit; sed virgo meliùs facit. Est ergo præceptum voluntas Dei reddens malam omissionem, ob quod non est medium inter liberè non seruare præceptum, & peccare; consilium autem est voluntas Dei de obiecto meliori: est autem medium inter peccare, & non seruare consilium; nempe agere minùs benè.

§.13. Quæ omnia explicuit Apostolus eo c.7. v.26. agens enim de matrimonio ait: *Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est hominem sic esse.* & vers.28. *Si autem acceperis vxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccauit.* & vers.36. *Quod vult faciat: non peccat, si nubat: nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare virginem suam, benè facit. igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, benè facit; & qui non iungit, meliùs facit.* Non est opus alijs verbis clarioribus ad explicandum scholarum in morem discrimen consilij à præcepto. Recognosce Patrem Suarez lib.1. de Legibus cap.4. à n.4.

§.14. Disquiramus vnde trahat ortum hæc ratio discriminis. Aliqui censent hoc oriri, quia præceptum habet pro obiecto non solùm rem faciendam, aut omittendam, sed etiam obligationem subiectorum: consilium autem non habet pro obiecto obligationem; sed tantùm rem ipsam consultam. Quod discrimen est bonum, si probetur obligationem esse obiectum legis aut præcepti. ego existimo obligationem formaliter consistere in lege ipsa, non verò in obiecto: obligatio enim est titulus, quo tenemur parêre; non parendo autem agimus contra eum titulum: sed hic titulus est ipsa lex: ergo obligatio est lex ipsa, qua ligamur ad agendum quod præcipitur; alioquin peccabimus.

§.15. Breuiter dico, præceptum esse obligationem ipsam, quia Deus titulo iurisdictionis vult hanc rem esse, & illi displicet eius carentia. v. gr. Deus vult abstinentiam Adami à fructu ligni vitæ; ita eam vult, vt odio habeat esum eius fructus. hæc voluntas Dei seipsa ligat voluntatem Adami, ne licitè vescatur eo fructu. ob quod eius esus est contra illam Dei voluntatem, & est inobedientia: quia est contra iurisdictionem Dei: tenemur enim nostram voluntatem subijcere diuinæ, nec quid agere contra illam. consilium autem Dei non est talis voluntas de obiecto, vt oppositum odio habeat, sed potiùs amat vtrumque, neutrum illi displicet; placebit autem alterum magis. exe. gr. dicit Deus, Ego, quantum est ex me, volo matrimonium, ad quod paro concursum gratiæ: volo item virginitatem, ad quam eumdem paro concursum: magis autem in virginitatem inclinor. non dicit hoc de fornicatione, quam Deus prosequitur odio, non amore. In hoc euentu qui nubit ex recta ratione, facit ex voluntate Dei; qui verò fornicatur, contra Dei voluntatem. Nec Deus petit virginitatem titulo iurisdictionis, in qua consulenda non vtitur iurisdictione, sed potiùs sapientia, qua iudicat eam magis expedire. Hinc oritur, vt nulla sit

S.Thom. q.20.&47.

sit obligatio, quia non agitur contra Dei voluntatem, nec agitur contra iurisdictionem: quia Deus nihil absolutè petit.

§.16. Hinc oritur vulgaris phrasis, lege amari obligationé, vt etiam donatione dari dominium. Fundamentum phrasis est, quia eo ipso quòd Deus ita aliquid vult à nobis odio habens oppositum, iam omnes nostri actus liberi compossibiles cum illa voluntate sunt mali, si ei aduersentur: hæc autem necessitas ad malitiam dicitur à nobis obligatio, cùm non sit nisi effectus obligationis. ita donatio habet pro obiecto, vt donatarius possit vti re illa pro suo arbitrio, non verò alij. Hinc oritur vt donatarius eo vsu non aduersetur voluntati donantis; cæteri verò aduersentur, & peccent contra ius donatarij, quod ius nihil est præter voluntatem donantis. ob quod dicitur donans dare alteri dominium, cùm dominium sit ipsa donatio. at verò quia donatarius solus potest licitè vti pro suo arbitratu re donata, dicitur donans illi dare dominium.

§.17. Obijcis: Prælatus potest aliquid præcipere titulo iurisdictionis quin subiectus peccet contra obedientiam: & tamen ita vult rem præceptam, vt oppositum odio habeat, quia præceptum non voluit obligare: ergo opus est vt ex parte obiecti ametur obligatio. Maior probatur tum communi experimento: rector enim mihi præcipit è lecto surgere hora quarta: item & in gymnasium ire; & vix mouet Religiosus pedem nisi ex præcepto rectoris. tum quia Matth.14.19. Christus iussit turbæ vt discumberent: Marci 6.39. præcepit. Minor est etiam certa: tum quia si quis ex turba non discumberet, non peccaret propterea: tum quia præcepta rectoris non adstringunt conscientiam, nisi cùm sunt, aut in virtute obedientiæ, aut sub pœna excommunicationis.

§.18. Respondeo, iurisdictionem humanam posse considerari vt œconomicam, vel vt purè spiritualem. œconomica iurisdictio est ad gubernationem domesticam etiam externam & temporalem: nisi enim tota domus vnius parêret imperio, esset cum ingenti turbatione. ob quod penes rectorem est hæc iurisdictio œconomica, quia præter Prælatum nihil possunt alij in alios: nec enim priuatus potest alijs præcipere vt egrediantur ad confessiones audiendas, aut quid simile: id enim spectat ad Prælatum, quia ad illum spectat cura & administratio domus, cum quo munere coniuncta est iurisdictio ad illud rectè obeundum. Ea præcepta non obligant in conscientia; obligant tamen ad quoddam genus perfectionis, cuius omissio apud Religiosos culpa vocatur: non quòd verè sit culpa Deum offendens, sed quòd apud homines reprehensionem & pœnam meretur: quia est contra iurisdictionem œconomicam, & externam administrationem. nec ea præcepta dantur titulo iurisdictionis obligantis. Cùm autem aliquid præcipitur in virtute Spiritus sancti, aut obedientiæ; tam significat rector se agere iurisdictione spirituali, & altiori quàm œconomica: agit enim virtute, seu potestate accepta ab Spiritu sancto, & cogente subiectos ad sanctam obedientiam. idem est cùm præcipitur comminatione excommunicationis maioris, quæ non contrahitur nisi peccato mortali. Deus vtens hac œconomica iurisdictione, non haberet odio actionem oppositam; si autem eam odio haberet, ea esset peccatum: quo differt voluntas diuina à creata.

§.19. Hinc ad argumentum ex §.17. distinguo Maiorem, quæ vera est de iurisdictione œconomica, falsa de altiore. item distinguo Minorem: non peccatur propriè coram Deo; at culpa admittitur apud homines vindicabilis. Christus eo in euentu non est vsus iurisdictione altiori, sed tantùm œconomica, nec ei displiceret si quis non discumberet: at coram hominibus esset aliqua reprehensione dignus. Quòd si Christus vsus est altiori iurisdictione, obligaret saltem sub peccato veniali, quod est vero similius: quia præceptum illud datum Apostolis, vt ipsi per contubernia aut cœtus quinquagenariorum ita conuiuium instruerent, vt nullus discederet ieiunus, & vt omnes meliùs & distinctiùs cognoscerent miraculum, & ex eo Christi diuinitatem. ad quod vsus est Christus iurisdictione altiori, & ei displicerent Apostoli, nisi darent operam turbis per contubernia segregandis.

§.20. Deduces ex tota doctrina, non peccari à Religioso agente aliquid contra regulam aut præceptum œconomicum Prælati: quia nec regula comparatione Dei est præceptum, sed consilium (in Religionibus, in quibus regula præcisè non obligat) nec Prælatus vtitur iurisdictione, nisi œconomica. vnde cùm ratione regulæ datur signum somno si Religiosus oret, exercet opus meritorium: quia regula non vitiat orationem; imò si detur signum rei meliori secundùm se, verbi gratia, orationi; si quis ex recta ratione studeat litteris, exercet etiam opus meritorium, non secùs ac qui nubit, bene facit, quamuis præterit consilium de virginitate. Ratio à priori. quia dum Deus præcepto non agit nobiscum, non vitiantur opera de se bona. cùm ergo studium sit de se bonum, non vitiatur consilio de oratione. Cùm verò Prælati dicunt, nihil contra obedientiam placere Deo, accipiendi sunt de *obedientia strictè contra præceptum obligante*, non verò de *obedientia latiori*, vt est etiam comparatione consilij. interdum item loquuntur per hyperbolem, vt significent multum interesse meriti sequi consilia, & omnes Prælatorum ordinationes, quæ ego voco œconomica præcepta.

§.21. Tandem animum aduerte, consilium & præceptum debere proponi ijs, quibus datur, & ab illis percipi vt exerceant eorum obedientiam: quæ cùm ita non proponuntur, non sunt propriè præcepta, nec consilia. Quapropter Scriptura sæpè vtitur nomine *præcepti* ad significanda imperia Dei rebus irrationabilibus. Psal.148.6. *Præceptum posuit, & non præteribit.* Matth.8.26. *Imperauit ventis.* 3.Reg.17.4. *Coruis præcepi, vt pascant te.* & vers.9. *Præcepi enim mulieri viduæ vt pascat te.* At, vt colligitur ex vers.12. viduæ nihil dixerat Deus per se vel alium de pascendo Elia. In quibus occasionibus præceptum & imperium significant efficacia Dei decreta.

S. Thom. q. 20. & 47.

SECTIO III.

Vtrùm Christus vt homo sit præcepti capax atque consilij?

SVBSECTIO I.

Ratio quæstionis.

§.22. CHristo non posse præceptum vllum imponi, probatur Primò: quia præceptum non potest imponi nisi illi voluntati, quæ est indifferens ad rem faciendam, & non faciendam in sensu composito præcepti: sed in eo sensu voluntas humana Christi non habet eam indifferentiam, quia est impeccabilis: ergo voluntas humana Christi est incapax præcepti. Maior probatur: quia si in sensu composito præcepti non manet libertas ad obediendum, & non obediendum; voluntas se haberet vt inanimata, quæ imperio Dei determinantur ad vnum. Secundò, quia Christus est incapax voti: quia eius voluntas est determinata, & fixa ad bonum: votum autem est ad eam firmandam; sed etiam est firma ad omne bonum: ergo non est capax præcepti.

§.23. Secundò, præceptum affert comminationem pœnæ: sed ea in Christo non habet locum: ergo nec præceptum. Tertiò, Christus non eget directione præceptiua. Primùm, quia summa pollet etiam vt homo sapientia. Secundò, quia voluntas humana Christi est conformis diuinæ: ergo non est capax præcepti.

§.24. Nec esse capacem consilij, probatur: quia consilium relinquit voluntatem indifferentem ad bonum vtrumque: sed voluntas Christi non est indifferens ad minus bonum, & quod minùs placet Deo: ergo voluntas humana Christi non est capax consilij. Secundò, quando Deus consulit aliquid magis bonum, parat concursum in actu primo proximo ad minus bonum: sed Christus non habet eum concursum, quia non est indifferens ad minus bonum: ergo hinc omnia, quæ Deus vult fieri à Christo, vult præcepto, & non consilio: quia oppositum odio habet, quia non vult ad illud parare concursum.

SVBSECTIO II.

Prima conclusio.

§.25. DIco Primò: Christus vt homo habuit legem, & præceptum Dei, cui obediuit. Hæc conclusio negari non potest secundùm fidem, à qua nullus Catholicus discedit: nonnulli enim Sancti, qui ei negare videntur præceptum moriendi, fatentur alia præcepta. Quæ probari potest ex Deuteron. 18. 18. & alijs locis exponendis inferiùs. Secundò probatur, quia Christus habuit legem naturalem, cui obedire potuit: etenim non mentiri, non blasphemare, gratias agere Deo, eum amare, pertinent ad legem naturalem.

§.26. Obijcis: Deus non potest mentiri, & tamen non habet legem: ergo nec Christus vt homo. Nego consequentiam: Deus enim solo dirigitur dictamine suæ sapientiæ absque principe, cui subijciatur: Christus autem dirigitur dictamine proprio censente se debere ijs in rebus subijci voluntati Superioris, qui, quia Superior est, habet in illo iurisdictionem; ob quod ipse dixit, *Quæ placita sunt ei facio semper.*

§.27. Tertiò probatur à priori. Lex est voluntas Superioris volens, quia Superior est, aliquid ab inferiori cum odio oppositi: item & subiecto manifesta. hæc requiruntur ex parte legislatoris aut iubentis; ex parte subiecti requiritur cognitio eius voluntatis, item facultas eam vt cognitam exequendi; nec aliud ex parte subiecti exigitur. sed Christus, vt homo, cognoscit quid Deus ab ipso ita velit: item & potest id exequi vt cognoscit: ergo Christus vt homo subijcitur legi. Ex parte subiecti non exigi aliud probatur; quia ex parte illius respondet quidquid Deus vult: Deus vult à Christo amorẽ sui, odio habet carentiam amoris: Christus exercet amorem, & odio habet eius carentiam: ergo perfectè respondet voluntas Christi voluntati diuinæ. Non posse Christum aliter facere, tam longè abest ab imperfectione legis, vt potiùs propterea sit perfectissima obedientia, quia est necessaria connexio voluntatum præcipientis, & obedientis: *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.*

SVBSECTIO III.

Ad argumenta.

§.28. AD primum ex §.22. nego Maiorem, vt constat in præcepto naturali negatiuo non mentiendi, quo Christus vt homo est adstrictus; cùm tamen Christus vt sic non sit indifferens ad mentiendum. Satis ergo est vel quòd possit subiectus percipere præceptum, & illud exequi, vt imponitur, vel illud exequi per varios actus, quos in singulari posset omittere (de hac enim re non licet hic sermo prolixior:) vtrumque autem habet Christus vt homo: ergo est capax præcepti. Ad probationem, nego antecedens, quia inanimata nec percipiunt præceptum, nec volunt exequi iussa, qua cognoscuntur vt iussa, nec possunt per varios actus ea exercere: item nullam exercent virtutem, quæ tamen exerceri potest à Beatis sine libertate saltem quoad honestatem: amor enim beatificus est à virtute Theologica perfectiori quàm in via. vel si hoc non est satis, possunt præterea ob circumstantias non præceptas liberè exercere actus: ergo non inanimatorum more, sed perfectissimorum agentium obeditur.

§.29. Ad secundam probationem, longa est disputatio de voto. Qui censent Christum non esse adstrictum ad obiecta gratiora Deo, non video cur ei vota negent, quæ potuit nuncupare de obiecto Deo gratiori, quod absolutè & sine voto posset omittere. Vnde posset voto firmare voluntatem ad maius bonum, licet esset vnione firmata ad præcepta: in ijs enim, quæ sine peccato possunt exerceri & omitti, rectè posset Christus, vt homo, se voto firmare. Do igitur ad præcepta vouenda Christum incapacem propter firmitatem impeccabilitatis, cur non posset ad consilia? Mihi est facilis responsio, Christus est adstrictus ad Deo gratiora: cùm autem votum sit de obiecto grato Deo, quod possumus omittere; Christus non potest habere materiam voti, quia est firma eius voluntas ad præcepta: item

item & ad omnia consilia, ita vt inter inæqualia non habeat optionem: at qui adstrictus est ad bona æquè grata Deo, non habet in illis materiam voti, quia sine voto est eius voluntas firma ad æquale bonum. Hinc nego consequentiam, quia Deus potest à Christo plura velle, quia est eius superior, & Christus potest id cognoscere, & velle. vnde habet materiam obedientiæ: & quia non potest non sequi gratiora Deo, non potest habere materiam voti. de quo iterum §.97.

§.30. Ad secundum è §.23. respondetur præceptum afferre comminationem pœnæ voluntati potenti illud violare; non verò impoti transgressionis. essentia præcepti est illa voluntas connotans manifestationem, ex qua sequitur comminatio si violetur: cùm autem illa conditionalis sit impossibilis in voluntate impeccabili, non est comminatio comparatione illius: est autem locus vt voluntas creata sit subiecta voluntati creatrici, vt explicui §.28. Ad tertium ex eodem §.23. respondeo voluntatem Christi dirigi immediatè sua sapientia, quæ illi dictat se esse subiectum voluntati diuinæ: hoc autem illi esse necessarium naturaliter, quia naturaliter Deus habet superioritatem in omnem creaturam: Deus autem vult quod vult, & odio prosequitur etiam quod vult odio prosequi, cui voluntati est necessariò conformis voluntas humana Christi: hæc autem conformitas voluntatum oritur ex præcepto, aut consilio diuinæ, quam præcipientem, aut consulentem sequitur necessariò creata: quod attinet ad non violandam legem: at potest eam seruare diuersis actibus liberis. Christus non est seruus, nec adoptiuus, quia non habet personam alienam; est tamen subiectus voluntati diuinæ, quia habet aliam humanam, quæ tenetur parêre diuinæ, & potest præstare quod cognoscit ab illa amari. item per diuersos actus liberos.

SVBSECTIO IV.

Secunda conclusio.

§.31. DIco Secundò: Christus secutus est vt homo consilia voluntatis diuinæ, vt sunt distincta à præceptis. Ostendam inferiùs multa Christo non fuisse præcepta, nunc probo eum vt hominem esse capacem consilij, vt distinguitur à præcepto. Hæc doctrina certissima est apud omnes. Probatur. Deus potest ex duobus obiectis bonis nullum præcipere, nec alterum prohibere; sed magis sibi in altero complacere, idque potest Christo reuelare: sed eam voluntatem Christus exequi potest: ergo potest exequi consilia. Ad hæc, è tribus obiectis potest Deus duo præferre tertio: ea autem duo potest æquè velle, tunc Christus potest è duobus eligere quod voluerit. idem est de præcepto.

§.32. Ad argumentum è §.24. eodem modo respondeo, quo §.28. ad argumentũ contra præceptum: satis enim est Christo cognoscere maiorem inclinationem Dei, & posse eam consequi; vel si hoc non sufficit, satis est posse Christum exequi consilium per actus liberos. Distinguo igitur Maiorem: consilium relinquit indifferentem voluntatem potentem imperfectè operari, concedo Maiorem; voluntatem determinatam ad perfectionem, nego Maiorem. Quod accipe quando consilium est cum maiori propensione ad vnum determinatè; secùs, quando cum æquali ad plura: semper tamen cum libertate ad varios actus circa eamdem consilij materiam. Ad secundum, respondeo Deum negare concursum Christo & Beatis ad minùs sibi gratum non vtcumque, sed vt est coniunctum cum negatione melioris: etenim ad vtrumque parat concursum, quando non habent oppositionem; cùm verò eam habent, vt virginitas & matrimonium, negat concursum ad minus bonum, non ex odio abominationis orto ex ipso obiecto, sed odio prosecutionis orto non ex obiecto, nec ex suâ displicentia in illud; sed ex honestate vnionis hypostaticæ, quæ determinat voluntatem ad gratius Deo, sicut visio; non tamen negat concursum ad diuersos actus liberos, quibus exerceatur materia consilij. S. Thom. q. 20. & 47.

§.33. Aduerte etiam in Christo & Beatis discrimen præcepti à consilio. Primùm, ex ipsis voluntatibus Dei: præceptum enim est formaliter odium abominationis rei prohibitæ: consilium non est tale odium rei minùs bonæ, quia potiùs in illa sibi complacet, & exerceri potest honestè, & ex Dei voluntate: in ordine autem ad existentiam Deus negat concursum Christo ad peccatum ex displicentia abominationis in illud, & propter effectum formalem repugnantem physicè cum vnione. at minor perfectio non habet eam physicam repugnantiam: quia potiùs est bona, nec habet effectum formalem oppositum vnioni ratione sui, sicut eam habet peccatum etiam leue, quod ex suo conceptu pugnat cum vnione. at actus minùs bonus non pugnat cum vnione, quia potest ab aliqua virtute comite vnionis produci connaturaliter, & produceretur, nisi Deus magis in oppositum propenderet; potuit autem magis in id inclinari. Vnde illi actus ex se, quia boni, congruunt vnioni; peccatum autem ex se absonat. peccatum absolutè opponitur vnioni; actus autem minùs bonus non absolutè, sed comparatiuè cum actu meliori, quem impedit, vt dicam §.34. carentia autem eius actus, quem Deus magis desiderat, est quæ dedecet Christum vt operantem cum vnione; non verò actus minùs bonus, nisi vt eam carentiam infert. Cuius signum est posse vtrumque actum cum vnione componi, quando non sunt de obiectis oppositis. exempli gr. Deus indicet Christo sibi magis placere actum religionis quàm misericordiæ: Christus potest vtrumque exercere; est quidem determinatus ad religionem, ad cuius carentiam non parat concursum; parat autem ad misericordiam. in peccatis autem non est eadem ratio.

§.34. Confirmatur. Demus à Deo conseruari vnionem dependenter ab eius meritis, vt potest de potentia absoluta, qua opera sunt natura priora quàm vnio, vt dixi. Si in aliquo priori peccet humanitas etiam leuiter, saluetur vnio cum eo instanti reali, qua nec leuis displicentia potest esse: si autem in aliquo priori operetur minùs benè, *non* saluetur vnio eo instanti, quia nullam terminat displicentiam Dei, sed complacentiam: at in instanti sequenti operabitur Christus maius bonum, quia id petit honestas vnionis. Pone, humanitatem existentem priùs tempore quàm vniatur Verbo, & ei vniatur operanti; non potest vniri eodem instanti reali quo est in peccato actuali etiam veniali: quia non possunt ea prædicata componi: at poterit vniri

S. Thom. 9.20. & 47. eo instanti, quo consilium omittit per actum bonum incompossibilem cum meliori: quæ omissio non est mala; pro instanti autem sequenti determinabitur ad consilium actumque meliorem. Potest ergo vnio componi cum imperfectione, cuius ipsa non est principium; secùs in peccato leui, licet à sola humanitate esset. quòd si hæc censes possibilia, quia vnio antecedit, ea admitte per impossibile. Ex quo sequitur humanitatem Deo per peccatum displicituram; secùs per imperfectionem.

§.35. Tota hæc difficultas de consilio & præcepto oritur, quia Christus neutrum potest omittere. Aduerte disp. 62. à §.4. ex sententia Caietani, puram omissionem nec esse malam, nec imperfectam moraliter. vnde intuli in ea sententia, Christum vt hominem esse liberum ad omnes actus positiuos præceptos, quia omnes illos potest omittere purè absque peccato, & imperfectione. In ea ergo sententia rectè ostenditur, posse Christo imponi præcepta & consilia, quia in eorumdem sensu composito ea posset omittere absque peccato & imperfectione, ea (inquam) quæ possunt non impleri per puram omissionem. Christus ergo non potest mentiri: Deus autem id potest illi præcipere, quia potest exercere actum liberum, *nolo mentiri*, & potest eum purè omittere absque peccato, & imperfectione. Idem dico de positiuo præcepto amandi Deum: potest enim Christus illum omittere purè. ergo præceptum potest impleri, & purè omitti, ac propterea imponi.

SECTIO IV.

Vtrùm Christo sit præceptum naturale moriendi pro hominibus?

§.36. PONO Christum esse subiectum legi naturali priuatiuæ interdicenti actiones intrinsecè turpes, vt mendacium, odium Dei, & similes. item legi positiuæ præcipienti aliquas actiones honestas, vt amorem Dei certo aliquo tempore, gratiarum actionem, & similes. Pono item nullis humanis legibus eum fuisse subiectum, quia est omnium hominum rex. nec item legi Mosaicæ: tum quia tota ea lex nititur circumcisioni, ad quam non tenebatur Christus: iam autem circumcisus non tenebatur ea lege, quia ipse est princeps supremus & auctor nostræ salutis, quam præsignabat lex; quæ erat lex seruitutis, à qua Christus erat immunis: Maria autem post conceptum Christum eâdem est immunitate gauisa.

§.37. Est autem controuersia, vtrùm Christus iure charitatis teneatur ad obeundam mortem, vt nos redimeret? Quæstio hæc non habet locum in sententia constituente potuisse hominem redimi alia ratione: tunc enim licet teneretur Christus ad eligendam aliquam rationem efficacem, si esset alia præter mortem, lex charitatis eum non adstringeret ad necem. Iam ostendi sæpiùs Deum decreuisse efficaciter genus humanũ damnare, nisi Christus pro eo moreretur. itaque non fuit in potestate Christi nos alia ratione redimere: si ille non se offerret morti, omnes periremus. In hoc euentu est quæstio, vtrùm Christus secluso præcepto alio positiuo de morte in seipsa, sed considerata lege charitatis dumtaxat, teneretur se offerre morti? non aliter ac nos tenemur lege charitatis mortem obire pro salute proximorum ab ea vnicè dependente.

§.38. P. Suarez tom. 1. disp. 43. sect. 3. ante responsa ad argumenta, inclinat in sententiam existimantem Christum ipsa naturali lege charitatis teneri ad mortem, quamuis immediatè, & in se ea non præciperetur à Deo. Duo sunt argumenta. Primum ratione hominum, quorum infinita mala tenebatur vitare etiam cum graui suo temporario incommodo. Secundum ratione Dei, cuius graues offensiones tenebatur etiam vitare.

§.39. Ego existimo Christum vt hominem eo præcepto minimè teneri. à qua sententia sunt quotquot aiunt Christo datam optionem vitæ passibilis & impassibilis: si impassibilis, esset coniuncta damnationi hominum. in hac sententia defendi non potest hoc præceptum: quia si est naturale, & eius omissio intrinsecè turpis, Christus non posset petere eius dispensationem, nec haberet optionem ad mortem & vitam.

§.40. Aliqui eam probant: quia vita Christi est maioris æstimationis salute hominum omnium: ergo nõ tenebatur eam profundere, quia nullus tenetur amittere quod melius est, pro minori bono. Respondet P. Suarez admisso antecedenti, & distincto consequenti: non tenetur amittere absolutè sine certitudine recuperationis, transeat consequens; non tenetur amittere pro breui tempore cum spe certa recuperationis, nego consequentiam: quia non tam est rem amittere quàm deponere breui tempore. debet ergo perpendi non tam magnitudo rei depositæ quàm damnum deponẽtis: quamuis Christi vita esset maioris æstimationis; at pro tribus diebus solùm, ijsque non integris, non est tantæ æstimationis, quàm æterna felicitas totius naturæ. Pone, regem esse liberum, & totam vrbem in seruitute, qua soluetur si rex duobus dumtaxat diebus teneatur in carcere: ad id tenebitur rex: quia licet eius libertas pluris fiat quàm vniuersa vrbs; tamen carere ea libertate biduo minus malum est, quàm æterna seruitus vniuersæ vrbis. item nullus teneretur donare ingentis æstimationis margaritam pro alia fratris minùs bona: si tamen possit frater suam retinere solo bidui deposito pretiosioris, tenetur frater lege charitatis eam deponere. Quòd si hoc argumentum aliquid probat, probat Christum non potuisse sponte se obijcere morti ob aliorum salutẽ, quia maius bonum prodigeret pro minori. Deinde vita Christi, vt præcisè dicit vnionem corporis & animi, non æstimatur tanti, quanti hominum salus, & declinatio iniuriarum in Deum. Anima pluris æstimatur propter vnionem hypostaticam, qua sanctificatur infinitè vnio corporis, nec terminat eam vnionem, nec anima est amica Dei per illam: ergo vita corporis pro tam breui tempore non est præferenda declinationi iniuriarum Dei, & æternæ animorum saluti. Ratio est, quia Christus, vt homo, est constitutus à Deo iudex omnium hominum & angelorum. Christus rectè potuit pro peccatis nobis decernere alia supplicia, & negare auxilia gratiæ, quia eo supplicio eramus digni: ergo Christus non tenebatur pro nobis mori, quia non tenebatur abstinere à iusto supplicio. quo differt Christus à cæteris hominibus, qui non agunt inuicem more iudiciario, sed charitatis. Vnde licet prætor possit reum

reum leui suo incommodo eripere è manibus carnificis, non tenetur: quia iurisdictione qua pollet, iustè illum potest tradere tortori: priuati autem tenerentur, si possent absque graui suo & reipublicæ incommodo: Dei autem iniurias ita vindicaret Christus, vt potuit Pater, qui non iudicat quemquam, sed eam potestatem dedit Filio, vt homini.

SECTIO V.

Vtrùm Deus præceperit Christo mortem subire?

§.42. DEus non præcepit Christo, vt se interimeret, nec item vt Iudæos vrgeret ad sui necem: non ergo disputo vtrùm Deus præcepit Christo necem, nec aliquid directè ad eam vtile. Deus hæc potuit præcipere Christo. Primum, ne suo corpori communicaret impassibilitatem (si est qualitas.) Secundum, ne deluderet sensus eorum, qui eum vellent occidere. Tertium, ne illos terreret, ita vt non auderent ei manus inferre. Quartum, ne illos fugeret. Quintum, vt ijs prædicaret, exprobraret peccata in ijs occasionibus, in quibus illi videbantur per scientiam conditionatam occasionem arrepturi ad ei inferendam mortem, quam tandem ipse exspectaret, &, quantum est ex parte sui, eam acceptaret. Est igitur quæstio, vtrùm Deus hæc præceperit Christo? an verò ipse nullo præcepto adstrictus se ijs obtulerit, videns homines nulla alia ratione iri redemptum?

SVBSECTIO I.

Conclusio & auctores.

§.43. DIco igitur, Christum præcepto Dei, vt distinguitur à consilio, ea excepisse. Hæc conclusio apud Scholasticos est communis. S. Thomæ q.47. art.2. comparantis obedientiam Christi cum Adami inobedientia. Nec dubium esse potest à B. Thoma censeri, Christo datum de morte mandatum & præceptum, quæ apud B. Thomam non significant consilium, aut supererogationem. Caietanus autem opinatus in 2.2. q.104. non esse obedientiam propriam nisi circa obiecta præcepta sub peccato, ait totum articulum esse clarum. mens B. Thomæ de obedientia non est admodum clara in 2.2. qu.104. at inde & ex alijs locis liquet, simplicem voluntatem Dei, quæ est consilium, non dici à B. Thoma præceptum atque mandatum. Idem docet in cap. 5. ad Rom. lect. 2. ante finem: lect. autem 5. in fine ait: *Obedientia autem Christi hic dicitur, secundùm quam præcepto Patris obediens mortem sustinuit pro salute nostra.* Item ad Philipp. 2. lect. 2. fine ait de Christo: *Sed quòd magna & commendabilis sit hæc obedientia, fit, quia tunc est obedientia magna, quando sequitur imperium alterius contra motum proprium.* at ibi S. Thomas intimationem voluntatis vocauit imperium. in 4. autem contra Gent. cap. 55. num. 13. ait: *Non est autem procul hoc à vero, quòd Filius Dei incarnatus obediens præcepto Patris mortem sustinuit secundùm doctrinam Apostoli: præceptum autem Dei est ad homines de operibus virtutum, &c.*

§.44. Ab eâdem sententia sunt omnes ferè Scholastici, vno aut altero excepto, aut ponentes, aut probantes, Christum præcepto Patris ad necem adstrictum. qui omnium optimè disputat, est Cardin. Tolet. in Ioan. 5. 10. in ea verba: *Hoc mandatum accepi à Patre meo*, annotat. 14. ex quo multa mutuati sunt Lorca & alij recentes. Censet ergo Tolet. hanc conclusionem certam, quam defendit P. Maldonat. in Ioan. 10. 18. PP. Suarez disp. 43. sect. 5. Vasquez disp. 74. num. 30. Ragusa 2. p. disp. 14. verb. *Paludanus*. Aluarez disp. 47. num. 7. & alij complures. S. Thom. 9.20. & 47.

§.45. Affertur pro ea sententia Cyrillus Alexand. lib. 10. in Ioan. cap. 20. qui tamen non est tam clarus, qui non possit exponi non de præcepto strictè, sed latè, vt porrigitur ad consilium. *Habes* (inquit) *in obedientia ista voluntaria paterni consummationem consilij, quod mandati loco tradi sibi Filius dicit.* item, *omnia tamen, quæ Patri videntur, peragit, & mandata vt homo appellat.* Affertur item Augustinus tract. 82. in Ioan. vbi nihil iuuat. tract. 79. plus fauet, sed parum.

§.46. Patres antiqui rem hanc minimè disputant hac subtilitate, qua nunc; sed absolutè dicunt Christum obedijsse præcepto Patris, nec negauerunt verum & strictum præceptũ: sed quod Christus vocauit *mandatum* & *præceptum*, ipsi vocant *voluntatem* Patris: à qua si Christus per possibile vel impossibile deficeret, peccaret, & faceret suam voluntatem, non Dei: qui verò operatur honestè ex dictamine rectæ rationis, non facit suam voluntatem, sed Dei: quia creaturam facere suam voluntatem, accipiunt pro opponi voluntati Dei. in quo euentu Deus & homo non habent idem obiectum voluntatum: non est ergo vtrique voluntas communis, id est, non amatur idem obiectum, vt non est duobus opinio communis, sed propria vtrique, quando sentiunt opposita; si autem sentiunt idem, opinio est communis vtrique. qui autem bonam voluntatem exercet, non opponitur voluntati diuinæ, licet non sequatur consilium: quia illa operatio est ex voluntate Dei, estque eadem communis vtrique, nempe de obiecto eodem. Sic facilè compones auctores. Ne autem è proprio cranio id dixerim, audi S. Augustinum to. 9. lib. contra sermonem Arrianorum cap. 6. & 7. cuius hæc sunt verba:

§.47. *Voluntate & præcepto Patris ad passionem & mortem properauit, sicut ipse ait: Pater transeat à me calix iste, non tamen quod ego volo, sed quod tu vis*: & Apostolo asserente, & dicente: *Obediens* (inquit) *factus Patri vsque ad mortem; mortem autem crucis.* Ijs testimonijs sanctarum Scripturarum quid persuadere conatur, nisi *propterea Patris & Filij diuersas esse naturas, quia obediens Patri ostenditur Filius. quamquam & hoc ipsum, quod dicit Iesus: Descendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam, sed voluntatem eius qui me misit, ad illud referatur, quòd homo primus Adam (de quo dicit Apostolus: Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiuit: in quo omnes peccauerunt) faciendo voluntatem suam, non eius à quo factus est, vniuersum genus humanum, propagine vitiata, culpæ & pœnæ fecit obnoxium. Vnde à contrario per quem liberandi fueramus, non fecit voluntatem suam, sed eius à quo missus est. ita quippe hoc loco dicitur voluntas sua, vt intelligatur esse propria contra voluntatem Dei. nec enim cùm obedimus Deo, eadẽ obedientia dicimur eius voluntatem facere, nolentes id facimus: quomodo voluntatem nostram non facimus, nisi quia illa dicitur voluntas nostra,*

S.Thom. 3.20.&47. *quando Scriptura ita loquitur, quæ intelligitur esse propria contra voluntatem Dei. Hanc habuit Adam, vt in illo moreremur: hanc non habuit Christus, vt in illo viueremus.* Recognosce totum caput. adijcit: *Quod verò adiunctum est, Non vt faciam voluntatem meam, propter Adam, qui fecit suam, refertur ad hominis obedientiam: tamen obedientia in illo, quæ contraria est inobedientiæ secundùm id quod homo est, commendatur.* Vnde ait Apostolus: *Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per obedientiam vnius hominis iusti constituentur multi.*

§.48. Ex quo Augustini testimonio luce clariùs deprehenditur stricto præcepto mortuum: cùm enim Arriani vellent diuinitatem hominis mortui negare, id probant: quia præcepto Patris obediuit, quod signum est Patrem præcipientè esse maiorem, minorem autem filium obedientem; Augustinus admittit præceptum, & obedientiam, & inæqualitatem naturarum in vna persona. Arriani autem ex vero præcepto & obedientia arguebant inæqualitatem naturæ humanæ, quam solam fatebantur in Christo. inæqualitatem naturarum probat Augustinus eo argummento, non tamen in Christo solitudinem humanitatis. at consilium potest esse inter omnino æquales, imò & Superior potest absque obedientia sequi inferioris consilium, & illius voluntati morem gerere. Malam argumentationem ostendit Augustinus esse ab obedientia vt sic, quia potest esse inter æquales natura, vt constat ex cap. 6. & 11. at est inæqualitas in iurisdictione. vnde filius obediens est inferior patre in iurisdictione, quæ non exercetur consilio. ob quod Christus erat inferior Patre secundùm quod obediuit, secundùm quod non est Deus: nam vt Deus præcipit humanitati obedienti.

§.49. Deinde B.Augustinus facere voluntatem suam accepit pro inobedientia, qua agimus contra voluntatem & legem Dei. Hanc efficientiam voluntatis suæ concessit Adamo, negauit Christo, qui non fecit suam, id est, non fuit inobediens. Quòd si Christus faceret voluntatem Dei in opere minùs bono, adhuc opponeretur inobedientiæ Adami, & non faceret voluntatem suam, sed Dei. Tandem toto eo libro ostendit Christum multa fecisse voluntate & præcepto Patris, quæ non fuit consilium, sed præceptum strictum, vt constat ex cap.10. licet enim sunt Arrianorum verba, illa non negat, sed ostendit ea conuenire Christo vt homini, ea sunt, adimplere totam dispensationem nostræ salutis, suscitare corpus à mortuis, ascensus, & descensus, consessus ad dexteram Patris, iudicium extremum, & id genus alia. Ab eadem sententia est to.5. lib.14. de Ciuitate Dei cap.15. vbi ait præceptam Adamo abstinentiam à ligno, Abrahamo necem filij, Christo mortem propriam: commendat obedientiam Abrahami & Christi, quas opponit inobedientiæ Adami. De mente B.Augustini dubitari non potest. In eumdem scopum loquuntur Patres adducti §.45.& B.Ambros.lib.10. de Fide cap.20. & alij.

§.50. Aliqui censent ab Anselmo censum, non potuisse Christo imperari necem, qui tamen ab hac sententia est apertè: non enim negat nisi Christo præceptam mortem immediatè, & in se, ita vt præcepto adigeretur ad agendum aliquid directè vtile ad mortem. at non negat Christo præceptam prædicationem etiam in ijs occasionibus, in quibus ob prædicationem esset moriturus. Mortem in se, & immediatè, non fuisse præceptam Christo, docet lib.1. *cur Deus homo* cap.8.& 9. ijs verbis: *Non ergo coëgit Deus Christum mori, in quo nullum fuit peccatum, sed ipse sponte sustinuit mortem.* lib.autem 2.c.2. vniuersim docet repugnare Deo, vt cogat mori eum, quem iustum faceret ad beatitudinem. *Quòd autem* (inquit) *talis factus sit, vt necessitate non moreretur, hoc facilè probatur, quia etiam sapientiæ & iustitiæ Dei repugnat, vt cogeret mortem pati sine culpa, quem iustum fecerat ad æternam beatitudinem.* Quibus sentit apertè Christo non esse mortem directè præceptam in se. quod ego fateor.

§.51. At indirectè ei esse præceptam, quia præcepta sunt aliqua, quorum occasione erat moriturus; nec consilio solùm, sed vero præcepto ad eas occasiones adactum, docet apertè idem Anselmus lib.1. *cur Deus homo* cap. 9. *Non ergo* (inquit) *coëgit Deus Christum mori, in quo nullum fuit peccatum; sed ipse sponte sustinuit mortem, non per obedientiam deserendi vitam, sed propter obedientiam seruandi iustitiam, in qua tam fortiter perseuerauit, vt inde mortem incurreret.* Legatur totum caput. En nostra sententia non de directo præcepto mortis, sed indirecto non fugiendi occasiones vnde mortem incurreret. Eas autem occasiones Christo fuisse præceptas, constat ex initio cap.9. ijs verbis: *Vt mihi videtur, non benè discernis inter hoc quod fecit exigente obedientia, & quod sibi factum, quia seruauit obedientiam, sustinuit non exigente obedientia. cur persecuti sunt eum Iudæi vsque ad mortem? non ob aliud, nisi quia veritatem & iustitiam viuendo & loquendo indeclinabiliter tenebat. hoc puto, quia Deus ab omni rationali creatura exigit, & hoc illa per obedientiam Deo debet. ecce habes quid fecit exigente obedientia. verum est, & iam video quid sibi illatum, quia obediendo perseuerauit, sustinuit: nam illata est illi mors, quia persistit in obedientia.*

§.52. Vnde colligo ab Anselmo cēseri, strictè præceptam Christo integritatem vitæ, & prædicationē, licet ipse cerneret se illarum occasione moriturum. quod ego, & nihil aliud affirmo, vt & auctores huius sententiæ, vt patet ex B.Thoma in c.5. ad Rom. lect.2. ante finem; vbi Christus non fuit nisi patiens mortem, non verò vt homo eam directè efficiens. Præterea Anselmum nec per somnium fauere opinioni oppositæ, constat, quia directè nec eam præcepit Deus, nec consuluit: indirectè verò, siue in occasionibus eam præcepit, quia præcepit strictè occasiones vnde Christus videret se mortem incursurum.

SVBSECTIO II.

Primum argumentum ex præcepto & mandato, quibus vtitur Scriptura.

§.53. HÆc conclusio probari non potest nisi ex Scriptura: pendet enim non ex rei natura, sed voluntate Dei. Primum argumentum accipio à voce *præceptum*, qua vtitur Scriptura ad significandam iussionem strictam. Deuter.18.18. *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore eius, loquetur q̄ ad eos omnia, quæ præcepero illi.* Hoc testimonium est aut de solo Christo, aut præcipuè. quæ ergo Christus locutus est, locutus fuit ex præcepto Dei. Huc allusisse videtur Christus Ioan.12.49. *Ego ex me ipso non sum locutus.*

locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Recognosce P.Maldonatum atque Toletum.

§.54. Objicies Primùm, id intelligi non de præcepto strictè, sed latè, vt etiam porrigitur ad consilium. Contrà: Eodem cap.18.Deuter.vers.20. asseritur, *Propheta autem, qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi:* at hic de præcepto agitur, quo Prophetæ mittebantur ad populum. Deinde Paulus ad Titum 1.v.3. ait: *In prædicatione, quæ credita est mihi, secundùm præceptum Saluatoris nostri Dei.* Hoc autem præceptum strictum erat, non latum, vt ipse dixit 1.Cor.9.16. cùm ergo præceptum in prædicatione sit strictum Apostolo, Moysi, & alijs Prophetis, cur in eâdem significatione non accipietur in Christo, cuius doctrina efficacior erat, & magis necessaria? Nec verò Anselmus, Chrysost. Basilius & Theophyl. hoc negant in prædicatione. De Anselmo constat §.51. de aliis infrà constabit. Cùm autem Moyses non solùm sit locutus de Christo, sed etiam de alijs, in quibus *præceptum* sumitur strictè; quo fundamento in Christo latè sumendum eâdem dictione, & eâdem vice sine repetitione?

§.55. Objicies Secundò, præceptam prædicationem, non verò mortem. Respondeo mortem non præceptam directè in se, aut in causa per se, atque directa; sed directè in prædicatione, & exemplo vitæ, quæ futura erant occasio mortis, & causa per accidens, vt ex Anselmo dixi §.51.

§.56. Secundò, probatur ex voce *mandatum*. Ioan.10.18. agens Christus de morte & resurrectione pro ouibus, ait: *Hoc mandatum accepi à Patre meo.* cap.12.49. *Ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.* Quæ duo testimonia de Christo vt Deo accipiunt aliqui Patres, alij vt homine: verùm neutri excludunt Christum vt hominem. Item primum testimonium est de Christo vt Deo, & homine: potestas enim suscitandi seipsum, est Dei formaliter; voluntas autem exequendi mandata diuina, est creata, siue mandatum sonet strictè aut latè præceptum. Item munus boni pastoris significat naturam humanam, quæ est principium eliciens munus pastoris. *Quærens me sedisti lassus,* inquit Ecclesia: ponere autem animam spectat ad humanitatem. Secundū testimonium est etiam expresè de humanitate: Christus enim vt homo loquebatur: *Qui sperauit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum.* Illa autem verba sunt, quæ Iudæi audierunt, è quorum principibus multi crediderunt in eum: alij autem increduli accusantur à Christo, quibus comminatur iudicium extremum. De ijs ergo verbis dixit ipse, *Mihi mandatum dedit quid dicam.* Nec oppositæ sententiæ auctores negant hæc duo testimonia esse de Christo vt homine, *mandatum* autem accipiunt latè.

§.57. Ex eodem Ioan.14.31. *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: Surgite, eamus hinc.* quò autem erant ituri? *Hæc locutus est Iesus ante diem festum Paschæ,* Ioan.13.1. in cœnaculo quidem vbi cœnaturus lauit discipulorum pedes. Totus ergo sermo ex c.14.15.16.& 17. ibi est habitus, quo finito egressus est in locum, vbi erat comprehendendus cap.18.1. *Hæc cùm dixisset Iesus, egressus est trans torrentem Cedron, vbi erat hortus.* ergo è cœnaculo iturus erat in hortum; hoc autem, *sicut mandatum dedit mihi Pater.* S.Thom. 3.20.&47.

§.58. *Præceptum*, & *mandatum* ferè synonyma sunt in Scriptura: quæ enim dixit Marc.10.19. *Præcepta nosti,* Luc.18.20. *Mandata nosti.* In materia virtutum *præceptum* & *mandatum* accipiuntur strictè pro iussione obligante. Recognosce §.7.& 8. item à §.11. discrimen præcepti & mandati à consilio. Addo, à Christo in materia virtutis *mandatum* & *præceptum* accipi strictè vt opponitur consilio. Constat ex Luc.18.18. interrogatum Christum à principe, qua ratione posset ad vitam ingredi? Respondit Iesus v.20. *Mandata nosti, Non occides,* &c. Deinde illi consuluit perfectionem angelicam. Matth. 19.16. *Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam? Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Non homicidium facies,* &c. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes.* distinxit ergo Christus præceptum & mandatum strictum à lato: strictum est necessarium ad salutem, latum ad solam perfectionem.

§.59. Quia verò potest aliquis dicere ex Matth. posse colligi discrimen mandati stricti, & lati: quia adolescens respondit, *quæ?* id est, quæ mandata sunt necessariò seruanda, quasi essentialia, & necessaria ad salutem? Christus autem indicauit mandata decalogi: Respondeo, adolescentem nec de eo cogitasse, sed quæsijt quæ essent mandata necessaria? an Christus aliud adderet, aut detraheret? Propterea Christus apud Lucam dixit, *Mandata nosti, Non occides.* ac si dicat, Satis est tibi notus decalogus apud Mosem. adhuc nullum ego aliud mandatum tuli, serua decalogum tibi notum. idem dixit Marcus 10.19. *Præcepta nosti.* at si mandatum & præceptum acciperentur pro consilio, non diceret Christus, *Præcepta nosti: mandata nosti:* nec vt per se nota recenseret ex lege; sed distingueret, ergo *mandatum* non accipitur in materia virtutis nisi strictè. Deinde consulens Christus consilia, dixit: *Si vis perfectus esse, vade,* &c. id est, mandata sufficiunt ad salutem; non verò ad perfectionem, seu supererogationem, ad quam vltra mandata sunt etiam consilia necessaria; hæc non appellantur à Christo mandata, secùs illa.

§.60. Item Ioan.15.9. *Manete in dilectione mea. Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione.* Vbi Christus statuit obseruationem præceptorum esse necessariam ad manendum in sua dilectione, quo pacto & ipse manet in dilectione Patris seruans eius præcepta. Recognosce B.August. to.9.tract.82. in Ioan. Vbi hæc accipit de legis obseruatione, & Christo vt homine: ea autem præcepta in Catena Thomistica sic exponit Albinus, quæ autem præcepta dixerit, exponit Apostolus, dicens, *Christus factus est obediens vsque ad mortem.* Recognosce item P.P.Maldonatum atque Toletum.

§.61. Ratione probatur: quia si in materia per se honesta atque virtutis præceptum & mandatum acciperentur indiscriminatim pro consilio, & stricto præcepto; esset ingens occasio turbationis atque ruinæ: si enim præcepta atque consilia eâdem voce significantur in ea materia, nobis non essent satis nota præcepta necessaria ad salutem. hoc autem est contra ipsum Christum Dominum, *Præcepta nosti: mandata nosti.* ergo. Probo Maiorem: quia ij auctores in materia tam honesta & necessaria ad salutem cunctorum hominum tergiuersantur,

§.Thom. 2.20.&47. tur, & ex præcepto stricto appellant ad latum, quia terrentur difficultate componendi libertatē Christi cum præcepto; ita & in alijs occasionibus tergiuersabuntur cum discrimine honestatis in vita: etenim *non mœchaberis*, dicent esse consilium, non præceptum: quia simplex fornicatio diceretur non prohiberi strictè, sed latè, consilio honestatis, non præcepto. *non occides* dicent esse consilium circa inimicos, non præceptum: confessionem fidei etiam in cruciatibus, dicent esse consilium; præceptum autem esse non negare interiùs fidem, quam qui interiùs & exteriùs negat, negandus erit à Christo; non verò qui solùm exteriùs. etenim in quauis materia honesta erit locus huic explicationi, non aliter ac in præsenti, nec firmum quid ex præcepto aut mandato colligitur.

SVBSECTIO III.

Responsum de præcepto & mandato non stricto, sed lato.

§.62. HVic argumento tam efficaci respondent oppositi auctores, præceptum & mandatum sumi in Scriptura tam ambiguè, vt ex ijs vocibus non possit colligi strictum mandatum; sed aliquando permissionem, aliquando consilium, seu simplicem voluntatem sine obligatione. Permissionem significat 2.Reg.16.10. *Dominus enim præcepit ei vt maledicere Dauid.* & vers.11. *Dimitte vt maledicat iuxta præceptum Domini.* 3.Reg.22.20. *Quis decipiet Achab* cùm autem dæmon exposuisset Deo, qua ratione illum esset decepturus, nempe immittendo spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum; respondit Deus: *Egredere, & fac ita. nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacij in ore omnium Prophetarum tuorum.* quod testimonium pluris est faciendum, quia est in materia prædicationis. Tertiò, mandatum significat permissionem: agens enim Christus de repudio, illud dixit permissum Matth.19.8. *Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores.* at apud Marcum 10.5. dixit: *Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud.* alibi item varia significant. Quartò, Habacuc 1.6. *Ego suscitabo Chaldæos, vt possideant tabernacula non sua.* Quintò, apud Isaiam 13.à vers.3. *Ego mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea: Dominus exercituum præcepit militiæ belli.*

§.63. Respondeo Primùm, non esse incommodam significationem permissionis voce *præceptum*, & *mandatum*: quia ex qualitate materiæ constat non esse significationem propriam, sed impropriam, ex regula generali, verba Scripturæ non sic accipi in significatione propria, quando ex illis sequitur aliquod absurdum contra Scripturam eamdem: cùm autem Deus ex Scriptura non possit esse auctor peccati, non potest illud præcipere propriè. Quo responsum est toti huic obiectioni, item & argumento ex Matth.14.19. vbi Christus præcipit Apostolis, vt facerent turbas discumbere. Ex qualitate materiæ colligitur non esse *præceptum* propriè à iurisdictione ab priori, sed ab œconomica: at in materia de se honesta ea significatio esset perniciosa, vt ostendi §.61.

§.64. Secundò, respondeo omnibus illis testimonijs, & similibus plus significari, quàm solam permissionem; nempe aliquid præceptum aut factum auctore Deo, qui id efficaciter voluit: hanc autem voluntatem *imperium*, & *præceptum* vocari constat ex §.21. Exemplum sit Semei conuitians Dauidi. in Semei considero duo; alterum est animus portendenter impauidus: etenim Dauid erat cum exercitu fortissimorum militum, qui glutirent Semei, qui solus erat. Deus speciali prouidentia Semei animum armauit constantia, vt Dauidi refricaret memoria modestè & vrbanè antiqua delicta satis vulgata, ob quæ à Deo premebatur, vt Dauid se Deo per pœnitentiam subijceret. Hac constantia abusus est Semei ad exprobrandam contumeliosè tyrannidem, quam non admiserat: quia constantiam illam, aut animum intrepidum (cuius Deus fuit specialis auctor) secuta est contumelia, & peccatum Semei, quamuis id fuit per accidens comparatione voluntatis diuinæ. ideò Dauid eam maledictionem dixit esse iuxta præceptum Dei. Sic eum locum exponit Lyra: *Dicendum quòd Dauid videns Semei solum & inermem, ita constanter & intrepidè sibi iniuriantem, & manifestè coram bellatoribus multis fortissimis, & audacissimis, & ad vindicandum regis iniurias promptissimis, perpendit quòd hoc non proueniebat ab ipso Semei tantùm, sed à Deo specialiter hoc agente; & hoc vocauit præceptum Dei.*

§.65. Hinc etiam explano Habacuc & Isaiam adductos §.62. Chaldæos donauit Deus fortitudine & industria militari, vt sua regna tuerentur, & ea vterentur benè. ea abusi Chaldæi ad iniusta bella: hoc fuit per accidens, & quia id sequitur ex ea fortitudine donata specialiter à Deo, licet sequitur per accidens; dicitur Deus vocare Chaldæos. cùm autem Deus videret eos impetum facturos in Ierusalem, id ijs permisit: armauit autem brachia, vt tanto impetu & robore ferirent Hierosolymitas, vt non possint obsistere: hoc autem robur potest esse à Deo ex suppositione prauæ militis voluntatis imperantis motum brachiorum: ictus enim externus non repugnat specialiter à Deo iuuari ex suppositione voluntatis creatæ illum motum imperantis.

§.66. Ad secundum ex §.62. de spiritu mendacij in ore Prophetarum, respondeo nullius esse momenti: quia non est in materia veræ, sed mendacis prædicationis, cuius auctor non potest esse Deus: at prædicatio Christi est ipsissima veritas mortalibus cunctis ad salutem necessaria. vnde ex ipso discrimine materiæ colligitur nullam esse ambiguitatem in altera, in altera verò fore maximam. Secundò prætereo, vtrùm Deus potuerit præcipere dæmoni, vt falleret Achabum non quidem dicendo falsum, sed excitando phantasiam, occasionem erroris, de quo disserui vol.2. disp.14. at certè in eo euentu Deus aliqua dæmoni præcepit, nempe vt occideret Achabum; eumque ad prælium impelleret: rationem autem impellendi non præcepit, sed permisit. fuit Deus auctor astutiæ, qua dæmon est vsus; quam astutiam dedi illis Deus ad bonos fines, qua ipse est abusus. astutiam laudauit Deus vt aptam ad supplicium regis, *Decipies, & praualebis*: cùm autem addidit, *Egredere, & fac ita.* præceptum est de occidendo Achabo, & impellendo in prælium, quod potuit dæmon exequi sine peccato. deceptionem permisit, non præcepit: vt enim angelus malus (si malus fuit) potuit occidere exercitum Sennacherib præcepto Dei absque peccato: peccatum autem fuit ei permissum: ita potuit & Achabum

bum occidere, & in prælium concitare. Hæc explicatio est Caietani in id caput, ijs verbis: *Verba hæc relata ad malum culpæ (actionem videlicet iniquam dæmonis) permissiua sunt; relata autem ad punitionem ipsius Achab, præceptiua sunt. & præter hæc significant relaxationem vinculorum potestatis dæmonis.* Itaque adhuc non affertur *præceptum*, *imperium*, aut *mandatum*, quod contineat aliquid voluntatis Dei firmæ & efficacis odio habentis aliquid oppositum ei quod præcepit: hoc autem comparatione creaturæ cognoscentis odium illud est præceptum, quando odium est de actione ab ipsa exercenda.

§.67. Rogas, vtrùm quando Christus dixit Iudæ Ioan.13.27. *Quod facis, fac citiùs*, fuerit præceptum, an permissio? Respondeo, sine absurdo accipi potest de permissione: quia cùm esset in materia turpissima, non poterat Christus eam præcipere; permissio verò colligitur apertè, quo Christus significauit se conscium esse quid ille moliretur, nec se velle id impedire, cùm potiùs sitiret mare illud cruciatuum, quod ipse illi propinabat, vt rectè P.Toletus exponit in comment. Chrysost. verò homil.71. in Ioannem existimat, nec esse præceptum, nec consilium, nec permissionem, sed obiurgationem acerbissimam, quòd tam infando studeret facinori. Ambros. autem lib.2. de Cain & Abel cap.4. non malè præceptum exponit, non vt Christum prodat, sed vt citiùs discedat ex suo contubernio, in quo possessus à dæmone est indignè.

§.68. Ad repudium ex §.62. respondeo Primùm, ex materia colligi permissionem esse: quia est contra ius naturale matrimonij, vt Christus explicuit. vnde ad nostrum scopum non est argumentum, vt dixi §.61. Christus apud Matthæum emendauit Iudæos appellantes mandatum; ipse autem permissionem explicuit, vt P.Maldon. obseruat acutè. apud Marcum dixit *mandatum* non de suo, sed repetens illorum verba, quæ emendauit apud Matthæum. Secundò respondeo, legem permissiuam esse etiam præceptiuam: non enim loquitur cum eo, cui permittitur, sed cum iudice, ne in illum animaduertat: *iustum enim dolorem temperare quis poterit.* Ita Moses præcipit iudicibus, ne cogerent maritos in contubernio, & legibus matrimonij perseuerare. Quod rectè obseruat P.Suarez lib.1. de Legibus cap.14.n.5. ergo omne præceptum Dei habet aliquid voluntatis Dei, aliquid odio habentis; ergo & præceptum impositum Christo.

SVBSECTIO IV.

Secundum argumentum ex obedientia Christi.

§.69. SEcundum argumentum est ex obedientia Christi. Ad Philip.2.8. dicitur, *Factus est obediens vsque ad mortem.* B.Anselmus adductus §.51. verum inde colligit præceptum, non tamen directum de vita deferenda, sed de conformanda vsque ad inuidiam Deicidarum. Sic argumentor: Obedientia in Deum non est nisi ipse aliquid præcipiat titulo iurisdictionis vnde enascatur obligatio parendi, vel quòd sit talis obligatio: sed Christus veram exercuit obedientiam in Deum in non recusanda morte: ergo habuit verum præceptum obligans. Maior propositio est B.Thomæ 2.2.qu.104. Caietani, Toleti, & communior in scholis. Probatur autem: vera obedientia non exercetur, nisi Superior aliquid à nobis velit titulo iurisdictionis: §.Thom. obedientia enim formaliter sequitur voluntatem 2.20.&47. maioris, vt est Superior cum potestate gubernatiua: sequi enim voluntatem alterius alias ob causas, non spectat ad obedientiam: sed titulo iurisdictionis nihil vult Superior à nobis sine vero præcepto; consilium autem non exigit iurisdictionem, nec ex illa oritur: ergo obedientia non potest esse absque præcepto. Probo Maiorem, quia consilium potest esse inter æquales; quando autem est inter inæquales, oritur ac si essent æquales: est enim maior propensio in rem, quæ relinquitur arbitrio inferioris, ac si esset æqualis. Iurisdictio ergo per accidens est ad consulendum.

§.70. Explicatur: quando ego sequor consilium Superioris, illud non sequor, quia habet iurisdictionem, sed vt illi gratum faciam titulo amicitiæ, vel vt ostendam illum à me coli, aut obseruari: spectat enim ad cultum me subijcere voluntati excellentis. Potest item iurisdictio considerari vt excellentia. vt ego obseruo Rectorem alius collegij, quia iurisdictio excellentia est. at in consilio non consideratur vt dans vim consilio ipsi, ad quod per accidens est. Vnde cùm sequimur consilia Dei, non mouemur eius iurisdictione, sed excellentia, aut amicitia; cùm verò sequimur præcepta, sequimur iurisdictionem: ergo vera & propria obedientia non exercetur nisi circa præceptum.

§.71. Nec verò satis capio, quid intersit iurisdictio ad cōsilia, quæ ab illa nullam vim accipiunt: voluntas enim orta à iurisdictione oritur imperando, vt à Superiore in subiectum: iubet enim, non offert, vt ex Hieronymo dixi. consilium autem non est nisi quasi rogando; offert enim, non iubet. à iurisdictione oritur, *fac hoc*; à consilio, *si vis*. ergo iurisdictio nihil omnino dat consilio; dat autem præcepto, cui sentimus nos esse subiectos; consilio autem minimè. vbi ergo non subijcimur iurisdictioni, non exercemus obedientiam, quæ est actus inferioris altero ratione iurisdictionis.

§.72. Obijciunt, obedientiam esse virtutem sequentem voluntatem Superioris; hanc autem voluntatem esse præceptum, aut consilium: sunt differentiæ voluntatis Superioris, circa quas versantur diuersæ subiectorum voluntates pertinentes ad obedientiam habitualem. Confirmatur. Idem habitus castitatis est, qui versatur circa honestatem vt præceptam, & vt consultam: ergo & eadem obedientia versatur circa actiones & præceptas, & consultas.

§.73. Distinguo Maiorem: obedientia sequitur voluntatem Superioris formaliter vtentis iurisdictione, concedo Maiorem; Superioris materialiter, & non vtentis iurisdictione, nego Maiorem. Distinguo item Minorem: sunt differentiæ voluntatis Superioris formaliter, & vtentis iurisdictione, nego Minorem; materialiter, concedo Minorem. nego inde deriuari voluntates diuersas obedientiæ propriæ, sed alias obedientiæ circa præcepta, alias amicitiæ, aut cultus circa consilia. Ad confirmationem, respondeo obiectum formale castitatis esse ponere medium tactibus; aliqui verò non sunt illiciti ex se, à quibus melius est abstinere. omnes ergo illi cadunt sub eamdem virtutem cum eâdem ratione simili, quæ est honestas abstinendi à tactibus: at obiectum obedientiæ est honestas exequendi voluntatem Superioris, quia Superior

S. Thom. q. 20. & 47.

rior est: hoc autem pendet ab vsu iurisdictionis.

§.74. Imò hinc argumentor: Iurisdictio explicata per voluntatem maioris est obiectum specificans ex parte Dei nostram obedientiam, vt excellentia Dei cognita specificat religionem, seu cultum: & licet aliquas actiones exerceamus in Deum excellentem, nisi exerceantur affectu nos subijciendi excellentiæ Dei, & eam significandi subiectione, non exercetur religio. idemque est de cæteris Dei perfectionibus, vt terminant nostros actus: quia iurisdictio vt explicata per voluntatem Superioris, est adæquatum specificatiuum obedientiæ: sed iurisdictio non explicatur per consilium, vt dixi: ergo circa consilia non exercetur obedientia.

§.75. Obijcient Secundò, ex S. Thoma 2.2. q.104. art.1. & 2. ad obedientiam sufficere tacitum præceptum, quod dicit esse voluntatem Dei. Omissa explicatione Caietani, respondeo à S. Thoma semper exigi in obedientia respectum ad voluntatem Dei intellectam: at necesse est vt sit voluntas Dei, vt vrentis iurisdictione: hoc autem est præceptum: sufficit enim illud esse tacitum, id est, non est opus vt intimetur, aut (vt aiunt) notificetur externè; sed satis est à me illam voluntatem præceptiuam cognosci insinuatione, licet non videam illam expresse significari. hoc autem spectat ad maiorem obedientiæ perfectionem. ob quod S. Ignatius Confessor, nostræ Societatis Iesu institutor, nobis toties consulit obedientiam, cognitâ per insinuationem voluntate Superioris, nõ expectato præcepto expresso. lege humana nullus obligatur, nisi exteriùs explicetur expresse. qui hoc spectat, tardus est in obediendo: qui autem præcurrit motus sola insinuatione præcepti, est quidem obediens perfectè, quia promptior est ad exequienda præcepta. ob quod Sancti sæpè dicunt obedientes prophetare voluntatem Prælati, quam exequuntur insinuatam nutibus antequam explicetur. Rectè ergo S. Thomas exigit imperium tacitum; respiciendo tamen voluntatem Prælati vrentis iurisdictione.

§.76. Hinc colligo, à nonnullis Theologis malè accipi insinuationem voluntatis pro consilio, quos impugno. tam præceptum quàm consilium insinuatur, & explicatur: quę enim Superior præcipit, insinuantur, quando non explicantur alijs claro verbo aut scripto, sed nutu, aut signo aliquo egente coniectura audientis quid velit Prælatus. consilium potest etiam hac ratione insinuari, quando ita insinuatur præceptum, est tacitum apud S. Thomam: & tamen obediens illud respicit, tunc celebratur prophetia obedientiæ: illa enim coniectura videtur esse prophetica: sic obedientia stricta circa præceptum, & lata circa consilium est melior & diuinior ob diuinatam potiùs quàm auditam Prælati voluntatem. at quando præceptum aut consilium explicantur clarè, neutrum insinuatur, nec est voluntas insinuata aut tacita, sed expressa & dicta.

§.77. Obijcient Tertiò, aliquos Sanctos obedientiam exponentes de executione consiliorum. Hieronymus ad Demetriad. *Deinde qui tantæ se esse obedientiæ profitetur, vt etiam consilium diuinum libenter audiat.* Chrysost. & Theophyl. dicunt obedientiam sumi pro concordia voluntatis humanæ cum diuina. Respondeo, Hieronymum non dixisse esse obedientiam consiliorum, sed alium gloriari se esse tam obedientem vt etiam audiat consilia. loquitur ergo ex alius mente, non ex sua. item nõ dixit, *Consilijs obediat*, sed *consilia audiat*. Chrysost. si quid ex eo probatur, etiam vult Christum non habuisse à Patre consilium, nec exhortationem (quod ij negant) sed tantùm consensum & approbationem, quæ consequens est ratione voluntatem Christi, vt constat ex cap. 3. homil. 59. in Ioan. *Priùsque ergo* (inquit) *accepit, & inde paruit, & priùs quid esset faciendum, vt disceret opus habuit?* & infrà: *Bonus ergo pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget.* Ostendam §.89. Chrysostomum negasse præceptum directum deserendi vitam, non indirectum: idemque erit iudicium de cæteris Patribus.

§.78. Rogas Primùm: Ad quam virtutem spectat sequi consilia Dei, quia Deo magis placent? Respondeo, per se primò pertinere ad charitatem, vt obiectum secundarium: quia facere aliquid quia Deo placet, ad charitatem pertinet: sicut ad odium, facere aliquid quia Deo displicet. Potest item per se pertinere ad religionem: possumus enim sequi Dei consilia, quia excellens est, vt sæpè facimus quod principibus placet, non quia sumus illorum amici, sed quia illorum dignitas id postulat. obedimus ergo Deo, quia eius iurisdictio id petit: audimus autem eius consilia, quia excellentia aut bonitas id postulant. Eodem pacto quando Prelato aliquid placet, non præcipienti id à subiecto præstari, spectat ad obseruantiam debitam dignitati Prælati. vnde ex genere suo obedientia consiliorum Dei nobilior est quàm præceptorũ, quia illa est aut charitas, aut religio. in homines est è contrà. obedientia est melior, quia obeditur principaliter in homine iurisdictioni Dei; obseruantia autem, & amicitia moralis minùs bona est quàm obedientia.

§.79. Rogas Secundò, Vtrùm obedientia præstita Prælato ob iurisdictionem œconomicam sit propriè obedientia? Respondeo, eam non esse tam alienam à proprietate obedientiæ, quàm auditio consiliorum, quia est aliqua iurisdictio: obedientia autem sequitur iurisdictionem: at est obedientia specie distincta ab obedientia præceptorum. Nisi dicas, iurisdictionem œconomicam esse proprietatem iurisdictionis obligantis, & eamdem terminare virtutem; obedire autem præcepto œconomico Prælati, quia est voluntas Dei siue consilium, est religio, aut charitas in Deum; vt est obedientia in Deum obedire Prælato obliganti, quia est præceptum Dei.

SVBSECTIO V.

Christus potuit recusare de obeunda morte præceptum.

§.80. Hoc præceptum ita fuit impositũ Christo, vt apertè cognouerit Patri æquè placituram eius recusationem, ac acceptionem. non fuit præceptum conditionatum: *Si vis, ego tibi mortem præcipio*; hoc enim non tam esset præceptum quàm consilium; sed dixit absolutè, *Ne fugias has occasiones mortis.* Cognouit ergo Christus Deo displicere mortis fugam immediatè & in se ipsa: item ei non displicere recusationem præcepti, & in ea recusatione non displicere fugam. quod nobis sæpè contingit: Prælatus enim aliquid præcipit, cuius oppositum odio habet immediatè: est tamen paratus ad accipiendum recusationem præcepti, quam accipiens mutat præceptum prius, & deponit odium. at cùm aliquid præcipit, vult vt sibi pareatur dum non recusatur præceptum, nec ab eo petitur vt illud amoueat: ita Deus dum non vidit à Christo recusari præceptum, vult illud exequendum; id non voluturus, si recusetur: ergo recusatio est causa amouendi præceptum; dum autem non amouetur, durat obligatio.

§.81. Christus eo præcepto obligatus fuit primo instanti, quo illud cognouit, quia tunc illud acceptauit: lex autem promulgata & acceptata obligat: ea obligatio pependit ex libera acceptatione Christi: vnde omnia quæ ex illa obligatione secuta fuêre, fuerunt Christo libera in acceptatione. ob quod liberè animam suam posuit, elegit vitam passibilem reiectâ liberè impassibili: in eius potestate fuit etiam in sensu composito præcepti mori, & non mori, quia in eius potestate fuit illud acceptare, & recusare: in sensu autem composito præcepti, & acceptationis non potuit non mori: illa autem suppositio includit liberam acceptationem: si autem Christus præceptum recusaret, non obligaretur, non quòd præceptum existeret, & non obligaret, sed quia reuocaretur, reuocatum autem non obligat.

§.82. Fuit ergo ea obligatio conditionata, qualis reperitur in aliquibus legibus, quæ non obligant sine consensu populi: nisi enim Christus præceptum acciperet, non obligaretur, quia eius perseuerantia fuit conditionalis. Pro primo tamen signo rationis fuit indifferens ad obligandum, & non obligandum: quia fuit indifferens ad acceptationem, & recusationem: cum acceptatione obligauit in primo instanti; si recusaretur, non obligaret, & reuocaretur, quia non erat de obiecto exequendo eo primo instanti. ob quod fuit locus ad illud reuocandum pro alio instanti: quia in illo primo reuocari non potuit, quia non potuit pro illo esse simul præceptum, & non esse.

§.83. Obijcis: Ergo fuit præceptum conditionatum, quia eius obligatio est conditionata. Nego consequentiam. Ad probationem, respondeo legem non habere propriè pro obiecto obligationem, sed esse voluntatem principis de hoc obiecto, & odium oppositi. hæc lex seipsa est obligatio, quia eo præcisè tenetur subiectus illi parere, id est non potest absque peccato non parere: & quia ea lege redditur mala carentia obedientiæ, ideò dicitur ferri in obligationem. Deus ergo absolutè voluit, & non conditionatè mortis occasiones in se, & odio habuit fugam earum; at in recusatione habuit amorem conditionatum fugæ: Christus autem non recusauit, sed accepit præceptum, quod perseuerauit odio habens fugam, quam deinceps nec sub conditione voluit in horto, aut alibi, quia conditio erat iam impossibilis; perseuerans autem præceptum infert obligationem. est ergo voluntas absoluta, & præceptum absolutum; reuocabile tamen: quia non fuit sine voluntate conditionata illud reuocandi. quia verò Christus vidit esse locum recusationi, vidit illud non obligare absolutè ante acceptationem: quia potuit admittere, & recusare præceptum, quia Deus ei significauit sibi non displiciturum recusationem. quod frequenter nobis accidit: multa enim nobis præcipiuntur absolutè, quæ non obligant dum est locus propositioni (vt aiunt) siue quasi supplicationi: si autem huic non sit locus, aut non acceptetur à Superiore, tunc præceptum obligat absolutè. S. Thom. q. 20. & 47.

§.84. Hanc facultatem recusandi præceptum vocant aliqui facultatem petendi dispensationem. quod potest intelligi de dispensatione propriè, vt stante lege de morte omnium hominum, ipse esset immunis & à lege, & præcepto, & effectu, qui est ipsa mors. vel dispensatio accipitur impropriè pro reuocatione præcepti. quamuis autem hoc genere præcepti adstringeretur Christus ad omnes circumstantias, adhuc essent omnes liberæ non immediatè & in se, sed in acceptatione. Nisi dicas potuisse Christum purè omnia præcepta omittere, & puram omissionem non esse peccatum, nec imperfectionem ex Caietano. demus ergo omnia à Deo præcepta; executio fuisset libera vel immediatè ex aliquo capite, aut omissione pura, aut in acceptatione. at præcepit substantiam mortis, & aliquas circumstantias. hæc fuerunt libera in acceptatione: item & immediatè in aliqua circumstantia, nec præcepta, nec consulta.

SVBSECTIO VI.

Qui negent præceptum de morte Christi.

§.85. Vix pauci Scholastici censuerunt Christo non fuisse præceptam mortẽ, sed consultam. Pro qua sententia potest Paludanus adduci in 3. dist. 12. q. 2. art. 3. asserens Christum vt hominem nulli legi dispensabili esse subiectum; indispensabili autem probabile esse eum subiectum. Paludanus autem non agit nisi de legibus communibus, non verò de aliquo præcepto speciali, quale est redemptio nostra per hæc media. Adducitur Dionys. Cisterciensis in 3. q. 2. art. 2. conclus. 6. sed malo fundamento, nempe non esse meritum in operibus præceptis. Potest adduci Albertus cap. 3. de Virtutibus, his verbis: *Verus obediẽs numquam præceptum spectat, sed solùm voluntatem Prælati sciens, vel credens, feruenter exequitur pro præcepto Domini Iesu Christi, cui voluntas Patris summum præceptum fuit.* At adducitur abs re, non negat Albertus omne præceptum, sed asserit Christo satis esse voluntatem Patris, ac si summum esset præceptum. quod ego fateor in operibus consilij; ne tamen propterea negemus aliqua habuisse præcepta.

§.86. Eam tamen sententiam Lorca propugnat disp. 73. num. 11. item discipulus P. Ioannes Antonius Velazquez, in erudito & eleganti commentario in epistolam ad Philipp. 2. 8. nu. 15. & sapientissimus P. Lud. de Roa in manuscripta expositione epistolæ ad Ephesios 1. 13. q. 15. & alij recentes.

SVBSECTIO VII.

De auctoritate Patrum.

§.87. Addunt B. Anselmum, quem à nobis esse ostendi à §. 62. adducunt etiam B. Basilium lib. 4. contra Eunomium. Verùm Basilius verbis quæ producuntur, tantùm contendit Christo aliqua sine præcepto relicta: si enim omnia essent præcepta, nulla relinqueretur libertas, ait enim cap. *Si nihil: Si nihil Saluator à seipso facere poterat, sed imperante Patre, nec bonus est, nec malus: nullius enim eorum quæ facta sunt, causa est. & quomodo absurdum non est,*

S. Thom. q. 20. & 47.

cùm homines sint bonorum & malorum liberi factores, Filium Dei nullius rei liberum esse factorem? Hæc probant non fuisse omnia præcepta, non verò nihil esse præceptum: si enim omnia præciperentur, censent communiter Theologi illum non esse liberum. Caietanus autem dicit illum fuisse liberum, quia potuit sine peccato purè omittere; at sermonem esse de Christo vt Deo: nam vt Deus, est causa eorum quæ facta sunt, at non fuisset, si careret arbitrio, & esset subiectus Patri: est autem causa, quia vt Deus eamdem habet voluntatem. Hic sensus colligitur ex eo capite, & antecedente. Nec satis mihi constat, vtrùm ea sententia tam sit Basilij quàm obiectio Eunomij, cuius obiectiones per capita Basilius digessit: dè mente autem Basilij tam in hoc loco ab oppositis adducto, quàm in alijs à me adducendis constabit à §. 92.

§. 88. Magis Chrysostomo fidunt to. 3. homil. 57. in Ioan. in ea verba, *Hoc præceptum accepi à Patre meo.* Vbi ait expresè Christum non eguisse præcepto Patris, ijs verbis: *Hinc suas oues & quidquid rectè factum est, suum opus esse, & præcepto non indigere ostendens. quòd si indigeret, quomodo à seipso ponere dixisset? qui à seipso ponit, præcepto non indiget, & causam cur faciat, affert, quòd scilicet pastor sit, & bonus pastor.* Verùm, vt ipsi hinc præceptum impugnant, quid ni & consilium, cùm vtrumque neget? *Priùs ne ergo (inquit) accepit, & indè paruit? & priùs quid esset faciendum vt disceret, opus habuit? & quis non expers rationis hoc dixerit?* Infrà verò ait: *Bonus autem pastor ad ouium custodiam hortatore non indiget.* at qui consilium dat hortator est, vt ipse Chrysostomus agens de consilio Christi de virginitate tom. 2. homil. 63. in Matth. sub medium ait: *Dominus noster, quia ad virginitatem hortari graue esse videbatur.* Nec dubium consilia de perfectione esse hortationem ad eam capessendam.

§. 89. Respondeo ergo, Chrysostomum negasse præceptum & consilium de morte in se, & directè, de qua Deus tantùm habuit ex Chrysostomo voluntatem consentientem Christianæ: at præceptum indirectum non negat, quia pastor est constitutus à Patre. Ex quo munere sequitur animam ponere pro ouibus, quas sciuit nullo alio pacto eruendas ex vnguibus & faucibus luporum. at constitutus bonus pastor non indiget directa exhortatione ad mortem necessariam ouibus, vt ipse dixit ea homil. 59. Nec dubium est Filium missum à Patre in mundum, vt esset auctor nostræ salutis: nec potuisse Chrysostomum negare Christo fuisse notam aliquam voluntatem Patris præceptiuam saltem eorum, quæ sunt de iure naturæ. item ei placuisse hominum salutem, & vt eos redimendos susciperet. quod ipse Christus dixit apertè Ioan. 4. 34. Quo munere suscepto non fuit opus illi mortem præcipere.

§. 90. Obijciunt ex eodem Chrysostomo homil. 75. in Ioan. ex cap. 15. 10. *Sicut & ego Patris mei præcepta seruaui.* ait Chrysost. *Rursus humano more loquitur: nec enim legislatorem legi subditum esse oportet.* item hom. 86. in Ioan. 12. 49. in ea verba, *Ipse mihi mandatũ dedit,* asserit suę esse potestatis dicere quod voluerit, vt erat suscitare quos vellet mortuos. & orat. 28. in epist. ad Hebræos, in id cap. 12. 2. *Qui proposito sibi gaudio,* asserit licuisse Christo nihil pati, quia erat sine peccato: potuit enim non crucifigi, sed voluit in nostrum exemplum. Respondeo, Chrysostomum primo in loco locutum de legibus positiuis distinctis à lege redemptionis: leges enim Christus vt homo tulit, quibus (nisi essent naturales) non fuit subiectus; legem autem redemptionis tulit Pater, qui in eum finem misit Filium. in secundo verò loco vult Christo licuisse hæc aut illa dicere: at aliqua erat dicturus lege redemptionis.

§. 91. Quia verò tertius locus docet apertè optionem Christo datam à Deo moriendi & viuendi sine doloribus (quod ægrè componitur cum præcepto mortis: nec item congruit cum præcepto redemptionis, si vnicè pendebat à morte) dico alia ratione posse Chrysost. explicari. præceptum Dei potest imponi sine loco illud recusandi, quia cognoscitur à Deo imponi irreuocabiliter, alio modo cum loco illud detrectandi, & petendi reuocationem, quia Deus habet voluntatem conditionatam illud reuocandi, si recusetur. Primum præceptum non relinqueret Christum dominum moriendi, & non moriendi, in multorum sententia opinantium puram omissionem esse peccatum. Secundum verò præceptum relinqueret Christum dominum mortis suæ & vitæ: quia in eius potestate esset petere reuocationẽ præcepti. Hoc secundum genus præcepti non negat Chrysostomus, quia tantùm vult fuisse integrum Christo mori, & non mori. Primum verò negauit vno verbo præceptum adimens optionem, & independens à voluntate Christi, vel in seipso, vel in eius recusatione meritò negat, cætera non negat: quia principem non oportet ita esse subiectum legibus paternis, quin illi sit liberum earum excutere iugum, quæ non sunt de iure naturæ, nec eget Christus præeunte præcepto irreuocabili, cui etiam reuocabili se subijciet. Quæ explicatio teres est, & rectè componit Christi animum promptum ad munus boni pastoris cum morte, non ex necessitate, sed ex amore & exemplo. item Deum exposuisse Christo quid sibi placeret.

§. 92. Posset afferri B. Basilius libr. de Spiritu sancto cap. 8. explicans enim ex Ioanne 12. 49. *Ego ex me ipso locutus non sum, sicut præcepit mihi Pater, ita loquor,* ait: *Non quòd caruerit libero proposito, ac voluntatis impetu, nec quòd signis ab imperante datis occasionem exspectauit, ideo talibus vtitur verbis. Proinde quod dicitur mandatum, ne sermonem imperiosum per vocalia organa prolatum intelligamus, Filio velut obedienti præscribentem quid facere debeat: sed iuxta sensum Deo dignum intelligamus voluntatis traditionem instar formæ cuiuspiam in speculo relucentis.* & infrà: *Quid igitur sibi vult illud, Factus obediens vsque ad mortem? quoniam hoc à Patre habuit, vt suam voluntatem operaretur pro hominibus.*

§. 93. Respondeo, non vacare suspicione verba detruncare Sanctorum, & reticere illorum scopum. Conatur Basilius eo cap. tueri diuinitatem Christi, quæ videtur impugnari nonnullis Scripturæ verbis: qualia sunt, *per quem mandatum, mitti:* explicatis autem nonnullis testimonijs ait, *Omnis naturæ tum in hac creatura visibili, tum in intelligibili, ad hoc vt consistat Dei cura egentis, conditor est sermo, videlicet Vnigenitus Deus, quantumcumque opus est, opem distribuens.* Infrà verò explicatis nonnullis nominibus Dei, ait: *Omnia autem facit contactu virtutis, ac voluntate bonitatis operans: pascit, illuminat, alit, deducit, medetur, erigit; quæ non sunt, ea fecit vt sint, condita seruat. hoc modo bona ex Deo per Filium ad nos peruenium.* Deinde explicat quo pacto Filius vt Deus sequatur mandatum

mandatum Patris, non quòd verè sit mandatum, sed quia à Patre traditur Filio eadẽ voluntas. quod explicuit verbis adductis §. 92. ab aduersarijs. hæc reticuerũt verba, *Sed vt declaret suam mentem per naturæ vnitatem, & indiuulsum consensum cum Patre coniunctam esse:* vnitas autem naturæ in Christo cum Patre non est nisi diuina. ait præterea, *Sed iuxta sensum Deo dignum intelligamus voluntatis traditionem.* lege totum testimonium, quod est de diuinitate Christi. Secundum autem testimonium exponit de voluntate accepta à Patre. quia verò aliqua testimonia Scripturæ agunt de Christo vt minore quàm Pater, ait aliqua verba significare naturã assumptam, vt constat ex sub initio capitis: agens autem ad medium de natura assumpta, ait eam sequi voluntatem Patris. *Ne igitur* (inquit) *ob Filij dispensationẽ seruilem humilitatem, aut coactum obsequium imaginemur, sed intelligamus voluntariam sollicitudinem ex bonitate ac misericordia iuxta voluntatem Dei Patris erga suum figmentum operantem.* ergo cùm loquitur de voluntate humana, eam constituit (vt par est) pedissequam diuinæ, non seruiliter ob metum, nec humiliter per coactionem; sed ex bonitate decente filium & misericordia, quia mortem non recusauit, sed acceptauit iuxta voluntatem Patris.

§. 94. Armantur Sancti auctoritate Cyrilli lib. 9. in Ioan. c. 1. Verùm Cyrillus in testimonio ex cap. 12. *Ego ex me ipso,* &c. mandatum accipit datum Christo vt Deo, quia ab eo accepit voluntatem diuinam: hoc autem non minuit dignitatem, nec Filium propterea Patre minorem facit, quia etiam æqualibus dantur mandata. *Nemo autem* (inquit) *putet, quia nihil à se, sed quod Pater præcipit, loquitur; idcircò aut secundùm substantiæ, aut secundùm dignitatis alicuius rationem minorem Patre videri,* &c. at secundùm humanitatem Filius est minor Patre, & secundùm naturæ & dignitatis rationem: admittit autem ea substantia rationem minoris secundùm humanitatem, item & humiliationem & obedientiam; non tamen vt inde negetur æqualitas in diuinitate. Fine enim capitis ait: *Sed dicet fortasse quispiam, consubstantiales quidem esse, dignitate autem minores, qui alienis ministrant imperijs. sed si non esset de Vnigenito scriptum, & tu, quicum es qui ista dicis: quia cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed seipsum exinaniuit formam serui accipiens, & habitu inuentus vt homo, humiliauit semetipsum; nonnihil fortassis hæc tua ratio afferre videretur. verùm quoniam subiectionis atque humiliationis modus apertissimè patet; cur ita insurgis in eum qui propter nos humiliatus est? vndique igitur rectitudinem dogmatis verba hæc deducentis per dispensationem dicta à Christo credimus.*

§. 95. En quo pacto Cyrillus præceptum metaphoricè adscribit naturæ diuinæ, humanæ verò non recusat sine metaphora, sicut nec humilitatem, & subiectionem. Vt autem penitus cognoscas Patres Græcos pugnantes cum Arrianis, Nestorianis, Sabellianis, & alijs hæreticis, verba significantia inferioritatem conantes deflectere ad sensus improprios, ne Filij diuinitas in nostra periclitaretur opinione; eos autem minimè recusasse præcepta, subiectionem & obedientiam propriè in voluntate humana sequente diuinam; recognosce in eodem Cyrillo lib. 2. in Ioan. cap. 105. explicante id Ioan. 4. 34. *Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me.* vbi toto capite probat Christum vt Deum esse ipsam voluntatem Patris, nec esse ministrum voluntatis alienæ, sed paternæ (quæ est etiam ipse, & ipsius) perfectorem. Cùm autem hæc latè probasset, concludit caput, posse etiam dici Christum executum vt hominem illam Dei bonam voluntatem de hominum salute, his verbis: *Hæc igitur dicta sint, vt voluntatem Patris, Filium plerumque appellari non ignoremus: quamuis in hoc loco necesse non sit ita intelligere, cùm videatur conuenientius bonam voluntatem, qua, quĩ perierunt, in salutem reuocantur, voluntatem Patris hic appellari.* hæc Cyrillus. Vbi iam voluntatem accepit communem tribus personis, quam Christus vt distinctus exequitur, id est, vt homo, quasi vescens ea voluntate vt cibo. Propterea prætereo alia horum Patrum & aliorum testimonia, quia hac ratione facilè soluuntur. item Christus charitate mortuus est, quia ex charitate in Deum & nos noluit recusare præceptum: nullum enim habuit de morte, cui obedire esset necesse; cùm posset recusare. vnde si nollet mori, non moreretur, nec homo posset illum occidere. quo explico Theophyl. & alios.

S. Thom. q. 20. & 47.

SVBSECTIO VIII.

Argumenta rationis.

§. 96. Rationibus arguunt. Primùm. Scripturæ refert vota nuncupata à Christo vt homine, quæ non accipiuntur propriè: ergo nec præceptum. Nego consequentiam, quia votum est de re magis placente Deo: Christus autem vt homo non habuit materiam voti, quia erat adstrictus ad omnia quæ magis Deo placerent, idque independenter à voto, ante quod ipsa vnione firmatam habebat voluntatem, non modò ad præcepta, sed ad omnia consilia Deo gratiora, vt dixi §. 29. Ipsi reddere non possunt hanc rationem, quærant aliam. præceptum autem non pendet nisi à libera voluntate Patris libero amore aliquid prosequens; & oppositum odio.

§. 97. Secundò, quia tollitur Christo libertas. iam ostendi eamdem adimi cõsilio: Christus enim non potest exercere quod minùs Deo placet, de quo egi disp. 63. Si ponamus cum Caietano puram omissionem esse possibilem, nec eam esse peccatum, res est facilis: Christus enim potuit se habere purè omissiuè, nec tunc peccaret, esset que liber in actibus, & impeccabilis in omissionibus. vnde potest non implere præceptum, & potest componere puram omissionem rei præceptæ cum præcepto, & non potest peccare: hoc enim addit positiuum actum nolendi, quem Christus componere non potest cum præcepto. vel non præcipiuntur omnia motiua, & circumstantiæ; quo ex capite omnis actus est immediatè liber. insuper liberè potuit fugere mortem recusans præceptũ: vnde est liber in moriendo, & non moriendo; item & in omni actu. nec potest peccare, quia non potest componere nõ mortem cum acceptatione præcepti: necessitas autem moriendi oritur non à præcepto præcisè, sed cum acceptatione, quæ Christo fuit libera omnino.

§. 98. Tertiò arguit B. Anselmus, fore impium cogere ad mortem eum, qui nullum peccatum habuit. Respondeo nimis contendisse nerues libri *cur Deus homo,* ad probandum non fuisse possibilem alium modum nostræ redemptionis. nec alius Doctor negauit hanc potestatem Deo, qui potuit suo arbitratu dumtaxat occidere Christum, siquidem potuit

S. Thom. q. 20. & 47. potuit illi præcipere vt sineret se occidi. Respondeo, illas esse exaggerationes; vel explicandum Anselmum non de potentia absoluta, sed ex suppositione quòd Christum creauerat ad beatitudinem, nisi ipse se offerret sponte. Tandem sit impium directum præceptum mortis: at indirectum admittit Anselmus. item sit impium præceptum obligans independenter à voluntate Christi; si autem liberum sit Christo illud recusare, cur erit impium? Negat Anselmus præceptum irreuocabile, non verò hoc reuocabile voluntate Christi.

SECTIO VI.

Vtrùm omnia sint Christo præcepta?

§. 99. NEgare videntur aliqui graues Patres omne præceptum Christo. Aliqui Scholastici Doctores censent illi fuisse præceptas minutissimas quascumque circumstantias, ita vt nihil vnquam dixerit aut egerit, nisi ex præscripto Patris. Ita censere videtur P. Suarez disp. 37. sect. 2. vers. *Hæc responsio.* vbi asserit diuinare qui negãt omnes circumstãtias esse præceptas. Quam opinionem apertè docet P. Maldonatus in Ioan. 12. 49. existimans ex Euangelio confutari Theologos negantes omnia fuisse Christo præcepta. Card. Toletus in versum eumdem, *Quia ex me ipso non sum locutus.* in comment. asserit, vsque ad minimam sententiã & iota dixisse Christum ex præcepto Patris: quod annotat. 18. confirmare ex Athanasio videtur. clariùs docet in c. 10. in id, *Hoc mandatum accepi.* annot. 16. vers. *Sit igitur prima.* Aluarez disp. 46. num. 12. & lib. 12. de Auxilijs disp. 22. num. 18.

§. 100. Primum fundamentum sit testimonium Christi Ioan. 12. 49. *Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.* Secundò, quia Deus dixit Mosi: *Inspice, & fac secundùm exemplar, quod tibi in monte monstratum est,* Exodi 25. 40. Tertiò, quia maioris perfectionis est sequi in omnibus voluntatem Dei, quàm propriam.

§. 101. Censeo Christo nõ fuisse præceptas omnes circumstantias intrinsecas & extrinsecas, sed fortè solas extrinsecas, & obiectiuas; at species actuum, numeros, intensionem, & alia id genus non fuisse præceptas. ita censent PP. Vasquez disp. 74. Lessius disp. de Libertate Christi sect. 3. nu. 42. vers. *Ad secundam confirmationem.* & vers. *Tertiò si omnia.* Mouzeus disp. 9. vbi per circumstantias non præceptas tuetur libertatem Christi. &, quod caput est, est sententia B. Thomæ 3. p. q. 18. art. 4. ad 3. vbi asserit Christum non peccare, quia ad hoc determinatus est, vt Beati; posse tamen eum eligere inter plura bona, & vt Beati possunt. quod apertè supponit ei non esse præcepta determinata omnino bona, sed indeterminatè inter quæ potest eligere. in 3. dist. 18. q. 1. art. 2. ad 5. idem ait expresè, vbi etiam insinuat opinionem Scoti & Nominalium asserentium libertatem esse immunitatem à coactione; eam tamen postea deseruit. Ab eâdem sententia est P. Suarez disp. 37. sect. 4. vers. *Tertiò de actibus præceptis:* nec sibi est contrarius, quia in sect. 3. egit de circumstantijs obiectiuis, quæ quia finitæ sunt, potuere præscribi: at interiores habent quamdam infinitatem, quæ vix potest præcepto ligari.

§. 102. Probationi præmitto, seruum inutilem à Christo appellari eum, qui seruat omnia præcepta, qui sicut nihil addit supererogationis siue consilij, ita nihil gratiæ ei debetur vltra mercedẽ sponsam pro obsequio; eum autem qui addit supererogationis aliquid, non vocari seruum inutilem, sed strenuum & vigilem, cui vltra mercedem debitam pro obsequio in mandatis datur corollarium gratiæ & laudis specialis. qui solùm seruat præcepta, non est omnino inutilis, siquidem arat, pascit boues, mensam parat, & infert cibos: at id debet ex lege; quod nisi faciat, non solùm mercede carebit, sed extorquetur. at qui vltra præcepta addit consilia, est vtilis, quia dat quod non debet, cui propterea singulare præmium rependitur.

§. 103. Recognosce apud Luc. 17. 7. *Quis autem vestrùm habens seruum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe: & non dicat ei, Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam; & post hæc tu manducabis & bibes? numquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? non puto.* Hæc Christus. non negauit seruo victum, nec potum, vt patet; sed gratiam: quia cibus & potus est merces debita potiùs ex pacto quàm gratiosa immediatè, & in se; quamuis in prima gratia est gratiosa: negat autem ei gratiam, id est, congiarium vltra mercedem, & corollarium, quod nõ debetur nisi adijcienti aliquid indebitum ratione præcepti. concludit autem vers. 10. *Sic & vos, cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Scopus ergo eius parabolæ est exhortatio ad opera consilij, vt Deum vltra debitum præcepti nobis deuincientes, gratia vltra mercedem debitam præceptorum obseruationi donemur.

§. 104. Origenes to. 2. lib. 3. in epist. ad Rom. tribus folijs post initium (in margine allegatur Lucæ 17.) totum hũc locum mirè in hunc sensum exponit: *Propter hoc puto* (inquit) *& Dominum in Euangelijs dare mandatũ, vt, cùm omnia præcepta fecerimus, meminerimus tamen quid simus, & dicamus; Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus: donec enim quis hoc facit tantùm quod debet, id est, ea quæ præcepta sunt, inutilis seruus est; si autem addas aliquid præceptis, tunc non iam inutilis seruus eris, sed dicitur ad te: Euge serue bone & fidelis. Quid autem est quod addatur præceptis, & supra debitum fiat? Paulus Apostolus dicit: De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do. hoc opus super præceptum est. qui ergo completis præceptis, addiderit etiam hoc, vt virginitatem custodiat; non iam inutilis seruus, sed seruus bonus & fidelis vocabitur. & iterum præceptum est, vt qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuant: Paulus autem dicit, Quia nullo horum vsus sum; & ideo non inutilis erat seruus, sed fidelis & prudens.*

§. 105. Alludit autem Origenes ad 1. Cor. 9. 16. *Si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non euangelizauero. si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. quæ est ergo merces mea? vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium.* gloriam propriam suam censet Apostolus, non prædicare Euangelium, quia id præceptum est; sed illud prædicare nihil accipiendo ad victũ, quod præceptum non erat. Ita hunc locum Lucæ & Pauli exponunt recentes interpretes. recognosce præcipuè PP. Maldonatum in Lucam 17. 10. & Salmeron tom. 7. tractat. 30. num. 10.

§. 106. Hinc argumentor: Christus non est dicendus seruus inutilis, sed seruus bonus & fidelis (seruus non propriè, sed metaphoricè; quia cum filiatione naturali non componitur seruitus:) sed esset seruus inutilis, nisi aliqua faceret non debita ratione præcepti: ergo aliqua fecit non præcepta. De maiori proprietate quis dubitet? an Christo deest congiarium, & corollarium gratiæ, quod puris hominibus non deest? Si ergo Christo omnia essent præcepta; non esset ei gloriandi locus, vt Apostolo; eiq; objiceret Pater, Quod debuisti facere, fecisti, seruus es inutilis. quia ergo præceptum omnium rerum hanc Christi adimeret gloriam; ideo illud recuso, imò & consilia singularum rerum reijcio, multæ enim relictæ sunt Christi arbitrio: vt enim homines iusti cum gratia Dei gloriantur in Domino se plura fecisse quàm sunt præcepta, Christus cum gratia vnionis gloriatur se plura fecisse non modò quàm præcepta, verùm & quàm consulta, vt eius gloria antecellat infinitate suorum gloriæ.

§. 107. Ad primum ex §. 101. respondeo Christo præcepta ea omnia quæ tunc locutus est, & plurima opera externa, ac numerum, & speciem, & intensionem, quibus est locutus, non præcepit Deus. Ad secundum, præcepta fuit Mosi fabrica in monte monstrata, non verò omnes internæ circumstantiæ. Ad tertium, respondeo conuenientia esse aliqua præcepta, vt ostendatur dominium & potestas Dei: at omnia præcipere exactio est insueta Deo: oportet autem & Christo relinqui locum ostendendi amoris in Deum, cui placere cupit vltra præcepta, & consilia: sequi autem consilia spectat ad nobiliorem virtutem quàm sequi præcepta: Christus autem nihil amauit sine relatione in Deum per charitatem: quamuis enim exercuit actus morales; at numquam sine Theologicis.

SECTIO VII.

Aliquot corollaria.

§. 108. EX tota disputatione clarè colliguntur tria. Primum, Deum misisse filium suum in reparationem generis humani, si quidem eam reparationem illi præcepit etiam per acerbissimam mortem: Deus enim absolutè vult quod præcipit. sic tam Paulus & Euangelista quàm sancti doctores exponuntur facilè. cuius decreti vis obligandi perseuerauit in Christo toto vitæ decursu: quapropter Christus mortem non refugit, id exigente obedientiæ lege. Vtrùm autem Christus venturus esset, si non peccauit Adamus, iam disserui: nec mutanda propterea sunt, quæ ibi scripsi, sed omnia cum hac doctrina compono.

§. 109. Secundò deduco, Christum potuisse facillimè non mori: quia licet in eius potestate non fuit impositio præcepti; recusatio tamen illius fuit in eius potestate: quia cognouit Patri æquè placituram acceptionem præcepti, ac recusationem. illi tamen reuelauit se non accepturum aliud satisfactionis genus, si ipse vellet auferre præceptum, obtulit ei Pater nostram redemptionem; si autem recusaret præceptum, omnes homines damnarentur: Christus cognitâ hac voluntate Patris, voluit obedire, præceptum non recusans. Executus igitur est obedientiæ leges, parens præcepto, quod Deus voluit seruari dum non recusatur. habuit item optionem vitæ impassibilis & passibilis, dum optionem habuit accipiendi, & recusandi præceptum. Hinc etiam exponitur Isaias, *Oblatus est, quia ipse voluit;* accepit enim præceptum, quia ipse voluit, non quia à Patre coactus: hoc autem effecit nostri amore. S. Thom. 1. 20. & 47.

§. 110. Tandem facillimè compono libertatem Christi in morte obeunda ex præcepto cum impeccabilitate Christi. etenim in sensu composito præcepti est liber Christus ad illud non exequendum, quia in eo sensu potuit illud recusare: quod si non recusauit, fuit quia ipse ita voluit. igitur perseuerantia præcepti, & eius obligationis, fuit dependenter à voluntate Christi humana. Qua ratione explicatur Anselmus toties contextatus, non fuisse Christum ad mortem adactum. explicantur item alij Græci Patres. At in sensu composito præcepti, & obligationis perseuerantis non potuit Christus non mori: hoc enim esset eum posse peccare; id tamen non officit libertati in moriendo: quia sensus ille compositus pependit à Christi libera voluntate, qua vt homo dixit, *Nolo recusare, sed exequi de morte præceptum.* omnis ergo necessitas ex eo deriuata præcepto, fuit Christo vt homini liberrima. vnde Christus absolutè potuit non mori: mortuus autem est ex necessitate secundùm quid, & ex suppositione illi liberà.

§. 111. Fuit ergo mors libera Christo non immediatè in actibus, quibus eam Christus subiuit: quia immediatè circa eius substantiam Christus fuit necessariò affectus ex vi præcepti non recusati. fuit autem libera in acceptatione. & quamuis Christus in sensu composito præcepti accepti, ferebatur necessariò in mortem; at actus circa illam fuerunt etiam immediatè liberi, ita vt eos posset exercere & omittere; orta libertate non ex substantia mortis, sed ex circumstantijs, quas actus illi amabant: cùm autem Christus eas ita amaret, vt eas posset non amare; ita exercuit eos actus, vt posset eos omittere: sed illi erant circa substantiam mortis: ergo omnes actus circa substantiam mortis potuit sigillatim omittere, eosque liberè exercuit. at non potuit omnes omittere circa substantiam mortis adactus vi præcepti non recusati.

§. 112. Impeccabilitas autem est: quia quamuis Christus etiam in sensu composito præcepti iam præcepti potuit omnes actus sigillatim omittere, non tamen omnes collectiuè. ita ergo Christus non potuit componere cum præcepto omnium actuum omissionem circa mortem: posset enim peccare, si id posset; at potuit omittere actus illos, quibus mortuus est, & pro illis subrogare alios, quibus & obediret, & moreretur. Ex hoc capite omnes actus in singulari fuerunt immediatè liberi; item collectio omnium actuum fuit illi libera in acceptione & recusatione præcepti, quarum fuit compos. cùm ergo posset, & mortem fugere, & omittere omnes actus obedientiæ collectiuè in ea volenda, quia potuit præceptum non accipere; mors illi fuit in substantia libera, & impeccabilitas propugnatur apertè.

S.Thom. q.20.

DISPVTATIO LXXVIII.

De seruitute Christi.

S.Thom.quæst.20.

SECTIO I. *Nonnulla de seruitute.*
SECTIO II. *Christus non est propriè seruus Dei, etiam vt homo.*
SVBSECTIO I. *Probatur à definitione serui.*
SVBSECTIO II. *Auctoritas Adriani primi.*
SVBSECTIO III. *Nonnulla responsa refalsa.*
SVBSECTIO IV. *Responsio minùs mala.*
SVBSECTIO V. *Impugnatio prima.*
SVBSECTIO VI. *Impugnatio secunda.*
SECTIO III. *De sententia opposita.*
SVBSECTIO I. *Auctores.*
SVBSECTIO II. *Primum argumentum ex Scriptura veteri.*
SVBSECTIO III. *Secundum argumentum ex nouo Testamento.*
SVBSECTIO IV. *Duo alia argumenta.*

§.1. CHRISTVM Patri esse subiectum res est certa: ipse enim dixit: *Pater maior me est*: item, *Factus est obediens vsque ad mortem: Et quidem cùm esset Filius Dei, didicit ex his quæ passus est obedientiam*: item, *Exauditus est propter suam reuerentiam: Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Hæc omnia significant subiectionem in Christo. Nec opus est vti adiectione; sed absolutè dici potest, *Christus est subiectus Patri*, quin addatur, *Christus vt homo*; tum quia Scripturæ vtuntur absolutè & sæpissimè ea phrasi: tum quia prædicata naturæ humanæ in concreto dicuntur de Deo, licet repugnent secundùm se diuinæ, vt *Deus est homo, est mortuus*, &c. Nec est eadem ratio, quæ de hac propositione, *Christus est creatura*: quia licet in rigore non discrepent; at abusus hæreticorum nos coëgit ad hanc vitandam propter Arrium, & alios negantes Christo diuinitatem: at hac voce non ita potuerunt abuti; quia significat voluntatem humanam diuinæ obedientem; illa autem voce *creatura* non ita vtuntur Scripturæ; secùs hac *obedientia*, & alijs significantibus subiectionem.

SECTIO I.

Nonnulla de seruitute.

§.2. SEruitus metaphoricè potest accipi, & propriè. Quod dixit Adrianus I. in epistola ad Episcopos Galliciæ & Hispaniarum, quæ est ante Concilium Francfordiense vol.3. Conciliorum. Propria seruitus est, quam disquirimus, de qua non consentiunt omnes. Metaphorica verò, quæ alicui adscribitur ob aliquam similitudinem cum propria seruitute. ita censet Adrianus Christum dictum seruum, vt dicitur agnus, lapis & leo; ob aliquam similitudinem firmitatis cum lapide, sacrificij cum agno, & fortitudinis cum leone; ita & veri plenique corporis cum seruo, ne existimaretur corpus fuisse phantasticum, vt somniauit Marcion; aut inanime, vt Apollinaris.

§.3. Primùm seruitus propriè accepta, est quædam naturalis: cuius meminit Aristoteles 1. Politicor. c.3. & 4. est conditio, qua aliquis natus est alij obedire, & hic præcipere. Quæ seruitus vt sit etiam propria, opus est vt sit etiam qua vnus homo nascitur alterius, siue alicuius: seruus enim est homo alterius. quando ergo homo est alterius hominis natura sua, est natura seruus. Quo genere nulla est seruitus inter creaturas mutuo; est autem inter creaturam & Deum: homo enim natura sua est Dei cui natus est obedire.

§.4. Alia seruitus est legalis, quam lex induxit: vt cùm iure belli iusti, aliáue ratione honesta, vnus homo fit alterius; quo alter vtitur instrumento ad vtilitatem propriam: seruum enim Aristoteles adductus §.3. appellat instrumentum domini; quo dominus vtitur in vtilitatem propriam, vt vtitur rebus alijs, quas possidet: quæ quia non percipiunt imperium domini, egent alio animato instrumento, quo moueantur in vtilitatem domini; seruus autem non eget alio instrumento: quia seipso percipit, & exequitur imperium. Quod quidem vocatur *despoticum*: quia seruus vt seruus omnes suas actiones dirigit in vtilitatem domini, cui acquirit omnia quæ acquirit.

§.5. Huic seruituti similis est, quam peccato contrahimus; qua sumus serui peccati & dæmonis. non quòd dæmon verum in nos dominium acquirat, sed quia illi traduntur damnati cruciandi. Deus ratione peccati acquirit in nos nouum titulum dominij; quo potest nobiscum ex legibus agere, potestque à nobis exigere omnia nostra opera, & cogere vt inuiti patiamur supplicia: denique nobis vti pro suo libito. Propterea à Christo Domino sumus eruti à seruitute & potestate diaboli: Deus enim ratione creationis potest iustis vti pro libito; iustis autem ratione peccati integrè remissi non potest, potest autem si non sit plenè donatum.

SECTIO II.

Christus non est propriè seruus Dei, etiam vt homo.

§.6. HAc de re latè contendunt P. Suarez disp. 44. & P. Vasquez disp. 80. quos descripsere recentes; maximè autem Petrus Lorca totam ferè disputationem Suarianam. Abstinendum autem censeo à longa disputatione: quæ maior est iusto propter acceptionem seruitutis non eamdem apud omnes.

§.7. Dico igitur Christum vt hominem non esse verè & propriè seruum Dei, sed metaphoricè tantùm, & impropriè. Fateor hanc sententiam carere longo auctorum Scholasticorum censu: apud antiquos vix fuit disputata; tamen ei fauet apertè Thomas Argent. in 3. d.9. & 10.a.3. ad 3. recentes autem omnes ferè sunt ab opposita, vno aut altero excepto, P. Vasquez ea disp.80. Quem sequuntur Patres Mart. Becanus 3. p. cap.16. q.2. n.10. Gaspar Hurtadus de Incarnat. disp.15. num. 10. Luisius Turrianus opusc. 13. disp.1. dub.5. vers. *Meum iudicium*, & vers. *Quinò si sit*. & alij. Quæ est apertissimè B. Damasceni 3. de Fide cap. 21. vbi disputat de Christi seruitute, eamque negat: quia ex ea sequitur Nestorianus error de duabus Christi personis. Damascenus ergo idem & eâdem ratione docet quæ Adrianus & Concilium Francfordiense. Est item hæc sententia magis consentanea tum rationi, tum definitioni seruitutis: nullam ergo seruitutem propriam agnosco, sed tantùm metaphoricam.

SVBSECTIO I.

Probatur à definitione serui.

§.8. DEfinitio Adriani negantis Christo veram seruitutem totaque res explicabitur, si constiterit quid sit propriè seruus. Probo igitur conclusionem: omnis seruus (propriè, & sine metaphora acceptus) est instrumentum separatum sui domini, siue (quod idem est) nulla res cum domino coniuncta est seruus: sed Christus vt homo non est instrumentum separatum Dei, siue est res coniuncta Deo: ergo Christus vt homo non est seruus Dei. De consequentia dubitari non potest: est enim syllogismus hic in quarto modo primæ figuræ: *Nulla res coniuncta domino est eius seruus: sed Christus vt homo est res coniuncta Deo omnium rerum domino: ergo Christus vt homo non est seruus Dei.* Minor autem propositio non potest negari, nisi ab Arrianis & Nestorianis. De maiore propositione potest esse controuersia. Quam probo ex Aristotele 8. Ethic. cap.11. asserente seruum esse instrumentum domini: clariùs autem ex 1. Polit. cap.3. vbi seruum & omnia instrumenta animata comparat in ratione instrumenti, quo egemus ad vitam absolutè aut commodè degendam: considerat hominem ex vna parte; ex alia considerat omnia instrumenta, sine quibus ille homo non potest viuere. inter hæc externa instrumenta seruum recenset: quo non egeremus, si cætera instrumenta mouerentur imperio domini; seruus autem est ad ea mouenda.

§.9. Aristotelis verba sunt: *Vt verò in artibus necessarium est suppetere propria instrumenta, si opus modò conficiatur: sic etiam in re familiari. instrumentorũ verò quædam inanima sunt, quædã animata: veluti gubernatori nauis clauus quidem inanimis est, qui verò proræ regit, animatus. Nam minister in artibus locum instrumenti obtinet: sic & res possessa instrumentum est ad vitam; possessio autem rerum multitudo instrumentorũ, & seruus possessum quoddam animatum, & tamquam instrumentũ ante instrumenta omnis minister. si possent instrumenta ad iussum vel nutum domini opus suum conficere; nec architecti sanè ministris, nec domini indigerent seruis.* S.Thom. q.20. Hinc hanc definitionem concludit: *Seruus non solùm est domini seruus, sed omnino illius.* dixerat dominum esse serui dominum; at non esse omnino serui, sed sui ipsius: seruus autem non solùm est seruus domini, sed omnino est homo domini: sicut equus est domini, & res possessa possessoris, & manus, aut pars totius. Tandem ait: *Quicumque enim sui ipsius non est secundùm naturam, sed alterius, homo autem est, hic natura est seruus.*

§.10. Vltimò tandẽ ait: *Alterius autem homo est, qui possidetur, homo existens: res possessa verò instrumentũ ad acquirendum actiuum, & separabile. Separabile* autem idem est ac separatũ; sic enim legunt alij, & cum eis B. Thomas. Christus verò nõ est separabilis à Deo, quia includit suppositũ Verbi. En quàm apertè dixerit Aristoteles seruum esse hominẽ non sui, sed alterius: item esse rem possessam, & conuenire omni rei possessæ instrumentum esse domino actiuum, & separatum. Aristotelis verba sunt clarissima; quæ sic explanantur & probantur à S. Thoma in eum locum lect. 2. ad finem: *Vnde* (inquit) *potest talis definitio serui concludi: seruus est organum animatum, actiuum, separatum, alterius homo existens.* Deinceps autem eam definitionem explicans ait: *Quod dicitur separatum, distinguitur à parte, quæ est alterius non separata, sicut manus.* Concludo ergo, ab Aristotele & S. Thoma exigi ad serui definitionem, ne sit physicè vnitus domino: vnio enim physica obest seruituti, & dominio: quamuis enim manus obedire potest homini, & est instrumentum actiuum; tamen nec manus est seruus, nec homo dominus propter physicam vnionem.

§.11. Quando verò Aristoteles dicit in animali animam habere in corpus imperium dominicum; mentem autem ciuile & regium in appetitum; non agit de dominio propriè accepto, cui seruitus respondet; sed de gubernatione simili dominicæ, ciuili, & regiæ: cùm autem *dicimur domini* nostri corporis, idem est, ac habentes ius illo vtendi citra iniuriam aliorum, & ne illo quis vtatur nobis inuitis. angeli autem sunt serui Dei eâdem ratione, qua homo; quia sunt instrumentum animatum, id est, viuens, intellectuale, actiuum, separatum, suntque absolutè Dei. Aristoteles de illis hac in parte non egit: quia non pertinent ad politicam, quam ipse disputat. Cùm autem ratio est eadem, potest definitio in illos quadrare detractâ voce *homo*; & subrogatâ, *persona*, aut *suppositum intellectuale*. Est ergo seruus vt sic *persona non sui, sed alterius, eius instrumentum separatum*, &c.

§.12. Ex hac definitione serui rectè cohærent, quæ affert P. Vasquez disp. 80. cap. 8. quæ sine hac definitione (quam ipse præterijt) vim non habent. Primum, quod affert ex Damasceno num. 37. seruum esse ad aliud, nempe separatum. Exemplum autem filij oportet explicare, cùm Christus vt homo sit filius sui vt Dei: Damascenus autem exemplo vulgato voluit seruum esse inter supposita diuisa, vt frequenter est filius. Congruunt item, quæ num. 38. affert de communicatione bonorum. Aristoteles 8. Ethic. cap. 11. censuit inter seruum vt seruum, & dominum, nihil esse commune: ideo filius non est seruus patris, quod est in eodem genere honoris. Ratio autem est: quia filius non est omnino separatus à patre: est enim ab illo vt à principio

S. Thom. q.20. cipio coniuncto: item & vxor, quæ ita est vnita marito, vt sint duo in carne vna. Adoptiui sunt etiam in honore cum patre: sunt enim amici; & heredes, coheredes Christi. sed cum magno discrimine: Christus enim natura heres ob vnionem; illi affectu solo. item creaturæ ob propriam excellentiam non possunt adorari latria; debet autem Christus vt homo: ob quod humanitas est socia diuinitatis. Percurre cætera eiusdem auctoris eodem capite, quæ hac definitione mirè texuntur.

SVBSECTIO II.

Auctoritas Adriani primi.

§.13. PLuris autem facio eam Aristotelicam & Thomisticam definitionem serui, quòd ex illa rectè monstratur, cur Adrianus & Concilium tam seuerè damnauerit Felicem & Elipandum asserentes Christum vt hominem esse seruum Dei: nempe quòd ex seruitute colligitur apertè error Nestorij de duabus in Christo personis. Quod probabo à §.53. maximè 55. vt de adoptione idem colligit Concilium Francfordiense in sacrosyllabo. De quò Concilio, de Adriani epistola, & de errore damnato, agendum latè disp. 83. Nunc Adriani verba subijcio, contra Felicem Vrgelitanum Episcopum, & Elipandum Archiepiscopum Toletanum, asserentes Christum esse adoptiuum, & seruum.

§.14. Contra quos tria Pontifex definit: Primum, Christum vt hominem non esse adoptiuum filium Dei. Cuius duæ sunt rationes: altera Adriani ipsius: quia filius adoptiuus non est naturalis, nec proprius, sed alienus. Secunda est sacrosyllabi: quia ex adoptione infertur negatio vnionis realis inter adoptantem, & adoptatum: ex quo sequitur error Nestorij, de qua parte doctrinæ longus erit sermo disp. 83. Secundò definit Adrianus Christũ non esse seruum Dei propriè, sed metaphoricè. Rationes sunt duæ: altera, esse pudendum apud Christianos, asserere Christum esse seruum; esseque deterius Christum dici seruum, quàm adoptiuum. Secunda est, Christum non fore vnam personam, sed duas; ex quo infertur Christum vt hominem esse puram creaturam, quæ non est vnita physicè Deo, sed solo affectu. Tertiò definit, quando Scripturæ & Patres dicunt Christum esse seruum, exponendum de seruitute metaphoricè, & non propriè: quemadmodum cùm dicitur lapis, agnus & leo. Hæc si probentur ab Adriano definita, liquidò constabit definitum, Christum absolutè & propriè non esse seruum Dei, etiam vt hominem. Hæc autem ita distinxi, vt præcludam aditus effugijs solutionũ. Omissâ ergo doctrinâ de adoptione, de seruitute, hæc ait Pontifex in epistola ad Episcopos Galliciæ & Hispaniarum, ante Synodum Francfordiensem volum. 3. Conciliorum ad medium epistolæ.

§.15. *Tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, vt æquare eum nubibus & legislatoribus non erubescatis. Adoptiuum eum filium, quasi purum hominem calamitati humanæ subiectum, & (quod pudet dicere) seruum eum impij & ingrati tantis beneficiis, liberatorem nostrum non pertimescitis venenosa fauce susurrare? Cur non veremini obtrectatores Deo odibiles illum seruum nuncupare, qui vos de seruitute diaboli liberauit?* En ait Adrianus, seruitutem Christi esse magis pudendam, quàm adoptionem: ergo si adoptio vt indecora Christo est damnata, magis damnata est seruitus, magis indecora Christo. Probata ergo manèt tam definitio, quàm prima ratio Adriani.

§.16. Ait bene pòst: *Paulus electionis vas docet, Vt omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris; cur surda aure, & erroribus obuoluto corde hunc Scripturæ locum legentes transilitis? Paullus omnem linguam Dominum Iesum eum confiteri hortatur, & docet; & vestra lingua non confunditur seruum eum & adoptiuum latrare? Hæc namque stultiloqua lingua in frusta est præcidenda, & per mille (vt ita dicam) partes minutiùs detruncanda.*

§.17. Aliam rationem esse, Christum non esse vnam, sed duas personas, docet idem Pontifex inferiùs ijs verbis: *Super quem putatis Spiritum sanctum in specie columbæ descendisse? super Deum, an super hominem? an propter vnam personam Christi, super Dei hominiq; filium?* Prosequitur autem vnitatem personæ Dei, & hominis: de qua persona, vt est homo, accipit eam vocem, *Hic est filius meus dilectus.* Deinde concludit: *Ipse vtique vnicus, proprius, & dilectus, & non seruus, & adoptiuus.* Ex toto autem contextu satis liquet seruitutem adoptionemque damnari: quia ex illis sequitur pluralitas personarum sine vnione. ait enim postea: *Opus namque eius est, vt sit vnicus, proprius, & dilectus Filius Dei: nostrum opus est, vt simus serui per conditionem, & filij per gratiam adoptionis.* Quibus docet apertè, seruitutem nostram esse naturalem: quia non sumus natura filij, eamque repugnare filio.

§.18. Veniamus nunc ad tertiam definitionem (de qua §.14.) nempe in Scripturis Christum non dici propriè, sed allegoricè seruum, vt dicitur lapis & leo. Ait ergo: *Tales gratiarum actiones infelices ei refertis, vt qui vos honorificè liberos pretio sanguinis fecit, eum vos iniuriosè adoptiuum & seruum caninis non confundamini linguis latrare? Nam etsi in vmbra prophetiæ dictus est seruus propter seruilis formæ conditionem, quam sumpsit ex Virgine, sicut scriptum est: Considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra? Hoc nos vnà cum B. Gregor. intelligimus & secundùm historiam de S. Iob, & allegoricè de Christo dictum. Numquid propterea serui ei nomen imponere debemus, quia sub persona Iob Scriptura eum typicè designabat? Hinc etiam alius Propheta, membrum scilicet sacri corporis, ex persona summi capitis, tropica clamat inuoluente vaticinia nube: O Domine, ego seruus tuus: ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Et rursus, Da imperium puero tuo, & saluum fac filium ancillæ tuæ: & illud; Noli timere serue meus Iacob, & rectissime, quem elegi, &c. Quæ cuncta, & iuxta litteram propheticè, & mysticè reuelata, nostri Mediatoris designant personam: quòd quilibet Catholicorum virorum, huius prophetiæ mysterio vsus. Quemadmodum in quodam libro de Incarnatione Domini B. Ambrosius simile quid dixerit: propter eos videlicet hæreticos, qui phantasticum, aut etiam semiplenum Dominicum corpus sacrilego ore susurrant. Numquid docuerunt eum seruum, vel adoptiuum prædicare, cùm vniuersalis Ecclesia Euangelicis atque Apostolicis imbuta lucidissimis documentis, Deum ac Dominum suum totis medullis cordis, tota animi deuotione in dextera Dei Patris profitetur eum sedentem?*

§.19. His apertè testatur, testimonia veteris testamenti, quæ agentia de Christo, eum seruum appellant, non esse accipienda absolutè & propriè de seruitute, sed allegoricè & tropicè: idque factum non modò à B. Ambrosio & Gregorio, sed ab omni viro Catholico vtente illis testimonijs. Nec propterea imponendum Christo nomen *seruus*. Rationem autem tropi refert, quia Christus dictus est seruus, vt ostendatur acceptam de virgine seruilem formam, id est, humanitatem veram; quæ sibi soli relicta, seruilis est: ne existimetur cum Marcione corpus fuisse phantasticum, aut cum Apollinari corpus fuisse semiplenum, id est, sine anima, aut sine mente cum Monothelitis: seruus enim non est nisi homo, qui essentialiter constat ex corpore, & animo rationali: item sine mente seruire non potest. Hæc est ratio, ob quam tropicè Christus dicitur seruus. Seruitutem item confutat, non quòd non peccauerit aliquando, sed quia pugnat cum honore sedentis ad dexteram Patris, & cum deitate, & dominio in omnes creaturas.

§.20. Adijcit item Adrianus: *Postquam autem cessauit vmbra veritatis, & ipsa in promptu manifestata est veritas, quæ sub allegorica silua latebat, nusquam eum à Patre seruum vocatum legimus; sed filium, & dilectum, & suum: nec Filium Dominum eum suum appellasse, sed Patrem. Nam Deus & homo erat: qui secundùm Deum dicebat, Ego & Pater vnum sumus; & secundum hominem, Pater maior me est: & tamen non ait, Pater dominus meus est; sed, maior: etenim in ipso articulo passionis, in quo seruilis forma pati parata erat, vbi omnis humanæ conditionis infirmitas monstrabatur, non eum Dominum appellauit, sed Patrem. Nullus vnquam Euangelistarum, nemo Apostolorum seruum eum commemorat, sed Dominum, & Saluatorem.* Constat apertè in nouo testamento nullibi Christum appellatum seruum, sed Dominum: in veteri quidem multories seruum nuncupatum, sed allegoricè, non secundùm proprietatem.

§.21. Claudamus hoc argumentum ijs Pontificijs rationibus: *Ierusalem autem per figuram significat Ecclesiam: sed in re corporea ciuitas est. & hũ similia perquam plurima, & innumerabilia mysteriorũ sacramenta figurata locutionũ modo edita, & enigmatibus ceu foliis inuoluta per sacras paginas inueniuntur inserta: quæ longè aliter sunt habenda in specie rerum, aliter in mysticis veneranda figuris. Dictus quippe est in mysterio Redemptor noster lapis angularis propter duos parietes vtriusque populi, vt faceret vtraque vnum. Dictus est etiam petra propter firmitatem. Dictus est namque & agnus propter innocentiam, & mansuetudinem, & sacrificium, quod in altari crucis pro nobis obtulit Deo, & Patri. Numquidnam lapis, & petra est insensilis creatura? aut agnus est irrationale animal? aut vitulus lasciuum pecus? Nam etsi propter serui formam, & iniuriam passionis paulò minùs ab angelis est minoratus; propter triumphum tamen victoriæ, & gaudium resurrectionis gloria & honore est coronatus. Constituisti eum, ait Psalmista, super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius. Omnia namque post gloriam resurrectionis subiecta sunt ei; haud dubio angeli, & omnis creatura. Dominum igitur angelorum omnisq; creatura, cuius sub pedibus cuncta subiecta sunt, vos dicitis seruum & adoptiuum?* S. Thom. q.20.

§.22. Non potest in dubium reuocari, quin Adrianus hîc responderit argumento hæreticorum ducto à veteri testamento, quo in epistola ad Carolum Magnum probare nitebantur Christum esse seruum: quia ita appellatur à Prophetis, cuius epistolæ meminit Adrianus idem initio huius epistolæ, quam explano. ait autem: *Qua de re nimiositatis zelo compulsi, ex auctoritate Sedis Apostolicæ, pro causa siquidem orthodoxæ fidei, æquum ratumq; per sacros apices prospeximus respondendum. Materia autem causalis perfidiæ inter cætera reijcienda, de adoptione Iesu Christi Filij Dei secundùm carnem, falsis argumentationibus digesta, perfidorum verborum ibi stramina incompositio calamo legebantur.* Eos autem negligentiæ accusat, quòd præterierint Apostoli testimonium surda aure, & corde erroribus obuoluto, vt dixi §.16. Deinde cùm illi gloriarentur se oculos habere; eos Adrianus obiurgat, quòd cæci sint reipsa, & sua dumtaxat opinione videntes: explanat ergo testimonia veteris testamenti accipienda metaphoricè de seruitute, vt & multa alia de petra, agno, leone, pariete, & vitulo: at in nouo testamento non appellari seruum, sed dominum; eos autem esse surda aure, & errante corde, quòd hæc non perspexerint.

SVBSECTIO III.

Nonnulla responsa refalsa.

§.23. PRimùm obijci posset dubium de auctoritate epistolę Adriani, & Concilij Francfordiensis: ostendam autem disp. 83. non posse de ea dubitari: nec audent P. Suarez, P. Ragusa, & alij oppositæ sententiæ auctores. Mitto etiam solutionem Petri Lorcæ disp. 78. num. 13. asserentis Conciliorum definitiones esse infallibiles; rationes autem non esse necessariò euidentissimas: de quo me videro à §.69. eam rationem mitto: hîc enim agitur de definitione ipsa, vtrùm Christus sit seruus? non verò de vlla probatione. Alij censuerunt Adrianum & Concilium egisse ex instituto de adoptione, de seruitute autem minùs. At certè isti iam se inclinant in negandam apertè auctoritatem Pontificiam. Deinde, Adrianus tam longè disputat de seruitute, quàm de adoptione: rem enim definit, latè probat, & ad argumenta respondet: quid ergo est ex instituto rem agere?

§.24. Mitto P. Suarez disp. 44. sect. 2. vers. *Secunda responsio*, qui doctrinam eam censet nimis liberam & præcipitem. Versu item seq. asserit non modò reprehensam superbam Elipandi phrasim, sed & contra errorem actum apertè. item ostendit, non egisse Pontificem de seruitute vili mancipiorum exequentium dominorũ iussa coactè: et enim de seruitute egit, quam opponit regno, & sedi paternæ. Has ergo solutiones omitto: quia sine fundamento sunt, & facilè ex aliorum confutatione refellentur.

§.25. Duo responsa supersunt minùs errantia ab scopo: alterum, actum à Concilio & Adriano de seruitute contracta peccato, cuius memini §.5. Non potuit negari Christo seruitus communis omni creaturæ intellectuali, innixa creationi: debuit autem negari alia seruitus propria creaturæ peccantis, quæ pleno ore seruitus est. Hanc seruitutem, & non aliam damnauerunt Adrianus atque Concilium. Quam coniecturam latè probat P. Suarez disp. 44. sect. 1. à vers. *Quinta responsio*: Primùm ex verbis Concilij, *Et si eum Propheta seruum nominasset, non tamen ex conditione seruitutis, sed ex humilitatis obedientia*: illam vocem *conditio seruitutis*, exponit de conditione peccati. Quod confirmari potest Primùm: quia ipse P. Suarez vers. *Tertia responsio*, affert ab Elipando Christum appellatum le-

S.Thom. q.20. *leprosum*: at non fuit infectus lepra corporea, ergo lepra peccati. Sic B. Bernardus in sermone in die sancto Paschæ lepram Naaman Syri accipit pro septemplici lepra spirituali. Secundò potest confirmari: quia idem Elipandus Christum appellauit *captiuum*: quod adducit Lorca disp.78.n.22. idque patet ex confessione Elipandi apud P.Vasquez disp.89. c.2. item quia Elipandus secutus est errorem Nestorij, qui censuit Christum eguisse oblatione pro se. quod ibidem adducit Lorca ex Cyrillo anathematismo 10.

§.26. Secundò probatur eâdem coniectura ex ijs verbis Concilij, adductis à P.Vasquez disp.80. num.19. *Sed & hoc volumus à vobis audire: an Adam primus humani generis pater, qui de terra virgine creatus est, liber esset conditus, siue seruus? Si seruus, quomodo tunc imago Dei? si liber, quare & Christus quoque non ingenuus de Virgine?* Et quidem egisse Concilium de seruitute peccati, est certum: quia à seruitute communi Adamus non fuit immunis; nec ea delet imaginem Dei: ergo Christus ibi definitur liber ab eâdem seruitute peccati. Constat item ex ijs Concilij verbis: *Vnde Adam seruus factus est, nisi ex peccato? Christus autem non fecit peccatum.*

§.27. Duo sunt examinanda. alterum, vtrùm Elipandus appinxerit Christo peccatum? alterum, vtrùm Conciliũ, aut Adrianus de seruitute peccati egerint? item an de illa sola? Elipandum dixisse, Christum vt hominem fuisse seruum peccati, nec probabiliter colligitur: quia Concilium reprehendit omnia Elipandi verba, quibus Christum minùs reuerenter acceperat; qualia sunt *adoptiuus, seruus, & leprosus*: at si hæresis oborta fuisset de peccato Christi, ea pars non præteriretur à Concilio irreprehensa: quia esset hæresis maximè blasphema. Secundò probatur apertè ex epistola Adriani, qui exprobrat Elipando seruitutem Christi: *Et quod pudet dicere*, &c. At cùm magis esset pudenda seruitus peccati, eam non prætermisisset incastigatam.

§.28. Deinde cùm idem Adrianus probaret Christum non fore nobis causam adoptionis, si ipse esset nobiscum particeps adoptionis; id probat hoc argumento: Christus non tolleret peccata nostra, si ipse peccatum haberet: ergo nec nobis impetraret adoptionem, si esset adoptiuus. Si autem Elipandus dixisset Christum habuisse peccatum, & tamen nostra depulisse; opus esset probare antecedens: quod tamen non probauit, sed posuit vt certum etiam aduersarijs. alioquin stultum esset argumentum omnibus; quia disputans ait, Christum caruisse peccato. quod adeò certum est, vt oppositum prætereat vt nefas. sunt autem hæc verba: *Pensate quid Doctor iste dixerit; adoptatos nos esse per gratiam ipsius, qui peccata soluere venit: quomodo per illius gratiam nos sumus adoptati, si ipse consors nobis in adoptionis gratia fuit? credatur ergo (quod dici nefas est) particeps etiam nobis in causa peccati. nam sicut peccata nostra non tolleret, si ipse peccatum haberet: ita adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sorde peccati, necessariò eguerit vt gratiam adoptionis acciperet.*

§.29. Illi ergo admittebant adoptionem Christo, nobisque communem: quam communitatem ait obfuturam, vt nos per Christum adoptaremur. Hoc autem probat à simili: quia communitas in peccato obesset, ne nostra per illum tollerentur. Antecedens autem tam certum censuit aduersarijs, vt illis quasi per irrisionem obiecerit, vtrùm illud negarent nefariè: id enim significat, *Credatur ergo (quod dici nefas est) particeps etiam nobis in causa peccati.* At si Elipandus falsus fuisset peccatum in Christo, derideret Adrianum vtentem argumento vt per se noto aduersus illud negantem: deberet autem illud probare, vt probauit Christum nec esse seruum, nec adoptiuum: ob quod dixit Adrianus: *Si ipse propter hominem, quem assumpsit sine sorde peccati*, &c. Itaque censebat Elipandus à Deo assumptum hominem sine sorde peccati, & egere gratia adoptionis: hoc autem confutat Adrianus: quia non posset nobis gratiam impetrare, si ille ea egeret, vt non posset tollere nostra peccata, si ipse esset in peccato. Conuenerat ergo inter Adrianum & Elipandum de innocentia Christi: ex quo principio rectè arguit Pontifex; esset autem inepta argumentatio, nisi probaret antecedens negatum ab Elipando. Quæ quidem ratio non est coniectura, sed in re proposita efficax argumentum.

§.30. Rationes allatæ non vrgent. Prima enim ex §.25. *non ex conditione seruitutis.* etenim conditio seruitutis communis est tum naturæ creatæ sanctæ, non vnitæ Deo; tum creaturæ peccanti: cur ergo Concilium egisset tunc de seruitute peccati præcisè, & non de seruitute vt sic? quin §.38. ostendam ibi à Concilio *conditionem* accipi pro creatione & natura; non verò pro peccato. infrà probabo à Concilio probari Christum vt hominem non esse vnitum diuinitati, si est adoptiuus, aut seruus. ait ergo seruum dictum à Prophera non ob conditionem seruilem, quia nullam habuit, sed ob humilitatis obedientiam: quod iam probaui ab Adriano appellari seruitutem allegoricam. cùm ergo à Concilio & Adriano testimonia prophetica explanentur de seruitute allegorica, & non propria; rectè asseritur Christus non dici seruus à conditione seruili propria, quæcumque illa sit, sed ab obedientiæ humilitate. Nec vox *leprosus* ab illis accipitur pro peccato: sed accipitur pro re abiecta conueniente seruo, & adoptiuo: qui licet non ægritudine lepræ, tamen crustis verberum acerbitate relictis in passione imitatus est leprosos: ob quod Concilium vocem emendauit cum Isaia: *Quasi leprosum.*

§.31. Eum appellari *captiuum*, non vrget; quia captiui Dei non tam propriè dicuntur mali, quàm boni ratione gratiæ adoptionis: Sancti enim à Christo è limbo lati in cælos dicuntur, *captiuitas captiua. Ascendens Christus in altum captiuam duxit captiuitatem*: at in cælo captiua captiuitas, non est captiua peccato, sed gratia consummata accepta per Christum, vnde vocamur *captiui Christi*, vt canit Ecclesia; *Tuos captiuos redimens.* Captiuus diaboli est peccator.

§.32. Quod affertur ex Cyrillo, non vrget, tum quia ibi non dicitur Christus ab hæreticis obtulisse pro suo peccato sacrificium, sed pro se. Constat autem ex definitione Cyrilli à Nestorio dictum, Christum vt hominem paullatim profecisse ad sacerdotium: à quo non abhorruit Elipandus, vt constat ex sacrosyllabo paulo post initium. Vnde colligo, & censum ab hæretico illud impetratum eâdem oblatione. Agit item contra alios asserentes Christum non accepisse veram carnem, sed apparentem & metaphoricam, vt & maledictionem, & peccatum. Secundò esto ita despuerit Nestorius:

rius: at cur in omnibus eum imitetur Elipandus? & certè Cyrillus plura dixisset pro innocentia Christi, vt dixit pro vnitate personæ, si vtrumque esset à Nestorio negatum.

§.33. Nec plus vrgent quæ obiecta sunt §.26. Quia Concilium egit apertè de omni seruitute propria, omnesque percurrens, negauit omnes, solamque admisit allegoricam, vt iam probo; nec tamen omnes illas Elipandus admisit: non enim dixit Christum fuisse seruum alicuius hominis, aut angeli; & tamen Concilium eas seruitutes explodit: ergo Elipandus non asseruit omnes seruitutes confutatas à Concilio. Quid autem Concilium mouerit, iam probo.

§.34. Colligitur ergo ex Concilio, dictum ab Elipando, Christum è seruo factum adoptiuum, & priùs fuisse hominem, quàm adoptiuum, vt colligitur ex sacrosyllabo post initium: Concilium autem propter ambiguitatem vocum hæreticorum non satis calluit, quo genere seruitutis eum notassent. versu enim, *Item sanctus Euangelista*, ait, *Adoptiuus siquidem non habet aliam significationem, nisi vt Iesus Christus non sit proprius filius Dei, neque ex Virgine ei in Filium genitus, sed nescio ex quo seruo adoptatus in filietatem, vt vos dicitis.* Ergo Concilium ambiguè intellexit dictum, seruum priùs fuisse Christum: siquidem dixit, *Nescio ex quo seruo.* Ne autem serpens delitesceret sub aliqua herba, omnes excussit, vt eum detegeret & fugaret, probans Christum nullam veram seruitutem contraxisse, sed metaphoricam.

§.35. Arguit igitur Concilium hoc pacto: Omnis verè seruus, aut est seruus ratione peccati, aut est seruus alicuius hominis, aut angeli, aut Patris æterni: quia non est aliud genus seruitutis propriæ: sed Christus vt homo non est seruus ratione peccati, nec alicuius hominis, nec angeli, nec Patris æterni: ergo Christus non est verè & propriè seruus: at si à Propheta dicitur seruus, non est accipiẽdum propriè, sed allegoricè. Si constiterit minorem propositionem à Concilio probatam, constabit de toto argumento.

§.36. Concilium autem probat Minorem de seruitute ratione peccati: *Sed & hoc volumus à vobis audire, an Adam primus humani generis pater, qui de terra virgine creatus est, liber esset conditus, siue seruus? si seruus, quomodo tunc imago Dei? si liber, quare & Christus quoq; non ingenuus de Virgine? Meliore quidem terra etiam animata, & immaculata, Spiritu sancto operante, factus est homo: dicente Apostolo, Factus est primus homo de terra terrenus; secundus de cælo cælestis: si terrenum liberum conditum confitemur, vnde Adam fuit seruus factus, nisi ex peccato? Apostolo Petro attestante: Qui enim peccatum facit, seruus est peccati: Christus autem non fecit peccatum, ideo seruus non est peccati, sed magis liberator*, &c. Totum hoc argumentum est de seruitute peccati. quam Concilium negat Christo: Primùm exemplo Adami, qui creatus est cum hac ingenuitate de terra virgine: sed Christus de alia terra virgine meliore factus est: ergo multò meliùs est cum hac ingenuitate, quàm Adam. Secundò, quia Adam ratione peccati factus est seruus: sed Christus non habuit peccatum: ergo non fuit seruus peccati.

§.37. Eamdem minorem propositionem è §.35. probat Concilium, quod attinet ad seruitutem alius hominis, ijs verbis: *Nonne secundùm sæculi nobilitatem B. Maria Virgo ex regali & libera posapia processit? Huic verò Virgini regiæ dignitatis Spiritus sanctus accessit, & filium ex ea procreari fecit. Mirum, Spiritus sanctus hominem ex ea non potuit facere perfectum & ingenuum.* Quod argumentum est de sola sæculi ingenuitate: quam probat tum ex ingenuitate matris, *Quia partus sequitur ventrem*: tum ex cooperatione Spiritus sancti: à quo non potuit contrahi seruitus sæculi. Vt autem cõstet à Concilio, & percurri omnes species seruitutis, & argui ab ingenuitate sæculi; post verba adducta §.36. recurrit iterum ad depellendam hanc sæculi seruitutem, ijs verbis: *Sed fortè seruum hominis eum fuisse dicitis: quid est quod dicit Propheta: Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis: & Adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei? Item Apostolus. Omnia subiecit sub pedibus eius. & hoc sæpiùs reperitur, quàm vt exemplis indigeat edoceri. Quòd si dominus omnium, non alicuius seruus.* En ingenuitatem probatam ex matre ingenua; nunc probari, quia est rex & dominus omnium regum terræ, & gentium omnium: at certum est ab Elipando Christum non assertum hominis seruum; sed à Concilio omnes seruitutes percurri, atque negari, vt inde concludat nullam Christo esse veram seruitutem.

§.38. Quod attinet ad angelos, probat sic: *Anne angelorum eum seruum vultis dicere, quia dictum est, Minuisti eum paulò minùs ab angelis? vtique minoratus est propter mortalitatem carnis, non propter conditionis seruitutem; ideoq; statim sequitur: Gloria & honore coronasti eum*, &c.

§.39. Cùm autem probasset eum fuisse angelorum dominũ, & non seruum, eo testimonio: *Et adorent eum omnes angeli Dei*; immediatè subijcit: *Quid dicitis de Deo Patre, qui eum in baptismo etiam & in transfiguratione, quæ facta est in monte, filium nominauit, non seruum?* En cùm disputasset Concilium de seruitute peccati, hominum, & angelorum, percurrit examen; vtrùm illum dicant seruum Dei Patris? Partem negatiuam confirmat: quia à Patre non est dictus *seruus*, sed *filius*: ergo non est seruus Patris æterni; sicut nec peccati, nec hominis, nec angeli. De qua seruitute hîc loquitur vltimò? non peccati; quam excluserat à carentia peccati; hanc autem excludit à proprietate filij: non de seruitute hominis, quã reiecerat, quia Christus est filius liberæ, & rex: non angeli, quam exploserat, quia angeli iussi sunt adorare Christum: ergo hîc disserit de seruitute communi omni naturæ intellectuali creatæ, qua omnes homines & angeli sumus serui Dei. Hanc autem ait non esse Christo vt homini, quia est Filius Dei: ex filiatione igitur naturali reijcit seruitutem Patri, & filium opponit seruo, in omni sensu proprio.

§.40. Vbi obserua, hac vltima probatione ex conceptu filij naturalis probari Christum hominem nec esse seruum, nec adoptiuum. & pro eodem accipit vtrumque: cùm enim quæstionem mouisset, vtrùm Christus esset seruus Patris Dei; negantem partem tuetur: quia *filius* est appellatus, non *seruus*. Deinde probat ex Hilario, aliisque Sanctis Christum esse verè, propriè & naturaliter Filium, non verò adoptiuum. Deinde ait: *Sed nescio ex quo seruo adoptatus.* vt animaduertunt nonnulli Scholastici, idem esse realiter *adoptiuum*, & *seruum*.

§.41. Vnde apertè concludo, in Concilio definitum,

S.Thom. q.20.

S.Thom. q.20. nitum, Christum nullam habere seruitutem ex quatuor, quæ excogitari possunt: nec peccati, nec hominis, nec angeli, nec Dei: nullam enim aliam possumus inuenire. at de ijs omnibus disserit Concilium singillatim, easque omnes refellit argumentis quidem distinctis: Primam, quia Christus non contraxit peccatum, nec admisit: Secundam, quia fuit filius Virginis ingenuæ, & rex: Tertiam, quia angeli eum adorant: Quartam autem, quæ contrahi poterat vel ex adoptionis gratia, vel ex dono creationis, refellit: quia à Patre appellatur filius naturalis, & non seruus. ergo omnis seruitus, qua propriè seruimus Deo, exploditur; sicut qua seruimus peccato, homini & angelo. vtitur Concilium argumento, quod dialectici *ascensum* appellant: quo à singularibus sufficienter enumeratis colligitur vniuersalis propositio. sic arguit: Si Christus esset seruus, aut esset peccati, aut hominis, aut angeli, aut Dei: quia non est alia seruitus propriè: sed Christus nec est seruus peccati, nec hominis, nec angeli, nec Dei: ergo non est seruus propriè.

§.42. Hæc autem tam fusè probaui, tum vt ostendam hanc sententiam ab Ecclesia definitam contra Elipandum: tum vt constet, quo iure Petrus Lorca disp.78.n.22. dixerit Concilium nihil minùs cogitasse, quàm Dei seruitutem excludere à Christo; exclusisse quidem seruitutem inter hominem & hominem, item seruitutem peccati; aliud autem non fuisse eius intentionem. Quid igitur dicet Lorca de seruitute inter hominem & angelum? anne eam non exclusit? Quid autem si vidisset hæc verba, *An angelorum seruum eum dicitis?* &.quæ adduxi §.38.ergo fuit Concilij intentio excludere tertiam aliam seruitutem. Quid autem dicet Lorca ad hæc Concilij verba: *Quid dicitis de Deo Patre; qui eum filium nominat, non seruum?* quæ adduxi §.39. ergo cogitauit Concilium de quarta alia seruitute, quæ est inter hominem, & Deum. Vide §.55.

§.43. Dicit autem ibidem, excludi à Concilio seruitutem peccati, & sæculi: item & eam, quæ est inter personas distinctas: quia Nestorius dicebat Christum esse duas personas. quamuis autem Concilium absolutè excludit seruitutem à Christo, & nullam admittit; ideo est, quia nomen seruitutis absolutè significat vilem & degenerem seruitutem, quæ in hominibus est seruitus peccati: & non oportebat alterius seruitutis meminisse, quàm eius, quam asserebat hæreticus cum quo disputabat.

§.44. Contrà: Iam ostendi §.34. Concilium accepisse hæreticorum verba cum illorum ambiguitate, & percurrere omnes species seruitutis propriæ, vt opponitur allegoricæ. omnes item expressit; Primam, peccati; Secundam, hominis; Tertiam, angeli; Quartam, Dei: omnes autem quatuor negauit proprijs distinctisque argumentis, vt probaui ex §.35. maximè 41. cur ergo asseruit Lorca non oportuisse mentionem facere, nisi de seruitute peccati? Præterea fatetur omnem seruitutem negari, quia seruitus absolutè accipitur pro peccati: ergo testimonia veteris testamenti, quibus Christus dicitur seruus, sunt absolutè de seruitute peccati: ergo ex illis probatur peccatum Christi: quia Lorca illis probat seruitutem Christi. Concludo ergo alterum è duobus, aut seruitutem absolutè non accipi pro sola seruitute peccati; quod ipse negat: aut ex veteri testamento probari Christum fuisse peccati seruum.

§.45. Tandem hanc solutionem de sola seruitute peccati euidenter impugno ex Adriano, qui testimonia veteris testamenti ait exponenda esse allegoricè, & non propriè: vt inde tueatur Christum non esse propriè seruum: sed auctores oppositi accipiũt Scripturam veterem non allegoricè, sed propriè; & inde probant Christum vt hominem esse verè seruum Dei: ergo Adrianus, & hi auctores in sensu contrario Scripturas exponunt. Maior propositio constat ex §.18.19.& 20. minor autem patebit ex §.62. Vtri igitur credetur? Pontifici reprehendenti hæreticos, quòd ex Scriptura corruptè intellecta probent Christum esse seruum Dei? an ipsis eâdẽ Scriptura probantibus seruitutem eamdem? Nec hîc discrimen est in sola probatione; sed etiam in conclusione: quia Adrianus asserit Christum non esse seruum Dei, nec adoptiuum: vt autem respondeat argumento ex Scripturis, illas docet accipiendas allegoricè. Videamus quis propiùs accedat Elipando?

§.46. Quòd si Pontifex non damnat omnem seruitutem propriam, sed tantùm seruitutem peccati; obsecro vos, testimonia ab hæreticis obiecta non exponit de peccato? & affirmat Christum non magis esse seruum, quàm lapidem aut leonem? Nec dixit allegoriam sumi à similitudine peccati; sed ad probandam veram & mentis & arbitrij compotem humanitatem: quod probaui §.18. Concilium autem non explicuit similitudinem cum peccato; sed humilitatis obedientiam: ergo Pontifex duo præstat: alterum, negat omnem propriam seruitutem Christo; alterum, id probat: quia in nouo testamento nec ab Euangelista vllo aut Apostolo dictus est seruus: in veteri autem per solam allegoriam. Dicite probationem non esse bonam (dicit si placet) at negari non potest eam tendere ad negandam seruitutem omnem; de quo erat cum hæretico controuersia. Quòd si id non sentiret Pontifex, non recurreret ad seruitutem allegoricam.

SVBSECTIO IV.

Responsio minùs mala.

§.47. Meliores oppositæ sententiæ auctores huic solutioni diffisi, aliam inuenere minùs malam. Dicunt Elipandum flexum in errorem Nestorij constituentis in Christo duas personas: alteram, Filium Dei, & Deum; alteram, hominem filium Mariæ, quam negabant matrem Dei. Persona diuina dicebatur ab Elipando filius naturalis Dei: persona autem humana dicebatur filius adoptiuus Dei, & seruus. Hanc adoptionem, & seruitutem puri hominis damnat Adrianus & Concilium: secùs seruitutem hominis Dei. & quidem §.15. adduxi hæc Adriani verba: *Adoptiuum eum filium, quasi purum hominem*, &c. Hanc autem seruitutem damnant, non verò illam, qua ratione creationis omnis homo & angelus seruire tenetur Deo. Quod P. Suarez obseruauit, & post eum cæteri recentiores.

§.48. P. Vasquez Elipandum ab hoc errore excusare contendit: at disp.83.§.7. apertè probabo ab Elipando in parte nestorianizatum. Nunc duo probanda curabo: Primum, ab Adriano & Concilio omnem propriam seruitutem negatam Christo: Secundum, ex seruitute & adoptione censere Concilium, inferri errorem Nestorij de duabus Christi personis, eaque propter præcipuè seruitutem damnatam, item & adoptionem. Quo respondetur ad §.47. Adde ab Elipando non negatam vnitatem personæ Christi post vnionem: siquidem Concilium illi infert pro absurdo dualitatem personæ, & Mariam non fuisse matrem Dei. Quod argumentum esset deridendum, si Elipandus sensisset hac in parte cum Nestorio: irrideretur enim qui contrarij doctrinam ipsi infert pro absurdo. vide §.53.& 55. Igitur ex seruitute infert Concilium dualitatem personæ; quod adsonat Aristotelicæ definitioni. Hæc autem dualitas negabatur ab Elipando, & ei inferebatur pro absurdo. Recognosce disputationẽ 83.§.7.11. & 26. præsertim 29.

SVBSECTIO V.

Impugnatio prima.

§.49. PRobo igitur Primùm: quia Adrianus negat Christo omnem veram seruitutem, & allegoricam dumtaxat admittit: ergo Christus, vt homo, non est propriè seruus Dei, etsi admittatur humanitas vnita Verbo. Probo consequentiam: quia Adrianus retentâ sententiâ catholicâ de vna persona Christo, illi negat veram seruitutem: ob quod non satis tuentur eius definitionem, qui negant solam seruitutem puræ creaturæ. Antecedens probo: quia Adrianus in ea fuit sententia, in qua censuit necesse fuisse exponere allegoricè omnia testimonia veteris testamenti, quibus Christus appellatur *seruus*: sed si tantùm ageret de Christo vt puro homine, qualem eum cogitabat Nestorius, non esset opus ea testimonia exponere allegoricè: ergo Adrianus non solùm negauit seruitutem puræ creaturæ, sed etiam seruitutem hominis Dei. Maior propositio probata est à §.18. Minor autem est certa: quia si homo Deus est verè & propriè seruus Dei: ergo omnia testimonia, quibus seruus appellatur, sunt propriè, & non allegoricè accipienda.

§.50. Explicatur. Illa testimonia sunt obiecta ab hæreticis, non apertè & clarè ad exponendas duas Christi personas (id enim clarè non dixerat Elipandus) sed tantùm voluit Christum vt hominem esse seruum. Adrianus directè hanc damnauit propositionem: *Christus vt homo est propriè seruus*: hanc autem definit, *Christus vt homo non est seruus*. Vt hanc probet, affirmat Christum nullibi in nouo testamento vocari seruum; in veteri autem vocari allegoricè. Non dixit, in nouo testamento non vocari purum hominem, à Deo separatum; nec dixit in veteri vocari purum hominem allegoricè: quia nec propriè, nec allegoricè dictus est purus homo; vt dicam §.69. cur ergo ita Scripturas exposuit, nisi ad abigendam propriam seruitutem? alioquin tam erraſſet extra chorum, vt esset ridendus: si enim dixisset nullibi eum appellari purum hominem, actum esset cum Elipando: asserens autem seruitutem Christo repugnare, & solùm allegoricè eum esse seruum, & in hunc scopum exponens Scripturas; dubitari non potest ab Adriano censeri Christo repugnare omnem seruitutem propriam. Nisi autem id definijsset, cur Scripturas exponeret allegoricè? Siquidem in alio sensu proprio, & facienti ad rem, possent exponi propriè. Adde, allegoriam non exponi ex puro homine, sed ex vero corpore opposito phantasticis: item ex corpore non semipleno, sed animato, & potente obedire. S.Thom. q.20. vt dixi §.18.

SVBSECTIO VI.

Impugnatio secunda.

§.51. QVia verò auctores oppositi multùm fidunt huic vltimæ expositioni è §.47. probandum est à Concilio definiri, seruitutem non posse componi cum vnione hypostatica; sed eam esse inter personas separatas: vt ex Aristotele & B. Thoma dixi §.10. Primùm pono, seruum & adoptiuum à Concilio vsurpari pro eadem re in substantia; nisi quòd seruus est homini Deo non acceptus; adoptiuus autem est acceptus per gratiam: propterea dixit Elipandus Christum vt hominem è seruo adoptatum: quia priùs fuit sine gratia, & sine peccato. accipi autem pro eodem constat ex §.40. recognosce epistolam Concilij ad Præsules Hispaniæ, ante finem, vers. *De qua sententia*: vbi ad probandum Christum non esse seruum Dei, vtitur argumentis, quibus probatur eum non esse adoptiuum. Pono item à Concilio definiri, adoptiuum repugnare vnioni hypostaticæ: quod luce clariùs constabit disp.83. Vnde apertè concludo, seruitutem pugnare cum vnione hypostatica.

§.52. Secundò probat ex epistola Adriani, ijs verbis: *Pater diligit filium: sed quo modo pater filium, non quomodo dominus seruum: quomodo vnicum, non quomodo adoptiuum.* Vbi dominium Christi per vnionem opponit seruituti, sicut vnicitatem adoptioni. Tertiò, in epistola Concilij, vers. *Item secundùm septuaginta*, ijs verbis: *Item mentionem epistolæ B. Paulì ad Hebr. facientes, nec intelligentes omnia, quæ posuerunt, contra se esse, & semper vbiq; Christum Dominum filium Dei nominari, non seruum, non adoptiuum.* & infrà: *Hæc itaque testimonia non seruum, non adoptiuum dicunt Dominum nostrum Iesum Christum; sed filium, & heredem vniuersorum. Moyses quidem tamquam famulus fidelis fuit in tota domo eius; Christus verò tamquam filius in domo sua. Quomodo amplioris gloriæ, si seruus sicut & Moyses? vel ex seruo adoptiuus*, &c.

§.53. Quia verò hæc testimonia fortè vellent exponere Moysem esse seruum, & non dominum; Christum autem simul dominum domus, & seruum Dei; audiant ex ipso Concilio vnitate personæ tolli adoptionẽ & seruitutem; nec posse Deum etiam vt hominem dici seruum. Concilium ergo, vers. *Hisce igitur*, ait, *Vnitas personæ, quæ est in Dei Filio, & filio Virginis, adoptionis tollit iniuriam: si ergo Deus verus est, qui de Virgine natus est; quomodo tunc adoptiuus potest esse, vel seruus?* Quid clarius potest dici? Est quæstio inter aliquos, vtrùm Christus vt homo sit adoptiuus? vtrùm seruus? Si Concilium dicat, Non potest vna persona filij esse, & esse seruus, vel adoptiuus, nónne totam dirimit quæstionem?

§.54. Vnio hypostatica aliquo pacto distinguitur ab ingenuitate, & vt opponitur adoptioni: etenim aliqui fatentur eam vnionem, & negant ingenuitatem, & carentiam adoptionis. Alij censent non esse de fide Christum adoptiuum non esse, nec seruum; cùm tamen vnionem fatentur ex fide. Concilium igitur ex vnione hypostatica, quæ facit Deum hominem, & non personam, infert eam nec esse adoptiuum, nec seruum. Non infert eam esse vnam:

S.Thom. q.20. vnam: id enim iam ponit in antecedente: ex quo infert consequentiam, qua negatur seruitus, & adoptio: quæ fundatur in personarum distinctione: sicut ego eam infero consequentiam contra hos auctores. est enim hoc argumentum: Christus est Deus, & filius naturalis, & vna persona: ergo nec est adoptiuus, nec seruus. Patet consequentia: quia seruitus & adoptio pugnant cum vna persona Dei hominis.

§.55. Visne rem clariùs? lege versum, *Item sanctus Euangelista*, ijs verbis: *Quid est aliud dicere, eamdem virginem adoptiuum, vel seruum genuisse; nisi negare illam Deum genuisse? si Deus generatus est, nequaquam adoptiuus; sed filius: quia alia persona est proprij filij, alia adoptiui filij, vel serui.* Inferiùs à priori ab vnitate personæ probauerat carentiam seruitutis: nunc autem ab absurdo probat pluralitatem personarum ex adoptione, aut seruitute. *Desinite fratres* (inquit) *illum prædicare seruum, quem regem & redemptorem habemus, cui data est omnis potestas in cælo, & in terra; cessate eum adoptiuum nominare, qui verus Deus, & verus Dei filius.*

§.56. E quibus omnibus concludo duo: Primum, quàm aptè Concilium ex seruitute collegerit carentiam vnionis hypostaticæ: siquidem Aristoteles seruum dixit esse instrumentum separatum à domino, vt dixi §.10. Secundò, à Concilio negatam non solùm seruitutem peccati, sed & sæculi, sed etiam seruitutem Dei: quia Deus non potest esse seruus. Tandem si consideratè Concilium legatur, non potest hoc negari.

SECTIO III.

De sententia opposita.

SVBSECTIO I.

Auctores.

§.57. ALiqui volunt oppositam sententiam non solùm non esse damnatam, sed adeò certam, vt scrupulum prætexant in ea deserenda. S. Thomas eam videtur tueri hac quæst. 20. quod non esset vero simile, si esset ab Adriano damnata. Respondeo, Concilium diu latuisse, & cum multa controuersia editum, vt dicam disp.83. nec mirum temporibus S. Thomæ de eo vix fieri mentionem certam. Existimo autem S. Thomam non esse ab ea sententia. Præmitto dominium, cui respondet seruitus, esse personæ intellectualis ad aliam in rebus purè creatis: nec homo habet hoc dominium in manum, nec in corpus, nec in animam: est tamen homini ius vtendi sua manu, quo inuito nullus potest ea vti: item animus vtitur corpore. Hoc ius solemus vocare dominium: Aristoteles dixit animum corpori imperare dominicè; voluntatem autem politicè in appetitum: at nec manus est hominis seruus, nec corpus animi.

§.58. His positis S. Thomas art.1. corpore constituit in Christo subiectionem & obedientiam ordinationibus Dei, quam dicit esse subiectionem seruitutis: est autem hæc subiectio, qua sumus expositi ad patiendum & agendum, quod Deus voluerit; siue mortem, siue vitam, siue quiduis aliud: at hæc non est propriè seruitus, vt patet in manu obediente ordinationibus voluntatis: item in filio obediente patri, & subiecto parẽte principi: aliam subiectionem constituit in obedientia, quam ibi non dixit esse seruitutis. Ad secundum verò, asserit seruire consistere in moueri à domino. est autem parum discriminis: prima enim subiectio est in omnibus creaturis, item & in nobis independenter à libera obedientia: at secunda est limitatior, & in solis angelis & hominibus per intellectum & voluntatem: neutra est in Christo seruitus propriè, sed allegoricè ob subiectionis obedientiam. ob quod Concilium in epistola ad Præsules Hispaniæ, vers. *Hisce igitur*, ait, *Etsi eum Propheta seruum nominasset; non tamen ex conditione seruitutis, sed ex humilitatis obedientia, qua factus est Patri obediens vsque ad mortem.* Vt ergo Concilium Propheram exponit, expono ego B. Thomam. Igitur ad seruitutem propriam exigitur inter alia, separatio domini à seruo: vt ex eodẽ B. Thoma perspicuè docui §.10. nec censendus est inconstans.

§.59. Ad secundum dicit conuenire propriæ personæ Christi esse seruum ratione humanitatis: at ibi non agit de seruitute propria, sed conuenientia actionum, an propriè conueniant naturæ, vel personæ? dicit conuenire actiones propriè, non naturæ, sed personæ ratione naturæ. Vnde illam seruitutem allegoricam, qua subiacemus ordinationibus & imperio Dei, docet conuenire propriè non humanitati, sed Christo ratione humanitatis: actiones enim sunt suppositorum. at non admittit aliam seruitutem propriam; sed potiùs ex ad secundum, colligitur clariùs explanatio eorum quæ in corpore dixerat; eam seruitutem esse in humilitatis obedientia: sic explicatur art. 2. eam enim humilitatis seruitutem habet ipse vt homo ad se vt Deum: illa enim inæqualitas non est inter duas personas, sed in eâdem ratione naturarum diuersarum.

§.60. Auctores antiqui vix huius quæstionis meminere: Caietanus non dixit nisi quod S. Thomas: eademque ratione explicatur: vt & Paludanus, Durandus, Ricardus & Scotus ea de re non egerunt: per consequentias autem ne adducuntur: non enim omnes fatentur easdem: nec opus est rem tam in controuersia firmare per coniecturas. Præcipuus auctor eius sententiæ est P. Suarez disp. 51. sect.1. à vers. *Secunda opinio*: cuius fundamenta iecerunt alij recentes, Aluarez disp.74.n.8. Lorca disp.78. à num. 12. Cabrera in q.20. §.5. quamuis non satis ostendit se percepisse sententiam oppositam; quæ non negat obediendi obligationem, & subiectionem præceptis Dei: ait autem eam obligationem in natura coniuncta Deo non esse propriam seruitutem, sed allegoricam. P. Ragusa 2.p. disp.26. à §.1. Priùs omnibus idem dixerat P. Valent. disp.1.q.20.

SVBSECTIO II.

Primum argumentum ex Scriptura veteri.

§.61. PRimum argumentum capiunt ex Scriptura veteri: vbi Christus sæpiùs appellatur seruus Dei. Isaiæ 42. *Ecce seruus meus, suscipiam eum*: idemq; repetit idem Propheta multis in locis. Zach.3. *Adducam seruum meum orientem.* Ezech.34. *Suscitabo super eas pastorem vnum, seruum meum Dauid.*

§.62.

§.62. Quod possunt à nobis exigere aduersarij, damus vltrò, ea, & similia testimonia, quæ Adrianus adducit, accipienda de Christo. Hinc autem nihil concludunt: ipse enim Adrianus ea exponenda docet allegoricè de seruitute, non propriè: vt cùm dicitur agnus, & leo. verba Adriani recognosce §.18. In eodem sensu locutum est Concilium Francfordiense in epistola ad Præsules Hispaniæ, vers. *Hisce igitur. Etsi eum* (inquit) *Propheta seruum nominasset, non tamen ex conditione seruitutis, sed ex humilitatis obedientia, qua factus est Patri obediens vsque ad mortem.* Respondemus ergo verbis Concilij, & Pontificis illud probantis. S.Thom. q.20.

§.63. Obijcit P. Suarez regulam generalem interpretandi Scripturas in sensu proprio, quando sine incommodo possunt: ne occasionem accipiant hæretici similia testimonia à sensu proprio ad allegoricos detorquendi. Secundò, quia in ijs testimonijs non est locus allegoriæ: quia non agitur de obedientia aut humilitate Christi; sed de eius excellẽtia, vt patet ex Isaiæ 42.1. *Ecce seruus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet.* Idque confirmat ex B. Hieron. Similiter Isaiæ 52. *Intelliget seruus meus, exaltabitur & eleuabitur, & sublimis erit valdè.* Vbi non alia ratione Christus videtur dici seruus, nisi ratione humanitatis assumptæ. quod ex Cyrillo confirmat. P. Valentia (quem sequi videtur P. Ragusa) modestiùs respondet Adrianum accipiẽdum de seruitute Nestoriana constituente Christum duas personas, alteram purè Deum, alteram purè hominem: in veteri autem testamento Christus allegoricè videtur significatus quasi sub duplici persona.

§.64. Respondeo Scripturam explicandam non proprio priuatoque sensu; sed ex sensu Ecclesiæ & Pontificis Romani, penes quem est potestas claui scientiæ & iurisdictionis. est ergo controuersia inter hæreticos, & Ecclesiam de seruitute Christi: eam probant hæretici ex veteri & nouo testamento. Respondet Ecclesia in nouo nusquam appellari seruum; in veteri numquam propriè, sed semper allegoricè. Vtri credemus, hæretico arguenti ex Scriptura? aut Ecclesiæ Scripturã exponenti? in eâdem controuersia nunc Catholici versamur. Aliqui (saltem voce) conueniunt in asserenda seruitute propria Christi, vtuntur ijs testimonijs quibus vtebantur hæretici. Alij ab ea sententia discedimus, iisdemque testimonijs respondemus, quæ olim Ecclesia contra hæreticos: quid igitur mali facimus?

§.65. Nec ferant molestè, hæc à me dici: non enim deest inter illos, qui asserat controuersiam præcipuam fuisse cum Elipando de adoptione; de seruitute autem obiter, & (vt aiunt) per trãsennam. Definitionem Adriani dicunt esse certam de adoptione: de seruitute autem indicare videntur non esse adeò certam. Quorsum enim discrimen quærunt inter modum vtrumque definiendi? videatur Aluarez disp.74.num.16. Lorca item adductus §.64. improbare videtur probationes Adriani.

§.66. Ad obiectionem P. Suarez ex §.63. respondetur, regulam illam generalem esse verissimam; exceptionem item esse certam, quando ex sensu proprio deducuntur absurda. Quando autem vtendum sit regula generali, quando autem exceptione; quo commodiori argumento discernes, quàm auctoritate Ecclesiæ & Pontificis? absurdum autem illatum ex seruitute propria, constat esse hæreticum: nempe, Christum non esse vnam personam, sed duas. Hoc autem sequi ex seruitute, probauit apertè Concilium, cuius verba adduxi §.53. & 55. ex vnitate personæ intulit metaphoricam seruitutem, & negationem propriæ: item ex seruitute intulit à posteriori pluralitatem personarum, vt indicaui §.55. Quàm verò aptè conceptui serui id dicatur, dixi §.56. quia Aristoteles seruum definijt instrumentum separatum à domino. quam definitionem explicuit & probauit S. Thomas; vt dixi §.10. ergo illa exceptio numquam fuit magis necessaria fidei, quàm hac in parte, in qua illa vsus est Pontifex cum Concilio.

§.67. Ad secundam probationem ex eodem §.63. respondeo ijsdem ipsis testimonijs. P. Suarez ait non esse aliam rationem Christum ibi appellandi seruum, quàm vt explicetur vera humanitas Christi: at Pontifex ait, ideò tunc allegoricè appellari seruum Christum, vt ostendatur illi fuisse verum corpus, & non phantasticum; item corpus non semiplenum, sed animatum, & compos mentis: ergo Adrianus ab eodem capite collegit allegoriam, à quo P. Suarez colligit appellationem serui. Concilium autem dixit ab humanitatis obedientia; quam significant etiam testimonia à P. Suarez adducta: quia potestas iudiciaria, corporis gloria, & nominis celebritas donata sunt Christo ob mortem. Hieronymus autem est à nobis: quia appellationem serui accipit ab humanitate, vt Adrianus: item meminit humiliationis, quam reddit pro ratione Concilium, *Qui cùm in forma Dei esset, humiliauit se.* Cyrillum autem non potuit vllus allegare, quin videret esse contra ipsum; vt constat ex ipso Cyrillo, & ex ægra explicatione illi data. Quòd dixerit sine offensione dici Christum seruum; quid refert: nam lapis dicitur sine offensione, quam adimit allegoria. Verba Adriani adduxi §.18. verba Concilij §.62.

§.68. Quod ex P. Valent. adduxi §.63. est iam impugnatum: quia ex conceptu propriæ seruitutis vt sic intulerunt Concilium & Adrianus dualitatem personarum in Christo, vt constat ex §.53. & 55. Ob quod non est locus expositioni P. Valentiæ. Item, quando dixit Adrianus Christum in veteri testamento appellari seruum metaphoricè, in nouo autem numquam appellari seruum; non dicit in nouo testamento non esse mentionem duarum naturarum in Christo, & diuersarum ab vtraque operationum: ex quibus sumi posset allegoria dualitatis in personis. quia in nouo testamento apertè asseruntur in Christo duæ naturæ, & illarum operationes. Igitur si in veteri testamento propterea dicta est allegoricè seruitus Nestoriana; ita & in nouo. Igitur in veteri testamento numquam est insinuata nec per proprietatem, nec per allegoriam seruitus Nestoriana: neque in eo testamento fundamentum habet Nestorianus error; sed metaphorico nomine seruitutis explicata est vera humanitas Christi, & corpus plenè animatum, non verò semiplenum, vt explicuit Adrianus. Quo pacto explicatur humilitatis obedientia, vt explicuit Concilium. Quo confutantur Manichęi assertores phantasticæ humanitatis: item Monothelitæ, & Apollinaristæ, vt ex Adriano dixi. Duas autem personas neque per allegoriam indicat Scriptura vetus.

S.Thom. q.10. vetus. Quin potiùs testimonia adducta §.63. sunt expressa de humanitate Christi: *Seruus meus oriens, electus meus*, &c. Neque ibi alia dicuntur, quæ præ se ferant speciem alius personæ. neque ea testimonia dicunt apertè dignitatem Christi. Quia verò hæretici ijs abutebantur ad veram seruitutem, ex qua colligitur personam serui esse purè humanam; ideò Adrianus & Concilium ea testimonia acceperunt de seruitute metaphorica. Vnde concludunt vnam personam in Christo, cui repugnat seruitus propria. Cur autem Adrianus tam accuratè explicuit allegoricè vetera testimonia, si in sensu proprio, & sine metaphora sunt vera? cur item negauit in testamento nouo Christum dici seruum, neque propriè, neque allegoricè? Nulla alia potest esse ratio; nisi quam ex ipsis reddidi §. 53. & 55. quia conceptus propriæ seruitutis pugnat cum vnitate personæ. Dixi, testimonijs adductis §.63. non exprimi apertè diuinitatem Christi: explicatur autem alijs, vt cùm ab Isaia dicitur, eum vocari *Deum*: item ab eodem dicitur *Emanuel*, id est, nobiscum Deus: suntque alia plura testimonia. Hæc tam fusè dixi, vt ostendam neque Adrianum, neque Concilium, neque testamentum vetus posse de vera seruitute explicari.

SVBSECTIO III.

Secundum argumentum ex nouo testamento.

§.69. SEcundum fundamentum est ex nouo testamento: in quo Christus, vt homo, non vocatur *seruus*; vocatur autem alijs in significatione æquialentibus. Primùm ex Matth.12.17. vbi de Christo exponuntur verba Isaiæ 42. adducta §.63. licet enim Matthæus eum non appellat seruum; tamen de eo exponit locum Isaiæ, quo seruus dicitur. Secundò, probatur ex Matth.11.25. *Confiteor tibi, Pater, domine cæli & terræ.* Quod exponit Athanas. serm.3. contra Arrianos de ipso etiam Christo, cui accommodat Prouerb.8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* & quidé, saltem mediatè, formatur bonum argumentum: quia cæli & terræ nomine significantur omnia quæ creata sunt, inter quæ est Christus vt homo. Tertiò, ex Ioan.20.17. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.* Obseruat autem B.Thomas q.20.art.2.vers. *Sed contra:* perinde esse, ac *Dominum meum, & Deum vestrum.*

§.70. Demus disputandi gratia, in nouo testamento Christum appellari seruum Dei: adhuc inde nihil concluditur de seruitute propria, sed de allegorica, significante subiectionem. Hoc apertè colligo ex Cyrillo lib.12.in Ioan. c.51. quem P.Suarez allegat: *Non ergo conturberis* (inquit) *cùm Patrem Deum nominat suum: sed diligenter considera, Patrem quidem suum esse natura; Deum autem nostrum, & creatorem, & dominum; sed quod sibi naturaliter inest, nobis largitur, vt communiter patrem appellemus: & quod nostrum est, quoniam naturam nostram assumpsit, sibi rursus accōmodat, cùm Deum nominet suum.* Vnde arguo: Vt nobis dedit filiationem, accepit & seruitutem: sed nobis dedit filiationem non propriam, sed allegoricam: ergo eamdem seruitutem accepit: itaque si *Deus* significat etiam *dominum*, non significat in Christum dominium propriè; sicut nec in nos paternitatem propriam. Quod confirmo ex Ioan.20. *Patrem meum, & Patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.* Pater est analogicè Christi, & nostri, vt est certum: cur ergo non accipitur Deus cum eâdem analogia? Ait Lorca non esse possibile à Christo appellari Deum suum tanto affectu, nisi esset verè eius Deus. Benè quidem: ergo ipse non appellabit Deum patrem suum magno affectu, quia non est verè eius pater. Ad affectum satis est analogia. Deinde Deus est absolutè *Deus Christi*, quia significat opificem & prouidentem: at Deus non est propriè dominus Christi. En vno verbo omnes illæ machinæ concutiuntur.

§.71. Secundò respondeo, mirum mihi esse tantum hominum Catholicorum impetum ad extorquendam seruitutem Christi ex nouo testamento: cùm sit ab Adriano I. hac in causa definitum, in nouo testamento Christum nec ab Euangelista aliquo, nec Apostolo appellatum esse seruum. Tenemur exponere Scripturam nouam in alio sensu, si fortè seruitutem sonat: cur ergo illam cōtorquent, vt eam sonet? Verba Adriani adduxi §.20. Ait Lorca disp.78.nu.13. intelligendum id de appellatione frequenti: at vna aut altera occasione non interest. Bene quidem. Hæc sunt Adriani verba: *Nullus vnquam Euangelistarum, nemo Apostolorum seruum eum nominarat.* Lorca dicit: *Aliquis Euangelista aliquando eum nominat seruum.* Vtri credendum? Cùm autem Adrianus vetus testamentum explicuisset de seruitute allegorica, ait eam vocem omissam in nouo ob claritatem fugantem veteres vmbras. Ait Lorca hac voce *seruus* non appellatum seruum, sed alijs. Rogo, vtrùm illæ significent seruitutem? si significant, ergo appellatus est seruus; si non significant, cur eas adducit?

§.72. Tandem ait: *Non oportet insistere quoad efficacitatem argumenti: quia non omnia argumenta, quibus vtuntur Patres & Concilia, euidentissima sunt: solùm enim sunt infallibiles definitiones, & decreta.* Hoc tandem exspectabam ego; vt indicaret Pontificem deceptum in explicanda Scriptura contra hæreticos. Definijt Adrianus Christum non esse seruum: duo illi incumbūt: alterum, ostendere ex Scriptura eam definitionem, quia in illa continetur; alterum, hæreticos deceptos in allegatione Scripturarum. Lorca voluit Pontificem vtroque deceptum, & probatione positiua ex Scripturis, & responso ex illis. In Concilijs dicunt suam sententiam Patres singillatim; rationibus eam confirmant: Concilium integrum approbat sententiam, omittit probationes. Vulgare exemplum est Ioannis Thessalonicensis in Concilio Ephesino, censentis angelos esse pingendos, quia sunt corporei: Concilium nihil decreuit de probatione, sed de sententia. at probationes vniuersi Concilij & Pontificis rem definientis, quando sunt vnicè necessariæ, & ex Scriptura, non possunt tutò negari. Quis neget eo Apostoli testimonio, *Omnes in Adam peccauerunt*; contineri omnes homines (præter Mariam) siquidem Tridenti eo testimonio probatum est proprium cuiusque hominis originale peccatum? itemque sess.6. c.5.6. & alijs: item sess.14. c.4. Nónne tam certus est ex Concilio sensus eorum testimoniorum quàm ipsa definitio: In exponenda Scriptura contra hæreticos admittitur error?

§.73. Ad argumentum primum ex §.69. respondeo Matthæum adduxisse illud testimonium, non vt suum, sed vt alienum, non mutatâ significatione

tione vocis, sed retentâ, & applicatâ Christo. Constat autem ex Adriano adducto §.19. in veteri testamento Christum appellatum seruum allegoricè: cùm autem ipse Christus Matthæi 21.42. allegat testimonium Dauidis, quo ipse Christus vocatur lapis angularis, an mutauit significationem allegoricam lapidis, & se appellauit verum lapidem? minimè: sed illam significationem sibi applicuit. Itaque Matthæus non vocauit Christum seruum; sed ostendit prophetiam Isaiæ esse completam.

§.74. Ad secundum ex Matth.11. respondeo ijs verbis P.Maldonati: *Obseruarunt aduersus Arrianos Athanasius in epistola ad Marcum Rom. Pontificem, & Cyrillus lib.5. Thesauri cap.5. interpunctionem inter nomen patris, & domini à Christo studiosè & significanter adhibitam; ne Deum non solùm patrem, sed etiam dominum suum vocare videretur. Patrem enim non cæli ac terræ, sed suum; dominum verò non suum, sed cæli appellat & terræ.* Certè bona afferunt argumenta: quæ hæretici objiciunt ad negandam vnionem hypostaticam; & quæ Patres distinguunt, ne illa probetur. Christus autem est in cælo, & in terra cum vnione humanitatis ad Deum, qua vna persona est; ac propterea Deus non est illius dominus; cæterorum est: quia non habent eam vnitatem personæ: nomine *Patris*, se ipsum connotauit filium; cætera nomine *dominus*: vt docuit P. Maldonatus ex Athanasio & Cyrillo. Sic Athanasium expone adductum à P.Suarez vers. *Secundò probatur*: qui ipsis verbis satis indicat Christum non esse propriè seruum, sed ita appellari propter formam; quod Adrianus explicuit esse fundamentum allegoriæ. Athanasius ergo hoc testimonium ita explicuit, vt veram seruitutem negaret contra Arrianos; & veram confiteretur humanitatem contra alios hæreticos; Christum appellans seruum, non reipsa, sed nomine & appellatione. quæ non obsunt veræ diuinitati; obesset autem vera seruitus.

§.75. Ad tertium ex Ioannis 20. 17. respondeo argumentum esse leue à vocis etymologia; quasi idem sint *Deus & Dominus*: & quidem non significari eodem modo idem *Deo & Domino*, constat. Primùm, quia Deus ab æterno est Deus; non tamen dominus ab æterno: ergo non significant idem. Secundò, quia S.Thomas dixit, *Deus meus, & Dominus meus.* Tertiò, quia S.Dionys. de Diuinis nominib. c.12. ait *Deus* latinè, græcè *Theos*, esse ab inspiciendo & currendo: at non meminit ea voce significari dominium: nec explanatores eius vocis dominium significant, sed doctorem, opificem, prouisorem, terribilem, & similia. Recognosce Damascenum, Nazianzenum, & alios, quos sequitur noster Ioan. Fernandez tom.1. Thesauri voce *Deus*, c.44. n.1. item Ambrosium Calepinum. Est ergo Deus, Deus Christi vt hominis: quia eius opifex sub ratione hominis, quia ei prouidet. Existimo Deum vocari alicuius, quia ab eo colitur. ita dicitur *Deus Israel*, quia colebatur ab eo populo: ita dicitur *Deus noster*, quia colitur à nobis: item *dij Gentiū*: Dauid beatum prædicat *populum, cuius Deus est Dominus*; id est, qui Dominum colit vt Deum. B. Augustinus tom.9. li.de Ouibus, ad finem, ait non facilè audiri Deum suum dici, nisi in eum credat, eum que diligat. Quæ P.Suarez adducit vers. *Potest hoc*, non vrgent. Clichthouæus enim Christum vt hominem non dicit seruum; sed Deum esse illius Deum, quia eum condidit vt hominem. Et Cyrillus (quem oppositum docuisse constat ex §.74.) tantùm docet à Christo appellari Deum suum propter naturam assumptam: ibidem autem ait eum esse Patrem naturalem Christi: & vt fraternitas non est communis secundùm proprietatem; ita nec seruitus: hanc enim Cyrillus excludit ex conceptu filij naturalis. S.Thom. q.20.

SVBSECTIO IV.

Duo alia argumenta.

§.76. COngerunt non pauca testimonia Patrum; quos vno verbo expono de seruitute allegorica, non verò de propria; quam perspicuè negant contra Arrianos & Nestorianos cùm de ea re disputant. Damascenum ipsi conantur explicare, sed ægerrimè: item & alios à P. Vasquez adductos. Ego proferam duo testimonia certissima. Concilium Francfordiense in epist. ad Præsules Hispaniæ vers. *Hisce igitur*, ait; *Item S.August. in homil.39. dicit: Dominus noster etiam in forma serui, non seruus, sed in forma etiam serui Dominus fuit.* Audeant Augustinum afferre pro se allegatum à Concilio ad excutiendam seruitutē à Christo etiam vt homine; & asserendū dominium etiam vt homini.

§.77. Item Adrianus in epistola ait: *Pater diligit filium; sed quomodo pater filium, non quomodo dominus seruum; quomodo vnicum, non quomodo adoptatum. Iam nunc videamus quid de hac re sentiat prædecessor noster B.Gregorius*, &c. Adducit item B.Ambrosium lib. de Incarnat. Domini exponentem allegoricè seruitutem Christi.

§.78. Vltimum argumentum ducunt à ratione, quia Damascenus dixit seruum esse ad alium: sed ratione humanitatis est sufficiens fundamentum ad aliud, vt patet in obedientia, quam Christus vt homo exercet verè & propriè. Secundò, seruus est ex Aristotele 1. Polit. c.3. qui alius hominis est: sed Christus est Dei, teste Apostolo: ergo est seruus Dei. Tertiò, Christus vt homo colit Deum latria, quæ est seruitus. Quartò, Deus potest Christum vt hominem producere, & destruere; vendere, & pro suo libito vti: ergo est eius dominus. Vno verbo respondeo, ex definitione Aristotelis adducta §.10. & explicatione B.Thomæ, ad seruitutem esse necessariam relationem inter personas separatas, quam exigit Damascenus. Ad obediendum satis est distinctio naturarum: imò in ipso homine dixit Aristoteles appetitum obedire politicè voluntati; cui obediunt despoticè manus & aliæ partes; nec tamen voluntas habet pro seruo appetitum, nec homo manum. Ad secundum, respondetur ab Aristotele exigi duas personas, quarum altera sit dominus, altera seruus: seruum enim dixit esse hominem existentem alterius hominis: Christus autem habet humanitatem vnitam diuinitati, cuius seruus propterea non potest esse. S.Thomas adductus §.10. explicans Aristotelem dicit manum esse hominis; non tamen eius seruum: quia illi est vnita: Christus ergo est Dei cum physica vnione, nos verò sine illa: vnde sumus serui; secùs ille. Ad Tertium, cultus latriæ est seruitutis in puris creaturis: Christus autem non colit Deum vt dominum, sed vt patrem & Deum; cuius excellentiam adorat. Ad Quartum, nego consequentiam: nam & manu potest homo vti pro libito sine dominio, propter vnio-

S.Thom. q.21. vnionem: exigit ergo hoc dominium carentiam vnionis.

§.79. Aduerte à nonnullis censeri, esse seruitutem hanc subiectionem Christi, & potestatem Dei illo vtendi pro libito esse dominium. ita docet P.Luisius opusc.13.disp.1. Verùm ijs non acquiesco si loquantur de seruitute propriè, & non allegoricè: Adrianus enim & Concilium hanc seruitutem negarunt vt inimicam vnitati personæ. Si verò loquantur impropriè, ea seruitus est admittenda cum ipso Adriano & Concilio: qui hanc humilitatis & subiectionis obedientiam, dixerunt esse seruitutem impropriè. omnis ergo vera seruitus damnata est in Christo. Nec possum cum ijs auctoribus conuenire in voce à Pontifice reiecta: nec enim ipsi nituntur Aristotelicæ definitioni serui, vt innixus Adrianus, qui in actu exercito ea vtitur vt definitione per se nota: quia verus seruus est in persona distinctus à domino. Quia verò ij non figunt pedem in aliquo principio certo; ideo non conueniunt; conuenturi, si serui definitionem admitterent cum Aristotele & B.Thoma.

DISPVTATIO LXXIX.

De oratione Christi.

S.Thom. quæst.21.

SECTIO I. *Deus vt homo orauit.*
SECTIO II. *Quo pacto oratio Christi fuerit audita?*
SECTIO III. *Vtrùm Christus nunc oret?*
SVBSECTIO I. *De opinione negante.*
SVBSECTIO II. *De opinione affirmante.*
SVBSECTIO III. *Duæ conclusiones.*
SVBSECTIO IV. *Aliæ duæ conclusiones.*
SVBSECTIO V. *Ad obiecta.*

§.1. HIc ponenda sunt documenta communia de oratione, & statuendum eam esse petitionem inferioris à superiore: est enim petitio decentium à Deo, siue hæc petitio sit actus voluntatis, siue quædam species imperij per intellectum, siue explicatio voluntatis.

SECTIO I.

Deus vt homo orauit.

§.2. DIco: Christus vt homo verè & propriè orauit, non solùm externè in nostrum exemplum, sed etiam internè ad impetranda beneficia à Deo tam sibi, quàm nobis: vsus est ergo oratione ad finem illi ex natura sua præscriptum. Hæc est certa apud Theologos doctrina, de qua dubitare non licet. Lucæ 6.12. *Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Isaiæ 53.12. *Et pro transgressoribus rogauit.* Hebr.5.7. *Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesq; ad eum, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.* Quibus Apostolus ostendit orationem, eiusque fructum. Propterea dixit ipse Christus Ioan.11.41. *Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me: ego autem sciebam quia semper me audis.* At non auditur, nisi qui petit: audiri autem fructus est orationis.

§.3. Objicis Primò S.Thomam q.21.art.1.ad 1. asserentem Christum orasse, non quòd ipse vt homo esset impotens eorum quæ petebat: sed vt nos instrueret. idque probat Primò ex Ioan.11.42. *Sed propter populum, qui circumstat, dixi*, id est, orationis verba: *vt credant, quia tu me misisti.* Propterea S. Hilarius l.10.de Trinitate parum ante finem dicit: *Non prece eguit, pro nobis orauit, ne filius ignoraretur.* Secundò probat ex Ambrosio in Lucam: *Noli insidiatrices aperire aures, vt putes Filium Dei quasi infirmum rogare, vt impetret, quod implere non posit. Potestatis enim est auctor obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo.* Tertiò, ex August. tom.9. tract.104.in Ioan.parum ante medium: *Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio: sed ita se Patri exhibere voluit precatorem, vt meminisset se nostrum esse doctorem.*

§.4. Respondeo à S.Thoma eo art.1. apertè doceri orationem Christi. P.Suarez in comment. fatetur subdifficilem inhærentiam S.Thomæ. At rectè cohæret: quia persona Christi habet voluntatem diuinam & humanam: hæc persona voluntate humana non potest omnia, eget autem ex se oratione; diuina verò omnia potest. Potuit item humanæ communicare virtutem, vt sine oratione efficeret, quæ vellet: at noluit id præstare: sed vt voluntas humana oraret, tum in exemplum nostrum, tum in agnitionem dependentiæ voluntatis humanæ à diuina. Respondeo ergo orationem non fuisse ortam ob impotentiam personæ Christi; sed ob voluntatem diuinam, quæ orationem voluit: at proximè orta est ex impotentia voluntatis humanæ. Christus orauit ante sepulcrum Lazari tum mente, tum voce; mente, vt impetraret Lazari suscitationem; voce, vt instrueret populum circumfusum, qui viso miraculo ex oratione Christi in eum crederet: vt perspicuè docuit August. adductus §.3. qui veram orationem admisit; externam autem, vt nos instrueret. Hilarius rectè dixit Christum non eguisse prece: qui ipse vi diuinæ voluntatis potuit humanæ communicare virtutem non indigam orationis; at noluit, vt agnosceretur vt homo Filius Dei: ergo non negat orationem: quam ait esse argumentum Filij Dei: at non esset tale argumentum, nisi verè esset oratio. Ad secundum, respondeo Ambrosium apertè esse ab hac explicatione: agit enim de persona Christi, quæ vt Deus, auctor est potestatis; vt homo autem, est magister virtutis:

virtutis: docuit autem exemplo, quo orauit verè, non quo simulauit orationem. Ad tertium ex August.iam respondi.

§.5. Objicis Secundò: Christus sciuit, quæ essent futura: cur ergo orauit? Quia nonnulla non erant futura nisi ea ipse peteret.

SECTIO II.

Quo pacto oratio Christi fuerit audita?

§.6. DIco: Oratio absoluta Christi fuit semper audita; conditionata verò interdum non fuit audita. Prima pars constat ex Ioan.11.42. *Ego autem sciebam, quia semper me audis.* Secundò, quia Christus absolutè nihil petiuit, nisi quod sciebat sibi ob petitionem donandum. Secunda pars conclusionis patet: quia in horto Patrem orauit, vt ab eo calicem transigeret. nec obtinuit. Qua de re longè disserui disp.75.§.57.& 58. quæ hic docentur à S.Thoma art.4.P.Suarez & alijs. Cur autem Christus petiuerit, quod non erat impetraturus, iam dixi ea disp.75.tota sect.3. Quia Christus sciuit oppositum posteriùs ratione quàm orauit.

§.7. Objicis Primùm: Christum orasse pro salute æterna reproborum, quam non est consecutus. S.Thomas art.4.ad 2. respondit Christum non orasse pro omnibus crucifixoribus, nec pro omnibus fidelibus, sed pro solis prædestinatis. Quæ doctrina primo pulsu deterret: si enim Christus non orauit pro reprobis, ergo non potuerunt salutem adipisci. Quia auxilia sufficientia ad salutem nemini dantur, nisi per merita Christi applicata ab ipso Christo oratione. Explico S.Thomam de oratione pro auxilio efficaci. Hoc Christus non petiuit absolutè; petiuit autem omnibus auxilia, saltem sufficientia, quæ obtinuit: prædestinatis autem efficacia ad finiendam vitam in gratia. Dicitur autem non orasse pro reprobis ad petendam absolutè eorum prædestinationem. Sic dixit ipse; *Pro eis rogo, non pro mundo*; id est, non rogo illa oratione absoluta & efficaci, directa ad auxilia efficacia ad gratiam finalem: ipse enim quod erat in se, pro omnibus mortuus est: quòd si Patri placuisset, pro omnibus orasset absolutè.

§.8. Objicis Secundò, in Christo esse voluntatem efficacem, & inefficacem: at non est oratio efficax & inefficax: quia oratio est medium vtile ad finem: at ex voluntate inefficaci non oriuntur media ad finem. non ergo orauit Christus, nisi ex voluntate efficaci. Quo argumẽto P. Vasquez disp. 82.c.2. censet Christum non orasse calicem transigendum. Contrà: Ergo nec orauit pro salute reproborum. Hæc autem ratio non vrget: quia non orauit pro auxilijs efficacibus, sed sufficientibus tantùm. Respondeo tamen, orationem esse conditionatam, sicut & voluntatem. Ad probationem, respondeo eam oriri à voluntate conditionata circa obiectum, si Deo non displiceat; eam tamen de se esse efficacem, dum non scitur oppositum. de quo latè egi disp.75.à sect.2.

SECTIO III.

S.Thom. q.21.

Vtrùm Christus nunc oret?

§.9. IN hac controuersia est quidem dissidium inter Doctores: quod opto componẽdum.

SVBSECTIO I.

De opinione negante.

§.10. P. Vasquez disp. 82. à cap.2. ad 4. eruditè & acutè probat Christum nunc pro nobis non orare. Est autem duplex orandi genus: alterum proprium exercendo actum voluntatis & intellectus, necessarium ad petitionem decentium à Deo: alterum metaphoricum per ostensionem cicatricum & vestigiorum passionis, quorum Deus rectè meminit. Hæc quasi excitatio memoriæ passionis per intuitionem vestigiorum vocatur interpellatio: sicut sanguis effusus Abel dicitur clamare ad Deum non formaliter, sed metaphoricè: quæ phrasis satis est vulgaris. Accedit, merita & orationes Christi vt viatoris manere moraliter in cælo in memoria Dei, illas intuentis pro sua temporis existentia: quæ Christo viuente habẽt apud Deum eamdem vim, ac si physicè perseuerarent; quibus Christus vt in cælo nobis impetrat beneficia. quæ est oratio moraliter manens.

§.11. Ait ergo P. Vasquez Christum pro nobis interpellare hac secunda ratione, non prima. A qua opinione fuere Rupertus lib.9.de Diuinis officijs cap.3. Espencæus de Christo mediatore c.8. Adamus in cap.8.ad Rom. in ea verba, *Qui etiam interpellat.* Barthol. Medina 3.p.qu.21. art.1.& alij apud ipsum: alios item adducit P. Ragusa 2. p. disp. 18. initio.

§.12. Eam probat Primò ex Concilio Francfordiensi in sacrosyllabo, vbi asseritur Christus fungi munere aduocati, ostendendo Patri naturam assumptam. sed argumentum non est efficax: quia oppositæ sententiæ auctores non negant istud interpellandi genus, quod Concilium admittit; sed admittunt formalem etiam orationẽ, quam Concilium non negat. Idem dico ad secundum ex auctoritate Nazianzeni, qui non negauit orationem formalem, sed deprecationem vltionis, qualis est ab eo, qui nondum est certus de euentu, nec eum habet in sua potestate: Christus autem iam ratione meritorum habebat in sua potestate morali humana, quod petebat: tantùm enim egebat applicatione voluntatis, non serui deprecatione: quod colligitur ex ea oratione 36. nu.54. nec Elias Cretensis multùm ab hoc discrepat. In eodem sensu loquuntur Cabasilas, & Simeon Thessalonicensis, negantes Christo omnes preces & supplicationes, quas in Missa Sacerdos exercet: non orat Christus eo more; sed quasi potestatiuo oratione applicante merita cum certitudine euentus.

§.13. Secundò, mouetur auctoritate Gregorij Magni, qui ei videtur magis fauere: quia asserit Christum non interpellare voce, sed monstratâ humanitate. Respondeo à Gregorio expresè affirmari veram orationem, non quidem vocalem, sed internam. ait enim lib.22.in Iob cap.13. *Interpellat*

S.Thom. q.21. *igitur pro nobis Dominus non voce, sed miseratione.* Theodoretus, & alij adscribentes interpellationem ostensioni humanitatis, non negant veram orationem, qua recenseantur merita humanitatis assumptæ: imò Chrysost. intercessionem adscribit fernori charitatis.

§.14. Tertiò mouetur num.24. Christus orans in cælo, aliquid impetraret nobis, aut non impetraret. Hoc secundum dici non potest: quia eius oratio non esset inanis futura, idque sciens ipse, nihil peteret; ergo impetraret. hoc autem esse non potest: ergo. Probatur Minor: quia iam aliquid mereretur: hoc esse falsum, cõstat ex disp.63.§.99. Probo Maiorem: quia oratio impetrat ratione meriti congrui, aliquando verò condigni. Nec effugies negando promissionem: Primùm, quia sine illa potest esse remuneratio: Secundò, quia illa promissio non deest orationi Christi.

§.15. Respondeo orationem Christi in cælo differre ab oratione aliorum; item & à sua, dum degebat apud nos: quòd aliæ orationes impetrabant condignè in Christo, in alijs congruè. at oratio Christi in cælo impetrat, nec congruè, nec condignè, sed vt pura conditio applicans voluntatem Dei ob merita condigna præcedentia. Ratio est: quia aliæ orationes impetrant ob suam bonitatem aliquo pacto supernaturalẽ; quæ si deesset, non sortiretur effectũ oratio: cuius bonitate Deus aut in parte, aut ex toto mouetur. ob quod opus est, vt habeat conditiones meriti condigni, aut congrui (hoc do P.Vasquez, ne digrediar ad discrimina orationis, & meriti.) At oratio Christi in cælis nihil impetrat ob bonitatem suam: ac propterea nec congruè, nec condignè. Ratio est: quia tametsi ea oratio non esset supernaturalis, sed naturalis: item si non esset bona moraliter, sed indifferens; adhuc sortiretur effectum: ergo non mouet bonitate sua. Probo consequentiam: quia ea bonitas per accidens est ad mouendum. Antecedens probo: quia Christus in cruce consummauit merita, ita vt nullum deinceps Deus expectet ad conferenda Christo beneficia, quæ voluerit: ergo iam Deus non mouetur noua bonitate orationis.

§.16. Possumus considerare Christum in cruce, aut in horto, aut vtrobique, qui obtulit omnes actus viæ pro nostra salute: eos accepit Pater, pro quibus rependit beneficia, quæ Christus peteret. Petijt tunc Christus prædestinationem electorum, & alia beneficia, quæ tunc obtulit Deus, pro quibus gratias egit Christus: qui nonnulla alia beneficia petenda reseruauit in cælis; tunc ei obtulit ea Deus, quæ peteret: Christus ergo in cælis ea petit. Hæc petitio est oratio, quæ est petitio decentium à Deo; cui Christus suam voluntatem exponit. in hac voluntate Deus non spectat, vtrùm sit supernaturalis, vtrùm honesta? sed tantùm eam considerat vt applicationem meritorum Christi: vt si Christus petiuisset in cruce salutem Petro, si ipse Petrus eam peteret actu etiam indifferenti: vt nunc transubstantiat Christi corpus ad voluntatem sacerdotis etiam depraua tam: est ergo illa voluntas quædam quasi syngrapha Christi determinans voluntatem Dei ad hunc effectum; non ratione suæ bonitatis, sed vt pura conditio.

§.17. Quartò mouetur num.19. Christus in cruce cognouit singillatim omnia, quæ essent petenda: quæ ibi petijt, & quæ ibi cognouit donata iam à Deo voluntate efficaci, quæ suis quæque temporibus erat præstiturus: ergo Christus deinceps nihil petiuit. Probo consequentiam: quia qui videt sibi beneficium esse concessum, illudque videt pro suo tempore existens, non potest deinceps illud petere: id enim oriretur ex ignorantia aut diffidentia, quin ex ea cognitione sequuntur gratiarum actiones. Hoc argumentum est bonum: at negatur antecedens: Christus enim non petijt in via absolutè omnia nostra beneficia, sed aliqua petijt absolutè, pro quibus non fudit nouas preces, sed potiùs gratias egit: alia petijt sub conditione, si ipse denuò ea peteret. Quod Deus etiam concessit, qui ea non dat sine noua petitione Christi; non in ratione meriti, sed puræ conditionis. Hæc autem potuit Christus efficere, tum ne vllo tempore nostræ viæ esset, quin in nos suum ostentet amorem; tum quia voluit semper ostendere se libentissimè à Dei voluntate pendere, & ad eum singulis momentis noua beneficia petiturus confugere. Hæc pro hac sententia.

SVBSECTIO II.

De opinione affirmante.

§.18. CHristum nunc in cælis pro nobis orare multorum est opinio. S. Thomæ in 4. dist.15.q.4.art.2.ad 1.&2.2.q.83.art.11. Abulensis in Matth.cap.14. q. 142. quos sequuntur P.Suarez disp.45. sect.2. P. Ragusa 2.p. disp. 18. P.Valentia disp.1.q.20. p.1. alijque recentes. Allegant pro se Bonauenturam: quem P. Vasquez exponit. Quia verò hæc sententia communior est, non est opus longo Doctorum censu.

§.19. Ad tria capita reuocantur probationes. Primùm, ad Scripturæ testimonia: quibus Christus dicitur etiam aduocatus, & interpellare pro nobis. Ad quod facilè respondet P. Vasquez disp.82.c.4. esse aduocatum & interpellatorem tum ostensâ humanitate, tum quia dum viuit, manent moraliter merita & orationes Christi vt viatoris: quibus nunc etiam interpellat & orat, non quidem physicè, sed etiam moraliter, vt dixi §.10. Quæ perseuerantia moralis satis est, vt ratione illius nunc dicatur orare: vt Superior præcipiens aliquid, dicitur perseuerare in præcepto, dum illud non reuocat, tametsi physicè non perseueret præceptum, & absolutè dicimur obedire præcepto non existenti. de qua perseuerantia morali multa dixi disputans de peccato habituali, quod in ea perseuerantia ego constitui.

§.20. Secundum caput est à Patrum auctoritate, & quidem P. Vasquez fatetur ingenuè, B.Iustinum ab hac esse sententia. B. August. testimonia facilè explicat de oratione viæ, de qua loquitur interdum; item de interpellatione per ostensionem humanitatis, & perseuerantiam moralem orationis viæ.

§.21. Tertium caput est à ratione; quod facillimè diluit: oratio secundùm se non dedecet Christum, nec est aliena à statu Beatorũ: sed quia Christus in via petiuit omnia beneficia, quæ voluit pro tota æternitate, vidit voluntatem Dei ea omnia concedentis. deinde eadem beneficia intuitus est vt existentia: quid ergo oraret?

SVB-

SVBSECTIO III.

Duæ conclusiones.

§.22. DIco Primò: Christus in via potuit omnia negotia ita componere, vt aliqua beneficia petenda reseruaret in cælum: quæ petitio ea impetraret vt pura conditio, non verò vt meritum: quæ impetratio non esset quasi noua conuentio, sed applicatio, qua Christus obijceret diuinæ voluntati cõditionem pactam inter voluntatem diuinam, & humanam. Hæc conclusio quod attinet ad possibilitatem nullo probabili fundamento potest impugnari. Primùm, quia Sancti auctoresque allegati §.11. factum negant (siquid negant) non potentiam. Nec oriretur hoc ex ignorantia Christi omnium rerum in singulari, nec ex impotentia omniâ tunc absolutè petendi, & componendi; sed ex eius libera voluntate, qua voluit quædam absolutè in cruce petere, quædam in cælo: vt de facto id contigisse dixi pro prima sententia §.15.& 16.

§.23. Dico Secundò: Potuit Christus in cruce omnia ita componere, vt sine noua ratione in cælo impetraret omnia, quæ postularet in via, non minùs quàm si in cælo omnia componeret nouis orationibus. Nec hæc conclusio potest cum fundamento negari. Quia merita Christi ita consummata sunt in cruce, vt nullum iam superesset expectatum à Deo, vt pretium, aut condignam compensationem: sed ibi oblata sunt omnia, quæ Deus pepigit pro pretio: nec ad impetranda præmia deerat nisi voluntas Christi petens absolutè quæ vellet, quæque essent pacta. Christus in cruce rectè cognouit quid expediret petere: & quid posset in cælo petere: item nouit suam orationem in cruce eiusdem efficaciæ futuram, cuius forent nouæ orationes in cælo: ergo Christus potuit omnia ita componere, vt non esset opus noua in cælis oratione. Nec auctores adducti subsect. 2. oppositum probant.

§.24. Dices, Christum potuisse omnia negotia vno viæ instanti ita componere, vt non egeret oratione noua; & tamen id non effecit. Respondeo, Christum secundùm se spectatũ ea potuisse componere ea ratione: quia vnus eius actus meritorius habuit valorem ad ea omnia. Non egi ijs duabus conclusionibus in eo sensu; sed suppono pactum initum à Deo cum Christo de reparatione nostra per multa merita exercita à Christo vt viatore. Non fuit in eius potestate libera nos redimere nisi per mortem, & alias ærumnas, quas fuit passus, & multos actus quos exercuit, vt dixi disp 75. §.42. itaque non potuit nos redimere nisi per mortem, non impotentia ex meritis orta, sed ex voluntate Dei hæc & illa merita postulante. at oblatis iam illis meritis, & consummatis in cruce; potuit Christus in ea omnia petere absolutè, quæ postea peti possent in cælo.

§.25. En discrimen: multa beneficia præstitit Deus Christo pro certis meritis, & oratione illa impetrantibus condignè. vt suscitatio Lazari data est pro speciali oratione ad eum finem facta. propterea dixit, *Pater gratias tibi ago, quoniam audisti me.* item auxilia præstita crucifixoribus: ob quod dixit Paulus, *Cum lacrymis, & clamore valido exauditus est pro sua reuerentia.* Omnia ergo merita habuerunt certos effectus, qui non contingerent, nisi pro illis essent oblata. Vnde non est compositum totum negotium vno instanti; sed toto vitæ decursu morte consummato, sine quo non potuit Christus illud perficere. At meritis iam consummatis morte, nihil defuit ex parte Christi, vt illud integrè obtineret, nisi oratio absoluta de omnibus quæ vellet: at hæc oratio potuisset esse in cruce, quin reijceretur in cælos: ergo Christus potuit totum negotium in cruce perficere, quin noua oratio reseruaretur in cælos. S.Thom. q.21.

SVBSECTIO IV.

Aliæ duæ conclusiones.

§.26. DIco Tertiò: Vtrùm Christus in cælum nouam orationem reseruarit; an eam fuderit in cruce; incerta res est: & vtraque sententia est valdè probabilis: ego inclino in negantem propositam §.11. Quia Christus ardentissimè sitiebat nostram salutem & omnia beneficia, quæ nobis impetrauit à Deo: ergo cùm sibi integrum esset ea omnia absolutè petere eâdem efficacia, qua postea peterentur in cælis, non est cur eam orationem differret. Primùm, quia qui vehementer aliquid desiderat, illud absolutè petit, cùm primùm potest: ea enim est natura ardenter desiderantium, maximè cùm præstò sunt omnes rationes, quæ postea occurrunt: tunc enim nulla est ratio orationem differendi: sed Christus in cruce integra nostra beneficia ardentissimè desiderauit, & ibi potuit ea omnia oratione absoluta impetrare: præstòque fuêre illi rationes omnes, ob quas ea esset petiturus in cælo: ergo non distulit orationem absolutam. Secundò, quia ibi erat optima occasio ostendendi quantum nos diligeret, cùm pro nobis animam inter acerbissimos cruciatus exhalaret, *ne videretur doloribus fractus, nihil voluit inchoatum relinquere: ob quod (inter alia) dixit, Consummatum est.*

§.27. Objicis ex §.17. Christo suppetiuisse plures rationes, quibus orationem posset differre. Fateor, ijs potuisse differre: at potuit alijs eam accelerare; quæ me magis mouent ad asserendum factum. Iam autem ostendo, quo pacto fecerit vtrumque; nempe vt nunc oret formaliter pro nobis, nec distulerit orationem.

§.28. Dico igitur Quartò: Christus nunc orat formaliter in cælis; non oratione noua, sed eâdem numero, qua in cruce orauit. Pono, Christum consummatis morte meritis, dixisse Patri, à se illi ad apicem minimum obeditum; & ex pacto inito, iam sibi deberi beneficia, quæ ipsum deceret petere: ob quod se petere huic homini hæc, illi illa; & omnibus hominibus recensitis, illis petiuit omnia beneficia, quæ postea illis contigere. Pater visâ hac oratione applicante merita consummata, quæque fuit illorum consummatio (fuit enim vltimum meritum Christi, siue fuit exercita vltimo instanti, in quo meritus est Christus, & supposuit alia omnia merita:) ei concessit absolutè omnia beneficia, eâdem ratione, qua à Christo absolutè fuere petita.

§.29. Dico igitur, hanc orationem terminatam ad ipsa beneficia in se, nunc in cælo durare, donec à parte rei præstentur à Deo: itaque illa oratio non solùm perseuerat moraliter cum vi impetratiua

con-

S. Thom. q.21. condignè, quam habuit in cruce; sed etiam in se physicè manet in cælo: sed in cruce fuit formalis oratio pro nobis: ergo & in cælo est formalis oratio. Minor est certa, & consequentia: quia esse orationem formaliter, est illi essentiale, & non extrinsecum; vt est esse actualiter meritum: meritum enim actuale includit supra condignitatem alias extrinsecas circumstantias temporis, pacti, &c. ob quod illa oratio desijt esse meritum, qua Christus in cælo nihil meretur: nec illa vt in cælo impetrat sua bonitate; sed impetrauit in cruce, vbi fuit meritum: nec vt in cælo est conditio applicans alia merita: ea enim applicuit prout in cruce. at rationem orationis retinet necessariò dum perseuerat. Si ergo probo eam perseuerare, probabo Christum ea nunc etiam orare.

§.30. Probo igitur eam formaliter perseuerare: quia si aliquo ex capite non perseueraret, maximè quia vel deesset cognitio, à qua pependit in cruce; vel quia defuit auxilium supernaturale, aut habitus; vel quia obiectum ita fuit mutatum, vt non posset eam terminare, sed aliam: at nullo ex iis capitibus necessariũ fuit eam perire: ergo non periit, sed durat, vsq; dum præstetur à parte rei eius obiectum, ex parte intellectus non est cur periret: quia oriebatur à scientia infusa, aut beata; aut vnus actus orandi ab altera, ab altera alius: at scientia beata & infusa non patiebantur mutationem occasione mortis: quia minimè pendebant à corpore in sui exercitatione: ergo ex hoc capite non est cur periret oratio: nec item ex parte principiorum, vt patet.

§.31. Tandem nec ex parte obiecti: quia obiectum est futurum toto tempore, quo durat oratio: non enim est præsens: sed obiectum futurum est obiectum orationis: ergo ex parte obiecti non est cur non perseueret oratio. Minor probatur: quia oratio ex parte voluntatis est desiderium, vt Deus aliquid faciat: quod desiderium illi explicamus, dum oramus: sed obiectum futurum est obiectum desiderij: ergo & orationis.

§.32. Aduerte nos posse à Deo petere, vt velit aliquid facere. Quæ oratio habet pro obiecto voluntatem liberam Dei: item & obiectum. Possumus item petere vt aliquid faciat. quæ oratio directè terminatur ad obiectum creatum, vt factibile à Deo. Christus in cruce petiuit à Deo, vt vellet aliqua beneficia nobis præstare; item illa directè desiderauit, vt fierent. etenim Deum aliquid velle facere, non est Deum illud facere, quia ab æterno illud vult, non tamen facit ab æterno: ergo & postquam scimus Deum illud decreuisse, desideramus vt id exequatur. Deus decreuit facere, quæ Christus orauit: quo cognito Christus non petiuit amplius eam voluntatem, sed potiùs circa illam gaudium exercuit, & gratiarum actionem: cessauit ergo desiderium circa eam voluntatem Dei, & successit gaudium. At non cessauit desiderium beneficij in se: quia nondum erat factum à parte rei: hoc bene potest petere: quia circa illud exercuit desiderium vt esset à Deo. Hoc desiderium durare potest, dum obiectum non existit: ergo ex parte obiecti non est cur oratio mutetur. Probo consequentiam: quia potest durare desiderium in oratione inclusum: item & eius manifestatio ad Deum. Quæ clariùs liquebunt ex argumentis.

SVBSECTIO V.

Ad obiecta.

§.33. OBiicis: Illa oratio prout in cælo, non sortitur effectum: ergo non est cur sit. Probo antecedens: quia totum negotium transactum est in cruce. Consequentia patet ex §.2. & 17. Respondeo orationem, quæ exercetur in cælo, absolutè & simpliciter sortiri effectum: quia cum ea impetrauit prout in cruce, & pro ea donantur nobis nunc beneficia, estque ea nunc nobis vtilis, & nunc impetrat nobis bona secundùm substantiam: dantur ergo non ob aliam, sed ob illam met: ergo Christus nunc exercet orationem nobis vtilem. Dixi non ab aliam, non quòd excludam alia merita & orationes; sed vt excludam distinctionem inter hanc, & eam quæ fuit in cruce: oratio autem aliquo tempore impetrans, non est absolutè inanis & vacua, sed absolutè auditur: at non sortiri eam eos effectus prout in cælo, est secundùm quid. Hoc autem non obest, quo minùs in ea Christus perseueret. quia iam est cum effectu, & aliunde obiectum potest eam determinare. Ad argumentum, concedo antecedens: quia prout in cælo, reduplicat sensum secundùm quid, & non absolutum. & nego consequentiam: quia vt oratio fiat, satis est, si absolutè sortiatur effectum, satisque prudens de eo iudicium: postquam autem facta est, potest durare, quamdiu effectus est futurus.

§.34. Obijcis Secundò: Ergo Christus non habet rationem prudentem, ob quam in ea oratione perseueret. Probo consequentiam: quia orationis finis est impetrare: at oratio prout in cælo, non impetrat: ergo oratio prout in cælo, caret fine. Nego antecedens. Ad probationem, respondeo orationem habere finem extrinsecum & intrinsecum: intrinsecus est eius obiectum formale, quod amat, & cùm petitur à Deo gratia ex affectu in beatitatem, eius finis & formale obiectum est Deus vt beans; finis autem, seu obiectum materiale, est gratia, quam volumus existere. finis extrinsecus est impetratio ipsius rei petitæ, vt contingat per orationem. Primus finis semper reperitur in oratione, quæ sine obiectis amatis esse non potest: secundus est accidentarius, quo carere potest oratio. cùm ergo Christus videret nostra beneficia nondum existere, ea desiderauit in cruce: perseuerat autem in eodem desiderio; quia nos amat: & quia actus ille est maximè perfectus, vt exercet alios multos, quamuis nihil nobis impetrant; sunt tamen in se boni. Hinc potest Christus secundùm se multos alios actus de nouo exercere, qui sunt oratio pro ijsdem beneficijs; non vt per illos impetrentur beneficia, sed quia sunt honesti.

§.35. Obijcis Tertiò: Ergo possumus ita petere beneficia, quæ scimus à Deo negari efficaciter. Nego consequentiam: licet enim affectu simplici possimus ferri in obiecta, quæ Deus prosequitur odio efficaci, vt in prædestinationem Iudæ: & odio simplici possimus ferri in obiecta, quæ Deus efficaciter decernit, vt in damnationem Iudæ: at affectu efficaci non possumus prosequi id, quod Deus efficaciter non vult: in nostra verò occasione, Christus vult efficaciter ex se, quod scit Deum velle: sunt ergo duæ voluntates concordes.

§.36.

§.36. Et quamuis daremus, Christum non posse exercere nouum actum circa obiecta iam impetrata; primum retineri potest. Discrimen est, quòd oratio non potest absolutè & secundùm substantiam fieri sine iudicio probabili, quòd proficiet. Hic enim est finis extrinsecus orationis secundùm substantiam: cùm autem noua oratio secundùm substantiam nihil esset profutura, non esset cur fieret: at oratio prior iam secundùm substantiam dirigitur in hunc finem, quem obtinet substãtia sua: quia illum impetrauit in cruce. Vnde non est absolutè sine fine extrinseco, vt esset oratio noua: non est autem opus vt conseruetur cum fine extrinseco secundùm omnes circumstantias: siquidem aliæ circumstantiæ retinent finem intrinsecum dependenter à fine illo extrinseco, qui potuit intendi, vt fieret oratio in primo instanti: item & vt conseruaretur: quia si non incepisset, non conseruaretur. pendet ergo cõseruatio ab illo fine quasi remotè. noua autem oratio eo fine careret.

§.37. Tandem obijcis: Christus vt in cruce vidit beneficia pro suo tempore existentia: ergo ab oratione cessauit, & cœpit gratias agere. Nego primam partem consequentis: etenim cœpit gratias agere, motus noua cognitione: quia gratiarum actio orta fuit ex gaudio orto à visione beneficiorum vt existentium. hoc autem non obest, quo minùs possint alio actu orto ab alia scientia desiderari: velle enim vt sit res, & adhibere ad id diligentiam, non opponitur gaudio: ipse Christus desiderauit suam passionem: item & de illa gauisus est, non minùs quàm Abraham, qui vidit, & gauisus est. S. Thom. q.22.a.5.

§.38. Ita sententiam vtramque compone. Do primæ, non esse nouam orationem, nec necessitatem vllam conseruandi in cælo priorem. Secundæ autem do formalem orationem, & vtilem secundùm substantiam. Nouam autem cur admittemus?

§.39. Hinc deduco, non esse dicendum, *Christe ora pro nobis*: sed, *miserere nobis*. Quia Christus nouam orationem non exercet, sed retinet priorem. Adde, omnia esse in potestate Christi, quæ potest pro arbitratu partiri. Tandem, quia sic exprimitur persona vt diuina, quæ voluntate diuina diriget humanam Christi in nostram salutem. *Si autem* locus esset nouæ orationi, & distingueret orans inter vtramque eiusdem personæ voluntatem; posset dicere, *Christe ora pro nobis*: vt possemus in via Christi dicere, *Fili Dei ora pro me*: quia esset ad mouendã voluntatem Christi vt pro me faceret, quod posset mota orationibus meis: quemadmodum Pater potuit illi præcipere, vt pro nobis oraret.

DISPVTATIO LXXX.

De sacerdotio Christi.

S. Thom. quæst. 22. art. 5.

SECTIO I. *Quid sit sacerdos?*
SECTIO II. *Christus fuit verè sacerdos.*
SVBSECTIO I. *Doctrina Catholica.*
SVBSECTIO II. *Difficultas vtrùm Christus seipsum immolauerit?*
SVBSECTIO III. *Difficultas de Martyribus.*
SVBSECTIO IV. *Primæ ratio respondendi.*
SVBSECTIO V. *Quid respondendum?*
SECTIO III. *Vtrùm Christus sit sacerdos in æternum?*
SECTIO IV. *Christus est sacerdos secundùm ordinem Melchisedec.*

§.1. SACERDOS est mediator inter Deum & populum; qui Græcè dicitur *proxeneta*. Quæ de sacerdotio in commune sunt necessaria, perstringam breui, ne occasione eorum quæ spectant ad Christum, vniuersam disputem Theologiam: quæ autem sunt propria Christi, magis ex instituto disquiram.

SECTIO I.

Quid sit sacerdos?

§.2. SAcerdos latè acceptus solet vsurpari pro quacumque persona Deo consecrata. Apocal. 5. v. 10. *Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes.* 1. Petri cap. 2. 9. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium.* loquitur autem de toto populo, quem Christus sibi proprio sanguine acquisiuit. Hinc sacrificium latè vsurpatur pro quocumque opere dicato Deo. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*: opera misericordiæ vocantur *hostiæ* ab Apostolo: *Talibus enim hostiis promeretur Deus.*

§.3. At sacerdos propriè significat personam publica auctoritate constitutam ad offerendum sacrificium pro populo, & interpellandum pro illo ad Deum. & quidem offerre dona simpliciter, preces fundere, & alia id genus, communia sunt non sacerdotibus: offerre autem sacrificium auctoritate publica, est proprium munus illius. Vnde repugnat esse sacerdotem, nisi in ordine ad victimam: cùm autem ait P. Vasquez posse esse sacerdotem, quin sit sacrificium vllum, intelligitur de facto, & quando desinit esse per accidens: nam & sacerdos Leuiticus & Euangelicus potest esse aliquis, & numquam sacrificare. at in vtraque lege sacrificia reperiuntur, quæ possint ab istis offerri; si autem per se sacrificia essent impossibilia, aut prohibita, non posset esse sacerdos: quemadmodum non posset esse rex Indorum, si Deus decreuisset numquam creare Indos. propterea Apostolus agens de sacerdotio ad Heb. 5. inquit: *Omnis namque*

Pon-

S.Thom. q.22. *Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Adeò autem est necessarium sacrificium, vt asserat Paulus illo indigere sacerdotem, vt illud offerat primùm pro suis, deinde pro populi peccatis.

§.4. Aliqui censent, non fuisse opus vt victima proprijs sacerdotis manibus mactaretur. Oppositum censet Lyra in Exodum 29. ad finem: ob quod censet Mosem in consecrando Aarone mactasse victimas suis manibus, quia tunc sacerdotio fungebatur. Consentit Abulens. in Genes. c.47.q.1. & quidem necessæ erat, vt nex victimæ inferretur potestate sacerdotis saltem morali; vt nunc consecratur panis: quia ipsa nece protestamur Deum auctorem vitæ, & quia debet esse actus externus religionis, qui esse non potest, quin ab ipso agente oriatur. de quo infrà.

SECTIO II.

Christus fuit verè sacerdos.

SVBSECTIO I.

Doctrina Catholica.

§.5. CHristum autem verum fuisse sacerdotem, testis est Paul. ad Hebr. 5. & 7. explanans illud psal. 109. *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* Vbi ait Apostolus, Christum creatum fuisse Pontificem à Deo. & c.7. comparat sacerdotium Christi cum Melchisedech, illud præferens Leuitico. hæc autem verba sunt clara: *Hic autem* (scilicet Iesus) *eò quòd maneat in æternum, sempiternum sacerdotium habet: vnde & saluare in perpetuum potest, semper viuens ad interpellandum pro nobis*, &c. *hoc enim fecit semel seipsum offerendo.* Describit autem ibi omnia munera sacerdotis, quibus perfectissimè functus est Christus, quibus ostenditur eius sacerdotium non fuisse allegoricum, sed proprium. Qua de re recognosce PP. Suarez disp.46. sect.1. Valentiam disp.1. q.22. p.4. Vasquez disp.83. Ragusam 2.p. disp. 19. & maximè Bellarminum tom.1. lib.5. de Christo mediatore.

§.6. Vnde arguo: Sacerdos verè & propriè est, qui auctoritate publica constituitur mediator inter Deum & hominem, ad offerenda sacrificia publicè etiam institutra, & interpellandum pro peccatis: sed Christus constitutus est auctoritate publica Dei ad interpellandum pro nobis, & offerendum pro peccatis populi sacrificium ad id etiam institutum auctoritate publica Dei: ergo Christus fuit verè & propriè sacerdos, & non allegoricè. De minori propositione constabit modò.

§.7. Ob quod Concilium Tridentinum sess.21. cap.1. rectè probauit, Christum ostendisse se esse verum sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech: quia in cœna peregit sacrificium sui corporis & sanguinis sub speciebus panis & vini: ipsumque fuisse sacerdotem maximum, qui alios sacerdotes initiauit & constituit, qui eodem munere fungerentur offerendo idem sacrificium.

§.8. Duobus ex capitibus ostendit Concilium verum Christi sacerdotium. Primùm, ex oblatione cruenta sui in ara crucis: quo perfectissimè esset sacerdos: quia tunc maximè Patrem pro nobis interpellauit tam accepto sacrificio. Secundò, ex consecratione panis & vini; quod satis esset vt esset verè sacerdos: imò ea ratione fuit secundùm ordinem Melchisedech. Pone, Christum interfectum, quin ipse se offerret Patri; sola consecratio panis & vini ostenderet illum fuisse sacerdotem, vt nos sacerdotes sumus: quia potestatem habemus consecrandi panem & vinum, & transsubstantiandi in corpus & sanguinem Christi: si ergo cruentum sacrificium oblatum fuisset ab alio, quàm à Christo; at ipse esset summus Pontifex sola auctoritate transsubstantiandi in memoriam cruenti sacrificij, item & suprema potestate initiandi alios sacerdotes.

SVBSECTIO II.

Difficultas vtrùm Christus seipsum immolauerit?

§.9. EMergit difficultas non leuis, vtrùm Christus seipsum obtulerit Patri, seipsum immolans, & mactans? Nec est difficultas de Christo vt consecrante panem & vinum: ipse enim immutauit panem & vinum, & effecit circa eas creaturas omnes actiones necessarias ad immolationem eius sacrificij; siue potentia physica obedientiali, siue morali tantùm: quæ ad præsentiam verborum Christi infallibilem habet transsubstantiationem à Deo, siue manducando corpus sub speciebus panis, & bibendo sanguinem sub vini speciebus, siue consecrando, & sumendo (ea enim de re non disputo nunc:) non est ergo difficultas de sacrificio Missæ; sed de sacrificio cruento, cuius memoria est Eucharisticum.

§.10. Est ergo difficultas: Christus se ipsum non immolauit, quia nec se occidit: ergo Christus non fuit sacerdos in eo sacrificio. Probo consequentiam: quia de ratione sacerdotis in sacrificando est, vt ipse victimam occidat aut per se physicè, aut saltem moraliter eius necem imperando, aut persuadendo. Antecedens probo: quia Christus non fuit homicida sui physicè, vt constat; nec moraliter: suam enim necem non præcepit, nec suasit: ergo se non immolauit.

SVBSECTIO III.

Difficultas de Martyribus.

§.11. SOlet frequenter responderi, Christum seipsum obtulisse Deo in cruce: quod dixit Paulus adductus §.5. est autem de ratione sacerdotis offerre victimas, non mactare. Propterea Paulus adductus §.3. dixit Pontificem ex hominibus assumi, vt offerat dona & sacrificia; non dixit, vt mactet sacrificia: seipsum autem obtulit; quia cùm posset fugere mortem, se obiecit Christicidis. Quæ est doctrina B. Thomæ q.22. art.1. ad 1. & 2. & q.47. art.1. Vbi ait Christum fuisse causam indirectâ suæ necis, quia eam non impediuit, cùm posset.

§.12. In hanc rationem aliqui objiciunt, Martyres etiam dici posse sacerdotes, quia obtulerunt sua corpora in honorem Dei ex affectu illum vera religione colendi. Qui actus non propterea caruit perfectione religionis, quòd esset ad vitandum peccatum

peccatum proprium: quia si quis mihi vim afferat, vt Deo irreligione inferam iniuriam, & ego nolim eam inferre; certè est actus religionis, sicut & abstinentiæ non manducare, quando mihi interdicitur cibus: quia ad religionis virtutem spectat colere Deum positiuè, & abstinere ab externa irreuerentia. est ergo ille actus verè virtutis religionis in Martyribus: quia mortem obiere, quia cultum exercebant in Deum. item vt Christus se obtulit Deo ab alijs vulneratum: ita & Martyres: quia etiam indirectè fuere suæ necis causa: potuerunt enim fugere: sæpiùs enim sese obtulere tyrannis: cumque possent impetrare à Deo immunitatem à doloribus & morte, eam tamen noluerunt: vt constat in B. Andrea & Ignatio. Quo confutatur quod aliqui respondent, Christum potuisse impetrare à Deo eam immunitatem; Sancti verò non potuere: licet enim aliqui non potuissent, alij potuerunt, & noluerunt: ergo eadem est ratio sacrificij in ipsis, & in Christo. Nec obest Martyrum sacrificium non esse validum ad remissionem peccati: etenim validius est, quàm sacrificium hircorum & taurorum, quod erat verè sacrificium.

§.13. Dicunt aliqui mortem Martyrum potuisse esse in virtute religionis in genere; non tamen in specie sacrificij: in qua tamen fuit Christi mors: actus enim, qui propriè dicuntur sacrificia, sunt, qui non habent ex alio laudem, nisi quia fiunt propter reuerentiam diuinam. Mors Martyrum habet laudem ex fortitudine & patientia; at non ex reuerentia in Deum: quia non offerebatur eorum mors propter solam reuerentiam diuinam: quia non erant domini vitæ, quam non poterant exponere ob solam reuerentiam in Deum; sed propter vitandam irreuerentiam, animalia poterant offerri: quia sacerdotes erant illorum domini, & ob solam reuerentiam poterant iugulari: ergo non habebant bonitatem ex sola reuerentia diuina. At mors Christi ex sola reuerentia diuina habuit bonitatem: Christus enim eam obijt ex affectu resarciendi Dei honorem læsum ab hominibus; non verò vt fugeret peccatum: ob quod facta est ei potestas à Deo acceptandi mortem ob hunc finem, tametsi cæteros excluderet. Quam doctrinam colligunt ex B. Thoma 2.2. q.85. art.3. Hæc cogitauit acutè P. Ragusa disp.19. vers. *Dicendum ergo.*

§.14. Quæ sic impugno: Primùm, sacrificium potest esse quin ex sola reuerentia in Deum: ergo ea ratio sacrificij non definitur exactè. Probo antecedens in Abrahamo, qui verum sacrificium animo obtulit, re etiam oblaturus, nisi teneretur ab angelo: sed illud non fuit ex sola reuerentia in Deum: ergo. Probo Minorem: illud fuit etiam ad vitandum peccatum inobedientiæ: nisi enim filium vellet immolare, peccaret contra præceptum Dei. Nec verò ea fuit sola licentia, qua libertum esset Abrahamo filium occidere, & seruare (sic enim locum haberet doctrina, quam impugno:) sed fuit verum præceptum: ergo Abrahamo fuit licita immolatio filij ob aliam virtutem, quàm ob religionem. Compara nunc Martyres Abrahamo: huic præcepta fuit immolatio filij, quam nisi exequeretur, peccaret contra obedientiam: illis præcepta est confessio fidei, quam nisi exequerentur, peccarent in fidem. vtrique ergo tenebantur ad opus externum, vt vitarent peccatum contra virtutem à religione distinctam. Abrahamus potuit sacrificare filium, quia potuit eum occidere in reuerentiam Dei: Martyres in eamdem potuerunt neci consentire: ergo vtrique habuerunt laudem non solùm ex religione, sed etiam ex alius peccati fuga: ergo non est contra sacrificium habere laudem aliunde quàm ex reuerentia in Deum. S.Thom. q.22.

§.15. Secundò, quod attinet ad necem directè inferendam, pares fuerunt Christus & Martyres: nullus enim sine dispensatione potuit seipsum occidere. Quòd si B. Apollonia se coniecit in calcem ardentem, id effecit impulsu Dei. Item in non fugiendo pares etiam fuere: Christus non se obtulit Iudæis eos lacessens ad Christicidium; sed, vt ait Anselmus, obediuit Deo prædicando vsque ad mortem; id est, non destitit prædicare, quamuis sciebat sibi propterea esse moriendum: ita Martyres confessi sunt fidem vsque ad mortem. quòd si Christus sese exposuit asserens se esse Iesum, quem illi quærebant: idem effecit Polycarpus, & alij. In fine tyrannorum fuit etiam similitudo: Christus etiam occisus fuit, quia filium Dei se fecit: Martyres item, quia Christum prædicabãt Filium Dei. In accipienda morte non fuere dissimiles: vtrique enim ex obiecto supernaturali eam acceperunt: cur Martyres eam non acciperent ob reuerẽtiam in Deum, vt Christus? ergo vt in Christo habuit rationem sacrificij, etiam in Martyribus.

§.16. Tertiò, multa Martyres effecere non ad vitandum peccatum, sed ob alios fines, in quibus potuit esse sola reuerentia Dei: multis enim illata fuit mors, non vt Christum abnegarent; sed quia eum prædicarent: at potuerunt eum prædicare ob solam eius reuerentiam, & ostendendam excellentiam diuinam, & ob eum finem potuerunt mortem accipere: ergo locus est in Martyribus ferendi mortem ob solam reuerentiam Dei. Item aliqui se ipsos directè occidêre: vt B. Apollonia se iecit in fornacem; ianitor item custos quadraginta Martyrum se vltro misit in lacum. quæ quidem effecere, ne vitarent aliquod peccatum: quia ad id minimè cogebantur: ergo *magis directè* possunt illi dici sacrificium. S. Thomas non excludit à sacrificio, illud offerri ad vitandum peccatum: si enim Iudæi Christum occidissent, quia nolebat admittere peccatum aliquod; an propterea eius mors non fuisset sacrificium? Distinguit S. Thomas sacrificium proprium à metaphoricis per conceptus proprios, & quidditatiuos: ait illa esse propria sacrificia, quæ ab excellentia diuina sola habent laudem: quia ille est conceptus quidditatiuus sacrificij; at non negat posse illi fini alium adiungi: tunc autem iam habent aliquam honestatem distinctam à sacrificio.

§.17. Et quidem à Martyribus ad Christum inefficax est argumentum. Tota hæc difficultas est ad quærendam rationem sacrificij Christi: qui non se occidit directè; indirectè autem etiam Martyres fuerunt causa suæ necis. Plus do: Martyres aliquando se occidêre directè, vt B. Apollonia, *ianitor* custos quadraginta, & alij: nec tamen propterea fuere sacrificium: ergo ex alio capite *deficit* hæc ratio Martyres. Aliqui dicunt necem Martyrum non esse institutam ad sacrificium. Bene: id probat Martyres non fuisse publica sacrificia, nec propterea fuisse sacerdotes. At cur non fuere sacrificia priuata, quæ à non sacerdotibus secundùm se possunt offerri?

§.18. Ratio ergo, ob quam Martyres non se obtu-

S.Thom. q.22. obtulerunt in sacrificium, nec potuerunt se ipsos sacrificare, nec suam necem velle, ad significandam excellentiam Dei, vt sacrificio significatur, est, quia sacrificia publica, quæ spectant ad sacerdotes, sunt instituta auctoritate publica ad profitendam excellentiam Dei: item mactabantur in ordine ad oblationem sacram, cibumque sacerdotis & aliorum, eratque à profanis separata. Hæc omnia Martyres defecere; non verò Christum: cuius corpus fuit cibus ipsius sacerdotis in nocte cœnæ, vbi sacrificium cruentum repræsentabatur; & nunc est cibus totius populi; cuius nex fuit publica professio excellentiæ Dei. Priuatum autem sacrificium non potuerunt esse: quia omne sacrificium in lege veteri erat prohibitum, nisi quod lex designauit: at non designarat necem hominum, nec hæc naturaliter erat promissa: *in lege* autem noua nullum sacrificium est *licitum* præter Eucharisticum: ergo nex hominum non erat materia sacrificij: ergo Martyres non potuerunt velle se esse sacrificium & hostiam, nec voluerunt se sacrificare, nec efficere circa se actiones, quæ hîc & nunc haberent definitionem sacrificij: voluerunt ergo mori ob fidei professionem; non verò ob significationem excellentiæ diuinæ sua morte. Nunc possumus tauros occidere ad alendos pauperes, non verò ad profitendam excellentiam Dei ea nece: id enim interdictum est: ergo nec possumus propria nece eam significare; quamuis possumus velle mori, vt omnes intelligant Deum esse supremum dominum, non ex significatione necis, sed ex Martyrum reuerentia, qui maluerunt mori, quàm Dei lædere honorem. sunt enim hæc valdè diuersa: sacrificium est significatio ad placitum excellentiæ Dei: mors Martyrum non est ea significatio excellentiæ, sed effectus naturaliter secutus ex actu efficaci religionis aut obedientiæ, quo noluerunt præterire legem Dei, aut eius diuinitatem abnegare, aut incontestatam relinquere.

SVBSECTIO IV.

Prima ratio respondendi.

§.19. IGitur argumentum propositum §.9. vim habet: quia vt aliquid sit sacrificium, non est satis indirectè oriri à persona sacrificante, sed directè physicè, aut moraliter: sed Christus ea ratione non se obtulit: ergo nec se sacrificauit. Probo Maiorem: quia sacrificium est actus religionis ortus ab exercente religionem: sed actio à nobis permissa non est actio propria nostra, sed aliena: ergo actio indirectè orta à nobis non est sacrificium. Minor est certa: quia causa indirecta est causa per accidens: à causa autem per accidens non oritur effectus, nec illi tribuitur. Primùm, quia *musicus ædificat*, est causa per accidens ædificij: quod non oritur à musica. Secundò, quia qui videt incendium, nec tenetur illud restinguere, potest tamen; ille non est causa incendij, nec illi adscribitur. Maior autem probatur: quia virtus religionis inclinat personam, in qua est, ad exercendas actiones, quibus Deum profiteatur excellentem, & dominum vitæ: nec habet pro obiecto actiones alienas, vt pœnitentia, spes, castitas, & aliæ virtutes. vt sæpiùs dixi. Ob quod non est religionis actus, velle vt Deus adoretur ab alijs, sed à se ipso: vt non est castitas, velle vt alij sint continentes, sed vt ipse sit.

§.20. Ob hæc dici posset ab aliqho, in Christo reperiri omnia necessaria ad verum sacrificium, non quidem ratione humanitatis solùs, sed etiam diuinitatis: quia Christus vt Deus immutat se ipsum physicè; qui concursu generali produxit vulnera Christi: item ipse solus suspendit conseruationem humanitatis Christi: quæ suspensio est corruptio humanitatis. Vt autem aliquis sacrificet, satis est si eadem numero persona mactet victimam, & eam offerat.

§.21. In hac sententia, Primùm inuenio Christum vt Deum fuisse sacerdotem: quia actus sacrificij oriuntur à natura diuina. Quæ sententia est vitanda, quia est hæreticorum dumtaxat: ergo. Probo Maiorem: quia essentia sacrificij consistit per se in mactatione victimæ, & oblatione: imò significatio ad placitum excellentiæ diuinæ est præcipuè in mactatione: sed hoc munus partitur ea sententia inter naturas humanam & diuinam: ergo Christus secundùm vtramque naturam fuisset sacerdos. Secundò, omnis actio pertinens ad essentiam sacrificij debet oriri à natura sacrificante: sed mactatio non oritur à natura sacrificante; sed à natura, cui offertur sacrificium: ergo ea actio non pertinet ad rationem sacrificij. Maior est certa: quia sacrificium est actus religionis, exercentis actus proprios subiecti, in quo est, non verò alienos. Minor probatur: quia illa suspensio actionis non oritur ab humanitate, quæ sacrificat, quæque sacrificio colit Deum, superiorem ipsa.

SVBSECTIO V.

Quid respondendum?

§.22. PRimùm dici potest, humanitatem Christi habere vim ad immutandam seipsam per potentiam obedientialem actiuam: qua anima Christi physicè conseruat vnionem cum corpore. Quin non est improbabile omnes animas influere in vnionem actione conseruatiua: qui influxus, siue naturalis, siue obedientialis, liberè pendet à voluntate creata Christi. quæ inflictis vulneribus potuit liberè conseruare vnionem inter corpus & animam, & efficere vt ex visione Dei effluereret impassibilitas (petitâ priùs dispensatione præcepti:) at non voluit: sed directè voluit destruere eam vnionem: qua separatione corporis & animi ex institutione Patris & Christi significauit excellentiam Dei, eiusque supremum dominium in vitam & mortem omnium viuentium, & potestatem supremam in humanitatem etiam vniram Verbo. Similem potestatem dedit sacerdotibus ad immutandum panem & vinum consecratione Eucharistica. Quæ doctrina est apertè S. Thomæ 3.p.q.47.art.1. corp. ad 2. & 3. Vbi ait, voluisse Christum succumbere nocumento corporali, cùm posset non succumbere, est positiuè velle mortem, non permissiuè: item vnionem conseruatam, dum voluit Christus, eamque subitò destructam eo volente. Consentiunt Caietanus, P.Suarez disp.46. sect.1. ad finem, & alii.

§.23. Obiicis: Ergo Christus seipsum occidit. Hæc consequentia est neganda: quia occidere aliquem est causam violentam inferre, ex qua sequatur mors: sic similiter occidere Christum: quia vulnera ei illata fuerunt satis, vt mors inde sequeretur, & secuta est. Ita dixit S. Thomas Christum à Iudæis occisum, non à se: quia ipse nullam violentam causam mortis dedit; quam tamen milites dedêre. Hæc est significatio propria huius vocis *homicidium*, siue *inferre mortem*. At Christus directè concurrit ad immutationem sui volendo carentiam vnionis inter corpus & animam, quæ carentia est secuta: itaque non influxit positiuè in mortem, sed præcisè priuatiuè, suspendens actionem conseruatiuam. Quod satis est ad immutationem: quia fuit formaliter corruptio vnionis, non tamen est satis vt dicatur se occidisse.

§.24. Hæc sententia non est necessaria: non enim exigitur ad sacerdotium vis physica in victimam, sed satis est moralis & impetratiua. Ad exercendam eleëmosynam non est opus actione physica externa: satis est imperare seruo largitionem stipis de pecunijs ipsius domini imperantis. vt autem simus sacerdotes, non est opus potentia physica ad immutandum panem: satis est potentia moralis. tunc probatio externa est actio sacrifica: quia ei annexa est physica immutatio panis. est ergo necessaria potestas moralis, cui infallibiliter sit annexa immutatio victimæ, & non ex accidente: vt nunc cernitur in sacerdotibus: quod non est repertum in Martyribus: ita Christus vt homo potuit impetrare incolumitatem etiam in tormentis: quam noluit, orauitque Patrem, ne eius vitam conseruaret.

§.25. Rogas vtrùm Christus sit sacerdos secundùm naturam humanam, vel diuinam? Respondeo naturam diuinam esse incapacem actus sacerdotalis: quia sacerdos debet esse distinctus realiter ab eo, cui offert sacrificium: quia ab eo petit aliquid: natura autem diuina non petit aliquid à se ipsa. Deinde sacerdos est inferior eo, cui offert: quia illum profitetur supremum dominum: natura autem diuina non potest esse inferior. Obserua in sacrificio reperiri, & actum sacrificum, & dignitatem sacrificantis. Primus oritur à natura humana; secunda à persona diuina. Vnde Christus, in quantum Deus homo, vt ait P. Suarez, est sacerdos, quemadmodum in quantum Deus homo, meretur. diuerso tamen modo: nam in quantum homo, est sacerdos eliciendo actus; at in quantum Deus, illos dignificando: potest autem dici sacerdos in quantum homo, quia magis communiter vsurpatur sacerdos pro principio eliciendi actus connotando valorem. De re iam constat: reliqua quæstio est de nomine. Vide PP. Vasquez supra, Suarez, Valentiam atque Ragusam.

S.Thom. q.22. quia est duraturum in finem iudicij. P. Vasquez disp.85 cap.3. ait hanc sententiam esse recentiorum doctissimorum, cui subscribere videtur P. Ragusa disp.22 vers. *Alter.* ergo vnicum fundamentum est, quia sacerdos tamdiu durat, quamdiu sacrificium stabilitur: quando verò auctoritate Dei cessat omne sacrificium, nec est futurum in illo statu, cessat etiam sacerdotium: nam sacerdos constituitur ad offerendum sacrificium. quòd si Deus post diem iudicij perpetuò interdicit sacrificia, non potest esse sacerdos post illum diem: quemadmodum numquam potuisset esse, si Deus numquam sacrificia voluisset: sed post diem iudicij nullum erit sacrificium: quia post mortem Christi solùm superest Eucharistia, quam Christus offert, vt sacerdos principalis: quæ oblatio est cessatura post diem iudicij: ergo tunc Christus non erit sacerdos.

§.27. Confirmari potest Primò, ex cap.7. ad Hebr.v.25. *Semper viuens ad interpellandum pro nobis:* at post diem iudicij non est interpellaturus pro nobis: quia tunc habetur beatitudo perfecta: ergo signum est Christum non functurum sacerdotio post illum diem. Confirmatur Secundò, ex cap.8. v.3. asserente: *Omnis enim pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur: vnde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat.* Hoc sacerdotium vocari æternum, non vrget: significat enim diuturnam stabilitatem sacerdotij: in hoc verò significat sacerdotium Christi non finiendum ante finem sæculi; quemadmodum sacerdotium Aaronicum dicitur æternum, quia non fuit finitum ante finem legis. Ecclesiast. 45.v.8. *Statuit ei testamentum æternum.* & eodem c.v.30. de sacerdotio Phinees: *Vt sit illi, & semini eius sacerdotij dignitas in æternũ.* Et quidem Paulo hoc erat satis: contendit enim sacerdotium Christi esse excellentius Aaronico: quia hoc amoto, illud non cessabit vsque in finem sæculi: vnde ex eo quòd testamentum Christi dicatur nouum, infert Paulus, vetus extinguendum. Hanc sententiam paucis sequitur P. Valentia q.22.p.4.§. *Iam effectus:* quam insinuat P. Suarez disp.46. sect.4.§. *Vna sola.* in quam libenter irem: explicat enim apprimè, quo pacto Christus sit sacerdos paratam habens hostiam, quam offerat.

§.28. At verò Primùm aduersatur sacrorum interpretum expositioni. Gregor. Magn. in 1. Moral. c.24. Chrysost. homil.13. in epist. ad Hebr. & alijs adductis à P. Ribera in cap.7. ad Hebr.n.76. quos ipse sequitur, & Nicolao de Lyra. Secundò, non satis quadrat expositioni Pauli 7. ad Hebr.v.24. *Hic autem eò quòd manet in æternum, sempiternum habet sacerdotium. Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper viuẽs ad interpellandum pro nobis.* Vbi Paulus ponit æternitatem Christi, & fundamentum æternitatis sacerdotij, ex quo infert æternitatem ad potentiam ad nos saluandos: non est autem verisimile in eâdem periodo illas tres voces *in æternum, sempiternum, & in perpetuum,* tam ambiguè sumi, vt media sumatur pro *duratione vsque in diem iudicij*, prima autem & tertia pro æternitate simpliciter.

§.29. Confirmatur. quia B. Paulus ex æternitate sacerdotij infert potentiam ad saluandum in æternum: sed illa potentia non extinguetur post diem iudicij, vt notum videtur: quia Christus semper habet sufficientia merita ad nostram salutem: ergo sacerdotium, vnde infertur talis potentia, est æternum

SECTIO III.

Vtrùm Christus sit sacerdos in æternum?

§.26. CHristi sacerdotium in tempore incepisse tam certum est, quàm vnionem hypostaticam non factam ab æterno. Quæstio est, vtrùm hæc dignitas sacerdotalis sit in æternum duratura? nam psal.109. inquit, *Tu es sacerdos in æternum*: & Paulus ad Hebr.7.v.24. *Hic autem eò quòd manet in æternum, sempiternum habet sacerdotium, vnde & saluare in perpetuum potest.* Prima sententia affirmat Christum vocari sacerdotem in æternum, non quia per totam æternitatem sit duraturum sacerdotium: sed

S.Thom. q.22.

num simpliciter. Quod roborat ex v.28. eiusdem capitis: *Lèx enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.* Vnde constituit discrimen inter sacerdotium Leuiticum, & Christi: quòd illi sacerdotes morte priuabantur sacerdotio; Christus autem iureiurando habuit confirmatum à Deo sacerdotium perpetuum in æternum: illa enim verba, *Filium in æternum perfectum*, non referuntur ad personam Christi secundùm se præcisè; sed in quantum est sacerdos: intentum enim Pauli est ostendere discrimen inter vtrumque sacerdotium. Vnde concludit c.9. *Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta.* Nec placent, qui censent sacerdotium Christi esse æternum: quia instituit alios, cum quibus ipse sacrificat: etenim si ipse nunc sacrificat, ergo nunc est sacerdos: & quidem perpetuitas per successionem imperfecta est. Argumentis pro contraria sententia respondetur §. sequenti.

§.30. Secunda sententia, quam veram existimo, affirmat sacerdotium Christi esse simpliciter æternum. ita B. Thomas art. 5. Vasqu. & alij. S. Thomas eam probat ar. 5. quia effectus sacerdotij Christi durabit sine fine. Verùm etiam Leuitici, & nostri sacerdotes post resurrectionem dici poterunt sacerdotes in æternum: quia effectus illorum sacerdotij in aliquibus durabit in æternum: nam aliqua gratia collata per illorum sacerdotium in æternum durabit. Nec obstat, effectum sacerdotij nostri duraturum propter principale Christi sacerdotium: licet enim causæ principali tribuitur actio, etiam tribuitur in suo genere minùs principali: vt nunc sacrificium Eucharisticum nobis tribuitur: ergo vt nunc sumus sacerdotes, etiam erimus in æternum, dum duret effectus nostri sacerdotij.

§.31. P. Vasquez disp.109. c.2. ait sacerdotium Christi fore æternum, quia vnio hypostatica erit æterna; Christum autem esse sacerdotem per solam vnionem: quia illa est vnctio, & chrisma, quo Christus inungitur ad sacerdotium, quemadmodum cæteri sacerdotes oleo inunguntur externo.

§.32. Hæc sententia mihi displicet: Primò, quia sacerdotium Christi plus dicit, quàm solam vnionem: nam sacerdotium liberè fuit datum Christo à Deo etiam collatâ vnione. quod patet ex psal. 109. cùm enim dixisset Deus, *Ex vtero ante luciferum genui te*, subdit, *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum.* Iuramentum autem illud non fuit de conseruatione vnionis; sed sacerdotij; quod potuit Christo non conferre cum iureiurando se obstringens ad illud. Secundò, quia potuit Christus non esse sacerdos: quia potuit non constitui à Deo mediator Dei & hominum, & illi nullum sacrificium assignari. Ratio à priori: quia sacerdos publicè deputatur ad offerenda dona & sacrificia ad placandum Deum. Vnde debet habere aliquid, quod offerat, vt ait Paulus: sed datâ vnione hypostaticâ potuit Deus non constituere Christum ad offerendum munera pro hominibus, & illi interdicere omne sacrificium: ergo sacerdotium Christi non est sola vnio, sed vltra illam addit deputationem Dei, vt offerat munera. Quod obiicit P. Vasquez de chrismate per vnionem; respondeo, illam dici vnguentum propter sanctificationem, cuius suauissimos animus efflat odores, quo Christus delibutus dignè potuit eligi in sacerdotem.

§.33. Igitur Christus est sacerdos in æternum: quia in æternum fungitur munere sacerdotis. quod eleganter expressit D. Gregor. 1. Moral. c.24. *Sine intermissione pro nobis Redemptor holocaustum immolat; quia sine cessatione Patri suam pro nobis Incarnationem demonstrat.* Vnde colliges, Christum permanere perpetuò in suo sacrificio illud repræsentantem & proponentem Patri: nam sacerdos munere fungitur sacerdotis, non solùm quando victimam mactat, sed etiam quamdiu mactatam offert Deo, & illâ oblatâ bona precatur hominibus, & mala deprecatur: quis enim neget sacerdotale munus esse victimâ mactatâ perseuerare ante altare in fundendis precibus ad placandum Deum per illas victimas? anne illis trucidatis euanuit omne sacerdotale munus? Nónne meliùs illo fungitur, qui victimis obtruncatis perseuerat in templo Deum orans, quàm qui ex templo egreditur?

§.34. Itaque si sacrificium sit moraliter præsens, & sacerdos, qui illud obtulit, permaneat in oratione, quæ incepit occasione illius, rectè dicitur permanere in sacrificio: sic ergo Christus introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta: quia sacrificium illud semper est præsens Patri; & Christus perseuerat in illo offerendo, & interpellando Deo ratione illius pro nobis. Ante diem iudicii interpellat, vt consequamur æternam beatitudinem; post diem autem iudicii interpellabit pro aliquibus gaudiis accidentariis, & in gratiarum actione pro salute hominum iam obtenta: totum enim illud beatorum hominum regnum actuum est gratias Deo pro tanto beneficio. ad quod munus non carebunt capite; sed Christus, qui eos redemit vt caput illorum, gratias aget pro illis repræsentans sacrificium iam oblatum, quod non solùm obtulit pro impetranda nostra salute, sed etiam in gratiarum actionem, illam præuidens propter sua merita donatam. in quo actu semper perseuerat, vt constitutus à Deo vt fungatur illo munere pro hominibus, fruens semper effectu cruenti sacrificii, non aliter, quàm si alius sacerdos immolato iam animali Deum interpellaret, & gratias illi ageret. Vnde patet ad argumenta primæ sententiæ: non est enim de ratione sacerdotis habere sacrificium, quod semper mactet, nisi quando priùs mactatum est insufficiens; quando autem est sufficiens, sufficit perseuerare in illius oblatione: Christus autem semper viuit ad interpellandum pro nobis, scilicet ad intercedendum, vel petens, vel gratias agens perseuerando in oblatione priori, quin aliquid offerat de nouo. neque dixit Paulus necesse esse aliquid de nouo offerre, sed habere quod offerat: quod quidem iam habet Christus, si quidem perseuerat in victima semel oblata.

§.35. Discrimen sacrificii Christi, & Leuitici est manifestum. Primò, quia Leuiticum non emundabat conscientiam virtute propria, sed tantùm seruiebat ad emundationē carnis, vt patet ad Hebr. 9. Vnde sæpè repetebatur ad varias emundationes: deinde nullum ex illis seruiebat, seu erat remedium sufficiens ad omnia peccata; sed ad summum ad præterita: & quia peccata quotidie repetebantur, ideò necesse erat quotidie repeti sacrificia, vt testatur Paulus: si enim non haberent conscientiam delicti, non repeterent sacrificia; scilicet si non cognoscerent se habere remedium pro delictis commissis post vltimum sacrificium, non offerrent nouum.

Vnica autem oblatio Christi virtutem habuit ex se vniuersalissimam contra omnia peccata tam commissa, quàm committenda; indeque non eget repetitione: sacrificia autem Eucharistiæ non repetuntur ex infirmitate illius sacrificij; sed quia sunt actuales applicationes virtutis illius, & quia per illa sicut & per alia Sacramenta voluit Christus nos gratia donare. Sacerdotes verò Leuitici & Christiani sacerdotium amittunt cum vita: Leuitici quidem, quia tantùm sunt deputati ad tempus legis veteris; Christiani verò, quia sunt instrumenta Christi deputati ad hanc vitam mortalem, in qua Christus pontifex principalis non agit nobiscum visibiliter: egemus autem hìc sacerdote visibili: in alia autem vita est Christus nobis præsens, qui suo munere fungatur, & præsente rege non est opus prorege aut vicario.

§.36. Alij morte intercedente sacerdotium amittunt: quia anima separata non offert sacrificium; Christus autem non est prohibitus morte; quia resurrexit cum eâdem potestate: pro triduo non fuit sacerdos; est autem nunc: vt sacerdos miraculosè reuocatus ab inferis, redit in munere sacerdotis: quia redit in hanc vitam. in cælo autem id non erit: quia ibi non potest eo munere fungi: fungitur autem Christus, qui propterea manens in alia vita, non prohibetur morte, vt cæteri in ea prohibentur.

SECTIO IV.

Christus est sacerdos secundùm ordinem Melchisedech.

§.37. DAuid rex psal. 109. v. 4. ait: *Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* cuius psalmi argumentum tam certum est esse de Christo, vt Christus ipse disputans cum Pharisæis eos apertè conuicerit de ipso Christo intelligi totum hunc psal. versum autem istum quartum interpretatur de eodem Christo Paulus cap. 5. & 7. ad Hebr. Videndum igitur est, quid intellexerit Apostolus significari illa voce, *secundùm ordinem Melchisedech.* Et quidem quod præcipuè intendit Apostolus, est probare sacerdotium Christi esse sine fine, neque pendere ex hominum electione aut hereditate. c.6. v.20. *Pro nobis introiuit Iesus secundùm ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.* & c.7. exordiens similitudinem sacerdotij Christi & Melchisedech, *sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neq; finem vitæ habens; assimilatus autem Filio Dei manet sacerdos in perpetuum.* Itaque similitudo vtriusque sacerdotij est in æternitate.

§.38. Confirmatur. quia in eodem capite rogat Paulus, cur Christus non vocatur sacerdos secundùm ordinem Aaron? Respondet autem, Christum non fuisse ortum ex tribu sacerdotali; Aaron autem non manet sacerdos in æternum: quia secundùm legem mandati carnalis factus est sacerdos; Christus verò secundùm virtutem vitæ indissolubilis: imò totum sacerdotium Aaronicum est extinctum, pro quo subrogatum est æternum Christi sacerdotium. Deinde ex æternitate sacrificij idem probat Apostolus, & ex successione sacerdotum, paterque ex psalmo Dauid, *Tu es sacerdos*, &c. itaque Christus est secundùm ordinem Melchisedech in æternitate. S.Thom. q.22.

§.39. Rogas Primò, quo pacto Melchisedech fuerit sacerdos in æternum? Respondeo non fuisse in æternum propriè, quia nec eius persona, nec eius sacerdotium modò durat; sed dici æternum, quia Scriptura non meminit illius initij, aut finis. vnde in nostra cognitione nec est principium, nec finis illius: *Ignoramus enim* (inquit Chrysost. suprà) *initium & finem Filij Dei, quia illo caret: ignoramus etiam initium & finem Melchisedech, quia de illo nihil scribitur.* Et quidem Melchisedech fuit quasi emblema Christi: quomodo figura & charactere significantur res ipsæ, ad quarum similitudinem appingitur emblema, non quòd res & emblema sint eiusdem rationis: esset enim stultum hoc quærere. cùm enim depingitur fax paulùm inclinata vehementiores euomens flammas, quàm si esset erecta, cum hoc semiversu, *Vires inclinata resumo*, significatur virtus, quæ oppressa, lucet clariùs. ita ad significandā æternitatem Christi proponitur homo, quin aliquid narretur de eius principio & fine: poteratque hoc illi elogium adscribi, *Sine principio & fine.* Sic etiam vidit Nabuchodonosor lapidem abscissum de monte sine manibus, significantem regnum Christi.

§.40. Rogas Secundò, vtrùm Christus sit sacerdos ab æterno? nam Melchisedech ita videtur introduci. Respondeo negatiuè: Melchisedech autem secundùm personam introducitur sine principio; sacerdotium autem non dicitur esse sine illo, sed esse in æternum: ita Christus in persona est sine principio, & fine: dicitur autem sacerdotium non ab æterno, sed in æternum.

§.41. Rogas Tertiò, vtrùm fuerit sacerdos secundùm ordinem Aaron? nescio sanè cur vnus aut alter id ausus sit affirmare, cùm id ab Apostolo expressè negetur cap.7. ad Hebr. reddens rationem Christum esse ex tribu Iuda, ex qua non creabantur sacerdotes. per electionem autem non poterat esse sacerdos: quia saltem per lineam virilem non ducebat genus ex tribu Leui: quidquid enim pertinebat ad sacerdotes, aut erat via ad sacerdotium, spectabat ad solos filios Leui. per similitudinem autem non est dicendus sacerdos secundùm ordinem Aaron: quia licet legale sacerdotium, & sacrificia erant figura Christi; tamen erant imperfecta. Ait enim Apostolus cap.10. ad Hebræos: *Vmbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum.* Ideò non est vocandus sacerdos secundùm illum ordinem; maximè cùm ordo sumatur pro æternitate sacerdotij.

§.42. Rogas Quartò, vtrùm in aliis rebus fuerit simile sacerdotium Christi & Melchisedech? Respondeo in multis fuisse: nam in regno pacis vel iustitiæ, quod significat nomen Melchisedech; & in sacrificio panis & vini, quo Melchisedech vtebatur: nam vt sacerdos propriis manibus propinauit Abrahamo, & eius militibus, eis benedicens; non quòd illi adeò essent famelici, vt secum non afferrent cibaria: sed quia mos erat antiquis distribuere comedenda ea, quæ fuerant in sacrificium oblata. Vt doctè probat P. Ribera in c.7. ad Hebr. Recognosce PP. Suarez disp.44. sect.4. & Vasquez disp.86. & Ragusam disp.23.

S.Thom. q.22.

DISPVTATIO LXXXI.

Vtrùm Christus vt homo sit rex totius mundi, & dominus rerum omnium?

SECTIO I. *De regno totius mundi.*
SVBSECTIO I. *Conclusio.*
SVBSECTIO II. *Oppositæ sententiæ.*
SECTIO II. *Vtrùm Christus iure hereditario à parentibus sit rex Iudæorum?*
SVBSECTIO I. *De sententia affirmante.*
SVBSECTIO II. *Examen testimonij Christi de suo regno.*
SVBSECTIO III. *Ea explicatio auctoritate probatur.*
SVBSECTIO IV. *Christus non fuit à matre rex Iudæorum.*
SECTIO III. *Vtrùm Christus habuerit dominium omnium creaturarum?*

§.1. NON est quæstio de Christo vt Deo, sed vt homine: quia vt Deus solùs est rex; cæteri autem ab eo habent potestatem illi subiectam. Hæc autem quæstio tres est amplexa: Primam, vtrùm Christus sit rex directè omnium terrarum? Secundam, vtrùm hereditario iure à parentibus sit rex Iudæorum? Tertiam, vtrùm habeat dominium directum rerum omnium sublunarium?

§.2. Christum esse regem aut temporalem, aut spiritualem, apud Catholicos non potest esse dubium; cùm ipse Christus dixerit Pilato se & regem esse, & in regno natum: egit autem de se vt homine, vt constat ex textu: & quia de eo vt homine erat accusatio: & angelus prædixit B. Virgini Christum regnaturum in domo Iacob, & in sede Dauid in æternum: Magi autem eum quæsierunt adorandum vt regem Iudæorum, non ex electione hominum, aut hereditate; sed natura, *Vbi est, qui natus est rex Iudæorum?* cùm adhuc Herodes esset in regni possessione.

SECTIO I.

De regno totius mundi.

SVBSECTIO I.

Conclusio.

§.3. DIco Christum vt hominem fuisse regem temporalem totius orbis; eumque fuisse Imperatorem, habentem ius in omnes reges: quos suo arbitratu poterat dirigere; eis ferre leges; non minùs quàm ipsi ea possunt in suo regno. Hæc conclusio perspicuè est B. Thomæ q.22.art.1.ad 3. vbi ait in Christo esse tria munera, quæ solent esse in tribus hominibus, nempe ius legislatoris, iudicis, & regis. idem dicit inferiùs q. 59. art. 4. vbi asserit eum fuisse regem: at noluisse in terris viuètem administrare regnum temporaliter. clarè etiam id repetit opusc. de Regimine principis cap. 12. & 13. Alij Doctores id etiam affirmant, quos refert & sequitur PP. Ragusa disp.25.§.1. Vasquez disp.87. cap.2. Suarez disp.48.sect.4. estque valdè communis doctrina apud Theologos, & peritos Iuris.

§.4. Probatur Primò ex psal. 2. *Postula à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea.* Argumentum eius psalmi esse de Christo vt homine, est sine controuersia: sic enim exposuit hunc psalmum cœtus fidelium cum Apostolis Act. 4.26. *Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.* Hic autem conuentus fuit aduersus Christum vt hominem. At possessionem illam habet Christus vt homo: quia vt Deus, nec est heres, nec eget postulatione, saltem ex pacto Dei: ergo Christus vt homo est rex totius terræ. Eam autem possessionem esse temporalem, rectè docet Bernardus lib. 3. de Consideratione ad Eugenium. *Dispositio tibi* (inquit) *super orbem tradita est, non data possessio. Non tu ille, de quo Propheta ait, Et erit omnis terra possessio eius. Christus hic est, qui possessionem sibi vendicat, & iure creationis, & merito redemptionis, & dono Patris: cui enim alteri dictum est, Postula à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ? Possessionem & dominium cede huic; tu curam illius habe.* Nec solùm egit Bernardus de dominio spirituali, sed de temporario: etenim Ecclesiasticum regnum & principatus est penes Papam. quod Bernardus appellat *dispositionem* & *curam*: dominium autem negat.

§.5. Nec potest Papa dici absolutè *dominus mundi*, nec mundus potest esse eius possessio, licet habeat principatum spiritualem: dominium enim & possessio significat temporalem potestatem. Ob quod dixit Bernardus Eugenio datam dispositionem, & curam spiritualem, dominium & possessionem Christo. Ratio item Bernardi æquè probat vtrumque: licet enim titulo redemptionis, non accepisset dominium temporale (quod etiam accepit:) at titulo creationis accepisset: quia Christus absolutè creauit mundum; quia creauit vt Deus. quia ergo in eâdem persona erat titulus creationis; propterea eadem vt humana habuit dominium rerum omnium; quas eadem, vt diuina, creauerat. Item & dono Patris, qui filio naturali omnia donauit, cũ omnia propter ipsum effecerit.

§.6. Ex eodem psalmo idem probat B. Anselmus adducendus §.8. ac colligitur clariùs: *Ego autem constitutus sum rex ab eo.* Vbi Cassianus Christo vt homini adscribit potestatem constituendi reges. quod pertinet ad Imperatorem, qui olim dabat regibus inuestituras: quod non semel fecere Romani. Lyra ait Christum constitutum regem super omnem creaturam: at in irrationalibus non est regnum spirituale, sed temporale: ergo Christus fuit rex temporalis totius orbis. Basilius id dixit apertiùs: *Nam vt Deus* (inquit) *omnia per ipsum facta sunt, verùm cùm natura vt Deus, sit omnium dominus, vt homo tamen horum dominium à Patre accepit.* En Basilius dominium omnium creaturarũ adscribit personæ Christi, vt Deo quidem per naturam; vt homini autem per donum Dei: eorum enim omnium, quæ creauerat vt Deus, constituit dominum dono Dei. Patres autem exponentes hoc regnum de fide Ecclesiæ per totum orbem, non excludunt dominium rerum omnium.

§.7. Ex cap.1.ad Hebræos, *Quem constituit heredem vniuersorum*: idem colligitur non obscurè: etenim Strabus eum vocat *possessorem omnis creaturæ.* Primasius inquit, *Constitutus est ille dominus super omnem creaturam.* Idem dicit Lyra: quia ratione vnionis Christus est dominus cuiusque creaturæ. Nec solùm egit de hominibus, sed de omni creatura, quæ ab illo vt Deo prodijt, & vt homine est sub eius imperio, vt ex S. Bernado dixi §.4. Recognosce PP. Iustinianum, & Cornelium in epist. ad Hebræos, vbi ait Christum vt hominem esse dominum vniuersorũ, id est, omnium bonorum Patris. Clariùs id docet Lud. Tenas in idem cap. 1. difficultate 3. sect.4.

§.8. Sufficeret Anselmus in id caput ijs verbis: *Quem ipse Pater secundùm humanitatem constituit immutabilem heredem vniuersorum, id est, possessorem omnium creaturarum, atque totius mundi dominum: vt iam non sit tantùm Iacob funiculus hereditatis eius, sed fiat, quod scriptum est: Dabo tibi Gentes hereditatẽ tuam, & possessionem tuam terminos terræ.*

§.9. B. Chrysost. tom.4. homil.1. in eum locum est ab eadem conclusione ijs verbis: *Hereditatis autem vtitur nomine, vt duo quædam per hoc ostendat, & quòd proprius sit filius, & quòd dominationis illi nulla contingat amissio. Heredem autem omnium dicit, mundi totius.* Remigius explicans id Matthæi c.28. *Data est mihi omnis potestas*, ait, *Antequam Dominus surrexisset à mortuis, nouerant angeli se subiectos homini Christo*: id est, Christo vt homini. Possent afferri in hunc scopum multa.

§.10. Rationem rectè colligunt Patres adducti ex vnione hypostatica. item Seuerus in Catena B. Thomæ in Matth. 28. *Data est mihi.* Christus vt homo est filius naturalis Dei: ergo est heres Dei non solùm in principatu spirituali; sed etiam in temporali. Probo consequentiam. Paulus ex filio etiam adoptiuo intulit hereditatem, & cohereditatem Christi: quem quia filius est, constituit vniuersorum heredem: vt enim bona spiritualia debentur Christo, vt homini, titulo hereditatis; quidni & temporalia? S. Bernardus, quia eadem persona Christi creauit vniuersa, censuit ad eamdem vt hominem vniuersorum spectare dominium. & quidem ex terminis videtur liquere decentissimum esse, vt Christus sit caput orbis in omni genere supremæ monarchiæ: totus enim mundus & vterque mundus est in honorem Christi: ergo cuncti mortales eius parent imperio: rebusque omnibus potest Christus sua voluntate vti citra alicuius iniuriam.

S.Thom. q.22.

SVBSECTIO II.

Oppositæ sententiæ.

§.11. CHristum, vt hominem, caruisse temporali mundi monarchia, testatur P. Maldon. in Matth.27. 11. Quam sententiam ait esse B. Augustini tom.9. tract. 115. in Ioan. & omnium bonorum Theologorum. Hi videntur esse Victoria, Sotus. Ioan. Parisiensis, Barth. Medina, Waldensis, Abulensis, Burgensis apud P. Ragusam. Nec omnes apertè: cui opinioni subscribit P. Baptista Poza in Elucidario lib.2. tract.11. cap.3.

§.12. Cui opinioni non parum fauet Augustinus tom.9. tract. 115. in Ioan. vbi quod Christus Pilato respondit: *Regnum meum non est de hoc mundo*, exponit de regno spirituali, excluso temporario. Consensisse videtur Hieron. in cap. 22. Ierem. & alij Patres. quibus vno verbo respondeo, regnum spirituale Christi non pugnare cum temporali: ob quod quando Patres meminere spiritualis, non excludunt temporale. Quod verò aiunt August. & alij regnum Christi non opponi regum dominationi, rectè dicunt: quia Christus in via abiecit vsum & administrationẽ temporalem: ius autem non abiecit; quo poterat, si vellet, dominari.

§.13. Secundò probant eam opinionem: quia Christus nullo titulo habuit tale dominium: non naturaliter, quia non fuit filius alicuius regis, cui succederet in regno: non successione, quia non fuit magis propinquus alicuius monarchæ, cui succederet: non electione, nec bello iusto: ergo non fuit rex totius orbis. Nego antecedens. Ad probationem respondeo ex B. Bernardo, Christum esse regem bello iusto, quo dæmone fugato, homines redemit, quos fecit esse sibi subiectos etiam in temporalibus; quorum corpora vendicauit ab inferis. item electione Dei. tandem creatione: licet enim vt homo non creat; at eadem persona Deus erat: propter vnionem autem ad eamdem personam, diuinitas communicauit humanitati dominium, vt ex Seuero dixit S. Thomas adductus §.10. Hæ rationes redditæ sunt à S. Bernardo §.4. Addo titulum esse etiam naturalem: quia est naturalis & vnicus Filius Dei, rerum omnium monarchæ: cuius est heres naturalis sine successione: quia nec Deus moritur, nec potest non repugnare: at cum eo regnat Filius vt homo: ob quod Patres in 1. ad Hebræos dicunt, ex omnium hereditate monstrari Christum esse Filium Dei. Anne tituli desunt Christo regi sæculorum?

§.14. Hinc arguunt Tertiò: si vnio hypostatica communicaretur naturis tribus ad tres personas; omnes haberent idem ius, essentque tres monarchæ: sed hoc genus reipublicæ monstrosum esset contra statutas Philosophorum definitiones: ergo. Maior est certa ad hominem: quia vbi *est* eadem ratio regni, est idem titulus & ius. Minor patet: quia monarchia deuoluitur ad vnum solum supremum principem: quo differt ab aristocratia & democratia, in quibus principatus pertinet ad plures. Confirmatur. si vna persona vniuisset sibi naturam angelicam, & alia humanam; stabilirent leges oppositas: quia homo sese magis inclinaret in homines, in angelos angelus: esset que ex vtraque parte bellum iustum.

S.Thom. q.22.

§.15. Respondeo, posse contingere ne tres illæ personæ ijsdem titulis essent ad regnum. Angelus enim Deus non posset homines redimere morte: posset autem Deus-homo: at hic est vnus titulus. Tunc autem posset homini-Deo deferri monarchia, non verò Deo-angelo. Secundò, sola vnio hypostatica fundat dignitatem ad monarchiam ratione creationis & hereditatis, & propter excellentiam vnionis: at Deus potuisset liberè imperium deferre vni personæ, non verò alijs. Assero, regnum sequi naturaliter vnionem: at non inseparabiliter de potentia absoluta. Posset tunc Deus illud adscribere, cui personæ vellet: vt nunc illud detulit Christo liberè etiam ex suppositione vnionis. Tunc autem sufficientem rationem haberet præficiendi vnam personam solam, ne monstrum illud emergeret: cùm autem nunc id non contingat propter perfectam monarchiam Christi, cur, obsecro, est negandum eius imperium propter incommoda, quæ possent euenire ex multitudine monarcharum?

§.16. Secundò respondeo, potuisse Deum vnire tribus personis eas tres naturas, & illas simul perficere puris creaturis cum eâdẽ potestate. Anne definitiones reipublicæ, quas lumine naturæ assecuti Philosophi, obsunt omnipotẽtiæ Dei? esset illa respublica aristocratica, in qua dominantur soli nobiles: essentque tres supremi reges purarum creaturarum. Ad incommoda respondeo Primùm, posse regnum ita componi, vt leges ferrentur communi consilio, non verò priuato vnius: vt in aristocratia contingit: priuata autem decreta exequerentur puræ creaturæ à persona, quæ primò aliquid præcepisset; quæ autem posteriùs, non posset reuocare alterius decreta: esset autem (vt aiunt) ad præuentionem. Vnde euertitur omne bellum iustum: quia leges publicæ essent ferendæ à maiori parte; priuata autem iussa essent ad præuentionẽ.

§.17. *Hæc pingui Minerua postulantur argumento*: at existimo principatum *illum futurum* monarchicum: tametsi tres essent supremi reges. quorum voluntates creatæ, & earum actus essent tres; obiectiuè autem esset vna: quia idem vellent omnes, & nollent. Deus enim esset necessariò sequendus, quin illæ possent à diuina voluntate absonare: cùm autem Deus non posset habere oppositas voluntates, nec illæ tres personæ vt homo, aut angelus, possent opposita velle; in his autem, quæ eorum arbitratu committerentur, possent per scientiam beatam & infusam sibi morem gerere: cognoscerent enim esse voluntatem Dei. Hinc collige perfectum dominium eiusdem rei pro indiuiso posse plures creaturas habere: quia Deus potest efficere, vt nulla possit velle, nisi quod altera: quia potest vnione hypostatica & scientia beata aut infusa efficere, vt necessariò sequantur nutum Dei: qui potest velle, vt altera cognoscens voluntatem alterius, non possit oppositum velle: libertas autem erit in veritate actuum & omissionum purarum. De dominio duorum pro indiuiso egi disp. 12. sect. 2. Culpatum autem dissidium in eas voluntates creatas cadere non posset: si autem esset aliquid inculpatum, statim componeretur cognita volũtate Dei. Sunt ergo tres reges physicè; moraliter autem vnus: ob quod respublica esset monarchia: quia moraliter haberet vnum regem solum inter puras creaturas, potentes surgari, dum Deum non vident; esset incommodus ille principatus, non tamen in personis incapacibus peccati, aut vnione hypostatica, aut visione Dei.

§.18. Vltimò arguunt: Reges sunt principes supremi: ergo carent Superiore in temporalibus. Secundò, sunt domini: ergo non pendent ab alio. Respondeo Primùm, non esse contra rationem regis habere inuestituram ab Imperatore: vt olim multi reges Christiani habuerunt, & Romani reges constituêre non paucos, sibi tamen subiectos; cur non possent ita à Christo pendere? Secundò respondeo, Christum esse regem solum quoad dignitatem & dominium, quo posset vti omnibus creaturis pro libito; vsum tamen non accepit, sed illum hominibus reliquit, eis permissâ supremâ inter homines potestate. ob quod dixit B. August. tract. 115. in Ioan. dominationem regum non impediri regno Christi. Tandem homines sunt domini supremi infra Deum, qui tamen illorum est rex: Christus autem absolutè est Deus, ob quod ei subijci vt Deo & homini, non obest potestati supremæ: quia subiectio est absolutè ad Deum; non verò ad alium, qui Deus non sit.

SECTIO II.

Vtrùm Christus iure hereditario à parentibus sit rex Iudæorum?

§.19. IVs hereditarium à parentibus est titulus iustus occupandi regnũ: quia qui occupat, est filius & heres, ad quem spectabat regnum. Hæc quæstio non est de alijs regnis: quia non agitur de iure quod Christus habet, quia est filius naturalis Dei; sed quia est filius Mariæ, quæ iure hereditario non poterat occupare alia regna: at dubium est de regno Iudæorum. Nec quæstionem propono de Ioseph: cùm enim ille non sit pater Christi, non potuit illi legare ius in regnum, tametsi illud haberet, quia esset cum iniuria eorum, qui Iosepho succederent carenti liberis. Est autem solùm difficultas, vtrùm Maria fuerit hereditario iure regina Iudæorum, illudque ius transmiserit in Christum?

SVBSECTIO I.

De sententia affirmante.

§.20. AFfirmant Armacanus lib. 4. de quæstionibus, Armon. cap. 15. & 16. Bacconius q. 1. Prologi art. 2. concl. 2. & qu. 11. art. 3. Burgens. in addit. 2. in cap. 1. Matth. Alf. Mendoza relectione de Vniuersali Christi regno, P. Azor lib. 2. Institut. moral. cap. 15. P. Poza lib. 2. tract. 11. cap. 3. & alij non indocti. Quibus adde P. Maldon. in Matthæum cap. 27. 11. qui rem hanc ait esse dubiam: qui neutram in partem flectitur. Pro qua adducuntur hæc Athanasij verba in oratione de sanctissima Deipara: *Accepit Iesus thronum Dauidis corporaliter, & ratione personæ, qua pater illi Dauid fuit.* Respondeo, eo testimonio probari potiùs Christum non solùm habuisse ius regni, sed etiam vsum: quia accepit thronum corporaliter. Loquitur Athanasius de throno, quem reipsa possedit: qui thronus fuit spiritualis, non temporalis. id autem etiam ratione prosapiæ: quia promissus fuerat Dauidi & semini eius. fuit igitur causa partialis, aut conditio eius throni, quòd Christus fuerit filius Dauidis. ita expone Hieronymum in cap. 22. Ieremiæ, asserentem Christum sedisse in throno Dauid eodem titulo, quo sederũt Iechonias & Salomon: thronus enim ille non fuit temporalis, sed spiritualis; titulus autem fuit promissio facta Dauidi: ob quem regnauerunt temporaliter Salomon & Iechonias: thronus ergo fuit diuersus, titulus in parte vnus.

§.21. Secundò afferuntur S. Bernardini Senensis tom. 3. serm. 1. de S. Iosepho hæc verba: *Nec tam est mirum si tam generosa regina administrandi orbem curam omiserit.* Respondeo S. Bernardinum oppositum insinuasse serm. 61. Secundò, hæc verba potiùs ostendunt, Mariam fuisse reginam & dominam totius orbis: quia erat mater Dei; eam tamen curam omisisse regnandi: Primò, quia femina: quæ ratione sexus non est tam apta regno. Secundò, quia puella: cùm enim peperit filium, accepit ius temporale in orbem; erat tamen puella. Tertiò, quia virgo verecunda, quæ magis amauit secreta, quàm palatia. Quartò, quia pauper: nec enim posset debellare rebelles. Quintò, quia totam se dedit educando filio. Sextò, *quia non credebatur mater Dei, nec recipiebatur vt orbis domina.* Hæc ratio satis esset, tametsi defuissent aliæ: titulus enim monarchiæ non admittebatur; ille enim erat, quòd esset mater Dei: at non solùm non deferretur illi regnum eam ob causam; sed potiùs ob eamdem totus orbis Martyrum sanguine redundauit. ergo S. Bernardinus à nostra est sententia de regno temporali Christi in orbem: cùm idem ius deferat Bernardinus Mariæ, quia est eius mater.

§.22. Melius esset argumentum, si probaretur ex Zachar. allegato à Matth. 21. 5. *Ecce venit rex tuus.* Vbi Abulensis q. 30. indicat regnum Christi in Iudæos hereditario iure: exponit enim id de Messia, qui rex erat, & de semine regio Dauid, cui regnum erat promissum. Deinde ait Christum esse specialiter regem Iudæorum, specialiùs autem Hierosolymæ, metropolis quidem. Nec hoc vrget: Abulensis enim exponi facilè potest de regno spirituali: quod promissum fuit semini Dauidico, quod specialiter pertinebat ad Iudæos, quos quærendos voluit per se, Gentiles autem per Apostolos: erat autem Ierusalem metropolis: *Quia de Sion exiuit lex, & verbum Domini de Ierusalem.*

SVBSECTIO II.

Examen testimonij Christi de suo regno.

§.23. PArum præsidij cùm sit huic opinioni in Patribus; disquiramus quantũ sit in testimonio Christi. Pilatus apud Matth. 27. 11. interrogat Iesum, *Tu es rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.* Quo responso significauit apertè se regem esse Iudæorum. idem refert Ioan. 18. 33. idem autem Pilatus interrogauit, quia eum Iudæi tyrannidis accusarant: *Omnis qui se regem facit, Cæsari contradicit. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & negantem tributa dare Cæsari.* Cùm autem id crimen obijceretur, illius examen init Pilatus: cùm autem Pilatus videret regiam potestatẽ nondum à Christo exercitam; non potuit interrogare de apprehensione regni, sed de iure. idem ergo fuit respondere se esse regem, ac respondere se habere ius ad regnum: cùm autem Pilatus quæstionem mouisset de regni hereditate, de illa respondit Christus; alioquin vana, & extra rem esset responsio, & falsa. S.Thom. q.22.

§.24. Respondeo, hoc testimonio minimè probari propositum; nec esse fundamentum ad censendum respondisse Christum de iure hereditario materno: esto, sit rex iure materno, id aliunde erit probandum, non hinc. Primùm, quia Christus negare videtur se esse regem Iudæorum humana sorte hereditatis, aut electionis, aut belli iusti: dixit enim apud Ioan. 18. 36. *Regnum meum non est de hoc mundo*, id est, ius, de quo quæris ô Pilate, non est de hoc mundo; de altero mundo est. *Nunc autem regnum meum non est hinc.* Asserent fortè, ideo dictum regnum Christi non esse hinc, nec de hoc mundo; quia non exercetur more mundano, nec possidetur quoad vsum: si enim esset de hoc mundo, ministri regis decertarent ne Christus traderetur Iudæis. Hoc probare non possum ego, nec enim quadrat in textum, & est contra sacros interpretes.

§.25. Non quadrare in textum probatur: Primùm, ad hominem & absolutè. Non rogauit Pilatus Christum de regno temporali, & exercito, & possesso: id enim clarè cernebatur; sed de iure regni: at ius illud dixit non esse de hoc mundo: ergo ius regni non est de hoc mundo, nec hinc: sed successio naturalis, & quod illam sequitur iure humano, sunt de hoc mundo: ergo Christus non egit de iure hereditario, sed illud exclusit. Cur autem diceret ius non esse de hoc mundo, licet careret regni & ministrorum possessione? id enim de hoc mundo est: multi enim habent ius regium, carentes ministris, & regno: quorum regnum, id est, ius ad regnum, de hoc mundo & hinc est: cur ergo Christus diceret id non esse de hoc mundo? Pone eum esse regem iure hereditario, & aliquo euentu regno priuari, & carere ministris; totum hoc esset de hoc mundo: quia regnum fuisset ereptum suis aulis; quod de hoc mundo est: idque Christus prudentissimè respõdit, vt Pilatus deponeret metum à Iudæis incussum de regno affectato à Christo: quia cùm non esset de hoc mundo, non erat impeditum Cæsaris dominationem, vt dixit Augustinus tract. 115. in Ioan.

§.26. Ad argumentum ex §.23. respondeo à Pilato quæsitum non solum ius regni, sed etiam regni affectationem: ius enim solum non erat crimẽ, cuius accusaretur; sed crimen videri posset affectare regnum possessum à Cæsare. ob quod Christus interrogatus respondit: *A temetipso hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me?* id est: Rogo, vtrùm hoc crimen mihi tu imponas de tuo, an de alieno? quo responso subiratus Pilatus: *Numquid Iudæus ego sum? gens tua*, &c. obiectionem criminis à se depulit in Iudæos. cui Christus satisfecit: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Quibus respondit vtrique quæstioni: de iure regni respondit: *Regnum meum.* Vnde intulit Pilatus: *Ergo rex es tu?* cui annuit Christus. De affectatione regni respõdit, *Non est de hoc mundo*: ob quod non habebat ministros, qui eum auferent ex potestate Iudæorum, aut restituerent in regnum. cui responso ita Pilatus assensit, vt sibi persuaserit Christum esse regem Iudæorum altiori titulo humanis, & esse innocentem. Vnde ortæ duæ miræ actiones Pilati: altera, vt ipsis Iudæis contestare-

S.Thom. q.21.

seph, quantum ad genealogiam, ac si de eo nulla facta fuisset mentio. Quo constat de genealogia Christi apertè, & sine nodo. Quæ sententia laudatur à Melchiore Cano lib.11. c.5. quam existimat esse plurium grauiumque Doctorum, quos adducit. Et quidem cùm Lucas ibi exclusisset Iosephum à vera Christi paternitate, constituisserque Mariam verè Christi matrem; quorsum ad genealogiam Christi recenseret genus Iosephi, cuius dixerat Christum fuisse filium sola opinione? Si ergo vox *qui* refertur ad Iosephum, dicitur filius Heli, id est, gener, qui etiam filius dicitur soceri; vt percipiatur genealogia Christi. constitutus autem est Iosephus, quia nō erat in stilo constituere feminas: ergo pro Maria constitutus est maritus, qui negatus est esse Christi pater. Si verò *qui* refertur ad Christum, dicitur Heli, *id est, nepos:* quia non fuit alius vir propinquior. de quo latè disp.96.& 97.

§.37. Duo possunt obesse huic expositioni. Primùm, cur Matthæus tam accuratè descripserit proauos Iosephi. Respondeo: quia cùm Maria esset heres vnica suorum parentum, nuptura erat cum aliquo ex eâdem familia; ex qua erat Ioseph in Zorobabele: alij autem magis propinqui (si qui erant) erant impediti, ne possent contrahere matrimonium cum Maria. ob quod tradita est magis propinquo, qui eam poterat ducere. Vnde rectè deduxit Matthæus, Christum esse filium Dauid, probans omnes progenitores Iosephi, quorum multi fuere necessariò Mariæ: vnde probatur Mariam fuisse Dauidicam. Videns autem Lucas rectam probationem Matthæi, alio ex capite probauit Mariam fuisse Dauidicam, recensitis eius patribus vsque ad Nathan filium Dauid. Vnde patet Mariam nullum habuisse ius ad regnum.

§.38. Secundum potest obesse, cur Lucas dixerit Iesum fuisse Heli, cùm non fuerit nisi eius nepos? cùm posset dicere, *Iesus Maria, quæ fuit Heli.* Respondeo, ex ipso Luca satis constare Iesum fuisse filium Mariæ: *in genealogijs autem non constituebantur feminæ*, etiam si præteritâ feminâ necessariò esset recensendus auus. Sic existimant multi à Luca recensam genealogiam vsque ad Nathan per viros, præteritis aliquibus feminis ex Nathan, cum quibus matrimonium inierunt aliqui Salomonici. Quod de rege Ochozia constat 4.Reg.12. duxit enim vxorem Sebiam de Bersabee, quæ fuit vxor Dauid: cuius filius Nathan Salomonis frater ex vtroque parente, renuntiatus est heres, si Salomonici deficerent. Fuit ergo Ioas, & Salomonicus virili propagine, & Nathanicus ex matre. Non ergo mirum prætermissam Mariam in ea genealogia.

§.39. Hæc cùm ita sint, non potest certò constare, vtrùm Abiud proauus Iosephi, an verò Resa proauus Mariæ fuerit maior natu ex Zorobabel? Adde, ignorari vtrùm Salathiel filius Iechoniæ sit idem cum Salathiele filio Neri; & vtrùm fuerint duo Zorobabeles filij duorum Salathielum. Si fuerunt; Maria non est ex Iechonia, neque habet ius ad regnum. Demus eos non fuisse distinctos. do item Resam esse maiorem natu. item do Philoni in Breuiario laudato à duobus dumtaxat, suspecto alijs; principatum fuisse penes Resam, Ioannam, Iudam, Ioseph, Semei, Mathathiam, Mahath, Nagge, Hesli, Nahum, Amos, Mathathiam, Ioseph: qui fuere immediatè parentes & filij, & constituuntur in genealogia Mariæ à S.Luca. ob quod Breuiarium illud laudo, quod consensit Euangelistæ in successione naturali eorum principum. At vnde constat à Iosepho vltimo principe non relictum alium filium maiorem natu, quàm Ianne proauum Mariæ?

§.40. Esto ne sit alius: asserunt hi auctores ducti à Philone, & S.Epiphanio, Ianne tempore Machabæorum deserto principatu concessisse in Galilæam, & sine principatu vixisse Ianne, Melchi, Leui, Mathat, & Ioachimum. Hoc videtur fuisse cessio regni, & desertio; quia aut noluerunt illud administrare, aut non sunt ausi: Machabæi autem portendenti fortitudine illud propugnauere, vel immediata successione post familiam Ianne: etenim multi censent eos fuisse materno genere ex tribu Iuda: erant etiam fortè Dauidici ab aliqua femina: vel (quod credo) electione obtinuere principatum: quia Dauidici aut non potuerunt, aut non sunt ausi obsistere Antiocho: populus autem iure potuit eligere principem desertus à naturali, vt posset se tueri. Ergo quamuis Maria recto tramite esset, ad quam pertineret regnum, nisi euentu accidentario esset amotum à suis proauis; tamen nullum iam habebat ius ad illud: quia cessione voluntaria aut ineptitudine maiorum, erat iam extinctum ius. Qui enim regnum deserit, cedit illius iure: nec parentes Virginis mutiuere questi suorum aut ignauiam, aut cessionem iuris. Ob quod Machabæi sine tyrannide potuerunt illud occupare electione populi, qui desertus à proprio rege, potuit eligere alium, à quo propugnaretur; quando successor legitimus aut non vult, aut non auder illud defendere. Ob hæc dixit P.Maldonatus rem esse incertam, vtrùm ad Mariam spectaret ius regni, si permansisset regnum in heredibus Dauidis: at reipsa Christum non habuisse à matre ius in illud, non dicit esse dubium: quia regnum Christi, de quo egit apud Pilatum, explicat de spirituali. Hæc omnia patebunt apertiùs ex disp.96. & 97. Vbi ostendendum Mariam non fuisse Salomonicam virili propagine, sed Nathanicam. ex quibus disputationibus constabit Iosephum fuisse Salomonicum, & filium Iacobi, nepotem Mathan Dauidici; Pantherem autem auum Ioachimi fuisse filium Leui Nathanici: item Mariam directè esse ex Dauide per Nathan, Iosephum per Salomonem: qui cùm fiatrem aut sororem habuerit, non potuit ius regni transferre in Christum.

SECTIO III.

Vtrùm Christus habuerit dominium omnium creaturarum?

§.41. Dico Primò: Christus habuit ius ad res omnes in singulari; quibus posset vti pro suo arbitratu. Ita censent multi Theologi, id deducentes ex Patribus: quos sequuntur PP. Suarez disp.48.sect.2. Ragusa disp.25.§.1. Toletus annot.89. in Lucæ c.1. Valentia, Sotus & alij. Huius sententiæ probatio petenda est à §.3. omnia enim quæ probant monarchiam Christi, probant dominium rerum omnium in singulari: omnia enim sunt bona patris naturalis, heredis singulorum. Cur autem Christus non posset vti pro libito nostro ferro, auro, argento, & similibus? Quæ Deus

Deus tam abundè prouidit seruis, negaret filio?

§.42. Duo autem sunt dominia; vtile priuatum, siue quod appellant *bassum*; aliud etiam directum, sed altum; quod non est ad vtilitatem priuatorum, sed ad bonum commune reipublicæ. Christus eo ipso quòd fuit rex, habuit dominium altum rerum omnium; quibus posset vti in bonum commune regni, & sui, vt capitis totius orbis: si enim apud alios reges est hoc dominium, quidni & apud Christum? Dominium vtile priuatum oblatum fuit Christo à Deo, illudq; Christus recusauit, vt vitam pauperem degeret, quo caruit sola sua voluntate.

§.43. Obijcit P.Vasquez pro opposita sententia, quam sequitur disp.87.cap.6. non posse dominium esse penes duos pro indiuiso; vt probatum est disp.12. Respondeo Primùm, dominium priuatum vtile componi cum alto principum in omni republica. Ob quod in occasionibus, in quibus princeps dominij alti ratione potest vti ciuium bonis, non possunt ciues esse rationabiliter inuiti. Secundò respondeo, Christum posse communicare hominibus dominium, quin illud abdicaret: quia scientia beata aut infusa potuit cognoscere omnes rationes illud communicandi, quod postea non posset reuocare propter inconstantiam: tunc autem semper esset in actuali vsu sui dominij, vt de Deo dixi disp.12. sect.2. Tertiò, dominium Dei non opponitur puri hominis dominio: vt ostendi §.18. Hæc de possibili: de facto Christus recusauit dominium vtile priuatum. S.Thom. q.23.

§.44. Obijciunt Secūdò, Ioannem XXII. in extrauag. *Inter nonnullos:* & in extrauag. *Quia quorundam.* Vbi definijt Christum interdum habuisse dominium & proprietatem aliquarum rerum. Respondeo Primùm, Ioannem locutum de dominio priuato vtili. Secundò, posse Ioannem exponi de dominio in externa specie, qua Christus occultabat diuinitatem: sic titulo externo possedit interdum aliqua, non quòd reipsa ratione diuinitatis vnitæ non fuerit dominus; sed quod se gessit externè, ac si non esset. aliquandò verò aliqua habuit titulo externo, vel hereditario, aut donationis: quod ipse ita voluit, ne accusaretur furti, cùm videretur rebus alienis vti absque dominorum facultate. Hunc titulum externum habuit interdum eamdem ob causam, cùm non deberet tributum, illud soluit vitandi scandali gratia. De paupertate Christi dicam disp.104.sect.8.

DISPVTATIO LXXXII.

De adoptione filiorum Dei.

S.Thom.quæst.23.

SECTIO I. *Quid sit filium esse naturalem, & adoptiuum?*

SECTIO II. *Vtrùm Deus habeat filios adoptiuos?*

§.1. FILIVS naturalis & adoptiuus dicuntur frequenter. Iesus Christus vt Deus est filius Dei; vt homo item. Iusti dicuntur etiam filij Dei: quod exaggerat B. Ioannes; *Vt filij Dei nominemur, & simus.* Mali similiter dicuntur filij diaboli: *Vos ex patre diabolo estis.* Idem Ioannes id repetit non semel. Disquirenda quæ ratione filiorum cuique sit.

SECTIO I.

Quid sit filium esse naturalem, & adoptiuum?

§.2. ABstineo ab ea quæstione, vtrùm de ratione filij vt sic sit, originem trahere viuentis à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ? id enim disquiram disp.83. sect.5. Nunc admitto filium esse, qui ita oritur, aut habet intrinsecè vnitam filiationem naturalem.

§.3. Filius naturalis est, qui natiuitate & constitutione sua naturali est filius; item qui absolutè, verè, & propriè sine metaphora est filius; qui ad rationem filij non eget noua gratia patris, cui competit definitio filij. Adoptiuus autem filius est, qui constitutione & natiuitate non est filius: qui absolutè, verè & propriè non est filius, sed metaphoricè: qui ad rationem filij eget noua gratia, cui non competit definitio filij.

§.4. Totam hanc doctrinam verbum pro verbo docuit Adrianus primus in epistola ad Episcopos Galliciæ: liber sacrosyllabus, & totum Concilium Francfordiense contra Felicem & Elipandum vol.3. Concil. Adrianus sub initium epistolæ ait: *Nomen paternum tunc manifestauit hominibus, cùm se Patris filium verum, & non putatiuum; proprium innotuit, & non adoptiuum.* & infrà: *Qui eum adoptiuum, & non proprium filium confitentur: quasi alienus aliquando à Patre fuerit, aut per carnis extraneus ab eo factus fuerit assumptionem.* & infrà: *Distinctè enim dixit meum, & vestrum, eius videlicet non per gratiam, sed per naturam; noster verò per gratiam adoptionis.*

§.5. Sacrosyllabus post initium: *Iesum Christum* (inquit) *adoptiuum Dei filium de Virgine natum. Quod diuinis nequeunt approbare documentis. Hæc igitur dicentes, aut in vtero Virginis eum suspicantur adoptatum: quod dici nefas est: quia de B. Virgine inenarrabiliter sumpsit, non adoptauit carnem.* Vbi considera adoptiuum filium non habere carnem ex adoptante parente; naturalem verò eam habere ex vera matre. Inferiùs ait: *Habes igitur quomodo, de quo suprà dixerat: Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei; non adoptiuus, sed verus; non alienus, sed proprius.*

S.Thom. q.23. Ecce *verus*, & *adoptiuus* opponuntur: item *proprius*, & *alienus*.

§.6. Ait autem inferiùs: *Porro adoptiuus dici non potest nisi is, qui alienus est ab eo à quo dicitur adoptatus, & gratis ei adoptio tribuitur, quantum non ex debito, sed ex indulgentia tantummodo adoptio præstatur.* & infrà: *Proprius filius factus est ex muliere; non adoptiuus.* apertiùs idem repetit inferiùs: *Adoptiuus verò dicitur, cui nihil à patre adoptante debetur, sed gratis indulgendo conceditur. Abusiuè namque, & non essentialiter adoptiuus est filius dictus; sicut Moyses in filium adoptatus est filiæ Pharaonis, alienus ab ea & generatione, & affinitate. Hoc ideo posuimus, vt patenter daretur intelligi, cum dici adoptatum, qui nondum fuerat proprius filius adoptantis.*

§.7. Paulò pòst ait: *Adoptiuus enim non nisi affectatæ locutionis, alienus dicitur filius: omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem, quamquam etymologiæ suæ non videatur trahere similitudinis sonum. Habet namque ex vtraque parte Vtinam adverbium eleganter insitum; vt si dicas, Vtinam sis mihi in filium adoptiuum: & è contrà, Vtinam merear à te in filium adoptari: ex affectu quidē dilectionis pars subrepit parti; vt in vtraque conueniat dilectionis affectus.* His Concilium eleganter explanat formalem conceptum filij adoptiui: qui affectu filius est, non effectu.

§.8. Deinde Concilium ad Præsules Hispaniæ ad initium refert hæreticorum errorem, eumque confutat ijs verbis: *Item post pauca in eodem loco legebatur: Confitemur, & credimus eum factū ex muliere, factum sub lege, non genere esse filium Dei, sed adoptione; non natura, sed gratia. Ecce serpens,* &c. conuenit itaque inter Catholicos & hæreticos filium naturalem esse, qui genere & natura filius est; adoptiuum autem gratia. Infrà autem ait: *Et si verus Dei, etiam & verus filius: & si verus filius, nequaquam adoptiuus: qui adoptiuus, sicut in testimonio B. Hilarij postum est, non verè natura & filius.* Longè autem pòst ait: *Quid est adoptio nisi charitatis copulatio; qua pater sibi adoptione copulat filium, quem proprium non habet? & certissimum est, alium esse proprium filium, alium adoptiuum.*

§.9. Hæc dixi tam fusè: tum quia nullus Philosophus, aut Iuris consultus meliùs definiet adoptiuum naturalemque filium: tum quia disput. sequ. probandum est deduci clarissimè, Christum vt hominum non posse catholicè dici filium adoptiuum Dei: quia sequitur ex adoptione dualitas personarum hæretica: est ergo filius adoptiuus, qui verè non est filius, eligitur autem loco filij. Hinc Mardochæus Esther, quæ erat filia non sua, sed fratris, adoptauit in filiam. Metaphora autem sumitur ex amore: vt enim pater diligit filium, quem alit, erudit, & instituit heredem: ita adoptio hæc omnia præstat. Filius item dicitur imitatione: ita mali sunt filij diabòli; & Christus nobis præcepit benefacere inimicis, vt simus filij Patris nostri, id est, Patrem imitemur.

§.10. Hæc omnia possunt exponi ex veteri consuetudine. Aliquando adoptatur in filium, qui adhuc est in ætate pupillari. Hæc adoptio fiebat coram magistratu: & erat cautum lege ciuili, nequis adoptaret aliquem, si esset compos suscipiendi liberos: at non fuit lex generalis: valebat enim apud plures adoptio, vt valuit Clodij, qui ob eam creatus est tribunus plebis. hæc vocabatur *adoptio*. Quando verò adoptabatur quis extra pupillarem ætatem, erat sine magistratu, & appellabatur *arrogatio*. Cicero Clodium irrisit, quòd ad ineundum plebis tribunatum iam senator adoptatus est à iuuene plebeio.

SECTIO II.

Vtrùm Deus habeat filios adoptiuos?

§.11. PArs affirmatiua est de fide. ad Rom. 8. v.15. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (pater.)* & vers. 16. *Quòd sumus filij Dei: si autem filij, & heredes,* &c. Ad Galatas 4. v.5. *Vt adoptionem filiorum reciperemus: quoniam autem estis filij*: ergo, &c. Ad Ephesios 1. v.5. *In adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum.* Est definitum in Concilio Tridentino sess.6. vbi ait iustis proponendam esse vitam æternam, & tanquam hereditatem filijs, & tamquam mercedem bene operantibus.

§.12. Dices, negari non posse adoptionem filiorum Dei; illam tamen non esse propriam adoptionem, sed metaphoricam: quia adoptio propria est quidam contractus ciuilis, cuius nomen per tropum translatum est ad diuina: nam filius adoptiuus est heres non superstite patre, sed vita functo; iusti autem hereditatem accipiunt viuente patre. Secundò, quia filius adoptiuus fit à patre impotente generare filium naturalem. Tertiò, quia adoptio propria est ad personam extraneam; creatura autem rationalis non est extranea à Deo, à quo accepit esse. Quartò, quia adoptio fit per solam extrinsecam acceptationem; at verò iusti immutantur physicè per gratiam.

§.13. Hæc non vrgent: non Primum, quia alioquin nec Christus in quantum homo, esset filius Dei: quia Patre viuente potitur illius bonis: potest igitur homo viuens hereditatem actu conferre in filium: vt patet in parabola filij prodigi. Quòd si non posset, esset, quia ipse indigeret suis bonis: Deus autem potest viuens filio communicare sua bona, quæ præcipuè consistunt in visione beata, absque sui incommodo. Ad secundum, negatur antecedens vt ex §.10. Ad tertium, respondetur omnem creaturam rationalem non vnitam hypostaticè Deo, esse extraneam Deo; non quidem incognitam, & ab alio productam extra ipsum, sed habentem esse non vnitum physicè Deo: quod est esse extra ipsum. item æterna beatitudo est extranea creaturæ rationali secundùm se consideratæ: quia ad illam nec habet ius, nec potentiam; secùs, si eleuetur à Deo: quando autem visio existit, est intrinseca creaturæ. Ad quartum, discrimen est clarum: quia adoptio est per complacentiam in adoptiuum: vnus autem homo sufficiens obiectum est complacentię alterius, ex qua oritur communicatio bonorum: at verò Deus, nisi homo sit gratus, non videt in illo obiectum complacentiæ, ex qua oriatur voluntas illum beandi. quamobrem necessaria est gratia, per quam reddatur dignus amore supernaturali, & acceptatione ad gloriam.

§.14. Nos verè esse filios adoptiuos, patet: quia cùm sæpè adoptiui nominemur in Scriptura, numquam tamen restringitur adoptio ad improprietatem. Confirmatur ex epist.1. Ioan.c.3. v.1. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominaremur & simus:* vbi *nominari* & *esse* significat veram & propriam filiationem adoptiuam: nam si tantùm

tùm esset per translationem, nominaremur quidem filij, sed non essemus: nam prata non habent risum nisi per nomen & analogiam: vnde non sunt ridentia, sed ridere dicuntur. Deinde ratio est manifesta: quia Deus potest contrahere cum creatura rationali, & illi suam beatitudinem communicare; creatura autem potest speciali titulo gratitudinis ratione gratiæ habitualis obligari Deo. Vnde adulti iustificantur per propriam dispositionem: in paruulis autem suppletur ille defectus, vel per Deum, vel per Christum aut Ecclesiam.

§.15. Rogas, in quo propriè consistat adoptio Dei? Respondeo, necessariam esse gratiam habitualem, vt obiectum complacentiæ; ratione cuius dixit Concilium Tridentinum dari gloriam vt heredibus. item est necessarius actus Dei adoptantis; qui est acceptio iusti ad vitam æternam. In quo autem formaliter adoptio consistat, quæstio est de voce. existimo formalem adoptionem sitam esse in illa complacentia, qua Deus sibi complacet in homine iusto: nam adoptio est per copulationem amoris, vt dixi ex Concilio Francfordiensi §.8. per quem amorem adoptans sibi complacet in adoptiuo, ac si esset naturalis: ex quo amore oritur voluntas hereditandi: itaque gratia est adoptio obiectiua; complacentia verò in gratia est adoptio formalis. Aduerte, licet adoptio primò imposita sit ad humanos actus; deinde ad diuinum translata, siue applicata; tamen propriùs adoptiuos Dei imitari filiationem naturalem, quàm hominum adoptiuos: quia per gratiam habitualem ab ipso Deo acceptam fiunt consortes diuinæ naturæ; at verò homo adoptans nihil dat adoptato, quo fiat particeps ipsius naturæ, aut imago illius. S.Thom. q.23.

§.16. Hinc deduces Primò, omnes iustos acceptos ad gloriam esse filios Dei adoptiuos, tam angelos, quàm homines. De hominibus veteris testamenti id videtur negare Alexander 3. p. q.10. mem.6. sed non est exponendus nisi de statu legali: erat enim illa lex seruitutis: ob quod Christus dixit, *Iam non dicam vos seruos, sed amicos.* vt ergo hoc non tollit veram seruitutem, ita nec illa adoptionem veram.

§.17. Secundò deduco contra Almainum in 3. dist.10. omnes iustos etiam reprobos esse filios adoptiuos Dei, dum sunt iusti: quia accepti sunt ad vitam æternam secundùm præsentem iustitiam. Ait Almainus, eos non esse absolutè acceptos ad gloriam. Respondet Gabriel ibidem, id non obesse: quia sunt accepti secundùm præsentem iustitiam; nescio autem, cur Gabriel afferatur cum Almaino. Confirmatur. Prædestinatus dum est in peccato mortali, non est filius; & tamen est acceptus ad gloriam non secundùm præsentem statum, sed secundùm alium: ergo è contrà est filius reprobus, dum est iustus.

DISPVTATIO LXXXIII.

De filiatione Christi.

SECTIO I. *Ostenditur auctoritas Concilij Francfordiensis.*
SECTIO II. *De errore Felicis & Elipandi.*
SVBSECTIO I. *Quid illi censuerint?*
SVBSECTIO II. *De sententia opposita.*
SECTIO III. *Vtrùm Christus, vt homo, sit filius adoptiuus?*
SVBSECTIO I. *Doctrina Durandi & aliorum.*
SVBSECTIO II. *Impugnatur ea sententia.*
SVBSECTIO III. *Quædam explanè.*
SVBSECTIO IV. *Cætera de adoptione Christi.*
SECTIO IV. *Vtrùm humanitas Christi sit adoptiua?*
SVBSECTIO I. *Conclusio: trium argumentorum examen.*
SVBSECTIO II. *Probata conclusio.*
SVBSECTIO III. *Ad argumenta.*
SECTIO V. *Vtrùm Christus vt homo, sit filius naturalis Dei?*
SVBSECTIO I. *Explicata quæstio.*
SVBSECTIO II. *Prima opinio.*
SVBSECTIO III. *Opposita sententia.*
SVBSECTIO IV. *Auctoritas Concilij Francfordiensis.*
SVBSECTIO V. *Examinatur prima ratio.*
SVBSECTIO VI. *Animaduersio in sententiam oppositam §.66.*
SVBSECTIO VII. *Impugnatur opinio è §.77.*
SVBSECTIO VIII. *Proponitur secunda ratio.*
SVBSECTIO IX. *Vindicatur à calumnia.*
SVBSECTIO X. *Quid censendum de sententia proposita §.86.*
SVBSECTIO XI. *Ratio sententiæ Catholicæ.*
SVBSECTIO XII. *Ad argumenta.*
SECTIO VI. *Vtrùm Christus, vt homo, sit filius naturalis Trinitatis?*
SVBSECTIO I. *Communis Theologorum opinio.*
SVBSECTIO II. *De sententia opposita.*
SVBSECTIO III. *Probatio eiusdem sententiæ.*
SVBSECTIO IV. *Aliæ probationes.*
SVBSECTIO V. *Ad argumenta.*

SECTIO I.

Ostenditur auctoritas Concilij Francfordiensis.

§.1. VOniam præcipuum argumentum nostræ sententiæ est petitum ex Concilio Francfordiensi, oportet ostendere illius auctoritatem. Hoc Concilium non multis ab hinc annis euulgauit Surius, inquem nonnulli Scholastici fuerunt inuecti, quòd illud ediderit leui fundamento nixus. Verùm illius auctoritatem admittunt PP. Valentia, Suarez & Vasquez, quam hic vltimus optimè probat disp.89. cap.7. ostendens errorem Elipandi ter ab Ecclesia damnatum: Primò, in Concilio Ratisbonensi, quæ ciuitas est Bauarorum; Secundò, ab Adriano Papa in epistola ad Episcopos Galliciæ; Tertiò, in Concilio Francfordiensi: quæ ciuitas dicitur nunc *Francofurtum*. addu-

S.Thom. q.23. adducit Alcuinum, Cẽturiatores, Franciscum Feuardentium, Sigebertum, Antoninum, & alios, quibus adde P. Ioannem Marianam, qui lib.7. de Rebus Hisp.c.8.ait se inuenire coactum esse Concilium Francofurti ad damnandos Felicem & Elipandum de filiatione adoptiua Christi. Baronius autem tom. 9. anno Iesu Christi 794. per multa folia refert errorem Elipandi & Felicis, & illorum damnationem: adducitque nonnulla testimonia Adriani, & Concilij Francfordiensis, & totam eius refert historiam. itaque de hoc Concilio dubitari potest à solis imperitis Historiæ Ecclesiast. & rerum Hispan. Subscribunt Scholastici recentiores. P. Bellarminus hoc Concilium admittit sine controuersia.

§.2. *Obijcis Primò*, hoc Concilium tot sæculis delituisse, neque verisimile videtur id potuisse contingere Concilio tam celebri, vt illud Baronius vocet maximum propter celebritatem Episcoporum. Confirmatur. quia non apparet vero simile, doctissimos Scholasticos ignorasse tale Concilium: nam si illius aliquam notitiam haberent, non auderent illi aduersari, vt aduersantur Scotus, Durandus, Gabriel, & alij. Respondeo, nõ esse nouum libros tempore absumi, aut delirescere in bibliothecis puluere oppletos propter incuriam studentium. Postea verò quorumdam diligentia puluerem excutientium, libri communi aura fruuntur. verbi gratia Conciliũ Remense prorsus ignorabatur vbinam esset, donec P. Vasquez illud Romæ odoratus in publicum edidit. Nec verò in Ecclesia fuit ignoratum istud Concilium, cùm tam multi historici à tempore, quo fuit celebratum, vsque ad Baron. illius meminerint: sed nesciebantur illius acta, quæ postea apparuere. Ad confirmationem, respondetur Scholasticos illos alijs in rebus esse laudabiliores, quàm in studio Chronographiæ Ecclesiæ.

§.3. *Obijcis Secundò*, stylum Adriani, & Concilij esse alienum à Pontificijs: nam elegantiam redolet fucatam, & vehementer perstringit Felicem & Elipandum, vt eos potiùs lacessere conuicijs, quàm reuocare videatur ab errore. Respondetur non esse decretum stylum Pontificibus; sed Spiritum sanctum vti illorum naturali loquendi ratione, vt patet in Isaia & Amos: ille enim rotus est aulicus; hic verò pastoricius. imò & Paulus inæqualis est in stylo: epistola enim ad Hebræos est elegantissima, & plenissima eruditione: libri etiam Machabæorum sunt perquam elegantes, perpendentes oratoriè suorum temporum calamitatem; Exodus autem stylo facili ac plano enarrat populi calamitatem. temporibus autem Adriani floruit proculdubio sermo Latinus, vt patet ex confessione Elipandi (hominis Galli, vt vult Mariana) bene quidem Latina. Ad secundam probationem, respondetur cum Elipando & Felice actum priùs à Pontifice mitissimè, qui videns illos adeò esse pertinaces, vt vniuersam Hispaniam grassarentur, illam virulento halitu inficientes; oportuit illorum inueterato vulneri acerbiorem medicinam adhiberi, & vt intelligerent Hispani, illos pseudoapostolos esse, non verò Catholicos Episcopos. Elipandus resipuit, Felix obdurauit.

§.4. Obijcis Tertiò, ab Adriano ferè notari hæresi sanctos Ildephonsum & Iulianum Archiepiscopos Toletanos: dicit enim ex talibus parentibus tales filios exortos. quod est contra communem Ecclesiæ consuetudinem, vt patet ex Concilio Florentino, in quo acriter disputatum est per multos menses de sensu cuiusdam propositionis B. Basilij, ex quibus Bonau. ibi adducitur perquam honorificè. Respondeo, eos Sanctos adductos ab Elipando & Felice vt auctores illorum erroris: quia verò Papa non viderat eorum scripta, ait ex talibus parentibus tales filios ortos, scilicet ex ignorantibus; non verò quòd hæretici censerentur: neque Ildephonsus adeò erat notus, vt posset in doctrina vniuersalem auctoritatem conciliare. mentiti sunt autem Felix & Elipandus imponentes errorem illum sanctis Ildephonso atque Iuliano, à quo eos vendicare conati sunt in eo Concilio Beatus & D. Heterius Episcopi Hispaniæ, idque præstat ex instituto Baronius tom. 9. anno Christi 794. à n.7. referens auctorem illius erroris in Hispania fuisse Theodiscum Græcum Archiepiscopum Hispalensem, qui Episcopatu amotus defecit ad Mauros. Nec mirum in facto tam distanti deceptum ab alijs esse Pontificem.

§.5. Constat ergo aduersarios moueri sola coniectura ad negandum hoc Concilium. quod argumentum historijs est leuissimum: neque adducunt probatum aliquem auctorem, qui hoc Concilium dicat esse apocryphum. à nobis autem stant multi, hique grauissimi: item conciliatio rerum Ecclesiæ cum rebus Galliæ atque Hispaniæ. Nam Adrianus damnauit eum errorem: Carolus Magnus id enixè curauit: & illis temporibus renouatus est error in Hispania. Vnde colligo definitiones huius Concilij esse de fide, & non aliter accipiendas: quia vt teneamur assensum fidei præbere, non requiritur vt ipse Pontifex, aut tota Ecclesia mihi applicet definitionem; sed sat est sufficiens promulgatio, quæ fit per euulgationem Conciliorum, & Historicorum auctoritatem: mihi enim numquam proposuit suas definitiones totum Concilium Tridentinum, sed tantùm per euulgatos libros; & tamen illius definitionibus assentior fide diuina: alioquin nihil certum posset esse de Ecclesiæ definitionibus.

SECTIO II.

De errore Felicis & Elipandi.

§.6. VT calleamus Adriani decreta, & Concilij Francfordiensis, oportet examinare errorem ibi damnatum. Multa controuersia est inter Theologos, quid senserint Felix & Elipandus? Aliqui existimant eos fuisse Nestorianos, constituentes duas personas, alteram diuinam, filium naturalem Dei; alteram purè humanam, filium adoptiuum. Christum vt Deum censebant filium naturalem; Christum vt hominem adoptiuum: quia Christus erat nomen quasi copulatum, significans duas personas distinctas, humanam & diuinam. Alij censent, eos non constituisse duas personas, sed vnam; eamque vt Deum esse filium naturalem Dei, vt hominem verò adoptiuum; vt postea dixere pauci Scholastici.

SVB-

SVBSECTIO I.

Quid illi censuerint?

§.7. QVain re existimo Primùm, eos Episcopos ante vnionem hypostaticam constituisse priùs tempore filium Virginis purum hominem: deinde factam vnionem; vt ostendam §.31. & quia hic error non est de quo agitur præcipuè, illum ego reijcio in §.31. at verò factâ vnione in Christo, existimo eos non constituisse duas personas in Christo, nec ea de re eos fecisse verbum, nec fuisse apertè Nestorianos: sed tantùm dixisse Christum vt hominem esse filium adoptiuum, & seruum Dei: nec aliud eos dixisse. Quia Adrianus illis objicit pro absurdo, Christum fore duas personas. Recognosce disp.78.§.48. & infrà hac disp.§.11. & 26. præsertim 29.

§.8. Dico Secundò, adoptionem & seruitutem propriam, & non metaphoricam, tam apertè pugnare cum vnitate personæ, vt parum distent hæresis Nestorij, & adoptio Christi vt hominis. De seruitute idem dixi disp. 78. §.53. & 55. quamuis mitigatius id sit dicendum propter auctores Catholicos eam seruitutem admittentes.

§.9. Dico Tertiò, ob eam affinitatem errorum, & consequentiam mutuam ab altero ad alterum: item & propter existentiam puri hominis priùs tempore quàm vniretur Verbo, eos Episcopos insimulatos nestorianismi ab Adriano, Cõcilio, & Historicis. Itaque Felix & Elipandus eo in errore non censuerunt cum Nestorio apertè, in constituendis duabus personis post vnionem: at error ipse filius est Nestoriani, eumque infert apertè.

§.10. Primam conclusionem in §. 7. censet P. Vasquez disp.89.c.8. quam ibidem probat apertè ex Alcuino, qui interfuit Concilio cum Carolo Magno suo discipulo, & Aluarez disp.75. num.9. Quod probatur Primùm ex confessione Elipandi, ijs verbis: *In Verbo Dei pro suis officijs diuersa meruerunt vocabula, quæ nequaquam diuidantur in substantiam. Quem sacra Scriptura testatur pro salute humani generis deitate eximanita hominem factum, circumcisum, baptizatum, flagellatum, crucifixum*, &c. Inferiùs autem eidem personæ, cui adscripserat hæc ludibria passionis, adscribit etiam gloriam diuinitatis, ijs verbis: *Cuius gloriam secundum diuinitatem stupent cælestia, & magnitudinem contremiscunt terrena: & qui dicit, Gloriam meam alteri non dabo: homo interior in vna eademq; persona adglomeratus, atque carnis vestimento indutus.* Hæc omnia non possunt quadrare in duas personas; quia quæ passa esset, non posset dici in stuporem rapere cælestia diuinitate sua: nec persona diuina diceretur homo facta & crucifixa: ea enim Nestorius negabat, qui duabus personis adscripsit, quæ nos naturis duabus.

§.11. At obijcies, Elipandum duas ibi constituisse personas, ijs verbis: *Quia non per illum, qui natus est de Virgine, visibilia & inuisibilia condidit: sed per illum, qui non est adoptione, sed genere; nec gratia, sed natura.* Cùm autem dixit Christum in vna persona esse Deum & hominem, vsus est voce Nestorianæ simili, *In vna eademq; persona adglomeratus.* Respondeo, Elipandum errasse cum Nestorio in constituendo homine aliquo tempore sine vnione, vt dicam à §.31. at factâ vnione vnam tantùm personam admisit. Vox autem *adglomeratio* non est apud Elipandum, quod apud Nestorium copulatio: hic enim solùm significauit vnionem per amorem; vt S.Thom. q.23. satis constat; Elipandus verò non negauit physicam vnionem, factam posteriùs tempore: quia in eâdem confessione vsus est eâdem voce in diuinis, vbi nullam diuisionem admisit, ijs verbis: *Ita Pater, & Filius, & Spiritus sanctus opifex vnius totius conditæ creaturæ, vnius glomeratio charitatis, vnius ambitus dilectionis, coæterna substantia.* Substantiam coæternam vocauit *glomerationem vnius charitatis.* Et charitas Dei non est in ipso diuisa. Quod autem dixit primis verbis adductis, malè quidem dixit: quia verba significare possunt personarum distinctionem, vt etiam apud ipsum sonuere ante vnionem factam post conceptionem: at ante natiuitatem videtur constituisse vnionem, qua Maria peperit Deum, fuitque eius mater. quod non admisit Nestorius. Vnde non accepit vocem, *Qui natus est de Virgine*, suppositiuè, seu ratione suppositi; sed ratione naturæ. etenim vni personæ, eidemque adscripserat diuina & humana prædicata. Deinde ostendit creationem, quam illi adscripserat, ei conuenire ratione diuinitatis, & ratione eiusdem filiationem naturalem; humana verò ratione humanitatis.

§.12. Quod clarissimè patet ex eodem testimonio: *Sed per illum, qui non est adoptione, sed genere; nec gratia, sed natura: & per istum Dei simul & hominis filium, adoptiuum humanitate, & non adoptiuum diuinitate, mundum redemit, qui est Deus inter deos.* Quibus apertè exposuit sensum verborum superiorum; se distinxisse inter naturas, non verò inter personas: etenim in errore Nestorij Deus non est crucifixus, nec homo mundum creauit; nec idem est filius Dei & Virginis: opposita autem confitetur Elipandus: ergo non fuit in errore Nestorij hac in parte.

§.13. Secundò probatur ex Adriano sub initium epistolæ, vbi recensens causam cogendi Concilium, non meminit erroris Nestorij, sed præcisè adoptionis. *Materia autem* (inquit) *causalis perfidiæ inter cætera reijcienda de adoptione Iesu Christi Filij Dei secundum carnem.* Hæc clariora sunt verbis Concilij, vers. *Item sanctus*: vbi Concilium obijcit Elipando hunc errorem, olim ab Ecclesia damnatum in Nestorio. quod ita probat: *Videtur enim Nestorius dicere copulationem; quod vos dicitis adoptionem. Quid est adoptio, nisi charitatis copulatio, qua pater adoptione sibi copulat filium, quem proprium non habet?* &c. Quibus probat Elipando, eum esse in errore Nestorij. Deinde rectè probat P. Vasquez disp.89. num.35. ex alijs Concilij verbis, inferri Elipando pro absurdo dualitatem personarum, nec eum fuisse expresè errorem Nestorij: vide §.20.25.27.& 28. quod opus non esset, si Elipandus id sibi persuasisset. Recognosce verba Alcuini adducti à P. Vasquez disp.89.num.36.& 37. Item ex verbis Caroli Magni ad Elipandum, vbi asserit eius doctrinam de adoptione Christi esse nouam, & antiquis Ecclesiæ temporibus inauditam. Constat item Elipandum scripsisse Carolo suam doctrinam esse Catholicam; & Beatum ei repugnantem, esse hæreticum, quam sperauit in Concilio definiendam. At non esset tam amens, vt existimaret nestorianismum definiendum ab Ecclesia, toties ab ea damnatum. Hunc item errorem fuisse de Christo non absolutè, sed vt homo est, & secundùm humanitatem, constat tum §. 12. ex verbis Elipandi; tum ex §.13. ex verbis Adriani.

S.Thom. q.23.

SVBSECTIO II.

De sententia opposita.

§.14. PAtres Suarez disp. 44. sect. 1. §. *Vna ergo:* Valentia qu. 20. puncto vnico, Ragusa disp.30. §. 2. & alij existimant errorem Elipandi fuisse apertè hæresim Nestorianam,& ab eo negatam vnionem hypostaticam: quamuis P. Suarez fatetur, duas personas, & hunc errorem Nestorij ab Elipando non fuisse admissos expresè. Suam sententiam ij auctores multis argumentis probare nituntur. Primùm ex ipso Concilio, vers. *Item sanctus Euangelista*, ijs verbis: *Nonne olim eadem hæresis vestra in Nestorio ab vniuersali sancta Ecclesia refutata est, etiam & damnata? Quapropter fortè illum anathematizare noluistis, dum alios, Bonosum scilicet, Arrium, & Sabellium, Manichæumq;, qui praua de Dei Filio senserunt.*

§.15. Respondeo ijs probari secundam & tertiam conclusionem è §. 8. & 9. adoptio enim pugnat aperto marte cum vnitate personæ: & quia Concilium id rectè perpendit, probat hos auctores non dissentire à Nestorio, & confert adoptionem Felicianam copulationi Nestorianæ, vt constat ex §.13. Non ergo censet Concilium dictum à Felice apertè errorem Nestorij quoad dualitatem personarum: sed eum refutat ab eo absurdo iam olim in Ecclesia damnato: & quem Felix & Elipandus negandum curabant. Tacuerunt autem anathematismo Nestorium, vel quia cum Arrio & Bonoso eum censuere damnatum; vel quia fortè timuerunt consequentiam, vel quia cum eo censuerunt in filio Virginis priùs tempore existente, quàm fieret vna persona humana & diuina; in quo errarunt, vt dicam §.31. Sic expone multa testimonia eiusdem Concilij sacrosyllabi, & Adriani; item Alcuini, vt dicam §.48. Baronij tom.9. anno Christi 783. num. 5. & 6. item anno 794. num.5. P.Ioan.Marianæ lib.7. de Rebus Hispaniæ cap.8. & aliorum. Qui veternosam hęresim, scintillas Nestorij, & similia dicunt de hoc errore, non quòd in eo illi fuerint scienter in dualitate personarum, sed quòd in re ab eo distet parum. Nec mirum id non agnitum ab his Episcopis: cùm adhuc Scholastici nonnulli censeant componi posse adoptionem cum vnitate personæ: at in existentia puri hominis, priùs quàm vniretur, fuerunt ij Nestoriani: nec Catholicus vllus id asseruit in scholis. Explicato igitur hoc testimonio, cætera de eâdem re sunt explicata.

§.16. Secundò mouentur: quia Concilium tam acriter inuehitur in Felicem & Elipandum, vt propterea fuerit aliquibus suspectum: eos enim appellat querulos obtrectatores, Deo odibiles, eorumque linguas minutissimè intersecandas, & propter hæresim eamdem Hispanos Maurico iugo attritos: quia seruum Christum quasi purum hominem constituunt. E quibus multa descripsi disp.77. agens de seruitute Christi: alia verò hac disputatione desiderabam. Nec simile est veri ea dicta, nisi ea hæresis esset Nestoriana: si enim admitteretur vna persona humana & diuina; eamq; vt Deum esse filium naturalem Dei, ratione autem humanitatis adoptiuum; non esset eorum lingua dissecanda, nec essent odibiles Deo: nonnulli enim recentiores Scholastici Doctores eam tuentur sententiam, quam esse hæreticam nullus audet asserere.

§.17. Respondeo, Concilium se præstitisse tam acidum Felici & Elipando; quòd subuertere nitebantur non solùm Hispaniam, sed etiam Galliam & Ecclesiam: oportuit autem eos auctoritate exarmare, & ostendere eorum aut ignorantiam, aut prauitatem, & quamuis ipsi numquam asseruere nestorianismum quoad duas personas in Christo factâ vnione; at ante vnionem posuerunt filium Virginis purè hominem. Item de ipso Christo abiectè locuti sunt eum appellantes leprosum, captiuum, lupum, & vulturem, vt constat ex Concilio vers. *Item sanctus Euangelista*: seruitus autem & adoptio sunt puri hominis. Et quamuis illis verbis, nec eorum sensu, non admittebant purum hominem, vt constat ex §.10. at sententia, & res, non poterant nisi de puro homine dici: quia seruitus & adoptio puri hominis sunt, non hominis-Dei. & quod ipsi non animaduertebant, docentur à Concilio: Christum nempe diuidi in duas personas ex illorum sententia. In quo sensu locutus est etiam Alcuinus: illi non diuidebant Christum; at ex eorum doctrina non poterat non diuidi. Recentiores autem Scholastici non viderunt Conciliũ, tunc absconditum; adoptionem autem in alio sensu acceperunt. Nihilo tamen minùs ea sententia notatur ab alijs censura Theologica.

§.18. Tertiò mouentur: quia præcipua fundamenta Concilij probant vnitatem personæ diuinæ & humanæ in Christo: ergo ille error oppugnatur, quo personæ distinguuntur. Respondeo conclusionem probatam in Concilio esse hanc: *Christus vt homo nec est propriè seruus, nec adoptiuus.* Damnatur autem hæc: *Christus vt homo est adoptiuus, & propriè seruus.* Vt autem suam definitionem probet Concilium, vtitur hoc syllogismo: *Christus vt homo & Deus, non sunt duæ personæ; sed vna: at si vt homo esset seruus aut adoptiuus, non esset vna persona, sed duæ: ergo Christus vt homo nec est adoptiuus, nec seruus.* Maior propositio latè probatur à Concilio, vt concedunt oppositi: Minorem ab eodem probari probabo à §.24.

§.19. Quartò mouentur: quia Alcuinus magister Caroli Magni ait lib.3. de Trinitate cap.9. *Ideo cum Patre & Spiritu sancto vnus est Deus, non nuncupatus, sicut Hispanica hæresis impia temeritate affirmare præsumpsit, asserens Dei Filium in diuina natura Deum esse verum; in humana nuncupatiuum. similiter in diuina natura proprium Filium Dei; in humana adoptiuum.* Respondeo eum esse errorem Felicis. Quid inde? At inquit, addit Alcuinus, *Diuidens vnam personam Filij Dei cum Nestorio in duas personas; id est, verè filij, & adoptiui; cùm certissimè constet in illam personam, quam habuit æternaliter de Patre genitus, Dei Filium humanam assumpsisse naturam: quam nemo Catholicus fide confirmatus adoptiuam esse ausus sit dicere.* Respondeo, Alcuinum hæc verba; *Diuidens vnam personam*, dixisse de suo, non de Felice: iam enim retulerat eius errorem. Deinde ipse ait, qualis sit error, nempe diuidens vnam personam: quia cum adoptione non componitur vna persona. Vt autem videant Alcuinum censere esse contra fidem, humanitatem esse adoptiuam, aut personam ratione illius, relegant vltima verba adducta: *Humanam assumpsisse naturam, quam nemo Catholicus ausus est dicere adoptiuam.* Itaque ex adoptione humanitatis in-

fertur diuisio personarum. A nobis ergo est Alcuinus: qui vt interfuit Concilio, eodem est argumento vsus. Et quidem P. Suarez tandem fatetur Elipandum non asseruisse expresè errorem Nestorij.

§.20. Dixit Alcuinus hanc fuisse hæresim Hispanicam. Hispania Dei per Christũ gratia, non est eorum fructuum ferax. Theodiscus Episcopus Hispalensis videtur eam hæresim docuisse: at in sensu Arriano, qualis erat Theodiscus, homo Gothus; Gothi autem peregrini pestem Arrianam in Hispaniam inuexere. Hic autem error Gallicus est, non Hispanicus. Felix enim eius auctor fuit, quo corrupit Elipandum: Felix autem fuit Gallus: Vrgellis autem cum tota Catalaunia penes Gallos erat: ob quod iussu Concilij relegatus est à Carolo Lugdunum, vt ait Ado Vienn. in Chronico anno 792. Estque sine controuersia & Felicem fuisse Gallum, & auctorem eius erroris, qui dictus est hęresis Feliciana. Elipandum Paludanus appellat *Tolosanum.* Possent autem Hispani censere Elipandum natum esse Tolosæ; Episcopum autem creatum Toleti: fortè dictus est *Toletanus* pro *Tolosanus:* siue ab Episcopatu dictus est *Toletanus.* Deceptus fuit à Felice, nec ipse potuit allicere nisi vnum Hispanum Episcopum. Beatus autem & Ætherius illi fortiter obstitere; nec habuit suæ sectæ vllum, cui daret epistolam ad Carolum, nisi suo hosti Beato. Elipandus reipsa non errauit in dualitate personarum, nec fuit hæreticus: sensit enim catholicè; sed locutus est hęreticè; se tamen subiecit Ecclesiæ, vt constat ex Ioanne Auentino, à qua benignè exceptus, dignitatem retinuit: nec fero bene eum hæreticum appellari. Felix autem hæreticus obijt. Recognosce P. Vasquez disp.80. cap.12. est ergo hæresis orta in Gallia, non in Hispania.

SECTIO III.

Vtrùm Christus, vt homo, sit filius adoptiuus?

§.21. EA vox *vt homo* non accipitur pro conceptu communi hominis, vt ratione naturali humanitatis, siue præcisè quia homo est, sit filius naturalis Dei: sic enim inferretur omnem hominem esse filium naturalem Dei, eo præcisè quòd sit homo: vt omnis homo est risiuus: vt rectè Almainus obseruat in 3.d.10. Est autem sensus: vtrùm Christus ratione huius humanitatis vt vnitæ hypostaticè Verbo, sit filius adoptiuus Dei, vt est persona grata Deo, & apud ipsum merens? ita vt vnio hypostatica non extrahat humanitatem Christi à constitutione filij adoptiui.

SVBSECTIO I.

Doctrina Durandi, & aliorum.

§.22. DVrand. in 3.d.4.qu.1.num.6. perspicuè docet, Christum vt hominẽ esse filium adoptiuum Spiritus sancti; idemq; censet de duabus alijs personis. Fundamentum est: quia Christus vt homo non oritur à Deo per generationem, nec more naturæ, siue impetu naturali, sed liberè, & per gratiam. Explicatur: quia humanitas non habet per naturam constituere filium Dei, sed per gratiam: at filius per gratiam, & non per naturam, est filius adoptiuus: ergo Christus vt homo est filius adoptiuus. Cui sententiæ subscribit Gabriel in 3.d.10.art.2. At non video quo fundamento attribuatur Gabrieli censenti non posse catholicè dici Christum esse adoptiuum, nec absolutè, nec vt hominẽ: qui proculdubio vidit Concilium Francfordiense, quod Durandus ignorauit. Affertur Almainus eadem disp.10. sed expressè id negat. Scotus allegatur ab aliquibus eâdem disp.10. quem tamen pro opposita sentẽtia rectè Phil. Faber exponit disp.23. cap.1. Bassolis etiam affertur in 3. d. 4. art. 2. at magis se in oppositam inclinat; quamuis huic etiam fauet: & Ioan. Maior, qui magis est ab opposita. Huic argumento respondetur §.43.

S.Thom. q.23.

§.23. Hæc sententia verbis & ratione est ipsissimus error Felicis: qui Christum dixit filium naturalem vt Deum; at vt hominem, & secundùm humanitatem adoptiuum: etenim vnitatem personæ constituisse Elipandum probaui §. 10. adoptionẽ ratione humanitatis constituit §.12. Rationem autem esse, quòd humanitas natura sua & generatione non constituit filium, sed gratia. constat ex eius confessione sæpiùs à Concilio repetita. Christum enim vt Deum esse filium non gratia, sed genere; vt hominem autem non genere, sed gratia, dixit apertè: ergo Durandus idem sensit quod Felix.

SVBSECTIO II.

Impugnatur ea sententia.

§.24. EA sententia facilè impugnatur. Primò, ex disp.82. sect.1. Vbi probaui, filiũ adoptiuum non esse verè & propriè, sed tantùm per imputationem filium: item filium adoptiuum esse, qui per carnis assumptionem extraneus factus est patri: item adoptatum, & adoptantem, esse alienos, coniunctos solo affectu. Recognosce totam eam sectionem. sed Christus assumptione carnis non est factus extraneus à Deo, nec illi est vnitus solo affectu, sed etiam physicè. item adoptiuo nihil datur à patre: Christo autem vt homini data est vnio hypostatica: ergo Christus vt homo non est filius adoptiuus Dei.

§.25. Secundò probatur: vnitas personæ humanæ & diuinæ in Christo tollit adoptionem, ita vt non possit ea persona dici adoptiua: sed in Christo est vnitas personæ humanæ & diuinæ: ergo in Christo non est adoptio. Probo Maiorem ex definitione Concilij Francfordiensis, vers. *Hisce igitur*, ijs verbis: *Vnitas personæ, quæ est in Dei Filio, & filio Virginis, adoptionis tollit iniuriam: si ergo Deus verus est, qui de Virgine natus est, quomodo tunc potest adoptiuus esse, vel seruus? Deum enim nequaquam audetis confiteri seruum, vel adoptiuum.* Vbi duo considera: Alterum sermonem esse de Christo vt homine, siue secundùm humanitatem: tum quia error ea de re erat, non de Deo absolutè, nec secundùm diuinitatem; sed de homine, & secundùm humanitatem: quod constat Primò ex §.12. vbi dixit Elipandus, *adoptiuũ humanitate.* Itẽ §.13. dixit Adrianus, *de adoptione Filij Dei secundùm humanitatem.* tum etiam quia prudenter dicit Concilium, *In Dei Filio, & filio Virginis*, vt adoptionem impugnet in Christo, tam [illegible] est Filius

§.Thom. q.23. Dei, quàm Virginis. Alterum est, Concilium vsum hoc argumento: Christus est vna persona filius Dei & Virginis: quod latè probat eo vers. *Hisce igitur:* sed vnitas personæ impedit adoptionem secundùm carnem: ergo Christus non est adoptiuus secundùm carnem. Mihi non est dubium damnatas eas duas propositiones: *Christus vt homo est adoptiuus; Christus est adoptiuus.* Quia dicit Concilium, Christus non est adoptiuus, quia est Deus: Christus non est adoptiuus secundùm carnem, quia vt homo & Deus est vna persona; vnitas autem personæ adoptionis tollit iniuriam.

§.26. Obijcies locutum Concilium de adoptione puri hominis, qualis asserebatur ab Elipando; non verò de adoptione Dei vt hominis. Contrà: Eàdem periodo exploditur hæc responsio: quia negat Concilium Deum esse adoptiuum, & non posse hominem natum de Virgine esse adoptiuum, quia est Deus; ijs verbis: *Si ergo Deus verus est, qui de Virgine natus est, quomodo tunc potest adoptiuus esse, vel seruus? Deum enim nequaquam audetis confiteri seruum vel adoptiuum.* Protuli §.11. ex Elipando, illum, per quem omnia creata sunt, esse filium naturalem Dei; qui verò de Virgine natus est, adoptiuum. Ait Concilium: Ille, qui de Virgine natus est, est Deus; sed Deus nec seruus, nec adoptiuus esse potest: quia vnitas personæ adoptionis tollit iniuriam: ergo qui de Virgine natus est, non est adoptiuus. Quin potiùs hinc colligo, quod probaui §.10. ab Elipando admissam vnitatem personæ, quæ simul esset Deus & homo. ex quo principio ab eo admisso, & bene à Concilio probato, infertur absurdam esse adoptionem hominis Dei: quia tollitur vnitate personæ. quòd si vnitas personæ esset negata à Felice, esset hæc argumẽtatio tidẽda: vt dixi disp. 78. §. 48.

§.27. Deinde ridicula esset illatio: Concilium in antecedenti probat vnitatem personæ explosâ dualitate; hinc quid intulit nisi negationem adoptionis, quæ cadere non potest in personam, quæ simul est Deus & homo? Dixerat Elipandus, Christus est adoptiuus & seruus: ait Conciliũ, Christus est Deus, & vna persona: ergo non est adoptiuus. inferre autem, *est vna persona: ergo non sunt duæ*; esset ridiculum: quia quibus probatur vnitas personæ, impugnatur expressè dualitas; at non tam expressè adoptio. Ne autem vagemur, audi hæc verba Concilij vers. *Item sanctus: Adoptiuus siquidem non habet aliam significationem, nisi vt Iesus Christus non sit propius filius Dei, nec ex Virgine ei in filium genitus.* Quibus omnem adoptionem excludit à Christo: quia necessariò significat distinctionem personarum: item eum, quem Virgo genuit, non esse proprium filium Dei. Item paulò antè ait idem Concilium de adoptione: *Vbi hoc nomen didicisses ostende. Patriarchæ nescierunt, Prophetæ non dixerunt, Apostoli non prædicauerunt, sancti tractatores hoc nomen tacuerunt, doctores fidei nostræ non docuerunt. Fortè in tertium cælum raptus fuisti.* Ex omnibus adoptionem excludit à persona Dei, vt inauditam etiam nomine. Rectè ergo dixit vnitate personæ auferri adoptionis iniuriam. Quod clariùs mox constabit.

§.28. Tertiò arguo: Filius adoptiuus non est eadem persona, quæ filius naturalis Dei. Pone, Christum vt Deum esse filium naturalem Dei, vt hominem autem adoptiuum. Hæc non possunt componi cum vnitate personæ; sed necessariò exigunt duas personas: alteram filium naturalem, alteram adoptiuum: sed in Christo vt homine & Deo non sunt duæ personæ, sed vna: ergo Christus non potest vt Deus esse filius naturalis; vt homo verò adoptiuus. Tota difficultas est in maiori propositione: quam sic probo ex Concilio Francfordiensi vers. *Item sanctus*, ijs verbis: *Quid est adoptio nisi charitatis copulatio, qua pater adoptione sibi copulat filium, quem proprium non habet? & certissimum est, sicut suprà præfati sumus, alium esse proprium filium; alium adoptiuum. Nonne tunc duo filij erunt Deo Patri, vnus proprius, & alius adoptiuus? quod nullus Catholicus audet dicere. Quid est aliud dicere, eamdem Virginem adoptiuum vel seruum genuisse, nisi negare, Deum illam genuisse? Si Deus genera-tus est, nequaquam adoptiuus, sed filius. Quia alia persona est proprij filij, alia adoptiui vel serui; & scimus vnam esse personam in Christo Deo, Dei & hominis.* Non potuit apertiùs dici.

§.29. Hîc obserua duo. Ab Elipando non admissas duas in Christo personas, sed vnam post vnionem. Si enim duas admisisset, Concilium inferret ineptè esse duos filios: quia si ille erat sensus Elipandi, non censeret ipse aliquid contra ipsum, sed potiùs suam conclusionem inferri. At pro absurdo illi obiicitur dualitas filiorum & personarum; quam tamen intulit Concilium ex adoptione Feliciana: ob quod Elipandus eam postea deseruit. Hæc obserua in §.10. & 13.

§.30. Secundò obserua argumentum Concilij: ex vnitate personæ intulit negationem adoptionis: nunc autem ex adoptione infert dualitatem personarum. sese etenim inferunt mutuo: est vna persona: ergo nõ est adoptiuus. item est adoptiuus; ergo non est vna persona. non aliter ac, est rationalis; ergo est risiuus: non est risiuus; ergo non est rationalis.

§.31. Pone ab Elipando assertas duas personas; Pone, assertam vnam dumtaxat. Concilium ex conceptu adoptionis vt sic colligit dualitatem personarum; alterius, quæ sit filius naturalis; alterius, quæ sit adoptiuus: aitque vocem *adoptio* non habere aliam significationem, nisi vt non sit idem filius naturalis, & adoptiuus, vt ostendi §.27. infert ergo Concilium ex adoptione hæresim Nestorij: ob quod eodem vers. *Item sanctus*, ait hunc errorem esse olim contra Nestorium damnatum in Ecclesia. Quod §.8. & 9. dixi. Si Elipandus non erat Nestorianus (vt hac in parte non erat) vidit suam de adoptione sententiam esse absurdam contra fidem: vnde resipuit. Si autem erat Nestorianus (quod non erat) probata est hoc in Concilio Francfordiensi vnitas personæ; quæ olim in Ephesino contra Nestorium. Mea autem nihil interest, vtrùm Elipandus fuerit Nestorianus, nec ne? Certè Concilium ex vnitate personæ à Nestorio negata, concludit negationem adoptionis: item ex adoptione vt sic, admissa ab Elipando, infert errorem Nestorij. omnis ergo adoptio explosa est à Christo in hoc Concilio, vt hostis vnitatis personæ, & comes indiuiduus nestorianismi.

SVBSECTIO III.

Quædam explano.

§.32. ROgas: Si Elipandus rectè sentit de Incarnatione, & vnitate personæ Christi, cur tam acerbè acceptus fuit à Concilio? Anne Durandum

randum tam malè acciperet? Respondeo, Elipandum de Incarnatione non omnino sine errore sensisse. ille consideraui humanitatem Christi in duobus statibus. primo, antequam vniretur physicè Deo; altero, facta iam vnione. in primo statu dixit Christum vt hominem adoptatum in vtero Virginis, id est, eius humanitatem, quæ generatione non erat vnita Verbo, vnitam per gratiam, quam vocauit *adoptionem*. Ob quam dixit Christum humanitate, & vt hominem adoptiuum. Hic error colligitur ex eodem Concilio, vers. *Item sanctus*, ijs verbis: *Adoptiuus siquidem non habet aliam significationem, nisi vt Iesus Christus non sit propius filius Dei, nec ex Virgine ei in filium genitus: sed nescio ex quo seruo adoptatus in filietatem, vt vos dicitis.* Deinde ait Concilium: *Non priùs in vtero Virginis caro concepta est, & postmodum diuinitas venit in carnem; sed mox vt Verbum venit in vterum, mox Verbum seruatâ propriâ virtute naturæ, factum est caro: si igitur mox à tempore conceptionis*, &c. E quibus liquidò constat, ab Elipando assertam carnem Christi factam priusquam vniretur Deo; vel saltem magnam id de ipso existimandi ansam præbuisse.

§.33. Hinc colliges, cur Concilium ibidem probet Christum esse filium naturalem: quia numquam desiit esse filius, etiam homo. cur item sacro-syllabus col. 7. hæc dixerit: *Abusiuè namque, & non essentialiter adoptiuus est filius dictus: sicut Moyses in filium adoptatus est filiæ Pharaonis, alienus ab ea adoptione & sanguinis adfinitate. Hoc ideò posuimus, vt patenter daretur intelligi, eum dici adoptiuum, qui nondum priùs fuerat proprius filius adoptantis. Vnde in Dei filium non cadit nomen adoptionis: quia semper verus filius, semper Dominus, ac per hoc, & post assumptum hominem veri filij vocabulum non amisit, qui numquam verus desijt esse filius.* Hæc ratio multis est visa difficilis: existimarunt enim Concilium vti hoc argumento: Omnis filius adoptiuus est priùs filius alienus, quàm adoptetur: sed Christus non fuit vnquam filius alienus: ergo non potuit adoptari. At maior propositio est falsa: angeli enim, Adamus, & Maria eodem instanti reali fuerunt, & adoptati sunt: nec opus est præexistere tempore ante adoptionem. ergo hæc ratio non concludit.

§.34. Quidam recurrunt ad naturæ prioritatem: quia Maria priùs natura fuit, quàm adoptaretur: Christus autem non fuit homo priùs natura, quàm filius. Respondeo eam doctrinam esse veram; sed non aptam tenendæ rationi: quia prioritas naturæ non fundat negationem posterioris rei, sed præcisionem. Ratio autem optima est, quia Elipandus constituerat carnem Christi non vnitam Verbo aliquo tempore: deinde vnitam. qui error ibi confutatur: quia Christus semper fuit verus filius etiam vt homo: at verus filius genere & natiuitate est; qui autem est adoptiuus, non est genere, sed gratia; nec natiuitate, sed dono. Hic autem qui natiuitate est alienus, priùs existit apud homines quàm ab illis adoptetur; & semper manet alienus, & abusiuè filius, non verè. Hoc autem Christo non conuenit: quia numquam fuit caro sine vnione ad Deum: & vt nunc non est abusiuè filius etiam vt homo, ita vt homo numquam fuit alienus: Maria autem etiam nunc est abusiuè filia, quia adoptio ei non tribuit vnionem. de eius autẽ adoptione non agit Concilium; sed de adoptionibus humanis, vt patet ab exemplo Moysis, in quibus præcedit carentia adoptionis. Hoc autem est error in Christo, cuius caro numquam caruit vnione: est ergo optima ratio Concilij: debet enim coniungi ijs quæ adduxi §.32. vt cognito errore, cognoscatur impugnatio. Hæc de errore Felicis de Incarnatione. §.Thom. q.23.

§.35. Quia verò Durandus non ita censuit; sed bene tam de vnitate personę Christi, quàm de tempore vnionis, non acciperetur à Concilio tam malè. At nec bene: obiiceretur enim illi, Vnde didicisset nomen *adoptio*? an in tertio cælo? quia in Ecclesia militante id non didicisset. ergo Durandus reipsa bene sentiens, est deterrimè locutus. *Adoptio* enim destruit re ipsa vnitatem personæ, nec eadem potest esse filius adoptiuus & proprius: etenim componere vnitatem personæ cum adoptione, est ignorare terminos; vt componere hominem cum animali irrationali: ignorantia autem significationis est occasio errandi. Et quia dualitas personæ est asserta à Nestorio, & ea dualitas infertur ex adoptione; meritò acciperetur malè Durandus, vtens voce significante errorem Nestorij.

§.36. Hinc etiam possunt facilè explicari aliæ rationes, quæ à Scholasticis adducuntur. Nempe priùs esse hominem, quàm adoptari. Quod apud Scholasticos est accipiendum de prioritate rationis: quia adoptio est gratia sanctificans accidentaria, quæ est natura posterior quàm homo: humanitas enim & suppositum sunt priùs natura aliis accidentibus. At Christus vt homo nec natura, nec ratione fuit prior, quàm gratia vnionis, qua est filius Dei vt homo: quia Christus constat intrinsecè in ratione Christi & personæ humanitate, vnione, & hypostasi diuina. Vnde filiatio non aduenit Christo, sed eum constituit.

§.37. Hinc item deduc, cur Christus vt homo dicatur à Concilio filius genere, natiuitate & generatione; cæteri verò gratia, & solo affectu? Etenim gratia nos non constituit homines, sed iustos: non pertinet ad generationẽ hominis; sed regenerationem: non est de *conceptu hominis*; sed extra illum; & quamuis est *accidens intrinsecè* inhærens, est tamen in subiecto; non tamen est intrinseca conceptui hominis: ita vt sine illa non posset esse homo, sumus homines sine illa; & cùm nec nobis debeatur, est gratia. At verò vnio hypostatica pertinet ad esse quidditatiuum Christi, vt est homo: quia Deus nec concipi potest homo sine hac vnione, vt illum in eo esse constituente; vnde nec potest gigni, nec nasci vt homo sine ea vnione. quia igitur Christus in primo instanti conceptionis habuit eam vnionem, est filius natiuitate: si humanitas priùs tempore extitisset non vnita Verbo, non constituisset Christum filium natiuitate intra vterum; nec Maria fuisset eius mater. quod propterea damnatum est Ephesi & Francofurti. At esset filius Dei natiuitate: quia tunc nasceretur, siue generaretur, siue fieret vt homo. meliùs dico: constitutione esset filius Dei: quia tunc constitueretur. Eamdem ob causam adoptiuus nihil habet patris: Christus autem habet diuinitatem vnitam materialiter: item & hypostasim immediatè. Gratia autem adoptionis nihil est Dei formaliter, sed efficienter & possessiuè ratione dominij.

§.38. Tandem concludo: hanc propositionem esse damnatam, *Christus est filius adoptiuus Dei.* Quia si qua ratione posset dici, maximè ratione humanitatis; vt constat; sed ratione humanitatis id non potest

S.Thom. q.23. test dici:ergo.Probo Minorem:quia quæ dicuntur de Christo ratione humanitatis,dicuntur de illo secundùm humanitatem. item & humanitate : sed probatum est Christum nec secundùm humanitatem, nec humanitate esse adoptiuum : ergo nec ratione humanitatis, nec vt homo. nec item potest dici *Christus vt homo adoptiuus:* quia quæ non dicuntur de Christo humanitate, siue secundùm humanitatem ; nec de illo vt homine : id enim significat reduplicatio. Si verò *vt homo* sumatur specificatiuè, id est, Deus vt terminus humanitatis non reduplicando humanitatem; clarius est eum non esse adoptiuum. Plura conueniunt humanitati, quæ non conueniunt Deo vt homini, vt esse creaturam,esse ens:at omnia, quæ reduplicatiuè conueniunt Deo vt homini,conueniunt humanitati vt *quo.*

SVBSECTIO IV.

Cætera de adoptione Christi.

§.39. DEfinitionem Concilij propter temporum incuriam, non viderunt plures Scholastici Doctores: qui tamen ferè omnes eamdem censuere doctrinam. Magister in 3. dist. 10. eam eruditè probans ex SS. Augustino, Ambrosio, & Hilario: S.Bonau. a.2. q.1. S.Thomas 3.p.q.23. art.4. & alij, quos referunt & sequuntur PP.Suarez, Valentia, Vasquez, Ragusa toties allegati. Est autem tam certa, vt opposita notetur errore. Gabriel & Almainus censent non posse dici securè Christum esse filium adoptiuum,nec absolutè,nec vt hominem.

§.40. Omissis aliis rationibus, hæc est Concilij Francfordiensis, & aperta: Nullus filius adoptiuus est physicè coniunctus patri ; sed ab illo separatus, & vnitus solo affectu : sed Christus vt homo est physicè vnitus Deo,& coniunctus plus quàm affectu, & non separatus physicè : ergo Christus vt homo non est filius adoptiuus Dei. Minor propositio est certa ex fide : quia humanitas Christi est vnita diuinitati, quæ ab ea vnione dicitur incarnata:item vnitur immediatè Verbo Dei, à quo non est separata. vnde aliam habet vnionem plusquam affectu. Maior autem propositio probata est disp. 82. sect.1.ex Concilio Francfordiensi.

§.41. Confirmatur. Christus vt homo est heres bonorum Dei, vt sæpè probaui : vt filius est heres bonorum paternorum : filius adoptiuus est sola gratia & affectu heres; naturalis verò non solo affectu, sed natura. Hoc autem nihil est, nisi quòd pater adoptans nihil sui reperit in adoptato, omnia sunt aliena. Ita filia Pharaonis nihil sui inuenit in Moyse, sed aliena; at Moyses illi placuit, ob quod eum adoptauit. Ita Deus nihil formaliter diuinum, nihil sui reperit in nobis,sed omnia aliena, id est separata : gratia autem sanctificans illi placet, ob quod nos acceptat ad gloriam. Hæc sunt in adoptiuis; in naturali autem filio ius ad bona paterna est ipsa naturalis constitutio filij : qua in eo est aliquid patris, qui fuit eius principium coniunctum, vt dicitur in definitione generis viuentium:ita Deus reperit in constitutione Christi vt hominis aliquid sui:nempe filiationem vnitam formaliter; diuinitatem autem materialiter. imò Christo vt homini est magis intrinsecum aliquid Dei, quàm in filio creato aliquid patris,cuius forma non est filia,sed aliqua pars materiæ, quæ fuerat vtilis in patre : in Christo autem reperiuntur conceptus diuini, qui formaliter existunt in Deo vt Deo per identitatem ; in Christo autem vt homine, etiam sunt formaliter per vnionem:ergo hæc existentia entis diuini multò meliùs infert negationem adoptionis, quàm in puris creaturis.

§.42. Negari non potest hoc discrimen esse reale : item & similitudinem puri hominis filij naturalis alterius,aut adoptiui. Hæc quæ de fide sunt, explicantur negatione adoptionis. Quæ quia tam clara sunt, meritò definiuntur, & opposita damnantur: quia ex illis sequitur nestorianismus apertè.

§.43. Ad confirmationem ex §.22. (argumentum enim ex ea pendet) respondeo hîc non esse sermonem de humanitate, sed Christo vt homine: omnia,quæ humanitas habet, sunt in Christo ; sed non eodem modo: quia aliqua sunt in humanitate extra substantialem eius constitutionem : in Christo verò de eius substantiali constitutione,& quiditatiua in ratione personæ, vnio non est de ratione humanitatis; est autem de ratione Christi. ob quod vnio est gratia facta humanitati; non autem Christo : hic enim eam includit vt constitutiuum: at constitutiua non sunt gratia rei cõstitutæ:quamuis enim creatio est donum Dei; at creari quæ sunt de constitutione talis rei, non est noua gratia. Distinguo igitur antecedens: humanitas non constituit Christum sine noua gratia ipsius humanitatis, concedo antecedens; sine noua gratia Christi, nego. Christus autem oritur à Deo per principium intrinsecum : ob quod non est adoptiuus : vtrùm autem procedat vt homo per generationem, & sit filius naturalis? disquiram sect. 5.est enim alia quæstio, vtrùm Christus vt homo sit filius adoptiuus, ac vtrùm sit filius naturalis ? certius enim est eum non esse adoptiuum, quàm esse naturalem.

SECTIO IV.

Vtrùm humanitas Christi sit adoptiua?

§.44. NOn est quæstio, vtrùm humanitas sit filia naturalis? id enim examinabo sect. 5. sed,vtrùm humanitas sit adoptata præcisè, an verò non sit adoptata ? quemadmodum Christus vt homo non est adoptiuus ; quidquid sit, vtrùm sit filius naturalis etiam vt homo?

SVBSECTIO I.

Conclusio: trium argumentorum examen.

§.45. DIco,humanitatem non esse adoptatam à Deo: & quemadmodum Christus vt homo non est adoptiuus; ita nec humanitas adoptata. Ita S.Thomas q.23.art.4. ad 1. quem cæteri sequuntur. Recognosce P.Suarez disp.49. sect.4. Probatur à S. Thoma: quia adoptio non cadit nisi in filium : hæc autem appellatio non est solius humanitatis; sed integræ personæ : ergo humanitas non est adoptata. Hoc argumentum non vacat difficultate : licet enim filius completè dicatur de integra persona ; cur non dicetur de natura minùs completè? Pone, humanitatem produci per possibile (vt ego existimo) vel per impossibile sine vlla subsistentia; hæc oritur per generationem: quia est per originem viuentis à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ: ergo esset filia.

§.46. Negabis consequentiam: quia viuens accipitur completè, non verò incompletè. Confirmatur. nutritione acquiritur noua pars; nec tamen est filia,licet sit origo viuentis à principio coniuncto in similitudinem naturæ. Respondeo completum esse multiplex: Primùm, integraliter; Secundò, essentialiter; Tertiò,complemento subsistentiæ.Complementum integrale non est viuens à viuente ; sed pars viuentis ab ipso viuente : ob quod nutritio non est generatio ; sed aggeneratio, siue generatio partialis. His non conuenit definitio generationis: quæ non producit partem generationis, sed aliud viuens. ob quod homo se nutrit; non verò se generat. Hinc nec pars manus, nec pedis dicitur filius ipsius viuentis. Complementum subsistentiæ non generatur in rebus creatis; sed aut supponitur ante generationem, aut eam sequitur.

§.47. Superest examinare, an viuentia essentialiter completa, & sine complemento suppositi generentur verè, & sint filius? Existimo partem affirmantem. Primùm, quia talis humanitas producta ab homine carens supposito, esset capax omnium actionum naturalium in se ipsa, item ciuilium in foro, ac si suppositum haberet : illæ enim à supposito non pendent directè vt à principio influente, sed vt à conditione. inter actiones naturales,posset exercere amorem in patrem ; à quo etiam posset diligi:ergo esset capax amicitiæ,& bonorum communicationis : ergo esset capax filiationis : quia amicitia non exigit minus fundamentum, quàm filiatio. Posset item hereditatem adire: esset ergo filia. compellere item posset patrem, vt eam alceret, doceret,& alia exerceret munera debita filijs. posset item esse grata Deo,& titulo gratiæ sanctificantis beari: quæ omnia sunt filij characteres.Tandem animæ separatæ beantur in cælis interdum solo titulo hereditatis : si ergo anima sine vnione est filia Dei; quidni & sine supposito? & quamuis repugnaret esse sine supposito humanitas, esset alio ex capite : at nullum principium per se influens ei deesset ad hæc omnia munera. Hoc obserua in disp. 99.sect.2.§.49.

§.48.Secundũ argumentũ pro ea cõclusione sit: quòd si humanitas esset adoptiua, Christus vt homo esset adoptiuus:hoc autem probatũ est esse absurdum : ergo. Probo Maiorem: quia omnia, quæ humanitati conueniũt,cõueniunt etiam Christo vt homini, vt esse materialem, &c. Responderi posset negatâ maiori propositione. Ad probationem respondeo, esse humanitati nonnulla prædicata, quæ non possunt communicari Christo etiam vt homini: inter ea sunt,quæ humanitati conueniunt reduplicatiuè vt parti; v. gr. *ens incompletum*, & alia id genus. Christus enim nec est ens incompletũ etiam vt homo, nec habet negationem Dei:idque cernitur in compositis etiam naturalibus. esse humanitatem adoptiuam,posset dici prædicatũ illi conueniens vt parti : quia vt aliquid non sit adoptiuum, opus est vt pater nihil sui inueniat in constitutione rei adoptiuæ; pater enim naturalis in constitutione filij reperit aliquid sui : at Deus in constitutione humanitatis nihil sui reperit ; in Christo autem reperit: ergo ab adoptione humanitatis Christus non est adoptiuus etiam vt homo. Ad confirmationem, respondetur mortem non conuenire humanitati, vt parti formaliter; sed absolutè illi conuenire existenti etiam in supposito. Vnde totus homo est materialis: ac proinde etiam Christus: adoptio autem est prædicatum partis, vt est pars dicens negationem identitatis cum supposito. S.Thom. q.23.

§ 49.Tertium argumentum:Concilium Francfordiense dixit Christum non esse adoptiuum secundùm humanitatem, nec humanitate: ergo humanitas non potest esse adoptiua. Negabit aliquis consequentiam : quia Christus vt homo includit aliquid Dei:ob quod nec humanitate est adoptiuus: humanitas autem in sua constitutione nihil Dei includit.

SVBSECTIO II.

Probata conclusio.

§.50. COnclusio è §. 45. probatur Primò ex Concilio Francfordiensi,adducto disp. 82.sect.1. vt humanitas esset adoptiua, opus esset vt post assumptionem maneret aliena à Deo, & extranea : sed humanitas vnita Deo non est extranea,& aliena à Deo: ergo non est adoptiua.Maior probatur ea sect.1. §.4. ab Adriano : *Qui enim* (inquit) *eum adoptiuum, & non proprium filium constitentur, quasi alienus aliquando à Patre fuerit, aut per carnis extraneus ab eo factus fuerit assumptionem.* Minor est de fide: quia humanitas Christi est caro illius propria, & corpus proprium: vnio enim physica efficit humanitatem tam propriam Dei, quàm vnione anima efficitur propria corporis : est enim actus proprius illius. Quis autem dicat animam alienam esse à corpore, dum illi vnitur? aut extraneam?

§.51.Secundò probatur: adoptiuus non est vnitus adoptanti nisi affectu solo, sine alia vnione; vt ex Concilio probaui ea sect.1.§.7. & 8.sed humanitas Christi est vnita Verbo plusquam affectu, nempe vnione physica constituente cum eo vnam personam : ergo humanitas Christi non est adoptiua. Confirmatur.adoptiuus in se, & intrinsecè nihil habet adoptantis ; sed omnia sunt ab eo aliena: at humanitas Christi habet in se aliquid Dei formaliter per vnionem : ergo non est adoptiua. Maior est certa ex comparatione adoptiui & proprij.In Mose nihil sui inuenit filia Pharaonis ; in anima puri hominis nihil sui inuenit Deus: at in humanitate inuenit aliquid sui : ergo magnum est in vtroque discrimen. Hoc autem explicatur ijs vocibus *adoptiuus, proprius.*

§.52. Explicatur. anima S. Petri habet ius ad gloriam,innixum gratiæ sanctificanti, quæ est adoptio: anima Christi si esset separata, haberet ius ad gloriam, innixum vnioni. Hæc vnio reddit animam propriam Verbi : anima Petri est aliena. Vtrumque ius est valdè diuersum: Petri est extrinsecum Deo; Christi est intrinsecum in ratione termini: Petri ius est cum separatione à Deo ; ius Christi est cum vnione. Hæc discrimina significantur voce *adoptiuus* & *proprius.*

§.53. Obijcis: Gratia habitualis non est vnio cum Deo solo affectu, sed habet aliquid intrinsecum homini, quo est particeps naturæ diuinæ : ergo rectè componitur cum adoptione vnio intrinseca. Quod argumentum censuit P. Suarez esse bonum; ob quod eger explicatione. Respondeo,purum hominem nullam vnionem habere cum Deo nisi

S.Thom. q.23. nisi metaphoricam, physicè autem nullam: nulla enim pura creatura facit vnum per se cum Deo: gratia quidem est homini intrinseca; Deo autem purè extrinseca. in homine Deus nihil sui formaliter videt: at in humanitate vnita hypostaticè, videt formaliter aliquod suum prædicatum, videt se ipsum, cum quo facit vnum per se. gratia, habitualis est participatio diuinæ naturæ per imitationem, non verò formaliter: at vnio hypostatica est coniunctio Verbi diuini formaliter. hic est conceptus, vnde diiudicanda est adoptio, & naturalitas; non verò ex conceptu substantiæ: nam substantia supernaturalis non vnita Deo non esset filius naturalis: quòd si vnio hypostatica esset accidens, & per impossibile constitueret vnam personam; adhuc constitueret humanitatem non adoptiuam: ergo ex conceptu vnionis ad vnitatem personæ, & non aliunde censenda est negatio adoptionis.

§.54. Tandem ad excludendam adoptionem non est opus vt res sit intrinsecè constituta aliquo Dei; sed satis est eam esse Dei, & aliquid Dei in illa esse. anima filij non est extranea à patre, nec dici posset adoptiua: quamuis non constituitur aliquo patris: vt autem constituat filium naturalem, satis est si vniatur corpori, in quo pater habet aliquid sui, & ea vnio fiat à patre. multò meliùs humanitas Christi est non adoptiua: quia est immediatè vnita Deo: & quia adoptio humanitatis significat carentiam vnionis cum Deo, censeo non esse rutum eam appellari adoptiuam. Recognosce §.25. 19.13. & 12. vbi censetur error dicere Christum ratione carnis adoptiuum; & disp. 78. id colligitur apertè ex Adriano & Concilio, & ex hac disp. §.73. & sequentibus.

SVBSECTIO III.

Ad argumenta.

§.55. HVic doctrinæ aduersantur multa. Primum Durandi argumentum propositum §.22. Omnis gratia est adoptio: sed vnio hypostatica est gratia humanitatis: ergo est eius adoptio. Maior videtur certa: quia adoptio opponitur proprietati; gratia verò opponitur natiuitati & generi. humanitas autem nec genere, nec natiuitate est filia Dei: ergo gratia & adoptione. Hæc explicantur ex Concilio censenti Christum esse filium naturalem, & non adoptiuum; proprium, & non alienum: quia genere & natiuitate est filius, non gratia & adoptione. S. Thomas adductus §.45. facilè expeditur: humanitatem nec esse filiam naturalem, nec adoptiuam genere, nec gratia: quia non est filia: quia hæc denominatio cadit in totam personam, quæ est natiuitate filia, non gratia: quia persona Christi componitur ex duabus naturis, & vna personalitate. Alij autem auctores asserentes eâdem actione humanitatem produci, & vniri Verbo; dicent eam natiuitate & genere esse filiam, simul & gratia: nec quamcumque gratiam esse adoptionem, sed eam tantùm quæ non est productio rei, & quæ eam non vnit Deo.

§.56. Respondeo considerandum esse filium completè, & qui frequenter aut semper appellatur *filius*, qui est integra persona: vt Petrus est Bernardini, & Christus filius Dei, & Mariæ. Hic est genere filius & natiuitate, si est humanus, vt Petrus, quia componitur ex aliqua parte patris: si autè est Christus, est filius naturalis Dei & Mariæ: quem filium dixit Concilium esse genere & natiuitate, non adoptione. item dixit filium adoptiuum esse, qui solo affectu est filius, abusiuè & impropriè; propriè autem esse alienum. hoc non conuenit humanitati, quæ non est vnita solo affectu, nec est aliena. quæ est filius incompletè & vt *quo*; non completè, & vt *quod*. Hic non est opus vt constitutione sua includat aliquid Dei, sed satis est vt in se habeat aliquid Dei, quo constituatur completè Filius Dei.

§.57. Ad argumentum ex §.53. distinguo Maiorem: omnis gratia non vniens naturam rationalem Deo, est adoptio ex se, concedo Maiorem; omnis gratia vniens naturam Deo est adoptio, nego Maiorem. Distinguo item Minorem. Vnio hypostatica est gratia humanitatis eam vniens Deo, concedo Minorem; est gratia non vniens, nego Minorem & consequentiam. Ad probationem Maioris respondeo, adoptionem, & omnem gratiam non vnientem opponi proprietati: at gratia vniens non opponitur proprietati: quia humanitatem vnitam facit propriam Dei, & ab eo nec alienam, nec extraneam. Hæc humanitas natiuitate & genere sibi connaturali non est filia Dei; est tamen natiuitate & genere supernaturali: quia in ipsa natiuitate & conceptione fuit vnita Deo; quin vllo instanti fuerit ab eo separata: tunc autem accepit, vt constitueret Christum vt hominē filium naturalem Dei: ipsa autem sua constitutione essentiali non est filia, est tamen illa constitutione addita vnione hypostatica, ratione cuius conceptio humanitatis est miraculosa. Filius autem integer & completus constitutione sibi connaturali includit duo entia supernaturalia, hypostasim, & vnionem: quæ non sunt connaturales humanitati.

§.58. Hinc argues Secundò: Ergo Deus habet *duos filios*: alter est Christus, alter humanitas. Nego consequentiam: quemadmodum Deus in S. Iosepho non habet duos filios adoptiuos, alterum, animam; alterum, totum hominem: quia humanitas & anima sunt completè filij, ex natura sua componentes filium integrè & completè: ob quod sola persona integra dicitur filius absolutè; humanitas & anima incompletè, & non in significatione communi.

§.59. Tertiò argues: Gratia habitualis est adoptio: ergo reddit humanitatem adoptiuam. Probo consequentiam: quia forma in subiecto apto communicat suum formalem effectum. Dicent aliqui humanitatem vnitam Verbo non esse subiectum aptum, quia est vnita. Respondeo, adoptionem includere duo: primum est gratia ex se non vniens, vt dixi §.56. alterum est carentia vnionis propriæ: ob quod dixit Concilium adoptionem esse vnionem solùm per affectum: ergo includit carentiam vnionis physicæ. Ad argumentum: gratia habitualis sola est adoptio, nego antecedens; gratia habitualis cum carentia vnionis est adoptio, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem: gratia communicat effectum formalem positiuum ab ea deriuatum; non tamen negatiuum deriuatum à carentia vnionis.

§.60. Tandem possent objici aliqui Patres, asserentes humanitatem Christi adoptatam. Respondeo, eos Patres aut nullum esse, aut vix vllum: S. Thomas vno verbo respondet non vocari propriè adoptionem, sed impropriè: accipitur enim adoptio pro cooptatione; cooptamur autem in collegium, id est, efficimur collegæ: ita cooptatur humanitas, id est efficitur Dei per vnionem.

SECTIO V.

Vtrùm Christus vt homo, sit filius naturalis Dei?

§.61. NOn est formaliter idem, Christum vt hominem non esse filium adoptiuum Dei, & esse filium naturalem: multa enim nec sunt filius adoptiuus Dei, nec naturalis: quia non sunt filius Dei. impugnata est adoptio Christi vt hominis; quia inferret personarum distinctionem & separationem; nunc est examen vtrùm Christus, qui vt homo, non est adoptiuus filius; sit vt homo, filius naturalis.

SVBSECTIO I.

Explicata quæstio.

§.62. CHristus vt homo potest accipi reduplicatione naturæ; item & suppositi, vt docuit S. Thomas q.16. art.10. & 11. Natura reduplicatur; non quòd ex conceptu formali naturæ humanæ vt sic sit filius: sic enim omnes homines essent filij Dei; sed quando à natura vnita oritur aliquis effectus: vt Christus vt homo nos redemit actu meritorio: ergo accipitur reduplicatio ad significandum prædicatum oriri à natura simul cum supposito, vt Christus nos redemit; vel à sola natura, vt Christus est mortuus. oritur à sola natura: conuenit autem supposito per idiomata. Quando verò prædicatum conuenit Christo ratione suppositi; hoc reduplicatur vocibus: vt *in quantum, secundùm eius, Christus in quantum homo est æternus*: quia æternitas illi conuenit ratione suppositi; ea verò reduplicatio tantùm significat, humanitate non adimi supposito prædicata sibi propria: est ergo Christus vt homo æternus: quia vt terminat humanitatem, & ab ea est homo, non amisit æternitatem.

§.63. Quo potiùs significatur suppositum ob humanitatem non amisisse æternitatem, quàm positiuè ad æternitatem contulisse aliquid humanitatem, estque hoc discrimen: Christus vt homo est mortalis, reddit hunc sensum, ab humanitate, ratione humanitatis, & secundùm humanitatem est mortalis; Christus autem vt homo est immortalis, perinde est, ac Christus vnione humanitatis non amisit immortalitatis attributum. Obseruat autem rectè S. Thomas, eas propositiones reduplicatiuas accipi, vt notant potiùs naturam, quàm suppositum: quia vox *in quantum* frequenter accipitur pro prædicato conuenienti Christo ratione naturæ. Quo sensu accipiuntur à Sanctis.

§.64. In vtroque sensu disputari potest hæc quæstio, vtrùm Christus vt homo sit filius naturalis Dei? id est, vtrùm vnione humanitatis amiserit filiationem Dei? In quo sensu certissimum est Christum vt hominē esse filium naturalem Dei? Quod illi conueniret, tametsi vnitus fuisset lapidi: nunc enim Verbum vt lapis esset filius naturalis Dei: quia vt terminans lapidis naturam, retineret filiationem æternam: quia vnione non amisit prædicatum illud æternum. in quo etiam sensu Christus non est filius naturalis Dei secundùm humanitatem, nec ratione humanitatis: sicut non esset filius naturalis secundùm naturam lapidis, nec ratione illius. hæc enim non est ratio totalis, aut partialis illius prædicati. Item, vtrùm Christus vt homo sit filius naturalis Dei? disputatur: id est, vtrùm secundùm humanitatem sit talis filius, & humanitas pertineat ad illum conceptum? Quemadmodum potest quæri, vtrùm Verbum vt lapis esset filius Dei, ita vt natura lapidis pertineret intrinsecè ad illud prædicatum? Vno verbo, vtrùm vnio ad humanitatem fundet nouum conceptum filiationis naturalis inadæquatè distinctum realiter à filiatione æterna, qui vt sic destinatus sit in tempore? si esset Verbum vnitum lapidi, ea vnio non fundaret nouam rationem filij propter ineptitudinem lapidis. Rogo, vtrùm humanitas careat hac ineptitudine, an verò pertineat ad nouam rationem filij? S.Thom. q.23.

§.65. Qui sensus potest exponi, vt exponitur hæc propositio: *Christus vt homo satisfecit pro peccatis*: vbi non accipitur *homo* pro supposito, vt præcisè terminante humanitatem; sed accipitur pro natura humana constituente hoc prædicatum *satisfacientis*: illa enim fuit principium eliciens satisfactionem; quæ fuit actio propria naturæ humanæ, & non diuinæ (nisi ratione generali:) ita Christus vt homo est filius naturalis Dei, id est, humanitas pertinet ad conceptum formalem filij naturalis Dei: quia est vel similis in natura, vel est quasi subiectum filiationis (pro varietate opinionum, de quibus agetur à subsect.4.) item quemadmodum sola humanitas non satisfecit, sed necessarius fuit valor suppositi; ita vt satisfaciens includat vtrumque vt partiale constitutiuum: ita sola humanitas non constituit filium naturalem Dei etiam vt hominem: quia inclditur in filio suppositum, Christus autem vt homo moritur; quia tota ratio moriendi est humanitas. item Christus vt homo est æternus, quia reduplicatur suppositum; quod est tota ratio æternitatis.

SVBSECTIO II.

Prima opinio.

§.66. SIt igitur prima opinio: Christus vt homo reduplicatione suppositi est filius naturalis Dei: at reduplicatione naturæ non est filius naturalis Dei: id est, suppositum diuinum quod secundùm se est filius naturalis Dei, habet eum conceptum, & terminat humanitatem: humanitas autem non intrat in conceptum filij naturalis. Vide explicationem in §.64. Hanc opinionem tuetur Almainus in 3. dist. 10. At non dixit id de Christo vt homine: estque magnum discrimen inter has, *Christus secundùm humanitatem*, & *secundùm quod homo*: vt ipse dixit paulò antè. P. Ragusa disp.28. §.1. quamuis enim nullibi eam asserit expresè; at propositâ communi sententiâ, contra eam arguit, eam difficilem censet, respondet ad argumenta. Potest tamen pro ea adduci S. Bonau. in 3. dist. 10. a.2. qu.1. ad 3. Vbi ait Christum vt hominem esse filium per gratiam, non per naturam: motâ enim eâ quæstio-

S.Thom. q.23. ne ita respondet; at non per gratiam adoptionis, sed vnionis, qua communicatur filiatio naturalis. Verùm S.Bonau. sola phrasi negat filiationem naturalem. Caiet.3.p.q 23.a.4. vers. *Nota*; videtur ei sententiæ fauere: at certè non clarè, vt nec oppositæ. Ab eâdem sententia est Faber in 1.disp.23.n.10. & cap.2. item Basilius Pontius allegandus §.79. & Lorca disp.84.n.47.& 48.

§.67. Prima ratio sit: filiatio naturalis non potest habere fundamentum in vnione hypostatica: ergo Christus vt homo reduplicatiuè non est filius naturalis Dei. Probat antecedens: Primùm, quia ea vnio est communicatio personæ, non verò naturæ: sed de ratione filiationis naturalis est communicatio naturæ potiùs, quàm personæ: ergo in vnione hypostatica non est fundamentum filiationi naturali. Maior propositio probatur ex definitione generis viuentium à principio coniuncto in similitudinem naturæ: si verò propter communicationem personæ adscribatur Christo hæc filiatio; tota Trinitas non communicatur humanitati, nec habet in ea suam personalitatem: nec item communicatur subsistentia, aut hypostasis communis: ergo Christus non potest dici filius Dei absolutè sumpti, nec duarum personarum; sed tantùm sui ipsius. Hoc autem & locutione est absonum, & reipsa absurdum: quia Pater æternus posset meliori iure esse filius sui: quia posuit in filio suam naturam, vt filius personam in humanitate.

§.68. Secundò, esto communicetur Christo vt homini natura diuina: at non inde sequitur eum fore filium: ergo. Probatur Minor: quia natura diuina communicatur Spiritui sancto, nec tamen est filius: quia modus communicandi non est generatio; sed nec actio, qua Christo vt homini communicatur, est generatio: ergo non constituit filium.

§.69. Secundum caput, vnde auctores deriuant filiationem, est hereditas debita humanitati Christi: at potest hereditas ei donari, quin vnio fundet filiationem: ergo. Probatur Minor. Primùm, quia donatione potest hereditas adiri, & institui heres, qui non est filius naturalis, aut adoptiuus: debetur autem humanitati Christi, quia debetur supposito, in quacumque natura subsistat: debetur ergo ratione filiationis Dei consistentis formaliter in supposito; non verò fundatæ in vnione hypostatica.

§.70. A priori autem probatur ea sententia: quia filiatio Dei non est apta ad constituendum filium nisi cum natura diuina: ergo cum humana illum non constituit. Probo antecedens: quia filiatio non constituit filium nisi cum natura, in qua terminat generationem: sed filiatio diuina non terminat generationem æternam, nisi vt est in natura diuina, quæ tali generatione communicatur: ergo filiatio cum sola natura diuina constituit filium. Confirmatur. cum natura humana constitueret filium æqualem Patri, aut inæqualem. æqualis esse non potest: quia nisi generatione æterna produci non potest persona æqualis Deo. inæqualis esse non potest: quia Iudæi lapides minati sunt Christo, quòd faceret se æqualem Deo. Respondebitur à §.80.81.& 82. ad alia pro eâdem opinione, item §.95. in sententia autem propria respondebo §.106.

SVBSECTIO III.

Opposita sententia.

§.71. Christum vt hominem esse filium naturalem Dei reduplicatione humanitatis, siue filiatione fundata in vnione hypostatica, ita vt humanitas spectet ad hunc filij conceptum; siue Christum ratione humanitatis vnitę esse filium Dei naturalem; est omnium Theologorum, negantium ei adoptionem secundùm humanitatem. Magister in 3.dist.10. ad finem, probans ex August. filiationem naturalem dici etiam de Christo, qua homo est: quem sine vocat filium vnionis; vt vocatur filius naturæ, id est, natura, ita est filius vnione: admittit ergo filiationem innixam vnioni. Alexander 3. p. q.8.mem.3. art.4. ait Christum dici filium Patris, quod est de æterna generatione accipiendum; & dici filium Dei, quod intelligitur de filiatione secundùm humanam naturam. art. autem 4. hæc ait: *Gratia inhabitans, quæ est in nobis ad Trinitatem, fecit nos filios Dei; non naturales, sed adoptiuos: cuiusmodi filiatio Christo non conuenit. Gratia autem, quæ est in Christo à Trinitate (quæ quidem gratia, est gratia vnionis) facit Christum filium Dei naturalem.* q. autem 10. memb. 4. ei negat adoptionem. Vnde concluditur, ab Alexandro dici Christum filium naturalem Dei filiatione secundùm naturam humanam: quia omnis filius aut est naturalis, aut adoptiuus: Christus vt homo est filius non adoptiuus: ergo naturalis. idem censet eâdem q.10. memb.5. constituens Christum non esse formaliter filium natura diuina, sed filiatione: S.Bonau. dist.10. art.2.q.1.ad 3. appellans Christum filium Dei secũdùm quod homo; filium autem per gratiam vnionis, non verò per adoptionem. Quòd autem dist.4. negauerit eum esse filium Spiritus sancti, non vrget: tum quia ostendam §.120. à Bonau. idem negari propter solum periculum phrasis: tum etiam quia multi admittentes filiationem naturalẽ ex vnionis dono, dicunt donum illud cum sola filiatione æterna constituere filium vt hominem, vt de Alberto Magno ostendam §.90. & ex alijs §.72. & 77.

§.72. S.Thomas q.23.art.4.ad 2. idem sentit sine tergiuersatione: cùm enim quæsisset, vtrùm Christus secundùm quod homo, sit filius adoptiuus? & negasset; asserit, *Christus per gratiam vnionis est filius naturalis.* at hypostasis gratia vnionis non accipit filiationem secundùm diuinitatem: egit ergo S.Thomas de filiatione innixa gratiæ vnionis. Clarissimè verò q.32. art.1. constituit conceptionem Christi fundamentum sanctificationis, & filiationis naturalis: *Sicut ergo alij per Spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter, vt sint filij Dei adoptiui: ita Christus per Spiritum sanctum est in sanctitate conceptus, vt esset filius Dei naturalis.* in 3. autem dist. 4.q.1. a.2. quæstiunc.2. ad 3. ait: *Alij dicuntur filij adoptiui: Christus autem dicitur per gratiam vnionis filius naturalis; per gratiam autem habitualem non potest dici filius.* Cõsentiũt è Thomistis plerique. Medina 3.p.q.23. a.4. cum censura oppositæ sententiæ, à qua censura discessit q.24.dub.vlt.concl.3. Aluarez disp.75.nu. 13. Cabrer. q.23. a.4. disp.1. Lorca disp.84. n.44. PP. Suarez disp.49.sect.2.vers. *Dicendum*: vbi censet non posse oppositum dici. Vasquez disp.89. à c.6.maximè n.80. Becanus 3.p.c.18.q.5.n.6. Gaspar Hurtadus de Incarnatione disp.17. n.18. Valentia tandem tom.4.disp.1.q.23. p.1. vers. *Breuiter*: Cabrera 3. p.q.23. art.4. disp.1.n.40.& 44. asserens Christum ratione vnionis, & vt hominem, esse filium Dei naturalem, non filiatione ęterna, sed temporali. Basilius Pontius dedignatur Cabreram, quòd hîc & n.117. pugnantia dicat. At certè non dicit: loquitur enim sine inconsequentia: quia admitto secundam personam vnitam humanitati fundare nouum effectum formalem filij, ad quem concurrunt filiatio æterna quasi forma, & humanitas quasi subiectum. quod non conueniret tertiæ personæ, si fieret homo: quia cùm non habeat filiationem, non potest reddere filium, vt dicam §.77.

SVBSECTIO IV.

Auctoritas Concilij Francfordiensis.

§.73. Mitto testimonium Apostoli 1.ad Hebr. *In filio, quem constituit heredem vniuersorũ, per quem fecit & sæcula*: vbi Patres, & Glossa aiunt sermonem esse Apostolo de Christo vt Deo, *Per quem fecit & sæcula*; & vt homine, *Heredem vniuersorum.* Quod de Christo secundùm naturam diuinam dici non potest; nec secundùm suppositum, vt existit in humanitate: neutra enim ex his rationibus, est heres; sed loquitur secundùm humanitatem, vt terminatam supposito; quæ est ratio capax hereditatis, hæc & alia omitto; quæ sunt apud allegatos auctores. In Concilio Francfordiensi habet hæc sententia fundamentum non leue; vbi definitum est Christum ratione humanitatis non esse filium adoptiuum Dei: vbi etiam definitur eum ratione humanitatis esse filium Dei naturalem. quæ apertè cernuntur disp.81. à §.4. ad 9. quæ hîc omnino non possunt præteriri. Fuit ergo controuersia cum Elipando de adoptione Christi secundùm carnem. *Materia autem causalis perfidiæ* (dixit Adrianus sub initium) *inter cætera reijcienda de adoptione Iesu Christi Filij Dei secundùm carnem.* Considera non *adoptione secundùm quod homo*; sed *secundùm carnem.* In quo sensu est accipiendus tota epistola, quoties asserit Christum secundùm quod homo, esse filium naturalem, & non adoptiuum, id est, secundùm carnem, vt explicui §.64.& 65. quia probationes sunt contra sensum Elipandi; qui numquam dixit Christum vt hominem, reduplicando suppositum, non esse filium naturalem Dei, aut amisisse filiationem æternam; sed dixit Christum secundùm carnem esse adoptiuum. Adrianus in eodem sensu ait esse naturalem: alioquin definitio non esset eius erroris damnatio.

§.74. Ait ergo Adrianus: *Nomen paternum tunc manifestauit hominibus, cùm se Patris filium verum, & non putatiuum; proprium innotuit, & non adoptiuum.* Recognosce cætera Adriani verba: quæ apertè definiunt Christum secundùm carnem esse filium naturalem Dei. Item addit: *Rursus, Pater clarifica filium tuum: &, Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus est.* Ne autem Felix arbitraretur sermonem esse de Christo vt Deo, nec solùm secundùm rationem suppositi; sed vt homine & secundùm carnem (in quo sensu dixi §.73. esse quæstionem) ait Adrianus: *Quòd si secundùm eorum callidam tergiuersationem cuncta quæ protulimus, ad diuinitatem tantummodo filij Dei referenda opinantur; dicant vbi vnquam communi affectu, &c. Cur non dixit Noster? quia aliter noster, & aliter suus. Hinc Paulus electionis vas ait, Proprio filio suo non pepercit Deus; sed pro nobis omnibus tradidit illum: scimus enim quia non est traditus secundùm diuinitatem; sed secundùm id, quod homo verus erat.* S.Thom. q.23.

§.75. Quibus apertè concludo, Christum definiri filium naturalem Dei non secundùm solam diuinitatem, sed etiam secundùm humanitatem, secundùm quam passus est, & secundùm quam habet quidem patrem Deum, non vt nos habemus, sed propriè. item adoptioni secundùm carnẽ opponit filium proprium, id est, secundùm carnem: at si Christus vt homo esset filius sola reduplicatione personæ, daretur filiationem referri ad solam diuinitatem: quia suppositum diuinitas est. Adrianus ergo dat Christo secundùm humanitatem filiationem propriam Dei, non adoptiuam, sed naturalem. Vide columnam nonam, vbi ostendit de Christo non secundùm solam diuinitatem, sed secundùm humanitatem dictum filium, in quo secundùm humanitatem tota Trinitas sibi complacuit, vt in Filio Dei. Ego concludo verbis Pontificijs: *Animaduerte, quia nihil vobis restat, vt secundùm diuinitatem tantummodò credatis dixisse Patrem: Hic est filius meus dilectus; sed potiùs secundùm humanitatem*, &c. Non assero ego hanc conclusionem, nisi verbis Adriani.

§.76. Sacrosyllabus columna 3. apertè loquitur de Christo secundùm humanitatem: columna 4. sermonem fuisse angelo non de sola excellentia maiestatis, sed diuinitate incarnata: *Quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei; & rursus Matthæus narrat angelum dixisse: Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est; vt palàm daretur intelligi de corpore dixisse, quod de inuiolata Virgine sumpsit, more sacri eloquij pro toto; vt per solum corpus totum intelligas hominem in anima rationali ex ea natum: secundùm carnem videlicet, Dauid filius dictus est; non secundùm diuinitatem. Habes ergo quomodo, de quo suprà dixerat: Quod enim nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei, nõ adoptiuus, sed verus; non alienus, sed proprius; de eo subiecit: Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius.* En Concilium reduplicatione naturæ diuinæ negat Christum filium Dauid; fatetur autem reduplicatione humanæ, & sub eodem conceptu, quo est filius Dauid, definitur Dei filius non adoptiuus, sed proprius. Longum esset integrum Concilium describere: quòd eâdem ratione, qua definitur Christus secundùm carnẽ filius non adoptiuus, definitur naturalis;

SVBSECTIO V.

Examinatur prima ratio.

§.77. Cum filiatio naturalis Christi vt hominis tam communis sit; non est probatio omnibus eadem. Aliqui viri docti existimant rationem esse, quia Christus vt homo includit filiationem naturalem, qua generatione æterna subsistit in natura diuina, cum qua & subsistentia constituitur filius Dei: ergo ab eâdem filiatione vt subsistente in natura humana, vt homo est filius. Probant consequentiam: quia forma, aut quasi forma existens in subiecto apto, illi tribuit suum formalem effectum: sed effectus formalis filiationis Dei est reddere filium naturalem, & ad hunc effectum humanitas est subiectum, vel quasi subiectum a-

S.Thom. q.23. ptum: ergo Christus vt homo ratione filiationis æternæ est filius naturalis Dei. Naturam humanam esse aptam huic prædicato, probatur Primùm: quia est apta ad constituendam personam humanam cum subsistentia & personalitate diuina: ergo & filium cum filiatione. Secundò, quia cum natura humana constituitur *sanctum*, *amicus Dei*, & id genus alia: ergo & filius. Hinc sola persona Filij constituere potest hanc temporalis filiationis rationem; non verò Spiritus sanctus, qui cùm filiationem non habeat, in nulla natura potest reddere filium. in quo sensu loquitur Cabrera adductus §.72. quem vngue laceruit Leo; sed immeritò: non enim deseruit Cabrera consequentiam. Huic argumento respondebo §.84.

§.78. Secundò mouentur: quia nisi ita ratiocinemur, non possumus tueri decreta Francfordiensia: ergo. Probo antecedens: quia Concilium definit Christum non esse filium Dei adoptiuum; sed naturalem. Primùm, quia est Deus. Secundò, quia est filius naturalis Dei: naturalis autem non potest esse adoptiuus. Tertiò, quia recensens Concilium filiationes naturales Christi vt hominis, & Dei; non meminit nisi hanc æternam Dei, & temporalem Mariæ. Quartò, quia ait Christum esse filium ab æterno; adoptionis autem est alienus. Quintò, quia Concilium innititur principio.

§.79. Tandem arguunt: quia filius non agnoscitur à philosophis nisi per veram generationem à principio coniuncto in similitudinem naturæ: sed Christus vt homo id non habet, nisi qua ratione terminat generationem æternam: ergo Christus vt homo est filius præcisè ratione generationis æternæ. Respondebitur §.sequ. & 91. Hæc sententia est Basilij Pontij 1.p. Variarum relect. 4. à vers. *Sed mihi.* Qui eam ita tuetur, vt non discedat à sententia proposita §.66. tantùm enim vult Christum vt hominem reduplicando suppositum esse filium naturalem Dei; ratione autem vnionis non fundari nouam rationem filij; sed vnionem esse conditionem vt filius Dei dicatur etiam filius hominis in humanitate assumpta, vt etiam esset vt lapis filius Dei: quia non desineret esse filius Dei, etiamsi esset lapidi vnitus. In eodem omnino sensu est Lorca disp. 84. num. 47. & 48. qui non vtuntur argumento facto §. 77. qui censent humanitatem non pertinere ad nouum conceptum filiationis, nec hanc vnioni inniti. est autem à sententia proposita §.77. Petrus Cabrera 3.p.qu.23. art.1.disp.1.nu. 117. priùs autem eam docuit Albertus Magnus in 3.d.10.art.13.si eum adiungas distinctioni 4.art.4. quem allegabo à 91.& 92.

SVBSECTIO VI.

Animaduersio in sententiam propositam §. 66.

§.80. QVia sententiam propositam §.66. probaui à §. 73. ad 76. esse contra Concilium Francfordiense; libet ostendere omnia argumenta ab eius auctoribus adducta posse dissolui in sententia, quam proposui §.77. Ad primum ex §.66. nego antecedens. Ad probationem, distinguo Maiorem: vnio hypostatica est communicatio personæ vtcumque, nego Maiorem; personæ filij, concedo Maiorem. Distinguo item Minorem: de ratione filiationis naturalis est communicatio naturæ, in qua est connaturaliter, concedo Minorem; in qua est supernaturaliter, nego Minorem: quia filiatio ex se habet esse in natura, in cuius similitudine oritur filius: at si hæc filiatio vniatur naturæ aptæ ad constituendum filium, cum cum illa constituet, vt constituit humanitatem subsistentem, quamuis natura sua est in natura Dei. Hinc nego consequentiam: quia vnio est vnio filiationis quasi subiecto apto. Quod affertur de tota Trinitate, non congruit huic sententiæ: Christus enim vt homo, non est filius nisi primæ personæ, non verò Dei secundùm se. Nec Pater æternus est filius sui: quia non habet in sua persona filiationem Verbi; vnde non mirum si non sit filius, nec sui, nec alterius. Hinc patet ad argumentum ex §.79. filius enim agnoscitur vbi est filiatio, in quasi subiecto apto. quod etiam patebit §. sequenti.

§.81. Ad argumentum ex §.68. nego Minorem. Ad probationem, respondeo Spiritui sancto non dari filiationem, vt datur, Verbo propter rationes, quas ex Scholasticis dixi disp. 2. de Trinitate: ob quod non mirum eum non esse filium; Christus autem vt homo habet filiationem in quasi subiecto apto, cum quo constituit filium. Ad secundum ex §.69. hæc sententia filium deriuat ex filiatione, & quasi subiecto apto, vt deriuat *sanctum* & *subsistens*, & *personam*. Ad tertium ex §.70. filiatio Dei ex necessitate solùm constituit filium cum natura diuina, vt & personam, & subsistens; at ex dono vnionis etiam cum natura intellectuali creata. Confirmatio non vrget: est enim eadem difficultas de subsistente, de persona, de sancto: vtrùm sit cum æqualitate. Absolutè, & sine reduplicatione est filius æqualis: idque significat vnio ad personam diuinam. quod intellexere Iudæi, & bene: cum reduplicatione autē humanitatis est Filius minor Patre, vt est persona minor, & minùs sanctus.

§.82. Ad argumentum Pontij in §.78. respondetur, satis constare de mente Concilij à §. 73. ad 76. In hac sententia facillimè componuntur omnia: definit filiationem Christi, quia est Deus, nempe Verbum, quod cum humanitate constituit filium vt personam. Secundò, quia est filius naturalis Dei, cuius filiatio vnita extremo apto constituit filium. Tertiò, rectè omisit alias filiationes: quia æterna cum noua vnione ad extremum aptum constituit filium. Tandem, quia hæc constituit ab æterno Christum vt Deum filium, & in tempore vt hominem, quin momento humanitas fuerit absque vnione; quo damnatur error propositus §.32. An hoc pacto ridendum esset Concilium?

SVBSECTIO VII.

Impugnatur opinio è §.77.

§.83. NOn posse filiationem æternam in sensu horum auctorum, constituere cum humanitate filium naturalem Dei, probatur. filius naturalis Dei includit & naturam, in qua numero est similis Patri, & distinctionem per proprietatem, quæ dicitur filiatio, qua Filius refertur ad Patrem, vt ad principium: ergo filiatio illa cum natura humana non constituit filium naturalem Dei. Antecedens est certum, tum ex definitione filij, tum ex fide:

fide: qua Verbum vt Verbum est simile Patri in vna numero natura. Consequentiam probo: quia humanitas (in hac sententia) non habet similitudinem sufficientem, vt ratione illius constituatur definitio generationis viuentiū: nec humanitas componit personam vt æternam, & relatam ad Patrem: quamuis enim persona est, & Patri apta relatiuè; at non vt humana reduplicando humanitatem, & vnionem: vt ergo Christus vt homo non constituitur similis Patri in natura, nec persona reduplicatiuè ab æterno relata vt homo ad Patrem; humanitas non est apta ad constituendum filium.

§.84. Confirmatur. si Pater vniretur humanitati, adhuc Christus ille vt homo non esset Pater, reduplicando compositionem personæ ex humanitate: ergo nec Verbum vt homo est Filius vt vnitum humanitati eam reduplicando. Consequentiam probo: quia vt filiatio est ratio filij, ita paternitas ratio patris: vtraque autem vnita extremo apto communicat suum formalem effectum: est ergo eadem ratio de paternitate, & filiatione. Antecedens probo: quia Christus vt homo nullum filium generaret, nec posset (dico personam æternam alteram è Trinitate: hominem enim generare posset vt cæteri) ergo non esset Pater in quantum homo. Quod videtur ex terminis notum; vt ergo Pater, vt Pater, refertur ad personam productam in similitudinem naturæ, & quia Pater vt homo non refertur ad Verbum producendum: ita nec filiatio refert humanitatem ad Patrem, nec refert Christum vt hominem reduplicando naturam. Fateor humanitatem produci, & Christum vt hominem: at illa productio est communis toti Trinitati, & sine similitudine naturæ: ob quod non est Filius vt homo, sicut nec prima persona vt homo, esset Pater.

§ 85. Argumentum ex §.77. nego consequentiam. Ad probationem, concessâ maiori, nego Minorem: humanitas enim non est extremum aptum illi prædicato, vt dixi §.83. & 84. propter dissimilitudinem naturæ. Ad primam probationem Maioris, nego consequentiam. Præstò est distrimen: subsistere potest quæuis natura essentialiter completa, si illi tribuatur suppositum: item persona constituitur ex natura intellectuali, & personalitate: est enim persona *rationalis naturæ indiuidua substantia*; filiatio autem exigit naturam similem: & vt Verbum vnitum leonitati non constitueret cum illa filium Dei, licet constitueret *subsistens*: ita nec cum humanitate. Ad secundam probationem, nego consequentiam: quia sanctum, & amicus non exigit nisi naturam potentem redamare vnitatem sanctitati. Cætera argumenta iam dilui subsect. 6. quia non sunt ad hunc scopum; sed ad propositum §. 66.

SVBSECTIO VIII.

Proponitur secunda ratio.

§.86. EA primâ ratione impugnatâ, aliam reddunt PP. Suarez disp. 49. sect. 2. vers. *Hæc argumenta.* Vasquez disp. 89. à num. 80. Becanus 3.p.cap. 18.q.5.num. 6. Gaspar Hurtadus de Incarnatione disp.17 difficult. 3. præsertim num.20. & alij viri docti opinati duo: alterum, Christum vt hominem esse filium naturalem Dei per filiationem Verbi, cui vnitur humanitas: alterum, id oriri ex conceptu communi personæ diuinæ, non verò præcisè ex differentia Verbi: vt homo est sensitiuus, quia homo est; non tamen ex præcisa differentia hominis, sed ex conceptu communi animalis. S.Thom. q.23.

§.87. Distinguunt ij auctores filiationem naturalem, quæ est per generationem: & eam, quæ non est per generationem, sed per donum vnionis ad propriam personam: ita vt persona humana vt humana in Christo includat semper personam propriam Dei, & non alienam. Primam filiationem excludunt à Christo vt homine; secundam admittunt: ita tamen vt si Spiritus sanctus aut Pater vnirentur humanitati, essent quidem vt homines filij naturales Dei. Probant Primùm: quia Christus, vt homo est persona, non extranea, sed propria Dei: item est capax hereditatis diuinæ, quæ ratione vnius illi debetur ex natura rei: ergo Christus vt homo est filius. Quam rationem filij ait P. Suarez conuenire analogicè cum filiatione per generationem.

§. 88. Quam analogiam possumus explicare ex principijs philosophicis. Filius per generationem habet in se formaliter aliquid patris, à quo oritur vt à principio coniuncto: etenim aliqua pars parentum, quæ in illis extitit formaliter informata anima rationali, est postea in filio informata eius anima: quæ pars transmissa fuit non vt purum recrementum, sed vt aliquid si minùs necessarium parenti; at vtile quidem: ob hanc rationem filius est naturaliter coniunctus patri. item est particeps eiusdem bonorum, & heres: quæ illi debentur titulo naturali; id est, spectante ad eius naturalem constitutionem. Præter hoc addit filius similitudinem in natura cum patre.

§.89. Christus vt homo habet in se aliquid formaliter pertinens ad entitatem Dei, quod spectat ad naturalem constitutionem personæ Christi vt humanæ: ob quod illi est naturaliter coniunctus, & ratione cuius ei debentur bona Dei, hereditas, & cætera quæ debentur filijs. Hereditas autem debita titulo naturali, innititur filiationi: nullam enim ob aliam causam titulo naturali debetur: ergo in ijs duobus conceptibus conuenit filiatio naturalis Dei per donum cum filiatione per generationem. Hanc vocari in Scripturis filiationē, est commune: siquidem amici Dei vocantur filij & heredes: ergo Christus vsu & phrasi sacra debuit vt homo vocari filius. adoptiuus non potuit dici: ergo naturalis. item titulus ille est debitus Christo vt homini naturaliter merito: ergo vocatur vt homo filius naturalis. Negari non potest hæc grauiter dici & acutè, & cum magno in Scriptura fundamento. Videamus quid contra ea objiciant alij.

SVBSECTIO IX.

Vindicatur à calumnia.

§.90. PEtrus Lorca ea disp. 84. & Pontius ea relect. 4. impetum faciunt in hanc sententiam: qui potest facilè retardari. Primùm objiciunt eam esse contra antiquorum Theologorum assensum. quod duplici ex capite probant: Primùm, quia omnes negant Christum vt hominem esse filium totius Trinitatis. Secundò, quia rationem huius filia-

S.Thom. q.23. filiationis dicunt esse quòd humanitas est vnita Filio Dei. Hæc tamen ratio minimè vrget: quia Concilium Francfordiense toties adductum, aliquando probat filiationem naturalem Christi vt hominis ex filiatione Verbi; aliquando ex vnitate personæ diuinæ. Ait enim Adrianus Deum non posse dici seruum, vel adoptiuum: ergo non est nouum probare filiationem naturalem ex conceptu personæ diuinæ vnitæ humanitati. Secundò, quia veteres Theologi, qui fatentur Christum vt hominem esse adoptiuum, id refugiunt comparatione Trinitatis: cùm tamen adoptio communis sit tribus personis, nec sumatur ex conceptu Verbi: ergo ex negata ad totam Trinitatem filiatione non infertur ab ipsis negari hanc rationem. De quo agendum sect. 6. Tandem opinio horum auctorum excludens filiationem innixam vnioni, & ad quam concurrat humanitas, vix est insinuata ab antiquis.

§.91. Vt autem constet, hanc Pontij sententiam esse contra Albertum Magnum, & ab eo depraua-tè allegatum; vide hæc Alberti verba in 3. dist. 10. art. 13. quem P. Vasquez allegat. *Nota, quòd aliud est habere filiationem per se, & aliud habere ex dono: qui habet filiationem Dei ex dono, cùm illud donum non sit esse suum* (id est Dei) *non habet illam nisi ex adoptione gratia, quam dedit ei Deus. Per esse autem contingit habere duobus modis; scilicet per actum naturæ, qui est ad esse: sicut nos habemus naturalia nobis, &c. & hoc modo filius Dei in quantum filius Dei, est filius Dei Patris natura. Alio modo habetur per esse per identitatem, & per vnionem ad illum, qui per naturam habet: si enim ego sum vnum tibi per esse personæ tuæ, quidquid tu habeas personam, hoc etiam naturale est mihi, licet per vnionem acceperimus, & non per actum naturæ, qui est generatio: sic hic homo in quantum hic homo: ita quod ly In quantum dicat vnionem, habet quod est filius natura: & tamen hic homo in quantum hic homo, non est genitus de Patre: & hoc est, quod dicit Augustinus, quòd hic homo habet hoc per gratiam: sed hæc gratia non est habitus animæ vt gratia adoptionis: sed potius est vnio ad esse vnum cum persona, quæ naturaliter habet filiationem Dei Patris.* Hæc Albertus.

§.92. E quibus collige, Albertum admittere hanc filiationem consistentem in vnione, vt adoptiua consistit in gratia: eam autem probat ex Augustino non esse adoptiuam: quia vnio non est habitus gratiæ; sed vnio ad identitatem personæ: Pontius autem negat filiationem constituentem in vnione. Albertus distinguit filiationem ex dono, & ex generatione: Pontius excludit ex dono. Albertus admittit donum illud esse satis vt Christus vt homo sit naturalis filius Dei modo distincto, quo est filius vt Deus: hoc autem Pontius negat. Sententiam suam explicat P. Vasquez ijsdem verbis, quibus Albertus, eumque allegat: Pontius ait hanc rationem esse omnino nouam, & se mirari Albertum à P. Vasquez adduci. Propterea adduxi ego Albertina verba, vt legentes admirationem deponant. Quod obijcit Pontius ex eodem Alberto in 3. d. 4. a. 4. non est è re: ibi enim disputat Albertus vtrùm Christus sit filius Trinitatis? tuetur negantem partem, non quòd vt homo non sit filius naturalis Patris ex dono; sed quòd filiatio non cadit nisi supra personam, quam solam, & non naturam, denominat filium: cùm autem persona Christi etiam vt hominis non sit filius nisi primæ personæ, censet Albertus ei repugnare, vt dicatur filius Trinitatis. Nunc non est disputatio de filiatione ad Trinitatem; sed de filiatione ex dono, & non per generationem. Hanc filiationem ex dono probo rectè statutam à P. Vasquez verbis Alberti; ad quod maximè è re ea esse adducta; Pontium autem saltasse extra chorum. Igitur Albertus admittit Christum vt hominem esse filium naturalem Dei filiatione ex dono, quo vnita est humanitas filiationi Dei: negat autem id esse satis, vt Christus vt homo sit filius naturalis Trinitatis, sed primæ personæ dumtaxat.

§.93. Hæc sunt satis ad tuendum P. Vasquez, eiusque & P. Suarez sententiam à calumnia. Cæteri Scholastici fatentur Christum vt hominem esse filium naturalem Dei: quia humanitas vnita est personæ filij, quod verissimũ est, & Francofurti definitum: vtrùm autem id ei conueniat ex conceptu specifico filiationis, an ex communi personæ diuinæ? pauci explicant: imò Concilium Francfordiense ex conceptu Dei exclusit seruitutem & adoptionem, adstruens dominium, & naturalitatem.

§.94. Arguunt Secundò, quia filiatio nisi per generationem ignota est philosophis: qui filium definiere per originem viuentis à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ. Nec solùm philosophi: quia etiam Ecclesiæ Patres idem affirmant. Gregorius Illiberitanus lib. de Fide, vel de Trinitate, satis laudato à S. Hieronymo, ex eo quòd Christus dicatur filius Patris æterni, colligit eum habere eamdem naturam cum Patre. Hilarius ex filiatione Christi colligit eamdem vnitatem personæ. Adducuntur Cyrillus, Chrysostomus, & alij. Consentiunt Scholastici, S. Thomas q. 32. art. 3. Alexander, Ricardus, & alij.

§.95. Respondeo, filium accipi frequenter pro termino generationis à principio coniuncto in similitudinem naturæ: nec philosophi agnouere aliam rationem filij naturalis. in qua significatione locuti sunt Patres & Scholastici. At negari non potest, esse etiam filiationem ex dono, vt ex Alberto probaui §.91. Hanc filiationem non sunt assecuti philosophi: quia non potuerunt assequi vnionem naturæ ad suppositum non connaturale sibi, nec compositionem vnius personæ ex vna personalitate, duabusque naturis. Quod autem illi ignorarunt, sciunt Catholici, & Scriptores sacri, filium naturalem appellantes eum, qui vt homo est eadem persona, quæ Deus. Rationem autem huius nuncupationis reddidi §.88, & 89. Addo ex filiatione naturali Christi vt hominis rectè colligi identitatem ipsius & Patris in eâdem natura: qui Christus vt homo non potest esse filius naturalis Dei, quin sit persona diuina: hæc autem eiusdem naturæ est cum alijs duabus: ergo. Hinc patet ad hoc argumentum, & ad propositum §.67. quod est idem. Quid autem dicendum sit de tota Trinitate, vtrùm sit pater Christi vt hominis? ostendam sect. 6. communicatio autem personæ non constituit filium per generationem; constituit autem ex dono. Nec propterea pater est filius sui: quia in sua persona non habet naturam ex dono, nec acceptam ab alio.

§.96. Arguunt Tertiò, quia si quo pacto hæc filiatio esset admittenda, maximè ex hereditate: sed hinc non satis colligitur: ergo. Probatur Minor: quia licet omnis filius naturalis est heres; non tamen omnis heres est filius. Distinguo Maiorem; colligitur ex hereditate quacumque, nego Maiorem;

rem; ex hereditate debita titulo naturali, concedo Maiorem: nullus enim agnoscit in homine titulum naturalem ad hereditatem nisi sit filius: nepotes autem pro filijs sufficiuntur. Cùm igitur Apostolus ad Hebr. dicat Christum vt hominem esse vniuersorum heredem, idque titulo naturali, rectè colligitur eum esse filium naturalem eâdem ratione, qua heredem. Heres autem non est ratione suppositi præcisè, sed in natura humana vt terminata supposito: ergo eâdem ratione est filius.

§.97. Quartò arguit Lorca: si Christus vt homo esset filius naturalis, quia habet hoc ius: ergo etiam Spiritus sanctus vt Deus esset filius: quod est hæreticum. Quia Spiritus sanctus habet in se Spiritum diuinum, & ius ad bona duarum personarum, quæ illi debentur titulo naturali: ergo Spiritus sanctus vt Deus esset filius. Nego antecedens. Ad probationem, respondeo Spiritum sanctum non habere personam ex dono, vt eam habet humanitas: donum enim est liberum beneficium. item nec est heres: hereditas enim est de ijs, quæ dari possunt, & auferri. Nec item habet ius: hoc enim præter condignitatem personæ connotat in Deo voluntatem liberam donandi bona; vel saltem ius propriè acceptum est titulus ad rem, quæ potest liberè donari: estque actio, quæ competit heredi ad petenda bona paterna: & quamuis aduersum Deum nulli competat actio; competit tamen titulus eum obsecrandi, ne bona paterna deneger. Hoc iure carent tres personæ: quia vt Deus quidquid habent, habent cum æquali necessitate quoad entitatem: quæ habent liberè, habent cum eâdem omnino libertate. cur autem tertia persona non sit filius, dixi disp. 2. de Trinit.

§.98. Respondendum superest ad argumentum ex §.78. & quidem Concilium Francfordiense ex vnitate personæ diuinæ intulit carentiam seruitutis & adoptionis. item frequentiùs ex vnitate personæ filij. & rectè: quia illa persona Deus est: at non dixit Concilium solùm id contingere ob differentiam specificam, & non ob conceptum communem. Hanc autem filiationem iam dixi à Concilio traditam, & quia Elipandus dixerat hominem, qui est in Christo, fuisse aliquando sine vnione hypostatica, probat id esse falsum: quia ille homo semper fuit filius, vt Deus ab æterno, vt homo à conceptione ipsa. & quia controuersia fuit de hac secunda persona, rectè Concilium ex eius conceptione argumenta deduxit.

SVBSECTIO X.

Quid censendum de sententiâ proposita §.86?

§.99. NEgari non potest, opinionem propositam §.86. esse maximè probabilem, & in re quidem communem esse omnium ferè Theologorum: omnes enim antiqui (duobus exceptis) fatentur Christum vt hominem, esse filium Dei non adoptiuum, sed naturalem. omnes item antiqui dicunt hanc filiationem conuenire Christo non solùm reduplicatione suppositi, sed etiam naturæ vt existentis in eo supposito. A qua sententia tres dumtaxat recentes discedunt. nec negare potest quis, hoc contingere ex dono vnionis. ergo in re hæc sententia est omnium ferè Theologorum. Patres autem ab ea sunt; adscribunt enim huic dono specialem rationem, qua Deus suscepit humanitatem in vnitate personæ. & quidem hæc sententia ponit solam naturam intellectualem creatam esse capacem huius effectus cum hoc dono; Christum autem vt hominem ijs tribus conceptibus constare, hypostasi, humanitate, vnione; & ab his, & non ab alijs, eum vt hominem esse filium naturalẽ Dei: ergo in re idem dicunt omnes. S.Thom.

§.100. Censeo tamen ei sententiæ aliquid inexplicatum esse: non enim satis explanat conceptum filij in Christo secundùm humanitatem: nec verò deferenda est communis ratio, quam Philosophi recognoscunt in filio: Scriptura enim cùm loquitur, supponit vsum per se notum in verbis; & cùm loquitur de homine, supponit essentiam hominis omnibus per se notam. nec quærenda est alia hominis ratio. Eam ob causam dixi disp. 2. de Trinitate ad vestigandum discrimen inter secundam & tertiam personam, reuocanda omnia esse ad definitionem filij: ita & hîc tenenda est definitio filij naturalis. cùm Scriptura iustos adoptiuos appellat, hæremus significationi adoptionis: ergo & cùm Christum naturalem appellat, tenenda est definitio naturalitatis. Hoc autem non præstat hæc opinio: non enim insistit definitioni filij naturalis, cùm possit non difficilè.

SVBSECTIO XI.

Ratio sententiæ Catholicæ.

§.101. SEntentia ergo, quam §.73. ex Paulo probaui, & ex Concilio Francfordiensi probatur: ac Primùm pono filium naturalem esse, qui producitur generatione viuentium: qui enim generantur ea actione, dicuntur filij; genitores autem appellantur patres: generatio autem ea est *origo viuentis à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ.* Principium coniunctum est pater: quia aliqua eius pars communicatur filio in semine: naturæ autem similitudo potest esse in eâdem numero, vt in diuinis; vel in eâdem specie atoma, vt inter patrem & filium eiusdem speciei; vel in eodem genere, vt inter equum & mulum.

§.102. Sic argumentor: Christus vt homo generatur à Deo generatione propria viuentium: ergo Christus vt homo est filius naturalis Dei. Consequentia patet ex §.101. Antecedens probo: quia Christus vt homo reduplicando humanitatem, oritur à Deo viuens à viuente, vt est per se notum. item à principio coniuncto: principium enim est Deus absolutè in ratione Dei, posita natura diuina in recto, personis in obliquo connotatis: Deus autem principium coniunctum est humanitati: quia diuinitas est incarnata, vt dixi, cuius plenitudo habitabat corporaliter in Christo vt homine: multò autem magis est intrinseca Christo vt homini per identitatem immediatam cum supposito Verbo, quàm pater creatus est cõiunctus proli per semen, quod non est tam coniunctum patri, quàm diuinitas personalitati Verbi. rum etiam ratione ipsius suppositi, quod aliquid est naturæ diuinæ intrinsecum: est ergo Deus vt Deus principium coniunctum humanitati.

§.103. In similitudinem naturæ oritur à Deo Christus vt homo: quia homo est similitudo & ima-

S.Thom. q.23. imago Dei. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* August. tom. 3. de Genes. ad litteram imperfecto, fine ait: *Est tamen & homo imago Dei, sicut apertissimè ostendit Apostolus dicens: Vir quidem non debet velare caput, cùm sit imago & gloria Dei: sed hæc imago ad imaginem Dei facta, non est æqualis & coæterna illi, cuius imago est.* Dixerat autem paulò antè omnem imaginem esse similem ei, cuius est imago: ergo ex August. homo est propriè similis Deo in natura. Quod non solùm accepit Augustinus de imagine secundùm gratiam, sed etiam de naturali: cùm enim lib 6. de Genesi ad litteram c.27. & 28. dixisset hominem peccato amisisse imaginem Dei, quam per iustitiam acquirit; id explicuit tom. 1. li. 2. Retract. cap. 24. ijs verbis: *In sexto libro quod dixi Adam imaginem Dei secundùm quam factus est, perdidisse peccato, non sic accipiendum est, tamquam in eo nulla remanserit; sed quòd tam deformis, vt reformatione opus haberet.*

§.104. Nec difficile esset ex alijs Patribus, & sacris interpretibus probare latissimè, hominem secundùm se imaginem esse & similitudinem Dei. Recognosce Glossas interlineariam, ordinariam, & Lyræ; & ibidem Bedam. Chrysost. tom. 1. hom. 9. & 10. in Genesim, Basilium in Hexamer. hom. 10. P. Pererium tom. 1. in Genes. lib. 4. in ea verba, vbi docet verbo Hebræo significari *assimilare*: & P. Martinum Rium hæc asserentem: *Vterque hebraismus significat, imaginem quoad rei natura fert, prototypo simillimam atque verissimam.* Nec egerunt de sola similitudine gratiæ, vt constat ex B. August. sed etiam secundùm naturam: ob quod dixit Lyra, ab aliquibus censeri imaginē esse secundùm gratiam; similitudinem verò secundùm naturam. item non potest Christus vt homo carere similitudine secundùm gratiam, cùm sanctificetur vnione. Nec hæc generatio est monstrosa, vt dicitur leopardorum, sed gratiosa: quia innititur gratia vnionis. Similia sunt quorum natura est vna: sed Deus & homo habent naturam vnam: ergo sunt similia. Maior propositio non accipitur de similitudine accidentaria, quam definijt Aristoteles, *quorum qualitas est vna*; sed de substantiali, quam ille vocauit identitatem. Minor probatur: conceptus quidditatiuus Dei est natura intellectualis; conceptus quidditatiuus hominis est natura intellectualis: differunt conceptibus proprijs: ergo vna est hominis Deique natura: non quidem vna numero, vt natura trium personarum; nec vna specie, vt natura duorum hominum; nec vna genere infimo, vt natura hominis & leonis; sed vna genere magis supremo: homo enim & angelus conueniunt in vno genere naturæ; ita Deus, angelus & homo conueniunt in vno genere naturæ intellectualis.

§.105. Confirmatur. Similia sunt in natura, quorum naturæ secundùm conceptum proprium naturæ habent similia prædicata, vel eadem aliquo genere vnitatis; siue conueniunt in aliquibus prædicatis; vt homo & homo sunt similes in natura: quia in definitione vtriusque reperitur conuenientia prædicatorum: sed in conceptu quidditatiuo Dei & hominis sunt aliqua prædicata communia, in quibus conueniunt: ergo est similitudo in vtriusque natura.

§.106. Obijcis: Ergo etiam leo est similis Dei in natura: hoc est absurdum: ergo. Minor constat ex B. Augustino adducto §.103. negante omni creaturæ sublunari similitudinem cum Deo. Maior probatur: quia natura leonis est cognoscitiua; item & natura Dei: ergo conueniunt in hoc prædicato. Præmitto responso, imaginem & similitudinem hominis cum Deo sitam esse in gradu intellectiuo, quo Deus cognosci potest & amari, & mutuam amicitiam exercere, in quo gradu non sunt bruta: ob quod Deus potest cum homine amicitiam inire, secùs cum leone. Hinc nego Maiorem. Ad probationem; leo conuenit cum Deo in conceptu vltimo naturæ Dei, qui est esse intellectiuum capax amicitiæ, nego antecedens: conuenit in alio gradu superiori præciso à potestate exercendi amicitiam, concedo antecedens: sic enim & lapis conuenit in ratione substantiæ. Nego autem id sufficere ad similitudinem, quam tribuimus homini, & quam exigit filius: est enim talis vt in ea fundari possit amicitia, & ius ad hereditatem visionis beatæ.

SVBSECTIO XII.

Ad argumenta.

§.107. SVpersunt argumenta ex subsect. 2. & 4. Ad primum ex §.68. nego antecedens: vnio enim hypostatica est fundamentum huius filiationis. Ad primam probationem, respondeo filiationem duobus constitui, & similitudine in natura, & principio intrinseco. Vnio hypostatica non est fundamentum similitudinis in natura, sed principij intrinseci: similitudo enim in natura est in humanitate. Ad secundam probationem, constabit sect. sequ. totam Trinitatem, vt est Deus, esse patrem Christi vt est homo: quia hæc similitudo est ad Deum secundùm se, qui etiam est principium coniunctum: Pater autem non est filius sui, quia non oritur à se ipso.

§.108. Ad secundum ex §.69. nego non sequi filium ex similitudine in natura. Ad probationem, respondeo Spiritui sancto non communicari naturam formaliter; quia non communicatur substantia Dei, vt fœcunda ad intra. de quo fusè disserui disp.2. de Trinitate: at Christus vt homo habet naturam fœcundam ad intra: quia est principium actuum vitalium humanorum. Natura enim est principium motus ad intra: certum est humanitatem prout in Christo, esse propriè & reduplicatiuè naturam; diuinitatem autem prout in Spiritu sancto, non esse propriè & reduplicatiuè naturam, sed specificatiuè dumtaxat. rationem ego reddidi ea disp.2. Alij suas reddent. Inde non mirum, Christum vt hominem esse filium, secùs Spiritum sanctum. Ad confirmationem ex §.70. iam respondi §.96. Hîc autem à priori ego probo filiationem: ex hereditate autem titulo naturali, à posteriori.

§.109. Ad rationem à priori ex §.71. nego antecedens de filiatione æterna. Ad probationem, respondeo non esse opus vt terminet generationem, vt producta, sed vt vnita humanitati, à qua vnione Christus vt homo generatur. Ad confirmationem, respondetur filium Dei absolutè & materialiter esse æqualem Patri, at reduplicatiuè vt homo est inæqualis. Vide quæ dixi §.81.

§.110. Ad argumentum ex §.77. iam constat filiationem Christi æternam esse aptam ad constituendum Christum vt hominem filium naturalem Dei, non præcisè quia est filiatio; sed quia ratione illius Deus est principium coniunctum Christi; qui secundùm humanitatem habet similitudinem in natura cum Deo. Ad secundum ex §.78. nego antecedens. Prima probatio est à nobis, vt dixi §.90. Secunda probatio est etiam opposita: quia filiatio naturalis tollit adoptionem, non vtcumque, sed ratione vnitatis personæ humanæ, & diuinæ: dixit enim, *vnitas personæ adoptionis tollit iniuriam*: cùm ergo hæc ratio generationis constituat vnitatem personæ cum filio naturali Dei, non potest constituere adoptiuum. Tertia probatio est falsa: Concilium enim satis expressit filiationem Christi vt hominis; vt ostendi subsect.4. Ostendam item sect.6. à Concilio insinuatum, Christum vt hominem esse filium Trinitatis. Quarta probatio non vrget: Felix enim constituit hominem in vtero Mariano non vnitum Deo, vt dixi §.32. hoc Pontifex damnat: quia Christus vt Deus semper fuit filius; vt homo autem semper fuit filius ab ipsa conceptione, in qua humanitas vnita fuit Verbo: ob quod numquam fuit homo ille sine vnione, & filiatione. Ad argumentum ex §.79. iam reddo generationem, ex qua filius infertur.

§.111. Hinc obijcies: Aliqui Patres rectè colligunt ex conceptu filij consubstantialitatem cum Patre; quia est imago, & perfecta similitudo. Respondeo ex Filio vt sic non posse inferri vnitatem numericam in natura Patris; cùm nos simus filij cum distinctione in natura. nec potest colligi vnitas specifica; cùm mulus sit filius equi sine ea vnitate. colligunt quidem vnitatem numericam naturæ, & homousion ex filiatione naturali, non solùm vt opponitur adoptiuæ; sed etiam vt opponitur liberæ: quia Verbum non producitur liberè à Deo, sed necessariò. Vnde refelluntur Arrius & Macedonius asserentes Verbum & Spiritum sanctum esse creaturas: cùm autem Verbum necessariò existat, sequitur esse Deum; cùm autem sit filius Dei, sequitur esse eiusdem numero naturæ cum Patre. item quidquid est in Patre, est in Filio excepta oppositione relatiua. Vnde intulit Concilium Florentinum, Verbum esse spiratorem cum Patre; quia in eo non opponuntur. Hæc autem ratio filij non est necessaria; sed libera: vnde non infertur identitas in natura, sed similitudo imperfecta. Quapropter aliqui Patres dicunt adoptiuos Dei non esse illius imaginem, nec illi similes: id est, perfectè, nec in omnibus prædicatis. & quia generatio omnino naturalis est in similitudinem in natura specifica; Verbum autem naturaliter omnino generatur; ideò rectè colligitur identitas specifica cum Patre. & quia natura nō potest multiplicari; ideò colligitur homousion: generatio muli non est omnino naturalis, sed habet aliquid monstri: generatio item Christi vt hominis non est omnino naturalis propter gratiam supernaturalis vnionis: ob quod de ijs duabus generationibus, vt non omnino naturalibus, non agunt Patres disputantes de Trinitate, vbi generatio est omnino naturalis Deo.

§.112. Obijcies tamen: Deus & homo non conueniunt vniuocè in natura rationali; sed tantùm analogicè: ergo non sunt ita similes, vt fundent filiationem. Respondeo antecedens esse falsum, vt dixi disp.9. Logicæ §.104. Natura intellectualis non est transscendens: ob quod est vniuoca. Secundò, nego consequentiam: quia analoga possunt habere similitudinem, quæ sit satis ad filiationem, nempe conuenientiam in natura capaci amicitiæ S.Thom. q.23.
mutuæ. Nec analogia adimit proprietatem in ratione communi: substantia enim & accidens analogicè conueniunt in ratione entis; cùm tamen propriè sint entia: ita filius vt sic erit conceptus analogus vt substantia; & tamen filius sub aliquo conceptu creato, erit propriè filius, vt est propriè substantia.

§.113. Disp.43. à §.28. disserui vtrùm Verbum vnitum equinitati constitueret cum illa nouam rationem filij Dei. dixi vtrumque sequi: quia ei conueniret definitio generationis; & non conuenirent attributa filij. vnde colligitur non esse filium. Hinc colliges illud argumentum esse bonum: quia de ratione filij naturalis est similitudo fundans titulum ad bona paterna. Hæc præcipuè sunt in Deo gratia, & visio: ea ergo natura, quæ non est capax eorum bonorum, non fundat filiationem Dei; nec vniri potest, quia fundaretur filiatione; à qua valet hereditas: & non fundaret, quia non posset frui eis bonis. Vnde ad hanc filiationem, & vnionem hypostaticam exigitur natura intellectualis creata.

§.114. Aliter arguunt: filiatio non est denominatio naturæ, sed suppositi: ergo non potest cadere nisi in suppositum Christi. Confirmatur. alioquin essent duæ filiationes Christi ad Deum. Respondeo suppositum accipi vel pro sola personalitate, vel pro concreto ex natura, & personalitate: in prima acceptione filiatio æterna sita est in solo supposito Verbi, in secunda filiatio tēporalis denominat suppositum: at media natura humana, in qua est filiatio (si est modus à fundamento, & termino distinctus:) vt ergo homo ratiocinatur media humanitate ratiocinante, ita refertur ad Patrem. Hæc ergo ratio filij constituitur ex hypostasi, vt constituente principium intrinsecum; & natura humana, vt denominante similem in natura. Quòd si vnio hypostatica esset sola conditio, Verbum cum humanitate non vnita esset filius vt homo: quia si existeret, vtrumque extremum esset tota essentia filij vt hominis: nihil enim deficeret nisi vnio: at hæc per vos non est de essentia huius filij vt hominis, sed conditio: ergo nihil de essentia deesset; sed existente integro conceptu essentiali filij existeret filius: ergo. Ratio à priori, quia filius nihil est præter omnes conceptus quidditatiuos filij, & integrales, aut quasi integrales (si quos habet, vt supppositum, quod non est de essentia hominis, sed de integritate metaphysica:) ergo positis omnibus conceptibus, ponitur filius.

§.115. Confirmatio non vrget: si relatio est accidens distinctum à fundamento, & termino, consurgit in humanitate vt in subiecto: ratione cuius tota persona refertur ad Deum, vt refertur humanitas in ratione effectus: si autem non est accidens distinctum, tota persona vt humana se ipsa refertur ad Deum: quia vt homo oritur à Deo vt à principio coniuncto. quo ergo pacto persona oritur, refertur; quod verè creatur, est humanitas, & vnio: præterea Verbum, quod non creatur, pertinet formaliter ad conceptum huius filiationis: totum ergo complexum refertur vt totum. est filius in ratione hominis: sunt ergo duæ filiationes.

§.116. Tota hæc doctrina potest confirmari ex psalmo 2. v. 7. *Ego hodie genui te*, quod de generatione secundùm humanitatem intelligit Hieronymus, & cum illo multi, quos refert & sequitur P.Lorinus

S.Thom. q.23.

P.Lorinus ibidem. Item ex psal.109.v.3. *Ex vtero ante luciferum genui te.* quod de eâdem generatione temporali intelligunt Iustinus Martyr, & alij quos sequitur Agellius. Vnde colligitur, Christum vt hominem genitum à Deo ex B.Virgine.

§.117. Dices, communiter dici Christum vt Deum habere patrem sine matre; vt hominem verò habere matrem sine patre. Respondeo esse de fide ex Concilio Francfordiensi, Christum vt hominem esse filium naturalem Dei. quod saltem de prima persona intelligi, nullus Catholicus potest dubitare. Obiectioni autem respondeo his verbis Eusebij adductis ab Agellio: *Quòd si verba Genui te ex vtero, non satis apertè Patri Deo tribui videntur, assumere sibi ex quadam ratione etiam Pater Deus humanam filij generationem non absurdè posse videtur, cùm eius vteru & potentia non humano congressu perfecta sit.* Ita que negatur pater creatus Christo. Item negatur pater, qui illum genuerit per congressum cum femina more homini connaturali; non verò altiori, perfectiori, puriori, quàm ratione.

SECTIO VI.

Vtrùm Christus vt homo, sit filius naturalis Trinitatis.

SVBSECTIO I.

Communis Theologorum opinio.

§.118. CHristum nullo modo posse dici filium Spiritus sancti, nec Trinitatis, sed præcisè primæ personæ, affirmat Magister cum B.Augustino in 3.dist.4. Albertus ibid.art.4. S.Thomas q.1.a.2.& 4.contra Gentes c.47.& 3.p.q.32. art.3. S.Bonauent. a.1.q.2.& 3. Thomas de Argent. a.4. Gabr. q. vnica art.3. dub.2. Alexander 3. p. q. 8. memb.3.art.4. Ex recentibus Medina 3.p.q.33.a.3. Cabrera 3.p.q.23.a.4. disp.1.n.47. Lorca disp.84. n.39. Pontius relect.4.

§.119. Ab eâdem sententia est B.Augustinus tom.3. in Enchirid. cap.38.39.& 40. *Numquid tamen ideo dicturi sumus Patrem hominis Christi esse Spiritum sanctum; vt Deus Pater Verbum genuerit, Spiritus sanctus hominem; ex qua vtraque substantia Christus vnus esset, & Dei Patris filius secundùm Verbum, & Spiritus sancti filius secundùm hominem: quòd quasi eum Spiritus sanctus tamquam pater eius de matre virgine genuisset?* Nec opus est ostendere disputando, quanta alia sequantur absurda: cùm hoc ipsum iam ita sit absurdum, vt nullæ fideles aures id valeant sustinere. Ex B.Ambros. confirmat Magister idem in 3.d.4.vers. *Potest etiam.*

§.120. Idem asseruit Concilium XI. Toletanum in fidei professione ad medium vol.3. Concil. ijs verbis: *Nec tamen Spiritus sanctus pater esse credendus est Filij; pro eo quòd Maria eodem Spiritu sancto obumbrante concepit: ne duos patres filij videamur asserere. quod vtique nefas est dici.*

§.121. Fundamenta huius sententiæ proponentur mox: quæ adeò communis est, vt Pontius relect.4. vers. *Primò igitur*, dicat se audere affirmare, à Petro Lombardo ad hanc tempestatem nullum auctorem sensisse, Christo, vt homini esse rationem filij in vnione fundatam; sed præcisè generationem æternam: à qua etiam vt homo est filius naturalis Dei Patris, non verò Trinitatis.

§.122. Duo continet hæc assertio. alterum, à nullo antiquo Doctore fundari filiationem Christi vt hominis in vnione hypostatica: alterum, adhuc inauditam filiationem Christi vt hominis relati ad totam Trinitatem. Primum non potuisse dici ab homine oculato, constat ex §.72. vbi Bonau. asseruit Christum ratione vnionis esse filium Dei per gratiam quidem, sed non adoptionis: vbi alios etiam adduxi, maximè Alexandri clarissima verba. item ex §.73. vbi allegaui verba clarissima S.Thomæ constituentis in vnione hypostatica rationem filij, vt in nobis constituitur adoptione. item §.91. adduxi verba Alberti Magni constituentis filiationem naturalem ex dono vnionis. Ob quod non semel desidero in Pontio consideationem in legendis libris, & in censendis æquitatem. Quod autem asseritur de filio Trinitatis, iam ostendo quàm sine fundamento sit: si enim ostendero eam esse opinionem antiquam, ostēsum etiam erit PP. Franciscum atque Gabrielem non triuisse nouum tramitem; sed incessisse via iam trita. Inde etiam constabit antiquos in vnione fundasse aliquam filiationem Christi vt hominis: quia filiatio Christi vt Dei non refertur in ratione termini generationis ad solam primam personam.

SVBSECTIO II.

De sententia opposita.

§.123. CHristum vt hominem reduplicatâ naturâ esse filium totius Trinitatis perspicuè docent PP. Suarez disp.49.sect.2.à vers. *Sextam rationem:* Vasquez disp.89.c.14.à vers. *Tertiò colligetur;* Martinus Becanus 3. p.cap.18.q.5.n.8. Gaspar Hurtadus de Incarnat. disp.17.n.18.& alij, quibus ego libenter acquiesco. Eius opinionis patronus est Durand. in 3.d.4.q.1.n.5.& 6. vbi respondet argumento ducto ex B.Augustino. Vt autem meliùs capiatur Durand. aduerte, ab eo quæstionem institui de filiatione adoptiua: censet enim Christum vt hominem esse filium Dei: quia includit gratiam, cui debetur hereditas: cēset autem esse adoptiuum, vt constat ex num. 4. Non quòd censuerit esse dualitatem personarum; sed quòd gratia vnionis, qua constituitur filius, non oritur à Deo more naturali, sed gratuito. In re Durandus censuit catholicè phrasi quidem mala. ea ergo filiatio Christi innixa vnioni refert Christum ad totam Trinitatem vt ad patrem. Vnde colliges quo iure dixerit Pontius, se non vidisse, qui dicat Christo esse aliam filiationem nisi æternam, & Christum vt hominem esse filium Trinitatis. En constituimus cum Durando filiationem in gratia vnionis, & eam esse ad totam Trinitatem: nisi quòd nos eam dicimus naturalem, Durandus adoptiuam; & ipse Durandus argumento ex Augustino respondet. Ab eâdem sententia sunt Maior, & quotquot aiunt gratiam vnionis esse filiationis adoptiuæ fundamentum: quia iam constituunt in Christo vt homine filiationem creatam; quæ necessariò est ad totam Trinitatem.

§.124. Antiquior est hæc opinio, inaudita Pontio: multi enim Doctores antiqui censuerunt Christum non esse filium Trinitatis. non quòd doctrina vera non sit, sed quia phrasis dat occasionem errandi: itaque reipsa Christum vt hominem censet filium naturalem Trinitatis reduplicatâ humanitate: abstinendum autem esse ab ea phrasi ob periculum errorem inferendi prauè intellecta. Hanc opinionem ita à nonnullis propugnari, testis est S.Thomas in 3.d.4.q.1.art.2. quæstiunc.1. corpore. Et quia Pontius ait, hanc sententiam inauditam, referam verba Thomistica. *Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quòd secundùm Augustinum in littera, Christus non est filius, nec Spiritus sancti, nec Trinitatis; sed tantùm Dei Patris. Sed hoc diuersa ratione à diuersis negatur. Quidam negant hoc non tanquam simpliciter falsum, sed tanquam inconuenienter dictum, vtpote præstans occasionem errandi, & circa æternam generationem filij; in qua sequeretur quædam confusio relationum,* &c. Vides B.Thomæ non esse inauditam hanc filiationem Christi vt hominis innixam vnioni hypostaticæ; quæ refert Christum vt hominem non ad Patrem ob generationem æternam, sed ad Trinitatem ob respectum temporalem; cur ergo alicui videtur inaudita?

§.125. At, inquies, auctores eius opinionis indigni fuere, qui à S.Thoma suis nominibus referrentur: at synchronos suos non refert S.Thomas. Fuerunt autem illi Alexander & Bonauentura. ille 3.p.q.8. memb.3. art.4. vbi adducit eas rationes, quas S.Thomas refert atque refellit: ait enim Alexander: *In diuinis non est aliquid ponendum, vnde sequatur relationum seu proprietatum personalium confusio.* Confer articulum S.Thomæ cum articulo Alexandri, & conspicies à S.Thoma sententiam & rationes relatas & impugnatas. Bonauentura autem id dixit in 3.d. 4.a.1.q.3.

§.126. Hic obserua beatos Thomam & Bonauenturam in hac difficultate se mutuo allegasse, & impugnasse. S.Thomas allegauit rationem Alexandri & Bonauenturæ ductam ab occasione errandi. eam impugnat: quia posset explicari propositio de Christo vt homine; qui vt est æqualis duabus personis vt Deus, minor autem vt homo, sic potuit dici filius, vt homo, sui ipsius vt Dei, & totius Trinitatis. Ipse autem propositionem suam probat: quia Christus vt homo est filius ratione suppositi; quod non refertur in ratione filij nisi ad primam personam. Hanc rationem impugnat Bonauent. ijs verbis: *Sed si ratio ista interiùs consideretur, non videtur magnæ efficaciæ: quia quamuis hypostasis Christi sit æterna, nihil tamen impedit, ipsum dici filium Virginis ratione naturæ assumptæ. si ergo illi hypostasi innasci potest filiationis habitudo in comparatione ad matrem, ex qua natura illa facta vel tracta est: quare non potest innasci respectus totius Trinitatis, à qua facta est? & ideo ex parte proprietatis filiationis, & æternitatis hypostasis, non videtur efficax ratio posse sumi ad repudiationē prædictæ locutionis. & ideo est alius modus dicendi, quòd prædictus sermo non recipitur: quia appropinquat errori,* &c. Deinde eruditè refert nonnullos errores, quibus ea phrasis occasionem daret. At Alexander ex B.Anselmo de Incarnatione cap.4. & Bonauent. quatuor rationibus ita probarunt incommoda phrasis, vt B.Thomas 3. contra Gentes cap.47. num.2. ea ratione sit vsus, quam impugnat in 3.

§.127. Igitur hi duo Doctores tam illustres censent reipsa Christum vt hominem esse filium naturalem Trinitatis; sed abstinendum ab ea phrasi, ne detur erroris occasio. Alexander autem latè docet posse dici, istam personam Christi, vel istud suppositum humanum, quod est idem cum diuino, filium Dei: vt est Deus, dicitur filius Dei Patris; vt est homo, dicitur filius Dei absolutè: quia ijs vocibus non datur occasio errandi: semper tamen negat filium Trinitatis propter eam occasionem. B.Thomas censuit posse orationem exponi: B.Bonauentura posse refelli rationem oppositam: Durandus vtrumque fecit. Hos ergo sequimur auctores in doctrina satis antiqua, & minimè inaudita ante nos.

S.Thom. q.23.

§.128. Tandem ait Pontius, hinc non sequi hos auctores esse ab ea sententia: Christum enim vt hominem esse filium naturalem Trinitatis semper negant: at verò aliquam abusiuam appellationem concedunt, vt esse patrem per creationem, aut adoptionem. Quod ex Durando, Maiore, Bassoli & Rubione confirmat, asserentibus Christum vt hominem esse filium adoptiuum Trinitatis. Non possum hunc auctorem non mirari. Durandus, Maior, Bassolis & Rubion in vnione hypostatica fundant aliquam Christi vt hominis filiationem; quam Pontius ait inauditam: hanc fuisse mentem Durandi dixi §. 123. in quo solo nomine differt à communi sententia. eam autem dicit esse ad totam Trinitatem, & respondet argumento, quod ex B.August. pro sua sententia isti auctores adducunt. versatur ergo in eâdem quæstione, & à nobis est in re, idem affirmans quod Alexander expressè agens de filiatione, quam §. 71. dixi ab eo in vnione fundari, dicit esse huius indiuidui quod est Christus, ad Deum secundùm se, non tamen ad tres personas propter occasionem errandi. Bonauentura ait Christum vt hominem esse filium ratione vnionis, vt dixi §.71. & hunc posse referri ad Trinitatem asseruit, impugnans rationem S.Thomæ, vt dixi §.126. ergo est in hac quæstione, & secutus phrasim S.Thomæ, rationem impugnat, solumque mouetur propter occasionem errandi: ergo filiationem innixam gratiæ vnionis refert Durandus ad totam Trinitatem; Alexander ad Deum secundùm se, & diuersa ratione ac æterna refertur ad primam personam; Bonauentura ob solam occasionem errandi. Quid opus est oculos excæcare proiecto puluere? maximè cùm S.Thomas hanc eamdem obtrectans, dicat ab aliquibus censeri non esse falsum, Christum Dominum esse filium Trinitatis, non tamen dicendum: aut ergo deceptus est S.Thomas, aut hic auctor.

§.129. Lectorem contestor, vt legat eam quæstionem S.Bonauenturæ: neque egebit nisi oculis ad videndum Seraphicum Doctorem esse in eâdem omnino quæstione, in qua nos: eumque propugnasse Alexandri sententiam, quam meminerat & impugnauerat S.Thomas; & ab eodem Bonauentura impugnatam rationem S.Thomæ, & confirmatam Alexandri magistri sui. Fateor ab Alexandro & Bonauentura propter phrasim negari filiationem innixam creationi; quam tamen admittunt ad Deum secundùm se: at solùm ob eamdem phrasim etiam negant filiationem naturalem innixam vnioni: de hac enim disputant. verba Bonauenturæ adduxi §.71. Ne verò Pontius auditoribus imponat, non possum non referre hæc Alexandri ea q.8.memb.3.art.4.ad 2. *ad aliud, quod obijcitur, quòd tota Trinitas dicitur pater noster,* &c. *dicendum, quòd non est simile de nobis, & de Christo homine: gratia enim inhabitans, quæ est in nobis à Trinitate, facit nos filios Dei, non naturales, sed adoptiuos: cuius mo-*

S.Thom. q.23. *di filiatio Christo non conuenit: gratia autem, quæ est in Christo à Trinitate; quæ quidem gratia est gratia vnionis, facit Christum filium Dei naturalem. Naturalis autem filius non potest dici nisi Dei Patris propter rationem suprà dictam: ne scilicet accidat in diuinis relationum & proprietatum confusio.*

SVBSECTIO III.

Probatio eiusdem sententiæ.

§.130. PRo hac sententia optimum argumentum est, quod S.Bonauentura contra S.Thomam efformat. Si quid obesset filiationi Christi vt hominis, illum referenti ad totam Trinitatem, maximè quòd relatio cadit supra totum suppositum, & non supra solam naturam: suppositum autem filij non potest in ratione filij referri ad totam Trinitatem. Sed hæc ratio probat non posse Christum referri nisi ad solam primam personam relatione æterna secundùm se; at accedente nouo fundamento non posse referri vt hominem temporaliter ad personas diuersas, minimè probat: ergo non est cur negetur hæc relatio Christi vt hominis ad totam Trinitatem. Probo Minorem: Christus vt homo refertur ad Mariam relatione filij, quæ relatio non cadit supra naturam humanam, sed supra totum suppositum, vt est persona humana. tũc sic: Hæc relatio filiationis non est æterna secundùm se: quia illa non refertur Christus ad Mariam: est ergo aliqua relatio creata resultans ex vnione humanitatis cum Verbo, vel ex vnione partium inter se priùs natura subsistentium: vel est ipsa filiatio æterna cum noua eius ad humanitatem vnione: ergo hypostasis æterna cum nouo fundamento creato refert Christum vt hominem temporaliter ad aliam personam, vel non impedit nouam relationem filij vt hominis: ergo accedente nouo fundamento, etiam refert personam vt humanam, vel non oberit nouæ relationi. Probo consequentiam à paritate rationis.

§.131. Confirmatur. Christus vt homo productus à Maria accipit nouam relationem ad totam Trinitatem in ratione personæ humanæ, productæ à Deo secundùm eam rationem: etenim vt Maria genuit & produxit Christum vt hominem, ita Deus secundùm se concurrit eâdem actione, qua productus fuit à Deo & Maria: ergo accepit relationem producti ad totam Trinitatem, vt & ad Mariam; illa autem relatio est ad Deum in similitudinem naturæ à principio coniuncto; siue à principio coniuncto non constituente personam alienam, sed eamdem cum persona intrinseca, & propria Dei. in quo constituitur discrimen Christi vt hominis à cæteris creaturis: hoc ergo discrimen reale vocamus filiationem naturalem.

§.132. Objicies, Christum vt hominem esse filium Dei abusiuè per creationem; non tamen filium naturalem. Contrà: Si quid obesset, maximè quòd filiatione æterna non refertur nisi ad primam personam: hoc autem §.130. est satis impugnatum argumento Bonauenturæ; quia filiatio æterna cum nouo fundamento non obest, quin temporaliter referatur Christus ad alias personas vt filius.

§.133. Explicatur. Christus vt homo habet nouam rationem filij, quam ab æterno non habuit; ab æterno enim non fuit filius Mariæ, nec vt homo fuit filius Dei: iam enim probaui à §.71, vnione hypostatica fundari aliquam rationem filij. aut ergo in vnione consistit formaliter filiatio, aut in relatione inde resultante: si in vnione, illa est temporalis & creata; quæ eodem pacto respicit Spiritum sanctum, ac primam personam: si verò in relatione resultante ex vnione; illa est etiam temporalis, & eodem modo respicit primam personam & alias duas. Quod verò attinet ad principium intrinsecum, & ad similitudinem in natura, eodem pacto se habent illæ duæ personæ: ergo Christus vt homo reduplicata natura eodem pacto est filius tertiæ personæ, quo primæ.

§.134. Quod autem obijciunt filiationem cadere supra personam, & non naturam, potest bifariam exponi: Primùm, relationem creatam filiationis non inesse naturæ creatæ, sed soli personalitati; quod rectè ait P.Suarez esse improbabile: natura enim est quæ oritur in similitudinem generantis, estque ratio formalis terminatiua generationis: nec est cur accidens illud sit in personalitate, & non in natura: nec hoc vnquam dixit S.Thomas. Secundò, vt denominatio completa filij cadat supra totam personam vt quod: hoc autem est Verbum; nec tollit quo minùs persona Filij Dei admittat nouum respectum in eâdem persona ad alias ratione nouæ naturæ; vel eadem hoc faciat cum noua vnione.

SVBSECTIO IV.

Aliæ probationes.

§.135. VT autem exponam, quo pacto tota Trinitas sit pater Christi vt hominis, pono entitatem Dei, vt in recto significat naturam, esse principium producens effectus creatos; in obliquo autem connotari tria supposita: omne ergo prædicatum conueniens Deo ratione naturæ in recto significatæ, conuenit toti Trinitati: quia est natura communis. Similitudo hominis cum Deo in natura conuenit ratione naturæ diuinæ; Deum autem esse hominis principium conuenit eâdem ratione naturæ. quæ natura est principium intrinsecum humanitatis Christi: quia reperit in ea humanitate, & Christo vt homine aliquid sui; nempe suppositum Verbum quod est aliquid naturæ diuinæ, & Dei; nec modò est aliquid naturæ, sed est idem cum eâdem natura; ob quod dicitur incarnata. Quia ergo tota Trinitas est idem cum natura reperiente in Christo aliquid sui; ideo tota Trinitas ratione naturæ est principium coniunctum Christi vt hominis. Nec propterea tota Trinitas est incarnata: quia distinctio inter personas efficit, ne, quidquid conuenit vni, conueniat alteri: est ergo satis vt singulæ personæ ratione naturæ videant aliquid sui in Christo vt homine, & ne homo ille sit à Trinitate alienus.

§.136. Huc accedit auctoritas Adriani in epistola ad Episcopos Galliciæ paulò ante finem: explicans enim ex c.3. Matth. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*: illud accipit de Christo vt homine, totamque vocem & complacentiam refert ad Trinitatem, & non ad solam primam personam: *Si secundùm diuinitatem dixisset* (inquit Adrianus) *nequaquam diceret: In quo mihi bene complacui; sed tantummodò, In quo mihi bene placuit; sed dum dicit,*

dicit, Complacuit, totam simul Trinitatem comprehendit: quia in homine Christo tota complacuit Trinitas. Quibus tota Trinitas loquitur de Christo, vt de filio sibi charissimo: ille ergo, qui eum filium appellat suum, est qui in eo sibi complacuit: est enim complacentia in Christo vt in filio suo: sed tota Trinitas sibi complacet, & filium appellat: ergo tota Trinitas eum agnoscit suum filium.

§.137. P.Suarez disp.49. sect.3. vers. *Responderi potest* (quẽ Pontius descripsit) ait hoc testimonium acceptum de tota Trinitate esse contra multos veteres Patres, præsertim Augustinum tom.3.lib.1.de Trinit. cap.4. præcipuè autem lib.2. c.10. vbi expressè negat Spiritum sanctum esse patrem Christi. Athanasius autem ait ex eo testimonio colligi diuinitatem Christi, quia est Filius Dei, ei similis in natura. P.Vasqu.disp.89.n.57. addit huius testimonij expositionem esse contra aliud ex 2.Petri 1. *Accipiens à Deo Patre honorẽ*, &c. Asserit ergo P.Suarez illam vocem, *Hic est filius meus*, pertinere ad solam primam personam; *In quo mihi bene complacuit*, ad omnes tres. Cogitur autem, ne Pontifex tot Patribus aduersetur. P.Vasquez ait expositionem Adriani non aduersari Petro: qui *Deum Patrem* Trinitatem accepit; tacitè autem consentit expositionem opponi Patribus antiquioribus.

§.138. Quis non videat hanc expositionem esse violentam? illa vox fuit Patris, non dubium: quia omnia, quæ sunt communia Trinitati, conueniunt primæ personæ: at non est solius Patris; sed trium personarum: sicut & *complacuit*: etenim omnia illa verba ad eumdem referuntur auctorem: si enim diceret, *Hic est filius primæ personæ, in quo mihi complacui*, res esset clara: at cùm nullum sit discrimen inter proferentem *filius meus*, & *bene complacui*; sine satis firmo fundamento discrimen tam latum quæritur. Nec expositio opposita est antiquis. Augustinus & Athanasius egerunt de Christo vt filio filiatione perfecta, & consueta, quæ est in similitudinem naturæ specificæ. in quo sensu illa vox facta non est à tota Trinitate: significat autem primam personam vt Patrem; secundam verò vt Filium primę solius: in quo prima sibi etiam complacuit. in quo sensu non accipitur nomen *filius* ab Adriano, quando egit de Christo vt homine; sed locutus est de filiatione minùs perfecta, de qua non egerunt tunc illi Patres. in quo sensu tota Trinitas emisit vocem, & significatur vt pater Christi. Non accepit Adrianus testimonium de sola humanitate, nec de diuinitate sola; sed de vna persona subsistente in vtraque, quæ secundùm vnum conceptum est filius primæ personæ solius; secundùm alium est trium. Hunc secundum explicuit Adrianus, quem alij non negauerunt: primum dixerunt illi, quem non negauit Adrianus. Nec diceretur à Deo, *In quo mihi complacui*, si ageretur de sola diuinitate: quia verò actum est etiam de humanitate, dictum est *complacui*.

SVBSECTIO V.

Ad argumenta.

§.139. ANtequam respondeam ad argumenta, præmitto Patrem & Filium non dici vna ratione. Primùm significat similitudinem perfectam in natura; quæ est vna numero in vtroque, estque in sola Trinitate inter primam & secundam personam, vt sunt Deus. Secundò, pro similitudine specifica; quæ est frequens vsurpatio vocis. Tertiò, pro generica. hæ autem duæ generationes accipiuntur etiam pro actione orta ex seminum commixtione: quam P.Suarez disp.49. vocauit filiationem corporalem. S.Thomæ q.23.

§.140. Ad argumenta ex §.117. & 118. de auctoritate S.Thomæ & Augustini, respondent alij, eos & Concilium Toletanum egisse de Christo vt Deo. quam expositionem non probo; cùm Augustinus expressè loquatur de Christo vt homine; quem ait natum de Spiritu sancto, non tamen esse eius filium: loquuntur hi duo Sancti de Christo vt homine; S. August. de filio excommixtione seminum, quam rationem filij meritò negat Christo: ait enim Spiritum sanctum cum Maria non gessisse munus patris, nec in hoc sensu posse ferri auribus fidelibus Christum esse filium Spiritus sancti, rectissimè dixit. verba Augustini: *Quòd quasi eum Spiritus sanctus tamquam pater eius de matre virgine genuisset.* Quæ expositio est Magistri in 3.d.4. vers. *Potest etiam dici*: cùm enim latè proposuisset hoc Augustini testimonium, ait: *Conceptus ergo & natus de Spiritu sancto dicitur: non quòd Spiritus sanctus fuerit Virgini pro semine. Non enim de substantia Spiritus sancti semen partus accepit.* Hæc Magister, qui semen exclusit, vt & August. patrem, nempe more carnali. Idem dixit S.Thomas 4. contra Gentes cap.47. *Non potest dici* (inquit) *Spiritus sanctus pater Christi secundùm generationem humanam; sicut Virgo dicitur mater eius: Spiritus enim sanctus non produxit humanam naturam in Christo ex sua substantia.* Hæc S.Thomas, idem asserens ea voce *ex substantia*, quod Magister ea voce *pro semine*, &c. dixit enim Ferrara vers. *Aduertendum: Hæc ratio procedit ex hoc supposito quòd filius generatur de substantia generantis, id est ex semine.*

§.141. Ad argumentum ex Concilio Toletano adducto §.120. loquitur in eodem sensu, in quo Augustinus, à quo accepit verba. Non enim Filius, etiam vt homo, est à Spiritu sancto & substantia ipsius Spiritus sancti, id est virtute seminis: ne dicamus tertiam personam esse patrem secundæ, & hanc habere duos patres, ex quorum substantia sit Christus filius vtriusque. In hoc sensu est de fide Christum vt hominem non esse filium Spiritus sancti. Fundamentum sententiæ proposui, & respondi à §.130.

§.142. Hinc deduces: si Pater accepisset naturam humanam, fore filium Trinitatis: Christus autem non est absolutè dicendus filius Spiritus sancti, nec Trinitatis: quia frequenter accipitur pro accipiente substantiam specificam Patris, quam Filius non accipit à Trinitate. item pater hominis frequenter & semper significat ex virtute & commixtione seminis, ob quod P.Suarez prudenter monet, abstinendum ab ea phrasi: si autem ea vtamur, addendum esse, *Christus vt homo est filius Trinitatis per vnionem.* Quo veritas explicatur absque occasione errandi. S.Thomas 3.p.q.32. art.3. rectè monet Christum non esse dicendum filium Trinitatis, quia ei competit perfecta filiatio, à qua debet appellari; non verò ab imperfecta. Vnde rectè concludes, S.Thomam reipsa non esse cõtra hanc sententiam.

S.Thom. q.24.

DISPVTATIO LXXXIV.

De prædestinatione Christi.

S.Thom. quæst.24.

§.1. PRædestinatio bifariàm accipitur. Primò, pro voluntate Dei ab æterno decernente aliquid in tempore facere, quo pacto omnia, quæ in tempore fiunt, prædestinata. Secundò, pro voluntate destinante rem aliquam ad aliquem terminum; maximè quando id fit merè gratis: vt homines dicuntur ad beatitudinem prædestinati, scilicet sunt destinati à Deo, vt sint beati.

§.2. Dico Primò: Christus prædestinatus est ab æterno esse filius Dei, scilicet ab æterno decreuit Deus efficere hoc compositum *Christus*, quod est filius Dei. ita S. Thomas art. 1. asserens ab æterno prædestinari, quæ in tempore fiunt per gratiam: Christus autem vt homo factus est per gratiam vnionis: ergo & ab æterno prædestinatus. Patet ex 1.ad Corint. 2. vers.7. *Sed loquimur Dei sapientiam, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam nostram.* Et ratione: nam hoc compositum est aliquid in tempore productum à Deo: ergo Deus ab æterno illud voluit producere: temporarius enim nullus illi accidit actus. In hoc sensu explicat Augustinus tract.105. in Ioan. testimonium Pauli: *Prædestinatus est filius Dei in virtute: illud enim* (inquit) *prædestinatum, vt sic suo tempore fieret, quemadmodum ante omnia tempora prædestinatum erat vt fieret.* & infrà: *Nam in prima epistolarum eius, quæ est ad Romanos, & ipsius epistolæ principium est, vbi legitur, Paulus Apostolus, qui prædestinatus est filius Dei.*

§.3. Objicit, cùm Christus sit filius Dei, quomodo prædestinatus est esse filius Dei? Respondeo eum vt Deum non esse prædestinatum, sed vt hominem: cùm autem Christus vt homo sit filius Dei, & sub hoc conceptu fuit indifferens obiectum voluntatis diuinæ; quæ potuit velle, & non velle vt existeret; voluit liberè vt existeret, & vt absolutè esset: sicut ego ab æterno prædestinatus sum Petrus, id est, decretus vt sim Petrus: quia quod non existit, non est absolutè: ita Christus decretus est, vt existeret in quantùm homo; & vt homo esset absolutè filius Dei. quod est prædestinari ad esse: non quasi ratio filij ei iam existenti vt homini adueniat accidentariè; sed vt sit absolutè sub ea ratione, qua potuit non esse. est autem hoc discrimè: quòd ego ab æterno non sum prædestinatus in sensu communi Theologis: quia in meo esse nulla est gratia supernaturalis; in esse autem Christi est.

§.4. Dico Secundò: Christus vt concipitur existens cum hypostasi diuina, non potuit prædestinari ad filiationem naturalem Dei tamquam ad terminum in secunda significatione prædestinationis, quam adduxi §.1. Hanc sententiam docuerunt Durandus in 3.dist. 7.q.3. Palud. q.3. art.2. & 3. circa 2. Bonau. in 3.d.7.art.2. qu.3. Marsil. qu.7. art.1. in 3.p. circa 3. & Toletus in cap.1. epistolæ ad Rom. annot. 9. quos videntur sequi Patres Suarez, Valentia & Bened. Iustinianus locis conclus. 3. adducendis, dum quærunt distinctionem aliquam saltem rationis inter prædestinatum, & eius terminum. Probatur ex Augustino adducto §.2. his verbis: *Rectè dicitur prædestinatus, non secundùm id quod est Verbum Dei, Deus apud Deum; vt quid enim prædestinaretur, cùm iam esset, quod erat? illud enim prædestinatum erat, quod nondum erat.* Ratio est manifesta: quia qui prædestinatur ad aliquem terminum, ad illius consecutionem dirigitur, tamquam ad finem: sed quando res aliqua in suo intrinseco conceptu includit aliquam perfectionem, non potest dirigi ad illius consecutionem; neque talis perfectio potest esse finis illius: quia finis est causa extrinseca, siue distincta, rei, quæ est ad ipsum: ergo talis res non potest ad eam perfectionem prædestinari. Maior patet ex vocis significatione præmissa §.1. perfectionem autem illam esse finem rei prædestinatæ ad ipsam, est communiter certum: quia est donum aliquod gratuitum, ad quod dirigitur creatura rationalis, vel tamquam ad finem, vt beatitudo, & vnio hypostatica; vel tamquam ad medium: vel saltem negari non potest aliqua distinctio saltem rationis inter obiectum prædestinationis, & eius terminum: nam si ego Petrum destino ad aliquid, illum destino ad aliud, & non ad ipsum Petrum. Quid enim est destinare Petrum ad seipsum? Vnde & Minor syllogismi probata manet: nam quod est de compositione alicuius rei, non potest esse terminus, ad quem talis res dirigatur: idem enim dirigeretur ad se ipsum. Tunc sic argumentor: Sed Christus conceptus clarè cum hypostasi diuina includit intrinsecè tanquam partem sui, aut quasi partem, vnionem hypostaticam, & personam Verbi; & propter eamdem rationem filiationem naturalem Dei: quia Christus componitur ex hypostasi diuina, & natura humana: ergo Christus ita conceptus non potest prædestinari vt sit filius Dei.

§.5. Dico Tertiò: Hic homo Christus non potest prædestinari ad rationem filij naturalis Dei: nam hic homo includit clarè & distinctè in suo conceptu illam rationem; & cùm hic homo, in quantum homo, sit filius naturalis Dei, quo pacto potuit à Deo dirigi, vt ad terminum, vt esset filius Dei? Hanc sententiam tradunt auctores secundæ conclus. exceptis Patribus Suarez, Vasquez, Iustiniano & Valentia: primus disp.40. sect.2.§. *Quocirca*: secundus verò disp.90. à num.21. tertius autem in explanatione cap.1. epist. ad Rom. §. *Si pressius*: quartus verò disp.1.q.24.p.2. aiunt hunc hominem significare directè & explicitè humanitatem; indirectè verò & confusè suppositum, quin hoc aut illud eo conceptu exprimatur. opinantur igitur Deum prædestinasse ad vnionem hypostaticam sibi hanc humanitatem vagè consideratam in

in supposito. Verùm in opinione P. Suarez minimè id potest affirmari: ex ipso enim ostendi disp.39. §.25. Christum, siue hunc hominem, supponere in recto pro persona, non pro natura: vnde debet supponere in particulari pro hoc supposito: alioquin non erit hic, sed vagus homo.

§.6. Impugnatur autem hæc sententia: Primò, quia Deus nihil indeterminatè & confusè considerat; sed omnia distinctè, & in particulari, vt abunde probaui disp.13. sect.9. ergo Deus non potuit prædestinare hanc humanitatem cognitam cum supposito indeterminatè, sed cum supposito determinato, & in particulari: non enim potest velle, quod non cognoscit. Confirmatur. nam Deus, aut videt humanitatem existentem cum supposito vago, quod quidem repugnare ostendi disp.5. quia illam videt, vt existere cum omnibus suppositis: & quia omne quod à parte rei existit, est determinatum: vnio autem ad illud suppositum esset indeterminata. vel illa humanitas consideratur à Deo vt capax omnium suppositorum in particulari, cui potest tribuere quod voluerit: hoc autem non est prædestinari hunc hominem ad hoc suppositum; sed tantùm est prædestinare hanc humanitatem. vel consideratur hæc humanitas cum aliquo supposito componens hominem. si suppositum est determinatum, videlicet Petri aut Pauli, iam prædestinaretur Petrus ad vnionem hypostaticam: si verò suppositum est indeterminatum: ergo Deus iam haberet actum confusum circa suppositum: nec enim nostra confusa conceptio quidquid iuuat: quia ex illa non colligitur confusio in diuina, quod erat necessarium vt Deus prædestinaret hunc hominem cum supposito indeterminato: nam si illud non cognoscit indeterminatè & confusè, non potest velle illud destinare ad aliud, quidquid nos confusè illud apprehendamus. Deinde *hic homo* sumi potest, aut pro toto composito ex natura & subsistentia, aut denominatiuè pro natura, quæ denominatur, & in obliquo pro subsistentia: vt album dicitur dulce, quia supponit adæquatè pro solo subiecto connotante albedinem. si primum, hoc suppositum est de conceptu huius hominis: quia constituiua sunt idem, quod compositum; vnde vno amoto non manet compositum idem adequatè. si verò secundum, iam non prædestinatur propriè hic homo; sed sola humanitas, quæ denominatur homo. Vt cùm dico, Album est dulce, *album* supponit pro solo subiecto: nam de illo solo, & non de albedine enuntiatur dulcedo; connotatione autem albedinis solùm significatur pomum, de quo dicitur dulcor habere etiam albedinem.

§.7. Objicis testimonium Pauli c.1. ad Roman. *De filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnem, qui prædestinatus est Filius Dei.* Quod de prædestinatione Christi ad filiationem Dei accipiunt Glossa interlinearis, PP. Suarez disp.40. sect.2.§. *Quocirca*, & Iustinianus in explicatione eius loci §. *Si pressius*. Verùm si cum August. hunc locum explicemus tom.9. tract.105. in Ioan. nullam habet difficultatem: ait enim Christum prædestinatum esse, scilicet decretum à Deo eo modo, quo factus est, sumpta prædestinatione primo modo, vt dixi §.1. Sicque contexitur textus Pauli, *Qui factus est ei ex semine Dauid, & prædestinatus vt ita fieret.* Vt tamen expositio hæc vera sit, aliquid illi est addendum ad exactam huius loci expositionem. Origenes sic interpretatur, Existens filius Dei, destinatus est vt sit primogenitus mortuorum: scilicet voluit Deus, vt Christus per mortem obtineret primitias dormientium. Clarior enim & exactior interpretatio est eiusdem S. August. in expositione inchoata in Epistolam ad Rom. 5. Ambros. to.5. in c.1. ad Rom. his verbis: *Hic ergo, qui incarnatus, quid esset latebat; tunc prædestinatus est secundùm spiritum sanctificationis in virtute manifestari Filius Dei, cùm resurgit à mortuis.* Itaque prædestinatus est Christus ad gloriam & manifestationem, & impertiendum spiritum sanctificationis ex mortuorum resurrectione. Quam expositionem sequuntur Salmeron tom.13. in epist. ad Rom. cap.1. & Iustinianus in explicatione eius capitis. Adde expositionem Græcorum Patrum Oecumenij, Theodoreti, Damasceni, Chrysost. & aliorum, opinantium participium *prædestinatus* esse idem, quod prædemonstratus & prædeclaratus Filius Dei. Qua ratione Erasmus transtulit è Græco in Latinum. sensus autem est: Filius Dei, qui factus fuerat ex semine Dauid, declaratus est esse Filius Dei ex mortuorum resurrectione, & largitione Spiritus sancti in virtute propria. Quæ expositio non est aduersa secundæ relatæ ex August. & Ambros. probatur autem Salmeroni & Iustiniano suprà, Toleto annot.9. & Vasquez disp.90.c.4. Vnde liquidò constat nihil subsidij in hoc testimonio esse pro opposita sententia.

§.8. Dico Quartò: Humanitas Christi prædestinata est ad vnionem hypostaticam. ita tenet S. August. c.15. de Prædestinat. Sanctorũ, PP. Suarez & Vasquez in præsenti. Probatur apertè: quia prædestinatio propriè significat destinare aliquid ad aliquid: sed humanitas Christi destinata est ad vnionem hypostaticam: ergo prædestinata est. Oppositum sentiunt S. Thomas art.1. ad 2. & Nicolaus de Lyra: quia prædestinari conuenit personæ, & non naturæ: denominationes enim sunt suppositorum. Respondeo, prædestinationem ad aliquid, quod supponitur, suppositum conuenire toti supposito, & non soli naturæ: v.gr. prædestinatio hominis ad gloriam; secùs verò prædestinatio, quæ habet pro termino suppositum: tunc enim obiectum prædestinationis non est suppositum, sed natura; terminus autem est suppositum: neque denominationes sic antecedentes conueniunt supposito: iam enim ostendi eas solàs conuenire illi, quæ ipsum suppositum consequuntur, non quæ præcedunt.

§.9. Dico Quintò: Verbum diuinum non est prædestinatum ad humanitatem, siue vt sit homo: nam prædestinatio propriè sumpta est de termino, qui sit supernaturalis rei prædestinatæ; minùs tamen propriè potest dici prædestinatum, vt sit homo. Hîc multum potest de nomine contendi.

§.10. Dico Sextò: Christus in quantum homo, & simpliciter, est prædestinatus ad gratiam, & gloriam: nam gratia & gloria sunt supernaturales humanitati; & illa fuit ad ea duo destinata: item actus ille est posterior ratione, quàm suppositum. Ratione humanitatis prædestinatæ potest persona dici prædestinata, sicut accipit alias denominationes. Non est opus hac de re longiùs prouehi: consulantur S. Thomas, PP. Suarez, Vasquez, Ragusa, Becanus, & Gaspar Hurtadus: nec verò opus est in quæstionibus de nomine moram facere.

S.Thom. q.25.

DISPVTATIO LXXXV.

De adoratione Christi, & rerum eiusdem.

S.Thom.quæst.25.

SECTIO I. *Prima conclusio.* SECTIO II. *Secunda conclusio & tertia.*

§.1. PRIMVM statuo, mihi non esse sermonem de adoratione vt sic: esset enim saltare extra chorum: hæc enim materia locum habet in 2. 2. Deinde adoratio est actus quidam honoris, quo aliquis colit alium propter aliquam excellentiam. Hæc adoratio potest esse ciuilis, qua personam aliquam adoramus, siue, vt meliùs loquar, colimus; vel propter potestatem ciuilem, vel nobilitatem, aut aliquod donum humanum. Deinde potest esse adoratio supernaturalis; quam communiter Theologi tripartiuntur. Prima est latria, qua solum Deum colimus propter diuinam eius excellentiam, & nos profitemur illius seruos. Secunda vocatur hyperdulia, qua aliquem colimus propter eius excellentiam supernaturalem purè creatam. Tertia vocatur dulia, qua veneramur aliquem propter eminentem eius excellentiam purè etiam creatam. Has tres adorationes Theologi distinxere claritatis gratia: at verò impositio nominum eas non distinxit, & à multis ex antiquis Patribus indiscriminatim vsurpantur, vt obseruauit P.Suarez disp.51. sect.3.§. *Secundò diuidi solet.*

§.2. Deinde obseruetur Christum hominem adorari latria per idiomatum communicationem, de quo nulli potest esse dubium. Quæstio autem esse potest de Christo vt homine, scilicet vtrùm humanitas Christi sit obiectum adorationis latriæ, qua ipsa humanitas adoretur. Ac primùm reijciendus est error Ioan. Wiclephi, asserentis humanitatem separatam à Verbo debere adorari latria. quasi diuinans impugnat hunc errorem B. August. serm. 58. de Verbis Domini, asserens, se propterea adorare carnem Christi, quia est vnita deitati: à qua si separetur, non debetur iste honor.

SECTIO I.

Prima conclusio.

§.3. DICO Primò: Humanitas Christi simul cum Verbo adoratur latria propria & rigorosa. Hæc conclusio est vera contra Alexandrum, Rabanum, & alios, quos refert P. Vasquez disp.25. cap.1. tribuentes humanitati Christi latriam fusiori quadam significatione. Cord. autem & Gabriel latriam propriè sumptam tribuunt non humanitati, sed homini: quia homo supponit pro persona. Hæc tamẽ conclusio est B. Thomæ hac quæst. Caietani, Bonauent. & quamplurium Theologorum apud Patres Vasquez disp 91. c. 2. & Suarez disp. 53. sect.2. vers. *Dico ergo primò*, quos ipsi sequuntur. Probatur Primò, auctoritate August. serm.58. de Verbis Domini, his verbis: *Si quis vestrûm aut purpuram, aut diadema regale iacens inueniat, numquid conabitur ea adorare? Cùm verò rex eam fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si ea simul cum rege adorare quis contempserit.* Vbi aduerte, ab August. conflari vnum obiectum adorationis ex rege, & eius purpura: item ex humanitate, & Verbo. Quam sententiam clariùs docuit in psalm. 98. in ea verba, *Adorate scabellum pedum eius.* Ambros. Damasc. Cyrill. Epiphan. Athanas. & alij Patres apud Vasquez disp. 95. cap.2. Deinde in Concilio Alexandr. in epist. ad Nestor. definita videtur hæc sententia his verbis: *Sed vnus intelligitur Christus Iesus, filius vnigenitus, qui vna adoratione propria cum carne adoratur.* at manifestum est Christum Iesum adorari latria: cùm ergo eius caro ex definitione Concilij adoretur vna adoratione, illa erit propriè latria.

§.4. Ratione probatur: nam obiectum formale & materiale pertinent ad eumdem habitum supernaturalem: vt proximus, in quantum est aliquid Dei, & Deus ipse, amantur eodem habitu charitatis: item reuelatio diuina, & mysterium reuelatum pertinent ad eumdem habitum fidei. quod etiam cernitur in virtutibus naturalibus & vitijs: nam subleuatio pauperis, & motus externus exercitus ad illam subleuationem, pertinent ad eamdem virtutem misericordiæ. item mors volita ab homicida, & media quibus illam exercet, pertinent ad idem vitium homicidij. de quibus latè disserui volum.2. disp.11. sed diuinitas est ratio formalis per se terminans adorationem, & humanitas illi vnita adoratur ratione illius, & est obiectum materiale adorationis; sicut mysterium reuelatum est obiectum materiale fidei: ergo adoratio humanitatis vnitæ Verbo pertinet ad eumdem habitum latriæ, quo diuinitas adoratur. Minor patet: quia quidquid est excellens in gradu supernaturali, adoratur propter rationem illam, à qua dicitur excellens, vt Sancti adorantur propter gratiam: ergo cùm humanitas vnita Verbo sit in excellentissimo gradu omnium possibilium, adorabitur propter illam, quod est esse obiectum materiale, quemadmodum est obiectum materiale comparatione finis: quia non propter se, sed propter finem amatur. & quemadmodum mysterium reuelatum est obiectum materiale comparatione reuelationis: quia reuelatio propter seipsam; mysterium autem non propter se, sed propter reuelationem creditur. similiter humanitas vnita, quia non ex se, sed ex Verbo habet excellentiam, ita adoratur non propter se, sed propter Verbum vnitum; Verbum autem propter se ipsum adoratur. Confirmatur. res ad-

adorata, & ratio formalis adorationis adorantur eodem actu, vt pono ex materia de adoratione in communi: sed Verbum diuinum adoratur actu elicito ab habitu latriæ: ergo & humanitas: cumque omnes actus eliciti à latria sint latriæ propriè, sicut omnes actus eliciti ab habitu charitatis; sunt charitatis; apertè concluditur humanitatem adorari actu proprio latriæ.

§.5. Objicis Concilium Alexandrinum damnans hanc propositionem Nestorij in epistola ad eumdem, *Propter eum qui hominem induit, veneror eum qui indutus est*: ergo humanitas non colitur propter Verbum. Respondeo, illis verbis explodi errorem Nestorij diuidentis personam induentis ab induta, & constituentis duas personas: subiungit enim: *Sed vnus intelligitur Christus Iesus, filius vnigenitus, qui vna adoratione propria cum carne adoratur.* itaque illa aduersatiua *sed vnus*, opponitur propositioni Nestorij: at Concilium non negat diuinitatem esse causam propter quam adoratur humanitas. imò Concilium Tridentinum sess.13. cap.5. & can.6. decreuit Sacramentum Eucharistiæ latria adorandum esse ob præsentiam ipsius diuinitatis. potiori ergo iure ipsa humanitas adoratur, in qua non personæ assistentia, sed corporaliter inhabitat omnis plenitudo diuinitatis.

§.6. P. Vasquez disp 91. cap.3. ait humanitatem adorari per accidens; totum verò Christum per se: verùm quæstio ista potiùs est de nomine, quàm de re: constat enim actum latriæ solum habere pro obiecto in quod fertur, non remotè, sed proximè, & Verbum, & humanitatem: totum autem dicitur per se adorari; partes verò illius per accidens. & quamuis istum modum loquendi sæpè in philosophia impugnaui, non est multum curandum, qua ratione loquendum, cùm vtraque multi graues Doctores vtantur. Cùm verò Damascenus ait non materiam, scilicet humanitatem, sed materiæ auctorem adoro, intelligitur illum non adorare materiam vt Deum; non tamen negat se illam venerari & colere; imò ait: *Materiam verò, per quam mihi salus parata est, colere non desinam, non tamen vt Deum*: vt patet ex orat. prima de imaginibus. quo responso confutatur fundamẽtum aduersariorum: nam non solùm Deus adoratur adoratione latriæ, sed etiam quidquid est adorandum ratione diuinitatis: nec enim opus est, vt obiectum materiale sit Deus; sed sufficit eum esse obiectum formale: quia propter coniunctionem cum diuinitate habet excellentiam.

SECTIO II.

Secunda conclusio & tertia.

§.7. DICO Secundò: Humanitas Christi propter dignitatem, quam habet à Verbo, est adoranda latria: quia dignitas, quam habet à Verbo, non est aliud, quàm ipsum Verbum: sed adoratio, quam formaliter habet à Verbo, est latriæ: ergo. Probo Maiorem: quia ex eo præciso conceptu Verbi sine aliquo alio conceptu physico, vel morali, intelligitur humanitas Christi excellere omnem puram creaturam, & esse illa dignior quocumque honore: quia Christus in quantum homo, ratione Verbi est filius naturalis Dei. Dices, ex vnione ad Verbum resultare in humanitate dignitatem quamdam moralem ab ipso Verbo distinctam, vt videtur colligi ex P. Suarez oppositam sententiam sequente disp.53. sect.2.§. *Dico secundò*: quemadmodum ex insigni Iacobeo in homine, resultat quoddam nobilitatis genus; ita ex actibus Christi, clauis, cruce, &c. resultat dignitas quædam moralis. Respondeo, negando antecedens: quia cùm Verbum diuinum sit physicè vnitum humanitati, illam physicè dignificat, non moraliter: quia moralis dignificatio est quando Verbum non vnitur physicè alicui rei, tamen in illa præstat eosdem effectus, quos si physicè vniretur. quod patet in bonis eiusdem actibus, qui sunt infinitè meritorij: quia licet Verbum non sit illis physicè vnitum; est tamen moraliter, quia ab ipso procedunt per humanitatem illi vnitam. idem dixerim de clauis, & alijs, quæ propter contactum physicum Christi sine physica cum illo vnione accipiunt dignitatem. Ad exemplum signi Iacobei, Respondeo illud esse purè signum: dignitatem autem & honorem formaliter oriri à principis iudicio de illius hominis probitate, & à voluntate, qua voluit illum honorare, & aptum reddere muneribus nobilium. qui actus non vniuntur physicè cum illo homine, sed moraliter, vt sæpiùs dixi de moneta, dominio, & alijs rebus.

§.8. Dico Tertiò: Humanitas Christi non adoratur latria, si adoretur propter gratiam habitualem, aut propter modum supernaturalem vnionis, vt est distinctus realiter à Verbo, non verò propter excellentiam Verbi. ita S. Thomas art.2. in corpore. P. Suarez disp.53. sect.2.§. *Dico tertiò*: & alij complures Scholastici: nam ratio formalis illius adorationis est excellentia creata, & non increata: sed nihil possumus adorare latria, nisi ratio formalis adorandi sit increata: nam ratio creata pertinet ad aliam inferiorem virtutem: ergo. Confirmatur. obiectum formale & materiale pertinent ad eam virtutem, vt ostendi in conclus.1. sed obiectum formale huius adorationis non pertinet ad latriam: ergo nec humanitas, vt est obiectum materiale illius, pertinebit ad latriam. Confirmatur Secundò. Ego possum apprehendere humanitatem vt habet excellentiam à gratia habituali distinctam realiter ab excellentia Verbi: item vt habet excellentiam à modo vnionis distinctam ab excellentia Verbi: ergo illud obiectum vt sic distinctum, possum ego & amare & colere. De amore res est certa: nam omne bonum, vt bonum, est amore dignum. de cultu patet: quia cultus est etiam actus voluntatis, quo homo excellens, vt excellens, est dignus, sicut omne bonum est dignum amore. & quemadmodum humanitas cum illa bonitate præcisè sine bonitate increata non pertinet ad virtutem theologicam charitatis; sed ad amicitiam moralem supernaturalem: ita excellentia illa vt distincta à Verbo non pertinet ad latriam, sed ad hyperduliam ratione vnionis, & ad duliam ratione gratiæ habitualis.

§.9. In hanc opinionem acriter inuehitur P. Vasquez à disp.96. à cap.4. Primò, auctoritate Conciliorum, & Patrum negantium Christo deberi duas adorationes: nam expresè negatur admittendam esse hanc propositionem, *Propter eum qui hominem induit, eum qui indutus est, veneror. Propter inuisibilem adoro visibilem.* Respondeo Patres totos fuisse in impugnando Nestorio, cuius est illa propositio,

S.Thom. q.25.

quà constituebat duas personas; alteram assumentem; alteram assumptam: atque vni tribuit adorationem propter alteram, vt patet ex Concilio Alexandrino & Ephesino, & maximè Constantinop. V. can. 9. collationis 8. *Si quis in duabus naturis adorari dicit Christum, ex quo duas adorationes introducit, separatim Deo Verbo, & separatim homini: vel si quis ad interemptionem, vel ad confusionem deitatis & humanitatis, vnam naturam, siue substantiam, eorum quæ conuenerunt, introducens, sic Christum adorat; sed non vna adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, anathema sit.* Vbi damnatur Eutyches confundens naturas, & Nestorius distinguens personas. Quare S. Thomas art. 2. ait ex parte rei adoratæ vnam tantùm esse adorationem, scilicet vnam personam, quamuis causæ adorationis sint multæ. itaque propter gratiam habitualem formaliter adoratur humanitas; tota verò persona per denominationem ab illa.

§.10. Secundò mouetur: quia humanitas concipitur vel vt pars hominis Christi, & vnita Verbo, vel concipitur præcisa à Verbo. Si hoc secundum, non agitur de humanitate Christi formaliter. si primum, ergo non potest adorari per se, sed simul cum toto: ergo adoratur cum Verbo: sed Verbum adoratur latria: ergo. Primùm respondeo ad hominem, ipse fatetur cap. 8. posse humanitatem orari distincta oratione ab oratione totius compositi. nam vel oratur humanitas vt præcisa à Verbo; & sic non oratur humanitas Christi: vel oratur vt vnita, & vt pars: sic autem ipsa oratur per accidens; totum verò compositum per se: ergo est eadem difficultas. Dicit, Verbum non esse principium per se operationum humanitatis, per quas oramus vt nobis opituletur; at esse formalem rationem adorationis. Contrà: Licet Verbum non esset principium illarum; tamen humanitas nobis opitulatur in quantum illi vnita; & quidem non opitulatur vt præcisa, sed materialiter manens vnita. Similiter respondeo eam adorari vnitam quidem Verbo; non tamen iungendo Verbum cum illa in ea adoratione, nisi denominatiuè ab humanitate. Ad rationem respondetur, partem per se adorari, quando tota ratio adorationis est in illa, quin ab alio communicetur: quemadmodum anima per se discurrit, quia à composito ratione illius partis non accipit rationem discurrendi: ita hîc contingit.

§.11. Tertiò mouetur: quia stultum videtur adorare humanitatem propter inferiorem excellentiam, cùm habeat aliam superiorem propter quam adoretur. Respondeo fore stultitiam, si tunc omitteretur adoratio maioris excellentiæ, negando humanitatem esse dignam adoratione propter illam: at verò qui se habet præcisiuè circa superiorem excellentiam, non erit stultus si adoret inferiorem: nam cùm illi actus sint liberi, & ad nullum teneamur hîc & nunc ex præcepto; sicut possumus vtrumque omittere, ita possumus omissâ adoratione superioris excellentiæ, adorare inferiorem: nec enim stultus est qui exercet religionem, non exercens charitatem, licet charitas sit excellentior virtus: & sicut possumus laudare humanitatem à gratia habituali quin à Verbo; ita & adoratur. imò stultum videtur aliquem laudare de bono finito, cùm possis de infinito. nec verò adoratio magis terminatur ad suppositum, quàm laus, quando excellentia non oritur ab eo.

§.12. Obijcis Quartò, Deum non esse adorandum latria propter beneficia ab eo accepta. Respondeo ita sentiri à S. Thoma eo art. 2. & alijs Scholasticis. quod nunc non disputo: potest tamen discrimen afferri, quia beneficia. & alia dona creata non sunt ratio formalis adorationis: non enim adorantur, sed per animum gratum nos excitant, vt Deum adoremus propter diuinam eius excellentiam.

§.13. Dico Quartò, B. Virginem, quia Christum gestauit in vtero, adorari posse latria: nam tantam dignitatem accepit, quantam clauí & crux; imò & maiorem: communiter tamen non exercetur hic cultus, ne sit periculum errandi, & idiotæ opinentur Virginem esse dignam latria propter excellentiam creatam illi intrinsecam, & non per extrinsecam denominationem à Christo. In quo sensu arbitror locutum S. Thomam art. 5. de cruce, clauis, &c. Sequendus est B. Thomas: est hoc discrimen inter Mariam & inanimata, quæ Christum tetigêre, quòd Maria habet excellentiam propriam dignam cultu hyperduliæ, claui autem & crux nullam habent. ob quod non coluntur nisi ob intrinsecam dignitatem Christi, & eâdem latria, qua illet Maria verò colitur & propter excellentiam propriam intrinsecam, & ob extrinsecâ Christi. quamobrem in eius cultu considerare debemus vt latria sit ob Christum; hyperdulia ob dignitatem matris; dulia ob gratiam habitualẽ. humanitas Christi potest adorari latria ob vnionem antiquam meliùs quàm claui ob antiquum contactum, siue esset sine supposito creato, siue cum illo. Vtrùm, quouis peccato mortali, an sola damnatione æterna, deleatur hæc dignitas? non est huius loci.

S.Thom. q.26.

DISPVTATIO LXXXVI.

Vtrùm Christus sit mediator inter Deum & homines?

S.Thom. quæst. 26.

§.1. SACERDOS est mediator inter Deum & homines. De sacerdotio Christi disserui disp. 79. mediatoris autem munus exiguam petit disputationem. Mediator est medius inter duos. Christus quadrupliciter est medius. Primùm ratione hypostasis, cui vniuntur duæ naturæ, inter quas est media. Secundò, quasi arbiter in componendis duobus diffidentibus: ipse enim voluit inter Deũ & nos se interijcere sedaturus nostra diffidia. ob quod dixit Isaias, consilio Christi dirigendam nostram salutem. Tertiò, perferendo vtriusque mandata partis; ipse exposuit nobis voluntatem Dei, ad quem perfert nostra postulata. Quartò, soluendo de suo, quod deest parti offendenti: etenim quod non rapuit, exsoluit.

§.2. Persona Christi mediatoris commune habet aliquid cum vtroque diffidentium. cum Deo habet commune suppositum, non per identitatem cum duabus personis, sed cum Deo secundùm se, inter quem & nos est formaliter & primariò compositio: cum Trinitate autem ratione Dei secundùm se. Item suppositum est commune duobus alijs: quia omnia tria sunt eiusdem numero naturæ. Nobiscum communem habet naturam non quidem vnam numero, sed specie: ob quod rectè potuit esse sequester & mediator inter Deum & homines.

§.3. Nec verò eæ conditiones sunt omnino necessariæ. B. August. tom. 5. lib. 9. de Ciuit. Dei c. 15. à medio, negat angelos esse posse mediatores inter Deum & homines, quia nihil habent commune nobiscum. Hanc sententiam impugnat S. Thomas q. 26. art. 1. ad 2. quia secundùm gradum naturæ sunt infra Deum. & quidem ad hoc munus exigitur distinctio realis inter naturas diffidentium, quia illæ sunt ratio diffidij: odium enim Dei in peccatorem à natura diuina est formaliter; peccata autem à nostra. Dum ergo interijciatur aliqui is habens naturam distinctam, à qua componatur diffidium, poterit esse mediator. B. Thomas Augustinum impugnat, quem expono de mediatore maximè apto, qui faciliùs quæ vult impetrat à diffidentibus, & homines confidentiùs apud illum causam agunt.

§.4. Christus, teste Paulo, fuit mediator inter Deum & homines: absolutè quidem, potens diffidentes componere, soluens vltra condignum offendentis partis peccata, placans offensam. Sacerdotes sunt mediatores secundùm quid: Primùm, vt ministri Christi principalis mediatoris: Secundò, de congruo placantes Deum merito congruo: vt Moses placauit Deum ne euerteret Israelitas.

§.5. Christus absolutè vt homo fuit mediator: quia humanitas exercuit vt principium elicitiuum actiones medij: etenim diuinitas eas exercere non potuit: erat enim altera pars diffidens ob iniurias à nobis acceptas. Ita censuit B. Thomas art. 2. & cum eo cæteri, quo damnantur aliqui hæretici hoc munus deferentes diuinitati: at S. Thomas non excludit, sed includit suppositum, vt à quo oritur vis operibus Christi, & quo Christus conuenit cum Deo, vt constat ex eodem articulo, maximè ad 3. ergo vltimo satisfecit eliciente humanitate satisfactionem: item vt homo Deus, tribuente diuinitate valorem, vt rectè explicuit P. Suarez. P. Vasquez rectè etiam dixit, Christum vt hominem satisfecisse reduplicatâ specificatiuè humanitate vt principio eliciente, & vt Deus satisfecit reduplicatâ personalitate, seu necessitate suppositi. Quando verò & humanitas & diuinitas concurrunt vt principium per se necessariũ; eæ actiones tribuuntur vt homini Deo: quia humanitas est principium; diuinitas verò est valor. Ne autem cum hæreticis, nec nomine (si possumus) conueniamus, Chtistus vt homo satisfecit absolutè: quando autem dicimus eum satisfecisse vt Deum; addendum, vt hominem Deum secundùm valorem, vt semper explicemus diuinitatem non esse nisi dignitatem in valore; humanitatem esse principium eliciens satisfactionem.

FINIS.

INDEX TESTIMONIORVM SCRIPTVRAE SACRAE, QVÆ IN HAC PRIORI PARTE DE DEO HOMINE EXPONVNTVR.

EX GENESI.

Cap.1. v.26. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. *Affertur disp. 83. §.103. ad probandum Christum ratione humanitatis habere sufficiens fundamentum vt sit filius naturalis Dei etiam vt homo.*

Cap.4.v.1. Possedi hominem per Deum. *Affertur disp.13.§.68.ad probandum duos primos parentes matrimonio vsos honestè ex gratia per Christum tunc præuisum vt existentem.*

Cap.6.v.12. Omnis quippe caro corruperat viam suam. *Affertur disp.69.§.9. ad probandum voce* caro *hominem significari.*

Cap.22.v.18. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti voci meæ. *Affertur disp.29. §.2. ad probandum meruisse Abraham circumstantiam Incarnationis, quoad genus Christi.*

Cap.26.v.5. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea. *Affertur disp.77. §.7. ad probandum mandato significari iussionem. Affertur etiam eâdem disp. §.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.27.v.8. Nunc ergo, fili mi, acquiesce consilijs meis. *Affertur disp.77. §.10. ad probandum consilium accipi pro voluntate consulti.*

Cap.32. v.19. Similiter dedit mandata secundo & tertio. *Affertur disp.77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Cap.41.v.37. Placuit Pharaoni consilium. *Affertur disp.77.§.9. ad probandum consilio significari consulti responsum.*

Cap.45.v.9. Hæc mandat filius tuus Ioseph. *Affertur disp.77.§.6. ad probandum mandato significari legationem.*

Cap.49.v.6. In consilium eorum non veniat anima mea. *Affertur disp.77. §.9. ad probandum consilium accipi pro consultatione plurium.*

Cap.50.v.16. Mandauerunt ei dicentes. *Affertur disp.77. §.6. ad probandum mandato significari legationem.*

EX EXODO.

Cap.1.v.17. Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum regis. *Affertur disp. 77.§.7.ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.15.v.25. Ibi constituit ei præcepta. *Affertur disp.77.§.8.ad probandum præcepto significari iussionē.*

Vers.26. Et obedieris mandatis eius. *Affertur disp. 77. §.7. & 8. ad probandum præcepto & mandato significari iussionem.*

Cap.16. v.28. Vsquequo non vultis custodire mandata mea? *Affertur disp. 77. §.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Cap.18.v.16. Et ostendam præcepta Dei. *Affertur disp.77. §.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Vers.19. Audi verba mea atque consilia. *Affertur disp.77.§.10. ad probandum consilio significari voluntatem consulti.*

Cap.24.v.12. Daboque tibi tabulas lapideas, & legem, ac mandata. *Affertur disp.77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

EX LEVITICO.

Cap.4. v. 2. Et de vniuersis mandatis Dominī, quæ præcepit vt non fierent. *Affertur disp. 77. §.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Vers. 13. Et per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est. *Affertur ibidem ad idem.*

Cap.10. v.7. Qui fecerunt omnia iuxta præceptum Moysi. *Affertur disp. 77. §.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.18.v.4. Et præcepta mea seruabitis. *Affertur ibidem ad idem.*

Vers.30. Custodite mandata mea. *Affertur disp. 77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Cap.22.v.31. Custodite mandata mea. *Affertur ibid.ad idem.*

Cap. 23. v.15. Numerabitis ergo ab altero die sabbati. *Affertur disp. 7.§.20. ad probandas hebdomadas dierum.*

Cap.25.v.8. Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum. *Affertur ibid. ad probandas hebdomadas annorum.*

Cap.26.v.3. Et mandata mea custodieritis. *Affertur disp.77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Vers.14. Nec feceritis omnia mandata mea. *Affertur ibid.ad idem.*

EX NVMERIS.

Cap.3.v.39. Iuxta præceptum Domini per familias suas. *Affertur disp.77.§.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.5. v. 6. Et per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini. *Affertur disp. 77. §.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Cap. 9. v.14. Præceptum idem erit apud vos, tam aduenæ quàm indigenæ. *Affertur disp. 77. §.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.15.v.39. Recordentur omnium mandatorum Domini. *Affertur disp. 77. §.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Cap.36.v.13. Hæc sunt mandata atque iudicia quæ mandauit Dominus. *Affertur ibid. ad idem.*

EX DEVTERONOMIO.

Cap.4.v.6. Vt audientes vniuersa præcepta hæc. *Affertur disp.77.§.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.5.v.10. Et custodientibus præcepta mea. *Affertur ibid. ad idem.*

Cap.18.v.15. Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus. *Affertur disp.51.§.5. ad ostendendum discrimen Christi & Moysis.*

Vers.18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum, similem tui: & ponam verba mea in ore eius: loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. *Affertur disp.77.§.53. ad probandum Christum omnia locutum ex præcepto Patris.*

Vers.20. Quæ ego non præcepi illi, vt diceret. *Affertur disp.77.§.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

EX IOSVE.

Cap.7.v.2. Qui præcepta complentes explorauerunt. *Affertur disp.77.§.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Cap.19.v 50. Iuxta præceptum Domini. *Affertur ibid. ad idem.*

Cap.24.v.24. Et obedientes erimus præceptis eius. *Affertur ibid. ad idem.*

EX LIBRIS REGVM.

Lib.1.cap.16.v.1. Vsquequò tu luges Saul, cùm ego proiecerim eum ne regnet super Israel? *Affertur disp.79.§.9. ad probandum non posse peti salutem reproborum à sciente eorum reprobationem.*

Cap.21.v.2. Rex præcepit mihi sermonem. *Affertur disp.77.§.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Lib.2.cap.16.v.10. Dominus enim præcepit ei vt maledicere Dauid. *Affertur disp.77.§.62. exponitur §.64. in parte de permissione, in parte de voluntate directa.*

Vers.11. Vt maledicat iuxta præceptum Domini. *Affertur disp.77.§.62. exponitur §.64. in parte de permissione, in parte de voluntate directa.*

Lib.3.cap.11.v.2. Certissimè enim auertent corda vestra, vt sequamini deos earum. *Affertur disp.55.§.58. ad explicandum in prædictionibus Dei idem esse* fortè & certissimò.

Cap.17.v.4. Coruisque præcepi vt pascant te ibi. *Affertur disp.77.§.21. ad probandum præceptum aliquando esse improprium.*

Vers.9. Præcepi enim ibi mulieri viduę vt pascat te. *Affertur ibid. ad idem.*

Cap.22.v.20. Quis decipiet Achab regem Israel? *Affertur disp.77.§.62. exponitur §.66. partim de permissione, partim de præcepto.*

Lib.4.cap.4.v.5. Illi offerebant vasa, & illa infundebat. *Affertur disp.55.§.2. ad varios significatus infusionis.*

EX LIBRO II. ESDRÆ.

Cap.6.v.6. Quòd tu & Iudæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum. *Affertur disp.25.§.10. ad significandum finem in voce* propterea.

EX LIBRO IOB.

Cap.1.v.8. Numquid consideraſti seruum meum Iob? *Affertur disp.78.§.18. explicatur ab Adriano Pont. de Christi metaphorica seruitute.*

Cap.42.v.8. Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam. *Affertur disp.11.§.11. ad probandum valorem operum ex persona operante.*

EX PSALMIS.

Psalm.2.v.6. Ego autem constitutus sum rex ab eo. *Affertur disp.81.§.6. ad probandum in Christo regnum temporale totius mundi.*

Vers.7. Filius meus es tu, ego hodie genui te. *Affertur disp.47.§.11. & explicatur de Christo vt homine.*

Vers.8. Postula à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam. *Affertur disp.81.§.4. ad probandum in Christo regnum temporale totius mundi.*

Psal.8.v.6. Minuisti eum paulò minùs ab angelis. *Affertur disp.78.§.38. ad probandum, Christum regem angelorum. item eâdem disp.§.21 ex Adriano Pont. ad probandum Christum non esse seruum.*

Vers.7. Et constituisti eum super opera manuum tuarum. *Affertur disp.78.§.21. ex Adriano ad idem.*

Psalm.21.v.2. Deus, Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? *Affertur disp.59.§.1. & explicatur §.4. & 6. contra hæreticos Christi desperationem in cruce asserentes.*

Psal.39.v.9. In capite libri scriptum est de me. *Affertur disp 62.§.150. ad probandam Christi perfectionem, & voluntatem Patris de nostra salute.*

Psal.44.v.8. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus, *&c. Affertur disp.25.§.10. Obiicitur ad probandum, vnionem datam Christo ob eius meritum, & explicatur de causa finali.*

Psal.50.v.19. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. *Affertur disp.80.§.2. ad probandum sacrificium pro quocumq; opere Deo dicato.*

Psal.68.v.27. Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt. *Affertur disp.66.§.3. ad probandum Christi dolorem.*

Psal.71.v.1. Deus iudicium tuum regi da. *Affertur disp.78.§.37. ad probandum Christum fuisse liberum, & non seruum.*

Vers.11. Et adorabunt eum omnes reges terræ. *Affertur ibid. ad idem.*

Psal.78.v.8. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum: citò anticipent nos misericordiæ tuæ. *Affertur disp.29.§.7. non conciudi, meruisse patres circumstantiam temporis Christi.*

Psal.109.v.4. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. *Affertur disp.80.§.5. & explicatur ex S. Paulo ad verum sacerdotium Christi, item §.26. & 32. ad probandam æternitatem sacerdotij Christi, &c.*

Psal.115.v.16. O domine, quia ego seruus tuus, *Affertur disp.78.§.18. & explicatur de Christi metaphorica seruitute.*

Psalm.131.v.11. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. *Affertur disp.29.§.3. ad probandum meruisse Dauid circumstantiam generis Christi.*

Psal.148.v.6. Præceptum posuit, & non præteribit. *Affertur disp.77.§.21. ad probandum præceptum aliquando esse improprium.*

EX

EX PROVERBIIS.

Cap.6.v.7. Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem. *Affertur disp.77.§.4. ad probandum documentum significari præcepto.*

Cap.8.v.22. Dominus possedit me in initio viarum suarum. *Affertur disp.78.§.69. ad probandam Christi seruitutem, & exponitur §.74.*

EX ECCLESIASTICO.

Cap.31.v.8. Beatus diues qui inuentus est sine macula, *&c. vsque ad* Qui potuit transgredi, & non est transgressus; facere mala, & non fecit. *Affertur disp.62.§.73. ad probandum omissionem esse bonam, & explicatur §.75.*

Cap.45.v.8. Statuit ei testamentum æternum, & dedit illi sacerdotium gentis. *Affertur disp.80.§.27. ad probandum æternitatem sacerdotij Christi.*

EX ISAIA.

Cap.29.v.13. Et timuerunt me mandato hominum & doctrinis. *Affertur disp.77.§.4. ad probandum documentum significari mandato.*

Cap.30.v.20. Et non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. *Affertur ibid. ad idem.*

Cap.40.v.5. & 6. Et videbit omnis caro. *Affertur proœmij §.33. ad probandum hominem significari carne.*

Cap.41.v.23. Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos. *Affertur disp.55.§.27. ad probandam necessitatem actus supernaturalis, ad cognoscenda futura libera. & explicatur §.39. & 46.*

Cap.42.v.1. Ecce seruus meus, suscipiam eum. *Affertur disp.78.§.61. & obijcitur ad probandam Christi seruitutem. explicatur §.62. & 69.*

Cap.44.v.2. Noli timere serue meus Iacob, & rectissime, quem elegi. *Affertur disp.78.§.18. & explicatur de Christi metaphorica seruitute.*

Cap.45. vers.8. Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum; aperiatur terra, & germinet saluatorem. *Affertur disp.29.§.7. non concluditur, meruisse patres circumstantiam temporis.*

Cap.50.v.6. Corpus dedi percutientibus & genas meas dedi vellentibus. *Affertur disp.62.§.74. ad explicandum, Christum in passione nihil egisse per puram omissionem, sed per actus intensissimos virtutum.*

Cap.52.v.13. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur. *Affertur disp.78.§.63. & obijcitur ad probandam Christi seruitutem: exponitur allegoricè §.46.*

Cap.53.v.3. Despectum, & nouissimũ virorum; virum dolorum, & scientem infirmitatem. *Affertur disp.66.§.3. ad probandum Christi dolorem.*

Vers.4. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. *Affertur disp.65.§.3. ad probandum Christum passum esse.*

Vers.7. Oblatus est quia ipse voluit. *Affertur disp.75.§.27. ad probandam simplicem displicentiam Christi in mortem. item disp.62.§.109. ad probandum Christo non fuisse præceptam substantiam mortis, independenter ab eius voluntate. item §.122. ad probandam Christi libertatem in patiendo. item §.74. ad explicandum Christum in passione nihil egisse per puram omissionem, sed per actus intensissimos virtutum.*

Vers.10. Si posuerit pro peccato animam suam, *&c. vsque ad* Rogauit. *Affertur disp.63.§.1. ad probanda merita Christi.*

Cap.64.v.1. Vtinam dirumperes cælos, & descenderes, à facie tua montes defluerent. *Affertur disp.29.§.7. non concluditur, meruisse patres circumstantiam temporis.*

EX EZECHIELE.

Cap.34.v.23. Suscitabo super eos pastorem vnum, qui pascat eos, seruum meum Dauid. *Affertur disp.78.§.61. & obijcitur ad probandam Christi seruitutem. explicatur §.62. & 69.*

EX DANIELE.

Cap.9.v.24. Septuaginta hebdomades abbreuiatæ sunt super populum tuum, *&c. Affertur disp.7.§.8. vbi explicatur latissimè, & in sequentibus, ad cognoscendum tempus iam fuisse vt Christus veniret.*

Cap.10.v.2. In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus. *Affertur disp.7.§.20. ad probandum hebdomadas dierum etiam vsurpat.*

EX ZACHARIA.

Cap.3.v.8. Adducam seruum meum orientem. *Affertur disp.78.§.61. & obijcitur ad probandam Christi seruitutem. explicatur allegoricè §.62. & 69.*

EX LIBRO I. MACHABÆORVM.

Cap.4.v.45. Et incidit illis consilium bonum. *Affertur disp.77.§.9. ad probandum consilio significari iudicium de rebus agendis.*

Cap.12.v.45. Veni mecum Prolemaidam, & tradam eam tibi, propterea enim veni. *Affertur disp.25.§.10. ad significandum causam finalem significari voce* propterea.

NOVVM TESTAMENTVM.

EX S. MATTHÆO.

Cap.1.v.20. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. *Affertur disp.48.§.61. ad probandum, natiuitatem sumi pro conceptione, in qua Christus fuit sanctus. item disp.59.§.2. ad probandum Christum omni peccato caruisse.*

Cap.2.v.2. Vbi est qui natus est rex Iudæorum? *Affertur disp.81.§.2. ad probandum Christum natum regem.*

Cap.3.v.17. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. *Affertur disp.83.§.136. ex Adriano Pont. ad probandum Christum, vt hominem, esse Filium Trinitatis. item disp.78.§.39. adductum est à Concilio Francfordiensi, ad probandum Christum non esse seruum Patris.*

Cap.4.v.2. Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt. *Affertur disp.66.§.2. ad probandum Christi dolorem.*

Cap.5.v.19. Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis. *Affertur disp.77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Cap.6.v.10. Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. *Affertur disp.77.§.27. ad probandam perfectionem.*

nem in eo qui non potest dissonare à maiore voluntate Dei.

Cap.8.v.10. Audiens autem Iesus, miratus est. *Affertur disp.68.§.3. ad probandam in Christo admirationem.*

Cap.11.v.21. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. *Affertur disp.55.§.55. ad probandam scientiam Christi de futuris sub conditione.*

Vers.25. Confiteor tibi Pater, domine cæli & terræ. *Affertur disp. 78.§.69. ad probandam Christi seruitutem. exponitur §.70.71.73.74.*

Cap.12.v.14. Pharisæi consilium faciebant. *Affertur disp.77.§.9. ad probandum, consilio significari consulta plurium.*

Vers.17. Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentẽ, Ecce puer meus, quem elegi; dilectus meus, in quo bene complacuit animę meæ. *Affertur disp.78.§.69. ad probandum Christi seruitutem. & exponitur §.70.71.73.*

Cap.14.v.19. Et cùm iussisset turbam discumbere super fœnum. *Affertur disp.77.§.17. ad probandam præcepti significationem.*

Cap.16.v.13. Quem dicunt homines esse filium hominis? *Affertur disp.69.§.7. ad probandum Deum esse hominem, & hominem Deum.*

Vers.16. Tu es Christus filius Dei viui, *&c. Affertur ibid. ad idem.*

Cap.18.v.11. Venit enim filius hominis saluare quod perierat. *Affertur disp.13.§.78. & explicatur §.81. & 315. ad probandam Incarnationem Christi dependenter à peccato.*

Cap.19.v.8. Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras. *Affertur disp.77.§.62. & exponitur §.66. & 68. de permissione in priuatis, & de præcepto in iudicibus.*

Vers.16. Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam? si vis ad vitam ingredi, serua mandata. *Affertur disp.77.§.58. ad probandum mandato significari præceptum.*

Vers.17. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. *Affertur disp. 77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem.*

Vers.21. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus. *Affertur disp.61.§.15. ad probandum consilium à præcepto distinctum esse.*

Cap.20.v.23. Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. *Affertur disp.54.§.94. explicatur §.95.96. ex Ambrosio.*

Cap.21.v.5. Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, *&c. Affertur disp.81.§.22. ad probandum regnum Christi iure hereditario.*

Cap.24.v.36. Neque angeli cælorum, nisi solus Pater. *Affertur disp. 55.§.47. ad quæstionem vtrùm Christus nouerit diem iudicij. varij explicatus; optimus autem ex Ambrosio §.49.*

Cap.25.v.28, Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores. *Affertur disp.62.§.78. ad probandum puram omissionem esse malam. explicatur §.80.*

Cap.26.v.38. Tristis est anima mea vsque ad mortem. *Affertur disp. 67.§.1. ad probandum dolorem Christi.*

Vers.39. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam. *Affertur disp.75.§.18. ad probandum voluisse Christum efficaciter ex sua parte non mori.*

Ibid. Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. *Affertur disp.75.§.31. vide §.40. ad probandum desiderium efficax moriendi ex parte Christi.*

Ibid. Non sicut ego volo, sed sicut tu. *Affertur disp.75.§.34. ad probandum Christum exercuisse duos actus circa mortem.*

Vers.42. Fiat voluntas tua. *Affertur disp.75.§.41.42. ad probandum Christum elegisse mortem vt nos redimeret.*

Vers.53. An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones angelorum? *Affertur disp.75.§.27. ad probandam simpliciter displicentiam Christi in morte. Adfertur item disp.62.§.109. & 122. ad probandum Christo non fuisse præceptam substantiam mortis independenter ab eius voluntate.*

Cap.27.v.11. Tu es rex Iudæorum? dicit illi Iesus, Tu dicis. *Affertur disp.81.§.23. ad probandum regnum Christi, & an iure hereditario?*

Vers.34. Et cùm gustasset, noluit bibere. *Affertur disp.66.§.1. ad probandum dolorem Christi.*

Cap.28.v.18. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. *Affertur disp.81.§.9. ad probandum ex Chrysostomo, in Christo regnum temporale totius mundi. & §.10. ex D. Thoma.*

EX S. MARCO.

Cap.7.v.7. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum. *Affertur disp. 77.§.4. ad probandum præceptum esse documentum.*

Vers.9. Bene irritum facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis. *Affertur disp.77.§.8. ad probandum præcepto significari iussionem.*

Vers.24. Et ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. *Affertur disp.75.§.2. ad probandum, aliqua voluisse Christũ quæ non fuit adeptus.*

Cap.8.v.15. Et præcipiebat eis dicens. *Affertur disp.77.§.4. ad probandum præcepto significari institutionem & monitum.*

Cap.10.v.19. Præcepta nosti, Ne adulteres. *Affertur disp.77.§.8. & 58. ad probandum præcepto significari iussionem & mandatum, &c.*

Cap.13.v.32. De die autem illo vel hora nemo scit, neque angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater. *Affertur disp.55.§.47. Varij explicatus ad quæstionem illam, vtrùm Christus, vt homo, nouerit diem iudicij; optimus tamen ex Ambrosio §.49.*

Cap.14.v.33. Et cœpit pauere, & tædere. *Affertur disp.67.§.2. ad probandum dolorem Christi.*

Vers.36. Et dixit, Abba pater, *&c. Affertur disp.75.§.18. ad probandum voluisse Christum efficaciter respectu sui non mori. Affertur item §.31. ad probandum desiderium efficax respectu Christi.*

EX S. LVCA.

Cap.1.v.35. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. *Affertur disp.48.§.60. & 61. ad probandam Christi sanctitatem in conceptione. Affertur etiam disp.59.§.2. ad negandum Christo peccatum originale.*

Cap.2.v.47. Stupebant omnes, qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. *Affertur disp. 48.§.50. ad probandum augmentũ prudentiæ in Christo.*

Vers.52. Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines. *Affertur ibid. ad idem. & disp.54.§.93. ad probandum animam Christi videre in Verbo visione beata omnes creaturas.*

Cap.3.v.23. Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum

norum triginta. *Affertur disp.81.§.36. ad probandum à Luca censeri genus Christi & Mariæ, non verò Ioseph, quia qui fuit Heli, nõ refertur ad Ioseph, sed ad Mariam.*

Cap.6.v.12. Exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. *Affertur disp.79.§.2. ad probandum Christum orasse verè.*

Cap.7.v.9. Quo audito, Iesus miratus est. *Affertur disp.68.§.3. ad probandam Christi admirationem.*

Cap.8.v.24. Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes, Præceptor perimus. *Affertur disp.77.§.4 ad probandum documentum significari præcepto.*

Cap.10.v.34. Et appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum. *Affertur disp.55.§.2. ad varios significatus infusionis.*

Cap.17.v.7. Quis autem vestrûm habens seruum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbe? *Affertur disp. 77.§.103. & explicatur optimè §.106. Christum fuisse obseruatorem non tantùm præceptorum, sed & consilij.*

Cap.18.v.20. Mandata nosti, Non occides, *&c. Affertur disp.77.§.7. ad probandum mandato significari iussionem. item §.58. ad probandum mandatum accipi strictè, & distingui à consilio.*

Vers.41. At ille dixit, Domine vt videam. *Affertur disp.62.§.151. ad probandum ex Bernardo esse imperfectionem eligere, quia melius est nos Deo committere.*

Cap.22.v.42. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. *Affertur disp.74.§.2. ad probandum in Christo voluntatem humanam fuisse à diuina distinctam.*

Cap.23.v.34. Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. *Affertur disp.62.§.74. ad explicandum Christum in passione omnia egisse per actus positiuos, nihil autem per omissionem.*

Cap.24.v.46. Et sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis. *Affertur disp.63.§.81. ad probandũ meruisse Christum resurrectionem tertia die. item disp. 65.§.2. ad probandam animam Christi fuisse passibilem.*

Ibid. Pater, si vis, transfer calicem istum à me. *Affertur disp.75.§.29. ad probandum in Christo fuisse desiderium conditionatum homines redimendi absque morte. item disp.58.§.5. ad probandum Christo dolores fuisse violentos.*

EX S. IOANNE.

Cap.1.v.14. Et Verbum caro factum est. *Affertur disp.15.§.23. ad probandum fuisse Christum verum hominem. item disp.69.§.9. Deum esse hominem, & hominem Deum. item §.55. ad probandam hanc propositionem,* Deus factus est homo.

Vers.18. Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarrauit nobis. *Affertur disp.54.§.1. ad probandã scientiam beatam animæ Christi.*

Vers.31. Sed vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. *Affertur disp.25.§.10. ad probandum causam finalem subinde significari hac voce* propterea.

Cap.3.v.11. Et quod vidimus, testamur. *Affertur disp.54.§.1. ad probandam scientiam beatam animæ Christi.*

Vers.16. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit, *&c. Affertur disp.13.§.17. & 36. ad probandum, substantiam Incarnationis ob nos fuisse decretam.*

Cap.4.v.6. Iesus ergo fatigatus ex itinere. *Affertur disp.66.§.1. ad probandum verum dolorem fuisse in Christo.*

Cap.5.v.15. Pater meus vsque modò operatur, & ego operor. *Affertur disp.69.§.35. ad probandam idiomatum prædicationem. item disp.69.§.36. ad probandum Christum vt hominem necessariò fuisse perfectum in operando.*

Vers.19. Non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem. *Affertur disp. 61.§.36. ad probandum Christum vt hominem necessariò fuisse perfectum in operando.*

Vers.22. Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio. *Affertur ibidem ad idem.*

Cap.6.v.38. Descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. *Affertur disp.61.§.35. ad probandum Christum vt hominem non potuisse deflectere à voluntate Patris.*

Cap.8.v.29. Quæ placita sunt ei, facio semper. *Affertur disp.77.§.26. ad probandum Christum fecisse quod magis Patri placebat. item disp.61.§.33. ad probandam Christi perfectionem moralem.*

Vers.58. Antequam Abraham fieret, ego sum. *Affertur disp.69.§.35. ad probandam idiomatum prædicationem. item disp.15.§.23. ad probandam diuinitatem Christi æternam esse.*

Cap.10.v.10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant. *Affertur disp.13.§.78. & explicatur §.81. ad probandam Christi Incarnationem dependenter à peccato.*

Vers.15. Animam meam pono pro ouibus meis. *Affertur disp.63.§.2. ad probanda merita Christi.*

Vers.18. Potestatem habeo ponendi eam. *Affertur disp.62.§.109. ad probandum Christo non fuisse præceptam substantiam mortis independenter ab eius voluntate. item §.122. ad probandam compositionem libertatis Christi cum perfectione.*

Ibid. Hoc mandatum accepi à Patre meo. *Affertur disp.77.§.56. ad probandum Prophetas locutos Deo iubente.*

Vers.30. Ego & Pater vnum sumus. *Affertur disp. 72.§.2. ad probandam vnitatem Christi.*

Vers.33. Quia tu homo cùm sis, facis te ipsum Deum. *Affertur disp.69.§.35. ad probandam idiomatum prædicationem.*

Cap.11.v.41. Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me. *Affertur disp.79.§.2. ad probandum Christum orasse verè. exponitur §.4. adfertur item disp.79.§.25. ad probandum aliqua beneficia collata Christo pro certis operibus & meritis.*

Vers.42. Ego autem sciebam quia semper me audis. *Affertur disp.79.§.6. ad probandum orationem Christi semper fuisse auditam. item disp.75.§.57. ad probandum Christum illa esse adeptum quæ voluit absolutè.*

Cap.12.v.27. Pater saluifica me ex hac hora, sed propterea veni in horam hanc. *Affertur disp.25.§.10. ad probandũ causam finalem significari voce* propterea.

Vers.47. Non enim veni vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum. *Affertur disp.13.§.78. ad quæstionem vtrùm Christus esset incarnandus, si non fuisset peccatum. explicatur §.83.*

Vers.49. Quia ego ex meipso non sum locutus. *Affertur disp.77.§.53. ad probandum Christum omnia locutum ex præcepto Patris.*

Cap.13.v.27. Quod facis, fac citiùs. *Affertur disp. 77.§.67. intelligendum tam de præcepto, quàm de significata Christi promptitudine ad mortem.*

Cap.14.v.6. Ego sum via, veritas & vita. *Affertur disp.25.§.10. ad probandum finem Incarnationis esse nostram salutem.*

Cap.14.v.28. Quia Pater maior me est. *Affertur disp.70.§.4. ad probandam hanc propositionem,* Christus

ſtus eſt creatura. *& diſp.69.§.44. & diſp.76.§.1. ad examen propoſitionis*, Deus eſt humanatus. *Item aſſertur diſp.78.§.1. ad probandum Chriſtum vt hominem, Patri eſſe ſubiectum. item adſertur §.20. ex Adriano I. Pontif. ad probandum Deum à Chriſto non appellatum* Dominum ſuum.

*Verſ.*31. Vt cognoſcat mundus, quia diligo Patrem. *Aſſertur diſp.75.§.43. ad probandum Chriſtum ex amore erga genus humanum libenter accepiſſe mortis præceptum.*

Ibid. Sicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio. *Aſſertur diſp.77.§.57. ad probandum Chriſto non eſſe præceptam mortem ſtrictè.*

*Cap.*15.*v.*10. Si præcepta mea ſeruaueritis. *Aſſertur diſp.77.§.8. ad probandum præcepto ſignificari inſuſionem.*

Ibid. Manebitis in dilectione mea. *Aſſertur diſp.77.§.60. ad probandum præceptorum obſeruationem eſſe neceſſariam ad manendum in dilectione Dei.*

*Cap.*17.*v.*5. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate, quam habui priùs, quàm mundus eſſet, apud te. *Aſſertur diſp.*15.§.23. *ad probandam Chriſti diuinitatem æternam eſſe.*

*Verſ.*9. Non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi. *Aſſertur diſp.79.§.7. & explicatur de petitione auxiliorum efficacium.*

*Cap.*18.*v.*37. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. *Aſſertur diſp.62.§.154. ad oſtendendam Chriſti perfectionem.*

*Cap.*19.*v.*7. Et ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit. *Aſſertur diſp.*15.§.23. *ad probandum cognouiſſe Iudæos Chriſtum dixiſſe ſe eſſe Deum.*

*Verſ.*14. Ecce rex veſter. Regem veſtrum crucifigam? *Aſſertur diſp.81.§.33. ad probandum Pilatum credidiſſe Chriſtum eſſe regem Iudæorum.*

*Verſ.*30. Conſummatum eſt. *Aſſertur diſp.79.§.26. ad probandum Chriſtum in cruce petiiſſe nobis omnia beneficia ſine reprobatione vllius in cælo petendi.*

*Cap.*20.*v.*17. Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum; Deum meum, & Deum veſtrum. *Aſſertur diſp.78.§.69. ad probandam Chriſti ſeruitutem allegoricam.*

EX ACTIS APOSTOLORVM.

*Cap.*1.*v.*7. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. *Aſſertur diſp.55.§.50. ad probandum vtrùm Chriſtus vt homo nouerit diem iudicij.*

*Cap.*2.*v.*17. Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones videbunt. *Aſſertur diſp.55.§.3. ad probandum infuſione ſignificari dona ſupernaturalia.*

*Cap.*4.*v.*26. Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius. *Aſſertur diſp.*81.§.4. *ad probandum in Chriſto regnum temporale totius mundi.*

Cap. 9.*v.*6. Domine quid me vis facere? *Aſſertur diſp.*62.§.151. *ad probandum Chriſtum fuiſſe perfectum in acceptanda morte.*

*Cap.*13.*v.*33. Reſuſcitans Ieſum, ſicut & in pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: Filius meus es tu, ego hodie genuite. *Aſſertur diſp.*47.§.11. *ad probandum Chriſtum vt hominem eſſe ſanctum diuinitate ipſa formaliter.*

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

*Cap.*1.*v.*3. Qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundùm carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute. *Aſſertur diſp.*84.§.7. *& explicatur de prædeſtinatione Chriſti.*

*Cap.*5.*v.*2. Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei. *Aſſertur diſp.*47.§.8. *ad probandum ex conceptu hereditatis inferri filiationem, &c.*

*Verſ.*8. Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam, cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt. *Aſſertur diſp.*13.§.36. *ad probandam ſubſtantiam Chriſti decretam propter noſtram ſalutem.*

*Cap.*8.*v.*15. Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum; *vſque ad* coheredes autem Chriſti. *Aſſertur diſp.*47.§.8. *ad probandum ex conceptu hereditatis inferri filiationem, &c. item aſſertur diſp.*82.§.11. *ad probandum nos eſſe filios adoptiuos Dei.*

EX EPIST. I. AD CORINTHIOS.

*Cap.*2.*v.*7. Quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram. *Aſſertur diſp.*84.§.2. *ad probandam Chriſti prædeſtinationem.*

*Verſ.*8. Si enim cognouiſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. *Aſſertur diſp.*69.§.34. *&* 35. *ad probandam idiomatum prædicationem.*

*Cap.*7.*v.*25. De virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do. *Aſſertur diſp.*61.§.15. *ad probandã diſtantiam conſilij à præceptis.*

*Verſ.*8. Exiſtimo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam, *&c. Aſſertur diſp.*77. §.13. *ad probandum diſcrimen præcepti à conſilio.*

*Cap.*9.*v.*16. Nam ſi euangelizauero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit. *Aſſertur diſp.*77.§.105. *ad probandum Chriſto non eſſe præceptas omnes circumſtantias extrinſecas & obiectiuas.*

*Verſ.*24. Sic currite vt comprehendatis. *Aſſertur diſp.*54.§.171. *ad varios ſignificatus comprehenſionis.*

*Cap.*12.*v.*27. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. *Aſſertur diſp.*52.§.4. *&* 5. *ad probandum vtrùm Chriſtus ſit membrum Eccleſiæ.*

*Cap.*13.*v.*9. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. *Aſſertur diſp.*51.§.3. *ad probandum Chriſtum Prophetam fuiſſe.*

*Cap.*15.*v.*22. Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. *Aſſertur diſp.*14.§.14. *ad probandum Chriſti aduentum pendere, in ſententia* B. *Thomæ, à peccato Adami in nobis originali.*

*Verſ.*27. Cùm autem dicat: Omnia ſubiecta ſunt ei; ſine dubio præter hunc qui ſubiecit ei omnia. *Aſſertur diſp.*78.§.37. *ad probandum Chriſtum non fuiſſe ſeruum.*

*Verſ.*47. Primus homo de terra terrenus; ſecundus homo de cælo cæleſtis. *Aſſertur diſp.*78.§.36. *& adducitur à Concilio ad probandum Chriſtum ortum ex meliore terra Maria.*

EX EPIST. II. AD CORINTHIOS.

*Cap.*5.*v.*21. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit. *Aſſertur diſp.*59.§.5. *ad explicandum quo pacto dicatur Chriſtus peccatum habuiſſe, non ſuum, ſed aliorum.*

EX EPISTOLA AD GALATAS.

*Cap.*2.*v.*20. In fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. *Aſſertur diſp.*14.§. 22. *ad probandum, Chriſtum pro omnibus in ſingulari ſe obtuliſſe. vide ibi Chryſoſtomum.*

*Cap.*4.*v.*4. At vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factũ ſub lege, vt eos qui ſub lege erant, redimeret. *Aſſertur diſp.*13.§.19. *&* 315. *ad probandum ſubſtantiam Chriſti decretam eſſe propter nos.*

*Verſ.*5. Vt adoptionem filiorum reciperemus. *Aſſertur diſp.*82.§.11. *ad probandum nos eſſe filios Dei adoptiuos.*

*Verſ.*7. Quòd ſi filius, & heres per Deum. *Aſſertur diſp.* 59.§.26. *ad probandum non poſſe eſſe in Chriſto peccatum mortale.*

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

Cap 1. *v.*5. Qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum. *Aſſertur diſp.*82.§.11. *ad probandum nos eſſe filios Dei adoptiuos.*

*Verſ.*22. Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam. *Aſſertur diſp.*52.§.2. *&* 13. *ad probandum, vtrùm Chriſtus ſit membrum Eccleſiæ.*

*Cap.*2.*v.*3. Et eramus natura filii iræ. *Aſſertur diſp.* 59. §.2. *ad probandum peccatum originale: & quid ſit* natura filij iræ.

*Cap.*4.*v.*8. Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem. *Aſſertur diſp.*78.§.31. *ad probandum, captiuitatem non ſemper ſignificare peccatum.*

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

*Cap.*2.*v.*6. Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo. *Aſſertur diſp.*69.§.8. *ad probandum Deum eſſe hominem, & hominem Deum.*

*Verſ.*7. Sed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. *Aſſertur diſp.*64.§.34. *ad probandam prædicationem idiomatum.*

*Verſ.*8. Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. *Aſſertur diſp.*77.§.69. *ad probandum præceptam eſſe Chriſto mortem. item diſp.*78.§.1. *ad probandum Chriſtum vt hominem ſubiectum eſſe Patri.*

*Verſ.*9. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, *&c. Aſſertur diſp.*63.§.2. *ad probandum Chriſti meritum. item diſp.*63.§.83. *ad probandum meruiſſe Chriſtum gloriam corporis.*

EX EPIST. AD COLOSSENSES.

*Cap.*2.*v.*22. Secundùm præcepta & doctrinas hominum. *Aſſertur diſp.*77. §.4. *ad probandum præceptum eſſe iuſsionem & documentum.*

EX EPIST. I. AD THESSALONICENSES.

Cap. 4.*v.*2. Scitis quæ præcepta dederim vobis. *Aſſertur ibidem ad idem.*

EX EPIST. I. AD TIMOTHEVM.

*Cap.*1.*v.*15. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus venit in hunc mundũ peccatores ſaluos facere. *Aſſertur diſp.*13.§.18. *ad probandum ſubſtantiam Chriſti decretam fuiſſe propter noſtram ſalutem. item diſp.* 13. §.78. *& explicatur* §.81. *an Incarnatio facta ſit dependenter an independenter à peccato.*

*Cap.*6.*v.*17. Diuitibus huius ſæculi præcipe non ſublime ſapere. *Aſſertur diſp.*77.§.4. *ad probandum præceptum ſignificare iuſsionem & monitum.*

EX EPISTOLA AD TITVM.

*Cap.*1.*v.*3. Manifeſtauit autem temporibus ſuis verbum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum Saluatoris noſtri Dei. *Aſſertur diſp.*77.§.54. *ad probandũ Prophetas locutos Deo iubente.*

*Cap.*3.*v.*6. Spiritus ſanctus, quem effudit in nos abunde. *Aſſertur diſp.*35.§.3. *ad probandum infuſione ſignificari ſanctificationem.*

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

*Cap.*1.*v.*2. Nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in filio: quem conſtituit heredem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula. *Aſſertur diſp.*47.§.10. *ad explicandam gratiam ſubſtantialem Chriſti. item diſp.*81. §.7. *ad probandum in Chriſto regnum temporale totius mundi.*

*Verſ.*4. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit. *Aſſertur diſp.*47.§.10. *&* 21. *ad explicandam gratiam ſubſtantialem Chriſti; & diſp.*59.§.28. *ad probandum, repugnare Chriſto peccatum.*

*Verſ.*6. Et adorent eum omnes angeli Dei. *Aſſertur diſp.*78.§.39. *à Concilio, ad probandum, Chriſtum eſſe dominum angelorum, non ſeruum.*

*Verſ.*13. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis? *Aſſertur diſp.*47.§.10. *&* 21. *ad oſtendendam gratiam ſubſtantialem Chriſti. item diſp.*59.§.28. *ad probandum Chriſto repugnare peccatum.*

*Cap.*3.*v.*5. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant. *Aſſertur diſp.*47. §.9. *ad probandum, Chriſtum vt hominem & iuſtos eſſe diuerſa ratione filios.*

*Cap.*4.*v.*15. Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris; tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. *Aſſertur diſp.*59.§.3. *ad probandum, Chriſtum non habuiſſe peccatum actuale. item diſp.*78.§.1. *ad probandum Chriſtum, vt hominem, Patri fuiſſe ſubiectum.*

*Cap.*5.*v.*7. Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reuerentia. *Aſſertur diſp.*11.§.7. *ad probandum valorem operum Chriſti: & explicatur ex Chryſoſtomo* §.8. *item diſp.*79.§.2. *ad probandum Chriſtum vt hominem oraſſe verè. item diſp.*62. §.113. *ad probandum redemptionem Chriſti adſcriptam circumſtantijs. item diſp.*63. ~~§.2. *ad probandum Chriſti meritum. item diſp.*78.§.1.~~ *ad probandum Chriſtum vt hominem Patri ſubiectum. item diſp.*79.§.25. *ad probandum, aliqua beneficia collata Chriſto pro certis operibus. item diſp.*80. §.5. *ad probandum verum ſacerdotium Chriſti.*

*Verſ.*8. Didicit ex ijs, quæ paſſus eſt, obedientiam. *Aſſertur diſp.*56.§.2. *ad probandam ſcientiam acquiſitam Chriſti.*

*Cap.*6.*v.*10. Non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri. *Aſſertur diſp.*12.§.283. *ad probandũ Deum peccaturum ſi obliuiſceretur operis noſtri.*

*Verſ.*20. Vbi præcurſor pro nobis introiuit Ieſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum. *Aſſertur diſp.*80.§.37. *ad probandum Chriſtum eſſe ſacerdotem ſine electione & hereditate humana.*

*Cap.*7.*v.*3. Sine patre, ſine matre, ſine genealogia. *Aſſertur ibidem ad idem.*

*Verſ.*24. Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium. *Aſſertur diſp.* 80.§.5. *ad probandam veritatem & excellentiam ſacerdotij Chriſti. item* §.26. *ad probandam æternitatem ſacerdotij Chriſti.*

*Verſ.*26. Talis enim decebat vt nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus. *Aſſertur diſp.* 59.§.3. *ad probandum, Chriſtum caruiſſe omni peccato.*

Cap.10.v.1. Vmbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem. *Affertur disp. 80.§.41. ad probandum, Christum non fuisse sacerdotem secundùm ordinem Aaron.*

Vers.5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisti; corpus autem aptasti mihi. *Affertur disp.54.§.2.ad probandam scientiam beatam Christi in prima sua conceptione.*

Cap.13.v.16. Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur Deus. *Affertur disp.80.§.2. ad probandum sacrificium sumi etiam pro quocumque opere Deo dicato.*

EX EPISTOLA I. S. PETRI.

Cap.1.v.18. Scientes quòd non corruptibilibus, auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. *Affertur disp.63.§.2.ad probanda merita Christi.*

Cap.2.v.9. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. *Affertur disp.80. §.2. pro quacumque persona Deo sacrata.*

Vers.22. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. *Affertur disp.59.§.3. ad probandum, Christum caruisse omni peccato.*

Vers.23. Qui cùm maledicereturr, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur. *Affertur disp.62.§.73. ad probandum puram omissionem meritoriam esse & bonam.explicatur §.74.*

Cap.4.v.1. Christo igitur passo in carne, & vos eâdem cogitatione armamini. *Affertur disp.75.§.23. ad probandum passione significari omnes erumnas Christi.*

EX EPISTOLA II. S.PETRI.

Cap.1.v.17. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi à magnifica gloria: Hic est filius, *&c. Affertur disp.83. §.137. ad examinandum vtrùm Christus vt homo sit filius naturalis Dei.*

EX EPISTOLA I. S. IOANNIS.

Cap.3.v.1. Vt filij Dei nominemur & simus. *Affertur disp.82.§.1. ad probandum variè accipi filium Dei. & explicatur §.14.*

Vers.8. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. *Affertur disp.14.§.13. ad probandum, Christum non venturum nisi imminerent peccata.*

EX APOCALYPSI S. IOANNIS.

Cap.3.v.21. Sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius. *Affertur disp.63.§.82. ad probandum, meruisse Christum gloriam corporis.*

Cap.5.v.10. Fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes: & regnabimus super terram. *Affertur disp.80.§.2.ad probandum sacerdotem capi pro quacumque persona Deo sacrata.*

Vers.12. Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem. *Affertur disp.25.§.11. & explicatur non de meritis Christi, sed de diuinitate.*

INDEX

INDEX RERVM
ET
MATERIARVM MEMORABILIVM
QVÆ HAC PRIMA PARTE
DE DEO HOMINE CONTINENTVR.

Abraham.

Æquè meruit Abraham matrimonio, ac Ioannes virginitate. disp.61.§.39.

Abraham & Dauid meruerunt vt essent progenitores Christi.disp.29.§.2. vide *Patres antiqui.*

Accidens.

Accidens semper est extra omnem substantiam. disp.61. §.31.

Actio.

Actio & eius terminus eâdem ratione voluntate decernuntur. disp.13.§.24.& seqq. & §.252.

Actio non potest amari posteriùs termino. §.244.

amatur vel eodem actu, vel simul cum termino. §.246.

Terminus non potest sui actionem mereri. §.247.

Non potest actio amari conditionatè, quando terminus amatur absolutè. §.249.

Terminus necessariò amatur cum aliqua actione in particulari, non tamen cum hac. §.250.

Admissâ doctrinâ de voluntate distincta circa terminum & actionem, non est tamen ad rem. §.256.& seqq.

Esset actio præmium ridiculum. §.260.

Actio secunda supponeret per accidens primam. §.263.

Duæ actiones adæquatæ ex natura rei non possunt esse simul. §.269.

Secunda actio est verè productio termini. §.290.

Actiones sunt suppositorum. disp.26.§.25.30.& seqq. præsertim §.34.

Actio diuinitus potest esse sine supposito. §.38.

Duæ actiones adæquatæ fuerunt in Christi humana generatione. disp.28.§.46.

Actus.

Actus naturalis potest esse de obiecto supernaturali iam reuelato. disp.8.§.1.& 37.

Actus euidens est, cuius obiecto non possumus dissentiri.§.3.

Actus euidens impropriè quis sit. §.3.

Actus noster naturalis non mouet Deum vi imperatiua ad præmium supernaturale, sed remouendo prohibens. disp.28.§.14.

Actus quando est, est absolutè. disp.62.§.53.

Actus moralis definitio explicatur. §.96.& seqq.

Actus liber Dei, vt liber, non habet distinctam ratione bonitatem à necessario. §.65.

Actus liber habet aliquam extensionem ad omissionem puram aut positiuam. §.98.

Actus circa æqualia ex se est honestus aut turpis cum physica libertate, non tamen bonus dignus præmio aut supplicijs. §.99.

Actus charitatis in Christo à quibus cognitionibus sint orti. disp.63.§.3.

Actus idem non potest esse liber & necessarius, etiam ex diuersis capitibus. §.7.& seqq.

Deus etiam cum creaturis terminat necessarium actum amoris ex visione. §.12.

Duo actus distincti numero non sunt in electione Beatorum. §.15.& 16.

Actus contritionis. vide *Contritio.*

Adamus.

Prima gratia Adami fuit ex meritis Christi. disp.13. §.294.

Eam meruit Christus actibus amoris, morte non consummatis. §.298.

Potuit etiam esse effectus mortis consummatæ acceptatæ actibus conditionatis. §.299.

Deus fieret homo, tametsi Adamus non peccaret. §.31. & 38.

Admiratio.

Ipsa est affectus voluntatis laudandi rem magnam. disp. 68.§.2.

excitat affectum sciendi causam rei miræ. ibid.

quamdiu duret. ibid.

An ea in Christo fuerit, & qualis. ibid. & §.3.& seqq.

Adoptio Christi.

Filius Dei accipitur variè. disp.82.§.1.

Filius naturalis quis sit. §.3.

Filius adoptiuus quis sit. ibid.

Idem probatur ex Adriano Pont. §.4.& seqq.

Vetus consuetudo adoptandi. §.10.

Iusti sunt filij Dei adoptiui. §.11.& seqq.

Adoptio filiorum Dei in quo consistat formaliter. §.15.

Omnes iusti, etiam reprobi dum sunt in gratia, sunt filij adoptiui Dei. §.16.& 17.

Error Felicis & Elipandi de adoptione Christi. disp.83. §.6.& seqq.

Adoptio & seruitus propria in Christo parum distant ab errore Nestorij. §.8.

Ob eam affinitatem & aliud quid, Felix & Elipandus sunt insimulati nestorianismi. §.9.

Hæc latè probantur. §.10.& seqq.

Qui censeant Felicem & Elipandum fuisse Nestorianos. §.14.& seqq.

An Christus vt homo sit adoptiuus; opinio Durandi. §.21.& seqq.

Ea est error Felicis. §.23.

Eadem impugnatur latè. §.24.& seqq.

Ex adoptione infert Adrianus dualitatem in Christo. §.29.& seqq. præsertim 30. & 31.

Error Elipandi non fuit de duabus personis.disp.78.§.48. disp.83. §.7.& 26. præsertim §.29.& 32.

Adoptionem Christi reiecerunt Patres & Scholastici. disp. 83.§.39.

Argumento in forma euidenti probatur Christum non esse adoptiuum. §.40.

De adoptione humanitatis Christi. §.44.& seqq.

Huma-

Humanitas non est adoptata. §. 45. *probatur ex Concilio Francford.* §.50.& seqq.
Non est adoptio omnis gratia, sed tantùm gratia non veniens physicè est adoptio. §.57.
Gratia habitualis quid requirat vt sit adoptio. §.50.

Adoratio Christi.

Humanitas Christi cum Verbo adoratur latria. disp.85. §.3.
Humanitas Christi ob dignitatem à Verbo, adoratur latria. §.7.
si adoretur propter excellentiam creatam tantùm, non adoratur latria. §.8.
Maria Deipara quia gestauit Christum, potest adorari latria. §.13.

Aduentus Christi dependenter aut independenter à peccato.

Christus potest considerari redemptor in actu primo. disp. 13.§.305.& 306.
Christus potuit amari redemptor in actu primo & secundo. §. 4.
Christus primo absoluto & efficaci decreto Dei fuit amatus indifferens ad passionem & impassionem. §.5.
Quid sit passibilitas remota & proxima. §.5.7.& 10.
Hac sententia potest omnibus esse communis, etiam opinantibus Christum venisse cum dependentia à peccato praeuiso. §.6.
Difficultates contra eam sententiam & responsa. §.9. & seqq.
Quae decreta Christum passibilem continent virtualiter. §.19.
Deus primo illo decreto voluit Christum propter nostram salutem. §.16.& 307.& seqq.
Substantiam Christi non esse decretam propter nos, non est laudanda doctrina. §.18.& 19.
idem contra Scotum vrgetur. §.20.
Christus in substantia non pendet ab existentia peccati. §.27.& 308.& 309.
Sufficeret dependentia à peccato conditionatè futuro, & immediatè absoluto. §.28.& 308.& seqq.
Deus potuit velle Incarnationem ob suam gloriam independenter à peccato. §.29.& 30.& seqq.
Ratio à priori est voluntas Dei. §.36.
Quo pacto Deus possit Christum velle propter nos, an ratione totius personae, an solius humanitatis & personae. §.37.
Christus amatus fuit vt finis, id est propter nos. §.39. & 40.
Deum non futurum hominem, nisi dependenter à peccato praeuiso, censent Thomistae. §.46.
Defenditur S. Thomas contra Scotum. §.53.& seqq.
Quomodo Christo non veniente, multi praedestinarentur. §.59.
Primam gratiam parentum secundùm se non fuisse ex meritis Christi, non est absurdum in sententia B. Thomae; secùs verò vt reparatam. §.60.
In sententia S. Thomae duo primi homines fuerunt praeuisi, antequam Christus. §.65.
Ceteros homines fuisse etiam praeuisos in statu absoluto, antequam Christus fuerit praeuisus, qui censeant. §.66.
Christus in ea sententia tenet tertium locum. §.67. vide *infrà.*
Primi parentes vitauerunt multa peccata ex gratia Christi, in filiorum susceptione. §.68. vide *curiosam quaestionem* §.69.& seqq.
Posteri Adami sunt sub conditione, non absolutè, decreti antequam Christus. §.76.& 77.
Omnes posteri Adami acceperunt ex meritis Christi, vt possent concipi sine peccatis parentum. §.77.
Nullum esset absurdum, si post Christum praeuisum non esset alius homo. §.80.
Christus quo pacto venit in remedium peccati. §.81.& §.302.& seqq. vide *infrà.*
Christus habuit connexionem cum hominibus. §.82.
Christus non veniret nisi futura essent peccata originalia, ex sententia B. Thomae. §.83.
veniret tamen, etiamsi actualia non essent futura. §.84.
Probabilius est Christum venturum, etiamsi Adamus non peccaret actu. §.107.301.& 308.
Quo pacto P. Molina defendat Christi substantiam decretam ante absolutam praeuisionem peccati, & tamen non esset Incarnatio nisi peccatum esset. §.108.& seq. vide *Infrà.* vide etiam *Ordo intentionis.*
Christus est decretus absolutè ante absolutam praeuisionem peccati. §.292.
Deus fieret homo, tametsi Adamus non peccaret. §.301. & 308.
Quo pacto sit Christus redemptor in actu primo. §.305.
Quo pacto sit Christus actualis redemptio. §.306.
De Christi redemptione actuali fuit tantùm decretum conditionatum, ante praeuisionem absolutam peccati. §.307.
Peccata pro illo priori considerantur vt imminentia, non absolutè existentia. §.310.
Decretum conditionatum de nostra redemptione fuit in estimatione morali absolutum. §.311.
Sic explicantur facilè Symbolũ & oratio Ecclesiae. §.313. & 314.
Explicantur Patres Graeci & Latini. §.316.
Vtrùm actus ille conditionatus transeat in absolutum, an verò sequantur alij in absoluti. §.318.& seqq.
Actus conditionatus transit in absolutum virtualiter, non formalitèr. §.319.
Confirmatur exemplo scientiae absolutae & mediae. §.320.
Respondetur obiectioni de connotatis. §.321.

Angelus.

Angelus non potest naturaliter comprehendere potentiam obedientialem. disp.8.§.15.
Angelus actu non potest naturaliter comprehendere creaturam intellectualem, secùs habitu. §.17.& seqq.
Nihil supernaturale potest cognoscere immediatè viribus naturae. §.29.& seqq.& 33.
Angeli quo pacto potuerint per Christum habere gratiam sanctificantem dependenter à peccato. disp.13.§.104.
id ex sancto Bernardo probatur. ibid.
Non est opus nisi quarere modum, quo id potuerit esse in sententia B. Thomae. §.106.
Angelis primam gratiam meruit Christus per actus amoris morte non consummatos. §.298.
Vide *Incarnatio variis locis.*

Angelus consolator.

Proposuit Christo speciem corporum praedestinatorum. disp.75.§.42.& 43.

Animae Christi creatio.

Vtrùm creatio animae Christi sit distincta ab eius assumptione. disp.34.§.3.
Cabrera eas non distinguit. §.4.
Eam actionem esse virtualiter creationem, est improbabile. §.6.
Creatio est productio entis ex nihilo. item anima Christi est ex nihilo facta. ibid.
Creatio animae Christi est naturalis. §.7.
Creatio supernaturalis potest esse ad terminum naturalem. §.7.

Ex-

Exponuntur sancti Leo & Fulgentius. §.11.& seqq.
Si anima produceretur assumptione, esset facta ex Maria. §.14.
Creatio corporis & animi non est productio humanitatis. §.16.
Creatio quo pacto est rerum subsistentium. §.43.
Anima Christi non habuit ignorantiam. disp.65.§.1.

Annus.

Anni lunares familiares erant Hebraeis. disp.7.§.35.
Supputantur anni lunares. §.37.
Coeptae sunt Danielis hebdomades anno mundi 3609. finitae verò anno 4086. §.36.

Antichristus.

Quo pacto sit caput malorum omnium. disp.52.§.50.

Argumentum.

Argumentum ab impossibili, quando bonum, aut malum sit. disp.11.§.44.
Quo pacto sit retinenda impossibilis conditio. disp.2.§.26.

Artaxerxes.

Artaxerxes Longimanus praecepit instaurationem vrbis. disp.7.§.33.

Assumptio.

Assumptio humanitatis est Incarnatio. disp.24.§.1.
Assumptio distinguitur à creatione. disp.34.§.23.
Multa parum philosophica hîc dicit Cabrera. §.4.& seq.
Ea sententia probatur ab absurdo. §.24.
Eádem actione creantur essentia & existentia, nec priùs natura quàm assumatur. §.2.
Priùs natura est existentia quàm assumptio. §.56.
Quae mira Thomistae dicant hac de re. §.44.& seqq. vide *Creatio.*
Assumpta est tota humanitas à Verbo. disp.45.§.2.& seq. *contra Apollinarem & Dimeritas.*
Quid sit corpus assumi mediante anima. §.7.& seqq.
Quo ordine fuerit humanitas assumpta. disp.46. tota.
Non est vnio Verbi nisi ad materiam & formam, non verò alia ad totam humanitatem. disp.46.§.19.& seq.

Beneficium.

Beneficium Ecclesiasticum quando obliget ad restitutionem. vide *Iniustitia.*

Captiuus.

Captiuus Dei est iustus, captiuus diaboli peccator. disp.78. §.31. vide *Seruitus Christi.*

Cathedra.

Dans cathedram minus digno, peccat & tenetur ad restitutionem. disp.12.§.149.

Christus Iesus.

Christi vnctio in Iordane fuit peracta. disp.7.§.18.
Christus est mortuus anno mundi 4086. §.36.
Qua ratione meruerit vnionem, vide *Vnio.*
Christi opera, vide *Opera.*
Christi lacrymae in morte, vide *Lacrymae.*
Christi satisfactio, vide *Satisfactio.*
Christi aduentus, vide *Aduentus Christi.*
Christi persona, vide *Persona.*
Christi corpus & anima, vide *Corpus.*
Christi gratia, vide *Gratia, Gratia.*
Christi virtutes, vide *Virtutes.*
Christi scientia, vide *Scientia beata, Scientia acquisita, Scientia infusa.*
Christi potentia. vide *Potentia.*
Christi corpus, vide *Corpus.*
Christi immunitas à peccato, vide *Peccatum.*
Christi perfectio in actibus bonis, vide *Perfectio Christi in actibus bonis.*
Christi libertas, vide *Libertas Christi.*
Christi mors, vide *Mors.*
Christi merita, vide *Merita.*
Christi admiratio, vide *Admiratio.*
Christi vnitas, vide *Vnitas.*
Christi existentia, vide *Existentia, Subsistentia.*
Christi voluntas, vide *Voluntas.*
Christi miracula, vide *Miracula.*
Christo imposita praecepta, vide *Consilium & Praeceptum.*
Christi seruitus, vide *Seruitus.*
Christi oratio, vide *Oratio.*
Christi sacerdotium, sacrificium, hostia, vide *Sacerdotium, sacrificium, hostia.*
Christi regnum, vide *Regnum.*
Christi dominium, vide *Dominium.*
Christi adoptio, vide *Adoptio.*
Christi filiatio naturalis, vide *Filiatio naturalis Christi.*
Christi praedestinatio, vide *Praedestinatio.*
Christi adoratio, vide *Adoratio.*

Christus iam venit.

Christum venisse probatur ex Daniele. disp.7.§.8.9. & seqq.
Christus à Daniele praedictus, creditus fuit à Iudaeis Agrippa iunior. §.12.
Quantum errent Iudaei, probatur ex hebdomadibus Danielis. ibid.
Item, quia Agrippa iunior non fuit occisus à Iudaeis, nec negatus. §.13.& 14.
Hic Christus non fuit Aristobulus. §.15.
Quae Daniel dixit, non quadrant in Agrippam, aut Aristobulum. §.16.
Noster Christus Saluator sibi vendicat omnia à Daniele praedicta. §.17.& 18.

Communicatio idiomatum.

Idioma significat vulgarem sermonem cuiuscumq; prouinciae. disp.69.§.1.
Vsurpatur in Theologia pro praedicatione humanorum de Deo, & diuinorum de homine. ibid.
Hac propositio est vera, Deus est homo, homo est Deus, *propriè.* §.2.
Durandus examinatur. §.3.& seqq.
Latè ea propositi oprobatur §.6.& seqq.
probatur à recto & obliquo. §.17.& seqq.
Hac propositio est in materia contingenti. §.30.
est propositio substantialis, quia hypostasis est de substantia hominis. §.31. *est propositio hac logicè accidentaria Deo.* §.32.
De naturis in abstracto non possunt idiomata praedicari. §.33.
Proprietates naturae humanae, & actiones praedicantur de Deo concretè. §.34.
De homine praedicantur in concreto quae sunt absoluta Dei & propria Verbo. §.35.& 53.
Aliqua praedicata non possunt alteri extremo communicari, nec praedicari per vnionem distinctam. §.36.
Verbum ab humanitate non est ens, nec substantia. §.37.
nec propterea ab humanitate est nihil. §.38.
Discrimen cur Verbum ab humanitate est homo, non verò substantia. §.39.
De hac propositione Deus est humanatus, *controuersia cum Durando.* §.40.
Vindicatur Durandus. §.41.& seqq.
Hae propositiones sunt negandae, Christus est homo Deificus, est homo Dominicus: Homo factus est Deus: Homo est deificatus. §.47.& 48.
Christus dici potest homo diuinus. §.48.
Hac propositio, Deus est humanatus, *in aliquo sensu est.*

est vera, sed absolutè est reijcienda. §.49.50.& 51.
Hæ propositio, Homo est Deus, *est vera.* §.54.
Hæc est vera, Deus factus est homo. §.55.
De hac, Homo factus est Deus, *varij sensus: est negandà absolutè.* §.56.& seqq.
De hac, Christus est creatura, *longa controuersia. disp.* 70.§.1.& seqq.
De parte affirmante. *ibid.*
de parte negante. §.7.& seqq.
Sine addito, & simpliciter, non est dicendum, Christus est creatura. §.19.
posset tamen dici Christus absolutè esse creatura à productione vnionis. §.20.
sed ob cautionem, ne detur occasio Arrianè errandi, est dicendum, Christus non est pura creatura. §.19. 20.& 21.
Non est dicendum, Deus aut Filius Dei incepit esse. *disp.*71.§.1.
Rationum examen. §.2.& seqq.
Hæ sunt falsæ, Christus, Emanuel, Iesus, hic homo incepit esse. §.8.& seqq.

Concilium.

*Concilij Francfordiensis auctoritas. disp.*83.§.1.& 73.

Connotata.

vide *Vnio hypostatica.*
Qua ratione connotatis vtantur auctores. disp. 21. §.19.& 20.
Sententia de connotatis est falsa in prædicamento relationis. §.13.
Ex eo prædicamento posset ad alia transferri. §.24.& 25.
Absurda eius sententiæ. §.26.& 27.
Ex actibus liberis Dei non debet argumentum sumi. §.21. & seqq.
Abusus connotatorum. §.49.& 50.

Consilium.

*Consilium distinctum à præcepto probatur ex fide. disp.*61. §.15.& *disp.*77.§.9.
*Agere contra consilium præcisè, non est peccatum. disp.*61. §.12.& seqq.
Consilij materia offertur, non præcipitur. §.17.
Consilia Dei vel sunt generalia vel priuata. §.39.& seqq.
In non obseruatione consilij potest esse virtus, quando exercetur minus bonum, omisso maiori. §.39.
Aliquis meliùs faciet contrahendo matrimonium, quàm vouendo virginitatem. §.40.
Qui omittit, quod censet hòc & nunc magis placere Deo, est dignus aliqua reprehensione. §.41.
*Consilium est responsum consulti. disp.*77.§.9. *maximè consilium plurium.* *ibid.*
Consilium item capitur pro iudicio de rebus agendis. *ibid.*
addit interdum voluntatem & persuasionem consulti. §.10.
Consilium in Theologia accipitur pro voluntate Dei non præcipiente. §.11.
esse hoc discrimen præcepti à consilio, est de fide. §.12.

Contritio, & actus charitatis.

*Contritio non est æqualis compensatio peccati. disp.*10. §.12.
Contritio expelleret peccatum physicè, & non ob moralitatem. §.14.& 16.
Satisfactio debet ratione libertatis & moralitatis expellere peccatum. §.15.& 18.
potest oriri à multis virtutibus. *disp.*12.§.143.
oriri potest à virtute faciendi Deo gratum. §.144.
Est hæc virtus à charitate distincta. §.146.& seqq.
est virtus pœnitentiæ. §.157.

Corpus & anima Christi.

*Corpus & anima Christi sunt vnita Verbo & sibi. disp.*20. §.2.& 3.

Corpus Christi.

*Christi corpus fuit omnium pulcherrimum. disp.*58.§.1.
fuit id mortale, & est dolores expertum. §.2.
illud si permitteretur cursui naturali, moreretur tandem. §.3.
Hæ passiones fuerunt Christo liberæ. §.4.
hi dolores fuere ei violenti. §.5. *item voluntarij.* §.6. *corpus eos est passum necessitate naturali.* §.7.

Creatura.

vide *Communicatio idiomatum.*
Creaturæ merita, vide *Merita creaturæ.*
*Quæ pura creatura non habeat vnionem hypostaticam. disp.*10.§.1.
potest satisfacere pro peccato veniali. §.2.
non potest satisfacere pro peccato mortali commisso cum cognitione Dei. §.3.
Hac de re sententia P. Vasquez. §.4.& 5. *hæc impugnatur.* §.6.& seqq. vide *Peccatum mortale.*
*An pura creatura possit satisfacere pro peccato commisso cum inculpata ignorantia Dei. disp.*10.§.42.
*Pura creatura non potest mereri vitationem peccati mortalis de condigno. disp.*28.§.68.& 70.

Cyrus.

*Cyrus Persarum rex quo anno solui iusserit captiuitatem Iudaicam. disp.*7.§.27.
iussit ædificari templum cum vrbe commoda sacerdotibus. §.28.
prædictus est ab Isaia. *ibid.*

Darius.

*Darius Hystaspis præcepit templum Ierosol. instaurari. disp.*7.§.32.

Dauid.

vide *Patres antiqui.*

Decreta Dei.

*In decretis Dei est ratio prioris & posterioris. disp.*13. §.45.
Ordo intentionis & executionis de actibus Dei distinctis ratione, aut non distinctis, confusis aut non confusis. §.19.& *multis seqq.*

Decretorum Dei obiectum.

*Obiectum independens à priori ab alio, potest concipi existens pro aliquo priori absque illo. disp.*13.§.5.& 13. & § 27.& 30.
*item potest concipi decerni absolutè, quin aliud concipiatur decerni. disp.*27.§.33.

Determinatio indiuiduorum.

*Non est à circumstantijs, sed à sola Dei voluntate, disp.*28. §.25.& *seqq. maximè.*18.& 19.

Deus.

*Deo non repugnat Incarnatio. disp.*1.§.3.
Deo non repugnare Incarnationem quo pacto aliqui tueantur. §.4. *impugnatur.* §.6.& 7.
Solutio Caietani non est nisi verba. §.10.
Solutio P. Valentiæ impugnatur. §.11.
Deus non mutatur, quia est purè terminus. §.12.& *seqq. præsertim* §.23.
Deus non perficitur vnione ad humanitatem. §.24. & seqq.
Deus vnione eâdem non est melior. §.28.
*Deo nihil est vtile absolutè. disp.*12.§.84.

Dei libertas, aut necessitas circa Incarnationem, & obiecta meliora.

vide *Libertas.*

Deus.

*Deus quo pacto se cognoscat in creaturis, an possit se præscindere. disp.*13.§.219.& seqq.
*Deus cur sit vnus, & personæ tres. disp.*39.§.16.17.18. & 19.
Deus accipitur aliquando formaliter, aliquando materialiter. §.45.
*Deus fertur in creaturas possibiles simplici affectu, item & simplici gaudio in existentes, ad earum existentiam desiderio. disp.*62.§.133.

Deus qua ratione se gesserit cum Christo quoad mortem.

*Deus non fuit crudelis in morte filij pro seruis, primò quia non adstrinxit Christum ad mortem. disp.*6.§.19.
Item, quia pro causa honestissima & grauissima eum exposuit morti triduanæ. §.19.& 20.
Vltimum argumentum ex maiori æstimatione Christi, quàm creaturarum. §.21.
Respondetur ex Dei dominio, quo potest omnem creaturam perdere ex solo suo libito, quid dicam pro alijs? §.22.& 23.

Dei decreta.

vide *Decreta.*

Diuinitas.

vide *Natura diuina.*

Dolor sensibilis.

*Fuit in Christo dolor sensibilis. disp.*66.§.1.& seqq.
quid sit is dolor. §.2. *an is visione beata impediatur.* §.4.

Dominium.

vide *Ius.*
*Dominium est potestas absoluta vtendi re, &c. disp.*12. §.36.
Quæstio, vtrùm duo possint simul habere dominium eiusdem rei? satis longa. §.35.
Duæ creaturæ pro vno instanti possunt habere plenum dominium eiusdem rei. § 36.*cum obiectionibus.*& §.65.
Non vtimur dominio, quando illud transferimus. §.44.
Dominium suo vsu potest destrui pro tempore futuro, non verò pro primo instanti §.45.
Optima argumenta contra conclusionem. §.47.
Actio dominij non est eius vsus, & ex destruitur eodem instanti. §.61.
Inter Deum & creaturam ex hoc capite non repugnat dominium eiusdem rei. §.62. vide *ibi præclaras difficultates.*
Deus quo pacto esset tunc perfectè dominus. §.63.& 70. & seqq.
Dominium Dei ad omnia. §.77.
Creatura habet absolutè verum dominium aliquarum rerum. §.285.

Dominium Christi.

Christus habuit ius & dominium rerum omnium. disp. 81.§.41.
Dominium est duplex, priuatum & altum: Christus habuit dominium altum. §.42.
Christus potuit habere dominium, & illud communicare hominibus. §.43.
Explicatur Ioannes XXII. Pont. de paupertate Christi. §.44.

Essentia.

vide *Existentia, subsistentia.*

Euidentia.

vide *Actus.*

Eutyches.

*Eutyches errores varios habuit. disp.*15.§.3.
Censuit Christum non esse verum hominem, sed corpore cælesti. §.3.
De eius errore circa vnam naturam Christi variè sentitur. §.3.& 4.
Constituit vnam tertiam ex duabus euanescentibus. §.5. & seqq. *præsertim* §.16.
Impugnatur apertè. §.17.
Eutychetis argumenta soluta. §.22.& seqq.

Executio.

vide *Ordo intentionis.*

Existentia.

*Existentia & essentia producuntur eâdem actione. disp.*34. §.8.32.38.& 82.
Essentia, vt actualis & prior omni actu, est existens. §.33.
In illo actu priori voluitur tota controuersia de distinctione essentiæ & existentiæ. §.34.& seqq.
Existentia substantiæ est substantia. §.39.& 77.
Essentia, vt est in potentia, non terminat creationem, sed vt est actu. §.42.
Vtrùm ad existentiam Dei sit vnio prius quàm ad subsistentiam. §.44.& seqq.
Malè agit Cabrera de prioritate existentiæ & subsistentiæ. §.47.& 48.
Existentiæ susceptiuum proprium non est suppositum. §.50.& 54.
Existentia non est vltima actualitas. §.52.
Existentia humanitatis est prior quàm subsistentia naturalis, in Christo autem quàm vnio hypostatica. §.56.
De vnione facta ad existentiam. §.67.& seqq.
vide *Vnio hypostatica.*
Existentia est terminus sub quo anima creatur. §.70.
Aduersariorum argumenta ex B. Thoma, Sophronio, & alijs explicantur. §.73.& seqq.
Quo pacto vnum esse sit in Christo. §.78.& *disp.*73. *tota*
*Essentia & existentia non distinguuntur. disp.*34.§.8. *item disp.*73.§.1.
*Quæ dicuntur de existentia & complemento essentiæ, non bene componuntur à Thomistis. disp.*34.§.93.
Vnio ad existentiam communem est absurda. §.94.& seqq.
Existentia non conuenit per se primò personis magis quàm omnipotentiæ. §.97.& 98.
Sub præcepto existendi nihil relatiuum cõnotatur. §.100. & 105. vide §§.*sequentes ad scopum eumdem.*
*Existentia & essentia ex sententia S. Thomæ non distinguuntur. disp.*73.§.2.& seqq.
Existentia est actualitas extra causas, nec est alia existentia contra quemdam Thomistam. §.4.
Existentia reipsa & ex B. Thoma, est ratio qua ens est simpliciter ens. §.6.
Essentia non potest esse potentia, existentia reipsa. & ex S. Thoma. §.7.
S. Thomas in substantiis completis esse accipit pro subsistentia. §.9.

Existentia Christi.

*Sanctus Thomas non distinxit existentiam ab essentia. disp.*73.§.2.& seqq.
Quod esse creatum negauerit Christo S. Thomas. §.4.
in substantiis completis esse accipit pro subsistentia. §.9.
negauit in Christo duo esse subsistentia, non verò existentia. §.13.

Fides.

vide *Virtutes Christi.*

Filiatio naturalis Christi.

*Vtrùm Christus vt homo, sit filius Dei naturalis. disp.*83.

§.60. & seqq.
explicata quæstio. §.64.
Christus vnione non amisit naturalem filiationem Dei. ibid.
Christus vt homo est filius naturalis Dei, reduplicando vnionem humanitatis, & non solùm personam. §.71.
Prima probatio ex Concilio Francfordiensi. §.73.
Aliorum probationes. §.77. & seqq.
refelluntur. §.80. & seqq.
Ratio P. Suarij proponitur. §.86.
vindicatur à calumnia. §.90.
ostenditur esse probabilis. §.99. & 100.
Christus vt homo, quo pacto sit filius naturalis Dei. §.101. & seqq.
Virùm Christus vt homo, sit filius Trinitatis. §.118. & seqq.
Sententia negans est plurium & grauium Doctorum. §.118. & 119.
Christus vt homo, est filius Trinitatis. §.123.
Basilius Pontius mala fide auctores hic adducit. §.128. & 29.
Prima probatio ex Bonauentura. §.130. & 131.
Alia probationes. §.135. & seqq.
Explicatur S. Augustinus. §.140.
Explicatur Concilium Toletanum. §.141.

Filius.

vide Adoptio.

Finis intentio.

vide Intentio finis.

Finis.

Duo fines adaquati possunt esse diuinitus. disp. 13. §.270.
item ex natura rei. §.271.
Actus de vtroque mouet. §.272. & 273.
Duo fines, motiuus & impulsiuus, quando possint concurrere. §.274. & duobus seqq.
Duo fines cum vno actu non essent adaquati. §.277.
Discrimen inter duos fines, & duas caussas physicas. §.278.
Finis secundus non mouet ad substantiam operis præexistentis. §.283.
Eadem est ratio in nobis, & in Deo. §.285.
Christus absolutè denotat effectus secundi finis. §.287.
Discrimen duarum actionum, & finium duorum. §.290

Fomes peccati.

Fomes quid sit. disp. 64. §.1.
Fomes peccati potest radicitus euelli. §.2.
ipse est appetitus sensitiuus præueniens rationem. §.3.
Est item circa obiectum malum. §.4.
Non est qualitas morbida. §.5.
Christus carnis fomite peccati. §.6. & seqq.

Gloria.

Gloria, vt æterna, est præmium maius quàm meremur, nisi iuuemur meritis Christi. disp. 9. §.28. & seqq.
Prima gloria est præmium contritionis, non in primo instanti, sed post. disp. 11. §.63.

Gratia Adami.

vide Adamus.

Gratia Christi capitis.

Christus est caput metaphoricè. disp. 52. §.1.
est caput Ecclesiæ. §.2.
qua ratione Christus sit membrum Ecclesiæ. §.4.
Ratione corporis est caput corporum nostrorum. §.6. & 7.
Christus est caput omnium hominum. §.8. 9. & seqq. seqq.
qui sunt in charitate, sunt membra Christi viua. §.11.
Fuit Christus caput primorum parentum in statu innocentiæ. §.12.
est caput angelorum. §.13. & seqq.
Non distinguitur gratia personæ & capitis. §.19.
De facto solus Christus est caput Ecclesiæ. §.22.
Nulla pura creatura potest alijs gratiam condignè mereri. §.23.
Sententia P. Vasquez proponitur, & impugnatur. §.26. & seqq.
Pura creatura non potest condignè mereri de potentia absoluta alijs remissionem peccati mortalis, secùs gratiam non existenti in peccato. §.37.
Dæmon quo pacto sit malorum caput. disp. 52. §.50.

Gratia Christi substantialis.

De Christi gratia substantiali agitur disp. 47.
Variè explicatur ea gratia. §.2. & seqq.
Primus formalis effectus gratiæ non est reddere hominem amicum Dei. §.4. & 47.
Filiatio Dei est sanctitas. §.6. & 7.
Christus habet gratiam substantialem. §.7.
Id probatur ex Paulo Apostolo. §.10.
Sanctitas increata sanctificat humanitatem formaliter, non tamen est humanitatis forma. §.14. & 15.
Omnis bonitas vnita rei, eam reddit amabilem. §.19. & 21.
Verbum vnitum humanitati, eam reddit amabilem sine alio conceptu obiectiuo ex parte Verbi. §.20.
Cur subsistentia reddat humanitatem bonam, non verò immensam. §.22.
Sanctitas substantialis Christi, est forma improprè. §.23. & 24.
Multa Patrum de hac re testimonia. §.26. & seqq.
multa item Scholasticorum. §.31. & seqq.
Vtrùm natura diuina distincta ab hypostasi reddat humanitatem sanctam. §.40. & seqq.
Non potest humanitas vnici immediatè alicui attributo sanctitatis absoluto. §.44.
Esse humanitatem sanctam Verbo, non est accidentarium. §.45.
In Deo non est sanctitas attributum priuatum, sed est in quolibet attributo & essentia. §.46. & 105.
De sanctitate morali à natura diuina per vnionem remotam. §.47. & seqq.
Humanitas non potest sanctificari à natura diuina per vnionem remotam. §.53. & 78.
Vnio hypostatica non est conditio, sed de ratione formali sancti. §.55.
De communicatione morali sanctitatis. §.57. & 58.
Absurdum à simili ex ceteris attributis. §.60. & seqq.
Sanctitas moralis impugnatur ad hominem, quia debet esse intrinsecè & physicè vnita. §.70. & seqq.
Absolutè impugnatur ea sententia, quia humanitas non vnitur natura in abstracto. §.77. & seqq.
Impugnatur, quia humanitas sanctificaretur tota Trinitate formaliter. §.68.
Patres explicantur. §.92.
Deificari humanitatem, quid sit. §.80. 81. & 93.
Vnio ad naturam & ad gratiam habitualem, comparatur. §.94.
De sanctitate physica & morali per hypostasim. §.95.
Humanitas sanctificatur hypostasi formaliter. §.96. & seqq.

Effi-

Efficax argumentum à conceptu filiationis. §.97. & seqq.
Hypostasis dicit perfectionem. §.102.
Hypostasis melius quàm gratia habitualis sanctificat. §.103.
Effectus gratiæ habitualis melius præstat hypostasis. §.104.
Grauis difficultas à ceteris attributis. §.108. & seqq.
Discrimen sanctitatis ab immensitate examinatur, & impugnantur nonnulla. §.112. & seqq.
Verum discrimen. §.118.
Idem est discrimen æternitatis. §.120.
Aliud melius à negatione vnionis. §.125.
Discrimen ab omnipotentia. §.127. 129. & seqq.
De infinita sanctitate humanitatis à Verbo. §.133. & seqq.
Sanctificatur humanitas infinitè in genere sanctitatis cõmunicatæ per vnionem distinctam. §.140.
Humanitas Christi est sancta moraliter infinitè. §.143.
Humanitas in modo non est infinitè sancta physicè. §.144.
Humanitas non est tam sancta quàm Verbum. §.146. & 149.
Humanitas sanctificatur infinitè in omni genere à Verbo. §.149.
Humanitas per gratiam habitualem non sit intensiuè sanctior. §.156.
Discrimen hypostasis à gratia habituali. §.162.
Gratia Christi non reddit humanitatem Deum, at reddit infinitè sanctam. §.163.
Verbum & humanitas quo differant in ratione sancti. §.165. 166. & seqq.
Deus sibi complacet infinitè in humanitate vt sancta. §.170.
Humanitas quo pacto sancta sit in omni genere. §.172.
Effectus formalis gratiæ habitualis quo pacto præstentur gratia substantiali. §.173. & seqq.
Vnio hypostatica non est conditio, sed de ratione formali humanitatis vt sanctæ in concreto. §.178. & seqq. maximè 192.
Non tamen est forma sanctificans. §.182. & seqq.

Gratia Christi habitualis

De Christi habituali gratia. disp. 48.
Certum est Christo esse gratiam habitualem. §.2.
Ad quos effectus recurratur, variè sentitur. §.3. & seqq.
Pertinet ad Christi sanctitatem maiorem extensiuè. §.5.
complet humanitatem in ratione principij creati ad habitus & actus supernaturales. §.6.
non constituit Christum adoptiuum. §.7.
Gratia habitualis Christi quo pacto sit infinita, variè sentitur. §.8. & seqq.
In Christo gratia habitualis infinitè intensa est. §.15.
Est ea infinitudo necessaria ad infinitam gloriam Christi in visione & amore Dei. §.20.
Christus habet omnes gradus possibiles suæ intensionis in habitu gratiæ, si gradus sunt dissimiles. §.25.
Gratia vnionis non potuit augeri. §.46.
nec gratia habitualis. §.47.
nec sanctitas amoris beatifici. §.48.
creuit nonnullis actibus. §.49.
Incrementum fuit extensiuum tantùm. §.51.
Gratia Christi quo pacto sit plena. §.57. & seqq.
In ipsa conceptione Christus habuit gratiarum plenitudinem. §.48. 60. & seqq.
Gratia habitualis non præcessit vnionem. §.64.

Gratiæ gratis datæ Christi.

Quid sit gratia gratis data. disp. 51. §.1. & 2.
Christus habuit propheriam. §.4. & disp. 55. §.13.

Hebdomades.

Hebdomas & septimana idem est. disp. 7. §.19.
Hebdomades dierum & annorum erant apud Hebræos. §.20.
Nusquam in Scriptura sunt hebdomades nisi dierum aut annorum. §.21.
Daniel loquens de hebdomadebus, post quas euolutas venturus esset Christus, accipiendus est de annis, aut diebus; non de diebus, ergo de annis. §.22.
Somniant Iudæi exponentes has hebdomades per iubilæos. §.23.
Impugnatur Origenes accipiens hebdomades pro decãdibus annorum. §.24.
Eusebius est bipartitus in earum supputatione. §.25.
A quo anno incipiant hæ hebdomades supputari, quæritur. §.26.
A primo anno Cyri censent aliqui eas accipiendas. §.29.
sed non consonat chronologiæ. §.30.
Nec incipiendæ à Darij Hystaspis edicto. §.32.
Supputantur ab edicto Artaxerxis Longimani ex Doctorum opinione, quos non sequor. §.33.
Supputantur ab edicto quarto, quod est secundum Artaxerxis Longimani. §.34.

Homo.

Nullus homo nascitur in natura reparata, qui futurus non esset in statu innocentiæ, & naturæ lapsæ. disp. 13. §.93. & seqq.
Homines habent connexionem cum Christo. §.82.
Homines non essent futuri, si peccatum non esset. §.112.

vide Ordo intentionis.

Hostia.

vide Sacerdotium Christi.

Humanitas.

vide Natura humana, Vnio, Adoratio.

Idiomatum communicatio.

vide Communicatio idiomatum.

Impeccabilitas Christi.

vide Peccatum in titulo Immunitas à peccato.

Incarnatio.

Incarnatio vox est non inusitata. proœmio §.32.
significat actionem vnientem Verbum humanitati. §.33. & disp. 21. §.87.
significat etiam vnionem Verbi formalem cum humanitate. proœmio §.34.
vt productio, communis est totì Trinitati; vt vnio, ad solum Verbum terminatiua. §.34.
Vtrùm repugnet. vide Deus.
Sine Incarnatione non posse hominem liberari, qui censere videantur. disp. 5. §.1.
Ad id non fuit Incarnatio simpliciter necessaria. §.23. & seqq. ex S. Bernardo & aliis.
Probatur à priori. §.7.
Conueniens fuit Incarnatio Deo. disp. 6. §.7. & seqq.
Fuit etiam conueniens humanitati assumptæ. §.3. & seqq.
Fuit conueniens toti generi humano. §.6.
Elogia excellentiæ laudum Dei ex Incarnatione. §.6. 7. 8. & 9.
Argumenta infidelium contra conuenientiam Incarnationis. §.10. & seqq.
Tertium argumentum contra conuenientiam Incarnationis, quia Deus non potuit in Filium esse crudelis, est difficilius, proponitur §.18.
Quæ supponenda in quæstione vtrùm facta iam sit Incarnatio. disp. 7. §.2. 3. 4. 5. 6. & 7.
Christum iam venisse probatur ex Daniele. §.89. & seqq. vide Christus iam venit.

Examinatur Scotus de cognitione angelica, de præsentia Christi in Eucharistia, & de Incarnatione. disp. 8. §. 4. & seqq.
Quo pacto possit se Deus cum angelo gerere, ne cognoscat naturaliter Incarnationem. §.6.& 7.
Vnio hypostatica excedit naturalem cognoscibilitatem angeli. §.10.17.28.& 33.
Licet est euidenter credibilis Incarnatio, non tamen est euidens eius possibilitas. §.23.
De Incarnatione potest esse simplex apprehensio viribus naturæ. §.25.
Terminus formalis Incarnationis an sit vnio hypostatica, an persona. disp.21.§.87.88.& 89.
Terminus formalis quo *Incarnationis est vnio hypostatica.* §.90.& 91.
Terminus formalis communicatus etiam quo *est Verbum.* §.92.
Terminus totalis & formalis quod *est Christus.* §.94.
Incarnatio idem est quod assumptio. disp.24.§.1.

Indiuiduorum determinatio.

Non est ea à circumstantiis, sed à sola Dei voluntate. disp. 28.§.25.& seqq. maximè 18.& 19.

Infinitum.

Infinitum quid sit. disp.9.§.2.
Infinita intensio datur in actu. disp.48 §.15.
vide *Gratia habitualis Christi.*
Infinitum non est quod continet omnia possibilia in eo genere. disp.9.§.56.& disp.48.§.21.
Omnia infinita quo pacto æqualia sint & inæqualia. disp. 48.§.23.
Argumenta sunt contra infinitum in potentia & in actu. §.26.28.& 37.
Infinita intensio potest esse inter duos gradus, infimum & supremum. §.31.& seqq.

Iniustitia.

De iniustitia in Deum quæstio. disp.12.§.82.
eam negat P. Vasquez. §.83.
Quia Deo nihil est vtile, ideo non est neganda iniustitia in Deum. §.85.
probatur exemplo duorum acc[illegible] §.86.
Per detractionem honoris possumus esse iniusti in Deum. §.87.
Honor independenter ab vtilitate, est materia iustitiæ & iniustitiæ. §.88.
Ratione voluntatis Dei in peccatum, non est neganda iniustitia in Deum. §.90.
Examen eius difficultatis. §.93.& seqq.
Contra Dei voluntatem, ei fit iniuria. §.102.
Possumus peccare contra iustitiam in Deum. § 113.
Potest extingui debitum ad quod tenemur. §.112.
Peccatum per accidens potest non esse iniuria Dei. §.116. 117.& 118.
Aliqua peccata per se non sunt iniustitia in Deum. §.120.
aliqua per se sunt iniustitia in Deum. §.124.

Intentio.

vide *Ordo intentionis.*

Intentio finis.

Non distinguitur re in nobis ab electione mediorum, nec in Deo ratione. disp 13.§.186.& seqq. maximè 239.
vide *Ordo intentionis & executionis.*

Iurisdictio Prælatorum.

Iurisdictio Prælatorum alia est œconomica non obligans, alia spiritualis obligans. disp.77.§.18.

Ius.

Multa significat ius. disp.12.§.7.& seqq.
est potestas vtendi re pro libito citra iniuriam alterius. §.14.
Quid sit ius ex Auctoris sensu. §.15.
quæ sit ratio, in qua est ius. §.12.& seqq.
Ius an sit potestas absoluta, an conditionata. §. 20.& seqq.
Ius esse potestatem conditionatam, prima opinio. §.22.
Vitium argumenti pro ea opinione. §.27.
Ius in re potest esse rei absentis. §.30.
Ius in re pendet à potentia proximè debita, non tamen proximè impedita. §.31.
Ius ad quæ porrigatur. §.76.
ad plura porrigitur quàm ad pecunias. §.78.& 79.
Obiecta P. Vasquez. §.83.

Iustitia.

Iustitiæ significationes quinque. disp.12.§.2.& seqq.
Iustitia nostri ad Deum distinguitur à charitate & religione. §.138.
Est virtus inclinans ad non peccandum, ne violetur ius Dei. §.139.
est distincta à iustitia in creaturas. §.140.
Non est iustitia strictè ad satisfaciendum pro peccato mortali. §.142.
Discrimen obiecti iustitiæ commutatiuæ & distributiuæ ob dignitatem personæ, & condignitatem rerum. §.228.
Dignitas personæ spectatur aliquando à commutatiua ad qualitatem rerum. §.229.
ratione probatur. §.235.
Iustitia vindicatiua respicit interdum dignitatem personæ. §.236.
Iustitia distributiua potest esse ad vnum & ad plures. §.237.
& tamen est circa iustum geometricum facta comparatione rationum. §.238.
Iustitia commutatiua vtitur interdum proportione geometrica. §.239.
De hac distributione cum vno solo vide §.240 & seqq.
Minor est titulus iustitiæ distributiuæ, quàm commutatiuæ. §.244.
Si concurrant simul commutatiuæ & distributiuæ, ille præfertur. §.245.& 246.
Princeps non tenetur restituere quæ erant donanda ab iustitiam distributiuam. §.247.
Quo pacto debeantur bona distribuenda, & peccetur contra iustitiam distributiuam. §.248.
Ministri principis quando teneantur restituere debita distributiuæ iustitiæ. §.249.
ministri deferentes cathedram minùs digno, tenentur ad restitutionem. ibid.
Princeps non peccat deferendo munera digno, licet sit minùs dignus. §.250.
peccaret, si semper, aut ferè semper, id faceret. §.251.
Ecclesiastica beneficia aut dignitates quando obligent ad digniorem. §.252.
princeps & Episcopus non tenentur tunc ad restitutionem. §.253.
Discrimen iustitiæ distributiuæ & commutatiuæ. §.255.& 256.
Qui negent Deo iustitiam distributiuam. §.257.& seqq.
Anselmus à nobis est. §.258.
Iustitia vindicatiua seruat modum distributiuæ & commutatiuæ. §.259.
Non est de ratione distributiuæ dare præmium minùs merito. §.261.
Deus seruat iustitiam distributiuam, item & commutatiuam. §.262.

qui

Qui accipit præmium, non est opus vt acquirat dominium, nec vt abdicet qui donat. §. 265. 266.& 267.
Quæ sufficiant ad accipiendum præmium distributiuum. §.267.
Potest solutus reddere ex iustitia, quin ipse debeat. §.269. 274.& seqq.
In Deo est iustitia distributiua. §.271.
ratio à priori. §.272.
De iustitia commutatiua Dei variè sensisse videtur S. Thomas. §.273.
In Deo est propriè iustitia commutatiua. §.274.
Prima probatio independenter à debito Dei. ibid.& seqq.
Secunda probatio dependens à debito Dei, quod est sine imperfectione. §.281.& seqq.
Deus debet agere quod non potest non facere. §.283.
Hoc debitum potest esse ad alium. §.285.
Deus potest exercere iustitiam commutatiuam, quin teneatur abdicare dominium. vide *curiosam difficultatem* §.286.& seqq.
Deus cum Christo seruauit iustitiam distributiuam & commutatiuam. §.291 & 293.

Lacrymæ Christi in morte.

Habent ea dignitatem & vim ad impetrandam homini remissionem peccatorum. disp.11.§.7.

Libertas, potentia libera.

Potentiæ liberæ definitio. disp.62.§.52.
Potentia operatiua liberè, potest accipi propriè & impropriè. §.55.
Potentia libera includit conceptum vtrumque. §.56.
Potentia est libera ad solum terminum positiuum. §.57.
Verba definientia potentiam liberam, sunt accipienda in proprio sensu. §.59.& 60.
Libertas contradictionis est in ordine ad vnum extremum liberum, alterum non liberum. §.62.& seqq.
Potentia libera non est, vt possit omittere & non omittere, sed vt possit operari & non operari. §.67.
Potentia operatiua propriè est ad actum positiuum. §.68.
Libertas contradictionis quæ sit. §.98.
vide *Actus.*

Libertas Christi.

Libertas Christi non est ad malum. disp.62.§.1.
Exemplo physicæ prædeterminationis non defenditur libertas Christi, quamuis prædeterminatio non tolleret libertatem. §.3.& seqq.
Præceptum minorem necessitatem imponeret Christo, quàm prædeterminatio. §.15.& seqq.
Christus non esset liber ad obediendum latè aut strictè. §.16.19.21.& 22.
Latè examinatur, an præfinitionis exemplo defendatur libertas Christi. §.26.& seqq.
Applicatur ea doctrina libertati Christi. §.31.
Præceptum Christo impositum in ea sententia pendet à scientia media. §.32.
Consideratio duplex humanitatis in statu conditionato. §.33.34.& 35.
Prima impugnatio de Christo in statu conditionato, quia est chimera, illum posse non obedire. §.36.
Occluditur effugium sensus compositi & diuisi. §.37.
Impugnatur secunda consideratio Christi in statu conditionato, quia in absoluto mutantur circumstantiæ. §.38.& seqq.
Præfinitio cognita tolleret Christo & Beatis libertatem, quamuis eam non adimeret ignoratu. §.40.
Mala est consequentia in Christo, à præfinitione ad præceptum. §.41.
Humanitas Christi sine supposito diuino considerata in statu conditionato, nihil iuuat ad eius libertatem cum vnione hypostatica in statu absoluto. §. 43.& seqq.
Si mutentur in statu absoluto, quæ visa sunt in conditionato, non erit libertas in Christo. §.38.& seqq.& 45.
Discrimen inter præfinitionem & vnionem, aut visionem. §.47.
De libertate Christi per puram omissionem possibilem non malam. §.48.& seqq.
Est pura omissio sine libertate probabilis & apta ad libertatem Christi. § 79.& 81. vide *Pura omissio.*
De libertate inter duo indiuidua æqualia. §.82.& seqq.
Libertas subiectiua indiuiduorum non est satis. §.86.
Impugnatur libertas obiectiua & subiectiua. 87.& seqq.
Si Christus offerret minùs bonum inter duo, ad quæ esset adstrictus, non mereretur. §.93.
Christi libertas ad meritum indicatur. §.94.& 101.
Quo pacto Christus & Beati possint mereri ex opinione P. Monzæi. §.104.& 105.
Christus meritus est mortis substantia, quia eam potuit liberè declinare. §.113.
Quo pacto potuit mereri moriens ex præcepto de substantia mortis. §.113.& seqq.
Si Deus præciperet Christo omnes circumstantias, Christus non esset liber nisi per puram omissionem. §.119.
Si non præcipiantur omnia, actu manet liber rei non præceptæ aut consultæ. ibid.
Voluntate non recusandi præceptum libera omnino Christo, mors præcepta est illi plenè libera. §.121.
& sine dispendio perfectionis. §.122.
Christus potuit non accipere præceptum de morte. §.123.
Christus exercuit circa mortem [illegible] actus, nec præceptos [illegible] §.124.
Quo pacto respondeatur argumenti formæ. §.126.& seqq.
Non mori Christum, potuit componi cum vnione, recusato præcepto, secùs eo perseuerante. §.128.
Christus posito præcepto, non potuit non obedire contrariè, potuit non obedire priuatuè. §.129.
Quomodo Deo magis placeat mors Christi cum præcepto, quàm sine illo. §.132.
Christus potuit non exercere actum secundùm se meliorem in abstracto, & sine imperfectione. §.137.
Id in pura creatura imperfectum moraliter nemo dixit. §.140.
Est tamen maior perfectio quærere maius Dei gaudium. §.141.
In Christo non esset maior perfectio exercere opera secundùm se meliora, si æquè essent desiderata à Deo. §.142.& seqq.
Inæqualitas sufficiens ad meritum est in operibus Christi §.143.144.& 145. vide *totam quæstionem.*
Mors est magis grata Deo pro instanti pro quo præcipitur, secùs, pro quo non præcipitur. §.148.
Christus meruit exercendo plures actus, quos potuit omittere purè absque imperfectione. §.153.& seqq.
Meruit obseruatione præceptorum naturalium. §.155.& 156.

Deus potuit esse imperfectus purè physicè, non verò moraliter. §.159.
Bona difficultas de imperfectione Christi. §.160. & seqq.
Christus liberè exercuit actus nec præceptos, nec consultos. disp.62.§.166.

Libertas aut necessitas Dei circa Incarnationem & obiecta meliora.

Explicata quæstio. disp.2.§.19. *vsque ad* 23.
Explicatur B. Thomas circa necessitatem moralem Dei in eligendis melioribus. §.25.& 31. *vbi probatur, nullam à S. Thoma necessitatem moralem admitti.*
S. Bonauentura est in eâdem sententia. §.32.
Magister idem sentit. §.33.
Alexander idem. §.34.
idem Scotus. §.35.
Explicatur Ricardus de Mediavilla. §.36.
Aristoteles ea de re explicatur. §.40.
S. Augustinus explicatur esse ab eâdem sententia. §.41. *ad* 44.
explicatur Concilium Francfordiense. §.45.
item Clemens Alexandrinus. §.46.
item Cyrillus Alexandrinus. §.47.& 48.
de S. Basilio. §.49.
De S. Ioanne Damasceno. §.50.
Omnes Patres negant Deo necessitatem moralem. §.51. & 52.
Primum argumentum pro necessitate morali Dei. §.54. *ad* 57.
Periculum eius argumenti, quia probat physicam necessitatem vel nullam. §.58.& seqq.
Respondetur ei argumento. §.63. & seqq.
quia Deus se amat necessariò quantum potest, cum quo amore amat liberrimè creaturas, quas ad suæ felicitatis rationem nihili facit.
Secundum argumentum pro eâdem necessitate morali ponitur. §.73.
ostenditur mala eius consequentia. §.74.
ostenditur falsum eius antecedens, quia Deus potuit facere meliora. §.75.& seqq.
Tertium argumentum, & multa pro necessitate Dei proponitur & confirmatur. §.82.& 83.
Respondetur, quia perfectio moralis Dei non pendet ex melioribus creaturis. §.85.& seqq.
Vltimum argumentum pro eâdem necessitate ex infinita inclinatione Dei. §.91.& 92.
impugnatur ab absurdo. §.93.
Respondetur, quia inclinatio Dei non tollit perfectionem iudicij de sui independentia à creaturis. §.94.
Moralis necessitas vt explicatur à suo auctore, est necessitas physica, ob Dei connexionem cum creatura meliori. §.96.& seqq.
Vt defenditur necessitas moralis, potest & physica defendi. §.99.
Necessitas physica est absurda, & quare, §.99.100. & 101.
Secundum argumentum, quia necessitas moralis est inaudita in Deo, & quare. §.102.& seqq.
Deus liberrimè sine vlla necessitate physica, aut morali, effecit Incarnationem. §.107.
Examinatur probatio cuiusdam viri docti. §.108. & seqq.
Ratio à priori, quia Deus est omnino independens à singulis & omnibus creaturis. §.112.& 113.
Sententia Raimundi Lulli de necessitate Dei in assumptione naturæ creatæ, supposita voluntate de creando mundo, proponitur. disp.3.§.3.& seqq.
Deus nec ex suppositione mundi habuit necessitatem ad vnionem hypostaticam. ibidem. vide *item disp.*13. §.27. *sententiam Raguseæ impugnatam.*
S. Anselmi sententia de necessitate Incarnationis supposito peccato. disp.4.§.3.
hæc de necessitate ex suppositione peccati exponitur. §.4. & 5.
Nec supposito peccato, necessariam esse Deo Incarnationem probatur à priori. §.7.

Lorca.

vide *Petrus Lorca.*

Mandatum

Non pro documento accipitur, sed pro iussione. disp.77. §.4.
item pro legatione. §.6.
item pro præcepto obligante. §.7.
Mandatum in materia virtutis, significat iussionem. §.58. vide *Præceptum, Consilium.*

Maria mater Dei.

Mariam inter existentias hominum vltimum locum tenere, qui doceant. disp.13.§.87.
Est sententia probabilis. §.90.
Argumenta pro ea sunt facilia solutu. ibidem.
Omnia diluuntur. §.91.& seqq.
Maria non esset, nisi in hoc statu. §.96.
Mariæ immunitas à debito contrahendi peccati originalis. rectè explicatur ea sententia. §.97.
Vtrùm tunc per merita Christi esset redempta ab originali. §.98.
Alia ratio, qua in sententia B. Thomæ posset esse immunis à peccato originali, eiusq; debito quamuis pacto conclusa. §.99.& 330.
Hæc ratio à nullo est spernenda, quia in ea saluatur perfecta Mariæ redemptio à peccato originali. §.100.
In hac sententia existentia Mariæ est in quarto loco post primorum parentum & Christi existentiam absolutam, ante absolutam ceterorum hominum. §.101.
Etiam in hac sententia potuit esse immunis à debito peccati originalis. §.102.
Dare Mariæ actionem productiuam Christi, esset magnum donum. §.260.
Maria verè produxit Christum. §.262. & disp.28. §.52.
Maria in existentia absoluta tenet secundum locum in præuisione Dei. disp.13.§.330.
omnia quæ habuit ex gratia, habuit per Christum. disp.28.§.1.
nec diuinitus potuit mereri substantiam Incarnationis per opera ex gratia Christi. ibid.
Explicatur B. Thomas. §.3.
Maria meruit maternitatis Christi circumstantiam. §.10.
Probatur ex Augustino & ratione. §.11.12.& 13.
Lorca & Nazarius censent Mariam non meruisse maternitatem Christi. §.15.
Argumentum de dependentia Christi à circumstantijs proponitur. §.15.& dissoluitur.§.16.
Varia rationes, quibus Maria potuit maternitatem mereri. §.25.& seqq. *latissimè.*
Respondetur, per duas actiones adæquatas. §.46. & seqq.
Fuit absolutè mater Christi, & non meruit absolutè existentiam Christi. §.52.53.& 54.
Vtrùm Maria condignè metuerit maternitatem Christi. §.57.& seqq.

Vtraque

Vtraque pars est probabilis, probabilior negans. §.57.
Optima ratio est de merito gratiæ & gloriæ, impediente alia præmia condignè. §.58.
Non potuit Maria ex natura rei mereri maternitatem Christi condignè. §.59.
Vtrùm de potentia absoluta. §.60.& seqq.
Negant aliqui: fundamenta iacta & diruta. §.60. & seqq.
Potuit diuinitus Maria mereri condignè maternitatem Christi. §.69.
in alio sensu non potuit. §.76.
Maria est verè mater Dei, mater hominis, & item Theotocos & Christotocos. disp.69.§.3.

Martyres.

Martyres an dici possint sacerdotes. disp.80.§.12.
propriè se non sacrificarunt Deo, vt Christus. §.18.

Mediator.

Mediator est medius inter duos. disp.86.§.1.
Christus quadrupliciter est mediator. ibid.
eius persona vt mediatoris habet aliquid commune cum vtroque dissidentium. §.2.
Angeli an possint esse mediatores inter Deum & homines. §.3.
Christus fuit mediator inter Deum & homines. §.4. *absolutè vt homo fuit mediator.* §.5.

Meritum in communi.

Principium meriti non cadit sub meritum, & quare. disp. 27.§.23.24.& 25.& disp.28.§.1.
Nec refert, si sit de congruo. disp.28.§.2.
Ratio cur principium meriti non cadat sub meritum. §.7.

Merita Christi.

Christum habuisse merita, est de fide. 63.§.1.& seqq.
Vtrùm Christus sit meritus actibus charitatis derinatis à scientia beata. §.4.& seqq.
Sententia S. Thomæ, & eius fundamenta. ibidem.
Qui Christum meritum per actus beatos, censeant. §.17.
Christus exercuit vnum actum amoris necessarium. §.20.
Alium actum habuit necessarium. §.21.
habuit alium amorem liberum actum à visione beata. §.24.
Omnis visio Dei mouet necessariò ad vnum actum, si non sit alius; secùs, si sit. §.23.
Ex vno actu deriuari possunt plures actus virtutum moralium. §.25.
Primus actus est natura prior ceteris. §.26.
Christus meruit actibus charitatis Theologicæ, derinatis à scientia infusa. §.30.& seqq.
Scientia beata & infusa inferunt actus specie distinctos. §.33.& 39.
quo pacto possit in patria perseuerare amor viæ. §.34. & 38.
In patria manet idem numero habitus charitatis. §.37.
Habitus infusus specificatur ab omnibus casibus & obiectis, acquisitus ab vno. §.41.
Omnes actus charitatis orti à scientia infusa, fuere Christo plenè liberi. §.43.
Christus non meruit aliquid supernaturale actibus naturalibus. §.45.
Controuersia de valore meritorum Christi. §.47. & seqq.
Opera Christi sunt infiniti valoris ad præmia impetranda. §.49.& 52.
Hic valor non pendet ab extrinseca acceptatione, sed ab vnione hypostatica. §.50.
Argumenta Scoti proponuntur & soluuntur. §.53. & seqq.
Opera Christi & merita minùs amantur quàm Verbum. §.53.
Velle Christi non valet tantum, quantum velle Dei, nec meretur tantum quantum ille meretur, si posset mereri. §.57.
Prima productio Incarnationis non potest esse præmium meritorum Christi. §.58.
potest autem vnionis hypostaticæ continuatio esse præmium eius operum. §.61.
Sententia Nazarij opposita. §.63.& seqq.
Quolibet merito supernaturali Christus est dignus omni præmio possibili. §.71.& seqq.
Christus non potest mereri aliquo omnia bona, quæ cadunt sub meritum. §.73.
Optima ratione probatur, Christum mereri posse vno actu omnia possibilia præmia. §.75.& seqq.
Non est imperfectio personæ, non esse etiam extensiuè totum præmium operum. §.78.
Deus potest reddere Christo omnia, quæ Christus potest mereri. §.79.
Christus meruit sibi resurrectionem. §.81.
Vnum opus Christi valet tantum, quantum omnia simul. §.80.
Meruit gloriam corporis. §.83.
Christus potuit diuinitus mereri gratiam habitualem. §.85.
de facto eam non meruit. §.86.
Potuit mereri visionem beatam primo instanti suæ creationis. disp.63.§.90.
sed eam non meruit. §.93.
Christus meritus est angelis primam gratiam. §.94.
Christus incepit merita in instanti. §.95.
Cur Christus exercuerit tam multa merita. §.97.
Gratia angelis & primis parentibus data est independenter à morte Christi, ob eius merita. §.98.
Post mortem non meretur Christus. §.99.
Mors in fieri, & facto esse fuit meritoria in Christo. §.100.& 101.
Christus non meruit accepto vulnere lanceæ. §.103.

Miracula Christi.

Duo prima miracula Christi fuere in primo instanti, corporis impassibilitas & virginitas matris. disp.75. §.39.

Mors Christi.

Non fuit Christo precepta mors, quoad substantiam independenter ab eius voluntate. disp.62. §.108. & seqq.
Christus potuit reuocare seu impedire preceptum de morte. §.109.& 113.
Vrgetur Lorca eodem argumento. §.110.& 112.
Morti Christi, & non solis circumstantijs, adscribitur redemptio. §.111.
etiam adscribitur circumstantijs. §.113.

Mortale peccatum.

vide *Peccatum mortale.*

Motus.

vide *Mutari.*

Mutari.

Mutari est actu esse subiectum motus, non verò esse purè terminum, latè probatur disp.1.§.12. & seqq. & disp.22.§.15.
Explicatur definitio motus. disp.1.§.21.

Motus est actus entis in potentia. disp.22.§.15.
Mutari est aliter se habere ac antea simpliciter, & non secundùm quid. §.28.
Id autem est esse subiectum motus. ibidem.
Quod mutatur, pellit ex se priuationem motus. §.30.
vide *Deus.*

Natiuitas.

Natiuitas alia est in vtero, & alia ex vtero. disp.59.§.2.
Natura sumus filij iræ, id est natiuitate. ibid.

Natura diuina.

Fieri vnionem ad naturam diuinam, est fieri vnam naturam. disp.15.§.2.
Natura diuina inconfusa est in Christo, *vt erat ante vnionem.* §.17.& seqq.
non fuit conuersa in aliam naturam. §.18.
non potuit per alterationem vniri. §.27.
Natura diuina & humana vnitæ immediatè, quo pacto dicantur. §.32.
Carpitur Durandus asserens vnionem factam immediatè ad naturam Dei. disp.33.§.2.& 3.
vide *Vnio hypostatica.*
Natura diuina qua ratione dicatur incarnata. disp.15. §.39.
vide *Natura humana.*
Natura diuina cum vno solo supposito posset humanam assumere. disp.35.§.1.& 2.
etiamsi natura & hypostasis non distinguerentur virtualiter. §.3.

Natura humana.

Ex opinione Capreoli infertur immediata vnio humanitatis ad naturam diuinam. disp.16.§.3.& seqq. *ob vnionem quam ait esse immediatè ad existentiam communem. vide ibi latè.*
Humanitas non potest vniri immediatè subsistentiæ absolutæ. §.9.& seqq.
Natura diuina & humana non possunt immediatè vniri. §.13.& seqq.
Natura humana est subiectum vnionis hypostaticæ. disp. 22.§.18.
non habet specialem dependentiam à priori à Verbo. §.36.
terminat vnionem per eam rationem per quam pendet. disp.33.§.7.

Necessitas in operando.

Quid sit necessitas physica & naturalis. disp.2. §.2. & seqq.
quid necessitas absoluta, & ex suppositione. §.2.
Necessitas physica est potentia necessaria ad operandum. ibid.
bene explicatur per connexionem cum effectu. §.3.
qua ratione explicetur ab Augustino. §.6.
Necessitas moralis est minor quàm physica. §.7.
Necessitas moralis ex B.Thoma *est necessitas physica ad actionem in communi cum libertate ad particulares actiones.* §.8.
Necessitas moralis apud alios est potentia physica, ad actiones etiam in communi, sed cum ingentissima difficultate. §.9.
P. Vasquez addit scientiam mediam. §.10.
De necessitate morali multa §.12.13.& 14.
Vtrùm Deus necessariò operetur Incarnationem & meliora semper. vide *Deus.*

Nestorius.

Nestorius censuit Christum purum esse hominem, cum omnibus qui negant diuinitatem Christo. disp.17.§.1.
& 2. *vide & disp.78. §. 47. & disp.83. §. 14. & seqq.*

Obedientia.

Semper respicit obedientia iurisdictionem. disp.77.§.70. & seqq.
Obedientia consiliorum absque præcepto non est propriè obedientia, sed aut religio aut charitas. ibid.

Obiectum.

Obiectum formale & materiale quid sit. proœmio §.1.
Obiectum formale attingitur propter se, materiale propter aliud. ibid.
Diuisiones obiecti. ibid.
Obiectum adæquatum attingitur omnibus actibus, inadæquatum aliquibus tantùm. §.2.
Obiectum adæquatum proprium non est adæquatum attributionis. ibid.
Obiectum supernaturale potest terminare actum supernaturalem. disp.8. §.1. & 37. *vide ibi de actu supernaturali circa obiectum naturale.*

Obiectum decretorum Dei.

vide *Decretorum Dei obiectum.*

Obliquum.

vide *Rectum & obliquum.*

Omissio pura.

De impeccabilitate Christi *per puram omissionem agitur latè.* disp.62.§.48.& seqq.
Omissio est pura & mixta: pura est duplex. §.49.
Puram omissionem cum facultate ad actum oppositum esse posse in Christo, *ex* Caietani *sententia.* §.50.
Omissio quando est, non est propriè, sed metaphoricè; actus autem est absolutè quando est. §.53.
Ad puram omissionem non est libertas. §.57.
Pura omissio non est ratio volendi, nec operatio. §.61.
Puram omissionem liberam qui dicant. §.66.
Quomodo pura omissio possit præcipi. §.69.
ea non est bona, nec meritoria. §.74.
Explicantur testimonia. §.74.& 75.
Pura omissio est à gratia obiectiuè, non effectiuè. §.76.
Iudicium naturale aut supernaturale, esse causam omissionis, nihil interest meriti omissionis. §.77.
Nullum sequitur absurdum ex eo quòd pura omissio non sit peccatum. §.78.& seqq.
Est probabile puram omissionem non esse peccatum. §.79.
Est probabilis & apta, ad componendam libertatem Christi. §.81.

Opera Christi.

De valore operum Christi *agitur.* disp.11.
Valor operum Christi *in actu primo & secundo.* §.2.
Scotus & Nominales negant operibus Christi *valorem ex se.* §.4.
Explicatur Durandus. §.5.
Opera Christi *habent ex se condignitatem in actu primo.* §.6.

Operatio theandrica.

Operatio theandrica propriè est omnis operatio Christi. disp.76.§.1.
accipitur pro operatione, ad quam concurrebat Christus *specialiter vt Deus; item & vt homo.* §.3.
vide *Actus.*

Oratio Christi.

Christus, vt homo, orauit verè externè & internè. disp.79.§.2.
Exponuntur testimonia Scripturæ in oppositum. §.3.
exponitur S.Thomas. §.4.

Oratio

Oratio absoluta Christi *fuit semper audita, non verò conditionata.* §.6.
Pro omnibus orauit Christus, *sed non auxilia efficacia petijt absolutè pro omnibus.* §.7.
Est oratio conditionata vt voluntas. §.8.
Vtrùm Christus nunc oret, longa controuersia. §.10. & seqq.
quomodo nunc interpellet pro nobis. §.10.
Opinio P.Vasquez de oratione Christi *viatoris nunc manente cum effectu in memoria Patris, & eius fundamenta.* §.11.& seqq.
Oratio Christi *in cælo nec impetrat condignè, nec congruè, sed est pura conditio.* §.15.& 16.
Christus in via non petijt omnia nostra beneficia, sed aliqua petenda in cælo reseruauit. §.16.& 17.
Opinio affirmans orationem Christi *in cælis.* §.18. & seqq.
Christus potuit in via reseruare nonnulla beneficia, quæ peteret in cælo. §.22.
potuit item oppositum. §.23.
Aliqua beneficia contulit Christo *Deus, pro certis orationibus.* §.25.
Vtrùm Christus orationem nouam fundat? incertum. inclino in partem negantem. §.26.& 27.
Nunc orat eâdem oratione viæ, donec impleatur. §.28. 29.& seqq.
Oratio potest terminari, & ad obiectum, & ad Dei *liberam voluntatem.* §.32.
De oratione Christi vide à §.33.
Non est dicendum nunc, Christe ora pro nobis, *sed* miserere nobis. §.39.

Ordo intentionis & executionis.

Qualiter hic ponatur à P.Molina in vno actu Dei, ratione nostra. disp.13.§.108.& 109.
Falluntur nonnulli in eius explicatione. §.110.
Duos actus constituit P.Molina circa Incarnationem. §.111.
Bona difficultas, vtrùm homines essent futuri, si non esset futurum peccatum. §.112.
Alia difficilia in ea sententia P.Molinæ. §.113 & seqq.
Primum argumentum contra eam, quia Christus non veniret nisi musca moueretur, proponitur. §.117.
Responsio & confutatio. §.118.119.& 120.
Secunda responsio. §.121.
Varia responsa pro ea sententia. §.122.& seqq.
Respondetur absurdo obiecto P.Molinæ. §.126.& 127.
Secundum argumentum, quia Deus esset auctor peccati, proponitur & soluitur. §.128.129.& 130.
Impugnatur à priori P.Molina, quia sunt duæ Dei voluntates ratione distinctæ, circa redemptionem & gloriam. §.132.& seqq.latè.
Sententia Barthol. Medinæ & Cabreræ. §.139.& seqq. *impugnatur.* ibid.
Sententia Lorcæ proponitur. §.150.& seqq. *impugnatur.* ibid.
De ipso ordine intentionis & executionis. §.166. & seqq.
Imponitur Nominalibus, ab eis negari prioritatem rationis in actibus Dei. §.167.
Ordo hic potest considerari in actibus internis & externis, mutuo comparatis. §.168.& 169.
Alij constituunt in ipsis actibus internis eos duos ordines. §.170.& seqq.
Examinatur sententia de decreto Dei *efficaci in intentione independenter à peccato & de alio in executione dependenter ab eodem, vnde Christus venit in executione propter reparationem hominum, venturus tametsi non peccaret Adamus.* §.178.& seqq.
Hic ordo non habet fundamentum in Augustino. §.181. 182.& 183.
Impugnatur ille ordo ab identitate intentionis finis, & electionis mediorum. §.186.& seqq.
Admittitur hic ordo, non tamen est ad rem. §.197.& seqq.
Ordo intentionis & executionis debet esse ob eosdem fines. §.199.& seqq.
Opinio de ordine intentionis & executionis per actus confusos diuinæ voluntatis. §.205.& seqq.
Deus in intellectu non habet actum præcisiuum. §.208. & seqq.
Ratio est, quia esset imperfectus. §.212.
Quid considerandum ad examen horum actuum. §.213.
Respondetur ad argumenta pro cognitione confusa Dei. §.214.& seqq.
Deus nulla sui cognitione præscinditur ab vllo prædicato necessario. §.219.& seqq.
Dei voluntas nihil amat confusè. §.221.
Decreto efficaci & absoluto Deus *nihil amat indeterminatè.* §.225.
nec actu inefficaci de se, sed omnia determinatè. §.229.
potest tamen conditionatè. ibid.
Licet admittatur illa confusio decretorum, non tamen est ad rem. §.230.
Noua sententia de intentione circa substantiam Christi *nihil decernente de actione productiua, & de executione, quæ est voluntas circa actionem.* §.231. & seqq.
Explicatur ea opinio. §.235.& seqq.
Prima impugnatio opinionis ab indistinctione intentionis finis, & electionis mediorum. §.239.& seqq.
Alia sententia constituens executionem in decretis directis, intentionem verò in indirectis. §.264.
non est ad rem. §.265.
Opinio de duobus actibus adæquatis circa Christum. §.269.& seqq. vide [illegible]
Parum [illegible] *Dei in homines, si tantùm moueretur propter illos ad secundam actionem comparatione eius, quam de facto exercent.* §.291.
Christus est decretus absolutè ante absolutam præuisionem peccati. §.292.
vt ponitur à P.Suarez, impugnatur. disp.27.§.17. & seqq.

Patres antiqui.

Patres antiqui congruè non meruerunt Incarnationis substantiam. disp.29.§.1.
Abraham & Dauid meruerunt substantiam generis. §.2.
P.Suarez quid censuerit de ea sententia, vt ibi explicatur. §.4.
Patres meruerunt, ne diu differretur aduentus Christi, *non tamen determinatè diem.* §.8.
Circumstantiam loci verisimile est meruisse Dauidem. §.9.
Non potuerunt mereri aliorum prædestinationem. §.11.

Peccatum mortale & veniale.

De infinita grauitate peccati mortalis. disp.9.
Peccatum mortale est simpliciter finitum. §.4.
Quo pacto possit esse infinitum. §.5.& 6.
Qua ratione in peccato differant malitia & offensa. §.7.& seqq.

Habet

Habet peccatum mortale cum cognitione & scientia offensæ Dei grauitatem moraliter infinitam. §.15.
habet dignitatem ad pœnam simpliciter infinitam. §.17. *latè probatur.*
est dignum pœna infinitæ intensionis. §.37.& seqq.
meretur infinita mala. §.43.& seqq.
est causa pœnæ æternæ pro peccato veniali. §.40.& 41.
demeretur omnem gratiam & vnionem hypostaticam. §.43.& 44.
Ratio à priori est infinita distantia personarum. §.50.
Peccatum non continet omnem aliorum grauitatem. §.55.
Discrimen à Stoicis & Iouiniano in peccatorum æqualitate. §.58.& 59.
Malitia & offensa peccati sunt inæqualia. §.60.
Non est eadem ratio de peccato veniali in infinitudine. §.64.
Peccatum mortale Deum offendit specialiùs quàm legislatores humanos. §.65.
Peccata mortalia quo pacto mereatur pœnam inæqualem. §.66.
Vtrùm à creatura pura possit fieri satis pro peccato. vide *Creatura pura.*
Sententia P.Suarez de inæqualitate personarum. disp.10. §.20.
impugnatur. §.21.& seqq.
Posset ea inæqualitas compensari aliunde. §.24.& 26.
Ratio à priori cur non possit compensari peccatum, est eius infinitudo. §.35.
vide *Satisfactio* & *Creatura pura.*
Peccati grauitas non crescit ex maiori vilitate personæ. disp.11.§.61.
Peccatum est sine voluntate Dei *de illo.* disp.12.§.91.
est contra voluntatem Dei illud odio habentis. §.100.
est iniuria Dei. ibi sect.7.& 8.
Peccatum mortale est contra præceptum graue, & veniale contra leue. disp.61.§.13.

Peccati fomes.

vide *Fomes peccati.*

Immunitas Christi à peccato,ac repugnantia cum illo.

Error quorumdam Christum in cruce desperasse. disp.59. §.1.
Christus caruit peccato originali. §.2.
Probatur eum non habuisse peccatum originale. §.3.
caruit item omni peccato actuali. ibid.
Explicantur testimonia quibus hæretici probant Christum peccatum habuisse. §.4.& 5.
In quo sensu disputetur incompossibilitas peccati cum vnione hypostatica. §.7.& 8.
Hæc quæstio non pendet ab ea vtrùm peccatum & gratia habitualis possint esse simul, quamuis iuuetur ex parte negante. §.9.
Antiquorum opinio de compossibilitate peccati & vnionis hypostaticæ. §.11.
In eam opinionem acriter inuecti sunt nonnulli. §.12.
Expenduntur eorum argumenta. §.13.& seqq.
ea opinio nec est digna censura Theologica, *nec bene probatur ab Scoto.* §.16.
Ex natura rei non potest esse peccatum mortale habituale in Christo. §.18.
Probatur ex Patribus, præsertim ex Augustino. §.19.
Aliorum argumenta expenduntur. §.20.
Expenditur an valeat ratio, Actiones sunt suppositorum, ad peccatum habituale negandum. §.21.& 22.
Ea ratio est probabilis. §.22.
Ratione efficaci probatur Christum non posse habere peccatum. §.23.
Disputatur vtrùm de potentia absoluta possit peccatum mortale componi cum vnione hypostatica. §.25.& seqq.
Non potest de potentia absoluta componi peccatum mortale cum vnione hypostatica. §.26.
Idem probatur ex titulo filij. §.26.& 27.
Idem probatur ex conceptu sanctitatis substantialis. §.29.
Sanctitas Christi substantialis formaliter non includit carentiam peccati, vt nostra. §.30.
Peccatum originale nec de potentia absoluta potest esse in Christo. §.32.& seqq.
Peccatum veniale non potest esse in Christo ex natura rei. §.35.
nec de potentia absoluta. §.36.
Examinata aliorum argumenta. §.37.& seqq.
Probatur conclusio ex sanctitate infinita. §.40.
Quid sentiat P.Ragusa. §.41.& seqq.
Secunda probatio ex filiatione naturali. §.45.& seqq.
Peccatum actuale mortale nec diuinitus potest esse in Christo. §.48.
Examen argumenti de supposito operante, nec id esse absurdum, si non esset nisi idiomatum communicatio. §.50.& 55.
An humanitas terminata supposito diuino & humano posset peccare. §.51. vide *hac de re disp.*59.§.56. & *seqq.*
Longum examen de obligatione Verbi. §.59.
Tandem est hoc argumentum probabile. §.66.
Optima ratione probatur, non posse esse peccatum mortale in Christo. §.67.
Respondetur argumentis. §.68.& seqq.
Argumentum ex duabus voluntatibus, etiam vrgens Beatos, probatur. §.68.
Quo pacto humanitas Christi est impeccabilis ab intrinseco. §.69.
Nec impeccabilitas est separabilis ab vnione. §.70.
Humanitas Christi est impeccabilis ipso beneficio vnionis, quin alio egeat ad non peccandum. §.71.
Prima ratio impeccabilitatis in humanitate Christi est vnio. §.73.
Oppositio vnionis, & peccati habitualis, est moralis, & non physica. §.75.
Oppositio peccati actualis, an sit physica, an autem moralis. §.76.& 77.
De opinione Petri Lorcæ. §.78.& seqq.
Vtrùm humanitas possit peccato vnionem amittere. disp. 60. *tota.*
Quotupliciter possit intelligi vnio peccato dissolui. disp. 60.§.1.& 2.
Iam non agitur de peccato in sensu composito vnionis, sed de indiuiso. §.3.
Non potest vnio ex natura rei peccato dissolui. §.4.
Examinatur ratio P. *Vasquez.* §.6.& seqq.
Ratio à priori ex suppositi prioritate naturæ. §.11. & 12.
Difficultas an, si humanitas simul terminaretur supposito proprio & diuino, posset operari, & vnionem amittere. disp.13.& seqq.
Idem dico, tametsi supposito naturali & diuino humanitas esset terminata simul. §.15.& seq.
Vtrùm de potentia absoluta possit vnio peccato dissolui. §.18.& seqq.
Ex prioritate suppositi non repugnat diuinitus vnionem peccato dissolui. §.19.20.& 21.
Potentia peccandi non impedit, quin diuinitus possit vnio peccato dissolui. §.22.
Bona difficultas, vtrùm vnio possit cum potentia peccandi componi. §.22.& seqq.
Humanitas in sensu composito vnionis semper est impeccabilis. §.25.& 26.
Discrimen vnionis à gratia habituali in impeccabilitate. §.26.
Vnio non potest esse cum potentia peccandi, nisi vt determinata ad non peccandum. §.27.
Discrimen vnionis à substantia supernaturali, & à visione beata. §.28.
Decretum Dei potuit esse tale, quòd non tolleret potentiam, vt vnio peccato dissolueretur. §.29.
Vnio hypostatica potest absolutè diuinitus peccato dissolui. §.33.
Respondetur ad argumentum de miraculo. §.35.
Respondetur argumento de supposito proprio. §.36.

Perfectio & perfici.

Perfectio debet esse in re perfectibili, vt in subiecto, nec satis est vt in termino. disp.1.§.24. & seqq. vide & §.29. *S.Thomam.*
Res non perficitur, nisi vt est subiectum receptiuum. disp. 22.§.32.

Perfectio & imperfectio moralis.

Perfectio moralis est qua abstinetur à peccato mortali, sed non veniali. disp.61.§.1.& seqq.
Alia, qua abstinetur à peccato veniali. ibid.
Perfectio alia maior, qua agimus quæ Deo magis placent. §.31.
Perfectio physica quid sit. §.2.& 3.
Perfectio physica potest esse cum imperfectione morali. §.4.
Perfectio moralis est conuenientia cum voluntate Dei. §.5.
Perfectio Christiana quid sit. §.6.& seqq.
Perfectio substantialiter est in vnione cum Deo per gratiam sanctificantem. §.6.
Perfectio accidentaria creaturæ est in vnione illius cum Deo per actus honestos. §.7.
Perfectio moralis sumitur in ordine ad maius Dei desiderium. disp.62.§.132.& seqq.
Imperfectio non opponitur vlli legi, sed consilio: peccatum veniale legi. disp.61 §.12.& 14.
Perfectio & imperfectio actuum moralium. §.20.& seqq.
Omnis actus à charitate distinctus, imperfectus est in se. §.21.& 22.
Discrimen inter actus voluntatis & intellectus, in ratione perfectionis. §.24 & seqq.

Perfectio Christi in actibus bonis.

Diuersi perfectionis sunt gradus. disp.61.§.1.
Christus est substantialiter perfectissimus. §.6.
Christo non repugnant actus virtutum moralium, qui in se sunt imperfecti. §.29.
Nec propterea Christus est imperfectus, quia exercet charitatem circa eadem obiecta. §.30.
Christus tam fuit perfectus, vt numquam discesserit à maiore voluntate Dei. §.33.
Implicat Christum sequi quod minùs placet Deo. §.34.
Probatur id ex Scriptura. §.35.& 36.
Necessitas hæc ad perfectionem probatur ex conceptu vnionis hypostaticæ. §.37.
Probatur item, quia Christus non est capax vllius reprehensionis. §.42.
Qui censent Christum fuisse capacem imperfectionis, non habent argumentum, sed fugiunt ad argumenta. disp.61.§.43.
Argumenta expenduntur, vbi agitur de libertate Christi. vide *Libertas.*

Persona Christi.

vide *Vnio hypostatica.*
De compositione Christi personæ. disp.19.§.1.& seqq.
Persona Christi est verè & propriè composita. §.2.
Persona Christi non est simplex. §.3.
Persona Christi non est quæ omnia habet. ibid.
Persona Verbi non est pars, vt dicit pars ens incompletum perfectibile. §.4.
In persona Christi duæ naturæ vniuntur immediatè personalitati, inter se autem mediatè. §.5.
Persona Christi est vna, & non duæ. §.5.
compositio est immediatè ad subsistentiam. §.6.
Filius Dei, aut Verbum, non potest dici compositus. §.7.
Persona Christi semper fuit Filius Dei & Verbum; at Verbum non fuit semper Christus. §.8.
Christus non incepit esse, incepit tamen Verbum esse Christus; cur hæc ita sint. ibid.

Persona diuina.

Persona diuina potest terminare naturam alienam. disp. 31.§.1.
nec potest demonstrari, nec rationes solui possunt euidentia metaphysica. §.2.& seqq.
Vna persona potest terminare naturam alienam, quin aliæ eam terminent. disp.36 §.1.
Tres personæ diuinæ speciali ratione sunt in Christo. disp.37.§.1.
Qualibet persona diuina potest assumere naturam humanam. §.3.
Vtrùm plures personæ possint simul terminare naturam eamdem, sententia Scoti. disp.38.§.2.& seqq. *pars affirmans.* §.2.
Personæ cur sint tres, & vnus Deus. disp.39 §.16.17.18. & 19.
Tres personæ diuinæ vnitæ vni humanitati, essent tres homines. §.30.
Persona diuina non potuit assumere naturam irrationalem. disp.43.§.7 & seqq. *vbi probatur ex* Tertulliano & *Augustino.* §.9.& 10.
Probatur exemplo accidentis. §.16.
probatur morali ratione. §.24.& seqq.
Substantia Verbi propriè non assumpsit hominem. disp. 44.§.2.& 3.

Petrus Lorca.

Stylus Petri Lorcæ. disp.12.§.55.

Plenitudo.

Plenitudo secundùm quid quænam dicatur. disp.48. §.53.
quæ plenitudo absoluta. §.54.
quæ plenitudo perfectissima. §.56.

Pœna æterna.

Pœna æterna est simpliciter infinita. disp.9. §.24.& seqq.

Pœnitentia.

Pœnitentia non potest esse de peccatis alienis. disp.12.§.152. vide *Contritio.*
Pœnitentia actus non est in Christo. §.158.

Pœnitentia Christi.

vide *Virtutes Christi.*

Potentia

Potentia Christi.

Per omnipotentiam formaliter nihil potuit humanitas Christi. disp.57.§.3.
Christi potentia non fuit præstigiatrix. §.10.
Ostenditur eius virtus supernaturalis. §.11.
Qua virtute effecerit Christus miracula. §.9.& 10.
Potentia physica & moraliter Christus effecit miracula. §.17.& seqq.
De instrumento morali & physico. ibid.
Quidquid Christus vellet efficaciter per alios fieri, potest facere. §.29.

Potentia libera.

vide *Libertas.*

Potentia obedientialis.

Non potest ea naturaliter comprehendi ab angelo. disp.8. §.15.& seqq.
Quid sit hæc potentia. ibid.

Præceptum.

Præceptum sumitur pro documento alicuius rei. disp.77. §.3.
item pro iussione, institutione & monito. §.4.
item pro consilio & petitione apud aulicos. §.5.
sumitur apud sacros frequentissimè pro iussione. §.8. & 11.
accipitur præceptum in hac disputatione pro iussione. ibid.
De discrimine præcepti à consilio. §.9.& seqq.
Discrimen esse inter præceptum & consilium, est de fide. §.12.
Præcepta negatiua quo pacto imponantur. disp.62.§.70.
quid requiritur ad obseruationem eius præcepti. ibid.
Præceptum non potest abrogari pro primo instanti, sed pro sequentibus. §.149.

Præceptum Christo.

Præceptum Christo impositum non est instar prædeterminationis. disp.62.§.6.& seqq.
vide *Christi libertas.*
Præceptum impositum Christo pendere à scientia media, dicunt aliqui. §.32.
Quo pacto sit [illegible] possibile obiectum præcepti. §.69.
De præcepto Christi circa omnes circumstantias. §.106. & seqq.
Non esse omnes præceptas quinam censeant. ibid.
Præceptum mortis potest intelligi dependenter & independenter à voluntate Christi. §.108.& disp.78.tota.
Christo non fuit præcepta substantia mortis independenter ab eius voluntate. disp.62.§.109.

Præcepta & consilia Christo imposita.

vide *Consilium* & *Præceptum.*
Christus fuit capax præcepti & consilij. disp.77.§.25.
non fuit capax voti. §.29.
secutus est consilia distincta à præcepti. §.31.
quo pacto in Christo distinguantur præcepta à consilijs. §.32.& seqq.
Christus nullo præcepto naturali tenebatur mori pro hominibus. §.36.& seqq.
de præcepto mortis à Deo Christo imposito: de eius libertate & impeccabilitate. §.43.*ad finem vsque.*

Prædestinatio.

Omnium prædestinatio fuit ante præuisum absolutè peccatum Adami. disp.13.§.296.

Prædestinatio Christi.

Prædestinatio est duplex. disp.84.§.1.
Christus ab æterno est prædestinatus esse filius Dei. §.2.
Christus vt existens in hypostasi non potuit prædestinari ad filiationem naturalem Dei tamquam ad terminum. §.4.
Hic homo Christus non potuit prædestinari ad rationem filij naturalis Dei. §.5.
Humanitas Christi prædestinata est ad vnionem hypostaticam. §.8.
Verbum diuinum non est prædestinatum ad humanitatem. §.9.
Christus vt homo fuit prædestinatus ad gratiam & ad gloriam. §.10.

Prædeterminatio.

Examinatur latè, vtrùm exemplo prædeterminationis defendatur libertas Christi. disp.62.§.3. & seqq.
vide *Christi libertas.*

Præfinitio.

Examinatur latè, vtrùm exemplo præfinitionis defendatur libertas Christi. disp.62.§.26.& seqq.
vide *Libertas Christi.*
Explicatur quid sit præfinitio, dependens à scientia media ratione nostra. §.27.& seqq.
Alius modus eam explicandi. §.30.
Applicatur ea doctrina libertati Christi. §.31.& seqq.
Mutata circumstantia in vno statu, non seruatur libertas eadem in conditionato & absoluto. §.38.& seqq. & 45.
A præfinitione ad præceptum, est mala consequentia in Christo. §.40.
Præfinitio cognita tolleret libertatem Christo, & Beatis, licet eam ignorata non adimeret. §.42.
Cur præfinitio non visa in statu conditionato non adimat libertatem in absoluto, eam tamen adimerent vnio & visio non visa in statu conditionato. §.47.

Prælatorum iurisdictio.

vide *Iurisdictio Prælatorum.*

Pura omissio.

vide *Omissio pura.*

Rectum & obliquum.

Constitui in recto est constitui in nominatiuo cum verbo substantiuo: in obliquo autem, constitui in alijs casibus. disp.39.§.2.
Duplex modus constituendi in obliquo. §.2.& 6.
Veritas propositionum pendet ab identitate significata in recto, ex parte subiecti & predicati. §.7.& 8.
Huic veritati non obest diuersitas obliquorum. §.9.
In recto ponuntur quæ significantur per se stare, in obliquo quæ in alio. §.11.& seqq.
De Deo & persona diuina vide *ibidem.*
Significatione recti & obliqui defenditur, Deus est homo, homo est Deus. disp.69.§.17.& seqq.
Idiomata prædicantur aut negantur in recto & obliquo. §.20.& 21.
defenditur etiam vnitas Christi. disp.72.§.3.

Regnum Christi.

De regno Christi. disp.81.§.1.& 2.
Christus vt homo fuit rex temporalis totius mundi. §.3.
Papa non est dominus temporalis totius mundi. §.5.
Christum vt hominem non fuisse mundi monarcham qui censeant. §.11.
Christum hereditario iure esse regem, censent multi. §.20.
testimonium Christi apud Pilatum de regno suo. §.23. & seqq.
Christum esse regem Iudæorum, credidit Pilatus. §.23.
Christum non esse regem Iudæorum à matre. §.33.

ex

ex progenie Mariæ & Ioseph non probatur Christum esse regem Iudæorum iure hereditario. §.35.& seqq.
Patres naturales Mariæ Virginis, item & Ioseph. §.36.
Lucas non descripsit genus Ioseph, sed Christi; Mattheus verò non Christi, sed Iosephi. §.36.

Relatio prædicamentalis

ex B.Thoma nec distinguitur à fundamento & termino, nec mutat subiectum cui aduenit de nouo. disp.1.§.5.

Relatio transscendentalis.

est essentialis proximo fundamento, non verò remoto. disp.21.§.33.

Relatio extrinsecus aduenienS

quid sit ex Scoto. disp.21.§.84.

Religiosus.

Religiosus agens contra regulam non peccat, nisi adiungatur violatio præcepti. disp.77.§.20.

Sacerdos.

Sacerdos est mediator inter Deum & hominem. disp.86. §.1. vide *Sacerdotium.*

Sacerdotium, sacrificium, hostia Christi.

Sacerdos significat interdum personam Deo sacratam. disp.80.§.2.
Sacrificium sumitur interdum pro opere Deo sacrato, hostia pro opere misericordiæ. ibid.
Sacerdos propriè quid sit. §.3.
sacerdos saltem moraliter mactabat victimas. §.4.
Christus fuit verè sacerdos. §.5.& seqq.
difficultas, vtrùm Christus seipsum immolauerit. §.9. & seqq.
Sacrificium potest esse, quin ex sola reuerentia in Deum. §.14.
Christus vt homo, potuit destruere physicè vnionem corporis & animi in sacrificium. §.22.
non propterea seipsum occidit. §.23.
Non est necessaria ad sacrificium hæc physica destructio, satis est moralis. §.24.
Christus, vt Deus & homo, est sacerdos. §.25.
est sacerdos in æternum. §.26. *quomodo aliqui id explicent.* ibid.
est verè sacerdos per totam æternitatem. §.30.
Sacerdotium Christi plus dicit, quam vnionem hypostaticam. §.32.
Christus tota æternitate fungetur sacerdotio. §.33.
Discrimen sacrificij Christi & Leuitici. §.35.
Sacerdotium Christi secundùm ordinem Melchisedec quid sit. §.37. & seqq.
Christus non est sacerdos Aaronicus. §.38.& 41.
Melchisedec quo pacto sacerdos sit in æternum. §.39.
Christus non est sacerdos ab æterno. §.40.
In multis conuenit sacerdotium Christi cum Melchisedec. §.42.

Sacrificium Christi.

vide *Sacerdotium.*

Satisfactio & satisfacere.

vide *Contritio.*
Debet plus reddere quàm abstulit. disp.10.§.19.
Posse aliquem pro aliquo satisfacere, non tamen ei condignè mereri, censent aliqui. §.37.
sed id impugnatur. §.38.& seqq.
Satisfacimus cùm reddimus æquale. §.40.
Vtrùm Deo teneamur satisfacere pro iniuria. disp.12. §.103.& seqq.
Si non læditur honor Dei per malam opinionem, non tenemur ex iustitia satisfacere Deo. §.109.
Si ex peccato mansit mala de Deo opinio, tenemur ex iustitia satisfacere. §.111.
Vtrùm alio ex capite teneamur. §.131.& seqq.
non tenemur ex iustitia. §.131.& 136.
vide *Satisfactio Christi.*
Vtrùm possit satisfieri ex bonis creditoris. disp.12.§.182. & seqq.

Satisfactio Christi.

Christus potest satisfacere pro peccato ex iustitia. disp.12. §.137.
vtrùm satisfecerit ex iustitia pro ijs. §.159.
est in eo virtus satisfactiua ad æqualitatem ex iustitia. §.160.
hæc virtus est directa. §.163.
Identitas suppositi non tollit in Christo potestatem satisfaciendi. §.168.& seqq.
Eadem actione potest fieri satis multis titulis. §.174.
etiamsi sint iustitiæ. §.175.177.& seqq.
Vtrùm obsit iustitiæ, esse satisfactionem ex bonis creditoris. §.182.& seqq.
Nihil est in dominio Christi, quin & Dei. §.185.
Idem dicitur de supposito Verbi, vt est in natura humana. §.188.& seqq.
Verbum in terminandâ humanitate pendet à libera voluntate Dei. §.191.
quo pacto Christus obtulerit propria opera satis ad iustitiam. §.194.& 195.
Bona difficultas de cessione iuris diuini. §.196.& seqq.
obtulit Christus, quod non tenebatur offerre, quod fuit satis ad satisfaciendum ex iustitia. §.201.
ea opera sunt Dei & Christi, diuerso respectu. §.202.
Aliæ conditiones iustitiæ. §.209.& 210.
Christi satisfactio non eguit acceptatione ad valorem, secùs ad vim obligandi. §.212.& seqq.latè disputatur.
A quocumque offeratur honoris lesio, debet admitti satisfactio. §.221.
Deus non tenetur satisfactionem Christi accipere absolutè. §.222.& seqq.
Quam satisfactionem teneatur accipere creditor, & quam non teneatur. §.226.

Scientia Christi.

Est certum animam Christi non intelligere de facto per scientiam increatam formaliter. disp.53.§.3.
Nec potest ex natura rei vnuri intellectui & voluntati immediatè. §.5.
nec de potentia absoluta; & latè examinantur rationes Doctorum. §.9.& seqq.
Ratio propria eius doctrinæ. §.24.& seqq.
Non potest homo cognoscere formaliter cognitione increata. §.26.
Nullus intellectus potest intelligere formaliter cognitione aliena. §.27.& 28.
Probatur à priori. §.30.& seqq.
Discrimen Dei gerentis vicem speciei impressæ. §.35. & 36.

Scientia Christi beata.

Fugiendæ hic difficultates communes singulis Beatis. disp.54.
Anima Christi fuit beata in ipsa conceptione Christi. §.1.
Duæ opiniones de cognitione creaturarum in Verbo. §.4.& 5.
Communior sententia est Christum in Verbo videre creaturas. §.7.& seqq.
Ex Durando quilibet beatus videt necessariò omnia possibilia. §.16.
Impugnatur latè. §.17.& seqq.

Examinantur sententiæ aliorum ad sententiam Durandi. §.23.& seqq. vbi expenditur.
An videantur clarè omnes formalitates Dei. §.24.
Viso Deo non est necesse, nec impossibile, creaturas videri. §.29.
Non possunt in Deo videri ab anima Christi omnia possibilia vno actu. §.31.
Probatio S.Thomæ: variæ impugnationes & defensiones. §.32.& seqq.
De infinitate vnius cognitionis circa omnia possibilia agitur latè ijsdem in locis.
Non posse creaturas omnes possibiles vno actu videri probatur. §.65.& seqq.
Auctoritas B. Augustini. §.67.
Ratione philosophica probatur. §.68.& seqq.
Oppositæ sententiæ non meretur notam. §.72.& seqq.
Omnia possibilia possunt in Deo videri singillatim pluribus actibus. §.74.
Nihil liberum potest cognosci in essentia Dei, vt in obiecta formali. §.76.77.& 78.
Omnia existentia possunt vno actu cognosci. §.79.
De cognitione reflexa super seipsam agitur non breuiter. §.80.& seqq.
Videt anima Christi in Verbo omnia existentia omni tempore. §.92.
Ea futura sunt multitudinis infinitæ. §.97.& seqq. præsertim §.102.
Anima Christi infinitis actibus ea omnia cognoscit, nec potest finitis. §.107. præsertim §.111.
Christus cognoscit in Verbo omnia futura, & Beati quæ ad illos spectant: & quo pacto. §.119.
Visio pauciorum potest esse substantialiter melior, quàm plurium. §.118.120.& seqq.
Christus aliquo actu beato cognoscit solum Deum sine vlla omnino creatura. §.134.
Christus vno actu cognoscit infinitas species substantiales. §.137.
Christus actibus infinitis videt omnia possibilia. §.139.
non tamen omnia possibilia collectiuè. §.140.
Discrimen horum obiectorum in cognosci non oritur ab actuum intensione. §.142.& seqq.
nec ab extensione actuum. §.145.& seqq.
nec à luminum diuersitate. §.153.& seqq.
Ad argumenta responsio. §.158.& seqq.
Hoc discrimen non oritur ex discrimine specierum impressarum de creaturis. §.163.& seqq.
oritur tandem ex voluntate & concursu obiectiuo Dei. §.165.
De comprehensione Dei à Christi anima. §.169.& seqq.
Comprehensionis significatus varij. §.170.
Doctrina P.Vasquez de ea re examinatur. §.177.& seqq.
De doctrina Duranti. §.185.& seqq.
Examinata doctrina de æqualitate comprehensionis obiecti. §.192.& seqq. vbi agitur de opinione S.Thomæ.
Non est necessaria æqualitas. §.197.& seqq.
Ad argumenta S.Thomæ. §.201.& seqq.
Respondetur aliorum argumentis decreta perfectione comprehensionis. §.212.& seqq.
Opinio de comprehensione in optimo actu quem petit obiectum. §.217.& seqq.
Alia eiusdem opinionis explicatio. §.225.& seqq.
explicatio similior vero. §.228.& seqq.
Ea opinio non est aliena à B. Augustino. §.231.
Æqualitas comprehensionis & obiecti non leuiter probatur. §.233.& seqq.
Clara ratio incomprehensibilitatis. §.243.& seqq.
Solus Deus potest comprehendere Deum. §.244.
Omnia eius prædicata non possunt à creatura cognosci, & quo pacto. §.245.& seqq.
Deus non potest habitualiter à creatura comprehendi. §.245.& 253.
Nulla cognitio creata potest in particulari se cognoscere. §.247.& seqq.
Ea sententia est clarissima. §.250.
Nulla substantia est actualiter comprehensibilis à creatura actibus naturalibus. §.255.
Nulla creatura intellectualis est comprehensibilis naturaliter ab alia. §.256.
Entia supernaturalia sunt habitualiter, non actualiter comprehensibilia. §.261.
De euidentia scientiæ beatæ animæ Christi. §.262.& seqq.
Anima Christi habet perfectissimam visionem de potentia ordinaria inter omnes creaturas possibiles: & de comparatione perfectionis in ratione euidentiæ & intensionis. §.263.& seqq.
quare Christi visio sit clarior, quàm aliorum Beatorum. §.270.
Certitudo scientiæ beatæ quid sit. §.270.
Omnes visiones beatæ sunt æquè certæ. §.273.

Scientia acquisita Christi.

Eam habuit Christus, & quando. disp.56. §.3.& seqq.

Scientia infusa Christi.

Infusio accipitur variè. disp.55.§.2.& seqq.
Habitus est aut per se, aut per accidens infusus. §.4.
Lumen gloriæ est scientia infusa. §.6.
Scientia infusa accipitur pro alio habitu, qui est possibilis. §.6.& 7.
In Christo est hic habitus. §.11.& seqq. latè.
Vtrùm Christus in Thabor & in horto exercuerit actus supernaturales, & de sudore in horto curiosa quæstio. §.19.& seqq.
Christi cognitio de futuris, & de ijs sermo. §.22.& seqq.
Actu supernaturali quoad substantiam possunt cognosci futura libera. §.33.
Omne ens est cognoscibile à creatura naturaliter aut supernaturaliter. §.38.
Christus habuit hanc scientiam infusam. §.42.
Christus habuit plures scientias supernaturales circa futura. §.43.
De certitudine qua credendum est, diem iudicij non ignoratum à Christo. §.47.
Christus cognouit futura conditionata. §.55.
Ea scientia potuit esse de obiectis naturalibus. §.64.& seqq. vbi latè disputatur vtrùm obiectum naturale possit attingi actu naturali, & è contrà.
Christus habet eam scientiam. §.89.
Possibilis est scientia infusa cum dependentia à sensibus in vsu. §.92.
Christus non caret hac scientia in patria, neque caruit in via. §.99.
Quo pacto Christus vsus sit hac scientia infusa. §.100.& seqq.
Vtrùm mysterium Trinitatis possit euidenter hac scientia cognosci, latè disputatur. §.108.& seqq.
Cognitio hæc ex reuelatione est euidens circa obiectum reuelatum. §.108.& 109.

Deus

Deus euidenter cognoscitur in visione beata priùs cognita & reuelatione. §.130.
Scientia per se infusa in sua latitudine, sunt plures habitus. §.133.
Ii habitus partiendi per obiecta formalia. §.134.
Nihil ea de re est certum. §.135. vide *Species impressa.*

Scientia media.

Impossibile est physicè non esse scientiæ mediæ obiectum de peccatis in aliqua serie rerum. disp.14. §.5.& seqq.

Seruitus Christi.

Christus absolutè & sine adiectione, est subiectus Patri. disp.78.§.1.
Seruitus propriè & metaphoricè accipi potest. §.2.
Seruitus propria, quædam est naturalis. §.3.& explicatur. §.9.& 18.
alia est legalis. §.4.
Seruus est instrumentum domini, ad ipsius domini vtilitatem. ibid.
Seruitus ex peccato similis est legali. §.5.
Longa controuersia de Christi seruitute etiam vt hominis. §.6.
Christus nullam habet propriam seruitutem. §.8.
Seruus est instrumentum separatum domini. ibid.
Id probatur apertè ex Aristotelica definitione serui. §.9.& 10.
Idem apertè ex B.Thoma. §.10.
Ex ea definitione Concilium Francfordiense & Adrianus I. Pontif. probauerunt contra Elipandum, Christum non esse seruum. §.13.& seqq.
Adrianus censuit seruitutem in Christo esse magis pudendam quàm adoptionem. §.15.
Conuitiatur Adrianus assertoribus seruitutis in Christo. §.15.& seqq.
Censet Adrianus Christum non fore vnam personam, sed duas, si esset Dei seruus. §.17.& seqq.
Ostendit Adrianus eum solum esse seruum metaphoricè, sic explicans vetus Testamentum. §.18.& 50.& 52.
Christus in nouo Testamento non appellatur seruus ex Adriano. §.20.50.52.& 71.
Christus Deum non appellauit dominum suum. §.20.
explicat Adrianus seruitutem Christi metaphoricam. §.21.& 22.
Ostenditur auctoritas Concilij Francfordiensis & Adriani. §.23.& 24.
Non solùm est negata Christi seruitus ex peccato, sed etiam communis omni creaturæ pura. §.23.27.& 28.
Elipandus non admisit in Christo peccatum. §.28.
Captiuum esse Christum, non significat eius peccatum. §.31.
Adrianus omnes seruitutes proprias expellens à Christo, primùm probat eum non fuisse seruum ratione peccati. §.36.
In nullo sensu proprio, admisisse Concilium Christum esse seruum, probatur, quia distinxit vocem seruus *ambiguam. §.34.*
Christum non fuisse hominis seruum, probatur ex Concilio. §.36.
Christus à matre habuit nobilitatem sæculi. §.37.
non fuit seruus angelorum, ex Concilio. §.38.
non fuit seruus Patris. §.39.
Seruus & adoptiuus sunt idem. §.40.
In nullo sensu proprio Christus est seruus. §.39.
Libertas Christi opposita seruituti, definita est ab Ecclesia. §.42.& seqq.
Obiectio Petri Lorcæ. §.42.& seqq.
De solutione ex dualitate personarum. §.47.
Elipandus post vnionem non dixit duas personas. §.48.& 50.& disp.83.§.7.
Seruitutem omnem propriè Adrianus negat in Christo. disp.78.§.49.
Concilium dixit seruitutem propriam pugnare cum vnione hypostatica. §.51.53.& 54.
Idem probatur ex Adriano. §.52.& 53.
Ex seruitute intulit Concilium dualitatem personarum. §.54.& 55.
Seruitutem & sæculi & Dei negarunt Concilij Patres. §.56.
explicatur S.Thomas. §.57.& seqq.
In Christo est seruitus metaphorica per subiectionis obedientiam. §.58.
Propria seruitus exigit separationem serui à domino. ibid.
Alij doctores explicantur. §.60.
Obijciuntur argumenta ex veteri Testamento. §.61.
Explicantur de allegorica seruitute. §.62.
Huic expositioni nituntur Concilium & Adrianus Pontifex. §.64.
Regula generalis explicandi sacram Scripturam. §.63.& 64.
In veteri Testamento non est etiam metaphoricè indicata dualitas personarum in Christo. §.68.
Quamuis in nouo Testamento Christus diceretur seruus, esset per allegoriam. §.70.
Concilia non falluntur in exponendis Scripturis, nec in rationibus vnicè necessarijs, licet aliqui Concilij Patres fallantur. §.72.
Deus & Dominus non significat idem. §.75.
Augustinus est à nobis, negans Christi seruiturem. §.76.
Respondetur ad argumenta. §.78.

Species impressa.

Species impressa naturalis quidditatiua non potest esse de obiecto supernaturali. disp.55.§.136.
Species euidens de futuro libero est supernaturalis. §.137.
De obiecto supernaturali potest esse species quidditatiua supernaturalis. §.138.
Species naturales angelorum sunt vniuersaliores speciebus Christi supernaturalibus dependentibus in vsu à sensibus. §.145.
Species supernaturales Christi reliquæ sunt æquè vniuersales ac angelicæ. §.147.& 148.
Vna species Christi repræsentat obiecta infinita naturalia. §.149.
non tamen omnia. §.151.

Spes.

vide *Christi virtutes.*

Subiectum.

Subiectum actionis & termini per illam producti idem est. disp.22.§.1.
Subiectum dicitur multipliciter. §.3.
Subiectum impropriè est multiplex. §.9.
Subiectum propriè est quod recipit formam. §.11.& 12.
Subiectum influit cum sui mutatione formaliter. §.14.
Verbum non est subiectum vnionis hypostaticæ. §.16.
Subiectum eius vnionis est humanitas. §.18.

Subiectum

Subiectum receptiuum solum est quod perficitur. §.32.

Subsistentia.

Subsistentia varias habet significationes. disp.33.§.4.
Tres subsistentiæ humanæ cum vna natura essent vnus homo. disp.39.§.34.
Subsistentia humana non fuit assumpta à Verbo. disp. 44.§.1.
Subsistentia non habet influxum in actiones. disp.59. §.51.& 52.

Substantia.

Non est de ratione substantiæ, vt sit incompletum omne ens cui aduenit. disp.69.§.31.

Substantia supernaturalis.

Discrimen substantiæ supernaturalis ab vnione, in impotentia peccandi. disp.60.§.28.
ipsa est impeccabilis. §.31.

Suppositum.

vide *Actio.*
Suppositum est pura conditio ad actiones naturæ. disp.27. §.35.
Actiones possunt concipi priùs quàm suppositum, & esse absque vllo. §.36.& seqq.maximè 38.
Sine supposito potest diuinitus esse natura. §.38.
Suppositum creatum non est modus, sed res absoluta. disp.32.§.1.
Suppositum creatum potest diuinitus terminare alienam naturam. §.2.
quid, si esset modus. §.3.& seqq.
Variæ opiniones eadem de re. ibidem & seqq. vide *Subsistentia.*

Tenebræ.

Tenebræ non videntur oculis. disp.8.§.6.

Terminus.

Terminus in fieri, est formaliter actio terminata ad illum. disp.34.§.62.
Terminus, & eius productio, habent idem subiectum. disp.22.§.1.& 2.
Terminus vt terminus non mutatur propriè actione quam terminat. §.31.
Variæ termini acceptiones. §.38.& seqq.
Terminus à quo, & ad quem vnionis hypostaticæ. §.42.
Terminus est intrinsecus sine ratione subiecti. §.46. *vsque ad* 55.

Theandrica operatio.

vide Operatio theandrica.

Theologia.

Facultas de Deo homine est pars Theologiæ. in proœm. §.3.
Huius facultatis principia sunt propositio fidei, & altera naturalis. §.4.
Eius obiectum immediatum attributionis, est Deus homo. §.5.
Non est opus ad hoc mysterium, nisi fides & facultas naturalis. §.6.
Hæc facultas est de singularibus. §.8.& 13.
Hæc facultas quo pacto probet suum subiectum, illudq; supponat. §.14.& seqq.præsertim 19.& 20.
Hæc facultas non est propriè scientia. §.21.
est præcipue speculatiua, item practica, sed minùs præcipuè. §.22.& seqq.
Hæc facultas est pars Theologiæ, non verò illi subalternatur. §.25.& seqq.præcipuè 29.
Vtilitas & dignitas huius facultatis. §.35.36.& 37.

Timor.

vide *Tristitia & timor.*

Timor Christi.

vide *Virtutes Christi.*

Tristitia & timor.

Christus habuit tristitiam & timorem. disp.67.§.1.
verè & sine metaphora timuit mortem, & pauit, & habuit tædium & tristitiam. §.2.& disp.75.§.19.

Veniale peccatum.

vide *Peccatum mortale & veniale.*

Verbum, Filius Dei.

Verbum non est subiectum vnionis hypostaticæ. disp.22. §.16.
Verbum vnitur extrinsecè, & non intrinsecè, humanitati. disp.21.§.40.& seqq.& disp.22.§.22.
Verbum cum humanitate constituit vnum per se. disp.22. §.23.
Hanc difficultatem de non mutatione Verbi non satis explicuerunt Doctores. §.27.
Latè explicatur quare Verbum non mutetur. §.27.& seqq.
Verbum est terminus intrinsecus vnionis hypostaticæ. §.46.& seqq.

Virtus.

Virtus quid? eius diuisio in theologicam & moralem. disp.49.§.1.

Virtutes Christi.

In Christo non fuit fides Theologica. disp.49.§.2.
in eo fuit & est spes. §.4.
fuerunt in eo virtutes morales. §.5.& seqq.
non fuisse pœnitentiam, est probabile. §.13.& seqq.
fuit in Christo substantia pœnitentiæ. §. 23. & seqq.
Christus habuit dona. disp.50.§.1.& seqq.
in Christo est donum timoris. §.4.& seqq.

Visio beata.

Discrimen visionis beatæ ab vnione hypostatica in impotentia peccandi. disp.60.§.28.

Vnio hypostatica.

Vnio hypostatica non est de relationis prædicamento, disp.1.§.7.disp.21.§.84.
nec est extrinseca terminis vnitis. disp.1.§.15.& 16.
Vnio hypostatica est præmium infinitum. disp.9.§.44.
eius carentia iam promissæ, esset infinita pœna. §.46. & seqq.
Vnio hypostatica non est immediatè facta ad naturam Dei. disp.15.§.33.& seqq.
Argumentum ex identitate hypostasis & naturæ diuinæ, eiusq; dilutio. §.36.& seqq.
Vtendum est distinctione virtuali ad hoc mysterium. §.38.
vide *Natura diuina & Natura humana.*
Vnio hypostatica facta est immediatè in persona Verbi. disp.17.§.2.
facta est immediatè in hypostasi. disp.18.§.1.
Quo pacto errabatur hic Nestorianè. §.2.
Vtrùm vnio hypostatica sit distincta ab extremis. disp.21. §.2.& seqq.latè.
negant multi. §.3.
eorum argumenta soluuntur. §.4.& seqq.
Distinguitur ab extremis. §.7.

ratio

ratio manifesta. §.8.
Confutatur solutio diuersa connotatione voluntatis Dei. §.9.& 10.
Illa ratio probaret albedinem non distingui à subiecto. §.12.
Varia responsa refelluntur. §.13.& seqq.
Doctrina de connotatis hic applicatur. §.19.& seqq.
Ea doctrina est falsa in prædicamento relationis. §.23.
Si in prædicamento relationis sit vera, item in alijs. §.24. & 25.
Sententia Nazarij implexa est. §.30.
Argumenta Nazarij refelluntur. §.30.& seqq.
Vnio hypostatica est ordo ad hanc humanitatem, & hanc personam. §.35.
Vtrùm vnio hypostatica sit composita. §.38.& seqq.
Vnio est intrinseca Verbo vt termino. §.40.
Cur in humanitate sint duæ vniones, ad Verbum autem vna. §.43.
Vnio non pertinet ad perfectionem Verbi. §.45.
Vnio hypostatica est vna tantùm. §.46.
vnit vtrumque extremum, vt possunt vniri. §.47.
Vnio hypostatica non est ab æterno. §. 48. & 49. & seqq.
Vtrùm vnio hypostatica sit substantia, an accidens. §.54. & seqq.
Durandus eam dicit accidentalem. §.55.
Durandus hic sensit catholicè. §.57.
Phrasis tota est non mala, sed vitanda. §.58.& 59.
Sententia Okami, & Gabrielis explanatur. §.60.& seqq. & §.66.
Impugnatur ea sententia de vnione hypostatica consistente in qualitate. §.67.& 68.
Vnio hypostatica est verè substantia, & non denominatiuè. §.69.
ex Concilijs non potest id probari, vti nec eam esse distinctam. §.70.& 71.
Probatur, vnionem esse substantiam, ex Theologis & maiori consonantia cum Concilijs. §.79.
Ratio à priori, cur sit substantia ea vnio. §.80.
Vnio hypostatica est modus substantialis. §.86.
vide *Incarnatio.*
vide *Subiectum.*
vide *Verbum, Filius Dei.*
Causæ efficientes vnionis. disp.23.§.1.& 2.
Vnio hypostatica an sit maxima vnionum. disp.24. §.2.
de eius perfectione. disp.21.§.95.& seqq.
Vnio est facta per generationem supernaturalem. disp.24. §.3.
Vnio hypostatica est posterior natura quàm anima. disp.27.§.34.
an sit Christo naturalis. disp.30.§.2.
Vtrùm vnio facta sit in sola hypostasi, an etiam in natura. disp.33.§.4.& seqq.
Opinio Durandi de duabus vnionibus ad naturam hypostaticam. §.2.
vnio facta est immediatè in hypostasi, non verò in natura. §.13.
Auctoritas Concilij Toletani quoad vnionem. §.14.
Probatio ex S. Anselmo & ratione. §.16.& seqq.
Opposita ratio de Incarnatione totius Trinitatis, vrgetur contra Durandum. §.17.& seqq.
De opinione Dom. Soti & Franc. Victoriæ. §.27.& seqq.
aliquantulum hæc declinat errorem Durandi. §.28.
sed non planè. ibidem.
ea & Nominalibus imponitur. §.31.
Vtrùm vnio facta sit ad existentiam communem. disp. 34.§.1.
quid sentiat Capreolus. ibidem.
Vnio hypostatica prior natura est quàm vnio inter corpus & animam. §.14.
Vtrùm vnio hypostatica sit facta ad existentiam Verbi. §.67.& seqq.
non esse factam ad existentiam Verbi, probatur. §.81. & seqq.
probatio ex Concilio VI. generali. §.87.
Vnio facta est ad proprietatem Filij, nec est toti Trinitati communis. §.94.
De perfectione physica & morali vnionis: & de eius præcellentia ante visionem & gratiam. disp.21.§.95. & seqq.

Qua ratione Christus meruit vnionem.

Non est quæstio nisi de humanitate præcisa ab vnione. disp.25.§.1.
Christus ante vnionem nullum actum exercuit vt homo, id est, eius humanitas nec priùs tempore, nec natura, nec ratione. §.2.
Quid hac in parte probetur ex S. Augustino. §.3.& seqq.
Clara probatio ex Augustino. §.7.
Conclusio probata, & explicatus Epiphanius. §.8.
Respondetur argumentis. §.10.& seqq.
An humanitas potuerit ex natura rei mereri Incarnationem. disp.26.§.1.& seqq.
non potuit ex natura rei. §.4.
Non officeret gratiæ, si mereretur humanitas vnionem ex operibus gratiæ. §.5.
Nec si daretur congruè ex operibus naturalibus. §.7.
De dignificatione operum sequentium vnionem vel gratiam habitualem, latè agitur §.10.& seqq.
Aliorum probatio de essentiali dependentia operationis à supposito. §.18.& seqq.
sed impugnatur. §.19.
Multa potest Christus mereri, sine quibus in genere esse non potest. §.23.
Probatio ex Augustino de ratione præmij non possibilis datu, si præuideretur ante opus. §.27.& seqq.
An humanitas diuinitus potuerit vnionem mereri. disp. 27.§.1.& seqq.
eam potuit diuinitus mereri. §.2.
Sententia acuta cuiusdam boni Doctoris de supposito vago & determinato. §.3. *impugnatur.* §.4.& seqq.
Respondetur ad argumenta. §.10.
Opinio P. Suarij de intentione & executione in meritis. §.13.& seqq. *impugnatur latè.* §.15.& seqq.
Si Christus potuit mereri vnionem, eam est meritus. §.16.
Ratio, cur potuerit humanitas mereri vnionem diuinitus, ex independentia essentiali suppositi. §.36.& seqq.
Christus quo pacto potuerit impetrare matri & patribus merita ad circumstantias Incarnationis. disp.28.§.21. & seqq.
Per duas actiones adæquatas productas possunt hæc componi cum maternitate Mariæ ex meritis Christi. §.46. & seqq.

Vnitas Christi.

Christus est vnus. disp.72.§.1.
est vnum, & non duo. §.4.
non est aliud & aliud in recto, etsi in obliquo. §.5.

Voluntas Christi.

In Christo sunt duæ voluntates, contra Monothelitas. disp.74.§.1.

INDEX RERVM.

In ipso fuit voluntas humana. disp.74.§.2.
fuit in Christo voluntas sentiens dolorem. §.3.
& voluntates efficaces. disp.75.§.1.
habuit voluntatem de aliquo obiecto quod non fuit adeptus. §.2.
Adhibuit media, sciens ea non profutura. ibid.
Ea voluntas ab imprudentia vindicatur. disp.75.§.2.& 5. vide ibi *de scientia Christi sequente eam voluntatem.* §.4.& 14.
Nec à scientia media imprudentia arguitur in ea voluntate. §.5.
Comparatur voluntas latendi cum voluntate saluandi reprobos. §.6.7.8.& 9.
Christus verè desideranit fugam mortis, pro qua media adhibuit prudentia, & maximè vtilia fini. §.10.
Ex diuersis scientijs potuit habere diuersas voluntates, non tamen contrarias. §.12.
Licet scientia de euentu fuit natura posterior, quàm voluntas latendi; tamen in Christo non fuit ignorantia. §.14.& 48.
Alia ratio vindicandi voluntatem latendi ab imperfectione & imprudentia. disp.75.§.16.
De voluntate fugiendi mortem latè differitur. §.17. *& seqq.*
Christus verè timuit & pauit. §.19.
Quid timuerit ex sententia S. Hilarij. §.21.
Negari non potest Christum timuisse mortem. §.23.
Explicatur S. Hilarius. §.24.
Vtrùm illa voluntas non moriendi fuerit efficax, an simplex. §.25.
Eam fuisse simplicem displicentem quinam censeant. §.26.
Fuit desiderium efficax ex parte Christi, sed si placeret Patri. §.29.
Actum illum fuisse necessarium, censent aliqui. §.34.
In primo instanti conceptionis impetrauit Christus Adamo primam gratiam, & habuit voluntatem conditionatam non redimendi, si esset opus. §.38.& 39.
quos actus tunc habuit. §.39.
Christus voluit in horto aliud genus satisfactionis quàm per mortem, abstractus ratione pro illo signo à cognitione decreti Dei illud non acceptandi. §.40.41. & 47.
Cognito decreto Dei efficaci de non acceptanda alia satisfactione, Christus non orauit Patrem pro fugienda morte. §.45.
Aptè componitur hac voluntas absq; dissonantia à diuina. ibid.
Potuit Christus desiderare non mori antecedenter & conditionatè, ante cognitum decretum Dei, consequenter non potest. §.46.
Egregia difficultas, quo pacto ille actus Christi sit tertius aut quartus ordine in Christo, cùm fuerit in fine vitæ. §.49.& seqq.
Illa voluntas Christi orta ex apprehensione externa solantis angeli citò præterijt. §.54.
Voluntas humana Christi numquam fuit contraria diuinæ. §.55.
Christi voluntas non exercuit actus contrarios in oratione in horto. §.56.
Voluntas humana efficax & absoluta in eo impleta fuit semper. §.57.
In ijs quæ voluit conditionatè, aliquando non fuit impleta. §.58.

FINIS.